

PATROLOGIAE

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM Scriptorumque ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTES ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSLIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINATIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIA DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONPICIATOR; ALTERO SCRIPTORÆ SACRÆ. EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTORÆ VERSUS. A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERIQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIE DECURSU CONSTANter SIMILIS, PRETI EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM IN EDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ETATES. LOGOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCE AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,
Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATE SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 V. LUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUJUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE MERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMmodo EMITUR: UTRQUBIQUE VERO, UT PRETH HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPOR. COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA æQUABUNT IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONS POSTERIORI PATROLOGIE LATINE SERIEI, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIJ TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERSI QUIBSCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBJICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIAE GRÆCAE TOMUS CXLIV.

GEORGIUS PACHYMERES. MATTHÆUS BLASTARES.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIE PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOenia PARISINA.

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XIV. ANNI 1330-1332.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII

PACHYMERÆ

OPERA OMNIA.

ACCREDIT

MATTHÆI BLASTARIS

SYNTAGMA CANONUM,

Ad novissimam editionem virorum cl. Rhalli et Pottli recensitum.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUS COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS POSTERIOR.

VENEUNT 2 VOLUMINA 22 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MœNIA PARISINA.

—
1865

BR
60
M⁶¹
✓ 144

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XIV. ANNI 1330-1332.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUÆ IN HOC TOMO CXLIV CONTINENTUR

GEORGIUS PACHYMERES.

<i>etri Possini S. J. Praefatio in tomum II . . . . .</i>	9
<i>Georgii Pachymeræ ANDRONICUS PALEOLOGUS, sive Historia rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum usque ad annum ejus ætatis undequinquagesimum.</i>	15
<i>Petri Possini Observationum Pachymerianarum ad Historiam rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum libri tres . . . . .</i>	715
<i>Liber primus. — Glossarium . . . . .</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Liber secundus. — Notæ . . . . .</i>	785
<i>Liber tertius. — Chronologicus . . . . .</i>	833
<i>(Georgii Pachymeræ Scholia in Opera S. Dionysii Areopagitæ jam edidimus cum Dionysii operibus. Vide tom. III.)</i>	
<i>Georgii Pachymeræ Descriptio Augusteonis sive atrii ecclesiæ S. Sophiæ. . . . .</i>	917
<i>Adversus eos qui dicunt ideo dici Spiritum sanctum, Spiritum Filii, quod habeat eamdem ac ille naturam, vel quod dignis ab eo suppeditatur; ex Leonis Allatii Græcia orthodoxa . . . . .</i>	923
<i>Argumenta declamationum quas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit Pachymeres. (Vide tomum superiorem, col. 413.)</i>	

THEODORUS METOCHITA MAGNUS LOGOTHETA.

<i>Notitia ex Bibliotheca Fabricii. Inest series capitulorum philosophicorum Metochitæ. . . . .</i>	929
<i>De lingua Græca Ægypti. . . . .</i>	949

MATTHÆUS BLASTARES HIEROMONACHUS.

<i>Notitia ex Bibliotheca Fabricii . . . . .</i>	953
<i>Syntagma alphabeticum rerum omnium quæ in sacris Canonibus comprehenduntur, juxta novissimam editionem Athenensem . . . . .</i>	959
<i>Index in Georgium Pachymerem . . . . .</i>	1404

Parisiis. — Ex typis L. MIGNE.

PETRUS POSSINUS

LECTORI.

I. Dispungo ecce non *vetus nomen*; et quam debere ante hoc biennium cōsperam parlem alteram Pachymerianā historiā, haud nimis sera, si moles aestimetur operis, solutione repräsentō. Describit ea sex et viginti priores annos imperii Andronici Palaeologi, ab ipsi cognomine nepote nec valde concorde collega vulgo distingui Senioris adjuncto soliti. Est hēc infelicissimi principatus imago a nostro historico formata, magis conditione argumenti quam ingenio pingentis, Parrhasianā illius similis, qua Plinius testatur demon, sive populum, Atheniensem ab isto summo artifice sic adumbratum, ut mōres ejus motusque, licet inter se sene contrarii, simul tamen in tabula sui sensum cierent; agnosceretque uno intuitu spectator eumdem varium et constantem, iracundum et exorabilem, injustum et clementem, gloriosum et humilem, ferocem et fugacem. Pari siquidem exemplo, dum sincera narratione noster Andronici acta exprimit, unum ipsum exhibet, hinc audacissimum religionis contemplorem, illinc superstitionis formidolosum; plerumque sollicitum discordiarum Ecclesiā componendarum, mox vehementissimum disturbatōrem conciliatō tot laboribus a patre pacis Ecclesiarum; aliquando frugi ac parcum, statim effusissime prodigum; semper versutissimum in excitatione rationum quod velle efficiendi, nunquam non imprudentissimum in electione consiliorum; frequenter supra modum affectantem famam officiosi erga domesticos, nec raro ferins impietate debacchante, violandis sine respectu necessitudinibus sanctissimis, utique qui non modo nou sit veritus amantissimi et nimis in ipsum benefici parentis memoriam justis funebribus fraudare; matrem viduam tyrannicis minis ad viri ipsius, patris sui, judicium scripto damnandum adigere; conjugem regis Ungariā filiam, cuius tenerime dilectā mortem mollissime flevisset, ex levi suspicione, sepulturā honore multare; fratrem Porphyrogenitū circumferre clathrata cavea et diro carcere ad mortem macerare: verum et horum partem non dubitarit, uti facinora præclara, jactabundis gloriose ostentare concionibus.

II. Moribus tam instabilibus principis unus constantissime respondit perturbatis simus et calamitosissimus universa reipublica status. Aerarium exinanitum, semper exhausti tribalis immanibus populi, interversa ministrorum quoque palatinorum auctoramenta, ad mendicitatem redacti pudendam ipsi Ecclesiā proceres; classis funditus neglecta, arcium limitanearum præsidia subtracta, terrestres exercitus plane dissipati, inerme imperium irritatīs temere Barbaris objectum, summa tutelā ac salutis publica infidis feris, rapacibus exteris inconsultissime commissa, hinc statim consutulis necessariis effectibus talium causarum, vastationibus provinciarum, direptionibus urbium, depredatione, captivitate, cæde, fuga populorum, desolatione omnium fando unquam auditarum tristissima, cunctarum latissime in utraque Asiae Europaque coquinente Romano subjectarum imperio regionū; ipsa vix urbe regia, cuius portibus, cuius portis mari classes piraticas, terra latrocinantium infestas acies Barbarorum impune semper insultabant, ipsa, inquam, imperii sede Constantinopoli vir liberum spiritum wuro et propugnaculis tutante, inter grassantem intus famem, sevientem luem, seditionum ferro face depræliantium sanguinarios furores, terror motus, dira incendia, et id genus immissas divinitus clades; quæ dubitare cives miserrimos cogerent utra esset minus calamitosa fortuna, gementiumne sub servitute barbarica semel abductorum, an adhuc sub tecto patrio extremis terroribus existuantium, et quo casu perituri mox forent, cruciabili anxietate incertorum.

III. Tam atrox irati Numinis vindicta quibus tunc sceleribus provocaretur, quisitum a plurimis anxie, ipsum quoque se non dissimilans ejus abstrusae rei sciscitatorem curiosum, non semel Pachymeres affirmat. Aperiamus hoc nos illis arcum, et indigitemus trabem, quam quia infixam gerunt oculis, videre illus nequeant. Relapsio in haeresim, sancti Spiritus processionem e Patre simul cum Filio negantem, repetitum schisma, rebellio iterata in Christi vicarium Romanum pontificem, vestra, Byzantini, hoc opere publicata crimina sunt. Ne querite alias istarum sub quibus gemitis exitium, tenore continuissimo nexarum, aucta semper gradibus atrocitate crescentium causas calamitatum. Utinque probi, mites, justi principes vestri videantur, populus satis compositus, clerus gravis et honestus, ~~qui~~ est odio in vos Dei concitando vel efficacissimum flagitium, pertinax amplexus reprobi dogmatis, pervicax contemptus supremae ecclesiastice auctoritatis in Patr. successore Romano episcopo Christi ipsius institutione constituta. Haec vobis Lernaniorum, origo cladium, fons infortuniorum omnis generis unus est omnium. Doletis vestros exercitus numerosissimos, ductante per se ipso vestro Augusto Michaeli Juniore, nunc incompositis nec multis opositos in Asia Barbaris, nunc in Occidua continente paucis imparatis extorribus objectos acie Latinis, terrore suis consternatos panico, fusos, fugatos, profligatos? Constatnavit, disjecit, perdidit divina Nemesis, haeresim in vobis et schisma vindicans. An vero ex quo legitimum antistitem, orthodoxi dogmatis de processione sancti Spiritus ex Patre Filioque eruditissimum, disertissimum constantissimumque defensorem, throno patriarchali Joannem Veccum deturbasti, vestra unquam in ulla vel umbra tranquillitatis conquievit Ecclesia? Non ille quem pro Vecco intrusisti Gregorius Cyprius, jactationibus concessus assiduis, precepit tandem sede correxit? non paria passus ihi suffactus Athanasius? paria Joannes Cosmas? similia, imo pejora, iterum contra jus fasque repositus in recte ablato patriarchatu Athanasius idem, vobis insuper ipsis infestissimus et abominatissimus? Quid memorem saevas, immunes, rabiosis commissas et vobiscum et invicem juriis seclas Arsenianorum, Josephitarum, Hyacinthinorum, aliorum, modo Georgii Moschamparis, modo Marci discipuli Cypri, modo Andronicus Sardensis, modo Joannis Ephesini, modo Nicetæ Dyrrachiensis, modo Theolepti Philadelphiensis partes tuerint? quis aestus implacabiliter rixantium? quam immedicabilis furor ebnizis irrevocabiliter studiis sese mutuo infestantium? celo ipso, cuius de vestris coatreversiis judicium illo Atramyttensi conventu per quamdam superstitione curiosam pyromantiam exploratum iteratis, partis utriusque scriptis sacra flamme concremandis, luculententer declarante sequitur omnia vestra conventionula Deo esse ac superis exosa.

IV. Sed frustra laboramus admonendis iis quos voluntaria cœcitas a videndo, quod palam est, prohibet. Nos potius hunc fructum ex hujus historia lectione referamus, ut non dubitandum putemus amplius quin ad pumicendum Græcorum in Oriente imperantium schismæ contumax, dogma reprobum, Deus Ottomanorum potentiam excitaverit. Statim fere atque Andronicus Palæologus senior compos factus imperii vires ejus convertit universas ad labefactandam extirpandamque ab ejus patre Michaeli initiam cum apostolica sede concordiam, eruperunt e Perside in Christianas terras tumultuarie latronum manus. Harum dux unus, quem noster Atmanem vocat, alii Ottomanes nominatus, ex obscuræ, egente, infirmæ inclemescere, ditari, corroborari paulatim non desiit, quoad multis, prout Pachymeres sparsim hic memorat, auctus successibus, prædis locupletatus, æribus, urbibus, provinciis suæ editioni subditis, Prusa tandem, quam in Bithynia occupaverat, regnum instituit, circa Christi annum millesimum trecentesimum, Andronicus nostri hujus in imperio duodevicesimum. Ottomani qui triginta circiter post annis successit in regno morienti filius Orehanes, capta Nicœa altera regia Byzantinorum Augustorum, Nicomediam præterea reliquasque tractus ejus civitates iuclytas, tum Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam cunctasque ad Hellespontum et Euxinum regiones, Romano eruptas suo adjecit imperio. Cuius etiam adhuc regnantis auspiciis Solimanus filius, ante patrem deinde mortuus, in Thraciam trajiciens Ottomanicis pri-

mus Europam armis delibavit. Sic gestum Orchanes annis duobus et viginti principatum transmisit Amurati ex se genito, superstite reliquo, qui Callipoli, Hadrianopoli et subjectis urbi utrique regionibus Romanam minuens artavit, Ottomanicam adaugens dilatavitditionem. Ex hoc Bajazethos natus Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Atticam, Mysiam et Bulgariam Græcis eripuit. Vicit et abduxit Tamerlanes Bajazethem, sub cuius filiis, Sosimane, Musa, Mahomete I, breves velut inducere malorum Byzantinos recrearunt, exspectante Deo an resipiscerent. Sed schismate illic et heresi perseverantibus novus ulti exsur- rexit Amurates II, Mahometis primi filius, secundi pater. Hic Thessalonicam urbem maximam expugnavit, Hungaricis Joannis Huniadis, Epirensibus Scanderbegi successibus retardatus a Constantiopolitano funditus imperio defendendo. Interim enim clementissimus Dominus ullum velut experiri conatum voluit Græcos restituendi catholicae communioni ac fidei, congregata circa Christi annum 1440 sacra œcumonica Florentina synodo, in qua nova Ecclesia Græca cum Latina tandem est conciliatio sancita. Verum et ab hac rursus plerisque ipsorum resilientibus, Mahometes II, Amuratis secundi successor et filius, Constantinopolim vi cepit anno Chr. 1453, et urbis expugnatæ ruinis obruto Constantino imperatore ejus nominis octavo, Palæologorum Andronici posterorum ordine sexto, sorte ultimo, imperium Orientale abolevit, manifeste ultus rescissa a Græcis secundam cum Latinis conventionem publice initam Florentiæ, sicut ad prioris violationem in Lugdunensi coalitiæ concilio vindicandam excitatus divinitus fuerat in magorum ejus serie continua retro sextus Ottomanes.

V. Hujus orbi universo luctuosissimæ tragœdiæ primus actus Pachymere docente in hac, cuius modo si parvum reducimus, scena velut quadam luditur. Nusquam alibi principatus istius κυριακὴ δόξα, vota, orsa, destinata, machinamentorum obliquos flexus, fucosæ species obtentuum, astularum arcana molitionum, vafra eademque cassa plerumque successu artium illaudatarum tentacula reperias descripta candide, patefacta simpliciter a conscientia et autopta. Summos modo harum apices rerum per volans stringit Gregoras, unus, quod sciens alias Græcorum tempus istud tractans, idemque non omnium inspectior præsens, quippe junior Pachymere, nec comparandus huic dignitate et impar judicio; insuper favore nimio in partes sibi amici Senioris adversus Juniores declarato Andronicum, studio erga Barlaamum heresiarcham, invidia factionis Acindynianæ, cuius erat signifer, licentia obrectandi principibus et monachis, indelebilibus maledici ac mendacis ab ipsis aequali Cantacuzeno stigmatibus inuri meritus; denique parum etiam Cantacuzeno deferrientium et liberorum omni præjudicio lectorum æqua sententia notabilis, quod sibi famam fidei, quæ est anima historiæ, non satis sollicite sit tuitus adversus justas suspicione stylis affectibus obnoxii et ingenii venalis.

VI. Unicum ergo Andronici actorum testem hunc, prudens Lector, habe idoneum Pachymerem; nec metue permiciem quæ a narratione felicium scelerum cavenda merito legentibus præscribitur, ne ad imitationem incœtus allecent. Magna hic Andromici senioris, sed vindictæ acris nec dilatae præsentí velut antidoto, nullo jam periculo cognoscentium, crimina produntur. Exhibitetur is fœdisragus, perduellis Christi vicario, contumax, contumeliosus, ingratissimus Ecclesiæ apostolicæ Romanæ: sed et continuo idem ostendit ac imprudentissimus in omni consilio, infelicissimus in omni cœpto; nulli quamvis imbecilio non succubens hosti, nulli non ludibrium adversari auso præbens, impune semper contemptus, cum lucro irrisus; cuius minæ nullum pondus, nullam constantiam decreta; nullam fidem verba, nullum desideria successum habuerint; umbra imperatoris, larva principis, scopus sortis adversæ, fecundus in suum dedecus ac damnum, longævus ad perpetuitatem miseriæ; denique, a quo inclinationem ultimam ad exitium irreparabile inclivio decem sæculis novæ Romæ imperio datam omnis jure deplorans et detestans posterioritas queretur. Haec, candide Lector, occurrerunt quæ in hoc tibi limine præsarer. Nam de mea interpretandi ratione, de ordine ac methodo notandi eadem quæ in fronte prioris partis admonui, dicta hie quoque velim intelligi. Vale.

Scribebam Romæ pridie Idus Januarii anno Christi 1668.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

GEORGII PACHYMERÆ ANDRONICUS PALÆOLOGUS

SIVE

HISTORIA RERUM AB ANDRONICO PALÆOLOGO SENIORE IN IMPERIO GESTARUM
USQUE AD ANNUM EJUS AETATIS UNDEQUINQUAGESIMUM.

A'.

α'. "Οχως δ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὰ κατὰ τοὺς
Τοχάρους διώκησεν.

[P. 1-4] Οὗτῳ μὲν τοῦ βασιλέως; Μιχαὴλ μεταλλάξαντος; δὲ εἶχεντον Ἀνδρόνικος αὐτόθιν τὸ κράτος ἔχων, τεταίνιωμένος εἰς βασιλέα, ἐπειλῆφθαι καὶ μόνος τῶν πραγμάτων κατηναγκάζετο, καὶ μᾶλλον δὲ τὸ Τοχαρικὸν ἐπιστὰν ἔτοιμον ἦν κατὰ τὰς προφθάσας ὁρολογίας ὅρμαν δῆπε πέρα καὶ κελευσθεῖη πρὸς βασιλέως. Μῆδος γάρ εἶναι κενούς ὑποστρέψειν, αἰμοχαρεῖς γε δυτοί; καὶ μόνον ὀρῶνται; πρὸς τὸ κερδούνειν, ὅπόθεν δὲ καὶ τοῖς, μηδ' ἐπαλεῖν ἔχοντας, ὡς κινδύνευεν, εἰ μή γε σκύλων ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐπιβάλλοιντο, ἐπὶ Ψωμαίους ὅρμαν καὶ γ' ἔτοιμους κειμένους εἰς προνομήν ἀπάγειν τε καὶ σκύλευεν τὸν σφῶν τρίπον καὶ νόμον, μηδὲν μηδενὸς φροντίζοντας.

Α Τῷ τοι καὶ νέος ὧν δὲ ὑπολειφθεῖς, ἐτῇ γεγονός; τίσσαρα πρὸς τοὺς εἴκοσι τηγινάδει, πρὸς τοιούτον δγκον ἀρχῆς κατωρθώδει. Ήδης δὲ τὴν δρρωθίαν καὶ ἡ τῶν πραγμάτων σύγχυσις, καὶ ὅτι πολλοὶς ἐπεισφῆταιν τὸ τῆς Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἀποστατεῖν ἐποίει τὰς γυνώμας τοῦ βασιλεύοντος, εἰ καὶ τοῖς σώμασι τέως ὑποτετάχατο. Τὰ μὲν οὖν παρὰ πόδας καὶ λιταὶ ἔξερά πενε, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις συμβούλοις χρύμενος, μάλιστα δὲ καὶ διαφερόντως τῷ Μουζάλωνι Θεοδώρῳ, δν δὲ πατήρ εἰς μέγαν λογοθέτην τοῦ Ἀκροπολίτου ἀποθανόντος; ἐτίμα. Καὶ ἥδη τοι μεγάλου παπιοῦ, εἴτα δὲ καὶ πιγκέρουν εἰς μέγαν κονισταῦλον τὸν Ταρχανειώτην τιμήσας Γλαδάν τοις Τοχάροις ἐφίστησιν, οὐκ ὀλίγου καὶ τοῦ Ἀρματικοῦ περὶ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ὄντος; ἐφ' ὑπερ σφᾶς δρμῆσαι ἔξω

I.

1. Ut imperator Andronicus res cum Tocharis com-
posuerit.

I-11 Defuncto in hunc modum imperatore Michaeli filius ejus Andronicus, jam ante coronatus in Augustum et patri consors imperii, capessere solus habendas reipublicæ coactus est, urgente ad id maxime cura Tocharicarum copiarum, quæ evocatae e patria priori tractatu præsto aderant, paratæ ad imperatoris nutum. Non enim jam eo progressi persuaderi facile poterant ut domum vacui redirent. Sanguinaria quippe gens et lucrum ac quæstum unice spectans, unde aut e quibus prædas ageret, nihil pensi habebat, neque vel primam mentionem audire sustineret sanæ admonitionis, si quis eis ut cupiditatem justitiae subjungerent suadere; conatur; ut periculum esset, nisi occasio eis spoliiorum ex terra quadam **12** extera rapiendorum offerretur, ne ipsi ea sibi Romana regione, inermi

B tum et ad omnem injuriam exposita, agenda ferendaque magno publico damno consicerent, quippe homines innutriti latrociniis et nullam unquam juris et æqui soliti habere rationem. Tali vice rerum ac periculi publici, destitutus parentis obitu juvenis imperator, annos natus quatuor supra viinti, merito ad tantam impendenterem rerum molem exhorrescebat. Augebantque horrorem domesticæ turbæ reipublicæ, e religionis scandalo natæ; unde contigerat imperatorem ab Ecclesiæ auctoritate jam animo deficere, utecumque corpore ac specie adhuc in subjectione persistaret. Ac negotio quidem tum maxime urgenti Tocharici terroris abunde prouidit Andronicus, prudenti usus consilio cum inuitorum aliorum, tuin poissimum Muzalonis Theodori, quem pater in magni logothetæ dignitatem loco Acropolite mortui promoverat. Ex hujus igitur sententia cum Tarchanivitem Glabam ex magno papia

τους τῆς των Ρωμαίων εἰς Τριβαλλῶν, οὐ χρεία μὲν τὰ εἰκότα κοινολογησάμενος ἀποέμπει, τῷ δὲ γε συγγραφεὶ παρέχει τὸ πρόσταγμα, ὅπερ τὸν εἰς τὸν αὐτὸς ἔχοι γνῶναι διαστογασάμενος οὕτινος ἐν εἴη τὸ μηνολόγημα· ἐπὶ τοσοῦτον γάρ καὶ παρέκτο τοῖς τοῦ πατρὸς ὡς μὴ ἕρδων; διαγνῶνται οὖν καὶ τὸν εἰδήμονα, ἐκ μόνης δὲ τινος ξυσμῆς βραχυτάτης ἐπὶ τῇ παραλλάξει κατανοούμενον ὑπονοεῖν ἴδιον τὴν κείρι. Καὶ γνωρίσασιν δῆδη τὸ σύμβαμα τόσος καὶ δῆλος μὲν ἦν πατριάρχης ἀλύων, δῆλος δὲ καὶ παραμυθούμενος, τὰ μεγάλα περὶ βασιλέως; ἔχειν ἐλπίζων περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς εἰκός ἀνύψωσε, ἀντοῦ γε νύττοντος. Καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ βασιλέως, πολλῇ τις; οὖσα καὶ θευματή, ἐχέγγυον τῶν ἐλπιζούμενων εἰς πίστειν ἦν. Οὐ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦν.

B β. "Οπως δ βασιλεὺς περὶ τῷν κατὰ τὸν πάπταν ἀπελορτεῖο.

'Ο δέ γε βασιλεὺς μεθ' ἡμέρας καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐμφανῆς ἦν λογισμοὺς στρέψων καὶ μάλα διανούμενος περὶ ὃν δὲν καὶ πρᾶξοι, ἐφ' ὃ τὸ τῆς Ἐκκλησίας σχίτης συνουλωθεῖ κατασταλέντος τοῦ ἀνοιδύντος. Τὸ δέ δην οὐκ ὀλίγης καὶ τῆς συχούσῃς μιλέτης, [P. 6] ἀλλὰ καὶ τῇ; ἀναγκαῖς, ὡς ἐψκει, καὶ προῦργου παντός. Εἴτε γάρ καὶ τῇ

et postea pincerna magnum conostauit declarasset, ducem præficit Tocharis, Romanas copias non paucas circa se habente Michaelē despota, ut eos ex Romanorum terris in Triballos duceret, non quod magna tunc necessitas Triballici belli esset, sed ut obijerentur unde avaritiā explerent mercennariis accitu imperatoris ea spe profectis, qui non facile inducerentur ad revertendum vacuis manibus. Quare illis prædārum opīmarum, spollorum rapinorumque seges erat alicubi quærenda, in quaū famelicorum, ex amicis, si hostes deessent, paratorum lucra congerere, impetus averteretur. Igitur imperator eos verbis et donis delinitos cum despota magnoque conostauit ac sequentibus unumquemque 13 horum copiis eo quo diximus dimisit, sane volentes, ut in expeditionem ipsis quæstusam. Inde ipse conscriptas celeriter reglas litteras, et mensis tum primum ac temporis appositione signatas, ad patriarcham misit, arcanis etiam mandatis commendata magno trausio Papylæ custodia urbis quam intentissima, Patriarchæ vero nuntiabat imperatoris mortem, ac mox se ad futurum confirnabat, ut jacturam communem ipse præsens indicaret Augusto, quam utique non oportet tam acerbi casus iudicio turbari priusquam ipse præsto esset qui ei consolationem adhibere convenientem posset. Ac patriarchæ quidem jam innotuerat quod evenerat. Quare is sibi soli adhuc notam imperatoris mortem luctu magno et manifesto, sed cuius causa in obsecro esse, prosequebatur, cum regias a Papyla quas diximus litteras accepit. Quibus cum ea qua par erat doloris significatione lectis, quæ tempus exigebat clam collocutus cum Papyla, ipsum dimisit. Ac ipsi hujus historiæ scriptori forte præ-

sentii tradiūtis quas recens a juvēne Augusto acceperat litteris, percontabatur ecquid assequi conjectura possit cuius esset ea subscriptio mensis annotatione firmata. Adeo enim exacte referebat paternam manūm, ut ne perit quidem facile discernerent. Una quippe intererat vix observabilis differentia brevisimū puncti sub flexu apicum, ex qua intelligi manus utriusque discrimen posset; ad quod ii fere soi adverterent, qui cognita Michaelis patris morte non alium hujus scripturae suspicari auctorem quam filium Andronicum possent. Tunc vero non se lugere solum patriarcha declaravit, sed et in luctu consolationem accipere, ex spe nimirum quam ex nota religione novi 14 principis concipiebat amplissimam evehendarum in oīus ecclesiæ rerum opera imperatoris, quem ad id non frustra stimulandum a se benevolentia insignis quædam Andronici in patriarcham signis iam ante non dubiis declarata suadebat, et quasi certo pignore firmabat securam ejus rei fiduciā.

2. Ut imperator contentiones cum papa inīta se improbare significans, quod in eas non consenseret excusaverit.

At imperator post paucos dies Constantinopolim appulsus acri cura pungebatur, cuius indicium existabat in vultu cogitabundo et sane sollicito, anxiæ videlicet quærens secum quid ageret quæve ratione assequeretur ut schisma Ecclesiæ velut hians vulnus coalesceret, repressis noxiis humoribus quibus tumescens hactenus coire in cicatricem fuerat prohibitum. In ea momenti non vulgaris et necessitatis, ut apparebat, cui præverti nil deberet, deliberatione versanti Augusto supervenit ejus amita Eulogia, plausibile suggerens consilium, magnopere

αὐτοῦ θελα τὴν Εὐλογίαν βουλάς εἰσάγουσα πιθανός, καὶ τὰ πωλά κατεπάγουσα καὶ ἀλλὰς παρακεκινημένον, ἐξ οὗτοῦ τὸν κρατοῦντα τὰ χθὲς καὶ πρὸ τριτῆς ἀναλαρβάνειν καὶ τοῖς σχιζομένοις ἀπολογεῖσθαι, ὡς παρὰ γνώμην τῷ πατρὶ συμπράξοι καὶ ὡς καταγνοή τῆς πράξεως, ὡς, ὑπ' αὐτοῖς ὅλον γενέσθαι, καντικαὶ δικαιοὶ ἐκεῖ: οἱ καθεῖν αὐτὸν, έποιμας ὑπέχειν τὰς δίκαιας ὧς ἀμερτήσαντα. Καὶ τῷ μὲν οὖτως ἔδει, ὡς ποποιουμένη τὰς γνώμας τῶν σχιζομένων, ὥσπερ ἀν εἰ ἀνερρώγητος βοθύνου ἐξαπιναλως πεσὼν ἐζήτει περὶ ἐκείνων ἀναλαμβάνεσθαι. Αἱ γάρ διά Χρυσοῦσον λλεινων λόγων πίστεις καὶ οὐκ ἐν αὐτοῖς ὁρκοί, καὶ δος ἀπὸ ξυμβεβήκει τοῖς βασιλεύσουσιν, αὐτῷ δηλονότι καὶ τῷ πατρὶ, εἰς τὴν τῆς τελεσθείσης εἰρήνης θεοτοκίαν, οὐχ ἀπεικόνης πρὸς βοθύνους ἔχειν καὶ φράγγας παρ' αὐτῷ, οὐδὲ διλεθιρ γνώμης ἐμπεσεῖν ζητο. Οἱ δέ γε πρὸς τοῦτο παρακινοῦντες (ἡ Εὐλογία οὗτος καὶ ὁ Μουζάλων Θεόδωρος) ἐώκεσαν μὲν καὶ κινουμένως εἰς ἡγέλον διὰ τὰ πραχθέντα, καὶ τε ζητοῦντες; τὴν τῆς Ἑκκλησίας κατάστασιν κατεψίνοντο, ἀδόκουν δὲ τοῖς πολλοῖς προκατελημένοις τὰς γνώμας καὶ κατὰ τοῦ ἀποχορίου μηνίοντες οἵσις ἦσαν εἰς τὸν ἄγιον Γρηγορίου φρούριον σύναμα παιδὶ τῇ τοῦ Πασούλ γυναικὶ ἐξωρίζετο, ἐπαύ-

que urgens, quo etiam per se ultro ipse Androniceus propendebat, ut quæcunque nuper circa pacem Ecclesiarum convenissent rescinderet irritaque redderet, profitens se invium patris auctoritate ad ea probanda tractum nunc damnoare insectumque velle quod perperam egisset, atque adeo Ecclesiæ proceribus qui contraria sentirent poenitentem se subiecere, exhibereque paratum ad peinas omnes subeundas quascunque in expiationem tanti criminis prescribere ipsi voluissent. In hanc ille sententiam concessit, statimque aggressus adversantium paci delinire infensas in se voluntates, allegavit eis assentabundus et supplex esse cur miseratione ipsis et venia dignandus videri posset seu lapsus, qui non tam volens aut sustinere sese valens cecidisset, quam subsidente deorsum absorptus in præcepis terra voragine quadam haustus esset. Nam fidem papæ datam diplomaticis Aurea Bulla munitionis, quibus subscribere post patrem nequivisset ipse recusare, tum-juramenta istis addita, **15** ceteraque acta circa hoc negotium pacis Ecclesiarum ultrinque solemnitate tanta stipulatae, nom minus ineluctabilem putarent habuisse ad se pertraheendum viam quam subito casu dehiscens solom ad quamvis molem, quæ supra steterit, ruina tristissima sternendam? Ignovercent igitur pro communis humanitate, ac sublevandum venia censerent se, non tam infirmitate prolapsum propria quam aliena propulsione, cui resistere haud potuerit, dejectum in soveam. Ad hanc Androniceus profitendas præteriorum poenitentias humilitatem descedit, amatoribus maxime Eulogia et Theodoro Muzaione; qui quamvis præ se ferebant inclinati se ad ea suadenda zelo religionis et studio reponenda in statum opti-

μοντος καὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαρίαν συμβάντος τὸ θύρος, ἦν θυγατέρα τεύτης καὶ Βουλγάρων δεσποινῶν ὁ λόγος προβείκυν, ὃ δὲ ἡγεοῦν δέξας καὶ τὴν εἰς Ἱταλοὺς πρεσβείαν ἀποκοινώμενος ὥν γε καὶ μόνη εἰς τιμωρίαν ἀλλαπῆ τῷ αὐταδίλῳ ἔχρησατο λέοντι τὰς ἐπιφορὰς τῶν ράδων δεχόμενος. Σύναμα δὲ ἐμφα τὰς αἰτίας πρὸς τὸν πατριαρχῆντα ἀνέγοντες, δεινὸν κατ' ἐκείνου ὡς δέξαντο; τὴν αἰτίαν εἴληφέν της ἵπ' ἐκείνους ἀγανακτήσεως.

γ'. "Οσως δὲ βασιλεὺς τὸν Βόλκον ἀρτει καὶ τῷ Ιωσῆφῳ προστέθετο.

[P. 7] Ότις γοῦν ή τῶν Χριστοῦ Γενεθλίων προσδευνεν διορθή, καὶ ίδει μὲν, ὡς εἴθιστο, προελθεν γεωπλέα, ίδει δὲ καὶ τὴν μυστικήν ἐν ἀνακτόροις Ιερουργίαν τελεῖσθαι, καὶ ή μὲν προδευσίς κατὰ δεδημα λύπης, κάτω που τοῦ βασιλέως Ισταμένου, οὐδὲ ἐγερόντες, τὰ δὲ τῆς μυστικῆς Ιερουργίας ἡπράχτει, μή πως καὶ δὲ εἰς πατριάρχην έτι τελῶν μηνυμονεύοιτο. "Ο δὴ κάκενοι μὲν ἐπελύνοντες αἰτίας πλαττομένοι, δῆλος δὲ ἡσαν ἀλλοις τὰ μὴ δυνα προφατιζόμενοι. "Η γάρ Εὐλογία νόμῳ μὲν συμπαθεῖται θήρητε τὸν ἀποχόμενον, τὸ δὲ πλέον θρηνεῖται προποιεῖτο τὴν τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τὸ χθὲς γεγονός ἡξιπε-

rum perturbatæ, ut aliebant, his novitatibus Ecclesiæ, non falliebat tamen plerosque rerum transactarum memores et prudentes estimatores actionum humanarum, indulgere in hoc utrumque horum iræ odioque in mortuum Augustum propriis, cuius actis rescindendis et memoria fædanda uicisci studebant, Enologia quideam exsilium quod ejus jussu pertulerat, in aream Sancti Gregorii ab illo cum filia Rauis uxore relegata, prætereaque ejectionem Mariæ aliterius filiæ e regno Bulgariae, Theodorus vero Muzaion atrox probrosumque supplicium fustuaril, quod sub oculis imperantis Michaelis fratri Leonis manu pertulerat in pœnam recusatæ ad Italos legationis. Ceterum ambo in patriarcham haud dubie fremebant, elique jam non dissimulanter exitium minabantur, auctorem eum sibi ferentes malorum omnium que ex odio in ipsos Augusti defuncti redundassent.

D. *Uli imperator Vecco dimisso se Josepho adjunxerit.*

Igitur illucescente anniversaria die Christi Domini Natali, cum illo festo de more oporteret prodire Augustum et mysticum sacrificium in **16** sacra ædo palatina ritu solemnii celebrari, neutrum horum est factum. Ac exitus quidem domo et progressus in publicum tali die omissi ab Augusto causa utramque plausibilis ferebatur luctus ejus ex recenti patris morte, ob quam adhuc consternatus sedecret mœrens et lucis fugitans imis in conclavibus domus Augustæ. Omissa mysticæ oblationis vera erat ratio (uticunque illam ii quos petebat suspicio, negabant, vanos alios communiscentes prætestas), vera, inquam, erat ratio, ne patriarchæ, quem novus Augustus exauctorari volebat, necesse esset in palatino

λειαν, καὶ τὴν Αὐγοῦσταν θρηνοῦσαν τὸν σύζυγον ἐν
οὐ καλαῖς περὶ ἐκείνου ἀπίσιν ἐκούσει, ὡς οὐδὲν ἐν-
τεῦθεν τοῦ ὑπὲρ ἐκείνου πραχθῆσαμένου, καὶν δὲ τι
καὶ ή... φοηθῆσοντος. Ὁθεν καὶ τοῖς πατριάρχας
συνελθοῦσι κατὰ παρημυθίαν ἐκείνη κατόδυνας οὖσα
τὸ ποιητέον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐπυνθάνετο.
Καὶ περώτως ἔθεικεν ἐκείνη τοιαῦτ' ἀρωτῶσα τὸ παρά
τοῦ βασιλέως βυσσοδομεύσμενον. Ἐκείνος γάρ καὶ
νύκτας διασ παρὰ Ἱωσήφ λαύς, καὶ ἀνάγειν ἐπει-
ράτο οὗνακα σμικρᾶς πνοῆς νέκυν τὸ σύνολον δυτικοῦ.
‘Ιε; δ’ οἱ περὶ ἐκείνου ἐκ τοῦ παρεχρῆμα πεισθέντες
μόνον οὐ κατήπειγον τὴν ἀνάθεσιν, οἱ μὲν ὡς ἀν γε
τὰ τῆς Ἐκκλησίας δῆθεν καταστήσωσι πράγματα
τοῦ κατὰ τὸν τάππαν λυθέντος σκανδάλου, οἱ δὲ ὡς
διὸ καὶ πλεῖστον τοῦ εἰκότας κατεπαρθεῖν καὶ γ’ ἀν-
καθάρσεις μὲν ἐκκλησίας, ἀπομόρξεις δὲ ἐκείνων

A καὶ ιερῶν διλλῶν, ἐπιτιμήσεις δὲ καὶ κολάσεις τῶν
τῆς ἐκκλησίας πειθούσες πατριάρχην τελέσειν (ἥσσαν
δὲ οὔτοις καὶ μᾶλλον δ Γαλατιώτης τε Γαλακτίων καὶ
δ Μελέτιος, δὲ καὶ ἄγιος δὲν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου
καὶ δικαίου Λαζάρου κείμενος, ὃν δ μὲν στέρησιν
δημάτων, δ δὲ ἀκτομήν γλώττης πέπονθεν, ἐπ’ αι-
τίας δ μὲν φύεδους, ὃς ίδοις βασιλέα λίγων ἀξύμοις
εἰς ἀγιασμὸν χρώμενον, τὴν ἀνατολὴν διερχόμενος,
δ δ’ ὑπρεψεις, Ιουλιανὸν διλλον τὸν βασιλέα εἰπὼν
κατὰ πρόσωπον), δ βασιλεὺς; Ενθεν μὲν ἀποστέλλων
τὸν πατριαρχοῦντα Ἰωάννην τὴν ἐκείνου ἀπελογεῖται
παρόρασιν, ὡς βίᾳ καὶ δὲ ἀνάγκης γεννηθεμένην.
[P 8] Τὸ γάρ ἐκ πολλῶν σκάνδαλον ἀνακείλει πειθού
καὶ τὸν εնθουν ἀποστατεῖν, αὐτὸν δὲ νέον εἰς ἀρχὴν
καθιεσάμενον ἀνάγκην ἔχειν τὸ ἀνερμούν καταστέλ-
λειν καὶ γε τὰς γνώμας, καθόσον ἔστι, τῶν ὑποδεξ-

templo recitari nomen inter sacra, et sic eum in
novo quoque principato tenere possessionem primi
honoris Erat et aliud quod contrariarum Augusto
defunctio principes partium ista liturgiarum in aede
sacra palatina intermissione sequebantur, id vide-
licet agentes ut fraudaretur interim piacularibus
officiis ac sacris anima principis, et sic ei quasi
mortuo in heresi atque anathemate suffragia Ec-
clesiae, ut iniuria irrevocabiliter damnato, denegari
putarentur. Hanc enim palam inurere conabatur
gaominiā Eulogia memorie fratris exosi, artifici
pietate speciem affectans mōroris ultra sororiz
necessitudinis modum exaggerati, quasi quæ non
temporarium corporis solum, sed æternū præterea
isteritum animi Tartaro irreparabiliter addicū
fiero in germano videri vellet. Quem etiam in
censum pertrahere viduam Augustam, et nil ei
sperandum de sempiterna salute viri sui mortui
persuadere conata est, præfracte denuntians, quid
quid precum aut piacularum vel adhíberet ipsa vel
impendi ab alijs curaret ad purgandam animam
imperatoris defuncti, frustra omnia fore. Nec par-
vam ea vox curse ac doloris accessionem imperatrici
scilicet oblitus. Unde illa anxia, cum decessor suc-
cessorque patriarchatus ad eam simul consolandom
convenissent, utrumque mōstissima interrogavit
quid sibi faciendum præscriberent quo juvari anima
conjugis posset. Atque hæc percontatio Augustæ
non ad Joannem duntaxat tunc unum patriarcham,
verum ad Josephum etiam dudum ista dignitate
defunctum directa primum indicium extitit machi-
nationum Andronici arcana, restituere patriar-
chali throno Josephum molientis, siquidem 17
ille (quod non erat ignotum Augustæ) magnopere
nitezatur adducere Josephum decrepita ætate vix
spirantem ad denuo capessendum Ecclesiæ regumen,
atque hoc ut seni moribundo persuaderet replicatis
siae fine instantiis, totas apud eum exigebat noctes,
in quo illum partiari Josephi, schismatis duces,
non perfuictorie juvabant, quippe ad quorum ratio-
nes et spem rescidendi negotii concordia per-
commodatum id ipsis jure videretur. Ergo cum ad

B Josephi familiarium flagrantia ejus restitutionis
desideria segre ac tandem ipsius quoque debiliissimi
senis assensus accessisset, statim omnes arrectis
animis factionis pacem Latinam non probantis
antesignani ultro instare apud Andronicum reh-
menissime, ne quam moram tam salubri ac neces-
sario, ut aiebant, consilio interponeret. In qua
communi opera negotii urgendi suas quique diver-
ses spes et vota variis affectibus consentanea
sequebantur. Quorundam hic unus scopus erat,
restituere in pristinum statum res Ecclesiæ amou
pape agniti scandalō. Alii hoc minime contenti
spes immoderatus tollebant, efferreque sese justo
altius meditabantur, destinantes jam ium expiatio-
nes Ecclesiæ tanquam recentibus actis pollutæ,
purificationes imaginum et rerum sacrarum alia-
rum, denique poenas graves in ecclesiasticos qui
pacem procurassent aut in eam consensiissent, ea
se omnia persuasuros Josepho, si eum patriarcham
iterum haberent, confidentes. Talia præ cæteris
mente versabant Galesiota, Galactio et Meletius, qui
et sanctus vocabantur, in monasterio sancti et justi
Lazari residens. Quorum ille quidem excærationem,
hic vero lingua abscissionem passus erat, iu-
panam posterior quidem mendacii quo temere affir-
maverat a se per Orientem peregrinante visum
alicubi Michaelem Augustum azymis utentem in
perceptione Eucharistie, prior autem contumelie
verbo illata, imperatori ausus in os improperearo
esse illum alterum Julianum apostataum. Ceterum
Andronicus imperator, quan̄ his de causis molie-
batur Vecci depositionem quam minima vi posset
ac strepitu administrare volens, diligenter apud
ipsum excusavit per certos ad hoc allegatos boni-
nes, nullo se ad hoc consilium ejus contemptu aut
odio impelli, sed periculo reipublicæ et mera ne-
cessitate 18 armandi novi principatus. Nam effe-
vescere nunc quam unquam æquosius sopita patre
vivente studia partium paci constituta adversarum,
adeoque invalescere scandalum, ut bonos etiam et
natura pliçidos, nedum impotentes ac præfractos,
resilire ac rebellare palam cogat. Abunde magnis

μένων ἑταῖροιν. Παλλοὺς δὲ ἀκούειν σχίζεσθαι καὶ μεγάλους προφασιῶμένους τὴν τοῦ Ἰωσῆφ ἀναχώρησιν καὶ τὸ σκάνδαλον δὴ πρώτα ἡνέδη, οὐδὲ παρορθῆν μηδὲ ὅλως ἐνμέρειν νεωτέρι μοναρχῶντι. Καὶ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ γε μεγίστην πληροφορίαν ἔχειν ἀγάπης; ήδε τῆς ἀπ' ἑκείνου πρὸς ἐντὸν, μὴ μόνον πατριάρχου τιμήν, ἀλλά γε δὴ καὶ ζωὴν εὐτὴν ὑπὲρ τοῦ βατιλέως προεῖσθαι καὶ τῆς ἑκείνου συστάσεως. Ἀλλως μέντοι μηδὲ χολῆν ἀξιῶν, αὐτὴν ἑκενην τὴν ἀγάπην τὸν ἔδει καὶ τὴν τιμὴν ἔχοντα παρ' εὐτοῦ, εἰ καὶ ἄλλος τῆς Ἐκκλησίας προστήσεται. Καὶ τοῦτα μὲν πέμπων τὸν Μελιτηνιώτην χαρτοφύλακα καὶ ἀρχιδιάκονον θερμῶς τὴν ἀνάγκην ἀπελγίτο, ἐκεῖνον δὲ συνδιανυκτερεύων τῷ Ἰωσῆφ καὶ τοῖς περὶ ἑκείνον τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον προκαθίστα ἀνδασαίν.

8. Ἀραχάρησις τοῦ πατριάρχου Βέκκου εἰς τὴν τῆς Παταγιώντου μορῆν.

[P. 9] Ό μὲν οὖν Ἱωάννης καὶ ἀλλοι; εὖθυν; ὁν, Εἴτε δὲ καὶ τῇς τοῦ πατριάρχου τιμῆς ἐπικόρως ἔχων, οὓς παλλάκις καὶ λέγων καὶ πράττων ἔδειξεν, ἐλπίζων δὲ καὶ τι γενέσθαι τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς τοῦ Ἰω-

agitatum in molibus imperium pervenisse ad se, ut sit ipsi ieniora zlate regnum auspiciant omni sedulitate præcavendum ne novis præterea procellis misceri rempublicam contingat. Id haud dubie futurum nisi, quatenus fas est, a se deliniantur animi multorum inquiete inhabitantium mutationi ac turbia. C Intelligere se vocibus multorum efferari plerosque redactione in ordinem Josephi, quem verum adhuc esse patriarcham autumant, et vi aīnnt injusta prohiberi ab exercendo Ecclesiæ regimine; unde ortum contendunt quod nuper exstitit scandalum, tranquillitate, si throno ille restituatur, statim ultra redditura. Haud sibi esse tutum in tencris initis imperii negligere tot istorum ac tam potentum minas apparatusque novitatum. Exarmandam sibi esse factionem demendo prætextu schismati, si periculum præsentissimum amittendi principatus velit effugere. Plane considerare se ex perspecta Joannis in sese charitate, paratum eum pro sua imperatoris incolumi securitate non modo patriarchalem pacisci dignitatem, sed vitam quoque ipsam profundera. Nec vero ægre ferre aut indignari debere ipsum quod tam necessariis de causis throno tantisper cedere cogatur; cui utique impérator spondeat pari spud se gratiæ loco ac prius, pari existimatione ac dignatione honoris, ubi ad vitam privatam redierit futurum, utcunque alias pro eo Ecclesiæ præfecturam gerat. Ilæc per echartophylacem Meliteniotem et archidiaconum jussit Andronicus a se renuntiari Vecco, sollicite necessitatē excusans quæ ipsi tale consilium, ut aiebat, extorqueret invictissimo. Interim ipse magnam noctium partem cum Josepho et ejus studiosis transigens, sedulo consultabat qua optime ratione ille reponi thronum in patriarchalē posset.

Α σὴρ ἀναβάσεως (τὰ γὰρ ἔμβαντα οὐκ ἀν πάντως ἔννέδη ἔντο; ἑκείνου, ὃς ἐκ πολλῶν ἔστιν ὑπονοεῖν), διὰ ταῦτα ἔτοιμος μὲν ὃν ἑκείνος κατὰ τὴν Χριστοῦ ἱορτὴν λειτουργεῖν, ἔτοιμος δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀποιχομένου κατὰ τὴν εἰκόνα μνήμης φροντίζειν, ἀφεὶς τὰ πάντα τῇ ὑστεριᾳκῇ τῆς ἱορτῆς κάτεσσι, καὶ τῇ τῆς Παναγράντου μονῆ φέρων ἐντὸν δίδωσι, ζητήσας περὶ βατιλέως καὶ τοὺς ἀπάξιοντας, πρόφραστιν μὲν ὡς ὑπερασπιῶντας, ἣν τις τῶν τοῦ ἔλιθρου ἀπαιδεύτως ἐπ' ἑκείνον δρμῷ, τῷ δὲ βαθυτέρῳ σκοπῷ τὴν τοῦ λειποτάξιου ἐκφεύγων κατηγορεῖν, ὃς ἑκείνος φέτο, παρὰ θεῷ κρίνοντι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο εἰκοστῇ ἑκτῃ μηνὸς Σκιροφοριῶνος.

ε. Ἀρδασικ τοῦ Ἰωσῆφ εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

B Τοῦ δὲ εὗτοῦ μηνὸς μετὰ τὴν τριακοστὴν τὸ πρὸς ἐπειθεῖς λίκνῳ δὲ Ἰωσῆφ, μόνον οὐκάπονος, πολλῶν παρ' ἑκάτερα παρεπομένων καὶ ἐπευφημούμενῶν τὰ προπεμπτήρια, ἐφ' ὑμνοῖς καὶ χρόσοις; ἀνθρώπων, έτι δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας συνακτηρίων καδώνων, εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνάγεται. Οἱ δὲ τοῦ ἔλιθρου μόλις τὴν ἐπειρινήν ὑμνοφίλεν καθ' ἐντοὺς ἐκτελέσαντες, ἐπειτὴ δρόμος ἦν καὶ πρὸς τὴν

4. Secessus patriarchæ Vecci in Panachrantæ monasterium.

Joannes porro, qui et aliunde rectus esset, quemque præterea satias jam cepisset patriarchalis honoris, ut sœpe dictis factisque ostenderat, **I** sperans insuper exstirsum ex Josephi restitutione boni quidpiam (nam quæ contigerunt handquam eventura vivente Josepho, multis ex indicis licet conjicere), cum et instanti Christi festo sollempne sacrum facere, et quod funus Augusti de more flagitabat, parentare ritu sacro Michaeli nuper defuncto tum maxime pararet, cunctis his repente omissis, postridie festi descendens patriarchio in Panachrantæ monasterium se contulit, impetratis ab imperatore abductoribus, ne in Dei iudicio locum sponte deseruisse posset argui. Quanquam imperator Vecci petitioni ejusmodi annueens, videri studuit non vis inferendæ, sed præsidii causa ei armatos mittere. Quia enim palam erat multos illi e clero vehementer infenos haud facile omissuros occasionem proterve illudendi decadenti patriarchali dignitate, professus imperator est eo se duntata, ut haberet Veccus qui se ab inimicis insultibus legerent, militaris ipsi manus comitatum addidisse. Et hæc quidem sic gesta sunt sexta et vicesima Decembribus die.

5. Restitutio Josephi in patriarchatum.

Ejusdem mensis post diem tricesimam, sub ve speram, impositus gestatorio Josephus tantum non exanimis, multis ulrimque comitantibus et certatim acclamantibus faustum redditum, cum hymnis et plausibus hominum, inter increbrescentes præterea tinnitus campani æris, quo in ecclesiam convocari populus solet, in ædes patriarchales repór-

ἐκκλησίεν ἀπήγνων κατὰ τὸ σύνθετον, σφίσιν ἑαυτοῖς Αἱ τὰ μὲν τῶν λαϊκῶν μέδον
διδασκοῦνταν ναὸν κατενδουν, ὡς μηδὲ σημάντροις καὶ
κώδωνις ἡθροισμένοι· ὡς δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐμάνθα-
νον, προστεταγμένον μηδὲ εἰσιτεῖν εἶναι εἰς ἐκκλη-
σίαν ἐκείνοις Θεοῦ, οἵοι που στάντες καὶ τὰ τῆς
εὐχῆς ἐκτελέσαντες (τὸ γάρ τῇ ἔρτῃς περιφύνες
καὶ πραβαίνειν τὰ σφίσι δικούντα ἐπειθον τοὺς τοῦ
κλήρου), τέλος ἐπὶ τῶν [P. 10] οἰκιῶν καθευθύντες
ἐκκαθίδουν τὸ μέλλον, καὶ τοῦ δὲ νοεῖν τοῖς παρα-
γενόντος τὸ πρόσταγμα. Ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ
οἱ μὲν ἐπιβατηρίους εὐχάριστας ἐπεξιστάζον ὡς ἐπὶ τῇ
Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καθαίρεσθαι προσδοκῶντες, οἱ δὲ
ἴτελουν ἀγιασμοὺς τοὺς δι' ὑδατος, καὶ πρόστατα καὶ
ἴκωστα ἀναστήματά τε καὶ κλανες, ἀλλὰ καὶ τίμια
εἰκόνες; τοῖς μεγίστοις νεώδια τῆς τοῦ ὑδατος ἐπιθή-
ριντισσας ἥγιασοντο. Διήρχετο τοίνυν τυφλῷ ποδὶ^B
χειροκρατούμενος; ὁ Γαλακτίων καὶ ἐπερράντις, καὶ
τοῦ, ὡς ἐκείνοις ὀδόκει, μύσος τῶν σεβασμίων εἰκό-
νων ὑπ' αὐτοῖς ἀπεκαθάπετο ἄγιασσιν. Ἔχοντο
δὲ καὶ οἱ ὄφρωντες ἀπολυμάνεσθαι.

5. Περὶ τῶν διδομένων ἐπιτιμῶν ἱερωμένοις καὶ
λαϊκοῖς.

Καὶ δὴ ἀλλα μὲν λαϊκοῖς, ἀλλα δὲ ἱερωμένοις

tatur. At clerici s̄egre vespertina hymnodia privatim
explosta, cum diluculo de more convenienter in
ecclasiā, obseptium repagulis objectis templum
repererant: neque enim consuetum coeundi si-
gnū x̄e campano 20 fuerat editum. Ut autem
ejus novitatis percontati causam audierunt veti um
esse ipsois ingressum in ecclasiā Dei; extra stan-
tes, et ibidem persolutō precum ecclesiasticarū
penso (eam enim festi præcipui, quod in eam diem
inciderat, religionē esse statuerunt, ut contra
quorūvis interdictum sacra rite obire officia de-
berent) domum quisque recesserunt, ibique quie-
scentes exspectabant quid futurū esset, non sine
anxia inquisitione cœuse quæ movisset interdicti
denuntiatores ad sic agendum. Illi vero exortu
postere diei, precatiōes in primo aditu nundum
sacrati templi ritu ecclesiastico pronuntiari solitas
expediebant, ut sic progrederentur ad expiationem
loci quem profanatum rebus in eo nuper actis vi-
deri volebant. Mox per quosdam ipsorum porticus
exteriorēs ac peristylia vestibuli suggestusque in iis
sigillatū et columnæ signaque ac sacre imagines
aqua lustralis aspersione purgabantur quasi a pol-
lutione prius contracta. Minister piacularis cere-
moniæ procedebat manu deductus, quippe oculis carens
quibus gressus regeret, Galactio; a quo, ubi sacris
præsertim iconibus multa infusione lustralis undæ
maculam, ut putabat, contractam studiosius eluis-
set, spectantes etiam poscebant, ut se quoque ipsos
labe, si quam suscepserant, mundaret.

6. De multis et panis quibus sunt subjecti cum ec-
clesiastici tum laici.

Supplicia hinc alia laicis, Deo dicatis alia domi-

nibus raptim indicebantur. Ac in laicos quidem ar-
bitrium ejus generis monachis permisum, qui prout
ipsis libuerat, magno aut modico taxabent adeuntes
reconciliationis gratia. Nempe ut admitterentur ad
psalmodiā et panis benedicti participationem, me-
diocre pretium exigebatur: sin supplex usque ad
sacra perceptionem Eucharistiae restitui cuperet,
majori videlicet id erat collatione promerenduni.
Episcopos 21 et clericos, ubi accederent, ad pa-
triarcham renittebant. Qui tamen cum adīt ob-
morbū non posset, ipsi videlicet tanquam eo con-
vento ex ejus sententiā pronuntiabant qua quemque
opus esset multa pœnave expiationem redimere. Et
ad quædam senex licet s̄egre ac subinvitus annue-
bant ab illis suggesta; quædam impune ipsi commi-
niscebantur et velut a patriarcha edicta exigebant
ipsius nomine, pro gradu communionis quem quis-
que supplicum ambiret intendentēs pœnarum gra-
vitatem. Sic istis arbitratu suo Ecclesiam prætextu
restituendi turbantibus, et templo cunctis clauso
persistente, coeuntēs episcopi ministros harum novi-
tatum interrogarunt quibus de causis talia facerent.
Ad hæc illi producto patriarcha, velut massa ex-
anima, per monachum Gennadium ejus vice loquen-
tem horribili illa intonarunt, quibus defendi quæ
egerant putabant: « Gravissimo vos scelere obliga-
stis: sacrum Evangelium violatum est. » Quæ illo
vociferante murmur extulit et tumultus abominantis
audita multitudinis; quare, velut de fide alieno lo-
quentis nomine, jure se rati dubitare antistites, ex
ipso præcontabant patriarcha ecquid volente ipso
talia dicerentur. Ad quæ ille abnuens etiam eum
qui sic erat locutus objurgavit, convicia pernegans
ex suo ista sensu prolatā; tum aliis quibus poterat

λιές. Τέλος ἐκτιθεῖσα γνώμην τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνώσκουσιν, ἀρχιερεῦσι μὲν καὶ κληρικοῖς τρίμηνον καιρὸν προστιμῶντες, λαῖκοι; δὲ κατὸ τὸ μέτρον τῆς κοινωνίας, πλὴν ἐπ' ἔλεττον τὰ τῶν ἐπιτιμημάτων τάττοντες. Τοῖς δέ γ' ἀρχιεπικόνις, τῷ τε Μελιτηνώτῃ, φημι, καὶ τῷ Μετοχίτῃ, διει πρέσβεις ἐκπεμφθέντες πρὸς βασιλέως ἔυκήλθος τῷ πάπκῃ λειτουργοῦντες καὶ γε συνισταντο, ἐπειπερ καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Παράστρον Ἰωάννην Φρέριον, καὶ αὐτὸν πρὸς τοῦ πάπκα πατρὸς κατὰ πρεσβεῖτον σταθέντες, οὗτως ἐπραττον λειτουργοῦντος τότε τοῦ πατριάρχου Ἰωάννη, καὶ γ' ἀνεκτὸν ἑδόκει καὶ μηδὲν έχον πρόνοιμα, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ὡς παραβᾶτι τὰ μέριστα τελεῖν ἐπῆγον καθαίρεσαν.

6. *"Οπωρ καὶ πότε οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην εἰς κοινωνίας παρεδόχοντο τοὺς τῆς Ἐκκλησίας.*

Είτα μηδὸς Ἐκατομβαιῶνος πέμπτης ὁδὸς ἵκανως τὸν ναὸν καθαγγίζειντες (ἥπειγε γάρ ἡ τῶν Θεορχειῶν ἕρτη) εἰς κοινωνίαν τοῦ φάλλειν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας παραλαμβάνουσι. Καὶ δὴ τελεσθέντων τῶν ὕμων, ἐπειδὲ καὶ τὴν τοῦ ἀγιάσματος γίνεσθαι τελεῖην, συνέρχονται μὲν ἀμφὶ τὴν φιάλην τῆς Ἐκκλησίας ἄμα μὲν ἰκεῖνοι, ἄμα δὲ κληρικοί, ἄμα δὲ

verbis et modo sedare turbas, et præsentia compone-
nere studuit. Tandem scriptio conceperant patriar-
chæ de his sententiam, et apud ecclesiam legerunt;
qua episcopis et clericis in trimestre suspensio in-
fligebatur, laicis vero pro modo usurpata cum La-
Cinis communionis congruæ, sigillatim ad minima
descendendo, iudicebantur poenæ. Archidiaconis vero
Meliteniotaë et Metochitaë, quod legati ab imperatore
*missi celebranti missam **22** papæ adstiterant, qua-*
quam pari modo se Constantinopoli Joannes Par-
stron et ejus socii Frorii a papa legati gesserant,
sacrum facienti patriarchæ tum Josepho et ipsi as-
sistentes, quo removeri onus a tali facto crimen
plerisque videbatur, tamen eam ob causam, ut atro-
cissimi reis sceleris, perpetuam dignitatis amissio-
nem irrogarunt.

7. *Quomodo et quando qui Josephi nomine res admi-*
nistrabant, ecclesiasticos in communionem rece-
pererunt.

Mensis inde Januarii quinta sub vesperam, cum **D** templum satis purgassent (urgebat enim imminens Theophaniorum festum), in communionem psallendi ecclesiasticos assumunt. Absolutis vero hymnis, quoniam oportet et sanctificationis cærimoniam peragere, convenient circa phialam ecclesie simul filii, simul et clerici, una præterea populus, quotquot Græci, quotquot Itali. Ante omnes statuunt cæcum Galactionem cærimoniaz præsulem; et enī numeroso et abundantι lumine, datis etiam ipsorum unicuique Itatorum cereis, quæ festi ritus poscebat peragebantur. Hæc isti sic egerunt, imperatore ipsos cuncta pro libito permittente facere, in eum solum finem, ut quæ nupera illa tempestate turbata fuerant componerentur. Nam ea dūm serveret, offend-

A καὶ λαδος, δοσι τῶν Γραικῶν καὶ δοσι τῶν Ἰταλῶν, προστατῶσι δὲ τὸν τυφλὸν Γαλακτίωνα τῆς τελεῖτος Ἑσπερον, καὶ ὑπὸ πολλῷ καὶ δαψιλεὶ τῷ φωτὶ, δοθέντων κηρών καὶ αὐτοῖς Ἰταλοῖς, τὰ τῆς Ἐσπερῆς τελεοῦντες. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα, τοῦ βασιλέως, ὡς σφίσιν ἡρεσκε, πάνθ' ὑψηλότερον πράττειν. Ός ἀν γοῦ μόνον τὰ τῆς χθεσινῆς καταγίδος καταστορεσθελεν, ἥσιοις δῆλος ἦν τοῖς ἐμφ' ἐκείνον πιστοῖς καὶ πρότερον ὀδυνώμενος, τῷ πατρὶ συνάρχων τε καὶ συμπράττων, εἰ καὶ μηδὲ ὅλως ἀντιβαίνειν εἰχε, ταῖς τοῦ κατεροῦ δυσκολίαις ἀγχόμενος. Οἱ μὲν οὖν οὐτινοὶ συμπαραλαβόντες καὶ τοὺς τοῦ κλήρου, ἀλλοι δὲ γε τοὺς Ἰταλοὺς ὄρῶντες λειταμένους μετὰ κηρῶν. δις χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἡ ἐκκλησία καθαίρομένη ὑπὲρ εὐχαῖς θλιστηρίοις [P. 12] ἤνοιγετο, διείρουν ἐδικούν δρᾶν τὰ τελούμενα. Ἀλλ' ὁ τότε κατερὸς ἐξ χωρεῖ, καὶ τοιαῦτα τέως ἐπράττετο. Οἱ γάρ βασιλεὺς, νῦν δὲ ἐκείνος φιληδῶν τῷ καλῷ, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰρήνης καὶ αὐτὴν φυχὴν προέμενος, τῷτε πολλὰ δίττα καὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην γίνεσθαι, μόνῳ τῷ τέλει πιστεύων, ἐν εἴ τω; ἐντεῦθεν δὲ λαδος εἰρηνεύεται τῶν τῆς διχοστασίας ἀπαμβλυνθέντων κάντρων. Ήπερ δὲν αἰτιαν καὶ σφίσιν ἐξεχεχώρητο πράττειν, καὶ τὰ δευτὲρά της ἀφῆσαι τὰς παραβενηράς τοις κοινω-

Cnam illum indoluisse iis quæ tum serent, ipso etiam patri cooperante, norant familiares arcanorum ejus consciæ sensuum etiæ eos palam non prodibant, nec oblectari contra quam probabat agentibus conabatur, difficultatibus temporum constrictus. Perro tam qui sic clericos in societatem sacrae functionis assumpserant, quam alii, Itales spectantes cum cereis adstare, propter quos heri et audius tertius ecclesia expiatioñibus subjecta vix tandem multa precum piacularium recitatione patefacta fuerat, somnia se videre, non res intueri quæ vere ficerent, putabant. Carterum prius illud tempus suam accepérat, et hæc hac tenuerunt erant acta. **23** nequaquam propaganda in posterum. Nam imperatoris bono gaudēns animus, parati etiam Ecclesiæ paci procurandas vitam ipsam impeadere, multa ista quæ diximus, utcunque parum sibi probata, heri siverat, unum unice in scopum intuens restituendæ populo quæfuis, dissensionis hebetatis aculeis. Ea illi connivendi causa fuit ad vexationes etiam iniquas, quales erant hædū dubie subjicere piaculis gravibus, velut fanandi compertos sceleris, eos qui Latinis communis coacti fuerant; qui vel si rem in eo nefariam fecissent, excusationem haberent culpæ, quam non voluntate libera, sed adacti necessitate ineluctabiliter concivissent; cuius certe qualisunque peccati alios potius quosvis penas exegisse oportuerat, quam eos ipsos qui principi tunc dominantî gratificantes vim intulerant ad hoc ipsum faciendum, quod modo ut crimen atrox inexorabiliter ultum ibant, qui uno sanè modo excusare poterant violentiam grassationis tunc exercitæ, et piaculum quod alios ad inalum adurgendo contraxerant a se deprecari, si se conjungerent iis quos insectabantur, et in pari aut in pejori

νοῦν ἐναγκασθεῖσιν. ὃπου γε καὶ εἰ κακίς δίκαιος ὀντός. οὐδὲ καὶ εἰ κατατάσσεται ἀδίκησιν, ἀλλούς ἔχρην εἶναι τοὺς προστιμῶντες, τὸν τοὺς χάριν βασιλικῆς εὐμενίας βιαστρένους, οἱ δὴ καὶ μίαν εἰχον τῆς μὲν πλημμελεῖς; ἀπολογίαν, τῆς δὲ προστροπῆς ἀπορυγήν, εἰ καὶ αὐτοὶ χωροὺν ορθότε τοὺς βιασθεῖσιν. 'Ἄλλ' οὐτοὶ ταῦτα. 'Ετι δὲ πεπεριέτο τοῖς ταλαιπώροις τὸ χαλεπὸν καὶ τέως; λέγοις ἡμέραις καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου ἐντάσσει ταῖς διληθεῖσι συνεκαλύπτετο. Τοῖς μὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων προστιμένῳ ἀδίκει ὡς πλημμελήσασι καὶ τὰ ἱεράτα, πατριάρχη δὲ τὴν βίαν εἰδότι καὶ τὴν πάλαι τοῦ βασιλέως; εἰπίθεσιν, ὡς καὶ καθοισιώσεως τοὺς ἀνθεταμένους ἐγκαλεῖσθαι καὶ γε δὴ τὰ τῶν καθωσιωμένων εἰς τεμαράν υπέχειν, συγγραστὰ τὰ ἐκ βίξις διεγνώσκεντο. Πλὴν ἀλλ' αὐτῷ μὲν μέλον ἢν τῶν νοοκομιῶν, ἐκείνοις δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ὑποποιούμενοι τὸ καὶ τῆς αἰτίας προσανεπίθουν τῷ γε πατριάρχευσαντις, ὥσπερ ἀν οὐκ αὐτὸς ἢν, ἀλλού μὴ καταδεξαμένους τὴν τοῦ θρόνου τιμὴν. Πλὴν τὸ δύτερον, ὥσπερ ἀλλότοις, οὐταν δὴ καὶ λογικούς ἐφῆπται. Καὶ διὰ

A τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἀμηγέτη τῶν μώμων ἀνέσαν καὶ τῆς μέμφεως, πλέον δὲ τελεῖντον ὁδὸν ἀδικήσαντες, καὶ γε αὐτὸν μηδὲν ἐπεικέστερον λογίζεσθαι τούτην τὴν πάτης ἀσχολίας; καθευπερτέρα. Εἰς τοῦ γὰρ ἔδει καὶ κρίνεσθαι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ ἔνται ποιμένα τὸν τοῦ θρόνου καθαιρεθέντα τοῦ πρώτου προτιμηθέντος, καὶν καλῶς εἴχε τῆς γνώμης καὶ μῆ, εἰ μῆ τοις αὐτὸν μὲν ἐξούλοντο ἀγρειούν, τοῖς λοιποῖς δὲ προστρίβειν ἀγος; τὸ μέγιστον, καὶ οὐκ τέος; εἰχον κατ' ἐκείνουν συλλήπτωρες ὡς ὁρθοσεβεῖς σφαλέντος, τούτους καταδικάζειν ὡς κοινωνοὺς ἐσφαλμένου καθύστερον, ὡς καὶ τινὰ τότε τῶν ἐχεφρόνων λέγειν (δὲ Ἀδριανούπολεως; δὲ οὐτος; ἢν δὲ Θεόκτιστος) ὡς νῦν μὲν εἰς διπτησθεῖσαν τὴν ἐκείνου ὁδελοὶς ξυλίνοις χρῶνται τοῖς κρίνουσιν, οὗτορον [P. 13] δὲ καὶ αὐτοὶ πυρὶ δοθέντες καυθίσσονται· δὲ καὶ γέγονεν οὗτορον.

η'. Περὶ τῶν τελουμένων συνδώων.

Tότε δὲ οὖν ὑποποιούμενοι μὲν ἀρχιερεῖς, ὑποποιούμενοι δὲ παντοῖς καὶ τὸν Ἀλεξανδρεῖας πατριάρχην Ἀθανάσιον, διδρά πολλοῦ τενος ἀξιον, θρόνους τε

se agnoscentes causa consortium eorum in poena luenda ultra d̄poscerent, quos sese recordarentur peccare coegisse. Sed nondum videlicet horum supplicii tempus advenerat. Coquebatur enim et his insatiablebus malum, tumescentibus, at adhuc utcumque pressis ultiōnis in illos destinationibus eorum ipsorum qui ministris istis ad alios hactenū male multandos utebantur, verbis interim eos factantes blandis, vel artificio dissimulandi arcanum fidūm, vel metu patriarchæ, quem vere sciebant abhorre ab huiusmodi ḡere acerbatis. A qua ipse moderatione multum aberant, in animo habentes, quamvis adhuc dissimularent, hos qui essent imperatori obsecuti adiungendis ad amplectendam Latīnormū communionē Græcis, ut summi sceleris reos extremis subicere suppliciis, cum ipsos contra Patriarcha dignos venia duceret, memor vehementi eos tunc regnantis imperio ad id compulso. Quippe imperator Michael nihil mitius poena lessē majestatis reis infligi solita, intentabat iis qui sibi obsequi in iis quæ juberet ad negotium conciliatiōnis Ecclesiarum opportuna negligissent. 24 Est autem is tantus et tam in virum etiam constanter cadens metus, ut merito ei excusandum videbatur quidquid ejus instinctu erat factum. Itaque ignoscendum cenobat, et quantum in ipso erat benignè infirmos sublevabat condolene. Ejus autem inclementes ministri, ut sibi obnoxios et ad quæ tunc agebant adjutores promptos antistites habebant, eos simulabant se omni perperam prius actionum criminē solvere, quorum universam invidiam in Veccum avertabant, quasi, nisi pse suisset, haud aliū existitarū putarent qui throni honorem admitteret. Nimirum malus ille ut brutis belluis, ita hominibus quoque ratione præditis obrepit. Hinc alios scilicet culpa liberabant et irreprehensos dimittabant, illum unum, ut totius fontem mali om-

C risque injuriæ auctorem, vehementer incurvabant. Eratque illis unum studium, una cunctis prævertenda reliquis occupatio, in tantum diffamare obtricationibus et querelis Veccum, quoad assequerentur ut ne tolerabilis quidem ac mediocriter malus homo vel aliqua saltem parte laudis summa vilia redimens haberetur. Nisi enim hoc furore ruerent, quid attinebat Veccum in jus trahere, eo præseruum nomine quod pastoralem usurparet dignitatem, cum eam throno dejectus abdicasset et honorem decessori reddidisset? An parum hinc manifeste patet id egisse summo conatu illos, ut hunc summa desideriū ignominia inutilem ad quidvis redderent, et hoc ipsum fundamentū jacerent calunnia in castros, quibus interim parcebant, ut postmodum ipsos, quod homini videlicet criminissimo utcumque adhæsisserent, tanquam hoc ipso atrocissimi manifestos sceleris, piaculis subjicerent maximis, et quos ut recte cultores religionis adjutores adiubuerant ad Veccum velut a rite legitimo aberrantem eve tendunt, eosdem postea damnarent, quod ei erranti communicasset, et ex illius, cui se alias junxissent, contagione pestilentī labem 25 ad extreum omnī acerbitate luendam in sese traxissent. Quæ causa viro tum prudenti fuit Adriano-politano Theocrito dicendi, nunc quidem auctores hujus tumultus uti epis copis in synodus ad judicium vocatis tanquam verubus ligneis ad assandum Veccum, in animo habentes eosdem postmodum Vecco absunto, illis iisdem flammis exurere. Ita ille non venus vates, ut eventa deinde probaverunt.

8. De celebratis synodis.

Tunc igitur bujus motores machinæ omni genere delinimentorum cum ceteros qui aderant antistites, tum Alexandrinum præ omnibus patriarcham Athanasium, virum existimationis et auctoritatis

προτιθεσί δύο, δν μὲν κεινὸν εἰς τιμὴν καὶ σχῆμα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως, δν δὲ τὸν Ἀλεξανδρεῖας προκαθεζόμενον ἔχοντα. Καὶ γ' ἐαυτὸν; καθιστῶσιν εἰ; δικαίω τοῦ πατριάρχου ἡδη νοσοῦντος τοποτηροῦνται, σύνοδον τε συγκριτοῦντιν ἀρχιερέων, παρόντος μὲν ἑκεῖτε καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, παρόντος δὲ καὶ Γεωργίου τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ βήτορος Ὄλοβύλου, δριτεὶ ἐκ τῆς τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ μονῆς ἐπιδεδημήκοτος τῇ Κωνσταντίνῳ, καὶ γε τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου Σαπωνοπόλεως, δν ἐν πρωτονοταρίος ἔχοντος τοῦ κρατοῦντος διδέξατο βίος, καὶ ἀλλων πλειστων προκαθημένων. Καὶ τὰ τῶν γραφέντων εὐθύνειν ἡδούλοντο, οὐκ εἰρηνικῇ σκέψῃ μᾶλλον, τὸ μὲν ἀσφαλές ἔχεινοντες, τὸ δὲ ἀπεμφανινον εἰδίνοντες· ἀλλ' διετοῦ τὰ σκάνδαλα ἥστε, καν καὶ οἱ γράφοντες εἰχον τῆς δόξης, οὐχ διτοις ἔχειν ἐξετάσειν, ἀλλὰ μόνον διετοῦ καὶ δόγματα ἐλαζήσαν καὶ γραφαὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ λόγοι Πατέρων εἰς ἀντήν [P. 14] ὡς τους ἐτέθησαν, μεγίστην ταῦτα παραβασίαν ἤγουμενοι, τοὺς μηδὲ διετοῦ καὶ αἱρεσίς

maximæ, in suas altrahere partes non inutiliter conati, duos thronos statuerunt, alterum vacuum, insignibus ornatum patriarchæ Constantinopolitanæ Josephi et quasi eum representantem, quod is morbi necessitate decumbens præses synodo nequirit; alterum cui palam presidéret Alexandrinus Athanasius, se autem ipsos, ut Josephi ægroti vicarios et ejus sensuum huncios ac voluntatis executores, in capite synodi fixerunt. Frequens inde convenit episcoporum cœtus, præsente ibidem magno logotheta, præsente insuper Georgio Cyprio et rhetore Holobolo nuper ex Magni Agri monasterio Constantinopolim reverso, assidente præterea monacho Theodosio Saponopulo, qui ex ordine protonotario-rum imperatoris in vitam monasticam transierat, aliisque pariter assistantibus plurimis. Delatae ad hunc conventum Joannis Vecci et præcipuorum cum illo concordia duarum Ecclesiarum auctorum accusations sunt; de quibus qui pro Josepho agebant, ferri sententias studebant, non quæ dogma ipsum dijudicarent, et quid ut securum ad pacem Ecclesiæ tenendum, quid ut minus probatum rejiciendum esset, declararent: sed quia causabantur scandalum ortum ex intempestiva **26** ventilatione quæstionum quas inexploratas reliqui præstiterat, contendebant non esse inquirendum recte an securi qui de controversiis nuper motis suas ediderant sentencias scripsissent, verum eos hoc ipso quod dogmata movissent, quod in disputationem prius in usu habita vocassent; quod scripturas replicasset, quod per illos fando auditæ dum recitarentur Patrum auctoritates essent, tanquam perturbatores quietis publicæ ac gravissimi reos crimini condemnari satagebant; et obsequentibus quos convocaverant, revera condemnando curaverunt, ac gravissima quæque animadversionis ecclesiasticæ exempla in eos ediderunt, quos se ne minima quidein aspersos conscientia hereseos, et

Α εἰη γιώσκοντας ὡς τὰ μάγιστρα παρεβάτας; ἕκρινον, καὶ μηδὲν ὅρθον ὅλως παρεκκλίναι. διατεινόμενος λιθέλλους; ἐξήτουν πίστεως; Εἰ δὲ ἐγρυπέτεις περὶ δογμάτων γράψας, οὐ τὸ γραφὲν, τὸν γράψαντες δὲ αἰτιώμενοι καταδίκαις ὑπῆργον ἐσχάταις. Καὶ προηγουμένων; αὐτὸς δὴ δὲ τῶν λογοθετῶν μέγας, δὲ καὶ πύρ πιένων ὑπὲρ δογμάτων, ὡς ἐώκει, πιερεῖς τὸ σύγγραμμα κατεσθιαί, οὐχ διετοῦ ἐσφαλταί οἱ, καθὼς δὴ καὶ αὐτὸς Ἑνορος; ἐπὶ τῇ συνιδὼν διωμολόγει, αὐτόθιν λογογραφοῦντες περὶ δογμάτων, ἀλλ' διετοῦ γράψειν ἐπιπλεύει καὶ συντάτετεν Πτέρων δητὴ χρήσιμά τις δικοῦντά οἱ πρός τὰ τότε τελούμενα, ταῦτα καὶ πολλῶν πρότερον καὶ μεγάλων αὐτοῖς δὴ συγχρητιμένων ἐφ' ὅμοισις; ταῖς ὑποθέσεσιν ἀλλ' ὅμως ἐπειπερ οὐκ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐλέχθησαν, ἀλλ' ὅτε δεινόν τι κῦμα **B** καὶ τετριγδὸς κατεστρόψει τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τῆς τῶν πολλῶν ἀνεγέρτεως, δμα δὲ καὶ τῷ δοκεῖν περιεινάει οἱ τῆς εὐεσείας, οὐχ ὡς ἥπτα Πατέρων ἐδίου τὰ συνταχθέντα πυρὶ, ἀλλ' ὡς ἔδοντα σύγγραμμα. Καθεῆτε δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ παλαιοῦ μεγάλου λογοθέτου

pusquam a recta fidei declinasse regula et affirmantem et paratos demonstrare ciferentes, ut atrocium convictos delictorum damnaverunt poenitentia addixerunt maximis. In quo erat haec mira procedendi ratio? Libellos ab unoquoque flagitabant quibus exponerent quid crederent. Prolatis iis, si quid quispiam de dogmatibus mussitasse videretur, damnabatur, non scriptum, ut aiebant, sed scriptor; isque idcirco solum quod ea consignasset litteris quæ prava rectane essent in medio relinquebatur, extremis ecclesiasticæ censuræ notis affectus declarabatur. Primus ad cæterorum exemplum isti se subiecti ignominia, quasi remedium canonicae absolutionis poenitentiae professione ambiens, magnus logotheta Muzalo; qui simulans se de doctrina nihil præjudicare, frustra erat. Eminebat enim ejus flagrans studium in partes processioneum ex Filio Spiritus negantium; cuius dogmatis tanto flagrabat zelo ut flammam spirare videretur. Tamen ille libellum a se prius imperante Michaëlo palam datum, quo se professus erat idem cum Latinis credere, ultro jam exsecrans et comburendum offerens, jurejurando etiam interposito est coram synodo professus sese haud ideo flammis hoc scriptum donare, quod sibi esset conscius pravum in eo aut a sana doctrina exerrans quidpiam positum, sed quoniam agnosceret eo ipso se graviter peccasse, quod omnino scribere de dogmate ausus esset, quod de talibus dissere, quod Patrum testimonia de his inquirere, congerere, accommodata et utilia tunc visa ad causam quæ ageretur, licet non ignoraret **27** idem olim a multis et magnis viris simili occasione factitatum. Verum quia illa tunc a se nona tempore pacis allegata fuissent, at importune oggesta tom cum atrox et vehementissima procella sævis hinc inde fluctibus multorum undecunque insurgentium Ecclesiam ageret ferreique, ergo quia in eo se religione supervacanea intemperanter

σύγγραμμα, δομοίς κίκειν ἔχον, καὶ δίλοις; οὐ; γράψεις ἐπήσει καὶ μόνον μεμνῆσαι διγμάτων ἐπάγοντες μῶμον, πυρὶ παρεδίδουν τοὺς τόμους; Ἐγτεῦθεν οὐδὲ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην αἰτιῶν ἡφίουν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκεῖνον αἰτίας ὑπῆγον αἰρέσεως, διτὶ καὶ ἐπὶ τοῖς Πατέρων ταῖς ἀληθείαις ῥήτορις λιχνευσάμενον; ἀντιλαβάς; διδόναι τοῖς αἰτιωμένοις ὡς εἰκός ἐκινδύνευε, καὶ παρὰ τὸ εἰκός ταῖς ἐννοίαις τὸν ῥήτων ἐμβαθύνων ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ νοῦν ἀνθρωπίνας διανοίας παρατολμᾶν· τὰ γάρ περὶ Θεοῦ σωτῆρος μᾶλλον ἔχειν τε καὶ τιμῆν τῇ λόγοις συνιστᾶν καὶ δεικνύειν πέφυκεν.

*8. Περὶ τοῦ Βόκκου καὶ τῆς αἰτίας ὅπως
ἔγραψεν.*

Ἐκεῖνος τοῖν τὸ ἐκ [P. 15] Πατρὸς δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα παρὰ τῶν Πατέρων λεγόμενον ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τῇ θεολογίᾳ τοῦ Πνεύματος, μὴ τοῦτο μόνον λαμβάνων ὅτι πρόσθεσις καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Πατράσι τετόλμηται ἐπ' αὐτῇ δὴ ταύτῃ τῇ ἀνενοήτῳ καὶ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ὃ γε τὴν προσθήκην τῶν Ἰταλῶν ἰδούσι μετρίως ἵσως, εἰπερ ἴδουλετο, ἀλλὰ καὶ διδούς ἐξετάσεις καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἕρευνῶν ἀνθρωπίνοις; νοήμασιν Ἐλαθεν οὐκ οἰσταῖς αἰτίας περιβαλλόνταν. Οὐ χείρον δὲ εἰπεῖν καὶ διασαφῆσαι τὸ γε ξυμβιδηκός, καὶ τίσι περιπάρεις

C elatum sero tandem pœnitens intelligeret, velle in detestationem ejus erroris igne consumi hoc suum scriptum, non quatenus testimonia continebat Patrum, sed quatenus sui ipsius fetus esset ingenii. Consequenter scriptum super eodem arguento veteris magni logiothete productum, aliaque aliorum, et quibus qualiscunque mentio inesse dogmatum deprehensa est, universa ut eo nomine abunde rea igni sunt tradita. Illis quasi præstructis ad Vecci causam præjudiciis, ipsum sunt denique aggressi animo infensori, quippe quem non intempestivæ modo motionis dogmatum, sed hæreseos reum peragere studerent. Et erat ille quidem haud dubie ejus affinis, de qua modo est dictum, intemperantiae, nimia curiositate scrutandarum arcana rum veritatum quas scriptis abstrusas Patrum, illic tanquam in sacro quodam operto, ut humano superiores captu, lacite obnoxieque venerari fuerat satius: cæterum ulterius nitebantur ejus accusatores, qui eum ista investigatione impetu concitatum nimio præcipitasse in hæresin demonstrare conabantur.

9. De Vecco et causa cur scripsit.

Nimicum illud quod Patres, dum sancti Spiritus theologiam explicant, affirmasse constabat, eum ex Patre per Filium procedere, præterquam eo traherebat, hactenus tolerabiliter, ut Latinorum additionis exemplo ausorum paria Græcorum Patrum invidiam minueret, etiam prurigine studii proiectus 28 in altiores easque humanis invias mentibus indagationes Divinitatis, litibus sese imprudens non sane ferendis implicituit. Quo de toto

A τῶν γραφῶν οὐ καλαῖς ταῖς αἰτίαις ἔνυεγέτο, καὶ ν μόνος ἐκεῖνος, μηδενὸς ἄλλου συμπράττειν τολμῶντος, θεολογίας ἀπειρον πέλαγος μικρῷ τινι ἀκατιῷ, ἀνθρωπίνῳ νοῦ, παραμετρεῖν ἐτόλμα πειρᾶσθαι, τῷ δὲ πέρ τῆς εἰρήνης ἡβῆς ὡπερ τινὶ φύσσωντι, ὡς ἐκεῖνος φέτο, κουφιζόμενος, πιστεύων τοῖς ἀψιγόνοις, ὡς ἐλεγε, καὶν οἱ παρόντες οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ ἐγχειρῆμα. Ἐκεῖνος τοῖν τὰς τῶν ἀγίων γραφὰς ἐπιμελέστερον διερχόμενος, τὸ μὲν ἐκ Πατρὸς δι'. Υἱοῦ προχεισθαι, ἐκλάμπειν, χορηγεῖσθαι, προίναι τὴ Πνεῦμα τὸ ἄγιον πολλῶν καὶ πολλάκις λεγόντων ἐμάνθινε, τὸ δὲ καὶ ἐκπορεύεσθαι πρώτως μὲν παρὰ τῷ μεγάλῳ Μαξίμῳ φήθεν εὑρισκε, δευτέρως δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δαμασκηνῷ, ἐφ' οἷς καὶ τὸν μέγινον Ταρίσιον σὺν ἐδδῆμῃ πάσῃ συνδεψι, ἐπὶ δικολογίῃ τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς πατριάρχας. ἀριδήλως κατενόει θεολογοῦντας. Εύρων γοῦν τὸν Μαρωνείας Νικήταν καὶ χριτοφύλακα, ὑστερον δὲ καὶ Θεσσαλονίκης πρόδερμον, καὶ ἐπὶ τούτων καὶ τὸν Βλεμμιδόνιον Νικηφόρον γραφαῖς συγχρησαμένους εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν ὡς δῆθεν ἀπώλογιαν, καὶ Φώτιον αὐτὸν λέγοντας ὡς καὶ Ἀμδρόσιος τε καὶ Αὐγούστινος καὶ τρίτος Ἱερώνυμος οὗτω μετὸ προσθήκης ἐθεολόγουν περὶ τοῦ Πνεύματος, δὲλλ' ὡς Ῥωμαῖοι πάντως καὶ οὐχ ὡς; Γραικοὶ ἔγραφόν τε καὶ

ejus factō consiliisque ac processu aneipitis cœpti tradere hic aliquid distinctius operæ preliūm existimo, ut intelligatur quibus transfixus accusationibus, non justis sane causis, reus sit pernctus, qui catenū tantum culpæ affinis videri potuit, quod solus, nemine alio ipsi cooperari ad hoc auso, theologiae immensum pelagus exigua cymba humani ingenii transfretare conari non dubitaverit, studio pacis velut quodam veluto impulsuro, ut quidem putabat, a puppi vento provehendus in optatum portum, confidensque, quod dicere solebat, postoris certe laudandum suum consilium, si minus id præsens artas probare voluisse. Ergo ille sancto rum scripta attentius perlegens in horum plerisque sāpē dici observavit sanctum Spiritum ex Patre per Filium profundi, explendescere, præberi, prodire. Procedere quin etiam primum affirmari reperit a sancto Maximo, deinde a summo quoque theologo Damasceno; quibus consentanea magnum præterea Tarasium cum universa septima synodo in confessione fidei ad Orientales patriarchas manifeste deprehendit disseruisse. Ad hæc cum insuper invenisse Maroniensem Nicetam, chartophylacis etiam dignitate insignem ac postea in Thessalonicensem evectum cathedram, itemque post hunc Nicephorum Blemmidam elucubrasse ac vulgasse scripta testimoniis firmata Scripturarum in defensionem Italorum, ipsumque Photium fateri Anibrosium, Augustinum et Hieronymum processionem sancti Spiritus ex Patre 29 cum additione ex Filio docuisse, cæterum eos Patres ut Romanos, non ut Græcos, additionem comprehasse. hæc Photii exceptio nimium quain infirma Vecco visa

Ἐλεγον [P. 16] τὴν προσθήκην, τῆς μὲν λύσεως τούτου Α καὶ λίαν ὡς ἀσθενοῦς κατεγίωσκεν, ὥσπερ ἂν ἦν ἱκανὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἵνα Πατέρα νῦν μὲν ὡς Γραικὸν μεγαλύνειν, νῦν δὲ ὡς Ῥωμαῖον αἰρέσεως γράφεσθαι, Ἱερώνυμον δὲ καὶ Λύγουστίνον τὸν μὲν ὑπὸ Δαμάσῳ παιδεύθεντα καὶ σύγχρονον Βασιλείου τοῦ πάντα καὶ μέγαν ἐγνώριζεν, Λύγουστίνον δὲ τὸν Ἰππώνος καὶ ἐπὶ τῆς ἔκτης συνόδου μακαρίας μνήμης ἡβίωμένον καὶ εὐφημούμενον, τὸν δὲ τρίτον Ἀμβροσίον καὶ παρ’ ἡμῖν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας μεγαλύνομενον. Τὸν γοῦν τὸν Φώτιον οὖτα λέγειν περὶ ἑκείνων καὶ ἀποφανεύθειν οὐκ ἐκρίνειν συνετὸν καὶ δίλως δίκαιόν τε καὶ ἰσχυρόν, ἑκείνων δὲ ταῖς βίβλοις προσσχόντων καὶ τι παθὼν ἀνθρώπινον, φιλοτιμησάμενος, εἰ γε καὶ αὐτὸς ὄφεις τῆς γνώμης συνάροιτο, εἰ καὶ οὐδεὶς δίλλος προσαπέδεχετο τὸ ἐγχείρημα, βάξιν παρηρητημένην ἐντεῦθεν οὐκ ἐπαινετὴν δεδιώς, μέτεισι τε φιλοπονῶτερον τὰς γραφὰς καὶ τὰ παρεγγεγραμμένα τοὺς λόγους ἑκείνων ῥησείδια ἐξ ὀλῶν ἡγῶν τῶν ἀγίων συνέλεγε. Καὶ νῦν μὲν εὑρισκεν Ἀθανάσιον λέγοντα, « Ἡν δὲ ἀδύνατον τὸ τῇ τῆς Τριάδος τάξις τὸ Πνεῦμα γενώσκεσθαι μὴ προοδικῶς δηλοῦντες τὸν Υἱοῦ, δίλλος ποιητικῶς, ὡς λέγουσι » νῦν δὲ τὸν μέγαν Βασίλειον, « Ἀξιώματι μὲν δευτερεύειν τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα παραδίδωσιν τοις δὲ τῆς διληθείας λόγοις. » Τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως, ἐν πολ-

B ιαὶ; μὲν τῶν βιβλίων κειμένην καὶ ταύτην, τ. δὲ γε τῶν παρηγημένην εὑρίσκειν. Ἐπέρωθι τὸν Νόστον Γρηγορίου οὗτον πας διαιροῦντα τὰς περὶ Θεοῦ δόξας ὡς τὸ μὲν εἰτον πιστεύειν, τὸ δὲ ἐκ τοῦ αἰτίου, καὶ ἐξ αἰτίας δυτος πάλιν διληγην διφοράν ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γάρ προσεχῆς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶν ἐκ τοῦ πρώτου. Καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τελεῖ τῶν τῶν Ἀντιβητικῶν πρώτου· « Δευτερεύει μὲν δὲ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς; αἰτίου, δευτερεύει δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὸν τοῦ αἰτίας λόγον. » Ἀλλαχοῦ δὲ τὸν μέγαν Κύριλλον λέγοντα· τὸ ἐξ ἀμφοῖν εὐστικῶν ὑπάρχον, τουτάστιν ἐκ Πατρὸς δε τὸν Υἱὸν, καὶ αὐτὸς οὐδέ τοῦ Πατρὸς λέγοντα τὸν Υἱὸν, θεολογοῦντα δὲ περὶ τοῦ Πνεύματος· καθάπερ διὰ σύδρομος τὴν ιδίαν τὴν μονοποιαν ὑπαρξίαν. » Ἐπιφάνιον δὲ καὶ ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις τὰ αὐτὰ λέγοντα καταλαμβάνειν. « Ἐδοκεν οὖν ἑκείνωρ ταῦτα τε καὶ πλέον συνάγειν καὶ λογογραφεῖν τὴν τῶν Πατέρων θεολογίαν, ὡς φέτο. Καὶ τὸ ἀτηρόν μὲν τῆς κατηγορίας τῶν Ἰταλῶν, δὴ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι: δεκάτης [P. 17] ἀναφορᾶς τὸν ὄνδρας προσετρίβετο, ἐκιδόθει τέτοιος κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ θεραπεύειν ἡμοιλετο· δεδιώς δὲ αὐτὸς καὶ τὰς κατηγορίας τῆς τόλμης, τοῖς διληθείαις δροῖς, πρωνετάτιστο τοὺς φρικωδεῖς ἡ μήν μηδὲ δῆθεν καταγιώσκειν τῶν ήμετέρων ή ἐγκαλεῖν ἐλλειψεως, κακένοις προσκείθει: ὡς κριτικῶν λέ-

est. Quomodo enim videri possit consentaneum eumdem Patrem nunc ut Graecum magni facere, mox ut Latinum hæreseos accusare? quos autem et quales viros? Primum Hieronymum a Damaso eruditum, aequalē Basilii Magni; deinde Augustinum Hippensem, a sexta synodo, quae virum illum beatæ memorie prædicat, commendatum; tertium Ambrosium, cuius etiam apud nos acta in Ecclesia magnis laudibus efficiuntur. Ex quibus colligebat nec pudenter nec prudenter nec verisimiliter aut ad persuasionem valide Photium de tantis Patribus ita locutum videri debere. Horum igitur omnium libris Veccus in manus sumptis acri attentione meditandis quiddam passus est humanitus, indulgens plusculum ambitioso cuidam studio aggregandi sese ad sententiam tam celebrium auctorum; quam in rem hac aetate nullus alias expedire impetum auderet. Ac facile providens, aut tum erant sensus præoccupatarum alia quadam opinione mentium, famam sibi ex hoc facto securorum ancipitis potius pendulique in præceps quam laudabilis incepti, corrogavit ad sui desensionem testimonia diligentius, et labore magno hinc inde longis sanctorum omnium veterum scriptis inspersas in rem suam sententiolas concessit. Ac duac quidem invenit Athanasium dicentem: « Fieri autem non poterat in Trinitatis ordine cognosci Spiritum, non progressive existentem ex Deo per Filium, sed efficienter aut productive, ut loquuntur; » nunc magnum Basilium, « Posteriorem quidem origine Filio Spiritum tradit videlicet 30 vera doctrina. » Rationem perro affirmationis qua Filius Patre,

C Spiritus sanctus utroque origine posterior dicitur, in quibusdam quidem libris dicitur expressam, in aliis omissam aut oblique tantum insinuantam reperit. Alibi Nyssenum invenit in hunc modum distincte tradentem tenendus de Deo sententias, ut credatur in eo aliud causa, aliud ex causa. Tum ejus quod ex causa existat aliam differentiam intelligimus, ut aliud sit circa medium ex primo, aliud per id quod circa medium ex primo est. Et rursus in fine primi Antirrheticorum: « Secundus a Patre Filius quod ex eo ut causa sit. Secundus item a Filio Spiritus iuxta causam rationem. » Alias vero magnum Cyrilum dicentem de Spiritu existere ipsum ex ambobus substantialiter, hoc est ex Patre et Filio, et rursus os quidem Patris appellantem Filium, divinitatem vero Spiritus ita declarantem ut per os suam in nobis existentiam D indicet. Epiphanius quoque deprehendit et nullus in libris et sape in unoquoque eadem affirmantem. Visum igitur Vecco haec et plura colligere, complectique ac disserere scriptis commentariis theologiam Patrum, ut putabat, quo duram nimicrum illam accusationem Italorum, que et in Graecos propter nuper admissam nominis papæ inter sacra mentionem cuni iis communicantes contagione quadam propagabatur, emolliret aut purgaret prout poterat. Rursus metuens ne audacie accusaretur, suis illis de vera doctrina dissertationibus addebat horrenda juramenta, quibus studebat persuadere se nequaquam haec allegare, 31 ut aut damnaret nostros aut defectus argueret, neque quo Latinis tanquam melius loquentibus, spretis suis, se adjun-

γουσιν, ήσι τοιωτον καὶ ἐννοεῖν γράφοντα, ἀλλ' ίντις τέλος καὶ μόνον τὸ ἔγκλημα θεραπεύοιτο, "οὐ τῶν Ἱταλῶν, οἰμενούν (ἐκείνοις γάρ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀφιῶνται τῶν ἔγκλημάτων, ἀλλ' οὐν τῷ τολμῆσαι προσθεῖναι τῷ συμβολῳφ τὴν λέξιν ἔγκλημα κείσθαι τὸ μῆγαστον), ἀλλὰ τῶν κοινωνούντων ἐκείνοις εἰρήνης τρόπον καὶ παλαιᾶς καταστάσεως ἐνεκα. Ἀντεπεκήγε δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Μονογενοῦς ἄλλης τὴν διὰ κατὰ τὴν τῶν προθέσεων ἀντιπαραχώρησιν, ὅπου ἀν καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Υἱοῦ τόποις εὑρίσκηται. Οὗτω γάρ φτισι διδάσκειν καὶ τὴν ιερὰν διπλοθήκην, βίβλον ὕσσαν ἔγχρινομένην ταῖς γηγενίαις τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲ ἐποίει τὴν τῶν Ἱταλῶν προσθήκην τοῖς ἡμετέροις βουλόμενος; ἔξισον. Καὶ τέλος ἡ κορωνὶς τῆς τόλμης, διτε εὐρίσκων μὲν καὶ τὸν θεολογικώτατον Δαμασκηνὸν ἐν τρεισκαΐδεκάτῳ τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων λέγοντα, « Καὶ διὰ λόγου προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος, » ἀκλαμβανόμενος; δὲ τὸ προβολεὺς εἰς τὸν αἴτιος (μηδὲ γάρ εἶναι τὴν λέξιν ἐπ' ἄλλου σημανομένου λαμβάνεσθαι) καὶ διὰ λόγου

geret; quorum nihil ne prima quidem cogitatione unus sibi venisse in mentem scribenti dejerabat. Solum voluisse purgare crimen, non illud proprium Latinorum quo ipsos attentanda additione ad Symbolum prolapsos fatebatur, gravissime peccando contra disciplinam, non tamē a fide aberrando, sed crimen hæreseos, quod si hærere in Latinis putaretur, haud dubie in Græcos quoque eum sīs communicantes redundaret. Consuluisse igitur se suis Græcis opera illa, et de iis bene meritū, utique cum sic ostenderit nihil eos nefarium egisse, quando propter pacis bonum et veterem rerum Ecclesiæ statum reducendum consenserant in communionem cum iis usurpandam, quos puros ab omni hæresee macula esse constaret. Porro æquivalentiam inter sese ac promiscuam notionem præpositionum *in ex et de* per maximopere astruxit, contendens persuadere, quoties eae tradenda Filii æterni theologia usurparentur, sic omnino intelligendas tanquam unum idemque ambæ significarent, idque diserte doceri aiebat in opere cui sacra hoplotheca sive sacrum armamentarium nomen est, qui liber inter authenticos et sanam Ecclesiæ doctrinam recte declarantes censcri solet. Id ille faciebat quo Italorum additionem nostris tolerabiliorē minusque invidiosam redideret. Denique, quod ei culmen audaciæ fuit, cum invenisset sumimum theologum Damaseenum in tertio decimo theologicorum suorum capitulo dicens de Patre, « Et per Verbum προβολέας, productor enuntiacionis Spiritus, » intelligens in voce προβολέας vim principii et causæ, quin contendens id vocabulum in alio significatu sumi non posse, sicque affirmans Patrem per Verbum principium sive **32** causam Spiritus esse, locum accusationi sui dedit haud sane contempnendæ, cum non levius nec vulgaris error videatur, prater vim principii et causæ qua in Patre a cunctis agnoscitur respectu

A αἰτιον τὸν Ηατέρα λέγων τοῦ Πνεύματος, χώραν αἰτίας; δεδίκει καὶ οὐ παροπτέας, οὐδὲ γε μὴν τῆς τυχούσης, συνδοξάλειν αἰτιον τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς αἰτίᾳ τοῦ Πνεύματος. Καίτοι γε τὰ μέτριά γε τοις λόγοις αὐτοῦ προσαρχόμενος, δει τις καὶ ἀντεπῆγεν αὐτῷ τὴν αἴτιαν, ὡς πολλῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγόμενων καὶ δὴ καὶ κακίας ἐπιφερόντων ἐμφασιν τὰ μὲν λεγόμενα ὡς ἀγίων ρήματα προσιέμεδα, τὸ δὲ ὑπεμφαίνον οὐ προσδεχόμεθα, « Λέγετε, » φησιν, « ὃ οὔτοι, Θεός; τέλεος δὲ Πατήρ, καὶ Θεός; τέλεος δὲ Υἱός, καὶ Θεός; τέλεος δὲ Παράκλητος. » Αρ' οὖν διὰ τὴν τρεῖς Θεοὺς ὑπεμφαίνεσθαι καταρρυπαροῦμεν τὴν θεολογίαν; **B** Τέως εἰς ἀποσυγήν τοῦ ἔγκληματος καὶ τρισ κεφαλαίος τὸν ἐπὶ τῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἡμέρᾳ ἀναγνωστόμενον δρόν ἐπ' ἔκκλησίας ἐπηύξαντα προστέθεις, ποιούμενος ὑπὲν ἀνάθεμα τρίτον τὸν ἥτοι δοξάζοντα τῇ αἴτιον δι μετά τοῦ Πατρὸς συναίτιον τὸν Υἱὸν τοῦ Πνεύματος, δι συγκοινωνεῖν ἐν γνώστει καταδεχόμενον τοις οὕτω λέγουσι καὶ δοξάζουσι. Ταῦτα έλεγε, ταῦτα ἔγραψεν. « Εἰ δὲ ἀνήκει τι, » φησιν, « τῇ διὰ εἰς τὸν

Spiritus, etiam Filio attribuere rationem principii et causæ erga Spiritum eundem. Nec ille non sentiebat invidiam dicti, quam ut emolliret, moderationis gravida speciem inserebat ac velut ad flexum commodum inarticulabat disputationi aliqui rigidiusculæ, occurrendo ultero ingenio lectoris, ex allegatis Patrum sententiis, ut prouum erat, collecturi falsam revera et veteri Ecclesiæ doctrine contrariam esse Græcorum hodie vigentem opinionem, qua sanctus Spiritus ex Patre duntaxat ab iis agnoscitur procedeas, cum ratio principii et causæ, respectu Spiritus attributa per sanctos ipsorum Patres etiam Filio, ex ipso quoque procedere ipsum juxta Latinorum mentem demonstrare videatur. Contra hoc enim ille prescribebat multa de Deo necessario affirmari, sic irrefragabili auctoritate subigente, ex quibus mala de ipso ei neutiquam admittenda clare consequi appareat; quam ideo consecutionem orthodoxi non admittunt, cum antecedentia, ex quibus insertur, recipiant. Igitur et nos, Veccus aiebat, hic quoque Patrum diserta testimonia recipimus, sed quod ex his appetet consequi, non recipimus; instabatque arguento e D Græcis dueto ipsis, An non, inquiens, vos quoque et dicitis et recte dici fatemini Patrem esse perfectior Deum, perfectum item Deum esse Filium, denique Paraclitum perfectum et ipsam Deum esse? Utrum igitur quia inde tres esse deos videtur inferri, falso isto et respondo corollario theologiam inquinabilius? Hec ille, qua ad subterfugium criminales astute ipsum preparare sibi palam erat. Quem etiam ad finem decretum de fide legi solitus in ecclesia die quo vocatur Orthodoxyia, tribus auxiliis capitulis, ei adjungens triplex anathema, in eum qui ut dogma fidei assereret Filium esse causam Spiritus, qui diceret Filium esse cum Patre concausam Spiritus, postremo qui sciens communicaret nec adjungi renueret quibus loquuntibus ei cre-

τῆς αἰτίας λόγου, [P. 18] τοῦτο τῷ μηματικῷ μὲν λέγειν οὐδὲν, εἰ δὲ τις τολμήσῃ, τὸ ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἔρει ἐμφανώμενον, αἰτίαν δὲ πάντως ἀποστέλλει τοῦ τολμήματος.

i. "Οπως στὸν Βέκκος μεταχαλούμενος εἰς τὴν σύνοδον ἐπεδήμησεν.

Ταῦτα κατέ τὸν Βέκκον ταῖς ἀληθεῖαις, καὶ πλέον οὐδέν. Αὐτὸν δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξεπίπτησες τὰ τῆς ἱστορίας κατὰ λεπτὸν ἐκπλανύμενον, ήτοι δὲ δηλον ὅπως καὶ τὸν οἶλον αἰτίας; δοὺν οὐχ ἡδη η Ἐκκλησία κατὰ τοῦ κακοῦ παραπολαύειν ἤμελλε. Σύνφρον ἦν οὖν κατ' ἡμήν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κινεῖσθαι. Ἀλλ' ὅμως τέλος καὶ οἱ ἔκεινοι ἐπορύνοντες αἰτίας· βουλόμενος γάρ τοις αἰτιωμένοις ἀπολογεῖσθαι καὶ ἔγχημα φεύγειν αἰρέσων Ελαθεν αἱρέσται δόξα; δεκάλος περιπατεῖς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐν εἰργον κατὰ σχοτόν, τὸ καθυποκαλῶν τὸν Ιωάννην τῷ Ἰωσῆφ, καὶ παρ' ἔκεινου πελθεῖν ζητεῖν συγγνώμην οἵς ἦτις ζώντος; ἔκεινοι ἐπιβῆναι τοῦ θρόνου τολμήσεις, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης μὴ καταδεχομένου, ὡς καὶ ὑποχω-

dentibus. Hæc dicebat, hæc scribebat, illud quoque addens: Si quis inesse contenterit præpositioni διὰ την notionem causæ, audax id dictu 33 cogitauque fuerit; et quisquis id ausit, affirmabit is sane quod ex Patrum testimoniis videtur consequi: ceterum idem temeritatis omnino accusationem ausi penam seret.

10. Ut Veccus citatus in synodum adfuerit.

Hæc plane sunt quæ Veccus circa hoc negotium scripsit, dixit, gessit, et nihil bis plus; quæ data opera studii minutatim ac paulo latius historiacem commendare, ut sit manifestum quomodo et quibus ex causis in extrellum Ecclesia periculum magni uali subeundi venerit. Temperantius autem Veccus, mea quidem sententia, fecisset, si nihil circa hoc movisset. Tamen ejus culpa magnam partem sustinent, qui hoc illi faciendo vehementer impulsum et quamdam quasi necessitatem imposuerunt. Acurruens quippe is ad justam defensionem Latinorum contra eos a quibus immerito hæreseos damnabuntur, induit se non advertens et studio clatus in iustas suspiciones ejus labis qua porgare satagebat alios, visus in hæresim impingere. Atque in præsens quidem, qui res istas gubernabant, unum hoc spectabant, ut Joannein Josepho subhicerent volentem, persuadendo illi ut ab hoc veniam supplex peteret, quod ipso adhuc vivente thronum concendere ausus esset, et quod cum videret Josephum adeo ab Ecclesiariis pace abhorrente ut, ne illam probaret, cedere patriarchatu mallet, tamen ipse vacuum ejus secessu patriarchale solium non modo non dubitaverit oblatum admittere, sed etiam libris editis co-
ntra evincere nihil in ea, pace reprehensibile ut ab eo extorquerent, synodum plenam im studuerunt cogere. Pulsibus ergo ecclesie campani turbam simul adve-

ρειν διὰ ταῦτην, ἐκεῖνος μὴ ὅτι γε μόνον τὴν πατριαρχίαν καταδέχοιτο, ἀλλὰ καὶ γραφαῖς πειρᾶτο δεκτούσαι τὴν πρᾶξιν ἀνεπιτίμητον. Οθεν καὶ δοσμέραι σύνοδον μὲν ἐντελῇ καθίσταν, πρότοις δὲ συγνοῖς τῶν τῆς Ἐκκλησίας καθώντων ἁγγελιδος εὑμεροῦντες καὶ πλήθη, εἰ τούς τις ὡς ἡσέθησαν πειθοῖ, παρακινητούσιντα τὰς δρμάς καὶ ὄρμας τὸν δρόμον [P. 19] παρακινητάντων εφῆς ὑποτεύσεισαν, καὶ μάλις θερμῶς ἔξισυ τὸν Ιωάννην καταπέμπεσθαι κριθῆσμενον. Συγχών γοῦν διεμηνυμένων πρᾶς, ἐκεῖνον γιασμένων, ἐπ' ὧ παραγίνονται λόγοι δώσων τὸν γεγραμμένον, καὶ μάλις ἐκεῖνον ἐπιδειχνυμένων τοῖς πάτρισσιν, ἐκεῖνος τὸ διλογον τῆς ὑρμῆς τῶν πολλῶν δεδίδων ἐπὶ πολὺ τε δικαιοῖ καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ὡς ἐκείνους ἀφεῖν· δηλαγή γάρ εἶναι τὴν παρακινητόντων, εἰ πλήθος ἀσεβῆσαι πειθεῖται, ώστε μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ καθεστρεθτοῦ; τρόπου, ἀλλ' ὀλιγις δρμαῖς ἐπὶ τὸν αἴτιον πέραπεσθαι. Ἀλλ' δέ μάγις λογοθέτης ἐμβριθέντερον τὴν τοῦ πλήθους παρακληνήσιν καταστείλας, ὡς εἰς εὐτὸν βασιλέα τοῦ ἐπ' ἔκεινον ἀπατήσοντος δόξοντος ἀμαρτεῖν, καὶ εἰ

narum sibi savenient, urbanum simili populum magno numero convocarunt. Congregandæ multitudinis hæc factiosa 34 erat causa. Sperabant ipso apparetu synodi, quæ cogi cerebatur ad emendanda quæ perperam acta fuerant in conventione cum Latinis intellecturos homines e vulgo se deceptos ab auctoribus conventionis ejus in impietatem fuisse prolapsos, quam nunc expiari oportere. Inde autem confidebant exarsuros eos et in seditionem concitandos aduersus Veccum, quem ejus rei totius præcipuum artificem suspicarentur. Quare illum huic invidiae objecturi, ardenter petebant citari rite ac juheri se sistere judicandum a syno' o. Crebris igitur viatorum missationibus Veccus comparere coram congregatis Patribus jussus est ad reddendam rationem eorum quæ scriperat; idque dum fieret, interiu qui hæc curabant, scripta illa Vecci ut errorum et fraudum plena invidiosissime apud populum traducebant, magnopere ostentantes exagerrantesque perniciem illorum. Id Veccus non ignorans cunctabatur obtulerare vocantibus, morasque inveniebat longas suo in vadimonium occursui, non inverisimiliter allegans manifestum esse periculum, ne populus persuasus gravi se implicatum malo pasculoque subjectum per pacem cum Latinis initam, furiose in ejus pacis auctorem erumperet, cum is primum in conspectum esset datus. Itaque cum non ignoraret arte adversariorum totam ejus negotii culpam in se conferri, haud sibi videri tutum profici sci quo vocaretur, disserpendo utique a multitudine, cui qui se vellent perditum sinistris ante sparsis rumoribus persuaserant penes se unum residere causam mali omnis. Hæc jure causari cum magnus logotheta intelligens, acri nec inutili opera incubuit ad seditionem comprimendam populi metu huic admoto ab imperatore, quem, si qua vis fieret, offendendum graviter et severe animadversurum in vio-

δηλώσας τὴν εὐτρέπισιν ἀσφαλῆ, οὕτω πείθει παραγνέσθαι. Καὶ δὴ τὸν ἐσχατὸν τόπον ἐλθόντι δόντες ἔκεινος ἀπολογεῖσθαι καθήμενον κατηγάκαζον. Τέκνον; δὲ πάντα μᾶλλον εἰδὼς ἀπολογίας καιρὸν ή ἔκεινον, τὴν τοῦ γράφειν αἰτίαν ἐπὶ καιροὺς ἔτιθει, οὓς οὐκ εἶναι τότε διωμαλόγει, καὶ πράγματις ζητούσις καὶ ταῦτα, ἀλλὰς ἡ ὡς τὸ παρὸν ἔχουσιν, ὃν μετακινηθέντων ἀνάγκην εἶναι καὶ τὰ γραφόμενα προσεργεῖν. Αἰτίας γὰρ εἶναι τὰς ἀναγκαῖας, δι' αὗτας καὶ γεγράφεσσαν, μηδενὸς αὐτόθιν δρμήσαντος. Τὸ γοῦν κινεῖν λόγους τῶν πραγμάτων ἀπόντων ἐφ' οὓς ἀλέχθησαν, ὕσπερ τοῖς ἐρωτῶσιν ἔχειν τὸ παρακαίριον, οὕτως τοῖς ἀπολογουμένοις τὸ μάταιον. Ἀναγκαῖον δ' εἶναι καὶ μόνον τὴν σύνοδον ἀποφανεῖσθαι εἰ δὲ εἰς ἀρχιερωτάνην προσεκαλέσαντο μῆτε μήτην εἰδότα μῆτε μήτην ἀξιούντα, ἀργῆς
B
σαντα τάς τυχέντων ἔκεινων καὶ τοῦ γηγενοῦ ἀνακληθέντος ποιμένος, ἀξιόν τοι, καὶ αὐτοὶ κρίνουσι, τὴν τιμὴν καὶ ἐπὶ ἔκεινον κατέχειν ἢν θέσχεν ἀρχήθεν φημιζομένων καὶ προσκαλούντων αὐτῶν. Τὸ δ' ἦν δρα εἰπόντος ἔκεινον τοῖς πολλοῖς ἥδος κατὰ καρδίας, καὶ, «Ποῦ γε ἄρα, » φασίν, « ἀρχιερετάνεις γηγενοῦ τέως παρόντος ἀρχιερέως, ἀνήρ καὶ

C
lentis compertos denuntiavit. Sic sedato plebis impetu, Veccum aggreditur, demonstrans non esse jam quod causaretur ullam a seditione formidinem. Nec ille abnuit venire. Cui comparenti ultimus in synodo locus datus est; indeque ut causam ille sedens diceret, seseque purgaret ab objectis circa scripta sua vehementer instabant. At Veccus aliud potius quodvis, quam quod tuuc erat, talia purgandi tempus esse sciens, respondebat causas quibus defendi suum scribendi consilium posset. **35** et si fuisse temporis affixas quod nunc præterisse fatebatur. Scire sese, qua tempestate illa scripisset; quæ modo in crimen vocabantur, exigisse a se tunc præsentem rerum statum ut talia scriberet. Inique secum agi si post conversionem rerum tantam prestare nunc cogatur ea recta esse, quæ cum suam ab opportunitate recutitudinem ducoient, mutatione quæ incidunt temporum suam quasi defensionem amiserunt. Omitiatur ergo crimen mox intempestivum, aut in tempus differatur ejus quod nuper exstitit simile. Res quæ tunc gerobantur imposuisse sibi necessariatem scribendi quæ scripserit, nomine alio ad id agendum occurrente quod publice intererat ab aliquo fieri. Vocare autem in examen sermones bene in tempore prolatos, remotis iam circumstantiis quibus illorum opportunitas palam monstrabatur, ut in rationem exigentibus inquisitionem habet intempestivam, sic respondentibus conditionem injungit iniquissimam, causæ talis dicendæ cujus omninis defendendæ conatus vanus ac stultus merito existimetur. Illud solum decidere oportere Patres synodi presentis, an non eum quem nec cogitante nec violenti ad patriarchatum ipsi vocavérunt, modo redactum in ordinem per illos, et priore in proprium tamen revocato pastore, æquum sit, ipsis iudicavit.

PATROL. GR. CXLIV.

A λιβελλον ἐπὶ πίστει δίκαιος ἐκτίθεσθαι καὶ πληροφορεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸ ὅρθον τοῦ σεβάσματος; Οἱ μὲν οὖν οὕτω παρακρουσάμενοι τὴν ἀξιῶσιν ἐμβριθῶς, εὔμενῶς ἀλλὰς λαβόντες αὐτὸν, διγουσις παρὰ τὸν Ἱωσῆφ καὶ μετανοίᾳ ἐξιλεοῦσθαι ὡς δῆθεν δυσμενινοντα πείθουσιν, εἴται καὶ λιβελλον ἐκτιθίντες εἰς διολογίαν μὲν τοῦ ὅρθοῦ, ἀποβολὴν δὲ τῶν εἰς τι καὶ παρεξελέχθη, καὶ αὐτῆς δὴ τέλος τῆς ἱερωσύνης παρατησιν, ὅπογράφειν διδοῦσι, καὶ οὕτω τὰ εἰκότα φιλοφρωνητάμενοι ἀποτέλεσματιν. [P 20]
B
"Οπερ μαθὼν ὑστερὸν Ἱωσῆφ τὴν ἐπὶ τῇ παρατήσει βίᾳν ὁρθοσεβοῦντας ὡς οὐ κανονικὴν ἀδέκεντας.

ια. "Οώκας κατὰ τὴν Προύσαρον ὁ Βένκος περιωρίζετο.

"Ολίγον τὸ μεταξύ, καὶ βασιλέα πείθουσιν εἰς Προύσαν περιορίζειν φέτας καὶ διελύσοντο. 'Αλλ' ὁ βασιλεὺς τάξας αὐτῷ καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐτορκεῖ, ἔκεινον μὲν τοῖς ἀπάκουσιν ἐπὶ Προύσης ἐκδίδωσιν, αὐτοῖς δὲ ἐχρήσιο τῶν ἀλλων ἐνευκαιρήσας, εἰ τι ἀρχα προτείνειν, καὶ γε τὸ τέλος; μὲν ἡκουεις μετεισυόντων, πολλὰ δὲ ἐξεπλήρου τῶν ἀναγκαῖων ὅπομιμησάν-

C
cantibus, retinere etiā innumen honorem quem illorum antea eligentium et ad patriarchatum vocantium suffragis acceperat. Hec postrema præsertim Vecci propositio plororumque cordibus infixit spiculū; audiebanturque indignationis voces: Tu scilicet patriarchatus honore gaudebis, præsente jam legitimo patriarcha? Tu, inquam, suspectus heresos, a quo jure scripto edita fidei professio exigatur, cuique multis argumentis opus sit ad persuadendum recte ac catholice sentire? Sic illi, repulsa iracundie Vecci postulatione, mitius deinde cum illo agentes, blande perpulerunt ut sistere se eoram Josepho vellet. Quo ipso adducto, et persuaso **36** delineare sibi offensum supplici significatione poniunt, deinde ipsi compositum libellum, quo professio recte fidei conjungebatur cum abolitione suspicionum si quæ in contrarium exstarent, quibus ad extrellum anneciebant abdicationem sacerdotii, Vecco ut subscriberet dederunt; atque ita verbis officiisque paulo benigioribus commodiuscule tractatum dimiserunt. Quod cum postes Josephus cognovisset, vim illatam homini orthodoxo ut dignitatem abdicaret, ut minime regulis Patrum conformem, injustam fuisse judicavit.

D
11. Ut Prusam relegatus Veccus fuerit.

Non ita multo post iidem imperatori persuadent ut Veccum, a quo tamen sibi satisfactum præ se tulero, Prusam exsulatum mitteret. Destinavit igitur imperator qui eum illuc abducerent, assignatis ibi pensionibus ad vietum sufficientem. Porro istis qui nomine Josephi ecclesiam curabant, familiariter ad cetera quoque se indulgebat imperator, admittens quoties vellent, audiendisque illis et expediendo quodecumque poscerent perlittere vacans

τῆς αἰτίας λόγον, [P. 18] τοῦτο τὸλμημα μὲν λέγειν τὴν ἁνησέν, εἰ δέ τις τολμώῃ, τὰ ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἔρει ἐμφανόμενον, αἰτίαν δὲ πάντως ἀποιστεῖ τοῦ τολμήματος. 1

1. "Οχις δὲ Βέκκος μετακαλούμενος εἰς τὴν σύροδον ἐπεδήμησεν.

Ταῦτα κατὰ τὸν Βέκκον ταῖς ἀληθείαις, καὶ πλέον οὐδέν. Διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξεπίτηδες τὰ τῆς ἱεροτολασίας κατὰ λεπτὸν ἐπλατύναμεν, ίντι δῆλον ὅπως καὶ ἐφ' οἷς αἰτίας δύον οὐκ ἤδη τῇ Ἐκκλησίᾳ πᾶσα τοῦ κακοῦ παραπολαύειν ἤμελλε. Σύφρον δὲ οὖν κατ' ἐμήν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κίνεισθαι. 'Ἄλλος δῆμος τέως καὶ οἱ ἑκείνον ἐποτρύνοντες αἰτίοις' βουλόμενος; γάρ τοις αἰτιώμενοις ἀπολογεῖσθαι καὶ διγκλημα φεύγειν αἰρέσσαι ἐλαθεν αἰρέσαι δόξα; δικαίως περιπαρεῖς. 'Ἐκείνοι μὲν οὖν ἐν εἰχον κατὰ σκοπὸν, τὸ καθυποκλήναι τὸν Ἰωάννην τῷ Ἰωσήφ, καὶ παρ' ἑκείνου πειθεῖν ζητεῖν συγγνώμην οἵς διτι ζώντος; ἑκείνου ἐπιθῆναι τοῦ θρόνου τολμήσεις, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης μὴ καταδεχομένου, ὡς καὶ ὑποχω-

dentibus. Hæc dicebat, hæc scribebat, illud quoque addens: Si quis inesse eontenderit præpositioni διὰ ver notionem cause, audax id dictu 33 cogitatuque fuerit; et quisquis id ausit, affirnabit is sane quod ex Patrum testimoniis videtur consequi: cæterum idem temeritatis omnino accusationem ausi pœnam seret.

10. Ut Veccus citatus in synodum adfuerit.

Hæc plane sunt quæ Veccus circa hoc negotium scripsit, dixit, gessit, et nihil bis plus; quæ data opera studui minutatim ac paulo latius historiæ commendare, ut sit manifestum quomodo et quibus ex causis in extremum Ecclesia periculum magni uali subeundi venerit. Temperantius autem Veccus, mea quidem sententia, fecisset, si nihil circa hoc movisset. Tamē ejus culpa magna partem sustinuit, qui hoc illi faciendo vehementer impulsum et quādām quasi necessitatem imposuerunt. Accurritas quippe is ad justam defensionem Latinorum contra eos a quibus immorito hæreseos damnabatur, induit se non advertens et studio elatus in iustas suspiciones ejus labis qua purgare satagebat alios, visus in hæresim impingere. Atque in præsens quidem, qui res istas gubernabant, unum hoc speciebant, ut Joannein Josepho subjicerent volentem, persuadendo illi ut ab hoc veniam supplex peteret, quod ipso adhuc vivente thronum concendere ausus esset, et quod cum videret Josephum adeo ab Ecclesiæ pace abhorre ut, ne illam probaret, cedere patriarchatu mallet, tamen ipse vacuum ejus successu patriarchale solium non modo non dubitaverit oblatum admittere, sed etiam libris editis conatus fuerit evincere nihil in ea, pace reprehensibile fuisse. Hæc ut ab eo extorquerent, synodum plenam quam primum studuerunt cogere. Pulsibus ergo crebris æris ecclesiæ campani turbam simul adve-

A ρεῖν διὰ ταύτην, ἑκείνος μὴ διτι γε μόνον τὴν ταρταροχαίαν καταδέχοιτο, ἀλλὰ καὶ γραφαῖς πειρῦτο δεκτούνται τὴν πρᾶξιν ἀνεπιτίμητον. "Οθεν καὶ δοσμέραι σύνοδον μὲν ἐντελῇ καθίστων, κρότοις δὲ συγνοῖς τῶν τῆς ἐκκλησίας κωδώνων ἐγκλινούσας ξυμφοροῦντες καὶ πλήσῃ, εἰ πού τις ὡς ἡσέησαν πειθοῖ, παρακινησούσα τὰς δρμάς καθ' ὧν ἄρα τοῦ δρθοῦ [P. 19] παρακινησάντων σφᾶς ὑποπτεύσειαν, καὶ μάλις θερμῶς ἥξουν τὸν Ἰωάννην καταπέμπεσθαι κριθησμένον. Συχῶν γαῦν διαμηνυμέτων πρὸς ἑκείνον γινομένων ἐφ' ὃ παραγίνοιτο λόγον δώσων τῶν γεγραμμένων, καὶ μάλιστας ἐπιδεικνυμένων τοῖς πλήθεσιν, ἑκείνος τὸ ἀλογον τῆς ὑρμῆς τῶν πολλῶν δεδιώκει πολὺ τε ὕκνει καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ὡς ἑκείνους δρψιξιν. δηλην γάρ εἶναι τὴν παρακινησύνειαν, εἰ πλήθος ἀσεβῆσαι πειθεῖη, ὥστε μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ καθεστηκότο; τρόπου, ἀλλ' ὀλιγις δρμαῖς ἐπὶ τὸν αἴτιον τρέπεσθαι. 'Ἄλλος δέ μέγας λογοθέτης ἐμβριθέστερον τὴν τοῦ πλήθους παρακινησιν καταστεῖλας, ὡς εἰς αὐτὸν βασιλέα τοῦ ἐπ' ἑκείνον ἀτακτήσοντος δδέξοντος ἀμαρτεῖν, καὶ οἱ

B narum sibi saventem, urbanum simul populuū magno numero convocarunt. Congregandæ multitudinis hæc factiosa 34 erat causa. Sperabant ipso appetitu synodi, quæ cogi cerebatur ad emendanda quæ perperam acta fuerant in conventione cum Latinis intellecturos homines e vulgo se deceptos ab auctoribus conventionis ejus in impietatem suis prolapsos, quam nunc expiari oportere. Inde autem confidebant exarsuros eos et in seditionem concitandos adversus Veccum, quem ejus rei totius præcipuum artificem suspicarentur. Quare illum huic invidiæ objecturi, ardenter petebant citari rite ac juheri se sistere judicandum a syno'o. Crebris igitur viatorum missationibus Veccus comparere coram congregatis Patribus jussus est ad reddendam rationem eorum quæ scripserat; idque dum fieret, interim qui hæc curabant, scripta illa Vecci ut errorum et fraudum plena invidiosissime apud populum traducebant, magnopere ostentantes exaggrantesque perniciem illorum. Id Veccus non ignorans cunctabatur obtemperare vocantibus, morisque innectebat longas suo in vadimonium occursui, non inverisimiliter allegans manifestum esse periculum, ne populus persuasus gravi se implicatum malo piaculoque subjectum per pacem cum Latinis initam, furose in ejus pacis auctorem erumperet, cum is primum in conspectum esset datus. Iaque cum non ignoraret arte adversariorum totam ejus negotii culpam in se conferri, haud sibi videri tutum proficiisci quo vocaretur, discerpendo utique a multitudine, cui qui se vellent perditum sinistris ante sparsis rumoribus persuaserant penes se unum residere causum mali omnis. Hæc jure causari cum magnus loqueta intelligens, acri nec inutili opera incubuit ad seditionem comprimentam populi metu huic admoto ab imperatore, quem, si qua vis fieret, offendendum graviter et severe animadversurum in vio-

δηλώεις τὴν εὐερέπειαν ἀσφαλῆ, οὗτοι πείθει παραγενόθει. Καὶ δὴ τὸν ἐσχατὸν τόπον ἀλθόντες δύντες ἔκεινεν ἀπολογεῖσθαι καθήμενον κατηγάκαζον. Ἐκεῖνος δὲ πάντα μᾶλλον εἰδὼς ἀπολογίας καιρὸν ἦ τοῦν, τὴν τοῦ γράφειν αἰτίαν ἐπει τοῖς καιροῖς ἔτιθει, οὓς εὐκ εἶναι τότε διωμαλογεῖ, καὶ πράγματις ζητοῦσι καὶ ταῦτα, δὲλλως ἢ ὡς τὸ παρὸν ἔχουσιν, ἃν μετακινηθέντων ἀνάγκην εἶναι καὶ τὰ γραφόμενα προσαργεῖν. Αἰτίας γάρ εἶναι τὰς ἀνάγκαζας, δι' ἧς καὶ γεγράφεσαν, μηδενὸς αὐτόθεν δρμήσαντος. Τὸ γοῦν κινεῖν λόγους τῶν πραγμάτων ἀπόντων ἐφ' οὓς ἀλέχθησαν, ὥσπερ τοὺς ἔρωτῶν ἔχειν τὸ παρακαίριον, οὗτοι τοῖς ἀπολογουμένοις τὸ μάταιον. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι καὶ μόνον τὴν σύνοδον ἀποφανεῖσθαι εἰ δύ εἰς ἀρχιερωσύνην προσεκαλέσαντο μῆτε μήτε εἰδότα μῆτε μήτε μήτιοῦντα, ἀργῆς αντα τέως λυθέντων ἔκεινων καὶ τοῦ γησαίου ἀνακληθέντος ποιμένος, μέξιν εἶτε, καὶ αὐτοὶ χρίνουσι, τὴν τιμὴν καὶ εἴ τοις ἔκεινον κατέχειν ἦν ἐσχεν ἀρχῆθεν φηφιζομένων καὶ προτκαλούντων αὐτῶν. Τὸ δὲ ἦν ἄρα εἰπόντος ἔκεινου τοῖς πολλοῖς ἥλος κατὰ καρδίας, καὶ, «Ποῦ γέ ἄρα,» φασίν, «ἀρχιερετούσις γησαίου τέως παρόντος ἀρχιερέως, ἀνήρ καὶ

lentis compertos denantiavit. Dic sedato plebis impetu, Veccum aggreditur, demonstrans non esse jam quod causaretur ullam a seditione formidinem. Nec ille abnuit venire. Cui comparenti ultimus in synodo locus datus est; indeque ut causam ille sedens diceret, seseque purgaret ab objectis circa scriptia sua vehementer instabant. At Veccus aliud potius quodvis, quam quod tunc erat, talia purgandi tempus esse sciens, respondebat causas quibus defendi suum scribendi consilium posset. **35** ei fuisse tempori affixas quod nunc præterisse fatebatur. Scire sece, qua tempestate illa scripsisset quæ modo in crimen vocabantur, exigisse a se tunc præsentem rerum statum ut talia scriberet. Inique secum agi si post conversionem rerum tantam prestare nunc cogatur ea recta esse, quæ cum suam ab opportunitate rectitudinem ducerent, mutatione quæ incidit temporum suam quasi defensionem amiserunt. Omittatur ergo crimen modo intempestivum, aut in tempus differatur ejus quod nuper existit simile. Res quæ tunc gerebantur imposuisse sibi necessitatē scribendi quæ scripsaserit, nemine alio ad id agendum occurrente quod publice intererat ab aliquo fieri. Vocare autem in examen sermones bene in tempore prolatos, remotis iam circumstantiis quibus illorum opportunitas palam monstrabatur, ut in rationem exigentibus inquisitionem habet intempestivam, sic respondentibus conditionem injungit iniquissimam, cause talis dicendæ cujus omnis defendendæ conatus vanus ac stultus merito existimetur. Illud solum decidere oportere Patres synodi presentis, an non eum quem nec cogitante nec voluntenti ad patriarchatum ipsi vocaverunt, modo redactum in ordinem peritos, et priore in proprium tironum revocato pastore, æquum sit, ipsis iudi-

α λίβελον ἐπὶ πίστει δίκαιος ἐκτίθεσθαι καὶ πληροφορεῖν εἰς ἀνάγκης τὸ δρῦδν τοῦ σεβάσματος; ; Οἱ μὲν οὖν οὗτοι παρακρουσάμενοι τὴν ἀξίωσιν ἐμβριθῶς, εὐμενῶς δὲλλως λαβόντες αὐτὸν, δίγουσι παρὰ τὸν Ἰωσῆτρον καὶ μετανοὶ ἐξεισοῦσθαι ὡς δῆθεν δυσμενιόντα πειθουσιν, εἴτα καὶ λίβελον ἐκτιθέντες εἰς διμολογίαν μὲν τοῦ δρῦδοῦ, ἀποβολὴν δὲ τῶν εἰ τοις καὶ παρεξέλεχθη, καὶ αὐτῆς δὴ τέλος τῆς ἱερωσύνης παραιτήσιν, ὑπογράψιν διδοῦσι, καὶ οὗτοι τὰ εἰκότα φιλοφρωνήσαμενοι ἀποκέμπουσιν. [P 20] Ὁπερ μαθὼν ὑστερὸν Ἰωσῆτρον τὴν ἐπὶ τῇ παραιτήσιι βίᾳ δρῦσεσθοῦντος ὡς οὐ κανονικήν ἀδικεῖν ἔκρινεν.

ια. Οὐκως κατὰ τὴν Προύσαν ὁ Βέκκος περιωρίζετο.

'Ολίγον τὸ μεταξὺ, καὶ βασιλέα πειθουσιν εἰς Προύσαν περιορίζειν φέτως καὶ διελύνοντο. 'Αλλ' ὁ βασιλεὺς τάξας αὐτῷ καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐταρκεῖ, ἔκεινον μὲν τοῖς ἀπάξουσιν ἐπὶ Προύσης ἐκδίωσιν, αὐτοὶς δὲ ἔχρηστο τῶν δὲλλων ἐνευκαιρήσας, εἰ τοις προτείνειν, καὶ γέ τέλος; μὲν ἡκουεις μεστευόντων, πολλὰ δὲ ἔξεπλήρου τῶν ἀναγκαίων ὑπομιμησάν-

cantibus, retinere etiamnum honorem quem illorum antea eligentium et ad patriarchatum vocantium suffragiis acceperat. Hæc postrema præsertim Veeci propositio plororumque cordibus infixit spiculam; audiebanturque indignantium voces : Tu scilicet patriarchatus honore gaudebis, præsentate jam legitimo patriarcha? Tu, inquam, suspectus hæreseos, a quo jure scripto edita fidei professio exigatur, cuique multis argumentis opus sit ad persuadendum recte ac catholice sentire? Sic illi, repulsa faciente Veeci postulatione, mitius delenda cum illo agentes, blande perpulerunt ut sistore se eoram Josepho vellet. Quo ipso adducio, et persuasio **36** delineare sibi offensum supplici significatione poniuntur, deinde ipsi compositum libellum, quo professio recte fidei conjungebatur cum abolitione suspicionum si quæ in contrarium exstarent, quibus ad extreum annectebant abdicationem sacerdotii, Vecco ut subscriberet dederunt; atque ita verbis officiisque paulo benignioribus commodiuscule tractatum dimiserunt. Quod cum postea Josephus cognovisset, vim illatam homini orthodoxo ut dignitatem abdicaret, ut minime regulis Patrum conformem, injustam fuisse judicavit.

11. Ut Prusam relegatus Veccus fuerit.

Non ita multo post iidem imperatori persuadent ut Veccum, a quo tamen sibi satisfactum præse tulerant, Prusam exsulatum mittent. Destinavit igitur imperator qui eum illuc abducerent, assignatis ibi pensionibus ad vietum sufficientem. Porro istis qui nomine Josephi ecclesiā curabant, sauhariter ad cetera quoque se indulgebat imperator, admittens quoties veillent, audiendisque illis et expediendo quocunque poscerent perlidente vacana

των. Ἐβεβαίου δὲ καὶ τὰς γνώμας λεγόντων καὶ προθίστεις καρδίας καὶ γράμμασιν, ὃν τὸ μεῖζον καὶ πρότον μὴ ἀν ποτ' εὐφῆμου μνήμης, μὴ ψαλμωδίας, μὴ ταφῆς ἀξιωθῆναι τὸν ἀποειχμένον. Οἱ μὲν οὖν οὗτα ταῦτα, βασιλεὺς δὲ οἰόμενος πραγμάτων ἀπαλλαγῆναι τὸ πᾶν κατορθοῦν ἴνδιμίζε. Τὸ δὲ ἄρα ἦν θνετος.

ιβ'. Ήρι τῶν Ἀρσενιατῶν καὶ τῆς τοῦ Ιωσήφ γένους.

Οἱ γὰρ Ἀρσενιαταὶ ἀδειας [P 21] κάκεινοι λαβόμενοι πείθοντο; τοῦ καιροῦ, καὶ πανταχθέν ὑπειγανδύντες τῶν φωλαῶν, τοῦ βασιλέως; ἀνιέντος ὡς κάκεινους; εἰς εἰρήνην δγειν ἀπίκοντος, ὑπέτρεχον τοὺς πολλοὺς, καὶ μᾶλλον θαρροῦντες ἐπ' Ἀνδρονίκῳ τῷ ἀπὸ Σάρδεων, ὃν δοσον οὖπω ἤβαντα προσεδέχοντο, εἶναι τε τὸν Ιωσήφ δπ' ἀφορισμὸν ἐκ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου διεβεβαίουν, καὶ τὴν ἔκεινου καινωνίαν μὴ δι τοῦ γ' ἔκεινοι ὡς; δγος ἀξικλινον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐπειθον φεύγειν, ὥστε καὶ δοημέραι πλείους ἔκεινοις προστίθεσθαι, κακὸς δλίγων τῶν πρώτων πολλοὺς γίνεσθαι. Ἄλλη ἐφ' δοσον μὲν δ Ιω-

quin et eum quidvis pro quelibet intercederent aut pelerent, prompte annuens, multaque ex usu praesenti faciens, prout illi fieri omnino debere suggessissent. Confirmabat autem sententias horum sibi oquentium cum prompta significatione benevoli assensus, tum ubi res posceret, litteris et diplomatis ad earum sauciendum effectum datis. Istorum hisce concessionum a principe hoc maximum et primum fuit, quod iis suadentibus vetuit ne signo ullo honorisæ memorie nec justis funebribus cantu psalmorum rite celebratis, imo ne sepultura quidem ecclesiastica pater ejus Augustus nuper defunctus dignaretur. Et hæc illi quidem sic egerunt. Imperator autem propensa ista ad eorum nutus onines facilitate obsequendi, defunctum se turbis et magnam in posterum, cunctis compositis, se sibi tranquillitatem confecisse arbitrabatur; id quod vanum somnium sibi favenitis animi fuit.

12. De Arsenianis et morbo Josephi.

Arseniani quippe, ex mutatione et ipsi temporum fiducia arrepta suas res 37 agendi, undique prodeuntes e latibulis (connivente Augusto, qui hos quādam lenitate adduci ad pacem posse sperabat) multos ambire atque in partes trahere cōperunt. Columna ejus tum factionis erat Andronicus, olim episcopus Sardium, quem nuperrime appulsum exceperant avide, eoque auctore magnopere freti fidenter affirabant subjacere Josephum anathemati in eum quondam intorto ab Arsenio cum patriarchatum gereret; ipsiusque ea de causa communionem non modo ut placulum vitabant, sed et non paucis ut ab illa se abscondentes persuadebant. Unde multis quotidie ad paucos qui primum apparuerant se aggregantibus, exiguo tempore in numerum ingentem excrevit Arseniana factio. Hi tamē quoad Josephus

A σφ ἀρδβωτως ἔχων τοῦ σώματος; τῆς πατριαρχίας ἐπεὶ ληπτο, καὶ ρὸν ἤκιστ' εἰχον ἔκεινοι πρὸς βασιλέα· τὸ γὰρ σφῶν ἀκατάλλακτον οἱ τοῦ Ἱωσήφ ἐκ εἰδεστού εἰδότες, καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν πατριάρχην τὸν Ιωσήφ εἰχον, ἔκεινοι δὲ οὐδὲ ἔξιον Χριστιανοῦς; δημιουρίας ἔκρινον, καὶ διὰ ταῦτα ἀδύνατον τὴν ἔνθατον χρίνοντες προκατέλαμβανον βασιλέα, μαρτυροῦντες σφίσι τὰ χειρίστα, καὶ ὡς οὐδὲ ἐπ' ἀγαθοῖς; αὐτῷ βασιλεύοντες ἔκεινοι τὴν Ἐκκλησίαν αγίασι λέγοντες φροντεῖσιν οὐ ταῖς τυχούσαις ἐδίδουν. Ἐπεὶ δὲ ἔκραταιούτο τῷ πατριάρχῃ ἡ νόσος, καὶ ἥδη ἐς ἀπαντὸν ἐκλευμένος ἦν ὡς καὶ τὸν θάνατον ἀπεκλέγεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα παρηγέτο τὴν προστασίαν, καὶ γράμμα προβάνει παραιτήσεως; ὑπορρίσουσι μὲν οἱ τούτου, εἰς πλῆθος δὲ ξυστάντες ἔκεινοι, ὡς καὶ τὸν πάνω θαρραλέον δοδινάται καὶ τὴν ἔκεινων ὑποποιησιν ἀναγκαῖαν ἡγείσθαι, λόγου μείζονος ἀξιούσθαι, νεύσαντος ἐπὶ τούτους τοῦ βασιλέως, καὶ πολλῷ τινι νικῶνται τὸ πλῆθος τοὺς τοῦ Ιωσήφ. Ἐξηρχε μὲν οὖν ἔκεινον ἔγθεν μὲν δὲ Ταρχανειώτης Ιωάννης καὶ τοῦ βασιλέως αύτανθιος (τῆς γὰρ Μάρθας; τῶν τριῶν οὐτῶν θυτερος ἦν), σὺν φ. δῇ καὶ αἱ διδελφαὶ

patriarchatus utecumque possessionem, gravi licei urgeute morbo, tenuit, parum apud Augustum valuerunt. Nam cum ex longo compertum haberent qui Josephum sequebantur, irrevocabili Arsenianos in eum instinctos odio, nec superesse viderent conciliationis spem ullam inter partes tam acri discidio commissas, ut quem alia principem sacrorum veneraretur, altera ne laïca quidem communione dignandum Josephum duceret, mature pro sua cetera apud Andronicum auctoritate eum in contrarium præmunerant, gravium Arsenianos accusantes criminum, metumque intentantes, ne hoc schisma invalescens non Ecclesie modo sed imperio quoque ipso perniciosissimum ad extreum evaderet; quibus credulus princeps auditis in non vulgarem ab Arsenianis cavendi sollicitudinem contrahebatur. Postquam vero intendente se gravibus augmentis patriarchæ morbo, adeo ut æger plane jam defectus viribus et haud dubie mortem expectans patriarchatum abdicaret, cuius abdicationis scriptum rite formatum prodit, qui ejus nomine res geregant despondere animos et diffuere 38 cōperunt. Quo fiduciis sese jam Arseniani ostentantes tanto se numero ferebant, ut terrorem adversariis non parvum incuterent, curamque adderent Augusto necessariam eos ne ssevirent deliniendi. In eam ergo partem ille incubuit, majori quam antea honoris significatione Arsenianos tractans; quo brevi effectum ut hi multitudine longe vincerent Josephi asseclas. Copita eminebant hujus numerosæ turbæ ac velut factionis duces hinc quidem Joannes Tarchaniota, consobrinus imperatoris, quippe Marthæ, sororis Michaelis ejus patris, trium filiorum natu minimus, cum quo et ejus sorores Theodosia et Nostongissa, inde autem superiorius memoratus Hyacinthus. Hi uno escensu præire sibi universis patiebantur antiquum

τούτου, ἡ τε Θεοδοσία καὶ ἡ Νοστήγισσα, ἀπόλευτη. Εἶχον δὲ καὶ τὸν ποτὲ Σάρδιον προτετούμενον, διὸ δὴ καὶ τρίτος βασιλέας συγκός προσόδους ποιεύμενος — διὸ γὰρ τεστήνης καὶ προσγένης ὁν, διὸ δρας ἐπ' ἀχρίσει μεγίστη κατορθῶν τὰ τοῦ ἡλίου, ὡς διστο, πλειστά τεν περὶ τὸν Ἀλκενθόν κατεγήνωσε [P. 22] καὶ τὰ πολλά καὶ εἴτενά διπεσχίζεται. Διὸ ταῦτα ἀκείνος τὰ τῆς παρθητικῆς αρίστη προσδοκοῖται, ὡς ἀσφαλές εἰς δὲ καὶ λέγοις ἔχουσιν.

15. Περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰωσῆτος καὶ τῶν τούτων σύμβοττων.

Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ μηδὲ ἀνισταμένου Κρονίου νόσῳ τε καὶ γῆρᾳ τρυχωθεὶς Ἰωσῆτος ἀδημεῖ, καὶ δὲ νεκρὸς ἔκεινον τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Βασιλείου εἰ; Υπέφη δίδοται. Ὁ μάντος γε βασιλεὺς ἀπαλλάχεις ἔκεινον τοὺς ἄκρουνάτας ὅρμη μεγίστη ἀπαράδητο καταλαβέσθω, καὶ δὴ τὴν πρᾶς αὐτὸν ἀνεικίως πρόσθιον λόγοις ἐπέτρε παντοῖος. Τὰ γὰρ παρὰ τῶν Ἰωσηφιτῶν κέντρα, καὶ μὴ παρόντων κατήσαντα, οὐλᾶς ἔντοτει καὶ φόδου καὶ ὑπονοίας, καὶ παντός γε

episcopum Sardium, qui nomine omnium crebro imperatorem conveniebat, huic libentius partes illas cedente atque adeo pro sua ob consanguinitatem gratia admissionem facilem parante Joanne, qui exquisita quedam religiosis diligentia, zelo, ut putabat, veriori obsequens, minus in multis prob. bat quae Hyacinthus agebat, haud adeo superstitione communionem alienorum a secula sua vitans quam necesse Tarchoniotas videbatur. Unde ab illo et ejus sequacibus plerumque secedens conventiculum sibi seorsum habebat proprium, nec tamen se plane palem absindens, ne robur factionis enervaret, quia pro virili Andronicum Sardensem adjuvans in his quae in secta utilitatem ac securitatem universæ cum imperatore transigebat.

13. *De morte Josephi et his quae tunc contigerunt.*

Inter haec, incenso Martio inuenito, morbo et senio consumptus Josephus obiit, et ejus cadaver in monasterio S. Basilli sepultum est. At imperator ab eo expeditus impetu maximo incubuit in conatum adjungendorum sibi Arsenianorum. Itaque admittens eos in colloquium frequenter 39 omni ope tentabat verbis demulcore exuleceratos eorum animos metu et suspicione, quoniam etsi hostes eorum Josephites non vigeant jam nec eos insestabant amplius, tamen quae ab illis, duarum rerum potirentur, accepérant vulnera, cicatrices adhuc teneras et nactum satis obduratas reliquerant. Quare in his observandis deliberandoque uti se cum illis gereret perattente versabatur, sua causa, quippe metuens ne quid turbarent, et ad id prævertendum invigilans. Josephum quod attinet, quanquam, ut a quo nihil iam metueret, non anxio curabat, pre se ferebat tamēn studium acta ejus et memoriam tuendi, non vero affectu, sed in speciem, ne secta-

B μᾶλλον διὰ τάντα τόντος ἐπειδὸν γε χάριν τὰ ποτὰ σφῆς ἀνέκρινε, Πάτερος δὲ θεοῦ μάντηρ, τῷ μὲν φαινομένῳ, δέετο τοῦ μῆτρος σχισθῆναι τοὺς ἀπό τον παρόραθνεος ἔκτηνος, ὃς δὲ τοῖς ὑπένθουν, μερίμνη τῇ περὶ αὐτὸν μεγίστῃ, μῆτρὶ τοῖς οσφηφορίας ἔκεινον μωμάνειντο δέξαντος δινέροις ὅμιλοις ἔκεινον καὶ γε σφροντος ἀργος διροτίσμοι. Όμιλος τολμεῖ ἦν τὰς γυνώρας ἔκεινον ὑποποιεύμενος, τούτο μὲν φιλοφρονούμενος λόγοις, τούτο δὲ καὶ τοῖς κατά εὐράς ἐθαύμιοις ἀρκούντιοις θυρούμενοις. Ως δὲ τὰ μὲν τῆς ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ὡς εἶχον ἐνθεράπευτεν, τὰ δὲ καθ' αὐτοὺς συνιστάντες ὡς ἀνθίκους καὶ τρόποις θείας βουλῆς ἐξημένοις σχίζονται, πρὸς θεοτημέτας ἀπαλόνος καὶ τέρατα. Μαῖ δὴ αριστερὸν εἰς προσευχὴν Ἱητῆσαν, εἰ ποὺ μόνον ἐκ πελατάτου τὰ τοῖς ἱερέσιοις νομιζόμενα ἡγράπτουν ἔκει, ὡς μηδὲν ἐπιφέρεσθαι τῶν ἀσύστερον μετά τὸν πατριάρχην προχθέντων Ἀραβίου ἀργός, ὡς διστο, ἐτῶν ἀγίων πάντων ναδ; τόδοτο, εὖ μὲν μερίθους καὶ κάλλεις ἔχων ἀμαρτίαν εἰς ὑπεροχὴν τῶν ἀρχικούμενων [P. 23] ἔχει δὲ καὶ εἰς οὐ μετρίαν πάρεψηκτήν καὶ τέρψιν, ἐκ παλαιοῦ δὲ κεκλεισμένος, ὡς

C rīes ipoīas, si contemneret illū videtur, a se abalienaret. Aliant quoque nonnulli simulationis hec casus non invraisemblom suspicantur, præcura dicitur ne, si prævaluisse Arsenianorum opinio Josephi patriarchatus illegitimum censemunt ut intrusi per viam in sedem iure non vacarem, et præterea ob anathema contractum ejus dignitatis incapaci, inaugratio ipoīas Andronici in imperium ab eo facta irrita videri posset. Verum tamenque præ se forens a Josepho se stare, multam sane addibebat diligentiam in definiendis sibi que conciliandi Arsenianorum animis, qua blandis eos verbis allegnans, qua large et liberaliter præbens quibus ad vietum indigebant. Ponebant et hi vicissim haud segniter in hoc operam, ne sinistris ullis de se Augusti suspicionibus gratae, quam benigno ipso offerebat, periclitari constantiam aut vim diminui contingere, perseverantes tamen fiducia maxima in affirmanda suæ secessionis auctoritate, quippe in quam causis justissimis et non dubia divina indicatione voluntatis esse asserabant suisce impulsos, exhibentes se quin etiam ad id signis humana vi superioribus comprobandum. Verum ut præsse id possint, necessariam sibi esse causam ad eum sacram non pollutant contagione Josephi, sequaciumque ipoīas, qui scilicet templi omnia quae tunc Constantinopolis patet, sacris illegitime attentando prefancaverant, ut jam in nullo eorum casto ac rite propriūrum numen posset. Assimilaretur 40 modo sibi templum, si quod esset, ubi post expulsum Arsenium nemo fuisse operatus sacris: in eo seūcōndere impetravuros, re sacra canonico religioseque peragendo, ut Deus manifesto miraculo monstraret Arsenii sanctitatem suæque ipsorum innocentiam sectæ rectitudinemque actionum. Inclinatus Andronicus ad morem iis gerendum

μηδὲ πολλοὺς μεμνήσθαι ἡν τί που καὶ ἐτελέσθη ἐν τούτοις τῶν λεπῶν τελετῶν. Ός γοῦν ἔκειστο συναχθέντες δι' ὀπτῆροι ποστοῖς, ὡς μὴ λαθών τις εἰσοι τῶν σφίσιν ἀκοινωνήτων, τὰς συνάξεις ἐτέλουν, καὶ συγχάκις πέμπων δι βασιλεὺς τοῦ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν φροντίσαι μεγάλαις ἔχειν παρεῖχε δόκησιν, αὐτὸι ἐπὶ πλέον θερόσαντες πρὸς τὰ ἐν Χαλκηδόνι πάλαι τελεσθέντα, ὡς δι λόγος αἱρεῖ, ἐπὶ τῷ τῆς καλλιπαρθένου καὶ μάρτυρος Εὐφημίας σώματι ἀνάγουστον ἐνθύμησιν, καὶ γε καὶ αὐτοὶ ὑπὸ σώματι ἀγίῳ πάλαι κατατεθνεώτος νεκρῷ τὰ καθ' αὐτοὺς ὡς ἀρεσκεῖας ἐξημμένα θείας δεικνύσιν ἥβελον, καὶ διμα τῷ δειξαι, ὡς ἡλπίζον, σφίσι προσσχεῖν ἥσιουν τοὺς ἄλλους καὶ πειθεσθαι, καὶ δι λέγοι·έν τε καὶ πράττοιεν. Πείθεται τούτοις δι βασιλεὺς καὶ σῶμα μὲν τὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ θείου Πατρὸς Ἰωάννου αὐτοῖς; αἰτήσσαι διδωσιν, ὡς δι μὴ τις καὶ φρδιουργηθεῖη ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις τέρασιν δι μήπα καὶ ὑποπτευθεῖη φρδιουργηθεῖν (τόροις γάρ ἀπιτεθμοσμένοις τῷ σώματι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέπειν τούλοντο), δι αὐτῆς βασιλεὺς προστάσσει ἐπισκευασθῆναι μὲν ἐτέρων μείζονα θήκην, καὶ σῶμα καὶ θήκην αὐτὴν

templum sanctorum omnium attribuit, satis capax magnas multitudinis magnificeque ornatum, ut in id qui convenirent cum jucundo sensu animi consolationeque non modica dare operam religioni possent, at idem (quod præsertim quærebatur) ex tam longo vacans et clausum tempore, ut pauci viventium recordarentur ullam in eo functionem sacram exerceri se vidisse. Ibi ergo cum suos Arseniani conventus, fidis ad valvas custodibus appositis, ne quis irrepereret eorum cum quibus communicare nefas arbitrabantur, cœpissent concursu ingenti celebrare, affectabat iis deinerendis intentus imperator certos et suis illuc frequenter mittere, qui præsto ipsis essent et securitatem quam optarent maximam præstarent, ac sibi esse curæ res ipsorum fidei facerent certissimam. Inde illi aucti animis polliceri ausi sunt se miraculo ejus simili quod olim apud Chalcedonem in corpore sanctæ virginis et martyris Euphemiae ostensem fuisse fama ferret, veritatem suæ doctrinæ justitiamque sectæ probaturos. Petebant igitur dari sibi corpus aliquod sancti dudum mortui, certo confidere se aientes demonstraturum per illud Deum, quidquid ipsi egissent, se hactenus valente ac jubente factum; quo viso deinde par esset adversarios ipsorum divinæ auctoritati cedere, nec iam amplius, sicut ad hanc usque diem fecerant, de innocentia ipsorum sanctitateque dubitare. Assensit et his Augustus, sanctique et divini Patris Joannis Damasceni sacrum ad hoc experiendum corpus iis tradidit. Quia vero Arseniani jactabant se scripta professionem suæ ipsorum fidei iurumque assertionein complectentia ad sancti corporis pedes posituros, postmodum vero eadem scripta e pedibus **41** ad manus sancti divina vi promota repertum iri, sollicitus imperator ne fraus interveniret in eo quæriam ac (quod suspicatu pronum erat de

A ἐν ᾧ τὸ εώμα χωρῆσουσαν, οὗτω δὲ ταῦτα ολα τοῖς εἶναι ἀσφαλεῖσθαι καὶ κλεῖσται καὶ σφραγίσιν ὡς μηδὲ τὸν ἐντεχνόστοτον κατὰ Δαιδαλον παρεγγειρέν μηδ' ὅτιον δύνασθαι. Αὐτὸν μέντοι παρεῖχεν ἔτοιμον, εἰ προσληρθεῖη ταῖς τοῦ ἀγίου χερσὶν δι τόμος πρὸς ποστ τεθεῖς, τὰ γεγραμμένα πράττειν ἀναμφιβολίως. Ἐν δοφ μὲν οὖν ταῦτ' ἐπράττετο, κάκεινοι νηστεῖας καὶ προσευχαῖς παντοῖαις προετελοῦντο καὶ παννυχίσιν ὑμνύσιαις ἐσχάλαζον, δι βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλου γε ὑπομνήσαντος, περὶ ἑαυτῷ, ὡς ἔδοξεν, ὑπονοήσας, μήπως καὶ ἐπ' αὐτῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ περὶ ταῦτης ζητήσεις (καὶ ταῦτα γάρ ἐλέγετο ζητεῖν ἔκεινους) ἀμφισβητεῖν προσαχθεῖν, καὶ γ' ἐπὶ τοῦτο ἀδόκησας ἀναλαμβάνει τε τὰς ὁμολογίας ἐξαίφνης, καὶ πέμψας, δοτράχον, φασι, μεταπεσόντος, διακωλύει τούγχειρημα, τὸ τῶν πολλῶν καχυπονόστον ἀναστέλλων, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ὡς Εἴπερ μὴ ἐπιτρέπειν ἐννοίας ἡμετέραις τὰ π. ἀγματα δέιπλαν, ἀλλὰ τὴν θεόθεν ζητεῖν συμβουλὴν (καὶ γάρ οὗτω καὶ δέιπλον), ἀργεῖν μὲν ἀνάγκη ἐκ παλαιοῦ τὰ σημεῖα, τῆς εὔσεβειας πλατυνθείσης, διχεῖν δὲ τὰς γραφὰς τῶν Πατέρων οἵ δύν καὶ χειρα-

homiibus ingenti, quæ palam extaret, toto in hoc negotio cupiditate ruentibus) ipsi manu adjuvarent, ut quod studebant divinitus effectum appareret, hanc ejus periculi præcavendi rationem prudenter iniit. Præter thecam in qua sancti Damasceni reliquias servabantur conditæ, intra quam suas Arsenianos deponere chartas oportebat, aliam maiorem parari arcum jussit, in quam eadem theca conjiceretur scriptis jam in eam missis. Arcam porro exteriorem istam seris sigillis clavibus muniri curavit ita firmiter, ita contra omnium estutiarum dolos impenetrabiliter, ut ne Dædalus quidem, aut si quis isto versutior, fraudem in eo moliri ullam attentareve indeprehensus posset. Ingens erat eventus exspectatio, Arsenianis jejunando, pervagilandis in hymnodia noctibus, omni denique supplicii ac religionis exquisitissimæ genere voti effectum apud superos urgentibus, quando imperator vel per sese veritus coepit anticipitæ exitum, vel ab aliquo monitus quantæ rei aleam jaceret, cuin manifeste constaret, si cœlesti testimonio Arseniani commendarentur, suam ut ab illegitimo et excommuniicato patriarcha factam evectionem ad imperium hau¹ dubie vocandam in controversiam, si non et pro inani ac plane nulla reprobandam, revocavit trepide quæ decreverat, et misit repente qui reserari sacrum loculum, explorarique ecquid situm scripturaræ illic depositæ mutassent, omnino prohiberent; simul Arsenianis renuntiari a se jussit, re melius perspecta sibi visum exspectari reverenter oportere divina oracula, dum sua se sponte proferant, non impatienti curiositate prælicerent ab irrumpentibus in adyta exquiri. Hoc enim esset a cogitationibus potius nostris quam a Dei provida sapientia consilium in dubiis incidentibus petere. **42** Dudum esse cuin videmus cessasse divinum numen a crebra editione

γνωμονέους τὰ καὶ ἀρέσκειαν τοῦ Θεοῦ τελεῖν· τοῦ γὰρ πλουσίου [μὲν] ἡγητούντος ἐξανατῆγαν τίνα καὶ διδέξαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἔχειν ἑκείνους; Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας λελέχθαι, ὡς εὐτῶν ἵκανῶν δυντῶν πειθεῖν τε καὶ διδάσκειν. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκκρουσθέντων τῆς Ἑγχειρίσεως τῶν Ἀρσενιατῶν, διασιλεὺς μᾶλλον τῷ μέρει τοῦ Ἰωσήφ ὡς εὐθυτέρῳ προσκείμενος οὐδὲ τοὺς Ἀρσενιάτας καθέπτας ἀπεδοκίμαξε· τὸ γέροντος περὶ ἑκείνους πλήθος παρεῖχε καὶ σφῶν ἐπὶ μᾶλλον φροντίζειν.

ιδ. "Οώας μὴ ἀποδοκιμάω τοὺς Ἀρσενιάτας διασιλεὺς. Διὰ δεξιού μεροῦ διὰ τὴν εἰρήνην, καὶ τὸν Κύπριον εἰς πατριάρχην ἀνήγαγεν.

Τῷ τοι καὶ τὴν μέσην ἐγνωκὼς βαδίζειν, ὡς μῆτρα ἀνιψιῶν τούτους, κάκεινους δέχεσθαι· τῷ τὰ δητούμενα παρ' ἑκείνων συγχωρεῖν τίγνεσθαι (τὰ δ' ἡσαν πάντας ἡ τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἰπεῖν μεταποίησις), ἐκλέγεται μὲν εἰς πατριάρχην τὸν ἐκ Κύπρου Γεωργίου, διδρα λόγοις ἐντραφέντα καὶ σφραγίδα τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ φέροντα, τὸ τοῦ πρωτοποσταλαρίου εἰς ἀνακόρων ἐπιφερόμενον σέ-

mirabilium signorum; audivimusque a doctoribus sacris causas plane idoneas cur expeditat talia promiscue non ostendi, vera jam religione per orbem late diffusa satisque stabilita, cui spargendæ ac fundandas talia olim, quando id conveniebat, fuisse constat utiliter adhibita. Sufficiat nobis habere scripturas Patrum, quibus manuduci ad mores probos et ad intelligendum quid Deo cordi sit a nobis fieri satis eruditum possumus. Nam et diviti scimus illi apud Evangelium poscenti ut mortuus aliquis ad vivos rediens fratres suos admonitum mitteretur, divinitus responsum habere illos Mosem et prophetas, a quibus admoneri docerique sufficienter valerent. In hunc modum repressis ab incepto audaci Arsenianis, cautior Andronicus in posterum ut in justiorem auseque securitati accommodatiorem studiosius propendit Josephitarum sectam, sic tamen ut Arsenianam haud prorsus reprobare videretur, quippe quam numero prævalidam haudquaque contempnendam in sequente tenere irritandam merito duceret, acri semper et anxia in eam sollicitudine intentus.

14. Ut imperator, non reprobans Arsenianos, sed pacis causa liberaliter tractans, Cyprium promoverit in patriarchatum.

Mediam itaque inter utriusque offensionem factionis ingredi viam constituit, ita ut neque Arsenianos contristaret et Josephitas tamen amplectetur, quæ bi cuperent permittens fieri. Cupiebant vero illi nihil minus quam totius, ut verbo dixerim, transformationem Ecclesiæ. Eligit igitur in patriarcham oriundum e Cypro Georgium, virum doctrinis innutritum, quem commendaret Josephitis a Josepho patriarcha benedictio accepta. Quippe illum ad functionem primarii ecclesiastis palatinæ concionis, consueta sacris ritibus tali occasione bene precandi formula palam a se dele-

μνωμα, [P 25] καὶ τούτῳ δὲ δόξας Ἰωσηφίας; μὲν ἐκ τῆς σφραγίδος ὑποποιούμενος, Ἀρσενιάτας δὲ τῷ μῇ κατὰ τὰ διατεταγμένα τῷ Ἰωσήφ ἐπὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ συγχωρεῖν τίγνεσθαι καὶ λίαν ἐξεμενίζειν εἰς εἰρήνην ἐλπίζων, ἀρχιερεῖς μὲν ἑκείνους καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ πατριαρχεύσοντι φῆφον μῆδι. Επειρ εἰς νοῦν βάλλων, ἀψηφίστως δὲ πάλιν ἀνάγειν μὴ εὑπερέκει δοκιμάζων καὶ ενσχημον. Μᾶλλον μὲν οὖν τῇ πράξει καὶ εἰς καιρὸν προστησθεντον, τινὲς τῶν δοκούντων ἐκλεξάμενος, καὶ τούτους καθ' ἓνα, δῆμα μὲν αὐτοῖς τὴν βουλὴν ἐκοινοῦσσο, πληροφορῶν ὡς εἴχε καὶ τὸ σφίσιν ἐσαῦθις ἀκίνδυνον, δῆμα δὲ καὶ ὡς φῆφον τὴν ἀπὸ ἑκείνων ἐκχώρησιν ἐλογίζετο. Ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ ἀπὸ Σάρδεων Ἀθανασίου εἰτ' οὖν Ἀνδρονίκου γνώμην δεξάμενος, διὸ δὴ καὶ εἰς πατέρα ἑταῖρον γράφων διασιλεὺς, κάντεύθεν τὸ τῆς ἀπεντεύξεως τῆς πατριαρχίας ἑκείνου τὸ πολλὰ τεχνιτεύοντος ἐπὶ τούτοις ὅμαλιζεν, ὡς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν πατριάρχην ὑστερον καθυποκλίνειν εἰς εὐλογίαν τὴν παρ' ἑκείνου, οὐ χρείᾳ μᾶλλον ἢ κολακεῖφ καὶ ὑποτοιχεῖσσι σφραγίδα καὶ ἀρύκτῳ, τὸ ἱκανὸν ἔχειν

C gatum, certo charactere sua approbationis ac favoris Josephus, dum viveret, insigniverat; unde hoc promovendo non dubiam inire se a Josephi sectariis gratiam sentiebat imperator. Qui tamen idem eo demereri 43 Arsenianos se putabat et prioris ad assensum in reconciliationem sperabat reddere, quod componi res ecclesiasticas juxta Josephi decreta non sineret. Porro a sic decreta sibi Cypri electione liberis antistitum committenda suffragii longissime Andronicus absuit, ac ne prima quidem deliberatione tenus ejusmodi quippe nimium antecps et exitu dubium consilium admisit. Aliunde tamen secum reputans electionem privati boinoris in patriarchalem thronum, citra qualiacunque jus ad talem electionem habentium suffragia tentatam, omni carituram apud populum ratæ auctoritatis specie, ut rei vitium, quam quomodo cuncte coptiam usu tandem ac tempore convalitaram consideret, quantum ad impune inchoandum necesse videretur, occultaret in principiis, quosdam ex electoribus, faciliores videlicet et flexibilioris ad nutum indolis ex cætera vita consuetudine speratos fore, sigillatum evocatos edocuit quid pararet, omni asseveratione confirmans nihil ipsis damni proprii ex hac, publicis alioqui rationibus necessaria, Georgii promotione metuendum. Petero idcirco magnopere, sibi ut ad illam commodare ne gravarentur, si minus disertum assensum, saltem tacitam conniventiam: ultra enim banc, et usum in præsens et apud se meritum pleni suffragii habituram, aliud se modo non querere. Viderent quantum esset contentus; nec dubitarent nullo suo labore, nulla invidia, immortaliter sibi obstringere principem. Hac arte cum alios ex antistitibus, ne sibi obstarent, astrinxit, tum in primis ex Sardensi olim Andronico nunc tædio suo magno adhuc monachum Athanasium, quem non

καὶ βίβαζον ἐπὶ ταῖς ψῆφοις ἐπίστευεν. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς Α κῶν ἀποδείχνυσι, διάκονον δὲ ἀναγνώστον χειροτονεῖ. Τής δὲ αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριάρχην διατίλεις ἐκείνον προσάλλεται. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνος ἐκκεχωρημένον ἔχων διὰ προτροπῶν ἐνεργεῖν τὰ οἱ προσήκοντα, τὸν τοῦ Ἀκακίου, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ τὰ πολλὰ συντετηρημένου καὶ ἐπὶ τοῖς χρόνος πραγθεῖσι δόξαντος ἀμφιγωμονεῖν, μαθητὴν Γερμανὸν, [Ρ 26] εὐλαβῆ γε κάκείνον ἐξ ἀπαντα καὶ τὸ ἥθος ἀπλοῖκὸν ὃς καὶ ἐν πνευματικοῖς ταχθέντα τῷ πατριαρχεύσαντι, ἀμα μὲν σὺν τῷ Κοζόλης πρεδερὸν Ἡρακλεας τῆς κατὰ Θράκην καὶ χειροτονηθῆν ἐκυτοῦ φημίζονται, ἀμα δὲ τῷ ἱπποτικῷ προτρέπεται, οὗτῳ τοῦ καπιρού σχεδιάζοντος, εἰς μητροπολίτην χειροτονεῖν· καὶ δὴ τῆς παλαιᾶς Εἰρήνης θεος ναὸς, πολλὰ καταπλυνθεῖσης πρότερον τῆς Ιερᾶς καὶ μυστικῆς τραπέζης καὶ τισιν ἀγιασθεῖσης εὐχαῖς. τὴν ἐκείνου εἶδε χειροτονίαν. Λύτος δὲ εὐθὺς κάκείνος πρῶτον μὲν Ιερά, εἰτα δὲ καὶ τῇ λαμπρῇ ἀρρεῇ τῶν Βαΐων ἀρχιερέᾳ τὸν πατριάρχην χειροτογοῦσιν.

B initium cupiditate patriarchatus, quip se in praesens exclusum throno alterius in eum electione levius ferret, præoccupavit astutus princeps gratissimo ipsi deferende, scriptis etiam litteris, titulo spiritualis patris. Erat in eo cum praesens honoris fructus tum spes in posterum crescendi; quo utroque delinitus ambitiosus animus inquietudinem composuit ad tempus, et machinari nova desinens securitatem quam captabat in usum obvium præbuit Augusto; qui ut eadem ansa teneret hominem, ne is priusquam esset rebus commodum suo animadverso resiliret, gnaviter in simulatione siudendi Andronicō persistit, adjuvante ipso pro se quoque, postquam est patriarcha creatus, Cyprio, dum se **44** inclinare sustinuit usque ad eulogiam ab eo accipiendam, non usu alio quam adulandi, et tanto strictioribus fictæ honorificentie vinculis gloriosum monachum causæ ac partibus attigandi. Inde porro abunde se faventium suffragiorum ad tuu peragendam Cyprii promotionem habere ratu Andronicus, ubi progredi ad majora ipsamque ordinationem adoriri tempestivum est visum, nullius Orientalium antistitutum ad tale ministerium operam probavit (nec erat sane consequens ad ejus illos ab Augusto consecrationem adhiberi, quorum ne suffragia quidem ad electionem dignatus fuerat requirere), sed functionem illam detulit episcopo Cozyles ex Occiduis tractibus legationis causa nuper appulso, et quod peregre vixisset in sanima disjunctione a rebus nostris, nulla contaminato contagione piacularum, quæ ex actis antehac Constantinopoli plerique illic degentium aut contraxerant aut contraxisse putabantur. Erat is homo præterea gratificari quidvis poscentibus facilis, et juxta tritum adagium, dulcis cubitus, quem videlicet ad quidquid ex usu foret placide sequacem flecteres. Nonnullis enim, quibus fuerat anterior ejus vita plane perspecta, notum erat magno eum domino Philippo, de quo alias

C narravimus, et viventi operam sacerdotalem grata atque obnoxie navasse, et ad ejus occisi propositum in apreco disco caput, quod sie ejus conjugi Phrantzenæ visum esset, sacra funebria, pronuntiandis hymnis, quibus mortuorum memoriam prosequi fas est, rite peregisse. Hic igitur commissam sibi designationi patriarchæ ordinationem auspicaturus, mense Martio suscepitum cum introducit cum paucis in monasterium a prodromo et petra dominatum, ubi templo in vinea reperto, in quo et ipso apparebat rem divinam ex longo sieri desiisse, in eo consuetis cærimonis monachum ex laico instituit Cyprium, moxque diaconymus a lectore ordinat. Eadem porro die eundem imperator declarat patriarcham. Hinc jam patriarcha, qui multorum suasionibus **45** inductus certum ac plane constitutum haberet non alium adhibere ad sui consecrationem quam eum de quo inter omnes constaret longe alienum esse ab omni specie placuli, quale plerique antistitutum contraxisse mutuis flagrantium factionum insimulationibus culpabantur, discipulum Germanum, filium Acacii viri pii et valde circumspecti, qui se in palam nuper actis quasi neutrum habuerat, assensum in partem utramvis sustinens et utrique, quantum duxerat satis erat ad securitatem, favens hunc quoque ipsum multa religionis existimatione commendatum, præterea ita moribus simplicem ut eum ille qui patriarchatum nuper gesserat spiritualibus accensuisset, hunc, inquam, quasi de quo nulla esse posset enjusquam plausibilis exceptio, in sui ordinatorem præparavit, eligens eum, suffragante in id pariter Cozylene, in praesulem Heraclæs Thracie. Post quod episcopo mandavit ut eum confessim (res enim moras non ferret) in eam sedem rite metropolitam ordinaret. Isti functionali delectum est antiquæ Ireneos diyipum templum, cuius sacra et myatica mensa multis prius purgationibus expiata et certis sanctificata precibus

Οὐ χείρων δὲ μικρὸς καὶ περὶ τῆς χειροτονίας διαλα- Α τας τὸ μέρος τὸ καθόλου διαφυλάττεοντο. Οἱ δὲ τοῦ κατήρου τῆς ἐκκλησίας μὲν τὸ παράπεντα ἐξεκλείσοντο, διου γε καὶ αὐτὸς ὁ μέγας λογοθέτης, μηδενὸς κω- λύοντος, ἀλλ' αὐτὸς γε κρίνων τὴν ἀπουσίαν ἐαυτοῦ ἀξίαν τοῖς τελουμένοις, μακρόθεν ἐπεζυγωμένη; τῆς πόλης Ιστάμενος μόλις δύώρα καὶ τῷ ὑπεσταλμένῳ τοῦ ἥδους τὸ ἀνάξιον παρεδείχνυν· ἀνῶ δέ ποι τῶν κατηχουμενῶν παραβύμενοι ὀπῆρας εἶχον τὸν μῆ παρακύψαι μηδὲ ίδειν τὰ πρατήμενα, ὡς ἔντεῦθεν κωλυθησομένους δῆθεν τοῦ μῆ δυναμένου ὑπέχειν τῷ ἀξιῷ τῆς τῶν συμπαρόντων ἀναξιότητος χάριν δι- ἀγαθότητα πνεύματος. Ἐπει δὲ καὶ τὰ τελετῆς διήνυστο, καὶ τρισὶ προηγιασμένοις διοτοῖς, ὡς ταῖς τρισὶν ἡμέραις τῆς μεγάλης ἕδομάδος ἀρκέσουσι, τὸ τῆς ἐκκλησίας πυξίον ἐνικανοῦτο, δ πατριάρχης πρὸς βασιλέα αὐτόθεν ἀπήντα ἐκτελέσων μετ' ἐκείνου τὴν ἱερῆτην κατὰ τὸ σύνηθες, οἱ δὲ καὶ αὖθις τῶν ιερῶν συνάξεων ἐξεκλείσοντο, παρ' οὐδὲν θεμένων τὶς τοῦ Ἰωσῆτη προστιμήσεις. Ἐπέφωσκεν ἡ διυτέρα, καὶ τοῖς μὲν τοῦ πατριάρχου δ ναὸς ἀνείστο, τοῖς δέ γε ἀληρικοῖς ἄδετον τὸ τέμενος; ήν. Ἐπέστη δὲ τρίτη,

Germani novi Heracleensis inaugurationem vidit. Ille porro vicissim promotorem suum Cyprium primum quidem sacerdotio iniciavit, deinde in celebri Palmarum festo, cooperante antistite Cozyles, patriarcham ordinavit. De qua ordinatione non prius abs re quædam hic distinctius referre.

18. Inauguratio patriarchæ Cypri, et quæ circa eam contigerunt.

Lustrata primum est precibus et piacularibus ritibus maximi templi sacra mensa. Congregati deinde sunt circa designatum pontificem schismaticorum sodales, viri sacrorum rituum rudes, qui sibi vice omnis cæremoniarum peritiæ sufficere putarent, quo ura ac quasi tabescere videbantur, zelum. Documento fuit, quod consecrationis pontificalis, quam 46 celebraturi convenerant, ordinem ignorabant funditus. Sed ne sacri quidem altaris ac divini sacrificii functio quo pacto exerceretur, tenebant; ut propterea periculum esset ne despiceretur et ut præpostere sedula ludibrio esset illa exquisita observatio, quippe cuius accuratissima diligentia ne id quidem teneret, sine quo irrita jure censeri posset, quam moliebantur, ordinatio. Illorum autem omnium studium ad eum scopum tendebat, ut clerici arcerentur a sacra illa cæremonia, ac ne quis illorum, quantæcumque alioqui dignitatis, vel visu procul usurpare quidquam ea occasione gerendorum posset. Coegit tamen eos mera necessitas defungendi utcunque ministeriū adhibere unum saltem aliquem e clero gnarum ordinis sacrorum, cuius ductu admonituque regerentur, præsertim in ea parte quæ præcipua primariaque, sed eadem arcans et perplexe multiplicibus constans ritibus intra ipsa penitus agitur adyta. Adsciverunt igitur ecclesiarchum, qui parum ipse ficeret, partim ipsis sugge-

rebat quæ quoque pacto fas erat tali occasione fieri. Ac sic in præsens sibi satis cautum putaverunt, ut omnia licet parte consuetarum circumstantiarum, negotium tamen ipsum subsisteret, quantum ad ratam auctoritatem esset satis. Omnes ergo, præter unum, clerici prorsus exclusi templo sunt, dum in eo patriarcha consecrabatur, quando et modestiam ostentare miram logotheta ipse magnos affectavit, dum nemine licet adīs sacrae ingressum prohibente; ultro velut se indignum admissione in sacri conscientiam reputans extra procul stetit, ex adverso templi ostii foribus obductis clausi, demissis etiam in terram oculis et humili habitu quasi præ se ferens agnoscere se jure arcet quippe indignum ac profanum, et justam animadversionem boni consule. Ne qui autem in superioribus vestibuli odes, quæ catechumenea vocabantur, forte delitescentes furtivis illinc delibarent obtutum conjectibus quæ tunc in templo gerebantur, aderant qui hoc veterant speculatores ibi locati, neminem per crates aut fenestras 47 demittere oculos in ecclesiam sinentes; ut quos videlicet in officio spontaneas a sacris, quibus erant indigni, absentias non contineret sua ipsorum modestia reputatio labis et verecundia pœnitentes decens, eos denuntiatio custodiret, et nisi audirent, vis utique addenda prohiberet a temerandis procaci aspectu sacris; in quorum usurpationem irrumpere haud parsue esset noxæ inexpliæ sibi concios, præsertim exemplo admonitos allorum paris afflitioni piaculi, quos viderent æquo animo ferre sui ab iis exclusionem. Ubi vero peractum mysterium est et sacra pyxis ecclesias tribus est præconsecratis instrueta panibus, quot ad tres hebdomadæ majoris dies, quibus nonnisi ex præsanctificatis sacra feras est, erant ex recepto usu necessarii, patriarcha

καὶ τὰ αὐτὰ διεπράττετο. 'Ως δὲ ἡ τετάρτη παρὴν Α κλασμάτων, δὴ καὶ γνωσθὲν διτερὸν οὐκ εἶχον δι τὴν ἡδη συγχωρεῖν ἔμελλον σφίσιν, ἐπει οὐκ ἦν συμ φωνεῖν ἐκείνους ἐπὶ τοὺς δόξασιν, ἀλλ' ἀμφεγνωμέ νουν ἐπὶ πολὺ, ὡς καὶ παρελθεῖν τὴν τῆς προσῆγα σμένης τελετῆς ὠραν, μᾶλις στήσαντες ἐπὶ ἐκάτερα ἥχον ἔλλως καὶ πλήθος δοκοῦν ἐπὶ ζηλωταὶς ἀριθ μεῖσθαι, μέσον ἐκείνων παρὰ θέτερα τῶν ὠράτων πυλώνων παρέχον τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διερχομέ νους προσπίκτες καὶ συγγνώμην αἰτεῖν καὶ οὗτας δέξιους νομίζεσθαι τῆς συγχελλοσιάστες. Ἀμα γοῦν τὰ τῶν ἀσπερίων ὅμων ὑπὸ σχέτῳ τελέσαντες, παρι δύντες τὴν λειτουργίαν, οὐκ οἴδα διὰ τὸν καιρὸν μὴ ἐκχωροῦντα ἢ μᾶλλον διὰ τὸ μὴ δικαιοῦν [P 28] Ετι ἀγιασθῆναι τοὺς τυγχωρθέντας τῷ ἵερῷ κλάσματι, ὡς ἡ διτεραία ἐδειξεν, ἐπ' οἷς ἀπέκλυτο ἔκαστος. Ως δὲ τῇ; ἵερᾳ; καὶ μεγάλῃ; πάμπτης ἀτελεῖτο τῇ λειτουργίᾳ καὶ αὐτοὶ συμπαρῆσαν, ἐκείνοις θύλοντες σφίσι παραλογίσονται τὸν ἄγιασμὸν, πάμφαντες χρι ῥῆδιν ἐξ ἀγορᾶς λαμβάνονται ἀρτον, καὶ κλάσαντες εἰς λεπτὰ μηδὲν εἰδότες μετεδίδουν ὡς ἵερον ἀρτον

Β κλασμάτων, δὴ καὶ γνωσθὲν διτερὸν δι τὴν ἡδη συγχωρεῖν οἰστὸν κάκεινο ἐδοκει, καὶ φέροντες τὰ τῶν κακῶν προσεδόκων μείω, οὐ τόσον τοὺς παροῦσι διὰ τὴν πείραν δοσον τοὺς προσδοκωμέ νους διὰ τὴν ἐλπίδα ἐξανιώμενοι. Τὸ γάρ παρὸν λυ πηρὸν, ἐπιστὰν ἀνθρώποις φύσιν ἔχουσι φέρειν καὶ τὰ ἀνύποτα, λυπεῖ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ ἀνιψ τὸν πει ρασθέντα τῶν δυσχερῶν, τῇ δὲ παρὰ τῶν πολλῶν παραμυθὶ ἐκλύεσθαι πέφυκεν· ἐλπίζομεν δὲ δισδιάθετον τὴν φροντίδα τῷ πεισμένῳ παρέχειν Ταῦτ' δρα κάκεινος τὸ παρὸν τῶν κακῶν ὡς ἐνήν φέρουσι δεινὴν ἐλπίδα τὸ ἐπαλευσόμενον ἥγε, καὶ οἰστὸν ἐδοκει τὸ ἐπιστὸν πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ μελλον τος λυπηροῦ. Ἡν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία ἐπέστη τῶν ἔφτῶν, καθ' Ἰην ἐδει καὶ συνδεῖσθαι τοὺς τῆς Ἐκ κλησίας, Χριστιανούς γε δυτας, ἀγάπης φιλήματα. Καὶ δὴ προσεκαλοῦντο μὲν ἀρχιερεῖς, προσεκαλοῦντο δὲ κληρικοί, καὶ τῆς ἐπὶ τῇ πρώτῃ καὶ κυρίᾳ δευτέ ρᾳς συναχθέντες ἀμα φιλήμασιν ἀγίοις, ὡς ἡ τε

quidem ad imperatorem recta inde se contulit, celebaturus cum eo de more festum. At clerici nihilominus sacris synaxibus excludebantur a nibili ducentibus sanctiones Josephi patriarchæ nuperi, utcunq; et ipsas penarum ecclesiasticarum injunctione firmatas. Illuxit secunda hebdomadæ dies, qua item familiaribus novi patriarchæ permisus ingressus in templum est, clericis vero prohibitus. Supervenit et tercia, qua et ipsa similiter est uictum. Ut vero quarta dies adfuit, qua decrevisse videbantur remittere jam clericis interdicti poenam nec eos de cætero sacris arcere: verum ad hoc prius ab ipsis exigobant certum assensum ad quemdam ipsis placita, quem cum plerique clericorum non statim expedirent, sed deliberabundi verentesque consultarent, quidam etiam clare abnuerent, in his alterationibus hora legitima sacri ex praesanctificatis tali die celebrari soliti prætererit. Sero tandem, re in conventionem adducta qualecumque, dispositis magno numero in duplice seriem altrinsecus a dextris et sinistris portæ speciosæ iis e populo sibi obnoxio, qui zelo majori sensa decretaque ipsis amplecti putabantur, patescatis soribus præbuerunt aditum extra stantibus, cum eo ut in limine procidentes veniam poscerent, sieque digni deinceps 48 admissione in synaxes judicarentur. Dum hæc fierent, hymni vespertini decantabantur, quibus absolutis, nocturnis jam tenebris, dimissa ecclesia est, sacra liturgia, quæ juxta receptum ritum ea die fieri debuerat, præterita, haud scio an quod ejus hora, ut dixi, esset elapea, an potius, quod qui modo in templum introduci conperant, nondum satis purgati antiquis piaculis viderentur, ut sacro fragmento impertirentur; quam ultimam suspicionem veriorem astruit id quod postridie actum est. Igitur tunc quidem omnes in hunc modum ad sua quisque recesserunt.

Cum vero luce postera solemne sacrum serice quinta hebdomadæ majoris celebraretur, præsentibus jam cunctis, quippe sine discrimine admissis universis, qui rei præerant, frustrari communione reconciliatos pridie sine ipsorum sensu, quod ita decreverant, studentes, panem e foro clam allatum et sectum in frustula iis ignaris tanquam sacri panis particulas distribuerunt. Quod cum illi deinde rescivissent, immane quantum indignati esse ratique sunt. Verum ita in ruinam res ipsorum incumbebant, ut reputantibus quid verisimiliter in posterum timerent, tolerabilia existimari præsentia utcunq; acerbissima par esset. Ferebant igitur ut poterant, et durabant se ad patientiam graviorum, acrius inquietati formidine impendentium incommodorum quam sensu jam appulsorum. Nam malum præsenti vi pungens homines natura expositos incursi longe magis atrocium malorum contristat quidem et cruciat pro conditione mortalitatis ei subjectum caput, non tamen sine levamento consolationis ejus quæ ex consortio mul torum paria tolerantium offerri miseris solet: quæ autem imminere in posterum calamitas creditur, acriori fere cura et nullius temperato admisitione solatii dolore æstuantes angit animos et ærumnosi sauciat. Quare istos his quæ nunc patiebantur utcunq; tolerandis pares, 49 examinabat atrox exspectatio sequentium, et minas futuræ miseriae sæviores ad se excruciantos experiebantur illo ipso quo tum maxime vexabantur infortunio. Inter hæc evolutis sanctioris hebdomadæ seris princeps solerunitatum Dominica Resurrectionis illuxit, qua ex more oportebat Christianos omnes, nedum Ecclesiæ ministros pacis invicem et charitatis osculo mutuam profiteri germanitatem. Convocantur ergo antistites, convocantur et clerici; omnesque se cunda post primum Paschæ festum die sanctis

ἥμέρα παρῆνει καὶ τὸ χρεῶν ἡπειρε, τὴν πρὸς ἀλλήλους συνίστων ἀγάπην.

κ'. Περὶ τοῦ φαντητοῦ κατὰ μεσημβριαν δοτέρος.

"Ἔν δὲ ἄρα γέλως [P 29] καὶ εἰρωνεῖα τὸ τότε πραχθὲν, δὴ καὶ δοτήρ δν Κρόνον οἱ περὶ ταῦτα δεινοὺς λέγουσι παρεδέκυν. Ἱνα μὴ λέγω καὶ τὸ καθ' ὑπουρούς δόξαν τινὶ τῶν ἀρχιερέων, ως ἂμα καθεζομένων ἀπάντων ἐν συνδύψι μείζονις συντετρίφθαι μὲν ἔξαιρην τὸν μακρὸν θρόνον ἐκεῖνον, ἂμα δὲ πάντας κατὰ γῆς δισχημόνας ἕρβιφθαι, καὶ οὕτω κείσθαι ἐλκυντας τὸν ἀπὸ πολλῶν Ἐλεον. 'Ἄλλ' οὖν τὸ τοῦ ἀτέρος. Μεσούσης; γάρ τοι δέ τοῦ ἡμέρας, τοῦ ἡλίου λάμποντος, μηδὲ; Βοηδοροῦμενος ἰσταμένου, δὲ τὴν ἡσπερήν τροπήν παρελαύνων ἡλίος καθαρώτερος ἢ πρότερον δείκνυται τὸν χειμερινὸν νεφῶν διαλυμένων, κατ' οὐρανὸν μέσους ἐπέφωτας στήλων, εἰ καὶ μὴ στήλων οἱ πλανῆται διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι λέγονται· ἀλλ' ἔμως ἐκεῖνος, τοῦτο μὲν τῆς κατ' αὐτὸν σφαῖρας ὑψώματι, τοῦτο δὲ καὶ τῷ τὰ τοῦ ἡλίου ἀκτίνας δεχομένους τοὺς ὄφθαλμους τῷ κατ' αὐτὸς ἀρθρωτεῖν περιχύματι, εἴπερ καὶ οὐκτονίας τὸ στήλων, καθ'

inter se osculis, prout tempus et officium poscebat, siuum pro se quisque in cæteros fraternalm amorem declarabant.

16. De stella circa meridiem apparente.

Sed quæ tunc sibant, nihil nisi minus videlicet erant et quasi e scena ostentata ridicula fictio; id quod indicare visa est apparitio præter solitum diurna stellæ, quam periti rerum talium sidus Saturni suisse contendunt, ut interim omittam visum cuidam tunc episcopo per somnum oblatum hujusmodi: videbatur ipsi consentibus cunctis in majori synodo, repente longum illum subselliorum ordinem inopinatissime constringi, corruereque indecenter universos et sic humi jacere, vertentes in sese miserationem multorum spectantium. Sed de stellæ phænomeno distinctius referamus. Media igitur die, lucente sole, sub initium Aprilis, quando vernum cardinem iniens sol purior quam prius cernitur discussis nebulis ac nubibus hibernis, astrum Saturni clare cœlo medio emicuit scintillans, scintillans, inquam: et si enim non me fugit de planetis negari scintillare **50** ipsos propter terræ viciniā majorem, tamen ille tum quidem scintillabat, sive quod forte in apogeo vel abside summa sua sphæra positus eam supra cæteros planetas omnes attigisset a globo terreno distantiam, quæ ad scintillationem respectu e terra cernentium sufficeret, sive tali tempore conspectum ex accidenti scintillare contigerit, quod scilicet intuentum oculi solis prope fulgentis percussi radiis et sic coacti nictare scintillationem visæ stellæ tribuebant, quæ ipsorum infirmitati trepidantium ex vi plena jubaris solaris verius imputaretur. Ut cunque sit, hoc quidem ostentum in omen aliqui trahebant prosperum, quippe qui significari augurarentur exu-

τον δεσμὸν ἦν ἔστιλθεν. Οἱ μὲν οὐν ἐν ἀγαθοῖς ἐτατον τὸ σημεῖον περιλέμψας γάρ σφίσι τὸ τῶν ἀγαθῶν φῶς μέλλειν καὶ πᾶν εκοτῶδες καὶ ἀμαυρὸν ἀπελαθῆναι τῇ τοῦ πατριαρχεύσαντος παρουσίᾳ. Λόγιοι δὲ ἀνδρῶν μεγίστων ἀφανισμὸν καὶ τῆς κατὰ σφᾶς τιμῆς φθορὸν ἐνενθουν, κρείτω μαντεύσμενοι· τὸ γάρ ἀτέρος ὅνωμα τῷ μεγαλειῷ τῶν ἀνδρῶν παραβάλλοντες τὸ χρονικὸν καὶ ψυχρὸν αὐτοῖς ἐνετίθουν, ὡς πτηχηθομένοις, τῷ κρίει τῶν συμφορῶν, δὴ κατὰ πόδας τὴνούθει.

κ'. Περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων καθαιρέσθως ἐταυτῷ. ιη'. Περὶ τοῦ κατεργάθεντος ὁ δῆθερ αἷματος οὐραρθῆ.

[P 30] Τῆς γάρ δευτέρας ἑβδομάδος μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἥν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν, ἐκτεθεῖται μὲν δόγμα βασιλείου, κατασκευάζεται δὲ ὁ τέως μοναχὸς Ἀθανάσιος εἰς ἀρχιερέα ἀνδρόνικον, τάπτεται δὲ καὶ γράφεται ὁ Σάρδεων καὶ εἰς πατέρα τῷ βασιλεῖ, ὡς δὲ ἐγώ τινων ἡκουσα, ἀνδρῶν μηδὲν τε ψεύδεσθαι, καὶ δικαίῳ Θεοῦ, οὐ παρ' ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ ἐκεῖνον φημίζων, καὶ λέγων· φυλάττεσθαι γάρ παρὰ τῆς Προνοίας ἐφ' ὧπερ ἐκδι-

rituram ipsis felicem lucem, tenebris cunctis et caliginosis officiis errorum ac factionum procul abigendis fausto ac salutari regimine patriarchæ, qui nunc Ecclesiæ gubernacula capesseret. Contra sapientiores portendi eo signo maximorum virorum abolitionem in nihilum et ipsius dignitatis qua fluerisset hactenus ipsorum Ecclesia corruptionem atque interitum ominabantur vaticinantes, opinor, verius, dum cœlissimi planetæ exaltationem summam minari verticibus eminentissimorum capitum, gelu vero tetricum Saturnii sideris sibi communiter denuntiare tristissimas biemes calamitatum, quarum rigore glaciali mox congelascerent, interpretabantur; id quod statim est eventibus probatum.

17, 18. *De condemnatione et e gradu dejectione antissimum in Blachernis. De sanguine, ut existimatum est, e cælo lapsō.*

17, 18. Nam seria secunda hebdomadis quam diakinesimam vocant, statim sequentis post diem Resurrectionis, proponitur edictum imperatoris, et qui fuerat eatenus monachus Athanasius in anti-stitem Andronicum transformatur, idemque non modo decernitur et scribitur episcopus Sardium, sed et in patrem ac confessionum imperatoris arbitrum legitur. Quanquam audivi equidem a viris omnī mendaci exceptione aut suspicione propter summam religionem remotissimis, haud hosce illi titulos ab aliis **51** delatos, verum usurpatos palamque jactatos ab ipso sese arroganter ostentante, dum etiam prædicabat se videlicet a Providentia servatum ultorem læsi olim divini Numinis per acta nefaria, quibus debitam nunc tandem sua opera rependi poenam oportet. In quo et miscrum et inopiuatum erat, illos qui et ipsi temporis cesserant ac consequenter affines erant ejusdem

κήσας τὸ Θεον τοὺς ἀνιέροις ἐπεξίσταται. Καὶ τὸ γ' ἀξιώματι· τόπος δὲ τῆς ἑκείνων συνάξεως συμπαρθύτος καὶ πατριάρχου δὲ τῆς Βλαχερνῶν τῆς Θεοτόκου ναῦς. Ἡν δὲ σὺν ἄλλοις κάκινο προστεταγμόνον, τὸν κατά τι τοὺς δόξουσιν ἀντιτησόμενον ὡς ἀπὸ καθοσιώσεις χρίνεσθαι. Προκάθηνται τοῖνυν ἀμαρτίαι μὲν πατριάρχης, ἀλλὰ δὲ καὶ δέ Σάρδεων καὶ οἱ ἀμφὶ ἑκείνων τῶν σχιζομένων παμπληθεῖς δοσι· οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἐπέρωθεν ἔκδικοι τῶν πράξεων προσεκάθηντο. [P 31] Οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετακεκλημένοι εἰσήγαντο κριθιόδεμενοι. Καὶ πλέον οὐκ ἦν ἕκαστος τὸ ἀκούμενον διτὶ μῆτη, « Ἀχθήτω δὲ δεῖνα, » καὶ κατὰ πρέσβωπον ἢ κατηγορίαν ὡς παρηνόμησεν. « Ήσαν δὲ οὐν καὶ τῶν μοναχῶν, οἱ δὲ δὴ καὶ παρίστων ὡς ἁδιωχθῆσαν. Καὶ εὐθὺς δὲ μὲν κρίνων, « Ἀρθήτω, » οἱ δὲ τὴν τοῦ παλατίου χειρῶν καὶ ποδῶν ἡμιμένοι μετ' ἀτιμίας ἔξτηγον σύροντες τὸν κατάκριτον, τῶν δὲ μοναχῶν οἱ μὲν ἀδίδουν μεγαλοφύνως τῷ ἀναθέματι, οἱ δὲ καὶ προσπατέμενοι λεπτώτερον διέσχιζεν τε μανδύας αὐτῶν καὶ διετίθεσαν τὰ δεινὰ ὡς ἀναξίως δῆθεν φορούντων. Τούτουν οὕτω τελουμένων τῆς ἔθομάδος ἑκείνης, καὶ μηδενὸς ἀκριψῆς διναμένου τὰς ἄρκυς τῆς τιμωρίας, δὲ μὲν πατριάρχης δυσαρεστῶν ἦν, ὡς ἔδοκει, καὶ τὸ τοῦ πρωτοστράτορος τετέμητο,

culpæ si qua erat, tam iniquo discrimine partiiri sortes unius cum ipsis alioqui classis hominum, ut alios quidem ex iis pœnae secum immunes esire vellent, in alios sæcum hunc iratumque immitterent vindicem. Nam istis quidem placebat, ea quæ heri ac nudius tertius de Papa constituta fuerant, ut contra canones, quemadmodum ipsi loquebantur, attentata, retractare ac reformare in statum pristinum: hic autem ardente incumbebat studio ad ea immisericorditer punienda, quæ olim publice peccata criminabantur, primum quidem in exuctoratu Joannis filii Lascaris Augusti, deinde in deturbando e sede patriarchali Arsenio, quod is auctum a successione imperii legitimum hæredem inique ferret, postremo in suo ipsis ad vitam monasticam e pontificali gradu descensu, ad quem se coactum fuisse, quoniam illa non probaret, querebatur. Atqui utriusque temporis quæcunque deum erat invidia pariter moderatores nunc arbitrosque rerum ac quosvis alios gravabat. Unde D isti manifeste contra sna ipsorum in hoc exempla et præjudicia ruebant, tam severam parari ultionem permittentes et volentes participibus paris secum criminis, se autem ipsis æquum ducentes extra omnem animadversionis aleam securos et dominantes florere. An non enim hos, si, ut videri volebant, zelo movebantur duntaxat ob violatum agnitione primatus papie jus Byzantinæ sedis, satis fuerat in hoc ipsum experrecto cooperari et obsecundare patriarchæ Græcos utique ac Constantino-politano patriarchatui subjectos antistites? Quid igitur attinebat quasi ei diffisos alium querere, velutque illum in ordinem redigere altero suspecto? Nihil quippe minus agere sunt viæ, dum Cypriom

Α ἀξιώματι· τόπος δὲ τῆς ἑκείνων συνάξεως συμπαρθύτος καὶ πατριάρχου δὲ τῆς Βλαχερνῶν τῆς Θεοτόκου ναῦς. Ἡν δὲ σὺν ἄλλοις κάκινο προστεταγμόνον, τὸν κατά τι τοὺς δόξουσιν ἀντιτησόμενον ὡς ἀπὸ καθοσιώσεις χρίνεσθαι. Προκάθηνται τοῖνυν ἀμαρτίαι μὲν πατριάρχης, ἀλλὰ δὲ καὶ δέ Σάρδεων καὶ οἱ ἀμφὶ ἑκείνων τῶν σχιζομένων παμπληθεῖς δοσι· οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἐπέρωθεν ἔκδικοι τῶν πράξεων προσεκάθηντο. [P 31] Οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετακεκλημένοι εἰσήγαντο κριθιόδεμενοι. Καὶ πλέον οὐκ ἦν ἕκαστος τὸ ἀκούμενον διτι μῆτη, « Ἀχθήτω δὲ δεῖνα, » καὶ κατὰ πρέσβωπον ἢ κατηγορίαν ὡς παρηνόμησεν. « Ήσαν δὲ οὐν καὶ τῶν μοναχῶν, οἱ δὲ δὴ καὶ παρίστων ὡς ἁδιωχθῆσαν. Καὶ εὐθὺς δὲ μὲν κρίνων, « Ἀρθήτω, » οἱ δὲ τὴν τοῦ παλατίου χειρῶν καὶ ποδῶν ἡμιμένοι μετ' ἀτιμίας ἔξτηγον σύροντες τὸν κατάκριτον, τῶν δὲ μοναχῶν οἱ μὲν ἀδίδουν μεγαλοφύνως τῷ ἀναθέματι, οἱ δὲ καὶ προσπατέμενοι λεπτώτερον διέσχιζεν τε μανδύας αὐτῶν καὶ διετίθεσαν τὰ δεινὰ ὡς ἀναξίως δῆθεν φορούντων. Τούτουν οὕτω τελουμένων τῆς ἔθομάδος ἑκείνης, καὶ μηδενὸς ἀκριψῆς διναμένου τὰς ἄρκυς τῆς τιμωρίας, δὲ μὲν πατριάρχης δυσαρεστῶν ἦν, ὡς ἔδοκει, καὶ τὸ πλείστον πραττομένων διαπεφωνήσει,

B quantumvis acri studio satagentem emendare nuper acta contempserunt, ac pro eo Ecclesie Chalazam imposuerunt, irritatum hominem et longa suceenso mora odio flagrantem ad persequendas pene oblitterati querelas temporis, et si qui supererant jam senes consciente olim 52 in juventute, quam ipse voeabat, culpe, in eandem pariter cum juvenibus et recentius lapsis pœnit communis, ejusque atrocis, sortens durissimam compingere, nudata modo, cum primum per tempus licuit, immensis propositi sententia. Sed ut quorū omisis rem exponamus ipsam, proponiter, ut dictum est, palam edictum imperatoris, Chalazam titulo spiritualis Augusti patris honestans, ac quidquid ipse decrevisset, ratum esse iubens. Delegatur præterea qui personam imperatoris repræsentaret Michael Strategopolus, qui postea protostotoris dignitate ornatus est. Locis autem conventui, cui et ipse adfuturus patriarcha esset, Deiparze templum assiduegnatur in Blachernis situm. Erat autem et hoc præter cetera statutum, ut quisquis adversaretur qualicunque iati synodi decreto, reus læsæ majestatis ageretur. Præsidebant porro simul quidem patriarcha, simul autem Sardensis, uno cum plurimis eorum qui occasione damnationis et recessus Arsenii sese dudum a communione ceterorum abscederant. Assidebant ex adverso regii ministri missi ad exsequiadam inexorabiliter quæcumque synodus decerneret reorum ob acta nuper et elim, tunc vituperabilia visa, peragendorum vindictam. Tunc qui accusabantur antistites sigillatum causam dicturi, citati nomina atque introducebantur. Nihilque ibi audiebatur aliud nisi, Ducatur hic aut ille. Mox cuique in faciem dica impingebaratur vio-

δμως δ' εἶπετο καὶ τοῖς δόξαις κατετίθετο. Κρύφα δὲ καὶ πονηρὸν συνέδριον τὴν ἐκείνων σύνδον καλέιν οὐδὲ διώκει. Τέλος, ἐπει ταὶ τοὺς μὴ ἔχουσις ἀπαντῶντας πέμπουνται καὶ δικούταις ὑπὸ βασιλικοῦς διηγέρεταις ἐφερον, ζητοῦσι καὶ τὸν Κυζίκου Θεόδωρον. Ὁ δὲ τῇ τοῦ Προδρόμου μονῇ ὡς εἶχε παραδύμενος ἐπειράτῳ διαφεύγειν τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν· οὐ γάρ τὰ τῆς καθαιρέσσεως ἐκείνων τόσον ἦν ἀπαχθῆ ἕσσον τὰ τῆς ἀτιμίας ἢν παρ' ὄντησιστον ὑφίσταντο. Καὶ δὴ πέμπουσι τοὺς ἀπάξιοτας. Ὁ δὲ ἀντέτεινε καὶ ἀντέσπα, καὶ ὡς λεπτὸς πέτρας τῆς μνής εἴχετο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐπισυνάπτουσι τοὺς προτέρους καὶ αὖθις ἄλλους, καὶ κατηγάκαν τῆς μνῆς ἀποστάντα τῷ κατὰ σρᾶς ἐπιστήμαι συνεδρίῳ. Ὡς δὲ οὐκ ἦν δλας πειθεοῖς καὶ βίᾳν ἐκείνοις προσῆγεν ἥβοδοντο, αὐτὸς προκαταλαβὼν εἰσέρχεται τὰ θύσα τοῦ ναοῦ, καὶ ὡς ἵερψ ἀσύλᾳ τῇ μυστικῇ τραπέῃ χρώμενος, ἐκείθεν ἀντιπέμπειν τοὺς ἀπεροῦντας μὴ ἴερεις μήτε μήτε ἀφικέσθαις, καὶ δὲ τι καὶ πρέποιεν. Ὡς γοῦν ἀνεσερδητὸ μὲν ἡ θύρα

hierarum legum. Plurique accusantium monachis erant, summam criminis in eo ipso constituentes quod, ut querebantur, persecutionem ab his iustitiam passi essent. Subito judex, torve reum intuens, Tollatur, siebat: Nempe impius et male dignus, acclamabant assessores. Quas ad voces imperatorii qui aderant satellites condemnatum vinculis manibus et pedibus ignominiose trahebant foras, monachis interim accusatoribus 53 partim magna voce diris devoventibus damnatos, partim manus sævas non abstinentibus a pulsandis miseris et sacris eorum penulis, quas indigne gestari ab illis exprobabant, contumeliose discerpendis. Dum ea per illam hebdomadam ita gererentur, nemine regia undique tensa crudelitatis vindictæ inhibantis effugere valente, haud obscuris indiciis deprehendebatur iniquo hæc animo patriarcham ferre. At is, nesciunq; ringebatur nigerore ac indignatione intimis, cernens quæ fierent, sequebatur tamen præentes, assentiens in speciem ipsorum placitis, cæterum clam damnans et detestans immania decreta, adeo ut privatum apud fidias aures non dubitaret illorum synodus vocare conciliabulum sceleratum. Denique cum eos qui se ultra non sisterent, trahere frustra repugnantes per ministros imperatorios cœpissent, incessit eos cupidus Theodori quoque Cyziceni coram se in reorum subselliis videndi. Quare satellitibus ut eum adducerent mandarunt. Porro ille non comparere certus, quam potuerat tutissime se absconderat in Prodromi monasterio, procellam sub tecto dum detonaret opperiens. Causa huic et aliis dæliandi vadimonii non tam erat judicii periculum aut damnationis aut de gradu dejectionis ignominia, quam metus contumeliarum intolerabilium, quibus se coram illic a vilissimis homunculis defensando prius expertorum acerbitatem illam exemplo didiebant, Igitur missi a synodo cordiperunt repertum in latebris Thendorum. At

A τοῖς ὑπηρέταις, ὑπέτρεφον δὲ καναὶ πρὸς τοὺς ἀποστεῖλαντας, τῆς ἡμέρας ἐν τούτοις τελεοθέσης, ἐπαλαστήσαντα τὸν ὡς κριτὴν καθεζόμενον εἰπεῖν ὡς ἡ πρὸς τὸν Κυζίκου δοχολία πλειστας ἐπὶ τοῖς λοποῖς πράξεις ἡργηστε, καὶ μηδὲν προσθέντα ἀναστήναι, κανόνα θέμενον καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τῷ πατριαρχοῦντι, φῇ δὴ στοιχῶν ἀν ἐκείνος τὰ δμοια καὶ τοὺς ἄλλους διάδοιτο. Οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τοὺς προτέρους καὶ τῶν λοιπῶν ἐρήμην καταχριθέντων, τοῦτο τελέον σχόντων τὸ μὴ μετ' ἀτιμίας καθάρεσθαις, πρὸς ἐν τούτῳ συμπαθῶν φανέντων τῶν καθαιρούντων, (ιη) μηδὲς ἐνστάντος [P 32] Πιαντιώνος, καθ' ὃν εἰς τέλος ἀπαν δένδρον καὶ πάντα ἐκ τῆς ἀγατέλλον περύλλωτο, φύλαξε εἰματος οὐρανοθέντες ἐφέροντο, οἵτις μὲν εἰς γῆν ἐπιπτον, τοῖς χώμασιν ἐπειλούμεναι μηδεμίαν παρέχουσαι τισιν αἰσθησιν, οἵτις δὲ φύλλοις ἡ πέτραις ἡμιπάλαις κατερέθάδατο, ἐπιμιαίνουσαι τὰ δεχόμενα, ἀκριβῶς παριετῶσαι τὴν φύσιν. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἀναμφιδόλως φάσκειν διὰ ταῦτα συμβῆναι κάκινα, οὐ πίστις ἐνεστιν ἀκριβῆς.

B ille obliquans resistebat, ut lepas petra, sic monasterio inhærens. Lictores trahendo impares sociis adhibitis viu ingeminabant; quam sæpius auxerunt aliis atque aliis accitis. Quorum inter se summa ope conantum et ad invicsum tribunal raptantulum infestas manus elapsus ille tempili adyta subiit, ei inviolabili, ut putabat, sacræ mensæ a sylo potitus inde per ecclesiasticos 54 ministros, quo-

C rum eo penetrandi jus est, denuntiabat satellitibus se neutquam, quidquid contra molirentur; inde abscessurum. Quare illi, die in his frustra consumpto, coacti sub vesperam redire re infecta, ut syndo renuntiarunt quod evenerat, percusus qui ut judex sedebat, Nempe, sit, inanis circa Cyzicenum longi temporis opera otium inutiliter consumpsit, multis cæterorum absolvendis causis suffectorum. Et his dictis surrexit, præscripta patriarchæ formula quam tenere deberet in aliis pari exemplo puniens. Ita post eos, qui vexati maleque multati præsentes fuerant, reliqui ut contumaces in absentia dominantur, hoc uno benigno agere in hos visis, feras illis arbitris, quod acerbitates contumeliosissimarum incomitiationum in presentes exercitarum D remisore, loco movere non comparentes citra ignominiosam ipsorum adstantium traductionem contenti. (18) Ineunte Maio mense, quo arbor omnis et quidquid e terra oritur fructicat, guttae sanguinis e cælo destillarunt. Harum quotquot in terram inciderunt, aut exsuctæ bibula superficie aut naturali nec plane absimili soli subrubentis colore con- fuse sibi sensu ad oculos non pertulere, sed inobservatae vanuerunt. Quæ vero foliis frondentium plantarum, quæ petris quæque velis ac textu vestrum sunt exceptæ, uti discolore macula pingentes subjectam materialiam, clare sui naturam animadveriendam præbuerent. Id ostentum ultrum a Deo sit immissum ad ejus significandam de rebus quæ tunc gerebantur sententiam, haud eisdem deb-

Ιστοροῦντι δὲ λέγειν καὶ ταῦτα, καὶ ἐκείνων οὐδὲν γένοιντο, οὐκ ἀπόδον, οἵμαι, δοκεῖ. Ἀλλοις μέντοι γένεται ταῖς ἐκκλησίαις ἀντισηκύναντες, κατὰ τρόπον τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἰχον διθυνον, τυραννοῦντες οἷον εἰς τὰ πολλὰ τούτων καὶ τὴν βασιλικὴν ἡμερότητα, ἐνδὲ καὶ μόνου τὰ πάντα καταπορεύεντο, τῆς κοινῆς δύμονοις καὶ καταστάσεως, ὡς ὑπέσχοντο.

18'. Περὶ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας καὶ τοῦ κατριάρχου Ἀλεξανδρείας.

'Απῆτον [P. 33] μὲν οὖν καὶ τὴν Αδγοῦσταν Θεοδώραν λίβαλον μὲν πίστεως, ἀποβολὴν δὲ ἔγγραφον τῶν χθὲς γεγονότων, ἀσφάλειαν δὲ καὶ τοῦ μῆτος ζητήσαι περὶ τάνδες αὐτῆς ἐφ' ὅπερ ἐν φαλμῳδίαις ταρχήσεται· καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις ἔθλον, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, φασι, βασιλικῶς σὺν τῷ υἱῷ μημονεύοιτο. 'Απῆτον δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀβανάτιον δομογνωμοσύνην μὲν ἐπὶ τοῖς καθαιρεθείσιν, ἀποβολὴν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν πραχθίντων, ἐπειὶ καὶ αἰτίαις ταῖς προφήθεσσις φθάσας συγχειονώνταν, ὡς δὲ καὶ αὐτὸς δηλούστι τὰ δύμοις κατασφαλι-

nire certo affirmareve ausim. Quod autem historici officium exigit, non dissimulabo, visum quibusdam hoc pertinere tum ad ea quae modo retulimus, 55 tum ad alia, quae pari immanilate tunc a rerum potentibus impune designabantur, acta reprobanda, quasi scilicet ille crux vice naturalis pluviae demissus e nubibus adumbraret intrusionem violentiam novorum antistitium in sedes per vim ejectorum. Utconque sit, isti certe, dum suo arbitratu ad Ecclesiam, sicut videri volebant, componendam tam vehementer incumbebant opera, tyrannica in multis grassari licentia non immixto censebantur, abutentes mansuetudine imperatoris, qui vana spe inductus ab illis facta pacis ac concordiae plene restituendæ, si agere ipsos quae vellent sineret, cuncta in eorum arbitrium projeccerat, effectum expletissimum et promissum publicæ tranquillitatis bene quovis emendum pretio ratus, et e tali convenientia prudenter, ut ipsi videbatur, exspectans.

19. De Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino.

Sed ut ad synodi acta redeamus, in his et illud est. Ab Augusta Theodora fidei libellum exegerunt, prætereaque ut scripto dato se renuntiare prositecur conventioni ecclesiistarum et obedientiæ papæ paulo ante publice admisisse; sancte denique polliceretur se nunquam peccatum persolvi viro suo defuncto justa funebria decantatione psalmonrum et cætero ecclesiastico ritu celebranda. Harum rerum merces ostentabatur bonos commemoratio-
nis nominis ejus in ecclesia, inter sacra conjungendi cum nomine imperatoris ipsius filii. Ab Alexandrino item patriarcha postularunt Athanasio, ut assensu comprobaret suo damnationem et dejectionem e gradu privatorum suis sedibus antistitium; insuper ut ipse quoque diserte declararet

Α σάμανος ἐν τοῖς διπτύχοις τοῖς πατριάρχαις συμμητονεύοιτο. Τῷ γάρ Ἀντιοχείας Θεοδοσίῳ τῷ Πρίγκιπι λεληθὸς μὲν δέος ἐμπίπτει μὴ καὶ τι δράσωσι τούτον τῶν ἀδουλήτων, φανερῶς δὲ ὑπερηφάνει καὶ ὑπερέωρα τῶν πραττομένων. Ἀμέλει τοι καὶ πειψας, τοῦ βασιλέως μὴ εἰδότος, παρητέλτο κατὰ Συρίαν καὶ ἄλλως παρεχύρει τοῦ θρόνου· ξεῖ γάρ ἐσώζετο μὲν Τρίπολις, ἐσώζετο δὲ ἡ κατὰ Συρίαν Πτολεμαῖς, περιήγη δὲ Βηρυτός καὶ Σιδών καὶ Τύρος; καὶ τὰ παρόδια, τῇς Ἰταλικῆς ἀρχῆς κραταιοτέρας οὖσης τῶν Αιθιόπων. Οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης δεξάμενοι τὴν παραίτησιν, κοινῇ φήμῳ τὸν Ἀγιοτυμεωνίτην, καθιεστῶσιν Ἀρτενίου, ἀνδρα τὸ σύμπαν ἀγιοπρεπῆ καὶ σεβάσμιον, διὸ δὲ τέως μὲν οἱ ἀνταῦθα δεξάμενοι ἐπὶ τῶν ιερῶν ἐκοινώνουν ἐκείνων τῆς μνήμης διπτύχων, ὑστερον δὲ αἰτίαν σχόντα ἐκ φήμης ἥκουσης ὡς οὕτω συμβάν τῷ φηγὶ τῆς Ἀρμενίας τῆς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκοινώνησε στάσεως, μηδὲν ἀναμέναντες συναξετάσιν τὸ γεγονός εὐχερῶς ἐξαιροῦσε τονομα. Ξείνου δὲ μηδὲ βραχὺ περιγενομένου (ίσως γάρ δὲ καὶ ἀπήντα πρὸς τὴν κατηγορίαν, εἰ περιήγη) οἱ ἀρχιερεῖς ἀμφιγωμονήσαντες, οἱ μὲν

pro irritis et perperam decretis se habere, quæ nuper in causa papæ ac conciliationis Græcæ cum Latina Ecclesiarum statuta fuissent. Hoc postremum ab eo petendi causa fuit, quod is propter rationes a nobis ante memoratas communicasset cum iis qui illa egerant. Addebatur, hac dumtaxat conditione, si bæc scripto et chirographo firmaret, ei tribuendum ut e sacris diplychis nomen ejus inter cæteros patriarchas memoraretur. At Antiochenus patriarcha Theodosius Princeps, occulto tactus metu ne quid hi gravius in sess consulerent, exterius tamen præ 56 se cerebat haud sibi probari, sed nec ad se quidquam arbitrari pertinere, quæ fierent. Ergo aspernabundus et speciose securus conscriptam abdicationem patriarchatus, imperatore inscio, Antiochiae reliquit, ipse in Syriam inigrans, ubi Latinorum in potestate multæ tuu adhuc et magnæ civitates erant, Ptolemais, Berytus, Sidon, Tyrus, oraque illa maritima universa, in qua Itali adversus opes Æthiopum suum egregie imperium tuebantur. Clerus porro Antiochenus abdicatione Principis accepta concordibus calculis patriarcham creavit Hagio-Symeonitem Arsenium, virum præclara sanctimoniaz specie venerabilem, quem statim Constantinopolitanis agnoscentes in communionem admirerunt, pronuntiato palam ejus e diplychis nomine. Postmodum tamen fama sparsa communicasse ipsum cum rege Armeniæ ab Ecclesia disciso, minime sumptu ad inquisitionem veri spatio, cupide multarunt honore isto et e sacris tabulis ejus nomen expunxerunt. Contigit autem ipsum sub hoc tempus e vivis cedere: quem eas credibile, si vel modicum superfluisse, ad causam dicendam Constantinopolim venturum. Cæterum antistites ad ei successorem eligendum congregati duas in sententias scissi sunt: Cilices quippe

κατὰ Κιλικίαν τὸν Πομπηῖου πόλεως Διονύσιον, οἱ δὲ ἀμφὶ Συρίαν τὸν Τύρου Κύριλλον καθιστῶσι· καὶ τοῦ Διονύσιου κραδαῖον μένου φθάνει προκριθεὶς ὑπὲρ ἔκεινον ὁ Κύριλλος. Τὸν γοῦν Ἀλεξανδρεῖας ἐνταῦθα παρῆντα οὗτ' ὡδύνα τὸ μὴ τοῖς ἀλλοῖς συμμυημονεύεσθαι [P. 54] (τὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς συμβεβηκότα τὸ καθ' αὐτὸν λυπτρὸν ἀπέκρυψεν) οὗτος μὴν τὸ ἄκιούσθαι μετέχειν σφίσι τῆς μηγῆς ἔθαλπε· τὰ γὰρ παρὰ τὸ πρέπον πραχθέντα, οἷς κοινωνεῖν ἦν γεγονότα, συγκάταινον περιίστατο.

κ'. Περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Τερτερῆ.

'Ἄλλὰ τούτων ἀνηρτημένων καὶ ἔτι δὲ βασιλεὺς τοῦ Τερτερῆ, ὃν δὴ βασιλέα Βουλγάρων ὁ λόγος ἔδεικνυ τοῦ Ἀσάν εκείθεν ἀναχωρήσαντος, πέμψαντος καὶ ἀξιοῦντος περὶ τῆς γυναικὸς (τὴν γὰρ τοῦ Ἀσάν αὐταδέλφην ὡς παρανόμως συζευχθεῖσαν ἀπέστεργη, καὶ ἀλλως διτὶ καὶ τῆς ἔκει ἐκκλησίας; μὴ παραδεχομένης αὐτὸν ἐν ἀγιασμοῖς, ὡς ἔλεγε, περὶ τὴν σύζυγον ἀνομῆσαντα), ταῦτα τοῦ Τερτερῆ διαμηνούμένου καὶ τὰς ἑσαύθις ἀγαπῶντος στονᾶς, ἀποτελέας δὲ βασιλεὺς καὶ ἀγαγῶν τὴν γυναικὰ Nu-

Pompeianum: Dionysium, Syri vero Cyrrillum Tyrium in patriarchatum vocaverunt. Inter quae deliberante ac trepidante Dionysio præoccupavit thronum Cyrrillus, et in eo firmatus prævaluuit. Igitur Alexandrinum hic Constantinopoli degentem nullo admodum doloris affecit sensu, quod inter patriarchas non recitaretur nomen ejus: societas enim in pari sorte multorum privatam ipsius molestiam levabat. Neque spes illi obliata istius honoris adipiscendi 57 magnum habuit illicium, præsertim quod caro emenda proponeretur, exacta in id comprobatione inconvenientium actorum synodi præsentis; quorum quin se fundum et auctorem ferret, ac consequenter eorum invidiam in se suscipieret, qui talia gerentibus communicaret, vitare non posse facile videbat.

20. De uxore Terteris.

Verum his adhuc in deliberatione versantibus, contigit instauratio fœderis inter imperatorem et Terterem. Is in regnum Bulgariae post Asanis indecessum, ut alias diximus, evectus, religioni seducere profens tenere in contubernio sororem ejusdem Asanis, quam repudiata contra fas priore legitima conjugē duxisset, nec ferre amplius, ut aiebat, valens se ab Ecclesia sui regni sacrorum exsortem eo nomine censeri atque a communione rejici, misit ad imperatorem, qui hæc ipsa expōnerent et paratum sese ad pacem cum eo sanciendam affirmarent ea conditione, si veram sibi suam, quæ Nicæa detinebatur, uxorem redderet. Ad quæ imperator annuens eductam custodia mulierem ad Terterem remisit, pactus ut is vicissim sororem Asanis ad se remitteret; quod et factum est. Maxime, cum iam Asani spes nulla esset recuperandi regni Bulgarici, cuius in

A καίσαρεν (ἴκει γάρ καὶ συνετηρεῖτο) ἀπολέντες πρὸς τὸν Τερτερῆν, πέμψοντα κάκεινον αὐτίκα τὴν τοῦ Ἀσάν ἀδελφὴν, δὴ διτὶ καὶ γέγονε. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν, ἐπειδὸν ἀδύνατον ἦν τὸν Ἀσάν βασιλεύειν Βουλγάρων κραταιωθέντος ἡδη τοῦ Τερτερῆ, ἐκείνῳ μὲν σπένδεται (τὰς γὰρ δυνάμεις τῆς Ρωμαΐδος πολεμησιούσας ἐκλείπειν), τὸν δὲ Ἀσάν κατὰ τὰς προτέρας συνθεσίας τοῦ πατρὸς δεσπότην Ρωμαΐδος ἀποκαθίστησιν.

κα'. Περὶ τῆς ἐπ' ἀραπολῆν βασιλέως δξελεύσων.

[P. 55] Αὐτὸς δὲ ἔμμονον μέριμναν ἔχων τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὅμονας καὶ καταστάσεως, δι' ἣν καὶ ταῦτα πάντα ἐπράττετο (ἡ γὰρ τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπιστύστασις πολλῇ τις οὖσα καὶ καθ' ἐκάστην τὴν θυμομένη ἡρεμεῖν οὐκ εἰσα), ἀπάρα; τῆς Κωνσταντίνου ἐπ' ἀνατολῆς ἥλαυνεν, ἐπισκήψας καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς, δοσι τε περὶ τὸν πατριάρχην ἡσαν καὶ δοσι τῆς ἐναντίας μοίρας, ἐκείσε περὶ που τὰς Ὑποκλακίους Θῆβας ἀπαντέψαν τὴν ταχίστην ὑπὸ βασιλικαὶς τριήρεσι τε καὶ ἐφοδίοις, ὡς ἔκει κινηθ-

C possessione validissime firmatus appareret serteres, optimum factu putavit imperator fœdus cum hoc icere, utique parum ad manum habens Illymanarum copiarum alacrum ad pugnas et ad rem bene gerendam cum tam vicino strenuo que hoste promptarum satis. Convenit ergo cum Bulgari, Asani, juxta pacta prius a patre cum eo inita, dignitatem despotæ Romaidis in qualemcumque regni amissi compensationem tribuens.

21. De profectione imperatoris in Orientem.

Hac cura soluto imperatori acrior alia et perseverantior altius insidebat animo, concordie tandem in Ecclesia bona fide statuendas, 58 quæ unice ad rem eius cuncta quæ nunc maxime fierent referebantur, tamen nihil admodum hac tenus esse profectum apparebat. Ergo sollicitum tali causa principem cessare in inquisitione ulteriori mediocrum ad finem tam necessarium, cum minime sineret flagrans plusquam unquam et pollens numero inque dies augescente multitudine surrescens Arseniana factio, movens Andronicus Constantinopoli versus Orientem tendit, prescriptio patriarchæ cum suis aliisque antistitibus, cunctisque pariter qui partes his adversas iuerentur, ut sibi quantocius circa Hypoplacias Thebas frequentes occurrerent, imperatoriis eo deferendi triremibus, quas copiosissimis et quantavis implicitorum isti cause hominum multititudini, vel si nemine dempto universi accurrerent, sufficeris ad hoc ipsum instrui commeatibus jusseral. Ut tamen multis tamque variis convenire unum in locum imperator vellet, inde erat quod studenti perfectam Ecclesiam restituere concordiam necessario faciendum videbatur, ut multiplicium auctores sectariiæ factionum una consulerent, quisque singuli allegatis

σομένων τῶν θηλών. Οὐκ ἔτιγον γάρ καὶ περὶ τῶν χθὲς πραχθέντων ἀνέζη τὸ σκληράκον, καὶ μᾶλλον δὴ καὶ τῶν παρ' ἱκοστῇ καὶ παρὰ τῶν ἀμφ' ἐκείνων πραχθέντων παρεβεβασμάνων αὐτοὶ ζηλοῦντες ἀντεύθησαν καὶ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν παραδοχὴν ὑποστένοντες τοὺς παθοῦσιν ἐπωκτίζοντα καὶ ἀδικα πάσχειν διωκεδόγουν. Διὰ ταῦτα καὶ συνδόλους ἐκεῖ ὁ κρατῶν συνῆγεν, ὡς δὲ ἀντελοῦς γεγονούσας τῆς συνελεύσεως τὸ ποιητέον ἀπὸ κοινῆς τῆς σκέψεως γένηται. Καὶ δὴ συνελένουσαν, καὶ τῶν εἰκότων προνοῦντος σφίσι τοῦ βασιλέως ὡς διαχειμεριοῦσι περὶ τὸ Ἀτραμότιον, ἀργήσας πάμπαν τῶν ἔξιθεν δουλεῶν ὁ κρατῶν σχεδὸν τὰ περὶ τοῦ πῶς δὲν οἱ Ἀρσενιαταὶ τοῖς πραχθεῖσι συγχατανεύσισαν εἰρηνεύσαντας διεσκέπτετο. Συνήγοντο τοίνυν ἐνθεν μὲν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην, οὓς συνῆν τὰ πλείστα καὶ ἡ Εὐλογία καὶ γε αἱ θυγατέρες αὐτῆς, ἡ τε Θεοδώρα καὶ ἡ ἐκ δυτικῶν Ἄννα ἡ καὶ βασιλισσα, δρεὶ τότε κάκετην κατὰ φῆμην τῶν γεγονότων ἀναχθεῖσα πρὸς

Α βασιλέα, καὶ δὲ ἥρησες μέγας λογοθέτης ὁ Μαρκόπουλος τὰ πολλὰ παρὰ βασιλεῖ δουλέμενος καὶ γε τεμηθεὶς καὶ τῇ τῶν μεριστάνων χρυσοκοκίνῳ καλύπτερα καὶ παρὰ τὴν τοῦ προσόντος αὐτῷ δρφικίου τάξιν, ἐκείνεν δὲ αἱ ἀμφὶ τὸν Ὅσακινθον μοναχοῖ, οἵ; συνηριθμοῦντο καὶ οἱ χήραι παθόντες καὶ τυφλωθέντες. Λάζαρος τε ὁ Φοριανίτης καὶ ὁ Περιστέρης Μακάριος· δὲ γάρ Λεπενδρῆνδς Ἀθανάσιος ἐκ τῶν παλαιῶν ζηλωτῶν ἦν καὶ μεγάλων. Οὐκ ὅλιγοι δὲ ἔστιν σὺν τούτοις, τοῦ βασιλέως ἐνδόντος ἀνέδην φαίνεσθαι πάντας, καὶ ἐκ τῶν λατικῶν καὶ γε τοῦ παλατίου, [P. 36] οἵ; δὴ καὶ συγχαλουμένοις δὲ βασιλεὺς ἐν ήμέραις τεταγμέναις τῆς ἐδδομάδος ἐκάστης ὡμίλει, ἔχων παρ' ἐκάτερα καὶ τοὺς τοῦ πατριάρχου, καὶ γ' ἐπειράδε δὲ ὅλης τῆς τεσσαρακονθημέρου συμβιβάζειν καὶ συνενοῦν διμοτέρους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς κοινωνίας συμπλήρωσιν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθεν, διτέ μὲν παρακαλῶν, έτε δὲ ἐλέγχων, καὶ πᾶσι τρόποις ὑποτρέχων καὶ δουλαγωγῶν γνώμας ἀπανθρωπισθεῖσας

Curibus ac votis communī consensu cuncta compo-
nent. Nam non exigua in plerorumque animis ad-
versus nuper initam cum Latina Ecclesia Roma-
noque pontifice conventionem seruebat offensio,
tertiae prætextus plausibilis collisionis, eo jam dam-
nosciorū, quod duabus dudum antea confatis com-
misiisque ac per acria nunc maxime discidia gras-
santibus in malī cumulum supervenerat. Nondum
quippe resederat oblocuterum Josephi contra ejus,
quās vocabant, intrusionem in patriarchatum, et
acta, ut ipsi jactabānt, multis nominibus illegiti-
ma, mormurationes, favore comprobatae pluri-
morū. Vigebat item his fronte adversa compa-
rata et flagrantibus infesta jurgiis Arseniana con-
juratio. Nec Josephitarum tamen in Arsenianos
infense certantium non quædam in iis concordia
erant studia sensaque. Ut enim utrique sese in-
viciem simulatione inquietissima suspectabant, et
urebat præsertim Josephitas minime jam dissim-
ulata necnon magnam rebus ipsorum securim in-
fligens, imperatoris erga venerantes Arsenii memori-
am indulgentia, quæ ne usque in plenam ipsorum
admissionem comprobationemque proficeret, vere-
bantur, ita utrisque ex æquo parum placebant
quæ sevæ inumaniaque amodo in Ecclesia domi-
nantiibus decerni gerique cernebant; palamque
ambæ partes miseratae sedibus dejectos antistites,
énjuste ipsos sibi videri passos talia conspiratione
non dubia profitebantur. His tot tam variis ac
perplexè complicatis una mederi studens **59** im-
perator opera discidiorum Ecclesiastim misere dis-
cerpentium causis, universos seducto in loco
unum cogere in cœtum utile putavit, fore auto-
mata ut sic collato consilio viam communiter ali-
quam iniret consensionis adeo publice necessaria-
ris firmardæ. Cum igitur omnes Atramytii conve-
niissent, ubi cunctis ad victum in totam hiemem
necessaria large imperator providerat, ipse interim
separatis ciuitatum negligitorum curis, atque a quo-

liidianis quoque exercitis principatus functionib[us]
feriari, quoad hæc expedisset, volens, unice in
propositum incubuit Ecclesiæ pacandæ. Cujus ne-
gotii principium ab Arseniatarum reconciliatione
ducendum ratus, totum ferme studium ad henc
procurandam veritatem. Congregatur ergo hinc qui-
dem patriarcha et huic adhaerentes, quibuscum
frequens versabatur Eulogia, nec non hujus filie,
Theodora videlicet et quæ occiduis e tractibus
ad harum famam rerum recens in comitatum ac-
currerat Anna, cui et nomen reginæ tribuebatur;
præterea quem memoravimus magnus logotheta
Muzalo, plurimum apud imperatorem valens, a
quo in gratiæ singularis indicium honoratus fuerat
facultate gestandi tegmen capitis auro et coeco
textum, proprium insigne megistanum et decus
excedens meritum ac gradum istius quod gerebat
officii. Altera ex parte comparebant Hyacintibus
cum manu monachorum conjurantium secum. His
connubierantur gravia nuper passi excusatique
Lazarus Gorianites et Macarius cognomine Co-
lumba: nam Lependrenus Athanasius ex antiquis
zelotis erat, atque adeo inter eos magnus. Non
pauci autem ad horum se partes aggregabant,
indulgentia imperatoris cuique ad audendum pro-
sterni libere sensus arcanos faciente animum. Unde
plena fiducia concepta ipsi jam sortis influisse ple-
beii, ipsi palatini; quibus utpote peculiariter au-
ctoratis obsequio principum minus quam ceteris
licere videbatur acta ipsorum improbare, minime
60 tunc profteri dubitabant sua in partes ac
memoriam Arsenii a Michaeli Augusto relegati
studia incensa. Hos simul omnes idem, qui con-
vocaverat, imperator statim quavis hebdomade
diebus per totam alloqui Quadragesimam perseve-
ravit, apparens in conventu, assistantibus hinc
inde sibi patriarcha cum suis, et summo conatu
in id incumbens ut quam efficacissimis orationibus
persuaderet eis concordiam et communionem in-

οῖσαν τῷ γρόνῳ, καὶ ὑπὸ τοις θεᾶσιν σημεῖοις ἐθελοῦ· Α σας καὶ μάνιοις καθυποκλίνεσθαι· τὸ γὰρ οὐτα πει- σθῆναι λήγεις καὶ παρευθὺς εἰργνεύεται, ὑφεικότας τόσης ἀκριβείας, δεικνύτων εἶναι γνώμης αὐτα- ρεσκούσης καὶ τὰ τῆς πρὶν ἐνστάσεως ὑπελάμβανον.

χρ'. Περὶ τῶν γεγονότων συνθεσιῶν ἢν πυρὶ ἐν τῷ Ἀγραμνύτῳ.

"Οὐθεν καὶ πρὸς τὰ πάλαι τοῦ Θεοῦ σημεῖα, οἵς δὴ ἐνθεαμαστοῦτο τοῖς ἀγέοις, ἀπέβλεπον, καὶ ὡς περ εἶναι τὸν αὐτὸν νῦν τε καὶ πάλαι, οὗτως δὲ καὶ τὰ [P. 37] σημεῖα μὴ διακρινομένων μόνον ὅντο γίγνε- σθαι, καὶ τέρας Θεοῦ ἐξήσυν ἐντούς ἐπιτρέπειν, ὡς ἔκεινος ἐδομένων πάντως καὶ ἀμφοτέρων οἱ; δὴ καὶ Θεὸς ἀμφανεῖ ἀρεσκόμενος. Καὶ δὴ αὐτὸς μὲν καὶ βασιλεὺς; (οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν πατριάρχην, ὡς ἐδείχνουν, ἀπηρέσκοντο, ὥστε μὴ φανερῶς συμπρά- τειν) τὰ; συνθεσίας ἐπλήρουν. Λί δέ γε συνθεσία, αὐτοὺς ἀνὰ μέρος συνθεῖνα τε καὶ γράψαι οἱ ἀσα σφίσι προστιστάμενα τῷ εἰργνεύειν ἐδόκουν, ἔκεινους δ' αὐθίς ἕτερον τόμον συντάστειν καὶ δηλοῦν ἄφ'

vicem. Sed cum modo moneret, modo argueret, interdum rugaret, aliquando minaretur, nihil non denique moveret, neque ad extremam dicendi agendive, quæ ad id sacerent, contentionem sibi quidquam reliqui saceret, frustra tamen semper fuit, haud ulla ratione arteva nūtigare valens efferafas inveteratis odiis mentes obnire in proposito utrinque persistantium, nec nisi signis divini- C tuts editis cessuras sese proflentium, aut persuaderi contraria creditis hactenus passuras. Sicenim apud sese disserebant, verti suam ipseorum in hoc existimationem et famam sectæ, nec si verbis tantum et rationibus humanis de *λαμ* constanter hucusque affirmata sententia dimoverentur, vitare ipsos posse quin jure viderentur, arbitraria solum pre- fracti animi contumacia, sine argumento fundamen- tove auctoritatis idoneæ, antiquis adeo inflexibiliter placitis hæsisse.

22. De conventionibus Atramytii per ignem initio.

Itaque rati sic excusari duntur posse preteritam pertinaciam, si nonnisi signo manifesto di- vini contrarii judicii palam ostendo veterem per- suasionem remissas dicerentur, ultro provoca- bant ad prodigia, qualium ad coargendas aliter ac res erat opinantium humanæ ratiocinationibus mentis inadprehensibiles allucinationes usum ex- stitisse olim in veteribus rerum ecclesiasticarum monumentis celebrem, sese observasse memine- rant. In quo adeo sibi favebant larga priorum estimatione meritorum, ut suam inter et sanctorum quorumque hominum sortem nihil discernen- dum autumarent; et cum idem utique qui olim, nunc quoque polleret Deus, dubitandum non puta- rent quin ipsis intrepida fiducia poscentibus paria sive supræmæ indulgeret experimenta potestatis iis, que in sibi charorum quoddam et spectate san-

χαὶ ἄμα πῦρ ἴνασαντας, οἴον τ' ὃν συντῆξει καὶ τὸν ἀδάμαντα, ἐνίσναι, καὶ μὲν δὲ φυλαχθεῖ, καὶ μὴν καὶ ἀμφοτέρους τῷ ἀδλαβεὶ διατηρήθεντι τιμὴν ὡς ἐπὶ τούτῳ δεικνύντος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρέσκειαν, εἰ δ' ἀμφοτέροις διαλυμανεῖται τὸ πῦρ, καὶ αὐθίς συν- ούεται καὶ εἰργνεύειν ὡς ἐν πυρὶ γεγονιῶν τῶν συν- θετῶν ἀπάντων. Ἡν ταῦτα, καὶ βασιλεὺς μὲν ὀλυκὴν περισχών ἀργύρου ἐξ ἀφιειστάτης χειρὸς (καὶ τὸ γάρ; ἀλλὰ καὶ αὐτὴν βασιλείαν προεῖπο ἀν., ὡς ἰδε- χει, τῆς εἰργῆς ἔκεινων) τὸν πυροδέκμονα λέντας ἐκέλευεν ἀργυροτυποῦσθαι, αὐτὸς δὲ, ἐπει καὶ ἡ μεγάλη καὶ ἀγάπη ἐδομάδες ἀφειστήσει, ἡμέραν ἔχου- ταν τὸ πλέον τοῦ μεγαλείου καὶ πρὸς τῇ ἀναστασίμῳ αὔσαν εἰς τὴν δοκιμὴν ἔκεινην ἐπέτασσεν· ἣ δὴν ἡ τοῦ μαγάλου πάντως Σαββάτου. Καθ' ἣν συναγθέν- τες ἄμα, πρότερον πολλὰ τὸ θεῖον περὶ τῶν προχει- μένων λιτανεύσαντες, ὅποι τοῖς ἀπάντων ὄρθραικοις, παρόντος ἐκεὶ καὶ τῷ βασιλέως, εὐλαβῶν χεροῦ τοὺς τόμους ἐπίστευον, οἱ δὴ καὶ πάσαν ὑπονοίας αἰτιαν ὑποτεμόρθεντες ἀμβάλλουσεν τῷ πυρὶ τοὺς χάρτας, θε-

ctimonias hominum gloriam mirabiliter patrare sibi durisset gloriesum. Hoc igitur et audacter et ma- gnae jaetabant, permittere se rem Deo : deda- raturum. haud dubie Iosephus *mira eujuspiam* editione portenti favorum in causam ipsorum suum, ea evi- dentia cui neutrius partie *quaestavis* 61 obniti parti- nacia sustineret. Non displicuit imperatori pro- pria. Ergo is (utcumque patriarcha suspectam ha- bercet anticipata novitatem, et ei palam cooperari facinus se dignum habet ducere) in istam cum Ar- senianis conditionem cupido coeventit, ut hi qui- dem primum scripto prolixè commentario manda- rent suas de adversantibus querelas ac quibus eos purgari pisculis juberet, post quæ suscepta bona fide ipsos in communionem non gravaturi essent admittere. Josephitus contra volumini pariter otiose conchanato committerent defensiones suas, quibus Arsenianorum objecta refallerent. Tum pyra succenderetur tanti ardoris qui consumendo vel adamanti par pene futurus videri posset, et in eam scriptura ultraque conjiceretur. Si una ex his vi *flammas* consumptha illæsa altera persistaret, su- D perstiteret ut divino testimonio probatae universi ac- quiescerent, et secula a qua esset scripta, veritas et innocentia cum veneratione debita et prompta ex- ecutione prescriptorum agnosceretur. Sin stru- que volumen sequi ignis exureret, tunc quoque ve- lut abolitis divino jussu dissensionum causis concor- dia sincera iniiretur, et *flamma* usq; arbitra, paci- tis jam animis, in societatem ambe partes coirent intimam atque in tempus omne durabilem. Sub- hæc pactis ita firmata sanctissimis, imperator cœ- lesti experimento pretiosum apparandum instru- mantum ratus, magnum argenti pondus consulari dedit, ex quo lebes formaretur ignis sacri recepta- culum. Quidni vero? qui totum ipsum, pene dix- rim, imperium in spem conciliationis longe sibi

κλυτούντων ἐκείνων καὶ τὰ θεοφιλὴ πονητιώμένων Ι εἰς' ὁ προσσχεῖν τὸν Θεόν καὶ ἐμφανίσαι τὴν οἰκείαν βούλησιν, τὴν μακρὰν σφῶν ταλαιπωρίαν δισωπηθέντα. Ής γοῦν ἐνεδλήθησαν, καλάμη ἡσαν πρὸς κάμινον καὶ ἀμφότεροι, καὶ τὸ πῦρ οὐκ ἤγνει τὴν ἐσυτοῦ δύναμιν, καὶ συνεπτυγμένων ἀκραρίτως ἐπελαμβάνετο, ὥστε καὶ μᾶς ἡ καὶ δευτέρας ὥρας σπόδην γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρους. Τότε γοῦν τελέως ἀποκαραδοκήσαντες, τρόπον τῶν τόμων, ὡς περ ἐκείνοι πυρὶ, οὕτως οὗτοι βασιλεὺς ἐνεδίδουν καὶ δῆλοι: ἡσαν ὑποκλενοῦντες τῷ πατριάρχῃ. Οἱ μέντοι γε βασιλεὺς διαχωθεὶς οἴοντες ἐκεῖθεν ὡς τι δράσας τῶν θαυμαστῶν (θαυμαστὸν γάρ ἀδόκει γνώμας ἰσχυρὰς ἐν ἀκαρεῖ μαλαχθῆναι), ὡς ἡρῷον δὲ οὐλον κατωρθωκάς εἰς αὐτῆς λαφυραγωγήθεντας προσάγειν τῷ πατριάρχῃ ὡς εἶχεν ὡρμα, καὶ κρυμώδη κατανίφοντος ἡφροντίστει, [P. 38] καὶ λαβὼν ἐκείνους ἄμα πεζῇ βαδίζων δῆκε Σαβδάτου τῷ πατριάρχῃ παρίστησιν. Οἱ δῆλοι καὶ αὐτόθιν προσιόντες εὐλογίας τε μεταλαγχάνουσι

optatissimæ libenter profligaturus videretur. Destinavit præterea tantū momenti cæremoniæ diem omnium sacerrimam, hoc est, quoniam major jam hebdomas institerat, Sabbatum ipsum sanctum, Paschæ festorum principis vigiliam. Tali ergo luce congregatis cunctis, propitiato 62 longis communiter orationibus Deo, ut cœpta fortunare dignaretur, tandem universis inspectantibus, ipso præsente Augusto, piorum hominum; et neutri parti suspicitorum manibus volumina utrinque consignantur. Ea illi, quod bene verterat, in ignem jaciunt, intendentibus preces cum maxime per summam fiduciam Arsenianis, et quasi Deum admonentibus adesse tempus declarandi sui numinis in gratiam ipsorum zeli pro ejus gloria tandiu frustra labescens, ac longissimas miserias patientissime pro veritate toleratas clarissima sui favoris, qui calumnias humanorum errorum cunctas dilueret, significatione consolandi. Hæc illis orantibus stupula in fornace ambo pariter libri fuere. Nihil utriusvis respectu aeris suæ virtutis reminisit flamma. Et quanquam pro modulo lebetis haud multum prunatum erat, atque utrumque codicem pro suo quæque pars studio sedulo complicatum et compactum validis insuper involucris seperat et protexerat, tamen una alterave hora nihil ex utroque nisi ciuis supersuit. Illic jam confusi frustrata exspectatione, Arseniani præseruit, imitati suas chartas, ut illæ igni, sic ipsi Augustio cesserunt, et fidem pectorum reposcenti ostenderunt haud se recusaturos subjici deinceps atque obtemperare patriarchæ. Quo successu incredibiliter exultans gratulansque imperator (miram quippe rem divinitus interpretabatur factam, quod tam invicta, tam annoso velut callo indurata pertinacia momento emollita resolutaque cernere) ut, veluti jam voti vix sperati plene compos, festinavit victoriæ suæ quasi manubrias ac spolia patriarchæ sistere. Eademque hora, etsi tum forte contigit asperam desævire tempestatem, nim-

A καὶ ἱεροῦ μεταλαμβάνουσι κλάσματος, δῆλοι τε ἡσαν ἐξ ὧν Ελεγόν τε καὶ ἐπραττον πάντες ἵψει, τὸ πρῶτον ὡς ἰσχυροὶς ἐξ ἀνάγκης μεγίστης ἰσχύζοντο. Ἐπέκφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ θερμὸν ἐκεῖνο καὶ ἐντονον πρὸς εἰρήνην ψυχροῦσθαι καὶ καταχαλῆσθαι ἦρχετο, καὶ ὡς κατασφισθεῖσι σφίσιν ἔντοις προσειχον. Ἐν ἀφανεῖ δὲ τέως τὰ τῆς μετασεολῆς ἔχοντες (κτήμα γάρ είναι πειθοῦς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' οὐ τύχης ἔκρινον), μολις καὶ ἐς ἐκείνης ἡμέρας ἐσπέραν, ὡς ἀφυλάκτως ἐμπεσόντες, ἐν δεινῷ τιθέμενοι ἐμένον, πρωτας δὲ πλήν ὀλίγων πάντες παρεκκίνητο. Οἱ γοῦν κρατῶν, ἐπει ἦγεν τὸ πᾶν εἰργασμένος μάτην, -συνάγει τε τοὺς προύχοντας καὶ δημιητορεῖ. Καὶ τὸν μὲν πατριάρχην ἐών που παραδύσας ἐστοιεσμένον στολαῖς ἵεραῖς προσέταττεν ἡρεμεῖν, αὐτοῖς δὲ στρέφων οἷον διττά, καὶ τεχνιτάνων ὡς ἡν πρὸς τὰς ἐκείνων διπλάς, δημος ἀν ξοῖσιν γνώμης τὸν πατριαρχὸν διεπυνθάνετο. Τοῖς δὲ μηδ ὅμολογεν μὲν ἐκείνον πατριάρχην δια πάρ' ἐκείνου

guidis floccis cælo passim hiemante depluentibus, per nives et gelu pedes viam medianam emensus, eadem Sabbati sancti vespera, patriarcham adit eique Arsenianos offert; qui supplices admoti eulogias ab eo et sacri panis fragmentum accipiunt, 63 plane, ut tum apparebant, significantes renuntiare se pristinis persuasionibus, et vero tandem agnito deductos cuncta illa superiora, quæ pro necessariis abscondendi sese ab Ecclesia causis habuerant, remittere ac velle oblivisci bona fide. Cæterum vix posteræ inde diei sol exortus illuxerat, cum horum studium illud in pacem pridianum cœpit languescere. Ne sibi esset illusum transacta retractantes verebantur; ac tantam sui nictu properatam oculi mutationem admirati, nullis sibi argumentis, nisi casus eventu fortuiti, tam alte insculptas animis evelli potuisse persuasiones querebantur, sero jam agnoscentes scilicet doctrinæ solidæ, non sortis instabilis tamē par fuisse effectum existere. Aegre ad ejus diei vesperam novorum istiuamodi sensuum qualiscunque dissimulatio pervenit: urebat quidpe penitus et inquietissime, ut indicia erumpentia vix tenerent, agitabat superbos animos memoria imprudentiæ, qua se incaute objeciscent D periculo ruinæ, in quam et præcipitaverant. Larvam tamen ea utique luce non deposuere. Postridie, præter paucos, universi palam motu ingenti reclamarunt. Imperator, ubi frustra se laborasse intellexit, convocat capita ipsa sectæ, et orationem ad eum cœtum habet. Sed antequam dicere aggredieretur, patriarcham pontificali ornatum habitu præsto esse jubet, expectantem in vicino conclavi. Arsenianos ipse interior implicare callide conatur, anceps quæsitum ad eorum utrimque pervias ambiguitates opponens. Percontatur videlicet ex iis quid de patriarcha, qui nunc talis vocetur, sentiant; ecquid eum tali revera dignitate, cuius nomine dignetur, agnoscant præditum. Hærebant in expediendo responso. Hinc enim durum videbatur

άγιατμδς καὶ ἡ εὐλογία προσίσται, διμολογεῖν δὲ, τίνος δὲ έχειν ἄττα καὶ λέξιαν σκανδάλου παρεκτικὰ, οἷς δὲ καὶ πολλοὶ προσκρόντες τὴν δύμνοιαν ἀπαντῶντο, εὔσχημον δοκοῦν, δύμως διμφοτέρων περιστατο καὶ ἔχειν γον. Θιμολόγουν δὲ τέως τὸν Γρηγορίου πατριάρχην· τοῦτο γάρ ἦν ἐκείνῳ καὶ τὸ ἐκ Γεωργίου μοναχικὸν διορισμόν. Καὶ εὐθὺς ἀπρόσπτω· παρατάς ἐκείνος πάνυ τοῦ βασιλέως οἰκονομῆσαντος, καὶ αὐθίς ἀκούσας; ω; πατριάρχης λέγοντο. ἐπεγκαλέτο μὲν αὐτίκα σφίσι τὴν ἀποστασίαν καὶ τὴν τῶν συνθηκῶν παράδεισιν, ὡς οὐκ ἀνθρώποις διαφεύσαμένων, ἀλλὰ θεῷ. ἐπιφέρει δὲ εὐθὺς τὸν ἀφορισμὸν, ἀνόρας εὐλαβεῖς διὰ ταῦτα οἰηθεῖς προσάξανται, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν Τάκινον καὶ τὸν Λεπενθρῆνον, οἱ δὴ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπεσύροντο. Τὸ δὲ ἥρ' ἦν μᾶλλον ἐκείνοις πρὸς ἀποστασίαν παρέτρυντος, καὶ ἀφίσταντο μικρὰ τῶν ἀφορισμῶν ἐκείνων φροντίσαντες. Ἐπέμειναν δὲ καὶ τινες, οἵ δὴ ὡς πάσιν τὸ μενικόν. Ἀπήγουν δὲ κακεῖνος τὰ ἐπὶ τῇ Ἑκκλησίᾳ δεινά, καὶ δὴ πολλοὶς ἀμπλησθέντων τῶν πρώτων ἐλείγθησαν. Τὰ δὲ ἡσαν χειροτονίαν μὲν πάσιν τοῦ Ἰωάννου ἀργεῖν, καὶ εὐθὺς δὲ ἦν δὲ χειροτονητής, καὶ τῷ προτροπῆς ἐχειροτό-

πονοῦντοι, πλὴν ἐπὶ τοῖς ἑντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, [P. 39] τοῖς δὲ ἑκτὸς ἐπιτιμηθεῖσι κατὰ κατρὸν ἀνίσταται τε καὶ ἐνεργεῖν· διώκταις δὲ (διωγμὸν ἐκάλουν, καὶ τις καὶ τοῖς διαφόροις ἕγρυξε παραινῶν, ή μήν μετιών προδόταις καὶ συνεργοῦσι) πρόστιμον εἶναι· τὴν εἰσαὶ ἀπραξίαν, καὶ ἑντὸς εὑρίσκοντο καὶ ἑκτὸς· τοῖς δὲ ἀλλοις τῶν κληρικῶν ἐπιτιμηθεῖσι τὴν λύσιν δίδοσθαι, πλὴν μὴ ἐς μείζω προκόπεται βαθμὸν, καὶ ἐς ὅπσον προσίσται ἀρετῆς. Ταῦτα τάξιντές τε καὶ γράψαντες ἐπενήσσαν.

χγ'. "Οτι δὲ Σάρδεων Ἀνδρόνικος ἀγκληθεὶς δίκην καθοπτίσωσε καὶ πυντηρέψεται καρά τοῦ βασιλέως καὶ ἀπιδέσται.

Οὐ μηδὲν κατὰ [P. 40] Λάριφακον πρὸ τοῦ καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μήκιστον χρόνον ἀργός ἦν, ὡς εθίστο τὰ πολλὰ διεμέλλουσα, ἀλλὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τοιούτων, τῷ ἀπὸ Σάρδεων, καὶ οὐ παρῆν πραττομένων, παλιμπούς οὖσα ἐξ ὑπερτέρας περιέστη χειρός. Καὶ δὴ παρὰ μαθητοῦ αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ προσαγγέλλεται Γαλακτίωνος χειρίστα καὶ φρονῶν καὶ λέγων κατὰ βασιλέως. Ός δὴ καὶ ὑποπτευθεὶς τὰ μέγιστα πρὸς πολλὰ δίκαιας καθοπτίσωσες καθυπάγεται. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἀπάστις τε λοιδορίας περιβληθεὶς καὶ ἐλεγ-

missis nondum impleta causabuntur, dura sanè quædam et Ecclesiæ gravia, exsecutioni mandarentur, ut nimis suspenderentur ab ordinum exercitio quicunque Joanne Vecco patriarchatum generis ordinati fuerant, sive illis ipse per sece manus imposuisset, sive alii nutu et auspiciis ipsiis, demtaxat intra urbem Constantinopolim. Nam illos qui alibi sic fuisseint inaugurati, correptis objurgatisque post tempus aliquod restitutionem in usum ordinum legitimamque sacerdotii functionem annuebant; 25 persecutoribus vero (persecutionem vocabant, si quis vel munendi gratia compellasset asperius, aut proditoribus delatoribusque ipsorum cooperatus esset) poenam sancti utique volebant suspensionem irrevocabilem in tempus omne, sive li intra urbem sive extra reperirentur aut degerent. Ceteris e cleoro castigatis remissionem dejectionis e gradu post aliquam poenitentiam relaxabant, sic tamen ut protectionem in superiorē ordinem non concederent, quantumvis deinceps in virtute profecissent. Illos statutis et in scripta relatis ad sua se quisque receperunt.

23. Ut Sardensis Andronicus delatus læsus majestatis, rejectus ab imperatore ac dehonestatus fuerit.

Ceterum ut olim apud Lanpsacum lucem fulguris delegentem insidias barbarorum statim secuta dicitur vis ultrix fulminis ac flamma, qua sunt iidem hostes absumpti, sic et nunc divina justitia non longum, ut alias plerumque consuevit, spatium interposuit inter culpam et poenam auctoris horum malorum et artificis præcipui, quondam antistitis Sardensis, cuius ductu impulsuque hactenus narrata, licet non intercesset coram ipse præsens, geri atque administrari palam erat. Hunc ergo, quem immeane hactenus peccantem quasi præterisse dissimilans

μας τοῖς εἰκόσιν, δτι καὶ μοναχὸς ὁν οὐκ ἐφίξεν τὸ σχῆμα καὶ πρὸς τὸν τῶν ἀρχιερέων μεταπήδησας βαθὺν, καὶ τὰ δεῖνά παθὼν ἐπ πολλῶν, τέλος πυγμαὶ τοι καὶ ὄθισμοὶ ἀνάρπαστος γεγονὼς ἔξω που τοῦ κοινοῦ συνεδρίου παρέβηπται, διε καὶ δ λαρισσῆς Νίκανδρος τῆς Ἰωάννου χειροτονίας ὁν καὶ διὰ τοῦτο παρ' ἑκείνου καθαιρεθεὶς, ἑκεῖσε παρὸν καὶ γ' ἀτέμως ἑκείνον ἐκριψθέντα θεώμενος, λαβὼν μοναχικὸν ἐπιτύμβιον μεθ' δου μυκτῆρος καὶ χλευασμῷ ἐπιτίθησιν. Οὐ δὲ πρὸς τοῦτο μόνον ἐν ἑαυτῷ γεγονὼς (τὰ γὰρ πλεσταὶ ἔξω νεὸς ἡν) ἐρίπτει τε παρευθὺς ἐπισχὼν τὴν καλύπτραν ἐκ σφενδονῶν, καὶ ταῖς ὅξεις βολαῖς τοῦ ἥλιου γυμνῆν ἐδίδου καθυπάχουεν τὴν κεφαλὴν. Οὐ δὲ καὶ αὗτὶς ἀναλαμπανῶν ἐπετίθει, καὶ αὗτὶς ἑκεῖνος ἀπέρριπτεν. Καὶ τοῦτο πολλάκις γεγονός, γέλως ἔρετο παρὰ τῶν παρόντων καὶ χλεύη καὶ ἐπιτίμησις οὐ μικρᾶ. Οἱ δὲ γε προσεκτικύτεροι, ἀνάγοντες τὸν νοῦν πρὸς ἀπερ τὸνος ἐποιεῖ τοὺς ἀρχιερεῖς πρό-

τερον, ὁμοίως δίκαιοις ὑποδάκκουσαν ἐκείνον κατενούν τὴν πρόνοιαν.

κδ. "Οπως δι Κοτανίτης ἀπὸ τῆς Προύσης φυτάς ἤγετο.

[P. 41] Οἱ μέντοι γε Κοτανίτης τὸ σχῆμα φέρων τῶν μοναχῶν καὶ τῇ τῆς Περιθέλπου μονῆ ἀπαντῶν, ὑποκρινόμενος δὲ καὶ πέσαν δικλδητης ὡς ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας τὴν πολιτείαν καὶ ταύτῃ συναποθανεῖν αἰρούμενος, καὶ τοιαύταις ἀπάταις τοὺς μοναχοὺς ὑπελθῶν, πειθεῖ ἐρείπαι τοῦτῳ καταλαβεῖν τὴν ἐν Προύσῃ μεγίστην μονήν. Ηδὶ ἀφιγμένος ἐκείθεν τεχνίτεις τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα δραπέτευσιν. Γράφει γάρ δι' ἀπορρήτων, ἵνα ταχοκούμενον τοῦ βασιλέως τοῖς ἀλλοῖς καιρόν εὐρηκών τὸν ἀρμόδιον, καὶ αὗτὶς ἐνήρης περά τῶν οἰκείων εὐτρεπισθεῖσα ἱππους; φέρουσα πέμπεται. Καὶ δὴ προσιχοῦσης αἰγιαλῷ τῆς νεῶς οἱ ταύτην ἰγοντες δηλοποιοῦσι τῷ Κοτανίτῃ τὴν ἀφίξην, καὶ δρισθεῖσης νυκτὸς αὐτὸι μὲν τῷ τελεῖ τῆς μονῆς ἄμα καὶ πόλεως ἐφιστῶσι τοὺς Ἱπ-

mulans coelestis censura videbatur, converso strenue vestigio rediens severo supercilio revisit, alterque sublate manus ieiū immadicibili affixit immiserabilem. Nam cum a Galactione quodam ejus discipulo monacho delatus ad imperatorem esset tonquam lessiva in eum machinans et loquens, is indicio tali ad suas cæteras gravissimas suspicções adjuncto, plane persuasus pravum esse istum ac sibi capitaliter infestum hominem, pœnis eum perduellum et latæ majestatis reorum addidit. Ergo in os proscissus conviciis, et per omnes contumelias, quibus incomitare compertos scelerum ac deprehensoris in flagranti vindicta insultans solet, ignominiosissime traductus a passim exprobantibus, quod suscepta professione monastica non esset veritus de honestare sacrum habitum ambitione insolenti, qua in gradum antistitutum insilire rursus seque intrudere affectasset, tum progredientibus verbis ad verbera, pugnis plagiisque multorum manus certatum inferentium continuus, ad extreum rapitione dira tractus extra consensem longe inde projectus est, quando Larissensis Nicander, qui quod fuisse ordinatus a Joanne Vecco, Chalazæ opera motus loco fuerat, forte hic præsens et suæ auctorem ignominia et ignominiosissime vicissim ejici hanc invitas cernens, paratum ad meditatum irrisiōnem cucullum monachi Chalazæ, dum se eoram asportatur, capiti obiter injecit. Hoc punctus aculeatissimæ subventionis stimulo velut expurgaciæ Chalaza visus est, cum ad cætera hebes obtorpuisset. Sensu igitur sic demum receptio, rejicit maxime statim conatu insigne invisa professionis. Sed dum superimpositum ei, quem prius gestabat, proprio antistitutum pileo monachicum operculum cupide exentit, arreptis simul forte faciliis. fundæ figura hinc inde pendebitibus, calyptræ, hanc quoque simul abjiciens, nudum jam verticem solaribus acriter urentibus exposuit radiis. Quo Nicander viso iterum

caputum ingessit, iterumque illud sine mora Sar-densis excussit. Tertio et sæpius idem ludicrum certamen inter amboas frequentatum est, magno astantium risu, ambitionem pseudoantistitis monachi extrema in calamitate perdurantem effusa eachinnatione traducentium, interim dum prudentiores quique, reputantes acta nupera Chalazæ, providi Numinis æquum judicium venerabantur, quo supplicia, quibus hic paulo ante subiecisset junneritos antistites, merito nunc retorta in ejus ipsis agnoscabant caput.

24. Ut Cotanitzæ Prusa fuderit.

At Cotanitzæ suscepimus, ut in loco retulimus, habitum monachi adiuvie gerena in Periblepti monasterio egregie roſtigionem simulare institui, præse ferens tali ritæ consentaneam simplicitatem, omnibusque contestans indicis ex animo acquiescere se aseeticæ professioni, in eaque usque ad spiritum extremum perseverare plane decrevisse. Sic suorum sibi 67 parato favore sodalium, facile ab iis impetravit ut bona moderatorum gratia in maximum Prusæ monasterium se transire patarentur. Huc porro ille translatus agere vafer opportuno loco, quod dudum coquebat, cepit, suam nimirum in patriam ac familiarem larem fugacem machinari. Scripsit enim arcano per fidissimos nuntios suis domesticis que ab ipsis fieri volebat, tuto jam administranda, quando imperator diversissimis intentus, ad sensum inopinatissimæ molitionis adversurus mentem, timet hancquaquam posset. Cognatis ergo Cotanitzæ tali articulo, noucessantibus, comparevit brevi Prusæ piscatoria remis instructa equos advehens, qua litteri appulsa excedentes vectores Cotanitzæ necessarii clani hominem conventum ad fugam invitant. Condictæ inde nocte isti muro monasterii qui ab ea parte idem cum muro uiris erat, cum equos admovissent, descendit ipse fune demissus e pinnis muris, equeque concesso, abundante ad iter quod

τοις, ἵστην δὲ ὑποχαλασθεῖς σχοίνῳ καὶ ἐπιδές Ικτινού, καταλαβόν τὸν αἰγαῖδὸν, αὐτονυχεὶ ἀνάγεται καὶ τὴν φυγαδεῖλαν ὡς εἰκὼς διετίθεται.

xx. Περὶ τῆς ἐπὶ δύστοι ἐποχασταὶς τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ταρχανειώτου.

"Οπερ μεθῶν δὲ βασιλεὺς καὶ ἐν δεινῷ ποιησάμενος, ἐπει τοι τοῦ Ἰωάννου τεῦ δούκα καὶ διτεῖοῦ αεδεστοκράτορος υἱὸν Μιχαὴλ πολλὴν δραστηριότητα ἔχειν ἐμάνθανε, τοῦ μὲν τὸ θερμουργὸν ὑπονομῶν δόμῳ εἰς καιρὸν ἐτίθει τὴν περὶ αὐτοῦ σκέψιν, τοῦ δὲ τὸ αὐτίκα δραστήριον τὰ πολλὰ ὑποπτεύσας ὡς ἁσσαμένου πολεμίου ἀπαραίτητον πρὸς δὴ καὶ δρμῆσις, λόγους τε κινεῖ περὶ τούτου καὶ τῇ ίδιᾳ αὐτονομίᾳ συσχέπεται· Ἀνηγ τῇ βασιλείσῃ. [P. 42] Ἡ δὲ τῶν δυνατῶν καὶ βασιλεὺς χαριζομένη καὶ γειτονοῦν κακούν ἁευτῇ ὥθουσα, ὡς εἰχε καθυπισχνεῖτο παντούς ἂν διεψίφιν μετελθεῖν, καὶ μηδὲν ἀνεῖναι δυλαγωγῆσαι, καὶ ὡς δινηθεῖη ἕκεινον περισχεῖν ἀρύκτως εἰς κελρας καὶ πέμπειν τῷ βασιλεῖ. Συνέταστε δὲ καὶ δυνάμεις δὲ βασιλεὺς ἀφιξομένας σύναμα τῷ πρωτοβεστιαρίῳ Ταρχανειώτῃ πρὸς δύσιν

ad mare restabat noctis ad id lectæ tempore, litus tempestive attigit, naveque exceptua velis de cætero remisque servientibus abiit.

xxi. De protovestiarii Tarchaniotæ expeditione in Occiduos tractus.

Ea fuga punita gravem incussum imperatori dolorem ex sollicitudine, qua reputans Cotaniziam goavum et exercitatum bellis hominē paratum instrumentum res novandi facile futurum Michaeli Joannis Duce Occiduorum tractum sebastocratoris filio, strenuo et inquieto indolis juveni, de Cotaniza quidem, quamvis suspectos merito habebat eos, quorum alias dæmonis publicis specimen dedecet, ardentes ad rebellionem impetus, intentiores in tempus aliud curam distulit: statim autem occurrentem ratus erupturis haud dubie proxime in apertum bellum Michaelis, pro ejus et zetatis et ingenii servore, consiliis, anxie inquisivit equeid illi posset utile præoccupando vel arcendo comminaci. Secum tandem ac cum aliis deliberaō negotio, testandū putavit animum, specie cum ea consultandi, Annæ reginae consobrinae suæ, quippe ex Eulogia natæ patris **63** sui sorore. Nec Anna cunctata est animum et studium accommodare votis imperatoris. Repugnans enim securius queatiusque sibi fore Augusti propinquui demertri gratiam cooperando ad depressionem ferocis adolescentis e viri sui fratre notho geniti, a cuius et ipsa præcipiti natura malum impendere sibi nec modicum nec longe differendum intelligebat, quam potuit asseverantissime ad fidem promissi faciendam Andronico confirmavit daturam sese pro viribus operam, et ad id fiducia quam necessitudo affinitatis sibi erga natum ex germano mariti sui tribueret, perite usuram, ut callide circumveniūm suspectum juvenem et redactum in potestate tuto ad imperatorem mitteret. Hujus ince-

A τεχνῇ καὶ τῇ Ἀπομητριᾳδὶ ἐπιμιξομένας, ὡς κατασχεῖν μὲν ἄποστον καὶ τῶν ἑκεὶ δύνηθεν νόμῳ πολέμου καὶ μάχης, ἐοικον δὲ εἶναι λαμβάνειν πεμπόμενον παρὰ τῆς Ἀνηγς, εἰ κατασχεῖν εὐοδοῖτο, τὸν Μιχαὴλ. Ταῦτα τάχας τε καὶ κυρώσας δὲ βασιλεὺς τὴν Ἀνηγν μετ' εἰρήνης ἀπέπεμπε καὶ τιμῆς, αὐτὸς δὲ παντοῖς ὄποιοιούμενος τὸν πρωτοβεστιάριον καὶ τιμὴν αιρούμενος τοὺς μεγίστους, ὃς καὶ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀξιώματι σεμνύνειν καθυπισχνεῖθει, πρὸς τὴν δύσιν ὄρμα, Ὁ δὲ μόλις ἀξιώματα μὲν ἔλεγε τότε λαμβάνειν διδόντος, δτε καὶ αὐτὸς ἀξιόν τι Ῥωμαῖος ἐπεξεργάσεται κατόρθωμα, ὡς μὴ διωρεῖν, ἀλλ' ἀθλὸν λαμβάνειν· τότε δὲ χρείας ἐνούστης χρημάτων αὐτῆς μὲν ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμιείου, ὡς αὐτὸν διαβεβαιωθεῖ: περὶ τούς οἰκείους ὄπτερον, ἐζήτει τὰ χρήματα, ἢ δὲ περὶ τὸν βασιλέα βαυλὴ ἐκ κοινῆς συγκροτήσεως; συλλέγεσθαι ἐδικαίου. Ἡ δὲ ἦν τὸ τῆς προνοίας τῶν ἔχοντων προνοίας δέκατον. Ὁ δὴ καὶ συνήγετο μὲν ὡς δῆθεν ἐκ τῶν δικαίων τῶν δεσποτῶν, τὸ πᾶν δὲ παροικοῦντες ἀπετίννυσον δυναστευόντων ἔκεινων. Συναγθέντων μὲν μεγάλων χρημάτων ἐντεῦθεν, ταῦ-

pti promovendo successui, decretivit Andronicus exercitum alio prætextu in Oeciduos tractus itinere terrestri mittere, præposito ei summo duce protovestiariorum Tarchaniotæ, quem jussit usque ad Demetriadem cum copiis progreedi, bellumque illuc ducere occupando quantum terrarum posset ac manus hostium obvias fundendo, interimque, quod arcam et præcipuum destinatum erat, exspectando dum captum dolo Michaelem Anna, iuxta condicta, ipsi transmitteret. His in hunc modum claram constitutis, imperator Annam primum cum pace et bonore dimisit; ac quem post illum mittere protovestiariorum parabat, quo penitus sibi prius devinciret atque ad fideliter strenueque rem gerendam tanto certius obstringere, exquisitis omnibus generis auctoribus honoribus, adeo ut ipsa quoque se illum insignitum Cæsaristate policeretur. Quod is audiens modeste reposuit vix se quidem unquam tali dignum fastigio futurum: cæterum tuū minus inconvenienter tanta cumulandum gloria, cum edito aliquo in magnum usum Romanæ rei memorabili facinore consecutus foret, ut non gratis sed in præmium nayatæ opere in eum apicem videri evectus posset. Quæ porro erant procincto ad hanc expeditionem Tarchaniotæ necessario innumerandæ pecuniae, eas petierat ille quidem ex publico promi ærario, quemadmodum apud suos deinde familiares affirmavit; verum iis quibus tunc imperator **63** utebatur consiliariis satius visum eam summam ex nova collatione confidere. Edictum ergo est ut quicunque pensiones annuas e fisco acciperent, earum pensionum decimam in hujus exercitus sumptum conserrent. Quod cum statim esset exactum, videbatur quidem parcitum plebi, rejecto in proceres talis vectigalis onere. Cæterum contra contigit: nam summatum quisque pro potestate a sibi subditis expressit

τα λαθῶν ὁ πρωτοεστιάριος ἀμα-πλεότας δυνάμε-
σιν ἐπὶ Δημητριάδος καὶ τῶν ἑκεὶ ταχέως ἔξωρμα,
πεζῇ τὰς δυνάμεις θρῶν.

καὶ. "Οτι αἱ τρεῖραις τῆς Ῥωμαϊδος κατημελή-
θησαν.

Τὸ δὲ ναυτικὸν [P. 43] ὃ ἐκείνου γαμβρὸς Φαοῦλ
Ἀλέξιος ἤγε, περὶ ποὺ τὰς ὅγδοήκοντα ναῦς· συνῆν
δ' αὐτῷ καὶ δέ μέγας στρατοπεδάρχης Συναδήνος. Καὶ
χρήστεμον ἐδόκει τὰ μέγιστα τότε ναυτικὸν τοὺς Ῥω-
μαίων πράγμασιν, εἰ καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν οὗτω
δῆξαν κατημελεῖτο ὃς ζημιούν πλέον ή συνόδουν κατὰ
καιρούς. Ὑπενοεῖο γάρ καὶ ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ
πιστεύειν ἡσάν τινες οἵ ήρεσκε τὸ οὔτω πεπρᾶχθαί,
ώς ἐπει γέ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀταράξῃ κατεστήναι
ξυνέβη βασιλέως σπεύσαντος, πᾶν ἐντεῦθεν πολέμιον
συσταλῆναι τότε καὶ ἀπρακτήσει τοῦ Θεοῦ νεύοντος. B

Ἐκεῖθεν δὲ καὶ τινες τῶν βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ
βουληφόρων βουλὰς εἰσῆγον, πολὺ μὲν τὸ ἀντερετι-
κόν εἶναι, πολὺ δὲ τὸ κατὰ τὰς ναῦς μισθοφορικόν,

*quantum in id solvendum fuit. Magnum igitur
iude contractum pecuniae numerum anterens pro-
tovestiariorum cum numerosis copiis celeriter ad
Demetriadiis viciniam se contulit, terra exercitum
ducens.*

26. *Ut triremes Romaidis neglectæ fuerint.*

Negligebatur enim classis, qua cursus in eas
partes fieri commode potuerat. Præterat illi ejus-
dem Tarchaniotæ gener Alexius Raul, octoginta
circiter naves habens. Cum hoc erat magnus quo-
que syratopedarcha Synadenus. Ac quanquam satis
apparebat perutilē Romanis rebus esse mariti-
mam potentiam, tamen post conversionem rerum
quæ capessente imperii habendas Andronico facta
est, ea enrari oscitantius cœperat, prævalenti-
bus consiliis opinantium recte lucrisieri sumptum
istum posse, quod plus datani, ut siebant, quam
commodi ex instructis impensa maxima classibus
reipublicæ proveniret. Allegabant ad hoc persuadendū
non argumenta illi quidem satis valida,
ac ne verisimiles quidem conjecturas, sed suspi-
ciones fere meras. Tamen hæc pronis accipieban-
tui auribus, et quod deerat verisimilitudini ratio-
num, studia gratiosorum apud Augustum et volun-
tates proprio istibuc propendentes impetu supple-
bant. Quorum etiam audiebatur oratio, ex actis
imperatoris, et contentione qua ad res Ecclesiæ
componendas incumberet, augurantium inutilem
deinceps classem fore, Deo sic videlicet remune-
raturo zelum sibi gratum principis, restituendæ in
integrum religioni tam sollicite intenti, ut ntu ejus
disjicerentur omnes infense molitiones opposita-
rum nostræ continent gentium, et nulla de cetero-
vis ab iis foret inferenda, quam ad propulsandam
nugum habere possent aliquem copiæ navales. His
primo magis non reprehensis quam probatis, de-
inde quolam quasi successu impunitatis increbre-
scientibus, flebat ut etsi nondum publico **70** de-
creta consilio foret dimissio exercitus maritimî,

Α ὡν ἐκείνων μὲν τὸ τέλη τῷ δημοσίῳ τεμιειῷ κατα-
βαλλόντων, χρημάτων εὐπορείν πολυυδάλλουσαν βεστι-
λεῖαν, καὶ τούτοις κατὰ σπονδάς τε καὶ συνθεσίας
ἀκονιτί τε καὶ ἀπραγμόνως διαφέρειν τὰ τῆς ἀρχῆς.
Ταῦτ' ἐκείνοις πείθοντες βασιλέα, οὐκ ἐνιδόντες καὶ
πρὸς τὸ μεγαλεῖν τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ὡς οὐχ
οἰας τ' οὐσῆς ἀρχῆθεν τοῖς οἰκεῖοις ἐμμένειν, ἀλλὰ
ζημιανής ἥγουμένης εἰ μή καὶ δῆλα προσλάβοιτο, καὶ
ὅτι τῆς Κωνσταντίου χρατούσης καὶ νήσους ἔχούσης
ἀδύνατα δῆλα τριήρεων ἄρχειν, καὶ ταῦτα τοῦ Ἰτα-
λικοῦ ἐξ ὅτι πλειστῆς κορυφῆς ἀνεγηγρέμενον πρὸς
ἀνάλτηψιν ὃν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐκείνων ἡσαν καὶ
τῇ ἀρχῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῶν τριήρεων προσεκτή-
θησαν. Ταῦτα βασιλεὺς μὲν ὡς εἰκός ἔμενώρα, ἵκα-
νως ἔχων καὶ πρὸ τῆς ἐξ ἀπαν τὴλικίας τῆς ἐξ μάλ-
στα βασιλικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῶν νεῶν εἴχετο ἀλλ'
ἐνίκα τὴν μόρσιμον, καὶ τοῖς λέγουσι πείθειν ἥν. Καὶ
τὸ εἰρηνικὸν δὲ τοῦ καιροῦ, συνυποκλινομένων καὶ
τῶν λοιπῶν Βενετικοῦ; τε καὶ Γενουΐταις, ἐποδὼν

namen in deliberationibus de sumptu in rempubli-
cam faciendo, si qui præcipuorum imperii mini-
strorum commendare se providæ parcimoniae spe-
cie volebant, tum prouissime audirentur cum dico-
rent supervacaneum ali numerum remigum, mer-
cede conductam in naues militiam exterorum in
nimiam excrevisse multitudinem. Cujus duplicitis
generis hominum, si priores quidem vectigalia, ut
ceteri suæ sortis, æario imperata solverent, hi ve-
ro exuctorati militia gravare rempublicam impen-
dio stipendil desinerent, fore haud duble ut fiscus
multiplici refectus hinc inde sumptu, nec largis
erogationibus exhaustus, abundaret pecunia, qua
perite princeps utens facile hostes exarmaret, sta-
biliretque securum otium subditis ultra pulverem
ac pugnam, conciliandis prudenter conventionibus
ac pacis, quibus certius quam victoriis strepitu ac
discrimine quæsitis salus quiesque publica, quantu-
m ad felicem imperii cursum optandum esset,
firmaretur. Talia cum isti disputarent, non statim
quidem probabant Andronico; qui ei usu iam qno-
dam principatus, et in sole pro æstate regnandi ar-
tium capaci, animo præterea gloriae avido ac servare
illibatum imperio Romano suum antiquum decus,
prout posset, certo, satis utique sentiebat ad splen-
dorem imperantis orbi civitatis, nec non ad defensio-
nem insularum objectarum incuribus gentis Italicæ,
partim avitis odiis partim ira recenti curaque recuper-
andi nuper amissa in nostras semper injurias arma-
tæ, maxime opportunum esse præsidium triremium.
Tamen nescio quo sato sensim prævaluit utcunque noa
creditum nec firmis nixum rationibus consilium, seu
divinae Providentiae deprimere res nostras statuentis
vis ineluctabilis haec fuit, seu principis et principatu-
s ministeriorum supine indormiens fiducie præ-
sentis tanquam duraturæ in ævum omne pacis im-
provida quædam et gravibus olim luenda damnis so-
cordia. Videbant tunc nimirum obnoxie quiescere La-
tinum omne nomev, nec quæquam ex Italiam magis

μάλιστα καὶ τοῦ Κερούλου γενομένου, εὐδάθετον ἡγώνην ἐτίθει. Οἱ μὲν οὖν τὰς ναῦς παριδόντες ἔνηκαν ἐκεῖνας χρόνον ἑκατὸν καὶ μόνον διὰ τοῦ συνεργοῦντος εἰς φθορὰν λογιζόμενον. Τὸ δὲ ἐπὶ ταύταις ἀποτεταγμένον στρατιωτικὸν τε καὶ μάχιμον παρ' οὐδὲν ἔχοντες, τοῖς μὲν βανάυσους τέχνας μεταχειρίζειν ἐφῆκαν εἰς ἀπωστροφήν, ὅπόση τις ἐκεῖθεν δυνατὴ ἦν, τοῖς δὲ καὶ αὐτομολεῖν τοῖς ἔχθροις. [P. 44] Ὅστε σύναψ' ἐκεῖνοις περιτῶν τρόπῳ τὴν Ρωμαϊκὸν κακοῦν. Τότε δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἀξορμῶντος πολὺ τις πλῆθος εἴπετο ἐπὶ δύσεως. Καὶ δὴ προσθαλὼν Δημητριόδοις ἐκεῖ συνέταστε τὰς δυνάμεις, οὓς μὲν πέμπτων εἰς σκῦλα καὶ ἀρπάγας, οὓς δὲ ἐπὶ ἀνισχοδήμην τῶν ἐκεῖ χρώμενος πολικάτων, ἀπικαραδοκῶν καὶ τὴν τῆς βασιλίσσης πρᾶξιν ἐπὶ τῷ ἀνεψιῷ Μιχαὴλ, ὡς λέλεκταν. Καὶ πρώτον ἀντῷ τῶν Ἑργων πύργοις ξυλίνοις αὐθημερὸν εἰς εἰκοσι καὶ τέσσαρας ποτουμένοις περιβαλέσθαι Δημητρίαδα,

quād Venetos et Genuenses. **71** qui tranquillissime in terris imperii degerent, adversus dominatorem Constantinopoli Augustum hostilia machinari, sublato scilicet e medio Carolo, cunctos ad id incitare, dum viveret, solito. Hinc subrepsit usu quod ratio non probaverat, ut compendium fieret sumptuum in classem tuendam impendi solitórum; dumque sic agitur quasi constaret lucro accrescere publico quidquid subtraheretur rationibus navalibus apparatus, sensim deuentum eo est ut Romana classis non flammis illa quidem uno moniente absumenda traderetur, ceterum permitteretur abolenda tempori, et nulla in navium, quibus illa constabat, tutionem aut restorationem parte cura impensa, tantum duntaxat relinquetur duratura, quanto erat opus spatio ut naves omnes mero neglecto putrescerent aut soluta compage abolerentur. Istud postea contigit, hoc prævorum ac repræsentatum maturius est. Classiarii milites multi ac sortes, nec parum exercitati prælia, spreti omnes multatique stipendio, partim ad artes sese conferre mechanicas quibus victimū quærerent, partim ad hostes transfugere sunt coacti, quorum inde ductu piraticis incursiōibus rem oramque nostram infestarunt. Tamen hoc quo describimus tempore, plurimi hominī in pedestres centuriati copias protovestiarium sunt secuti, expeditionem in tractus Occiduos ducentem; qua is progressus Demetriadem usque ibi constituit, copiasque in manus divisas partim excurrere ac e vicinis hostiū terris prædas agere, partim restaurare oppida Romanæ ditionis incursiōibus deformata hostilibus jussit, ipse interim operiens, ut dictum est, effectum promissorum reginæ Annæ, et simul illa in suos laqueos incautum induisset Michaelēm leviri sui filium, sibique juxta condicta tradidisset, correpturus tutoque produciens ad Augustum. Hæc quippe vera erat mora causa, cui speciose obteudebatur quam dixi labefactatorum injuria vel temporis vel belli mœnium reparatio; cuius primum specimen fuit quatuor et

A διχῇ τε περιταφρεῦσαι, καὶ οὐδωρ ἐκ θιλάσσης ἐνετεῖν ταῖς τάφροις, καὶ οὕτως ἀνέδην κατ' ὀλίγον κτίζοντα ἀνεγείρειν λίθους τὸ πόλισμα. Διὰ ταῦτα καὶ ἀνοχὴς ἐποιεῖτο, καὶ ἀεργὸς πρὸς τὸν ἀντιπάλους ἐφαίνετο.

κ. Περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ ὡς ὑστεροπατροβοῶθη τὰ κατὰ τὸν Μιχαὴλ.

[P. 45] Τοῦ γοῦν καιροῦ τριβομένου ωόσις ἐμπιπτεῖ τῷ στρατιωτικῷ βαρεῖα πάντῃ καὶ αὐτονύργης τοῖς πολλοῖς θανάτου· βαρεῖας γάρ χειρας δοιαὶς ἐκεῖνοις ἐφῆκε, καὶ ἐπασσύτεροι θινησκον. Τέλος δὲ καὶ αὐτὸς δ στρατηγὸς πρωτοβεστιαρίος ωσού γέγονε παρανάλωμα, κάντεύθεν οἱ περιλειφθέντες μηδὲν τῶν γενναίων πράξαντες ὑπανεξεύγνων. Υστερον δὲ αὐτῇ καθ' αὐτήν τὴν βασιλεῖας σύναμα τῷ ἀνδρὶ **B** Nixηφόρῳ, δόλοις ὑπελθόντες καὶ δροκοῖς ἐξπατήσαντες τὸν Μιχαὴλ ὡς γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἀξόμενον, μηδ' αὐτὸν τὸ κεκαλυμένον ἐκ γένους ὑπονομαζήν

ων viginti lignearum turrim in circuitu Demetria^a unno die perfecta **72** exstructio, quibus ei fossa prædicta duplex est, aqua insuper e mari vicino ^b, utrāque derivata. Quibus deproperatis ad tulellam operis, intra id vallum secure jam est solidorum e solo mœnium per otium adiunctio curata. In bis diu suum exercitum protovestiarium occupatum habuit, nihil admodum interea negotii hostibus fassens.

C 27. *De protovestario; et ut deinde successum habuerint quæ contra Michaelē comparabantur.*

Cæterum in Romanorum castrorum milites, longam tali loco et opere trahentes moram, gravis incubuit calamitas pestilentis morbi, quo multi sunt brevi spatio necati. Lue quippe per contagia grassante, ac corrupto magis magisque cœli tractu sœvam augente vim, frequentatis in momenta funeribus inexpleta Libitina feritate bacchabatur, foeda strage cadaverum late cuncta consternens, adeo nec ipsis parcente principibus clade, ut protovestiarium quoque ducem ejus exercitus supremum pestis extinxerit; quo sublato reliquiæ copiarum, nulla re gesta tanto apparatu et expectatione digna, inglorie reverterunt. Postea tamen ipsa perse regina, cooperante pro virili conjugे ipsius Nicephoro, dolis aggressa Michaelēm unam illi fallendo efficacissimam reperit machinam, speciosum ostentatæ affinitatis nomen. Ubi enim promitti sibi Michael audivit nuptias regiae virginis Nicophori despota et Annæ reginæ filiæ, et tam splendidi sponsionem matrimonii utriusque sibi pueræ parentis juramentis sanctissimis armari, facile se speratorum socerorum potestati permisit, imprudens qui non reputaverit quam esset incredibile velle revera despotas collocare legitimam hæredem nothi filio, nec vereri maculare avitam nobilitatem admistione spurii generis! Verum juvenis ambitione præcepis ne suspicione quidem prima tenus tam justum admittens metum, cæca fiducia in laqueos se induit. Dans quippe se in

τα ὑπὸ χειρας ποιοῦνται, καὶ τῷ βασιλεῖ, συχνὰ τῶν χρημάτων λαβόντες, πέμπουσι δέσμιον· οὐ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ φρουροῖς καὶ ἀνέσσαν ἔχων ἐτίμα, καὶ τὴν ἀνεψιὰν τὴν τοῦ Ἀσὸν θυγατέρα εἰς γάμον δὴ κατηγύνα. Ἀλλ' ἐκεῖνος πολλάκις μὲν ἐπεχείρησε φεύγειν, τοσαντάκις δὲ οἱ ἐμποδὼν ἐστι ἡ τύχη καὶ τὸ ἐπειστοπάτης, καὶ παραστίκα, ὥστε καὶ φυλακᾶς διδούσθαι διὰ ταῦτα. Οὐ δὴ καὶ μίαν φυγὴν τὴν ὑστέραν μετὰ χρόνους συμβάσαν καθ' εἰρήνην τοῦ λόγου καὶ διηγήσομαι. Ἀπεδῆμει μὲν οὖν δὲ βασιλεὺς εἰς Θεσσαλονίκην, ὡς αὐτίκα κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν, κατεῖχετο δὲ αὐτὸς ἐν φυλακᾶς, σὺν αὐτῷ δὲ ἦν καὶ ἡ αὐταδέλφη τούτου, ην δὴ παρὰ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου σεβαστορχιτοῦντος δεξάμενος Τερτερῆς ὡς μηνηστὴν τῷ υἱῷ Ὁσπρεντισθλάδῳ. Ετι τὸν ἀνήδοτης οὔσαν, ἐπειδὴ αὐτὸς τὰς πρὸς βασιλέα σπονδὰς ἡγάπησε, σύναυξα τῇ τοῦ Ἀσὸν ἀδελφῇ καὶ αὐτὴν ἐς βασιλέα πέμπει. Ην οὖν προτοι μία ἡ φυλακὴ, οὐ δὴ καὶ τῷ Ἐρρῇ ἐξ Ἑγκλήχων δυνατοῖς σύναρματοῖς τρίτῳ παύει.

q[uod] nanus insidianium propinquorum, vincetus ab iis jet grandi est imperatori pecunia venditus, qui eum ad se adductum in tuta quidem, libera tamen custodia tenuit, variis ipsum remissionibus et significatiōne honoris delinire studens, adeo ut etiam sororis propriæ filiam ex Asane natam in matrimonium ipsi promitteret. Sed placando feroci animo injuria proditionis irritato nullæ satis aut blanditiæ præsentes aut ostensæ in posterum gratiæ fuerunt. Involvens se irrevocabili contumacia 73 Michael totus stabat intentus expediendæ per fugam furtivam libertati. At cebri ejus elabendi conatus adversa semper fortuna successu caruere, retractio ipso quoties evaserat, et vinculis reddito, quæ in longa post hoc tempora invictissimo hæserunt. Unam hic ego ejus, quamquam aliquot abhinc annis, postremo tentatam fugam, argumenti cognationi seriem temporum posthabens, referam. Profectus erat Thessalonicanus imperator, ut mox suo tempore narrabimus, relicto Michaeli sub custodia, cuius in societatem propria ipsi soror abcesserat tali occasione. Dissidens ab imperatore causis quas diximus Bulgariae rex Terteres Joannis sebastocratoris patris hujus Michaelis firmare se fôdere curaverat, despoudenda suo filio Osphentio blabœ filia ipsius, quam ei ad se transmissam adhuc impubem domi habuit. Verum securius deinde rebus suis Terteres reputans pacem, uti retulimus, cum imperatore facere, sponsalibus cum alia sebastocratoris abruptis, puellam una cum sorore Asanis ad imperatorem misit, quam is eidem, quo Michael tenebatur frater virginis, carcere mandavit. Erat ambobus custodiendis præfector Erres quidam, sic vocatus, oriundus ex Enclais (a). Huic suberant duo milites, quibus tertius accesserat puer administrator, etatlis teneræ. Venit in apem Michael elu-

Α ἐπιτετράφετο. Ὅπερχεται γοῦν δὲ Μιχαὴλ τὸν Ἐρρῆν διπισχυόμενος τακτορὸν ἔξειν ἐπὶ ἀδελφῇ ταυτῇ, ἦν δρακτερόσεια. Εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσιν διει καὶ περικῶς ἐκεῖνη ὁ Ἐγκλήνων συνήρχετο, τὰ πιστὰ τῆς ἐπιγαμβρίας ἐντεῦθεν λαμβάνων. Ἡν γοῦν δὲ Ἐρρῆς καὶ τῶν λοιπῶν φυλάκων ἐπιστάτης, καὶ πολιοὺς ἀνὰ κελρας ἔχων, πιστὸς τὰ πολλὰ δοκῶν βασιλεῖ. Δελεᾶζεται τοῖνυν δὲ βάρβαρος μείζον δὲ καθ αὐτὴν ὑποσχέσει, καὶ κατανεύει τὴν πρᾶξιν. [P. 46] Καὶ δὴ εὐτρεπίζεται μὲν παρὰ τῶν οἰκείων τῷ Μιχαὴλ, οἱ δὲ καὶ ἐν ἀλευθερίᾳ διάτονες ὑπούργους ἐκεῖνῳ τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰς ταχυναυτοῦντα καὶ διηδρες ἀρέταις μισθοῦ τοῦ μεγάλου οἱ τέως αὐτάρκεις, καὶ δὲ καιρὸς καθ' οὐ διεκείνοι μὲν τῇ κατὰ δύσιν θελάσσῃ προσοχόντες σταθμούνται, αὐτοὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἐκδάντες ἀπειθεούνται, ἐς τὸ ἀκριβὲς τάπτεται. Κάπειδη δὲ δύντας οὐκ δην καταγωνίσσομεν τοὺς λοιποὺς (οὐδὲ γὰρ πάσιν ἐκπιστος ἦν ἡ βουλή) μερίζουσιν ἐκείνους ὃς ἐπὶ πράξιν πέμποντες, καὶ καθ' ἓν ὑπο-

ctandi tam exigui præsidii, si attrahere in partes Erres præfectum potuisset. Ergo in id incumbens multis hominum ambivit precibus, promissæ etiam ipsi conjugio sororis in præmium operæ quam eis in libertateni asserendis contulisset. Sunt qui dicant deliberatum jam tuum usum istius ostentati coniubii præsumpta inter destinatos spesos stupi licentia, nec inscio nec invito Michaelo, qui nihil pensi haberet vel tam turpi sibi pignore tanto certius oppignerare fidem Enclensis in representanda quamprimum promissa solutione captivitatis exossissimæ. Hujus rei facultatem non parvam habebat Erres, quod præterquam, ut dixi, summum 74 ejus custodis arbitrium obtinebat, etiam ejus fiduci securæ acquiescebat imperator. Quare quid posset sentiens, facile ad ostentatum honorem tanto superioris sua sorte affinitatis arroxiit animum, et facturum se quod rogabatur prelixe recepit. Age, venitur ad apparatum negotii. Conferuntur consilia cum libertate frumentibus amicis necessariisque Michaelis. Hi, quod opus erat, navem clam comparant, r. miglio et communauit cætero largiter instrucliam, haud parvo in hoc sumptu facto. Condicetur hora qua Occiduo maris littori lembus paratus ad moveretur, excepturus e custodia elapsos; qui ut tuto exirent, cætera erat Erri diligentia curandum. Obstabat duorum, de quibus dixi, subservientium ipsi satellitum præsentia, quorum tentare fidem communicato arcano ameeps nimis periculosumque videbatur. Decretum, quod longe apparebat tuius utrumque occidere. Nec difficile fuit injunctio ministeriis disjunctos confidere sigillata in felicio. Puerum sola zatatis miseratio servavit. Saltucre visum est pedes lacertosque adolescentulæ astringere validæ vinculis. Sic igitur eum, vincitis etiam, ne volcicerari posset, fauclibus, dimiserunt, exentes sub

(a) Imo Henricus (Harry) Anglus. — In epistola Græcorum ad Innocentium III (Patrologia Græca

tom. CXXXIX, col. 296 C) Σιρερρήν, sive Henry, id est, Henricus imperator ex Latinis.

δεχόμενοι κτείνουσι, τοῦ δευτέρου μὴ εἰδότος τὸ τῷ Α αἰματα δεσμὸς ἡ τὴν πρόσω περίλαν καλύπτει φρέσκος προσέρφω συμβάν. Οὐκος δὲ σώζει τὸν παιδά καὶ μάνος, συμποδίσαντές τε καὶ ἐπαγκωνισάμενοι καὶ γε δεσμὸν ἔμβαλόντες τῷ στόματι ἀφίδσιν. Ἐκεῖνοι δὲ ὁις εἰχόν ὑπὸ κλειστὸν φυλακὴν σφραγίσαντες, ὡς μὴ ἐκκυλισθὲν τὸ παιδίον ἐμφανὲς πρὸς καίρου τὸ δράμα ποιήσουσι, ὑπὸ πρώτας φυλακῆς τῆς νυκτὸς ἔξιστον. Τῷ γάρ Ἐρβῃ, ωπερ ἀι φυλακὴν, οὕτω καὶ αἱ τῆς πύλης τῆς ἐκεὶ κλείδες ἐπιτετράφατο. Ός δὲ μὴ δέξῃ δόλος τὸ δρώμενον, ἐκεῖνος κάτιθεν τοὺς φύλακες ἐκφανεῖ, διαπνίγων δῆθεν πρὸς τὴν τῶν κατεχομένων φυλακὴν, ὃς ἀντοῦ γε τάχα τὸν ἀπορρήτος δουλεῖας σχολάζοντος· καὶ γάρ τινες θίδντες οἴδαν ἀλιοῦ ὑπενθύνουν τότε ἢ διε δρισθὲν πρὸς βασιλέως δι' ἀπορρήτων αὐτὸς οἰκονομόδη τὰ προσταττόμενα καὶ τοὺς δρισθέντας ἐκφέρει νυκτὸς ὅπου δὲ καὶ προστάσσοιτο. Ἐκεῖνοι δὲ τὰς φυλακὰς ὑποδραμόθες ἐπιβαλλουσι τῆς νῆρος. Καὶ ἡν αὐτοῖς ὁις καὶ πᾶς γνωσθέντος δὲ νοῦς ἐν ἀπήγον ἀναμφιθίλοις, ὡς οὐδὲν ἐμπόδιον ἔσται δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἡμερῶν τῇ Εὐρίπῳ προσσχεῖν καὶ τῶν τῆς ψυγῆς ἀνεθῆναι φόνων, τῆς ἀδελφῆς κυριεύουσης τῆς νῆσου. Ἀλλ' η παλίμπους περιστατο διέη, καὶ τὰ τῶν φρουρῶντων

B Β Αἰματα δεσμὸς ἡ τὴν πρόσω περίλαν καλύπτει φρέσκος νότου, ὡς καὶ τὰς ἀλλιμενῆς αύσας ἐξοχέλετον ἐκ φίλας, καὶ ἀνεμος ἐμπόδιον ἔστη παρανομήσασιν. Οὐ γάρ μιαν ἢ καὶ δευτέραν ἡμέραν ἥπλει ἐκ βιαίων νότων τὸ πέλαγος, ἀλλ' ἡ φ' ἡμέραις, μέχρις ἂν ἐκεῖνοι κατέ τὴν Ραιδεστὸν ἐκκειλαντες ὑπὸ χείρᾳ γένοντο τοῖς τυχοῦσι. Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ χρόνους πέπρακται, τῆς δὲ ἀκολουθίας διδούσης τοῦ λόγου ἐνταῦθα προανατέαται. Ἡμίν δὲ ιέσιν πρὸς τὸ ἔχεις. Ἐμπης δὲ προσθετὸν καὶ τοῦτο οὔσιν· ἐπικοινωνεῖ γάρ τοις προανατεταγμένοις. Ὑγδου γάρ ἐκ τούτου χρόνου [P. 47] διανυσθέντος, καὶ τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ δὲ ζητούντων τῷ πρεσβύτεροι παρὰ βασιλέα καὶ καθηπτισχνεῖσθαι τὰ μεγάλα, εἰ μόνον ἀνέτο τῶν φυλακῶν καὶ πρὸς αὐτοὺς γένοντο, δὲ μὲν χρατῶν ἀνήρτα τὰ περὶ τούτου, καὶ λόγοις οἰκονομίας οὗταις πάμπον ἀνήνατο οὗτε μήν κατένευεν ἐξ τοῦ παντελές. Τές τοιν τοιαύτας ἀναβολὰς μανθάνων ἐκεῖνος βουλήν βουλεύεται κακίστην μᾶλλον ἢ συνετήν. Ἐγγειτονῶν γάρ τῶν ἀνακτόρων ἐγκεκλεσμένος δους δὴ καὶ βασιλεὺς ἄφεται, ἵγια πῦρ ἐνένται τοῖς οἰκοις, ὡς δὴ τι γενναῖον ποιούμενος τὴν εἰς τοιούτον ἀναρρίπτειν

primam noctis vigiliam, et clavibus, quas habebant, diligenter occluso carcere, ne puer sese torturando foras proripens præmature indicium fugæ faceret. Sic eductis Erres captivis duobus, inclamavit voce contenta reliquis intus satellitibus, quasi excitaturus tum forte dormientes, ut vigiliam se utique absente intenderent. Valiturnum hoc non frusira credidit ad discutiendas suspicioves obviorum, tali hora notum imperatoris ministrum tendere ad littos cum duobus eductis custodia cerneulium. **75** Itaque nou aliud in mentem venit forte occurrentibus nisi mandatum areanum quoppiam Erren tali tempore exsequi, et vincitos quos esset jussus transportare. Per banc speciem etiam, quas pertransire oportuit, nocturnorum vigilum custodiis elusis, inobservati incolumesque oīnes navem expectantem concenderunt, optima spe gestientes felicissimi successus; nec dubitabant quin, ut initia se dabant, cunctis ad votum fluentibus, biduo triduove appellerent Euripum, atque apud isti dominantem insulæ eorum ipsorum, miserarum anxiæ fugæ formidinum et longi carceris ærumnarum unice securi, tranquillam de cætero vitam agerent. Verum intervertit successum cruenti cœpti persequens homicidas cœlestis ultio, sanguine scilicet miserorum quos incautos oppresserant clamante ad Deum, et remoram injiciente fugitivis ineluctabili. Vix altum tenuerant, cum eis in adversum tam vehemens austus incubuit, ut adhuc tenentes portum naves in illa ipsa tuta statione concuteret, ac quo momento aura inopinatissime reflavit, qua perseverantia duravit, tantum non clare appareret sceleribus fugientium infensum cœlum receptus ipsis securi negare facultatem. Non enim uno altero die iunctuabile violentissimis austris mare horruit,

C C D sed pluribus continue diebus, quoad infelix navis sustinendo impar rejectum ad Rhædesti oram ibi forte inventis Augusti ministris, quos vehebat fugitivos, in manus tradidit. Hæc postquam, ut indicavi, posterius gesta ex occasione præoccupavimus exponere, resumere ordinem eventuum, et ad ea quæ deinceps fieri contigit eadem qua transacta sunt serie referre sermonem debueramus: piget tamen hinc discedere non imposita longo negotio clausula. **76** Addatur ergo qui tentis dies dilatus intervallis tandem supervenit, novissimus et plane tragicus fabulæ actus. Octavum iam in custodia infelix Michael absum expleverat, cupa necessariis ipsis crebris legationibus imperatorem urgentibus et magna pollicentibus, si miserum tantisper vinculis solutum ad suos redire permississet, Augustus non ille quidem præfracte negavit, aut omnem supplicibus impetrandi aliquando quod peterent spem abscedit, verum tamen noc plane annuit, sed verbis placidis et exorabilis, ubi matrum foret, animi quadam humana significatione conditis anxiæ sollicitorum yota delinivit. Has Michael Andronici tergiversationes et artificiosas, ubi cognovit, detestatus mōras, consilium init et cœptu et eventu potius desperatisimum ac pessimum quam ullo astutiae ingenio commendabile. Cum enim in turri servaretur Palatinis admota ædibus intra quas ipse diversabatur imperator, visus sibi est generosum aliquid facturus, si flammis suo carcere subjectis ipsis quoque invisi principis contiguum incenderet domicilium. Nocte igitur intempesti, prius obseratis diligenter carcere valvis, ignem injectis in struein lignorum aridorum, quam ante congesserat specie habendæ ad manū materiæ necessariæ foco cubiculi longum in tem-

χίνδυνον. Καὶ δὴ νυκτὸς ἀωρὶ κάγκανα ἔιλα ἐτοι· Α μασθίμενος, ὡς δῆθεν θερμαλνοῖτο (χειμῶνος; γὰρ ἐπρέπετο ταῦτα, περὶ που Σκιροφοριῶνος τὰ μέσα, δῆ ἐστιν δὲ Δεκέβριος), τὰς θύρας τῆς εἰρκτῆς ἀσφα λισάμενος ἐνδοθεν πῦρ ἐνίσην, δὴ καὶ τῆς θυρᾶς καταταχῆσαν ἐξῆπτε καὶ τοὺς ἔπεις δῆλον ἦν. Θέλε νε; δὲ καὶ τὴν βασιλέα ἀγρυπνοῦντα ἐτί το γεγονός. Καὶ δ; τοὺς ἀμυνομένους οὐκ ἐκενον, ἀλλὰ τὸ πῦρ εἰς κατάσθετον ἀπέπεμπται. Καὶ τις τῶν ἀλλών ἐκτο μίας Κάρβας; λεγόμενος; προφθάτες ταῖς θύραις προστρατεύως ἀνοίξων· ὡς δ' οὐκ ἦν ἀνοίγειν ἡσ φα λισμένας, ἀξίνας τὰς θύρας αὐτοὺς μοχλοῖς καὶ βα λνάγραις ἐκείνας τον. Οὐ πω δὲ καλῶς δὲ ἐκτομίας ἐφθη οὐδοῦ ἐπιβεβαώς, κάκινος ἐνδοθεν τῇ μαχαίρᾳ προσυπντῷ, καὶ τοῖς σπλάγχνοις; ταῦτην ἐμβάλλει καὶ αἴδις ἀλλήν καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, καὶ νεκρὸς δὲ πληγεὶς αὐτίκα. Καὶ εὐθὺς πόλλοι μὲν ἐσερήψυσαν, τὸ δὲ πελεκυόρδον τάγμα βασιλείου, ἀγασθένοι τῷ συμβάντι, πελέκεσσιν ἐκενον ἀντλεώς κατακτενούσι, καὶ τὸν οὕτως ὑπὸ τρυφῇ τραφέντα ἔχον που ἐκβεβλη μένον κατὰ τὴν ἀργυρᾶν λεγομένην εἰκαίως πῶς καὶ ὡς ἔτυχε θάπτουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, εἰς διέγμα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ δις σκιαζοῦσιν δὲ τούτοις πιστεύειν δύεινον.

plus alendo, prout rigor brumalis tempestatis re quirebat: nam haec circa Decembris medium acta sunt. Flamma rapto sonite celeriter pyram obviam amplexa, luctentis horae spatio inclarescens auctibus, per erumpentes et tecto intra quod corporal sumosos immisitis scintillis globos, usque ad sensum extra degentium in proximo indicia sui pertulit. Rem in primis adhuc communis vigilans Augustus animadverxit; ac raptim, pro instantia periculi, satellites quotquot ad manum suere, jugsit accurrere ad carcerem, non poenas inflicturos incendiario, quem adhuc quis esset neaciebat, sed incendium ipsum extincturos. Ante onnes ad jusseni evolavit eunuchus, Carbas nomine, tentatis que foribus, 77 ubi munitas impenetrabiliter sentit, securibus effractas cum seris simul ipsis ac vectibus subruit, obstaculaque amolitus intro irruerit. Vix limini pedem injecerat, cum adversus irruens Michaelensem ei adigit in viscera, repetitisque bis terve similibus plagiis miserum sternit exanimem. Ad facinoris atrocitatem subitis, ut sit, clamoribus momento divulgatis confluxere statim plurimi, et inter hos cohors securigerorum excubare ad regiam solita. Hi cruento spectaculo percussi auctorem cædis nefarizæ, ira omninem misericordiæ sensum obruente, crudeliter securibus conciderunt. Talem nactus onus est filius Joannis sebastocratoris, quem longe dissentanea mollitiei principalis educationis sepultura sic mortuum exceptit, humo temere injecta obiter, contemplique tumulatum loco profano extra urbem, prope paludem quæ dicitur Argentea. Haec prolata velut in specimen sint vanitatis pomparum humanarum; quæ recte quis æstimans, non plus reputet clari-

κη'. Παρὶ τοῦ λεροῦ δρεον.

[P 48] Ἐπηλήθευσε δὲ τοις τότε τετελεσμένοις καὶ τὶ συμβάν φοβερὸν μὲν ιδεῖν, φοβερὸν δὲ ἀκούσαι, οὐ δὴ καὶ ἄλλος ἄλλο τι δὲ αἰτιάσαιτο καὶ ἄλλο ἄλλος, οὐδεὶς δὲ ἀν, οἶμαι, εὐστοχον θεῖν τὴν χρίσιν, καὶ πολλὰ κάμοι προσερευνῶν· εἰ Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, εἰς δὲ τὰ ἐσχατα τῆς σφράς αὐτοῦ τὸς ἀφίκετο; εἰ φησὶν δὲ Ἰωάννης. Τὸ δὲ αὖτις παρεικότος ἐπὶ τοῖς θείοις τοιαῦτα γίνεσθαι λέγειν ή καὶ δοξῆσειν οἷα δὴ καὶ ἕρον μεν, μανίασιν ὑποκρέεται, φησὶ Πίναρος. Ἐμοὶ δὲ ἀπαξέτηντον καθεικότες εἰς ἀγγελίαν τῶν γεννομένων, ἦν που καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς γέγονεν, οὐ δικαίως ἀν καὶ παραιτητὸν εἶη δὲ λέγοιμι. Νέμει γὰρ τὸ θαρρεῖν ή ἀτρέκεια. Καὶ οὐδὲν χείρον, οἶμαι, ὅποι τῶν ἀκούσαντων ἀν πάθοιμε λέγων δὲν ἐμαυτὸν λίων δράσαιμι μὴ εἰπών. Ἐκείνεν μὲν γὰρ δόξαν ἀποσταττεῖ ἀν τις τοῦ πάντας ἐπέχειν ἐκ φιλαντείας τοῖς τότε ἔμβδοσι, καὶ γ' ἀνάγειν πρὸς ἐν τις τὸ μὴ κατὰ τρόπον ἐκεῖνα καὶ τάσφαλὲς πε πράχθαι· ἐντεῦθεν δὲ ἀλλ' εἰ μὴ τὶς τελέων, τῷ γοῦν ἐκόντα παρατρέχειν τὸ ἔμπεσθν ἐκ δαιμονίου, οἶμαι, προνοίας ῥυπανοῖς· ἀν δὲ λαθοτελεῖται. Τῷ τοι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις λεγόσθω, δεῖμα μὲν φέρον θεοῦ προνοίας, πρὸς δὲ τις δέ φέροι

lati natalium opumque ac titulorum *Illustrium* splendori quam umbris prorsus inanibus *Abendum.*

28. De sacro pane.

Hoc porro, ut ad intermissa me referam, tempore tetrio et portentoso experimento deprehensem est ex vero convenire sacris nostris vulgo eis auributam appellationem τῶν τετελεσμένων; sed ea rasiori notione qua ista interdum vox pollutum et contaminatum designat quidpiam. Contigit quippe res visu quidem horribilis, auditu quin etiam iu sonda; cuius aliam alii causam ubi quantavis contendendo perscrutatione quæsierint, aut vel argutissimis nisi conjecturis assignarint, haud latenter certo judicio desiniant vel quo per homines contractus casu vel quo Dei consilio permisus fœdus hic et insaustus eventus fuerit. Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis, ut Job ait, usque ad ultimos ejus sapientias pervenit terminos? Nam mera fortuita temeritate occursus, citra ullam certos sequantem fines Numinis cuncta regentis 78 providentiam, fieri cernique qualia mox referam qui diceret aut existimaret, hujus equidem vel affirmationem vel sententiam ausim dicere juxta Pindarum, haud longe a furore discrepare. Mihi utcumque insuavis accedit commemoratio istiusmodi monstrorum inauspicatae mentionis, non est tamen liberum, ex quo istam ultro necessitatē subii, suscepta professione qualescumque res gestas exponendi, ab his scripto mandandis abstinere. In quo intrepide affirmandi facit animos evidenter testatissimæ veritatis; nec deterret verisimiliter excepturus narrationem meam quidam horror auditorum ex me casum dictu fœdum; qualia delicati genii lectores naud sere citra indicū

η παρελθόν ή ἐσόμενον ὡς εἰκός ἀγνοούμενον. Ημέρα μὲν οὖν τῆς [P 49] τυρινῆς κυριώνυμος τότε¹ δρίστατο, ἔχαλει δὲ τὸν ἐπ' ἑκκλησίας ἱερουργοῦντα τὸ σύνηθες· τὸ δ' ἦν τὸ προηγιασμέναις ἀναφοραῖς; τὸ ἱερὸν πυξίον δὲ τὶς μάλιστα ἐμπιπλῶν κατὰ χρεῖαν τῶν τεταγμένων λειτουργῶν. Ἐπει γοῦν τετέλεστο μὲν η τῆς ἱερᾶς θυσίας ἀναφορά, ἀνεπτύσσετο δὲ τὸ πυξίον ἐφ' ὧ τοὺς ἱεροὺς δρότους τεθῆναι, εὑρηταῖς τις εὐθὺς ἐντὸς τῶν προηγιασμένων ἀναφορά, ἢν δὴ καὶ εἰκαστά τις δρῶν μίαν τῶν τριῶν ἐκείνων εἶναι, ἢν καὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Τετράδος μελλουσαν ἀναρέσεισι, συμβάν τότε, καθῶς λέλεκται, μή τὰ τῆς ἱερᾶς τελεσθῆναι θυσίας δὲ τὴν ἐπ' ἑκκλησίας τῶν ἑκκλησιαστικῶν παρ' οἰωνδηποτοῦν ὄψε τῆς ὥρας γεγονούσαν συγχώρουσιν, ἐκεῖσι που ἀφεθείσαν τῆς πράξεως κείσθαις συνέβαινεν. Ή δ' ἡχρείωτο πάμπαν καὶ εἰσῆπτο, ὡς μηδὲ εἰκόνα φέρειν δρότου, μηδὲ γ' δρότον καὶ ἀμύγέπη φιλεσθαι, ἀλλά τινα τύπον θρυμμάτων μελάνων θηριακῆς ή τοιούτου σκευάσματος. Τρό-

μος οὐδόντα παρευτίκα λαμβάνει τὸν ἱερέα, καὶ δι τι πράξεις (οὐδὲ γάρ ην ἕκεινον ἐνοῦν εἰς κατάληψιν τοῖς προσφέτοις) διενοεῖται. Καὶ τὸ πρᾶγμα φοβερὸν ἐδοξεῖν, οὐ παθὸν τόσον ἐσον φαντὲν, ἐπείπερ τὰ τῆς εὐθετήσεως ἡμηχάνηται. Τοίνυν καὶ εἰς κοινὴν θάνατον προύτεθη, καὶ τὸ ποιητέον μεθ' δὲ πλειστης ἀζηταίτο τῆς εὐλαβείας. Ἀλλ' δὴ οὐδὲ τὸν ἱερόν ήν, τὸ περιὸν τῆς παραλλαγῆς οὐδὲ θίδου γίνεσθαι, καὶ δὴ πρὸς τὴν μετάληψιν ὀκνῶν δὲ τὸν ἱερεὺς οὐ προσέστεο. Θεῷ δ' ἀναρέπειν ἀλλως οὐδὲ ήν μή μεταλαβόντα τὰ δώρα. Καὶ ἐνθεν μὲν φόρος, ἐκεῖθεν δὲ ἀπορία τοὺς θεωμένους διεμεριζέτην, οὐχ ἔχοντας δὲ τι καὶ πράξιον. Οὐ γοῦν φόρος τὰς σφῶν γνώμας συνέστελλε πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔγων βούλην, τὸ τὸν ἱερέα, κανδιδοῦτο πάθοι, προσήσεσθαι B τὸ φαινόμενον. Τοῦ δὲ μηδὲ δλῶς προστετὸν ἐκεῖνο νομίζοντος μηδὲ ἀκροίς ὡς εἰπεῖν χειλεῖται τὸ παράπαν, ή ἀπορίᾳ παρατολμήσασα ἐσχεδίαζε μηχανὴν πολὺ μὲν τῶν ἀξίων ἀποδέουσαν, ἀναγκαῖαν δὲ ἀλλως ὑπὲρ πᾶν ἔτερον δὲ δὴ καὶ ἐννοήσεις τις πώποτε.

fastidii et quasi abominabundi transmiserint. Etenim dum reputo rem attentius, facili sentio impelli me ad idem conspirantibus in unum, hinc respectu judiciorum alienorum, hinc proprii officii præscriptio, cum nec utique me fugiat culpari ab eruditis historicos, si quos deprehenderint indulgere privato gustui, danno memorie publicæ, accommodanda narratione ad certam adamatas ipsis concinuitatis fucosæ speciem, quam quoad consecerint, nihil pensi habeant dissimulare ac detorquere in subjecto argumento, si quid isti formæ reluctari contumacius viderint; nec dissimulare possimi convicia conscientiæ, quid meum a me munus exigat, monentis, edicentisque quadam inexorabili severitate censuræ me, si conscientia silentio involverim quod nunc divino haud dubie nutu centigit, maculam, si nihil aliud, inusturum quādāto historicæ veritati. Quare illud ante omnia dicatur, divinæ quidem characterem providentia præferens; de quo tamen prudenter aestimetur ignorari quid tandem vel respiciat præteritum vel auguretur ac portendat eventurum. Dominica illuminerat proprio vocabulo dicta Tyrine a casei tunc adhuc usu permisso; qua ritus consuetus vocabat D sacerdotem ad præparandas in sacra pyxide tot oblationes consecrati panis, quot ad celebrandas iusta morem instantes liturgias ex præsanctificatis oportebat. Ubi ergo est, incurruenti **79** sacrificii peracta functione, aperta pyxis ad collocandos intra eam consecratos panes, inventa intus quædam apparuit ex præsanctificatis oblatio, quam quis intuens suspicaretur unam ex iis esse quæ anno superiori feria quarta hebdomadæ majoris cum offerri debuisset, oblata minime fuerat, ut indicatum est superius, propter recessum ecclesiasticorum ex ecclesia, qualibuscunque de causis præversum ceremoniæ debite tali diei, ac proprie ibi fuerat relicta neglectaque ad hoc usque

temporis; quo spatio corrupta scilicet ac plane iam putris destinatis inepta usibus fuerat redditæ, quippe quæ ne speciem quidem retineret panis, sed formam quamdam haberet fragmentorum atrorum theriacæ aut similis alterius confectionis ejus generis. Diriguit visu repente inopinatissimo sacerdos, et tremore totius corporis horrorem ac æstum animi declarans, incertus quid ageret, hærebat. Neque enim nescire se potest posse veterem illam particulam cum recentibus, quasi, ut hæ sic illa offerri percepturis posset et sacrificio ex præsanctificatis celebrando digna hostia conscri. Cum ergo ad spectaculum tam deformè, ad tam anceps utrinque periculū, arrente hinc et inde metu, et tamen agendi necessitate cunctari prohibente, diu deliberabundus expediret nihil; denique adhibuit circumstantes ad consilium, vocatisque ostendo quod videbat, quid opus factò videretur suggestere ne gravarentur, summa contentione denississime oravit. Statim occurrebat cunctis factu optimum fore, si fragmen sacri panis mucidum illud et vetustate alteratum sacerdos edendò consumeret, vacuoque jani vasi a se modo consecrata recentia inderet. Sed tam tetra erat ejus species, ut tantum imperare stomacho celebrans se negaret posse, ac ne sumimis quidem labris adeo rancidum frustum omnino sustineret attingere. **80** Absolvi tamen sacrificium non poterat, nisi statueretur circa hoc quidpiam et quomodoconque amoveretur inde nauseabilis ista Eucharistia sacram portio. Initia denique via est magis utique necessaria quam decens, ad quam sponte sacerdos multo angore cruciatum animum tandem advertit. Divinæ nimirum Providentia permittendam putavit consumptionem ultimam illius fragmenti sacri, seponendo illud in seductum locum, qualia in sacrariis parari antiquis ecclesiistarum usus obtinet: furnum sanctum nostri vo-

Θεῷ μὲν οὖν ἄρα τῶν τιμίων καὶ ιερῶν ἐκείνων Α ἔφευγον, ἀρτὶ πρῶτον μαθόντες ὡς ἀνδουλὸν πλῆθος μέλειν εἰκός, καὶ ἔμελε πάντως, ἐκείνον δὲ τότε ὁ τοῖς τοιούτοις ἀφιερωμένος τόπος ἐκ παλαιοῦ, δε δὴ καὶ Ἰπύς ἄγιος λέγεται, ὅσιας ἐπιρριψέντα δύσις δέχεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

κθ'. Περὶ τῶν παριστρίων Σκυθῶν, δύως κατεπολεμήθησαν.

Τότε δὲ [P 50] καὶ νέφος Σκυθῶν παριστρίων ἐπισυναχθὲν, οὐκ οὔτ' ἐκποθεν καὶ ἐκ ποιας τῆς ἀφορμῆς, εἰς δέκα σχεδὸν χιλιάδας ποσούμενον, διελθὸν τὴν Βουλγάρων γῆν καὶ τῶν πέριξ πολλὰ λησάμενον κατὰ τὸν ξένην γίνεται. Καὶ δὴ προσδικιμον ἦν ἐκδραμούμενον καὶ τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης λειλαν ποιήσον τὴν τῶν Μυσῶν ὑμνουμένην. Ἐτυχε δὲ τότε τὰ δύμφι τὴν Μεστέμβρειαν κατέχων ἀρχοντος τρόπον καὶ στρατηγοῦ δι κυροπαλάτης Οὐμπερτόπουλος, ἀνήρ ἀγαθωτύνη χαίρων καὶ εὐ-^Bουλίδιος κοσμούμενος· δὲ δὴ καὶ συμπλακεῖς ἐξαιρήσης, θιρρήσας τῇ τοῦ βασιλέως θεοσεβείᾳ, διλγούς ἐπάγων πολλοὺς τοῦ προτερήματος; ἐγεγόνει, ὡς τοὺς μὲν ἔργον παχαλρας γεγονέναι, τοὺς δὲ καὶ ἀποπνιγῆναι κατὰ τὸν ἐκεῖ παραρρέοντα ποταμόν. Ὁλίγοις δὲ ἐκ πολλῶν διαδράντες, μηδ' ὅπῃ γῆς χωροῖν εἰδότες, τὰς δυσχωρίας διεκπαλούντες, ἢ ποδῶν εἰχον

*care consueverunt, alveum cavernæ forma sub sa-
cra adytia cavatum, quo sacrarum rerum ævo aut
situ marcentium inutiles reliquiae reverenter,
quantum fas est, condantur. In id conceplaculum
putrefacta particula caute honesteque reposita, ibi
videlicet quoad aboleretur remansura, expeditus
hicunque sacrificus est, perinutricati perplexitate
nodi qualitercumque sic defungens.*

29. *De Scythis Danubii accolis, ut debellati fuerint.*

Illa porro tempestate nubes Scytharum e circumdanubianis collecta tractibus, quo animo quæve occasione incertum, numerum fera implens capitum decies millium, transversa Bulgaria vicinisque fali regionibus vaga direptione vastatis ad jugum exterius conserdit, non ibi hanc dubie quietora, sed procellam minans irruptionis barbaricæ, e finitimi Macedonia vel Thracia prædas mox, quas aiunt, Mysorum abacturæ. Præterat tum forte Membræ circumsitisque terris auctoritate ducis cumini europalates Imperiopolus, vir et probitate gaudens et prudentia ornatus. Hic fratres religione imperatoris, qua oppigneratum ejus armis divinum favorem cræderat, quas sub se habebat modicas copias committere. [¶] I statim cum quantæcumque istorum multitudine minimè dubitavit, eo successu ut virtus numerorum vincere et pauci longe pluribus ciadē iñferrent multo maximam, siquidem plerisque Scytharum gladio casis in acie, permultis aliis vicino amnis haustis, qui rari effugerunt, ignari locorum per calles avias quanta maxima poterant pedum perniciitate ferrebatur, tristū tum primi experimento edocili expertem consilii turbam censilio certius quam fortitudine superari. His imperator cognitis primum ingentes egit Deo

έφευγον, ἀρτὶ πρῶτον μαθόντες ὡς ἀνδουλὸν πλῆθος εύδουλιὰ μᾶλλον ἢ ἀνδρίᾳ καταγωνίζεται. Ταῦτα μαθὼν δι βασιλέως καὶ πρῶτον μὲν δοξάσας τὴν θεῖαν ἀντίτιηψιν, είτα δὲ καὶ ὑπερθαυμάσας τὸν ἄνδρα πολλοῖς δωρεῖται, δρέπλων τὴν ἐκείνου τιμὴν, οὐχ ἀλλαγαῖς μόνον Ιματίων, ἀλλὰ χρυσῷ καὶ ἵπποις αὐτὸν δεξιούμενος, ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Πατέρου δωρεῖται τιμὴν ὡς ἀθλον ἀρετῆς καὶ τρόπαιον δῖον. Η'. Αξιωσις πυρὰ βασιλέως τῶν σχιζομέτρων διη τὰ τελεσθέντα τέρατα.

[P 51] Βασιλεὺς δὲ ἐπιστάς τῇ πόλει οὐ καθάπατη φειτούς τοὺς σχιζομένους τῇ; Ἐκκλησία, ἀλλὰ τρίπυ μετέχειρις τὴν ἐκείνων διδόνοιαν. Οθεν πέμπων, έστι δὲ οὐ καὶ προσκαλούμενος, πολὺς ἦν δεικνύων διὰ φροντίδος ἔχων τὰ ἐκείνων μη δεχομένης παραιτησιν, καὶ μᾶλλον δι τέρατ' ἄττα τελούμενα κατεμάθανεν, οὐλά τ' ὅντα καὶ τὸν λίαν θαρροῦντα δεδίττεσθαι. Ἐχόμενα γάρ τοι περιπέστου νεώ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ἐν τοι δημοτικῷ οἰκήματι, ἐν τοῖχῳ τῆς Θεοτόκου εἰκὼν καθιστόρητο, καὶ ἡ εἰκὼν ἐπὶ πολλαὶς ἡμέραις ἐδαχρυρρέει, ἀμάρτιας ἐξ ὀφθαλμῶν χέουσα, ὥστε καὶ σπόργοις τὸ ἐκρέον συνάγεσθαι. Ἐλθόντος δὲ καὶ αὐτοῦ βασιλέως ἄμα μὲν κατὰ προσκύνησιν, ἄμα δὲ καὶ κατὰ θέαν τῶν τελουμένων,

*gratias pro ea, cuius præsens et illustre docu-
mentum isto eventu federat, benevolâ protectione
imperii: deinde europalatae virtutem majorem in
modum admiratus multis cum nec parum splendidis
remuneratus est donis, dignitatem ejus augens
non solum pretiosis vestibus, sed et auro et equis,
quorum illum magnifica largitione honoravit, ac-
cauulans super omnia munus amplissimum magni
papie, quod in præmiūm virtutis et dignum tam
illustri victoria tropæum contulit.*

30. *Ut imperator signis tunc editis motus vehementer
institerit ut discissi conciliarentr.*

Reversus in urbem imperator neutiquam indormij negoτio conciliandorum Ecclesiæ qui se ab ea disciderant, nec iis quæ semel erat eo in genere conatus, tanquam exonerandæ sua conscientiæ sufficientibus acquievit, sed velut rem quam omnī ratione cōspectam vellet ac quantovis emendam bese preio diceret, eorum concordiam urgere infatigabiliter iunctit. Itaque nunc missis ad eos certis hominibus, intordum ipsis ad se vocatis, multus erat in demonstrando haudquaquam se admittere ipsorum excusationes, nec pertinacem probare reoſationem. Ad hoc autem sic agendum magis magisque incitabatur nuntiatis sub id tempus prodigiis, talibus sane quæ vel præsidens summeque audax ingenium terrore percellerent. Nam in privata quadam domo, contigua inclito [¶] 82 templo divinæ Sapientiæ, depicta in pariete Deiparae imago multis diebus lacrymas emisse ferebatur, fontes uberes fundens ex oculis, adeo ut spongiis collecta liquoris copia congregaretur. Contulit eo se imperator, qua venerandi religione qua curiositate cognoscendi; post quod cum ejus jussu pro-

καὶ προσταγὴν ἀσφαλισθέντος; τοῦ οἶκου βεβαίως, τὰ αὐτὰ ἡ καὶ πάλιν τοῖς πρότερον. Καὶ αὗτις ἐν τοῖς Χαροῖσιν αἷμα τῆς εἰκόνος τοῦ λαμπρὸν ἐν μάρτυσι λέμποντος Γεωργίου δαψιλῶν ἀνέβλυζε. Ταῦθ' ὅρῶν ὁ κρατῶν δειδήμων ὄν, ὡς τὸ ἀληθὲς εἶπεν, περὶ τὸ τοιαῦτα καὶ εὐλαβῆς, φόβον οὐ μικρὸν εἶχε, γῆκως; Θεῷ δοκοῦν ἐκείνοις προσάρχειν αὐτὸς; ἵππος δὲ τοῦ νοῦ καὶ γ' ἕξω τοῦ θεοῦ θελήματος διαπράττετο. "Οὐδὲν καὶ συγκαλῶν παρεκάλει, καὶ ίδιζ καὶ φανερῶς, καθιστῶν συνόδους; λαῶν, γνένθεις ποτὲ τῆς εἰρήνης ἥξου, καὶ ἀπίδειν πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὄμονοιαν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθεῖν· ἦν γάρ ἐκείνοις φανερώς προσιστάμενον τὸ τοῦ Ίωσηθ μνημόσυνον καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὑπότο λέγοντες, ρύπασμα, κοινωνούσῃς ἀφορισμοῖς. Ἀφορισμὸν δ' ἔλεγον τὸν τοῦ Ἀρσενίου πρὸς Ιωσήφ. Οὐκ οὖδα δὲ εἰ καὶ τὰ ὀρκωμοτημένα πάλαι μὴ λα-
B δόντα λύσιν, δὲ δὴ ἔχειν λύσιν ἐγκεχωρημένον παρὰ Ἀρσενίου τὸν Τάκινθον λαβόντα τὸν θρόνον διεβεβαίων, μέρος ἥσαν καὶ τεῦτα συμβαλλόμενον πρὸς τὸ ρύπασμα. Εἰ δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν πάκπαν προστεθόν τρίτον, μὴ τοῖς πρότερον ικανούμενοι, ξετω

bibitus esset eo concursus, obserato diligenter conciliavi, fluxus tamen lacrymarum, plane ut prius, perseveravit. Rursus in ædibus Charsiae sanguis ex effigie splendide illustris inter martyres Georgii copiose manavit. Hæc imperator videns, hunc natura, ut verum fatear, paulo formidolosior in talibus, metuī haud modicum concepit, ne forte Deus per haec indicaret minime sibi probari, quod princeps Ecclesie pacatae cura remissa interim aliis attenderet; unde etiam securum videlicet erat ut quæcumque susciperet, aversi causa ista mininis favore destituta male succederent. Tali sollicitudine insinatus vocat congregat alloquitur agitatem, palam adhortatur, plebem etiam densam in hos conventus admittens, uicem indiguum se reputans humiliu[m]os etiam ambire admoneendo suadendo rogando quemque, pro se ne gravaretur ad pacis negotium conferre: miserarentur Ecclesiam scissuram, et his resarciendis modicum quid impendere privataram ne cunctarentur rationem. Ita ille. Sed absurdia ea cuncta canebantur. Obnixi persistabant Arseniatæ in his in quæ palam convenerant, hanc se unquam cessuros nisi satis ipsorum arbitratu adversa pars purgaret labores, ut robantur, contractam primum admittenda in sacra commemoratione Josephi; deinde anathemate communiter ab Ecclesia contracto ex contagione Josephi ejusdem, quem excommunicatum, ut putabant, quod non solum communionem dignata sed velut patriarcham fuisse venerata, maculam ipsius in se attraherat. Suberat et forte alia ex clavis constitutis et jurejurando quondam sanctis inter ipso cause obscurior. **63** Nempe conju[er]asse Arsenianos aliqui serebant nunquam se bona fide inituros cum adversariis concordiam, nisi Hyacinthibus, quem eibi substituerat vicarium iuste detrusus Arsenius, in patriarch-

A καὶ τοῦτο. Καθ' ὃ δὴ πάντα αὐτοὺς ἀθίγεις δυτας καθάπει τῶν δυπασμάτων αὐτοὺς καὶ τὴν διόρθωσιν δικαίους είναι πράττειν, ἀλλως δὲ μηδὲ ὄπωσον καταδίχεσθαι τὴν δύνοντα.

1a. Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ Ιερῆρου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου.

"Ἔν μὲν οὖν καὶ [P 52] τῶν Ἀρσενιατῶν τισιν εἰρηνεύσασι, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ κατὰ τὸ Ἀτραμύττιον συνελθοῦσιν, ὡς εἴρηται, ἐπούδαστο ταῦτα, ἦν οὖν τότε καὶ σφίσιν ἔρεσις ἐπὶ τοῖς προτέροις ἐκείνοις ἀνακομίζειν τὸ σῶμα τοῦ Ἀρσενίου ἐκ Προτονήσου. Οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ προσενέφερον καὶ ἥξουν. Πλὴν καὶ σκέμμα τι βαθὺ καὶ γενναῖον ἐν τούτοις ἦν, ὡς ἐδείξεν, ἀξιούσιν· δὲ γάρ ὡς ἀδίκως ἐκβληθεῖς ἐπὶ τὴν προτέραν τιμὴν ἀναγδέμενος εἶχε δηλοῦν ἐντεῦθεν τὸν Ίωσηθ ἐπιδήτορα, ψῆφο δὲ καὶ ἀφορισμὸς προστριβόμενος, ὡς ἔλεγον, παρ' ἐκείνου ὑπερβεβεν τὰ κατ' ἐκείνου τελέως ἰδίουν ἀν παρὰ τοῖς αὐτοὺς ἐκείνοις θαυμάζουσιν. Ὁ μέντος γε βασταλέως πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὅλως ἀφορῶν εἰρήνην, ὡς τοὺς δρῶντας πιστεύειν, προκαταλαμβάνων δὲ καὶ τοὺς δὲλλους ἐντεῦθεν (τὸ γάρ σφίσιν ἴσχυρὸν

C chalem evectus thronum ligatos anathemate legitima demum absolutione reconciliaret sacris. Ut ut de hac fama sit, haud plane ad liquidum explorata, tertium certe agnitam jam publice objectabant Ecclesiæ labores, admissi principatus Papæ; cuius piaculi cum esset in confessio ipsos unos suis prorsus expertes, solos haberi dehere ipsos idoneos qui modos id purgandi prescriberent. Id nū fieret, haud sese omnia unquam in pacem conuenturas.

31. De reportatione reliquiarum patriarchæ Arsenii.

Harum rerum apud imperatorem urgendarum pro Arseniatis cæteris cura incumbebat quibusdam ipsorum, satis ad hoc gratiosis, quod li manus, ut dictum est, apud Atramytianum dedissent, Augusto quoque datam fidem seli adhuc ex ornibus servarent. His causam reliquiarum agentibus plurimum Augustus favoris impertiebat, quod per eos speraret alios trahendos. Per istos igitur interpretes Arseniana factio, cum referre plurimum ad summam sui status reputaret reportari Arsenii cadaver D e Proconneso in urbem, id ab Andronico petere instituit. Erat hæc perartificiosa et valde astuta petitio, quippe quæ fronte prima nihil præferens periculosius ea erat tamen qua concessa recusare Josephitæ non possent quia et pseudopatriarcha et vero pereclusus anathemate Josephus agnosceretur. Cum enim reportationis ossium Arsenii e loco exsilii, quo ejicius fuerat, in metropolim sui patriarchatus verum ipsum, etiam duos exsularet, atque adeo ad mortem usque, fuisse patriarcham declararetur, palam erat Josephum, qui eo vivente locum ipsius tenuit, nihil nisi sedis invasorem alienum per vim iutrusum videri et dici posse; et quod ab eodem Arsenio ante suam ejictionem intermissione anathematis prohibitus idem Josephus fuisse im-

προτεινόμενον ἡ ἔξορία τοῦ πατριάρχου ἦν, δι' ἣν Α ὑπήργοντο τοὺς ἄλλους ἀδίκως ἐκβεβλημένους, δὴ καὶ προσαναστάλλειν ἡδούλετο τῷ πρὸς ἄντου καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς μετακομιδῆς τοῦ σώματος τιμῆν γίνεσθαι), παραχρῆμα νεύει πρὸς τὴν ἀξίωσιν. Ἡν δὲ μόνον εἰς τοῦτο τῷ βασιλεῖ προστατάμενον τὸ φθάται λεχθῆναι παρὰ τινῶν ὡς ἀφορισμὸς; ἐπίκειται παρ' ἐκείνου τοῖς ὀτεδήποτε τὸ σῶμα μετακομίσουσι, παρ' δὲ καὶ μόνον ἕτοιμος ἦν ἐκ τοῦ παραχρῆμα τῇ καταγωγῇ τοῦ σώματος τὸν ἔξορισθέντα τιμῆν. Ἐπει τὸ τοῦτο παρὰ τῶν εἰδότων ἐλέγετο ὡς φευδῶς ἐλέχθη καὶ ὡς ἐπλάσθη παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου Ματθαίου τὸ φημιζόμενον, τῷ τόπῳ προσομένειν μετὰ τοῦ σώματος θάλασσος, εὖθὺς ταχυναυτούντες ἐν ἐνήρει οἱ ἀμφὶ τὸν Μανουὴλιτην Θείωρον ἥτοι μάζοντο· οὐ δὴ καὶ ἡμερῶν [P. 53] Β διλγῶν ὑπὸ προσηκούσῃ τιμῇ καὶ αἰδοὶ ἀξίᾳ μετ' εὐπλοίας πάσης τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνουσι. Καὶ τότε ἔνυρχεται μὲν βασιλεὺς ἐν πάσῃ συγκλήτῳ, συνέρχεται δὲ πατριάρχης σύναψις ἀρχιερεὺσι, καὶ τῶν κληρικῶν δοσι μετ' ἐκείνον

operatori peccata consilienti absolutionem impetrari, quod hunc tamen fecisse nihil secius constaret, manifestum indidem apparere Josepho, dum sedi præseset, excommunicationem adhæsisse. Præjudicia ergo præcipuorum causæ suæ capitum in hac Arsenii reliquias reportandi facultate **34**, dolose latitia captabant, cum banc per suos ab Andronico postularent, qui tamen præoccupatus studio ingenti pacificande quomodo cuncte Ecclesiæ, et illectus spe blandiente se per istam concessionem, nulli, ut videbatur, adinodum rei damnosam, exarmatum omnem reliquam ejus sectæ contumaciam, et Arsenianos jam universos, delinitos inani honore celebrium exsequiarum ejus a quo nomen ducerent, plene se habiturum in potestate, conjuncturumque pro voto cæteris, facile annuens permittere se translationem dixit, cum eo tamen, si prius declararetur verum non esse quod aliqui jactabant, vetuisse Arsenium, antequam in Proconneso diem suum obiret, ne suum unquam ibi mortui corpus inde tolleretur, ac si quis id alio transferre intentasset, excommunicationi subjaceret. Verum istam haud difficulter Arseniani exceptionem submoverunt, adhibitis rei consciis testibus idoneis probantes haud unquam tale aliquid ab Arsenio velut vel minis anathematis sanctum, sed sicutum eum rumorem a Mattheo quondam discipulo ipsius, qui cum prope sepulcrum patriarchæ statione sibi commoda persistare totam vitam cuperet, eam fabulam excogitaverit et sparserit quæstuoso ipsi sed inanissimo commento. His ita declaratis, pleno jam in reī sibi optatissimam imperatoris assensu avide Arseniatæ arrepto, expediunt strenue cum instructissima remigatio triremi Theodorum Manuilem iu Proconnesum; qui paucis diebus, navigatione usus prospera, Constantinopolim rediit, honore ac veneratione

εἰρήνευον, καὶ λαὸς ἀπας τῆς πολιτείας, οἱ μὲν προσκήθεντες, οἱ δὲ καὶ αὐτόκλητοι. Καὶ τὰ τοῦ Εὐγενίου καταλαβόντες θήκην μὲν ἐκείνην πάπλῳ τῶν καλλίστων περικαλύπτουσι, καὶ χεροὶ λεπτῶν κατὰ τὸ προσῆκον πιστεύσαντες ὑπὸ φωτὸς δαψιλέσι καὶ θυμιάμασιν, ὅμνοις καὶ φωτὶ καὶ εὐφημισμοῖς τοῖς πρέπουσι, πεζῇ καὶ βαδηνὶ τὸ μέγα καὶ λεπτὸν τέμενος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καταλαμβάνουσι, καὶ σφίσιν ὁσπερ αὐτοῖς οἰκειοῦν τὸ τῶν Ἀρσενιατῶν βουλόμενος σέμνωμα. ὡς καὶ τοῦ πατριάρχου καινωνοῖς φανεῖσι καὶ συλλειτουργοῖς ἀντικρυσι, ἀπενδόντο μὲν τὰς λεπτὰς ἐπιθῆταις, πρὸς τῷ τελείν δὲ τὴν λειτουργίαν δυντες, τῶν ἀντιφώνων φαλλομένων, στολὴν καὶ τὸ σῶμα τῶν λεπτῶν ἐπενδύσαντες χεροὶ ἀρχιερέων φερομένῳ συνεισθέντες. Εἴτα πρὸς τῷ συνθρόνῳ δεξιῶντες ἐπικαθιζάνειν, τὰ τῆς λεπτῆς τελετῆς συνεκλήρουν εἰς τέλος πρὸ τῆς λεπτῆς τραπέζης ἰσταμένῳ τῷ σώματι. Ἐντεῦθεν καὶ περὶ τὰ δεξιά τὸν βῆματος τῷ κιβωτίῳ ἐνθέντες ἰστῶσι, κλειστοὶ καὶ σφραγίσται τὴν ἐκ τῶν Ἀρσενιατῶν κλεπτὴν, ὡς ἐνην, φυλαττόμενοι, καὶ τρίτης ἐκάστης

consentaneis referens Arsenii cineres peregre dum duxit. Præsto fuit illi excipiendis Ipse primum imperator, universo senatu comitagle; convenit ad id ipsum patriarcha cum episcopis et cunctis clericis, qui hujus communionem amplectebantur, populus quoque ac cives plane omnes.

35 partim evocati nominatim, partim sponte occurrentes. Quæ universa multitudo ubi locum ab Eugenio nomen naclum attigit, theca quidem quæ Arsenii cadaver cladebatur velo e pulcherrimi delecto coniecta est. Tum qui cæremoniā curabant, feretrum manibus sacerorum hominum rite consignatum, multipli facum lumine ac thymiamatum suffitu, inter hymnorum canticorumque modulationes, acclamationibusque decentibus, lento et gravi passu ad sacrum usque templum Dei Sapientiæ, prosequenter cunctis, perduxerunt, certante, ut apparebat, pro se unoquoque studium in memoriam tanquam veri demum ipsorum patriarchæ ostentare, ut ne ipsis quidem in hoc cederet Arsenianis videri vellent. Adeo ipsi etiam qui vel intime patriarchæ nunc Ecclesiam regenti adhærent eique ad nutum inservirent, sumptis ultra sacris stolis contendebant inter primos cooperari venerationi Arsenii sacra in ejus honorem liturgia rite celebranda; quin etiam dum antiphone cantarentur, corpus ejus ornato indutum patriarchali, cum manibus antistituti in thronum ad concessum patriarchæ portaretur, eo usque dum illuc esset illatum comitati sunt, moxque relato inde atque ante sacram mensam reposito justa cætera funebria, prout ritus poscebat, persolverunt, nulla parte cæremoniæ omissa. Tum illud arculae a dextris altaris paratae indentes, clavibus eam sigillisque munierunt, carentes scilicet ne id Arseniatæ furari attentarent. Deinceps porro tertia quaque feria cuiusvis hebdomadæ, ad venerationem ang-

εξιθεμάδος πρδ; τὴν τῶν Ὀδηγῶν κατ' έθος λαοῦ συντρέχοντος, κάκείνο ὑπανοιγόμενον τοῖς προσιούσιν δινετον ἦν. Ἐν ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἡ Πασούλαινα πρωτοβεστιάρισσα ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου μονῇ τοῦ τῆς χρίσεως λερὸν οἰκον εἰς κάλλος ἐξησκημένον καὶ μέγεθος ἀνιστᾶ. Καὶ ἐπεὶ σπουδὴν είχεν ἔκεινη πρὸς τὸν πατριάρχην οὐ τὴν τύχονταν καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, ἀξιος βασιλέα καὶ λιπαρῶς δέεται δοδῆναι τὸ σῶμα τῇ κατ' αὐτῆν μονῇ, ἐφ' ὧπερ ἀποτελῆναι τῷ παρ' αὐτῇς ἀνεγερθέντει ναῦ. "Ο δὴ καὶ γέγονεν, ἐπέρας τότε συστάσης κατὰ τὸ εἰκὸς πανηγύρεως, καθ' ἥν βασιλεὺς καὶ σύγκλητος καὶ τῶν λεωφάνων σχέδον οἱ πάντες, οὐδὲ τῆς λαώδους λειπούσης μοίρας, ἐκτίθεν πεζοποροῦντες τὴν τιμὴν ἀτέλουν τῷ πατριάρχῃ, οὐκ ὅλιγα τοῦ βασιλέως καταβαλόντος καὶ τὰ τῶν πόνων ἐφόδια.

λβ'. Περὶ τῶν κατὰ Συρίας δεινῶν.

Τότε καὶ τὰ κατὰ [P. 54] Συρίας ἐκράτετο πάντειν. Ὁ γάρ τῆς Βαβυλώνος σουλτάνη πρὸς χρόνων λαβῶν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς ἔδαφος κατερέψας, ἀφῆκε τοῖς μετ' ἐκείνον ἀκτήρυχον ἔχειν μάχην μετὰ τῶν Ἰταλῶν τῶν τὴν παραλίαν οἰκούντων ἐκ παλαιοῦ. "Οθεν καὶ ἐπὶ τῶν τότε καιρῶν στρατολογησάμενοι

lorum in via salutis duecum populo de more concurrente, reserabatur arca depositum Arsenii continens, idque omissum visere studentium liberis obtutibus exponebatur. Aliquanto post tempore Raulenæ protovestiarissa in sancti Andreæ monasterio a judicio cognominato sacram adēm exquisito artificio 36 elaboratam extraxit; ac quoniam non vulgari ea mulier studio se amplecti patriarcham illum, quod vixit et postquam decepsit, semper ostenderat, consentanea huic noto ejus affectui enixe oravit imperatorem, ut dari juberet Arsenii corpus suo isti monasterio, honorifice scilicet ab ea deponendum in isto erecto a se templo. Quod cum impetrasset, ita factum est, idque apparatu et pompa non minus quam in priori translatione magnificis. Nam tunc quoque congregato cœtu magno iterum per urbem supplicatio processit, Augusto ipso ac senatu, nec non ecclasiasticis ferme omnibus, nec minori quam antea populi multitudine, ordinato et lento incessu funus perhonoris prosequentibus, quam in celebritatem non modicum etiam sumptum imperator fecit, artificibus, qui qualecumque ad id contulissent operam, larga de suo stipendia persolvens.

32. De cladibus Christianorum in Syria.

Circa hoc tempus gravissimæ Syriam calamitates affixerunt. Nam Babylonis sultan capta oīm et solo æquata Antiochia, interneriuoi in Italos oram Syrie maritimam obtinentes bellum oīiis perpetuandum hæreditariis dudam transmisserat. Cui per hæc tempora obsequentes Arabes, aut potius *Aethiopes*, primum quidem expugnata Tripoli omnes in ea repertos puberibus maiores interficerunt, urbemque ipsam a fundamentis eversam solo æqua- runt. Idem postmodum fecerunt et populosisimæ

Αραβίς ἡ μήνιν Αιδίοπες πρώτον μὲν αἱροῦσι τὴν Τρίπολιν καὶ ἡγηδὸν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν πόλιν ἀνατρέπουσιν ἐκ θεμέθλων, ἐπειτα καὶ τὴν πολυπληθῆ Πτολεμαΐδα τὰ δμοια δρῶσι, καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν ἐκανδραποδισάμενοι τὰ θαύματα τῆς Συρίας ἡγάντιαν. Καὶ ἐδοξεῖ τὰ ἡμέτερα τέρατα ἐπ' ἐκείνοις φανέντα τε καὶ τελειωθέντα: δάκρυα γάρ ἐκείνα καὶ αἷμα πρὸς τὰ μαχράν ήμῶν ἀνεφίροντα, ἀποπεμπομένων τὰ φοβερὰ ήμῶν ἐτέροις τοῖς μηδὶ διτὶ γ' εἰς πείραν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς θέαν δυναμένοις μόνην τῶν ίδιων κακῶν ήμενοι κοινωνῆσαι. Τὸ δ' ἥρα παραψυχὴ καὶ κακῶν ἀνάρτησις, γνωσθέντος παθοῦσιν ὁ; δπου τὸ τῶν δεινῶν σημεῖον, ἐκεὶ ἕμβαλνει καὶ τὸ ἀποτέλεσμα γίγνεσθαι.

B

λγ'. Περὶ τοῦ δευτέρου συνοικεσίου τοῦ βασιλέως.

Ο μέντοι γε βασιλεὺς [P. 55] υἱοὺς ἔχων ἐξ Ἀνηγές τῆς ἀξιῶν Οὐγγρῶν δύο, Μιχαὴλ τε καὶ Κωνσταντίνον, τὸν μὲν βασιλικῶς ἀνήγε καὶ ὡς τῇ; βασιλεῖας διδόχον ἔθεράπειε, τὸν δὲ Κωνσταντίνον εἰς δεσπότην Ἑρεσφε. Τῷ μέντοι γε Μιχαὴλ καὶ δι πάπεράς αὐτοῦ Μιχαὴλ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν καταστάσεως

Ptolemaidi; et ora universa maritima subacta, mancipatis in diram servitutem Christianis ejus incolis, præclarum illum et mirificum florētis haec tenus Syriæ statum exciderunt. Vissaque sunt nostra illa, quæ nuper memoravimus, portenta clades istas indicasse: lacrymasque illas et cruorem ex imaginibus fusa longe alio respexitque ac velut in longinquas a nobis 37 fuisse amanda terra, in lis explenda malis quorom non dicam experientia, sed ne conspectus quidem aut e vicino sensus ad nos pertingeret, ut nec illis ipsis vicissim gentibus, quæ nos urgebant adversa, nota erant, abrupto a nobis invicem commercio. Id quod ubi est animadversum, valuit ea observatio ad relevandas in nostris mœsticiam ex minis signorum istiusmodi conceptam. Recreaverunt illi scilicet animos et bene sperare perrexerunt, ubi compertum et re ipsa demonstratum apparuit haud veram esse pervulgatam opinionem illam!, qua sibi hactenus homines persuaserant eventa significacionum funestarum illis omnino in locis existitura, in quibus prodigia clades istas minantia fuissent edita.

33. De secundo matrimonio imperatoris.

At imperator cum ex Anna Ungara duos superstites haberet filios, Michaelem et Constantinum; priorem quidem jam in imperii consortium evenitum regio uti collegam et successorem designatū in cultu honorabat, minorem alterum in despoticæ dignitatis inagibus educans. At Michaelis quidem supremæ potestatis participatione cum certa spe successionis ornandi auctor avus ipsius Michael fuerat, qui post numismatam Annæ nurus mortem afflictissimum eo casu Andronicum non parum recreaverat filio ejus parvulo sibi cognomini conferendis insignibus imperii, euodemque ut collégam

ἥρχε, καὶ ὡς βασιλέα παρεῖχε κηρυγμέσθαι ὡς οὐ μικρὸν παραψυχῆν τῷ πατρὶ διὰ τὸν τῆς δεσποινῆς ἀλύσοντι θάνατον. Πλε' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ ἐκ ρηγῶν τῶν μεγίστων κῆδος κατὰ δεύτερον συνοικέσσον μὴ ἔχων διῶς περιποιεῖν ἑαυτῷ, ὃς ὅτε ἀρχήν πάντως δουμένου τοῦ ἐξ αὐτῶν, τὴν ἐκ μαρκεσίων Ειρήνην καὶ γένερον τοῦ βασιλέος Ιωαννίας, ἀγαθὸς ἀγαθὴν οὐχ ἄρτιον τὸ γένος; ἢ τοὺς τρόπους, ἀγεται. Γρηγόριος δὲ ἦν ὁ ταῖνωτής, καὶ τὰ στέφη τῇ Λύγουστα καὶ μήτηρ ἐδέχετο.

λθ. Ὁπως μετακληθεὶς ἀντίχθη Βεκκος ἀπὸ Προύσης, καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ κρίσεως.

Ἐπει δὲ ἐπὶ τῇ Προύσῃ ἐπικεκήρυκτο πρεβέδρος δὲ ἀμαγειρεύτων Νικόλαος, μετονομασθεὶς ἐκ μοναχῶν εἰς Νεόφυτον (καὶ τοῦτο γάρ κανὼν ἐπιθέτο παρ' ἐκείνοις, εἰ καὶ μὴ ἔχων κατὰ τοὺς ἄλλους τὸ ἀκαράτητον, τὰ σῆματα μὲν ἴστρῳ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἄγγελων καὶ τὰς συνθήκας ἀπαιτεῖν τῆς μοναχῆς τάξεως, εἰκὰ τὸν εἰς ὄποιαγάν ταχθέντα τὴν αὐτὸν εἰς ἀρχιερέα χειροτονεῖν· δὴ καὶ αὐτὸς ἐδόκει

Augustae potestatis promulgando jam nunc, et agnoscit colique ab omnibus jubendo. Ceterum illa ipsa causa fuit cur in secundas nuptias aliquam maximorum regum filiam sibi petend. n Augustus non duceret. Cum enim nascituro e secundo conjugio filio destinare imperium alteri jam oppigneratum successori nequiret, non erat æquum ad gignendos privatos conjugem e summo rerum humanarum adsciscere fastigio. Elegit igitur Irenen, e dynastiis quidem duntaret minoribus quos marcessios sive marchios appellant, ceterum neptiem regis Hispaniae, quam bonus bonam, nec minus moribus probatam quam genere illustrem, rite 88 uxorem duxit, coronante ipsam, et ubi mater est facta, in Augustam solemniter inaugurante Gregorio.

34. Ut evocatus Prusa Veccus sit, et de ejus iudicio.

Cum vero Prusæ declaratus presul fuisset Nicolaus quidam ex olim emeritis coquinæ imperatoris ministris, qui Neophyti nomen tractum ex monachis, ad quos e palatina familia transierat, ad thronum Ecclesie pertulit (banc enim isti frequenter talium assumptionem, utcumque aliis minus probatarum, exemplis jam sibi quasi regulam fecerunt, ut pro gradu ad episcopalem dignitatem elegatur suscepta in eum finem huiusmetus professionis monasticæ, ac qui bōdie coram Deo et angelis in spontaneam se obedientiam abjecerit; oppignerasse hoc ipso insulas sibi et jure prouineruisse videatur crastinam in episcopatum promotionem; quod reprehensioni obnoxium qui censeant multi sunt). Hinc igitur novo Prusæ antistiti visum est factu optimum insignire auspicia sui sacerdotij quadam inusitatæ significacione zeli sui adversus nuper admissam usurpatamque papæ inter sacra commemorationem. Indicit ergo communiter universis ceriū numerū dierum abstinentiam ab esu carnium in expiationem videbet sancti criminis, quam importuni jejunii mole-

τολλοκή ἐπιλήψιμον), καταλαβόντι τὴν λαχοῦσαν τῷ λεπτὸν ἔδοξε καινὸν τι ποιεῖν παρὰ τὰ πραχθέντα διὰ τὸ χθεσινὸν τοῦ πάππα μνημόσυνον, καὶ δὴ κοινῇ προστάσσει ἐφ' ἡμέραις τισὶν ἀπέγεσθαι τῶν κρεῶν ὡς πρόστιμον τοῦ ρυπάσματος. Τὸ δὲ οὖν βερύ Προυσαῖος δόξαν, τῷ αἰτίῳ τῶν χθὲς συμβάντων ἐνίποντες κατηρύντο καὶ μάλα οἱ ἐνεφόρους ὄντες. 'Ο δέ ἦν δι' οὐ, ὡς Περγαν, ἐμελλον νηστεῖας προστιμᾶσθαι καὶ κακουχίας. Τοῦτο ἀκούσθεν Βέκκῳ (πολὺ γάρ ὑφειρπε, καὶ πάντες ἀναφανόντων ἀλιθούσιν, καὶ οἱ ἐκείνου ἔχων διάγοντες κατὰ πρόσωπον ὄντειδίζοντο) οὐδὲ ἀνεκτὸν ἐδόκει, οὐδὲ ὥστε καὶ ἐν γκεῖν φορητόν. [P. 56] "Οθεν καὶ θυμὸν ἀναλαμβάνει μεῖω, καὶ ἐπὶ μέσης σταθεὶς τῆς τῆς μονῆς μεγίστης αὐλῆς, ὡς παρὰ πάγιων ἀκούσιτο, τῷ μὲν τῆς Προύσης καὶ λαν καταφρονητικῶς ἔχειν ὡς ἀμαβελ τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτόθεν ἐψκει, τῷ δὲ πατριαρχοῦντι Γρηγορίῳ καὶ λαν τοὺς λόγοις ἐπεκέχει. Καὶ, εἰ Τι παθόντας, »· Θλεργα, εἴ τι μὲν τὸ παρὰ Ρωμαῖος καὶ τὸ Θωμαῖον γεννηθέαν τοι καὶ πραρέντα ευχαῖς περιβάλλοντας; λοιδορίας ἐπειπει φάγετε,

stiam pertinet Prusenses, dira, ut sit, impugnabuntur anotori talis commemorationis, ineconomodissimis nunc ipsis piacula luendæ. Occurebat autem in quem hoc nomine stomachum erumperent relegatus, ut dictum est, apud Prusam Veccus; qui populari odio tali se objectum calumnia sentiens, et convicia non serens quibus, ubiunque appareret, proscindebatur petulantia plebocula in os ipse exprobantis esurie se macerari culpa ipse malodictaque impotenter accumalantis, non in eum solus sed et in ejus familiares, quoties in publicum prodirent. Eam Veccus contumeliam nec tolerabilem nec sibi dissimilandam ratu, stans aliquando medius in impluvio monasterii maximè, utab omnibus exaudiretur, clara voce Prusæ tanquam ecclesiasticarum imperitum rerum libero contemptu reprehendit, in patriarcham quoque Gregorium non parcens inventus: « Qui, malum, vos transversos error agit, » inquietus, caut quæ malesuada urget vesania opprobriis consindere, lacerare rabiosis dicterioris ac tam aspernanter aversari me Romanum hominem et novæ Romæ civibus natum, ibidemque educatum, D interim dum pro patriarcha veneramini plausuque et acclamationibus honoratis Cyprium adveniam, in ea Latinæ dictionis insula e Latinis genitum, cultu adhuc et lingue sono istius peregrinitatis signa hic quoque clara praeservantem? Quod si non personatum prejudicato discribant, sed zelo religioso dogmatum in istam vos iniuritatem abripi causam, age convocet costum imperator, et nos audiat pro causa disputantes, scripturisque allegatis et sententiis Patrum veterum suffragia sapientium corroget, siveque statuerit de negotio non invidiosis tumultibus sed tranquilla disceptatione, more majorum, decidendo. Dum hoc quideam in mora est, quossum plaustra in nes plebeis dicteitatis effundiūs, vestram ipsorum trahidentes insectiam, nec ruditum cellulariorum in-

ἀνδρα δὲ παρ' Ἱταλοῖς γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα, οὐδὲ. Διαιτεῖς τοῦ Βίκκου μετὰ τῶν καὶ Γρα-
χαὶ οὐκ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς καὶ γλώττῃ
πόρδε τὰ ἡμέτερα παρεισφρήσαντα, εὐφῆμοῦντες δέ-
χεσθε; Εἰ δὲ δογμάτων θυσια λέγετε, βασιλεὺς προσ-
καλείτω, καὶ συναχθέντων ἀπέντων ἀκούετω τὸ φρό-
νημα, καὶ δέξιον κακῶν φρονῶν, ξυντεῦν ἀνδρῶν καὶ
τῶν Γραφῶν κρινόντων καὶ εὐλαβῶν· εἰ δὲ οὖν, ἀλλ'
ἴκι τι λόγοις ἀμάθων καὶ θαυμασίον ἐπόμενον· δημο-
τὰ χειρίστα περιάπτετε; Ταῦτ' Έλεγε Βίκκος ἀνα-
φανόδη, καὶ δῆλος ἦν θελων καὶ βασιλεὺς προσαγγέλ-
λεσθαι. Οὐ δὴ καὶ οὐκ εἰς μακρὸν ἐγερόνται. Κοινῇ
τε γάρ σκέψει κατέγεται, καὶ τῇ μονῇ τοῦ Κοσμί-
δου προστάχει τῆς νηὸς ἀποδάς, ὥριστο τε ἡμέρα
τῆς διαλέξεως, καὶ σύνοδος ἱερῶν ἀνδρῶν, παρόντος
καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἀνὰ τὸν Ἀλεξιανὸν τρίκλινον
γίνεται. Παρῆν μὲν οὖν ὁ πατριαρχεύων Γρηγόριος,
παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρεῖας Ἀθανάσιος, ἀρρώ-
στως ἔχων τὸν σώματος κλεινοπετῆς τε καὶ ἐπὶ σκή-
πτρος. Συνῆν δὲ καὶ πάσα τῶν ἀρχιερέων δημητριος.
Ἔσαν δὲ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μοναχοὶ πλε-
στοι, καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἀλληγριμοί. Ἐφ' οὓς προύκά-
θητο βασιλεὺς, καὶ ἀμφ' ἑκείνον ἢσαν δοσοι τε τῶν
μεγαστάνων καὶ τὸντος συγκλήτου ἀπαν περιφανές.
Ὕπ' δὲ καὶ δέ μέγας λογοθέτης, τὰ πρώτα τῶν συνε-
λεγμάτων, σύναμα πατριάρχη ἀναδεξάμενος τὰ τῆς
διαλέξεως. Ἐπὶ τούτοις δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἥρτωρ, δε
δὴ καὶ τῶν διαλόγων κατέρχετο.

doctis iudicis veremini siultam credulitatem addi-
cere? Η̄ec Veccus palam proloquens haud dubi-
tabat quin cito ad imperatorem deferrentur, hoc
ipso animo id agens. Nec sua eum spes fecellit :
statim quippe admonitus Augustus Prusa Veccum
accersit. Neque is cunctatus nave ad Cosmidii mo-
nasterium appulsa eo excendit. Dicta hinc dies col-
loquio. Coit synodus ecclesiasticorum, præsente
ipso principe, in triclinium Alexiacum. Adest pa-
triarcha Gregorius; Alexandrinus quoque Athana-
sius, quod forte tunc **90** regotaret, decumbens in
lectulo portatur. Ordo universus antistitum conve-
niit, nec clerci desunt, nec plerique monachorum,
nec laicorum quique lectissimi. His præsidebat im-
perator, circa se habens summatum primores et
senatus capita ipsa ac columnina. In primis emine-
bat logotheta, suas in colloquio simul cum patriar-
cha partes obiturus. Prima omnia vox exstitit
35. Colloquium Vecci cum Gregorio et ejus sequan-
tibus.

Quorsum heus tu, salvo adhuc et extante libello
supplicationis tuae, quo errasse te confessus veniam
passebas, renuntiabasque dignitati, hodie resumis
quae rite stipulatus abdicaveras, et injuste actum
tecum sero tandem contendis, principesque coegi-
sti hanc talēm tantamque causā isti cognoscendi
congregare synodum? Quia quam memoras abdic-
tionem tuam eo quo credere quidam videntur fecimus
animō. Veracōrum quippe duūxat intempestivam
per illam volumus redimere, minime autem, ut vos

Kat, οὐ Ινα τε, οὐ φησιν, οὐ δέ [P. 57] οδός, θηρῶν
οὔσων καὶ έτι τῶν σῶν συλλαβῶν ἐφ' οὓς ὀμολόγεις
ἐσφάλισαν καὶ συγγνώμην ἔζητεις καὶ παρατησιν
ἐπιοῦ, σῆμαρν διαλαμβάνεις τὰ ὄμολογημένα καὶ
ἀδικεῖσθαι διεσχυρίζῃ, ὥστε καὶ τοιαύτην δῆλη τοσαῦ
την συγχροτηθῆναι τὴν παρούσαν σύνοδον; οὐ οὐτε
φησι, οὐδένος Πατέρων εἰπόντες καὶ λόγον ἀπατού-
μενοι περὶ τούτων ἡμεῖς, ἀλλον μὲν εἰδότες καιρὸν τὸν
τῆς ἐκείνων ἀναπτύξεως, ἀλλον δὲ τὸν τότε παρόντα,
εἰρηνεύειν θέλοντες μόνον, ἀφέντες τὰ πάντα ταῦτα
ἐπράττομεν, οὐ μήν δὲ καὶ ὧστε τούς βουλομένους;
Ἐργολαβεῖν καὶ περιάπτειν ἡμῖν αἰρέσσας ἐγκλημα. Καὶ τὸν λόγον ἀναλαβόντα τὸν πατριάρχην Γρηγόριον,
Καὶ τὸ γε τὸ δοξάμενον, οὐ φάναι, οὐ τοις ἀμφὶ σέ; οὐ
Ἔσσαν γάρ σὸν ἐκείνῳ καὶ οἱ πάλαι ἀρχιδιάκονοι, δι-
τε Μελιτηνῶντος Κωνσταντίνος καὶ Μετοχίτης Γε-
ώργιος. Οἱ δὲ, οὐ μὲν τὴν ἀπλῶς θεολογίαν βούλει
μαθεῖν, καὶ τὴν δόξαν ἣν καὶ καρδικά πιστεύομεν καὶ
δημολογούμεν στόματι, αὐτὴν θεῖν ἣν θαπας θεολογεῖ,
ἢ καὶ ἡμεῖς, εἰμενοῦμεν μέχρι καὶ αὐτῆς τελευταῖς
ἀναπνοῇ; εἰ δὲ ζητεῖς καὶ τὴν τῶν Πατέρων, ἣν
οὐκ ἐναντίαν φαμὲν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἀλλ' ἀνάπτυξιν καὶ διαστρέψιστον μᾶλλον τῶν κειμένων ἐν
τῷ συμβόλῳ, εὐρίσκομεν δὲν Γραφαῖς τὸ Πνεῦμα τὸ
δόγμαν χορηγούμενον, διδόμενον, ἀποτελλόμενον,

putatis, præjudicare quidquam circa dogma. Itaque
invidia inde in nos constata quod Patrum dicta pro-
bando protulissemus, cum eo nomine causam tu-
multuose subseremur dicere, nos reputantes in illis
fuctibus concitationis popularis locum hand fore
tranquillæ indagationi veritatis, aliudque ab hoc ex-
spectandum tempus, quo istæ dogmaticarum contro-
versiarum perplexitates utiliter evolerentur, cun-
ciliis omissis ea quæ dicis fecimus, sponte honoremi
abdicantes, non tamen per hoc ansam præbere ar-
bitrarie insultantibus volentes reas nos erroris
peragendi et impengendi nobis crimen heresens. Καὶ
patriarcha Gregorius sermonem occupans :
« Quis autem, inquit, horum qui sunt circa te de
dogmate sensus est? » Erant quippe cum Vecco
quondam archidiaconi Meliteniotes Constantinus et
91 Meiochita Georgius. Qui sic continuo re-
sponderunt : « Siquidem bona fide vis quid de Spiri-
tus sancti processione sentiamus ex nobis discere,
quam de hoc dogmate sentiamus et corde credimus
et ore profitemur, hæc eadem est quam quæ
consueta formula fidem de Deo suam profiterens ex-
primit, cui et nos hæremus, perstare ea in certi
usque ad extremum spiritum. Sin autem quævis
sentientiam de hoc Patrum, quam non contrariam
esse contendimus Symbolo fidei, sed explicationem
potius et declarationem verborum Symboli, reperi-
mus in scriptis authenticis Spiritum sanctum præberi,
dari, mitti, prodire ex Patre per Filium; interdui
et a quibusdam Patrum dici procedere. Ait autem
et de Patre magnus Iohannes Damascenus esse illum

προερχόμενον ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ, ἔστι δ' οὐ καὶ παρ' ἑνίοις τῶν Πατέρων ἐκπορεύμενον. Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Δαμασκητὸς Ἰωάννης « καὶ προδολεὺς διὰ Λόγου ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος. » Ταῦτα δὲ τὸ προσολεὺς τῷ αἰτίῳ γινώσκομεν. Αὗτοις οὖν οἱ φαμενοὶ τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς προδῷ [P. 58] τοῦ Πνεύματος, οὗτοι μήτη συναίτιον, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματικούμενον καὶ ἀποβαλλόμενον τὸν οὕτω λέγοντα. Τὸν δὲ Πατέρα αἴτιον δι' Υἱοῦ τοῦ Πνεύματος λέγομεν, ἐπείπερ τὸ προδολεύς εἰς αἴτιον ἐκλαμβάνεται. » Εἰς Καὶ πῶς, ὡς οὗτοι, « φησὶν ὁ μέγας λογοθέτης, « οὐ ποιεῖτε αἴτιον τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς προδῷ τοῦ Πνεύματος; ἐπείπερ διὰ λόγου αἴτιον δμολογεῖτε τὸν Πατέρα τοῦ Πνεύματος; Δείκνυτε γάρ ἐξ ὧν λέγετε, ὡς οὐκ ἀν δὲ Πατήρ προβαλεῖ Πνεῦμα, εἰ μὴ Υἱὸν λέγετε. Τὸ δὲ ἑστίν εὑμφαινόμενον αἴτιον. » Τοὺς δὲ θέλοντας ἐκτρέψειν τὸ ὑπονοούμενον διτοπον φάναι ὡς πολλὰ ἐπὶ τῆς θεολογίας λέγονται δὲ δὴ μικρῷ τῷ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμώμενα ἐμφαίνουσι τις ταῖς χαμερέστερης ἐννοίαις καὶ διτοπον δῆλος καὶ μὴ πρέπον Θεῷ. « Οὐ λέγομεν, Τέλειος Θεὸς ὁ Πατήρ, καὶ, Τέλειος Θεὸς ὁ Υἱός, καὶ, Τέλειος Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ

A ἄγιον; Οὐχ ὑπονοεῖται Τριθεῖς τὸ συναγόμενον; Οὐ λέγομεν, Ἐγέννησεν δὲ Πατήρ τὸν Υἱόν; Οὐχ ἀναζητεῖται Αρείος, ἐννοῶν βιπήν καὶ διτοπον χρόνου μέσον τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου; Άλλὰ τὸ βλάσφημον ἀποφεύγομεν, ιστάμεθα δὲ καὶ δροῖς τῆς εὐσεβείας, καὶ τὸ τῶν Γραφῶν δμολογοῦντες καὶ τὸ κακεμφατῶν οὐ παραδεχόμενοι. » Ἐντεῦθεν δὲ Μοσαϊκόπαρ. Γεώργιος, χαρτοφύλακ δῶν τῆς Ἐκκλησίας τότε, νόθον ἔλεγε τὸ βρήσκον. Άλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ μέγας λογοθέτης, δηγῇ σχῶν κεφαλήν, ἵνα μὴ πυθούσατο ἄλλοι, « Καὶ πῶς, ὡς οὗτοι, « φησὶν, « Ισχυρῶς λέγειν δεξιούμενον οὕτως ἀπολογούμενοι; « Επει ἐν τῇ βίστρᾳ τῇ: Ιερᾶς; « Οὐπλοθήκης κατὰ βῆμα κείται τὸ βρήσκον ὡς ἀγίου βρήσκον καὶ τοῦ μεγάλου Δαμασκηνοῦ. » Άλλὰ τρανῶς πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας ἔλεγεν ὡς « Δέχομαι μὲν τὸ βρήσκον ἀγίου εἶναι, πλὴν οὐχ δμολογήσω τὸ Πνεῦμα διὰ Λόγου τε καὶ Υἱοῦ τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ Πατρός. Οὕτω γάρ καὶ παραβολώτερον εἰποιει τῶν ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ λεγόντων τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκπορεύεσθαι, παρ' ὅσον ἐνι. μὲν τῆς αὐτῆς προθέσεως ἐπὶ ἕστης κειμένης καὶ τοῖς δυσὶ, κἄν κατὰ τὴν Ιωτικαίαν [P. 59] τῶν ὑποστάσεων, τὸ ταυτὸν τῶν

productorem per Verbum enuntiatorii Spiritus. In voce autem productoris principii activi notionem agnoscamus. Causam igitur non dicimus Filium in sua ex Patre processione sancti Spiritus, ac neque concusam: quin et anathematizamus et rejecimus sic loquentem; sed Patrem causam per Filium sancti Spiritus dicimus, quandoquidem vocabulo προδολεὺς productor principii activi significatus subest. » — « Et quomodo, heus vos, non facitis Filium in processione ex Patre causam sancti Spiritus, quandoquidem per Verbum causam ejus profitemini Patrem? Ostenditis enim ex his quæ dicitis, haudquaquam futurum suisse ut Pater produceret Spiritum sanctum, nisi generaret Filium, ex quo appareat veram cause proprietatem Filio convenire respectu Spiritus. » Ad ea illi vitandi absurdum quod inferebatur hanc rationem inicere. Dixerunt multa esse 92 in tota explicatione divinæ Trinitatis, quæ si quis mettatur angusto modulo rationis naturalis et ad libram exiguitate sua tam magnis rebus ponderandis imparem examinet, utique apparet inveniatur absurdum, dum et Deum dederent quidpiam: « An non enim exempli gratia dicimus: Pater est perfectus Deus, Filius item perfectus Deus, Spiritus quoque sanctus et ipse perfectus Deus? Unde quis nou videt apparere inferendam admittendamque, quam tamen respumus, deorum Trinitatem? Similiter cum dicimus: genuit Pater Filium, nonne videmur dare Ario ansam affirmandi intercessisse momentum aliquod aut punctum temporis medium inter generantem et genitum? Verum hoc tanquam blasphemum aversamur, cum illud unde in speciem consequitur, tanquam orthodoxum teneamus. Sic igitur in præsenti quoque controversia facimus, stantes intra terminos religionis, et profitentes quidem quod diserte scriptis authenticis expressum cernimus: quod ex iis videtur absurdum

sequi, repudiamus ac repellimus. » Hic Moscampar Georgius, qui tunc erat Ecclesiæ chartophylax, spuriū et supposititium esse affirmavit istud attributum Damasceno testimonium. Verum ad ejus auren capite proxime admoto, ne alii audirent, magnus logotheta insusurravit: « Et quomodo, » inquietus, « proferre ad evincendum efficacia videbitur, tam inlirma defensione utentes? quandoquidem hoc dictum a te rejectum ut apocryphum, diserte ac syllabis totidem existat in sacra Hoplotheca, libro, ut scis, auctoritatis omni exceptione majoris, adjuncto etiam clare nomine magni Damasceni, ejus auctoris. » Quibus submissis immurmatis, sublata jam voce archidiacōnos logotheta intuens: « Admitto, ait, testimonium, et sancti esse vere Damasceni agnosco: cæterum non assentiar Spiritum per Verbum et Filium originem ex Patre trahere: sic enim dicens audaciū loquerer quādū qui afflīmant ex Patre et Filio sanctum Spiritum procedere, quoniam in hoc Latinorum dicto 93 communia præpositionis ex pariter adaptatae Patri Filioque ad æqualitatem hypostasum inter se astruendam magis quadrans, audaciæ invidiam nisi plane diluit, emollire certe plurimum potest. Ita alia vero sententia dum Spiritus ex Patre per Filium asseritur procedere, illa diversitas præpositionum Patri Filioque accommodatarum emphasim nescio quam absonam differentiæ immiscet uni simpliciæ processioni sancti Spiritus ex theocraticis hypostasiis, velut subindicans aliud esse sancti Spiritus principium activum, Patrem, aliud ejusdem principium activum, Filium; quo quid pejus damnabiliusque dici potest? » Sic magno logotheta locuto, et valide ac ineluctabiliter a cunctis existimato disputasse, archidiaconi nihil quod contra sententiam hiscarent idoneum in

προθέσεων κείμενον τὸ ἀτηρὸν τῆς; τόλμης ἀμηγέπην πέφυκεν ἐπιλύειν, ἐνταῦθα δὲ τὸ διάφορον τῶν προθέσεων, διάφορὸν καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ἀργαζόμενον, διαφορὸν παραστῆσει μεγίστην ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς προδόσιος τοῦ Πνεύματος τῶν θεάρχων ὑποστάσεων, ὡς ἀλλην μὲν αἰτίαν εἶναι τὸν Πατέρα, ἀλλην δὲ τὸν Γίδον, οὐ τί ἀνέλη τὸ χειρίστον; Οὗτος εἰπόντος καὶ Ισχυρὰ πάντα δέξαντος λέγειν, ἐκείνος μὴ δυναμένης ἀπολογεῖσθαι πρὸς ταῦτα μόνον λόγειν, « Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς λέγεις ταῦτα; Δέργε πρὸς τὸν εἰπόντα· καὶ εἰ μὲν πενοφωνεῖν οἴει τὸν Δαμασκόθεν, εἰ δὲ τὸν λόγον δέχῃ, ἵγα τί ἡμεῖς ἐν αἱρέσει κατηγορούμεθα, εἰ ταῦτα τοι πράττομεν καὶ τὸν λόγον καὶ εὐτὸι ὡς ἄγιου λόγου τιμῶμεν; — Τίμη τις τὸ ιερὸν Ἐναγγέλιον, ὃ πατριάρχης φησι, λέγων μεῖζον τοῦ Σιοῦ τὸν Πατέρα. Ἀλλ' οὐδὲ ίκανὸν τοῦτο καὶ μόνον, εἰ μὴ καὶ ὅρθως ἐξηγάπτο τὸ θεοπαράστον λόγιον. Τί γοῦν εἰ καὶ ὑμεῖς δεχόμενοι τὸ φήμην στρεβλοῦτε τὴν ὑπονόμητιν; Ἀλλὰς τε οὐ καὶ ἀλληλένετά εἰσι τὰ τὸν ἄγιον φῆται καὶ ἀλληλόπολα, ἐπει ταῦθα δέ τοι καὶ ἀπλού πνεύματος θιαρόρως ἐδρέθησαν. Δεῖξον τοινύν τὸν λόγον τοῦτον. Ήν ὑμεῖς λέγετε, συγχροτούμενον καὶ ἕξ ἀλλών. Εἰ δὲ οὐκ ἔχετε, καθὼς ἀρά οὐδὲ ἔχετε, τί δέλλο βούλεται η τοιαύτη περινόησις εἰ μὴ στρεβλοῦν τὸ φῆμα πρὸς θεάνοιαν ἔνην τῆς κοινῆς τῶν Πατέρων ἐννοιάς καὶ

promptu habere visi, hoc duntaxat de auctoritate reposuerunt: « Quid ad nos ista dirigis? Refer potius ad auctorem dicti contra quod disputas, quem agnoscis et magni testimias, Joannem Damascenum. Hunc inesse ac temere locutum proponitis, quod dici necesse est, si quam a te modo audivimus admittitur oratio. Sin id quidem attentare haud sustines, et tanti Patris verecundia erroris suspicione liberandam censes orthodoxisque accensendam genuinam et citra dubium legitimam Ioannis e Damasco sententiam, cur nos hæreses accusamus, quod paria tecum et testimonium a te quoque pro vero agnitione sancti Damasceni honoramus? — Honorat quis, inquit hic patriarcha, sacrum Evangelium, admittens in eo vere dici majorem Filio Patrem. Sed hoc non sufficit, nisi recte ac sensu catholicō exponat, juxta majorum traditionem, illud ipsum oraculum. Quare igitur vos admittentes Damasceni testimonium, reciam ejus interpretationem pervertitis? præsertim cum sint invicem nexa et mutuo implicata sanctorum effata, utique cum 94 ex uno et simplici spiritu differenter efferantur. Ostendite igitur banc quam profertis Patris unius sententiam confitari confirmitique ex aliis quoque. Sin id non potestis, ut revera non potestis, quid aliud est vestra ista obtrusio dicti obscuri et ancipitis quam detorsio veri effati ad sententiam alienam a sensu Patrum atque a catholicā dissonam regula? Talia, quæ archidiaco nos valide urgebant, patriarcha cum dixisset, illi secunda ejus orationis parti nihil habentes quod objicerent, adversus priorem sic se

PATROL. GR. CXLIV.

ἀπεμφαίνουσιν; » Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πατριάρχου, καὶ μάλα γενναίως ἐντεάντος, ἐκείνοις πρὸς τὸ δεύτερον ἀπονήσαντες πρὸς τὸ πρῶτον ἀπελογεῖντο. « Τὸ μὲν τοῦ Ἐναγγελίου ρήθην, φέταν, » λέγοντες, « Ιδίαν έχει παρὰ τῶν Πατέρων τὴν ἐξήγησιν πρόσφορον, καὶ πακῆς πάντως δὲ μὴ ταύτην δεχόμενος· τὸ δὲ προκείμενον τοῦτο ρήθην εἰς ἀνάγκης σημαντικὸν ἐννοίας ἔστι. Δείκνυτε τοιχαροῦν τὴν ἐξήγησιν, καὶ τῆμας ἀψόμεθα. Εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ σὺ λέγε, ἐπει τὴν ἡμετέραν οὐ παραδέχῃ, καὶ ἀκουσθεθα. » — « Εἰκείνοις [P. 60] τὸ φῆμον, » φησιν δὲ πατριάρχης, « ἐγρυοῦνται, οὐ δὴ ἐκ Πατρός φασι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀκπορεύεσθαι. » — « Καὶ τί; οὐ φρονεῖ τοῦτο; » φασίν. « Τοῦτο καὶ ήτιν ἀγαπητὸν καὶ σωτηρίας ἀλπίς. » — « Καὶ εἰ δέχεσθε τοῦτο, » εἰ μέγας λογοθέτης φησι, « τί ἐκεῖνο προθύλλεσθε; » — « Ότι καὶ ρεῖται εἰς θύνων εἰρήνην τὸ ταῦτα λέγειν, » φασίν. « Νῦν δὲ, » φησιν δὲ Βέρεκος, « εἰ μὲν βούλεσθε, σιγητέον ἥμιν τὸ φῆμα τοῦτο τὸ ταλμηρὸν ἔχειν δοκοῦν. Εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ παραβασίας περὶ τὰ ιερὰ ἐγκαλούμενος δόγματα αἰτίᾳ, ὡς οἷμαι, καίνων ἀπολογεῖσθαι. Καὶ δὴ πρότιχες μοι, κύριέ μου, » φησὶ, « μέγα λογοθέτα· εἰ γάρ ὅρῳ (καὶ οὐδὲ ὑποτρέχων λέγω) διαλεξτικοῖς κανότι χρώμενον καὶ κατὰ τὴν προσῆκον διαλεγμένον. » — « Άλλα μὴ θύωκεις, » ἐγκόφας φησιν ἐκείνος. « Μή γένοιτο, » ἔφη. « Αἰτία

tutari sunt aggressi. « Atqui evangelicum, inquietates, dictum quod memoras, o bone, legitimam habet et eruditio cuivis obviam traditam a Patribus expositionem, quam qui non receperit, palam se damnabilem praebeat. Effeatum autem quo de agitur, aliquid significat oportet, utique a recto non aberrans. Quale autem id denum sit, ostende sis, et Damasceni admissum a te testimonium, prout debet intelligi, euarrā. Sequeatur expositionem quam probam attuleris. Nec recusare potes quoniam interpretationem proferas tuam, cum nostram reijicias. Loquere igitur, audimus. » — « Dictum hoc, » patriarcha reponit, « satis illi exponunt qui dicunt Spiritum sanctum ex Patre procedere. » — « Et quis non ita sentit? inquietunt. Ille ei nos amplectimur; in hac fide salutis spem fundamus. » — « Si hoc recipitis, sit magnus logotheta, quid illud aliud obtenditis? » — « Propterea quod, respondent illi, tempus poscebat ad pacem gentium conciliandam talia proferri. » Veccus hic resumpio sermone, « Siquidem ita vultis, ait, silentio deinceps premendum erit hoc dictum, cui a vobis magna audacia nota inuritur. Læterum ex hoc hactenus allegato, post silendo, hunc saltem obiter Jure, opinor, nostro fructum legimus, ut in ea quæ impingitur nobis accusatione perversionis sacrorum dogmatum minor incumbat in posterum 95 necessitas defensionis, quippe satis excusat auctoritate quam allegamus. » Atque hic Veccus Musalonem intucus: « Commoda, oro te, mihi brevem attentionem, domine mi, magne logotheta. Te enim video (nec palpuim obtrudendi gratia loquor), te, in-

ἴμοι μὲν ἔξεικοντες τὰ ἀνεικόνιστα φόδος μέγας, Α τῶν δὲ ἀγίων λεγόντων ἐπεσθαι, ἔχόμενος πάντως τοῦ προτειχίσματος, δισφαλῶς ἔξω ἐξ δι: καὶ λέξω. "Ἄλιον, ἀκτῖνα καὶ φῶς τῶν ἀνεικονίστων εἰκόνα φέρουσι, καὶ αὐθίς διφαλμὸν πηγῆς, ὑδωρ καὶ ποταμόν. Οὐχ οὕτω λέγουσιν ἐπὶ τῆς μαχαρίας Τριάδος εἰς θεολόγοις Πατέρες; Ήθον γοῦν, ἥλιος, καὶ τὴν ἀκτῖνα προσεχῶς ἐξ αὐτοῦ, δι' αὐτῆς δὲ, πρὶν τι καίνον παρεμπεσεῖν νόημα, καὶ αὐτὸν τὸ φῶς ἐξ ἥλιου. Ἀρ' τὴν ἀκτῖνας ἡ διάλυσις αἰτίαν; Εὔθετεί μοι τὸν λόγον καὶ διάλυσης Γρηγόριος; λέγων· Τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας θντος, τουτέστι τῶν αἰτιατῶν, πάλιν ἀλλήν διαφορὰν θννοῦμεν· τὸ μὲν γάρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. » Πρὸς δὲ ἀκτῖνας, « Καὶ οὐχ διμολογεῖς [Ρ 61] τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον προσεχὲς τῷ Πατρὶ, ὥστε καὶ τὸν Υἱὸν; Καὶ ποιά ἐν ἀκοῇ τὸ τοιούτον παραδέξαιτο, εἰ δὲ μὲν Υἱὸς προσέχεται τῷ Πατρὶ, τὸ δὲ Πνεῦμα τοπικῆς τινι διεχειρίδιστατα; Τῆς ἀτοπίας! Εἰ γάρ δὲ Κύριος λέγει, « Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί, » ἀλλ' οὖν εὐλόγον τὰ αὐτὰ λέγειν καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος, εἰπερ ὀρθοδοξεῖν βουλόμεθα, τὸ Πνεῦμα ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Πνεύματι, καὶ αὐθίς ἐν τῷ Υἱῷ, καὶ διὰ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι. "Η οὐ ταῦθ' οὗτος ἔχει; » Βέρνιος, « Ναὶ, » φησίν. « Προσεχὲς μὲν διμολογεῖν τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα, ὅτι καὶ ἀδιά-

quam, novi dialecticis in disserendo uti regulis, et accomodate ad veri diijudicationem disputare. » Hic logotheta concitate interpellans, « Ne adulteris, » ait Gui. Veccus, « Absit id quidem. » Moxque pergens subiectum : « Ei sic quidem multum vereor assimilare conari quæ illa satis exprimi similitudine nequeunt, cum mibi tamen videar verbis insistens Patrum et intra eorum exempli auctoritatem, quasi cels antemurale solidissimum, tuto ac secure stare ac loqui, non dubitabo uti comparationibus, quas illi adhibuere ad divinas utcunque emanationes adumbrandas. Afferunt hi videlicet solem, radium et lucem, rudes utique imagines nullo pingi simulacro valentium processionum beatæ Trinitatis. Afferunt rursus oculum fontis, aquam et fluvium. Sicque harum effigie formarum divinarum trium personarum, quoad licet humano captui, insinuare speciem satagent. Ecce, aientes, sol et radius continue ex ipso, per radium porro priusquam quisquam novus interincidat sensus, et ipsuni lumen ex sole. Utrum igitur radius an sol luminis causa? Adaptat hunc sermonem Nyssenus Gregorius, dum ait : Ejus quod ex causa est, hoc est causatorum, rursus aliam differentiam intelligimus. Aliud enim est continue ex primo, aliud per eum qui est continue ex primo. » Ad quod patriarcha cum suis interpellantes occurserunt, « Tunc, aientes, non confiteris Spiritum sanctum continuum Patri esse, sicut et Filium? Quis autem audire sustinet Filium quidem continuum Patri, Spiritum vero locali quadam **96** separatione distare? O

B absurditatem! Si enim Dominus dicit : « Ego in Patre, et Pater in me », convenit utique nos eadem de Spiritu quoque dicere, siquidem orthodoxe sapere volumus, credere nimisimum Spiritum esse in Patre et Patrem in Spiritu, rursus Spiritum in Filio et Filium in Spiritu. An non haec ita se habent? — Ita, » respondit Veccus. « Fateri, inquam, continuum Patri Spiritum utique indistinctum (nam et lumen continuum soli est : haereo quippe adhuc in similitudine) consentaneum est maxime, non repugno : sentire autem continuum ex Patre Filium ratio non concedit differentiam. Nam Gregorius de Filio quidem ait esse illum continuum ex Patre, de Spiritu vero esse per eum qui continue ex Patre est. Vos vero locales distantias aut spatia interjacentes temporum absurditatem omnino inducitis. Enimvero generari Filium ex Patre, cum solum auditur, præbet quidem animo nescio quam speciem quasi effluxus et localis egressionis distantiam inferentis. Sed corrigitur imaginatio, cum additur indivulse indistinctaque generari, vere sic ex Patre significans esse Filium, ut simul in Patre sit; nec enim esse ex auctoritate esse in. Sic et mihi ratiocinare de Spiritu. Aut potius ad similitudinem superioris adductam referatur sermo, ut securius loquamur. Radium dicimus ex sole, et tamen abscissum ex sole quidpiam non existimamus esse radium. Lumen dicimus per radium esse ex sole, et mediationem intelligimus, et continuari lumen soli per radii mediationem non negamus. Propterea et addit sanctus haec **97** ver-

¹ Joan. xiv, 10.

τεπλῶς τὴν πίστιν καὶ ἀπεριέργως ξύουμεν καὶ τὰ τῆς πάτεως δόγματα, οἷς δῆτα καὶ συναντράφημεν, τοῦ τοῦ λοχγίζεσθαι εἰσάγειν ἐν Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ παρὸ περιλάβομεν λέγειν; Τενέσθαι δὲ τῆς εἰρήνης, τὸ πολλὰ τοῦτο ἀφέντας, ξυμφέρει. » Οἱ δὲ, « Ἄλλ᾽ ἄγκαλούμεθα [P. 62] αἰρέσων, δέπποτα. » Καὶ δὲ οὐλεῖαν ἀλεξανδρίαν, φήσις· « τὸ συνιστένων θελεῖν ἀσύνθετος, καὶ ἀσφαλὲς ἦν, αἴρεσαι ἀν λογισθεῖν. » Οἱ δὲ καὶ ἑταῖρον, παρακαλῶ, τῆς κοινῆς δόξης γέγοντας καὶ φανεράς, καὶ τῆς εἰρήνης, δὲ δὴ καὶ ξυμφέρει, καὶ ταῦτα τοῦ ἀγίου βαπτιλέως μεσολαβοῦντος. » Καὶ δὲ πάπτεράρχης εὐθὺς πρὸς αὐτούς, « Ἄλλ᾽ ὑμεῖς φατε Ιερεύναμεν ἐπὶ τούτοις τῇ ἐκ τὴν διά, ὡς τοῦ ἀγίου λέγοντος, Τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, διδοῦ; λέγειν, καὶ ἐκ τοῦ πρώτου. » Οἱ δὲ καὶ ποιὸν τρέπον ἀμαθίας οὐ παρελήλυθεν; δικού γε καὶ διδολεσχία μετίζων καὶ προφανής. Εἰ γάρ ἐκ τοῦ προστχῶς, πῶς ἐκ τοῦ πρώτου; Εἰ δὲ ἐκ τοῦ πρώτου, πῶς ἐκ τοῦ προστχῶς; » Οράτε εἰς πολὰ ἀρχύστατα πίπτετε, τὴν θεολογίαν καταρρυσσεῖνοντες. » Καὶ οἱ περὶ τὸν Βέρρον, « Ὁμολογοῦμεν τὸ παρατολμῆμα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμεν. Οὐδὲ γάρ αὐτόθιν ἡμῖν ἡ δρμῆ τοῦ ταῦτα λέγεται ἐκ ματαίς δρέξεως, ἀλλ᾽ ἡν τὸ παροτρύναντα αἰτιον. Τὸ δὲ ἡν νομίζομεν τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διχονολας διδύλιος, ὥστε ἀκείνων μὲν χρωμένων τῇ ἐκ, ἡμῶν δὲ τῇ διά,

ba: « Filii mediatione, et ipsi Unigeniti proprietatem servante, et Spiritum a Patris relatione non arcente. » Hæc cum dixisset Veccus, Alexandrinus patriarcha ex lectulo in quo jacebat, sic est eum allneutus: « Nos Ecclesiæ dogmata mordieūs teneamus, prout ex traditione accepimus. Ita vero loqui non didicimus. Si autem explicite talia tenuissest Ecclesia, nos utique non lâterent. Quoniam igitur simpliciter fidem et citra curiositatem habemus, simpliciter habebimus et fidei dogmata, quibus scilicet innuiti sumus. Quid igitur nitimini inducere in Ecclesia Dei licentiam loquendi preterquam accepimus? Dare autem se paci, multis istis prætermisis, expedit. » — « Atqui, responderunt Veccus cum suis, accusamur hæreses, domine. » « Et quidem merito, reposuit Alexandrinus: nam appingere dogmati ecclesiastico insuetum quidam, etiam si securum foret, hæresis utique reputetur. Quod ut facere desinatis, magnopere auctor vobis sum, et ut vos redigatis ad sententiam communem palamque manifestam, sive in pacem convénias, quemadmodum expedit, præseri sancio imperatore seqnestrum se paci buic conciliandæ adhibente. » Hic patriarcha ad Veccum et socios: « Nempe vos dicitis ejusdem esse protestatis in his Patrum testimonialis præpositiones τῷ ex et διά per, ita ut, cum sanctus Gregorius dicit de Spiritu: Hic vero per eum qui continue ex primo est, vos jure vestro putetis, nihil ab eo discrepando, posse dicere, Ex eo qui continue ex primo est. Quod quidem ultra quem inscritæ non excedit modum? ubi enim plus clare deprehenda-

A προστιθέντων καὶ ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ κύριου τῆς θεολογίας τόπου, οὐκ ἀλλως ἔχειν συμβιθάσιν, εἰ μὴ οὕτω λέγομεν. Τι δαὶ διὰ τοῦτο παραβάσια; ἐξ διλοκήρου καὶ ἐφ' αἰρέσει κριθεῖμεν, ἢν ἀθετεῖσθαι μὲν χειροτονίαν, καταπλύνεσθαι δὲ τὰ δγια, καὶ αὐτὸν δὲ τὸ τελεστικὸν ἄγιον ἀθετεῖσθαι μύρον καὶ παραβρίπεσθαι, διτὶ ήμεν τετέλεσται; Έπει τοι γε, φασι, καὶ οὐ μην παραβέβασται τι θεολογοῦσιν, ὡς δεῖξομεν. Ἀρ' οὖν διὰ ταῦτα, ἀφέντες οὐ μην ἄγκαλεν, τὸ πᾶν ἀφανίσομεν; » Καὶ τῶν εἰπόντων, « Καὶ ποῦ καὶ [P. 63] ἐπὶ τοῖν ήμεν παραβέβασται; » ἐκείνους; ἰκαναὶ εἰδόθεντες χάρτην καὶ ἐμφανίζειν. Καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀναγνόντας ἀρνεῖσθαι καὶ ἀναθεραπεῖσθαι τὸν λόγον, σχέδον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν γράφαντα. Ἀλλὰ τὸν Μοσχῆμ παρὰ ίδιντα διμολογεῖν διαιτοῦ τὸ σύγχρυμμα εἶναι καὶ ἀπολογεῖσθαι περιδόσθαι. « Βρ' οἵς δὲ Βέρρος, μεθ' οὗτοι εἴποι τις ἀν τοῦ χαριεντισμοῦ, « Ημεῖς, μὲν προσεδοκῶμεν οὖν εἶναι, πρὸς τὸν πατράρχην φησίν: « εἰ δὲ μὴ οὖν, ἀλλὰ τούτοις, ὡς καὶ αὐτοῖς ὀμολόγησε, ψύλλα τις ἐπικαθίσασα τῷ τῇ δικάξης ρυμῷ οὗτον ἀνασπᾶν ὅπει κατασκῆν ἔχει τὴν πατρινθα. » Τοῦτο δὲ εἰπε διωνυμούμενον τοῦ χαρτοφύλακος. « Πλὴν εἰδοῦλην ἀν, » φησιν, « ἐποιεὶ τὰ ἐπιτιμία ἐπάξεις τῷ παραδογματίσαντι; » Έπι πολὺ γοῦν τριβορέων τῶν λόγων, τὸν Βέρρον αὐτοὺς ἐπενεγκεῖν, « Πειθόεις, καγὼ τῆς εἰρήνης ὡν

C tur nugatoria loquacitatis quam in ejusmodi oratione, quæ simul et ex primo esse et ex eo qui continue ex primo est eidem tribuit? Quam qui admittunt quid respondebunt interroganti: **98** Si ex primo est, quomodo et ex eo qui continue ex primo est? Videate in quas vos perplexitates induitis, theologiam conspurcantes. — « Fatalem temeritatem et veniam poscimus; qua et digni videri possumus, quatenus non levi prurigine novitatis aut jactabundæ curiositatis instinctu in ista volentes incurrimus, sed spe ingentis operæ pretii pertracti; quod ista sola ratione putabantur vetera et perniciosa discidia dudum infestarum invicem Ecclesiarum Graecæ Latinæque posse componi. Cum enim in eo cardo litigii verteretur, quod in explicando divinarum emanationum dogmate Latini præpositione ex interentur, nos vero præpositione διά, quæ ipsis valeret per, manifestum est non suisse aliam controversiæ finiendæ rationem, utrisque in præjudicata sententia obnixe persistantibus, quam demonstrando recte, hac duarum vocularum synonymia, conciliari partes ambas, et in unam orthodoxi dogmatis locutiones specie discripantes adaptari sententiam. Quid autem? An hoc agendo nefariæ a tota fide ac religione catholica defensionis crimen conscientius? an commeruimus ut hæreses manifestæ damnaremur? Num tanta est invidia procurata sic pacis, ut et nostram ordinationem ideo rescindi fas fuerit, ut sancta contumacia declarari, ut sacram ipsum chrisma, quod nostra esset benedictione sanctificatum, abhici ut profanum conculariique debucrit? Atqui a vobis

δραστής, γνώμην οἶσω, ἀπλῶς καὶ ἀπειρέργως τοῖς Αἰτοῖς χρώμενος; Ἡμεῖς μὲν οὖν τὰ τῶν ἄγιων ἥρητά εἴπει καὶ ρῶν εὐρόντες ζητούντων, ὡς ἀσφαλῶς ἔχοντα καὶ δρθοδοξα προστακάμεθα. Καὶ τὸν μὲν διολογοῦντα εἰς Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπεδεχόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα· λόγος γάρ τού Σωτῆρος καὶ τῆς συνόδου, καὶ ἡμεῖς καθ' ἔκδοσην οὗτος; δυολόγουμεν. Οὐ μήνδε ἄλλα καὶ τὸν εἰς Πατρὸς δι'. Υἱοῦ λέγοντα ἐκπορεύεσθαι· ὃς συνέδω πάσῃ τῇ ἔδδημη ἐπόμενον ἀποδεχόμεθα καὶ αὐτὸν, τὸν δέ γε μὴ τιμῶντα τὰ τῶν ἀγίων ἥρητα τόλμης γραψόμεθα. Ἰδού γοῦν στιμφρὸν πάρεστι μὲν πατριάρχαι, πάρεστι δὲ ἀρχιερεῖς καὶ κλῆρος διπάς καὶ μοναχοὶ εὐλαβεῖς καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἐλλόγιμοι. Θέλω καὶ δρθοδοξοῦσιν ὑμῖν κοινωνεῖν, καὶ κοινῶς διποδῆτος τοῦ δρθοῦ σφαλεῖσθαι τὴν μεθ' ὑμῶν καταδίκην αἰροῦμα παρὰ θεῷ Εκρίνονται ή μόνος τὴν ἡμετέραν ἀσφάλειαν. Τὸ γοῦν ὅμδες ἐμὲ ζητεῖν τα καὶ ἀναγκάζειν καὶ τοὺς μετ' ἐμοῦ ἀποβαλέσθαις δέγμα Πατέρων, οὕτω δὴ παλαιὸν καὶ παρὰ πολλῶν λεγόμενον, ὅμδες δὲ μήδεν περὶ τούτων φροντίζειν, οὐ μοι δοκεῖ ἔχειν τὸ εὐλόγον. Εἴτε γάρ καὶ ἐμοὶ εὐλάβεια μή πως παρασφαλῶ

quoque in modo de divinis emanationibus loquendi offensum est quidpiam, ut ostendemus. Num pròpterea vos a nobis pro excommunicatis vitari par est? num et nos labis ejus consciens religio subigit abrumpere hoc colloquium, et communionem vestram tanquam anathemate percussorum aver-sari, ac sic omnem conciliandæ concordia rem viamque præcidere? Hic patriarcha enim suis e Vecco requisivit ubi et quibus in verbis erratum a se foret. Statim Veccus chartam e sinu prolatam ostendit. Quam cum illi legissent, suam negarunt, et non modo quod erat in ea scriptum, sed et ipsum pene scripti auctorem, quicunque foret, sub 99 de-testatione anathematis abominati sunt. Hic Moscam-par, qui sibi erat conscius se scripsisse, nec insitari sustinebat manifestam rem, suam eam scripturam fassus esse: quod eam exarasset, est conatus excusare. Quo Veccus audito, residenti ac spirante multam gratiam volto patriarcham intuens: « Exspectabamus nos quidem, inquit per urbanissimam faciem, te hoc scriptum pro tuo agniturum. Nunc si non tuum illud, sed hujus est, prout sa-teter ipse, palex quispiam plastro insidens nec incitare nec reflectere aut sufflaminare currus uti-que ruentis impetum valeat. » Hæc Veccus dixit, lepide alludens ad nomen aliud chartophylacis Moscamparis: erat enim vir ille binomius. Cæ-terum, subdidit, cognosceremus libenter quam tu huic poenam inflicturus sis, manifesti jam erroris in dogmatis expressione comperto. Hoc loco cum variis varia dixissent, nec reperiret exitum frustra productus sermo, resumens Veccus sic in-tulit: « Sequar quo vos prætere votis video, quaque vultis occutro. En ego quoque, quam desideratis, cuius causa satagit, nemine remissius pacem amans, proponam simpliciter, si permittiatis, et

C
D
verbis faci expertibus, meam super bac declarabo sententiam. Nos quidem testimonia sanctorum cum invenissemus, negotiis quæ tunc tractabantur exi-gentibus opportune protulimus ut secura et plane orthodoxa. Et ut eum qui dixerit Spiritum sanctum ex Patre procedere, suscepimus et suscipimus pro recte sentiente loquenteque (hoc enim Salvator docuit, hoc synodus sancvit; idem et nos quotidie symbolo recitatione profitemur), sic nec illum ave-sari fas putamus qui dicere voluerit Spiritum ex Patre per Filium procedere. Quidni enim et hunc recipiamus, qui synodi septimæ universæ auctoritatem in hoc sequatur? Itaque nos haud dubite-mus, si quis sit qui disertis testimoniis sanctorum Patrum honorem non habuerit, hunc temeritatis damnare. En 100 igitur hic hodie adsunt patriarchæ, adsunt episcopi, una est clerus universus, nec non monachi religiosi, et e laicis quique lectissimi. Volo et vobis orthodoxe sentientibus communicare, et cum iisdem vobis, si forte communiter quacun-que ratione a recto deflexisti, pœnæ omnis se noxæ qua hoc nomine a Deo judicante afficiatini, consortium subire paratus sum. Cæterum quærere vos a me, et nos omnino ad hoc cogere, ut ahjiciamus dogma Patrum adeo antiquum, ab adeo multis assertum, vos autem nullum habere volle respectum rationum allegationumque nostrarum, nec omnino reputare quam validis defensionibus ob-jecta repellimus, haud mihi videtur æquum esse aut consentaneum moderationi in iis necessaria: qui bona fide dirimendis controversiis pacique con-ciliandæ dant operam. Nempe ad hoc utrinque cedere quidpiam tractantes convenit. Cedo autem ego, etiam ad vivunt resecans, etiam vim faciens proprio sensui. Inest porro et mihi religiosus me-tus aberrandi a recto dogmate. Tamen ecce pro-

ζόρει διαλοιδορήγασθαι, τὸν Βέκκον παροξυνθέντα Α λύοιτο. Νυνὶ δὲ ἀλλ' ἵκαστος τὴν ίδιαν δικαιοσύνην ἔκεινῳ μὲν εὐφυώς ἐπιπλήξαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἐπιστραφέντα μεγαλοφύνως εἰπεῖν μεθ' ὅρκου ὡς εἰ μή αὐτὸς ἔξιδοι τοῦ πατριαρχείου, οὐκ ἂν ποτε τὸν τῆς Ἐκκλησίας καταστορεθῆσεται κλύδωνα. Καὶ οὗτος εἰπόντος, ὁργῇ ληρθέντα τὸν βασιλέα ἔξιναστῆναι καὶ, εἴ Τί δατ; ; φάναι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας διενεπαθήσαντα· εἰ οὐκ ἄρκει τὰ πρότερα, ἀλλὰ καὶ πελάν τὴν Ἐκκλησίαν ταράξει, καὶ διστοπερίβαλλε τολέμοις; Ἐνθεν μὲν ταὶς τῶν σχιζομένων προσβολαῖς, ἔκεινος δὲ καὶ ταὶς παρ' ὅμιλον αὐτῶν ὡς εἰπεῖν ἐνευχαιρίαις, ώστε κινδυνεύειν τὴν μίαν καὶ δῆμήκοντον Ἐκκλησίαν καθ' αὐτὴν στασιάζουσαν ἐν τῷ ἕσθιει τοὺς αὐτῆς ἀλλήλους; δαπανηθῆναι, ὑπὲρ τοῦς αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὸ οἰκεῖον αἷμα ἔχει; ; Ταῦτα καὶ πελεῖα τούτων εἰπὼν δῆλος ἦν ἀλύων, μηδὲ εἰς καὶ λόν τι μηδὲ εἰς συμφέρων, δὲ δὴ καὶ προσεδόκα, καταληξάσης τῆς διαλέξεως. Τότε δὲ ὥδε τὶς ἂν εἰπε πρὸς τολεμούς ἀλλον, εἴ Οἱ πόποι, ή μέγα δὴ τὸ τούτα κινεῖν καὶ ζητεῖν συνιστᾶν τὴν ίδιαν δικαιοσύνην ἵκαστον, ἵκανὸν [P 65] δν εἰ διαλυθέντος τοῦ κατὰ τὸν πάππαν σκανδάλου καὶ τᾶλλα πάντα συνδι-

B

πάντα τοῦ βασιλέως συγχάκι; διαμηνυομένου καὶ ἀγαθὰ προτείνοντος, ἵκεινοι οὔτε πρὸς δέος τῶν λυπῶν προτίθησαν, οὔτε πρὸς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας ἴμαλακίσθησαν, διευτονοῦντες δὲ πρὸς ἀμφότερι ἐτοίμους ἱερούς παρείχον πρὸς δὲ τοῖς δέοις τῷ βασιλεῖ, ὃς ἵκεινο μᾶλλον πεισομένους τὸ δῶμα; ή τοῖς οὕτω καταδικάζουσι σπεισομένους. Ἐπὶ μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς δὲ βασιλεὺς παραβάνετο ἀνενθῆτας μένοντας τὸ παράπαν. Πάντων δ' ἀπορηθεῖς τῶν μαλάττειν ἔχοντων ψυχὴν, τέλος; ἕξορίας

prium abdicans judicium plane vester si, disciplinæque me vestræ subjicio. Docilem enī me habetis auditorem; ducite magistri, quo libet, credulitatis paratae discipulum. Edatur tomus, reprobetur dogma, rejiciatur, si ita vultis, ex derelatione divinarum emanationum mentio processonis Spiritus sancti ex Patre per Filium. Nisi sequar et ipso (utcunque conscientius contrarii Patrum esset), nec ignorans quam magno periculo auctoritas tanta negligatur), Ipse culpam habebo sive temerarie persuasionis seu etiam hæreseos. Volo enim vobis communiter omnibus et justificari et condemnari. Sin vos tenet verecundia ne reprobare dicta Patrum audēatis, et in nos deonerasatis facti ejus invidiāt, ita ut quam per vos resugitis decernere abrogationem doctrinæ a sanctis clare tradidit, nobis attentandam injungatis, aio meo jure ac contendendo consentaneum **101** rationi esse, ut non et factu necessarium dicam, timentibus ac cunctantibus in re tanta vobis, nos quoque metuere, ne sorte postmodumb in eo quod citra vestrū exemplum privati fiducia incepimus, aberrasse a recto atque offendisse reprehensi soli luamus inconsultam audaciam, in exitium, quod vos sapientius tñntiatis, immiserabili ruina præcipites lapsi. Et e patriarcha cum suis, ut argumentationis, qua urgebantur, Vecci vim a se depellerent: « Atqui nou, inquiunt, ista non scripsimus; nos ista libellis editis non iudicimus testimonia. Vos haec allegastis, a vobis illa sunt mota. Vos preinde solos objicere ac revocare talia oportet. » Ad ea Veccius: « Quid autem impedit quominus et vos, ait, audēatis occupare quæ præscribitis, et exemplo præire, magno utique operæ pretio, quando sic fratres vobiscum assunetis, adjungeritisque jam per vos curatos ab eu quo laborare illos erroris

aut culpa morbo causamini? » Verum haec dicentes Veccus, et qui ab eo stabant, non persuaserunt patriarchæ, qui potius efferratus instantia eorum, stomachum acriter in Veccum erumpens, nec contumelias abstinuit; quibus et hic irritatus hand sedatione reposuit. Ac postquam (magis tamē ingeniose quam acerbe) comi libertate satis castigavit hominem, ad Augustum cōversus clara inclemavit voce, jurejurando etiam dictum confirmans, ne unquam speraret procellam qua modo turbaretur Ecclesia sedandam, nisi qui nunc patriarchalem insidiebat thronum, inde amoveretur. Quo talia reciserante, excandescens imperator exsurgensque, « En, ait, quem fructum reserimus gravium pro Ecclesia laborum! non sufficiunt vobis priora, sed et rursus Ecclesiam turbabit, duplicit eam distractantes bello, bine quidem per vos objecsum insulibus schismaticorum, inde autem vobis, ut locutissime dicam, importunitatibus jactalam, ut periculum esse videatur ne una, indivisa cohærens sibi. secum iam turvultuans et suos seditionibus committens, dum illi se mordent **102** invicem, ipsa consumatur, pro qua ipse Christus proprium sanguinem effudit! Haec et plura his Augustus locutus, haud obscure ferebat sibi molestissimum accidere, quod hic congressus, longe contra quam speraverat, in nihil nec privatim honestum nec communiter utile desineret. Hujusmodi tum gesta quis intuitus, merito insusurraret in aurem socio: Heme! an magnum hoc quidquam, movere ista, et querere suam quemque statuere justitiam, cum æquum esset, sublato jam de papa scandalio, cunctas pariter reliquias controversias componi? Nunc autem suam unusquisque justitiam querens, ad Dei justitiam non perveniet unquam. Ut illi mussabant. Quo vero res tandem eruperit in progressu

δικαιούν έγω. Καὶ δὴ πρὸς τὸ κατὰ δεξιὰ εἰσπλέον· Α τῇ τῶν Νικητιάτων τῆς Δακιβίζης φρουρίῳ, καὶ τῷ τυφλῷ Ἰωάννῃ συμμίχας φιλοφρονεῖται τε τὰ εἰς κότα, καὶ τὸ εἰς ἐκείνον παρὰ τοῦ πατρὸς γεγονός αὐτὸν; ἐπειρᾶτο μαλάττειν ταῖς ὀποπτώσεσιν, ὡστε καὶ συγχωρήθηνται πάρ' ἐκείνου καὶ οἷον κραταιώθηνται πρὸς τὸ βασιλεύειν εἰς ἄγαθον σκοποῦ καὶ χρηστῆς διαθέσεως. Αὐτὸς δὲ τῶν εἰς τρυφήν ἐκείνην καὶ δινεον προνοήσας ἀπειλάττεται τὴν ταχίστην. Τότε δὲ ἐπιστὰς ἐκείνοις διαποδεῖται πρωτοδεσπότιος, Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος, περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ῥήθησεται, τὰ μὲν προγενόντα καὶ διεμέλλαττε, καὶ πολὺς ἐφαίνετο τοὺς ἀνδρας θιωπεύωντες καὶ ὑποκοινωνεοντες, καὶ δὴ τῆς πολῆς μὲν ἐκείνους φρουρᾶς ἀνῆκε, φρουροῦς δὲ ἀφγρεῖτο, οὐτε δὲ οὐδὲ καὶ ἴνηλλαττε, καὶ ἀγαθὰς ὑπέτειν τὰς ἐλπίδας, καὶ τὴν παρὰ βασιλέως ἡγγυάτο εὑμένειαν.

λεγεται. "Αγειξις τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάννην τὸν ἀπὸ Βασιλέων.

"Αλλ' δὲ μετὰ παρῆλθε μικρὸν [P 66] πρότερον γεγονός, βασιλεὺς τῆς πόλεως ἐξεληλακὼς προσανέλει

B "Ἐπειτα καὶ αὐτῷ βασιλεὺς καταχθέντες τοῦ φρουρίου ἀσμένως πάντη καὶ φιλοφρόνως ὠμιλησαν. Ὅς τάρ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἀπεδοκιμάζοντο, ὃς καὶ αὐτὸν μετ' ὀλίγον ἔροῦμεν, καὶ ἦδη διὰ ταῦτα ἐγ-

referemus. Veccum porro et socios soluto conventu Cosmidii monasterium exceptit, ceterum illic sub fida habitos custodia: quos et dimittens imperator, ut se ad pacem inclinarent, orabat, et omissa pugnacitate jura propria tuendi mallent degere secure gratia fruentes ipsius, sin id nollent, exsilia et serumnas ipsis infligendas comminans: non enim se passurum aliter quam prout suisset ordinatum fieri. Porro ipsis coopertos infamia male perituros, nisi bactenus* actorum penitentia concepta conferrent animum ad pacem. Talia cum sepe significasset imperator, et si audire vellent, prospera esset cuncta pollicitus, illi nec metu tristium adducti nec promissis lætorum emolti sunt, obdurantes se adversus ultraque, seque paratos exhibentes ad quidvis mali subeundum quod infligere ipsis voluisse imperator, ut qui omnino constituerent quamlibet potius acerbitatem **103** libenter perpeti quam ullo cum iis fudere coire, qui se isto modo condemnassent. Qua eorum declarata obstinatione apem nullam relinquente resipescuntiae in posterum, magis et in ipsis magisque concitatus imperator, et nihil habens reliquum, cuncta frustra expertus, quo se speraret posse illorum animos mollire, tandem exsiliis ipsis daminare constituit. Jubet itaque nave deportari in arcem a dextris ingredienti sinum Astacenum sitam, cui nomen a sancto Gregorio est, ubi conclusi sub custodia Celorum, cui præterat unus ex imperatoriis excubitoribus, relicti sunt sine ulla interim provisione pensionis ad victimum, inopia diu frustra præstola et necessarium ab imperatore subsidium, quoad aliquantio posteriori profiscicens in Orientem patriarcha Athanasius, et ad Helenopolim fretum trajiciens, misit ad eos inagnum logothetam, postea protovestiarium creatum, qui Vecco quidem centum aureos, Meliteniotæ vero quinquaginta donavit. Nam tertius Metochia propter morbum depor-

tatus inde jam ante in suam domum fuerat jussu imperatoris.

50. Profectio imperatoris ad Joannem olim imperio dejectum.

Sed me præterierat quod paulo prius contigit, imperatorem videlicet ex urbe proiectum se conculisse ad arcem Nicetiarum Dacibyzam, ibique custoditum Joannem execum perofficiose salutasse, excusasseque ut potuit, ac multis benevoli affectus significationibus exhibitionibusque honoris militare tentasse injuriam ipsi a patre atrocissimam illatam, ut sic videlicet ex circumscripso quondam nefarie pupillo principe ciceret voluntariam juris sui cessionem et consensem in imperium ipsius Andronici, quo consensu, quod forte ipai ad legitimam principatus possessionem deo:at, utcunque suppleretur, **104** et rata in posterum redderetur omniq[ue] animi religione ac scrupulo libera sua in dignitatem Augustam successio. Quo impetrato, large vicissim assignatis exauktorato principi abunde suffecturis ad laetum victimum cultumque ceterum, etiam delicatum, impensis, celeriter inde se recepit. Post hoc demum ita factum, protovestiarius, mittente Athanasio patriarcha, de quo et ejus promotione post hæc dicetur, Veccum et ejus socium in carcere convenit. Hic igitur novi patriarchæ Athanasi legatus duos captivos exsules consolari modis omnibus et priorum ipsis seruorum delinire tristitiam sategit, ne blanditiis quidem et assencionibus, quo illos demereretur, abstinenus. Augustias quoque custodiæ laxavit, custodumque quosdam amovit, alias placidioribus mutavit, melius etiam sperare in posterum jubens, imo ipsis spondens non vulgaris apud imperatorem locum gratiae. Quin et deinde educti carcera atque ad Augustum admissionem nocti, cum ab illo sunt honorifice accepti, tum et ipsi vicissim multa cum significatione veri affectus fiduciaque liberæ vepe-

επονδει ήσαν, τὸ πάντα τιθέντες ἐπὶ τοῖς ἐν Μεῷ βρα- Α ἡφορντίστει καὶ ἐν ἀνικανήσις ἦν, δύνας τὸ ἐνοχλοῦν δῆμα καὶ εὐλαβέσι, τάξας βασιλεὺς τῆς αὐτῶν συνελεύσεως καὶ καιρὸν καὶ τόπον, τὸν μὲν μετ' οὐ πολὺ, τὸν δὲ τὸ Λοπάδιον (τεκτίσεις γάρ εἶχλαυνεν), ἐλευσομένου καὶ τοῦ τρίτου τοῦ Μετοχίτου, καθὼς καὶ ἥξουν, μετ' εὐμενεῖς τῆς πρὸς ἔκεινους ἀνακωρεῖ. Ἐθαλπε γάρ καὶ τούτους καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον τὸ συμβένιν περὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἐλπίζειν ἐπῆσε σφίσις τὰ πρὸς εἰρήνην. Τοῖς μὲν γάρ οὐ πόνος ἦν διέλιθεσις τῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως, ἐπει καὶ τὸν Γρηγορίον κατέγνωσται, καὶ ὅπου ἂν ἔκεινος τετάξεται, καὶ αὐτὸν πάντας ταχθεούσται, ἐπει καὶ ἀμφο τοῖς θεοῦ μυστήρια παρακύψαντες τὸ δρῦθν οὐ κατέλαβον. Καὶ τοῖς μὲν οὐτας ἐλπίζειν ἐπῆσε, δέ δὲ γε πρωτοβεστιάριος φέτο ὡς ἐκποδῶν γενομένου τοῦ δυσμεναντεν πιστευομένου καὶ ταυτὰ σφίσις παθόντες αὐτοὶ ῥαδίως πρὶς τὴν Ἐκκλησίαν δύμονος θεούσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑπερον· τότε δ' [Ρ 67] ἀπαχθέντων ἔκεινων εἰς ἔξοριαν, ὅσον μὲν τὸ ἄπ' ἔκεινων, ὁ βασίλευς

rati sunt. Mutata jam quippe scena illa priori, et Gregorii, quo patriarchatum gerente damnati fuerant, reprobatis placitis (quod quemadmodum evenerit, paulo post dicemus) facile fuit deponere illos offensionem et pristinæ placiditati sese reddere. Ex tunc igitur depositis simultatibus et conflictu dissensionum ortis plane jam foederati erant, profientes se in his iudicio acquieturos virorum religionē ac doctrina præstantium, qui coram Deo, ad amissim dominantis veritatis, de theologicis controversiis incorrupta rectitudine censerent. Unus docebat reconciliationē absolvendæ ipsorum cum imperatore congressus. Hujus imperator ipse tempus locumque constituit, diem quidem admissioni assignans mox fere adsuturam, Lopadii autem, quo tendebat, jubens Veccum et Meliteniotein sibi occurtere, una cum tertio Metochita; nam et hanc sibi adjungi petierant. Excepit ibi simul omnes imperator læto vultu, lætosque dimisit cum significatione 105 benevolentie. Et hos nimirum et protovestiarium recreaverat et animaverat ad bene de pace sperandum, quod circa Gregorium evenerat. Nam nec Veccus cum suis laborabat adeo de nota expositioni ipsorum inusta, ex quo jam videbant Dæque damnatam expositionem Gregorii; nec recusabant in ewndem cum illo referri ordinem paulo curiosius scrutari ausorum mysteria divina, non sine quadam a recto aberratione. Protovestiarius vero sic opinabatur, ubi amotus e medio fuisset is cui se exosos Veccus et socii credebant, et quidem sic amotus ut paria iis que prius illi passi fuerant et ipse pateretur, facile ipsos cum Ecclesia consensuros. Sed haec in antecessum hic prælibavimus et multo posteriori memoria. In hoc enim nunc tempore narrando versamur, quo post colloquium publice in synodo habitum Vecci cum patriarcha, Veccus ipse cum sociis relegatus et arca custodie mandatus est; quibus in hunc modum extermina-

118
επονδει ήσαν, τὸ πάντα τιθέντες ἐπὶ τοῖς ἐν Μεῷ βρα- Α ἡφορντίστει καὶ ἐν ἀνικανήσις ἦν, δύνας τὸ ἐνοχλοῦν δῆμα καὶ εὐλαβέσι, τάξας βασιλεὺς τῆς αὐτῶν συνελεύσεως καὶ καιρὸν καὶ τόπον, τὸν μὲν μετ' οὐ πολὺ, τὸν δὲ τὸ Λοπάδιον (τεκτίσεις γάρ εἶχλαυνεν), ἐλευσομένου καὶ τοῦ τρίτου τοῦ Μετοχίτου, καθὼς καὶ ἥξουν, μετ' εὐμενεῖς τῆς πρὸς ἔκεινους ἀνακωρεῖ. Ἐθαλπε γάρ καὶ τούτους καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον τὸ συμβένιν περὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἐλπίζειν ἐπῆσε σφίσις τὰ πρὸς εἰρήνην. Τοῖς μὲν γάρ οὐ πόνος ἦν διέλιθεσις τῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως, ἐπει καὶ τὸν Γρηγορίον κατέγνωσται, καὶ ὅπου ἂν ἔκεινος τετάξεται, καὶ αὐτὸν πάντας ταχθεούσται, ἐπει καὶ ἀμφο τοῖς θεοῦ μυστήρια παρακύψαντες τὸ δρῦθν οὐ κατέλαβον. Καὶ τοῖς μὲν οὐτας ἐλπίζειν ἐπῆσε, δέ δὲ γε πρωτοβεστιάριος φέτο ὡς ἐκποδῶν γενομένου τοῦ δυσμεναντεν πιστευομένου καὶ ταυτὰ σφίσις παθόντες αὐτοὶ ῥαδίως πρὶς τὴν Ἐκκλησίαν δύμονος θεούσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑπερον· τότε δ' [Ρ 67] ἀπαχθέντων ἔκεινων εἰς ἔξοριαν, ὅσον μὲν τὸ ἄπ' ἔκεινων, ὁ βασίλευς

tis levari sollicitudine imperator visus est remissionique se dare, quasi tranquillitatis jam ejusdem compotem, amandatis e conspectu iis qui iubas elebant.

37. De nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.

Piratico porro latrocino ubique per mare impune crebrescente, quippe sublato metu omni Romanæ classis, funditus, ut dictum est, negliget, ideoque omni passim maritimo commercio cessante, sed et nuntiatq trepide tumultu eruptuientium e suis finibus Seytharum, quibus intercludere se in Romanam ditionem transitum posse adeo Terteres diffideret, ut an sibi ipsi ac regno proprio ab eorum insulibus tuendo par esset futurus dubitaret, imperator preconcavendum ratus ne piratarum rapacitas quæstu saginaretur littoralium prædarum, horum rapinis expositos maris accolas recedere in interiora præcipit, ut ita periculo se subtraherent. Eos porro, qui sedes habebant in mediterraneis Thraciæ ac 106 Macedoniæ, quoniam sciebat haud dubie incursandos a minantibus irruptionem in eas partes Scythis, nisi quis prohiberet intercludendo hisce barbaris in eas regiones transitu, cuius rei nulla tunc spes apparebat, quam solam ius consolendi reliquam rationem habuit, ea usus est, edicens ut confugerent in arcis illorum tractuum, iisque res personasque periculo rapinarum obnoxias concluderent, ut cunque satis norat haud adeo munita tamque validis insessa præsidiis castella ista esse ut niultam iis securitatē spondarent. De Blachis eadem illi occasio sollicitudinem admovit. Erat id genus hominum vagum, incertis errans sedibus, sed ea tempestate late fusum per tractus a suburbis Constantinopoleos usque ad Bizyam et ultra pertinentes; per quæ loca jam multiplicati supra modum suspecti merito erant, ne mox

οὐ μήν δὲ ἀλλὰ καὶ μάχαις εἰθισμένον ἀνδρῶν, ὑποπτευθὲν εἰς αὐτομοίλαν ὡς τοῖς ἐξεληλακῆσι καὶ αὐτῷ προσπεσούμενων, μετοικίζειν ἐπ' ἄνατολῆς ἔγνω κατὰ τὴν τῆς Βυζαντίου ἀντιπεράλιν, πλὴν καὶ ταπεινοῦν ζημιάς, μή πως ἀρε καὶ διπερφανούεν πλήθει τε καὶ δυνάμει θαρροῦντες. Καὶ ἐνθεν μὲν ἐζημιοῦντο τὰ μέγιστα, ἐνθεν δὲ μετρικόντα ἀνοικτεῖ, οὐχ ἵτεν ζημιάς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν μετοικήσαντον λογιζόμενοι. Ζῶσα γάρ ἐκεῖνα καὶ κτῆσις [P. 68] πᾶσα τὰ μὲν εἴσωνα προβοκείντο τοῖς πολοῖς, τὰ δὲ καὶ τὸν ἀλλάξαντα καιρῷ χειμῶνος καὶ τότε παντελῶς διεφθείροντο. Κτῆσις; δὲ τούτων ἡ μὲν διηρπάζετο, ἡ δὲ γε καὶ περιοῦσα κακῶς παρεπώλυτο, ὥστε μὴ οἷος τ' εἶναι ἐγχρωτίζειν ἐκεῖ, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ παραδραμέντος αὐτοὺς καὶ αὐθις τῇ !δίλαν ἀπολαμβάνειν, συχνῶν χρυσίων καταβολαὶς ἑξανησαμένους τὴν κατοικίαν. Τότε δὲ δέσις; καὶ περὶ τῷ τοῦ βασιλέως σώματος δικρατῶν, μή ἐξελθόντες οἱ Σκύθαι καὶ τὸν τόπον κα-

A ταῦρομόντες σὺν πολλοῖς διλλοῖς καὶ τοῦτο λαβόντες, θήν μή τις πολλοῦ ἑξανοίτο, ως αὐτοῖς δέδοι βασιλικὸν σῶμα πωλοῦσιν, αἰσχύνονται καὶ λυμήνωνται, πάρμας τῆς μὲν περὶ ἐκείνο φυλακῆς τοῦς ἐκεῖ ἀντει, ἐν πρώτος δὲ ὁ ἐκτορίας Ἡονοπολίτης καὶ μέγας δρουγάριος, δες καὶ τὸν Ιερομόναχον Ἀθανασίον χρεῖται τὸν Γάνου δρη ἐνδιατρίβοντα, πρότερον τῷ πορρυρογεννήτῳ συσταθέντα, παρ' οὖς γε καὶ πλεοντας εὐηγέτητο, τῷ βασιλεὺς συνιστᾶται. Τὸ δέ γε σῶμα προστάσις φέροντας τῇ κατὰ Σηλυβρίαν τοῦ Σωτῆρος μονῆν ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ αὐτῇ λάρνακι καταθεῖναι. Καὶ τὸ μὲν οὗτος ἀγαχομισθὲν τοῦ Βουλγαροκτόνου βασιλέως ἐξέρωνται, διὸ ἐκ τοῦ Ἐβδόμου παρημελημένον μεταγαγών ἐκείνος ἐκεῖτε πάλαι κατέθεται, τίθεται καὶ αὐτός. Οἱ μέντοι γε βασιλεὺς τὰ περὶ τοῦ Ἀθανασίου μαθῶν, διὰ δὴ καὶ ἀρετῇ καίρων, καὶ μᾶλλον πεθοντος τοῦ καιροῦ, τὴν τοῦ μεγάλου οἱ λογαριαστοῦ πλαισιὸν προσνέμας μονῆν περ' ἐντῷ εἶχεν δάκις

irrupturis (quod exspectabatur) Scythis vires haud modicas adjungerent, in partes eorum vitæ similitudine ac sorte originis communione tracti; quippe quorum non facile numerabilis multitudo serebatur, juventutis ad laborum patientiam duratas incommodis educationis haud mollis, quippe in locis, ubi libenter degunt, asperis. Nec deerant opes et preventu gregum et armamentorum, quæ numerosa in lati pascuis alebant. Postremo nec inexercitati habebantur militaribus functionibus, quarum non rudimenta solum ponere soliti erant quotidianis venatibus ferarum, sed experimenta etiam edore crebris nec infelicitibus contra viros armatos certaminibus. Hunc periculo prævertendo factu optimum putavit gentem istam ex Occidua continente in Orientalem transferre, collocareque trans fretum in ora Byzantinæ adversa civitati, sed et insuper extenuare multis et extorsionibus opes illorum, ne consciit virium propriarum sui numero et ahnonæ copia superbirent. Utrumque strenue factum: hinc enim maximis affecti damna sunt immunitum acerba exactione tributorum, et immisericorditer coacti sedes trans Hellespontum ferre. Quod illis omni contributionis injuria molestius contigit: nam et occasione transmigrationis, festinatae præsertim urgentibus implacide satellitibus, plerasque comparatarum longa mora, ubi vixerant, non parvi pretii rerum, quas transportare haud erat facile, partim perdere vel sponte relinquendo vel rapinis opportunitate utentium furum, partim dānnose 107 vendere alieno tempore, vilissimo pretio, cogehantur. Accedebat quod rigore hiemis, qua ex hac perfecta translatio, magnam et miseram stragem edi contigit, cum hominum, infirmioris præsertim ætatis, tum teneræ pecudum sobolis; unde damnum ipsius gravissimum est factum; ac neutro genere novo cœlo assuescere valente, mortibus in dies increbescitibus, consillum necesariorum obtrusum pluribus eorum redimendæ sigillatum magna pecunia facultatis repetendi natalis

soli, extra quod se suasque familias vix posse vivere ipsa experientia docebat. Sub hanc et alia cura incessit Andronicum, reputantem in ea regione quam mox vastandam incursione Scythica metus erat nimium verisimilis, jacere corpus Michaelis Augusti patris sui; quod apparebat rapaces barbaros a nullo facinore, quod quæstuosum putarent, abhorrentes, violaturos et asportaturos inde, ut eo scilicet nomine a defuncti memoria coletibus pecunias exprimerent. Ex quo alterum duorum in se redundaturum esset incommodum, ut aut ingentem superbo arbitrio avarissimorum latronum profligare auri numerum deberet redimendo Patris corpori, aut insignis sibi foret subeunda infamia neglecti officii tam pii, augustis reliquiis Christiani principis, qui sibi vitæ atque imperii auctor extitisset, in potestate profanæ impieque barbarici ad ludibrium relinquendis, Huic occursum malo, quos ad patris tumulum ei custodiendo præfecerat, iis ut statione decederent indulxit. Primus erat horum spado Eonopolites, magnus idem drungarius; qui et inde rediens hieromonachum Albanasium circa Gani montana commorante, ut prius Porphyrogenito commendaverat, a quo maximis est beneficiis affectus, sic D imperatori quoque obtulit in ejusque gratiam insinuavit. Mandavit autem eis ut secum ablatum sui parentis imperatoris cadaver Selybriam deportarent, ibique apud monasterium Salvatoris in ejus templo deponerent, ut erat, ipsa conditum area quæ recens mortuum excepérat. Sic translata ossa Michaelis collocata sunt et regione sepulcri Bulgariae Augusti, cuius neglectos et irreverenter 108 habitos cineres olim ipse Michael ex Heddono illuc transferri ibique tumulari curaverat. Cæterum auditis Andronicus imperator quæ multa, pleraque de monachi Athanasii laudibus, Eonopoli memoravit, qua captus admiratione tantæ virtutis, qua sibi talem virum in his dissensionum Ecclesiæ procellis non inutilem fore autumans,

ἥθελεν. Εἰ γάρ καὶ προσυνέπτη τῷ πορφυρογενήτῳ Α καὶ βισελί προσάχθεις ὑστερον, οὐδὲν ἡτον τῆς παρ' αὐτοῦ εὑμενεῖς ἐτύχανεν.

eum prope ad manum habere voluit; idenque habitationi ejus assignavit situm in vicinia vetus monasterium, quod magni logiaristæ dicebatur, unde illum facile quoties liberet ad colloquium posset accersere. Id quod crebro deinde factitans, reliquit incertum comparantibus ab utro fratribus

Athanasius exquisitus coleretur, amaretur ardenter. Porphyrogenitou Constantino, qui eum prius assiduum apud se habens magnifice honoraverat, an Augusto, qui eumdem sibi postmodum admotum nihilo inferiori est gratia dignatus.

B'.

α'. Πῶς καὶ ἐκι πολαις αἰταις δ τόμος τῷ πατρίδρῃ Γρηγορίῳ συντέθειται.

Tὰ μὲν κατὰ τὸν Βάκχον [P. 73] οὕτω τετέλεστο, μελίσσης δὲ τρόπον ἐνεικὼς τὸ κέντρον ἀπήλαττε. Σφίσι μέντοι φροντὶς ἦν οὐ μικρὰ ὄπως κατ' ὅρδες νοῦν τὸ τοῦ Δαμασκοῦν Πατρὸς ῥήτον ἔνδοξιαν, ὡς μῆτε κατὰ Βάκχον ἔνηγουμένους φρονεῖν μήτ' ἔξω πάλιν τῶν ὑπονοούμενῶν φέρεσθαι. Τὸ γάρ κατὰ τὸν Μοσχάμπαρ καὶ αὐτοὺς λέγειν ὡς νέθον δὴ τὸ ῥήτον καὶ ὡς ἐν τισι τῶν βίβλων οὐ φέρεται τὸ κεφάλαιον, οὐ ἔνετεν ἔδοξει· προσίστατο γάρ ἡ τῆς Ιερᾶς ὄπλοθήκης βίβλος, φέρουσα καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἀλλων ἀνάγραπτον καὶ γε τὸν γεννήτορα μαρτυροῦσα, πλὴν οὐκ ἔχουσα πλέον εἰς θεραπειαν ἢ τὸ προφέρειν ἐν ταύτῃ τὸν Κομνηνὸν Μανουὴλ βασιλέα ὡς οὐκ ἔξι Υἱοῦ, ἀλλὰ δὲ τὸν Λόγου τε καὶ Υἱοῦ διεολογῶν ἀπερήνατο. Εἶχε δέ τι καὶ ἄλλο εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀμφὶ

τὸν Βάκχον συνηγορίαν τοῖς ἀντεῖλγουσι συναιρόμενον, καὶ δπλον ἀντικρυς ἰσχυρὸν, δ συναπολέσθεις ἐνάγκη ἦν ὀδελισθέντο; τοῦ κεφαλαίου. Φησὶ γάρ ἐκεῖσε δ ἄγιος, ε Ἐκ τοῦ Υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, ε δ καὶ διφηκες; ξίφος ἐδόκει τοῦτο μὲν Ἰταλοῖς, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐκείνοις συνηγοροῦσι τῷ μεταμείοντι τὴν πρόθεσιν. Εἰ γάρ ἀπαξ τὸ εκ τοῦ Υἱοῦ, ἀπηγγρευται, ἀποκέλεισται πάντως καὶ ἡ διὰ τῆς ἀντιπεριχωρήσεως τῶν προθέσεων θεραπεία τοῖς Ἰταλοῖς. Τὸ γάρ τοῦ μεγάλου Μαξίμου, δπερ ἐκεῖνος πρὸς Μαρίνον φησιν ὡς δῆθεν συμμιλίας τοῖς Ἰταλοῖς; καὶ μαθῶν ἐξ ἐκείνων τὸν νόον τῆς προσθήκης, τὸ ε Ἐξ ὧν οὐκ εἰτιαν τὸν Μονογενῆ σφρᾶς ἀπέδειξαν τὸν Πνεῦματος; λέγοντας, ἀλλ' ἵνα τὸ δι' αὐτοῦ προΐσαι δηλώσωσι καὶ ταύτῃ τὸ συναρπάζει καὶ ἀπαράλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσιν, ε δποι καὶ δυσι κεφαλαίοις; ἐκείνων ἐπιλαβέσθαι τούς τῆς ἀνατολῆς;

II.

1. *Quomodo et quas ab causas tomis a patriarcha Gregorio compositus fuerit.*

Hunc finem res Vecci habuere. Porro is in praescriptum exsiliū abiens, more apis relicto in vulnere aculeo recessit: adversariis etenim suis acrem reliquit curam inquirendi qua ratione in orthodoxum explicari sensum posset Damasceni Patris dictum, ita ut neque Vecci expositioni assentiri viderentur, et tamen ipsi suspicione effugerent, quibus ipsorum doctrina ex apparenti cum sententia tantæ auctoritatis conflictu apud eruditos laborabat. Nam quod inde Moschampar effugium tentaverat, affirmando subditum esse hoc Damasceni capitulum, utpote quod in quibusdam 108 ipsius operum exemplaribus non exstaret, haud prudenter allegari apparebat ex eo quod id siue ulla dubitatione legebatur in libro dadum præjudicatae apud omnes auctoritatis, cui titulus erat *sacra holothecca*; ubi inter alia Patrum testimonia, nomine antioris discrete adjecto, totidem plane syllabis recitabatur, siue ulla alia emolliatione, nisi quod ihidem attexebatur exceptiuncta Comneni Manuels Augusti submonentis non dici a Damasco theologio explicante procedere Spiritum ex Filio, sed per Filium et Verbum. Habebat autem et aliquid hic Damasceni locus aduersus Vecci petitam ex illo defensionem ejus adversarijs opitulans, telum omnino validum, sed

C quo erat necesse eliam ipsos confodi ac lethali plaga confici, qui veru configere ac pro spuriō rejecere hoc capitulum tentarent. Ait nimis ihidem sanctus: « Ex Filio autem Spiritum non dicimus. » Quæ verba plane aincipitis instar gladii, duplice quasi mucrone pariter utrosque transadigunt, hinc quidein Latinos, illinc līs patrocinantes, adstruenda æquivalentia et promiscua mutabilitate præpositionum *ex* et *per*. Si enī semel improbatur processio ex Filio, excluditur omnino, qua Latini magnopere nituntur ad sui excusationem, synonymia particularum istarum, et uotio utrīvis conveniens eadem planeque pro libitu permisibilis. Nam quod sanctus Maximus, qui utpote versatus cum Italī didicisse ab ipsis potuerat quid ex mente ipsorum significanter verba quæ addiderunt symbolo, sic scribit ad Marinum, de Latinis agens: « Ex quibus non se ostenderunt affirmare Unigenitum esse causam Spiritus, sed ut hunc per illum prodire declararent, ac sic cohesionem intimam immutabilitatemque essentiæ astruerent. » Haec verba ex eo loco sumpta sunt in quo refert sanctus Maximus reprehendi Latinos ab Orientalibus in capitulis 110 duobus. Hoc, inquam, testimonium sancti Maximi, clare inferens æquivalentiam præpositionum duarum, exceptione falsi submovebant, plane respuentes ut suppositiū. Istan, quippe ad Marinum epistolam negabant reperiri integrum in exempla-

πρὸς Μαρίνον παρίστησι, τὸ γοῦν τοιοῦτον ῥῆτὸν ἀντιπεριχώρησιν τοὺς προθέσεων φέρον οὐδὲ δλῶς ἐδέχοντο, ὡς μὴ τῆς ἐπιστολῆς ἐξ ὀλοκλήρου εὑρισκομένης ἐνθεῖσθαι, ἀλλὰ τι μέρος ἑκατῆς περὶ τῶν δύο κεφαλῶν διαλαμβάνον, ἕφ' οἰς οἱ τῆς ἀνατολῆς τῶν δυτικῶν ἐπελάσσοντο, ἐνδὲ μὲν καὶ πρώτου τοῦ μὴ τὴν ἀμαρτωλὸν σάρκα ἀναλαβεῖν [P. 74] τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον τε καὶ Γίνην, ἀλλὰ τὴν πρὸ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ ἀναγέρησον, δευτέρου δὲ γε ὡς αἰτιαν τῷ Μονογενεῖ προσαπτέντων ἐπὶ τῇ ἐκπορεύεσι τοῦ Πνεύματος· ὃν τὸ μὲν ἐν καὶ πρῶτον συνδὼν ἤρνησαντο, τὸ δὲ γε δευτέρον, τοῦτο δὴ τὸ προκείμενον, ἐνεράπευον, ὡς εἰ καὶ λέγοιεν ἐκ Πατρὸς καὶ Γίνη τὸ Πνεύμα, οὐκ αἴτιον πάντως φρονοῦσι τὸν Μονογενῆ, ἀλλ' ἵνα τὸ συναρπᾶς καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας περιστήσωσι. Τὴν γοῦν τοιαύτην ἀντιπεριχώρησιν τῆς προθέσεως, ἐπει οὐκ ἔνεκρίνετο τοῖς γνησίοις τοῦ θείου Μαξίμου τὸ τῆς ἐπιστολῆς ἑκατῆς τεμάχιον, ἀπεράδεκτον ἔγνωσαν ἔχειν. Μόνῳ δὲ ἐχρώντο τὸ τοῦ Δαμασκόθεν Πατρὸς, τῷ εἰ 'Ἐκ τοῦ

A Τιοῦ δὲ οὐ λέγομεν, εἰ δὴ συνεζαιρεῖσθαι τῷ κεφαλαιῷ καὶ σφρόδρῳ ἐκινδύνευε. Διὰ τοῦτο καὶ δεχόμενοι τὸ κεφαλαιον καὶ ως ἄγιον τὴν λέξιν ἔχοντες τὴν θεραπείαν ἐζήτουν κατὰ τὸ δρόμον τοῦ δόγματος, καὶ οὐδεμιον γράφειν ἤρουντο καὶ λογογραφεῖν τὴν εὐσέβειαν. Σοφῷ γοῦν δοκοῦντι τῷ πατριάρχῃ, καὶ ὑπὲρ πολλοὺς ταῖς ἀληθεῖαις ὅνται, τὴν τοῦ τόμου γραφὴν ἀπέτρεπον στήλην καὶ εὐσέβεια; ἐσεσθαι νομίζομένην καὶ τῆς τῶν παρεγκλινάντων δῆθεν κακία; τοῖς δικύγανοις. Καὶ δὴ τὴν πρᾶξιν ὑποστάξεις δὲ πατριαρχεύων γενναῖον τόμον συντίθεσι, τοσοὶδε κεφαλαῖος ἡμα μὲν ἐπειλημμένος τῶν λεγόντων, δῆμα δὲ καὶ τούτους οὐτις ἔχοντας ἀποβαλλόμενος. Τοῦτον ἐπὶ Ἐκκλησίας πρότερον ἀνεγίνωσκον, καὶ ἐπ' ὁρίζοντος ἀναβάσις τες καθ' ἐκαστὸν τε κεφαλαιον τὴν ἀποβολὴν ἐδήλου μεγαλοφύνως; κατ' δύομα τῶν οὖτων λεγόντων καὶ δοξαζόντων, μετέπειτα δὲ κύτος βασιλεὺς διὰ κινναδάρεως καθυπόγραψε, εἰτα δὲ πατριάρχης καὶ ἀφέντες οἱ ἀρχιερεῖς. Ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀλθόντες, ἐπει κάκενους ὑποσημαίνεσθαι τὸν τόμον ἤρου-

ribus operum sancti Maximi, sed partiē dūtazat ejus aliquam duo Latinorum a Græcis accusata capitula memorantem. Quorum prius hoc erat, nos peccatricem carnem assumptam fuisse a Dei Verbo et Filio, sed eam quæ esset peccati expers ante inobedientiam Adami; alterum autem, quo tribuebatur Unigenito ratio causæ in processione Spiritus. Ac primum quidem illud omnino negabant. Secundum vero expositione temperabant in hunc modum: *Etsi dicerent ex Patre Filioque Spiritum procedere, non tamen hujus causam agnoscere Unigenitum, sed ita loqui ut coherentiam intimam et immutabilitatem essentiæ adstiterent.* Quod verba porro attineret illa quibus affirmabatur æquipollentia ei synonymia præpositionis *ex cum per*, quoniam fragmentum epistolæ, in quo illa legebantur, non accensebatur legitimis scriptis illius sancti doctoris, sed spurium et afflictum putabatur, decreverunt neutiquam admitti oportere et pro indictis habenda. Solo utebantur Damasceni Patris effato illo, q. u. is negabat se dicere Spiritum ex Filio. Quæ verba sibi faverint, quia videbant capitulo eodem contineri quo alia illa a Vecco jactata, ac consequenter periclitari ne rejicienda essent ut spuria, si capitulum illud reprobaretur, illud se recipere dixerunt ac pro vero sancti Patris scripto venerari, cæterum expositionem quererero qua reliqua illa duriora mollirent et ad sensum catholicum recti dogmatis adaptarent. Quam in rem constiueront tomum scribere ac doctrinam sacram suiss 111 explicare. Eruditio igitur existimato patriarchæ (et revera ille doctrina supra multos excellebat) scriptiōnē toni demandarunt, quam perenne apud posteros monumentum fore putabant et religionis ipsorum in restitutione dogmatis tenenda et erroris adversariorum, qui scilicet a fidei regula declinassent. Admissa susceptaque patriarcha provincia, tomum validum composuit, tot illa

C

D

sigillatim exponentem capita motarum controveriarum; in quo baud molliter carpebat adversarios, et diserte reprobat abjiciebatque ut sanctæ doctrinæ contraria asserta ipsorum. Conscriptius iste tomus prius in ecclesia lectus hoc modo est. Conscendens quis in pulpitum, inde unoquoque capitulo recitato, ejus continuo damnationem pronuntiabat voce late sonora, expressis nominibus eorum quas sic loqui et sentire aiebat. Post hæc ipse imperator rubrica subscripsit, deinde patriarcha, tum ordine præsules. Ad clerum subiude ventum: nam et ecclesiasticorum secundi ordinis firmari subscriptionibus tomum volebant, imo ab his præcipue cupiebant approbari, quoniam non vana, ut aiebant, suspicio erat horum non paucos a doctrina tomo exposita abhorrente. Quocirca expendum ab his existimabant mature consensum in decreta communī calculo antistitum. At non facile id negotium usu deprehensum est: præter enim paucos, quos et observatum est ex iis fuisse qui secessionem prius fecerant, omnes cæteri clerici prima statim interpellatione de subscribendo plane ostenderunt se inflexibiliter obfirmatos ad negandam sive subscriptionem sive aliam quamvis novam declarationem suæ de his sententiæ. Neque de hac inductione animi blanditiis deduci ullis, ac nemini quidem dimoveri potuere. Causam recusandi validissimam ducebant ex asperitate nuper in ipsos exercita, dum fuerū sacris 112 exclusi tantaque ignominia traduci, prout narravimus. Si enim, aiebant, cum nec benignis invitationibus omnis generis nec comminationibus, ne inflictis quidem penitentibus perpelli anteā potuisse ne ad subscriptione illa nostra roborandum quidquam ex iis quæ publice statuebantur, tamen accuta postmodum conversione rerum tam atrocibus suppliciis luitus meram conuincitiam, his ipsis judicantibus et immisericorditer exsequentibus judi-

λοντο, καὶ μᾶλλον ἐκείνους ὡς ὀποπευμένους, ὡς Α συνεδρίου ἀπήλων καὶ ὡς ἁχθροὺς ἔχρινον. Οἱ δὲ τὴν μετ' ἐκείνων ὄμιλαν, τοιαῦτα ζητούντων τε καὶ λεγόντων, ἵρημίαν οἰδίμενοι, τὴν δὲ ἀρημίαν τὴν ἀπ' ἐκείνων οἷον ἀσφάλειαν, περιήρχοντο πλανῆτες, ἕστερημένοι μὲν τιμῆς, ἕστερημένοι δὲ προσδόου πάτης, καὶ τὸ εἰκαλον τῆς διατριβῆς τῆς καθ' αὐτοῦ τάξεως ἀνθαῖρούμενοι. Όις δὲ καὶ αὖθις προσεκαλοῦντο καὶ ἀνεχρόντο καὶ πάλιν αὖθις, καὶ γε μῶμον τρίσι καὶ τὸ τοῖς προτέροις προσκιτσθαι δοκεῖν, κάκει τὸν νοῦν ἔχειν ἐπῆγον ὡς ἔγκλημα μέγιστον, οἱ μὲν οὐδὲ οὐτας ἥθελον ὑποκλίνεσθαι, ὑπόνοιαν ἀνυπόστατον προτιμῶντες προφανοῦς δράωδιας, μή ἀκριδῶς εἰδότες δὲ τι καὶ δογματίζοισεν. Ἡν γάρ ἐν τῷ τόμῳ πρὸς τοὺς ἀλλοις καὶ ἡ τοῦ φῆτοῦ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ ἐξῆγησις οὗτως ἔχουσα· «Εἰ δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωπάτῳ Δαμασκηνῷ τὸ διά Λόγου εὑρηται προσολεύς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἰναι καθαρώς τοῦ Πνεύματος πρόσδον τῇ λέξις δηλοῦν βούλεται, ἀλλὰ τὴν εἰς ἄλλον ἔχραντιν.» Τοῦτο δὲ τι σημαίνοι, οὐκ ἔχειν εἰδέναι ἔφασκον, καὶ τὴν διαφορὰν ἐξήτουν

Cecata, quid non metuere longe dirius debemus, postquam altero reciprocante dissessionum fluctu rescindi haec quæ sciscuntur cōperint? Neque enim hæc sūmiori durationis inconcussæ spe aut certioribus ratæ auctoritatis auspiciis inchoari quam priora illa primo statim eversa motu orbis reipublicæ solita instabilitate rotantis. Multos hac observare de censoriis speculis, multos clam insidiari, coorituros infeste in accusationem tomi hujus, simul aura ipsis benignior afflaverit; a quorum severissima damnatione quis satis potens nos protegēret, si nos chirographo reos tenerent, et nōminum ultro suffragio nostrorum munitum a nobis exossum istum sibi tonum cernerent? Talia ecclesiasticis causantibus, non deerant quidem sibi partiarii patriarchæ, quin multis ostendere conarentur latam inter hæc ad quæ subscrībenda invitarentur, et illa ob quæ tacite transmissa multati graviter essent, discrepantium intercedere; moxque acriter a se decretorum subscriptionem flagitarent. Verum illis cœpta sese pertinacia involventibus, et omnes eludentibus conatus ipsis quomodocunque inflectere ad sibi optata contendentium, hi desperantes iratique ad extreum gravibus eos ex suspicione criminationibus detulerunt, et quæ a conscientia cogitationeque ipsorum procul semper absuerant appingentes, communī eos consessu abegerunt et hostium habendos loco judicarunt. Illi vero convictum colloquiumque hominum talia loquentium et poscentium quavis tristiora solitudine ducentes, quin et in solitudine inventuros se asylū securūn ab istorum importunissimis insultibus sperantes, circumibant errabundi deserta loca, privati dignitate, spoliati proventu omni, tamen illam ignominiosam nuditatem et neglectum hoc obscurumque vitæ genus splendori quantovis ex honorum cum istis consortio 113 præhabentes. Post aliquam in his grumis morau emollitos experientia malorum

B

D

arbitrati qui ejercent, rursum eos vocatos, ecquid resipuisserunt, interrogabant. Ac cum crebris percontationibus istiusmodi unam semper eamdemque invictæ indicem constantiæ responsionem opponerent, adesse tempus extremæ denique iis exanguandis admovendæ machinæ qui hactenus frustra tentarant rati, denuntiarunt minacitor ipsis, videbent etiam atque etiam quid agerent quove ruerent: non euim tam pertinaci recusatione parendi solani eos inobedientiæ culpam incurrere, sed indicium præbere idoneum criminis multo gravioris. Hinc scilicet apparere persistere adhuc illos in iis quæ statuta dudum nuper rescissa fuerant, et cum se recedere ab iis redireque ad professionem antiquam significassent, falso id simulasse, voce dumtaxat pravis decretis renuntiantes, quibus nunc adhuc cum maxime toto animo bārerent. Quæ res quantæ invidiæ quantique esset periculi, æstimare ipsos maturo iudicio par esse. Ne hæc quidem illis inflectendis valuere. Audita quippe comminatione ista ultima, declararunt malle se subjacere innociosi suspicioni fundamento carenti, quam apertum horrorem manifesti delicti ultro conciscere iis subscrībendo quæ ignorarent. Erat enim inter alia in tomo qui subscrībendus ipsis obtrudebatur quædam expositio sententiæ prius memoratæ divi Damasceni, sic se habens: «Si verò a summo theologo Damasceno reperiatur dictus Pater sancti Spiritus προβολέ; productor per Verbum, haud plane ista locutio significare vult sancti Spiritus processionem in existentiam, sed in æternam exsplendentiam:» Hoc autem quid sibi vellet, nequaquam se capere aiebant, quærebantque monstrari sibi discrimin processionis et æternæ exsplendentientiæ, ut sic earum vocum alteram abjicerent, alteram amplecterentur. Nunc enim plane apparere ipsis ista vocabula mutuo æquipollentia, nec plus nimisve significare quidquam processionem in existan-

μαθεῖν τῆς τ' εἰς τὸ εἶναι πρόδοου καὶ ἀδίστου ἐκφάν· Αἱ σως, ἵνα τὴν μὲν τῶν λέξεων ἀποδιλλωνται, τὴν δ' ἐντερησώνται· εἶναι γὰρ αὐτοῖς δοκούσας· τὰς λέξεις ταυτοδυνάμους, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόδοον καὶ τὴν εἰς ἀδίστον ἐκφασιν. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες εἰς τέλος ἀνθίσαντο· Ἐνιοὶ δ' ἀσφάλειαν παρ' ἔκεινων ζητήσαντες ἔγγραφον, ή μήν ἀσφαλές ἔχειν τῆς θεολογίας τὴν λέξιν, καὶ αὐτοὺς ἐκείνους, εἰ μή παρ' ἀνθρώποις, ἀλλά γε παρὰ Θεῷ χρίνονται τὸν λόγον ὑπέχειν, οὐ πατριάρχην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς τούς; εἰς διδασκάλων τεταγμένους ἀξίαν, ταῦτα ζητήσαντες καὶ λαβόντες ὑπέγραψον.

θ. "Οτι εἰς χεῖρας λαβὼν τὸν τόμον ὁ Βέκκος χαρτισταὶ καὶ ἀνταρτεῖν ἤρξατο.

[P. 76] "Ολίγον τὸ μεταξὺ, καὶ εἰς χεῖρας γεγονὼς δ τόμος τῷ Βέκκῳ παρέκνιζεν ἀντικείμενον τὸν ξύνοντα. Καὶ δὴ κανὸν πολλοῖς μὲν ἀλλοῖς τοῦ τόμου ἐπελαμβάνετο, ταῦτην δὲ μάλιστα τὴν ἐξήγησιν. μὴ καλῶς ἔχουσαν τῆς ἐννοίας ἐπειράτο δεικνύειν, ὡς ή μὴ διωνυμιζομένου δῆθεν τοῦ προσολέως καὶ ποτὲ μὲν

Α εἰς αἴτιον ἐκλαμβανομένου, ποτὲ δὲ εἰς δῆτην καὶ χορηγὸν τε καὶ ἀπλῶς παροχά, η εἰ μέλλοι ἀπλεύνειν τὸ προσδοτεῖς συντηρεῖσθαι, μιᾶς ἐννοίας δηλωτικῆς εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀμφοτέρας τὰς λέξεις, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόδοον καὶ τὴν εἰς ἀδίστον ἐκφασιν, καὶ γνῶτις εἰς ταῦτα συντρέχειν ἐκείνων τὸν ὡς δῆθεν διεφερόμενον. Τοῦτο γράμμας καὶ πέμψας τισὶ τῶν αὐτοῦ παρεῖχε τὴν περὶ τούτων χρίσιν τοῖς ὅρθιοις ἑξατάξειν ἐθέλουσιν. [P. 77] Οὐ μήν δὲ ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνονδες ἐλεῖθησι πάντας τοιαῦτα γράμμων ἐκείνος, ὅργης δὲ ταῦτα καὶ μόνην τέως; καὶ τοῦ ἀντιλυπτοῦ δρεξινὸντο εἶναι καὶ ἡγροντίστουν καὶ κατημέλουν γράφοντος. Πολὺ δ' ὑφείρπε τοῦτο ἀνά τὴν Κωνσταντίνου, περὶ μὲν τοῦ καθ' αὐτὸν ὑποστελλομένου τῶν ἀκουόντων ἐκάστου, ὡς μὴ δοκούειν ἀφ' ἑαυτῶν μέμφεσθαι, δεῖν δὲ καὶ ὡς ἐνῆν προσέχειν λεγόντων, μή πως ὁ λόγος; ἔχοι τὸ πιθανὸν καὶ μέσον δυοῖν ἐριζόντοιν αὐτοῖς κινδυνεύειν. Ἔφερε δὲ πολλοῖς νοῦν ἡ τοῦ Βέκκου ἀντιρρήσις, καὶ ἐψυλοκρίνουν ἀκριβῶς τὴν ἐξήγησιν, καὶ μᾶλλον διεισδύειν τοῦτο γε οἱ ὑπογρά-

tiam quam processionem in æternam exsplendentiam. Ultimum hoc fuit responsum plerorumque ex his, fixum indicans propositum, in quo ad finem usque persistere. Quidam alii ad pacta descendenterunt: declarato enim se quod poscebantur facturos, dummodo sibi 114 prius patriarcha et episcopi scriptam cautionem darent, qua in suum ipsorum caput omne periculum ambiguae dictioνis averterent, ita ut si quid ea sanæ de Deo doctrinæ re vera contrarium sonaret, fraudi id non foret sihi, qui aliena tracti auctoritate istam locutionem approbassent, sed ejus rei tota culpa, si minus apud homines, certe apud Deum judicem, imputaretur auctoritas et suasoribus istius approbationis, quippe doctioribus Ecclesiæ atque in magistrorum communium dignitate constitutis. His data in manum est quam petebant syngrapha; qua accepta subscripserunt.

2. Ut sumpto Veccus in manus tomo invenierit in eo quæ accusaret; et ut cœperit insurgere.

Breve in medio spatium, et perlatus tonus in manus Vecci pupugit irritabilem, ac facile perpulit ad reciprocandam cum lacescente contentioνis serram. Ac multa ille quidem et alia in tomo reprehendebat, sed præsentim incursabat expositioνem in eo traditam sententiæ Damasceni, vitium ejus demonstrare hunc in modum satagens. Sive enim, aiebat, singulari et unica contentum notione non est vocabulum προδοεύς productor, seu aliquando quidem in principiis activi significatu usurpat, aliquando autem nihil aliud sonat nisi datorem, suggestorem et simpliciter præbitorem, sive una est et simplex vocis istius potestas, æque in utrōvis casu necesse est fateri unum idemque sonare ambas illas locutiones, videlicet processionem in existiam et processionem in æternam exsplendentiam. Sicque plane recidere in irritum omnes Cyprii conatus, cum in id manifeste concurritant

C qua ille frustra distinguere contendit. Hæc erat Vecci argumentationis summa scripto prolixiore declarata. Quod ille scriptum cum ad quosdam sibi adhaerentium misisset, dispersum ab illis est, et iudicis expositum lectorum ad hæc ipsum explorare studentium veritatem recti dogmatis, quorum se censuris suam disputationem 115 subiucere auctor profitebatur. Ceterum jam tunc, cum hæc Veccus incœavit, non latuit adversarios super hoc illum argumento commentari quidpiam. Sed cum opinarentur iræ duntaxat in eo ipsum obsequi, nec aliud ostensuram id agendo nisi rabiosam pruriginem vicissim pungendi eos a quibus se confossum doloreret, caritatum auctoritate rebantur istam ejus scriptiōnem, ideoque negligendam rem totam putarunt, securò inanis strepitū indormiscere contemplui statuerat sibi porro unice licere. Hæc patriarcham cum suis, ne interpellare aut impedire a scribendo Veccum curarent, tenuit Aducia, qua se falsos postea senserunt. Nam Vecci commentatorius per urbem Constantinopolim clam serpens cupidè lectus a plurimis est, et plerisque aculeum infixit, contrahentibus animum pro se quoque, qui legebant D aut legentibus aures dabant, dum arcana sollicitantur cura, ne perfectorie transmittentes rem accurata consideratione dignam temere præjudiciis acquiescerent in iis quæ per se ipsos expendisse diligenter par fuerat, committerentque ut seipsos sero postea culpare cogerentur negligenter supinæ, oportere siquidem æquum arbitrum otiose cognoscere quædicuntur ab utrovis disceptantium, explorareque ecquam similitudinem forte majorem ejus oratio cui minus savetur præ se ferat. Alioqui passuros quod deprehensi in medio duorum certantium contingit, ut ipsi ex alieno jurgio proprium in sese periculum attrahant. Hæc ergo religione instincti lectores dissertationis contra tomum patriarchæ a Vecco editæ singula folia expendebant iudicis

φυτες ἐπ' ἀσφαλειαν ὑπέγραψον, ἀλλὰ τῷ παρ' ἔκει.

γ. Τὰ κατὰ τὸν ἀσκαμματισμόν, καὶ δῶς κατ-
ηγιάτο στὸν τόμον.

Συμβάν δὲ τι καὶ περὶ τὸν ἀσκαμματισμένον χαρ-
τοφύλακα (δι γάρ Μοσχάμπαρ καὶ προσπέστη δῆμα
μὲν δρφικεῖον, ἄλλα δὲ καὶ πατριάρχου, μικροφυχῆσας
ἐπὶ τοις, καὶ διὰ ταῦθ' ἐπόμενον ἔκατῳ καὶ τὸν πεν-
τεκλησιῶτην εἰχεν) ἐπέρχωσε κάκείνου τὴν περὶ
τὸν πατριάρχην δυτικέναιαν, καὶ γ' οὐχ οὐσι τὸν δῆμον;
αὐτῷ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν τόμον ἀπέδον, δέξαν
ἀσφαλείας δογμάτων, μή κενήν διαφορὰν παρὰ πολ-
λῶν ἀποσεσθαι προνοούμενοι. Καὶ δὴ παρασπαλρου-
σαν ἐπὶ ἀρώντες τὴν παρὰ τὸν Βέκκου τῷ τόμῳ
μάρμφιν, τοῖς γεγραμμένοις ἐπικρέντες καὶ οὗτοι τὴν
μάρμαραν δικιναν. Ὁρμαὶ γοῦν παραχροτηθέντες
μεῖζοις καὶ τοὺς δοκοῦντας προκαταλαμβάνουσι τῶν
ἀρχιερέων, ὃν καὶ μεῖζους καὶ [P 78] πρῶτοι δι
Ἐρέσου τὸν ἡσαν Πιάννης ἐτι ἀπών, δι Κυζίκου
Δανιήλ καὶ δι Φιλαδελφείας Θεόληπτος, δ; δὴ καὶ
παρὰ τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ πολλὴν καὶ μεγάλην εἰχε

Α κατὰ πληροφορίαν τὴν οἰκείωτητα. Οἱ δὴ καὶ μᾶχοι
μὲν τινος καὶ αὐτοὶ διερχόμενοι τὰ τοῦ τόμου ὅν
προσαπέδεχοντο τὴν ἐξήγησιν. Τὸ γοῦν ταυτίζειν
τὴν τε πρόδον τὴν τ' ἔκφανσιν, καὶ ἐπὶ τούτοις
τὸν γράψαντα κατεμέμφεσθαι ὡς ταυτὰ τῷ Βέκκῳ
δοξάζοντα, οὐχ ἔκρινον ξυνεπὸν οὐδὲ δίλλως εἰσηγημον
καὶ εἰ; ἀπολογίαν εὑπρόσωπον δοκεῖν γάρ τοις
πολλοῖς ἐγενέθεν ἐπὶ κακίαις εὐθύνειν τὸν Βέκκον
καὶ οὐδὲ δογμάτων παραβασίαν, οἷς δὲι καὶ αὐτοὶ
ἀληθείας ἀνάγκη συνελαυνόμενοι τὰ αὐτὰ ἀκείνῳ
θεωρούσι, καὶ δι φεύγειν δοξάναν βασκανίας χάρην,
τοῦθ' διμολογούσιν ἀληθείας ἔνεκα. Τὸ γοῦν οὕτω
τὸν τόμον κατατιθεσθαι οὐχ ἐγνωσαν δεῖν τὸ δὲι
τὸ προβολεὺς δύναμα, διδιοτρόπως παρὰ τῶν Πατέ-
ρων ἐπὶ τοῦ αἰτίου τοῦ Πνεύματος παραλαμβάνεται;
Βῶσπερ καὶ τὸ γεννήτωρ ἐπὶ τοῦ αἰτίου τοῦ μονο-
γενοῦς Λόγου, αὐτὸς διμανυκίσας ἐπὶ τῆς ἀπλῶς
ἐκφάνσεως ἐξελάβετο καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς αἰτίας τοῦ
Πνεύματος καθαρῶς, ἢν καὶ προβολούλέγων τὴν λέξιν
ἀπέφασκε, τοῦτ' οὐκ ἥπιστον ἀκατάτιστον, καὶ πα-
ραβασίας ἔκεινον ἐγενέθεν δογμάτων ἐγράφοντο. Τὸ

tiām expendere aggressis ea minime placebat, nec
admittendam Damasceni expositionem judicabant.
Haud tamen alloqui consentaneum ac plausibile
putarunt criminari eo nomine auctōrem tomī, quod
male negaret idem plane valere processionem et
exsplendentiam, cum ex ipsa ejus doctrina sa-
tis clare sequeretur synonyma prorsus esse ambo
ista vocabula; unde posset efficaciter involvi pa-
triarcha in damnationem Vecci idem ipsum asse-
rentis, nec fugere posset quin si aberraret in hoc
Veccus a recto dogmate, pars et ipse compertus
erroris teneretur. Verum ne bac illum parte urge-
rent ea ratione averiebantur, quod multisentiebant
Veccum culparum contra disciplinam, non autem
erroris adversus fidem rectam reum esse, quippe
qui quod affirnaret, idem necessario dicendum
esset cuivis theologo, Trinitatis mysterium, sicut
oportet, explicanti, prout manifeste apparuisset
ex eo quod quicunque illum pervicacia potius
quam zelo veritatis 117 oppugnassent, ubi vici-
sim redigebantur ad necessitatē explicandi quid
de mysterio eodem ipsi sentirent, declinare non
poterant quia verbis similibus et eamdem senten-
tiam experimentibus intererent, ita ut unde ipsos
arguendi prurigo retraxisset, eodem veritas compin-
geret. Aliam igitur inire viam decreverunt impu-
gnandi tomī, culpantes videlicet quod cum vox
προβολεὺς productor proprie usurparetur a Patri-
bus ad significandum principium activum sancti
Spiritus, sicut vox genitor ab iisdem adhibetur ad
designandum principium activum unigeniti Verbi,
tamen scriptor tomī vocis προβολεὺς significatum
retulisset ad simplicem exsplendentiam, non
autem ad emanationem Spiritus sancti e vero
principio activo. Quam emanationem vocabulo pro-
cessionis exprimens, et processionem ab exsplen-
dential distinguiens, haud dubie adimeret voci

μεν οὖν ὅπ' ὀδόντα παρὰ τούτων καὶ έτι ἐφερτε, τὸ καὶ ἀναφανδὸν λέγειν πρὸς πάντας αἱ ἐπὶ τῷ τόμῳ υπογραφαὶ σφῶν οὐκ ἐπέζηρον. Κέχθουν οὖν εὐπρεπῆ καταστῆσαι τὴν κατηγορίαν, καὶ δεῖξαι τὸν Βέλλον Νίστρῳ ἀλλοι μνητήριοι, δεὶς δὲ καὶ μετὰ θένατον εὖ μέγιστον Ἡρακλέα κατηγωνίσατο. Καὶ ταχὺ παρέσχεν αἰτίαν οὐκ οἴδα εἶτε γ' η τύχη εἴτε μήν [P 79] τὸ δαιρόνιον μήνιμα.

δ. Τὰ κατὰ τὸν Μάρκον, καὶ διώκειν ἀνήσφετο τὸν ἀρχιερέων σκάνδαλον.

Μοναχὸς γάρ τις Μάρκος τούτον, ἐπί γένεος ἔξωτέρου Ρωμαίων ὃν καὶ πρὸς λόγου φιλοτεμούμενος, συνήθειαν ἔχων ἐπὶ τοῦ πάλαι πρὸς πατριάρχην φοιτηγὸν αὐτῷ καὶ διδάσκεσθαι, τότε δέξαντες ὑψηλὸν οὐκ οἴδα πέθεν, συνιετέθην αὐτὸν ἐπὶ λογογραφίας τὰ δόγματα, γράμμας ὡς δῆθεν τὰ εἰς ἀντίρρησιν ἁμφανίζει τῷ πατριάρχῃ. Οὗ δ' ἀνὰ χείρας λαβὼν τε καὶ διελθὼν καὶ τις εἰπεῖται, καὶ ὡς εἰλθειν πάλαι ποιεῖν, διδασκάλου τρόπον χερσὸν οἰκεῖας τέλ' αττα διορθωτάμενος ἀποδίδωτον. Εγενένθεν δὲ Μάρκος λαβὼν τὰ πιστὰ ὡς τις εἶναι δόξας καὶ ὑπὲρ

προβολεύει; productor notionem ipsi tribuitam a Patriarchis, emanationis ut e principio activo. Quid nihil minus esse contendebant quam defectionem a fide catholicæ doctrinæ; et ob hoc dicam apostasiæ tomū auctori jure impingi censebant. Hac eorum sub dente tunc mussitantium arcana murmuratio aliquandiu clam serpens timidis duntaxat grassata susurris est: nam accusationem mendosi scripti suscipere publicam prohibebat verecundia magnorum nominum tomo in testimonium approbationis subscriptorum. Exquirebant ergo secum modum et opportunitatem indagatum ibant tuto plausibiliusque defungendi delatione tot muniti auctoritalibus toni, demonstrandique Veccum, similem illius et fabulis Nessi, quem ferunt a morte sua magnum Herculem vicesse, ipsa sui damnatione causam exitii suo judicii ac censori attulisse. Nec diu absuit quin occasionem ipsis id agendi commodissimam seu casus seu divina suggereret ultio.

4. De Marco, et ut antiquitatem exarserit scandalum.

Monachus enim quidam, Marcus nomine, haud genere Romanus, homo doctrinarum studiis deditus, consuetudinem ex longo habens ad patriarcham venitandi danda ipsi docenti opera, circa hoc tempus, nescio quo aut 118 cuius instinetu, applicuit animum ad commentarium de theologicis tunc agitatis controversiis scribendum, consulendorum scilicet eorum gratia quæ a sui magistri adversariis jactabantur. Id opus ubi elucubravit, patriarchæ obtulit, qui percurrentes, ut cœteras solebat discipuli scriptiunculas, quædam in hac quoque minus sibi probata manu propria correxit, et sic emendata in reddidit. Marcus quidquid intentum in sic recensito suo commentario reperit, prorsusque probato habens, et sibi non parum gratulans quod tam multa inoffense commentari potuisset, opus suum ad certam gloriæ spem sc-

A δογμάτων γράμμας, τὸ γραφὲν ἵνεράντες τοῖς πολλαῖς θαρρούντως, προστιθεῖς ὡς καὶ πατριάρχῃ ἐπιράντες τούτο καὶ ἐκεῖνος τινα διορθίσσειν, ἐγκαθιστῶν ἐντεῦθεν τὰ τῆς ἐκδόσεως. Ταῦτα λαβούσος τιοι, καὶ μαθοῦσιν ἐκεῖνον ὡς καὶ αὐτὸς διμωνυμίζει τὴν λέξιν τὴν προβολεύεις, ἀφυπτον ἔχειν τὸν πατριάρχην ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἀδόκει· εἶναι γάρ κάκειν τοις φρονοῦστας, οἷς ὅτι λαβὼν εἰς χείρας τὰ γράμματα καὶ διεξελθὼν ἄλλα μὲν διωρθώκει καὶ οἰκεῖοις γράμμα- μασι διεπήρηνε τὴν διόρθωσιν, αὐτὸν δὲ τὴν λέξιν ἀκατατίατον εἰσαντειν, ὥστε τὸν τῷ τόμῳ γρίφον, ὡς ἀν τις εἰπεῖ, καὶ τὸ τῆς γνώμης γλαφυρόν τα καὶ ὑπολογὸν ἐν τῷ τοῦ Μάρκου παραγυμνῶσαι καὶ δεῖξαι γράμματα. Ταχὺ γοῦν τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα λαβὼν δὲ θεόληπτος, ἐπιστάς τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ, δινδρόλιον λογίῳ καὶ περὶ τὴν τῶν δογμάτων ἐκκαίσιμην, ὥστε πολλοὺς ποτεύειν, διφάλειψιν, ἐκφαντίζει, καὶ μεθ' δῆσης εἰπεῖς τῆς ἐπιστάσας διεξήρχετο, καὶ γε προσικονομησάμενος τὸ πακόδοντον ἐκ πολλῶν, εἰ σύντος ἔχοι καὶ αὐτῷ ἐνδυκούη, διεπυνθάνετο. Καὶ τὸν διολογεύεν παρευτίκα, καὶ καταρρίπτειν τε καὶ

stincta editione vulgavit; eique commendandæ præfatiunculam addidit docentem visum a patriarcha et ubi opus fuit emendatum id scriptum suis priusquam ederetur. Eunte per manus novi libro, movit quosdam quod in eo annotarunt tradi etiam clarius quam in tomo patriarchæ damnabilem illam restrictionem notionis in voce προβολεύει qua principii activi significatus contra manifestam Patrium auctoritatem ab ea excluditur; quo animadverso præclararam se-pactos sunt gavisi opportunitatem oppugnandi minore invīdia in discipulo magistri, cui negare jam integrum non esset se plane ita sentire, utique cum alia quædam corrigen- gens in scripto discipuli illud, ut sue congruēns sententia, olla configere animadversionis nota omisisset. Quare quod perplexum et subterfugile astute paratis ambiguum, griphi, ut quis dixerit, ritu patriarchæ enigmatische in tomo occultasset, profecto jam teneri deprehensum palam, simpliciter illud diserteque declarante sua liberaque nec ullis alegabiliū excusationum offuscis insidiōse munita scriptione auditoris ejus Marci, quam ap- D probans patriarcha paucis immitatibus, quid de optione verbi προβολεύει vere sentiat clare monstra- verit. Cupide igitur arrepto Theoleptus Marci monachi commentario magnum adit logothetam, vi- rum et cetera eruditum, et in disquisitionibus theologiorum dogmatum 119 ingenti securâ veritatis indagandæ zelo cum versari solitus, tunc hoc ipsum ostentare multitudini gaudentem. Huic ostendens commentarium Marci mendosum locum indigitat, accuratoque sermone vitium ejus ac pernicie orthodoxæ veritati nefarie oppositam demonstat. Tunc e logotheta percontatur ecquid ipse cum Marco sentiat, doctrinæque tam corruptæ acquiescat. Negavit enimvero ille statim, volun- tenuique abjiciens clare professus est se id toton

ἀποβάλλεσθαι ὡς κακῶς ἔχον καὶ τολμηρῶς τὸ σύμπαν. Ταῦτ' ἔκεινον διευλαβουμένου περὶ τὰ γράμματα ὡς τὸ μέγιστον ἔχοντα σφάλμα περὶ τὰ δόγματα, τὸν Φιλαδέλφειας αὐτίκα τὸν τόμον ἔξενεγκεῖν, καὶ, « Τί γε ἀλλο, » φάναι, « δοκεῖ σοι πρὸς ταῦτα τὸ παρὰ τὸν πατριάρχου λεγόμενον; » [P 80] Ἐπεστησε κάκενος εὐθὺς τῇ λέξει, καὶ τὰ αὐτὰ ὡμολόγει, καὶ ἀγνοίας τὸν πατριάρχην μεγίστης ἐγράφετο. Καὶ τὸ πρᾶγμα δῆλον τοῖς πολλοῖς γεγονός μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν ἀκούων ἀνεισιν. « Οὐδὲ καὶ αὐτὸς ἐπιστήσας τοὺς λεγομένοις, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους βλέπων τοὺς καταιτιωμένους, δεῖν ἔγνω διορθοῦν τὸν λόγον πρὸς δὲ τις καὶ δόξοις τὸ εὐεσθέστατον μηδὲ γάρ εἶναι καλὸν αὐτὸν ἀλλοις ἐγκαλοῦντας παραβασίας περὶ τὰ δόγματα ἐνέχεσθαι γε καὶ τούτους καὶ κακῷ τὸ κακὸν ἴσθαι δοκεῖν. Ταῦτα τοῖς περὶ τὸν πατριάρχηνούκ τὴν ἀγοστίνην, ἀλλὰ κάκενος ἀκούει τὸ δράμα, καὶ οὐκ ἀνεκτῶς ὑδριοπαθῶν εἶχεν, εἰ τοιούτος ὁν ἐν λογίοις καὶ τοιούτος δοκῶν ἐν δογμάτων ἐπιστήμῃ παραβασίας καὶ αὐτὸς ἐγκαλούστο, καὶ τῆς μεγίστης, ὡς ἐπειθον. « Οὐδεν καὶ ἀξιούμενο;

reprobare ut malum et temerarium. Qua in expressione indignationis suæ adversus audacem novitatem, exardescenti suo more serventius logothetae, opportune arrepto Philadelphiensis tempore, tomum a patriarcha editum obtulit, eoque illa verba legit quæ similem damnatae jam in Marci libro pravitati sententiam, si recte intelligerentur, continebant; quod sic reipsa se habere efficaci oratione declaravit. Hie logotheta, velut apertis sibi oculis, prius non animadversam intuens laborem, aspectu resiliuit, verbique insidiis opertum malum cum primum agnosceret detestari se professus, maximæ patriarcham incitizæ damnavit; nec absuit quin propagata ea res in notitiam multorum brevi ad aures imperatoris perveniret, qui et ipse in sensum arcane pravum verborum tomis ambigitorum facile totum agnoscentium admonitu penetrans, multosque ac magnos viros cernens in culpando tomis loco, clarius a Marco expressam obscurius struente sententiam, unanimi assensu convenire, decrevit eum oportere congrua emendatione in sensum orthodoxæ doctrinæ quam accommodatissimum reformari: non enim esse consentaneum, qui alias defectionis a vera fide accusarent, ejus ipsius teneri convictos criminis; atque adeo isti malo curando id adhibera pro remedio, quod ipsum esse malum deprehenderetur. Talia dum prius mussarentur, deinde sensim increbescerent, haud diu potuere occultari patriarchæ. Audit cito rem totam, et quid pararetur intelligens, in contumeliaz non tolerabilis parte numeravit se tanta ex tam malo theologicæ 120 doctrinæ existimatione subnixum accusari aberrationis a dogmate orthodoxo, ejusque, ut sui quidem adversarii persuadere conarentur, longe gravissimæ ac turpissimæ. Quare ad hunc tali indignatione præoccupatum cum venissent qui rogarent ut ipse corrigeret quod

διορθοῦν τὸ σφαλὲν αὐτὸς, ἐν δεινῷ ποιούμενος τὸ σφάλμα διμολογεῖν ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν, οὐκ ἐπειθετο, ἀλλὰ καὶ προσωρικέτο ὑπερηφανῶν. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν προσιόντες βασιλεῖ πεισμοῦ ἐνεκάλουν καὶ γ' αἰρέσεως, καὶ ἀπεσχίζοντο κατ' ὅλην ἔκεινου ὡς μὴ ἀγνοίᾳ δῆθεν καὶ ἔνυπραγῇ πειπεσόντος, ἀλλὰ καὶ γνώμῃ.

ε'. Τὰ κατὰ τοὺς πατριάρχας, τότε τὸν Ἀλεξανδρεῖας καὶ τὸν Ἀρτιοχεῖας.

ζ'. Ἀραχάρησις ἐκ τοῦ πατριαρχεῖου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου.

Τὰ γάρ πρὸ τοῦ ἡπειρον τούτους τοιούτους εἶναι τε καὶ φανεσθαι. Τὰ δὲ ἡσαν πρῶτον μὲν τὸ τοῦ Ἀλεξινδρεῖας Ἀθανασίου, διὸ πολλοῖς ὑπῆρχον τοῖς χαλεποῖς πρότερον, [P 81] μέχρι καὶ αὐτῆς ἐξηρατεῖσθαι τὴν δριμύτητα τῶν χικῶν, ἐφ' ὃ τὸν τόμον καθιυπογράψειε, καὶ ἐκεῖνος μετὰ πολλὰς ἐπηρείας τὸν μὲν τόμον, ὡς μὴ δοκιμάζειν ἔχων ὡς ἀλλοεθνῆς καὶ τῶν ἡμετέρων δοκῶν ἀδύνετος διασυντοῦ τὴν γνῶσιν, παρεθεώρει, διλλητὸς δὲ τινὰ διμολογίαν ἐξ αὐτοῦ ἐγράψε καὶ ὑπέγραψεν, αὐτὴν δὴ

in tomo ejus vitiōse scriptum erat. præfracte negavit agnoscere, se quidquam in suo tomo quod emendari opus esset, de petitione insuper illa ipsa, uti de irrogata sibi contumelia, conquerens, iaque ex fastu non modica sacerdies. Sic repulsi qui patriarcham adierant, imperatori renuntiarunt non modo pravæ contra fideli dogmæ persuasionis, sed addita buic pervicacia etiam hereseos compertum eum teneri. Deincepsque sensim plurimi ab ejus communione se abscedebant, ut hominis non ignorantia scilicet lapsi, aut in raptu mentis alio attentia cæco per lubricum impulsu in ruinam præcipitati, sed certa scientia fixaque animi pertinacia errorem amplexantis suum.

5. G. De patriarchis Alexandrino et Antiocheno. Secessio patriarchæ Gregorii e patriarchio.

Hæc patriarchæ contumacia ut cunctis videretur intolerabilior, faciebant quæ paulo prius in summæ dignitatis auctoritatibusque personas severissime in hoc genere agi omnes viderant. In recenti quippe memoria versabatur quam nulla fuisse habita ratio virtutis, doctrinæ gradusque conspicui, quibus Constantinopoli peregrinus eminebat Athanasius Alexandrinus patriarcha, cum illum ecclesiastici volente imperatore vehementissime urserunt ad subscriptionem tomis, gravissimis inflicitis recusanti penis, usque ad ipsam ejectionem in exsilium. Quibus ille minis malisque non pertractus quidem prorsus est eo quo impellebatur: tamen acerba plurima perpessus, tandem aliquo modo satisfacere curavit, allegata excusatione plausibili, haud suum esse, hominis longe a sua Ecclesia vitam per regre privatam actitantis, scriptum præsidis ejus urbis in qua ipse hospes dederat, judicio suo subjecere, quod facturus videretur, si suum illi a se lecto subscribere nomen attentaret in signum sententiaz de ipso suæ, præsentim cum probare librum

τὴν τῶν ἀγίων καὶ καθηματευμένην, μηδὲν τὸ ἄστα. Αἱ ξυμβουλεύοις, (5) Ἀπειπόν τε εἰπεῖνος καὶ ἀπογράφεις τοὺς ὅλους, ἐν μιᾷ τῶν χυριωνύμων ἡμερών, δημιùσαν λαῆσας πρὸς τὸν λαὸν ὃς ποιῶντες εἰπεῖνται συνέτεισαν κατ' αὐτοῦ καὶ ὡς μή οἶδες τ' εἴη ἀντέχειν εἰς πρὸς πολλοὺς, καὶ ταῦτα καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν εἰρηνεύειν ὑπισχνουμένων εἰ καὶ αὐτὸς ἐξῆλθοι, καὶ τέλος ὃς κατὰ δοκιμασίαν ἐξέρχεται, ἐπειπὼν ὡς εἰ μή γ' εἰρηνεύσοιεν τῇ αὐτοῦ ἀποστασίᾳ ἐπιστηρίζεινος αὐθίς καὶ ὡς θῆρ ἐκείνους καταδραμούμενος, ἔξεισι καὶ τῇ τῶν Ὁδηγῶν μονῇ φέρων ἁυτὸν διδωσιν, οὐ μή δὲ ὁστε καὶ ἀπράκτεν τελέως, ἀλλὰ καὶ συνεισβαλλόντων τῶν περὶ ἐκείνον ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν συνόδους τε γίνεσθαι καὶ κρίσεις ἀποκαθίστασθαι καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ αὐθίς οἰκονομεῖσθαι, μηγμονευομένου καὶ ἔτι.

B Τὸν εἶδος τῇ Ἐκκλησίᾳ θέλει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ισχυρογνωμονοί καὶ μῶμον προστίθεσθαι θέλει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπάντων μῶμον τὸν χειριστὸν. Τούτοις γοῦν διὰ ταῦτα ἡ πρὸς ἐκείνον τοῦ βασιλέως διάθεσις, καὶ οἱ κατ' ἐκείνου ἰσχυον πλέον ἔτι, μέχρις δὲν καὶ τοῦ δηλωθέντος; Ἀθανασίου περιγγείλαντος καὶ συμβουλεύοντος δῆθεν τὴν ὑποχώρησιν (ἐκοινοῦτο γάρ καὶ τούτῳ τὴν γνώμην διασιλεύεις, καὶ αὐτὸς ἐπευδόκει πρὸς ταῦτα, ὡς καὶ ὑποστῆναι τὴν πρὸς ἐκείνον ἀφίξιν ἐπ' ὁ [P 82]

inexploratum nemo sanus deberet, explorare autem aut quantum par erat expendere tam multa in tomo scripta oīi ac facultatis non esset suæ, quoniam alibi educatus usus ac sensus proprios Constantinopolitanæ Ecclesiae minus perspectos haberet 121 quam ad istud examen foret necesse. Quod unum recte posset, daturum se scriptam professionem suæ fidei, quam et exhibuit, ediditque subscriptam a se, sanctorum dictis congruentem ac trita gradientem via nihilque obscurum aut suspicioni obnoxium habentem. Adjungebatur eo, quod pari acerbitate consultum adversus Arsenium Antiochiae patriarcham nuper fecerat. Qui auditus solum consensisse in negotio Ecclesiae cum rege Armeniæ, ultimæ statim damnationi subjectus et erasus e diptychis fuisset. Tertium denique celebrabatur ecclesiastice constantiæ in tali causa domesticæ pietatis victricis luculentum exemplum, siquidem Andronicus ipse Augustus parentem proprium errasse in Ecclesiae causa judicatum inseptum et officio memoriae mortuis reddi solitæ multatum dimiserat. Quin et priorem suam conjugem pari funeris et mentionis in sacris, simili ex causa, honore privaverat; denique matrem ipsam suam nonnisi dato ab ipsa libello fidei in communionem admiserat. Talia reputantibus et passim jaētantibus multa cunctis oboriebatur contra patriarcham indignatio, in acres ipsius reprehensiones erumpens, quod is palam errasse deprehensus emendari recusat, ac sua pertinacia labem inureret Ecclesiae, labemque omnium pessimam. Refrigescebat his de causis ardens prius imperatoris in eum affectus, et adversariorum ejus magis quotidie magisque potentia crescebat, eo quidem usque ut modo memoratus Athanasius ipsum adiens auctor ipsi fieret patriarchalis dignitatis ultra aliquid. Id porro Alexandrinus non per se ausus

imperatoris suau suscepit: nam Andronicus sum illi ejus rei desiderium communicaverat. Cui illè in re tali obsequendum ratus, sustinuerat convenire patriarcham, et quod haud gratum sciret fore, sponte consilium obtrudere. Aversatus ille quidem est invisam propositionem, nec se obsecuturum recepit. 122 Cæterum fractus animo et diffidens rebus suis, quadam die Dominica, homilia

C ad populum perorata, qua questus est multos insurrexisse adversum se, nec resistendo parente, utique unum comparatum plurimis; velle igitur cedere, ac cum Arsenianos jactare audiret pacem ipsos amplexuros si amoveretur e medio Gregorius, eupore probare an vera dicerent, idoque secedere tantisper, animo duntaxat explorandi quid sint acturi, jam nunc plane denuntians, nisi illi promissis steterint et Ecclesiam turbare desierint, redditurum sese, et quidem iratum et ultorem, ferre instar ad eos incurSandoS erumpentis. Tantum effatus exiit, et se Hedegorum monasterio abiens condidit, non tamen ut functionibus prorsus inde cunctis abstineret patriarchalis potestatis: qm̄ et

D convenientibus ad eum partis ejus antistitibus ac clericis synodi ab iis celebrabantur et judicia exercabantur, adeo ut paulatim totam Cyprus Ecclesiae administrationem, ut ante, remuneret, quippe qui nec possessionem amisisse videretur, memorari adbuc inter sacra solitus. Cæterum offensio erga illum publica per hanc secessionem nulla ex parte minuebatur: quin auctæ potius brevi turbæ sunt, adventu in urbem Joannis Ephesini, quem absentem jam fuisse præoccupatum tractumque in partes adversantium Gregorio diximus. Inter hæc scrupulus quidam angebat imperatorem, dubitantem an sacra que adjuncta Gregorii patriarchæ publica commemoratione celebrentur, sibi ad sanctificationem prodeissent. Propter hoc, et alia insuper

χρέων σχόντες οι κατ' ἑκένον τὸ τούτου δυομά τὸν θέλοντες εἰς τὴν εὐνάσσοντα κατεσίγαζον, καὶ παραίησον ἐξητοῦντο ἐφ' ὥπερ καὶ τὸν ἄξιον προχειρίσαντο. Ἀλλ' τὸν τοσούτῳ καὶ ὃ εἰς πατριάρχην Ἀντιοχείας ἐπ' Ἀνατολῆς ταχθεῖς ἀπὸ Τύρου Κύριλλος μετ' Ἀρσηνῷ, ἀνὴρ εὐλαβῆς καὶ ἡσυχίας φίλος καὶ πλήρης ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, τῇ Κωνσταντίνου ἐπιφοτῆ, ὃν ἔδει πάντως ἐλθόντα τὸ χūρο; ἐντεῦθεν θάβειν ἵξει μεταθέσεως ἀναβιβλόμενον, καν τότε μὴ δεχθεῖς θυτερον μετὰ χρόνους ὅκεων μόλις καὶ ἕποντος εἰς δοὺς ἢ μήτη κατέ τι Ἀρμενίοις συνέρχεσθαι ἐν τῇ ἑκάτινων σιδέρωντα, ἐπει τὰ κατὰ Συρίαν ἡφάνιστο, προσεδέχθη, κάνταῦθα τὸ βιοῦν φέγγειν. Ως γοῦν ἐπιδημήσας ὁμοίος εἴς Κωνσταντίνου τῷ τότε ὑπὲρ ἀλλούς ἐν τοῖς τῶν Ὀδηγῶν κίτοις προύτιμος, ἀπάρας ἑτεῖθεν δικαστριάρχης Γρηγόριος τῷ τοῦ ἀγίου Ηπολίτου τοῦ ἀντι λάτερων μετοικισθεὶς δίδοσε.

C. Τὰ κατὰ τὸν Γρηγόριον, δικαὶος ἀχρεότο καραϊστησιν.

Καὶ ἦν ἐκεῖ διεριζοντεικῶν [P. 83] πρὸς ἀρχιερεῖς καὶ βασιλέας ἀπικαλούμενος, εἰ λαβόντες αὐτὸν σόφρον τε καὶ ἐντιμον νομιζόμενον, προστέτη δὲ καὶ ὑφεδοῦντα, εὐχ ὅπως ἀτίμοις ἑκείνον, ἀλλὰ καὶ

A προσαφαιρόντο τὸ ἐπὶ τῇ ὑφεδοῦσι φεμνωμα. Καὶ δῆ καὶ ὡς εἰς γράμματα τὴν ἐπὶ τῷ τόμῳ τῶν κατηγορουμένων ἀπειλεῖν, δπως γράψοι τὴν ἀρχὴν καὶ δίκαιον φρονεῖη, καὶ ὡς εἰ μὴ οὕτως ἐξηροῦντο, ἀνάγκη πέσαι εἰς τὴν τοῦ Βίκκου γνώμην ἐμπιπτεῖν, ταῦτα λέγων τέλοιο διδόντας αὐτοῖς τὸ ἐπὶ ὑφεδοῦσι φεμνωμα ἀπειλούμενα: ἀντιλαχθάνειν παρ' ἑκείνον τὸν τοῦ θρόνου περάτησιν. Τοῦτο δὲν ἑκείνοις λαβύρινθος ἀνατέλεσθαις εἰς τὸν ὑφεδοῦσιν ἀπειλούμενον, ή ἐπὶ τῇ παρατήσει αἰλιώτις αὐτὸς διδοῦσις, ἀλλὰ καὶ τυραννική κατεφεύγειντο. Ἀντηξίουν γοῦν θιξ τῶντα κάκηντος τὸν βασιλέα κρίσαι ἐπιτραπῆντες τὰ κατ' ἑκείνον, καὶ εἰ μὲν εὑρεθεῖ ἀπὸ κοινῆς σκέψεως τὸ ἀσφαλὲς ἐφ' οὓς ἐγράψειν ἔχων, τελεῖν καὶ αὐτοῖς εἰς πατριάρχην ἑκείνον, εἰ δέ γ' ἐξελεγχθῆται ἐμπειρῶν εἰς σφάλμα δογμάτων, κύνθη μὲν ζητεῖν ἐν μετανοίᾳ συγγνώμην καὶ γε λαμβάνειν, αὐτοῖς δὲ ἀφίντας ἑκείνον δικαίως (καὶ τοις γάρ ἐντεῦθεν παρατήσεως χρεῖα;) ζητεῖν τὸν ἄξιον. Ἐδέξατο δὲν λόγων δι βασιλεὺς καὶ γε περιφας παρεβήσαν τῷ Γρηγορίῳ τὰ παρὰ τὸν ἀντιδοκούνταν λεγόμενα. Οἱ δὲ καθάπατος δαινὴν ἡγούμενοι, εἰ καὶ αὐτὸς δι βασιλέας ὑπὲρ ἀλλούς ἐπὶ τῇ παραβασίᾳ διλεσχοτε δύγματος, ἐδέχετο τὴν ἀξίωσιν καὶ ἐποιεῖ-

multa sub id tempus occurrentia invidiae in Gregorium inflammmandae apta, capitulo ejus inimici tempore nomen ejus in synaxibus presserunt, et ab ipso abdicationem petierunt, ut ad digni electionem in ejus locum rite inde procederent. Hoc rerum articulo Cyrilus et Tyri episcopatu in patriarchatum 128 orientalem Antiochiam post Arsenium translatus, vir religiosus, quietis amicus, plenus ecclesiastica gravitate, Constantinopolim advenit, quod illam ut sacerdotem cogebat necessitas rati redende promotionis sua, haud aliter firmam auctoritatem habitare propter transitum ex uno throno in aliud, cuius inde gratiam impetrari oporteret. Quanquam tunc non impetravit ille quidem. Verum post annos octo rediens, viz., promissionibus datis se nentiquam in villa re cum Armenis conventurum, quando in eorum ditione degret rebus Syriae jam perditis, denique admiresus est, et hic vitam exhauit. Is igitur circa tempus cujus modo acta referabamus, Constantinopolim appulsus, cum propter eminentem super alios dignitatem ex iuvie honoratus virus suis assignando ei apud Hodego diversorio, recedens inde patriarcha Gregorius in hospitium Sancti Pauli in Latro transmigravit, illucque se abdidit.

D. 7. De Gregorio, ut ab eo petita abdicatio sit.

Ibi erat altercans cum episcopis et imperatore accusans, quod se, quem assumptissent sapientem et honorabilem creditum ac præterea orthodoxe sentientem, nunc non modo ignominia afficerent, sed et ipsi pretioreum decus orthodoxe sentientis auferrent. Inter base quiritanda totus incumbebat in scriptitandas consultationes accusatidum quæ somo a se edito intentabantur. Istarum omnium

apologiarum unus erat scopus demonstrare quam justa occasione, quam recte animo ipse a principio scribere aggressus esset, tum docere quam innocens et aī omni macula immunis sententia latuerit sub quibusdam in suo tomo obscure positis verbis ambigueque perplexis; quæ quidem ultra fatebatur, nisi eo modo quo nunc exponehat declararentur, necessario in Vecci sententiam incidere. Hac ita disputans, petebat dari sibi ab iis quos compellabat, antistitibus 126 videlicet et Augusto, testimonium omni auctoritatis firmitate ad fidem plenam manūlum, quo illi prolierentur plane se compersisse Gregorium patriarcham haud unquam in dogmate orthodoxy titubasse, hujus testimonii diplomate accepto se vicissim daturum pollicens rite conscriptam throni cessionem. Id istos labyrintho inclusit inextricabilis perplexitas, secundum utique reputantes, postquam eum sine dubitatione orthodoxum declarassent, flagitationem abdicationis throni pudendam ipois et tyrannicam apparituram. Quare aliani expeditiorem viam rati sequendam antistites imperatorem orabant ut judicium rite institui de causa fidei Gregorii sineret, permittingo eum liberis synodi suffragiis; quibus si absolveretur et post accuratam explorationem scripta ejus ab omni prava doctrinæ suspiciope aliena reperirentur, confirmaretur sane in antiqua possessione patriarchalis dignitatis, et throno insidere, ut prius, pergeret: sin clare convinceretur incidisse in errorem circa dogmata, tum ipse in proximatum ordinem redactus veniam posceret et impletum acciperet, ipsi autem jam tum ejus obediens rite soluti (nam quæ tandem in eo casu necessitas abdicationis foret?) quererent aliw

ἥν ἀπαντῶν εἰς χρίσιν. Ὅθεν καὶ ὥριστο μὲν ἡ ἡμέρα, ὥριστο δ' ὁ τόπος· δὸς δὲ μέγα τοῦ βασιλίως παλάτιον. Ἐτάπειροι οἱ χριταῖ, οἱ κατηγορούσοντες ἡτοι μάζουτοι· οἱ δὲ ἡσαν οἱ σχισθέντες ἐκεῖσον, ὅτι τε τῶν ἄρχιερέων καὶ δοσού τῶν κληρικῶν. Τὰ πάντα εὐτρεπῆ, ἔστι δὲ συνελθεῖν καὶ μόνον. Ως δὲ ἡ χυρὰ παρέστη καὶ ἀπαντῶν ἔδει εἰς ταῦτον πάντας, [P 84] αὐτὸς σύναμα τοῖς; ἀμφ' αὐτὸν πρωταἵτερον ἔτοιμασθεῖς; Εἰφιππος; σὺν ἐψίπτοις πρὸς τὸ παλάτιον ἀπαντᾶ, καὶ που ἰστάμενος· ἔξω ὡς ἔτυχεν ἔχων, δῆλην τῷ βασιλεῖ τὴν σφετέραν ποιούμενος ἀρχιεῖν ἀπαντῶν τὴν ταχίστην καὶ χριτᾶς καὶ κατηγόρους ἔξιον. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς σφρώτερόν τι καὶ βαθύτερον ἐννοῶν, ὡς γεγονίας τῆς διαιλέξεως οὐδὲν δλῶς χωρήσει κατ' ὅρθον τὸ πρᾶγμα, ὡς θάτερον ἀμφοῖν γενέσθαι, η ἐκείνον φανέντα κακὸν ἡσυχάζειν. Η ἐκείνους διαδολεῖς δμολογεῖν, ἀλλὰ παραμένειν καὶ αὐθίς τὸ σκάνδαλον, φύσεως ἐχόντων τῶν λόγων λόγοις μάχεσθαι, ὡς πραγμάτων καὶ μόνων εἶναι:

dignum qui throno subrogaretur. Admisit propositionem imperator, et missis ad Gregorium certis hominibus ei significavit quid ejus adversarii posserent. Hoc ille cognito, qualem cunque arripiendam occasionem putans tutissimæ inustæ suo prius late inclito nomini labi semel eluendæ, prompte admisit quod offerebatur, paratissimumque se exhibuit vadimonio sistendo. Dies inde dicta judicio est, designatusque locus magnum palatum imperatoris. Nominantur judges, accusatores comparantur. Erant hi quotquot ex episcopis et clericis se palam a Gregorio abscederant. Parata cuncta erant, in procinctu proximo conventus. Adest statuta dies, qua congregandi omnes in loco exspectabantur. Universos prævertit patriarcha cum suis, mane **123** iam tum primo eques ipse cum sociis item equitibus ad magnum palatum expeditus occurrens. Ac ubi primum palatinos ministros reperit, consistens, nuntiare jussit imperatori suum adventum, rogareque a se ut judges quamprimum et accusatores coire suos vellet. Verum imperator reattentius considerata mutaverat sententiam. Reptens enim memoria successum similis colloquii cum Vecco habiti, ex quo nihil utile ad pacem Ecclesiæ provenisset, facile intelligebat haud maiorem exspectari debere conventus hujus fructum. Alterum enim necessario secuturum, ut aut Gregorius peccasse judicatus indeque redactus in ordinem privatus viveret, aut ipsius palam innocentia perspecta ejus adversarii infamia ac pœnis calumniatorum subjacerent. Utrumvis autem contineret, mansurum nihilominus Ecclesiæ scandalum, nec remissius sævitura rixantium jurgia, cum sermones opponere sermonibus, et natura promptum et usu ac licentia infinitum sit, siquidem ubi res ipsæ, quæ controversias palam exhibitat finirent, non proferuntur nisi larvæ formis, quibus eas disserentium oratio fucavit, nulla spes restat littorum finiendarum, quibus inexhausta humanæ linguae

A τὴν ὁμολογίαν τῆς φύσεως. ὡς ἔχουσι φαινεμένων καὶ μὴ ὡς λέγονται, ταῦτα σκοπήσας, καὶ μᾶλλον διειποτές καταβαλούσιν οὐκ εἰς ἀσφαλές πάντη περισταῆ ἀν τὸ πραχθὲν ὡς εἰς ὅδελισμὸν ἀγομένως διὰ τὴν τοῦ χειροτονητοῦ παραβασίαν, καὶ μᾶλλον διειποτές καὶ τὸ ἐπισφαλές ὁμολογοῦντες ὑπέγραψαν, οὐκ ἔκρινεν εἰς συμφέρον γενέσθαι τὴν χρίσιν. Ὅθεν καὶ πέμψας ἀπήρτα τὴν διαδικασίαν. Καὶ γάρ καὶ οἱ ἀντίθετοι τούτῳ εὐψυχοὶ ἀπεκρύψαντο τὰ τῆς χριστινῶς, οὐκ εἰς συμφέρον ἔστεθαι τοὺς λόγους πολλῶν κινηθέντων διαβεβαιούμενοι. Επειθον δὲ βασιλέας πέμπειν καὶ ἀξιοῦν παρέχειν λίβαλον παραιτήσεως. Μηδὲ γάρ εἰς συμφέρον ἔστεθαι τὴν ἔκτασιν, αὐτοὺς δὲ ἐντεῦθεν ὁμολογεῖν εὐσεβῆ, καὶ μηδένα τὸν δισταγμὸν ἐπὶ ταῖς σαῖς, φησι, φέρειν δόξαις, μήνυον δὲ σκανδαλισθῆναι διὰ τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα. δὲ καὶ αὐτὸς; σὺ φάσας; πολλάκις ταῖς ἀποβολαῖς διδωκες ὡς παρὰ τὸ ὅρθον συντεθὲν τῆς κοινῆς δόξης; τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον εἶναι βασιλεῖς

B νον δὲ σκανδαλισθῆναι διὰ τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα. δὲ καὶ αὐτὸς; σὺ φάσας; πολλάκις ταῖς ἀποβολαῖς διδωκες ὡς παρὰ τὸ ὅρθον συντεθὲν τῆς κοινῆς δόξης;

loquacitas scaturiginem semper suggesteret æterno profluvio suffectorum, una sola, sed dum ubique desperata conditione certæ pacis inter homines proposita, si posset effici ut de rebus prout revera sunt, non prout pinguntur dicendo, judicaretur. Denique adversariorum Gregorii, howinum sibi charorum, causa et periculo maxime imperator movebatur ad vitandam aleam judicii de homine quem ipsi patriarcham fecissent, cuius tomo subscripsissent, instituendi. Nam hoc secundum accesauntium spes ac vota damnato, statim apparebat errasse illos et pessimo Ecclesiæ consuluisse, qui suis temere suffragiis suspectæ doctrinæ virum in thronum evexissent, unde postea deprehensa ejus a fide recta defectione dejiciendus necessario fuisset. Apparebat et erroris ob quem is damnatus esset haud fuisse immunes eosdem, utpote qui verba illa suspecta, sub quibus latuisse heresim postmodum ipsi agnovissent, **126** sua festinassent subscriptione inconsultissime firmare. Quo utroque nomine quin pœnas Ecclesiæ deberent, non videretur posse dubitari. His secundis cogitationibus de priore consilio detractus Andronicus, cum misisset qui judicii apparatum disjicerent, haud molitus illi repugnantes invenerunt accusatores patriarchæ. Hi enim suum quoque ipsorum in tali causa veri periculum intellexerant, veriti ne molis, ut si, ea occasione multis aliquid detegeretur, quod grave ipsis damnum accerseret. Confirmarunt ergo euipide imperatorem in nova sententia judicii omnitudi, auctoresque illi fuere mittendi ad Gregorium qui libellum abdicationis sedis ab eo poscerent, praetextu ipsius famæ consulendi. Cum enim sint anticipites judiciorum exitus, videre profecto ipsum quani foret sibi turpe damnari. Victoriae autem incertæ fructum certum jam aunc citra certam offerrí: promittébant quippe, simul ab eo acceptis-
sent cessionis syngrapham, se vicissim illi testimonium authenticum daturos, quo is plane ortho-

τε πείθεσθαι τὰ χριστὰ συμβουλεύοντες καὶ εἰρήνη· Α διὰ συγχλήτω καὶ βασιλεῖ, μηδὲ τῶν ἐκκρίτων με-
χῶν ἀπαλλάσσειν. Ταῦτα πολλάκις διεμηνύετο, ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν. Καὶ γ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ τὸν τότε κοινο-
στορα Χοῦμνον καὶ τὸν συγγράφοντα σύναμα πέμ-
πτων διβασιλεὺς προσέτατε λέγεντα καὶ ἀξιοῦν τὰ
λότα παρ' αὐτοῦ. Τυραννεῖσθαι γάρ τῇ εἰς ἔκεινον
γάπτη ἐπὶ τῷ μέχρι τόσου τὴν Ἐκκλησίαν χυμα-
λομένην περιορέψην, καὶ μηδὲν ἄφενται τοῖς καὶ
ἔκεινον ὡστε καὶ πλέον τι περὶ τὸ εἰκὸς ἐκκηρύ-
τειν, ἀλλ' ὅρθοδοξον ἥγεισθαι πειθεῖν καὶ ἀποίμως
σπένδεσθαι τοῦ σκανδάλου παραιρεθέντος· τὸ δ'
ἴσται πάντως, εἰ μετ' εἰρήνης παραιτοίτο. Ταῦτ'
ἔλεγε βασιλεὺς, ἀπειρήκως ἡδη πρὸς τὸ τῶν πολλῶν
σκάνδαλον. Ἀλλ' ἀκούων ἔκεινος τότε πολὺς ἦν
ἀλιών, εἶπερ ἀναψανδά μὲν ἐφ' αἰρέσεις τοῦτον διεκ-
μῆσαν, κρύψα δὲ ὡς ὅρθοδοξοῦντα [P 85] δέχονται.
Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὁμολογίαν ἔχεται ταύτην κοινῇ
παρ'. ἀντῶν γενέθαι, συναρχείσης τῆς πολιτείας

B Ταῦτα ζητοῦντο; ἔκεινοι δέ αὐτίκα καὶ τὴν παρατησίαν διώσοντος, σκέψῃ; ἢν μεγίστη, καὶ σχ-
εμα μέγα μεταξὺ τῶν ἀπ' ἔκεινον σχιζομένων ἔγε-
νετο, τῶν μὲν μηδὲ ἀνεχομένων ὁμολογεῖν ἔκεινον
ὅρθοσεβῆ, ὡς εἰ ὁμολογοῖεν, παρευθὺς ἐγκαθιστᾶν
τῷ θρόνῳ καὶ δικοντας, καὶ τοῦ αἰτίου λυθέντος εἰ-
τὸν ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐπιτιμᾶν [P 86] ἀδικοῦσ-
ται τῆς ἀξίας ἐπιλαμβάνεται. Ἡσαν δ' οὗτοι εἰ
περὶ τε τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Κυζίκου, οὐ δῆ καὶ
μηδὲν δεῖν ἔλεγον κρίνεσθαι τὸν Γρηγόριον, καὶ
σφῇ τὸ ἀποθησόμενον δίχεσθαι, μηδὲ ἐπειδύειν τὴν
κάκην, μηδὲ ἀλλα κεύθοντας ἀλλα βάσειν, οἰκονο-
μοῦντας· Τῶν δὲ τρόποις οἰκονομίας νευόντων διο-

communione amplecti. Tum sic orationem con-
clusit, ut omnino se vellit, eaque tantum lege con-
veniatur bona fide in concordiam danda sedis
abdicatione affirmitur; si prius congregata civitate
universa, senatu cum imperatore presentibus, nec
inde absentibus delectis ex universo monachorum
ordine, testimonium conscriberetur, quo universi
unaniimi consensu declararent esse Gregorium
plane immunem a labe omni ac suspicione prævæ
doctrine.

C 8. Ut congregatis episcopi apud palatium palam de-
clararint orthodoxum esse Gregorium.

Id cum ille ita quæreret ut ab hoc dato statim se
abdicationem rite conscriptam vicissim daturum
polliceretur, magna est et perplexa instituta delibe-
ratio disquirentium eequid expediret morem illi
gerere. Ea occasione qui semel a Gregorio se ab-
sciderant, rursus ab invicem scissi sunt, divortiis
abrepti factionum; quibusdam non sustinentibus
declarari eum orthodoxum. quod id nihil minus
esse dicent quam confirmare in patriarchali
throne quem dejectum inde omnes vellent. Quis
enim non videret, simul purgata esse prævæ do-
ctrina labes, quæ sola allegaretur ratio depositio-
nis ejus, persistitrum illum quam optimo jure in
dudum accepta potestate, suffragantibus vel invitatis
ejus adversariis, et pœnas sic iniuris imprudentia
qua ejus exaucrorandi viam illam inivissent, qua
ad ipsum in sedis possessione ineluctabiliter corro-
borandum una esset omnium aptissima? Itaque
illum hanc dubio deiuceps patriarcham tanta illa
usurum potestate ad eos ulciscendos qui se accu-
sassent; quos miseris e loco superiori pro libitu
incursaret, iræ obsequens et iis ipsos subjiciens
suppliciis, 128 quæ proprius illi dolor, in memo-
ria recenti traductionis suæ, juste injustis delato-
ribus posse imponi suaderet. Auctores hujus sententiaz Ephesinus et Cyzicus antistites, multos
quisque sibi adhærentes trahens. Quorum audieba-
tur omnium unanimis oratio, ventiliari omnino eo

λογεῖν εὐσεβῆ τὸν Γρηγόριον, ὃς μῆδ' ἐκ τοῦ τόμου τῆσον σκανδαλισθέντας δυν ἐκ τοῦ τῷ μοναχῷ Μάριον γράμματος, μόνον ἑκείνον ἔπομον εἶναι τῇσιν παρέχειν τὸν τῆς παραιτήσεως λίθινον. Καὶ ἡθελον τοῦτο, εἰ οὖν τ' ἦν, πληροφορεῖν καὶ γράμματι τὸν Γρηγόριον. Ὁ δὲ πέμψαντος τοῦ βασιλέως λόγιος ἐπληροφόρει Θεοῦ ἐναντίον, ὡς Λεγε, μῆ ϕθάσαι τούτους ὁμολογεῖν ἑκεῖνῷ τῷ σέβας, κακείνον διδόντι τὸ τῆς παραιτήσεως ἔγγραφον. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐφέσου οὐδὲ ὅλες οὔτε τὸν λόγον ἐδέχονται οὐδὲ τὸ πρᾶγμα εἰσχρημον ἔκρινον· οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλαδέλφειαν καὶ μάλιστὸν λόγον Ἰνοράκουν εἰχον ὡς ἐναντίον γίνεσθαι λεγόμενον τοῦ Θεοῦ, καὶ μεταβάλοι τὴν γνώμην ἑκείνος, αὐτοὺς ἔχειν τούτωνθεν δύναμιν καθαρεῖν ὡς ἐπιορχίας ἀλόντα δεδεσθαίσον. Τῶν γούν περὶ τὸν Ἐφέσου τε καὶ Κυζίκου μῆδ' ὅλως καταδεχομένων τὴν κοινωνίαν ἑκείνην, ἀλλὰ κρίνειν θελόντων δι' εἰδέναι Λεγον ἀλισχόπενον, δι' θροιλεὺς πρὸς ἑκείνους λέγων καὶ μὴ πείθων, ἐπειδὴ ὧρᾳ ἀνασοβουμένην τὴν θήραν ἐπὶ τῷ μηδὲν τὰς

clemiastio debere judicio causam Gregorii, permittitque suffragiis peritorum recte ille necne cires dogma sentiret, nec reformidandum litis exitum. Sese enim eventus qualiscunque jam nunc sibi periculum deposeere. Præstare quippe illud longe quam dissolutissima ratione plagam incuratam faciis solvere, alia conscientes alia effutare; denique sucum vanarum excusationum inexcusabilibus actis et scriptis appingere. Illic opposita ex adverso invalescebat opinio multorum, compositionis viam queri oportere contendentium, nec aspernandam videri conditionem oblatam. Caveri enim satis posse certitudini promissæ cessionis: qua sati constituta, quid tandem malū esset consolari Gregorium dando illi quod petebat testimonio, cum falsis constaret non tam ex ejus tomo scandalum multorum ortum quam ex scripto Marei monachi? Exhiberet se modo Gregorius paratum dando abdicationis libello ubi testimonium acceperit; et si queat ab ipso impetrari, idem in id suam scriptiorite consignato jam nunc obliget. Tum sane consulatur ejus fama, conscribendo quale postulat sanæ suæ doctrinæ testimonio. Compellatus igitur a missis ab imperatore ad hoc ipsum Gregorius de proposito abdicationis dando, ille ad id scripto concipiendam haud promptius omni verborum asseveratione coram Deo, sic enim est locutus, confirmavit non prius ipsos edituros scriptum quo sibi decus facti corrupti in dogmate fidei assererent; quam ipse rieissim rite conscriptum abdicationis patriarchatus libellum daret. Hoc relatio responso Ephesinus, et qui ei achaerebant, haud acquiescendum arbitrabantur, multaque allegabant ob quæ nec tutum nec honestum id esse contenderent. Philadelphiensis contra cum suis, illam interpositam a Gregorio Dei mentionem in pollicendo pro vero juramento interpretantes, satis eam promissionem videri debere aliterabant, 120 quippe a qua si resilire postea

Α προφοράς πάνεσθαι, μιδὲ νόκτῶν ἐνγκαλέσεις καὶ περὶ τῶν προχειμένων οὐκ ὅλης διεξελθόν, τέλος μῆτεινομένοις ὅρτίσται, σκληρότητα σφίστην διειδίζων καὶ ἀνοικονομησίαν ὡς ἀνάταρασσειν ἀετοῦ Ἐκκλησίαν δρέγμενοις καὶ ἀνεγείρειν καλύδωνας μῆτα κατευνασθέντας τέλεσθν. Κάκενον μὲν καὶ σύμφων ἀπὸ προσώπου ποιεῖται, ἐπιστήμας σφίσι μετ' ἐμβριθείας ἐγκλεισθήναι τὸ ταῖς κατάμονας καὶ ἀπρότους μέντιν, ἔως οὐ ἀποκαταστάντος πατριάρχου τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ κατ' αὐτοὺς ἑξεσθήδοντας, καὶ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν Ἐφέσου, ἐπειδὴ τὰ καὶ ἐφθασσε γράφας Ἀστανοὶς κατὰ Γρηγορίου τὰ χειρίστα. Καὶ τοὺς μὲν οὗτος ἀποτεμφύμενος δικρατῶν, τοὺς δύν τὴν ἑκείνοις μονάθεσιν ἐμβριθεστέον προσφερόμενος πειθηνούς τε παρατίκα δεκχυσι καὶ συνενοὶ τοις λόιποις. Οἱ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγα πατάξιον συναγθέντες, πέροντος μὲν βασιλέως, παρούσης δ' ἀπάστος συγκλήτου καὶ καῆρν καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάντων καὶ λαώδους οὐκ ὅλης μοίρας, συνάντων καὶ αὐτῶν δῆ τῶν κατὰ Γρη-

Gregorius tentaret, scilicet, uti perjurii compertus, legitime dejici patriarchatu et canonice deponi posset. Perstabant nihilominus Ephesinus et Cyzicenus in contraria sententia, contendentes nulla ratione tam merito heresios suspectum hominem crimine nondum purgato in qualemcumque communionem debere admitti, necessariumque omnino pertinentes causam ejus cognosci, ac nihil se præverti passuros judicio, quo certum jam haberent eum prædictio[n]e manifeste convincendum. Egit cum his imperator, et sermone accurato est consitus illos ab hac pertinacia deducere: sed profecit nihil. Unde angebatur animo, seram in casses mox induendam intempestivis male cautorum venatorum abiigi clamoribus dolens, infinitumque docu tumultuosissimum rizarum funem ferens agerrime. Hac instinctus sollicitudine ad ambos hos præsules nocte quadam vocatos copiosissime instantissimeque de toto negotio disseruit, ostendens quam conveniret unicam istam oblatam arripere conventionis ansam. Ac cum nihil ab illis impetraret, excandescens ex prebravitate durissimam utrique pervicaciam, increpans esse illos compositionis inimicos, pacis hostes, eupere jaetari aternis contentionibus Ecclesiam, novasque ciere tempestates veteribus nondum plane compositis. Sic iracunde objurgates, faceasere a conspectu suo jussit, minacissime suis imperant, abducere contumaces, abderentque disjunctiones invicem in separatas custodias, prohibito quorumvis ad eos accessu. Ita utrumque servarent quoad præposito Ecclesiæ patriarcha novo causaz ipsorum legitimo judicio subjicerentur, maxime autem Ephesini, qui jam litteras fridissimæ obtrectationis in Gregorium plenas Asianas inscriptas edidisset. His in hunc modum a se dimisit imperator, sequaces ipsorum rebementi adortus impetu, absentia jam ducum infirmiores facile deterruit, pertractosque in sententiam ceteris adjuxit; qui-

γυρίου τὴν ἀρχὴν δρμησάντων, [P. 87] σταθεὶς δὲ Φ·- Αἱς τούντιον ἡ ἐγὼ ἔσουλμην προσβαίνεν, ὥστε λαδελφεῖς Θεόληπτος πολλῶν τῶν κατὰ Γρηγορίου στομάτων μήτη γλώσσα γένεται, καὶ ἀνακηρύξται παρόντα τὸν πατριάρχην δρόσδοξον, ἐπαν δὲ τοῦ σκάνδαλον καὶ πᾶσαν τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀποστατάντα τῷ τοῦ Μάρκου γράμματι ἀνετίθει ὡς ἐκεῖθεν ἀνεγγερμένων τῶν παραχῶν, οὐ δῆ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου ἀποδημήντος ἐκείνους μηδένα ἔχειν τὸν δισταγμὸν ἐπ' αὐτῷ τοῦ μηδεδόξον ἔχειν διωκόλγει. Ταῦτα λέξας τε καὶ πλατύνας ἐκτίθες τῶν διλῶν τοιτῶν ἐν σιωπῇ καταπαύει τὸν λόγον.

B. Διβελλος παραιτήσως ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Γρηγορίου.

'Οὗτος γε Γρηγόριος βασιλεὺς συνταξάμενος καὶ τοῖς ουνειλεγμένοις, καὶ τὰ εἰκότα δεξιῶσαμενος, ἐκένθεν ἀπαρεῖ, καὶ ἐπὶ σχολῆς τῇ ὑστεραὶ συντάττει τὸν τῆς αὐτοῦ παρειτήσως λίθελλον, ἔχοντα ἐπὶ λέξεως οὐτως· 'Ἐμὲ προύδησαν εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριάρχαν καὶ εἰς τὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀρχιερωσύνης ἀβίωμα οὐτε αἱ δικαιούσι επουδαὶ οὐτε τῶν ἐμῶν φίλων συνάρσεις, ἀλλ' ἀνήστιν ὡς οἶδε μάνος Θεός. [P. 88] Επειδὴ τοῦτο γέγονε καὶ διετέλεσε ξένος ἔχον τὴν ἡδη καὶ πρό; εἰς τόδε τὸ λειτούργημα, πάντα ἐποιουν καὶ ελεγόν ωστε καὶ τοὺς σκανδαλιζομένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποδισταμένους εἰς εἰρήνην ἀγαγεῖν καὶ ἐνώσας εὐτῇ. Ἀλλὰ τὸ στοῦνδασμα τούτα

καὶ ἔδων τινὲς ὡς οὐκ ἂν ἡ εὐκατάστατη εἰρήνη γένοιτο, εἰ μὴ ἐγὼ τὸ πατριαρχεῖον καταλιπών ἐκ τοῦ μέσου γενοίμην. Οὐκέτινεσχόμην ἐπὶ χώρας μένειν, οὐτως ἐναντίως δρῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔχοντα, ἀλλ' ἡγάπησα μᾶλλον σπενδομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀλλήλοις τοὺς σκανδαλιζομένους ὅρμην ἢ ἐμαυτῷ τὴν τοιαύτην κατέχειν ἀρχὴν. 'Ενθεν τοι καὶ διὰ τὴν αὐτῶν τοιτῶν ἐν Θεῷ εἰρήνην καὶ τὴν τῶν ψυχοθελεῶν σκανδάλων ἀργτὰν παραίτησιν ποιοῦμαι τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πατριαρκικῆς καὶ τοῦ ἀξιώματος, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς ἱερωσύνης, ἐπειδὴ ταῦτην ἀλεωῦντός με τοῦ θεοῦ φυλάξω ἐμαυτοῦ διά βίου παντὸς, δει καὶ διὰ μόνην τῶν πολλῶν εἰρήνην καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν Ἑνωσιν ποιοῦμαι τὴν ταύτην παραίτησιν, οὐ μὴν οὖτε ἐμαυτῷ σύνοιδα τι πράξαντι ἀπειργον τῆς ἵερου σύνης ἐμέ. 'Ενθεν τοι καὶ ἔρεστι τοῦ λοιποῦ σὺν εὐδοκίᾳ Θεοῦ μᾶλλον ἐκλέσαντε πατριάρχην καὶ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ταύτην ἀναβιβάσαι, οὐδὲν καὶ ὑπὸ Θεῷ συμμάχῳ καὶ βοηθῷ, δοσα καὶ κανονικὸς πατριάρχης καὶ γνήσιος ἀρχιερεὺς, εἰς ἓν τὰ διεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας μέρη ευνάγειν καὶ ἀπεισάπειν δυνήσεται. Καὶ γάρ τοι τούτο οἰκτιρμοῖς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δυσωπημένου ταῖς

C. *Bus apud magnum coactis palatum, 130 præsentie imperatore, præsente universo senatu, clero insuper et monachis sere omnibus laicisque multitudinibus non exigua parte, nec non lis ipsiis qui primi contra Gregorium sive coditi fnerant, tuisa consistentibus, tot prius apertarum in Gregorium buccarum unam se ferens llinguam Theoleptus nomine omnium declaravit, quem viderent coram adesae patriarcham, eum plane inculpatum circa fidem et orthodoxum esse, quidquid autem circa eum offensionis exstitisset publicæ seculaque ex hac ab illo secessionis, totum esse imputandum commentariis Marci, qui procellaram ea occasione conciliatarum unica origo, causa primaria fuisse. Quem commentarium cum iam palam ipse patriarcha refecisset, nullam restare de recta ejus fide ihoffensaque doctrina dubitandi rationem. Quare illum omnes pro recte sentiente pleneque orthodoxo se habere profleri. Ea cum dixisset et de industria suis explicasset, cunctis in silento persantibus, quem loquendi fecit.*

D. *9. Libellus abdicationis throni a Gregorio datum.*

At Gregorius gratis imperatori et universi qui convenerant prolixe actis, cunctis perōficiose vale dicto, inde abiens diem posterum formando per otium promissæ cessionis libello impendit, sic ad verbum se habenti: « Me in thronum patriarchalem et in hanc excelsam principalis sacerdotii dignitatem non mea ipsius promoverunt studia, nec meorum suffragationes amicorum, sed condescendi ut Deus solus novit. Postquam autem est hoc factum, atque auncum jam sextum et quod excurrit in hoc

E. sum sacro ministerio versatus, omnia eo mea facta dictaque retuli ut scandalum passos et ab Ecclesia divulsos ad pacem 131 reducerem ipsique uni-remi. Sed studium hoc meum in contrarium ac ego voluntarim partem acceptum est, ita ut aliqui clamarent mānūnam successuram istam optatam pacem, nisi ego patriarchatu relicto e medio abirem. Non sustinui hærere in loco, sic commissam infestis factionibus cernena Ecclesiam, sed optabilius iū ducena, malū federates Ecclesias et invicem videpe illos qui prius offensi dissidebant, quam perstare in possessione gaudoreoque honore tam illustris principatus. Itaque ad assequendam horum iporum in Deo pacem et animabus nocentium cessationem scandalorum, cessionem facio throni et principatus patriarchalis dignitatique, non tamen sacerdotij. Nam hoo, misericorde me Deo, servando mihi per quantum supereet vita epatium, quoiam propter solam multorum pacem et horum reconciliationem cum Ecclesia sancto tristem cessionem, nec mihi sum conscientis fecisse quidquam quod me arceat sacerdo-tes. Quocirca de reliquo loet, cum Dei beneplacito, alium eligi patriarcham, qui thronum in hunc patriarchion et principatum sacerdotij evobatur; qui Deo adjuvante, si rite iuxta canonea ordinatus patriarcha et legitimus sacerdotium princeps, diligenter Ecclesiae partes redigere in unum ac coagmiantare poterit. Eveniat id utinam miserationibus magis Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi, exortati purissimæ Dominiæ nostræ Virginis et Dei 132 Matris ac omnium sanctorum precibus. His plane verbis conceptum hoc scriptum, idque nulla prorsus

τῆς πανδύνου. δεσποίνης ἡμῶν Παρθένου καὶ Θεο-
μήτορος καὶ πάντων τῶν ἀγίων πρεσβείας. » Ταῦτα
τράψας, οὐ μήν δὲ καὶ ὑπογράψας οὐδὲ ὅτιον, δῆ-
λος ἦν συνεστώς ἐκεῖνῷ τὸν θρόνον ναὶ εἰς καιρὸν τῆς
τιμῆς ἐκεῖνῷ προμηθούμενος τῷ μήθ’ ὑπογράψαι
(ἔδει γάρ τὸν ὁ χρηματίσας; γράψαι) μήτε μὴν
εἰταίνειν τῆς παρατήσεως; ἀλλην ἡ ὥν σχιζο-
μένων εἰρήνη, ἡς μὴ προδάσσῃς ἀντικρυρεῖς, ὡς ἐπι-
τρέψειν, αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα αὐτὸν εἶναι
καὶ αὖθις τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ ἀκολούθου ἔνυ-
θαίνειν· διὰ τὸν τῇ λεφωσύνῃ ἀκατατίσατο; ἐπὶ
δὲ μόνην προφανεῖς αἰτίᾳ τὴν τιμὴν παραιτούμενος,
δῆλος ὡς τῆς αἰτίας μὴ προβάσσῃς αὐτὸς ἀντὶ εἰη καὶ
πάλιν, θέλων μόνον, ὃ τὴν τιμὴν ἀναλαμβάνειν
ἔξις. [P 89] Οἱ μέντοι γε περὶ τὸν βασιλέα, καὶ
μὲν δὲ τὰ πάντα κυκῶν Θεόληπτος, μόνον δὲ τι
γράμμα παραιτήσεως παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἐδέχοντο,
χάριν εἰχον ἐκεῖνῳ ὡς ἡδη τὸ πᾶν λαβόντες, καὶ
τοὺς ἄλλους ἐπειθον μὴ πολὺ πραγμονεῖν, μὴ ζητεῖν
πλάνην, μὴ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ καὶ
μόνῳ τῷ γράμματι οἰκειοχείρῳ γε δυνεῖ, καὶ γάρ ἀπελ-
λαχθέντας οὕτως ἀκέλευον ἀγαπᾶν. Γρηγόριος δὲ

subscriptione firmatum, Gregorius ad suam fidem
liberandam offerens, manifeste visus est non tam
voluisse bona fide abdicare quam asserere sibi
thrōnum et astū quodam præparare facultatem re-
sumendi postmodum honoris, quando scilicet, mi-
litigatis hominum odiis, et quæ tunc flagrabat invi-
dia paululum remissa, opportunam occasionem esset
in iacius iterum exercendæ, nunquam vere, ut puta-
bat, amissæ potestatis. Nisi enim hoc callide age-
ret, utique illum oportuerat consuetam illam ad
scripti calcem apponere formulam: « Ego, quo de-
sgit in libello, subscripsi; » prætereaque certam
et non ex incerti eventus conditione suspensam
commemorare abdicationis causam. Nunc non aliud
allegans cur cedendum loco putaret, nisi spem con-
ciliandæ isto modo dissidentium pacis, relinquebat
q̄ib⁹ astute jus ad sedem integrum, si, quod omnino
sūtūrum opinabatur, ne post suum quidem disces-
sum certamina factionum quievissent. Quidni enim
tunc, qui diserte alioqui professus esset haud se
renuntiare sacerdotio quo nulla meruisset culpa
privari, legitimum sibi patere ad sedem redditum
contenderet, eamque pro libito, nemine jure ob-
stante, resumeret, hypothetica cessione, cujus pa-
trata conditio non sit, possessionem non abdicatæ
absolute dignitatis prorsus abrumpere non valente,
quam ad tempus duntaxat successus exspectati sus-
penderit? Verum imperator, et maxime cuncta tunc
misericens Theoleptus, quomodo cunque adepti quām
tam anxiæ cupiverant abdicationem patriarchæ, ca-
ptiōsane illa esset an vera parum pensi habentes,
qualis erat cunque prō sufficientissima satis acce-
perere, gratias eīam ei qui dederat agentes. Quin et
h̄s quibus fraus suboluerat persuaserunt ne suspi-
cionib⁹ curiose indulgerent, ne plus quererent,
ne subscriptiōnem postularent, sed satis esse duce-

A καὶ ταῖς ἐκ μακροῦ δυσμενάνουσιν ἐστῷ πέμπτων
συγχώρησιν διηλάτετο· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις καὶ
δῶρα προσαπέστελλεν, δύσις δρα τῶν κληρῶν ἐκ
σκανδάλου τοῦ τότε δισταμένους ἀφῆρετο τὰ σιτη-
ρίσια.

B 1. Ἀναχρησις τοῦ πατριάρχου ερδὸς τὴν τῆς
Ἀριστείης.

Τῷ δὲ γε Ἡρακλεῖας Γερμανῷ καὶ τῷ Προύστῃς
Νεοφύτῳ, οὓς δὴ καὶ καθεῖλεν ἐπ' αἰτίαις, τὸν μὲν
Γερμανὸν, διτι σκανδαλισθεὶς ἐπ' ἐκεῖνῳ, τοὺς λογι-
σμοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνου δεξάμενος καὶ τελέσας; εἰς
μοναχούς καὶ πατρὸς ἐπ' ἐκεῖνῳ τάξιν ἐπέχων, τὰς
ἴξαγορειας παρελογίζετο, τοῦ δξομολογουμένου μὴ
δυολογήσαντος ὡς ἔκοινώνει τοῖς προτερίοις οὐχ ἐπως
εὔχων, καὶ φαλμεριδῶν, ὃς Ελεγεν, ἀλλὰ καὶ ἀγροὶ^ς
χλάτιματος ἀρτου, μαθῶν παρ' ἀλλων ἐσύστερον,
ἀρχιερεὺς πατριάρχην ἐγγράφως ἀφώριζε. Νεόφυτον
δὲ ὡς συνυπογράψαντο καὶ δμογνωμονήσαντά οἱ, —
ἐκείνοις τότε ὑπερηφανῶν ὡς ἀκαθέσιν, ἐνεμενέζο-
μενος διτερον, πέμπτων ἐλάμβανε τὴν συγχώρησιν
καὶ ἀντισυνεχώρετ. Καὶ γε τῷ τῆς Ἀριστείης μονυ-
δρίῳ, ἐχόμενά που κειμένῳ τῆς τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου

rent simplex scriptum, cum id propria patriarche
manu suisesse constaret exaratum. Sic omnes qui ad
ipso exposulatum eo nomine venerunt imperator
et Philadelphiensis acquiescere jussos dimiserunt.
Gregorius autem iis qui secum ex longo tempore
simultates exercuerant, missa 133 injuria con-
donatione, reconciliatus est. Aliis etiam dona adje-
cit, iis nempe clericis qui, quod offensi nuper exorto
scandalō secessissent, male iulati fuerant, ablatis
qua priori præbenti consueverant alimentis.

10. *Secessus patriarchæ in monasterium Aristinæ.*

Heracleotæ vero Germano et Prusso Neophyto,
quos exauktoraverat, Germanum quidem, quod
cum initio sensus suos ac partes suisset amplexus,
etiam evictioni cooperans admittendo ipsum ad
præviā patriarchali ordinationi monasticam pro-
fessionem, qua functione obvunda patris erga se
necessitudinem induerat, idem tamen postmodum
a priori judicio susceptoque patris officio ingerti
offensione resiliens, cavillatus confessionem a Gre-
gorio monachi habitum accipiente de more factam
non suissee integrum, quoniam is, prout postea
certis auctoribus comperisse se aiebat, inter cetera
peccata confessus hanc suisset se iis qui polluti
bebantur piaculis palam antea contractis com-
muniq̄asse, non solum precibus et psalmodiis cur-
iis communiter celebrandis sed et sacri panis frag-
menti participatione ab iis admissa, eum jam pa-
triarcham ipse episcopus scripti edito excommuniuit
caverat. Neophyton autem, quoniam in his Ger-
mano consenserat et libello excommunicationis a
eo in patriarcham int̄t̄z̄ subscr̄perat. His, in-
quam, episopis duobus, quos quando ista primiū
contra se attenterant, superbe ut imperitos tradu-
xerat, nunc ultra placatus, allegatis ad eos conce-
lliatoribus patris veniam a se in illis actorum pe-

τοῦ ἐν τῇ Κρίσει μονῆς ἐκεῖ γάρ πρωτοβεστιάρισσα Λιβ^η. Περὶ τῶν σχιζομέτων καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς Τραϊλαίνα συνῆγεν, ἐξ ἑαυτῆς περιθάλπουσα τὰ μεγάλα) φέρων ἑαυτὴν δίδωσι.

ια'. Όπως τὸν τόμον τοῦ Γρηγορίου διειρῶντο
διελθεῖτε;

[P 90] Βασιλεὺς δὲ τῶν τοιούτων ἀπαλλάγεις, πολλοῦ τοῦ κατὰ τὸν τόμον ὑφέρποντος πλημμελήματος, οὐχ οὕτως ἡξίου ἐξ ἀδύρθωτον, καὶ συκόδους συνεκρότει, καὶ πνεύματι ἔωντας σοφοὺς συνέλεγε, καὶ κοινῇ σκέψει μονωθέντα τὸν τόμον τοῦ βοηθοῦ (δ ὅτι Γρηγόριος) προσέτατεν ἑξετάξειν. Καὶ πρώτα μὲν κατὰ τὸ μέγα παλάτιον σύναμα βασιλεῖ συναχθέντων σεισμὸς ἐνσκήψας ἑξαφρόνης τὸν σύλλογον ἐκείνον καὶ τὴν σκέψιν διέλευν· εἰτα κατὰ τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα καὶ αὐθίς συνήγεντο καὶ ἐπιμελέστερον διεσκέπτοντο. Καὶ οἱ μὲν τὰ, οἱ δὲ τὰ ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις διεφιλονεκούντες καὶ λέγοντες, τέλος, ἐπει οὐχ ἦν συμφωνεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος διορθώσει, ὑπέξθιον τέλεον τὴν ἑγγησιν, χρείττον τὴν σάμενοι μὴ διώς τὸ βῆτον ἑγγειοθεὶς ἢ ἑγγουμένους ἀναρρίπτειν κίνθυνον.

tens impetravit, vicissimque ipsis libenter accipientibus obtulit remissionem injuriarum quibus ipsum lessissent. His peractis se abdidit in monasteriolum Arslinæ dictum, contiguum monasterio sancti Andreæ in Crisi, viciniam in talis delectu loci sequens protovestiarie Raulenæ in eo sancti Andreæ monasterio degentis, a qua Gregorius benigne fovebat, large de suo subministrante quæ illi opus erant.

11. Conatus exhibitus ad correctionem tomī a Gre- gorio editi

Imperator his defunctus curia cum animadverteret gliscere interim 134 ac late serpere arcatum murmur de flagilio, quod tomī mendose scripti temere probanda editione vu'go conscientum putaretur, baudquaque tolerandum diutius statuit teri manibus inemendatum, ut erat adhuc, volumen istud et impune pro inoffenso securoque circumferri. Ergo conventus indicit delectis in eos viris spiritu viventibus et sapientibus. Hos jussit simul omnes explorare acri examine tomum per se solam, hoc est destitutum præsenti patrocinio auctoris et defensoris sui Gregorii. Horum cœtum primus haberi coeperal apud magnum palatium: verum imperator jam illic cuni universis qui vocati fuerant sedente, terræ motus ingruens concilium trepide dissolvit, negotio abrupto. Post hæc in regia Blachernarum iterum congregati accuratis de re iota consultarunt, aliis hoc, aliis illud censentibus, quoad continua dierum multarn altercationibus in nullum concordis de ipsius scripti correctione sententiaz desinentibus finem, tandem conveuerunt in plene tollenda enarratione loci Damasceni, præstabilius ducentes inexp̄. tum relinqui testimonium illud quam eo exponendo vritā-

Τούτων δὴ γεγονότων οὗτως, βασιλεὺς καὶ αὐτὸς πολὺς δὲ ἀλγῶν ἐπὶ τῇ διαστάσει τῶν Ἀρσενιατῶν, καὶ ἂπας ἐγίγνετο εἰ οἶν τε συμβιβάσεις αὐτοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνοῦν. Ἐτυχον γάρ καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς στασιάσαντες, ὡς δύο μοίρας γενέσθαι, τοὺς μὲν πλειοὺς ἀρψι τὸν Ὑάκινθον, ἐνίους δὲ ἐν τῷ Ταρχανειώτῃ Ἰωάννη σαλεύειν, ἀκριβολογουμένους διὰτελεῖν τὰ πλεῖστα, καὶ ἣτις χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐν πυρὶ ἐκάλουν θεδυ οἱ ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον, πυρσολάτρες ἐκείνους ἀποκαλοῦντας κάκείνων ὥχεις οἵτις μέχρι καὶ αὐτῆς προσαλιές ἐγνωκότες. Καὶ γάρ ἐν πυρὶ δοκιμάζειν τὰ παρὰ τὸν Γραχῶν διατριμένα οὐχ ὅπως ἀμαθές, ἀλλὰ καὶ ἀσεβές ἡ Ἰωάννης οἰόμενος ἀπεσχίζετο μὲν καὶ τῇ; [P 91] Εἴδι κλησίας ὡς πρότερον, ἀπεσχίζετο δὲ καὶ αὐτῶν δῆ τῶν περὶ τὸν Ὑάκινθον, ὡς μὴ συναινέσσων καὶ διεποιεῖν. Διδ δὴ καὶ παρὰ βασιλέως, ὡς τὸ εἰκάς, πάροράμενος τῷ τῆς Χηλῆς φρουρῷ ἐξορισθεὶς ἐγκαθείργυντο. Τότε τοινυν τῇς Ἐκκλησίές κεχηρωμένης, πειρᾶν θείλων τῶν σχιζομένων διαφέλεις

tem dogmatis, et publicam quietem adducere in periculum.

12. Rursus de illis qui ab Ecclesia se abscederant.

His porro sic transactis Imperator rursus multus erat in deploranda ferendaque impatientiesimè C secessione Arseniatarum, et intum se addebat in conatum procurandæ, si fieri posset, conciliatio-nis ipsorum et rejunctionis cum Ecclesia. Fovebat ejus in eo genere spem, quod tunc commodum dissidere illos inter sese ferebatur, in factiones dissisos duas, quarum numerosior ducem sequebatur Hyacinthum, pauci alii auctore Joanne Tar-chaniota fluctuantes conflictabant scrupulis subtilium cavillatuncularum; unde in morosas aliquorum sugillationes erumpabant, culpantes eos in plurimis, ac quod Hyacinthiani haud ita pridem Deum in igne invocassent, 135 pyrsolatrarum illos probroso traducentes scommate, ipsorumque commercium tam superstitione declinantes, ut communiter irrevocabili decreto statuisserint illos ne brevi quidem alloquio dignari. Quoniam enim novæ per ignem explorationi subjicere (quod διεσεραντ) ea que semel constituta scriptis essent maturo consilio commissa, non imprudens solū sed etiam impium Joannes putabat esse, non minus æqua sibi causa videbatur ab Hyacinthi nunc parte se abhjungere quam qua prius Arsenianī pariter omnes ab Ecclesia secessissent: pariter quippe nunc quoque sibi cavendum ne perseverando in communione cum illis comprobaret quod agebant, et ita ejus culpam in se susciperet. Succensuit Joanni hoc nomine imperator, eumque despiciens deportari jussum in insulam castello Celes inclusit. Nunc autem viduatam abdicatione Gre-gorii cōrēns Ecclesiam, tempus aptum πονγ̄ γρ.

ἥν ἀπαντᾶν εἰς χρίσιν. Ὅθεν καὶ ὥριστο μὲν ἡ Α τὴν διμολογίαν τῆς φύσεως. ὡς ἔχουσι φαινεμένων ἡμέρα, ὥριστο δὲ ὁ τόπος: δὲ δὴ τὸ μέγα τοῦ βασιλίως παλάτιον. Ἐτέτοντο οἱ χριταῖ, οἱ κατηγορήσοντες ἡτοι μάζοντο· οἱ δὲ ἡσαν οἱ σχισθέντες ἐκεῖνοι, διοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ δυοι: τῶν κληρικῶν. Τὰ πάντας εὐτρεπῆ, ἐδει δὲ συνελθεῖν καὶ μόνον. Ής δὲ ἡ κυρία παρέστη καὶ ἀπαντᾶν ἐδει εἰς ταυτὸν πάντας, [P 84] αὐτὸς σύναμα τοῖ; ἀμφ' αὐτὸν πρωταίτερον ἐτοιμασθεῖ; Ἑψιππος: σὺν ἑψίππῳς πρὸς τὸ παλάτιον ἀπαντᾶ, καὶ του Ιστάμενος ἔξω ὡς ἐτυχεν ἔχων, δῆλην τῷ βασιλεῖ τὴν σφετέραν ποιούμενος ἀρχεῖν ἀπαντᾶν τὴν ταχίστην καὶ χριτάς καὶ κατηγόρους ἢξειν. Οἱ μέντοι γε βασιλεὺς σοφώτερόν τι καὶ βαθύτερον ἐννοῶν, ὡς γεγονούιας τῆς διαλέξεως οὐδὲν δλως χωρῆσι κατ' ὄρθδν τὸ πρᾶγμα, ὡς θάτερον ἀμφοῖν γενέσθαι, η ἐκείνον φανέντα κακὸν ἡσυχάζειν Β η ἐκείνους διαβολεῖς διμολογεῖν, ἀλλὰ παραμένειν καὶ αὐθις τὸ σκάνδαλον, φύσεως ἔχοντων τῶν λόγων λόγοις μάχεσθαι, ὡς πραγμάτων καὶ μόνων εἶναι

dignum qui iherono subrogaretur. Admisit propositionem imperator, et missis ad Gregorium certis hominibus ei significavit quid ejus adversarii posserent. Hoc ille cognito, qualecumque arripiendam occasionem putans tūpissimam inusitā suo prius late inclito nomini labīs seīnel eluendæ, prompte admisit quod offerebatur, paratissimumque se exhibuit vadimonio sistendo. Dies inde dicta judicio est, designatusque locus magnum palatium imperatoris. Nominantur judges, accusatores comparantur. Erant hi quotquot ex episcopis et clericis se palam a Gregorio abscederant. Parata cuncta erant, in procinto proximo conventus. Adest statuta dies, qua congregandi omnes in loco exspectabantur. Universos prævertit patriarcha cum suis, mane **125** iam tum primo eques ipse cum sociis item equitibus ad magnum palatium expeditus occurrens. Ac ubi primum palatinos ministros reperit, consistens, nuntiare jussit imperatori sumum aduentum, rogareque a se ut judges quamprimum et accusatores coire suos vellet. Verum imperator re attentius considerata mutaverat sententiam. Reptens enim memoria successum similis colloquii cum Vecco habiti, ex quo nihil utilē ad pacem Ecclesiæ provenisset, facile intelligebat haud majorem exspectari debere conventus hujus fructum. Alterum enim necessario secuturum, ut aut Gregorius peccasse judicatus indeque redactus in ordinem privatus viveret, aut ipsius palam innocentia perspecta ejus adversarii infamia ac pœnis calumniatorum subjacerent. Utrumvis autem continueret, manusum nihilominus Ecclesiæ scandalum, nec remissius sævitura rixantium jurgia, cum sermones opponere sermonibus, et natura promptum et usu ac licentia infinitum sit, siquidem ubi res ipse, quæ controversias palam exhibite illirent, non proferuntur nisi larvatae formis, quibus eas disserentium oratio fucavit, nulla spes restat litium finiendarum, quibus inexhausta humanæ lingue

loquacitas scaturiginem semper suggesteret æterno profluvio suffectoram, una sola, sed dudum ubique desperata conditione certæ pacis inter homines proposita, si posset effici ut de rebus prout revera sunt, non prout pinguntur dicendo, judicaretur. Denique adversariorum Gregorii, hominum sibi charorum, causa et periculo maxime imperator movebatur ad vitandam aleam judicii de homine quem ipsi patriarcham fecissent, cuius tomo subscripsissent, instituendi. Nam hoc secundum accusantium spes ac vota damnato, statim apparebat errasse illos et pessime Ecclesiæ consuluisse, qui suis temere suffragiis suspectæ doctrinæ virum iheronum everisset, unde postea deprehensa ejus a fide recta defectione dejiciendus necessario fuisse. Apparebat et erroris ob quem is damnatus esset haud fuisse immunes eosdem, utpote qui verba illa suspecta, sub quibus latuisse hæresim postmodum ipsi agnovissent, **126** sua festinassent subscriptione inconsultissime firmare. Quo utroque nomine quin pœnas Ecclesiæ deberent, non videretur posse dubitari. His secundis cogitationibus de priori tunc consilio detractus Andronicus, cum misisset qui judicii apparatum disjicerent, haud multum ii D repugnantes invenerunt accusatores patriarchæ. Hi enim suum quoque ipsorum in tali causa veri periculum intellexerant, veriti ne motis, ut sit, ea occasione multis aliquid detergeretur, quod grave ipsis damnum accenseret. Confirmarunt ergo cupidie imperatorem in nova sententia judicii oibitendi, auctoresque illi fuere mittendi ad Gregorium qui libellum abdicationis sedis ab eo poscerent, praetextu ipsius famæ consulendi. Cum enim sint anticipites judiciorum exitus, videre profecto ipsum quā foret sibi turpe damnari. Vicitoræ autem incertæ fructum certum jam aunc citra certamē offerri: promittebant quippe, simul ab eo accepissent cessionis syngrapham, se vicissim illi testimoniūm authenticū daturos, quo ls plane ortho-

τε πείθεσθαι τὰ χρηστὰ συμβουλεύοντες καὶ εἰρήνην· Αὕτη συγχλήτω καὶ βισιλεῖ, μηδὲ τῶν ἐκκρίτων μεναχών ἀπόντων· Ταῦτα πολλάκις διεμηνύετο, ἀλλ' οὐχ ἔπειθεν. Καὶ γ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ τὸν τότε κοιλαστορα Χοῦμνον καὶ τὸν συγγράφοντα σύναμα πέμπων δὲ βασιλεὺς προσέτατε λέγειν καὶ ἀξιοῦν τὰ ἄντα παρ' αὐτοῦ. Τυραννεῖσθαι γάρ τῇ εἰς ἔκεινον γάπῃ ἐπὶ τῷ μέχρι τότου τὴν Ἐκκλησίαν χυμασμένην περιορθῆν, καὶ μηδὲν ἴρεινας τοῖς κατ' ἔκεινον ὡς τε καὶ πλέον τι περὶ τὸ εἰκός ἐκκηρύτειν, ἀλλ' ὅρθοδοξὸν ἡγείσθαι πειθεῖν καὶ ἐτοίμως σπένδεσθαι τοῦ σκανδάλου παραιρεθέντος· τὸ δὲ ἔσται πάντως, εἰ μετ' εἰρήνης παραιτότο. Ταῦτ' ἔλεγε βασιλεὺς, ἀπειρηκὼς ἡδη πρὸς τὸ τῶν πολλῶν σκάνδαλον. Ἀλλ' ἀκούων ἔκεινος τότε πολὺς ἦν ἀλλών, εἰπερ ἀναφανδὰ μὲν ἐφ' αἰρέσεις τοῦτον διεκαμψδησαν, κρύφα δὲ ὡς ὅρθοδοξοῦντα [P 85] δέχονται. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὁμολογίαν ἔχειται ταύτην κοινῇ παρ'. ἀντῶν γενέθει, συναγθεῖσης τῆς πολιτείας

doxus et ab omni prævæ doctrinæ suspicio
abiemus declararetur, culpa ejus denum omni re-
dacia in non valde pudendam negligentiam permit-
tendæ editionis commentarii Marci monachi, in quo
sero tandem, quod et ipsum aliquoties constabat
fassum, reprehendisset quædam non usquequaque
ad ecclesiasticæ rectitudinis normam exacta. Dele-
gati ab Augusto qui hæc Gregorio agerent, sæpi
illum in istam sententiam sunt allocuti, sæpi
adhortati ad obsequendum imperatori salutaria ipa-
suadenti, pacateque ac secure defungendum invi-
diioso et præcipiti negotio. Sed surdo semper
cecinerunt, quoad confidere quomodo cunque rem
Augustus volens, post multos alios id frustra
eonatos, duos ad extremum misit, Chumnum
quæstoris tunc officio fungentem, et cum eo huic
historiæ scriptorem. Hos jussit et disserere denuo
et orare a se instantius eadem illa superius me-
morata, prætereaque de novo addere, hactenus se
tyrannica quadam vi auroris in Gregorium sui
prohibitum a necessario rei publicæ pacandæ, sed
illi paruo decoro, remedio adhibendo, et potius
passum esse jactari Ecclesiam facilonum fluctibus
quam inducere potuerit animatum ad permittendam
adversariis Gregorii traductionem ipsius nimiris
ignominiosam; 127 et fixum semper in eo per-
stisse ut salvo patriarchæ honore publicæ offendis-
sionis satisficeret, ac non aliter quam illo vere ortho-
doxo declarato scandalum tolleretur rixarum nunc
flagrantium causa. Quocirca enixe nunc ultimum
rogare ut sœdus inire in eam conditionem velit. Id
onnino futurum, si ultro ac voluntarie patriarchatu cedat. Hujusmodi fuit postrema Gregorio
perlata denuntiatio imperatoris, jam pertæsi tam
gravem tamque diurnam perturbationem multo-
rum. Verum hæc ille tunc audiens multis fuit in
deploranda sua sorte, perinique secum agi conque-
rens, quem sui adversarii publice quidem infama-
rent ut manifeste compertum bæreseos, clam
autem ut orthodoxum agnoscere se dicentes et

A διὰ συγχλήτω καὶ βισιλεῖ, μηδὲ τῶν ἐκκρίτων μεναχών ἀπόντων
η. Ὄπως συναγθέντες οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ
παλάτιον ὠμολόγησαν τὸν Γρηγόριον ὥσθ-
δοξον.

Ταῦτα ζητοῦντο; ἔκεινον ὡς αὐτίκα καὶ τὴν
παραίτησιν δώσοντος, σκέψῃ; ἢν μεγίστη, καὶ σχι-
σμα μέγα μεταξὺ τῶν ἀπ' ἔκεινον σχιζομένων ἐγέ-
νετο, τῶν μὲν μηδὲ ἀνεχομένων ὁμολογεῖν ἔκεινον
ὅρθοσεῖη, ὡς εἰ ὁμολογούσεν, παρευθὺς ἐγκαθιστᾶν
τῷ θρόνῳ καὶ ἀκοντας, καὶ τοῦ αἰτίου λυθέντος εἰ-
τὸν ἔχειν τὸ ἀπὸ τούτους καὶ ἐπιτιμᾶν [P 86] ἀδικοῦσι
καὶ τῆς ἀξίας ἐπιλαμβάνεσθαι. Ἡσαν δὲ οὗτοι οἱ
περὶ τοῦ Ἐφέσου καὶ τοῦ Κυζίκου, οἱ δὴ καὶ
μᾶλλον δεῖν ἔλεγον κρίνεσθαι τὸν Γρηγόριον, καὶ
σφῆς τὸ ἀποθησάμενον δίχεσθαι, μηδὲ επειλύειν τὴν
κάχην, μηδὲ ἀλλας κεύθοντας δίλλα βάζειν, οἰκονο-
μοῦντας. Τῶν δὲ τρόποις οἰκονομίας νευδόντων ὅριον

communione amplecti. Tum sic orationem com-
clusit, ut onnino se vella, eaque tantum lege con-
veniatur bona fide in concordiam danda sedis
abdicatione affirmitur; si prius congregata civitate
universa, senatu cum imperatore presentibus, nec
inde absentibus delectis ex universo monachorum
ordine, testimonium conscriberetur, quo universi
unanimi consensu declararent esse Gregorium
plane immunem a labe omni ac suspicione prævæ
doctrinæ.

C. 8. Ut congregatis episcopi apud palatium palam de- clarant orthodoxum esse Gregorium.

Id cum ille ita quæreret ut ab hoc dato statim se
abdicationem rite conscriptam vicissim daturum
polliceretur, magna est et perplexa instituta delibe-
ratio disquirentium eequid expediret morem illi
gerere. Ea occasione qui semel a Gregorio se ab-
sciderant, rursus ab invicem scissi sunt, divortiis
abrepti factionum; quibusdam non sustinentibus
declarari enim orthodoxum, quod id nihil minus
esse dicenter quam confirmare in patriarchali
throne quem dejectum inde omnes vellent. Quis
enim non videret, simul purgata esse prævæ do-
ctrinæ labes, quæ sola allegaretur ratio depositio-
nis ejus, persistitrum illum quam optimo jure in
dudum accepta potestate, suffragantibus vel invitatis
ejus adversariis, et pœnas sic luituris imprudentias
qua ejus exauciorandi viam illam inivissent, qua
ad ipsum in sedis possessione ineluctabiliter corro-
borandum una esset omnium aptissima? Itaque
illum haud dubie deinceps patriarcham tanta illa
usurum potestate ad eos ulciscendos qui se accu-
sasent; quos miseris et loco superiori pro libitu
incurserat, iræ obsequens et iis ipsos subjiciens
suppliciis, 128 que proprius illi dolor, in memo-
ria recenti traductionis suæ, juste injustis delato-
ribus posse imponi suaderet. Auctores hujus sen-
tentia: Ephesinus et Cyzicenus antisitentes, multis
quisque sibi adhærentes trahens. Quorum audieba-
tur omnium unanimis oratio, ventilari omnino eo

λογεῖν εὐσεβῆ τὸν Γρηγόριον, ὃς μῆδ' ἐκ τοῦ τόμου Α τίσον σκανδαλισθέντας δοὺν ἐκ τοῦ τῷ μοναχοῦ Μάριου γράμματος, μόνον ἔκεινον ἔτομον εἶναι ἡξίου παρέχειν τὸν τῆς παραιτήσεως λίθιττον. Καὶ ήθελον τοῦτο, εἰ οὖν τ' ἦν, πληροφορεῖν καὶ γράμματι τὸν Γρηγόριον. Ὁ δὲ πέμψαντος τοῦ βασιλέως λόγιος ἐπιτροφόρει θεοῦ ἐναντίον, ὡς ἔλεγε, μῆδ' οὐδέποτε τούτους ὄμοιογενεῖς ἔκεινοι τὸ σέβας, κάκεινον διδόντες τὸ τῆς παραιτήσεως ἔγγραφον. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐφέσου οὐδὲ διλεῖσθεντας τὸν λόγον ἀδέχοντες οὐδὲ τὸ πρᾶγμα εἰσοχημονεῖσκρινον· οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλαδέλφειαν καὶ μάλα τὸν λόγον ἐνορίσαντες ἔλονται ἐναντίον γίνεσθαι λεγόμενον τοῦ θεοῦ, καὶ μεταβάλοι τὴν γνώμην ἔκεινος, αὐτοὺς ἔχειν τούτειθεν δύναμιν καθαρεῖν ὡς ἐπικριτὰς ἀλόγα διεβεβαίουν. Τῶν γοῦν περὶ τὸν Ἐφέσου τε καὶ Κυζίκου μηδὲ διλεῖσθεντας τὴν κοινωνίαν ἔκεινην, ἀλλὰ κρίνειν θειότων δὲ εἰδόντας ἔλεγον ἀλισκόμενον, διβοσιλεῖν; πρὸς ἔκεινους λέγων καὶ μὴ πειθων, ἐπειδὴ ἡρά τὰ μηδὲν τὰς

clericiastico debere iudicio causam Gregorii, permittitque suffragiis peritorum recte ille necne circa dogma sentiret, nec reformidandum litis exitum. Sese enim eventus qualiscunque jam nunc sibi periculum deposevere. Præstare quippe illud longe quam dissolutissima ratione plagam incuratam fascijs solvere, alia conscientes alia effutire; denique sucum vanarum excusationum inexcusabiliis actis et scriptis appingere. Iluic opposita ex adverso invalescebat opinio multorum, compositionis viam quæri oportere contendentium, nec aspernandam videri conditionem oblatam. Caveri enim satis posse certitudini promissa cessionis: qua causa constituta, quid tandem malo esset consolari Gregorium dando illi quod petebat testimonio, cum eadis constaret non tam ex ejus tomo scandalum multorum ortum quam ex scripto Marei monachi? Exhiberet se modo Gregorius paratum dando abdicationis libello ubi testimonium acceperit; et si queat ab ipso impetrari, idem in id suam scriptiorite consignato jam nunc obliget. Tum sane consulatur ejus famæ, conscribendo quale postulat sanæ suæ doctrinæ testimonio. Compellatus igitur a missis ab imperatore ad hoc ipsum Gregorius de propria abdicationis dando, ille ad id scriptio concipiendam haud promptius omni verborum asseveratione coram Deo, sic enim est locutus, confirmavit non prius ipsos edituros scriptum quo sibi decus fucorruptæ in dogmate fidei assererent; quāam ipse cœlissim rite conscriptum abdicationis patriarchatus libellum daret. Hoc relato responso Ephesinus, et qui ei adhærebant, haud acquiescendum arbitrabantur, multaque allegabant ob quæ nec tutum nec honestum id esse contenderent. Philadelphiensis contra cum suis, illam interpositam a Gregorio Dei mentionem in pollicendo pro vero juramento interpretantes, satis eam promissionem videri debere affermabant, 129 quippe a qua si resilire postea

προφοράς πάνεσθαι, μῆδ' νόκτεν συγκαλέσαις καὶ περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ὅλης διεξελθών, τέλος μὴ πειθομένης ὅργισται, στάληται σφίσιν δνειδίων καὶ ἀνοικονομησταν ως ἀνάταρασσειν ἀλλ' τὴν Ἐκκλησίαν δράγμενης καὶ ἀνεγέρειν πλέωνας μῆπω κατευνασθέντας τέλεσν. Κάκεινος μὲν καὶ ἀμφικτιόνιος ἀπό τοπίου ποιεῖται, ἀποσκήψας σφίσι μετ' ἐμβριθείας ἐγκλεισθῆναι· τι ταῖς κατακροναῖς καὶ ἀπροτούς μέντον, ἵνας οὐ ἀποκαταστάντος πατριάρχου τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ κατ' αὐτοὺς ἔκτασθηδονταις, καὶ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν Ἐφέσου, ἕτερος γράψας Ἀσιανοῖς κατὰ Γρηγορίου τὰ χειρίστα. Καὶ τοὺς μὲν οὐτως ἀποπεμφάμενος δικρατῶν, τοὺς δὲ ἔκεινοις μονθεῖσιν ἐμβριθεστέρον προσφερόμενος πειθησίους τὸ παρατίκα δελέχυνται καὶ συνενοὶ τοῖς λόιποις. Οἱ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγα παλάτεον συναχθέντες, πάροντος μὲν βασιλέως, παρούσης δὲ ἀπάσης συγκλήτου καὶ κλήρου καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάντων καὶ λαώδους οὐκ διληγοῦσι, μοίρας, συνάνθεν καὶ αὐτῶν δῆ τὸν κατὰ Γρη-

Gregorius testatur, statim, uti perjurii compertus, legitime dejici patriarchatu et canonice deponi posset. Perstabant nihilominus Ephesus et Cyzicus in contraria sententia, contendentes nulla ratione tam merito hereseos suspectum hominem crimine nondum purgato in qualemque communionem debere admitti, necessariumque omnino pertinentes causam ejus cognosci, ac nihil se præverti passuros judicio, quo certum jam haberent eum prædicti manifeste convincendum. Egit cum his imperator, et sermone accurato est conatus illos ab hac pertinacia deducere: sed profecit nihil. Unde angebatur animo, seram in casses mox induendam intempestivis male cautorum venatorum abiigi clamoribus dolens, infinitumque doci tumulosissimorum riziarum funem ferens ægerritime. Hac instantibus sollicitudine ad ambos hos præsuiles nocte quadam vocatos copiosissime instantissimeque de toto negotio disseruit, ostendens quam conveniret unicam istam oblatam arripere conventionis ansam. Ac cum nihil ab illis impetraret, excandescens exprobavit derissimam utrique pervicaciam, increpans esse illos compositionis inimicos, pacis hostes, eupere jaetari æternis contentionibus Ecclesiam, novasque ciere tempestates veteribus nondum plane compositis. Sic iracunda objurgatos facessere a conspectu suo jussit, minacissime suis imperant, abducerent coniunaces, abderentque disjunctos invicem in separatas custodias, prohibito quorumvis ad eos accessu. Ita utrumque servarent quoad præposito Ecclesie patriarcha novo causæ ipsorum legitimo iudicio subjicerentur, maxime autem Ephesini, qui jam litteras sedissimæ obtrectationis in Gregorium plenas Asianis inscriptas edidisset. His in hunc modum a se dimisisse imperator, sequaces ipsorum vehementi adortus impetu, absentia jam ducum infirmiores facile deterruit, pertractosque in sententiam cæteris adjunxit; qui-

γορέου τὴν ἀρχήν δρμησάντων, [P 87] σταθεὶς δὲ Φι- λαδελφείας Θεόληπτος πολλῶν τῶν κατὰ Γρηγορίου στούπατων μία γλῶσσα γίνεται, καὶ ἀνακηρύττεται παρόντες τὸν πατριάρχην θρόνον, ἕπαν δὲ ἐκεῖνο σκάνδαλον καὶ πᾶσαν τὴν ἀπ' ἐκεῖνου ἀποστασίαν τῷ τοῦ Μάρκου γράμματι ἀντιθεῖσα ὡς ἔκειθεν ἀνεγγερμένων τῶν ταραχῶν, οὐ δῆ καὶ πάρ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου ἀπεσθηθέντος ἐκείνους μηδένα ἔχειν τὸν δισταγμὸν ἵπ' αὐτῷ τοῦ μὴ θρόνοδον ἔχειν διωμολόγεις. Ταῦτα λέξας τε καὶ πλατύνας ἐπείπεις τῶν διλλῶν τοιώτων ἐν σιωπῇ καταπαύει τὸν λόγον.

Θ. Λιβελλος παραιτήσως ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Γρηγορίου.

'Οὗτος γε Γρηγόριος βασιλεὺς συνταξάμενος καὶ τοῖς συνεκεγέρμένοις, καὶ τὰ εἰκότα δεξιώσαμενος, ἐκελθεῖν ἀπαρτεῖ, καὶ ἐπὶ σχολῆς τῇ θυτεράκῃ συντάπτει τὸν τῆς αὐτοῦ παραιτήσως λίθελλον. ἔχοντα ἐπὶ λέξεως οὗτος· « Τέμπε προβούθισσεν εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριάρχην καὶ εἰς τὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀρχιερωσύνης ἄξιωμα σύντε αἱ ἐμαυτοῦ ἐπουδαὶ σύντε τῶν ἐμῶν φιλῶν συνάρσεις, ἀλλ' ἀνήσυ ώς οἵδε μόνος Θεός. [P. 88] Ἔπει δὲ τούτο γέγονε καὶ διεξέλεσσα Στος ἔκτον ήδη καὶ πρός εἰς τόδε τὸ λειτουργημα, πάντα ἐπολούντα καὶ ξελέγοντα καὶ τοὺς σκανδαλίζομέν τους καὶ τῆς Ἑκκλησίας ἀποδισταμένους εἰς εἰρήνην ἀγαγεῖν καὶ ἐνώσαι εὐτῇ. Ἀλλὰ τὸ σπονδαῖσμα τούτη

bus apud magnum coactis palatium, 130 præsente imperatore, præsente universo senatu, clero insuper et monachis fero omnibus laicæque misericordiis non exigua parte, nec non lis ipsiis qui primi contra Gregorium sive coorti fuerant, dñs considentibus, tot prius apertarum in Gregorium buccarum unam se ferens linguam Theoleptus nomine omnium declaravit, quem viderent coram adesæ patriarcham, eum plane inculpatum circa fidem et orthodoxum esse, quidquid autem circa eum offenditionis existisset publicæ secutæque ex hac ab illo secessionis, totum esse imputandum commentario Marci, qui procellaram ea occasione conciliatarum unica origo, causa primaria fuisse. Quem commentarium cum jam palam ipse patriarcha rejecisset, nullam restare de recta ejus ἡδε ihoffensaque doctrina dubitandi rationem. Quare illum omnes pro recte sentiente pleneque orthodoxe se habere profiteri. Ea cum dixisset et dæ industria fuisse explicasset, cunctis in silencio persistentibus, quem loquendi fecit.

9. Libellus abdicationis throni a Gregorio dato.

At Gregorius gratiis imperatori et universis qui convenerant prolixè actis, cunctis peröficiose vale dicto, inde abiens diem posteram formando per otium promissæ cessionis libello impendit, sic ad verbum se habenti: « Me in thronum patriarchalem et in hanc excelsam principalis sacerdotii dignitatem non mea ipsius promoverunt studia, nec meorum suffragationes apicorum, sed consendi ut Deus solus novit. Postquam autem est hoc factum, atque auctum jam sextum et quod excurrit in hoc

A εἰς τούς ταῦτας ή ἐγώ ἐθουλόμην περίθαινεν, ὅπετε καὶ ἔδων τινὲς ὡς οὐκ ἀνή εἰρήνη γένοιτο, εἰ μὴ ἐγώ τὸ πατριαρχεῖον καταλιπὼν ἐκ τοῦ μέσου γενοίμην. Οὐκέτινεσχόμην ἐπὶ χώρας μένεν, οὐτες ἐναντίως ὁρῶν τὰ τῆς Ἑκκλησίας ἔχοντα, ἀλλ' ἡγάπησα μᾶλλον σπενδομένους τῇ Ἑκκλησίᾳ καὶ ἀλλήλοις τοὺς σκανδαλίζομένους ὁρῶν ή ἐμαυτῷ τὴν τοιαύτην κατέχειν ἀρχήν. «Ενθεν τοι καὶ διὰ τὴν αὐτῶν τούτων ἐν Θεῷ εἰρήνην καὶ τὴν τῶν ψυχοβλεβῶν σκανδάλων ἀργίαν παρατησιν ποιοῦμαι τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πατριαρκικῆς καὶ τοῦ ἀξιώματος, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς λειωτύνης, ἵνα ταῦτην ἐλεύητός με τοῦ Θεοῦ φυλάξῃ ἐμαυτοῦ διὰ βίου παντὸς, δει καὶ διὰ μόνην τῶν πολλῶν εἰρήνην καὶ πρὸς τὴν Ἑκκλησίαν αὐτῶν Ἐναυτον ποιοῦμαι τὴν τοιαύτην παρατησιν, οὐ μήν δι τι ἐμαυτῷ σύνοιδά τι περιέχων τῆς Ιερουσαλημης ἐμέ. «Ενθεν τοι καὶ ἔξεστοι τοῦ λοιποῦ σὺν εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἄλλον ἐκλέξασθαι πατριάρχην καὶ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ταύτην ἀνασθάσαι, δει δια ἡμέραν συμμάχον καὶ βοηθῷ, δοσ καὶ κανονικῆς πατριαρχῆς καὶ γνησίου ἀρχιερεὺς, εἰς δι τὰ διεστῶτα τῆς Ἑκκλησίας μέρη ευνάγειν καὶ ἀπεισοδεειν δυνησται. Καὶ γένοιτο τούτο οἰκτιρμοῖς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δυσωπημένου τούτου

sum sacro ministerio versatus, omnia eo mea facta dictaque retuli ut scandalum passos et ab Ecclesia divulgatos ad pacem 131 reducerem ipsaque unitrem. Sed studium hoc meum in contrariam ac ego volueram partem acceptum est, ita ut aliqui clamarent mērquam successuram istam optatam pacem, aisi ego patriarchatu relicto e medio abirem. Non sustinui hæcere in loco, sic commissam infestis factionibus cornu Ecclesiam, sed optabilius id ducens, malui federates Ecclesias et invicem videre illos qui prius offensi dissidebant, quam persistare in possessione gaudoreque honore tam illustris principatus. Μηκετε ad assequendam horum iprorum in Deo pacem et animabus nocentium cessationem scandalorum, cessationem facio throni et principatus patriarchalis dignitatisque, non tamen sacerdotij. Nam hoc, miserante me Deo, servando mihi per quantum supererat vita epatium, quoniam propter solam multorum pacem et horum reconciliationem cum Ecclesia facta uilem cessionem, nec mihi sum conscientis facio quidquam quod me ardeat sacerdotie. Qubcircum de reliquo licet, cum Dei beneplacito, alium eligi patriarcham, qui abronuta in hunc patriarchicum et principatum sacerdotij evenerit; qui Deo adjuvante, ut rite juxta canone ordinatus patriarcha et legitimus sacerdotum princeps, dijunctionis Ecclesiæ partes redigere in unum ac coagnientare poterit. Eveniat id uilam miserationibus magni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi, exorati purissimæ Dominæ nostræ Virginis et Dei 132 Matris ac omnium sanctorum precibus. His plane verbis concepimus hoc scriptum, idque nūlia prouersus

τῆς πανάγιου δεσποίνης ἡμῶν Παρθένου καὶ Θεο-
μήτορος καὶ πάντων τῶν ἀγίων πρεσβείας. » Ταῦτα
Τρόπαια, οὐ μήδε καὶ ὑπογράφας οὐδὲ ὅτιοῦν, δῆ-
λος ἦν συνεστώς· ἔντειχος τὸν θρόνον ναὶ εἰς καιρὸν τῆς
τιμῆς· ἔντειχος προμηθούμενος· τῷ μήδ' ὑπογράφας
(ἔδεις γάρ τὸ δὲ χρηματίσας· γράψαι) μήδε μήν
εἰςταιν θέλειν τῆς παρατίθεσα, ἀλλὰν ἡ τοῦ σχίζο-
μένων εἰρήνη, ἃς μὴ προβάστης ἀντικρύξῃ, ὡς ἐπι-
τείχειν, αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα αὐτὸν εἶναι
καὶ αὐθις τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ ἀκολούθου ἔνυ-
θαινεν· ὁ γάρ ἐπὶ τῇ λειψανῷ ἀκατείτατος, ἐπὶ
ὲ μόνη προφανεῖ αἰτίᾳ τὴν τιμὴν παραιτούμενος,
δῆλος ὡς τῆς αἰτίας μὴ πριβάσης αὐτὸς ἀν εἴη καὶ
πάλιν, θέλων μόνον, ὁ τὴν τιμὴν ἀναλαμβάνειν
ἔξιος. [P 89] Οἱ μέντοι γε περὶ τὸν βασιλέα, καὶ
μελλον ὁ τὰ πάντα κυκῶν θεῖληπτος, μόνον διὶ^B
γράμμα παρατίθεσας παρὰ τὸν Γρηγορίου ἐδέχοντο,
χάριν εἶχον ἐκεῖνῳ ὡς ἡδη τὸ πᾶν λαθόντες, καὶ
τοὺς ἀλλούς ἐπειθον μὴ πολυπραγμονεῖν, μὴ ζητεῖν
εἰλόν, μὴ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ καὶ
μόνῳ τῷ γράμματι οἰκειοχείρῳ γε δυτὶ, καὶ γ' ἀπελ-
λαχθέντας οὔτες ἐκέλευν ἀγαπᾶν. Γρηγόριος δὲ

subscriptione firmatum, Gregorius ad suam fidem
liberandam offerens, manifeste visus est non tam
voluisse bona fide abdicare quam asserere sibi
thrōnum et astū quodam præparare facultatem re-
sumendi postmodum honoris, quando scilicet, mi-
tigatis hominum odiis, et quæ tunc flagrabat invi-
dia paululum remissa, opportunam occasionem esset C
natiuitas iterum exercendæ, nunquam vere, ut puta-
bat, amissæ potestatis. Nisi enim hoc callide age-
ret, utique illum oportuerat consuetam illam ad
scripti calcem apponere formulam: « Ego, quo de-
agitur in libello, subscripsi; » prætereaque certam
et non ex incerti eventus conditione suspensam
commemorare abdicationis causam. Nunc non aliud
allegans cur cedendum loco putaret, nisi spem con-
ciliandæ isto modo dissidentium pacis, relinquebat
sibi astute jus ad sedem integrum, si, quod omnino
futurum opinabatur, ne post suum quidem disces-
sum certamina factionum quievissent. Quidni enim
tunc, qui diserte aliqui professus esset haud se
renuntiare sacerdotio quo nulla meruiasset culpa
privari, legitimum sibi patere ad sedem redditum
contenderet, eamque pro libito, nemine jure ob-
stante, resumeret, hypothetica cessione, cuius pa-
trata conditio non sit, possessionem non abdicatæ
absolute dignitatis prorsus abrumpere non valente,
quād ad tempus duntaxat successus exspectati sus-
penderit? Verum imperator, et maxime cuncta tunc
misericors Theoleptus, quomodoenque adepti quād
tam anxiè cupiverant abdicationem patriarchæ, ca-
ptiosane illa esset an vera parum pensi habentes,
qualis erat cunque pro sufficientissima satis acce-
perere, gratias etiam ei qui dederat agentes. Quin et
heis quibus fraus suboluerat persuaserunt ne suspi-
cionibus curiose indulgerent, ne plus quererent,
ne subscriptionem postularent, sed satis esse duce-

Α καὶ ταῖς ἐκ μακροῦ δυσμενάνουσιν ἔντειχος κέμπων
συγχώρησιν διηλάττετο· καὶ τοῖς μὲν δόλοις καὶ
δύρα προσαπέστελλεν, δοσους δρα τῶν κληρῶν ἐκ
σκανδάλου τοῦ τότε διοισταμένους ἀφηρετο τὰ σιτη-
ρίσια.

Γ. Ἀγαχόρησις τοῦ κατριάρχου ἀρδες τὴν τῆς
Ἀριστείτης.

Τῷ δὲ γε Ἡρακλεῖας Γερμανῷ καὶ τῷ Προύστῃς
Νεοφύτῳ, οὓς δὴ καὶ καθεῖλεν ἐπ' αἰτίας, τὸν μὲν
Γερμανὸν, δι τοις σκανδαλισθεὶς ἐπ' ἐκείνῳ, τοὺς λογι-
σμοὺς τὴν ἀρχήν ἐκείνου δεξάμενος· καὶ τελέτας εἰς
μοναχοὺς καὶ πατρὸς ἐπ' ἐκείνῳ τὰξιν ἐπέχων, τὰς
ἐξαγορείας παρελογίζετο, τοῦ ἐξομολογουμένου μὴ
δομολογήσαντος ὧς ἐκοινώνει τοῖς προτέροις οὐχ ὅπως
εὐχῶν καὶ φαλμῳδῶν, ὡς ἐλεγεν, ἀλλὰ καὶ ἄγοις
κλάζματος ἀρτου, μαθῶν παρ' ἀλλῶν ἐσύστερον,
ἀρχιερεὺς πατριάρχην ἐγγράφως ἀφώριζε, Νεόφυτον
δὲ ὡς συνυπογράφαντα καὶ δομογνωμονήσαντά οἱ,—
ἐκείνοις τότε ὑπερηφανῶν ὡς ἀμαθέστιν, ἐνευμενόδο-
μενος ὑστερον, πέμπων ἀλάμδανε τὴν συγχώρησιν
καὶ ἀντισυνεχώρει. Καὶ γε τῷ τῆς Ἀριστείτης μονυ-
δρίῳ, ἐχμενά που κειμένῳ τῆς τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου

rent simplex scriptum, cum id propria patriarchi e
manu fuisse constaret exaratum. Sic omnes qui ad
ipsos exposulatum eo nomine venerunt imperator
et Philadelphiensis acquiescere jussos dimiserunt.
Gregorius autem iis qui secum ex longo tempore
simultates exercuerant, missa 133 injuria con-
donatione, reconciliatus est. Aliis etiam dona adje-
cti, iis nempe clericis qui, quod offensi nuper exorto
scandalō cessassent, male multati fuerant, ablatis
quæ prius præberi consueverant alimentis.

10. Secessus patriarchæ in monasterium Aristinæ.

Heracleotæ vero Germano et Prusso Neophyto,
quos exauctoraverat, Germanum quidem, quod
cum initio sensus suos ac partes fuisse amplexus,
etiam evectioni cooperans admittendo ipsum ad
præviam patriarchali ordinationi monasticam pro-
fessionem, qua functione obeunda patris erga se
necessitudinem induerat, idem tamen postmodum
a priori judicio susceptoque patris officio ingerti
offensione resiliens, cavillatus confessionem a Gre-
gorio monachi habitum accipiente de more factam
non fuisse integrā, quoniam is, prout postea
certis auctoribus compertis se aiebat, inter cetera
peccata confessus hanc fuisse se iis qui poluti
babebantur piaculis palam antea contractis com-
municasse, non solum precibus et psalmodiis cur-
iis communiter celebrandis sed et sacri panis frag-
menti participatione ab iis admissa, eum iam pa-
triarcham ipse episcopus scripti edito excommunici
caverat. Neophytum autem, quoniam in his Ger-
mano consenserat et libello excommunicationis εἰ
eo in patriarcham intiræ subscrípserat. His, in-
quam, episcopis duobus, quos quando ista primum
contra se attenarant, superbe ut imperitos tradu-
xerat, nunc ultro placatus, allegatis ad eos concili-
latoribus patris veniam a se in illis actorum pe-

τοῦ ἐν τῇ Κρίσι μονῆς (ἐκεῖ γάρ πρωτοθεστάρισσα Λιβ^β). Περὶ τῶν σχιζομένων καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς Τραϊανού συνῆγεν, ἔξι ἑαυτῆς περιθάλπουσα τὰ μεγάλα φέρων ἑαυτὸν δίδωσι.

ια'. "Οπως τὸν τόμον τοῦ Γρηγορίου ἐκειρόντο διελθεῖν.

[P 90] Βασιλεὺς δὲ τῶν τοιούτων ἀπαλλάγεις, πολλοῦ τοῦ κατὰ τὸν τόμον ὑφέρποντος; πλημμελήματος, οὐχ οὕτως ἥξιον ἐδην ἀδιόρθωτον, καὶ συνέδους συνεκρότει, καὶ πινεύματι ἡῶντας σοφοὺς συνέλεγε, καὶ κοινῇ σκέψῃ μοναδέντα τὸν τόμον τοῦ βοσθοῦ (δ' ἦν Γρηγόριος) προσέταττεν ἔξετάσειν. Καὶ πρώτη μὲν κατὰ τὸ μέγα παλάτιον σύναμα βασιλεὺς συναχθέντων σεισμὸς ἐνστήψας ἐξαιρψης τὸν ἄστολον ἔκεινον καὶ τὴν σκέψιν διέλευν· εἴτα κατὰ τὰ τῶν Βλαχερῶν ἀνάκτορα καὶ αὖθις συνήγεντο καὶ ἐπιμελέστερον διεσκέπτοντο. Καὶ οἱ μὲν τὰ, οἱ δὲ τὰ ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις διεφιλονεκοῦντες καὶ λέγοντες, τέλος, ἐπει οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος διορθώσει, ὑπεξέλον τέλεον τὴν ἐξηγησιν, χρεῖττον γηγένεμον μὴ δῶς τὸ βῆδον ἐξηγεῖσθαι; ή ἐξηγουμένους ἀναρρέπετεν κίνθυνον.

tens impetravit, vicissimque ipsis libenter accipientibus obtulit remissionem injuriarum quibus ipsum lassissent. His peractis se abdidit in monasterium Arastinæ dictum, contiguum monasterio sancti Andreæ in Crisi, viciniam in talis delectu loci sequens protovestiarie Raulenæ in eo sancti Andreæ monasterio degentis, a qua Gregorius benigne sovebatur, large de suo subministrante quæ illi opus erant.

11. Conatus adhibitus ad correctionem tomii a Gregorio editi

Imperator his defunctus curia cum animadverteret gliscere interim 134 ac late serpere arcuum murmur de flagitio, quod tomii mendose scripti temere probanda editione vu'go conscientum putaretur, baudquaquam tolerandum diutius statuit teri manibus inemendatum, ut erat adhuc, volumen istud et impune pro inoffenso securoque circumferri. Ergo conventus indicit delectis in eos viris spiritu viventibus et sapientibus. Hos jussit simul omnes explorare acri examine tonum per se solum, hoc est destitutum praesenti patrocinio auctoris et defensoris sui Gregorii. Horum cœtum primus haberi coepérat apud magnum palatium: verum imperatore jam illie cum universis qui vocati fuerant sedente, terræ motus ingruens concilium trepide dissolvit, negotio abrupto. Post hæc in regia Blachernarum iterum congregati accuratius de re tota consultarunt, aliis hoc, aliis illud censemib[us], quoad continua dierum multarn altere[n]tionib[us] in nullum concordis de ipsius scripti correctione sententiae desinentibus finem, tandem convenerunt in plane tollenda enarratione loci Damasceni, præstabilius ducentes inesp[er]atum relinqui testimonium illud quam eo exponendo verita-

Τούτων δὴ γεγονότων οὗτως, βασιλεὺς καὶ αὐθις πολὺς ἦν ἀλγέντος ἐπὶ τῇ διαστάσει τῶν Ἀρσενιατῶν, καὶ ἀπας ἔγινετο εἰ οἶδον τε συμβιβάσεις αὐτοῦ; καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνοῦν. Ἐτυχον γάρ καὶ αὐτοὶ καὶ ταῦτος στασιάσαντες, ὡς δύο μοίρας γενέθαι, τοὺς μὲν πλείους ἀφίηντο τὸν Ὑάκινθον, ἐνīσους δὲ ἐν τῷ Ταρχανειώτῃ Ἰωάννη σαλεύειν, ἀκριβολογουμένους διὰ τὴν σκέψιν τὰ πλείστα, καὶ ὅτι χθὲς καὶ πρὸ τριτῆς ἐν πυρὶ ἐκάλουν Θεὸν οἱ ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον, πυρσολάτρας ἐκείνους; ἀποκαλοῦντας κάκείνων ἐχεδαῖς μέχρι καὶ αὐτῆς προσλαλίδες ἐγνωκότας. Καὶ γάρ ἐν πυρὶ δοκιμάζειν τὰ παρὰ τὸν Γραφῶν διωρισμένα οὐχ ὅπως ἀμαθής, ἀλλὰ καὶ ἀσεβής ὁ Ἰωάννης οἰλύμενος ἀπεσχίζετο μὲν καὶ τῆς; [P 91] Ἐκκλησίας ὡς πρότερον, ἀπεσχίζετο δὲ καὶ αὐτῶν ἣ τῶν περὶ τὸν Ὑάκινθον, ὡς μὴ συναντέσσων καὶ γε τοιούτων. Διδ δὴ καὶ παρὰ βασιλέως, ἵνα τὸ εἰκάσιον παρορόμενος τῷ τῆς Χρῆστος φρουρίῳ ἐνορισθεὶς ἐγκαθείργυτο. Τότε τοίνυν τῆς Ἐκκλησίας κεχωριμένης, πειράντων ἐθέλων τῶν σχιζομένων ὁ βασιλεὺς

tem dogmatis, et publicam quietem adducere in periculum.

12. Rursus de illis qui ab Ecclesia se abscederunt.

His porro sic transactis Imperator rursus multus erat in deploranda ferendaque impatientissime C secessione Arseniatarum, et intum se addebat in conatum procurandæ, si fieri posset, conciliatio[nis] ipsorum et rejunctionis cum Ecclesia. Fovebat ejus in eo genere spem, quod tunc commodum dissidere illos inter se se rebatur, in factiones dissisos duas, quarum numerosior ducem sequebatur Hyacinthum, pauci alii auctore Joanne Tarachaniota fluctuantes conflictabantur scrupulis subtilium cavillatiuncularum; unde in morosas aliquorum sugillationes erumpabant, culpantes eos in plurimis, ac quod Hyacinthiani haud ita pridem Deum in igne invocasse, 135 pyrosolatrarum illos probroso traducentes scommate, ipsorumque commercium tam superstitione declinantes, ut communiter irrevocabili decreto statuissent illos ne brevi quidem alloquio dignari. Quoniam enim novæ per ignem explorationi subjicere (quod huius fecerant) ea quæ semel constituta scriptis essent maturo consilio commissa, non imprudens solum sed etiam impium Joannes putabat esse, non minus æqua sibi causa videbatur ab Hyacinthi nunc parte se abjungere quam qua prius Arseniani pariter omnes ab Ecclesia secessissent: pariter quippe nunc quoque sibi cavendum ne perseverando in communione cum illis comprobaret quod agebant, et ita ejus culpam in se susciperet. Successit Joanni hoc nomine Imperator, eumque despiciens deportari jussum in insulam castello Celes inclusit. Nunc autem viduataam abdicatione Gregorii cœnens Ecclesiam, tempus aptum noyo γρ-

εἰ που σφᾶς; καὶ θυνθεῖς εἰρηνεύσεις, πέμψας κατά-
γε τὸν Ἰωάννην, καὶ που πλησίον τῶν κατὰ Βλα-
χέρνας παλατίον ἐν τῷ πάλαι ἀρματοφυλακίῳ ἐν
ἴλευθερίᾳ κατέχει, ἐνθός ἔκεινῳ καὶ οἵ λίοις ἥχε
συνοῦσι συνεῖναι τε καὶ συνομιλεῖν. Καὶ δὴ γνοὺς;
ανάγειν ἀμφοτέρους καὶ ἀρωτὴν τὰ πρὸς εἰρήνην
πρότερον ἀκροβολισμοῖς τισγε ἐπειρέθω τοῦ Ἰωάν-
νου. Ἐν μιᾷ δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρεῖας ἀθανάσιον
πέμψας, μέγαν παρ' ἔκεινῳ δῆ τῷ Ἰωάννῃ δο-
κοῦντα, ὃς αὐτοῦ πρὸς βαριά λέγοντος μανθάνειν
τὸν βασιλέα καὶ τῷ πατριάρχῃ τοὺς λόγους πληρο-
φορεῖν, πέμψας οὖν διὰ ταῦτα ἔκεινον δερματινέστε τὰ
δοκοῦντα, ὅμα τε πρατελάσων καὶ ἄξιων ὅμοιοις
σφᾶς ἀμφοτέρους, καὶ οὕτως εἰς δύ κατέκνωμην
συναχθέντας τοὺς σχιζομένους συναχθῆναι μὴ κατὰ
τόπον, συνόδους κοινῆς ὑπὲρ βασιλεῖ γνωμένης. ἀρ-
γοντι καὶ κύτῳ δεξιάν, εἰ τὰ δυνατὰ καὶ ἀλλα; ξυμ-
φέροντα λέγοισι, μραβευθῆνατ τε τὴν εἰρήνην ἕντευ-
θεν εὐδοκίᾳ Θεοῦ, εἰ καὶ αὐτοὶ θύλοισε. Εἶναι γάρ
ἐν μέσῳ καὶ Θεὸν τῶν ὅμοιούντων, καὶ ζητοῦσιν
εἰρήνην δυτα τῶν μακράν τε καὶ τῶν ἔγγυς καὶ

conciliationis dudum abscissorum Arseniatarum
testamento ratus, adduci ad se mandat o carcere
Joannem, et prope palatum Blachernarum in ve-
teri armamentario collocat in libera custodia,
permittens illi cum suis amicis et familiaribus
congressum colloquimurque quam crebrum proli-
xumque vellet. Habens autem Augustus in animo
reducere in consensum ambas prius factieps Ar-
senianae sectæ, ac tum ab iis suis opera concilia-
tis impetrare ut bona fide inire rationem pacis
cum Ecclesia firmandæ vellent, ante omnia velita-
tionibus quasi quibusdam explorare Joannis ani-
mum tentavit, allegato etiam ad ipsum quadam
die Alexandrino Athanasio, quod ex quadam Joanni-
nis ad se dicto imperator intellexisset magnè hunc
ab ipso haberi auctoritatis virum, et a quo facilius
quani alio quovis persuaderi sibi rem prius non
creditam sineret. Athanasius ergo missu Augus-
tus projectus ad Joannem omnia commemoravit qua
apta putavit ei adducendo ad redintegrādā cum
Hyacinthi 136 parte gratiam, quo postea concors
jam unanimiter secta universa coram plena synodo
certum in locum congreganda, depositis adversus
Ecclesiam similitudinibus, dextras ad futuro illic im-
peratori in pacem longe ipsi desideratissimam
darent, spe certa ingentis in eundem ab illo gratiae,
si votis sensibusque ad communem utilitatem ac-
commmodatis pacem denique universalem, Deo vo-
lente, Augusto auctore conficerent. Esse quippe
in medio duorum consentientium invicem et peteu-
tūm Deum; qui se idem dicat esse (proptet et vere
sit) pacem eorum qui longe et eorum qui prope
sint, paratum hanc illis dare, maxime quando quis
non propriam, sed illius gloriam quiescerit. Hæc
et his similia plura ubi disservisset Alexandrinus,
nihil pro responsq; aliud audivit quam contortas
obliquitates ancipitum dictorum, dilationes petitæ

Α σφοι ταῦτην διδόναι, καὶ μᾶλλον ὅπετε τις μὴ τὴν
Ιδίαν, ἀλλὰ τὴν ἔκεινου δέξιαν ζητοῖ. Ταῦτα καὶ
πλειώ λόγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀλεξανδρεῖας οὐδὲν ἡν
ἀκούειν εἰ, μὴ στροφὰς αἰνιγμάτων καὶ διωρίας
πραγμάτων καὶ ἀλλ' ἄττα, οἷς ἄρα οἱ τὸ παρόν
ἀποκρουόμενοι καὶ πρὸς τὸ μᾶλλον τὰς ἐπιθεα-
έναρτῶντες χρῆσθαι εἰώθασαν. Τέλος δὲ καὶ συνδεόμενος
δι βασιλεὺς συγκρετῶν, τὸ ἔκεινον, μὴ ἔχοντας εἰ-
ρηνεύει πρὸς ἀλλήλους, ἐντῷ εἰρηνεύειν πειρά-
θει καὶ ἀμφοτέρους ἀδύνατον θερίνειν. Ἄλλα καὶ
ἀδύνατοις, τὸ δῆ λεγόμενον, ἐπαγέρει διὰ τὴν πρὸς
τὴν ἐμπλαναν ζεῖσιν, καὶ πολλὰς καθ' ἔκάστην συν-
έλευσεν ἐξειλετταν λόγους οὐδὲν θυντε τὸ παράπαν.
Τοῦ μὲν Ἰωάννου καὶ λίαν ἀπεγίνετο τότε, καὶ
μᾶλλον βασιλεὺς κατακριθόντος, διστα καν μιῇ τῶν,
συνελεύσεων ἐς μέσον ἐμφανισθῆναι χειρίδας ἐμμαρ-
γδρους κοκκίνας καὶ ἀλλ' ἄττα ὡς δῆθεν σημεῖα
βασιλικά, δῆ δῆ παρὰ τοῖς τῶν αὐτῶν εὑρεθέντα τὴν
ἀναφορὰν τῆς κατηγορίας πιστὴν ἐπ' ἔκεινῳ παρ-
είχε, καὶ διὰ ταῦτα φυλακῇ καὶ πάλιν δοδόντος κατά-
τα χειρίσειν ὑποβίαν μηδὲν ἔκεινῳ προσῆκου-

ref, quas obtendi negationi præcisa æstute dissimilatae satis appareret, effugia denique istiusmodi, quibus vitata in præsens exosa necessitate concludendi salutare quidpiam spes in incertum infinito inanes extenderentur; quo genere iudicandi, quando urgentur a potentibus, pertinaces iafirmari solent uti. Imperator. etsi, cum excidisse se vidisset primo conata procurandas pacificationis prizas Arseniatarum, quam sibi gradum futuram ad universalem cum Ecclesia speraverat, satis videbat quam desperandum esset adduci eas posse ad consentiendum secum, quibus persuadere nequivisset ut inter se se convenirent, tamen præ flagrantí quo zeituabat desiderio pacis, ne ab impossibilibus quidem, quod dici solet, aggredieundis temperandum existimans, synodiæ frequentibus colle-
gias, coram accito Arsenianos, efficacissimis alloquiis, et nullum non ad id utile varie argumentum versantibus, invitare ad concordiam diu quotidie non destituit. Sed cum nihil omnino proficeret, pertenses denique ira in nodum negotii Joannem habendas laxavit, maxime postquam ad peribaciam adjunxisse imperii affectationem deprehensus et convictus. Idem est, producis in medium, quodam ex soliti conventu, 137 manicis coccineis margaritarum intexta ornatís et quibusdam id genus insignibus characterem fastigii principalis habentibus, que penes quemdam ex ejus domesticis reperta fundamentum suspicionis in eum pessimæ eo justius doderunt, quo cætera ejus contumacia proniore de illo faciebat pravæ in omni genere voluntatis fidem. Hoc igitur e medio amoto, et obcausam jam invidiosissimam, quamquam si per se sola spectaretur, nec verisimilem nec quidquam ad illum pertinentem, iterum in carcere conjecto, delaire, si posset, Hyacinthum imperator instituit, admissione ipsum crebra et perbanevola honorans,

εαν. [P 92] Τοῖς δὲ περὶ τῶν Ὑάκινθον κηδεμονί-
καῖς ὡς δῆθεν προσήγετο, ὥστε καὶ ἐφείναι εἰς Ἰπ-
πον ταραχῶν τῶν καλλίστων, συχνάς προσδόους.
πέρις βασιλέως ποιεῖσθαι καὶ ὑπὲρ τῶν δεομένων
ἀναρρέπειν τε τὰ εἰκότα καὶ λύσεις πολλῶν ἐργάζε-
σθαι, ἐπείτο γε καὶ αὐτὸς βασιλέας ὑπέσαυνε,
ἴσιτὸν μὲν λέγων εἰρήνης φίλον εἶναι καὶ ἔτοιμον
εἰ, ηγεύειν, χρῆναι δὲ καὶ τοὺς ἀλλοὺς ὑπέρχεσθαι,
ἐφ' ὅπερ καὶ ἐντελέστερον εἰρηνεύειν. Ἰώάννην δὲ
καὶ δυσθανατᾶν, καὶ γ' ὑποκείθειν καὶ πάρα τῶν
ἰδίων καταγάντες, οἷς καὶ αὐτοὺς ὑεραπεύειν δένι,
καὶ οὕτω τὸ τοῦ κολοσοῦ παθεῖν ἰκείνον, τῶν ἀλλο-
τρίων ἐψιλωμάνων πτερῶν. Εἰναι δὲ καιροῦ ταῦτα
καὶ ἐπιτημῆς ἀπαυτούσας μακροθυμίαν, τὰς ἰκεί-
νους ἀταυθελίας καλύψουσαν ὡς κατὰ καιρὸν ἐνδω-
σύντων. Ταῦτ' Ὑάκινθος λέγων περιεβούσθει τὰς
ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ τὴν τοῦ Μωσεῖδος μο-
νῆς ἰκείνοις ἀνείναι, καὶ θαρρεῖν τὴν ἰκείνων ὅμο-

A νοιᾳν οὐκ εἰς μακρὰν χωνήσεθαι. Ἀλλ' ἦν ταῦτα
πάνταν δυνεῖρος ἐντυπούμενος τὰ ἀνύπαρκτα. Ἀμέλει
τοι κάκησίνους μὲν, ἐπει πολλάκις προσμίξεις καὶ
τεμάκις μεγίσταις; δεξιωσάμενος, ὥστε καὶ τοῖς τυ-
φλοῖς ὑπεξανισταθεῖς προσιοῦται καὶ μακαρίεσιν τὰ
πάνθη καὶ παρακαλεῖν μὴ καλά καλύπτειν κακοῖς.
τὸν ὑπέρ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ζῆλον ταῖς τῆς αὐτοῦ
Ἐκκλησίας ἀπαστατάσις, τέλος διφῆσι, ακέπτεται
δὲ μετὰ κοινοῦ συνεδρίου καὶ ἱεροῦ ὄποιος δὲν καὶ
κληθείη εἰς προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας μετά Γρη-
γόριου. Ἐκεῖνοι μὲν γάρ καὶ ἀκίνητα διώκουσιν
ἴψεσσαν δυντιχρυς, ἀθετεῖν μὲν ἀξιούντες τὸν Ἰωσήφα
ἀθετεῖν δὲ καὶ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας τὸ διά τοῦ
Τιοῦ ἐκ Πατρὸς ἐπορεύεσθαι, ἀρχιερεῖς δὲ φιλοκρι-
νεῖν, καὶ ιερωμένην τὴν μὲν προστεσθαι, τὴν δὲ ἀπο-
τέλεσιν, καὶ τανατάτα πολὺ τὸ δυσχερές καὶ εἰς
ἀκοήν ἔχοντα μόνην μιδέ τινι συμφαροῦντες ἀξιώσεται
καὶ λέγοντες ὡς εὐαγγελικάς τα καὶ καγανικάς τα

atributo ipsi etiam, quo ad se ventitare facilis posset, equo ex pulcherrimis; libenter quoque audiens quae proponeret aut posceret, multorumque pro quibus rogaret causas ad ejus votum expediens et solvens vincula. Nec suas in hac scena desiderari patiebatur Hyacinthus partes. Respondebat enim gratiam Augusti, prout oportebat ejus alendæ augen-
dæque cupidum, venerabundo semper vultu, verbis obsequiosis, arte assentationis tanta fucum obdu-
q[ue]ns facile credenti quod valde optaret principi. Memorabat videlicet se quidem amicum pacis esse
et paratum ad reconciliationem statim amplecten-
dam, moram autem unam sibi esse necessariam de-
clarandi sui in concordiam assensu curam addu-
cendi eodem cæteros, quorum multi arte ac pa-
tientia sensim perficiendi erant, ut abhorrentem a
fudere ac concessione genitum vineerent. His, quo-
certius deinde constantiusque pactis conveniit glar-
sant, indulgendum esse spatium, colando interim
quod jam nunc ūzum in animo haberet. De Joanne
siebat male illum morti cupere, hominem irrevo-
bilis in rændo cætitatis, ne suis quidem probatum,
quos pertæsus morum ejus et ferendo defessos
operæ pretium foret ab eo abducere, brevi sic pas-
suro ignominiam gracili, plumis, quas commodato
accepterat, ereptis in fuda deprebensi et irrisi bu-
djitate. Mora industriaque ad id opus esse, sed longa-
nimitate imprimis et invicto robore patientiæ, qua-
multa interim eorum ineptias devoret, flagitia etiam
occultet dissimulando præteriens, non parvo longæ
tolerantiae pretio, si tandem eo perducatur. 138
ut inflecti se sinant ad schismaticam petitionaciam in
tempore remittendam. Talia disserebat Hyacinthus,
sæpe sic inani lactans credulam Augusti mentein,
favoremque ipsius magis sibi magisque ac suis as-
serens. Pignus ejus haud contemnendum fuit quod
monasterium a Mosele nomen habens eis induxit;
præque se jam tum tui certo considere universæ
Arsenianæ sectæ plenam cum Ecclesia concordiam
post non multum exstitaram. Sed hæc nihil de-

mum aliud erant quam merum somnium, formas
temere nectens insociabiles in unum, nonnisi fa-
bulose confiabile coitione naturarum sese invicem
excludentium spectrum. Et sensit tandem Augu-
stus se operam perdere. Itaque puer sapientis ad-
miasos auditosque et honoris favorisque indiciis
exquisitiissimis frustra cunctos primores Arsenianorū,
ad eo quidem ut iis inter ipsos qui execu-
tione puniti olim fuerant, venientibus ad se as-
sureret, et bestos illos cicatricibus istis virtutis
ac constantiæ ipsorum indicibus praedicaret, ad-
hortans subinde ipsos ne vetera decora recentibus
maculis obtigerent, hoc est ne quem ingentem
et valde laudabilem tunc monstrassent, cum illi
sunt passi, pro Deo et rebus divinis zelum, ad
extremum corrumperent defectiōnibus ab Ecclesiæ
ipsius, hoc est quam ipse in integrum restituise-
ret, denique nihil se proficeret videns omnes di-
misit, de cætero consultauis cum in concilio pro-
cerum ac senatoreum tum etiam in antistitio-
et ecclesiasticorum cœtu, quisnam vocandus vi-
dereetur ad regimen Ecclesiæ post Gregorium. As-
tūc interim Arseniant necquidquam se vexabant, in-
star prosequentium ardenter quorum assequendo-
rum nec spes nec facultas ulla sit. Instabant
videlicet apud synodum ut declararetur Josephum
nec verum nec legitimū fuisse patriarcham. Po-
stulabant præterea damnari dogma Ecclesiæ quo
sanctius Spiritus ex Patre per Filium procedere
affirmatur: deinde contendebant crebra et severa
instituenda de sacerdotum ordinationibus judicia-
quibus hæc quidem admitteretur, illa rejiceretur
difficili et perodoso discrimine. Denique alia que-
dam flagitabant perplexitatem inextricabilem sum-
maque difficultatem priuino ipso auditu præser-
tia. Sed omnes omnium istarum petitionum ab-
surditates in unum quasi fabœcum concessisse visi
sunt, cum 139 quadam die in concilio dixerunt
se evangelice ac canonice res Ecclesiæ compo-
situros, si tota easum administratio, annuent:

κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν διάθωνται, εἴγ' ἐπ' ἔκεινοις τὰ Α πράγματα γένοιντο βασιλέως γεύσαντος; Οὗτοι δὲ μεγάλ' ἀπό τῶν κακῶν ὑπειδίμενοι πρὸς τῷ ἀστόφῳ τῶν ὑπονομουμένων κατωδράδουν μή πως ἐπὶ νεαρῷ καταστάσει τῆς Ἐκκλησίας κωφὸν κῦμα πραγμάτων ἀναταράξειαν. Ἔνθεν τοις κακείνων ἀφειμένοις κοινῇ περὶ τοῦ πτεριάρχου [P 93] κατεσκέπτοντο. Ιγ. Περὶ τοῦ Ἀθυραστοῦ, δικαὶος εἰς τὸ πατριαρχεῖον προέβη.

Καὶ δὴ ψηφίζονται τρεῖς γε κατὰ τὸ σύνηθες, πρώτον μὲν τὸν Γεννάδιον, δὲ δὴ καὶ ἐπὶ τῇ πρώτῃ Ἰουστίνιανοῦ ψηφισθεὶς καὶ τὴν ψῆφον δεξάμενος, ἐπιδημήσας καὶ ἐγχρονίσας ἐπειτα παρηγέτο, δεύτερον τὸν Ἰάκωβον. Ἐνδρας τοὺς τρίποντας ἀπλοίκους καὶ εὐλαβείας πλήρη, τὴν τὸν κατὰ τὸν Ἀθὼν προσταταν πεπιστευμένον, καὶ τρίτον τὸν Ἀθανάσιον, διὸ δὴ καὶ κατὰ τὰ δρη τοῦ Γάνου ἐνδιατρίβοντα, ἐκ χωρῶν τῶν κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν γένεσιν ἔχοντα, τοῦ Ἡονοκόλιτον βασιλεὺς συστήσαντος, καὶ τὴν Κωνσταντίνου τότε διάγοντα βασιλεὺς ἐν τοῖς πρώτοις τῶν γνωρίμων ἔταττε. Διαιρηνούθεντος δὲ [P 94] τοῦ πρώτου καὶ τὰ πολλὰ καταναγκασθεντος,

imperatore, ipsis perimitteretur, cohorrescentibus ad sonum ipsum hujusmodi verborum cunctis, dum horum admonitu subjiciunt animis tetram speciem malorum quibus religio exponeretur talibus moderatoribus commissa, a quorum imprudentium æque ac vehementium inconsultis ausibus jure metueretur ne super recentem Ecclesiæ statum procellam immitterent eo periculoso rem, quo sine prævio ingruens fremitu exitium minis præverteret, nave surdis undis obruenda prius quam sonitu intumescentis mariæ excitati nautæ artem expedire ac conatum possent ad vim frangendam fluctus infesti. Igitur his, ut dictum est, synodus dimissis communiter de patriarchæ electione consultabat.

13. De Athanasio, ut in patriarchatum sit electus.

Ante omnia, ut mos est, tres suffragiis communibus elegerunt, quorum unus prælatus cæteris patriarcha fieret. Primus trium fuit Gennadius, qui olim electus in episcopum primæ Justinianæ, et electione admisso, deinde longo tempore peregrinatus, denuique recusaverat aut abdicaverat. Alter Jacobus, vir simplicium morum et plenus religionis, cui monachorūm montis Atho præfectura credita fuerat. Tertius Athanasius, quem in monte Gáno coimmorantem, oriundum e regionibus Adrianopoli circumcisitus, ab Eonopolita imperatori Constantinopoli tunc degenti commendatum hic in primis atque intimis familiarium habuit. Primus autem admonitus de sui electione, et inaltum ut promoveri se pateretur oratus, cum persuaderi non potuisset, reliquum inter duos alios judicium in arbitrio imperatoris versabatur, cuius voluntas, secundo præterito, magis ad tertium inclinavit. Vocatus igitur Athanasius neque ipse 140

ἐπει οὐκ ἐπειθετο, περὶ ἀμφοῖν τῶν λοιπῶν προσώπων ἡ χρίσις τῷ βασιλεῖ ἐνεδιλαζε, καὶ τὰ ζυγά τῆς ἀρεσκείας ὑπὲρ τὸν δεύτερον πρὸς τὸν τρίτον ἔκλιναν. Κάντευθεν προσκληθεὶς Ἀθανάσιος οὐκ εὐθὺς καὶ αὐτὸς ἐνεδίδον, ἀλλὰ τὰ καθ' αὐτὸν πρὸς τοιοῦτον θυρὸς ὑπεκορίζετο. Τάς δὲ βίᾳ τῷ δοκεῖν βασιλέως καὶ τῆς συνόδου κατανεύει καὶ τὴν προσκλησιν δέχεται. Ἡσαν δ' εὐθὺς τὰ προσόμια διλλέται παρὰ τὰ φθάσαντα πεζῇ γάρ, ἥκουλετο διέρχεσθαι τὰς δόδους Ἰνδουμά τε τραχὺ φέρειν καὶ βλαύτας εἰκαῖς ἦντουργμένας ὑποδεξέσθαι καὶ ἐν παντοιᾳ λιτότητι διαζῆν. Πλὴν οὐ διὰ ταῦτα ἐξητεῖται. Οὐδὲ γάρ ἐνδυμάτων καὶ βλαυτῶν ἦν καὶ αὐτουργίας τὸ ὄψιν δειπναίνειν, ἀλλὰ ψυχῆς εἰς ἐχούσης πρὸς τοῦτο, ἀγάπην χωρούσης Χριστοῦ, διὸ ἡστὸν κατὰ Χριστὸν ποιμανεῖν ἐγγίνεται. «Εἰ φιλεῖς με γάρ, Πέτρε, » φησὶ, « ποιμανεῖ τὰ πρόβατά μου. » Οὐκ ἄλλο δὴ πάντως ἡ εἰς Χριστὸν ἀγάπη ἢ τὸ αὐτὴν δὴ τὴν Χριστοῦ ἀγάπην ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ. Ἀγάπη δὲ Χριστοῦ τὸ δοῦναι τὴν ψυχὴν καὶ ἀποθνήνειν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐτι μενόντων ἀμαρτολῶν. Τοῦτο δὲ αὖθες τὴν πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας συμπάθειαν παριστᾷ.

C confessim acquievit, aliquandiu persistens in detrectando tanti fastigii ascensu. Tamen ad extre-
mum vim, ut videri voluit, quasi quamdam sibi ab imperatore ac synodo illatam non sustinens, auctoritate tanta pertractus ad assensum annuit voca-
tionemque admisit. Mox proemnia cœpere certi
speciei ac cultus patriarchæ designati, satis a
præcedentium consuetudine diversa. Pedes enim
iter facere instituit, vestemque ferre asperam, et
calceari crepidis rudi ac subitaria ipsius opera
consultis, denique in omni vitæ parte insimam le-
nuitatem et vilitatem affectare. Ceterum non, ob
hæc quæsusit fuerat. Non enim in vestitu ac crepi-
dis manu propria deproperandis sacri pastoris
recte fungi officio situm est, sed ad hoc animus
requiritur idoneis ei curationi sensibus et affecta-
bus instructus, Christi præsertim instinctus chari-
tate, quæ præcipue modio ac vim inspirat gregis
Ecclesiæ juxta Christi spiritum pascendi. Nam
«Si amas me, Petre, inquit, pasces oves meas». Non aliud nimirum ejusmodi officium plene absol-
vit quam amor Christi, aut ipsam Christi charita-
tem in anima habere. Christi autem caritas ea
est qua ille dedit propriam animam et mortem
subiit pro nobis, cum peccatores adhuc essemus. Quod rursus compassionem in peccantes insinuat.
Quis enim proprium membrum curans non id pla-
cide contrectat, non blande ac benevole illud so-
vet, nisi vermbus scateat? quis maligne traducat
et publico insultans ludibrio propinaverit sui mem-
bri, hoc est suum ipsius vitium, quod potius, si
quo forte casu in alienam notitiam emanauerit,
excusare sollicite debeat? Nam propriæ quemque
rei cura et sensus angit, juxta dictum Pindari. Ac
Christus quidem, eo solum quod Christiani sumus

* Joan. xxi, 17.

Τίς γάρ ποτε τὸ οἰκεῖον μέλος νοσοῦν θεραπεύων οὐχ ἡ πίνας ἀφεῖται καὶ ἰλαρῶς ἔκεινῳ προσφέρεται, καὶ ζέη σκώληκας; Τίς δὲ καὶ θριαμβεύεις τὸ ἐλάττωμα ἔστιν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον κατανοούμενον ὑπερ απολογότο; Τὸ γάρ οἰκεῖον πιέζει πᾶν, κατὰ Πίνδαρον. Καὶ Χριστὸς μὲν, διειποτέρος καὶ μάνον ἐσμὲν Χριστοῦ καὶ τὸ αὔτην φέρουμεν ἄγιον δνομα, μέλη ἐκ μέρους λογίζεται σαπροὺς τοῖς πλημμελήμασιν ὄντας· ἡμεῖς δὲ ὑπερηφανῆσσομεν καὶ καταγνωσθεῖσα τῶν ἐνθρόπων, δίκαιοι ὄντες ἀμαρτωλῶν καὶ ἀνέγκλητοι ἔχόντων ἐγκλημάτα, καὶ τὸν μὲν κολάτισμεν, τῷ δὲ ἐπιπλήξιμεν, τὸν δὲ ὑποτεύσιμεν, καὶ μὴ ὄντα τῶν κακῶν πολλάκις ὡς ὄντα καταχριούμεν; καὶ κατορθοῦντες μὲν οὐκ ἀξίως ἐπανεισώμεθα, ἀποδιέποντες πρὸς τὸ ἡμέτερον ὑψηλὸν, σφαλέντες δὲ ὡς μικροῦ μετέλθωμεν ἀναμάρτητοι; Χριστὸς δὲ παραχωρεῖ, καὶ δὲ τῶν μαθητῶν πρῶτος πίπτει, καὶ δὲ μετὰ ταῦτα τῆς οἰκου· ἕνης φωστὴρ διώκτης πρότερον γίνεται καὶ κολαστής εὐεσδῶν, καὶ ἀλιεῖς μὲν καὶ τελῶναι εἰς μαθητεῖαν παραλαμβάνονται πρὸ τοῦ φανῆναι πάμπαν κανοὶ, ἐπὶ Παύλῳ δὲ χάρις παραχωρεῖ καὶ ὑποστέλλεται, ὡς δὲ μετὰ τὸ φανῆναι κακὸς καὶ διώκτης καὶ τιμωρὸς τῶν Χριστοῦ

et serimus sanctum ipsius nomen, membra nos et partem sui **141** reputat, putridos licet sceleribus: nos autem superbia turgebimus, et arrogantis supercilii aseva censura immisericorditer damnabimus homines, justi, ut nobis videatur, peccatores, non accusati accusatos? Et, alium quidein poenitentiem subiectiemus aceribus, alium probris proscindemus, alium temere suspectabimus, et cum reipsa minime sit malus, tanquam malum præcipiti judicio infamabimus? Et eos quidem qui recte fecerint, non prout digni fuerint laudabimus, velut indignum nostræ fastigio celitudinis ducentes ad cognoscenda aestimandaque aliena merita descoendere; si quid autem illi offendent, sic rigide acerbeque punimus, plane tanquam labis nos expertes omnis ac ne capaces quidem peccati essemus? Atqui Christo permittente primus ejus discipulorum cadit. Et qui postea fuit illuminator orbis universi, persecutor prius et vexator piorum exstitit. Cumque alii apostoli partim ex humili pectoriorum artis exercitatione, partim e sordida professione quasi stuosa publicanorum functionis in discipulos assumpti fuerint, priusquam omnino mali apparerent, uno in Paulo quasi se initio contrahens locumque concedens misericordia gratia, non prius illum ea luce circumdedit quem mundum late totum illustraret, quam idem suisset deprehensus howo plane malus, persecutor et ulti inexcorabilis discipulorum Christi. Tunc, inquam, illum circumfulsit illa de celo lux, cuius ad radios agnoverit frustra se oppugnare quem mox aitoraturus ut Deum esset. Quid autem postea? Num Paulus ita conversus primi sui erroris iudicia obruiens et conscientiam dissimulans suis se discipulis quasi semper innoxium venditabat, gratia celans beneficium curatricis sui gratiae?

A μαθητῶν [P 95] ἐπαράτητος τὸτε ἔκεινῳ λάμψῃ τὸ φῶς, καὶ γνῶματάς διώκων διὸ ὁ Θεὸς ὅστερον προσκυνεῖ. Τί δαί; Ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς ἔκεινο ἀποστολούνται καὶ τὴν εἰεργεσίαν κρύπτει τῇς χάριτος; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ κηρύσσει καὶ μεγαλύνει τὸν Εἰεργόν. Ταῦτα Χριστὸς, ταῦθ' οἱ Χριστοῦ, ἔκεινος μὲν ἵνα νομοθετῇ τὸ συμπαθές, οὗτοι δὲ ἵνα τὴν εὑεργεσίαν ἐφ' ἔκειτοι πρώτοις δεξιῶσιν. Ἄλλ' οἱ φασίν οἱ περὶ ἔκεινον, ἀλλὰ κολαστέοις οἱ ἀμαρτάνοντες, ἀλλὰ καταγνωστέοις οἱ σφίσι συμπαθῶντες. Τότε δέ γε καὶ προσδεχέσθωσιν, ὅτε καὶ τοῖς ἀξίοις προστιμούντο, καὶ ὡς ἔκεινοις δοκοῦνται, πικροῦς καὶ ἀναλγήτως τιμωρουμένοις. Τὸ δὲ ἐμὸν εἶπα πάθος, καὶ εἴ μην ἐπανειπεῖν, εἰ δὲ οὖν, ἔχον φερέτω τὴν μέμψιν. Πάσι μὲν πιστοῖς τὴν θείαν φιλανθρωπίαν ἐξαπλουμένην κατανοῶ, καὶ οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογιγνώσκω γνησίως μετανοήσαντες, μόνων δὲ ἐμαυτῷ τὴν τοῦ ἐλέους χάριν μαστέλλω καὶ τρέμω τὴν θείαν κχεῖσιν ὡς ἐπενεγμησόμενην δικαίως, καὶ δὲ τοιούτην. Πλὴν ἐξ ἐλέους καὶ πάλιν θαρρῶ, καὶ τὸ Χριστοῦ ὄντα περ' αὐτοῦ καὶ κολάζεσθαι φιλανθρωπίας ἥτημας πλαγος. Τούτο πολλάκις κατ' ἐμαυτὸν ὑγένεμην, οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογιγνώσκων, καὶ τὰ φυλότατα

C Minime, sed prædicat potius et magnificat misericordiam. Hæc Christus, hæc a Christo electi: Christus, ut legem sanciret misericordis charitatis, apostoli, ut divinæ beneficentiae indulgenda primis ipsius scelerum **142** venia specimen ostentarent, quo spes excitaretur criminosis remissionis assequendæ. Longe aliter Athanasius hic, et quos sibi secum similes habuit, sapienter. Quorum hæc erat horribilis oratio: «Districte plectuntor quicunque peccant. His indulgere quidpiam si qui forte miserantes voluerint, statim immisericorditer damnantur. Utrique tunc tantum ad pacem admittuntur, quando explevisse piacula præscriptorum numerum et exhausisse usque ad fæces amarum calicem isti ipsi jam plene satialis videbuntur in manibus arbitris, qui eos poenitentiem subjecerint acerbissimis.» Iliq ego ut plane contrarie simi affectus, profitebor hic equidem (laudabiliter an secus, cujuusvis esto iudicium), ejusmodi vitil, si vitium est, qualemcunque invidiam, eadem qua fateri non dubitavi, subire audacia paratus. Cunctis in Christum credentibus divinam patere benignitatem confido. Nullius, quem vere scelerum poeniteat, salutem despero. Mibi metuo uni ne misericordia gratia excludat. Ne omnibus apertus mihi soli coartetur pacis aditus, borreo, contrahens animum ad divini iudicii terribilem aleam, ne in irrevocabilem mei damnationem justè, quidquid egero, inferendam funeste destinat. Huic tamen æstui consternata inquietudinem mentis aliquam a spe divina misericordia consolatiunculam instillo. Nam quod esse rem Christi me scio, ab eodem ipso puniri me ad veniam pertinere viciniam autumnum; et omen indidem traho appropinquantia gratiae, unde possum præsens acerbitas ingruit. Talia mibi ego ipsi, cui minus favere judicando

Σταυρόθησαν· μόνον δὲ περὶ τὸ καλὸν ὁδηγία ἔστω Α τὸν γλυκασμὸν καὶ τῷ πέμψαντι, καὶ ὃς εὐθὺς ἐν-
τεῦθεν δὲ πέμψας ἐξ ἀκελνου καὶ ἐξ ἡμέρας ἐνὶ σφρά-
την γλυκύτητα περιφέροιτο, τῆς εὐχῆς ἀκελνηροῦ πο-
πον ἀποπληρωσάσης κατὰ στόμα τοῦ μαλιτος. Ταῦτα
ἐκεῖνοι μὲν ἐλεγον, τὸ δέ γε τοῦ ἀνθρός ἔνον καὶ
ἄηθες καὶ ἀμφοτέροις ἀνὰ μέρος πολιοῖς πιστεύειν
ἔθισσον. Οτι δέ καὶ ἀσκητής ἐκ τῶν εἰκότων ὑπο-
πάξοιτο καὶ ἀκριβῆς περὶ τὰς ἐντολὰς νομίκουτο,
μάρτυρες ἥσον αἱ ἀκελνηροὶ φοιτῶντες, νέφεστοι τίνες
καὶ ὄχραι καὶ κατεργαληθέσες καὶ τυμνοὶ καὶ ἀπέ-
ριτοι, μὴ πολλὰ λαλοῦντες, μὴ περιττὰ δριμοῦντες,
καττρέται τα καὶ τὰς γνώμας ἀπαρατητοι καὶ ἀμε-
λικτοι τοις πάσι· φανόμενοι, ἢ καὶ δειγματ' ἔχον
τυρῇ τῆς τοῦ θιδέσκουτος· ἀκριβεῖς καὶ τοῦ περὶ
τός· ἐντολὲς δεισιδαιμονήματος. Ταῦτα λεγόμενά τε
καὶ φημιζόμενα φθάνουσι καὶ ἐς βασιλικὰς ἀκοάς.
Οἱ δέ πολλὰ μὲν εἰδόντες καὶ ἐφ' ἑαυτῶν φευθῇ λαλοῦν-
ταις ἀνθρώπους, ἐκ βασιλικὰς κινουμένους δῆθεν καὶ
παθῶν ἀλλῶν ὃν δὲ λύκος ἀνθρώπος, εἰ καὶ παρελογίζον-
ται λέγοντες, ὡς ὑστερὸν ἔγνωστο), κακὸς περιθέν-
τος ἀκελνηροὶ παρά τινος ἀπὸ μελισσοῦ χήρου αὐτὸς
τῷ φάγῳ καὶ γλυκανθεῖται τὸν φάρυγγα, εἴδετο δέ

quam aliis soleo, cum tamen votis in spem audi-
cibus augurere, multo scilicet magis bene opinabor
de statu ac conditione cæterorum; nec putabo de
quioq[ue] desperandum quantorumlibet atrocissi-
morum comperto facinoram, quin ei ad salutem
pateat redditus, modo ei nec ducis ad rectum iter
fidelis pia desit opera, nec intimus flagitiis per-
petratorum ab ejusdem serio pœnitentis animo dolor
absit. Tantum esto hactenus dissertatione a prælibante
jam hinc memoriam secularum postea ex fero
acerboque Athanasii rigore turbationum, quæ Dei
Ecclesiam concusserunt. Sed nondum ista. 143
¶. Ut expensa fuerint quæ varie, hinc in vituperium,
inde in laudem, de Athanasio erant dieta.

Quod huic convenit tempori, illud est. Ut primum
audita Athanasii designatio in patriarchatum est,
multi prodeuntes e suis veluti quique cavis ac la-
tebris, varia de illo proferre in vulgus et sibi, ut
siehant, comperta dicere pro testimonio cœpere,
enulta illi parum faventia, quæ ad duo ferme capita
referabantur, nimium pertinaciam propriorum
sensuum legibus parum exemplis deferentem,
et immunisericordem feritatem. Hujus in specimen
memorabant jussum ab eo excæcari asinum, quod
nescio quid damni monachorum horto comedendis
cleribus intulisset. Plura contra per ejus studiosos
ambitiose jactabantur de virtute ipsius et apud
Deum gratia, miraculorum etiam testimonio probata.
Quo in genere narrabant quadam ipsum die fasce
olerum ex horto lectorum facta, eum in mona-
sterium ferendum lupo imposuisse, qui obedienter
sancti videlicet hominis imperata fecerit. Sed fucus
hæc erant et lusus in nomine, prout est postea
comportum: ministro enim exportandis domum
oleribus usus erat homine, cui nec primo nec soli
Lycus sive lupus nomen obligerat. Addebat, cum

τὸν γλυκασμὸν καὶ τῷ πέμψαντι, καὶ ὃς εὐθὺς ἐν-
τεῦθεν δὲ πέμψας ἐξ ἡμέρας ἐνὶ σφρά-
την γλυκύτητα περιφέροιτο, τῆς εὐχῆς ἀκελνηροῦ πο-
πον ἀποπληρωσάσης κατὰ στόμα τοῦ μαλιτος. Ταῦτα
ἐκεῖνοι μὲν ἐλεγον, τὸ δέ γε τοῦ ἀνθρός ἔνον καὶ
ἄηθες καὶ ἀμφοτέροις ἀνὰ μέρος πολιοῖς πιστεύειν
ἔθισσον. Οτι δέ καὶ ἀσκητής ἐκ τῶν εἰκότων ὑπο-
πάξοιτο καὶ ἀκριβῆς περὶ τὰς ἐντολὰς νομίκουτο,
μάρτυρες ἥσον αἱ ἀκελνηροὶ φοιτῶντες, νέφεστοι τίνες
καὶ ὄχραι καὶ κατεργαληθέσες καὶ τυμνοὶ καὶ ἀπέ-
ριτοι, μὴ πολλὰ λαλοῦντες, μὴ περιττὰ δριμοῦντες,
καττρέται τα καὶ τὰς γνώμας ἀπαρατητοι καὶ ἀμε-
λικτοι τοις πάσι· φανόμενοι, ἢ καὶ δειγματ' ἔχον
τυρῇ τῆς τοῦ θιδέσκουτος· ἀκριβεῖς καὶ τοῦ περὶ
τός· ἐντολὲς δεισιδαιμονήματος. Ταῦτα λεγόμενά τε
καὶ φημιζόμενα φθάνουσι καὶ ἐς βασιλικὰς ἀκοάς.
Οἱ δέ πολλὰ μὲν εἰδόντες καὶ ἐφ' ἑαυτῶν φευθῇ λαλοῦν-
ταις ἀνθρώπους, ἐκ βασιλικὰς κινουμένους δῆθεν καὶ
παθῶν ἀλλῶν ὃν δὲ λύκος ἀνθρώπος, εἰ καὶ παρελογίζον-
ται λέγοντες, ὡς ὑστερὸν ἔγνωστο), τέως δὲ καὶ
εἰ περὶ ἀκελνου εκοπῶν λεγόμενα, καὶ ἀντιθέλλοντος
ἀγαθοῖς τὰ κακὰ, καὶ συνετῶν κρίνων ἃς εἰπειρ εὑρ-

ei quidam e propriis alveariis favos dono recentes
transmisisset, Athanarium melle degustato impre-
catum beneficium auctorū ut ista ipsi aquitatem fauces
inhibuerentur; cuius voti vim statim et diu inde ille
senserit, mellei saporis continuum in ore per dies
aliquot dulcedioem scilicet expertus. Hæc illi qui
dema cerebant. Cæterum ipius datum et novum in
hoc viro vita ac cultus genus varie reputantes tra-
hebat multos in diversam credulitatem contrarie
assertarum de illo rerum, prout quosque favor aut
odium reoverat, utrisque tamē fore consentientia-
bus in sibi persuadendo esse illum aeternam disciplinæ
austeræ ac rigidum observatoriæ mandatorum.
Quod quidem etiam astruebat squallor et
durities assidue orum 144 apud illum macrorum
quorumdam, pallidorum, auritorum laboribus et
nudos artus frigori exponentium hominum, quorum
passim percillebat oculos horrida species admir-
atione severa in omni culta paupertatis, cogitabu-
di silentii, parsimonie verborum in defungendo
quam brevissime necessario sermone, tristis asper-
ctus, irrevocabilis quamvis in partem inclinavent
sentientæ, implacidæque ac spirantis acerbitate
per omnia conversationis. Hæc fama didita per
ora omnium ad aures quoque imperatoris perver-
nere. Is pro sua multarum jam rōrum longo usu
visorum experientia facile suspicabatur multa ex
iis quæ pro suo quisque affectu adversus Athana-
sium dicebat, livoris, odii similius perterritio-
num, qualibus vita hominum plena est, insisteret
singi vulgarique, vel inde argumentum dicens, quod
cognita hæc nunc demum vocato ad patriarchatum
objicerentur, nemine, quoad in privata vita per-
stitit, utla lati de re culpare Athanarium auditio.
Ingressos tamen considerationem hinc inde allegato-
rum, et comparans bonis mala, denique prudenter

οὐεῖν ἀληθῆ σάγαρδα, ἀνάγκη πᾶσα συναφανίζεσθαι τὰ κακὰ, παροποτέσσες δύτα ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπόστολος, ὃς μὴ ἄμα [P. 97] τοῦ ἀντοῦ οἴκου καὶ φῶς καὶ σωτὸς χωροῦντος, συνάξεις ἀποτελέσας κοινῶς, εἰρὼν τοὺς σάγαρδα λέγοντας καὶ τὰ πιστὰ λαζῶν παρ' ἀπίνευν ὡς μαρτυροσόντων ἐνόρκωσι, ἀντικα διαλελεῖται λαζῶν κοινῶς πέρι τούτων, καὶ πρώτον μὲν τὴν κακίαν ὃς ἐκ τοῦ πονηροῦ δείκνυε, καὶ τὸν κακὸν θησαυρὸν δύνειν αἱ κατὰ ἀνθρώπων διαβολαὶ θριαμβεύει· ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἀδάτηρα στήσας τὰ ἀγαθὰ μαρτυρήσεταις, προστίτατε λέχειν ἀκεδνους δὲ δη καὶ συνοδας περὶ τάνδρος ἑαυτοῖς. Οὐ δὲ τοσοῦτον πιθανὸς ἔλεγον, προστιθέντες καὶ ὅρκους τοὺς ἐπὶ πίστει τοῦ βασιλέως καὶ δὴ καὶ τοὺς συνῆρεις θαλίους, θεστα θεματάς μὲν πάντας, τὸν δὲ γεργάτην λορδάτην καὶ γραφῆ δύνας ταῦτα πεισθῆναι.

ad. Rer. tñig. archob. Ierapolei. Athanasiou eis tñ patriarchis.

Οὕτω δὴ καὶ ὥπαξ καὶ διὰ ἐπὶ κοινῶν συνάξους λαζηλέστων τὸν κατ' ἔκεινον, ἐπειδὴ ἔδει καὶ παρὰ βασιλέως προβάλλεσθαι, ὑποτελυμένος ἢ κρατῶν

Indicavit, si quis cerebantur de illo bona vera reperirentur, necessarium prorsus ab eo abesse deprehendenda qua imputarentur illi mala, quippe cum huc veram subsistentiam non habeant, sed bonorum quibus opponuntur absentiam exprimant, forma loquendi negationes instar subsistentiarum proponente, ut nec donus eadem lucem ac tenellas sinus teneat. Ergo cum ex iis conoratis qui Athanasium laudabant bona reperiaret ei ab ipsis tribui, etiam affirmando cum juramento se vere et ex certa scientia loqui, persuasus quod volebat, ad populum de hoc argumento disseruit, primum ostendens malitiam affingi exosis ex malo obtristionum; lateque in hoc campo ejus oratio exsukavit, magnifica declamatione traducens memoria. Evangelio thesaurum malum humani cordis, unde falsa ac caluniosa in homines criminationes proferantur. Deinde productis et ex adverso constitutis 145 iis qui bona de Athanasio testabantur, jussit illos quæ comperta de illo habere dicere. Hi tam copiose ac variis iniliter illum prædicarent, repetitis etiam, quibus jam fidem tubum Augusto fecerant, juramentis, et adhibitis aliis eodem, quibus vulgo uti consuevere qui studiis dieunt ad persuasionem, efficacibus formulis, ita cunctos in sententiam traxerunt, ut Athanasiū qui aderant pro viro plane mirifico suspicerent, et magno logotheta induci se sineret ad ea quæ de illo splendide cerebantur scripto complectenda.

45. De promotione Athanasi in patriarchatum.

In hunc modum cum semel et iterum in convenientibus locuti de Athanasio fuisseint qui ei laubant, nec quidquam jam desiderari videretur nisi ut tam dignus omni honore vir in destinatura ei thronum ab imperatore promoveretur, compendiascere illi Augustus idem studens moram et mo-

λεσενψ τὸν κόπον, ἐν τῷ μεγίστῳ πάκτῳ! φίλαττον τὸν Ιουστινιάνεον τρίκλινον, διὸ δὲ νέος; Ιουστινιάνος ἐδομήσατο ἔξαστον δύτα καὶ μάγαν καὶ θαύμαστὸν, λέχριον δύτα τοῖς κατὰ πύλας εἰσιοῦσι πρώτως καὶ διωθεῖν ἔως κάτω διῆκοντα, λαμπρὸν μὲν τύχοις, λαμπρὸν δὲ ἐδάφει, καὶ περιτεῖν τὸ κάλλος, διὸ τῷ χρόνῳ παρεγκλιθεὶς ἐπὶ θάτερα νότου βασιου πνεύσαντος θετερον καταπίπτει, ὡς μηδὲ εἰ δὴ οὐκος ἔκειται πάλαι καὶ τοῖς ίδιον γνωρίζεσθαι, — κατὰ τούτον τοῖν τὸν τρίκλινον, ίδεμενον τότε, τῆς τάξεως γεγονούς μεγαλοπρεπῶς καὶ ὡς ίδει πατρέρχην προσβάλλεται. Εὔθυς τε κλόνος σόλον ἐπισημαίνει τῇ γῇ, [P. 98] καὶ παῖς τις κατὰ τὴν Νέαν πεσὼν κινδυνεύει τῷ πτώματι. Τετάρτη δὲ καὶ δεκάτῃ μηνὸς Ἐλαφροβοῶνος δὲ προδηλθεὶς πέρι καταλαμβάνει τὸ θειὸν τέμενος, μικρὸν δὲ θετερον καὶ κειροτονεῖται. Γίνεται δὲ καὶ τότε σημεῖον σύνηθες· νηνεμίας γάρ οὖσης τὰς πρὸς τὴν στασιαδίην φωταγωγίους μέσον ἐκ τῶν κατὰ κύκλον ἀπηγρημένων, διὰ πᾶς τις τῶν ἐν κλήρῳ ἐπὶ ἐκβολῇ πατρέρχου σημείον εἶχε (ἅμα γάρ ἐκεῖνοι τελουμένων τὸν θηναν διείσοντο), καὶ δὲ βλέπων ἐκβολὴν κατενόει τοῦ τότε

C lesistam in locum ei functioni solitum eundi, cæremoniā istam fieri voluit apud magnum palatium in triclinio Justinianeo, quod Justinianus junior exstruxerat. Aula hæc est insignis, ampla mirificeque ornata, oblique apprens primas protinus valvas subeuntibus, a sununo fastigio, sine ulla interpositione mediae contignationis, ad inum unducta pertinens, muris hinc inde speciosissime incrustatis, strato quoque pari magnificantia pavimento splendida, elegantia plane incomparabilis; quod postea adiūcium vetustate inclinatum in ruinam, superingruente denique in frondam zevi quassu partem austro vehementi, procubuit strage ingenti concidens, ita ut hodie intuentibus locum ne vestigia quidem aut reliquiae superstites ullius in eo solo, nedum tam illustris structuræ illic olim erecta indicium faciant. In hoc ergo tunc stante triclinio congrua sibi functioni magnificantia promotionem in patriarchatum Athanasi Augustus-celebravii. Quod fieri dum inciperet, auspicio statim haud prospero terra non sine fragore contrevit, et puer quidam circa Neam excusus corruens graviter ex 146 casu est periclitatus. Quarta porro et decima die mensis Octobris promotus jam patriarcha pedes se contulit ad divinum templum, ac paulo post est ordinatus. In ea functione depreheusum solitum signum est, quo declararetur huic patriarchæ ante mortem thro. deturbandum. Etenim quieto cœlo nullisque aeren ventis cœntibus, fenestræ quæ ex circum per gyrum alte dispositis sedile inaugurati superne spectabant, dum hymni sacri completerentur, sponte concussæ sunt. Observabant curiose hoc ipsum an fieret clerici omnes; quorum, ubi revera sic factum animadverterunt, nemo dubitavit, quin et hic Athanasius deficiendus sede foret adhuc vivens,

πατριαρχεύοντος· καὶ γέγονε ταῦτα ἐπ' Ἀρσενίῳ, Γερμανῷ, Ιωσήφ, Τιάννῃ καὶ Γρηγορίῳ, ταύτας τότε ξυνέβαντε σείσθαι. Καὶ πολλοὶ βλέπουσιν ἔξηγάζετο τὸ τελούμενον, εἰ καὶ μὴ τὸ προβότων βασιλέως ἀστώτος διεπυνθάνοντο. Ό; δ' ὁ Καράκαλος Νικομηδεῖας τὸν ζυγὸν τοῦ ἀγῶνος Εὐαγγελίου ἐτίθει, καὶ ἡδη τὸν θείον θεᾶσθαι χρησίμον ἐμέλλον (φέρουσι γάρ τι κάκη τούτων ἐπὶ τοῖς τελουμένοις οἱ πολλοὶ πίστεις, καὶ οὐκ ἀναγκαῖα ἡ ἐπιτήμανσις), τὸ εἰς κόλασιν ἀπόφημον ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἐνεφανίζετο· τὸ δὲ ἦν, «Τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἄγγελοις αὐτοῦ.» Ωδὴ καὶ προσαλγήσας πρώτος ἴδων ὁ Νικαῖας ἐπειράτο καθέσον ἦν συγκαλύπτειν, καὶ μεταλλάττων τὰ τῆς βίδους φύλλα καρπὸν ἐνέφαινεν ἔτερον. Τὸ δὲ ἦν, «Καὶ τὰ πετυνὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦσαν ἐν αὐτῷ, ὃ δὲ καὶ αὐτὸς πολὺ τὸ ἀπεμφάγον ἔχειν ἰδούσι πρὸς τὰ τελουμένα τέως τὸ πρώτον καὶ λαθεῖν στοιδάδοντες οὐκ εὐνόδουν συγκαλύπτειν, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ἐφημίζετο, οὐ μήδε καὶ εἰς εκτάγνωσιν ἀγειν τὰ τελεσθέντα ἐντεῦθεν, κατὰ τύχην μὲν οὐ λεγόντων ἐκβῆναι (πόρρω γάρ τι τύχη τελου-

Α μέγαν θείων πραγμάτων), ἀλλο δέ τι ὑποδηλοῦν τὸ λόγιον κατὰ τὸ λοξὸν πιστευόντεων. «Α δὴ πολλὰ τοιαῦτα καὶ ξυμβεβήκασι. Βρυγμὸν λέγουσιν ἐκβῆναι τῷ Ἀρσενίῳ· ἀλλ' ὁ χρησμὸς ἐπ' αὐτῷ μὲν εὖδ' θτιοῦν ἐπληροῦτο, ὡς ἔδειξεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κοινοῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ λίσαν, ὅπου γε καὶ τις, ὡς λέγεται, θεοφόρος ἀνήρ, ἀκουσθὲν ὡς Ἀρσένιος ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας· κατέστη, εἶπεν, «Ἀρσένιος ἀρχὴ σκανδάλων,» τῇ ἀρχῇ συμβαλλομένου ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὄντος. Διά τοιαῦτα καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῇ πρεστηκούσῃ τὸν πατριάρχην καὶ κλῆρος καὶ λαὸς ἀπας ἐδέχοντο.

ις'. Περὶ τῶν ὑπηρετῶν μοναχῶν τοῦ πατριάρχου Αὐταραῖον.

[P 99] Οὐλύγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἐπεισφροῦσι τούτῳ Β ὑπηρέτας μοναχοὶ ποθεν ἔξωθεν. Καὶ οἱ μὲν ἐκτὸς, οἱ δὲ ἐντὸς ἐκεῖνα ποιεῖν οὐκ ἀπώκνουν, ἀλλὰ πνευματικῶν μὲν ἀνθρώπων οὐκ ἀντίοις τις, τέως δὲ ἀνθρώπων καὶ μετρίων τὸ παράπαν ἥσαν οὐκ ἀξια. Μολλοῖς γάρ, μοναχοῖς δὲ μάλιστα, καὶ λίσαν ἐπείχον. Καὶ ἡ πρήστας; εὔλογος, ὡς ἀδιαφοροῦσιν ἐν θεοῖς, καὶ

minimeque perducturus ad tumulum patriarchalem dignitatem. Sie quippe meminerant præindicatam similem fortunam in ordinationibus quinque retro patriarcharum, Arsenii, Germani, Josephi, Joannis et Gregorii; quibus in cunctis omena sponite motarum, dum inaugurerentur, imminentium sedi fenestrarum secunda deinde suo te. pone ipsorum e throno expulsio sanxisset, ac ratum verumque nec temore capitatum suis demonstrasset. Tunc igitur fores ac specularia fenestrarum illarum, tranquillo licet a ventis aere, minime dubio sed multorum undique intentorum concordibus aspectibus clare signata concessa motu sunt. Soliusque presentis imperatoris reverentia linguis tenuit, ne quod oculi viderissent, invicem percontarentur et indicarent. Ut autem Catacalus Nicomediensis jugum sancti Evangelii posuit, et jani visuri omnes essent divinam, que ex primum obvio libri sacri versu dicitur, futuri præsagitionem (nam hinc quoque augurium in sortem fortunamque inaugurati nultorum credulitas trahit, licet non sit necessario cum eventu connexa ista præsignificatio) inauspicatae mentionis, quippe supplicium pœnasque damnatorum innuens, sententia in sacro apparuit Evangelio, his expressa vocibus «Diabolo et angelis ejus.» Quod abominans qui primus vidit Nicæensis, conatus est quantum potuit abscondere, et inversis libri foliis aliam paginam aperuit, ex qua hoc primum 147 in oculos incurrit: «Et volucres coeli requiescant in ipso;» quod et ipsum longe aliorum tanta mysterio quod tunc celebrabatur, est visum. Ergo cum et hoc dissimulare cuperent, obstare ne quivere quominus in notitiam emanaret. Sed sinistris augmentationibus compescendis illud vere admonuerunt, non debere hæc trahi ad fixam opinionem iusta successus hanc ordinationem exceptu, non quod hæc vellet dicere casu eve-

C nisse (casus enim a divinorum celebratione mysteriorum longe abeat), verum innuebant oblique alia quædam ejus generis omnia vulgi sermone trita, quæ éventu caruisse viderentur. Unum erat horum quod ferebatur, olim in Arsenii consecratione primum occurrisse dictum Evangelii, «S. ridorentium,» grave utique infortunium intentans. Quam tamen significacionem in Arsenio, utcumque malis exercito, non impletam vita ejus etiam post exauctorationem ad mortem usque satis quieta declareret. Cæterum si ejus qualiscunque oraculi minæ in ipso perpetrata Arsenio non sunt, videri tamen in communib[us] illis inde securis perturbationibus Ecclesiæ abunde vim sœvam tristis sui significatus exhaustisse. Quo pertinet quod vir quidam illorum temporum Deo plenus, ubi audisset Ecclesiæ regimini præfectum Arsenium, exclamassem dicitur, «Arsenius initium scandalorum,» præsaga vide- licet allusione ad priores duas litteras nomiū Arsenius, quæ item vocabulum quo initium Græce designatur inchoant, itemque ad tertiam ejusdem nominis litteram, quæ prima est in voce scandalum. His tunc et observationibus actorum et interpretationibus observatorum consentaneæ fuere exspectationes et arcana auguria mentium, cum quibus sic inauguratum patriarcham cleris, et populus exceperunt Athanasium.

16. De ministris monachis patriarchæ Athanasi.

Brevi posthæc convenerunt ad eum quasi miolstraturi externi monachi nescio unde profecti, quorum hi quidem palam, alii clam ea facere non dubitabant, quæ spiritualium esse hominum nemo dixerit, utpote 148 quæ ne iis quidem qui tolerabilem duntaxat mediocritatem in vita proficitur officii, et aliquatenus moderatis, ulla ratione convenirent. In multis, præsertim monachos, sœve græssabantur, eo plausibili praetextu, quod eos

τές τῆς ἑδομάδος νηστίμους καταλύουσι μὲν εἰς δι-
φαγίαν, καταλύουσι δὲ καὶ εἰς οἶνον πολλάκις καὶ
Ἐλαιόν, καὶ παραρτύμασι χρώνται, καὶ παρὰ τοὺς
πωλῶντες τρέφονται, καὶ ὡς χρήματά τινες ἔχοιεν.
Καὶ τοσούτον ἐφίλοχρίνουν ταῦτα καὶ ποιναῖς ἐξ-
εκόλαζον, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀδιαφοροῦντας δεδίεναι
καὶ τρέμειν τὴν ἐκείνων ἐπισταξίαν, ὡς εἰ μόνον
παταγγελθείεν κολασθεομένους τὰ μέγιστα, ἀλλὰ
καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον. Καὶ διπέρ ἐπὶ
τοῦ σκορπίου φασὶν. ἐκ τῆς ὁπῆς ἐξιόντα μηδὲν εἰ-
δέναι ὅπῃ τὸ κέντρον προσβάλοι, ἀλλ' εὐθὺς ἐνιέναι
πᾶσι, καὶ φυσοῖς καὶ πέτραις καὶ ζώαις καὶ γῇ, τὰ
αὐτοῦ πράττοντα, οἵτινα κάκελνοις ἄντικρυς ἢν τού-
πι: ἕδειμα, ἐνιέσοι πικρίαν οἵς ἐπισταλέν θάτ τὴν
τοῦ πατριαρχοῦντος ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἀδόκει, ἀκρίβειαν.
Ἐκείνων τὸ εὐρεῖται χρυσίον κατάγνωσις, τούτῳ τὸ
τῶν ἱματίων καὶ νόδων, ἀλλῷ τὸ δυσὶ χιτωνίσκος ἢ καὶ
τρισὶ χρῆσθαι, ἀλλῷ δὲ ὁ σταυρὸς ἐξ ἀργύρου ἢ
μήν καὶ χρυσίου, καὶ δὲ πολύτελής κατετεύσασται,
ἀλλῷ ὡς τὸ μαχαιρίδιον εὑρίσκηται, καὶ ἀλλῷ ω·

causarentur licentia relaxasse disciplinam nec jam
more monachorum antiquo vivere. Etenim quibus
quavis hebdomade diebus indictum olim sit jeju-
num, iis hos nihil secius bis comedere, et qui-
dem sœpe vino et oleo adhibitis; præterea con-
dimentis ali ac ritu vesci sæcularium; quosdam
etiam ex ipsis pecunias habere. In hæc tam severe
odiosissimas inquisitiones et rigida judicia scruta-
tandis inhibanter ac cupide libellis indicisque de-
latorum exercabant, ut non tantum qui revera mol-
lioris quam status posceret monasticius sibi essent
diætæ consciæ, timerent horrerentque illorum ani-
madversionem, certi, si solum quomodo cunque
insimularentur a quoquam, ab his statim sese
pessime multandos, sed nec si quis videretur in
eo genere vel circumspectissime se gerere, securum
se putaret, horum siquidem indiscriminatum om-
nibus intemperies infesta minabatur, plane ut
scorpiuni aiunt e cavo prodeuntem, exsertum caudæ
lethalis aculeum æque cunctis intentare rebus ob-
viis, plantis, saxis, animalibus, nallo delectu re-
spectuve, quod stigmæ est agentem, hoc est, innatae
obsequenter libidini quibuscumque quam potest
maxime nocendi. Sic istis hoc studium, hæc occu-
patio ac quasi professio una erat, immittire acer-
bitatis suæ virus in omnes quibus præserant po-
testate quam ipsis communicabat patriarcha, quem
cum appareret sumissam omnis officii diligentiam
vele ab unoquoque exigi, eo plus se ab illo inire
gratiæ putabant, quo immittius deservissent in de-
latos aut medioerium culparum aut rerum, si
elementi arbitrio censerentur, ne culpæ quidem
affluiunt. Quotidianarum hæc ferebantur damnationum
cause, aureus in hujus monachi peculio
repertus, novum alter deprehensus induisse pal-
lium, duabus aliis tribusve uti tunicis compertus.
Quin et si observaretur gestare quispiam argen-
team 149 aureolamve cruciculam, statim ut sum-

A λελεύχωται τὸ χειρόμαχτον, [P 100] ὡς ἑλούθη οὐ-
τος, ὡς ἐκείνος ἀπερίφερθυμησεν, ὡς φλοις ἐχρήσετο,
ὡς ἀσθενήσας ἵστρῳ προσῆλθε. Καὶ τίς ἂν τὰ αιτιά-
ματα ἀριθμήσειν, ἢ δὴ καὶ ὡς ἐπὶ σκηνῆς τοῦ
βίου τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων τὴν τληπαθή; φύσις
ὡς ἐφόδια ἐπισύρεται; Οἱς ἐκείνοι ἐπιφύσμενοι
κατωνείδιον καὶ τήμουν καὶ περισύρον καὶ φυλα-
καῖς ἀπαρακλήτοις δικαιοῦνται οὐκ ἐλληγον. 'Ην δὴ που
καὶ ἀπὸ μονῶν ἐξέλεγον χρήματα, ὡς ὑλην παθῶν
ὑποστάντες ταῦτα καὶ τὸ πύρ τῆς ἐμπαθείας ἐν-
τεῦθεν ἀπομαραντεῖν δικαιοῦνται· εἰ δὲ καὶ ταῦς
χερσὸν ἐκείνων οἱ σπινθῆρες, ὡς ἑδοῖαν, ἐνεσποδι-
ζοντο, Ἡράκλεις, τοὺς ἀλλῶν, δι φασιν, ἵστροις, εἰ
ἐλλειπειν ἔδρον. 'Ομως μέντοι μίζος οὐκ διλγον τὸν
τεῦθεν σφίσι παρὰ πολλῶν ἐντέτροφις καὶ δασκονδῆς
B μῆνες, καὶ κατεστύγουν ἀπαντες, ἐκείνων σπενδομέ-
νων μόνων οὓς δὴ καὶ ὡς ἰδοῖς ἐχρώντο. Πολλοὶ; δὲ
καὶ πληγάς ἐνέτεινον βαρεῖς ἀμαρτεῖν δέξαντο, ἀπὸ
ζῆλου δῆθεν καὶ ἀκριβείας, τὸ ἀπαρατητον ἐπὶ πά-
σιν δεικνύμενοι καὶ ἀσύγκατάβατον, ως πάντας μὲν

pluoso splendidus notabatur. Sed et usque ad has
minutias morosissima censura descendebat: En lic
quam elaborato affabre cultello uititur! Alter ille
mantili quam candido manus tergit! Ut iste laetus
nitet! Ut fractio alius et deside languescit habitu!
Ut amicis sollicito obsequitur! Ut, cum regrotaret,
medicum adiit! et quis istiusmodi criminationum
ineptissimarum ineat numerum? Nam in illis omnibus
quas, velut in scena, infelicium hominum æru-
mnosa natura solatio urgentium necessitatum sar-
cinas vitæ subsidiorum trahit, insidias inhumani
satellites collocabant odiosarum explorationum; e
quibus exsurgentis in deprehensoria stomachabantur,
objurgabant, multabant, prehendentes immi-
sericorditer, prehensos ignominiose trahentes in
custodias tristissimas, ubi sine spe impetrandi
laxamenti, sine ullo temperamento indulxæ conso-
latiunculæ vel minima, miseri contabescerent,
nulla quantumvis longa tolerantia malorum cra-
delium istorum insatiabilem explente feritatem.
Nec singulos vexasse monachos contenti, mona-
sterio ipsa opibus et pecunia tollendis exaurie-
bant: materiam cupiditatum evertere sese inde
D zelo discipline dictantes, quo somite scilicet de-
tractio avaritia (sic enim loquehantur) plus nimio
flagrantis ardorem minuerent; cuius tamen ignis
fauille in manibus ipsorum, scintillis luculenter
intermicantibus, cernebantur, ut liceret exclamare
tritum illud: «Heus vos, aliorum medici, scatatis
ulceribus!» His, prout erat verisimile, ingens
adversus istos odium in animis omnium æstuabat,
iraque servebat implacabilis, detestantium cun-
ctorum tam diram acerbitatem, unis duntaxat illis
in fide velut fœderis cum his perstantibus, quibus
quasi domesticis et interiori necessitudine fami-
liaribus ipsi utebantur. Cumulabant oleum in flami-
nam invide, quod ne temperabant quidem ma-
nibus et fuste, flagis interdum contundentes quos

είναι δὲ τὸ φόδων καὶ ἀγνώστη, τοὺς πλειστούς δὲ καὶ ἐν Α μαὶ, ὡς μέσον κακοῦ τα καὶ ἀγαθοῦ τὸ ἀδιάφορον καταγράψεις λογίζεσθαι. Πάντα δὲ ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον διὰ τὴν νομιομένην ἀκρίβειαν κατὰ τὰ Ἀναξαργέρεια χρήματα. Οἱ δέ γε τῆς Εὐκλησίας δρῶντες τὰ πλεῖστα μὲν καθ' ἔντεῦς κατεμέμφοντο, θυτομημῆσκοντες δὲ καὶ τῷ πατριαρχῇ προσαναφέροντες διὰ πολὺν παρὰ τῶν ἀγρίων ὑπερεστῶν πληγὰς ἀνηλεῖς ἐλάρβανον, ως δῆθεν τὰ πολλὰ μηδὲ εἰδότι, κατεγινώσκοντο ὡς ἀταλαιωτωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ καλὸν, ὥστε τῷ μὴ τὸ κακὸν ἐκτόπια μετεῖν μηδὲ τὸ καλὸν τοὺς εὐτοῖς ὑποδέχεσθαι μέτροις. Ἡν γάρ, ως ἐφέστη, δὲ σύνθος τῷ πατριαρχεύοντι ἐκ μέσου θεῖναι τὸ ἀδιάφορον, εἰτὲ δὲ τὸ θοκοῦν, ἐκ ταλαιοῦ ἐπεισφῆσαν διὰ τὴν τῶν πνευματικῶν προστετῶν, ως φέρο, ἀτημελῆσαν δὲ καὶ συνήθειαν. Ὁθεν ἐκκαλεῖνοι ἐπαλημένοι προφάσσεις εὐπροσώπους τοιαῦτας ἔδρων, ἢνθού τις αἰτίας ἀδικηρόπιας εἰλήφει. Τέλος δὲ περὶ τὴν τοκαύην αἰτίαν οὐκέτι ὅλης γε καὶ αὐτὸς ἀνεπικράνετο τὸ ἀδιάφορον θνειδίων, μὴ κρίνον, οὐ-

deprehendisse in culpa sibi videntibus, hoc ipsam ostentare ad sui gloriam gaudentes. Quod inde intellecturos omnes considerent quanta in ipso rām animis exardecseret vis divini zeli, quæ cohibere istas **150** nequiret eruptiones in subitas et nullo respectu tardatas castigationes perperam actorum. Mœsta hinc omnia metu sollicito, cœtu animorum inquietissimo, viderez, plerisque, dām et indignitatem præsentium et perniciem imminentium cum horro reputant, usque ad desperationem efferalis. Crescebatque in dies malum, dum nūbilo socius monachi quo per præcēps incubuerant ruentes, novis subinde frequentandis, simulatione aut prætextu exactæ religionis, inhumane acerbitas exemplis, pervertebant confundebantque passim omnia, ut esset jam iūlic præsens species Ecclesiæ et urbis plane qualē Anaxagoras origines mundi describens suisse affirmabat naturæ partium mistim ac temere coacervatarum; ante mentis, quæ ordinem intulit, accessum. Talia ecclesiastici eusa cernerent, pleraque quidem improbabant taciti, et secum aestimantes ut nimia et immania damnabant. Ac cum, arbitrati patriarcha multa horum inscio fieri, eum adeuntes indicarent quæ maxime intollerabília credebant, nempe contra ecclesiasticam lenitatem etiam vim ac verbera per seros ejus ministros plurimis crudeliter inferri, quod pro sui atrocitate omnes existimarent præter mentem et citra notitiam ipsius ab istis atuentari, ille inexpectatissime rem comprobans etiam ultro monitores increpabat ut hebeti ad malij sensum et detestationem animo, apparere vel inde ziens calum obductum religioni ac zelo ipsorum, qui aspectu culpabilium defectuum tam parum offenderebantur. Si enim horrore quo par fuerat ad ocurrsum prave actorum commoverentur, ipso utique mali odio ad boni ipsi oppositi, nempe castigationis quæ emendatur, honestatem agnoscendam perducendi fuerant, nec temere ut nimium culpaturi supplicium, quod ex comparatione ac cominen-

ται, ὡς μέσον κακοῦ τα καὶ ἀγαθοῦ τὸ ἀδιάφορον κατέμενον πρὸς ἐκάτερον ἐνάντιοῦται τῶν ἄκρων, καὶ εἴγε πρὸς τάγαθον κακὸν νομίζεται, ἀλλ' οὖν καὶ πρὸς τὸ κακὸν ἀγαθὸν, καὶ ἀγαπητὸν ἀν μετριωπαθοῖσιν, μη τούς ἀπαθούς ἐφικνούμενοι. Αὐτὸς δὲ ὑπὸ κανόνῃ τῇ φαινομένῃ ιδίᾳ ἔξει, εἰτὲ καὶ τριάμονι, τὰ τῶν ἀλλων ἡθελεν ἀπευθύνειν. Κάντευθεν καὶ οἱ πολὺν θιατρινόντο καὶ ἐν ὑποιδίαις ἡγεν μεγίσταις τὸν ἀπευθύνοντα. [P 101] Ἡν δὲ τελένους τὸ ἀφορικοῦ ἔρωτόν μὲν τὸ ἀπὸ ἐκείνου ἀπηρὸν καὶ πρὸς ἄπαν θιατρικοῦτον, τοὺς μὲν τῇ ἀρετῆς δοκοῦν, τοὺς δὲ ἐκ τριάμονης ἐμφύτου, τοὺς δὲ καὶ τὸ συνηθεῖας τῆς πρὸς τὴν δοκοῦν καὶ μονώσεως (ἄπαν γάρ δύσοιστον τὸ μὴ σύνθητο), εἰτα δέ γε καὶ τὸ τοῦ τοὺς δοκοῦς χρυπτόν τε καὶ ἀφανές καὶ φάλλοντος καὶ ἁσθιατοῦ· καὶ κατὰ μόνας διάγοντος, ὥσπερ ἡσηχτὸς τε καὶ εὔσιτος. Ὁμως (τὸ γάρ τῆς ἀνάγκης ἐτιν ἀδημιτον) τὴν ἐκληρὸν ἐκείνην καὶ ως ἐν εἰδηρῷ ράλλῳ ὑπέρερον ποιμαντιν, οἱ μὲν εὐγνωμον-

suratione cum peccato quod puniit, justum esse ac moderata in recte censendibus intelligitur. His patriarcha objurgationibus insperatissimis istos Ecclesiæ primiores qui eum admonituri conveniebant a se abigens, omnem jan sibi apud eos demebat excusationem ab opinione ignorantia rerum quod siebant, et totam in suum caput alitrabebat invictam, nihil penitentiā quidquam habens, dum palam ostentaret eo plane se spectare ac recta ferri, ut ē medio tolleret radicibus exstirpare omnino qualemcumque, seu verum seu apparentem disciplinæ remissionem, vulgo indifferentiam vocatam, quam ex longo putabat odrepisse propter spiritualium præsidum incuriam, inolitam vero et sejam tueri quadam auctoritate ex præjudicio consuetudinis, contra quod rite atque ordine sui ministri **151** tenderent, plausibili usi prætextu, puniendis inexorabiliter, quæcumque deferrentur aut se ulti in animadversionem offerrent, transgressionibus antiquæ disciplinae, quarum mentio soleret indifferentiæ vocabulo molliri. Ac esse in isto judicio concordes patriarcham et ejus satellites ex eo palam exstabat, quod ipse quoque per se non paucis obvios contristabat amaris dictis, indifferentiam ipsis exprobrans, non intelligens, quantum arbitror, indifferens in boni et mali medio positum e varia sui comparatione cum extremis contrariis utrinque ducere qualitates, ut malum censatur collatum bono, vicissim autem, ubi cum malo componatur, bonitatis aliquam induat speciem. Unde ille moderate sapientium vulgo probabilis sensus est, præclare agi nobiscum, in hoc vite labilis statu haud pertingere valentibus ad plane imperturbabilem tranquillitatem, si mediocribus duotaxat perturbationibus agitetur. Porro ille propria illa sua, quam præ se nusquam dissimilans ferebat, rectitudine rigide virtutis pro norma utebatur, ad quam omnino volebat exactare mores omnium, et quidquid in quovis ab ea declinaret, dirigere. Non poterat sic agens bon-

στεροὶ σφίσιν ἔαυτοῖς; τὴν αἰτίāν προστρέβοντες, δύοις ἀρχιερέis, ὡς περ δῆ κάκείνος φέτο τὴν ιερωσύνην παρακατέχων, συχνός δὲ χρατῶν ἀποτελλών ἀπλέγει, καὶ τῇ αὐτανέψῃ ἐπέσκηπτεν ἐπιτάττων ήτις ἦν Παούλαινα, μή τι ἥτοιούτον ἐπιτελεῖν, δὲ δῆ καὶ γίγνεται.

τη̄. Ἐξέλευσις τοῦ βασιλέως χρόνος Νύμφαιος.

Αὐτὸς δὲ φθίσας ἐπ' ἀνατολής, τὸν πορρυρογέννητον ἀποστελλας ἔχοντα καὶ τὴν συνοικοῦσαν ἐκ τῶν τοῦ Παούλου κατὰ γένος, ἐξελασκώς ἐπ' ἀνατολής δῶμα. Καὶ διελθὼν τὰ τῆς Βενετίας μέρη, καὶ δεσπότη μικροῦ ἀρρέθη ἐπὶ τοῦ Βένετου καὶ τοῖς λοιποῖς εἰργασμένος, τῷ Νυμφαῖῳ ἐφίσταται, φέρων καὶ τὸν Μουζάλωνα πρὸς τῷ τοῦ μεγάλου λογοθέτου στρυμώματι καὶ πρωτοβεστιάριον κλεῖδομενον. Οὐ δῆ καὶ σκηνήσας, ἐκεῖνον τὰ κατ' ἀνατολὴν διοικούμενος.

[P. 103] [P. 103] ἐσκέπτετο καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ Μιχαὴλ, ἐπαγγεγένεντος ἐκ τοῦ φῆγος Πουλίας τὴν συνοικήσουσαν, ἢ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλδουΐνου καὶ τῆς θυγατρός;

Pungere crebro plurimos, qui sensu excitati evigilabant in suspicaces importuni censoris observationes, explorantes ecquid in eo deprehenderent quod jure viceissim carperetur, et valde suspectantes non frustra id se quaesituros. Huiccepto ut instantent, magis eos in dies magisque impellant nova subinde feritatis ejus et admissionum inhumaniissimarum exempla existantia relatuque vulgata. Quae licet aliqui moderatores excusarent, parum virtutis tribuentes, partim innatae inclinationi ac genio austere indolis, denique alii totam ejus acerbitudinem culpam impotarent diuturna assuetudini hominis a puerō in recessu ac solitudine versati, ac ne nunc quidem in vita exposita, et progressibus, quod omne insolitum ægre toleretur, a latebris ac silentio repetendis subinde temperant (animadvertebatur enim nunc quoque affectare in omnibus secretum, vitareque, quantum poterat, arbitrorum conscientiam, solus psallere, solus comedere, 152 clam et arcano, prout ascensi longa insueverat, cuncta vita officia transigere), tamen bonis adacti magna si necessitatia, quam neinolet eluctari, durum istud et velut in virga ferrea regimen serebant. Quo in communī sensu gravis omnibus incommodi elucebat exquisitor æquitas quorumdam sibi uis mali causam imputantium. Nempe sic duum statuerant, non arrogare sibi iudicium rerum ad alios spectandum, sed in se ipsos attentionem mentis omnem vertere, sibi careveratque invigilare promovendis ad rectum, unice securos aliorum, nisi quatenus, suadente sic conditione eorum quae gerabantur, observare se invicem proderat ad provocationem charitatis, minime vero ubi non appareret fructus ejus inspectionis alius quam solatum curiositatis pruriens in etiosam et figendi locum aculei quærentem explorationem factorum alienorum, plerisque interim haud se intra limes paris modestiæ continentibus, verum et curiose indagantibus quæ suspectaverant, et ulcisci conantibus si secus quam vellent tracta-

rentur, et qua serere ipsos, qua sparsos ab aliis accipere liberos de his sermones et iudicia verisimilibus ionixa conjectaris, pleraque Athanasium traducentia pro funditus ignaro artis hominum regendorum, quam in solitudine ascetici secessus discere haud petuisset.

17. Mors expatriarchæ Gregorii Cyprii.

His ita se babentibus, expatriarcha Gregorius languore dierum multorum exhaustus, ut autem quidam aiebant, ægritudine animi confessus inde nata quod ex olim tam honorato tam se hodie contemptum cerneret, paulo post vivere deslit. Ejus exequias psalmorum cantu de more celebrari concessum est: at eum sepeliri ut patriarcham, quod sperasse ipse videbatur dum in cessione. Sacerdotium retinere voluit, omnino vetare se per crebros ad id missos nuntios significavit imperator; et sum consobrinæ defuncti perstudiosæ Raülzenæ diserte interdixit ne quid tale attentaret. Privato ergo catus est funere.

18. Profectio imperatoris Nymphaeum.

153 Ipse præce Augustus, misso prius in Orientem Porphyrogenito secundi uxorem ducente, quæ et ipsa erat ex Raüli stirpe, seculatus ipse quoque versus Ortum movit. Transgressaque partes Bithyniae, ac iis obiter, quæ paulo ante memorata sunt, cum Vecco reliquisque transactis, Nymphaeum pervenit comitem habens Muzalonem, super antiquum honorem magni logothetae nova protovestiarii dignitate decoratum. Hic imperator suo Augustali attendere inde ordinantis orientalium rebus tractuum institut; simulque incubuit in euram conscientiarum nuptiarum Michaelis filii, cui sponsam legerat regis Apuliae filiam, ex Balduini filio et filia Caroli natam. Ilæc Ecaterina nuncupata per avunculum filium Caroli mater eram habuit filiam regis Hungariae, quæ mater era item erat Michaelis ejusdem Augusti Junioris ex hujus sorore geniti. Quare illa conjugium istu I duorum

τοῦ Καρδιόλου, Φίλοπετρίνα, ἡτοί; Μαὶ ἐπεὶ τῷ ἡρῷ
μητέρδες θεῖοι τῷ οὐρῷ Καρδιόλου θεῖον εἴδε καὶ γένον τοῦ;
Οὐδεγρίας, ἥρηγς θυγατέρα, θέλων τούτους ἄρδες μητέρδες
καὶ τῷ βάσιτε! Μίχαρη, ἥρηγς θαλαττίς; γάρ μου διατίν
ἀδελφοῖν ἀνὰ μέρος; κατήπειγεν. Οὐεν κατατίθεντον μὲν
ἐπεὶ τῆς πόλεως ηὔπειθείται: οἱ βασιλεῖς, τοὺς δέ τε
τῷ ἔχοντες πεδιτεύοντας Ἰταλούς ἐπιτίθενται πέρδες τὸ
Νερμπράτον, τούτον κατενάλωσαν καὶ προστριβλεπτού-
μενος, τεύχον δούς; εἰς τοῦτο κατέμόνον οὐκαὶ τεύχος
τρους τῶν θάνατογενῶν ποδομένος. Ἐπιπολὸν γάρ
καὶ περιστελλόμενον θεῖοντοι, καὶ συμφίρον θειοπλή-
θος, εποκειμένοι· φύστενον δέ γενετὸν θυντελομάγρα. Πῃσ-
τέτην δὲ καὶ χρηστάς ταῖς ἐπιτίθεσι ἐκεῖνοις οὐ βασιλεῖς,
καὶ ἐντομένιον τοῖς μηλούσιν μόνον ἀνάγκης ἐπο-
μένοις. Οὐεν τοῖς τοῦ συγγράφειος; τῷ Νομάρχᾳ
θεῖοτέρον εὐδημερεῖτος, θεῖοντοι· μαθόντες τοικηθεν
εἰδοντας θεῖοισι: βασιλεῶν ἐπ' ἀρίστων κατέθηκεντοι ἐρε-
στὴν ὀρείσαντος θρονοῦ τοῖς θεῖοις θεῖον διετάντοις; βασιλεῖς,
καὶ δῆτα καὶ τοῖς διάγων ἐνασχολίστο. Καὶ δὴ προσ-
έπιπτε βασιλεῖς; έστοντος τε πονθίανεσθαι καὶ τούτῳ
θεῖοντας τὸς ἀποκρύπτεις. Μαὶ γάρ τοι εἰδότων τοῦ λεγό-
μενου ἀπόβοτας, καὶ καὶ χρηστάς ἐπ' ἀνάγκης ἥγ-
γελοντο, προσωπεδεχέρεντοι δῆλοι· ήδεντεχαριστούν-
ται θεῖοι.

Τῆς δ' εἰκοστῆς ἐνάτης μηνὸς Μαιμακτηριῶνος,

sibi e sororibus nepotum pro se, quantum poterat, urgebat. Quocirca etsi Michaelēm ut se absente urbi præcesset Constantinopoli pater reliquerat, tamen Italos hujus conciliatores matrimonii ad se inde accitos Nymphæi splendidissime tractavit, ingentes in eos honorandos sumptus faciens, negotiumque cura tanta et studio capessens, ut parum ab ultimo assensu atque adeo a celebratione sponsaliū res abesse videretur. Nam et legati regis Apulie magnopere ut foedus liberet instabant, et utile id dignumque Augusto conjugium passim omnes censebant. Votis istis multam securi eventus spem addebat in multis signis declaratis Imperatoris in eam affinitatem propensio, ut Itali ejus negotiorum factores
154 præcooperent jam animo gaudium successus, ut se dabant iusticia, certissimi. Itaque curi parlo post haec contigisset hujus historie scriptore in Nymphæum venire, illi ab imperatore, cui ad prefatum sedentiliter ceteris uaderant, petiere per eum at ipsis licet hominem quem scirent ab urbe recentem interrogare ut valeret Agathus Junior, ubi diversaretur, quibus aut renissionibus aut occupationibus diem exigere. Annuiens Augustus jussit et percōntari eos quae volébant, et respondere ad quæsita historiæ. Ac mœx et filii quærentibus et hoc quæ necesse erit, hoc est bôas prosperaque referente, apparebat mirifice dlectari suuientes Italos et ad gratias Deo agendas excitari.

19. De Porphyrogenito Constantino.

**Chesterum undevicesimo mensis Iunii hic, quo
sanctoribus apostolorum festum celebratur, altero**

Α τελείων κατέτηνούσιών 'Απόστολου θυρτή τελετταίς.
Θεττάς πρεσβύτερος - τετραποδέμυρτέν τῷ βίσσουει
γνωστός τις τοποθεσίες, διότι καὶ αὐτῶν ἡρμένη μεγάλων
τῷ πορφυρογεννήτῳ πεντακοσίωντος. Ήπειροῦ γάρ τῇ
έρητῇ τῇ καὶ ἔδει τονάξες πάντων μεγαστάνων πρὸς
θυσιάς, προσέδοις; δὲ καὶ τῶν ψατρωνῶν ἕστρε τὴν
Αἰγαίου σταντιγίνεσσαι; Τάπητες πάντας φίλας πλεισταί
κατέμεγχοστα, ἀπίντα δὲ παῖς θρεύγετῆς γραῦς Θερ-
πεγοποστέλινα, οὗ του Πλατείνει μεντονοῦ πούχο [Ρ. 404]
καὶ φασιλέως ἀδελφιδοῦ, Κλεονταντίθωντε τῷ Βεράτη-
γοπούλῳ τῷ καὶ οἵτερον τυφλωθέντι παρὰ τοῦ νεώτερου
καὶ βασιλέως συνοικήσασι. Ἐπειδὲ οὐ πάντα καὶ ρές
ταύλαι εἰσελθεῖν πρᾶτος ἐπὶ μηροῦσταν, ἐκείνη ἔξω
που καθάπτοτο ἐπὶ πρόσκηπτου ἀναρρίζουσα. Ὄλλα
τελετταῖς τελετῇ τοῦ περφορούγεννήσου σύγχρονα; Ἐπρο-
σύνηνται λχλιδή πρεπεῖν οὐ πόλι ιεροπομποῖς ταπε-
στοῖς; καὶ οὐ περδόλοις; Ήπειροῦ δὲ τῇ θείᾳ ή μελλονταί
μέλλουμη πρόσθιγγίζειν (ἥ γάρ πρός πατρὸς ἀκεντηγι-
μάκμην αὐτανεψία ταῦτης διν, εἶτερ αὐτῇ μὲν ἐκ τοῦ
ἀνδειφύου τοῦ βιστλέως καὶ τὴν θείαν τεβαστεράσ-
τος ἐγεγένητο, ἥ δι' οἴτηντος μεθρητή θαύματος τῶν
ἀδελφῶν, ἥ δη καὶ τῷ πριτοβοστιαρίῳ συνήκει τῷ
Παύλῳ Ἀλεξίῳ), ἐπειδὲ γανύμεδού τοις τὴν
γράῦν καθέδρας ὑπεκλινίστασθαι κατά. εἰς προσήκον
τὰ δευτερεία πρός τοιν Αἰγαίους ταν φερούσῃ, ἐκείνη
τούτο μὲν γάρ, τούτο δέ καὶ οὐ δῆτες ταῖδι, καὶ
ἐνγόνις μεταπρονήσασα, οὐδὲ ξεταρ οὐ πεκτηνόντα,

currente anno ex quo imperator castro illic habebat, contigit quod mox referua, multarnim impo-
sterum Porphyrogenito-Constantino initium calamita-
tum. Quemam ut in festo tali ex morte operiebat
convenire magnates ipsud imperatorem, similiter
autem et circum Augustam conveniunt m̄tronorum
sibi, adfluerunt ea causa cum aliis plurimis ac
maxime, tum prae nobilis annus Strategopulius, quae
ex Joannis Duce otium imperatoris fratre nata
deinde nups erat Constantino Strategopulo, a filio
Joannis, dum vis imperaret, excexcato. Hac tunc,
quod admissionis ad Augustam hora nondam ve-
nerabat, extra considerens, dum intro acciretur, ex-
spectabat, quando eodem advenit conjux Porphy-
rogeniti, **155** comptu apparatuque deliciarum ac
pompa cetera praestantem ejus decente dignitatem,
multo anteambulonum, multo comitum nec minore
asseclarum ambitu. Ubi vero ea prope ad materte-
ram sub potins h̄d preavibus accessit (nam h̄bujus
avia paterna Strategopulius neptis ex fratre fue-
rat, quanquam h̄c quidem ex fratre imperatoris
dignitate sebastocratore erat genita, r̄ius vero avia,
qua fuit conjux protovestiarii Rūfiliis Alexii, ex
ipso altero germano) — quando igitur admoventi
jam se proxime fratris imperatoris vetulum esulta
spondebat assurgere, debito ei honore qua se-
ctiulum ab Angustia obtineret dignitatis locum,
illa duæ autoritate submixa secessit, ei curau-
sentia p̄terqdn in tallo juniori, etiam quasi ma-
terno sibi sibi obubrixia, quippe neptis s̄na illa; adeo
se tenuitque supervacaniam necesse dignum dicens,

πραγματικήν πόδες ἐκείνην μόνον καὶ γῆρας προ- Α μηδὲν τέλος πραχθέντων εἰδότα, γυμνοὶ τε πάμπται
βαλλομένη καὶ τὴν τοῦ γήρας ἀσθενειαν. Ὅθριο- οτίμως καὶ κατὰ πόσαν ἀγορὰν θριαμβεύειν τοῖς
πιθεῖ τε παρεύθυντος ἐκείνη καὶ ἀκάθετος ἦν τὴν
δργήν, εἰ βασιλέως οὐσα νύμφη καὶ ἀνθρός διὰρρε- οικεῖσις προσπάσσει· ἂμα δὴ καὶ σπληγάδεινάς τε
αποστέας σύζυγος. οὐδὲν τῶν ἄξιων ἐπιτυγχάνει παρὰ
προστεγενούς μήνιν βασιλέως, ἀλλά γε καὶ θεώτιδος νο-
μιμογένης ἐκ τοῦ τοῦ ἐκείνης σύζυγον ζῶντας μηδενὸς;
ἐπεδῆναται ξύματος. Τρέπει τε τὴν δργήν εἰς λύπην,
καὶ κλαυθμοῖς τε καὶ ὀδυρμοῖς ἀφωσιστοῦ τὴν δενο-
πάθειαν. Τοῦτο γεγονός τὸν ἐκείνης οὐκ ἔλειψε σύζυ-
γον. Οὐ δέ φιλότερος ὁν καὶ αὐτός, ἔτι δὲ καὶ τοὺς
λογισμοὺς ἐπικλασθεῖς ἐκ τῶν θρήνων τῆς γυναικός,
ἀγνητικαπέλη μὲν τὴν γραῦν, παραμυθίσασθαι δὲ τὴν
ἴδιαν ἐκ τῆς πόδες ἐκείνην οὐδεως ἴδικαλον. Καὶ δὴ
ἐκείνην μὲν οὐκ εἶχε τι διατέθεις ἀνήκεστον, εὔγενην
τε οὐσαν καὶ μάρμην λογιζομένην τῷ βασιλεῖ· εἶχε
δὲ οἰκεῖον ἐκείνην Κωνσταντίνον Μαυροκάμην ὀνομα-
σμένην, φῶ δὴ καὶ συγχρήσας κατὰ κοιτην χρυσοῖν
ἴλαγετο. Καὶ τοῦτο δὴ μᾶλλον ἦν τὸ δοκοῦν ἐκείνην
σφόδρα, εἰρ' οὐ διτιμουμένου ἐκείνου τὴν κατ' ἐκείνης
θυτερόχουσα βάσις ἦταν τῶν δυνατῶν θριαμβεύοιστο.
Πλέμψας γοῦν αὐτίκα καὶ περιεγών τὸν ἀνθρώπον

ne minimum quidem assurrexit, inverisimilem
frigide allegans excusationem infirmitatis, quasi
enī paulisper ad istam venerationis exhibitionem
præ debilitate senii nequiret. Tulli impatientissime
haud assueta contemptui mulier eam negationem
deferri sibi solita reverentia, iraque magno æstu
commota est, indignans se aurum imperatoris,
viri uxorem despolias ipsos dignitate præcipientis,
nihil æquum impetrare a malitia cognata quidem
imperatoris, ceterum nihil supra privatam conditionem
eminate, quod vir ejus dum viveret ad
nullius fastigium dignitatis ascenderat. Mox ira-
cundia in segritudinem transeunte, querelis et
planetibus-dolorem suum declaravit. Non latuit id
quod acciderat virum ipsius, qui præter ambitionem
propriam lamentis etiam uxoris inflaminatus
in desiderium ultionis, modos secum **156** exquisivit ægre faciendo velut ea ipsi reponenda con-
tumelia, quæ acerbi sui sensu Strategopulinam alte
vulnerans vel compensaret vel consolaretur mo-
lestiam qua cum ipse tum conjux fuissent ex ejus
contemptu contristati. Ac in ipsum quidem protinus
iram expromere non potuit, reveritus personam nobilitate sua latam, et astinitate principis
commeudabilem tam arta ut avic ipsam dignatione
Augustus prosequeretur. Verum cum esset huic
minister domesticus oppido charus, Constantinus
Maurozomam nomine, quo viro ad foeda obsequia
secretarum hibidinum anus abuti ferebatur, per-
calinde se facturum credidit, si anasio mulieris
quam oderat insigni dedecore traducendo non solum
ipsi cordolium ex malo dilecti grave incuteret,
sed et etiam jactatam popularibus susurris obsco-
næ cum hoc famulo consuetudinis infamiam fre-
quentandis de hujus de honestatione sermonibus
eventilaret ac latius spargeret, maximo suspecte-

τελεστας ἐντείνουσι. Τοῦτο γινόμενον καὶ δινε-
νεγκθὲν βασιλεῖ, πολὺς δὲ καὶ εὐαγγέλιος τὴν τόλμαν ἐν δεικῷ
ποιούμενος, καὶ ἀχθόμενος τὰ μεγάλα [P., 105] εἰ
εὐτοῦ βασιλέως ἀγνημονῆς μηδὲν μηδενὸς ἐκείνος
ἐπιστραφεῖς ταῦτα πράττοι, καὶ ταῦτα παρὰ τοιά-
την αἰτίαν. Ὁμως τοὺς θυμοὺς κατασχών προσέταττε
τὴν ταχίστην, καὶ μόλις μὲν, ἀλλ' ὅμως μηκησάσης
τῆς ἐξουσίας ἀλευθεροῦται ὁ τιμωρούμενος. Ἐγενέθεν
καὶ μῆνις μετά χρόνον ἐντείχισι τῷ βασιλεῖ, κατέειν
ἴστρεφε πῶς δὲ ταπεινοῖ τὸν διπέρ τὰ μέτρα κατ-
επαιράμενον, εἰς διαυγὴν ἀνάγων τὰ γεγονός καὶ τὴν
τοῦ καταρρούσασθαι δόξαν, τὸν δεινῷ ποιούμενος, καὶ
ἀπὸ προσώπου ἐποίει τὸν ἀδελφὸν, καὶ ἀπόντος κατ-
ημέλει, καὶ προσιδύντος ὀρθαλμούς ἀλαράτητος οὐκ ἐδί-
ζου, καὶ συνιπταζόμενος τὴν ἐγγύτητα ἀφρείτο,
καὶ δὲ εἴδηγονος μῆχας τῆς δυμίλας πρόπτερον δόξαν
προσεποιεῖτο παρακατέχειν. Ἀξιωματικώτερον γάρ
κάκιον ταῖς ἀληθείαις τῶν πραγμάτων ἐφήπετο,
πολλοῖς μὲν τοῖς μὲν ποιούμενοι, πολλῷ δὲ

C flagiti tam-pendendi principalis matrone lu-librio.
Confestim igitur immisit in Maurozomam nihil nū-
bus expectantem robustis e suo satellitio licetori-
bus corripi miserum ac spoliari jubet, tetoque foro
foede nudatum multis insuper ac gravibus plagiis
inflictis ignominiosissime traduci. Vulgata mo-
mento rei fama perlatoque ad imperatorem qui

familiares Porphyrogeniti jussu ejus palam alien-
tassent, enimvero motus illo non parum est, in-
dignans vehementer nibil reveritum presentiam
imperatoris laetum esse ausum Porphyrogenitum.
Tamen coimpressa in praesens ita misit celeriter qui

Maurozomam imperarent dimitti liberum; quad
sege quidem, tandem tamen prevalentie auctorite
summa perfectum est. Hinc jam post primam
illam eruptionem excandescitam constans offense
voluntatis aversio Augustum abalienavit a ger-
mano, versareque animo suavit consilia deprimendi
ejus quem supra modum videbat efferriri;
suam quippe in contumeliam redundare interpre-
tabatur audax ejus factum, et **157** eo, quem ani-

D mi principum ex opinione proprii contemptus sen-
tiant acerrimum, dolore penitus stimulatus in
ulciscendi cupiditatem incumbebat. Primum igitur
a conspectu fratrem amovit, diuque absenteum se
negligere funditus ostendit, ac ex intervallo rursus
se offerentem haud læcis asperxit oculis. Denique
cum equitanti Augusto germano admovere se ille
de moro tentaret, sui viciniā adēmit, procul
eum ablegans. In quo non parum hominem pupu-
git, sic exclusum voti effectu, quo enī affecta-
verat resumendo in comitatu fratris Angusti loco
proximo sibi asserere existimationem, cuius in
possessione diu fuerat, familiaris cum eo consue-
tudinis et grati ac liberi congressus, tenendis,
quas multas habebat, clientelis utiliē. Nam re-

τῷ συναγομένῳ πλούτῳ καὶ τῇ χλιδῇ ἐντρυφῶν. Αὐτῷ γάρ ἔξήκοντα χρυσὸν χλιδὰς αἱ οἰκουμεναὶ τεῦχοι ἀπεκληροῦντο παρὰ πατρὸς, καὶ γε σκοπὸς ἦν. εἰ πρῆγμα, καὶ ἐς ἔκαπον ἐπαύξειν. Καὶ μεγάλοις ἀνδράσιν δρυνοῦσι τοῖς ἐκ τοῦ παλατίου εἰς θεραπειαν ἔκεινος ὑπέταττέ οἱ, καὶ διὰ τοῦτο ἔκεινος πολλὰ μὲν προσόδων ἔχων, διάγα δὲ ἔξαντλῶν, εἰ μὴ που εἰς τὰς κατ' εὐεργεσίαν φιλοτιμίας, διὰτοδεὶς; ὑποθέλιαν ἔκειτο μετίζω, πολλοῖς ἐνεργώφα καὶ ὑπερηφανεύετο εἰς ὑποταγὴν τὴν ἐς βασιλέα πρέπουσαν. Ταῦθ' ὅρων βραχίλιον, καὶ γε τῆς ἐξ ὑπογόνου ἔκεινης συμβάτης αἵτις χάριν παρακανιτιμένος, διενυκτέρευε τέ μετὰ τοῦ πειστοθεστικρίου ἐν νόσῳ πολυημέρῳ κειμένου· τῷ νέφελῷ τάρπον πολυπόδιον· πάνος ἐβάλλετο, καὶ οὐδὲν. ἦν τὸ εἰς θεραπειαν προσαγγέμενον διπέρο οὐ προσεγγίσιον τὸν πάτηκοντα. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ οἴψῃ τὸ δυντὶ εὐτῷ τῷ κρατοῦντι τὰς προσόδους ποιεῖν, τούτῳ προτιῶν βασιλεὺν; δοσμέραι περὶ τῶν κοινῶν συνεφρόνεις. Τότε τούνον ἔκεινῷ συνῶν διεπονεῖτο τὴν τάξιδικοῦ καὶ θάπερ τὰ ἐσκεμμένα ὑπέρβασιν, καὶ ταπεινούν συμφέρον ἀμφοτέροις; ἔδει. Τὸ δὲ τέως ἀποπροσκοίσεο καὶ ἀποστροφαῖς; καὶ τῷ μηδὲν τῶν

vera splendidius etiam quam pro secundo a supremo imperii spicere potestatis gradu, obnoxiorum edictorumque sibi variis nominibus hominum numero affluebat; partim domestico sibi ministerio famulorum, partim s' alis exhibitionibus officii continuante devotionem testantium, quorum illos salariis, hos pensionibus ac largitionibus sibi alligabat, ad has et ceteri principalis cultus ei luxus necessarias expensas afflatim hauriens pecuniae ex uberrimis illi attributis a patre annuis centibus, siu maiori aureorum sexaginta milium expletibus; quos etiam idem ejus parens Michael augere usque ad centum annua millia statuerat, nisi præmatura mors destinata intervertisset. Quia vero jussu ejusdem Augusti sui patris gratitudo obsequiis etiam magnorum aulae ministerium utebatur, quorum in mercedes abunde auctoritorum palatinis stipendiis sumptum non faceret, necessario eveniebat ut qui multum acciperet, parum expenderet, acervos opum domi constructos intueretur; e' quibus si donativa clientibus largiretur, quod interdum faciebat, insimulabatur ambitionis, et quod superbe videretur veneracionem umi summo debitam principi a sibi obnoxiosis exigere, suspiciones imperanti movebat, tanquam haud contentus sua sorte in maioribus inhibaret. His de fratre enīs, quas recens ejus facinus, audaciam Indicanū subesse deditantem, intendebat, inquietus 158 agitatus imperator per noctes assidebat protovestiario longo tum forte rēnum dolore decumbenti; quo morbo sane difficulti et remediis vita ip̄s̄ aegrescere cum ille prohiberetur Augustum adire consilis ejus tribuentem plurimum, ipse ultra ad eum quotidie ventilabat imperator, eum alia referens, quorum expeditio urgebat, negotia publica, tum quae maxime illum sollicitum

B habebat, istam effarentem sese immodestiam germani et supra cancellis exsiliens fastum. De hoc deliberantes facile in unam sententiam ambo convenerant, deprimenti hominis et ejus tumorem contundendi repulsis, rejectionibus a congressu et aversione vultus in occurribus, neglegi praesertim curando nec requirendo absentem, ac pari contemptu, sive adasset sive abesset, cunctam ejus mentionem transmittendo. His uno tenore aliquandiu continuatis opinabantur posse mitigari ferociam juventis et ad patientiam subjectionis infecti. Sic agentem secum imperatorem quadam tempore Porphyrogenitus expertus, studuit ejus iram placare crebris et humilioribus solito ad eum accessibus, egregiaque simulatione obsequii, quae pœnitere ipsum declararet culpe ob quam gratia exciderat, et profundiori de missione emendare velle id quod isto erga se frigore castigaret imperator. Ac quo ad scopum eumdem impetranda a fratre Augusto venire certius perveniret, misit ad protovestiarium qui eum a se rogarent ne gravaretur imperatorem orare ut ira remissa sibi ignosceret, si quid subito abreuptus indignationis impetu fecisset inconsulte, miseratus humanum imprudentiae lapsum; nec inexorabiliter in pœnitentem errati savire pergens. Dux his utrinque acutissimis tempus teritur, versabatur Nymphezi patriarchæ monachus Sabas, et consuetis obsequiis intemperis haud cessabat multa multis gravia importune ac perperam agere, connivente ad quidvis Augusto, quod forte 159 nec requiri nec honestum judicaret obstare se iis que a patriarchæ ministris fierent, et religioni duceret impedire ne successum haberent res ad restitutionem discipli- ux et correctionem multorum abusuum pertineant.

ιδούλετο, αὐτὸς ἀπελογεῖτο ὡς οὐκ δέξιον πατριάρχην Α ποιούμενος τοῦ τε λαθεὶν ἐκείνον ἦφ' ὃ προσκαλεῖτο τοῦ θ' ἀλῶναι, καὶ μῆτι τι καὶ νεωτερισθεῖτι παρ' ἐκείνου, ὡς ζωτο, πέμψας ἔγει παρ' ἐκαυτῷ τὰς δυνάμεις, καὶ τοῖς οἰκείοις πλειν ὅπ' αὐγής ἔω ἐπήγειρε κατὰ τὸ παλατίον συναθροίσθαι. Καὶ τότε περὶ πτήσιον ἄγρον πέμψας προσκαλεῖται τὸν ταῖς; κατηγορίαις ἐνεχόμενον, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδέται. [P. 107] "Ο καὶ διὰ ταχέων παραγενόμενον δὲ μὲν βασιλεὺς εἰδός, μὴ οἶστον τὸν κατέχειν τὰ; κατ' ἐκείνον δργάνον, δέ μα μὲν ἐκείνον, δέ μα δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦτον τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεισθαι καταγνωσθέντα, ἐνειδισμοῖς τε καὶ προπλακισμοῖς ἔβαλε, καὶ, εἴ Τι παθόντες, ὡς οὖτοι, τὸ παρούστον καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἔδοξε, εἴ καὶ κακῶν κάκιστοι, αὐτοὶ τοσαῦτ' ἔχοντες ἀγαθὰ παρ' ἐμοῦ, τὸ εἰ; Β ἀναβολὰς ὀφθῆναι πρᾶς τὸν εὐεργέτην κακὸν οὐ μενον γέσθαι προειθμήτης, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἐ μὲν δεσπότου καὶ αὐτοδέλφου, δὲ πρότερον μὲν αἰτιού τοῦ καὶ Ετί βλέπειν τὸν ἥλιον, ὑστερὸν δὲ καὶ εὐεργέτου, τοιαῦτα καταμεμελετηκότες; ἐλέγεσθε; εἴ τοις δὲ ἀρνουμένοις πάμπαν καὶ τοὺς ἔλεγχους ζητοῦσιν εὐθὺς οἱ κατεπόντες παρίσταντο, καὶ ω; Ἡν ἐκείνοις Ισχύς δέ μα καὶ εἰς επούδην πρόθεστος; Ἡλεγχον. Αὐτίκα

passim creditur. Plane quippe persuasus erat imperator, quæcumque Sabas ageret, patriarchæ voluntate fieri, prout declaravit ipse postea cuidam episcopo, excusans quod facere Sabam quæ vellet sineret. Ac cum reposuisset episcopus, utcumque ista jussu patriarchæ gererentur, tamen debere ipsum utpote imperatorem non permittere patriarcham imprudenter rueret, etiam si vellet, ad ea Augustus unum illud in sui defensionem allegavit, atqui conveniens non est patriarcham pariter ac Tzyelandam Nicetam (hoc ipsum enim nomen contemptum protulit hominis notæ vilitatis atque adeo palatinorum omium insimi) imperatori subjici. Cum ea igitur sic se haberent, et monachus Sabas crebro imperatorem alloquens multis ei ex vero nuntiatis opinionem sibi apud eum sinceræ fidei parasset, detulit is ad Augustum eumdem audisse se e Porphyrogenito, id sibi ut rem arcana ut nulla ratione suspicari Porphyrogenitus posset quare vocatur, alterum habere ad manum eas copias, quibus ille, si forte repugnare prensantibus conaretur, resistere nequirit nec liber effugere. Jussis ergo convenire ait se praetoriani cohortibus, et edicto domesticis cunctis ut ad palatium præsto essent sub crepusculum aurora, forum universum armatorum multitudine complevit. Tunc misit qui sibi sisterent eum qui accusatus fuerat, nihil certo scientem de causa ob quam vocaretur. Quo celeriter adductio; uti et pauli post Strategopulo, in ambos ut jam prædaminitatos iram non continens stomachum erupit, approbris utrumque ac conviciis proscindens, his eos compellans verbis voce contenta, senatu astante universo: ε Quæ, malum, heus vos in transversum abripuit recordia, malorum pessimi, ut tot a me bonis acceptis non satis habentes, quod ipsum erat vituperabile, tardi apparere in referenda largitori gratia, etiam affectaretis maledicia benefactis reprehendere, tam atrocia convicti suis machinati, hic quidem in dominum eundemque geranum fratrem, ille autem in eum cui primum debet quod adhuc 161 solis lumen vident, deinde qui ei beneficium vite servata donis ultro adjectis cumulavit. ε Ad hanc inopinatissimam invectivam cum ambo pro se quisque pernegarent se conscientes, nedium convictos nullius in imperatorem meditati sceleris, et proferri, quæ purgare refellendo se

magnam autem verisimilitudinis speciem ex cæteris quæ palam geri cernebantur, eorum accusatio apud audiētes obtinebat. Propter ista cuncta decrevit imperator Porphyrogenitum comprehendere accitum ad se postridie. Ad quod duo quædam in primis curanda sibi putavit, prius sic haberi rem arcana ut nulla ratione suspicari Porphyrogenitus possit quare vocatur, alterum habere ad manum eas copias, quibus ille, si forte repugnare prensantibus conaretur, resistere nequirit nec liber effugere. Jussis ergo convenire ait se praetoriani cohortibus, et edicto domesticis cunctis ut ad palatium præsto essent sub crepusculum aurora, forum universum armatorum multitudine complevit. Tunc misit qui sibi sisterent eum qui accusatus fuerat, nihil certo scientem de causa ob quam vocaretur. Quo celeriter adductio; uti et pauli post Strategopulo, in ambos ut jam prædaminitatos iram non continens stomachum erupit, approbris utrumque ac conviciis proscindens, his eos compellans verbis voce contenta, senatu astante universo: ε Quæ, malum, heus vos in transversum abripuit recordia, malorum pessimi, ut tot a me bonis acceptis non satis habentes, quod ipsum erat vituperabile, tardi apparere in referenda largitori gratia, etiam affectaretis maledicia benefactis reprehendere, tam atrocia convicti suis machinati, hic quidem in dominum eundemque geranum fratrem, ille autem in eum cui primum debet quod adhuc 161 solis lumen vident, deinde qui ei beneficium vite servata donis ultro adjectis cumulavit. ε Ad hanc inopinatissimam invectivam cum ambo pro se quisque pernegarent se conscientes, nendum convictos nullius in imperatorem meditati sceleris, et proferri, quæ purgare refellendo se

τοίνυν, οἷα φιλεῖ ἐπὶ τεισθεῖς γένεσθαι, θροῦ δὲ ἡ τῆς Ἐκκλησίας δουνθεσίας πρὸς βάσιλεα ἔγκλημα δι' ἑκείνον ὡς· δῆθεν βασιλειῶντα· μηδέποτε. Ἡν γὰρ ταῖς ἀληθεῖαις δὲ ἀνήρ εἰς ἄπροτον φύλωδιαράτοις, καὶ πολλοῖς συνυπῆγετο τοῖς φιλοφρονήμασιν, νόσῳ καὶ ἀγαπητῷ εὐεργετούμενοις· οὐδὲ μήδη δὲ φίσος καὶ συνερδεῖναι οἱ δὴ δὴ συμβούλευεθαι· δὴ δὴ ἑκείνος εἰδὼς καὶ βουλόμενος· οὐδὲ οἱ κατ' ἑκείνου λόγοντες δειπνύεται εἶχον,· ἐξηλέγχετο. Τοὺς οὖν τοῦ παλατίου παλλιοῖς τούναν οὗτοῖς ταρφέσθαι· διελθοῦντας εὐεργετούμενοις συνεγνωμόνει διβασιλεὺς. [P. 108] Οὐ πέρ ἀξίαν μὲν τοῦ διδόντος, δέξια δὲ τοῖς λαμβάνοντος τὸ διδόμενα κρίνων. Ἐκείνον μὲν γάρ ἀδελφὸν βασιλέως δυτα τοσούτοις δωρεάσθαι δους· μηδὲ βασιλέα· σχεδὸν εἰδός δὴ αἰτίας ἀποιείντε δῆθεν· τοὺς δέ γε λαμβάνοντας μεγατάναις δυτας, εἰ καὶ ὑπέρ τὸ μέτρον ἐκάμενον, ἀλλ' οὖν δικαιοὺς εἰνατοιαύτας καὶ τόσα λαμβάνειν ὑποκατακλινομένους ἐκείνῳ ἐν τῷν εἰκότων ἀδεκαίουν. Τοὺς δὲ τῆς Ἐκκλησίας μηδὲ ποιεῖς τοῖς ἐξ ἑκείνου εὐεργετηθεῖσιν, δὲλλα καὶ ἐνύπασταν αἵτις δὲ δύσας ἐκείλημμένος εὐσχημονάς, οὐδὲ δῆθεν κατ' ἑκείνων καὶ υπέρ βασιλέων ἐγράψων, καὶ πρὸ τοῦ τοῖς πᾶσι κακοποιούσῃ, ἀνέδην τε δύσνους ὑνόμαζε.

Καὶ ταῦτ' ἐκράτετο Κρονίου μηνός, ὅτε καὶ πολλοῖς μὲν τῶν τοῦ παλατίου, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν

paratos aiebant, accusationis argumentia poscerent, statim adfuerunt qui eos detulerant, et pro sua quisque facultate ac studio cōvincere inficiantes sunt conati. Dum hæc geruntur, prout solet in talibus, murmur increbuit tumultuaris susurris, quos ab ista sp̄ētantibus partim verus affectus exprimebat favoris aut odii varie propensi in accusatores vel in reos, partim artificiosa siuulatio et cura quæstuosa bos aut illos demerendi, pro ratione ambitæ gratiæ vel formidatæ offensio-
nis longe ultra sensum intimum in demonstrationes affectatas agendo dicendove prodiens. Tandem imperator misit qui domos utriusque bonis resertas exahuirirent cunctis in fiscum redigendis, præser-
tim autem Porphyrogeniti. Isporum autem alterum quidem publicis custodiis tradidit, fratrem verg-
sum uno e regiis palatiis conclavibus inclusum seculo præsidio servatum detinuit. Pensiones autem ejus illas et greges apothecasque omni genere pretiosarum oppletas specierum, aurum præterea partim signatum in nummis partim factum in vasis ac poculis, similiter et argentum velaque ac vestis variis textus ac formæ, ingentis pretii, cuncta in ærarium conferuntur. Tantusque ille apparatus deliciarum, luxus illud regi choragium et speciosissimus conspectus, horæ unius scena in ludibrium sicut, non parum admirantibus qui conser-
rent, tantam vim delicatæ supellectilis ac voluptatæ copiæ unam in domum non regnante, quæ tamen in hoc regnatrici viz cederet; congeri potuisse, et tam exaggerato isti cumulo dissipando, tollendo, exportando tantulum spatium sufficeret. Adeo nihil ita splendidum, **162** ita illustre late-
que inclitum fulget, quod pestilentि afflato mali-
gnæ auræ obscurari ac penitus extingui brevi tempore non queat.

Gesta sunt hæc: mensis Martio, quando et palatinis multis et non paucis ecclesiasticis crimine majestatis impactum est; Porphyrogeniti causa, quæst ei beneficiis obstricili etiam ad affectionem imperii faverint. Erat enim revera vir illo profusus in largiendum ut qui maxime multaque sibi ea devinerat beneficentia; non tamen ut convinci posset plus istos ei rependisse quæst gratum et mutuum amorem, minime autem fa-
ctiosum studium velificandi spebus ejus usque ad conscientiam conspirationem in ambitione vota principatus usurpandi; qualis mente versasse illum nondum demonstraverant qui detulerant. In communi porro suspicione sacris hominibus et laicis diversa utrorumque sors fuit. Nam illis quidem, quos dixi, palatinis plurimis manutice a Porphyrogenito donatis ignoscendum judicavit imperator, aieis plus quidem illum suis largitum quam gradus ejus ferret, eos tamen quibus dedisset, cum megistanes essent nobilitate ac merito præstantes, dignos fuisse qui tantum acciperent; neque illam nimiam videri debere mercedem obsequii quo se homini non imperanti proceros tam illustres inclinare sustinuerant. In ecclesiasticos, non eos solum quos donis cætios a Porphyrogenito constabat, sed universim et indiscriminatim omnes, dira monachi Sabæ grassatio incurrit, aptam scilicet arripiens opportunitatem communis sibi negotiū agendi, hoc est exercenda plausibiliter in illum pridem exosum sibi ordinem inexplebilis inhumanitatis suæ, specioso nunc pro-textu zeli laudabilis pro imperatoris salute **103** ac statu. Eos igitur pariter cætios uno criminis involvit, infidos et cianu infenses Augusto de-
minans.

χ. Περὶ τοῦ πατραχοῦ Σάβα.

Καὶ διώκων [Ν. 109] ταῖς οἰκονομίαις ἐκείνων ἐπέ-
χει, παραχωτέων καὶ ὀπατῶν τὰς προσόδους ὡς
δὲ ἐκείνων, καθοσιωμένων. Ἀπερι, τὸν ἔχοντος
μαυρίσθιαν, πόνος ἦν, οὐ μὴ δὲ ὥστε καὶ ἀποφυγεῖν
τὴν κατηγορίαν, δύνανθαν. Οὐ δή, καὶ τῷδε, τῷτοις
τοῦ ὀπρέσθιου τῶν αἰκετῶν ὕδνα, καὶ οὐδὲ εἴχον τὴν
κατηγορίαν διαθέσθαι, καὶ δὲ μετρίοις ποιησισθεῖ,
Οὐ δῆλον μεγάλως τοὺς τοιούτους ἐκύμην, καὶ οὐδὲ
εἴχον ἡ ταὶ καὶ πρόδειν. καὶ οὐδὲ ἄν γε τῷ λύτῳ κατ-
θεσμάσαντες, θαυμάντες, ἐν ἀπόδημῳ ἦσαν. Τέλος ἀποφυ-
γῆν μέλι. Ἑγγειασθεὶς κακίας τὴν πρὸς τὸν πατέρα πάρ-
χεν, κακοπαγῆντις, ὡς αὐτίκας τῷ μαθεῖν ἐν διωρῷ
ποιημένου· κάκεινου τὴν κατὰ τὴν Ἐκκλησίας δι-
βούτην. Καθόντες τοιγαροῦν καὶ τοῦ Σάβα συνελθόν-
τες ἐκεινάλουν τὸ πάθος, καὶ ὡς ὅμης ἀνεκτήσι, ἀτραγώ-
δουν τὴν αὐτοφορὴν, καὶ, « Τι παθεῖς; Αὐτός τος, »
ἔλεγον παρόντος κάκεινου, « τοιούτος τοὺς τοῦ κλή-
ρου παριστάλλεις δεινούς; δέοντος τῶν μάντος φίλων
κακεινῶν χρίσθιαν, τοὺς δὲ λοιπούς· θύμων τοῦ
διούς μένειν. » Τοῦ δὲ μηδὲν ἀπολογούμενου τῶν δι-

20. De patriarcha Saba.

Ergo sigillatum obiens irruerat in seconopmias illorum, partim sequestrans et detinens novum solium, provenitus, partim iam perceptus repetens, quod eos diceret ipse illius, frondi excidiisse per-
duellionis crimine conscientia, cuius ipsos pro plane
convictis ei rite damnatis haberet. Hęc videntes
et patientes, clerici intima acilicet, riuebantur, non
tam ipsa accusationis invidia conturbati, quoniam
eas bene conscient et viam ejus purgandæ nullam
habentibus molestissima, quam quod ejus effectus
jam ante damnationem tristissimos sentirent, pri-
vati jam nunc bonis propria; que pressus exper-
ientia intolerabiliter, damnorum, dolore ipsos
pungens, acerbissimo, impiedebat, ne contemplata
falsa calumnia vanitate consolationem eam caper-
rent, quam in mali perpeccione medicinis sua
prudentiis virtus suggestit. Quare fluctibus uce-
rotis, jacitali maximis, nea quo ea vertierent repe-
tientes, postquam aliquandiu in illa exumna incerti
animi, quasi desperato remedio sese discruciantes,
tacite gemuerant, tandem confugere ad patriarcham
dēcreverunt, tali cum illorum que gererentur D
ignacio, simul cognovisset intentatam Ecclesiæ
calumniam, improdaturum ei zegre ac ferre decla-
ratorum. Captato igitur tempore quo Sabas ad
patriarcham venerat, simul ei ipsi aëcedentes quæsi
graviter sunt de malis que patarentur, et invidiæ
exaggerata comixonia calamitatib; atrocitate, ad
eius presentem apolumentum conveSSI Sabam, « Que
το, ηματι; » iapponiis presente patriarcha, « in
nos iacent intemperie? quam ob causam clericos
indiscriminatim universos, sine illa innocens aut
noxi differentia, genitibus subjiciens, cum palam
sequitas postulet, si quis nostri ordinis cuiusvis assi-
stis

λόγον κειμένων, διδοῦ κύκλῳ περιβελλομένου αἰτιας
μηδὲν προσηκεῖται; μηδὲ διπλασίην τέλος τίξουν πε-
τριάρχην, ἀμύγειν, δέξιαν μέντος τὰς ἐσχάτα. Οὐ δέ,
οὐκούδε διπλας, φυχρὸς ἐπὶ τούτοις κατεφαίνετο, καὶ
δικινητας. Ότι δέ, πολλάκις οἱ τοῦ κλήρου ἐπέκειντο
καὶ προτελιπάρουν, δέ δὲ διφνος· ήν καὶ τῷ μή τι λέ-
ξιν ἔκριτι ἀκριβῶς ἴψκει. Τέλος ἐκκλίνων τὴν ἵκ
τῶν πολλῶν βίᾳ ἀπέπεμπε κατειρωνευσάμενος τὴν
τεμωρίαν τῷ κατεπόντι, τὴν τοῦ Πιλάτου πρὸς Του-
δειούς φωνήν, ἐπειπὼν παραδίδοντες εἰς στεύρωστε
τὸν δεσπότην, εἰ Λάθετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσα-
τε. Τούτο ἐπῆδε μὲν ἐκείνῳ ἐκ τοῦ τυχόντος εἰ-
πειν ἀγρύστηρ πολλοὺς διατίστει φυχῆς, τοῖς δὲ καὶ
λίαν δόξαν βαρὺ παρώξυνε τὰς ὅρμας, καὶ πεστλυ-
πλῆντες καὶ οὗτοι ἐχίζοντο, ὃστε μήτε συνέρχεσθαι
B αἱ μήτραι μήτραι συνεύχεσθαι, βασιλεὺς προσαντιθέντας
τὴν περὶ τούτων ἐκδίκησιν. Βασιλεὺς δὲ τῆς νότου
κατεπειγούσης τὸν πρωτοβεστιάριον, ὡς μηδὲ ἀνα-
πνεῖ ἑώσης τοῖς πόνοις, αἰκένει καὶ βουλῇ τούτου
τὸν Ιωάννον κοιαστορα Νικηφόρον εἰς μυστικὸν
[P. 110] ἀνάξας ἐπὶ τοῦ μέσου καθίστησι, προσεν-

aut ipse auspicatus est, de hoc iudicium instituit,
alios quoq; nullum criminis unget indicium, quiq; eos
in fruitione aut famae integræ relinqui? » Ad ea
Sabas multa 104 parum ad rem facientia, nihil
admodum, quod clare ipsum absolvaret aut tam
velamentum actorum acerbitatelem excusat, re-
ponuit. Unde a patriarcha magnopera, clerici con-
tendentes ut satia jam compartam hominis impro-
bitatem grassari ac sineres in diram oppressionem
innocentium, sed tempestiva eam castigatione coer-
ceret. Talos ille preces audita frigidus neacio-
quare immotusque persistabat; ac cum illi ardenter
urgerent, perseverabat lænū, in silencio, hand in
expedito, ut apparebat, babens quid diceret. Tan-
dem, velut vi cuidam multorum simul incumben-
tiū, impar eluctandæ, paulisper inflexua verbis
Pilati ad Iudeos Christi nacem depositantes vin-
diq; ipsi calumniatoris ipsorum Sabas ironice
permisso visa est: « Accipit ipsam vos, »
iugis, « et crucifigite. » Ι. Hanc ejus vocem,
longioram quo ex sensu profectam animi, audiri
tunc coptigit. Quia gravitor offensi aut potius inq-
dibiliter afferati, quos sic eluscerat, abscederunt se
ab eo, congressaque ipsius in posterum atque omni
precum ac sacrorum cum illo communione sagre-
gazunt, dolorem testantes suum querelis gravibus
et ultiorum tam insigneis iniquitatis ab imperatore
pro se ferentes exspectare. At Augustus Iohannes, ut
dicunt est, o protovestiarii consiliis pepidens, pro-
bibitum libero adiuto familiaris oraculi, cruciatiibus
reputum acerbitia ne ad momentum quidem respiraro
jap. illum sinentibus, zegri commendatione ipsius
quæstorem Nicophorum Chumnum ad dignitatem
mystici promotum in partem arcane fiduciae ascivit,
deliberationibus hunc quoque quotidianiis comu-

μας αὐτῷ κοινωνὸν (οὗπω γάρ ἐκεῖνῳ καὶ μόνῳ Α) δέ ταῦτα δεσποτικὰ μᾶλλον ἢ ἀληθῆ, θέλοντος θεραπεύειν τὸν πατριάρχην.
Καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς καταχρίτους, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐν κλωνῷ (εἰρχτῇ φορητῇ τις εἶπῃ), τὸν δὲ Στρατηγόπουλον δέσμιον, ἐξελθὼν Νυμφαῖον εἰκοστῇ δύσδῃ Μαιμακτηρίων τὴν μεγαλέπολιν εἰσεσιν. Ἡν οὖν τούτευθεν κωφὴ τις ὄργὴ παρὰ βασιλέως τοὺς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ μὲν ἐπαγόμενον Ἑγκλημα δύσνοια, αἱ δὲ πρὸς τοῦτο κατασκευαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου σφῶν ἡσαν ὑποστολαὶ, ὡς κακῶς δῆθεν τὴν τῆς δυσνοίας αττίαν, ἥν καὶ παρὰ τοῦ Σάβα κατηγόρηντο, δυσχεραντώντων. Οὔτε καὶ μιᾶς συναγαγών ἐκείνους ἐκ τινῶν ὅποπτευομένων τὴν κατὰ πάντων συνίστα δύσνοιαν, περιποιούμενος δῆθεν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ πατριάρχου θεράποντα. Θάλασσαν γάρ συνόλην καὶ ἀποδροὴν ἐκείνης παρεδιγμάτιζεν, ὡς τύσιν ἔχοντος τοῦ παντὸς ἐκ τοῦ γεύματος οἷόν δυτινὴν ἐκείνῳ γινώσκεσθαι. Εἶναι δὲ καὶ τούτους οὐ πάντας, ἀλλ' ἐκ τινῶν ἦσαν ὅποπτευομένων τοὺς πάντας ὑπάγεοθαταὶ ταῖς αἰτίαις.

Ησαν δὲ ταῦτα δεσποτικὰ μᾶλλον ἢ ἀληθῆ, θέλοντος θεραπεύειν τὸν πατριάρχην.

κα'. "Οπας οι κληρικοι, έκπιτα δέ καὶ ἀρχιερεῖς,
έπι τῷ Ἀθηνασίῳ ἐσκαρβαλ/σθησαν."

Καὶ ἐπὶ πλέον τῆς ἀπὸ βασιλέως διὰ ταῦτα ἐπερώντο ἀγανακτήσεως, [P. 111] εἰ μὴ καὶ ἔπειδεν πραχθέντα βασιλέα μὲν ἔθορύσει, ἀρχιερέας δὲ τινες ζητοῦντις αἰτίας καθ' αὑτὸν πράττεται ἔντα τῆς Ἐκκλησίας νόμων δοκοῦντα· μήτε γάρ λατρεῖν χρήναι τιμωρεῖν, ἀλλ' λατρεύειν τὸν πάσχοντα, μήτε ἀρχιερέα κολάζειν, ἀλλὰ θεραπεύειν τὸν ἀμαρτάνοντα. Διὰ τοῦτο καὶ συναγθέντες κοινῇ σκέπτονται, καὶ διαμηνύειν ἐκείνῳ καθ' γε διαπυνθάνεσθαι (ἥψαντο γάρ τὰ δεινὰ καὶ ἀρχιερέων) ἐγγνώκεσσαν. Τὸ δὲ μῆνα, καθημένων ἐν τῷ ἐκκλησιαρχεῖῳ, ὁφ' ὧ σφῖς τινες ζητεῖν συνελθεῖν ἐκείνῳ ἐρωτήσαι τε καὶ μαθεῖν πῶς ταῦτα πράττοντο· μηδὲ γάρ ἐκκλησιαστικὰ εἴναι, ἀλλὰ τυραννικὰ τὰ πρατόμενα. Ταῦτα λέγοντες προσετίθουν καὶ τὰ πραχθέντα, ὅσα τε ἔξω ὅσα τε ἐντὸς ἐπράττοντο. Τὸν δὲ ἀκούσαντα τὸ περάπαν

to rem admovens. Ac cum nondum speraret sufficere moli rerum unum illum posse, Joannem præterea cognomento Glycyn petitionibus supplicum referendis præpositum huic adjutorem **165** tribuit. Quibus provisis, hoc ipso anno, dicens secum condemnatos, fratrem quidem in lectica clathrata (carcerem portatilem dixeris), Strategopulum autem vincitum, duodecimesima Junii die Constantiopolim ingreditur. Ibi eum coquere animo apparuit surdum quemdam in ecclesiasticos rancorem, erumpentibus subinde ira ultricis indicili dissimulationes eluctantem. Causa odii obtendebatur studium in iis rerum novarum et cogitatæ defectionis crimen; cuius in argumentum rapiebatur eorum a patriarcha secessio. Hanc enim interpretabatur ortam ex indignatione deprehensi delatique per Sabam indicili occultarum quas ipsi machinarentur in se molitionum. Itaque illis quadam die convocatis locutus est in sententiam apprime congruentem sensibus Sabæ et isti patriarchæ ministro gratificantem: palam enim ostendit signa quædam minus constantis in se fidei, in quibusdam ipsorum observata sese in omnes extende, atque universum pariter ordinem reum peragere aversæ a se voluntatis defectionisque cogitatæ. Dixit videlicet, aquæ rivulo e mari ductæ dum gustu salsugo deprehenditur, certo arguento colligi cuius denum saporis sit mare ipsum totum, quod natura ferat eandem in stilla deprehendi sensu qualitatem, quæ universum ex quo illa est libata liquorem infliat. Quare licet aquæ de singulis ipsorum non existarent argumenta propria quemque insimulandi, recte tamen ei cunctos suspicioni subjacere quæ in quibusdam residere cerneretur. Talis quædam auditæ tunc est imperatoris oratio, domini sane potius supercilium infensi quam sequi judicis, veritatem delationum exquireris, sed datum arbitrii præferens. Sed tanti erat demereret patriarcha.

cham comprobantis ejus ministri actis, quorum se ipse auctorem non obscure ferret.

21. Ut apud clericos primum, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenderit.

Et processurum fuerat haud dubie in diurniorem gravioremque clericorum vexationem hoc ita declaratum imperatoris in eos odium, **166** nisi alia quædam a Saba ruere qua cœperat pertinente temere attentata, quæ licet præsentim in clericos intendebantur, tamen redundabant etiam in episcopos, hos movissent ad cognoscendum de negotio; unde contigit imperatore quoque turbari ac titubare in proposito quod ostenderat, qualiacunque patriarchæ ac ejus ministrorum acta tutæ imperii auctoritate defendendi. Moti ergo episcopi, quod jam usque ad ipsos, ut est dictum, Sabæ grassationes pertingerè cœperant, consilio inter se habito decreverunt convenire patriarcham, repeperi que ab eo rationem eorum quæ uova et ab usu legibusque Ecclesiae abhorrente visa gererentur. Ut enim medici non esse poenas infligere languentibus, sed medicinam adhibere opportunam morbis illorum abigendis, ita nec officium antisilits in plectendo atque ulciscendo situm, verum in curandis et ad frumenti emendationis revocandis qui peccarunt. His sic in conventu stabilitis patriarchæ indicant cœpere antistites simul congregatos ipsum alloqui. Assignatus ad hoc locus est in ædibus magni ecclesiarchæ, quo cum venisset patriarcha, considentes episcopi ex eo se velle audire dixerunt quas ob causas ea quæ Sabas attentabat fierent: non enim esse illa ecclesiastica, sed tyranhica acta. His dictis adjunxerunt expositionem vexationum quibus Sabas ferret ageretque miseros clericos, et in ecclesiasticum ordinem universum clam et palam, intus et extra immaniter acerbeque grassaretur. Ea ille auditæ sic prorsus tanquam nihil ad se pertinerent negligere funditus visus est, addens et conquerens

μηδὲ φροντίσαι, ἀλλὰ σκῆψεις τοῦτον εἶναι: φάναι ἄποστος τῆς τῆς ἀφ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸ μηδὲ δίκαιον ἐγνωκέναι πρὸς τούτους ἀπολογεῖθαι. 'Ως δὲ καὶ αὗτις πειρώντες οὐκ ἔπειθον, διιστᾶν ἔχοτούς ἔκεινον ἔδικαίσουν καὶ οὗτοι· τὸ γάρ τοιούτων πραττομένων συγκοινωνεῖν μὴ ἔχειν λόγον ἀπολογίας τοῖς μεμφομένοις δίκαιας. 'Ἐπειθον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Γεννάδιον καὶ τὸν Συλαιώτην βασιλέα μὴ ἔχειν ἀνεξίσταστα ταῦτα, ἀλλ' ἐπερήγειν ἀρχιερεῖσι καλῶς λέγουσιν. Αὐτοὺς γάρ εἶναι πάντας τοὺς τὸν εἰς τὴν πατριαρχίαν ἀναγέμνενον χρησταῖς μαρτυρίαις συστήσαντας, αὐτοὺς δὲ καὶ πάλιν διαγινώσκειν ὡς ἐπιγνωλάνοι: διὰ μαρτυρθές οὐ φαῦλος ἐπ' ἀλλοις τὴν ποιμανσιν· μηδὲ γάρ πάντα πᾶσι διδόναι Θεόν. Ταῦτα εἶναι Θεοῦ, ὡς πάντας εἰδέναι. Καὶ γε πολλάκις τὸν κατὰ τὸ θεῖκὸν οὐκ ἀκόβλητον κατὰ τὸ εἰκονικὸν θεοτοκάζειν, καὶ αὖθις ἀριστεύοντα ἐπὶ τούτῳ μὴ φθάνειν τὴν ἐπὶ τῷ πολιτικῷ ἀρετὴν. 'Αναστέλλεσθαι δὲ τὴν κακίαν καλὸν καὶ προσήκοντα εἶναι, πλὴν ἐντὸς μέτρων καὶ νόμων Χριστοῦ. Νόμον δὲ Χριστοῦ πάντας εἶναι τὸ ιερὸν Εὐαγγέλιον. 'Εκεῖ δὲ ζητούντων τῶν μαθητῶν ἐξ οὐρανοῦ καταγάγοντας

Α πῦρ ἀφανίσαι τοὺς ἀπειθοῦντας, εἰπεν τὸν Δασκόποτρον. Ήντος οὐδέποτε ποιού πνεύματος ἦστε. Τὸ γάρ καλέσαιν ἔκεινος πνεῦμα, καὶ μήτω οἴδασι, πλήρες ἀγαθωσύνης καὶ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἀλλ' οἱ τιμωρίας καὶ ἀγανακτήσεως καὶ κολάτεως. Ταῦτα ἔκειναν λεγόντων καὶ ἀμφικλινή τὸν βασιλέα ποιούντων, καὶ ποὺ δραζέμενοι οἱ κακῶις ἐκ τινῶν αἰτιῶν ἔχοντες ἔκειναν ἐθορύβουν καὶ γράφοντες κατηγορίας ἀπέπους: ίδιουν, καὶ ἀνέδην λοιδορίας μονωθέντα τῶν [P. 112] πολλῶν περιέβαλλον, ὃστε καὶ μιᾷ ισταμένου δικαίου που, καὶ τῶν ὅμνων ἔξανυσθέντων ἐπευλογοῦντος κατά τὸ σύνθησις, τινὰς ἔκεινου κάτωθεν ισταμένους κράζειν καὶ ἀπόρημα κατ' ἔκεινον λέγειν, ὡς δὲ πλέον τοῦ εἰκότος διὰ τὸ μήσος καταυθαδιζομένους.

Β κβ'. 'Αραχώρησις τοῦ Ἀθανασίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου

'Ἐπει γοὺν Ἀθανάσιος ἔγνω μονωθεῖς καὶ τὰς αἰτίας ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ώρμημένας, τὰς δὲ λοιδορίας ἀπὸ πολλῶν συμβαίνοντας, ὡς καὶ κρίσιν θάλειν ἔγειν, καὶ οὐκ ἀνυστά οἱ γένοιτο, εἰ βούλετο, τὴν τιμὴν κατέχειν (μηδὲ γάρ ἐγενέθεν εἰ-

tales ab illis memorari prætextus secessionis a se faciendæ quærentibus. Quare supervacaneum se arbitrari curam illam sumere objectionum istiusmodi diluendarum. His episcopi multa reposuerunt quibus et persuadere conarentur aqua et consentanea se poscere: sed cum nihil profici animadverterent ipso inflexibiliter in duritie perstante, clare ipsi denuntiarunt cogi se officio ad se ipsos a tam inconvenientiū actorum omni participatione removendos. Neque enim se posse justæ censuram reprehensionis ultra excusatione fugere, si perseverando in communione cum iis qui sic inordinate ac temere operarentur, tam improbabilitibus factis approbationis suæ apponere calculum 167 videantur. Sub hac Gennadius et Sylvestra imperatorem privatim conventum graviter monuerunt, non debere ipsum sinere res tam suspectæ novitatis indiscussas socrordi tolerantia transmitti. Quin ejus esse officii succurrere præsulibus, nihil æquum a patriarcha, quamvis justa et recta postulent, impenetrantibus. Nec enim in illos cadere exceptionem idoneam suspicionis, quasi patriarchæ parum faveant; quem utique ipsi promoverunt, suis eum suffragis et honorificis testimoniosis ad summam quam obtineret dignitatis adhesionem commendantes. Cæterum eadem fide qua tum quæ in eo laudarent prædicarunt, modo commemorare quæ in eo postmodum desiderari deprehensem sit. Prodi enī cursu temporis latentia prius hominum vitia, et occasiōne negotiorum naturas perspicit. Sic eos intellexisse hunc, qui dotibus ad Ecclesiæ gubernationem alioqui ap̄tis instructus sit, in quibusdam ejus multiplicis officii clandicare partibus. Nimis in omnibus oīnīa Deum dare. Cunctis quippe notum esse dona esse Dei dotes ejusmodi. Itaque sapientius animadvertisi eum, cuius mores non

improbentur, haud æque inoffense procedere in gubernatione domus propriæ: rursus egregie sumgentem suæ regiunæ familiæ, civilibus deinde curationibus admotum minime parem administrandi magistratus industriam probare. Improbabilitem coerceri honestum sane ac conveniens esse; verum id fieri debere intra limites legum Christi. Leges autem Christi omnino esse sacrum Evangelium. Illic autem legi discipulos aliquando ignem e cælo devocantes, qui sibi non morigeros consumeret, a Domino audisse nescire ipsos cuius spiritus essent. Nam qui vocarat ipsos spiritus, licet in eis adhuc ignorarent, plenus benignitatis, humanitatis, accommodationis ad lapsos in culpam spiritus est: non autem ultionis, indignationis, neveritatis inexorabilis. Tali oratione cum bi duo ambiguum fecissent imperatoris animum, capitato tempore qni aliis etiam de causis exosum 168 habebant patriarcham, turbare liberius cœperunt, datis accusationum errores ipsi absurdissimos imputantium libellis, tum eumdem locis a concursu seductis occurrentem probris palam conviciisque proscindentes. Eoque res processit, ut ipso quadam die e loco sublimi perfectis hymnis populo deiore beneprecaente suclamantes aliqui maledictis eum lacerarent, fœdissimis, odio, postquam ultra modum exarserat, in justo audaciore impudentiam prorumpente.

22. Recessus Athanasij ex patriarchio.

Postquam ergo se Athanasius destitutum a plebisque intellexit, aversionis causas ex se suisque ortas, odia vero infensorum sibi plurimorum usque ad contumelias et convicia prorumpere, remque ad iudicium spectare, quo haud dubie coerentes undique accusations vocent, satis patere, si vel summo conatu committatur retinere patriarchatum, in tali offensione animorum ac rerum perturbatione

ναι τὸν εἰργνεύσαντα ἢ καὶ προσέξοντα), καθυφίσις Αἰετοῖς πλήρης γε μηδὲ δυσεῖν ἐκ-
κατόνταν τῆς προστασίας. Οὐχ οὐλγοις γάρ οκαλιτῶν
χθὲς καὶ πρὸ τρίτης τῶν Ιωαν. παρὰ τῶν ἔκεινου
στερηθέντων ὅμων αὐμαφορήσαντες διεφόρουν δρόμοι τὸν
ἴδιον Οἱ δὲ κατοίκοι σιτῶσιν ἐπεχείρουν καὶ κατεργά-
λων καὶ ἐπετωθαζον. ἀνέδην τε κατηργέντοι καὶ ἀπε-
φθιμίζον. Ἀλλοι δὲ καὶ λίθους Εβαλὸν φανέντος ἐκεί-
νου. Τόσον τὸ μίσος. Καὶ κατεστύγουν οἱ πλείους.
Αὗτοις δὲ γνωντες ἄντεύθεν καὶ εἰς κρίσιν ἀπαξέμενος,
ἄπει τοῖς δοκοῦσι μᾶλλον ἁδόκοι, βασιλεὺς διαμηνύεται
ἀποσταλῆγαι: μὲν τοὺς το πατριαρχεῖον. ἀναδεξῆμε-
νους. ἀποσταλῆγαι δὲ καὶ τοὺς διαχωρίσαντας κατὰ
τὴν δόδην, ὡς μὴ κινδυνεύσοι. Ἐν τοσούτῳ δὲ σχεδιά-
σσας βιδήτια δύο, τὸ μὲν ἐν τῇς αὐτοῦ παρατιθεσεως,
θάτερον δὲ πόλλ' ἵστα περιέχον καὶ ίδιας κατὰ τὸν
βίον συατάσως [P. 113]. χάριν καὶ καταρών τῶν ὡς
δῆθεν καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποφημισάντων, δι μήμησιν ἀναδε-
ξάμενος τοῦ Χριστοῦ, τὸν μὲν ἐν ἀφρού πεποιητείν
κατεργάζεσθαι τοντος τῶν κατὰ τὰ ἀριστερά εἰσιούσι
κατηχουμενεῖα τοῦ μεγάλου νεώτερα μέντον, ὥτε δὴ τὴν
περιστερεωνός, δίκην φαρδεῖ. ὡς μήτε εἰδεῖται προ-
μηθευσάμενος, κλίμακά τ' αὐτοῦ προσερέσσεις καὶ

B

C

D

frustra fore: nam orio certamine omnes in uaria
dimicatueros, ne attendente quidem ullo aut saltem
audire sustinente, neilum in pristina communione
pacis perseveraluro quoquam: his persuasus ratio-
nibus diu reluctatum appulit tandem animum ad
cogitationem abdicandæ, quam tenere nequirit etsi
maxime euperet, sacræ præfecturæ. Nempe jam
non pauci eorum quos nuper ac paulo ante mini-
steriorum ipius violentæ grassatione pensionibus
et sacerdotiorum fructibus multaverant, palam
ablatæ repetebant, ac facta manu paribus injuriis
irascentium, vim apertam intentantes, auferabant
quæ sua dicerent. Quidam etiam prædia frumenta-
riosque agros quorum fuerant possessione pului,
concurso et factione invadebant, inter hæc irriden-
tos, dictariis traducentes, maledictis quoque incen-
sentes, diris denique nullo metu aut respectu
devoventes patriarcham et suos. In tantam licentiam
excesserat populare odinia, lassata diuturnis injuriis
plerorumque patientia, in furore in conspira-
tione multitudinis ineluctabiliter sanguinem exar-
descens, imponitatem necessaria, securitate suuimus.
Haque Athanasius sentiens haud procul absore quin
corripereatur sistendus tribunalí (nam 169 causam
ejus ecclesiastico judicio disceptari non ignorabat
principes cupere) occupavit significare imperatori
se ab ipso petere ut iitteret quibus patriarchales
ædes, iis abcessurus, consignaret, quique illum
quo recessurus esset itinere tutum ab incursa in-
festi populi præstarent. Interim ipse duos libellos
deproperavit, quorum uno dignitatem abdicare
videbatur: alter multa complectens partim vitam
ejus anteactam jactabunde commendabat, partim
in obrectatores iram expromebat minis et diris,
sane impotentius quam professum imitatorum
Christi mansuetudinis deceret. Et hunc quidem

duobus libellis ipse fortius abecondit loco alia-
truisiōlino, iusta: foramen eorum sibi in quib[us]
columbae nidificare amant, sicut supra testicolum-
columbae enjuspam in easdem humeris, ad levata
introcolunt, stanis. Notabilis porre est quatuor in
hoo adhibuit sollicitudo. Primum chartam, non
simplicem et authentica de uitulam reliquit signis,
sed manu rite propria subscriptam bullam insuper
plumbæ munivit: tum variis duobus, testeis, inclusit
invicem obversis, quorum latra, perlunga, fusiculis
insertis apte commisit, ut eam uniuersus ab injuria
omni protegarent. Sic conditam, scala ipse muro
applicata consensaque, manu propria deposita in
memorato prius loco, velut illic custodiendam in
seram memoriam posteritatis. Alium abdicatorium
patriarchatus libellum misit ad imperatorem, orans
ut quam primum ad se destinarerat securos per viam
deductores, quibus a vi defendenteretur. Hæc ambo
scripta hic ponam, incipiens a prolixiori Actilibus
inditò; cuius hæc fuere verba :

23. Scriptum quod patriarcha rasis inclusum testeis
retinuit.

c Duo quedam apparuerunt ad delectionem Eccle-
siæ, quæ ad ejus 170 scilicet utilitatem exco-
gitata fuerant, ex insidiis gaudientium talibus.
Unum quidem venire Vecqui ad colloquium,
tanquam mox sic damnum et convincendum;
quod fieri non poterat furente populo, et dulce
misteriū amaro exhibentibus illis et loquentibus.
Alterum quando Hyacintho est permisum per
Romanam ubicunque ditionem cōvocare contra
Ecclesiam quos invenit non rectæ conscientię,
non legibus Dei innutritos, sed agyrtas triobolares
quospiam, idoneos Ecclesiæ Christi destruendæ
et obolendisque cunctis ejus traditionibus per incom-

καὶ δος παρέλασην, ἀλλγῳ θρίσιν καὶ διαβοῆῃ; καὶ Λ τὸν ἀδικοῦντα αὐδέλης δύναται παραβάσια. Ἡ ἔκ-
θεσις δὲ στὸν ἄκρον ἀκεῖνος τὸν ἰσχυρόν. Καὶ οὗ, ὡς
ἰσχεν, ἐμελὲ τοὺς δυοῖν τῶν εἰνοῖς κακοῖς καὶ τρίτον
[P. 114] ἀναφυῆναι, δὲ καὶ διὰ πλήθος ἡμετέρων
ἀκρατῶν τῇ ἡμετέρᾳ συνέθη ἡμέρᾳ καὶ καθ' ἡμῶν
ἰστρατεύσατο. Τῆς γὰρ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οἵς αὐ-
τὸς οὐδεὶς χρίσας τὴν φροντίδα δεξάμενοι, οὐκ εἴη-
σφαλίσθησαν τὸν μῆτρα τοὺς σχιζουμένους τῇσι Ἐκκλη-
σίᾳς Χριστοῦ καὶ ὑδριστῇς αὐτῆς τιμωρεῖ μῆτρας
τοὺς ἀκάθαρστας, μειχείσας τέ καὶ πορνεῖτας ἑπει-
κότας ἀναχατίζειν. Ἡγοῦσθαι μὲν δὲ διὰ καὶ οἱ πα-
τριαρχεύοντες τοιάντας εθύναται. ὑπέχουσι πάρταν
τοῦ σφάλματος αὐτῶν εθυμούντων καὶ τῶν τούτοις
δροτῶν εἰς διψήκτας, καὶ ταῦτα μηδὲ τοὺς ἐνερ-
γοῦσι σῆμερον τὰ δημόσια τοιάντας ἐν οἷς ἀντργονα
ὑπεχόντων εύθύνας, δισαὶ η κακοτρόπῳ γνώμῃ δὲ καὶ
ἀγνοίᾳ κατὰ τοῦ δικαίου πεπαρημένοιν. Ἀλλ' δὲ
τῶν ἐμὸν κακῶν! ὡς μηδὲ καὶ τὸν τούτος ἐξισωθῆ-
ναι καὶ τὸν μηδέτερον. Καὶ εἰ καὶ πόθεν τοῦτα ἐτίθεν-
ται, δῆλος τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ θεῷ. Οὐ γὰρ
εἰπών, παρῆστασμένος πρὸς Θεὸν, διὰ 'Ο Γάπτος τοῦ
οὐκους σου κατέφαγε με, εἶπε, Καὶ οἱ διεσεδεσμοὶ τῶν
δημοτικῶν σε ἐπέτεντο ἐπ' ἐμόν. Οὐ γὰρ ἡμετέρων
τοῦτα σφοδράτων ἀνεκτίσις, καὶ χάρις θεῷ. Μηδὲ
πάντα δικούμενοι οὐδέποτε ἀδικούμενοι, διὰ τὸν μῆτραν

sultam audaciam, caluniam et contumeliam, ad
quæ ingens illi habebant redur. Porro nunc malis
illis dubius tertium, quantum licet conjicere, in
cuiusmodi accrescat; quod si propter multitudi-
num nostrorum peccatorum nostra contigit dies et
in nos militavit. Ecclesia quippe Christi, quibus
ipse novit iudiciois, cura nos accepta haudquaquam
securè potuimus discessos ab Ecclesia Christi et
ei contumeliosos punire, neque immundissimorum
adulteriorum, fornicationum convictos reprimere.
Ignoravimus autem patriarchas potestate utentes
sua fuisse obnoxios reddendæ talium actorum
rationi illis ipsis quos in laevis deprehensor cor-
reverint, et similibus, jus impune usurpatibus
vocando ad suum examen eorum administratio-
nis, cum tamē ques hodie videmus civiles exer-
cere magistratus, minime subjaceant iudiciois
subdilitorum in illis quæ vi accepte potestatis ego-
rint, etiam quando vel malitia vel ignorantia D
contra ius et seuum tenore quidpiam attenta-
rent. Sed heut' vis ingens malorum meorum in
nostram quidem longe sublimioris 171 ordinis
ecclasiasticam auctoritatē ad sequalitatem sacerdotum
conditionis cum politica tanto inferiori aspirare
patiuntur. Unde autem ista nobis acciderunt,
ignotum multis est: at non Deo. Nam qui ausus
est Deo dicere: « Zelus domus tua comedit me, »
idem et hoc subjunxit, « Et opprobria exprobra-
tum tibi occiderunt super me. » Nec enim
nestrorum iusta sunt dolitorum ultio se multa;
que nomine Deo gratias reddimus. Sed et hanc in-

C nos intorta ieiunia iela non perferunt, adeo ut
injuriis licet tantis appetiti nullam tamen injuri-
am patiamur, quoniam qui se ipse non lacerat,
nemo potis est lacerare. Verum Ecclesia et contu-
meliam patitur et detrimentum. Quodnam vero
detrimentum? Nemini nam e monachis et monialibus
esteroque Christiano populo complures, partim
persuasi rationibus et electione ducti propria,
partim terrore addito minisque poenarum, vi com-
pulsi quadam, sese in melius converterant san-
ctimoniamque resperxerant, quos velut turbo fernae
ac procella in transversum dira ingruens, hæc in-
nos contumelia de cursu dejicit et rursus avertit
in priora. Ihus porro injuriæ perniciem, unde no-
bis dolendi causa est, non in fama et existima-
tionis nostre facienda constituit, non in contumelia
tam hic inter grassantium, ne et lapides quos in nos
jacerent tulerint et anathematizaverint et ceteraque
accumulerent genera omnia sensibilius contu-
meliarum: sed, bene mo! (nam hoc eor vulnerat)
in religionis ipsius dampnum maximum tempestas
ista redundavit. Quare aio: Si mihi suum conacius
fornicationis aut adulterii aut nefariorum in mares
libidinis, si sensi unquam aut sentio aut in postu-
rum sentiam alienum quidpiam a sensu Ecclesia
Christi Dei mei, anathema mihi sit a Christo et
pars mea cum proditore ac crucifixoribus 172
Domini mei. Sia me recte ac fideliter servientem
et sapientem, rejicienterque ac reprobantem ex
animo quod non sentit Ecclesia neque accepit,
calumniari non horuerunt linguis dociles maledi-

ἥμιν κατεργαντο, μάρτυς Θεός, καὶ δὴ ὡς κακὸν, Λ δὲ τοις ἀδίκοις καὶ βλασφήμοις; ἀλλὰ ὡς πρέπον ἐπράττομεν. Πλὴν εἰ ἐνῷ φύτευρον μετροῦμεν ἀντιμετρηθῆσμεθα, τὴν τούτων διάκρισιν ἀνατίθημι τῷ ἄγιῳ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἑώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴτε ἀποδοχῆς εἴτε εὐθύνης κριθῶμεν, στέργομεν, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ τὴν τῶν τούτων κέλευσιν ἐκδεχθῆμεθα. Ἔτερον, εἰ καὶ διποὺν ἔστιν ἕκαστου τῷ ἔργον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δηλοῦται, χάριν τῆς δυσφημίας ἢ δικῆμας καθ' ἡμῶν ὁ διάδοσος λέγομεν. Εἰ σύνοιδα ἴμαυτῷ πορνείᾳ ἢ μοιχείᾳ ἢ ἀρρενομανίᾳ ἀναλοχέντα, καὶ εἰ ἀφρόνησα πάποτε ἢ φρονήσα ἀλλοτριον φρόνημα καὶ ἀπόδον τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου μου, καὶ εἰ μὴ ὡς οἱ ἄγιοι μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι τούτου περιδιδώκσι καὶ οἱ διάδοχοι τούτων θεοφόροι Πατέρες, Ἅγιοι; καὶ συνθήκως, καὶ εἰ μὴ ἀπαντερρόδοξον φρόνημα, δὲ μὴ παρέλασθε καὶ κράτει τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, παραπέμπω τῷ ἀναθέματι, ἀναθέμα μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου σὺν τῷ προδότῃ καὶ τοῖς τὸν Κύριόν μου σπαρώσατιν. Εἰ δὲ δρῶσι καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονοῦντα καὶ ἀποτέλεσμαν καὶ κηρύττοντα διαβολαῖς μὲ τινες τοιαύταις διέβαλον, δοσι καὶ οἰτινες εἰεν, ἐκκήρυκτοι τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ τῷ ἀπὸ τῆς Κιωνικῆς καὶ μακαρίας καὶ ἀγίας Τριάδος ἡ μετριότης τημῶν ὑποστάλλει αὐτούς, καὶ ἀρῷ ἀγαθέματος καὶ τὸν τοιούτοις παρασυρέντα εἰς τὸ βλάψα-

Λ καὶ ἀδικησαὶ με. Ός δὲ τοις ἀδίκοις καὶ βλασφήμοις; αὐτη ἀρά παρὰ Θεοῦ, εἰτα καὶ τοῖς φειδομένοις τὴν γλώσσαν καὶ ἀλήθειαν ἀγαπῶσι καὶ λέγουσιν ἡ τοῦ Θεοῦ εὐλογία καὶ σκέπη περικυκλώσοις καὶ ἔδει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῖς ἀκπώμασι καὶ ἐν ἀποκρύψι φεύγεται· δὲ δὴ δόποια μὲν καὶ δικαὶα ἔχουσιν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν παρασυρίντα, δοτις; ἀν καὶ εἶη, ὑπὸ ἀνάλεμα ἀγειν, καὶ εἰ σύστασις ταῦτα ἀπαθῶν τρίποντας καὶ μῆ, εἰδεῖσθαι μὲν οἱ πνεύματις ζῶντες; καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες. Ομως ὑπερον εὑρεθέντα. ὡς μετ' ὀλίγον φηθήσεται, ἵκανος αἵτιος δικαίας; ὑπῆρχον τὸν γράφαντα. Ἐπερον δὲ γράμμα σχεδίασας πρὸς τὸν βασιλέα ἀπόστελκεν, οὗτος κατὰ φῆμις διαλαχυδάνον· οἱ Θεῷ καὶ μετὰ Θεὸν τοις; λόγοις θαρρήσας τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας; τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν B ἐκράτησα. Εἰ δὲ ἐγκαλοῖ μοι καὶ τις διτι μὴ κατὰ τὸ ἀρέσκον ἕκαστω διώκησα. μάρτυς αὐτὸς Θεός, κρείτ- τον οὐκ ἐφρόνουν. Ἐπει δὲ Χριστὸς τῇ; Ἐκκλησίας αὐτοῦ [P. 118] καὶ τῆς βασιλείας σε κατέστησε φρον- τιστήν, ιθύειν πρὸς τὸ ἀρέσκον αὐτῷ, ἐνώπιον λέγω τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ἀμαρτωλός εἰμι, ἀλλὰ πρακτικῶς οὐκ ἐπίσταμαι τι ἀπειργον κατὰ κανόνας λεπτώνης. Εἰ δὲ τινες ἐκηγέρθησαν κατ' ἐμοῦ λέγειν δοσα εἰς ἀνθρωπίνην οὐδριν φθάνεις καὶ παραλύησιν, καὶ εἰσὶν οἱ πιστεύοντες ταῦτα, θέτωσαν εἰς καθαρίσειν δοσα ἐκ τούτων καὶ βούλον- ται, καὶ εἰ ἀδικηθῶ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δικαιωθή-

cere, quicunque et qualescumque fuerint, habeo ipsos, juxta canonum, pro segregatis a vita auctore Trinitate. Quoniam vero coacti, minime autem nos ipsos per vim intrudentes, regimini Ecclesiae sumus impositi, spe pacis et utilitatis communis, non successit autem secundum spem quantum in ea administratione gessimus: nihil autem gessimus (testis sit Deus) nisi quod expedire nobis visum est, et quod non ut malum, sed ut decens a nobis fieret: ceterum an qua mensura mensuram, eadem reinitialitur nobis, judicium arbitrio sancti Imperatoris et episcoporum coram Deo permitto; et sive absolvamus sive damnemur ab iis, acquiescimus, et ut a Deo prosectum eorum qualescumque mandatum accipimus. Aliud, etsi quale sit cuiusque opus, die illa declaratum iri creditus, tamen quoniam siunt quædam scandalizari propter maledicentiam quam evomuit in nos diabolus, dicitur: Si conscius mihi sum. incidisse in fornicationem, adulterium aut nefariam in mores libidinem, si sensi unquam aut sentio aut sentiam alienam sententiam et abhorrentem ab Ecclesia Christi Dei et Domini mei, et nisi ut sancti discipuli et apostoli ejus tradidissent et successores horum deiscri Patres, privatum et synodico; et nisi omnem heterodoxam doctrinam, quam non accepit nec tenet Ecclesia Christi, responsum subjiciens anathemati, 173 anathema mihi sit a Christo et pars mea cum proditore et crucifixoribus Domini mei. Si vero recte ac fideliter me ministrantem et sentientem et amplectentem et prædicantem calumniis

C me talibus diffamarunt, qui cunque ac qualescumque sint, extra censum habentor Ecclesiae Christi; et insolubili excommunicationis nexu a vita auctore, beata et sancta Trinitate, mediocritas nostra ipsos subiectit, dirisque anathematis, et eum qui talibus tractus fuerit ad lædendum et injurias astiendum me. Ut autem injustis et blasphemis hæc maledictio a Deo est, sic et linguam continentis et veritatem amantes et loquentes Dei benedictio ac protectio circumdabit, et hic et in futuro. Hæc quidem erant in chartis intra pocula fictilia conditis et in cavo abstuso depositis. In quibus, quod eum quoque qui etiam vi pertractus ad adversantium sibi partes fuerit, quicunque tandem sit, anathemati subiecti, id ad humanæ probitatis Christianæque mansuetudinis rationes satis accommodatum necne fuerit, censendum relinquuntur viventibus in spiritu et Domino servientibus. Illud scio, scriptum hoc postea repertum vulgatumque, ut postmodum dicetur, accusationibus in ejus auctorem antea jactatis fidei momentum addidisse, ut jam non immerito traductus ille ac injuste infamatus videretur. Aliud etiam scriptum concinnavit, statim ad imperatorem missum, hæc ad verbum continentis: «Deo et post Deum verbis B dicens ex Deo auctoritatem ducentis majestatis tuæ, Ecclesiae regimen expressivi. In quo administrando si quispiam successor erit gubernationem 174 meam ad quod cuique placeret obnoxie accommodatam non fuisse, testis idem sit Deus, melius non sentiebam. Quandoquidem vero Christus Ecclesiae

ομας. Την γὰρ παραίτησιν λογίζομαι ἀκανόνιστον. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τρέμοντα τὰ δικαιώματα Θεοῦ βασιλέα λαλῶ, εἰ κελεύεις, τὸ θελημά μου ἔσω, καὶ ἀνατίθημι τῷ Θεῷ καὶ τῇ ἑξ αὐτοῦ βιστεῖρι σου τὰ ἔμα, ἵνα διπερ αὐτῇ θεάρεστον δέξει καὶ τῇ ψυχῇ μου σωτήριον, εὐεργετῆσης καὶ συμβούλευσης καὶ συνεργήσης μοι, καὶ οὕτω παρὰ Θεοῦ χαρισθῇ τῆς εὐεργεσίας τὰ ίσα τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλεῖ: ἢ οὐ. » Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, κατὰ τὸ εἰλέτο, οὐχ ὑπέγραψε, τὸ δὲ γε πρότερον οἰκειοχείρως ὑπεστημένατο. εἶχε γάρ, « Ἀθανάσιος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Καυνταντινουπόλεως νέα; Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. » Ἡν δὲ έτι φερόμενον καὶ ἄλλο τι ἐν χρυστῷ γράμματι, διπερ οὐχ οίδε εἰ προστεθῆ οὔτερον πάρα τῶν ἑκείνῳ προσκειμένων, ὡς « Καν εἰ τι ποιήσω πάρα ταῦτα, διστοργὸν ἔχω καὶ ἕξ τῆς ἡμετέρας γνώμης, καὶν αὐτὴν ἔγχαρξῶ μου τὴν παραίτησιν. » Τέως ταῦτα γράψας, τὰ μὲν ἐν ἀφανείᾳ! θήσας τὸν εἰρημένον ἑκασταῖςάμενον: τρόπον, αὐτὸς δὲ τὸ πρότερον τὸν βασιλέα καὶ μόνον ἑκαποτεῖας, ἐπειδὲ οὐχ ἦν ἑκεῖθεν, καθὼν; Ιων; καὶ οἱ ἡμίπιστο, ἡ βοήθεια καὶ τὸ ἀντεἰλήφθαι, ἀλλ' ἡδη μᾶλλον οἱ νυκτὸς ἑκελευσομένου κατὰ τὴν ἔδην δεφενδεύσοντες ἀπεστάλοντο, καὶ διλοι οἱ τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξόμενοι,

in ea et imperii te constituit curatorem, ut ultraque ad ejus beneplacitum dirigas, in conspectu loquor Domini mei Iesu Christi: etsi peccator sum, tamen factum a me quidquam non memini a sacerdoti regulis abhorrens. Si vero aliqui insurrexerunt contra me, dicentes quae ad deformandum contumelias doloreque pungendum hominem pertinent, et sunt qui credunt ista, imputent licet in idoneas meae depositionis causas ea ex his quae volunt. Si passus injuriam fuero, in die illa justificabor. Abdicationem enim reputo illegitimam. Et hoc quidem meum judicium est. Quoniam vero cum tremente justificationes Dei imperatore loquor, si jubes, voluntati meae renuntio, et Deo permitto tuæque ex Deo auctoritatem habenti majestatem res meas, ut quod ipsi Deo placitum videatur et animæ meæ salutare, conferre, consulere, cooperari mihi digneris, ut anima mea divinæ beneficentiae sit particeps similiter cum ex Deo data majestate tua. » At huic quidem libello, ut fieri par fuerat, non subscripta. Priori tantum propria manu suum nomen apposuerat: sic enī ad ejus calcem legebatur: « Athanasius miseratione Dei archiepiscopus Constantinopolis Novæ Romy, oecumenicus patriarcha. » Ferebatur et aliud præterea quoddam scriptum in illa priori arcana charta, quod haud scio an non additum posterius fuerit ab Athanasii fautoribus, nempe hoc: « Si quid præterquam hic scripsi me facturum egero, irritum habeo, quippe contra 175 meam voluntatem et mentem actum, etiam si ipsam scriptio significavero abdicationem. » Utcumque sit, his ita scriptis, prius quidem illud in occulto abdidit, memorato iam munitione modo. Ipse vero solum secundum

γνωμήν, οὐσιώ τὰ καθ' εαυτὸν δικιμάσοντας εἰς συνοσον, εἰ ἐκσταήη, παρακεινημένων τῶν δῶλων (οὐδὲ γάρ ἔχωρει ἀλλως γνωσθαί), διωρί τῶν νυκτῶν διδωτιν εαυτὸν τοις ἀπάξουσι. Καὶ πρὸς τῇ κατὰ τὰ Εὐγενίου γεγονότες θαλάσσῃ ἀλιάδος τε ἐπιβαίνουσι, καὶ τὸν λιμένα τὸ Κέρας εἰσπλέουσαντες τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαμβάνουσι. Κάκει τὴν νύκτα προσμείνας επέλλει πρὸς βασιλέα τὴν αὐτοῦ παραίτησιν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως [P. 117] οὕτως.

κύ. *Παραίτησις διηγραφος τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου.*

« Επειδήπερ λυσιτελεῖς χάριν κοινῆς εἰς τὸν πατριάρχικὸν ἀνήχθημεν θρόνον καὶ διὰ τὴν τοῦ χριστιανοῦ λαοῦ εἰρήναταν κατάστασιν καὶ κυβερνησιν, ἀπέβησαν δὲ τὰ πράγματα εἰς τὸν νεανίσκον καὶ παρὰ ἀπίδις τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν Βασαρίκων ἡμέρας, ὡς ἐντεῦθεν κριθῆναι ἡμᾶς τῷ λαῷ ἀδοκίμους καὶ παραιτέοντας καὶ ἀδιακρίτους, ἀλλως τε δὲ καὶ ὡς ἀσθενεῖς καὶ ἀμαρτωλοὶ καὶ ἀνίκανοι καὶ οὐδὲ δίξιοι λειτουργίζεις τοιαύτης, διὰ τοῦτο παραιτούμενα καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ εἰ τι ἡγνοήσαμεν ἡ καὶ διπραξάμεθα ἔξω τοῦ πρεποντος, αἰτοῦμεν συγχώρησιν, καὶ ὑμᾶς δὲ Κύριος

C libellum imperatori cum misisset, nec inde quod forte speraverat auxilium ac protectionem offerrit sibi videret, quin potius jam præsto adesse submissos illinc cerneret qui se nocte profecturum per viam defendenter, et alios, qui quas suo discessu vacuas relicturna mox foret patriarchales sedes susciperent custodiendas, intellecto ex his persuasum imperatori utilium futuram patriarchæ depositionem perturbationi publicæ pacandæ, cum aliud non posset, se ipsum intempesta nocte ultra dedit missis ad se abducendum. Cum his ad oram maris loco ab Eugenio denominato contiguam progressus, ibi piscatoriam pariter omnes conseruent navem, et in portum Ceras dictum invenient ad Coswidii monasterium pervenient. Nocte illuc transacta misit Athanasius ad imperatorem cessionem suam, sic ad verbum habentem:

24. Cessio scripto expresse patriarchæ Athanasi.

« Quandoquidem utilitatis communis gratia in patriarchalem promoti thronum suum et ad pacificum Christiani populi statum ac gubernationem, successerunt autem res in contrarium præter spei nostram et eorum qui nos ad istam præfecturam admittendam coegerunt, adeo quidem ut inde contingit censeri nos populo improbabiles, rejici dignos, ineptos et frivulos, cum etiam nos et ipsi sentiamus imbecilles, peccatores, insufficientes nec pares ministerio tali, præterea abdicamus 176 et nos ipso cum sacerdotio; et si quid ignorantes omisimus aut fecimus extra quam decuit, petimus veniam, et vobis Dominus ignoscat. Ac quod erit conducibile præbebit, et gubernabit ambos, et pastorem providebit accommodatum, precibus Deiparum. » Subscriptio hæc fuit: « Athanasius qui fuit archie-

συγχωρήτοι, καὶ τὸ συμφέρον παρέξει, καὶ κυβερ-
νήσει ἀμφοτέρους, καὶ ποιέντα θύεται· τὸν ἄμριδιον,
πρεσβείας τῆς Θεοπίτηρος. · · Κίνη δὲ ὑπογραφῆς
τοῦ, εἰς Ἀθανάσιον ἁ χρηματίσας ὁ ρχιεπίσκοπος· Κανο-
στατικούς τούτους; νέας Φώμης, οἰκουμενικῆς πα-
τριάρχης. · Τάντα τὰ τῶν γραμμάτων, ταῦτα τὰ
τῆς παρατήσεως Ἀθανασίου, οὓς ἐννοήσει τις τὸ
ἱμφανόμενον τοῦ γράφοντος· ἔμετροί ακοποντον. Καὶ
τέως τῇ ψρύλεται· τῷ εὐτῷς· ἐφρόνουν· καὶ αὖθις
εἰ χρείττον οὐχ· ἐφρόνουν, μάρτυς Θεός; · Γοῦτο καὶ
απατηνατήτης, οἵματι, νηδὸς εἴτη, δὲς αὐτοβαύλως καὶ
αύτονόμως κινδύνῳ περιβάλλει τὴν ναῦν, ὡς Κρείτ-
τον οὐχ· ἐφρόνουν. · Άλλ' εἰσεν δὲν τις πρὸς αὐτὸν,
εἰ Άλλ' ήσαν μετ' ἐνιαῦν καὶ συνεδουλεύσω, δὲν οὐδὲ
μόνος, ἀλλὰ μετὰ πελλών· καθερητὴν ἐπάγθης. ·
Άλλα τὸ περὸν, εἰ Μεριθηγάρ, εἰ φησι, εἰ τῷ λαῷ
ἀδεκτορος, καὶ εὐ τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς τῆς
Ἐκκλησίας μοναχοῖς· λαοῦ δὲ πάπεδοκιμωσα, τίλιν
ἰσχυρὸν ἔχοι· εἰς πατριάρχου παρατίσσον; εἰ παρα-
τούμεθα δὲ καὶ σέπους, εἰ φησι, εἰ μετὰ τῆς ἀρχιε-
ριστινῆς·· Οὐ θράνων· καὶ τιμῆν παρατεῖσαι, ἀλλὰ
λαὸν ἀπακτον καὶ ἀπειθῆ. Πλέον δὲ τὸν λαὸν σύν-
αριτ· τῇ ἀρχιερασύνῃ παρατεῖται, ὡς παρατεῖ-
θαι δὴ καὶ ἀμφοτέρους, οὐ λαὸν παρατεῖται μετὰ
τῆς ἐνούσης αὐτῷ ἀρχιερατικῆς ισχύος καὶ καταστ-

σεως, ως είναι κατ· αὐτήν ισχυρέν χατ· εύλογον τέρη
ἀπεβολήν· “Τι οὖτε βούλεται κατ· εδ· ἀρμόδιον λέγεις;
ει μή πάντως εἰν-τὰ πάντα τῷ ταῦτη συγκαταβοθε-
μενον. [Ρ. 113]” Άλλα ταῦτα μέντοις τῷ ιστοριῶντις
κατ· παρακαρία λέλεκται. Τοῦτο οὖτις κατ· μάντην
παρατηρήσειν, ὅτι τέσσαρειν ἑνίαυτοις τῷν· “Ἐκ-
κλησίαν κατέχων αὐτήν τοις διεδόν θήμεραν εἶδε τῆς
ἐκκολῆς ἦν δὴ κατ· σῆς ἀναστάσις ἔγνωκεν, ήτις κατ·
Ἐλαφηδοιώνος ἐκκατεβεκάτη ἦν, ὅτε κατ· διά μέρας
λογοθέτης τὸν ἴδιον ἀλόγον καταγνοὺς είον ἐπειδή τῶν
τῶν πολιῶν βλασφημίας τῶν ἐν ἐκείνῳ γεγραμμέ-
νων, κατ· μᾶλλον ὅτι κατ· διάλυκος δι· τῶν λαζαρίων Ἀν-
θρωπος παρὰ τοῦ ἀρχῆθεν εἰ πόντος ἐλέγετο, πυρί³
παρεδίδου. Οἱ μόντοι γε βασιλεὺς δεξέμπειος τῷ
παρατηνόνδιά τε εδ· τῆς ἴδιας γράμμης εἰδοῦ, κατ
τοῦ μή θέλειν κινεῖσθαι τὰ μηδὲν ὄντησσιν, ἀλλὰ
κατ· μᾶλλον “Ἐκκλησίαν βλάψουτα, κατ· διά ταῦτα
τοῖς γεγραμμένοις μηδὲ εἰς βάθος προσσχῶν, κατ
τοὺς δὲλλους πρός τοῦτο πείσας, διαπηγένεντος ἀγριδάμε-
νος ει μετ’ εἰρήνης ἐξισταται (οὐδὲν γάρ συνέφερεν,
ώς ξύκει, κινεῖσθαι τὰ κατ· ἐκείνον κατ· χρίσει δι-
δοσθαι, τῶν πάντων δι’ ἔχοντος δικαιοίου, ως ἰδόκει,
ἔχοντων τὸν ἄνθρωπον), ἐκείνον μὲν τῇ ἴδιᾳ μορφῇ
κατ· τάλιν νυκτες ἐξιπτοστείλας ἐγκαθιστατῇ. διται τοις
τοῖς διμφ' αὐτὸν πολλοῖς οὖσιν ἐπι· γρόνοις ἀσκεῖν

episcopus Constantinopolis Novæ Romæ et oecumenicus patriarcha.» Hæc in libellis, hæc in abdicatione Athanasii fuere; quæ si quis, penitus, introsperxerit, quondam non bene dissimulatam scribentis astutiam animadverteret. Nam quid sibi vult illud: Sic sentiebam, et rausus: Melius non sentiebam (Deus sit testis)? Hoc et, puto, queat dicere qui navem demerserit, quod eam propria voluntate ac judicio temere discrimini objecerit: Melius non sentiebam. Verum respondeat ei quispiam: At erant cum quibus consultares, quandoquidem non solus, sed cuin multis gubernare jussus es. Sed in præsens: Judicatus sum enim, ait, populo improbabilis. Non dicit, episcopis et Ecclesiæ monachis. Populi perro. ac laicorum improbatio quid validæ ad patriarchæ depositionem causæ habeat? Pergit: Abdicatus autem ipsos, inquit, cum sacerdotio. Non thronum aut honorem abdicat, sed populum inordinatum et inobedientem. Utrum autem populum pariter et sacerdotium abdicat, sic ut æque ambo ista abdcentur, an populum abdicat sive reprobat vi et auctoritate. **177** permanentis in se archiepiscopalis potestatis ac status, quoq; per hunc modum efficax, rata et firma evadat ejusmodi reprobatio? Quid et hoc autem sibi vult quod ait pastorem post se deligendum accommodatum, nisi occulit, innuit exponi talentum qui populo quidvis gratificari et indulgere sit paratus? Sed hæc a me forte otiosius, quam tempestivum historicò erat, disputata fuerint. Unum tamen ad ea illud non de nihilo quis observans adjunxerit, sic exacte quadriennium in patriarchatu Athanasium explevisse, ut eamdem ferme initii relictique regimini Ecclesiæ numeraverit.

Cdiem sextam decimam Octobris, quando et magnus
logotheta varitate deprehensa encomii quod ex tunc
de Athanasio auditis honorificatissimum scribeperat,
Dsuum illud scriptum penitens credulitatis igne abe-
levit, quod eum maxime puderet ibi pro miraculo
celebrasse portata jussu Athanasii olera ex horto
domum a lupo, ex quo postea certo compererat
lupum illum fuisse hominem ita nominatum, non
autem, uti persuaderi sibi siverat, bestiam. note
seritatis isto designari vocabulo solitam. Ceterum
imperator accepto cessionis Athanasii libello, non
putavit curiosius insistendum scrutandæ ambigui-
tati captiosarum, quibus erat concepta, sententia-
rum et vocum. Sed hic quoque solitam suam animi
rectitudinem, et abhorrentem a temere movendis
nihil profecturis et præsenti noxa perniciose Ecclesiae
controversiis moderationem ac prudentiam
secutus, cum sibi tum aliis persuasit temperandum
ab indagatione odiosa profundorum senis senuum
sub illa verborum astutia uterunque latentium, in
lucro ponens quid is in pace recessisset, nec in-
teressa arbitrans quo id hic artificio vel dolo exse-
qui studuisse. Nam majori strepitu causam istam
ventilare, judicii desideratissimi a multis, odio in
Athanasium vehementi et justo flagrantibus, cele-
bratione permitienda, tumultuosius fore negotium
providebatur quam **178** expediret ad quietem
plus satis aliunde jactatarum Ecclesie ac rei-
publicæ. Quare satis habuit sine strepitu expatriarcham
proprie rursus nocturna deductione
recludere monasterio, ubi cum aliis familiaribus
multis asceticam per otium nullo interpellante
exerciturus porro esset pro suo more disciplinata.

περότεος ἔμελλε τὰ ευνόηθε, ισοίξιδε· ρε· ἀρχιερεύσων Α Ἀφρότος· οὐκέτης τὸν τῆς Βασιλείας ἕτερον προστεθύσκεν. οὐκέτης· Ηρόι τῆς Κυριακοῦσσιων τῆς μεγάλης ἀπορᾶς τῆς πολέως·

Τέως δὲ πρὸ τοῦ τάδε γενέσθαι δοὺς πρότερον χρήστος· — καὶ ἀφίημι τὰ κατὰ τὴν περιάτν τὴν δυτικήν· ὡς· καὶ ἀπαξ· καὶ οὐκέτης περιήσθαι· σύεω συμβάν, οὐκέτης Γρηγορίου πατριαρχοῦντος. Ἄλλο· οὖν κανά μῆνα μεσοῦντα Μουνιχιῶνα, ὥπερ ἀφές λύχνων, ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, ὅπου τὸ τῆς ἀγορᾶς μεσαίσταν, οὐκέτης τῆς βασιλεῖς λεγομένης πόλης· πέριται· τὸ δεινόν, οὐκέτηντα τελείωμα περιλαβόν τὸ παμφάγον ταῦτα ἀνοίκοταν πῦρ, οἰκίας ἐκείνας πλήθεώς τε παντοίων· τῶν εἰς αργαρισταίν εἰδῶν· αὐτονυχεῖ διανεμηθὲν πρέπεσσε τὸ παρόπαν, ὡστε καὶ γυμνούς διεργασθέντων· τούς δὲ πυρεργίμενους; [P. 119] μή δέ τις γε πειλάτου τινες περιουσίας, τάλαντα καὶ εὐτάν· ἐνδυμάτων, καὶ μηδὲν πλέον ἐγκαταλείψῃναι περιών· δέ τις μή κεράμους κατεαγότα δετράχα καὶ ἥλους· αρίστην ἐνελημένους, ἀφίστους· τῶν ἔγλων· εἰς ευνέχοντες ελέχοντο. Καὶ γε τὸ τῆς ἀγορᾶς κάλλος· ὡς· πεδίον ἀφανεστρού· κατερείνατο. Οὐ μηδὲ οὐτενὶ βασιλέα· λαθὼν

Episcopis vero commisit inquisitionem idonei qui praedicetur. Ecclesiae praesulat.

25. De incendio magni fori civitatis.

Dubius priusquam nūc carent, annis contigit incendium in urbe fori magni. Omitto interim duo ab aliis incendiis, quae apud transmarinum suburbiū Galatam Gragorio patriarchabatū gerente accidērunt. Cirea mediari agitur. Novembrem, sub tempore illius vespere, quo: primis tenebris ascenduntur fuses, intra magnam civitatem, ipso in meditullio fori, a porta que regia dicitur, malum exordium est: inde omnia per circuitum corripiens, ineluctabiliter ruens impetu vorax ignis, domos illas refertas omnia generis mercurium ipsa nocte absumente plane rededit in cineres, ut audi effugerent qui illuc habebant, nudi autem non divitiae solum et ornata, sed ipsis corpori legendo necessariis vestibus, nihilque plus mane reliquum cerneretur; quam testae fraciōrum laterum et clavī qui tabulas aetigna commiserant, ferreæ materie, privilegio a vi flammæ servati, priori omni specie platea illius pulcherrimæ in campum informi congerie constraintum ad lugubre spectaculum conversa. Id quod imperatori Nymphaei tunc degenti nentiatum admirationem incusit non modicam, et curiam exquirendæ occulte mali originis, ut multis inde diebus, ubi quis Byzantio, 179 veniret, sollicite interrogaret quo modo et qualibus et causis tanta clades existisset. Non enim a tenui orta principio sensim, ut fere sit, ea pestis invaluerat, sed quantum intelligi conjectura potuit, variis simul ex partibus rapida velocitate ignis exsurgens, medianum momento comprehendens urbem, multa ornatissima aedificia, multas in iis opes conditas voravit; minansque nibilo mitiora remotioribus, non prius stetit, quam in angiportus via media frustra diremptos transi-

τον Νυμφαῖον ἐνδιατρίβοντα ἄποιει θαυμάζειν, καὶ οὐκέτης οὐκέτην, εἰ πού τις Βυζαντίοθεν παραβάλλει, ὅπως καὶ ἀπ' εἰων τῶν αἰτιῶν γέροντος. Ήν γάρ ἐπ' ὅλην ἐπιφρυμόν, τόλλ' ἔσον εἰκάσαις· διατις· καταταχῆσαν καὶ αὐτὴν μέσην τὴν πόλιν ἐν διαφερεῖ περιλήψεσθαι, πολλῶν μὲν οἰκιῶν κάλλη, πολλὰ δὲν αὔτας· ἀποτιθέμενα δαρδάπτον, καὶ τὰ δεινὰ τοῖς πόρθιοντεν. πάπειον, οὐ πρότερον ξετῇ, πειν. ἀν. ἀμφόδαις περιπεοδεν εἰς πλάτος ἐνδύσσαις χειροποιήσας; τῶν ἔχοντων φθασσεντων καταβαλεῖν καὶ προσαρπάσαι· τὴν ὅλην, ἐκεῖσε φθάσαν οὐχ οἴνον τοῦ ἔπειτα δημόσιαν· Ἐπει γάρ πάντα τὰ κύκλῳ φρέατα ἔκαντας εἰς οὐκέπορων εἶχον τὸ διωρ πέδες τὴν τοιάτην ρύμην πυρός, ἐκείνοις μὲν τὸ λοιπὸν ἀντὶ ταμιείων ἔχρωντο, κανὸν πού τικαὶ ἀφήραντον τοῦ πυρός, διόσε τούτῳ χωροῦντες καὶ τοῦ λαβεῖν τι· τὸ διτέρῳ τιθέμενοι τὴν παρακινδύνευσιν, εὐθὺς κατὰ τούτων ἐρήπτουν καὶ ἐπικατέζοντο. Αὐτοὶ δὲ τῷ μὲν ἀπαξ. ἀλόντει οὐχ ἔχοντες προσαρμύνειν, προκαταλαμβάνοντες· δὲ τὰ ἔξωτέρω κείμενα προανηροῦντο. καὶ αὐτῶ τὴν προ-

liens nihil in illis cui adhæresceret reperit, provida industria viam præcludere malo grassanti satagentium. prius manu eversis et congestis in late confusam stragem. Prudenter enim illi curaverant redimere perniciosius. damnum. ultro accersendo ac præoccupante leviori, sique subtrahenda materia voraci elemento; quod si pastum invenisset illic quo insilierat, auctias ex eo vires haberet ulteriora incurſandi, et ad cuncta continenter rapacissimis accisa dentibus exsorbenda in nunquam expleibilem ingluvem. Alia quoque inita utiliter ratio est demundi flammæ; pabuli, docente ipsa calamitatis experientia mali, partem in remedium vertere. Nempe cladis auctarium fuit defectus aquæ igni coercedo tam necessariæ, exhaustis quippe jam cunctis quæ illic erant subterraneis conceptaculis liquoris. Cæterum hoc ipso animadverso quid satagebant, puteis ipsis cisternisque jam vacuis ulli apothecarum vice cœperunt iis custodiendis quæ opta maxime nutriendo incendio flammæ præcipere potuerant, ea cuncta, per ora hiantium cavorum devolventes, et ubi congerendo expleverant, imposito materia ignem non limentis. operculo tegentes. In quo eam exhibebant prudentiam, ut quæ jam ignis comprehendental, frustra ei extorquere non conantes, ea quibus se nondum per circuitum admoverat diligenter raperent, non sine periculo communis accedere. audentes; iisque amotis, quasi per escæ subductionem, monstrum hellutione largiori magis indomitum evasurum, velut inedia castigatum infirmius reddebant. Atque ita sensim debilitato ægre ac vix 180 tandem præpollere valuerunt, nec sic tamē asssecuti, quin magnam et late illustrē hic quoque, uti cæteri priores, funestus regus in tempus posterum memoriam relinqueret, quanquam cito cursus. cœuntes domini

φήν τοῦ πυρδ; ἐκποδῶν ποιοῦντες τῇ ἀτροφίᾳ τὸ Α θηρόν ἀσθενέστερον ἀπειργάζοντο, καὶ τετεῦθιν μᾶλις καὶ δλίγον ἔξασθενοῦντος περιεγένοντο, οὐχ ἡτού τῶν παλαιῶν ἐμπρησμῶν καὶ αὐτοῦ τὴν ἕλεν μνήμην καὶ εἰς τὸ ἐπιδύν καταλείψαντος. Ἀλλὰ καὶ αὐθις συνελθόντες ὥστε ἀκείνα διέφερον, καὶ μᾶλις γυμνὰ μόνα τὸ ἐδάφη γνωρίσαντες ἀπό τινων ἀμυδρῶν ἀγμειών, δαψιλέστερον ἐποικοδομοῦνται, βασιλεῖς ἀπόντος, ὡστε ἐπὶ μόναις ἀκοσίαις τὸ πάθος επῆναι, οὐ μήν δὲ καὶ αὐταῖς δύσειν. Ἐφέσταται γάρ ἀνοικοδομηθεῖσι λαμπρότερα, καὶ ἀλμυράν ἀκοήν αἱ πότιμοι τῆς ὄψεως ὄπωπατα ἰδόντος μεθ' ἱερότητος ἀπεκλύσαντο.

κς. Περὶ τοῦ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος κτίσμοντος τοῦ βασιλέως.

P. 180] Αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ μεγάλου λαγοθέου κήδους συνάλλαγμα ποιησάμενος, ὡστε τὸν τοῦ βασιλέως αὐτάδελφον Θεόδωρον εἰς γάμον ἀγαγόσθαι τὴν τοῦ Μουζάλωνος, ἐπει γε κατηγγυημένης υἱός τῆς κόρης ὑστερή τι ἐκ νοθείας πρός τινα τῶν ταῦτης συγγενῶν, φερούσῃς ἀμφισθήτησιν τῆς ζητήσεως εἰ κεχώλυται τὸ συνάλλαγμα, συνῆγε μὲν ἀφιερεῖς, συνῆγε δὲ καὶ τοὺς τοῦ κλή-

ροῦ λογίους, καὶ σύναμ' ἐκείνοις καὶ πατριάρχην, ἐκεῖστε δυνος καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου οὐδὲ γάρ τη νόσος εἴα μαχράν που τῶν ἀναχθόρων κατασκηνούν, ἀλλ' αὐτό που διόλου ἔν τινι τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων. Ἐκεὶ τοίνυν συναγομένων αἱ σκάψεις ἐγίνοντο, εἰ ἐγχωρεῖ πορνείας ἐκείνης προβάστης συνιστασθεὶς τὸ συνάλλαγμα· καὶ ἐτοι τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐδὲ ὅλως ἐδόκει, δι βασιλεὺς ἀγάλλειν ἐθέλων ἐκείνον ψῆθι καὶ συνεργῷ καὶ συμβούλῳ πρὸς πάντας ἐχρήτο πρακτικωτάφ, τὸ ἀμφίβολον παρεικάς, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὴν τοῦ πιγκέρνη Λιβαδαρίου θυγατέρα ἐκ πρωτοβεστιαρίου ἐξεγενιζόμενην πάππου συνεζύγην πρὸς γάμους, τὴν δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος τῷ ἴδιῳ πατέλη Κανοσταντίνῳ κατηγυρίσθιο. Ἀλλ' οὐτε δι Κανοσταντίνος δεσπότης ἦν πω

B ἐξ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ υἱὸς βασιλέως είναι περιφανῶς ἐκλεζέτο, οὐτε μήν δι πρωτοβεστιαρίος ζῶν εἶδε τοὺς γάμους, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς μόναις καὶ προσδοκίαις ἐτελέντα τὸν βίον. Τὸ δέ γε εἰς εὖλος ἐξεῖη προβληθέντος καὶ δεσπότου τοῦ Κανοσταντίνου, οὐ δὴ δι Θεόδωρος οὐκ ἥξιτο. Ἐκείνον γάρ καὶ λίαν τὴ μήτηρ δρεγομένη δεσπότην κατιδεῖν παρὰ τάδελφον καὶ βασιλέως φημισθέντα, καὶ πολλὰ τὸν υἱὸν ἀναγ-

absunt. plarum ædium, et certatum emoliti strues cineris ambustorumque ruderum, solum ubi sitæ illæ fuerant non sine difficultate e signis tenuibus conjectura solerti agnoscentes, impigre reposuerunt non inibus operosas nec inferioris prioribus elegantiae moles per absentiam imperatoris, adeo ut is tandem urbi redditus gratularetur solo sibi aurum indicio constare notitiam incendii, nullo jam oculis superstite sui vestigio sensibilis ob strenue restauratam speciosioribus etiam ædificis omnis retro ruinæ jacturam, cunctam plane jam amaritiem tristis auditus dulci læti conspectus, magnificenter universa reposita monstrantis, voluptate diluente.

26. De affinitate imperatoris cum protovestiario Muzalone.

Eam hilaritatem festi sui reditus in urbem ex incendiī calamitate pristino splendorū restitutam insignire imperator voluit luculento sui affectus in protovestiarium et magnum logothetam Muzalonem pignore, honore videlicet regie affinitatis, qua illum aggressus admovere familiæ Augustæ, licet ceptis intervenisset obstaculum ingens, gratia constantinæ abundantia quidvis eluctatus, denique quod destinaverat perfecit. Ac principio quidem sibi hoc tempus filiam Muzalonis fratri suo desponsavit Theodoro. Verum celebratis jam sponsalibus, cum inopinatissime puella deprehensa esset uterum gerere consanguinei cuiusdam incestu vitiata, queratio nata est utrum illo flagitio fieret irrita desponsatio, et ecquid nihilominus liceret ulterius usque ad nuptias procedere. Isti disceptandi controversia congregavit episcopos imperator, eodem etiam adhibitis doctioribus e clero ipsoque patriarcha, præsente quoque protovestiario, qui propter mor-

C bum ventitare ad palatium e longinquos non valens, jussu Augusti 181 ad manum babere quem assidue consulere studentis ferme in ædibus regie vicinis aut in parte domus ipsius Augustæ solebat habitare. Cum igitur in ipso ægrori Muzalonis diversorio coram eodem sententiaz super proposito quod dixi argumento rogarentur, illæque in contraria distraherentur, quibusdam aientibus, negantibus aliis, Imperator consolari cupiens adeo sibi charum et fidum hominem, quo administratio et consiliario peritissimo ad cuncta utebatur, disceptatione in ambiguo relictâ fratris quidem conjugem dedit pincernæ Libadarii filiam, cui nobilitatis præcipue commendationem afferebat, quod ex aīo illam protovestiarii dignitate conspicuo constabat esse prognatum; illiam vero illam ipsam protovestiarii, licet corruptam, jam nunc premisit se despousurum Constantino proprio filio, qui nondubius quidem despotæ appellatione honorabatur, cæterum eo solo quod imperatoris erat filius, inter primos aulae consentaneo tantæ nobilitati splendore fulgebat. Fuerunt hæ nuplia necessario dilata, quod obducentum puellæ vitium mora saltē quadam, et si quo modo posset, oblitterandum videtur. Itaque protovestiarius, morbo peritinaci morti sensim admotus durare usque ad ejus matrimonii consummationem non potuit: tamen affinitatis tam ampliæ sola licet spe ac certa expectatione præcepit gaudium, in eoque vitam absolvit. Eo mortuo rite celebratum id matrimonium est, et quidem Constantino jam ad despotæ dignitatem evectio: quod minime consecutus Theodorus fuit quantumvis ejus mater valde cupiens isto decoratum nominé hunc quoque filium videre, instantissimis ab Augusto suo item filio contenderit precibus ut fratrem

πάνουσα, οὐκ ἀπύγανε τῆς ἐφόσως, οὐχ διὰ ἣν τὴν ἀπομητρήτην ἀπειδίθη δὲ κρατῶν, ἀλλ' ὅτι τὸ εὐκαθίδιον καὶ θεοφόβεσσιν διεκαθίλυεν· ἐφθασε τῷρος δὲ κρατῶν οὗτοι συμβάντες [P. 121] δρκοῖς ἀπειπεῖν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τοῦτο τῆρῶν τὴν δικαιομοσίαν οὐκ ἥθελε πεστότην ἐγκαθίστηκεν. Διδόντος δὲ διὰ ταῦτα τὸ δεσμοτεκτορικὸν ἀξίωμα, τελεῖνος δὲ κατεδύετο. Κανεῖναν δέ γέραστος ἦν, δύον δὲ δρφικῶν καὶ ἀκινητῶν, μόνων δὲ τῷ βασιλέως μὲν υἱός, βασιλέως δὲ ἀδελφὸς εἶναι τε καὶ κεκληθεῖ, καὶ τῶν Ῥωμαίων δεσμόσινος, ἐκεῖνον.

καὶ τὰ δέ τοι τοῦ ἱερομοράγου καὶ πτερυματικὸν τοῦ βασιλέως Κοσμοῦ.

Ἐπειδὲ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦ προστηθόμενου ίδει, ἐγένετο ὁ δικαῖον ἄνθετος. Εὑρίσκετο τοις ἀνὰ τὴν πόλιν Κοσμίδις μοναχούς, ἐκ Σαξονίδεως μὲν τὸ γένος ἔλκων, ἐκτὸν χρόνος δὲ καὶ αὐτόμητρος αὐτῆς καὶ βίον κερατικὸν ίδεικάς έθνυντος, ἦν δὲ καὶ πάλαις καταλιπόντων μονάδεων πλειάται δύοικαὶ ἀδελφοί καὶ πατέρες· καὶ δὴ καὶ ἡ πόλιν θεοτρόπων κατανεγκαστησα, ἐν τῇ τοῦ ἀρχιεπιστράτηου τοῦ βασιλέως μονῇ ἀλλας τε διακονίας ἐξήνετο καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ ἐκκλησιάρ-

χου. Οὗτος οὐγηρώς ὁν καὶ πρεσβύτης ἀνήρ καὶ τὸ σύνολον ταπεινός τε καὶ ἡμέρος, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον τὸν τοῦ σκανδάλου, ἐπειδὲ καὶ πέριπτον διαστάθεις μαθεῖν ἤθελε τοὺς τῆς οἰκείας μονῆς δπως ἐπὶ τοὺς πρετομένοις γνώμης ἔχουσας, καὶ ὅποιοι μὲν οἱ τοιούτηματι! εἴ προσκείμενοι, ως προσμενοῦντες τῇ μονῇ καὶ ἐπι, ὅποιοι δὲ καὶ δύος οἱ ἐγνωτίκας ἔχοντες, οὓς αὐτίκα τῆς μονῆς ἀπελαθήσθμενοι, μέρος γίνεται καὶ οὗτος τῶν ἀνθισταμένων, καὶ μετὰ χρονίαν ἐκουσίους φυλάκην ἐν τῷ συγκαρτερέων τοὺς ἄγκαλούς πεστεῖταις τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀπολύθεις, τὸν πέραντον ἔχουν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τάλατον μοναχικὸν ἐν νήσῳ τῆς Θαλάσσης ἐκεῖνη διατηκηνος. Οἱ μέντοι γε τηγνάκας μέγας κονσταντίνος δι Ταρχανεύης Πλαδᾶς, δικαὶος πρωτοδετράτορας [P. 122] δι κρατῶν μετά ταῦτα ἐποιεῖ, πολὺ τοις τῇδε τοῖς εὐθαλατρίδων (καὶ γέρ τεπετέτραπτο οἱ τάκαι τρόποι βασιλέως), ίδων κάκεινον, ἀλλως τε καὶ φίλο μοναχούς ὁν καὶ φιλάρετος, ἐνηρμένης τῷ τοῦ ἀνδρὸς; δηλοί, καὶ εὖν ευταχεῖς αὐτῷ κατὰ τινὰ διάστοιν πολλοῖς τισιν ιδωρέτο καὶ ἐκυθέρνα δικτύριον τρόπος καὶ γέριτος. Εἴτα καὶ βασιλεὺς ἀναγγέλλει τὰ

manere in loco sibiherentur ille solidum qui voluntati Augusti suam subjungenteret, qui contra sentirent, statim ejicerebantur, inter parere recusantes Cosmas hic fuit. Unde post longam 183 voluntariam custodiam, cuius serumnas una cum pariter inclusis fortiter tutit, precibus Alexandrini patriarchae liberatus secessit in cellulam solitariam, quam sibi prius in proprio paraverat pρedio, apud insulam maris illius, ibique habitatuit. Frequens versabatur in his locis magnus tunc conostaulus Tarchaniota Glabas, quem et postea protostratorem Imperator fecit, quod hunc procurationem rerum per eos traxit suarum idem Augustus commiserauit. Is per istam occasionem visum illuc Cosmam, probitate viri captus, cum et alias monachorum amquis et virtutis esset, miro amplexus amore est, affectu in Hunc ejus intimo ac vehementi qua donis plurimis qua significationibus omnis generis miseratione grataeque se prodente. Idem porro imperatori subinde cum multa de hoc viro praeclara predicaret, favorem in eum et ejus vidēndi desiderium incusavit. Quare ductum illum secum ex insula in urbem magnus conostaulus imperatori obtulit impensesque commendavat. Morque in manus ipsi transidit proprium monasterium beatissimā Deiparō. Ceterum imperator multum delectatus Cosmā humilitate ac probis moribus eum spiritualibus suis Patribus accensuit, congruumque isti dignitati honorem ac reverentiam exhibuit. Hujus indicium sit, quod cum ad recens reversum Constantinopolim imperatorem quadam die Dominica in templo Iiurgia tempore accessissent ii e clero qui ob causas prius memoratas a patriarcha dissidebant, illiunque stantes veperarentur; imperator ipsis ~~et~~ palam infensum serens, mystico ad hujus historias scriptorem missa, percunctatus de ipsis 184 ex eo

περὶ τούτου, καὶ οἱ ποιεῖσαι τὸν ἐνδρα ἑράσμιόν τε καὶ ποθεινὸν ἴδειν. Διὰ ταῦτα καὶ ἄγων συνίησι τε αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν ἴδειν μονῆν τὴν τῆς θεομακάριστου Θεοτόκου εἰς χειρας δίδωσιν. Οἱ μέντοι τε βασιλεὺς καὶ λίαν ἐνησμένιες τῷ ἀνδρὶ, καὶ οἱ ἀγαπήσας τὸ δῆθος ἐν πνευματικοῖς ἔταττεν αὐτὸν Πατράσι, καὶ ἀπειδόντει τιμὴν τὴν προσῆκουσιν. Μαρτύριν δὲ ἐπει τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι βασιλεῖ μισθῶν τῶν κυριωνύμων τιμερῶν οἱ τοῦ κλήρου προσῆλθον, καὶ κατὰ ναὸν ἐν καιρῷ λειτουργίας στάντες ἀπένεμον τὴν προσκύνησιν, διάφοροι δύτες πτεριάρχῃ τότε διὰ τὰ προειρημένα, ὁ βασιλεὺς; αὐτοῖς προσποιούμενος τὴν δργήν διὰ ταῦτα, τὸν μνωτικὸν πρὸς τὸν συγγραφέα πέμψας, ἔκθετι μαθεῖν περὶ σφῶν παρ' αὐτοῦ τοῦ παθόντες οὗτοι οὖτες ἀνέδην προστήθον, μηδὲ ὅλως ἔνιετες ὡς ὑπὸ δργήν κείνται, τοῦ πατριάρχου ἀποστατήσαντες. Τοῦ δὲ ὑπὲρ ἐκείνων ἀπολογούμενου ὡς Οὐκ ἀντέθεν ἥλθον, ὡς δέσποτα, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ πατρὶ προπελθόντες κυρίῳ Κοσμῷ παρ' ἐκείνου τὴν πληροφορίαν ἰσχον ὡς σεσυμπάθηται παρὰ τοῦ κράτους τοῦ ουν, αὐτὸς πάλιν ἀνταποτείλας τὸν αὐτὸν μυστικὸν ἀλλὰ τε πολλὰ προτεμαρτύρει ἀγαθὸν τάνδρον, καὶ ὡς ἀποβανόντος αὐτίκα, εἰ μὲν Ἐκκλησία θέλει τε καὶ τιμόνη ἡς διγιον, γαὶ αὐτὸν ἐν πρώτοις τὴν ἐκείνων ἀπόδεχθαι γνώμην διωμολόγει καὶ τιμᾶν τοὺς προστήκουσιν· εἰ δὲ οὐ διωκιμάζοι τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, αὐτὸν καὶ αὐθίς; τῆς αὐτῆς εἶναι γνώμης, καὶ μεγαλύνειν τὸν ἀπελθόντα καὶ τιμᾶν ὡς διγιον. Τόσον ἐπληροφορεῖτο, ὡς ἴδοκει, βασιλεὺς ἐπ' αὐτῷ. Ως γοῦν συνέλθουσι τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ πατριάρχου ἡ ζήτη-

σις ἦν, τὸ μὲν καὶ αῦθις καταναγκάζειν τὸν Γεννάδιον δοκοῦντα πρὸς τοῦτο χρήσιμον, καθάπαξ ἀπειπάμενον τὴν ἀρχιερωτύνην, οὐκ ἐγνωσαν εὐπρεπές, ἀνδρα δὲ ζητεῖν ἐφ' ὧπερ ὁ βασιλεὺς πεπληρωρήται, τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐνδιμίκουσ. Καὶ λοιπὸν οὐδένεα εὑρίσκον τοῦ Κοσμᾶ ἀξιώτερον καὶ ἀλλας ἀρμόδιον τῷ καὶ τῷ· μετὰ γάρ χειμῶνα τὸν θεὸν ἡσπάρ καὶ μετὰ ζάλην [P. 123] ποθειτὸν γαλήνην εἶναι τοῖς πλέουσι, καὶ μετὰ τρικυμίας καὶ ζάλας πραγμάτων καὶ τὸν σχληρῶν ἀνωμάλιαν καὶ κάκωσιν μαλακὸν δῆθος καὶ ἡμερόν αὐτόθεν ἀπόδεκτον. "Οθεν καὶ μιᾶς γεγονότες γνώμης τοῦτον φησίζονται. "Ην γάρ δὲ ἀνήρ ταῖς ἀληθείαις, πλήν ἐνδεικτὸν φιλοκερδεῖν ἐξ ἀπλότητος καὶ ἴδιωτεσσι, ἀλλ' οὐκ ἐκ πάθους ἐντετηκότος ψυχῆς, τόλλα προσήκων τῇ ψήφῳ· τὸ γάρ συμπαθές, ὅπερ καὶ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἔσιν λέγουσιν, ὑπὲρ τάλλα τῆς ἐκείνου φυχῆς μεθ' ἵκανῆς ἀπλότητος ἐπεπόλαξε.

κη'. Φῆμος τοῦ Ἱερομονάρχου Κοσμᾶ εἰς τὸ κατηραρχεῖον, καὶ περὶ τοῦ μορυχῶν Γρηγορίου.

Ταῦτα μαθὼν δὲ βασιλεὺς ἀποδέχεται τε ὡς εἰκῆς τὴν ψῆφον, καὶ προσκαλεῖται μηνύμασι, καὶ εἴθις καταπνεύει, καὶ πρὸς εῷ προβληθῆναι ἦν, καὶ τῇ κυρίᾳ παρήν, καὶ πάντες ἡγέρεπιστο. "Ην δέ τις μοναχὸς Γρηγόριος ἐν τῇ τοῦ Παντεπότου μονῇ, δὲ ταῦτα ἀκούων παρὰ τοῦ οἰκείου ἥγουμένου Λουκᾶ τὸν λόγον οὐ παρεδέχετο· μηδὲ γάρ Κοσμᾶν, ἀλλ' Ἰωάννην ἐντεῦθεν μέλλειν γενέσθαι, καὶ δὲ τι γίγνοιτο, μή εἶναι τὸ βουλευόμενον ἀνυστόν. Τοῦτο δὲ ἐλεγεν ἐκ βίθιλων ἔχων, οἰμαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τινος θεοτέρας μυήσεως. Ως γοῦν πάντες πρότεροι καὶ τῇ κυρίᾳ

est, unde hi tantum auderent, nec se coram apparere reverentur, cuius indignationi se subjacere non nescirent ob ipsorum defensionem a patriarcha. Illoque sic ipsos excusante, « Non sine auctore, domine, istam fiduciam sumpserunt, sed prius convento Patre tuo domino Cosma persuasi ab eo si ut ignorisse jam ipisis inaestatem tuam, » hoc responso per mysticum relato, per rursus missum enimdem mysticum multa in laudem viri concessit, in his illud, si Cosmas statim moreretur et Ecclesia volente eum pro sancto contingeret, se in primis comprobaturum Ecclesiae sententiam, et devotionem in eum suam religiosis rite officiis testaturum. Sin Ecclesia cunctaretur sacros ei decernere honores, se tamen in proposito persistare magnificandæ talis defuncti memorie, et ea quæ sanctis tribuitur veneratione prosequendæ: tantum ei viro tribuebat imperator, et tam certa erat opinione præoccupatus insignis cuiusdam ejus sanctimonie. Ceterum congregatis antistitibus, et quem eligerent in patriarcham disquirerentibus, haud visum conveniens, quem aliqui aptum ei muneri haberent, postquam id semel oblatum recusaverat, iterum sollicitare Gennadium. At in primis necessarium, virum ad hoc quærere, quem magnificaret cuique plurimum imperator silderet. Neminem autem ista quidem nota insigniorem Cosma reperie-

bant; quem præterea videbant accommodatum tempori: esse quippe post hiemem ver dulce, post tempestatem exoptari navigantibus serenitatem: sic post procellas fluctuantium negotiorum, post mortuum inmanium malignam acerbitatem, mite temperamentum **185** humanæ clementisque indolis ipsa requiri conditione præsentium rerum. Quare uno cuncti consensu Cosinam designant patriarcham, dignum revera tali judicio locoque, quippe in quo laudes inter omnis generis plurimas unus eminet, et nævus attentioris ad lucrum cupiditatis, nec illius virtus imputabilis impotenter affixi studio habendi avaraque sordidiani, sed parum circumspectæ simplicitati. Prona quidem ad compatiendum infelicitibus miseratio, quam Deo erga homines inesse peculiarem aiunt, ejus viri animæ omni idonea mixtura simplicis sinceritatis innatabat.

28. Concursus suffragiorum in electionem hieromonachi Cosinæ in patriarchatum; et de monacho Gregorio.

Hoc ubi perlatum ad imperatorem est, approvavit ille, ut par erat, electionem, indicataque re Cosinæ invitavit eum ad capessendum delatum honorem; quo statim annuente apparari promotio est coepit. Jamque constituta dies aderat, paratis ad ceremoniam omnibus. Erat autem quidem monachus Gregorius in Pantocratoris monasterio, qui

τικεῖται. καὶ οὐ μὲν προβληθησάμενος ἤγετο, οὐ δὲ Α τοὺς σφόδρα, συνηρμολόγουντο τε καὶ καθίσταντο. Γρηγόριος ἐνοταῖκῶς τὴν πρᾶξιν ἀπέλεγεν, ὡς εἶναι τῶν ἀδυνάτων Κοσμᾶν μένοντα τούτον πατριάρχην γίνεσθαι, εὖθις διεράχου μεταπεσόντας, φασίν, εὐθημερὸν Ἰωάννης μετονομάζεται, οὐ γνω- Β σθέντι τοῖς πρότερον ή εὐφημουμένου τοῦ προβληθέν- τος. Τότε παρὼν δὲ Αουκῆς καὶ ἀκούσας; τεθῆπε τε εὐθέως, καὶ ἀκελθὼν ἐξαγγέλλει τῷ Γρηγορίῳ τὸ δρᾶμα, καὶ τότε δὲ Γρηγόριος πιστεύσας μᾶλλον τοῖς γράμματιν, ἢ πείθειν ἀλλούς σπεύσαν, καὶ τὰ λε- πόμενα προεστίσι, καὶ ὡς τόσους χρόνους πατριαρ- χεύσει καὶ ἄλλος οὐ τῇ εἰμι ἐπιποθενεῖται. Καὶ ταῦτα γέρων ὁν καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ προέλεγεν. 'Αλλ' ἔκεινος τὴν [P. 126] ποιμαντικὴν βασιτηρίαν λαβὼν παρὰ τοῦ χριστοῦντος, ὡς εἴθιστο, τιμᾶται καὶ δι- βαμβούλῳ. Καὶ πρώτῃ Ἐκατομβαιώνος μηδὸν τὴν χειροτονίαν δέχεται. Ἐντεῦθεν ἔκεινον πάσαν ἐνε- ξαμένου τοῖς πράγμασιν ἡμερότητα, τὰ τῆς Ἐκ- κλησίας μέλη καὶ μέρη, & δὴ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης διηροῦντο τε καὶ διεστάντο ἐξ ἀνεισθελας χυμαῖνού-

σών μήν δ' ὥστε καὶ τὸν τῆς Ἐκκλησίας τελεαν δύειν εἰρήνην, τὸν μὲν ἐπισχομένων τέλεον διὰ τὴν χθεσινὴν ἀκαταστασίαν, τὸν δέ, εἰ καὶ εἰχεν τούτους ἐν τάξεις τοῦ βιβλίους καὶ συλλειτουργοῦς, περιορωμένους ἐν μεῖζον προκοπῇ, τῶν μοναχῶν προτειμωμένων ἐν ψῆφοις ἀρχιερέτητος. 'Ομως γε μέντοι (τὸ γάρ κοινὸν οἰστὸν, καὶ τῶν λυπηρῶν λο- γίζηται καὶ ἀνύποτον) διέφερον τὴν δδύνην μέ- τρων, καὶ τὸ δὲ αὐτῶν εἰργεύοντάς τε καὶ γαληνοῦς ἔχοντες θεῷ προσανετίθουν τὰ καθ' αὐτούς. 'Ο γάρ Κοσμᾶς οὗτος καὶ Ἰωάννης εἴτι μὲν ἐκτὸς ὃν τὸν πραγμάτων καὶ ιδιωτεύων ἐφ' ἀπασι τὸ ἐπὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας τελούμενον δίδοντο ἔκρινε καὶ παντάπα- σιν ἀκανόνιστον, καὶ δῆλος ἦν, ὡς ἀψκει, εἰ αὐτὸς ἐπιστατὴ τοῦ πράγματος, λόσιον τὴν καταδίκην ὡς ἱεροὺς ἀνθισταμένην κανόσι καὶ καιρικαὶς ἀναφυση- θείσαν ἀνωμαλίας, αἱς δὴ καὶ τὸ καθεστηκός ταράς σεστιατο πέρυχε, φύσιν ἔχοντος τοῦ κακοῦ μὴ μόνον ἔκεινὸν μένειν κακὸν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶς ἐπ.φύσεσθαι.

quid pareret audiebas a tuo preposito Luca, hanc credidit nuntio, pertendens non Cosmam, sed Joannem vocatum tri qui proxime foret ad patriarchatum promovendus. In eoque tam fixus erat ut qualescumque quorumvis in contrarium molitiones casuras in irritum plane affirmaret. Eam ille per- C suasionem e libris, opinor, hauserat, non ex ulla divina revelatione. Apparato nihilominus rei decrete procedente, cum jam illuxisset dies dicta et Cosmas promovenitus duceretur, persistebat instantius Gregorius cœpium successurum pernegans, ac ne fieri quidem posse, intrepide zions, ut hic quandiu Cosmas permaneret, patriarcha crearetur. Scatim igitur, velut lapsu, quod ait, teguli, ipsa die Joannes transnominatur, sive 186 id præ- terea nomen ille antea, sed paucis noctibus, ferret, sed cognitam Gregorii offensionem placare desi- gnatus voluit facili mutatione nominis. Audito Locas, qui præsens aderat, vocari nunc Joannem qui prius Cosmas audiebat, accurrit nuntialium Gregorio miram catastrophen. Tunc vero Gregorius magis credens ipse fatidicis quas legerat litteris quam persuadere aliis satagens, reliqua subjunxit ibi a se reperta, nempe tot illum annos in patriarchatu futurum, nec vitam in ea dignitate clausurum. Atque hæc prædicta senio coactus et morti vicinus. At Cosmas accepto, ut erat solitum, ab imperatore pastorali baculo, honoratur et Dibam- bulo, Kalendiaque Januarii ordinationem accipit. Inde illo aggreaso regimen, et omnem in administratione negotiorum mansuetudinem exhibente, cuncta Ecclesiæ membra et partes, quas beri et audiens tertius flans ex adverso vehemens procellosus turbo dissociaverat ab invicem passimque disjecerat, adaptabantur et componebantur, non tamen ita ut ecclesiastici pace plena fruerentur, qui- busdam eorum, quasi ex concusso nuperæ jacta- tiosis, adhuc instabiliter nutantibus, aliis ægre

terentibus presbyterii duntaxat tenuis provehit homines ipsorum ordinis, summumque quem sperare honorem possent defluiri concessu cum antistitibus communi intra cancellos, et participando cum fidei sacro altaris ministerio; in occasionebus ulteriorum promotionum despici clericos; unorum rationem haberi monachorum, his adiis episcopatu- rum suffragia currere. Moderatius tamen singuli communem universis molestiam ferebant, ut cui is tolerabile censemur vulgatum in multos pariter malum, et quantumvis acerbis per se putetur nec ferendus dolor, consortio sociorum et paritate conditionis omnes sequre prementis aliquid amittere vulgo creditur innatae gravitatis, ac consolatione nonnulla leniri. Hac isti usi et se ipsos 187 in pace continebant, et tranquillitatem pro se pu- blicam, ab aliis inquietandis abstinentendo, juvabant, Deo permittentes curam rationum ac jurium suo- rum, quadam etiam, præsertim initio, motionis in melius blandiente spe, inde orta, quod Cosmas hic, modo Joannes, priusquam admoveretur negotiis et privatum in cunctis vitam ageret, morem istum in Ecclesia receptum provehendi monachos in epi- scopatus, clericis exclusis, iniquum. judicabat et plane contrarium canonibus; præque se ferebat, si unquam præficeretur administrationi rerum, huic præjudicio derogaturum ut sacris opposito regulis et iniquitate conflato turbulentorum tem- porum, per quæ solent vel solide stabilita concuti labefactatisque legitimis usibus sensim ingeri abu- sus, mali natura haud se continentē intra se, sed erumpente ac propagante labem propriam in depravationem prius rectorum, ad quæ adrepere potuerit. Quanquam hæc quidem ipsis in irritum fiducia recedit. Nam Cosmas ubi cœpit res ecclesiasticas administrare, velut astris inductam et fatali necessitate, quam privatus improbaverat, consue- tuidinem relinquit, ac torrente quasi tractus exempli,

Ἐκ' αὐτῶν δὲ ταῦτα τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων διερρει τὰ κατ' ἐκείνους δύκρι μετρεῖσθαι, συνυπεγόμενος ταῖς λοιποῖς. "Οὐδὲν καὶ πολλάκις τινὸν ἐπιχαίρεται οὐκὶ συνέδοι τῷ τὴν κοφῆν καταδίκην διηρομένων, ἵστι μηδὲν μή ἔχοντες δῆτα ὅπερι καὶ ἀπερίσωται; (τὰ γάρ τῶν κανόνων καὶ θεομῶν τῶν Πατέρων προσίσταντο ταῖς βουλήσσοι καὶ θεογοῖς εργοῖς ἡσαν) ἐπιτρειδον τὰς πράξεις τῷ βασιλέος, αὐτοὶ μὲν τῶν καιμάνων κατερράβημοῦντες, κανόνων, τῷ δὲ γε κρατοῦγε τῆς περαβοσίας ἔχρωτο κατὰ τὸ δύνατὸν προτειχίματι.

κθ'. Κοιτὴ σύνεξεις τεροντια περὶ τῶν κακεμπριών τῷ βασιλεῖ.

Τότε καὶ βασιλεὺς Κρονίου [P. 125] μηδὲς ἐνθάντος, οὐκ οἶδα εἰτε παρὰ τῆς μητρὸς καὶ δεσποινῆς ὡς οὐδεὶς πρέστες πρὸς τὸν κάσιν περαγκιζόμενος, εἴτε μὴν καὶ προφανῇ θείων θεῖαι· Ρωμαίοις τὸν ἐκείνου πρὸς ταῦτην δόλον καὶ τρόπον, σύμπαντας ἀγορήνδε κατεῖ, καὶ ἐν τῷ Ἀλεξανδρῷ τρικλίνῳ προκαθίζεται μὲν αὐτὸς, συνεδριάζουσι δὲ οἱ ἐν τέλει ἀρχιερεῖς τε καὶ κληρικοί, παρίσταται δὲ καὶ τῶν τῆς πολιτείας δοσον περιφανές τε καὶ ἔκηρτον. Καὶ δῆλα τὰ τε κατ' ἐκείνουν καὶ τὸν Στρατηγόπολον γίνονται. Καὶ τὸν μὲν ἀμφαγίζειν εὐπρεπές οὐκ ἄδι-

καὶ, τὸν δέ γε Στρατηγόπολον ἐπὶ τοῦ μέσου παρεστησάμενος τῷ κατ' ἐκείνους ἐκίνει, φέλεγχθείσεν τὰ καὶ τὰ λέγοντες καὶ τὰ βουλευσάμενα, κάνεται θεοῖς δικαίαν ἢ μᾶλλον καὶ συμπαθῆ τὴν κατ' ἐκείνουν περίστατα ψῆφον.

2'. Τὰ κατέρ τὸν ὁρμαλίμενον Λαχανῆ.

Τότε καὶ τοῖς τῶν Βουλγάρων ἐκποθεῖσι φανεῖς ἀντόματος Λαχανῆν τε ἀμυδὸν ἐπιφημίζει, καὶ δῆλος ἡ γε πραξεῖσθαι κατέ τῶν ἀγροφῶν, εἰ διασιδεύεις ἐπιτρέπεις, τὰ μέγιστα. Τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα καὶ αὐτὸν ἐθορύβησε βασιλέα, εἰ δὲ εἰχον περονεύματον περὶ Νοῦδ τοῦ τῶν Τοχάρων δροχοντος, τούτον βλέποντο λέντα καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ φανταζόμενον. "Οὐδέν καὶ τῆς ίδιας αὐτανεψίας Μαρίας, τῆς καὶ τῷ Λαχανῷ αγνωτησάσης πάλαι, ωδὴ καὶ παῖδιον θῆλυν ἀπέτεκεν, Β διεκινεῖς ἐξ ὀδήγου επινοθέντο εἰ τύτος εἰ τοῖς ἀληθείσαις δι Αλεξανδρᾶς. Τῆς δὲ μηδὲν ἐκείνου εἶναι, [P. 126] ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπτων ἀσκένεις οἱ διαβεβαιωμένοις, ἐν οὐ καλέσθαις ὑπανοίας εἶχον τὸν βάροντον. Ως δὲ καὶ αὐτὸς ζάχαρες τῷ φωτισμῷ οὐκ ἀντικρύς οὐδὲ οὐτως ἔντως ἔντως περιετίθει τὸν Λαχανᾶν, εἰ καὶ λέγοιτο, ἀλλ' ἀμφοτερούσι τοις περὶ τὸ θεῖον θυτοχρινόμενος οὐδέποτε τιστὸν ἀρνεῖται τὰ μέγιστα περὶ δικτού φανταζόμενα, ἐκεῖνη μὲν δὲν τηρήσει-

decessorum et ipse in hoc quoque vestigijs insistere perrexit. Unde aere multis in synodo deplorantibus tacitam illam reprehensionem clericorum et de tam injurioso talis ordinis negligenti quiritantilius, qui rebus praeerant, haud habentes ubi consisterent, quod omnem ipsius excusationem precludent, canones et scita Patrum, palam adversantes nuperis hodiernisque actis ac decretis ejus generis, cui pares ferendae non erant, invidiat in Augustum conferebant, eo sub. oblietu seque jam indormientes ipsi manifeso neglectui fratre jacantium in chartis antiquis canonum; quorumque manus velut omnes et incursus eludebant, quantum poterant, nomine imperatoris quasi vallo illis quodcumque ac propugnaendo objecto.

29. *Communis concordia causa condemnatorum ab imperatore celebratae.*

128 Tunc postea imperator sub initium mensis Martii, haud scio an quiritationibus matris Augustae, inique actum ab eo cum fratre causantia, stimulata, ab aliquo sua interesse ratu cognosci a Romanis clare quae Constantinus despota eius germanus et cum eo conspires Strategopulus fraudulenter in se fuisserint ingratique machinatus, universos in eorum communem vocat. Atque in Alexiaeo triclinio praesidet quidem ipse, assident autem ei, qui magistratus ecclesiasticos primaries gerebant, episcopi et cleri. Adstabant locutissimi et illustrissimi quique civium. Ibi recitantur, quae despota, quae Strategopulus essent deprehensi etiam moliri. Ac illum quidem haud conveniens est visum producere. In sole Strategopulo in medium adducto tuta est communis utriusque convictio peracta. Opponitis ei scilicet irrefragabilibus argumentis et testi-

moniis coactus est recognoscere, quid rerum novarum moveare studuisse, quibus exsic iudiciis coniunctio detecta, que verbis utriusque a filiis delatoribus excepta, qua arcu consilia certo suis sent explorata. His imperator denotatrandis id videlicet assecutus est, ut quae prius quilibet alio videri severa potuerat amborum damnatio ac poena, iam pro gravitate criminis lenis ac moderata censeatur.

30. *De eo qui Lachanæ nomen usq[ue] rapit,*

Ea tempore Bulgaria quiescens alicunde appropria prodiens, si Lachanam esse illam dudum ibi celebrem jactavit, ostentans etiam aere imperatori, ac paratum offerente ad aggredienda in hostes, si permitteret, maxima. His imperator auditis turbatus primum est admiratione inopinatae novitatis, haud copiens quo casu, quem talis constabat a Naga Tropcharoruia principe suisque jam pridem interfectum, is non vivus modo europereptus, sed magne etiam polliceri de se ac cogitare videret. Quare 129 data prius opera ut hunc hominem certe producunt loeo Maria patruelis sibi oportere inspicere, ipsa non observata, et ea deinde pereunctatus est secundus esset is revera Lachanæ; in quo falli talis utique mulier requiret, ut etiam veri Lachanæ, en quo cancellaria peperisset filiam. Quia cum non modo esse istum Lachanam negaret, sed etiam affirmasset nihil prorsus in eo se observasse Lachanæ simile, haud parum suspectum imperatori et his qui sub eo res curabant hunc reddidit Barbarum. Unde cum hunc observassent ad affectationem subito ac vehementer excedentesque, qui erat unus ex charactribus indolis Lachanæ, haud satis a quamlibet contante tamen expressus, adjungere simulationem

έχον καὶ φυλακαῖς ἰδίουν, τὴν τῶν πολλῶν ἐλεῖ· γάρ οὐλαὶ εἶναι βάρβαρον τα καὶ πλάνον κατανούμενον ἀγαθὸν τα παισιν. Πολλοὶ δὲ ἐπί ξενίν οὐχ θνως δικούσας ἀπίδοκοπούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰς ίστείας ιστάντες (τοὺς γάρ πονεῦσιν ἐσχάτως τα τῶν παρόντων εἰς θεραπείαν μηδὲν βοήθουμένοις καὶ οἵ ήλπισαν, ἀπεσθανταί καὶ τῶν ἀπλῶν δοκεῖντων χρηστῶν ἀνάγκη, καὶ μᾶλλον, εἰ ἔνα τινὰ εἴη καὶ μὴ ευτίθη τὰ πρόσαγθμαν) σέτως διείνοι κακούμενοι τοὺς ἔχθροις, ἢν δὲ καὶ αὐτοὺς ξενίους Πέρσας μανθάνοντες ὡς εἰναὶ δριψαδοῦντες τὸν βάρβαρον φημισθέντα ερίστων ἐκ τινῶν τῶν παρ' αὐτοῖς; μαντιών, καὶ πρὸς τὴν ἄπ' ξενίου βοήθειαν ἀφέωρων, καὶ καθικέτευον ἀπολογῆναι τοῦτον καὶ γ' ἐκχωρηθῆναι· κατὰ τὸν ἔχθρον μετὰ Ῥωμαϊκῶν δρμάτων τὴν γάρ πρὸς αὐτοὺς δρῆσθαι, τὸν εἴχον οἱ βάρβαροι, εἰς θάρρος τὸν ὑπὲρ ξενίων ἔχοντας ἐπέβους εἶναι μετ' αὐτοῦ καὶ προκειθεντεύειν καὶ μηδὲν ἀλλεῖτων τῶν δοα καὶ ἀγαθὸς ἀνήρ πράττοι μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ θαρρεῖν ἔχων. Ταῦτα ἀκούων καὶ βασιλεύειν, καὶ δομημένοις περὶ τῶν Ιδίων πονῶν, ἕπι νοῦν τινὰ ἔρχεται· δια πολλάκις καὶ δὴ λατρεῖς τῷ κάμνοντι ἀπῆ-

γάρεσσεν ἀσ αὐτίκα τεθνηθείσιν εἰ προσενέρχετο, τοῦτο κατὰ τὸ λεληθός ὁ νεκρὸν προσενέρχεταις δὲ ὀρέξιος περάλογον εὑρε τὴν θεραπείαν, καὶ τῇ μὲν τέχνῃ οὐπάτελέγεται φαῦλη τοις οὖσα, τὸ δὲ συμβαντὸν τοις τυχηρότερος προσπάθειας ὀφελεῖται, τῷ σφράγει τῆς ἀρέτης ἀνερθρωθείσῃς ὀδανεῖται κατὰ τῆς γένους τῆς φύσεως. Τί γοῦν, φησιν, εἰ καὶ Λαζαρῖν μὴ δυτικά τινα φύσην περὶ θεραπείαν θελοῦται τὸν βάρβαρον, ἥμερος φθερόν μὲν τοῦ; ἔχθρος δέσμαντα, χρήσιμον δὲ καὶ τοῖς κακουμένοις, αὐτὸν ἀπολογεῖται καὶ διεπερτεῖται στρατεύειν, καὶ μᾶλλον δὲ ἐγγίσονδε περίρριξε τὴν τὸν Ἀλιξάνδρον γῆ ταῦτα Στρυχαρίν; Ταῦτα διανοηθεῖς καὶ μῆτρα τῶν διείσιων σκεψάμενος ἀπολέτει, προσετίμενος διείσιν καὶ τὰ καθῆσοντα. Οὐ δὴ καὶ δεξιότερος ὡς ἦχος, καὶ μάτιον τῆς δόσου ἀφέμενον
B έπικας συνάκιντος [P. 127] καὶ δ πόρρω καὶ δ ἐγγὺς, καὶ οὐδὲν ἦν εἰδίσιον εἰ μὴ αὐτῆς οἰκουμένης καὶ τῆς Μακεδονῆς. Οἱ γάρ εἰν τῶν γεωργικῶν Εργῶν καὶ θεατῶν ὡς πάλαι εἰδότες καὶ τοῦ κεντρίσται τὸν βαθὺν, τοι ποιμένες θρηματῶν καὶ ἀγροτοῖς διείσιοι τὰς ἀκελαῖς γύρος ἀφέντες καὶ σέτες γένετονταις, τὸν δάδοις μόναις καὶ ταῖς καλαύραψιν αὐτόματοι κατεργαντοί στρατιώται καὶ ὀπλῖται δοκλο-

astutam fanaticis pietatis, quo et illo in primis artificio valuerat, et hic non impari successu ista potissimum illecebra multorum in se levium bonum spes se vanis efferrit sinentium expectationem et studia vertebat, non de nibilo veriti ac præverendum rati moturu aliquem multitudinis insane, sequi ducem bunc quoque duceret paratus, Barbarum impostorem comprehensum custodire derunt, hoc ipse satis reum et poena dignum, quod esset manifeste deprehensa simulata personam alienam, fraudemque illam ad nihil nisi damnosum ac periculosem quieti publicæ portiūre appareret. Id ut magis tunc necessarium consilium præcautioque videretur, faciebat conditio illorum temporum et minor states regionum Orientalis limitis, Persarum incursionibus agi ferriisque solitariorum. Insolentes enim illi fructus imploratis aliis undevincere præsidis, ad famam istas velut novi ostendit vindicis cupidissime animos arreverant, more usitato imbecillitatis humanae, qui conficiant perieuli extremitis si verum auxilium non suppetat, falsa noxiaque avide arripi, et si quid præsertim superstitionis quodam obtentu nrauinis aë collo missæ novitatis speciem præferat, velut e machina deum excepit. Itaque in illo gemitu ad consternatione 190 quotidianarum a Persis grassationum audientes existore aliquem qui se divinitus missum dicerest ad hostes imperii delendos, et eodem adjungentes vaticinia quæpiam iater ipsos vulgata, polliceri simile aliquid visa, magnopere optabant dari ducenti sibi qualcunque istum Lachanam; et carcere detinori cum audissent, multis et sollicitis precibus Imperatorem fatigabant ne divinitus destinatum iuslorum extremerum ipsi remedium invideret, neve diripi se impuneque spoliari miserrimos sineret,

C defensore cœlitas obvito iniquo arcendo a Javanis, quibus alioz iniquam apparet etiam et calamitatium extremarum effugium. Hujusmodi præces per multos subinde missitatos à populi mortali traelutum ingestæ Imperatori, et ab eo consiliis que dixi mordebas hærante toiles rejecta, cum nullo fine lauditosissime ingeminarentur, gliscerentque iam mortuus, et plebs illa fremeat non modo se, a quibus pár esset, non protégé, sed promptis tibi ad bellandum hostesque repellendos arma, ducim, se sumque suo périlevo laboreque propagrandi copiam se veniam faciliem negari, his concussus reputare gœcum cœpil Imperatori et consiliaris præpouere: et Estant medicos desperatis regis usum remedii perfundere, quod sibi profutrum ipsi, quamlibet iuvante, sporet. Quid ergo tantum nulli fore, si flagitiantibus hisce populi indulgetur quod perdite cupiunt? Quis et ut mira nonnauquam accidunt, et casu res interdum melius quam cōsilio geruntur, fortis successum non improsperum quidam. Nam validas vires extremo afflictis morbo raro ipsam adjicere phrenesit, Et probare inopinato eventu interdum infirmos se revera potuisse, quod cum ante factum se posse dicerent, montis aut delirare putabantur, summa contingenția, quæ sequi solet impotens desiderium licetum diu negatam rel tentandæ tandem nocturni, cuncta obstantia perrumpente. Scimus falsum hunc Lachanam planum ac nebulerem esse: quid tamen vocat eum exposcentibus concidere! Eat, pugnet, volens volentes contra Persas hoc ipsum, ut audito, 191 formidantes ducat. Si temeritas præter opem felix fuerit, hostium cladem lucro apponemus: si, quod ea verisimilius, vincetur, et ipsa imposturæ, et qui temere accersiere, inconsultæ cupiditatis pro-

καὶ συντάξεις ἀσύντακτοι, τὸ ὑπὸ Λαχανῷ τετάχθαι καὶ βάρδος μέγα τοῦ νυκτὸν ὅπου φανεῖεν σὺν αὐτῷ θύμενος. Ἀμέλεις τοι καὶ ἡμεῖῶν ὅλιγων περὶ ἔκεινον ἀπειρον πλῆθος συνηῆκτο ἐυγκλύδων, μὴ πολέμων εἰδότιν, μὴ παρατάξεως; τὸ τῆς παροιμίας αὐτόθεν πληρώγυνα, δις γλυκὺς τοῖς ἀπείροις ὁ πολεμός. Οὐδὲ γάρ ὡς πολεμήσοντες ὥρμων, οὐδὲ ὡς προσβαλοῦντες; ἐχθροῖς, ἀλλ' ὡς σκύλων ἐπιβαλούμενοι καὶ πειζόντες μᾶλλον ἢ σπουδάσοντες. Ή μὲν οὖν ἔκεινων ὄρμη περὶ τὸν νέον στρετηγὴν τοιαύτη τις ἦν ὡς μηδὲ στήναι πληθυμένους, οὐ κατ' ὅλιγον, ἀλλὰ τρόπων πυρὸς κατ' ἀναλογίαν τὴν πολλαπλάσιον, ὡς ἂμφι μὲν ἔξιντας σὺν πολλαπλασίοις τούτων, δίκην ρυάκων ἐπιβρέχντων τῶν ἀγροίκων ἔκεινων καὶ βουκαλῶν καὶ βοιών. Τοῦτο μαθὼν βασιλεὺς, καὶ περὶ τῷ λαῷ δεῖσας μή τι πάθος προσβαλὼν δαυντάκτως καὶ ἔμαθὼς, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ μή τι γεωτερισθεῖν ἐπιειδόντων, πέμψας εἰς αὐτὸν μεταχαλεῖται τὸν βάρονταν, καὶ ἐλθόντος φορχειροτονεῖ περαυτίκα τὸν οὐρανὸν καὶ ἐν τῇ πρεπούῃ τῇ τρήσει εἶναι προσέρχεται. Τὸ δ' ἄμαθες ἔκεινο πλῆθος καὶ διλογον· ἄμα

Α διασκεδασθὲν τὴν ταχίστην ἐλύεται, καὶ τὰ αἷκοι ἕκαστος κατελάμβανεν.

λα'. Θάρατος τοῦ πρωτοθεστιαρίου.

Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ [P. 128] δι πρωτοθεστιαρίου τῇ πολυημέρῳ νέσφι κατεργασθεῖς; τῶν νεφρῶν (οὐδὲν γάρ δὲ πεντάνυιν εἰς λατρείαν οἱ θεραπεύοντες ἰκανὸν εἰς τὴν κατὰ τῆς ἀρρώστιας ἀνταγώνισιν ἔδοξεν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον προσεημέρου τὸν πάσχοντα), ἀφεὶς τὰ πάντα καὶ εὐτὴν τὴν κευτικὴν ὄφρὺν καὶ σκηνὴν, τὸν μοναχὸν ὑποδύεται, καὶ δὲ κατὰ τὸν ταλαιπώρων χληρικῶν ἔνυπεραξέτε καὶ ἔνυεδούλευσεν μὲν δῆθεν ἐκ ζήλου, αὐτοὶς ἐκείνοις παροῦσι διωμολόγεις μετανοῶν, καὶ ἐγηετέο παρ' αὐτῶν τὴν συγχώρησιν. Αὐτὸν δ' ἐπὶ τοσούτον δι πόνος ὧδηνα καὶ ἔθλιβεν ὥστε καὶ τὸ ζῆν ἐκείνῳ ποιεῖν ἀδιωτὸν· καὶ πού τις τῶν Ἀσκηληπιαδῶν ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἐπισχέσεως μετὰ βραχὺ τὴν τελευτὴν ἐπηγγείλατο, εὐεργέτης τοῦ παρασχέδδον ἔδοξε λέγων καὶ προμηνύων οὐ πράττων οὐδὲ ἐργαζόμενος τὴν ἔκεινου ἀπαλλαγὴν. Τόσος ἦν δι πόνος καὶ ἡ τῶν νεφρῶν δόδην τῷ πάσχοντι. "Μάστε καὶ μετ' ἃρι πολὺ μεταλλάξαι, καὶ τὸν

pas loent, eventu non usque equaque nostris rationibus incommodo; utcunque res ad extremum caser, cōsūlūr nobis interim fructu præsenti talis cōsilii, eo ipso quod hoc homine Halizonibus amnis Sangaria accolis, Persarum limiti finitimus, duce, prout flagitant, imponendo, et e difficultate, quæ nunc urget, explicabimur, et invidia nos exonerabimus ingenti. » Hæc cum suis locutus imperator Pseudo-Lachanam, præparatis, quantæ sufficiere sunt viæ, instructum copiis, emittit. At ecce vix se ille in viam dederat, cum motus illarum gentium exsilit maximus. Concurrebant ad eum passim opines vicini juxta et longinqui, trepidatione ac tumultu tanto ut mundus universus concuti et terra ipsa funditus commoveri videretur. Operæ rusticæ agricolaæ ac pecuarii relicto, qui nihil nisi ligonem quo terram fodiebant, nisi stimulum quo boves increpabant, tractare ante didicissent, pugnas nunc et acies fremebant, virgasque ac pedavice hastæ aut lanceæ gestantes apparebant subitarii velites, genus novum militiæ inermis, acies sine ordine. Sed fiduciam victoriae certam auguriumque non dubium trahebant ex eo solo, quod militarent auspicio desideratissimi ducis sui Lachanæ. Constatuit momento turba innumerablem trudentium se mutuo ac prævertere certantum; festinantum cunctorum ad novi ducoris signa. Nusquam verius velius illud verbum, Dulce bellum inexpertis. Plane rudes omnis bellicæ artis, ab aratri atque a caulis conveniæ, iudibundi prælia meditabantur, aut potius spolia prædiisque inhababant. Non stare intra vallum, non teneat locum, non servare ordinem scire; quo cuicunque 192 quandocunque libuerat ferri temere quo ritu scintillæ voltant, huc illuc, ante, retro, a lateribus, illine inde inquietissime vacari. torrentium instar confluere in condi-

ctum, statim inde cursu reflexo, qua pronum erat, elabi. Hos ita tumultuari crebris imperator nuntiis factus certior, et si ad manum res veniret, cladem ac stragem populi exiitalem aliquam metuens, sed nec satis securus deinde barbari agyræ, qui si ad defectionem a principe plebeum illam inconditam vocaret, morigeris ad quidvis esse usurus, mature præcavendum incommodum ratus, accersitum ad se adiuctumque mature Pseudo-Lachanam exauclorat tutaque teneri custodia jubet. Quo vulgato confestimi temeraria turba dispersa est, pro se quoque suum impale villamque ac familiare repente stabulum.

31. Mors protovestiarii.

Inter hæc protovestiarius longo renum dolore sensim consumptus interierit, cum quidquid ei mendicando comminisci, qui eum curabant, conferre potuissent, adeo non par suisset eluctandæ vi languoris, ut eam potius exasperare plusque ægrotocere visum esset, quando ille pertæsus humanæ vanitatis, et scena mundanæ arrogantiæ quam sit inanis intelligens, ea despacta monachi habitum induit; et vexatos injuste se auctore ac cooperante miseros clericos recolens, ipsis illis præsentibus ea se imprudentis instinctu zeli egisse dixisseque posnitens est fassus, veniamque ab ipsis petiit. Porro dolores laborantem tanti ac tam vehementes cruciabant, ut ei vivendi tedium afferrent; et quicunque ipsi explorata forte arteria medicus finem propinquum ominaretur, indicium residenti 193 vultu acciperet, debitoremque se illi pro gratia ferret, melius etiam de se merituro, si representare quod præsagiebat, et ad voti effectum, quo cito dissolvi cupiebat, licite cooperari potuisset. His igitur renum atrocissimis tormentis confecti exanimatiqne tandem protovestiarii cadaver deour-

νεκρὴν Νικαῖας κομισθῆναι, ἐν τῇ τοῦ Τορνικοῦ μονῇ, κατά τι κτητορικὸν ἀπὸ τῆς εὐζύγου δίκαιον ἐνοριασθῆσθαι.

λρ'. Περὶ τῆς τοῦ κατικλείου ἐπὶ τοῦ μέσου ἀποκαταστάσεως, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως εἰς ἄκαντα παρεργασίας.

Ἐκεῖνος μὲν οὖτις ἀπεβίω, βασιλεὺς δὲ τὸ πᾶν τῶν κοινῶν μεσιτεῖας ἐπὶ μόνῳ ἑτίθει τῷ μοστικῷ, διὰ τοῦ μετὰ πολὺ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καθίστα, αὐτῷ γε σὺν δίλγοις συμβούλῳ πρὸς τὰ πολλὰ καὶ συνεργῷ χρώμενος, οὐδὲν διὰ τῶν πρὸς τρυφὴν προσποιούμενος, διου γε καὶ αὐτὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ἐξ ἣν γεραρεῖν δοσμέραι βουλευτὰς τε καὶ ἀριστεῖς (νώτοισι γάρ καὶ Ἀγαμέμνων βόδε διηνεκέστι τὸν ἀριστεύοντα γέραις), καὶ αὐτὴν, παρ' οὐδὲν ἑτίθει, δημοτικὴν τρυφὴν δυσχεραῖν καὶ τραπέζης ἀλευθερίαν ἀποκρισποιούμενος, στάσει τε καὶ νηστείᾳ διοριμέρῳ προτεκτερῶν, [P. 129] οὐτρεὶ δοκοῦν, ἔκρεπε πόνου φρονήματος. Ἡν γάρ τα; ἀληθεῖας; ἐπὶ τούτοις καὶ αὗτὴν νικῶν τὸν ἀδέ-

μαντα τὸν τῆς παροιμίας, ὡς ἀλουτεῖν καὶ νηστεύειν καὶ καρτερεῖν, νύκτας τε καὶ ἡμέρας ἰστάμενος, καὶ που καὶ διηνή ἡμέραν διαγαγῶν φροντίτι κοιναῖς καὶ ἀσχολίαις φερούσας τι χρήσιμον καταλαβούσης γυναῖκα; προβργοῦ τὴν πρὸς Θεὸν ὅμνυθιαν ποιεῖσθαι, ἢν συνήθως εἴχε σὺν λεωφάνεσι τελεῖν, ἀνωτέραν πάσης ἀνέσεως, καὶ ὅφε τῶν νυκτῶν ἐν ἴσῃ τίθεσθαι τό τε τραγῆναι καὶ μῆ, ἀλλ' εἰς τὴν ἱερούσαν καὶ πάλιν νυκτὸς ἀριστᾶν, δι τι γε τύχοι. Ἡ γάρ τοῦ σωματος εὐεξία συμπλακεῖται τῇ γνώμῃ οἵσε τῷ ἔθρηλοις τῇς καρτερίας χώραν ἑδίδου βλάπτειν τὸν καρτεροῦντα, οὗτος τῷ ἀκουσίῳ τῆς ἀνάγκης λυπεῖν παρείχε τὸν καρτερεῖν δρεγδμενον, ἔκατέρας συγκροτούστης ὑπέρεραν εἰς μίας συμπλήρωσιν ἀρετῆς, ὡς μήτε τὸ ἀνδεῖς διὰ τὴν εὐεξίτιν λυπεῖν μήτ' ἀηδές είναι διὰ τὴν γνώμην τὸ σπουδαῖόμενον. Οὕτω μὲν οὖν δι βασιλεύς ἐντεῦθεν ἀρξάμενος καρτερικῶς διέφερε τὸ βιοῦν, συνδλην τρυφὴν καὶ βλακεῖαν ἀποπρωτοιούμενος, εἰ καὶ βασιλείαν καὶ ἀρχαῖον ἀθετεῖσθαι συνέβαλνε γέμιμον.

statum Nicæam est, in monasterio illie Torniel condendum, ubi ducto a conjugi dotali patronatu sepulturæ jus habebat

52. De promotione prefecti Canicleo in primariam curam principalium negotiorum, deque imperatoris iniicta quorumvis tolerantia laborum.

In hunc modum sublatio de medio protovestiario ministerium quod ille geraserat publice gubernatio- nis imperator universum in mysticum transtulit; quem et non multo post Canicleo præposuit, ipso cum præcisi consiliario ad pleraque et administratio nis; haud bunc vel hos eo consilio sibi admone- res, ut haberet quorum principales curas pro se obeuntium vicarii fiducia laboris securius ipse va- caret remissionibusque se dederet, sed iis ipse alijutantibus pro virili collaborans, auctoritate prin- cipis, tolerantia et duritia non privati modo, sed (pene dixerim) plebeji. Adeo mollitiem nobilitatis omninem deliciasque rejicerat. Mensa nempe ipsius regia, cuius accubitu quotidie aliquos e primariis senitoribus honorabat, haud erat Homerica illa lau- tior, qua priscus Agamemnon

Perpetui tergo bovis excipiebat amicos,

adeoque regium ejus generis luxum contemp- serat, ut ne civili quidem, et qualem non plane pauperes e plebe ferme consequantur, epulorum elegantia diligenter sibi ministrari libenter ferret, copiam in eo moderata quoque et a profusione remotam alijdicans, interim dum dies totos perdu- rans jejonus, pedibus insistere incumbens operi, monstransque indefessum fortis propositi robur, revera, ipso (quod aiunt) adamante durior in jun- gendo dies noctibus, continua statione, irreuissa contentionē, circa laxamentum ullum lotionis aut cibī; quin ubi sic sape ad multam noctem a

194
primo dilucdio satagens ac plane alimenti expers pervenerat, tunc enim prehabens nocturnam, si ejus hora venerat, hymnodiam. Nam hauc conser- verat una cum domesticis celebrare sacerdotibus, ea constantia ut eam semper quantumvis parate ac necessarie corporis curationi anteferret. Nec raro accidit ut postquam sic die in jejunio ac la- bore continuo transacta, hymodia in epularum locum imputata, incenatus decubuerat, rursus postridie tenore pari dieni duceret, ventrem jam biplo prorsus impastum ad profundam differens vesperam, nihilque vel inpe nisi vulgare ac pre- tritum gustans, et id citra multam significationem appetentiaz, ut vesci aut non vesci arbitriariu quidpiam nec magni, utrum utri præoptaretur, discriminia aut momenti, quod ipsum quidem spectaret, a se vel tunc existimat pre se ferret. Nimirum conspirabat ad hoc et laboringissime frugalitatis decus excellens asserendum, cum ferrea corporis habitudine, adamantina virtus animi; quibus ambabus inter se velut quadam similitu- tione commissis, et ultra utram duritie iudicaria vincere certantibus, siebat uti, nec ulla famis aut vigiliæ injuria ejus valetudo iaderetur, nec ullo tactio ingratiorum occursu vicissitudinum apt importunitatum vel minimum conceperetur rohu- stissima et apprime in solido fundata mentis im- perturbabilis constantia. Ab hoc presertim tem- pore inchoat aut frequentiori usurpatione sta- bilitam miram istam vitæ duritatem in longam inde perseverantissime pertulit etiam, prorsus abdi- canda voluptate omni atque molitie, quantumvis receptum olim fas ac morem palatini in cura u Augustorum ministerii per id abrogari coniuge- ret.

1.

ατ. Στρυγγοπλά τοῦ υἱοῦ Βασιλίως Μιχαήλ.

Ἐπειδὴ δὲ ἀντίτας [P. 133] ἦν δὲ τοὺς Μιχαὴλ ἥδη
ῷδε βασίλειον καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν ἐφῆβον ἤλευνεν, εὐκ-
έλαιος ἡγέτο οὐδὲ ἀπρόκε; ἀλλως μὲν βασιλικῶς
θεῖνοιν, καὶ ταῦτα καὶ τοσην πληροφορίαν ἔπει τῷ
ταυτιώσοντι κεκτημένος. “Οἶναν καὶ ἔξαρτονται φίλοι
ἡδὲ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χρείᾳ προσήκοντα ἀποχρώντας;
ἴλιαν καὶ φιλοτίμους;” καὶ πρὸ δὲ ἡγούμενος; καὶ πόποντας
Ἄμερρον τῆς μνήμης τοῦ πρώτου ἐν Χριστιανοῖς βα-
σιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ σφίσι τῆς ἀλευθερίας ἅρπαντο;
Κωνσταντίνου, ἐν ταύτῃ καὶ τὰ τῆς στειρηφρίας τῷν
νιῶν ἀπεπλήρουν. Καὶ εἰκοστῇ πρώτῃ Πλαντείων μη-
νὸς χατά τὸν ν. τοῦ θεοῦ σοφίας νέῳν, συναρχήσατων
ἄπαντων, δύον ἦν τῶν ἐν τέλει καὶ διλόων τελ. ὑπῆρ-
εταικὸν βασιλείον, δύον τῆς πολιτείας καὶ δύον τῶν
στρατιωτικῶν δυνάμεων, οδόν αὐτῶν ἀπόντων τῶν
χατά τὴν πόλιν Ιεραλύν, ἕπει δὲ καὶ τῶν δύον χατά
χρείᾳν πρεσβείας ἀπεβήμουν τῇ Κωνσταντίνουν, καὶ
ἄφεν δὲ τῶν τὸ ἐπὶ τῇ Αἰκατερίνῃ κήδος μεσι-
τεύοντων (εἰ δὲ ἡσαν εἰ ἀμφὶ τὸν Συμπέρον λεγόμε-
νον), τὸ μὲν ἱερτικόν πάντα καὶ μοναχικὸν ἀφ' ἐπέ-
ρας παννούχιαν ὑπὸ δικιλίστης φωσὶν ἀπετέλεσαν τὴν
ὑμνηφέλιαν, ἀνωθεν τοῦ βασιλέως ἴσταμένος καὶ ἀκρο-
ωμένου τῶν ὄμνων. Ταῦτα δὲ συνεχέστανταν, καὶ

Α τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαῖν τὰ πρέπεια διά τοι
ώστε καὶ εἰς μίαν ἀρμοτήν καὶ συνέχειαν βούλευτας
θυντερύχθαις ξένων φυλαρέων δινεῖ; εἰς οὐδετέρης ινδι-
δὸν ἀλλόκοτον τι κατέξενον, μυρίας ἔρωμενον γλώ-
σαις, — τόθινα δέντρα ἀπόνεντα συναφρίσθενταν, πε-
ριατρεβάντων δὲ καὶ τὰς τοῦ Κριτικοῦ Μάκρωνος
θρυμβίτων θιόλους. Εἰς ταῦταρδε παρὰ τάντον θεῷ το-
ῦ εὐφρημούμενος, οὐδὲ ταῦτας τοῦ νέον οἱ εὐ τέλει
καθιζάνενται καὶ μετέπειρον ἀρέσουσι καὶ μενεψημοῦσαι
τραντέρεν. Εἴται καὶ οὗτοι λειτουργίαν τελοῦν-
τες θεῖα μὲν αὐτῆς πάτερερχῆς, ἄμα δὲ ἀρχιερεῖς
ζῇσι τοῦ θηματος θάντες, οὐδὲ έλαστον τῶν τελου-
μένων καὶ τῷ οὐρανῷ κατέ τοῦ θεᾶς συναφωσίουν τὰ
πρέποντα τῷ πατέρι τῷ καὶ βασιλέι. Καὶ δὴ τελε-
οθεντῶν ἀκείνων ἀντίστοι μὲν εἴτε ἀγένειας οἱ χριστῶν,
οἱ ἀντίστοι δὲ καὶ οἱ πατεριέρχης; θύναντες δὲ οὐρίς καὶ
οἱ εἰς βασιλεῖαν μετὰ τοῦ πατέρος χριστηράμενος.
[P. 184] Καὶ μετὰ λαρκήρων καὶ παριφερῶν τῶν
τελετῶν στέρει μὲν βασιλεῖς τὸν οὐδὲ, συνεπιλογ-
θεντέρεν τοῦ στέρεως καὶ τοῦ λεράρχου, χριεῖ δὲ
λεράρχης τῷ θεῖοι μύρῃ τὸ τῆς βασιλείας σημαντι-
σχόντα καὶ παιδίνες ἐντεῦθεν καὶ εὐφημαῖς καὶ τῶν
χαριστήριον. Πιντεύονται δὲ περιερχομένων τῶν βασι-
λέων καὶ οἱ θυντήρεις οὐδέποτε. Καὶ τότε μὲν τὸ μέγεθος

III

Filina tenuirostris Michael Gmelin.

195 Quotiliam vero erat Imperatori filius jam ultra puberem adiutus metate Michæl, non incongruum neque indecens Andronici pater arbitrius est imperiali cum insigilli diademylo, recte latum honorem huius praesertim deservendum fatus qui speciminibus assiduis militæ pœtatis et proborum inorū plenam sibi fidem sedisæt, inidolis prestatu. Copiose igitur et splendido ad eam pro dignitate celebrandam cæremoniam cunctis comparata, diebus ei auspiciata elegit eam quæ recuso anniversario consecratur milieutiae primi Christianorum imperatoris Constantini a cœlius principatu libere florere, prius tyrannice oppressa, nostra sancta Religio incepit. Prima ergo supra vires innumera Mæli metatis die convenerunt in templum divinæ Sophiæ proceres ac magistratus cuncti, dominus Augustus ministeri omnes, universus ordo ciuitatis, evincunt his quantum in urbe militarium copiæ fuit; ne ipsis quidem in eo vastu desideratis Constantinopolitanæ civitatis Inquiliis Italìa, nec aliis ejus genitibus qui ex Apulia venerant et in comitatu perabant, tractantes matrimoniū Æcaternie neptis ex filia Caroli regis, cum eodem Michælo Andronici Augusti princiogenito, cuius princeps legationis Syrus (ser Pietro) nominabatur. Inchoata solemnitas est a pridiâna vespera, a qua clerus universus cum omnibus monachis pervigiliū in auroram perduxerunt continua hymnodia ad lumen ingentis numeri funalium aut lampadum, stante in superiori odeo, unde cantum hymnorum

godebat, imperatore. Sed illud omnibus **190** congregatis et populi, qui certum undique con-
turrerat, utrum quibus late patet Augusteonis me-
dium aream ita complexisse, ut ex arte invicem ap-
pressis constitutas multitudinis corporibus unius
quidam vasta molis, portentosae formas mirum
animali similitudinem simul linguis laquens constituta
fuisse videbatur. In oculis tam numerosi conuentus
omnis generis hominum, septis ac cancellis longi
tridiblli amulis hec obex intuentibus forent, prima
rit magistratus adiectionem regium scuto impo-
steerunt, sublimenque ostentantes circumulerunt,
clara voce imperatorem acclamando. Inde inter
actra adiectionis liturgiae mysteria, simul ipse pa-
triarcha, simul episcopi et quoque intra cancellios
altaris locum habent, ad singulare ceremoniae partes
quibus fas est mos est Imperatori beneprecari ac
benedicere, filium simul cum patre in talis appellati-
onis et honoris delatione conjuxerunt. Quibus
peractis concedit ambonem imperator, conseu-
dit et patriarcha, cumque his ambobus tertius no-
vus et junior Augustus, post patrem ungendus.
Atque hic inter splendidas et illustres ceremonias
coronat quidem alium imperator, adjutante pa-
triarcha ac corona, dum imponitur, partem tenente,
ungit autem eundem patriarcha, sacri ei affusione
unguenti participationem imperii conferens. Hinc
panes, acclamationes, gratulationum et festorum
cantuum omne undique genus audiri. Nec desult
jactus solitus devincitorum in lini segmentis num-
inolorum, procedentibus Augustis, quos post om-

παύσιον γιτά περιφενοῦς τῆς δορυφορίας εὐτούς Α εἰη, εὐθύνας ἀφορισμῶν ἀλλάτων καὶ ἄρων ἵπποι
διπέδεσται.

γ'. Προσανή παρὰ βασιλέων στὸ βασικοτάτων τοῦ
νοῦ Ιωάννου.

Τῇ δ' ὁστερά τεττῆς μετακαλεῖται μὲν πατρι-
άρχης δ' βασιλέως; μετακαλεῖται δ' ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὺς καὶ τὸ τῆς πατριᾶς
δεὸν καθαρὸν τὸ καὶ ἐκκριτὸν, καὶ δὴ κατὰ τὸν Μά-
νουντίτην βασιλίκον τρίτελον ἦγων συνδετεῖν ταῦ-
την τοιν. Καὶ τὸν οὐδὲν ἀγάγων Ἰωάννην, διὸ καὶ τῆς
Περῆφης ισχὺς νέον Εἰς τελόντα, εἰς δεσπότην πρό-
βατταῖς, συνεπιλαμβάνομέν νου τῆς δεσπότικῆς στε-
φάνης τοῦ ἀρκιστεφοῦς βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος.
Καὶ οὐταὶ ἔκεινον καὶ εἰς βλαχέρνας προσέρχομένων
τῶν βασιλίων, ἐργάτηντο μὲν καὶ αὖτις τοῖς δῆ-
μοις ἀποδέσσει, πολὺς δὲ εἰς ἀπόντων χρότος καὶ
συρμήγης ἄρτῳ εὐφημίᾳ, καὶ μεγαλυθόντων τοὺς
βασιλίδες.

γ'. Ὁπως τενάρα προσανή βασιλεως τομοθεστα
παρὶ τῶν χωροτοπῶν.

Ἐντεῦθεν καὶ ἀκριβέστερον πρὸς βασιλέως παρὰ τῆς
Ἐκκλησίας δοθῆναι καὶ ἐπὶ τῷ νέῳ στεφθέντι δεον
δὴ καὶ εὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίας πέπρατο.
Τὸ γάρ ίε τοῦτο τόμον γενέσθαι, καὶ δοὶ ὑπογρα-
φῶν συνήθων ἀσφαλεῖσθαι [P 133] οἱ τὴν βασιλείαν,
καὶ τῷ κατεξαναστημένῳ δῆτεν, εἰ τούς τις καὶ

B

νία, speciosa praetorianorum praeuentrum et cir-

cumstantium deductos pompa, magnum palatium C
exceptit.

5. Promulgatio ab Augustis facta in despoticis dignitatibus.
Jeanne Andronici imperatoris filii.

Potestra 137 hujus die vocal patriarchas Augustus
senior, vocat et episcopos, clericum quoque ac mo-
nachos, tam e civibus illustrioreum ac lectionissimum
quoniamque. Ad hos in Augustum triclinium Mathe-
ūm dilectum iterata et bestiariae cithigia palegyri
congregatos, produxit Joannem filium, quem ex
litteris suscepserat, puerum adhuc, tuncque, coope-
rante ac despoticis ratione, dum capitl addereut,
laeti alterum ienitio juniore Augusto, despota in
crevit. Sub hac inde procedentibus ad Blachernas
Augustis paucicull fatus inferis munitis ligati D
sparguntur in pievem, multisque e canelli platti-
sus et mista incredibil acciditatio, intextis prin-
cipalium laedibus.

3. Qua ratione Novella imperatoria de ordinatio-
nibus perlata et promulgata fuerit.

Hinc jam incubuit imperator ad exposcendam ab
Ecclesia confirmationem evectionis in imperii con-
sortium filii, ejus parem quæ sibi olim in principa-
tus pariter collegium assumpti a patre fuisset im-
petrata. Nimis præclare meminerat, ei hoc
ipsum referens ad exempli præjudicium urgebat
Andronicus, simul ipso a patre declaratus consors
imperii fuisset, expeditum statim a patriarcha ac
synodo riteque munitione subscriptionibus ceteris-

θεσθαι, οαντῷ μὲν γεγονός παρὰ τῶν τούτων δὲ τὸ
δικριτές ήπιοτατο καὶ οδείκινον, ἥξιον δὲ καὶ τῷ νέῳ
τεῦτα παρ' αὐτῶν γίνεσθαι ὡς οὐ καινὸν τοι καὶ
ἕνον, ὡς Ελεγον, ἀκούσης τῆς ὀξιώσεως. Ταῦτα μὲν
βασιλεὺς λειπαρὼς ἥξιον, ἀλλὰ τὸν μὲν τόμον γενίσθαι καὶ
ἀσφαλεῖσθαι τῷ στερβόντι τὴν βασιλείαν εὐτέλεν
ἴστομοι ἡσαν πρότεται, τὸ δὲ καὶ ἀράς περιβάλλεται
καὶ ἀφορισμὸς Χριστοῦ τῆς μερίδης χωρίζουσε τὸν εἰ-
τις ποτε καὶ κατεξαναστατή τοῦ βασιλέως, οὐχ ἰδι-
κιονον διλος. Αποχρώντα γάρ εἶναι οἱ τὰ τὸν
νόμων πρότεται, εἰ ἀλφη, ὡς μηδὲν ἐντεῦθεν καὶ
τὸ βιοῦν βιωτὸν ἔχον ταῖς ἐκ νόμων καθυπαγθόντα
ποιεῖται. Μή δίκαιον δὲ εἶναι πρὸς ταῦτα, καὶ ἀν-
δράς ευμαρεῖσα φύλοις διεγνωσμένος, καὶ τῆς
μερίδης ἔκεινον χωρίζεσθαι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ καλὸν
μὲν βασιλεὺς προσεῖναι τὴν συμπάθειαν πλεονάκτημα-
τισκότο γάρ οὐτῷ δηλαδὴ μὴ ἐκδυσιψή γνώμῃ ποιη-
ταστεῖν ποτὲ τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀδεντα, ἀλλ'
διλος εἰρχτας καὶ ταῖς ἔκεινον κακουχίαις δῆ καὶ
δημάρεσσι κατὰ τρόπον τοῦ πλημμελῆμας δικανίων
καὶ κωλάσσιν. Καὶ δὲ εὖν εἶναι καὶ ἐπαινεστὸν τὸ
ταχθὲν βασιλεῖ, οὐ καλὸν δὲ οὐδὲ εὐηρεπῆς διλος
εὐτὸν ευμαρεῖσα δύσον ἐπὶ ταῦτα τοὺς πτανθεῖται
ἔχοντα ἀσυμπτῷη καταναγκάζειν τὴν Ἐκκλησίαν
γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον οὐτῇ διαφέροντας τὸ διμο-

que authenticis formulis, diploma emanasse, quo
lum novo Augusto possessio principatus jure quam
optimo firmabatur; tum si quis unquam rebellare
in eum resque moliri novas reprehensas foret,
dixit devovebatur insclubilium anathematum, et
quotquot inibi possunt ab ecclesiastica potestate,
subjiciebatur penit. Istius similem nunc quoque
constitutionem edī, magnopere vltens causæ pari-
tate, idque ut rem squam et jam solitam jure
quasi suo repetens, enīce orbat imperator: sed
138 nec patriarcham nec episcopos promptos ad
nutum aut astis faventes reperit. Illi ad constitu-
tionem quidem statim publicandam, qua reconq
coronato juniori Augusto securam in omne tempus
imperii possessionem assererent, paratos se ultra
exhibebant et subjiciebant autem Christianorum quem-
quam diris et anathematibus, et membra Ecclesiarum
ab ejus corpore absindere ob rebellionem si qua-
cogiliaretur in principem, et parum consentaneum,
et supervacaneum videri sibi excusabat. Esse enim
imperatoribus abunde magna a sanctionibus legum,
dignitatis ipsorum tuenda præsidia, utique exau-
ditis passim et formidatis minis tam atrocium poen-
narum in eos qui ab ipsis defecerint, ut perspectu-
cum quivis habeat sibi talis criminis comperto
vitam amplius haud vitalem fore. Quid ergo aut
opus aut fas esse accuinulare super hanc communi-
cationes extremi omnium spiritualis malii, non posse se-
parationis a Christo, per eos infligendas qui ex
officio professionis lenitatis partes sustinent, et
nihil spirare nisi clementiam et benignitatem de-

πάθεις προσθέντουσαν. Ως τοῦν ἀπετύχαντεν δὲ κρατῶν, καὶ πᾶς ἐς δικαιολογίαν λόγος ἐντεῦθεν ἡ πράξεις τῆς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων νικώσης ἐνστάσεως, τούτο μὲν καὶ ἄκουν ὑπερετίθετο, καὶ τὸ δοκεῖν ὑπερηφάνες μηδὲ αὐτὴν ἔκεινην ἢν ἐτοίμως εἶχον διδόναι τομογραφίαν. ὃς τι τῶν ἐξ ἀνάγκης θελητῶν προσιέμενος συνεχούσθαι γάρ καὶ τῷ παιδὶ τε καὶ διαδέχυται κατὰ τὸ εἰκόνα τὴν ὡς ἐαυτὸν ἀρκωμοσίαν τε καὶ ὑπὸ Θεῷ καὶ τοῖς ἔκεινον νόμοις ἀποφάσιεν. Αἵτος δὲ ὡς ἐώκει παροῦνθεις ἐφ' οὓς ἀξιῶν ἀπετύχανεν, ἀλλας ἀντιξέειν ἔγνω τοὺς ἀπειθοῦντας, ἀπρεπὲς καὶ ἀλλας τὸ κατὰ συνθίσειν πραττόμενον διακρίνων. Τὸ δὲ ἦν τὸ ἐπὶ ἀρχιερωτάνῃ χειροτονήμενον κανονὶς τισι καὶ δύσει λημμάτων τοὺς χειροτονοῦντας δωρεῖσθαι καὶ γε δὴ κληρικῶν ἕκαστον διὰ τὴν προσάντων αὐτοῖς ὄφρικίων δικαιοδοσίαν, ἡς εἴθιστο. Σειμωνιακὸν γάρ ἀπεκάλει τὸ πραττόμενον πάθος, [P 136] καὶ δινοιο χρημάτων κινδυνεύειν τὴν χειροτονίαν ἐντεῦθεν λογίζεσθαι. Τοῦτο εἰς μέσον προτείνων, πολὺς ἦν δο-

bent? Tulerari in Imperatore posse, minus interdum mansuetudinis præferre; cui gladius ad ultimum a Deo datus sit, et officium impositum improbos scelerum convictos meritis suppliciis multandi, spoliationibus honorum, careeribus, cruciatis, aliiisque id genus malis pro delicto: um modo. Matrem dici Ecclesiam et esse: hoc autem ei nomine extorserit, qui aevitiam injunxerit, quocunque nomine. Suadet illa semper ei præcipit omnibus, procurat etiam a Deo, quantum potest, in misericordiam et compassionem: quam indecens ergo sit non facere illam quod profitetur, quod postulat, quod jubet; et e visceribus maternis diras et imprecations proferre novercales? Adversus hæc frustra diu luctatus Augustus senior, ut tandem sensit irritum **199** se voti, ac despe ravit posse vincere inconcussam ad extremum patriarchæ antistitutumque constantiam, cœpto denique abstitit, et sensum repulsas dissimilans præstulit totam eam rem jam insuper habere. Itaque diploma quoque illud ipsum quod offerebatur, velut illibenter concessum et necessitate quadam expressum, aspernatus, considerare se dixit suffectum filio collegé jani suo et successori designato religionem jurisperandū qua fuissent ei omnes obstricti, divinumque Numen legum a se statutarum index, ad quasvis ab eo injurias rebellium arcendas. Ceterum sub hoc securæ fiduciae obtenuit penitus exulceratum applicuit animum indagandis nolis uiciscendæ istius ecclesiasticorum in se duritie, ægreque vicissim illos faciendi qui sibi rem, ut putabat, honestam et facilem petenti gratificari tam præfracte recusaverant. Erat tum aliquid in usu Ecclesiæ vulgari positum, quod obnoxium censuræ videretur. Quoties nimirum ordinabatur episcopus quispiam, solebat is distributione sportulatum et spargenda largitione munierum passim per omnes qui ad istam cæremoniām, palam ab episcopi

πατριάρχεοι καὶ τὸ ἀπέρτουτας γιγνόμενον ἀκραυλίζειν καὶ εἰς χρῆμα μείζον γίνεσθαι. Τινὲς γοῦν οὓς δὴ καὶ ἦν διευλαβεῖσθαι δοκεῖν, ἀρχιερεῖς δυτεροὶ δοκοῦντες τίθεσθαι, συνήρροτο τῆς γνώμης τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ εἰκότα συνέπραγξον. Οἱ πάλιοι δὲ καὶ παρ' ἔκεινοις ἔμπαντες, καὶ παλαιὰν συνήθειαν προβάλλομενοι καὶ νόμους περὶ τούτων λέγοντας καὶ δικαιοδοσίας ἐκ παλαιοῦ ὄφρικίων, οὐκ ἐνεδίδοσαν. Εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ παραβασίαν τοῖς καιμάνοις ἐφεδρεύουσαν καὶ διλοθον ἐντεῦθεν ἀνηρτημένον ὡς εἰκόνα διεγίνωσκον, καὶ διὰ πόρον ζωῆς ἀναγκαῖας τοῖς κληρικοῖς ἀποκεκλεῖσθαι ἔμβαντε. Καὶ πολὺ ἔττα τοιαῦτα λέγοντες τοῖς ἀπεροῦσιν εἰς τέλος; ἐψήσαν. Ἀλλ' οὐκ ἤνυον. Διὸ καὶ νεαρὰ προβαίνει νομοθεσία, καὶ ἐπ' αὐτοῖς μόνον οὐκ ἀκριβελογουμένων κηράσ, δόποις καὶ οἷοι ἔσονται, οὓς ἡμένοις ἐπὶ τῇ τελετῇ τῆς χειροτονίας χρήσομεν· ἀν οἱ τῶν παράντων λερωμένοι. "Ην δὴ νεαρὸν ὑποσημανεῖται μὲν πατριάρχης, ὑποσημανονται δὲ λεπάρ-

versis Ecclesiæ ministris ex more simul exerceitæ, quidquam operæ suffragationis contulissent, pro rata parte cujusque officii ac functionis definito pretii donativorum modo. Id vero cœpit imperator Simoniacæ insimulare corruptelæ, cloram universum alloquens, et non leniter reprobrare, sic ab illa reddi summi collationem sacerdotii venalem. In ea oratione magnifice vectus est, rei turpitudinem exaggerans, pudoremque plerisque incutiens. Unde antistitutum nonnulli haud dubie confusi, ne et ipsi possent argui lucero gordo præhabuisse sanctitatem, assentiri se Augusto recta monenti declararunt, et emendationi abusus **200** intolerandi cooperari prompros ostenderunt. His paucis exceptis, contra susterunt plures cæteri, magno consensu propugnantes permisam, ut contendebant, sacra lezibus et plane innoxiam consuetudinem antiquam. Iura esse illa vetera et provide statutas ab ipsa Ecclesiæ mercedes sustentandis in varia functione sacerorum rituum decleziæ ministris; quibus illi destituti quotidiano carerent victu nec possent de cætero vacare divino cultui et administrationi sacramentorum, splendore congruo et assiduitate ad populum utilitatem necessaria, celebrandis. Quare periculum subesse speciosæ isti reformationi propositæ gravissimi scandali et pene defectionis ab avita religione, per haud dubie secuturam inde sacerorum cessationem, in Ecclesiam invehendi. Hæc et multa talia nequidquam istis allegantibus, ac se persisturos ad extremum in sententia monstrantibus, institutis nihilominus Augustus qua cœperat; et rite Novellam promulgavit, qua severe prohibuit omnem opumino largitionem occasione ordinationum faciendam, ad minutissima ac tantum non ad cereos quantulicunque ponderis, quibus uti sacerdotes ordinationibus assistentes consueverant, descendens. Illic Novelle subscripsit patriarcha, subscripserunt et episcopi tandem

χαὶ, καὶ τάντες πλὴν δυοῖν, τοῦ τε Σμύρνης καὶ τοῦ Αἴγαρτος; ὅπωπτεις, καὶ περὶ τοὺς παιῶν καὶ τῇ ἄρχῃ ἀδεδοίκει· ὁ γὰρ ὄφων πατήρ Ἰωάννης ζῶντα τὸν Νικηφόρον, νόθος γνήσιον, τὰ πολλὰ τῶν ἀκείνου προσαφαιρούμενος ἔζημιον. Διὰ τοιεῦτα καὶ οὐκ ἀνυστῆται διλογίας μὲν ἀκοντίστηται τὰς ἐκείνων δμοδογίας ἀποπληροῦν.

8. Περὶ τοῦ θαράτου τοῦ δεσπότου Νικηφόρου καὶ τῆς κρός βασιλέας ἀξιώσεως.

Ἄλλα φθάνει καὶ [P. 137] ὃ ἐν δύσει δεσπότης διε 'Αγγέλων Νικηφόρος τελευτῆσαι τὸν βίον, ἐπὶ θυσίᾳ ὑπεξουσίος τάκνοις, παῖδες τε ἀρρένεις τῷ Θωμᾷ καὶ θυγατρὶ προφερεύσῃ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀρρένος τῇ Ἰθάμαρ. Καὶ ἡ ἐκείνων μῆτηρ Ἀννα καὶ τῆς Εὐλογίας θυγάτηρ, ἐκποδῶν γεγονότος καὶ τοῦ σεβαστοχράτορος Ἰωάννου, τὰς ἐπιτεροπὰς τῶν τε πατέρων καὶ τῆς τοποχρίας ἔχουσα, τοὺς τοῦ Ἰωάννου πατέρας δίον, τὸν δαύκαν τε καὶ τὸν Ἅγγελον (τὸν γὰρ Κομνηνὸν Μιχαήλ φθάνει κατασφισαμένη αὖτη δόλῳ καὶ ἐπισχοῦσα καὶ παραδοῦσα τῷ βασιλεῖ), γυνὴ ἀπόλεμος φύσει ἀνδρας καὶ πολέμοις ἀσχολα-

B

τοῦ θαράτου διεξειδητὴν γενέσθαι, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ θαυμὴν καὶ παῖδα ὡς ἀρχαῖα ἐλλείμματα Ῥωματῖδος ἐγχειρίζειν χαίρουσαν ὡς εἰ καὶ αὐτὴ ἐπ' ἀκείνοις τόσα λαβεῖν ἔμελλε. Τὸ δὲ συνάλλαγμα, δ συνιστᾶν ἥθελεν, ἐκτονὸν ἢν βαθμοῦ καὶ ἐξ αἰματος, καὶ παντός γε μᾶλλον ἀπεκωλύετο. "Οὐθεν καὶ τῷ μὲν Θωμῷ τῷ δεσποτοκόνδρῳ ἀξιώματα ζητήσασα καὶ λαβοῦσσα, τὴν δὲ τετεῦθιν δοφάλειαν ἀπελπίζασα, πρὸς Ἰταλοὺς ἀφορδί, καὶ τὸν ἔχοντον τοῦ Καρούλου ἐπιχειροῦσται Φίλιππον, οὐκ ὀλίγα τῶν τῆς χώρας καὶ πόλεις ἵει προίκα δοῦσα τῇ θυγατρὶ.

omnes, præter duos Smyrnensem et Pergamenum. Cæterum damnum universum a subscriptoribus in clericos recidit, statis hactenus pensionibus hac nova præscriptione deinceps fraudatos, adeo ut alii quidem assensum in legem novam subscriptione suum testati sint, alias, quorum nec impletatus nec requiritus assensus est, totum incombens legis pondus, quantumvis invitox et gementes inutiliter, gravarit.

8. De morte despotæ Nicephori; et ut petitum ab imperatore fuerit ut ejus filius Augustus junior filiam mortui despote duceret conjugem.

Ante hoc tempus contigerat in Occiduis tracibus obitus despotæ Nicephori, ex familia cui ab Angelis nomen, dudum illuc dominante. Is 201 moriens duos reliquerat nondum per æstatein sui potentes liberos, marem adhuc impubem Thomam, et paucum adultiorem illo puellam Ithamarem vocatam. Sublatus etiam de medio fuerat Nicephori frater nothus, Joannes sebastocrator; cujus pupillios duos, Ducam et Angelum, Anna vidua Nicephori, Eulogia Andronici Augusti amitæ filia, tutelari jure curabat, et ipsos et toparchiam eorum eo nomine in potestate habens. Fratrem enim horum majorem Cominenum Michaelem jam antea circumventum et dolo comprehensum ipsa imperatori tradiderat. Hæc porro pro natura mulierum imbelli, formidolosa tumultuum, cum recordaretur quot et quantis Joannes sebastocrator Nicephorum virum suum damnis affecisset (nempe hic quod vixit, frater fratrem spurius legitimum, infestis e vicino incursionibus inquietans, moltas ex eo prædas egerat, nonnullas etiam ditionis ejus partes illi creptas suæ adjunxerat), fortunam et genium bellicosæ familias, ne sibi suisque olim liberis infesta perniciose forent, metuens, jam nunc adversus id periculum præmunire propriam domum valido imperatoriaz affinitatis præsidio studuit,

offrenda in sponsam Michaeli Augusto juniori sua filia Ithamare. Non ignorabat adversari huic matrimonio ecclesiasticas sanctiones, quod sexto consanguinitatis gradu Ithamar Michaeli admoveatur: tamen opinata posse fieri ut politica ratio scrupulo et religione ducto prævaleret, et spes ingens iterum adjungendi Romano, unde aberrassus oīm fuerat, imperio dotalis pueræ principatus

C persuaderet Andronico quæstuosam super leges Ecclesiæ conniventiam, vehementer cum agud imperatorem tum apud patriarcham et ceteros Ecclesiæ proceres instituit, ne tam utile ac necessarium reipublicæ negotium versundia pene superstitionis et canonicarum præscriptionum omitti disjicie paterentur. Quidam autem, aī tanto alli-ciendos eos potentius, daturam se operam ut noua ea solum pars ditionis Nicephori despote viri sui, quæ suæ filie Ithamari competere, harum nuptiarum beneficio Romano imperio 202 rejungeretur, sed et reliquum Thomæ filii et pupillorum Joannis sebastocratoris patrimonium, in quod jam utrumque plenam ipsa exercebat potestatem, sese procuratram, quibus facile posset ac plane velle

D modis, ut sub jus imperatoris reverteretur. Rem insuper tam pellacis ex se plausibilitatis eo ambiū ac studio, adurgens, quasi non offerret aliis illa, sed sibi posceret, ac ex isto conjugio proveniendas speraret tam amplias istas opimasque provincias. Frustra hic tamen ejus omnis coualus fuit, imperatore ac Patribus Ecclesiæ in constanti aversione inconcessæ affinitatis perseverantibus. Quare Anna hinc dejecta, petita imprestitaque Thomæ suo filio despote collatione potestatis, alio spes suas vertit, finitiorum ex alia parte Italorum opes respiciens. Filiam videlicet Philippo Caroli nepoli dedit conjugem, non exigua ipsi terrarum et urbium paterni principatus parte dotis nomine attributa.

ε'. Περὶ τοῦ διαι τῷ νῷ τοῦ πατρὸς μηχαῆται καὶ κῆδους, καὶ περὶ τῶν εἰς τούτον σταλθέων.

[P. 158] 'Ο δὲ βασιλεὺς πρόποντας γάρον τῷ πατρὶ παρεπομένει. Καὶ τὸν μὲν ιερομόναχον Σοφονίαν, ἀνδρὸς τε καὶ συνετὸν, ἀποτέλεσται περὶ Πουλίδιν τὸ μενούμενον κῆδος διαπρεσβύτερος. Ήδ' ἐν τῷ πετεῖ διατελέων περιήργατο (μέντος γάρ καὶ εἰς πάνταν ἔκεινον γενέσθαι, καὶ οὐχὶ πάρτις ικανού τρόπου πατέσθαι τοῖς τῷ βασιλεῖ τοῖς διατάξεσθαι τὸ μεγιστον γένεσθαι, ὃς τοῖς ἀστραλέσι τὴν πλευτὸν ἰδόντες), πολλοὶ δὲ ἡσάν οἱ προσλιπαροῦντες ἀλλοθεν, ἐνθεν μὲν ἵκε τοῦ ἐν τῇ Κύπρῳ ἥρης, ἐνθεν δὲ καὶ ἐξ Ἀρμενίου, τὰ δὲ χεροὶ τῶν προσβοσκούμενων ποιεῦμενος πορταλίον, καὶ ἄλλως τὴν ἀπὸ τοῦ πάπιτα τῆς Τάρκης ὑπειδόμενος διεπεργενταν, τῆς ψυρού τίδος ἔκεινης ἀπαλλαγεῖς ἦγε τὴν θατέρῳ τῶν ἄκοντων τὰ τοῦ κήδους συντεκοθει. Καὶ δὴ πρώτον τὸν τὸν Ἀλεξανδρεῖας Ἀθανάσιον, ἐκ Τόδου καὶ αὐθὶς τῇ Κωνσταντίνῃ ἐπανελθόντα μετὰ τῆς ἱκανοτήτης Ἀθανασίου — ἡπειροῦ γάρ τάκειν δεινά καὶ αὐτοῦ· τὸ δὲ αὐτὸν τῇ τῆς Αἴγυπτου φύσιστρα-

τῇ τῆρον μάνη, καὶ μᾶλλη τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ, τῇ ἱκικλησίᾳ Ἀλεξανδρεῖας δοθεῖσαι παρὰ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς χάριν Ἀθανάσιῳ, ἀσφαλέστιν, ἀριστόστιδες χρυσοῦδούλοις. Οὐ δῆ καὶ τὸ πολλὰ φύσινα τούτων τῶν πατριαρχοῦντα Ἀθανάσιον, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προσαφηρεῖσθαι. Εἴτε δὲ τῆς Λαύρας ἡγετῶν τὸ μηνιμέσουν δαυτεῖν, ἐπειδὴ ταῦτα τὸν δύνματα συντερεχέτην καὶ Ἀθανάσιος ἐμημονεύσας, τοὺς μοναχούς, κατηνάγκαζεν δεσμάζεσθαι δὲ ὄπερα, διε λεγοντος καὶ ἀκούστε τούτομα, φέρειν αὐτοὺς ἀπὸ νοῦ τὸν αὐτοῦ καὶ μὴ τοῦ Ἀλεξανδρεῖας, πλάτος νοῦς ἀκαθέκτου συστελλένιν ἴθελιν διὰ τὴν αὐτοῦ ὄφειν. [P. 159] Καὶ διὰ ταῦτα ἀπάρτει εἰς 'Ρόδον τὸ φίδιον μετ' εἰρήνης διῆγε. Τότε τοῖνυν τοῦτον ἐπονεύθουσα, καὶ καιρὸν δύον διαγεγόντα τὸν τοῦ Νικηφόρου μονῆ, ὁ βασιλεὺς αἰδοῦς ἀδιον οἵς ἀποισταὶ κρίνων τὸν ἄνδρα, προσθείαν επιλέγει δὲ αὐτὸν πέρας τοὺς ἥρης, τὸ δὲ πάλον πέρας τὸν Ἀρμένιον, ὃς δὲ ἐπειθεν νύμφην ἀγάγει τῷ βασιλεῖ. Ἐπειδὴ γοῦν ἐπονεύθουμενος συγκατέβεστο καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἴτοιμάσθησαν, τὰ πρώτα μὲν δὲ σόριας ἤταλις ὁ πατριάρχης ἐπὶ τριήρεσθε διοφαλοῦς,

B. De affinitate ab imperatore ANNI Michaelis nuptiis contracta, degne missis ad tractandum in negotium legis.

Minc jam Augustus instituit in constantiensi congregando neo ullis exceptionibus abnixit conjugi filio effidaciter strenueque procurandi. Ac primum quidem bierenosachum Sophoniam, virum sapientem et solerter, in Apulia amicis, ut spes ejus generis inde clementia ecquid succedere ad volum posset experiretur. Plus ibi morarum quam speraverat Sophonius reportis. Fuit enim illi cunctu ad Papam, ad quem tamē litteris ab imperatore scriptis, prout oportuerat, non fuerat instructus. Nec latuerat Androulensum quam opportebat ad expeditionem negotii tales litterae forent: sed quia scribere Papae non posset nisi eum sanctissimi titulo ipso in litterarum inscriptione coherestaret, erimus se conscienturum, si id faceret, putavit, quod ita qui observantiores religionis habebuntur, de hoc ipso consenti responderant. Quia ergo multis ex locis illis regim virgines ad has nuptias certatum offerentur, usi a regibus hinc Cypri, inde Armenia, has e vicinia uero in manus occurrentes longinquioribus illis et diu expectundis praebuerunt, ea utiam ad id motus causa, quod si curru obstinaret 203 in quinuocumque conscienda Appula infirmitate, Papa Roinani, a quo ea penderet, subvenendum sibi, quod aversabatur, fastuoso cum pupereciliis videret. Constituit igitur omissa cogitatione Italici conjugii cum altero modo memoratorum regum de nuptiis illis convenire. Princípio uti ad id iudicistro votis Athanasius Alexandrinus patriarcha, post Athanasiū alios et patriarchatu dejectionem Rhodo Constantinopolitum reverso. Nam variationis ab acerbitate Constantinopoli Athanasiū in ecclesiasticos grassatae sua pars Alexan-

drini quoque obligeat Athanasio. Causa inter eos dissilit fieri Latras archistaragi monasterium, et aliud hunc monasteriorum magis Agri dictum, quia ambo Ecclesias Alexandrinas attributa in gratiam ejus primis Althansii ab imperatore Michaelo fuerant diplomatis militum auresarum firmitate quam securissima munitis. Agerrime id tulit, postea succedens in patriarcham Constantiopolitanum Athanasiis; ad magni quidem Agri monasterium Alexandrinum abstulit, in alio vero illo Latras membrari sumum inter saecula ibi celebrata notitia exigit. Ac cum in hoc studi se pataret ambiguitate omnino, quod tam ipse quidam annulus Alexandrinus pariter Athanasius vocaretur, praeterea sibi cautione idoneas ejus licoles Latras humachos edebilit, cum Athanasiū in sacro pronuntiant, non Alexandrinum, sed se mentibus ipsorum obversari, late vagam libertatem mentibus intra sece infinita expeditius sic coercere gyrus velens. Itinernodi trienium Alexandrinam Constantiopolitum rece-
dens Rhodum se contulit; ubi reperta quam que-
rebat pace, tranquillie, quod Athanasius throno cessit, est fructus. Tunc igneis fulm reversum et per tempus aliquod moratum in Evergete mona-
sterio imperator pro dignitate gesturum quodcumque illi minus imponebatur, propter auctoritatem
204 qua veneracioni erat omisibus, hunc ratu virum, legationem ei deuinebat ad reges, praetorium autem ad Armenium, ut inde sponsam juniose Augusto duceret. Quo assentiente, magnificeque inde ipsi parata regis legationis supellectilio ac pompa, firma et bene instruta triremi, vento a populi prospero flante patriarcha solvit, docens secum monachum eunuchum qui Nedphytas vocabatur. Verum hi circa Phocaean in piratas incidunt; qui redactis illis in potestate, ducis ipso cum

συνπαγόμενος καὶ τὸν μοναχὸν ἐκτομίαν Νεόφυτον· οὐ δὲ περὶ ποὺ τὴν θάκαιαν ἔσαν, πειρωταῖς περιπτούσιν, οἱ καὶ περιεχνετες αὐτοὺς φόρτον ἐκεῖγον διεφέρουν καὶ τούτους περακατέχεν, ὡς ἀποδοῦντο, ἕβούσαντο. Ἀλλ' ἐξαίφνης φανεταὶ τις φορτὶς πλήρης ἀγωγήμων κατὰ τὸ πεζαγος, ἥς δὴ καὶ φανετῆς μαρτύρεν περὶ τὸ ἐκεῖθνον κέρδος; οἱ πειρωταὶ λιχνεύεμένοι ἀφίσσοι μὲν πρὸς τῷ λεμένι ἅμα αὐτῇ τριήρεις τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην, ἀφίσσοι δὲ καὶ τὸν περιτόνιον φόρτον ἐκεῖνον, καὶ ὡς προσμεγούντων ἀλπίσαγεταις (τὸ γὰρ τοῦ πατριάρχου σχῆμα σφᾶς ἐπειθεὶς μὴ τὸν ἀγανάκτην δρασμὸν ἀνγοεῖν) ἀπέρψατάχει καὶ προθυμίᾳ ἐπὶ τὸν φανεταῖς ὄμβων. Τῶν δὲ ἀπὸ ὀφθαλμῶν γεγονότων, εἰδὼν κακὸν ἀλπίσαριν περὶ ἐκεῖτον οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἔχοντες, εἰ πεισταλεῖν καὶ αὐθίς, δρασμὸν ἀνηροῦσι. Καὶ δὴ τῆς νηὸς ἀποβάντες ὡς εἴχον μόνας οὐραλεῖς καὶ βλαστάσις, ἢ ποδῶν εἶχον, φεύγονταν ἀγάλα χρήστος, πάτον μὲν ἀνθρώπων ἀλεῖνοντες, ἀπρίστοις δὲ δυσχωρίαις, τὸ μὲν καὶ θελήσει, τὸ δὲ καὶ τῷ μὴ εἰδίναις δῶλος τῶν τέρπων, μᾶλις μετὰ τὴν πολλὴν τῶν ποδῶν ἐπὶ θάλαντος καὶ πέτραις πρόστριχουσιν ἐπὶ τὸ φρούριον διασύνονται. Ὅτερον δὲ καταλαβόντες οἱ πειρωταὶ ἔγκωσαν ὅλως σεσφισμένοι παρ' ἐμπτῶν, ἢ μᾶλλον τῆς προνοίας, ὡς ἐν ταῖς εἰκάσεις· τέως δὲ λαβόντες καὶ νῦν καὶ

φορτία ἀγάρουν, οὐ δὲ βιαλεῖν τὰ περὶ τρύπων μαθέν, καὶ ὡς εἰκῆς περιελγήσασε, διλλοῦς γάρτης πίγας ἐκπέμψει· οἱ δὲ ἡσαγόριοι τοι τῶν βεβήσεων Γλυκύς Πατέννης καὶ ὁ τοῦ φυελῶν λογοθέτης ὁ Μετοχίτης Θεόδωρος. Οὐ δὴ προσερχόντες πρῶτον τῇ Κύπρῳ, καὶ τῷ φρυγὶ προσμίζεταις, εἴχον μὲν ἀκατένον αὐτίκα ἐφ' οἷς ἐξήταντο ποιητήματα, οὐ δὲ καὶ μόνον ἐκεῖνος προσιστάμενος ἔγγωντάς τῇ πράξῃ ἔθελε κάκεινος ἐξημερούγη· εἰδὲ δὴ τὸ ὑπὸ βασιλῆς καὶ θελήσεις τῆς κατὰ Ρώμην ἐκκίνησίας τὸ συκελλαγμα διαπράττεσθαι. Ταῦτα δὲ ἦσαν χρόνοι [P. 140] καὶ τροπῆς δεδμένα. Ἀλλὰ προστεταγμένον αὔτοῖς καὶ παρὰ τοὺς τῆς Ἀρμενίας ἔρχοντας ἀπαγαγόν, ἐκεῖνον πρώτουν προσλιπαρύντων περὶ δυοῖν ἀδελφοῖς, τῷ ἡπερὶδικῷ βαύλονται χρήσαντο (μηδὲ γὰρ ἔχειν ποτέ. ραν προτιμῶν εἰς τὴν τοῦ βασιλεῖον πρέπουσαν κῆδευσιν, ὡς προτιμωμένης μισθε καὶ θετέραν ἐκεῖθεται), ἐκεῖσε γοῦν γεγονότες οἱ πεμψθέντες καὶ φυροφέρας δύουσι, τὴν μὲν τῶν βασιλεῖον οἱ αυνακισθεούσιν, τὴν δὲ δέσιον εὐρήσοντας τὸν νυμφόν. Ός δὲ πλὴν χρωμάτων κίνδυνος ἐφίσταται τῇ προτέρᾳ χαλεπῆς ἐνσηκψίας νόσου, προσίσχουσι τε τῇ Ρόδῳ, καὶ δοσαὶ δὲ ὡμοὶ τελείσαντες ἵπται τελεῖ κατὰ ευκήθειαν ὀρθοδόξην πίστεως, τέλος ἐφορομένην τάκεινων χρίσσει μύρην καὶ ἀγράνους, Κάντεύθεν τῆς νόσου

nave cerebantur, opes diripiabant, decreverantque delinere ipsos, ut prodere ac redilere cogerent si quae pretiosiora recon siderant. Ecce autem latronibus ei cura defixis apparuit in mari oneraria multis, quantum satijnari a procul intuentibus poterat, conferma mercibus. Tracti ergo avidius certe ac uberioris prædictæ piratae triremem in portu linquunt, et in ea patriarcham cum illa copiosa supellectili, arbitrii e gravitate viri permanserunt ibi eum dum redirent, nec inducturum in animum, qui equos non haberet, pedibus ut vilis et ignobilis quispiam, exscensu in terram facto diffugere. Tali fiducia, quanta maxima velocitate valueret impetum in vicem onerariam faciunt. His sic a conspectu amotis, patriarcha cum suis pejora metuentes, si rursus sub rapacissimorum boniūnum arbitrium venirent, expedire fugam statuunt, triremique rapim desilentes in litus, in stolis ut erant singuli, ac crepidis, ut quisque maxime D pedibus valuit, cursu quam incitatissimo fugam arripiunt, tritis et vestigiis signatas declinantes semitas, nupera et invia loca sectantes, partim consilio, ne deprehenderentur, partim ignoratio locorum. Ita post multam ad stirpes et saxa obvia 205 pedum offensionem, in quamdam ejus tractus munitiunculam salvi peryenerunt. Reversi piratae spe sua se delusos sero doluerunt, quamquam in hoc verius quispiam consulentis ipso cunctis oppressis Providentia beneficium diying quam humanæ in latronibus imprudentiae casum agnoverit. Utut sit, abducta cum onere triremi pirate abierunt. Re imperator cognita miseras, ut par erat, infelices, alios ad idem legatos in-

struit et missit, magistrum videlicet libellorum Joannem Glycyn, et agalarum logothearam Theodorum Metachijen. Hi priuatu in Cypri appulsi regeque adito facilem eum ad postulata repererunt. In uno solum, quod minus legalis arridebat, obfirmatum se rex Cypri ostendit, quo ipso administrando se recipiebat effecturum ut id cum quam minimam Graecorum offensionem succederet. Id autem erat approbante ac volente Ecclesia Romana hoc matrimonium peragere. Sed hæc indigebant tempore ac mora. Interim legali, quod et in maritatis habebant, ad principes Armeniæ transierunt. Ibi pro una duas etiam obtulerunt e rege prognatas sorores, ultraque instabant ambas accipere ne gravarentur, et imperatori sistere, ultra magis placuisse electuro: sui enim ipsorum iudicij non esse alteram alteri preferre, quas paris iuvicem dignationis ac meriti habereunt. Colluctis inter se legatis haud repudianda conditio rixa est. Uiramque igitur volentes germanam abducunt, quarum utique una juniori Augusto nubet, alteri dignus sponsus, haud illic defuturus, queretur. Inde cum inter navigandum prior regiarum virginum gravi correpta morbo 206 perclitari vissa esset, ei commodius curande in Rhodum insulam forte obviam excedunt. Ibi eam præterquam somnis recrearunt opportunis, religionis etiam elemenis ac sacris iuxta morem orthodoxæ fidei mysteriis initiatam, ejusratio ritu patrio, ungunt christiane ac sanctificant. Tum morbo iam liberam et pristino redditam vigori Rhodo solventes Constantinopolim perducunt. Ubi prætervectam littus quod Ceras aut cornu vulgo dicunt, et ad Cosmidium

φατοίση; ἀπάραντες; Ρόδου τῇ Κωνσταντίνου προσ-
ιχουσι. Καὶ παρὰ τὸ τοῦ Κέρατος τέλος πρὸς τῷ
Κοσμιδίῳ προστρέψαντα, οὐδὲν ἦν εἰς φιλοτιμίαν
διπερ οὐκ ἐπραττεν δικρατῶν εἰς τὴν τῆς δεσποίνης
ὑπάντησιν. Καὶ τέλος ὑπὸ λαμπρῷ καὶ πολυτελεῖ τῇ
πομπῇ εἰσαχθεῖσῃ, λαμπρῶς καὶ περιφανῶς ἐπὶ^c
τῇ προτέρᾳ Μαρίᾳ καὶ τοὺς γάμους ηὔτρέπει.

c. Γάμος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ.

Καὶ εἶδε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην καὶ βασιλείου τελε-
τὴν ἡμέρα τέκναιδεστέτη Ἐκατομβαιώνος μηνός. Τὴν
δέ γε ὑστέραν Θεοφανῶν, καὶ αὐτὴν τῷ θειῷ μύρῳ
χρισθεῖσαν καὶ γε τιμηθεῖσαν τῷ τῆς μάρμης τοῦ
νέου βασιλέως καὶ δεσποίνης ὄνδρατι (Θεοδώρα γάρ
ἐκ Θεοφανοῦ; μετεκλήθη), μετὰ καιρὸν τῷ τοῦ δυτικοῦ
τεβαστοκράτορος Ἰωάννου [P 141] παῖδι σεβαστο-
κράτορι καὶ αὐτῷ δινει (καὶ διδελφὸς γάρ οὗτως ἔξ
ἔξιώματος ἐφημίζετο, τοῦ Μιχαήλ κατά πόλιν ἐγκε-
κλεισμένου) ἐποιάζουσι μὲν τέμπειν ὡς νῦμφην,
καὶ ὅπλο πισταὶς ὁμολογίαις μετὰ προικὸς πολυτα-
λάντου οἰκοθεν ἐπεμπον· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τελευτή-
σασαν τῇ Θεσσαλονίκῃ δέχεται.

appellentem ea magnificētia occursus splendore-
que apparatus excepit imperator, quantus maximus
posset ac speciosissimus vel dominus jam et Au-
gustus exhibeti. Sie primo exsensu salutatam in-
vetatamque in urbem comitatu superbissimo eamdem
majorem natu duarum virginum, cui nomen Mariæ
fuit, ad proxime celebrandas cum filio nuptias
impense præparare instituit.

6. *Nuptiæ imperatoris Michaelis.*

Vidit istam plane regiam et splendidissimam
Augustarum nuptiarum cæremoniam sextadecima
dies Januarii. Minorem porro novæ Augustæ soror-
rem, cui erat domo allatum Theophano nomen, et
ipsam sacro inunctam oleo atque appellatione ma-
tris Augusti senioris honoratam, ut Theodora
ex Theophano vocaretur, postea desponderunt in
partibus Occiduis Joannis sebastocratoris filio,
cui ut commune cum patre Joannis vocabulum,
ita et sebastocratoris dignitas a patre derivata
pariter illum et ejus germanum honorabat. Quorum
amborum maximus natu frater Michael custodia
in urbe detinebatur. Ad hunc igitur rite stipulatis
sponsalibus pactis, cum dote in numerato multo
rum talentorum, missa Constantinopoli junior
haec Theodora est. Verum in itinere mortua Thessa-
lonicæ sepulcrum invenit.

7. *Ut rursus imperator tentaverit reducere ad con-
cordiam schismate discussos, et ut quiete pacem
coherent petierit.*

Hinc jam novo conatu tentavit Arseniatus Augu-
stus, sperans ad 207 concordiam nunc posse
allici mansuetudine ac passim probata morum sua-
vitatem patriarchæ, nemini facessentis molestiam,
sed quantumvis secta disjunctos studiisque infe-
ctos modesta placiditate tolerantis. Ad convocatos
ergo factionis Arsenianæ primores orationem ha-
buit hortatoriam ad pacem, eo sidentius indulgens

A 6. "Οκως συνῆγεν ὁ βασιλεὺς τοὺς σχιζομέτους
καὶ πάλιν καὶ εἰρηνεύειν ἤξιον.

'Εντεῦθεν καὶ αὖθις τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπεπειρᾶτε
οἱ βασιλεὺς, εἰρηνεύεσιν κάκείνους ἀλπίζων ἐκ τῆς
πρὸς πάντας εἰρήνης τοῦ πατεριάρχου ἐν τοις γνώμης
ἡθεστος μάχης ἀπάσης καὶ φιλονεκίας ὀπαρεροῦσιν.
Οὐθεν καὶ συνάγων ὥμιλει καὶ εἰρηνεύειν ἤξιον.
Εἴχε γάρ καὶ τὸν αὐτὸν θείον τὸν Παύλον καὶ τυφλὸν
Ισαάκιον σύναμα τῇ ἀδελφῇ πρωτοστράτορισσῃ
ἀποσπάσας τῆς ἐκείνων ἕννυμορίας ἐν εἰρήνῃ παν-
τείᾳ, καὶ περιέθαλπε θεραπείας ἀπάσαις, ὡστε καὶ
τὸν ἐν εἰρήνῃ τὸ πάλαι τελευτήσαντα πρωτοστράτορα
τὸν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον διὰ τὰ προγεγονότα τῆς
Ἐκκλησίας σκάνδαλα ἐτησίας μνήμαις ἀξιοπρεπῶς
τιμῆν. Κάκείνων ἀλλως καὶ τὰ πάθη τεμῶν καὶ τὴν
πολυετῆ κακουχίαν θευμάτων ἤξιον μολις; καὶ εἰρη-
νεύειν· μηδὲ γάρ εἶναι λοιπὸν τὸ ἀποχρῶν εἰς τοσούν
καὶ τοσούτων ἀνδρῶν σκάνδαλον. Ἐπει δὲ πολλὰ λέ-
γων κενὴν ψάλλειν ἐψήκει καὶ διανεύειν τυφλοὺς,
ἐκείνα καὶ πάλιν προσβλλομένων δὴ καὶ πρότερον
προεβάλλοντο (εἴχον δὲ πάλιν ἐκ τοσούν μικροψυχίας

spei operæ navandæ, quod jam sècum habebat
traductis ad suas partes ex illa secta tres ex ejus
columniibus, suum avunculum Raulem et cæcum
Isaacium, nec non bujus sororem protostratoris-
sam, quos quidem omni delinire indulgentia stu-
diose ac perseveranter satagebat, adeo ut, quod
iis id gratum nosset, protostratorem Andronicum

C Palæologum, qui propter olim orta Ecclesie scan-
dala conjectus in carcerem ibi jampridem obierat,
antiversaria memoria splendide honoraret. Coram
his ad congregatum Arseniatarum quoque reli-
quorum cœtum verba imperator faciens primum
est omnibus blanditus, non condolere se solum ob
mala diu multa tolerata significans, sed et ultra
nec parce commendans probatum in plerisque
longanimi patientia gravium ærugininarum per an-
nos plures invictum robur animi, quod et se ad-
mirari demonstrabat, et eos hoc ipso nomine plu-
rimi facere: tantum orare, idque civiliter citra
imperium ac fastum, ut pacate de cætero viverent;
abunde quippe præcessisse scandalorum, quæ tot
ac tales viros in transversum actos everterint.
D Hæc et alia paris sententiae plurima cum An-
dronicus apud Arseniatas sua oratione memoras-
set ad finem imetrandi ab iis ut turbas cire
desinerent, non plus profecit quam si cantilenam
surdis modularetur aut cæcis innueret. Vetera hi
nimirum illa sèpius decantata rursus obteudebant
jurius argumenta ipsorum et firmamenta causæ. In
qua illos obfirmabat pertinacia rursus ipsis, nescio
unde orta remissione simultatis, reconciliatus
admixtusque Ilyacinthus. His compertis imperator
frustra se contendere intelligens, Arseniatus qui-
denī cæteros dimisit, etiam atque etiam jussos
quiescere. Hyacinthum reddi custodiæ præcenit
ibique teneri clausum. At Tarchaniota educio car-
cere pacato in cæteris 208 usus est, eti non est

συμβάσης καὶ τὸν Τάκινθον δῶς μεθ' ἑαυτῶν), ἀφίσης πάραγγελίας ἡσυχάζειν, τὸν δὲ Τάκινθον αὐθίς ἐγκλεῖει τῇ φυλακῇ. Τὸν μέντοι Ταρχανειώτην τῆς φυλακῆς ἔξαγαγὼν εἰρήνης ἀλιγάνει, εἰ καὶ μὴ ἐπ' ἀκκλησίαν συνήγετο, ἀρετής καὶ τῇ συζύγῳ δεσποινῇ εὔμενῶς οἱ ἔχειν καὶ θεραπεύειν, ὃς αἰροτέλην ἐκεῖνος, τὰ εἰσότα.

γ'. Περὶ τῆς κατὰ ἀνάγκην ἁξανθεῖσας τῶν κοιτῶν.

Τὰ μὲν οὖν τῆς Ἐκκλησίας [P. 142] καὶ τῆς ἀκελληνῆς τὴν ἡμέραν ἐς τόδε τέλους κατηντήκει, τὰ δὲ τῆς Ἀρματίδος ἑξῆσθενήκει τέλεον. Πλεονέκτημα γάρ ἡμῖν ἐγένετο τοὺς παρόντας χρόνους μισθοῦ τοῖς μεστεύουσι καὶ λημμάτων τὰ πολλὰ πράττεοθαί. Τοῦτο πολλοὶς μὲν τοῖς εἰς ἀρχὴν εὑδοκίμοις ή μὴ καταδεχομένοις καταβόλλειν (πολλῷ γάρ δύχι κινεῖται τοῦτο, διφὲν καὶ ἀξιοῦντος λαμβάνειν) ή μὴ δυναμένοις ξιωτοῖς ἀκόλουθοις τὰς τιμάς, δόλοις δὲ παρήστανταν ἄδιδον διδοῦσιν, ὡς ξεινοὶ ἀλπίζουσι. Δεύτερον ἐπὶ τούτοις παλιὰ τὸ ἀλιτωτὸν τὰς ἀποτεταγμένας ἀποδίδοσθαι φύ-

is Ecclesiæ adjunctus, permittens dominum suam conjugi ut sacerdotem illi prolixo gratificaretur in iis quæ rationi consentanea vellet aut posceret.

8. De debilitate reipublicæ et dudum invalescentibus corruptelis necessario secura.

Is status ad hanc diem ecclesiasticarum rerum fuit, politicarum autem longe pessimus, república Romaniæ extreñam jam in debilitatem redacta. Causa fuit abusus ex facili, pellacia lucri utrinque præsentis, inolescens per haec tempora, mercede ac donis emendi quidem quisque vellet et principe a primariis ejus in regimine ministris. Ob hoc muli aliquoquin apti magistratibus gerendis a república arecebantur, quod non inducerent in animum sumptum facere, vulgo scilicet hominibus natura prioribus ad accipiendum quam ad dandum. Vice porro próborum gnavorumque sic exclusorum functionibus publicis per tales utilissime gererentis, subintrabant eo non tam industrii actores quam avari mercatores, profligata in id questuose modica pecunia licentiam sibi parantes impune corraderent quo damnum large compensarent. Alter fons enervationis imperii fuit parcimonia plene solvendarum ex fide pensionum, quæ præsidariis arcium in limite sitarum olim statutæ fuerant in mercedem operæ militaris adeo illic ad communem tutelam necessariae. Haec maligne nunc suppeditabant avaritia præfectorum erogationi pecuniae publicæ, quorum apponebatur lucris quod per astutas frustrationum artes diffundenda prætextibus vafris solutionis die miseris militibus subtrahebatur pretium sudorum ac sanguinis. His duobus malis, ne in unum coeuntia exundarent in perniciem publicam, unum esse potuerat efficax remedium ab imperatoris auctoritate summa, si is delato corruptelarum quas memoravimus indicio ad eas coercendas adduci potuisset. Sed ne hoc contingere aut speraretur obstabat immobilitas

A γας τοὶς ἐν ταῖς ἀκραις, ἡγεμόνων τὸ πλέον κακότησι, θελόντων τοὶς ἀνεῦθεν ὑπερημέτρως πάντη διδοῦμένοις; στραγγιέσθαι, ω; κερδαῖοις; Ταῦτα δὴ ἐπὶ ταυτὸ συναχθέντα. Τὸ γὰρ τοῦ βασιλεύοντος εὐσταθὲς καὶ τὸ πρός χρίσις τε καὶ κολάσις συμπαθητικόν τε καὶ ἡμερον μέγα τὸ κακὸν καὶ οὐκ οἰστὸν δῶς τοῖς παθοῦσιν εἰργάζετο. Τέως δὲ ὡς εἶχεν ἡ τοῦ βασιλέως ὅρκος, τῆς δυνάμεως ἐνόσης εἴτε τῶν νεύρων (τὰ δὲ ἥσαν τὰ χρήματα) πέμπων τὰς τῆς ὀλομελείας κινήσεις τῆς Ἀρματίδος εὐρωστοτέρας ποιεῖν οὐκ ἀπώκνει. Κατ' ὅλιγον δὲ τὸ δεινὸν ἐπαύξην ἀνέστελλε πειρομένων καὶ τῶν εἰς κεφαλὰς ἀξίων καὶ ως οἰόν τ' ἦν σφίσιν ἀντεχόντων, προσκειμένων καὶ τῶν ἐκ Κρήτης μαχίμων ταῖς τοπικαῖς δυνάμεσιν, οὓς Κρήτηθεν προσχωρήσαντας; βασιλεὺς ὡς μὴ καταδεχομένους τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἀπικράτειαν, ἐπ' ἀνατολῆς κατοικίσας καὶ ρόγαις ἐτησίοις ἀποτεταγμέναις ἔξικανών ὡς πιστοῖς συμμάχοις ἀχρήτο. *Ην δὲ συχνὸν τὸ τῆς συνδοσίας διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων, ως ἔλεγον, ἀνέδην τελούμενον. Τὸ δὲ ἦν,

Cejus a lenore dimoveri allegationibus ullis nescio, buicque adjuncta segniles castigandi, noxiæ lenitatis indulgentia **209** fræna laxans sceleribus et metum adimens peccantibus; unde malum immane quantum ingens nec jau amplius tolerabile (oppressos ab impune grassantibus urgebat. Inter tanta incommoda sustinehat se erectum utenquo ac stantis saltim speciem ostentans corpus imperii, quoad intus ei non desuit quasi sanguinis copia ac nervi velut quidam pecunie abundantis per illud commeantes, unde interium vegetabatur ac ciebatur, baud cessante, pro sua strenuitate, Augusto ad omnia impigne occurrere. Ad extremum quin etiam, sed jam sero, auctio sensim in molem insuperabilem malis, opponere nimis diu omissam severitatem est conatus, et publica incommoda retorquere in capila auctorum, meritis eos subjiciendo suppliciis, tentavit. Utebatur ad hoc cum aliis quas habebat ad manum copiis tum præcipue Cretica militia præsidariis provinciarum adiusta. Nam multos e Creta insula, servire Latinis illuc jam ineluctabiliter prævalentibus non sustinentes, imperator in tractus Orientales invitatos in locis suæ ditionis collocaverat, pensionesque iis decreverat annuas, fida illorum utens in bellis opera. Verum ut haec illis stipendia summas in immanes excrescentia conficerentur, contributiones erat necesse subditis acerbissimas indicere; qui quantumvis non falso quererentur de pecunie ratiitate in iis partibus dudum per erogationes immodicas exhaustis, tamen quod nullam excusationem necessitas admitteret, nihilominus pendere quantum exigebatur cogebantur. Instituta prius fuerat, ut diximus, collatio decimaruim e pensionibus, quas quisque stipendia merentium aut iis legitimo tempore factis emeritorum percipere annuas e publico soleret. Sed cum jam longo haustu exinanitis et enervatis exprimi quod opus erat nequi-

ώς ἐρθεθη τὰ πρότερα, τὸ τῆς ἡρ' ἔκστον προνοίας Λ έτι δὲ χρόνος τὴν ἡγεμονίαν ἔγων, ἔχον δὲ καὶ τὸ Κον-
δέκατον. Πλὴν καὶ οὕτω σφῶν ἐκνευριζομένων ἡ
ἥρμια τοῖς παροικοῖς περιστάτω. Καὶ ἐπειδή πονούση
μεν οἱ ταλαιπωροί, οὐχ ἔδεσαν δὲ δῆτη καὶ ἐς τὸ
παντελὲς ἕμελλον· ἡ γὰρ ἐν εἰ πάντας
ἔδεσαν ἥπερ πάσχειν [P. 143] μετὰ μικρὸν ἕμελλον,
καὶ πάγτα τὸν βίον καταπρόδοιντ' ἀν ἀπαιτούμενοι.

θ'. Περὶ τοῦ Φιλανθρωπηροῦ καὶ ἀποστολῆς
δότου.

Τὸν γοῦν φερῶν κακούμενον, ως μὴ μάνιον τῶν
κατὰ Μαλενδρὸν καὶ τὰ τῷ ζυγῷ ἔκεινῳ προσήκουσα,
ἄλλη δῆτη καὶ τῶν ἀντικαὶ ἐξαφανιζομένων ἐξ ἐπιδρο-
μῶν συχνῶν τῶν Περσῶν, δὲ τοῦ προφέτημέντος πρω-
τοβεστιερίου τοῦ Ταρχανειώτου δεύτερος πτήσις, δ. Φι-
λανθρωπηνὸς ἐκ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου Ἀλέξιος,
τοῦ προτέρου εἰς πρωτοσεβαστὸν τιμηθέντος πιγκέρ-
νης τῷ βασιλεῖ τιμηθεῖς, τῶν περὶ τε τὴν Ἀσιανὴν
μικρὸν καλούμενην. Ήτι; δὲ Λαδίαν καὶ Κερδιστὴν
μέχρις καὶ αὐτῆς δῆ τῇ; Θελάσσης ἡγεμονὸν ἀναδείχνυ-
ται, τοῦ πρωτοβεστιαρίου ήτι; Λιβαδαρίου τῶν περὶ^B
τὰ Νεόκεστρα καθηγαμονεύοντος. Οἱ γοῦν πιγκέρνε-

τε, ad patresfamilias et quosvis private nei do-
mīna omnis devolvēbatur. Hi uiseri supra modum
gratiaēbentur. Neōkestant autem futūrum ut tandem
Imperij oppressorū exggeranda contumis au-
cubet mole poudoris. Si enim istū prævididerat,
utique præstabilius duxisset fundūm violūmque
semel tūmū condonare poscentibus quam absiduis
exsuctiōnibus carpi paulatim, absūmīus usque ad
lethalem extabescerit.

9. De Philanthropeno et ejus refectione.

210 Cum igitur qd̄ eas, quas diximus causas, nulla aut pericula ēssent arcium præsidia limita-
nearum, adeo ut non sołū quā cd̄ Μαλενδρūm jacent
loca quaque iuḡ illi cōtigua sunt, sed interior-
es pliā regiones crebris Persarum incursioni-
bus vastatae degolarentur, prius memorati prote-
vestiarii Tachauioitac secundus natus filius, Ale-
xius Philanthropenus dicas ex aro materio, illo
omniū primo protosebasti dignitate honorato,
pincernae ipse imperatoris titulo insigis, Asia
quāq̄ mīnorē vocant itemque Lydie ac Cel-
bīanū neque ad ipsum mare dux declaratur, pro-
tovestiarita Libadario terris ac tracib⁹ circa D
Neocastra sitis presidente. Pincerna parro muljo
jām tempore talem præfecturam gerens, babens
etiam in potestate Creticam militiam et univer-
tas tracetus Orientalis copias quoctūque irei cir-
cumduens, exepit, ut sit, placere sibi seque civi-
cūmūgēre conscientia juvenilis indolis strenui-
tatisque militaris, cui etiam illa favet prosperis
arridens successibus celebrata veteribus Fortuna.
Loquuntur hic quonque cum vulgo; et illam cui
Scipiones, Crassi, Cassares, cui Thamistocles, Ti-
mothei, Cleones accepit sua præclarā facinora
tulerunt, quonque non iūnus quoniam dī ceteri tam-
plis aristis celebantur, iālū, inquit, quaueūque
vīm dici fas est, suffragatam Philanthropeno

factarū, dum partim prællia secundis atque vi-
ctoris, partim, idigne frequentius, quadam dexte-
ritate prudantis industria, largitionibusque in-
tempore in hostes justa et amicos profundendis,
rei sancis in Romam per illos Orienteis tractus
restituit quadamterusque securam reddidit, no-
strorum Imperiis rabiie quodam adiūti orga Roma-
num regimen ad exciliendi obsequiis subinde co-
natum erupentes instringens. Barbarorum vero,
qua sui malū, qua siq̄ ac civilitatis exhibitione,
parlaque ex his apud eos reverentia. 211 feroci-
tatem mitigans aueusque irremendi debilitanā.
Ac ditioni quidem nostra subjectas gentes ne
iugum exenterent non sola vi tenebat, sed comi-
tatis ac liberalitatis delicijs illuccebris, dum ali-
qui in iis bene merantur adaugi honoribus et
promovet, dum animas additūtudine bonaque
suo conferat, dum decimq̄ non soluū quam quic-
que manū peperit prædam, ipsi propriam relin-
quit, justa quæsūlū eripiendis hosti spoliis vir-
tutis fructū spīvīs integrum condonans, sed
præmīa insuper ex suo recte factorum ultra aequi-
mūlans. His ille artibus multa sibi gloriae nec
minus quæstiosa perfecit, ista virtutis cura for-
tuna societate successus plerisque in hostile sor-
lūm inuersioribus enī nesciis, quiq̄ multam
Persarum opulentiam in suam manū potesten-
tēque refigeret. Inger illa ejus acta hoc in spe-
cimen memorabimur. Munītio erat prope Mel-
dunjuo, dicta Duorum Collium, elīa negra,
opus boarium inessas præsidio, illa, opinor, ipsa
quæ vocabulo Didymii Milesiorum oījū celebris
fuit. Eam ille armis subegit hoc modo. Seiebat
primaria et uxorū Salampæis Persæ illo jam
mortuo illi servari cum thesauro gazæ peregrinæ
opimæque omnis generis ingenti. Et cūtus et struc-
tura et præsidii numerus sic arcem illam defen-

ρον, τότε δὲ τὸν ἔχθρων, δὲ πάλαι οἷμα τὸ Μιλησίων Διδούμενον ἐφῆμιζετο, ἔτυχε πολέμῳ κρατήσας τοιῷδε τρόπῳ. Ός γάρ ή πρώτη τῶν γυναικῶν τοῦ Σαλλάμπακτο Πέρσου, ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνου γεγούτος, ἐκεὶ περύλακτο, τεθησαύριστο δὲ καὶ πλούτος παντοδεπότες, τὸ μὲν πολέμου νόμῳ τοῦ φρουρίου περιγενέθει: ἀδύνατα τέως εἶχεν, ἔγνω δὲ σοφίσαθει τὴν γυναικά, ὥστε καὶ πόμπων ὡς δῆθεν ἐν ἀποδρήσεις; ἀγαγέσθαι ταῦτην σύζυγον ὑποτίχνειτο. Ήπειρον τοῦς γοῦν πολλάκις πέμπων οὐκ ἐπειθεῖν. ἐπισχὼν τοὺς τῆς λίμνης καράβους συνέβετο σχοίνοις, καὶ ξύλα μεγίστα ἔντεις ἐπ' ἐκείνων καταχειμάζεται μάστινας. Τὰς δὲ πλοὰ πληρώσας πολεμιστάς ἐν τούτοις ἐλευθέρεις Ιστάς καὶ μαχόμενος (οὐδὲ γάρ κατὰ τὸ τυχόν καὶ αὐτές παρὰ τοῖς ἔχθροις ἐκείνοις, ἀλλ' ὁνόματος ἐπέβαινεν ἡμα μὲν φοβεροῦ, ἡμα δὲ γε καὶ ἕρασμού, ὡς καὶ πολλοὺς προσχωρεῖν καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀγαπᾶν τάττεσθαι), αἱρεῖ μὲν οὗτα τὸ φρούριον, πλοῦτον δὲ ἐκάθευδον δριθμητὴν περιβάλλε-

A ταὶ, τοῖς δὲ ίδιοις, ἀλλὰ γε καὶ τοῖς ποοσχωροῦσιν εἴπορον καθίστα τὸν βίον. 'Οθεν καὶ πολλοὶ ὑπ' ἐκείνων δεσουλωμένοι ἔχειρον, καὶ ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι ἡσαν καθ' ὅν περ καὶ προσταχθεῖν, ὡς κατ' ἄγάπην ἀμα γυναιξὶ μετωχημένοι καὶ τέκνοις. 'Εντεῦθεν καὶ περά τὸ εἰκὸς ἀγαπήσαντες οἱ ὑπ' ἐκείνῳ ταττόμενοι, καὶ μᾶλλον οἱ Κρητικοί, ἡρέματο θεραπεύειν καὶ τρόποις καὶ λόγοις ὑπὲρ δ προσῆκεν ἐκείνῳ, καὶ εἰς ἀποστασιαν τὴν ἀπὸ βασιλέως ὑπέκνισον. 'Ο δὲ νέος ὃν δὲλλως καὶ φυσηθεὶς ἐκ μεγίστου φρονήματος, τὸ μὲν πρῶτον τοὺς λογισμοὺς κρατεῖνόμενος πολὺς ἦν προσλιπαρών βασιλέα τῆς ἀρχῆς μετατίθεσθαι. 'Αλλ' οὐκ ἐπειθεῖν. Οίδα δὲ ἔγωγε γνοὺς τῷ πιθεῖσθαι τοῦ βασιλέως Μιχαήλ, ἡμῖν διμελοῦντος καὶ περὶ ἀμφοτέρων τῶν αὐταδέλφων λέγοντος; καὶ ὡς [P. 145] τι τὸν εἰς ἐπανον τιθεμένου μέγεν τὴν τάδελφον περὶ θατέρου χρίσιν τὴν τῆς ἀρχῆς παράλοσιν ἐπισπεύδοντος. 'Ἐπειδὴ γάρ ἐκείνος μὲν καὶ ὑπὸ μεσίταις ἐζήτει τῆς ἀρχῆς ἀφεθῆναι καὶ πολὺς

B seque deinceps viverent. Ista porro liberalitas incredibilior illi affectus et studia pariter omnium conciliabat, nemine non gaudente subesse regimini tam humani ac munifici ducis, promptissimeque parato ad quidvis citra exceptionem ullam jussu ejus ductique aggrediendum. Itaque gregatim ad illum concurabant undique non singuli solum, sed suas quisque familiias uxores ac liberos trahentes, ut ejus fortunam sine alio respectu seduerentur. Quid si hoc indigenæ patriis ultra relictis facultabant sedibus, multo scilicet idem affectabat studiosius extorres jam Cretenses; qui patriam in exilio se reperisse arbitrati talis oblato praesidio patroni, certatum omni obsequio factorum verborumque toti erant in ambienda viri gratia, obsequiosius hand dubie quam privato advenas. in imperatoris dictione sese addicere fas foret, adeoque cupidum juvenem non obscurè invitantes ad supremam invadentiam potestatem atque ab imperatore deficiendum. Nec surdo ista, quanquam dissimilanter initio cunctant, cancellabantur. Hinc enim consiliariis utens ad periclitandum acribus, generosa indole, flore astatatis, felicitate successibus probata, summa sibi quæque D despondere audebat: inde tamen retardabatur magnitudine incepti. Quare spatium deliberationi captans, et forte 213 nascituris imminens opportunitatibus, petere interim ab Augusto institutum ut se ab illa praefectura, quam sat diu gessisset, amoveret aliquo traducere; quod minime impetravit. Quin et haec sequiorem in partem accepta in aula petitio est, prout mihi contigit intelligere e Michaelo Augusto Juniore, familiari per id temporis colloquio. Reserebat ille mihi, laudans et predicans magnopere sapiens protosebasti (frater hic erat Philanthropeni, de quo agimus, major) de hoc ipso facto judicium. Is comperto germanum suum minorem semel iterum et sèpius, adhibitus eliciat eodem amicorum officiis, postu-

c. Περὶ τοῦ ἐτοῦ τῷ νιῷ ταῦ θαυμάτων Μιχαὴλ τῆς κήδους, καὶ χερὶ τῶν εἰς τοῦτο σπαῖστων.

[P. 188] Οὐ δὲ βασιλεὺς πρόκεννες γέρον τῷ πατέρι παρεπούσας. Καὶ τὸν μὲν Ιερομάνχον Σοφονίαν, ἀνδρα σερδον τε καὶ συνετον, ἀποτέμπνει πρὸς Πουλίκιαν τὸ κανούμενον κῆδος διαπρεσβύτερον. Ήπειρὸν δὲ τῷ πατρὶ τοῖς ἀπολθών περιήγηται (θέλησε γὰρ καὶ εἰς πάππαν ἑκεῖνον γενέσθαι, καὶ οὐχὶ πάρα ἑκεῖνον γράμματαν ἔκανεν τοῖς εἰς βασιλέως, οἷς οὐδεὶς ἄγνωτον γράμματαν τὸν πάππαν καὶ κρίταν τὸ μέγιστον τίνεσθαι, οὐδὲ τοὺς διαφαίδει τὴν πλευτὸν ἰδόντες), πολλοὶ δὲ ήσαν οἱ προσκυπαροῦντες ἀλλοθέν, ἐνθεν μὲν ἕκ τοῦ ἐτοῦ Κύπρου ῥηγδε, ἐνθεν δὲ καὶ ἐξ Ἀρμένιων, τὰ δὲ χερὶ τῶν προσκυπαρισμένων ποιούμενος περὶ πλεύσος, καὶ ἀλλὰς τὴν ἀπὸ τοῦ πάππας τῆς Ρώμης ὀπειδόμενος ὀπειρηγραψεν, τῆς ἡρωτίδος ἑκείνης ἀπαλλαγεῖς ἔγινε εἰπεῖ θαύματον τῶν ἀκούστων τὰ τοῦ κῆδους ευθήσασθαι. Καὶ δὴ πρῶτον τὸν τὴν Ἀλεξανδρέας Ἀθανασίον, εἰς Τόδον καὶ αὖθις τῇ Κωνσταντίνῃ ἐκανελθόντα μετὰ τὴν ἀκολούθην Ἀθανασίου — ἥπτετο γὰρ τάκεσθεν δεινά καὶ αὐτοῦ· τὸ δὲ αἴστον τῇ τε Αἰώνας τοῦ Θρησπρο-

τοῦ τῆγρου μανῆ, καὶ μίλη τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ, τῷ εἰκινησίᾳ Ἀλεξανδρέας δεσμοῦσιν, ἀμφαλέσιν, ἐμπεδώσεις χρυσοδούλοις. Οὐ δὴ καὶ τὰ πολλὰ φέννα τοῦ πατριαρχοῦτα Ἀθανασίου, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προσαφηρεῖτο. Βέβαιος δὲ τῆς Λαύρας Ἱητῶν τὸ μητηρούντον ὁμοιόν, ἵνα δὲ ταῦτα τῶν ὄντωνται συντερεχέτην καὶ Ἀθανασίος ἀμημανεῖσθε, ταῦτα μονοχοῦς κατηνάγκαζεν διεφαίξεσθαι θεόντερ, οὓς λέγοντο καὶ ἀκούστε τούτων μηδέποτε, πλάτος νοῆς ἀκαθάκτου συστάλλειν ἐθέλων διὰ τὴν αὐτοῦ δρεσέν. [P. 189] Καὶ διὰ ταῦτα ἀπάρετα εἰς Τόδον τὸ βίον μετ' εἰρήνης οἴητε. Τότε τούτους τούτους ἐπενελθόντας, καὶ καιρὸν δουον διαγεγόντα εἰς τὴν τοῦ Εὐθεργέτου πομή, οἱ βασιλεὺς εἰδὼς ἀλλὰ ἐπιστατὴν κρίνων τὸν ἀνδρα, προσέβαλεν επειλεπτεῖ δὲ αὐτῷ πέρας τοῦ βῆτος, τὸ δὲ πλάνον πέρας τοῦ Ἀρμένιου, ὃς ἐν ἐπειθεν νύμφην ἀγάγη τῷ βασιλεῖ. Ἐπειτα γοῦν δὲ παπούελλομενος συγκατέθετο καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἥποτεσθησαν, τὰ πρώτα μὲν δὲ σορταὶ ἐκλειστοὶ στρατηρήγης ἐπιτρέπεται διορθωτοῦς,

B. De apititate ab imperatore ad Michaelis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum in negotium legislati.

Hinc iam Augustus inclinabat in constantem congregandi neo utilis exceptionibus obnoxii conjugi filio efficaciter strenueque procurandū. Ac primum quidem biersatopachum Sophoniam, virtutē sapientiā et solerter, in Apulia insit, ut opes ejus generis inde a tanta ecclīsia succedere ad volum prosses experiretur. Plus ibi morarum quam sparerat Sophonius reportit. Fuit autem illi cunctum ad Papam, ad quem tamē litteris ab Imperatore scriptis, prout oportuerat, non fuerat instruens. Nec latuerat Androulicum quam opportens ad expeditionem negotiis tales litteras forent: sed quia scribere Papie non posset nisi eum sanctissimi uitato ipse in litterarum inscriptione cohonestaret, eritne se consciaturum, si id feceret, putavit, quod ita qui observantiores religionis habebantur, de hoc ipso consenserit responderant. Quia ergo multis ex locis illis regiae virginis ad hanc nupicias certum offerebantur, uti a regibus hinc Cypri, inde Armenia, has et viatoria uero ipa manus occurrerent longinquioribus illis et diu expectans præbenti, ea etiam ad id motus causa, quod si curum obstinaretur 203 in quoniodcumque conscientia Appula affinitate, Papa Romani, a quo ea penderet, subveniendum sibi, quod aversabatur, fastuosum supercilium videret. Constituit igitur omissa cogitatione Italici conjugij cum altero modo memoratorum regum de nuptiis illis convenire. Princeps ut ad id tuipistro velut Athanasius Alexandrinus patriarcha, post Athanasium alios et patriarchatu dejectionem Rhodo Constantinopolim reverso. Nam viriliteris ab exacerbitate Constantiopolitanis Athanasii in ecclesiasticos grassatus sua pars Alexan-

drina quoque obligeat Athanasium. Causa inter eos dissensū fuerit Leuntas prebistrategi monasterium, et aliud hunc monasterium magno Agri dictum, quod ambo Ecclesias Alexandrinas attributa in gratiam ejus praesulibus Athanasii ab Imperatore Michaeli fuerant diplomaticis bulletis aurearum firmitate quam securissima munitis. Agerrime id tulit, postea sucedens in patriarcham Gonatatzinopolitanum Athanasius; ad usq[ue]n quidem Agri monasterium Alexandrinum absulit, in alio vero illo Leutra memorari sumit inter saera ibi celebrata notitia exegit. Ac cum in hoc studi se patetot ambiguitate uominis, quod tam ipse quiam uimulus Alexandrinus pariter Athanasius vocaretur, praestare sibi cautione idonea ejus incolae Leutra monachos coegerit, cum Athanasium in sacre profundarent, non Alexandrinum, sed se mentibus ipsorum obversari, late vagam libertatem mentium intra omnes indumenta expeditatius sic coactere gyrus volens. Itinernodi uardin trienarius Athanasius Constantinopoli recedens Rhodus et constans; ubi reperta quinque querebat pace, tranquillo, quod Athanasius Rhodo cessat, est frustus. Tunc igitur istum reversum et per tempus aliquot morans in Evergete monasterio imperator pro dignitate gestorum quodcentaque illi minus impuneret, propter auctoritatem 204 qua veneracioni erat omnibus; hanc ratu virum, legationem ei demandat ad reges, praesertim autem ad Armenium, ut inde sponsam junicer Augusto duceret. Quod sedentiente, magnificeque inde ipsi parata regis legationis supellectile ac pompa, firma et bene instrueta triremi, vento a puppi prospero flante patriarcha solvit, docens secum monachum oīnachum qui Neophytas vocabatur. Verum hi circa Phoeniam in piratas incidentur; qui redactis illis in potestatem, duc ipsoeu-

συνπαγόμενος καὶ τὸν μοναχὸν ἐκτομίαν Νεόφυτον· οὐ δὲ περὶ ποὺ τὴν Θάκαιαν ἔσαν, πειραταῖς περιπλουσιν, οἱ καὶ περιεχνετες αὐτοὺς φόρτον ἐκεῖνον διεφέρουν καὶ τούτους περακατέγενον, ὡς ἀποδοῦντο, ἦσθιοντο. Ἀλλ' ἐξαίφνης φωνεταὶ τις φορτὶς πλήρης ἀγωγίμων κατὰ τὸ πελαγός, ἥς δὴ καὶ φανετησες μακρόθεν περὶ τὸ ἐκεῖνον κέρδος; οἱ πειραταὶ λιχνεάμενοι ἀφίσσει μὲν τὸν πρός τῷ λιμένι ἅμα αὐτῇ τριήρεις τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην, ἀφίσσει δὲ καὶ τὸν περιτὸν φόρτον ἐκεῖνον, καὶ ὡς προσμεγούντων ἀλπίσαγεταις (τὸ γὰρ τοῦ πατριάρχου σχῆμα σφᾶς ἐπειθεὶς μὴ τὸν ἀγεννῆ δρασμὸν ἐνγοσεῖν) ἀπέρψατάχει καὶ προθυμίᾳ ἐπὶ τὴν φανεῖσαν ὁρμων. Τῶν δὲ ἀπὸ ὀφθαλμῶν γεγονότων, εἰδὼν κακὸν πλειστὸν περὶ ἑαυτῶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἔχοντες, εἰ πεισταίνει καὶ αὐθίς, δρασμὸν ἐνηρῦστο. Καὶ δὴ τῆς νηὸς ἀποδάντες ὡς εἶχον μόναις σφολαῖς καὶ βλασταῖς, ή ποδῶν εἶχον, φεύγομεν ἄγα κρίτος, πάτον μὲν ἀνθρώπων ἀλεινούντες, ἀτρίστοις δὲ δυτικωρίαις, τὸ μὲν καὶ θελήσει, τὸ δὲ καὶ τῷ μὴ εἰδίνας δῶς τῶν τάπουν, μόλις μετὰ τὴν πολλὴν τῶν ποδῶν ἐπὶ θάμνοις καὶ πέτραις περόσκρουσιν ἐπὶ τὸ φρούριον διαστούνται. "Τοτερον δὲ καταλαβόντες οἱ πειραταὶ ἐγκαίσαν δῶς σεωφορέμενοι παρ' ἐστυν, ή μᾶλλον τῆς προνοίας, ὡς ἐν τις εἰκάσεις· τέως δὲ λαβόντες καὶ νῦν τῇ

φορτὶα ἀχύρουν, Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ περὶ τρύπων μαθὼν, καὶ ὡς εἰκῆς πειρατήσας, διλλος; εὔτετησας ἐκπέμψει· οἱ δὲ ἡσαγ ὃ τε τὸν θεῆσεν Γλυκὺς Ποτάνης καὶ ὁ τὸν ἄγελῶν λογοθέτης ὁ Μετοχῆτης Θεόδωρος, Οἱ δὲ προσερχόντες πρῶτον τῇ Κύπρῳ, καὶ τῷ ρήγῃ προσμίζαντες, εἶχον μὲν ἀκατένοντα εἴρ' οἵς ἐχτίρυντοι θεῖτήνιαν, ἐν δὲ καὶ μηνὸν ἐκεῖνος προσιστάμενοι ἐγνωκώς τῇ πράξῃ ἐθελεῖ κάκενος ἐξημεροῦν· εἰδὲ δὲ ἦν τὸ ὑπὸ βαυλῆς καὶ θελήσεις τῆς κατὰ Ρώμην Ἐκκλησίας τὸ συκελλαγμα διαπράττεσθαι. Ταῦτα δὲ ἡσαν χρόνον [P. 140] καὶ τριθῆς δεδίμενα. Ἀλλὰ προστεταγμένον μέτρον καὶ παρὰ τοὺς τῇς Ἀρμενίας ἔρχοντας ἀπαγαγόν, ἀκείνουν πρώτουν προσλιπρύντων περὶ δυοῖν ἀδελφικαῖν, ἐφ' ὧπερ ὡς βαύλονται χρήσαιντο (μηδὲ γὰρ ἔχειν ποτέ· προτιμέμενον εἰς τὴν τῷ βασιλεῖ πρέπουσαν χιδευσιν, ὡς προτιμωμένης μιθε καὶ θετέραν ἐπεσθαί), ἐκεῖσες γοῦν γεγονότες οἱ πειρατέντες καὶ φύματέρας θύουσι, τὴν μὲν τῷ βασιλεῖ οἱ συνοικήσασκαν, τὴν δὲ δίποιν εὐρήσοντας τὸν νυμφίον. Ός δὲ πλὴν χρωμάνων κίνδυνος ἐφίσταται τῇ προτέρᾳ καλεπῆς ἐνσηκψίσης νόσου, προσίσχουσι τε τῇ Ρόδῳ, καὶ δοσαὶ δὲ ὡμοὶ τελείασαντες ἐπὶ εὐτῇ κατὰ εὐκήσειαν ὀρθοδόξην πίστεως, τέλος ἐνεροταμένην τάκεινων χρίουσι μέρη καὶ ἀγάπουσι, Κάντεύθεν τῆς νόσου

nave serebantur, opes diripiabant, decreverantque destinare ipsos, ut prodere ac redire cogerent si quae pretiosiora reconsiderarent. Ecce autem latronibus ei curia defixis apparuit in mari oneraria multis, quantum satimari a procul intuentibus poterat, conferta mercibus. Tracti ergo aviditate certe ac uberioris prædictæ piratae triremem in portu linquunt, et in ea patriarcham cum illa copiosa supellectili, arbitrii e gravitate viri permanserunt ibi eum dum redirent, nec inducturum in animum, qui equos non haberet, pedibus ut vilis et ignobilis quisplam, exscensu in terram facto diffugere. Tali fiducia, quanta maxima velocitate valere impetum in vicem onerariam faciunt. His sic a conspectu amotis, patriarcha cum suis pejora metuentes, si rursus sub rapacissimorum boniūnum arbitrium venirent, expedire fugam statuunt, triremique raptim desilientes in litus, in stolis ut erant singuli, ac crepidis, ut quisque maxime pedibus valuit, cursu quam incitatissimo fugam arripiunt, tritis et vestigiis signatas declinantes semitas, imperia et invia loca sectantes, partim consilio, ne deprehenderentur, partim ignoratio locorum. Ita post multam ad stirpes et saxa obvia 205 pedum offensionem, in quamdam ejus tractus munitiunculam salvi peryenerunt. Reversi piratae spe sua se delusos sero doluerunt, quamquam in hoc verius quispiam consuleatis ipsoeentibus oppressis Providentia beneficium diyinga quam humanæ in latronibus imprudentiae casum agnoverit. Utut sit, abducta cum onere triremi pirate ubierunt. Re imperator cognita miseras, ut par erat, infelices, alios ad idem legatos in-

struit et missit, magistrum videlicet libellorum Joannem Glycyn, et agalarum logothearam Theodorum Metachyrum. Hi priuus in Cypri appulsi regeque adito facilem eum ad postulata reperrunt. In uno solum, quod minus legatis arridebat, obfirmatum se rex Cypri ostendit, quo ipso administrando se recipiebat effecturum ut id cum quam minimam Graecorum offensionem succederet. Id autem erat approbante ac volente Ecclesia Romana hoc matrimonium præagere. Sed hæc indigebant tempore ac mora. Interim legati, quod et in maritatis habebant, ad principes Armeniæ transierunt. Ilii pro una duas etiam obtrudebant e rege prognatas sorores, ultraque instabant ambas accipere ne gravarentur, et imperatori sistere, ultra magis placuisse electuro: sui enim ipsorum iudicij non esse alteram alteri præferre, quas paris Invicem dignationis ac meriti haberebant. Collocutis inter se legatis haud repudianda conditio visa est. Utramque igitur volentes germanam abducunt, quarum utique una juniori Augysto nuboret, alteri dignus sponsus, haud illic desuturus, quæreretur. Inde cum inter navigandum prior regiarum virginum gravi correpta morbo 206 pericitari visa esset, ei commodius curande in Rhodum insulam forte ohviam excedunt. Ibi eam præterquam suum recrearunt opportunis, religionis etiam elemenis ac sacris iuxta morem orthodoxæ fidei mysterioris initiatam, ejusratio ritu patrio, ungunt christmate ac sanctificant. Tum morbo iam liberam et pristino redditam vigori Rhodo solventes Constantinopolim perdueunt. Ubis prætervectam litus quod Ceras aut cornu vulgo dicunt, et ad Cosmidium

φασίση; ἀπάραντες Ῥόδου τῇ Κωνσταντίνου προσταχουσι. Καὶ παρὰ τὸ τοῦ Κέρατος τέλος πρὸς τῷ Κοσμίδῳ προσταχόντων, οὐδὲν ἦν εἰς φιλοτιμίαν διπερ οὐκ ἐπραττεν δικρατῶν εἰς τὴν τῆς δεσποίνης ὑπάντησιν. Καὶ τέλος ὑπὸ λαμπρῷ καὶ πολυτελεῖ τῇ πομπῇ εἰσαχθεῖσῃ, λαμπρῶς καὶ περιφανῶς ἐπὶ τῇ προτέρᾳ Μαρίᾳ καὶ τοῖς γάμους θητρέσκε.

C. Γάμος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ.

Καὶ εἶδε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην καὶ βασιλείων τελετὴν ἡμέρα ἔκκαιοθέτη Ἐκατομβαῖνος μηνός. Τὴν δέ γε ὑστέραν Θεοφανῶν, καὶ αὐτὴν τῷ θειῷ μύρῳ χρισθεῖσαν καὶ γε τιμηθεῖσαν τῷ τῆς μάρμης τοῦ νέου βασιλέως καὶ δεσποίνης ὄνόματι (Θεοδώρα γάρ ἐξ Θεοφανοῦ; μετεκλήθη), μετὰ καιρὸν τῷ τοῦ δυτικοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου [P 141] παιδὶ σεβαστοκράτορι καὶ αὐτῷ δυνεῖ (καὶ δ ἀδελφὸς γάρ οὗτως ἐξ ἔξιώματος ἐφημίζετο, τοῦ Μιχαήλ κατὰ πόλιν ἐγκεκλεισμένου) ἐτοιμάζουσι μὲν πέμπτεν ὡς νῦμφην, καὶ ὅπλο πισταῖς διμολογίαις μετὰ προκήδες πολυταλάντου οἰκοθεν ἐπεμπον· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τελευτήσασαν τῇ Θεσσαλονίκῃ δέχεται.

appellentem ea magnificèntia occursum splendore que apparatus exceptit imperator, quantus maximus posset ac speciosissimus vel dominat jam et Augustæ exhiberti. Sic primo exsensu salutatam invenitamque in urbem comitatu superbissimo eamdem majorem natu duarum virginum, cui nomen Mariæ fuit, ad proxime celebrandas cum filio nuptias impense præparare instituit.

6. Nuptiæ imperatoris Michaelis.

Vidit istam plane regiam et splendidissimam Augustarum nuptiarum cæremoniam sextadecima dies Januarii. Minorem porro novæ Augustæ sororem, cui erat domo allatum Theophano nomen, et ipsam sacro inunctam oleo atque appellatione matris Augusti senioris honoratam, ut Theodora ex Theophano vocaretur, postea desponderunt in partibus Occiduis Joannis sebastocratoris filio, cui ut commune cum patre Joannis vocabulum, ita et sebastocratoris dignitas a patre derivata pariter illum et ejus germanum honorabat. Quorum amborum maximus natu frater Michael custodia in urbe detinebatur. Ad hunc igitur rite stipulatis sponsalibus pactis, cum dote in numerato multorum talentorum, missa Constantinopoli junior haec Theodora est. Verum in itinere mortua Thessalonicae sepulcrum invenit.

7. Ut rursus imperator tentaverit reducere ad concordiam schismate discisos, et ut quiete pacem coherenter petierit.

Hinc jam novo conatu tentavit Arseniatus Augustus, sperans ad 207 concordiam nunc posse allici mansuetudine ac passim probata morum sua-vitate patriarchæ, nemini facecentis molestiam, sed quantumvis secta disjunctos studiisque infestos modesta placiditate tolerantis. Ad convocatos ergo factionis Arsenianæ primores orationem habuit hortatorianum ad pacem, eo sidentius indulgens

A 6. "Οώς συνῆπερ ὁ βασιλεὺς τοὺς σχιζομέτους σάλιν καὶ εἰρηνεύειν ήξειν.

'Ἐντεῦθεν καὶ αὖθις τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπεπειρᾶτε δι βασιλεὺς, εἰρηνεύειν κάκείνους ἀλπίζων ἐκ τῆς πρὸς πάντας εἰρήνης τοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς γνώμης ήθεσ μάχης ἀπάσους καὶ φιλονεκίας ὀπερερῶσιν. Οθεν καὶ συνάγων ὕμιλει καὶ εἰρηνεύειν ἡξειν. Εἴχε γάρ καὶ τὸν αὐτοῦ θείον τὸν Παύλον καὶ τυφλὸν Ἰσαάκιον σύναμα τῇ ἀδελφῇ πρωτοστράτορισσῇ ἀποσπάσας τῆς ἐκείνων ἔνυμμορίας ἐν εἰρήνῃ παντείᾳ, καὶ περιέθαλπε θεραπείας ἀπάσαις, ὡστε καὶ τὸν ἐν εἰρήνῃ τὸ πάλαι τελευτήσαντα πρωτοστράτορα τὸν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον διὰ τὰ προγεγονότα τῆς Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἐπήσασις μνήμαις ἀξιοπρεπῶς τιμῆν. Κάκενων ἀλλως καὶ τὰ πάθη τιμῶν καὶ τὴν πολυετῆ κακουχίαν θευμάτων ἡξειν μόλις καὶ εἰρηνεύειν μηδὲ γάρ εἴναι λοιπὸν τὸ ἀποχρῶν εἰς τῶν καὶ τούτων ἀνδρῶν σκάνδαλον. Ἐπει δὲ πολλὰ λεγιῶν κενήν ψάλλειν ἐψήκει καὶ διανεύειν τυφλοὺς, ἐκείνα καὶ πάλιν προσβάλλομένων ἀδή καὶ πρότερον προεβάλλοντο (εἴχον δὲ πάλιν ἐκ τίνος μικροψυχίας

spei operæ navandæ, quod jam eoscum habebat traductos ad suas partes ex illa secta tres ex eius columniis, suum avunculum Raulem et eoscum Isaacium, nec non bujus sororem protostratorisam, quos quidem omni delinire indulgentia studiose ac perseveranter satagebat, adeo ut, quod iis id gratum nosset, protostratorem Andronicum

C Palæologum, qui propter olim orta Ecclesiæ scandala conjectus in carcerem ibi jampridem obierat, anbiversaria memoria splendide honoraret. Coram his ad congregatum Arseniatarum quoque reliquorum cœtum verba imperator faciens primum est omnibus blanditus, non condolere se solum ob mala diu multa tolerata significans, sed et ultra nec parce commendans probatum in plerisque longanimi patientia gravium æruginnarum per annos plures invictum robur animi, quod et se admirari demonstrabat, et eos hoc ipso nomine plurimi facere: tantum orare, idque civiliter citra imperium ac fastum, ut pacate de cætero viverent; abunde quippe præcessisse scandalorum, quæ tot ac tales viros in transversum actos everterint.

D Hæc et alia paris sententiae plurima cum Andronicus apud Arseniatas sua oratione memorasset ad finem impetrandi ab iis ut turbas cire desinerent, non plus profecit quam si cantilenam surdis modularetur aut cæcis innueret. Vetera binimirum illa sæpius decantata rursus obteudebant juri argumenta ipsorum et firmamenta causæ. In qua illos obfirmabat pertinacia rursus ipsis, nescio unde orta remissione simultatis, reconciliatus admixtusque Hyacinthus. His compertis imperator frustra se contendere intelligens, Arseniatus quidem cæteros dimisit, etiam atque etiam jussos quiescere. Hyacinthum reddi custodiæ præcepit ibique teneri clausum. At Tarchaniota educto carcere pacato in cæteris 208 usus est, eti non est

συμβάσης καὶ τὸν Ὑάκινθον δῶς μεθ' ἑαυτῷν), τὸν μέντοι Ταρχανειώτην τῆς φυλακῆς ἐξαγαγὼν εἰρηνικὸν εἶχεν δίλως, εἰ καὶ μὴ ἐπ' ἀκελλησίαν συνήγετο, ἐφεξετασθεῖς τῇ συζύγῳ δεσποινῇ εὐμενῶς οἱ ἔχειν καὶ θεραπεύειν, ὡς αἰροτεί ἀν ἀκείνος, τὰ εἰκότα.

η'. Περὶ τῆς κατὰ ἀνάτηχη ἐξασθενήσως τῶν κοιτῶν.

Τὰ μὲν οὖν τῆς Ἐκκλησίας [P. 142] καὶ τὸς ἀκελληνῆς τὴν ἡμέραν ἐς τόδε τέλους; κατηνήκει, τὰ δὲ τῆς Ῥωμαϊδος ἐξσθενήσει τέλεον. Πλεονέκτημα γάρ ἡμῖν ἐγένετο τοὺς παρόντας χρόνους μισθοῦ τοὺς μεστεύοντας καὶ λημμάτων τὰ πολλὰ πράτεοσθαι. Τούτο πολλοὶς μὲν τοῖς ἐδόκειν ἀδρικοῖς ή μὴ καταδεχομένοις παταβάλλειν (πολλῷ γάρ ὅντις ἔχειται τοῦτο, διφερόντων εἰς αἴσιον λαμβάνειν) ή μὴ δυναμένοις ἴως ἀκέλους τὰς τιμάς, δίλοις δὲ παρέβησαν ἐδόου διδοῦσιν, ὡς ἔχειν ἀλπίζουσι. Δεύτερον ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ ἀλλιτῶς τὰς ἀποτεταγμένας ἀποδίδοσθαι φέ-

is Ecclesia adjunctus, permittens dominum suam
conjugi ut faveret illi prolixaque gratificaretur in
iis quæ rationi consentanea vellet aut posceret.

8. De debilitate reipublicæ e dudum invalescenti-
bus corruptelis necessario secura.

Is status ad hanc diem ecclesiasticarum rerum fuit, politicarum autem longe pessimus, republika Romanæ extremam jam in debilitatem redacta. Causa fuit abusus ex facili, pellacia lucri utrinque præsentis, inolescens per haec tempora, mercede ac donis emendi quidem quisque vellet e principe a primariis ejus in regionine immissus. Ob hoc muli alioquin apti magistratibus gerendis a republika areebantur, quod non inducerent in animum sumptuum facere, vulgo scilicet hominibus natura pronioribus ad accipiendum quam ad dan- dum. Vice porro proborum gnavorumque sic ex- clusorum functionibus publicis per tales utilissime gerendis, subintrabant eo non tam industrii actores quam avari mercatores, profligata in id quæstuo se modica pecunia licentiam sibi parantes impune corradendi quo damnum large compensarent. Alter fons enervationis imperii fuit parcimonia plene solvendarum ex fide pensionum, quæ præsidariis arcium in limite sitarum olin statutæ fuerant in mercedem operæ militaris adeo illic ad communem tutelam necessariae. Haec maligne nunc sup- penditabant avaritia præsectorum erogationi pecu- nia publicæ, quorum apponebatur lucris quod per astutas frustrationum artes diffundenda prætexti- bus variis solutionis die miseris militibus subtra- hebatur pretium sudorum ac sanguinis. His duobus malis, ne in unum coeuntia exundarent in per- niciem publicam, unum esse potuerat efficax re- medium ab imperatoris auctoritate summa, si is delato corruptelarum quæs memoravimus indicio ad eas coercendas adduci potuisset. Sed ne hoc contingere aut speraretur obstabat immobilitas

της, θελόντων τοὺς ἀνεύθεν ὑπερημέρως πάντη διδομένοις στραγγιεσθαι, ὡς κερδαίνοις. Ταῦτα δῆ ἐπὶ ταυτὸν συναχθέντα. Τὸ γάρ τοῦ βασιλεύοντος εὐστάθες καὶ τὸ πρὸς κρίσεις τε καὶ κολάτες συμ- παθητικόν τε καὶ ἡμερον μέγα τι τὸ κακὸν καὶ οὐκ οἰστον διλας τοῖς παθοῦσιν εἰργάζετο. Τέως δ' ὡς εἶχεν ἡ τοῦ βασιλέως δρμῆ, τῆς δυνάμεως ἴνούσης ήτι τῶν νεύρων (τὰ δ' ἥσαν τὰ χρήματα) πέμπτων τὰς τῆς διλομελείας κινήσεις τῆς Ῥωμαϊδος εὐρωστοτέρας ποιεῖν οὐκ ἀπώκνει. Κατ' ὀλίγον δὲ τὸ δεινὸν ἐπαῦξην ἀνέστελλε πεμπομένων καὶ τῶν εἰς κεφαλὰς ἀξίων καὶ ὡς οἰόν τι ἦν σφίσιν ἀντεχόντων, προσκειμένων καὶ τῶν ἐκ Κρήτης μαχιμῶν ταῖς τοπικαῖς δυνάμε- σιν, οὓς Κρήτηθεν προσγωρήσαντα; βασιλεὺς ὡς μὴ καταδεχομένους τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἐπικράτειαν, ἐπ' ἀνατολῆς κατοικίας καὶ ρόγαις ἐπησίοις ἀποτε- ταγμέναις ἐξικανῶν ὡς πιστοῖς συμμάχοις ἐχρήτο. "Ην δὲ συχνὸν τὸ τῆς συνδοσίας διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων, ὡς ἐλεγον, ἀνέδην τελούμενον. Τὸ δ' ἦν,

eius a tenore dimoveri allegationibus ullis negatio, buicque adjuncta segnitias castigandi, noxiæ leni- tatis indulgentia 209 fræna laxans sceleribus et metum adimens peccantibus; unde malum immiane quantum ingens nec iam amplius tolerabile (op- pressos ab impune grassantibus urgetabat. Inter tanta incommoda sustinebat se erectum utenique ac stantis saltum speciem ostentans corpus impe- rii, quoad intus ei non defuit quasi sanguinis copia ac nervi velut quidam pecunia abundantis per illud commeantes, unde interim vegetabatur ac ciebatur, haud cessante, pro sua strenuitate, Augusto ad ououla in ipigre occursero. Ad extre- mum quin etiam, sed jam sero, auctis sensim in molem insuperabilem malis, opponere nimis diu omissem severitatem est conatus, et publica in- comedona retorquere in capita auctorum, meritis eos subjiciendo suppliciis, tentavit. Utebatur ad hoc cum aliis quas habebat ad manum copiis tum præcipue Cretica militia præsidariis provinciarum adiuncta. Nam multos e Creta insula, servire Latini illuc jam ineluctabiliter prævalentibus non su- stinentes, imperator in tractus Orientales invitatos in locis suæ ditionis collocaverat, pensionesque iis decreverat annuas, fida illorum utens in bellis opera. Verum ut haec illis stipendia suimmas in immianes excrescentia confiserentur, contributiones erat necesse subditis acerbissimas indicere; qui quantumvis non falso quererentur de pecunia ra- ritate in iis partibus dudum per erogationes immo- dicas exhaustis, tamen quod nullam excusationem necessitas admitteret, nibilominus pendere quan- tum exigebatur cogebantur. Instituta prius fuerat, ut diximus, collatio decimaru e pensionibus, quas quisque stipendia merentium aut iis legitimo tempore factis emeritorum percipere annuas e publico soleret. Sed cum jam longo hausto exinanitis et enervatis exprimi quod opus erat nequi-

ώς ἐδίθη τὰ πρότερα, τὰ τῆς ἡπ' ἔκστον προνοίας· οὐδὲν καὶ οὐδαν σφύντεν τὸν εἰκενεριζόμενον ἢ
ἔργα τοῖς παροικοῖς περιέστατο. Καὶ ἐπειδή πονοῦσεν
μεν οἱ ταλαιπωροί, οὐχ ἔδεσαν δὲ ὅπῃ καὶ ἐς τὸ
πεντελές διμελλον· βαρυνθῆναι· ἢ γάρ ἀν εἰ πάντας
ἔδεσαν ἥπτερ πάσχειν [P. 143] μετὰ μικρὸν διμελλον,
καὶ πάγτα τὸν βίον καταπρόσθεντες ἀντιτούμενοι.

θ'. Περὶ τοῦ Φιλανθρωπείου καὶ ἀποστολας
δύοτον.

Τὸν γοῦν φέρων κακομένων, ὡς μὴ μόνον τῶν
κατὰ Μαλανδρὸν καὶ τὰ τῷ ζυγῷ ἑκείνῳ προσήκουσαν,
ἀλλ' ἕδη καὶ τῶν ἐντὸς Ἑβραϊζομένων ἐξ ἐπιδρο-
μῶν συχνῶν τῶν Περσῶν, ὁ τοῦ προβοτηντος περι-
ποσεστιερού τοῦ Ταρχανειώτου δεύτερος πτήσης, δι-
φλανθρωπηνδ; ἐκ τοῦ πρὸς μητρός πάππου Ἀλέξιος,
τοῦ προτέρου εἰς πρωτοεκβαστὸν τιμηθέντος πτυχέρ-
νης τῷ βασιλεῖ τιμηθεῖς, τῶν περὶ τε τὴν Ἀσσίνην
μικρὸν καλουμένην, ἵτε δὲ Δωδεκάνησον Κερανὸν
μέχρι οὐλῆς δῆ τοῦ Θελάσσης ἡγεμῶν ἀναδείχνυ-
ται, τοῦ πρωτοεκβασταρίου ήτι λιβαδαρίου τῶν περὶ
τὰ Νεκτυστρα καθηγαμένους. Οὐ γοῦν παγκάρη-

ρετ, ad patresfamilias et quosvis privatus eti de-
mīnos omnis devolvēbantur. Alii iūseri suprā modum
gravabentur. Ne sciebat autem fūlūrum ut tandem
fūlūstis opprimērentur exaggranda eoulinus eu-
cibis mole poudoris. Si enim isti prævictis erant,
utique præstabilius duxissem fūlūrum tictumque
semel locum condonare posseñibꝫ quām abeñibꝫ
exsuffionibꝫ carpi paulatim. aliqūmīque usque ad
lethalem extahesceritiam.

9. De Philanthropene et ejus rebellione.

210 Cum igitur qd̄ eas, quas dicitur causes, nulla aut periusima essent arcium præsidia limita-
norum, adeo ut nos soñum quia ed Mæandrum jacent
loca quaque jugo illi cunctigua sunt, sed interior-
res pliā regiones erubris Persarum incursioni-
bus vastata degolarentur, prius memorati prote-
vestiarii Tarchaviotis secundus natu filius, Ale-
xius Philanthropenus dictus ex aro materio, illo
omnius primo protosebasti dignitate honorato,
pincere ipse imperatoria titulo insignis, Asiam
quam nigrorum vocant itemque Lydiæ ac Cel-
biam usque ad ipsum mare dux declaratur, pro-
tevestiarita Libadario terris ac tractibus circa
Neocastra sitis praesidente. Pincerna porro multo
juxta tempore latem præfecturam gerens, babens
etiam in potestatu Creticam militem et univer-
sus tractus Orientalis copias quoctunque iret cir-
cumducens, exepit, ut si, placere alibi seque cir-
cumspiceret conscientia juvenilis indolis strenui-
tatisque militaris, cui etiam illa favet prosperis
arridens successibus celebrata veteribus Fortuna.
Loquuntur hic quunque cum vulgo; et illam cui
Scipiones, Crassi, Cæsares, cui Themistocles, Ti-
mochæsi, Cleanes accepta sua præclaræ facinora
tulerunt, quaque non minus quam dli ceteri tem-
plia aristis celebatur, istam, inquit, quæque
viri dici fas est, suffragatam Philanthropeno

A hūi χρόνοις τὴν ἡγεμονίαν ἔγων, ἔγων δὲ καὶ τὸ Κον-
τικὸν καὶ τὰς κατ' ἀντεροῦν ἀπέσας δυνάμεις ἐπι-
φερόμενος, φύσων τε τάχις καὶ ἀποδῇ στρατηγίᾳ
πρεπαντη συντρομένης καὶ τῆς παρὰ πολλοῖς λεγο-
μίνης τύχης θεράπον τῷρ καὶ τοῦτο, καθαμιλημέ-
νον τοῖς πολαισοῖς, καθ' ἣν Σεητεῖον τε καὶ Λράσ-
σον καὶ Καίσαρες, ἔτι τε Θεμιστοκλεῖς καὶ Τιμοθέον
καὶ Κλέωντος θυδραγάθουν, καὶ τύχης ὡς καὶ θῶν
δίλων ἵερά ἀνιθρύσητα τὰ κατ' ἀναπολὴν καθίσσα τε
καὶ πρασπαραλίζετο, τὰ μὲν καὶ μάχεις καθ' ἃς
ἐνίκα, τὰ πλεῖστα δὲ συνέστη; [P. 144] καὶ γε φιλοκα-
ρίᾳ πρὸς τε τοὺς ἑκδρούς ἔμα καὶ πρὸς τοὺς φίλους,
τοὺς μὲν ὑποχόρτους τῷρ καστὶ τῶν ἡμετέρων ἀνεσαν
καὶ καθιστῶν τὸ πολέμους ἡμερώτερον, τοῖς δὲ τὰς
τιμᾶς ἐπιτύχουν καὶ τὰς προδυμίας ἀποδωληύουσαν, μηδ
μόνον ἀποιεὶ ἐκφορῷ καρδιῶντις ὅπερ ἐς χερῶν δὲ
τῶν ἀλλοερίων τεχνῶν ἐπογκατις γεγονός, δίλων καὶ
ἄφ' ἀνυψῶν ἀρρεσθεῖς τῷ πλεῖστα, τὸν τε τῶν ἱχ-
θῶν πλοῦτον ἡ μερὰ τύχη; ἔρεσθη εἰς χεῖρας ἡγε-
μονίαν πλοῦτον ἡ μερὰ τύχη; Πρὸς γάρ τοις δίλοις καὶ τι φρούριον πρὸς
τὸ Μελανούριον τὸν Αἴον Βουνόν, πάλαι μὲν ἐμβα-

σταῖς αἰρετούσης, dum partim prælia secundis aliquo vi-
ctoris, partim, idque frequentius, quadam dexte-
ritate prudentis iudicioriæ, largitionibusque in-
tempore ju hostes juxta et amicos profundendis,
rem sane in Romanam per illas Orientales tractus
resistuit quædam tenacitera securam reddidit, ne-
scitiorum impotis rabiæ quadam adi orga Roma-
num regimē ad excutiendi obsequiis subinde co-
natum erumpentes infringens. Barbarorum vero,
qua sui metu, qua fiduciæ ac civilitatis exhibitione,
partaque ex his apud eos reverentis, 211 feroci-
tatem mitigare aususque irrumperi debilitans.
Ac ditioni quidem nostra subiectas gentes na-
tūrum excutarent non sola vi tenebat, sed comi-
tatiæ ac liberalitatia delicijsedat illecebribus, dum ali-
quid in his bene inerente adauget honoriibus ut
promovet, dum animos additj audensibus honaque
ape conseruet, dum denique non solum quam quis-
que manu peperit prædam, ipsi propriam relin-
quit, justa quæsuum oripiendis hosti spoliis vir-
tutis fructum cuivis integrum condonans, sed
præfaria incepit ex suo recte factorum ultra aco-
dūlitas. His ille artibus nūlia sibi gloria vix
minus quæstus perfecit, ista virtus omnī fortu-
tua societate successus plerisque in hostile mor-
bi incurrerib⁹ ena nactus, quihius multam
Persarum opulentiam in suam manum pote-
reñibꝫ redigere. Inter alia ejus acta hoc in spe-
cijōne memorabimus. Munatio erat prope Mela-
dunium, dicta Duorum Collum, elīo nostra,
opac brachium incessa præsidio, illa, opinor, ipsa
quæ vocabulo Didymii Mileporum olim celebris
fuit. Eam ille armis subegit hoc modo. Seiebat
primariam uxorum Salamynæcis Persæ illo iam
mortuo illie sortari cum thesauro gaza peregrina
opinaque omnis generis ingenti. Et cūtis et struc-
tura et præsidii numerus sic arcem illam defen-

ρον, τός εδώ τῶν ἐχθρῶν, διάλακοι οίμαι τὸ Μιλησίων Διδόμειον ἐφημίζετο, έτυχε πολέμῳ κρατήσας τοιφέδε τρόπῳ. Ός γάρ ή πρώτη τῶν γυναικῶν τοῦ Σαλάμπακι Πέρσου, ἡ οὐράνων ἔκεινον γεγούτος, ἐκεὶ περύλακτο, τεθησαύριστο δὲ καὶ πλούτος παντοδεπάς, τὸ μὲν πολέμου νόμφη τοῦ φρουρίου περιγενέσθαι ἀδύνατα τέως είχεν, ἔγνω δὲ σορίσασθαι τὴν γυναικαν, ὥστε καὶ πέμπων ὡς δῆθεν ἐν ἀποδρήσεις ἀγαγέομαι ταύτην σύζυγον ὑπειχνεῖτο. Ός γοῦν πολάκις πέμπων οὐδὲ ἐπειθεν, ἐπισχὼν τοὺς ἔτης λίμνης καράβους ευνδεῖ σχοίνοις, καὶ ξύλα μέγιστα ἔνεις ἐπ' ἔκεινων κατακευάζεται μόσυνας. Τέ δέ ἄλλα πλοῖα πληρώσας πολεμιστάς ἐν τούτοις ἐλεκτολεῖς λοτάς καὶ μαχόμενος; (οὗδε γάρ κατὰ τὸ τυχόν καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς τελεῖται, ἀλλ' ὀνδρατος ἐπιβαίνεν ἅμα μὲν φοβεροῦ, ἅμα δέ γε καὶ ἕρασμον, ὡς καὶ πολλοὺς προσχωρεῖν καὶ ὑπ' ἔκεινοι ἀγαπᾶν τάσσονται), αἱρεῖ μὲν οὖτα τὸ φρούριον, πλούτον δ' ἔκειθεν οὐ δρδίως ἀριθμητὸν περιβάλλε-

A ταὶ, τοῖς δ' ἴδιοις, ἀλλά γε καὶ τοῖς προσχωροῦσιν εὗπορον καθίστα τὸν βίον. "Οθεν καὶ πολλοὶ ὑπ' ἔκεινῷ δεδουλωμένοι ἔχαιρον, καὶ ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι ἔσαν καθ' ὃν περ καὶ προσταχθεῖν, ὡς καὶ ἀγάπην ἅμα γυναικὶ μετικημένοι καὶ τέκνωις. Ἐντεῦθεν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ὄγκοπήσαντες οἱ ὑπ' ἔκεινῳ ταττήμενοι, καὶ μᾶλλον οἱ Κρητικοὶ, ἥρξαντο θεραπεύειν καὶ τρόποις καὶ λόγοις ὑπὲρ δροσῆκεν ἔκεινῷ, καὶ εἰς ἀποστασίαν τὴν ἀπὸ προσιλέων ὑπέκνιζον. Οὐδὲ δέ νέος ὃν ἀλλως καὶ φύσηθεις ἐκ μεγίστου φρονήματος, τὰ μὲν πρώτα τοὺς λογισμοὺς κραδαίνομένος πολὺς ἦν προσλιπαρῶν προσιλέων τῆς ἀρχῆς μετατίθεσθαι. Ἀλλ' οὐδὲ ἐπειθεν. Οίδα δέ ἔγωγε γνοὺς τῷ πυθέσθαι τὸν βασιλέως Μιχαήλ, ἢμεν ὅμιλούντος καὶ περὶ ἀμφοτέρων τῶν αὐταδόλων λέγοντος καὶ ὡς [Ρ 165] τι τῶν εἰς ἐπαίνον τιθεμένου μέγαν τὴν τάδελφον περὶ θατέρου κρέσιν τὴν τῆς ἀρχῆς παράλυσιν ἐπισπεύδοντος. Ἐπειδὴ γάρ ἔκεινος μὲν καὶ ὑπὸ μεσταῖς δέχεται τῆς ἀρχῆς ἀφεθῆναι καὶ πολὺς

B sequo deinceps viverent. Ista porro liberalitas inereditabiliter illi affectus et studia pariter omnium conciliabat, nemino non gaudente subesse regimini tam humani ac munifici ducis, promptissimeque parato ad quidvis circa exceptionem ullam iussu ejus ductuque aggrediendum. Itaque gregatim ad illum conurrebant undique non singuli solum, sed suas quisque familiias uxores ac liberos trahentes, ut ejus fortunam sine alio respectu seduerentur. Quod si hoc indigenæ patriis ultra relictis factitabant sedibus, multo scilicet idem affectabat studiosius extores jam Cretenses; qui patriam in exilio se reperisse arbitrati talis oblatio præsidio patroni, certatum omni obsequio factorum verborumque toti erant in ambienda viri gratia, obsequiosius hand dubie quam privato advenas. in imperatoris ditione sene addicere fas foret, adeoque cupidum juvenem non obscure invitantes ad supremam invadēnται potestatem atque ab imperatore deficiendum. Nec surdū ista, quanquam dissimulanter initio cunctant, cōnebantur. Hinc enim consiliariis utens ad periclitandum acribus, generosa indola, spore æstatis, felicitate successibus probata, summa sibi quæque D despondere audebat: inde tamen retardabatur magnitudine incepti. Quare spatium deliberationi captans, et forte 213 nascituris imminentis opportunitatibus, petere interim ab Augusto instituit ut se ab illa præfectura, quam sat diu gessisset, amoveret aliquo traducere; quod minime impestravit. Quin et hæc sequiorem in partem accepta in aula petitio est, prout mihi contigit intelligere e Michaelo Augusto Juniore, familiari per id temporis colloquio. Reserbat ille mihi, laudans et prædicans magnopere sapiens protosebasti (frater hic erat Philanthropeni, de quo agimus, major) de hoc ipso facto judicium. Is comperto germanum suum minorem semel iterum et saepius, adhibitis eliam eodem amicorum officiis, postu-

C sabant, ut vi bellica expugnari haud posse judicaretur. Experiendam ergo artem ratus, mulierem missis arceno litteris ac nuntiis pellicere tentavit, se illam conjugem ducturum pollicens. Sed cum id frustra diu floret, semina connubii talis mentionem aspernante, interim explorata dux loci natura, animadvertisit palidis ad arcem remagnum quædam esse certis locis, bisque ad nutros satie admotis, emissaria excavatis profundiis alveis, quos alte debixa hinc atque inde signa simul indicarent munirentque. Has ille corrivationes stagni missa manu occupavit; capitibus signorum altrinsecus existantibus, validis inter se sese sunibus devinctis tabulata imposuit; quibus deinde pro solo turribus, unde in muros pugnaretur, sustinendis est usus. His exaltatis 212 in suggestum motibus imponit machinas subruendis apulas propugnaculis, navigiaque stagno cætero plena militibus immittit, quæ quantum possent admoveherent se munitioni, quaque vi valerent, aut jaculando præsidariis petendis aut obsidionali supellectili muris tentandis negotio servirent. Sic aliquandiu pugnatum exigua spe, si arcis brimati parem præsidarii repugnandi equstantiam jungenrent. Sed robur eorum partim admiratione ac terrore quadam ducis ipsos oppugnantis, cuius fama supra vulgarem modum inclita celebrabatur, partim favore ac amore quem plerisque virtus illius humanitatisque passim prædicata inspirabat, remissum enolitumque sensim est, prout multorum est ad illum transfigi declaratum cuivis conditioni præoptantiuī tam amabilis ducis auspicio militare. Sic illa ista munitione potitus, et illa non facile numerabili pecunia illuc, ut diximus, condita, in suam redacta potestatem, munifico usus tum suis ab antiquo militibus splendide remunerandis, tum iis quoque ipsis qui recens ad ipsum transfigerant præmiandis liberalissime, ut inde jam utriusque suppeteret quo commode copio-

τὸν εἰς τοῦτο δεδμένος, ὃ δὲ πρῶτος εἴναι σεβαστῶν καὶ ἀδελφὸς ἐκείνου διωκτῶντος ἄκονταν περιήλγει καὶ κατεμέμφετο, καὶ εὐτὸν κατέναντι βασιλέως ἀπισταὶ ἔγγυς τὸ πρᾶγμα ἐκρίνει, ἢν τις καταστάθεις εἰς ἀρχὴν, πρότερον δὲ βασιλέα ἐφ' ἑαυτοῦ κινηθέντα κελεύειν, αὐτὸς ζητοῖ καὶ προσαναγκάζει τὴν ἀρχεῖν, βασιλεὺς τὸν λόγον ἀποδέδιμενος, τοῖς σχολῆς περὶ ἀμφοτέρων πρὸς ἡμᾶς λέγων, ἐκείνου μὲν τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀποδέσθαι τὴν ἀρχὴν ἵκεσθαι ὑπεδήλων, τούτου δὲ τὴν κρίσιν ἀθαύματες, λόγῳ δεικνύς ὅποσον οἶδεν οὗτος ὑπὲρ ἐκείνου τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας παρὰ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὸ εἰκὸς δρειλόμενον. Τὰ πρῶτα γοῦν οὕτως ἐκείνος οἰκονομεῖ ἔγνω τοιούτους λογισμοὺς ἀποκρύψασθαι. Ἐπειδὲ ἡ φαντὶ τηνδέλεις ὠστε καὶ τὴν πότραν, τὸ τοῦ λόγου, κοιλαῖνει ἔχειν, καὶ οἱ ἄμφ' ἐκείνον μετέωροι πρὸς καινοτομίαν ἥσεν, μεῖζον δὲ κατὰ στρατηγὸν ὑπαύθοντες, καὶ τέλος τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως τινὲς τῶν ἐκείνου ἀποστροφὴν οἶλον καὶ ἐξ; τὸ μετέπειτα ἐπιλάττοντο κάκωσιν, ἐν δεινῷ τιθεμένου λέγοντες τὸν τοσούτων χρημάτων

lasse ut sibi potestas abrogaretur, ægre id ferre se ostendit, ac coram Augusto haud parce vltupravit inconsultam, ut aiebat, petitionem fratris, quæ non multum abesse ab infidelitate videretur. An non enim cum si de alio obsequio imperatori a subditis debito pugnare, præfectum ab illo functioni cuiquam non exspectatu principis motu proprio id per se agere, vehementer instando extorquereque modis omnibus conando, ut vel inde ubi est amoveatur, vel promovatur alio; qualium rerum plenum arbitrium liberæ principis voluntati relinqui ab omnibus par sit, una indiscussa et o nutu obnoxio pendentis obedientia sibi gloria relieta. Eam protosebasti orationem a se auditam multis verbis de germano utroque nobiscum disserens Augustus Junior laudabat, factum minoris reprobans, majoris prudentiam admirans, ac videlicet eo nomine illum huic longe præferendum censens; qui unus callere se ostenderet, quod sit gerentium magistratus erga principes officium, qua indifferentia subjacere voluntatis eorum, nulla propriæ inclinationis ratione habita, debent. Nec vero hæc idem aliis solum dixit, fratri, cuja res vertebatur, frater tacuit. Monuit eum litteris in eamdem scriptis sententiam, et est magnopere hortatus tales ut a se procul cogitationes repelleret. Sed efficaciores apud hunc erant familiarium et clientum snorum assidue ipsi adulantium voces. His e spebus plerique ambitionis **214** inhibunde suspensi cum nullum sine faverent inculcandi ei suas laudes illiusque inflandi opinione ingenti sua potestis ac meriti, sensim evenit ut quemadmodum, quod aiunt, crebro per longum tempus stillæ illapsu petrae etiam excavantur quantumvis duræ, ita hisce assiduis ad altiora, quibus se digoūm ducere, quærenda levium dominum impulsaibus denique illi coinnoveretur, cum præsertim ad eum per-

A σωρὸν, ὃς αὐτοῦ μὲν δέον δὲ τὰς δυνάμεις ἰκενοῦντος βόγαις, ἐκείνου δὲ νοσηρούσσει. βουλορέντων τὴν δι' ἐκείνων τῶν ἔχθρων προνομήν, φρόνημα τὸν νεανικὸν καὶ πλέων ἐξ ἀνθραγαθίας φρονήματος ὑποκατακλίνειν πρὸς διπερ ἡβελον ἡρέντο, καὶ ἀδεξεῖν ἐποιουν ὡς οὐδὲν τὸν δεσπότην δυνα. Συνῆσαν πάντη καὶ μονάχοντες, δὲ μὲν φίλιας δέ Τάρχεις τὰ δέσμων, τότε δὲ τῆς τῶν Σανίδων μονῆς καθηγαμένων, δὲ προσεγνῶς δὲ Ἀκροπολίτης Μελιχισεδέκ, θεος δὲν τῆς αὐτοῦ γυναικεῖς, πρὸς ἐκείνον ἡρότες, οἱ δὴ καὶ ὡς εἰχον κατηπειγον τὴν ἀγχερτηστινοῦ πολλὰ γάρ εἰσεγον φθόνους πανουργήσασεν τὴν τύχην, εἰ που μὴ εὐτες προλαβὼν τὰς ἀπὸ τοῦ βασιλέως δργής ὑποτέμαστε. Τὸ δὲ γε σερατωτικὸν ἀπεν καὶ παραχεινημένον δὲν καὶ πρὸς ταραχὴν μετέωρον. B διὰ μίσους τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ποιούμενος, καὶ φανερῶς τὰ τῆς μεταβολῆς ἕδουλοντα, διαγανακτοῦντες εἰ εὐτοῦ μὲν διὰ πόνων χωροῦντες καὶ τῶν ἑστει κινδύνων ἐπέροις τὴν ἐξουσίαν χαρίζονται, ἐκείνες δὲν ἀνέσει τρυφῶντες μηδὲ χάριν εἰσομένοις ἐψη-

vertendum spes cum meli conspiraret. Nam iudeorū qui ampla illi defectionis ostentabant præmia, timores, ni ea strenue captaret, intentabant a tunc potentibus rerum atrocēs : quippe hos ipsi clausulum invidere angobant, gravesque in posterum parare calamitates. **Ægre** videlicet ferre imperatorei hujusque ministros aiebant, quod Philanthropenus tantam illam tot felieibus incursionibus congestam ex hoste prædam eragationibus et donativis, quibus suos milites locupletaret, totam effunderet, nihil ex ea æario inferret. Sic undique circumventum tumidi muneribus fortune et virium conscientia subnixi juvenis animum paulatim inclinare quo volebant mali consiliarii cooperant, tanto ingenerato illi contemptu imperatoris, ut eum pro homunculo nihili ac suæ dominationi potentia sustinendæ impari haberet. Cooperabantur ad istiusmodi sensus talenque persuasionem in Philanthropeno confirmandam et quidam monachi, Tarchas videlicet ipsi amicus, ex Occiduis oriundus tractibus, tunc autem monasterio Sandum præfector, et ex ejusdem consanguineis Acropolita Melchisedech, patruus ipsius uxoris. Hi quantum poterant Philanthropenum ad cito expediendum rebellionis consilium urgebant, memoriales inconstantiam fortunæ, et ea considerata cavendum ipsi aientes ne qua impense favisset hactenus, mala in posterum ei ab infenso haud dubio imperatore gravissima cuderet, quorum una esset prævendarum a seque amoliendorum ratio, larvam exuere quamprimum et servitii jugum excutere. Incumbebant in idem vehementer concordia exercitus universi, duxorumque ac militum sere quotquot in **215** illis castris censebantur studia. Apud hos omnes magno in odio imperator et ejus familiares erant. Passim de illis murmurabant, indignantes suis ipsorum laboribus, periculis continuis ac miserrimis ærunnis emi tran-

οιν ἐν εὐ πεπόνθασι τε καὶ πάσχουσι παρ' αὐτῶν. Αἱ οἱ μετρέουσι ταῖς θηλέρ τοῦ ζῆν εὑμερώς ἐλπίσι ἀπερχυμένους, πρᾶξι μὲν τὸ τῆς ἐγχειρήσεως μέγεθος καὶ λίαν θεοφρες ἦν καὶ ἀπεικὼν; καταρρέωδει, τῷ δὲ κατὰ σφές ἀλογίστῳ θράσει ἐν ἐλπίσι τὸν ταῖς πεγλαταῖς καὶ ἀπανθάρῃς τὸ τύλμημα. Ἀλλ' δύως περὶ θέλων μαθεῖν καὶ τὸν λοιπὸν τὴν γνώμην, καὶ εἰ πάντες πρόστασιν τοῖς αὐτοῖς, συναγαγών εἰς ταυτεῖνον, εἰς ὃν παρίσταται πρὸς αὐτὸν ἔχειν, δοὺς δὴ καὶ ὅπ' αὐτῷ στρατεύονται, καὶ τρίτου τοῦ καὶ παμπληθοῦς εὐπορεῖν Περσικοῦ, ἀνδρῶν οὐκ ἀλλον εἰδότων ή τὸν αὐτὸνς αὐτομολήσαντας καὶ ὑποδεξάμενον καὶ ὡς εἰκόνες θεραπεύσαντα· εἶναι δὲ καὶ εἰς χειρίδας πουσμένους, μαχίμους ἐδύπαντας, ἐνδὲ ἐγγράψαντες βλέμματος τοῦ σφές διογοτος. Ταῦτα λέγοντες κατεμάλασσον τὴν ἐκείνου γνώμην μετεωρίζουσαν ἥδη πρὸς ἀρχῆς ὄγκον, καὶ φανερῶς ἀποστατεῖν ἔπειθον. Τότε τοινυν τόσους δρῶν ἐκείνους τολμήματος γέμοντας·

quillam fruitionem vita affluentis omni honore ac rerum copiis usque ad luxum hominibus ignavissimis, qui ne tantū quidem ducerent prosteri beneficium, et infeliciissimis militibus hostium intra limitem incursum suorum objectu corporum intercedentibus, saltem verbo testari se nonnihil debere. Quanquam videri tolerandum si gratiam benemeritis omittent reddere, nisi quod ingrate crudelitatemque actitabant, benefactis maleficia responderent, stipendia et pensiones militibus olim constitutas aware ac malignos intervertentes. Iustiusmodi pleni turbidis sensibus tribuum ac centuriones passim totis ordinibus manipulatim tumulatimque sequentibus ad Philanthropenum quoddie itabant, honores ei que ipsius fastigium excederent deferentes, eisque multo videlicet digniorum affirmantes ipsum quam istos alios, qui tamen hos sibi eximie reservari ducerent sequunt. Addebat his vim pene quamdam supremam dignitatis arripienda deficiendique ab imperatore patam, nihil ejus, quippe imbellis debilisque, nec inertiem et pariter imbecillium ipsius ministrorum, quantumvis exarsuras his auditis iras sese curare declarantes. Secessioni enim ab iis sua defectio-
nique sustinendae ac circa omne improsperi successus periculum tuendae tria sibi adesse fortissima præsidiz, primum aversionem a régimine præsenti et prouinciam in res novas universi populi, tributis exactionibusque sine fine immunitas exhausti, alterum favorem ac benevolum studium in Philanthropenum omnis hominum generis, præsertim autem sub signis ejus merentium, tertium demique ingentis multitudinis Persarum virtute illius ac liberalitate devinctorum, paratorumque ad autum sequi quoconque duxerit. Horum, sicutant, millea millia fortissimorum et bellis tritiorum hominum expectare ab eo signum promisi, simul inuenit, transfugii. His ite 216

studis ostentebatur scilicet, ac votens patiebatur desorqueri se in pravum a rectitudine debiti a subditis principibus officii. Atque hinc quidem dum studia, dum vota, dum alacritatem se ad imperium vocantia et spes in eo vita in posterum hacten confocantia loc virorum fortium circumspicit reputans, facile proliciebatur ad palam rebellandi concipiendam audaciam. Kursus in eo cogitati molem imperii, negotii aleam, incepit magnitudinem testimante, adeo elanguebat prior ille impetus, ut horrore non dubio tentari nimiaque constringi formidinē videbatur. Ergo inter istos sextus alternos, hinc spei alienis suggestionibus obcurse, illinc metus propria circumspectione admoti, libratus ipse licet momentis utrinque paribus, et inservitus adhuc consiliis, ut saltem aliorum, quorum minus eminerent studia, sententiam experimento deprehenderet arcanam, probaretque cum omnes unanimiter sui milites in propositum sūt, quidquid aggredieretur, sequeadī ad extremum conspirarent, vocatis in concionem militarem simul canentis, stetit altior in medio, plurimaque disserruit, magnopere incumbens ad demonstrandam suam in omnes charitatem misericordiamque ac popularēm per omnia imperandi rationem, verum præterea studium in rem Romanam cum suum totum ipsorum, quod perspiceret; gloriare etiam et gratulans utrisque communiter, quod tam longe abessent ab assentando illis offrosis, qui vitam in remissionē ac luxu transigerent (sic imperatorem et apud eum assiduos traducebat) ut succenserent iis libere suamque ab ignava ipsorum segnique molliitatem aversionem minime dissimularent. Atque hic effusus licenter est in criminationes innumera regentium, parum aut nihil pertinentes ad rem, caputque imperatorem quidem defungi ludibrunde negotiis, suam ex his unice oblectationem captando, cumque familiaribus regiminis mini-

ῶν καὶ τοῖς προσδοκῶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τοῖς δομέραις ταλαιπωρυμένοις, ὅπου γε καὶ οὐκ ἀγαθάς τὰς ἀπ' ἔκεινων πρὸς αὐτοὺς ἀφίγμένας φῆμας φόβον τὸν ἔχαστον ἐμποιεῖν συμβαίνεις ὡς διαπραττόμενος τὰ χειρίστα; Ταῦτα δὲ εἶναι μὴ μόνον πολλῶν φθονούντων ἄλλων, ἀλλὰ καὶ βασιλέως αὐτοῦ μηδὲν ἐπαΐστος πρὸς τὰ παρ' αὐτῶν· Οὐ δῆ μὴ συνηθαμένου. ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν τις καὶ [P. 147] συλλογίσατο, ι. Ἐλεγε, οἱ κατορθούσιν τὴν, σφαλεῖσθαι γε πάντως τίς ἐλπίς ὑπολέιται; Ι. Ταῦτα λέγων, καὶ τὰς δυνάμεις καταδημαγωγῶν τῷ καὶ βαθυτέρων ἀπτεσθαι καὶ γ' ἐμφανεστέρων τὴν αὐτοῦ γνώμην ποιεῖν ὡς ἀποστατησίειος σὺν αὐτοῖς, εἰ βούλοιντο (οὗτοι γάρ δὲν καὶ τοῦ λοιποῦ εὑμαρῶς διάξειν, εἰ καθ' αὐτοὺς πονοῦντες αὐτοὶ τοῦν κενδύνων τὰ ἄδιλα καρπίζοιντο). εὐθὺς καὶ ἔτι συνείρων τοὺς λόγους, καὶ τῶν κρατουντῶν τὰ πολλὰ καθαπτέμενος ὡς μηδὲν τὸν τ' ἐσομένων ἕαυτοῖς ἀμύνειν μηδὲ βραχὺ ἔκεινων ἀποκλινάντων, ὑπερηφανῶν δλῶς καὶ μεγαλιζόμενος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἔκεινους εὐρισκε παραυτὰ πειθηγίους ἐς τόσον ὥστε καὶ βοὴν ἀπνευθεῖν καὶ πολλ' ἀττα λέγειν ἀπόφημα κατὰ βασιλέως, ἀπο-

Cstris indormire supine curis publicis, neutris pensi quidquam habentibus, bene an secus populo esset, dum suarum ipsis constaret certa ratio fruilioque voluptatum: « Nos quippe interim, addebat, vice ipsorum laboramus; nostra sub galeis capita canescunt. Nos in acie stamus; nos prælia cum 217 hostibus facimus, utrumq[ue] istis, qui fructu nostrarum ærumnarum deliciantur, gaudere saltem dignantibus allato victoriarum nostrarum nuntio! Invidit enim contra nobis sterile illud ipsum decus, et iræ prætextus querunt, ne gratiam debere videantur. Itaque nostris successibus auditis æstuare ipsos dolorisque signa intimi cognovimus edere: quia et queri tanquam injuriam passos. Unde intelligitis quam mercedem heroicorum ab his exspectare facinorum debeamus. Verum hoc ipsum certius quotidiana experientia nos docet, nihil inde aliud accipere solitos nisi novruim injunctiones laborum, imminutiones stipendiiorum veterum, subtractiones alimentorum, denique minas sortis in posterum etiam pejoris. Fidis enim amicorum indicis discimus aut deferri aut delata simulari gravia in nos illuc criminis, de quibus dum isti deliberant, nobis quid aliud ill reliquum quam in tristi exspectatione pœnaruim sævissimarum trepidam anxiāmque vitam ducere, utique mox pessima passuris, ea solam de causa quod fecerimus optima? Neque hī magis in nos ingratissimi sensus ministrantium illic et rebus gubernandis praefectorum quam ipsius sunt principis. Primus ille et maxime omnium invidet nobis, ille et implacabiliter nos odit: ille avide omnes sinistros de rebus nostris undecunque rumeores accipiens, ad quasvis defensiones innocentias nostræ patrocinantium aures habet inexorabiliter occulas. Videte autem quam ab eo, qui felicium

A προσποιουμένους τὴν ὑπ' ἔκεινῳ δουλείαν καὶ δι' αὐτῷ τάπτεσθαι θέλοντας. "Οθεν καὶ ἀλλήλους παρακροτήσαντες ὡς οὐδὲν ὃν ἐγνωσαν μεταβληθεῖσμενοι, αὐτὸν καὶ τὴν ἡγεμονίαν δέχεσθαι κατηνάγκαζον ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ γε καὶ τεθνηζομένων ἀπάντων, εἰ εἰς ἀνάγκην τινὰ καταστατεῖν. Καὶ τοῦτο συμβαίη· μηδὲ γάρ ἔχειν ἐντεῦθεν διώκειν ἀφηνιάσαντας ἀμφιγνωμονεῖν ἐπ' ἔκεινῳ, ἀλλὰ ἀξιοῦν ἐρρωμένως καὶ τοῦτον στήναις τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδὲν τῶν ὅσα φέρει τοῖς καθ' αὐτὸν ἀρωγήν ταῖς ἀμφινοίαις καταπορίζεσθαι. Μηδὲ γάρ δίκιον αὐτοὺς μὲν ἐκ τοῦ παραχρῆμα ὅλαις ἡγαπεῖσθαι αὐτῷ προσρυῆναι καὶ αὐτοὺς μόνου ἔχεσθαι, καὶ ηθωπελεῖσθαι τῇ φόνοις ἔτοιμον εἶναι ἐνδιδόνται τε καὶ ὑποχαλίν. Τούτο γάρ θειὲν τινας καὶ ἐπὶ τῶν ἐνοχλούντων, βάρος τῷ προστυχδῷ εἰπερ οὐχ ἄμπεταις τοῖς τοῦτον ἐρρωμένων οὐδὲ ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀνωθεὸν ἐνστάσεως, κινδυνεύειν, εἰ τινες καθυφείνεται, ἐντεῦθεν πάτεχεν τὰ ἔσχατα ἔμπεινται. Μέγαν δὲ εἶναι καὶ τοῦτον οὐχίστον τὸν ἄθλον, καὶ κοινῆς τῆς ἀπὸ πάντων δεδμενον κατὰ τὸ προσῆκον ἐνστάσεως. Ταῦτα λεγόντων τοις καὶ τῷ πιεστῷ κατὰ σφές οὔρρεις διδύντων, εἴκει μόλις ἔκεινος καὶ τὸ τῆς ἡγε-

Dnostrorum contra hostes successum nullam se quiescentis animi lætitiam ac gratulationem ostenderit audiens, offenditionis, si qua Marte, ut sole, vario in bellis inciderit, sperare veniam possumus. » Super hæc plura concessit iræ in imperantes concitauidæ militum et contemplui eorumdem ingenerando accommodata. quo sic exploraret certius quid illi animi haberent, quantumque in studiis illorum ac ñde erga se constanti collocare fiduciae non imprudenter posset. Eo enim, ut diximus, consilio hanc erat ingressus orationem, ut intimam astantium eliceret sententiam arcanasque nudaret voluntates; id quod haud dubie consecutus est. Illo enim ultra jam indicata per gente memorare de contemptissima inertia duorum Augustorum, 218 de administrantium res sub istis inconsulta sociorio, de inopia et imbecilitate illius sola jam specie vanaque maiestate antiqui nominis perstantis principatos, qui ne minino quidem contra insurgentis ejusvis incursui sustinendo, nedum repellendo ulciscendove par omnino sit futurus; cumque his ex adverso magnifica de se prædicans adjungeret, suam artem, suam bellicam felicitatem, suo ductu toties victricium robur numerumque gloriose jacaret copiarum, adeo multitudinem commovit ut e concione voces crumperent consonæ universoruim partim imperatori mala multa dicentium et imprecantium, partim illi de solo detrusp Philanthropenum subrogari jubentium. Hunc enim se deinceps unum agnoscere, uni velle servire, prou uno promptos esse periclitari; unius, quovis duceret, quidquid præcipere, imperia exequi, nutum sequi; ejus denique unius auspiciis usque ad mortem. si fors ita tulerit, fortiter appetendam pugnaturos. Unum a suo duce vicissim petere,

μονίας ἀναδέγεται διορά. Καὶ δῆλος ἡνὶ εὐτεῦθεν τὸ Α ὑπὲρ ἐκτὸν ὅλως καθίστη ὡς δεσποτικῶς τούτους ὑπὲν πολλῶν ὄντων ἐπράττετο στρατηγίαν φέρων καὶ ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον, οὗτοι δὲ η̄ παρασήμοις ή μήτη δύναμις ἀπεθάρρεις κλεῖσθαι, καίτοι τὰ πολλὰ παρὰ τῶν προγόνων ἐν τῷ στρατῷ βιαζόμενος. Ἐξουσιαστικῶν δὲ τῶν πραγμάτων ἐπελήπτο, καὶ οὐδὲν ἔδοξε: οἰ̄ ἔξ οὐπέρ ἀντὶ καὶ ὀρθόδοξοι, οὐδὲ ὅλοις ὑπακούειν δίλως τὸ ἀπὸ τοῦτο ὑφίστατο, ἀλλ᾽ αὐτῆς [P. 148] ἡγεμών ἐν πᾶσι καὶ παρὰ σρόσι καὶ δηπη περιβεβεῖ. Κοριτσῶν γάρ τότε καὶ οἱ περίσσους τὴν ἐπισύντασιν, καὶ μᾶλλον διε τὸ Μερσικὸν πολὺ ἦν, οἰς δὴ καὶ πιστοῖς ἐχρήτο καὶ παρασπίουσιν ἀπεθάρρεις, καὶ μόνον κελεύειν ἡνὶ ὡς συνδραμούμενοι αὐτίκα καὶ κατὰ τὸ ἐκείνου δρασέοντο: θέλημα. Ἀπεσθεστο τοις ομοῦν ἐκεῖσε τὸ βασιλέων διορά, παρὰ μόνον τὸ εἰς περισυρμὸν μεμνῆσθαι καὶ λοιδορίαν. Λύτρος δὲ ἦν ἐκείνοις καὶ δοχῶν καὶ ἡγεμών καὶ βασιλέως φέρων, εἰ καὶ μή διορά, ἀλλ᾽ ἀξιώμα. Καὶ δεων τῶν ἐκεῖ φρουρίων ὡς ἕπαρχος βασιλέως ἐπελήπτει πρότερον, ταῦτ' ἀποστέλλας τοὺς καθίσθοντας

B Α ὑπὲρ ἐκτὸν ὅλως καθίστη ὡς δεσποτικῶς τούτους ὑπὲν πολλῶν ἀρχοντικὸν καὶ αὐτοδέσποτον διορά. Ἀφίνην καὶ πολλὰ δεσποτικῶς ἀφαιρούμενος τοὺς στρατιώτας παρεῖχεν, δισμένως τῶν ἐχόντων κατατιθεμένων παρ' αἰτίαν ταύτην διε τοιούτοις καιροῖς ἀμπεσόντες οὐ τὰ προσήκοντα τοῖς καιροῖς ἐπεσχον, ἀλλ᾽ ἀσκυλτοὶ διέμενον καὶ ἀτάραχοι. Πρώτον δὲ ἡνὶ ἐκείνου στρατηγῆμα τὸ ἐκεῖ που τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Θεόδωρον διατρίβοντα ἀποστέλλει τοὺς κατατιθόντες· δη δὴ καὶ κατασγόντες τῷ κατ' Ἐφεσον φρουρικῷ φέροντες ἐγκατέκλεισαν. Ἐπειτα τὴν στρατειαν ἀκαλαδῶν, συνεωσμένων σρόσι παρ' ἐλπίδᾳ καὶ τῶν πραγμάτων, ἐν τοῖς κατὰ Νύμφαιον τόποις ἄμπηλίζοντο. Καὶ δὴ συνεκρότει μὲν τοὺς ἵππας καὶ φιλοτιμίας ἥγαλλε πάσας, τοὺς δέ γε πεζοὺς ἐπιθῆσας ἱππων ἴκανον διλήτας ἐξητοιμάζετο. Ἀφεώρα δὲ καὶ πρὸς τοὺς ὅλαχθοις ἡγεμονεύοντας, καὶ ἐκού-

C putarent præter exercitum iam numerosum ac fortem præsto esse Philanthropeno paratas ad pugnam, et signum modo veniendi expectantes, validissimas e Perside copias; quibus ad rebellium factionem aggregatis, ubi reperturus, unde petiturus speraretur imperator quantum erat necesse virium idonearum, ut posset in tempore obsisti? Extincta in iis locis erat auctoritas omnis imperii, nomenque Augustorum nonnisi ad ludibrium et contumeliam memorabatur. Unus dux, unus princeps Philanthropenus celebrabatur, penes quem summa imperii usu ipso residebat, utcunque ille nondum titulum aut insignia imperatoris assumperisset. Arces limites illius, quas fiduciario haec tenus jure uti ab Augusto commissas tenuerat, quo jam sibi proprie assereret, deducens inde veteribus præsidiis novos 220 imposuit e sibi sida militia custodes. In monasteriis, quæ obiter occurserent (sunt autem in illis tractibus multa et maxima) omitti jubebat inter sacra solitam mentionem Augustorum, suumque ut nemini subjecti principis menorari nonen mandabat nullo audente detrectare. Quid enim contra hiscerent inermes ascetæ D adversus edictum tanto circumfusi exercitu ducis, qui se dominum omnium, ne sacris quidem exceptis, re ipsa probabat, multa passim et cœnobitis auferens quæ militibus largiretur, monachis quæcumque poscebat libenter tradentibus, dum reputabant pro conditione temporum parvas istas et tolerabiles haberi debere jacturas, iis utique qui ut ipsi locis perinfestis, adeo turbulentia tempestate, inspoliati haec tenus in statu satis tranquillo perseverarent. Primum porro, postquam rebellaverat, Philanthropeni bellicum facinus fuit mittere qui comprehendenderant Theodorum imperatoris fratrem, in vicinia tum forte comorantem, quem in arem deportatum ad Ephesum sitem ibi custodiri clausum jussit. Hinc protrusis jam ultra quam primum

πει πᾶς ἀν αὐτῶν περιγένετο. Καὶ τὸν μὲν ἄλλων ἀμελῶς εἶχεν, ὡς αὐτίκα ἡ χειρὶ ἡ λόγης προσαξῆμενος· περὶ δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Λιβαδαρίου, δονούντοντον εἶχε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἡγεμονίαν ἐν τοῖς περὶ τὰ Νεσκαστρα καὶ Λιβάνιαν πλευραῖς καὶ Σάρδεις αὐτάς, τοσοῦτον καὶ οὐδὲ φροντίδος πλείστος εἶχεν ἐλεῖν, εἰ καὶ διλλῶς ὑπερηφάνει, οὐδὲν τάκεινον οἰόμενος, δικῆν δὲ πτωχοῖς ἐλπίζων ἐκείνον χειρώσασθαι. Ἀλλ' θειεῖς ταῦτα διὰ βουλῆς ἔχων, ὡς δικού Θεός ἀντικράτει, καὶ δικῶν βραδύς; φθίνει καὶ τὸν ὀκύτατον, κάτα δ' Ιοχής μάταιον συντίσσεις φμοροῦσα. Ἐκείνον γάρ καὶ βλέπειν θέλοντιν τὸν βασιλικὰς ἀξίας οἱ συλλεμβόντες, ὡς ἀνεύθυνον ἀναρρίψαντας χιλινον διακεπεδωντας; δλαις ἐνεργειν [P. 149] προθυμίας καὶ ἐπαπονθήσειν τῇ ἱγχειρῇσι βούλεσθαι. Τὸ δὲ ἦν ἀναβολαῖς τὸ τόλμημα, ὡς δοκεῖν διευλαβεῖσθαι καὶ ἀμφιγωμονεῖν. Καὶ τὸ μὲν περὸν στέργων, πρὸς δὲ τὸ μέλλον ἀποσκοπῶν, ἐκείνους μὲν ἐνεργεῖς παντοῖς καὶ χάριν ἔδόκει; εἰδέναι μὲν τῆς εἰς αὐτὸν αποδῆσης, ταυτὸν δὲ περεζῆγε τῶν μεγίστων

B

destinaverat rebus, haud amplius dissimilandum cunctandum ratus, assumptum exercitum in loca Nymphae circumcisita duxit, ibique in stativis habuit. Ipse interim augendo præseriūm equitatui intentus, quam amplissimis conditionibus equites undecunque invitabat, equo etiam attributo non paucis eorum quorum virtutem pedestri militia probarat, e quibus catastrophariorum validos ordines confecit. Circumspicere tum coepit præfectos infinitarum regionum, et secum modos exquirere cuiuscunq; ipsorum subigendi. In his primus occurrebat protovestiarita Libadarius, quem præoccupare eo sollicitus studebat, quo viciniora ille obtinebat loca, terra circa Neocastra sitis 22] Lydiæque universæ ac ipsis Sardibus præpositus. Quanquam hunc quidem, sibi opinione præsumidus, contemnere solebat ac nihil ducere, non dubitan; sperare sace illum instar lepusculi cæpturum; sed tam apudacis consilii diversissimus eventus demonstravit quoniamque astrenuos, cum horum Deus coepit adversatur, a tardis ac lentis etiam, qualis Libadarius Philanthropenq; videbatur, facile capi prævertique, quod vis consilii experè mole ruat sua. Atque istum quidem primum videre in acie empliebant qui Philanthropeno auctores fuerant supremæ potestatis arripiendæ. Periclitandum statim, et nulla mora interposita cum hoc imperatori duce, qui prope staret oppositus, atram prælii jaciendam contendebant. Hinc omnino initium ducentum, promptosque se in id ad fortissime pugnandum ponendasque, si res posceret, in certamine animas ardentibus studiis serebant. At tam alacres et impatiens otii militum impetus mira ducia cunctatio, variis prætextibus, frustrabatur; quæ res acrem plerisque suspicionem movit, dubitare adhuc Philanthropenum, nec certum consilli opperiri si quid auræ affaret ab aula prosperæ, quæ auæ illuc restituendæ fortunæ ansam commodam

C

offerret. In eam partem interpretabantur in homine ambitionis notæ tam pertinacem recusationem Augusti nominis, cuius vim ipsam ac potestatem iuvassent. Inde prosector non plane depositam illi spem reconciliandæ cum imperantibus gratiæ, cuius intuitu portimurisset nimis invidiosos titulos, et rem integrum imminens tempori correre studuisse, suis rationibus, quantolibet sibi subiectorum detrimento, consulere certus, ubi occasio daretur. Tali eum anime presentia tenere, futuri inhibere; nec velle, si quid offendit, plane sibi excludere ad principis gratiam regressum. Penitus animum in eam cum suis ingressus suspicendum est unus e præcipuis defensionis suorum, ductor Crotencium 22] Chortates. Huic patria extorri, poregra precario, unde nullum patet effugium, degenti, acrem admoverebat curam nimis verisimile periculum extroni nec evitabilis exitii, si quod prouisus fuit erat ei clam parari res ipsa monstrarent, Philanthropenus opera cognatorum multum in aula potestium crimen rebellionis excusatione necessitatis, quasi vim eo propellentium ducum ac militum exrectus nequivisset eluctari, apud præcepis purgaret, veniamque ea scilicet conditione impetraret, si perfidia suos dederet. Tum illum in majori etiam quam antea gratia et potentia futurum, sibi miserrimis luendum omnia acclusus capite ac sanguino ultimaque pernicie relinqui.

10. De protovestierito Libadario, ut is Philanthropenū in suam potestatem redigerit.

His ille cogitationibus matutens, quo mentem appelleret, auxilium in omnem partem explorandum inquirebat. Aliunde Libadarius easa inopinatissimo percusus, et vobisvener Imperatori, a quo se honoratum gratius meminorat, saluti præterea publicæ ac summae rerum a tam potenti factione

λαπίδα πεθών, τῷ βασιλεῖ καθοσιούμενος ὃς περ' αὐτοῦ τιμῆσε, ἐν φρεσίστοις ἦν καὶ περὶ τοὺς ὅλους θεόδησι. Πῶν γέρ τιχεν ἔκενος; ἀναβριθρόντος τοσούτου κινδύνου πρὸς τόσου στρατιᾶς ἀνειστῆναι πλήθεος; Εἰ δὲ οὖν, ἄλλ' εἰ καὶ συμπλοκάς ἔνενθει μαζίς, ὁ γοῦν ἀνεύθεν κινδύνος οὗπω συστάσαν τὴν περιτούτων ἐννοεῖται. Χωρὶς γάρ τῶν ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς δυνάμεων, τὸ περὶ ἔκεντον Περσικὸν μόνον καὶ ἔνικτὸν ἀπορρῦντα εἶναι πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς ἀνταγώνοιν φέροι, διστοιχοὶ μηδὲ ὑποστῆναι τούτους φαντάντων ἔκεινον. "Ἄλλος ταῦτα δὲ καὶ φοβερῶν τοιούτων δέκαμένους ἔκεινους εἰδεῖς εἶναι καὶ ὑπὲρ τὸ δίον ἀνδρίζεσθαι, ὡς τῆς ἡπτης ἔχουσης καὶ κινδύνουν. Δεῖν δὲ εἴγε καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοιούτους, ὡς ἵστις ὅρμητη τὰς πεζαλὰς γίνεσθαι· ἄλλα συμβαίνειν μὴ εἶναι τοιούτους· ἐξ ἀναγκαῖων, καὶ μάλισθος πολέμους ἐμφυλίοις ὅμοις χωρεῖν οὐδὲ οὔσαι

τὸ παρόνταν. Ἐγνω γοῦν ἀλλως; τὰ πράγματα πετεῖται, καὶ θράσει καὶ πλήθει καὶ παραλόγῳ φρονήματι ἐν ἀντιστῆσαι τὸ μέγιστον σόνεσιν, ὡς ἰως οὖσα καὶ ἔξανύσων κάνοντο τὸ σύμπαν, ἀλλά τι καὶ μερικόν. Καὶ αὐτίκα στέλλει μὲν τοὺς ἀγγελοῦντας τὸ συμβάν πρὸς τὸν βασιλέα, στέλλει δέ ἐν ἀπορρήτοις καὶ πρὸς τινας τῶν Κρητικῶν, οὓς οἵτε δοκοῦντας, ὡν δὲ Χορτάτης προσφέρειν, ἀμνηστίαν τε κακῶν περὶ τοῦ κρατοῦντος αφίσαι γενέσθαι διομνύμενος καὶ γε προσφιλοτεμηθῆναι τὰ μέγιστα, ἥν που καὶ στραφάντες μεταβούλευσαντο καὶ εἰς συμπλοκὴν δῆθεν περιστάσαι πολέμου παραδοσεγ τὸν ἀποστατήσαντα· δέξειν γάρ ἀνεύθεν καὶ ἀγρούς καὶ πρὸς βασιλέα πιστούς, καὶ ἐξ οὗ μὲν καὶ πέπρακτο ἀκούσιος ἀνεγκασθῆναι καθυπαγθῆναι τῇ τοῦ κατρού ρύμῃ, μηδένοντας ἀντιτείνειν καὶ τοσούτον πλῆθος εἰς μεταβολὰς παραχεινυμένον ἴπισχειν, τὸ δὲ

metuens, in magna tum sollicitudine tum incertitudine consilii jactabatur, secum anxiæ disquirens ubi reperiret, unde aut quando colligeret, armare, quantas præsens usus possebat salis firmas et exereitatas copias, quæ tanto exercitui conjuratorum jam proinacto ad prælrium cuim spe victorise opponerentur. Videlicet perro quam esset necesse perniciose principiis sicut mors obstare, magre licet, tamen effrebatur in prepositum occurrendi contra strenue acieque cum rebellibus decernendi. Sed istam, antequam plene sideret, sententiam gravissimas undique in considerationem incurrentes rationes diluebant. Reputabat enim apud se Philanthropenum, sepositis etiam, quas sub signis numeraret, plurimiis et prævalidis Romanis copiis, cum solis quæ secum duceret auxiliariis Persia exeteraque peregrina militia, facile posse repellere quosvis suorum ac suos inipectus, quin et debellare, deloreque quantum ipse in expeditio initium haberet, ita ut si ne primum quidem conspectum comparatorum ex adverso 223 Philanthropeniorum, nedium vim atque inoursuunt latenti videtur. Atque id, etiam si numeri solius haberetur ratio, nec quidquam extraordinarie fortitudinis in his cogitaretur, quos ultra aggredientes rem maxime formidolosam et ardum, hoc ipso supra modum audaces et in primo certamine totam exprompturos ferocitatem temorarii quo ruerent furoris, certo debeat expectari, utique cum esset ipsis perspicuum quanto suo periculo primis congressibus vincerentur. Itaque cum universim juxta leges disciplinae militaris officium providi ducis sit nunquam objicere in discrimen aleaque prælia exercitum numero et genere capitum non tam qui hostibus contra objectis par futurus sustinendis verisimiliter speraret, manifestum esse quanta sua imprudentia ordinare in campo certaminique offerre quas ductaret copias auderet, quæ nec inutilitudine pares nec animis ac pugnacitate comparabile斯 hostis forent, et numero superioribus et rabiie quadam ac desperationis instinctu extreinam.

C vincendi contentinom prima quavis occasione adhibitur. Accedebat quod sui nunquam nisi in barbaros educti, usu trullo valerent civilis belti. Esse autem in Philanthropeni castris præcipuum robur legionum Romanorum. Quarum una cum Persis et aliis auxiliis cæteris ruerunt in noscos, præterquam pauciores, etiam inexercitatus ferendis incursibus pari secum armorum genere utentium, quis non videat inselectabilem impotum fore, clademque ac interregionem ultimam inde certo securum exercitus, quo uno saceretur spes tunc universa salutis imperii ac reipublicæ? Igitur aliam omnino a commissione armaturam audacia que consligandi facundam sibi esse bellum bujus administrandi rationem. Arte nempe ac prudentia grossandum: nam hæc machina ferociae, multitudini et temerario furori una utiliter opponitur. Et quis scit an non stratagema debellere quem Marte aperto frustra tenturom? Atqui si minus debellavero, totamque istam formidandæ coitionis molem uno velut ictu sic dejecero, sperare certe licet partem ejus me captiōrum, et deruendo aliquid de cuncto, quod supererit, debilius faciliusque superatu redditurum. Ita subductis rationibus consilii duos expedit uno tempore fidios homines, alterum qui rebellionem Philanthropeni et irruptionem in Nymphaeum, res pondum in aula cognitas, Augustis nuptiis, alterum qui primores Cretensium Philanthropeno militantium et in his præcipuum ipsorum clam a se conveniat Chortates. Illis indicet polliceri Libadarium et polliciti fidem sanctissimo jurejurando astruere paratum, sese ipsis ab Augusto impetraturum 224 non solum obliionem et veniam delicti, sed præmia insuper ingentia, modo inducerent in animum, quod facilis mori stantes in acie posseant, comprehendere rebellionis auctorem sibi dedere. Sic apparitum retrahit eos in defectionem aliena vi, quod solitam multis in scelus incumbentibus obistere nequivissent, eti maxime cuperent. Frigere quidem istam vulgo excusationem et pro tradititia con-

παρὸν τέως ἐνστάντο; καιροῦ, καὶ ἀνδρῶν φραγέντων Α ἀντιστησομένων τοῖς γεγονόσι, καὶ αὐτοὺς ἔτοιμους μετακληθέντας τὴν ἀρχῆθεν πίστιν ἐμφανεῖν τῷ συνεργεῖν τοῖς [P. 152] ἀνθισταμένοις εἰς ἄπαν. Αὐτὸν δὲ ἐκείνους αναδέχεται μὴ σπῶς παθεῖν τι πρὸς βασιλέως τῶν ἀνήκεστων, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσίας εὑρεῖν. Ταῦτα τοὺς ἀμφὶ τὸν Χορτάτζην ἀκούσαντας ἐπὶ πλειστὸν τε γνωσμαχήσαι, καὶ ἐς βουλὴν θεσθαι· εἰς δὲ τὸ ἀκλύδυνον ἐκποτὸς σφίσις περιποιεῖν. Τὸ δὲ ὡς εἰ μὲν βιβασαμένων ἐκείνων τὸν στρατηγὸν αὐτὸς χωροῖ καὶ ἐς τὰ μεῖζα, ὕστε καὶ ὅνδρας εἶξαι καὶ παρασήμοις συνήθεσι, τότε καὶ αὐτοὺς τὰ πιστὰ λαβόντας ὡς εἰς τέλος ἀνθεξομένων παρακινδυνεύειν· εἰ δὲ μὴ βούλοιτο ταῦτα πράττειν, αὐτοὺς τὴν παρακινδύνευσιν παντὶ τρόπῳ διεκψυγεῖν

B temni, ubi ex reis auditur deprehensio in facinore, nisi eam irrefragabile testimonium fulciat facti opportuni. Hujus se ipsis facultatem occupandi praesidii offerre. Movere se in Philanthropenum, et copiam ei quamprimum velle prælii facere. Ordinalis in campo copiis, ante commissionem, circumvulsiter ducem sibi prehensum traderent. Documento id certissimo futurum ministris assensos vera voluntate consiliis rebellionis Cretenses, utique qui cum primum potuerint, sicut in Augustum tam luculententer constantissimam perduelli prodendo monstraverint. Istiusmodi perefricacis evincendæ causæ ipsorum argumenti si materiam sibi, quod in promptu haberent, subministrare non omitterent, sancte spondere sese, ac quovis pignore firmare religionem paeti ultro velle, victricem defensionem innocentiae ipsorum se peroratum apud Augustos, et praeter purgationem suspicionis in eos omnis largissimas cunctis ipsis ac singulis a liberalissima principum gratia remuneraciones procuraturum. His Chortatzes et primi Cretensium in arcano auditis seriam statim de re tota secum ipsis deliberationem sunt ingressi. Multo illic pugnatum conflictu sententiarum, ut cunctis in fine appetendo salutis securitatisque communis egregie conspirantibus, ita quibus illas viis et ultra in partium invicem insensarum certius constituerent, varia conjectura certantibus plerisque. Tandem consensu omnium sedit, profunde dissimulato a Libadario indicio, adire de novo Philanthropenum, magnopereque instare ut nomen et insignia sumat imperii. Si persuaderi se sineret, tunc fortunam ejus ad extremum sequerentur: sin obstinaret in 225 renuendo constantiam, hoc ipso intellecturos machinari cum suam cum aula reconciliationem, quam pernicie sibi adhaerentium sanctiurus sit, paciscenda pro spe illinc venie opimarumque mercedum facilis conditione deserendi condonandi que ac pro se supponendorum iræ ultionique principum illos ipsis miseros quos in culpe societatem ipse auctor sceleris traxerit; quare tunc minimis debere dubitare, aut ulla religione cunctari, quominus quam pessimt efficacissime prævertant

πειράσθαι, ἐπ' αὐτῷ καὶ μόνῳ τὰ τοῦ κινδύνου τρέφαντας. Ός λέγοντες τούνυσσούς Επειθον, ἀλλ' ἐώρων τούτον καταλαζονεύσμενον τῶν φανησομένων καὶ ὅμετοι πλύνοντα τὸν πόδες αὐτὸν ἀντιπερατάττεσθαι ἀκούσμενον ὡς αὐτίκα κατ' ἐκείνου λαφύζοντα (τούτοις καὶ γάρ περιθαράρψυνεν ἐδόκει τά; ἐκείνων δρμάς, οὐδὲν πλέον ήθελεν ἀναδίγεσθαι), ὑπολαβόντες ἐκείνοι ἐν σκέψει γίνεσθαι ταῦτα καὶ εἰς καιρὸν μεταγγώσεως ἀποκεῖθαι οἱ βούλεσθαι, ὃ γε καὶ αὐτῷ μὲν Ιωάς ἔμοισεται, αφοίσθαι δὲ περιστήσεται μόνοις εἰς κινδύνουν, πρύμναν τε κρούσσονται, τὸ τόδι λόγου, καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιαρίτην τὰς γνώμας ἀνταποκλίνουσι, καὶ πλοτεῖς λαβόντες ἄμα καὶ δόντες ἐξ ὄρκων φρίκης μεστῶν καὶ γε καὶ ἀντιδοσεῖν ιερῶν ἐγκολπίων, ἢ μὴ παραδούναι τούτοις χει-

C exitiosissimum sibi facinus suis illum artibus petendo, vertendaque strenue in caput ingratissimi deceptoris pernicie, quam in sibi stulte credulos surdis molitionibus cudebat. Hanc summam consiliorum digressi a secreto colloquio proceres Cretenium statim in rem contulere. Adorti primum Philanthropenum, allegarunt instantē prælio videri opportunum armāndis animis suorum semel exuere ducem exercitus talis, quæ adhuc ipsi residua hærente videretur, speciem nondum satis ejurati servilli. Incitamento id cunctis qui ejus auspiciis rem gererent efficacissimo ad quidvis perrupendum futurum, quod se pro vero jam Augusto pugnare meminissent, segnius, si hoc forte absit, circumspeciisque dimicaturis. Ad ea ille præcise negavit se quod peterent acturum. Vetus deinde, quod præ se tulerant, de prælii eventu esse sollicitos. Primo enim ipso conspectu sese dissūlaturum paucas illas et imbellis inertis imperitique adversarii copias, ipsum vero mordicus discerpitum voraturum; quem proinde id ipsum metuere debentem nihil minus quam insanire appareret, dum sibi non dubitaret occurtere, ultro in perniciem incurrens. Talia isti de se thrasonice jactanti indulgentique arrogantissimis minis, et ænulum probris conviciisque laceraoti, vale dictio Chortatzes cum suis, prora, quod dico solet, inhibita, cursu in contrarium torserunt. Protovestiariten clam adeunt. Promptos se ostendunt pacisci quod petebat. In id fides utrinque juramentis et imprecationibus, utri fallerent, horribilis armatur. Sacra quin etiam amuleta de collo quique, ut mos est, in simili pendula invicem permulant, ea pro certissimo habituri pignore irrevocabiliter fixæ in promissorum exhibitione voluntatis. Ejusmodi religione sese Cretenses obstrinxerunt ad comprehendendum in ipso primo procinctu prælii, ordinata jam utrinque acie, Philanthropenum 226 ducem suum, eumque Libadario tradendum. Eas condicebatur in id potissimum temporis momentum, nondum commissi sed solum parati certaminis, quod si ulterius exspectaretur, periculum erat ne Persæ, qui plurimi et magna strenui Phî-

πας ἐκείνῳ ἀκονιτὶ φανέντι καὶ μόνον μετά τῶν συν-
τάξεων (δέος γὰρ μή τι καὶ παρακινούντεί τοῦ
Περσικοῦ, οἷς καὶ μᾶλλον ἡθάρρει, ἐπεισπεσόντος),
ταῦτ' ἐν ἀπορθήσεις πράξαντες ἔκαρτέρουν, τὴν
ὑποφίλαν ἐξ ἀπαντος ὡς εἴχον ἐκκίλνοντες.

ια. "Οὐας παρεδόθη ὁ Φιλαγθρωπηρός.

'Αλλ' ἐπέστη καὶ ἡ χυρία· ἡ δὲ ἦν ὑστεραῖα. Καὶ
διὸ μὲν συνηθροίκως τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις· ἐκ Λυ-
δίας ἐφίσταται τῷ Νυμφαῖῳ; ὃπου καὶ οἱ ἀποστα-
τῶντες διῆγον· ὃ δὲ ἐν αὐτόθι πύργον, ὃν ὁ πορ-
φυρογέννητος τῆς διάγων ὄψιδομητάτο, τούτον τοι-
νυν κατέχων καὶ γυναικαὶ καὶ παῖσι καὶ πράγματα
ἔκει συγκλείσας τε καὶ ἀσφαλισμένος, πρώτον μὲν
τὴν ἐκείνου ἀκούνων ἅφιεν καὶ λίαν ἐν θαύματι τῷ
μεγίστῳ φέτιθει, πῶς ἀν καὶ τολμήρη χωρεῖν δόμος
τοσούτοις τε καὶ τοιούτοις. "Ομως θαρρῶν ἐπὶ τοῖς
ὅλοις, ὡς αὐτίκα φανεῖ τὸ πᾶν ἕργασαιτο, παραγ-
γελλας καὶ τοὺς ἀλλοὺς ὅπλιζεσθαι, αὐτὸς τὴν ταχί-
στην ἐξοπλισθεὶς καὶ κατὰ τοῦ φανέντος [P. 154] τὰ

A πλεῖστα νεανικεσάμενος ἔξεισι. Καὶ δὴ ἀφ' ἔκατέρου
μέρους σταθεισῶν τῶν δυνάμεων, καὶ οὖσον οὕτω
μελούσων συμπλέκεσθαι, ὥστε καὶ ἀχροβολισμοὺς
ἀμφοτέρων γίνεσθαι, οἱ Κρητικοὶ τοῦ συνθήματος
οὐκ τιμέλουν, ἀλλὰ φανέντος τοῦ πρωτοβεστιαρέτου.
δεδίστος καὶ ἔτι περὶ τοῖς δλοῖς, μὴ πως ἀπέτη καὶ
δόλῳ χρήσαντο οἱ τέως καθυπισχούμενοι: προδιδόντα
οἱ ἀμφὶ τὸν Χορτάζην αὐτίκα, οὗτως ὡς είχον ἐφε-
ποιητές τὸν ηγεμόνα, οἱ μὲν ρυτῆρας, οἱ δὲ καὶ
στάθηντες διέχουσιν, οἱ δὲ ἐμβριθέστερον ἀποβαίνειν
τοῦ ἵππου ἐκέλευνον. 'Ο δὲ γνοὺς τὴν ἐπιδουλήν αὐ-
τικα, θαρρῶν τοῖς Πέρσαις; ἐπεχείρει μὲν ἀμύνε-
σθαι, καταταχούμενοις δὲ τὸν παράπαν ἀπηύδα, καὶ
συσχέθεντα τοῖς ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρέτην ἔτοιμον
θύραμα, ταπεινὸν τὸν σορούντα πρὸ τοῦ καὶ ἄφωνον
τὸν πολλὰ λέγοντα, παρεδίουν. Οἱ δὲ ἐκδραμόντες ἐκ
τοῦ ἑξαφυνῆς, ἐπειὶ τὸν ἀποστατοῦντα ἐν ἀφύκτοις
εἴχον, καὶ περὶ ἐκείνον διασκεδαννυμένους ἤδη καὶ
μόνον δημητρίους εὐθήσαται ἔκαστος ἀφορῶντας ἀμετα-

Ianthropeno militabant, destinata eventu frustra-
rentur. Iis se verisimiliter aggregaturo, quibus
maxime sideret, duce, simul initium pugnandi fa-
ciūm esset. Id quo præverteretur, oportebat voli-
tantem eum adhuc ante aciem, et singulos ordines
ad rem bene gerendam adhortantem, ubi ad Cretenses
quoque id acturus venisset, ab iis circum-
sistī abducique quām minimo tumultu, haud dum
plane intelligente quid gereretur exercitu reliquo,
ac propiorea quieturo. Horum sic stipulatorum in
summa dissimulatione Cretenses occasionem exse-
quendorum exspectabant, sollicite declinantes
quidquid suspicionem rei quæ parabatur movere
vel minimam cuivis posset.

11. Ut deditus Philanthropenus fuerit.

Condicta mox dies adfuit, postera ejus ipsius
qua fuerat in ea quæ diximus couentum. Liba-
darius collectas in unum e Lydia universa secum
kopias dicens, recta Nymphaeū versus, ubi re-
belles castra muniverant, movit. Erat Nymphæi
turris a Porphyrogenito, dum ibi degeret, exstru-
cta. In eam Philanthropenus a se occupatam uxo-
rem cum filio et pecunia inclusit, præsidio ad bo-
rum custodiam idoneo imposito. Libadarium
porro audiens contra se tendere, primum ægre
credebat, mox ingeminatis ad fidem jam non du-
biam indicis vehementer admirari se monstrabat
temeritatem hominis, qui adversus tot ac tales
apparere in armis ac cum minis vincendi ferre se
obvium auderet. Jussas tamen ad occursum expedi-
ri copias ipse armis strenue sumptis cataphra-
ctus et juveniliter se ostentans prorsus agebat,
ingenti fiducia successum jam nunc quasi certum
animo præcipiens, et visu se primo debellatum
sperans. Ecce autem directa hinc et inde acie, præ-
libari jam incipiente primoribus utrinque velita-
riunculis pugna, non oblitii promissorum Creten-

B sos, simul **227** protovestiarites apparuit e medio
suum eminens agmine, anxiæ ille quidem cir-
cumspectans, et dum instabilitate reputanda mili-
tia venalis frandum operta subveretur, haud sine
cor vellicante acri metu fidem proinssorum oppre-
iens, confessim Chortaites cum suis, armati ut
erant in equis aliis aliunde concurrentes, Philan-
thropenū circum undique funduntur, et ei extor-
tit hi fræni habenis, quidam ense detracto, impe-
riosius jani alii equo desilire jubent. Sero tum sen-
sit miser quid pararetur, et irritum expedivit im-
petum suorum se Persarum auxilio tuendi. Nam
oppressus in conatu proturbatusque summa vi
despondit animum, et viuctum se raptari ad pro-
tovestiariten ingratii est passus; cui humilis e
prius tumido, nūtus e modo jactabunde loquaci,
velut sera in paratos compulsa casses inhibitor
expectanti venatori deditur. Sic Philanthropeno
in tulissimam datō custodiā, Cretenses iidem jun-
cti copiis Libadarii in ejus exercitū casu percul-
sum inopinato incerteque primo titubantein, mox
dispergi cōspicū, vi tota irruunt, et irrevocabiliter
incumbunt in persequendos passim consternatos,
cursu varie intento, prout spes flexat, latebras
et casus extremi effugium anxiæ captantes. Infeli-
cissima conditio Persarum fuit. Hi procul a patria,
interclusi ad propriis regressu, insperato destituti
præsidio ducis, cuius fiducia potentiae, ut credide-
rant, fundissimæ, in hosticum secure penetrarant,
ubi eum cuius unice opibus nitebantur, repente
miserabilem, irreparabili oppressum clade, insclu-
bitibus innodatum vinculis clarissime viderunt.
diu inopes consilii quo se verterent non habebant.
Unde nec consistere nec fugere valentes, in vesti-
gio trucidabantur. Alius hoc, alias illo, alter allo
prehenso, prout libuerat abutebatur, mactantes,
captivos abducentes, vulnerantes, mutilantes,
excæctantes, spoliantes, expilantes; quibus varie

σερπτή κατεδίωκον. Τὸ δὲ Περσικὸν ἄρτι πρώτως **A** ματαβόλην πραγμάτων ίδην, καὶ τὸν ἔως τότε μέγαν δοκοῦντα καὶ φοβερὸν ἐν ἀρχίτοις ἐλεινὸν δέσμιον, οὐκ εἰχον πῆ τράπενται. "Οὐθεν μῆτ' ἀνθίσασθαι μῆτε φεύγειν οὐοι τ' ὅντες, μένοντες κατεκτενοντε. "Ἄλλος δὲ τοῦτον, ἀλλος ἐκεῖνον καὶ ἔπειτα; Ἐλλον καταλαμβάνων, καθότι καὶ δόξειν ἐκεῖνῳ ἐκάστῳ, Ἐπραττον, κτενόντες, δεσμεύοντες, αἰκιζόμενοι, ἐκτυφλοῦντες, τὰς οὐσίας δημεύοντες. Ἐδόκει ἀσφαλὲς τοῖς Πέρσαις αὐτόνεν χωρεῖν πρὸς τὰ οἶκοι, καὶ ἀπεδίδρασκον τινες ἀστραπάντες τῶν διδύμωντο, τῶν λοιπῶν κτενούμενον. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρέτην καὶ μᾶλλον Ἑρμασὸν τὴν ἀποχώρησιν λογιζόμενοι ἐκόντες ἡφίσσονται· οὐδὲ γάρ εἰχον ἐλπίζειν ἵνα τῷ προτερήματι, καὶ οὕτω προχωρησάντων σφίσι τῶν πραγμάτων καὶ ἐντυχίαν μεγίστην, ἀλλὰ τὰ ἐν χεροῖς ἀπολύειν, εἰ τενες παραχινθεῖεν καὶ ἐξ ὑπειστροφῆς ἀπιπάσσειν, φυντο. Ταραχὰς δὲν βλέπειν ἐκεῖνοι φοβεράς καὶ πανικά δείματα, συσχεθέντων τῶν ὅλων. Ταῦτα τοι καὶ περὶ τοὺς δόλοις δεδιώκεις ὁ πρωτοβεστιαρέτης μή πως καὶ ἐκ χειρῶν αὐτῶν διαρπασθείη τὸ θηραμα. Θεινῇ γάρ τους πολλοὺς ὕπαιχεν εἴνοισα, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀφέντες ἐκεῖνον ἀπωλοφύροντο· τὸ

223 *magnis magna parte absentiis, expedito tandem fugæ consilio Persæ reliqui cursum domum versus, quibus viis potuere, tenuerunt. Paucis sic contigit vitam tueri, reliquis occisis, quoniam protovestiarites milites excedendo iam fessi in luero ponendum consuere, hostes per seos ipsos, quas direpturi venerant terras, redditu ad sua liberas linquere. Nam et victores metus subibat, in tam inopinata gaudio successor, subite conversionis in pejus rerum; et fortunæ in vix sperabili felicitato vim ceterimam experti, lubricam ejusdem et in utruamvis accipitem mobilitate, ne quid repentina catastrophes, qua eructi deprimerentur, facili et sibi solito rote gyro convolveret, sapienter veriti, spatiū et libertatem fugæ miseric illis militia Persicæ reliquiis concedi debere putaverunt. Talis quædam reputatio periculorum a suspecta sortis instabilitate velocium, protovestiariten quoque ipsum ad cautius quam humanius de captivo protinus suo statuendu perpulit. Cum enim in illa tumultuosa trepidatione confusarum rerum panicis unoquoque terriculis turbato ipso dux facti protovestiarites, quem et pro magistratus officio et pro soz ipsius studio salutis acrior incitabat sollicitudo præcavendi ne qua vice alterna fluctuationis reciprocantis hinc quidem reponeretur in sicco naufragos, inde ipse qui demorserat, e portu in gurgitem dejiceretur, sciem defungendum ratus difficulti custodia mobilissimi rei, subnixi clientelis et necessitudinibus multia validisque pleniorum, et horum quæstuosas spes ambitiosaque studia trabentis ad suam calamitatem miserandam, ut certa desperatione conatus avorteret quiddam pro ejus liberatione audere paratorum, cum plurium e Romanis suis alienisque nondum plane diesipatis,*

Περσικὸν δὲ μάλιστα καὶ παραχεινῆσθαι θέτει, ὡς τι πράξειν γενναῖον), ἔγων τὸν δέμαδόν διποσπῆν καὶ τὸ συνέχον ἐκποδέν ποιεῖσθαι, καὶ οὕτω τοὺς [Ρ 155] φόδους λύειν οὓς ὅπερ ὀνειροκόλει. Τὸν γοῦν μυρίον πλούτον συλλέξας, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς δῶρα τύχης παίγνιον εὑρηκὼς, τέλος ἰουδαῖος ἐκτυφλοῦν παραδίωσι. Καὶ οὐ μὲν τετύφλωτο, πολλά δὲτα δυσ- απήσας καὶ περὶ θατέρου τῶν δρυθελμῶν, ἀλλ' οὐ πείσας τὸ παράπαν. Οἱ δὲ τῶν ἐκανέν τρόποντον, καὶ ἔδρων μὲν σὺν τοῖς μοναχοῖς καὶ ἀλλοις τὰ δυτικα, ἀπηνῶς φιλοιδούντες τοὺς ὄφειλαμούς, τοὺς δὲ καὶ θίους δλους ἀφηροῦντο, καὶ σχήματι ἐκδικήσεως; τῆς πρὸς τοὺς χριστιανούς, έκποτοις ἐξεδίδουν τὰ χρήματα.

B ιψ. "Οχως καὶ πότε δ βασιλεὺς ἤκουσε τὰ τῆς ἀποστασίας.

"Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα μηνὸς Σχιρφοριῶνος περὶ τοὺς χριστιουγενεῖους ἡμέρας, Ἐκατομβαῖων δὲ πρώτη Ἑρμασὸν οἱ πρὸς τὸ ἀγγεῖλαιν πεμψθέντες, οἱ καὶ ᾧς οὐδὲν πλέον εἰδότες οὐ κατάλυσιν ἀποστασίας, ἀλλ' ἀρχὴν μᾶλλον καὶ σύστασιν ἥγγελλον. Καὶ θύρωσος ἦν αὐτίκα, καὶ θυμὸς καὶ ἀθυμία τὴν ἀγγελίαν ἐμεριζέτην. Ἐθυμοῦντο μὲν

*ium Persarum prorsus omnium, quorum adhuc integræ stabant acies (nam eorum, quam occupari memorare, concisio paulo post contigit), decrevit semel eruere fundamentum ipsum Philanthropianæ factionis, amoliriisque omne obstaculum publicæ tranquillitatir, et quæ se vigilantem inquietabant somniabilia quædam spectra inanum terriculorum uno iectu disjicere. Igitur occupato illo ingenti acervo pecuniarum ac gaza omnigenae, quem Philanthropenus ex longo congestum la tute de qua dixi condiderat, ipsum qua virtutis merito qua sortis dono varie partis opibus **229** exutum ei ad meram redactum nudilatem, fortunæ ludibrium, Judæis execrandum tradidit. Sic ille orbatus luminibus, postquam infelicissimus se denūsisset ad insulas, sed ad extremum irritas preces, alterius sibi saltem oculi donaudi. Tunc securi vinctores in rebellium cæteros liberius savire; atque aliis quidem, etiam monachis quos memoravimus, suasoribus defectionis, pari feritate oculos eruerunt. Aliis facultates et vitæ subsidia ademerunt universa, sibique adjudicarunt, præda per hunc modum opima potiti, et plausibili vindicando injuriae principum suæ ipsorum avaritiae large gratificati.*

D 12. *Quomodo et quando imperator audierit de rebellione.*

Hæc gesta sunt mense Decembri, circiter Natales Christi serias. Kalendis vero insocii Januarii missus, ut dictum est, a Libadario nuntius Constantinopolim pervenit. Indicavit is non excisam jam, quod post ejus discussum contigit, sed quod solum sciebat, mode confitam et se incipientem esserere Philanthropeni rebellionem. Ad eum nuntium prieno statim tumultum auditu.

γέρ δι: νίος ὧν ἔτι καὶ παρ' αὐτῶν ἀναχθεὶς τοιού-
τοις ἐπιτολμῆσαι ἡνέσχετο, τὰς πρὸς τοὺς βασιλέας
πίστεις παρ' οὐδὲν τιθέμενος· ἥδη μονην δὲ αὐθις τὸ
Θερμουργὸν ἐκεῖνου καὶ νέρον ὑποτοπάζοντες, καὶ ὡς
ἴργον ἔσται τὸ μέγιστον, μὴ δι: γε καταλύειν εἰς
τέλος μαχομένους, ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦν τάς μετιώ-
τας ὑποποιήσειν. "Οὐθὲν καὶ δοκούσῃς ἔτι τῆς ἀπο-
στασίας συνίστασθαι δεινὰ ἐποιουν, καὶ [P 156] τὸ
πᾶν ἐν ἐκείνοις χρήσος καταλύεσθαι φόντο, καὶ ὡς
ἀφαιρεθέντες τὸ τῆς ἀρχῆς πλέον καὶ περὶ τοῦ λει-
πομένου ἐφρόντιζον, καὶ δεινὴ τις κατειλήψεις κατή-
φεια τὰ ἀνάκτορα. Καὶ δὴ φανέντος καὶ τάδελφοῦ
πρωτοτεβαστοῦ, τὸ πᾶν τοῦ θυμοῦ ἐπ' ἐκείνῳ διψι-
λέστερον ἐκείνουν, καὶ ἀπειλεῖς καὶ ὑβρεοιν ἰθα-
λον, ὡστε καὶ καθ' ὑποκειμένου τὰ τοῦ θυμοῦ καὶ
τῆς ὄργης γίνεσθαι καὶ μὴ κενὰ τῷ δέρι δίδοσθαι.
Τέλος τὴν πρὸς ἐκείνον ἀπογνότες μάχην, χρησταὶς
δμολογίαις καὶ δεξιώσεις ὑποκατακλίνειν ἀντοῖς
τὸν ἀποστατῆσαντα ἴθουλεντο, καὶ σφίσιν ἔδοκει
διακρέσεινται: πρὸς ἐκείνον τὸ τάχος; Καὶ πρὸς
τὴν πρεσβείαν ἐξελέγοντο ὁ τυφλὸς Ἐραβίλ Ισαάκιος
καὶ ἡ πρωτοβεστιάρισσα Θεοδώρα. "Ην δὲ σφίσι τὸ
ἀναχείμενον, πλὴν χρησαμένους καὶ ἐπιστάντας συ-

Α γνώμην τὴν παρὰ βασιλέως ὑποσχνεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ
Καίσαρος ἔξιμα ἐπαγγέλλεσθαι καὶ πρεπούσας α-
κριόμιας τῷ δικιάματι, εἰ μόνον μεταπεισθεῖ πρὸς
τὴν τοῦ βασιλέως εὐνοίαν καὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς καθυπα-
χθείη δουλείᾳ.

ιγ. Περὶ τῶν ἀφεθάνων ἀπετελῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν
Θεοτόκον τοῦ βασιλέως εὐχαριστίας.

'Ἄλλ' ἐξείνουν οὐπω παρῆλθεν ἡ ἐκτη, καὶ ἀγα-
θοὶ ἀγγελίαις καταλαμβάνουσιν, ὡς τὰ τῶν ἀποστα-
τούντων καὶ πρὸς ἡμερῶν διεπέπραχται. Καὶ κατὰ
λεπτὸν ἐρωτῶντες ἐμάνθανον τότε τὰ δεινὰ σφίσιν
ἀγγέλλεσθαι διτες παῦλαν εἶχον τὰ λυπηρὰ, καὶ δῆ
αὐτοῖς περὶ ἐκείνων ἐφρόντιζον τότε' ἐκείνους ἐπιτε-
τελεσμένη τῇ καταμύσει τῶν γαλεπῶν ἐνηδύνεσθαι.
Οἱ μέντοι γε βασιλεὺς τὸ πᾶν προσνέμειν δεῖν χρή-
μαν τῇ Θεομήτορι, καὶ ὡς αὐτῆς βοηθοῦ πιστεύων
φαντίσοντες τὸ τῶν ἀποστατῶν οὖτες ἐν ἀκαρεῖ κατε-
λύθη φρίσγμα, δεῖν ἔγνω καὶ μόνη ταύτῃ ἀπονέμειν
τὰ χαριστήρια, καὶ δῆτε τῷ τὰς ἀγγελίας δέξασθαι
καὶ πιστεύσαι, αὐτόθιν ἐξ ἀνακτόρων πεζῇ τὴν δόδυν
διεκελησθώς ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν τάξει τὴν τῶν [P
157] Ὀδηγῶν καταλαμβάνει μονῆν, καὶ κατέναντι
τῇς σεβασμίας εἰκόνος σταθεῖς ἀπονέμει μὲν κατὰ

B His, correpto navigatione quam celerrima itinere,
conferre se ciliissime ad Philanthropenum jussis
datum in mandatis est offerre ipsi ab imperatore
primum oblivionem ac veniam defectionis, tum
etiam Cesaris dignitatem, et lante sustinendo
titulo congras e lisco pensiones pollicari, modo
ille vicissim ostenderet bona fide se resumpturum
benevolum in Augustum animum, et ad id quod
initio professus fuerat obsequium redditurum.

13. De saeculis nuntiis et imperatoris ad Deiparam gratiarum actione.

Verum a primo defectionis indicio nondum sexta
dies tota effuxerat, cum ecce adveniunt felices
nuntii, debellatum ab aliquo jam diebus totam-
que rebellium factionem funditus disiectam dele-
tamque memorantes. Ex his dum tempus percon-
tabantur gestæ quam narrabant rei, comperiebant
ipso momento quo minax ipsos et tristis percus-
sisset sama, 231 jam tum quietem turbis et
terri securitatem successisse, eosque qui illio
res principum curahant, tunc plenæ victoriae
gratulatione ac gaudio fructos, eum hic
ipsi acri tam formidolosi motus sollicitudine
augerebant. At imperator totam successus tam
lati felicitatem acceptam Dei Matri referendam
judicans, grataque prædicans, se, prout sperave-
rat, præsens potentissimæ patronæ auxiliu
experto, sic uno nictu oculi tam arrogantem
illum perduellum fastum depressum, debere so-
putavit ei soli gratias reddere. Simul igitur sau-
stum nuntium accepit et credidit, invidem, ubi
erat, e palatio pedibus totam emensus viam, cum
procerum ac prætorianorum, quos circa se habebat,
ordine gradiente infinitudine, ad Hodegorum mo-
nasterium porvenit; et coram sacra imagine

est, et principum animos ira et metus divisit. Indigna-
bantur hominum adhuc adolescentem, ab ipsis edu-
catum, ipsorum beneficiis avectum, tam mature, tam
ingrate, tantum audere sustinuisse. Fidei quam
deberet imperantibus nulla ratione habita. Aliunde
metuebant a servida indele manu prompti juvenis;
et suis rem totam momentis restinantes, facile
providebant ardui forae negotii, præferocem et
bello hactenus felicem duocem, tanto succinctum
exercita, non dileam pugna frangere, tot ipsius
interneione eoptis delendis, sed vel mitigare
conditionibus amplis offerendis et blanditiis ad
gratiam revocare. Quare valere tum adhuc et cum
maxime flagrare seditionem illam opinantes, non
solum quorsum erumperet verebantur, verum et
factum imaginantes quod ne floret 230 horre-
bant, specie tristissima, turbabantur erepi jam
ipsis imperii, sive nunc Augustorum, mox etiam
de vita ac salutis, si quæ dejectis solo forte su-
perforent, miserrimis reliquiis ab extrema pernicie
periclitantium. Taliū indicis terrorum pictas
per palatium facies videres, pallidas et mœsto
tetricas silentio, nisi quando novi perduellis tot
malorum auctoris frater protosebastus appareret.
In hunc enim, quasi nacti scopum dignum in
quem arcane rabiei non jam frustra in aerem
perdenda tela conjicerent, stomachosissime in-
vehabantur, minis convictisque debacchantes. Tandem
tamen experiri multiora timore ignavo subigente, des-
perato Martis aperti præsidio, conditionum obla-
tionibus ampliarum et tractationibus blandis polli-
cere ad sese ac reconciliare conari rebellem
opportunius duxere. Consilium ergo interunt desti-
nandi quamprimum ad eum legatos: electi ad id
euseus Raul Isaacius et protovestiarissa Theodora.

τὸ εἰωθός τὴν προσκύνησιν, λιπαρὰν τὴν ἰκεσίαν μετὰ θερμῆς ὑποπτεώσεως, αὐτῇ γε μετὰ θεὸν λέγων καὶ βασιλείαν καὶ Ἐκκλησίαν εἰς χέρας τιθέναι, καὶ περ' αὐτῆς καὶ μόνης ἐπιτίειν ἀξίαν γε τὴν διοικήσιν καὶ τῷ ἀμφοτέρᾳ. Ταῦτα πονιασάμενος καὶ τὰ εἰκότα εὐχαριστήσας ἐπιβάς ἵππον ἐπανεῖσθν πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Τῷ δὲ γε πρωτοεστιάρῃ πρόσταγμα χαριστήριον σχεδίζεται, καὶ τιμῆς ὀπερτάτης ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις φέρου ὑπόσχεσιν. Οὐ δῆ καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπεπλήρου τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι, μέγαν στρατοπέδῳρην ἔτιμα, καὶ τιμαῖς τῆς ὑπέρ ἑαυτοῦ σπουδῆς χάριν ἥγαλλεν.

ιε. Περὶ τῶν περὶ τὸν Φιλαρθρωπακηνὸν διτεων
Περσῶν.

'Εντεῦνεν καὶ πόνος ἡνὶ Πέρσαις ἡ τῶν ιδίων πανταλής ἔξαπλεια· τοὺς δὴ ἔκεινος μὲν ἐπ' ἀνατολῆς ἦγεν αὐτομολήσαντας, οἱ δὲ ὑπερον ἐλθόντες σύναμον ἔκεινοις κακῶς διετίθουν τὴν χώραν. Σκοπὸν δὲ εἰ καὶ παρὰ τὴν τοιαύτην παντελῶς ἐρημωθῆναι τὰ κατ' ανατολὴν Ἑγυμένηκεν ὑπερον, ἔκεινον τοῦτο μὲν πονούντων, ἐφ' οὓς ἐπαθον, τοῦτο δὲ καὶ

stans solita eam primum est adoratione veneratus, mox supplice ac teneri affectus indicis plena oratione pronuntiata gratias ad extremum pro recenti beneficio munificentissime largitrici quam potuit amplissimas retulit, demississima prostratione corporis grati significationem exprimens animi; et subjungens ipsius se polissimum, post Deum, unius imperium et Ecclesiam in manus deponere, ab ipsa sola sperantem dignam utriusque gubernationem preventuram. Ea verbis conceptis religiosissima demissione profatus, iterataque ad extremum devinctissimæ in æsum omnem tam insignis hujus datrii muneris professione voluntatis, consenso equo in palatium rediit. Protovestiaritæ vero diploma gratulatoriorum expedire, cui præcellentis cuiuspiam quo esset eum supra plerosque alios evecturus promissionem inservit muneris, in rem haud multo post deducit: nam advenienti ei Constantinopolim magni stratopedarchæ dignitatem contulit, honorariis adjectis in remunerationem præstantis exhibiti erga se studii.

14. De Persis qui cum Philanthropeno fuerant.

232 Deinceps Persæ, snorum irritati casu ciuium, qui Philanthropeni accitu intra Orientalem eo ducente deprehensi limitem internecke, ut diximus, deleti a Romanis fuerant, cum hoc ipsum e paucis eorum fuga in patriam reversis cognovissent, his sese magno reliqui numero jungentes, ira et cupiditate incensi cladis istius ulciscendæ, fines Romanos infestis irruptionibus vastabant. Hinc magna ex parte consecutam pulo, quæ paulo post miserrima contigit Orientalium desolatio tractum, barbaris prædonibus primum stimulante memoria eorum quæ passi erant dirius imitauiusque sævientibus: deinde parta, dum

Ἄ ἀκριβῶς τοὺς τόπους μαθόντων, προσέτι δὲ ἐκλαι- λουπότος καὶ διὰ εἰγον διὰ φόνου τὸ πᾶλαι καὶ θαύματος, ὃς καὶ ἄλλους καταφροῦντας ἀνάδην ἔχειν ἐκθέειν καὶ τὰ μέγιστα ζημιοῦντα καὶ σὺν αὐτοῖς ἄλλους ὕσπερ κύνας ὁστοτραχυκότας λιχνεύσα- σθαι, καὶ οὕτω κατ' ὅλην τῇ Ῥωμαϊων ἐπέχοντας ὅλην ἐρήμην δεῖξαι τὴν ἀπ' Εὔξενου Ηθόντου μέχρι καὶ τῆς κατὰ Ρόδον θαλάσσης κατὰ τε μῆκος καὶ πλάτος διέχουσαν. Άλλὰ ταῦτα θὲν θετερον.

ιε. Ήσρὶ τῆς γενομένης στάσεως μεταξὺ Γαρ- οντών καὶ Βενετικῶν, καὶ περὶ τοῦ γεγονότος σεισμοῦ.

[P 158] Τότε δὲ διαφορός ἐνετάσης μεγίστης μεταξὺ Γενουνιῶν καὶ Βενετικῶν, ὡς πᾶσι κάπαντας δι' ἔχθρας εἶναι καὶ κακῶν ἀλλήλοις ἀπάντημα γίνε- θει καὶ ναυαὶ πλέοντας καὶ ὀδοικοῦντας τεῖχον, οὐκ ἡνὶ διῶς κατέδειν καθ' ὅν οὐκ ἡκεύοντο ἢ Γεν- νουνιῶν τὰ χειρίστα διατεθεῖκότες Βενετικοὺς ἢ Γεν- νουνιῶν Βενετικοὺς, ὅλας ναῦς αὐτένδρους καταπο- τίζοντες, καὶ χρήματα τὰ μὲν ἀφοράτοντες, τὰ δὲ ἀφανίζοντες, ὡς καὶ πᾶσαν μεσιτελαν καὶ αὐτῆς τῆς κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίας εἰς εἰρήνην ἀγούσης ἀπρα-

Philanthropeno militarent, locorum nolitia ad no- cendum exiliōsius utentibus; ad hæc nullo jam nielu retardatis, quod idem illæ dux quem unum timuerant, eujus vim experti et mirati felicitatem prius a nostro limite tentando repressi aliquatenus fuerant, longe illinc, nec redditurus unquam, aberat; poscremo plurimis, ut sit, aliis ad hos sese canibus aggregantibus spe participandæ zemesorum rosio- nis osium, maxima, inquam, manu famelicorum omnis generis latronum unguem insigente ulceri, ac certa jam impunitate securam, genti omni præsidio nudeæ avarissime crudelissimeque in- sultandi passim exercente licentiam. Sic cunctas sigillatim ejus tractatus regiones ista pervaleta pestis denique in vastum desertum verlit, quan- tum terrarum a Ponto Euxino ad mare Rhodium in latum ac longum patet. Verum hæc postea.

15. De seditione Genuenses inter et Venetos coortis, deque terra motu.

Tunc porro Bagrabat cum inaxime discidium gravissimum quo erant inter se Genuenses et Veneti commissi. Nullus horum non quemlibet illorum, et vicissim, acerrime oderat: sævas quo- que istas et interneinas inimicitalias in omni oc- cursu multis quam immensissime invicem uocendi conatibus exercebant. Omni pene inomense audie- batuꝝ aut mari navigantes aut terra iter agentes vel Genuenses a Venetis vel a Genuensibus **233** Venetos pessime multatos. Naves totæ incursu infestio mergebantur Res et pecunia partim raptae auferebantur, partim corruptæ peribant. Multi frustra, etiam e presulibus ac sacerdotibus Eccle- siæ ipsorum, reconciliare intersic infensos gratiam tentaverant. Omnis semper tractatio conventionis iu irritum cesserat; ac ne mentionem quidem pacis ullam a concordia suosoribus jam audire

κτεῖν τὸ παράπαν, καὶ λόγους χεινούς εἶναι τοὺς σφίς: τὰ τῆς εἰρήνης εἰσηγούμενους. Πρώτην μὲν οὖν ἡ Καπιτανίαν, καὶ βασιλεὺς τρισιν ἡμέραις πρότερον τῆς Κωνσταντίνου ἐξεληλακώς πρός τὴν Χῆλην τὸ ἀμφιθαλασσιόν φρούριον ἤλαυνεν, ἔτι δὲ πρὸς τῷ Δαματερῷ ἐτεχνοῦ τὸ ὑπηρετικὸν προσμένων, καὶ διοικῆν αὐτῷ ἐκεσθαι. Καὶ τῆς πρώτης τοῦ μηνὸς ἐπτέρας περὶ που τὸ μεσογύγιον σεισμὸς ἐμπίπτει μέγας, κατὰ τοὺς τῶν ζώντων οιωμάτιον σφυγμούς· οὓς μᾶλλον καὶ δεινοὺς οἱ περὶ τούτων γράφαντες λέγουσιν ὡς κάτων δίκτυα καὶ ὑποσπῶντας θεμέλια. Τόσος γοῦν ὁ τότε ὥστε καὶ μηδένα ἔχειν μὴ παλαιὸν μὴ νέον εἰδέναι, μὴ τοις γε μείζω, ἀλλ' οὐδὲ ἰσον πώποτε. Τινὲς δὲ τῶν ἡδη γηγενεῖτον τῷ κατ' ἔξοχὴν λεγομένῳ μεγάλῳ ἐκείνον παρείκαζον· οὐτω γέρ καὶ τούτον ἐφ' ἡμέραις πλεισταῖς ἐπισυμβαίνειν, καὶ πλειστάκις τῆς ἡμέρας ἢ καὶ νυκτὸς προφανεῖν κατὰ μικρὸν τὰ τοῦ πνεύματος ἄγκατα! μματα, ὥστε καὶ Ἀνθεστηριῶνος ἐπτακιδεκάτῃ ἐνταῦθα μὲν πλειόν τὸ τοῦ χρόνου μῆκος γενέσθαι, μαλακῶτερον δὲ τῇ δυνάμει, ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ καὶ μείζω τοῦ φθάσαντος καὶ δεινότερον. Ἐνέσκηψε δὲ τὸ δεινὸν τότε ἀπὸ τῶν πεοὶ Ηέργαμον ήδη Χλιαρῶν μέσων καὶ ἐς αὐτῆς Περσίδος μέρη, ὡς διαστῆναι μὲν πολλαγοῦ τὴν γῆν, ἐκ-

Α εῖσαι δὲ ἐνιαγοῦ καὶ ὕδατα, ἀνατραπῆναι δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὰ Χλιαρὰ φρουρίου θεμέλις, καὶ νεώς καὶ οἰκους τῶν περιπόστων καταπεσεῖν. Τοῦ γοῦν πρώτου σεισμοῦ καὶ καθ' ἡμέρας μεγάλου ἀναστήφαντος πολλὰ μὲν ἀναστήματα τῶν κατὰ τὴν πόλιν κατέπιπτον, ἐκ παλαιῶν τὸν ἀδρασμὸν [P 159] ἔχοντα, πολλαὶ δὲ καὶ τῶν νέων οἰκῶν κατηρεύποντο. Τοὺς δέ γε τῶν ἀνέλιαν θρηγοῦντο, οἱ καὶ ἐκ Ἑρῷων συνισταντο λίθων, κατὰ οωραῖαν ἵκαστον εἴδε τις κείμενον, ὅμοιον ὡς ἀν ἐπισωρευθέντων ἀλλοθεν διεγνήτης τοὺς τείχους ἔμελε συνιστέν. Δύο δὲ ἔργα τῶν μεγάλων πεσόντα τὴν βλαντήμην τοῦ κυνήματος. Οὐ γάρ τῶν Ἀγίων ἀπάντων ναὸς ἐς τέτοια συνεστηκάς, καὶ μηδενὸς τῶν ἀναγκαῖων λειτόμανος, ἐλεισινὴν θραύσιν πάσχει καὶ πετώσιν τῆς φρονῆς. Ωση τε περὶ τὸ βῆμα καὶ Ωση περὶ μέσου ἀνωχοδόμητο. Καὶ δὲ ἐκεῖσας χαλκοῦς ἀνδρίας τοῦ ἀρχιστρατῆγου, δὲ ἐπὶ κιονίδους μὲν ἐρηρεισμένος τοῦ ἀναστήματος, ἐς πόδας δὲ ἔχων τὸν ἀνακτα Μιχαὴλ τὴν πόλιν φέροντα κάκενην προσανατιθέντα καὶ τὴν ταύτης φυλακὴν ἐπιτρέποντα, διετούτος οὐν ἀνδρίας καὶ ἡ ἀνά χειρας τῷ βασιλεὺς πόλις, δὲ μὲν τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖσαι, ἡ δὲ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος ἐξολισθαίνει, καὶ πρὸς γῆν ἀμφω πίπτουσι. Τούτων οὖν συμβάντων ἡ μὲν πόλις πᾶσα ὑπ' ἀδύτας ἡμέρας,

B

sustinebant. Cælerum Kalendis Junii, cum triduo ante imperator Constantinopolit egressus Chelen versus iter iniisset (erat hæc arx mari circumflua) et adhuc ad Damatrym labernaculis axis exspectaret partem illam palatinæ sumilæ quam illuc sequi sece præcedens jusseral, vespera prime diei mensis, circa noctem medium, terræ motus coortus est ingens, quæsa tellure ad formam pulsuum artericorum in vivis corporibus, alterna contractione ac dilatatione miscentium. Quod genus terræ motuum, qui de illis seripserunt, maxime non solum ac formidabile esse tradiderunt, nupte quo ipsa quasi fundamenta orbis penitus evoluta convellantur. Tantus autem is qui tunc existit fuit, ut nemo juvenis aut senex quamlibet vase peregrinatus, quantævis vetustatis per ætatem multum provectionem memor, parem illi se unquam aut uspiam sensisse, nedum majorem, posset affirmare. Quidam tamen qui ultra vulgarem modum seuerant, prisco illi terræ motui, qui per excellentiam magnus appellatur, hunc quadam ex parte comparabilem putabant: nam et in hoc, similiter ut in illo, contingebat plerumque per diem et noctem proferrri debiliori succussu quasi sensim elongantes reliquias spiritus. Aideo ut septima decima mensis Julii concussions hic quidem essent productiores tempore, remissiores vero impetu, in Oriente vero majores et 234 vehementiores præcedentibus. Grassari autem id malum cœpit a Pergamo per media Chliam procedens usque ad ipsius Persidis partes, hiante multis locis solo, aliorubij etiam aquas ex intimo foras propellente, arcis ad Chliara sitæ fundimentiis ipsis eversis,

C templis quoque ac aliis ædificiis specie ac soliditate celebribus prostratis. Primo porro hujus terre motus in hæc loca impulsu multæ moles excelsæ, quæ suam firmitatem longo statu probaverant, conciderunt, molæ novæ structuræ dejectæ sunt. Septa vero late patentium aræarum et siccorum sine camento dispositu saxorum sublata circum maceræ cumulatim unaquaque in latus procumbebant, ut eas qui strues cernerent, de industria comportatos apteque digestos lapides in usum artificis muros illic molituri opinari jure possent. Duo tamen ædificia ingentia suis ruinis vehementiam motus ostenderunt. Sanctorum etenim omnium templum, quod eatenus inconcussum steterebat, licet in eo nihil omissum ad tuenda sarcinae necessarium diceretur, miserabilem passum labenu est, eminentibus fastigis duobus, quorum unum aræ inaximæ superstructum fuerat, alterum umbilico incumbebat, tristi casu deturbatis. Quæ autem illic visibatur ænea statua sancti militiae celestis imperatoris, insistens basi rotundæ, ad pedes habens Michaelem Augustum urbis simulacrum sustinentem manibus, habitu offertenis sancto sibi cognomini archangelo ejusque custodiæ commendantis civitatem, talis, inquam, status capite dejecto minuta est, et in ipsi subjecta species civitatis e manibus Augusti concidit, utroque in terram 235 devoluto. Consternata sensu primo tam diræ calamitatis universa urbs diluculo concurrit ad templum maximum, ubi vacabat propitiando precibus Deo. At imperatur extra urbem tunc repertus, ut diximus, et quantum id mali esset intelligens, timuit ille quidem civitati uni-

D

τῷ μεγάλῳ ναῷ προσδραμόντες, ἵκεσθαις ἐχομένοις καὶ λιταῖς· οὐ δέ γε βασιλεὺς εὐρεῖται; Εἴη τῆς πόλεως, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ τὸ δεινὸν ἐννοήσας ὅποιον, ἔδεστει μὲν καὶ περὶ τῇ πόλει πάσῃ μὴ πώς κατεπόθη, ἔδεστει δὲ μᾶλλον καὶ περὶ τῷ μεγάλῳ ναῷ, ὥστε καὶ συγχονοῦς τῆς αὐτῆς ὁρᾶς πέμπειν ὡς γνῶσιν μαχρόθεν ιδόντες εἰ λοταταί. Τέως δὲ καὶ τὴν ἔξοδον οὐκ ἀγαθήν ἐντεῦθεν οἰώνισάμενας ὑποστρέψαντες ἔγνω, καὶ ἀντιπεριστοῦται πρώτας ἐκβαμβούμενος οἶον, καὶ μήνιμα θέον, διπέρ καὶ ἦν, τὸ δεινὸν ἐκεῖνο ποιούμενος.

ισ'. Περὶ τῆς λιταρείας καὶ τῆς τοῦ βασιλέως δημητροπλας.

Ταῦτ' ἄρα καὶ ἐπειδεὶς θεραπεύειν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ Θεον, ἐφ' οἷς καὶ δίκαιοιν ἔχειν ἡγητο. Δίκαιοιν δὲ βασιλείας τὸ περὶ ταῖς χρίσεις δίκαιον καὶ ἀδίκαιον, μῆδιν παρατεθραυσμένον ἢ δύροις ἢ χάρισιν, εἰπερ καὶ τιμῇ βασιλέους χρίσιν ἀγαπᾷ. Ἐδόκει δὲ τοῦτο καὶ παρορθόσθαι τῷ τέως ἐκ τίνος ἀμελείας ἢ καὶ διωροδοκίας τῶν [P. 160] κρινόντων, ὡς αὐτὸς ὄντος. Καὶ δὴ λιτανεῖαν παραγγείλας πάντες τῷ λαῷ, συνέρχεται καὶ αὐτὸς ἡμ' ἔργουσι πολλοῖς ὅλοις, ὡς πολλάκις εἰδίστο, καὶ πατριάρχῃ μὲν καὶ ἀρχιερεῦσι τὰ δαυτῶν ἐφῆκε ποιεῖν, εὐχάς ἔκτενες δη-

λοντί ταῖς φαλιμφρίαις καὶ ἀλλ' ἀττα, οἵ το Θεον ἔξευμενίζεσθαι πέφυκεν· αὐτὸς δὲ σχεδόνας δημητροπλας πρέπουσαν τῷ καιρῷ, παρακατέχειν βουλίμενος ἐκ τοῦ σύνετγυς τούς συνειλεγένους, μέχρι καὶ τοῦ Ἱπποδρομίου τὴν λιτανεῖαν περιορίσας ὡς χωρίσοντος διπαντας, κατεναντίον λοταμένης τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, μαχράν καὶ διωλύγιον τῷ λαῷ κατετελέντο τὴν δημητροπλα, ὀποδηλῶν μὲν καὶ μήνιμα θεον τὸ γεγονός, παραπέμπενος δὲ καὶ αὐτῶν ὡς ἀμελῶς διαγόντων καὶ ἀνεπιστρόφως ἐχόντων πρὸς νόμους θεον καὶ δικαιώματα, τὸ πάντα μήντοι τε εἰς ἀδικίαν συγκλείων ὡς μὴ οὖσης κατὰ τὸ προσῆκον τῆς ἐφ' ἐκάστῳ χρίσεως, ἃς δὴ καὶ αὐτῷ μέλειν βασιλεῖ γε θντὶ ὡς εἰκός ξέρεται. Ἔνδειν τοις καὶ τούτωνθεν καθεπισχνείτο συντάττειν λόγον χριστούλλειον περὶ χρίσεως, καὶ δίκαιοτές ἐκλέξασθαι ἐκ τ' ἀρχιερέων ἐκ τ' ἀλλως λεπωμένων γαὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς συμποσούσθαι τούς πάντας εἰς δώδεκα, οἵ δὴ καὶ δραματοῦσαν ἢ μήν ἀδιορθοτήτως καὶ ἀπρωστολήπτως τὰς χρίσεις ἐκφέρειν ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ δεσποτῆς ὅλης καὶ εἰς αὐτῶν τὸν τυχόντα, πιστοῖς χρήσεις¹ ἐν πρήταις κατὰ τὰ ἀνάκτορα. Καὶ πλειστ' ἀλλα παραινέσαις ἀπέλινε τὸν λαόν.

versus ne absorberetur, plus tamen de templo maximo sollicitudinis ostendit, submittens plures hora qualibet alios super alios in loca unde longe conspiciens magni templi moles esset, qui subiuncto referrent ecquid adhuc staret. Tandem egressum ex urbe sumim infaustrauit et tam funesto augurio reputans reverit eo decrevit, et postridie mane fredo trajecto regressus est, percusus vehementer ac quasi attonitus, ultionemque, ut erat, divinam agnoscere se id flagellum proficens.

16. De supplicatione et imperatoris concione.

Hæc illi cura studium injecit acre Numinis, quantum ex se posset, propitiandi, lis nimirum emendandis quæ ad suum ipsius propriæ officiæ spectarent. Officium autem imperantis vel præmariūm ducebat providere ut jus diceretur sine iniuritate, citra personarum acceptiōnem, nnsquam infractum donis aut gratia, siquidem honor regis iudicium diligit¹. Verebatur porro ne paulum dormisset in hoc hactenus, et quadam indulgenti conniventia corruptelas judicantium, baud puras a muneribus manus ad tribunal afferentium, transmisisset. Supplicatione igitur cuncto populo indicta convenit et ipse cum principibus et multis aliis, ut erat plerumque consuetum. Ac patriarchæ quidem et presulibus quæ ipsorum erant munera reliquit, preces videlicet continuas, psalmodias et id genus cætera, quibus placari Deus solet. Ipse autem post cærimoniam præsto sibi 288 adesse peroraturo concionem volens, de industria præscripsit processu supplicandi causa clero et populo terminum Hippodromium, locum et satis

patentem capiendæ multititudini, et quod esset ex adverso alie conspicuæ imaginis Deipara, ad periculum temporis et pompa. *tulla* religionem accommodandum. Ibi longam et verbosam ad populum explicavit orationem, demonstrans iratum Dei sese minis plagisque declarantem, reprehendens autem ipsos ut negligenter viventes et nullo respectu legum sanctionumque diuinarum administrare pro iudicio quidlibet solitos. Ultimam concionis partem ad conquesitionem de non exacta usquequaquo ad normam legum iuris dicundi ratione evolutis, causas hanc constare judicis, quo pâssim modo exercerentur, omnes numeros convenientis uniuersique rectitudinis ac severæ gravitatis, quæ nihil desiderandum, nihil notandum animadversionibus æquas censuræ relinquere. Istiusmodi abusuum aut reprehensibilium omissionum emendationem ad suum proprie, quippe imperatoris, euram pertinere modico judicabat. Quare jam inde se sancte polliceri dixit formaturum riteque promulgaturum constitutionem imperialem area bulla munitioni, qua formam judiciorum ordigaret. Electurum se judices ex episcopis et aliis sacerdotibus, prætereaque ex senatoribus, quorum numerus omnium ad duodecim redigeretur. Mis jurejurando interposito pollicitis se sine munerum admissione, sine personarum acceptiōne, aque de suorum et iudicis iuris laturos, a domina sua matre usque ad quemlibet de vulgo vilissimum, ûlis integrisque in palatio judicibus usurrum. Hæc cum disservisset, admonuissetque invenerit de aliis plurimis, populum dimisit.

¹ Psal. xcviij, 4.

ι'. Περὶ τοῦ χρυσοβουλλείου λότου διὰ τοὺς κριτὰς καὶ κρίσεις.

Οὐλγαῖς δὲ διτερον ἡμέραις καὶ διὰ χρυσοβουλλείος μὲν συντάσσεται λόγος, οἱ δὲ ἐκλέγονται πρεσβόροι, καὶ σύνεξις πάλιν ἀνθεῖ; κατὰ τὰ τῆς δεσποτονήσης ἀνάκτορα γίνεται, τῇδε τότε τοῦ κρατουντος σηνεύντος. Καὶ δημητροὶ βασιλεῖς [Ρ. 561] τὰ εἰκότα, καὶ διὰ χρυσοβουλλείος λόγος ἀναγινώσκεται. Προσένη δὲ καὶ τισιν ὅρκος τῶν δικαστῶν, δοῖ δὲ καὶ ἐκ τῆς συγχλήτου πετρρ νομικῇ καὶ συνέσει προφέροντες ἐκλελέχατο. Καὶ φορέρον καθίστατο δικαστήριον μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ ἐπ' ἵστης τὰς χρονιες ἐκφέρον, εἰ καὶ μή δὲ μακράν διετέλεσαν, ὅλλα κατ' ὅλγον, κατὰ τὰς τῶν μουσικῶν χορδῶν κρούσις, ἔξασθηνης διαπεψώνηκε.

ιι'. Περὶ τῆς ἐκεινούσεως τῶν Βερετικῶν κατὰ τῶν ἐποίησι Γερρουσιῶν.

Τότε δὲ πετ' ὄλγον, εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀνθεστηριῶν μηνὸς, Βερετικοὶ μακράς ναυαὶ τάντε καὶ ἑδομηκόντα τὸν Ἑλλησπόντον διελθόντες ἤκαπιναντος τῇ Κωνσταντίνου προσβάλλουσι. Καὶ ἡμέρα κυριῶνυμος ἦν, δε τέκενοι μὲν προσελῶντες ἐν χρῷ

τῶν τῆς πόλεως τειχῶν, μεθ' ὅτι κλείστης κορύζης Τταλεκῆς καὶ φυράγματος, πρὸς τὸ τοπικὸν βέυμα διντωθοῦντες ταῖς κώπαις ἀνήγοντο, βασιλεὺς δὲ πρωτιάτερον ἐπιβάς ἵππου σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν, ἵν τῇ τοῦ Ἱπποδρόμου σφενδόνῃ ἴσταμενος, τὴν τῶν νεῶν ἀνεγαγήτη κατεπωπτεύει. Κάτωθεν δὲ οἱ περὶ τὸν μέραν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Σενοχηρεῖμ καὶ Ἀγγελὸν τῆς στρατιώτιδος τάξεως ὥπατέμενος διέθειον ἐνδόν καὶ αὐτὸν τὸν τείχους, δουκὸν δὲν αἵ νῆσος προσβάλλοιεν, ἐννοίας οὖσης (οὗ γάρ εἶχον ἀκριβῶς εἰδέναι τὴν ἀφεῖν), μή τι που καὶ τῶν δεινῶν ἔτι τῇ πόλει καταπανοργεύσαιντο, ὥστε καὶ τὰς πύλας ἐγκεκλιειμένης πολλοῖς ἐνδοθεν τοῖς ὅπλαις διατηρεῖσθαι, μιᾶς δὲ κατὰ τὴν μονήν τοῦ ἀγίου Λαζάρου πολίδος ἀνοιχθεῖσης κατ' αὐτὴν ἐξελθεῖν τὸν ἄπειρον πρὸς ἐκείνους σταλέντα περιφανῆ τινα ἀνδρα Βενετικὸν κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐνταῦθ' εὑρισκόμενος, ὃστ' ἐρωτήσαις καὶ μαθεῖν ἐφ' φαραγγίνιον ἐκείνους, καὶ τὸν ἀπόστολον παρακατασχεῖν, καὶ μηδὲν ἀξιῶσαι τῶν εἰς ἀπόκρισιν. Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ μᾶλλον τῶν κατὰ τὴν πόλιν Βενετικούς ἐν δειναὶ ὑπόκλαις ἀγοντες φυλακεῖς διετή-

17. De constitutione aurea bullæ firmata circa judicis et iudicia.

Paucis post diebus promissa superius constitutio conscripta et aurea bullæ munita est. Idonei quoque delecti sunt judices. Tum, novus rursus **237** indicitur conventus ad dominas regiam. Nam forte tunc ibi degebat imperator, qui orationem ad congregatos rei quæ agenatur accommodatam habuit. C Post eam legitur constitutio auro bullata. Datum etiam a quibusdam judicum verbis conceptis iurandum est. In id sane collegium quicunque et senatu peritiae usque legum ac prudensia eminebant, sunt electi. Constituit inde inclytum et peccantibus terrible tribunal, sine ullo respectu pro solo rerum merito de cunctis statuens et iudicia ferens aquissima. Sed non diu duravit; nam velut chorofis evenit citharæ, plectri aut digitorum attritus sensim extenuatis aut relaxatis, tandem exsurdecentibus, ita istius novi Areopagi quasi chori musici suavissimus concentus reinisso sensim tenore primum elangescens, haud longo inde processu plane dissolutum obmutuit.

18. De irruptione Venetorum in Genuenses urbis inquinilos.

Exiguo post ista tempore, die vicesima secunda mensis Julii, Veneti longis navibus quinque ac septuaginta, Mèllesponto trajecto improviso, Constantiopolim appulerunt. Dies erat Dominica, cum illa summa confidentia et quam minacissimo tumore fastus Italicus ad oram ipsam ciurorum urbis invecti, adversum eo loci mariis fluxum remis eluctantes, promovebant. Imperator primo mane cum suis equo concenso existans in funda Hippodromi navium appulsum speculabatur. Inferius ductores militarium ordinum, magnus domesticus Joannes, Sennacherimus et Angelus, armati cum suis quis-

que manipulis et cohortibus ultra citroque insta muros et ipsi discurrebant, intenti ad occurrentium quacumque naves molirentur exsceratum: nam quo consilio ille ingruerent, haud dum perspectum **238** erat satis; et periculum erat ne infestos venirent, calamitatem urbi aliquam dolo malo machinantes. Itaque porte clausæ civitatis validis ante quamvis dispositis praesidiis armatorum custodiebantur, uno iuxta monasterium Sancti Lazari ostio patente. Per id posticum emissus ab imperatore quidam est ex illustribus Venetis, qui tunc forte legationis causa in comitatu reperiebatur, jussus occurtere suis illis classis adventantis duabus et ex ipsis resciscere quorsum venirent. Sed ii nihil responsi dignati sunt reddere; quin ille ipse missus apud eos mansit, detentusne vi au oltro sic volens, incertum. Ceterum in hanc partem prionor suspicio suspectos vellementer reddebat alios quoque, qui tunc per-urbem varie sparsi degebant, Venetos, ne pariter cuncti conspirarent et ex compacto reū gererent; quos ideo comprehendendi custodiisque teneri necessarium est visum. Classis porro Veneta dum remigio provehebatur, conspicata in tantum non contigua vicinia naves quasdam longas Genuensium, in eas infesta se convertit, assequi affectans. At filii habiliiores motu onereque leviores, velocitatis fiducia majoris remis aliquantum inibitilis, velut expectantes constitere: tum, ut Venetæ jam prope accesserant, incitantes cursum, latiori se quam quo prius abstiterant intervallo disjungebant; ibique rursus consistentes iterum ad sequendum invitabant similiter eludendas, ubi accedere tentasse, Venetas trīremes. Quod cum iterum ac tertio esset factum, Veneti se frustra in eo contendere cernentes iis omissis portum Ceras dictum navibus com-

ρουν. Ἐκεῖνοι δὲ τότε, ὡς προσελωντες ἀνήγοντο, [Π. 162] νῆας μακρὰς φανείσας Γεννουΐτῶν ἐγγύθεν πλεούσας ἐπέσπευδον τὴν πόδις ἔκεινας. Ἀλλ' αἱ μὲν ἐλαφραὶ οὖσαι, θαρροῦσαι τῇ ταχύτητι, ἐπ' δίλιγον προσέμενον, καὶ πλησιαζόντων ἔκεινων αὐτοῖς ταχυναυτούντες πολλῷ πλέον ἢ πρότερον ἀπειχον διάστημα. Τούτο δὲ καὶ τρὶς γεγονός, ἐπειδὴ δύρων πονούντες ἀνήνυπτα, δρέντες ἔκεινον πληροῦσι νεῶν τὸν λιμένα τὸ Κέρας. Καὶ Γεννουΐτας μὲν οὐ κατά τὴν περίλαν καταλαμβάνουσι. Τὴν γάρ τῶν νηῶν ἔκεινοι προεγνωκότες ἐφοδον, προσλιπαροῦσι βασιλέα αὐτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ πράγματα ἐντὸς πόλεως δέξασθαι· φανερὸν γάρ ἐπὶ σῆρας εἶναι τὴν ἐφοδίν. Οἰς δὲ ἀνάγκην βασιλεὺς γίνεται κάταινος, καὶ τὸ κατά Βλεχέρνας μέρος σφίσι διδώστιν, διοτιούντες τὴν ιδίας θυτίζουσιν ὡς φυλάξοντες, αὔτοι δὲ τὴν ἐκ τῆς ιδίας χειρὶς ἱκαστος πρὸς τὸ συμβάν παραμυθίαν ζητῶν τῆς εἰς τὸ δυνατὸν οὐκ ἡμέλουν σωτηρίας. Διὰ ταῦτα κίκεινος κακοῦν οἱ ἐπιόντες οὐκ ἔχοντες, σκευαγγηγσάντων καὶ τῶν Φωμαλῶν ἐκ τῆς περάπλεως, πῦρ ταῖς τῶν Ιταλῶν οἰκίαις ἐνείσαν καὶ κατεπίμπρων τέλεον. Κάκεινοι μὲν τῷ κατεπάλρεσθαι τῶν ἐντὸς ἥπειροχαλας αἰτίαν εἶχον, ἐπιμανύμενοι τοῖς ἀψύχοις, οἱ δὲ ἐντὸς τέως ἀνάδρων ἕφερον σχῆμα κατεπτηχότες ὑπὸ τοῖς τεῖχεσιν. Οἱ δὲ τοσοῦτον ἀδιαδειλας ἐκύκειλαν, ὡστε καὶ

plerunt. Ac non repertis apud Perzam Genuen-sibus (bi enim præviso Venetorum in se incursu, enixe imperatorem oraverant ut se cum mulieribus ac liberis rebusque cæteris ipsorum intra urbem admitteret; idque imperator, quod jam esset **239** manifestum eos a Venetis infestis peti, coactus fuerat permittere, regionemque circa Blachernas illis ad effugium concesserat; ibique jam Genueneses tñdem, muniso, ut potuerant, littore navibus quibusdam suis demergendis, quarum objectu pro-hiberent hostium excensum, se suaque pro viri-bus parati stabant propugnare), non repertis, in-quam, domi, quos quærebant, inimicis Veneti, ac ne allis quidem apud Perzam ullis (nam et Roma-ni qui domos Galatae habebant, convasata ipsi quoque supellectili se intra urbem receperant) igne injecto in ædes Italorum eas fannia consuinse-runt. In quo stultæ impotentiae vituperationem in se traxerunt, frustra intumescentes, quod locum cepissent a nemine defensum, et ignavo furore sævientes in res inanimas. Uti et vicissim Genueneses inertis indignique viris forthus timoris dede-cus tulerunt, non ausi stare in vestigio tuerique focos ac lares, sed relicitis inglorie familiaribus tectis sub umbram tutelamque murorum, ut melu-toniti, convolantes. Majus porro crimen erat Venetorum attentata contra fidem dudum Imperato-ri datum intra fines vetitos incursio, siquidem ab initio convenerat, quando est utrique isti Italorum generi permissum libera in urbe ac per hos tractus exercere commercia, ut si quid inter eos contra-beretur rixæ, committere pugnam invicem non

Α συγχείμενον παρά βασιλέως ἀρχῆμεν τοῦ δεξιαρχεῖν
τὰ γένη ὧστε διαφορᾶς ἐμβάσσης αὐτοῖς ἔκτειν, ἐν
δοθεν μὲν τῶν τῆς Ἀθηνῶν στενῶν, ἐνδοθεν δὲ τοῦ
Φάρου, οὗτοι κατὰ θάλασσαν μάχονται, τὸ μέσον δὲ
τούτων πάσαις ἄστοις μάχαις ὡς τι τῶν ἀφωσιωμέ-
νων καὶ λερῶν καὶ ἀμφοτέρους διατηρεῖν, αὐτοὶ ἐκ
φρονήματος κατεπαρθέντες μείζονος, παριδόντες
καὶ τὰ συγχείμενα, ἐντὸς αὐτῆς τῆς βασιλέως οἰκίας
κατὰ τῶν ἔκτειν τῇ βασιλείᾳ πολέμους ἔξφερον.
Καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς μισήσας τὴν σφῶν ἐπαρσιν,
ἐφίησι καὶ Ρωμαῖοις Γεννουῆτας προσαμύνειν κα-
ταστᾶσιν εἰς πόλεμον. "Οθεν κάκενοι μὲν ἐξερχ-
μενοι καὶ Ιλαδὸν συντατόθμενοι διεμάχοντο γαίθεν
τοῖς ἐκ τῶν νηῶν· τὸ δὲ τοῦ βασιλέως στρατιωτι-
κὸν, δοσον ἦν ἐν πεζοῖς· τε καὶ ἑλαφρὸν, ἐκ τειχῶν
προκύπτον, τόξοις βάλλοντες καὶ σφενδόναις τούς ἐν
ταῖς ναυσὶν ἐκάκουν καὶ τὰς ἐμβολὰς σφῶν ἐποιουν
ἀσθενεστέρας. "Ηδη δὲ καὶ πετροβόλον μηχάνημα
διεκίνουν, ἐκεῖς τοῦ βασιλέως, ἕξ ρειλῶν ἰσταμένου
καὶ βλέποντος, καὶ μεγίστοις τοῖς ἀπ' ἐκείνου [P. 163]
λίθοις τὰ τῆς ἡμετέρας νεώς κόρυμβος, ἦν ἐκείνοις
κατεῖχον πόλεμούντες· ἐκείθεν κατὰ τοῦ τείχους,
κατέφλων πέμποντες, καὶ τῆς ὅρμῆς τοὺς ἀνθρας
ἀνέστελλον. "Ἐπειδὲ καὶ ἐσκύδε ὃ πόλεμος διετείνετο
καὶ διπαν τὸ παρ' ἐκείνων μηχάνημα Ἱργῶν ὑστέρει
καὶ οὐδὲν ἤνυοτο, ἐκ μαγίας ἀπαλλάξαντες πλε-

possent toto maris spatio quod patet inter Abydi
fauces et Pharum, sed extra hunc locum utram
C vellent in partem navalibus suis præliis æquor
quærerent, medium illud intervallum inimicorum
belli certisque quietum inducitis haberent. Cujus
religionem conventionis cum hodie palam insolu-
lenti elati confidentia violare Veneti non vereren-
tur, intra ipsam pene imperialem domum Augusti
supplices quærere ad poenam ac cædem ausi, me-
rito iis propterea iratus imperator Romanus **240**
permisit ut Genuenses defenderent, cumque iis
contra sedisragos assultores in armis starent. Ita-
que uti Genuenses armati ac longa serie ordinati
per littora in naves Venetas jaculabantur, ita
quantum in urbe tum fuit imperialium copisrum,
peditatus præsertim ac levis armaturæ, prominentes
e monib[us] arcubus ac fundis Venetos per fo-
Dros suarum navium existantes eminus petebant,
non levi eorum damno, debilitabantque haud dubie
impetus accedere ac terra potiri conantium. Jam-
que et machinam movebant jaculatricem petrarum,
et despectante imperatore, qui alte quodam in fa-
stigio extra jactum tuto stabat, aplustria navis no-
stræ, qua Veneti occupata contra nos pugnando
utebantur, vastis ictibus saxorum per ballistam e
muro emissorum contendebant; siveque vim repre-
mehant irruentiū. Quoniam vero productio inde
ad vesperam certamine omnis eorum machinatio
irrita cedebat, nec proficiebant quidquam necessa-
rio recedentes sera in Romanos instineti rabie,
quod ab iis se repulso videbant, eadem die repe-
tentles, qua vacua potitos diximus. Galatam ut

στης ὅτι καὶ αὐτοῖς Ρωμαῖοι τούτοις ἐπῆσαν, τερ-
γέτες αἰθημέρον πῦρ ἐμβάλλουσι καὶ ταῖς τῶν Ρω-
μαίων οἰκίαις, καὶ καταφθείρουσι τέλεον. Διὸ δὲ τοῖς
μὲν οὖν νυκτὶς τὸ πῦρ ἐνέμετο τὰς οἰκίας, φλεγο-
μέναις δὲ ἐπανέτειλεν ἡ ἥμερα. Αὐτοῖς δὲ τάς τε ναῦς
προσελάσαντες καὶ τοῖς θυετοῖς φραξάμενοι μάχην
στεφάνων ἐγείρουσι Γεννοῦσταις. Οἱ δὲ τὰς ἐμβολίζεις
καὶ πάλιν δεχόμενοι ἀπημύνοντο, ἵνας καὶ τινα τῶν
ἐν μαγιστροῖς ἔκείνων βαλόντες φονεύσουσιν. Καὶ
διὰ ταῦτα ψυχρότεροι τῆς ἐπίδεος ἀποχωρήσαντες
ἀνακωχήν τε τῷ πολέμῳ ἔδιδουν καὶ κατ' αὐτοὺς
ἥσαν.

ιθ'. "Οπως δὲ βασιλεὺς μεταπεμψάμενος τὸν ἥγε-
μόνα αὐτῷ προσθελεῖ στέλλει.

Τέτε καὶ βασιλεὺς πέμψας τὸν εἰς κεφαλὴν τεταγ-
μένον ἔκείνων μετακαλεῖται: μεθ' δὲ πλείστης τῆς
λιχρότητος, καὶ ὑπὸ τῇ προστηκούσῃ ἀσφαλεῖς σὺν
ἔπειρος καταλαβόντι ὄντειδὲ τὰς παραλόγους
δράμας, καὶ τὴν τῶν συγκειμένων τῇ βασιλείᾳ μετὰ
τούτων παραβασάν εἰς φανεράν ἐτίθει: αἰτλαν, τὸ δὲ
καὶ πῦρ ἐγιέναι Ρωμαίων οἰκίας ταττομένων; ἐν
φύλοις ἀπειροτάχη μανίας ἔκρινεν. Οἱ δὲ πόλεις ἀπτα-

Α πόδες βασιλέα λέγων τις καὶ ἀπολογούμενος οὐδὲν
πλέον τοῦ κακῶς δόξαι πράττειν καὶ παρὰ τὸ εἰκόν;
ἀπονέγκατο. "Ομως δ' ἐξ αὐτῆς πρεσβείαν μὲν
στέλλει πρὸς τὴν ἔκείνων συναγωγὴν, [P. 164] αὐ-
τῶν γε λαβόντων ἐπὶ τῶν ἰδίων νεῶν τὸν εἰς πρε-
σβευτὴν ταχθέντα. Οἱ δὲ οἱ Κρήτης Νικηφόρος,
Ἄτρος γεραρδὸς καὶ τίμιος καὶ διὰ πολλὰ μὲν προκρι-
θεῖς εἰς τοῦτο, πλέον δὲ καὶ ὅτις ὁικεῖον θῆθεν
ἀρχιερέα ἐμεῖλον βλέπειν Βενετοῖς· Κρήτη γὰρ
ὑπὸ τούτους ἦν, ἡς ἔκεινος ἀρχιερεὺς ἐπικεκήρυκτο,
εἰ καὶ πόρρω διῆγε ταύτης θεᾶ τὴν Ἰταλῶν
ἐπικράτειαν. Αὐτὸς δὲ βασιλεὺς εἰς ἀγανάκτησιν τὴν
πρέπουσαν προηγμένος, καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ
καταφρονθῆναι δέξαν, ἐπισχών τοὺς ἐν τῇ πόλει:
Βενετοῖκοὺς ἴκανος χρῆματα μέχρι: δῆ καὶ εἰς χιλιά-
δας δύοδοις κοντά ἐνεχύρας τῶν πυρποληθειῶν οἰ-
κιῶν χάριν, δισεις: τε Ἰταλῶν κατὰ τὴν περούλαν ἤσαν
καὶ δισεις Ρωμαίων· καὶ γάρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν
χρεῶν ἦν δεφυνδεύειν διὰ τὰ συγκειμένα βασιλεῖς τε
καὶ σφίσι. Δισοῦσι δέ μοι καὶ Γεννοῦσται τῆς αὐτῆς
χάριν αἰτίας ἐς Ὁστερον τῶν ἐν τῇ πόλει κατεπα-
θησι: Βενετοῖκῶν.

illuc prius domos Genuensium incenderant, ita nunc
pariter et Romanorum aedes inflammarunt, durante
per noctem totam, et needum extinctio quando se-
quens dies illuxit, incendio. Ipsi vero remigio pro-
motis ad partes Blacheruarum, ubi stare Genuen-
ses norant, navibus, protecti corpora scutis ob-
longis, vi summa nituntur irrumpere. Sed Genuen-
sibus strenue resistantibus, et e munitionibus
quas ad aditus paraverant fortissime prohibentibus
excensum, acre prælium exarsit in longum durans;
donec unus quispiam e primoribus Venetorum,
telo ictus a Genuensibus missa, moriens concidit.
Eo casu ablata successus spe et refrigerato pu-
gnandi ardore, 241 cedentes retro Veneti bellum
quasdam inducias fecerunt, subductis extra jactum
quiescentes navibus.

19. Ut imperator accito ad se duce classie Venetæ
legationem Venetias miserit.

Tunc imperator invitatum ad colloquium, sive
securitatis abunde facta, ducem supremum classis
Venetæ vultu maxime bilarī ac summam præse-
rente fiduciā exceptit cum magno aliorum comi-
tatu venientem. His Augustus hanc parce expro-
bravit inconsultos ausus; et cuius manifesti tene-
rentur sordifrage in suam majestatem temeritatis,
contra dudum stabilita invicem pacta perfidiose
grassatæ, increpavit crimen, hujus etiam distin-
guens gradus. Nam et nefarium fuisse incurrere
infestos ipsos in loca imperatoris ditionis, adeo-
que in partes urbis regiae ubi suo permissu ac sub
protectione imperii Genuenses habitarent. Cæterum
super illud per se immane facinus, non dubitasse
ipsos Romanorum quoque ipsorum, cum quibus
pacem haberent, sitas apud Galatam domos in-
cendere, furoris profecto cumulum et omnem jam

C excedens modum protervæ persidice piaculum fuisse.
Ad ea præfectus classis Venetæ cum multa excu-
sare dicendo conatus esset, nihil memorare valuit
quo satis purgaret insolens factum, efficeretque
ut aliud audientes judicarent quain se ac suos
egiese in eo perperam et contra omne fas grossa-
tus. Tamen imperator ex tunc putavit legalitionem
ad eorum senatum destinandam, ipsis libenter ad-
mittentibus et delectum ad id legatum in suas eo
deserendum accipientibus nave. Fuit ille antistes
Cretensem Nicephorus, quem fore Venetis gratum
eo nomine putavit imperator, quod cum iam ipsis
subcesset Creta insula, episcopum loci suæ ditioni
subditi libenter illi apud se visuri merito spera-
rentur. Hic porro Nicephorus electus quidem et
rite ordinatus episcopus Cretæ fuerat, sed a sua
ecclesia procul degebait propter dominantes in ea
Italos. His profectis imperator, prout par erat,
indignatus ob hostiliter 242 invasam tanto sui
contemptu et deletani incendio Galatam, Venetis
D iniquilinis urbis, quos, ut est ante dictum, com-
prehendi jam jussérat, multam indixit pecunia-
riam summam octoginta milium nummorum confi-
ciendam ex oppignerari statim jussis omnium ip-
sorum bonis, qua resarciretur dominum combu-
starum illic domum, vel ad Italos vel ad Romanos
pertinentium: nam et Italorum domos juxta pa-
cta cum iis a se inita defendere se debere judica-
vit. Videtur quoque mihi causa eadem, dolor, in-
quiam, et indignatio animos pungens recordatione
inflammatarum a Venetis ædium, concitasse post-
modum Genuenses ad insurgendum in eos ipsorum
qui tunc erant in urbe, et eosdem sæva incursione
oppimendos.

κ. Περὶ τῆς τῶν Γερρούτων κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Βενετικῶν ἐκιθέσσως.

Τοῦ γάρ αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Σκιρόφοριώνος λήγοντος, ἐκ τυνος εἰκαίας αἰτίας παραχροτῆσαντες ἑαυτούς, καὶ αὐτοῦ τοῦ βρῆγος Ἀρμενίας τυχόντος ἐν τόλει, διὰ δὴ καὶ κατὰ φρερίους Ἰταλοὺς διῆγε, τὰ πλεῖστα γοῦν καὶ αὐτοῦ δυσωποῦντος καὶ μεσιτεύοντος, πλείστοι διλίγοις καὶ ἡμέραις ἀγριοὶ ἐπιθέμενοι, δυναστεύσαντες καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν δέουσίαν, τολμῶσι τὰ ἀνοσώτατα πράτειν, θυμῷ τε συστρατιώτῃ χρησάμενοι καὶ δργῇ ἐν μυήμης τῶν χθὲς συμπεσόντων σπάθας τε γυμνοῦσι, καὶ σιων τρόπῳ ὁδόντας θήξαντες ἄνδρας ὑποκλινομένους σφίσι καὶ λιπαρῶς ἐξ ἀνάγκης δεομένους μεγίστης ἀνηλεῶς αὐθημερὸν κτείνουσιν, ἐντὸς οἰκιῶν κατασφάττοντες ἱερείων νόμῳ. Ἀπὸ γάρ τοῦ [P. 165] σφῶν μπαζιύλου ἀρξάμενοι, διὰ ἐγκεκλεισμένον ἀπὸ τέγους καλασθάντες κρεανομούσι, τοῖς λοιποῖς δικού τύχοιεν ἐπιτίθενται, ὡς καὶ συχνοὺς διμεταθέψαι καὶ γενέσθαι εἰς μνήματα πολυάνδρια. Τῶν γοῦν ἐπιφανῶν οὗτως ὀλαβότων ἀγρῶν οἱ ἀλλελιμμένοι, βάναυσοι τινες δύντες καὶ σκυτοτόμοι καὶ κιβωτῶν τέκτονες καὶ πάσης ἀλλῆς ἐπήβολοι τάχνης, τότε μὲν ὑπὸ σκότου δύντες τὸ ἔιφος ἐκφεύγουσιν, διετερον δὲ διὰ

20. De incursione Genuensium in Venetos qui erant in urbe.

Eodem quippe anno, mense Decembri desinente, rixa ex vulgari et nibili offensiuncula exarde scente, concitata adeo mutuoque hortatu ad arma con sternati Genuenses sunt, ut quantumvis intercederet pacemque conciliare pro virili curaret tunc forte in urbe præsens rex Armeniæ, apud utros que sacerorum communione gratiosus, quippe cum Freriis Italii vivens, — isto, inquam, ad hos a vi dissuadendos nequidquam omnia tentante, in paucos plurimi, in mites et obnoxios feri sævique impetum facientes, ipsis etiam obstare nascenti tumuhui conatis imperatoris ministris et magistris, cedere compulsis, in ausa nefaria prouperant, auxiliaribus usi zelo ac furore, quos recurrens memoria nuper actorum inflammaret. Strictis ergo ruentia ensibus, et aprorum instar dentes ad cædem acutantium frenudentes, miseris ipsis se inclinantes et iu extrema necessitate humillime supplices crudeliter ipsa die plurimos obtruncant, intra domos ipsorum ritu victimarum jugulantes. Initio enim facto a bajulo eorum, quem e tecto sub quo clausus tenebatur præcipitantes membratim conciderunt, **243** in alios inde ubi cunque inventos pari sunt immanitate inventi, tanta sic edita et temere sparsa strage, ut singularibus cadaver quodque mandare sepulcris per nimiam copiam non liceret. Multa necessario coacervata in unam foream eorumtum cumulabuntur. Sic igitur illustrioribus quibusque Venetorum in urbe degentium absuruptis, reliqui opifices ferme viles, sutores, coriarii, fabri arcaturi, illiberaliumque istiusmodi professores artium,

Α δέους δύτες μετοικεῖν εἰς τὴν Ιέλαιν χώραν καὶ τὴν τοῦ γένους συναγωγὴν ἔγνωσαν.

καὶ. Περὶ τῆς εἰς Βενετικοὺς πρεσβείας διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως.

Ο γάρ βασιλεὺς ἥμα μὲν τῷ τεῦτα γενέσθαι διὸ ἐννοίας τενόμενος μὴ αἰτίαν σχοῖη ὡς συμπράξεις δῆθεν, πρέσβεις ἐκλεξάμενος τὸν τε μοναχὸν Μάξιμον τὸν Πλανούδην καὶ τὸν ὄφρανοτρόφον Λέοντα, ἐνδρες ἐλλογίμους καὶ συνετούς, ἵπ' Ἀκουηλίας ἀπέστειλεν, ἀπολογούμενος τῷ κοινῷ συνεδρίῳ τούτων καὶ παριστῶν τὸ οἱ ἐπὶ τοῖς τετελεσμένοις ἀναίτιον. Οἱ καὶ παραγεγονότες ἐν χρῷ κινδύνῳ κατέστησαν, τῶν πρασγενῶν τῶν φονευθέντων αφίσιν ἐπαναστάτων. Μόδις δὲ τοὺς περιόντας οἰκείους ζητήσαντες καὶ λαδόντες, περὶ τῆς μετὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνης τῆς νῦν ὡς πάλαι καιρὸν ἐτίθουν βουλεύεσθαι. Οὐ μήδε καὶ πρέσβεις ἀντεπέστελλον τότε, ἀλλὰ διὸ αὐτῶν περιαλγῶς ἐξωνεΐδίζοντα βασιλεῖ τε καὶ Ῥωμαῖοις, διπος ἐντὸς χειρῶν ἐκείνων τοιαύταις σεμφοραῖς μὴ χωρουμέναις τῷ ἐκείνων θεῖ τοὺς οἰκείους οἱ ἐχθραίνοντες περιέβαλον. Τὰ μέντοι γε πράγματα τῶν Βενετικῶν καὶ σφοδρότερον ἀνταπήστουν (τὰ δὲ ἡσαν δὲ φθάσας δι βασιλέως ἀντὶ τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν ἐνεχύραζεν) ὡς οὐκ οἴων τε

tunc quidem abditi tenebris gladium fuderunt, pueri ea urgente metu repelere patrīam seque ad suam gentis recipere convictum factu necessarium partaruunt.

21. De legatione ad Venetos ab hoc missa.

21 At imperator simul hæc in buce modum acta cognovit, sollicitus no culparetur quasi coop. ratus ad istam cædem Genuensisibus, monachum Maximum Planudem et praefectum orphanotrophii Leonom, viros insignes ac prudentes proptereaque judicatos idoneos huic recte fungendæ legationi, Aquileiam jussit se conferre, purgareque illic apud senatum Venetorum imperatorem suum ab omni suspiciose approbationis aut conscientiae rerum a Genuenibus violenter actarum. Eo illi cum pervenissent, in maximo periculo fuerunt, cognatis et consanguineis eorum qui occisi fuerant ulcisci suorum cædem ipsorum nece contendentibus. Ægre tandem prævaluit vita horum parcendi consilium, cura maxime recipiendi permutatione cum hisce quos sui generis adhuc reliquos teneri Constantinopoli sciabant. Quibus repetitis receptisque, legatos dimiserunt nullo responso dignatos circa propositionem pacis inter imperium et Venetos veteris nova invicem conventione firmandæ. Ista enim de re se postea deliberaturos dixerunt, ubi esset ipsis ab imperatore satisfactum circa quædam quæ ab ipso poscerent. Quibus tamen ipsi exponendis legatos vicissim Constantinopolium mittere non curarunt: sed per duos missos illinc eodem revertentes prium dolenter reprobarunt imperatori et Romanis quod crudelitatis immensioris quam mores ipsorum **244** et civilis institutio capere ac ferre posse viderentur, exercite ipsis sinentibus in sup-

τῶν σπουδῶν γενήσεοιται, εἰς ἀνανέωσιν ἡδη καὶ μέτικνων, ἐξηγορασμένων τῶν τῆς προτέρας εἰρήνης καιρῶν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο. Βασιλεὺς δὲ καὶ ἕτερος ἀπρίξ εἰχετο τούτων, οὐ κατὰ χρέαν μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ δικαίου δόξαν, ὑπερηφανῶν δλως ὡς ἐκείνων καὶ μᾶλλον αὖθις τῆς πρὸς Ἀρματίους δεηθησομένων εἰρήνης.

xv. Περὶ τοῦ βιβλίου τόμου ἐν ᾧ ἀγέραπτα κατηγορήματά τινα, καὶ περὶ τῆς τούτου ἀπολογίας τοῦ βασιλέως.

[P 166] Τῆς μὲν τοῦ βασιλεως περὶ τὴν Ἐκκλησίαν κηδεμονίας πολλὰ καὶ δῆλα τὰ δείγματα, εἰ καὶ τὰ κατ' αὐτὴν πράγματα ὅδρα τις ἦν ἡ μυθευομένη καὶ τολλᾶς σκανδάλων ἀνέψει κεφαλάς. Ἔδει δὲ πάντως τῷ Ἡρακλεῖ τέμνοντει καὶ ἐπικάνοντεις Ἰολάου. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἦν οὔτος, Ἰολαος δὲ δὲ καὶ δῖος οὐνεργός; ἔξιτείτο μὲν, οὐχ εὐρίσκετο δέ. Διὰ τοῦτο καὶ οὐκ ἦν δλω; μόνον τὰς τομὰς εὑδεῖν, εἰ καὶ μή τὸ ἔιτο; τῆς φροντίδος; ἡμβλύνετο. Καὶ ἀφίητι τὰς

plices ipsorum, quos protegere jure hospitii et promissi patrocinii fide debuerant, manifestos et factio gloriante auctores in suis manibus ac potestate impune vivere permitterent. Deinde bona suorum, pro multa indicta in compensationem damni combustarum ædium, sequestrata magnopere, ut relaxarentur, institerunt, negantes, nisi hæc fierent, se posse consentire in renovationem olim icti cum imperio, in certum tempus jam prorsus elapsum, foderis. Quibus auditis imperator obfirmavit se in consilio negandi, quod petebatur, non magis presentem utilitatem quam jus ipsum, quo nī se in his certo existimabat, sequens, contemnens autem omnino Venetorum minas; quos priores opus habituros rursus stabilita cum Romanis pace, et ad id ipsum orandum, rationibus ipsorum adiungitibus, ultero. descensuros conadebat.

22. De jacta tomo in quo scriptas erant accusations quadam; et ut de iis se purgari imperator.

Quam cordi essent imperatori res Ecclesiæ, ac quam sollicito ille studio pacem ejus tranquillitatemque procuraret, multis varie per hanc historiam sparsis intelligi potuit exemplis. Ceterum quæ tunc Ecclesiam turbabant scandala, hydræ instar illius memoratae in fabulis, secundo subinde nascentium capitum pullulabant fetu, quibus utique vincendis opus omnino erat Hercule, secente et urente Jolao. Herculem in imperatore Andronico repereramus: qui ei opportune cooperaretur, quæsusitus diu est, nondum autem inventus, Jolaus. Quid ergo mirum si solus ipse, licet operæ non parcens, negotium non absolveret secando, ad quod nunquam hebes deprehensus est ejus gladius; gladius, inquam, spiritus, hoc est, acris cura in eum intenta occasionem Ecclesiæ quovis modo consulendi laboranti. At quid queror adjutorem hoc agenti desuisse Augusto, cum, quod

A παρὰ τῶν σχίζομένων ἀφανεῖς τε καὶ φανερὸς ἐπιτεχνιτέσσεις, ψυχρῶν χαρίτων παρὰ πολλῶν κατατίθεμένων αὐτῇ, ὡς εἰρηνεύειν μὲν, οὐ μήν δὲ καὶ παγίως ἔχειν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἀμφικλινῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. Ἀλλ' οἶον τὸ τίττε. Φάκελος γάρ γραμμάτων καὶ τόμος, δὲ δῆλος ταῦτα φάμουσος, εἰς χεῖρας τῷ βασιλεῖ γίνεται, τὸ μὲν δὲν καὶ παρὰ τίνων οὐδὲ, τέως δὲ πόλλ' ἀπτα φέρων εἰτιάματα. Τούτον βουληθεὶς ἀντερέπειν δὲ βασιλεὺς καὶ λόγους φέρειν παλαίστας (ἡπτοντο γάρ ἐπιεικῶς κάκινου τὰ αἰτιάματα) τὸ μὲν γραφαῖς τὴν ἀντιλογίαν ἀπετρέπειν γίνεσθαι, ὡς δὲ γε κατὰ ρῆμα τὰ τῆς ἀνασκευῆς γίγνοιτο, οὐκ ἰδοκίματε τέως πολλῶν αἰτιῶν ἔνεκα. αὐτὸς δὲ ἔγνω προκαθίσας, συναγωγῆς κοινῆς γεγονούσας, καθ' ἓν ἀναγινωσκόμενον ἀνατρέπειν. Καὶ γέροντες οὕτω. Καὶ δῆ συνάγονται μὲν ἀρχερεῖς, συνάγονται δὲ οἱ τοῦ κλήρου καὶ μοναχοί καὶ λαδεῖς, καὶ βασιλεὺς ἡμα τοῖς ἐν τίττει συνεδριάσας ἱκαστον κεφάλαιον τῶν τοῦ τόμου οὐχ ἀγενώς

B est indignius, multos in eo passus adversantes sit? Mitto discisorum ab Ecclesia partim machinationes in eum subdolas, partim eruptiones palam vehementes: dissimulo frigidas gratias ipsorum ejus 245 ope reconciliatorum Ecclesiæ, quorum haud pauci vel non bona fide usi beneficio, vel non sati grato animo studium aqua proportione merito repentes, ita pacati erant ut in pace titubarent, ambigui inter utrumque, et ad omnia aura flatum inquietudine obnoxia mobiles. Hujus generia cūpiam imputaverim quod tunc contigit modo a me narrandum. Fasciculus chartarum sive tomus, aut potius, ut vocari solet, famosus libellus, in manus imperatoris venit, unde aut per quos allatus, nec scio, ceterum multa criminationum amplectens capita. Ea refellere volens imperator, et oppositis defensionibus idoneis ineluctabiliter evincere nihil in his nisi vanum et calumniosum esse (erant autem illuc quædam satis aculeata in ipsum Augustum, quæque illum haud leviter pungerent) scripto committere confutationem ordine singulis objectis occursuram non judicavit opportunum, pluribus de causis: voce viva satius habuit rem exsequi, et habiti præ oculis libelli partes, post quinque recitationes, dicendo evertere singulas. Id adeo in hunc modum gestum est: Convenerant in cœtum perambulum episcopi, cleris, monachi, populus. Imperator procerum medius considerans Libelli famosi capita omnia retraxit, et unumquodque illorum diluit victrici defensione, reipsa ostendens efficaciorem esse in tempore ac non raro felicius adhiberi suam persuasionem frete rationibus eloquentiæ quam imperiosam vim armata majestatis, maxime quando (ut nunc videri auctor scripti clancularii volebat ipso illo malitioso sui celandi artificio) metuunt, qui queruntur, aut accusant, ne jus et æquum suarum scilicet allegationum tyrannica vi quadam opprimatur subnixa fastu potestatis audire tranquille dedignantis, et superbe obterere paratae

C

D

διέλυνεν, ἔργῳ δεικνύς ὡς πειθὼ κρείτιων βίᾳς, καὶ τὸν μᾶλλον δποὺ καὶ τὸ τῆς ἐξουσίας ὑφορδεῖται πέφυκε πρὸς τὴν τοῦ χρατείν ισχὺν συμβαλλόμενον. Καὶ [P. 167] ὁ γράφας ἀφανής ἦν, τὴν οὐδενίαν τάχα καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τισιν ἴσχυρίζεσθαι τῇ ἐκ τῆς ἐξουσίας ὑπωπτευμένῃ βίᾳ καλύπτειν οἰκισμὸς· βασιλεὺς δὲ ἀμφανῶς ἀντέλεγε προτίθεται τοῖς πᾶσιν εἰς κοινὸν τοὺς λόγους, τὴν μὲν ἀνάγκην τῆς ἐξουσίας ἐν μέρει τιθεῖται, τῇ δὲ πειθοὶ προσάγεσθαι θέλων ἐκ περιουσίας πολλῆς τὴν ἀκούοντα.

κγ'. Περὶ τοῦ κινητήτος κατὰ τοῦ Φιλαδέλφειαν ἀγχιλήματος.

Τοῦτο καὶ πρότερον ἐπὶ Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος ἐποίει, καὶ χεραλὴν ἀλλην σκανδάλου σφῷς ἀπίκοπτε, καὶ λίγοις ἐπὶ κοινῷ λεχθεῖσιν ὡς τισιν διψάδαι; τὸ ἀνοιδούν κατεμάλαττε· σοφοῦ γάρ Ιατροῦ πρὸς τομῶντι πηματι τομὰς ἀπάγειν, πρὸς δὲ αὖ διφίεντι τῆς ἀνοιδήσεως προστηρέσι φαρμάκοις ἐκ τῶν λόγων καταστέλλειν πειράσθαι, καὶ μηδὲν διδόναι τῇ ἐκτῆσι πάροδον. Καιρὸς δὲ συνάπτειν τοὺς παροῦσας καὶ τὸ ἥπτον ἔγγίζεν διὰ τὴν τῆς ὑποθέσεων;

quidquid quantumvis probabile præjudicatis ejus erroribus quivis ausus fuerit opponere. Scriptor libelli quis fuisset, in obscurō mansit, seu suā illi vilitatis conscientia lucem fugere. qua traducendus ad ludibrium fuerat, suscit, sive, quod indicavi, artificis scelus fuit affectare cura ista latendi speciem timoris, quæ suspicionem impingeat dominantibus 246 arrogantiā injūstā, minis ac superciliosi deterrentiis suhditos a libera prolatione veritatis. Adversus quod sapienter utique Augustus, seposito tantisper terrore majestatis et velut solio illecedens, sequo in campo, meret rationis armis calumniam astu grassantem debellavit, privatē defensionis eloquentia omnem opinionem sui sinistram audierunt eximens animis, et damnum plene resarcens qualcunque maledica illa scriptio famam suæ intulisse potuisse.

23. De morte in Philadelphensem criminatione.

Tali consilio non nunc primum imperator usus est. Prius enim patriarchatum gerente Athanasio, aliud similiter exoriens caput scandalī pari sapientia districtæ in tempore dictionis amputavit, oratione ad couventum prudenter habita, qua velut maligne tumescens ἄγρι corporis tuber blanda excantatione præmollivit, ne mora et neglectu inflammatum in ulcus perniciosum erumperet. Periti quippe medici est, uti a ævius æstuante rigidiusque distenta ferrum ac sectionem non abstinere vomica, ita, ubi dolor remissus duritiesque tumore laxato remollescens spem fecerint non inutiliter tentandæ curationis blandioris, indulgere medicamentis lenioribus unguentorum ac catalasmatum, quorum ope benigna prævertatur dira necessitas rumpendi exitum ustione ac cruenta chirurgia fatus bullienti, et nisi foras extrahatur, membrum corrupturæ saniei. Placet istud quoque a nostro

A γειτνιητα. Κεκίνητο λόγος τῷ βασιλεῖ πάρι τοῦ κατὰ τὴν Βαβυλῶνα σουλτάνου, διευλαβουμένῳ τέως δπως εἰς ἀδελφότητα γράφοι τὸν ἔχθρὸν τοῦ σταυροῦ. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἀπεικώς τῶν ἀτόπων ἐδόκει, εἰ καὶ σύνηθες ἦν ἐξ ἀρχαίου τοῖς εὐεσθῶς βασιλεύουσιν. Οἶος οὖν ἦν ἐκεῖνος, πρὸς τοισῦτα διευλαβουμένος (τὸ γάρ πατέρα γράφειν οὐκ ἀξιοῦντα τὸν πάππαν διὰ τὸ δῆθεν ἀσφάλθαι, εἰς ἀδελφοὺς τάττειν μήδει γε μέσον, ἀλλὰ καὶ ἔχθρὸν τοῦ [P. 168] Χριστοῦ, πόνος ἦν οὐ μικρὸς ἐκεῖνῳ), κοινούσται τοις τῶν ἀρχιερέων παροῦσι τὸ σκέμμα, καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ συνειδότος ζητεῖ. Καὶ δὲ μὲν ἔλεγεν, δὲ δὲ δόλος δὲλλο τι τὰ εἰς θεραπείαν τοῦ συνειδότος ἀποσχεδίαζεν. Ό μέντοι γε Φιλαδελφείας Θεόληπτος θέλων σεραπεύειν βασιλεῖ τὴν συνειδήσιν, ἀνεκτὸν ἀπὸ Γραφῶν ἐπειράτο τὸ πρᾶγμα δεικνύειν. C Ε Καὶ τί γε, φησι, τούτο δειγνύν, εἰ καὶ τοῖς δαιμοσιν, οὐκ ὅπως διθρωποι πάντες, ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ ἀδελφίζουσιν; Τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νίκα τῇ συνέσει. Όπου δὲ τοῦτο καὶ γέγραπται; Ε Σιοτ μητρός μου ἐμαχέσαντό μοι, τι λέγει τι, φοματίζουσα. Σιούς δὲ

lunc editum principe providæ moderationis exemplum e prætermissa memoria decursi narrando retro temporis retractum. hic ponere, si minus ordine gestarum rerum ad hunc historiæ locum pertinens, genere tamè et similitudine argumenti non prorsus ab eo alienum. Cum incidisset imperatori ex usu præsentí necessitas dandi litteras ad sultaneum Babylonis, etiæ exigebat antiquo more, Augustorum præcedentium, etiam religiosissimorum, exemplis probato, vulgaris epistolarum istiusmodi formula ut fratris titulus in inscriptione poneretur, apion eum sua peculiaris quædam delicatiorque religio cunctabundum in 247 eo tenebat, scilicet verentem ne indignum nefastumque jure videtur hostem crucis ab imperatore christiano fratrem salutari. Urebat acriori sui sensu hic animum scrupulus, quod quasi penitus adigeretur apprimente conscientia memoria nuper a se omisæ, in occasione noui minus urgente, scriptio litterarum ad Papam, ea solum de causa, ne Patris ex consuetudine titulum epistolæ præfigere cogeretur; quod inducere in animum nequiret, eum Patria appellatione dignari, quem erroris autumaret cuiuspiam affinem. Ex ejus facti præjudicio prona erat in præsentis solutionem dubii consecutio, utique cum multo appareret inconvenientius hominem non solum atheum, sed et hostem Christi manifestum ab imperatore christiano fratrem, quam ab eodem Patrem Romanum Pontificem vocari. Ergo haud valens sic Imperare stomacho eidam suo proprio fastidiosiusculæ religionis, ut tantum absurdæ indecentiæ vel exsorbere sustineret speraret posse concoquere, æstum hunc ipsum animi forte præsentibus aperuit episcopis, si quid buic morsui conscientiæ sedando accommodatum in promptu haberent, proferre ne gravarentur, exorans. Ad eam provocationem cum

μητρὸς τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ δύνασθε εἶγεται: Αἱ βασιλεὺς πλατυνόμενοι τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἰκὸς πρᾶγματας καὶ τῶν πραγμάτων καταστενάκας, εἰ μὴ μόνον τοῖς σχηματίνοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς δή τοις ἡγεμόνοις τὰ τῶν ιδίων χλευάζονται, σύνοδον συγχροτεῖ, καὶ διαλαλεῖ πᾶσι τὰ τέως λεχθέντα, καὶ ὡς ἦν κατὰ τὸ εἰκὸς τοὺς λόγους διευθετεῖ, ἐκβαλλων ὑπογίαν ματαίαν ἐκ καρδιῶν ἀκουόντων ἐντικρύσουμένην δῆῃ τῷ Θεολήπτῳ. Αὔτος δὲ πειράσας κακοῦν τὸν τὴν τοῦ σκανδάλου πυρκαϊάν ὑπανάβαντα αἴδος τοῦ ἀνδρὸς εἰργεται, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐκείνου κατάστασιν (ἥν γάρ ταῖς ἀληθεῖαις εὐλαβῆς δὲ ἀνήρ, καὶ οὐ κακουργίᾳ, ἀλλ' εὐλαβεῖς παρακεκίνητο), τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ἀρθήναις θελεῖν μέγα τὸ σκάνδαλο. ἐκ τοῦ τὸν ὑπομνήσαντα κινδυνεύσας.

B κό. Ήπει τῶν ἀποτελεμέρων χαρτῶν καὶ δικαὶούσιστα.

Δεινὸν δὲ πάθος ἐντεῦθεν εἰσῇ [P. 169] τὸν πα-

alii alia dicerent, et variis ex tempore pro se quisque allegandis quasi hebetare satagerant aculeum quo alte infuso pungebatur nimium tenera pena superstitionis conscientia principis, Philadelphienensis Theoleptus palmarium se putavit e sacris oculis argumentum reperiss, quo evinceret licitam istam, nec ulli obnoxiam censurę haberi debere loquendi ac scribendi formulam. Ejus hoc e canonice Scripturis astruere conanties hæc ferme suit oratio: « Quid enimvero tantum piaculi sit Babylonica sultanem fratrem nominasse, si sancto Spiritu, qui sacros libros dictavit, auctore discimus malis ipsis dæmonibus non tantum homines omnes, sed etiam Christianos fratres quadam necessitudine conjungi? Vincat ergo ratio inanem metum; et cum res exigat conveniri sultanem litteris, et harum inscriptionem oporteat tamē esse qualis jam olim exemplis principum piorum et usum hactenus continuo informata est, detur opera ut quod necessario faciendum est, fieri libenter appearat: alioqui enim non haberet gratiam meriti, quod vi expressum quadam et extortum ab invitatis videretur. Locus Scripturæ quo fretus hæc loquor, hic est. Sponsa in Cantico sic ait: « Filii matris meæ pugnaverunt contra me¹. » Ibi Nyssenus Sponsam quæ sic loquitur esse docet Ecclesiastim Christi. Hæc a matris suæ filiis oppugnari se queritur, hoc est, eodem 248 interprete, a malis dæmonibus, qui matris ipsius filii dicuntur, quoniam tam Ecclesia quam dæmones ex eadem causa et principio sunt orti, divina nimirum bonitate creatrice universorum, per cuius secundam beneficentiam cuncta ex nihilo in existantium protrecta sunt. Hæc omnes bonos juxta malosque angelos aut homines uno pariter euctorū Patre ac Cōdūtōrē genuit. Talia minus forte præmeditatus quasi Philadelphiensis projecit in medium; quæ gravis statim scandali et invidiæ in eum occasionem sunt visa prebuisse plausibilem. Ille enim auditio Dyrrachiensis Nicetas haud tolerabili-

C lem pīs auribus orationem censuit, qua rebellium Deo dæmonum Christo subjecti homines, a Deo per baptismum in filios adoptati, fratres dicerentur. Equis igitur oculis spectare sic locutum non sustinuit: sed et verbis continuo plurimis implam, ut putabat, mentionem aversatus, ei suo judicio blasphemias non mediocris notam inuasit. Ducti non pauci auctoritate Nicetæ amaris irrisiōibus Theoleptum tradueebant, ejusque sententiam nihil moderatius quam pestem et venenum viperinum averabantur. Ceterum Augustus, qui orationes utriusque contrarias præsens plene auribus hauseret, ubi quod inde per populum in Philadelphensem murmur glisceret postea coguavit, ægre, ut parerat, novæ super tot alias offenditionis exortum tulit; et miseratus sortem publicam, quod jam non solum schismate abrupti cum persistantibus in Ecclesiæ unitate contendenter, sed hi quoque jurgis mutuisque iudibris committerentur, convocata synodo disseruit de suborto Dyrrachiensem inter Philadelphensemque certamine, hujusque verba in sententiam exposuit commodam, omnem ab eo minus sanæ doctrinæ aut reprehensibilis novitatis suspicionem inanem amoliens, imo animis jam multorum inolitam stirpites avellens. Atque ille, D quo serebatur ruens studio ad extincionem invidiæ 249 temere in Theoleptum accensæ, facile obiter incitaretur in impetum ægre vicissim faciendi ejus reprehensori Nicetæ, qui face rogo subjecta causa incendii fuisse, nisi ab isto eum conatu cohiberet primum pudor viri multa gravitate ac religione venerabilis, nec tam in hoc ipso malignitate ulla quam zeli quadam imprudentia prolapsi, deinde metus ne qualém ex traductione Philadelphensis offenditionem formidarat publicam, talis tantaque, ac nec minus vel periculosa vel noxia, e Dyrrachiensis impugnatione sequeretur.

24. De chartis in occulto reconditis, et ut eae sint inventas.

Sub hæc gravis quidam anxiæ religionis assuta,

¹ Cant. 1, 5.

τριάρχην Ἰωάννην, καὶ ἤλυς δεινῶς δὲ εὐλαβεῖαν ἔξι
αἰτίας τοῦδε. Τινὲς γὰρ τῶν ἐκείνου, οἵς νύνι οὖν
ζώγρετν ἐπήσιοι περιστερῶν νεοσσούς νεοχομούμενους
ἐν τοῖς κατηχουμενεοῖς, ἑφοστανται καὶ τῷ κίονι
ἔνθα τὰ δηλωθέντα τῶν γραμμάτων ἐκπόμπατα ἐν
χρυσῇ κείμενα ἥσαν (Γαμηλιῶν δὲ ἐνειστήκει μήν
καθ' ὃν ταῦτα ἐπέραττο) ἐν ἀριστεροῖς τοῖς εἰσοῦσι
κατηχουμενεοῖς; τοὺς περιωνύμους ναοῦ. Καὶ ἐπει
περιστερῶν ἦν τῇδε, καὶ ἔδει οὐκ ἱεροῖς καὶ λίνοις,
ἀλλὰ χεροῖς καὶ μόναις νεοσσούς ἀπτῆνας αἱρεῖν,
κλίμακά τε ἐπιτείσεσθαι, καὶ εἰς ἀναβάς ἐκείνων νεοσ
σσούς μὲν ἐκείνους ὑπὸ χειρας εἶχεν, ὑπεφανεῖτο δὲ
εὐθέως καὶ τὸ ἐν μυχῷ τῆς ὁπῆς κείμενον. Τὸ δὲ ἦν
τὸ συνεπιγέμμενόν τῶν ἄρων διστραχον. 'Ως δὲ ἀνα
πτύσσοντες κατεμάνθανον δὲ τι ποτ' ἦν ἐκεῖνο, ἐν
θαύματι ὡς εἰκός ἥσαν καὶ δηηπέρουν δὲ τι καὶ δρά
σουσι. Τέλος δὲ ἀπαγγέλλειν μὲν πατριάρχῃ, [P. 170]
τοῖς γειτοίσιν δὲ καὶ χάρτας καὶ διστραχα ἔγνωσαν. 'Ως
γοῦν εἰς χειρας ἡ πατριάρχης εἶχε καὶ κατενεις τὸ
διράζμα, προσαναφέρειν, έγνω τὰ περὶ τούτου καὶ
θαύμασε, διει καὶ οὐδένα δόλον ἢ αὐτὸν ὑπενόει τὸν

vehementer agitavit animum Joannis patriarchæ
occasione quam hic referam. Quidam e familia
illius adolescentes, Septembri mense, pullorum co
lumbinorum in nidois capiendorum cupiditate,
prout illa fert ætas, instincti catechumenea scrut
ebantur, locum in templi magni parte superiori
ad levam ingredientibus, cavis per muros passim
hiantibus pertusum, eoque cum istarum nidificatione
volucrum tum ludero aucepio vacantium opere
urgentiori puerorum opportunum, quippe ubi, sine
lacrimoso apparatu venatoria supelleculis, retium
autem calamorum visco perlitorum, manu cominus
nuda columbulos adhuc implumes in nativis cubi
libusprehenderent. Dum hinc inhianter studio inten
tissi cuncta illic foramina rimantur, unus ex ipsis
observato supra columnam altiore cavo, scalis
illuc admotis evectus pulles quidem, ut volehat,
reperit et cepit: sed idem ulterius quoque conspi
catus nescio quid ibidem profundius repostum,
manu altraxit vasa duo testea commissa invieem.
Tum curiositate puerili quid illic lateret acruntans,
chartas repertas et ipse legit et sociis ostendit.
Erant eae quas diximus tali loco ab Athanasio ab
dicationem patriarchatus meditante abstrussas; qui
bus simul quæ inarata fuerant dirarum anathemati
tumque terricula non sine horrore quadam pueri
viderunt, dubitantes quid illos sacerdent, 250 post
aliquam deliberationem consenserunt deferenda ut
erant ad patriarcham cuncta. Moxque re illi, prout
contigerat, narrata, Sicilia cum inclusis chartis
obtulerunt. His patriarcha in manus sumptis at
tentisque perfectis, plane intellectam rem totam
referre ad imperatorem statuit, in quem potissimum
intenta intortaque illa imprecationum horribilium fulmina existimabat. Misso igitur ad eum
suo fratre Methodio, rogavit ne gravaretur venire
al se, quoniam ipse ad palatium tenderet tunc qui-

παρασυρέντα καθ' οὐπερ ἥσαν καὶ αἱ ἀραι. Καὶ δὴ
τὸν ἀδελφὸν πέμψας Μεθόδιον, ἣντιον βασιλία παρ
γνέσθει οἱ· μηδὲ γὰρ ἔχει ἀπαντέν παρ' ἐκείνον.
Ἄπηγγελλε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, ὡς ἡλαθον ἐπὶ τοσοῦ
τον φρικτῶν ἄρων εὐθύναις ὡς οὐκ οδασιν ἐνεχόμε
νοι, καὶ ὡς ἀπεναντίας τῆς πάλαι περιστερᾶς, λύσιν
εὐαγγελίζομένης κατακλυσμοῦ, ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος
ἐκείνη φαίνεται, παρ' δον οὐκ εὐλογίας, ἀλλὰ κατ
άρας καὶ ἀφορισμῶν μηνύτρια γέγονε. Καὶ τὸ χει
ριστον, ὡς τότε μὲν δύσων πατεριάρχης ἦν καὶ τὴν
τοῦ δεινὸν ἔξουσιαν τοῦ πνεύματος ἔφερε, νῦν δὲ καὶ
ἴσως λύειν μέλλων, εἰ τέως καὶ λύσι, διστρημένος
τῆς τοῦ λύειν ἔξουσίας εὐρίσκεται. Καὶ διά ταῦτα
ὡς πολλῆς τῆς δυστοκόλας οὐδῆς χρή κοπιῶν, ἔλεγε,
καὶ συμβουλεύειν τὸ ποιητέον, ὡς ἐμβραδύνουσιν
τοσας μὴ σφίσιν ἀκίνδυνον δν. Ταῦτα βασιλεὺς ἀκού
σας διευλαβήθη τέως τὴν πρᾶξιν καὶ πρὸς τὸν λόγον
εὐθορυβήθη, καὶ ὡς εἶχεν εὐθέως πάρα τὸν πατεριάρ
χην γίνεσθαι. 'Ως δὲ τὰ γράμματα εἶδε, καὶ δουκιν
μενα καὶ διπλας εὐρέθησαν πέπυστο, ἐν ἀκόρῳ δην
καὶ τὸ ποιητέον ἐσκόπει· τὸ γὰρ πατεριάρχην Ἀθα-

dem insuperabili obstaculo prohiberetur, haberes
autem quæ cum ejus maiestate coram ei etiam
tractari oportere, nempe ut quamprimum commu
niter viderent quo se possent pactio expedire diris
vinculis horrendorum anathematum, quibus ha
ctenus ignorassent se teneri constrictos. Declara
tum autem hoc nunc ipsis indicio columba, quæ
longe diverso a sacris celebrata Litteris nuntia di
luvii cessantis augurio, non pacem ac benedictio
nem ut illa, sed piacularis nodos terribilium ex
communicationum e columnas fastigio eminens de
nuntiaret, atque ita quidem (quod erat possimum),
ut simul doceret eum qui laqueos istos atrocēs
nexuerat et intenderat, tunc cum id egit suis
patriarcham, hoc est minime dubiam ligandi ha
buisse potestatem: nunc autem privatum degere,
nec clavem amplius tenere qua possit carcero
pandere in quem ipsos anteā conjectos incluserit.
Quæ cum ita sint, acri opus esse deliberatione,
quæ vias mature investiget extricandas perplexi
tati lethalium et sauces stringentium nodorum,
quorum cassibus hæceret implicitus ne ad momen
tuī quidem sustineat qui gravitatem periculi ur
gentis aut potius præsentis exitii perniciem ea ex
pendat christianæ prudentiae trutina, quæ quisque
probhabere quibuslibet rebus debeat statum animæ
ac salutis eternæ rationes. His Imperator auditis
haud parum conturbatus ad patriarcham accurrit,
251 lectisque libellis, et ubi quoque casu reperti
fuissent cognito, disquirerat anxiō incertoque con
silio animo quem iniret modum his sese angustiis
explicandi. Nam recurrere ad expatriacham et
merum nunc monachum Athanasium, ut solveret
quod ipse dum esset in dignitate nodaverat, præ
ter ceteram intempestivitatem, etiam inutile va
numque videbatur, deficiente jam in ipso ad istud
potestate. Accersitus ergo jussu Augusti raptim

νάσιον δέοντα ἀξιοῦν Ιδιωτεύσαντα λύειν οὐχ εὑρίσκεται συνέρχεται μὲν σφίσιν ἐκ τροπαγῆς ὁ Ἀλεξανδρεῖας, συνέρχεται δὲ ὁ τῆς Κέφεσου Ἰωάννης, οὗτος ἀργῶς τῆς τιμῆς ἔχων, συνήσιν δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ παρευρεθέντες, καὶ κοινῇ σκέψει τὸ πρᾶγμα ἐδίδοσαν. Κοινῶς οὖν κατεστύγουν ἄπαντες, καὶ τῆς πράξεως τὸν πράξαντα ἐν οὐ καλαῖς ὑπονόμαις ἤγον· οὐ γάρ ἀλλοὶ τι, ἀλλ' ἐκτυφὴ καὶ πάλιν περιποιεῖν τὴν τιμὴν, ἀφύκτως οὔτε καὶ ταῦτα δύν αὐτῷ ἀξέρην διεσμοῦντα. Τέως γε μάντοι τοῖς μὲν ἐδόκει: αὐτὸν ἀξιοῦν λύειν, τοῖς δὲ ἀλλ' ἀδύνατα ἀξιοῦν καὶ ἀλλως ἀπάδοντα κατεφαίνετο, εἰπερ Ἰδιωτῆς ὅν καὶ τῆς Ἱερατείας γεγυμνώμενος ἀλλατὰ λύει· τοῦ γάρ εἶναι καὶ τὸ σκέμμα τῷ πεπραγότι. Διὰ ταῦτα ἐτέροις ἐδόκει, καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβέστι, μηδὲ ἀξιοῦν ὅλως κατά λύσιν, ἀλλὰ κρίνειν δπως ἐν ἀδήλῳ τῷ φρικτῷ πράξεις, καὶ εἰς ἀπολογίαν καθιστᾶν ὑπὸ Ἀρματίους πάσιν δπως; καὶ ποιοῖς κανότιν ἐπόμενος ἀνθρώπους Χριστιανούς, ἀφορίσεις μηδὲν γιγνώσκοντας, καὶ οὕτω συνελῦν αὐ-

Α τὸν ἑκείνον καταγινώσκειν τῆς πράξεως. Ἡς δὴ καταγνωσθείσης [P. 171] καὶ παρ' ἑκείνου, προκατετρωμένον πάντως καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας κανόσι, μή λύσιν δὲλλην ζητεῖν· τὰ γάρ δικαίως καὶ ὑπὸ κανόσις δεδεμένα, ἑκείνα καὶ λύεσθαι εἶναι ἀνάγκης, τὰ δὲ ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατα μόχθον περιττὸν ἀλλως εἶναι καὶ ζητεῖν λύεσθαι. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτίκα καὶ πατριάρχην εἶναι καὶ σύνοδον εἰς λύσιν τὴν ἀπὸ τῶν κανόνων δικαίων ἀξιοπίστους. Αὐτὸν δὲ καὶ μᾶλλον θπ' αἰτίας δικαίως ἀχθέντα καγονικῶς εἰδύνεσθαι. Τὸ γάρ ἑαυτὸν συνιστᾶν ὑπονοηθέντα τὰ χειρίστα ἐν δροκοῖς τε καὶ ἀραιῖς ταῖς καθ' αὐτοῦ, τίνα λόγον ἔχειν, εἰπερ καὶ τοῦθ' ἱκανὸν εἰς τελείαν τῶν ἐγκλημάτων ἀποφυγῆν; Οὐκ ὅμνυειν γάρ, ἀλλ' ἀποτρίβεσθαι τὴν κατηγορίαν διὰ πιστῶν παραστάσεων εἴλογον. Τὸ δὲ τοὺς κατειπόντας ἢ τοὺς συναρπασθέντας ἀραιῖς ὑποβάλλειν ποὺ δίκαιον καὶ δλῶς κανονικὸν καὶ τῶν νόμων τῆς Ἐκκλησίας; Βασιλεὺς δὲ σοφώτερόν τι ποιῶν, ὡς ἐδόκει καὶ δεῖ τὰς ἐς εἰρήνην αἰρούμενος, συνεδουλεύεις πέμπειν καὶ ἀρωτῷν Ἀθανάσιον, καὶ

est Alexandrinus patriarcha; vocatus pariter Ephesinus Joannes, licet citra usum pontificalis in eam Ecclesiam auctoritatis, titulo duntaxat tenus esset episcopus. Cæteri quoque, quotquot forte tunc in urbe reperiebantur antistites, rogati similiter concurrerunt. Hi deliberatione communiter inita super negotio proposito primum magno consensu detegabantur factum, et facti auctorem graviter incusabant, malæ mentis existantia iis scribendis et abscondendis chartis indicia trahentes ad levias de ipso suspiciores, quasi artificio isto ligandi quæ nemo præter ipsum posset solvere, ambitioni velificatus propriæ, necessitatem imponere studuisse sui restituendi in eum unde invitus descendisset thronum. Circa definitionem ejus quod facto esset optimatum illo articulo reruin, quidam defungebantur consulendo ut Athanasius libellorum scriptor adiretor, ab eoque peteretur absolutio censurarum in iis infictarum. His alii repugnabant contendentes, præterquam absolum, etiam irritum id fore: nam et esse inconveniens insidiatori astuto, postquam ejus dolos deprehenderis, fraude quæsumum ultra tribuere successum; quod fieret nunc conveniendo Athanasio, quem ideo clam scripsisse hos libellos intelligimus, ut redire nos ad sese cogeret, et vel si annueret is quod rogaretur, frustra ille tentaret, nos vane speraremus, utique cum sit indubitatum homini pontificali nuncato potestate, jamque supra privatum quemlibet nihil habenti, facultatem non inesse solvendorum anathematis nexum. Propter hæc aliorum, et quidem eorum fere qui juris canonici consultiores putabantur, hæc erat sententia, nibil in præsens de solutione anathematis curandum, sed citandum ad tribunal Ecclesiæ Athanasium, ibique ab illo exquirendum 252 quas ob causas, et juxta quos canones, christianos homines nullis minis prævils admonitos et funditus ignaros illigare horribiliter

excommunicationum diris, clanculariu scripto tentaverit? Auditis deinde quæ ille respondebit, et quod allegare nihil nisi frivolum poterit, facile mox redargutis ac convictis, rite ipsum condemnandum ad satendum in publico conventu Romanorum se perperam et ultra quam debuerat aut potuerat, dum illa scriberet, egisse. Hinc omnes pro plane frustraneo et nullius roboris habebunt id quod ipse qui fecit, se contra fas, sine legitima potestate attentasse confessus palam fuerit. Unde cunctis apparebit non esse opus absolutione ulla, siquidem ea tantum canonica solutione indigent, quæ rite ac canonica auctoritate sunt ligata. Si qua prædamnata canonibus et ab initio cassa irritaque fuisse constat, ea quærere quemadmodum solvantur, supervacaneus sit labor. Quin vel si singulare periculum subesse quondam ne valida sit et vero liget excommunicatio sic lata, nec sic tamen opus fuerit ad eum recurrere qui tulerit, quoniam quando patriarcha contra canones peccat, patriarchalem adversus eum potestatem synodus obtinet, cui propterea jus plenum competit tum absolvendi a censuris temere ab eo latiss, tum etiam illum ob id ipsum canonice judicandi et poenitentia subjiciendi meritis. Neque in subjecto casu quidquam suffragari Athanasio posse ad amoliendas a se, quarum causam præbet justam, suspiciones pessimas, quod sibi horrenda, si fallat, imprecans alienum se ab omni crimine dejerat: non enim juramentis et execrationibus istiusmodi, sed idoneis argumentis ac testimonialis criminationes impactæ sunt purgandæ juxta receptum et rationi consonum morem. Multo autem esse pejoris exempli, quippe a sacris regulis et legibus Ecclesiæ intolerabiliter exorbitans, quod hic fecit Athanasius, diris anathematum in solos rite torquendis scienter peccantes et proterve contumaces, subjecere se alienas etiam eos qui abrupti aliena seductione prolapsique per impru-

τούς χάρτας δεικνύντας πυνθάνεσθαι εἰ αὐτὸς πρό-
ξεις καὶ δπως πράξεις καὶ εἰ τούτοις αὐθίς ἐμμένοι.
Ἐκλέγονται τοῖν πρός τὴν ἀποστολὴν δοξάσης τῆς
βουλῆς δὲ ἐπὶ τοῦ κανικλείου τε Χοῦμνος καὶ δὲ Κυ-
πριανὸς χαρτοφύλακα, οἱ καὶ συγγεγονότες ἔκεινων τὴν
ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, ὡς ἔχοντες διαμή-
νυσιν ἐποίησαντο. Οὐ δὲ αὐτίκα καὶ ὡς αὐτὸς γρά-
ψιεν ἀμολόγει καὶ ὡς ἐκ μικροφυλίας τότε ποιή-
σσις, μηδὲ μή δὲ καὶ διλυτα ἔχειν, ἀλλὰ καὶ αὐθίς
αἰτίκα λύειν, εἰ οὐκ ἔχεγένετο, φρονι, καὶ τοὺς
χάρτας ἔκειθεν ἐπανελέσθαι ἐπεισπεσούσης τῆς τα-
ραχῆς. Ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἐκεῖνος, ὅπενος δὲ τὰ μὴ
δικαία λέγων. Ἐδει γάρ θμανίζειν, οἱ δοκιμάζοντες
εἰσιν, καὶ ζητεῖν συνγνώμην, εἰπερ εὐθύτης ἁκο-
λούθεις τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ μηδὲ μετερισκεία καὶ
βαθύτης ὑπουλος, ὡς ἀν εἰς καιρὸν τὰ φοβερὰ καὶ
φρικῶδη προανατεκάως ἀξιότο λύειν, ἀναλαβὼν
τὴν τιμὴν ἣν παρηγέται, σκοπῷ δὲ εἰ μή διὰ ταῦτα
τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ αὐθίς παρειστήθη διὰ τὴν πλειστὴν
περὶ τὰ θεῖα τοῦ βασιλέως εὐλάβειαν, δν καὶ ἀφυκτον

Α εἶχε δεσμεῖν ὡς ὅῃθεν παρασυρέντα. Τότε δὲ ἐκεὶ
καὶ ξοιμός ἦν γράμμασι πιστοῖς ἀγχαρέσι τὰ τῆς
ἀπολογίας, ὡς καὶ ἀπήγετο, λαβὼν χέρτην οἰκειο-
χείρως τὰ πλεῖστα τάδ' ἔγραψεν· εἰ Τέμοι συνέδη
πατριαρχεύοντι πολλοῖς καὶ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν,
καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς κατασχούσης με δόνης
καὶ πικρίας παρακινθεὶς γράμματα [P. 172] ἐξη-
νεγκα βάρος ἀφορισμοῦ καὶ λοιπῶν ἐπιτιμίων κατ'
αὐτῶν ἔχοντα τῶν θλιψάντων με καὶ λελυπηκότων.
Ἐγνώρισε δέ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιτιμηθέντων οὐδεὶς
οὐτε περὶ τῶν εἰρημένων γραμμάτων οὔτε περὶ τῶν
ἐν αὐτοῖς ἐπιτιμίων. Είτε αὐτὰ μὲν τὰ γράμματα
ἐν ἀποχρύψῳ τινὶ καὶ παντελῶς ἀδήλῳ τόπῳ τοῖς
μεγάλους ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας ασφίας ἀποτεθέντα
ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ διέμενε φυλαττόμενα. Ἐγὼ
δὲ ἐπει τοῦ θρόνου ἀναχωρήσαι καὶ τῆς πατριαρχι-
κῆς πάτης προστασίας παρατήσιν ἥδουλήθην ποιή-
σσαι καὶ ἡσυχάζειν πάλιν κατ' ἐμαυτὸν ὡς καὶ
πρότερον, εὐθὺς καὶ τὸ σύμπαν τῶν γεγραμμένων
ἐκτι.ο βάρος; Εἰς αὐτῆς ψυχῆς διαλύσας ἡθέτησα, συγ-

dentiam impigerint. Hæc utinque verisimiliter ac
sapienter ita isti disserebant, **253** tamen imperator
in securiorem semper partem incumbere, dum quo-
modocunque dubitatur, solitus, circumspectius et
ad pacem Ecclesiæ accommodatius consultu: un: se
putavit, si decerneret, ut fecit, mittendos ad Atha-
nasium certos homines, qui ab eo quererent,
ostensis illi quos ipse scripsisse diceretur libellis,
an revera eos et cur quove consil' o scripsiesset, et
nu: in eadem nunc, qua olim suisset ad scriben-
dum impulsus, sententia et voluntate persistaret.
Ad hoc electi sunt praefectus Caniclei Chonius et
Cyprianus chartophylax. Qui postquam Athanasio
convento imperatoris et synodi mandata rite expo-
suerunt, ille confessim est fassus et se illa scri-
psiisse, et pusillanimitate ac mœcrore fracti animi,
quibus tunc agitaretur, male perturbatum id egiisse:
sese ideo illa et suisset a principio irrita putare, et
nunc, quantum posset aut opus esset, cassa velle:
ει. Et utinam, addidit, chartæ istæ, quæ hunc tumultu-
lum concitarunt, nunquam in eo ubi delitescebat
loco repertæ, nunquam extractæ illinc essent. Η
ita tunc ille, ne sic quidem perspicacioribus fidem
faciens sinceræ ac veraciæ professionis. Ει
op-
tuerat enim, ειειabant rigidioris supercilii censores,
εi agnovisse simul et declarasse submissius
propriam in eo facto culpam veniaque popo-
scisse, si rectus et simplex sic loquenti suberat
animus Athanasio, et revera, ut videri volebat,
per incuriam aegri animi deliracionem ad ea scri-
benda fuerat impulsus. Ex hac enim profecto facili
sui tam atrociis sera ista nunc demum eaque tem-
frigida improbatione satis intelligi, spectasse illum
in eo longe plus quam modo præ se ferat atque
adeo astu profundo mentis improbabæ re ipsa ma-
chinam in illis latebris struxisse, quæ in tempore
prolata terrore diro anathematismorum horribilium
concuteret, quem his oīnoxivm formidinibus norat,

C

D

E

apimum imperatoris, eumque metu isto induceret
ad se in throno reponendum, unde ingratus ac vi
coactus descendisset, facile autemans nihil pacisci
reconsaturum Augustum pro spe infirmæ ac supra
modum delicate conscientia pincandæ. Quem ideo
terrere nominatim et **254** damnationi a se in
omnes intentatæ diserte involvero studuisse vide-
retur, dum inter alia clare professus est se non
solos eos excommunicare qui scientes peccassent,
verum illos etiam qui aliena seducti fraude impru-
denter pertracti suisserent in qualemcunque parti-
cipationem initorum contra se consiliorum. Η
Hoc fuit multorum de isto Athanasii responso judicium:
nunc cetera reddamus. Ab eo sic locuto perrexe-
runt exquirere legati, num hanc ipsam, quam
verbō ipsis expressisset, excusationem iatius sui
facti, paratus esset, si rogaretur, ad eorum cuja
intererat nolitiam et satisfactionem scripto complecti.
Ad ea ille chartæ confessim arreptæ hæc,
quæ licei pluscula hic referam, illevit: ει Mihi con-
tigit patriarchatu fungenti in multis tribulationes,
multas tentationes incidere. Harum subito et vehe-
menti pertractus sensu in amaram habitudinem
exacerbatæ mentis, scripsi litteras anathemata gra-
via censurasque id genus atrocies in eos qui me
veraverant et læserant habentes; quarum nolitia
censurarum nemini eorum in quos illæ intorque-
bantur oblatæ illa est; ac ne indicium quidem cui-
vis factum vel istorum ipsarum litterarum vel pi-
cilarium noxarum quas continebant. Η
deinde litteræ in quodam abstruso et prorsus ignoto loco
magno templi sanctæ Dei Sapientiæ depositæ, ibi-
dem custoditæ permanserunt. Ego vero postquam
throno cedere et omnis patriarchalis praefecturæ
abdicationem volui facere, quiescereque rursus
apud me sicut prius, statim totum illud scriptorem
onus ex ipsa anima diligens abrogavi, veniam
omnem universæ Dei imperiæ Ecclesiæ et ipsiæ

γωρήσεως πάσης τῇ τοῦ Θεοῦ πάσῃ μεταδόνις Ἐξ-
κίνησίᾳ, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνωτέρω, ὡς εἰρηται, θλίψις
τῆς καὶ παραλυπῆσαι σπουδάσασιν. Οὐ γέρητον
καὶ παράγγελμάτων, οὗτε ψυχῆς φόβον διώς ἔχούσης
αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔννοιαν τῆς μελλοντῆς κρίσεως
διώνυσον καὶ ἀνταποδόσεως, ἀκατάλλακτον τὴν ἔχθραν
τρεῖν καὶ ἀντι κακῶν ἀντιδίδοντα κακά, οὔτε μὴν
ἐπαρθεῖσι: κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων, εὔχεσθαι ὑπὲρ
σὺντῶν Θεοῦ σαφῶς καὶ λέγοντος καὶ προστάσοντος.
Διὸ ταῦτα καὶ γράμματα μὲν ἔκτινα πάντα τὰ τῆς
μικροψυχίας, μᾶλλον δὲ πᾶσιν τὴν αὐτοῖς ἐγκατατί-
θείσαν βαρύτητα τοῦ ἀφορισμοῦ τε καὶ τῶν ἐπιτι-
μιῶν, ἐκ ψυχῆς πάτητος ἀπεβαλλόμην, πᾶσι τοῖς ἐπι-
τιμηθεῖσι καθαράν διδοὺς τὴν συγχώρησιν· οὗτος δὲ
καὶ ἀνταλαβέσθαι τὰ τοιαῦτα γράμματα καὶ ἀφανί-
σαι ἡμελήθη περὶ ἡμῶν, καὶ οὔτε ἐλάθομεν οὔτε
ἡφαντίσαμεν. Εἰρίσκονται οὖν ἀρτίως, καὶ διδονται
εἰς χειρας τῷ χριστοφόρῳ καὶ βασιλεῖ μονὶ καὶ αὐτο-
χριτορι. Παρ' οὐ καὶ πρὸς ἡμδὲς ἴρωτήσεως γενομέ-
νης αὐτῶν δὴ τούτων τῶν γραμμάτων ἔνεκεν, οὐδὲν
ἴτερος ἢ αὐτὸς τὸ διάτελος εἰπόντες ἐπιληροφορήσαμεν
οἵοις ὅτι οὐ νῦν πρότερον τὴν γνώμην μεταβαλόντες

qui superius, ut dictum est, vexare nos ei laicis
studuerant. Non enim suūt p̄moris mandatorum
legum ac commendationum divinarum animi, ac
omnino metum habentis ipsius Dei, et futurum
judicium 255 simul ac retributionem certa per-
suasione reputantis, implacabile odium servare et
pro malis mala rependere, neque diras imprecari
lis qui mihi nocuerant, cum pro talibus orandum
Deus clare dicat et jubeat. Propter hæc litteras
illas ex posibiliunitate et ægritudine turbati animi
protectas, præsertim vero cunctam ipsis inditam
acerbitatem anathematis et piaculariū noxarum
ex toto penitus animo rejici, cunctis quos subjicere
poenit istiusmodi volueram, plenam sinceramque
indulgens veniam ac pacem. Itaque merus fuit
caecus oblivionis, quod nobis in mente non vene-
rit resumere inde litteras illas et abolere, prout
constitueramus. Sed quia negligentia quædam
nostra ne resumeremus et aboleremus obstitit, secu-
tum inde est ut modo illæ reperirentur darenturque
potentissimo domino meo imperatori, qui cum circa
istas a nobis scriptas litteras interrogari nos
curasset, nihil alind nisi quod revera erat responsantes
affirmavimus, nimirum non nos nunc primum
mente mutata solvere quamcunque memoriam
illic censuram, ac plane sincereque condouare
universis in quos intendebatur poenam noxamique
omnem ejusmodi, sed multo ante, jam tum scilicet
quando decrevimus, patriarchali throno cedere,
confessim omnem in omnes offensionem deposui-
mus, nullam adversus ullum manifestam aut
occultam habentes malevolentiam aut cupiditatem
ulationis, memoratasque excommunications et
cæteras irrogationes poenarum ex tunc sis im-
abolentes abrogavimus. Sie illa ex vero se habue-

A καὶ τὴν ἐπιτιμησιν λύοντες πᾶσαι καθαρῶς συγχω-
ροῦμεν καὶ ὧν αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ τοι καὶ πρ̄τερον.
ἔδι του δηλονότι τῶν πτεριαρχικῶν θρόνων ἀναγκω-
ρῆσαις ἡθουλήθημεν, εὐθὺς καὶ τῆς πρὸς πάντας
ἔχθρας ἀπέστημεν, μηδεμίαν πρὸς οὐδένα φανεράν
η κεκρυμμένην ἔχοντες δίμυνα, καὶ τοὺς εἰρημέ-
νους ἀφορισμοὺς καὶ λοιπὰς ἐπιτιμήσιες ἀπὸ τότε
εὐθὺς καταλύσαντες τιθεσμένεν. Καὶ εἰχε ταῦτα
ἴποτε ἀλληθεῖς εἰπώτες. Ιναὶ δὲ μή τινι τῶν κατὰ τῆς
τοῦ Θεοῦ ἀγίας Ἐκκλησίας ἐπιχειρούντων καὶ ταύ-
την [P. 173] βουλομένων διατεράσσειν πρόφασις
τιτὶς γένοιτο, κακῶς μὲν παντάπασι καὶ ἀδίκως,
γένοιτο γοῦν μετὰ τοῦ πονηροῦ ζητοῦντι τὰ σκάν-
δαλα, τούτου δὴ χάριν καὶ τὰ παρόντα γράμματα,
Θεοὺς αὐτούς κατενώπιον κατὰ τῶν πρώην ἔκεινων,
ὧς ἐφημεν, γεγραμμένων ἐξεθέμεθα. Δι’ ὧν καὶ
πάλιν οὐ συγχώρησιν μόνον πᾶσιν ἀπονέμο-
μεν τις, ὁ, εἰρηται, τριῶν εἰς πτεριαρχεύοντων
ἐπιτιμηθεῖσι λόγοις ἢ γράμμασιν ἡμετέροις τιστο-
μανεροῖς ἐν τῷ παρόντι γεγενημένοις ἢ ἢ τοῖς
ὑπερτερον τῶν χρόνων δηλοῖς ἰσομένοις, ἀλλὰ καὶ εἰρή-
νην καὶ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην μετὰ πάντων τούτων
κυροῦμεν, οὐδὲν τι τῶν ἀπάντων ὡς ὑπ’ αὐτῶν

C runt. Ne autem 256 illa inde male affectis erga
sanctam Dei Ecclesiam, et turbare illam studentibus
occasio aut praetextus unquam existat id conandi
(quod quidem perperam et injuste facerent, ecce-
rantes maligno quæsitori scandalorum) hujus rei
gratia presentes litteras, intuitu Dei presentis,
adversus illas, ut diximus, a nobis prius scriptas,
ed diximus, per quas etiam rursus non veniam solum
et absolutionem omnem impertimus iis qui, ut
dictum est, a nobis patrarchatum gerentibus sub-
jecti censuris quibuslibet fuerant, verbis aut
litteris nostris quibusdam nunc publicatis, ac qui-
buscumque aliis scrutato, si forte, temporis quo-
modolibet publicandis. Contra quas pacem hic et in
Deo charitatem æque omnibus firmamus et sancti-
mus nostram, nemini omnium, tanquam ab eo
vi elicet injuria affectu, odium, iram aut rancorem
nullum, acerbitatē qualecumque gravem aut
leuem designantis aut insigantis vindictæ, reposita
velut in lege mentis sinu servantes. Quod si quis,
quicunque tandem fuerit, vel prædictas nostras
litteras, omni, ut declaratum est, autoritatis pon-
dere carentes, vel alias quaslibet pariter nostras
in praetextum turbarum contra quoslibet et communica-
nicantibus Ecclesiæ proferre voluerit et re ipsa
turbans protulerit, hunc maledictum et obnoxium
reddendæ facti bujus rationi esse vobimus, tanquam
qui propriae obsequens malignitati non veram ne-
bis, sed omnino falsam intentionem impingat. Mense
Septembri, indictione xi. • Suberat autem hisce
litteris hæc subscriptio: « Athanasius peccator, qui
fui patriarcha Constantinopolis novæ Romæ. » Ex
hoc ultimo scripto Athanasii, qui res ejus censo-
ris oculis observabant, nihilominus validum 257
quiam ex ullo superiori animadversorum pravitatis

δῆθεν ἡδικημένοις ἔχθραν ἡ δργήν ἡ βάρος τὸ τυχόν Α γράμματι καὶ λύσιν ἐθέλοι καὶ ἀφανίζειν αἱροῖν ἀ
ἀποταμιεύοντες. Καὶ εἰ τις δὴ ποτε τὰ λεχθέντα
γράμματα καὶ οὐ βάρους μετέχοντα, ἡ ἔτερα κάκεινα
ἡμέτερα, εἰς ταραχής πρόφασιν κατά τινιν τῶν
κοινωνούντων τῇ Ἐκκλησίᾳ προβαλέσθα: θελήσοι
καὶ ταρασσων προβάλλοιτο, τοῦτον ἐπάρατον καὶ μὴ
ἀνεύθυνον εἶναι βουλόμεθα, ὡς ίδιαν μὲν πληροῦντα
κακάν, ἀφορμήν δὲ ἡμᾶς οὐκ ἀληθῆ. Φευδῆ δὲ παν-
τελῶς προβάλλομενον. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, Ινδ. ια'. »

Ην δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσῆμαντις αὕτη.

Αθανάσιος ἀμαρτωλὸς δὲ χρηματίσας πατριάρχης
Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ἀρμηνος, ἡ Αθανασίῳ μὲν
οὖν οὐδὲν ἀλλάτων τῶν ἀλλων αἰτίᾳ καὶ αὐτῃ προσ-
πεσοῦσα, τοῦ δῆξαι οὐχί ἥτινον βαθέως ἢ βαθέως ἐρ-
γάζεσθαι, μείζων παρὰ τοῖς κατ' ἐκείνου ἐπιτηρού-
σιν ἐδοκεν ἐσαυτῆς ἐκ τε τοῦ καὶ αὐτὸν ὅμολογεν τὸ
προσῆκον Χριστιανοῖς, ὡς οὐτε τῆς τοῦ Θεοῦ ἀντολῆς
οὔτε τῶν ἐκείνου νόμων καὶ παραγγελμάτων, οὔτε
μήνιν ψυχῆς φθόνον ὅλως ἐχούσης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ
ἴννυσιν τῆς ἀνταπόδοσεως, κακὰ ἀντὶ κακῶν ἀποδοῦ-
ναι. Εἰ δὲ τι ἀλλο ἀπὸ Χριστοῦ ἀφορισμῶν μείζον
κακὸν ταῦτα ἐπ' αἰτίαις τισιν, δὲ διλων κρινέσθαι. Τέως
γε μήνι καν τῷ ὅμολογεν, διον τὸ δοκεῖν, ὡς οὐκ ἐν
χρόνῳ τινὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ἐπ' αὐτοῖς μεταγνοίη

Ipsiis indiciorū, argumentum duxerunt ad iudicandum vastrum esse illum ac subdolum, minimeque bonæ fidei ac sinceræ in agendo simplicitatis hominem. Nam ne acta ejus ista, quæ nunc purgatum ibat, ignorantia aut cæcitatibus ex perturbatione præsentis, cadentium in viros etiam bonos errorum, excusationibus a malignitatis nota vindicarentur, obstabat, quod ipse nunc ultro fatebatur scire se ac præ oculis mentis habuisse, quid christiani officium posceret, quid Dei mandatum, quid ejus leges et denuntiationes præscriberent; præsto etiam sibi adfuisse Dei timorem ac cogitationem exspectatae retributionis, quibus omnibus rebus prohibetur mala pro malis reddere. His plenus sensibus qui tamen quoscunque sibi quibuslibet de causis adversatos exitio longe omnium maximo, separationi scilicet a Christo, quantum sicut in ipso, subjecerit, judicet qui volet num ex mera imprudentia subreptioneque turbatae tumultu mentis prolapsus in prima illa scriptione fuerit, an non potius atroci vindictæ cupidine furoreque impotenti chartis expressas istis execrationum horrendarum conceperit furias. Utut de his fuerit, nunc quidem ille utcunque satisfecit. Etenim consûndo, quantum in speciem satis foret, sese non postea demum quam renuntiaverat patriarchatui, sed jam tum antequam throno cederet, damnasse ac matura pœnitentia revocasse quidquid perperam egisset clancularia scriptione et arcana depositione chartarum modo inventarum, omni plane metu solvit quamlibet timidos, nec suspicionem ulli quantumvis superstitioso reliquit ullam contractæ a se aut sibi adhuc barentis ex ista horribili scriptara piaculi cujuscunque. Unde

τέως ἐδει τε καὶ ἡσφαλίζετο.

καὶ. Περὶ τοῦ Ταρχαρειώντου 'Ιωάννου, ὅπως πατέρας ἀπαντολήν στρατηγὸς ἀπεστάλη.

Βασιλεὺς δὲ [P. 174] καὶ αὐθὶς φροντὶς ἦν οὐ μικρὰ πινακεσινημένων ἔνθεν μὲν τῶν Τοχάρων, διοι δὴ καὶ ἐπὶ βορείοις τοῖς μέρεσιν ἔκειντο, ἔκεινθεν δὲ γε τῶν Τριβαλλῶν χρωμένων τῷ Κοτανίτῃ, δὲ δὴ καὶ ἀποδράτες ἐντεῦθεν, προσρυτὶς τῷ κράλῃ Σερβίας ληίστορος τρόπον καταβέντων [P. 175] τὰ πρόσωπα τοιχίζετο, οὐ μήν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς οὐ-
χαλῶς ἐχόντων ἐκ τῆς προτέρας ἐκείνης συγχύσεως. Ταῦτα τοι καὶ βασιλεὺς ἀνδρὸς επουδαίου ἔρων δεδ-
μενον τὸν κατερόν καὶ στράτηγον, ἀμα μὲν ἔννετον τῶν τοιούτων, ἀμα δὲ καὶ τῶν ἐγγείστων αὐτῷ πρὸς
B αἴματι, παριδὼν τὴν ἐπὶ τῷ σχίσματι μικρολογίαν τοῦ 'Ιωάννου, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν ἥκιστ' δὲ διὰ τὸ σχίσματι βλάψειν, ὄνχιστες δὲ τὸ κοινὸν διὰ τὴν εὐδουλίαν καὶ τὸ ἐπ' ἔργοις σπουδαῖον, εἰ προσλη-
φθεῖη, διανοούμενος, αὐτίκα ἀφεῖς ἐγκαλεῖν ἐκείνῳ τὴν πρὸς Ἐκκλησίαν διαφορὰν, ὡς εἰχε δὲ τῆς γνώμης καὶ πάλιν ἔστας ἔχειν, προσλαβών, ἀλγοῖς τισιν ἐροδιάσας καὶ χρήμασι καὶ στρατεύμασιν ἐπ' ἀνα-
τολῆς ἐκπέμπει. Ο δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος

in præsens securitate cunctis redditæ omnis, quæ ex hoc casu extiterat, est commissio sedata.

25. *De Tarchianota Joanne, ut in Orientem dux exercitus missus fuerit.*

Cæterum imperatori acrem admovabant sollicitudinem conimoventes scose hinc quidem Tochari, quotquot boreales tractus insederant; inde autem Triballi, ad id utentes Cotanitza, qui postquam a nobis transfigisset, adjungens se crali Serbiæ, latronis rito incursans confinia deprædabatur. Accedebat ad hæc Orientalium quoque regionum miser status, 258 e nuperis illis turbis adhuc graviter laborantium. His, prout res poscebat, procurandis cum videret imperator opus esse duce strenuo et prudenti, quem et ad auctoritatem expeditum ex sibi consanguinitate intimis legere, non putavit habendam rationem contumacie qua Ioannes Tarchaniota, superstitione hac tenus inflexibili, bærebant affixus schismati, ad eum cæteris dolibus tali præfecturæ aptum inde propterea excludendum, maxime cum reputaret per istam hunc occasionem ab urbe amolitum minus quam dum ibi foret schismaticis profuturum, interim autem, qua valebat consiliorum sapientia dexteritateque ac fido in agendo, si ei ministerio adhiberetur, utiliter servitum reipublicæ. Igitur omissis in præsens quibus eum solebat incessere criminationibus, quasi non cessaret Ecclesiam turbare suo in segregum factionem perlinaci studio, quin et liberam ei facultatem tribuens in sua de religione qualicunque sententia pro libito deinceps persistendi, assumptum eum et paucis qua pecuniis qua copiis instructum in Orientales tractus misit. At ille accepta præfectura omne studium ostendit tum in

πάσσιν σκουδήν ἐνδείκνυται καθιστάν μὲν τὰ τῆς: θεραπέειν δὲ καὶ βασιλέα ταῖς καθ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν οἰκονομίαις καὶ διοικήσειν. Ἐπειδὴ γάρ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καιρῶν πολλάκις λαβόμενοι καὶ προστηνόντες τὰς οἰκείας προνοίας καὶ ἀργῶν; εἶχον ἐκ τοῦ δώρους καὶ δεξιώσειν ὑπέργεσθαι τοὺς ἡγεμονεύοντας, ἀλλοὶ δὲ πολλάκις καὶ σφίντες ἀξιώτεροι ἐκλελοιποῦσιν τῶν κατὰ σφές οἰκονομιῶν τὴν ἀπορίαν εἴχον καὶ προαρούμενοι τοῦ στρατεύεσθα: κώλυμα, καὶ ἥν ἀμφατέρων τῷ κοινῷ ἔημία, καὶ ἡ ἀνισότης; αὐτῇ ἐξέστο ἐξισώσεις, αὐτὸς τὰ μεγάλα θαρρῶν, ὡς πιστῇ γνώμῃ καὶ καθαρῇ πρὸς βασιλέα πράττοντι οὐδὲν ἀν προσσταθῆ τῶν ὅσα καὶ εἰς ἐμόδιον εἴη, μεταγγίζειν ἕγω πρὸς τὰ κοινὰ τὰ πληρέστατα καὶ οὐτε ἔξισον τοῖς ἀνδράσι καὶ τὰς δρμάς, ἔξισον τοὺς πράγμασιν. Ἐντεῦθεν καὶ στρατὸν μὲν συνίστα πλέον, νῆα; δὲ ἔξητοι μάζετο, καὶ διττὰ στράφων ἐνθεν μὲν κατὰ γῆν, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ θάλατταν διημάριζε, καὶ καλῶς ἤκουετο πράττων, καὶ βασιλεὺς ἀπόδεκτος ἦν, εἰ καὶ τῷ πατριαρχοῦντι Ἰωάννῳ ἡ ἐκείνου στρατηγία διὰ μεγ-

Α στῆς ἀγανακτήσεως ἦν, καὶ πολλάκις προσεναφέρων βασιλεὺς προσωνεδίζετο, εἰ γε ἀνήρ στρατηγός οὐχ δπως μηδὲν εἰδὼς τιμῆν· Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πολλαῖς τοὺς αὐτῆς πλάνων ὄντεσι. Βασιλεὺς δὲ τῇ παρ' ἐκείνου θεραπείᾳ ἐνειλημένος, ὡς αἱ συγναὶ πίστεις εἶχον, λογισμῷ διδόνεις πλέον ἢ ὅργῃ διὰ τὴν ἐκ τοῦ πατιράρχου ἀναφοράν, οὐδὲν περαλεῖν κατ' ἐκείνου παρεῖχε τοὺς κατ' ἐκείνου λέγοντας, ἀλλὰ καὶ προσάντως μᾶλλον ἐδέχετο τὰς ὑπομνήσεις τὴν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις σταθηρότητα [P. 176] βασιλικωτέραν κρίνων παλιμνολίας καὶ δοτασίας; ἐπὶ τοῖς δέξιοις. Πλὴν μετὰ καιρὸν, ὡς ἀρμόδειν αὐτίκα λέγειν, ἐπιτίθενται οἱ τινὲς τῶν δοσοῖς καὶ τῶν οἰκονομιῶν τὸ πλείστον προσαργρέθησαν, προφάσει μὲν τῇ εἰς βασιλέα πίστει χρισάμενοι· οὐδὲν δὲ ἡττον ἁυτοῖς ἀμύνειν θέλον, περιλευκημένοι οὖς προσαφήρηντο. Καὶ τῷ Θεολήπτῳ Φιλαδέλφειας προσελθόντες τὰς πρὸς βασιλέα πίστεις τίθεταιν: τὸν Ἰωάννην Ἐλεγον, καὶ δῆλον εἶναι. ἐξ ὧν γε καὶ πράττοι, τὸν τῆς ἀκοστηθῆσεως κύβον ἀναβρίπτειν ἀρέμαντον. Ταῦτα λέγοντες ἐπειθούν, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν κατ' ἐκείνου στρατηγίαν ὡρμη-

restituendis illis misere afflictis partibus, tum in demerendo imperatore, suique apud eum antiquis suspicionibus purgandis solida exhibitione gratorum ipsi obsequiorum, fida prudentique administratione commissi sibi muneris, qua se dignum probaret honore ac beneficiis collatis. Hinc quoniam militum plurimos videbat corrasis, per opportunitates in quas avide imminebant, divitiis maximis inde segniores ad laborem fieri, propterea quod, quamlibet cessarent et officio deessent, impune se laturos considerent ob sibi paratam crebris munieribus, prout illis erat in tam pingui fortuna facile, ducum suorum gratiam, aliunde autem fortis bellatores, quod minus attenti ad lucrum forent, non superfluis modo, quae impenderent in dona, sed etiam necessariis, unde sibi consulerent, carentes eo ipso tardiores ad militandum reddebantur, inopia insuperabile strenuitati quamlibet bene animata obstaculum objectante, incommmodo utrinque in damnum publicæ rei redundante **259** maximo, inæqualitates istas sibi, prout erat ante omnia necesse, mutua compensatione decrevit exequandas, ita ut ex abundantia superflue opulentiorum transferendo, quod satis esset, in egestates inopum, nec illi redundantia copia torrent, nec hi necessariis destituti languere ac militiam refugere cogerentur. Tanta huic ac tam cunctis prævertendæ relatum suscipienda fiduciam tum exequendæ facultatem præbuit conscientia præcipue fidelis erga imperatorem studii et hujus certæ sibi benevolentiae fiducia secura. Inde porro, quod palmarium fuit ad præsentem usum, id est brevi consecutus, ut exercitum conflaret satis numerosum ad classem simul maritima militia comprehendam eastraque terrestribus abunde instruenda copiis; qua ultraque fretus potentia, navibus uno tempore multis egregie armatis, terra uno consilio

marique, rem non impigre solum ac prudenter sed feliciter etiam gerere cito auditus est, successibus, quemadmodum sere fit, fortunæ sapientia consiliorum respondentibus. Hinc faustis de illo incrementibus nuntiis magis magisque confirmabatur in suo de eo judicio imperator, impensiusque favere ministro tam utili pergebat; eoque obfirmatus rejiciebat continuas adversus Tarchaniotam expostulationes patriarchæ Juanus, qui concoquere baud unquam valens honorari praefectura tali hominem adeo non ibeno affectum erga Ecclesiam, ut plerosque ecclesiasticorum probris consindere non desisteret, querelis ea de re assiduis nec sine stomacho Augustum inquietabat; qui tamen nihil his motus, quod præsentibus siisque certis experimentis fidelis utilisque sibi Tarchaniotæ obsequiis plus quotidie plusquam obligari se sentiret ad benevolam in eum gratiamque voluntatem, sic aures nequidquam accusanti patriarchæ dabat, ut animum reo servaret, rationique amplius quam iræ tribuens irritos reddebat omnes ipsi nocere satagentium conatus, libenter contra benigneque excipiens D quidquid ab ei saevitibus suggereretur, denique judicans id ejusmodi esse negotium, in quo magis imperatorem regia insistere constantia semel coepitis, quam instabilis desultoriaque modo aientium mox negantium consiliorum levitate **260** fluctuare par foret. Cæterum pericitatus hic aliquando a suis oppugnatoribus fuit; quod etiæ evenit aliquantum post hoc tempus in quo narrando versamur, tamen hic propter materiarum connexionem referre occupabo. Conflata in eum est factio militum eorum quos, ut dictum est, superflue [divites parte opum redundantem multaverat, qua indigentes casteros juvaret. Hi studio sincero in imperatorem fideli moveri se simulantes, cum revera conciarentur dolore imminutæ ipsis pecuniae, ad impo-

μένον πάλαι δέ τε καὶ αὐτὸν κατ' ἔκεινον τὰ ποιλά μεμούμενον. Καὶ σὺν σφίσι τὴν πρὸς ἔκεινον (ἥν δὲ ποιλά τοῦ πυργίου τότε) ἡπείγοντο. Ὁ δὲ προγνοὺς τὴν τῶν ἐπιδημῶν ἱροδον, καὶ ὡς ἐπὶ κακῇ προῦπηργμένῃ φῆμῃ, εἰ καὶ φευδής ἦν, ἀπαντῶσιν ἥδη, θραυσταὶ τὴν ὄρμην, καὶ εἰσελθῶντες ἔκεισας μονῆν τοῦ ἐν μάρτυρι μεγίστου Γεωργίου, τὴν τοῦ Διὸς ἱεροῦ πάλαι, τοῦ ἀσφαλοῦς ἑαυτῷ προσύνθετο. Καὶ οἱ μὲν ἐπιστάντες ἔξωθεν ἐπικυνγωθεῖσῶν τῶν πυλῶν τῆς μονῆς ἐπειδαπεμένων; τὰ τῆς κωρῆς ἔκεινος κατηγορίζεις συνέπλεκον, καὶ οὐκ ἀν ἐλεγον Ἰωάννην περιστέρω τῶν ἐντολῶν τῶν παρὰ βασιλέως προληπτούντων (τὸ δὲ ἦν τὸ τῆς αὐτῶν ὑπαλλάττειν στρατελαν), εἰ μή γε καὶ τῆς εἰς βασιλέα καταφρονήσεως ἀρχειν ἐγώντει. Τὸ δὲ ἦν δινεκρούς καταδημαργῳλία, ἃ ἐντεθεν τὴν κατ' αὐτοῦ ὄρμην ἰσχύειν ἀπίθεσιν, καὶ προβλῆμα τὴν αὐτοῖς; Ισχυρὸν τῶν κατ' ἔκεινον

λοιδοριῶν ὁ δικαίως ἐπειδοῦσιν. Ὁ δὲ ἐνδοθεν ἀφ' ὑψούς τοῦ τείχους ἀωραμένος πρὸς τὴν κατηγορίαν ἀσφαλῶς ἴστατο, καὶ τῷ ἀρχερεῖ προσωνείδιζεν, ἀνολας κρίνων, εἰ συμπεπεισμένος τοιούτος; ἀνδράσι ποιεῖν τὰ δμοια ἔγνω παραγγελούσις τὸν μῆδα σκιάν ἀπιστίας εἰδότα. Βασιλεὺς γάρ καὶ μᾶλλον φυλάττειν πίστιν καὶ βεβαίαν φέρειν τὴν εἰνοταν, αὐτῷ δὲ τούντευθεν καὶ μᾶλλον μῆδας ὡς ἀρχερεῖ προσέχειν, εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ σχίσματος αἰτίαν ἀπέχειν, δὴ καὶ βασιλεὺς οἶδε καὶ συγχωρεῖ αὐτὸς, τοῖς οὐκέτι οὖσι κατὰ βασιλέως αἰτιάματι συμπλέκειν ἐθέλοι; καὶ τοῖς ἐπιοῦσι συμπράττειν φύνοι. μῆδεν προσῆκον διὰ τὴν τῆς συνειδήσεως καθαρίτητα. Ταῦτα λέγων ἀντετεχνάτο κάκείνος, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μάρτυρος φέρων ἐπευφῆμει τοὺς βασιλεῖς. Καὶ λοιπὸν ἀπράκτον μὲν ἦν αὐτοῖς τὸ ἐγκερηγμα, [P. 177] συνεῖναι δὲ ἔκεινοις ἡκιστα ἀσφαλὲς

sentem cupiditatem ulciscendi molestæ ipsis, quantumvis æquæ ac publice salutaris distributionis auctorem, Theoleptum Philadelphiensem conveniunt episcopum, eique deferunt manifestum videri ex iis quæ Tarchaniota ageret, meditari eum defectionem ab imperatore, omniaque sedulo comparare ut mox contra illum palam insurgeter. Facile id illi persuaserunt antistiti, male jam antea in Tarchaniotam affecto, quippe a quo contumeliose se quoque traductum et irrisum reprehensumque meminisset. Ergo et huc ducibus seditionis immisust infesto cum illis impetu ad Tarchaniotam, uti haud dubie rebellionem machinantem, coercendum aut. comprehendendum vadit. Erat tunc is in turri quadam, ubi de coitione præmonitus et imparem se, loco tali, tantæ sustinendæ impressioni ratus, illinc se proripiens in vicinum maximi martyris Georgii monasterium fugit, ejusque foribus oclusis vim eorum fama prænuntiatam opperitur. Fuerat illic olim Jovis templum, christiano deinde ritu expiatum et in honorem sancti martyris Georgii dedicatum. Eo ingressum ibique obductis secure foribus tutum seditionis Tarchaniotam audientes nihil secius facta manu monasterio se admovent, et extra, ut erant, magnis vobis fictam illam cogitata perduellionis calumniām oggerunt, falso illum jactasse vociferantes se, dum ipsos spoliaret, Augusti mandatis obsequi. Longe quippe ultra voluntatem ac destinationem omnem clementissimi principis istam ejus perfidiosi ac rapacissimi ministri violentiā in 261 se grässationem processisse. Nec dubium videtur quin hoc ipse id agendo spectasset, ut se a militia per istam intolerabilem spoliationis injuriam depulis, præda ipsis extorta seditiones auctoraret, quorum sibi sic ob ioxiorum fida opera uteretur ad rebellionem, quam moliretur, in imperatore exsequendam. Ad hoc plaus pertinuisse illam affectatæ popularitatis speciem, illas ex alieno largitiones, illas effusiones in vilissimum quemque pecuniæ injuriis conflatæ, rapinis extortæ, ut ntelioribus debilitatis,

pessimis armatis, haberet perduellis ad manum quorum lacertis ac mucronibus Augustum oppugnaret, Angusto, qui ipsum defendarent, deessent. Inde adeo suam hanc, quam intentarent rebelli, haud esse injustam vim. Pia sanctaque in hostem patriæ sese arma induisse; nec jam privatas ultum ire contumelias, quas sint ab ipso perpessi, sed tyrannum execrabilēm Justo bello persecui. Talia seditiones vociferantes despiciens e summis muri pionis Tarchaniota, suæ defensionem innocentia cum ipsorum accusatione insolentia conjunctam ex tuto disertus perorabat, etiam ultra Philadelphiensem increpans, quod eum non pudaret sacrosancta insignem dignitate sanguinariis se latronibus ducem ad scelus ferre: « Omittite, heus vos, inquietabat, si quis pudor est, mendacem jactacionem vestram in Augustum fideli, qui non studio erga principem sincero, sed odio adversus fidissimum ipsi ministrum, ducem vestrum, sævo nefarioquo concitatamini. Rebellionis quam flagitis ne umbra quidem aut prima cogitatio conscientiam maculavit meam. Fidem imperatori servo integrum nunc maxime; in cuius obsequium affectu devotissimo nemini concedo. Te vero, » Theoleptum intuens, « nunquam episcopi, quod falso geris, compellabo nomine, aut debita isti gradui veneratione prosequar. Ista dudum commercia inter nos abrupit vetus de religione discidium. Dudum est eum tum me schismaticum, ego te profanum censeo. Hæc tuæ a me, quam nihil moror, aversionis vera causa est. nec ista ignota principi, cuius te zelo dignitatis et formidine periculi moveri mentiris. Tolle fraudes, amove confictionem vanissimi criminis: fatere te contra officium ecclesiasticæ lenitatis, sitientem mei sanguinis, ab iniquissima minimisque verisimili suspicione tuæ immani crudelitati obtentum quærere, interim dum, quod monstrum in sacerdote sit, cruentis te sicariis immiscens, quantum potes, cooperaris ad cædem hominis, puræ omni lahe 262 conscientiæ veraci testimonio innocentissimi. » Talia locutus, ut infestis machi-

ιδόκει. Ούτεν καὶ πᾶσαι ἀφεῖς ἐνοχηγή προστρέχει τῷ Α' βασιλέα τῇ πολυανδρούσῃ πόλει Θεσσαλονίκῃ ἐνδιατρίβονται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅστερον, καθ' ὃν καὶ ρὸν τὰ οἱ στρατηγοῦντει πεπονημένα ἐσπουδασμένως τῆς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κατοξώσεως χάριν ἀθετήθεντα καὶ εἰς οὐδὲν λογισθέντα παρὰ τῶν ἐπειθεῖς πεμπτομίκων πολλήν τὴν λέμην ἐνέδοσαν γίνεσθαι, ὑπερημέρων μὲν καὶ τῶν μισθοφοριῶν γινομένων στρατιώταις παρὰ τῶν κατ' ἀνατολὴν συλλεγόντων χρήματα, ἐλλειπειμένων δὲ καὶ τῶν πλειστων ἐκ τῆς τῶν προύχοντων περὶ αὐτὰ σφετερίσως, καὶ τῶν πολεμικῶν ἐγενέθεν ἀμελουμένων κατὰ τὸ εἰδές πρέδεων.

κχ'. Περὶ των κατὰ τὰ βόρεια Τοχάρων καὶ τοῦ Σφετισθιλδού.

[P 178] Περὶ δέ γε τῶν βορείων Τοχάρων (οἱ γὰρ κατ' ἀνατολὴν τὸν Καζάνην είχον, ὡς αὐτοὶ φαίνενται, Κάνιν, δε δὴ καὶ ἐκ Χαλαοῦ τε καὶ Ἀπαγά τὸ γένος κατῆγε) περὶ γοῦν ἐκείνων δξιον ἀναθεν διελθεν.

Ο τοινυν Νοῆς, περὶ οὗ καὶ πρότερον ἴρρεθη, πεμψθεὶς ἀρχῆνα παρὰ τῶν ἐκ γένους ἀρχόντων, οὐκέ δρχινν ὥν, ἀλλ' ὑποστράτηγος σφῶν, πεμψθεὶς οὖν μεθ' ὅτι πλειστης δυνάμεως ἐπὶ τῆς κατὰ βορέων περαίας, ἵνα καὶ διάφορα ἔθνη πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπῆκοα, ὄτερον δὲ ἀλούτης τῆς Κωνσταντίνου καθ' αὐτὰ ἦντα καὶ τοπαρχίας τισι μεριζόμενα, ὡς ἐρήμων καταδραμούμενος, ἐπιστάς τῷ κατὰ σρᾶς δέει μόνῳ χειροῦται καὶ ὑποκλίνει Τοχάροις αὐτονομούμενα πρότερον. Ἄμα γοῦν τοσούτων ἐθνῶν ἔργαν, καὶ δῆμα πολυτινδροῦντα τόπον ἰδόντες καὶ δρεπάνων γῆν πρὸς πάντα τὰ ἀναγκαῖα, θαυτοῖς ὑποποιοῦνται τὰς χώρας καὶ καθ' αὐτοὺς ἡσαν. Ωδὲ καὶ τῶν ἀνών Τοχάρων, οἵς καὶ ἡν δρχειν, ἐπιδύτων καὶ τὸ κράτος ζητούντων ἐκείνος συνέστε: τε καὶ τῷ καθ' αὐτὸν πλ.θεὶς περιτγένετο, τοῦ λοιποῦ ἀνδήνη ηγόνομοῦντο καὶ τὸν ἀνών Βύξεινου τόπον ἀρχοντικῶς ἐκαρπίζουτο. Ἡν γοῦν ταῦτα ἐπὶ καιρούς, καὶ τῷ τοῦ βασιλέως πήδει ὁ Νοῆς ἡγλαζέτο. Ἐπει δὲ

nationibus inviliæ suas contra ipso quoque artes opponeret, sublata in manus alteque ostensa imagine martyris, acelamare salutem imperatoribus patri et filio faustaque ambobus precari omnia clara voce sæpius ingeminans instituit. Sic illo seditionis impeii repulso, facile intelligens haud tuto diu se posse consistere in tam infensorum sibi hominum contubernio, ad Augustium in frequentissima Thessalonicensium urbe tunc degentem (nam hæc, ut admonui, posterius sunt gesta) Thessalonicam, inquam, ad Andronicum se inde proripuit. Quo quidem tempore, intento unice imperatore præsentibus curandis, et imperii vires sere universas impendente constituendis illis in quibus tunc versabatur Occiduis tractibus, contigit brevi perire fructum omnem operæ a Tarchaniota prudenti suæ præfectaræ functione reipublicæ navatae. Nam qui huic successerunt ab Augusto submissi ad regendas Orientales provincias, quæ ille malis publicis emendandis opportuna sapienter excogitaverat, fonditus neglexerunt; quorum salubritas institutorum ex gravi pernicie, quam sensim in desuetudinen abeuntia moxque nibili habita sui abolitione contemptuque in reipublicam attexerunt, sero p. tuit perspici. Nam cum stipendia non amplius ad diem militibus solverentur ab iis qui vctigalibus per illos tractus exigendis erant præpositi, quod pecunia publica rapinis ipsorum et ipsis conscientum immunita nequaquam ad id sufficeret, di-lapsis propter inopiam præsidioris functiones illic omnes militares cessaverunt, totusque sine ulla custodia Orientalis limes hostium barbarorum liberis incursionibus condonatus in prædam est.

26. De Tocharis septentrionalibus et Sphentishlabo.

De Borealis porro Tocharis (nam Orientales principem sive, ut ipsi loquuntur, Kanin, agnoscebant Cazanem, qui ex Chala et Apaga deducebat genus), de illis, inquam, qui Septentrionales obti-

nebant tractus, est quod modo repetito paulo altius principio narremus. Nogas igitur, de 263 quo est superioris a nobis dictum, missus olim a principibus gentis non dux ipse supremus, sed præfector copiis auctoritate vicaria, cum exercitu numerosissimo in obversæ Asie continentis Boreales partes irruptionem fecit. Sedes illic habebant gentes variae olim Romanis subiectæ, sed post captiam a Latinis Constantinopolim sui juris factæ, divisæque

C in plures toparchias sigillatim debiles, nec uno in commune consilio utentes, nullam idoneam irruentibus barbaris opponere defensionem potuerunt; quare ad primum statim incursum metu ipso debellati, facilis citra certamen vincentibus præda cessere. In illa felicitate insperati successus animadvertis Nogas cum suis habere se sub manu frequentissimas et confertas populo regiones, easdemque soli uberis et omnium vitæ tuende utilium feracis, non amplius precaria potestate illis præesse sunt dignati, aut ducum veterum, a quibus erant ad istam expeditionem destinati, nutum respicere curarunt. Proprio illas nullaque obnoxio subjectas imperio Nogas habuit; ac repetentium

D jus suum antiquorum principum gentis Tocharicæ querelas conatusque partim elusit ambiguitate responsorum et sictarum ad tempus promissionum industria solerti, partim ubi aperta vis intentata est, oppositu numerosissimarum copiarum repulit. Nec ita multo post quasi firmato jure possessionis longi præscriptione temporis, sine controversia regnavit, pleno iam nec revocato a quoquin iu dubium dominio superiores Euxino Ponto regiones obtinens. Is status illic diurno spatio rerum fuit, quando ad ceteram Noge claritatomi accessit haud parum enim illustrans affinitas cum Michaeli Augusto contracta, cui gener factus est nuptiis filia Euphrosynæ Interim multis mortuis eorum quibus sorte natalium successio ex genere competebat imperii a-

πολλῶν ἐκποδῶν γεγονότιων οἵς δῆ καὶ τὸ δρχεῖν ἐκ Α γένους προσῆν, διὰ Τουκτάτης ἐγκαταλέλειπτο καὶ τῇ γεγηρακτίᾳ τῷ Νογᾶ ἐφειστήκει καὶ εἰσβολῆς στερῆτος γεγονούσας περιῆν κατὰ κράτος καὶ διὰ Νογᾶς ἐπιπτε, τὰ μὲν κατὰ τὸν τόπον γεγονότα ἐκ τῶν ἐνεστώτων πολέμων καὶ τῆς συγχύσεως, καὶ ὡς ἡρήμωτο μὲν χώρα πᾶσα καὶ ἀνθρωποι διερθερόντο, ἐκεῖθεν δὲ οἱ λελειμμένοι πρὸς τὰ ὄρη μετεψήκοντο, καὶ διὰ νηῶν πληρώματα καὶ φορτία ἀνθρωποι ἐγγένεισαν, ίδιας ἴστορίας χοήτει καὶ οὐ τῆς τυχούστης πρὸς ἀγγελίαν γλώττης. Τέως δὲ περιγεγονὼς διὰ Τουκτάτης κύριος; τῶν τόπων κατέστη, καὶ τὸ Τοχαρικὸν ὅπ' ἐκεῖνῳ γίνεται, [P. 179] διλγῶν τινῶν προσμενάντων τῷ ἐκ τῆς Ἀλάκκης τοῦ Νογᾶ οἰκεῖ Τζαζ τοῦνομα, οἷς δῆ καὶ ἀθάρρηις ἐκείνος ἐπιών τὴν Βουλγάρων. Οἱ γὰρ Τερτερῆς καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Νογᾶ φυγῶν προσεχώρει τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ που τὴν Ἀνδριανοῦ διῆγε, τοῦ βασιλέως ἀποκροπούμενού τὴν ἰκετείαν, ὡς ἀν μὴ πέμψαντος τοῦ Νογᾶ αὐτὸς ἐκείνον κατὰ τὸ εἰκὸς ὡς προσφυγόντα

quo Nogas defecerat, reliquus ex ea stirpe Tuctais jus avitum recuperare tentavit suscepta in eum expeditione eo successu, ut jam senex Nogas prælio victus 264 ingenti inter cruentissimam suorum stragem ipse in acie confossus occubuerit. Quo belto quæ magna multaque ac memoria in primis digna contigere, desolatis terris illis univeris, mortalibusque omnis ratiis innumerabilibus varie ferro, fame, fuga consumptis, ita ut eorum exiguae reliquiae paucis huc navibus deportarentur, hæc, inquam, argumentum esse possent justæ historiæ, nec indisertum ad idoneam sui expressionem requirentis scriptorem. Perstinxit Tuctais in terris quas Victoria suas fecerat, cùm iis quos eo duxerat, quosque illic repererat Tocharis Nogam alias securis: nam et bi maxima ex parte victori se subjecerunt, paucis duntaxat fidem olim Nogæ promissam servantibus bujus filio, quem ex muliere Alacea vocata suscepserat, Tzacea nominatio. His Tzacea fretus viribus in Bulgariae irrupit, a rega tunc destitutam suo: nam qui regnarat illic Terteres, jam antea minis adhuc viventis Nogæ teritus confugerat ad imperatorem; quo non auso eum admittiere, ne repetituro mox Nogæ supplicem prodere cogeretur metu iram ejus et arma in sese concitandi, miser interim Terteres alicui circa Adrianopolim latitans degebat. At Tzacea cum his quas dixi copiis in Bulgariae irruens subjicere hos sibi tentabat, jus quoddam ad regni ejus successionem ab uxore trahens, habebat enim in matrimonio Terteres filiam. Quare ut eam spem magis fruaret, tantoque ad se alliceret efficacius gentem Bulgariae, Osphentisthabum sibi adjunxit, uxoris suæ fratrem, ejus apud populares ob stirpem regiam gratiæ prosecuturo sibi favore confidens assecutrum esse ut regnum sponte istud universum suæ ipsius ditioni cederet. Erat hic Osphentisthabus egens quidem per sese pecuniae, cæterum abundan-

τε περιποιούμενος. τές τοῦ Νογᾶ δργάς ἐρεθίσεις: εν. 'Ο γοῦν ἐκείνου οὐδεὶς Τζαζές, τοῦ Νογᾶ ἐκποδῶν γεγονότος, θαρρῶν τοῖς περὶ αὐτὸν Βουλγάροις, ἐπέχρε, πλὴν οὐ δίχα προφάσεως, ἀλλ' ἔχων τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς σύζυγον ἔστω. Προσλαμβάνει τε καὶ τὴν ταύτης ἀδελφὸν Ὁσφεντισθλανόν, καὶ σὺν αὐτῷ Βουλγάρους δουλαγωγεῖν θελεν. 'Αλλ' ἐκείνος πένης ὃν ἀφειώπ τενι ἀπὸ πραγματειῶν ἀνδρὶ Παντολέοντι προστυχών, εὐγενῆς ὃν καὶ ἐκ βασιλέως τυχόντι καὶ ιδιώτῃ ἐπ' Ἐγκόνη Μαγκούσου τινὸς θυγατρὶ, τεκνοποιηθεῖσῃ πάλαι τῇ τοῦ Νογᾶ Εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ θελου βαπτίσματος, διὰ τὸν πλοῦτον ἐπιγαμβρεύεται. Καὶ τοῖς μὲν Βουλγάροις δόμασι τὰς γνώμας καταδουλώσας, τῷ Τζαζέ δὲ ὡς χυρῷ χρώμενος, τῷ Β Τερνόβου σὺν ἐκείνῳ ἐπιλαμβάνεται. 'Ολίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἐνευκαιρίας Ὁσφεντισθλανός, Βούλγαρος; ὃν ἐκ μητρὸς (ὅ γὰρ πατήρ Τερτερῆς ἐκ Κομάνων ἦν). τέως δέ γε τὰ πλεκτά οἰκεῖως πρὸς Βουλγάρους ὑπὲρ τὸν Τζαζάν δοκῶν ἔχειν, ἐπιτίθεται τῷ ταμῆρῷ ἐπισχῶν δόλῳ, καὶ φυλακαῖς ἀσφαλέσι δοὺς,

C lia nobilitatis inopiat subsidium invenit. Cum enim forte incidisset in Pantoleontem quendam de plebe hominem, sed felici negotiatione longi temporis 265 opes nactum ingentes, facile persuasit obscurum et privato regiis natalibus præfulgens juventis ut oblatam secum affinitatem longe omnibus præhabendam conditionibus duceret. Carens liberis Pantoleon puellam sibi consanguineam, Eunconen nomine, e Mancuso quodam natam et olim e sacre baptismi fonte susceptam ab Euphrosyne Nogæ conjugi, ac inde ab illa more majorum filiis locabitam, destinaverat hæredem. Hanc sili adoptatam, toto in dotem imputato patrimonio, libenterissime conjugem dedit petenti Osphentisthabo; qui repente dives dotali pecunia, innumeratus haud parce plerosque Bulgarios, studia sibi eorum ad suffragationem principatus et propensiora concitavit, quod ipse materno genere Bulgarus (nam pater ejus Terteres e Comanicis erat) naturæ ac sanguinis communione, quæ ad charitatem valer pluriū, gentis illius affectibus commendaretur. Sequebatur ille interim Tzacea fortunam, eum ut dominum venerans, ac videlicet pro intima cum eo ut suæ sororis viro necessitudine præcipuum apud illum gratiæ locum obtinens. Unde intra Ternobum, urbem regiam Bulgariae, illum seculus, et ejus regimen primum quasi alienis exercens auspicio, sensim ad se viam imperii attraxit, donec factione jam satis firmata, Tzacam cognitionis fiducia securum improviso adortus comprehendit, tantaque tenuit aliquandiu custodia, tandem Judæis ad cædem ministris usus, clauso in carcere fauces elicit; Joachimum quoque illic patriarcham, suspectum quasi prodere Bulgariae Tocharis tentaret, præcipitio necavit; atque horum scelerum tantorum præmium reperito opinium Bulgariae totius dominatum tulit. Cujus paulatim se corroborantibus progressibus obsistere mature, id e re sua ratus,

Νοτερον Κουδαίοις ὑπηρέταις καὶ τοῖς εἰς τὰ τακτά θέσεις οὐδὲρές ιχθύας, ἀποπνίγει κεκλεισμένον, καὶ τὸν εἶδός πατριαρχοῦντα Ἰωακεὶμ κατεκρήμασεν ὡς σφᾶς προδοῦναι Τοχάροις; τὸ πάλαι ὑποτευθύντα, καὶ οὕτως ἐξ ἀλαστορίας τόσης τῶν δικών κύριος γίνεται. Καὶ κατ' ἀλίγον προβαίνοντας κραταιεῦται, εἰ καὶ φάσας ὁ βασιλεὺς πρὸ τοῦ ἔκεινον δικώς κραταιωθῆναι, τῶν Βουλγάρων πεμψάντων καὶ τὸν ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου υἱὸν τῇ Μαρίᾳ ζητούντων εἰς βασιλέα διὰ τὸ ἔχοντας ἡδη φανεῖσης Τοχαρικῆς ἔουσιας γίνεσθαις βαύλεσθαι, ἀποτέλλει τὸν Μιχαὴλ, ὃς καὶ οὐδὲν πλέον Εὐχεῖ Βουλγάροις ἐπιστάτης ἢ τὸ ἔξω Τερνόνου περιπλανθόσθαι καὶ βίον τρίβειν Ιδιωτικοῦ μὲν οὐ πόδια, τέως δὲ βασιλείᾳ ἥκιστα περέποντα. 'Ἄλλ' οὗτως μὲν Οσφρεντισθλός, διὸ καὶ μετὰ χρόνους τοῦ ίδιου πατέρας Τερτερῆ πολλοὺς τῶν τοῦ πατέρου ἀντήλλαξεν. [P. 180] 'Ο γάρ τῶν Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ 'Ραδοσθλός βασιλεὺς προσχωρήσας, καὶ παρ' αὐτῷ δὴ εἰς τὸ τῆς σεβαστοκρατορείας βεβαιωθεὶς ἀξίωμα, γένους ὧν τὸν πρωτίστον παρὸν Βουλγάροις (τῷ γάρ Σμίλτζῳ καὶ ὄμματιμνε), σύναμα πλείστοις Ἐλτιμηρῇ κατὰ τὸν Κρουνὸν δεσποτεῖται τετιμένων, ἀδελφῷ γε δυντὶ τοῦ Τερτερῆ, καὶ αὐτῇ δὴ

imperator studens, arrepta libenter occasione legationis ad se missae quorundam Bulgarorum, Constantini quondam ipsorum regis ex Maria filium in regem poscentium, et **288** tempus aptum existimantium restituendo huic in paternum regnum, quando res Tocharorum infensorum ipsi confirmatae nondum erant in plenum robur ex concussu belli atrocissimi civilis, cuius utcunque victor Tuctais et multos amiserat suorum, et regio quam vincendo acquisierat vastata desolataque in longum adhuc tempus erat, — hujus, inquam, invitatione legationis Michaelem ad Bulgaros, prout poscebant, misit. Et pervenit ille quidem in Bulgariam: exterum haud paratas illic pro voto res reperit, saclione quo illum accersierat non valente in urbem regiam eum introducere. Quare Michael tantummodo vagans extra Ternobum vitam agebat non multum privata clariorem, certe a principalis fastigii splendore plurimum deficiente ac majestatis regiae minime decoram, rerum illic nihilo secius potiente Osphentisthlabo; cui ei post tempus inde aliquod contigit redimere Terterem patrem captivum ab imperatore detentum, permutatione mulorum e palatinis Augusti, qui in ejus potestatem venerant casu quodam hic breviter referendo. Radosthlabus erat quidam perillustris inter Bulgarios tum dignitate sebastocratoris qua in Bulgaria honorabatur, tum nobilitate familie facile illic primæ omnium. Nam Smiltzo, numerosissima in illo regno cognatione inclito, intima cum plerisque procerum gentis cognatione admovetebatur; et Eltimerae Cruni despota sororem in matrimonio habebat, cuius Eltimerae germanam alteram ipse rex Terteres uxorem duxerat. Porro Smiltzus iste regnum Bulgarorum paulo ante obtinuerat, in eo principatu

τῇ τοῦ Σμίλτζου συζύγῳ προσδόλλει. Σμίλτζου τοῦ πρὸ δικίου καὶ αὐτοῦ Βουλγάρων δῆμαντος βαυλήσει Νογᾶ ἀποδράντος τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ μετὰ μικρὸν διὰ τὸ κῆδος καὶ τὸν Τζαχᾶν προτιμηθέντος τοῦ Θορεντισθλάβου μετά τὸν Τζαχᾶν φρεῦδος ὁ Σμίλτζος γίνεται. Τότε τοινύν ἐκ Θεσσαλονίκης παρὰ βασιλέως ἀποσταλέντες οἱ περὶ τὸν 'Ραδοσθλάβον σὺν τοῖς μεγιστᾶς τοῦ βασιλέως, Βουλγάροις τοῖς περὶ τὸν Ἐλτιμηρῆ προτιμηθέλλουσι κατὰ τὸν Κρουνὸν ίδιως ἀρχοντα· καθ' ὧν αὐτὸς ἀριστεύσας, τὸν μὲν σεβαστοκράτορα ἱκτυφλώσας στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκείαν εὔτού σύζυγον, τοὺς δὲ γε μεγιστᾶς 'Ρωμαίων θορεντισθλάβῳ πέμπει, οὓς δὴ καὶ κατέχων ἔκεινος οὐ πρίτερον διαφῆξε πρὶν ἀν τοῦ πατέρος Τερτερῆ παρὰ βασιλέως ἡμείψατο. Καὶ οὕτως **B** δῆμα μὲν ἐντεῦθεν δι Τερτερῆς, δῆμα δὲ ἐκεῖθεν οἱ μεγιστᾶς 'Ρωμαίων εἰς δέκα καὶ τρεῖς ποσούμενοι ἀπελύνοντο. Όθ μὴν δὲ καὶ ἀπολαβὸν τὸν πατέρα δὲξ αὐτοῦ βασιλικῆς ἀξίας πείθησεν, ἀλλὰ μιᾷ τῶν καθ' αὐτὸν πόλεων περικλείσας, ὡς ἦκεν ἡμῖν ἡ πίστις, ἀπεργμόνως ζῆν ἐν τρυφαῖς δὴ καὶ μόναις παρεσκευάσει. Καὶ δὲ μὲν θορεντισθλάβος ταῦτα, ἐπὶ νηπίᾳ τῇ ἡλικίᾳ καὶ συνειρχθεὶς τῇ μητρὶ κατὰ Ni-

C substitutus a Noga transfigus ad imperatorem Terteri: sed solio cesserat Tzaca primum prævalente; mox a subiunctuante sese Ospbentisthlabo initio quidem Tzacæ, cui parebat, gratia, deinde opibus dotalibus conflata factione Tzacam quoque ipsum dejiciente, funditus eversus amotusque ē medio fuerat. Hunc ergo Radosthlabum imperator postquam ad sece confugientem excepisset honificè, ac ei sebastocratoricam confirmasset potestatem, idoneum ratus promovendis Michaelis spebus, remisit Thessalonica, ubi tunc erat, in patriam **287** cum exercitu, cui dueca præficerat aliquot ē suo comitatu clarissimos viros. His Bulgariam potentibus primo in armis occurrit Eltimeres ad Crunum, peculiari ejus ditioni subjectum, ut dixi, locum; ubi prælio commisso fusæ Romanæ copiæ et capti duces sunt. At Radosthlabum quidem victor Eltimeres excæcatum ad ipsius uxorem Thessalonicæ in digressu ab imperatore relictam remisit; proceres vero Romanos tuto curavit perducendos ad Ospbentisthlabum, qui hos nou prius dimisit quan pro iis liberatum ab imperatore patrem suum recepisset Terterem. In hunc modum hinc Terteres, inde Romani principes numero tredecim, mutua commutatione liberati patriæ invicem restituti sunt. At non Terteres quidem regno, nam Ospbentisthlabus, quasi plene defunctus omni erga patrem pletatis officio ipsius vinculis rumpendis, necesse nihil putavit rursus eum sibi dempto redimere diadematē, sed, quantum ad nos certa illinc fama perlatum est, unam ei civitatem assignavīt, ubi quantis vellet circumfluum deliciis, modo privatam et ab omni rerum administratione seriatam, vitam duceret. Sic regnare perrexit Ospbentisthlabus, cuius quomodo cuncte illæ mentioni non ineou-

κατειν, καὶ αὖθις ἀπολυθείσης ἔκεινης κατὰ σπουδὰς Α θάγων. Καὶ τότε πέμψας πρὸς βασιλέα ἀπῆται τὴν αὐτὸς ὁμηρεύσας παρὰ Ῥωμαῖοις, ὑπερον δὲ τοῦ πατριάρχου Βουλγαρίας Ἰωακεὶμ πρὸς βασιλέα πρεσβεύσαντος κατά τι προσδοκώμενον κήδος, τὸ δὲ τῇ θυγατρὶ τοῦ μεγάλου στρατοπέδαρχου Συναδηνοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀπολυθεῖς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον.

κ. Περὶ τοῦ κήδους τοῦ πρὸς Τουκτάλη τοῦ βασιλέως.

[P. 181] Οἱ μέντοι γε βασιλεὺς τὸν Τουκτάλη ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Μαρίᾳ ἐπιγαμβρεύεται. Ἡ δὴ καὶ ἀρμοσάμενος δὲ Τουκτάλης, ἐπει καὶ ἔτι τὰ τοῦ Τοχαρικοῦ πολέμου συνεκερότητο καὶ τὰ κατὰ τὸν Νογᾶν ὡς οὐραλον παρέσπαιρεν δφεως, ἀσχολίας πολεμικας ἔκεινος θέλων ἕαυτὸν διδόναι καὶ μὴ γάμεις τὸ σῶμα ἐκθηλύνουσιν, ἀνταποστέλλει καὶ πάλιν τὴν Μαρίαν πρὸς βασιλέα. Κάντοθια ἐπὶ χρόνος ἦν, οἷς οὐ κατὰ κράτος ἔκεινος τὸ Τοχαρικὸν ἔχειρόσατο, ὡς μηδὲν τὸ ἄντεξοῦν εἶναι ἀπάντων ὑποχλι-

mode, quantum arbitrator, adjungam prioris ejus fortunæ ac variorum casuum compendio collectam, inde usque ab ultima pueritia memoriam. Infans adhuc relegatus cum matre Nicæam, ibi cum ea fuit in carcere, donec illa, una ex conditionibus supra memoratae conventionis, libera remissa ipse obes apud Romanos mansit. Postea vero sanguente Joachimo patriarcha Bulgariae, qui occasione cujuspiam exspectatae affinitatis contrahenda per matrimonium filiæ magni stratopedarchi Synadeni legatus ad imperatorem missus fuerat, restitutus patri est.

27. De affinitate cum Tuctaine ab imperatore contracta.

268 Cæterum imperator generum suum facere et tam arta necessitudine devincire sibi Tuctain studuit notha ei filia Maria despondenda. Accepit oblatum honorem Tuctais, riteque profectam ad se regiam virginem in uxorem admisit, nuptias tamen distulit, ea remissa unde venerat, quoad debellatum cum Noga foret. Adhuc enim ille, cladibus licet attritus magnis, velut serpens longo corpore crebris afflictus plagi, motu adhuc extremæ caudæ vitam indicans, etiam ad ultimum exsurgendi conatum sese arrigere videbatur. Usum conjugii efficiinare viros aptum et encrvare vires corporum, minus arbitrabatur opportunum. Quare segregandam a se sponsam tantisper existimavit, reddiditque patri Bliam apud eum servandam, donec plena victoria otium et securitatem attulisset nuptiali celebrati consentaneam. Longius id spatium quam utrique voluerant fuit: alternis enim reciprocationibus æstuū belli diu anceps utrumque fortuna variavit. Tandem tamen nomen omne rebellium cum Noga Tocharorum ultima bujus clade succubuit Tuctai; qui simul in hostili prius solo cuneta jam sub se prostrata, nihil adversam contra frontem erigere sudens vidit, missis ad so-
cerum Angstum laureat s victorye nuntiis, admo-

θέγων. Καὶ τότε πέμψας πρὸς βασιλέα ἀπῆται τὴν σύζυγην, ἢν δὴ καὶ ισαῦθις δὲ βασιλεὺς ὑπὸ προστηκούσῃ τῇ τιμῇ καὶ δορυφορίας ἀπάσαις ἐκπέμπει. Καὶ δὲ μὲν Νογᾶς τράνιστο, δὲ δὲ Τουκτάλης τὰ τῆς ἐπιχρατείας ἔκεινου ὑφ' ἕαυτῷ ποιησάμενος ἤσχε, εἰς σποδᾶς; διὰ τὸ κήδος; βεβαιοτέρας ἀποταμόδενος.

κη. Περὶ τοῦ φαγδαλοῦ ὑστοῦ καὶ τῶν τότε συμπεσόντων.

[P. 182] Τότε καὶ Ποσειδεῶνος ἐνάτῃ καὶ εἰκοστῇ, κακὸν δὲ θερινῆς τροπῆς πρὸς τὴν Ισημερινὴν ὁ ποκλινεῖς δὲ ἥλιος, φαγδαλὸς ὑετὸς κάτεισιν ἐφ' ἥμιρας ὅλης γε καὶ νυκτός, τῶν ἄκρων τοῦ καθ' ἥμιδες ἐρίζοντος ὑπὸ νεφῶν πιεσθέντων, ὥστε καὶ χραδυλοῦνται μὲν τὸν κατὰ τὴν περιάν ἀπαντα τότον ἀιωνίν ποθεν τῶν ὑδάτων ἀθρέων κατερχομένων, δένδρος δὲ καταφέρεσθαι χερσόθεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐφ' ὧν καὶ δρεῖς τὰς κατακλύσεις φεύγοντες καὶ δένδρεσι συνελούμενοι ἐκσπασθεῖσιν ἐκ φίλων συνεφέροντο, οἱ μὲν καὶ ζῶντες, οἱ δὲ καὶ ἔτι συνεσπειρί-

C *nuit tempus nunc esse, si ei videretur, comitodini sua sibi remittendæ conjugis; quam nihil cunctatus imperator, specioso cultu ac pompa, frequenti etiam comitatu ac satellitio, per honoris deduci ad virum curavit. Hunc in modum Nogas destrutus non modo ultorem passus ac successorem nactus Tuctain est, sed eumdem habuit imitatorem iu genere conjugii siveque fœderis Romani nuptiali pignore firmanda. Itaque hic quoque in parti deinceps administratione regni, pacis initæ nobiscum ferme, quantam oportebat, rationem habuit.*

28. De imbre vehementi et iis quæ tunc contigerunt.

D Circa tempus quo hæc gerebantur, contigit, die nona et vicesima mensis Augusti, qua sere incipit ab æstivo cardine ad æquinoctialem declinare sol, vehementem ac inusitate copiosum per totum lumen illam noctemque insecuram devolvi continenter imbre e nubibus, quæ 269 universum, quam latissime patet, horizontem minacissima undique caligine obduxerant. Videbamus totam adversam Byzantinæ civitati continentem aquis ex alto decidatis omni ex parte confluentibus inundatam vasti ritu fluminis in mare ruere, radicitus evulsas raptantes arbores una cum implicitis circa ramos earum anguisibus, qui operientium jam terras aquarum incursum fugientes eo concenderant nequidquam, in isto quoque asylo deprehensi, partimque suffocati sensim diluvio crescente. Ilorum circumvoluta truncis ac ramalibus longa corpora mortua efferti cernebantur; quorundam tamen exstantia undis inter frondes capita spirabant. Case jam rusticæ messorumque labores in areis ut pro anni tempore tunc erant struibus manipolorum nonnulli grano excusso cumulatim exstantibus, dorso vasti æquoris procul innatantes apparebant; illæ fundaneutis avulse, compactu tabularum nondum dissoluto, integræ serabantur, hand cœssante in petu, quoad urbis invenibus unda impactæ dissiparent:

μένοις τοῖς τῶν δένδρων κλώσιν ἐναποψίζεντες, οἰκίας Α χ'Ο'. Περὶ τοῦ θαυμάτου τοῦ Λαζῶν Ἰωάννου, καὶ τοῦ θαράτου τοῦ Βέλλου.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχιγός, δὲν καὶ γαμβρὸν βασιλέως ἐν τοῖς δικαιίοις ἀδελίκνυ, ἐπὶ παισὶ δυσὶ τὸ βιοῦν τελευτὴ, ὃν τοῦ μὲν ἐν τῇ πατρικῇ καταστάτος ἔξουσίᾳ τοῦ Ἀλεξίου, θάτερον τὸν νεώτερον ἡ μῆτηρ Εὐδοκία λαθοῦσα παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα κατὰ τὴν πόλιν γίνεται. Θνήσκει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εἰς πατριάρχην χρηματίσας δὲ Βέλλος, ἐν τῇ κατὰ τὸ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου φρούριον εἰρκτῇ, μηνὸς Κρονίου ληγοντος, αὐτοῦ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαλῶ ταρεῖς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ διὰ πόνου δὲ βασιλεὺς ἐποιήσατο, ἐπειδὴ δὲ συγκείμενον ἦν τοῖς περὶ ἐκείνον καὶ βασιλεῖ, κινηθῆναι λόγους ἐφ' ὃν τυνθένθαι καὶ εἰργεύειν, σοφῶν γε καὶ πνευματικῶν κρινάντων καὶ μὴ τῶν τυχόντων καὶ ἀλογιστοτέρων, οὐκέπθασε τελεοθῆναι τὸν Μελιτηνιώτην δὲ ἐξαγαγόντες ἐκεῖθεν καὶ τῷ κατὰ τὴν πόλιν Μετοχίῃ συνδέσαντες, ἐπειδὴ οὐκ ἦν εφίσιν εἰργηνέιν, καθὼς ἀπῆτουν οἱ τε περὶ τὸν βασιλέα καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κατακλείουσιν, διο παὶ δὲ Ταρχανειώτης Ἰωάννης ἐς ὄπερον κατακλείεται. Τὴν δὲ ἀδελφὴν Εὐδοκίαν δὲ κρατῶν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰ εἰκότα σύναμα μητρὶ τῇ τεύτης περιαλγήσαντες συμφορή,

bi vero, statim soluta passimque disjecta congerie spicarum, varie digestis per areas acervis trituras opportunitatem exspectantium, jam nunc corrupti et irreparabiliter disperditi temere fluitabant. Spectasses alibi nudas relietas in prona declivitate nativorum collium vites, quarum altricem terram aquæ sublabentes corraserant, truncis informibus et squalidis radicibus e sterili iam glarea reptatim pendulis; quæ ne ut arbores majores agmine profluentis pessum truderentur, tenuitas contorta ac flexilis materia fecerat, eludens aquas inter effluentis rapacem viam, capitibus radicum ad artas cotium fissuras hærentibus mordicus frumentaque retentantibus. Constantinopolitanæ porro territorium urbis, partim e cœlo recta illuc lapsis aquis, partim aliis ex confluxu incitatorum undecunque vorticorum amnium indesinenter inundantibus, stagnabat late universum, nihil aut parum a vicini ponti specie differens. Nam et ipsum altum mare continuo 270 turbidorum fluminum admisisti naturalem ipsi colorem cœruleum si non prorsus amiserat, valde fuscaverat, varia deformatio D nre diverso infectorum cœno eluvionum hic rubro coloratum, qua e rossa suggestis argilla montibus abrasa secum terra misti torrentes incubuerant, illic subalbescens, quo se fluente exonerauit per cretosas soli candentis tracta regiones, alibi dènique nigrum, ubi liquor restagnabat per adustos atri et excocci sabuli provolutus campos; quarum omnium aquarum agitatione rapidissima commixtarum, trudentibus se altero in alterum penitusque insinuantibus intimo illisu cumulis undarum, et suas ut consernitibus in alios qualita-

tes, sic vicissim alienas in se trahentibus, exestuabat spumosa colluvies, omnigenarum sordium confluxus versicolore sece lutulentas, bulliente mixtum vertigine, confundendo deformans in spectaculum ingratissimæ visu fœditatis.

29. De morte principis Lazorum, deque obitu Vecci.

Hoc interim tempore Joannes Lazorum princeps, quem generum imperatoris Michaelis ducta in uxorem ejus filia factum superius ostendimus, diem suum obiit, filiis duobus superstilibus relictis. Horum altero Alexio in paterni principatus successione constituto, mater ejus Eudocia secum alterum ducens filium ad fratrem Augustum in urbem se contulit. Mortuus quoque tunc est funeris olim patriarcha Veccus, sub finem mensis Martii in carcere apud arcem Sancti Gregorii, humatusque illic in cella modico sepulcro. Displi- cult imperatori non potuisse prius fieri, de quo jam convenerant, ut novum colloquium cum Vecco iniretur, quo ejus rationibus auditis judicio sapientum et spiritualium virorum, non autem vulgarium ac parum eruditorum, omnes ejus enim Ecclesia controversie 271 compouerentur, ita ut is huic reconciliatus pacifice viveret. Cæterum Meliteniotem ex eodem eductum carcere Melochitæ in urbe diversanti copularunt. Verum postquam est deprehensum frustra sperari ut in ea illi consentirent quæ imperatoris ministri et ecclesiastici poscebat, custodiæ traditi sunt prope magnum palatium, ubi et postea Joannes Tarchaniota conclusus est. Suam porro sororem Eudocian, viduam principis Lazorum, honorifice benevoleque exce-

περὶ ἐαυτοῖς τίως εἶχον ὡς καὶ αὖθις ἀνταποκρί-
λοῦνται; πρὸς τὸν οὐδὲν, καὶ αὐτῷ δὴ τὰ τῆς ὁργῆς
ῶς οἶτον τε κατασφαλισάμενοι, ἐπειὶ καὶ τῷ βασιλεῖ δό-
παις περὶ τοῦ πατρὸς ἐπετέτραπτο.

λ. Περὶ τοῦ μείζηνος Σερβίας καὶ τοῦ Κοταΐτζη.

[P. 184] Ἐν τούτῳ τοιγαρεῦν διητῶν δεινῶν μὲν
ἔνθεν δὲ κράτος Σερβίας, ἔνθεν δὲ δικενούν παστρά-
τηγος Κοταΐτζης καὶ δι Τορνίτσιος ἡγγέλοντο τὰ
πρότχωρα δρᾶν. Διὰ ταῦτα καὶ δι βασιλεὺς πολὺς ἦν
καὶ ἄπας ἐγίγνετο τὸν βάρβαρον ὑπερχρόμενος νῦν
μὲν πρεσβεῖας, νῦν δὲ καὶ πολεμικῆς ἐπεξελεύσε-
σιν, ἐπειὶ τοι καὶ τότε τὸν τηνικάδε μέγαν κονισταῦ-
λιον Γλαδῖν, τὸν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων ἐκεῖνον, σύνεχα
στιθαρῷ στρατεύματι ἐπὶ ἐκεῖνον ἐξέπειπεν, δε δὲ
πολλάκις προσβάλλων οὐχ ὅπως ἤνεγκεν, ἀλλὰ καὶ
προστετάτο, διτὶ μιτρῇ ἐκ τοῦ προφανοῦς εἰσβάλλοντες
ἥσαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ληστεῖσι; τρόπον ὡς τὰ πολλὰ μιτ-
εχεῖρισον, καὶ οὐκ ἦν ὀλεῖς ταῖς τῶν Ρωμαϊών δυνά-
μεσιν εὑδεῖν. Διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ δό-
στρατηγὸς καθήμενος εἰργάζετο μὲν καὶ δῆ' ἐαυτῷ

ptam imperator, postquam ejus luctui cum ipse-
tum mater communis amborum debito miseratio-
nis officio compassi sunt, apud sese delinuit, re-
missurum se illam ad filium in tempore pollicens,
cui filio in Lazi, ut dictum est, dominantι omni-
jam nunc ratione principatum firmare sategit im-
perator: nam hujus tutelæ puer ille a patre com-
mendatus fuerat.

50. De cruce Serbie et Cotanitza.

Hac vice rerum increbrescebat graves ad impe-
ratorem nuntii de incursionibus hinc quidem cra-
llis Serbiæ, inde autem hujus præfecti Cotanitza
ac Tornicili, quibus finitiæ illis partibus Romanæ
regiones vastabantur. Hinc multus erat imperator,
atque adeo totus, in cura et cogitatione idoneæ
inveniendæ rationis coercendorum latrociniorum
barbari nunc legationibus nunc militaribus expe-
ditionibus, siquidem magnum ea tempestate cono-
staulum, Glabam, illum Dei hominem, cum validis
copiis contra Serbum misit, qui saepè configens
adeo parum prosecut ut victo similior abscederet,
quoniam illi decretori præfici copiam non facien-
tes, vitabundi ac mox coorientes ex insidiis, more
latronum pteraque 272 peragebant; quibus ideo
Romanus exercitus unis collectus castris et qua-
drata semper procedens acie haud valebat occur-
rere, grossantibus manipulatim aut turmalatim per
loca inde longinquæ et fere avia. Quapropter Thes-
salonica Glabas residens nithil ille quidem omittie-
bat quod posset utiliter consuli ad tuitionem Ro-
manorum finium, seu abire omnia in irritum
videns, desperabat posse reprimi impetus latro-
num, qui ex tuto irruentes in contiguam prædam,
in suas se latebras omnes recipiebant, priusquam,
indictum irruptionis ipsorum aut facultas ulla
prævertendi eorum impetus satis mature habere-

A τὰ δοκοῦντα πρὸς ἀνταγώνισιν, δημος δὲ ἐκ πολλῶν
ἀπογειώσκων ἀνδρῶν οἰκοθεν ὑρμημένων περιέτε-
σθαι, δημα τε προβεινόντων καὶ δημα θηρεύειν ἐχόν-
των τὰ καὶ ἀθύρας προκείμενα, διὰ ταῦτα καὶ τῶν
τοιούτων ἀπογειώσκων, σπουδαῖς τισι χρῆσθαι πέμ-
πων συνεθούλευε τῷ κρατοῦντι, καὶ μᾶλλον καὶ τῶν
ἀνατολικῶν κακούμενων ὑπὸ τῆς τῶν Περσῶν ἐπι-
δρομῆς καὶ χρῆδιτων τῆς Ἰκανῆς ἀντιλήψεως. Τό
τε σπουδαῖς ἀποτεμνομένους εἰρηνεύειν καὶ βισιλεῖ
καὶ τῇ περὶ αὐτὸν βουλῇ καλὸν ἐδίκει: καὶ τῶν καλ-
λιστων. Τὸ δὲ τοῦ βασιλέως ἥθος; εὐχολὸν δὲ πρὸς
σπουδῶν συγχέσεις διχλίων αὐτίκα ἐκ τυχούσῃ: αἱ
τιαὶ τὴν ὁμίλιαν ὑπώκτησαν. Οἱ γοῦν βασιλεὺς κάν-
ταίθος κοιτεῖν προσαρμόνος ἐξ ὧν ἀρέσσειν ἀν καὶ
τῷ γε δημοσεῖν ἔχοντι, ἕβούλετο καὶ μετ' ἐκεῖνου ὡς
οἶον τε εὑνεκεῖν. Μή μάνιοι γε ἀρχέσειν πρὸς πίστιν
τὴν τοῦ Σέρβου παλιμηδουλίαν ἐκ τῶν δυνατῶν ἐκρε-
νεν ἀλλως, εἰ μὴ κῆδει τῷ κατὰ γάμον συνδέοιτο.
Ἐκεῖνος δὲ εἶχε τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐκ τῆς τοῦ Ἀσάν
ἀδελφῆς θυγατέρα, λαβὼν δὲ τὴν ἀσφαλέστερην πίστειν οὐ-
ζυγον. Εἶχε δὲ ἐτέραν πρώην, τὴν τοῦ δυτικοῦ σεβα-

C tur. Scripsit ergo ad imperatorem non aliud sibi
videri huic adhiberi posso malo remedium quam
conventionis ac foederis cum erale. Idem præterea
poscere statum presentem Orientalis limitis, Per-
sarum incursionibus vastati ac magnis anxiis
egentis, quæ absque sancta cum Serbis pace om-
nino colligi expediriique eo nequeant. Consilios
facile probarunt imperator et ii quos in delibera-
tionibus adhibebat; omnesque consenserunt non
bonum solum, sed et optimum factu fore, si certis
conditionibus stabilità concordia inter Augustum
et eralem redimique securitas ac quiete populorum
posset. At quam paratus imperator erat ad statim
tractandam bona fide tam necessariam tranquilli-
tati publicæ cum hoste vicino et potenti pacem,
tam cogebat enim metuere ne id frustra tentaret
nota instabilitas Serbi, proni ad mutatiōes homi-
nis et desultorū in contraria levitatis. Artioribus
igitur eum sibi astringendum ad fidem emicitha
constantis quām vulgariū conventionum vinculis
ratus, tanta tantum sibi certum fore socium cra-
le existinavit, si data ei et consanguinitate sua
D conjugē civilem pactorum obligationem nodo ve-
nit quodam fortiori religiosa necessitudinis per
nuptiale affinitatem astrinxisset. Erales autem
etsi conjugem jam tertiam in contubernio habebat,
expeditus tamen ad novas nuptias videri poterat,
quoniam hoc ejus connubium 273 per Dei et
Ecclesiæ leges cassum irritumque judicabatur.
Duxerat is primum ritu legitimo uxorem, cuius
postea pertæsus sine ulla causa idonea illam abje-
cerat, intrusa in viventis adhuc locum Iosannis in
Occiduo tractu sebastocratoris filio. Sed et huic
deinde parti levitate repudiante remissaque ad pa-
rem tertiam, de qua dixi, superinduwerat, Terte-
ris filiam, ex sorore genitam Asanis, superstite
nibilominus prima illa sola legitima conjugæ; unde

στοκράτορος Ἰωάννου Θυγατέρα, καὶ πρὸ ταύτης ἀδελφοῦ Στεφάνου προήκοντός τε τῷ χρόνῳ καὶ τῷ δικαίῳ προτιμωμένου, εἰ κακεῖνος ἐπίχωλος ἦν καὶ μάλιστα γέρων ἐν σώματι, ἔτι δὲ καὶ ἀπρηγματικοῦ συζῆν οὐδὲν οὐδὲν, χώρων τὴν Ικανὴν ὄφρα τελίμονας· ἔτι δὲ καὶ ἀσχολίαν πρὸς ἑκαίνους ἔστι, τοῖς παισιν ἔστιν τὴν ἀρχὴν φυλάξιντα μετὰ ίδιαντον. "Οὗτος καὶ διὰ ταῦτα παντοίως ὑπῆκτο τῷ τοῦ Τερτερῆ ἐπιγάγετο, καὶ εἶχε ταύτην τοίτην ἀπὸ τῆς νομίμου λαβών· ἡ δέσμη γάρ τῇ προτέρᾳ ταύτην τοῖνυν καὶ μάργον βασιλεὺς τοῦ βαρβάρου πρὸς σπουδὰς ἡδηντος, ἐπειὶ καὶ τῇ προτέρᾳ τεθνήκια ἡδούστο, καὶ τὸ ἀπὸ τούτης τῇ συνόικησίσης νομίμῳ εἶναι μετὰ τὴν πρώτην ἀδίδοτο, τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὡς νόθων ἀπηλλοτριωμένων, εἴπερ ἀπολύτων τῆς τοῦ Τερτερῆ ἐπιγαμβρύου οἱ βασιλίτοι καὶ τάς ἐπ' αὐταδέλφῃ τῇ Εὐδοκίᾳ ἡδη κατὰ τὴν πόλιν οὐσῃ κεχρωμένῃ τοῦ Ἰωάννου. 'Ο δὲ μηδὲν μελλεῖ, οὐδὲ, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα καὶ ληφθέντος, ἔτοιμος; τοιούτοις ἡδούστοις περιοῦσας ἔτι: τὸ νόθον εἰργάζετο καὶ παράνομον, τῇ δὲ ἐφεξῆς ἔκτοτε τελευτήσαντα νόμιμον δίδωσι καὶ ἔξιν προσέτι ἀξία. 'Αλλὰ καὶ πόλλ' ἔτετα λέγων οὐκ ἐπειθεῖν· ἥδουλοτο γάρ, ὡς ἐψήκει, ἔκεινη τῷ ἀνδρὶ φυλάττειν τὰς πλεῖστις καὶ τελευτήσαντι, καὶ μὴ διὰ γε κράλη Σερβίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τούτου πολλῷ μείζονι εἰς λέχος δεύτερον συνιέναι. Τάκ δὲ τοῦ βασιλέως θεραπαύσεις Ικανᾶς μὲν ἐκρινεῖν δύλως καὶ πιθανός, ὅλη δὲ γ' Ἰωας, οὐ μὴν ἔστι, εἰ καὶ

άδελφοῦ Στεφάνου προήκοντός τε τῷ χρόνῳ καὶ τῷ δικαίῳ προτιμωμένου, εἰ κακεῖνος ἐπίχωλος ἦν καὶ μάλιστα γέρων ἐν σώματι, ἔτι δὲ καὶ ἀπρηγματικοῦ συζῆν οὐδὲν οὐδὲν, χώρων τὴν Ικανὴν ὄφρα τελίμονας· ἔτι δὲ καὶ ἀσχολίαν πρὸς ἑκαίνους ἔστι, τοῖς παισιν ἔστιν τὴν ἀρχὴν φυλάξιντα μετὰ ίδιαντον. "Οὗτος καὶ διὰ ταῦτα παντοίως ὑπῆκτο τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι, καὶ προσελιπάρει φίλος γενέσθας καὶ συγγενής. Τὸν δέ γε Κοτανίτην καὶ λίσταν καθυπισχυτον παραδίδονται· τὸν γάρ γαμετῆς προέμενον οὐχ εἰκός εἶναι ἀλλοτρίου φεύδεσθαι. Τούτοις κατανεύει καὶ βασιλεὺς, καὶ ἡδη τὴν ἀδελφήν παντοίως ὑπέρχεται, νόμιμόν τε τὸ συνδιλαγμα βεβιουμένος· τοιούτοις περιοῦσας ἔτι: τὸ νόθον εἰργάζετο καὶ παράνομον, τῇ δὲ ἐφεξῆς ἔκτοτε τελευτήσαντα νόμιμον δίδωσι καὶ ἔξιν προσέτι ἀξία. 'Αλλὰ καὶ πόλλ' ἔτετα λέγων οὐκ ἐπειθεῖν· ἥδουλοτο γάρ, ὡς ἐψήκει, ἔκεινη τῷ ἀνδρὶ φυλάττειν τὰς πλεῖστις καὶ τελευτήσαντι, καὶ μὴ διὰ γε κράλη Σερβίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τούτου πολλῷ μείζονι εἰς λέχος δεύτερον συνιέναι. Τάκ δὲ τοῦ βασιλέως θεραπαύσεις Ικανᾶς μὲν ἐκρινεῖν δύλως καὶ πιθανός, ὅλη δὲ γ' Ἰωας, οὐ μὴν ἔστι, εἰ καὶ

palam erat ambas has posterius attentatas nuptias nihil a seco pellicatu destitissa. Tunc autem cum hæc imperator agitaret, acciderat commodum, nuntiari mortem illius mulieris quæ prima crali nupsisset; qua vera comperta, manifestum erat solutum esse illum ac liberum ad novum rite connubium incundum. Ergo cum hoc ipsum ei significari curasset imperator, adjunxitque se illi soroem propriam Eudociam Joannis Lazorum principis vidua, si filiam Terteris, cui nullo esset legitimus devictus nexus, dimitteret, sociaturum, facilem illum invenit ad splendide ipsi atque utilis propositionem admittendam affinitatis. Nam hunc ad istam conditionem cupide arripiendam præter cætera hortabatur inclusus a fratre majori Stephano, cui cum principatus Serbiæ ut primogenito defuncti eralis deberetur, exclusus inde is haud iusta de causa fuerat, quod nimirum naturali pedum viuio claudicaret. Ac patienter ille quidem, homo natura iners, injuriam ferre videbatur, assignatae sibi portioni 274 cuidam paternæ ditionis pacato imperitans: ceterum legitiuos educans liberos, quibus totam olim cessafram Serbiae confidebat, filiis, si quos frater ejus e non Iesus, quibus erat implicatus, nuptias gigneret, haud iuxta valitutis obstantium defectum paternæ succedere potestati. Hoc erales reputans pretiosam offerri sibi putabat occasionem justi cuius imperatoris germana conjugii, ex quo speraret prolem tunc nihil exceptionis habituksam, quominus patriam hereditatem jure cernerat, tum ad hoc ipsius opibus avunculi Augusti contra quorūvis adversantium obstacula juvandam. Quia vero ea solum imperator conditione matrimonium sororis crali obtulerat, si dedere sibi Cotanitzam vellet, statim is prolixè annoit:

C cur enim in extero prodendo concilaretur, qui tam facile uxoris loco habitem mulierem abjiceret? Cum sic igitur inter eralem Augustumque convenisset, communicavit hic negotium Eudociae sorori magnaopere illam oravit ne gravaretur ratam habere tanta in commune utilitatis affinitatem. Ac primum impense studuit scrupulum ei omnem eximere. Quod enim erales uxorem habere videbatur, certio constare meram eam esse pellicem, quam a se procul allegare paratissimum se ferret. Unam suis vero ipsi matrimonio devictam pri- matam conjugem, cuius nunc recenti obitu plane solitus omni vinculo conjugii et juri ad novas nupias naturali plenissime restitutos; sine ulla cuiusquam dubitatione, censeretur. Haec et in hanc sententiam multa cum audisset Eudocia, respondit se fidem uni viro semel datum servandam etiam cineri putare, et non modo erali Serbiæ, sed et eiusmodi quamlibet majori ac potentiori principi semper præhabitaram umbram ac memoriam mariti mortui, quam usque ad mortem venerari decrevisset. Quæ imperator allegaret de honestate istarum nupiarum et libero jure eralis ad eas, probro procul omni ac suspicione, celebrandas, haud gravate accipere pro veris: sed nihil talia pertinere ad se, plane certainam aspernari conditionem æque omnem qualiscunque post unum conjugis funus hymenei. De hoc aliæ viderint, si que sibi cor sentient alterius, post unam exalictam tardam, anioris capax. Nec dissimulare tamē 275 eamdem se, vel si posset inducere in animum cogitationem genialis thalami secundi, ad hoc tuisco optaturam constauitoris in sponsas affectus principem, quam is ferret, de quo secum agerent, erales, tertio jam videlicet, prout ipsi ultra fate-

πρέπειν ἔλεγε τοῖς μεγέθεσι στοργήν πρὸς τὰς ουνοικούσας ἀμετακίνητον [P. 186] μᾶλλον ἢ εὐχόλιαν πρὸς ἀλλοτρίων· "Ομως δὲ πεῖ νό μέλον ἦν ταῦτη τοῦ συναλλάγματος, τὸ πρὸς τὰς ἐπὶ ἀδέξιος ἀναμνήσεις ἀταμίευτον ἔχειν τὴν παρθησίαν περισσὸν ἔχρινε, καὶ ἐσίγα.

ἰ. Ιερὸν πρὸς κράλην Σερβίας ἀπὸ τῇ θυγατρὶ κιδίους τοῦ βασιλέως.

"Απογονοῦ; δ' ἔκειθεν δὲ βασιλεὺς τῆς μετὰ τῇ ἀδελφῇ πειρας, τὸν κράλην Σερβίας ἀδεστέρον ἢ πρὸς οἰκεῖότητα τὴν ἐξ ἴδιας θυγατρὸς ἔχρινε, μείζονα δ' αὐθίς ἢ καταφρονεῖσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν καιρὸν τῷ ἔλειποντι προστιθετος; ἀξιώτερον ἐποιεῖ πρὸς τὴν ἐπὶ θυγατρὶ συζυγίαν. Ἡν οὖν πάνυ ἀστείον τοῦτο τὸ θυγάτριον, οὕτω τὸν ἔκτον παραλλάττον ἐνιαυτὸν, ἀγαπητὸν μὲν ἐκυτιῷ, ἀγαπητὸν δὲ ἐκτόνῳς καὶ τῇ μητρὶ. Ἐπὶ τούτῳ τὸ κῆδος ἡβούλετο οὐνιστήν, οὐ κατὰ χρήσιν μᾶλλον ἢ κατ' ἀνάγκην. Ἄλλῃ μὲν οὖν τῷ πρὸς τὴν συνοικούσαν τῷ

rentur, compertus reus violatæ conjugalis fidei: cum tamen magis etiam magnas personas quam capita vulgaria decere videretur immutabilis in uxorum amore constantia. Quanquam exceptione peculiari submovere quem offserent sponsum, supervacaneum esse sibi quidem, quæ semel sponsos, cuiusquemodi forent, omnes irrevocabili proposito colendæ usque ad ultimum spiritum vindictatis abdicasset.

51. Ut imperator crali Serbiae propriam filiam despondet.

Ea sororis audita oratione imperator plane jam desperans, quam non utilem solum, sed et necessariam rebus suis ducebat, cum Serbo affinitatem per Eudociam posse succedere, cogitavit de illa conscienda per filiolam, quam habebat oppido festivam, nondum sexenni majorem, sibi pariter et matri longe charissimam. Ac videbat ille quidem haud esse hunc dynastam, gentis non maxime conspicue, dignitatis omnino adæquatæ ad honorem nupliarum cum filia legitima Imperatoris Romani, præsertim unica: tamen quod ei deerat ad hoc meriti e proprio splendore, supplendum ac compensandum existimans spe inde securi commodi publici ac metu seculutorum in magnum detrimentum rei Romanæ, ni sic averterentur, gravium malorum, denique in eam partem inflexit aliquandiu libratam deliberationis lancem, præsertim cum reputaret defectum istum in crale claritatis ex pari respondentis nobilitati Augustæ virginis, necessaria ob hujus innaturam nuptiis statem matrimonii dilatione velut expiatum ac quadam tenus purgatum iri, dum sperari posset ista mora illum annisrum commendare sese, ac majoribus meritis, dignum reddere tam sublimis excellentia connubii. Ista sibi proposita secunda cogitatione imperatoris mirabiliter exarsit crales in desiderium tam illustris et spes votaque sua priora excedentis sponsæ, proque illa nihil continuo

κράλη παρακεκίνητο φίλετρα, καὶ δῶς ἦν ἑκείνης τῆς ἐπὶ βασιλεὺς πίστεως· τὸ δὲ ἐπὶ ταύτην εἰλκυσμένον παλινδρομεῖν ἐξ ἀσυνθεσίας δεινὸν ἦν καὶ μίνον κατανούμενον· ἔκλινεσθαι γάρ ἀνάρκη τὸ πρόθυμον ἀποτυχόντει τῶν ἐλπισμῶν καὶ τούτους εὔθεν ἔχθραίνειν μᾶλλον ὑποκνισθέντει, καὶ πρὸς τὰ μείζω μη εὐδούμενον. Ταῦτα τὴν βασιλέως ἐπειθον γνώμην καὶ παρὰ τὸ εἰκός [P. 187] πραγματεύεσθαι. Καὶ δὴ οἶον οἰκειούτα διὰ πρεσβείας τὸν κράλην, μαθόντα τὴν ἐπὶ θυγατρὶ ἀντὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως συγγένειαν· καὶ ὅρκοι τὸ λοιπὸν προβούτιον ἐπὶ τούτοις καὶ συνθεσται, καὶ τῇ δεσπόσινος κράλαινα ἐπικέκλητο. Μόνον δὲ ἦν ἀπαντάντιον λοιπὸν κατὰ τὴν θεοσαλῶν μητρόπολιν θασιλέα, ὡς διαπρεσβευμένοις συνέκειτο, καὶ οὕτως ἐλθεῖν κράλην, καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ μὲν ἀποστέλλειν τῷ βασιλεῖ, προδιδόνται δὲ καὶ τὸν Κοτανίτην, λαμβάνειν δὲ τὴν τοῦ βασιλέως γνησίαν, ἥν δὴ καὶ Σιμωνίδα ἐκυριωνύμουν Ψωμαῖον, καὶ οὕτως αὐτῇ συνοικοῦτα, πλὴν τὴν

pacisci constantissimi jam in designatum sacerorum Augustum obsequii dubitans, totum se addebat in conatus persuadendæ suæ addicissimæ imperatori voluntatis, inviolabilis in fide perseverantiae quantis opus videretur pignoribus firmandæ. 276 Tales a principe suspectæ, hactenus levitatis ingemnari sibi contestationes sincerissimæ et ab omni periculo instabilitatis remotissimæ fidelitatis libenter audiēbat imperator; iisque ut crederet, eo efficacius adducebat, quod satis intelligebat nullam undelibet offerri Serbo posse conditionem tantam, quæ præponderans commodis ex imperatore matrimonio speratis illam eliceret in ullam cogitationem novitatis, qua irreparabiliter se corrupturam tam amplas et certas spes haberet evidenter perspectum. Quare hoc propensius incubuit in istud, utcunque suis non carens incommidis, consilium talis negotii urgendi, quod et fecit honorificentissima statim destinanda legatione ad cralem, qua filiam offerebat in locum sororis, commendando etiam per se incomparabili munera pretio, tam blandis exquisitæ charitatis Indieis, ut incredibiliter delinitus iis barbarus statim ultro juraverit æternam cum imperatore concordiam; ex eoque jam tempore sponsalibus rite utrimque stipulatis, quæ regia virguncula fuerat eatenus desposyna, hoc est dominantium filia, vocata, cralæna inde a sponsi vocabulo nominari cœpia est. Restabant solum executioni mandandas concepti juratique utrimque a legis imperatoria et cralis conditiones foderis. Per has erat promissum iturum in Thessalarum metropolim Imperatorem, eoque mox ad illum venturum cralem, præmissa ipsi, quam nunc vice conjugis haberet, filia Terteria; dediturum etiam eidem Cotanizam, proque illis vicissim accepturum Augusti filiam, quam Simonidem proprio Romani nomine vocabant; eam in demò cralis educandam usque ad nubilem statem; atque ipsum interim et ex tunc

συναφεις; καιρὸν ἀναμένοντα, ἐν παισὶ τετάχθαι.

λβ'. Περὶ τῆς δρομασίας τῆς δεσποσύνου, πῶς
Σιμωνίς ἐκλήθη.

Οὐ χείρον δ' ἦσας καὶ τὴν τῆς ὁνομασίας αἰτίαν
εἰπεῖν ἰστοροῦσιν. Ἐλύκει τῷ βασιλεῖ παῖδων θη-
λεῖων ἀποβολὴ πρὸν καλῶς καὶ φανῆναι, καὶ τοῦτο
ἐπὶ δυσὶ καὶ τρισὶ παισὶ γέγονεν. Ἐπειδὲ καὶ ἡ
νεδνίς εὖη ἀπεγεννήθει καὶ φόδος δεινὸς ἦν καὶ
τερψὶ αὐτῇ, τῶν τις γυναικῶν ἐμπειρῶν, δῆμα δὲ καὶ
ερευνῶν, βουλὴν εἰσάγει, πλήγη τὴν συνήθη πολλοῖς,
καθ' ἣν δὴ καὶ σώζοντα τὰ γεννήματα. Καὶ ἡ βουλὴ,
εἰκόνας τῶν προύχοντων ἐν ἀποστόλοις δώδεκα
στήσαντας κηροὺς ἴσομμοις τε καὶ ισοστάθμους καὶ
ἄλλ' ἡμέρους ἐν' ἔκστην πῆξασθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ
νεωστὶ γεννηθέντος [P. 188] ἰστευειν φάλλοντας,
ἴπτεχοντας τὴν εὐχὴν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς ἐκ τοῦ
πυρὸς τῶν κηρῶν δαπανήσας, καὶ ἐφ' οὐ δὴ ὁ πε-
ριγενέμενος τῶν διλῶν τέως ἀφανισθέντων ἔστη,
τούτου καὶ τοῦνομα τῇ ἀρτιγενεῖ τίθεσθαι τοῦ πε-

Olli necessitudini et individuae intimi amici societati consentaneum gratiae locum apud imperatorem habiturum.

52. De nomenclatione imperatoriae virginis, cur fuerit Simonis appellata.

Non abs re, opinor, fuerit docere hic obiter
sectorum quānam satis inusitatæ in hac regia vir-
guncula nomenclationis inciderit occasio. 277
Ægre imperatori fuerat subtrahi præcoci ei fato
semineos fetus, in ipso statim extinctos ortu.
Postquam ergo id iterum et tertio, totidem elati-
tione præmatura natarum ipsi e conjuge puella-
rum, passum se Andronicus baud modico dolore
meminerat, metuens in hac quoque quarto edita
uxoris partu similem acerbitatem casus infesti,
libenter accepit consilium a quadam venerabili et
talium experienti matrona suggestum. Hæc suasit
Augusto rem usu comperta a multis in pari cala-
mitate utilitatis, successu secuto vitalium sic
reddendorum, qui prius præmori solebant, par-
tuum, nimis ut circum ordine disponi curaret
imagines primorum Christi apostolorum duode-
cim; singulos barum cuique cereos adderet, paris
inter se omnes ponderis et longitudinis exacte
invicem dimensæ; has sacras icones et his appo-
sitas candelas imperaret in loco circum accensas
statui, in quo certi homines orantes pro recens
nata puellula psalmos et supplicationum id genus
formulas continentι eatenus devotione pronuntiare
perseverarent, quoad depasta igne cunctorum cera
funalium hæc pariter universa luce desiiissent.
Observandum autem cereum quem postremum
contingeret absumi, et ejus sancti apostoli cuius
fuissest imaginal adjunctus iste præ eaeteris vivax
cereus, nomen pupillæ indendum: tali enim
omine, ut pignore inde adfuturi patrocinii, spe-
rari proleē banc superiorum triisti conditioni exi-
mendam provehendamque innoxie in ætatis adulæ
alubritatem. Ea cum essent tunc acta iubente

Αρισται κάκενο φυλαττόμενον ἐνεκα. Ὁ δὴ καὶ γέροντος
τέτοιο βασιλέως προστάζαντος, καὶ τῷ Σίμωνι δικῆρδος
ἐνελέσειπτο, καὶ Σιμωνίς ἡ ἀρτιγενής παρωνύμων;
ἴκαληθη, τὴν ὄνομασίαν τοῦ ἀποστόλου εἰς φυλακὴν
φέρουσα.

λγ'. Περὶ τοῦ μαγνήσου χειμῶνος.

Τότε τοινύν καὶ χειμῶν ἐφεισθῆκει καὶ χειμῶνων
ὁ μέγιστος, καὶ τῶν ἔκαισιων, καὶ δύνιδεν πω καὶ
γηράσκουσιν οὐδὲκάμως ἐξεγένετο. Τόση γάρ κανόν
ἐπεστοιβαστο, ὡς κλεισθῆναι μὲν οικιῶν τῶν χθα-
μαλῶν διεξόδους, σημεῖοις δὲ τοῖς καὶ κοντοῖς τοῖς
μὲν στοχαζομένους, τοῖς δὲ ὅργανοις: χρωμένους τινὰς
ὑπανοίγειν τοῖς ἐγκλεισθεῖσι τὰ δώματα, καὶ ἐπὶ
πλεισταῖς ἡμέραις μηδένα γῆν δὲ ίδειν ἢ πατεῖν,
ἄλλ' ἐπὶ πεπλησμένης χιόνος ὡς στερρᾶς γεγονούσας
γῆς μέχρι: καὶ ἔγγυς Λαρος τοὺς δόλτας δέρχεσθαι,
καὶ μάταιον εἶναι τὸ ἐφ' ἵππου ὁχεῖσθαι, πλήγη τοῦ
καὶ μᾶλλον ἐξολισθεῖν κινδυνεύειν. Ταῦτα δὴ καὶ τὴν
τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἐκεπατεῖσαν ἐκώ-
λιεν.

imperatore, et cunctis superstes ardere ultimus
cessasset admotus sancti apostoli Simoni imaginai
cereus, nomine inde puellæ Simonidi factum est;
evenitque litatis volis, ut patrono indigete pre-
stante infantiles eluetata debilitates puberi se feli-
citer regia hæc proles adiuoverit adolescentiæ.

33. De maxima hieme.

Hic porro annus quo inita est cum cræle Serbiæ
conventio, insignis fuit rigore hiemis non solum
maximo, sed et, ut sic loquar, prodigiosissimo
facile oīnniuin, quoquot annis retro lapsis pos-
sent vidisse recordari qui longèvissime senuis-
sent. Tanti nivium aggeres supra oīnnu 278 late
solum increverant, ut aditus obstruerent domuum
humillorum et ipsa ostiorum superliminaria exce-
dentes incertum oculis relinquenter qua parte
ingredi egredique inde habitatores consuissent.
Ergo signis quibusdam aut longorum per nivem
immissionibus contorum investigato situ januæ,
quibus erat cura suppetias eundi vivis sepultis,
palis deinde similibusque instrumentis purgabant
iter ad fores, ut sic portas patescerent infelicibus
obsessis. Alia ratione quam ita detracta manu nive
nemo sub diō multis diebus terram vidiit aut vesti-
gio pressit, gradientibus cunctis supra gelu con-
cretum et ad stabilitatem soli calcabilis duratam
superficie nivosi campi, telluri ubique superin-
ducti. Usque ad viciniam proximam vernæ tempo-
ratis ista super nives incedendi necessitas dura-
vit; quo toto tempore dura conditio viatorum
fuit, pedibus uti propriis via quamlibet longa
coactorum. Quippe insanum fuisset equi dorso
vele invehī, cum pedites ipsi quantavis sollicitu-
dine ac lapsus præcavendi conatu, locum vesti-
giis legentes, nunquam sine præsentissimo ca-
dendi periculo pedem in luhrico possent figere.
Hoc aliquandiu incommodum decretæ imperatori
Thessalonicam versus expeditionis diem diffudit.

Δ.

α. Εξέλεισις τοῦ βασιλεῖος ἐπὶ Θεσσαλονίκης. Β. Ιερὶ τῆς εἰς Σηλυβριαν τοῦ πατριάρχου ἀφίξεως.

[P 192] Μηνὸς δὲ Αγριωνος ἐνετεκότος; ὅπου γίνεται ἐκσιρβωθείσης τῇ γῇ καὶ πάγοις στερβοῖς τοῖς ἔχ ταύτης, ὡς καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀενγάνων ποταμῶν ἐπεχομένων τὸ ρεῦμα διὰ τὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ ὄδατος πήδειν, παρ' ἣν αἰτιαν καὶ γῇ συστελλομένη τῷ χρόνῳ ἐξήμει τὰ φυέντα καὶ τὰ ἐσπαρμένα παντάπασιν ἡχρειούντο, ὅπερ παρασκευῆς ὑπὸ λύχνων ἀφάδες, τῶν κεκοιμημένων κατ' ἔθος μνημονέουμένων ἀρχαῖον, ἔξεισιν δὲ βασιλεὺς καὶ τῇ ἀριτελίᾳ ἐφ' ἥμεραις αὐδίζεται. Καὶ δὲ μὲν τῶν ἐπελγέντων ἐκ τοῦ πρώτων δρόμου, διδοὺς μὲν δεσποτονήν ἀνυκαριζούσαι τὰ εἰς τὴν ἔξιδον, διδοὺς δὲ βασιλέα Μιχαὴλ σύναμα συζύγῳ κατὰ σχολὴν τὰ τῆς ἀπάρσεως ἐτοιμάζεσθαι, καὶ τὸν δὲ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν δέσμιον ἀδελφὸν ὑφίεις, ἐπειδὴ κακεῖνον ἀπάργεσθαι ἐγνω, κατὰ τρόπον ὑπεξίδειν. Καὶ δὲ μὲν ταῦτα· Ἰωάννης δὲ δὲ τηγεκάδε πατριάρχης, ἐπειδὴ ὀδύτης ἦσαν τὰ τῷ βασιλεῖ

Α πρατόμενα, ἀλλ' ἀνάποστα γεγονότα καὶ τοῦ τυγχντι εἰδῆς ἣν κακεῖνον μη ἀγνοεῖν, εἰ καὶ δὲ βασιλεὺς ἐν δυστέρῳ εἶχε τὸ δῆλα γίνεσθαι ταῦτα τῷ πατριάρχῃ εὐχής ἦτον ἢ καὶ τοὺς τῆς θαλάσσης χδας, ὡς λέγεται, ἔξιων ὡς δῆθεν συνταχτηρίους ἀποδώσων τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ περὶ τούτου κινεῖν ἐν πρώτοις ἔδοιλο. Βασιλεὺς μὲν γάρ, ἐπειδὴ πᾶλ' ἀπτα τὰ προσιστάμενα τῷ συναλλάγματι κατεψαίνετο, τό τ' ἐφ' ὀρχωμασίαις τὸν χράλην φρίκτας τὴν τοῦ Τερτερῆ προσλαβόθει, τό τε νομίμως δοκεῖν συνεζεύχειαι, ἢ τ' ἀφηλικίων τῆς νεάνιδος, καὶ τὸ φύάσι τὸν Σέρβον τὴν ἀπόλοφού Στεφάνου γυναικαδέλφην, εἴτ' εὖν καὶ αὐτοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ φηγὸς Οὐγγρίας κόρην, κατὰ χρείαν τοὺς τῆς Σερβίας τέποις επιστάσαν καὶ τὰ μοναχικὰ ἡμφιεσμένην πορνικῶν γνῶναι. Ταῦτ' εἰς ἐν συναγόμενα αὐτάρκη τῇ πράξει προστασθεῖ κατεψαίνετο. Ο γοῦν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἂμα μὲν τὰ πολλὰ θερπεύων, ἄμα δέ γε καὶ λογίζομενος ὡς εἰ τι καὶ παρασπονθή δικράνης ἐπὶ τοῖς αὐγκειμένοις αὐτῷ τε καὶ Τερτερῷ, οὐδὲν ἔσει-

IV.

1. Profectio imperatoris Thessalonicanam. 2. De patriarche aduentu Selybriam.

Tandem iamen mense Februario ineunte proflisci constituit, licet adhuc late horrent campi una incrustati superficie congelatarum nivium, et perennes ipsi fluvii solidum dorso gressum iter agentibus præberent propter altitudinem penetrantis in profundum glaciem. Quæ vis rigoris arta constringens gravem omni plantarum generi pernicem intulit, sata vero plerasque funditus corrupti. Tunc igitur vespere Parascévæ, quando jam **279** ex more antiquo ad commemorationem mortuorum facies accendebantur, exiit urbe imperator, Driepamque se contulit, ubi ad dies aliquot est commoratus, operiens dum se Angustia expidiret ad fieri, itemque Augustus junior cum conjugi; tum ut illis quibus curam impostuerat deducendi Constantinum despota fratrem suum in fida obliter custodia (nam hunc in urbe relinquere tutum non ducebat), quæ erant ad id convenienter administrandum consentanea, idoneum profidendi spatium daret. At imperator quidem in his erat. Joannes autem tunc patriarcha mirabatur celari se ab Angusto de his quæ mente versabat, et quorum esse executioni se accingebat, consilia, adeo jam non obscuris, ut ad homines etiam e volgo τοῦν εσγεντ fama celebritate indicia perlata. Aut qui existimabat ejusmodi ea esse quæ ad se deferrī conveniret, imperatore contra non magis inclinato ad hæc ipsi communicanda, quam Deum siunt prodere hominibus eurare quot metretis expleatur maris alveus. In ea sollicitudine patriarcha urbe prodiit, specie quidem officiose vale dicendi aliquæ in digressu bene precandi procincto ad iter Augusto, revera certus ei dissuadere quantum pos-

C set alia Simonidis cum Serbiæ principe matrimonium multis de causis inconveniens. Primum enim, quod exigebatur a crale ut proderet imperatori sororem Terteris, id non videri fieri ab eo posse sine atrocis scelere perjuril, quod satis constaret illum sūdem isti mulieri suam horrendis astrictam adjurationibus dedisse. Nec vero satis exploratum haberi, esse in irrlitum cralis cum ea femina conjugium, quod scire se fuisse legitimo contractum mater cralis affirmaret. Ad huc virgunculam quæ huic mulieri substitueretur, plane videri secessit stata connubio intempestivum. Postremo ea ferri sermonibus hominum de portentosis Serbi flagitiis, quæ detergere imperatorem deberent a filia ei **280** propria tradenda. utique tam profligati pudoris homini, ut fratram suam, germani sui majoris Stephanū uxorem eamdemque sororem defunctæ Augustæ matris Augusti junioris (erat enim ultraque filia regis Ungariæ), nefarie adulterasse diceretur, ac praetera germanam harum tertiam visendæ causa sororis in Selybriam profectam, licet hæc monachæ vestitu religione profiteretur, minime dubitassem, humanis simul divinisque proculeatis iuribus, propinquam, hospitam, rege prognatain, Deo sacram virginem stupro tot nominibus execrabilis polluere. Hæc cum ex aliis cognorat patriarcha, tum ex ipsa cralis matre, quæ conscientia, ut siebat, impedimentum insuperabiliter obstantium novo trati coniugio ultro ad eum venerat, oratim ut quæ in hoc genere parentur, conaretur vi summa disjicare. Nihil horum latebat imperatorem: tamen idem politieis, quas indicavi, rationibus obsequens perstandum in consilio putabat; et quia non ignorabat tentaturum patriarcham revocare se a cœpto,

ται μέσος τῇ [P 193] Ἐκκλησίᾳ μή ἀνάγκην ἔχουσῃ Α κατὰ τὸν ἐκεῖσε νεών τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος, καὶ καθ' οὐρᾶς τελετὰς διὰ τὴν ἀμυξίαν ἔκεινου μιμητικεσθαι, διὰ ταῦτα θαύφῶν οἰς ἐλογίζετο, οὐτ' ἕκονταῦτο τῷ πατριάρχῃ τὴν πρᾶξιν καὶ δλαῖς δρμαῖς ἐχώρει διεπράξεδμονος τὸ συνάλλαγμα. Πατριάρχης δ' αὐτοῖς ὑδριοπαθῶν Ιωαννού περφρονούμενος, ἐν τοιούτοις οἷς καὶ μᾶλλον ἔδει τῆς αὐτοῦ γνώμης, δοκῶν δὲ καὶ τι λέγειν δίξιον εἰς τὸ καὶ ἔκεινον δεικνύναις μετεῖναι τῶν τοιούτων οὐχ ἡττον, καίτοι γε καὶ τῶν ἐνωχῶν ἀνεῖς τὴν τοῦ κράλη μητέρα ἀκίνωσασαν πρότερον ἐφ' οἷς ἐπὶ τῇ τοῦ Τερτερῆ ἐντίχετο, εὐλογαὶ ἔργειν ἐδόκει. Ὅτις τοίνυν δὲ βασιλεὺς φίδει εἰς τοῦτο δύντα τὸν πατριάρχην, προήγε τούτον εἰς Σητεύριαν, αὐτῆς ἐν Δριπείρ καὶ ἐπὶ παρακαθήμενος. Ὅτις δὲ τῆς πρώτης ἐδομάδος ἐντάσσεις τῶν νηστειῶν δὲ μὲν πατριάρχης καταλαβὼν τὴν Σητεύριαν καὶ βασιλεὺς προστακεδόμενος τῷ τίνος ἡσύχαζε, [β'] βασιλεὺς δὲ σχιλιάως κατὰ μικρὸν προσῆγε Σητεύριας ἄψε Σαββάτου ἐπέβαινεν. Ἡ μετ' αὐτὴν μὲν καὶ ὑστεραῖα (ἥ δὲ τῇ τῆς ὁρθοδοξίας ἡμέρᾳ) ἀφίσταται, καὶ τότε μετὰ μισημέριαν κατ' ἔθος τῆς οὐρᾶς τελούμνης λειτουργίας ἐπιμιγνύει τῷ πατριάρχῃ

et rem autem ei communicare omiscerat, et tunc ne de his sermonem prior inferret, vitare occasionem otiosi cum eo colloquiū volebat. Ac erat causa cur minus necessarium existimaret covenire cum presidibus Ecclesiæ de rebus hujus eralis, dynastæ videlicet ritus a Græco peregrini; quem ideo licet contingere fieri generum imperatoris, in sacris officiis memoraturi nominatim ecclesiastici non forent, ex quo erat consequens, si forte vel ea ille commisisset vel in posterum concisceret ob quæ mercetur anathemati subjici, nullam inde sibi fore occasionem erubescendi e conjuncti hominis ignominia ob prætereundam tum ipsius in saeculis mentionem. Alinqui porro utilitates quas e fœdere cum Serbo proventuras consideret, mala quæ ex perseverante dissidio metueret, tanti esse ducebat ut momentia tam justæ hinc formidinis, tam ampliæ illinc spei, nulla enjusquemodi videbentur in contrarium objecta præponderare incommoda deberent. Totus ergo fluxus Andronicus in proposito affinitatis quomodocunque cum Serbo contrahendit, satisque aliunde gurus paratum ad iurgandum ea de re secum Dripeam adventare patriarcham, per certos ei missos obviā significavit
281 orare se ne gravaretur præcedere Selybriam, quo mox secuturus ipse foret: locum enim in quo nunc diversaretur patrem ei excipiendo esse opportunum. Fecit patriarcha quod rogabatur, ac tanto jam amplius cogitandi nactus otium argumenta mente versans digerebat, quibus nibil habiturum quod plausibiliter opponeret Augustum arbitratucessurum omnino abstirrumque cœptis non dubitabat sibi blandiens confidere. Interim Augustus licet instantे prima verni jejunii hebdomade se impatienter exspectari Selybriæ a patriarcha non ignoraret, nibilo tamen sollicitius festinans in

συσταφέρειν πατριάρχην & δὴ κατὰ σχοῖην τὴν πρέπουσαν κινεῖν ἥδουστεο, ὃν ἡσαν δύο τὰ μέγιστα, περὶ ὃν ἐπουδάκει πλέον προσαναφέρειν, ἐν μὲν περὶ τοῦ Ταρχανεώτευ Ιωάννου (ἴτι γάρ, ὡς ἐπέμψη, τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἡγεμόνευεν) ὡς οὐ δίκαιοι διὰ τοῦ εὐλογον ἀνδρα τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχιζόμενον, καὶ πολλὰ σὺν δλοῖς καὶ αἰτοῦ πετριάρχου λιταρῶς ἐφ' ὑδρεσιν καθαπτόμενον, ἐν ἀξίαις εἰναι μεγισταῖς ἡγεμονίαις καὶ ἀνέδον κατεπιλεσθαις τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκεῖσε ἀρχιερέων, ὡς ἐλεγε, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τοῦ συναλλάγματος εἶναι γάρ αὐτῷ πολλά ἀπταταῖμενα, ἀ δὴ καὶ χρῆναι σκέψει διδύναι καὶ οὕτω τὸ φανὸν ἀφαλές ὅπ' αἰδοῖ τῶν νόμων καὶ διαπράττομαι. Τούτων δηνων τῷ πατριάρχῃ διὰ σκοποῦ, ἐπὶ τὰ τῆς οὐρᾶς τελετῆς τέλος εἶχε καὶ ἥδη ἀπαρτεῖν ἐκεῖθεν δὲ βασιλεὺς ἡτοιμάζετο, μερις τε διλγήστηται τῷ πατριάρχῃ περὶ τῶν ὀμβλησ, καὶ δημιουργεῖται πότεμόμενος τοὺς λόγους ἔκεινων εὐλογίαν δίζησε καὶ συντάσσετο. Ο δὲ τῷ καιρῷ συγχλασθεὶς

summa quiete perseverabat Dripeæ morari. (2) At ubi aliquando inde cœpit Selybriam versus iter intendere, perlito incedens passu vix denique vespera Sabbathi eo pervenit. Postera hujus die, in quam incidit Dominica orthodoxæ, per causam sacræ liturgiæ, ut talis diei ritus poscebat, post meridiem celebrandæ, convenienti in templum illuc situm ad monasterium Salvatoris Augusto, patriarcha ejus alloquendi copiam nactus est aliquam, sed talem quæ non sere aliam quam ejus obiter salutandi præberet facultatem. Habebat autem duo patriarchæ prolixæ cum imperatore sermonis argumenta, ut putabat, necessaria, quibus explicandis majorem in modum cupiebat otium sibi commodum concedi. Primum enim conqueri volebat de præfectura Orientis Joanni Tarchaniotæ attributa, homini palam ab Ecclesia disciso, quiique nullum finem aut modum saceret probris lacerandorum cum aliorum per eos præserium tractus antistitium, tum ipsius, ut aiebat, patriarchæ. Deinde circa designatas Simonidis cum cruce-nuptias, ut eæ rite ac cum debita reverentia legum fierent, multa etiam atque etiam consideratu digna, quæ suggereret, sibi habere videbatur. Quæ oīnia perfecto jam sacro propositurus imperatori **282** cum ac cessisset patriarcha, ille ut mouere jam se ad abitum cœperat, per paucis ei et persuictorie locutus, vale mox dicto ac tot illis erupturientibus ex ore patriarchæ sermonibus quæsi valvas obducens, solleme digredientium protulit carmen, benedictionem postulans, sicutque illum dimisit. Patriarcha exclusus tempore, ut nullum non intenderet conatum prensandæ dum licet occisionis, stitit aliquantulum Augustum abeunte petenda facultate visendæ Simonidis eique bene precandi, antequam pervere ad sponsum abduceretur. Quo-

τὸν νυμφίον ἔκχει βλέπειν καὶ εὐλογεῖν· οὐδὲ γάρ εἰκός εἶναι δρι: πρώτως μετὰ τὴν ἡλικιῶτεν σχέδιον μεταβασιν, καὶ οὐ πολλῷ τινι χρόνῳ μετά τὰ ἀμφιδρόμια, μή τὸν πατριάρχην βλέπειν καὶ εὐλογεῖν. Ἐνδούλετο δέ οἱ τὸ δρᾶμα λόγους ἐντεῦθεν ἀνακινηθῆναι τῶν τελουμένων, ἐφ' ὃ καὶ λαλῆσαι βασιλέως ἐπισχόντος. Ός γοῦν φανεῖσαν ηὔλογοι καὶ ἀμηγέπη τῶν λόγων ἤπειτο, δόξαν ἀναχωρεῖν βασιλεῖ διὰ τὸν καιρὸν, θεραπείας ἡς ἤπειγεν δικαιρὸς ἀξιῶν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τὸν πατριάρχην, τὴν προκειμένην βαδίζειν ἤπειγετο. Ἐκεῖνος δὲ παρὰ πᾶσαν ἀπίδια τῶν προσδοκωμένων ἀποκρυπτεῖς ἀλέσιν ἥρετο, καὶ μὴ ὑποστρέψειν ἤπειλει καὶ δι'. Ἰωάννην οὗτως ἡγεμονεύοντα καὶ διὰ τὰ παρόντα. Ός γάρ καὶ περὶ τούτων κινῶν τὰς θεραπείας ἤκουεν ἀπαντώσας, οὐδὲν πλέον ἢ προσαλγήσας διὰ συντέμνοντος τοῦ καιροῦ τῶν καθηκουσῶν δημιουρῶν οὐκ εἶχε τυγχάνειν (οὐκ οἴδε εἰ καὶ βασιλεὺς οὗτως ἔξεπιθεδε; Επραττε, μή θύραν παρρήσιας ὑπανοιγῆν τῷ θέλοντι: ἐντυγχάνειν, ἐπειὶ καὶ οὐκ ἡνὶ μεταγινώσκειν αὐτὸν), ἀψέμνοις τῆς ὁδοῦ, βασιλέα μὲν καὶ οὗτως ἔξποστέλλει μετ' εὐλογίας, αὐτὸς δὲ ἐκεὶ καταμένειν

modo enim non conveniret sisti sibi jam adultaū atque adeo fere admotam transitui ad nubilem aetatem a puerili regiam virginem, quae vel si aliquanto post quintum a primo natali diem pontifici offerretur, serum fore? Hæc oblique jacta eo pertinebant, ut ab imperatore mutuam quamdam elicerent matrimonii destinati mentionem, ex qua posset ansa velut quadam in disputationem trahi non probatum istud patriarchæ negotium. Sed clusit hujus artes Augustus; nam pueræ, quod negari non potuit, ei exhibita, et ipso ei solita formula bene precato, prævertens onnem ulterioreni sermonem imperator in puncto signum eundi suis dedit, causatus urgeri se ut officiis alibi necessariis occurreret. Ac sic verba in ore sari jam incipientis truncavit præsulis, casu et inopinatissimo huic et molestissimo. Nam elabi sibi de manibus tamdiu captatam occasionem, quæ sentiret de Joannis præfectura deque quod nunc pararetur cum erale fœdere, imperatori dicendi, haud tolerandum ratus, tacitis secum ac turbidis æstuans cogitationibus minabatur haud cessurum esse, nec sic infecto cuius gratia exisset negotio reversurum. Ac licet ex parte videbat esse verisimilem excusationem allegatam ab Augusto, quod satis appareret tali eum articulo temporis alio trahi vix evitabilibus causis, non desinebat tamen suspicari nonnihil ab ipso adhibitum studii ad excludendum se committate audientia cupitæ et occludendas tali prætextu aures libero quem paratum intelligeret, sermoni, 283 dissuadere conaturo fœdus Serbicum, quasi re amplius non integra, ex quo iter istud eo unice pertinens capessivisset. Ergo sic vale sibi dicentem imperatorem multum licet mœrens, et in magno, licet muto ac summa vi dissimulato, mentis æstu relinquens patriarcha statuit se inde non

A ἔως οὖν βασιλεὺς ὑποστρέψειν ἐκεκρίκει, ἀλγεινῶς μὲν, ἀναύδως δὲ δημως διαφέρων τὸ ἄλγος, εἰ καὶ αὐθις δὲ βασιλεὺς ἀμα Θεσσαλονίκης ἐπέβη, τῶν ἀγίων [P 195] ἐγγιζουσῶν ἄμερῶν τοῦ Πάσχα, προφάσει τοῦ τῶν ἀγίων ἐκείνων μεταλήψεοθαι δώρων, εἰ πατριάρχης ἦψει, πέμπων εἰς Σηλυσβρίαν καὶ τὰ τοῦ ἑεώνως συνήθη νομίσματα προσφιλοτεύομενος, οὐδὲ καὶ αὐτὸς μὲν κρυψηδὸν ἀει ποτ' ἐδίδου, τῷ πατριάρχῃ δὲ τέλος; εἰς χιλιοστὸν κατ' ἓτος ποσούμενον ἀπεγράφετο. Τότε τοινυν καὶ ταῦτ' ἀποτέλλων λόγοις ὡμάλιξ καὶ τοῖς καθήκουσιν ἤγαλλεν. B Ἐκεῖνος δὲ καὶ αὐθις ἐν Σηλυσβρίᾳ προσμένων οὐ πρότερον ἐκεῖνον μετέβαινεν, οὐδειῶς διφθαλιτῶν, κατὰ χρεῖαν τῶν λατρευσθέντων ἐκεῖθεν ἀπίκαρε, πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου μηνὸς Μαΐου κατηρίωνος μετωκίζετο. Πλὴν Ἀνθεστηριῶνος εἰσπίλευσάντων ἐπτὰ μακρῶν νεῶν κατὰ πραγματείαν, καὶ λόγου διαδοθέντος ὡς καὶ στόλος νηῶν κατὰ μάχην προσαναβάνει, δεῖσας ἐντεῦθεν τὴν Κωνσταντίνου εἰσέρχεται, καὶ τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονῆν κατακιεῖ, ὅπου καὶ ἐπὶ καιρῷ μὲν μετριῷ ἤπράκτε, εἰτα δὲ ἀκινθεὶς παρὰ τε τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχιε-

recessurum quoad is rediret. Faustis tamen eum de more omnibus Thessalonicanam profligiscentem est prosecutus, certus interim ipse ibi manero quoad imperator reverteretur. Hæsit igitur Selybriæ moesto silentio rodens arcanum dolorem, ut cuncta illum, non penitus ignarus oculata illius curæ, consolari tentavit imperator. Similis enim pervenit Thessalonicanam, missò ad patriarcham quodammodo suis prætextu veniæ possendæ percipendorum ab alio per ejus absentiam, instantibus tum festis Paschalibus, sacrorum Eucharistikōn donorum, consuetum xenium pecuniae in hospitalitatem expenderet obtulit perliberaliter. Eam eleemosynam solitus semper anteua fuerat Augustus patriarchæ manu propria sine arbitris tradere, ad summam annuam mille adnodum nummorum ascendentem. Sed tunc quo præsens fungi officio non posset, nou modo per certum vice substitutum sua hominem explevit, verum et munus commendare curavit multa humanitate verborum, quibus ut quam blandissime delinire a se conaretur ægrum præsulis animum, ei quem destinabat imperavit. Illoc tamen non est assecutus ut in urbem remigrandi consilium patriarcha susciperet: perstitit enim etiam post hoc Selybriæ, donec gravi ecclasticæ superveniente ipsi oculorum morbo ad commoditatē curationis adiuvare se urbi, in monasterium suburbanum Cosmidil se transtulit mense Junio, copiam illic faciliorem habiturus urbanorum medicorum. Cæterum Julio insequenti adventantibus in eam oram septem longis navibus, licet hæ mercaturæ causa veniebant, quia tamen rumor fuit bellum portari classe ista, metu extensus loco eo parum tuto ingressus urbem est, nec tamen patriarchalibus 284 se reddidit ædibus, sed in monasterio Pammacaristi sumpsit hospitium;

ρέων τὰς θύρας; ἀνοίγουσι τοῖς προσθόδους πάρ' ἐκεῖνον ποιεῖν βουλομένοις κατά τε χρίσιν καὶ οἰανοῦν ἔτεραν ἀναδοχὴν πιτριάρχῃ πρόπουςαν.

γ. Ὁπως δὲ Θεοσαλονίκη διατρίβων ἐνήργει στασιλεύς.

Ο βασιλεὺς δὲ ἐν Θεοσαλονίκῃ καθήμενος, τότε πρώτως ίδων ἐκεῖνην, ἐπεμπεὶ μὲν πρὸς τὴν ίδιαν αὐτανεψίαν τὴν "Ανναν, αὐτῆς γε προστιπαρούστης καὶ κινούσης τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως εὐμένειαν, ἐπεμπεὶ δὲ καὶ πρὸς τοὺς σεβαστοκράτορας (ἴτι γέρειν τοῖς ζώσιν ἡσαν) προσαπαιτῶν Δημητρίαδα, τὴν φθάσας δὲ πρωτοβεστιάριος καὶ κατέχων ἀνωκόδωμει καὶ βασιλεὺς καθίστα ὑπήκοον. [P. 196] Ή; καὶ πρότερον βασιλεὺς καθυψίει διὰ τὸ τῆς Θεοφανεῖς πρὸς θάτερον τῶν ἀδελφῶν κῆδος. Ἐκείνου δὲ καλυθέντος θανάτῳ τῆς νύμφης κατά τὴν Θεοσαλονίκην, ἀπῆται τότε πέμπων τὸ ξαυτοῦ δίκαιον. Δημητρίαδα γάρ καὶ πρὸ τοῦ ξαυτοῦ εἶναι καὶ τότε δικαίως προσαπαιτεῖν. Ταῦτα τοῦ βασιλέως διαπρεσβευομένου ἐκείνου πρὸς τριβάς ἔχωρουν τὰ συνήθη ποιοῦντες, ὅποδεος μὲν δυτεῖς, δὲτοι βασιλεὺς ἐγγὺς ἐφειστήκει, δημως δὲ τοῦ συνήθους ἀλωπεκισμοῦ οὐδὲ τότε πάμπαν ἐπελάθοντο. Ταῦτα δὲ δρά τις ἁγάνια ήσαν τῷ βασιλεῖ, δι τοι μηδὲ αὐτῶν ἐξαληλάκει χάριν πρὸς δύσιν.

ubi sat longo tempore clausus cessavit ab omni patriarchali functione, quoad tandem rogatus a clero et antistitibus foras aperuit, admittens eos qui convenire se vellent seu judicij causa sive cuiusvis alterius patriarcham decentis administrationis.

5. Quid Thessalonicae commorans egerit imperator.

Imperator Thessalonicae commorans, quam tum primum urbem viderat, misit qui a se consobrinum Annam salutarent, id ipsum illa precata, et quibus potuit officiis promereri satagente Augusti benevolentiam. Misit etiam ad sebastocratoras (hi enim adhuc in vivis erant) repetens Demetriadem; quam civitatem antea protovestiariorum occupatam reædificaverat et ditioni imperatoris asseruerat; sed bac paulo ante imperator cesserat in gratiam Theophanous nurus suæ sororis, dum hujus matrimonium cum altero sebastocratorum tractaretur. Verum isto conjugio morte præmatura sponsæ, quæ Thessalonicae ante nuptias diem fobiit, intercepto, redditam tali casu juri suo priori urbem istam imperator reposcebat, missis qui id urgerent legati. Sed eam sebastocratores sibi solitis artibus petitionem eludebant, non præcise negantes (metuebant quippe vim a vicina imperatoris potentia), sed tergiversationibus innectentes moras, haud omnino ignorante Augusto sicut sibi fieri et consueta familiæ isti vulpinatione verba dari, patientius tamen dissimulante, quod sibi conscientis alia præcipue de causa expeditionem in Occiduos tractos a se banc susceptam, minus laborandum de his accessoriis putabat, dum principale negotium, 285 quod erat foedus et affinitas cum Serbo, recte succederet. In hoc igitur potissimum incu-

προβργου δὲ ἦν τὸ τοῦ Σέρβου, καὶ πέμπων ἀνελάρησεν τε τὰς κοινὰς; συνθεσίας, καὶ κατηνάγκαζεν ἐγχειρίζειν μὲν Ῥωμαίοις καὶ Κοτανίτην καὶ τὴν τέως εἰς γαμετὴν οὖσαν, ἀντιλαμβάνειν δὲ εἰς γυνίκα νόμιμον τὸ τοῦ βασιλέως θυγάτριον

δ. Περὶ τῶν ἀντιδιδόντων δημητρῶν διὰ τὸ κῆδος.

"Ἄλλ' ἐκείνος δεδιὼς; Ιωσας μή πως παραλογισθεὶ τὰς δμολογίας, καὶ δῶρο μὲν, οὐκ ἀντιλάρη δὲ, ή καὶ αὐτὸς ἐμπισσοὶς γε εἰς ἀρκύστατα, ὑπὸ πιστοὶς δμήροις ἐξῆται τὰς πράξεις γίνεσθαι· οὕτω γάρ καὶ φράδιως ποιεῖν τὰ συγκαλεμένα, εἰ αὐτὸς ἀξιῶς προσλήψαιτο τοὺς δμήρους, ὥφ' οἵς συνισχημένοις ἐτοιμας; καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ. "Ἐνδε γάρ τοῦ τὴν παῖδα τοῦ βασιλέως γυναικα σχέλεν τὰ πάντα προίστο· εἰ δὲ ἀστοχοίη τούτου ἔχ τινος ἀπάτης, ω; ὑφεωράτο, ἐπὶ κεφαλαίῳ ἡγιεῖσθαι δικαῖως φέτο. "Οἱεν καὶ ὡς εἰχει κατησφαλίζετο, καὶ λαμβάνειν δμήρους διὰ τοὺς αὐτούς, ἀντιδιδόνται δὲ δμήρους διὰ τὴν τοῦ βασιλέως πειδα τῇσι τε καὶ ἀντηξιοῦτο, βασιλεῖς ἐπὶ τούτοις νεύσαντος. Πέμπονται τοινυν ἐκατέρωθεν δημητροι, καὶ κατὰ μέσον τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἀνταλλάσσονται, τοῦ Σέρβου δύντος μὲν καὶ Κοτανίτην καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἀντιλαβόντος δὲ τὴν τοῦ βασι-

λεύτη; missisque qui eralem urgerent, ab eo expressit, iuxta conventiona, ut et Cotanitzam et quam eate-
nus uxoris loco mulierem habuerat traderet, atque
huius in locum legitimam uxorem Augusti filiolam
acciperet.

4. De obsidibus invicem dutis ad securitatem tractatus de affinitate.

Non tamen hæc crales sine pignore relaxavit. Metuens enim ne, si festinaret dare quæ poscebat, circumveniretur credulitate inconsulta, negatis postea quæ se vicissim accepturum esset pactus, aut etiam in casses se induoret, quibus ægre pos ea extricaretur, respondit mutua traditione obsidum firmari promissorum invicem fidem oportere: sic enim securius negotium uliginque processurum. Attenebat hominem cupidus magna filia imperatoris certo sibi coenubio jungendæ, ex quo quantum et honoris et commodi esset in se redundaturum intelligebat; indeque, ut magnopere desideratis antecipetur, inquieta sollicitudine pungebatur, reputans ne forte rana ea spes ostendereetur a Romanis, resilire ac frustrari se paratis, simul quæ ex ipso concupierant, tenerent. Ea porro de causa petenti crali, et vicissim offerenti, quibus filiei conventoru-
m in medio Bardario amne rite prius celebrata permutatione obsidum utrinque missorum, etiam sine mora processum ad effecta est. Serbo quidem Cotanitzam et filiam Terteris dedente, vicissimque accipiente ab imperatore ipsius filiam luxu ornataque regiis, satellitio splendido deductam, statimque post, simul ab Achridensi Macario ecclesiastice sponsis suisset rite impertita benedictio, summis honoriibus affectam. Non enim illam crales ut pro-

λέως παῖδα, μεθ' ὅτι πλείστης τῆς σπατάλης τε καὶ Α σ'. Περὶ τῆς τῶν Βενετικῶν περὶ τὴν Θευσαλονίκην πρεσβείας.

Καὶ δὴ καὶ παρὰ τοῦ Ἀχριδῶν Μακαρίου τελεσθειῶν τῶν συγήθων ιερολογιῶν τὰς τιμᾶς προσηκούσας ἐδέχετο, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κοράλης μεῖζον ἦ κατὰ σύζυγον τὴν τοῦ βασιλέως [P 197] καθυπεδέχετο. Οὐ γάρ ὡς εἶχεν ἔριπτος ἡνέχετο ὑποδέχεσθαι, ὀλλ' ὑποπτώσεως σχήματι, αἰδοῖ τῷ πρὸς φασιλέα, ἀπόδεξ τοῦ ἱππου προσερχομένην, ὡς δεσπότυνον δῆθεν καὶ οὐχ ὡς σύζυγον, φιλοφρονύμενος ὑπεδέχετο.

ε'. "Οπως ὑπεδέξαιο βασιλεὺς τὸν κράλην Σερβίας.

Τότε καὶ βασιλεὺς κατὰ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην ἐκείνον μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε καὶ δώροις καὶ τιμᾶς ἐφ' ἡμέραις ἡγαλλε, καὶ τοὺς αὐτοῦ μεγιστᾶνας βασιλικῶν ἐδωρεῖτο τοῖς μεῖζοσιν. Εἰς' αὖθις καὶ ἀποπέμπει πολυταλάντους ἐκχέας τὰς δόσεις, παραχεινημένου τίθελφον Στεφάνου (ὑπενθεὶς γάρ κάκεινος ἥδη τὴν ίδιαν παραχιδύνευσαν ὡς αὐτίκα τάδελφον μεῖζον ἢ πρότερον κατὰ τὸ εἰκός φρονήσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ἐσπεύδε προκαθιστάν· ὡς εἴχε τὰ καθ' ἐαυτὸν) πέμπων συμμαχικὸν βασιλεὺς, ὡς οἴριν τ' ἡν, ὑπέθρυξ τὰς δρμὰς τῷ Στεφάνῳ.

priam conjugem, sed ut imperatoris filiam exceptit,
quippe haud sustinens in equo, ut tum erat, **286**
occurrentem salutare, sed ad primum ejus conspectum desiliens et in speciem venerationis insimile
submissus, imperatori debitum honorem ejus proli, C
quantumvis eum sponsæ, deferendum ratus, potius
que considerandum augustorum natalium splendo-
rem quam conditionem uxoris, ratione cuius sibi
esset, ut viro, jure subjecta.

5. Ut exceperit imperator cralem Serbiæ.

Tunc etiam imperator cralem in civitatem Thessalonicam splendide invectum exquisitis affecit honoribus, donis et omni significatione benevolentiae per dies aliquot dignatus, proceres quoque comitatus illius muneras plane regie. Dimisit eumdem posita multa pecunia donatum. Quin et auxiliis ipsum prosecutus militaribus est, quibus tueri se a vi et insidiis fratris Stephani posset. Nam Stephanus germanum audiens firmare res suas affinitate imperatoris, suspicatus id quod erat, ea praesidia contra se parari, et reputans multo deinde infirmiorum statum sumum et spes filiorum fore, ubi foedere isto ac nuptiis frater ejus imperatorias sibi opes adjunxisset, delectus habere ac manum cogere coepit, haud dubie irruptionem minans, nisi metu suspectias occurrentium imperii copiarum coerceretur.

6. De legatione Venetorum ad imperatorem Thessalonicæ commorantem.

Ea vice rerum, occasione commorantis in vicinia imperatoris usi Veneti legatione ad eum destinata renovari pacem cum Romanis petiere. Nec abhorrebat a conventione Augustus, nisi conditioni-

τότε καὶ Βενετικὸν ἐκ τοῦ παρασχεδὸν πρὸς βασιλίκια διεπρεσβεύοντο, καὶ τὴν μετὰ Τριμαΐων εἰρήνην ἐζήτουν ἀνανεοῦν. Ἡθελε μέντοι καὶ βασιλεὺς εὐτοὺς δέχεσθαι, ἀλλ' ὅμως μεταξὺ ἀμφοῖν βουλορένοιν προσισταντο τὰ ἐνέχυρα ἀπερ ὄφθασας βασιλεὺς ἐκ Βενετικῶν τῆς πυρροῦ ἡσεως ἐνεκα προσαψήσει, η ἐκείνοι μὲν ἀπήτουν καὶ οὗτως ἥθελον δέχεσθαι, βασιλεὺς δὲ περιέρα καὶ ὡς δικαίων τῶν ἀφαιρεθέντων ἀγτείχετο. Βενετικὸς δ' ἡ δρεγομένοις τῆς μετὰ βασιλέως εἰρήνης καὶ πλείστον [P 198] ἀφείνει τῶν ἐνεχύρων, εἰ βασιλεὺς καὶ οὗτως σπένδεσθαι κατανεύοι. Ἡδη δὲ καὶ βασιλεὺς ἀγαθοθελῶς ὑπεκλίνετο καὶ ἐκεῖτε, καὶ τὴν εἰρήνην οὕτω καθίσταν. Β εἰ μή γε βουλῇ τινων τῶν ἀμφ' αὐτὸν μεσολαβήσασα (καὶ γάρ τὸ κακῶς ἔχειν ἐνυπετεῖν τῶν πραγμάτων ἐκείνοις ὑπέτεινε τούτοις ἀλπίδα μεῖζω τοῦ καὶ οὗτω μηδὲν λαβόντας τῶν ἐνεχύρων τὰς σπονδὰς ἀγαπᾶν) τὴν τῆς εἰρήνης πρόδροσιν διεκώλυε. Καὶ οἱ μὲν ἐντεῦθεν μήλων καταδεξάμενοι ποιεῖν τὰς σπονδὰς ἀπρακτοὶ καθιυπέστρεψον.

ζ'. Περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου.

Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου Χοῦμνον οἴ-

bus ultrinque propositis moram negotio injiceret oppigneratio, de qua diximus, honorum ad Venetos urbis Constantinopolis inquilinos pertinentium, donec multa solveretur Venetis incendi Galatae auctoribus indicta. Ista pignora suis reddi multamque remitti Veneti poscebant, nec aliter in foedus conventuros se **287** aiebant. Contra imperator multam juste ieiustiam, oppignerationem recte factam tuebatur. Procedente tractatu, apparebat Venetos pacis cupidios magnam partem oppigneratorum honorum imperatori cessuros, modo is vel modica remissione admovere se postulatis eorum et consensum in foedus dare vellet. Propendebat in hanc partem benigne inclinatus Andronicus, pacem istam suis quoque rationibus accommodatam ratus, nisi consilii quorundam e suis alio averteretur. Hic causabuntur gravi suo tempore ac deplorato rerum propriarum statu adactos Venetos mera necessitate trahi ad cogitationem pacis. Quare haud convenire indulgere ipsis quidquam, utique, pro inexplicabilitate cupiditatis successu alitæ, paratis remissione qualicunque justæ oppignerationis quoniodocunque impetrata pro gradu ad spem audaciamque ulteriorem uti. Unam igitur iis et irrevocabilem conditionem ferendam, ut mera pace contenti nihil super oppigneratione cavillentur aut moveri quidquam in re justissime decreta velint. Id consilium tractationem foederis diremit, Venetis duritie offensis, re infecta revertentibus ad suos.

7. De filia praefecti caniclo.

Cæterum imperator gratificari studens Chumno praefecto caniclei, quo fidissimo ad omnia probatissimoque dudum ministro utebatur, filiam hujus,

λων ἀγίλλειν ὡς πιστὸν ὑπορέτην καὶ ἐψ' εἰς τὰς ἀκούργεις τὸν δοκιμώσατον, ἄλλως τε καὶ ποιηταλδυτούς τὰς προτίκας τῇ θυγατρὶ ἐπομάσαντα, τῷ κατὰ Λαζοὺς παιδὶ Ἀλεξίῳ, οὐ δῆ καὶ ἀδελφόδην γε δυτος ἀπὸ πατρόφων διαβηκὸν ἐπετρέπειν, ἐπ' αὐτῆς ἐν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς, Ἐνναρρμόζειν ἤθελε τὴν τοῦ Χρύσου· συμφέρειν γάρ φέτος οὐχ ἥττον ἐκείνῳ ἢ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν, ἔθεράπειν δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον τῷ ἀπὸ τοῦ γένους ἀγδει τυμῶν ὡς καὶ αὐτὸν τοῖς εὑνουστάτοις ἐξετάζομενον. Ἔτος δέ τοις ἐφήμορτος τὴν βουλὴν τῇ πράξει, ὀστε καὶ αὐτόθιν δεσποτοκοῖς παραστήμοις τὴν κόρην ἐκέντει καὶ νύμφην ἴωμάρας. Προσαπεδέχετο δὲ καὶ ἡ μῆτρη ἀκούσασα τὸ συνάλλαγμα, καὶ τῇ βασιλικῇ ψήφῳ συγκάταινος ἦν, καὶ τοὺς γάμους ἐλθοῦσα ἐπομάζειν ἤθελε τῷ παιδὶ. Ἀλλ' ἐκείνος ἢ παθόμενος καὶ τοὺς γάμους ἀπεῖιν, ή μήν καὶ ἄλλως ἐπελθὼν αὐτῷ, φύλασσε ἐκ τοῦ τοῦ ἐξουσίας Ἰθήρων τὴν συνοικήσουσαν ἀγετα. Ὁ δὴ καὶ μαθὼν βασιλεὺς πολὺς ἦν τοὺς νάμους προτάνων καὶ τὸ τῆς ἐπιτροπείας δίκαιον προβαλλόμενος· ὡς γάρ πατρὸς ἐπ'

cui pater copiosam plurimorum talentorum congeserat dotem, Alexio Lazorum principi sororis suæ filio et patris testamento suæ tutelæ commendatu, cuius mater adhuc erat Constantinepoli, collocare in matrimonio decrevit. Conducibile quippe id putabat cum ipsi Lazo tum rebus etiam Romanis; et quo in primis movebatur, sic se optimè consulere percharo sibi homini videbat, admovens eum affinitate ista generi regio ac tanto ipsum certiori firmans pignore in fidè benevolentia erga sese. Itaque incumbens toto nisu in negotium optatissimum, eo brevi rem perdixit **288** ut puellam dominæ insignibus ornatam Alexii Lazorum domini sponsam appellaret. Haud ægre assensa, postquam audiit, imperatori talia paranti mater Alexii adeo ejus probare designationem connubii visa est, ut ulter ad filium parandarum causa nuptiarum ituram præ se ferret. Verum ille haud in hoc morigerum avunculo se ac matri præbuit: sive enim dissuasus a quoipiam, seu præoccupatus amore cuiusdam e priuoribus Iherorum filiæ, cum hac ad se dedacta rite conjugium celebravit. Quo comperto imperator multus erat in allegandis contra legibus et jure tutorio jactando, quod ei consanguinitas intima et patris, germanæ suæ viri, ultima voluntas legitime signatis testamenti tabulis dedisset. Quare aiebat irritas istas videri debere nuptias, et ut falsi conjuges ab invicem dirimerentur contendebat. Nec tamen ia hoc jure imperii aut vi sacularis potestatis uti, quod fas non esset, inducebat in animum, sed studebat hoc sententia et calculo Ecclesiam decerni. Quare missis ad patriarcham et, quæ circum ipsum erat, synodum certis hominibus qui exponebant quantum sibi juris daret in eum juvenem primum imperatoria dignitas, deinde consanguinitas intima et quedam auctoritas paterna, qualēm tutori leges in pupillum tribuunt, ut iis, prout par-

A ἐκείνων τάξιν ἐπέχων, ἅμα μὲν καὶ τῶν διαθηκῶν, ἅμα δὲ καὶ τοῦ σὺν τῇ βασιλείᾳ ἀπὸ τοῦ γένους δικαιού χάριν, ἥδούλετο διατάσαι τὴν συζυγίαν. Οὐ μήν δὲ καὶ δεσποτικῶς ἐξ ἐπιτάγματος ἄλλως ἤθελε πράττειν, ἀλλ' οὐχ ἥττον καὶ γνώμῃ καὶ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας. "Οθεν καὶ πέμπων πρός τα πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὴν ἅμα μὲν βασιλέως καὶ πατρὸς, ἅμα δὲ καὶ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῷ νέῳ προτελινοι δίκαιοι, ἀκυρωτοὶ νίμων, ἐπειρά δεικνύειν τὸ συνοικεῖον, καὶ διελθεῖν τίξιον ὡς παρὰ βουλὴν τὴν αὐτοῦ συνετάστως. Τῶν τοῦν λόγων συνοδοῦς κανουμένων, τινὲς μὲν τῶν ἀρχιερέων νόμων ἀκριβεῖας ἤμμενοι δῆθεν τῇ τοῦ βασιλέως θελήσει ἔγνωσαν ἐνδιδόνται, δέ δὲ γε πατριάρχης καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ πλεῖον ἀπεριτόντειν· καὶ γάρ καὶ κατὰ γαστρὸς ἔχειν τὴν τε Ἰθήρων ἐξ Ἀλεξίου, ὡς ἤκουον, κατηγγέλλετο. Η μέντοι γε μῆτρη ἐκείνου ἐπανακάμπτειν ἀρεγομένη ἐπίδιας τοῖς τοῦ κανικλεῖον ὑπέτεινεν, ὡς ἤκουσα καταπρέξεται μᾶλλον τὴν λύσιν τοῦ συναλλάγματος ἢ μηνύουσα· αὐτῷ γάρ προσώπῳ καὶ μῆτραφεῖς ἔχειν ἀνατείσειν τὸν παιδα, καὶ οὕτω

erat, consideratis statuerent cassum et invalidum id matrimonium esse, quippe temere attentatum ab homine non suæ ad hoc potestatis, circa annus assensum, a quo penderet. Hisce ulti retroque ventilatis, et negotio synodice tractato, quidam episcoporum hærentes, ut putabant, veræ legum sententiæ, postulatis imperatoris uti æquis annendura censebant. At patriarcha et plures cum **289** ipso in contrarium obfirmati stabant, eo maxime motu quod jam ista ex Iberis puerilla uterum ex Alexio ferre dicebatur. Cæterum mater principis Lazorum redire domum cupiens, spem praefecto caniclei subosten-debat quamidam quasi eo profecta procuratura præsens esset separationem conjugum solutionemque connubii, quod minus per litteras posset consequi, viva scilicet coram voce et vultus verecundia materni persuasura filio ut se mōrigerum Augusto 2-vunculo præberet, quo perduci juvenem posse ullis minus scriptis missisque mandatis haud satis consideret. Hoc obtentu ebiandita imperatoris assensum in reversionem ad Lazos suam eo navigavit. Qua fide autem post redditum promissis steterit, sci- D verint qui quæ illic egit oculis præsentes usurparunt. Eventa quidem demonstrarunt visam eo pro-ficiisci ad dissolvendum matrimonium, postquam ibi fuit, contraria potius securam, quanquam in-vidia tota facti in contumacis alii duritiem confe-rebatur. Spe igitur inde omni dejectus imperator, cum nec Ecclesia consilium expediret declarandū matrimonium hoc irritum, certantibus de validitate ejus sententias Patrum et rem in ambiguo relin-quentibus, qui jam Chumoni filiam in honorem pri-vata sorte altiore exerisset, illiberale pusavit re-digere immetitam in ordinem et despoticis senectis ornatam spoliare insignibus. Ut igitur ei gradum tueretur collata dignitatis, spcm dedit se illam con-nubio juncturum filio proprio Joanni jam despote,

ποιεῖν τῷ βασιλεῖ πειθήνιον ὡς οὐκ ἄλλως ἐνδίκαιον. Τῷ τοι καὶ βασιλέως ἀφέντος πλὴν χρησαμένη πρὸς τάκει γίνεται. "Οπως οὖν ἐπανήκουσε πρὸς τὰ ὑπερσχημένα διετέθη, εἰδεῖν ἂν οἱ ἔκειται· τὸ δὲ πρᾶγμα ἔδειξε τὴν ἐπὶ τῷ λύειν λούσαν τάναγρια προσιρουμένην, εἰ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀπειθείας ἐπὶ τῷ παιδὶ τέθειτο. Ἀπεγκωκώς οὖν ἔκειθεν δὲ βασιλέως, ἐπειδὸν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀναμφίβολος ἡ τοῦ γάμου λύτις τὸ δύνολον ἐλογίζετο, τὴν μὲν χόρην καθάπατες εἰς δεσποταλαν τιμῆσας εἰς τοῦτ' ἐτήρει καὶ αὐτίς, ἐλπίδας δὲ ἐδίδου συζευγνύειν ταύτην δεσπότη γε ἔντι τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ· πρὸς γάρ τοις δίλοις καὶ τὸ εἰς προΐκα πολὺ ἥν καὶ οὐ πόρδων πάνυ τοῦ πρέπειν καὶ βασιλέων υἱοὺς ἐπάγεσθαι. Καὶ δὲ μὲν βασιλέως ἐν πολλοῖς ἐδίδου τὴν τοῦ κανικλεον προσθόμενος ἐφ' οὐεὶς νύμφην, ἡ δέ γε μῆτρος καὶ ἔσκοινα ἐκ μεγάλου τοῦ φρονήματος ἀπεπροσποιεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο, οὐδὲ ἵστατο ἕξιον κρίνουσα τὸ συγάλλαγμα. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ βασιλεὺς πολλὴ τις ἦν ἡ ἔχεμυθια περὶ τῶν τοιούτων, καὶ που καὶ εὐμενόδως πολλάκις παρεγύμνου τὸ βούλημα, τὸ μέντοι γε πρὸς τὴν πρεγκίπισσαν Ἀχαίας ἡδη κεχηρωμένην ἀνδρὸς κῆδος

ad quod ei consilium præter cetera ipsius virginis et hujus genitoris merita haud lege momentum addebatur dolis magnitudine multum excedens civilem modum, facileque apud æquos excusatara lenitatem quo imperatoris etiam filius ad conjugium pueræ regia opulentia privatorum natalium fortunam emendantis inclinari se avissit. Verum istam cogitationem Augusti multis ab eo significacionibus indicatam haudquaquam Augusta probabat, spirituum ingentium mulier, dejici e principali fastigio suum filium ad humilitatem, **290** quantaenque divitiarum mole compensatam, civilis affinitatis libere atque irrevocabiliter respuens. Ad hoc iuuentutatum obstaculum hæreditat Augusto aqua, domesticum jurgium verenti, prudentiisque interim ac patienti de re ista silentio rixam convicinique declinant. Ceterum ut arte ac tempore meliorisque desperatione conditionis uxorem ad id ultra volendum quod ipsa cupichebat induceret, proposuit Joannis matrimonium cum principissa Achæam jam vidua, non ignorans splendore personæ conjugis ambitioni satisfactum, et sperans tamen, ubi ad strigendum veniretur, rem ipsa facile passura omittendam ob grave incommodum longe imparsis designatorum conjugum ætatis, Achæam utique principissam jam effeta, cum Joannes despota vix dum primulum pubertatem inivisset.

8. De reditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu.

Sed jam cum aukse causa non esset Thessalonicas morandi perfecis quæ illuc eam atraixerant, sedere cum cruce et restitutione Occiduorum Imperii traetum in quam optimum pro præsenti fortuna statum, tempestivum fuit de reditu in urbem cogitare. Puientes igitur secum Augustus uterque filiam Terteris prætereaque Cotanitzam, ut locum officiis ma-

ξιώτερον, αὐτοῦ γε νεανίσκου δυτος καὶ τὸν ἑφθον παραλλάττοντος, ἡδη ἡθελε συναλλάττειν.

η'. Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ δικαὶος.

[P. 200] Τέως δὲ ἐπει καὶ ὑποστροφῆς ἔδει τούτοις τὰ περὶ τὸν κράλην διευθετῆσαις καὶ τὰ δυτικὰ ὡς οὖν τε καταστήσαντι, ἐπαγδύμενοι μὲν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἐπαγδύμενοι δὲ καὶ τὸν Κοτανίζην ἐν τηρήσει προσηκούσαις, ἔξω που τῆς πόλεως κατεσκήνουν. Καὶ ἡ κυρία τῆς ὑπαντῆς ἐνεισθεῖται· ἡ δὲ ἦν ἡ μηνὸς Μουνυχιῶνος εἰκοστή δευτέρα. Ή μὲν πόλις πόστα καβάττερ τὸ βαῦμα ποτάμιον ἀπὸ διαφύριν πηγῶν τῶν ίδιων οικιῶν εἰς ἐν συνελθοῦσα ἔξω πυλῶν τῶν τοῦ Χαροπού ἐχέτο, καὶ φιλοτιμότερον πρὸς τὴν τῶν βασιλέων ὑποδοχὴν ἡγετεπίζετο, ἐν δυσὶ χρόνοις ἔγγὺς ἐκδημαρχῶντων ἡδη. Καὶ δὲ δῆμος διπλας διημερεύσας ἐπὶ πολὺ, δυσὶ τε Ψωματίδες καὶ δυσὶ ἔλλος ἔξιλλων γενῶν τε καὶ γλωσσῶν, καὶ μᾶλλον Ἱταλίδες, σὺν τῷ περιφραντὶ μέρει τῆς πόλεως καὶ κλήρῳ παντὶ καὶ ἀρχιερεῦσι, μετέωρος ἱστατο δύο οὐπωτούς βασιλείς φιλοτίμως ὑποδεξόμενος. Συμβάν δὲ τι

festatim ex longo reducem decentibus darent, extra urbem diversorio apto conserderunt. Dicta hinc dies solemni occursui aderat: ea fuit mensis Novembri vicesima secunda. Universa civitas e singulis domibus, velut e diversis fontibus derivatorum in commune confluvium amnium, exundans, in unum effusa locum extra portam Charsii, ambitioso ritestibat apparatu celebrandæ imperantium exceptionis eo decore ac magnificencia, quæ principum e bienni absentia primum apparentium tandem expectatae præsentis consentaneam charitatis fidelium civium, desiderii præteriti gaudiique ac gratulationis præsentis declaratiōem exhiberent. Magnani illuc diei partem populus universus, confuse conflata quædam concio e Romanis et exteris generum linguarumque variarum, gentili præsertim

291 Italicæ, cum illustrissima civitatis parte cleroque universo et episcopis stabat inbianter intenta in exspectatione impatiōi exoptatissimi aspectus adventantium Augustorum. Inter has moras frementibus studiis inquietæ multitudinis, quiddam haud scio an non tali occasione plane singulare contigit: nimirum mutua trusione, inevitabili in conferta turba, quidam in forte subiectam incidentis soveam graviter pericitatus de vita est. Crediderim id auditum ab Augusto seniore (visi quæ alia incompta mihi causa eum movit) consilium ei suggestisse quod exemplo est secutus, dimittendæ multitudinis, ne qua pronæ in talibus cuiuspiam læsionis noxa clementia principum offendit turbarique lætitia fausti reditus posset. Misericordia ergo præconibus denuntiavit populo agnoscere se benevolentiam, et tam prolixas significationes devoti affectus gratissimo, ut deberet, accipere animo; cetera se remittere causa ipsorum, et ire domum quemque nunc jubere: non enim se in

έστε, οὐδὲ οἴδε εἰ καὶ ἄλλο πρός τούτῳ (τὸ δὲ ἦν δις: Απάλθους· θυτὸς ἀπείρου συμποδισθεὶς τις ἐμπίπτεις τῇ τάφῳ) καὶ ἐν χρῷ τοῦ κινδύνου γένεται), ἀκούσθεν τοιγαροῦν τοῦτο, οἶμαι, η καὶ ἄλλως συμβάνθειται πεῖθεις ἔκπιναίως ἀποπέμψαι ἐκ μηνυμάτων τὸν λαὸν ἀπαντά, δεξάμενον μὲν τὴν αὐτῶν φιλοφροσύνην ἥδη καὶ εἴνοισαν, [πλὴν διασκεδασθέντων τὸν δλῶν ἥθελεν εἰσελαύνειν. Οὖ δην καὶ γεγονότης, ὡς καὶ ἐπὶ ταῖς πύλαις δυσχερῶς διεκπαλεῖν τὸ ἀπίπτον πλήθος ἔκεινον, ὅπερ τῆς ἡμέρας οἱ βασιλεῖς αὐτοῖς ἀμφ' αὐτοῖς τὴν πόλιν εἰσίασιν. [P. 201] Ἐπειδὲ πάντα τὰ καὶ τῷ βασιλεῖ κατὰ νοῦν προκεχωρήκει, καὶ μόνον τὸ τοῦ πατριάρχου διὰ φροντίδος ἦν, ὅποι γνώρι καθημένου τῇ τῆς Παμμακαρίστου μονῇ, διὰ ταῦτα πέμπτων πολλάκις ἡξιού μικροφυχίας πάσσος ἀφέμενον ἀπαλρεῖν ἔκειθεν καὶ πρός τὸ πατριαρχεῖον μετασκηνοῦν. 'Ἄλλοι οὐκέτι έπειθεντέων πολλάκις. 'Εδιδοτο δὲ τις καὶ ἔννοια τοῦ ἀλύτινον χάριν τῶν γεγονότων, πλὴν οὐ γυμνῶν καὶ μόνων ἔκεινων, ἀλλὰ καὶ τιν' ἀλλὰ συμπλέκοντος, ἐφ' οὓς προσελθεῖν μὲν βασιλέας ἦξιον, προσελθεῖν δὲ καὶ τινας τῶν τοῦ κληρου, καὶ ἀρχιερέων ὀπόσοις καὶ δόξεταν ἀποχρώντας; Ἐχειν, καὶ λόγους κινηθῆναι, καὶ οὕτω πως θεραπευθέντα τὸν πατριάρχην, εἰ ἐγχωροίη, τὴν οἰκεῖαν διεκονεῖν

Α ἀναλαμβάνειν, ὡς ἐλεγεγεν, εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ παραιτεῖσθαι καὶ καθ' ἡγεμονίαν τὸ λοιπὸν διαφέρειν τοῦ βίου. Θ'. "Οπως δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ πατριαρχεῖον καραγίρεται καὶ κείθει ἀνίστρατος. Πρώτη γοῦν Ληναιῶνος ἴσχε τῆς νυκτὸς γίνεται τούτο· διὰ σπουδῆς γάρ την βασιλεῖ τῆς μαγίστρης ἐπὶ τῷ μή τηνικάδε παραιτεῖσθαι τὸν πατριάρχην, καὶ πολλοὶ δόξαις οὓς οἰδενὸς χάριν ἀλλοῦ η τοῦ κατὰ τὸν κράλην συναλλάγματος παρηγήσατο, κάντειθεν σκάνδαλον συμβῆναι γενέσθαι τοις τῆς Ἐκκλησίας πράγμασι. Διά τούτο καὶ δυοῖν μεταξύ, τῆς τε πρὸς τούτον θωκείας καὶ τῆς δοκούστης αὐτῷ δικαιολογίας, ἐναποληφθεῖς συνετῶς ὑπῆγετο πρὸς δὲ τι καὶ δόξαις πατριάρχη. Παραγίνεται τοιγαροῦν βασιλέως, καὶ τοις περὶ τὸν πατριάρχην συγγίνεται. 'Πμεν δὲ καὶ Β ἡμεῖς σὺν ἀλλοῖς ἔκει. Τότε καθίσαντος μὲν βισιλέως, συνεδριασάντων δὲ καὶ τῶν [P. 202] ἱερῶν ἀνδρῶν, ἐκίνει πατριάρχης πρὸς βασιλέα τὰ δοκούντα οἱ πρὸς παραλύτην, διὸ καὶ ἐγγωνάζειν ἐθέλει καὶ παραιτεῖσθαι καὶ Ἐκκλησίας προεδρίαν καὶ Ιερωσύνην αὐτὴν, εἰ πλέον συναναγκάζοιτο. Καὶ πρὸ τῶν ἀλλῶν τὸ τοῦ κράλη προετίθει, καὶ τὰ δοκούντα οἱ προστοτασθαὶ ἀνετάπτετο, διτε δηλαδὴ συνεστῶς κατὰ νόμους γάρος διαλυθεῖη καὶ τὴν τοῦ βασιλέως

urbem inveni velle nisi post dilapsos ad sua singulos et familiaribus redditos sedibus. Id cum esset statim fieri coepit et sat diu durasset, angustiis ostii tantam multitudinem nisi longa successione densis undis irrumpentium exhauire transmittendo non valentibus, purgato denique prorsus suburbanō campo ac cunctis jam dispersis, vix sero dies Augusti cum palatina familia urbem subiere. Palatio sic redditum Andronicum, ne in sinu pure gauderet sere confectis e sententia per numeram expeditionem rebus, interpellabat sollicitudo de patriarcha, quem perseverare mussantem in angulo apud Pammacaristi monasterium sciebat. Allegatis ergo saepius ad eum idoneis hominibus rogavit, ægritudine deposita laxatisque aliquando superstitiones mentis miseris angustiis patriarchali se domicilio ministerisque se dignis et sacrae potestatis exercitio redderet, illo semper abniente acquiescere, et nescio quid perplexum respondente, quo videretur indicare offendit se npper 292 actis, sed nec meritis ac solis, verum et aliis, quæ magis innueret quam clare designaret. Ob quæ addebat orare se Augustum ne ad se venire gravaretur, convocatis eodem quibusdam ecclero ac episcopis, eo numero qui sufficere ad iustum de rebus gravibus congressum videretur. In eo cœtu se propositorum quid animum ueret prohiberetque a functionibus suæ dignitatis; quibus expositis si Patres censerent ministerium se proprium resuñere debere, consiliis ipsorum obtemperaturum: ni id ficeret, jam nunc abdicare ibronum et in quiete ritæ reliquum velle transigere.

9. Ut imperator ad aedes patriarchæ se contulerit, et auctoritate ei se reddere functionibus suæ potestatis.

C Ne istuc quidem descendere in speciem placandi patriarchæ imperator recusavit; atque adeo Februarii Kalendis multa nocte cum eo quem poposcerat comitatu praesto adfuit ubi is diversabatur. Causa tam sollicite obsecundandi desideriis ejus Andronico fuit, quod minime omnium volebat abdicationem quam patriarcha minabatur, imputari odio foederis a se initi cum cruce. Credituros id enim facile plurimos; et statim in famam abitum tautam suis indignitatem affinitatis ab imperatore cum Serbiæ principe contractæ, ut non aliam Joannes patriarcha dignitatis abdicandæ causam habuerit, quam metum ne in ea perseverando videri posset id matrimonium probasse aut tolerabile censere; ex qua opinione ingentem orituram rerum Ecclesiæ perturbationem providebat. Ejus incommodi prævertendi studio adire patriarcham Augustus statuit, coramque ex eo cognoscere quid in se culparet; idque fecit moderatione quadam media inter humilem demissionem adulacionis erga eum obnoxiae et justæ suæ defensionis fiduciam securam. Coram patriarcha igitur cœtu suorum circumdato adfuit imperator; adsuimus et nos ibidem cum aliis. Moxque ubi concedisset Augustus, circumsedentibus sacri ordinis viris, exposuit imperatori 293 patriarcha quæ sibi displicereunt, ob quæ hactenus volens in angulo mussaret, porroque paratus esset præfecturæ ipsique, si desperationi remedii sic eogeret, renuntiare sacerdotio. Ante omnia memoravit foedus cum cruce, in quo

έκεινος, ήμειται τὴν ίδιαν, νηπίαν ούταν ἀγάγοι. Αὐτὸν καὶ οὓς χρυσολογεῖται τε καὶ ἀργυρολογεῖται τὸ πᾶν, τετιμουλχημένου μὲν τοῦ χρειώδους; ἄλλος, τετιμουλχημένου δὲ καὶ οἰδήρου, συχνῶν δὲ καὶ συνδεσιῶν γινομένων, καὶ τρίτον ὡς καταφρονεῖται αὐτὸς ἀναφορὰς πολλάκις ὑπὲρ τοῦ δικοῦντος δικαῖου ποιούμενος. Ἐντεῦθεν δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπὲρ τούτων ἀπόλογιαν καταστὰς ἐπὶ μὲν τῷ τοῦ κράλη συναλλάγματοι οὐκ δρεῖν ίδιαν καὶ τὴν ἔκειθεν ἔαυτῷ δηνησιν ἥτιατο· πολλῷ γάρ ἤκιστα τοῦτο, δοῦ, καὶ προστῆμαθείη αὐτὸς τὰ μεγάλα, κόριον δὲ τὸ ψυχῆς ἔστεργον καὶ φροσετετήκει καὶ αὐτὸς καὶ μητροὶ καὶ γάμους; ἔτοιμάζειν ἔγκαίρους τοὺς ἐκ φῆγων ὕστο, ἐξ ἀγκαλῶν οἰκείων ἀναρπασθεὶς βρέβάρῳ τε καὶ τὰ πάντα ἀστόργῳ καὶ μηδὲν σεμνὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔχοντις καταπολέμενος. Ἄλλ' ἀνδρῶν καὶ χωρῶν καὶ πραγμάτων πρεστηκότων τῇ βασιλείᾳ, τῶν μὲν ἀπαγομένων ἀθλίως, τῶν δὲ ἐρημουμένων ἐσγάσας, τῶν δὲ σκυλευομένων ἀναποδήτως, καὶ αἰχμηλιστας τοσαύτης τε καὶ τοιαύτης χάριν ταῦτα πράττοις καὶ παρὰ γνώμην καὶ παρὰ θέλησιν· πολλὰ γάρ

καὶ εἰρήνην ἀνύειν διὰ σιθηρος οὐκτοις, καὶ σπουδᾶς καταπράττειν, καὶ μόλις τὰς ἐκ τῶν γάμων συντακτικατάς οὖσας καὶ ἀσφαλεῖς, διὰ μή μέχαις καὶ πόλεμος οὐδενον κατεπράξαντο. Οὐ μήδ' αὖτις καὶ νόμων ἐς ἀπαντάκτης. ὡς αὐτὴν οἰεσθαι, πράττειν. Διὰλον γάρ εἶναι καὶ κανότις καὶ νόμοις προστεταγμένον, μή δὲ ἐκχωρεῖσθαι τὸν νόμιμον ἁγγιζόμενον ταύτην μὲν ἀφεῖναι παρὰ μηδεμίᾳν αἰτίαν εἴλογον, συμπλέκεσθαι δὲ ἄλλῃ· εἰ δέ τις τολμῶν, αἰτίαν μὲν μοιχείας ἀποιεῖσθαι τὸν τολμῶντα, τὴν δὲ συνοίκησιν εἶναι παράνομον, ὅπετε τῆς πρώτης ἥθετημένης καὶ ζώσης, ὅποιας τούτευθεν ἥγιαγετο, μή ἀγκεχειριμένας τοὺς νόμους μηδὲ ἐν γυναικὶ νομίμους τάπτεσθαι. « Ή οὐ ταῦτα οὕτω καὶ ἐν τοῖν ἔχει; » Φησὶν δὲ κρατῶν, « Ηὐνθάνου τοι γαρ Β οὖν τῶν εἰδότων, καὶ πατέτως μάνθανες ὡς οὐκ ἀλλιώς ἡμῖν ἐγένετο καταδέξασθαι τὸ συνάλλαγμα, εἰ μή καὶ δρκους τοὺς πρεσβεῖτες [P. 203] προσαπηγμένης βεβαῖοιν, η μήν καὶ έτι περιεῖναι τὴν νομίμον διε τῇ τοῦ Τερτερῆ συνεπλέκετο, καὶ δρτὶ μή δῆτη δθή μεις εἰς γαμβρὸν ἐπάττομεν, ὡς ἐντεῦθεν

quid ipsum offendere protulit, criminans legitime contractum prius eralis conjugium suisse nefarie diremptum, et injuste ab eo repudiata regis Bulgariae filia in ejus locum substitutam infantulam ex imperatore nataum. Addidit ferre se haud posse aggravari populum tributis sine modo. Nullum finem fieri auri, argenti undique nullo non e rerum genere corradiendi. Subjici novis vectigalibus salem communis usus, subjici etiam ferrum; et immantiter issis exactiōibus rerum vita necessariarum pretium accendi. Effundi mox prodige in largitiones crebras quæ avara sint extorta. Tertium his attexuit querelarum caput, contemni se nec haberi rationem supplicationum pro clientibus suarum, ubi ex officio interveniens periclitantium causis patrocinaretur oppressis, et jura destitutorum verisimiliter nequidquam allegare, nullo suscitare neglectæ auctoritatis fructu. Adversus hæc imperator sui defensionem a capite orsus, de cunctis primis foedore disseruit, nec propria se in id cupiditate tractum, nec utilitates in se suosque privatim redundaturas inde captasse: quin potius sacrificasse se in hoc publicis commodis privatos, eosque tenerrimos, affectus. Filiolam, caput omnium dulcissimum, suas matrisque delicias, quam in spem splendidissimarum cum regum maximis nupliarum educarent, avelli sibi passos et gremio, projiciebat in manus insociabilis barbari, nihil in cultu ac moribus humanum, nihil in ipso principatu magnopere splendidum habentis. Verum eo a se prelio redemptam captivitatē subditorum imperii, qui misere servitum abducabantur, provinciarum 294 Romanæ ditionis statim, quæ incursionibus desolabantur, annonam denique ac victimam subjecta sibi plebis, irreparabilibus latronum rapacissimorum deprædationibus spoliari antea solita. Tam acerbæ oppressionis

C miseracione motum sese, invitissimum quidem et inclinationi propriæ summa vi obluctantem, quod habuisset charissimum impendisse in levamentum alia nulla ratione avertendæ calamitatis, gnarum multa conventionibus effici, quæ bello ac ferro frustra tententur, fœderumque beneficio, præseruum ad stabilitatem roborum necessitudine nuptiali (nam isto demum glutine firmissime hominum voluntates coeunt), in commune plurima et maxima, idque tranquille ac secure, provenire commodum, quæ nec sudoribus ac periculis gravissimis laboriosissimarum expeditionum nec crurore immenso præliorum parari unquam valuerint. Nec tamen, quod falso argueretur, tantæ ac tam evidentis utilitatis gratia quidquam contra leges attentasse. Esse namque manifestum juxta scita canonum et civilium etiam sanctionum, nec licitum nec integrum viro esse, qui ritu legitimio uxorem duxerit, ea sine ulla causa idonea rejecta copulari alteri, ac si quis id attentaverit, adulterii teneri, conjugiumque hoc secundum pro illegitimo habendum, ita ut quamdiu prima sola vera conjux superstes fuerit, quotquot inde duxerit, illegitimas et pellices potius quam justas uxores forcet. « An vero non ita hæc in nostro casu se habuere? » subiecti imperator, « Interroga igitur eos qui norunt, et ex vero rem cognosce. Disces haud prius nos assensos in matrimonium alij cum cruce, quam legatorum, prout exegeramus, inde ad nos missorum juratis testimoniis comperimus et suis adhuc in vivis legitimam eralis uxorem quando is filiam Tertoris in contubernium ascivit, et eamdem jam vivere desiisse, quando 295 nos cum generum fecimus. Ex quibus est manifeste consequens et filiam Tertoris nihil nisi pellicem. et nostram, utcumque infantulam, justam legitimamque Serbiæ principis sponsam exstitisse. Porro

τὴν μὲν συμβαίνειν εἶναι παράνομον, τὴν δὲ ἡγετέ-
ρον, εἰ καὶ νηπίαν, ἀλλὰ οὐκ ἐνομον. Καινοτομεῖ-
σθαι δὲ καὶ χρόνον, ὃς οἰδατε, ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς
κήδεσι, φέρουσι καὶ τι συνοίσσον πάντας διὰ τὴν ἐκ
τῆς εἰρήνης κατάστασιν. Τέως δὲ καὶ οὕτως ἔχόν-
των ἡμῶν τῆς ἀπολογίας ἡμῖν μὲν καὶ ταῦτα καὶ
πλεῖστα πράττειν ἀνάγκη πρὸς τὸ συμφέρον κοινὸν, εἰ
καὶ λυπτέρα ἀπττα ἔξυπεπτοτεν, ὃς ἀλγεινὸν καὶ τόδε
διαφερόντος· ὑμὲν δὲ προκειμένῳ καὶ αὐθις εἰς σκέ-
ψιν, καὶ δὸλοιεν ἀν μόνον μετ' εὐλόγου τοῦ αἰτιά-
ματος, συγχωρῶ γίνεσθαι. Βασιλεῖ γάρ εἶναι ἡ πα-
τέρας ἑτέρους τῶν νόμων ἢ πατέρας ἄλλους· Ψωμαίων
ἀπάντων οὐκ οἴμαι, ἢ Ταῦτα ἐλεγει βασιλεὺς, καὶ
ἔδοκε πίθανά τε λέγων, καὶ τὰς γνώμας τῶν πολλῶν
Ἐπειθεί. Δεύτερον τὰ περὶ τε τοῦ ἀλλατο; καὶ τοῦδηρου
καὶ χρυσολογιῶν ἑτέρων ἀπελογείτο, τὴν χρείαν προ-
βολλέμενος καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀνάγκην, ὡς
οὐδὲν τῶν δεστῶν ἀνευ χρημάτων πεφυκές δν γίνε-
σθαι. Μηδὲ γάρ αὐτὸς γρασθεὶς ἀγαπᾷ μηδὲ δργυρον
τὸ παράπον, εἰ μὴ βοηθοῖς χρείας ταῖς ὑπὲρ τῶν
Ψωμαίων. Παρ' ἣν αἰτίαν ἐκλεκτοπότων χρημά-
των καὶ ρύγας συνήθω; διδομένας παρακατέχειται,

Α καὶ προτεξευρίσκειν ἀνάγκη πόρου εἰς συλλογὴν,
Ἴνα γοῦν καὶ κινούμεθα, ἔλεγεν. Ἐπῆγε δὲ καὶ βα-
σιλεῖς ἀρχαῖοις, καὶ μᾶλλον τὸν Ἰωάννην, ὅποσην
τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων εἶχε σπουδὴν, ὃς ἐγκληθὲν
παρὰ τῶν ἐν τῷ κοινῷ ταμιεὺς ἔχοντων τὴν ἐνοχὴν
προσδεχθείεν, δργήν προστριθῆναι τοῖς μὴ παρα-
θεῖς δεξαμένοις τότην, ὥστε καὶ ἐνδική εἰς Λαζοὺς
φυγόντος θατέρῳ πληγὰς ἐκ προστάξεως ἐντεινάν-
των συμβῆναι τῷ τότε ἡμερῶν δλγῶν τεθνάναι.
Παρῆγε δὲ καὶ μάρτυρα τῶν λεγομένων τὸν τότε λε-
γαριαστὴν τῆς αὐλῆς Ἀγγελὸν. Οὗ καὶ παρεύθη;
Ἐπὶ τούτῳ οἰκατον εἰσχληθέντος, τὸ μὲν εἰσελθεῖν καὶ
αὐτὸν εἰπεῖν οὐκ ἐνεγώρει γίνεσθαι· δρφτικῷ γάρ
τετμημένον τῶν ἀλλων καὶ λιμένων ἔκεινον ἴστασθαι
Β οὐκ ἐδικαίου δ βασιλεὺς, καθέσεσθαι δὲ πάλιν εἰσόν-
τα παρακατίριον ἐδοξε. Διδ δή καὶ γε τῷ συγγραφεῖ
τῶν τοιούτων, καὶ δευτέρῳ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ
αὐτῷ τιμῶν, παρὰ βασιλέως ὥριστο ἐξελθόντας
ἐρωτὴν καὶ πινθάνεσθαι τῷτον περὶ ὃν δ βασιλεὺς
ἔλεγε. Καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ ἐμπρυτείτο τὸ λεγό-
μενον [P. 204] ἀληθές, πλέον εἰπόντος ἔκεινου καὶ

quidquid inest novitatis præfestinato matrimonio
puellulæ impubis, par est condonari principibus,
qualium connubia in hoc privatum excedunt sor-
tem, quod intervallis observationibusque tempo-
rum minus addicte, ut scitis, obsequantur. Quo
iu generi si liberis corum inclinationibus deseruntur,
et solum quia ipsis libet, certorum interdum rituum
rigide a cunctis alioqui ceteris exigi solitorum
gratia illis egregiæ privilegio dignitatis nullo non
serente sit, quanto iis tunc æquius ignorascatur,
quando inestimabile commodum securæ pacis in
longi constantiam temporis fixe quadam minus
forte usitata præcoccitate noptiarum reipublicæ, ni
sic facerent, periclitaturæ, lmo gravissime labora-
ture redemerint? Redemerint autem, ut nos nunc,
acerbo prelio gravis domesticæ jacturæ et charis-
simi capitilis deplorabili longum impendio. Sed hæc
nostra regnantium cors ext, quibus conditio prin-
cipatus officium ac necessitudinem injungit hæc et
plura quantumvis ærumnosa molestaque pro com-
muni utilitate subeundi. Peroravi bactenus Serbici
foderis causam, et quid in eo curque fecerim
exposui, vestris de integro scientiis permittens
quid nunc circa hoc a me fieri velitis, paratus ad
natum vestrum emendare ac quoad potero refringere,
si quid ibi reprehensibile rationib[us] idoneis
monstraveritis. Nihil excipiimus, prompti ad omnia
sine ullo privatarum necessitudinum aut affectuum
respectu: Imperanti enim alios parentes esse
quam leges, filios alios quam Romanos universos,
equidem non puto. Hæc locutus imperator pro-
babili dixisse visus est, et multorum in suam
sententiam assentum traxit. Alind accusationis sui
caput de sale ac ferro aliisque auri exactionibus
deinde purgavit, æraril egestatem obtendens et
ineluctabilem necessitatē grandis pecunia in res

C communis utilitatis expendendæ. Ejusmodi quippe
negotiorum eam esse naturam ut sine nummo-
rum impendio consili ci nequeant: 296 se nec au-
rario plane amare nee argentum, nisi quatenus
juvandæ reipublicæ vim habeant expedienda facul-
tate salutarium publice consiliorum. Justum auri
usum se carente trieti diu experientia probasse,
Iampridem coactum pensiones ministris reipublicæ
olim decretas et ex longo solvi summa fide solitas
detinere; que ipsa odiosissima parcimonia cum
non sufficiat expediendis quibus status et salus
Imperi ematur sumptibus, aliquam utique inve-
niendam extundendæ undecimque pecuniae ratio-
nem. Quam autem hanc aliam a collatione subdi-
ctorum communisci quis valeat? Sed commovea-
mus, age sane, subiect, disputationem, retorto ad
memoriam principatum retro lapsorum a nostri
hodierni experientia mentis intuitu. Induxit hic
imperatores antiquos, et maxime Joanneu, de-
monstrans quantum huic studiū fuerit pecuniae
congregandæ, eo quidem usque ut delata ei alii
D quando querela per quoddam comprehenditum pe-
cuniam publicam de negligentia custodum ærarii,
accipere statim eam et intro recondere differen-
tium, tanta ira exarserit in ministros duos talis
indiligentiae compertos, ut eorum altero metu sup-
plicii, ad Lazos fuga delato, compretensus alter
tot tamque gravibus iussu Augusti concitus plagiis
fuerit, quæ verisimilem opinionem multorum se-
cerint ejus obitum panis diebus post seculum isti
flagellationi tribuentium. Nei sic geste testem
protulit tuac logariastem aule Angelum, quo ad
hoc ipsum profundendum statim domo accito, cum
quædam obstaret inconveniencia ne in intro admis-
sus coram cœtu appareret (quoniam hinc quidem
virum officii honore decoratum stare aliis consi-

τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ γε τὴν τοῦ θανάτου νό. Α τῆς τιμῆς ἔχεισι. Ταῦτ' οὖν ἐκεῖνος λιπαρῶς τίξου, καὶ τοὺς ἄλλους εἰχε ἕυγαῖοντάς τε καὶ συμπείθοντάς. Κάνεται δὲ γηραιὸς ἐκεῖνος μακαρίσθεις (ἥν γὰρ ταῖς ἀληθεῖαις καὶ τῇ γνώμῃ εὐένδοτος), παροτρυνθεὶς εἰς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ίδιων κατανεύει, καὶ βασιλεῖς ἀξιοῦντι πειθεῖται, καὶ καθηπισχεῖται αὐτίκα ἐκεὶ μόνον μελναντα ὑπ' αὐγὰς τας πρώτας τὸ πατριαρχεῖον καταλαβεῖν. Γέγονε τοῦτο, καὶ ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἐορτὴ τὸν πατριαρχῆν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὁρᾷ.

i. Περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην.

'Ἄλλος' οὐκ ἦν καὶ ἐσαῦθις τὸν τοῦ Τελχίνος ἡρεμεῖν φθόνον, [P. 205] ἀλλ' ἔστροψ ἐντεῦθεν καὶ τῶν πασχαλίων διελθουσῶν δὲ περὶ τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου λόγος κινεῖται. Καὶ βασιλεὺς μὲν αὐτὸς δημολογῶν εἰς αὐτὸν ἀμαρτεῖν, — μηδὲ γὰρ εἶνας διλον τὸν καθαιρήσοντα, ἀλλὰ γάρ οὐ τὸ σφέτερον θέλημα διὰ τὸ ἄντα τοῦ Γρηγορίου σκάνδαλον, μὴ τοῖς

dentibus hand æquum censebat imperator, rursum autem sedere ibi eum qui non ad censemendum de negotiis propositis, sed ad brevis responsi statim expediendam redditionem vocaretur, intempestivum videbatur) scriptor hujus historiæ et alius e clero, et ipse **297** ab Augusto magni habitus, iussi ab eo sunt egredi et foris interrogare logariastem de iis quæ dixerat imperator. Factum id est; et logariastes suo testimonio prolixe sūdem astruxit sinceræ veritatis allegatis ab Augusto: exsequens etiam circumstantias numeri dierum et morbi ac modi mortis ejus qui sic obiisse dictus esset, aiens videlicet quarto die postquam vapularerat hunc efflasse animam, nec aliam ei fuisse mortis causam quam fluxum sanguinis e plagarum inflictione seculum. Hinc jam ad tertiam patriarchæ de imperatore querelam neglectarum suarum pro clientibus precum processit oratio. Ibi postquam imperator verbis plurimis ostendit propensionissimam suam nou in plerisque solum, sed plane in omnibus erga patriarcham indulgentiam, distinxit genera supplicationum quæ sibi offerri contingeret. Alias enim necessitatem habere juris stricti, et ea poscere quæ sine injustitia negari haud possent. Has a se negligi nefas esse ultro confiteri propior debitam æquitati a principe reverentiam. Verum alterius quoque generis prececs esse minime debita beneficci nomine rogantes. In his, ut benigne annuentis liberalitatem principis ejus imputari gratia par est, ita recusatio libertate utentis in renuendo sua nullam videtur offerre justam dolendi aut conquerendi causam non assecuto quod optarat. Confundere porro patriarcham et in unum hæc miscere, non minori alioquin ab invicem intervallo dissita quæ quo Mysorum, ut dici solet, Lydorumque fines distant. Ac propterea ægre ferre si quando minus mōrigerum ad omnia quæ postulat experientur imperatorem; in quo plus

æquo sibi arrogare ipsum, ac ultra quam recta ratio sineret appetendo provehi, affirmavit Andronicus et multis evincere contendit. Subjunxit nihilominus promissionem facilioris in posterum exorabilitatis, ostendens plane sibi esse decretum et benigne audire patriarcham quoties deinceps **298** se adiret, et ei gratificari efficiendo quæ vellet. Tantum oravit, ut laxata contractione animi, et omni ægrimonie suspicioseque tristitia deposita, resumeret exercitium suæ potestatis, et honoribus tali sacerdotio debitibus coli se sineret. Hæc leitus renitensque imperator cum diceret, adjuvantibus pro so quoque cunctis qui aderant, et communi assensu eadem rogantibus, emolitus denique senex est; erat enim revera flexibilis ad suasiones amicorum, vir hand præfractæ mentis, nec præjudicatorum perlinax sensuum: sed et hanc hominis ad æquis acquiescum prouitatem familiares tunc ejus promoverunt, ipsum, ut persuaderi sibi pateretur quod omnes optabant, adhortantes. Annuit ergo postulatis imperatoris, et ei promisit se non plus in quo erat hæsurum loco, quam quantum nox tum intempesta cogerebat; primo diluculo in ædes patriarchales remigraturum. Nec pollicitis ûdes absuit: nam postridianum Hypapantes festum patriarcham ministeriis sacris redditum rursus vidit in ecclesia.

10. De causa Ephesii Joannis.

Quanquam ne perpetuum sic restituti officio præsulis gaudium foret, haud abstulit invidi dæmonis malignitas denuo conari. Ceterum vero inde consecuto et Paschalibus seris elapsis, causa Joannis Ephesii retractari coepit. Ac imperator quidem ultro poenitens fatebatur inique ab se cum illo actum, quippe qui ejus falso insinuati participationis scandali Gregoriani, coque adacti ad renuntiadam dignitatem, volens abdicatio-

ἄλλοις κάκεινου συμβαίνοντος ἐφ' ὁπερ διαιρούσιν
εῖναι ἐκείνον πειρήσις μηδὲν σφαλέντα ἐπὶ τοῖς δόγ-
μασιν, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκείνου περιττησιν δέχεσθαι.
Καὶ διὰ τοῦτο ὑψηλότερον θυτα βασιλεὺς ἐπιτηδεῖς
ὑπεχάλα καὶ τῇ κέλῃ παρέσιεν. Λύτος γοῦν ἀνα-
λεμβάνων τὴν τειχὴν ἐκείνων ἡθελεν ἀνορθούν, ἐκείνο
διδούς δ καὶ ὥργισμένος προσαφρρέστο, τὴν εὐμέ-
νειαν. Ἀρχερεῖς δὲ, πλὴν τοῦ Φιλαδέλφειας καὶ τοῦ
Σμύρνης, οὐκ οἶδα εἰ καὶ τρίτου Επέρου, βασιλέως
λύσοντος τὴν ὄργην ἐπὶ τῆς οἰκείας ἕκρινον ἔχειν
νον τεμῆς, [P 206] τὸ τε δίκαιον δυσωπούμενον, καὶ
ἀνδρὸς δυτος ἐκείνου τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον οὐχ
ἥκιστα ἴκανον καὶ χρεώδους ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τὰ
μέτριστα· μηδὲν γάρ διώς ισχύσαι τὰ κατ' ἐκείνου
ἐπὶ Ἀθανασίου παραρχοῦντος κακινημένα, ἀλλ'
ἥμιτέλεστον μείναι τὴν χρέσιν διὰ τὴν ἀρχιερέων
ἐπὶ τοῖς ἀνισχύρως κινουμένοις ἀμφιγνωμόνησιν.
Καὶ οἱ μὲν οὐτως ἐδικάσουν τὸν ἀνδρα, πατριάρχης
δὲ καὶ ὁ Φιλαδέλφειας (οἱ γάρ τρίτος δ Σμύρνης ἐγ-
κλήματι καθοικώσεως ὑπαχθεῖς ὡς εὐλογήσας τὸν
Μαλάκην — Μαλάκης δ ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ Φιλανθρωπῆ-
τοῦ τὴν Σμύρνην ἐκείνῳ κατέχων, δε δὴ καὶ περδί-
νευτο διτερον — ἐκινδύνευε καὶ ἀργός ἦν) τέως ἀμ-
φῶ πατριάρχης τε καὶ ὁ Φιλαδέλφεις ἀντέτεινον,

nein receperisset, thronoque sic dejectum cella inclusisset. Quam suam injustitiam ut quamprimum agnoscebat emendaret, profiteri se nunc palam Joannem Ephesinum minime assensisse ceteris in pace inita cum Gregorio, neque quidquam erroris contra dogma concivisse. Tum quod erat tali declarationi consequens, idem Augustus relexero male orsa et restituere in integrum dignataque reddere quem perperam evertisset voluit, 299 ultro ei concedens quod iratus abstulerat, suam videlicet benevolam gratiam. Porro anti-stites (exceptis Philadelphiensi, Smyrnensi et tertio forte quodam alio) nihil causæ putabant superesse quominus Ephesinus, reconciliato jam ipsi Augusto, protinus honorem amissum rite ac jure suo resumeret. Ad quod cum æquitate ipsa rei movebantur, tum viri reverentia, virtute ac doctrina insignis, maximeque utilis iis dotibus ad res, ut tum erant, Ecclesiae componendas vel stabiendas. Neque enim raro esse aut omnino valere, quæ Athanasius patriarchatum gerente adversus eum fuissent mota, sed imperfectum et dilata sententia pendens adhuc manere judicium, idcirco quod anti-stitum suffragia, ob invalidas objectorum ipsi criminius probationes in incerto hærentium, haud unquam legitimo numero ad ejus damnationem concurrissent. Atque hi quidem sic Ephesinum omni criminis liberum, et hoc ipso restituerunt sedi suæ videri debere contendebant. At patriarcha et Philadelphiensis vehementer obsistebant. Erat et tertius Joanni contrarius Smyrnensis: sed parum poterat, ipse sacerdotio suspensus et lessæ majestatis citatus reus, ac uonduiu purgato criminis pericitans: Accersitus autem fuerat per-

PATROL. GR. CXLIV.

καὶ ἐν τι τῶν ἀδυνάτων εἶχεν τὸν Ἰωάννην ἀποκαθίσταν. "Οθεν καὶ μετέξει τούτους μεγίστη φιλονεκία ἦρξατο ἀναφύεσθαι, ὃστε καὶ ἀπειρόχτι τὸν πατρίδρχην ἀποχωρῆσε καὶ πάλιν εἰς τὴν τῆς Παμμακρίστου μονήν τὸν τῆς συνέδου δχλὸν εἰσιώντα. ὁ γὰρ βιβλεὺς μαλακῶς ἀντείχετο καὶ πατρίδρχην κατά τὴν ἑκάτην ἐψυλάττετο, ὡς εἶχεν ἀποκρουδύπενος.

ἰα'. Περὶ τῶν κατὰ τοῦ πατριδόχου κατηγοριῶν
τῶν ἀρχιερέων.

Εκείνου γοῦν ιδεῖσαντος καὶ γε τὴν θύραν ἀποκεκλιεικότος τοῦ μη τινα εἰσίειν τῶν ἔξωθεν κατὰ χρείαν δῆθεν ἀναφορᾶς; ή καὶ κρίσεως, οἱ ἀμφιγυνωμονοῦντες ἐκείνῳ ἀρχιερεῖς δέδαντες τι ποιεῖν Ικανὸν ἐπ' ἑκένον, καὶ τοῦ Ἐφέσου συνεργοῦντο; αφίσε πλαγίως, τόμον συντάξεως μέμφας καὶ βασιλεῖ Ἕγχειρίζουσι, τὴν βασιλέως ἐνταῦθεν ὑποχαλῷν καὶ ἐκλύειν πρὸς ἑκένον πειρῶντες διάθεσιν. Αἱ δὲ μέμψεις, διτὶ εὐταξίας ἀπαιτουμένης, εἰπερ ἐν ἀλλοις, κανὸν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας πράγματι (ταύτην γὰρ καὶ τοὺς Πατέρας δὲ τῶν οἰκείων συνιεπάντων), [P. 207] κατ' οὐδὲν δλῶς τῷ πειραρχεύοντι μεμβλήκη ταύτης. Κρίσις μὲν γάρ δὲ αὐτῷ συνοδικῶ;

C duellionis ob impertitum ecclesiastica benedictione Malacam quemdam, participem et ministrum rebellionis Philanthropeni, cuius nomine Smyruam occupatam tenuerat, postea interfectus. Præcipui ergo et efficaciores oppugnatores Ephesini erant patriarcha et Philadelphiensis. Hi omnino negabant fieri posse ut is reponeretur in throno. Ardescebatque majorem in modum inter hos aliosque ea de re contentio, adeo quidem ut offensus jurgio et pertensus synodarium rixarum iterum patriarcha secederet in Pammacaristi monasterium, imperatore mollius agente pro Joanne, metu offendendi **300** patriarchæ, quem observare perseverabat, cavens irritare hominem, sed ejus tamen impetus in Ephesinum quam poterat moderatissime retundens.

II. De accusationibus patriarchæ impacitis ab episcopis.

Patriarcha igitur privatum agente, ac obseratis
per tinaciter valvis neminem eorum admittente
qui aut petendæ interventionis aut judicii causa
aditum ad eum poscerent, aut istites contrarie
ipsi factionis aliqui ad rem quam promovebant
utile se acturos rati, cooperante oblique Ephesino,
libellum conscribunt querelarum in patriarcham,
enimque Augustis porrigunt, ita se quod conabantur,
non sine spe successus tentaturos arbitrati, aut ex-
stingue penitus aut aliquantum debilitare patriarcha-
chæ apud Augustum senioreum gratiam. Capita hæc
erant querelarum, quod cum bene ordinata disposi-
tiō ministeriorum ac functionum unice requireretur
non minus in aliis quam in ecclesiasticis negotiis,
unde hanc Patres propriis canonibus commendav-
sent, eam tamen patriarcha funditus negligat. Quia

ἀπόκαθιστῶν, ἐκείνος μόνος ἀκαλάττει, καὶ δὲ οὐκέτιας γραφῆς τὰ τοῖς δόξαις ἐναντίᾳ διακελεύεται, καὶ ἐκκησίας κεχηρωμένας τῶν προστώτων. αὐτὸς ἐξεπιτήδες τὰς ἐπ' ἐκείνας φήμους ὑπερτιθέμανος πέμπων σφετερίζεται τάκεινων, καὶ τὰ μὲν ὡς βούλεται διατίθεται, τὰ δὲ καὶ δίδωσι τοῖς ἐπεκείνοις καταστάσι. Τὰ δέ γε τῆς οἰκείας ἐκκησίας τῷ σφετέρῳ υἱῷ ἐγχειρίσας Ἐφραίμ ὑλην δίδωσι τούτῳ κακίας τοῖς ἐκείθεν λημμασι, μὴ οἰκονόμον κατὰ τὸ σύνθης καθίστων, παρ' οὐδὲ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας διεξάγοιτ' ἀν πράγματα. Καὶ πόλλα ἄττα τοιαῦτα γράφοντες ὑπαίτιον δεικνύειν ἡθοὺς ἐν τέως οφές ἀποπροσποιούμενον. Ταῦτα βασιλεὺς δεξαμένῳ τὸ πολὺ ἐπίφειο καθυφίειν τῆς διαθέσεως, οὐ μήν διώστε καὶ ἀπαλεῖν παντάπασιν ἔγνω, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ὑφίειν καὶ ἐνδίδοναι, ἣν πως ἀνακάμπτειν βούλοιτο, μὴ μέντοι γε ὡς τὰ πρώτα λιπαρῶς ἀξιοῦν καὶ καταναγ-

κάζειν· ἦν δὲ ἐπανήκοι, διέχεσθαι τε καὶ εἰ τοῖς ἀρχιερεῖς ὁμονοεῖν πειθεῖν ἀμα καὶ τῷ τὰ αἰτιάριστα θεραπεύειν καλεύειν. Τὰ γάρ τοῦ Ἀθανασίου κάνερα τὴν οὐλὴν ὑπέκνιζε· μηδὲ γάρ ἔχειν ὅλος αὐτὸν πλρηγεύειν καὶ τὰς ἀράς λύειν, ἃς οὕτως ἐμπειρισκέπτως καθίστη καὶ φρικτῶς ἀφώριζε, μή τὸν θρόνον καὶ αὐτὶς ἀπολαβόντα, καὶ ταῦτα μηδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ τῆς λύτρως γράμματι τὸ ἄγιος προστιθέντα κατὰ τὸ σύνηθες τῷ τοῦ βασιλέως ἔνδυματι, οὐδὲ ὅτι ἐκείνος ἡρέμει ἐν τοιούτοις καιροῖς τοῦ σκενόδαλου, ἀλλὰ τὰς θύρας ὑπανιγνύει τῆς μονῆς πολλοὺς ἐπήρκει πενομένους ἐκ τῶν τυχόντων. Ἡν δὲ ἄρετα τοῦ μέλλοντος προκεντήματα, καὶ ἡ παλιμπούς ἐφήδρευε δίκη μηδὲν ἐπαλουσι. Τότε δὲ ταῦτα, οὐ μήν δὲ καὶ εἰς ἀπεν τῷ πατριάρχῃ ἥγνοτο Β τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι πραττόμενα. Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τῆς τιμῆς περιποιούμενος ἐστῶφ εὐθηρμήτως ἔγνω

enim ipsi synodice legitimo suffragiorum concursu decreverint, ipse solus immutat, et proprio re-scripto communiter statutis contraria imperat. Præterea ecclesiæ pastorebus viduatas, dilatis de industria canonicis per suffragia electionibus præsulum substituendorum defunctis, ipse sibi usurpat, missis qui nomine suo proventus earum tollant; et partem horum pro libitu absumit, partim iis condonat quos istis administrationibus præfecit. Quia et res Ecclesiæ propriæ dispensandas pro arbitrio permittens filio suo Ephraimo, ansam ei et materiam ad male agendum præbet, occasione lucrorum quæ inde sibi congerit, cum pro more debuisse ejusmodi procurationem cœacionem ad id lecto commendasse, viro idoneo, cuius fidei **301** et prudenti judicio administratio honorum Ecclesiæ recte ac prout decet geretur. Hæc et multa ejusmodi libellus episcoporum continebat, quibus studebant reum aut saltem suspectum apud imperatorem reddere patriarcham, a quo se participatione consiliorum exclusos et quasi abdicatos dolebant. Ea cum accepisset imperator, remisit ille quidem multum de illo vehementi affectu quo prius patriarcham amplectebatur, non tamen ut dejicere illum throno plane decerneret: quin potius statuit benigna tractatione ipsum et indulgentia pellicere, si posset, ad resumendum exercitium patriarchalis potestatis, certus tamen non descendere amplius, uti antea fecerat, usque ad preces humiles et declarationes quæ possent reluctantem cogere, obfirmatae ad impetrandum voluntatis; satis estimans nunc fore, si post benignam invitationem reverti quo vocabatur ultra annuentem benevolè susciperet, eique conciliare adversos antistites studeret suadēndā iis cum illo concordia, danda que opera ut objecta ei criminis justis purgationibus diluerentur. Ne ultra hæc conari nuuc quidem curaret, neve abhorretet nimium a mutatione præsulis, faciebant insiki dudum ejus animo et neculum evulsi penitus scrupuli ex illa fulminâ-

tione dirarum atque anathematum quam Athanasius chartis ahstrusis indiderat. Coaluerant quidem utrumque vulnera formidium illarum, non tamen ita ut non interdum cura iude supersciliosò principi supervacanèa renascens obductas quasæ refricaret cicatrices, sollicitaretque reputantem haud videri vere unquam expatriarcham illum soluturum quod ligaverat, et horribiles illas execrationes rite legitimateque remissurum, nisi repuneretur in sede potestateque reciperet eamdem qua tunc erat prædictus eum illa scriberet. Nam declarationem istam, qua sedatae tunc conscientiae multorum essent, apparere convicio expressum ab invito, nec poriculum abesse quin uti vi extorta, cassa effectu et nullius esset roboris. Paliucere quin etiam, si quis introspiciat attentius, signa male dissimulatae talia in ipso Athanasio sententia arcane. Cur enī ille litteris de hoc editis omisiæ et imperatoris nomini consuetum sancti adjunctum apponere, nisi vellet subindicare haud opinari se illum ritu per has ac vere intortorum in ipsum per priores anathematum feraleibus vinculis solutum? Quid quæ nunc agere diceretur, an non idem ipsum iunuebant? Audiebatur enim, ex quo erant istæ **302** de patriarcha qui nunc rerum potijretur controversiæ motæ, sue prius clausæ cellulæ foræ biare possum esse; admissee quia etiam clanculum et subaediis opportunis populiter demeruisse inopes e plebe quospiam: quæ indicia esse minime acquiescentis fortunæ presenti, et thronum unde excidisset respectantis. Tales curæ intimo versantes pientem nimium facilis ad sensum religionis onnem Andronici Augusti senioris quasi præludia erant certaminis instantis et primæ commotiones in proximo instanti sine ullo sui sensu vindictæ, at mox erupturæ in nihil minus opinantes, ad restituendum qui ceciderat. Hæc tunc erant: quid secutum sit, dicitur. Quod nunc instat, haud pro:sus latuero patriarcham quæ ab episcopis in ipsum cudebantur Quare curam ingressus retinendi asserendi-

πρὸς βασιλέα καραγίνεσθαι, καὶ προσώπῳ γνησίῳ Α ἐντυχάνοντα εύμενίζειν [P. 208] τῷ αἰδὼ προσβα- λεῖν.

εἰδί. Ὄπως πρὸς βασιλέα δὲ καριάρχης ἀφέται
καὶ μὴ κληθεῖται.

Ταῦτα διανοηθεῖς ἐπ. Θέος ἕπου πρὸς ἐπέραν εἰ-
κοστῆς πέμπτης μηνὸς Ἐλαφηβολίωνος βασιλέα πρόσ-
τειν. Οὐ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον ἀκούειν, καὶ τὴν
καριάρχην ὑποκλίνει πρὸς εὐλογίαν, καὶ καὶρὸν οἰηθεῖς
τούτον εἶναι τῆς τρών καὶ ἀμφοτέρων πρὸς τὴν
τὸν Παλαιολόγου μονῆν ἀφίκεις τῆς δορῆς ἔνεκα,
συμπαραλεῖν, συνέρχονται καὶ ἀμφότεροι. Εἴτε
δέκειθεν, ἐπει τρίτη τῆς ἑβδομάδος ἡν καὶ γ' ἁξάγ-
ήκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ ἡν τῇ τὸν Ὀδηγῶν μονῆν
κατὰ ταῦτη τὴν ἡγέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως
ἴνεκα, συμδέεις ἀμπ, αὐτὸς μὲν τὴν ἀναγκαλαν δέδον
ἐξῆνε, πατριάρχης δὲ τὸ πατριαρχεῖον καταλαμ-
βάνει, διαδέσθεντος λόγου, ἄς καὶ αὐτὸς ὑστερον ἐν
οἱ; πρὸς βασιλέα ἔγραψε καὶ τοῦτ' ἐθίλου, δει καθῆ-
μενος μόνος ἴδιᾳ ὑπερ σχεδὸν, οὐκ ὅντα, φωνῆς
ἀκούει: παῦδες ἐπιστάντες, μᾶς ἔδοξεν, εἰ φύλετε με,

que sibi patriarchatus, prævertere decrevit adire-
que protinus Augustum, utroque offerendo sui
conspicuum, citra suspiciose internuntiorum tenta-
menta, propria coram facie verecundoque diluere
congressu quidquid malevolæ deletiones anhno
principis in se forte offensionis allevabant.

12. Ut imperatorem patriarcha non vocatus adderit.

Ab his sic apud se decretis, equo consenso, sub vesperam duci viceainae quintas mensis Octo-
bris ad imperatorem se confert, qui et eum
benevolè excepit, et caput ipsi ad benedictionem
inclinavit; ratusque tempus illud esse quo con-
veniret ambos ipsos ad Palæologorum monasterium
simil profiscisci celebrandi illic festi gratia, eo
re ipsa sociati invicem iverunt. Ac quoniam feria
numerabatur tertia, quali die ex longo usu necesse
erat imperatorem profiscisci ad Illogorum mona-
sterium venerationis causa, quadam inde viam parte
communiior consecuta digredientes, imperator
quidem necessarium, uti consueverat, iter pere-
git, patriarcha vero patriarchali domicilio se
reddidit, didicta jam tum fama visi cuiusdam divi-
nitatis oblati patriarchæ, que is motus fuisse ad
resumendam, contra quam prius decrevisset, cum
habitationem tum administrationem ejus dignita-
tis propriam. Jactatum quippe vulgo est (et id
postea ipse Joannes 303 Cosmas scriptis ad im-
peratorem litteris affirmavit) ipsi suo in successu
considenti, palam per vigiliam, non autem in
comitio, auditam clare vocem pueri superna astra-
tis, ut videbatur, verba ista proferentes: « Si
amas me, Petre, pasco agnos meos ¹, » qua ille
manifesto auditu percepta, intellectioque quid jube-
ret, eadem hora omissò successu prodiisse peti-
seque patriarchales ædes, ac plane statuisse

Αἵτε, ποίμνια τὰ ἄρνια μου. • Ήχει' τὸν αἰτια-
νὸν ἀλθεῖν αὐθιῷ καὶ βεστιοῦν ἔτι μὴ ἀντικεῖται
ἴνετον, εἰ τι καὶ γένοιτο. Τότε δὴ καὶ τῶν ἀρ-
χιερέων οἱ μὲν ἀδίχοντο τοῦτον, οἱ δὲ ἀφριάζοντες εἰπ-
ειταις ταῖς οὐ τυχούσαις τιθέντες τὸ μὴ συμφωνεῖν,
ἐπει πολλεῖς οφίσιν ἔθελεν τοῦτον, διὸ οἷον μένεν
αντόρομον. Ὅπεριούντο δὲ ταῦτα λέγοντες ἂν κατέ-
τον Ἐρέσσος Κανάνην τοῦ πεντάδος γε μᾶλλον· μηδὲ
γάρ συμφωνεῖν ἔθελεν, δὲ τι καὶ πράττοιεν, ὑπὲρ
τούτου. [P. 209] Βασιλεὺς τούτου τὸ πρὸς τὸν πα-
τριάρχην τιμητικὸν συντηρεῖν καὶ αὐτὸς ἔθελων
συχνάς τε προσόδους πρὸς εὐτὸν ἀποιεῖτο, καὶ τοὺς
ἀρχιερέας μεταπεμπόμενος; τὴν τῆς γνώμης σφῶν
ἀνοίδητον ἐκμαλίζει πολυτρόπως, οἷς δὴ πολυωρεῖν
είχε τὸν τοῦ πατριάρχου σύνταξιν. προσπάσχετο
δὲ καὶ ταῦτα γίνεσθαι μετ' εἰρήνης καὶ διορθοῦσθαι:
τοῦτο μὲν τῇ παρὰ βασιλέως βίᾳ, τοῦτο δὲ καὶ τῇ
ἀπαραιτητῷ τῷ πράγματος. Οπεκάλνετο, καὶρὸν
δὲ κείθεν καὶ αὖθις ἀνακινεῖν τὰ μεταξὺ κείμενα
καὶ ἡγεῖται διόρθωσιν.

numquam inde amplius, quidquid domum ecclæsias,
recedere. Tunc porro episcoporum illi quidem
patriarcham ad exercitium potestatis redeantem
consueta submissione excepterunt, alias subjicer-
e se illi ac communicare praefacie recusantibus;
cujas suæ rebellionis causas. ut ipsis videbatur,
non asperandas allegabant, quod nempe in
multis convenire cum ipsis Joannes nollet, sed
velut sui juris, pro arbitrio cuncta gerendi alibi
et arrogaret ei assereret libertatem. Innuerant
hæc dicentes negotium Joannis Ephesiū, in quo
videlicet polissimum ista independentis usurpatio
auctoritatis ab eo affectata eminere: recusare
quippe illum irrevocabili obstructione animi
assecuriri episcopos in eo quod de iato antistite
agendum statuendunve censerent. At imperator
reconciliatae cum patriarcha gratia sūdem exhibere
significatione constantis in eum reverentia cui
maxime nunc studens, frequens ad illum itabat,
et crebro episcopos accersens lenire tumentes
ipsorum iras et reducere ad benevolentiam infen-
tos ab eo abhorreatum affectus omni cura sa-
gebat, pollicens, quæ ipsi vellent, efficacius placi-
dis officiis quam turbulentio peragenda impetu.
Credenter sibi solum, et subiecti patriarchæ susti-
nerent: restitutum iri exculca in integrum: et si
quid peccatum esset, ex voto eorum emendandum.
Per hæc illi partim volentes, partim vi quadam
imperialis verecandiae obnoxias in contrarium elu-
ciente voluntates inflexi, reverti inclinabantur ad
obsequium, vel quem recusare sumnæ rogantis
auctoritati nequarent assensum simulabant, tacitis
tamen destinationibus tempus aliud designantes,
quo inchoata resumerent, 304 et quæ perporam
acta prius causati nunc principis gratia tolerare
præ se ferrent, utique rediūti ac corrigi quererent.

¹ Joan. xxi, 17.

ιγ'. Οχως Μιχαήλ ὁ δεσπότης τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς γάμον ἤγαγέτο.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Μιχαήλ ὁ δεσπότης τὴν συνοικού-
των πρὸ χρόνων ἀποβαλὼν (ἥ δ' ἦν ἡ τοῦ βασιλέως;
τίνατον) τῇ τοῦ Τερτερῆ κεχηρωμένῃ ἥδη τοῦ
κράλη Σερβίας ἐποφθαλμίζει, καὶ θέλων θέλουσαν
δύεται, ἐφιέντος μὲν βασιλέως, ἐφιέλεσης δὲ καὶ
Ἐκκλησίας ἐν ὑστέρῳ τῶν γενομένων. Ἡν δὴ καὶ
ἀρμοσάμενος ἐκυρώῃ, τὸ τῆς δεσποτείας ἄξιωμα ἔχων
καὶ ἔτι, συμμετεδίδου τῇ; ἀξίας καὶ τῇ συνψη-
μένῃ ἐκ κραλαίνεις, εἴς δὲ καὶ παιδίς ἀποτετόκει.
Καὶ γε δῆλος ἡν τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν ὡς γνησίᾳ.
ιδ. Περὶ τοῦ φαινομένου κατ' οὐρανὸν ἀσπέρας
κομήτου.

κι. Καὶ τότε ἀστήρ κομῆτης ἀφ' ἀσπέρας ἐξέλαμπεν,
περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐμαυτὸν δι' ἐπῶν ὑπέμνησα,
οὕτω γράφων.

γέδη μὲν φθινοπωρίς ισημερινή ἐπέλαυνεν,
[P 210] Ήλίος δὲ ἔχει παρθενικής ἔρατεια πρόσ-
ωπα.

*Kal. τότε δὴ φαινόδος λάμπει Θρήκηθε κομῆτης,
Ἐκταῦτην τε οὐρανοῦ ἔχει ἀπολληλυνθεῖσαν,
Ἐσκέριος δὲ ηδηταῖς ἐπὶ τοσσοῦ ρυκτὸς ιεύσοης,
Αλέρ ἀκαίρυμνος τὸ πλέον ῥῦν ἡ τὸ κάροισθεν,
Οσσον ἀντερπεσσι διαλλάξεσσιν ἔφωσκεν.
Οὐ γάρ δέ πλανέω κατὰ μοίραν χώρον ἀπετεμεν.*

13. Ut Michael despota Terteris filiam uxorem
duxerit.

Inter hæc Michael, ainissa dudum conjugi
priore, quæ imperatoris soror fuerat, ad filiam
Terteris, separatam, ut diximus, a crale Serbiae,
adiecit oculos, et volens volentem duxit, nihil
abstante imperatore, Ecclesia vero postmodum
factum comprobante. Quin et aliquanto posterius
quam hanc connubio sibi junxerat, cum Jam-
beros ex ea suscepisset, despotica illam, qua-
erat ipse Jampridem insignitus, potestate imper-
ialit; habuitque ex cralæna despotam Terteris
filiam uxorem, nullis prorsus honorum, qui legi-
tima necessitudini veræ conjugis deberentur,
significationibus exclusam.

14. De apparente in caelo ab occasu cometæ.

Tunc stella crinita ab occasu resplenduit; circa
quani in Vita mea versibus conscripta (1) sic in-
dere memini:

Autumnus luci ac tenebris æquaverat horas,
Usque sacrum Erigones Sol annus hospes habebat;
Cum lætum rutilans e Thracum parte cometes
Cæsariem in tractus extendere cœpit Eos,
Limite ab Occiduo procedens ipse, sed usque
Imparibus gyris, dum noctis semper omittit
Amplius hesterno spatiū, quo surgit in alta
905 Ocius, et propior summo sece adnoveret axi.
Num nullius iter fixi comes inservit astri,
Nocte sed unaquaque viam in sublime supinat.
Ilo iterum, primavera ubi falsit crine, reversus,
Marcuit hic canda mulitus, desitique videri.

De hoc non me fugit alios aliter pròdidiisse : ego
prout cognovi, bactenus expressi. Ceterum ple-

α Ἀλιάρ τὸ ἐκάστης ρυκτὸς ἀνώτερα εἶχε κέλευθος,
Μέσφα ὑπερρόδιος αλέρ ἀνώτερος ἀμφαραβαῖ-
[γων,
Ἐρδυ ὃ ἀπραι τὰ πρῶτα τρίχες ἀμπερφύσασι,
Ηκα μαρινόμενος μελουρος, καὶ τότε λῆξε.

Περὶ τούτου οὐλοὶ μὲν οὐλας ἀπεφανόντο καὶ ὡς
εἶχον γνώσεως ἐλεγον, οἱ πλείους δὲ εἰς κακὸν κοινὸν
τὴν ἐπιτολὴν ἔκεινου ἕροβαζου. Οὐδεὶς γάρ κομῆτης
δοτεῖ οὐ φύσει κακὸς, φαστιν. Ἐκοι δὲ τῇ τῶν ὅλων
προσανέγοντε φύσει, καὶ μᾶλλον οἰς δὲ Σταγιερόθεν
φιλοσοφεῖ, ἐκεῖνα ἐπιτει λέγειν περὶ τε τῆς κινούσης
αἰτίας καὶ αἰθίς τῆς τελικῆς καὶ ὡν προερωτόρεις
ἀποβησομένων, δια δὴ καὶ τὰ μὲν προύγεγόνταν,
τὰ δὲ ἐμελλον ἐπιγεγονέναι. Ἐξ ἵστος γάρ καὶ δὲ
τότε αὐχμὸς παιταδέν τὸ πέδον δεικνὺς ἀμφεγχε
τὴν περὶ ἡρᾶς οἰκουμένην, ὡς μηδὲν μὲν ἐκβλαστά-
νειν ισχύειν δια καὶ θέρους; εἰώθει βλαστάνειν, πόντα
δὲ φρίατα καὶ πάσας πηγὰς ἀποσθηναί. Εἴτα δὲ καὶ
ἐκενεφαί ξηροὶ τε καὶ ἀκηνεῖς. λειμώνες ἐπὶ διφρ
μηγὶ καὶ πρόδωροι ξυμβεβήκασι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ
συγγράφων, τὸν νοῦν ἐπερείδων τοὺς φυσικοὺς ἥγετος
δὲ ἄρα καὶ ὡς μεγάλων ἔκεινος κατάρχει κακῶν,
οὐ τῷδε ή τῷδε μέρει τῶν κατ' ἀνατολὴν ἐπεισφρη-
σάντων τόπων, ἀλλὰ πάξιν ἐπιληφθέντων τὴν καθ'
ἡμᾶς οἰκουμένην ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως.

riquæ, vulgare secuti præjudicium trito illo versi-
culo celebratum; nullus cometæ non sua indole est
malus, hujus exortum stellæ ad significationem
infansorum in communem eventuum male ominando
detorserunt. Mibi vero attendenti ad naturam
universi, sequentique præsertim disserendi methodum
a Stagirita philosopho traditam, ea solum de
isto phænomeno consignanda litteris visa sunt,
quæ ad principium unde est ortum, ad locum
mediumque ac tempus quo desit pertinet; non
omissis iis quæ vel præcessere vel secuta sunt
ejus apparitionem. A verna igitur proxime exacta
tempestate usque ad æquinoctium autunnale,
quo coepit videri, siccitas cœli nostrum inso-
lita torruit, squallentes late ac pulverulentos
amplectens campos. Unde factum est ut nihil
eorum quæ germinare per zæstatem terra solet,
producere illo anno potuerit, perennies vero
putei et vivæ scaturigines fontium omnes defec-
runt. Venti deinde crebri, aridi, procellosi, auram
afflantes ægre spirabilem, sunt orti. Praeterea totu-
m mense citius floruerunt, ac maturuerunt fructa.
Talia historicus ex præsentí naturalium eventuum
inspectione tradere memorie potuit. Ignorabat
autem tunc, quod rerum eum deinde securarum
tristis experientia docuit, fuisse istud initium
ingentium malorum, quæ non hanc aut illam pro-
prie partem Orientalium regionum, sed æque 308
universam, quam late extenditur, continente a
hanc nostram oppresserunt, undique ingruentia,
ex Persarum in hoc imperium irruptione.

11. (1) In Vita mea versibus conscripta. Ita corremus pro eo quod edebatur, circa quam versibus a me
scriptis, opere adhuc apud me cond. to, sic l. m.

ιε'. Περὶ τῆς ἀκαλεψίας τῆς σελήνης δι' ὅλου Δ' μενον, ὃν τὸ ὑπὲρ ἡμίου μάχιμον ἦν, ἀπολύθεν
[P. 214] Τοῦ δὲ αὐτοῦ ἵετος, μηδὲς ἐνεστῶτος
Ἰαννουαρίου, διὸ οἱ τὸν "Ἀσκρηθεν ποιητὴν ἐξηγοῦ-
μενοι Ληγαιίδα κατ' Ἀθηναίους ἔλεγον, οὐκ ὄρθως,
οἵματι, εἰ καὶ ἥμελ; ἐν τοῖς καθ' αὐτοὺς ἐποκοινωνεῖς
τῇ ἑκείνων ἡχολουθήσει μεν ἐξηγήσεις (ἀκριβῶς; γάρ
Ἀθηναῖοι τὸν κατὰ Ῥώμαλους Ἰαννουαρίου·Ἐκατο-
μαίων λέγουσι); κατὰ ταῦτον οὖν θεμέλιον πρῶτον
τῆς σελήνης ἔχοντος ἐκείνης ταύτης ξυμπίπτει,
τῶν τῆς ἐπιστήμης ἔνυστων τῷ βασιλεῖ προειπόντων.
Καὶ ἡμεῖς; οὗτα πως ἐν τοῖς ἡμετέροις γεγράφαμεν.

Μηρὶ δὲ Ληγαίῳ πρώτῃ βάσις ἴστατο μήνης·
"Ἡ διχόμηνος δην, καὶ δὴ φύλε καλλὰ πρόσωπα,
Καὶ τότε ρυκός δὲ τριάτη σχεδὸν ἐσπερίθεται
Ἄδημ' ἐπιδιόριος, αἰγάνης δὲ σκοτιόσσα τέτυκτο,
Ἀρξαμένη τὰ πρώτ' ἐκείνεις αὐτοῦ πίθηται.
Μέσηρ' δὲτη ἐξαπόλιτεστ, δι' ὧντος μηδὲν ἔουσα.
Ὄρης δὲ τρίτον θεση· Ἀτὰρ ἀπήρχετο φώσκει,
Καὶ καλλιράπτομένθετ δὲς ὥρης ἐμπλεος ὕπτο.
Τόρδα καὶ δὲς μετέωρα ἔσιδις τις βαίει,
Καὶ τειδών θητήσατο, δι' τε προμάθεαν ἀκοδομας.

ιε'. Περὶ τῶν προσχωρησάντων τῷ βασιλεῖ
Ἀλανῶν.

Ταῦτα μὲν τοῦ ἓτους ἑκείνου γεγόνει· Ἀλανῶν δὲ
ρεγάθυμον θυνο; ὥσει δέκα καὶ ἑπτακατάς ποσού-

15. De luna defectione.

Eodem anno, mense currente Januario, quem enarratores Ascræi poetæ Lenæona dicunt Atheniensibus tradunt, non recte, ut opinor, et si nos in Vita nostra eorum expositione adhæserimus (revera enim, quem Romani Januarium vocant, Athenienses Hecatontæbænonem appellant), curu igitur prius lunæ a novilunio progressus cum hoc mense incepisset, ea plenilunio in deliquium incidit, prout imperatori prædixerant astronomicarum periti rationum. Id nos deliquium nostris hisce versiculis descriptissimus:

*Prima viam signant primo vestigia mense
Luna orientis adhuc facieque bicornis hiulca.
Crevit ubi, et noctis sere tercia volvitur hora,
Splendente inventam currū caligo repente
Inflexit, ortiva paulatim a parte subintrans,
Continuam, quoad iuteriu, sensim hausta per horam.
Atque triente horæ nigra perstitti. Inde resumens
Eos a limbo lucem, tota eluit hora
Noctem de vultu, et pleno rursum emiscat ore,
Astra prout speculans prædicterat ante magister
Spectavitque oculus quod ab illo audiverat auris.*

16. De Alanis transeuntibus in partes imperatoris.

307 Ea quidem anno illo contigerunt. Alanorum vero magnanima gens, capitum numero sere sedecim millium, quorum plus dimidio bellis apti et exercitati erant, destituti a Noga et ab hujus am servilio liberi, postquam is in prælio ceciderat, quærebant in imperatoris militiam transire; et adito episcopo Bitzines, supplicabant ejus opera persuaderi Andronico ut ipsos admitteret. Favebat istiusmodi petitioni præsens status rerum imperii: nam graviter tunc laborabant Orientales tractus. Quare Bitzineusi quid Alanī pterent referenti cupide Augusti et qui eis erant a consilio annuebant, tanquam occursu rei faustissima gaudentes,

Νογᾶ καὶ τῆς ὅπ' ἐκείνην δουλεια; ἐν πολέμῳ ἀπολει-
λότος, ἐξήτουν πρόσχωρεν βασιλεῖ, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ
πραστελόντες Βιτζίνης ἱκέτευον δι' αὐτοῦ βασιλέα [P. 212] σφᾶς ἐδιεσθαι. Ἐνεσουν γοῦν καὶ δεινῶς
είχον τότε τὰ κατὰ ἀνατολήν, καὶ τοῦ Βιτζίνης τὴν
σφῶν ἀγγέλλοντος ἰκετείαν ἔρμαιον ἀλογίζοντο ὡς
καιρόνθ' ἐπιστάντων· αὐτοῖς γάρ είναι καὶ τοὺς τῷ
Νογᾶ παρεπειζοντας, καὶ δι' ὧν ἑκείνος τὰ μεγάλα
κατώρθων· Καὶ διὰ τοῦτο τὴν σφῶν ἀφιξιν θεσσεν
τινὰ μηχανὴν ἥγουντο εὐκαλεως σχεδιασθείσαν εἰς
ἀρωγήν. Γράμματά τε παρ' αὐτοὺς βασιλικὰ κατε-
πέμποντος, καὶ πεμπληθεὶ τῷ ἀμαξῶν καὶ λαμ-
πήναις προσητομέλουν. Καὶ βασιλεὺς διτὶ πλειστην
ἐκ χωρῶν Θρᾳκιῶν τε καὶ Μακεδονικῶν τὴν ἑκεί-
νουν παρεσκευάκει εἰσησιν. Τοὺς δὲ γε μεγιστᾶνας
ἑκείνων εἰσαγαγὼν καὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμενος,
ἐκ συνδοσιῶν κοινῶν τὰ ἑκείνων ἐτομάτες δικήναια,
ἴτι δὲ καὶ ἵπποις ἱκανώσας ἐκ τῶν ἴδιων στρατιω-
τῶν μάλιστας, τοι; ἱκανῶς ἔχειν εφει δοκοῦσι παρε-
δούς διασωσταῖς Ῥώμαλοις, τῷ ἀνατολῆς ὥρμα. Ήν
δὲ καὶ προστεταγμένον πρᾶτος βασιλέως αὐτοὺς
κατοικήσειν τῇδε. Καὶ ἡν δὲ σκοπὸς τῷ χρατοῦντες
καὶ λίγην εἰσελπίην εὐάγωγον γάρ ἐμάνθανεν είναι
offerri ultra tam opportune nullo satis studio
quæri et pretio emi dignum malorum urgentium
remedium. Reputabant suisse hos quasi triarios
aut etiam prætorianos Nogᾶ, præcipuum robur
exercitus ipsius, quorū vi ac forti fidelique opera
tot illa tantaque perfecisset, quibus esset ejus
numen inclytum redditum. Tales ergo tall tempore
sponta in Romanæ rei labantis occurrentes auxi-
lium eum gratulatione accipiendos, sic tanquam
(quod dicitur solet) Deum e machina, censemant; Dei
enim profecto benefica providentia tam opportune
adveniens expediri subsidium qui non intelligeret,
hebetem utique ingratumque videri debere. Statim
Igitur prolixe ac perhoronitice imperialibus invitati
litteris, et ipsi sine mora cum familiis ac sarcinis;
currum plaustrorumque numero ingenti huic
transmigrant. Nec omisit imperator abunde pro-
videre novorum hospitum vietui: corrogata enim
e Thraciæ ac Macedonia regionibus magna scu-
menti vi, copiosam populo universo ac plebi etiam
D Alanorum insimæ annonam præbuit. Procères vero
ac summatæ gentis ad se humanissime admissos
omni benevolentiae significatione delinivit, aucto-
rumenta insuper eis decernens annuarum pensio-
num ex collatitia pecunia. Sed et qui eorum apti
equestrí militiae apparerent, iis equos attribuit
propriis militibus ademptos; iisdemque 308
inservire nihilominus jussit peditus inermes Ro-
mani generis, qui recepto pridem castrorum usu
præsto adesse prælianibus equitibus debebant,
illorumque vulneribus curandis ac crateris periculis
propulsandis curam operamque impendere stre-
nuam. Atque hoc sic auctoratos in Orientales
tractus inisit, dato ministris ad id idoneis mandato
ut ipais illic domus agrosque assignarent. Desti-

τὸ Εθνος καὶ εὐπεθῆς, πρός δὲ πολέμους καὶ λαβὴν ἐρείκην τε καὶ μάχιμον. Καὶ διὰ ταῦτα κατωτιγώρει σχεδὸν τῶν Ρωμαίων ὡς γυναικισθέντων ἀντικρὺς καὶ ἐξ ἀνάγκης μὲν τὰ πολλὰ κατεμαλακισθέντων, οὐχ ἥστον δὲ καὶ ἀπὸ κακοθελοῦς γνώμης καὶ πραιτέσσως. Τοῖς δὲ καὶ μᾶλλον ἐθάρρεις ἅρτι πρώτως φνεῖσι καὶ ἀποδυσμένοις εἰς Περσικοὺς πολέμους, τὸ Ιχανὸν παρὰ βασιλεῶν ἔχουσιν. Ἐκεῖνοι μὲν, ὡς εἰδιστοὶ πάλαι σφίσει σὺν Νογῷ πολεμούσιν, οὐτως κάνταῦθα στρατεύειν ἐξήτουν, πανσύδη δηλαδή, ὡς ἀλλήλοις ὀφρήγονεν καὶ πόλεμον. Τὰ δέ γε κατὰ τὴν Ῥωμαΐδα πανταχθέν πράγματα μερίζεσθαι τούτους ἴποτε, ὡς μήτ' αἰδὼν παρ' ἄλληλον εἶναι· αἵρεις μήτε συναπτισμὸν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν πρέποντα. Τῷ τοι καὶ τούς μὲν πλείστους κατ' ἀνατολὴν ἐπεμπειν, δᾶλλους δὲ γε τῷ Μουζάλεωνι Ἀλιζώνων ἡγεμονεύοντι παρεδόθουν. Πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς κρείττους προσετομάσις τῷ υἱῷ συνεξέργαμα καὶ βασιλεῖτε έδειτε γάρ

nebat enim talis generis colonijs istum tueri ac firmare limitem, indulgens spei prolixa fiducia prosperrimi successus. Duabus enim quibusdam fando celebratis et facile creditis gentis istius dotibus magnopere ad optimè sperandum nitebatur, ducilitate obtemperandi et pugnandi fortitudine. Iudeque jam Romani generis fere in litiam spernebat, effeminatam illam et cum ulli ac luxus avaritudine corruptam, tum malevolo in principes effectu insidioso depravatam sensibus criminans: præcipuum vero, quin et totum fundamentum securitatis salutisque publicæ in tunc primum visis needum usu probatis barbari populi copiis præfessimata credulitate constituens: hos unos intueri, nulli nisi; in horum modo sufficienter alarentur, unice hionorum debellandæ potentiaz Persicæ, stipendiæ congrua rectissime impendendas imperii opes ducent. Ad hæc illi viciissim operam spondentes, unum exceperunt circa belli rationem, velle se, uti sub Noga consueverant, in campo et justa aëlo rem gerere, quo sibi opitulari invicem possent, non aut clausos arcibus aut sparsim discerplos per manus modicas pugnare. Qua conditione imperator pro cætero favore facile accepta, partiri eos sibi provincias imperii laborantes jussit, ita ut idoneo ubique numero militarent, ne aut stimulo carerent mutuæ simulationis in oculis commilitonum quisque præliantes, aut in certaminium casibus destituerentur subsidio suorum, in eadem scilicet acie stantibus et facto cuneo ad propugnationem occurrere paratorum, quam in partem discrimen ex æstu sorte reciprocante Martis varii aut bellii quadam offendio vocaret. Cum ista cautione triseriam Alanos divisit imperator. Pierosque videlicet eorum protinus in Orientem misit; alios minori numero Muzaioni Halizonum praefecto tradidit. Multos 309 autem eosque lectissimos et præstare cunctis visos apud se retinuit, reservans in expeditionem quam parabat in eas partes Michaelis junioris Augusti:

A καὶ βισιλέως ἐπιστασίας τοῖς, κατ' ἀνατολὴν πράγμασιν. Ἄλλ' οἱ μὲν προεξεληλακτεῖς ἐπ' ἀνατολῆς ὡς ἦδη καὶ μόνον τὸν κατὰ τὴν Καζάλιου πόρον ἐπερασθεῖστο, εὗδης ἔχρωντο τοῖς αὐτῶν ἥθεσι, καὶ τῶν ἀγρόντων κατολιγωροῦντες μεγάλα διετίθουν κατὰ Ῥωμαίοις, ληστῶν ἐπισύντες τρόπον, τοῖς μὲν παρόποιοις: [P. 215] τὰς χώρας κακὸν ἀπρέσπιτον ἐφιστάμενοι, τοῖς δὲ συναντώσι δεινὸν ἀπάντημα γνωρίζομενοι, οἷς δὲ καὶ συνεσκήνουν, χαλεπὸν γειτόνημα δύνεται, οἷς βοηθεῖν ἀπεστέλλογε. Εύροντες δὲ χώρας παντοίων πληθούσας καλῶν, θευκάδουν ἔκεινται ἀρπάζοντες. Μόλις δ' ἀποσωθέντες, πολλῶν ἀπονεμένων τῶν δυσχερῶν οἷς τὸ ἀπεστέλλοντας οἷς τὰ συνηγένεσαν, ἐμέμρηντο καὶ τῶν συγκειμένων, πλὴν οὐχ ὡς ἔδοξαν ἀπεφάνησαν, ἀλλ ὑπερῆφανον μὲν ἡγεμόνων, καθ' αὐτὸν; Οἱ δεινοὶ καὶ βάρβαροι συνιστάμενοι Ῥιωμαίοις πλέον τῇ πολεμίᾳς ἐπιγένεται. Τούτοις δὲ καὶ δουλαγωγήθηνται ἐκ μεγάλῃ; καὶ προμηθοῦ-

nam presentiam imperatoris exercitum per se ducentantis status præsens Orientalium rerum flagitare videbatur. Cæterum si quos præmissos in Orientem diximus, cito mores barbaros nudarunt, statim fere a frati ad Callipolim trajectu spredis ducum mandatis, mala Romanie populi magna inferentes. Ritu quippe latroonum licentissime incurvant cuncta, misericordis coloniæ, per quas transibant, regionum improbus apportantes infortunium, obviis tristis occursum, in propinquuo vero degentibus gravem undequaque infestamque viciniam. Adeo nullo respectu socialium foderum palam omni hostilis grassationis immanitate agebant serebant, quibus opitulaturos se venire simulabant. Irritabat scilicet præsens copia rapacitatem avidorum, transiit per opimas terras, villas passim domoaque vario spoliorum et prædæ genere referitas carneum, in quæ laxatis cupiditatibus habebis nulla juris æquique verecundia irruerant, extorquentes quæ placerent, et raptorum latemperantissimo abusus gulae ac libidini litantes. Non negarim tamen eos novo primuliu in Romaniam appulsi, recenti memoria miseriarum quibus essent modo plurimis et gravissimis defuncti, partim ingreuentium in familiares prius eorum sedes domiciliaque a Noga data, partim in fuga, qua inde extruci per infesta segre salvi loca transferant, donec tutum in imperatoris protectione receptum reperiirent, quadam brevi constrictio verecundia hospitalis fidei visos esse pectorum meminisse. Sed cito ad seritatem redeuentes, opinionem modestias ipsorum et fiducianu auxiliis ex ipsis, dira injuriarum experientia, populis se deceptos sentientibus excusserunt. Statim enim contumaciter in ductores insurrexerunt, et magis memores communis olim secum barbariei cum Persis quam contractæ nuper societatis cum Romanis, sapienterque in nostros quam in hostes vi et armis usi sunt. Fuit tamen cum magnis per que blandis inducti delinimentiis ad conspirandum cum Romanis, conjuncta nostris opera, communem

δεξιώσας συνελθόντες κατὰ τόπον τὴν Σήμαν σὺν & οὐκ ὀλίγῳ δὲ καὶ Πρωταρχῷ ἐντυχεῖν ἐπίζων, τῷ Πρωταρχῷ προσβάλλουσι, καὶ ἀνθραγαθοῦσι τὰ μάλιστα, ἀπαγγειλήσαντες καὶ λείποντες περιβαλλόμενοι. Ἐδόκουν δὲ λημαὶ μὲν πολεμεῖντο ξυνούντες, οἵτε δὲ ἀνυποτάκτοις, ὡς βάρβαροι χρέωντος, ξυνούντες δὲ κατὰ τρόπον, ἵνει τῶν δλλων καταδειχώρων, ἥν ὁπὸ διοικεῖ στρατηγοῦντι γέγοντε.

α'. Περὶ τοῦ Βασιλέως Μιχαὴλ καὶ τῆς αὐτοῦ ἑπτατολικῆς διελεύσεως.
ιη'. Οὐαὶ δὲ βασιλεῖς Μιχαὴλ πάτερος θῆρας πολεμικῆς.

[P. 214] Οὐ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς ἀληθεῖαις μὲν πολέμοις οὐκ ἔσχολάκει καὶ μάχαις ἐς τόποις, δῆμοις; δ' εἰχε καὶ φρόνημα ἐμβριθὲς καὶ λῆμα γενναιότερον καὶ ἔγιον ὑπὲρ τῶν κακονυμάντων Πρωταρχῷ οὐχ ἤχιστα, καὶ ταῖς προδυσμάσις, ὡς τοὺς εἰδότας λέγειν, θεράδιζεν. Ἐπειδὲ καὶ κατὰρδεὶς ἐφιστῆσαι ἐς τόποις καλῶν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τῆς ἀγωνοληῆς, ἐπομος ἦν αὐτίκα. Καὶ διὸ πατήρ καὶ βασιλεὺς προσέταστε, καὶ αὐτὸς ἰδίου τὰς προδυσμάς οὐκ ἀγεννεῖς. Ἀμαρτιῶν δὲ περὶ ποιῶν τὰς Πασχαλίους ἡμέρας ἐξώρα, πολὺ μὲν βαρβαρικῶν ἐκ τῶν Ἀλανῶν ἐπαγόμενος,

B

de hicie victoriā 310 ad locum Chenam ostium reportarent, in qua sane non vulgaris enītuit ipsorum virtus fortibus factis probata, non sine præmio: nam et non panes ea occasione abduxere captivos, et prætate haud parum concessere. Cujus fama eventus ad aulam peritata valuit ad minnendam infamiam ingratiae gentis patientiamque insidie societatis quodam nonnullius utilitatis illicio Armandam, eam inde opinionem Augustis ingressis, infrenes quidem serisque moribus Alanos esse vitio barbarorum, qua originis qua educationis, at negari non posse quin idem magnis prædicti animis et bello fortes sint. Ceterum spem ostendi mitigandæ contumaciam ipsorum, si pro minoribus quos contemnunt duabus, atque ipsis Augustorum exercituum per se ductans impunatur, cuius veritatem præsentem majestatem jussa obituri sine recruditione videantur, obedientia qua nostris satisficiat, fortitudine qua hostibus noceat.

C

47. De imperatore Michael, et ejus expeditione in Orientales tructus.

48. Ut imperator Michael rati contra hostes bene gerenda occasionem amiserit.

Erat imperator Michael non ille quidem hartron, ut verum fatear, exercitatus bellis aut tritis usq[ue] præliorum: habuit tamen acerem animumque generosamque audaciam, nec his minorem zelum misericordia succensum patientiam tunc extrema Romanorum; quo in genere præclaras hodieque consili memorant de impetu, quo alacer et ardens in rei gerendæ occasionibus erumpere soleret, adversus quantumvis fornidoles intrepidissime proeliens. Tunc ergo conducta instante ad prodeundum die, tempestateque invitante idonea ad rem illis regionibus gerendam, expedivit se mature, promptiusque ad iter Orientem versus se obtulit, ac simul pater ejus Augustus senior proficisciendi signum

dedit, alacritate minime degeneri ad id bellum se accinxit. Cum primo igitur vere circa Paschales ferias egressus urbe est, exercitum ductans maxime ex parte barbaricæ Alanorum militia constantem, sed et non paucis sicut Romanis copiis, sperans autem sibi obiter occurseras unaque jungendas confitas nuper cohortes aliquot delectibus hic paulo ante habitis, veteres præterea legiones 311 in illis ad quas tendebat provinciis militantes. Unde confidens numero coactis omnibus et prævalido se præfuturum exercitui, spe plenus optima pergebat, ac sic celeritate magna Orientales tractus attigit. Stativis autem delectis apud Magnesiam ad Hermum sitam, inde instruxit in hostem copias, cupidas quidem, ut apparerat, manus conserendas; sicubi Persæ apparerent. At illi fama percusi novi magnique exercitus, quem imperator præsens ducit, confinebant se intra munitiones nec pugnæ faciebant copiam. Michael ut eos eliceret, validas huc illucque missitabat manus; quæ et intercepitos ex insidiis subinde quosdam hostium captivos abducebant. Alebaturque modicis hisce successibus et gestu spoliorum ac prædæ sic parte alacritas nostrorum, augescens pariter terrore hostium, adeo ut non parupi remissa, metu imperatoris, fiducia priore, intimis se latebris abruptissimorum conderent montium, inhibente frustra interim Michaelē occasioni prælia, voranteque ut aliquando prodire latibulis auderent et campo ad æquum certamen se credere; id quod illi vix tandem contigit, (18) quando scilicet ultra ad ipsum hostes accedentes, digestoque in aciem innumerali exercitu, magnis animis et minaci considentia præ se jam ferebant haud dubitatueros in ipsum quantisvis succinctum copiis imperatorem irrumere. Auditio per exploratores Michael convenisse quidem hostes numero ingenti, nondum expedire tamen

μήπω θαρροῦντες προσδάλλειν γνωσιμαχοῦντες μέν νουσι, βουλήν βουλεύεται ἐφ' ϕ μή ἀναμένειν τοὺς ἐπίόντας, ἀλλ' αὐτοὺς ἐπιέναι σφίσι καὶ ἐμπασεῖν μή πω θαρροῦσι τὴν συμπλοκήν, ὡς ἂν ἄμα μὲν καταπλήξαντες, ἄμα δὲ καὶ τὴν τῶν θαρροῦντων έπιτοις ὑπόνοιαν θέμενοι πράξωσί τι γενναῖον. Ταῦτ' θέλεγε, καὶ μολις γοὺς ὁφ' ἔκατην ἡγεμόνας ἐπειθε. Καὶ γάρ εἴ τις ἦν καὶ τὸ Ἀλανικὸν ἀκμάζον, καὶ ἐν ἐλπίσι τοῦ εὖ σχῆσεν ἥσταν, καὶ προεβυμούντο μείζον ἡ ὥστε δύνασθαι, Ἐπέρωθεν δὲ καὶ τὸ Ρωματικὸν πολὺ ἦν, καὶ οὐχ ἥττον καὶ τοῦτο τὸς ὄρμα; παρεθῆγετο ὑπὸ νέφῳ βασιλεῖσι στρατηγούμενον. Καὶ ἦν ἐλπὶς τοῖς ὅρωσι μεγάλων κατορθωμάτων καὶ παντὸς ἐπέκεινα σφάλματος. Ἐπει τοίνυν οὕτω βασιλεὺς μὲν ὄρμα, στρατὸς δὲ ἔνωνόρμα, καὶ ἥδη ἔξιόντες προσέβαλλον μείζονι καὶ αἰεὶ νέφῳ καθάπαξ τῷ λήματι χρώμενοι, καὶ ἥδη οὐ παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἥσαν τοῖς πολεμίοις καὶ προσβαλεῖν ἐμπέλλον, αὐτίκα, ὑπεράκου, φασί, μεταπεζόντος, γνωσιμαχοῦσιν ἐκ δέους οἱ ἡγεμόνες καὶ ἐν ὑπονοίᾳς ἐγένοντο, οὐ δριδότες ἐχθροὺς, ὡς ἔφασκον, ἀλλ' ὑπὲρ βασιλέως φροντίζοντες δῆθεν. Αὐτοῖς μὲν γάρ καὶ μόνους λειψθῆσθαι; quin apparere cunctari rursum illos et sibi diffidere inceptique horrore titubare, consilium momento expedit sane generosum, non exspectandī priores ad sege venirent Persæ, sed præoccupandi strenue cœlibrabantos adhuc dubiosque sententiæ; quo statu tanto magis citiusque percellendi viderentur improvisa audacia exercitus in ipsos undique vi suuma incurrentia, cui pares sustinendo non futuros verisimillima spes **312** affulgeret; adeoque magna rei fortiter ac feliciter gerendæ pretiosam in primis offerri occasionem. Hæc loquens ægre probavit ducibus Romanis quos secum habebat. Cesserunt illi tamen veriti exercitus consensum cum imperatoris voluntate conspirantem. Nam Alani magna spe successus sibi prosperrimi vigebant, ausurique ac conaturi etiam supra viras videbantur. Aliunde Romanæ copiæ et conscientia multitudinis et præsentia imperatoris, ejusque florētis ævo juvenilique robore, incredibiliiter animabantur ad fortissime pugnandum ejus ductu. Nec spectantes dubitabant quin præclaræ victoræ opportunitas, citra quodvis periculum offensionis belli, se offerret. Cum eo sic imperator, sic ei cōsentiens exercitus, generoso impetu ferrentur, jamque omnes e vallo egressi procederent, crescenteque, ut sit, obiter audacia quo propius admovebantur discrimini, animis et alacritate ferociori minarentur, emensi quin etiam velociter intervalum medium non propinquui, sed juncii ac tantum non thisti basibus forent, In proximo ipso denique procinctu ac quasi prima libatione prælii, ecce velut (quod aiunt) tegulæ interlapsu inopinatissima conversio. Metu correpti duces exercitus deliberarete denuo et certare sententiis cœperunt. Vereri evenitum se aiebant nimis ancipitis negotiis, nec sua sentiæ causa formidare, sed consternari horrore discrimini, quo vita ac caput imperatoris peri-

Α ναὶ μάχης οὐ τόσον δεινόν, βασιλεῖ δὲ συγχινούντες τὰ πράγματα καὶ λιαν παγχάλεπον εἶναι. Μῆδε γάρ ἀρρέστως καὶ ἀσφαλῆς τῶν ἐλπίδων περιγενέσθαις, ἀλλ' ἥδη καὶ ἡττηθῆναι. Πλῆθος γάρ καν τοῖς ἐναντίοις εἶναι καὶ μάχης ἐμπειρον, καὶ οὐκ ἀν ἀλλως θαρρῆσαν φανεροὺς ἐπιέναι, εἰπερ οὐκ ἥπικιον τὰ μεγάλα. Ἀνάκτοστον δὲ καὶ τὴν βασιλέως φήμην σφίσι γεγενήσθαι, δι' ἦν καὶ μᾶλλον ἐν δυοῖν εἰκεῖς εἶναι ἔμπορην, ή φοβηθέντας ἐξ ἀσθενείας ἀναχωρεῖν ἢ θαρροῦντας ἐξ ἐλπίδος μεγίστης φανεροθαίς. "Ο καὶ φοβητέον δὲν μᾶλλον εἶναι σὺν βασιλεῖ [P. 216] καὶ μή μόνοις καθ' αὐτοὺς ἐπιοῦσι. Ταῦτα λέγοντες αὐτοὶ μὲν τῆς ὄρμῆς καθυφίεσαν πάντη, ὑπέκλων δὲ καὶ τὰς τοῦ βασιλέως ὄρμάς, καὶ ἄμα δεύτερος ἐπὶ πρώτῳ καὶ τρίτος ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐφεξῆς, φόδους λέγοντες καὶ ὑπονοίας εἰδωλοποιούμενοι φοβεράς, ὑποστρέψιν ἐπειθον, ὡς μήτε σὺν βασιλεῖ προσθάλλειν φανύμενον ἀσφαλές, μήτ' αὐτούς γε μόνους καταθαρέειν τὸν πόλεμον· πάντα γάρ δεύτερα ἐλογίζοντο τοῦ βασιλέα τε καὶ στρατὸν τόσον ἐν ἀσφαλεῖ γε περιποτήσασθαι. Γίνεται τοιχαροῦν καὶ μή θέλων ὁ βασιλεὺς τῆς ἐκείνων βουλῆς, καὶ στρατὸς οὐτως εἰταρι ex illa litera cernerent. Sui quidem ipsorum, nūc unque in certam perniciem ruerent, tolerabilem putare jactoram; se solis prælio peremptis stare nihilominus posse rem publicam: imperatore si mōl absumpto summam rei statumque imperii pari casu videri prolapsura. Insanum ergo esse tantam aleam temere jacere, uno illicio perincerta spei, cui contrarius fundatissimus melus non relinquit locum.

« Quid enim victoriam somuimus, tantum non iam victi? non videmus infinitam multitudinem aciei hostilis? num ignoramus et forissimos et exercitatissimos bellis illic stare milites? quin et exploratam ipsis nostram **313** perspicuumque cladem, si nos illis commiserimus, ista eorum ipsa quam videmus audacia loquitur. Nunquam qui prius latuerant tam fidenter prodirent, nisi certa spe magni successus inquietarentur. Nihil ipsis latet rerum nostrarum. De imperatore qui contra ipsis veniat, ejusque copiis ac potentia cuncta distinctissime novere. Talis indicio famæ plenissime edocet et suarum vicissim conscos virium alterum duorum oportuit facere, aut intellecta ex comparatione infirmitate propria conflictum declinare, aut indidem concepta minime dubia fiducia magnæ cladi nosiræ ingentisque victorie ipsorum alacres ad certum præmium, prout faciunt, accurrere, eventu eo justius nobis fornizando, quo, ut dictum est, caput ipsum et Augustam personam imperatoris, eidem nobiscum periculo captivitatis aut necis implicata cernimus. » Talia memorantes cum suum ipsi cursum in hostem inhibuere, tum incitatum Augusti Michaelis generose ir præmium ridentis alacritatem sufflaminarunt. Ubi enim secundus super primum, et duobus tertius, hisque invicem supervenientes plures eadem illa tristia terrorum spectra inonentes et revocantes objectarent, concusso proposito princeps junior recedendi secundumque retro

ἔχων πλήθους τε καὶ παρασκευῆς μηδέν τι πράξα; Καὶ χωρῆσεν, ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἐπισηδεῖων αὐτάρκειας ὑπέστρεψεν. Οὐδὲ μήν δὲ καὶ ἀκίνδυνα ἡσαν ἐντεῦθεν τοῖς; τοῦ βασιλέως λαοῖς. "Αμα γέρε ἄγγελθεν τοῖς Πέρσαις ὡς ὑποστρέψαι δι βασιλεὺς, καὶ θάρβος λαδίνιες μείζον πᾶσαν ἔκεινην τὴν γῆν κατετρέχουσι, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ Μαινόμενου κάμπτων ἐκθέουσι. Καὶ πολλὰ μὲν τοὺς ἔκει δράσαντες χαλεπά, πολλὴν δὲ λείαν περιβαλλουσι, ἐν τροπαιοῖς Ρωμαίοις ὑπέστρεψον. Οὐδὲ μήν δὲ ὥστε καὶ καθυφειάναι τοῦ θράσους ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατολιγωρήσαντες τῶν περὶ τὸν βασιλέα πραγμάτων φαντρῶς ἐπὶ τῆς τῶν Ρωμαίων ἐστριτοπεδεύοντο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἐπὶ Μαγνησίας ἔγκελειστο, οἱ δὲ πολέμιοι ὅστιμεραι περιερχόμενοι τὰ μέγιστα ἐκράττον. Καὶ δὲ λαδὸς δὲ μὲν κατεσφάττετο, δὲ δὲ ἀπαντοτατος φθάνειν, καὶ οἱ μὲν πρὸς νῆσους ταῖς ἐγγύοισας, οἱ δὲ πρὸς τὴν δύσιν διεπερασμένοι διεσώζοντο. "Ην δὲ ἐντεῦθεν Πέρσαις καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἐντὸς προσχώρησις εὐμαρής, προσδοκοιουμένοις οἷον ταῖς τῶν προσχώρων ἀν-

exercitum trahendi obtrudi sibi consilium passus est; ignavis præsertim, minus jam dissimulata turpi formidine, palam profidentibus nec se una cum imperatore pugnare velle propter ejus periculum, nec solos illo subduci, quoniam et impares potentiae hostium nossent, et reipublice interesse scirent non modo Angustum ipsum, sed Romanum etiam exercitum supremo exitio substrahere; qua ultraque res, pro sui gravissimo momento cunctis præverenda, consiliū aliter nequiret quam imperatore se ac universas pariter Romanas copias in tutum recipiente. His importunissima inculcatis instantia anasientibus, juvenis imperator, utcunque invitus, cessit; et exercitus, numero et apparatu nulli non quantumvis ardūzæ aggressioni par, inglorius omni re infecta castris est redditus. Luerunt statim atrocibus suis dāmnis ejus militaris flagitiū perniciem omnes imperio subjecti populi, sublata inde securitate omnī diris cladibus expositi. Si uul enim puntiatum 314 est Persia ita ignave ac turpiter imperatorem recessisse, sumpta longe supra priorem licentiam quidlibet jam audiendi confidentia, regiones lūnti propinquas illas universas incurvabant, usque ad ipsum quem vocant Mænomeni caput populando vastandoque obvia cuncta progressi; ac ejus incolis loci multis illatis malis, multa onus præda, positis de Romanis tropais, reversi domum sunt. Nec vero de concepto ex tali successu fastu quidquam deinde remiserunt: quin potius magis deinceps magisque spreto imperatore castrisque Romanis, et unice cuiusvis inde impenitentis ipsis securi metus, palam jam et consulemissime castra metabantur in terris Romanorū. Et imperator quidem conclusus intra Magnesiam stabat, hostes autem quotidie circum vagantes res maximas agebant. Infelix autem populus partim trucidabatur, partim diram necem fuga miserabilis prævertebat. Et hī quidem in vicinas insulas, alijs usque in tractus Occiduos, mari Trajecto, saluti

τῆς τῶν ἀναχωρούντων περιουσίας.

ιθ. "Οκως οι Ἀλαροι κατηγράκαζο τὸν βασιλέα Μιχαήλ ἀνεθῆραι τοῦ πολέμου.

[P. 217] Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Ἀλαροι νόσου ἐμέμηντο, καὶ ἀπολύεις σφᾶς βασιλέα πρῶτον μὲν Ιχέτευον, Ἐπείτα δὲ καὶ κατηπειγον. Ἐπὶ χρόνον γάρ καὶ προσταλαιπωρεῖσθαι, ὥστε δεῖν αὐτοῖς καὶ ἀνέσεως ἀθίεσιν οὖσι πολέμων ἐπὶ τοσοῦτον πολυτιμέρων· αὐτοῖς γάρ Νογῆ συστρατεύοντας, κατὰ πόδας; τοῖς ἀντιπάλοις· συμπλεκομένους, ἐπ' ὅλιγον μάχεσθαι, καὶ τὰ πράγματα καθιστάντας τὸ λαππὸν ἐν ἀνέσει τε καὶ τρυφῇ διαζῆν, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κατατρύχεσθαι μάχαις καὶ ἐστρατείαις μήτ' εἰδέναι μήτε μήν δύνασθαι. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι τε ἡσαν B ἕτοιμοι ὄντες ἀναχωρεῖν καὶ βασιλέως μῆτριντος, καὶ τοῖς ἀποχειρῶντας ὥρμημάντος ἀντιστήναι. Ταῦτα μὲν μαθῶν βασιλεὺς, καὶ πολλῶν ἀδουλήτων ἐτέρων αὐτὸν περιεπάντων — καὶ γάρ ἐνθεν μὲν δους ἦν

consultum ibant. Ex quo Persis progressus in mediterranea Romanarum regionum facilior contigit, ipsis qui domo relicta fugiebant viam in sequenti hosti monstrantibus, habebant autem affatim annona ac commensuum, potiti cellis horreisque plenis colonorum sedes copiasque familiarces in eti mortis deserentium.

49. *Ut Alani coegerint Michael imperatorem dare ipsius missionem a militia.*

Tunc et Alani, quos imperator habebat secum, desiderare redditum eo unde venerant cœperunt. Missionemque ab Augusto primum orando impertrare, mox flagitando minandoque extorquere tentarunt. Allegabant diu se tolerasse militare labores; quare indigere remissione, quod assueti non escent longo tempore continuatis castrorum straminis, soliti antea sub Noga cito aie decernere et post breuem prælii aleam quiescere, compoeditis **315** e sententia rebua, fructumque victoriae quiete secura ac deliciis gustare. Tanto vero spatio attiri pugnis et fatigari militibus excursionibus nec sci e nec valere. Haec ita loquebantur, ut satis appareret paratos eos ad recedendum etiam non permitente imperatore, et si qui obstare conarentur, vi et armis ulciacendum. Id Michael Augustus intelligens, multis simul aliis contra quam vellet undecimque accidentibus commovebatur. Nam hinc, quantum habebat fortium militum Romani generis, dilabi quotidie videbat; nec teneri poterant quin auditis tristibus undique affluentibus ountiis, qui suas cuique domos aut jam ab hoste direptas aut a vi et incendio proxime periclitantes indicabant, consternati suppetias accurrerent, insalutato imperatore descentes castra, charitate familiarium verecundiam disciplinas ac religionem sacramenti militaris eluctante. Praeterea imperatoris avunculus Asan in illa militia dieū obierat. Alter etiam avunculus, Michael deaspota, morbo correp'us curationis causa secesserat domum. Hinc totum castrorum robur

περὶ αὐτὸν Ὄρωμαλὸν μάχιμον, πεπυσμένοι περὶ Α' κ. Ἀραχώρησις τοῦ βασιλέως ἀπὸ Μαγηναῖς τῶν σφῶν οἰκιῶν καὶ μένον ἡδη εἰς διεθρόν, ἀφέντες τὴν περὶ τὸν βασιλέα στρατελαν ἀνεχώρουν, τὰ ἁυτῶν ἔκστος περιποιησάρκενος· ὁ τούτου τε θεῖος δ. Ἀσάν ἐτεθνήκει, δ. δ' Ἐπερός θεῖος αὐτοῦ Μιχαὴλ διδισκῆτης νόνος περιποτὸν ἀνεχώρει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ οἴκαι, καὶ τὸ πᾶν ἦν τὸ τοῖς Ἀλανοῖς. Τὸ μὲν βιάζεσθαι σφᾶς καιρὸν οὐκ εἰχεν, δῆμος; δὲ κατεῖχεν ἀκείνους ἐπὶ ἡγετῷ τριμηνιαῖψι καιρῷ ἐφ' ὅμοιογεταις; ἐν δρυκοῖς, ἢ μήν ἡ ἴκανον ρόγαις ἢ ἀπολύτειν ἐντεῦθεν, ἀλπίκων δὲ τῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γραφῶν τε καὶ μηνυμάτων πόρον ἐπὶ τούτοις σχελν ἢ μήν χρημάτων ἢ καὶ βουλῆς. Βασιλεὺς δὲ μαθὼν ἐν φροντίδι διὸ τοῦ καὶ τῷ νιῷ περιποτὸν τὰ προσήκοντα καὶ τῷ θνετοὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐκικανοῦν· οὐδὲ γάρ ὅλῃς ἀπρελές ἔκρινεν ἀναχωρεῖν ἀκείθιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις δυνατος, [P. 218] ἐνθεν μὲν τὰς ἔκκλησας ἀρχοντας καὶ εὐθὺς ταράσσεσθαις, ἐνθεν δὲ τὰ περὶ τὰ τῆξες μέρη ἔμπτιπεν δεινά, περὶ δὲ ἀκαθίστητας. Καλὸν δὲ συνεπειν τοὺς τέλος τὰ τῶν Ἀλανῶν, εἰ κάκινα τὸν τῷ μεταξὺ δυμεθῆκει, ὃς δὲ τὴν περὶ τούτων ἔμφρασις συνεχής ἐστι.

sicut in Alanis erat; quos omnino abire volentes vi coercere hanc valebat. Arte tamen et blanditiis verborum trimestre cum iis moræ spatium ægre pacius est, jurejurando confirmans se aut ipsius curaturum isto intervallo pensiones perpetuas, quibus in omnem deinde vitam commode agerent, aut, si minus id posset, rite diuinissimum. Per has velut indutias sperabat imperaturum a patre, ad quem plurius ejus sententiae litteras cebrosque alium super alium nuntios missibat, facultatem ut sibi aliquam Alanorum re[in]endorum provideret vel pecunia submissa vel consilio aliquo ad id utili suggesto. Et ingressus senior Augustus in eam serio curam est, subministrandi filio ea quibus egeret, in primisque conferendi nummorum certorumque præmiiorum quantum erat necessarium ad gentem avaram **316** deliniendam tenendamque: nec enim sine magno et filii et reipublicæ periculo putabat recessum inde Alanorum posse contingere. Sed his illum intentum incommodissime interpellarunt novæ acreasque sollicitudines, primum a rebus Ecclesiæ, quæ turbari denuo cœperunt, deinde ex increbrescentibus nuntiis cladiū calamitatumque atrocium, quibus opprimi nunc hanc nunc illam Romanæ ditionis, etiam urbi et sedi imperii pene contigunt, partem subinde serebatur; de quibus cladiis agemus postea distinctius. Nunc enim uno loco absolvere quidquid Alanos spectat, sepolitus tantisper, quæ incurrerunt dum id negotium traheretur, eventis, videtur ad perspicuitatem narrationis aliquando commodius.

20. Recessus imperatoris a Magnesia.

Aversa igitur, ut dictum est, senioris Augusti attentione a periculo Michaelis filii ad curas dilatationem haud ferentes indicatarum in horas singulas

^C Ἐνεγολακότος τοιχαροῦν τούτοις ὡς ἀναγκαῖοις τοῦ βασιλέως κύκλῳ τὰ δεινὰ περιέστησαν, ὡς ἐκεῖ μὲν ἄλλους εἶναι τοὺς τὴν Ὄρωμαλὸν κακούντας, ἐνταῦθα δὲ Ἀδυούρον καὶ Λαμίνσην καὶ Ἀτμάνα καὶ μυρίους ἄλλους τοὺς ἀπίστας. Οὕτω τοῦ τρεμηνιαῖου κατατριψθέντος καιροῦ Ἀλανοὶ καὶ ἀκοντοῦ; βασιλέως ἀναχωρεῖν ὅρμων. Οὐ μὲν οὖν βασιλεὺς διὰ τοῦτα, ἐπειδὴ οὐκ εἶχεν ἐν Μαγηνησίᾳ καὶ οὐκ είσθισθαι (οὗτε γάρ προσθοηθεῖ εἶχε τοὺς κακούμανοις, καὶ ἀντὶ ἣν μὴ ισχύουντι, μυρία δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔχθρων προσθεκτό ἡ ἐπιμώχησις; ἀλλως τε δὲ καὶ περὶ ἐντῷ ἐνδοῦκει τῶν ὅλων ἀνεστάτωμάνων), ἔγνω καὶ αὐτὸς, πλὴν ἀφανῶς, ἀναχωρεῖν. Ἐνθεν μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ὅρθαλμες ὑποκλέψας, ἐκεῖνον δὲ τὰς τῶν ἔχθρων ὑπονοίας παραλογισάμενος. "Οὐθεν καὶ διὰ νοκτὸν καὶ χειμῶνι ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖ. Ἀλλ' οὗτε τοὺς ἰδίους ἐμελλε ἀλσειν εἰς τέλος, οὗτε μήν τοῦς ἔχθρος ἐν παντελεῖς καταστῆσαι ἀγνοίᾳ τοιαῦτα ποιεῖν βανδόμενος. Χρήσαι γοῦν διὰ μὲν τοὺς ἰδίους νυκτὸν, διὰ δὲ τοὺς ἔχθρος χειμῶνι, οὕτως ἔμπεισον. "Οὐοι τογαροῦν εὑζωνοι τε καὶ πρὸς τὸ φεύγειν προτοιμάσθησαν, τότε συνειλούμενοι τῷ στρατῷ τεῇ καὶ

trepidis undique nuntiis necessitatum gravissimum, quæ regiones urbi circumstitas urgerent, hinc Amurio, illinc Lamine, inde Atmane, denique innumeris aliunde aliis irrumpentibus, contigit exire diem trimestriū indutiarum cum Alanis a Michaeli palearum, antequam pater ejus, iis quæ dixi occupatus, expedire quidquam idonei subeldib[us] consiliive potuisse. Tunc enimvero nihil sibi expectandum ulterius Alanī rati proficisciendi, quantumvis invito imperatore, irrevocabiliter impetum cepere. Tali deprehensus rerum articulo Michael, crepant sibi omnem et causam et commoditatem videntes Magnesia amplius hærendi, nec se parem sentiens aut invidit ferendæ querentium se desistatos, opem ab eo e vicinia poscentium miserrime oppressorum a Persie impene voltantibus Romnorū, aut proprio dolori, quo illum intime urebat conscientia impotens obistendi hostibus suosque extreme laborantes protegendi, ad hac providens sibi mox Alanorum præsidii nudato intolerabili imminere circum insultantium ludibriū hostium, non sine periculo proprie quinetiam libertatis ac vite in tam desperata confusione rerum illic omnium, decrevit et ipse inde recedere, ceterum tam occulite, ut et suorum intime **317** observantim oculos, suspiciones etiam hostium falleret. Nocet igitur, et quidem imbribus scuda, lirneri fugient se dedit, sperans beneficio tenebrarum suis, inlemmata tempestatis hostibus omnem sui decessus cogitationem adempturum; quæ tam spes illum felicit. Nec enim Romanos ad extremum, ac ne hostes quidem, tam intemperie licet hora ac tam insuscipibili tempore, sese proripere parans latuit. Igitur ex his qui erant Magnesia Romanie, cognita imperatoris fuga, quoique expediti et ad fugient

βάθην, διῆδρες εύναμα γυναιξὶ καὶ νηπίοις, παρ' Α οὐδέτες ἦν ἐκείνων ὅστις εὐελπῖς ἦται τοῖς ίδίοις καθιππεῖς ἐπουδασμένως φεύγοντας ἀπρεχον, καὶ οὐσον μὲν τὸ εὔτονον ἡν, ὡς εἰχον, δρόμῳ καὶ πόνῳ τὴν σφετέραν ἀγοῦντο ζωήν, οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὲν ἔξαπορούμενοι καθυφίεσαν [P. 219] καὶ πόνου καὶ δρόμου, οἱ δὲ παρὰ δύναμιν συνωθούμενοι ἐπιπτον ἐν τῷ μεταξὺ, καὶ οἱ μὲν τῷ χειρῶνι ἐπανέψυχον, οἱ δὲ καὶ συνεπασοῦντο. Καὶ ἦν τός εἰ πόνος ἀλγεινὸς, τῶν μὲν ἔχθρῶν ἴγγύθεν προσκαθημένων καὶ ἡμέναις ταῖς παρ' αὐτοῖς πυραῖς δῆλων δυτῶν καὶ ἐπιδραμούμενων, εἰ δέ οισι καὶ άλλων δὲ τῶν μὲν ἀπορέζοντο τοῖς ἔνδειξ, τῶν δὲ χειρῶν, τῶν δὲ καὶ φόνῳ, οἵτι δ' οὐ καὶ ταῖς παρ' ἄλλατλων συμπατήσεσι κινδυνεύοντων, πολλῶν δὲ καὶ ἐξ ἑρόδου μετόπισθεν κατασχεύοντων. Γέγονε ταῦτα, καὶ περὶ τοῦ ψυχᾶς ἐκατὸν, ὡς ἡ πίστις; εἴχε, συνιδὼν κινδυνεύσας. Άντοι δὲ μόλις καὶ B Β έδοξε βεῦμα, δούτε τὸν ίδιον ἔχειν τόπον περὶ τῶν ἐπιδίνων συγχωρεῖσαι, καὶ δὲ τέως κατελήψης, τοχῶς ἀφίστησιν ἐκδιθούμενον, καὶ τέλος ἀρτοῦν καὶ παγαταχῶν φέρεται καὶ οὐδέποτε μεμένης, πάσιν ἐπιθάλλον καὶ οὐδέ τις περικλειόμενον. Κτήσεις δ' ἕκειναι καὶ οἰχεῖ, ἔργα σπουδαίων ἀνδρῶν, εἰς οὐδὲν ἀλογίζοντο, δουτι γε καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων καὶ

πτελεοτρόπων καταλαμβάνουσιν.

πτ. Ἀπαρδοστασίς τῶν κατὰ dratolήν χωρῶν.
Τοῦδε μέντοι χρείας καὶ πτώμων δια τοῦ δικτύων Περγάμου ἐφεστατο ἀνέδην ἐπιέντων σφίσι Περσῶν

dem parati reperti sunt, immiscentes se quantum poterant agminis militum, viri pariter et mulieres cum parvulis, pediles omnes, quam incitatissimo poterant gressu, præcurrentes equites assecabantur. Ac quibus vigor et anhelitus ad cursum peragendum abundavit, si sane omnes contentione ac sudore vitam enterunt. Reliquorum pars defecti animis et viribus remiserunt cursum, pars conantes supra quam possent medio nisu conciderunt. Nonnullae via tempestatis et frigus extinxit. Quosdam subsequentes conculcarunt. Et erat seruumnoe anxius in illo discrimine satagentium labor, in urgantium undique vicinia malorum vitabundo ac formidoloso se circumagentium. Quos miseris simul cavere oportebat ne nocturna trepidatione fugæ confusissimæ turba suorum effuse ruentium dejicerentur, mox eorum unguis conterendi, simul providere ut in manus incidenter hostium, quorum viciniam igues crebri ex utroque vix latere monstrabant, signa non dubia barbarorum non castra solum illic aut stationes habentium, sed etiam antitorum ad id quod agebatur, et in fngaces impetum facere, si vellent, valentium. Centuri fere animas illo discrimine nocturni cursus perilius ereditum est, quas aut destitutio virium aut vis seva tempestatis aut terroris quo consternabantur vehementer aut 318 multa detrusio ac conculatio noxi dederit, aut retro relictas, quod æquare festinantium impetum nequirent, incurentes barbari servienti subjacerint. Augustus cum suis reliquis concitatissimo et confusissimo cursu, labore plurimo, vix tandem ipsa nocte Pergamum tenuit.

24. Desolatio regionum Orientalium.

Aevidue igitur ingruentibus malis per nullo iam noctu cohabitatis incursionses Persarum in omnes

ηστο, διλλ' εὐθὺς ἀνάγκης ἐπιπεσούσης ἀπάρσεως ἐμέμνηντο πάντες, οἱ μὲν μέχρι καὶ αὐτῆς Περγάμου καὶ ἐνδοτέρω περὶ που τὴν τοῦ Ἀτραμυτίου περίχωρον, οἱ δὲ καὶ ἴγγὺς θαλάσσης περὶ τὴν Λάμψαχον· οἱ δὲ πλεῖστοι τὴν ἀντιπεραταν κατελάμβανον, διαπερατα: εύμενοι τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀλλοι δὲ καὶ περιτέρω προεληλύθεισαν διὰ τὸ φόνοις κατασεισθῆναι μεγίστοις καὶ τὴν ὑποτρόφην ἀπεγνωκέναι τέλεον. Καὶ προσκανισταντο πάντας ἥρδους; εἰς κλινον τὸν πονουμένον μέλισσα πτίσης ἀσφαλείας. Καὶ τὸ χειρίστον, διε τοὺς τῶν προσπατιρόντων πλούς; εἰς τὸ περιόδου καταλαμβάνοντες, δεύτεροι τούτων εἰς φυγὴν τριπόμενοι, οὐδὲν ἤτοι καὶ ἀπόρων εἶχον τῶν ίδιων [P. 220] στρερούμενοι. Καὶ τὸ πρόδημα ποταμὸν C Β έδοξε βεῦμα, δούτε τὸν ίδιον ἔχειν τόπον περὶ τῶν ἐπιδίνων συγχωρεῖσαι, καὶ δὲ τέως κατελήψης, τοχῶς ἀφίστησιν ἐκδιθούμενον, καὶ τέλος ἀρτοῦν καὶ παγαταχῶν φέρεται καὶ οὐδέποτε μεμένης, πάσιν ἐπιθάλλον καὶ οὐδέ τις περικλειόμενον. Κτήσεις δ' ἕκειναι καὶ οἰχεῖ, ἔργα σπουδαίων ἀνδρῶν, εἰς οὐδὲν ἀλογίζοντο, δουτι γε καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων καὶ

Pergamo superiores Orientalis limitis tractū, nemo illuc fuit qui consideret se tūcum domi sene posse consistere, sed omnes procincti ad fugam statant, et ut prima quæque aura increpauerat adventantis manus hostilis, statim relicitis laribus abiabant, recedentes alii Pergamum aut interiores terras usque ad viciniam Atramylīi, quidam et usque ad mare circa Lampasacum. At plerique omnino diffisi continenti in adversam Europæ oram, trajecto Hellestizonte, ex Asia transibant. Quin nec ibi alii se securos rati ulterius quoque processerunt, maximo quo agitabantur metu suspicium illis reddente quodcumque tenuerant perfugium. Nec retardabat respectus patriæ, in quam redditum plane desperaverant. Fiebat autem ista fuga concitatissima festinatione cursus, ad quem calcar addebat imago insidens periculi et vicinioris et majoris quam ut ullam relinquaret terrinis securitalis partem. Erat autem miserissimum spectaculum, videre, cum alii post alios fugerent, incurrere obiter, qui posterius transibant, in desertas a primis domos cunctis referatas bonis; quibus tamen frui nequibant, extrusi necessitate fugiendi et appulso continuo aliorum diversorū illisdem utentium ad brevem duntaxat requiem, qua virtus reslicerent ad fugam ulteriorem. Qua enim necessitate suas prius domos congesta redundantes copia reliquerant, etiam istas obiter reportas et pariter instructas relinquere cogebantur, inter divitias inopes et scepis miseris, quoties videlicet præsentibus avellebantur bouis et ultra dimittebant paratas operas, metu æquo peruciici atrocis frui prohibente. Eratque res non absimilis in pronoum 319 labentium fluxū amnium; quorum undæ priores, quem attigerunt locum, tenere præcipue nequeunt, propulsæ inde superventu aliarum pone

κατὰ χρέαν ζωῆς ἀναγκαῖα; καὶ τούτων καπελιγο-
ροῦντες, δύποι; καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστοις, ὅπῃ ἕκά-
στῳ εἰς σωτηρίαν ἔδοξεν ἀσφαῖλος, δλψ ποδὶ ἀνεχώ-
ρουν, μόνος: ἀστρατι τὰ ἐκυρῶν ἐκμετρούμενοι.

κθ. Ἀραιώρησις Ἀλαρών ἐκ βασιλέως, καὶ τὸ
κατά τὸν μάρτυρα δομέστικον Ῥαούλ.

Τότε καὶ Ἀλαρός ἀφεμένος τῆς περὶ τὴν στρα-
τελαν διπρεσσίας, τοῦ συγχειμένου διανυθέντος κατ-
ροῦ, διαπεραστήσας τὸν κατὰ τὴν Καλλίου πορθμὸν
ἔδοξε, καίτοι βισιλέως; ἐντεῦθεν κατὰ πολλὴν σπου-
δὴν καὶ πέμποντος τὰ φιλοτιμῆτά τε καὶ πειρωμένου
ἐπιπόδων ταῖς διαπεραιώσειν ἴστασθαι, ὥστε καὶ
ικανὸν λαὸν προσποτεῖλας δμα τῷ μεγάλῳ δομε-
στικῷ Ῥαούλ Ἀλεξίῳ, δν ἐν ἀκμῇ τηλικίᾳ; δντα δ
δειπνήτης Μιχαὴλ γαμβρὸν ἡγόγετο, τῆς δεσποινῆς;
Θεοδώρας ζηλωτὸν ἐκτόπως ποιεύσης τὸ κῆδος, τού-
τον ἑξιποστείλας δ βασιλεὺς σὺν δυνάμει πλεῖστην πτω-
τῶν μὲν κωλύειν προσέταττε τὴν διαπεραιώσιν,
εἰ δ' οὐ πείθοι λέγων καὶ τοὺς ἀπεροῦντας προ-
πότελλαν, ἀλλ' οὖν διαπερχουμένους καὶ ἵπους

Α ἀφαρεῖσθαι καὶ ὅπλα· μηδὲ γάρ δίκαιον εἶναι συ-
δίως; πρὸς τὰς τῶν βασιλέων διεπέιθουντας προστά-
ζεις, καὶ μὴ θέλοντας συμπαρέναι: βασιλεῖ, οὓς ἐπ'
αὐτὸν τοῦτο καὶ προσηγάγετο, Ἱππων [P. 221] ἐπι-
βαίνειν καὶ ὅπλοις χρῆσθαι οὓς τε τοὺς οἰκείους
ἀφελόμενος σφίσιν ἐλέθου, καὶ δι παρέχων αὐτὸς
γυμνοὺς; καὶ ἀνθεπλους δντας ἰκανῶς ὠπλίζεν. Ὁ μὲν
οὖν βασιλεὺς οὗτος ἐκέλευε, καὶ δ ἐπὶ τούτῳ πταλεῖς
οὔσων τοὺς τοῦς ἐροῦντας ἀποστελλεν· οἱ δὲ διπάξ
ἄργηνάστατες, συμπλέκοντες καὶ προφάσις; οἱ δὲ
χρόνον τακαπωρήσαντες οὐχ οἵστε τοῖς παραμένειν
καὶ ξει, ἀλλ' ἀνέσαι δόντες μετρίῃς πάλιν ἀποστρα-
φῆσονται, ταῦτ' ἀπολογούμενοι πρὸς ἑκείνους τὸν
πορθμὸν διεπεριοῦντα. Πλήρην κάκείνοι τὴν ἐφ' έαυ-
τοὺς ἐγχείρησαν ὑποτοπάσαντες οὗτοι ἀνά μέρος
ἐπέρων, οἱ δὲ τὸν συνήθη τῆς ἀποβάσεως τόπον,
δηπου καὶ κατὰ προσοχὰς ἴσταντο διεφέντος τῷ
τέως, ἀπέβανον, ἀλλ' δμα πολλὰς; φορτηγοὺς κατ-
σχόντες καὶ ἐμπλησάμενοι ἐδοχμίαζον τὴν ἀπίβασιν
καὶ ἄμ' ἀπέβανον καὶ δμ' οἱ πλεῖστοι ὠπλίζοντο,
πλὴν οὐκ εἰς φανεράν μάχην, ἀλλ' ἐφ' φύμονος ἐπα-

mentium. *Sic quo omnes irrequiete factantur, semper inde repulsa quo appulerint, eo impulsu unde mox reflecti sit necesse; omnia tangentes, nihil tenentes, nullo clausæ limite, nullo in littore vagis instabilitatis sinem reperientes. Possessiones vero illæ ac domus claraque opera præstantium artificum nibili reputabantur. Quod minus erat mirum, cum ipsa iictui necessaria copia frugum et rerum apparatus usui corporis opportunus, utcumque se offergens, respueretur a consternatis terrore necis aut barbarici servitii; quos inopes, nudos, sine lare ac lecto errantes, passim videres concitatis simo passu currere quo salutis in tuto colloquendæ spes quemque invitaret, cetera cœlesti permittentes providentia.*

22. *Recessus Alanorum e ditione imperatoris, et de actis ea occasione magni domestici Raulis.*

Tunc Alanī soluti officio militiae, quod spatio pacta in trimestre moræ sine promissorum exhibitione præterito liberata fudem suam arbitrantur, freiuia ad Callipolim trajicere decreverunt. Contra imperator retinere illos consabatur, missis Constantinopoli sedulitate magna ministris idoneis, qui et blanditiis verborum et delinimentis munerum barbaros, quantum possent, a transfretandi consilio revocarent. Ac metu ne non id satis efficax obstatum invise ac formidati sibi abire cupientium trajectioñ foret, destinavit eodem, quo vim sua-
tionibus misceret, sat magno copias numero, im-
posito ipsis duce magno domestico Alexio Raule, quem constitutum in ætate flore Michael despota generum adsciverat, ardentibus ad id impulsus studiis officiisque Augustæ Theodoræ, quæ nibil artis industriaque omiserat in ea sibi vehementissime desiderata affinitate peragenda. Huic missis imperator cum plenisque imperii copiis dedit in mandatis, primum quidem ut allegatis ad Alanos

boniñibz tractandū peritis, argumentis preci-
busque conaretur eorum transitum **320** impedire
sin frustra in hoc essent officia omnia verborum,
et missi dissuasores nihil proflicerent, sałtem illis,
antequam trajicerent, equos eriperet et arma.
Periniquum enim esse, nec ulla ratione toleran-
dum, barbaros post nomen datum militiae Romanæ
obtemperare imperatoribus præfracte renuentes,
nec sibi adesse dubio suo tempore volentes, quo
magnis ad hoc ipsum in illorum misera fortuna
beneficiis auctorasset, abiit etiam onustos opima-
præda, eisq; vectos instructosque armis que
ipsis imperator, quem desererent, inermibus et
inopibus, propriis detracta militibus attribuisse.
Hac erant ad Raulem Andronici mandata. Quibus
ille obsequens, qui talia edicerent Alanis misit.
At hi mordicus hærentes dudum capto consilio,
certique, quod semel excussissent frenum, non
quam amplius recipere, prætextus necabant, excus-
santes haud se plene ab imperatoris militia rece-
dero, sed sibi necessariam post nimis diu conti-
nuatos expeditionis labores brevem requiem cap-
tatum seorsum ire, mox refectis per eam viribus
ad Augusti signa rediturōs, tunc arma et equos
que accepissent cum propriis corporibus iterum
in obsequia Romanorum impensuros, quæ ideo
sibi reliqui æquum esset. Hæc simul allegabant,
simul parabant usurpabanteque transmissionem
freti, non illi quidem una omnes palam aut eo-
dem universi loco (verebantur enim, si hoc age-
rent, ne impetum in eos Romanus exercitus fa-
ceret), sed per manus dispersi et clam, ex quibus
trajici non erat solitum, aversis a conspectu lit-
toribus solventes; per quæ dispositis agminibus,
occasionses transfretandi exspectabant, arripieban-
que simul se obtulerant. Quam ad rem onerariis
multis occupatis, occulte illas complebant, variis

τοῖς περιποίησας τὴν τῆς δοκούσης ἀτιμίας ἀπόδρασιν. Ἄλλ' ἵκατέρωθεν καὶ οἱ ἄκρι τὸν μέγαν δομέστικον, θελούτες τι πρᾶξαι καὶ γ' ἀτιμίαν καὶ αὐτοὶ ἐκφυγεῖν τὴν δέξῃ δειλίας ἐπιτρίβεσθαι σφίσι μελλουσάν, ὡπλίζοντο τε καὶ τῶν ἱππων ἐπέβαινον. Φύλωνεικία καὶ μάχη τις φυλετική συνερρήγνυτο· εἰ γάρ καὶ γένει διέφερον τὰ στρατεύματα, ἀλλ' οὖν ὑπὸ μίαν ἀρχήν τὴν βασιλικὴν ἤγοντο, καὶ ἡνὶ ἀμφύλιος ὁ πλέλεμος δύσον εἰκάζειν. Ὁθεν καὶ ἀχροδολεψίοις ἀλλήλων ἐπιτρώντο, καὶ σαρίττας ἔβαλλον διστεύοντες. Οὐτοίνυν μέγας δομέστικος Ἰσας ὑσπίνη καθισταμένας τὰς πράξεις κατανοῶν, ὑδροπαθῶν οἷον εἰ αὐτοῦ παρόντος ἐκβασιλέως, δυντος τοιούτου, αὐτῶν πολεμεῖν πειρῶνται καὶ δυτετείνεν τολμῶσι πρὸς βασιλικὴν κέλευσιν, τὴν κοντὸν ἀνὰ χεῖρας ἔχων θυρέδυ τε φέρων φορῶν τε θώρακα ἐπίπτει τοῖς Ἀλανοῖς ὡς ἐφέξων μόνον φανεῖς. Κάκενος μὲν οὖτα τὴν τῆς μάχης διφυκόνδιμος καταστολὴν, εἰς δὲ ἐκείνων ἐν ἀφανεῖ μιμεῖται Πάνδαρον καὶ ὀιστῷ βάλλει, καὶ καιρίαν οὐ κατ' ἐκείνον τὴν πληγὴν διδῶσι. Τούτου δὲ γεγονότος τό τε πλῆθος ἀνεστάλη,

que prætextibus dimiscebant, obliquis almutationibus re ipsa occupantes facere id ipsum in quod e blanditi Romanorum obstantium assensum obnoxie conari videbantur. Idque dum maxime sic clanculum administraretur, magna ipserum **321** pars in armis se ostentabat, non animo (quod quidem præ se ferrent) in apertum certamen veniendi, sed ut obtentu illo ac specie in ordine stantium tegerent ignominiam arcano præsumptæ furtivæ discessionis. Verum aliunde indignantibus iis qui cum magno domestico erant, et ignavia turpissimæ ipsorum imputatum iri reputantibus, si utiosi testes perfidiæ barbarorum assiderent et illud sibi coram tantus exercitus a manu fugitivorum pateretur, infamiam inertiae, agendo strenue quod res posceret, prævertere statuerunt. Armis igitur assumptis equisque consensis committere civile prælium cœpere (civile id bellum dixerim, quod etsi Romanos inter et barbaros, tamen inter eos qui utrinque Romano imperatori sacramento dixissent gerebatur), sed quocunque dicendum sit nomine, certamen tunc certe contractum est, velitationibus primo libatuin, et sa- riagaru in eminus contrario hiuc inde jactu. Hæc videns magnus domesticus, et tractionem cum hactenus subtilis tranquillam processisse intellegens usque in contentionem invicem infestam, nihil jam minus a vero hostili discidio habente, contumeliam interpretatus propriam quod se coram, vices illic imperatoris gerente, tanta etiam aliunde dignitate conspicuo, ausi Alani essent non modo detrectare imperium Augusti, sed et repugnandi conatum expedivissent telis palam intorquendis, galeatus, ut erat, loricatusque ac contum manu tenens objecit se Alanis, quasi conspectu eis ac nuto solo cohibiturus. Et ille quidem sic se pugnam dirempturum animo ac spe-

A καὶ ἀμφοτέρωθεν τοῖς μὲν δδονη, τοῖς δὲ δίος περιστατο· καὶ τοῖς μὲν μετέμελε τῆς ἐπὶ θατέρους ἕρμῆς, οἱ δὲ ἔνινέτες δόποις ἀνέβριπται· σφίσι κύσσος, τοὺς τὰ πράγματα παρασχόντας μεθ' ὅτι πλεστῆς τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους παραιτήσεως ἥτιῶντα, καὶ βασιλεὺς ἔζητον ἀπολογεῖσθαι. Ἐδεδίσαν τὸν ὁρίον, μηδ σφίσι κατάρξοι τοῦτο μεγάλων [P. 222] κακῶν ἐπὶ μέσης τῆς Ῥωμαίων διάρουσι, καὶ ἀμα δυσωπούμενοι, εἰ βασιλεὺς μὲν ἔνοτροφεῖν δύον ἐφ' αὐτοῖς αἰρούμενος ἐλπίδος ἀγαθῆς εἴχετο, αὐτοὶ δὲ τοιάυτας ἔνιας ἀνταπεδίδουν, κακοὺς τὸ ἀγαθὸν ἀμειβόμενοι. Διὰ ταῦτα καὶ βασιλέα μὲν πεμποντες καθικέτευον, ἔκεινοις δὲ πάρεδίδουν καὶ ἐπτοὺς καὶ ὅπλα, καὶ ἀνὴρ ὁ πλιτῶν καὶ ἱππέων πεζοῖς καὶ ἀνοπλοῖς ἤσαν, έως πάλιν βασιλεὺς αὐτοὺς ἐκείνουντας δέχεται, συγγινώσκων σφίσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσούτον.

322 καὶ. Περὶ τῶν προσβαλοντῶν τῇ κόλαι Βερετκῶν τρώων.

Συνέβη δὲ πρὸ τούτων, τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῷ περιστατο καὶ ἡμέρας ταύτης, προσβαλεῖν τῇ πόλει ἐξ

præsumens autumabat, unus autem Alanorum in occulto imitatur Pandarum, sed illamque in eum jacit, sed alio quam ille successus: non enim summam duntaxat, ut Pandarus Menelai, perstrinxit telo cutem, sed altam et lethalem penitus in Raulis vitalia plagam pertulit. Quo factio perculta utrinque repressaque multitudo est, hinc quidem Romanis dolore, inde autem Alanis metu consternatis. Atque illios quidem posuit lacessisse barbaros: illi autem reputantes quantam in **323** aleam res vitasque suas præcipili eo facto confecissent, eos qui occasionem, irritando suos, inviso execratoque ipsis facinori præbuissent, cum sollicita sui excusatione, apud Romanos accusabant, deducique ad imperatorem, audiri que ab eo dum illata purgarent crimina, quærebant. Ille ut sic anxie agerent causa ipsis erat gravissima formido, ne hoc illis initium exitialium malorum foret, utique in media Romanorum, quos tam atrociter læsisserent, ditione deprehensis. Subibat etiam verecundia ex memoria insignium in ipsis beneficiorum Augusti; qui cum eos gratuita benevolentia liberalissime exceperisset ac tractasset hospites, sperans mutuan ab iis gratiam, ipsi tam in hospitiale inhumanumque scelus illi reposuissent, malis bona compensantes. Itaque missis ad imperatorem supplicibus legis veniam deprecabantur, Romanis interim præsentibus arma quæ repetierant equosque reddentes, exhibentesque sese miserabilis specie ex cataphractis inerantes, ex equitibus pedites, quoad iterum imperator ipsis supplices excepit, iis ignoscens. Sed de his hactenus.

23. De appulsis ad urbem Venetis navibus.

Contigit autem ante hæc anno huic superiori, sed eodem mense ac die quibus modo narrata gesta sunt, appellere ad urbem ex Aquileia triremes

Ακούλιας τριήρεις Βενετικές, πλὴν οὐ κατὰ τοιαύτην χρείαν καὶ πάλιν, ἀλλὰ τινὸν ἐνεχυρασθέντων πραγμάτων διὰ τὴν τότε πυρπόλησιν ἔνεκα. Οἱ δῆκται κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην πέμποντες, ἐκεῖ βασιλέως διάγοντος, οὐδὲν ἤνυτον, δὲλως ἐγνωσαν τὰ περὶ τούτων ἐνεργέστερον μετελθεῖν. Καὶ δὴ τριήρεις μιᾷ πλεiouς τῶν δώδεκα ἡτοιμασμένοι, πρόσθιμένων καὶ πειρατιῶν ἑτέρων ἐπτά, τῇ Βυζαντίῳ προσοβάλλουσι, καὶ μεσημβρίας Σαββάτου φωνέτες μεθ' ὧν πλειστης κορύζῃ, καὶ τὴν ἄπο τῶν πειρατῶν ἀπήνειαν ἐπαγόμενοι, τὸν λιμένα τὸ [P. 223] Κέρας εἰσπλεύσαντες καὶ κατανεικρύ τῶν ἀνακτόρων ναυλοχησάμενοι δεινὰ τοὺς προσχώρους ἐπιέιν, καὶ τινὶ θημωνὶ ἐκεῖ ποιοῦσται μάρτυρες ἐνίσταιν, οὐ τόσον εἰς ζημίαν τῶν κεκτημένων δον εἰς χλεύην.. Βασιλεὺς δὲ τὴν μὲν ἐξ ίδιων τριήρεων ἀντιπαλάμησεν μηδὲν ἔχων ἀντικαθιστᾶν (τὸ ναυτικὸν γάρ πρὸς χρόνον ἀπέσβεστο· καὶ ποὺ τινὲς πειρίζονται οὐδὲ μῆτοι παντὸς καθάπτει ἀκλειψάντος, κατὰ χρείας ἀλλας ἔτυχον ἐπειλέντας) ἐν ἀμφιβόλῳ δὲ τοῦ τιθέσθαι. Ότε μὲν οὖν εἰς τὴν ἐκείνων ἀποδείξεις

A τόλμαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν δλιγωρίαν, οὐ σύνθετοι τὸ τόλμημα ζην, τηνίκα καὶ ἀνθίστασθαι τέλειον καὶ κακῶν; πράττειν πειράσθαι τοὺς ἐπιόντας, ἐπειδὴ μακελεῖν σφᾶς ὡς ὁ πέρι τὸ δέον ἀγγειρούσιν· ὅτε δὲ ἀνθίς εἰς τοὺς ἀποβησιμένους; φῶνος ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐν κενοῖς ἀντικαθάστασιν καὶ τὸν ἀναγκαῖον χίνδυνον ἀφορίη, παντὶ δικαίῳ μᾶλιστον ή ἐκείνῳ συνυμπολόγεις. Μηδὲ γάρ εἰς μαχράν καὶ τούτους γνωστιμαχήσαντας ἐπειστρέψθαι καὶ ἐνγιγινώσκειν θέσθαι. Είναι τε καὶ δίλγον πόνου τε καὶ δαπάνης ναυπηγεῖσθαι Πρωμαίους, εἰ μόνον αὐτὸν; καλεῖνοι· καὶ ἡρταὶ δὲ σφῖς τὸ φρόνημα ἐκλειπούσων τῶν τριήρεων, αὐτὸν κελεύειν, καὶ συνεστηκυῖν ἐν δίλγοφ καταπίτειν εὐθίς καὶ ταπεινούς γίνεσθαι. Ταῦτα δὲ οὐνούμενος ἀνέστελλε τὰς ὁρμὰς τῶν πολλῶν, οὐδὲ B καὶ ζηλοτυπούντες οἷον εἰ οὗτοι κατὰ Ρωμαίων οὔτως ἐπάρθησαν, καλὸν Ελεγον γεφυροῦν ἀλιάσι καὶ φορτηγοῖς. Ως τινας συνδέσμους ἔχουσας καὶ τὰς καθευρεθεῖσας ἐνταῦθα μεγάλας ναῦς, τὸν τοῦ Γαλατῶν πορθμὸν, καὶ παρ' ἐκάτερα τοξότας τε καὶ εργονοήτας στήσαντας οὕτως ἐπιχειρεῖν τοῖς ἀντές

Venetas, verum non ob eamdem quam prius causam oppugnandorum Genuensium, sed animo extorquendæ liberationis pignorum, quæ dudum imperator de Venetis urbis inquilinis ceperat, quo ad multam persolverent indictam ad compensationem damnii per incendium a classe tunc Veneta Galata immissum Constantiopolitanis et Genuensis ob illati. Etenim Veneti postquam legatione Thessalonica missa, cum imperator ibi degeret, nihil si fecerant, aliam putarunt ineundam sibi rationem ei mali efficienter videnti. Triremibus igitur tredecim paratis, hisque adjunctis 323 aliis septem piraticis navibus, Constantinopolim invehuntur, et meridiq dico Sablaci apparentes audacissimo fastu, mistaque arrogante feritate piratica, percutiū C Ceras dictum inueniunt, et e regione imperialis palatii situione hinc grossantur hostiliter in circum- quaque vicinos et loco telisque contiguos; ne illo forte posite manipulorum tritici acervo ignem injicunt, injuria non tam ob dampnum quam ob iudibrium et contumeliam acerba. Imperator quas tunc Venetis opponeret triremes proprias non habens (navalia enim imperii appara:us dudum negligens evanuerat; et si quæ naues adhuc stiles ex eo superfuerant, aliis de causis alio minore longe aberant) auctor auctui erat quid iaki tempore consilii caperet. Atque biac quidem dum Venetorum audaciam et sui contemptum, ultra quam hactenus consuissent, modo primum progressa reputabat, sane stimulabatur ad vindictam, et sequum censebat mala malis reponere conari, ut ieci disserent ultra fas omne seco temere proiectos. Rursus autem dum cedes ex conatu resistendi exulturas cogitabat, dum infirmatissima cum sua conscientia monebat quam vanas et impares rei sunt ad manūm copias haberet, denique dum ex apparalibus successus augurans horret ad ini-

ginem periculi, in quod rem publicam necessario conjiceret certamine tali tempore cum paratiōribus tenere tentando, aliam potius quamlibet quam per vim et arma ejus propulsandæ injuriae sibi viam ineundam statuebat. Et succurrebant interim ei coniunctim faveentes isti moderationi cogitationes, secum utique blandiente sibi animo versanti, brevi existitura inter navarchos Venetos ex sententiā contrarietate discordia, sponte omnes recessuros ultrisque veniam perperam actorum rogaturos. Nec vero magni fore aut laboris aut sumptus reficerem Romanam classem. Juberet solummodo 324 ipse: brevi tempore structis instructisque navibus navalem, qualis prius fuerat, imperii potentiam metu Justo percusuram audaces exteriores; qui aut sic insuendi confidentiam ex observata rei maritimæ Romanæ debilitate sumpsissent, sic eosdem visis Augusti jussu reparalis armatisque viamento triremibus tumorem insolentem compressuros, humilesque ac supplices pacem oraturos iterum. His occupatus mentis in spes blandas pronæ bene omniatis sensibus, repressit imperator impetus multorum, qui generosa, cuiusdam simulatione instinctu, rati rem indignam nec tolerabilem contumeliam, tantum hos advenas adversus Romanos effere sese ausos, ne impune temeraria insolentiam ferrent, optimum faciūt siebant congregare naues omnes pectorioris onerariis et majores alias, quæcumque tunc circa nostra littora reperirentur, lisque continua serie invicem ligatis velut ponte quadam consternere medium inter Galatam et urbem fretum, tum dispositis super hinc inde sagittariis et fundibulariis, telis petere intra jactum inde positas Venetas naues. Hoc illi suadebant; consiliumque apparebat optimum. Nam præter eos qui jam ex utroque littore Venetis eo progressis imminebant, præterque quos modo memorabam

συνεδρύεινεν. Καὶ τὸ βούλευμα διριστὸν κατεργάντεο· χωρὶς γάρ τῶν περ' ἑκάτερα τεταγμένων καὶ δους εἰ νῆσος ἔχώρουν, οἱ ἀπὸ τῶν τειχέων Ιστάμενοι μόνοι αὐτέργεις ἰδόκουν ιοῖς πεμπομένοις; καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν πέτραις κατεβάλλειν εἰς τέλος καὶ ἀφανίζειν τοὺς ἐπιώντας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν εἰσόδη λὴν κινδυνώθη κρίνων Χριστιανοῖς ἕθεσιν οὐδὲ δλῶς ἤτει, ἐνεδίσου δὲ μᾶλλον ἀναβάλλων τὰς δρυμάς [Ρ. 223] ἐμπικλῶν.

κδ. Περὶ τῶν καὶ τὴν ῥῆσον Πριγκίπων τε-
λεσθέντων τοῖς πειραταῖς.

'Αλλ' ἔκεινοι μὴ ξύνοντες πλέον ποιείν ὅν Επρεξαν,
ώς δργάνοις τῆς σφῶν μανίας ἐχρῶνται τοῖς πειρα-
ταῖς, οἱ καὶ αὐτονυχεὶ τῇ Πριγκίπιων νήσῳ προσ-
ίσχουσι, καὶ οὐχ δημος τοὺς ἐν αὐτῇ πάλαι κατεργη-
κτας, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἴκανὸν εἰ Πηλοπούθιων, δρει
τὰς τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα γερρεῖς καὶ τῇδε κατα-
φυγόντα, ἐκνιδριποδίταντες πράγματα μὲν σκυλεύ-
οσιν, ἀνθρώπους δὲ κατασχόντας ἐν ναυσὶν εἶχον,
καὶ ἄλλ' ἐψ δεινὰ ἔκεινονς ἡπειρουν ποιεῖν, εἰ μὴ τὰ
τειχήματα δῆμα καταβεῖντο, κρυμμένοντες; καὶ αἰκι-
ζόμενοι καὶ σφάττειν ἔτοιμοι θύτες, ἀλεινήν θάν

jaculatores e navibus, vel qui pinnas mænium superne obtinebant, si tela et petras muralibus ballistis in subjectam Venetiam classem demitterent, vel soli suspecturi videbantur perdendis funditus planeque ad nihilum redigendis temerariis aggressoribus. Verum Imperator, pugnau illam Christianis gentibus periculosaam judicans, ne quaque acquelevit, sed remisit potius omnem repugnandi impétum, incertis et sine fine pendentibus deliberationibus indulgens, spatiumque sic Venetis liberum concedens impune peragendi quod coepérant, urbi atque imperio procaciter insultando.

24. De iis quæ piratæ in insula Principum egerunt.

Quod ultra cum illi viderent se haud iam quidquam amplius posse facere, ut instrumentis furoris ipsorum usi piratis sunt. Hi nocte insecura ad insulam Principum appellavit, ibique non solum veteres loci incolas, 325 sed et recens eo advenitum sat numerosum e Pelopithis populum, qui in uno manus Persarum effugerat, et illuc asylum reperisse se putabat, servituti subjiciunt, rebus eorum omnium direptis. Nec eo contenti miseros in naves tractos a diluculo corporunt diris minis et cruciatis urgere, ut pretia redemptionis quaesta ipsi praemissent solverent, suspendentes. varie turquentes et trucidare se paratos exhibentes. Haec fiebant in oculis Romanorum et littore adverso speciantium. Exstabatque e mari medio miserabile spectaculum eo artificio a latronibus constitutum, ut a misericordia imperatoris pecuniam extorquerent, qua infelices illos pénis ac neci eximeret. Fuit revera admonitio de his Augusto peracerbus nuntius, dolorque non vulnus reputauit deploratissimum horum sortem, qui Persas fugientes in manus piratarum incidissent, ea sola si-

Α μέσον θάλασσης ιστάντες, καὶ τὰς τιμὰς παρὰ βα-
σιλέων; κατ' ἑλεον ἀναγκαῖον λαβεῖν ἐλπίζοντες. Διὸ
τοῦτο καὶ πάνος οὐχ ὁ τυχὸν χρατοῦνται, εἰ φεύγοντες
Πέρσας οἱ δεῖλαιοι χερὶ πειρατῶν ἐμπεπτώκεσαν,
οὐκ ἄλλως; καὶ πρὸ τοῦ θερρεῖν ἔχοντων εἰ μὴ ἐξ ἣν
δημιουρούσιν σφίσιν ἕντες, οἷς δὴ πολλάκις καὶ βα-
σιλεῖκαὶ συμβεβήκασι χάροτες. Ὡρμαίοι δὲ παρ' αι-
γιαλούς ιστάμενοι τὴν δεινήν κατεστύγουν θέαν καὶ
τὸ πάθος ἀπωλοφύροντο. Οἱ δέ γε καὶ ἀκρῆτες εἰς
ὅπλα ἱσσαν, καὶ Ὁδυσσεῖους, ὡς ἔκεινος ἐπὶ τὴν
Σκύλλαν, οὕτως οὗτοι τὰς ὄρμας ἐπ' ἔκεινοὺς προ-
ΐσχοντο· πλὴν κατ' ὅψιν καὶ μόνην τὸ ἀμυντικὸν
περιστέτατο. Τοὺς μὲν τὰρ δὲ αἰγιαλὸς εἰχε σφαδάζον-
τας τὰς ὄρμὰς ἐφ' ὥπερ ἀμύνοντο, οἱ δὲ παρὰ μό-
νην τὴν θάλασσαν ἀλώσιμοι ὅντες, καὶ τίνων οὐκ
ծεθνέστεροι; Ὁμως ὡς ὀχυρώματι τῇ θάλασσῃ
χρύμενοι, εἰ δὲ τι καὶ ἐδόκει σφίσι τούς ἐν χερὶ διε-
τίθουν, οἱ δὴ καὶ τὰ περὶ τῆς Σκύλλης εἰκόνιζον,
χείρας ὀρεγούντες; τοῖς ἔξωθεν καὶ θρήνους ἀλειπούν-
τες; Οὐπω πᾶν ἡμαρ τετέλεστο, καὶ βασιλεὺς
ἀγγελλόμενα τὰ δεινὰ ἐνεπούοντα οἴκτον· καὶ δὴ στή-
σας τιμὴν τοῖς οἰκτροῖς τεσσάρων γιλιάδων χρυσῶν

ducia tantum audientium quod a Venetis classem
in propinquο habentibus protegi se scirent,
quippe quibuscum latrocinii societatem invisi-
sent, hominibus tamen, a quibus nibil minus ex-
spectari debuissest, si sensum ultum grati animi
haberent, utpote qui ab imperatoribus crebris
C suisaient beneficiis affecti. At Romani sparsi per
littora dum hæc intuerentur, horribile spectaculum
exsestantes, infandam calamitatem incredibili mo-
dere deplorabant. Quidam etiam eorum in seī flore
manu prompti rubeant ad arma; et Ulyssens, ut
ille olim adversus Scyllam, sic illi contra piratas
impetus ostentabant. Cæterum specie tenus sola
totus ille auxiliandi ardor eminebat. Nam nostrus
frustra minantes et conatu vano consumentes iras
detinebat littus: pirate vero in mari solo, ubi
erant, capi poterant, per se illi quidem debilissimi
omnium, nisi pontes ipsis vice munimenti circum-
datos facultatem fiduciamque daret avaræ crudelitatis
in miseros quos tenerent, prout **326** liberet,
exercendæ. Atque hi quidem sub immanni scelestis-

D simorum saevitia gementes, quae de Scylla feruntur, re-presentabant manus protendentes ex adversa riva spectantibus, et luctuosis ejulatibus misericordiam implorantes. Nondum dies totus effuxerat, cum haec Augusto nuntiata expugnarunt miseritatem eius animum, ut conveniret cum illis carnificibus de lytro miserorum quos vexabant, ac statim missis ad piratas quatuor millibus numinorum captivos ab iis cunctos recipere. Quo facto misit ad praefectum classi Venetarum, qui a se illi insolentem amentiam impudentemque audaciam exprobaret, quod cum eum ad viciniam urbis appulsum oportuisset legatos ad se mittere, ac quae haberet de communibus negotiis et propriis rationibus tractanda exponere, ipse contra ducem su-

νιμιτσάτων τοὺς πάντας εἰλήφει. Καὶ τότε' [P. 225] A καὶ ἔτει. Ἡττα τοῦ ἐπαιρειάρχου Μουζάλωρος καὶ τὸ Νικομῆδειαν.

Μηδὲ γάρ Ἀνθεστηρώνος εἰκοστῇ καὶ ἑβδόμῃ περὶ ποὺ τὸν Βαρφέα (χῶρος δ' οὗτος πέρι τὴν θαυμαστὴν Νικομῆδειαν) Ἀτραπὸν σύναμα τοῖς ὅμφαῖς αὐτὸν εἰς χιλιάδες πλείστας ποσούμενος ἐπιστάς εἰσφῆται, μᾶλλον μὲν οὖν — ἀλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον ἀρχῆθεν. Ἀλῆς γάρ Ἀμούριος οὖν ἀδελφῷ Ναστρατίῳ τῷ παρὰ Ῥωμαῖοις [P. 226] ἐπὶ χρόνοις διηρέυσαντι, τοὺς περὶ τὴν Κασταμόνα Πέρσας προσετατισάμενος, Ῥωμαῖος κακῶς ἐποίει. Καὶ τέως περὶ ποὺ τὸν Πόντον καὶ ἐνδιτέρω, πέραν Σαγγάρεως, τὰ τῆς ἀλαστορίας ἐπιδεικνύμενος τῇ καθ' αὐτὸν ἀσφαλεῖᾳ ἀπείχετο τῶν ἐπιταδεῶν, ὡγκώθη δὲ τὰ πλείστα ἐκ πλείονος καὶ τῶν ἡμετέρων καθυπερηφανεύστο ἐξ δοτοῦ τὸν τοῦ Ἀζατίνη σουλτάνην οὐδὲν τὸν Μελέκη Μασούρ ἀπεκτίνει προπολεμῶν, διὸ δὴ τῷ πατέρι συμπρορέων ἐφ' ίκανὸν τὴν πλάνην κατὰ τὰ βρύει, ἐξ διουπερ ἐκείνος Αἰνοθεν ἀπελύετο, καθὼς καὶ φύσαντες εἴπομεν, ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνου τῇδε γεγονότος περιοῦται τὸν Εβζεινον, καὶ Θυματίη προστάνων, μακρόθεν τὸν Τοχάρων Κάνιν, ὃς αὐτοὶ φαίνεν, Ἀργάνην δώροις ὑποποιούμενος, ἐντεῦθεν

B ac stipatorem latronibus delisset, iis se admiscens, et scavis ipsorum grassationibus evaperans. Haec Veneti audientes nihil aliud quod obtenderent habuerunt quam mandatum senatus ipsorum: mox tamen nonnullo, ut apparebat, pudore confusi, ac praeuitentia correpti turpissimorum actorum, supplices se deinceps Augusto subjecerunt, qui hactenus adversarii obstiterant. Significarunt se ex modo insensatis in pronos nunc fore ad bona fide inuenidum pacis sœdus, dummodo pignora libera-rentur. Concordiam enim cum imperio eorum recipublicæ probari et placere; ac velle se renova-re illam iisdem quibus olim costruisset conditio-nibus ultra subeundis. Unam obstatem controver-siam de pignoribus, qua sublata nihil jam impedi-menti futurum sit. Addebat preces ut consentire in remissionem pignorum imperator vellit; quod et ab illo impetrarunt, admittente libenter ac suis rebus expetibile ducente sœdus quod illi offerebant in annos plurimos. Misit ergo legationem ad Venetos, quæ de pacis cum iis legibus conveniret, ita tunc d cogente calamitate urgentissima tumultus Persici, C 327 barbaris istis cuncta late inundantibus, et Orientem iam totum a mari ad mare una circum indagine comprehensum trahentibus. Sed et alia aliunde pericula miseris Romanis imminebant. Et Mesothinia quidem universa periisse funditus nun-tiabatur, Muzaalone qui vi præfectorus fuerat, gravissima offensione belli prostrato.

25. Clades heilæriarchæ Musalonis prope Nico-mediam.

Mensis siquidem Julii die vicesima septima, circa Bapheum (locus hic prope inclytam Nicomediam), Atman cum suis multorum milium numerum expletib[us] improviso apparens et su[us] ito

irruens — sed melius fnerit rem aliquanto repelli-tam altius a suis retroducere principiis. Halis Amurius cum fratre Nastratio, qui diu apud Ro-manos obses fuerat, Persis qui Castamoni parebant in suam societatem tractis Romanos infestabat. Sed quodam tempore moderatius quam postea: satis enim habens initio regionibus circa Pontum et interioribus ultra Sangarim licentissime insultare, ferociam illic securissime ostentans suam, abstinebat omni citeriore versus urbem tractu. Insatus tamen deinde est insolentiore confidentia, resque nostras arrogantissem despexit, ex quo Meleç Masur Asatini sultani filium bello victimum interfecit. Is Meleç patri diu socius longi per bo-reales tractus erroris, postquam ille ex Aeno arce liber emissus est, prout superius narravimus, eo-deniique mortuo trajicit Euxinum, et Thymænam appulsus, inde procul Tocharorum principe, quem Ipsi Kanin vocant (huic tunc proprium fuit Arganæ nomen), donis delinito ac in 328 sui favorem tracto, ex eo tempore locis illis ut paternæ hereditati dominatus est, subjicitque sibi qui eminebant illic inter Persas, quos illi satrapas appellant. Ac illi quidem volentes nolentes nancipabantur. Amurius autem Halis pater cum prece ac promissis ambiasset Tocharos et validum ex iis armatorum agmen assumpisset, toto impetu ad obsistendum Meleco inebuit: adeoque præliis cum eo congres-sus non semel illum fudit fugavitque, enque redigit desperationis rerum suarum ut decerneret una cum uxore ac liberis supplex ad imperatorem consurgere. Eo consilio protectus Heracleam Ponii, et inde Constantinopolim progressus, quoniam jam ante imperator se Nymphaeum transtulerat, ubi se diebus aliquotæ via fatigione refecisset, uxore

δεοτές εἰς τῶν τόπων ὡς πατριών καὶ καθυπόκλινει τοὺς προδόχοντας τῶν τῆς Περσῶν, οὓς δὴ ἐπαράπας ἔκεινοι καλοῦσται. Καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἀκούτες ἔδουλοῦντο, Ἀμούριος δὲ ὁ τοῦ Ἀλῆ πτελέοντος Τοχάρους καὶ οὐλαμὸν ἐξ αὐτῶν προσλαβόμενος θλιψὶ δρμαῖς ἀντέπειπε τῷ Μελήῳ. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολέμους πρὸς αὐτὸν ἐκφέρων κατεπτροῦντο, ὅπει τοῦτο καὶ ἐπηρημάτησαν τοὺς δίοις σύναμφοι γυναικὶ καὶ Ήλίᾳ γνῶνται βασιλεῖ προτζωφεῖν. "Οθεν καὶ τὴν τοῦ Πόντου καταλαβεῖν Ἱπράκλεισαν. Κάκειδον τῇ Κωνσταντίνῳ ἐπιδημήσας, ἐπειδὴ βασιλεὺς ἐς Νύμφατον ἀπεδήμει, τὴν μὲν σύζυγον τῆς καταλιμπάνει, αὐτῆς δὲ σὺν τοῖς ἀδερφαῖς ἐφ' ἡμίραις ἀνεθεῖς τῶν ἐκτῆς δδοῦ κέφανων, ὃντα βασιλικῷ πεδηγήτῃ, βασιλέως προστάκαντος ἀκουσθὲν, τῆς ἐπὶ τῷ Νύμφατον Ιετοῦ. Ἀλλὰ ποὺ περὶ τὸ Ἀτραμύτιαν γεγονὼς, εἴτε παρὶ Μίλου μαθὼν εἴτε μὴν καὶ αὐτὸς ὑποτοκήσας ὡς οὐδὲ εἰς καλὸν ἔσταιται οἱ ἡ πρὸ; τὸν διανατά ἄφιξις, γνωστομαχεῖ τε αὐτήκα, καὶ καιροῦ λαβόμενος, τοῦ ποδηγέντος (δ' ἦν δ' Ἀδράμπακας πρωθιεραρχὸς) τὰ; πολιορκίας πάρενέγκων, αὐτόθιν ἐκφεύγεις νυκτὸς, τελὴν

in urbe relicta, ipso ducem itineris ab imperatore missum sequens (nam audito Augustus ejus adventu eum ad se invictaverat) Nymphaeum versus iter intendit. Sed cum prope Atramylitum eundo pervenisset, sive alterius admonitu sive suspicione propria, concepta desperatione prosperi successus istius sue profectionis ad Augustum, aliquandiu deliberando luctatus dalmavavit denique consilium et coepio absistere constituit. Captiatoque mox tempore, palam questus observari sese curiosus suspiciosiusque a deductore ad se misso (erat is Abrampanax prothieracarius) quam benevoli comitis officium posceret, iude noctu ausugit, non tamien nocturni insidiatoris ritu, vitata comitum conscientia scilicet, verum palam et fidenter; præ se ferens, si quis per vim prohibere conaretur, in eum se statim impetum facturum. Ita rursus ad Persas se recipit, collectaque manu melloribus quam prius rem **329** gerere cœpit auspiciis. Unde et famæ celebritatem et majorem priori brevi potentiam adeptus, tantum invaluit ut et ipsum Amurianum, plane persuasum haud suis de cætero rebus fore conducibilem a Meleco; rebellionem, perpulerit ad consilium ambiendæ suppliciter ejus gratia, ac premissis delinitum moneribus ultra adeundi cum septem aliis, et ipsi se libenter deinceps servitum profitendi. His secum Amurius constitutis, quod nihil tali articulo rerum posse utilius sibi consulere putaret, ductis una filiis amplioque assecularum] comitatu, supplicis ad Melecum transfugit habitu. Melec rancorem vetorem animo penitus conditum servans, plusque ad iram veteri memoria injuriarum quam novis officiis ad benevolentiam motas,

Dona quidem accepit, malas ed cumularit acerba.

Ut enim ægre introductus post præmissa munera

PATROL. GR. CXLIV.

A οὐ νυκτιδόχου τρόπου, περὶ γνῶσιν τῶν ἐντυγχανόντων δῆθεν; ἀλλ' ἔμφανῶς καὶ θαρρούντως, ὡς ἡς ἐπ' αὐτὸν οἱ, αὐτοθεν ἐπεξελευσόμενος. Πέρσαις τε αὐθίς παραγίνεται, καὶ λαὸν συναγηγόχως τῷ περοῦντι τῆς φῆμης τοῦ προτέρου κράτους καὶ μετένομος ἔχεται. Καὶ τοσοῦτον κραταιούμενος ἐνίσχυετο ὅπει τοῦτο καὶ αὐτὸν Ἀμούριον μὴ συνοίσουσαν εἴτε τοὺς καθ' αὐτὸν πράγματι τὴν ἐπεινού ἀφήνασιν δοκιμάσαντες γνῶναι οἱ ἐπτὰ σύναμα παισὶ καθ' ἵκετεῖαν παραγενέσθαι, καὶ δύροις ἐκμεταβάμενον, [P. 227] εἴτα δουλεύοντα ἀγαπᾶν. Ταῦτα γνοὺς καὶ δοκιμάσας ξυμφέροντά οἱ, λαβόν τοὺς παιδεῖς σύναμα πλεῖστοις ἱκέτου αὐτομολεῖ σχήματι. Οὐ δὲ τοῖς προτέροις; ἀπομηνύοντα καὶ μηδὲν καθυφεῖς τοῦ κόπου δέκτο μὲν δῶρα, πάνον δὲ ἀμέγαρτον δοφελλεν: 'Ος γάρ μόλις εἰσαγθεὶς μετὰ τῶν δώρων πρὸ ποδῶν ἐκαλινδεῖτο καὶ καθικέστενεν, ἐκεῖνος τὰ πάλαι προβρέπε καὶ πικρῶς ὥνεδές καὶ ἀπῆλεγχο, καὶ τέλος σκύφον οἴνου λαβὼν ὡς πιόμενος, τοὺς περὶ αὐτὸν συγκεμένον δικαῖον δεῖξαντος (τὸ δ' ἦν ὡς δῆθεν σκορδεινῶντος καὶ τὰς χεῖρας ἱκτείναντος)

C aliectus ad ejus pedes supplex Amurius volvebatur, ille vetera ejus malefacta protulit; amareoque exprobans eum omni malo dignum nec ultra satis excusatione purgabilem declaravit. Tandem extensa utraque manu, scyphum altera vino plenum quasi bibitur sumens, signum edidit de quo ante cum suis convenerat, ut simul nimirum ipaum cernerent manus diverse jactantem, sicuti e somno experientes solent, ensibus repente strictis conciderent supplices; quod impigre illi a viso statim sanguino facientes funestam Amurio et filiis coenam praebuere. Ex ista tragœdia divina quadam providentia servatus Hales, unus Amurii filiorum, dolore iraque ardebat, excarnificati dire patris cruentata imaginem animo infixam circumserens, ac dies noctesque in cogitatione ulciscendi tam infandi sceleris persistans, nec unquam ab eo conatu sibi partem quietis ullam capiendam censens. Ad hunc finem conciliata **330** sibi manu non modica Persarum latrocinahatur circumcursans, ac plane præ se ferens aut ultionem se capturum de Meleco aut in ejus rei conatu occubilatum. Dum ergo incursionibus vastat regiones et omni ratione conserendi cum hoste certaminis occasiones capit, haud impar Meleci ad pugnam audacia, suo hunc fato perurgente, Hali objecit. Committuntur ergo inter se Hales et Meleci, ferocissimeque invicem petunt. Sed Melecum fortuna deseruit: nam ejus equus totis habenis effusus in cursum pedes anteriores insexit, sessoremque maximo impetu in genua pronum abjecit; quo statim ls a casu ense confossum interiit. Hic successus Halem, nomine iam patris ad suum addito Amurium quoque vocatum, in magnam confidentiam inflavit. Subitoque inde congregatis magnis copiis Romanas regiones incursionibus infestabat, nondum tamē aut multum fideanter aut valde perniciose, sed

αὐτοὺς τὰς σπάθας γυμνώσαντας κατακόπτειν τοὺς Α πλάτος ἄβατον καταστῆσαις, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις λό-
ιχέτας, ἐκείνου τὸ σύμβολὸν δόντος εἰσπηδῶσιν αὐ-
τίκα καὶ ἀθίλαν θοίνην ἐκεῖνόν τε καὶ παῖδας: δε-
κνῦσι. Τοῦτο τῷ Ἀλῆ τόνος ἦν καὶ τῶν συμφορῶν
ἡ ἐσχάτη, παιδὶ γε δοντὶ τοῦ κρεουργῆθέντος καὶ ἐκ
τίνος προνοίας περισωθέντι, καὶ τὸ τοῖς δυοῖς ἀμύ-
νεσθαι πάσος δισχολας ὑπέρτερον ἔλογιζετο. Ἰκα-
νούς δὲ διὰ ταῦτα προστειρίζεται τῶν Περσῶν, καὶ
τρόπον ληστορος περιθέει, ἐμφανῆς ὅν ή ἀμυνοῦ-
μενος ή πεσούμενος. Ός δὲ κατατρέχων ἡρήμου τὰς
χώρας καὶ τὴν ἀνταγώνισιν ἐσκευδεῖ, τὸ τοῦ Μελήκ
λῆμα τὸ μόρσιμον ἐρεθίζει, καὶ τούτον ἐκείνῳ συνί-
στησι κατὰ πλεμεον. Οὐ δὴ συρράγεντος σφάλλει
τὸν Μελήκ ή τύχη, καὶ δὲ ποκος δλψ δυτῆρι φερόμε-
νης συγκάμπτει τὸν πόδε, καὶ τὸν ἐπιδάτην μεθ' ὅτι
πλειστῆς τῆς ρύμης ἐπὶ γόνου συγκατασπᾶ, καὶ Ἑργον
ἀντίκα σπάθης δ πεσάνω γίνεται. Ταῦτα τὸν Ἀλῆν
ἐπῆρεν εἰς δγκον Ἀμούριον, κάντεῦθεν συνάγων
πλειστους κακῶν, ἔδρα τὰ Ῥωμαίων. Οὐπω δὲ μάλα
δὴ καὶ ἐς τέλης, ἵως οὖ δαιμόνιον τι μήνιμα (εἰ γάρ
δὲ μᾶλλο καὶ εἴποι τις;) κατὰ Ῥωμαίων ἐφύστην, δ
εῖη καὶ λέξεται. Ός γάρ πέραν Σαγγάρεως διέτρι-
βων τοὺς ἀνὰ τούτον φρουρίους Ισχυρῶς ἀντεκρούε-
το, & φάσας δ βασιλεὺς συνψήκεις Μιχαὴλ καὶ σταυ-
ροὺς μηχιλεῖτο; ἐκ δένδρων ἀξενοκοπηθέντων μεταξὺ^B
καταχύρωσε, μέχρι καὶ ἐς ἐκατὸν πόδας τὸ ἄντες

dissimulanter et leviter, donec eum divina quæ-
dam ultio (quo enim alio quis nomine casum tunc
maxime noxiūm inopinato incurritem vocave-
rit?) tumefecit aduersus Romanos; quem casum
hic referam. Cum enim Hales ante hac ultra San-
garim coimmorans positis illic arcibus valide repel-
leretur, quas arces imperator condiderat Michael,
et septo exterius prætentio decussatim objectorum
ingentium stipitum, ex arboribus securi dedolatis,
perite muniverat, spatium ultra munitiones pedum
centum illo antemuralli plane invium et inaccessum
hostibus faciens, quemadmodum in prioribus libris
diximus, et erat hoc Persæ ex ea parte insuperabi-
le incursionum obstaculum, Martio ecce mense
repente fluvius alveum mutavit repetitique cubile
antiquum, ad quod olim fuerat Justinianus pons
constructus. Postea traducto inde **331** Sangari
Melas alter fluvius successerat, non ille quidem
mole aquarum πᾱr priori, cæterum satis habens
altitudinis ad impediendos incursus hostium.
Tunc igitur ex multo imbre redundantis Sangaris cu-
bile iterum mulavit, ex eo qnod diu manu deduci-
tus occupaverat, in prius recurrens; et eum qui-
dem unde migravit alveum, aquæ pauperem et rado
cuivis meabilem reliquit, eum quem inundans repe-
tit baudquaque adeo complevit, ut ea transitum
excluderet. Etsienim illuc traxit agmen ingens aqua-
rum, non iis tamen dedit sufficientem profunditatem
trajectui pediūm et equitum arcendo. Causa ejus
rei fuit, quod simul limi plurimum et terræ rubræ
ex argillosis derasa montibus invexit. Quæ mate-
ria subsidens aquilatæ superstagnantibus non alte-

γρις ἐλέγομεν, καὶ ἡ εῷ Πέρσῃ στερρὸν ἐπεύθεν τὸ
τῆς καταδρομῆς κώλυμα, Κρονίου μρῆς ἐκ τοῦ πα-
ραχρῆμα δικοταμὸς μετοχεύεται καὶ ἔητε τὴν
παλαιὸν κοίτην, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἰουστινιάνειος ποντο-
γέφυρα. Υπερον δὲ μετοχευθέντος τοῦ ποταμοῦ,
τὸν ἐξ ἐκείνου Μέλανα ὑπεδέχετο, [P. 228] οὐ τόσον
ὅντα, ἀλλ' ἵκανὸν τέως καὶ τούτον ἐκ βάθους αὐτάρ-
κους τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀποκωλύειν ἐφοδον. Τότε τοίνυν
ἔξ διμορφῶν διαγγάριος πλήμμυρήτας τῆς Ιθας μετ-
αλεῖται καὶ αὐθίς κοίτης, ἡς ἐκ παλαιοῦ ποτ' ἐκκοιτι-
σθεῖς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀντέτρεχε,
καὶ οὐ μὲν ἀπέστη, περιασθεῖται καὶ τῷ τυχόντι
παρεῖχεν, οὐ δὲ ἐπελάβετο πλημμυρῶν, μηδὲ γ' ἐκ
τῆς πλημμύρας βάθος ἐδίου τῷ βενύματι, ἀλλὰ καὶ
χοῦν ἐκ μιλτοταρφίων ὀρέων κατάγων καὶ χέραδος
ἴκανὸν προσέχων καὶ πόρον ἐτίθει τῷ περφύ θέλοντι.
Τῷ τοι καὶ οἱ ἐν τοῖς πέραν φρουρίοις συνυπκηδότες,
τὴν ἕνην ιδόντες μετάστασιν καὶ γνώντες ἐν χρῆ-
μανδύνου γενόμενοι, ἀπανίσταντο. Οὐ μήν δὲ αὐθίς
ἐπὶ πολὺ τὸ σχῆμα τοῦτο τῷ ποταμῷ ἦν, ἀλλ' ἐς μῆνα
προσχώσας μόνον ὑπέστρεψε. Καὶ ἡν ἐκ τοῦ πα-
λαιοῦ ἀποχώρησε καὶ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις φυγῆς
καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν διεπεραϊσσεως προφῆτης αἰτίᾳ,
τῷ περφύ ἀνέδην τοὺς βουλομένους· ή δὲ ἐξ ὑπογύου
ἴκανής ἀνυποστροφῇ τοῖς καὶ τούτῳ περῶσιν εὐ-

depressum substravit fundum, qua volenti cuili-
bei transire pedibus licebat. Hac animadversa nistra
mutatione qui ulteriores arces præsidio tenebant,
terrī, quod se fossa degitutus invadabilis amnis,
objectos deinceps incursionibus hostium hanc pari
ad resistendum numero, certissimo capitis periculo,
viderent, stationibus relicitis abierunt. Non tamen
diu in eo statu Sangaris mansit, sed cum per men-
sem inundasset magna terræ ac lutī vi alveos ob-
litians, recepit se in eum unde nuper migrarat
alveum, quasi ad hoc tantum se movisset, ut præ-
sidiariis terorem, quo ad fugam raperentur, incu-
teret, hostibus contra et fiduciam et facultatem
intra nostrum irrumperi linitem daret. Nam ha-
rum duarum rerum una illa causa fuit fluminis
motio, commoditatē cuivis obviam præbens vadō
transeundi. Sed nec ejus in priorem alveum re-
gressus malo medicinam fecit. Oblimatum enim
etrumque ac pedibus meabilem reliquit fluvium
magnitudine aggeris ac materiæ per eluviem inver-
cere. His inopinatissime sic gestis repente imperatori
332 nuntiatur plena esse mediterranea hostium.
Nam utcunque Hales Amurius in simula-
tione quadam pacis se hactenus continens quiesce-
bat, tamen efferti brevi cœpit æmulatione paulo
post seculorum successuum Atmanis, viciniā
Nicææ prospere incursantis, non parvum se im-
peratori beneficium contulisse reputans, si se in
pacis observantia teneret quandiu alii in terras
imperii non irrumperent. Illud vero exigi a se
haud æquum esse, ut præde multorum impune
aliorum rapinis abactæ partem ipse sibi non arri-

θέτησε, τῷ περὶ διὰ τῆς προσχώσεως. Ταῦτα γε γένει ἐκ παραδόσου, καὶ βασιλεῖ ἡγγάλλετο ὅτι πλήρες ἔχθρῶν τὸ μεσόγαιον, εἰ καὶ Ἀλῆς Ἀμούριος εἰρήνην καὶ ἐς τὸν σχηματιζόμενος ἐφησύχαζε τίνως. Ἀλλὰ τὰ τῷ Ἀτραν τὰ περὶ τὴν Νίκαιαν καταρέχνεται ἐνδυνατέρον ἀριστουργηθέντα καὶ τοῦτον ἐπηρειν, θεατὴν φιλοφροσύνην δέξαντα καταπράττειν τῷ βασιλεῖ, εἶπερ εἰρήνειοι μὴ εἰσβαλλόντες ἐλλάς· εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀρσάκοι τὰ τοῖς πολλοῖς ἀπετρόμενα. Ἀτραν τὸν τὸν ἀμφὶ τὴν Νίκαιαν τόπον ἐπάρας (τὸ γέροντον συμβάντον πρότερον τῷ Μουζάλων σφέλμα καὶ πλέον ὄγκων τοῦτον), τοὺς ὁρεύοντας θειελθάνοντας οἰράνας, ἔτοιμος ἦν καταθίειν Ἀλιζάνων. Ἀλλὰ πρὶν αὐτὸν εἰσβαλεῖν, πλήθος ἔχθρων συναχθέν, εἰς ἑκατὸν ποσῶντας καὶ μόνους, περὶ που τὴν Τελεμαλαν καταδαρθεῖσι τοῖς περὶ τὸν Μουζάλωνα ἐπιστὰν ἐξ ἀπρόβτου, ἐκεῖνοις μὲν ὡς εἰκὸς τεραχὴν ἐμβάλλουσι τὴν μεγίστην, πολλὰ δὲ λαβόντες, καὶ αὐτὸν ἐν σαυρωτήρισιν ὑστορεῖσιν. Ήτος δὲ συστάντες Ὦμασι τοὺς ἐπιόντας ἐδίωκον, ἐκεῖνοι τὰ δρεῖνὰ χροκαταλαβόντες καὶ τὰ

peret aliquam. Atman igitur e locis circa Nicæam movens (nam quæ prius Muzaloni contigerat offensio animos illi augebat), transgressus montanos Siphones, paratus erat ad incursandos Halizones. Sed priusquam in Ilos irrueret, collecta manus hostiæ, centum solorum capitum non excedens numerum, circa Teleræam sopitis ex improviso superveniens Muzaloni curv suis, his quidem, ut par fuit tati statu deprehensis, perturbationem injecit maximam, qua barbari adjutū cum alia multa tum hastas ipsas decussatis impositas in vallis cratem stipitibus auferunt. Ut autem receptis e subita consternatione animis Romani manu facta insecuri fugientes sunt, illi nota ipsis montium juga tenebant, indeque secure jam in loco stabiliti sagittis nostros impetrabant, undique per circuitum superne jaculantes; tantumque circumveniens lis qui se insequebantur prævaluerunt, ut et ipsum horum ducem comprehendenderent abegissentque, nisi quispiam e Romana phalange generoso evectus impetu vehementem facisset impressionem in barbaros, tam fortiter rem gerens ut disjectis illis, suo tantum equo sanciato, ipse incolunis liberum captivum reduxerit. **333** Hoc ita gestum et late celebratum magis magisque incitavit Atmanem, Barbarumque in fastum extulit: adeo enim jam ejus copiæ auctæ numero erant, ut et Persas alios e regionibus vicinis ad se ultro coeuntes socios haberet et ad incursionem quolibet promovendam adjutores idoneos. Hoc et Amurio superbiam adjecit. Hoc illi persuasit sedus strangere, æmulatione instinetō avara, qua ei videbatur intolerabile se quidem promissa imperatori fidei religione vincitum abstinere manus a præda Romana, interim dum illam alii longius profici totam in sua lucra verterent. Sed quamvis haud sane sibi Amurius parcebat quin quam ma-

λαφαλές τυπεῖνειν διετοῖς, σεδύτες Ἑβαλλον διετοῖς καὶ κυκλώσαντες ἐποδίζοντο, καὶ τῶν διαπέντεν τοσούτον περιγεγνησαν. Ήτος καὶ αὐτὸν κατασχεῖν εὖν ερών ἐγγονόμενον· καὶ [P. 220] ἀπῆγαν, ἢν μή τις τῶν τῆς Ρωμαϊκῆς φύλαγγος λῆμα γενναῖον φέρων, στερβῶν ἐμπειών καὶ περιγετονάς τῶν ἀγράντων, τοῦ ἱππου μόνου τρωθέντος ἐκεῖνον ἐξείλετο. Τοῦτο γεγονός τε καὶ ἀκουοθέν ἐπὶ πλέον περιώρευε τὸν Ἀτραν, καὶ ὑπερηφάνεις ὁ βάρβαρος· τοσούν γάρ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα ἐπιληφύνετο, ὥστε καὶ Πέρσας ἀλλοις ἐκ τῶν περὶ Μαλαύδρου παραγενότας συμμάχους ἔχειν καὶ περὸς τὴν καταδρομὴν συλλήπτορας ἴκανούς. Τοῦτο δὲ ἦν καὶ τὸ τὸν Ἀμούριον ἐπηρκός καὶ πασαν παρασκούδειν, ζηλοτυποῦντα τόνος εἰ ὡς αὐτὸς κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα χάριν ἀπέσχετο, ταῦτα μαχρήθεν ἐσβάλλοντες ἀλλοι παρακερδαῖονειν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τούτῳ περιργμένα μικρὸν ἦσαν, καὶ αὐτὸς οὐκ ἀριστατο πρέπτων· τότε δὲ Ἀτραν ἐπιστάς, καὶ ἄγων μὲν τοὺς ιόντους, ἄγων δὲ καὶ πολλοὺς κατὰ συμμαχίαν ἐτέρους ἐξωρμητένους, κατὰ λύσαν πάλαι τῶν κατὰ

xima posset rapacitate grassaretur, tamen exigua videri poterant dama quæ rei Romanæ inferebat, si compararentur cum longe gravioribus a potentiori Atmano illatis. Hic enim incepit urgens et accinctus praesens operi, succinctus etiam novis auxiliis ferociissimorum latronum, qui seiva dedum in nos instincti rabie e partibus Paphlagonie recessis ad ipsum convenerant, parati apimis delere desolareque obvia cuncta, nihilque sacro reliqui extrema crudelitati diripiendi abducendiisque in servitudinem plane universis incolis illorum tractum. Hos ille cum suis veteribus aggredigebat copiis, universum illio exercitum una secum habebat. Oppositus illi stabat unica tutela Romani limitis Muzalo; qui recensitilis suis, collatoque in unum quantum supererat Romanarum copiarum, quantum Alanicarum, vix numeratis simul indigenis simul exteris duo millia militum explebat. Extremum tamen Muzaloni oculis et animo obversans periculum Romanæ rei audaciam ei atque impetum pro aris focisque desertandi contra plures dabant, haud abhorrentibus a ducis sententia plenisque militum, licet suas consciens paucitatis. Et habuisset ista fiducia successum, viciassetque, ut plurimi affirmant, si aut plane omnes conspirassent in generosum hoc propositum, aut in eo concordes perseverassent unanimique fortitudine totis viribus et animis in istud prælium ruisse. **334** Nunc multi ex ipsis, vel innatae indulgentes ignoravæ, vel refrigerato, si quem concepisse visi fuerant, ardore strenue dimicandi, segnes ancipitasque torpebant. In his erant quos adhuc urebat dolor coniunctilæ, ut putabant, injuriæque acceptæ, cum equi nummique ipsis eropli Alanis attributi fuerant, quo Romanam militiam periisse funditus querebantur, iadïaque inle ac livoris pleni nec consentiebant cæteris, nec impetum expedie-

Παφλαγονίαν μερῶν, ἐτοίμους ἑξαλέφειν τε καὶ Λ πολεμίους καὶ ὑπὸ πόδα χωρουντες καὶ λέχριοι πος ἀπάγειν τὰ κρήδες ποστν ἐκ πολλῆς ἴταιμένητος, ἐκεῖ θνον πάντας συνῆγεν. Οἱ δὲ ἄμφι τὸν Μουζάλωνα, δον 'Ρωμαϊκὸν καὶ δον 'Αλανικὸν, δον ιθαγενὲς καὶ δον ἔξωθεν, μόλις που περὶ δύο χιλιεδας συνέτατο. Ὁμηρος γε μέντοι τὸ εἰπεῖ τῆς οἰκείας μάχεσθαι πολλὴν τρίτην ἐπὶ τῷ τολμῷ πρὸς πλεστους διλίγοις ἐδίδου. Καν καὶ περιγενέσθαι σφές Ευμενίδηροι, εἶπερ γηγείαις καρδίαις, ὡς πολλοῖς ἐλέγετο, δρμων καὶ τῆς μάχης ἀντελαμβάνοντο. Νῦν δ' ἀλλ' ἐρρῆθυμηκότες οἴον καὶ νάρκην παθόντες, οὐχ ἥτεν ἐκ δυσνοίας ή ἀδουλίας, ἀφρημένοι ἐξ ὅπογύου καὶ ἐπιπούς καὶ χρήματα· διὰ τὴν ἐπισυμβάσαν τῶν 'Αλανῶν ἐνεκαὶ ἐξ ἐπάντων συντέλειαν, τὰς δρμάς τ' ἐπεκλώντο καὶ ἀτολμάτερον συνερρήγηντο. Οἱ καὶ τοῖς Πέρσαις μεγάλην βρήπην ἐνεποιει, καὶ μᾶλλον ἀειδίμων κατ' ὀλίγων πλείστοι.

Οὗτοι δὲ τῆς μάχης ἀνισουμάντης καὶ πλήθεις καὶ γνώμῃ, πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοις, φεύγουσι δὲ οἱ τελεους, καὶ τῇ Νικομηδείᾳ ἐγγύθεν ούσῃ μετὰ παραφανούς τῆς τροπῆς διεκπαίοντες συνεισβάλλουσιν ἀκλεῶς. Ἐδοξεν δὲ τότε καὶ ἐς πολὺ χρήσιμον 'Αλανον πεσόντες πλείους ὑπὲρ 'Ρωμαϊκὸν· τῷ γάρ παχῷ πολλῷ γε δυντις διδόνεις ἁνειν εἰς τὰ φεγγειν κλινάσσεις ἥδη τῆς μάχης, αὐτὸι μὲν περικυκλοῦντες τοὺς

πολεμίους καὶ ὑπὸ πόδα χωρουντες καὶ λέχριοι πος ἀστιθέμενοι, περιαργοῦντες ἐπιτηδες, δίστοις ἔβαλλον καὶ πεζοὺς τοὺς τάχις ἵπποτας ἰδείκνυσον. Πεζῶν δὲ νέφος ἐκείνων συνειλούμενον σφίσι καὶ διεκπελὸν τὰ πρόσωπα ἀπασάζετο. Ἐκείνοις δὲ τῆς αὐτῶν σωτηρίας [P. 230] τοὺς καθ' αὐτοὺς προβαλλόμενοι κινδύνους συνεχεῖς ἐπιπτον. Καὶ οὐδὲν ἦν τὸ λοιπὸν καὶ τὸ νικῆν Πέρσας καὶ διασπαρέντας ἀλλαχοῦ κατατρέχειν τὰ πρόσχωρα, τῶν πολλῶν ἐγενέθεν εἰς φρίδαν προνομήν κειμένων κατὰ πολλὴν ἀρημάτιν τῶν καλυστων. Ἡρῆς τοινυν ταῦτα μεγάλων κακῶν ἀπάση τῇ χώρᾳ, ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαῖοις, τοῖς τῶν καρπῶν συλλογῆς, τῶν μὲν ἀπαγορέων, τῶν δὲ σφρατομένων, ἵστε δὲ ὧν καὶ φευγόντων, εἰ τοις καὶ προσπανίστατο τῶν δεινῶν καὶ φρουρίῳ τινὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἐπίστευεν.

κ. Κατασυρή τῶν δέξιων παροικι πρὸς τὴν πόλιν.

[P. 231] Εἰδεις δὲ τότε καὶ τοὺς ἐνδοτέρω σκευαγωγούντας, καὶ οἰκτράν θέαν περαιουμένους εἰς πόλιν, ἀπογνόντας ἥδη τὴν τῶν Ιδίων σωτηρίαν. Καὶ δι πορθμὸς οὗτος ἀκάστης μυρμηκιὰν ἀνθρώπων καὶ ζώων ἐδέχετο, οὐχ διευ συμφορῶν τῶν μεγίστων ἀπαλλαγέντων· οὐδὲ γάρ ἦν δοτις οὐ τῶν Ιδίων ἀπεθρήνει τὴν στέρησιν, τῆς μὲν ἀνακελουμένης τῶν δινδρά, τῆς δὲ τὸν οὐδὲν ή μὴν τὴν θυγατέρα, ἀλλῆς

bant quidquam aggrediendi viris dignum; parque frigus in pugnam protrusi in ipsa acie monstrarunt. Id quod Persis animadversum addebat videbilec illis animos, magnamque facultatem pauciores, eosque timidos, obterendi tribuebat. Ita male comparato inter hinc paucos sibi dissidentes et debiles, illinc plurimos optime animatos fortesque certamine, prælium commissum est, eo qui exspectari debuit evenit, ut nostrorum nimirum non pauci cederent, plurimi fugerent, et in urbem vicinam Nicomediam plane fusi nec dissimulanter victi, cladi pleni dedecorisque confugerent. Demonstrarunt se occasione ista valde utiles Romanis Alanis; quorum usque multi pro salute nostrorum occubuerint. Videntes quippe inclinatam irrevocabiliter ad fugam aciem pedestrem, quæ maxime numerosa erat, spatium ipsi ad vitam in tuto locandam suo magno periculo ultra adeundo præbuere, si quidem desilentes ex equis, et magno animo ad persecundum consternatos erumpentibus circumfusi hostibus, eosdemque oblique a lateribus procella telorum impetentes, stare quamlibet invitatos coegerunt, plerisque ipsorum equorum cæde ex equitibus in peditem ordinem redactis. Unde contigit agmen illud peditem nostrorum loco motum, et si equitatus incurisset, plane periturum, otium suæ salutis prospiciendi nancisci, empta ipsi commoditate ista pretio sanguinis et vita Alauorum; quorum permulti corpora tegendæ nostrorum fugæ obtidentes transfossi ceciderunt. Cæterum Persæ adeo strenue 335 usi Victoria sunt, ut medium nullum intercederet spatium inter cladem nostri exercitus et distributionem illorum in manus varias

C que diverse in multis simul partes Romanæ distinctionis irrumperent. Et sufficiebat vel exiguis numeris rei ubique ex ipsorum sententia gerendæ, propter debilitatem et destitutionem in illo limite interiusque extremam omnium, nemine jam prorsus uspiam comparente qui subditos imperio Romano tueretur. Quare omnes et omnia parata illic præda quibusvis tollere curantibus jacebant. Lungenium hæc igitur fuerunt initia malorum, genuinante etiam incommodum importunitate temporis, quod hæc Muzalonis clades incidit in æstivam messem, qua tempestate cuncti erant intenti collectioni et importationi frugum in horrea, vice cuiusbi quidem abducebantur, illi trucidabani, nisi si qui mala ista fuga matura prævertissent a cque alicui obviæ se ac sua credidissent.

D 26. Concursatio rure degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa.

Vidisses tunc citeriores Nicomedia ruris incolas convasata supellecile trepide in urbem accurrentes, et miserabile spectaculum obviis offerentes luctu et planctibus, quibus uti desperata salute se nisi seri cruciabant: cernebaturque quotidie in trajectu illo, velut densum formicarum agmen sese trudens terrore, multitudo mistim hominum et bestiarum. Nec quisquam ea ibat non ejulans ac plorans, quod maximis jacturis ægre vitam redemisset, nemine fere non cuiuspiam ex intimis amissionem lamētante. Hæc quidem virum abactum aut occisum flens in clamabat, illa filium aut filiam, alia nouen atiū affectus et cognationis proximæ. Cuncti autem miserabiliter in publico jacentes procumbe-

έδελφόν τε καὶ ἀδελφήν, καὶ ἄλλης ἀλλο τι συγγε-
νεῖας δύναται, πάντων δὲ ἐλεινῶς προκειμένων, τῶν
μὲν ἑντὸς πόλεως, τῶν δὲ καὶ ἑκτὸς παρ' αἰγιαλὸν
επεκάλως καταστοδουμένων, λείψαντα φερόντων καὶ
ζῶντα; καὶ βίου. Νήπια δὲ καὶ γυναικεῖς καὶ οἰκτροὶ¹
πρετόβνται προκειμένοι ταῖς ὁδοῖς ἀλλούς ἐποιεῖ καὶ
τὸν μόνον ἀκούοντα. Πλὴν ἑντούθεν στρατὸς μὲν τὸ
μὲν ἔνικὸν περιούμενον ἀκλεῶς ὑπέστρεψε, τὸ δὲ
Ιωανῆνες καὶ αὐτόχθον, καὶ αὐτῶν οἰκιῶν ἐκκεχωρη-
κτοί τοις ἔχθροίς, εἰς ἀναγκαῖον ἐξῆται ὅπῃ γε καὶ
ἀπόργυρην αὐθίσεται. Ἐχθροὶ δὲ τέως πόλλων ἐμπλη-
σθέντες τῶν ἀνωτέρων ἀνέδην ἐκείνοις ἐνεσπετάλων,
ἀπάγοντες μὲν αἰχμαλώτους, ἀπάγοντες δὲ καὶ ζῶα
καὶ λείαν πάσαν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν καρπὸν τῆς γῆς
τὸν ἕπετειν, ζώοις τοι; ἐκ τῆς λείας διευθετούμε-
νος, καὶ δὲ τι καὶ ἰδοὺς ἀσφαλὲς μεταφέροντες. Οὐ
μήν δὲ καὶ τῶν κατωτόρων Νικομηδεῖς ἥπετοντο,
οὕτῳ θαρροῦντες ξωσι τὴν εἰσβολήν· ἐπῆρε γάρ
ἔκεινος; φοβούσθαι τὴν τε Εγγύτων ἐφοδον, καὶ ως
ἰερὸν ἀσίκτων ήτι τῶν τῆς πόλεως προστατῶν ἀπε-
κριντο, εἰ καὶ τοῖς τῇδε τῶν δεινῶν προσδοκαμένων
ἀναστολῆς ίθει, καὶ ως ἦν ἀνεστάλλοντο. Οὐ γάρ
τυπά μόνον ἦν τοινόν, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἀνατο-

χωρίας, τὰ δικαιέρω πάντα δίχα τῶν διχυρωτάτων
φρουρίων τοις ἔχθρος εἰς προνομήν ἔκειντο, τὰ δὲ
προσωτέρω περὶ ποι τὴν Ἀχυράους καὶ Κύζικον καὶ
Πηγάς καὶ Λοφάδιον ὀλίγω τινὶ διαστήματι εῷ ἀπὸ²
θαλάσσης ἐλεύθερον περιῆν. Προύση δὲ καὶ Νικαία
ταῖς πύλαις ἐπέχρε τὰ δεινά, ἀπάντων [P. 232]
τῶν ἔξω προνομευθέντων, καὶ δεινὸν τὸ πάθος καὶ
ἀπαραμύθητον τὸ συμβάν, ἀπάντων ὀλίγων ἐξαπο-
λυλότων μηρῶν. Καὶ ὡς περ θείας δργῆς καὶ μηρί-
ματος δαιμονίου τὸ πάσχειν, οὔτω καὶ θείας ἀντιλή-
ψεως μόνης καὶ συμπαθείας τοῦ χρείτεονος τὸ τέ-
τενά στήναι εἰκός ἦν ἐννοεῖν.

κ. Περὶ τῆς τῶν ἀρχαιερέων ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ
Σηλινδρίας.

Δ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τις τοσοῦτον. Οὐχ ἦν δὲ ἄρα καὶ
ἀρχιερεῖς ἡσυχάζειν καὶ μή δι' ὅχλου μεγίστου τῷ
πατριάρχῃ γίνεσθαι τοῦ τῆς Ἐφέσου καὶ πάλιν
Ἰωάννου καὶ τῆς ἔκεινου ἀνορθώσεως ἐνεκα. Εἰς δέ
τις αὐτῶν (δι Σηλινδρίας οὗτος ἦν Ἰλαρίων) καὶ μέγι
τι κατὰ τοῦ πατριάρχου τοῖς ἐφθέγξατο, εὐ τότε
πρώτως, ἀλλ' ὅτε δὴ πατριάρχης ἐπὶ τῇ τῆς Παμ-
μαχαρίστου μονῆς ἀναχωρῶν τῶν φροντίδων καθῆστο,

quorum per totum Orientem Atramytium usque,
ubi diversabatur Imperator; ulteriora quippe uni-
versa, præter arcæ munitiones, hostibus in præ-
dam exposita jacebant. Longinquiora modo qua-
dam circum Achyraos et Cyzicum ac Pegas Lo-
phadiumque, exiguo a mari intervallo, libera su-
pererant. Prusæ quidem ac Nicææ bellum et clades
sub ipsas admodum portas erant, omnibus 337
qua circum urbes illas fuerant undique dñeptis
ac vastatis. Dira calamitas nec consolatione leva-
bilis ullæ cuneta late occupaverat, universis illis
populis paucorum spatio mensium funditus perdi-
tis. Ac sicut divina fuit iræ justæque superum in
scelera nostra animadversionis, nos pati talia, sic
uni coelesti clementia ac misericordia numinis
imputari par fuit inducias illas malorum quales-
cunque, quaæ Barbaris progredi ulterius verentibus,
Romanæ plebi, licet nullo protectæ præsidio ad-
versus eos, si venirent, contingebant, aliquod in
extrema clade solarium.

Δ. 27. De novis inter episcopos turbis et dicto Sely-
briensis.

Et hec quidam in hunc modum se habebant, ut
haec tenus diximus; episcopi autem perstare quieti
non poterant, nec absistere a facessendo gravem
patriarchæ molestiam, Joannis rursus Ephesii et
ejus restitutionis causa. Unus autem ipsorum Sely-
briensis, cui nomen erat Hilarion, grave quod-
piam a patriarcha peccatum retulit, non recens il-
lud quidem, sed tunc patratum quando patriarcha
idem in Pammacaristi monasterio sepositis curis
considerabat; idque siebat haud vicum a se, sed ab
alio qui vidisset auditum. Verum qui memorabatur
auctor, jam erat mortuus; fueratque, dum viveret,

εύκ αὐτὸς ίδων, ἀλλὰ παρ' ίδεντος ἀκούσας, ὡς Ἐλεγεν. Ἀπῆγεν δὲ τῶν ζώντων ὁ φῆσας, ἀνάγνωσος καὶ ἀλλως ὃν ἐκεῖνος καὶ ἐπί διαβολῆς γνώμοις. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγκλημα ἀπόδον δλως καὶ ψευδολόγημα διντεχρυς. Ὁμως δὲ Σηλυθρίας οὐ πάντα τι καὶ αὐτὸς πιστεύων, ὡς ἀφίκει λέγων, τὸ τοῦ πράγματος ἀποτον ἐν ἀπορήτοις παραλαβὼν, βασιλεὺς πιστεύει τὸν λόγον. Τῷ δὲ μήτρα μὲν ἀκούσαντι ίδοξε, καὶ βαρέως ἤνεγκε τὸ λεχθέν· ὅμως δὲ μέντοι καὶ μὴ πιστεύσαντι ἐπήσει φροντίζειν τοῦ ἐν ἀπορήτοις διακισθεῖσας τὸν λόγον, ὡς ἀλλως καὶ ἀπερπήδη δυτα αὐτοῦ μᾶλλον ἢ ψευδῆ. Διαφυλάττεσθαι γάρ καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ἀξιούς ἐκεχρίξει. Πλὴν καὶ τοῦ προτανεύγκαντος κατεγγύωντος, ὡς τὸ τέλος; Εδείξεν, δέτε καὶ διλας ἐπὶ τοιούτῳ καὶ παρὰ τοιαύτου πιστεύεσσι λέγοντο;. Ἡν ταῦτα, καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς καὶ αὐτὸς διὰ τὸ τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐτοὺς [P. 233] ἀμφιγνωμον περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου πραγμάτων πετριάρχῃ ἐπείχον, καὶ εὖ καθεδρῶς εἰρήνευον. Ἰσαν δὲ οἰτινες τούτων καὶ ὀμογνωμόνων τῷ πατριάρχῃ καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς διεφέροντο. Βασιλεὺς δὲ κάντα τρόπου τὰ τῆς εἰρήνης στέργοντει οὐκ ἥντηρεμεν, ἀλλὰ

homo contumeliosus et calumniator notus. Crimen poreo erat prorsus abhorrens a verisimilitudine omni, nierumque mendacium. Præ se ferebat quin etiam Selybriensis ipse, cum id alterius testimonio referret, sese haud credere: putasse tamen rem qualicunque fide arcane ad se delatam imperatori, prout fecit, indicare se debere. Imperator hoc auditio momenti permagni temero mevert negotium judicavit, graviterque tulit id ad se delatum. Ac nullam licet fidem delationi adhibens, sibi enixa curandum existimavit ne ad plures dicti notitia manaret, 338 præterquam indecentis ei mentione ipsa infandi, etiam, ut se dabant indicia, mendacis. Præverti enim oportere suspiciones multorum æquum censuit. Sed et, prout ex consecutis ad extremum apparuit, succensuit delatori, quod e tam levi tamque sublestæ fidet auctore cogitata rentantam non modo non contempnisset, ut debuerat, verum etiam, ut deferendo monstraverat, credidisset. Dūm hæc ita se haberent, interim episcopi, quod sibi adversari patriarcham soarent in negotio Joannis Ephesii, baud cessabant instare circa hoc Dilli, nec corde sincero cum eo comunicabant. Non tamen ex eorum numero deerant qui partes patriarchæ sequerentur et ab aliis ea causa disscerent. Quæ certens imperator, pro suo antiquo proposito pacis ecclesiasticorum omnī ratione procurandæ, baud sibi cessandum in hac pacanda discordia putavit; in quo restitutioni quidem Ephesii, quam multi urgebant, non modo assentiri se monstrabat, sed ei ultra promovendæ paratam exhibebat operam. Tamen idem ejus rei gratia vim inferri patriarchæ hand decere judicabat. Unde, quanquam libenter audiret quæcumque pro Ephesio allegabantur, molestissime ferebat omnem mentionem discessioñis a sacrorum principiæ; et quos audiret eam

A τὸ μεν τὸν Ἐφέσου ἀποκεκτησθῆσαι καὶ προσαπέδεχετο καὶ συνήργει τοῖς βουλομένοις, τὸ δὲ αὐτὸς ἐκεῖνοι χάριν πατριάρχην προσαναγκάζειν οὐ οἱ τῶν δεύτερων ίδοκει. Όθεν καν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἐφέσου λέγοντας ἀπεδέχετο, ἀλλὰ τό γε σχίζεσθαι διὰ ταῦτα εφάς πατριάρχου καὶ λιαν διὰ βάρους ἥγε καὶ προσωνεῖδε, καὶ τισιν ἴμβριθέστερον προσεφέρετο. Σκυπῶ δὲ μὴ Πάτροκλος ἦν δὲ Ἐφέσου καὶ τὸ τοῦ Αιγαίου ἐσχεδεάζετο εἰδωλον, τῆς βασιλικῆς γνώμης ἡδη κλινούστης πρὸς Ἀθανάσιον τῷ τὸν Ἱωάννην ἀποπροσποιεῖσθαι, εἰ καὶ τὸ ἀφανεῖ ταῦτα ἥσαν ἔτει. Ός δέ που καὶ τὸ ὑπὲρ ὁδόντα κείσθαι δοκοῦν ἀνάπυστον ἡδη ἡρέτο γίνεσθαι, καὶ τινες ἀφωνιαμένως πους καὶ ἐπιπολαίως τὰ περὶ ἐκείνου ἥγιοσσοντο, τὸ ἐκείνου σχίζεσθαι ἐκειτοῖς εὐπροσωπότερον καθιετάντες, τότε βασιλεὺς τὸν πρώτως ὑπομνήσαντα περὶ τούτου ὑπόστενεν, ὡς καὶ ἄλλοι εἴποι τὸν λόγον, καν αὐτὸν μὴ σκανδαλίσειν ὑπειπῶν, ἄλλοις διως εἰπῶν μῶμον προστρίψει. Διὰ τοῦτο, καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου θαρρῶν σεμνότητι, ἐκφαυλίζει τὸν λόγον, καὶ τὸν πρώτως εἰπόντα δῆλον καθίστησαν. Ἀφρήτον μὲν γάρ εἶναι καὶ ἀπιστον, καὶ λιαν ὠργέστο,

minati episcopos, graviter increpabat, etiam exprobatione non abstinent. Non dissimulabo hic tamen speculationem quandam meam. Quis scit si capessenti sic imperatori causam Ephesii, cui sciret adversari patriarcham, non aliud occultius in mente fuerit? Quis, inquam, præstet non hoc illi praetextum suisser fierum, et velut illud e fabulis ad vanam speciem objectum inane æneum simulacrum, ad usum indulgenti concepta jam tum arcanæ voluntati reponendi Athanasium in thronum, quam ad rem sibi videbat fore utilem factionem multorum antistitutum a Joanne nunc pontifice aversorum ob Ephesii negatam ab eo restituionem. Sed hæc omittamus, quæ si jaun 339 tunc erant, in occulto certe teuebantur. Tunc autem evenit ut, eujus meminimus, Joannis patriarchæ crimen clam olim immurmuratum enoteseretur inciperet, et a quibusdam verecunde quidem ac quasi aliud agendo, tamen sic oblique inauferetur ut qui rem compererant agnoscerent; quod infensi Joanui episcopi magna arte faciebant, sic sibi plausibiliorem preparantes obtentum ab eo sese discinderet. Istam propagationem rei a se tanto studio celata imperator sentiens, cum qui alii primus illam indicasset, Selybriensem violati arcani suspectum habuit; et in eam inœubuit partem ut crederet illum indulgentem pruriginis malignæ aliis quoque manifestasse, quod frustra ei fuisse a se impense commendatum ne omnino mortalium cuiquam aperiret. Et hunc quidem ipsum coram redarguere levitatis filius baud voluit, ne sine opere pretio eum irrilaret: illum tamen en nomine apud alios vituperavit, ac fretus gravitate notaque patriarchæ innocentia non dubitavit crimen id totum falsam calumniam adscribere, conquerendo de eo qui primus vulgaverat, quod luce indigneissimum premi ten-

ώς δέκει· οπολασουμένου δὲ καὶ παρ' ἀλλων, αὐτὸς ἀναγκασθεὶς φανεράν καθίστησι τὴν κατηγορίαν, καὶ ὡς δριστὴν οὐχ αἰτίας ἀντει τὸν φάμενον. Ἀκούει τοῦτα καὶ πατριάρχης, καὶ ὡς εἰκὸς δεινοπαθήσας, ἐπειδὴ πρώτης ὁ πρώτως ἐπειπόν, ὡς ἀλέγετο, αὐτῷ δὴ Σηλυβρίας τὴν συκοφαντίαν ἐπέτριψε, καὶ συνδρό οὐκαγκαλεῖ ζητῶν τὴν ἐκδίκησιν ἔστιψῃ, καὶ ἐκεῖνος ὡς εἴχει ἐπειλύων τὸν λόγον ἀλλως ἔλεγεν ἐξει-
τειν.

κη'. Υεριπάθησις πατριάρχου διὰ τὴν συκοφα-
ντίαν καὶ ἀραχώρησις

Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ [P. 234] βασιλέας (οὐδὲ γάρ ἣν ψεύδους γράφεσθαι βασιλέα γε θυτα) ἐπὶ τοὺς τοιούτους συκοφαντοῦντα διελέγχειν ἀναγκαζόμενος, δέ τῶν ἀνέκροφον ἡδούλετο μένειν, ἐπὶ πολλῶν ἐξέ-
φερεν, δπας καὶ δειπνοὶ καὶ τὶ προσελθὼν εἰπειν δὲ εἰ-
τον. Τέως δὲ πολὺς προστερίστητο ἐντεῦθεν μῦρος, ἀμφοτέρων ἀντιδιατεινομένων. Καὶ διὰ ταῦτα πα-
τριάρχης δεινῶς οὗριοπαθῶν ἦν, καὶ οὗτος βασιλέας
προσαπεδίζετο κινοῦντα τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ

Cbris semper oportuisse. Sic imperator id ipsum quod summe, ut videri voluit, cupiverat indictum immemoratumque perpetuo sileri, cum susurrari ab alijs Intellexisset, publicare ipse coactus est, pnam incusans Selybriensem, qui prodiderat pri-
mas, ut contumeliosum et sycophantam. Audit hæc patriarcha, et prout par fuit, indignatus, postquam in vivis non supererat qui falsi criminis auctor allegabatur, ipsi Selybriensi calumnia dicam im-
pugnit, questusque de illo apud synodum petiit cænonice rem cognosci vindicarique tantum scelus, exrasante illo quantum poterat, haud se malo animo enuntiasset sub arcano quod ex alio rescis-
set.

28. *In dignatio patriarchæ propter calumniam, et recessus ejusdem.*

Hæc ipsa expositiatio patriarchæ querelaque apud synodum cum curam imperatori adjecisset, ne cuiplam mindis plene de re teta edocte suspicio forte in ipsum oboriretur, tanquam quod audivisse ex alio aiebat **340** per se ipse confinxisset, causa fuit diligenter asseverandi delationem ad se fac-
tam, eoque magis ac magis divulgandi quod enīce in arcano manere studuerat, dum scilicet multis sollicitate insulcat, quis, quando, qua ratione ad se aedens illud patriarchæ crimen detulerit; ac scilicet Selybriensem delatorem graviter incusans, qui vicissim dum se apud plerosque purgare sat-
xit, postquam erat contestatus bono se animo et sine ulla calumniandi voluntate Augusto sub fide arenni declarasse quod ipsum non latere publice interesse putaverat, erupi pebat in multam vituperationem ipsum, qui videficeret secreti religione violata rem clam auditam palam enuntiasset. Per
has contentiones latius sparsum sermone celebrabatur patriarchæ crimen, non sine gravi ejus infamia; qua ille acriter cōmōdus nec imperatoris excusationem admittebat, coactum se aientis ad

BΑ πρώτως εἰπόντες κακῶς εἶχε, καὶ συνδρούσις τε εκ-
δίκησιν, εἰ πιστεύειν θέλοιεν ὡς καὶ αὐτοὶ συκοφαν-
τεῖν τὸν λόγον, ὡς λέγουσι, κρίνεται. Τῷ τοι καὶ τῷ
μὲν ἡγετεῖν πατριάρχην δίκαια δύμπαντες ὄμολόγουν,
πρὸς δὲ τὸ καταδικάζειν τὸν λέξοντα διαμριγνωμο-
κούντες ἡσαν· μηδὲ γάρ κάκεινον αὐτόθιν εκφῆναι
τὸν λόγον, μηδὲ ὡς κατηγορέαν συνθέναι, ἀλλὰ βα-
σιλεῖ πιστεῦσαι, ὅπετε μενταὶ καὶ ἐν ἀπόδρομοις οι-
σονται. 'Ὡς δὲ πολλάκις δὲ μὲν πατριάρχης συνιστᾶν
βουλδμένος σύνοδον ἐπὶ τούτοις τοὺς ἀρχιερεῖς μετε-
πέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ οἱ μὲν συνήγοντο καὶ ἔτοιμοι
ἡσαν κρίνειν καὶ καταδικάζειν τὸν φάμενον ὡς οὐχ
εὐσχημὸν δὲ οὐδὲ ἀλλος εὐπρεπὲς πρὸς βασιλέα λέ-
γειν τοιάντα, οἱ δὲ αἰτίας τῆς ἀποφυγῆς πλαττόμε-
νοι τὴν ἀφίξιν ὑπερέτιντο καὶ τῷ Σηλυβρίᾳ ἀγα-
θάς ὑπερέτεινον τὰς ἐλπίδας, ταῦτα δὲ ἐποίουν
πολλάκις· ἵνοιαν διδόντες ὡς ἐπαλγοῦν καὶ οὗτοι μή
καὶ πατριάρχου σφίσιν διογνωμονοῦντος ἐπὶ τοῖς τοῦ
Ἐφέσου πράγμασσιν, ὃστε καὶ κινδυνεύειν σχίζεσθαι,
τότε πατριάρχης ἀπαλγῶν τοῖς τελουρένοις, ἐπει γε

proferendum quod tenere occultum debuisse, et in eum maxime qui falsam ei calumniam primus indicasset infenso erat animo. vindicarique scelus
hujus severo synodi judicio poscebat; utebaturque
ad tanto efficacius id judicium urgendum profes-
sione sibi facta multorum e Patribus, sigillati
affirmantium non dubitare se quin falsum et calum-
niouse afflictum totum id crimen esset; quod qu
dicarent, eos patriarcha contendebat sensus istius
sui veritatem debere sanctire puniendo. ut mere-
batur, illo qui temere primus effutisset id quod ipsi
nihil aliud quam atrox falsissimumque maledictum
esse judicarent. Ac juste quidem commoveri pa-
triarcham et suæ famam innocentia suffragiis
synodi stabiliri velle non immerito fatebantur pas-
sim omnes: damnari, prout petebat, penitusque
subjici primum denuntiatorem falsi licet eius crimi-
nis, haudquaquam omnes part consensu censebant
æquum. Erant enim qui reum venia prosequendum
contenderent, quoniam non ipse a se tanquam sibi
compertum patriarchæ delictum primus auctor
detulisset, neque eius accusationem instituisset,
sed rei arceno sibi cogitam imperatori credidis-
set, sub fidi silentii custodia tenendam, ut quidem
existimabat. Cum autem nihil secius patriarcha
incumberet in propositum synodalibus judicii ad-
versus Selybriensem urgendi, convocaretque sacerdos
ea de causâ synodum et nominatim episcopos ac-
cereret, horum aliqui conveniebant, prompteque se
præbebant ad judicandum condemnandumque Hila-
rionem, quod contra quam conveniens ac decens fuerat,
D341 talia imperatori dixisset: alii fictis
prætextibus accessum ad synodum excusabant, eo
ipso Selybriensi addentes animum spemque judi-
cii declinandi facientes. Quod isti cum sacerdos age-
rent, facile intelligendum non imperitis rerum
dabant ulcisci eos in hoc proprium dolorem, et
occasione arripere vicissim ægei faciendi pa-

συνοδικῶς προκαθήμενος μέχρις ὅπερ τῆς ἡμέρας τὴν Α ἔκεινων περιέμενεν ἀφίξιν, αὐτίκα συνεδύκη ψυχῆς; καταστήματι καὶ ἴκανῷ ἐνθίμῳ ἐκ λύτης; ἀποχωρεῖ, τελευταῖν εἰπάνεις τοὺς τότε ἀρχιερεῖς ή μήν τοῦ λοιποῦ μήτι εἶναι μέσον αὐτῶν, κανὸν δὲ τι ποιοῦν, καὶ δρονεῖ ἐπιπροσθεῖς, ὡς τινες; ἤκουασαν. ·Ο δ' ὁρακος [P. 235] ιδιωτικῶς πῶς οὗτος ἐκενεγέθεις· ·Νὰ δημιεῖ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μήν εἰμι μεθ' ὑμῶν, εἰ μή τὰ γένοιτο. ·Τὸ δ' ἦν, εἰ μή δὲ Σηλυθρίας κολάζοιτο. Πέρπτην μὲν οὖν ἤγε τότε μήν 'Ανθεστηρῶν, ἡμέρα δὲ ἦν ἡ πρὸ τοῦ Σαββάτου Παρασκευή, καὶ μικρὸν ἴψησυχάσας τῇ καλλῃ πρὸς ἐσπέραν σὺν τοῖς ίδιοις μεταχωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς Παμμακάριστου μονήν, διου καὶ εἴθιστο καταμένειν, γίνεται, ἀφεῖς· ἔνα τῶν αὐτοῦ ή καὶ δεύτερον τὰ τοῦ πατριαρχεῖου κατέχειν καὶ διοικεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν δικίος ἐπρεπεῖν, οὐ μήν δὲ ποτε οἱ καὶ καθάπτεις ἀπαλλάττειν ἐγνωστο, δὲλλ' οὓς ποιλάκις εἰνιστατηράτειν, οὗτοι καὶ κάλιν ὑπεκλαρδάνετο. Αὐτὸς δὲ περὶ ἡμέρας καὶ παρατητησιν σχεδιάσας πέμπει πρὸς βασιλέα οὗτος Ἐχουσαν ἥπι λέξεων.

tristitia, in odium ejus duritiae qua ipsis assentiri recusaret in restitutione Joannis Ephesini; qua re tantum offendebantur, ut facile appareret non proucul abesse filios a consilio abscondendi se ab eo. Itas horum tergiversationes ferrebat patriarcha molestissimo, adeoque die quadam, cum collectio sibi morigerorum antistitum synodo praesidens aliorum adventum usque ad vesperam frustra expectasset, repente concitato impetu ægri animi, magna iræ dolorisque significatione exsurgens abiit, extremum ad præsentes Iepiscopos prolocutus de cætero se nunquam amplius medium inter ipsos concessurum, quidquid ad se revocandum malirentur; adjecitque, ut quidam audivere, jumentum vulgaribus hisce conceptum verbis: « Per quamvis servus Christi sum, non ero deinceps vobiscum, ni hæc fiant, » hoc est nisi Selybriensis puniatur. Dies erat quinta Julii mensis, eademque seria sexta hebdomadis sive Parasseve Sabbati, quando sic se proriplens et synodo Joannes patriarcha, inde paululum in cella commoratus, sub noctem cum familiariis domo excessit et in Pammacaristi monasterium, ubi solitus erat diversari patriarchio digrediens, migravit, uno duntaxat alterove suorum in patriarchalibus relicto ædibus, qui eas servarent et res patriarchatus procurarent. Atque hæc quidem ille fecit, baut eo animo ut penitus et irrevocabiliter patriarchatu cederet: sed, prout jam sèpius usu venerat, sperans rogatum seiri, et a sollicito urgentibus ut redire vellet, 342 ubi non alia conditione assensurum se monstraret quam si quæ optabat fierent, fore ut voti compos resumeret usum potestatis. In hac tamen simulatione recusandæ sedis uno gradu nunc longius quam antea progressus, post dies aliquot abdicationis formulam conscriptam ad imperatorem misit, his plane conceptam verbis,

καθ'. Παρατείσης τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου. Ε Δεποτά μου δημιεῖ βασιλεῖ, καὶ δημιεῖ δεσπότα μου ἄγεις ἀρχιερατεῖς, ἵγε τὸ πρώτον ἀμαρτιῶλν εἰδὼς ἔμεντὸν πάντα Ιεραπετον ὑπὲρ τοῦ τῆς ἀμαρτίας φυσιῆναι με. Μᾶλλον δὲ Ιεραπετον μὲν ἀλίγα, τὸ πλέον δὲ ἐθαρρόου εἰς τὸ ἀνεκάρτητον πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ φιλικῶνθεπτικές, διερ πλευσίως ἀξέχει τε καὶ διηγεκῶς ἐκχέει πρός τε δικαίους καὶ ἀμαρτωλάς, καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν κτίσιν. Καὶ τούτῳ μόνῳ θαρρῶν δεήνυν δέδωσε τὸν ἔμβον βίον. [P. 236] Είτε ἀναγκασθεῖς δοσα οἰδε Θεός, κρίματιν οἵς οἰδεν αὐτές, ἀνήχθην εἰς τὸν πετριαρχικὸν θρόνον. Ὅγριετην μετὰ ταῦτα δοσα οἰδε πάς διναιμέθα καὶ ἔκτος λαός. Ἐλυτήθην διὰ ταῦτα πολλὰ, οὐχὶ διὰ τὴν ἐμήν ὑπόστασιν, οἴδε Θεός, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς Ἐκκλησίας δπαν πλήρωμα, ἡς Χριστὸς καὶ διὰ τῆς χάριτος ἔκεινου ἐγώ κεφαλή. Εἰδὼς τοινυν ὡς οὐ τῶν πρεπέντων, οὐ τῶν δικαίων δν. οὗτοις ὑδρισμένον ἀποφέρεσθαι πετριάρχου. ἀξιωμα, ἀναγκασθεῖς λιμοσα τὴν αὐτοῦ ἀποδολήν. Καὶ Ιστημι τοῦ φιλάξαι τούς λόγους μου, καὶ ἀποδίδωμι ίδον τὰς εἰδῆς μου,

29. Abdicatio patriarchæ Joannis.

Domine mi sancte imperator, vosque domin. mei ac sancti antistites, ego primum peccatorem me sciens nihil non egī quo liberarem me peccato, aut potius, cum ad hoc multa pro mea imbecillitate egerim, pro rei merito ac difficultate pauca egī. Præcipuum vero fiduciam constituens in pænale inexhausto divinæ benignitatis, quod liberaliter et effudit hactenus et effundit indesinenter Deus in peccatores pariter ac justos, adeoque in universas indipermissimam creaturas suas, hac fretus sola vitam suaviter meam exegi. Deinde coactus, prout Deus novit, iudiciis quæ ipse scit, ovetus sum in patriarchalem thronum. Injuriis posthæc ac contumeliis sum affectus notis universo, qui intra quique extra urbem est, populo. Ex quibus magno dolore sum afflictus, non privatæ meæ jacturæ aut ignominiae causa (Deus novit), sed propter damnatione redundantia in universum Ecclesiæ corpus, cuius primum Christus, deinde per ejus gratiam ego caput sum. Sciens igitur nec decens nec iustum esse sic deformata contumelias circumferre patriarchæ dignitatem, coactus Juravi me illam abdicaturum. Et præsto sum paratus exequi quod dixi; reddoque en vota mea, quæ distinxerunt labia mea in tribulatione mea. Abdico enim patriarchalem thronum; et ne prætextum in posterum ullum 343 præbere videar scandali, meum quoque abdico sacerdotium, magnum mihi revera et quantivis decus pretii. Hæc nota, facio divinitus electæ majestati tuæ et dominis meis episcopis Christi per hanc rite consignatam abdicationis formulam; per quam et plenam imperiori veniam tam iis qui me læserunt, quam qui cooperati eis in me lædendo sunt quique abduci se passi sunt ad his fidem adhibendam. Quibus cunctis, opto, propitius condonet hanc culpam Deus. Unde si

δε διέστειλαν τὰ χεῖλη μου ἐν τῇ θλίψει μου. Παρ-
αιτοῦμαι γάρ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὡς ἀν δὲ
καὶ μὴ πρόφασις εἰς τὸ ἔπης δόξω σκανδάλου, σὺν
αὐτῷ καὶ τὴν ἐμὴν παραιτοῦμαι ἵερωσύνῃ, τὸ μέγα
θνῶς ἐμοὶ χρῆμα καὶ τὸν παντὸς ἀντάξιον. Ταῦτα
τιθῆμι γνώριμα τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου καὶ τοὺς
δεσπότας μου τοὺς ἀρχιερεῖς Χριστοῦ διὰ τῆς παρ-
αιτήσως ταύτης, δι' ἡς καὶ τελείων νέμω συγχώ-
ρησιν τοὺς τε ὑβρίσασι τοῖς τε εἰς τοῦτο συνεργήσασι
καὶ τοὺς προσχθεῖσι τούτοις πιστεύσασι, καὶ Λιον, αὐ-
τοῖς εἰη διὰ τοῦτο θεός. "Αν δέ τι συμβῇ εἰς τὰ φυχικὰ
καὶ εἰς τὰ σωματικὰ εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν
ἢ εἰ; τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀθώδεις εἰμι τῇ χάριτι τοῦ Χρ-
ιστοῦ μου. » Εἶχε καὶ διηγραφήν τηγδε· « Ιωάννης μο-
ναχὸς ὁ χρηματίσας πατριάρχης Κωνσταντινούπο-
λεως. » Ταῦτα γράφας τε καὶ διογράφας καὶ τῷ βασιλεῖ
ἀποστέλλας, καὶ αὐτὸν τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπαμφια-
σάμενος, ἀφοργύχασε τοὺς ἐγνωμόνες ἐμμένων. Βισ-
τελεὺς δὲ δεξέμενος τὴν παραίτησιν οὐδὲ ἥθελεν ἀν-
πτύσσειν ἐξ εὐλαβείας, ἀλλὰ πυρὶ διδόναι, ἐπει καὶ
ἄλλοτε ταῦτ' ἐπραττεν. Ἐπει δὲ ἀναγνωσθέντος τὸν
πατριάρχην ἦκουε λέγοντα ως ὅμοσος, ἐν φροντίδι
μεγίστη ἦν, καὶ δὲ περὶ τούτων ἀρχερεῖς ἀποφή-
νιντος διεσκόπει. Τὸ μὲν οὖν δῆμα δεικνύναι καὶ
διετάξειν ἐφίέναι τὰ ἀρεστῶτα τῇ Ρωμαϊδὶ κακά

A οὐ παρείχεν. Ἡμέρας γάρ ἐκάστης ἥγειλοντο τὰ
δεινὰ, καὶ οὐ καθ' ἐν τι μέρος, ἀλλὰ πανταχθέν καὶ
πανταχῇ συρρέοντα, οὐ κατέ γῆν μόνον, ἀλλ'. Ἡδη
καὶ κατέ θάλασσαν. Πρότερον μὲν γάρ πειράται κα-
ταλαβόντες Τένεδον νῆσον ἃς ἴδιαν εἶχον, καὶ ὀρμῆ-
τηρίῳ ἔχρωντο, κάκεζθεν ἀναπλέοντες καὶ πολλά
δέττα τοὺν δεινῶν πράττοντες ἐν ταύτῃ καὶ αὐθις
προσώπελλο: ὑποστρέφοντες. Τότε δὲ ἀλλ' ἐκεῖνων
καὶ ἐκόντων κατὰ φόδον ἀπαλλαγμένων, τὸ Περσικὸν
δοσον [P. 237] ἦν ἐνδοτέρω ναυπηγησάμενοι ταῖς
Κυκλαδίαιν ἐπέχρασον καὶ κακῶς ἐποίουν, καὶ τοῦτο
μὲν Χίῳ, τοῦτο δὲ Σάμῳ καὶ Καρπάθῳ καὶ αὐτῇ
Πέδῳ καὶ πολλαὶ σὺν αὐταῖς ἐπέραις οὐκ δίλγας
προσθέλλοντες ταῖς ναυσὶ τὰς τέως ἐνφυισμένας σχε-
δὸν ἀοικήσουσι εἰργάζοντο. Οὐκ ἦν δὲ διάλογος οὐδὲ τοῦ;
B ἐν τῇ γῇ τε καὶ ἡπειρώταις ἀναπνέειν τῶν μόδιων
οὐδὲ ἐς βραχὺ· δοσον γάρ δοσον καὶ δικῆν ἀγρού τυ-
ρχός, τὰ ἄντες κατεβόσκοντο, καὶ καθ' ἥμέραν νέαι
δύαις ἥγειλοντο καὶ βασιλεῖα πρήξεις ἀντέσπον, καὶ
ἀπελεῖς μετῆλλατον τὰς φροντίδας φροντίδες
ἴστεραι. Τὸ μὲν οὖν τὰ τοῦ πατριάρχου ἔητεν αὐτό-
θεν δυσχερές ἦν, καὶ δικαΐος οὐκ ἐνεδίδον· τέως δὲ
καιρὸν ἐζήτει τὸν εὐθετὸν καὶ ἀρμόδιον.

C 2. Περὶ τῶν κατὰ τὸν Κουζίμπαξιν Τόχαρον.
Ἐντεῦθεν καὶ τῶν κατὰ θύρας καὶ ἕγνητέρων ἐκτι-

quid ex ea perniciem inferens animabus aut corporibus in Ecclesiam Dei sanctam aut in Dei populum evenire contingat, innocens hujus ego per Christi mei gratiam sum. » Hactenus abdicatione; quæ et habuit subscriptionem talēm: « Johannes monachus, qui eram patriarcha Constantiopolis. » His scriptis et subscriptis atque ad imperatorem missis, ipsis præterea sponte exutus patriarchatus insignibus, quiescebat in seimel decretis persistans. Hoc scriptum actipienti imperatori impetum injecit religio quædam animi non admittendi nec legendi, sed prout alias in re simili fecerat, inexplicatum igni tradendi. Tandem tamen ad id audiendum dum legeretur inductus, ubi audivit dicentem patriarcham se jurasse, in sollicitudine fuit maxima, et rei judicium permittere sententias episcoporum cogitabat. Sed simul etiam recurrebat animo haud esse nunc tempus opportunitum inchoandæ rei tantæ, malis undique ingenti- bus in rem Romanam ingruentibus. Quorsum enim communicanda episcopis et eorum deliberationibus committenda abdicatione ista novo se ac per molesto intricare negotio, cum undeconque obrueretur trepidis quotidie nuntiis indicantibus 344 non unam aliquam imperii partem gravissime laborare, sed quantum terræ ac maris ditione amplectebatur, totum uno tempore perire. Jam enim continentia universa in prædam data, mare ipsum infestari latrocinis cœperat, Tenedo paulo ante a piratis occupata, qui inde erumpentes, et eo tutum receptum habentes, per continuas grassetiones nihil securum illo pelago navigantibus et oræ undequaque maritimæ accolis sinebant. Ac

C quanquam hi latrones deinde veriti ne non satis ad extremum tutæ ipsiæ ea statio foret, inde sponte recedserant, tamen his modo successerat malum in eodem genere gravius. Etenim quantum Persicarum copiarum in interiora terrarum imperii penetraverat, ædificatis armatisque navibus Cyclades insulas incurvabant maleque vexabant; et modo Chio, mox Samo et Carpatho, ἵψι quin etiam Rhode, multisque præter has alii, cum navibus non paucis infestæ appellentes, dudum frequentes incolis insulas jam prope desolarent et inhabitabletes fecerant. Nec vero interim a terrestribus latrociniis ceasabatur, aut omnino miserrimis continentis incolis quidquam vel brevis interspiramenti laborum et terrorum atrocius concedebatur. Sed plane intimum Romanæ, velut silva concepta penitus incendio, vi flammæ indomita continue grassantis absumebatur; novisque quot diebus calamitates nuntiabantur, cūras imperatoris ad se ab omni alio negotio trabentes. Unde is cogebatur inchoatas deliberationes de modo avertendi mala gravissima, recentibus urgentiorum cladium atque discriminatum consternatus nuntiis, imperfectas omittere, has mox ipsas infectas pari tristiorum sollicititudinum avocatione relicturus. Hic illi deploratissimus reipublicæ status difficilem nunc reddebat inquisitionem de rebus patriarchæ; quare tempus ei aptum accommodatumque negotio quærendum expectandumque judicabat.

30. De rebus Cuzimpaxis Tochari.

345 Quale minime tunc aderat, quando utique cum maxime sitæ ad portas et his viciniores urbes ac terre a Nicomedia usque ad fretam Tura-

πλέον κακουμένων (τὰ δ' ἡσαν τὰ ἐκ Νικομηδείας ή καὶ μέχρι πορθμοῦ Θρακικοῦ), ἀπὸ οὐκ ἣν μετελθεῖν πολέμῳ τὰς μάχας καὶ τῷ φανερῷ προσβόλλοντας, ἀλλὰς ἵγνω μεταχειριζόμενοι τὰ κατὰ τοὺς ἔχθρούς. Καὶ τὸν Κουκίρπαξιν Τόχαρον, δὲ Νογᾶ μὲν φκελτο, πάλαι, τὰ Περῶν δ' ἑνεβε καὶ τῶν περὶ ἑκείνον μάγων τὰ κράτεστα ἦν, οὐτερον δ' ἑκείνου ἀπολαότο; τῷ ἑκείνεν πλῷ πρὸς τοὺς κατ' ανατολὴν Πέρσας χρώμενος δσα γυναικὶ καὶ παισιν ἐξ ἀντιποτας περιπίπτει τοὺς κατὰ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειον Θραμαλοῖς, καὶ βασιλεὰ δικαιασάμενος σώζεται τε καὶ τὰ Χριστιανῶν εἰρέται καὶ πανοικὶ βαπτίζεται, κάντεύθεν φκελτο βασιλεῖ. Τότε τοινυν βασιλεὺς χρυπτὸν τι καὶ συνετὸν πειρώμενος ἐνοσεῖν, κηδεύειν τούτον ἐπὶ θυγατρὶ τὸν Σολυμάμπαξιν ἐγχωρεῖ, δε δῆ καὶ τῶν πλησίον ἐχθρῶν ἡγεμόνευε, καὶ μετὰ τοῦ τὸ κῆδος προσθῆναι καὶ ἀντὸν ἡγεμόνα τῶν κατὰ τὴν Νικόρηδειαν καθιστᾶ, δφ' ὥπερ ἐξ ἀγάπης [P. 238] καὶ σύγγενεις ὄντος εἰς τοὺς Θραμαλοὺς πράγματι γίνοιτο, καὶ οὐδὲν ἐξ τόσον τῇ ἐπί-

νοιᾳ ὄντος. Οἱ μὲν γάρ τὰς ἐπιγαμιας πρὸς τὰ συμφέροντας ἐποιεῖ, καὶ ἐπὶ βεβαίαις ταῖς ἀλπίσιν ὁρμεῖ, εἴγε κατὰ συγγένειαν συνεγγίζοντας, ταῦτα δὲ τοῦτο καὶ τοὺς τέποις, δὲ μὲν βασιλεὺς δουλεύων προνοτο Θραμαλον, δὲ τὸ κῆδος καὶ τὰς συνθεσίας αἰδούμενος ἀνακόποιτο τὰς ὅρμας. Οἱ δὲ, δὲ μὲν εἰς εἰρήνην ἐνάγων, δὲ δὲ σπενδόμενος, δμως τὸ τῶν προσχώρων συμφέροντας ὄντον. Μᾶλλον μὲν οὐδὲ ταῦτα αἰτίαν καὶ ἀμφοτεροὶ ἀπηγνύκαντο, δὲ μὲν παρασπονδίσας τῆς πρὸς βασιλέα, δὲ δὲ δυσνοίας τῆς πρὸς Θραμαλίους. Περιέρχεται γάρ ἀλλοθεν τὸ κακόν· τὸ δὲ ἡν τὸ τοῦ Ἀμούρη, ἐλλον Περσῶν στρατηγοῦ, δε καὶ καταβάνω Μεσοθινίας σύχνακις τὴν Σολυμάμπαξι χάριν ὡς οὐδὲν διούσαν ἀπῆμελυνε. Τὸ γάρ κατὰ συστάσεις καὶ Ιδίως καθ' Ἑνα μάχεσθαι ἐκ τοῦ μῆ Ἑνα εἶναι τὸν χωριεύοντα ἢν πάντας. Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσχερής τῷ βασιλεῖ καὶ σχεδὸν ἀδύνατος ἡ τῶν ἐπισυμβαινόντων διόρθωσις ἐνομίζετο, τοῦ μὲν Ἐνθεν, τοῦ δὲ ἑκείνεν ὅρμῶντων, καὶ κατὰ γνώμας διαφερόντων, καὶ λαὸν ἀγν-

clam disimens barbaricarum incursionum malis intolerabilibus urenteruntur. His quoniam mederi bello aperto et commissis aequo campo præliis male paratus a re militari nequirit imperator, aliam inire viam statuit hostes coercendi, utendo videlicet ad id opera Cuximpaxis Tochari. Fuerat hic olim Noga familiaris, superstitioni tunc Persarum addictus, adeo ut inter principes illuc sacerorum magos vel in primis ipse numeraretur. Postea Noga extincto, uxore ac filiis in navei impositis, vela inde fecit versus Orientales Persas, sed vento repulsus incidit in manus Romanorum Heracleam Ponticam obtinens; ubi non frustra implorata Imperatoris gratia incolunis liberisque servatus sponte Christianam suscepit religionem et cum domo universa baptizatus est, ex quo charus intimusque Augusto coepit esse. Cui tota sagacitate mentis intento disquirendis viis levandarum aut minuendarum que cunctos fore sibi subditos opprimeren cladium, quiddam ad hoc percallidum ac solerter excogitatum fore visum est, ut hoc velut hamo ad unum ex infestatoribus Romanis Barbaris aut in partes attrahendum aut certe mitigandum, ut moderatius sœviret. Palam igitur permisit, cuius scilicet illi rei clam auctor fuerat, ut filiam Solymampaxi collocaret, duci exercitus Barbarorum viciniae incidentis, ut sic eum necessitudine generi olnoxiūm Cuximpaxis habens deliniret conciliaretque imperio, cuius ipse partes sequeretur; quod ut constaret manifestius, eumdem affinitate ista jam contracta socerum Solymampaxis regionibus Nicomedia circumsitis vice sua præfecit imperator, sperans Solymampaxiān charitate uxorū ac sociū verecundia temperaturū à nocendo, saltem tam inclementer, commendatis tam conjuncti sibi ducis custodiæ Romanis. Hæc Augustus quidem prudenter ita consuluit: cæterum istius 346 providentia peregrinus aut

nullus in rem publicam existit fructus. Etsi enī Solymampaxis matrimonio sibi privatim utili libenter inito haud invidebat quin in Romanos quoque pars commoditatis aliqua ex eo redundaret, imo etiam inter iecenda pacta nuptialia non dubiam spem fecerat volendi, novæ necessitudinis occasione, coniuncte deinceps non solum animo sed etiam loci propinquitate cum Cuximpaxi vivere, ac pariter cum eo pro se quoque consulere subfiliis Imperatoris, et quo tempore sacer, ex officio subjectionis palam Imperatori jurata, commissis ab eo sibi Romanis provideret, eodem ipse, memor affinitatis et reveritus conventionem factam, reprimere impetus Barbarorum deprædandæ desolandæque Romaniae imminentium, — etiā hæc, inquam, Solymampaxis et ex animo promisso et bona fide præstare voluisse visus est, tamen is successus fuit, ut apud nihil inde levamenis sentientes Romanos infamia uterque laboraret, sacer quidem foedifragæ persidæ erga Imperatorem, gener autem malis atque infesti nihil nunc minus quam antea in Romanos animi. Aliunde porro malum eriebat, ex altero videlicet duce Persarum D Amura, qui crebris funicursionibus Mesothiniām vastans gratiam Solymampaxis ut ad nihil utilem in animis Romanorum hebetabat. Ea quippe conditio tunc rerum erat, ut quisque ducum istorum Barbarorum propriis instructi copils, nec ulli communiter superiori parentes, sua sibi privatim consilia haberent, nec sociorum vel auctoritas vel exemplum quidquam apud quemlibet ipsorum habitteret ponderis. Quam ob causam difficultis ac fere insuperabilis Imperatori censebatur malorum tunc imperium inundantium, per istam conventionis cuin aliquo ex satrapis viam, curatio, utique cum nec comprehendendi omnes una confederatione possent, et uno eorum aut altero cessante asil vel etiam licentius ueriusque prædarentur, uno vide-

τῶν ἔκδοτον ἐπί τοινδον ἀγόμενον ἐφ' ὅσον καὶ τὸ κερδαλνεῖν σφίσιν ἐκ τοῦ πολεμεῖν θεωτο, εἰ δὲ μὴ θέλοιεν πολεμεῖν οἱ προάγοντες, ἀτέρους ἔτοιμηντα τοὺς ἁξοντας, ὃν καὶ μαχομένων αὐτοὶ κερδαλνοιεν πολεμοῦντες. Τοῦτο συμβεβηκός καὶ τῷ Σολυμάμπαξι ἀχρείαν ἔποιει· Ῥώματοις τὴν τῆς ἀνακαρχῆς χάριν, τῶν δὲ ἀντῷ στρατηγούμενων τέως ἑτέροις συνιδωτῶν, καὶ τὰ αὐτὰ Ῥώμιοις δρῶντας δα' ἀν καὶ ὑπὲρ αὐτῷ τὸ πρὸν ἐστρατήγηντο ἐπρεπτον. Ἀλλὰ τὰ ἐντεῦθεν ἐπισυμβάντα εἰρήσεται κατὰ τέπον ἀταῦθις.

λα. Συροδικαλ σκέψεις περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου ταπαιτῆσσος.

Τότε δὲ βασιλεὺς δεινὸν οἰηθεὶς, εἰ καὶ πλέον ἀράξιτο [P. 239] τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν καθιστᾶν (μηδὲ γάρ ἐπ' ἀγαθῷ εἶναι τοὺς Ῥώματων πράγματα τὸ μὴ ἐν καταστάσει τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι), μικρὸν ἀφίμενος τῶν ἕξω φροντίδων ἀδίδου καὶ ταῖς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας μερίμναις, ἡδη καὶ πάλιν ἄρχομένης κραδαίνεσθαι. Καὶ δὴ συγδόους συνῆγε, καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν σύνταγμα, ὅσους ἦν ἔπειροι καὶ ὅσους ἐκ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, εἰς ταῦτα καθιστά, καὶ συνδιημέρευε τούτοις, τὰ περὶ τῆς παρατήσεως

A κατὰ κανόνα; διερευνώμενος. Τότ' ἐφ' ἡμέραις συναγομένων σχῆμα γεγόνει. Καὶ οἱ ρέν πατριάρχης προσκείμενοι τὰ τῆς παρατήσεως οὐκ ἔδεχοντο. ὑδρίσθαι γάρ ἐλεγον τοῦτον, καὶ ἀνάγκην εἶναι μὴ ἐκδικούμενον, ὑδριωπαθῆσαντα, ἵκωρεν αἰρεσθαι· θάτε καὶ τῆς ἐκδίκιας κατὰ τράπον προβάσης αὐτὸν καὶ αὐθίς ἐπανήκειν καὶ τὴν τιμὴν λαμβάνειν θεούμον γίνεσθαι. Ὁρκον δὲ μηδὲ εἶναι τὸ παράπαν, δηδὴ καὶ ἀπὸ θλίψεως διεφθέγξατο, ταραχὴν δὲ μᾶλλον λογισμῶν ἐκ ζῆλου τινὸς ἀνοιδουμένην, ἐξ διλοθοῦ προαχθείσαν γνώμης καὶ οὐκ ἐκ τινὸς εὐσταθείας καὶ μεμεριμνημένου σκοποῦ τε καὶ καταστάσεως. Οἱ δὲ ἀπεναντίας καὶ τὴν παρατήσιν ὡς λειλογισμένην ἔδεχοντο καὶ τὸν λόγον ὡς ὅρκον διφυκτὸν ἔκρινον· καὶ γάρ καὶ αὐτὸν δὴ ἐπὶ τῇ τῆς παρατήσεως ἐκθεσι διμολογεῖν, καὶ εὐχὴν πρὸς Θεὸν ὁνομάζειν τὸ προσχέν, διεσταλμένην τοὺς αὐτοῦ χειλεσι. Καὶ διεφιλονεύκουν ἐντεῦθεν, οἱ μὲν ἔθεν, οἱ δὲ ἐκεῖθεν τὰ τῆς γνώμης ἔχοντες. Καὶ οὐ τοσοῦτον περὶ τῆς παρατήσεως σφίσιν δὲ λόγος ἦν ὅσον περὶ τοῦ ὅρκου, εἰ ἔστε τέως παριδόντας αὐτὸν ἀναγκάζειν καὶ αὐθίς πατριάρχην τὴν ἀρχὴν δίχεσθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἀπώμετον δῶς ἰδόσκει τὸν ψευδορχίας ἀλόντα πατριάρ-

licet hinc, alio inde semula incessanter rapacitatem inhiabitibus, consilio usque discordi et parata semper voluntate contraria iis quæ duces alii decernent sequendi. Militum autem, qui sub istorum merebant signis, parta usu licentia castrorum mutandorum, cupidissima prædarum aviditas faciebat
347 ut ab eo satraparum quem quiescere viderent, statim ad alium suos ad rapinas immittentem transirent, securi disciplina militaris, et unam unice spectantes, quæ sola illis erat bellandi ratio, lucri sibi ex rapo conficiendi commoditatē. Id quod tunc Solymampaxi contingens, ut nimirum milites eum sui abstinentem iam a rapinis desererent transfugerentque ad Amuram in Romania latrocinantem, obstitit quomodo sperato ex ejus enī Cuximpaxi societate argentum malorum laxamento quopiam Romani fruerentur, militibus ejus per transitum ad alia infesta Romaniae castra malis iisdem imperii subditos nunc vexantibus, quibus anteā eosdem affecerant, cum nondum conciliati Solymampaxis signa sequerentur. Sed quæ indidem alia oriri deinde mala contigit, suo iterum loco referentur.

38. Synodicae deliberationes circa patriarchæ abdicationem.

Ceterum hac qualicunque rebus Romanis ex fœdere duorum satraparum remissionis oblata spe, quæ quam vana esset, usū posteriori apparuit; inducias argentum curarum nactus interim velut quasdam imperator, grave nec committendum sibi putavit supersedere amplius conatus restituendæ tranquillitatis Ecclesiae, cuius gliscentes turbationes in reipublicæ ipsius ac status politici redundare periculum intelligebat. Impedit igitur brevem illam a sollicitudinibus imperii requiem in

B acrea curas stabiliendas pacis Ecclesiae, quæ concuti rursus incipiebat; congregavit synodos, et sacerdotum hominum conventum instituit, quantum ad manum sicut episcoporum, quantum clericorum et monachorum, in unum cogens. Cum his totos ipse durabat dies, patientissime disquirens quid juxta canones de patriarchæ abdicatione statuendū videretur. Celebratis per dies aliquot istiusmodi conventibus, sciendi qui coiverant cōspicunt in duas potissimum sententias. Nam qui favebant patriarchæ, abdicationem ejus haudquaquam admittendam opinabantur, quippe quam dicerent invito extortam, justa impatientia gravissimæ contumelie; cuius cum reparationem **348** impetrare diu flagitans nequivisset, necessitate adactus quādam ad illud extrellum consilium non tam venerit quam vi trusus fuerit renuntiandæ dignitatis. Quare non videri dubium quin paratus is sit ad resumendam retinendamque patriarchalem potestatem, simul, quod iure postulat, justa calumniatoris damnatione purgatus rite fuerit macula criminis falso impacti. Nec vero quæ verba perturbatio ipse ægræ dolore gravi mentis expressit, pro vera Jurisjurandi formula oportere accipi. Prolapsum in hæc cum acri animi ærumnae sensu gravissimæ æstuantis angore: non autem, ut ad religionem juramenti rite conscientiam opus fuerat, libera sibi constantia arbitrii judicio, illa volentem scientemque protulisse. Contraria his erat factio abdicationis ut ratam legitimamque acceptantium, verbaque in ea posita irrevocabilis juramenti vim certam obtinere judicantum. Nam et ipsum id facteri qui suum optime sensum calluit, in ipsa scripto editæ abdicationis formula Joannem, nominando id votum a se Deo factum quod sua labia

χην τούντευθεν καὶ εἶναι καὶ διομάζεσθαι· οἱ δὲ Β βίδους ἀνέπτυσσον καὶ ιστορίας πρότεινον, καὶ ποὺ μὲν Φλαβιανὸν [P. 240] προσῆγον διδόσαντα τὴν χειροτονίαν μὴ δέχεσθαι καὶ δεξάμενον ὑστερον, ποὺ δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Βιάνορα, θεραπευσάντων τῶν ἀγίων τούς; ἔκεινων δρόκους τρύποις οἰκονομίας καὶ πνευματικῆς καταστάσεως. Ταῦτα λέγον διαγνωμονύντες, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ χρόνος ἐτρίβετο. Μόλις μετὰ τὴν πολλὴν διαφύλαυσιν καὶ τὴν ὅπο βασιλεῖ ἀκροατῇ γέ καὶ διαγώμονι συνδιάσκεψιν, ἐπει οὐκ ἡνὶ συμβαίνειν τὰς γνώμας αὐτῶν, εἰς ποὺ τοῦ καιροῦ κατατεινομένου, γνωστάν ἀμα πέμπειν καὶ ἐρωτᾶν ἔκεινον αὐτὸν πατριάρχην, δια; Ἐχοι γνώμης καὶ διά λέγει ἐπὶ τε τῇ παρατήσει καὶ ἐπὶ τῷ φημιζομένῳ δρόκῳ· τὸ γάρ εὐλαβὲς; καὶ ἀπλούν τοῦ ἀνδρὸς ἔχεγγυον εἴχον λέγειν ἔκεινον τὰ πάσης ἀποδεξίας κρείτω, ἐφ' οἷς ἄρα δημητρίσησον ἀλλήλοις. Καὶ δὴ τίσιν μὲν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ἔκει καὶ αὐτὸν προκαθεζόμενον, τῆς

distinxerint. Atque in hoc isti obnixi stabant, contentione certa non eedere, aliis nibilo remissius repugnantibus. Nec spes apparebat finiendæ alterationis, quæ minus circa abdicationem ipsam quam circa verba illa juramenti speciem præferentia exarserat. Eoque res devenerat, ut quæreretur nūm etiamsi forte sese ille obstrinxisset qualunque juramento, solvi ea religione deberet adigique nibilio secius ad resumendam sedem. In quo vehementer adversabantur qui eum rite ac valide renuntiasse contendebant, nefarium et execrabilē censentes, seu et perjurii compertum, patriarcham deinde et esse et nominari. Contra alii libros replicabant veteres, historiasque allegabant. Et nunc quidem Flavianum producebant, qui postquam iurasset se ordinationem non accepturum, eam deinde tamen acceperit: mox etiam tempore 349 magni Basillii paria dictum egiale Bianorem, sanctis videlicet Patribus ipsos religione jurisjrandi liberantibus accommodatione quieti tunc rerum opportuna et ipsis inspirata divinitus. Talia uirinque irrevocabili pertinacia contendentes allegabant. Atque hujusmodi jurgiis tempus absumentabatur, quoad viæ tandem post multam illam alterationem et indefesse cunctis præsentis cunctaque aitente audientis cooperantem, prout poterat, ad aliquid denique decernendum deliberationem imperatoris, cum aliter infinite discordes in unum cogi sententiæ nequirent, conventum assensu cunctorum est miti oportere qui ipsum interrogarent patriarcham, quo animo abdicationem scripsaserit, quidque mente versaret cum illa jurisjurandi formam præferentia proferret verba. Eam enim constabat inter omnes esse sinceritatem et simplicitatem viri, quæ pignoris loco esset idonei baud aliud ipsum de rebus illi uni ex intimæ admonitu conscientie perspectissimis, de quibus nunc disceptaretur, responsurum, quam quod revera esset. Itaque rogauunt patriarcham Alexandrinum, qui et

Α παρ' ἔκεινον ἀφίξεως ενεκα, συνέπεμπον δέ οἱ τοὺς συνεροῦντας καὶ δύο ἀρχιερεῖς, τὸν τε Κρήτης Νικηφόρον καὶ τὸν Περγάμου Ἀραένιον. Οἱ καὶ ἐπιστάντες, περὶ τῆς παρατίσεως καὶ τοῦ λόγου ὃς ἐκ σύνδου πάστος καὶ βασιλεῶς διεπυνθάνοντο.

Λβ'. Περὶ τῆς πρὸς Ἰωάννην τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀφίξεως καὶ τῆς ἀπολογίας ἔκεινου.

'Ο δὲ τὸν ἀπόλογον δον ἦν συντεμών, γραφῇ σημῆνας ἀπέστειλεν. Ἡν δὲ ἀπ' αὐτῆς εἰπεῖν τῆς λέξεως ἔχουσα οὐτως· « Αἰσιοτάτου μου, δηγοις βασιλεῦ, διεμηνύσατο μοι ἡ κραταιὰ καὶ ἀγάλα βασιλεία σου καὶ ἡ θελα καὶ λεπτὸν σύνοδος, μετὰ τοῦ ἀγιωτάτου πάππα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ μετὰ τῶν δύο ἀρχιερέων, ἵνα παραβήλωσω τῇ κραταιᾷ καὶ ἀγίᾳ βασιλείᾳ [P. 241] σου ὅπως ἔχω γνώμης. περὶ τοῦ συμβάντος εἰς ἐμὲ λόγου, διτὲ δὲ καὶ περὶ τῆς παρατήσεως μου. Καὶ ίδει μὴ τὸ παράπαν ἀποκρύπτασθαι με, τῆς ἐμῆς παρατήσεως σαφῶς παριστώσας τὴν ἐμὴν βούλησιν· ἐπει δὲ μόλις νῦν ἐρωτῶμαι, ὡς τιν

B ipse in primis ejus consessus subcelliis sedebat, adire ad Joannem ea causa ne gravaretur. Addi-
D dūrunt ei legationis hujus socios duos episcopos, Nī-
cepchorum Cretensem et Arsenium Pergamenum;
qui et profecti ad Joannem ab eo nomine universa
synodi et imperatoris quæsierunt, quid de abdi-
catione sua deque verborum, quibus jurasse visus
esset, vera notione ipse sentiret.

32. De Alexandrini ad Joannem accessu et huius responso.

Ille vero quidquid super his respondendum ha-
beret paucis complexus, scripto consignatum misit
hunc ad litteram concepto verbis: « Domine mi-
sancte imperator, denuntiavit mihi potens et san-
cta maiestas tua, nec non divina 350 et sacra
synodus, per sanctissimum papam et patriarcham
Alexandriæ, et duos episcopos, ut declararem po-
tentia ac sanctæ maiestati tuæ quid sentirem de
verbis quibusdam, quæ mibi proferre contigit,
itemque de abdicatione mea. De his opus non erat
quidquam omnino responderi a me, cum satis ma-
nifeste mentem ac voluntatem meam ipsa expri-
mat abdicatio. Quoniam autem nunc segre tandem
incipio rogari, breviter sanctæ ac potenti maiestati
tuæ hoc respondeo. Ego ex multis jam annis
constitueram apud me nec jurare ipse nec juriju-
randum ab alio exigere, neque contumeliam re-
prehensione dignam ore proferre, sed et neque
cuiquam male precari: et observavi usque in hunc
diem Christi mei gratia. Idem tamen ad assevera-
tionem dictorum meorum usurpare sum solitus
vulgaris consuetudine sermonis, ut simplicia nec
cuiquam nōxia aut juramenti vim habentia, verba
hæc: « Per quantum habeo misericordiam Dei,
per quantum sum servus Dei, per quantum velim
poenitens mori. » Itaque et illud quod ex animi
amaritudine ad fratres meos pronuntiavi ejusdem
formæ, non ut juramenti vim obtinere reputans
dixi, sed simpliciter, prout usu longo loqui assue-

θραχεῖ τοῦτο ἀποκρίνομαι πρὸς τὴν ἀγίαν καὶ ιρ-
ταῖται βασιλείαν σου, δεῖς ἡγώ ἐπι πολλῶν ἡδη τῶν
χρόνων ἀθέμην ἐν ἀμαυτῷ μήτε ὅμδαι μῆθι ἔτερον
ἔρχον ζητήσαι, μηδὲ ὄντειν μάμφεω; ἀξίαν τοῦ στό-
ματος ἀποενεγκαίνι, ἀλλὰ μηδὲ τινι καταράσσονται.
Καὶ ἀριστοσύρην μήχρι τῆς δεύτερο Χριστοῦ, μου χά-
ριτε. Πλὴν εἰχον εἰς κληροφορίαν τῶν λόγων μου
καὶ παρέστασιν ἀπλά καὶ μὴ βλάπτοντα, μηδὲ εἰς
ὅρκον λογιζόμενα ταῦτα, νά ἔχω εἰς θλεος τοῦ Θεοῦ,
νά ἡμις δύολος τοῦ Θεοῦ, καὶ νά ἀποθάνων ἐν μετα-
νοίᾳ, "Πότες καὶ ἔτεινο, διπερ ἐπιθεγξάμην ἀπὸ παρ-
λυτήσσας τῶν ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ὅρκον λογιζό-
μενος εἶπον, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχων ἐκ συνηθείας τοῦτο
λέγειν. Τὸ δὲ ἦν· Νά ἡμις δύολος τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴ
εἰ μὴ μεθ' ὑμῶν. ὑπάγω, δηλονότι τὸ γε νῦν ἔχον,
ἀφίσταμαι τέκ δύμῶν. Οὐχ ὅρκον δὲ τοῦτο ἐλογιζόμην,
μαθὼν καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ μεγάλου Πατρὸς τημῶν
Βασιλείου, λέγοντος ἐν τοῖς θείοις αὐτοῦ λόγοις διτι
ἴνθα τὸ νά τίθεμεν, οὐχ ὅρκον παραδηλοῦμεν, ἀλλ'
ἴνθα τὸ μά. Εἰ δέ τις ἐπιλαμβάνεται μου τῆς παρ-
αιτήσας ὡς κάκειτος γράψαντος διὰ τὸν ὅρκον
ἐξέρχεσθαι, πρώτον μὲν λογίσθω διτι ἀπὸ ἄκρας
παραλυπήσας γέγραπται, ὡς κάκει παρεδήλωσα.
"Αλλῶς τε καὶ ἐδόκουν ἀπαλλαγῆναι τῆς Ἐκκλησίας
εἰρηνικῶς. Ἐπεὶ δὲ συρβάνει σκανδαλίζεσθαι τοὺς
ἄρχιερες διὰ ταῦτην ὡς μὴ κάνοντας προβίηκυλαν,
εἰ μὲν δμοῦ γένοντο ἀπαντίς τεσσαράκοντα τὸν

veram, protuli. Id autem fuit: « Per quantum ser-
vus Dei sum, non sum vobiscum. Vado videlicet
jus nunc et abscedo a vobis. » Quod equidam ju-
ramentum esse minime putavi, persuasus in hoc
auctoritate magni Patris nostri Basilli, dicentis in
suis Ethicis sermonibus: « Ubi vā ponimus, non
juramentum significamus, sed tantum ubi μά. »
Quod si **351** quis hæc quæ nunc dico resellere con-
netor ex verbis abdicationis meæ, in qua clare vi-
deor fossus me jurasse, primum quidem reputet
in summa me illud ex acris sensu doloris animi
perturbatione, prout ibidem indicavi, scripsisse,
prætereaque id posuisse quatenus pacate assen-
tientem nec repugnantem cessioni meæ a me de-
seri putabam Ecclesiam. Quod quia secus se ha-
bēre modo intelligo, cum contigerit scandalizari
antistites ob meam istam cessionem, quam negant
canonice factam, illud declaro: Si omnes episcopi
numero quadraginta in meæ admissionem cessionis
consenserint, sint sane illa rata: non repu-
gnabo, nec verbum contra hiscam, sed a clavo
Ecclesiaz abristam, providebitque sibi Dominus
pastorem; ac me quoque, si voluerint, ipsis
cooperante consiliumque conferente, nutu Dei de-
ligetur qui ejus Ecclesiam gubernet. Sin autem
his repugnaverint aliqui antistitum (etiam, inquam,
tres tantum), nec meam acceptare abdicationem
voluerint aut ut canonice actam admittere, ego
cum ipsa scilicet ero, et data mihi a Spiritu sancto
potestate non decedam, simul quidem parcens
animabus eorum qui injuste et irrationabiliter

Ἄ δριθμὸν διτες καὶ δέξιαιντο τὴν παρατησίν μου διοι,
εἰδὲ δι τοῖς, καὶ γὰρ ἔτει τὰ τυχόν οὐκ ἔρω, ἀλλὰ τῆς
Ἐκκλησίας ἐκστήσομαι, καὶ δέκτεται Κύριος ἐκατῶ
ποιμένες, καὶ μοῦ, εἰγε βούλοιντο, μετ' αὐτῶν συνδια-
σκεψαμένους περὶ τοῦ νεύσει Θεοῦ τὴν αὐτοῦ κυβερ-
νήσοντος Ἐκκλησίαν. Εἰ δὲ ἀπολειθεῖται τινες τῶν
ἄρχιερέων, διχρι καὶ τριῶν λέγω, μὴ δεχόμενοι τὴν
δικῆν παρατησίν, μηδὲ ὡς κανονικῶς προβάστης ἀπο-
δεχόμενοι, καὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἔηλονότι ἔσομαι καὶ τῆς
δεδομένης μοι παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου ἔξου-
σίας οὐκ ἀποστήσομαι, διμα μὲν φειδόμενος τῶν φυ-
χῶν τῶν ἀδίκων καὶ παρελθγως κατει πόντων μου.
Διμα δὲ καὶ τῶν Ἐκκλησίῶν [P. 242] προμηθούμενος,
ινα μὴ τέλον ἀπόλωνται τῇ τῶν ὑπερμαχούγκων τῆς
ἀληθείας ἀποχωρήσει. "Οτι δὲ καὶ ἡδικήθη παρά τε
τῆς ἀγίας βασιλείας σου καὶ παρὰ τῶν ἄρχιερέων,
εὐδηλον: δικει γάρ παραδραμόντων μηδῶν ἐν οἷς
ὑδρίζομην, οὐδεμίαν ἐποίησεν ἐκδίκησιν ἡ ἀγία βα-
σιλεία σου εἰς ἐμὲ, οὗτε ἡ σύνδος. "Οσον δὲ ἐπε-
θεν ἐπιειμβῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ, πάντως οὐκ ἔγω τὸν
ὑπὲρ τούτου ἀποδύω λόγον. Ταῦτα διὰ τὸ ἀσφαλὲς
γεγραφώς τῇ κραταιῃ καὶ ἀγίᾳ βασιλείᾳ σου πέμ-
πω. Γένοιτο δὲ αὐτῇ Θεοῦ κυβερνῶμένη γειρί, δισον
ἀσφαλὲς καὶ ἀτάραχον, τῇ αὐτοῦ πραγματεύεσθαι
Ἐκκλησίᾳ. » Ταῦτα δεξαμένη τὰ γράμματα βασι-
λεῖ ὑπονοεῖν ἐπειδὴς οὐδὲ γηνησίας φρενδ; καὶ γνώ-
μης τοῦ πατριάρχου ταῦτα, ἀλλὰ τινων ἀλλων ὑπ-

obloculi mibi sunt, simili providens ecclesiis, ne
funditus pereant pro veritate propugnantium ab-
cessu. Passum porro me injuriam a tua sancta
majestate aitque ab episcopis, manifestum est.
Octo enim jam elapsis mensibus ex quo sum effe-
ctus contumelia, nullam de ea vindictam, unde
purgatus ergo labo videri possem, exegit sancta
majestas tua neque synodus. Quantumcunque
352 autem inde in damnum Ecclesiaz redundā-
verit, mibi plane non imputabitur, nec a me hujus
repetetur ratio. Hec ad securitatem a me scripta
potenti et sancte majestati tuae mitto: contingat
autem ipsi Dei manu gubernatio, quanta opus est
securitas et tranquillitas ad consulendum ipsius
Ecclesiaz. » Has accipienti litteras imperatori venit
in mentem suspicari non hæc ex vera sui animi
sententia proferre patriarcham, sed deferentem
suggestionibus qnorundam aliorum, quibus epi-
scopali dignitate prædictis esset jam commissa
contentio adversus eos qui contrariis in illiyn
studiis ferrentur. Tamen rursus conventu habito
responsum Joannis communicat synodo; et quo-
niam videatur qui abdicaverit posnitere abdicationis
factæ, quid tali casu sit agendum, ut communi-
citer consulant orat. Tunc vero exarsit acre, si
unquam, certamen, umbabns pro se quaque fa-
ctionibus obnoxie utrinque instantibus, studiosis
quidem Joannis vehementer asseverantibus ægri
dolore gravi ac perturbati ejus animi, non liberi
consilii verique partum arbitrii abdicationem esse.
Ac cum sit professus cum tribus solis episcopis

ταῦλομένων, ὅτι ἡνὶ ἀμφισθεῖν ἀρχερεύσιν οὐσίᾳ πρὸς τοὺς κατ' ἑκαίνου σπουδάζοντας· δρῶς δὲ καὶ εὐθὺς ἔνυκαῖν καθιστάς τῇ συνδόῳ τῷ τῆς ἀπολογίας κένουται, καὶ διει μεταμέλειν δοκεῖ τῷ περιεπομένῳ τῆς παραιτήσεως, συνδιεκόπεσθαι ἄξιος. Τότε τοίνυν στερβά τις φιλονεκτικαὶ καὶ ἐκατέροις τοῖς μέρεσι γίνεται, τῶν μὲν ὑπὲρ ἑκαίνου λεγόντων καὶ μᾶλλον ἰσχυριζομένων, ὡς παρατητήσεως, οὐ προαιρέσσεις τῆς παραιτήσεις, καὶ διει εἰ καὶ ἐπὶ τρίσιν ἀρχερεῦσι καὶ μόνις ἴστασθε βούλεται, τῶν προσκειμένων ἑκείνῳ πλλῷ γε δικαιότερον ἴστεσθαι, τῶν δὲ τούτοις ἀνδισταμένων δρόν εἶναι διατενομένων τούς λόγους, καὶ δρόν φρίκης μεστόν, καὶ ἵκανον καλύειν ἱερωύντης παραβανόμενον. Οἳ δὴ καὶ διαστιλεῖς ἀπεικόνεις ὁμογνωμονῶν ἦν, τῷ μὲν πλεονὶ, ὡς ἄρχει, δι' ἄκρων ἀλλάξιαν τὴν ἐπὶ τὸν δρόνον, τῷ δὲ ἀδήλῳ, ἀλμαῖ, καὶ σκοπὸν ἔχων τοὺς Ἀρσενάτας, εἰ εἰργνεύειν δύναται (οὐδὲ γάρ μικρὸν ἀδύνατον βασιλία τὸ ἑκείνων σχίσμα, ὡς ἔδειξε), προσλαβόσθαι. "Η μήν δὲλλως καὶ δι' Ἀθανάσιον, ἀδηλὸν διὰ τούτο. Τούτων ἐπὶ πολὺ τριθομένων καὶ τῶν ἀρχερῶν μὴ συμβαινόντων ἀλλήλοις μετέωρα τὰ τῆς ἀποφάσεως; ἡσαν, καὶ οὐδὲν ἥντον συγράμμενοι. Διὰ τούτο καὶ ἔτι ἀμημονεύετο μὲν Ἰωάννης, εἰ αὐτοῦ δὲ τὸ πατριαρχεῖον διώκουν κατέχοντες, καίτοι

ejus cessionem non admittentibus stare se yelle, cum tot eam rejiciant retinereque ipsum mordicus in patriarchatu velint, quanto est aquilus credere eum his illum stare? Contra obteudehanc adversarii verba quae protulisse Joannem constabat, nihil minus quam verissimum idque horroris plenum esse juramentum, abundo idoneum, vel si aliud decesset, arcendo a sacerdotio qui transgressus id sit. In horum sententiam aliquantum propendere imperator videbatur; cuius rei causa que maxime se ostentabat, erat quedam exactor et tutoribus inhibere semper solita **353** religio animi, jurisque jurandi reverentia. Forte tamen suberat occulitior ratio, spes quedam ipsi subiecta rei dudum exoptata, revocandi Armeniatis ad pacem occasione mutationis patriarchæ, cuius ansam offerri per hoc commodam nec sibi negligendam arbitrabatur. Haud parum quippe jampridem cruciabat imperatorem illorum scibiam. Ostenditque adeo paulo post quam nihil recuare paratus esset quo eos ad concordiam reduceret. Nisi et aliud in id ipsum novens suspicari licet, Nam arcane menti Augusti observatum, de Athanasio expatriarcha, cuius restitutionem in thronum an jam tum cogitaverit, in incerto quidem est, non tamen fortasse penitus a conjectura verisimilitudine abhorret eo jam hinc eum dissimulanter collinasse. Utul sit, alterationibus isto modo in longum tractis, et episcopis minime inter seco convenientibus, pendebat in incipiti negotium abdicationis depositio-nisve Joannis, nec multiplicatis quantumlibet cœtibus quidquam concludebatur. Quare adhuc commemorationis Joannis uebat inter sacra. Quin et ejus

γε καὶ πρὸ τοῦ ταῦτα κινεῖσθαι πάμποντος μὲν εἰς πονὰς τοῦ ἔτι πατριαρχεῦστος, πάμποντος δὲ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ταῦτεν τὸ ἔντονον μημέσουν ἐπερέποντος ὃς δῆμον παραιτησμένου καὶ ἀποβεβηκότος τὸν Ἱερά παντάποιον. [P. 243] 'Ἄλλ' ἔτενει τὴν ἄπο το συνδόῳ καὶ βασιλίως ἀποκατάστασιν ἐκεχόμεναι κατασιγγὴν οὐδὲ δῶλον; ἐπειθούτο τὸ Ἰωάννου δνομα.

λγ'. Περὶ τῆς δοκιμασίας τῷρ 'Ἀρσενιατῶν.

Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ ἔνθεν μὲν ὄρδοντι τὴν ἔτι τῷ παραιτεῖσθαι πολλάκις εὐσολεῖν τοῦ Ἰωάννου, ἔνθεν δὲ εὔθις ὀπονούμενῳ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν τε ἐκατοντὸν ἀντοχὴν, ὡς οὐδὲ διὰ εἰρηνευόντων ἀλλα, εἰ μή γε καθ' εὐθοίς τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα γένοντα τοῦ Ἱωάννου τέλος Μωσεὶτε μονῇ προσκαθημένοι πολλοὺς είχον ἐκατέρω τοὺς σπουδαστάς, καὶ τοὺς αὐτῶν νεκρούς ἵστησθαι διόλογητάς ἐνίκαντον, καὶ πολλοὺς ἀντεῦθεν ἀπῆγοντο, ἔννοια τις ἐπῆσται, ἢδη καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ προσαθίσασα, μήπως θεῷ δοκοῦν τὰ τούτων, διὸ τὰ πόρρω διεώκοι, καὶ ὡς τελέσθεντων οὐδὲν ὀνήστον γένοιτο, καὶ διὰ τοῦδε δηγοῦν τὸ θεῖον τὴν τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἐμποτεί νάρκην, εὐχερῶς παραιτουμένου καὶ τῆς τυχόδης προράστως. Τῷ τοι καὶ γνωτιμ-

Cfamiliares in patriarchalibus degentes sedibus res pro eo velut patriarcha administrabant, utcunque prius quam haec moverentur, missis. ipso Joanne per monasteria et in ipsam Ecclesiam certis hominibus, permissione a sui commemoratione cesari, velut qui jam rite abdicasset et mississetque omnino sacerdotio. Verum illi, quid synodus et imperator circa hoc statuerent expectantes, haudquaquam sunt persuasi nomen Joannis recipere.

33. De explorationes Arseniatarum.

33. Ceterum imperatori hinc quidam cernenti facilitatem Joannis in crebras subinde abdicationes prorumpentem, inde autem habentι suspectam inflexiblem ad extremum Arseniatarum pertinaciam, quos appareret nunquam ad pacem adducendos aliter quam Ecclesia regimine penes ipsos posito, siquidem Hyacintho jam mortuo illi monasterium Mosele vocatum **354** insidentes multos habebant exterius fautores, adeo sectionis ipsorum studiosos ut etiam mortuos eorum velut confessores venerarentur multoque ea religione ad istas partes implicarent, quedam suborta cogitatio est, aut potius intimis ejus sensibus tacite dudum insidens per hanc occasionem excitata, an non forte Deo probarentur istorum res, et ipse longinqua persequeretur quibus forsitan perfectis nihil ad summam utile contingere. Et quis sciret ex quid non fortasse dīvinitus illa saetas patriarchatus et quedam summi honoris nausea καρπού ipsum levī de causa ad tentandam cessionem concitans Joanni iudiceretur? Adcepit igitur animi super his æstuanteaque alternantibus sententiis, cum necessarium esset tertium

χῶν ὅπερ τούς αὐτοὺς, καὶ δέ· ἀλλως ἀνάγκη ἦν καὶ τρί-
τον ἐπειδὴ διστὶ πατριάρχην ἐπικηρύττεσθαι αὐτοῦ γε
περαιτερουμένου ἡδη, καὶ τὸ ἀπρεπὲς δυσωπούμενος,
τεγνω προκαταλαμβάνειν ἔκεινους, καὶ πέμψας ἐν
ἀποδήσις τὴν ἐξ Νοστόγγων Ταρχανειώτισσαν
ἱματιουμοῦσαν τῷ Κομνηνῷ Ιωάννῃ καὶ τὰ ἔκεινων
ἴξ ἀρχῆς φρωνοῦσαν ἄγει παρ' ἑαυτῷ, καὶ κοινοῦταις
εἰαύτῃ τὸ σκέμμα, καὶ πρὸς ἔκεινους διὰ ταύτης
πρεσβεύεται, καὶ ζητεῖ τοὺς ἔκεινων πρώτους, καὶ
μάλιστα τοὺς τυφλούς. Δάξαρον τὰ τὸν Γοριανίτην
καὶ τὸν Περιστέρην Μακάριον, ἐφ' ὧ καὶ περὶ τού-
των εφίσι συνδιασκέψαθαι. Καὶ δὴ ἐφίσταται μὲν ἡ
μοναχῇ γραῦς ἀσμένοις τοῖς μοναχοῖς, ἐκλέγονται δὲ
παρ' αὐτῶν τοῖς τυφλοῖς σύναματα οἱ τὸν ἀλλων προ-
έχοντες, καὶ εἰς πέντε ποσαθέντες ἐξεποστέλλονται.
“Ὥν δὴ [264] καὶ τῶν νυκτῶν ἀωρὶ μηδενὸς ἀλλου
συνειδότος προσδόου πρὸς βασιλέα τυγχανόντων, οἱ
περὶ τούτων κινοῦνται λόγοι· καὶ βασιλεὺς οὐδὲν ἀλλο
πρωτόγιατερον ἔχων ἢ δύως μὲν τὸ ἐπὶ ταῖς πράξε-
σιν ἀμώμητον σχόλειν, ἐπὶ τε χειροτονίᾳ δηλαδὴ πα-
τριάρχου καὶ τοῖς λοιποῖς, δύως, δὲ καὶ ἀρχιερεῖς,

duobus adhuc viventibus, Athanasio et Joanni,
patriarcham superinducere, quoniam hic illi sub-
rogatus jam rite renuntiasset, reique indecen-
tiam veritus, praeoccupare provocareque ul-
to ad pacem Arseniatas statuit; arcanoque accita
Tarchaniotissa, ex familia Nostongorum, consan-
guinea Joannis Comneni, quam mulierem sciebat
isti a principio sectas adhæsisse nosseque ipsius
intima, ei colloquio secreto communicat quid co-
gitaret, eaque interprete cum primoribus Arsenia-
tarum agit, cæcis præcipue duobus, Lazaro Go-
rianite et Macario Peristera, ut congregati ac deli-
berare secum de tali negotio vellent. Læsum hunc
anus monacha gratulantibus monachis attulit nun-
tium. Eliguntur ab his subito præter ambos cæcos
alii e secta principibus, omnesque quinque numero
mittuntur; qnibus intemperata nocte nemine concilio
admissionem ad Augustum nactis, 355 agi de re
communi mutuis utrinque sermonibus coepit est.
In hac tractatione antiquissimum illud et ante om-
nia commendatum Imperator obtinens, ut sarta
lectaque rerum publico in Ecclesia constitutarum
auctoritas maneret, ratis videlicet inculpatisque
habendis ordinatione patriarchæ actisque cæteris
tum nulla movenda episcopis jam electis sacra-
que status ipsorum controversia, nec intercedendo
quominus jure quam optimo in sua quisque digni-
tate persistaret (nam de commemoratione Josephi
qua dudum exarserat contentio, jam evanuerat
deglutitusque omnis de illa re scrupulus era), in
hæc ut consentirent Arseniatæ, multis verbis ma-
gnoque studio urgebat, ne si secus fiat, inquiens,
pacanda parte una pars rursus altera perturbetur
ternumque repellunt scandalis, cum nobis curan-
dum sit ut universalis quædam et universis æqua-
biliter superfusa pax cuncta complectatur: huc
enim, siebat, communia, opinor, nostru[m] om-

A περιποιοῦντο ἐν ταῖς τιμαῖς (τὸ γάρ τοῦ Ἰωάννη
μνημόσυνον καὶ προπέποτο), πολὺς ἦν ἀξιῶν πρέ-
ταῦτα, μή πως, φησι, καταστορεύετος μέρους μέ-
ρος; αὐτὸς ἀναστολοῦ καὶ πάλιν ἀναζήνεν τὰ σκάν-
δαλα, ἀλλ' ὅλη τις καὶ ἐφ' ὅλοις εἰρήνη ἐπισχεθεῖη
τοῖς πράγμασι. Τοῦτο γάρ, φησι, καὶ τὸ σπουδαῖον
μένον. Οἱ μέντοι γε μοναχοί· τὰ μὲν περὶ τοῦ γενη-
σομένου πατριάρχου, δύπλας ἄν ψηφισθεῖη καὶ δύπλας
χειροτονοῦτο καὶ τις οὖτος δὴ καὶ ὅποιος, τὸν μὲν
ἔχειν Ελεγον καὶ ἐπεικῶς εἴπει τῷ πράγματι ἀξιον,
τὴν ψῆφον δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν χειροτονίαν μὴ πρά-
τειν διώς ἀπέλεγον τοὺς ἀρχιερεῖς· μηδὲ γάρ δισιον
εἶναι καταστεισμένον ἐξ ἀρχῆς ὑποτιθέναι τὸν θε-
μέλιον. ‘Ἄλλ’ ἔκεινος μὲν ἀπράτειν τὸ πάμπαν
καὶ ἡσυχάζειν, εστ’ ἀν καταστάντος πατριάρχου ιο-
μίμου τὰ κατ’ αὐτοὺς ἐξετάζοντο, αὐτοὺς δὲ καὶ οὓς
κοινωνούς είχον ἐπέρους ψηφίζεοθαί· χειροτονεῖν δὲ
τὸν τὸν Μαρμαρίτζιων ἐπίσκοπον προσκληθέντα ἐκ
δύσεως, ἀνδρα γηρατὸν μὲν ἡδη καὶ τῆς παλαιᾶς
ἔκεινης χειροτονίας, οὐδὲ δὲ· δὲ τοῖς μεταξὺ πρά-
χεστι κοινωνηκέναι δεξαῖτα. Υπέτειον δὲ καὶ

B C D
nia in hoc negotio conveneri oportere primum de persona promovendi patriarchæ, tum de ipius electoribus, postremo de illo a quo is esset ordinandus. Ac virum quidem illi abunde ornatum dotti-
bus et moribus qui requirentur in patriarcha ad Ecclesiam, prout præsens ejus status posceret, optime regendam, habere se ad manum, plane honore illo dignissimum: ceterum neutquam fas esse, neque id unquam se passuros, hujus electionem permitti suffragiis episcoporum qui nunc essent, quippe ad unum omnium contaminatorum vel conscientia et participatione scandalorum his retro annis versatorum in Ecclesia, vel contagione communionis cum auctoribus aut approbatoribus eorum; a qualibus etiam electi plerique ordinatique forent, ideo merito universi a jure suffragii in hac electione removendi. Cum enim haec fundamentum negotii totius quod nunc ageretur bandubie sit, manifeste apparere quam sit necesse dare omnem operam ut es usquequaque sancta et irreprehensibilis sit, ne si exceptionibus reperiatur obnoxia, caducet et instabilis, utpote in solo mobilis fundata, deprehendatur universa structura. Quare omnino esse necessarium omnes qui nunc habeantur antistites vacare otiorique, nec ejus illas moneris 356 par-
tes altingere, quoad constitutus in throno legitimus canonicusque patriarcha causas eorum cognoscere deque iis pro potestate queat decernere. Calculos porro ad hujus electionem sese ac consortes communionis secum ipsis, qui soli nunc ad id sint idonei, daturos. Ordinatorem vero sic designati pa-
triarchæ putare se accersendum ex Occiduo trac-
tu quemdam episcopum Marmaritzorum, hominem
valde senem, et ordinationis antiquioris quam ut
infici potuerit labe illa illaudabilium actorum posterius polam admissorum; a quorum et ipse hacte-
nus participatione omni se purum custodisse vi-

χρηστάς ἐπίδας; ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελέως αὐτῶν ἀφειδεῖν ἐς δ καὶ ἀργοῖς, ἀλλὰ κατά τὴν τοῦ θεοῦ Ταρασίου πρᾶξιν περιποιεῖσθαι, πλὴν ἐκεῖνων δύον ἐκ τοῦ ἡγεμονόν πατριάρχου κανονική ἐκέτασις, ὡς εἰκὸς, ἀποδοκιμάσσειν. Ός δὲ καὶ περὶ τοῦ Μαρμαρίτζων ἐξῆτησεν ὁ χρατῶν, καὶ πολλὴν ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθων, διετεχνημάτων ὄντων τὴν ἱερωσύνην ποιοῦ, καὶ διετεχνημάτων πολλοὺς χειροτονοῦ ἐν μιᾷ ἵερᾳ τελετῇ τῆς αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ τάξεως, καὶ ἀλλ' ἔττα τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεομάρτυρων ἀπέδοντα πράττοι, καὶ μᾶλλον διετεχνημάτων κατὰ δύσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης συνδόνος ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. Ός γοῦν ταῦτα ἀκούων τοὺς μοναχοὺς προέτεινεν ὁ χρατῶν, τὴν τοῦ καιροῦ ἐκείνοι προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλαχθύντων πάνινον ἐπὶ τοιούτοις καιροῖς, παρέλκειν ἐλεγον ταῦτα ὡς ἀξια συγγινώσκεσθαι· ἐκείνον γάρ, καντάντινον ἔχον τὰ φημιζόμενα, ἀλλ' οὖν τὴν ἐκ παλαιοῦ [245] χειροτονιῶν καὶ τὸ μὴ συγκεκοινωνηκέντα δόξαι τοῖς χρέος τελεσθεῖται καὶ πρώτην εἰς τὸ τῆς

deatur. Adjungebant autem in delinimentum duræ propositionis de suspeſione ac redactione in ordinem præsentium episcoporum bonas de ipsis spes, indicantes haud ipsos plane ac in perpetuum exaucto-randos, sed judicio legitime mox creandi patriarchæ, imitaturi scilicet quod olim fecerit divus Tarasius, restituendos in integrum, dummodo tantisper, dum si foret rite in sede constitutus ac canonica de statu et rebus ipsorum inquisitionem habuisset, usurpatione dubiæ potestatis abstinerent. Cum autem de isto Marmaritzensi gnaro interrogans imperator valdo inemendatam in multis vitam ejus esse cognovisset, quippe quem satis constaret pecunia vénale sacerdotium fecisse, præterea una sacra functione multos simul ordinasse ejusdem in sacerdotio ordinis, et alia quæpiam ab ecclesiasticis statutis abhor-rentia egisse, ac nec ejus ordinatio tam certa quam dicerent videretur, cum in Occiduis, ubi degeret, tractibus a tempore magnæ synodi continua successiōnem legitimorum episcoporum per subinde illuc invalescentia scandala fuisse interruptam recte quis possit opinari, hæc, inquam, ex idoneis auditis testibus cum proposuisset monachis imperator, illi nihil horum institentes tantum obtendebant difficultatem inveniendi puros a labe, quæ hoc tempore Ecclesiam urgeret, propter quam æquum censerent conniveri ad ista lisque ut venia **357** dignis ignosci, quoniam hic vir, utcunque compertus istorum omnium illaudabiliter actorum, tamen unus ex antiqua illa et scandalis anteriori ordinatione superesset, idemque se immunem a communione recens ordinatorum maculaque plerosque insufficientis contagione, custodisse putabatur. Hæc illi dicentes manifeste deprehendebant ultro deficere ab exactione, ut quam affectabant exactionem assequerentur. Porro imperator, qui semel obfirmasset animum in proposito ipsos

A Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἐς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι ἦσαν ἀκριβεῖας καθυφειότες, ίνα δρα τὰ τῆς ἀκριβεῖας πράττειν ἰσχύλοντο. Βασιλεὺς δ' ὅμως ἀπαξ διὰ σκοτοῦ θέμενος; αὐτοὺς προτιλέσθαι, οὐδὲν ἐφιλοχρίνει πρὸς ταῦτα, ἀπειδόρει δὲ τὴν ἐγχειρήσιν, ἀκριβῶς εἰδὼς, δικεῖ πανερὸν ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς διὸ εἴη καὶ μόνοις καὶ τὸ ἐπίμωμον δοκοῦν ἐξιδῆθαι, ἀκριβεῖας δόξασιν ἐπειληφθεῖς; ὡς καὶ διὰ ταῦτην ἀρχῆθεν πιστευομένοις κακοπαθεῖν. Τῷ τοι καὶ ὑπὸ πολλῇ πληροφορίᾳ ἐπ' αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκείνοις προσέξων δι τοι πράττοιεν. Γράμματι τε τὰ συντεθειμένα ἡσφαλίζοντο. Καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς διμερῶν διπλῶν ἐπὶ τῇ τῆς παρατίθεσεως; τοῦ Ἱωάννου παραδοχῆς, εἰ δ' οὐν, ἀλλ' ὅρκον τὸ λεχθὲν τιθεμένους ἀποπροποιεῖσθαι τὴν ἐκείνου ποιμαντικήν, καὶν αὐτῆς ἀνακαλῆσαι ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. Οἱ μὲν οὖν συναγόμενοι ἐφ' ἡμέραις ἀπόστας διημφιεῖσθον ἀλλήλοις καὶ ἀμφεγνωμόνουν περὶ τοῦ Ἱωάννου. Οἱ πλέοντος δὲ καὶ περιφανέστεροι, δρχν τιθέμενοι τὸ λεχθὲν, πρατιθεῶν; μὲν ἐκείνης ἡλόγουν πάμπαν.

B quomodo cuncte reducendi, nibil super his inquirere scrupulosius curavit, sed fidem et securum examinis ulterioris animum ad rei protinus aggrediendæ conatum expedivit, ratus, id quod palam erat, fore ut si quid in his reprehensibile videretur, ejus tota cura et officium purgandi approbandique solis Arsenianis judicaretur incubere, quorum utique ex sententia cuncta hæc fierent, hominum aliquo adeo tenacium exactionis severissimæ, ut non alia de causa quam ne a summo disciplinæ rigore se vel tantulum remitterent, multa gravioraque jam a sectæ principio suis e perpessi crederentur et credi vellent. Quare multa fiducia totum negotium eorum arbitrio permisit, præ se plane serens approbaturum adjuturumque quidquid agerent; in quæ pacta fides utrinque firmata scriptis est. Restabat solum ut locus novæ promotioni patriarchæ fieret legitima depositione ejus qui nomine nunc illud ferret. Ad quod opus erat convenire antistites in valida agnoscenda admittendaque Joannis abdicatione, vel statuendo iurisjurandi revera vim habere quæ ab eo prolata fuisse verba constaret, declarare illum hoc ipso vere riteque a se rejicisse pastoralem auctoritatem, utcunque nunc ille sero pœnitens revocare depositum sacerdotium resumereque frustra conatur. Circa hæc congregati diebus singulis disceptabant antistites inter se. Plerique iidemque **358** illustriores hōrum, persuasi verba quæ Joannes dixisset veram juramenti obtinere vim, minime habendam ducebant rationem abdicationis, quæ ab illo scripta monstraretur, sive in ea permaneret sive non, qui scripserat. Fieri autem non posse contendebant ut is post hoc dictum rite fungeretur sacerdotio, nisi positione conditionis sub qua jurasset, religione iurisjurandi solveretur: non enim ejerasse absolute sacerdotium, sed

καν ἐμμέγη ταῦτη καὶ μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατὸν ὅλοις αὐτὸν ἱερόθειαι τὸ ἀπὸ τούτοις, μὴ δόντος δηλαδὴ τὰς δίκας τοῦ Σηλυδρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὑβρεως· μηδὲ γάρ δυνατὸν εἶναι δίκας ὑπέχειν τὸν μὴ τρόπον κατηγόρου σταθέντα μηδὲ προδήλως ὑβρίσαντα. Ὁ μάντος γε Φιλαδελφείας Θεοληπτός πρὸς τὴν τοῦ Ἑρέου Ἱεράνου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαιρισθητῶν, τὸ ἐκποδῶν γενέσθαι τὸν πατριαρχῆν διοικημονοῦντά οἱ περὶ τούτου τῆς οἰκείας γνώμης κατάλαυσιν τὸ σύμπαν οἰδέμενος, ἀπρίξ τε εἰχετο τούτου, καὶ τῷ Σηλυδρίᾳ ἐτίθει δίκας τὰς δίκας τῆς καθαρίσσεως, δι' ἃς ἀπράκτειν καὶ τὸ δοκοῦν εἰς δρόν τέ ἀναγκαῖον ἔρετο. Ἀντέλεγον δὲ πλειστοί, καὶ μάλιστα ταῦτης γε καὶ αὐτοὶ τῆς αἵτιας ἔνεκα, τὸν οἶς καὶ βασιλεὺς δρόνον ἔκρινε μέγιστον τὸ λεγθέν. Πλὴν δ' ἄλλ' εἰ βούλοιτε, φησι, πατριάρχης ἀναλαμβάνειν καὶ οἴτω τὸν Θρόνον καὶ τὴν τιμὴν, ἕτοιμος εἶναι καὶ πάλιν ἔκεινον δίκεσθαι, ποιεύνων, οἷμαι, τῷ τέλει, ὡς οὐδὲν δύν καταδεξομέ-

νου τοῦ γέροντος; ἀντέχεσθαι μωμητῶς οὐκέτι προθύμως; ἰξιστατο.

λε. Περὶ τοῦ διαμηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου.

[P. 246] Ἄλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὅντων (Θεὸς δ' εἰδεῖν πώς ταῦτα καὶ πέπραχτο) μοναχὸς τις τὸν εὐλαβῶν δοκούντων καὶ ἐλλογίμων, Μηνᾶς τούνομα, Σκωλήκης τοῦ πάληνην, γνώριμος μὲν Ἐκκλησίας, γνώριμος δὲ γε καὶ βασιλεῖ, προσόδους εἰς Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριαρχεύσαντα ἐκ συνθείές ποιεύμενος, οὗτος, ὡς βασιλεὺς ἐλεγε καὶ πάντες ὡς εἰκὸς ἐπίστευον, μηδὸς Ἐκατομβαιῶνος πεντεκαΐδεκάτη, ἡμέρας ληγούσης προσελθῶν βασιλεὺς τοὺς ἀγγελιῶν ἤξιους ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ ὡς ἄρειν τι ἔχοντος ἀναγκαῖον. Καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς δὲ σχολάζων εἰπὸν ἀναγκαῖοις τότε μὲν ὑπαρεῖθετο τὴν εἰσαγωγήν, πέμπτων δὲ προσέταττε [P. 247] μένειν ἐφ' ὧπερ κατὰ σχολὴν εἰσαχθείη. Καὶ δε τέλος μένων, ὡς ἥδη νῦν ἦν καὶ περιαργῶν καθῆστο,

quoad pœnas Selybriensis daret irrogatae ipsi contumeliae. Itaque punio juxta ejus votum Selybriensi, nihil obstatum quominus Joannes legitime in throne persisteret. Verum conditionem istam ponit haudquaquam posse, adjictebat idem, quoniam justum non esset Selybriensem, qui non palam se auctorem accusationis ostendisset, sed sub fide arcani rei ab alio auditam communiciasset, pœnis calumniori debitis subjici. At Philadelphensis Theoleptus, qui circa restituitionem Joannis Ephesini synodo universæ refragabatur, videns, si removeretur a regimine patriarcha in hoc sibi contra judicium aliorum assentiens, tipicum quo niteretur subtrahendum suæ sententiae tibicinem, unde illam haud dubie contrariis tot aliorum auctoritatibus succubituram, lūxus irrevoeabiliter persistebat in non permittenda exauxortatione Joannis, viam eamdem a plerisque gravioribus initam tenens de iurisjurandi vinculo vero ipso, sed sub conditione duntaxat innexo. Ceterum niebat positi facilem et salva justitia executioni mandabilem istam conditionem esse. Adeoque magnopere urgebat ut Selybriensis propter temere vulgatum de patriarcha falsum crimen episcopatu amoveretur, ac sic voti compos et nodo susceptæ religionis liber Joannes throno patriarchali redideretur. Hunc plerique repugnabant, maxime nitenies ea quam indicavi ducta ex Injustitia talis damnationis ratioe. Quibus se adjungebat imperator, veri juramenti, et quidem maximis, in verbis Joannis vim haud dubie agnoscendam censens, nec modum ea defungendi per iniquam Selybriensis oppressionem probans. Addebat idem tamen, si vel sic patriarcha vellet thronum et honorem resumere, paratum se esse 359 rursus admittere, conatus, opinor, nihil ad extremum ex hac profese sione sua contra spem suam secuturum: neque enim adductum iri senem ad recipiendam probrose

dignitatem, a qua tam prompte obfirmataeque recessisset.

34. De indicio imperatori facta prædictionis et consilio Athanasii.

Sed cum hoc statu res essent, contigit (noverit autem Deus casu an arte contigerit) ut monachus quidam ex celeribus fama religionis et dotium præstantium, nomine Menas, cognomento Scoceses, de quo et Ecclesie et imperatori notum erat solere alium ex longo subinde adire ac visere Athanasiūm expatriarcham, contigit, inquam, ut hic (prout quidem imperator referebat, cui omnes, ut patet, talia narranti credidere) mensis Januarii die quinta decima sub solis occasum ad imperatorem accedens admissiones rogaret ut se ad principem introducerent, habentem aliquid scitu ipsi necessarium nuntiandum. Id illi ad imperatorem detulerant, qui tunc occupatus negotiis urgentibus admissionem monachi distulit, missō tamen ad eum qui juberet expectare, quoad expeditis quæ instarent, audiendo ei per otium vacaret. Menas postquam extra velum opperiens diu inde seriatu sederat, compellatis rursum ministris, ut quā primū admitteretur, insitūt. Verum Augusto de hoc iterum admonito, persistante nihilo minus inceptis, et tantum pollicente brevi se illum vocaturum, ad ea impatiens moræ monachus: « At quid, inquit, proderit me paulo post vocari, quando scilicet nuntiandi utiliter quod novum et urgens affero, tempus effluxerit? » Hoc ejus dictum statim imperatori renuntiatum curam scilicet admovit acrem cognoscendi continuo quod inopinatum et momenti non vulgaris ad se deferri apparet. Ergo is confessim 360 introductus solus Augusto hanc orationem habuit: « Domine mi Imperator, mihi consuetum est ad dominum Anathasium certis temporum intervallis itare viendī causa. Eo more ad hunc hodie profectus

μηγίστε καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσόδευσιν ἐπισπεύσει. Άς Α σας ἔγω ἀλθὼν τῷ Ἡρακλεῖας μητροπολίτῃ τὸν λόγον ἐκπονώσμην, καὶ δὲ παρεψίν ἐπείγει μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἀριξίν ἐφ' ὅπερ ἀνενεγκεῖν δον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἡκουσα. Πάρει μι τοῖνυν καὶ λέγω, καὶ ως δέξει τῇ τῷ Θεῷ βασιλείᾳ σου, καλεύστω τε καὶ πραττέω. Πλὴν εἰ ἐν φροντίδι ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσήκουσῃ, αὐτόθιν δρχεσθαι τὸ ἔργον κέλευσ γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος περιχρησίαν. Κάμοι γάρ προσέταπε Θεοῦ δέσσομαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο παρακαλεῖν εὐλαβεῖς ἀνδράς, δοσούς ἀν καὶ συνήθεις εἰδεῖην. Δέχεται τὸν λόγον δεξιῶνς δ βασιλεύς. Καὶ δὲ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλάττετο, βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέψων τὸ ἀγγελθέν, καὶ περ τῶν φρικιωδῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ ἐννοούμενος ὃν δυσθῆναι κατὰ τὸ σύνθης λέγοντας προσέταπεν ὁ εἰπὼν Θεοῦ δέσσομαι, λιμὸν μὲν καὶ λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ δὲ μακρὸν ἔμβαντοντας τῇς φροντίδος ἐξῆρε (μηδὲ γέρε ἐν τρισὶν ἡμέραις [P. 248] ταῦτ'. ἐνσκῆψας οἴλα τ' εἶναι), σεισμοῦ δὲ καὶ καταπνεισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοεῖν δὲ ἐννοεῖς εἶχε τὸν λόγον. Ὑπώπτευε δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μήνυμα, τὴν τοῦ καιροῦ αἰτιωμάνου παραδρομήν, ὡς μηδὲ οἶδον τ' ἐσομένου, ὡς Ἐλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσσαι, μη τως ἐκεῖνος εἰδὼς τι τῶν ἡδη γένησομένων Ἐλεγε. Καὶ ταῦτα μὲν βασιλεύς ἀδούλευτο δ', οἷμα, δ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς ἀποστολὰς εἰς τὰς μουᾶς

mœstum et cogitabundum præter solitum, ac quantum apparebat, gravi sollicitudine anxiū illum reperi. Unde pro usu familiaritatis et fiducia quæ mibi cum eo est, tristitia causam percontatus hæc ab eo audivi: Irat Dei urbi huic ac populo imminentem proximam video. Atque utinam iret quispiam, nuntiareisque meum consilium Augusto, censere me scilicet necessarium factu mitti ab eo confessim, ex hac, inquam, ipsa die, per cuncta monasteria qui iudeant peregrinari totas in iis noctes a sodalibus illorum, supplicationesque continuas fieri, hac expresse de causa ut dignetur Deus universam hanc urbem et regionem præservare a fame, peste, terre motu, submersione; idque sedulo agere hodie, cras et perendie, contuberniter, quantum fieri poterit, toto illo spatio per nunquam intermissam divinæ opis implorationem instando ad placandum Dei numen. Si hoc enim ageretur hand segniter, sperarem equidem fore ut Deus, ira remissa, propitius nobis fieret. His ego auditis raptim accurrens ad Heracleensem metropolitam rem ei communicavi. Qua ille cognita vehementer statim ursit meum ad tuam majestatem recessum, ut ad eam deferrem quantum in a talli viro audiui. Adsum igitur et defero. Imperet de cætero ac faciat tua divinitus electa maiestas, prout ipsi videbitur. Unum admoneo: si quantum hujus indicii momentum est, tantum ei curæ dignaris impendere, jube jam ex hac ipsa protinus nocte supplicationum initium duci, prout, qui **361** prænuntiavit malum ingruens, prescrivit. Me quidem priuatum sine statim quod is præcepit facere: im-

peravít enim mihi ut orarem jam hinc Dœum et alios, quoiquot nossem id facere libenter, plor viros ad id ipsum invitarem. Excepit hunc sermonem placide et vulta benigno imperator. Ac monachus quidem ejus auctor continuo abiit. Imperator mente versans quod audierat, et sigillatum reputans missus intentatas, circa pestem quidem ac famem, quæ, ut tunc res erant, nonnisi post spatium aliquod temporis, minime autem hoc tri-duo existere posse viderentur, sollicitudinem remisit, terræ motus et submersio, quæ possent confessim ingrñere, curam illi acrem injecere. Augebat suspicacem metum denuntiatio monachi, dum iam instanter increpaverat moras præcautionis necessariae avertendo malo, tanquam imminentí proximé, ac timere præ se tulerat ne nimis jam sero suppliatio inchoaretur. Ob quod sollicitudo Augustum inquietabat, verentem ne forte sciret aliiquid ille distinctius de instanti momento mox sacerituræ clavis, unde tam anxia testatione cum ipse ad preces recurrere decipasset, tum idem ab aliis ut fieri juberet Augusto suassisset. Talia se agitasse animo referebat imperator, aliud, opinor, innuens quippiam, nempe primum propendisse se ad diffundendam in tempus opportunius quam quale tunc erat, noctis intempestæ, missionem ministrorum circum monasteria ad preces indicendas, quod subabsurdum videretur talli hora suos aliosque inquietare. Ad hunc tamen respectum vincendum illum denique perpulit cura intime vellicans acrior, prout ipse postea in concione dixit. Quare logothetæ genicorum confessim mandatit destinare

γίνεσθαι, καὶ μὴ ἐξώρους ἐς ἄπαν ὅμη τῶν ρωτήνων οὐκέτι διορθώσαντον ἀριστεράνων. Τόπος δὲ ὁ ὅρμος ὑπέκεινας καὶ ἀλλοτέροις τοῖς περιττῶν οἷον. Καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστέσσοις τῶν γενικῶν πέμψειν ἐπὶ μεντὸς τοὺς ἔροῦντας τὴν τοῦ βασιλέως πρόσταξιν, ἥτις ὕπερ αὐτόθιν τανύχους ἱερεῖς ποιεῖν. Τὸ μέντοι γέ καὶ τὴν ἐκτενῆ ὅπας ποιεῖν, καὶ τις λέγοντες ἐν προσθηκοῦν, πρῶτον μὲν περιττὸν οἷον. κρίνους ἡρόες· εὖθις δὲ τὸ μεταμελεῖας τῶν λογοθέτην ἀγακαλούμενος, ὡς καὶ αὐτὸς δημητηρὸς ἐλεγεῖ, παρέγων τάκτων ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο προσέταξε περιγέλλειν τοὺς περιπομάρις περαθῆλούν τοὺς μοναχούς. Λότες δὲ διανυκτερώδων καὶ γρηγορῶν, εἰσόθις δὲν ἐκεῖνων τὸ τεῦτε ποιεῖν, δῆμος καὶ ἐν ἐνοίᾳ σεισμοῦ ἦν, ὡς ἐλεγεν. Ως δὲ χρόνος παρῆλθε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν θίβαν μητέρα τὴν πρόσσοδον ποιεῖν κατὰ τὸ σύνθετον ἴμελλεν, ἐπισημαίνεις παραχρῆμα, ὡς ἐκεῖνον καὶ γνῶναι: καὶ λέγει, τεισόδες μαλακῆς, δὲν ποσούτον ἄηλος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μοδις τῷ γρηγοροῦντι. Ἐν σύν τούτῳ τῷ βεσιλεῖ εἰς δόξαν ἀληθείας τῶν λεχθέντων προσώμων· δῆμος ἐχεμυθῶν, ὡς ἐλεγεῖ, καὶ πλέον τι τοῦ συμβάντος παρετήρει καὶ ὑπεκεκόπτει. Νῦν μὲν οὖν ἐκεῖνη περφάστο, καὶ τῇ μετ' αὐτήν αὐθίς, καὶ τῇ ἐπαπακιδεύῃ πρωτας εἰσιμόδι προσῆρεις χριστιανερας, οὐ μήν δὲ ὥστε καὶ τι τῶν ἃς κίνησιν ἐκ τρόπου γνέσθαι. Καὶ εὐθὺς δὲ βασιλεὺς ἐν πληροφορίᾳ ὥρμα γενέσθαι τοῦ

ἐκείνη λέγοντος, καὶ καθεκτὸς οὐκ ἦν θαύματος καὶ ἐποίησεν ἐκείνην τιθέμενος, καὶ τέως τενομειούσης.

λε'. Περὶ τῆς τῶν λερῶν ἀνθρώπων συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἐρωτήσεως.

[P. 240] Διαλαλεῖται τοῖν πρωτας πᾶς ἀνὴρ ἵερος, ἀρχιερεὺς καὶ κλῆρος; καὶ μοναχὸν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινὴν ὁ κρατοῦν τὸν λόγον τιθέται μετ' ἐπιμελεῖας πάσης διεπυνθάνετο τί ἂν καὶ δοκοὶ τούτοις ὁ μοναχὸς (οἵπειρος γάρ ἐλεγεῖ τενομα) δις περὶ τουτών φύσας; διῆλωσεν, εἴτε πως διαμηνυσάμενος. Καὶ τοις μὲν οβτως, τοῖς δὲ ἐκείνως, ἐπειδή οὐκ ἦν εἰδίναι τὸ πρόσωπον, ιδίως τὰ περὶ τούτων συμβῆναι. Πλὴν δὲ τις εἰκος, οὐπω γε ἐλεγεῖ, καὶ δηπίσσεις ἐκατόρτῳ λέγοντι, μὴ ἔχων δηπή στῆρι καὶ ἀπερείστας πρὸς ἀλήθειαν. Οἱ μὲν γάρ μοναχὸν τῷ τέως τὸν εἰσάντα μενθόντος θείαν τὸ πρόσημο πρόρθησιν φύμολόγουν, εἰ τέως προδήλω; καὶ εἰς τὴν ηπούστην εἶπεν· εἰ γέρ τινα τῶν τῆς εαρκής δεομίων τὴν Θείου χαρισμάτων ἄξιον βούλοιτο, μοναχὸν δὲπέρ ἀλλούς δὲν ἀξιώσει. Οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος ἀπεκέλουν ἐνέργημα, κλίπτοντος τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἐκ τοῦ εἰ τῷ θεῷ πρέποντα προσεπάζειν, μεν τὸν μέγαν λέγειν Ἀντέννου. Τοῖς δὲ καὶ ἐγχωροῦν εἴναι ἐκ τινῶν μαθημάτων εἰδέναι τὰ τοιαῦτα ὑπελαμβάνετο. Πάντες δὲ αἱ ἀσφαλεῖς θεμελίω τῷ τοῦ ἀνδρὸς προσώπῳ ήθελον ἐποικιδωμένην τὴν διάγνωσιν, ὡς εὗτοῦ γε ἀδήλου ὄντος ἀπάντες ὑπονοίας ἀρμό-

C dīvina utique praedictum illustratione fuisse illum qui talia denuntiasse; quem propterea valde laudabat, sese præ admiratione non continens, quanquam ejus hactenus ista narrando nomen relliceret.

35. De conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogations.

D 363 Postridie mane convocatis imperator sacris hominibus cunctis, episcopis, clero, monachorum precipuis, in communem audientiam, ubi quia sibi contigerant narrasset, instanter exquirebat ab unoquoque qualis ipsi esse videretur ille monachus (nondum enim prodebat nomen) qui haec antequam ferent et prævidisset et sic denuntiasset. Ad eam propositionem varius erat eorum qui consulebantur sensus, ita tamen ut nemo facile aut scitentiam ageret aut responsum expediret, diffidentibus sibi singulis, nec ubi pedem certi iudicii solidam in veritate ponerent reperientibus, quoad ignorarent vatis nomen, cuius personæ ac morum præviā notitiam ad prudenter statuendum de qualitate vaticinii necessariam putabant. Tantum ex eo quod iste ignotus propheta esse diceretur monachus, quidam argumentum se alabant capere divini Spiritus in ista præsagitione versati, quod verisimile censerent, si quem ex mortali devinctis corpore suis Deus afflatibus dignare vellet, segregatum a curis terrenis hominem professione vitæ solitaris fuisse ad id præ ceteris electurum. Atqui ne isti quidem secure nimis indormiendum præjudicio

ζειν. Πλὴν τὸ μὲν κῆδε' ἐφῆρθαι Τρωμάτοις, εἰλέγον, Α καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὡν ἀκοῇ παρειληφαμεν, οὗτοι μάντεως οὗτοι μήνη προφήτου εἰπεῖν χρῆσον. Τὸ δὲ καὶ θεόθεν ὀργιζομένου, καὶ δὲ εἴτη τις ἀν αἰτίας, πολλῶν γε οὐσῶν, ἐξάρομεν μέντοι καὶ ἀμάρτιας τὰς τοῦ καθ' ἔκαστον, Χριστιανοὺς γε δυτας καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκός ἔννοεν, καὶ εἰ γ' ἐπὶ τούτοις ἡ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς Θεοῦ δίεσθαι συμβούλη ὡς εὑμενίζοτε καὶ ἔλεψη ἰσταται, θαυμαστὸν οὐδέν. Τούναντίον μὲν οὖν ἀν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνοῦειν εἰς ἄνταν καὶ οὐδὲν ἔχουσι λυπηρὸν προβλεγέ τις τὰ φοβερά, ἀν τέως ἀπέβινον, δους γε καὶ Ἰωνᾶς ὑπωπτεύετο Νινεύεταις τρυφῶσι μέχρι καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. Εἰ δὲ καὶ προφητεῖας ἀξιώτο τις ἐπὶ τῷ πλέονι τῶν κακῶν,

A θαυμαστόδεμὲν ἐκείνος δόξειεν ἀν, μακαριστο! [P. 250] δὲ καὶ ἡμεῖς λογιζομέθα ὡς οὐδὲ ἐκείνου, ἀλλ' ἡμῶν γε χάριν τῆς προρήθεως γεγονούσας. Κρύπτεσθαι μὲν οὖν ἐκείνον καὶ μὴ φανερούμενον ἐκφανεροῦν τὰ θεῖα μυστήρια, πρὸς τῷ μὴ ἐνδοξὸν εἶναι κατὰ τὴν Γραφὴν, καὶ κινδυνῶδες καθίσταται. Καὶ δοσοὶ ἡμᾶς δίκαιοι περιελεύονται κατωλιγωρηκότας δίκαιαι, εἰ τὰς αἰτίας ἐκείνος λέγει τοῦ δαιμονίου μηγίματος, οὗτοις ἐκείνῳ σιγήσαντες τὸ διάκηδεμονίαν προοραθέντες κίνδυνος περιστέσσεται. Τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἴστεν τὸ θαῦμα μὴ τὰς αἰτίας λέγοντα, καὶ ταύτας οὐ κοινὰς καὶ συνήθεις τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἵως ἴδιας καὶ καινοφανεῖς ἀντικρυς, μὴ καὶ ἐστι τῷ τοις λέγοντοις ταῦτα περιποιοῦ τὸν θαυμαστὸν συναρπάζων μάνιον καὶ δόξαν θηρώμενος. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι μὲν

B

admonebant alii, magnopereque secus suspicando incumbebant ad reprobandam totam rem; quam nec dubitabant appellare operationem adversarii spiritus, Dei gloriam furantis, ea quae Deo convenient præcipiendo, ut magnus loqui solebat Antonius. Non deorant qui humanis disciplinis ex observatione naturalium signorum ejusmodi eventus præsciri ac prædicti disputarent posse. Omnes tamen requirebant, velut fundamentum certum stabilendi de hoc negotio vera sententia, cognitionem personæ ac nominis ejus quo de quaereretur, rati quandiu is de facie foret ac vita ignotus, cunctas in eum quamlibet sinistras recte suspiciones cadere. Cæterum, nonnulli alebant, hac tempestate ad intelligendum dicendumque ingrñere in **364** Romanos infortunia, et ea quidem omnium quæ fando audivimus maxima, nec vate nec propheta opus habemus, experientia publica si cuique abunde monstrante. In eo solum uetus esset et mirus et optabilis monitoris divinitus afflati, si quis indignationis Dei manifestæ jam in nos arcana et nobis noxie ignoratas et cœlo edictus indicaret causas. Nempe in genere quidem scimus, quotquot imbuti Christianis disciplinis administrari mundum æqua et sapienti providentia persuasissimum habemus, peccatis utique, qualia quotidie plurima patrantur, iram Dei contra homines armari: quodnam tamen potissimum nostrum crimen hæc sub quibus hodie gemimus flagella ulciscantur, ut incompterni nobis est, ita esset utilissimum doceri. Sic enim, eo emendando, fons malorum posset obstrui. Consilium sane Deo supplicandi, ut propitiari se sinat et nostri misereatur, iis suggestum qui vindictæ divinæ plagiæ nunc maxime flagrantissimis uruntur, nihil habet mirabile ac prudentiæ vulgaris modum excedens. Agnosci quidem forte posset suspici dignum aliquid et capti superioris humano in eo qui consiliū taliis inopinatus auctor exsurget in medio populi felicis et euncis naturæ ac fortunæ bonis, sine illa sortis adversæ formidine, florentissimi; qualem accepimus Jonam prophetam, e longinquæ ad id profectum, nihil minus suspicantibus et beata copia rerum omnium summa in pace fruens-

tibus denuntiatorem cladi extremæ, quæ aures solum sine ullo experientiæ sensu perculerit, sese repente objecisse Ninivitis. Enimvero si quis nobis vero prophetæ spiritu se afflari evidenti experimento fidem ficeret, rem utique manifestans humano ingenio inscrutabilem: causam videlicet divinæ in nos iræ, quæ summum malorum nos urgentium revera malum est, hunc justa quidem admiratione prosequeremur: sed et simul nos beatos reputaremus, quorum scilicet in gratiam ac fructum peculiarem, non autem in propriam sui jactantium, ejusmodi esset ex alto inspirata prædictione perfunctus. Absecundi vero ipsum et ex occulto vocem mittere, præterquam indecessus, etiam juxta testimonium Scripturæ **365** periculosum est. Ac quanto nos plecti justius immissis divinitus cladibus manifestum fieret, ubi declarata per eum nobis culpa nostra quapiam, quæ divinam in nos indignationem concitaret, nos in ea corrigenda segnes essemus, tanto illi rem tantam et scitu maxime utilem celanti, siquidem scit (scire autem ipsum oportet, si propheta sit: nam hoc nomen mereri sola denuntiatione rerum quæ a nemine ignorantur haudquam potest), tanto, inquam, isti reticenti quod pouissimum publicasse debuerat, gravius imminet periculum rationis ex ipso a Deo repetendæ male gesii ministerii. Tantum igitur abstupus a judicando, istum quicunque est, qui peti nos cœlegibus flagellis, quod cuivis est notissimum, denuntiat, illud autem facit, quodnam ob nostrum scelus vulgo incompertum nec non forsitan insuscipibile, ac ubi manifestatum fuerit, novum appariturum, illa desaviant, admiratione dignum esse, ut contra potius existimemus illum affectata ista occultatione sui justam nobis movere suspicionem callide quæstuosæque arrogantiæ, examen quicquid ac convictionem metuentis, si se jam nunc ostenderet, plausum vero admirationemque popularē suo, ubi maturum fuerit, in vulgus edendo nomini sub artificiosis istis interim latebris parantis. Hæc illi sic disserentes haud molles, ut palam erat, se putabent admovere imperatori stimulos ad proferendam nominatim hactenus dissis-

ἥσαν παρακινοῦ, τας καὶ βασιλέας τὸ πρόσωπον ἐμφάνισεν, ἐμφανεῖς δὲ καὶ χαίροντες εἰ κρίθει τῶν τοιούτων ἐκείνος ἀξιος, θεοῦ φιλανθρωπίας ἔγεινεν δεχόμενοι σύμβολα. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς ἐφείνετο τὴν ἐχεμυθίαν, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φιλατέληνος. Ἅθελε δὲ ἐνέχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων καὶ εἴ τι καθαρὸς γενομένας πάθους, ἵνα οὐτως τὸ πρᾶγμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκός, παραλλάττειν μή ἔχοιεν τὰς ὄμοιοτας αἰδώμενοι, ἡγε τε εἰν ὑπέρω φυνωμαχεῖν αἱρότο παθῶν τὸ πρόσωπον. Καν τούτοις ἡμέρα μὲν ἥντος ἀψή διηνυστο, νῦν δὲ ἐπελθούσα καλὸν ἥγεισθαις καὶ τὸ νυκτερινόν πειθεῖσθαις καὶ βασιλέας καὶ τοὺς ἄμφι ἐκείνον ἐπειθεῖ λύσαν δὲ αἰψυφρήν θηροήν, μηδὲν πλέον, τῶν ἀκουούσαντων ἔχοντες.

λς'. Περὶ τῆς δημητρολας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἀθανάσιον ἀφίξεως.

(P. 251) Ἄμα δὲ τῷ συγκατέσας καὶ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς οὐ τούτους μόνον, ἀλλ' ἡδη καὶ δον τὴν τῆς πολιτείας καθαρόν τε καὶ Ἐκκλησίαν, καὶ μοναχοὺς σχοδὸν πάντας, ἕγων καὶ πάλιν εἰν κοινῷ τὰ περὶ mulatam personam nōvi valis monachi, gavisuri, si postquam vultu et vita innotuisset, moribus ac sanctimonia dignus reperiiretur quem haud esset incredibile afflatum fuisse divinitus; unde incipientis placari ac jam benigne faventis rebus nostris Dei latae possent auguria captare. Verum Andronicus magis magisque obfirmabat anīmūm in astuti perseverantia silentii, non ignorans quām invidiosum esset apud multos expatriarchæ Athanasii nomen, et orituras inde; simus id fore declaratum, in hanc tōtām ejus prædictionem suspiciones præcavēns. Voluerat autem isto colloquio tentare an posset elicer admirationem favoremque audientium quae narraret erga istud ipsum sic nude propositum vaticinium, sine auctoris expressione offensiones veteres refricatura, ratus, si hoc consequeretur, habiturum se ista sic declarata in rem abstracte ipsam studia pro pignore vincendarum a tali sensu præoccupatis privataram ab Athanasio aversionem; quarum præjudicatis affectibus iucitandi videbantur ad reprobandam 366 impediendamque quantum possent ejus restitutionem in patriarchatum, nisi pudore quodam levitatis, ne resilire diceremur a semel ostensa sententia, favere nomiūstī agnito pergerent eidem, quem citra nomenclationem indicatum admiratione se ultro dignatos applausuque meminissent. His ultro citroque sermonibus die in solidum expensa, nox superveniens nocti cedere imperatori et aliis suasit. Solverunt igitur celerem, ut poeta loquitur, convenitum, hoc est, qui licet tota die durasset, præfestinato dimissus videri poterat, quoniam dirimebatur infecto, cuius gratia, et voto convocantis Augusti, coiverant, negotio. Nihil enim ultra sonum aure acceptum jactolorum hinc inde verborum domum plerique retulerunt.

36. De concione imperatoris et profectione ad Athanasium.

Diluculo porro posteræ diei, convocatis rursus

A τούτου δημητρεῖν. Ός τονυν τὸ πλῆθος; δ χριστιανὸν οὐκ ἔχωρει, πολὺ γε δν, ἔξειθῶν ἀπὸ τοῦ περιπάτου σφίσι κάτωθεν ἰσταμένοις, περὶ ἐκείνην τῶν λεπών ἀνδρῶν δυτῶν καὶ δυον βασιλειν, πολὺ διττα διεξιών, καὶ διπας ἐλέχθη τε καὶ ἐπράχθη ἵκα στὸν πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθαυμάσας μὲν τὸν ἀνθρα, κρύπτων εἰς τονυμα, ὑπερθαυμάσειν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἱρατάμενος, ἔντευθεν δὲ αὐτοῦ λόγου (καὶ γάρ ἡ τοιμαστο καὶ στολῇ καὶ ζώνῃ καὶ καλύπτρᾳ καὶ ὑποδήμασιν) ἐξορμῇ μὲν ἐκείνος πεζῇ πρὸς τὸν τέλος δηγνωστον, ἐξορμῇ δὲ πεζοῖς καὶ τοὺς ἀθλούσας, οὐ προστάσιων βασιλικῶς, ἀλλ' ἀριστ.; ἐκάστῳ τὸ αὐτεξόνιον, πλὴν τῷ εἰς τέλος κεκοπιασθει μεγάλην καὶ ἀγαθὴν ἐγγύωμενος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνθρὸς εὐλογίαν. Οσοις δὲ καὶ γέρουσιν οὐσι πεζοπορεῖν οὐκ ἦν, ἐπὶ πτηλοῖς καὶ ταῦτα καὶ πέλματα κειμένος δυτος, τούτοις καὶ ἐπιβαλλεῖν ἤριε. Καὶ γε προηγε σημεῖοις τοι τεκμαιρόμενοις τὰ τῆς ὁδοῦ. Ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιερῶν καὶ τῶν μοναχῶν ἐκπαττον, ἐλλοι δὲ πεζοὶ πεζῷ imperator non his solum quos pridie allocutus fuerat, sed et e corpore civium honestissimis ac lectissimis quibusque, monachis vero ferme universis, decrevit apud hos omnes de eodem iterum argumento agere, non ut heri familiaribus interrogationibus ac promiscuo colloquio, sed perpetua et loco superiori, tanquam ad conclusionem, habenda oratione. Cum autem multitudinem sane ingentem aureum triclinium non caperet, ex ambulacro sese proferens, habensque circa τὸ quantum erat sacrorum hominum et palatini comitatus, adstantem inferius, confertam turbam, tum alia quedam ad scopum accomodata, disseveruit, tum prædictionis totius ordinem particulatim exposuit, enarrans ut quidque exploratum atque actum, demonstrans quam non facili credibile, sed post certum demum experimentum eventus manifesti, vaticinio sit fides adhibita. Tandem in admirationem præcipiens summam, præconiisque viri qui talia prævidere præmonereque potuisset (cujuſ tamen adhuc silebat nomen) in immensum exaggerans, motis jam auditoribus et in parem ignoli valis admirationem tractis, ex ipso protinus sermone (nam ad hoc jam antea stola, zona, tegmen regium capitisi, calceamenta præparata fuerant) iter pedes ipse aggressus est ad innominatum 367 illum, invitans ut se qui vellet sequerontur, præcepto non interposito, sed sua cuique libera relictâ voluntate, ceterum cunctis quos laborem istius profectionis perferre ad extremum non piguisse, amplius mereidis loco despondens magnam et bonam viri ejus admirandi benedictionem. Si qui autem senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime lutosis et ut in urbe tanta per hiemem cōno passim lubricis et deformibus plateis, his ut equos inscederent permisit. Ita ipse præiens ducebatur signis. Jam e quibusdam conjectantes quo via dirigeretur, Equis ergo usi sunt episcoporum et monachorum quidam : reliqui pedites peditem asectabantur.

συνωκήδουν τῷ βασιλεῖ. Τῷ μάντος γ' Ἀλέξανδρεας καὶ ἵππεύειν προστέκατο καὶ τὸ πρόσωπον ἔγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λεῖπαρητο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἡλικίαν ἔκει τὸν ἀνδρανότερον, [P. 252] ἔκεινος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου λατευργίαν σκεψάμενος ἐπερύσσετο ἐπ' εἰκονα. Καὶ ἦν ἀντεύθιν ἐρδὸν ἀπειρόν πλῆθος περὶ τὸν ἀναχτα, φύσικας

Augustum. Qui cum forte Alexandrinum patriarcham non observaret in turba sequentium, cuius tamen suffragio comprobari quae fierent magnopere optaret, misit ad eum qui ei equo juberent uti, et nomen occulti vatis indicarent, et a se diligenter orarent ne ejus honori adversaretur. Hec Andronicius sic mandabat reprehendendum adhuc in palatio, ubi concioni astiterat, Alexandrinum, autumans: verum ille, praetextu celebranda liturgia magna Patris Athanasii, dominum versus iter præcesserat. Erat deinceps spectaculo constituta circa

α'. "Οὐας δὲ βασιλεὺς θρ' ἀρχιερεῖντι καὶ λιτῷ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθανασίον.

[P. 253] Τῷ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ τῇ πύλῃ τῇ; καὶ τὸν μονῆς ἄνω ἐτῇ δέκα κακλεισμένη, μηδῶν δεδυτον ἐννέα, ἀκροτήτῳ καὶ αὐτῷ μένοντι τὸ τοσούτον, ἤνοικτο τοῦτο, πλὴν εἰς παρεμβάσιν καὶ ὡς τινας ἀκήθους ὅντος τὰ τῆς εἰσόδου παραδίασθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινος ἡν τοιεῖν, πλεον δὲ ἀνεψγυντο πολλά. Καὶ οὐας μὲν βασιλεὺς ἀποτομῇ ἀρχιερεῖς καὶ τοῖν μοναχῶν δύον ἐμχριτον, καὶ ἄλλο ἔκεινος τῆς καλλῆς ὑπεριών χλαδίνων τὸ ἐνειμένος καὶ καλύπτεται ἐκ καλάμης ἔργων καὶ ἕστερος ἐπεριέδηνος νέρθης ὅπηγεται ἔκεινοις κατὰ τὰ πρόσθυρα, πολλῆς τινος ποίησας συνεκκαπούθης καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ τότε πρώτως μανθάνουσιν ἔκαντες δοτὶς ποτ'

1. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athenasium.

368 Janua igitur monasterii, ubi diversabatur Athanasius quondam patriarcha, deocēt iam annis, minus novem mensibus, clausa, quia inaccessum ipsorum et plane solitarium tanto iatus spatio permanenter servarot, aperta tunc est; neque id modice ac parce, ita ut trudere se necessario esset atque in augustissimis conflectari subeundem maximo numero populum, verum sic plane, ut poetas cuiusdam hemisticthium apte huc caderet, « patuerunt ostia tota. » Ac simul imperator cum episcopis principisque monachorum limen iustiti, simul Athanasius cella progressus, induitus lēna, galerūne et stipula contextum gestans, bacille ex ferula gressum fulcens, prodiit eis obviare ad vestibulum, magna iam similitudine impetu delata populi parte. Tunc vero primum omnes intellexerunt quis tandem esset ille tot tantisque ab imperatore præconiis celebratus tanquam intime admissus in conscientiam altissimorum mysteriorum Dei. Ha-

μιμούμενον ποταμοῦ, εἰς ἣν συνιόντων καὶ προβιβαῖς ἀπάσαις ἐπειστρέόντων, δην γε προστάξεις βασιλεὺς, καρτερικῶς καὶ τοῦ βασιλεῶς τὴν ὁδὸν διενέγκεντες διστρέφειαν ταῖς πύλαις ἐπεστηρέσαν τῆς μονῆς, καὶ ἀνεψημέναις κατὰ πρόσωπαν ταῖς ἐπὶ χρόνοις κατατεμέναις εὐέργειοις.

Imperatorem infinita multitudine, momentis singulis increscens sese aggregantibus eodem plenis quasi torrentibus populi, effusis undique studiis in unum confluentis, prouique delabentis quo demum cuncte præcepis et imperator, perseveranter interim et ipso Augusto gradiente, quoad vix tandem superatis vias bibernas difficultatibus ad portas monasterii pervenire, quos et multis retro annis clausas, quadam tunc providentia reseratas ac patentes offenderunt.

E.

Ἔκεινος δὲ ἐπὶ μεγίσταις καὶ μυστηρίοις θεοῦ παρὰ τοῦ διανατος φημιζόμενος. Καὶ αὐτίκα πάντας ὑπέκυπτον καὶ ἀταμείνους τὰς ἀρχὰς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ καλεῖν πατριάρχην καὶ προσκεκριθεῖσι: ἐπ' Ἐκκλησίαν καὶ τὰς προστρέπεις τιμάς. Καὶ γὰρ ἡν παρ' ἐκάστην μνήμη τῶν πάλαι ἐμβοσβεστῶν, τοῦ χρόνου τὰ παλλὰ ἔκεινα τραχέων καλύψαντος, καὶ ὡς δῆθεν ἐν καναΐς ουμδάσιαν ἔκεινος ἀπῆλγουν. Καὶ δὴ ταῖς καλύπταρσι τὸ πλέον τῆς κεφαλῆς ἀποκαλύπτομενος μέρος τῆς παρ' ἔκεινον εὐλογίας ἀποδάκτυον τίξουν. 'Ἄλλ' οὐκ ἔτεινον ταῦτα πράττοντες· ἔκεινος γὰρ καὶ τῆρας, καὶ ταλαιπωρέαν καὶ τὸ μῆτρὶ τοιεύοις δύνασθαι παραιτώμενος προσβάλλεται. 'Ομως θεόν τε ἔκεινον καὶ τὸν μῆτρα παρῆγγελλεν, ὃς εἰς δόξαν ἔκεινον τοῦτο

V.

que statim omnes ei sese venerabundi prostravere, sine ulla dissimulatione profereantur quia penitus in animis concepta sovabant in eum studia. Præcipius in eo existit ardor episcoporum patriarcham eum certatum acclamantium, hortantiumque ut continuo regimen Ecclesiae prioremque resumeret dignitatem. Nec tamen illi non recordabantur olim actorum querelarumque illarum et inclemencie austeritate, sub qua tantum genuissent: sed tristium istorum species hébetate die longa, præsenti jam penitus gratulatione delebantur, qua faciles reddebantur eorum amici ad faventer opendandum rara illa quondam fuisse suspicionum **369** spectra, quibus ipsos in eum concitari contigerat. Quare universi pro se quisque majori capit's parte, reductis pileolis, nudata, benedictione impetriri ab eo supplices petebant. Quod tamen non impetrarunt: etenim ille senectutem, infirmitatem valetudinis et deficienteis ad talia vires excusans, modeste deprecabatur ministerium, simul tamen ultra recipiens oraturum se pro ipsis privatim

γίνονται πάντας ἀνάγκην εἶναι. Οὗτος δ' ἔκεινος; Αἱ τίζειν εἰκός εἶναι καὶ κατὰ τὸ δύνατον συνασπίζειν τῷ πάσχοντι. "Ἡν δ' ἐνεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προ-
οδοπήσεις σφίστος πρός διπέρ αὐτοῦ καὶ πράττειν ἥδου-
λοντο, & τότε μὲν ἐπειλύοντο, διπέρον δὲ καὶ διεφαί-
νοτο, διτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινάς.
Οὐθεν καὶ ἡμέρας ἕκαστης ἐξ ἐνθειοῦ καὶ ἐξ νύκτα-
δινδήν τὰ πρός ἔκεινα ποιούμενοι ἀνθρώποι, οἱ μὲν
κατὰ χρέαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετακαλούμε-
νοι καὶ τοὺς ἀντιδικούς ἑστοντος ἐπ' αὐτοῦ, συνδρυτῶν καὶ
τινῶν ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεσιτεῖς τῆς πρός
βασιλέας χάριν ποτνιώμενοι φακέλλους γραμμάτων
διδίουν, καὶ ἡ ἕκαστου ἀναφορά τῷ κρατοῦντι ἐνε-
χείριστο. Ἐν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεῖς τοῦτον εἶναι,
ἐπει τὸ τοῦ Ἰωάννου καθυφείντο τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ
τέως βοκοῦντες καρίστασθαν οἱ ἔκλινον ἡδη πρός
B. Ἀθανάσιον, συμπεῖθεν ἀρχιερεῖς καὶ ἀνάγειν ποι-
ῆσθαι ἡδη τῆς προστασίας ἐπειλημμένον ἀναδοχῆ,
χάριν τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. Μετελάμβανε
γάρ αὐτὸν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐπὶ

Deum. Indeque illis nikilepines instantibus, ea
vultus obfirmatione qua rem sibi plane decretam
asseverare videretur, edixit hunc aliter omnino se
acturum. Manum duplaxat præbuit; quam omnes,
quasi benedictionem ejus contactu perceptum,
reverenter osculabantur. Paulus post quadam ad
tempus accommodata prelocutus, reveraque cunctis
precatus, diuinitus populum, sed ita ut ansam sibi
velut quamdam servaret ad eum attrahendum, jam
nuac subostentans se res ejus enixa in posterum
curandas et desideria solatiaque procuranda susci-
pere. In quo senis apparuit salutis major quedam
ac profundiior quam ut, qui de ipsis obliter agitati
simplicitate minime callida persuasionem induer-
ant, tantum in eo artis ac sagacis industria regi-
dere potuisse unquam suspicarentur. Præfatus
videlicet palam tunc est scire sese magnam passim
in oppressionem plebis miseris injuriarum impunes
licenziam grassari, majoribus minores, fortioribus
imbocilliores obterentibus, eo quod tutor inopum
existat nullus. Has se sibi partes ultra deposcere,
circumventorum a potentioribus protegendorum.
Quæ præsens imperator statim obnoxie compro-
bans, ageret sane se libente ac cupiente, reposuit:
id se jam nunc illi, omnium viso ad hoc aptissimo,
imponere officium, cognoscendi vexationes tenuio-
rum illisque opitulandi. Quare forces de cæstro
panuleret destitutis præsidio passisque calumniam
admitteendas audiendisque, 370 sive quis afflictus
iniquo judicio restitutionem in integrum postulet,
seu imperatoria indigens gratia suarum ad se
preceum efficacem requirat interpretem. Nam qui
sic præ se ferat ex animo condolere se infelicitum
seruans, quis eo ad illas sublevandas inveniat
queat aptior? Hæc locuto ceram omnibus Atha-
nasio, et ad ea tali Augusti responso a cunctis
pariter auditu, quis non intelligit quanta fuerit
Athanasianis facultas addita res ipsorum pro libito
promovendi? Atque ista involuta tunc quidem et

intorte perplexa subtexebantur: explicata postmo-
dum eadem expanderunt sese, retibus velut quibus-
dam adeo jam late ac valide comprehendentibus
cuncta, ut qui sero se captios advertentes retrahere
tentarent temereque concessa resumere, frustra
contenderent. Ex hoc ergo diebus singulis a diluculo
ad noctem densi palam concursus omnis generis
hominum ad Athanasium celebrabantur, aliorum
provocantium ab inquis quibus se circumventos
judicis siebant (his subveniebatur statim, adver-
sariis eorum judicibusque citatis; et e sententia
quorumdam adhucitorum ab Athanasio annullatum,
novo judicio, secundum vota conquerentium, ve-
tora rescindebantur), plerorumque impetrare quid-
piam ab Augusto intercessione tam gratos apud
ipsum sequestris cupientium, libellosque ad id
offerentium; qualium densi fasces subinde ad:
imperatorem deferebantur, ipso libenter sumente
singulos in manum et prompte ac benigne expe-
diente. Cursu tam prospero eunte restitutionis
Athanasi negotio, adjiciendi ei quamprimum,
quod unum ad coronidem adhuc deerat, acris
cura subiit imperatorem. Videbat is refrixisse jam
apud omnes plurimum gratiam Joannis, nec mul-
tum ejus modo neglectissimi respectum obliturum,
quominus ad Athanasium, quo inclinare fautorum
Joannis ipsi principes jam aperte coeparent, una-
nimi cuncti assensu incumberent. Vocatos igitur
episcopos studiose Augustus urgebat ad rem adeo
haecenam proiectam plene tandem absolwendam.
Invitasse jam Athanasium possessionem patriar-
chatus 371 magna ea ex parte istius officii que
ad judiciorum correctionem intercessionemque pro
egentibus ope pertineret: ne cunctarentur no men
ei thronumque patriarchæ adiuvare, cuius ministe-
rium implueret labiosiori jam ex parte. Atque ut
in eo magis magisque emiteretur, instigabat An-
dronicum spes quendam curandorum protinus (Dei-
scilicet ope per ipsi charissimum Athanasium mox

ἐγαθή, ὡς αὐτίκα εὖ σχηματων εἰ ἀποκαθιστώτο τῷ Α ἀργίᾳν, καθ' οὓς καὶ ἀλλος κανονικῶς καταστάξεις ὡς αὐτοῦ γε παραιτησαμένου τὰ τῆς Ἐκκλησίας διέθυνεν, δύ οὐδὲ δίκαιον εἶναι ἐν τοῖς μισθωτοῖς παρεγγράφεσθαι καὶ ως μὴ γνήσιον διβελκεσθαι, ἐπὶ τοσούτοις; ἔτει τὴν Ἐκκλησίαν κατέχοντα καὶ γε καὶ πλείστας χειροτονίας τελέσαντα· δυοῖν γάρ θάτερον ξυμβαίνειν, ή αὐτὸν μὲν δικαιοῦσθαι κάκενον ἐν τοῖς νόθοις εἶναι, ή μὴν κανονικῶς καταστάντος ἐκενού καὶ κανονικῶς ἐνεργοῦντος αὐτὸν ἐν λεπέντος καὶ πατριάρχαις μηδὲ τὸ παράπαν λογίζεσθαι. Ἐρήμῳσουργημένην δὲ καὶ τὴν διπέρ τῶν ἀδικουμένων ἀξίωσιν ὑπεπτάζον, ὡς αὐτίκ' ἀν καὶ τοὺς συντρέχοντας πολλοὺς εἶναι βοηθείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ τὴν τῇ προστασίας τιμὴν ἀρρένωσθαι ἐξ ἀναγκαλου συμβαίνειν, καν μὴ σφίσι δοκοίη. Διεχῆ οὖν διαιρουμένων τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἡδικηθεατῶν καὶ τότε τῶν λεόντων καὶ αὐτίς δικαιούντων ἀνάγεσθαι, ὃν τινες εἰ καὶ τῇ ἐκείνου χειροτονίᾳς ἥσαν, ἀλλ' οὖν ὑποσχεῖν εὐθύνας, εἰ κάκενος [P. 250] θέλας, δικαιοῦσθαι τὸν δὲ μηδὲ διλας ἀνεγκαρέντα δύγεσθαι: δῆμα μὲν παραιτησάμενον, δῆμα

β'. Περὶ τοῦ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ Ἀθηνασίῳ σχίσματος.

Ἄρχιερεῖς δὲ μέχρι μὲν ἐκείνης τῆς πρώτης ἡμέρας θερμῶς εἶχον, καὶ μηδὲμιδὲ προσπαιούσῃς ἄνοιας οἱ ἀπενεντίας τοῖς λογισμοῖς ἐκείνῳ καλῶς προσεφέροντο. Εἴτα δὲ καὶ λογισμῶν βασικῶν διδόντες τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν καὶ αὐτίς ἐνέμενον τοῖς πρότεροις καὶ τὰς ἐπ' ἐκείνῳ ροπὰς ἀνεπάλαιον, καὶ προσήγον μὲν παρατίθεις ἢ φ' οἵς ἐποιεῖ τότε ἀπόδουσι, προφέτεινον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοσούτοις χρόνοις

ut is sacris præcesset impetranda) tam graviter hactenus laborantis rei publicæ vulnerum. Ergo haud cessabat convocans episcopos, clerum et monachos. Quibus in cœtibus nec vel primo quidem tenus dubio illud in deliberationem vocandum putabat, posseine in thronum Athanasius rite ac secundum canones sine alia promotione regredi. fretus nimirum nuper a se visis. Observerat enim dic illa, qua est agnitus ut vaticinii auctor et aditus Athanasius, neminem epiacopororum suisse qui, simul illum vidit, non ut patriarcham demisso capite veneratus fuerit, non ejusdem restitutionem in thronum urserit. Illud solum consultabat cum Patribus Andronicus, quo pacto et quando conveniret resumī patriarchalem dignitatem ab Athanasio, siquidem (hoc enim subdebat) adduci posset ut id vellet. De hoc uno sententias rogabat eorum quos congregabat, plane securus Joannis, quem ab iis quoque qui hactenus perstudiosi ejus apparuissent neglectum jam spuriūque opinabatur.

2. De schismate episcoporum ob Athanasium.

Porro episcopi toto illa primo die, flagrantibus cunctorum in Athanasiūm studiis, et ipsi favorem ostensem, animis nondum contrariarum recursu cogitationum tractis in diversum, tenuerunt. Statim autem post, simul refrigerato novitatis ardore sedatus reflexere vacuas jam mentes ad serium examen modo actorum, prioribus quidam sese rursus applicuere consiliis, instauraruntque impetus certi propositi ad constantem prosecutionem, ante decretorum. Allegabant igitur contra tumultuose festinatam agnationem Athanasii uti adhuc patriarchæ, primum quidem ejus abdicationem tam justis de causis absurdissimorum ejus actorum et expressam et admissam uti sine dubio legitimam. Allegabant et cessationem tam longam ipsius ab usu pontificali, 372 qua se omnino carere sic professus

esset, ultroque agnoscere alium sibi rite deposito canonico susiectum, qui tanto tempore sine ultra status controversia, aut cuiusquam dubio quin verus pastor esset, Ecclesiam gubernasset; quem profecto tot iam annis veri pastoris existimatione præpositum Ecclesiæ, multisque interim ordinationibus perfunctum, repente nunc albo expunctum presulum legitimorum mercenariis adscribere, ab aequitate rationeque videri plurimum abhorrens. Duorum igitur alterum siebant in confessobaberi esse necesse, aut jus verum patriarchalæ honoris hoc decennio penes Athanasium resedisse, siveque Joannem nihil suisse nisi spuriū intrusumque patriarcham, aut contra hunc canonico acceptam, canonice exercuisse patriarchalem potestatem; ex quo sit manifeste consequens priorem illum sacerdotii talis ac dignitatis suisso tunc penitus expertem. Ad hæc subolore sibi fraudem et malam fidem siebant in ista, quæ jactaretur, affectata protectione injuriam passorum: quæstiuosa nempe popularitate artem sic inventam præoccupandæ beneficio multitudinis, et injustæ quæ paratur intrusionis factione obnoxiorum corroborandæ. In hunc modum et sentientibus et dissecentibus episcopis nonnullis, cum aliis persistentes in hæri ostensa sententia repugnarent, scindi antistites in factiones configit, his ex adverso affirmantibus nequaquam rite suisso depositum Athanasium, sed injuste et invalide per vim dejectum, legilime semper retenta possessaque dignitate; quare illum recte atque ordine nunc vel sero agnoscí pro eo qui vere sit, et in crepto inique reponi throno par esse. Ita potissimum censabant qui se ordinationis honorem Athanasio meminerant debere; iidemque so promptos offerebant ad poenas subeundas quas ipsis cumque vellet imponere ob alium tandem perperam intrusum pro vero admis-

δε καὶ ἐπ' αἰτίαις σκληρότητος καὶ τοῦ πολλούς Α ἀπ' ἀρετῆς ἵσις, τὸ δὲ καὶ πλέον καὶ ἀπὸ γάρμης εἰκάζειν ἦν, τῆς μὲν τὸ ἀκριβές ζητώσης ἡφάσπασι, τῆς δὲ φυσικῶς πειθούσης ἔχειν καὶ τὸ μὴ χρήσιμον χρήσιμον, ἀλλοίον γενέσθαι τούτον, δοσον εἰκάσαι καὶ ἐπολλῶν, διετείνετο. Μηδὲ γάρ αὐτὸν τόσον, ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀμαθίῃ γάρμης τὸ μὴ δέον ἐργάζεσθαι καταναγκάζεσθαι. Εἰ δέ γε καὶ αὐτὸς ἀκριβεῖας ἐπειλημμένος πολλοῖς γινομένης παρὰ τὸ δέον ἀμποδῶν ὑφρόφτο στήσεσθαι, βασιεῖται γε μᾶλλον ἀτηρὸν φανεῖσθαι, πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐξ ἀνάγκης πράττειν παραγομένῳ. Πλὴν καταδέχεσθαι μᾶλλα πολλῷ ἀναξαίνεντος τούτου τὰ ἐλκη ἢ ἀλλως μαλάσσοντος. «Ἐμοὶ μὲν οὖν, » ἔλεγεν, « ἐν ἀναγκαῖον καὶ αὐτῆς πνοῇ προτιμότερον, τὸ θεοῦ θελήμα γίνεσθαι, καὶ λυπῇ καὶ μῆ. Πλὴν καὶ χαρδε-

B sum sacerorum præsidem. Hæc isti allegabant, quæ cum adversantes alii contentiosius refellerent magno pere jactanda validissimaque demonstranda abdicatione Athanasii: cujus etiam causas ex 373 intolerabili regiminis ejus acerbitate duæ invidiose prædicabant, exaggerantes illa supplicia sive ab eo sumpta de multis, illas exclusiones ab officiis et sacerdotiis, levissimis plerumque de causis in plurimos immanissime decretas, quas ob res ecclesiasticæ lenitati contrarias maxime justæ illum animadversioni juxta sacros canones subjici oportuisset, nisi paratum judicium abdicando prævertens a Patribus pœnæ loco qualemcumque throni privationem imputantibus pœnas juste debitas cessione voluntaria lucri fecisset. Talia illi dum commemorant, rēfricabant scilicet multis astantium tristem memoriam grassationis olim inhumanæ monachorum Athanasii ministrorum in clericos et ecclesiasticos omnis generis. Quia cum biac quidem simillimum in posterum atrocitatum mētu concuterentur, inde autem retinerentur pudore levitatis in tam manifeste declaratu recipiendi Athanasii voluntate, quidam mediæ ineuntes viam inter contrarias, quas modo retulimus, sententias, tertiam consularunt sectam aientium admitti quidem debere Athanasium uti verum patriarcham, prout professi semel forent, et nunc utique censere: cæterum antequam is resumeret exercitium tandiu intermissæ potestatis, caveri Ecclesiæ dira olim passæ ab ejus ministris oportere promissione securitatis quam maxima ab eo exigenda, neutiquam patiendi vexari nomine ac auctoritate sua tam in justis indignisque modis clericos, quoniam injuriae istiusmodi graviter Patrum sanctionibus adverrentur, et ab iis qui canonibus crederent, pro justis et legitimis causis depositionis antistitum qui in eo conniverent judicarentur. His episcopi jam divisi trifariam, pro se quique disserendis inculcandisque totos absumebant altercatione infinita dies, quando animadverso imperator magnam inflictam negotio securim rēficiata memoria inviolissimorum Athanasii, dum patriarchatum gereret, actorum, hanc potissimum ægram causæ

C partem oratione sublevandam ratus, disserruit apud synodum, hæud ire se inficias jure implacidum videri asperumque ac levibus etiam erratis inexorabiliter infestum Athanasii genium: sed mores, quod nemo posset diffiteri, probos esse. Atque adeo, quantum niū conjectura 374 indagando licet, verisimiliter id imputandum virtuti rigidiori et fastidiosa innocentia, vitia in aliis dissimulare non valentis quæ arcet a se longissime, ac summam arque ab omnibus exactionem requirentis. Accessisse ad naturam ita factam vitæ usum a puero disciplinamque sevieriore, tum inde inolitam inductionem animi ad austrietatem indurati, præjudicata quadam assuetudine rigoris interdum persuaderi sibi sinentis utile id esse quod tale revera non sit. Atque hic tamen multis argumentis astruere sollicite Augustus contendebat hauquaque totam Athanasio vel præcipuum inclementer actorum, quæ ferrentur, esse culpam adscribendam: magis enim eam verisimiliusque imputari ministrorum, quibus uteretur, imperitiæ, hominum quos suus error angustiæque mentis exorbitare interdum a recto, quodque minus conveniret, facere cogerent. Quodsi quem tamen, addebat, sibi conscientiam fragilitatis in culpas quotidianas facile lapsuræ, terreat qualiscunque ista deflecti ab exacto nescia rigiditas Athanasii, uni maxime omnium imperatori eam videri formidabilem debere, quippe cui sæpe necesse sit ad negotiorum expeditionem urgentium multa tolerare ac facere obnoxia censuræ, a quibus acriter reprehendendis minime temperaturum illum appareat. Cæterum sic animo comparatum esse so, ut premi ab illo asperaque tractari sua ulcera quam mulceri delinrique ab aliis libenter sit passurus. « Mihi sane, inquietabat, unum necessarium spirituque ac vita charius est, fieri quod Deus vult, sive id dolorem inferat sive non. Quippe utcunque res cadat, toleratus tali causa cruciatus eo ipso voluptate jucundior omni est, quod Deo jubente acciderit. Quare sicut in tam spissa et multiplicitate gubernatione rei publicæ, in his præsentim gravium temporum fluctibus, offensurum inevitabiliter me aliquid interdum non exaudiendo inter-

Οπέρτερον παστος τὸ κατὰ λύπην ἀκεῖνο, εἰ Θεὸς Α νεῦται; ἐν τούτῳ, ἥδη καὶ πάλιν διὰ τὰ προβαίνοντα καλέσοι, γιγνόμενον. Άιδια ταῦτα καὶ εἴ τι μὲν προύσῃ - διεφέρετο, — ἡκους γοῦν τούτους καὶ ἄλλους πλειόνας καὶ μεγίστους τῇ πράξει προσισταμένους καὶ ἀντιβαίνοντας.

γ. Περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰωάννην τοῦ βασιλέως ἀφίξεως καὶ τοῦ ἀκρωτηρίσεως ἀφορισμοῦ.

Καὶ [P. 261] διὰ ταῦτα δέξαν ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὃπως ὑποκοιήσαιτο, ἐπεὶ κάκεινος βασὺς τι σκεπτόμενος, ὡς ἔνειξεν διπέρων, βασιλέα θέλει βλέπειν καὶ πέμπων προτελθεῖν ἦξιον (διπάξει γε καὶ ὁ καὶ ρός ἐκάλετο· τὰς γὰρ τῆς τασσαραχοστῆς ἀφειστήκαι εἰσόδια καὶ τυροφαγίας ἡσαν ἡμέραι), διλαῖς προθυμοῖς; παρ' Ἰωάννην γίνεται. Καὶ δὴ ἐπιστάτητα, παρευρεθέντων καὶ ἀρχιερέων ἐκεῖ, ἡ διωνεία σφάλλει τὸν ἄνακτα. Ή δ' ἦν, πρόσεσι μὲν Ἰωάννην, καὶ εὐλαβεῖς ἡττᾶται τῆς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔτιμον ἐστὶν ταρίχει, εἰ τελεῖς εὐλογεῖν βούλεται. Οἱ δὲ, «Ἄλλα Θεὸς εὐλογήσαι σε καὶ οὐκ ἐγώ,» εἶπη. Τέως δὲ καὶ εἰ πατριάρχην εἴπειν λογίζεται ἐρωτεῖν. Καὶ διὰ εἰς τὴν εὐλογίαν λαμβάνειν θέλουν, εἴτε μήν καὶ διὰ τὸν κατέρθιν διστοπόμενος, ὡς μή

strepitum adversorum cassum interdicta reclamantiam legum laudie provideo, ita me jam nunc profecto obnoxio paratum ad sequo perferendam animo quantamcumque acerbitatatem ejus objurgationum pro indeole ac more prorupturi ad increpandum inimicorum dister, siquid etiam potentioribus deflectere paululum ab exactione summa necessitas coegerit ineluctabilis. Exquirat is exploratque per me licet: patiente me utetur exceptore sententiae censuræque 375 qualiscunque sua, etiam quando, quod sepe accidet, probare ipsi nequivero aliquid quod in posterum ratus utiliter minus potuero ritare quam agerem. Tunc enim dolebo euidem, sed dolorem meum ejusque rigorem obnoxie tacitus perferam. Itaque, addebat concludens, terrori vos minimis convenit austerritate Athanasii, cuius mihi potissimum minatur, in me maxime unum exserendum intentatur aculeus. His imperator allegandis conabatur videlicet episcopos in concordiam adducere. Sed eo minus persuasit, quo magis apparebat servientem eum voluntati propriae trahere ad assentiendum sibi raptareque ipsos omnino decreuisse; ex quo ipsis tanto vehementius resiliendi nascebatur impetus. Hinc longiores quam esset opus de industria carniones a tempus extimere studentibus producebantur; inter quæ Imperator rem ex volo non procedere intelligens, quid factò esset opus, exquirebat apud se. Audiebat enim præter istos quos habebat congregatos secum, multos etiam alios eosque maximos restitutions Athanasii palam obstante, nempe illos qui ex olim patriarchæ Joannis Vecchi communione ac secta supererant, Alexandrinum quoque patriarcham, et quotquot sibi adhaerentes habebant Raul Isaei, qui dudum excœcatus, quod paci Ecclesiarum Michaelē imperante initæ nollet astiri, usque ad patriarchatum Joannis in schis-

simata persistiterat, sed cum ex eo tempore hactenus parate acquierisset, nunc rurus quas audiebat attentari novitates improbans, in diversam ferribatur. Horum aliquorunque complurium redditui Athanasii ad thronum manifeste ac fortiter se opponentium numero et auctoritate, illum summo promovens studio, hanc dissimilanter terrebatur imperator.

5. De imperatoris accessu ad Joannem, et ei ab hoc pronuntiata excommunicatione.

In hoc westu Andronicus animi eo consilium appulit ut adeundum sibi Joannem putaret, epe scilicet illius, ob viri facilitatem, quam esset alias expertus, in assensum ad id quod cuporet trahendū. Et sivebat huic fiducia Augusti, quod recens Joannes ipse, astutus quam sapere simplicitas ejus nota videretur, ut postea patuit, simulans aliquam poenitentiam super actorum, 376 præ se tulerat desiderare se conspectum imperatoris, et missis ad eum assis ne ad eis gravaretur venire rogaverat. Præterea tempus ipsum anni vocabat D imperatorem ad ei se sistendum, qui adhuc qualitercumque patriarchæ speciem teneret: imminebant quippe dies proxime præcedentes Quadragesimam et ad eam mox inchoandam disponentes, quas vocamus tyrophagia ab esu tunc adhuc permisso casei. His ergo concurrentibus ad idem suadendum, simul cunctis inclitatis ad Joannem summa voluntate sese imperator consert. Hic Andronicus, ne sibi constaret post tam manifeste declaratam de vere depulso e patriarchatus possessione Joanne, sententiam, nimia quedam reverentia dejecit. Reperiens enim apud Joannem quosdam adhuc ipsi adhaerentes episcopos, ejus et illorum urgente reverentia prolabens eo se habitu coram Joanne abjecit, quo paratum se ostenderet

λυπήσειν ἀρνησάμενος, εἰτε καὶ τρίτον τὴν ἄπ' Α παρευρέθεντες τῷ πατριάρχῃ δ τε Ἀγκύρας Βαβύλωνι, δ Κρήτης Νικηφόρος καὶ δ Βεζίνης Λουκᾶς. Όμως δὲ τὴν φῆμην θέλων ἐπανορθοῦν, [P. 262] μήποις δέξοι καὶ θειαστάτως ἀφορισθεῖς, συγχαλέεις καὶ εἴδις τῇ θεοπατρίᾳ οὐς συγχαλεῖν εἴθιστο, ἐπεγχαλεῖ μὲν τὴν ἀπάτην, ἀπογυμνοῖ δὲ τὸ δρόμα, οὐ ποχαλέῖ δὲ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ προθυμίᾳς, εἰ κάκενος ἀκούσας Σαπφείρας καὶ Ἀνανίου τρόπον τῷ Ἰωάννῃ προστέριες, δότι θεῷ τὴν ιερωτύνην, ὡς αὐτὸς παραιτούμενος ἔγραψε, καὶ πάλιν ἀναλαμβάνοντις.

δ. Περὶ τοῦ Θαρδεοῦ τῆς δευτοίης Θεοδάρας.

Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ δὲ μήπερ θύσει δεινῶς καὶ πρὸς ἀναπνοαῖς διασθάταις καὶ δευτέρα τῇ δευτέρᾳ τῶν νηστειῶν ἰδομέδος; νεκρὸν τὴν ἀναστασιν εἶδε, γυναῖκα πολλαῖς κατακώχιμον γάρισι. Συντέθαπτο δὲ οἱ καὶ ἔνδειν τολμήσαντες τοὺς πεπειρούντας, αἵς καθ' ἡμέραν ἐπήρχεται. Καὶ οἱ τὰ τῆς δοσίας πρὸς τὸ μεγαλότερον ἐξασκούμενα πρὸς θυσὶ ἐφείκε τὸν ἄνατα. Καὶ τὰ μὲν τῶν κινουμένων ἥπράτει τέος-

ad accipendam ab eo benedictionem, si dignarodur impetriri; qualem habere honorem alteri quam patriarche certo mos non erat. Id videns Joannes: « Deus tibi benedicat, non ego, » ait; ac nihilominus ecquid se verum patriarcham agnosceret quiescivit. Deprehensus Augustus inopinata interrogacione, et sive revera volens ejus benedictionis particeps fieri, sive causa ac temporis serviens, ostensionemque senis verisimiliter ex negatione secuturam uti scopo quo aspiraret adversariam vitam, sive donique bene impensam qualconque assentationem reputans, qua gratiam sibi ejus benevolentiamque adjungeret, ut eodem hiliari promptoque ad savendum uteretur, cum et alioqui de abdicationis qualitate, valida illa necne esset, non suum sed episcoporam esse iudicium cogitaret, respondens professus est se pro legitimo patriarcha Joannem habere. Quo Joannes auditio, vincula statim induens θεονι capto: « Atqui siquidem patriarcha ego vere sum, mea nondum abdicatione vel probata vel accepta, porseveranteque adhuc in magna Ecclesia et monasteriis commemoratione mei nominis, auctori-
tate sanctae Trinitatis excommunicationi majori subjicio. 377 eum qui volet dominum Athanasium in patriarchali rursus sede constituere. » Ma ille, polam damnans cum Athanasii λευκού animalium, qui oblitus tumultum quos ejus patriarchatus excitasset, denso ad thronum aspiraret, tum imperatoris fraudem et facilitatem, hanc qua tam leviter homini privato, dudum ad Ecclesie regimen inepto deprehenso, patriarchatum detulisset, illam qua post ista in luce meridiana gesta sibi obrepere astuta dissimulatione tentasset. Ictus autem improvise imperator, verbo non addito, abscessit, seu pudore deceptionis obmutuerit, in quo prorsertim sua se ipse ultro incavita

simplicitate induisset, seu de sua mens ejus in modis providendis vitandis, quæ inde sequi possent, traductionis et irrisiois sui, expedire quod in loco diceret non potuit. Et aversionem ille quidem in Joannem concepit tacitam: iram autem, camque vehementem, haud dissimulanter effudit in tunc illi astantes episcopos, quos illusioni sui cooperatos suspectabat. Fuerunt hi autem reperti tum apud patriarcham episcopi, quod eos ipse advocasset, Ancyranus Babylas, Cretensis Nicophorus et Bitiniensis Lucas. Tamen idem Augustus famam studens suæ consultare, ne plane ac citra exceptionem ullam excommunicatione perculsus sit videatur, coavocatis rursus postridig quos adhibere consueverat, se deceptum est questus, rem uti gesta est apernit, de studio autem deinceps illo ardentí declarato erga restitutionem Athanasii remisit, utenque Athanasius ipse hoc facto audito, affirmasset paria cum Sapphira et Anania peccasse Joannem, ut pote qui datum semel Deo sacerdotium, prout esset testatus abdicatione scriptio edita, iterum resumpsisset.

4. De morte dominae Theodoræ.

Inter hæc mater imperatoris agrotabat graviter, atque adeo extrellum jam spiritum trahebat. Raque feria secunda secundæ jejuniorum 378 hebdomadæ mortuam Augustam vidit, inulierem utique multarum complexione gratiarum ornatam, cum qua simul sepeliri spes ac titas proprias multitudo innumera egenorum, quos in dies alebat, gemens attestabatur. Ad funus porro ejus insigni apparatus magnificèntia celebrandum totam Augustus animi attentionem verit. Unde distento eo piis curis parentalium matri Augustæ quo par erat splendore adornandorum, res nuper motæ quodam interim justitio remissa quieverunt. Elatum porro dominæ cadaver est speciosissimis exce-

ὅ δὲ τὴν ἐκφορὰν μεγαλοπρεπῶς ἔξερτυμενος· τῇ Α καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χαύμνου, δεσπότην, εὐτὸς καὶ μεγιστᾶνς καὶ κλῆρος ἀπας; καὶ μονάχοι, καὶ δεσμὸν ἦν τὸ τῆς πολιτείας, συνελθόντες ὑπὸ πολλῷ μὲν καὶ δαψιλεῖ τῷ φωτὶ καὶ γε ποικίλαις ταῖς μελιφοῖς, ἀντηχούντες τῶν γοερῶν θρηνητηρίων τοῖς φρυμασι, πολλῇ δὲ τῇ δορυφορίᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι, ὡς τὴν πόλιν ἀπασεν γέμειν δόμῳ μὲν θυμιαμάτων, δόμῳ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων, ἐν καιρῷ νιφάδων τε καὶ βορδέρου ἔξεργον τὸν νεκρόν, οὐδὲ αὐτοῦ βασιλέως [P. 263]· τὰ δὲ τεμήν ἀλλεποντος, ἀλλὰ σοροῦ μὲν ἔκεινης ἡ μέρουν, διὰ βορδέρου δὲ πλεοντού καὶ διεσθηροῦ βαίνοντος, μέχρι καὶ τὴν λεῖψην καταλαβόντες μονῆν ἐφ' ἡμέρας ὡς εἰκὸς ἐτέλουν τὰ τῆς δοίας, ἀνυγκαλοῦσιν ἀσχολίαν ἐπὶ ταύτῃ καὶ βασιλέως ἔχοντος.

ε'. Τὰ περὶ τῆς ἐξελεύσεως τῆς δεσποτοῦς Εἰρηνῆς καὶ τῶν τριών τῶν παΐδων αὐτῆς.

'Αλλ' ἐπέστησαν αἱ πασχάλιοι, καὶ δόξαν δεσποτοῦ ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἀποθημαίνην, ἐν φροντίσι καὶ διὰ ταῦτα ταῖς ἀναγκαῖαις ὁ χρατῶν γίνεται. Καὶ πρώτα μὲν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ καὶ δεσπότῃ τελεῖ τοὺς γάμους,

quiis, ipso ejus filio Augusto cum summiatibus, clero universo, monachis ac toto civium corpore pompam ordine longo magnificam trahentibus, sub multo prælatorum passim facum ac lampadum lumine, personante late cœlo varia melodia, et grato temperamento modulorum diversæ qualitatis excitatiōribus cantīcīs lugubrium threnorū ac planetuum mōstitia responsante. Tenebat etiam oculos illustris species numerosi et ornati satelliti; urbsque adeo tota redundabat simul sumo et odore thymiamatum, simul sono confuso pœnum et suspriorum, nivoso tempore ac viis late totis cœno sordentibus, Augusto sane nihil suarum partium ad omnem honorificentiam tam chari funeris desiderari patiente, sed hærente induvise feretro parentis mortuæ, ac ne usquam ab eo disjungeretur, per lutum plurimum et lubricum laboriose procedente, quoad in Lipsæ monasterium perducta pompa per dies illic, pro more, aliquot justa sunt funebria defunctæ persoluta; quam in rem necessarium spalum, omni negotio posthabito, longanimi Augustus pietate perseveravit impendere.

5. *De profactione ex urbe dominæ Irenæ et nuptiis filiorum ejus.*

Paschalibus inde festis supervenientibus, cum esset dominæ decretum Thessalonicanam prosciscī, ad curanda quæ ad id opus erant, vir ejus Augustus animum applicuit. Ante omnia visum est absolvere dudum **379** pactas, sed nondum perpetratas complexu conjugum Ioannis despota cum filia Chumni prefecti canicleo nuptias. Erat Chumnus vir sapiens, et imperatori cum ex animo benevolus ac fidus tum eidem vicissim facile omnium charissimus; cuius filiæ desponsæ dudum Juanni præsentis rite sacerdotis ministerio, nunc in thorum ipsa mater Augustus sponsum cumdein

ἀνδρὸς σοροῦ τε καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ χρατοῦντι διαφερόντως δόξινος, πρὸς καιροῦ μνηστῇ τῷ Ἰωάννῃ ἐξ λερολογίας οὖσῃ. Θεσσαλίας δεσπότην εἰς ταυτὸν τὸν υἱὸν ἄγει καὶ διὰ γάμου· ἐδόκει γάρ ἔνυκτον τὴν δεσποτινὴν κάκτειν. Καὶ διὰ τοῦτο ἦνθεν μὲν τὸ ἐπὶ Αθηνῶντες πένθος, ἵκειθεν δὲ διὰ τὸν υἱὸν καὶ οἱ γάμοι ἐσχεδιάζοντο. 'Ω; δέ τοι δέσποις ή δέσποινα ἦν (ἥτειγε γάρ εὐτὴν ἡ ἐπὶ θυγατρὶ στοργὴ, ὡς ἐλθοῦσαν ἦδος καὶ περιπτύξατο), ἐφ' ἡμέραις καὶ ὁ χρατῶν συνεκέρχεται, καὶ κατὰ τρίτον ἐξεπιμασά μενος τὰ ἔξιτηρια ἀποστρέψει.

ζ'. Συσκέψεις περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ.

Καὶ τότε τῶν πολλῶν ἀνεθεὶς φροντίδων δρόσος χωρεῖ ταῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐθίς μερίμναις. [P. 264] Καὶ πάλιν συνάξεις, καὶ πάλιν σύνοδος καὶ συνδισκέψεις καὶ λόγοι καὶ συζητήσεις, προηγουμένως περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ, εἰ δικαιοίοι είγενοι ἀφορίζειν ἔκεινος. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει· μέχρι γάρ καὶ τότε αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐξ-

despotam suum filium induxit. Hoc properavit ex voto uxoris imperator in apparatus Thessalonicensis itineris, quod hujus comitem secum ducere filium Joannem despotam imperatrix cupiebat. Quare in discrepantes functiones funeris et nupiarum brevi continuatas discriminē temporis festinantis animi cura partita, utramque quam artissimo fas fuit compendio Andronicus expedivit, moras utique non ferente Augusto in viam procinctæ impetu, quem adurgebat chari capitinis impallientia visendi: filium illa scilicet Thessalonicanam tum recens advenisse cum audisset, ad ejus illic amplexum materno affectu rapiebatur. Paucis ergo post diebus abeuntem simul egressus aliquantum est comitatus imperator, provisisque prolixe cunctis quæ ad ceteram ejus deductiōnem pro dignitate administrandam pertinebant, ipse reversus in urbem est.

6. *Deliberationes circa pronuntiatam a Joanne excommunicationem.*

Ac tunc a multis illis relaxatus familiarium officiorum sollicitudinibꝫ, rerum Ecclesie pressius urgentiusque tractandarum internissæ aliquandiu curæ se reddidit. Rursus igitur convenitus, rursus synodi, rursus consultationes et sermones et disquisitiones super excommunicatione per Joannem intortam; circa quam ante omnia primarium illud controversiæ caput agitabatur, an jus ille ac potestatem excommunicandi habuerit. Habuisse censebant aliqui, utique cum perstare ipsum in possessione patriarchatus ex commemoratione nominis ejus, quæ adhuc inter sacra per ecclesiastas fieret, appareret; ac respectu quidam imperatoris quin censura ista valeret illumque vere ligaret, videri dubium non esse, quoniam Augustus, antequam illa proferretur, Joannem ejus auctorem pro legitimo se **380** habere patriarcha processus

κλησιῶν μνημονεύεσθαι, ισχυρὸν δ' εἶναι καὶ ἔλλω; τὸ ἐπιτίμιον, πατριάρχῃ ἐκεῖνον βασιλέως ὀμολογήσαντο;. Καὶ οἱ μὲν οἰνωνοὶ, οἱ δὲ, οἱ δὴ καὶ πρὸν ἐκεῖνῳ διὰ τὸν δρόνον προστέντες, ὀμβλογα ἕαυτοῖς δράψαν ἔθελοντες μήτ' ἔχειν ἐκεῖνον πατριάρχην καὶ πρότερον ή ὅτε ἀφώριζε, μήτε τὸν ἀφορισμὸν ισχύειν δισχυρίζοντο, ὡστε καὶ ἐν μερὶ τῶν συνάξεων βασιλέα μανθάνειν αἰρούμενον οἰτινες τῆσδε τῆς γνώμης καὶ τίνες θατέρας καὶ πόσοι, ἐρωτᾶν ἐκαστον, καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς γνώμης εἰς μέρης ἐκατέρους καθίζειν. Ἐκείνοις μὲν οὖν μετὰ τὰ πολλὰς ἐκείνας συνάξεις, συνάγομενοις καὶ καθ' αὐτοὺς ἐπὶ τῷ περιωγύμῳ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ναῷ, ἐκέλευς διασκέπτεσθαι ὡς ἂν γε καὶ συνελθόντες ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ τῷ δοκοῦν πράξαιν· δοκιμάζειν γάρ καὶ μᾶλλον ἐκείνον, εἴτε καὶ βούλοιτο τέως. Αὔτος δὲ συγχάκις ὑπῆρχετο διὰ μηνυμάτων τὸν Ἰωάννην. Οἱ μέντοι γε Ἰωάννης τοῦτο μὲν καὶ ταῖς τοῦ βασιλέως ἵκεταις θηλυκύθεις τέως, ὑδριοπαθῶν δὲ τὸ πλέον ἐπὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς αὐτὸς μὲν συναίροιτο σφίσις τῆς γνώμης καὶ τὸν ἀφορισμὸν ίσταλη ὡς ἐρυμα, ἐκεῖνοις δὲ ἐξ ἴθελοχάκου γνώμης προδιδοῦσι τὸ ἐρυμα ἀτιμοῦν καὶ αὐτὸν ἐποιεῖσθαι, καταπολεμένοις ἄμα μὲν

B Α τὴν αὐτοῦ τιμὴν, ἣντα δὲ καὶ τὴν ἐκυρωτὸν ἀσφάλειαν, βασιλεὺς διὰ ταῦτα κατανεύει καὶ τὸ αἰτημα ἐκπληροῦ, ἐγγράφως ἐξηποστεῖλα; τάδε· ἐ Δέσποτά μου ἄγε βασιλεῦ, καὶ ὁ ὄμελος θεῖα καὶ ιερὰ σύνοδος, ἥ τε σύγχλητος, καὶ ὁ παρεστῶς καὶ ἀκούων τοῦ Κυριοῦ λαδὸς, δοσοὶ τε ἐν κλήρῳ καταλέγοσθε, οὐ μοναχικῷ διαπρέποντες σχῆματι, καὶ δὲ λοιπὸς ὄχλος· ἐγὼ παρ' ὄρθοδόξων γονέων γεννηθείς καὶ εὐσεβεὶς τραπεῖς πρῶτον μὲν τῆς ἱερατικῆς ἡξιώθην τιμῆς, εἶτα καὶ τὰ μονχῶν τελεσθεῖς, χρήμασιν οἷς οἶδε Θεός, εἰς τὸν θρόνον ἀντικρίσην τὸν πατριαρχικὸν, εὐδοκίᾳ μὲν θεοῦ πρῶτον, ἐπειτα δὲ βουλῇ καὶ θελήσεις καὶ γνώμῃ, ἐξετασμοῦ πάντων ὅμων τῶν προεχόντων ἐν ἀξιώμασι. Καὶ ᾧ διεπρέψα εὐτεβῶς καὶ ὄρθως, οἶδε καρδιας θεός· καυχᾶσθαι γάρ μοι οὐ συμφέρει, κατὰ τὸν θείον Ἀπόστολον. Συνέδρασαν οὖν ἐν τῷ μεταξὺ σχάνδαλα, δοσαὶ καὶ ὄμελοι; οἰδατε, [P. 265] καὶ διὰ τὸ μὴ παραβλασθῆναι ψυχήν τινος Χριστιανοῦ καὶ διὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει εἶναι τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ, Ἐκκλησίαν ὑπεχώρησα καιρὸν τοῦ θρόνου καὶ ἐν τῷ κελλίῳ μου περικλεισθεὶς ἐκαθήμην. Ἀμφιβάλλοντες δὲ καὶ δεομένων θεοῦ περὶ τούτων ἐμφάνεια τις θεῖα ἐκέστη μοι λέγουσα, Ἐ Εἰ φιλεῖς με, Πέτρε,

diserte fuerit. Ita hi. At illi qui Joannem vi jumenti, quod vere conceperisset, patriarchalii excidisse contenderant, ut sibi jam consentanea loquerentur et agorent, plane affirmabant eum neque priusquam excommunicationem pronuntiaret, neque in ipso pronuntiandi actu, patriarchalii suisse potestate praeditum. Quare nullam atque irritam istam esse censuram asseverabant. Ducebat per hanc sine fine contentionum funis, adeo ut pertusus asternarum dissensionum imperator, in quodam istiusmodi conventum scire cupiens cuius esset quisque sententia, postquam singulos interrogasset, qui perstare adhuc Joannem in patriarchalii dignitate censerent, sedere una seorsum, qui vero et illud et præterea excommunicationem ab illo latam ullius esse roboris negarent, simul ex adverso jussiterit considere. Sic aguitos et loco discretos eos qui opinabantur carere Joannem pontificali potestate, congregatos seorsum a ceteris in celebri templo SS. Apostolorum, deliberare de Athanasio jussit, sperans, post frustra tentatam tot illis superioribus conventibus viam omnem concordiae, saltem hos adduci posse ad favendum sibi hactenus optatae restitutioni Athanasii. Ipse interim nihil relinquens intentatum quod proposito serviret, ut molestissimum obstatum excommunicationis a Joanne prolatae oppositum negotio amoliretur, tractare cum Joanne ipso de illa revocanda crebra certorum hominum missitatione non desistebat. In quo operam non perdidit. Emolitus enim Joannes toties iteratis Augusti precibus, prætereaque offensus episcopis, quibus cum fere communiter sua ipsorum causa Athanasii restitutionem aversantibus, pro se ipse benévolē assentiens et consuleus, aggerem quo

illum a throno arcerent insuperabilem erexit, excommunicatione intorquenda in omnes qui eum promovere conarentur, inconsulte ipsi atque integrare illo uti baculum negligenter, sibique sic justam præberent timendi causam ne, quemadmodum

C **38** propriam ipsorum securitatem, sic, et multo scilicet facilius, suum ipsius honorem imprudenti, qua ruebant, levitate ad extremum proderent, imperatori annuit quod poscebat, hoc ad ipsum misso scripto: « Domine mihi, sancte imperator, et vos divina et sacra synodus, tuque senatus, et qui adstat atque audit Domini populus, quoiquot in clero censemini, quique habitu insignes monachico estis, et multitudo reliqua. Ego ex orthodoxis genitoribus natus ac sancte educatus, prius quidem sacerdotali dignatus honore sum, postea monachus factus, judiciis quae novit Deus, in thronum elevatus patriarchalem fui, gratia primum ac beneplacito Dei, deinde consilio, voluntate, sententia prævio examine perlata vestrum omnium qui dignitate præeminetis. In ea dignitate uti me gesserim pie ac recte, novit solus Deus: gloriari enim mihi non expedit, juxta divum Apostolum. Contigerunt autem interip scandalū (quot qualiaque, vos accitis), ob quae, ne quod inde nocumentum inferretur Christiani ullius animi, et quo in pace ac statu tranquillo sancta Dei Ecclesia stabiliaretur, cessi ad tempus throno et cellula clausus mea quievi. Oborta autem mihi in secessu illo dubitatione an bona ista esset ac Deo probata quies mea, cum quid sibi super eo cordi esset, ut demonstrare dignaretur, Deum orarem, species quædam divina superadstitit mihi dicens: « Si amas me, Petre, pasce oves meas. » Rursus igitur propter hoc redii ad thronum. Quoniam vero iterum mo-

ποιμανε τὰ πρόδητά μου. » Πάλιν οὖν διὰ τούτο **Α** ζ. Παρὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων δὲ τῷ τῶν ἀγίων
ἀνῆλθον εἰς τὸν θρόνον. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐκνοῦντο
μετίζοντος τὰ σκάνδαλα καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦτο
ὑδρίζετο, πάλιν τῆς καθοδρας ἰξάστην τῆς πατριαρ-
χικῆς διὰ τὴν εἰρήνην αὐτῆν. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς
ἐγένετο δοσον γενώσκεται, καὶ ἀφορισμὸς ἀξεφωνήθη
μοι κατὰ τοῦ ἀναβιβάσουσος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν
θρόνον τὸν κύριον Ἀθανάσιον διὰ τὰ δυσεῖν τὴν αὐτοῦ
ἀνάβασιν βερεῖαν καὶ ἐπακθῆ, ὑμᾶς δὲ ἀρτίως
οὐ δύχεσθε τούτον δηλαδὴ τὸν ἀφορισμὸν ὡς μὴ ἐκ-
φωνηθέντα κανονικῶς, ὡς λέγετε, ίδοὺ καὶ αὐτὸς
δους τὸν ἀφορισμὸν ἀπολύω, καὶ παντάπαις λελυ-
μένον ἔχω αὐτὸν, οὐ μέντοι τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εὐ-
δοκῶ. Πώς γάρ ἂν αὐτὸν καὶ δέξιμοι ὡς ἀρχιερέα,
ἄνθρωπον κατηγορθέντα καὶ ὑδρισθέντα καὶ κείροντα
ἢ ἄγιον μιαροῦ δεῖν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐεξεῖαν αὐ-
τοῦ, δὲλλω; τε καὶ παρατησάμενον ἐκκλησιαστικῶς
καὶ κανονικῶς; Ταῦτα λέγω πάσι καὶ διαμαρτύρο-
μαι. Εἴ τι δὲ συμβῇ μετὰ ταῦτα, διμεῖς δύστοθε· τὸ
γάρ ἡμέτερον ἀπαν δεδήλωκα. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρή-
νης, δὲ τὸ ίδιον αἷμα δοὺς ὑπὲρ τῆς ἀγίας αὐτοῦ
Ἐκκλησίας, αὐτὸς ταύτης ποιήσοι τὸ συμφέρον καὶ
εἰρηναῖον καὶ ἀσταταστον. » Ἡ ὑπογραφή, « Οὐδεδε;
Ιουλίνης. »

vebantur majorem in modum scandala et **382** Ec-
clesia propter hoc afficiebatur contumelias, secundo
e cathedra patriarchica descendit, eumdem quem
prius intuens scopum pacis meo secessu statuen-
dæ. Postquam autem deinde contigere quæ vobis
sunt cognita, et excommunicatio pronuntiata est
a me in eum qui restituere attentaret trono pa-
triarchali dominum Athanasium, quod mihi futura
videretur hujus istiusmodi promotio odiosa omni-
bus et molesta, vos vero super ista recens excom-
munications consulti non admittitis illam, tam-
quam, ut dicitis, non sit canonice perlata, en ego
ultra ipse, qualecumque est aut esse potest ex-
communicationis istius vinculum solvo, revocans
que illam pro relaxata deinceps neminemque in
posteriorum ligante habeo. Neque tamen in domini
Athanasii regressum ad thronum de cætero as-
sentior. Quomodo enim ipsum in pontificem ad-
mittam, hominem accusatum et deformatum igno-
minia nondum abstersa, denique pejoris ad hoc,
quam ego sim ipse, conditionis, adeo quidem ut
parum abit quin de religione ejus sequam dubi-
tandi causam prebeat, præsentim cum super haec
omnia patriarchatu ipse dudum ultra cesserit ec-
clesiastice ac canonice? Hæc omnibus dico et
contester. Si quid vero posthac secus quam fas
fuerit accidat, vos videritis. Meum enim sensum
plane declaravi. Deus autem pacis, qui proprium
pro sancta Ecclesia dare sanguinem non pepercit,
ipse quod hunc expedit ad pacem et turbarum
amotionem faciat. » Subscriptio: « Abbas Joannes. »
7. *De episcoporum in sanctorum apostolorum templo
conventu super his.*

Feria erat hebdomadæ sexta, quam Parascevem

Α ζ. Παρὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων δὲ τῷ τῶν ἀγίων
ἀποστόλων τῷ συνέδεσις διὰ ταῦτα.

[P. 218] Ἦμέρα μὲν οὖν Παρασκευὴ ἦν, πρώτην
δὲ μετ' εἰκάδα δὲ καὶ Ἀθηναῖον; Μαγιστηριῶν μὴν
ἡγε, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ γράμμα ἐδέγετο. «Ο δὴ καὶ
εἰς προῦπτον μὲν καὶ πατέρηλον οὐκ ἐδείκνυν. Τέως
συλλέξας ἀρχιερεῖς; καὶ κληρικούς τὴν λύσιν ἐδήλου
τοῦ ἀφορισμοῦ, παρεμφείνων καὶ τισεν ἐξ αὐτῶν τὸ
γράμμα. Καὶ τῷ ἐντεῦθεν, ἐπει οὐκ ἦν ἄλλο ἐφέξον,
ως ἐδόκει, τὴν πρᾶξιν, πολλῶν ὑπονομωμένων καὶ
ἄλλων κατὰ τὸ λεληθός, δύμας ὡς δῆθεν περιαρπίσε-
σης τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς ἐκείνην προσάτεως. Σαβδά-
του τοῦ ἐπιμόντος καὶ Κυριακῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ
Θειῷ δὴ πάλιν τῶν ἀγίων ἀπόστολων καὶ πειρωνύμῳ
ναῷ προστατεύει συνάγεσθαι πάντας, καὶ μηδὲν κύ-
λιρι περιβαλομένους δρυμοῖς τρίβους ποιεῖν καὶ
τούτων διπτεῖναι, ὡς οὐ τριβάς τοῦ κατροῦ χωροῦν-
τος. Γέγονε τοῦτο κατὰ τὴν πρόσταξιν, καὶ τῷ τόπῳ
συναγόμενοι ἀπέιχον πολλῷ τὰς γνώμας καὶ δρυμοῖς
οὐκ ἐδύναντο. Ἐπει οὖν πέμπων δὲ βασιλεὺς δὲ ταῦ-
τα λέγοιεν ἐπινθάνετο, εἰκοστῇ τρίτῃ μηδὸν τοῦ αἰτεού,
περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας μεσαίτετον, ἐπιδάξης ἐπικου
τὸν θεῖον καταλαμβάνει τῶν ἀποστόλων ναόν. Καὶ τὰ
πολλὰ συγγεγονάς σφίσιν, ἐπει οὐκ ἦν τὸ παράκαν

dicimus, prima vero post vicesimam dies mensis
Augusti, qui Atheniensibus Μεμακτεριον est,
quando imperator hoc scriptum accepit. Id statim
palam non ostentavit **383** ille quidem aut notum
facere indiscriminatum omnibus voluit. Convocatis
C tamen episcopis et clericis significavit revocationem
excommunicationis; et scriptum Joannis, qua
parte duntaxat illius relaxationem exprimebat,
quibusdam ex his ostendit. Exceptionem nimirum
scripto appositam contra promotionem Athanasii,
ne obesset negotio, manifestandam non putavit,
pronam binc fluxuram quam urgebat rem arbitra-
tus, si tantum declararet amotio præcipui hac-
tenus ei obstare visi palam impedimenti, nimirum
excommunicationis a Joanne latæ, quamvis et alia
non minora hoc obstacula isti tam merito exancto-
rati olim hominis redactorationi opponi tacite alli
suspectantes autemarunt. Augustus igitur, ea
quam dixi spe processuræ secundo cursu, velut
omni remora sublata, in episcoporum delibera-
tione repositionis Athanasii in sedem, convenire
denuo illos omnes ad hoc jussit, Sabbato et Domi-
nica insecuris, apud sacram ædem Sanctorum
Apostolorum, præmonitus ut nihil jam circa orbem
errarent frivolis allegandis prætextibus, sed rectas
facerent vias concordiae, idque ut summi momenti
negotium serio tandem capesserent: eo quippe res
processisse, ut moræ amplius nullæ ferendæ videan-
tur. Fecerunt imperata illi hactenus ut locum in
unum coirent. At tantum illic distabant animorum
sensibus, quantum invicem accesserant vicinia
corporum: concessionis vero nulla iam spes aut
ratio conciliandæ inter ipsos apparebat. Quod cum
imperator per eo missos qui successum explorâ-

δρμονοσιν, λαβὼν ἐκεῖνος; τοὺς δε χωρίους τὸν Ἀθανά-
στον, ἀφεὶς τοὺς μὴ δεχομένους, εἰδὺν τῆς μονῆς
ἐκείνου γίνεται, καὶ ὡς οἶστος τ' ἦν ἐκεῖνον ἀρχιερα-
τικῶς ἐπισκευασάμενοι, πιεῖσθαι καὶ βάσην ὑπὲρ δέρι
πῦρ πνέοντες· καὶ καιρικῷ πνίγεις,, διὰ τὴν κληρικῶν
τοῖς παρατυχοῦσι· καὶ τῷ λαῷ ὅσο; τυνελέκτῳ, τὴν
ἐκκλησίαν καταλαμβάνουσι, καὶ πάλιν ἐπίσκοπος,
ῶστερ ἐξ μαγγάνου τινὸς τῆς ἐπὶ τῷ σεσεμῷ δοξά-
ση; προγνώσεως; εἰς τὸ μέσον ρύπαντος, ἀναφαίνεται
ὅτιδ' οἶστος τοῦ Ιεράκου ἀρχήν ἀναλαβεῖν
προσκρούμενος. Καὶ διὰ μὲν τυχῶν σύπερ χάριν καὶ
τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τῶν καθ' ἡμέραν βουλῶν ἔξυφε-
νοτο, σκουδιωτριδῶν ἐς τέλος τὰ οἱ προσήκοντα
καὶ ὑπὲρ δύναμιν οὐκ ἀντεῖ· οἱ δέ γε τῶν ἀρχιερέων
ἡμίστες,, [P. 287] σὺν οἷς καὶ τῶν ἐν μοναχοῖς δο-
κούντων τινὲς καὶ τῶν κληρικῶν ἕκοι, καρτερῶς
διέγνωσαν σχίζεσθαι. Τῇς δὲ ἐπιγενομένης ἡμέρας
δι πατριάρχης Ἰωάννης τὰ καθ' αὐτὸν πρᾶς τὸ δῆμο-
τερον μετεσκευασάμενος ἐφ' ὧ τῆς πόλεως ἐξελθεῖν,
μηδὲ αὐτῷ βασιλέαν συνταξάμενος, διὰ τοῖς αὐτοῦ
ἀπάκτοις τῶν τῆς πρᾶς Σωζόπολιν γίνεται. Τῷ
δὲ ἥ ἐκάστης διελαλεῖν ἀμφανῶς ὡς διωχθεῖη τῆς

rent intellexisset, quomodo cuique absolvere rom-
studens, terlia et vicesima mensis ejusdem die,
hora ipsa meridiana, equo consenso in sacrum
Apostolorum templum advenit, ibique multa cum
episcopis locutus, ubi clare perspexit strata ten-
tari vias omnes eorum in consensionem adducen-
dorum, sumpvis secum iis qui Athanasium in sede
depositum volebant, relicis vero illic iis quorum
erant studia contraria, recta porgit ad monaste-
rium ubi Athanasius degebat, ac eum, prout ex
tempore licuit, pontificaliter ornatum, ipso pedes
384 passu hunc sub flagrantissimo vapore solis
meridiani, per suum manū, ut tum erat, astatein
aerem præ ardore vix spirabilem reddentis, cum
assumptis una quoiquot obiter occurserent clericis
et si qui e populo confluxerant, in ecclesiam de-
duxit. Sic rursus Athanasius episcopus, velut e
prestigiatrice quadam machina prævisionis circa
futurum terræ motu ab eo, ut putabatur, habite,
projectus in medium ostenditur, homo qui sponte
declarasset se non posse sacrorum principatum
resumere. Atque ille quidem aliquando asseditus D
id cuius gratia tot illa quotidie callida inventa
subtexuerat, etiam ulterius usque in finem que sibi
rebatur opportuna, utcunque facultatem ipsius
excederent, astutis affectare artificis, ovari studio
adhibito, non desistebat: episcoporum vero diuni-
dium, cum quibus et quidam monachorum eo in
ordine præstantium erant et clerici nonnulli, certo
constituerunt ab ejus communione se abscondere.
Postera porro inde die patriarcha Joannes chanci-
lumi adornata profectione, ne quid intercederet
quominus, ut decreverat, iosalutato imperatore
urbe posset exire, una cum suis hinc discedens
viam Szopolim versus institit. Hinc ex hinc
solene fuit quotidie pēlam conqueri se per vim

A ἐκκλησίας καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ πάθος, καὶ πάντων κατὰ
κόσμου δυσχερῶν τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν ἐκπιεῖσθαι,
καὶ τοῖς κληρικοῖς ἐκεῖνοις εἰσθαι ὡς αἰτοῖς, εἰ ποι-
τι καὶ ἔμβαντ θυσίῃ, καὶ ἐπὶ λιτανείας κειναῖς θαφ-
ρεῖν ἐντεῦθεν διορθοῦν τὰ σφαλέντα ὡς δῆθεν καὶ
ἄπ' ἀμελεῖς καὶ ερυφῆς ἔμβανται, ὡς καὶ τινα
διορθοῦν δῆθεν περιβάνται πρός τὸ δοκοῦν αὐτῷ εὐ-
λαβίστερον, ἢ δὴ τὸ πρότερον κατ' ἀρχαῖον τύπον
εἰς γίνεσθαι.

η'. Περὶ τοῦ Μελιτᾶ.

'Αλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσῦτον, ἐγὼ δὲ εἴμι δώτων
τῷ βίῳ διήγημα φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, φρεδρὸν δὲ
ἀκούσας· καὶ παρέλιπον τὴν συμφοράν ὡς μὴ ἀλ-
λούθην ποθεν ἔχουσαν τὸ ἀποχρῶν εἰς τὸ ιστορίας
τοῖς διλοῖς; συνανατάπτεσθαι, εἰ μὴ αὐτοῖς ἡς συμ-
φοράν μόνην ἤγουμην. Καὶ γοῦν καθυφείμην τὸν
λόγον, εἰ μὴ τὸ ἔργον φρικτῆς ἐγκαταλήψεως τοῦ
Θεοῦ αὐτούς ἀποφέρεται, καὶ ἂμα τοῦ παθόντος
φέροντος οἰκτον διὰ τε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας καὶ
τὸ ἐλλόγιμον τε καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιτίθειον. Νεανίας
τες ἥδη παραγγεῖλας εἰς ἀνδράς, Μελιτᾶς τούπικλην,
τῷ πατριαρχεύσαντι Γρηγορίῳ ἐν παισι δουλεύσας

C Ecclesia ejjectum, se hoc et hoc, sigillatim exsc-
quendo plurima, Injuste perpeti; causamque
omnium calamitatum quae mundum inundaret
absentiae sue imputare; praeterea clericis expro-
bare, tanquam culpa illorum accideret, si quid
sinistri evenerat. Idem etiam confidens emendari
posse, Deo precibus placando, quae male hactenus
successerant, quasi ea in negligentiā ac luxu
potest permitta divinitus fuissent, instabat cele-
brandis communiter litanias. Conatus quoque est
quædam corrigeri in formam, ut ipsi **385** vide-
batur, religioni accommodatiorem, quæ prius more
ex longo inolito procedere siverat.

8. De Melita.

Verum de his hactenus. Deinceps editurus fama-
rum narrationem dictu horribilem, terribilem
audiū; quam omissurus equidem fueram ut casum
personæ singularis, nec ex se habentem cur histo-
riis publicis accenserit jure posse videatur, nisi
anmadvertissem præter calamitatem privatam
exemplum in ea reperiri publice ntile. Hujus quippe
commemoratione, præterquam salubris incutietur
horror incomprehensibilium Dei judiciorum, etiam
proprium nostræ nature officium exercebitur mi-
serationis multis nominibus ei de quo loquor homini
debita, utique in quo et nos ætatis et præstigiis
multæ dotes dexteritasque agendi non paucis pro-
bata experimentis communem humanitatem ad
compatiendum infelicitati ejus stimulant. Juvenis
erat in virilem nunc maturescere primum ætatem
incipiens, nowine Melitas, puer olim educatus in
familiari ministerio Gregorii Cypri patriarchæ,
instructusque illi illic disciplinis, quæ et domum
decerent illam et ætatem ornarent. Hinc inter
Ecclesias diaconos ordinatus, una cum aliis ejus
ordinis lectissimis utilitatibus Ecclesias serviebat

καὶ παῖδεσθις τὰ εἰκότα, ἐν διακόνοις [P. 268] τῆς Ἐκκλησίας ταχθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀλλογίμων ταῖς χρείαις διηκονεῖτο τῆς Ἐκκλησίας μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ἐπιτιθεστητος. Οὗτος τὰ μὲν ἀλλα μάτρος ἦν, καὶ παρθενικὸν ἤσκει, καὶ εὐλαβεῖς μετεποιεῖτο, καὶ γλώσσα πολλοῖς ἦν ἐπὶ δικαστηρίοις συνοδικοῖς, καὶ βασιλεὺς γνώριμος καὶ κλήρῳ περίβλεπτος, καὶ τοῖς εἰδόσις φήμοι φέρων περὶ ἑαυτοῦ ἐκ πολλῶν ὡς προκόψιεν ἔνδει; δ' ἡττάτο φιλοτιμίας, δ' ἣν καὶ παρ' Ισχύν ἐπιτρέχων τοῖς μῇ καθ' αὐτὸν ἔτι πράγματοι συλλέγων ἐξήντει. Καὶ ἦν ἐκείνῳ τὸ μὲν συλλέγειν λίαν ἐπίμωμον, τὸ δὲ ἐξαντλεῖν Ικανὸν ἀποκρύπτειν καὶ τὸ τῆς συλλογῆς αἰσχιστον οὐ μᾶλλον κατανοούμενῷ διὰ τὸν τρόπον τοῦ πορισμοῦ σον ἐπικινουμένῳ διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως εὐμετάθυτον. Τούτο πολὺ προβαλλον ἐξῆρε τὴν γνώμην εἰς ἀλλόκοτον ἐπαρσιν, καὶ οἰκίας ἥθελεν ἐλλαμπρύνεσθαι καὶ ναῷ κατ' ίδιαν χρῆσθαι καὶ λειτουργοὺς ἔχειν καὶ φιλοτιμότερον ἐνεορτάζειν τοῖς περιφανεῖς τῶν πανηγύρεων. Τούτοις δὲ ἔδει πάντας καὶ ἀναλόγων

sedulitate ac dexteritate quam maxima. Hic in cæteria quoque vita partibus moderatus, præterquam abstinens conjugio virginitatem profitebatur, etiam non parva edebat specimina multæ in res sacras venerationis et in religionem zeli; et qua valebat dicendi vi, multorum causas defendebat in judicis synodis, imperatori quoque notus, in clero conspicuus; denique a cunctis qui eum norant, ipsa specie ac approbatione sui facile votoruim saltem tacitorum suffragium ebländiens provectionis ad superiores gradus, quibus abunde dignus putaretur. Tot eminens virtutibus uni succumbebat vitio ambitionis, qua ultra quam res familiaris ferret excurrentia in splendorem 386 haud suæ adhuc fortunæ adaptatum, læva colligebat quæ dextra effunderet; in quo cum usurparet clam corradendi licentiam valde vituperabilem, tamen adeo plausibilem frequentabat erogationem sic male partorum, ut invidiam avaræ rapacitatis popularis favor liberali largitione vulgo quæsitus absconderet, nemine vel accipientium beneficia vel accipere alios gaudientium tantum animadvertebente unde quove pacto congererentur quæ dabantur, quantum quod prompte benigneque donarentur impense laudabat. Hoc ille vita tenore, successu longo mirabiliter in famam proficiens, ea intumultus arrogantia, quæ jam sese non caperet, sed oblita suæ sortis et sedes ubi diversaretur habere proprias in primis spendidas vellet, et templo privatim uti sibi uni addicto, et ministros illic habere ad nutum obsequentes; ac cum hic sumptu apparatuque ambitioso festa celebraret, illustriores annuarum solemnitatum panegyres æmulans. Ad hæc magnis omnino erat opus proventibus; quos cum ipsi familiares angustiæ negarent, ac neque nundinationes illæ secrete illaudataeque claim suffurandi artes tantum possent reflecere quantum humanæ isti sumptus absuuebant, hærebat nebulo videlicet. Nec tamen sensu domestici defectus descendere de partæ semel existimationis loco sustinens, obstinate cum maxime perseverabat, utroque in exercitio suracitatis occultæ ac liberalitatis speciose ostentatæ simul agyrtes ambitiosus et quæsitor illiberalis. Sed et quam ei magnam apud pecuniosos plurimos iste fucus insoliti splendoris gratiam parasset, ea uti non parcebat poscendis inde nummis mutuo, quos brevi sci- C licet se redditum premittebat. In quo non erat mirum adeo fidem invenire illius apud præcupatos magna opinione copiarum ejus, quam posse persuadere ipsum sibi alicende mox præsto adfuturos aureos montes, unde tot nomina dissolvet. Dūn spebus ille hisce vanissimis, creditores autem non minus inani fiducia responsuræ ad diem solutionis varie lactati securitati supinæ indormiunt, ecce interim quotidie deflent haud cessantibus jacturis solitarum expensarum istæ ipse precario corrogatæ opes; atque ut rapido e montibus confluxu torrentium stagnantes interdum campi, imbre mox inhibito ac cœlo sérénato 387 dilapoque viis variis humore superfluo, prioreum brevi squallorem referunt, cito pulverulentí ex non multo ante undantibus, ita iste ardelio ubi se paulum quasi suis copiis innatando jactaverat, arefacto repente gurgite siccus in sabulo hærebatur, ex multis illis, quæ perplexè immiscens dudum implieuerat filii, deprehensus ad extremum nihil sibi aliud nisi, quod ajunt, funebrem sindonem aut mortuale seretri operculum texuisse. Post Idus sine solutione lapsas, diffusa nequidquam die, vellit aurem unus et alter creditorum. Deprehensa debitoris inopia cæteri admoniti trepide accurrunt, cæriatim prensant. Tanto jam clarus intelligitur, non modo unde solvat, sed nec unde vivat, divitiarum ostensori suppeteret. Admiratio primum magna expectationibus de illo inanissimis dudum biantium,

D sedulitate ac dexteritate quam maxima. Hic in cæteria quoque vita partibus moderatus, præterquam abstinens conjugio virginitatem profitebatur, etiam non parva edebat specimina multæ in res sacras venerationis et in religionem zeli; et qua valebat dicendi vi, multorum causas defendebat in judicis synodis, imperatori quoque notus, in clero conspicuus; denique a cunctis qui eum norant, ipsa specie ac approbatione sui facile votoruim saltem tacitorum suffragium ebländiens provectionis ad superiores gradus, quibus abunde dignus putaretur. Tot eminens virtutibus uni succumbebat vitio ambitionis, qua ultra quam res familiaris ferret excurrentia in splendorem 386 haud suæ adhuc fortunæ adaptatum, læva colligebat quæ dextra effunderet; in quo cum usurparet clam corradendi licentiam valde vituperabilem, tamen adeo plausibilem frequentabat erogationem sic male partorum, ut invidiam avaræ rapacitatis popularis favor liberali largitione vulgo quæsitus absconderet, nemine vel accipientium beneficia vel accipere alios gaudientium tantum animadvertebente unde quove pacto congererentur quæ dabantur, quantum quod prompte benigneque donarentur impense laudabat. Hoc ille vita tenore, successu longo mirabiliter in famam proficiens, ea intumultus arrogantia, quæ jam sese non caperet, sed oblita suæ sortis et sedes ubi diversaretur habere proprias in primis spendidas vellet, et templo privatim uti sibi uni addicto, et ministros illic habere ad nutum obsequentes; ac cum hic sumptu apparatuque ambitioso festa celebraret, illustriores annuarum solemnitatum panegyres æmulans. Ad hæc magnis omnino erat opus proventibus; quos cum ipsi familiares angustiæ negarent, ac neque nundinationes illæ secrete illaudataeque claim suffurandi artes tantum possent reflecere quantum humanæ isti sumptus absuuebant, hærebat nebulo

χαῖς προσπηγεῖτο, καὶ δέ τῶς ἐν ἐλπισμοῖς ὧν τοῖς Λ βασιλέα. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς ταῦτα καὶ ὀφελούμενοι, καὶ τὸν ἑωρᾶμεν, καὶ τὸν ἐωρακότων ή μᾶλλον δὴ τῶν παθόντων, ἣν τις καὶ λαθὼν διέφυγε τὸ δεινόν, ἐκτραγῳδούντων τὰ πάθη ἡχούμεν, καὶ ἣν μέσον ἐχθρῶν καὶ ἡμῶν διορθώμενος οὐτος διέχων καὶ μόνος, ἀνέδην ἐπεμβανόντων καὶ χώρας ἀπάσας καὶ νοούς καὶ μονάς καλλίστας καὶ τινὰ τῶν φρουρίων κακῶν; ποιούντων [P. 270] καὶ πυρπολούντων τὰ κάλλιστα, καθημερινοὶ τε φόνοις τρυφώντων καὶ ἀπαγωγαῖς, πολὺ τὸ δεινὸν ἔχούστας καὶ οἰον οὐκ ἤκουσται πάποτε. Τὰ δέ δύναται Βιθυνίας τε καὶ Μισίας, Φρυγίας τε καὶ Λυδίας καὶ τῆς ὁμονομένης Ἀστας, πλήν γε τῶν πολισμάτων καὶ μόνων, εἰς τέλος διαπεπράχει. Ἀμούριοι ταῦτα καὶ Ἀτμάνες Ἀτίναι τε καὶ Ἀλισύραι καὶ Μανταχίαι καὶ Σαλαμπάξιδες καὶ Ἀλαίδες Κ καὶ Ἀμηραμάναι καὶ Λαμίσαι Σφρόνδιλαι τε καὶ Παγδναι καὶ πᾶν ἄλλο χείριστον καὶ ἐπίφρητον δυομά. Οἱ δὲ καὶ προαγήθιντες ταῖς τολμαῖς ἐκ τινῶν ἀλλοκότου καὶ Πανικοῦ φρονήματος δίκην πυρὸς ἀγροῦ ἐπελάσοντο πάντων καὶ κατενέμοντο, αὐτῇ δὴ θαλάσσῃ καὶ μόνῃ τοῦ μη πρόσω καὶ ἀνθίς πρ-

tum rumor et fabula per vulgus partim irridentium corniculam nudatam alienis plumis, partim pro somnio rem habentium, interimque indignantium sibi nimis credulī tam improbe illusum. At quos dampnum urebat et sera pungebat pœnitentia perdite infesta feneratiōne pecuniae, conviciis scilicet miserum inutilibus proscindebant. Sed quae multa fieri solent in hoc genere, cum sibi queat quisque subjicere, quid verbose opus est exsequi? Tractus elabebatur, repetitus moerebat, fateri egestatem erubescerbat, indigna se pati traductus quererabatur, infamiam utpote gloriosus intolerantius serebat. Tandem frustra tentato per interventores patriarcha, ut se in famulorum numerum dignaretur admittere, percusus ea ultima repulsa, et inexorabili undecunque exclusione ab omni jani humano effugio in extremam desperationem consternatus, baud par resistendo fuit diræ impressioni insilientis in sic afflictum meridiani cuiususplain dæmonii. Ergo die tricesima mensis Julii, inserto in paratum domi laqueum collo, 388 suspendio infelix vitam absolvit. His de misero Melita hactenus dictis, nobis jam in cœptæ orbem historiæ redeuntibus subtexenda prius expositis consequentia supersunt; id quod resumptio paulo altius sermone mox facimus.

9. Ut tractus Orientales pessumdati omnes subversique funditus fuerint.

Pessum inter hæc ruebant, impetu dudum in præceps capio, tractus Orientales universi, semperque ex malo in pejus damnata publica crecebant, ita ut quotidie ad Imperatorem advolarent alii super alios tristium indices casuum nuntii, quorum nunquam non posteriores graviora quam priores atrocioraque referebant. Quanquam et adeo se admovebant nobis urbem Augustam inclementibus dira belli mala, ut se cominus ingereant spectantibus, ne famæ longinqua memorantis

moesio solum aures præconio pulsarentur. Sed et per haec acerbæ miserationis aculeos passim infligebant nostris animis auditæ coram voce, non testium alienæ cladi cursim e longinquuo profectorum, at planctus ejūlatuusque ipsorum dirissima passorum, si quis horum minus infelix salvum saltē os et loqui adhuc valens e patriæ ruinis, latebrarum ac fugæ furtivæ beneficio, ad nos perferre potuisset. Medium enim inter nos et hostes unum restabat fretum, quo Byzantium ab aduersa continente dirimitur: caput, inquam, imperii unici angustiis Bospori distabat a ditione hostium. At quā serorum quamque truculentorum hostium! qui nihil non aggredenterunt, nihil non frangerent; qui per omnes agros etiam et villas sine respectu ac discriminè sacri aut profani sanguinaria et fanaticæ immanitate baccharentur, templis sanctissimis, monasteriis magnifice structis deformans. Nec arces ipsos præsidiae prohibebant, quominus ipsis munitionibus vi perruptis pulcherrima his inclusa vel circumsita ædificia vel prædia vi sende amoenitatis ferro flammæque consumerent. Qui dies totos cædibus patrandis ludibundi ac gratulantes impenderent; qui non minori crudelitate raptarent infelicissimos greges, miserorum quam si occiderentur, captivorum omnium scetus, ordinis, ætatis, calamitate omnium quæ fando unquam audire sunt maxima. Per hunc modum superiores illæ regiones Bithyniæ Mysiaque, Pbyrigia quoque ac Lydia et illius decantata Asia, præter urbes munitiores ac majores solas, exterrito in futurum 389 omne tempus irreparabili desolatæ sunt. Auctores horum Amurii et Atmanes, Atinæ, Alisyræ, Mantachiæ, Salampaxides et Alaides et Ameramanæ et Lamisæ, Sphondilæ præterea et Paglinæ, cæleraque Stygia colluvies execrabilium erant nominum. Hi ductores furialium turmarum, diriori etiam quam vulgo vel barba-

βασιλεῖν εἰργόμενοι. Βασιλεῖ δὲ οὐδὲ διωρίαν βουλῆς παρεῖχον ἀγγελλόμενα τὰ δεινά. Καὶ τὸ μὲν γάρ ἀνθίστασθαι καὶ ἀντιπαράγειν ἔκεινοις στρατεύματα ἀπορον ἦν. Αἱ μὲν γάρ ὢρων πατρίται δυνάμεις οὐδὲ διώκειν εἴησθέντουν, ἀλλὰ καὶ προνοίας ἀπολαλήστες, ἀνατολὴν φεύγοντες ἐπὶ δύσεως ὥρμων, περιποιούμενοι ἔκειταις μόνον τὸ ζῆν. ἐπέροις δ' ἐγκαθιστᾶν ἐπὶ βητοῖς γέρασιν ἀμφιχανον ἦν. Θεραπεύειν δ' αὐθὶς ὅμολογίαις τὸ Περσικὸν οὔτε τὸ πρέπον τῇδεσ, καὶ ἀλλως ἀπορον ἦν τόσον δυτῶν καὶ διαφόρων τὰς γνώμας, καὶ γ' ἐπὶ τοσοῦτον ἡγεμόνων ἰγνωσμένων τοῖς; ἄλλοις ἐφ' θσον σκυλεύειν τε καὶ κερδαλεῖν τοὺς ὑποτεταγμένους ἔξην, ἢν δὲ που καὶ καθυφάζοτε διγῶν ἢ δώροις ἢ χάρισ, ζητούντων ἕπερον τὸν αὐτοὺς ἀξοντα ἐπὶ σκυλευμοῖς τε καὶ κέρδεσι. Καὶ διὰ ταῦτα ἐν τῷ ἀναγκαλῶν ἔδοξε τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ἐφεστῶσι πράγμασι, τὸ περιλειφθὲν τέως, δυον ἐν προνοίαις ἐπέτετο μοναῖς τε καὶ ἐχ-

Α κλησίαις καὶ τοῖς βασιλεῖ παρασπίζουσιν, ἀφεικότας τῶν δεσποτῶν, τάττειν εἰς στρατιωτικὸν, πλὴν καὶ μονοκελλικὸν, ἔμπαντας, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἔκεινοις ὑπὲρ τῶν ιδίων προσμένοντας μάχεσθαι. Ἐστέλλετο τοιγαροῦν καὶ παρὰ πατριάρχου θαλλὸς ἐκαίσας ἀναυδήτως τῷ ἀνακτί, θύεν καὶ τι θαρρεῖν εἰχε τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν οἱ μεγίστης πληροφορίας. Τα δ' ἤσαν ἐν μόναις βουλαῖς· οὐπω γάρ ἐφίσταντο οἵς ἦν ἐπιτεταγμένον ταῦτα πράττειν, καὶ τὸ Περσικὸν πολλαχόθεν ἐπεισβαλόντες τοὺς μὲν Ἑργον καθιστᾶσι μαχαίρας, δοοι δὲ γε καὶ ἴσχυσαν ἰκρυκάν, τῷ τῆς Κυζίκου ἐπιτειχισμῷ ἀρτι τότε συστάντι παρὰ τοῦ ἐν αὐτῇ προέδρου Νίφωνος, ἀνθρὸς δραστηρίου καὶ γνώσεως ἐπηβόλου καὶ οὐ μᾶλλον πνευματικοῖς ἢ κοσμικοῖς τρίβωνος [P. 271] πράγμασι, φέροντες ἔκειταις καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ ζῶα καὶ ὑπαρξίν ἐγκατέκεισαν.

Rum peetus capit planeque ex Orco afflata instincii audacia et ferocia, ritu vento impulsi vehementis incendii, cuncta corripiebant consumebantque obvia, mari solo ne ultra tenderent retentū. Horum rusa et acta nec momento cessantibus imperatorem obruentia nuntiis ne breve quidem spatiū ei ad consultandum relinquebant liberum. Atque huic quidem exeundi obviam barbaris opponendique iis Justos exercitus nulla prorsus facultas aderat. Nam Romanæ copiæ non debilitatæ tantum erant, sed fractæ ac deletæ funditus, amissis et domibus et stipendiis. Itaque ex Oriente fugientes, passim ordinibus solutis pro se quisque in Occidentem properabat, in lucro ponentes quod solum viverent, et pro misero spiritu trabendo nihil pacisci recusaturi servitutis ac dedecoris. Novos habere delectus præmiisque promissia alios alicere sub signa milites prorsus supra vires erat, cum nec apta militiae ad manum juventus adforet et ærarii palam exhausti concidisset fides. Restabat ut vel turpis et damnosa pax adulando inducendis ad assensum in conditio-nes nobis probrosas, ipsis amplias, Persis quomo-docunque tentaretur. Ad id consilium præterquam imperii honor et Romani nominis existimatio hactenus tam augusta respuebat, etiam quanto-cunque conatu capesseretur, successu plane cariturum palam erat, quoniam et tot essent tamque discrepantibus sententiis duces isti barbarorum, ut et universos pariter una conventione posse comprehendendi supra spem esset, et si quosdam tantum demerereris, nihil ageres: milites quippe ipsorum omnes prædis inhiantes avidissime, ab eo quicunque pacem fecisset, ad alios a quibus 390 raptum latrocinatumque ducerentur, sese aggregaturi statim forent, et eadem nobis duce mutato damna illaturi. Hæc cuncta consideranti-bus unum duntaxat, grave illud quidem et iniquum, sed quod sola victrix legum et juriū secura-

necessitas in extrema omnium reipublicarum calamitate utcumque tolerabile monstraret, sese consi-Hum offerebat tale quoddam, ut pensiones que adhuc e. fisco solverentur omnes omnino qui-busvis, monasteriis etiam et ecclesiis, auctora-mendaque adeo ipsa prætorianorum imperatorem custodiuntur, unice ex omnibus accepto quod monocelicum appellant, dominis nunc et posses-soribus eorum ad tempus cedentibus, verterentur in stipendia conquerendorum undecunque militum, quos qui sic alerent propriis. in eos pensionibus translatia, eorum sibi substitutorum manibus pugnare, licet domi inabsentes, et tam necessario tempore tueri rem et publicam et privatam quisque suam vidarentur, solatio jacturæ et ad danini pa-tientiam incentivo non modico. Annuere his et probare quod ad se attineret, quantum erat de monasteriis et ecclesiis decretum, significare visus patriarchæ est, missò ad Augustum oles ramo, nullo verbo addito. Id quod, pro ingenti qua preoccupatus. Andronicus erat Athanasiī existi-matione ac reverentia, mysterii loco ab eo habitu-tum et in eam scilicet interpretationem raptum est, ut brevi secuturam ex hujus effectu constitui prosperam pacem, non modico in sinu gaudio, confideret. Verum hæc haud ultra designationem procedebant, absentibus adhuc illis quibus fuerat istius decreti executio mandata. Interim autem Persæ undecunque irruentes, quos quidem no-strorum assequi potuere, peremerunt gladio; ali, quibus vires ad fugam non defuere, receperunt sese intra munitiones Cyzici, quas recens validas exerent ejus urbis præses Niphon, vir strenuus et in paucis solers, nec in spiritualibus magis quam saecularibus negotiis usu magno irritus. Intra hæc ergo munimenta Romani cum se ipsos ac conjuges-liberosque, tum animalia et reliquias rei familia-ris, quascunque subrahren se furore barbarico value-rant, concluserunt.

ε. Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς Ηὐκόνιον, οὐδὲ εἰς Ηηγάς ἀναχωρήσεως.

Διὰ ταῦτα καὶ βασιλέως Μιχαὴλ οὐκ οἶδος τὸν ἐν Περγάμῳ διάγειν, ἀπέρας ἀκείθεν σύναμα καὶ ταῖς περὶ αὐτὸν δυνάμεσι Κυζίκῳ ἐπιφοιτεῖ. Ἀλλ' οὐδὲ ἐκεὶ βραδύνει δεῖ προσδοκωμένης τῶν Περσῶν δὲ αὐτὸν προσβαλῆς. "Οθεν κάκελνεν ἀπανεστάς ἐν Ηηγᾷς παραθαλασσοδιώρ γίνεται πόλεις, δημιούρησεν δὲ τὰ συμβάντα νόσον περιπίπτεις βαρεῖσι. Καὶ ἔγγυς ἡλθε τοῦ κινδυνεύσει, καὶ ἐκινδύνευε (τοὺς γάρ Ιατροὺς ἀπέγνωστο), εἰ μή γε προπεφθάκει τῆς Περθένου καὶ θεοτόκου προφανὲς ἔλεος. Οὐδὲ χείρον δὲ καὶ τοῦτο καθ' εἰρῆμα πυνθάνει. Ἐκεῖτο μὲν οὖν βασιλέως τὸ λοισθια πνέων, εἰπέ τις ἐπειληπτο γάρ [P. 272] καὶ ἀναισθήσας εἰχε πρὸς δὲ τὸν Ιατρὸν ἔγνων ἐκείνον. Μηνύματα δὲ πρὸς τὸν Ιατρόν καὶ βασιλέα τῇ μὲν χρείᾳ καὶ ταχὺτα προσκῆπται, δὲ δὲ καὶ φρέσκες ἀντέβαινεν ἀντιβαίνουσης θαλάσσης, καὶ δὲ πλοῦς ἐπειχετο. Τέως δὲ δυσχερώς μαθ' ἡμέρας φθάνουσι. Καὶ τὰ πεμφθέντα ἐκείθεν γράμματα δάκρυσα μᾶλλον ἥσαν τὸ γράμματα. Ἐδήλουν μὲν οὖν τὴν νόσον, θνητὰ καὶ ἐπὶ ποιοῖς σημείοις δοταί τιμέραι καὶ δειπνούσεις η νόσος δημάζει, καὶ τοῖς φαρμάκοις παρ' εὐτῶν νοσηδέντει, καὶ τέλος δπω; ξένων κυρεῖ· καν-

10. De imperatoris Michaelis primum Cyzicum, inde Pegas recessu.

391 Propter hanc ipso quoque imperator Michael non valens amplius subsistere Pergamum, inde movens eum iis quas circa se habebat copiis, Cyzicum se confert. Sed nec ibi moratus est, metu expectati etiam illic insultus in se Persarum. Igitur et hinc rasis conclamat in Pegas mari adscitum transit oppidulum: ubi deinde dolor ac modestia ob ea quae acciderant in mortuum indicit graveam, ex quo parum absuit quia de vita periclitaretur. Quin et periclitatus revera est, quippe desperatus a medicis, nisi præoccupasset subvenire in tempore Virginis Deiparæ manifesta misericordia. Nec alienum, puto, fuerit et hoc quemadmodum sit gestum huius historiæ inserere. Jacobus igitur imperator extrema spirans, diceret aliquis: correptus enim deliquio, eorum que mala satagabant circum medici nihil plane sentiebat. Festinabant vide- liet sanuli hæc, propterea poscebat, quamprimum indicare patri Augusto. Sed frustra conantibus mare obstabat, tempestate fuisse adversa navigantibus in urbem. Ea causa dies aliquot reteniti, ægre tandem eluctati obstacula appellant, litteras ferentes quæ lacrymæ potius erant quam litteræ. Narrabant de morbo, qualis esset; quæ jam cum eo diebus, quæ noctibus æger luctaretur; quibus incrementis, quæ intervallo auctus languor fuisse; quidam basterrus languens remediis curatus. Super hæc percontabantur quid statueret; ac si quid opis medici urbani quod ægro afferrent habere viderentur, cito illos ut juberet occurtere, era- bant: periculum enim, si cunctarenter, fore ne-

Α εἰ τι βοηθεῖν Ιατρὸν ἔχοιν, ἀπαντάντιον ἡμεῖς τὴν ταχιστην, ἀντὶ τίως καὶ ἐν ζῶσι τὸν κείμενον καταλήψαιντο. Βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ πάνδεια ταῦτα περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἐδυσελπίστει αὐτίκα ζωῆ, καὶ μετέωρος ἦν ἀκούειν τὸ γαλεπάτατον. "Ομως πέμπτει μὴν αὐτίκα καὶ Ιατρὸς; πέμπτει δὲ καὶ τῶν οἰκείων τὰ κράτιστα. Τὸ πλέον δὲ ή μᾶλλον, εἰπεῖν τάληδες, τὸ δόλον, ἐθάρρει τῷ εἰ Θεοῦ καὶ τῆς Πανυμνήσου ἔλει, οἷος αὐτὸς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐψκει, ὃστε καὶ ἀρρεφότες ἐπ' αὐτῇ πεκούσενται καὶ τὰ εὐχαριστήρια ταύτης ἐπαγγέλλειν φάλλεσθαι, καὶ αὐτῇ ἐφιστώτο ή ἀναστάσιμος. Τότε γοῦν καὶ ἐπὶ πλέον ἐπονιάτο, καὶ τῷ εἰ τῆς φωταγωγοῦ ἐλαῖῳ, πάμπων καὶ μοναχὸν ἐκ τῆς μονῆς, φιλοτίμως ἀδωρεῖτο τὸν κείμενον. Ἡν δὲ ἀρά δι μοναχὸς ἀποδάς τῆς νεώς ἀνάνηψις τῷ κειμένῳ, καὶ περὶ αὐτοῦ μήτε φανέντος δὲ ἡδη νεκρὸς ἐπυνθάνετο ἐξ ὀνείρων αὐτίκα χρηστῶν, καθ' οὓς εὐσταλῆς τις γυνὴ ἥλον τοῦ πονοῦντος μέρους ἀποτρέψαν ἐψκει, εἰ "Ιδετε, λέγων, εἰ μοναχὸς ἐπ' αἰγαλοῦ ἀποδάς Ιεταταί φέρων καὶ δῶρα τῆς Θεομητορος; Οἱ δὲ ἐπιστάντες εὐθέως τὸ ἀκουόμενον καθεύρων, καὶ ἡ ἀποδημία τοῦ μοναχοῦ σὺν ἀγιῷ ἐλαῖῳ ἐπανάληπτος ἦν τῷ νοσοῦντι, ἐν δι τοις πείστω τῷ θειεσμῷ γενομένη μετὰ θαύματος.

quem venirent sanaturi, reperirent mortuum. Hæc tristissima imperator audiens pene confessim desperavit de salute filii, et in horas expectabat

392 inestissimum de ejus obitu nuntium. Ac medicos quidem statim misit, cumque his præcipiōs quoque domesticorum, maximam ipse interim fiduciam partem, aut totam, ut inquar verius, fiduciam in Dei ac laudatissime Deiparæ miseratione collocans (ita ille factus, sic erat in similibus solitus agere), adeo quidem ut spe certa præcipiens voli successum, jam nunc sacrum in gratiarum actionem pro beneficio a Dei Matre acceptio, etsi diei ritu, (qua Dominica erat Resurrectionis memorie dictata) aliud posceret, celebrari voluerit. Diu igitur et plurimum divam veneratus, oleum e lampade quæ sacro affluerat, per fidum e monasterio monachum misit; reque mox ipsa apparuit magnificum omnino mirificumque monas languenti donatum. Simil enim illud portans monachus ecdescit nave, ægro fieri melius contigit. Priusquam autem ille apparetur se in conspectum daret, languens hominum opinionē tantum non mortuus felici recreatus somnio est, per quod ipse videbatur splendide ornata quædam mulier ex parte corporis laborante elevum evellere. Post quod expperrectus Michael, Vide, inquit intuens astantes, ecquid monachas modo expositus in littus hic adsit ferens dona Dei Matris. Illi dum parere jussis satagent, confessim quod audierant viderunt: comparentis quippe in puncto monachi, eum sancto oleo, adventus plena statim ægrotanti emersio ex morbo fuit, Deo reu haud dubie ascribentibus cunctis qui cernebant, et pro facto humana vi majori mirantibus.

ια'. Περὶ τῶν γεγονότων σεισμῶν ἐν τῷ διά 'Ρόδου καὶ μαρτίῳ.

[P. 273] 'Ολίγον δὲ πρὶν ἡ ταῦτα γενέσθαι, Ποντιακῶν μηνὸς δύδοῃ, σεισμὸς ἀνακήπτει, κατὰ μὲν τὰ ἐνταῦθα μέρη ἔγνωστος τοῖς πολλοῖς, ὅπερ μηδὲ σημῆναι τὸν κλόνον, κατὰ δὲ τὸ διά 'Ρόδου κλίμα καὶ πρόσω λαμπρὸς καὶ τῶν πώποτε μηγμονευομένων. ὁ χαλεπώτατος. 'Οθεν καὶ 'Ρόδος μὲν αὐτὴν πᾶσα ἐς τὸ παντελὲς ἀνατέραπται, ἤκουστο δὲ γε καὶ περὶ Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἦκαντων τὰ πάνθεινα. Κορώνη δὲ καὶ Μεθώνη καὶ τὰ πολλὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος καὶ Κρήτης, σεισμῷ γεγόνασι παρανάλωμα.

ιβ'. Περὶ τῶν ἀποστολήσας ἀλλοττων Δαστρων, καὶ σπῶταις θδρασιν.

Κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα τῆς δευτέρας ἐπινεύσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Δαστρὸν 'Ροντζέριον, ὃς μὴ νφελεν, δῆμα ναυανὸν ιδίαις ἐπειδὴ καὶ σύμμαχικῷ στόλῳ ἐκ Κατελάνων καὶ Ἀμογαδέρων πλειστῷ, εἰς χιλιοτύς δκτὼ ποσουμένῳ, προλαβόντος ἐκείνον καὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ καὶ

Α συμποσοῦντο; τὸ στράτευμα. 'Αλλ' ὁ μὲν Τζιμῆς εὐγῆς ἦν, καὶ οὐδὲ ἥγεν ιδίους εἶχε, καὶ ἀκλητὶ παραγένοντο, συμμαχήσουν ἐπὶ τοὺς Πέρσας, εἰ δούλοισαν βασιλεὺς, πλὴν ἐπὶ δητῷ τῷ μισθῷ. ὁ δέ γε 'Ροντζέριος ἐκ προσκλήσεως δινειστιν, ἀνήρ νέος τὴν ἡλικίαν, γοργωπός, ταχὺς εἰ; δὲ δέψοι, καὶ τὰς πράξεις θερμός. Περὶ οὐδὲ βραχέα δούλοιμα προειπεῖν ὡς πάπισμα: εἰ δέ γε τῆς ἀληθείας δὲ λόγος ἐκκλίνειεν, οὐδὲ δὲ γράφων, δὲλλ'. ἡ φῆμη τὴν μέμψιν φερέτω. Οὗτος; τῇ κατὰ Συρίαν Πτολεμαΐδι, ὃς' ἐν τοῖς οὖσιν ἦν καὶ τὸ περίπιστον ἐν πόλεσιν εἶχε, τῷ Τέμπλῳ κατὰ φρερίους ἐνήσκητο. 'Ος δὲ ἕκεινη παρ' Αἰθιοπῶν ἡλισκετο, ὃς ἐν τοῖς δινοθεῖ λόγοις ἀλέχομεν, καὶ τάκε κατέστραπτο, χρήματα νοσφισάμενος τῆς μονῆς καὶ μαράς [P. 274] συσκευασάμενος νῆας ἐπειχεὶν Ἀγαρηνός, καὶ πειρατὴς βιαιότατος πολλούς τ' ἔχων αἰρετιστὰς νεωτέρων πραγμάτων ἀνελέγετο. Πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ σὺν τοῖς ἀμφ' οὐτὸν ὑπερηφανῶν ἐκ τῶν σκυλευμέτων τῶν κατὰ θάλασσαν τάξιν ἔκεινην τῶν φρερίων καὶ σχῆμα χαρέειν ἔφη, καὶ ἐπὶ ναυσὶ κραταιωθεῖς πλειστοὶ τῷ ἐκ τοῦ

41. De terræ motibus qui contigerunt in climate Rhodio.

Paulo autem prius quam hæc fierent, Augusti videlicet die octava, terræ motus exstitit, in his quidem partibus sua exilitate plerisque non animadversus, eo quod nullo admodum indice sui proderetur strepitu: circa vero clima Rhodium et ultra per sane clarus fuit, idemque 393 omnium quos vivi meminissent dirissimus. Unde et Rhodus quidem ipsa tota plane subversa est. Audita quoque de Alexandria et locis paris cum ea situs gravissima per illum illis importata mala sunt. Corone vero et Methone ac Peloponnesi pleraque, et non modica pars Cretæ, eodem hoc obiter concussa terræ motu haud sine dannis suere maximis.

42. De Latinis qui vocati advenerunt, et qualia egerint.

Insecuto mox Septembri secundæ indictionis vidit (quod utinam non fuisset), vidit, inquam, Constantinopolis Latinum Rontzerium (1), appulsum cum propriis navibus septem et sociali classe copiosas plena militia e Catalanis et Amogabarisi, octo millium numerum explente. Præcesserat hunc Pharendas Tzimes, cuius copiae ejus quem dixi numeri pars erant. Cæterum hic Tzimes nobilis erat, et quos ducebat a sibi subditis armaverat; veneratque non vocatus, auxilio Romanis contra Persas futurus, si vellet imperator, id tamen certa pacta mercede. Rontzerius vero nominatum evocatus aderat. Vir erat in æstatis flore, terribilis aspectu, velox quoquaque vergeret, ac in agendo ardens. De quo pauca præfari, prout audivi, vole; quæ si abhorrente a vero reperiantur, non scriptor, sed, qua est usus auctore, fama culpetur. Is apud Ptolemaidem Syriæ, dum illa urbs staret et late

inlyta celebraretur, inter Frerios sodales Templi militarem religionem professus fuerat. Postquam autem ab *Aethiopibus* Ptolemais capta est, ut superius diximus, et delela illic potentia Christianorum, pecuniis clam e suo ibi cœnobio subtractis, longas 394 cum parasset naves, his infestans Agarenos pirata late formidatissimus evagis; multosque interim sponte addictos suæ qualicunque firmandæ potentiae ac certæ ad extremum fideli adesse sibi assecias sentiens, novis inhibebat rebus, opes et dominium stabile uspiam querens, idque jure an injurya pararetur, haud sane sollicitus. Interim autem divitiis et luxu cum comitibus superbiens, abundantibus ad hoc ex præda latrociniis maritimis copiis, ordinem illum Freriorum et habitum valens jubet; pluribusque jam navibus in magnam potentiam firmatus, Theuderico nepoti Manfredi Siciliam obtinenti, et quasi hereditaria illiusque propria generis contumacia adversus Ecclesiam rebelli, proptereaque bellum acre pugnis commissum crebris contra Carolum habenti, se adjunxit socium, ac certi pactione stipendii, cum quibus præserat copiis auxiliare ei diu navalibus præliis navavit operam. Postquam autem id bellum cessavit et nuptialibus conventionibus, qui etenim invicem infesti bellaverant, pacem fecerunt (nam Ecaterinam coniubio sibi junxit regis frater; quem et papa declarans imperatorem sine terra commovit illi spem Constantinopoleos recuperandæ, ex jure quod scilicet traheret a sponsa nepte Balduni), per hæc pacta cum etiam conciliatus Ecclesie Thedericus suisset, misit ad eum papa qui dedi sibi ab illo Rontzerium poscerent, a quo insimilium repetere pœnas vellet conculeati religiosi habitus et sacræ professionis impie spretæ. At

(1) *Imo Rodserium.*

Μαρρά ἀνέκαθεν Θεοδερίχῳ Σικελίαν κατέχεντι. Α νανον καὶ πλέως Ἀρεικού φρονήματος, πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ τῷ τῆς γκώμης σπουδαιῷ καὶ βαθυσκόνῳ λαὸν δυσλαγχῶν ἀτάσθαλον καὶ τούτῳ κατερθοῦν τὰ μέγιστα φημιζόμενος. Ο μέντοι γε βασιλεὺς διὰ τὴν ἀνάγκην ἀρξάμενος ἡδη ἐνοτροφεῖν ώ; Ἰρμαῖν ἀρκάει τὸ σύμβατα, καὶ πέμπων πίστεις ἐκ χρυσούλλων αὐτὸν ἀνεδέχετο καὶ λαὸν προσεδέχετο, ὃστ' ἔκεινον μὲν τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς τιμῆν ἀξιώματι καὶ γε καὶ γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφιδῇ Μαρίᾳ τῇ τοῦ Ἀσδάν θυγατρὶ καθιεστὴν, τοὺς δέ γε περὶ αὐτὸν ρόγιστας ταῖς προστοκούσαις ἐξικανοῦν ὑπηρετοῦντας τὰ κατὰ πάλεμον. [P. 275] Το γάρ Ῥωμαϊκὸν, ὡς εἰρηται, ἀηδονενήκεις καὶ κατὰ δύσιν διαπαρέν παρεώρατο. Ζητούν τούτους θύμηντος δουλεύστεις καὶ ερχόμενοι.

B ιχ. Περὶ Μιχαήλ τοῦ δεσπότου, δικαὶος ὄντος.

Παρ. Ον αἰτίαν καὶ Μιχαήλ ὁ δεσπότης αἰτίας ὁ ποβληθεὶς κεκινθύνειχεν. Επει γάρ δὲ μὲν βασιλεὺς ἦκειτο ταῦτον εἰς Νίκαιαν σύναμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ στρατηγῆσοντα, ἀείνος δὲ πολλάκις γράφεις μετεκαλεῖται τὸν θεόν, κάκενοις κατερράφθύμουν, διὰ ταῦτα ἔδοξε χρῆσθαι τοὺς βασιλέως ὡς ὑπηρέτας. ήδη ἀπολέμοις ἐκ τῆς ἀνάγκης γεγενημένοις, καὶ πέμφας συνῆγε, πλήν σύντοις βασιλέως εἰδότος, καὶ δρκοὺς ἀπαιτῶν ἐκείνους ὡς περὶ ἀκατὸν ὄντας, καὶ

Theudericus nec honestum nec justum ratus hominem prodere, qui necessario suo tempore se ipso utilem proibasset, huic quidem satis se relaturum gratiam putavit, si liberum dimitteret, quo tempore se queri ad supplicium ipse non ignoraret, papa quoque satisfacturum, 395 ubi ostendisset nec soveri a se illum nec apud se versari. Ergo Rontzerio denuntiavit, a se abiret salutemque alibi quereret. In his ille angustis inops consilii melioris misit ad imperatorem qui se cum exercitu non modo paratum ad ejus auspicia rem gerendam, ubique præciperet, offerrent, etiamque orarent ne supplicem aspornaretur nec ingratum nec inutilem, si admitteret, futurum. Erat revera, qualem et se ferebat ipse et passim fama celebrabat, Rontzerius generosi et vere Martii plenus apimi, miraque (quod in illo eminebat) industriae in sibi fido ac benevolo tenendo incundissimo cui præserat genere iatromum, quibus ad flagitia connivens et arte popularitatis varia obsequens, salva semper auctoritate imperii, strenuis fortibusque coptorum quantumvis audacium executoribus plerumque utebatur, celebritatem inde adepsus maximam. Tali conventus legatione imperator, qui jam ad conducendos mercede milites summa necessitate adigente appellere animum cospisset, pretiosam sibi quasi divinitus offerri occasionem arbitratum, cupide quod se in manum dabat arripuit; missisque, quo fidem promissorum faceret, aurea munitis bulla diplomaticis; ei significavit sese ipsum conditionibus per amplis et subiectas ipsi copias auctoramentis idoneis, jam nunc

C in Romanis militiæ auxiliares accipere. Venirent modo quam primum, et ipse quidem duxor sibi eximie destinatam magni duos dignitatem cum affinitate splendida, nuptiis nepitis propriæ Mariæ Asanis filiæ, iniret, milites vero ipsius ad spem certam magnorum, quibus nulla mors numerandis intercederet, stipendiolorum accurrerent, ceteraque omnis generis opere bello fortitor navatae haud se desideraturos præmia scirent. Hæc tam pollacia tam prolixe pollicebatur imperator, quoniam, ut diximus, nullam fiduciam partem in Romano collicare poterat exercitu, quod qui ex eo reliqui numeris cladiibus superfluerant, mari trajecto e continenti Asia in Occiduum omnium inopes delati, passim profugi ad eos viluerant dejectis ignave animis, ut, si victimum miserum vel insuma servitute paciscerentur, 396 præclare secum agi crederent.

13. De Michaeli despota, ut suspectus redditus sit comprehensus.

Qua ex causa et Michaeli despota in defectionis meditatae suspicionem veniens est periclitatus. Cum enim illum imperator crebris nuntiis ursinset ut defectu in suis terris habito sibi præsto cum copiis adesset, dux a se Nicœam mittendus, et ipse multis litteris quoquoversus scriptis suos nequidquam vocasget ad signa subditos (quippe hi periculum talis militiæ reputantes fracti animis ignave cunctabantur obsequi), hos, de quibus dixi super, imperatoris milites nunc in sua ditione fugitivos explorare aggressus, postquam in eam de qua significavi humilitatem consternatos raperit,

χρυσῆδον λαμβάνων καὶ μέρει διδόνες πρὸς ἑκείνους· "Ὕπερ δὲ ὁ δρχὸς βασιλεῖ πρέπων, οἵμαι, καὶ μόνῳ εἶναι γάρ τὸν ἐγχρῶν διχθροῦ καὶ τὸν φίλων φίλοι τοῦ τέλους δεσπόδεου ἐπώμυνον. "Ο δὴ προσαγγελθὲν, βασιλεὺς καὶ ταῦτα καὶ ἀλλὰ πλεῖστα συνηθροικάνε, συνοικοῦντος καὶ τῇ τοῦ Τερτερῆ θυγατρὶ, λιπαρῶς ὑπώπτευε κατ' αὐτοῦ ἀπίστιας μελέτημα, καὶ τὸ γεγονός εἰς χρίσιν ἐτίθει, καὶ τὸν προσαγγελλόμενον κατεδίκαζεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὑστερὸν καὶ διθῆσται· τότε δὲ βασιλεὺς τοιμάτις ἔδιον τὰς πίστεις τῷ Ροντζέρῳ. "Ο δὲ λαβὼν τὰ γράμματα, ὃν δὲ καὶ μέγας τις δόδοι, οὐχ ὅτους ἀνὰ χεῖρας καὶ μόνους εἶχε τοσούτους καὶ ἀγενίν ἥδούλετο, ἀλλὰ προσφιλοτιμούμενος καὶ δίλους συνήγειρε, εἰς ἀπὸ βασιλέως ἐλπίσιν ἀναπτερῶν, ὡς τε μηδὲ ἔχειν αὐτὸρες ναῦς συνεχέρειν τὸ στρατολόγημα, μηδὲ γε χρήματα τόσα ὡστε καὶ προκαταρκτικὰ διδόναις ἐπὶ βασιλεὺς ἔχεγγυψ τὰ πλεῖστα παρέδοντε. Διὰ τοιταῦτα καὶ Γεννοῦνταις προστιχῶν ἐπὶ πίστειν ἐκεχρότο [P. 270] ταῖς βασιλέως ὡσεὶ χιλιάδας εἶχον νομί-

μάτων, τὰ μὲν καὶ λαμβάνων, τὰ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν νηῶν χρείαν ἑκείνων εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διεπάγοντας προσδέχομενος. Γαμηλιῶνος μὲν οὖν, ὃς εἰρηται, τῇ Κωνσταντίνου ἐψίστανται. Καὶ βασιλεὺς τοσοῦτον λαὸν παρ' ἀλπίδα δεξάμενος, διμως τῇ εἵς συμμαχίᾳς ἐλπίδις ἀναθαρρῶν τοὺς λογισμοὺς κραταιότερον ἴστη καὶ ἀμφοτέραις ἐξηντεῖσι σφίσι τὰ χρήματα, καὶ θησαυρὸς πάντας οὓς ἀνεπίμπλων οἱ πανταχόθεν δασμοὶ, ἀπισχεθέντων ἐδλεῖ καὶ αὐτῶν ρογῶν καὶ προσαδίων τοῖς ἐν ἀνακτόρων δουλεύουσιν, & δὴ καὶ βασιλεὺς ἐξ ἀρχαίοις εἰς τιθίουν ἀναγκαῖους τοῖς δημητρούμένοις, ἑκείνωνς ἀξεκενοῦντο. Ἀλλὰ τὸν μὲν Ροντζέριον εἰς μέγα τιμήσας δοῦκα, καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ καὶ ίδοις μεγαλύνας δυνάστη, γαμβρὸν κατὰ τὰς διμολογίας καθίστη. "Ὕπερ δὲ δραχμὴν τοῖς ἐπιστᾶσι πολλῶν φιλοτιμῶν ἀπολαύειν δεικνύειν τὴν χρῆσιν, ὃς δὲ μηδὲ κανοὶς ἐπιστῆναι δόξωσι. Ἐπάλθησαν οὖν ἐς Κύζικον ἀπελθεῖν πρὸς γάρ τὸ ἔχον τὸν φύδοντον ἕρπαιν, μᾶλλον δὲ τὴν ἐπίθεσιν ὡς οἴδη τε διεγόνουν, κάκει πολὺ εἰς συναχθὲν

occidem non putavit prætermittendam eos sibi ad quidvis obnoxios reddendi. Ergo negotio eis dato socios ad se clam cogendi, congregatos ex illis circiter centum arcano alloquens induxit ad sibi idem sacramento in hoc obstringendam, ut hostes hostium suorum, amici amicorum, sine ullo respectu aut discrimine, delinceps forent, se quoque ipsum vicissim protegendi eos promissis iuratis obligans. Hoc etsi secreto actum a despota ubi fido ad se delatum indicio rescivit imperator, contulit eodem aliunde comperta signa plurima infidi animi ac rebellionem machinantis, quibus magnum ad verisimilitudinem colorem addebat, quod idem despota conjugem haberet filiam Tertoris, ex genere utique infenso Romanæ rei. Quare antequam defectio erumperet, mature prævertendum arbitratus, dicam Michæli cogitata perduellionis impingit, compulsumque obire vadimonium causa rite cognita dampavit. Sed hoc contigit paulo post et in loco refereatur, nunc eo prælibatum quo indicetur et hanc mente versatam imperatori curram, quando illum a Rontzerio missi convenere, promptiore redditisse ipsum ad adeo prolixe admittenda liberaliterque remuneranda exteri duces obsequia. Porro istis Augusti litteris Rontzarius acceptis, curam ingressus existimationis tuendæ tantæ quantam de ipso præcepisse præ se ferebat imperator, non eos solum quos ad inveniū habebat ducere ad eum milites 397 voluit, sed alios præterea evocavit promissis magnis, quorum videlicet solutionem imperatori delegaret. Convenierunt ad spem ostensam imperialis gaze largior mox participandæ Latini tanto numero, ut nec naves quae illos caperent nec pecuniam Rontzarius haberet, quæ sufficeret ad singulos vel exigua, quæ vegetaret alacritatem nomina dantium, ergatiuncula saltem aspergendor. Quare appulus ad Genuenses, illisque glorianter ostentandis imperato-

ris diplomaticis fidem in mutuando nactus, vinti cinciter millijum aureorum cum illis debitum contraxit, quæ se ille Constantinopoli soluturum pecunia sibi statim ab Augusto representanda pollicitus est. Cæterum non totam eam summam numerato accepit: pars enim in nauum est imputata suppeditatarum a Genuensibus navium, quot opus fuere novis Rontzerii delectibus transportandis. Sic igitur Septembri, ut dictum est, mense Rontzarius cum classe Constantinopolim appellat, quando imperator tanto præter spem auctius exercitu, et ingens in posterum peregrinæ militæ opera pretium expectans, firmato a trepidatione priori animo largissime muneratus est hospites, et ultraque pecuniam effundens manu, thesauros, quos undecunque corrassa vectigalia compleverant (quorum jam pars nulla distrahebatur in auctoramenta veterum militum et stipendia palatinorum ex longo decreta ministrorum, omnibus his nuper, uti dixi, abrogatis), in horum sinus exinanivit. Ac Rontzerium quidem promisso insignivit ducis magni titulo, familiares quoque ejus illustribus aliis nouinibus honorans. Denique quod erat etiam pollicitus, affinitate sibi eundem admovit intima, nuptiis cum eo neptis sue Mariæ celebratis. Quo toto tempore tanta exstisit in hos omnes exteros Andronici munificentia, ut cuivis eorum ad statim accipieundum ab Augusto donum quantumlibet alio non esset opus quam istius ei desiderium 398 significare. Neque enim ipsorum quemquam vacuis a se abiisse manibus aut voti non compotem sinebat. Ita bene curatis ornatisque Latinis auxiliaribus expeditio indicta Cyzicum versus est. Cuius consilio bac erat ratio. Confluerant Cyzicum, ut dictum est, ex tota circum continenti quicquid effugere Romani potuerant barbaros, opesque suas in illud asylum undeunque contulerant. Quæ res cum latere prædatores Per-

πλῆθος, καὶ χρήματι καὶ σώμασιν ικανούμενον, πλέοντες τοὺς Πέρσας ἀνάγκη, οἵ τινες διὰ ταῦτα κατακελεισμένοις συμμαχίας φόντο.

13. Μάχη Κατελάνων καὶ Γερρουτῶν, καὶ φόνος τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου.

[P. 277] 'Ος γοῦν ἐξηρτύνοτο καὶ ἥδη πρὸς ἔξδοις ἤσαν, ἐπισυντάσταται Γεννούται οἱ κατὰ πόλιν τέως ζητοῦντες τὸ χρέος; • βασιλέα γάρ ἀπαιτεῖν ἐπέροις δινεῖσαντας οὐκέ φόντο δεῖν. Οἱ δὲ τὰ τοῦ χρέους βάρη προσανετίθουν τῷ βασιλεῖ ὡς αὐτοῦ γε χρησάμενοι ἔνεκα. Καὶ βασιλεὺς τέως οὐκέ ἀνεχόμενος, ἀλλ' οὐν πρὶς τὸ ἀποδιδόναι κατένευς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ φιλονεικίᾳ πᾶσαν ὑποτεμνόμενος ἐπειπτε τὸν Μουζάλωνα Στέφανον, μέγαν δρουγγάριον τοῦ πλωμάριον δυτικά, καταστελοῦντα τὸν θόρυβον. 'Ο δὲ τοσῦτον ἐδέσθε τοῦ ταύτης ποιεῖν ὧστε καὶ κατεκόπη σπάθαις αὐτῷ γε ἱππω. Καὶ ἔρις ἐντεῦθεν μεγάλη μεταξὺ σφῶν ὁροθύνετο, τῶν μὲν ἔνεικῶν τὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαβόντων μανῆν, κάκενη ὡς δρμῆ-

sas non posset, verisimiliter exspectabatur eo cunctos ipsos impetum versuros : nam avari habentibus inhiabit, et in loca congestis opulenta gazi cupidus solet rapacitas incitari. Urbi ergo Cyzicenæ plenæ tunc et divitiis et hominibus, ideoque vel jam obssessæ vel mōx obvidendæ a barbaris, mīti suppetias novos hosce socios placuit.

14. Pugna Catelanorum et Genuensium, et cædes magni drungarii.

Illi autem pransis paratis in procinctu ad hoc iter, ac urbe jam egressientibus, ecce superveniunt qui in urbe erant e Genua creditores Rontzerii, quos dixi; et hoc exenti brevem occasionem rati repetendi debili, dum intra Constantinopolim si adhuc esset, cum sollicitudine ac tumultu circumstans hominem, solvi statim quod debebat flagrantibus. Cum eos ad imperatorem remitteret Rontzerius, allegans imperatoris fidem pecuniam acceptam, in ejus obsequia impensam, et numerare ipsum paratum (adirent modo, statim cumulate latrū quod poscerent), illi hæc effugia roti esse debitoris infidi, ab eo se repeteret dixere cui dedissent, cum imperatore sibi nihil esse negotii; inter quæ ardente jurgio, ventum ad manum est. Imperator raptim admonitus expedivit confessum opportuna rizæ dirimendæ; seque professus, licet id ante, renuisset, summa a Genuensibus repetitæ debitorem, eos ultra ad satis accipiendum quod vellent evocavit ad se, misso ad id turbasque componendas Stephano Muzalone magno drungario rei navalis. At is tantum absuit a nimis iam adulta seditione compescenda, ut ipse cum quo vehebatur equo concisus in frusta fuerit ensibus jam cominus dimicantium irrevocabiliterque commissorum. Hinc jam inflammata contentio in prælium utrinque infestissimum 399 effebuit,

A τηρίῳ χρωμένων, Γεννούταιν δὲ αὐτόθιν κατ' αἰγαλοὺς βούτζοις καὶ εάρπαις καὶ σανίσιν ἀσφαλισθέντων κύκλῳ, κάντεῦθεν ὡς ἀπὸ τείχους βαλλόντων ταῖς βαλλομένων, ὡς καὶ πολλοὺς πεσεῖν ἀμφοτέρων. Μόλις τὸν θόρυβον βασιλέως καταστορέσαντος, ἐπὶ Κυζίκου εἰς παραχειμασταν ἀπέπλεον. Ἐκίσσε δὲ ἐπιστάντες πόλλ' ἀπτα τῶν χαλεπῶν κατεπράττοντο, ἵντες τοῦ τείχους καθῆμενοι, χρήματα ἐκλέγοντες, βίους ἀρπάζοντες, γυναικίν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦντες, καὶ τῶν ἐποίκων δσα καὶ ὄντων καταχυριεύοντες δούλων. Τέως δὲ μὲν Φαρέντα Τζιμῆς, αἰσχυνθεὶς οἰον τὰ δρώμενα, καὶ πολλάκις ἀλέγεας οἰων μὲν ἀπῆλαυσαν βασιλέως, οἴα δὲ πράττουσι, καὶ μῆ πεισας βρεράρους δυτας, καὶ αὐτοῦ κατεξανισταμένου τοῦ ἀγοντος ἀπαλρειν ἔγνω. 'Οθεν καὶ συσκευασμένος ἀμά ναυσιν Ιδίας καὶ οἰκεῖῳ λαῷ ἐπ' οἰκου πορεύεται. Ἐκενοὶ δὲ καὶ ἔτι τῷ κατὰ Κυζίκου προσκαθῆμενοι τείχει καὶ ταῖς σφῶν ἀνῶν ἐντρυφῶντες ἀπεσθαλαῖς, δηῃ καὶ λήξιαν τοιάντα πρέπτοντες, ήγε οὐδεὶς ἀγνῶν· Ρωμαῖος γάρ

peregrinis quidem militibus obvium Cosmidae monasterium occupantibus, eoque utentibus pro arce, ex qua erumperent, quo se reciperebant; Genuensis autem illis, ubi forte sunt reperti per littoralem oram, vallo contra et aggere sese munire satagentibus, certatinque ad id comportantibus dolia, scuta prælonga et tabulas, quibus externe commissis intusque arena congesta roboratis castra velut sua circum obvallarent, ut tum isto quasi muro extemporaneis tēla hostium in objecta materia ictum perdentia frustrarentur, tum ex eo superne vicissim jaecularentur. Quo diu strenue infestaque facilitato, eadē utrinque plurimos contigit, quoad tandem exauditis sine fine literatis ab imperatore mandatis sedatus aliquando tumulus est, ac pace facta Rontzerianæ cum suo duce copiæ constensis navibus hibernatum Cyzicum ierunt. Cyzici ubi fuere, admissi intra munitiones multa miseris illicē degentibus graviā nec mitiora hostilibus fecerunt, pecunias extorquentes, annona diripientes, uxores civium violare conantes, uno verbo, collectis istihi Romanis velut emptis mancipiis superbissimo dominatu abutentes, tam intoleranda quidem licentia, ut Pharenda Tzimes pudenda injuriarum indignitate commotus, cum petulantiam intolerandam frustra Rontzerianos increpando ac beneficia meritaque in eos imperatoris commemorando reprehiri sepe nequidquam tentasset, barbaris, duce ipsis proprio assentiente, monita irsidentibus, otiosus esse testis immanium scelerum non sustinuerit, sed suas vasa colligere copias fussas, suis impositas navibus domum reduxerit. Quo liberius deinde Rontzeriani tyrannidem intra Cyzici muros sine interpellatione diram exercuerunt, rapacitati, ingluviei, libidiuibus ad satietatem indulgentes; nec obscure id ferentes, sed famam quoquoversus de his ipsorum flagitiis diditam securissime contemnentes, frustra ringenti-

B C D
intoleranda quidem licentia, ut Pharenda Tzimes pudenda injuriarum indignitate commotus, cum petulantiam intolerandam frustra Rontzerianos increpando ac beneficia meritaque in eos imperatoris commemorando reprehiri sepe nequidquam tentasset, barbaris, duce ipsis proprio assentiente, monita irsidentibus, otiosus esse testis immanium scelerum non sustinuerit, sed suas vasa colligere copias fussas, suis impositas navibus domum reduxerit. Quo liberius deinde Rontzeriani tyrannidem intra Cyzici muros sine interpellatione diram exercuerunt, rapacitati, ingluviei, libidiuibus ad satietatem indulgentes; nec obscure id ferentes, sed famam quoquoversus de his ipsorum flagitiis diditam securissime contemnentes, frustra ringenti-

πανταχόθεν τὰ δεινὰ περίστη, καὶ διεφώνουν πά-
σχοντες.

ιε'. Περὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαγνησίαν τεραστικοῦ
θαύματος.

Ἐμοὶ δὲ λοιπὸν καὶ τι τῶν θαυμαστῶν καθ' ἡμᾶς
τελεσθέντες ἔξειπεν, φοβερὸν μὲν εἰπεῖν, [P. 278] ἀπί-
στον δὲ ἀκοῦσαι, φῇ δὴ καὶ αὐτὸς διηπίστησα ἀν., καν
δὲ' αὐτὸν καὶ παρέιπον, εἰ μή γε πολλοὶ μὲν οἱ εἰ-
πόντες καὶ ἀξιόπιστοι, δεῖγμα δὲ προνοίας ἔχει Θεοῦ
καὶ τῆς περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐτί γένος κηδεμονίας,
καν δὲλλως βαθέως καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀνεργῶνται τὰ
θεῖα βουλήματα, καὶ δῆμα καὶ βασιλέως χρηστοῦ
δόξαντος δόξαν, Θεοῦ χρίνοντος πάντως μετὰ τῶν
ἐπιτετδευμένων, καὶ ἐφ' οὓς καὶ μόνις ἐπιτεδεύ-
ουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων σφάλμα ἥ καὶ κατόρθωμα.
B Ήδη μὲν οὖν φθάσαντες ἐδήλωσαμεν τῷδε Μαγνη-
σίας τῇ; κατὰ Ἐρμον βασιλεὺς ἀπάιρει. Ταύτης
μὲν πρόστησαν ἕτεροι βασιλέως ἀπηράδος ἔκεισθεν,
ἥν δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τραπέζῃς Φιλανθρωπῆνς, ἀνήρ εὐ-
γενεῖς καὶ γῆρας συνέσει τε καὶ ἐμπειρίᾳς στρατη-
γικοῖς ἐς δύον κοσμούμενος. Ός γοῦν τὸ πόλισμα
καστροφύλακε ἐπετέτραπτο καὶ ἥδη ἐν φυλακαῖς
ἔκεινο; διαγρυπνῶν ἥ δύτε τῶν νυκτῶν, πολλάκις

bus et hoc malorum 400 auctario lato sævo ex-
tremo jam conternatione extabescientibus denlo-
ratissimis Romanis.

45. De niro apud Magnesiam prodigio.

Sed mihi diu pertæso narrationum infaustarum, offertur ecce opportune commemoratio, auspicatori miri apud nos visi prodigi. Quod dicam, ita terrible dictu est, ita incredibile audiu, ut nec ipsi diu mihi fidem fecerit, et omissurus ut rem inverisimilem fuerim, nisi constans affirmatio et plurimorum et idoneorum testium tandem religionem incussisset inofficiose premendi oblivione facti, in quo et argumentum exstat clarum divini Numinis in res humanas providentia, in nos protectionis, utcanque inscrutabilibus de causis ejus in nos eosdem flagella desæviant, denique in quo cernitur illustri vindicata documento fama et sanctitas dominati nobis olim cum clementiae laude principis, circa quem libere hominibus varia opinatis et locutis, videtur Deus, cui sunt uni optime cunctorum bona pariter et prava opera perspecta, eum fuisse sibi probatum illustri voluisse testimonio monstrare. Jam antea narravimus ut a Magnesia ad Hermum sita Michael imperator junior recesserit. Post ejus discessum istius munitæ civitatis custodiæ præfuerunt alii, quos inter fuit et mensæ præpositus Philanthropenus, vir nobilitate, senectute, prudentia et bellicorum eventuum experimentis summe commendatus. Cum hinc igitur custodi ac præsidariæ duci militiae credita illa civitas esset, eaque ille cura fungeretur intempesta excubans nocte ac vigilias militum explorans, videt ecce plus vice simplici accensam lampadem circumcuntem myros urbis. Re semel iterumque

A ἡμένην λαμπάδα καὶ περιερχομένην τὸ πεδίον μα-
καθεώρα. Τοῦτο δὲς καὶ τρίς γεγονός ἐνοίας ἐπῆγε
τὸν καστροφύλακα. "Ο δὴ καὶ τοῖς προέχουσι κατέ
τὸ εἰκὸς κοινωσάμενος κάκεινος εἰς τὴν δόμον
ἐνήγειν ἐκπληξιν. Τέως μαθεὶν ἡδούλοντο τὸ ἄν καὶ
εἴη τούτο. Καὶ πέμπονται μὲν καὶ δλοὶ κατασκο-
πήσοντες, οὐδὲν δὲ πλέον τοῦ πραττομένου ἔκεινος
ἀπεκαλύπτετο. Σὺν πολλοῖς δὲ τοῖς ἀλλοῖς ἀπέρχεται
καὶ δὲ τοῦ καστροφύλακος ἀδελφὸς, οὗ καὶ ἐκκεχω-
φευμένον ἔχεις τῆς οἵτινος. Οἱ πάντες ἔδεσαν. Καὶ τοῖς
μὲν τοῦ συνήθους πλέον οὐδὲ ἦν μανθάνειν, τῷ δὲ τὸ
θαυμαστὸν ἔκεινο καὶ ἀπόρρητον θέαμα ἐκκαλύπτε-
ται. Καὶ ἡ πίστις προσετέθη τῷ κατ' αὐτὸν θαύ-
ματι· δὲ γάρ λαλῶν ἦτε ἐννεοῦ καὶ κωροῦ πιεστόν [P.
279] τε καὶ ἀναντίρρητον δὲ τοῦ ἄν εἴποι καθίστα.
Εἶπετο οὖν ἔκεινος προσμένων οὐ λαμπάδα ἡμένην,
ἀλλ' ἀνδρα βασιλικῶς ἐσταλμένον, τάς μὲν αὐτῶν
φυλακὰς οἷον ἔξουσιοντα, αὐτὸν δὲ τὴν τῆς φυλα-
κῆς ἐπιτροπὴν ἔχειν λέγοντα. Καὶ δῆμα εἰπόντα ὡς
πρὸς ἀκούοντα λέγειν· καὶ γάρ δὲ κωφὸς ἔχουε πα-
ραυτίκα. Προστάσσειν δὲ τὴν φωνὴν μεγάλη φωνῇ
τοῖς φύλαξιν ἐπαγγέλλειν ἐγρηγορότας ὡς ἔνι μάλι-
στα τῆς σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ θαῦμα παραυ-

ut fortuita vel aberrantibus illudente oculis ne-
glecta, postquam eadem jam se tertio conspicue
ostentat, 401 haud ratus contemnendam advoca-
tis ductoribus ordinum primariis indigitat, eosque
in parem secum admirationem manifeste cernen-
tes inducit. Placet cunctis dare operam ut hoc
quid sit addiscant. Mittuntur ab his qui cominus
accedentes ad id lumen proprius explorent ac com-
perita referant. Iste nihil plus admovendo se prope
quam procul intuendo detegebant, solam et ipsi
lampadem videntes, quoad cum multis eo missus
accurrit frater custodis arcis, quem mutum et
surdum ex ventre matris omnes horant. Atque hu-
jus comitibus nihil supra prius missos conspicari
contigit: uni multo illi, mysteriorum quasi valvis
reseratis, "nouum est spectaculum oblatum, et fides
viso per miraculum in epopta manifestum consti-
tit: quis enim multo loquenti credere quod affir-
mabat cunctaretur? Hic igitur e vicino attentus
permanens clare videt non lampadem ardentein,
sed virum Imperatoris ornatum insignibus, qui
præ se ferens diffidere se custodum castri excubii
ητ ipsufficientibus et languide remissis, sese aie-
bat ipsum urbis sibi tuendæ curam assumere.
Quæ loquens audiebatur a prius surdo; eidemque
hactenus etiam multo imperabat ut loqueretur, et
quidem voce contenta, admonens præsidarios ex-
cubitores etiam atque etiam vigilias intendere,
acriterque prospicere sancti periclitantis civitatis.
Et ecce miraculum miraculo additum: qui enim
modo prium audierat sibi præcipientem, nunc
etiam, dum jussis obtemperat, semper aptochæ
mutus incipit loqui,clareque præsidariis cum a
se visa tum ipsis mandata pronuntiat, fidem fa-
cile prodigii pignore idopeo impetrans. Nemipi

τίκα ἐπηκαλούθει τῷ θαύματι· ὁ γάρ ἀκούων ἔφ' οὐ πρᾶξις ἡδη καὶ φωνῶν ἤκουσετο, καὶ ἔδειξεν ἑκένεος λαλῶν τε λόγιος πιστούς. Προσπάτεις δὲ πᾶσιν, διπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἡ τοῦ βασιλέως ἑκένου τοῦ ἐλεήμονος Ἰωάννου, καθὼς ἀν δὲ Λυδὸς εἶποι, ἐπιστασία, ἐν δὲ παρὰ θεοῦ φυλάττεσθαι ἐπιστεύοντο. Ιερός τοῦ κατά τὰς Σάρδεις, τῷη γῆμετέρων ἐκ περιοιας ἀνδραγαθήματος.

"Ἡν μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς; καὶ λιαν δεινά, τῶν μὲν ἀκτές πολέως οὐδέν υποστάτων τὴν τῶν Περσῶν ἀνυπόστατον βύμην, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν φονευομένων, τῶν δὲ ἀπανισταμένων, τῶν μὲν εἰς πόλεις καὶ φρουρία, τῶν δὲ εἰς νῆσους, διλλῶν δὲ καὶ εἰς τὰ κατ' ἀντιπεραῖαν ἀσφαλῆ, διποὺς δὲ καὶ σωθεῖεν, βλεπόντων καὶ δρμώντων, τῶν δὲ ἀντές καὶ λιαν ἐνθεῶς ἔχοντων τῶν ἀναγκαίων διὰ τηνίτων ἐξωτερικῶν ἐξαπώλειαν. Βασιλεὺς μὲν οὖν διὰ ταῦτα ὡς οἶλον τὸν ἀντιπαλαμάρμανος πρόδεις τὰς τῶν δεινῶν ἐπιρροὰς, Ἀλανῶν μὲν ἑκείνων καὶ τῶν ίδιων ἀπεγνωκός, ἐπὶ σαρδοῖς δὲ σαλεύων τοῖς ἔνικοις, πέμπει καὶ πρόδεις Καζάνην τὸν τῶν ἀνατολικῶν Το-

porro his præsentium dubium fuit, id quod re ipsa verum erat, quin per ista declararetur Joannem illum olim imperatorem, cognomento Balatzam, optimum principem et eleemosynarium a largitio-nibus in 402 pauperes crebris et magnis merito nominatum, suæ peculiari curæ ac protectioni (quam ἐπιστασίαν Lydus diceret) commissam a Deo custodisse ac sedulo defensasse Magnesiam C civitatem.

16. De re bene per soleritiam a nostris apud Sardates gesta.

Erant porro per hæc tempora res nostræ Constantinopoli degentium in summis angustiis. Nam qui extra urbem in Asia continentí domicilium habebant, plane consciæ ac multis miserrimisque experimentis quotidianarum cædium, quibus passim aterni contribules suos a Persis videbant, manifesto persuasi nullam sibi vim esse ad obsistendum iis barbaris, partim in urbes aut arces confugiebant, partim salutem in insulis quærebant, partim quam poterant longissime se a periculo removentes in abditis adversæ continentis locis securum effugium trepide captabant. Ipsius autem magna urbis incolæ magna intus rerum ad vietum necessariarum penuria urgebatur ob vastatas circum desolatasque regiones, unde ad nos solebat annona conferri. Ad hæc emendanda quantum poterat cura consilioque incumbens imperator, cum nullam jam spem haberet in Romanis copiis, extera vero auxiliari militia proterva sae-vaque eademque haud satis fida uteretur, unde nec acquiescere animo posset, vertit cogitationem ad certius auxilium a Cazane Tocharorum Orientalium supremo principe (Cauin ipsi vocant) Romano imperio conciliandum. Mittit ergo ad hunc qui foederis secum conditionem nuptiali necessitudine firmapdi offerant, orientque ut qua valebat

A χάρων, ὡς αὐτοὶ φαίνενται, Κάντην, καὶ γαμικὰς ἐπιμιξίας προτείνει, καὶ ἐπαμύνειν προσεξιοὶ τοῖς τῶν Ρωμαίων [P 280] ἰσχάτως ἔχουσι πράγματαν. Ό δὲ καὶ τὴν ἀξίωσιν δέχεται, καὶ τὸ κῆδος (ἐπὶ γάρ φυσικῇ θυγατρὶ), ἃς αὐτὸς βασιλεὺς πατήρ ἐνομίζετο, συνεφώνει) προσαπεδέχετο, καὶ ὑποσχέσεις ἀσφαλῶς ἴδιους μετελέσεσθαι τοὺς ἀλάστορας. Τοῦτο φημισθὲν, ὡς εἰκός, τοῖς μὲν λοιποῖς ἄλλως φύκονυμεῖτο ἢ περὶ τὰς συστολὰς σκουδῆ, καν δηροντίστουν τὸ τέως· ἐν δὲ τούτων τῷ Ἀλάδῃ τὰ κατὰ τὴν Λυδίαν καταδραμόντι, ὥστε καὶ λείαν Μυσῶν, οὐ Λυδῶν φανῆναι τάχει, κατασεισθέντι τῇ φῆμῃ τοὺς λογισμοὺς ἴδοις προνοεῖν ἀστρῷ τε καὶ τοῖς ίδιοις; τῶν τε φυλακῆς συμφερόντων. Ἀμέλει τοι: καὶ τοὺς κατὰ τὸ τῶν Σάρδεων φρούριον δύχυρδν ἄλλως δν ὡς παλαιᾶς ἀκρόπολιν πόλεως, καθ' ἐν διπάτον μέρος καὶ τὸ λοιπὸν ἀπόκρημνον, διὰ τὴν παρ' ἑκείνων ἐγκεκλεισμένην ἐπίθεσιν πέμπων ἐπὶ ῥῆτας ὄμοδογίας συνέπρεπτεν, ἵψ' φ τοῦ φρουρίου διαμεμερισμένου μαχρῷ τινι τελεῖ καὶ ἀσφαλεῖ ἡμίσιον μὲν ἑκείνους, ἡμίσιον δὲ αὐτοὺς· ἔχειν, κάντεῦθεν δεσμοῖς

B auctoritate in duces barbaros Romanam dilitionem crudelissime vastantes, eis ut ab injuriis desistant imperet, ac ni faciant, ulturum se minetur, siue succurrere dignetur extreme laborantibus ac pene jam perditis Romanis rebus. Talia Cazanes audiens haud aspernatus affinitatem est; oblatasque puellæ, quæ proles naturalis Andronici

C Augusti putabatur, admittens nuptias, ample ac solemniter promisit sese coerciturum, et ni pararent, armis repressurum iniquos grassatores; 403 Hac apud barbaros per Romanam impunes latrocinantium duces late Cazanis, cuius potentiam norant, comminatione vulgata moti omnes sunt, si minus ad continentiam, saltem ad moderandam timidiusque deinceps exercendam sævitiam. Nam a plerisque ipsorum parum istas minas curantibus, simulatione tenuis sola nec ea longa, delatum edictio Canis est absisti a Romanorum infestatione jubentis. Unius inter istos Alaidis paulo forte minus contumacem audaciam hæc denuntiatio concrensit. Is tunc Lydiam incursans, quasi verteret vetus proverbium, Mysorum e Lydis congregebat prædas. Quod dum agit, novi Cazanis cum imperatore foederis fama improvise ictus, in quamdam suæ ac suorum securitati consulendi sollicitudinem ingressus, hanc prædæ, quam ingentem paraverat et cui potissimum timebat, in tuto collocande rationem excogitavit. Est ejus metropolis provinciæ antiqua urbs Sardes, in qua situ validam et olim munitam arcem tunc adhuc nostrorum quidam oblinebant, ab una parte inaccessam objectu impenetrabilium mollium, ex altero latere immanibus præcipitiis defensam; cuius ideo etiam a paucis et prodire non audientibus insessæ barbari licet numero pollentes expugnationem desperassent. Hujus Alais præsidarios colligendo tentavit, rogans ut quoniā

δρμονοῖς συνθεῖσθαι, καὶ ἀνέδην ἐξιόντας ἐκείνους πὲ τοῖς ιδίοις ἔργοις προσανέχειν ἐξ ὧν τραφή-
σονται, αὐτοὺς δὲ τὰ οἰκεῖα πάντως ποιεῖν, αὐτῶν
μὲν, ὡς εἰκῆς, ἀπέχοντας, ἄλλοις δὲ ἐπιτιθεμένους
ἐξ ὧν κερδανοῦσι τὸν οἰκεῖον τρόπον καὶ ληστρικόν.
Ἐπεινοὶ μὲν οὖν τοιαῦτ' ἤξιον, καὶ λιπαρῶ, ἀντεί-
χοντο τοῦ φρουρίου· τοῖς δὲ τῷ μὲν ἀνθίστασθαι
μάταιον ἐνομίζετο, τῷ δὲ εὐπιεθεῖν, εἰ καὶ μὴ σφίσιν
αὐτοῖς ἀσφαλὲς διά τὴν τῶν ἔχθρων γειτνίασιν (οὐδὲ
τὰς ἦν ἀρνεῖσθαι) καὶ λύσοις κοινὰ ταμέσθαι τὰ ὅρ-
κια, δῆμος διὰ τὴν ἐφεστῶσαν ἀνάγκην καὶ τοῦ
ὑδρευθεσθεῖται καὶ καταστερεῖν ἐνεκάνεκτὸν ἔδοχει,
καὶ συγκατέβαινον. Καὶ δῆ πολλούς τινας τῶν Περ-
σῶν ὑποδέχονται (σωροὺς δὲ χρημάτων αὐτῶν, ὡς
εἰκῆς, σὺν αὐτοῖς εἴδετε τις διν), παρὰ τεσσάρον οὐδὲ
συνοικοῦντες τοῖς εἰσαγθεῖσι πάρ' οὖν τῷ μεταξὺ^B
τεχοῖς σφίσις ἀπ' ἀλλήλων διείργε. Κατά τινα δὲ πυ-
λίδα καὶ συμμετεῖχον ἀλλήλοις Ἰνοι, ὡς ἐλέγετο.
Ταῦτα γοῦν ἤσαν ἐπὶ χρόνον, καὶ ἀνακωχὴν τῶν
κυκῶν κατὰ τὸ φρούριον εἶχον. Ἐπει δὲ τὰ μὲν τῆς
φήμης τῶν Τούχρων κατ' ὀλίγον ἥσθέντον καὶ ἕδη

per ampla et bisaria in divisa munitio erat, par tem
unam, quod tuto possent facere, sibi conde-
rent. Nam præterquam id sine suo ullo damno
facturos si de illis cavere sanctissima spondebat,
etiam contra perjurium, si quod suspectarent, cer-
tum haberent præsidium muri firmissimi, quo
duæ, de quibus est dictum, arcis unius partes ab
invicem discluderentur. Ea nostri audientes haud
illi quidem multum fidabant promissis barbaro-
rum: ceterum diuturnæ clausuræ, cujus aliter
relaxationem non sperarent, affecti lædio, et ré-
rum inopia ex agri circumscripsi longa degolatione
necessario secula graviter pressi, rejiciendam non
poterunt qualisunque conventionis mentionem.
Romanis ergo congressum non abnuentibus ad
tractandum pressius descenditur. Proponunt quid
veillent barbari. Arcis dimidium concedi sibi po-
stulant, ubi res in tuto suas haberent, 404 unde
in hostes erumperent, quo se reciperen. Romani
reliquam claustro quamlibet valido sibi certissi-
mam servarent, securique inde prodirent ad agri-
culturam et commercia, eo innoxie recondenter
se ac sua, tranquillis circum cunctis beneficio
præsentis fœderis et constanti benevolentia novo-
rum sociorum late per regionem dominantium:
Eisi non latebat de his arbitrantes nostros homi-
nes quam insida vicinia luporum cum agnis esset,
quamque suspectæ induitæ pollicentium convi-
ctum indemnum sibi prope degentibus, interim
dum in alios ejusdem secum gentis ac generis
excurrendi latrocinando, ut solebant, sibi licen-
tiam exciperent, tamen quia, ut indicavi, aqua-
tione et agricultura dūdum exclusi viæ utilium
inopia jam extrema laborabant, stultum esse judi-
carunt non præoptare exitio præsenti quantumli-
bet ancipes ac duras conditions turpis etiam
fœderis. Assentiri se dixerunt. Mox ag. sane; in

Δ θάρρος εἶχον ἐκεῖνοι καὶ τῶν φίδων ἑαυτοὺς ἀνελάμ-
βανον, οἱ τέως ἰκέται ἑαυτῶν γίνονται καὶ τῶν προ-
τέρων ἀναμιμησχονται: καὶ ἐπιχειρεῖν τοῖς γειτο-
νοῦσι βουλεύονται. Ἡν δὲ ἄρα τὸ σφιγμα καθ' αὐ-
τῶν· ἐξ Ισοῦ γάρ καὶ ὢΡωμαλοι ἀντεπιθουλεύειν
ἐκείνους ἔχοντες πρᾶς τοῦτο καὶ διυπνίζοντα παρ'
ἐκείνων, [P 281] τὸ φθῆναι πρᾶξαι παρὰ τὸ παθεῖν
κερδαλεύτερον ἡγησάμενοι. Καὶ δὴ προλαβόντες
τὴν ἐπιθουλὴν πέμπουσι πρᾶς τὸν τηγικάδε τῶν
ὢρωμαλῶν ταγμάτων ἀρχοντα πριμικήριον ἐξ ἀξιο-
ματος τῆς αὐλῆς. Καὶ νυκτὸς ἐκείνος λαὸν ἵκανην
ἐξετομασάμενος προσβάλλει τῷ φρουρίῳ, καὶ ἐμ-
φανῆς ἦν τοῖς μὲν προσδοκώμενος, τοῖς δὲ ἀπροσδό-
κητος. Οὐθὲν καὶ οἱ μὲν ἀσμένως δέχονται τοῦτον,
τοῖς δὲ ἐκπισταται κοιμωμένοις δεινὸς ὑπερος, καὶ
B ἐντεῦθεν διατεθεῖσι σφᾶς τὰ παγχάλεπα.

C. Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὴν αἴδην
ἐκπανελεύσεως.

'Ο μέντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ φίλος τῆς νόσου
ἦτι μὲν παρὰ ταῖς Πηγαῖς ἦν, καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ^A
προσελθόντι ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Κύζικον τῶν ἀμφ'

rem venitur. Admittuntur in partem Sardeusis
arcis Persæ non pauci. Hos a Romanis segregabat
murus longus, tamen, ut audio, postico uspiam
pervius. Stetit hæc aliquandiu societas, quam con-
glutinaverat hinc quidem egestas urgens, inde au-
tem metus ingruens, neuter, si se remiserint, diu-
turni magister offici. Ergo cum lapsu temporis
formido quam minæ Cazanis Alaidi et ejus comi-
tibus incusserant elanguescere cœpisset, redierunt
illi scilicet ad ingenium, et prioris instituti memo-
res secum ipsi statuerunt uti commoditate vici-
niz ad spoliandos novos hospites, supina, ut pu-
tabant, fiducia incautos, in quo sua illis opinio
falliebat, unde in caput auctorum fraus perfida rē-
cedit. Vigiles enim in sui custodiām præsidiarii
Sardenses, ubi versari barbaros in apparatu
struendarum ipsis insidiarum et violandi crudeli-
ter hospitiū sensere, præoccupare fortiter agendo
quam ignave cessando injuriam perpeti utilius
arbitrati, clam rogant non longe tunc distantem
Romanorum aliquot ducem cohortium, cui ex di-
gnitate palatina 405 primicerius aula titulus erat,
adesse ipsis ne gravaretur, prævertore proximum
insultum perfidorum hospitū necesse habentibus.
Illi idoneo militum numero secum armato noctu
arci Sardensi se admovet. Statim apparuit utri
exspectatus parti, utri adveniret improvitus: nam
a Romanis gratulanter acceptus, confessim in so-
pitos irruens barbaros dirum illis somulū
portavit, internecione perjuros latrones deleas.

17. De imperatoris Michaelis in urbem reditu.

At Michael imperator e morbo recreatus adhuc
Pegas morabatur; quo cum illum veneraturus et
obsequia principi a subdito debita exhibilurus dux
magnus e Cyzico venisset, sciens Augustus junior
summo suo dñe quantu ille et ejus Itali tur-
barum modo Cyzici movissent, admittere invisum

αὐτὸν κυδοιμοῦ, ἐφ' ὑπερ κατὰ τὸ εἰκόνα πανονέμαις & κράλη Σερβίας τῆς Ιδίας ἀδελφῆς διὰ τὸ τοῦ βασι-
μὲν τὴν προσκύνησιν, ἀπολαύοις δὲ γε τῆς θέας
θεοπότου δούλος, ἀδετος ἦν ἡ πόλις τὸ περάπαν ἔξ
ἐπιτάγματος· τὰ γάρ ἐξ ὑπογύνου πραχθέντα παρ'
Τιαλοῖς κατὰ Κόδικον καὶ λίαν ὀδύνα τὸν βασιλέα
ἀνάκυστά οἱ γεροντά, καὶ διὰ τούτο καὶ τὴν πρὸς
ἔκεινον διμίλαν ἀπέστραπται. Ἡδη δὲ καὶ τελεας
ἐπιβάς ὄγειας, σύναμα τῇ Αύγουστῃ [P 282] τῇ
ἴαυτοι, ἐπει καὶ αὕτη συνήν ἔκεινω κατὰ τὰς Πη-
γάς ἀπαντήσασ, διαπεραιοῦται κατὰ δύσιν. Καὶ
ἐφ' ἡμέραις τοῖς κατὰ δύσιν χωροῖς ἐναυλισάμενος,
ἐπει! Εδει καὶ ἀπανήκειν δὲ πόλιν καὶ ὁ πατήρ καὶ
βασιλεὺς ἡπειγε τὴν ἐπιδημίαν, ἡμέρᾳ μὲν εἰκοστῇ
τρίτῃ· Ἐκατομβαιώνος μηδῆς καταλαμβάνει τὴν
Δρίπειαν, τῇ δὲ ἤθῃς ἐξέρχεται μὲν βασιλεὺς, συ-
νεξέρχεται δὲ καὶ ἀπαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ
μοναχοὶ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἀπαντες συνεξίασιν,
οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας δυον ἦν ἔκκριτον, ἐκείθεν
λείποντο. Καὶ τότε κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ βασι-
λεὺς βασιλεὺς συναντεῖ, καὶ χρόνιος φανέται, καὶ
ῶσπερ τις τροπαιούχος ὑπὸ πολλαῖς ταῖς εὐφημίαις
τὴν πόλιν εἰσέρχεται.

τῇ. Περὶ τῆς καταδρομῆς κατὰ τὸν Αἶμον τοῦ
Σφεντισθλάσου.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Οὐσφεντισθλάσος τῶν Βουλγαρῶν, ὡς εἴπη τις, βασιλεὺς, εἴτε διὰ τὴν ἵκ τοῦ

ex eo sibi hominem noluit, ideoque clausum om-
nino cuivis teneri Pegarum oppidum præcepit. Post hæc jam confirmatis plene viribus, una cum
sua conjugi Augusta, quæ in occursum ipsi Pegas
processerat, in continentem inde Occiduum traji-
cit; et in villis ejus tractus per dies aliquot diver-
satus, cum suum differre in urbem redditum, patre
Augusto impatienter urgente, diutius nequiret,
tertia et vicesima Januarii die pervenit Dripeam. Postridie prodit Constantinopoli imperator senior,
prodit et ejus comitatus universus; monachi
præterea et ecclesiastici universi simul prodeunt,
nec lectissimi quique civium ex urbe defuere. Me-
dio inter urbem et Dripeam spatio Augustorum
occursus contigit, iis mutuis significationibus affe-
ctus quos inter tam conjunctos post tam longam
406 primum absentiam visentes existere par-
fuit. Hinc Michael, velut tropæa referens quis-
piam, inter multas acclamations faustas urbem
ingreditur.

18. De incursione Sphentisthlabi in subjectas Hæmio
regiones.

Inter hæc Sphentisthlabi Bulgarorum, ut quis
dixerit, rex, sive in ultionem repudiatae a cræle
Serbiæ auxilioris, Tertoris filiæ, adscitæque in
ejus locum filiæ imperatoris, sive indigne ferens
suum intimum affineum Michaelem despotam, ejus-
dem nunc germanæ sua virum, comprehensum
et custodice traditum ab Augusto suis proprier-
eas quas diximus causas, sive respectu afflictæ
imperii fortunæ ob nostrarum debilitationem co-
piarum, in spes ambitious elatus armata manu

λέων κῆδος παρόρασιν, εἴτε δι' αὐτήν εὐθὺς καὶ τὸν
ἴκανον αὐτῇ γαμβρὸν τὸν δεσπότην ἐπεσχημένον ἐξ
αιτιῶν ὃν ἐλέχθησαν παρακεκνισμένος, εἴτε καὶ διὰ
τὴν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐξασθένησιν τῶν βα-
σιλικῶν καταφρονήσας πραγμάτων καὶ οἷον τῆς
τύχης τῶν Ρωμαίων κατεπαρθεῖς, ἐξ αὐτῆς ὡς
εἴχε κατετρέχει τὰ κατὰ τὸν Αἴμον φρούρια. Καὶ
πλὴν διλγῶν τὰ μὲν κατὰ κράτος ἥπει, τὰ δὲ καὶ διὸ
δυμολογίας προσήγετο. Προσδόκιμος δὲ ἦν καὶ τοῖς
λοιποῖς προτσαλεῖν, εὔχολα καιροῦ βαρβαρικὴν
συμμίξας αὐθάδειαν. Οἱ μέντοι γε βασιλεὺς ἀπιθή-
κην καὶ τοῦτο δεξάμενος τῶν δεινῶν, καλὸν ἡγούμε-
νος καὶ σωτηρίου τοῖς ἐκεῖ τόποις τοῦ βαρβάρου τὰς
δργὰς προκαταλαβεῖν, ἐκείνοις μὲν ὡς εἴχε βοήθειαν
τέμπειν ἡπειρετο, δῆμος γε μέντοι καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ
βασιλέα πρὸς δύσιν ὅρμα, καὶ τέως αὐτόθιν ὑπο-
νοῶν καὶ τὸν κατὰ τὸν Κρουνὸν ἐξάρχοντα τὸν τοῦ
Σμιλτζοῦ γαμβρὸν Ἐλειμηρήν, δε τοῖς μὲν ἡ πρὸς
πατρὸς Ὁσφεντισθλάσῳ (τῷ γάρ Τερτερῇ Ὀματιδ-
νει), δεσπότος δὲ εἴχε παρὰ Βουλγάροις ἀξίαν. Καὶ
διὰ ταῦτα τὴν δραμικίαν βασιλεὺς ἀποχρούμε-
νος, [P 283] τοῦ μὴ κάκεινον συνεισβαλεῖν Ὁσφεν-
τισθλάσῳ, ἀλλά γε καὶ προσεπαμνεῖν Ρωμαῖοις,
εἰ δυνατόν, ἐκείνον μὲν πέμψας δύροις Ιχανὸς
ἐπιερέπτο διεκμειλεσσεῖται, καὶ προνοίας ἐκ τῆς

incusavit Romanas arces limiti ad Hæmum im-
positas, easque, paucis exceptis, aut vi cepit
C aut conditionibus ad ditionem perpulit. Nec
bis eum fore contentum apparebat aut tempore
raturum a tentandis aliis, dum ejus mistam
ambitioni barbaricam audaciam tam benigna op-
portunitas commodissimæ occasionis ad ulterius
promovendum invitaret. Imperator isto malorum
auctario gravatus, honestum et salutare reputans,
imperius in loca illa incitatos barbari mature pre-
vertere, quibus eum minari regionibus credebat,
festinavit submissis strenue auxiliis armare. Sed
et præterea filium Augustum in Occiduo destina-
vit tractus. Quæ interim dum expeditio paratur,
suspectans ne se Sphentisthlabi in belli contra
Romanos societatem adderet Eltemeres Smiltze
gener, Cruno adsitæ exarchus regionis, utpote
Sphentisthlabi patruus (frater enim erat Terteris),
alioqui magni habitus a Bulgaris, apud quos de-
spotæ dignitatem **407** obtinebat, præoccupare
illum donis haud parvis studuit, non desperans
sic consequi se posse, non modo ne is suas copias
in Romanorum damna fratri adjungeret, sed
ut contra pro imperio pugnaret. In eam igitur
spem bene impensas largitiones ratus, præter mu-
nera missa Eltemeri obtulit annuas e fisco suâ
pensiones, adhibuitque ad hoc ei persuadendum
socrum ipsius, uxorem Smiltzæ, neptiem ex fratre
suam (nam illa ex sebastocratore nata Constanti-
no erat), quam pro consanguinitate intima se-
cum, et necessitudine quæ ipsi cum Eltemero
utpote genero intercederet artissima, in primis

Τωμασίων ἀγάλλειν κατεπηγγέλλετο, τῇ δὲ πενθερῇ Α επῆς προσεύριας καὶ ξυναυλίσσεις, ὡς τούτου τῇ τοῦ Σμίλτεζου συζύγῳ, αὐταντψήρισσος (τεῦ γάρ τε σεβαστοκράτορος Κωνσταντίνου θυγάτηρ ἦν) τὰ μέγιστα προσθαρόν, ὡς τὸν γαμβρὸν παρατείσαις καὶ ἐκμειλίξαισο, πέμψας τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ τοὺς ἐκεῖσε τόποις φύκονδει τὰ πρόστροφα. "Ην δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐπὶ τούτοις προσδόκιμος ἐξελθεῖν, ἐπει καὶ ἐκηρύσσετο κατ' ἕδαν τὰ οἰκοι καὶ βασιλικῶν φύκονομετο· ἀποβαλόντι γάρ τὰ ἀποτεταγμένα οἱ τῶν προνοιῶν κατ' ἀνατολὴν ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπιθέσσως προσεκυροῦντο παρὰ πατρὸς τὰ κατὰ δύσιν κτήματα τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ, δύοις ἅρα καὶ διπενθερὸς ἐκείνου βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκ δύσσας ἀγαγών ὑπὸ φρικταῖς ὁμολογίαις καὶ τῇ θυγατρὶ συνοικίσας μεγαλοπρεπῶς ἐπολυώρει καὶ ὡς γαμβρὸν ἤγαλλε.

B 8^θ. Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγγέλου.

Τὸ δὲ αἴτιον τῆς ἐκείνου ταλαιπωρίας καὶ ἐπισχέσσως ἥδη μὲν καὶ προανατέτακτο, πλὴν ἡτεόν καὶ ἐνελέστερον διειστρατώντας βασιλικῶν ἀλλαγίων, οἱ δὴ καὶ ἀντόλκησεν ἀποικισθέντες ἐξ ὑπογύνου διὰ τὴν καταδρομὴν τῶν Περσῶν αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τίκνοις ἥλιουν κατὰ δύσιν, διὰ τινος ἑνὸς ἐκείνων τοῦ Κοτέρτζη μάχρι καὶ ἐς ἔκατον προσεκαλεῖτο, καὶ προσιόντας δεχόμενος κατὰ πόλιν ὅν δρκους

C Idenem talis sequestram negotiationis fore creditit. In quo ne illa sibi parceret aut ullam omittentis artem deliniendi generuin et ab eo e blandiendi qua volebat imperator, instigatorem ei submisit mulieris filius fratrem Michaelēm Palæologum. His in antecessum ad tutelam illius limitis provis, exspectabatur iturus quamprimum illuc junior Augustus Michael, instruebaturque ac splendide interim adornabatur ista profectio ejus. Ad quod opus fuit nova illi, unde imperii dignitatem sustineret, assignari a patre vestigalia, quoniam quae dudum ipsi in regionibus Orientalis tractus attributa fuerant, incursionibus Agarenorum perierant funditus universa. Quare constituit nunc illi senior Augustus possessiones in Occiduo tractu sitas Michaelis despote, quibus illum olim ipsius soer Michael Augustus Andronici pater, ex Occidente evocatum conventionibus jurejurando firmatis et propriæ filiæ nuptiis honoratum, ample ac regie muneras uti generum fuerat.

19. De condemnatione despotæ Michaelis Angelī.

Ex cur illi nunc erop̄t̄s fuerint, quamve ob causam is comprehensus miserias carceris perferret, jam prius indicavimus, sed et modo idem paulo plenius relexendum. Milites imperialium coniubiorum, ejecti nuper, ut diximus, **403** Orientali continente coactique incursionibus Persarum inde fugere cum uxoribus et liberis, errabant per Occidua regions. Ex his Michael, usus ad Id opera unius eorum, Cotertzæ nomine, ad centum ad se vocatos, cum in urbe esset, benigne

σφᾶς εἶναι ἔχορος ἔχορῶν τῶν ἐκείνου καὶ φίλων φίλων, καὶ ἀντεδίου τὰ δμοια πρὸς ἐκείνους, τὴν ὁμιχυμέαν προκαθιστάς, πολλ' ἀττα δίδους καὶ μεγάλα καθυπισχονύμενος. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο παρ' αἰσθησιν πᾶσαν, μὴ διει γε βασιλέως, ἀλλὰ αὐτῶν δὴ τῶν συνῆθων καὶ φίλων μετέψη. Ἀλλὰ προσαγγελθὲν παρὰ τὸν Κοτέρτζην, δεινὴν βασιλεὺς ὑπενέει μελέτην [P 284] καὶ ἀπιστίας ὠδίνα ὑπώπτανε, καὶ μᾶλλον διει τῆς ἀδελφῆς τελευτησάσης τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν, ἵτες καὶ ἀλλότριον εἰχε πρὸς τὸν χρατοῦντα τὸ γένος. Διά τοι ταῦτα καὶ μηνὸς Ἐκατομβαιῶνος μιᾶς προσκαλεῖ μὲν πατριάρχην, προσκαλεῖται δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸν, παρὸν τῶν καὶ τῶν τῆς συγκλήτου, συνελθόντων τε καὶ μηναχῶν καὶ τῶν τῆς πολιτείας, καὶ εἰς χρίσιν βασιλεὺς καθιστᾶται τὸν δεσπότην· πρὸς δὲ καὶ εἰς ἀπολογίαν καταστάς ἐκείνος, πολλὰ λέγων καὶ κατὰ τῆς κατηγορίας ἀποδιδόσκειν πειρώμενος, τέλος καταδικασθεῖς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐγκλείσται τρισκαθεκάτῃ Κρονίου αὐτῷς καὶ γυνῇ καὶ τὰ τέκνα, ἀ δὴ ἀπὸ τῆς τοῦ Τερτερῆ ἀπέγενησεν. Ἀγέλας δὲ ἐπίκων καὶ πᾶσαν ὑπερξίν τὴν ἐκείνου καὶ κτήματα τῷ νικᾷ καὶ βασιλεὺς διδώσιν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνου οἰκίαν τῷ δεσπότῃ Ἰωάννῃ προσνέμει. "Γίτερον δὲ ἐκεῖνην ἀποδράντα πειρα-

D supplices excipiens adduxerat ad sibi clam jurandum clientelam adhæsionemque perpetuam, diserto Deo teste pollicendo se fore sine discrimine hostes hostium, amicos amicorum eius. Vicissimque suam illis fidem pariter obligaverat, constituta immutabili societate. Idque fœdus multis protinus douis, majoribus in posterum promissis santerat. Egerat hæc arcano despota, vitata diligenter non modo Augusti conscientia, sed et suorum ipsius familiarium ac domesticorum. Verum ea vel Cotertzes vel ex ejus comitatu quispiam cum clam Andronico indicasset, gravem ei suspicionem mouit adversus despotam velut rebus novis inhiantem parantemque a se deficere. Conjecturæ verisimilitudinem addebat magnam, quod idem Michael priori uxore, Andronici Augusti germana, mortua filiam Tertericis duxerat, mulierem infensi domini Augustæ generis. Ob hæc quadam die mensis Januarii vocat imperator patriarcham, adhibet eodem antiastites et clerum, senatoribus quoque presentibus. Convenerant et inouachi, nec non e civium ordine permulti. Apud hunc costum reus sicutur Michael imperatore judice; jussusque respondere multa dixit in defensionem sui, nec vitare tamen potuit quin tandem damnatus perpetuo carcere addiceretur. Die itaque tercia decima mensis Martii Michael despota, cum uxore Tertericis filia et susceptis ex hac liberis, in custodiā apud magnum palatiū datus est. Ejus **409** vero magni equorum greges opesque ac res familiaris omnis generis prædiaque ac bona soli cuncta in fiscum redacta imperator juniori Augusto suo filio

θις, γνωσθήν, ταῖς κατὰ τὰς Βλαχέρνας εἰρκταῖς Α θῆρα τις ἀνασοβηθεὶς καὶ ἀντίλαβὼς δολεν τοῖς σχιζόμενοις εἰς κατάγνωσιν· σοφώτερον δὲ ποιεῖν οὐδέκουν καὶ εἰστὶ διευθετεῖν, ὡς αὐτίκα ἐκκόφοντες, εἰ καὶ έτι ἀντέχοι καὶ τὴν ἐπὶ Ἀθανασίῳ μὴ δέχοιτο πρᾶξιν. Η δὲ οἰκονομία οὕτω παῖς ἦν, πατριάρχην μὲν αὐτὸν μὴ λειτουργεῖν διλας, ὡς ἐν μὴ συλλειτουργοῦντων κατὰ τὸ εἰκός διακόνων δ' Ἀλεξανδρεῖς ἐπὶ τῶν διπτύχων συμμαχοῦντο, Ιερεῖς δὲ μόνους ἀτέρ διακόνων λειτουργεῖν. Καὶ τοῦτο ἐπράττετο μὲν καὶ ἐν ἀνατόρων, ἐπράττετο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μεγίστῳ ναῷ, ἵκανοις μὲν ἡμέραις, μάλιστα δὲ δημοτεῖσι καὶ ἐργασίμοις, ὡς κάν τῇ τῆς ὁρθοδοξίας κοινοπληθεῖ, διε βασιλέως ἀνδημήσαντος καὶ πλήθους Ικανοῦ συναγθέντος δὲ μὲν πατριάρχης ἡ πράξις, Ιερεὺς δὲ μόνος ἀπερικυπήτως πάντη καὶ ἀνηκούστως, μηδὲν ἐπαλόνεται διὰ τὸν θόρυβον, τὰ τῆς Ιερουργίας ἔξιπραττεν. Πασάτως δὲ καὶ ἐν ταῖς πασχαλίοις ἐγένετο. "Τοτερον δ' ἐσαῦθις κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου ἐκκόπτουσι καὶ μνημόσυνον, κατὰ τὸν τὸν τοῖς μαγγάνοις νεών λειτουργήσαντες, διε ἀνεῖται τῷ μάρτυρι, κα." Περὶ τῶν καταλαβόντων τὴν περαταρ δεινῶν, καὶ έτι τῷ ἀποδῆκτος, ἐξαγγελίᾳ.

Κάντεῦθεν μηδὸν τοῦ αὐτοῦ Κρονίου καὶ οἱ σχιζόμενοι τῶν ἀρχιερέων ἀπηνδηκότες οἷον καὶ πεισαντες ἐκπούσι, μόλις καταμαλακισθέντες τὰς γνώμας βασιλέως ὡς δυνατὸν κατεπεγούντος, ἐν τῇ τῶν Βασιλέων ἑορτῇ τῇ μετά τοῦ Ἀθανασίου εἰρήνη ἀφωιώσαντο. Ο δέ γ' Ἀλεξανδρεῖς Ἀθανασίος πολλάκις καὶ αὐτὸς παρὰ βασιλέως παραχινούμενος ἀπρίξ τῇ γνώμῃς εἰχετο καὶ οὐκ ἐνεδίζου διλως οὐδὲ κατένευε τὴν δύσμοιαν. Παρ' ἣν αἰτίαν, καὶ τοῦ δῆξαι τοῦτον μηδὲ βασιλέως αὐτοῦ μνημονεύειν διὰ ταῦτα, θιθελον μὲν καὶ αὐτοὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρεῖς ἐκκόπτειν τῶν διπτύχων μνημόσυνον, δεινὸν ἥγονομενος ἦν ἐκεῖνος μὲν οὖδε ἕκταρ, τὸ τοῦ λόγου, σφᾶς γε προσδέχοιτο, ἐκεῖνοι δὲ καὶ οὐτως ἀξιοίεν ἐκεῖνον καὶ μνημονεύοντεν. Τέως δὲ καὶ πολλὰ διττα κατ' ἐπήρειαν αἰτιωμένοι, καραδοκοῦντες καὶ οὐτε τὴν τῆς γνώμης μετάδεσιν, [Ρ 285] τὸ μὲν ἀποδάρησαι αὐτίκα τὴν τοῦ δύσματος ἐκκοπήν ὡς ἀλλως ἐποποιῶν δν, μὴ φανεῖσης ἀξιολόγου αἰτίας καὶ ἀντικρυς ἐπὶ δόγματι, πατριάρχου ἀποδάλεσθαι δνομα, μὴ καὶ μᾶλλον

donavit, exceptis tamen ejusdem sedibus urbanis, quas attribuit Joanni despotae. Sic mancipatus zeterno carceri Michael fugari inde postea tentavit. Sed deprehensus in ergastula Blachernarum est translatus, securius illuc habendus.

20. De pace abscissororum antistitium ob Athanasium.

Inde hoc ipso mense Martio abscissi antistites, pertæsi secessionis, tandemque persuaderi sibi passi ab instantे continuo imperatore ut finem aliquando turbandi facerent, in festo Palmarum convenientes pacem cum Athanasio fecerunt. Alexandrinus tamen Athanasius, utcunque crebro ad idem faciendum instigatus ab Augusto, irrevocabiliter in sententia perstitit, nullis conditionibus in concordia consilium attrahi ac vel paululum inflecti sese passus. Quam ob causam episcopi cogitarunt de nomine ipsius eradendo ex ecclesiasticis diptychis omittendaque inter sacra commemoratione ejus, cum præsertim et ipse putaretur in suis liturgiis Augusti mentionem prætermittere, quod patriarchæ sibi non probato adhæreret. Nec enim ferendum arbitrabantur inconcussam ipsi servari tanti possessionem honoris, interim dum ille ne minimum quidem vellet remittere defastu, quo jam conspirantia cunctorum antistitium judicia unus pertinaciter dissentiens damnabat. Hæc inter se locuti non tamen expedire in executionem impetum ausi sunt, seu spe altrahendi tandem ejus in partes, seu veriti ne non satis canonica videri posset tanti patriarchæ tali de causa e sacrâ tabulis erasio, cuius nullus circa dogma error argueretur. Ergo ne quasi tumultuosior ve-

C natio feras præproprio 410 abigeret et novi quidpiam incommodi ex facto anticipi nasceretur, unde ansam avulsi adhuc alii suarum roborandarum partium sumerent, consultius tunc quidem visum temperamento quodam uti huiusmodi, quo et periculum ejus ignominiaæ sic Alexandrino intentaretur, ut re tamen integra non excluderetur idem aditu resipiscentiæ, nec tamen alea novi damni jaceretur. Decreverunt deinceps solemnies a patriarcha celebrandas ipso liturgias omittere, in quibus videlicet recitari a diaconis nomina patriarcharum orthodoxorum, cuncto audiente populo, necesse foret, vice autem earum sacro defungi per privatum faciendo sacerdotem, sine diaconorum ministerio. Hoc ita facilitari exinde cœpit in æde sacra palatii, hoc idem in templo maximo, non profestis solum diebus, sed et in solemnitatibus etiam populi concursu celebribus. Itaque die ipsa orthodoxiæ, cum et de more imperator in templum advenisset et densus adesset populus, patriarcha non comparuit, sacerdos autem simplex citra pompam et captum, nemine, præsertim in turbæ magnæ strepitu, exaudiente quid mussitaret mysta celebrans, sacro utcunque defunctus officio et i. Similiter et in festis actuio Paschalibus. Eademque arte in solemnî quoque paulo post celebrata sancti martyris Georgii memoria necessitas nominandi palam e diptychis Alexandrini lucrificata est, liturgia in templo Manganorum, ubi sancto isti honos annuus habetur, submisse peracta.

21. Rursus de malis ulteriore continentem inundantibus, et allatis undecunque tristibus nuntiis.

Crescebat inter hæc magisque ac magis in dies

τηρίας ἐλπίδες. Τί γάρ τῶν δυσχερῶν ἀπῆν; Καὶ οὐκ ἔν τὰ μαχράν. Ἀλλὰ τὰ κατὰ θύραν ταῦτα καὶ τῆς βασιλίδος πραοῦλα. Τὰ δέ ἦν εὐθὺς νηδὲ ἀποβαίνοντες τῷ τά στενά τοῦ Βοσπόρου περασούμενφ, ὡς τὸ ἀφεμένῳ θαλάσσῃς λαμβάνειν κίνδυνον. Ἀνέδην γάρ διέτρεχον πανταχοῦ τῆς περαλας, καὶ κατεσκήνουν ὅπου ἦν μιουλομένοις αὐτοῖς, καὶ ταῦτ' οὐκ οὐδὲν στρατεύουσιν, [P 286] ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ κατ' ὀλίγους, ὥστε κείσθαι τὴν περαλαν τῆς Βυζαντίδος Σκυθῶν, δὴ ίμεγεται, ἄρημιαν, μηδενὸς τολμῶντος φανῆναι, ὅτε συνέβαινε καὶ παραβολώτερόν τινες διαπράττεσθαι καὶ ἐκβεῖν τολμῶντας, ζῆλου τινὸς πειθόντος ἢ καὶ μᾶλλον ἐνδείας πιεζούσῃς, τριβομένου τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐρδοίων σφίς κατανελωμένων, ἀπερ οἰκοθεν ἀπεφέροντο. Τὰ δέ ήσαν μᾶλλον εἰς κίνδυνον. "Οὐαν καὶ οἱ μὲν ἐκωλύοντο ἀπειλαῖς; τῶν κρατούντων καὶ φόδῳ φωρονιζόμενοι· οἱ δὲ τολμῶντες, ἦν πού τις πρεξεδραμε ἵκανδες δοκῶν δῆγεν σύντομον (λοχαγὸν τὸν τοιούτον εἶπε τις ἀν) καὶ ἐπὶ τὸ παρὰ πέδαν αἰσθησιν ἐξήρχοντο, ὥστε καὶ συνέβαινε ποτὲ μὲν εὐστοχεῖν ὀλίγοις πρὸς πολλοὺς γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις, πολλάκις δὲ καὶ σφάλε-

invalescebat a Persis malum, adeo ut omnis undecunque salutis spes excluderetur: quid enim miseriarum aberat? Mitto longinqua. Videamus quae in portis urbis gerebantur, in ipso imperiali regiæ vestibulo. Navi te iiii excedentem 411 statim a trajecto Bosporo exciperent pericula extrema spoliationis, captivitatis, cadiis, tota, quanta patet, ulterioris continentis latitudine reserta laeronibus saevissimis, impune quo liberet ruentibus, et ubicunque vellent fixo tentorio securam habentibus stationem. Atque ii-ne tantum quidem armis Romanis importiebant reverentia, ut metu eorum aliquo saltu simulando circumspicie incedere, ire turmatim servatisve ordinibus curarent: temere vagi manipulis modicis, quam nostri contemptus fecerat, confidentia cursabant. Jamque adeo illæ celebraz adagis solitudines Scytharum non alibi verius quam in ora Byzantinae urbis objecta muris, subjecta oculis reperirentur, nemine illic nostrorum audente comparere, quantumcunque necessitas vocaret, etiam urgentis egestatis, eos qui rure se reliquise recordarentur quo in urbe indigebant. Qui si vellent aleam jactere brevis excusiunculae, etiam a magistratibus prohibebantur tanquam ad mortem præsentissimum ituri. Quanquam suus quemque satis coerebat metus, vulgatis exemplis prodire ausorū, qui utecumque periti compendiorum et captatio usi tempore, ubi minime putarant, duci barbaro cuius tua turma in insidiis delitescenti occurrerant infortunio suo maximo. Nec felix in eo genere temeritas querundam, qui pauci et inermes armatorum plurium manus effugisse ferebantur, multum ad similes ausus frequentandos incitabat: rari enim hi casus erant; qualium expectationi non nisi stulti caput committendum ducerent. Nulla

A οὐας. Καὶ οὐκ ἦν σχεδὸν ἡμέρα καθ' ἣν ἦρη τὸς κατὰ θάλασσαν φρουρίος προσβάλλοντες ἡμοδοντος ἢ μὴ ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἢ μὴ φονεύοντες, καὶ μᾶλλον δὲς καὶ ικεσίαις ἀχρώμεθα πρὸς θεὸν, τὸ οἰκτιστον. Διεῖχε δὲ μόνος ὁ πορθμὸς οὗτος. Καὶ πολλάκις μὲν μοθ' ἡμέραν ἴψαιντο τοῖς ἐπειθεν ἀφορῶσι καὶ πεζοὶ καὶ ἵπποις· καὶν που δὲ τις ἢ ἐνδεῖξι ἕξαπορούμενος κάντευθεν ἐλπίζων κερδαίνειν ἐκ τῶν ὑπαλειμμάτων μᾶλλοις, ἢ μήτη καὶ κατὰ χρείαν ἐτέρῳν ἢ τοῦ σφετέρου κτηματος ἐκπιέζεσαν ἐξερμένην ἀπόκρια, αὐτίκα ἢ ἡλιόκετο ἢ ἐκτενέστε: Καὶ πολλοὺς δὲν εἶδες ἐσφαγμένους ἢ τετραμένους; εἰς θάνατον, ἔστι δὲν καὶ κεφαλῆς ἀνευ καὶ χόρεας ἀναύχενας. Επεκτήσει δὲ τῶν ἀγρομένων ἡ πόλις, καὶ ἐπενοχωράστο τοῖς παντάχοδος καιριμόνοις εἰχῇ τε B καὶ ὑπαεθρίος, πνοῇ δὲν καὶ μόνη πιστευομένονος· λιμὸς γάρ ἐντεῦθεν καὶ γε λοιμῶς τῶν μαθίους διεμεριζέτην. Καὶ οἱ ἀστεῖοι τοῦ κακοῦ παραπλήσιοι, καὶ οἱ μὲν αὐτίκα τοῖς δενοῖς συνείχοντο καὶ ἀποροὶ διήσαν καὶ ἀμήχανοι, οἱ δὲ δονοὶ οἴνοι τὰ τοῖς πληγοῖς συμβάντα καὶ δαντοῦς ἐπ' Ισής φίλαγκον. Οἱ δὲ μὴ μόνον Χηλῇ τε καὶ Ἀστραβητῇ, ἀλλὰ καὶ Τεροῦ

perro dies præteribat, qua non audirentur Perse in aliquam arcium ad mare sitarum incurrisse, ad cujus portas aut eades fecissent aut capitulo prehendissent. Idque, rem miserrimam! nō frequentius diebus accidebat, quas festas et bene feriales habebamus supplicationibus rite Deo adhibendis ei propitiando. Cernebamusque ex hoc littero trans fretum augustum, quo 412 uno a morte proteghebamus, equitatum et peditatum hostilem campo securo aduerso potientem, fructu recognoscendo unoquoque, dum ex effugio in urbe captato villam aut rus patrium respicit, loca ubi recondidit qua hic eget, quam nequidquam requirit, annonam, certissimus, si repete attinet, morte se crudelis audaciam loitum. Jacebant quippe per agros passim cadavera vel mutila membra sic cærorum. Quidam ex lethali vulnera neglecti animam agabant. Truncum ibi capite corpus, illuc faciem a collo abscissam cerneret. Redundabant plateæ civitatis conferta illuvie fugitivorum ex omni circuui agro rusticorum, deersaque ubi pedem ambulantes per vias figerent, solo ubique constrato jacentiibus temere corporibus sessæ, omnium inepis, vix ægre trahendo spiritu vite indicimæ dantis plebecubæ, sub diu diurnis juxta nocturnisque celli injuriis expositæ, quam prædeæ habebant et interesse partiebantur duo nob̄ mitiora barbaris mala, famæ et lues, incommodo se ad civium quoque ac lecta intra urbem habentium infestationem propagante. Nam et quosdam invadebant morti contagie propagati; et tanta turba cibos absumentes a felicibus quidem et domi copiosis sensum egestatis abstinebat. Præterque humanais animis miserationem inevitabilem in conspectu patitioni extrema, etiam sui cuique denuntiatio periculi clades alterius visa fiebat, auxie cunctis ex-pe-

φρουρίῳ προσβάλλοντες τὰ πάνδεινα διεπράττοντο, ἀντοπέρ ὑπώπτωντος βασιλέως ή μὴ ζῶντος. Νικομήδεια δὲ ἤξισθνει, λιμῷ τε καὶ ἐνδεῖᾳ ὅδας πρὸς τὸ ἀμφανώτερον μετεβάλλετο. Ή δέ γε περίπτωσος Νίκαια ἀποκέκλειστο, καὶ τὰς πέριξ χάριτας ἀποκειραμένη ἐνδεῖξε καὶ αὐτῇ ἐστενοχώρητο. Καὶ νῦν μὲν Βηρόλκωμα, νῦν δὲ Ἀγγελόκωμα, νῦν δὲ Ἀναγουρθῆς καὶ Πλατανάδα καὶ τὰ Μελάγγεια καὶ τὰ πέριξ πάντα τῶν ἐνοικούντων Ἑρημα [P 287] γεγονότα θρηνούς ἔφελκοντο τῶν εἰδότων. Ταῦτα Κρούλλα καὶ Κατούδα πεπόνισαν καὶ χειρίστα. Ός γάρ ἀποκέκλειστο μὲν ἡ Ἑξ Ἡρακλεου καὶ Νεμικώμεω; πρὸς τὴν Νίκαιαν, καὶ αἱ παλιὰ καὶ συνήθεις διοδοὶ εἰς δεινὴν ὑποφύλαν καὶ πεύραν ἦσαν πολλάκις κινδυνευσάντων, ἡ δὲ κατὰ Κίονα κατάσκοιος καὶ αυηρεψῆς εἰκασίος πῶς πολιούθεισα διεκδρομὴ πρὸς Β Νίκαιαν ἤνοικτο, οὗτοι ἐν φόνῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποφύλᾳ τὰ γάρ αὐτὰ τοῖς Χαλκεδεῦσι καὶ Ἀλιζῶσι καὶ οἱ Βιέρυχες τὰ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρωνυμούμενοι ἵπασχον. Κατὰ δὲ τοῖς ἀποβάσις θαλάσσης κατὰ τὴν Κίον, τὴν ἡμέραν προσκαρτε-

ρήσασι, νυκτὶ πιστεύειν τὴν σωτηρίαν, καὶ καταλα-
βούσι τὸ ἐκεῖσε παράλιον τῷ περὶ τὴν Ἀσκανίαν
πλῷ χρῆσθαι, καὶ οὕτω κατὰ τὴν τοῦ αἰγαίου
πύλην τῆς πόλεως ἀποβαίνουσι διεκπαίειν εἰς Νί-
καιαν, ἕπει οὐκ ἡν τότε τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι ἐπι-
κειμένων τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰ μέγιστα Νίκαιας
ἐκινδύνευσον. Διὰ ταῦτα τὸ ὄλον ὁ κρατῶν ἀναστά-
λειν οὐκ ἔχων τῆς συμφορᾶς πέμπτοι τινὰ Σιούρον
στρατοπεδάρχην τῶν τζαγκρατόρων τετιμημένον,
σύναμά τοις καὶ μερικαῖς ἑξδοῖς χρήματων, ὃφελον
ἄλλους ἐκίθεν πρὸς τὸ στρατεύεσθαι ἵκανοτε. Τῶν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Κασσικὴν μέρεσι φανέντων
ἀνατεθαρσήκασιν οἱ λαοὶ, καὶ ἐμφανεῖς ἦσαν τὸ
ἀσφαλές ἐπίκιοντες. Τὸ δὲ ἡν συμφορὰ τούτοις καὶ
ὅλορος. Ἐπιτίθενται γάρ παμπληθεὶς νυκτὸς ἀνεῖται πεν-
τακισχίλιοι τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς περδεὶς τὸ φρούριον
ἔδοσὺς, λαθόντες πᾶσαν αἰσθησιν, προκαταλαμβά-
νουσιν. Οἱ δὲ ἐπεισποσόντες ἐπέρωθεν ἐτοίμητοι ὀδι-
δουν δῆθεν πρὸς τὸ φρούριον τὴν φυγὴν κατὰ κάτω
φεύγουσιν· οὐδὲ γάρ ἡν ὑπόδεσθαι τὴν πεύραν, διότι
γε καὶ ὑπειδομένοις οὐκ ἡν ἵκανά πρὸς τὸ σώζεσθαι.

etiam in quæ alios jam incurrisse exitia cer-
nebant. Intervix barbari non modo Chelem et
Astrabiten, sed et arcem Hieri hostiliter aggressi,
dira illic exempla feritatis immanis ediderunt,
velut dormiente imperatore aut in vivis numerari
desito. Nicomedia summe debilitata fame et aquæ
penuria redactam se ad incitas gemebat. Inclita
vero illa quondam Nicæa vix se clausa tuebatur,
ancoritibus undique abscissa circumcisitis, angu-
stis intus et ipsa penuria constricta, diris in
horas et momenta examinari solita nuntiis ca-
ptorum a barbaris in vicinia **413** florentium
nuper oppidorum. Nunc enim illic audiebatur
direpta Belocoma, nunc Angelocoma, mox Ana-
gurda et Platanea et Melangea subjacuisse sæviles
Persarum; conctaque per circuitum incolis aba-
ctis desolata, luctu acerbo incendebant ejus ci-
ves urbis, famæ subinde indicio de his admonitos.
Haec ipsa et his pejora Crulla et Catœcia passæ fe-
reabantur. Perveniebatque omnium notitia Nicæam,
quia etsi tritæ olim ad illam urbem viæ, quæ ab
Heracleo quæque a Nemicome frequentari consue-
verant, tunc prorsus incelestes squalerent, ob
exempla passim nota spoliatorum aut trucidatorum
in ipsis viatorum metu iam omnium impénétrabi-
les creditæ, tamen una libera et aperta restabat,
quæ a Cio tenditur, silvis densa et raris sparsa æ-
dificiis, ideoque incursibus latronum culta et colonis
plena querentium minus infesta. Hoc itinere afflu-
ebant ad Nicæenses nova quotidie argumenta plan-
gendi, aliis super alias, quæ sine fine cumulabantur,
cognitis cladibus, siquidem et similia iis quæ Chal-
cidensibus et Alizonibus acciderant, patiebantur
quoque Bebryces ex Pylis et Pythiis confundato no-
mine insignes. Eademque mox Nicææ narrabantur
peritata illic via secura, quam hic juvat describere
discretius. Qui in continentem Asiæ mari excen-

derant, totam apud Cinum diem moratæ salutem
suam nocti committebant. Sic velut lethæus emen-
si quemdam, ubi pervenerant in latus illic alterum
ora maritimæ, ad Ascaniam iterum navigantes
utebantur, qua littorali Nicææ portæ appulsi in eam
illac urbem admittebantur. Ostiorum enim terræ
spectantium usu tunc ultro ea urbe abstinebat nor-
liquorum, sic agere cœcta timore imminentium
C sibi omni ex parte barbarorum hostium, a quorum
etiam numero et fera potentia indesiuenter instan-
tium ingens erat sane periculum, ne non et haec
ipsam tam attenta custodia satis ad extremum tue-
ri posset. Quod tanti momenti discrimen impera-
tori notum movit eum, quanquam haud valentem
occurrere tot aliis simul urgentibus, ad aliquid
saltem pro **414** eo proprie conandum. Misit ergo
quemdam Siurum, honoratum titulo stratopedar-
chæ tzaneratorum, cum paucis aliis, instructum
quadam pecunia summa, quæ uteretur ad stipendia
et auctoramenta militum, si quos illic forte nan-
cisci idoneos qui conscriberentur posset. Hi cum
in Catœciæ partibus apparuissent, exercent an-
imos populi, et quasi signo salutis elato efficerunt,
ut confidere auderent brevi restituendam illici pu-
blicam rem in statum pristinæ securitatis. Sed longe
illos opinio fecellit sua, eo mox ipso unde spe-
raverant in occasionem ipsis verso exitii supremi.
Animadverso quippe istorum motu hostes barbari,
ac prævertendum rati, noctu in eos irruerunt cum
universo exercitu, in quo circiter quinque milia
numerabantur. Horum pars clami ac sine ullo no-
strorum sensu insedit vias quæ ad arcem ducebant:
aliij e contraria parte Romanos adorti propellebant
fugere coactos arcem versus, in loca videlicet in-
sidiis suorum præoccupata, quæ suspicandi nullæ
erat nostris ratio; et vel si nosserent, ad salutem tali
articulo rerum foret inutile. Ac milites quidem

Καὶ τότε οἱ μὲν ὑποστάντες ἐσφάττοντο, γύναια δὲ καὶ παιδέρια πλήθυς μυρίον πρὸς τὸ φρούριον φεύγοντα ἄγρα, ἢν ἔτοιμη τοῖς προκαταλαβοῦσι. Καὶ τέλος οἱ τάως τοῖς ἄλλοις προσεπακύνειν ἀποστελλόμενοι δρασμῷ μηχανῶνται τὴν σωτηρίαν, καὶ αὐτὰ προσαποβαλντες τὸ βασιλικὸν χρῆματα· ἐπειτα πῦρ ἐναύσαντες ἐκβολῇ τὰ ἐκεῖ κάλλη εἰς τέλος ἡμάθυναν. Τότε καὶ Ἀτμάν ὑποστρέψων σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἐπει συνῆσαν σφίσις κατὰ συμμαχίαν καὶ Βηλοκωμίται, προσδάνων ἐκείνους κενῆ τῶν ἐποίκων Βηλοκωμῷ προσβάλλει καὶ κατὰ χράτος αἴρει, καὶ τοὺς μὲν κτείνει, αὐτὸς δὲ μυρίον πλούτον εὑρὼν ἔξαλβίζεται, καὶ τὰ πιστά οἱ τῆς [P 285] ἀσφαλείας ἐκ τῶν ὁμηρωμάτων περιποιεῖ. Τούτων ἀπώντα τῶν δεινῶν καὶ Προύσα, μόνη περιειθεῖσα τῶν ἔξωθεν καλλονῶν. Τούτων καὶ Σηγαλ παραβαλασσίᾳ πόλις τῶν δυσχερῶν ἐπιφράζῃ. Τῶν γάρ ἔξω πάντων συγκλεισθεντῶν ἐντὸς, δοσις καὶ τὸ ἕιρος ἐφυγον, ἐντίκτει νόσον λοιμώδη τὸ συνεπτύχθαι λιμῷ καὶ κακοπαθεῖσις. "Ετι δὲ καὶ τῇ νόσῳ ἐς

ἐκατοστύας ἐπιπτεν. Τοῖς δὲ καὶ πρόστιμον ἐτίθη παρὰ βασιλέως ἡγμίας εἰς χιλιάδας ἐπ' αἰτίᾳ τοῦ μη τὸν μέγαν δέκασθαι δούχα, οὗτω τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἐκεῖνην ἐπάνοδον ἐπαγγειλαντος, καὶ δέει τοῦ μη παθεῖν κάκείνους τὰ τοῖς Κυρικηνοῖς ξυμβάντα. Οὐδὲ γάρ ἀνεκτὰ οὐδὲ δσον καὶ ὑποσχεν δυνατὰ τάκει τολμηθέντα ἡγγέλλοντο. Βίοι γάρ ἡράκοντο, καὶ γυναῖκες ὑδρίζοντο, καὶ κάρια δισφελεροῦντο. Καὶ δὲ μὲν ἔχων εὐθὺς ἐσκυλεύετο, ἀγαπητὸν ἔχων εἰ διδοὺς σώζοιτο· δὲ δὲ μὴ ἔχων τῇ τοῦ ἔχειν ὑποφέρει κατεδικάζετο, καὶ εἰώρας δειναῖς καὶ βασάνοις ἡτάχετο, ἔγκλημα φέρων τὸ μὴ χρημάτων θάλειν τὴν σωτηρίαν πορίζεσθαι. Πᾶσα δὲ ἐκείνων περιουσίᾳ οὐ μᾶλλον τοῦ κεκτημένου ή τοῦ καταλαβόντος τῶν Ἀμογαδάρων ἐφαίνετο· οὗτω γάρ ιδινυμεῖτο τὸ θήνος, τῷ δὲ Ἀδάρων, οἷμαι, κατάγεσθαι. Οὐ μόνον δὲ αὐτόχθονες ταῦτ' ἐπιχωρίου, δὲλλ' ὡς εἰπεῖν ἀνατολὴ πᾶσα Ῥωμαίων, δτι καὶ ὡς προσφυγίᾳ χρησάμενοι τῷ ἐπιτειχίσματι πάντες ἐκεῖ κατέδραμον, καὶ κανή τις ἄλωσις ἦν παρὰ τῶν

quotquot hosti vultum non ignave obverterunt, in vestigio sunt cæsi, vulgus autem innumerable mulierum ac puerorum effuso cursu ad arem sugiens parata præda subsidentibus illic latronibus occurrit. Reliqui nostrorum millium, ne castris quidem retentis, cursu vago salutem quæsiere, qui servaturi alios scilicet venerant, pecunia etiam quam ab imperatore attulerant amissa. Inde igne pulchris ejus tractus ædificis injecto in cinerem barbari verterunt omnia. Ex hoc belli successu victor revertens Atman eum suis, cognito Belocomitas in castris suis Romanis quæ modo deleverant, Belocomam aggrediendi jam ipsam quippe vacuam **415** præsidiariis tempus opportunum duxit. Ergo illam insiliens vi capit, et ibi repertos interficit. Ipse autem immensis opibus ea clausis munitione potitus prædives inde est habitus: arcis quippe illius monumentis, situ et arte validis ad quæsitæ pecuniæ custodiam usus, magnos sibi thesauros, unde belli ac principatus expedirei sumptus, secure condit. os ad manum habuit. Harum magna pars calamitatum in Prusam redundavit sic nudatam possessione agri sui et intra murorum ambitum redactam, nullo deinceps commercio cum suburbanis villis et prædiis, quæ non parum auctæna et ornata in territorio habuerat plurima. Clades hæc eadem Pegas affixit, urbem maritimam. Cum enim post barbarorum, quam dixi, victoriæ cuncti pagorum incolæ, qui effugere potuerant gladium hostilem, sub mœnium et propugnaculorum ejus oppidi cupide tutelam accurrisserint, contigit illic constipari turbam ingentem inopis multitudo- nis, ex cujus illuvie ac fæce corruptis corporibus cito lues exarsit, qua totæ simul hominum centuriæ cædebant. Quorum in cùmulum malorum supvenient indicta Pegensibus ab imperatore multa multorum millium nummum ob admissum ab illis intra urbem magnum ducem; quod ne facerent

nominatum vetuerat Michael Augustus junior post suum inde redditum, metu ne et illi parentur quæ Cyzicenis accidissent, plane intolerabilia et omnī atrocitate diriora. Nam et res familiaris victimusque domesticus miseris civibus auferebatur, et non modo mulieres aut nupiæ aut puberis ætatis, sed crudæ quoque virgunculæ vix egressæ infantiam libidine immani corrumpebantur. Ac conscientius quidem se habere quod daret, ultro largiens flagitantibus spoliabatur, lucro imputans quod rebus ereptis vivere sineretur: qui vero nihil se habere quantumvis vere affirmaret, suspectus mendacii pœnis subjiciebatur acerbissimis, quoad condita videlicet promeret, suspensus, tractus, cruciabiliter tortus. ab exprobrantibus merito hæc illum **416** pati, qui salutem nollet pecunia redimere. Quo in toto nefario genere quæstus tam impudens licentia erat istorum Amogabarorum (sic proprie vocabatur ea gens, inde credo quod ex Abaris originem traheret), ut quadam velut jam usu parta raptoribus auctoritate prædandi, quidquid quisque quam optimo se putaret jure possidere, id simel apparuerat, sibi quasi legitimate quæsitum latro advena confidenissime arrogaret justeqne usurpasse videri vellet. Nec indigenis hæc solum aut natis Cyzici siebant, sed sine discrimine pariter cunctis qui e circum universis ditionis Romanæ regionibus intra eam, ut est dictum, munitionem perfugii gratia sese receperant. Prætero mutilationes corporum ac cæles infandorumque omne genus colluviem scelerum, por quæ, qui defensuri scilicet venerant, miserrimos immanitate furoris extrema undique oppressos obtrebant. Causa erat Amogabaræ hæc frequenter et palam agendi quod impune faciebant, magno duce, quem unum venabantur, Ipsi obnoxio partim grati animi sensu partim formidine: nam et ab aliis sponte se ipsi subiectentibus, qua eminebat, potestatem accepisse

οικείων τοῖς ἀπ' ἔχθρῶν φεύγουσιν. Ἐώ σωμάτων ἀχρωτηρισμοὺς καὶ φόνους καὶ μισμάτων φοροῦν δόλως, οἵς οἱ ἀμύνειν ἐπιστάντες τοὺς ἀθλίους πυργηρουμένους ἐκ πάσης περιέβαλον ἀπηνείας. Ὁ γάρ σφές ἄγων, τὸ μὲν προσθεραπεύειν θέλων ἐκείνους ὡς δὴν ἀρχὴν ἐκείνην πεπιστευκότας, τὸ δὲ δεδώς τὸν παρ' αὐτῶν κίνδυνον, εἰ αὐτοῦ ἵκανως τὰ κατὰ χρεῖαν εὐρόντος ὑστερήσαν ἐκείνοις τῶν ἡλικιών, οὐδὲ ὀπωστοῦν ἀναστέλλειν εἰχεν, ἀλλ' ἐνεῖδον σφίσις τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ ταῦθι ἵκανουμένοις; καὶ τοῖς ἐκ βασιλέως σιτηρεσίοις, καὶν οὐδὲν ἔτι κατώρθουν οὐδὲ δῶλας ἐπραττον. Άλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον πρὸς τὸ εὐσύνοπτον. Στρατηγὸς ἦν τῆς Μαρούλης, καὶ μέγας ἀρχῶν ἐξ ἀξιώματος ἐκλεῖτο. Οὗτος τὰ μὲν πλείστα ἐκείνην προσεῖχε καὶ ἐθεράπευεν ὑποκείμενος (οὗτῳ γάρ καὶ τὸ βασιλικὸν ἐδούλετο πρόσταγμα), τέως δ' οὖν καὶ τοὺς οικεῖους; κακῶς παρ' ἐκείνουν πάσχοντας κατψήζετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνίστα καὶ περιέθαλπεν. Ὅποτε γάρ κάκείνων τὸ κοινὸν ἐκείνον δεινὴν, καὶ εἰς στρατώπεδας [P 289] τεταγμένους ἔτι καὶ τοῖς δλῆθείας

A ἐμπειροπολέμους πεζοὺς καὶ ἀνόπλους καθίστων καὶ τῶν κατ' οἶκον δοτέρουν ὃς εἰ τινας ἀγρότας καὶ μετανάστες, ἐνθρυπτόμενοι σφίσιν. Οἱ δὲ τῷ τοῦ χρατοῦντος δέει καὶ τῷ ἐξ ἐμφυλίων πολέμων νομιζομένῳ κινδύνῳ φύστελλόμενοι, ὃς μή τι νεωτερισθεῖ τῶν ἀνηκέστων, τέως ἐκ βίας ὄρμων καὶ πολλάκις ἐσφάλξον ἀμυνούμενοι. Τέλος τὸν ἔχθρων ἄγγελον ἀγγελθέντων κατὰ τὴν τοῦ Γουλιέλμου πύργον, οἱ μὲν ἀπαντόθεν σύναμα τῷ σφῶν στρατηγῷ τῷ Μαρούλῃ χωρεῖν οὐκ ἀπώκνουν δύσσεις τοῖς πολεμίοις, οἱ δὲ ἐλπισμὸν μὲν παρεῖχον φανῆναι καὶ συμμαχεῖν, ἀλλὰ τῶν συνήθων οὐμενούν οὐκ ἐλήθοντο· θραδίως γάρ ἐξώνυντο, καὶ μᾶλις ἐκδόμουν τοὺς ἱππους, καὶ προμηθεῖς ἥσαν τοῦ ἀκινδύνου σφίσιν, ὡς φανερεῖται. Καὶ τὸ βράδος ἐδίουν μεσούντων αὐτῶν τὴν δόδον κατορθοῦν τοὺς προτέρους καὶ μόνους τὴν μάχην. Ός δὲ οἱ μὲν ὑστέρουν, οἱ δὲ κατορθώστες ὑπέστρεφον, ἀνταῦθεν τις εἶδε τὸ τῶν συμμάχων κακόνθες, καὶ θει οὐχ ὡς φίλοις, ὡς εἰκός ήν, ἀλλ' ὡς ἔχθροις τοῖς ἡμετέροις προσεφέροντο. Συνίστι γάρ ἐξ ὑπέστροφῆς ἐκείνοις οἱ κατωρθω-

B vera experientibus rei bellicæ; quos tamen non vererentur insolentes advenæ et quæstui et ludibrio tam petulanter habere, ut eos ipsorum qui equestria stipendia merebant, equis ademptis in ordinem peditum redigerent, armis præterea, si collibusset, spoliarent, nec a re ipsorum familiari supellectilique domestica abstinerent rapaces manus, denique oīni ludibrii genere nūllo ipsos minori contumelia vexarent quam si viles rusticuli aut profugi exsules essent. Hos in tam difficulti patientia ducis sui Marulis assidua monita tenebant, nullum finem facientis inculcandi quam iniquo animo auditurus imperator foret rixam quacunque causa inter Romanos et auxiliares copias contractam: quidvis igitur concoquendum potius injuriæ putarent, quam ad bellum civile descenderent, tali præserim tempore capitale ac prorsus exitiale reipublicæ futurum. Nec tamen his semper poterat præverti quin sub acri sensu contumelia præsentis militares interduo aulmi vim et arma expedirent in vindictam aut in minas erumperent, incendio ex his scintillis, nisi statim cura ducis opprimeretur, in magnam perniciem inflammando. Occurrat inter hæc occasio facinoris militaris, certo indicio allato prosectorum usque in viciniam hostium. Hi ad turrim Gulielmi dictam, locum stativis Romanis proximum, accessisse ferebantur. C 418 Pronuntiatur ergo totis castris in eos irruptio. Marules cum suis inter primos procinctus astitit; frustaque diu expectata ut Rontzeriani, qui ad talia segnes occurrerant, expedirentur, dum illi tardi ac lenti solita in omnibus pravitate moras consulto neuctunt, ægre molientes armæ et equos adornantes, quo scilicet periculum incursus primi quosvis potius alios quam ipsos attingeret, Maruliani occasione necessario vocante strenue hostes invadunt, fusisque iis ac fugatis victores redeunt. Revertentes via media

C se meminerat; et si tedium illos sui cepisset, ne auferrent quod dederant, quin et de se pejora stauerent, metuebat. Illam autem videbat et maxime obvia et vehementissimam eos contra se irritandi rationem, si plenus ipse et abuudans congestis ab imperatore donativis intercedere ac cavillari auderet, quominus sui milites sua sibi lucra jure injuriave consercerent et quæcumque concupiverant auferrent. Cujus ideo improbissimi quæstus plenissimam ipsis facultatem indulgebat, connivens ad omnia, et quidquid attentaissent, ne minimò quidem nutu sibi minus probari declarare sustinens; ne dum ut coercere increpare que auderet libere obsequendo pravis cupiditatibus in facinora passim erumpentes odiosissima, aut quoquo modo intercipere speratas ipsis quantumvis injustas et cruentas prædas. Quanquam erat sane cur ii contenti esse juberi recte possent, alimentis large ab imperatore suppeditatis tam longo jam tempore, quo toto nihil adbuc egissent, nihil etiamnum agerent, quo illa promeruisse viderentur. Sed 417 ut tota rei huic indignitas pressius sub unum quasi lectoris aspectum colligatur, resumam narrationem paulo superius. Erat ibi tribunus quidam militaris, Marulus nomine, vocabulo ipsis concessæ dignitatis magnus archon dici solitus. Hic totus erat in obsequiisque demerito infirmis Rontzerio: sic enim ipsum facere Augustus jussera. Tamen idem suos intimos familiares propriæque cohortis milites a Rontzerianis injuriis affectos miserabatur, consolans, quin etiam et deliniens, ut mala in cunctos Cyzici degentes grassantia, ne ipsis quidem exceptis, utcumque privilegio saltem militiæ immunes ab iis esse debuissent, ferrent patientius, neque ad ea vel repellenda vel ulciscenda ute:entur armis quæ publice ipsis tradita gestabant, prout erat primum factu viris, quales hi erant, fortibus et re-

πότες, καὶ δέον δυσεδήσιν σφίσι τὸ κατεβλακευμένον καὶ ἀμελὲς, οἱ δὲ καὶ δεινῶν ἐπειρωτο, καὶ ὡς ἀλλοις πολέμοις; τοῖς; Ιδίοις ἕγνωσαν προσβαλεῖν. Ἡν δ' ἔκειγοις τὸ τῆς πετρας σοφὸν, ὡς ἔξειξε, παραχερόντεντιν εἰς τούτων τὰ λάρυρα. Καὶ ὁ μὲν ὑπείκινον διδοὺς τὸ ἐκ τοῦ πολέμου κέρδος ἐσώκετο· ὁ δ' ὑπωσοῦν ἀνθιστάμενος, οὐχ ἥστεν φιλοκερδῆ; Η φιλελεύθερος ὁν, εἰ ἀφαιρεθεῖ ἀνάνδρω; τὸ νίκης σύμβολον αἰκεψιλοτιματι διακινδυνεύσας πρὸς τοὺς ἄχυρον; οὖς; χαιράντων δεχόμενος ἀπτηλάτετο, τὸ πεσεῖν εὔχλεῶς τοῦ ἀκλεῶς στρηθῆναι τῶν ἐνέρων, ὡς; εἰκὼν ἀνθαιρούμενο;. Καὶ ταῦτ' ἤσαν σφίσι τὰ κατορθούμενα εἰς ἥρο; Εἰς Ἀρκτούρου, δέ τε καὶ τινες ἐξ αὐτῶν, οὐκ ἀλλιγὴ τις μοίρα τῶν ὅλων, οὐκ ἔχοντες; πλέον ἐκεῖ ποιεῖν ὃν τρέλην ἐπρᾶξαν, τῶν αὐτοχθόνων φυγῇ χρησαμένων διὰ τὴν ἐξ ἐκείνων καιρικὴν ἔδειαν, ἤκανθν ναυοι φόρτον ὑνῆσαντες, καὶ μᾶλλον τὰ στοὺς καὶ τῶν τις τροφὴν ἀγαγκαλιν, καὶ τὰ πόδας τῶν περι. Τέλειην καὶ οὗτοι ἴξωμαν,

Δ ὀλίγα τῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκε συνθεσῶν φροντίσαντες. Τῶν δὲ ἄλλων ἀργούντων διὰ παντὸς χειμῶνος περὶ τὴν Κύζικον, πρόφασις ἦν αὐτοῖς; τῆς ἀργίας τὸ τοῦ τριμήνου πληρωθέντος ἐφ' ὑπερ Ελαῖον τοὺς μισθοὺς μὴ καὶ αὐθις ἐξ ἑτοίμου [P 290] πέμπεσθαι ρόγας τῆς ἐξ νέωτα ἔμμαγιλας κατὰ τὰ σφᾶς συμφωνηθέντα πρὸς βασιλέως. Διὰ τοι ταῦτα ἐρυθρῶν οἰον διὰ τὸ σφῶν ἐπραχτον ὁ αὐτῶν ἐηγούμενος πρὸς βασιλέα ταχυναυτεῖ. Καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ὡς οὖτε τὰ ἀπειλῶν, μόνα δὲ τὰ περὶ τῶν μισθῶν ἀγενέγκας καὶ δεηθεῖς, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανοί; Ιχανοῦσθαι θέλων ὡς ἀρεῖοις τὰ ἐξ πόλεμον (ἐώχει γάρ ἐκείνοις τῷ μηδὲ τοῖς Ιδίοις πιστεύοντι), τὰ μὲν ἐντεῦθεν λαβόντων, τὰ δὲ καὶ δρισθεῖς ἐκ νήσων ἐκλέξαται, διὰ ταχέων ὑπέστρεψεν ὡς ἑτοίμως δεξόμενος καὶ ἵππους σταλέντας τοὺς Ἀλανοῖς, ὡς ἐξήτητο. Γέγονε ταῦτα. Καὶ ὁ μὲν δι' ὀλίγης τῆς τισσαραχοστῆς πάραν διδοὺς καὶ λαμβάνων ἐπὶ τῷ παραμένειν καὶ προθυμεῖται τὸν τὴν ρόγαν λαβόντα, οὗτοι διέ-

Rontzerianos habent obvios, sero tandem expeditos. Hi enim vero cum propriam culpare ignaviam deberent indulgentes maligno livori de nostris conqueruntur, quod se non exspectatis rem gessissent. Nec procul aberant ab inferenda vi, nisi Marules spolia ipsis ex hoste relata sponte concedendo præmium civile sapienter præverisset, suosque sic servasset, qui longe minori numero haud subie opprimendi, si pugnaretur, fuerant. Non defuit tamen e nostris quispiam tantæ impatiens contumelias, qui prius certus quidvis perpeti quam præmia victoria periculo suo parta Inertissimis latronibus ultrō condonare, dum in eo generoso proposito persistat irrevocabilis, plagam accipit lethalem, decoram neomni turpi servituti præhabens. Hæc omnia suere bellicā facinora Rontzerianorum a vere ad Arcturum Cyzici tam largo stipendio desidentium, quando quidam eorum plenos se opibus rapio partis sentientes, nec sperantes posse plura cumulare, 410 quod omnes jam Cyzici degentes exhauserant et non paucos ex ipsis indigenis suffgere nudos e domibus exinanitis ad querendum alibi victimi miserum compulerant, raptum congestis in navēs obvias cum prædis cæteris, tum frumento quantum potuere e privatis apothecis et publicis rapere, solventes sunt seculi Tzimæ milites, quos ante ab hisse invidem diximus, parum curantes promissa quibus se magno duci obstrinxerant, sacramento huic fidæ ac perseverantis militie dicto. Alii qui æstate illuc ignave ac crudeliter transacta etiam hiemem insequenter ibidem perdurare parati videbantur, quæstuosa scilicet ratione in eam obfirmabantur constat. Exspectabant enim dum aliud adhuc triuvestre spatium transiret, post quod promissa ipsis ab imperatore stipendia quimeranda erant. Tami otiosæ ac flagitiæ militiæ pudorem ne ipse quidem non concipiens aliquem dux magnus ad imperatoriensem sollicitus accurrit, paratis ad eam purgandam vel

B excusandam argumentis. Et facile illæ quidem aures principis reperiens cansam obtinuit difficultem, et feliciter disertus etiam novas pecunias impetravit in mercedes Alanorum, quorum prædicanda fortitudine et tali tempore necessitate optimi, ut aiebat, generis-militum (horum hac arte sibi studia conciliatum ibat, propriis jam diffidens copiis, quarum erat conscius continua iæ, et a quibus magna jam ex parte injussu abeuntibus destitutus fuerat) evicit ut summa sibi non modica statim ab Augusto ad Alanorum stipendia consignaretur, expedirenturque mandata repræsentandas mox alterius permagnæ ex assignatis et ei ad hoc addictis vectigalibus insularum. Quibus e sententia Rontzerius consecutis velociter redit Cyzicum, occursurus illic ad diem dictam, quæ die promissos ab Augusto equos, quos Alanis distribueret, accepturus erat, prout petierat. Præstita ista cuncta cum fide sunt; et intra dies quadraginta præsumitos collationi pecuniae ex insulis et præbitioni equorum cunctis rite, prout promissum fuerat, accepis, accinxit se 420 dux magnus ad solutionem stipendorum. Ac suis quidem Italis paratu duas, partim tres auri uncias in mensuram viritim mercedem distribuit, Alanos vero trium denariorum nummorum in menses singulos largitumne parce ac tenuiter aspersit, equis insuper additæ e suppeditata ejus generis ab Augusto copia. Qua inæqualitate mercedis atrocem in se concitatuit Alanicæ gentis invidiam, palam fremente unoquoque istorum tam vili taxari suas operas, interiorum dum aliis nihil laboriosioris tanto uberiora procederent auctoramenta militis; quæ offensio quorsum tandem cruperit, paulo post dicetur. Inter ea dux magnus navibus, quas habebat ad manum numero duodecim, ducem præposuit unum e suis, qualcum magistratum ameraleum vocare sua isti lingua consueverunt; imposuitque in eas ex Italicis plurimos copiis, magno quemque

νεμε τὰ τοῦ μισθοῦ χρήματα. Καὶ τοῖς μὲν Ἰταλοῖς διούγγια χρυσοῦ καὶ εριύγγια μῆνδες ἐκάστου ἐπλήρου, Ἀλανοὺς δὲ ἔκαστον εριστὶ καὶ μόνοις τοῦ μηνὸς ἐνικάνου νομίσματι πρὸς τῷ καὶ ἕπους τιστὶ δοθῆναι οὖς ἀπέξεδέχετο γειτα τὰ συνθήματα. "Ο δὴ καὶ μέγαν μεταξὺ τούτων ἀνήγειρε κυδοῖμν ἐκ τιλαντίας ἀναρριπισθέντα, ὡς μετ' ἀλγον ῥηθῆσται. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἔξιρχον τῶν καθ' αὐτὸν καταστήσας νεών οὐτῶν ὠσει δώδεκα, διὸ ἀμηραλῆν ἡ ἔκεινων διάλεκτος ἐξυμνεῖ, ἔρισμῷ πρὸς τούτο καὶ τοῦ κρατοῦντος, στόλον ἱερτύσεις ἐξ Ἰταλῶν, ἃ μακαλλακαῖς αὐτῶν καὶ παντοδαποῖς πραγμάτων εἴθεστιν ἐκ τῆς χώρας, διὸ ἔκαστος ἐγκρατῆς ἦν καὶ δῶν ἐξ αὐτῆς λαβεῖν ηὔπερθεν, ἀνὰ τὰς νῆσους ἐκπέμπει, σύνθημα δοὺς ἔκεινος; τὴν σφετέραν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀσιαν ἀφίξιν, τού καὶ ἀρδεῖς ἄμα προσσηλεῖν Ἀσιαν καὶ τοῖς ἔκει μέρσοι συμμαχήσοντας. Τῶν δὲ ὑπολειψθέντων ἀπεπιρρέο ἐξ διαίκυνθος εἰν ἐκ Κυζίκου τέως δυσαπαλλέκτως διὰ τὴν ἔκει βλαστεῖν τῆς χώρας ἔχοντας. Καὶ δὲ μὲν ταῦτα, βασιλεὺς δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀκούειν τάκενοις πεπραγμένα θέλοντο παραιτούμενος, ὡς οὐδὲν ὑγίες ἔχοντα, μόνην δὲ όργην Θεοῦ τῶν ἀπάντων ἔκεινων ἐπαιτιώμενος, εἶχε μὲν καὶ τὸν τότε πατριαρχοῦντα συχνεῖς

C *congestarum ex urbe aut agro prædarum omnis generis cumulo instructum, nec non suis singulis sequentibus concubinis, memorabilibus sarcinis navalibus belli. Classem sic ornataν obire primum insulas jussit, sui quoque ipsius in Asiam trajec- tū certam fidem dans, atque adeo jam nunc condicēns mutuum sui et ipsorum occursum apud Anœam, sinū illos in eum locum contigisset appellere. Reliquas suorum Cyzici diversantes copias inde amovere aliquaque ut se conferrent persuadere conabatur, ægerissimè id audientibus et tam molli quæstusnoque hospitio migrationem infortunii loco habentibus maxi. In his sic ad ministrandis magnus nux versabatur. Imperator autem nihil minus patiebatur aut solebat quam audire a vera narrantibus quid isti externi milites aut tanto bactenus tempore tot absumptis stipendiis aut nunc maxime agerent, ea cognoscere refugiens quæ afferrent inutilem immedicabilia dolorem, solum agnoscens et obnoxie reputans Dei iudicium rebus Romanis inexorabiliter irati. Habebat et patriarcham paris 421 secum curæ participem et enīce salagentem placare supplicationibus divinum numen; ingressisque ambo fiduciā videbantur aliquid talium officiorum perseverantia proficiendi. Unde litaniis continuandis noces īpendente totas patriarcha cum suis, ipse plerumque aderat una pervagilans Augustus, sic demum se impetraturum successum aliquem prosperum et divinam expugnaturum misericordiam antemans, si etiam supra vires in ea religione contenderet. Summa porro rei tunc Romane in his magni ducis copiis universa residebat: ex barum fiducia suspensas trahebat imperator spes*

A πανυχίοις καὶ λιτανείαις, ὃν οὐδὲν αὐτὸς βασιλεὺς πολλάκις ἀπελιμπάνετο, αὐταῖς Ιδίαις εὐχαῖς καὶ κανόσι τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἵκεστας καὶ παρὰ δύναμιν ἐξανύντα τῷ ἥδη θαρρεῖν ἐξανύτειν χρηστόν τι ἐντεῦθεν. "Ομως δὲ τὸ πᾶν ἐπ' ἔκεινοις σαλεύων ἦν καὶ μόνοις, ὡς αὐτίκα εἰ κινηθείεν πράξειν. "Ηκουε γάρ καὶ περὶ Φιλαδελφείας τὰ πάνδεια, καὶ ὡς Ἀλισύρας [P 291]οὺς Καρμανοῖς περιστάς τὴν πόλιν, τὰ περὶ αὐτὴν πρότερον χειρωσάμενος φρούρια, λιμῷ καὶ ἀνδελφῷ τῶν ἀναγκαίων ἐν ἐλπισμοῖς ἔστι παρατήσασθαι· ὁ γάρ λιμὸς ἡπειρος, καὶ διον μὲν κεφαλὴ τόσων οἰκλων ἐξανουμάνη ἤκουετο, ἀλλὰ δὲ σφαγῆς προβάτου καὶ χοίρου εἰς χρυσοῦν τιμώμενον νόμισμα, πρὸς μικράν ἐνδείας παραμυθίαν ἀρκέσον τοὺς ληφομένοις. Διά ταῦτα καὶ τῆς μεγάλης ἔδομαδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος, τὴν Ιδίαν αἰετοδέλφην τὴν τοῦ Ἀσδραί Εἰρήνην ὡς πενθερὸν πλῆρη χρησομάνην Κυζίκωσις ἀπολύει, οὐδενὸς χάριν ἀλλού ἢ τοῦ τὸν γαμβρὸν ἐκμειδικαμένην ὅρμησαι· εἶναι γάρ καὶ τὸν καιρὸν εἰς ἐκστρατείαν εὔθετον, ἀκμήν δὲ ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν ἐξ υπογύου λαβόντας ἔχειν τὰς ρόγας καὶ ἀντελομόσθιους εἶναι. "Ὡς γοῦν μεθ' ἡμέρας ἐπέστη, ἔκεινη μὲν οὐδὲν ἦν τῶν ἃς ἐξόρμησιν συντεινόντων διπερ

B *rationesque salutis publicæ: illas, simul se conniviscent, ingens facturas operæ pretium opinabatur. Audiens autem quæ dira miseraque ab Philadelphia nuntiabantur, quam urbem Alisyras cum Carmanis arta obsidione cinxerat, expugnatisque ac subactis variis arcibus, quarum ope antea opportunis circum sitarum locis Philadelphientes liberum cum exteris commercium ad necessariam annonæ importationem sibi servaverant, ad tantam eos jani victus inopiam redigerat, ut caput illuc asini nescio quot sictis venisse diceretur, certa vero mensura sanguinis ovis aut porci surco numero estimaretur et libenter emeretur a bene commutatum tanta impensa ducentibus vel breve ac miserum solatium famis extremai. Isti sic laboranti civitati promptum allaturas auxilium Rontzerianas copias sibi blandientis autumnabat imperator. Idque ut urgeret, coepit jam hebdomada majore sub finem Martii propriam germanam Irenen, Asanis viduam, nave celeri Cyzicum nisi serat, utqua socrus apud generum ducem magnum valere auctoritate credebat, eum perpolleret ad tamen necessariam urbi Itali extreme periclitanti expeditionem sine mora capessendam, commemo rando et tempestatem esse profectioni aptam et numerata cumulate stipendia. omnesque recusationis ac dilationis amotas 422 causas. Appulsa illuc post dies aliquot matrona nihil omisit illa quidem artis ac contentionis in suadendo quod res poscebat et cupiebat imperator: verum Itali rursus quærentes pretextus bærendi grato ipsis loco rixas cum Alanis serebant, irritantes ipsis contemptu et contumeliis, idque intempestive sane agentes ut bello civili vires absument*

οὐκ ἔλεγέ τε καὶ Ἰπρατος, Τιαλοὶ δὲ καὶ αὐθὶς ἐν Α ὑπερημερίαις τρίθειν θέλοντες εὖν καιρὸν μάχας θεμφύλους ἔκ πολλῆς τῆς ὑπερηφανίας καθίστων, καὶ πρὸς Ἀλανοὺς εἰς διενέξεις ἀκαίρους ἀχώρουν. Παρώτρυνε γὰρ ὁ ζῆλος καὶ Ἀλανοὺς, δτ' ἐκείνων τριουγγίας καὶ διουγγίας μηνὸς ἔκδοσον Ικανουμένων αὐτὸν ἐν δλίγῳ τινὶ ἀμειθοῦντο καὶ τῶν ἀπερφιμένων πτῷ ἐκείνοις ἐδόκουν. Καὶ πρὸς ταῦτα διαφοραὶ; τισὶ καὶ ἀπεχθεῖσις τὰς γνώμας ἐκείνων τὴλοτριοῦντο. Ως γοῦν ἐτυχον μὲν τινες τῶν Ἀλανῶν ἀλήθοντες κατὰ μύλων, ἐτυχον δὲ κάκ τῶν Ἀμογαβάρων ἔξι ἀλαστορίας ὅντες φητῆς τῇ ἀλετρίδι ἐπιχειροῦντες, ἐπέβαλον δὲ τὰς χειρας καὶ τοὺς ἀλεύρους, ἥρις ἐνεῖνθεν καὶ φιλονεκία διὰ λόγων τέως συνίσταται, καὶ Ἀλανός τις, ὡς λέγεται, πρὸς ἐκείνους ἡπείλει ταῦτα σφᾶς δον αὐτὸν ἃδη καὶ τὸν μάχαν διαθεῖναι δούκα ἄττα καὶ τὸν μέγαν δομεστικὸν ἐδρασαν. Τοῦτο φῆθεν εἰκαίως οὐκ ἔλαθε, καὶ τῇ ὑποψίᾳ τοῦ λόγου δεινὴν ἐνέτεινε μῆνιν, καὶ ὡς ἡδη παθὼν ἀκούσας ἐκείνος ἤμυνετο. Ἐμπίπτουσος τοίνυν νυκτὶς Ἀλανοὶς δλίγοις πολλοὶ καὶ εὐτρεπεῖς ἀντοικοι. Οἱ δη καὶ ἔξι αὐτῇς τὴν μάχην ἀναρθρίσαντες, πεφργμένοι πέλταις, τῷ καθ' αὐτοὺς δισφαλεῖ πίσυνοι, οἱ μὲν κατὰ θύρας τῶν οἰκιῶν, οἱ δὲ καὶ ἀποστεγοῦντες τοὺς οἴκους, στερρῶς κατη-

κόντισον Ἀλανῶν. Οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ἀναγκαῖῳ θαυμαῖς ἀρτούντες ὑφιστάμενοι ἐτοξάζοντο, καὶ ἐπιπτον ἐκατέρωθεν. Ἄλλ' Τιαλοὶ περιῆσαν, καὶ δι τοῦ τῶν Ἀλανῶν ἐξηγουμένου Γεωργοῦς παῖς, ἀνήρ μεγιστὸν καὶ τὰς μάχας ἀρετῆς, σὺν πολλοῖς δόλοις πίπτει κατακοτίσθετο. [P 292] Καὶ τότε πολλοὶ μὲν τρωθέντες, πολλοὶ δὲ καὶ πεσόντες, καὶ ἀκοντες διελύνοντο. Τῇ δ' ὑστεραὶς καὶ αὐθὶς καρπερὰ συνισταται μάχη, τῶν μὲν ὑπερηφανοῦντων, Ἀλανῶν δ' οὐκ ἀνεκτῶς ἐχόντων τὸν τοῦ πεσόντος εἰκτιστὸν θάνατον. Καὶ τότε ἀμυνομένοις τοῖς Ἀλανοῖς εἰς τριαχούσους πεσεν ὑπῆρξεν, ὡς λέγεται. Καὶ ταῦτη ἐπράττετο Βοηδρυμῶνος ἐνάτῃ, δτε οὐδὲ αὐτὸς μάχας δοὺς οἶδε τ' ἣν ἀμωσγέπων; μεταξὺ τῶν μαχομένων φωνόμενος ἀναστέλλειν τὸν πόλεμον. Ομως βαῖσαντος τοῦ κακοῦ, πολλῶν καὶ περὶ αὐτοῖς δεδικτῶν τῶν ἐγχωρίων, τοῦ Γεωργοῦς μεθ' ἡμέρας ἐπιστάντος ἐπὶ διαπεργμένοις τοῖς Ἀλανοῖς πολὺς ἦν δ τῶν Ἰταλῶν ἐξηγούμενος δώροις ἐκμειλίσσων τὸν βάρος, εἰ κάκενος υἱοῦ ποιην κατατεθνεῖτος οὗτως ἀκόδωμας οὐκ ἕθελ δέχονται, ἀλλὰ γε καὶ μετόπισθεν κότον είχεν δῆρα τελέσσοι. Ἐπέστη Πιαντιών, κάκενος μὲν ἡ Ἀχυράους είχε ποσούμενους εἰς χιλιάδας, ὧν τὸ Ἰταλικὸν ἐξ ἤσαν, ἤσαν δὲ καὶ τὸ περιειρθύν 'Αλανῶν πλῆθος ὡς εἰ; χιλίους.

nequidquam adversus hostes comparatas. Erant porro Alani præter cæteram impatientiam injuriarum innatam armatae genti etiam efferati jam livore adversus Italos ob iniquum discrimen quo ipsis fuerant in stipendiorum distributione posthabiti. Obversabantur enim illorum animis illæ aurī dñe tresve unciae menstruæ mercedis cumulatae in Malos, dum ipsis tanto minor fuerat pensio taxata. Ea pleni rabie longe scilicet acrius sentiebant, quæ in omni occurso Latinorum ludibria ab iis et superciliosa despctus signa experiebantur. Tali rerum articulo contigit Alanos quospidam deserre frumentum ad modetrinam quandam et molere; in quo dum sunt, supervenient Amogabarorum aliqui, et consueta superbia inole usum sibi vindicant, quin et farinæ Alanorum insolentissime manus injiciunt. Jurgium hinc primo verbis commissum. Quo procedente auditæ Alanorum minæ sunt, facturos se brevi magno duci idem quod magno domestico fecissent. Excepta et vulgata ea vox magnas suspiciones, magna odia comovit. Magnus præcipue dux, tanquam jam quod intentabatur sentire coepisset malum, ira et ulciscendi desiderio flagrabat. Ergo nocturna in Alanos meditato comparata facta impressio est Amogabarorum, qua in paucos plurimi, in imparatos otiose instructi, denique muniti peltis et cætera catastrophæ armatura, securisque telorum quorum quantumcumque vi intorquendorum innoxiam sibi fore aciem credebant, perrumpere 423 aggrediuntur ostia domorum in quibus Alanis diversantur. Hi malo nec opinantes percusi subito delusionem, prout per tempus licet, expediunt;

C tegulisque dejectis e culminibus ædium, et aliis quæ fors obtulit, ex adverso jaculantur. Volant utrinque tela, nonnullis hinc atque inde cadentibus. Itali denique superiores eraserunt, Alio supremi Alanorum ducis, Georgi vocati, juvete in illa gente inter præstantissimos habito et bellicis inclito facinoribus, sagitta icto, ex qua mortem eam contigit. Quare multis quoque aliis e sua parte vulneratis, nec paucioribus occisis, Alanii tuac succumbentes sunt cedere coacti. Postridie redintegrata infestis utrinque animis pugna est, insultationes Italorum superbissimas ferre non valentibus Alanis, præsertim irritatis cæde recenti nobilissimi gentis ipsorum adolescentis. Itaque illo æstu iræ ruentes circiter trecentos Italorum tunc dicuntur peremisse. Fuit dies qua haec acta sunt, bona mensis Aprilis, quando neque ipse magnus dux inter pugnantes apparet, cessareque ab armis omnes jubens, satis auctoritatē habuit ad certamen dirimendum. Tamen composito aut saltē sepius paulo post uterunque illicidio, frementem adhuc palam et filii sui Alanorumque reliquorum cædem se luculentius ulturum minante quotidianè Georgium multis frustra et verborum blanditiis et donis delinire sibique reconciliare dux Italorum conabatur. Ille quippe inflexibilis ad omnia persistabat obnixus in proposito haud inultam sincendtam indignam ingloriamque necem longe charissimi sibi filii, servavitque istam rabiem penitus animo conditam, quoad in actum tandem crumpere tragum, suo loco referendum. Super haec advenit mensis Maius, et noster exercitus Achirauum tenuit aliquot hominum in illibus constans. Italicæ

Τὸ δὲ λειπόν τιναὶ Φιωναῖκὸν ἦν ὃπο τὸν μέγαν ἔρχοντα τὸν Μαρεύλην. Ὅντις πάντων δέ μέγας δοῦξ ἐγένετο, αὐτὸς καθίστας τοὺς μισθούς, αὐτὸς περίχων, καὶ τρόπον αὐτοκράτορος στρατηγεῦ δγῶν καὶ φέρων δεκτὴ καὶ βούλειτο.

κβ'. Θάνατος τοῦ Πορφυρογεννήτου.

[P. 294] Τὸν δὲ φυλακήτην προσφυρογέννητον ἢ τοῦ μηνὸς πάτικην νεκρὸν καθόρεψ. Τὸ γάρ τῆς κυνάγγης πόθος πάντα μᾶλλον ἐκεῖνον ἢ περιεσδέμενον ἀπειργάζετο. Ὁ γνωσθεὶν βασιλέα, οὐκοῦδή ἡν κατὰ τὸ εἰκός πρέπειν ἢ ἀπελθεῖν ἐτοιμοθήναι. Καὶ πέμψας (ῳδὸς γάρ ἡξίου προσιδεῖν διὰ τὴν καθοσίωσιν) τὰ καθ' αὐτὸν προσέταττεν οἰκονομεῖν ὡς βούλεται. Κάκειδὴ οὐδὲν ἦν δόλο οἱ προύργου περὶ οὐ διεσκέψατο ἢ τὸ ἐτοιμασθῆναι καὶ μὴ ταραχθῆναι, ἀνακαλεῖται μὲν πατριάρχην, ἀνατίθησι δὲ οἱ τοὺς λογισμούς. Καὶ τέλος παρ' αὐτῷ ἀποκείρεται καὶ Ἀθανάσιος διοράζεται, πάντ' ἐκεῖνα τὰ πρώην μηδὲ λογισμοῖς ἐπιτρέψας, ὥστε καὶ περὶ τοῦ σφετέρου ιεροῦ ἔρωτάμενος, βασιλέως πέμποντος, εἰ τι καὶ περὶ ἐκεῖνου βούλειτο, προσθέντος καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ, ἐκεῖνον βαρέως ἀπολεγήσασθαι μήτ' αὐτὸν ἔχειν οὐδὲν μήτ' ἐκεῖνον ἀνεψιὸν, καὶ οὕτως αὐτῆς ὥρας ἀφη-

συχάσαντα τῇ θετεραὶ ἀποθανεῖν. Ἡ δὲ ἀκφορὰ τοῦ νεκροῦ καὶ λίαν μεγαλοπρεπῶς ἤγειραντο. Κελεύει τῷρ βασιλεὺς, καὶ πλείστον δον τὸς ἀξιετικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἐξηγουμένου καὶ πατριάρχου σὺν ἀρχιεπιστοῖς καὶ κλήρῳ παντὶ, συναθροῖζεται. Καὶ ὅποι διψιλέσι φωνῇ καὶ λαμπρόσι φωνῇ τοῦ Λιψῆ μονῇ παραπέμπεται, καὶ οὕτω λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς, μόνον δὴ φέρων εἰς μνήμην τὴν εἰς Χριστὸν δουλειῶν καὶ φιλὸν διορεια, κατὰ τοὺς πολλοὺς τοῖς ἐξωτάτω σοροῖς ἐπαριάζεται. Καὶ δὲ μὲν τῷδε καταλύει τὸν βίον, εἰργῆς πολυτεοῦς τὸν τάφον ἀνταλλαξάμενος, ὡς καὶ πρὸ τοῦ χρόνου τέσσαρεν δὲ σὺν αὐτῷ κατακρίθεις Στρατηγόπουλος.

κγ'. Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ διτι δουκός.

[P. 295] Τὰ δὲ περὶ τὸν μέγαν δοῦκα στρατεύματα τὸν πολὺφ τῷ κατὰ σφᾶς θάρρει προσθόλλει τῇ Γέρμῃ, ὃντες ἐλπισμοὺς ἀραρόσι τοῦ πλήνες Περσῶν τῇδε καταλαβεῖν καὶ τὰ τῆς ἀνθράκες ἐνδεξατταί. Οὐ δὲ ἐκ τῆς φήμης καταστείσθεντες καὶ μόνης, ὡς ἔδειξαν, ἀκόσμη φυγῇ καὶ ἀγενεῖ δραγμῷ ἀφάντες τὸ φρούριον ἀπεδέρασκον. Οἱ δὲ κατόπιν ἐπιτάντες, ὡς εἶχον, τοὺς ἀπολειρθεῖσαν ἐκικανοῦντο. Πλὴν εἰ-

fratre nepotem appellantis, graviter responderit : « Nec ego filium habeo, nec nepotem ille. » Quo dicto statim in quietem compositus postridie decessit. Elatio cadaveris appareata funebri 425 quam splendidissimo celebrata est : jusseral enim imperator ei cærimoniae antesse quantum sere in urbe reperiri tunc contigit hominum sacri et monasticii ordinis, ducente pompa patriarcha ipsorum episcopis et clero universo congregato. Ab his longa funeralium et lampadum ardantium serie, personantibus late viis psalmorum cantu, media die ad Lipsæ monasterium deportatus est mortuus. Eatenus splendor ac sumptus regius funeris processit. De cætero pro omni monumento ipsi fuit professio in morbo ultimo suscepta servitutis Christi et monasticum tunc adseitum nomen : quippe vulgaribus extra urbem tumulis, nihil speciosius quam privatus e plebe quispiam, est conditus. Hunc ille vita finem est natus, multorum annorum carcерem sepulcro commutans, prout item fecerat quatuor prius annis damnatus cum eo Strategopoulos.

κδ'. Adhuc de magno duce.

At magni ducis exercitus ingentem sui fiduciā et audaciam ostentans Germanæ se admovet, et proiectus spe certa deprehendenda illuc multitudinis Persarum et strenuo contra illos reī gerendi. Verum Persæ unico, ut apparuit, famam hostium incursum nuntiantis indicio consternati, fuga incomposita cursuque degeneri deserta munitione dissiparunt. Quorum hali fugientium dorsis instantes multa sunt relictorum ab iis spoliarum præda ditati. Cæterum, si credere oportet,

χρή πιστεύειν, καὶ τις δι' ἀγχόνης μόρον κατὰ τὸν πρόπον τῶν Ἰταλῶν ἐπῆξεν ὁ ἀφηγούμενος, οὐ παρ' ἄλλο τι ἢ τὸ θέλειν ἔκεινος περιποιεῖν σφέτερα. Ὁ δὲ εἰτ' ἀμυνόμενος, αὐτόθεν είτε μήν καὶ τοὺς λοιποὺς δεδιττόμενος, καὶ ὑπὸ τοὺς δώδεκα, ὡς ἐλέγετο, ἀπηγγόνισεν, δους γε καὶ αὐτὸν τὸν σφῶν ἔξιγονον, ἀνδρας ἀρετὴν ἐκ Βουλγάρων καὶ μέγαν ἔξι ἀξιωμάτων τζασύσιον τὸν Χρανίσθλακον, ὃν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Λαχανᾶν πολέμου ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως ἀλόντα καὶ δεσμοῖς ἐφ' εἰρχτῆς συνισχημένον πολλοῖς ὑστερον χρόνοις βασιλεὺς τῆς εἰρχτῆς ἐκβαλὼν καὶ τιμῆσας τῷ ἀξιώματι τοῖς ἑκεὶ μέρεσιν ἐπὶ χρόνοις ἀρχηγὸν εἶχε, καὶ αὐτὸν γοῦν τοῦτον, ὡς λέγεται, ἔξι ἑτοῖμου τῇ μαχαίρᾳ τρώσας τοῖς ἀπαγγονίσουσι παρεδίδου. Καν καὶ τοῦτ' ἐγεγόνει, εἰ μή γε πολλοὶ καὶ πρὸς ἵκετείαν ἀξιόχρεψ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ὅλιγα προτείνοντες δίκαια ἐξηρήσαντο. Κἀντεῦθεν Χλιαράς διελθὼν καὶ τὰλλα τὴν ἐπὶ Φιλαδέλφειας ἐπευδεν ἐσχάτως, ὡς ἐρέθη, κινδυνεύουσαν. Κἀπειδὴ ἥλοκετο μὲν Τρίπολις πρὸ καιροῦ, τὰ δὲ πέ-

A πιξ φρούρια ἔξι ὁμοιογίας διὰ τὴν ἀνάγκην Πέρσαις ὑπέκειντο, ἃσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἀλισύραν Καρμανοὶ τὰ κράτιστα τῶν Περσῶν, πέμψαντες οἱ ἐν τοῖς φρούροις κατὰ τὴν περὶ τὸν Αἴλακα διατείθοντες ἀναγγέλλουσι μὲν τὴν βίαν, προσιπαροῦσι δὲ πεπαύνεντας ἀντιπροσωρήσουσιν ἔξι ἑτοῖμου, ἃν που φανεῖται, Ψωμαλοὶ γε οὖσι καὶ τῇ τοῦ καροῦ βίᾳ εἰξασιν. Οἱ δὲ δέχεται τε τὴν ἱκετείαν καὶ ἀμύνειν κατεπαγγέλλεται. Οὐ μήδ' ὅλλα καὶ ἐντεῦθεν θέρηδος λαβὼν οὐκ ὅλιγιστον πρὸς συμπλοκὰς κατὰ Περσῶν ἡτοιμάζεται. [P. 296] Πλὴν δ' ἀλλ' οὐδὲ Πέρσαις ἀνήκουστα τάκεινον κατέστη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μαθόντες προστοιμάζοντο. Καὶ που περὶ τὸν Αἴλακα συνελθόντες οὐκ ἔξια μὲν τοῦ πλήθους οὐδὲ γε τῆς παρασκευῆς ἐκατέρων ἀλλήλους ἐδρασαν, λέγεται δ' ὅμως τριθέντος αὐτίκα τοῦ Ἀλισύρου καὶ εἰς φυγὴν διὰ ταῦτα βλέψαντος Πέρσας μὲν μετ' εὔκοσμίας καὶ κατὰ τρόπον ἀναχωρεῖν, τοῖς δὲ κατὰ τὸν μέρον δούκα συναχθεῖσι κατὰ φρήτρας τριχῇ οὐκ ἥν ἀτάκτως μίγα πᾶς διώκειν. Ἐκαστοὶ δὲ ὀρῶντες ἀλλή-

Iaqueo de more Italorum necem quibusdam eorum ductor intulit, non alia de causa quam quod res suas in præda Persica agnitas resumere illi ac sibi vindicare voluisse. Sed quidquid sit de causa facti, de facto quidem satis constat **426** testimonio multorum, homines videlicet circiter duodecim jussu ducis magni, sive ulciscentis peccatum quodpiam, sive præcautentis in futurum et terrore præminentis suos ne peccarent, strangulatos tunc suspendio fuisse, quando et ipsum ducem istius cohortis, ex qua isti erant, virum inclytam virtute militari, ortu Bulgarum, cui fuerat dignitas collata magni Izausii, Chrauithiabum nomine, quem bello contra Lachanum Michael Augustus senior olim captum diuque in carcere constrictum vinculis detentum, longo post tempore Andronicus imperator emissum custodia et ea quam dixi ornatum dignitate, illis die in partibus militiæ ducem habuit, et hunc, inquam, ut dicitur, dux magnus iræ impetu primo a se vulneratum gladio carnifiscibus laqueo suffocandum tradidit, finissetque is hand dubie vitam suspendio, nisi multi certatim accurrentes et precibus insinus et rationibus idoneis, meritisque ipsius ac defensionis argumentis allegandis plurimis, segre tandem Rontzerium avertisserunt a proposito talis viri leto informi enecandi. Porro hinc dux idem magnus Chliara et loca ejus viæ cætera pertransiens, ducere festinato copias instituit recta Philadelphiam versus, extreme, ut dictum est, periclitantem. Quoniam autem contigerat aliquanto ante capi Tripoliū, arces quæ circa illam urbem erant necessario pace cum Persis quibusdam conditionibus facta subjecta ipsi quadamtenus erant, citra tamen admissionem presidii Persici seu potius Carnianici: nam hi cum quibus ista pepigerant Carniani erant, præcipui et fortissimi Persarum, Alisyrae parentes

C duci. Verum tali coactarum subjacere servituti arclum incole, audito adventare magnum ducem, eum jam circum Aulacem castris positis morantem legatione missa communiter rogarunt ut sibi ab rebellandum paratis admoto proprius exercitu adesset: sese enim, simul tuto id possent facere, pacta, quibus se summa vi adacti et cedentes temporis contra voluntatem obstrinxerant barbaris, rescissuros, et sicut **427** Romani erant, missis ab imperatore copiis, statim atque illa in vicinia comparuissent, sese palam adjuncturos. Annuit ille precibus supplicum, et ducinrum se quo vellet copias promisit, eo libentius quod ex hoc ipso tam opportune auxilio oblatu non parum se confirmari sentiebat ad hene sperandum de successu expeditionis hujus. Ergo tanto se inde alacrius ad conflictum cum Persis comparavit. Qui viciissim per exploratores cognito magni ducis contra ipsos moventis adventu obviam illi prodire occuparunt, promoto exercitu prope Aulacem, ubi eum stativa fixisse ostendimus. Commissum illuc inter acies adversas est prælium, segnius remissiusque quam a tam numerosis copiis tanto D utrinque apparatu infeste invicem concurrentibus exspectari debuerat. Dicitur tamen vulnerato Alisyra primis statim jaculationibus, ac propterea fugam respicere coarto, retro cessisse quidem Persas, sed militari gradu et citra confusionem aut solutionem ordinum. Ilos ne acrius et longius copiæ magni ducis insequentur, ea causa obstissee dicebatur, quod haec trifariam in genera et corpora totidem divisæ (suam enim sibi quique seorsim Itali, Alani et Romani quasi separatam aciem babebant) immiscere se invicem, prout opus erat ad strenuus instandum cedentibus, noluere, sed se mutuo intuebantur, opprimentes si qui priores insilirent, quasi mox et ipsi secuturi. Cæterum ne qui primi expedirent ad hoc impetum,

λους εἰ προπηδήσειν, ὅμως τῷ ὑπὸ τῶν συνήθων Λ ἀποστάτης δόξας ἔγγυς, εἰς τῶν βασιλειῶν Ἱπποκέδρων Περσικῶν φύειρ (μηδὲ γάρ εἶναι Πίρσας δύτας ἐκλαθέσθαι τῆς μηχανῆς) ἐπεχόμενοι ὑφειμένως ἐνεπίπτον καὶ βίλλοντες κατηρχίζοντο, ὥστε καὶ Ήρεσις οὐκ ὀλίγους πεσεῖν. Τέως δὲ ἐντεῦθεν ἀναχωρησάντων Περσῶν Φιλαδελφεῖσι τῶν κακῶν ἀμπνευσις γίνεται, καὶ λιμῷ κινδυνεύοντες σιταρκοῦνται, καὶ πρὸς τὸ δεινόν, ἣν που καὶ ἐπεισφρήσωσιν, εὐλαπίδες ἴστανται. Ἐδοξεὶ δὲ μέγα τὸ ἱρον καὶ εὐφημίσθη, μὴ δίξιον δι τοσούσδε καὶ οὐτα παρατκενῆς ἔχουσιν. Αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐντεῦθεν τρέμουσῃ κιρδὶς (καὶ θάνατος γάρ ἐκ τῆς πληγῆς τῷ Ἀλισόρῳ ἐπερήμιστο) τάκει διελθών, καὶ ως ἔδει κατασφαλισάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμούριον.

κδ. Περὶ τοῦ Ἀτταλειώτου καὶ τῶν Μαγνησίων τῶν καὶ τοῦ Δούκα Νοστόγρου.

[P. 297] 'Ο δέ γε μέγας δοῦξ ἐπ' ὀλίγου τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐνδιατρίψας, καὶ ίκανά χρήματα συλλεξάμενος, νόστου ἐμέμνητο. Καὶ δὴ τάκετος πάντα φρούρια κατασφαλισάμενος τοῖς κατὰ τὸν Ἐρέμον Μαγνησίων ταῦτας παραγίνεται. Καὶ τότε δὲ μὲν πρότερον καὶ

ἀποστάτης δόξας ἔγγυς, εἰς τῶν βασιλειῶν Ἱπποκέδρων, Ἀτταλειώτης τούπιλην, ἀτε παρ' εἴδησιν βασιλίων; καὶ προσταγὴν κατέσχων Μαγνησίαν καὶ Ιδίας τιστοῦ θελήσει σύναμα τοῖς αὐτόχθοσι διοικῶν, μηδὲ αὐτοῦ τοῦ εἰς κεφαλὴν δντος τοῦ Νοστόγρου καὶ Δούκα φροντίζων, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρῶν, ο γοῦν τοιούτος ἐξελθὼν καὶ λόγοις καὶ ὑποπτώσεσι παραυτίκα τὸν μάγιαν δοῦκα ἐκμείλιξάμενος καὶ γαμικῷ κήδει δεξιωσάμενος, ἀμα τε δι' ἐκείνου πειστὸς ἐδοξεῖ βατιλεῖ, καὶ δίξα δλως ἡν ἐκείνῳ δι ποτατόμενος καὶ ὑπείκων ἐς δ καὶ προστάξει. Τῷ γοῦν Νοστόγρῳ Δούκᾳ, δν καὶ ἐς μάγιαν ἐπαράρχην κρατῶν ἐπατε γράφων πριγκιπίου τῆς αὐλῆς δντα, οὐκ διαν θυμήρη καὶ ἀρεστά τὰ ἄπο τοῦ μεγάλου δουκὸς προστατόμενά ο!, εἰτε μὴν καὶ πρατόμενα. Εἴτε οὖν ὑδριοπαθῶν ἐκείνος ἐξ ὃν αὐτῷ οὐκ ἀξίως τοῦ κατ' αὐτὸν μεγαλείου δ τῶν δλων ἐξηγούμενος προσαφέρετο, εἴτε μὴν καὶ ὑποπτεύσας ἐξ εκείνου δεῖν' ἀτα εἰς τινας ἀπαυτήσεις χρημάτων ἐξ ὃν συλλέξας καὶ προσηγγέλλετο, εἴτε καὶ διαμφιστερά ταῦτα τὴν εἰς τούπιδον ἀδοξίαν ἐν δεινῷ

deterruit metus insidiarum, ex nota consuetudine Persarum, subsidere locis tutis et incaute subeuntis excipere solitorum; quos ictius ipsis familiaris artis haudqnaquam tali tempore usum omissuros appareret. Itaque carie admodum et longe duntat in terga cedentium jaculando insecuri nostri Persas fugientes sunt: quorum sic tamen non paucos interficerunt. Per hunc modum submotis C inde Persia Philadelphienses respirare a malis, quibus promebantur, contigit. Nam illi fame pericitantibus annona est importata, animusque sic additus ad, si quæ denuo incurrerent, incommoda longanimenter 428 toleranda spe similiter adventuri, si exspectaretur, subsidii. Magnum id opus vulgo visum, et solutio Philadelphiensis obsidionis, ingenti fate celebrata plausu est, licet res haud sane sui magnitudine respondens numero et apparatu tantarum tantoque instructarum sumptu copiarum. Porro Alisyras cum suis gravi correptis metu, quod eum e vulnere accepto brevi moriturum multorum opinione ac sermone percreuerat, raptim constitutis quæ opus erant ad loca cætera quæ in illis partibus ooccupaverat tuenda, Amurio se admovere festinavit, in vicinia castrorum ducis amici emendationem offensionis bellii, et in præsentis receptus infesti periculo, quam obiter ex obvio poterat, securitatem capians.

24. De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.

Magnus vero dux paulum moratus Philadelphiae, nec paucis tamen sibi corrasis illa brevi mora pecunias, cogitare de reditu tempestivum duxit. Itaque arcibus illius tractus et numero presidiariorum et copia comineatuum et restauracione aut adjectione munimentorum abunde ad securitatem instructis, Magnesiam ad Hermum

pervenit. Erat ibi tunc magna rebellionis infamia laborans ac tantum non perduellis declaratus unus equisorum imperatorii stabuli, Attaleota cognomento; qui nec conscientia nec jubonte imperatore occupatam Magnesiam privato quidem suu quodam moderabatur arbitrio, sed cui ad robur adjungeret consensum arte conciliatum indigenarum civiumque urbis ejus, quam sie adeo sibi obnoxiam habebat, ut nec Nostongi duce illi provinciae praefecti rationem omnino ullam duceret, nec ipsi permitteret ingressum in civitatem. Hie talis obviam magno duci adventanti prodien⁹ ita enim insimi professione obsequiū verbisque supplicibus definitum sibi adjunxit necessitudine etiam affinitatis per conjugium inter amborum consanguineos cum eo contrafacta, ut repente Attaleota commendatus imperatori a magno duce omnis criminis suspicione liberaretur, volenteque iam Augusto in usurpata potestate persistaret, sed 429 quam accepit palam ferret duci magno, precarioque et parata ad orones ejus nulus obedientia in ea se versari administratione profiteretur. Haud grata hæc erant Nostongi Duces, quem istis, ut dixi, a se partibus summa praefectum potestate imperator, missis etiam super diplomatis ex primicerio aulæ magnum hæteriarcham creaverat; qui etiam contemptim a magno duce, velut ipsi plane subditus, solitus tractari exercerique imperiosis jussis, velut unus e vulgo quispiam, cum sibi tamen supremam illic auctoritatē ab imperatore comissam meminisset, tacitus ringebatur, indigna sese pati conquérens, neque pro sue dignitatis et natum merito tractari. Acecedebat is metus, cuius arguments ex idoneis et præsentibus Nostongus ducebat signis, ne a se quoque, sicut a cæteris consueverat, ingentes pecunias contributiones exigere. Ergo et dannum-

χρή πιστεύειν, καὶ τις δι' ἀγχόνης μόρον κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἰταλῶν ἐπῆξεν δὲ φηγούμενος, οὐ παρ' ἄλλο τι ἢ τὸ θέλειν ἔκεινους περιποιεῖν σφέτερα. Οὐ δὲ εἰτ' ἀμυνόμενος αὐτόθεν εἴτε μήν καὶ τοὺς λοιποὺς δεδιττόμενος, καὶ ὑπὸ τοὺς δώδεκα, ὡς ἐλέγετο, ἀπηγχόνισεν, δους γε καὶ αὐτὸν τὸν σφῶν ἔκτιγούμενον, ἀνδρα ἀρετὴν ἐκ Βουλγάρων καὶ μέγαν ἐξ ἀξιωμάτων τελεόσιν τὸν Χρανίσθλακον, ὃν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Λαχανᾶν πολέμου ἐπὶ Μίχατῃ τοῦ βασιλέως ἀλόντα καὶ δεσμοῖς ἐφ' εἰρχτῆς συνισχημένον πολλοῖς ὑπερον χρόνοις βασιλεὺς τῆς εἰρχτῆς ἐκβαλὼν καὶ τιμῆσας τῷ ἀξιώματι τοὺς ἐκεὶ μέρεσιν ἐπὶ χρόνοις ἀρχηγὸν εἶχε, καὶ αὐτὸν γοῦν τοῦτον, ὡς λέγεται, ἐξ ἑτοίμου τῇ μαχαίρᾳ τρίωσας τοῖς ἀπαγχούσισις παρεδίθου. Κανὸν καὶ τοῦτον ἐγεγόνει, εἰ μή γε πολλοὶ καὶ πρὸς ἕκειναν ἀξιόχρεων ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ὀλίγα προτείνοντες δίκαια εξηρήσαντο. Κἀντεῦθεν Χλιαρὸν διελθὼν καὶ τὰλλα τὴν ἐπὶ Φιλαδέλφειας ἐπευδεν ἐσχάτως, ὡς ἐρήθη, κινδυνεύουσαν. Κἀπειδὴ ἥλοκετο μὲν Τρίπολις πρὸ καιροῦ, τὰ δὲ πέ-

Iaqueo de more Italorum necem quibusdam eorum ductor intulit, non alia de causa quam quod res suas in præda Persica agnitas resumere illi ac sibi vindicare voluisse. Sed quidquid sit de causa facti, de facto quidem satis constat **426** testimonio multorum, homines videlicet circiter duodecim jussu ducis magni, sive ulciscentis peccatum quodpiam, sive præcaventis in futurum et terrore præmunitientis suos ne peccarent, strangulatos tunc suspendio fuisse, quando et ipsum ducem istius cohortis, ex qua isti erant, virum inclitiam virtute militari, ortu Bulgarum, cui fuerat dignitas collata magni Izausii, Chrauithiabum nomine, quem bello contra Lachanam Michael Augustus senior olim captum diuque in carcere constrictum vinculis detentum, longo post tempore Andronicus imperator emissum custodia et ea quam dixi ornatum dignitate, illis die in partibus militiae ducem habuit, et hunc, inquam, ut dicitur, dux magnus iræ impetu primo a se vulneratum gladio carnifibus iaqueo suffocandum tradidit, finissetque is hand dubie vitam suspendio, nisi multi certatim accurrentes et precibus insimilis et rationibus idenies, meritisque ipsius ac defensionis argumentis allegandis plurimis, segre tandem Rontzerium avertisserunt a proposito talis viri leto informi enecandi. Porro hinc dux idem magnus Chliara et loca ejus viæ cætera pertransiens, ducere festinato copias insiit recta Philadelphiam versus, extreme, ut dictum est, periclitantem. Quoniam autem contigerat aliquanto ante capi Tripolium, arces quæ circa illam urbem erant necessario pace cum Persis quibusdam conditionibus facta subjectæ ipsi quadamtenus erant, citra tamen admissionem presidii Persici seu potius Carmani: nam hi cum quibus ista pepigerant Carmani erant, præcipui et fortissimi Persarum, Alisyra parentes

A πιεῖ φρούρια ἐξ ὁμοιογίας διὰ τὴν ἀνάγκην Πέρσαις ὑπέκειντο, ἵσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἀλισύραν Καρμανοὶ τὰ κράτιστα τῶν Περσῶν, πέμψαντες εἰ δὲ τοῖς φρουρίοις κατὰ τὴν περὶ τὸν Αὔλακα διατείθοντες ἀναγγέλλουσι μὲν τὴν βίαν, προστεπαροῦσι δὲ ἐπαμύνεντις ἀντιπροσωρήσουσιν ἐξ ἑτοίμου, ἵνα που φανεῖται, Ψωμαίοις γε οὖσι καὶ τῇ τοῦ καροῦ βίᾳ εἰξασιν. Οὐ δὲ δέχεται τε τὴν ἕκειναν καὶ ἀμύνειν κατεπαγγέλλεται. Οὐ μήδ' ἄλλα καὶ ἐντεῦθεν θέρηδος λαβὼν οὐδὲ ὀλίγιστον πρὸς συμπλοκὰς κατὰ Περσῶν ἡτοιμάζεται. [P. 296] Πλὴν δ' ἄλλ' οὐδὲ Πέρσαις ἀνήκουεστα τάκεινον κατίστη, ἄλλα καὶ αὐτοὶ μαθόντες προστοιμάζοντο. Καὶ που περὶ τὸν Αὔλακα συνελθόντες οὐκ ἀξία μὲν τοῦ πλήθους οὐδὲ γε τῆς παρασκευῆς ἐκατέρων ἀλλήλους ἐδρασαν, λέγεται δὲ δύμας τριθέντος αὐτίκα τοῦ Ἀλισύρου καὶ εἰς φυγὴν διὰ ταῦτα βλέψαντος Πέρσας μὲν μετ' εὐκοσμίας καὶ κατὰ τρόπον ἀναχωρεῖν, τοῖς δὲ κατὰ τὸν μέσον δούκα συναγθεῖσι κατὰ φρήτρας τριχῇ οὐκ ἡν ἀπάκτως μίγα πᾶς διώκειν. "Ἐκαστοι δὲ ὁρῶντες ἀλλή-

duci. Verum tali coactarum subjacere servituti arcium incolæ, audito adventare magnum ducenti, enim jam circum Aulacem castris positis morantem legatione missa communiter rogarunt ut aibi ab rebellandum paratis admodum proprius exercitu adesset: sese enim, simul tuto id possent facere, pacata, quibus se summa vi adacti et cedentes temporis contra voluntatem obstrinxerant barbaris, rescissuros, et sicut **427** Romani erant, missis ab imperatore copiis, statim atque illa in vicinia comparuissent, sese palam adjuncturos. Annuit ille precibus supplicum, et ducinrum se quo vellet copias promisit, eo libentius quod ex hoc ipso tam opportune auxilio oblato non parum se confirmari sentiebat ad bene sperandum de successu expeditionis hujus. Ergo tanto se inde alacrius ad confictum cum Persis comparavit. Qui vicissim per exploratores cognito magni ducis contra ipsos moventis adventu obviam illi prodire occuparunt, promoto exercitu prope Aulacem, ubi eum stativa fixisse ostendimus. Commissaria illuc inter acies adversas est prælium, segnius remissiusque quam a tam numerosis copiis tanto D utrinque apparatu infeste invicem concurrentibus exspectari debuerat. Dicitur tamen vulnerato Alisyra primis statim jaculationibus, ac propterea fugam respicere coacto, retro cessisse quidem Persas, sed militari gradu et citra confusionem aut solutionem ordinum. Ilos ne aerius et longius copiæ magni ducis insequerentur, ea causa obstissee dicebatur, quod hæ trifariam in genera et corpora totidem divisæ (suam enim sibi quique seorsim Itali, Alani et Romani quasi separatam aciem habebant) immiscere se invicem, prout opus erat ad strenue instandum cedentibus, noluere, sed se mutuo intuebantur, opprimentes si qui priores insilirent, quast' mox et ipsi sequuturi. Cæterum ne qui primi expedirent ad hoc impetum,

λους εἰ προπηδήσειαν, ὅμως τῷ ὑπὸ τῶν συγθέων θντας ἐκλαθέσθαι τῆς μηχανῆς ἐπεχόμενοι ὑφειμένως ἡνας ἐνεπίπτον καὶ βίλλοντες κατηγίζοντο, ὥστε καὶ Πέρσας οὐκ ὀλίγους πεσεῖν. Τέως δὲ ἐντεῦθεν ἀναχωρησάντων Περσῶν Φιλαδελφοῦς τῶν κακῶν δικτυεισις γίνεται, καὶ λεμῷ κινδυνεύοντες σιταροῦνται, καὶ πρὸς τὰ δεινά, ἣν που καὶ ἐπεισφρήσωσιν, ἀδελπότερος ἴστανται. Ἐδοξεὶ δὲ μέγα τὸ ἔργον καὶ εὐφημίσθη, μή διέσιν δυναστεύειν τοσούσδε καὶ οὕτω παρασκευῆς ἔχουσιν. Αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐντεῦθεν τρεμούσῃ καρδίᾳ (καὶ θάνατος γάρ ἐκ τῆς πληρῆς τῷ Ἀλισσρῷ ἐπιφῆμιστο) τάκει διελθών, καὶ ως ἔδει κατασφαλισάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμούριον.

κδ. Περὶ τοῦ Ἀτταλειώτου καὶ τῶν Μαγνησίων καὶ τοῦ Δούκα Νοστόγρου.

[P. 297] 'Ο δέ γε μέγας δοῦξ ἐπ' ὀλίγον τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐνδιατρίψας, καὶ Ικανά χρήματα συλλεξάμενος, νόστου ἐμέμνητο. Καὶ δὴ τίκτετο πάντα φρούρια κατασφαλισάμενος; τοῦ; κατὰ τὸν Ἐρμον Μαγνησίωντας παραγίνεται. Καὶ τότε δὲ μὲν πρότερον καὶ

Δ ποστάτης δόξας ἔγγυς, εἰς τῶν βασιλειῶν ἱπποκόμων, Ἀτταλειώτης τούπικλην, ἀτε παρ' εἶδος ον βασιλεώς; καὶ προσταγὴν κατεσχὼν Μαγνησίαν καὶ ίδιας τοῖς θελήσεσι σύναμα τοῖς αὐτόχθοσι διοικῶν, μηδὲ αὐτοῦ τοῦ εἰς κεφαλὴν δυνατος τοῦ Νοστόγρου καὶ Δούκα φροντίζων, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρῶν, δι γούν τοιούτος ἐξελθών καὶ λόγοις καὶ ὑποπτώσεσις παραυτίκα τὸν μέγαν δοῦκα ἐκμειλίξαμενος καὶ γαμικῷ κήδει δεξιωσάμενος, ἀμα τε δὶς ἐκείνου πιστὸς ἰδοῦσε βατεῖται, καὶ δῆμα διλῶς ἢν ἐκείνῳ διποτατόμενος καὶ ὑπείκων ἐξ διατάξεις. Τῷ γοῦν Νοστόγρῳ Δούκᾳ, δην καὶ ἐξ μέγαν ἐταιρεύρχην κρατῶν ἐπαττόντα γράφων πριμικήριον τῆς αὐλῆς δητα, οὐκ ἡσαν θυμήρη καὶ ἀρεστά τὰ ἄπο τοῦ μεγάλου δουκὸς προστατόμενά οἱ, εἰτε μήν καὶ πρατήμενα. Εἴτε οὖν ὑδριοπαθῶν ἐκείνος ἐξ ὧν αὐτῷ οὐκ ἀξίως τοῦ κατ' αὐτὸν μεγαλείου δι τῶν δλων δηγούμανος προσεφέρετο, εἴτε μήν καὶ ὑποπτεύεσσες ἐξ εκείνου δεῖν' δητα εἰς τινας ἀπαιτήσεις χρημάτων ἐξ ὧν συλλέξας καὶ προσηγγέλλετο, εἴτε καὶ δι-
διμφύσερε ταῦτα τὴν εἰς τοδιπόλιν ἀδοξίαν ἐν δεινῷ-

deterruit metus insidiarum, ex nota consuetudine Persarum, subsidere locis tutis et incaute subeuntes excipere solitorum; quos ictius ipsis familiaris artis haudquaque tali tempore usum omissuros appareret. Itaque carie admodum et longe duntaxat in terga cedentium jaculando insecuri nostri Persas fugientes sunt: quorum sic tamen non paucos interfecerunt. Per hunc modum submotis C inde Persis Philadelphiae respirare a malis, quibus premebantur, contigit. Nam illi fame perelicitibus annona est importata, animusque sic additus ad, si quæ denuo incurrerent, incommoda longanimitate 428 toleranda spe similliter adventuri, si exspectaretur, subsidii. Magnum id opus vulgo visum, et solutio Philadelphiensis obsidionis, ingenti late celebrata plausu est, licet res haud sane sui magnitudine respondens numero et apparatu tantarum tantoque instructarum sumptu copiarum. Porro Alisyras cum suis gravi correspondit metu, quod eum e vulnera accepto brevi moriturum maliorum opinione ac sermone percreuerat, raptum constitutis quæ opus erant ad loca cætera quæ in illis partibus ooccupaverat tuenda, Amurio se admovere festinavit, in vicinia castrorum ducis amici emendationem offensionis belli, et in præsentili receptus infestil periculo, quam obiter ex obvio poterat, securitatem capians.

24. De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.

Magnus vero dux paulum moratus Philadelphiae, nec paucis tamen sibi corrasis illa brevi mora pecuniis, cogitare de reditu tempestivum duxit. Itaque arcibus illius tractus et numero præsidiariorum et copia comiteatuum et restaurazione aut adjectione munimentorum abunde ad securitatem instructis, Magnesiam ad Hermum

peruenit. Erat ibi tunc magna rebellionis infamia laborans ae tanum non perduellis declaratus unus equisonum imperatorii stabuli, Attaleota cognomento; qui nec conscio nec jnbonte imperatore occupatam Magnesiam privato quidem suo quodam moderabatur arbitrio, sed cui ad robur adjungeret consensum arte conciliatum indigenarum civiumque urbis ejus, quam sie adeo sibi obnoxiam habebat, ut nec Nostongi ducæ illi provinciæ praefecti rationem omnino ullam duceret, nec ipsi permitteret ingressum in civitatem. His talis obviani magno duci adventanti prodienjs ita enim insimi professione obsequil verbisque supplicibus delinitum sibi adjunxit necessitudine etiam affinitatis per conjugium inter amborum consanguineos cum eo contracta, ut repente Attaleota commendatus imperatori a magno duce omnis criminis suspicione liberaretur, volenteque iam Augusto in usurpata potestate persistaret, sed 429 quam acceptam palam ferret duci magno, precarioque et parata ad omnes ejus nutus obedientia in ea se versari administratione profiteatur. Haud grata hæc erant Nostongi Duce, quem istis, ut dixi, a se partibus summa praefectum potestate imperator, missis etiam nuper diplomaticis ex primicerio aulæ magnum hæteriazacham creaverat; qui etiam contemptim a magno duce, velut ipsi plane subditus, solitus tractari exercerique imperiosis jussis, velut unus e vulgo quispiam, cum sibi tamen supremam illic auctoritatem ab imperatore commissam meminisset, tacitus ringebatur, indigna sese pati conquérens, neque pro sua dignitatis et natum merito tractari. Acecedebat is metus, cuius argumenta ex idoneis et præsentibus Nostongus ducebat signis, ne a se quoque, sicut a cæteris consueverat, ingentes pecunias contributiones exigere. Ergo et dannum

ποιούμενος, Ἐγνω μὲν τὴν ὡς βασιλέα τεχνιτεῖσαι ἀπόδρασιν, ταχὺ δὲ παρέσχε καὶ ἡ τύχη τὴν πρόφασιν. Ἡ δὲ ἡν, πέμπεται μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνὴρ οἰκεῖος τῇ πενθερῷ οἱ δὲ Κανναβούριος πρὸς Κωνσταντινούπολιν διὰ τ' ἄλλα, καὶ ἀξιούντες ἀποσταλῆναι τὴν γαμετήν· ἐπειδὲ δὲ τῆς κατὰ τὴν ἔδυν ἀσφαλείας τῷ ἀνδρὶ περιμηθεύσασθαι, πέμπει πρὸς τὸν Νοστόγγον παρεγγῆν Ικανῶσαι διασώσταις ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. Αὐτὸς δὲ τὰς παρεγγυήσεις δεξάμενος τῷ δοκεῖν καὶ ὑπὲρ τὸν περισποῦ τὰ ἐπισταλμένα θέλειν πληροῦν, ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἄλλον εἰς χάριν ἅμα τοῖς ίδιοις διασωτάμενος, ἐτεχνίτευεν [P. 298] ἀποφυγήν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τις τῶν ἐς γραμματέας ἐκεῖνην τελούντων, ἐπειδὲ καὶ αὐτῷ ἐδίκει τοῦ κεκτημένου ἀλλοτριοῦσθαι, Ἐνθεν μὲν οὗτος, Ἐνθεν δὲ ἐκεῖνος τὴν πόλιν καταλαμβάνουσε. Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐπειδὲ οὐδὲν ἐώρα ἀκίνδυνα διευτῷ διὰ τὴν τῆς ἐνοχῆς παράλουσιν καὶ τὴν ἐς βασιλέα προσφυγήν, πατριάρχῃ προσφεύγει· ἀλλὰ γραμματεὺς ἐπιστὰς πρὸς τούτου, καὶ τὰ πιστὰ προσδοκῶν ἔχειν ἐκ τινος γράμματος τοῦ ἀπὸ τοῦ

Α μεγάλου δουκὸς, ὃς δῆθεν πρὸς τὸν κανικλεον δηλοῦντος τὴν ἀπόδυσιν ὡς ἐκούσιος, ἐπὶσις χρησταὶ ἤωρείτο. Λόγος δὲ ἡν ἀμφοτέρους συνελθόντας πρὸς πατριάρχην ἀπολογεῖσθαι διὰ τούτου τῷ βασιλεῖ τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀναχώρησιν, τὰ πολλὰ τῶν ἐκεῖνων πραττομένων ἀταμεύτοις παρθησίας καθαπτομένους. Ἄ καὶ ἀγγελθέντα, οὐχ ὅπως οἱ λέγοντες ἔπειθον, ἀλλὰ καὶ δισμενεῖνεν ἕποις τὸν κρατοῦντα ἐποιουν· βασιλεὺς γάρ κακίας, οὐκ ἀληθείας τὰ λεγόμενα κρίνων, καὶ ὑπεκκαύματα φθόνου μᾶλλον ἢ προνοήσεις ἐξ εὐνοίας ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκεῖνος ἐχδία καὶ ἐξωργίζετο. Τοῦ δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ μετελθεῖν τοῦ μὲν τὸ οὐκ εἰς ὀλίγα χρήσιμον παρηγέτο, τοῦ δὲ τὸ ἀξιοπρεπὲς εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως παρόρασιν διεκώλυεν. Ἡν δὲ ἄλλως ἐμποδὼν πρὸς τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην καταφυγὴ τοῦ Νοστόγγου, διθεν φέτο ἔχειν τὴν ἀπαν ἀσύλιαν τῇ τῆς Περιβλέπτου τέως ἐγκεκλεισμένον μονῆ. Ὁθεν καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς ὁ κρατῶν πολλάκις παρωχυμένος (ἀνάπυστα γάρ κακεῖνη τὰ λεχθέντα κατὰ τὸ εἰκόνας ἐγεγόνει, καὶ ὑδριοπάθει τὰ μέγιστα, εἰ μή γε οἱ κατει-

Instans prævertere, et ignominiam vel delere jam inustam vel ne sibi impingeretur in posterum præcavere studens, unam optimam votorum asse- quendorum putavit rationem, imperatorem adire quamprimum, si quem modo plausibilem de- rende provinciæ nancisci prætextum posset. Fa- vit in hoc ei fortuna, occasionem brevi offérens ejus via probabilem, hanc scilicet. Mittere per id tempus voluit dux magnus ad soicum suam, germanam imperatoris Constantinopoli tunc degen- tem, ministerium illi matronæ in primis fidum et intime familiarem, Cannaburium, tum ut alia sibi desiderata quædam per eam in aula conficeret, tum ut uxorem apud matrem diversantem ad se accerseret. Quia vero per infestas hostilibus incursibus regiones haud tutum incomitato viatori vi- debat iter fore, Nostongo mandavit ut eum tuto de- putatorum e sua cohorte in urbem secure deduci præsidio curaret. Quid ille mandatum obnoxie ac- cipiens, quasi ostentando abundantiori studio gra- tificandi duci magno, simul plus quam petebatur dedit, simul aptam captavit opportunitatem id quod sua causa optabat 430 agendi. Officium quippe deductoris sibi cum prætoria sua cohorte assumens, Cannaburium Constantinopolim perdu- xit. Quo ipso tempore quidam in ejusdem Nostongi provinciali comitatatu scribæ ministerium exercens, cum decrevisset nescio qua re offensus ab exosi sibi domini servitio recedere, et ipse iter urbem versus clam arripuit. Itaque ambo pari consilio, licet invicem ignari, furtivis pro- fectionibus Constantinopolim pervenere. Ubi No- stongus inspecto rerum statu, cum minime spe- raret probare se imperatori posse, manifestis in favorem magni ducis præoccupatio affectibus, quas veras habuerat causas e provincia injussu discedendi, haud tutum sibi putavit consurgere,

C D uti destinaverat, ad ipsum, et audientia poscenda ejus potestati se permittere. Quare ad patriarcham se confert, asyli jure securus illic futurus, et eodem idoneo reconciliationis seqvestro ad Augustum usurus. Scriba, qui prior in urbem, expeditius via emensa, pervenerat, lactatus spe inani, ejusdam, quam attulerat, acceptæ a ma- gno duce ad caniclei præfectum epistolæ, qua cum declarari credidisset se legitimas habentem causas abnuendæ ulterioris moræ in obsequio Nostongi, a quo indignis modis tractaretur, auctoritate su- periori ducis magni a famulatu magni hetæriarchæ rite suisse absolutum, postquam ea redditæ epi- stola promoveri ea via negotium non sensit suum, sive illa perfuntoria commendatio suisset, sive quamvis accurata, parum apud præfectum canicleo valeret, vela secundum auram vertere statuit, re- conciliataque cum Nostongo gratia societate cum eo inenuda consiliis, ad patriarcham et ipse confugit, parem præ se ferens aversionem a ma- gno duce. Ibi uteque concordi conatu studue- runt infamare apud Augustum magni ducis acta, querelis contra ejus avaram, arrogantem et ty- rannicam gubernationem libris apud patriarcham deponendis, quas ille videlicet ad imperatorem deferret, et pro ea qua pollebat apud ipsum gratia creditas sibi probatasque persuaderet justas esse. Sed successu ea res caruit: auditis enim impera- tor a patriarcha quæ Nostongus et ejus scriba in magno duce culparent, adeo non est persuasus ut iram potius non mediocrem in accusatores ostenderet, hos judicans falso et prava voluntate in- stinetuque 431 maligni litoris, non autem, ut videri volebant, zelo publici boni et studio benevolo sor- viendi imperatori ad istam columniosam et monda- cem delationem processisse. Ergo in eos palam indignatus, scribam quidem ut nihil homunculum

πόντες ἀξίας τὰς δίκαιας τισαίεν, μηδὲ προσέξειν δλ- λον τῷ στρατηγῷ, μή τῶν φυγάδων ἔκεινων ὑπο- σχόντων τὰς δίκας) ἀλλὰ τὸ μὲν μονῆς ἄγκεκλεῖσθαι καὶ ἀπὸ προσώπου εἶναι τῷ βασιλεῖ ἀρκετὸν εἰς τι- μωρίαν ἔκρινεν, ἔκεινο παρ' ἐκυροῦ καταδικασθέν- τος διπερ ἀν βασιλεὺς παθεὶν ἔκεινον ὡς πρόστιμον ἔνικαλον, τῆς μονῆς ἀντὶ φυλακῆς οὐδῆς αὐτίκα, οὐδὴ καὶ παρὰ πατριάρχου ἀποσταλεὶς ἄγκεκλειστο. Τῷ δὲ γε γραμματιστῇ ἀπεπροσπάθει ὡς μὴ ἰδίω τὸ σύνολον δντει καὶ ὡς ἔκ τινος λατρείας ἔκεινος ἀνα- ληφθέντι· δεῖν γάρ τοις τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπὶ πλημ- μελτματι τιμωρίας οὐχ ἥττον κολάσεις ή καθάρσεις οὐτας ἴδοις προσήκειν, εἰ μέλλοιεν οἱ μὲν κολάζον- τες κερδαλνεῖν, οἱ δὲ δεινὰ πάσχοντες ὠφελεῖσθαι, κατὰ τὴν εἰς τούπιν χρείαν τὸ χρήσιμον παρεξῆμε- νοι. [P. 299] Ἐπει δὲ δ μὲν Νοστόγγος κατά τινα

A ἐλπισμὸν συμπαθείας τῆς μονῆς ἀπελύετο, ή δὲ τῆς διεγωρίας δόξα καὶ έτι ἀναζέουσα ἦν, καὶ δεῖν' ἄττα τοὺς τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσκειμένους ὑπέσυμχον, εἰ καταφρονοίτο, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν δοκούντων καὶ ἐν ἀξίαις (τοῖς γάρ καιριωτέροις μέρεσιν, δταν ἐνδῷ πρὸς τὸ χειρόν, ἀνάγκη συνδιεστρέψθαι καὶ τὰ λοιπὰ, ἦν μή τις ἐπίσχῃ), τότε βασιλεὺς πέμψεις ἀγεις καὶ ἀμφοτέρους, καὶ δὴ ἡμέρᾳ κυριωνύμῳ, Μαιμακτηριῶνος τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, τοὺς περὶ αὐ- τῶν παραστησάμενος, παρόντων κάκτενων, πολὺν μὲν λόγον παρέτεινε δημηγορῶν, τῷ μὲν δοκεῖν κα- θαπτόμενος τοῦ Νοστόγγου, τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου δουκὸς πρὸς τοὺς μεγιστᾶντας ἀπολο- γούμενος, ὡς μηδὲν ἀναξίως κάκ τοῦ παρείκοντος μήτ' αὐτὸν προσβιασμοῖς τιμῆσαι τὸν καὶ πρὸ τοῦ B μέγαν δοκούντα, μήτ' ἔκεινον παρ' αὐτοῦ τιμῆσθαι

et parum utilem e ministerio amovit: Nostongo ne poena ei luculentior infligeretur, sua tanto amplior dignitas prosumit, præsertim cum ne pro potestate coerceretur subjiceretur judicio, asyli jus obstatet, quo ille Peribleptæ monasterio inclu- sus (illuc enim eum patriarcha misera) inviolabili utebatur. Itaque quanquam soror imperatoris, sor- erus ducis magni, cognitis quæ contra hunc ab his movebantur, tanquam pro genero sollicita, non cessaret Andronicum irritare adversus duos falsorum, ut aiebat, inventores criminum, magnopere exaggerans rem esse indignam exemplique in pu- blicum noxii, impune ferre calumniosos sycophan- tas impudentissimam audaciam, ex qua inulta per- manente securutum esset ut alii quoque ad licen- tiām invitati similem negligenter obedire duci mag- no, cuius quam esset fortia et felix bello reique- ture publicæ necessaria opera, Philladelphiæ libe- ratio monstraret; et si hæc, inquam, indesinenter urgeret tam potens et cara imperatori matrona, ta- nien illi non est visum aliud tum quidem Nostongum supplicium infligere; aufuscere quippe interim ale- bat carcerem, quem is sibi ultro consivisset, in- cludens sese monasterio Peribleptæ; quam se illi custodiam imputare dicebat in partem poenae tanquam indictam legitime damnato. Instantibus autem, posse saltem puniri Nostongum in persona scribæ sui, qui non diversaretur in monasterio (huius enim justè infligendum merenti supplicium in ignominiam et dolorem redundaturum ipsius domini, cuius exemplo et commodo peccasset), respon- debat imperator Nostongum nihil ad se pertinere pulaturum quid scribæ isti feret, quem ad suam vere pertinuisse familiam negaret: in eam quippe irrepasse haud a se ascitum, sed furtim adhibitum a suis familiariis mercenaria functione venalis operæ. Oportere autem, si quando magistratus non in propria, sed in aliena castigandi persona 432 sint, in eo capite poenam constitui quotidianum ipsiis et carum sciatur esse, cujusque damnum se labor ad sensum illorum affectu et compassionē propagatum iri non sit dubium. Alioqui contingē-

C ret frustrari voto suo iudicem; qui cum poena- istiusmodi minus ultrices esse quam purgatrices velit, magisque optet emendari per eas in posterum qui deliquit, quam ipse frui dulcedine vindictæ, istud quod e republicæ utilitate spectat, minime assequeretur saevendo in personam indifferentem illi quem primario vult plectere. Sic tunc eludebat imperator studiosos magni ducis poenam Nostongi postulantes. Verum cum accidisset aliquanto post hæc prodire e suo asylo Nostongum, spe quadam concepta parcituri facile sibi Augusti, si committere se reum ipsius clementiæ vidisset, dum id ipsum aulæ, ut sit, sermonibus celebratur, animadversum est magis incumbere judicia magnatum plerorumque in reprehensionem ar- rogantiæ magni ducis, qui Nostongum magnum betariarcham, dignitatem ac natalibus conspicuum hominem, velut de plebe quempiam, contemptum et imperiose tractasset. Quæ gliscens inuidia cum ducis magni fautoribus injecisset curam, quod eum, jam contemni ac traduci passim a pro- ceribus et constitutis in dignitate viris prima- riis videbant, intelligebant autem sensus et judi- cia summatum facile in vulgo quoque serpere, periculumque fore, ni mature occurreretur, ne com- munibus mox et unanimiter conspirantibus primo- rum juxta insirmorumque unus odiis objectus band

D par resistendo esset, novis imperatorem instantiis ad succurrendum isti discrimini perpulerunt. His ille annuens, die quarta decima Junii, quæ fuit illo anno Dominica, adduci coram sese in medio procerum aulæ considente Nostongum et scribam jusait. Atque hic longam satis ingressus oratio- nem specie invehendi in Nostongum, maximam re vera sermonis partem consumpsit in purgando apud præsentes magnates duce magno actisque illius et suis erga illum beneficiis vituperationi eximen- dis. Conatum quippe acrem intendit ad persuadendum neque se cumulandis in Rontzerium ho- noribus liberalitate excessisse, neque illum accep- sisse a se quidquam quo non deberet judicari dignissimum, quippe qui jam antequam hoc adve-

ναι, εἰ ἐπὶ τῶν διων γένοιτο· εἰναι γάρ καὶ ἀλλα· Χοῦ οὐχ ἡκίστα ἐνδόξον καὶ οὐδὲν δ τι λαβεῖν μὴ θέγοντα. Τέλος τὸ τοῦ λεοντοκόδου ποιεῖ, καὶ κανεὶς τὸν ὡς ὅηθεν λέοντα ἐκδεῖταισθαι· προστάττει γάρ αὐτίκα, καὶ τὸν μὲν γραμματέα ἔξατιμον κουρῆ τριχῶν καὶ γενελού, τὸν δὲ Νοστόγον τὰ πολλὰ καθαψάμενος ἐν δημηγορίαις τέλος ἄξιωμάτων φιλοῦ καὶ ἐγκλείει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τίδες.

κέ. Περὶ τῶν κατὰ τὴν Τρίπολιν τὴν κατὰ Μαλαρδροῦ συμβάντων.

[P. 500] Οὐ χείρον δ' ἵσως καὶ τὰ κατὰ τὴν Τρίπολιν διελθεῖν, δπῶς ἐν τοῖς μέρεσι τοὺς κατ' ἀνατολὴν φρούριον οὖσα, ἐπειτα ἐκ τῆς εἰκασίας καὶ τῆς τυχούσσης προφάσεως ταύτην ἀρχαίαν οὖσαν καὶ Φιλαδελφείας προβεβλημένην δ ὀδύκας καὶ βασιλεὺς καὶ ὄπλοις καὶ τιταρκίαις ἐπετεῖοις ωχύρου, καὶ τὸ τῆς Φιλαδελφείας μόρσιμον (τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης κατακλυσμῶν καὶ εἰσπειτα μηδὲν ἀλῶντα, ὡς ἐφημίζετο) πεστὸν ἐντεῦθεν καθίστα. Διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐκυδροῦτο τὸ πόλισμα, καὶ τῶν ἐπιτιθεμένων ἥλογει

niret, magnus 433 suisset, classem et copias ductans proprias, quoque! hic suisset insignitus titulo ducis magni, ejus rem ipso prius habuisse, alibi nihilo minus clarus atque conspicuus quam decinde apud nos, qui nomen duntaxat addiderimus possessæ dudum et exercitæ ab illo potestatis, quando illum exercitui Romano præpositum universo magnum ducem appellavimus. In eam sententiam postquam accurate vehementerque peroravit, conversus ad præsentes reos, et a scriba exorsus, in eo facere voluit quod solere aiunt leonis magistrum, dum cane coram illo verberrando terrere ferox animal satagit. Sic enim Augustus metum admoveare Nostongo scriba ejus plectendo propter culpam utrique communem volens, huic illic in conspectu cunctorum ignominiose radi ad cutem pilos capitinis et menti iussit. Moxque Nostongum acerba prius nec brevi objurgatione increpitum denique dignitatibus privavit et custodias addidit. Atque hæc quidem acta in hunc modum sunt.

23. De iis quæ Tripoli ad Mazandrum acciderunt.

Operæ prelum quoque fuerit, quæ Tripoli contigere, breviter exsequi. Hæc urbs in Orientali sita tractu arcum potius, quibus circumdabatur ad illum oppositis limitem, quam propriis tuta munimentis habebatur, quoad eam Ducas Augustus, ex levi et fortuita capto causa consilio, urbem antiquam et Philadelphia prætentam armis, propugnaculis et victus annui provisionibus instruxit; cuius novæ objectu munitionis tutiore, ut apparebat, redditæ et extra omne periculum Persicæ invasionis posita Philadelphia, fides jam adhibebatur pronior veteri de illa oraculo jactato, quo in fatis esse ferebatur eam a primo diluvio in omne deinde consequens tempus nunquam fore capienda. Indidem porro civitati Tripoli claritas accessit, late-

Α Περσῶν. Ἀλλὰ χρόνο; τὴν πολιορκίαν ἐμέτρει, καὶ τῶν πολλῶν ὑποκλιθέντων εἰς μακρὰν ἀντεῖχον οἱ Τριπολῖται. Πλήγη καὶ κατ' ὅλον τῇ τῶν ἀναγκαῖον ἐνθεὶς στενοχωρούμενοι καὶ τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας; ἐς τὰ μάλιστα Ἐρημὸν. Ἀλλ' ἐπεὶ ἐγγύθινον οὐκ ἦν ἀρωγῆ, ἔγνωσάν τισι συνωμοσίαις ταῖς πρὸς τοὺς Πέρσας τὰ τῆς ἀνάγκης διευθετεῖν. Ἀμέλει τοι καὶ πρὸς καιρὸν ἐπένθετο Πέρσαις, καὶ σίτον ἐκεῖθεν ἐλάμβανον. Καὶ δ συνεθισμὸς τῆς ἐμπορίας μὴ μόνον ἐκείνους ἐκερχομένους ὀνεισθαι τὰ ἀναγκαῖα ἐποιεῖ, ἀλλὰ καὶ Πέρσας εἰσερχομένους ἀνέδην τὴν πόλιν. [P. 501] ἀπεμπολεῖν παρεσκεύαζε. Τοῦτο πολλάκις πραχθὲν ἐννοιαν εἰσάγει Πέρσαις ἀλώτεως, καὶ προδόταις κοινολογησάμενοι τὰ εἰκότα ἐν προθεσμίαις πισταῖς τὰ κατὰ τὴν πόλεως ἐξειργάζοντο. ^B Καὶ δὴ σύγματι πλειστοῖς τὰ τῶν φορτίων ἐπισκευασάμενοι, τὸ μὲν στράτευμα ἐγγιστά ποιοῦντες ἐκρυφίαν, ἀμα δὲ πολλοὶ τὴν πόλιν εἰσήσαν. Στοις δ' ἡ ἐμπορία ἦν, καὶ ἱκαστος τῶν κανθώνων ζυγάδα φέρων τῶν φορτωμάτων τὰ κατὰ τὸν πόλεμον

inclinat per hoc factæ, nec sui præsidii fiducia curanti Persarum incursions, quas facile ac ludibunde se repulsuram consideret. Postea late potentibus campo Persis, cunctæ illorum tractum munitiones una simul obsidione premebantur, coactis præsidariis 434 intra eas se tenere et agri usu exclusis. Id incommode diutissime omnium Tripolis pertulit; et plerisque circumsitarum arcium fame ad deditiōnem adactis, soli longo tempore resistere Tripolitæ, quoad et ipsi consumptis sensim alimentis, extrema in arto positi penuria, circumspicere auxilia cœpere; quorum cum e propinquo nulla se spes ostenderet, ad quasdam cum Persis conventiones, malo aliter immedicabili subigente, descendenterunt. Paci enim in tempus aliquot industrias mutuoque contrahendi libertatem, frumentum ab ipsis traditum Persis, pretio cum fide numerato, accipiebant. Frequentatum id est sat longo tempore commercium, prodeuntibus primum Tripolitanis, et annonam persoluta pecunia foris sumptani intra urbem importantibus. Procedente tamen usu, et ex eo, ut sit, fiducia crescente, permittere ingressum civitatis Persis viæ subcidia inferentibus non dubitarunt; quæ res in exitium ipsorum vertit. Persæ quippe, per talēm causam intra urbem Tripolim crebro admissi, ejus capiendæ cogitationem imerunt, proditoribusque subornatis in supina securitate civium fraudem in hunc modum concinnarunt. Magnoscinciarum numero parato, quas frumenti venalis esse dicarent, eas asinīs aut mulis clittellaris binas bine inde singulis impositas dueunt in urbem, id ipsum ut Jain consuetum exspectantem. Sed non prius ejusmodi deductores jumentorum in eam viam se dederunt, quam sociis admonitis quid intus ipsi agere pararent, quid foris eos tali audito signo facere oportet, universum exercitum locis urbi proxime admotis clam in insidiis delitescen-

τὴν μάχην ἀνάπτουσιν, ἐντεῖς συνεπήγον τῶν σάκκων· καὶ ἀντὶ πιποῦς, τὸ τοῦ λόγου, σκορπίους οἱ πολίταις δεξάμενοι, ταῖς εὐθηγίαις ἐλπιδοχοπούμενοι ἐν ἀνέσει ἡσαν. Νῦν δὲ ἡδη περὶ αὐτοὺς ἦν, καὶ τὴν, καὶ ταῖς ἀγαθαῖς προσδοκίαις ἥψαρητο ἐν κακοῖς ἀναγκαῖοις θυτες. Ἐντεύθεν καὶ νῦν μὲν ἔκεινη ἐμμέσον μηδὲν ὑπειδομένοις τοῖς πολίταις, οἱ δὲ ἀναλαβόντες ἔκστασις τῇ. ἤχεια πολέμου τρόπον ἀνεκυμάτιζον. Καὶ τοῖς μὲν διυπνισθείσιν ἐκπληξίς ἐμπίπτει καὶ ἀπορία τοῦ πῆτρα προτίθεται καὶ ἔκψυγετο· οἱ δὲ ἐπιστάντες ἀπέτρεψον τάχει ταῖς πύλαις αὐταῖς κλειστοῖς καὶ ὅχευσι τῇ γῇ προσταράττουσι, καὶ ἔγγύθεν τοὺς σφετέρους ἴστοιμος; δντας συμμαχήσοντας προσταλοῦνται. Καὶ οὕτως αὐτῆς νυκτὸς ἐκ μιδῶν ἔκεινοις ὁρμῆς τὸ πόλισμα παρεστήσαντο. Ὡς δὴ καὶ Ἀλισύρας ὁρμητήριψ ἐς τὰ μάλιστα χρώμενος, τὰς σύναμα Καρπανοῦς ἔχοροιάς, δην παρέκοιτο πεποιουν. Τότε τοιχαρ-

Α οῦν ἔκεινος μὲν εὐκέδημῳ φυγῇ τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν ἀπαλλάξας διῆκα, τὸ πόλισμα διποδύς, διος ἐν ἀφούσαις ἦν καὶ ὑπερηφάνεις τὸ σύμπαν. Χεὶς. Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ διτὶ δουκός καὶ τῷ περὶ τὸν Ἀγγαλειώτηρ.

[P. 302] Ο δὲ τῶν διων ἀφηγούμενος στρατηγὸς ἀκίητα γνοὺς διώκων, ὑποστρέψας προσβάλλει τῷ τοῦ Κουλᾶ φρουρῷ, ἵνθι καὶ ἀπαγχούσειν ἐψήσι πλειστους αἰτίαις περιβαλλόν. Τοῦτο δὲ φρουρῷ τοῖς Φούρνοις. Καὶ οἱ μὲν αὐτὸν (οὗδὲ γάρ ἦν χθὲς κοι πρὸ τρίτης προσχωρήσαντας κατ' ἀνάγκην Πέρσαις ταῖς πρὸς ἔκεινος διμολογίαις καὶ διτὶ ἐμμένειν, φανεισῶν τῶν δυνάμεων) ὑπείλαις δέχονται ταῖς χεροῖς καὶ θερμαῖς μεταγνύσσονται ἐμφανεῖς ἡσαν τὴν ἀναγκαῖαν δυσχεράλυντος μοίραν τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς προσχωρήσεως· ο δὲ τοῖς μὲν διλοις τῷ δοκεῖν ἀντὶ τὰ πτασματα, τοῖς δὲ δόξας τῶν λοιπῶν πρόδειν βαρέως εἰχεν. Οὐδεν καὶ τὸν μὲν φύ-

tem relinquenter. Considerant autem intra saccos, quos tritico refertos mentiebanur, crepitacula bellica, tympana nimirum ac tubas sonoraque id genus instrumenta, quibus solent uti concitandis militibus ad prælrium. Sub noctem ea mandra manorum onustorum, suo quemque agasonis vice Persa milite ducente, in urbem Tripolim non modo cœtra suspcionem ullam, sed et cum gratulatione recepta est. Lætabantur cives augeri se commeatisbus et in longi securitatem temporis annonæ diu suspectaræ congerenda copia firmari; miseri autem nesciebant sibi, iuxta vetus verbum, obtrusum 435 fuisse scorpium pro pipo; gaudebantque et spesibus amplis efferebant ipsa perituri nocte, cuius jam inchoata primordia coenæ et compotationibus, imminentium ignari, celebrabant. Medium inde noctis effluxerat, adeo nihil Tripolitanis suspectantibus ut securissime passim illic dormiretur, cum Persæ prætextu ducendi sarcinaria jumenta ingressi civitatem, suis quique arreptis tympanis aut lituis, quod sociis condixerant signum ediderunt. Experrecti Tripolitæ tam intempesta hora, tam tumultuoso classico, μῆλοι, consternari, quo se verterent quove suffugium captarent, frustra se contorquendo, anxie querere. At non interiu cessare perfidiosi deceptores. Advolant ad portas urbis, easque conftractas securibus cum veibus ac seris humi sternunt. Sic per patentia jam ostia socios paratos e propinquuo introducunt, iisque sibi adjunctis uno impetu ipsa nocte urbem inuinissimam, tardi nequidquam ante oppugnatum, in suam facile potestaten redigunt. Usus ea deinceps victor Alisyras est pro receptaculo, unde frequenter erumperet, quo se ae sua referret; habebatque ibi Carmanos suos secuim, quos ex arce illa opportune imminentे in terras opulentas quæstus predatum emittebat. Contigerunt postea quæ retali ante de offensione belli, qua Carmani sunt coacti Philadelphia obseidionem solvere; quo tempore dux eorum Alisyras sua versus præsidia

recedens lento et bene ordinato gressu, qui fugax trepidatione et ignominia careret, frustra insequente magno duce perveniens jam in tutum, Tripolim suam intravit, ibique omni sollicitudine deposita ferocius et insolentius glorians minabatur.

26. Adhuc de magno duce et de Altaleota.

At nostri dux supremus exercitus, ubi expertus aliquantum vana se ac suos contentionē fatigari Carmanis insequendis, aëcī perite instructa tuō sese subducentibus, progressu inutili reflexo admovet copias arcī Cula dictæ, quæ Romanorum erat Persis antea late dominantibus se dedere coactorum. Horum plerosque illic repertos, crimi pi vertens quod hosti 436 cessissent, aut aliis succensus prætextibus, suspendio necavit. Idem fecit et alii castro cui Furui nomen est. Et illi quidem infelices, statim atque se viderunt impune posse a pacta Persis servitute, illorum recessu, resilire, obvia ulnis liberautores suos magni ducis milites excipiebant, illa satis alacritate declarantes quam invisi, summa necessitate adigente, pepigissent qualescumque indutias cum barbaris; cuius facti acrem poenitentiam monstrabant. Ille autem non æque cunctis ignoscebat, sed quæstus discrimine, vulgo quidem inope venia donandq; misericordiam ostentabat, præstantiores autem, ut qui rem halarent et ex quorum nece prevenire lucrum posset, inexorabiliter plectebat. Sic custodi illius oppidi, præsidii præfecto, caput amputavit, alios alio poenæ genere absunxit: quos inter et presbytero aliorum ejus ordinis exarcho suspedium decrevit. At illi de laqueo pendenti durare longiori quam soleret spatio spiritum contigit; quo animadverso quidam isti functioni præsectorum, ostentum id divinum esse autumans, vel jussus vel injussus, securi laquenum abscidit et pericolo eximit addictum. Sub hæc Philadelphiam inquit magnus dux, et multa inde corrudit aurorum μῆλα; quod jam sine ulla verecundia

λακε τοῦ πολίσματος ὀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς, ἀλλούς δ' ἄλλως τιμωρησάμενος ποιήσῃ ἀγχόνης καὶ πρεσβυτέρου τοῦ τῶν λοιπῶν ἔξαρχου καταψηφίζεται. Ό; δ' οὐχ ἡν αἰωρουμένῳ οἱ ἀπερυγεῖν ἀναγκαῖς αὐτίκα καὶ τὴν πνοήν, τῶν τις ἐπὶ τούτοις ἐπιτεταγμένων, θελαν ἐνδεῖξιν ἡγησάμενος τὸ τελούμενον, εἴτε προσταχθὲν εἴτε καὶ μῆ, κοπίδι τέμνει τὸν βρόχον καὶ τοῦ κανδύου τὸν κατάδικον διειρεῖται. Εἴτα Φιλαδελφίᾳ προσδόλλει, καὶ χιλιάδας συχνάς ἑκάθεν ἐκλέγει χρυσίου, ἀδυσώπητον ἐπὶ πᾶσι φέρουν τὸ φρόνημα. Ἔπειτα τὰ δμοια δρός Πυργίον καὶ Ἐρεσον, καὶ τὸν τῆς ἀπαναστάσεως φυγοῦσι, τὸ τοῦ λόγου, καπνὸν τὸ πῦρ ὑπανηπτε τῶν πιερασμῶν. Καὶ διδόνες πλειστα μετὰ πολλὰς βασάνους μᾶλις ἐσώζετο. Ταῦτα κάνν ταῖς νήσοις Χίῳ καὶ Λήμνῳ καὶ Μιτυλήνῃ ἐπράττοντο. Καὶ δικού ροζας χρυσίου, κάνν μοναχὸς ἥν κάν τάξεως ἵερᾶς, κάν τῶν ἐπιτεμέλεων καὶ γνωστῶν βασιλεῖ, δειναῖς αἰώραις ἡτάζετο, καὶ δικαστικῷ φιτρῷ καὶ κοπίδι πρὸς δραματῶν ἀπειλούμενος θάντος καὶ τὰ ἐν μυ-

λοῖς γῆς κρυπτόμενα ἐκ τοῦ παρασχεθέν ἀνώρυττε καὶ ἐδείκνυν. Οἱ μὲν οὖν διδόνες ἐγνεῦθεν ἡλευθεροῦτο τῇ τοῦ χρυσοῦ ὡς ἀληθῶς ἐτυμότητι, δὲ μὴ ἔχων πρόστιμον εἶχε τὸν θάνατον. Οἱ δὴ καὶ τῷ ταλαιπώρῳ Μαχράμη κατὰ τὴν Μιτυλήνην γεγόνει. Οὗτος γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν βασιλικῶν ὑπηρετῶν ὅν καὶ τῇ οἰκεῖτης κλείζομενος; [P. 303] τὰς οἰκήσεις κατεῖχεν ἀνά τὸν Σκάμανδρον. Ή; δὲ πᾶσαν τὴν ἑκατὸν χώραν προκαταλαβόντων τὴν Ἰδην Περσῶν ἐρημοῦσθαι τῶν οἰκητέρων ἔννεδειν, φθάνει καὶ αὐτὸς σὺν πολλοῖς ἀλλοις τὸ τῆς Ἀσσοῦ φρούριον ἐπιειδῦναι· ώ δὴ καὶ ὡς ἀξιωτέρῳ οἱ ἑκατὸν δῶλων, ἵπει καὶ τοῦ ἑγγονούμενου ὡς εἰκότε τὸ τοιούτοις καιροὶ περιστάσεως ἐκρήζον, αὐτοὺς τε καὶ τὸ φρούριον ἀγχειρίζουσιν. Οἱ δὲ ὑφίσταται τὴν ἡγεμονίαν διδόντων ἑκείνων ἀνεπισημάντως δοσον ἐκ τοῦ κρατοῦντος. Ομως; καὶ οὕτως ἔχων οὐκ ἐρρημόμει τῆς ἐφ ἑκάστῳ προνοίας, καὶ ἐφ' ἴκανον ἀμφεπονεῖτο καὶ συνείχε τοὺς τῇδε πυργηρούμενους. Ἐπει τὸ δημομένων τῶν ἑκατέρων τέλος αὐτοὺς ἐμελλε

agebat. Itaque similem avaritiam licentiam Pyrgii, similem Ephesi ostendit; qua flebat ut horum incolæ locorum, e quodam veluti fumo incursionis barbaricæ emersi, in flauimam sævissimam exactionum tristiori casu se dejectos lugerent. Ista rapacitas exercebatur ita immaniter, ut qui plurima dederat post multos cruciatus, vix salvis permanere sineretur. Talia exempla in insulas et continentem transierunt: idem enim passa Chios est, C idem Lemnus et Mitylene. Quibus in locis cunctis, apud quemcunque 437 auri copia subvoluerat, is seu monachus foret seu e sacro ordine seu ex palatino auctoratis officio ac notis principi, diris suspendiis torquebatur: ostentabaturque illi mors præsens, cippo ferale et securi, qua super eo ipsi mox abscondenda cervix foret, coram oculis positis, quoad eo terrore adactus, quos terra condidisset thesauros indicaret: tunc auro sequestro liberabatur. Qui non habuisset quod proderet, morte miser inopiam liebat. Id quod infelici Machramæ apud Mitylenem contigit. Is cuan esset e præcipuis Imperatoris ministris, gratia etiam apud principem nota late inclitus, domicilium habuerat prope Scamandrum. Sed universa illic eireum jam a Persis regione post Idam occupatam evastata, desolatoque incolis tractu, mature abiens et ipse cum multis aliis in Asi arcem ingreditur; ubi recepto, qui degabant intus, quoniam et tali tempore duce sibi opus videbant esse, et satis intelligebant neminem adesse ad id illo magis idoneum, loci præfecturam deferunt. Accepit ille quod dabant, et sine alia imperatoris significatione pro præfecto se gessit illius castri, nec segnis in eo exequendo fuit officio: sat longo enim spatio invigilans et laboriose satagens locum defendit, misereque vexatis circumsciti colonis agri opportuno subvenit auxilio. At postquam aucta jam potentia hostium et plerisque illius viciniæ locis vastatis coinclusus admovebatur ter-

ror mali prorsus ineluctabilis, Machrama cum suis non habentes quod generose agerent, prudenter sibi consulere decreverunt. Fuga ergo se in tutum recipere curarunt; ad quod illis, ut multis aliis, gremium e propinquo benevolè 438 patens ostendit Mitylene. Sic tamen ille administratus est transitus, ut non tam jussu ductuque præfeci quam privato Asensium quisque consilio migraret, non magnopere Machrama repugnante, qui se precario sine certa principiis auctoritate illie dominari meminisset. Verum multitudinem videns per se sibi consilientem, nec castrum ali omnibus incolis desertum ipse solus cum familia tenere considens posse, Aso et ipse migravit Mitylenen, prorsus vacuum hunc relinquens locum. Non multis post diebus appulit in insulam magnus dux pecunia ætiens, cuius exterquendæ aut invenire aut fingere rationes oportebat. Igitur cum multis aliis Machramæ comprehensus vinculis traditur. Ac cæteri quidem, prout quisque aurum in abdito habuit quod daret, varie vitam redemere; in quibus unus, qui pecuniam administrasse publicam dicebatur, quantum ea functione lucro apposuerat proprio, quod aliquot millium summiæ æquavit, coactus est trare. In Machramam sententia lata est videri eum mortis reum ob arcem desertam, indulgeri tamen ut numeratis quinque aureorū millibus vitam emeret. Desuit huic ad eam summiæ continuo explegendam una centuria nummorū, et paulo plus cuidam alteri similiter taxato. Postquam diu frustra vexati quod non habebant nequibant representare, ipsa hora præcipit magnus dux alteri in oculis alterius caput abscindi. Expeditur feralis cippus, stat carnifex altera manu tollens gladium, altera ligatos Machramæ capillos tenens, sicque collum adaptans macellario truncu, tam valide apprimendo ut loco naturali emoveret cervicis vertebraes. Ita infelix iustum accipit quo est ei recisum caput. Id specta-

κεριστῆναι τὰ χαλεπά, τὸ δρᾶσαι τις γενναῖον οὐκ ἔχοντες, εἰ προσμένοιεν, πρδ; φυγὴν ὠρμῶν καὶ προπανίσταντο, ἀγκάλας σφίσιν ὡς καὶ πολλοῖς; ἐτέροις; έξι ἑγγίλονος προτεινούστης τῆς Μιτυλήνης, καὶ τὸ καθ' αὐτὸν σκοτῶν ἔκστος ἥλόγει τοῦ ἄγοντος καὶ τῆς ἔκουσίου ἀνεῖτο ὑποταγῆς. ἐφ' οἷς μηδὲν ἔχων ἀντιπράττειν, τοῦ πλήθους ὡς εἰκῇ δυνατεύεσαντος, συναπάρειν ἔγνω κάκενος, καὶ κενὸν ἐντεῦθεν τὸ φρούριον καταλέιπετο. Ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὁ μέγας δύοις προστίχει τῇ νήσῳ, καὶ ἔδει πάντως; αἰτίας τῶν πορισμῶν τὰς μὲν εὐρίσκεσθαι, τὰς; δὲ πλάττεσθαι. Σὺν δὲ λλοις πολλοῖς καὶ ὅντος τῷ τροχῷ συλλαμβάνεται. Οἱ δὲ δλλοις πάντες μίαν τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν, εἰ προτείνοντες ἀδρὸν τὸ χρυσὸν. Καὶ τις δὲ δλλος δὲ περοενηργηκὼς δημόσια τὰ ἔξι ἔκεινων κέρδη ἐν χλιάδις καὶ μάλιστα εἰσεπράττετο. Τῷ δὲ προτείνοντο θανάτου διὰ τὴν τοῦ φρουρίου κατάλειψιν. Εἰ δὲ ὄντεςθαντοί τούτοις θάνατον, εἰς χρυσίου χιλιοστύας πίνεται ἡ ἔκτισις; Ιστάτο. Κατηγήκει δὲ καὶ πανήκερχρι καὶ ἔκαστονος μιᾶς τῷ Μαχράμῃ. Ή; γοῦν βραδεῖς ἐφίνοντο οἱ μὴ ἔχοντες περὶ τὴν ἀπόδοσιν,

colum in alio pariter damnato vim habuit qualem esse aiunt Medusæ Gorgonis, 439 quam qui vident lapidescunt. Sic enim et hic miser, hausta visu præsenti dira Machramæ nece, commotus adeo est ut multis lacrymis exoraret Genuenses, sibi commodare ne gravarentur aureos mille, quot ad summam indictam absolvendam deerant: ita est horum misericordia servatus.

Paulo prius quam hæc flarent, contigerat defectio Magnesiensium a magno duce. Huic ille civitati pro majoribus in se meritis gratiam servabat, qua remuneraturum se Ulysses Cyclops Homericus profiebat, spondens ipsum a se comedendum sociorum ultimum; et post expilatas urbes reliquas hanc etiam exinaniturus exspectabatur. Quod ipsos non fecellit ejus cives, ex cætera viri rapacitate saepe præsentientes quid passuri mox forent. Hæc illos provisio ad palam deficiendum a magno dure incitavit; ex quo accedit hunc perdere prædam ingentem varie corrasam indecunque, cum equorum tum pecunia, quam apud Magnesienses, his fidens plus quam cæteris, custodiendam deposituerat. Hic primus rebellionis fructus magnam adjecit tantum ausis facultatem sustinendi feros impetus in ultionem statim ruituri hominis impotenter iracundi, quem tam luculenter irritassent. Equos enim et aurum, hoc est instrumenta et nervos belli, ad manum sic habebant; nec deerat numerus virorum fortium, qui e variis eo locis confugerant; in quibus erat Alanicarum copiarum pars non exigua. Accedebat abundantia frumenti plenis hercenis congesti ad longi sufficientiam temporis. His simul cunctis in primis animabatur Attaleots, ut non dubitaret se auctorem ferre consilii audacis, quod nisi felix esset ad extremum, impendere sibi certum exitium sciebat. Hoc instinctus metu peculiarem adhibuit diligentiam in conjuratione corroboranda,

Α αὐτῆς ὥρας προστάσσει ἐπ' οὗτοις θατέρου καρατομεῖσθαι θάτερον τὸν Μαχράμην, καὶ ὁ μαχεῖλικὸς φιτρὸς παρευθὺς καὶ τὸ ξίφος ἔτοιμον εἰς ἀναίρεσιν· τὰς γάρ της κεφαλῆς τρίχας ἴματι δεθεὶς, εἰτα δὲ ἐκταθεὶς ἐπὶ τοῦ φιτροῦ καὶ καρτερῶν πιεσθεὶς, ὥστε καὶ τοὺς σπονδύλους τοῦ τραχήλου ἐκλυθῆναι τῆς φυσικῆς ἀρμογῆς, οὔτες ἀθλίως καὶ τὴν τομὴν δέχεται. Καὶ τὸ συμβάνθη θατέρῳ θεασαμένῳ Γοργῷ τις δὲ ἀπολιθοῦσα τὸν δεῖλαιον, καὶ πικρὸν χλαῖτοςτοῦ χρυσίνων παρ' ἔκεινων περιποιεῖται. [P. 304] Ἀλλὰ μικρὸν ή ταῦτα γενέσθαι πρότερον, Μαγνησιώτας ἔκεινος τιμὴν ταμιεύων Κυκλώπειον, ὡς καὶ αὐτοὺς τὰ δομοια δράσιν, καὶ ὑπερημέρει τὴν ἔκτισιν, τοῦ πιστεύειν ἔκεινοις πλέον τῶν δλλων καὶ παρὰ τοῦτο ἀποτελαμεῖσθαι καὶ ἐπτοῦς τῇδε καὶ χρήματα, & δὴ ἐκ τοσῃ, ἀλλοτρίας συνέλεγε, φθάνει σφαλῆναι προνεικὲ τῶν οἰκητέρων. Τὰ γάρ τοις δλλοις συμβαίνοντα καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον δεῖσαντες, καὶ μάλιστα προπαθόντες; καὶ ὡς γεύματος τὸ πᾶν προμαθόντες, πρὸς ἀποστασίαν ἀφορῶσι,

C striccia invicem, quam firmissime posset, fide superiorum communione facinoris ejusmodi, 440 quod omnem cum magno duce reconciliationis viam abrumpere. Fuit id hostilia grassatio in Ialos, quotquot sunt intra urbem Magnesiam tunc reperti; quorum pars gladio cæsi, pars securæ commissæ custodizantur. Egit præterea ut cunctis esset persuasissimum unam ipsis sitam esse salutis spem in salute non aliunde speranda quam ab invicta et omniaco irrevocabili resistendi constantia, certissime morituris, si cederent et quacunque ratione sub magni ducis potentiam ac manus redigentur. Sic parati, portæ urbis tutæ custodia et munitione septis, sine ulla jam dissimulatione palam declarant se pro hoste habere magnum ducem. Hic simul ejus tanti sui contemptus, fama facili late didita, eam notitiam acepit quam nulla possit dissimulatione legere, statim exarsit in nihil mitiore iram quam quali erat verisimile inflammandum hominem statim, euodemque supra communem gentis modum crudelē atque præcipitem. Rapit ergo sine mora, cunctis omissis, suas secundum universas copias, Magnesiamque advolat. Erant in eo exercitu auxiliares Itali generis omnes, Romanæ cum his militiæ pars non exigua, denique Alanī, qui tamen non sponte, sed præsentis ducis ineluctabili adacti potentia, invitam et duntaxat persuctoriam operam in hoc bellum conferebant. His copiis dux magnus oppugnationem Magnesiam adorsus machinas admovet, turres excitat, cætera instrumenta expugnandarum munitionum ardenti satagens studio adbibet. Accendebant enim per se satis inflammata ejus iram crebra subinde in illum e muris jactata dicteria, irridentium conatus minasque ipsius, quibus homo tumidus impatiens que contumeliaz incredibiliter efficerabatur, vanos interim ejus impetus muris nequidquam solidissi-

D p

Digitized by Google

Τὸ δὲ ἦν εὐχερές ἐννοήσαι σφίσιν, ἐκ τοῦ πρὸν καθ' αὐτοὺς εἶναι καὶ διοικεῖσθαι πιστεύοντας τῷ πολι- σμάτι, ἔρματον εἶναι τούτοις οὐ θησαυρὸν; καὶ μόνον ἐκείνους καὶ ἑπτους, ἀλλὰ καὶ πλῆθος μάχιμον εἰσελθόν καὶ μολὼν οὐκ ὅληγν τῶν Ἀλανῶν καὶ σι- τῶντας πλήρεις, οὓς ἐπὶ χρόνον ἀρκέσοντας; ὑπελέμ- βανον. Ταῦτα καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ συνέδοξε περὶ θαυμῷ τὰ μάλιστα δεδίστι. Καὶ πίστεις διδόντες τε καὶ λαβόντες ἀλλήλοις καὶ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐντὸς Ἰταλὸν τούς; μὲν ἔργον μαχαίρας ποιοῦσι, τοὺς δὲ καὶ ἀσφαλῶς καθειργῦσιν. Ἐσωτούς δὲ τὰ μάλιστα συγκροτήσαντες ὡς θανουμένους πάντως εἰ καθυ- φελεν (οὐ γάρ ἦν ἐλπίζειν δόλο, εἰ ὑπὸ χειρας τῷ μεγάλῳ δουκὶ γένοντο), τὰς πύλας ἐν ἀσφαλεῖ θέ- μενοι δῆλοι ἤσαν ἀποστατοῦντες. Ός γοῦν ἀνάπυστα γεγέννει τάξειν, καὶ οὐκ ἦν καταπέψαι τὴν χλεύην δυταὶ Ἰταλὸν καὶ ἔτω; ἀπηγῆ καὶ φρονηματίαν, ταῦτα θέμενος ἐν δευτέρῳ, παραλεβὼν τὰς ἐνυάμεις ἐκτίσει γίνεται, χρώμενος μὲν καὶ παντὶ τῷ Ἰταλικῷ συμμαχοῦντι, οὐκ δὲ γίγνοντι συνεπαγόμενος καὶ Ῥω- μανὸν, εἰτε δὲ καὶ Ἀλανὸν ἐπὶ τὴν μάχην προσ- θιαζόμενος. Ἐκάστης οὖν προσβάλλων ἐποιεῖσθαι, μηχανήματα ἐφιετά; καὶ ἐλεπόλεις προστοιμάζων, καὶ πολλαχθενθερμαλίς τισι προθυμίαις (ἔξωτρύνετο γάρ καὶ προφρινός λοιδορούμενος; Ἑνδοθεν) κατὰ πρόσωπον ἀπεπειρθετο τοῦ τείχους. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἐντὸς κατημέλουν, ἀλλὰ πρώτον μὲν τὴν τοῦ θεατοῦ χρῆσιν ἀναγκαλαν οὔτεν δύροις; τειχίοις μέχρι καὶ ἵε τὰ Μάκαρος, οὕτω πως λεγομένου τοῦ

mis impactos Magnesiotis, monumentorum appara- tissimumque conscientia suorum, securissime con- temporantibus. Strenue inter hæc idem ad omnes talis temporis accurrebant usus. Itaque cum ne aqua excluderentur periculum esse animadver- isent, muro valido campum amplexi suburbanum, ubi erat fons 441 perennis, mœnibus aeneis ue- runt, perducta munitione usque ad Macarem; id illie loci nomen est. Quin etiam comperto conari hostes incidere subterraneos canales, quibus aqua e monte proximo in urbem influebat, illuc manu armata succurrentes abire illos re infecta coegerunt; ac quantum pro præsenti usu licuit, istam quoque sibi aquationem asseruerunt. Turribus præterea balistas, catapultas muralesque id genus imponentes machinas, procul saxis telisque jaculandis hostem impigre submovebant. Tentati autem per colloquia, submissis a magno duce qui compositionis spem offerrent, si pecuniam sibi suam vel- lent reddere, adeo se alienos a dando quod posse- batur demonstrarunt, ut ultro contumelias ingere- rent amarisque irrisioibus talia proponentes sub- sajnarent. Hoc tenore procedebat in longum jam tempus obsidio oppugnatioque irrita. Interim autem a magno duce cuncta quæ ad Romanæ contra bar- baros defensionem ditionis erant tali tempore ne- cessaria, funditus ubique negligebantur; et quasi nusquam essent barbari contra quos utilius audito- ratorum imperatori militum manus occuparentur,

A τόπου, φθάσαντες ἐκρατύναντο· ἐπειτα τὰς κατ' δρος ὑπονόμους μαχρόθεν ὑδραγωγοὺς τῶν ἔξωθεν ἀνορυξάντων ὥστε μετοχεύειν τοὺς ρύακας, ἐκεί- νοι παμπληθεὶς στρατεύσαντες διεκάλυπτον καὶ ὡς οἴλν τ' αὐτοῖς τὴν ὁρτηγίαν κατησφαλίζοντο. Ἐπὶ τῶν πύργων δὲ πετροβόλα καὶ λοβάλα στήσαντες μηχανή- ματα [P. 505] καρπερῶς ἡμύναντο καὶ ἀντεῖχον. Τέλος τὰ χρήματα ἀπαιτούμενοι, οἱ δὲ μὴ διτὶ γ' ἕδιδουν, ἀλλὰ καὶ προσελουδοροῦντο καὶ πικρῶς ἔχειναζον. Διὰ ταῦτα καὶ χρόνος μὲν τῇ πολιορκίᾳ ἐπρίθετο, ἡμελοῦντο δὲ τάλας, ὡς μηδὲ ἀν δισηγούσιν. Καὶ οἱ Πέρσαι πάλιν κατὰ λόχους καὶ οὐλαμούς ἀνέδην τοῖς ἐρημωθεῖσιν ἐπη- σσιν, ἢν τι που τῶν ὑπολειπεμένων δναιντο. Οὐδεὶς οὖν ἐν χώραις ὑπελείπετο, ἀλλ' ὀλίγοι μὲν ταῖς πό- λεσσ παρεβύνοντε, καὶ οὗτοι ἐκ τοῦ παρείκοντος, οἱ πλειονὶς δὲ σφάντερόν τι ποιοῦντες οἱ μὲν εἰς νῆσους, οἱ δὲ εἰς ἀντιπεραίνωρμαν, καὶ τὰ αὐτῶν μαχρόθεν ἔωρων, προσπελάζειν οὐ τολμῶντες οὐδὲ ἐς βραχύ. Οἱ δὲ τολμῶντες διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπορίας αὐτό- θεν πάτσυοντες τὰ δεινά κατεμάνθανον, καὶ προμη- θεῖς τοῦ ἤγνη ποιούν τοὺς ἀλλους αὐτοὶ πίποντες· οὐ γάρ ὡς πολεμίους σφᾶς οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ὡς κλω- πας ὃν αὐτοὶ διὰ σπάθης ἐκτήσαντο, ἀνά χειρας πεισθαντας ἐπιμωροῦντο καὶ ἀνηλεῶς ἐσφαττον.

B κἄ. Περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χοιροβοσκοῦ τοῦ καὶ Ματζουκάτου Λετομέτρου.

[P. 506] Ἐν τούτῳ καὶ τις νεανίας τὸ γένος Βούλ- γαρος, Χοιροβοσκὸς τούπιπλην, ἄπο τοῦ ἐπιτηδεύ-

C universe imperii vires impendebantur Romanis oppugnandis. Hinc repressi paululum nupero nostri exercitus successu Persæ denuo jam sine ullo metu prodit: aut incursabundi et per desolatas a se ante regiones spicilegium rapinarum faciebant. Si quid ergo rerum aut hominum prioribus latrociniis su- persuerat, raptum mancipatu. ve auferebatur. Et augebant suis dannis istam barbarorum prædam quidam, e tutis, in que confugerant, præsidiliis in- tempestitiva fiducia repetere agros reliatos ausi; qui illie deprehensi opprimebantur. Quanquam paucos ea imprudentia corripuit: nam sapientiores plerique, etiam vicinarum arcium aut urbium non satis sibi tutum asylum rati, in insulas et adversam continentem profugerant, indeque sua procul in- tuentes ne ad momentum quidem his se rursum admoveare sustinebant. Cominendaruntque hujus prudentiam consilii eorum infortunia, qui egestate pressi peregre, 442 repetere domo ausi unde illi inederentur, mala sua priora longe gravioribus cumularunt, hostiliter tractati a Persis, qui eos non ut sua requirentes adigente inopia miserabant- tur, sed jure puniendos censebant ut repentes aliena, quæ nimis sua ipsi bello et gladio fecis- sent. Quare illos, non secūs quam deprehensos in furio flagrant, immaniter cruciantes trucidabant.

27. De Joanne Chærōbosco, qui et Matzucatus est dictus.

Per hæc tempora juventis quidam genere Bulg-

μιτος; οίμαι τοῦ πάλαι, Ἰωάννης, πολέμοις τισὶν προσετείριψας κατὰ Μυσίαν, ὡς Ἰσχυρίζετο, ἀκούων τὰ κατ' ἀντολὴν δρώμενα, καὶ ὡς ἀσυντάκτως οἱ Πέρσαι χωροῦντες καὶ κατὰ λόχους ἐρημωθεῖσας τὰς χώρας μηδενὸς κωλύοντος κατατρίχουσιν, ἀναλαμβάνει θάρρος, καὶ εἰ; τριτακοσίους τῷ ποσῷ προσετείρισμένος, τοξοφόρους καὶ χορυνήτας τοὺς πλείστους, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τῇ θαλάσσῃ γενόμενος ἥβούστοιο διαπεράσθαι, ἔτι κατ' ἀντολὴν τοῦ βασιλέως διάγοντος Μιχαήλ· ἐπειδὴ δὲ ἀνενεχθὲν τοῦτο ἐννοιά τας ἐμπίπτει τοῖς ἐπ' ἑξουσίας ἀκούσασι, μὴ λαὸς ἀγροίκος τε καὶ ἀπόλεμος παραπόληται, καὶ διὰ τοῦτα κατασχεθεῖς ἐκείνος φυλακῇ διδοται, καὶ μῆνας ἐννέα τῇ ἄγκλεσι προσταλειπωρήσας ἐπειτα ἐκεῖθεν ἀποδράς τῇ ἐκκλησίᾳ προσφέργυε, ἐντεῦθεν αὐθίς; ἐνευχαρίστας τῶν προτέρων ἐκείνων διανθιῶν γίνεται, καὶ τῆς ἐκκλησίας κρύβθην ἀποχωρήσας ἕγκλυλα λαὸν ἐκ τοῦ περιχωτίκα συναθροίζει, καὶ τὴν ταχίστην σύναψιν σφίσιν ὀνταπονήθως διαπερασθεῖται. Θιδὲ γάρ ἦν ἡρεμεῖν κάκενους κακούμενους ἥδη τῷ χρόνῳ, καὶ δυσὶν θάτερον, ἢ ἔηντι τῶν

rus, cognomento Chœroboscus, a priori, opinor, professione pastoris pororum, Joannes nomine, bellis quibusdam apud Mysiam, ut quidem ipse affirmabat, exercitatus, audiens quae in Oriente gererentur, ut nempe solitus ordinibus Persarum passim vagantes per manipulos, laicos prohibente nemine, regiones illuc incursarent, concepta rei bene gerendæ fiducia trecentos sibi sociat, quorum erant quidam armati arcubus, plerique clavas gestabant. Cum his mari se admoveans transfretare in Asiam tentaverat, quo tempore illuc erat junior Augustus Michael. Sed hoc ejus consilio divulgato, qui loca illa cum potestate tenebant, audientes timuerunt ne plebs agrestis, militia rudis, in certum exitium temere rueret. Quamobrem comprehensus ille custodiæ traditur. Sed inenses novem carcere conflictatus, inde postea elapsus ad ecclesiam confugit; ubi remissione nactus stationem prioribus illis cogitationibus se reddit; et clam ecclesia recedens mistam plebis domo profugæ metu Persarum multitudinem colligit, cumque his confessim et 443 inopinato mare trajicit. Urgebant enim inopes isti necessarium sibi in agros patrios reditum propter penuria rerum omnium, qua longo jam tempore premebantur. Quare apud se decraverant alterum duorum, aut suis in dominibus vivere aut decore occumbere pugnando. Sic quædam species exercitus Chœrobosco ductore formata est. Quærebantque avide occasionem experiendi conflictu cum hoste fortunam belli. Ac principio quidem plures in paucos irruentes bene rem gesserunt. Sed sexus hic erat fortunæ ludus, lactantis ipsos ut in fatale perirebant exitium, passos idem quod urinatores solent, quibus emerissemus semel et iterum e gurgite facit animos ad tertiam tentandam, in qua deum pereant, immersionem. Obvidebat ingens numerus Persarum

A σφετέρων ἡ εὐκίενη πεσεῖν ἀγαπῶντας. Καὶ οὕτως στρατὸς ὅλος; γενθμένος ὑπὲτε τῷ Χοιροβοσκῷ στρατηγοῦντι πετράν τινα ἀρπάζειν τῶν ἐχθρῶν ἐπειρώντο. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀλίγοις πλεῖστοι παρεμπίπετοντες ἥνδραγάθουν. Ἡν δὲ δρα τετρανάλια τύχης ὥφει τὰ δρώμενα, καὶ ἐπεγέλα τούτοις τὸ μόρσιμον, τὸ τοῦ κολυμβητοῦ πάσχοντες, φῆμα δητα διάστος οὐκέτι έχει τὰ τῆς αντηρίας ἁχέγγυα. Ός γάρ Κεγχρεαὶς πλῆθος Περσῶν περίστατο, καὶ οἱ ἑκέντες πολλοὶ τινες ἔντες ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον χωρῶν διὰ τὴν ἀνάγκην παραβυσθέντες ἐν κινδύνοις ἤσαν καὶ βοήθειας ἀπέρωθεν Ἑρημῶν, δμα τῷ μαθεῖν καὶ αὐτοὶ συνταξάμενοι ἐκεί γίνονται. Καὶ ἀνιστώς ἐπεισπεσθέντες ἐκ τοῦ παραχρήματος ἰδούσιν τινες εἶναι, καὶ ὑπερέχον τραπέντων τῶν πολεμίων. Καὶ τότε μὲν ὡς εἰδὼς ἀνακαχκάς τοῖς; [P. 507] πολυρχουμένοις ἰδίουν· Β ὑπεροῦ δὲ σύναχθέντες πλεούς οἱ Πέρσαι ἐνὶς κατὰ τούτων ὄρμηματος γίνονται, καὶ τεποῖς πεζοῖς μεθ' ἥρμῆς σφραρδές ἐμπίπτοντες κατέκρατος νικῶσι, καὶ τὸν Χοιροβοσκὸν περισχόντες κτενούσι, πλὴν οὐχ δμα τῷ περισχεῖν, ἀλλ' ἐπει περὶ τῆς ἐκυτοῦ τιμῆς

inclusam Cenchreis multitudinem plebis, inopis, quæ populationibus hostium et regionibus circa Scamandrum coacta eo fugere extreto tum in discrimine exterius illato cebat auxilio. Id simul Chœrobosco cum suis est cognitum, illuc advolavit, et improviso irruentes viri esse visi sunt, fusis primo incursu et fugatis hostibus; unde contigit respirare paulisper obcessos. Verum paulo post congregati in magno numero Persarum uno simul omnes impetu Chœroboscianos adoriantur, et immisisse vi summa equitibus in pedites ipsos internectione delent, circumventumque undique Chœroboscum occidunt, non tamen statim ac ceperunt. Aliquamdiu enim habitum in vinculis permiserunt orare obcessos, ut lytrum pro se solverent, taxatum a Persis summa nummorum quingentorum. Ad ea Cenchreensibus non prompte occurribantibus, et negligenter occasionem visis redimenda tot numeris unius anima, ipse, cuja maxime intererat, ad eos Chœroboscos succedens sub murum, lingua Bulgarica, 444 cuius gnosces intus sciebat aliquot (Græcæ usum de industria vitavit, nolens intelligi a multis qui se circumstabant, hujus peritis, quæ dicebat) alie pronuntiavit ea quæ putabat valitura inducendis iis ad sumptum sua causa faciendum. In his præcipuum habebat vim, quod pollicebatur se, statim ac foret liberatus, insigne aliquod facinus in damnum Persarum editurum. Erant e custodibus Chœroboscum sub muros producentibus quidam non prorsus ignari lingue Bulgaricæ. Hui nuntiarunt Persis quid capti vus, cuius liberationi pretium constituerant, spondet. Quo illi cognito haud tanti putarunt quingentos nummos, ut non malent illos perdere quam hostem Persici nominis implacabilem dimittere liberum, præsertim cum ab eo semel tantum victo saepius ipsi superati metuendi causas haberent.

τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσελεπάρει (ἴστησαν γὰρ τὴν Α τιμὴν εἰς νομίσματα πεντακόσια, ὃν λυτροῦν ὑπειχνοῦντο), οἱ δὲ κατημέλουν, ἐκεῖνος Βουλγάρων γλώσσῃ ὡς τινῶν ξυνησόντων (τὴν γὰρ Ἑλλάδα καὶ καχυπώπτευεν ὡς πολλῶν ξυνιέναι δοκούντων τῶν Εἴω) τοῖς ἐντὸς διελέγετο. Οἱ λόγοι δ' ἡσαν ὡς Ισχυρούμενον κατὰ Περσῶν, εἰ λύσαιντο. Αὐτίκα γοῦν τινῶν ξυνιέντων καὶ Πέρσαις ἀγγειλάντεων φωράταις κακουργῶν Πέρσας, οἱ τὸ καθ' αὐτοὺς δεῖσαντες, εἰ ἔχθρὸν ἀπαραίτητον λύσαιντο, τιμὴν ἐκείνην καὶ κέρδην ὡς οὐδὲν λογισάμενοι κτείνουσιν. Ἀλλος δ' οὐτὶς λόγος τούτου πιστότερος, ὡς πεφύλακτο μὲν τότε συνῶν τοῖς ἔχθροις, θερεὸν δ' ἀποδρές ἐκείθεν πρής δύσιν κάτειπι, καὶ τῷ Μιχαὴλ προσελθών τιμὴν λαβῶν ἐπὶ Βουλγάροις τῆς σεβαστότητος, ἐπει ἀνύνητα ὅσα κατὰ Τούρκων καὶ Ἀμογαβάρων Ρωμαῖοι θρημῶν ποιεῖν, ἐχχώρησιν αὐτὸς λαβὼν πάρα βασιλέως, περὶ ποι δὴ καὶ χιλίους συνάξας, πεζὸς σὺν παζοῖς ἐπέχρα τοῖς Πέρσαις, καὶ κακῶς ἔδρα περὶ τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην, οὐ Θεσσαλὸν πάντως, ἀλλὰ Βουλγαρικὸν καὶ οἰον αὐτῷ σύνηθες. Ἐντεῦθεν ἐκ πολλῆς ἀδείᾳ οἱ Πέρσαι περικαθίσαντες ἐνδείᾳ θέστο; αἰροῦσι τὸ φρούριον, καὶ τοὺς μὲν δλίγων

Ergo illum interfecerunt. Sic aliqui memorant. Tamen aliorum, quibus tuius creditur, diversa de hujus hominis casibus narratio hæc est. Aliunt eum diu detentum a Persis, inventa denique fugæ via, se proripuisse in tractus Occiduos, ibique oblatum suis Bulgaris famæ commendatione et ex ea opinione fortitudinis ab iis promeruisse titulum ibi usitatum dignitatis, cui a sebaste sive Augusto derivatum nomen tribuitur. Hoc ille insignis honore Michaeli Augusto juniori sese offert, tunc in illis partibus haud prospere contra Turcos et Amogabarus belligeranti. Unde ab illo, quodvis auxilium tali suo tempore opportunum ducente, facile imperat ut se peditem mille peditum (tot enim circiter de novo collegerat) ductorem imperialibus auspicis contra Persas militare pateretur. At ille sic prætextu armatus Persici belli regiones Romanas circa Thessalonicam illa sua latrocinali infestavit manu, non ut Thessalus se gerens, sed Bulgarico plane instituto et more suo prædicti agendis intentus. Hactenus de illo. Nunc ad Persas redeamus quos in Cenobiarum obsidione reliquimus. Hi deletis Chœrobosei copiis quæ suppetias obsensis venerant, et ipso comprehenso, sine ullo iam metu instare conclusis et omnem ab iis rerum necessariarum arcere importationem perseverarunt, quoad tandem aquæ defectu potiti arce, quoscumque illuc repererunt, per paucais 445 elapsis, permanerunt gladio; deprædatique cuncta ibi reposta, flammæ tectis subiecta, id castrum funditus deleverunt.

28. Expeditio imperatoris Michaelis in partes occidas.

Sed de his tantum retulisse sit satis. Res porro interim Occidæ laborabant et ruebant dessum.

A ἀποδράτων ἥργον μαχείρας ποιοῦσι, τὸ δὲ τκεῖσα σκυλεύσαντες πῦρ ἐνιέσι καὶ τὸ πῦρ ἀφανίζουσιν. κη'. Ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὰ περὶ δύσιν.

[P. 508] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. Ἡσθένουν δ' αὖθις τὰ κατὰ δύσιν καὶ κακῶς εἰχον ἐξ Οσφεντισθλάδου, Ἐλτιμηρῆ πρὶς αὐτὸν ἀποκλίναντος. Κάπειδή περ τὰ κατὰ τὸν Λίμον ἔδησον καὶ καθ' ὅμοιοις τὰ πλείστα ἥρουν. Κτένια καὶ Ῥωσοκαστρον καὶ ἄλλ' ἄττα πλείστα, ἡδη δὲ καὶ τὰ κατὰ Σωζόπολιν καὶ Μεσέμβριαν Ἀγαθόπολις τε καὶ Ἀγγίαλος ἐκραδαίνετο καὶ τοῖς ἐτοίμως ἐψκεσαν προσχωρήσουσιν, ἐν ἀπόροις ἦν δὲ κρατῶν, καὶ προκαταλαβεῖν τὴν ἐς τὰ πρόσω πόδον ἐσπευδε. Τὰ μὲν οὖν κατ' ἀνατολὴν πρὸς ἄλλους τὸν νοῦν ἔχειν αὐτὸν οὐκ ἥψει. Δ δύμας; τῷ τῶν πραγμάτων ἀναγκαῖψ στενοχωρούμενος ἔγνω τὸν υἱὸν ἀποστεῖλαι καὶ βασιλέα. Καὶ δὴ παρασκευασμένος τὰ πρὸς ἔδον συνεκπέμπει τούτῳ καὶ Γλαδῖν ἐκ Ταρχανειωτῶν πρωτοστράτορα, ἀνδρα ἀρετὴν μὲν καὶ ἐμπειροπλεμον, τὰ πλείστα δὲ τῷ τῶν βουλῶν ἐπηδῆλψ. ἢ γὰρ ποδάγρα προσίστοτα τὰ πολλὰ πρὸς τὸ πράττειν δυνάμενον κατορθοῦσιν. Συνήγοντο γοῦν αἱ δυτικαὶ δυνάμεις περὶ τὸν

C Osphentisthlabi Romano imperio infestis potentia tunc corroborata, inclinato ad ipsum Eltimere. Hi viribus junctis Hæmo subjecta populabantur, et plerasque illie Romanas orces compulsa ad deditioνem capiebant. In his Ctenia, Rosocastrum et alias plurimas sibi subjecerant. Jam autem Sozopolis cum circumcisis pagis, Mesembrea quoque, Agathopolis et Anchialus in proximo stabant discrimine, nec longe a consilio deditioνis abesse videbantur. Aestuabat Augustus senior hæcandiens; et hinc quidem ad obviam eundum malo grassesti stimulabatur, inde autem totum ejus ad se rapiebant animum tractus Orientalis deploratissimæ res. In his angustiis, necessitate ineluctabili cogente, decrevit filium imperatorem in Occidua regiones mittere, ac preparata prout licuit ea imperiali expeditione proficisci eo cum Michaeli simul jubet Glabam, e familia Tarchaniotarum, protostratorem, virum et fortē et belli artium usu peritum, ad hæc præsentis celerisque in ambiguum occursu consiliī. Qua ultima dote nunc fere valebat sola, quoniam podagra, qua plerumque infestabatur, ne bellicis operam posset navare facinoribus prohibebat. Ad juniorem igitur Augustum stativa Bizyæ habentem universæ Occidui tractus Romanæ copiæ edictio undique occurtere jussæ congregabantur. Sed ex ubi omnes conuenierunt, haud tales sunt reportæ quæ prudenter committi cum Bulgaricis numero superioribus possent. Cum tamen nuntiarentur apparere Bulgari circa Sozopolim, et providere 446 tutæ urbis summa necessitas Michaeliem Augustum subigeret, misit eo tentaturum quantum ex usu præsenti militaris prudentia dictaret ex Bulgaris Bosilam, Smiltæ et Radosthlabi minimum natu

νέον βασιλέα προσκαθήμενον τῇ Βιζύῃ · ἀλλ' οὐκ ἀδόκουν αὐτάροις; πρὸς ἀνταγώνισιν. Ὄμως φανέντων Βουλγάρων περὶ Σωζόπολιν διβασίλες ἐκπέμπει σύναμα πλείστοις τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίλαν, τὸν Σμύτζου καὶ Ῥαδοσθλάβου διστατὸν ἀδελφόν· δε δὴ καὶ διὰ ταχέων ἐπιστᾶς, καὶ φόρον ἐρβαλάν οὐ μικρὸν τοὺς ἔχθρούς, εἰς φυγὴν παραυτίκα τρέπει τοὺς ἐπινότας. Καὶ τὸν Σκαφιδῶν ποταμὸν περαιωμένοις οὗτος ἀκόσμως διστύχημα συναντεῖ, καὶ ἡ γέφυρα καταπίπτει, καὶ ποταμὸς ἀντεῦθεν καὶ ξύφος τοὺς ἀδίλιους διεμερίζεται, καὶ φόρος οὐχ ὁ τυχόν γίνεται. Τούτῳ Βουλγάρους ὑπέρνει, καὶ σφίσι σύνηθες δὲ ἀναιμωτὸι τοὺς ἀσλωκότας ἀπολύειν, χωρὶς μέντοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων, ὡς μόνους συμβαίνειν κίττεται τοὺς ἀνθισταμένους κατὰ τὸν πόλεμον, οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ προσβαλόντες καὶ τὰ λάγηρα διαρκάζοντες, σφαλέντων τῶν ἡμετέρων τύχης ἀστασίᾳ καὶ τῷ ἀλλοπροσάλλῳ τοῦ Ἀρεος, πολλοὺς οὐκ ἀπώκνουν φονεύειν. Οὐδενὶ καὶ βασιλέος ὑπερπιθήσας, ἐπειδὴν εἶται καὶ ικανὸς συγχροτεῖν δυνάμεις ἐφίστασθαι μέλλοντες τῇ [P. 309] Ἀνδριανοῦ, πολλοὺς μὲν τενας ἐκ τῆς Ἰω συνητάγετο ἐμπειροπολέμους, ἀλλὰ γυμνοὶ τῶν ὑπαρχόντων ἦσαν οὗτοι καὶ ἄνδεις.

Cfratrem. Hic celeriter illuc occurrens trepidationem injecit non modicam hostibus; et quoiquoniam ex ipsis obvios habuit, fusis incursu primo fugatisque, etiam persequendo institit fuga trajicentibus Scaldam amnum, ubi eis insortum occurrit. Pons enim ipsis transiuntibus concidens fluminis et gladio miseris divisit, partim undis haustos, partim cæsos ferro instantium. Hic tamen militantes Romanis Bulgari morem patrium tenuerunt, parcendi hostibus bello captis eosque illæsos dimittendi. Abire igitur incolâmes passi sunt plerosque, illustrioribus exceptis, ita ut præter eos qui in conflitu pugnantes ceciderant, reliqui magno numero, concedentibus victoribus, salvi recederent. Hi rursus manu facta in agrum Adrianopoleos irruentes, prælio secundo cum nostris facto, præterquam spolia cæsorum diripuerunt, etiam quos viros potuerunt capere e Romanis militibus plurimos, haud pari ejus qua cum ipsis erat actum, misericordia impertierunt: non enim percicerunt plerosque occidere. Accidit ea belli offensio nostris rebus per inconvenia, fortuna more suo et Marte vario vices successuum alternantibus. Isti factæ alienissimo tempore jacturæ vehementer Augustus junior indoluit; ac quoniam per infestam regionem hostilibus incursibus prosciscendum ipsi Adrianopolim erat, necesse habens idoneo copias numero alicunde cogere, multos illic reperitos viros fortes et belli experientes, qui olim in Oriente militaverant, conscribere ac sic exercitum supplere costruit. Verum illi, quod amissis domibus peregre profugi extrema rerum omnium egestate premiebantur, vestiendi scilicet atque armandi numeratisque auctorandi stipendiis fuere. Ad hoc Augustus, quamcumque ad manum habuit, pecunia

A Τούτους γῦν ικανούν ἐκ τῶν δυνατῶν προδυούμενος, τὰ πολλὰ τῶν ἱδίων σκευῶν, δσα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἦσαν ἐξειργασμένα, συντρυνούστης εἰς τοῦτο καὶ τῆς Αὐγούστης Μαρίας (τὰ γάρ πλείστα ἐκ τῶν αὐτῆς ἦσαν προικών, ὃν οἰκοθεν ἐπεφέρετο) πέμπει πρὸς πολιν, εἰς νόμισμα ταῦτα κοπῆναι προστάσσων. Ο δὴ γεγονός τὴν ταχιστην, καὶ στρατὸν εἰς χιλιοστύνας ἐξετομασάμενος, ἐπει τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πολλῷ τῷ θάρρῳ: σφίσι συνεξορμῇ. Καὶ τὴν Αὐγούσταν ἐκεὶ καταλιπὼν, πρότερον τὴν Θεοτόκον ποτυιασάμενος, κατὰ τὸν Εἴβο ζυγὸν, θν καὶ Τρωμανίαν λέγουσιν, εικοστῇ τρίτῃ Ποσειδεῶνος ἀρεικῶν εἰσβάλλει, καὶ τὰ ἀπὸ Ῥεαχούσεως καὶ τὸ Στίλβιον μέχρι καὶ Κόφεως, τὴν παλαιὰν παροιμίαν ἀνανεούμενος, λείαν Μυσῶν ἀπεργάζεται, καὶ τὸν Ἐλειμηρῆν ἀποκλείει. Αὖθις δὲ τὰ δμοια δράσας καὶ ἐφ' ἡμέραις τὴν τῶν ἀναντίων καταδραμῶν πρὸς Ὁρεστιάδα ἐπαναζεύγνυσι. Ταῦτ' ἀκούσθεντα ἐκ τῶν πρὸς τὴν Αὐγούσταν Μαρίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου γραμμάτων, ἡ δμωνυμία τῆς Ῥεαχούσεως θύρων ἐμποιεῖ βασιλεῖ. Τὸν γάρ Στίλβιον εἰδὼς ἐκ φημῶν καὶ τὴν Κάφιν, ἐπει: καὶ περὶ τῆς Ῥεαχούσεως ἀρωτῶν ἐγγὺς τῶν ὅρων Τερ-

expensa, cum longe plura res posceret, ne imperatoris quidem supellectili tali occasione parcendum ducens, quæ vasa 447 aurea et argentea extulerat ad familiare ministerium, confidari et in nummòs signari jussit, ultro ad id ipsum adhortante Maria Augusta ipsius conjugi, cuius ea pleuraque dotalia erant bona, domo paterna, dum ad nuptias Michaelis duceretur, elata. Ex his Constantinopolim missis et illic cūsis in monetam confessum auctus pecunia Michael, multorum nullum exercitu parato, cum hoc Adrianopolim fiducia magua se contulit. Ibiique Augusta relicta, prius Deiparam veneratus, in regionem jugo exteriori subjectam, quam et Romaniam vocant, viresima tertia Augusti die hostiliter incurrit, et a Reachubī ad Stilbum, hinc usque ad Copsim, veterem renovans parœmiam, cuncta late prædam Mysorum fecit, Eliimeremque exclusit. Hinc curau converso, pari obvia vastandi felicitate alias quoque hostium terras incursans ad Orestiadēm perenit. Haec cognita Constantinopoli primum sunt litteris eo Adrianopoli missis ab Augusta Maria, quas ad illam ex ipso exercitu dederat Theodorus Michaelis Augusti frater. Quibus sic Andronicus imperator auditus turbatus parumper est, animum dividens in admirationem et sollicititudinem. Causa commotionis fuit homonymia duorum locorum, quæ diversa et ab invicem longe dissita unotamen et eodem Reachubis appellantur nomine. Norat ille ex fama, ubi Stilbum, ubi Copsis essent sitæ. Quoniam autem alium terminum deprædatarum a Michaeli Augusto terrarum memorari Reachubin videbat, et de hac percontans audiebat propinquum hunc locum esse finibus Ternobi ratiæ urbis Bulgarorum a meridie, non plus quam

νέον ταύτην ἡκουει κείσθαι ἐκ μεσημβρίας, ἡμερη-
σίων δόδων διέχουσαν, χλεύην δῶς ὑπελάμβανε τὰ
γραφόμενα, καὶ οὗτοι συμβαλεῖν εἰχεν εἰς ἐν τὰ
πόρθων διεστῶτα, καὶ τόλμαν δυτιῶν εἰχαίνεν, εἰ τοῦτο
ἐπράχθη, καὶ κίνδυνον ἀναγκαῖον τοὺς εἰσελθοῦσιν
ώς τὸ εἰκὼν ὑπελάμβανεν. Ἡν δὲ δρα, δ καὶ ἐκ τοῦ
παρασχεδὸν ἡκούετο, ἐπέρα τις ὁμωνυμούμενή 'Ρεά-
χουσις, ἣν καὶ ὑποκορίζουμενοι δινθρωποι 'Ρεαχοῦταις
ταχάλουν. Καὶ οὗτοι θύρυσος μὲν ἐπέκπαιτο, τὸ δὲ
ἀσφαλὲς τῶν γραμμάτων κατελαμβάνετο. Οὐκαν δὲ
καὶ Ποσειδῶν ἐπληροῦτο, καὶ ἐντελεῖς φῆμαι,
μήνυτρα καθαρὰ ἐκ τῶν θετέρων ἐπαναζεύξαντος,
λίαν διεβεβαίουν ὡς οἱ Βούλγαροι ἔκαμον.

κθ'. Ἀνδραγαθία κατὰ Γεννουΐῶν τοῦ τῷ Δα-
ῖων ἀρχοτος 'Αλεξίου.

[P. 310] Τοῦ δὲ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῶν Δαῖων
ἀρχηγὸς καὶ τῆς βασιλέως αὐτοδόψης παῖς 'Αλέ-
ξιος, τῇ δεσποτικῇ σεμνωνόμενος μοίρᾳ καὶ τῷ Τρε-
παζήτῳ διστο κατέχων, Γεννουΐταις γίνεται διὰ μά-
χης ἐξ αἰτίας τοιδεδε. Γεννουΐταις ἣν σύνηθες ἐξ
ἀρχαίου κατοικοῦσι τὴν χώραν ἀπομερίζειν τὰ κέρδη
ῶν μεταχείριζον ἐκ χορμερίου λεγαμένου 'Ρω-
μαϊκῶν τοῖς τῆς χώρας ἀρχοντοιν. Ἐπει δὲ ηδένοντο
κατὰ πόλιν καὶ ταῖς ἀταλείαις ἀμεγαλύνοντο, ὥστε

Α καὶ τὴν ἀντιπεραίαν τῆς Βυζαντίου ἀποχαρισθῆναι
σφίσιν εἰς οἰκισμὸν ἄμα μὲν διαρρήῃ, δῆμα δὲ καὶ
μεγαλοπρεπῆ τοῖς οἰκοδομήμασιν, ἡδένοντον ἐντεῦθεν
τὴν ἐκεῖ τῶν φορτίων ἀνεψηλάφησιν, καὶ βαρύνες
ἔφερον τὰς εὐθύνας, εἰ παρὰ βασιλέως ἀτελίαις; τι-
μώμενοι τοπαρχοῦσιν ἀλλοιοῖς καθυτοκλίγοντο. Τεριο-
παθοῦντες τοίνυν ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ σφῶν συνε-
δροῦν πρέσβεις πρὸς τὸν 'Αλέξιον πέμπουσιν, ἀπαι-
τήσαις τινὰς προτεινόμενοι, αἵς ἔκεινον μηδὲ δῶς
συντιθεμένου ἀναχωρεῖν τῆς χώρας πεμπληθεῖ τε
καὶ πανομιλεῖ εὐθέως ἐσχηματίζοντο. Κάπειδηπερ
καὶ νῆσος μακρῷ σφῶν τῷ λιμένι ἐνώρμουν, τὴν
ἀπανάστασιν διεκήρυττον. Καὶ οἱ μὲν ἀκήρυστον
μᾶλλον, οἱ δὲ ἡτοιμάζοντο. Οἱ δὲ ἀρχηγὸς τῆς χώ-
ρας ἀναχωρεῖν μὲν ἦριει καὶ ἡφορντίστει τὸν φαινε-
μένων, πλὴν τῆς τῶν φορτίων τέως μερίδος δινοθεν
καταχθέντων καὶ λίαν ἀντείχετο ὡς ἐπὶ τῆς χώρας;
αὐτοῦ γεγονότων. Οἱ δὲ τῷ καθ' αὐτοὺς καὶ συνήθει
φρονήματι ἐμετεωρίζοντο, καὶ πρὸς τὰ ἐπεσταλμένα
ἀντέτεινον καὶ ἀντέσπουν. Κάνεται δέ τοις Ιθηρας ἔχων
ἴκανος, τὴν πρὸς σφῆς ἀναθέρρει μάχην, καὶ παραυ-
τίκη εἱρις καὶ πόλεμος ἐξ ἐκατέρων συγχροτεῖται,
καὶ [P. 311] ἀλλήλους ἐβαλλον, καὶ συνεχεῖς ἐπι-
πτον· βέπει δὲ τὴν τοῖς Ιθηροῖς, καὶ κακῶς

diel cuius itinere medio, mirabatur tantum spatiū
hostilis ditionis uno incursu vastari a nostris po-
tuisse, illudique sibi ac falso hæc jactari suspeca-
bat; prætereaque 448 metuebat ne, si vera nar-
rarentur, ii nimium intra hóstium præsidia pro-
gressi audacia inconsulta locum cladi dedissent,
ni propore succurreretur, mox accipiendæ depre-
hensis illie unde receptus non daretur. Re autem
vera nihil tali peccaverat Michael, proculque a
circumventionis periculo aberat. Non enim usque
ad Reachubin Ternobo vicinam processerat: sed
erat procul ab ista præiō distans alia Reachubis,
cuam vel ad differentiam vel ad significandum hanc
illa minorem esse homines illorum tractuum diuini-
nitiva forma Reachubitam vocitabant. Hoc post-
modum comperto acquievit imperator, et agnita
litterarum fide gaudium prosperi successus animo
securu cepit. Nondum totus mensis Sextillis efflu-
xerat, cum iam fama facti constans et indicia sincera
perdata in urbem plene illie cunctis persuasere,
graviter a nostris Bulgarios premii laborareque res
horum.

29. Pugna prospéra principis Lazorum Alexii contra Genuenses.

Eodem anno Lazorum princeps, sorore im-
peratoris natus, Alexius, despotica insignis potestate
et urbem illie Trapezuntēm obtinens, pugnam fe-
cit cum Genuensibus, tali quadam ex causa. Ge-
nuensibus ex antiquo inquilinis regionis ejus erat
solitum lucri partem ex commercio quæsiti imperi-
tiri loci principibus. At postquam ii aucti opibus
Constantinopoli numeroque sunt, et illie immuni-
tatibus donati tributorum splendore atque opulen-
tia excreverant, eo quidem usque ut Galatam, ad-

B versum in Orientali continentate Byzantio subur-
biūm, concessu Augustorum in propriū sibi
domiciliū haberent, simul egregio munītū ad
securitatem, simul magnificis superbe ornatum
sedificiis, ignominiosum deinceps sibi putarent
pati amplius perscrutationem sarcinarum quarum,
qua Træpezunte fieret ad excipiendam inde prin-
cipi debitam partem; ac coerceri, dum in fraude
deprehendebantur, graviter cerebant, indignum
esse causantes, qui tam honorificis privilegiis ini-
munitatis ornati ab imperatore 449 suisson, eos
a minutis toparchis teneri tamen vectigales et sub-
jectos. Hoc ergo injuria loco ducentes primū et
communi concilio ipsorum legatos ad Alexium
mittunt, quædam postulanies; quibus cum ille
haudquaque assentiret, statim ipsi singulari
migrare se simul omnes e Lazorum terris nun-
quam reddituros velle. Ac quoniam naues ipsorum
longe in portu stabant, subito per eas omnes
præconio edicunt, expedirent se cuncti ad proximū
abitum. Quam id imperatū celeriter, tam
prompte impigreque, ut sine mora pareretur, a
singulis opera dabatur. Nihil his motus Lazorum
princeps, abire quidem Genuenses per facile pa-
surum se ostendit, sive intelligens haec in speciem
obtendi, sive ut ex vero rea gereretur, commer-
cium eorum parum curans. Cæterum præfracte
institut exigere, prius quam solverent, id quod
ipsi pro sarcinis jam ante ab iis in suam terram
illatis jure hactenus recepto deberetur. Genuenses
ad hanc denuntiationem principis in consuetum
ipsis elati confidentiam, facturos quod poscebatur
palau se negabant, retrahebantque interim, qua-
rum poterant, merces in naues. Hic enim vero

Γεννουότας είχον. Τέλος ταῖς τῶν Ἰσήμων προσοβλάταις ἀντέχειν μὴ ξυντεῖν, καὶ πρὸς τὰ ἴσφεῖς δεδοκότες, πῦρ ἐγίνεται τῇ ξένῳ τῆς πόλεως χώρᾳ, οὐ κατὰ χρείαν νίκης, ἀλλ' ὅπεις μόλις τὸ κακὸν ἐκφύγειν θορυβηθέντων τῶν ἀντιπάλων. Τὸ δὲ ἦν ζημία μὲν οὐ μέτρῳ ποσουμένη καὶ τοῖς αὐτόχθοσιν, οὐχ ἡττον δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον ἔγους κάκεινος τὸ πῦρ· φορτία γάρ ἐκείνα δυοκατέβηκα ναυοῖν ἀρχέσοντα τρόπον; τὴν πλήρωσιν (τόσας γάρ καὶ προτώκελλον ἐν λεμένι) δαπάνημα γίνονται τοῦ πυρός. Καὶ τούτους τε πεινωθέντες τὰ τῆς εἰρήνης ἡσπάσαντο.

Α'. Τὰ κατὰ τὴν "Ἀρρηνὸν τὴν κατὰ δύσιν βασιλείωσιν.

Οὐ μήν δὲ καὶ ἡ κατὰ δύσιν βασιλεία "Ἄννα, ἡ καὶ αὐτανεψία τοῦ βασιλέως, τῶν ἐκ τῶν Ἱταλῶν ἀνελτο κακῶν, ἀλλ' ἐπει τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀποκρουσθεῖσα καρδίους διὰ τὴν συγγένειαν τὸν τοῦ Καρούλου οὐδὲν ἐπεγμενεύσατο Φλωκπον, καθὼς φύλασσαντες εἴπομεν, καὶ πόλεις ἡσαν καὶ χωραὶ τὰ εἰς πρόπολις διδόντα, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς χειρούσθεις τὰς πόλεις ἥδούλοντο καὶ Ἱταλικὰς διοικήσεοι;

Cunctandum amplius princeps haud ratus, quas habebat ad manum Ibericas copias ad pugnam expedit. Commissitum prælium utrinque, voluntibusque ultra citroque jaculis plurimi invicem cadiunt. Victoria porro haud dubie vergebat ad Iberos, maloque stabat loco sors Genuensem. Ad extremum incumbentibus vehementius Iberis, Genuenses resistendo impares, et quod secuturum metuebant præcaventes, ignem injiciunt in exteriū subarbiū Trapezuntis non ad spem victoriae, sed quo, si forte, trepidantibus ad extincionem incolis, aliquam inire rationem possent se ac sua in tutum subducendi. Damnum ex hoc 450 incendio immensum indigenarum extitit, sed longe magis Genuensem. Nam sarcinæ ipsorum confertæ pretiosissimis mercibus tanta mole ac numero ut naves duodecim (quot in portu stabant) compiere possent, eodem igne consumptæ sunt. Ea etiade se jactura demittere animos coacti Genuenses pacis consilia sunt amplexi.

30. De rebus Annae regiae in Occiduis tractibus degensis.

Cæterum neque Anna regina in Occiduo degens tractu, neptis imperatoris, quiete secura et immunis malorum ab Italibz juniori Augusto Michaeli, propter intimam consanguinitatem inter illum et se, Caroli filium Philippum in genitum asciverat, prout superius memoravimus, assignatis ei dotis nomine urbibus et regionibus quibusdam, Philippus idem et Latini subito voluerant ea sibi loca subjicere, et Italicos contributa dñocesisibus suis ipsorum impertire sacris et legibus regere. At eorum hoc stadium Anna variis cunctandi eludebat artibus, magnopere præcavens, quod matrimonialibus pactis convenerat, ne om-

A τὰ κατὰ ἐκείνας ίδιώνειν, "Ἄννα δὲ ἄργονάδες καὶ ἀνεβάλλετο, προβαλλομένη τὴν τῆς θεραπείας Τάσμαρ πρὸς τὰ Ἱταλικὰ ἥδη συγκατέκενον οὐ μὴ μεταπεσεῖν διλος βιασθῆναι μετάκλητοιν. Αἰδὲ ταῦτα καὶ πρὸς βασιλέα αὐτην ἀπέκλινεν, καὶ τὸν παῖδα Θεομάρον γαμβρὸν ἐπειράτο ποιεῖν τῷ βασιλεῖ! Μίχαὴλ, δέξια διδοῦσα τὰ ἕδη τῷ τὸν γαμβρὸν ἀποπροσκοπεῖσθαι. Οὐ δὲ μηδὲν μελλήσεις μηδὲ τὸν νέωτα ὑπερθέμενος οὐδὲν ἀρτίστεται ναυοῖ παρατίς τέσσαρει πλειονὶ τῶν εἰσεστιν, αἵδε δὴ καὶ ἐκπανεγγύς ναυλοχοσάμενοι τὸν τάπτον ἡρήμουν καὶ ἐν στενῷ καμιδῇ τῆν Ἀνναν καθίσταν, ἐπιβασάμενην βασιλέα καὶ τὴν ἐκείνην ἀρωγὴν θέλουσαν. [P. 312] 'Ἄλλ' ἐκείνη μὲν καὶ οὕτως ὡς εἶχε κατὰ τὸ δυνατόν ἀνταγωνιζομένη ἐπὶ τοῦ προτερήματος ἐγεγόνει, τὸ δὲ γε κῆδος καὶ ἐσεῦθις ἤστο.

λε'. Απόδρασις Ἄλαρῶν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκεῖς, καὶ ἀδραγαθία καρπὶ τὰς Πηγὰς.

B τοιεῖν δὲ ἀναγκαῖον; ἐν ὑπερθέμεσιν ἦν, πρὸς διπερ καὶ ἡξαώτο διὰ τὰ συμβαίνοντα τῷ σφετέρῳ κλήρῳ, πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς ἐπιμιλείας χρήζοντα, καὶ μάλισθ' οὐ καὶ τὸ ἔνικὸν ἀπαν, ὡς μὲν

nino sua filia Ichamar transire ad ritum Latinum e Graeco patro cogeretur, quod jure futurum metuebat, si arees ejus et terræ seuēt p̄r̄sidiis Latinorum tenerentur. Dūm sic illa traditiones urbis differret, Philippo cum suis contra instante, verens Anna ut par ad extremum resistendo easet, auxilia imperatoris respectabat, in ejus partes inclinans, et ad illum sibi artius jungendum conjungium proponens filii sui Thomas cum filia junioris Augusti Michaelis, promittens talis nomine matrimonii sponso suo filio cesserātā eisdem urbes ac terras quas dotti filii Ichamaris addixorat, genero Philippo abdicando. Id parati simul Philippus sensit, haud momento cunctatus classem armatnavium longarum plus quam viginti quatuor; e quibus terras sibi debitas 451 appulsi excedentes late vastabat regiones Annæ subjectas ditioni. Unde ipsa in artas redacta augustias implorare quidem volebat imperatoris opem ejusque validis auxiliis juvari: tamen suis ipsa præsentibus ad resistendum, prout poterat, usq; strenue copiis superior interim evasit, rebusque integris servatis destinata affinitatem, que prius designaverat, tandem perfecit modo.

D 31. Fuga Alanorum e castris magni ducis, eorumque successus bellicus ad Pegas.

At imperator Andronicus acribus hinc ecclesiasticarum inde politicarum rerum varie ac graviter laborantium in diversa tractus curis, in necessaria deliberationum incertitudine suspensus fluctuabat. Nam et cleri sui statum, patriarchæ huic parum æqui palamque exosi austero invisoqua regimine turbatum, præsentis sua et efficaci plurimum indigere providentia videbat: aliunde vero crucem illi figebant increbescentes ab exercitu annis de dissensionibus illic Italos inter et Alanos exilose

Πταλοί, ὡς δ' Ἀλανοί, ταῖς γνώμαις ἡλιοτροῦντο, θυσιχερεῖς δύτες πειθεῖν καὶ πρὸς τὰ παρὰ βασιλέως ἐπεσταλμένα καθυποκλίνεσθαι. Τῷ μὲν οὖν μεγάλῳ δουκὶ, τούτῳ μὲν κατὰ Μαγνησίαν, τούτῳ δὲ κατὰ Μιτυλήνην διάγοντες, αἱ συχναὶ προστάξεις τοῦ ὑπερθέσθαι τὸν πρὸς τοὺς Μαγνησίωτας πόλεμον καὶ περφύν σύναμα τῷ ὑπὲρ αὐτὸν λαῷ κατὰ δύσιν πρὸς τὸν ἀνάκτορα Μιχαὴλ (εἶναι γάρ καὶ Μαγνησίωτας ὑπῆκοος; τῇ βασιλείᾳ, εὐφημοῦντας δοημέραι τοὺς βασιλεῖς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παροιναὶς εὐθύνας εἰς χαιρὸν ὑποσχεῖν δυναμένους) οὐδὲν ἦσαν, καὶ λόγοι τηνάλως λεγόμενοι: Ψωμαίους ἀνδρολογοῦντι, καὶ μάλιστα ἐπὶ Μαγνησίωτας, καὶ εἰ μὴ ἀναστατοίη τούτους, εἰδὲ ζῆν θέλοντες. Ἀλανοὶ δὲ καὶ μᾶλλον διὰ τὰ προσυμβάντα κατὰ Κύζικον οὐκ ἦν ἀρεστά τὰ πρωτόμενα, ἀλλὰ πανδημεὶ ὑπὲρ πεντακοσίους διάφεσταντο. Κάπειδὴ ἀπειρτο τούτους μὴ περαιοῦσθαι κατὰ τὴν Καλλίου ἐπὶ τὰ σφέτερα, ἀλῆται τόπους ἐκ τόπων ἀμείβοντες ἔξω που τῶν Ηγγῶν σχηνοῦσιν. Οἱς βασιλεὺς πάμπον καὶ ικανὰ ἀργύρια

nec revocabiliter commissis, quas iterata sua jussa sedare hactenus nequivissent, odio in utrisque mutuo extingueente reverentiam imperii et contumaciam iratis inflexibilem afflante. Istimus contumaciae primum et maxime molestum in magno ipso duce specimen exstabat. Nam cum eum jam adhuc degentem Mitylene (quo tempore Maguesiae ab illo defectio contigit) præcisis red irritis mandatis avertere tentasset a consilio statim oppugnatum eundi Magnesienses, cuinque ex quo intellexisset jam eundem obsidere Magnesiam, non minus inutili conatu retrahere ipsum a tali coepio sategisset, quam poterat efficacissime imperans ut eo intempestivo dilato bello universas quas secum habebat copias trajecto confestim mari, duceret in tractus Occiduos ad imperatorem Michaelēm, allegans Magnesienses, utcunque aliter peccassent, perstare tamen in professione submissionis ad imperium et quotidie Augustis suæ in eos observantiae iudicibus acclamationibus bene precari, ejus porro quod perperam egissent, commodiori posse tempore ab ipsis pœnas repeti, hæc, inquam, Andronicus duci magno, licet instantissime iterans, surdo canebat, adeo quidem obfirmato 452 in proposito Magnesienses ulciscendi, ut suas copias ad id insufficientes deprehensas novis Romanorum delectis augeret, omninoque præ se ferret se, nisi deleta illa sibi rebelli urbe, haud velle vivere. Verum illis quos ἥλιc sub signis habebat Alanis, subinde reputantibus quid Cyzici passi essent, minime placebant quæ tunc fierent. Quare hi capto tempore omnes simul, numero quingentι, a castris magni ducis injussu abeunt; et desperata facultate trajiciendi freti ad Callipolim, sicutque in suas ipsorum terras recedendi, vagi, stationibus crebro mutandis, huc illucque ferebantur. Eo incerto cursu perlati ad viciniam Pegarum certo loco extra oppidum tabernacula fixere. Illic eos

Α προσέτατεν ὑποστρέψειν. Τοῖς δὲ θάνατον τῆς ὑποστροφῆς ἀνθαῖρουμένοις συνέη τῷ τέων ἀνθραγθῆσαι φανέντων Περσῶν. Ἐπειδὴ γάρ οἱ μὲν εἰς ἐννεακοσίους ἐποσοῦντο, καὶ τὴν μάχην ὡς εἰσεῖν μετὰ θάρρους εἰσθάλλουσιν ἐκ μιᾶς· οἱ δὲ ἐν μέρει συμβαλόντες ὡς εἰς διακοσίους [Ρ: 313] ποσοῦσθαι, τῶν διλλων αὐτῶν ὡς ἐκ πολλοῦ διασκεδασθέντων, δῆμος τοὺς μὲν κτείνουσι, τοὺς δὲ αἴρουσιν εἰς φυῆν τραπέντας, αὐτοὶ μηδὲν παθόντες τῶν ἀνηκέστων.

λαβούσι. Τεράστιον τελευθέτη κυρια τῆς ἀγίας στιομάρτυρος Θεοδοσίας.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τέρας τελεῖται θαυμάσιον τῆς διειράρυρος Θεοδοσίας, περὶ οὐ μὴ λέγειν ιστορούντι: καθ' ἱκαστον ἐμοὶ μὲν κίνδυνος οὐ μεκρός, τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύξτεν δέξιον δν, ζημία δὲ οὐκ διλήγη τοῖς μὴ ἀκούσουσι περιστῆσται· ὅηθὲν δὲ πάντως καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἀκριβώσει, καὶ δειγμα τῆς πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίας τοῦ Κριτῶνος περιστῇ. Νεανίας τις ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου καφρὸς εἰς καὶ ἐνεδεὶς ἐπὶ χρόνοις ἦν οὐκ διλγοῖς, καὶ οὐ

conveniunt missi ab Imperatore, qui numerata ipsa pecunia non modica juberent redire, unde sugerant, ac signa repeteret. At illi sic parati erant animis, ut mortem obire mallent quam sub excoi et irritati ducis imperium redire. Interim occasio illis rei bene gerendæ oblata est, quadam forte in illis partibus apparente Persarum manu, satis illa quidem valida, nongentorum videlicet armatorum; cui cum Alani occurrerent, haud omnes simul aderant sed ducenti duntaxat, aliis trecentis, ex quo a castris recesserant, dudum varie dispersis. Tamen ita fortiter in Persas incurrerunt, ut multis eorum interficerent, reliquos fugarent, et fugaciis instando plurimos eorum caperent, nemine suorum aut desiderato aut graviter saucio.

32. Prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.

Inter hæc perpetratum est prodigium miraculum sanctæ martyris Theodosiae. Quod equidem horum historiam temporum tradere litteris professus, haud citra periculum reprehensionis et inofficiosi culpam silentii, distincte hoc loco referre omitterem, utique cum Dei opera vulgari et scriptis sermonibusque celebrari digna sint, nec fraudanda posteritas rei notitia utilissimè cognitu, quam nisi audiret me narrante, detrimento afficeretur haud modico. Eadem porro promulgata certo demonstrabit argumento 453 invigilare rebus humanis providentiam divinam, nosque Deo curæ esse, præsentι quasi pignore fidem faciet. Adolescens quidam Constantinopoli surdus annis non paucis et mutus fuit; qua ipsa miseria victimum alia sibi ratione parare prohibitus, mercede famulaus vicitabat, idque non apud unum permanens constanter, sed subinde mutans dominos. Locavit is inter alios operam quidam Pegonitæ nomine, proxime conspicuum templum Dei præconum apostolorum habitanti. Apud hunc muto juveni diver-

πάθος καὶ αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀποροῦντα θη-
τεῖαις ἀδίσου, δι' ὧν ἐπολυωρεῖτο τοὺς ἀναγκαῖοις,
καὶ μὴ μόνιμος ἦν τὴν ἄφ' ἐνὶ δεσπότῃ θητείᾳν,
ἀλλὰ τοὺς δεσπότας ἀλλάττειν. Θητεύεις γοῦν πρὸς
τοὺς λοιποὺς καὶ τινι Πηγώντῃ τούνομα, τοῦ περι-
φανοῦς που νεώ τῶν θεοκηρύκων Ἑγγιστα καταμέ-
νοντι. Τούτῳ κατ' ὅντας ἡ μάρτυς ἐφίσταται καὶ
παρθένος, καὶ τὴν πρὸς τὸν νεωτα πάντως ἐκείνης
σὺν κηρῷ τε καὶ θυμιέματι παραγγέλλει ἀφίξιν. 'Ο δ'
ἐγγίρεται, καὶ σχήματι μόνῳ προστητῷ τὰ ἀγ-
γελθέντα, καὶ λαβὼν ἁνιέντων τῶν ἀκουόντων, προσ-
τρέχει τῷ ναῷ καὶ ἄφ' ἵκανῷ ποινιάται, καὶ τῷ τῆς
φωταγγοῦ ἀλαίῳ χρισθεὶς, πεσὼν ὑπὸ πόδας κατὰ
τὸ σύνηθες ἱετός τῇ μάρτυρι γίνεται. 'Επαναζευ-
γνὺς δ' ἐκείθεν ἔδοξε τὸ οὖς ἐνοχλεῖσθαι. Πολλάκις
δὲ κανόμενον τῷ λιχανῷ ἐκπίπτει ἐκείθεν αὐτίκα, ὡς
ἴδοκει. ζωμριον δρμουν τε καὶ ὑπόπτερον, δ δὴ καὶ
ἀφωμδνον ἐν θαύματι καὶ πρὸς δμυναν ίόντος ἀφα-
νῆς τεραχρῆμα γίνεται. 'Έδοξε δ' δμως βαῖται τὸ
δρμολεν [P. 314] ἀλώς, καὶ ἐν χρησταὶς ταῖς
ἴλωσιν ἦν. 'Αλλ' ἐφίσταται τῇ οἰκιᾳ ὅμοιως ἔχων
καὶ εὐθὺς τοῦ πάθους. Οἱ μὲν ὡς τὸ πάλαι τὸ πῦρ
διένευον ὑπανάπτειν, φέροντες ἀλευρα, δ δ' ἐμπεσὼν
ἔφύσα λιγέως. 'Αλλ' οὔτε φλᾶξ δρτο οὔτε πῦρ θεσπι-
δας ιαχε, κατὰ ποιησιν, μόνος δ' ὑπετύφετο καπνὸς,

santi sancta martyris et virgo per somnum superne
apparens se obtulit, eumque omnino jussit ad suam
ipsius sacram adēm cum cera et thymiamate pro-
ficiens. Experrectus ille natus et gestu, prout po-
luit, visum exposuit domesticis, ita ut satis illi
perciperent; quare ab iis acceptis quæ sancta
virgo afferri mandarat, cum his accurrit ad tem-
plum, illicque sat longo veneratus divam spatio et
oleo lampadis inunetus, procidens sub pedes juxta
morem, supplex martyri fit. Inde revertenti nescio
quid moleste pruriebat in auris intimo. Quare cum
subinde illuc immisso indice non parceret scalpere,
ecce inde inopinatissime decidit forma quædam
insecti, vivi, ut apparebat, et alia instructi. Quod
eum ille admirans contrectasset cupide, ac mox
indulgens naturali odio quo serimur in infesta,
ulcisci noxiā bestiolam glidendo pararet, illud,
quidquid erat, confessum ex oculis evanuit. Solu-
tio tamen fuit quod incommoda prurigo, qua in
penitissimis auricula cavernis importune punctus
paulo prius fuerat, vel plane resedisse vel remis-
sus inquietare videbatur. Qua experientia ejus
animus quodam eventus felicioris augurio in spem
plenæ curationis excitabatur. In hoc gaudio, sur-
dus tamen ut prius, ingressus berilem domum
454 admonetur quibus solebat signis a familiari
ministerio præfectis, ut ignem accenderet pani
coquendo: jam enim a pistore farinam afferri inox
in massam subigendam. Ille ad focum advolans
parendi studio, pruni insufflabat stridule. Sed nec
flamma micat, crepitans neque fulgurat ignis, juxta
poesim, solus se densa glomerat caligine sumus.
Dum labor sic in longum irritus trahitur, offensus

juvenis contumacia ignis ad tam cerebro intenseque
afflatos susurros persistentis surdi, spiritum in
verba mutat, erumpitque voces penitus conceptam
C iram usitata declarantes indignantium formula.
Maledicit enim foco, et magno ex affectus vehe-
mentia clamore, « Nunquam ex te possit oriri
flamma, » sonore pronuntiat. Exaudita cum stupore
ingenti a domesticis vociferatio est. Atque ii primo
vix credentes auribus alterum duorum admitten-
dum necessario videbant, ut aut ab igne proliata
quam audierant vox esset, aut ab eo articulata ho-
mino quem ipsi mutum certissimo hacenus nos-
sent. Ergo procul inclamant: « Cujus hæc vox est?
quis ista loquitur? » Tunc vero qui mutus esse de-
sierat, etiam se non amplius surdum esse decla-
ravit: auditus enim quæ ex intervallo inclama-
bantur, apte intelligibiliterque reposuit eumdem se
qui auditu percepisset quæ fuerant ipsi locuti,
auctorem queque vocis esse cuius ante sonum
senserant, qua nimirum, iræ impatientis zetu, ore
ac lingua propriis foco maledixisset. Illico igitur
certatum omnes accurrentes prodigiosum illud mi-
raculum præsentibus subjiciunt sensibus, ac per
viciniacū urbemque differunt. Unde momento res
vulgata ad imperatoris quoque notitiam pervenit.
Ad hunc, sic statim fieri jubente, præsente etiam
patriarcha, ducitur qui surdus et mutus fuerat.
Isque interrogatus a primo **455** principio rem
totam, uti contigerat, ore proprio narravit. Tam
mirabilem eventum baudquaquam Augustus æquum
censens silentio premi, agit statim cum patriarcha
ut per vigiliū noctis solidæ hymnis et gratiarum
actionibus apud templum sanctæ Virginis, miraculū

εισας τῇ θευματουργῷ θέλεν φιλοτιμεῖσθαι, τοῖς Α πεζῇ βαδίζων πρὸς τὸν Ἱωάν τῇ μάρτυρι παραγίνε-
μένῳ ἀλλος εἰφῆκε βαδίζειν ὡς βούλοντο, αὐτὸς δὲ ταὶ.
σύναρξ συγχλήτῳ πάσῃ καὶ πατριάρχῃ ἀχρόνυχος

auctoris, impendenda indiceretur. Nec inde imperator absuit. Quin etiam ut abundantius ostenderet quam prelizo animo tam juste debitum misericordia martyri gratulandi venerandique officium persolverat, permisso aliis ut vehiculo aut equo

ad ejus templum, si liberet, gestarentur, ipse sub crepusculum instantis noctis, universo senatu et patriarcha comitante, pedibus incedente ad tempulum pervenit, sanctoque iudee se stitit martyri.

5.

Πρόλογος.

Ἐπάνειμι δ' αὐθίς ἐκεῖνα δώσων τῷ λόγῳ πρὸς δὲ
δῆ [P. 318] καὶ αὐτὸς ἐπιεικῶς ἀπορεῖ ἡττώμενος
τῷ μεγάθει τῶν γιγνομένων, ωστ' εἰρημένον τούτο
πολλοὶ περὶ ὃν ἔκαστος λέγειν προτίθετο, ἐπὶ ἐκεί-
νοις μὲν τέχνῃς εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ εἰρωνεία
τοῦ τράφοντος ἀντικρούει, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ μόνοις
ἐπὶ τοσοῦτον πιστεύεσθαι τὴν παρατησιν, παρ' ὅσουν
καὶ πᾶς εἰδὼς μαρτυρήσει τοῖς γραφομένοις, ᾧ μηδὲ
σιγῇ τὰ πλείστα παρενεγκών, καὶ τὸ τούν δαιμονίου
μήνιμα πᾶς τις ἀναφανόδην αἰτιάται τῶν συμφορῶν
καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀμήχανον. Οὕτω γάρ τις
ἴσθη ἐπέρρω διεξιών, καὶ δὲ ἀκούων πικρὰ τῶν πραγ-
μάτων καταστενάζων τὸ τῆς θείας ἐργῆς ἀφυκτὸν
Θαρρόγυντας ἀνωμολόγησε καὶ αὐτὴν πᾶσαν ἀπέννων

Β γιῶν πρὸς τοὺς λόγους ἐδειξεν ἀκοήν χωρέν διας ὡς οὐκ ἔχουσαν τὰ πολλῷ πλέον μη δυνάμενα λέγεσθαι. Πλὴν δ' ἄλλα καὶ περὶ τούτων ὅπως ἔσχε διαληπτέον, τὸ τῆς ἴστορίας λεῖπον ὑφαίνοντες.

α'. Περὶ τοῦ τῶν ἀρατολικῶν Τοχόφων Κάρι τοῦ
Καζάρη.

Καζίνης μὲν οὖν δὲ τῶν ἀνατολικῶν Κάνις Τοχάρων, ἡφ' ἐξ ἄρεας ἔτη καὶ πλεῖστα μνήμης κατεργασάμενος ἔξια, πεντεκαιτριακοστὸν χρόνον τὸν τῆς ζωῆς τελέσας ἀπράξεται. Συνέφθιτο δὲ καὶ ὡς' αὐτῷ τῶν διλιον ἐπλεῖ, καὶ τὰδεινὴν ἡδεῖνα πανταχοῦ, [P. 319] καὶ μᾶλλον ἐπὶ Φιλαδελφείας, ἐπιτιθεμένων τῶν Καρμανῶν. Ἐκεῖνος γάρ, ἵνα μικρόν τι τῷ λόγῳ προσδιατρίψω, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθὼν πρὸς Κύρου ἐκεί-

VI.

Prologue.

R. fero me rursus ad opus dudum susceptum,
et traditur litteris ad quae ipse, ut sic dicam,
littere non mediocreiter vestient, vinci se facere
magnitudine dicendorum. Non me fugit similia
plurimos in suorum editu narrationum prefatae.
Sed confido sequo arbitrio, ubi argumenta compa-
raverit, subtilitatum hoc ab aliis scriptoribus arte
ac figura dicendi quadam lusuque ingenii jactari:
cumdem autem iudicaturum in his demum solis
actis, quas mihi proposita ad prodendum in famam
sunt, eo fidem haberi par esse priorem signifi-
cationibus timoris, quibus se auctor in procinctu
opera quasi violenter retrahit a scribendi consilio
declarat, quo ipsa perspecta omnibus, et nullius
non hic bodie viventium tristi experientia com-
porta griseantium jam ab annis plurimis in nos
malorum atrocitas ab unoquoque superiora nostra
de his scripta legentium testimonium **450** elicit,
etare profens cum meam in plerisque horum
enuntiandi sine dissimulatione liberam fidelemque
diligentiam, tum clodium calamitatumque ipsorum
humanitatem eo usque prodigiosam, ut nemo sit qui
carum causam viudictas irati Numinis non palam
imputet, nemo qui contortam obliquitatem tam
perplexo involventium sese in dampna nostra diro-
rum casum, qui vim ineluctabilem tot severorum,
incussum Martis adversi, non iam e libris cognos-
cens, sed spectans oculis et dolore intimo sen-
tiens, non ea inter suspiria et lacrymas effundens

Claures obviorum, illis assentientibus, agnoscat ac fidenter prædictet utique manifesto incumbere in nos pondus gravissimum iræ divine, ea rehemantia exitium inferens, cui sustinenda ac contra obmoliendo avertenda labor omnis sit inanis et conatus stultus. Cui porro sit dubium quin tali præcupatis mœstitia si quis poecens audientiam se offerat, expositusque geruntur, recessent avertenturque et annes habere tam prolixæ malorum Iliadis omnino capaces negent? Quia vero audiri præ incredibili acerbitate nequeunt, potiori scitice ratione existimanda sunt nec exprimi dicendo posse. Verum utcumque ista sunt, me quidem, cui mora non est libera debiti solvendi, resumere bine prolius oportet promissam narrationem; ac partem gestarum rerum in tempus excurrentem subsecutum eventa superius conscripta historicæ iam ante composite continuande subtexere.

4. De Orientalium Tocharorum Kani Cezanne.

Caazanes igitur Orientalium Karis Tocharorum cum ad set annos imperasset et plurima digna memoria fecisset, quinto et tricesimo explete annis anno rapitur. Perfitum cum eo simul tota que arri- dere coeparat spes restituenda imperio Romano tranquillitatis; et eo qui solus poterat et velle estenderat atque adeo jam coeparat coercere Barbaros ipsi subjectos a nostris regiis vestimentis de medio sublato, non eo solum tenore quo exponant, sed augmentis exaggeratae gravioribus mala

νον καὶ Δαρείου ἑώρα, καὶ τοὺς πρωχθέσιν ἐκείνοις πάλαι λεγομένοις εἰς ἥδια τρυφήν ἔχρηστο ἢ τοῖς τῆς ἀρχῆς σεμνώμασιν ἐξηγάλλετο. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὸν τοῦ Δαρείου νικητὴν Ἀλέξανδρον ἐπὶ λογισμῶν ἐστρεψε, καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλο τὰς ἐκείνους πράξεις ὑπερηγάπτε. Άτ' ὅν καὶ αὐτὸς τῶν ἴων τυχεῖν ἐφέστη, καὶ κλίσις ἐπέθεις λαβεῖν τοὺς ὄπουδηπότε' ἐπ' Ἰσης ἀνδραγαθήμασιν. "Οὐεν καὶ πόλλοις μὲν ἀγκαῦτο τοῖς παρασκήσουσιν, Ἰησοῖς δὲ καὶ μᾶλλον ἐπὶ πολέμοις ἔχρηστο. πλέοντον μὲν τὸ γενναῖον καὶ ἐκ τοῦ τάγματος ἔχουσι, πολλῷ δὲ πλέον καὶ ἐκ τοῦ τῶν Χριστιανῶν καθαροῦ καὶ ἀμωμῆτου εὐθέσματος. Περὶ δὲ αἰελαν καὶ σταυρὸν παθόν τὸ τῶν Χριστιανῶν τρόπαιον δὲ, οὐράγεις σφίσι παραστίζουσι κατὰ πόλεμον, καὶ πόλλ' ἀττα δεινὰ τὸν Ἀράδων σουλτάνων εἰργάζετο, ὡστε καὶ αὐτοὶ τοῖς Ἱεροῖς προσονταῖς Σολύμοις καὶ ἄγνοις τοῦ παραστῆσασθαι γεγονόναι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ ζωηφόρον μνῆμα τοῖς Ἰησοῖς καριβόμενος. Ὁμοίως κακῶς καὶ τὴν Αἴγυπτον ἔδρα, εἰ μὴ γ' ἐκείνῳ τὸ ἐν τῷ . . . τόπων ἀμμῶδες καὶ ἐνυδρὸν εἰς πολλὰ προσετεῖτο. Καὶ τῷ τὰς αὐτούργιας αὐτοῦ ἐν δσαις ἀσύμνως ἀρχῶν ὅν καὶ τῶν ὑπεράτων ἐβαναυσίζετο, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ἀλλὰ κατὰ τινὰ τῶν ὅφ' αὐτὸν καλεύειν. Ἐφεστρόδες, μύωπας καὶ βυτῆρες ἱετον καὶ πεδία καὶ μα-

χαῖρας καὶ ἡμιτύμβια καὶ πᾶν ἄλλο βαναύσου τέχνης ἀεργαζόμενος, καὶ τὰς ἀνακοχάς τῶν πολέμων ἀσχολίας τῶν τοιούτων ποιούμενος. Ἀλλ' οὐαὶ ἡρόεις βάρβαρος ὁν, τὸ παράδοξον. Ἡγέτο γάρ εἶναι μίμημα Θεοῦ τὸν καλῶς δρχοντα καὶ δσίων· καὶ ὕστερον οὐκ ἐστιν ἐκείνῳ περὶ Ῥωμαίου καὶ Σεύθου, Σαυρομάτου καὶ Ἐλληνος, οὐτε δικαίου καὶ μηδικριδολογεῖσθαι περὶ τὰς δσσεις, κοινῶς εὐεργετοῦντες καὶ ὑετούς καὶ ὥρας καὶ ἥλιον, οὕτως ὅπερ δεῖν διακατεῖσθαι καὶ τὸν δικαίως δρχοντα σὺν ὅλοις τοῖς ὅπ' αὐτὸν τὰς δωρεὰς διοικούμενον. Ἔκοψε δὲ ἐξ ἀπέρθου χρυσοῦ καὶ Καζάνειον νόμισμα, καὶ πάσαν εὐνομίαν ἐνομοθέτησεν. Ἐμελε δὲ αὐτῷ καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ πάταιν, ὡστε μὴ ταύτη; ἀλλὰ τι λογίζεονται προτιμότερον. Οὗτος αὐτανέψιον ἔγων Τουκταύ, φ' δὴ προσήκεν ἐκ γένους καὶ ἡ ἀρχή. ἐπει πρὸς θανάτῳ δὲν καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις τρόποις τούς ἐκείνουν ουμβαίνοντας ὑπετόπαξ, παριδόντων αὐτὸν ἐφεδρὸν εἰς ἀρχὴν ἐκ [P. 320] τοῦ ἀναγκαίου δντα, πέμψας μεταχαλεπεῖς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν περὶ που τὰ τῆς Ἰνδίας μέρη σὺν ἰδίᾳ στρατεύματι διατρίβοντα, φ' δὴ Χαρμαχενᾶς τονομα· δρεούμοντι εἰπει τις ἐν ἐκείνον, οὗτοι ουμβάντες εἰπει τῇ γεννήσει, φανέντος εὐθὺς τοιούτου, ὃς ἐθιστο σφίσι γεννωμένος ποιεῖν κατὰ τι νόμιμον. Καὶ τούτον εἰς ἀρχὴν κατα-

in nos ubique irruerant, præsertim autem Philadelphie, redeuntibus fero impetu ad ejus oppugnationem Carmanis. Cazanes (ut de illustri in paucis principe brevi 457 digressione pauca non indigna scitu memorem) principatum iniens Cyrum et Darium imitandi studio spectabat, actaque ipsorum olim commendata litteris avide perlegens plus ex eorum cognitione voluptatis hauriebat quam e cunctis insignibus summis qua pollebat potestatis. Sed et hos ipsos veteres Persarum transcendens reges, Alexandrum Darii victorem mente potissimum versabat, et super omne aliud histioriarum argumentum res ipsius gestas suspiciens amabat, ejus similem, qua se ille iuclytum fecerat, et ipse assequi desiderans gloriam, et Istitus exemplo facinoribus eujusque generis arduis edendis immortalem sibi famam heroicæ virtutis acquirere. Hinc illo, prout erat consentaneum sacerdalia meditantem, nunquam non speciose succinctus apparet numerosa et lectissima prætorianorum manu: cum bellandum porro esset, Iberis potissimum utebatur, optime et sibi probatissimo militum genere, quippe quibus præterquam inerat pugnax a stirpe indoles generosaque alacritas periclitandi, accedebat major etiam ab inculpatis amabilitas moribus, quod ii Christianam religionem pure inoffenseque profliterentur. Quare non ignarus quantum vincendi omen in crucis signo constitutum esset, cui prosperorum experientia successum celebrem appellacionem tropæ Christianorum merito peperisset, huic præsertim Ibericas legioni, pro vexillo labarum cruce insigne prærenti, confidebat in præliis, eam sibi solitus cir-

cum dare, et locū triariorum extremo in agmine secum habere. Quia bellandi ratione cum alia gravia sultani Arabum damna intulit, tum ipsis quoque Hierosolymis hostiliter admotus parum absuit ab urbe illa tanta, cui sultan Christianis eripiæ dominabatur, expugnanda suæque subjungenda ditioni, id aggressus instinctu maxime gratificandi suis Iberis, quos sciébat ægre ferre Saracenos Christi Domini hostes viviæ ipsius insistere victores et insultare monumēto. In quo etsi haud illi contigit perficere quod optabat, tamen haud parum affixit sultani partes, vastans quin etiam Agyptum cladesque illic Arabibus non levem inferens, longe pluribus et gravioribus sine 458 dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interius, locorum arenis inviis et aquæ inopibus late squallentium insuperabilis difficultas obstisisset. Omitto accensere tantū viri laudibus humilem industriam vilium opificiorum, quibus latissime licet ac splendidissime dominans princeps perlitter impendebat propriarum operarum manuum, haud ille quidem lucri ususve gratia, quasi talibus egeret, sed quod institutione philosophica quadam pulchram existimaret universalitatem istam ad cuneta d̄scendentis, in cunctis eminentis ingenii. Ergo non quisquam illo concinnius ephippia, calcaria, habenas equis flectendis, ocreas, gladios, galeas aut id genus militaria capitum legmina cuderet, sueret, ex quacunque scitissime materi formaret, nitidissime polirer, remissiones solitus militarium laborum mechanici istiusmodi artificiis addicere. Jam sensa mentis ejus familiaribus declarata sententiis quam erant in Barbaro inopiatâ

στῆσας ἐπὶ τρισιν ἔτεσι τὸ αὐτοῦ συνθήματά τε καὶ A ποταμῶν μεσθίαν ἀνὰ Σάγγαριν, Μεσονήσιον νόμιμα ἀπαρεγχέρητα μένειν ἐντολᾶς ἑδίου τὸ ἔκτατο, εἶτα δρα καὶ δόξεις γίνεσθαι περηγγύα. Τοῦτ' ἀνάπτυστον γεγονός, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἄκρας εἰ γραφαὶ διεδόθησαν καὶ ὁ κατὰ τὸν Εὔξεινον ἄρχων Χούτουρχάζημ ἡκουει τὸ συμπεσόν, διαδέχεται τὴν φῆμην ὃ Σολυμάρπας Πέρσης, δὲ καὶ γαμβρὸς ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Κουτζίμπαξι. Καὶ οὕτω διαμηνύθεντος τοῦ συμβάντος τῷ βασιλεῖ, ὃ τοῦ Καζάνου θάνατος τοῖς ἔκεινοι πρέσβεσι κατὰ πόλεις δῆλος γίνεται, καὶ τὸ κάνθις αφίσιν αἱρεται μέγα. "Οὓς δὲ καὶ παρακαλοῦνται βασιλέως πάριψανος. Ήλήγ ἀλλ' Ἀμούριος καὶ οὕτως καθυπεστέλλετο, οὐκ οἶδα εἴτε τὸν ἀπὸ τοῦ Χαρμπαντά φόδον (τὰς γάρ τοῦ ἀδελφοῦ συνθεσίας ἔκεινος τηρεῖν ήθελεν) εἴτε ὡς εἰκῇς ὑφορώμενος, εἴτε τὴν ἀπὸ βασιλέως εὐμένειαν προσποιούμενος, καὶ πέμψας ἥτει βασιλέα τὸ τῶν

B ποταμῶν μεσθίαν ἀνὰ Σάγγαριν, Μεσονήσιον ἐπύμις ὀνομασμένον, ἵφ' ὅπερ τοῖς ίδοις οἰκηθησόμενον τοῖς ἑντὸς οἰκοῦσιν εἰς φυλακήν πλοιό. Ἐλλὰ τῶν τοιούτων τάκες ἀνηρτηρέμαν, τινὲς τῶν ἔκεινοι κατ' οὐλαμοὺς διεκθέοντες κακὸν ἀπάντημα Τρωμαλοὶς εἰς τρυγητὸν ἔξιοῦσι τῶν ἀπόμελημάνων κτημάτων ἐγίνοντο. Ἡσαν γάρ ἕντεῦθεν τὰ πρόστιμα τῶν ἑλωκτῶν φωρῶν ἀντικρυς πρόστιμα, εἰ γῆν ἦν διὰ σπάνης ἐκτήσαντο ἔκεινοι πατούεν καὶ τὰ αφίσιν ἐκ πολέμου περιγεγονότα καρπίζοιντο. Διά τοι ταῦτα καὶ μαχητὰς μισθώμενοι ἀνθρώποις ἀποταλμῶντες τὰ θαλάσσης ἐγγύς ἐπιχειροῦντες δράπεσθαι, οὐ μὲν ηδύτοχουν καὶ ἀπεκέρδαινον, τὰ πλείστα δ' ἀσφάλλοντο καὶ ἀσφάστοντο. Καὶ ταῦτα μὲν ἔκεις τῆς Κωνσταντίνου ἐπράττοντο, ἑντὸς δὲ τοῦτο μὲν ἡ πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα τῶν παλλῶν ὑπονόησις, τοῦτο δὲ καὶ ἡ τῶν δυναμένων ἀπλησία, κακηλεύσ-

mirandaque! Dicitabat bene ac sancte imperantis hominiis officium, Dei supremi omnilium Domini acri affectanda studio imitatione contineri. Sicut enim apud conditorem universorum discrimen nullum est Romani aut Scythæ, Sarmaτιæ aut Greci, ac ne Justi quidem vel injusti, quod largiendi profusio-nem attinet, utique cum ejus liberali gratia æque in omnes communia beneficia spargantur pluvia-rum, tempestatum, solis anno fungentis gyro, pari quoquo penitus affectum indulgentia debere principem, præstare se indifferentem cunctis sub-ditis necessariorum ad vitæ cultum et desidera-torum unicuique præbitorem, gratis beantem uni-versos. Carteræ porro Cazanis in rebus ex usu publico administrandis æquitatis specimen existat in re momenti non parvi ad idem in commerciis servandam monetæ signatæ probitate. Ab ipso enim auctore celebre habet nomen Cazaneus ille nummus ex auro cusus exquisitæ puritatis. Nec absimili diligentia in reliquis regiminis partibus versatus cuncta ubique institutis temperavit laudatissimus, nihil se habere antiquius aut ducere potius per-fecta in omnibus absolutione justitiae nulla non actione præ se ferens. Idem morbo se absumi sen-sim diuturno et incurabili sentiens, curam in-gressus sibi parandi C 450 e consanguinitate suc-cessoris, quod liberis carebat, Tuctainem quem habebat fraterno genere proximum, quoniā bujus mores ac sensus a suis ipsius abhorrentes certis ex iudicis agnoverat, promovere ad spem imperii noluit. Ac ne ille se mortuo principatum conimen-datione generis malo publico arriperet, præluden-dūm ipsi ad hoc auditum stabiliendo in solio ipsius fratre, probatoris sibi juvēne indolis, putavit. Hunc igitur, cui erat Carmpanas (¹) nomen, ac-cersivit usque ab India, illis in partibus cum pro-prio exercitu morantem; eumdemque occurrentem strenue proprio quodam ipsorum ritu ad jus legi-timæ in imperium successionis designavit; eru-dit quin etiam, pro tempore, ad regni quod illi

D destinabat rectam administrationem, adeo efficacibus præceptis ut quasi arte mansuetarii sera cicurata vel pullus indomitus parere lupatis a magistro doctus agasone, brevi tempore plane compositus et per omnia decessori similis imperii candidatus apparuerit, nihil jam minus de se spe-randum præbens quam si Cazanis cretus sanguine instituuisse a pueritia formatus, non autem frater educatus peregre ei decadenti subrogaretur. Hunc talem compertum, nihil ultra moratus, in princi-patus possessionem Cazanes misit, enīce veterans ne toto triennio quidquam in constitutis a se legi-bus aut scederibus se toto inchoati regiminis tenore mutaret, post illum terminum suo illum uti ar-bitrio ac libere, prout conseret, res gerere per-mittens. Hæc ita gesta divulgata brevi per Asiam sunt: nec enim ea satrapas bellum illic gerentes ignorare sinebant littere de his ad arces Romani limitis, quas tunc Persæ obtinebant, atque pu-blica cum diplomaticis ista firmantibus rite missa. Audivit ergo Chaluchaimus, qui regionibus ad Eu-xinum sitis præorat, quod acciderat; exceptique mox rei famam Solymampaxes Persa, gener Cu-tzimpaxis; unde ad imperatorem quoque faci-notitia pervenit. Secuta post paulo Cazanis mors varie dimissis E 460 ex aula legis significata per civitates est, luctum passim ingentem declaranti-bus satrapis, quos imperator, destinatis ad unum- quemque sui talis interpretibus officii, consolari humaniter studuit. Illud tunc non incommodo præ-ter spem contigit, Amurium, quem sola Cazanis reverentia paululum antea repressum haud vanus erat metus eo sublato redditum ad ingenium, continere sese tamen et pacis voluntatem præ se ferre, sive a Carmpana tenuit, qui scederibus a Cazane fratre initis (inter quæ nota erat cum imperatore conventio) stare se veile declaraverat, sive imperatoris gratiam ad suos sibi fines utilem affectavit. Missis hic igitur legatis ab imperatore petiti concedi sibi propriis frequentandam colonias

(¹) Imo Carbadas.

των καὶ σίτου καὶ ὄντος· καὶ γάρ τὰ πλεῖστα καὶ κεχριδώντο αἰσχροκερδεῖας ἡττώμενοι, καὶ πάντα χρημάτων καταπροτέμενοι πάντα μαλακῶς διετίθουν, [P. 321] καὶ τὰ τῆς πολιτείας δεινῶς ἔκυμαντο. Ἀλλ' ἡ μὲν καπηλεία καὶ λίαν ὀδύνα, ὡς φαίνεσθαι, τὸν πατριάρχην δημοχαριστοῦντα τὰ πλεῖστα καὶ κατὰ τῶν δυναμένων ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἐδόκει, τούτον ιστάμενον, ὥστε γράμμασι πρὸς τὸν κρατοῦντα παρθησάσθαι, καὶ δροχοὶς Ισχυρίζεσθαι ἢ μήν, ἢ μή γ' ἡ καπηλεία τοῦ σίτου ἀπτο, ἀράς περιβαλεῖν ἐκ κονοῦ συνεδρίου τοὺς καπηλεύοντας, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐκ μέσου γίνεσθαι. Καὶ ταῦτ' ἐπώμνυ, καὶ οὐδὲν ἡνυστο παράπαν, ὡς μέρος καὶ ταῦτα τῶν κατ' αὐτοῦ γίνεσθαι, δι τὴν ματαλή τὸν δέδηνον

Α καταβάντα ἐπώμνυ τὸ καὶ τὸ ποιεῖν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο, βιούλεσθαι.

β'. Δημηγορία τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς σχιζομένους, καὶ ἀπολογία ἐκείνων.

[P. 322] Τοὺς δέ γε σχιζομένους ἐνάτη μετ' εἰκάδα Γαμηλιῶνος δὲ κρατῶν συνῆγεν. Ἐξῆγε δὲ καὶ τῆς φυλακῆς τὸν Ταρχανειώτην Ἰωάννην, οὗν ἐν ἀνέσει τὸ πρότερον ἔχων, ἐπει καὶ αὐτὸς τῷ πατριαρχῷ οὗτοι προσέκρους, συνεκλεστο. Τότε δὲ ἐκβαλάνων μέρος; τοῦ συλλόγου καὶ αὐτὸν εἶχε. Καὶ εἰς πάντας προκαθίσας ἐδημηγόρει, καθημένων καὶ τῶν τυφλῶν μοναχῶν, πρὸς οὓς καὶ μᾶλλον ὡς ἀξιωτέρους τῶν διλων δοκοῦντας, ἔχων παρὰ θάτερα μὲν πατριάρχην, παρ' ἕκάτερα δὲ ἀρχιερεῖς τε καὶ ἀληρικούς, συμπαρού-

B Interamnam ad Sangarim (hoc est terram inter flumina conclusam, quam Mesonesium ex eo nominant, quod media inter aquas undecunque fluentis amnum velut insula cingitur), quam sibi quisque habitandam ac custodiendam attribui aedicique volebat ab Augusto. Verum interim dum hæc indecoiso adhuc tractatu pendent, quidam ex hujus castris manipulatim quoquoversum excurrentes boatiiliter irruerant in Romanos, istarum velut industiarum fiducia revisere ausos antiquas sedes quasi ad racemandum post vindemiam, et si quid e suis olim ipsorum rebus prædonum avaritiam fugisset, inde sublegandum. Hos illi comprehensos statutis in fures penitus inexorabiliter plecebant: furtum enim ipsis videbatur esse manifestum, tollere quidquam ex terra quam ipsi ense ac bello propriam fecissent, cui victores insistebant, cujus ideo fructus omnes jure sibi quam optimo quæstos contendebant, servarique ut dominis illibatos sequum censerent. Hoc nostri comperto conducebant privatis stipendiis milites, cum quibus erumpentes in loca præsertim mari vicina aliqua e suis quandam agris excerpere tentabant, nonnunquam feliciter, plerumque tamea pessimò successu: intercepti quippe trucidabantur. Hæc extra Constantinopolim fiebant. Intra urbem porro ipsam pestes **481** diverse grassabantur. Prima erat invidia mulorum in patriarcham glicens, tacitis quidem suspicionibus et susurris interim exercita timidis, ceterum iis intumescentibus auctibus, ut brevi erupturam in tumultu appareret. Altera tetrica inexplicabilis videlicet avaritia potentum monopolii tritici venaliumque id genus rerum flagellantum annonam. Præoccupabant nimisrum emore alimenta et res alias humano victui ac cultui utiles prius quam foro importarentur: quas immanni deinde ipsi pretio, quæstu suo improbo distraherent, nihil pensi habentes quo probro anno dæmonio alieno sordidæ cupiditati obsequerentur. Iudeum porro gusto lucri semel capto rempublicam quoque ipsam quæstui habebant, suffragia, judicia, munia sine meriti discrimine ad plus numerantes inflectendo, ita ut effunderentur omnia temere, nihil fortius decerneretur, cuncte ob-

noxie mollique in gratiam largiri valentium indulgentia publicæ res administrarentur. Unde necesse erat statum politicum ac summam rerum periculosissime fluctuare. Quia vero, quod maxime ex his urbanis malis in offensionem incurrebat popularem, erat ista plebem miseram strangulans nundinatio divitium, eam sibi esse exosissimam ostendit patriarcha, gratiam populi sic colligens, seque arto ista præmuniens contra factionem quam adversum se confari non plane ignorabat. Intelligens porro, quod res erat, coerceri avaritiam istorum nisi auctoritate superiorum ipsis et plus potentium minime posse, litteras super eo arguimento scripsit ad imperatorem liberimas, in quibus minabatur, juramento etiam interposito minas sanciens, se, nisi bona ista et urbi famam inventitia frumenti præseritum monopolia desinerent, eorum auctores e communis synodi sententia diris et anathemati subjecturum, nec quieturum donec extirparetur e civitate tam perniciosa corruptela. Verum quanquam ille se ad ita omnino faciendum jurejurando conceptis prolato verbis astrinxerat, nihil tamen est perfectum, ipso in comminationibus vanis exire in effectum ignavo terrore prohibitus totum impetum consumente zelli ambitiose ostentati. Quo facto ad ceteras accusations suū Nam addidit gravissimam perjurii conserti ea re, quam Christo Deo e ecclesiis ad nos delapso teste adhibito promiserat, minime præstanta.

2. Oratio imperatoris ad schismate discisos, et horum ad illam responsio.

Cæterum schismate dudum avulso ab Ecclesiæ **482** Constantinopolitanæ communione nona supra vicesimam Septembribus die imperator congregavit, educto etiam ad hoc Joanne Tarchaneota e custodia, in quam eum libere prius vivere permisum, deinde quod et ipso patriarchæ adversabatur, inclusus. Hunc suo jussu emissum carcere ubi præsentem habuit cum reliquis, alte considens ad universam concionem verba fecit, sedentibus coram et cæcis monachis, ad quos potissimum uti præcipua columnæ factionis et summæ auctoritatis a partiis ipsorum habitos intendere disputationis aciem parabat, habens circa ac hinc qui-

σης καὶ πάσης συγκλήτου καὶ μοναχῶν, μάλιστα γεν-
ναῖον καὶ πεῖροντισμένον λόγον διεξιών. « Ἐγὼ
λογίζομαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι καὶ πάντας ἀνθρώπους
ώς οὐδὲν ἐμοὶ τῶν πάντων ἥδιον τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν
τοῦ Θεοῦ, πάσης περιαιρεθεῖσῆς σκανδάλου προφά-
σεως, εἰρηνεύειν, ἐφ' ψάλτην καὶ σπουδῇ μοι πάσα παρ-
έστη ἡδη ἀυτοχρατήσαντι, πάσης ἀσχολίας ἀλλῆς
καθυπερτέρα, ὑπερβολὴν μὲν καὶ τρυφὴν βασιλείου,
ὑπεριδόντι δὲ καὶ θερμὰ φύσεως, ὧστε καὶ τῶν φιλ-
τάτων προτιμηθῆναι τὴν ὑμετέραν ἔμμακτων εἰς
δύναμιν καὶ δύνονταν. Καὶ δύον ἦν εἰδές, ὡς
ἴδοις, καταπέπραττε, καὶ τῶν εἰς σκάνδαλον εὐλο-
γον ικανῶν οὐδὲν περιλέειπεται, οἷμα. Τὸ δὲ καθ'
ὑμᾶς θαυμάζειν με πολλάκις ἐπηγγειλεῖ, τίσι λογισμοὶς
διχυρούμενοι τῆς Ἐκκλησίας δίστασθε καὶ πρὸς
φέγγος οἰον ἀληθινὸν σκαρδαμύττειν αἰρεσθε. [P.
323] Εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ καιρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ Δικτύον
προς τὸν Θεόν ποτινώμενον. « Κύριε, καίνον
οὐρανοῦς καὶ κατάθητο· ἄκμα τῶν ὁρῶν καὶ καπνο-
σθήσανται· ἀστραφὸν ἀστραπὴν, καὶ φωτειὲς αὐ-

τοὺς, ἃ ὅτι δικρόνη παραμείψειται τὸ φαλαρίθρα.
Θεοῦ γάρ μόνου τὸ τὰς ὄμετέρας σύνεδήσεις φωτί-
σαι, ἀνθρώποιν Θεῷ μὲν βιοῦν προελόμενων, θεοῦ δὲ
ποδρῷα κινδυνευσάντων καθίστασθαι, οὐκ ἐλλησ αἰτιας
χάριν τῇ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὄρθοδοξύσης καὶ καλῶς
ώς εἰκός ἔχουσης ἀπρὶξ ἀποσχίζεσθαι. Εἰ δὲ ταῦτης
σχίζεσθε καθολικῆς γε οὐσίας, εἰπτε πάντας ἡττιν
δὴ καὶ ἐνοῦσθε. Μή ἔχοντας δὲ λέγειν τὴν κεφαλὴν,
ὑμᾶς ἀρμολογεῖσθαι κατὰ Θεὸν πῶς εἰπεῖν εὐλογον;
μηδὲ ἀρίζηλον τὸν σκοπὸν δεικνύντας τῶς οὐ δίκαιον
πλάνης ἀπολεσθαι· Ἑγκλημα; Εἰθε δὲ τοῦτ' ἡδη καὶ
μόνον, καὶ τοσοῦ τὰ καθ' ὑμᾶς εἰς δίκαιον Ελεον περι-
στατο. Νῦν δὲ ἀλλὰ δεδούκεναι ἀνάγκη μή τως
(ἀλλ' οὐκ ἐμὸς ἡ λόγος, οὐδὲ ἡ κρίσις κατ' ἀνθρώπον,
πολλῷ δὲ μᾶλλον τοῦ Πνεύματος, ἐπει ταὶ δοσα ἄγιοι
φθέγγονται, Πνεύματος Θεοῦ κινούμενοι φθέγγονται;) μή
πως γοῦν Θεοῦ λατρευταὶ καὶ τῶν ἀσφαλεστάτων
δοκοῦντας τῷ τε τῆς Ἐκκλησίας σχίζεσθαι καὶ τῶν
ποιμένων κατολιγωρεῖν λαθόντες τῷ ἀντικειμένῳ
λατρεύητε πνεύματι, καὶ κατὰ τούτο μισοῖσθ' ἀν.

dem patriarcham, inde autem episcopos et clericos,
universo praeterea sensu ac monachis presentibus. In eo tamen pleno et spectabili conventu hanc
vehementem et accuratam orationem recitavit.
« Confido equidem vobis notum et cunctis esse
hominibus, nihil mihi fore secundius, nihil a me
magis optari quam videre Dei Ecclesiam, omni
amico scandali praetextu, in pace plena constituta.
Ad eum scopum jam tum ex quo administrare
imperium arbitrio meo coepi, nihil non studii et
contentionis intendi, posthabitis hunc uni negotiis,
quantumvis urgentibus, ceteris, neglegere fructu
voluptatum, quarum copia imperantibus affuit,
despectis etiam naturae affectibus et dulcissima-
rum necessitudinum respectu calcato, emi bene
quovis impendio ratus vestrum omnium tranquillam
in unanimi contensione concordiam. Itaque,
quod me attinet, haud vane gloriantur video
me, quantum homini fas fuit, in eo genere conatu.
Nihil, inquam, omnium quod ad amolitionem
scandali turbantis hodie quietem ecclesiastica-
em recte ac convenienter conferri posset, a me
fuisse pretermissum, non temere, ut puto, persua-
deor intimo conscientiae testimonio. Vos quod
spectat, mirari plerunque subiit, quibus tandem
innisi rallentibus persevereratis ab Ecclesia disjuncti
vivere, et quae cæcitate animi lumen se verum
463 clariussem ingeneris rebelle nictantibus re-
spicere palpebris ultra velitis, irrevocabili contu-
nacia. Quid hic faciem opportunius quam Deum
altoquar, venerans sancti Davidis verbis: « Domine,
inclinatae caelos et descendite, lange montes, et fer-
migabit fulgura coruscationem, et illuminabis
ipsos. » Liceat enim paululum extremo verbo a
vera sacri cantici deflectere formula. Dei quippe
sestus opus sit vestras penitus illuminare consciencias,
hominum qui postquam elegistis Deo vivere,
a Deo longe abesse pericitamini, non aliam ob-

causam quam quod ab Ecclesia recte sentiente
bonaque vivente disciplina pertinaci discidio se-
paramini. Cum autem ab hac scinduntini noa du-
bie catholica, dicite, cuinam alteri conjungimini?
Si vero non potestis caput nominare cui adhaera-
tis, qua, queso, verisimilitudine creditis esse vos
membra secundum Deum nexa in unitatem secri
corporis? qua defensionis probabilitate reprehitis
C accusationem erroris, qui scopum quo teuditis
certum nequeatis ostendere? Atque utinam non
esset ista, quæ jure in vobis euparetur, scop
quem spectatis, capitnis cui hereticis ignoratio:
misericordia quippe quam ira tunc dignior infelix
ea vestra cæcitas videri possit. Nunc longe pejus
verori de vobis aliud res ipsa subigit. Quaenam
equidem non indulgebo suspicionibus. Non est
meum de talibus loqui: mihi judicium in hominem
non arrogo, maxime in homines spiritu viventes,
cum scriptum legam, quæcumque loquuntur sancti,
Dei Spiritu movente loqui. Fas tamen sit admonere
et orare vos etiam atque etiam ut caveatis ne forte
Dei cultores, adeoque istius ordinis præcipit, se-
curissimumque habiti a periculo errandi, re ipsa er-
retis pernicioseissime; ac quod ab Ecclesia scinda-
mini quodque pastores contemnatis, non Deo jam,
ut putatis et credi vultis, sed quod minime adver-
tatis, ei spiritui servitatis qui semper insensus et
irrevocabiliter oppositus Deo est; ac propterea
464 justa hominum Deo rite servantium in vos odia
vertatis. An non enim diserto periculum intentat
et inculcat monitum idoneus plane auctor, quippe
qui præterquam Christi discipulus idemque magi-
stri amantissimus fuisse noscitur, etiam martyrii
morte consummati commendatione dignitatem au-
toritatemque obsignavit suam, deifer videlicet ac
divinorum sapientissimus Ignatius; cuius hac de
re testimonianum, queso, audire ne gravemini, dum
legitur..... quorsum igitur vos, homines et

δικοίως. Ἡ γάρ; Οὐ λέγει ταῦται ἀριθμῶν δὲ πρὸς τῇ μαθητείᾳ τοῦ τῷ Χριστῷ ἡγαπημένου καὶ μαρτυρίῳ τετιμημένος, δὲ θεοφόρος, οἶμαι, καὶ τὰ θεῖα σοφῖς· Ἱγνάτιος: "Η βούλεσθε, καὶ ἀναγινωσκομένου τοῦ λόγου ἀκούοιτε. Ἰγνάτιος γοῦν ἀνθρώποις θεῷ μὲν καθιερωμένοι, ἀρετῇ δὲ προσέχοντες, καὶ προσέτι οἰοντεὶς τίνα σύμβολά τινες τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἐν τῇ σερκὶ περιφέροντες, τοσοῦτον κίνδυνον ἀναρρίπτετε; Διοῖν γάρ ἀνάγκη μόνον θάτερον αὐταρκεῖ, τοιούτου κινδύνου ὑμᾶς ἔκαπετεθαῖ, ή τὸ δεῖξαι ἢ δὴ τινὶ Ἐκκλησίᾳ προσεχηκότες ἐπ' αἰτίαις εὐλόγοις καὶ κανονικῶς ἡμῶν σχίζεσθε, ή τὸ πᾶσαν εἰλαχότας εμικρολογίαν τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ δὲ καὶ καθολικῇ ἐνοῦσθαι βούλεσθε. Εἰ δὲ τὸ δεύτερον οὐχ αἱρέσθε, τὸ πρότερον δεῖξατε. [P. 324] Καὶ εἰ μὴ Ἐκκλησίαν ἔχετε δεῖξαι, ἀλλ' ἡ ἀρχιερέας τέως εἰπετε, παρ' οὐ δὴ καὶ συνοχήν διατοίει, ὡς μὴ διαφένητε μὴ δεσμὸν ἔχοντες, ἐπικατασκευάζειν διοχυρίζεσθε. Γέγονέ ποτε τούτο, καὶ δην θαρροῦντες δεῖξατε. Εἰ δὲ τὸν μέγαν προβάλλεσθε Μάχιμον, ως πολλάκις λεγόντων πυνθάνομαι, δηι κάκελον αἱρέσσει τῶν ἐχ-

Α κλησιῶν προκατεταλμένων κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδυνεύων ἀποχυρίζετο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ πάντες ὑπὲρ τότε προκατεταλθῆσαν, ἀλλὰ πρῶτος καὶ πρὸ πενταντὸν ἐν τῇς Αἴλιας θεοῖς ποιηθῆν ὁ Σωφρόνιος καὶ λαντάκενη σύνηγωνίζετο· εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀράμαργῳ τόποις ἐπήθει τὸ εὐσεβές, καὶ οὕτω τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεισερθάρη Ὀνύριος· πρὸς οὓς μὲν εἶχε δικαῖως ἀναφέρειν τὴν γνώμην ὁ τῆς ἀληθείας ὄμολογητής, καὶ μὴ ὡς δῆθεν σχισματικὸς δοκῶν καθολικῆς· Ἐκκλησίας εὐθύνεσθαι. Εἴτα ἀλλ' οὐδὲ διεφρόδιψεν ὁ ἀκελλούς τοιαῦτη, οὐδὲ τι τοιούτης ἔχει αἰτιαῖς δικαῖως; τοῦ σχίσματος ἵκανον, διεθάτερον ἴσως μέρος φρονεῖ παρὰ θάτερον. Καὶ γάρ καὶ τὸ δοκοῦν ἔκεινα, τὸ χριστικόν τε καὶ πρώτα πραγμάτιον, οὕτω καλῶς φύσισθαι, ἵκανον ἡμετέρων εἰπω, σὺν Θεῷ εἰρήσεται, προθυμίας. Καὶ δὲ πράξεις ἔκεινα, καὶ πατήρ ἡν, καὶ εὐεργέτης, καὶ τῶν φιλάτων, καὶ δὲ τοιούτου εἴτε συγγενεῖς εἴτε εὐεργεσίας δνομα, οὐδεμιᾶς, δοσον εἰ τοιούτην εἰχεν, δοσίας ρυμής, καὶ δηι καὶ δι τυχὸν Χριστιανὸς έτυχε, παραπήλαυσεν, ἀνήρ τε καὶ ἀναξ φρε-

Deo consecrati et studio dediti virtutis, præteraque symbola velut quedam Christi perpessorum in carne vestra circumferentes, tam rei aikas jactis, tam præcipiti discrimini non dubitatis vestram æternam salutem exponere? Duerum enim vero alterum video esse necesse præstari a vobis, ut aliqua verisimili fiducia securæ in tali statu conscientiae nisi videamini, nempe ut vel demonstretis, cuinam unionimi Ecclesiam, quibusque iustis et canoniciis de causis rite ac more majorum nostram hanc repudietis, vico hujus iuri qualicunque præeligentes adhærere alteri, vel si id demonstrare non potestis, omissio vanorum obtentu prætextuum, nosmæ huic quippe universali ac vere catholicæ reuniri velitis Ecclesiam. Quorum si hoc secundum non eligitis, age sane, prius illud ostendite. Si excipitis Ecclesiam cui devincti sitis monstrare vos non posse, saltem antistitem cui subestis, indicare ne cunctemini. Non enim reusare vobis id quidem fas est, quoniam nisi caput ostenditis cui uti membra subiectamini, argumento careatis que continuatatem probare vestram cum Christi corpore possitis, omninoque fateri cogimini solutos vos ne xu catholice unitatis, velut abscessos artus nec iam succum aut spiritum e vivi compage corporis trahentes, vinculo quippe, quo ei committabantur, diffraeo charitatis, exsanguea et tabi vicinos diffluere. Agile, astamus parati audire: proferre ne pigate, si quid habetis ad rem aptum. Fuitne hoc unquam probatum in Ecclesia exemplum, hominum paucorum suas sibi res privatum habentium, qui cum ostendere nequirent cui Ecclesiæ, cui præsuli communicarent. Christiani tamen catholicique censerentur? Audacter, adjuro vos, dicite: demonstrate quod est epus, si potestis. Forte magnum ei 463 sanctum martyrem allegabitis Maximum: audire enim e vestris memini,

C cum responderent eadem quæ nunc interrogati mihi, etiam illum venerabilem Patrem, præoccupatis hæresi Ecclesiæ, sine ulla communione cùm quoquā privatim religionem recte cohaeserat, testimoniisque catholicæ veritati vita neei objecta perhibuisse. Adversum hanc exceptionem prium alio nequaquam esse verum quod ponitis, omnes tunc hæresi suisce præoccupatos. Nam primus et ante omnes, Aliz sanctus pastor Sophronius summa et cunctis manifesta contentione consortium certaminis cum sancto Maximo suscepit. Deinde tunc adhuc orthodoxa fidei sinceritas Romæ florebant, cum nondum fuisset ab Ecclesia deprehensa damnataque labes Honorii. Quare non solus utique sibi sanctus ille Christiana veritatis confessor rapuit; qui ausi participes confessionis Romanorum et Hierosolymitanum autistites, p' am utrumque orthodoxum, vere potuit citare, sicutque schismatis et privatæ, hoc est reprobæ, religionis (qualis omnis est catholicæ non conjuncta Ecclesiæ) crimen victrii defensione repellere. Præterea, qualis illo tempore inter Ecclesiæ terrobat diversorum contentio dogmatum, hæc bōdis nulla est; neque inter partarios vigentium nunc inter nos factiōnum causari quis quidquam juste potest, quod sufficiat ad evincendum legitimam sibi esse causam abscondendi se a parte altera, quod illa peccet in professione recti dogmati. Nam crimen illud hereti et audiuntierius, hoc est ante annos retro paucos, publice susceptum admisit Latina communio agnitiisque supremi pontificatus papa Romani, unde plerisque verisimiliter impingi conscienti erroris macula posset, purgatio expiatumque aliunde suac est, vestris etiam (fatebor enim, nec vos debita fraudabo portione laudis), vestris, inquam, in id stœvæ conspirantibus et non parum utiliter adjuvantibus studiis. Cuius auctor rei,

ρόδες μὲν ἐχθροῖς, πολλὰ δ' ὑπὲρ ὑπηκόων πονήσας τε καὶ παθών, καὶ διαφρέντως ἐμοὶ τέως ἀξίος ἐξ ἅπαντος, δυνοντος καὶ ἁυτοῦ πολλάκις καὶ ἐξ παλλούς λέγων εἰρούτιμα καὶ τὴν κατὰ σύγχροσιν ἡτταν διμολογῶν οὐκ ἥσχύνετο. 'Αλλ' ὅμως τοῦτ' ἔδοξε καὶ τοῦτο γεγόνει· δεινὴ γάρ ἡ ἀντολὴ καὶ ἡ τοῦ μῆδος εἶναι τε καὶ λογίζεσθαι Χριστοῦ ἀπειλὴ τὸν γονεῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἀγαπήσαντα. [P. 325] 'Αλλ' η μῆτηρ, καὶ τι γε εἴποι τις ἄλλο η μῆτηρ; καὶ μῆτηρ τοιαύτη καὶ οὖτες πρὸς ἡμᾶς ἔχουσα, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ γε πρὶν τῆς μεθ' ἡμῶν βασιλικῆς μνήμης ἵπ' ἐκκλησίας ἴτυχε, πρὶν γράμματις καὶ ἀσφαλείας οἰκειοχείρως τὴν τῶν πρὶν πραχθέντων, εἴπω δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἀθέτησιν ἐμπεδώσαις. Ἐξήκοι δ' ὁ λόγος καὶ εἰς τὴν ἡμήν προτέραν σύζυγον, ήτις ἐπὶ τοσούτον τοῖς τότε πραττομένοις ἀπῆκθετο ὥστε καὶ τῷ πρωτοσεβαστῷ τότε Νοστόγγῳ θερμῶς ἀπεράσθαι κατ' ἀνατολὴν τῶν πραχθέντων χάριν τοὺς σχεζόμενους τὰ πάνθειν δρῶντις, καὶ ἔρμαιον ἤγεισθαι καὶ πρὸς αὐτῆς δὲ τι συμβαίνοις παρ' οὐτινοσοῦν

quanquam erat meus natura pater, affectu collatis testato donis de me optime meritus, mihi charissimus et tam artis quam quis possit dicere vel necessitudinis à consanguinitate ductæ vel gratitudinis ob beneficia, me sibi **466** obstrictum vinculis trahens, tamen, quantum in me fuit, omni est privatus bonore memorie, ac ne illa quidem quæ nulli negatur e piebe Christiana, sepulturæ gratia dignatus. Vir licet sumnus, et imperator laboribus exantatis, seruum toleratis pro republica ingentibus commendatissimus, qui nullum in me benevolentia plane singularis omisisset officium, mei neillam insigniter ornandi occasionem præteriliset, eo quidem usque, ut sepe eoram multis disserens me sibi prætulerit et in comparatione nostrum amborum se mihi esse inferiorem fateri non erubuerit. Tamen de illo ita decrevi, et quod decreveram reipæ præstiti, vim scilicet naturæ ac voluntati meæ faciente ineluctabilem illa Christi denuntiatione severissima, negantis dignum ipso reputandum qui parentes plus quam ipsum amaverit. Sed et mater, cuius nominis affectu quid fando memorari tenerius queat? mater, aio, mea, et mater talis, tam indulgenter ac benebole affecta in me: sed nec, inquam, ipsa nostra genitrix, ex quo imperii liberas habenas tractare cœpimus, Augustæ debitum in Ecclesia consequi honorem prius potuit quam litteris et chirographo proprio palam testaretur detestationem anteactorum et proprii condeumnationem sanciret viri. Procedat oratio et ad priorem meam conjugem, quæ licet tam se aversam ostendisset ab iis quæ in causa conciliationis Ecclesiarum eo tempore agebantur, ut protosebasto Nostongo, ei obstantes novitatis tanquam schismaticos penitus affigenti gravissimis per tractus Orientales, ipsa indignans malediceret palamque execrans diras imprecaretur, nec dubie præ se ferret gratissimum habituram fructuique

A ἐκείνῳ δεινὸν τοιαῦτα καὶ οὗτα πράττοντι. 'Αλλ' ὅμως ἐπει μεταξὺ τελουμένων ἐκείνων ἐκείνῃ τεθνήκε, καὶ οὕτω τρόποις μετανόσας τὸ τῆς κοινωνίας ἐκαθήρατο, ὡς μηδὲ τῆς ὁσίας τυχούσα καὶ ὃν έδει τότε, τῶν ἐς νέωτα μνημοσύνων ἐπὶ τῆς ἐμῆς αὐταρχίας ἀπέτυχε, καὶ δὲ π' Ἐκκλησίας τόμος ὁ εἰς εὐφημίαν τῶν ὄρθοδόξων βιωσάντων καὶ μνήμην δοίαν κατ' ἓτος ἐπ' ὀκριβαντος ἀναγινωσκόμενος ἀλλων μὲν δεσποινῶν ὄντων φέρει, καὶ τῶν μῆ κατ' ἐκείνην Ιωάς τὰς ἀρετὰς, αὐτὴν δὲ μόνην ἐς ἄπταν ἡγνόσης, ζῶντος ἐμοῦ καὶ ταῦτα καὶ δρόχοντος, ἢλιε. Πλήν εἰ χρή λέγειν τάληθες, ἐμοὶ καὶ τούτο ἐκ περιουσίας πέπραχται, καὶ οὕτω τις οἵος οὗτος ὄπομνήσας ἐφθάσει, καὶ τὸ ταύτης μνημόσυνον ἀπεκπέτει. Οὐτως ἐγὼ περὶ ταῦτα. Καὶ ὑμεῖς ταῦθ' ὀρῶντες, πάλλ' ἄπτα κύκλῳ περιβαλόμενοι καὶ ἐς τόδι σχίζεσθαι, ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου κατὰ τοῦ μετ' αὐτὸν ποιμεναρχίασαντος Ἰωάηφ προβάλλεσθε, καὶ διαθήκας ἐκείνου προτείνετε, καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὑποψίαν δικαίων τοῦ ὡς δῆθεν πλάσματος,

Imputaturam proprio, quidquid huic talium ministerio injuriarum mali ac cladis a quoquam inferri contingere, tamen ei quoniam diem obeunti suum interim, dum illa gererentur, **467** ollum aut facultas defuit eluendi ante obitum legitimam placuisse poenitentiae maculam Latinæ communionis, negata omnino est a me posterius imperii compote ea pars exequialium honorum quæ dilata recenti funere ad tempus illud pertinebat. Ego, inquam, ubi solus rebus præfui, longe barbarissimæ uxoris acerbo raptæ casu, quicum concorditer vixeram, multare memoriam sustinui reliquo debito parentium imperatricibus exsolvi solitorum. Ego meam Augustam, tanquam ne sacre quidem contactu terræ aut ecclesiastica dignata fuisse sepultura, quasi pro excommunicata passus sum haberi. Me sinente, si non etiam jubente, sublata ejus mentio est e tomo in ecclesia servato, unde Augustarum in orthodoxa religione defunctorum recitari publice de sacro pulpite et anniversaria commemoratione cum lande prædicari nomina consueverunt. Itaque alias ex isto codice dominas, forte hinc impares nec comparandas splendore virtutum, inde audimus solemni pronuntiationis commendatione celebrari, unam ex omnibus Annam meam suavissimam conjugem, vivente atque adeo regnante me, teque horum teste, summe sol. ille liber ignorat. Atque in hoc, si fateri oportet, ulterius me progressum sentio quam exacta officii ratio poscebat. Rigidior, inquam, justo fui, exemplaque superavi vel supervacanee sollicitorum in isto genere, præsertim qui tantam in tam venerandos manes ultro duritiem consicerim, nemine præcipiente. Quis enim tam inhumanus mihi præscribere auderet facinus tam adversum naturali domesticæque pietati? Mea igitur libera nullisque suggestionibus ad id inclinata voluntate, memoria defunctæ meæ conjugis ex ecclesiasticis fuit tabu-

ώς ἀν φρονῶν οἰηθεῖ τις, τὴν τῆς ὑπογραφῆς δη-
λαδή παραχάραξιν, εἰς τὸν τοῦ ὑπογράφοντος πόνον
δακτύλου (ἥσθενες γάρ ἐξ ἀνθρακος δῆλον) ἀνάγετε.
Τί δα; ἔχετε που καὶ ἐπὶ τι δικαίως ἀνάγειν καὶ τὸ
μοχθηρὸν [P, 326] τῆς γνώμης καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑπο-
τρέχον φαιλὸν τῆς προαιρέσεως; δὴ ἐκεῖνῳ τοιαῦτα
λέγοντες ἐκ τοῦ εἰκότως προσάπτετε. 'Ο τυχὸν μετ-
αλλάττεν πάσιν ὡς ἵπος εἰπεῖν συγχωρεῖ· καὶ πα-
τριάρχης θνήσκων, ἀντὶ τοῦ οὐνήθως λύειν, δεσμεῖν
καὶ μάλιστα εἰλετο, καὶ ταῦτα τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλη-
σίας ιστάμενον; Ἔγὼ μὲν οὖν καὶ υἱικήν ἐκεῖνων
φέρω τιμὴν, κανὸν πολλοὺς οἶδα ἐκεῖνα λαβάνω παρ'
ἐκεῖνον & δὴ καὶ διεριθῆν εὐγνωμοσύνης παρ' ἐμοῦ
πρὸς ἐκεῖνον δικαίων ἀνταπαιτεῖ, καὶ τὸ μεῖζον, δτι
καὶ ἐς βασιλεῖαν αὐτὴν ἐμὲ προτίμα τοῦ μου πι-
τρὸς, ἐκεῖνου γ' ἀρχοντος δῆμα μὲν αὐτὸς τὴν ποι-
μανικὴν αἰρούμενος παρατείσθαι, επικρίνων οὕτω
τὴν θεραπείαν ἄξιαν τοῦ εἰς τὸν Ἰωάννην πλημμα-

A λῆματος, ἃ μὰ δ' ἀξιῶν καὶ τὸν πατέρα τὴν βασιλεῖαν
ἐκτίθεσθαι, δτι, λέγων, τὰ πρὸς Ἰωάννην καὶ ἀμφοῖν
παρηνόμηται, αὐτῷ μὲν καθυφέντι τῆς πολυωρίας
καὶ οἷον προδόντι, ἐκεῖνῳ δὲ τὰ εἰς βασιλεῖαν πα-
ραλογισταμένων, ὡς οὐκ ἐδύν ἀμαρτόντας ἀρχεῖν ἢ
αὐτὸν πνευματικῶς ἢ ἐκεῖνον αὐτὴν δὴ τὴν κοσμικὴν
ἀρχὴν καὶ βασιλείων· ἐχεῖν δ' εἰς ταῦτην εὐτάρκη
τὸν ἐξ αὐτοῦ, λέγων ἐμὲ. 'Ο θῆ καὶ πολὺν ὑπερβο-
λὴν ἀγάπης οὐχ ὑποφαίνεις; καλεῖν εἰς ἀρχὴν ἔνο-
μον τὸν μηχαῖτι εἰδότα τελέων; τὸν ἀνθρώπον; Οὐτε;
ἔμοι πρὸς ἐκεῖνον τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης δρεῖσθαι,
καὶ πόνος ἀλλως ὑπὲρ ἐκεῖνου τοιαῦτα προβαλλομέ-
νων ἀκούονται. Παύσασθε τοιγαροῦν ἐκεῖνα περὶ ἐκεί-
νος θυριλλοῦντες, τὰ μήτε πραγθῆναι μήτε τιμὴν
λεγόμενα περισώζειν τῷ εἰργασμένῳ δυνάμενα.
B 'Υμεῖς δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ὑμετέραν ἱερωσύνην ἐν μέ-
ρει τίθετε τῶν ἀνεπιλήπτων, καὶ οἷαν συνιστᾶν
δέξιούτε, διδύνατον καθιστᾶτε. Φέρε γάρ, πρὸς αὐτῆς

lis erata, ut mei erga religionem zeli specimen
ederem, ut exemplum monstrarem imitatu salu-
tare posthabendi privatos quoslibet affectus sin-
ceritati orthodoxa professionis et paci Ecclesiae.
Vos autem id videntes, multia illis nescio quibus
allegandis prætextibus nihilominus obstinatis ani-
mum in pertinacia diri schismatis, obtentes
nescio quam nulli nisi vobis notam excommunicatio-
nem a patriarcha intortam Arsenio in suffectum
ipsi Josephum. Proferitis autem ejus indices testa-
menti Arsenii tabulas, nullo tamen ejus chirogra-
pho firmatas. Agite vero, cujus tandem coloris fuco
satis legitim a suspicionibus perspicacium vitium il-
lud in C 468 testamento immane alienæ subscrip-
tionis? cui putatis emunctioris paulo naris non
statim subolere sublestam fidem exceptious, qua
soli sine teste jactatis ideo per se non subscrisse
Arsenium tabulis indicibus sua ultimæ voluntatis,
quod digitos tunc innato iis carbunculo impeditos
habuerit? Et tam opportunum vestræ causæ in-
strumentorum scribendi articulorum morbum spe-
rasti assertione una vestra persuaderi potuisse
non ignarus rerum, iisdemque reputantibus quanto
in mendaci præmio a pertinacissimis male cause
defensoribus hæc singi potuerint? Desinite igitur
intentare sententiam omnibus ignotam judicis D mortui, cujus incredibilis, et nisi suffragio agniti
chirographi fulciatur, irridenda proreus allegatio
est. In quo requiro præterea reverentiam in Arse-
niū vestram, cui maleficam inhumanamque no-
cendi voluntatem etiam in extremo vlgentem im-
pingitis hatitu. An non enim sentitis quam sit il-
laudatum Christiano iram in adversarios non ad
solis tantum sed ad vitæ totius occasum usque
servare inexorabiliter flagrantem; quam inconsou-
quens, virum quem sanctum prædicatis, tam e-
vum ultorem dicere; quam incredibile patriarcham
noꝝ lenitatis, quem constat, dum viveret, suis
solitum selædentibus ignoscere, tam serum in ipso
mortis puncto singere, ut contra quam consueve-

C rat, ligare tunc mallet quam solvere, constringere
animas anathematum vinculis quam, quod facile
vivens indulgebat, relaxara constrictas præoptaret?
Quem autem tunc ligare, quem diris implicare
nexibus? non aliquem e plebe, sed Ecclesiae præ-
sidem? Equidem Arsenio debitorem me filialis re-
verentiae violentem merenti, ut vere sentio, ita grata
prostiteor. Is enim cum aliis me plurimis sibi be-
neſciis obstrinxit, tum illo insigniter honoravit
judicio, quo æquum sibi videri declaravit imperium
patri meo eruptum mihi attribui. Imperabat tunc
pater, et ipse pastoralem hujus Ecclesiae curam
patriarchali potestate gerebat Arsenius. Eo tem-
pore flagrante invidia sceleris in Joannem Lascaris
prioris Augusti filium commissi, et religione
inde patriarchæ oborta, quasi pars ejus
culpæ in ipsum jure conferretur, 469
qui remissionem vigilis in pupilli custodia cursu
sua traditi locum facinori dedisset ac quasi pro-
didisset orphanum, hanc patri meo expiandi com-
munis peccati conditionem tulit, cederent, in-
quiens, pariter ambo, ille imperiali, ipse patriarchali
dignitate, qua se indignos effecissent, ille
consciscendo, ipse permittendo immanissimo faci-
nore, quo esset inique ac crudeliter imperium ere-
ptum innocentí puerò hæreditario illud jure possi-
denti, ea poenæ differentia in dispari participa-
tione criminis, ut qui delinquisset atrocius, indul-
gentius plecteretur. A patre quippe meo ita se
velle abdicari principatum, ut is in me transfer-
retur, ipsi patriarchalis amissio sedis nulla tem-
peraretur in privatum pacisceda solatium cognati
fiducia successoris. En quantum ejus viri studium,
quam excellens extiterit charitas in me adhuc
puerulum et modo infantiam egressum, ut me in
legitima possessione imperii Romani jam tuta
constituere voluerit, vixdum hominem nec ratio-
nis perfecte compotem. Unde et vos intelligitis,
et ego semper præ me feram, summam ei a me
gratitudinem deberi. Quo ægrius nunc a vobis

τῆς περὶ τὴν Ιερὰν Δισφελεῖαν, εἴτε τῆς δυνατῶν εἴτε καὶ ἡ προσεσχήκατε, εἰ παρ' ὑμῖν τὸ τῆς Ἐκκλησίας γένονται πράγματα, ἀρχιερέων, ἢ τοὺς ἡμετέρους τούτους ἀπήρησθε, ἡ καθ' ὑμᾶς αὕτη καὶ προσδοκώμενη [P. 527] ιεραρχία συστατή; Καὶ τίς ἐπὶ τοσοῦτον τῶν προτέρων ἀθίκτος διεβίω, δυνατὸς ὁν ἔξ αξίας γειτονεύειν Ιεράς; Οὐδὲ γάρ οἴδαμεν, κοινωνικοὺς οἴδαμεν πάντας. Καὶ τριῶν καιρῶν ἐπὶ τοῖς ἔνυβεσθησίν δυτικῶν, πρώτου μὲν καθ' ὅν τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην εἴτ' οὖν τὴν βασιλείαν προέθη, δευτέρου δὲ αὐθίς καθ' ὅν τὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τοῦ πάππα πέτεισκόμασταν, καὶ τρίτου τοῦ ἡμετέρου τούτου δὴ καὶ δεστάτου καθ' ὅν τὰ πραχθέντα, ὡς ἡν το καὶ θόξευεν, ἀπηνθύνθησαν, οἱ μὲν τοῦ προτέρου ἔκπταν ἐκποδῶν ἐπεικῶς πάλαι, οἱ δὲ τοῦ δευτέρου οἱ μὲν ἔξ ἀνθρώπων φύοντο, εἰ δὲ καὶ τῆς ἐπιτιμίας καθαιρεθέντες, οὕτω δοκοῦν καὶ διμὲν πάντας, μένουσιν οὕτω καὶ έτι. Τοὺς δὲ τῆς τρίτης ταυτοὶ καταστάσεως εἰ μὲν δέχεσθε, λόγος ἡμῖν ἔστι γε πρὸς ὑμᾶς, εἰ δὲ οὐ δέχεσθε, φορτικοὶ πάντως ὡς τὰς ἀρχὰς τῆς Ιερωσοῦντος ἀναιρεῖν πάρταν τε πουδαχ-

audio ea proferri quæ famam ejus posthumam maculant. Quare desinente infamare imprudentibus assertis dilectum, ut prædicatis, vobis, mihi venerabilem et sincero affectu amatum antisitem, dum ea egisse tantum p̄sulem, quæ virum honoratum haud deceant, effutare non veremini, fide videlicet ac prudentia eadem, qua revocare in dubium audetis et in rerum exceptioni obnoxiarum numero censere ordinationes sacerdotum qui in nostra hodie Ecclesia sacras exercent functiones; in quo vestrum judicium requireo non intelligentiam ex istiusmodi cavillatiunculis consequi perisse funditus e Dei Ecclesia legitimam successione sacerdotio ita ut jam restitui nulla ope queat. Ago enim sane, per ipsam adjuro vos illam quam exquisito isto affectatis zelo indubitabilem securitatem administrandorum in Ecclesia sacrorum, sive quæ nunc uspiam est, sive quam exsulem e terris et in mera positam idea speculanib[us] animis intuemini: si vere penes vestrum istud conventiculum residere hujus ecclesiam temporis, et sectam hanc vestram continuatione non interrupta committi creditis uni catholicæ per seriem sæculorum inde a Christo et apostolis ductæ religioni, a quibusnam tandem ordinatoribus minime duhiis istos habetis quibus utimini sacerdotes, quorum successione ac consecratione **470** certa indubitabilis veritas illius quam tam ambitiose nobis pollicemini, vobis arrogatis, hierarchiæ demonstretur? Qua, inquam, potestate, a quibus nulla suspectio ex causa episcopis manuum impositionem acceperunt, qui apud vos sacra faciunt presbyteri, quos unos, si Christo placet, nostris ad spuriorum rejectis classem, veros esse gloriae mini sacerdotes? Enimvero, quæ istorum ætas est, non video a quibus ordinari præsulibus potuerint, contra quos non eadem, quas nostrorum ordina-

A τε. Εἰ δὲ οὖν, διλλὰ δεῖξετε διὸ ἀπὸ παλαιῶν χειροτονίας ἐν ἀσφαλείᾳ διαβιούντα παντοὶ πεφυλαγμένον ἔχετε. Οἶδα προβάλλομένους τὸν τῶν Μαρτυριτῶν ἐπίσκοπον πρώην, εἰ καὶ νῦν τετελεύτηκε περὶ οὐγες καὶ ἐρωτήσας πόλλ' ἀπτα ἐπιλήψιμα ἔχοντα κατεμάνθανον. Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς πάντως ἀκούσαντες παρ' ἐμοῦ τότε, διετελεύτηκε παραπτηρήσειν οὐ προσέχειν δίκαιον ἰσχυρίζεσθε, καὶ ἔγωγε, οἷμαι, δοκιμάζων τὴν μέλουν, ἔρματον ἔχοντας δὲ δρα καὶ δοκιμάζοντες. Καὶ τόχα ἀν ὑμὸν προστέθην, τοῦ Καθάρου ήδη τὴν Ιεραρχίαν παραπομένου, καθὼς καὶ ὑμῖν ἐπεκείρουν προσέχειν, ὡς ὅτε, εἰ μή με τις λογισμὸς ἡκινεῖς ἀξίος παραρθεῖται πρὸς ἔντελον ἐπιστασάμενος ἀπῆγε με τοῦ σκοποῦ. Τὸ γάρ ξυμπεσόν εὐθὺς ἐπὶ ἐώ τότε μὲν ἀργοῦνται, νῦν δὲ ποιμενάρχοῦνται, [P. 528] ἀξιον δύναμάσαι, ἀναλαμβάνειν ἐποτεις τοὺς λογισμοὺς, μήτε τοις Θεῷ δακούντες τοὺς λόγους Ιεραρχῶν, ἀμετακινήτων μενόντων τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ἀνάγκη ταράττεσθαι, εἰ δὲ περιτάνων πάντως ὡς τὰς ἀρχὰς τῆς Ιερωσοῦντος ἀναιρεῖν πάρταν τε πουδαχ-

toribus opponitis, exceptions locum habeant. CHoc ut omnium clare subjiciam oculis, tria tempora distinguo, quorum ambitu comprehendendi necesse est canonicas ad sacros ordines promotiones hodie vigentium vestre partis sacerdotum. Primum illud tempus est quo Joannis tunc pueri exauctoratio et excæsatio contigit; secundum huic succedens, admissio perperam communionis Iakoborum et commemorationis contra fæs inductus papæ Romani, cum professione subjectionis nostre ad ejus spiritualem principatum. Tertium et omnium postremum hoc hodiernum est, quo ista illegitimum patrata, prout licuit et quantum visum est sufficere, per nos emendata et ad rectam disciplinas normam ex illa pravitate reducta sunt. Primo tempore qui ordinandi potestatem habuere, jam pridem desierunt vivere. Secundum tempus quos ex eo vidi numero, ii partim fato suo sunt functi, partim ejeci et sedibus et honore spatiati nostris judiciis, vestris etiam impense votis suffragantibus, privatis sine sacra potestate vitam agunt hodieque. Neutri horum aut vestros rite potuerunt ordinare sacerdotes, aut nostros, si vellemus, possent, non solum quod aliis ipsorum vita, aliis jurisdictione modo deest, sed etiam quoniam, si vera vestra opinio est censem, et quo depulsus sede vester Arsenius est (quæ depulso primo tempore contigit), desuisse legitimam in hac Ecclesia potestatem: nullus illorum, quantumvis attentarit, vera fungi ordinatione potuit. Restat tempus tertium, status videlicet hic præsens rerum, quo si superesse adhuc putamus. in terris certam rite consecrandi sacerdotes auctoritatem, quæ si desit, Ecclesia nulla est, in nostra hac eam utique, quæ sola, vobis etiam nobiscum Latinam repudiavitibus, habet episcopos, qui nulli apud vos sunt, in nostra hac, inquam, iñam au-

νας τὸ πρᾶγμα κατὰ σκοπὸν ὃν ἐτρέχουμεν. Οὐδὲν καὶ πρὸς ταῦτα παλινόρωμῶ, καὶ δὴ δρᾶτε, ὡς δῆθεν θείουν φῆμον πληρῶν, ἐπὶ τῇ; Ιερᾶς δῆσις, ἀνάγων πάλιν, δινόρα λιτὸν τὰ πάντα καὶ δισκευον καὶ ἀρετῆς ἐπιεικῆς φίλον. Τὸ μέντοι γε δοκοῦν σκληρὸν καὶ μὴ τὸ διπειν ἐπικαίνες τε καὶ συγχειωρηκός ἦν καιρός ὅτε καμάτ (μαρτυρήσω γάρ τάληθες) περ' ὑμᾶς πάντας οὐδὲν ἔδοξε προστῆκον δὲλλας ποιμένι, καὶ ταύτα πικρατικῷ, καὶ οὐδὲ ὡς γε ἐπαγωγὴν τῶν πολλῶν καὶ εἰρηνικὸν, καὶ τοσούτον δὲι καὶ τοῦ μοναχοῦ Μηνᾶ τὰ ἄπ' αὐτοῦ πρᾶτος ἐμὲ λέγοντας δυσχερῶς εἰχον πιστεύειν, εἰ τοσούτος ὃν οἶος ἔδειξε τότε, ἀγλαυκῆς τε καὶ ἀτεγκτος, τοιωτῶν δὲν κριθεῖται.

Autoritatem Ecclesia sola agnoscete vos operiet. Quoi si facitis, jam nobiscum consentitis, jam vobis manus damus, cunctis inter nos controversiis sublatiss. Sin pergitia, **471** restabore, sin admittere pro veris recusatis nostras partis antistites, jam estis prorsus importuni, qui atudeatis persuadere nullum hodie in terris reperiri verum episcopum; quod qui dicit, sacerdotalis ordinatio exhaustit fontem, et e rebus humanis spem omnem exterminat videndi unquam ullum hominem canonica impositione manuum ad sacrificandi sua evectum. Suscipientis an rejicitis ab excommunicatione vestra manifeste intolerabilem absurditatem iatsum? Atqui ejus a vobis depellendis una sola est sane impeditissima ratio, in eo sita ut evidenter ostendatis super adhuc esse hodie in vivis aliquos episcopos ex eo tempore quo, utpote tribus iam memoratis anteriore, nulla erat de eujusquam ipsorum statu ac potestate controversia. Iborum praesulum veteris et nemini suspectae ordinationis si quem forte unicum in arcanis apud vos latruberis hue usque custodistis, queso ne invideatis nobis, ne celeris amplius. Ostendite rem necessariam. Videat in eo per vos monstrato hodierna Ecclesia traducem suæ propagationis ab antiqua, spem suæ transfusionis in posterum. Meminai vos paulo ante ut tales nominasse Marmaritziorum episcopum: sed praeterquam quod is quoque finem nunc vivendi fecit, etiam de hoc homine ego tunc inquisitione habita multa in vita ejus atque actis vituperabilia reperiebam, ob quæ **D**ic episcopali honore indignus merito posset jugicari. Nostis enim et vos, ex me utique illo tempore audit, quando nihilominus perseverantibus vobis in proposito præficiendi hunc Ecclesiam, et contendentibus recte compensari maculas quorundam ejus contra disciplinam lapsuum una illa dote antiquitatis admoventis ipsum indubitate successionis fonti, remisi ego nie acquievique vestro judicio, tanti ducens, quantovis incommodo et qualicunque indignitate devoranda, demerteri vos et nobis adjungere. Itaque Joanni mox patriarchatum abdicantem vestrum Marmaritzensem subrogare, ut scitis, cogitaveram, solo impulsus ad hoc studio vobis gratificandi; fecissemque, nisi per id

θείουν ἐννοῶν δῆσις· καὶ πιστεύειν ἀπώκνουν τοῖς λεγομένοις, οἷς ὁργὴν Θεοῦ ἐπικειμένην τοῖς ἡμετέροις εἰδέναι παρίστα. Ἀλλ' θμως δὲ οὗτως ἔχων περὶ τούτου ἕγω τόσον ἀδλωκα τῆς πρᾶτος αὐτὸν διαθέσσεως, ἀλλ' ἂλλο τι λογίζεσθαι νῦν συμβάντες ἐποιεῖ εἰς τὸ καταλαμβάνειν ὡς δυνατὸν χρίματα θεῖα ἢ στε παρ' ἄλλοις ἐμάνθανον, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸ πολλοὺς δοκοῦν ἀλάτεωμα τοῦ ἀνδρὸς προσέρημα μᾶλλον ἔχειν. Τι γάρ, Θεόγον, εἰ καὶ Θεὸς φιλάνθρωπος ὃν τὰ πλείστα δικαῖως κολάζει, ὡς καθαριτικῆς λεως εἰσῆς καὶ τῆς κολάσεως; δὴ καὶ φιλανθρωπίας μᾶλλον εἴποι τις μέρος οὐ τὸ τυχόν. Καὶ δει μὲν αὐτεξόσιος δινθρωπος πάντως ἔχει χρήσθαι τῇ προαιρέσει

Btempus intervenisset quippiam summa consideratione dignum, quod totam ad se raptam meam mentem ab istius prosecutione scopi necessario abduxit. Cum enim contigisset declarari miro vaticinio statim eventis comprobato insigne meritum et sunimam apud Deum gratiam ejus viri qui deposito jampridem patriarchatu **472** privatus tunc viveret, religioni durimus non sequiam evidentem suffragii divini prerogativam eo in sede reponendo, e qua perperam dejectum ista ipsa prodigiosa significatio monstrabat, præsertim cum præter periculum Del, ni sic faceremus, offendendi ad id ipsum urgeret status presens ecclesiasticarum rerum, quas novis haud dubie perturbationibus implicandas apparebat, si aliud decerneretur. Reputabam mecum etiam, vel si negligetis iis tanti momenti rationibus obstinarem animum in obsequendo vobis, frustra quidem id facturum me. Per viam enim tot ac tanis difficultatibus obseptam nulla spes allucebat perlungendæ unquam metæ, ad quam communi vos et ego cursu nitebamur. Per hæc satis, ut confido, demonstrata æquitate ac necessitate ultimæ bujus electionis prorsus ineluctabili, refero me ad proponeendas vobis dotes conspicuas et quantivis æstimandas viri bujus, quem divinum secutus suffragium in patriarchali, ut videtis, repono sede. Homo est plane simplex, fuci et fraudis expers, virtutis admodum amans. Scio videri quidem illum per risque nunc solitum, olim etiam mihi (fatebor enim ingenue rem veram), austерum durumque ac irrevocabiliter inflexibilis emolliisque in indulgentiam nesciat rigiditatis, præfractius omnino quam parentem, præsertim spiritualem, decere videatur. Fui et ego, inquam, alias in ea vobiscum sententia, requirens in illo accommodatam conciliandæ multitudini facilitatem pacificamque mansuetudinem. Quia præoccupatus ab eo aversione cum audirem a referente Mena monacho divinitus ipsi revelatam nobis imminentem cladem, ægre sane adducebar ut crederein, haud fieri posse ratu, hominem asperum, immutis acerbique ingenii, dignum a Deo jugicari manifestationibus istiusmodi eventuum insuscipibilium prudentiæ humanæ. Quare istud vaticinium iram Numinis nobis impendentem inten-

καὶ πράττειν τὰ κατὰ γυνώμην, πλὴν καὶ νόμος δέ-
δοται, ὁ μὲν [P. 329] φυσικὸς, δὲ γραπτὸς, καὶ δι-
καστῆς προκάθηται κρίνων· ἐν δὲ μή ἀρ' ἕκαστον τις
ἴξει τῇ συνειδήσει ανφρονίζομενος καὶ ὡς ἀναγκαῖμ
χαλιψῷ κατατγύρουντος, τοῦτο παρὰ τῆς ἑκάστης ἰδου-
σίας παιδεύθεις μάθοι, καὶ δημοτελῶν τὸ πλημμέ-
λημα ταῖς ἀληθείαις εὐεργέτης δόξοις καὶ τιμωρῶν.
Ἐν δὲ γε τῷ ἱερῷ Εὐαγγελῷ καὶ οἱ ἐν δόσις καὶ
πλατείαις καὶ βύμασι χείμενοι εἰς τοὺς γάμους τοῦ
βασιλέως εἰσελθεῖν ἀναγκάζονται, ὡς ἀναγκαῖας ἐπι-
κείμενον δν τὸ τῆς ἀνάγκης; εἰ δούλοιστο τις αὐξε-
σθαι. Τι τοίνυν τὸ ὑμένιον ἵκανον δοκοῦν εἰς τὸ σχί-
ζεσθαι; τι το δ ἵκκλιτέον ὑμένιον ὡς μὴ καλῶς ἔχον
ἡγηται, δωτε καὶ ἀλλοις παρέχειν σκάνδαλον, καὶ
τὸν ἄνα καὶ ἀσχιστον χιτῶνα τῆς Ἐκκλησίας πει-

A πᾶσθαι σχίζειν, καὶ ἀμελεῖν ὡς μὴ τίνος κακοῦ γε-
νομένου; Εἰ δέ οὖν, ἀλλ' ίδοι πατριάρχης καὶ ἵερά-
χαι, ίδοι κλήρος καὶ σύγκλητος καὶ λαὸς καὶ μοναχῶν
οἱ λογάδεις· καὶ δον ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν παρίσταται,
εἰπάτε, καὶ πρώτον τῶν ἀλλών, δοτοῖ καὶ τίνες ἐν
ἵεράρχαις πρὸς οὓς ἀναφέρειν ἔχετε τὰ ὅμιτερα,
ῶστε τούτον ἀποδουκάληθεντων ἐκείνους δικαῖος
ἐγχρήσεσθαι. Οὐδέ γέρε εἰς ἀπέραντον σχισθήσεσθε,
οὐδέ δίκαιον, οὐδέ γ' ἐπέραν οἰκουμένην ζητήσομεν,
ἔχεις ἐνέγκωμεν ἱεράρχας τοὺς τῆς ἡμετέρας ἀρχῆ-
θεν Ἐκκλησίας ὡς τὸ εἰκὸς καταστήσοντας. Οὐδέ
εὐλογον περὶ τῶν δυτῶν ἐρωτᾶν τοὺς μὴ δύτας, ἀλλ'
ήμετς καθ' αὐτοὺς; τὰς διαφορὰς δοκιμάσομεν. Ήμεῖς
χρινούμεν καὶ ἐν μέρει ἀντικριθησόμεθα, καὶ μετὰ
θεοῦ καὶ τῶν Πατέρων ζητοῦντες οὐχ ἀν ἀμάρτω-

B

tans ut vanum aut gratis confictum aspernabar, diu
ei sicut ab omnibus. Tamen viso postea successu, argu-
mentoque irrefragabili convictus habitare in illo Dei
473 Spiritum, cuius utique solius prophetia
eventis patrata donum agnoscendum est, facere
non potui quin rapererat vehementi quadam erga
talem virum studio, prejudiciaque in eum illa
priora executi mihi ex animo sincerem, reputans ideo
mihi forte, indulgentia Numinis meam erudiantis
imperitiam, experiri talia concessum, ut quod
haciemus nequiveram intelligerem, inimane quantum
exioli supra cogitationes hominum iudicia
divina, quorum illi non raro suffragiis eveniuntur,
qui nullum ab humano favore punctum ferunt. C
Unde istud ipsum quod in hoc plerique viro uti
vitium damnant, laudi potius ascribeadum iudi-
cavi. Cur enim, aiebam, hunc vituperem quod
severus in castigando sit, cum Deus, de cuius beni-
gnitate dubitare nemo potest, plerumque homines
juste puniat? non animo scilicet ipsos perdendi,
sed purgandi; quod profecto benignitatis, ejusque
non vulgaris, officium est. Quoniam autem sui
potens ac liberi compos arbitrii conditus homo est,
expectari aliud non debet quam exercitum eum
in vita actu suam isiam expeditam in utrumvis
eligiendi facultatem, et prout judicaverit operatu-
rum. Tantum ei dirigendo lex apponitur, partim
naturalis partim scripta, arbiterque praesidet ju-
dicans ut, si cui a fraude coercendo naturale
singulis iudicium propriez eiusque conscientiae,
vita sequendaque distingueat, haud sufficerit
frustrum, hujus defectum exteram potestatis cor-
reptio suppeditat, discatque ceasura docente quod
admonente intimo naturae iudicio virus est non
intellexisse qui percavit; ex quo infertur castiga-
torem delicii revera benefactoris loco ducendum,
etiam cum sevit, ab eo quem merentem corripit.
Nam esse hominibus expetibile vi adhibita juvari
demonstrat sacrum Evangelium, ubi refert turbam
in viis plateis vicisque otiōse desidentem non in-
humaniter sed benefice compulsa intrare ad regis
nuptias; ut sibi necessarium omnes intelligent
auxilium admotæ necessitatis, si qui salvi volunt

fieri. Quæ cum ita sint, quænam vobis denum
idonea persistendi in schismate causa est? quid
excipitis declinare nos debere malum a vobis in-
conveniensque iudicatum, quo velut smoto vestram
offensionis scandalio in unum conciliati omnes
474 occurramus? cur unam et inconsutilem
Ecclesie tunicam conamini scindere, eoque factio
secure pergit vivere, quasi nullo vos crimine sic
agendo illigitis? Sin vos adhuc ista non movent,
age proferte quo vitamini. Eo patriarcha et hi-
erarchæ; en cleris et senatus et populus et
lectissimi qui que monachorum: coram his expe-
nite quod ad vestram defensionem utiliter allegan-
dum confunditis. Ante autem omnia, cum vera Eccle-
sia corpus sine capite esse non posset, ostendito
quibus et qualibus hierarchis vestram hanc recte
subjungi congregationem autematis. Sed videte ut
tales demonstretis, qualibus plena exploratione
cognitis hand dubie debeamus, repudiando no-
stros ut minus idoneos, accedere. Eia, inquam,
reperiamus aliquem exitum infiniti jam prope
negotii. Nullusne terminus iuriorum sit? num
etiam arbitramini eterno vos irrevocabiliter a
mundo universo ab jungi discidio? An alium qua-
remus terrarum orbem, unde hierarchas vobis non
fastidiendos adducamus; qui nostram aliquando
Ecclesiam non jam amplius dubie ordinationalis
prebysteris instruant ac certa cum orthodoxa ve-
teri continuatione connectant? Utrum consensit
controversiis finiendis conducibile, super statu
viventium consultare cum mortuis, et exquirere
ab illis qui non sunt, quid judicari de presentibus
debeat? quia nos ipsi potius decidimus lites no-
stras, et proferendas utrumque in vicem causarem
adversarum iuribus judicamus vicissim judicamus
que, sic conflictu argumentorum extundenda veri-
tate, qua mox visa consentientes acquiescamus.
Audeo polliceri, fiducia non defuturi divini auxi-
lii: si Dei ductu, Patrum auctoritatibus et exemplis
inquiremus quid opus factio sit, non aberrabimus
a scopo, nec diu aberit quia coaveniamus in com-
muniter salutarem et commodam utrisque senten-
tiam. Haec ex meo sensu que profiteret habeat.

μεν, σὺν Θεῷ δὲ εργούται, τοῦ καίνου συνάσσοντος. Τὰ μὲν πάρ’ ἀμαυτοῦ ταῦτα δικαῖος δὲ, εἰ καὶ συνεχήθητε πάντες, [P. 330] ἀλλ’ οὐ λέγει πάντες ἀκλῶς ἐπιτρέπεσθε. Ἐξεστι δὲ τῷ ἀξιωτέρῳ τῶν ἄλλων ὑπὲρ ἀπάντων καὶ λέγειν, καὶ οὕτω περιστρεψίσης τῆς ταραχῆς κατὰ τρόπον γίνεσθαι τὴν διάλεξιν. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος οἱ τῶν λοιπῶν προηγούμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τυφλοί, « Ἡμεῖς, » εἶπον, « ὡς βασιλεὺς, θν ζητοῦμεν, τὴν κατὰ τρόπον τῆς Ἐκκλησίας κατέστασιν. Τὸ μὲν γάρ κακῶς ξεινούστην καὶ αὐτοῖς παρτυρεῖται καὶ πάσιν ἔγνωσται. Καὶ διει παραβέβασται μὲν τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον, ἀδίκως, ἀ δίκη. καθειρεθέντα, παραβέβασται δὲ καὶ τὰς τάξιν αὐτήν καὶ σχέδιον θογμάτων ἀκριβειαν, κοινωνούμνων οἷς οὐ κοινωνεῖν δέξιον, ταῦτα καὶ τὴν ἡμέτ; μή λέγομεν, ὅμινον ὑποθέγγηται. Τὸ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν παραπήναι εἰδῆλον ἐντεῦθεν καὶ φανερὸν, τὸ δὲ τῆς τῶν εφαλέντων διορθώσεως, εἰ μηδὲν παρορῷν έσται, ἀλλὰ ζητεῖν δπως καὶ ἐπὶ τοῖς πέρανται, τούτῳ

Vos autem etis hic convocati omnes estis, non tamen putatote pariter universos promiscuam habere hic loquendi facultatem. Permititur autem ei quem præcipue ad id optum cunctisque praestantem 473 inter vos ducitis, vice omnium que cuncti sentitis dicere, ut sic, tumultu et consuptione sublata, rite disceptatio possit institui. Talia locuto imperatore, Arsenianorum praesentium primarii, maxime autem cæci, « Nos, » dixerunt, « imperator, unum querimus, Ecclesie scilicet restitutionem in bonum statum: male quippe nunc habere ipsam, et vos ipsi testificamini et cunctis notum est. Publice nimurum idque graviter peccatum est in causa patriarchæ Arsenii, tuique, o jus fasque! ubrō dejecti. Peccatum item large aliis quoque occasionibus et modis, tum contra rectum ordinem disciplinæ, tum sive in ipsam quoque dogmatum exactam professionem, communicando cum iis a quorum communione abhorre oportebat. Hæc, vel si nos taceamus, vos ultro ipsi constemini, ut manifestum et in confessio apud omnes haberi ebeatis perversas et a debita rectitudine detorias et se hodie res Ecclesie. In his porro quæ perperam suæ acta emendandis si nihil negligere oportet, seu querere quomodo et quibus gubernantibus patata illa sint, id nobis, si jubes, erit investigandum. Sic enim amoliendis supra congestis, deterto: t: idem, ubicunque latet obrutum, certo solido que fundamento, tuto scilicet inseparabili; et in ea, quæ sic consurget, mole verum instar agnoscatetur Ecclesie. Sub hæc Arsenianis monachis se tro aciorum considerationem inchoantibus a ceteriori in memoria, gestorum scilicet sub Gregorio et deinceps epo, interpellavit eos imperator, sic agere prohibebat preiuvensque inquisitionem in antiquiora et tempora. Ac primum illos olim tam late grassatos, tam invidiosè celebratos de intorto ab Arsenio: inathenate rumores fuisse vanissimos

PATRI. GR. CXLIV.

τημέν, εἰ κελεύεις, ζητητέον. οὗτοι γάρ δὲ ὁ πουδηποτε τοῦ θεμέθου φανέντος καὶ τὸ ἐποικοδόμημα γνωρισθήσεται. Καὶ δὴ ἀρχαιμένων λέγειν τὰ προεχέστερα, ταῦτα δὴ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰρηγορίου καὶ καθεξῆς, δὲ βασιλεὺς ἀνείχε τούτους καὶ πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μετεβίβαζε, καὶ τὸν τοῦ ἀφρισμοῦ ὄργαλον ἀπήγεγε μάταιον, μή διτι γε τὸν κατὰ τὸν Ἱωσῆφ, θν ἐς δπαν θθρύλλουν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ’ αὐτοῦ βασιλέως. Πῶς γάρ ἀσφαλές εἶναι ίχειν ἀν όπ’ ἀφορισμὸν, οὐδὲτούργων ἀκείνος ἐμέμνητο; Πῶς δὲ καὶ διλυτον εἶναι καὶ χρήσειν τοῦ λύσοντος, δη δεσμῶν ἀκείνος ἐμπράκτως θλυσ; Οὔτε καὶ εἰ μή ἦν τὸ ἐπιγεγονός, θλεγε τὸ κατὰ τὸν πάππαν, οὐχ ἀν πάντων; οἱ τὴν ἐπ’ ἐκκλησίας εὐηγμον μητριμην κεκάλυτο. Ταῦτα λέγων τούτου καὶ τινας ἐξ αὐτῶν κοινωνοῦντας τῷ Ἱωσῆφ, καὶ οὐ σχισθέντας ἄλλως εἰ μή μεθδ τὰ κατὰ τὸν πάππαν [P. 331] πεπραχται. Επειδόντος τοίνυν οἱ λόγοι έως ὅψη τῶν μυκτῶν. Ήν δὲ τοῖς μοναχοῖς δὲ σκοπός, καὶ πολλοὺς διῆλεν κακείθεν ἡ ὅρμη ὑπέκεντε καὶ θθρύλλον, τοὺς

ostendit, non solum quatenus Josephum, sed et quatenus 476 Michaelum ipsum per id suisæ saecis interdictos temere incolabatur. Nam Augustum quidem patrem suum qua veri specie affirmari potuisse anhjacere anathematis, quo tempore, quoties sacra liturgia publice fieret, nominatum idem Augustus honorifice memorabatur in ecclesia, ipso patriarcha, qui eum excommunicasse cerebatur, audiente sineanteque? Quo, inquam, colore tum imperii causabatur teneri constrictum illum dirarum ecclesiasticarum nodo et indigere solutoris opera, quem nev ipso ac factis ipse qui ligaverat solvebat itaque nisi quod deinde accidit supervenisset (inoucheat concordiam cum papa initam), nunquam omnino ejus in ecclesia commemorationem honorificam fuisse prohibendam affirmabat. Hæc dicens, indigitabat quedam ex nunc inter Arsenianos stamibus, qui Josepho communicassent neque se abscondissent prius quam conventione cum papa fuisse inita. Hujusmodi sermonibus tempes terebatur usque ad multam noctem, ardenter incumbentibus in prosecutionem illis sibi propositi monachis, multisque hinc inde ex sectariis ipsorum erupturientibus impetu impatienti in significationes contemnendi praesentem patriarcham et ei addictos irridendi, quod sacrani, qua plane careret, protestat in eo delusi agnoscerent. Prajudiciis quippe innixi suis illis antiquis irritam omnino fuisse contendebant quilibet præsulis electionem, factam ab Ecclesia quæ vera esse desiisse ex quo inuenerentem ejecisset Arsenium. Ergo illa consueta ipsis in antistites Ecclesie confidentissime crimina jactabant, gravi scilicet ipsis teneri obstrictos scelere, ex quo ab iis violatus et throno expulsus fuisse Arsenius; ecclesiam quoque ipsorum, impie admissa communione cum hereticis, laberi heresos contraxisse, qua nunc polluta sordesceret; in horum adeo atrocium et palantium purgationem

περὶ τὸν πατριαρχοῦντα ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς αὐτῶν λήμμασιν ὅτι τε τὰ κατὰ τὸν πατριαρχὴν Ἰαρεῖνον ερίειν αὐτοῖς παραβίβασται, καὶ ὅτι ἡ ἑκκλησία δγούς αἰρέσεως κεκοινώκηκε. Τοιούτων θντινῶν τῶν φανερῶν λημμάτων, αὐτοὺς ἐπάγει τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. Τὸ δὲ ἦν μὴ καθηρημένους ἔκεινων τελέως πιρ' ὃν ἦν δέιον, τῶν ἀθίκτων τέως τοιούτων μεινάντων εἰς τέλος, μῆδ' ἵερδοσθαι ἀξίους είναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ ποιόλοις καὶ αὐτοὺς πραβάντας, ὡς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς πράξαντας, κανονικοὺς θεσμοὺς ὑπερβάντας, καὶ κακίᾳ μᾶλλον καὶ ἀμαθίᾳ ἢ ἀγάπῃ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐνειργασμένους. Ἐλεγον δὲ ᾧ οὐδὲ ἔριστα σφίσι πρὸς βασιλέα τὸ σύμπαν, δισπότην γε δυτα, φυλαττομένοις καὶ ἀλλως περισκρύειν τῷ χράτει, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ ἡτεῖσθαι ξυμβαίνοις, καν τὰ ἐννομώτατα λέγοιεν. Ἀλλὰ χριτοῦ αὐτὸν δεῖ τοῦ; λεγομένοις, χριτοῦ. Ὡς γοῦν τὸ δικαιούσατον λέγειν, οὐδεὶς δῆλος πρὸς ταῦτα βα-

τριγμῖνον subire illos oportere piacula eluendæ mox paria, quæ ipsi præscriberent. In his illud an primis necessarium esse: ut omnes qui hodie sacra tractarent in sic profanata Ecclesia, redigentur in laicorum ordinem, in eo relinquendi usque in finem, sine spe regressus, et novi sacerdotes 477 ordinarentur ab aliquo ex episcopis intactus lue quæ in omnes reliquos propagata esset contagione non vitata Latinorum in sic corrupta Ecclesia qui fungi sacrī attentarent, sacerdotio in omne tempus indignos habendos, præsertim cum aliorum præterea plurium rei sint criminum, utpote multa egisse contra fas compertæ et canonicas passim transgressi præscriptiones, malitia potius et imperitia ruere in agendo quam austrietu ordinate charitatis secure operari soliti. Subtexebant his tam acerbis aliqua blandiora, deliniendo Augusti animo, cui quam ingrata quæ loquebantur accidenterent, facile sentiebant. Adjunxit ergo nequaquam jurgari se cum imperatore velle. Absit hoc quidem. Agnosceré se illum venerarique ut dominum: cavereque diligenter, cum eo in quo resideat potestas summa, sese temere collidere, utique necessario inferiores recessuros e certamine tali, quantumvis aqua legibusque consona proferrent. Cæterum altercationi, quæ utrumque nunc serveret, componendæ necessarium esse auctoritatem judicis qui judicari ab alio nequiret. Talem nullum iustius agnoscendum imperatore ipso. Ad hunc igitur se omne arbitrium deferre; unum ipsum proliteri dignissimum omnium qui judex in hac causa supremus sedeat. Coram hoc præsenti cognitore ambæ partes sua iura proferant, tan̄ ut juxta olim sanctitas Ecclesiæ constitutiones disceptentur dirimanturque controversiae, Deo teste mentis oculis proposito, moderantibusque judicium totum Dei ejusdem sanctissimis legibus. His vasare adulatochieque astuti monachi disserendis hoc spectabant, ut si forte Augustus supremæ in ecclesiasticis quoque regius potestatis delatione

A σιλάως ἀντὶ τῆς ἀξιώτερος, ἐφ' οὐ καὶ ἀμφοῖν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφισθητήσεις διαλυτέουν, αὐτοῦ γε Θεοῦ ἐφορῶντος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβευσάντων νόμων. Ταῦτα τοις μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπέψην σκοπὸς ἦν, ἵν τις ἀκούοι λεγόντων, τὰ τῆς Θρυλλουμένης ἀρχῆθεν κατατάσσεις θέμειθλα. Ἀλλὰ κενὴν ἀγάλατον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἥντον. Διὰ ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθημένων ἡγείρετο. Οὐδὴν κατάτακτως συσπειρόντες τῷ θρύλῳ βοᾶς ἀντέχουν, καὶ [P. 338] βλάσφημ' ἀπτα κατὰ τὸν πατριαρχοῦντος (ὃς γε ἀδηλὸν εἶναι ἐν τῷσι πλήθεις καὶ ταράχῃ τὸν τὰ τολμηρὰ λέγοντα) ἀνέδην ἐξέρρητον, εὐχίτην ἀποκαλοῦντες καὶ τούτων ἐτι δεινότερα. Βασιλεὺς δὲ ἀκούσας, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ τῇ τῷσι θρασύτητι διαταραχθεῖς, ἐκείνους μὲν ἐξελῶν αὐτίκα προστάτει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι καὶ λιαν ἐπεῖχε καὶ ἐξωργίζετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος εἰ αὐτὸς μὲν καὶ βασιλεὺς

delinitus acquiesceret auditis, obtinuisse ipsi videbantur quod petebant, et hoc ipso satis demonstrasse non continuari Ecclesiaz antiquaz vera serie successionis hierarchiam presentem, et sic fundamenta præsentis episcoporum ac sacerdotium status, quantumvis hactenus credita et prædicata solida, deprehensa nunc ac perspecta esse instabilitia ruinosaquæ, velut in arena mobili locata. Sed, quod plerumque cæcis usuvenit, vulgari dicto celebratum, haud istis, quam rem palpando prensabant, arripere ac tenere coniigit. Nihil, inquit, se proficeret, Augusto et præsidibus cætus reclamantibus, 478 intellexerunt. Quare confusis ipsis, gregales eorum consertim subsidentes, tenebrarum et turbæ fiducia impune laturos temeritatem rati, murmur a tergo insolens attollere cœperunt, inistis multorum clamantes vocibus contumeliosa quædam in patriarcham, haud facili discrimine quis eius esset sonus, in densi tumultu vulgi sua freti multitudine, nihil non quamvis impudens vociferari ausi. Vocabant enim eum Euchitén, et aliis atrocioribus conscientebant probris. Quibus imperator auditis, prout par erat, audacia turbatus tanta ejici confessim et cœtu talia clamantes iussit. Monachos vero modo locutos et primas certaminis D tenentes, quibus subjectæ ipsis et faventis turbæ merito imputabatur immodestia, gravibus incessit verbis, iracunde increpans, et ut facinus indignum exprobrans, quod, cum ipse demissò humaniter fastigio Augustæ dignitatis in æquum et familiare cum ipsis descendere colloquium bandiasset gravatus studio pacis procurandæ, cumquæ in istum conventum intrudentes se multos non a se vocatos, quin venire prohibitos metu ejus incoaramodi quod secutum viderent, tumultus videlicet in turba, tamen indulgens postea benevole cunctis ingressum locumque concessisset, ipsis, quos ratione in suos posse satis esset notum, petulantiam eorum in motus seditiones et voces improbas et impere sivissent, contenti simulatum iu se ipsis exhibere

κής ὑφεικῶς ἔξουσίας καὶ δύκου μείζονος μετ' εἰ-
ρήνης σφίσι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν
ἀρχὴν εἰσελθόντας, μή προστάξας ἀπαντάντων πάντας,
καὶ τόπους τέως περέσχεν οἵς μή ἀπαντάντων πάντας,
νοτος; δῆθεν ἐν πάτησι καὶ τοῦ ἀτακτήσοντος;
αὐτὸς δὲ τὸ καθ' αὑτοὺς ὑποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας
ἀπάκτους ὄρμας καὶ φωνὰς ὑφῆκαν ἀλλοις λέγειν τὰ
αἰσχυστά. Οἱς καὶ ποία τολμηὶς; ὑπερβολὴ ὑπολειπόμενοι
δῆξεν, ἀπαυθαδέζομένοις πρὸς βασιλέας ὡς ἕγκαθε-
ζοι τοῖον καὶ τοῖον λέχριον ἔστουτο δεξιόφιν ζητῶν
εἰρήνην; καὶ ταῦτα πάτην ἀλλὰ συγκαθίσειν ἔκεινος
θεγενὲς ἔστη τὸν μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην
διτὰ εἰρήνικὸν καὶ τὸν ἄξιον αὐτοῖς καὶ θρόνου καὶ
προστασίας πνευματικῆς. Ταῦτα λέγων, καὶ πλεόνα
τούτοις ἔξουεταις, ὡς πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς
ἴχων καὶ ἀπελέγχειν ὡς; οὐκ ἀσφαλῶς ἔχοντα ἄφειν;
αὐτοὶ σεμνύνονται, δύως; αἰδοὶ τῶν προτέρων
καὶ τῷ τῆς εἰρήνης ἐφίσθαι ἀρρήτη πάντες ἀφίσται.
Καὶ οἱς; καὶ πάλιν τούτους ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ τὰ
τοῦ πατριαρχοῦντος συνεῖρει ἐγκώμια, τὰ χθὲς καὶ
πρὸ τρίτης συμβάντα κατὰ λεπτὸν διηγούμενος.
Τέως τοὺς λόγους κύκλῳ περιβαλλόμενος καὶ ἔως;

modestiam, sub cuius larva delituisse protervam
contumaciam hæc nimirum conscient ipsis et concor-
dis plebeculae, silentio et tolerantia probatae ipso-
rum, si non et nutu concitatæ, voces nefaræ testa-
rentur. In quibus quid ad summam insolentiam sce-
lestissimi sibi homunculi reliqui fecissent, inclamare
contra se presentem imperatorem auxi, eum quem
sibi assidentem a dextris adhiberet in concione
ubi modi constituendæ pacis inquirerentur, homi-
nem esse pravum, his et illis, quæ falsissime jactare
ora ferrea non essent verita, insigniter deformem
maculis? Atqui scirent inveterandi nebulones,
479 non qualem obrectando pinguerent, assidere
se sibi tali occasione virum voluisse, sed placidis-
simi hominem animi, pacificum inter odientes pa-
cem, denique divinis suffragationibus dignum de-
claratum qui rursus in throno praefecture spiritua-
jus collocaretur. Hæc dicens, et plura his expro-
brans, ubi satis in eos stomachum erupisset, man-
suetiori deinde voce vulnus significavit in causa
ipsorum et circa ea quæ disseruissent multa se quæ
diceret, quæ argueret habere; multa menti pre-
sentia in os occurrente, quibus palam evineceret
titubare ac labore illa ipsa quibus, ut certo lux, B
secure inluminirent, ut omni ex parte tulissimis
gloriose, sed vanæ, ostentabundi se se jactarent. Pu-
dori tamen se velle consulere ipsorum, ac quo eos
ad optatae assensum pacis ea facilius alliceret in-
dulgentia, ultra cuncta silentio premere. Hic in
gravem se habitum componens honorifice ipsos
(nam assurrexerant) se lere iterum præcepit. Inde
longa exorditur patriarchæ, qui tunc sacris pre-
set, encomia, quæcumque super accidissent circa
causam et modum restitutionis ejus in thronum,
inflammatum renarrans, aliaque subinde intexens quæ

A δῆθε τῶν νυκτῶν παρατέλνων, ὡς κωφοὶς τὸ παράπαν
ἐδόκει διαλεγόμενος καὶ ἐψηστεῖ τῷ ευφοῖς διανεύοντι.
Οὐθεν καὶ ἀπολύει τούτους, πλὴν [P. 333] μετ' εἰ-
ρήνης, ἀξιωσιν ἀπενέγκας καὶ δεσποτικὴν παραχέ-
λευσιν μᾶλλον, τὸν μὲν λαὸν οὐδὲν ἐπιταράπτειν ἔχο-
μενα τρίσου τιθέντας σκάνδαλα, αὐτοὺς δὲ καθ'
αὐτοὺς μένοντας ἡσυχάζειν, καὶ μή ὅριξει ματαίῃ,
ἄλλῃ πινευματικῇ διακρίσει, ἀπεσκεμμένους καὶ
παραπεφυλαχτας τὰ πράγματα, φέγειν τε οὖς δει
ψέγειν δρῶν, καὶ ἐπιανεῖν αὐθις τὰ ἐπαίνων ἀξιει.
Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἡ πελέας τούτοις τὸ δυσφορώτατα,
καὶ ὡς σφες αὐτοὶ τοῦ κακῶς καὶ δικαιώσιν.
Ἐντεῦθεν εἰς τὴν τοῦ Μωσαὶ μονήν ἐπανιόντες
ἐν εἰρήνῃ διῆγον. **480** Υἱότερον δὲ τοῦ δεσπότου Ἰωάννου
τὴν τῆς πόλεως ἀρχὴν ἐπανηρημένου ἐπ' ὅλην τὸ
B κατ' αὐτοὺς ἐταράχθησαν, διτε κατίτιος μοναχοῦ Κου-
ρουκλείσου τὸν νεκρὸν, διν αὐτοὶ ὡς ἐδιάφθορον ἐπὶ
χρόνοις μεινάντα ἐν δοῖο; εἶχον καὶ ὡς ἀγίῳ προτεί-
χον, εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἐνέγκαντες οἱς; ἡν
προστεταγμένον θύαφαν. Αὐτοῖς δὲ φυλακές ἐφιστάσι,
τοῦ μηδένα σφίσι παραβάλλειν ἀνέδην καὶ παρασυνά-
γεσθαι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπεσχισμένους.
Ἄλλα τὰ μὲν κατὰ τούτους τὸνδ' ἔσχε τὸν τρίπον.

putabat opportuna varii Arsenianorum praetextibus
amoliendis, et omni velut ex parte admovendis
machinis quibus expugnaret pertinaciam illorum,
producto in hoc ad multas noctis horas sermonc
immorans. Sed surdis omnino visus est canere aut,
ut loquar accommodatius ad sortein eorum quibus-
cum præcipue agebat. cæcis innuere. Quare tan-
dem illos dimisit, placide tamen ac sine asperitate
verborum, tantum in digressu rogans, vel potius
pro potestate jubens, ne ulla in re populum turbarent,
offendicula ad quæ vulgus posset impingere juxta viam
ponentes, verum apud se manentes quiescerent, et
non cupiditate vana, sed spirituāl discretione, consi-
derantes et observantes quæ flebant, vituperare: quos
recte oporteret vituperare, rursus laudarent laute
digna. Sin aliter facerent, minabatur gravissima

C **480** quæque, contestans unis ipsis imputanda, judi-
cii prudentiū et æquorum arbitrorum, quæcumque
ipsis mala eo nomine meritis inferri deinde con-
tingere. Ex eo tempore cæci monachi ad mona-
sterium cui Mosele nomen est revertentes in pace
D illic degebant. Post hæc tamen, despota Joanne
urbis praefecturam gerente, nonnihil turbate res
ipsi. uni sunt, quando cuiusdam monachi, qui cu-
biculo inclusus vitam exegerat, cadaver longo post
mortem tempore incorruptum repertum, ideoque
pro sancti honinis et cultu religioso digni spolio
ipsis habitum, ad Periblepti monasterium translata-
tum, illic, quibus id erat demandatum, sepeliere.
Tum enim Arsenianis appositi custodes sunt qui
prohiberent accessum liberorum ad ipsis eorum qui
synaxes cum ipsis frequentare cupiebant, a Catho-
lica secessantes Ecclesia. Ac res quidem tunc
Arsenianæ sectæ in hanc se moilum habuere.

γ. Διαπεραιώσις τοῦ μεγάλου δουκὸς σὺν τοῖς
Κατελάροις πρὸς δύσιν.

[P. 334] Ό μέντοι γε μέγας δούξ τὰ πλείστα περὶ Μαγνησίαν πονέσας καὶ περικαθήμενός τε τὴν πόλιν καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ ἀντιφερόμενος καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν, ἐπει οὐχ ἦν ἀνυστά τάκει, οὐδὲ ἵκταρ, τὸ τοῦ λόγου, βαλλούντι, μετὰ τὴν ἐν ταῖς πόλεσι πλείστην ἀλαστορίαν, καθ' ἥν ἐηργυρολόγει μετ' ἀπηνελας χρήματα, ὑπεστρέψας αὖθις κατὰ Μιτιλήνην γίνεται, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν νηῶν ἄγων, τοὺς δὲ πεζῇ κελύσας ἐπὶ τῆς Καλλίου βαθίζειν. Καὶ ἡ αἰτία ἔτι βασιλεὺς γράφων ἐκδεινεῖ τῆς κατὰ Μαγνησίαν μὲν πολιορκίας ἀποσχέσθαι, ἐξ αὐτῶν δὲ παραλεόντα τοὺς κρείττους τὴν ἐπὶ τὸν Αἴμον λίνα, διοῦ καὶ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐστρατοπεδεύμανος κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ Ἐνίδεν μὲν ἐπείχεν Ἐλευθερίην, ἐκεῖθεν δὲ θασεντισθανον τῆς ὁρμῆς τῶν ὅρων ἀνειργεν ὡς εἰχεν. Ω; γοῦν πολλάκις βασιλέως γράφοντός τε καὶ ἀποστέλλοντος δι μεταξὺ καιρὸς κατετρίθετο (τὸ δ' αἰτιον δι τοις καὶ πάλιν μισθωφορίας διήτεν πολυταλάντους, οὐ μόνον ὃν ἐμελλον

3. Trajectio magni ducis cum Catelanis in occiduum continentem.

At magnus dux multa frustra circa Magnesiam conatus in ejus obsidione civitatis et oppugnatione Attaleotæ qui eam præsidio tenebat, postquam multis suorum amissis successum incepti desperavit, et quod dici solet, haud contiguum suo arcuit tandem intellexit scopum, ad quem tam crebra dudum jaculatione collineans ne admoveare quidem a propinquo ictum aut in ejus viciniam perferre potuisset, motis inde castris, post insolenter exercitam in plerisque Asiae orbibus pecunia avare ac crudeliter extorquendæ licentiam, rursus Mitylenen est reversus, partem quidem suarum copiarum secum ducens in navibus, cæteris vero itinere terrestri proficiens Calliopolim jussis. Causa illi sic agendi fuit, quod scriptis ad ipsum litteris mandarat imperator ut omissa oppugnatione Magnesiae lecissimos 481 quosque sui exercitus secum assumens cum lis versus Hæmmum tenderet, illic sese adjuncturus juniori Augusto Michaeli, qui castris ad Adrianopolim considens, hinc quidem Eltimenis, inde autem Osphentisthlabi erupturientes in damna Romanorum, prout poterat, coerebat impetus. Ut hoc impetraretur sèpius scribi, nullus nulli ab imperatore opus fuit, non parva inter istas moras jactura temporis. Prætextus tergiversandi erat solutio petita nec representata stipendiiorum quæ in plurium talentorum immenses summas ascenderent. Præterquam enim in antecessum numerari sibi æquum consebant ducis magni milites operæ militaris imperatori Michaeli mox navandæ mercedem, etiam non redditarum ad diem veterum pensionum coacervata retro ingentia debita jactabant, solius in stipendiiorum solutione habendam contendentes rationem transacti quo:modocunque temporis; ac sive illud cessando sive agendo, in functionibus bellicis aut

A ἐκδούλευειν βασιλεὺς Μιχαὴλ συγγεγονότες κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα, ἄλλὰ καὶ ὃν τὸν ἐκράτετον δῆθεν, οὐ ταῖς πρᾶξισιν, ἄλλα μόνῳ δὴ τῷ καὶ πρῷ, καὶ ὅποι δέ τοισιν, καὶ ἐν ἀνακωχαῖς καὶ ἀργιτεις ἥσεν, παραμετρούμενοι τοὺς μισθοὺς καὶ τις ἐκατοστάς χιλιάδων τὰ ζητούμενα συμποσούμενος), μόλις ἀφέντες Μιτιλήνην τοῖς κατὰ Μάδυτον αγιαλοῖς προσισχουσιν. Αμα δὲ καὶ οἱ πεζῇ διιδόντες τοὺς δρόμους Ιστάσι κατὰ τὴν Λάμψαχον, κάκει τὸ σύμπαν ἐνδυναστεύσαντες πασσούδην διαπεραιοῦνται καὶ πᾶσαν τὴν ἀντιπεραῖαν ἐπέχουσιν. Α δ' εὖθις ἐξειργάζοντο, καίτοι γε πάρα τῶν ἐκεῖ ἐπ' ἔκουσῶν τεταγμένων βασιλέως κελεύοντος Ικανῶν πρὸς ὑποδοχὴν ἐκαρπούθαντων, οὐχ ἔστι λόγω διεξελθεν καὶ Ικανῶς τὰ δεινὰ παραστῆσαι. [P. 535] Εὐ γάρ καὶ Πλάτον ἐν Νόμοις τὸ μισθωφορικὸν διεστάριψατο, « Τούτων οἱ πλεῖστοι, » λέγων, « γίνονται θρατεῖς καὶ δδικοὶ καὶ ὑθρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχέδιον ἀπάντων, ἐκεῖς δὴ τινῶν μάλα ὀλίγων, ο τελέαν μὲν καὶ ἐξ ἀπασῶν τῶν γενικῶν ἀπετῶν ἔξιν τῷ ἐν στάσεσι δυναμένῳ πολίτῃ προσμαρτυρῶν, μόνην δὲ

ie pinguium stativorum ignavis remissionibus esset expensum, nihil referre aiebant oportere, quominus pari jure auctoramenta semel promissa procederent et semper ad diem pendi deberent; qua licentia computandi ad plures centenorum numerum millium pecunia sibi ex debito solvenda sumiuas exaggerando cùmulabant. His utcumque altercatiūnibus sopitis, dux magnus cum suis ægre tandem solventes Mitylene vicinis Madyllo Hitoribus appellunt, eodein fere tempore quo qui eorum, ut est dictum, pedibus iter agere jussi fuerant, cursus suos Lampsaci stiterunt. Ubi tota simul omnium collecta multitudo, cuivis alii præsidiiorum res illie imperi gerentium prævalens potentia, arbitrio suo universa transfretavit; adversaque occupavit plena potestate régionem. Ibi jam quæstisti dire immaniterque fecerint extorquendis alimentorum et hospitiū prætextu (etsi hæc ipsa cura imperatoriōrum prætextorum benigna copia ex ante ad hoc ipsum jussu Augusti præparatis præbebantur) bónis milicerorum incolarum, non facile est verbis exsequi, aut orationem ingenio concinnare parem exprimerendæ D atrocitatī grassationum quas infelicissimos 482 illos pati tunc contigi. Recte sane Plato in Legibus mercede conductos descripsit milites, « Horum, inquiens, plerique sunt audaces, injusti, contumeliosi, dementissimi fere omnium, exceptis quibusdam valde paucis. » Ac civi quidem meliorum partium in civili dissensione rempublicam utili opera juvanti inesse allestatur idem philosophus universam complexionem genericarum omniās virtutum; quarum quartam duntaxat, nempe fortitudinem, merenariis militibus attribuit, proinde illi quidem se exponentibus oppetendæ in bello morti, non tamen virtutis amore, sed cupiditate mercedis, proptereaque facile in multa flagitia prolabentibus ac temere ruentibus, ut injustis, cont: a

τὴν τετάρτην τούτων, ἥν δῆ τις φαῖη ἀδρίαν, ἀπὸ νέματος τοῖς μισθοφόροις, θεᾶλουσιν ἀποθήτειν μόνον τῷ πολέμῳ, οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ μισθοῦ χάριν, καὶ διὰ ταῦτ' ἐκ τοῦ φέστα συχναῖς ἐνεχομένοις ἀτασθαλίαις, θρασυνομένοις μὲν ὡς ἀδικοῖς κατὰ δικαιοσύνης, θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑδρίσταις κατὰ σωφροσύνης, καὶ τὸ πάντα ἀφρονεστάτοις οὗτοις: διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῆς φρονήσεως. Ταῦτα δῆ ἔυμβεβήκει κακείνοις, καὶ ταῦτα γε Ἰσαλοὶς οὖσι καὶ εἰς ὅπτῶν χιλιοτάτας ποταμούμενοις. Μή μόνον δὲ στον καὶ κριθῆν ἐξεφόρουν, καὶ λόπα κατέσφατον, καὶ χρήματα καὶ ἱπποὺς τῶν ἐντυγχανόντων ἐξῆρπαζον, καὶ σφαγὴ δῆ τῶν ἐναντιουμένων τὸ πρόστιμον, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἐποικων κατασχόντες οἰκίας ταῖς γυναιξὶν ἐπεμαίνοντο, ἥν μή τις φέάσας ἀκεβίδρασκε πόρρω που, τὴν μὲν ἰδίαν ἡπερχειν καταλείπων, μόνοις δὲ τοῖς οἰκείοις τὴν σωτηρίαν περιποιῶν. Ταῦτα καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα Μίχαῃ ἀνάπυστα γεννούτα ἀποκλήγην συνέβαινε τὰς ὁρμὰς σφίσι τὴν θρυλλούμενην ἀλαστορίαν, καὶ μελέτης πολεμικῆς ἐρρεθόμενην. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βροτεῖς προταναφέροντες εἰς περιποίησιν τῶν οἰκείων ὑποστρέψειν

Justitiam, temere quoque quidvis audentibus, ut contumeliosis, adversus temperantiam et castimoniā; in summa dementissimis, quod exciderint prudentia moderationisque ac considerate rationis nihil admodum aut habeant aut habere carent. Hæc aptissime in hos de quibus agimus quadrabant, cum præsertim Latini essent, hoc est e gente et genere uobis dudum ac pene naturaliter infenso, iidemque suæ conscientia multitudinis (nam octo millium numerum explebant) certi se impune quidquid agerent laturos, quod nulla adesset illis par viuiscendis Romana potentia. Itaque non modo frumentum et hordeum et villis horreisque indigenarum exportabant, et animalia naictabant, et res equosque occurrentium rapiebant, et si quis contra mulire auderet, pœnam liberæ vocis necem præsentem inferebant: sed et incolarum occupatis domibus in mulieres effraeni libidine surebant, non aliis patrum familiias tam acerbæ contumelizæ exemplis nisi qui præoccupassent quam longissime cum uxoribus et liberis fugere, domo et re familiari latronibus relicta, satis habentes suam et sibi charissimorum salutem honestatemque honorum jactura redemisse. Horum fama scelerum in Michaelis junioris Augusti estra 483 perlata in ducum ac militum illic animis omnem suscepti certaminis acrimoniam infregit, adeo ut remisso studio Bulgaros vincendi, oīia passim irasque ardentes in novos ut multo peiores hostes verterent. Tali serventes æstu ab imperatore turmatim conuento flagitabant, sine rete se defensum aut ultum ire lares patrios ab injuriis et contumeliis, quas illic conjugibus liberisque ipsorum hos ites tetriores barbaris inferrent; quos quidem, simul occurrisse, minabantur non sociorum, quod nomen falso usurparent, se habituros numero, sed ut in hostes, quales se

έδεντο, καὶ πολεμεῖν ἐκείνοις, εἰ φανετεν. ἡ πεῖσσον, οὐ συμβάνω τρόπον, ἀλλὰ πολεμίων ἐνδεικνυμένοις. Βασιλεὺς δὲ κατέστελλε τὰς ὁρμὰς καὶ ὡς εἰκόνες παρεγιθεῖτο. Πλήν καὶ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γράτων ἀπέλεγε πάμπαν τὴν πρὸς αὐτὸν τῶν Κατελάνων διάδοσιν, ὡς μαχητικῶν αὐτικα σφίσι Ψωμάλων καὶ εἰς ἐμφυλίους καθεστηθεῖτων μάχας. Ἐδήλου δὲ καὶ ὡς αὐτὸς διὰ τὴν σφῶν βλανταὶ επισύστασιν, ὡς αὐτικα ἑτοίμων δυτῶν ἀναχωρεῖν καὶ αὐτὸς μὴ προστάσση, διὰ χρυσοδουλείων δρκῶν ἰδωκε τὰ πιστὰ ἡ μήτη ἐπὶ βῆτῷ τινι χρόνῳ δουλεύσαντας ὑποστρέψειν, οὐ μή δέ ἀλλὰ οὐδὲ αὐτοὺς Ἰταλοὺς παραδίξασθαι, παντεὶς δὲ τρόπῳ διεκώλυσαι τὴν σφῶν εἰς αὐτὸν διάδοσιν. Βασιλεὺς δὲ δεχόμενος μὲν καὶ τὰ τούς βασιλέως μηνύματα, δημως γέ μέντοι καὶ εἴτε ἐπὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἀπειδοκοπούμενος ὡς ἐπ' ἀγαθῷ Τρωμαλῷ δημιαγωγήσονται. [P. 336] Ἐφθασε μὲν προκοπεῖλας καὶ τὴν ίδιαν αὐταδέλφην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν καὶ γαμετὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὥστε καὶ προσπαντρέν ἀποβαλνοτι τῶν νεών. Σληροφορούμενος δέ γε καὶ ἐπ' ἐκείνη, ὡς καταστέλλειν ἔχοι τὰ πολλὰ τῶν ἀτασθά-

factis ostenderent, ἵμετον facturos. Sic accensos reprimere ac consolari prout poterat, conabatur imperator. Cæterum idem ad patrem Augustum seniorem datis litteris enīce precatus est ne Cateianos usque ad sua castra progredi sineiret, diserte dēnuntians, si accederent, haud se posse prohibere quin sui Romani milites eos statim hostiliter invaderent: tanto ex acceptis nuntiis in eos furore concitatabant; quare rem haud dubio in cívile idque internecinum, vicissim et illis irritatis, desliram prælium. Signis lebat etiam sibi extortum armatis suorum precibus, et meū ne se desererent abirentque injussu, si negaret, iusfrandum diplomate imperatorio aurea bullæ munito rite consignatum, quo se illos polliceretur, tamen quā qui legitimo tempore militarem operam nassent, in domos suas regredi sacramento liberos passurum, si unquam sibi adjungi Latinos sineret aut non omni ratione prohiberet accessum istorum ad sua Romana castra. His filii litteris Augustus senior acceptis non tamen abduci potuit a studio.

D

Quo dudum in dueem magnum propendebat, nec spem abjicere quam in illo constituerat, republie in meliorem statum ejus ope reponendam. Præmisserat autem jam prius quam hæc audiret propriam sororem, ducis magni socrum, una cum ipsius filia ejusdem conjuge in illius excensuri e 484 navibus occursum, certo confidens illam, pro sua quasi materna in generum auctoritate ac gratia, facile impedituram magnam injuriarum partem, quæ ab ejus copiis in Occiduum expositis continentem timeri poterant. Ergo velut ratus expectando de successu istius sui consilii certiores a sorore nuntios, re interim integra in medio relicta, cunctabundus secum disquirebat quid agendum sibi foret, si vera comprobarentur quæ litteris filii.

λων Ἐργων ἐκ τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐντυχίας, τὸν καιρὸν ἡργολάβει τέως καὶ τὸ πρακτέον διεβουλεύετο. Καν πού τι καὶ τῶν ἀπειρημένων ἡκούστο γίνεσθαι, καν αὐτὰ παρήρπαζον τὰ δημόσια, καν τὴν χώραν ἔξτρεχον, ἐν καιρῷ ἀρπτού καὶ ταῦτα, διετοῦτος πᾶς ἐς νέωτα θερισμὸς καὶ τὸ τραφῆναι ἀμά μὲν ἔνονος, ἀμά δ' ἐποίκους τῆς ἀνατολῆς καχεκτούσης ἥλπιζετο, αὐτὸι δὲ καὶ τῶν ἀροτήρων βοῶν οὐκ ἀπέσχοντο, ἀνέδην καὶ εὐτοὺς θύοντες, δικαὶος τῆς δὲ σύντοις ἀγανακτήσεως καθυφίει. Καὶ συχνοὺς ἀποστέλλων (οὐδὲ γάρ ἡρεστοτε τῶν πάντων διαπεριασθέντων) περὶ χιλίους ἑγκρίνειν διεκελεύετο, καὶ τὴν ταχίστην ἀπαντῆν παρὰ Μιχαὴλ βασιλέα, πέμπτουν καὶ ἵκανα πρὸς μίσθωτιν. Τοὺς δ' ἄλλους ἀντιπερφέρειν ἐψιέναι καὶ ἐπ' ἀνατολῆς διατρίβειν, ἐπει μηδὲ τὸν ἀρχὴν τῶν δεῖσθαι, μηδὲ ἔχειν τρέφειν τὴν βασιλείαν τοσούτους, εἰ καὶ πρὸς καιρὸν ἐλθόντας παρακληθεὶς ἀδέξατο.

δ. *Περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Μακριγερίου Τέττεζα Κατελάρου καὶ τῶν κατ' αὐτόν.*

(P. 337) Έν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν Κατελάνων καὶ αὐτὸς, Μακριγέριος τούτομα, σύναμ' ἐννέα μα-

nonum sibi plene credita, cogouerat. Nec diu scilicet absuit quin iteratis nec jam dubitabilibus indicis etiam tertiiora prius vniuersitatis afferrentur. Scribebatur enim ne a publica quidem illic pecunia diripienda temperare Catelanos; eosdem plane vastare ac rapinis exhaustire regionem segetibus iam forte maturia præmetendis, quæ tam læto provenit adoleverant, ut annona inde exspectaretur non indigenis solum, sed et advenis ex Orientali continente propter barbaricas incursiones inculta eo passim consurgentibus plurimis abunde alendis suspectura. Hanc exteri milites non modo in præsens pessimum direque belluari cerebantur, sed spem etiam posteræ fertilitatis præcipere bobus ubique aratoribus mactandis. Ea rerum indignitate quanquam intime urebatur imperator, indignatione tamen in præsens dissimulata tantum præ se tulit contra suam mentem factum ut universus magni docis exercitus in Occiduum continentem ex Asia trajiceret. Missis itaque subinde variis instiūtū urgere ut e copiis Madytum appulisset milites circiter mille deligerentur, qui conlestim Michaelis Augusti plus eo numero non desiderant sese castris adjungerent. Mittebatque siuul pecuniam quanta in horum stipendia sufficeret. Alios remitti jubebat unde venerant, et in Orientalibus diversari tractibus, addens neque se a principio ianta multitudine opus habuisse nec vocasse, conscientius haud posse hoc rerum accisarum statu Romanoruim imperium tam multos alere, etiā ultro se offrarentes exceperit, ad usum duntaxat brevis temporis.

4. De adventu Myrgerii Tentæ Catelani, et hujus rebus.

Hoc articulo rerum quidam et ipse Catelanus, Myrgerius (¹) nomine, cum novem longis navi-

(¹) Iuo Byrigerius.

A καὶ τοῖς ναυοῖς τῷ τῆς Μαδύτου προσίσχει λιμένι, διν βασιλεὺς ρέν οὐ κέχληκεν, αὐτὸς δὲ ἐκεῖνος δὲ μέγας δοῦλος τὸ μὲν τοῖς καθ' αὐτὸν ὀκουσθεῖσι παράτρυνε, τὸ δὲ καὶ γράμμασι καθ' ὑπόσχεσιν μεγίστων καὶ περιφανῶν δωρημάτων ἐκ βασιλέως. Διὰ ταῦτα μόνον ἐκεῖνος ἐπέστη. Καὶ δὲ μέγας δοῦλος σὺν δῆλοις παρὰ βασιλέα γίνεται, οὐ καὶ μεγαλοπρεπῶς εἰσεχθέντος, μηνὸς Ἐλαφροβολῶνος λήγοντος, τὰ πρῶτα μὲν οἱ περὶ μισθῶν ἐκινοῦντο λόγοι, καὶ τριακοσίος χιλιοστύμας νομισμάτων συνεκορίφουν τὰς εἰς ἀπατησιν, διτερον δὲ καὶ τὸν ἐπιδημῆσαντα τέως αὐτὸς συνίστα, καὶ ὡς γεννάδας εἴη καὶ εὐγενής, καὶ ὡς δίκαιον ὑπὲρ ἀλλούς τῆς βασιλικῆς εὑμενείας καταπολαύειν· μεγάλα γάρ ἐλπίσαντα καὶ παρὰ μέγαν ἀφιγμένον οὐκ εἰκῇς εύρειν τῶν ἐπιστῶν ἡτονα. Β Εἳσειν δὲ καὶ αὐτὸν εὐνοϊκῶς τοῖς τοῦ βασιλέως, ὡς συμπράττειν δῆλη καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ, ἔντα τῶν βασιλέως μεγιστάνων ὡς εἰκῇς καταστάντα. Εἰ δι γε καὶ μανθάνειν τάληθες βούλοιτο, αὐτὸν εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξιώματα δέξιωτέρον, ἃς πολλῷ μέτρῳ τὸ γένος ὑπερηρμένον. Τὰ μὲν τοινυν περὶ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ ε-

bus ad Madyti portum appulit; quem imperator **483** quidem non vocaverat; ille autem ipso καρποῦ nobis memoratus dux magnus partim exemplo fama vulgato ingentium suorum in quæstiuosa et facili militia lucrorum ad spes prædasque similes tacitus excitaverat, partim etiam, ut est credibile, diserte prescriptis pollicitationibus maximorum ac per illustrium ab imperatore donorum ultro per litteras invitaverat. Sane apparuit haudquaquam inexpectatiū illum imparato supervenisse duellum magno, ex eo quod simul adsuit Myrgerius, dux magnus mora nulla interposita cum paucis ad imperatorem se contulit, res videlicet cum eo sui popularis adveniæ transacturus, uti ex compacto inter ambos convenerat. Admissus ab Augusto de more splendide sub finem Octobris sermonem primum intulit de pensionibus sibi ac suis, ut alebat, pactæ mercedis nomine debitæ, quarum summa usque ad trecenta nummorum millia flagitans accumulabat. Orationem deinde convertit ad commendandum qui recens advenerat civem suum Myrgerium; de cuius generositate, nobilitate ceterisque dotibus, quibus præcipua imperatoris gratia præ cunctis aliis dignus foret, ubi mira prædicaverat, addebat, cum vir talis magna sperans ad magnum venisset principem, haud convenire hunc, siquidem tueri gloriam suam ac famam non abrogare fidem propriæ velit, tardum aut parcum in oraando illo esse, dareve illi occasionem derogandi existimationi Andronici, testificando se inferiora iis quæ, juxta de illo procul audita, speraverat, admotum in præsentiam reperisse, præterim cum idem præcipuo instinctus erga imperatorem studio accedat, paratus totum se impendere in ejus obsequia, remque imperii publicam manu,

χεν, ἐρωτήσας μόνον καὶ μαθών δπως καὶ αὐτὸς μὴ προσκληθεὶς παραγένοιτο, ὡς κατὰ φήμην δῆθεν τῆς βασιλικῆς εὑμενεῖας καὶ ὡν αὐτὸς προσχωρήσας εὑρε· τὰ δὲ τῶν ἀπαιτουμένων μισθωμάτων αὐτὸν καὶ λίαν ὠδύνα.

c'. Δημητρία πρὸς Κατελάνους τοῦ βασιλέως.

[P. 333] Ὅθεν καὶ μᾶλις τῶν ἡμερῶν, πρόσωπον ἐμφανίσας βαρύτητος τῷ μεγάλῳ δουκὶ ὡς τόσα ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἀπαιτοῦντι, — εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσιν δτὶς καὶν αὐτὸς ὑπέθετο οὕτω τὸν βασιλέα περὶ αὐτὸν φανῆναι, ἵνα δμα μὲν αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον δῆξι ποιῶν ὑπὲρ τούτων ἐφ' ὅστον καὶ βασιλικὴν εὐμένειαν καὶ τὸ τῶν φίλων συμφέρον ἀρνούμενος ἥν. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς αὐτοῖς προτείνας κατὰ πρόσωπον τὰς δικαιολογίας, παραστήσας δὲ πλείστους ἐκείνους, καὶ τοὺς τῆς συγκαλήτου ἐπέραθεν, μακρὰν καὶ διωλύγιον κατέτεινε τὴν δημητρίαν, λέγων πρὸς Κατελάνους, ὃς τὰ πολλὰ ἔξεπιτηδεῖς καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσαπτόμενος. Μηδὲ γέρ τόσους τὴν ἀρχὴν μήτ' ἐκείνους δηλῶσι γρίφοντα μήτ' αὐτὸν κατανέυσαι

quantum valet, et consilio juvare; quod ut efficacius et constantius agat, e re videli promovere mercutem inter aulæ procores et in numero magnatum Augusto assistentium habere. Quin, addebat, si audire ac sibi credere inopinatam forte, ceterum veram rem imperator non gravaretur, utro se nec falso profleri dignorem haud paulo esse hunc quam ipse fuerit honore ac titulo ducis magni, quippe qui longo intervallo nobilitate generis 486 ipsi præcalleteret. Hac tam accurata commendatione modo appulsi exteri haud multum moveri visus imperator frigido responso defunctus neglectum est: percontatus enim solum equeid et hic accitus venisset, ubi continuo audivit sponte illum accurrisse fama tractum late sparsa regia liberalitatis Andronici, cujus in suo amico Rontzerio tam splendida specimina exstarent, ulterius loquendo non prodiit, ictus videlicet penitus illa immensu, quam ingressu sermonis Rontzerius poscerat in mercedem, auri summa.

5. Oratio imperatoris ad Catelanos.

Unde et quadam die gravem obvertens magno duci vultum, quasi offensus quod suis tantum pecunias flagiaret (sunt qui dicant ex composito base acta et volente Rontzerium hoc frigore percussum ab Augusto; quo sic videlicet dux magnus suis, qui tunc præsentes aderant, sese non solum purgaret a suspicione perfunctorie procurandi res ipsorum, sed etiam corrompandaret, quasi qui tanto studio enicis consuleret, ut periculum tali causa excidendi Augusti gratia subire non dubitaret), nubila, luquem, fronte infensisque præter morem oculis magnum ducem suis stipatum Catelanis intuens, sui adversus eos defensionem præsens ipso peroraturns, ut ei audientiam ficeret, nutu se admovere jussit quicquid per aulam aberant ion-

α δέξασθαι, ἀλλὰ μέχρι καὶ χιλίων μὲν πεζῶν, ἀποτῶν, δὲ πεντακοσίων καὶ τοῦτον τὸν οὐλαμὸν τοῦ στρατεύματος συμποσιῦν, καὶ αὐτὸν ἀκούοντα κατανεύειν δέχεσθαι (τεχμήριον δὲ εἶναι τῶν εἰρημένων καὶ τὰ πρὸς ἐκεῖνον χρυσόβουλα), οὐ μηδὲ τόσον περισθροῖσαι πλήθος καὶ θνεγχεῖν. Ἐπει δὲ ἐνέγκοι, πειθεὶ δέχεσθαι πρὸς καιρὸν ἐφ' ὥρισμάν τοις φιλοτεμήμασι. Καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸν θὲν πάχοντας ἀπακεπλῶς πάντας ἀγάλλειν τοὺς δώρους καὶ τοὺς μησίτες. Πλὴν ταῦτον μὲν πρὸς ἐκεῖνον διδόνα τοὺς ἀποδέσμους τῶν χρημάτων ἀπολυπραγμονήτας; δικαιοῦν, ὡς ἐκείνους καὶ τὴν ἀρχὴν ἄγοντα, ἐκείνων δὲ διανεμεῖν ἤτινε θέλοι καὶ ὡς γε βούλοιτο. Ἀλλ' οὐδὲ ἄλλον παρ' αὐτὸν τάπτειν τὸν ἐκείνους δέξοντας τὸν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀγόμενον. Καὶ τὸ αἴτιον, φησίν. Εἴνα τῷ συνήσιτι καὶ φίλῳ δουλούμενοι ἐνεργοὶ μετ' εὐταξίας ἀγόμενοι εἰεν. Ἀλλ' ὡς τόσων καὶ τόσων χρημάτων ἐκείνωθεσαν θησαυροῦ, τι τὸ γεγονός παρ' ἐκείνων. θιγαλόμενος. Ἐντρέπειν τρώτα, καὶ τὶς ἐπὶ τεύτοις ἀντέκτισις, διαχειμασάντων μὲν κατὰ Κύζικον καὶ μὴ δτὶ γε μηδὲν τῶν ὀνητῶν πραξάν-

gius, densarique plurimos velut in concionem senatuque ex adverso collocato, sane prolixam orationem otiose ad finem usque pertexuit, at ipsos directam Catelanos, plerisque interim de industria magnum ipsum perstringens ducem. Sententia dictionis fuit haudquaquam se a principio tantum auxiliarium numerum optasse, neque ultra appulsos scripto aut nutu significasse admittere se atque in auctorandorum et se militum censu habere. Indicatum sibi olim de Rontzerio, fīpsum mille admodum peditibus, quingentis equilibus præsse: hos, nec plures, ut sibi suppetas adduceret consensisse. Quam id verum sit, hodie que cerni posse 487 in diplomate aurea lilia munito, quo illum evocasset, quo is præcise numerus evocatorum ad se militum exprimitur. Itaque hoc primum injussu et temere factum, ut tanto plures adducerentur. Tamen ubi iam isti adsuere, ne plane irritum illis tantæ viæ laborem faceret, benigne annuisse ut tantum ad tempus admittentur, definitis contenti donativis. Ulterius deinde tamen quam professus fuerat, indulgendo et largiendo processisse: nemine quippe illorum, spatio tanti jam temporis, dimisso, plena æque cunctis numerari stipendia curasse. Quanta fide id fuerit a se præstitum, scire optimè omnium ducem magnum, cui plenis saccis sœpe ingentes nec curiose aut minute numeratas auri argenteique signati summas commiserit, fide curaque ipsius dividendas suis, ea proportione quam, qui nosset, cunctos optime cuique omnes unice fiderent, meritis usibusque singulorum æquam accommodata, tamque judicasset. Sic se gratificari utrisque arbitratum, temperasse ab alio ipsi præficiendo vel duce vel questore, ut ab eodem cui olim sacramento dixerant, cujusque duquin imperiis insuevisserent, vel descripta commode militarium labo-

των. ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν λυμαντικῶν; Τὰ δὲ ἐφ' Α νοτροφεῖν. Ἀποχράντως δὲ καὶ δι καρπομηθεὶς δια-
έκαστη πόλεις καὶ χώρᾳ πραχθέντα μετέπειτα τοὺς
πεθόντας αὐτούς; Στέντορος δίκην οἵους τὸ εἶναι δη-
λοῦν. Τὸ δὲ καὶ Μαγνησίαν πολιορκεῖν καὶ τοῖς Ιδίοις
αὐτοῦ περιεστῶν [P. 339] κίνδυνον καὶ ἐπὶ τοσούτον
χρόνον τὸν τῶν Ῥωμαίων κατατρέβειν λαδὺν, πῶς
ἄν ήμεν ἡ αὐτὸς ἡ ἔκεινος εὐλόγως ἀπολογίσαιντο,
Ελεγεν. Ἐν εἷχεν ἔκεινοις προσμαρτυρεῖν, καὶ οὐκ
ἀπακρύπτετο, τὸ τῇ Φιλαδέλφειᾳ ἐκ πολιορκίας κιν-
δυνευσόη τὰ μέγιστα ἐπ' ὀλίγον ὥθησαι τὸν κίν-
δυνον. Τί δαλ; Ἄλλα καὶ τοῦτο καὶ μόνον τῶν το-
σούτων εἶναι μισθῶν ἀντέδειν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ
τὴν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ἀλαστορίαν καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ
ἀφαιρεῖσθαι κατόρθωμα. Νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐθίς
ἔκλεξαμδων χρῆσιν τοσῶνδε καὶ μή τῶν πάντων,
ώς μη οἰς τὸ οὔτης τῆς Ῥωμαΐδος τούς; πάντας ἔ-
ζ.

B

Προσαγγελία χρὸς βασιλίᾳ κατὰ Κατελάνων τῶν Γερρούντων.

[P. 340] Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλό-
πολιν Γεννουνταὶ πέραν τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι,
καὶ αὐθίς σχόντες, πρὸς τὸ μεγαλεῖτερον ἐποικοδο-
μησάμενοι, ὥστε καὶ πλειστηνὸν ὑπὲρ τὴν προτέραν

rum pensa libentius obirent vel repræsentata fide-
lius ad diem acciperent stipendia. Hic acri Ront-
zerium obtutu figens, quasi ut ipsum pudore con-
sunderet, interrogavit: « Heus tu age dic, inquiens,
quid tot ac tantis effusis in sinus vestros thesaу-
ris prosecimus? quid pro exinanito toties in lucra
vestra imperii ærario nobis opere pretii repen-
distis? » Iibernastis apud Cyzicum: at illic quidem,
non dicam nihil utile reipublicæ, sed plurima ma-
xime noxia fecisti. Quæ vero deinde in singulis,
per quas transitis, in quibus morati estis, urb-
ibus aut regionibus egeritis, facile potest intelligi
ex planetibus lamentantium sua damna incola-
rum: Sientorea enim ideoque vel longissime sen-
tibili de his voce conqueruntur. Oppugnatæ deinde
crimen Magnesiæ, signis armisque nostris in sub-
ditorum nostrorum, hoc est in nostra ipsorum et
reipublicæ pericula conversis, exercitusque Ro-
mani, 488 cuius erat alibi aduersus Barbaros
tam desiderata, tam necessaria opera, temere ac
flagitiose tantiū in civibus obsidendi vestro jussu
ac ductu deenti, quam comminisci unquam ido-
neam, quam allegare vel tolerabilem defensionem,
age, poteritis? Unius recti ac laudabilis facti te-
stimonium vobis debo, et libentissime persoλvo.
Prosternor, inquam, ultro ac gratis prædico, na-
vatain a vobis imperio fortiter ac feliciter ope-
ram in Philadelphia a barbaricæ obsidionis malis
maximis periculisque liberanda. Quid tum autem
postea? an successus hic unicus tot pensionum
tantarumque tam longi temporis mercedum fru-
ctus abunde magnus æquusque censebitur? quem
præsertim inficiat ac corrumpat licentia et ubique
alibi et in ea ipso urbe usurpata rapacissime
grassandi; quæ totum præclari per se facinoris
preium ac decus oliterat. » Sub ea perorans im-
perator rediit ad rem initio propositam, egere se
tantum dicens non toto isto numero militum, sed
mille circiter et tanta multitudine delectis: neque
enim plures per rei Romanæ, quæ nunc essent,
angustias aliæ auxiliarios exteros posse. Monere
rem ipsam publicani jam prope perditam et cogere

C

ut modus tandem aliquis adhibeat infinitis inu-
tilissimisque jacturis, quibus sint hactenus incon-
sultissime universæ imperii copiæ profusæ. In hos
testes se auditores qui coram adessent velle, per-
que hos idem indicari absentibus optare, denique
istum quem memorarent recente cum novo appul-
sum exercitu edoceri et diserte commoseri de
ista ipsa sua voluntate ac fixa sententia cupere, se
plures mille conductitiis militibus in rationes im-
putari publicas nolle. Desinerent sese ingenerere
ac velut incalcare supra usum, supra opes facul-
tatesque nostras catari; bonique consulerent nos
non prodire pollicendo ultra quam in numerato
aut spe certa nos habere simus intime consci. « Ne igitur aut vos », addidit præsentes Catelanos
intuens, « exigatis a nobis quod dare non possumus,
aut illæ speret quæ si promitteremus fidei nostræ
transcenderemus modum. Non eum fallimus. De
re, ut est, mature ingenueque præmonemus, ne
deceptum se deinde queri possit, aut illæ inten-
tare murmurando nobis, quasi ei falsis ostentatio-
nibus illuserimus. » Haec et id genus plura locu-
tus imperator concionem dimisit, Catelanis, eti
gembauit in irritum abilis spes inane, quod 489
ipsa tamen os obstrueret rerum evidentia, contra
quidquam bictere non valentibus, quanquam vel sic
proprio Latuit generis fastu turgentis ringebantur
intime, stomachumque in docem ipsorum, tanquam
ab eo circumventi, murmurantes erupabant.

6. *Indicium imperatori delatum a Genuensibus ad-
versum Catelanos.*

Inter hæc Genuenses qui Constantinopoli de-
gunt, in urbi objecto ultra fretum sulphurio do-
micilia habentes (et splendida quidem domicilia :
nam ex quo illæ sedes obtinerant, adibita erant
sane magnifica moliti, dilatatis haud modice soli
ipsis initio concessi terminis, dum sensim sub-
structionibus excedunt pomeriaque premevent,
non sine secura per circuitum munitione valsi ac
fuisse perpetuae) nuntium a suis civibus e metro-
poli trepidum navibus celerrimis studiose festi-
natum accipiunt, quo admonentur strenue armari

περιβαλέσθαις γῆν ἥς ἐπελάδοντο, καὶ ἀσφαλῶς κύ-
κιψ περιταφρεύσαντες, δέχονται παρὰ τῶν οἰκείων
δὲ ταχυδόμων μηνύματα ὡς πολὺς ἔξαρτύεται στό-
λος δημαρχὸς προσβαλεῖν τῇ πόλει, ἐφ' ὧ παραφυλα-
κτένην σφίσι τὴν προσεδολήν, εἰς κίνδυνον καὶ αὐτοῖς
κειμένοις ὡς τῆς μερίδος τοῦ βασιλέως οὖσιν, ἐξ
ἐμφανῶν ὑποτοπημάτων, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει βουλευο-
μένοις. Ταῦτ' εὐθέως ἐκείνοι τῷ βασιλεῖ προσαν-
φερον, προσθέντες ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπεδέξατο ξενι-
κούς, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἐπιγεγνόντες, μᾶς καὶ τῆς
αὐτῆς ἐκείνοις εἰσὶ βουλῆς, καὶ κατασκόπων, οἱ
συμμάχων τρόπον ἐπέχουσι· τοῖς γάρ ἐκ Σικελίας
κρυψηδὸν καὶ αὐτοὺς συμπράττειν, καὶ μήνυτρα
δέχονται καὶ λαμβάνειν, ὡς ἐπὶ καιροῦ ἐκείνοις καὶ
αὐτοὺς συμμαχούμενούς. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀλλούς
ἀπαντήν ἐτομάζεσθαι [P. 3.1] καὶ αὐτοὶ ἐτέρους, φί-
λων δεικνύντας καὶ τρόπον καὶ θνομα. Τὸν γάρ τοῦ
φηγὸς Θευδερίχου οὐδον αὐτόδιλφον μαθεῖν ἐλέγον καὶ

A αὐτὸν σύναμα δώδεκα ἐπελευσατο ναυσι, καὶ οὗν
οὕπω τοῖς τῇδε προσβαλεῖν τρόπον τὸν τοιοῦτον, μέ-
χρις ἂν ἡ ἀλτης φανεῖ καὶ ἐν πάντες γένοντο.
Οὐμως γε μέντοι καὶ συνεδούλευον, εἰ βασιλεὺς θέ-
λει συμπράττειν, ἀπεγτεῦθεν τὸν πρὸς ἐκείνους πε-
λεμὸν δέχεσθαι, ἀπὸ τούτων κατὰ θύρας ἀρξαμένους
ὡς προχειρῶν δυτῶν. Ἔχειν γάρ αὐτοὺς ἔξαρτύειν
πεντήκοντα ναῦς. Ἐξήτουν δὲ καὶ βασιλέα τὰς
Ισας, ἢ μήν τὰς εἰς πλήρωμα τούτων χρήματα. Καν
μή νῦν ἔχει διδόναι, αὐτοὺς τάς καταβαλόντας αὐτὰ
ἐπὶ καιροῦ παρὰ βασιλέως ἀνταπολαμβάνειν. Μηδὲ
γάρ εἶναι αὐτοὺς ἀλλοδαποὺς ἢ Ῥωμαίους ταῦτα εἴ-
τεν. Καὶ πόνον εἶναι σφίσι τὸ μὴ φθάσαι προσαμύναι
Ῥωμαίοις πάσχουσι κατ' ἄνταλην, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ
τὰς ἐμπορεῖας πλουσίας εἶχον. Οὐδὲ μήτε ἀλλὰ καὶ
τοῦ λοιποῦ συμμαχεῖν ἐθέλειν καὶ τοὺς ἐπιόντας
ἀμύνεσθαι. Ἔχειν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἥστατα ἀποτελαν-
τας τὰς τοῦ μεγάλου δουκὸς ὡς πολεμίους κατα-

classem magnam quæ primo vere Constantinopolim oppugnatura certo existimatetur. Ejus partem
periculi ad ipsos quoque pertinere, qui lares et
familias illic obtineant. Quare pro sua parte in-
vigilent; ac cum fortunæ societate fœderato
ipsis imperatori sint conjuncti, quomodo commune
ipsis cum eo mox inferendum bellum collatis pro
se opibus ac conatibus queant propulsare, ma-
ture prospiciant. Nec suspicionibus nisi vanis
putent quæ dicerantur, cum ista qui admonerent
ipsis benevoli et prudentes estimatores rerum C
signis prope manifestis eminere deprehendissent.
His illi sic compertis moram faciunt nullam im-
peratoris de re tota edocendi, magnopereque ad-
hortandi ut pariem quæ ipsi competeteret negotiū
capesseret, sese, quos alibi natos, benigno illic
exceptos hospitio prope numero civium haberet
inquilinos, liberisque ipsorum in ejus jam ditione
educatis et adultis, concordi proposito paratis nullas
partes explorandi propulsandique insultus hostium
omittere, quin et promptissimis pro fide societatis
ad omnem quæcunque instet in causa publica tuenda
dimicationem. Instare autem quantum non obseure
appareret, maximam, eoque formidabiliorem quod
preditorum apud nos pro ipsis satagentium con-
scientia freti externi hostes, faciliorem sibi de
nobis spondent victoriam. • Nempe, addebat,
isti quos ex Sicilia profectos, domine, tanto sum-
ptu alii ductu militantes ducis magni Catelani,
quique se de novo ipsis adjungunt, arcane com-
missum eum hoste sovent commercium. **490** stu-
diose hinc indicantes quæ geruntur, et inde vi-
eissim de omnibus admoniti, prout opus censem
ad sua nefaria consilia in commune nostrum exi-
tium patranda. Constituant enim sic invicem tem-
pora cum exteræ incursioni fœderatorum ipsis
nostrorum hostium, tum suæ ipsorum prodigioni
opportuna, pollicentes, simul illi huc advecti rem
gerere coepirint, pro virili et ipsos annisuros,
larva obsequii tandem exienda et armis palam in

D nos vertendis. Hæc satis constare ex eo quod,
præter modo in portus imperii appulsam injussu
classem Mpyrigerii, aliij eodem navigaturi sene
pararo nuntientur, rursus hos secuturis et aliis,
eo videlicet perfido animo ac scelerata spe, ut tot
semel insidiatoribus simulatione amicitia intra
nostra præsidia credule admisisse, ubi deinde con-
juratio secum in nos palam irruentibus ipsis ex
compacto conspirantes, rebellaverint, pares simul
externis oppugnatoribus internisque perduellibus
una sustinendis ac repellendis esse nequeamus.
En quanto rei summæ periculo letis ignotis, amici-
cos se verbo et specie serentibus, aditum ad nostra
intima pandamus. Nobis enim compertum præterea
est regis Theuderichi fratrem nothum cum na-
vibus duodecim vela jam fecisse ad nostra littora,
quo scilicet soeli jam huc appulsi se adjungat,
dissimulatus consilium oppugnandi nos, quo ad
aliis quoque suorum pari nostra facilitate per-
missis ei se aggregare summa jam ipsi tota con-
stet destinatarum nobis subjugandis copiarum. •
His sic expositis magnopere deinde incumbebant
ad suadendum imperatori ut nihil cunctans dis-
simulansve amplius palam ipsis cooperari Genuen-
sibus vellet, Catelanos qui ad manum erant pro-
tinus paratis bello aggredi invadereque imparatos
adhuc ideoque subactu faciliores. Posse jam nunc
se armare naves quinquaginta. Parem huic nu-
merum ne gravaretur conferre imperator; aut si
expeditas tot non habet, pecuniam instruendis
iis suffectorum daret. Vel si nec in numerato
nummi forent, collaturos in antecessum se de suo-
quæ Augustus commodo sibi tempore postea re-
funderet. Hunc ipsis sibi solis, modo sic adjutis,
ultra deposcere laborem liberandi Romanos ab
injuriis quas dudum diras per Orientem a gente
infida paterentur. Illoc debere ipsis eo **491** no-
mine quod quæstuosis per terras et portus impe-
rii commerciis rem quotidie augerent: sed vel ab
nulla causa propria in id impellerentur, solo te-

σχεῖν ναυς, καὶ οὕτω προσερχόμενοι; τὰ λοιπά Α τοσούτων χρημάτων ὃν παρὰ βασιλέως λαρβάνειν ξυμπλήρουν ἔκει, προσυπαντῶνταις καὶ στόλῳ παντὶ, ἥνφανει, καὶ μὴ ὕδνταις προσχωρεῖν προσωτέρῳ. Ταῦτα βασιλέως ἀκούων διηπίστει τοῖς πλείστοις τῶν λεγομένων, καὶ ταῦτα ὅμα μὲν φθόνον, ὅμα δὲ καὶ κακῶν συμπερέτειν τὴν ἀπὸ τῶν Γεννουΐτῶν ὄπετά ταῖς. Καὶ τὴν ἀρχῆθεν σφῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα δυσμένεια καὶ δὸς πρὸς αὐτὸν πόλεμος πιστῆν περιέχει τὴν ὄποψίαν. Οὐδὲ οἶδα δὲ καὶ εἰ τὸ κῆδος τὸ πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ τῶν ὅρχων ἐμπεδώσεις τὴν βασιλικὴν κατεμάλαστον γνώμην, καὶ οὐ τοῖς κατ' ἔκειναν λέγουσι συνεφέρετο. "Ομως ἔκεινοις μὲν εὐχαριστήσας τὰ μέγιστα ὡς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων πονεῖν δοκούσι σιγῇ ἐκέλευνεν, αὐτὸς δ' ὑπισχνεῖτο βιβλεύεσθαι περὶ τούτων καὶ τὸ δόξαν συνοίσυν ποιεῖν.

ζ. Ἀφιξίς πρὸς βασιλέα τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ ὑπὲρ τοῦ Μπυριγέριου ἔξιωσις.

[P. 312] Ο μέντος γε μέγας δοὺξ ἀπογνούς τῶν

τοσούτων χρημάτων ὃν παρὰ βασιλέως λαρβάνειν ἥπιζεν (εἰς γάρ τριακοσίων νομισμάτων χιλιοστύρας τὸ πᾶν ἐποστύτο τῆς ἀπαιτήσεως). ἐπ' ὀλίγος ἵστα τὰς δόσεις, τὸν θροῦν κατατέλλειν τῶν Ἱταλῶν ὑπερχούμενος, ναὶ μήν καὶ τίνας ἐξ αὐτῶν ἰκανωθέντας μισθοῖς τῆς πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ ἀφασθαις συμμαχήσοντας. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸν μὲν καὶ εὔθις ἀντιπερφάν κατ' ἀνατολήν, τὸν μέντος γε Μπυριγέριον Τάντζαν, ὡς καὶ αὐτὸν ἄξιον δια τὸ προσδέχεσθαι ὑπὸ μεγίστοις τοῖς ἐλπισμοῖς προσχωρήσαντα, συμπεῖσαι παραγενόσθαι μόνον ὑπὸ ἀτραπείᾳ. τῇ προσηκούσῃ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ χρυσοβούλλοις σχόντα τοῦ θάρρους τὸ ἰκανόν. "Ετοιμον δ' εἶναι τούτον καὶ μισθοφορίας ἰκανωθέντα τῷ ίδιῳ σύναμα λαῷ τῇ πρὸς τὸν νέον βασιλέα πορευθῆναι σφρόδρως ἰσχυρίζετο. Ταῦτα λέγων καὶ πλείστα αἰρεῖ τὴν γνώμην αὐτίκα τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅμα πρὸς μὲν τὸν Μπυριγέριον πίστεις χρυσοβούλλεστοι σχεδίζονται, αὐτὸς δὲ τὰ πολλὰ μὲν καὶ ἀφ' ἁυτοῦ· τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσνέμας, τὰ πλεῖστα δὲ καὶ ἐκ τῶν τὸν εῖτον

spectu initi fæderis et charitate hospitii periclitari pro salute sociorum velle discrimine quocunque, atque ipsos incursantium injurias ulcisci. Sibi quin etiam esse facillimum (annueret modo Augustus) immissa statim in naves ducis magni quam promptam jam haberent classe eas capere detinereque ut hostiles sub tuta custodia, talique initio bellum iis illatum strenue deinceps continuare occurreret, subeundisque quocunque incidenter periculis, etiam navalium cum classe Cate-lana præriorum; omnique modò prohibendo ne, quocunque his admoveri partibus deinceps poterit potentia gentis istius, proficere nostris damnis et progressus facere ad oppressionem imperii queat. Hæc imperator audieus vana pleraque et fide indigna censuit, partim invidia partim fraude astutoque artificio confingi a Genuensibus talia suspectans. Præbebat ei fundatum sic opinandi declarata dudum eorum malevolentia in magnum ducem, jam tum quando ipsum Constantinopolis egredientem rixa cruenta sunt adorci. Haud scio etiam aut non multum valuerit ad mitigandum duci magno imperatoris animum, prævasque de illo suspiciones avertendas, conscientia tam artæ affinitatis, qua sibi eum admoverat, et reverentia sancta jurati cum eo tali occasione fæderis. His crediderim equidem obseptas Augusti aures quamlibet verisimilibus in tam præjudicatae gratiae virum delatis criminibus minime patuisse. Genuensibus tamen idem declarata fidei ac benevolentiae in tam officiose consulendo rei Romanæ gratias egit maximas, hortatus de cætero ut in areano quæ indicaverant interim haberent: se enim importita notitia usurum hanc segniter in posterum, invigilando prout par esset saluti publicæ, et quæ hic conducerent impigre cogendo.

7. Accessus ad imperatorem ducis magni et pro Mpyrigerio petilio.

At magnus dux intelligens offensum imperatorem tantæ in stipendia petitione pecuniæ, desperansque trecenta nummorum millia (totidem 492 enim postulaverat) ab eo posse unquam exprimi, ea in longe minorem contraxit summam, in se recipiens donativum non magno, nec ægre ab imperatore pro copia præsentí numerando, sese pacaturum Latinorum murmur et horum ei plene reconciliaturum voluntates. Nuntiavit etiam jam quosdam ex iis, prout imperator se velle significasset, a se mercede instrictos idonea versus imperatoris Michaelis castra, ejus auspiciis militaturos, iter arripuisse. Se vero paratum ostendit, quod id etiam sibi esse cordi declarasset Augustus, cum reliquis in Orientalem redire contineat. Mpyrigerum Tentzam quod attineret, non videri committendum ut vir tantus tam magnis appulsest spebus irritus remitteretur. Videre saltem sustineret hominem Augustus paratum ejus majestati se sistere, si premissa securitate ad id idonea vocetur, hoc est si dato in manus ipsi diplomate imperatoris aurea munito bullæ plena ipsi fiducia contingat honorificas admissionis et tuli post colloquium receptus. Atque hic vehementer asseverabat paratissimum hunc esse, ductis secum universis quibus præmerat copiis, sub junioris Augusti signa proclisci, rem ejus ductu strenue gesturum. Hæc et plura istiusmodi dux magnus memorans assensum in suam sententiam statim rapuit Augusti. Litteræ igitur aurea insignes bullæ, quibus ades feret liberi accessus securique recessus, Mpyrigerio expediuntur. Ipse autem Augustus multis præsentem magnum ducem donariis cuninlaus, pleramque insuper paratem vestigialis frumentarii eidem postmodum man-

συναγόντων κελεύσας ἀναλαβεῖν, μετὰ πάσης εὑμε· Α προστάσσει πράττειν. Ἐκ τούτων γοῦν καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ κελεύσας δίδοσθαι ἀργύρου τε καὶ χρυσίου ἀπειπολεύντων, καὶ ἀνακωχὴν τῶν ἐκείνου σχών, τὰ περὶ τοῦ Μπυριγερίου διεβούλευτο, ὃς αὐτίκα κάκενον προστηρόντως καὶ ὡς ἐκείνος ἤλπιζει ὑποδεξόμενος. Διὰ ταῦτα καὶ τῶν κατὰ δύσιν προνοιῶν ἥπτετο, καὶ τὸ τρίτον ἐκ τούτων ἀφῆται· τὰ γὰρ τῶν μισθῶν τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκδουλεύοντων καὶ πρὸ χρόνων διεκόπη πάλαι. Ἀλλὰ καὶ τὸ νόμισμα διὰ τὴν χρείαν ἐκιδηλεύετο. Πρότερον μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα τὸ δίμοιρον τοῦ ταλάντου τῶν νομισμάτων χρυσὸς ἦν ἀπεφθος, ὃ δὴ καὶ ὁ ἐκ ἐκείνου διετήρει· B Οὔτερον δὲ ἐπὶ Μιχαὴλ τῆς πόλεως ἀλούσης, διὰ τὰς τέτες κατ' ἀνάγκην δόσεις, καὶ μᾶλλον πρὸς Ἱταλοὺς, μετεγγεγράφατο μὲν τὰ τῶν παλαιῶν σημειῶν, τῆς πόλεως χαρατομῆνης διποσθεν, καθυφίσετο δὲ καὶ παρὰ κεράτιον τὸ ἐκ χρυσοῦ νομιζόμενον, ὃς πεντεκαΐδεκα πρὸς τὰ εἰκοσιτέσσαρα γίνεσθαι. Μεταλλάξαντος δὲ ἐκείνου πρότερον μὲν εἰς δεκατέσσαρα περιέστη πρὸς δίκα,

dans attribui, latum eum ac voli compotem cum omni benignitate dimisit.

8. Occasio et ratio tributi quod triticordatum est. dictum.

Tributi porro memorati modo frumentarii, quod vulgo εἰτόκριθον, quasi diceres triticordatum, appellatum est, hæc origo alique institutio fuit. Vastata incursionibus barbaricis Asia et Orientales tractus universi, vacante illæ agrorum cultura, extrema victus inopia **493** premebantur. At eodem tempore adversa continens Europæ, Macedonia et omnes Occiduae regiones, messibus sunt uberrimis ditatae. Non enim, ut sere sit, abundantia vilitatem annonæ induxerat, sed propter concurrentes eo Asianos sedibus extrusos propriis ita frumentum in summa segetum ubertate vendebatur, ut annis vel maxime famelicis consueverat; unde quæstus aratoribus et dominis agrorum cumulatissimus redibat. Hoc imperator animadverso locum esse credit indictioni vectigalis novi, quo plurimum egebat partim ad compescendas mercedibus representandis murmurationes contumacium Latinorum, partim ad usus alios necessariorum sumptuum. Ergo edicit ut singuli agricultæ mensuram e sua mese non magnam, minime gravi in tanta copia collatione, darent reipublicæ, eoque modico pretio lucrosissimam sibi facultatem emerent frumenti sui atque hordei plaustris bigisque, quoquo vellent, venditum mittondi. Ad hoc unicuique modii sex tritici, hordei quatuor, per loca singula pendendi sunt imperati. Ex hac collectitia annona magno statim divendita, auri argenteique summas ingentes reddi magno duci jussit; istoque sic satialo, quietus jam ab ea parte imperator Μπυριγερίου quoque pro ejus voto munerandi cogitationem ingressus est, decretivque ipsum ad se venientem admittere ea quam sperare illam norat, honorificentia. Id ut faceret, manu-

injecit pensionibus quæ reipublicæ ministris per tractus Occiduos dudum constitutæ quotannis adhuc solvebantur. Has tertia parte diminuit: non enim fuit aliud quod arriperet, cum auctoramenta, quæ certissima prius et præcipua conditionis habebantur, servientium in imperiali domo palatinorum jam prideum intervertisset. Sed et alium, unde istam in Μπυριγερίου effundendam pecuniam conficeret, quæstum excogitavit ex adulteratione monetæ publicæ, in sequuis detrahenda qualitate signati auri, siquidem cum prius sub Joanne Duca eatenus corrupta **494** esset nummi aurei sinceritas ut auri puri dimidium duntaxat haberet pondus, reliquo e deteriori materia submissito (qui usus usque ad Michaelis tempora perseveravit), hujus primis annis, recepta e Latinis Constantinopoli, cum idem Michael pecunia egeret ad largitiones necessarias, præsertim faciendas Italiis, recudi monetam omnem auream jussit, prætextu immutandi notas veteres: nam pro antea usitatis signis urbem Constantinopolim in postica nummi facie voluit existare. Verum ista occasione detrivit metalli probitatem eo usque ut e viginti quatuor partibus aurei solidi auri duntaxat puri novem essent, quindecim misurae sequioris. Post Michaelis mortem exigua est einendatio secuta, decem saltem partibus auri purgati ad vitiosas quatuordecim adjectis. At nunc isti ipsi probi metalli particulæ dimidium detractum scoria et retrimento suppletum est, unde securum infligi magnam fideli commutationum et necessario rerum victui aptarum commercio contigit, nec exteris facile importantibus, ad nos sua, nec nostris invenientibus cui suis usibus redundantia venderent, utique illis haud satis accipientibus pro merce proba pretium adulteratum, et suam melioris notæ monetam pari cum nostra sic corrupta estimatione profligare recusantibus. D Ex

νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡρ' ἄμεσοις τῷ ἀπεφθόνῳ κατακί-
γνυται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσπέψιαν μὲν ἐκ τοῦ
καιροῦ τὰ χρειώδη, δύσωντα δὲ αὖθις καὶ ταῦτα, ἢν
πού τι καὶ φανεῖται, ἔγινοντο, καὶ αἰχμαλωσία καὶ
λιμὸς ἦν.

θ'. Ἐπισκευαστα τῶν κατ' αὐτοὺς Γερρουτῶν
κατὰ τὴν περάλαρ.

ι'. Περὶ τοῦ πειρατοῦ Ἀρδροῦ καὶ τῆς αὐτοῦ
παραδοχῆς.

[P. 344] Οἱ μάντοι γε κατὰ τὴν πόλιν εννοοῦται,
ἐπειδὴ περ τῶν κοινῶν ἀκταύγχανον βουλευμάτων,
καὶ καθ' αὐτοὺς ἡναγκάζοντο πράττειν, τὴν χιλε-
πήν τῆς καρδίας ἐκ τῶν ἀκουσθέντων πῆδησιν τῶν
Ιδίων οὐ σιγῇ καὶ ἡρεμίᾳ κατέστελλον (τὸν γάρ
ἀγῶνα φασι προφάσεις οὐ πάνυ τι δέχεσθαι), ἀλλ'
ἄς αι τίθει τὰ δυσπινοῦντα τῶν παιδίων κινήσει
μᾶλλον καὶ μελῳδίαις, ἀλλ' οὐχ ἡσυχίαις κατακοιμί-
ζουσι (πέφυκε γάρ ἡ ἑκατὸν κίνησις ὑποφερομένη
κατακρατεῖν τὴν ἐντεῖς καὶ οὗτα ταλήνην ἐμποιεῖν
τῇ φυχῇ), οὗτα καὶ οὗτοι ἀλλεπαλλήλοις πράξεις
καὶ κινήσεις τὸν τὸν πολλῶν κατέστελλον θύρων.
Καὶ νῦν μὲν βαθύτερον ἐκετέρευον καὶ ἡς ὅδωρ
ἐκ τῆς θαλάσσης μετοχεύεσθαι δυνατὸν εἶναι καὶ

quæ et difficiliori reddita redemptio captivorum
cognoscere in hostium vinculis infelices in ser-
vitutem lapsi cogeabantur, et intercepta importa-
tione annone famis passim invalescebat.

9. Genuensium apud Pericam habitantium apparatus
ad bellum per se, sine imperatoris cooperatione,
sustinendum.

10. De pirata Andrea et ejus exceptione.

Interim Genuenses inquit urbis, ut in irriter
abiisse viderunt spes et consilia prius inita Imperato-
ris adjuvandi sibi in societatem belli com-
munitate gerendi adversus eos quos machinari ir-
ruptionem in terras imperii compererant, ac sic
privatis sibi opibus consulere coaci, motum sub-
sistentium cordium ex trepidatione quam injec-
rante fida indicia suorum, indubitatum aduentum
hostilis adversus Constantinopolim classis certo
devenientia, non silentio aut quiete compescen-
tiantur: neque enim, quod dici 495 solet, certa-
men instans acquiescere pericitantem praetextibus
patitur: verum ut naurices difficilis somni pueros
motu potius et canaliculis quam immota quiete
sapiunt, quia comparatum natura est ut agitatio
interior somnum excludens externa versatione
superetur, eo talis fructu victoriae quo tranquillitas
animæ reddatur, sic et hi agendo ferendo,
ausque deque omnia versando, sollicitis operatio-
nibus, strenuis ultiro citroque commotionibus,
tumultum interiorē mentium vulgi, ex instantis
oppugnationis terrore conceptum, delinire cona-
bantur. Ac nune quidem fossas suo Galatae sub-
urbio circumdatae altius excavabant, quo in eas
aqua derivari e mari posset munitioneque securior

Α τὸν ἀσφαλὲς τοὺς ἁνοικοῦσι παρέχειν, νῦν δὲ ισοῦται
καὶ πετροβόλα ἐμηχανῶντο, καὶ τὰς τῶν οἰκημάτων
παρακυπειάς ἐξ ὁπτῆς πλίνθου καὶ τιτάνου περγ-
κοδομημένας εἰς ἀσφαλεῖς καθίστων, νῦν δὲ συνέλε-
γον χρήματα ἐκ κοινῆς τῆς ἥρης ἀποτὸν συναγωγῆς
συνδοσίας κατὰ καιρὸν ἔμμαχή συνιστοῦσιν ἀποχρήσον-
τα. Καὶ νῆσος τὰς μὲν εἰχον, τὰς δὲ καὶ ἔξηρτοντα,
τὰς δὲ ἂμα ναυμάχοις ἐκ τῶν ἐκσταχοῦ κοινῶν
συνεδρίων ἐτοῦ γένους αὐτῶν μετεπέμποντο. Καὶ
στριοι τὰ πρὸς πόλεμον ἀπαντοῦσιν, τοῖς ἕξι, οὐντο, (ι') ἐρε καὶ
τινὰ τῶν [P. 345] πειρατῶν Ἀνδρέαν ὀνόμασμένον,
δισὶ πειρατικαὶς ναυσὶ καταχθέντα πρὸς βασιλέα, δε
οὐκ ὀλίγα μὲν καὶ Βενετικοὺς Γεννουΐτης ὃν διετί-
θει κακωτικὰ κατὰ θάλασσαν, θετερον δὲ καὶ νῆσοι
περιτυχῶν Περιτικῆς, καὶ ταύτης αὐτάνδρου κρατή-
σας, οὐδὲ μὲν τῶν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ δὲ γε καὶ
ζῶντας καθυπήγε τῷ θασιλεῖ ἡς δῆθεν τὰ διπέρ
τούτου φρονῶν καὶ τοὺς γάτους τροπούμενος ἀντι-
πάλους, τούτον βασιλεὺς μὲν μετ' εὔμενεια; δέγεται
καὶ ἀλλαχαὶς ἀγάδιλοι καὶ τῷ τοῦ βασιλείου τιμῇ
ἀξιώματι, Βενετικοὶ δὲ δι' ἔχθους εἰχον, καὶ ὃν παρ-
αύτοῦ ἐπαθον φυτεμύνεσθαι ὄρμων. "Οὐδεν καὶ νυ-
κτὸς ἐπεισπεόντες πῦρ μὲν τῷ μιθῷ τῶν νηῶν ἐνισ-
τιν ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἐναύσαγτες, θατέρας ἀνδρά-

ista ratione reddili; nunc ballistas et machineas
axis telisque longe jaculandis moliebant, et lo-
nebras domum, ad splendorem prius et magni-
ceritatem et latere ac gypso speciore concinnatas,

C in metuendas hostibus pinnas et secura propu-
gnacula vertebant; nunc congregabant pecuniae
viri ex communi collatione colonia totius, condu-
cendis in tempore auxiliis exterris sufficieturam.
Sed et ad naves, quas habebant jam instructas,
allias incessanter adormando adjungebant, classia-
riosque milites sui generis, quos illis imponerant, e
conciliis sue gentis. in circumsitis insulis ac locis
sejentes babentibus, corrogabant accersentes, sicut
nihil omittentes in providendo cuncta diligenter
quæ ad bellii sustinendi rationem pertinerent. Quo
tempore piratam quemdam Andream nomine, ad
se cum navibus piraticis duabus quibus præterat,
ultra ut amicum venientem benebole imperator
excepit. Is cum esset Genuensis, non paucis Vene-
tis mala maritimis grassationibus intulerat. No-
vissime autem incurrentem sibi Persicam navem
expugnatam ceperat cunctis ejus vectoribus poli-
tus, quorum parte occisa religiosos viyos imperato-
ri dedit, quasi significans se pugnæ ejus auspiciis
puerata fructum 496 ac spolia ipsi repræ-
sentare sive socii. Admisit hominem Augustus
omni significatione humanitatis, eum inter alia
honorans missis speciosarum xenii vestium et
vestiarii dignitate insigniens. Sed Venetus exosus
hic Andreas erat ob gravia quæ ab ipso damna
pertulerant. Itaque in ultionis de illo sumendæ
occasione intenti, noctu in eum improvviso ir-
ruentes, alteri ejus navium ignem injeceront,

D quam dampna statim totam corripuit et absu-
bit. Ita etiam etiam in aliis quædam

σης, καὶ καταφλέγουσι, τῶν δὲ ἐν ᾧτῇ οὖς ἔλεν

ἴσχον, ἀπηνῶς κατασφάττουσι.

ια'. Μετάκλησις καρὸς βανδιζόντων Μαύριερόν

Τέττα.

Βασιλεὺς δὲ διος πρὸς τὸ τὸν Μπυριγέριον Τέττα

ὑποδιξασθεὶς γεγόνως, συχνὰς ἀποτελλῶν πρὸς

Καλλιούπολιν διον γε κατάρας ἡρούστο, λιπάρως

καὶ μετ' ἀξώσεως μετεστέλλετο. Ἰνα δὲ καὶ θαρ-

ρεῖν οἱ περίχοι, χρυσούσουλλείους ἐπεμπέ λόγους,

καὶ πίστεις δι' ὅρκων τῶν πχλαμναιοτάτων ἐδίου

ἡ μήν παρόντα μὲν φιλέν τῷ εδμενώς ὑποδέχε-

σθαι καὶ προσηκόντις τιμῆν, μὴ θέλοντα δὲ αὐθίς

εὐμενώς καὶ μετὰ χρήστετο; ἀποτίμπειν. Συχνά-

κις οὖν τοὺς οἰκείους ἀποτελλῶν μετεκαλεῖτο, καὶ

ὅλος; ἦν τὰ μεγάλα πράξεων ἔκεινον εἰ ἐπισταῇ.

Οὐ δὲ ταῖς πίστεις ἀνά χείρας ἔχων, μηδὲν μελλήσει,

ἀλλα δυσὶν ίδεις; ναυοῖ τὴν Κωνσταντίνου καταλαμ-

βάνει. Πλὴν οὐκ εὐθὺς ἐθών τῆς νεώς ἀποβαίνει,

[P. 346] ἀλλὰ πρὸς βασιλέα μὲν ἀποτέλει καὶ τὴν

ἴφιειν δήλην καθίστησι, μετακαλούμενος δὲ μετὰ

psit; repertosque in ea quos in potestate redi-
gere potuere, crudeliter trucidarunt. Altera navis
Andreas fuga matura incolumis evasit.

11. Imperator Mpyrigerium Tentam accersit.

Inde imperator totus incumbens in propositum
Mpyrigerii Tentæ excipiendi, plures misit Callio-
polim, quo is classem appulisse cerebatur, qui
eum non invitaret solū, sed suppliciter etiam
atque instanter orarent, ad se venire ne gravaretur.
Idque ut omni metu deposito fidentius saceret,
amplissima promissa diplomaticis conscripia impe-
rialibus et bullis aureis munita perferenda illi
dedit, adjectis quin etiam juramentis et impreca-
tionibus horrendis, quies caput devovbat suum,
nisi eum presentem omni affectus significatione
amplecteretur, et prout ejus poscebat sibi nota
dignitas, honoraret. Ao si quidem apud se manere
vellet, continuaturum ei benevoli officia hospitii,
sin abire mallet, ut arbitrio suo passurum, et ut
discedentes amicos fas est, donis propempticis
cumulatum dimissurum. Ilæc per intimos sibi
alium super alium missos Augustus Mpyrigerio
inculcans, denique illi fidem fecit haud sibi desu-
turam, si quo vocabatur occurreret, splendidam
atque illustrem admissionem. Itaque pignus ido-
neum tanta spei diplomata quæ dixi auro bullata
tenens manibus, nihil cunctatus cum duabus suis
navibus Constantinopoli se admovet. Cæterum non
statim ac appulit navi excedit, sed primum per
aliquot e suis imperatorem de suo adventu certiorem
facit. Ac cum eum 497 subito Augustus cum
conveniente honorificentia invitaret, missis etiam,
quibus ad hoc uteretur, rhedis ac curribus, recu-
savit ille inflexibili constantia, nihil minus fixus
in proposito intra suas perstandi naves quam illæ
tenaci dente ancorarum fundo devinctæ mordicus
hærerent. Tandem rogatus quam securitatem ultra

A ταῦτης πρόσηκούσῃς, περιφθὲντων καὶ δχημάτων,
οὐχ ὑπῆκουε τὸ πεπίπαν, ἀλλ' ἀπρὶς εὔχετο τῶν
νηῶν, ὡς εὗται τῶν ἀγνούσων ἐν ταῖς ζάλαις. Τέλος
ἐνεχυρασταὶ τὴν ἀσφαλεστάτην εἰσίπεραστεν, εἰλαντὶς
ἐπομένην παρέχειν τὰ πιστά οἱ κατεχομένην ἐν ταῖς
νεαστι, καὶ τῶν τοῦ βασιλέως οἰδην, τῶν δεσποτηγ
Ιωάννην, διηρόν εἶχει λαβεῖν ὑπὲρ ἐστοῦ καὶ τῆς
αὐτοῦ παρὰ βασιλέως ἀφίξεως. Βασιλεὺς δὲ πρὸς
ταῦθ' θεριπαθῶν, εἰ τόσην ἀνεμιστρήσεις ἐκ πολ-
λοῦ θάλασσαν αὐτόματος τῆς εἰς αὐτὸν χάριν ἀφί-
ξεως πιστὸς ταῖς τοῦ βασιλέως εὐθύτησι, τότε καὶ
ὅρκους λαβὼν οὐκ ἐθάρρει, ἀλλ' ἐφ' ὁμήροις ἥθελεν
εμφανίζεσθαι, ἐν διωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνον,
καὶ ἐφ' ἡμέραις ἡφεις αὐλήσθει κατὰ θάλασσαν.
Τέλος, ἐπει τῶν τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων ἡ δορῆ
προσῆλαυνε (περὶ τὰ μέσα γάρ Σκιροφστριννο;
ἀφίκετο), πέμπει γε καὶ αὐθίς καὶ ἀξιοῦ, τὸ τῶν ὄρ-
κων ὑπόγυον ὡς εἰκὸς προτείνων καὶ θάρρειν τὰ μέ-
γιστα προτρέπομενος. Καὶ δὲ ἐπὶ πολὺ γνωσιμαχῆ-
σα; ἐπείτα πειθεῖται, καὶ τῷ βασιλέος παραγενόμενος

jam datas velle, respondit tūm se sibi cætum
idonee crediturum, si filius imperatoris Joannes
despota in suam prior potestatem veniens suis
navibus detinieretur, dum ipse lis relictis imperato-
ri se sisteret: aliter quam tali obside presum-
pto, se sui copiam Augusto facere non posse. His
auditis offensus imperator, et ad Iudibrium sui
pertinere indignanter reputans quod homo, qui
tam vasta maris spatiæ nomine vocante ultro esset
emensus sola fœtus, ut alebat, procul per famam
cognita imperatoris recta comique mente, nunc
tam dudum in intimam proiectus viciuam atque
adeo portu teneis urbis regiæ, non contentus
diplomaticis jurejurando confirmatis, etiam obsides
et tales obsides pacisci æquum duceret ac
nobis tanto emendam sui præsentiam licitorū,
superbi arrogiam hospitii contemptu premendam
judicans, sine responso, ac quasi re indecisa deli-
berabundus, multis eum diebus in salo factari
sivit, quoad tandem instante solemnitate Natæ
Christi (nam adventus Mpyrigerii Constantinopolim
in medium ferme Decembrem incidérat) convenerit
denuo per missos hominem, rogans ut suum
jusjurandum satis haberet, aliis insuper multis
argumentis urgens ut ne dubitaret sibi fidere. In
bæc multa ille contra causatus vir denique manis
dedit assentiens, progressusque in Augusti con-
spectum magnificam admissionem est nactus, idque
continuis aliquot diebus certa hora frequentans
aulam, moxque in sibi adiunctum navium guarum
ligatarum ancoris diversiorum se recipiens. Eo autem
illum imperator quotidie missitabat ingentem co-
piam 498 edictum, quæ ipsi sochisque saginantis
sufficeret. Quain in rem hand modice nummorum
summae impendebantur. Quibus illo, ut apparebat,
jam aliquantum definito et de pristihiis remittente
fastidiis, quod liberiores ejus littorioreques fre-
quentatae imperatoris coram iudicii salutationes

μεγαλοπρεπῆ τὴν ὑπεδοχὴν εὐρίσκει, καὶ δημάραις πεῖραν διδοὺς καὶ λεμβάνουν, τῶν μὲν νηῶν οὐκ ἀπέργητο, ἀλλ' ὡς καταλύματι ταῦταις ἐχρῆτο, ἔδεστῶν καθ' ἑκάστην ἐμφορούμενος τὴν ἡμέραν αἰς εἰστία τούτου δι βασιλεὺς, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τὴν εὐωχίαν συχνοῖς νομίσμασιν ἴκανούμενος, ἀνδρὴν δ' ὅμινος τὰς πρὸς βασιλέα ἐπαιτεῖ προσόδους, καὶ ἐκυνδύνοτο ταῖς συχναῖς ἀλλαγαῖς, καὶ δῆλος ἦν ὑπωταχθῆσθαις. Τίλος, ἵπει ἡ ἕορτὴ ἀφειστήκει, ἔδει δὲ καὶ αὐτὸν ἥνα ἡδη φανέντα τῆς γερουσίας ὁφικιών καὶ παρασήμοις τιμᾶσθαι, ὅρκους τῆς ὑποταγῆς παρασχόντα, γίνεται τοῦτο, καὶ μέγας; μὲν παρευθὺς κλείζεται δούξ συγκλήτου πάσης καὶ πολιτείας παρισταμένης, καὶ τὴν βακτηρίαν τὸ τῆς ἀξίας λαμβάνει ἔμβολον (καὶ τοῦτο γάρ τῷ βασιλεῖ κεκτινούργητο, ἀργυροχρύσοις βακτηρίαις τοὺς τῆς γερουσίας πρωτίστους ἀξιωμάτων ἐπιβαλνοντας σεμνύνεσθαι), τὴν δὲν χώραν λαμβάνει, καὶ ἕορτοις ἀξίοις παροσήμοις κατὰ Τρωμαλίους στολίζεται, καὶ τὸ σκαραμάγκιον ἐπιθέμενος. Κάντεύθεν θαρρήσας ἔξεις τῆς νεώς, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμίδιου μετὰ τῶν ίδιων αὐλίζεται· καὶ γάρ καὶ τινες ἐξ ἔκεινων καβαλλαρικαῖς τιμαῖς ἐτείμηντο

declarabant, electus Augustus crebris insuper eum pretiosarum vestium honorabat donis. Ad quod liberalitatis principis augmentum hospitis quoque antiqua contumacia in magis obnoxiam sensim se verecundiam ac venerationem molliente, eo denique ventum est ut Mpyrigerius se non C abhorrire declararet a rite profienda imperatori subjectionis tute, quam primum is juberet. Id vero ut statim fieret, urgebat festi tantum non jam praesentis vicinia; quo cum de more oporteret apparere publice adstantem imperatori senatum universum cunctosque magistratus cum insignibus quemque potestatis sua, ne huic ceremonia decesset novus hic senator et magistratus designatus, sed in ea destinati ei officii occupare locum et ejus insignibus ornatius posset conspici, præfeginanda visa est professio subjectionis ejus ad imperatorem jurejurando firmata, quippe quæ ad illa quæ dicta sunt esset necessaria præparatio. Isto igitur ritu prævio perfunctus, statim Mpyrigerius renuntiatur magnus dux, universo senatu et corpore civium astante, scipionemque dignitatis ejus accipit symbolum. Nam et hoc novum institutum imperatoris Andronici est, bacillis ex auro argentoque affabre factis honorare primarios senatorum, quo die possessionem ineunt dignitatum ipsis attributarum. Cum hoc ille insigni præcessionis et primi consensus imperitus honore est, et juxta morem Romanorum propriis ducis magni tali festivitate vestibus ornatus prodiit, scararamgio quoque desuper inducto. Ilæc tandem illi fiduciam dederunt in urbe domiciliū sumendi, omisso, quod hactenus omni vespera repetierat, navis suæ diversorio. Habitavit enim diebus aliquot in monasterio Cosnidii una cum suis familiaribus; quorum aliqui equestrem

Α παρὰ βασιλέως καὶ μεγαλοπρεπῶν; πεφιλοτίμηντο. "Οὐδὲ τοινυν τούτουσθεν προσκείμενος τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ πρώτα τῶν βουληφόρων καὶ κράτιστον ἦν εἰδί. Ὁρκος τοῦ Μπυριγερίου Τάρτηα καὶ ἀξιώματα.

[P. 347] Πλὴν δοσον τῶν ἀπὸ τούτου πρὸς βασιλέα τελεῖσθαι μελίουσῶν ὄρκωμοσῶν ἐπεὶ οἱ φίλοι μὲν τοῦ βασιλέως φίλων ἀντίπαλον δὲ τῶν ἀντίπαλων, ὡς εἴθιστο, καὶ αὐτὴν ὁμούναι καθίστασθαι, δὲ τὸ εὐθές τῆς γνώμης εἰς ἀρχῆς δῆθεν ὑποχρισμένος, δῆλος ἦν ἐξαιρών τὸν θευδερίχον τῶν λειπῶν πολεμίων φέδοςαι γάρ καὶ πρὸς ἐκείνον δρκώσεις πρᾶξαι καὶ οἱ δουλεῦσαι, διὸ οὐ δίκαιον μηδὲν τῶν συγκειμένων αὐτοὺς ἀθετήσαντα εὐθὺς ἀπαρτῆν, καθάπτας τῶν φίλων φανέντα καὶ δεσποτῶν. Καὶ διὰ ταῦτ' ἡξίου, αὐτοῦ γ' ἐξαιρεθέντος καὶ μόνου, ἐπὶ τοῖς διποδήστοις ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις τοὺς δρκους προβαλίνειν. Τοῦτ' ἔδοξε μὲν ἔχειν καὶ τι βαύτερον, ὡς ἐκείνῳ προσκειμένου τοῦ τούτου δρκους ἀπατουμένου, ἔδοξε δὲ καὶ κατὰ τινὰ θῆραν εἰδοῦσας γίνεσθαι, καὶ μάλιστα τὴν πρὸς βασιλέως, ὡς ἐκείνου καὶ μᾶλιστα τὸ πλείστον φυλαττούμενον τὸ πρὸς τοὺς δρκους ἔτοιμον, ὧστε καὶ δεσφαλεῖς προσίστασθαι τοὺς δευτέρους δοκεῖν διὰ τὸ στερ-

dignitatem e manu imperatoris acceperunt, omnes ab eo magnifice munerati. 499 Inde totus intimus indivulseque assiduus imperatori novus hic magnus dux primam præcipuaque auctoritatem in consiliis habebat.

12. Juramenta Mpyrigerii Tenteæ et dignitatis.

Cæterum cum post illam quam dixi obiter festi causa instantis deproperatam professionem fidelitatis, oporteret ex more quædam capita distinctius exprimere jurando, ubi ventum ad illud est quo exigebatur a Mpyrigerio ut juratus sponderet eosdem se cum imperatore amicos habiturum, eosdem hostes, hæsit ille, liberequæ respondit, quasi ad mature dandum initio ipso specimen ingenui sui cujusdam simplicisque candoris; respondit, inquam, in eo quod a se exigeret ut numero hostium haberet omnes imperatoris hostes, necessariam sibi esse exceptionem unam respectu Theuderichi, si et hunc exosum sieri Augusto contingere: quippe se illi antiquiori jam esse amicitiæ ac cujusdam subjectionis juramento devinctum; cuius sœderis in conditionibus cum nihil is mutaverit, haud se posse, fide ac religione integris, ab eo descicere. Hoc unico segregato, adversus reliquos, ubicunque ac quicunque sint, omnes suam partium imperatoris propugnandarum alacrem devotionem sacramenti contestatione sanctiurum. Non aberat ab his suspicio tectoris nec forte Romanis innoxiae huius cum illo externo principe initia societatis. Tamen imperator id in eam potius partem rapuit, ut autemaret Mpyrigerium cupidum gloriarum, ostentandæ sinceritatis studio et famæ inde auctiupandæ voto sic agere. Hinc autem, quod rem attineret ipsam, magis certum augurium duci debere constantis

ρώς τῶν φθασάντων ἀντέχεσθαι, ὁμολογοῦντο; καὶ Α ταῦτα τὴν πρὸς τὸν Θεοδερίχον φιλίαν. Εἰ γάρ τὴν πρὸς τῶν πολλῶν εὐδόξιαν τῷ νοῦν ἔχοντι προτιμήν, [P. 348] προδρυγού καὶ τῶν εὐλόγων· χρῆ γάρ πάντας, ὡς Πλάτων λέγει, οὐ περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοῦ εἶναι τοὺς ἀλλοις η μή δοκεῖν. Οὐ γάρ δοσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσχαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἀλλους, ὡστε καὶ τοὺς αρδόρα κακοὺς εὐ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δέξιαις διαβεῖν τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνδρῶν καὶ τοὺς χείρονας. Εἰ γοῦν τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δέξιν ἐπὶ τοῖς πρακτεῖσι οὕτω δεῖ θηράσθαι, ὡς δοκεῖ Πλάτων, πολλῷ γε μᾶλλον τὴν πρὸς βασιλέως, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πίστεων ἐμπεδώσει. Αἰτι τοῦτο καὶ δεχεται μὲν δικρατῶν τὴν ἀξίωσιν, δρεχεται δὲ μαρτυρεῖν ἐκεῖνῳ καὶ τὴν περὶ τὴν γνῶμην εὐθύτητα. Καταλαμβάνων ἐκεῖνον, ὡς ἔλεγε. Τοῦτο δὲ καὶ ἀναγκαῖος προβάνειν, οἷμαι, διὰ τὴν πρὸς τὸν πρηγμάτων οὐγκοῖσιν.

τι;. Ἱσαγγαλίου κατὰ δύσιν τῶν Κατελάνων.

Οἱ μάντοι γε Ἀμογάζωροι τε καὶ Κατελάνοι,

future alque inviolatæ in omnibus quæ spondeleret promissionis ejus. Cur enim non inflexibilitate pari posteriori hæceret fœderi, ejus quam in priorum conventionum observatione monstraret? Non minus ergo illum fidum sibi quam Theuderichū futurum. Atque **500** in eam sententiam indulgens sibi disserebat largius, præstantium et egredie prudentum virorum esse nihil communodi aut emolumenti præhabere gloriæ illustri existimationique inoffensæ. Oportere quippe omnino, ut Plato ait, arbitrari haud parvo interesse, bonine an securi videamur aliis. Non enim ut virtutis vera substantia et possessione plerique hominum carent, sic horum de aliis judicantium sententias pondere destituntur auctoritatis omni. Quin persæpe rem acu ipsam tangunt, et subtiliter distinguentes speciem a corpore, vere cum sensibus tum sermonibus discriminant meliores a pejoribus virorum? Quodsi, auctore Platone, in rebus publice gerendis venari auram opinionis etiam popularis convenit, quanto magis non ignoscendum solum, sed favendum etiam huic sit, qui non plebis, sed principis et imperatoris demereri sibi laudem hoc facto voluerit. Quod cum erat in quavis actione probabile, quanto est commendandum magis in solemni obligatione suæ fidei? Prolize igitur concessit Augustus Mpyrigerio ut unius ejus quam indicasset exceptionis conditione fœdus temperaret suum. Ac deinceps hominem large affectis laude simplicis et minime fucati animi, prædicans eum apud obvios eo nomine, ut facile quam id sibi alte persuasum esset, tam prona testificatione proderet. Atque hunc existimationis locum non alia, opinor, Mpyrigerius apud Augustum arte ac facio promeruit, quam ista, ut dixi. conventis inserenda exceptione Theude-

rici.

καθάπτει πι πλῆθος χαλάζης τετρυγδ; διέθριον εἰς πεσόντες. πᾶσαν ἐκάστουν ἦν ἐπέσχον καὶ ἡς ἐπελέ-
βοντο, οὐδενδ; φειδέμενοι τῶν ὅσα δείχνυσι τὸν εἰρ-
γασμένον κακούργον καὶ βίαιον, ω; δλλην τινὰ β.-ρ.
βαρικήν καταδρομήν πάσχειν τὴν δύσιν, ἀνύποιστόν
τινα περὶ τὴν προτέραν οἰστὴν σύσαν καὶ γε φερ-
τὴν, τὴν ἐπ' ἀνατολῆς, κατὰ σύγχρισιν, δυον ἔκεινι, ν
μὲν ὡς περ' ἔχθρῶν οἱ πειρώμενοι λογιζόμενοι ἐ-
φθασαν καὶ τινες τὸ δεῦρον προφυγόντες, τῷ τῶν ἀλ-
λῶν φόβῳ συγφρονισθεῖτες, ταῦτην δὲ οὐκ εἶχον δπως
δὲν καὶ διάθιντο, δεχόμενοι μὲν ὡς φίλους τοὺς
ἐπιόντας, περιώμενοι δὲ ὡς παλαμναστάτων τούτων
ἔχθρων. Ἐπ' ἵσης δὲ καὶ τούτοις κάκεινοις ἦν τις
ἀντιβαίνοι, τὸ ξίφος; εἰς δίμυναν ἦν. [P. 349] Μδιλις
πόλλ' ἀττα διαπραξάμενοι, καὶ μηδὲν πλέον ἔχοντες
πράττειν (τῆς γάρ ἐς τὰ πρότω καὶ ἐτι δρυῆς ἀνε-
κόπεντο· τὸν γάρ βασιλέα Μιχαὴλ καὶ τὰς περὶ^C
τοῦτον δυνάμεις ὡς αὐτίκα καταδραμυμένας αὐτῶν
ἐκ τοῦ εἰκότος, η καὶ ἐξ ὧν ἤκουον μᾶλλον, ὑπώ-
πτευον) Ἕγνωσαν ἄλλως μετελθεῖν τὰ πράγματα.

13. Flagitia Catelanorum in Occiduo tractu.

At Amogabari et Catelani velut eluvies quædam grandinis exsilitia strepens irruentes, omnem, quameunque insederant, quoconque attigerant, regionem aut locum, nulli prorsus parentes, cunctis iis injuriis et contumeliis affliciebant, quæ auctores suos maleficentissimos et impudentissime violentos ostenderent, adeo ut aliam barbaricam incursionem **501** multo letiorem Persica Occidua continens ab his pateretur, priori jam Orientali illa, ubi cum hac compararetur, haud tam atroci apparente, quin imo visa tolerabili, eo saltē nomine quod ab hostibus inferretur, qui et quid alibi fecissent et quām prope abessent, fama nunquam incutiebat metum utilem, quo instincti quidam fuga mature præsumpta malum evasere. Ille nulla facultas talis. Amici enim advenire dicebantur, et excepti ut tales, se omnium longe immannissimos hostium usu ipso monstrabant. Nec minus hi quam Persæ ad stringendum in cædes gladium, si quis contra nulum ipsorum hincere quidpiam auderet, prompti ac faciles erant. Ea licentia ubi jam obvia cuncta prædando exhaustissent, non inventientes amplius quod raperent. Nam ne in ultioris progrederentur regiones, metu retardabatur superventuri in ipsos imperatoris Michaelis eum infesto exercitu militum Romanorum, prenas repetituro scelerum quibus tecta hospitalia laresque ipsorum ac fanilias precario excepti advenæ crudelissime ac flagitiosissime vexassent. Hoc, ut dōsset alius talis index periculi, sua ipsos abunde conscientia monebat, et rerum, ut tum erant, ex verisimili consilivabat status. Itaque diversam de reliquo inenundam sibi rerum suarum administrandarum rationem decreverunt.

ιδ. Πρεσβεῖα τῶν Κατελάνων πρὸς βασιλέα, καὶ ἀπολογία τοῦ βασιλέως.

Καὶ καθ' ἑαυτοὺς γεγονότες, ὡς δῆθεν καὶ τοῦ διοντος κατολιγμῷ πούντες, ἀποστόλους πρὸς βασιλέα πάμπούσι τὰ διπέρ αὐτῶν πρεσβεύσοντες, πολλὰ μὲν καὶ δεινὰ περίβαις ὀμολογοῦντες τὴν χώραν, πλὴν ἐκ βίᾳς, μὴ τὰς μισθωφορίας ἔχοντες, ἐξ ὧν εἰχον διν τρέφεσθαι· τούτουεσθεν δὲ ταῦτας λεβόντας, εἰ βασιλεὺς θέλει, ἀπηνὲς μηδὲν μηδὲν ἀτάσθαλον πράττειν, ἀλλ' ὀνοματενὸς δικαίου δόματος διατήν διπούντεν, ἑαυτοὺς δὲ παρέχειν ἑτοῖμους, διου δρα καὶ προσταγύθεντες οἴνα, πιστῶς καὶ ὡς ἔκρην ἀγαθοῖς ὄπεριδοις; δουλεύσοντας. Ταῦτα βασιλεὺς δεξάμενος τὰ μηνύματα τὸ μὲν διπέρ πήσουν δεδένται, οὐδὲ ἔτετρ βάλλων, οὐμενον δισκέματες, δυσχερὲς διν καὶ ἀλλὰς καὶ τῶν ἀδυνάτων Ἕγριστα· δοκεῖν δὲ ἀποκέμπειν δεσποτικῶς δικαίως δοκοῦντας λέγεται ἔδειξεν τὸν δύματαν, οἵδις; τὸν μᾶλλον διέλγειν. Τῷ τοι καὶ τοῖς περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην τὸν Δούκαν — ἦδη γάρ αὐτὸν καὶ τὸν εἰρχτούσιν ἀνεῖς ἐπὶ τῆς ἀξίας καὶ αὐθίς εἰχεν, οὐκέτι ἀλλὰς ἀνεῖς εἰ-

15. Legatio Catelanorum ad imperatorem, et hujus ad illos responsum.

Ergo congregati in consilium, et quasi diffisi duci suo, res per se suas agere ipsos oportere rati, legatos ad imperatorem misserunt causam ipsorum acturos. Horum oratio principio fassa est multa sane damna gravia intulisse Catelanos Romanis regionibus, in quas hospites venerunt: sed extremæ id necessitatis impulsu ineluctabili fecisse, quod jamdudum stipendiis non solutis aliam vivendi quam e raptu non haberent facultatem. Ostendebant ad huc se si deinceps ipsis jussu Angusti bona fide stipendia penderentur, neminem in posterum concessuros, nihilque nisi emptum debito pretio accepturos: a quoquam, prætereaque obedienciam: 502 militiæ strenuitatemque in occasionibus pro imperatore pugnandi constanter exhibituros, prout a fidelissimis exspectari fas esset. Talia imperator placide audire videri voluit, non sene quod vel prima tenus cogitatione in animum induceret numerare illis pecunias quas poscebant: non enim id pro præsenti ærarii angustia sollem difficile, sed prope supra facultatem vel summe constantis foret. Dimittere autem superbo et dominante perstrictos responso eos qui specie ac verbis supplicium ad se humiles accessissent, haud honestum sibi fore ac ceteric comitati consentaneum duxit. Viam ergo initiv medium illos rationibus placandi, concessuunque amicorum ad futurorum sibi dum hoc ageret, talēm quemdam paravit. Ei adhibuit inter alios magnum hetærarchan Ducam et longo tum primum eductum carcere ac pristinæ restitutum dignitati precibus ducis magni qui tunc erat: hujus enim id in solidum imputari gratiae voluit, clare professus haud se, ni rogasset ille, Ducam suis liberaturum. Huic et aliis quibusdam, qui satis gnari petulanter

Α μὴ τοῦ τότε μεγάλου δουκὸς θίκοντες τε καὶ μετεύόντες, ὡς ἐπ' αὐτῷ πίπειν τὴν χάριν. Τοῖς τοίνυν τοῖς πέρι ἀκελεν ἐφίσιαι, ἀλλὰ καὶ λοιποῖς; οἶκερ ἥδεσαν, καὶ σφάκελοι πλήρεις γράμματος τῶν ἀπεσταλιῶν ἔκεινων δίδονται. Συνεποσούντε δὲ, μεθ' ὧν καὶ σύντος κατὰ φιλοτιμίαν ἐδίου, εἰς χιλίας χιλιοτύμας νομισμάτων ἔγρυς. Ἐδὴ καὶ προτείνων τοῖς ἀπεσταλμένοις τῷ Μπυριγέρῳ μεγάλῳ δουκὶ, ἥδη καὶ συμβούλῳ γ' ὡς τὸ εἰκός χρώμενος, προσαντεῖθε τὰ τῆς κρίσεως δικαιολογεύματα. [P. 350] Τούτου ὑπερθαυμάσαντος τὴν δαπάνην, ἔκεινους μὲν οὕτω; ἀπράκτους ἀποπέμπει, ὀλγιστόν τι δύναι πρὸς διπέρ ἔχοτουν, πολὺ καὶ αὐτὸν διν, ἐποίμας καθυποχεύμενος, διν τέως περρέν καὶ ἐκδουλεύοντεν· μηδὲ γάρ πάντων χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ Β ταῦτα ποιεῖν τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν μάνης ἔνεκα χάριτος.

16. Άποδρασις τοῦ μεγάλου δουκὸς Μπυριγέρου
Τέττα.

Τὸν δὲ Μπυριγέριον μέγαν δοῦκα καὶ λίαν ἐντεῦθεν ἐκθηριοῖ, ὡς ἰδούσιν, εἰ οὐδένας μὲν ἔκεινους καὶ

et immaniter auctorum a Catelanis erant, dari jussit saccos plenos litterarum sagittia ista, cædes et rapinas indicauimus. His præsentibus, data Catelanis audiencia, coram arbitrio rerum jam omnium et ministeri consiliorum intimorum Myrigerio, novo magno duce, exposuit Augustus quantum in Catelano: vel stipendiū vel extraordinarii donativi nomine pecunia hactenus erogasset; saclique demonstravit cuncta in unum collata fere ascendere in summa millies milium nummorum. His dictis circa novā postulata Catelanorum stitutum se judiciis præsentium ostendit. Genserent præferrentque libere quid æquum factu super re tali ducerent. Myrigerius maxime: nam hunc demererit honorando præ omnibus studebat. Sed illo nihil aliud quam impensam tantam in Catelanos factam vehementer admirante, nec aliis magis iis faventibus, imperator, quasi ex concili sententia eorum vacuos dimisit, addens paratuū se numerare illis aliquid pecunia, multo: 503 quidem inferius immenso illo quem petissent cumulo, tamen, si per se spectaretur et ad præsentes coinpararetur ei Romanæ publicæ angustias, quod non continebendum videri posset. Non prius autem istam pecuniam se passuram dari, quam Catelani obligeaperassent in præbus sibi prescriptis. Erant ea ut præter circiter mille reliqui eoruū ex Occidua quo trajecissent continentem iterum in Asiam transfrerarent. Non enim tanta multitudo in Occiduo traetu opus se habere. Quin, ut quod res erat sc̄ teretar, hoc ipsum facere in gratiam sibi charissimi ducis eorum Rontzerii, quem nepris suæ vtrum socii affectu prosequeretur.

15. Magni ducis Myrigerii Tentac recessus ex urbe insalutato Augusto.

Ostenderunt eventa, quod nimis in suspicabiliter latuit Augustum hæc agentem, Myrigerium

ὑπέρ μηδένα τὸ γένος γεγονότας δεξάμενος; τοσού· Λιπάρη μηδένα τὸ γένος γεγονότας δεξάμενος; τοῦτο μὲν ἐκών, τοῦτο δ' ἀκών, αὐτὸς δὲ τοιωτος διν καὶ τοιωτος διγων μὴ διε γε μηδὲ ἑγγὺς τούτων, μηδὲ τὸ πολλοστὸν σχεῖν ἡλπίκει εἰς ὃν ἤκουεν. "Οθεν καὶ ἀπεντεύθεν ἔρρεστωνεύθη καὶ πρὸς τὰς ναῦς θίλεψε. Καὶ ὡς οἱ τὰ μὲν τοῦ βασιλέως διτερά πάντ' ἤσαν τῶν βουλευμάτων ὃν αὐτὸς εἶχε, κρούσασθαι δή, τὸ τοῦ λόγου, πρύμναν καὶ ὑποστρέψειν ἕγνωστο. Κάκεινος μὲν ἀπάρχεις τῶν κατὰ τὰς Βλαχέρνας δρμῶν ἐπὶ τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς ἐπεπλέυκει, ἀλύων οἷον καὶ τῷ γνωσικαχοῦντι παρεοκώς, παρακατέχων μὲν τὰ τοῦ ἀξιώματος σύμβολα, παρακατέχων δὲ καὶ βασιλικὰ χρυσᾶ τα καὶ ἀργυρᾶ ἐκπάματα περὶ που τριάκοντα, οἵς δὴ τῇ προτεραιᾳ βασιλεὺς ἐδέσματα πέμπων ἐγέραις. Βασιλεὺς δὲ οὐκ εὐθὺς πιστεύσας, διμως συχνοὺς ἀποστέλλων ἐπὶ τὴν ἐφόρητην τῶν Φύτων ἐκάλει, μετὰ τῶν συνήθων παρασήμων τῇ γερουσίᾳ συνεορτάσσοντα. Καὶ οἱ μὲν ἐκάλουν, δὲ συχνὸν μυκτῆρα σφίσιν ἐμφανεῖν, [P. 351] ὡς καὶ οἷον κάδῳ τῷ σκαραμαγκεῖ κατὰ θαλάσσης ἐπὶ γέλωτι χρῆσθαι, ἀπέ-

magnum ducem auditis in illo, oe quo dixi, concilio suis incredibiliter efferatum. Nempe intima ringens missitabat apud se, et in fidas occurrentium hæc aures effundebat: En imperator in his homines nibili, viliis et plebeis stirpis, ad se profectos tot centenaria millionum nummorum partim volens partim metu adactus effudit. Ego autem tantus genere ac dignitate, tot ac tales ducens, non modo nibil adhuc accepi quod vel longe accedat ad aequalitatem ejus summam, sed et ubi suminam spei mihi propositæ ex promissionibus ac signis cæteris rite subduxi, certo intelligo eam demum omnem in partem vix multesimam mercedis in Castelanos impensæ redigi. Tali penitus indignatione testuans cœpit primum omittere officia aulica quotidianarum salutationum Augusti, domi contemptim desidens, nec obscure serens respectare secessum in naves suas, quod jam utique liquido videret quam longe infra destinationes consiliorum suorum et expectationes, quæ illum ad imperatorem traxerant, successus demum ipse ac præsens experientia recideret. Ergo, quod siunt, inhibere remigium ac retro, unde venerat, cursum reflectere decrevit. Moxque cum suis navibus versus Blachernas tendens, ipsas Augusti palatii præternavigavit fores, incertitudinem tamen animi præferens quamdam ambiguitatemque sententia, dum hinc quidem quasi hæreus adhuc pactis conventis dignitatis symbola ab imperatore accepta 504 retinet; quin et palatinæ supæcollectilis vasa partim aurea partim argentea circiter triginta, in quibus ad eum Augustus pridie honoris causa e mena sua edulla miserat, nondum remissa tenebat apud sese. Porro imperator audiens vela facere Myrigerium insalutato se, primum ut rei plane incredibili fidei abnegabat; ac ubi credidit, dissimilans destinavit, multis qui eum ad festum luminum, quod instabat,

PATROL. GR. CXLIV.

Λιπάρης καὶ γε μεμημένος, εἰ καὶ μὴ τῶν οίκοι, ἀλλ' οὖν τῆς πρὸς τὸν φίλον ὑποστροφῆς. Κάκεινος μὲν ταῦτα ἡμέραις διαιτεῖ τρισὶ καὶ νυξὶ Ισαῖς, παρυποκλέπτων τὴν ἐκπλευσιν, ἀνταποστεῖλας καὶ τὰ ἐκπάματα· τῶν τινὲς δὲ Μονεμβασιωτῶν βασιλικῶν κατὰ θάλατταν δουλευτῶν, ἐπει καὶ σφῶν τριήρη παρακατεῖχεν ἐκεῖνος μισθώσας, ὥρμων ἐπεισπεσεῖν ἑξαφνῆς καὶ τοῦτο μὲν ἐκεῖνον τῆς πρὸς βασιλέα χλεύης ἀμύνασθαι, τοῦτο δὲ καὶ διατοκῆς σφίσι τὴν νεῦν ἀναστοσεῖαι. Βασιλεὺς δὲ, εἴτε διὰ τοὺς δρηκοὺς, καὶ εἴτι εἰλπίζων τὴν ἐκεῖνον μεταβολὴν, εἴτε καὶ τι τῶν ἀνηκέστων ὑπονοῶν συμβήσεσθαι, εἴτε μὴν καὶ εἴπιεισαν, οὐκ ἄρτι. Ἐδόκει δ' ὅμως τὸ πλεῖστον μὴ ἐφιέναι κατὰ τὸ ἐπιτικές τε καὶ σύγγνωμον τοῦ τ' ἐλέου καὶ ἀκριδοῦς τὸ παρὰ δίκην τὴν δρῆθη παραθραύων· δ δὴ τοῖς καθαρῶς ὑπηκόδιοις καὶ μᾶλλον χρεῶν, δ δὲ καὶ τοῖς ἀκριδῶς ἀντιπάλοις ἀπονέμειν οὐκενούν οὐ κατώκνει, ὡς δὲ οὐν δὲ καυτοῦ ἀποτριβόμενος τὸ ἐπίκιμα μον ἐπὶ τοῖς τοιεύτοις. Οὐ δὲ πάσας ἡμέρας ἐκείνας θαλασσικῶν,

B secum celebrandum expectari a se cum insignibus suis dignitatis, consueto inter senatores loco sessu-
rum, officiose indicarent. Verum hos sic ad festum invitantes ille irridens eludebat, quam nihil duce-
ret insignia quæ memorarent dignitatis ab Augusto
data, proterve ostentans, abutendo coram ipsis per-
deris scaramangio ut cado ad aquam e mari
hauriendam. Quo sui contemptus in res imperato-
ris palam exhibito specimine, missos ejus sine alio
responso a se dimisit. Tunc sicut manifestum averso
esse illum ab Augusto animo, cogitareque plane vel
reditum domum vel ad suum Theuderichum, cuius
erat amicissimam tam splendide processus, sibi certissimum accessum. Cæterum idem in apparatu
tumultuario eundi tres dies et noctes totidem
consumpsit, quo spatio renisit ad imperatorem
aureas suas argenteasque lances. Eo triduo Mo-
nembasiotæ quidam e ministeriis maritimis imperato-
ris, solliciti quod tritemem quamidam prius a
Myrigerio mercede conductam is apud se haberet,
uti apparebat, abducturus, consilium ceperunt in
eum improviso irrueendi; quo simul irrisionem im-
peratoris ulciscerentur, simul recuperarent navim
propriam. Verum eos id agere hanc passus imper-
ator est, vel adhuc pertinaciter sperans illius
reconciliationem secum, vel cladem majorem ali-
quam metuens, vel denique indulgens innatae sibi
inolitæque lenitati. Et hac quidem ultima trium
causarum unice se motum 505 in probibenda
aggressione Myrigerii credi voluit Augustus, af-
fectans semper famam mansuetudinis innoxiae et
facilis ad ignoscendum gravissimis etiam injurias.
et humanitatis, qua vim severam recti judicij ac
justitiae ultricis laudabiliter infringeret. Quas equi-
dem virtutes fateor recte a principe impendi cùpis
excusandis vere fidelerque subditorum. Ille autem
has adliberé non gravabatur sovendi legendisque

ἐπεὶ νῦν ἡν, τυχόν διπόρου τοῦ πνεύματος, δόλος δὲ τὸν ὄλαν ἐπιλέντο βαίνων, καὶ τῶν κατὰ τὴν Καλλίου Κατελάνων εὐθὺς ἴστο. Τότε δῆ τότε καὶ βασιλεὺς ἔγκυ προφανῶς χλευασθεὶς, καὶ τὰ κατὰ τὸν γαμβρὸν δισφαλῶς οὐκ ἀλέα πατέα, οὐτοὶ μηδὲ ἑκεῖνος ἡρεμῶν ἤκουετο, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Καλλίου ταφρίων, νῦν δὲ σινηρᾶ δεσμά κόπτων, νῦν δὲ ιερεύων ζῶα καὶ ταρίχη κρεῶν τὰς νυνοῦν ἐντωρεύων, νῦν ἀκειρον πλῆθος εἰτοι· οὐλέγων καὶ μάχας ἐνσκευαζόμενος, καπὲ τούτοις μεγαλειότερον τῶν πραγμάτων ἔχόμενος καὶ δῆλος ὃν ἐκ τολλῶν τὰ τῶν ἀποστατῶν μεταχειριζόμενος, κανοῦν δὲ ἤδουλετο δίτηνυσθαι.

ι^η. Ἀκοστολὴ τοῦ βασιλίου πρὸς τὸν ἀπὸ μετὰ δουκῶν, καὶ ἐπαγγεῖλαι τοῦ Καισαρικοῦ ἀξιώματος.

ii^η. Ὁρκοι τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν δὲ Καίσαρα καθίσταται, καὶ ἀκοστολαται.

[P. 352] Καὶ γάρ δῆμα μὲν βασιλεὺς δοκιμάζων ἔχειν, δῆμα δὲ καὶ ὑποποιούμενος, τὸν μέγαν δροντα τίμπων, δες ἦν δὲ Μαρούλης, ὁ; μὲν ἑκεῖνον, ὁς δὲ τὴν

manifestis adversariis et contumacissimis rebellibus. Nimis hoc spectabat, ut istius defectionis Mpyrigerii omnem a se in illum iuridiam tam patienti moderatione averteret, sperans judicatores cunctos nullam a se illi occasionem datam tam ingrate ac perdiditiose se gerendi. Tandem tres illos quos dixi dies mortuus in salo Mpyrigerius, exerto noctu vento illi propilio vela faciens ad Catelanos Callipoli considentes ea festinatione contendit quibus famelicus ad silvam pascuam rapitur. Tunc denique imperator sensit manifesto se delusum; anagnaque illa, qui secure hactenus indormierat, de Rontzerio tam arta sibi necessitudine admoto fiducia labefactari ac concuti cōspita est. Nam neque ille quiescere nūntiabatur, nunc Callipolim fossa munire auditus, nunc ferrea portus illius repugula frangere, nunc denique magnam animadūm cædem facere, quorum salitis carnibus naves completeret, nunc immensam frumenti copiam cogere et panes ex hoc nauticos ingenti copia parare. Super his et illud serebatur, majores eundem solito videri spiritus sumpsisse; resque jam, non ut alieno subjectum imperio, sed ut supremum arbitrium gerere. Quibus ex indiciis prona erat suspicio machinari illum rebellionem, quantumvis id studiose dissimularet.

16. Legatio imperatoris ad Rontzerium qui magnus dux fuerat, et oblatio Cæsaream dignitatis.

17. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Cæsarē constituit, et legatio ad eumdem.

Credere hoc cunctans imperator, persuasus et ipse tandem est ex iis quae est ipse per se expertus. Nam partim ut exploraret animum Rontzerii, partim ut eum, vel si forte aversum, novis blandimentis deliniret, misit ad illum magnum pretorem Marulem, qui suo nomine et Rontzerium ipsum et Augusti sororem,

A αὐταδέλφην μιτεκαλέστο, τὴν κατὰ τὰ θῶτα προτείνων προβλεψιν. Ἄλλῃ μὲν ἐσκήπτετο νόσον καὶ τὸ μῆδ δύνασθαι, δὲ δὲ προφανῶς ἀπέλεγε καὶ ἥροντίστει πρὸς τὴν μετάκλησιν, εἰ τῶν Κατελάνων δὲ προβείνει καὶ τὰς μισθοφορίας ἀπῆται, μῆτις ἐπαύροι καὶ αὐτὸς, λέγων, τῶν δὲ ἑκατὸν κακῶν. Ταῦτ' ἤκουε βασιλεὺς, καὶ αὐθις ἀντέπεμπεν ἀξῶν λαβόντα οὐχ δυον ἤζητε, ἀλλὰ τὸ Ικανὸν, ἐκπερφῆ κατ' ἀνατολήν. Ωδὲ δὲ καὶ προράτεις κύκλῳ περιεβάλλετο, καὶ ως οὐ διαχειμεριοῦν κατὰ δύσιν βούλοιτο, ἀπορῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιτηδείων, ἐντεῦθεν βασιλεὺς τὴν ἑκεῖνων ἐπισύστασιν ἢν ὑπώπτευεν ἐκτροπάμενος, τοῦ μὲν καλεῖν καὶ αὐθις ἀπέσχετο, (ἥδε γάρ οὐ πείσω), αὐτὸν δὲ τὴν εἰκότων ἐγκυμένον τὴν τῶν θείων θεραπείαν τῶν βασιλικῶν ἐντολῶν περὶ πλεοντον ποιούμενον, συχνοὺς πέμπων, προσποιεῖν δαυτῷ ἐπιειρπτο, προτεινόμενος μὲν βασιλικὸν ἀξίωμα τὸ τοῦ Καίσαρος, παραδίδοντος δὲ καὶ πάσαν χώραν ἀνατολῆς πλήγη τῶν περιφανῶν πολισμάτων, καὶ αὐτοκράτορα στρατηγὸν καθιστῷν ὑπισχνούμενος. Ἀλλὰ καὶ τῷ δὲ αὐτὸν λαῷ τὰ εἰ-

eijs 303 scrum, ad urbem invitaret, praetextu apparendi secum in pompa solemnitatis, quæ instabat, Epiphania. Hec festum lumen vocitari a Græcis solet. Ad qua illa quidem excusans morbum posse te iter facere negavit, ille autem palam renuit, parum se curare invitationem istam ostendens; . sub qua memoravit iram Catelanorum ob repulsam nuperam, petiliisque solvi stipendia ipsis debita : ni enim id fieret, hand procul se abesse a periculo magni ab ipsis malo patienti. His Augustus auditis rursus misit rogans Rontzerium ut satis acciperet non summam quidem integrum petitam a Catelanis, excedentem facultates, sed quantum suppeditare summo conatu posset, dum eo accepto statim navigaret in Orientales tractus. Super ea propositione Rontzerius sese conforquens, et circa orbem, quod iunt, evagans obtentibus querendis, præcisum resonsum obumbrat, non dissimulans hibernare se in Occidua continentis velle, ubi frumentum ad victum non deesset, minime autem transfretare in Asiam, ubi, quo sit i res essent, sibi foret ac suis fame pereundum. His demum experimentis inductus imperator ad suspicandum est meditari defectionem Catelanos, cuius avertendæ spem haud ratus constituerat in accersendis ad se ducibus eorum, quos satis norat minime ventures, allis sibi putavit adorandum Rontzerium machinis, haud plane inex-pugnabilem donis honoribusque alias expertus. Per multos ergo ad eum allegatos proposuit se paratum illi conferre dignitatem Cæsaream, ἀδερεque jam nunc ac plenæ ipsius potestati condonare universum tractum Orientalem, exceptis celebrioribus urbibus, ut suo illic arbitrio tanquam supremus dominus ac imperator cuncta administraret : sed et militibus ipsis se provisurum stipendia et alimenta, modo certis posset deinde ac bono.

κίτια Ελεγε πολωρεῖν καὶ χρήματις καὶ δαπάναις, εἰ μόνον τὰ πιστὰ σχοῖη ὡς εὐνοούσεν τοῖς τῆς βασιλείας πρόδηματιν. Αὐτίκα δὲ διαπεριουμένους ἐπ' ἀνατολῆς εἰσοιχιστοῖς χρυσίου καὶ τριακοσίοις χιλιάδων μαδίοις τοπικοῖς οίτου δωρείσθαι καθιυπισχνεῖτο, καὶ τοῦ λαϊκοῦ μηδὲν ἀνείναι καὶ αδηίς τὰ εἰκάτα πολωρεῖν. Ταῦτα συχνοὶ περιπόμενοὶ περιεδήλουν, καὶ τούτων πρόσαντειθύουν τὰ πλείστα τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ [P. 353] ἔκειται καὶ ἐπι παρούσῃ, καὶ μᾶλλον διτὶ καὶ αἱ περὶ Φιλαδελφείας πύστεις μέχρι καὶ τῶν νεκρῶν ἐξ ἑνεταῖς καὶ τοῦ πολιορκεῖσθαι ἄνθεσθαι κατηγγέλλοντο. Οὐδὲν δὲ ἔκειθεν ἀλλο ἡκούστο τι αἱ μισθοφορίαι, καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἀκάθεκτον δι αὐτὸς κατέχειν καὶ ἀγχεῖν οὐ δύναται, καὶ ὡς εἰ μὴ δυσεῖη τὸ ἀπαιτούμενον, οὐδὲ αὐτὸς ἐν ἀσφαλείᾳ θεται, καὶ μᾶλλον διτὶ τοῖς ἀξιώμασιν ὑπερηφανεύοιτο. Ταῦτα λέγων δῆλος ἦν ἔκεινος προσκείμενος, καὶ θηρίου δυσμεταχειριστέρων ἔχων, ἦν τις μεταπειθεῖς ἐπιχειροῖη, διὰ τὴν πηγὴν τοῦ φρονεύν πάντως μήπω κατηρτυμένην εἰς ὑπῆρχοις πρέπουσαν τάξιν. Ήτο

A γοῦν συχνοὶ ἐπὶ τούτοις ἐπέμποντο, έδει δὲ κάκειθεν τοὺς μηνύτορας πέμπεσθαι, οὐδεὶς δὲ πρὸς ταῦθ' ἔτερος εἰ μὴ ὁ οἰκεῖως ἔξυπηρετῶν τῇ τοῦ Ἀστάν Καννιζεύριος, δις καὶ ἐπει πολλάκις ἔκεινην ὧδε κάντεῦθεν ἔκει παραγένοιτο, τέλος ἀσφαλεῖς ἐφ' οἵς προσέτατε βασιλεὺς τὰς πίστεις ζητεῖν ἐφειμένον θείεν, αὐτὸν δὲ ἔκεινον τὴν ἀντωμοσίαν παρέχειν ἐπὶ προσώπου τοῦ ἀποστελλαντος, γενέσθι δὲ καὶ τὰς δρκωμοσίας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τιμίας εἰκόνος τῆς Θεομήτορος. Ἐφ' οἵς αὐτίκα τοῦ βασιλέως κατανεύσαντο, καὶ μᾶλλον διτὶ καὶ δ τοῦ Θεοδερίχου ἀδελφὸς ἐκ νοθείας ἐν ναυαὶ τρεισκαλέσκα περιπλέειν ἥγγιζλετο καὶ τινας κατετρέχειν τῶν νήσων καὶ ἀνά χράτος κακοῦν, πέμπειν τε καὶ πρὸς ἔκεινους καὶ αὖθις παρ' ἔκεινων λαρβάνειν μηνύματα, τελοῦνται μὲν δρκοί, (16) πέμπεται δὲ καὶ [P. 354] ὁ Χοῦμνος Θεόδωρος, αὐτά τε τὰ τοῦ Καλσαρος; σύμβολα φέρων καὶ τὰς χρυσοβουλλείους πίστεις καὶ νομίσματα χρυσίων χιλιάδας τριάκοντα. Τὰ δὲ τοῦ οίτου προπητεπισμένα ἦν, ὡς τὴν πλειάτην, ἐκ συναργηγῆς. Εἰ δὲ

animo illorum erga suum imperium Romanique rem indicis persuaderi. His autem, 507 statim ac trajecissent in Orientalem continentem, viginati se millia nummorum aureorum numerari jussurum, simulque donaturum trecenta millia modiorum tritici mensura locorum illorum, deincepsque in cunctis ceteris sedulo curaturum, ne quidquam ipsis necessarium decesset. Hæc varii, ut dixi, ab imperatore ad Rontzerium subinde missi nuntiabant, pleraque depONENTES apud sororem imperatoris socrum Rontzerii, eo videlicet consilio ac spe ut illa præsens pro necessitudine affinitatis et gratia ex ea privatim eum impelleret quo Augustus optabat. Hoc tanta offerre ultro ac velut oggerere extero nec ei si do homini cogebatur imperator multis urgentissimis causis. Nam primo de Philadelphia nuntiabatur a Persis artissime obessa, cuius liberandæ nulla uspiam alibi spes esset quam in copiis Rontzerii, tantam intus illic grassari famem ut a cadaveribus mortuorum hominum pro cibo absumentis non temperaretur. Aliunde ab exercitu Rontzerii nihil aliud nisi sine fine iterata stipendiorum flagitationes audiebantur. Ipse quotidie scribebat haud se, vel si vellet, posse fauicilam et desperatam multitudinem prohibere ne sureret, ac velut fauicibus vociferantium constrictis querelas ejus minasque comprimere. Quin et denuntiare, nisi daretur ipsis quod possebant, haud se tutum et securum ab horum vi fore. Nec sibi adversus istorum insultus præsidio futurani summam qua esset ornatus ab imperatore dignitatem. Quin ea ipsa magis irritari seditiones ausus, vel invidia quadam et comparatione suæ cum aliena sortis, vel opinione, posse sibi procurare quæ velint ab Augusto, eum quem tanta polletere apud ipsum appareat gratia. Ex quibus a Rontzerio passim allegatis certo intelligebatur vanam omnem spem esse abducendi eum a parti-

B C bus suorum, privatimque ipsi satisfaciendi alia ratione quam simul explendo desideria Catelanorum, præsertim cum appareret judicium arbitriumque intimum Rontzerii nondum irrevocabili proposito addicta obsequiis imperatoris, sed quædere adhuc et deliberare, ancipitem quo se applicaret. Hæc durissima necessitas quantumvis invitum adegit Andronicum ad utilis boniinis gratiam tam caro licetandam. Cum igitur diit non cessarent quotidiani ferme ab aula conventre Rontzerium super his ministri publici, et ei proposita placerent, oportet et ab ipso 508 aliquando responsi quidpiam reddi. Quæsus est Idoneus ei perferendo; nec alias accommodatior reporta Cannaburio, fidissimo famulo filii Asanis, utoris Rontzerii. Hic ubi saepius talia tractans ultro citroque commeasse, tandem hæc conventionis capita sunt a Rontzerio præposita, ut imperator promissorum suorum quantiam vellet Rontzerius confirmationem ac securitatem dare, ipse autem Rontzerius vicissim sicut Augusto Juraret coram ab illo misso ad id sacramentum exigendam; juraret autem ab utrisque seorsim in conspectu venerandæ imaginis Dei Matris. Hæc eo cupidius, abruptis tractationis ulterioris moris, statim arripuit Augustus, quod interim metus ingens admovebatur ne formidata conjuratio Catelanorum cum Siculis in apertam Romanorum impugnationem erumperet. Nam Theuderichi frater nothus cum navibus tredecim circumnavigare terras imperii nuntiabatur, incursasseque jam quasdam insulas atque hostiliter vastasse, nec cessare nuntios inuitos ejus ad Catelanos et vicissim ad illum Catelanorum. Ultima hæc causa fuit tollendi cunctationes omnes, et statim ad sœdus novum jure-jurando hinc et inde sanctiendum veniendi. (17) Ac ex parte quidem sua rite, in quæ conventum suorat, juravit imperator; prætereaque Theodorum

ον, δὲλλα καὶ τὸ λεῖπον συνάγεσθαι ὕριστο ἐπὶ τῷ ἀμφίβολῳ σφῆς δεξαμένους περφύνει τὸν ἀνατολήν. Οὐ μέντοι γε Χοῦμνος διαπιστῶν ὅτις αὐτῷ προσενεγκέσθη διεις Καλσαρα προσβαλλόμενος, καὶ μᾶλλον ὅτι ὁ δελφός ἦν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, καθ' οὗ πόλλα ἀπτα ἐκεῖνος, εἰ δύνατο, φύδινεν, ὡς ἡκούετο, εἰ αὐτοῦ τόσων εὑποροῦντος καὶ τόσων τὸ ὑπὲκείνον στρατιωτικὸν τῶν δικαίων μεθωμάτων στερίσκοιτο, κατά τινα πρόνοιαν πρὸς τὴν αὐταδέλφην τοῦ βασιλέως προσποτέλλει τὸν Καναβούριον, ἥμα μὲν δηλώσοντα τὰ πραττόμενα, ἥμα δ' αὐτὸς δηλωποιήσοντα οἱ τὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων διάθεσιν. Αὐτὸς δὲ σχολαϊκὸν ποδὶ κατόπιν προσῆλανεν. Οὐ πω δὲ τὸ Βραγχιάλιον πεφθάκει, καὶ δηλοῦται οἱ ἐκεῖθεν μέγιστ' ἀπτα ὑποψιῶν μηνύματα, ὡς μὴ προσησομένου τάχα τοῦ Ἰταλοῦ τὸ ἀξιωμα διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀγθεμένων ὄποιος· μενον, ἦν μὴ γε τοῖς μισθώμασιν ἰκανοῖτο, παροργισμὸν. Καν δρανεῖ πάντως οὗτος χριστὸν ἐπιφερόμενος, δέος μὴ ἀφελόμενος αὐτίκα τοῦτο κακόν τι καὶ τὸν δγοντα δράσεις. Διὰ ταῦτα μαθὼν τοὺς λόγους, ἢ τάχους εἰλε, τῷ φρουρίῳ τῇ Τζίμπη ἔγκα-

ταβύεται. Καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖ διάγων, ἐπειδὴ πρασηνὸς ἀπὸ ἐκείνων ἡκαίστη, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ δέος οἱ ἥν μὴ ἐπιστεαντες τικὲς ἐκείνων πρὸς τῷ δρᾶσαι τούτον τὴν πάνδεινα, εἰδὸν χρυσὸν ἀράβαντας, λαβὼν αὐθὶς ἐπιφερόμενα διπράχτος πρὸς βασιλέα ὑποστρέψει. Καὶ δὲ μὲν οἵτε τὴν ταχίστην ἀπάντειν, ἐκεῖνος δὲ πρῶτον μὲν μαθὼν περὶ τῆς Χίου (Ἑμί) τὸ γάρ οἱ τῆς νήσου ὡς ιστοὶ [P, 35] ταῦτα λέγειν εἰπίζεται, μαθὼν τοίνυν ὡς Πέρσαι τενοῦ χρησθεῖνοι περὶ πον τριάκοντα τὸν τόπον ἡρήμουν, πίμφις προσεμύνειν ἡπείροτε. Καὶ Χίοι, πλὴν τῶν παραβυζαντινῶν τῷ ἐκεῖ φρουρίῳ, πάμπληθεῖς ἀπύλοντα. Καὶ δὲλλοι φαρεγγοῖς τεσσαράκοντα παῖδες καὶ γυναικας καὶ πλούτον ἐνθέμενοι καὶ περὶ πον τὴν Σκύρου πλέοντες ἐγνάγησαν.

B Ιτ'. Ανημηροία πρὸς τοὺς συγειαγμένους τοῦ Ἰταλοῦ Ρουνιέρην καὶ Καλσαρος μετ' ὀλίτοις.

Εἶτα λαὸν ἀθροίσας τοὺς ἐκ ἀκάστης χώρας ἐμφανεστέρους, καὶ σταύλοις προφανῶς ἔξω που φρουρίου Καλλιουπάλεως, πόλλα ἀπτα καὶ τολμηρὰ μετ' ἐμβρι-

Chumnum statim misit ipsa Cæsareæ potestatis Ronzerio tradenda insignia ferentein, una cum diplomatis bullæ roboratis auro, ad quamvis indubitatein fidem faciendam. Portabat ei idem secum triginta millia numinorum aureorum, nua-
ciaturus eliam, qui promissus numerus frumenti fuerat, eum sperari jam paratum fore ex colla-
tione nuper indicta. Quodsi quid summæ decesset, omni sublata mura conficiendum, mandatis ad id
jum præmissis efficacibus, ne quid obstet quoni-
ans, simul Catelani trajocerint in Asiam, triticum illie, quantum est pollicitus Augustus, confessim accipiant. Id ingressus iter Chumnum, sua secum reputans, vereri cœpit quo illum esset animo exce-
pturus 509 destinatus Cæsar, utique fratrem præ-
fecti canicleo, cui Ronzerius haud dissimulanter
infensus quam posset gravissima machinari mala
ferebatur, causam allegans quod præfectus cani-
cleo, cuius consiliis Augustus regeretur, impedi-
ret ne suis militibus debita is stipendia redderet,
tot ipse interim ac tantis circumfluens opibus.
Ea instictus cura Theodorus provide se acturum
judicavit, si præmitteret ad germanam imperatoris
Cannaburium, simul ut indicaret quæ sua ex parte
vel egisset, vel ageret imperator ad executionem
destinati fœderis, simul etiam ut exploraret sibi-
que renuntiaret quo illie statu res essent, quan-
tumque opportunus ac securus eo suus accessus
occursurus videretur. His ita præparatis ipse tardo
gradu Cannaburium sequebatur, responsum oppriens.
Nondum autem Branchialium Chumnum at-
tigerat, cum sit certior e castris Ronzerii cuncta illie sinistris et turbidis suspicionibus misceri,
nec viderit admissorum oblatam dignitatem Italum,
nisi prius suis militibus flagitata stipendia oum-
erantur, metu ne hos ira vehemens in exitialem se-
ditionem concitaret. Neque horum furori deliniendo

C valde profecturum existimari, quod idem qui Cæ-
sar's insignia Ronzerio afferret, pecuniam etiam portaret in ejus copias dividendam. Potius enim hinc timendum verisimiliter putari, ne solita impunita quidlibet audere et ardens avaritia multitudo armata, quem venire audire pecunia onustum, invaderet ac spoliatum male multaret. His Chumnum cognitis summa festinatione in arem Tzim-
pam se abscondit. Ubi per dies aliquant moratus, cum eo intervallo sibil militis e castris Catelano-
rum audiretur, quin et motueretur ne aream pars
eorum oppugnaturi accurrerent, et se in potesta-
tem redactum crudelissime tractarent aure ablatu-
res unum Theodorus quæ afferebat cuncta, infecta
re ad Augustum est reversus. 510 Hunc autem re-
perit intentum Chio recipiendæ; cuius consilii suc-
cessum præsens occasio sperabilem offerret. Audierat
Persas nauibus in eam insulam triginta excessu
facto vastare universam. Festiuabat igitur eo mit-
tere suppelias manum idoneam. Cæteruni infelices
Chii, preter paucos arce illie munitione inclu-
sos, fere universi jam barbarica immunitate per-
ierant. Alii vero, qui pueraris quadraginta et
conjuges, liberos, et quantas efferre domibus po-
tuerant opes, in spem melioris fortunæ communise-
rant, circa Scyruu naufragium fecerunt.

18. Oratio Itali Ronzerii, qui paulo post Cæsar
fuit, ad congregatos.

Sub hæc Ronzerius convocatis illustrioribus
q̄ib⁹ ex oppidis ac regionibus circumscitis in
patentein campum extra arcem Callipolis, mans
ipse in loco eminenti, cum alia multa audaci-
simæ fastuoso et iracundo gestu ac vultu declinava-
it, tum hæc quæ in specimē hic referam. Ab
initio vita publicæ ac torumque suorum se suaque
magnifice ostentans eo modo atque artificio a se
gesta exposuit, ut culpam cunctorum quæ post

θοῦς ἐθημηγόρει τοῦ σχῆματος, ἀρχῆς ἀπ' ἁκρῆς; τὰ αὐτὸν συνιεῖσθαι καὶ τὰς αἰτίας τῶν δυσχερῶν σφίσιν ἀπάγων τῷ βασιλεῖ, δπως τε γένοιτο τὴν ἀρχῆν καὶ δπως τραφεῖται ὑπερχόμενος, καὶ ὡς πολλοὶς διαγέγονε τοῖς μὲν συμμαχῶν, τοῖς δὲ αὐτοῖς πολεμῶν, καὶ δπως τύχης ροπῇ καὶ εἰηνεκεὶ ἀσυγιλαὶ οἵς μὲν συμμαχήσιον ἔπιστατη, οὐ σφίσιν αὐτοῖς περιγέγονε τῆς μετακίστησιος μέμφασιν, ὃν δὲ ἀποστατή, μολισσον εἰς τὴν τυχοῦσαν βοηθείαν ἴσχει προσαφαιρεῖσθαι. Διεῖξει δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, καὶ διερετὰ χρόνιον πόλεμον εἰρήνης τοῖς ἐκεῖ ἐμβαδῆσις εὐθὺς εἰθισμένον ἔχων μελέτας ἀσχολεῖσθαι πολεμικαῖς πέμψατε τε πρὸς βασιλέα, καὶ προσεμῦναι τῇ χώρᾳ τούτου κινδυνεύοντος, εἰ καὶ αὐτὸς βούλοιτο, ἀξιοτῇ, καὶ μέντος γε καὶ δεχθεῖται αὐτίκα, καὶ γραμμάτων ἀξιοτοῦ βασιλεικῶν κῆδος βραβευόντων ἐκ τῶν πρὸς αἴματος καὶ τὸ τοῦ μεγάλου δυυκτὸς ἀξιωμα, κίντεύθεν ἄξος ὀλίγους ἢ δους μετεκαλεῖτο γράφων διβασιλές, καὶ πολλὰ μὲν πάθοι κατ' ἀνατολὴν, εἰ καὶ μὴ Πέρσαις συσταλεῖσται ἐκ δύους, ἀλλ' οὐκ τῷ

A Ἀτταλειώτη μαχθμένος, καὶ πολλοὺς ἀποβάλοι γενναλους διδρας, φ καὶ ὡς ἀντιπάλῳ ἐπέχειν δρμψη, καὶ [P. 356] ὡς ἐν ὑπηκόοις βασιλέως λογιζομένου τὸ πάλαι καὶ ἀφηνιάσαντος ἥδη, τῶν πρὸς ἐκεῖνον μῆτρειδοι ἀγώνων. Καὶ τέλος ἐλθὼν τὸ πολιορκία παραστησαται; βασιλικᾶς ἐξεπιτήθες διακαλύοντος τὴν παραστασιν δέξατο συλλαβάς, ἐπισπευδούσας τὴν τοῦ Ἐλλησπόντου διαπεραλωσιν, ὡς αὐτίκα ἐτοίμων ὅντων καὶ ἵππων καὶ πάσης δαπάνης καὶ μισθωμάτων, ἦφ' ὧ ἐπὶ Μυσίας πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ παραγένοντο μῆδεν προσπαργγαντες. Οἱ δὲ καὶ περισσότερον ἐπιστάντες, καὶ τῶν μισθωμάτων ὑπερτιθεμένων τὰ καὶ τὰ πράξαιαν. Καὶ ταῦτα λέγων διβάρβαρος προσῆκτε τὰς αἰτίας τῷ βασιλεῖ ὡς ἐκεῖθεν τὸ πᾶν παθόντων ἐκείνων, σοβαρευόμενος; ἐπὶ τούτοις καὶ σεμνοτοιούμενος; εἰ τί που καὶ γέγονε δυσχερές, εἰς αἰτίαν ἀνάγων εὐσχήμονα, καὶ ὃν τὴν αἰτίαν εἰλίφεσσαν Ἰταλοὶ ἐξ ἀλαστορίας συνήθουσαν, εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως πρόφασιν μεταφέρων, καὶ δικαίας τοὺς εἰργασμένους ἀπολύνων μέμψεως. Τέλος.

enum ad terras imperii appulsum sinistre contigit. gissent, in imperatorem conferret. Exorsus nimis rem ab ultima pueritia memoria, quam claris natalibus, quam splendide fuisse educatus gloriose jactavit. Tum his non minus arroganter attexuit ut perseveranter apud multos fortiterque perstiterit, hos bello adjuvans, illos oppugnans; ut perennes fortunæ varietates, occupatione continua, nis quidem qui se in auxilium periclitantes accersissent, paenitendi causam ob se vocatum non dederit; contra vero iis a quibus sit digressus, quamq[ue] ingens sui reliquerit desiderium, quantoque illi præsidio se nudatos ejus abscessu experiendo comparandoque postea senserint. Processit hiac ad sua in Sicilia gesta, memorans longo se illuc perfundetum bello, ubi deinde inter capita partium de pacis conventum fuisse, ipsum impatientem otii **511** laborumque militarij amantem misisse ad imperatorem oppugnatū a Barbaris, ostendisse que se paratum ad veniendum ei cum valida manu suppetias. Admisisse oblata cupide Augustum, et litteris properanter remissis invitasse ad se, promissis honoribus quales deferri propriis consanguineis solerent et dignitate ducis magni. Hæc se acceptante rescripsisse ducturum se parvum aut multum numerum militum, prout Augustus prescrississet: ex quo autem juxta conditum appulisset, aggressum se opitulari laboranti Asia, extrema bello difficillimo perpessum, tum Persis coercendis, quos metu armorum suorum contrahere sese ac licentiam evagandi frænare coegerit, tum Attaleotæ, imperatori subjecto illi quidem olim, sed tunc rebellanti, edomando. Quo in negotio quam nulli operæ aut periculo pepercerit, quod qualesque viros fortissimos amiserit, adhuc se moerentem meminisse, novissime palmam belli ejus jam prope consecuti sibi ab imperatore de manus certam: cum enim perducentem arta obsidione

B teneret cinctum sine spe ac facultate evadendi, jussum se instantibus atque increpantibus moras imperatoriis litteris, factione saventium rebellis expressis, cunctis statim illuc omissis Helleponitum trajicere. Cujus adversa in ora parati stare ferebantur ad usum nostrum, simul illuc appulsemus, equi, comineatus et pecuniae stipendiorum nomine debitis, ut iis instructi continuo progrediorum ad Michaelem juniores Augustum ei operam daturi, bello ad quod stare proincectus diebatur contra Myziam gerendo. Addebat se ad suos, ubi nihil cunctati trajecissent, nihil eorum paratum invenisse quæ promissa fuerant. Itaque cum sine fine stipendiorum, quorum dies pridem exierat, solutio elusionibus differretur, necessitate adactos ultima suos milites illa et illa egisse, quæ imperatori solerent invidiosissimis apud suos querelis traducere. Quos ex æquo æstimare oportebat cui culpa horum imputanda sit. Si enim juste arbitrentur, reperient totum crimen ad eos pertinente qui milites toties promissa, tam pridem debita mercedē fraudantes in eam egestatem compulerunt, quæ **512** famelicos cogerebant obviis copiis rapiendis non abstinere. Sic loquens Barbarus, reuin peragere imperatorem conabatur scelerum omnium quæ sui latrones perpetrassent, omnium damnorum quæ illata miseris tractuon illorum fuisse incolis. Quin et eadem impudentia jactantiae pe rexit sibi quidem ac suis arrogare laudentes omnem prospere gestorum, longe vero plura, quæ male successerant, et illas offensiones beli succensusque barbarorum, unice imperatoris imprudentias aut parcimonias tribuere, non argumentis id ille quidem idoneis evincens, sed consueto Latini generis et fastu et iniquitate in Græcam nationem eam onerans inuidia eorum quæ peccasset ipse cum suis, et eos absolvendo, nos condemnans. Ad extremum intulit a se nihil suisque iniquis

προσετίθει καὶ ὡς οὐδὲν μὲν αὐτὸς ἀδικοῖεν, ἀπο-
στερούμενοι δὲ τῶν μισθῶν ἀφαρπάζοιεν κατ' ἀνάγκην
τὴν χώραν κακούντες. Τὸν μέντοι γε βασιλέα Μι-
χαὴλ δυνάμεις περὶ αὐτὸν ἔχοντα Ῥωμαῖκὰς ἀκούειν
κατ' αὐτῶν λέγαις ὡς ἀδικούντων βούλεσθαι. Ὡς δὴ
καὶ διὰ τοὺς δρκους οἵς πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπώμο-
τος ἦν, ἐπὶ πόδα καὶ γάνη χωρήσειν μέχρι καὶ ἐ-
τεσσαράκοντα ἵχην διεβεβαίου, τούντεῦθεν δὲ καὶ
αὐτῷ μελήσειν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἰδίων·
καὶ αὐτὸς πλεπτοι, πεσεῖται, καὶ ἐκεῖνος, τὸ μόρσι-
μον. Καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ χρῆναι σφᾶς φροντίζειν περὶ
κυρίου, ὡς ἀναγκαῖον δημάντεον τοὺς ὑπάρχει-
τας, καὶ μὴ καθυφεικότα τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας
σπουδῆς ναυαγεῖν ἐν λιμένι. Ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἔπει-
τορούχης Ἰταλικῆς πλέα σοφερευσάμενος, τὰ μὲν τῶν
Ἰταλῶν κακὰ παρατρέχων καὶ εἰς αἰτίας μεταφέρων
εὐλόγους, ὡς ὑπελάμβανε, τὰ δὲ τῶν βασιλέων ὑπο-
καριζόμενος ἀναισχύντες, μᾶλλον ἐστῶ τε καὶ τοῖς
ἴδιοις πιθανὸς ἢ τοῖς ἀκούουσιν ἐδοξεν. Οὐ πλείους
ἔξι ἐκεῖνου τῶν δέκα παρῆλθον τμέραι, καὶ γνοὺς οἵς
οὐκ ἀχρῆν λόγοις ἴξαμπετών, ἢ καὶ τὴν παρὰ τοῦ

A βασιλέως Μιχαὴλ δεδιὼς ἐπεξέλευσιν (ἲγγελλοτο γάρ
καὶ ταῦτα, ὡς στρατολογοῦσῃ ὁ βασιλίς, καὶ παρὰ
τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐπείχετο γράφοντος),
πρύμναν κρουσάμενος αὐθὶς γράμματα πλήρη δου-
λεῖας πεπόμψει πρὸς βασιλέα, ἀπολογούμενος μὲν
αὐτῷ, εἰ τὶ που δρᾷ καὶ παρεξελέχθη πικρὸν καὶ δίλ-
λως ἀπερπάς [P. 357] τὴν ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀνάγκην
καὶ τὸν ἐκεῖθεν κίνδυνον ὑπόνοευμένην, ἀξιῶν δὲ λο-
γίσασθαι μὲν καὶ τὴν καινοτομίαν τῆς χώρας ὑπόση
παρακατασχεῖν δ' ὑπὲρ ταῦτης ὑπόσον καὶ βούλοιτο,
παρ' δὲ καὶ μόνον τὸ λοιπὸν ἐξ ὧν χιλιάδων ἀπῆτουν
διδόναι, καὶ οὐν τὰς πάσας, διλλ' οὖν τὰς πλείους
τῶν δλων τέως, ἐπὶ δὲ τῷ λεπτοντὶ εἰς διωρίαν προσ-
απαρτέν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν Ἐλεγχοῦσιος εί-
ναι καὶ πάλιν καὶ τοῖς εἰς τὴν βασιλείαν δρκοῖς ὑπεύ-
θυνος, ἔχειν δὲ καὶ σὺν αὐτῷ χιλίους τοὺς εὐπειθεῖς,
τοῖς δὲ δλλοις ἀν αὐτῷ ἢ βουλομένῳ μάχεσθαι, ἐπει-
κάκεντος σκοπὸς ἢ λαβούσιν ἥρεμειν ἢ μὴ λαβοῦσι
τὴν χώραν καταδραμεῖν, καὶ αὐτὸς σύναμα ταῖς βα-
σιλικαῖς δυνάμεσιν ἐπιτίθεσθαι,

actum, quod injuste fraudati stipendiis debitissimis, redactaque ad incitas, unde viverent manu quesi-
vissent, diripienda in quam vocati fuissent re-
gione. Audire se tamen Michaelem Augustum Ro-
manas circa se habentem copias, minari exercitum
infestum in ipsos immittere. Huic vero, ut im-
peratoris filio et imperii consorti, scire sese nec dis-
simulare quid deberet. Adeoque perstantem in tute
debita jurata illi subjectionis, paratum esse ipsum
veperari procidendo ad pedes flexo et humi posito
genu, vel usque ab quadragesimo vestigio. De cæ-
tero, si vim inferret, se haud cunctanter repulsu-
rum, nibilque omisurum quod suæ ac sunrum
expediendæ salutis necessario adhibendum vide-
tur. Prælii successum in sortis arbitrio fore: se
enim et cadere tali certamine paratum, et quemlibet
se contra inferentem occidere. Nec velle suos
angurandis eventibus sollicitos esse de domino.
Nam talium cura viris fortibus in discrimine ne-
gligenda est, uno proposito vigentibus intrepide
pugnandi ulciscendique se ac frangandi intentam
ex adverso vim. Itaque non committemus, stulta
salutis objiciendæ periculo formidine, ut injuriae
succumbentes servitutique inique nancipati na-
fragium 513 in portu faciamus. Hæc et hujus
generis plura Italæ plana insolentia licentissime
blaterabat barbarus, scilicet suorum Latinorum fa-
cinora speciosis, ut putabat, integens obtentibus,
res imperatorum extenuans deprimensque impu-
denter, sed eo dicendi successu, ut sibi solum ac
suis, nulli autem aliorum qui audirent, probabilita-
loqui sit visus. Non plures decem ex hac habita
concione dies effluxerant, cum visus est intelligere
Rontzerius sese ultra quam fas foret dicendo pro-
vectum, sive id illi sua ipsius prudentia suggestit,
sive istam inspiravit punitientiam metus ab Augu-

B sto Michaeli, impetum, ut dicebatur, mox in ipsum
facturo ei ad hoc exercitum augente novis dele-
ctibus quanquam litteris patris ab eo consilio re-
trahebatur. Utut sit, cursu, quod aiunt, reflexo
Rontzerius litteras plenas humilitatis cum obnoxia
professione servitutis ad Augustum seniorem de-
dit, excusans sollicite si quid ipsi erga ejus majo-
statem acerbius aut aliqui minus dictu conveniens
nupera concione excidisset. Si quid tale
foret, sibi summa vi expressum, necessitate deli-
niendi concitatos in aeditonem in seque adeo
ipsum irruere hostiliter paratos feros Italorum
animos. De negotio, ipso flagitorum ab his tanto
furore stipendiiorum, sic nunc sibi videri rem
posse confici. Estimari jubeat majestas ejus
damna nuper illata regioni prædis rapinisque
Catelanorum. Essem summam iu stipendiiorum re-
tro debitorum partem imputet, eoque nomine
relineat ex illis quæ poscunt nummorum milli-
bus, quantum ex æquo censuerit. Reliquum de-
bitum representet modo, si non totum, saltem
D ex parte maiore: ceteram solutionem suspendat,
pollicendo se in tempore provisurum. Sese quod
attineret, iterum ex animi sui sententia verissimo
affert propter subjectum se majestati ejus esse,
ac pro jurisjurandi religione obsequentissima vo-
luntate præparatum ad ei serviendum. Habere
etiam sibi sat satis morigeros e suis mille; quos si sit
opus et imperator jubeat, 514 ducere non dubitet
adversus alios in contumacia persistentes et adhuc
vociferantes se, si pecuniam quam petunt acci-
piant, quieturos, sin minus, regionem incursum
hostiliter. Horum ulcisci proterviam conserendo
cum his prælio in animo sibi esse, ubi suarum
ceterarum copiarum idoneum ad spem victoris
subsidiū adjungi sibi Augustus jusserit.

18. Πρεσβεία καὶ αὐθίς τῶν Κατελάνων πρὸς θαυμάτια καὶ τοῦ αὐτῶν δέξησοντον.

Τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Κατελάνοι πρέσβεις πρὸς βασιλέα τρεῖς πάμφαντες, ἐπὶ διωρίᾳ πεντεκαΐδεκα ἡμερῶν, μετ' [P. 358] εὐσχήμονος καὶ τρόπου τῷ δοκεῖν καὶ προσώπου διεπρεσβεδοντο· οἷς δὴ θέλων· καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὅπερ δύναται· τὰ σρίσι· πραγμάτων, καὶ δεῖξαι ὡς πολλὰ μὲν ἔσχον· καὶ θέλοντος αὐτοῦ καὶ μὴ θέλοντος, οὐδὲν δὲ πραξαν δέσμων διφέρεσθαι· δύνανται, ἐνάτῃ Κρονίου τοῦ; Ιδίους συνεκκλησίας; παρόντων καὶ τῶν τῆς πολιτείας χρηζίμων ἐν κοινῷ, καὶ αὐτὸς ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης· τὰ κατ' αὐτοὺς διεξῆσι, ἐμοὶ δοκεῖ, ἀντίστομα τῆς ἑκεί δημητηρίας συνεργαζόμενος διντεκτονός. Διεξῆσι γάρ· καὶ οὗτος πρὸς τοὺς πρέσβεις λέγων ἀρχῆθεν τὴν ἀπὸ τῆς Σικελίας τοῦ ἀγοντος σφᾶς ἀξίωσιν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις νεῦσιν καὶ πρόσκλησιν, καὶ δι τούς τίσσους μετεκαλεῖσθαι δύσους ἢν ἀγαγών ἐκεῖνος, καὶ ἀγαγών ἦξιον πρὸς καίρον δέχεσθαι, δι τε διαχειρίζονταις κατὰ Κύπρον καὶ τε Λαρ οὐχ δύως ἐνθή-

Α γονιναὶ κατὰ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἀττα τὴν χώραν εἰργάσαντο δυσχερῆ. Εἰτ' ἐπουνήπτε καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν, καὶ ὡς πόλλ' ἀττα καὶ δεινὰ οὐ τοὺς ἀχθοῦσί. ἀλλὰ τοὺς Ρωμαίους διατεθείσας, Καὶ τοῦ δὲ διαπεριωθέντες, θεούς, πόλλ' ἀττα καὶ ἀτάσθαλα κατὰ δύσιν πράξειαν, ὃν οὐδὲν ἐκ τοῦ εἰκότος αὐτῷ οἱ ἀποτελοῦσιν εἶναι. Ἐξ ὧν Ικανῶς ἔχειν τῶν μισθωμάτων, ἣν τις λογίζετο, σφᾶς. Ἀπερ δέξιον δὲ δεινῶς μετελθεῖν οὐ μετῆλθεν δύως, ἀλλὰ καὶ ἀλλα προτριπλομετεῖται, καὶ πρὸς ἀνατολὴν πέμπει, χώραν Ικανῶς ἔχουσαν σφᾶς τρέψειν. Ἐκεῖνοι δὲ ἀλλὰ σοβαρεύμενοι ἀπειθοῦσι, καὶ προσέτι προσαπειλοῦσι, μηδὲν ἀκριθῶς εἰδότες τὴν βασιλείαν Ρωμαίων ὁποσσον τούτους καὶ ὡς εὐπτῶς ἔχει καὶ τριήρεις ναυπηγίσασθαις καὶ μαχηταῖς ἐξαρτύσασθαι, μηδὲν δεομένη συμμάχων ἔκεινων, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὰς δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχουσα ὥστε εὐμαρῶς; ἔχειν φόδον καὶ τοῖς μαχράν ἐμβαλεῖν, καὶ τῷ τέως αἰτιῶν πολλῶν προστίστανται ἀμαρτίαι. Εἰ τοίνυν ἀγαπήσεν λαμβάνοντες τὰ διδόμενα. Εἰ δὲ οὐν, καὶ αὐτὸν ἔχειν ἀμυ-

19. Legatio altera Catenorum et ducis ipsorum ad imperatorem.

Eadem porro vel his similia Catelani post sumptum quasi ad deliberandum intervallum quindicatum dierum, trium e suis legatione ad imperatorem missa, non sine decora specie submissionis venerabundæ ac compositæ jam mentis exposuerunt. Quibus volens imperator ob oculos ponere quæ fecissent, et ostendere istorum quæ poscerent pleraque jam ipsos præsumpsisse, partim volente partim nolente se, nihil vero in suum obsequium egisse omnijam quæ atrahere mercedem in sodulos ministros ut merentes possunt, nona die mensis Martii, congregatis in conventum palatinis familiaribus, adhibitis etiam eodem e civium corpore quorum tali negotio præsentia utilis videtur, ipso inde usque ab ultimo res initio repetens, super et actis et postulatis et meritis Catelorum exorsus est dicere. Mibi videtur opportunum ejus orationis summam hic in pauca contractam ponere. Principio ergo quid scribens e Sicilia dux eorum petierit, utque ipse ac quatenus annuerit ipsumque vocaverit, memoravit, magnopere observari jubens sese haudquam tot accersivisse, quot ille duxisset; quos tamen jam adductos quia durum esset continuo dimittere, precibus ducis indultum a se ut ad breve duntaxat tempus retinerentur. Executus hinc est ut illi hibernantes apud Cyzicum ibique ad ver usque adultum diversantes non modo nihil contra hostes egerint, sed multa interim gravissimaque damna incolis ejus regionis intulerint. Adjunxit his 515 quæ illici deinde in tractu Orientali fecissent, ut nimis injuriis et contumeliis plurimis non hostes sed Romanos afficerint. Et nunc quoque trajecto Hellesponto quæ ac flagitiōe vexaverint Occidui tractus Romanos habitatores attexuit; quorum quidquam ignotum inauditumque sibi esso si-

C opinarentur, vehementer errarent. Atque hæc locis ab his corrassa si quis estimatione rite inita in summam colligit, reperiet haud dubie plus satis jam eos stipendiiorum ac mercedum accepisse. Ubi cum indignandi locus esset quod quæ violenter extorsissent iterum seditiose minaciterque representerent, his in eodem idque intolerabiliter peccantes, tamen consuetæ se ualentem lenitate, non modo rapta non repetere, sed super hæc offere donum gratuitum pecunia, si se ad modestiam componant, ipsis numerandæ, assignareque regionem in qua commode vivant, provisis jam a se copiosis aliamenti, in Orientali continente, quo transfricare ipsos jubeat. Quid ad hæc autem illi? Nempe consueta fremunt audacia, et præterquam contumaciter obsequium detraciant; etiam insolenter minari non verentur, non reputantes quale ac quam potens sit Romanum imperium, quam ipsi facile et tritemes fabricare et fortibus easdem completere copiis, sicutque ostendere quam non egeat auxiliis ipsorum; quippe quod optimo militum genere ita, cum vult, abundat, ut terrorē sui in dissitas procul gentes proferre soleat, ut cunque nūn provocata peccatis multorum Dei vindicta, cladibus atritum inopinatè langueat paululum, non sine spa tamen pristini vigoris citio resumendi. Consultant isti ergo rebus suis, et contenti, si sapient, donativis ex mera sua liberalitate oblatis pacate se conferant quo jubentur. Si furere pergit, sane sciunt se haud cunctaturum amplius, quod facile queat, rebelles sceleratos peccatis meritatis subjicere; nee passurum ut, quod hactenus fecerunt, hostes se Romanis crudelissimos, nomine sociorum admitti, perudiōe prebeant. 516 Sese porro facultatesque circumspiciant suas, nec obliviscantur quod palam est, ipsos, quidquid habent, quo vivunt et spirant, a Romanis accepisse; quos dudum fame et egestate perisse necesse fuer-

νεῖσθαι ἀλιτριώδεις φαινομένους ἀντὶ συμμάχων, οἱ τῷ τοῖς καθεστῶσι παρεγχειρούν. Μηδὲ γάρ ἄγνοιν ὅλως ὁπόσαις ἐκ τῶν Ῥωμαίων ὅλγου ἐνικάνθησαν χρόνου, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἵκανην ἐς Θεούδερι-
χου πολέμους; συνεχέσται τελαιτεωρούμενοι, καὶ μηδὲν ἀποκέμενοι τῶν δοσις δεικνύσιν εὐπόρουν. Σημεῖον δ' εἶναι τὸ ἑκατένην ἀπαλλάξτοντας μηδὲν ἐς νέωτα ἀπι-
φέρεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἡρήμοις διάχοντας, οὗτας
ἐκεῖθεν φανῆναι γυμνούς τινας καὶ ἀνόπλους [P. 359]
καὶ μηδὲ τῶν καθ' ἡμέραν ἐς τροφὴν εὐποροῦντας.
Νῦν δ' ἀλλ' ἀργοὶ κάθηνται καὶ ὑπερηφάνους τὰς
μισθοφορίας ἀπαίτουσι, τις καὶ πράξαντες ἀγαθὸν
καὶ μαχητῶν ἔργον γενναῖον, τοὺς ἔχθρους καὶ
ταῦτα ἕγγυς ὀρῶντες, πολέμους συντερψάντες καὶ
μάχαις, ὡς λέγουσιν. Ὄν τοις ἔγκαλούπτεσθαι δέον, οἱ δὲ καὶ ἀπειλοῦσι κατατρέχειν τὴν χώραν, ὥσπερ
Διὸς ἡρῆμος προβοκείτο τοῦ πολυωροῦντος, καὶ ὡς οὐκ
οἰδασιν ὡς κατὰ νότου τούτοις διβασίεσιν καὶ αἱ
περὶ αὐτῶν δυνάμεις, ὃν μὴ διει γε τὴν προτο-
λην, ἀλλ' οὐδὲ τὴν φῆμην προσπελαζόντων ἐνέ-
καντεν.

π. Καρδοσταῖς τοῦ καρυκεροτεβυστικοῦ ἀξιώμα-
τος ἐπὶ τῷ νῷ τοῦ πορφυρογενῆτον.

Ταῦτα καὶ πλεονα τούτων διαλαλήσας ἐκεῖνοι;

rat, nisi omnium inopes e Theuderichi castris Romanum imperium sumentia recreatos opportuni-
nis, incolumes ad hoc tempus perdixisset. Palli-
dos, exsangues, misera reliquias bellii Siculi, nu-
dos vero atque inermes exceperunt, omnibus indi-
ciliis monstrantes quam sterilem ac damnosam alibi
militiam militaveritis: ex qua utique vobis, quan-
tam apparebat, ne unde quidem in dieu posterum
vel misere vescerentini supererat. Nam ita facie-
lardi, ita vestibus laceri, ita professionis etiam
instrumentis vestræ, armis, inquam, destituti in
littus eatis nostrum expositi, quasi e deserto quo-
dam et vasta solitudine in terras demum cultas
transiretis. Nunc vero impinguati nostris copiis
otiosi videlicet desident: quia et feroce tumidi-
que laborum, quos ignave vitarunt, mercedes pug-
itant. Quanam vero eas navanda opera prome-
riti? Agite, quid memorabile gessistis? quo forti-
vos facinore manu rem gerendo commendastis?
atqui hostes non deerant, quos ante oculos habe-
batis, summo vestri contemptu serentes agentesque
late cuncta. Hæc cinea decora vestra sunt, homi-
num, si ipsis de se prædicantibus creditur, bellis
innutitorum ac præliis? qui si vera memorant,
pudere ipsos, quod a pristina virtute tam probrose
degeneraverint, deceat, et latebras ignominiae sum
quærere. Atquo hī tamen sunt quos audio minari
hostiliter incursuros terras nostræ ditionis, tē-
nquam regiones nostro subjectæ imperio præsidiis
tutelæ ipsarum invigilantibus carant. Neque co-
gitant imminere ipsis a tergo Augustum Michaelen,
tot ac talibus instructum copiis, quarum ne
samam quidem adventantium, nedum impetum ac
vīm irruentium queant sustinere.

20. Filius Porphyrogeniti in panhypersebasti dignitate constitutus.

Hæc et plura horum prolocutus imperator Catelanos, ut de rebus suis secum delibera-
rent, dimisit. Ipse autem proprii germani Con-
517 stantini Porphyrogeniti filium in majorem
honorem provehens quam sperare a patruo verisi-
militer potuerat fratris filius (significare videlicet,
opinor, volens, se patri hujus adolescentis mor-
tuuo constans exhibiturum fuisse, dum viveret,
officium benevolentiae fraternali, nisi ille se sibi
insensum inanis tis indicis monstrasset), ornavit
eum, nondum anno ætatis septimo decimo egres-
sum, panhypersebasti dignitate, quoniam ei
non concessit a principio habitum ejus tituli pro-
priu[m], sed gilvis eum insignibus honoravit; quæ
prætoriæ prius erant symbola potestatis, ita ut
deinceps prætor ornatum non haberet qui uni
ipsi conveniret proprie. Sic enim et prius duobus
prætoribus Hypertino et Chalceopulo fecerat,
propriis eos privatis insignibus, dum horum usum
communicat aliis. Aiebat autem rationem reddens
facti hujus imperator videri sibi peculiariter aptum
colorum gilvum insigniendis qui gradu ac consan-
guinitate proxime imperanti sunt akinoli. Jam
quoniam providebat a Catelanis, super repulsam
etiam objurgatione a se irritatis aspera, insultum
jure aliquem timeri posse, Michaelem Augustum
jussit, collectis cunctis in unum copiis circa
arcem Apro dictam castra metari, ac si qua erum-
pere cum Amogabaris Catelanis conarentur, vi eos
pugnaque cohibere. Atquo hæc sic agens impera-
tor haudquam affinem suum intimum et quasi
generum Rontzerium plane abdicabat, aut bene-

Καισαρα ἡδη φημιεύμενον, ἐπει καὶ τὴ σύζυγος ἔκεινον τὰ Καισαρικὰ διαξαμένη περιεβάλλητο. Καὶ ταῦτ' ἐπράττε τῶν πολλῶν διεσπερνέοντων πειρώμενος, ἐπει καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πέμπων πρὸς βασιλέα διεμηνύετο.

κα. Περὶ τοῦ φαρμακού, καὶ τοῦ τελεσθέντος εἰς τὸν Ἀρμενίον· καὶ δημητροπλα τοῦ βασιλέως.

Οὐ δέ γε πατριαρχεύων Ἀθανάσιος; τὰ πολλὰ παρὰ τοῦ βασιλέως συγχροτούμενος, οὐδὲ αὐτὸς, ὡς ἔδοκει, καθυφίει τῆς πρὸς ἔκεινον θεραπείας, καὶ μᾶλλον διτὶ γε καὶ πολλῶν τῶν δυναμένων βασιλεῖ συνείναι καὶ ἔνυργειν εἰς τάγαθὸν ἔρημον τοῦτον ποιεῖν συνέδαινε, τοῦτο μὲν ἀποφυγόντων ἔκουσίως ἐς πόλεις ἐπέρας, τοῦτο δὲ καὶ αὐτῶν αἰτίαις περιβαλλόντων. ἔκεινον δέ τοις ἔνεκα καὶ ἀπέτρημένοις βασιλέως ἦσαν. Καὶ διὰ ταῦτα ὑπεροιόμενος τὸν καιρὸν οὐτος συνεχέστιν ἀγρυπνίας καὶ λιτανείας περιεσπάτο, στίφος μοναχῶν συγκαλῶν καὶ λειρωμένους καὶ πλήθος; ἀλλο, καὶ πολλὰ ὑπερπαθῶν τῷ δοκεῖν συνέδοις ἀλογμέροις μόνος ἀρχιερέων, μόνος τῶν προδύχοντων τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς [P. 381] μὲν παραπέμπων ὡς

volentia curæque, quas talis necessitudo posceret, omnino expertem relinquebat, sed e contrario genere omni blanditiarum demulcebat, jam utique pene declaratum Cæsaream: Cæsarea quippe insignia uxoris ejus ab Augusto accepta induerat. Satagebat 518 videlicet hac arte a communibus gentis suæ consiliis Rontzerium abducere, occasionem ejus spei et missis ab hoc arcano ad se nuntiis sumens, quibus studiose persuadere conabatur se devoto persistare in Augustum animo, sed quandam agendi loquendique adversus imperatorem simulationem extorqueri sibi metu ac minis suorum, quorum contumaciam tacitus detestatur.

21. De libello famoso, deque eo quod nire accidit Armeno; superque illo concio imperatoris.

Patriarcha porro Athanasius ut ingenti semper favore atque applausu imperatoris honorabatur, ita nec ipse videri volebat ulla vicissim in recessare quæ ad ei gratificandum obsequendunive pertineret. Ad quod illum stimulabat maxime solitudo imperatoris et destitutio a multis sua causa absentibus, quorum præsentia et opera in tot illis difficultatibus gravissimi temporis juvari potuisset, quibusdam eorum exsilium sibi sponte conscientibus recedendo in civitates alias, et iisdem cæteros implicantibus in easdem causas ob quas ipsi ab imperatore discessissent. Quare patriarcha congruentem tristitia temporum sollicitudinem ostentans, continuis vigiliis et litaniis Numen propitiando rerum in præcipiti pendentium ruinas fulcire conabatur. Multus igitur erat in congregandis ad orationem monachorum cœtibus, sacerdotum quoque ac turbæ cæteræ, præ se ferens ex animo se compati calamitatibus publicis. Quotidianas quin etiam celebrabat synodos, quanquam solus ipse quidem archiepiscoporus, solus eccl-

A δῆθεν εἰς τὰς λαχούσας, τοὺς δὲ καὶ παρὰ φαῦλους τιθέμενος, τὰς ἀμφισσητήσεις τοῦ πλήθους διαλύειν πειρώμενος, καὶ δὲλλως κακῶς εἶχε τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα, τῶν περιφανῶν ἐν ἐνδεικῇ καὶ ἀτιμίᾳ διαβιούντων. Οὐ γάρ ἐξῆλλακτο τῷ ἀνδρὶ τὰ τοῦ ἥδους οὐδὲ ἐς βραχὺ καταστάσεως τῆς ἀρχῆθεν, κατατοις γε τοῦ βασιλέως πληροφορούντος, ὅτ' αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πάλιν πραγμάτων ἐποιεῖ, ὡς τὸ ἥδος ἐνήλακται. "Ολας δὲ ἀδύπευτος ἦν καὶ ἀτεγκτος, καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, κατὰ τοὺς κερασοῦλους κυάμους ἀμάλακτος, βαρὺς μὲν μοναχοῖς, ἐξαλλάττων καὶ αὐτὰ τὰ τῶν μονῶν τυπικὰ καὶ μονοφαγίαν δι. Ἔτους ἐκαριθεύμενος, ὡς καὶ ἐννατήζειν ἔτει, καὶ ἐφιστῷτο δεσπόδουνος ἕσπρη καὶ τῶν πασχαλίων, βαρὺς δὲ καὶ κληρικοῖς, βαρὺς δὲ καὶ λαϊκοῖς, καὶ τὰ πάντ' ἔγων καὶ φέρων εἰς θεῖα δικαιώματα, οὓς οὐδὲ δλῶς οὐδὲ οἱ δραστούμενως περὶ τὰ θεῖα ἡκρι-
B ναμένοι κατεχρήσαντο. Καὶ ἐπορεύετο κραταιούμενος ἐπὶ τούτοις βασιλέως συγχρητισμοῖς, καὶ μᾶλλον τῶν ἐπιδήλων, δυσχερῶς εἰχον τοις παρ' ἔκεινου πρατομένοις. Τὰ γάρ ἔκεινου

niasticorum procerum, quippe cum reliquos ipse ab urbe amandasset omnes, alios quidem ad suas Ecclesias præsenti cura regendas ire jubens, alios delationibus vulgi ad suum tribunal vocatos, secundum accusantium vota fere judicans, ignominia deformatos cogens declinare conspectum multitudinis et præ pudore dedecoris frusti latebras peregre quærere. Reliquum vero ecclesiasticorum corpus graviter universum laborabat, illustribus quibusque horum partim inopia conficiatis, partim honore immunito de gradu splendoris pristint dejectis. Non enim 519 vel ad breve tempus Athanasius immutare quidquam aut remittere de illa morum acerbitate priori patriarchatu odiosissime exercita curaverat, utcunque et credidisset Imperator et persuadere allis spondendo studuisse, quando illum ecclesiasticia rursus negotiis præpositus, alium plane jam ipsum a primo illo dudum exoso ac formidato nunc esse factum, cum tamen is tunc maxime nullis se verborum officiis delinibilem, prærigidum plane quenam, et ut sic loquar, prout defabis ajunt cornu tactis, nulla coctura emollibilem præberet, gravem quidem monachis (quibus ipsum quotidie numerum psalmorum et cantus ecclesiastici, usu monasteriorum singulorum dudum deliniti, modum passim exaggerans mutaret, eisdemque de novo præscriberet, tanquam instituti observationi monastici necessario annexam, religionem continuati citra intermissionem ullam per totum æque annum jejunii, unica in die refectio contenti; unde liebat nunquam plane hora prius nona gustare quidquam monachos, ne in festis quidem Domini aut ipsis Paschalibus), gravem etiam clericis, gravem et laicis, dum omnia omnium ad divinarum, ut aiebat, justificationum normam acerbe semper emendans revo-

ἥθη πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐξαίσια ἤσαν καὶ οὐδὲ δῶλος ἀκείνοις συγέβαινον, τοῖς μὲν ἐξ ἑναρέτου δήθεν δοκήσεως, τοῖς δὲ ἐξ ἐμφύτου γνώμης δόκοιν, τοῖς δὲ ἐμπαθοῦς διαθέσεως; κατὰ γνώμην τῶν πάλαι. Ὁπόθεν δὲ τοῦτ' ἦν, ἔξεστι γίνεσθαι τοῦ πειθόντος λογισμοῦ. Ἀμέλει τοι καὶ μὴ μόνον τοῖς ἀρχῆθεν σχίζομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις; ἀγλευκῆς ἀδόκει καὶ ἀτενοῦς; ἡθούς καὶ δῶλος διστέμφελος. Βασιλεὺς δὲ οὐ μᾶλλον ἐκεῖνον ἢ τὴν οἰκείαν συνιστῶν οἷον, ὃς ἐώκει, γνώμην, ἐφ οὓς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεκρίκει, οὐδὲ ἐς βραχὺν τῆς ἐπ' αὐτῷ πολυωρίας καθυφίει. Ἐπειὶ δὲ καὶ φάμουσ' ἀττα βιφέντα μέχρι καὶ ἐς αὐτοῦ χειρας πεφθάκει, δελν' ἀττα λέγοντα καὶ ἀπάδοντα, οὐκ ὀλίγην κάκενος εὐρίσκει σχεδιασθεῖσαν τῷ πατριαρχοῦντι σύντασιν ἐξ αἰτίας τοισθε. Εἶχε μετὰ πολλῶν ἄλλων ἡ πόλις καὶ Ἀρμενίους ἐποίκους. Τῶν τις καὶ προεπεφθάκει προσδραμῶν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μύρῳ τῷ ἀγίῳ χρισθείς. Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ἄλλοις μὲν τοῖς ὅμογενέσιν ἀπόστοργος

cat; quali severitate nullum eorum qui omnium confessione haberentur divinarum legum observatores exactissimi, usum suisse constabat. Inter hos ille velut inanes contemptum fremitus erecta fronte, quo intenderat gradiebatur, fretus sibi paratisimo, et quo magis pergeret, benignius semper aspirante favore imperatoris, quantumvis interim omnes ringerentur, maxime autem insigniores quicunque ægerimè ferrent quæ ab illo videbant fieri, tantumque abessent a dignandis assensu vel approbatione sua nilla ejus actis, ut mores ipsius in comparatione cum aliis laude omnium celebratis præsidibus Ecclesiarum plane sibi videri monstruosos atque horribiles non dissimilarent. In eam alios sententiam adducebat recta aestimatio veræ virtutis: alii sensu quodam innato et quasi genii abhorrentis incitabantur impulsu. Nonnullos, nec forte paucos, stimulabant iræ in Athanasium veteres, prioris olim ejus regiminis 520 injuriis accensæ, quarum memoriam præsens similium experientia refricabat. Cujusmodi præjudicia quos insoderint animos, iis nimis facile persuadent justis se nec reprehensioni obnoxii moveri odiis, dum eos aversantur quos tam merito cunctis exosos intelligent. Verum Athanasius vel ignarus vel sic tanquam ignoraret securus adeo flagrantis in ipsum invidiz, non iis solum quos priori functione patriarchalis potestatis irritaverat vexando, abscondique a sui communione coegerat, durum indomitumque se præbebat, sed et sine discriminè cunctis aliis acerbis, austerus, morosus, ac velut mare procellosum, minaci semper apparere pergebat, si non etiam affectabat, terribilis specie. Porro imperator non magis illum quam proprii a principio de illo declarari auctoritatem judicii constantia perseverabat irrevocabili tueri; nec ei consulendi ejusque invigilandi securitati providam sollicitudinem remittiebat. Quoniam vero tam licenter in vulgus

A ḥν, διαφερόντως δέ γε τῇ ἀδελφῇ. Ός δὲ καὶ πικρῷ; εἴχον καὶ ἐλοιδοροῦντο τῷ ἀποκλίναντι διὰ τὴν μετάθεσιν, ἐνεπιχρισίνετο οἱ καὶ ἡ δματίμων, καὶ μίσον τούτων ἔχθρα. συνίστατο. Ὅν ἐν μιᾷ διαιλοιδορούμένων, κάκενου προσαπειλούντος ἀναφέρειν [P. 362] τῷ πατριάρχῃ καὶ τὰ παρ' αὐτῶν δυνεῖδη διεγκαλεῖν, εἰς παρευρεθεὶς ἐκείνοις καὶ ἀναξιοπαθήσας οἷον, τὴν ἔγκλησιν ἐβλασφήμει καὶ πίστειν καὶ πατριάρχην, τὸν καταφρονητὴν ὑπεμφαίνων, ὡς ἡκιστα φροντιῶν, εἰς ἐπικαλαίη. Μικρὸν διῆλθε τῆς ὁρας, καὶ ἀποστάς ἐκεῖθεν, μεταξὺ τὴν δόδον διερχόμενος, παρὰ μηδεμίαν αἰτίαν ἐμφανῆ ἔνυμποδίζεται καὶ κίπτει πτῶμα δεινόν, καὶ ἰδοῦντας ὑποσχών δίκας τῆς βλασφημίας, δεινῶς συντρίβεις τὸν πόδα. Ταῦτα μαθὼν βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς τὸ πραχθὲν ἡγησάμενος θαυματούργημα, τὸ πᾶν τοῦ παραδόξου τῷ πατριαρχοῦντι προσανείθει, δέον διη, οἶμαι, καὶ μᾶλλον Θεῷ καὶ τῇ πίστει, ἢν ἐκεῖνος ἀφρόνως; βεβλασφημήσει. Καὶ αὐτίκα πρωτας σύναξιν κοινὴν παραγγέλλει.

B spargebantur libelli adversus Athanasium famosi, ut quidam eorum gravia et valde absonta continentis usque ad ipsas imperatoris pervenirent manus, inventam is occasionem cupide arripuit patriarchæ de novo ad populum commendandi ex causa quam mox exponam. Habebat urbs inter alios variarum gentium inquilinos plures etiam aliquos Armenos. Ilorum quispiam relicto suorum ritu nostræ se catholicæ aggregaverat Ecclesia, sacro ad hoc unctus chrismate; quo nomine magnum in se concitarat odium popularium suorum, præsertim vero sororis, adeo ut passim eum cum ceteri consanguinei conviciles proscinderent, quod e religione patria ad aliam descivisset, tum eiusdem amarissime ob id ipsum germana increpare non desineret. Eratque talis ex causa continuum inter eos commissum jurgium. Quod dum die quadam ferventius agitaretur, hinc de more conviciantibus homini domesticis, inde illo minante se ad patriarcham relaturum quæ sibi exprobarent et eos apud ipsum accusaturum, repertus illuc quidam est qui, velut rem indignam ratus 521 intentari ipsis auctoritate alieni patriarchæ et judicii ejus periculum denuntiari, erupit in maledicta, diris devovens et fidem et patriarcham istum, quem contemnere se nec nauic facere, aut quid de se censeret, si coram eo citaretur, omnino curare demonstrabat. Nondum huic tota a prolatis verbis talibus hora effluixerat, cum abscedens inde, dum per urbem ambulabat, ex nulla quæ appareret causâ supplantatur sterniturque humi diro easu, visus blasphemias peonas pendere, quod eo lapsu pedum illi contritus alter est. Eo imperator cognito, eventum ex prima statim specie manifesto miraculo imputans, pro cætera sua admiratione patriarchæ, prodigium id esse a Deo declarante suum in ipsum amorem et ejus apud se merita mirabiliter patratum sine ulla dubitatione credidit, verisimilius, ni fallor, opinatus, si

ἐπιτάττει δὲ ἐνεχθῆγα: καὶ τὸν καταραχθέντα ὡς εἶχεν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος. Οὐ δὴ καὶ ἐς μέσον τεθέντος, πολλὴν καὶ διωλύγιον διεξήει δημηγορίαν, συνιστῶν ἐντεῦθεν δὲ συνιστᾶν ἥθελε, τῶν δὲ ἀπ' αὐτοῦ σχιζομένων, καὶ μᾶλλον τῶν ίδιως ζηλούντων, τὰ πλεῖστα καθήπτετο, καὶ ἐκείνοις τὴν γνώμην ἀμετάθετον εἰχον ἄφ' οἰς ἀρχῆθεν ἐπισχυρίζοντες. Καὶ ἐπασχον μὲν, ἐπασχον δὲν καὶ τὰ μέγιστα, εἰ βασιλεὺς ὑψεῖ καὶ συνεχώρει. Ἀλλ' ἀνείχεν δὲς τὰς ἀπ' ἐκείνοις τῶν δλλων δρμάς ερδποις χρηστότερος.

χβ'. Ἀράρθησις τοῦ Καίσαρος Ἰταλοῦ.

[P. 363] Β' Εν τούτῳ καὶ δὲ ἀπὸ μεγάλου δουκὸς Ἰταλὸς μὲν τὸ γένος, ταῖς δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως δομασίαις ὡς γαμβρὸς κλεῖδομενος, πέμπων πολλάκις πρὸς βασιλέα καὶ τεχνιτεύων τὰς σκαιωρίας, τέλος ἀποσταλέντα καὶ αὖθις τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ ἄγιου Λαζάρου ἐγέρσεως ὑποδέστει καὶ Καίσαρ φημίζεται, δέχεται τε παρὰ βασιλέως, καὶ χρυσὸν νομίσματα χιλιοστύνας τρεῖς πρὸς τριάκοντα. Συνέκειτο δὲ σφίσι λαμβάνειν καὶ στοῦ τοπικοῦς μεδίσους ἐκατὸν χιλιάδας, καὶ μέχρι καὶ δὲ τρεῖς χιλιάδας μεχιμῶν ἀνδρῶν παραχτα-

Α σχόντα τοὺς δλλους ἀποκέμπειν, καὶ αὐτίκα περῆν κατ' ἀνατολήν. Ἀλλ' ὅμως ἐκ σκαιωρίας καὶ αἰθίς οὐχ ὑπελείπετο πρόσφασις, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν ἀνὰ Κύζικον πέμπει, πολλοὺς δὲ ἀνὰ Πηγάς, ἵκαντην δὲ μοίραν καὶ τῷ Λοπαδίῳ προσονέμει. Αὐτὸς δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Μπυριγέριον θάλπιον ἤδη ἀποστατήσαντα, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀμφὶ τὸν νέθον ἀδελφὸν Θευδερίχον ὑποποιούμενος, τούτοις μὲν μέχρι καὶ Μιτυλήνης τὸν πλοῦν περιώριζεν, ἐκείνους δὲ παρακατεῖχε καὶ προφάσεις ἐπλάττετο καὶ ἀλλας μὲν, τέως δὲ γε τὴν ἔκδηλον, ὡς ἀκεβάκτους ὑντας οὐ δύναται καθυπάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ ταῦτα μηδὲ ταῖς κεχρεωστημέναις μισθοφορίαις ἰκανωθέντας. Υπεποιείτο δὲ καὶ τὴν τῶν ἐκατὸν χιλιάδων τοῦ σίτου συναγωγὴν. Καὶ ἀνὰ μέρος μὲν οἱ τοῦ βασιλέως συνῆγον ἐκ τῆς χώρας ἐκείνῳ τὸν σίτον, ἀνὰ μέρος δὲ ἐκείνος τοὺς ίδιους πέμπων ἐξεφρέτε τὸ εὐρισκόμενον, προφάσει μὲν ὡς ἐπιταχύνων τὴν ἀπανάστασιν, τὸ δὲ ἀλλήλες καὶ δὲ μᾶλλον κατενοείτο, τὰς ἐπιθυμίας ἐμπιπλῶν καὶ καταφροῦν ἐς δὲ μάλιστα. Εν τοσούτῳ δὲ ἴνα δὴ καὶ πλέον τὸν βασιλέα ὑποποιήσηται, ἅμα δὲ καὶ κατά τινας ἐπέρας προφάσεις, τὴν μὲν πενθερὰν καὶ τὴν σύζυγον τῷ

Cludei ab isto blasphemia violatae repetitam sic a Numine ultionem suiset interpretatus. Postridie igitur mane confestim concionem frequenter advocat. Praecepit autem eo in lectulo deferri eum qui pridie pedem, ut dictum est, fregerat; quo in medio posito sane longam et verbosam et superiore Augustus loco effudit orationem, exquisitis eveniens praeconiis quem volebat commendare, abscissos autem ab eo, aut potius ei privatim invidentes, hanc parce omni occasione incursans, frustra id quidem, quantum ad eos de sententia diuveniendos pertinuit. Adeo enim quidquid imperator diceret, nullam vim eorum animos imminutandi habuit, ut contra in antiquis adversus Athanasium judiciis et odiis magis magisque confirmarentur. Et patiebantur illi quidem ab Athanasio multa, multo plura et gravissima passuri, si permetteret eum imperator ad extremum indulgere maligno suo genio. Inhibebat enim ille omnes et ab illis arcebat, innata mansuetudinis instinctu, saevos ferociosque imminentium iis perdendis Athanasianorum impetus.

22. Acclamatio Cæsaris Itali.

Inter haec is qui magnus dux fuerat, Italus quidem genere, sed **522** qui generi appellatione ab imperatore honorabatur, mittens subinde ad Augustum et fraudum illum suarum artificis implicans, denique rursus ab eo missa Cæsarea dignitatis insignia, die quo Lazari resurrectio celebratur, induit et Cæsar acclamatur. Accipit autem ab imperatore tria et triginta nummorum aureorum millia. Convenieratque inter illos tradenda præterea illi fore modiorum frumenti mensuræ locis illis usitatæ centum millia. Ipse autem spoponderat tria se

duntaxat bellatorum fortium millia e suis copiis retenturum, ac dimissis reliquis cum illis trajecutur in Orientem. Quibus in cunctis administrandis consuetas adhibebat astutias, variis praetextibus illudens. Nam ex illis quos se dimissurum promiserat, multos Cyzicum inisit, multos Pegas; nec modicam eorum partem Lopadii collocavit. Interim ipse Mpyrigerium palam imperatori rebellum fovebat, et cum fratre notho Theuderichi ejusque classe piratica familiare commerciuni habebat, idoneis eis officiis deliniens. Ac Siculis quidem illis spatium incursandi maris usque ad Mytilenem præfinivit. Catelanos autem quos dimissurum se promiserat contra pacta retinens, sictas perfidiae excusationes obtendebat, cum alias, tum illam jam tralaſitiam, haud posse se adigere quo cuperet homines infrænes, qui præsertim debita dudum sibi nec adhuc representata stipendia reposcerent. Nec temperabat quin fraudandi occasionem arriperet ex imperata de qua diximus comportatione frumenti, ipsi prius quam translataret in Asiam admetiendi. Ne enim unquam constitutus modiorum numerus plene posset confici, ut quamque illius partem regii ministri conferri locum in **523** præscriptum curaverant e variis regionibus tractus Occidui, eam statim per a se missos jubebat tolli, exportarique prætextu accelerandæ migrationis Augusto exoptata Catelanorum, revera autem, quod satis clare pelluebat peritis rerum, inexplicibili suæ indulgens cupiditati et Romanum Imperium licentissime ludificans. Sub haec, ut imperatore tanto adstringeret artius, prout ei erat opportusum ad varios quospiam perplexarum machinationum fines, socrum suam et cum ea uxorem gravidam in urbem ad imperatorem se conserre jubet, allegaturas

εγγενοτριώ βαρουμένην φόρτῳ πέμπει κατά πόλιν ή πόλες τὸν κρατοῦντα, περιαργῶν τὴν Σαπεραίων τε [P. 564] προφάσσων, ὡς εἰ μὴ ἐκανέδησιν αὗται. Εἶναι συμένων καὶ τὸν ἀπαιτουμένων, οὐδὲ διὰς περαιωθήσεμενος.

κγ'. "Οώς ἐπῆλθε χρός βασιλέα Μιχαὴλ οἱ Καῖσαρ, καὶ τὰ κατ' ἑκαίνουν.

Αύτὸς δὲ συμπαραλαβὼν οὓς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ποσευμένους περὶ ποὺ τοὺς ἐκατὸν καὶ πεντήκοντα, ἔγνα πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ κατὰ τὴν Ἀδριανοῦ διάγοντα ἀπελθεῖν, προφάσσει μὲν καὶ τῷ φανιομένῳ ὡς προσκυνήσων καὶ βλέψων δὲ τὸν οὐκ εἶδεν, οὐδὲ γε, καὶ ἀς ἔλεγε, συνταξόμενος μᾶλλων διαπεράν, τῷ δὲ γε βαθυτέρῳ, καὶ ἐφ' οἷς ὑπωπτεύετο, κατασκοπήσαν τὸ περὶ τὸν βασιλία στράτευμα. Καὶ γάρ οὐδὲ ἐκεῖνοι πρὸς τὰς αὐτῶν ἀτασθαλίας ἤρεμον, ἀλλ' ὑπονοοῦντες τὴν ἀποστολὴν, καὶ μᾶλλον Ἀλανού καὶ τὸ ἔκ παλαιοῦ Περσικὸν, οὓς καὶ Τουρκοπόνελους ὄνομαζον, οἱ μὲν περὶ τὸν ἔκ Βουλγάρων Ποντίκων καὶ τοὺς οἰκεῖους κοσμήσορες, τὸ δὲ Ῥωμαῖκὸν περὶ τὸν μέγαν πριμικήριον τὸν Κασσιανὸν καὶ τὸν Δούκαν καὶ μέγαν ἐπαρεμέρχην τετέρομένος, τὰ τῆς Μολιδενίας τε ὅχυρα θιελέμενον ἀπαντάντων τῶν οἰκητόρων κατὰ βασιλικὴν διά τὸν κίνδυνον

et, quibus scilicet invitis a transfractando prohibetur, causas plausibiles, a contumacia recusantem id facere militum ductas, professus etiam discedentibus matronis haud se sperare prius posse persuadere Catelanis trajectum, vel cum lis, ut jubebat Augustus, in Asiam unquam transmissurum sese, nisi reversæ confectas impletatasque ab imperatore referrent militum petitiones et pecuniam plene solvendis suspecturam stipendiis cunctis retro debitibus.

23. Ut adierit Michaelem Augustum Cæsar, et quid eo congressu inter eos actum.

Ipse autem suus secum cohorte amicorum quibus maxime fidebat, numero circiter quinquaginta supra centum, decrevit ad imperatorem Michaelem Adrianopoli degentem proficiisci, specie quasi veneraturus et visurus principem quem nondum viderat, prætereaque vale ipsi dicturus, stans velut in procinctu transmissionis in adversam continentem: altiori tamen, quod sagaces suspectabant, ad id impulsus consilio, nimirum ut sic præsens exploraret quales essent et an tantum inquietudine Michaelis Augusti copia. Haud enim adeo hebes erat Rontzerius ut prorsus non intelligeret, quod satis eminebat, insensum infestumque sibi ac suis Catelanis istum esse exercitum, quippe fama irritatum immanium injuriarum per quas illi Romanos, cives ipsorum, quin et pierosque familiares et consanguineos, avarissime ac consumelioissime vexassent. Ad hunc ulciscendi præsterita ecclera impetum adjungebatur cura prævertendi futuram rebellionem, cuius mox erupturæ multa exstabant indicia pene manifesta. 524 Et hanc in partem eminebant Alaniorum maxime studia, Per-

προσταξιν, καὶ κύκλῳ περισχόντες τὸν τόπον ἐφ' ἡμέραις ἐστρατοπεδεύοντο, τοῦ μὲν προσβαλεῖν Ἱεροὺς ἀποσχέμενοι, ἔννοιαν δὲ διδόντες ὡς ἐπιθήσονται φανεροὶ εἰς ἀποστασίαν καταστάσιν, ὡς ἐκ πολλῶν ὑπαπτεύετο. Ἡν τοινυν ἀντεῦθεν καὶ κατασκοπήσεως ὑποφίᾳ, ὡς εἴρηται, αὐτόθεν ἀφικνουμένῳ, διε γε καὶ ἐκδιπτῷ τὸν κατὰ δύσιν φρουρίων, οὓς ἀποστατή, ίδους ἐκ Κατελάνων ἀρμοστάς καθίστη καὶ φύλακας. Βοηδρομιῶνος τοιγάροιν διγόη λήγοντος ἦν, καὶ ἡγγέλλετο τῷ κρατοῦντι: Μιχαὴλ ἡ τοῦ Κατελαρος δριξὶς ἀνά τὴν δεῖξιν ἀμα τῷ στρατῷ διάγοντι. Ἀγγελὸν δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ γυναικαδέκαφου [P. 565] ἐκείνου Ἀσὴν θαῦμα ἦν· καὶ πέμψας δι βασιλέως ἐπινθάνετο πῶς ἀν καὶ περιγένοιτο, εἰ δρισθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως τε καὶ πετρὸς, ἢ αὐτὸς καὶ γυνώμης ἥλθεν αὐτοβελοῦς. Καὶ δε τὴν πρὸς εἰτὸν μὲν δουλειαν καθωμολόγησε, καὶ ὡς προσκυνήσων πάρεστιν, ἔμα δε γε καὶ κατὰ τὴν προσκομήνην δόδον τὴν ἐπ' ἀνατολῆς αὐτῷ συνταξόμενος. Οὐ δ' αὐθίς ἀντέπεμπε καὶ λόγοις ἐδεξιοῦτο προσήκοσι. Τετράς ἦν τῆς τοῦ Θωμᾶ λεγομένης ἔδομάδος, καὶ τὴν ἀστέραν ἀνέσας, βασιλεῖ φανεῖ καὶ φιλοφρονηθεῖς ὡς εἰκόνες ἀξίως βασιλεῖ: διεστισσει, τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν σύναμα βασιλεῖ τὴν

sicorumque itidem veterum sub signis Romanis ordinum, qui Turcopolorum nominabauter. Horum quibusdam præserat oriundus e Bulgaris Bussillas. Alii præfectis e sua gente sibi propriis parebant. Romanæ vero legiones, quas ductabant magnus primicerius Cassianus et magnus heteriarcha Ducas, munitiona situ Macedoniz præoccupaverant, jussu Augusti suga incolarum ob metum instantis periculi deserta, et casiris circum positis amplexis locum illum, stativa ibi a diebus jam aliquot habebant, abstinentes quidem a committendo cum Italii prælio, ansam autem illis dantes opinandi, haud omissuros se impetum in ipsos facere, simul, quam moliebantur cujusque suspecti merito erant, defectio in effectum prorupisset. Hæc prudentiores nostrorum reputantes non sere dubitabant, quin explorandi animum alio sucans Rontzerius obtinuit istum ad Michaelen Augustum accessum affectasset, maxime cum recordarentur certis nuper nuntiis auditum, quæcumque in Rontzerii venissent potentatem arces tractus Occidui, studiose ab eo Catelanis præfectis suisse commendatas, attributis cuique ad earum tutelam validis ex eadem gente præsidiis. Octava igitur supra vicesimam Martii mensis dies illuxerat, cum imperatori Michaeli occasione census militaris apud exercitum forte tum versanti Cæsaris adventus ab Asane fratre Cæsariasse illius conjugis nuntiatus est. Hic statim Michael per missos Cæsarem interrogavit, cur, quo animo, cujus impulsu veniret, an sponte ipso ad id consilium appulisset animum; et qui sibi obsequium jam rite professor esset, an debitam exhibitus venerationem sibi se vellet sistere, valeque dicturus ad mox capessendum sibi præ-

'Αδριανοῦ εἶσισι. Ταύτην δὲ καὶ τὴν μετ' ἐκείνην ἀγήλας φιλοτησαῖς αὐτὸν βασιλεὺς παρῆνει τὰ εἰς προσήνεαν διοριζόμενος, ὡς μηδὲν ὅλως τῶν Ῥωμαίων χωρούντων τοιαῦτα ἥθη τυραννικά καὶ ἀπόχροτα. Ἐκεῖνος δέ εἰς σπεύδων τὴν ἀποχώρησιν εἶνεν συνετάττετο, καὶ τὴν παραίνεσιν ἀσμένως ἔδεχτο.

χδ. Φόρος τοῦ Ἰταλοῦ Καίσαρος.

Οἱ δὲ Ἀλανοὶ ἑβύμανον κατ' αὐτοῦ, τὸν καιρὸν ἐπιτηροῦντες, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν Γεωργίην, ὃν οὐδὲ κατὰ τὴν Κύζικον ἀπεκτάνθη, καθὼς φθάσαντες εἴπομεν. Παρηκολούθουν οὖν τούτῳ σιγῇ Καθεν κάκελθεν. Διδέντος οὖν ἑκείνῳ καιροῦ τὴν Αὐγοῦσταν ίθεν μόνον, τῶν ἀλλων Ἰταλῶν πάντων ἔχω που ἔστωτων, ἀπερχόμενος κατὰ ἥδη τῆς πύλης ἄνοιγμένης τοῦ οἰκημάτος ἐν ᾧ ἡ Αὐγοῦστα ἦν, δέχεται καιρίαν τὴν πλήγην διπιθεν διὰ τῶν νεφρῶν παρὰ τοῦ Γεωργίου ζητοῦντος τὸν ἀλμα τοῦ λόου υἱοῦ. Καὶ οὕτω παραχρῆμα πίκτει, ἀνήρ βάρβαρος μὲν καὶ ἄδικος καὶ ὡς τὰ πολλὰ φρονηματίας, ἀλλ' οὖν ὅξες εἰς πολέμους καὶ διεγγερμένος. Θρησκεῖς ἀντεύθεν

scriptum in Orientem iter. Ad ea ille concia 525 obsequiosis humilibusque occurrens responsis, fidem pacis et accessus plenam fecit. Quarta erat feria hebdomadæ quam Thomæ nominant, quando sub vesperam admissus ab Augusto Cæsar cum ceteris utriusque personæ dignitati congruis affectus est honoribus, tum mensæ regiae communi participation dignatus. Postridie simul cum imperatore in urbem Adrianopolim invectus est; qua et consequenti die omnibus indicis liberalissimæ benevolentiaz deliniens suum hospitem Michael Augustus eum interim magnopere hortabatur ad tractandos modestius ac mansuetius Romanos, libere quin etiam denuntians fieri non posse ut ii amplius obnoxie quieteque tolerarent tyrannicos istos et rigidos ipsius et suorum mores. Eam ille admonitionem libenter audire præ se ferens, quasi festinans ad imperatam viam dimitti se postulavit, officiosissime in digressu vale dicens.

24. Cædes Itali Cæsaris.

At Alani qui tum erant in Michaelis comitatu, dudum infensi Rontzerio, ejus ulciscendi occasio nem observabant, haud lenem ad id instigatorem secum habentes Georgum illum, cuius filium apud Cyzicum Catelani occiderant, prout superius narravimus. Hunc igitur taciti quoque se conferret aquebantur. Contigit autem ei poscenti dari horam admissionis ad Augustam, quo erat ipse solus introducendus, Italos quos ducebat comites, procul extra fores palatii jussis subsistere. Hoc momentum suis consiliis aptissimum Alani cupide captantes, desitutum præsidio suorum Cæsarem in ipso cubiculi Augustæ aditu a tergo plaga lethali in rebus transsidiunt. Auctor vulneris ipse Georgus fuit, poenas interfecti filii reptens. Eo Cæsar ictu

ἐγείρεται, [P. 368] καὶ οἱ ἀπ' ἀνατολῆς, ὡς εἰπεῖν, ἐκείνον διεπάρασαν καὶ ἀπερρέψουν τοῦ αἰματος, τῶν ίδιων μεμνημένοι· οὕτως ὑπλιξεν αὐτοὺς ἡ κακία. Ἀραντες οὖν τὸν νεκρὸν ἐκείνου ἔξι του κατερρίπτουσι. Τοῦτο μαθὼν δὲ βασιλεὺς καὶ μᾶλις ἑαυτοῦ γεγονὼς ἡρώτα πρὸ πάντων περὶ τῆς Αὐγοῦστης εἰ περιῃ· φύνος γάρ, ὡς ἡκανεν, εἰργασμένος ἐν τῷ αὐτῆς οἰκήματι μή τι κάκεινη πίπονθεν ἀνίκεστον φοβεῖν ἐπῆγεν. Μης γοῦν τὰ χρηστὰ μὲν περὶ τῆς Αὐγοῦστης μαθὼν ἦν, καν οἷον ὑπερπαθήσας τοῦ ἀνδρὸς, δικαὶος φρόνιμος ὡς προεμθεύετο πάντα σοφῶς, καὶ προσέτατες μή ἐκφανθῆναι τὸ σύνολον τοῖς ἀλλοις Ἰταλοῖς ἐκατὸν καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσιν. Ἐκείνους οὖν μηδὲν εἰδότας τῶν συμβάντων σιγῇ κατὰ τὸ πρόσταγμα περικυκλώσαντες ἐκέλευσαν δρισμῷ τοῦ βασιλέως τὰ σπλα εἰς γῆν θείαν, καὶ ἀκοντίστη ἐχειρώσαντο, ταῖς εἰρκαῖς ἀνόπλους ἕγκατακλίσοντες. Ἐντεῦθεν οἱ Ἀλανοὶ καὶ ἀνατολικοὶ τοῦ Καίσαρος φονεῖς φανέντες τῷ βασιλεῖ τὴν τόλμαν ἀπελογοῦντο, ὡς οὐκ ἄλλως οὐκ ὁ μὴ τὸν πολλῶν ἀλάστορα, αὐτῶν δὲ βασιλέων ἀποστάτην τὴν γνώμην, ἀνηλεῶς καταφάττοιεν. Ἀλλοι δὲ καὶ

protinus concidit, homo barbarus ille quidem et injusius, magnorum tamen plerumque spirituum 526 altæque mentis, nec non acute providus expeditique in bellis consilii, ad hæc experrectus et acer in occasionibus rei gerendæ. Streptu per hunc casum concitato cohors quedam non longe inde distans militum Asianorum prima quod acciderat cognovit. Ili memores gravium injuriarum quibus Rontzerius suos ipsorum cives popularesque, quin et plerorumque cognatos intimosque affines affligerat, ea in ipsum irrucrunt rabie ut ejus sanguinem ligurire vellé viderentur. Discerpserunt ergo moribundum insatiabili furore, atque exsangue iam cadaver in locum extra seductum projecterunt. Consternatus isto inopinato tumultu Augustus Michael primum omnium, quod vim in Augustæ cubiculo factam audiret, de ipsa timuit, ne quid sinistro passa esset. Percutatusque, ut cognovit salvam esse ipsam, solum trucidatum fuisse Cæsarem, eti viri casu indoluit, tamen, ut erat prudens, prævertendum strenue putavit, ne quid a Latinorum Cæsaris comitum desperata rabie funestæ commotionis oriretur. Primum accuratissimam dedit operam ne ullum ad eos, foris ubi stabant, rei gestæ indicium emanaret; interimque jussu ejus prætoriani maximo numero circumdantes illos nihil minus opinantes et funditus ignaros patrati facinoris, jusserunt Augusti nomine arma quæ gestabānt humi deponere. Sic eos sine certamine exaratos et comprehensos universos custodiis incluserunt. Sub hæc danti se in conspectum Augusto Alanorum primores auctores cædis et adjutores Asiani fidenter excusabant factum, jure occisum a se falsum istum Cæsarem aientes, cum in ultionem rapinarum et flagitorum quibus Romanos insolentissime vexasset, tum in præcautionem rebellionis quam perf-

μείζονιν δραστὶς ἀλλήλους παρακροτῶντες, καὶ μᾶλλον Ἀλαβεῖ, τοῖς ἄντες τῶν Ἰππων ἐξέθεον πανταχοῦ, ἵστη δὲ καὶ καταλήψαιτο Κατελάνους. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἐκδρομὴν δῆμη τῶν στρατευμάτων, καὶ δεῖσας πέρι ἔκεινος μὴ ταῦς ἀσυντάκτες ἐκθέοντες, ἤτηθώτης καὶ εἰς κίνδυνον αὐτοῖς ἡ ὁρμὴ περιστῇ, πάμφας τὸν θείον αὐτοῦ Θεόδωρον· τύναμα καὶ δλλοις ὑποστρέψειν ἐπείρα. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἔντες γὰρ περάπαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέθεον καὶ τόποις τοῖς ἐφιστάμενοι Ἰταλοῖς μὲν (οὐδὲ γάρ ἀποτέλεσμα φέρει τὸν Καλεσρός ἥσαν) φόνον ἐπῆγον, Ἱππους δὲ ἔκεινον καὶ δῆλον καὶ χρήματα τοὺς μὲν ἀπῆγον, τὰ δὲ συγδέλεγον. Φθάνει δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ τῆς φῆμης ἐντελέστερον, καὶ ἀκαρεῖ ὅμα Κατελάνους πάντες τὴν Καλλίου εἰσελθόντες (ἥν γάρ ἐκ πλείστου κατηφαλισμένον τὸ φρούριον) ἐκτος; μὲν προνοοῦσι τὴν οὐτηρίαν, τοὺς δὲ ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους παμπληθεῖ κτενίουσι, μηδὲν ἀτένων φειδεῖμνοι τῶν νηπίων. Τέλος πέρι τῶν ἰδίων, ὃν τε Καλεσρ ἐπήγειτο καὶ τῶν ἐν εἴη πόλεις καὶ τῶν ἐκασταχοῦ πεμφθέντων, δεῖσαντες μὴ κάκεινοις κίνδυνος; περιστῇ, κατασχόντες τοὺς περιόντας φυλακαὶς ἐτήρουν. "Εμεῖλον δὲ καὶ τοὺς

diosissime in Augustos machinaretur, prout evidētibus erat indicis coimpertum. Interim vero totis trepidabatur castris, alio alium Michaelis militum passim adhortante ad erumpendum in Latinos morte ducis ipsorum superatu faciliore futuros. In primis 527 Alanii consensis raptim equis cum alia manu in istam incursionem feruntur. Cujus certior rei Augustus factus, ac veritus non immērito ne suā sere universæ copiæ injussu inexplorato solutisque ordinib⁹ rueentes, insidiis exceptæ aut iniquo uspiam deprehensa loco, clade aliqua insigni temeritatem privatam daunno magno publico luerent, misso post eos sollicite patruo suo Theodoro eum aliis, revocare conabatur, nequidquam id quidem, obſtrutatis inflexibiliter cunctis in audaci proposito; præterquam jam plus aliqui præcurrent quam ut eos assequi serius egressi potuerint. Itaque in manus aliquas stativaque sparsim posita Italorum inciderunt nostri, et percussois eos nacti fama quadam necis Cœsaris facile fuderunt fugantique, equis corrum abactis, armis et pecuniis direptis. Pleniore autem cunctos jam imbuente Catelanos tristis eventus notitia, momento concenserunt universi Callipolim, quam sibi arcem ex longo provide in perfugium dohiorum temporum paraverant. Huc primo impetu delati, flagrantis Irae vim sævam in Romanos illic repertos effuderunt, universos trucidantes, nulla vel æstatis tenerae vel infantiae misericordia. Deinceps tamen reputantes eos e suis qui Cœsarem comitati euntēm fuerunt, tum quosdam Constantinopoli degentes et varias in partes ad tractanda negotia communia dimisso, haud dubie detentum a Romanis Iri, quibus permutatione redimendis utile foret habere Romanos in custodia, quos inde poterunt capere, incolumes custodierunt. Conati etiam per

A περὶ τὴν νόθον ἀδειᾳρὸν Θεοδερίχου ἴγγυς ποὺ ναυλοχωμένους εἰσφέρεσσι· ὡς δὲ οὐχ ὀμολόγουν περὶ τὰ συμφωνούμενα, [P. 367] ἐκείνοις; μὲν ἐφῆκαν κατατρέχειν τὰς νήσους, κωφὴν ἐκυτοῖς συμμαχίαν καὶ ταῦθ' ἡγούμενοι, αὐτοὶ δὲ εἰς στερβάν παρεσκευάζοντο μάχην.

κέ. "Οτι Κατελάροι ύποκρισθέντες τὰ κατὰ δύ σει τηρήμουν.

'Αλλὰ μήν οὐδὲ διαβασίεις Μιχαὴλ ἡμέλεις τὸ σύμπαν, ἀλλὰ τὰ τῶν Βουλγάρων ἐν ἀνακωχαὶς θέμενος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν πριμικήριον ἐξορμῆ, δὲς καὶ περικαθίσας τὸ φρούριον πόλιορκῶν ὡς εἶχεν ἐμάχητο, ἕστος δὲ οὖν καὶ κατετροποῦτο. Πληθουμένων δὲ ἔκεινων καὶ δῆῃ θαρρούντων τὰς ἐκδρομὰς διὰ τὴν κενὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀσχολίαν (δὲ γάρ Μπυριγέριος περιεβουκόλεις τὰς ἐλπίδας τῷ βισιτεῖ, καὶ πέμπων παρ' αὐτὸν τὴν δουλείαν καὶ τὸ ὑπῆκον ὑπεκρίνετο ὡς ἐν κενοῖς; καὶ τῶν φύνων γενομένων, ὡς θλεγενεῖς, ἀνακωχὰς σκαιωρῶν ἐγεῦθεν) κατοχυροῦσι μὲν ἔκεινοις καὶ αὐθίς; ἐπὶ τέλον τὸ φρούριον, μακραῖς δὲ ἐπτὰ ναυοῖς καὶ ἀλλαῖς ἀνάκτησις μάχημον ἐμβαλόντες λαὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν

legatos sunt persuadere fratri notho Theuderici, classem non longe habenti, ut infeste exscendens in terras imperii sese ipsis adjungeret. Sed propositis hinc inde conditionibus haud coalescere fœdus inter 528 ipsos potuit. Tandemque Siculūs infecto societatis Catelanicae negotio, libera in fructum cessit incursatio deprædatioque insularum; Rontzerianis exclusis illa spe, totam fiduciam collificantibus in munitione Callipolitanæ arcis: in qua, si oppugnarentur, aeri atque invictæ se accingebant resistendi constantiæ.

23. Ut irritati Catelani tractus occiduo desolaverint.

At neque Michael Augustus in tam ancipiiti rerum cardine sibi ac reipublicæ deerat, sed induitis, qualibus pro tempore licuit, pausam adeptus bellī Bulgarici, magnum primicerium cum ipsi proprie subjecta parte non modica copiarum oppugnatuum arcem Callipolis misit. Atque ille obsidione amplexis locum, strenue rem adversus inclusos illic et non raro erumpere conantes Latinos gerebat, non sine prospéro successu secundorum interdum præliorum. Procedente tamen tempore, ac hinc quidem Romania longo irriti obsidii tædio languescitibus, Catelani accipiendo subinde illata navibus subsidia suorum adeo jam aucti numero sunt, ut potiri campo inferreque ultro bellum emissis ad regiones circumcisitas vastandas sat validis copiis auderent. Causa ejus incommodi fuit nova Μπυριγερίου fraus, qui nota sibi Andronicū facilitate iterum in suorum periclitantium gratiam abuti tentavit, eo plane quem speraverat fructu. Post illa enim quæ de illo diximus, et neçem Rontzerii, illiteris ad imperatoreū missis se ipsi videlicet subjectum nec a jura sua fide obsequii desciscere volentem vanis verborum officiis exhibuit. Tum hujus oblieni

καραγιαλίων σκυλευμδὸν ἐκέπμπουσι. Καὶ ἐπειδὴ προσβαλόντες μὲν Ἀρτάχη ἐπινεψ Κυζίκου, προσβαλόντες δὲ Πρεσικονήσῳού δὲν ἤντον, ὑπεστάντων στερβῆς τῶν ἑποίκων, τοῦ αὐτοῦ Πιαντικούς μηνὸς; εἰκοστῇ ὁγδῷ Πειρίνθῳ προσβάλλουσι καὶ ἡδηδὸν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι. Χώρας δὲ ἡρήμουν τὰς πάρ' ἔκατερ, τῶν μὲν ἀπανισταμένων, τῶν δὲ ἀλιμένων, ὃν τοὺς μὲν ἔκτεινον, τοὺς δὲ ἀλαφυροπόλουν. Λιά ταῦτα νυκτὸς ἀναπεπταμένων τῶν τῆς Κωνσταντίνου πολῶν, παντοῖων ποταμέων ὑδάτων ρεῦμα μιμούμενον εἰσεχέστο, δλίγον καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ τυχαίων ἐξ ὅν [P. 368] εἶχον ἐπιφερόμενοι. Καὶ τὰ μὲν ἔξω αὐθημερὸν ἀπὸ θαλάσσης ἐντὸς ἡπερου μέχρι καὶ δεῖ πολὺ ἀνέθην τῶν νεῶν ἀπεβαλόντες ἐπυρπόλουν τὰς χώρας καὶ τὰ πάνδεινα κατειργάζοντο, πλείστων δῶν πυρὸς καὶ μαχαλρᾶς ἕργον γενομένων, τὰ δὲ ἐντὸς σφαιρὸς ἦν ἀλλος δὲ Ἐμπε-

auctoritatem consilio adiens, commendare instituit
induliarum et conventionis cum Callipolitanis, ut
Romanis utiliorem quam apertae impugnationis,
viam: seram enim et multo emendam Romano
sanguine tam munitæ arcis expugnationem ostendi.
Quare ut, quas audiret sine operæ pretio fre-
quentari, cadibus suorum parceret, pacisci utrinque
aliquot dierum cessationem a vi snadebat,
spem faciens ista mora conditionum digerendarum
commodæ honestæque ambabus æque partibus pa-
cis. Hac ille dolosa negotiatio plus fidei quam
merebatur nactus; spatum obsessis Callipoli Ca-
telanis providit ejus arcis oppugnatione scri non
parum concussæ reparandæ inducendisque com-
meatibus et præsiidiis, lutissime firmandæ. Neque
bis contenti, longis septem navibus aliisque mino-
ribus novem lectum militiæ imponentes robur, hos
ad accolarum oræ hinc inde 529 maritimæ Ro-
manorum vastationem immisere. Primi horum
conatus fuere oppugnatio Artace, quod est urbis
Cyzici navale, et Præconnesi, utraque irrita ob for-
tem incolarum defensionem. Sorte tamen dispari
ejus Maii mensis octava et vicesima die Perinthum
aggressi subegerunt, puberibus illic cunctis inter-
fectis, regionesque in utraque continente illi cir-
cumcisitas urbi desolarent, harum incolis partiū
metu fugere compulsis, partim in potestatem re-
dactis, quorum quosdam occiderunt, alios in ser-
vitutem vendiderunt. Porro iis quos dixi ex Ori-
entali Perintho adversa continentē eadem ac capti-
vitatem fuga prævertisse, maximo undique numero
ex tanta vicinia concurrentibus ad urbem, cuius
ad hoc ipsum portæ noctu apertæ tenebantur, vi-
deres immensam turbam plebis miseræ, velut flu-
vios auctos torrentibus, influere, pauca inferentes
et copia domestica, quantulum nimirum rapiunt
quisque domo fugiens auferre potuerat, terrore
consternatus Catelanorum; qui eadem die qua po-
titi Perintho fuerant, promotis in oppositam Asiæ
oram navibus, et ex iis confidentissime militibus
in littus expositis, ignem tectis per campos injece-

Α δικλειος· οἱ γὰρ κατὰ τὴν περαίαν πάσαν ἐσκευαστῶ-
γουν, καὶ δοὺς νησιδῖοις προσάρχουν ἀποδράντες
Πέρσας, μίαν εἶχον τὴν πόλιν ἐξ εἰκαλων ἐφοδίων
καταφυγήν.

Ἐκτιντο. Περὶ τῶν διὰ τὸν ἀμηραλῆν πραχθέτων.

Ἐρθασ δὲ καὶ βασιλεὺς ἵνα τὸν Κατελάνων προτρυγόντα μετὰ τῶν ίδιων εἰς ἀμηραλῆν τιμήσας καὶ ως πιστῷ, ὡς ἐπωλῶν ἐδίδων δοκεῖν, χρώμανος, διτε γε καὶ εἰς Ἑλλήνος καὶ γκώμην καὶ στολὴν μετετάπτετο. Πολλαὶ δὲ καὶ φιλοτησαὶς πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἐκυδροῦτο ταῖς εὐεργεσίαις. Πρὸς τούτοις καὶ εὔγενεῖς κόρῃ τῇ τοῦ παχέος Ῥαούλης εἰς γάμον νόμιμον συντριβίστο. Τούτηρ βασιλεὺς ἐκτείνως πιστεύων, ἐξ Ἰταλῶν ἀρτουσάμενος ναῦν καὶ βρῆγας εξικανώσας τοὺς ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ ἀποστέλλειν ἦν, τριηραρχοῦντος αὐτοῦ. Ἐμελλε δὲ ἄρα καὶ

C rum, omnique cætera hostilis furoris immanitate
in obvia cuncta sævierunt, mortalibus plurimis
qua ferro qua flamma consumptis. Interiora vero
infelicissimæ Asiæ aliam patiebantur, quasi ab illic
incluso novo Empedocleo utre erumpentem tem-
pestatem a Persis Orientales universos tractus de-
prædando scrutari pergenterib; et usque in insulas
ad hoc ipsum transmittentibus. Unde tot varie
miserrimorū e continente utraqne, e vicinis in-
sulia, Persarum ab oriente, Catelanorum ab occasu
sanguinarias manus dimissis dominibus declinan-
tium, unum commune perfugium urbs erat, ad
quam nullo aut pertenui viatico instructi convola-
bant.

26. De actis per et propter ameralem.

D Aliquo autem prius tempore quam hæc fierant, excepérat imperator Catelanum quemadmodum cuin suis confingientem, et titulo ameralis honoraverat. 530 Hunc sibi fidum et case et fore cum aliis idoneis et signis autumabat, tum quod dugma vestitum quo Latinorum Græco mutaverait, in nostrum non modo sacrorum ritum sed et cultum civilem se transfe-
renso, multis ideo ab imperatore amoris significa-
tionibus affectus, multis ornatis beneficiis, et su-
per omnia prænobili virgini illi Raulis Crassi le-
gitimo matrimonio conjunctus. Iste tot datis tot
acceptis mutua benevolentia pignoribus plane eibi
certo, et prout securissime credebat, constanti-
sime fideli armataī ex Italīs naveā et auctoratos
pensionibus idoneis, quos imposuerat ei, milites
committere decreverat, præmittereque adversus
hostes triarchæ potestate, pollicens se aliis illi
submissurum naves, quibus piratas et classes ho-
stiles mare nostrum infestantes coerceret. Dum in
hoc apparatu res stabant et jam proctius amerale
les lanquam mox soluturus vale dicaret Augusto,
ecce huic nuntiat, quem vocant navis comitem,
magister et moderator remigum, sese deprehen-
disse sub tabulato triremis insidiose, ut apparebat,
ab amerale illic absconditos plus quam quinquæ-

δλλας κατόπιν ἐκπέμπειν συναρμυνουμένας τοὺς ἐπίσητας. Ός γοῦν συνετάπτετο [P. 369] βασιλεῖ καὶ πρὸς ταῖς ἑδδοῖς ἦν, ἀγγέλλεται οἱ παρὰ τοῦ κόμητος τῆς νεώς ὡς Ἀμογαβάρους καὶ ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα, ὡς εἰκάσαι, χρυφῆδν ἔχει τῶν καταστρωμάτων ἐντός· δ' ὅτι καὶ φωραθὲν εὐθέως τὴν ἀπίσταν παρίστα καὶ τοῦ τριπάρχου. Καὶ δὲ μὲν ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ (οὕτω γάρ καὶ οὗτοι τελέως; ἡγγέλλοντο τὰ δεῖνα) ἐν τηρήσειν ἥσαν, πλὴν τῶν ἀποστάντων ἐκεῖθεν. Ἀλλ' εὐθὺς αἱ πικραὶ φῆμαι κατελάμβανον, ἃς οὐκ ἄλλος, ἀλλ' αὐτοὶ ἐφῆμιζον οἱ παθόντες, καὶ θροῦς ἡγείρετο παμπληθῆς, καὶ θύρων δὲ τὸν ψλοικτὸν ἰστάτο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν γεῶν κατηγιώτῳ κατάλυσιν, ὡς οὐκ ἄν πάθοιεν τοιαῦτα, εἰ δὲ συνήθης στάλος; περιών ἐξηρτύετο, καὶ πολλὰ καὶ περὶ τὸ εἰκὸς διελάλουν. Τοῦτο γνώντις πατριάρχης, ἀπάρας ὡς εἶχε τῆς κατοικίας ἢ που κατώκει, ἔργον ἔχων τὸ σπουδαῖταν περὶ τὸν δῆμον σπουδαιοτερίειν καὶ γε τὰ πολλὰ δημοχαριστεῖν, κατὰ τὴν μέσην τῆς ἀγορᾶς μεσημβρίας ἐφίσταται, καὶ ἔνγκαλε τοὺς

A ἕνγκαλος καὶ οἵσι συνήθης δ θύρων. Καὶ Εν τινεῖ τῶν ἐκεῖ νῶν καταστὰς μακρὰν κατέτεινε τὴν διαλαίδην καὶ κατατέλλειν θορυβοῦντας ἡπείρετο, τὰ πολλὰ συναιών ἐκείνοις, καὶ τῶν δυναμένων, οἷς ἐν πολλοῖς οὖτος, καταιτιώμενος. Τέλος ἐπει τὸν πολὺν γογγυσμὸν περὶ τῶν νεῶν κατεμάνθανεν, ὡς μή οὖν τὸ δέντος αὐτοὺς δεσφαλῶς διεζῆν, εἰ μή γε νῆσος κατὰ τὸ πάλαι Ῥωμαίοις σύνηθες ἐξαρτύσιντο, γνώμας ἀγριουμένας ἐξομαλίζειν θέλων ἀμηγέπη καὶ λόγοις καὶ ὑποσχέσεις, τινάς ἐκείνων καὶ τοὺς ἀκδηλοτέρους παραλαβὼν ἀναφέρειν καθυπισχνεῖτο, ξεῖ δὲ καὶ τὴν ταχίστην ἐξοτρύνειν εἰς τὴν τῶν ἐπίσητων δύνανταν πρόθυμον ἐστάν. Καὶ δὲ μὲν ἐν τούτοις ἦν δημαγωγῶν καὶ δημοχαριστῶν δὲ τὰ μάλιστα, εἰ καὶ τὸ δῆμος αὐτῷ ἀμετάβλητον ἦν, βασιλεὺς δὲ Γεννοῦστας τέσιον καὶ χρημάτων χιλιοστάς ἐδίδοντο εἰς διπερ ἐξ αὐτῶν ἐσθῆσαντες πολεμαρχικὸν ἐπιθῆσονται. Οἱ ἕνγκαλοι δὲ δηλοῦ εἰς ταυτὸν γεροντότες, ἐπει τὰ μὲν ἔξω δεῖνά κατηγέλλοντο, αὐτοὺς δὲ οὐκ ἦν ἐκεῖ γενομένους ἀμύνεσθαι, ἔγνωσαν τοὺς ἐντὸς τῆς πόλεως Κατελάνοις ἐπιχειρεῖν. Οἵσι μὲν ἦν συνδιά-

ginta Amogabaros armatos. Id quod a missis illico exploratoribus incredibilis facti verissimum reperitum persilidam tricerarchæ manifestam fecit. Quare is quidem clausus asservatur, deprehensi vero in latebris milites, quasi ut plenius inquireretur de nondum perfecte convictis maligni animi, in custodias et ipsi dati sunt, praeter paucos, inter primum tumultum elapsos. Ejus rei fama statim per C civitatem incredibiliter consternavit populum, imagine horrendi exitii in quod pene fuisse nimia facilitate credendi respublica conjecta. Primæ in hoc tumultu partes erant convenarum, de quibus diximus, illorum vi ac terrore Catelanicæ incursio- nis compulsorum intra urbem. Hi ut experti immanitatem ejus gentis, cuius in potestatem tantum non data nrbs fuisse, ejulabunt videlicet impoten- tius cæteris, unos se nimis omnium scire aiebentes quantum haberet perniciem Catelanicæ, quam tan- sum non incurrisse, servitus; et mœstitudinem e vicinia periculi querulam contagione in plebem facili vulgantes, luctus sibi planctusque pariter complorantium simul universorum 531 aggregabant. Hinc procedebatur ad causas mali, nempe illo exteris necessario rem navalem credi, quod classem dudum Romanam negligentia præsidentium absunni ac funditus destrui siverit. Id ni fuisse perperam admissum, haud se his nunc obnoxios miseriis futuros. Hæc effundebantur populari licen- tia in liberam vituperationem administrantium rem publicam, quam dissolutis perversisque consiliis perditum nimis irent. Increbescebat tota civi- tate gliscens murmur, nec procul a seditione res erat, concurrente ac vociferante undecunque turba, quando patriarchæ ejus commotionis indicio accepto raptum domo ubi diversabatur prodit, nihil non experiri certus, quo spes esset deliniendi compo- nendique in obsequiosam quietem efflerati jam in

D tumultum populi. Ergo, quantum affectare conni- tendo poterat, popularitatis arte homo parum ad id natura factus conciliare sibi gratiam irata multitudinis studebat, meridie medio se fere densis et invicem trudentibus cuneis immiscens temere hoc illucque cursantium. Ibi convenas præsertim ad se convocat, ut præcipios ex more tumultuum auto- res. Tractosque ad se non paucos in templum illic forte obvium inducens prælongam peroravit con- cionem, prout putabat, accommodata in pacandis animis et seditioni compescendæ. In ea sensus ostentavit majori in parte consentaneos judicis audientium, pariter ut illi magistratus in multis culpan. Denique illud ipsum maxime invidiosum querelarum caput, de classe Romana incuria re- gentium pessimum data, haud parce invehens exag- geransque ventilavit, et ipse affirmans large in hoc, nec non pernicioseissime, peccatum, ultraque pro- fitens nullam assulgere spem restituendæ publicæ securitatis, nisi naves, ut olim, Romanæ Romanis instructæ classiariis mare nostrum ac portus a vi externa tutarentur. Libens scilicet audiebat flagrante ira populus eadem qua sentiret ipse a patriarcha dici. Quo ille ad eum sedandum prompte utens momento gratiæ, dissertissime afflavit ac sancte promisit omnino curatrum se ut isti male hac- tenus gestæ reipublicæ parti protinus succurreretur. Pro certo igitur haberent visuros se brevi arma- tam Romanam 532 classem; quam etiam ipse, si esset opus, alacriter concenderet, duceretque ad- versus infestantes mare Romanum hostes. Quia adeo jam nunc sese proficiisci ad eam rem urgen- dam, istiusque negotii adjutores exposcere quorum eminere studia publicæ salutis in ipsa concione cerneret. Sic ipsa capita turbarum secum abiens abduxit, non mediocri nec a rigida ejus indole fa- cile sperabili artificio gratiæ vulgi sane in tempore

γειν κατὰ τὴν περαίαν τοῖς Γεννοῦσις, οὐκ εἶχον περιέχει γενόμενοι τιμωρεῖν· μαθόντες δὲ τηρουμένους τινάς, ἵν αἷς δὲ ἀμφιράλης ἐπεφέρεται, κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς· 'Ραοὺλ οἰκλαν, παμπληθεὶς συρρεύσαντες ἐμβριθῶ; ἀπῆτουν ἔκεινους. 'Ος δὲ οὐκ ἡν ἔκεινος ἀλλὰ τοῦ βάστα προδοθέντας ἀναιρεῖν, [P. 370] πύρ ἐνιστεῖν αὐτίκα καὶ οἰκλαν πυρπολοῦσιν ἔκεινη, καὶ πάντα τε τάκεινη διαφέρουσι καὶ οὐκ ὅλης δεινά κατὰ τὴν οἰκλαν τῶν τοῦ μώντων ἔγινετο. Κατελάνους δὲ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου στεφθῶς ἀντεχομένους σὺν πολλῷ τῷ πόνῳ ἕμα μὲν σιδήρῳ, ἕμα δὲ καὶ πυρὶ καθαιροῦσι, μηδενὸς οἷον τ' ὅντος τὴν δρμήν ἐπέχειν τοῦ πλήθους. Καὶ γάρ καὶ δὲ πατριαρχεύων ἐπιστάς λόγοις μειλικτηρίοις ἐπειράθετο τὴν δρμήν ἀνατέλλειν, δε καὶ τὴν παραχινδύνευσιν **B** ὑποτοπάσας, δλλῶς φανεῖς ἔκεινοις τῷ καθυφείνας οὐκέτις οἴκοθεν ὄρμα, καὶ πολλὰ ἐλπίζων, καθυπέ-

στρεφεν. "Ωρμῶν δὲ αὐτίκα καὶ ἄλλαις οἰκίαις ἐπιχειρεῖν, καὶ μάλιστα μεγιστάνων, τοῖς δημαγωγικοῖς λόγοις; τῶν ἐπιστάντων καὶ μᾶλλον παρακροτούμενοι. Καὶ παρὰ τὴν τῶν Κατελάνων αἰτίαν ὡς δῆθεν ἐν αὐταῖς χρυπτομένων, ἔχειρουν καὶ οἵς δρ' εἶχον ἐκ τινῶν αἰτιαμάτων μέμφεσθαι.

X7. Περὶ τῶν δὲ Γεννούσας φαγειστῶν ιερὸν μακρῶν ἱμάτων.

[P. 371]] Καν τὸ κακὸν προέσθη, εἰ μή γε κατέκεινην τὴν νύκτα ἡ Γεννούσας μακρὰν νῆσες ἐκκαθέδηκα, ἐμπορικῶν ἐπίφοροτο: προσδοκώμεναι, νότου πεσόντος μετρίου καὶ παρὰ τὸν τῆς προσδοκίας καιρὸν ἐφίσταντο. Ἡν μὲν οὖν τοῖς Κατελάνοις καὶ Ἀμογαβάροις ναυλοχησαμένοις κατά τὸ Ρήγιον πρατόμενα τὰ δεινά, καὶ εἰς φοβεροὶ κατά τὸ εἰκός δοκούεν, νήπια μὲν ἐξ ἀφεδρῶνος ἐς στόμα τοῖς ίδοις παλτοῖς ἐμπειρουσιν, ἀνδρῶν δὲ τούς μὲν πυρπο-

nis, multa sperans, et parata quæ diceret domo afferens, turbæ nunc quam antea sevius furens ausus occurrere, minime jam familiaribus astantiū obtutibus territus ac sibi vim ipsi timens, in lucro posuit quod a plebe jam imbuta cruce civili incolumem regressum humillimis eblandiri valuisse obsequiis. Hinc jam illi velut rerum haud dubie potentes, destinabant direptioni atque incendio alias domos, præsertim vero magnatum, prout eos ducum suorum, cuidam procerūm peculiariter inadvertientium aut alia de causa infensorum, malitiosæ instigationes in eum concitatabant, quasi suis in sedibus Catelanos ocellantem; quarum videlicet prætextu scrutandarum, ad eas deinde diripiendas, ac si ferret impetus, mox incendendas occasionis facilitate, prædæ pellacia, securitate impunitatis effera plebs impelleretur.

27. De apparentibus e Genua sexdecim longis navibus.

Et processisset in maximam perniciem inchoata et auctorata successu primo væsana licentia domum expugnandarum, ni repente nova res apparet civitatis universæ ipsiusaque concitati populi exspectationem et cogitationes in se vertisset. Illa nimurum ipsa nocte in conspectum urbis se dederunt sedecim naves longæ onustæ mercibus e Genua, exspectatæ illæ quidem, sed beneficio lenis austri citius quam sperabatur appellentes. Sub eum temporis articulum Catelani et Amogabari nostris institutoribus apud propinquum urbi navale, Rhegium dictum, oneriarum stationem habentibus, sævo supervenientes impetu et loco ac præda vi potiti, quo terrorem sui late scilicet spargerent, dira crudelitatis plusquam hostilis exempla ediderunt. Parvulos enim illi repertos tragulis per podicem in os immissis velut veru transfixerant; adultiores autem, **534** ubi prius coegerant propriis humeris res ipsorum ferre quo suam congeri prædam seri latrones volebant, deinde immuniter trucidaverant, ceteraque his consentanea fecerant barbaræ furorū omnis longe superante Stygia

λοῦσι, τοῖς δὲ καὶ ὡς διεγωγεῦσι χρώμενοι τῶν ίδίων πλούτων καὶ θυεραν κατακτείνουσι, καὶ πάντα ποιοῦσι τὰ χαλεπώτατα. Ταῖς μὲν οὖν ἡσαν ταῦτα, καὶ ἐνετρύφων ταῖς συμφοραῖς· δεῖλης δὲ δύτις αἱ τριήρεις τὸ πλάγας διεκθέουσαι κατεφαίνοντο. "Ἄς ἔξ δι τοι πλείστου τοῦ ἀποστήματος; μόδις ἀποσκοπεύσαντες, ὡς ίδεις αὐτῶν φανείσας (καὶ γάρ εἰς ὁν οὐφασαν ἀποστόλων πέμψαι ἐκ Σικελίας σύναρσιν ἀξεδόχοντο) χορεύαν εἰλέττοντες ἐπεσκίρτων, καὶ ἔταιροι παρευθὺν ἤσαν, διπερ καὶ ἐκ προρήσεων σφίλαιν ἦν, συμβάλλειν τῇ Κωνσταντίνου. 'Ἄλλ' ὡς ἤγγιζον καὶ τὰ σύμβολα κατεφαίνοντο καὶ δῆλοι ἤσαν Γεωνοῦται συμπλέοντες, τῷ Θάρρους μὲν κεφυφῆκαν, οὐ μὴ δὲ καὶ τελέως ἀπεγνώκεσσαν εἴτε χρηστότερα. 'Ηλπίζον γάρ ὡς ἐπιμέσους προτελουστούς τὰ τῆς εἰρήνης ὡς οὐκ ἀν πάντως τὰς καθ' ἕκαστην δικτολικίζομένας νῆσας τοῦ γένους αὐτῶν ἀνέτους τε καὶ ἀσκύλτους ἔφεν, εἰ μὴ γε αφίσιν ἐνσπουδοῖς ἤσαν. Καὶ γάρ οὐδὲ δλῆγοι εἰς αὐτῶν πυράντες κατέποιν παρὰ τοῖς Γεωνοῦταις διεφυλάσσουσοι, ὥστε καὶ νῆσος τῶν κχρωμάδῶν ἐπιφέρειν πρός κύπετον περ'

quædam rabie. Hoc illi tunc recens facio ratus glorioso successu luctabantes, insultantes calamitatis nostris, quando primis se noctis intendentibus tenebris triremes quas diximus plenis velis pelago adventantes apparere. Quas a longinquo speculatores per errorem crediderunt suas esse, hoc est federatorum ipsis et suppetias venientium Siculorum. Miseraut enim in Siciliam evocatum iude auxilia; et e spatio temporis illam ipsam esse classem quam ipsorum legati a sociis impetrassent persuadebant sibi, credulitate, ut sit, in sui favorem præfestinante. Ergo effusi in gratulationis et gaudii signa exultabant choreasque impliabant; moxque, simul se illis ex condicio junxisse, oppugnationem infestumque excensum in urbem Constantinopolitanum alacres destinabant. Verum ut admotarum e viciniori jam intervallo symbola navium intuiti haud dubie agnoverunt Genuensium esse quam adnavigare cernerent classem, multum illi quidem de fastu audaciique ferocia remiserunt, non tamen plane desponderunt animos aut fiduciam prosperi successus omnino abjecerunt. Ingressi quippe in spem sunt facile constituerat inter se ac Genuenses pacis ac societatis, ubi primum venire cum iis in colloquium contingeret. Has habebant sic opinandi causas, pénitum quod appareret securitatem navium suarum per hac iuria quotidie commercio causa commeantium libenter redempturos Genuenses devinciebant scdere iis quos posse cernerent infestare ipsas et diripere, deinde quod jam non plane alieni ab iis forent: nam suorum multos sciebant deprehensos in urbe, cum exarsit inter se ac Romanos bellum, a Genuensibus Galatæ degentibus amice benevolèque custodiri, protegique a parata vi Grecorum in ipsos effectorum. In quo quam sincera fide prolixa voluntate Genuenses Catelanus faverent,

Α ἑκείνοις ἀπολυθείσῃς, ἐπει τι ναῦς παρὰ τῶν του βασιλέως ἐάλω, ἔννοιούτας ταῦτα θυσιεράνων ἀποστεῖλαι τοὺς κτενοῦντας τὸν τοῦ βασιλέως ναύαρχον καὶ ἀποκτανεῖν, καὶ δι' ὄργης ἑκείνους θιά ταῦτα γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. Καὶ έτιν καὶ θίκην δικαν τὴν ἐσχάτην καὶ διὰ ταῦτην καὶ δι' ἀλλην προηγησαμένην αἰτίαν, περὶ ής αὐτίκα θέζομεν, εἰ μή γε τὰ ἔμπειροντα τὸν κρατοῦντα κατεμάλασσον ὡς ἐκεῖθεν τὰ τῇ; ἀρωγῆς πλέον ἐλπίζοντα, καὶ αφίσιν θίκησύτο. Καὶ ἀμφοτέρων κηρύγματα προσβαῖνον ουνεχῆ, ἀνωρμημένων ἡδη καὶ τῶν Ῥωμαίων, [P. 372] μηδὲν ἐπιτολμᾶν κατ' ἀλλήλων, εἰ δὲ οὖν, ἀλλὰ ζητηοῦσθαι τὰ μέγιστα ὡς καταφρονητὰς τῶν ἐπεσταλμάνων. Τούτοις θαρρεῦντες Ἀμογάδαροι εἰδεδόχοντο Γεωνοῦταις καταπίρονταις. Ἐπεινος δὲ διερχόμενοι καὶ εἰς τυραννήσεις καθορῶντες ἐν θαύματι ἤσαν, καὶ μαθεῖν ἔθουσαν τὰ πραχθέντα. Ήδὲ δὲ προσίσχουσι τῷ λιμένι, δὲ προρήθεις Μπυριγέριος, δὲ δὴ προηγεῖται τοῦ Ἀμογαδαρικοῦ στόλου, παρὰ τὸν έξηγουμένους τὸν Γεωνοῦτῶν ἑκείνων γάνηται, καὶ ἀρχῆς ἀπ' ἀκρης τὰ καθ' αὐτοὺς

specimen super ipsos dedisse illustre. Cum enim ipse ad suos tali occasione diversantes Galatæ πανεμονεύοντα necessariis ad 535 victimum destinassent, istaunqæ omniarium contigisset a Romanis intercepsum abduci, Galatenses eo facto indignatos inimicis e suis qui imperatorum navarchum ejus facinoris auctorem interficerent, qui et reipsa intersectus ab iis est. Quam quidem ob causam, uti et aliam quæ prius acciderat, de qua nō dicimus, poenas atque gravissimas irato ipsis plurimum utroque isto nomine imperatori dedissent, ni militatus ejus animus fulset necessitate rerum et periculo rei summae Romane, successibus recentibus Catelanorum in extremum adductæ discriven, nec spem aut facultatem auxilii ullius aliiūndē quam a Galatinis Genuensibus habentis. Hæc Augustum coegerunt compressa iracundia placatum se ipsis ferre, cohæreque Romanos, qui jam e portibus urbis adversus Galatenses processerant ultri necem navarchi occisi, missis ad eos undique denuntiationibus absistendi a cœpto, abstinentæque a sociis violentiæ, minis etiam additis atrocium poenam in eos qui contra facerent, tanquam suorum mandatorum contemptores. His freti Amogabaci occurserunt ultra classi Gennensi appetenti, canique uti haud dubie amicam excipiunt. At Genuenses dum obiter per quæ prætererunt urbis aut vicina urbi littora, vestigia incendiorum grassationisque hostilium recentissima conspiciunt, admirantes nosse avebant quid haec essent, a quibus et quas ob causas attentata, cum ipsis inter has cogitationes jam subeundibus portum obvium se ferens Mpyrigerius ille de quo multa superioris diximus, dux tum Amogabarice classis, colloquio cum navarchis triremium istarum Genuensium petito, a primis initiis res illic ipsorum quæ loco essent originisque et seriem controversiarum cum Ro-

Θιστῶν τέλος προσετίθει καὶ τὸ αὐτοῦ μὲν ταῦτα Ακτῇ. Μερὶ τῶν διὰ τοὺς Φρερίους τοὺς κατὰ τὴν πράττειν ἐκδηκήσεως ἔνεκα, εἶναι δὲ καὶ Γεννουῆτας ἔνσπόνδους σφίσιν, ὡς ἐκ πολλῶν ἐστι: μανθάνειν, εἰ βούλοιντο· ἔκεινοις δὲ καὶ βασιλέα χολῆν καὶ δι' ὀργῆς ἔχειν μεγίστης καὶ ἄλλων μὲν πλείστων ἔνεκτα, ἀλλὰ καὶ φρερίοις βοηθοῦντας ἐκπίπτουσι τῆς κατὰ τὴν πόλιν καθέδρας αὐτῶν, ὑπ' ὀργῆν τρίσι γενέσθαι ἔυμβῆναι, καὶ ἀπηρτημένους εἶναι τὸ παράπαν τῷ φρερίοις· ὡστε καὶ ἐπικεκλεῖσθαι σφίσι τές πόλεων τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς βασιλέα συνήθη πρόσοδον ἀφρήσθαι. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλά ἔυμφορούντα τὸν Μπυριγέριον τὰς τῶν Γεννουῆτῶν γνώμας; μαλάττειν πειράσθαι ἐφ' ὕψερ καὶ μετ' εἰρήνης ἀπαλλαγεῖν. 'Αλλ' ἔκεινοι σοφώτερόν τι ποιοῦντες καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀπαρτῶντες νυκτὸς ἐξ αἰθῆς πέμπουσι πρὸς πόλιν τὸ πᾶν παρὰ τῶν οἰκείων πυθέοθαι, καὶ διπλῶς ἐστι τὸ μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς θέλημα. Καὶ μίχ μὲν τριήρης ταχυναυτοῦσα εὖθε τῆς πόλεως ἔπειται, κατὰ πύστιν βεβαίαν, πρὸς τοὺς κατὰ [P. 373] πόλειν Γεννουῆτας.

Μήτιν δ' οὐ χείρον ἐν τοσοῦτῳ τὸ περὶ τῶν φρε-
ρίων διασαρθῆσαι. Τόπος ἀντίτο τῷ δημοσίῳ κατὰ τὴν ἀγορὰν, δν καὶ διξιώσαντες ἐξωνοῦντο φρερίοις βασιλέως προστάζαντος. Τὸ δὲ αἰτιον, ἐφ' ὃ μονή τις συστατι σφίσι. Καὶ φιλοτίμως συνιστατο, πολ-
λῶν παρ' ἔκπτερα ικινόντων καὶ ἔλλων μὲν ἔνεκα,
μᾶλλον στα δὲ διὰ τὸ τῆς ἀκριβοῦς θρησκείας ζηλωτι-
κόν· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ πατριαρχεύων ὑποχνιζό-
μενος τὸς πρίν τε ἀνελάμβανεν διμολογίας καὶ βεδη-
λοῦν ἤριτο τὸν τόπον. 'Ο δῆ καὶ δεινὸν τοις φρε-
ρίοις ἔδοκει, καὶ ἀντεζήλουν φιλονεικότερον, εἰ μονῆν
Ιεράν ἔυσταθεῖσαν τέως, ἐν οἷ καὶ θυσιαστήριον μὲν
ἐπῆκθη καὶ ὅμνος Ιερῶν ἀνδρῶν ἔκτελεται, σώματα
δὲ τεθάψθαι συνέβη, μεταποιεῖν εἰς κοινὴν κατέκμο-
νην οὐκ ἀπόκνουν οἱ τέως ζηλοῦντες τὰ θεῖα. 'Αλλ'
ὅμως τὸ δυκοῦν ἀκριβὲς τοῖς θρησκοῖς παρώρμα,
καὶ βασιλέως συνεργεῖν τξιστό. Καὶ δε μηδὲν ἔχων
ἀντιλέγειν τῷ Ιερέι ηὔδοκει τὴν μεταποίησιν, καὶ τῷ

manis suarum exsequitur. Tum adjungit hæc quæ mirarentur a se facta, justam ultionem repetentibus intolerabilium injuriarum quas a Romanis et imperatore **536** passi essent. In quo ipsos contendebat adjuvari pro virili a Genuensibus debere, tum quoniam, ut ex multis posset intelligi, earumdein ambo populi partium et quasi sœdere inter se devincti essent, tum vel maxime quia eumdem utrique adversarium pariter injuriosum et infestum imperatorem experirentur. Hoc enim se ipsis verissimum nuntiare, si sorte nondum propter absentiam ab urbe cognoverint, flagrare nuue cum maxime Andronicum in Genuenses ira maxima, cum aliis causis plurimis accensa, tum præsertim quod open manutulerint Freris, quando illi sede ipsorum et cathedra in urbe per vim expellebantur; cuius ausi atrocitas tanta imperatoris estimatione judicata sit, ut ab illo is tempore se palam atque irrevocabiliter insensum vehementerque iratum degentibus Galatæ Genuensibus ostenderit, adeo quidem ut jusserit illi oculidi portas civitatis, sicque auferri facultatem interdum adeundi, ut antea contueverant, imperatoris. His alisque id genus multis ad scopum quo aspirabat accommodatis Mpyrigerius memorandis delinire atque inflectere in suas partes animos Genuensium conabatur, eo consilio ut saltem ab illis impetraret ne vim atque arma in suos verterent. Verum illi haud paulo sapientius arbitrati minime sibi festinandum in re lanta esse, dilato interim responso, ipsa nocte fidos submittunt in urbem homines, audituros e suis et strenue quid comperissent relaturos, quo esset Augustus in ipsis animo. Præcucurrit ergo Galatam cum his mandatis una irremium, quæ certam postmodum de vero rerum statu, consultis propriis illic diversantibus civibus, idem reportaret.

28. De illis quæ geti paulo ante contigil circa Frerios in urbe.

Interēa non erit, opinor, abs re distinctionem huic loco declarationem inserere negotii Freriorum, cuius facta obiter mentionem in oratione Mpyrigerii modo vidimus. Locus erat vacuus, juris et usus publici prope forum, quem cum sibi vendi Frerii Latinii monachi petiissent, annuente imperatore, soluto prelio quātum convenerat, obtinuerunt. **537** Causa ipsiæ ejus emendi fuerat voluntas illic sibi monasterium condendi; quem in rem statim post soli possessionem aditam manu atque impensa incumbentes, inter multas licet varie obstare conantium interpellationes, cito ædificium ad fastigium perductum cunctis etiam ad habitationem et sacrorum functionem opportunis splendide magnificeque instruxerunt. Displicebat admodum ea res nostrorum plurimis, cum alias ob causas, tum maxime propter aversionem vehementem qua a ritibus doctrinaque Latinorum abhorabant, quorum sacrae disciplinae exercitium in urbe ostentari publicum haud concoquere præ suæ melioris, ut certo credebant, religiosis flagrantiori zelo taciti poterant. Ergo per hos instigatus patriarcha aggredi non dubitavit, spretis rēvissimisque conventionibus, uteunque assensu imperatoris roboratis, Latinos monachos inde pellere et sacram ædem, more ornatam Italo, in qua rito proprio sacris operarentur, profanare. Id enimvero attentari Freris peracerbum nec tolerandum videbatur. Allegabantque contra contentiosissime haud fas esse sacrum monasterium publica auctoritate constitutum, et in sibi peculiarium legum ac cærimoniarum possessione aliquanti jam temporis permisso usu confirmatum, in quo alare stet erectum sacrificii fungendia, in quo a rite consecratis viris Deo laudes ecclesiastico more canentur, in quo de

μὲν ἀμηραλῇ τὸν τόπον ἀπεχαρίζετο, τοὺς δὲ φρε-
ρίους ἀξίους ἀποτιμήμασι θεραπεύειν ἤρετο, καὶ
αὐτοὶ τὸ παράπαν ἀποστυγοῦντες τοῦ μὴ μεταπί-
πτειν προείντο καὶ τὴν ζωὴν. Πλὴν δ' οὐχ οἰοὶ τ'
ὅντες πρὸς βασιλικὰς ἀντέχειν διαταγὰς, πρὸς μό-
νον τὸ εὐλαβῆς περὶ τὰ θεῖα τοῦ προστάσσοντος;
ἀφεώρων. Καὶ λέρῳ μὲν ἔκεινα καὶ πᾶσαν τὴν αὐτῶν
ἔτοιμασιν ἀμετάθετον ελαχίστες, οὐδὲν ἥττον καὶ
περὶ τῶν λοιπῶν οὐτω διατεθέντες ὡς μηδὲν ἔκειθεν
τῶν τοῦ ναοῦ μεταθενταί, ἡμέλουν ὡς μὴ ἀν μετα-
θησομένων, ὡς γε σφᾶς ὄλεσθαι. Ἐπει δὲ καὶ αὐθὶς
ὁ κρατῶν ἡνωχλείτο καὶ ἀπαρατητον κατενόει τὴν
βίαν, πεμψάς τῷ τῶν Πισαίων ἐξάρχῳ προστάσσει
εἰς γειτόνων δυτὶ συμπαραλαβόντα τοὺς ἐν τῷ καθ'
Ιεροῦ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου λέρεις [P. 374] ἐπιστῆ-
ναι τῷ τόπῳ, καὶ γε τοὺς μὲν περὶ αὐτῶν ἐν ἀξιοπί-
στοις τετάχθαι μάρτυσιν ὡς θ' εὑροιεν καὶ μετα-

A θείεν, μηδενὸς τὸ παράπαν ἐσκυλευμένου, τοὺς δ'
λερεῖς εὐλαβῶς ἀναλαβόντας τάκει κείμενα ἐν τῷ τοῦ
κορυφαῖον τῶν ἀποτέλων μεταθενταί ναῷ. Ὡς δὲ
γέγονε ταῦτα καὶ ἐπράχθη ἡ τῶν ιερῶν καὶ τῶν
ἄλλων μετάθεσις, οἱ φρέριοι μηδὲν ἔχωντες ὅτι τοῖς
ἄλλοις χρήσαιντο, πρὸς τὸν ἐπιστάντα τὸ πᾶν τῆς
δργῆς ἐξεκένουν, καὶ ἀνεκάλουν πρὸς Γεννουΐτας
κατὰ τὴν Περαίαν, καὶ ἦξιον τὸν καταφρονητὴν
ἀμύνασθαι. Καὶ δὲ ἑκουσιαστῆς ἔκεινων, τὴν ἐπὶ^B
τούτοις διμυναν τῶν καλῶν ἡγησάμενος, ἐκπέμπει
χρύφα τοὺς ἔκεινεν ἐγγὺς θανάτου ποιήσοντας.
κτανεῖν γάρ οὐκ ἀδικαίουν, ἀλλὰ σπάθαις στίζειν
δοχάτως. Ἐνεδρεύσαντες τούναν ἐξεπλήρουν τὰ τοῦ
βουλεύματος, καὶ πολλαῖς τὸν ἀνθρωπὸν ἐπεισπεσόν-
τες ἐκ τοῦ αἰφνιδὸν ἤκισαντο, ὡς φοράδην οἶκοι
μόλις πιστευδόμενον ζῆν ἀπαχθῆναι. Τοῦτο βασιλεὺς
εἰς ταῦτα ἀναφέρων ἀπὸ προσώπου τ' ἐποίει τὸν

nique corpora Christianorum defunctorum depo-
sita in sepulturam sint, resecuri rursus nularique
in vulgare diversorium. Atque hæc quæ a nemine
possent fieri, minime aiebant convenire ab iis al-
tentari qui studium serventius erga res divini cul-
tus profiterentur. Talia illi quamlibet constanter
obtendentes nihil agebant, utique apud hominem,
qualis erat patriarcha, irrevocabiliter quo inten-
disset ruere solitum. Ergo is præjudicatis suis
indulgens affectibus, et persuasus zelo illo quo
serebatur exactæ religionis, debere se omnino
qualemque aliam, maxime autem Latinam, a
libero exercitio, in loco præsertim tam publico me-
tropolis sui patriarchatus, prohibere, urgebat ni-
bilo remissius quod cōsperat, et opem imperatoris
ad perrumpenda quæ amoliri per se ipso nequirit
obstacula implorabat. Pendebat Andronicus ex
ejus nutu, nec suo patriarchæ pro viro eximiae
sancitatis gratiaque apud Deum maximæ a se du-
dum culto negare quidquam aut contra biscere ulla
in re poterat. Itaque amotionem inde Freriorum,
quam is cupiebat, ipse auctoritate mandavit sua;
eam in executione invidiosa moderationem adhi-
bens, ut loci quidem ac soli proprietatem Latinis
eripiendi homini Latino condonaret Aneralæ,
Freriis autem expensas quas in emptionem et or-
natum loci fecerant refundere se 538 paratum
profiteretur; quod quidem ipsi recusarunt, nulla
se adduci conditione posse præ se ferentes ad ces-
sionem templi præp̄rii, quod ad extremum defen-
dendo vitam etiam non dubitarent impendere. Ac
videbant illi quidem facile hand snarum esse vi-
rium mandatis imperatoris obniti, confidabant
tamen ex ea quam celebrari audierant Andronici
erga res sacras reverentia, nequaquam illum eo
neque ruiturum, ut manu rapi ac dispergi jubere;
sacram templi Christiani supellectilem. Quare ipsi
recusantes, prout jubebantur, res suas alio trans-
ferre, sibi spondebant neminem alium ipsiā eas
invitis loco moturum, Augusto id scilicet præscri-
bere noui susuro. Tamque securè indormiebant

C tali fiducia, vasis sacris ac vestibus palam in pro-
patulo relictis assidentes, ut nihil minus quam vim
ab imperatoriis ministris formidare viderentur.
Interim qui semel Andronicum ad id negotium ca-
pessendum impulerant, non desistentes eidem ut
cœptum absolveret instare, eo denique perpulerunt
principem, clare jam videntem nunquam Latinos
monachos voluntarie cessuros, nec perfici rem
citra vim posse, ut Pisanorum exarcho, ædes in-
colentι vicinas Latinorum monasterio, mandatum
dederit assumptos e templo et ipso propinquo san-
cti Petri apostoli sacerdotes Græcos in templum
Latinorum inducendi, siisque loci præfecturam in
perpetuum deinceps tradendi possessionem,
ipsum imperans in censum exactum referre, sub
testimonio fide dignorum hominum, iam ea quæ
inveniret in templo Latinorum, quam quæ inde
allo transferret, diligenter cavendo ne quisquam
eorum re ulla sua fraudaretur; curare quoque
præterea ut sacram omnem supellectilem in Fre-
riorum monasterio inventam et numerato accep-
tam Græci sacerdotes reverenter deportata depo-
nerent in memorato principis apostolorum templo.
Ut autem hæc facta sunt et executioni plene
mandata sacerorum vasorum, librorum, vestium
aliarumque id genus translatio rerum, quæ Latinis
in usu fuerant, percussi casu inopinato Frerii,
539 nec quid agerent aliud habentes, totam
iram in exarchum Pisaniū, qui negotio præfue-
rat, effuderunt. Hunc igitur acerbe conquerentes
accusarunt apud Genuenses habitantes in Peræa,
orantes ut in contemptorem communis religionis
sacrilegum pro meritis vindicaret. Existimavit
magistratus Genuensium æquatio a se rem peti,
præclarumque sibi fore facinus ultionem de Pisano
gravem sumere. Subiunxit igitur sicarios, qui clam
circumventum plagis atrocibus cædeundo proxime
necem adducerent: non enim certis de causis
plane interfici volebat, sed gladio circa mortem
vulneribus exarari luculentis. Fecerunt emissarii
quod jussi fecerant, et irruentes ex iniidiis in

τῶν Γεννουῖτῶν ἀρχοντα, καὶ σφιν ἐφ' ἡμέραις ἐπί-
ζηγοῦθει τὰς τῆς πόλεως πύλας προσέταττεν, ἀναρ-
τῶν τὸ πραχθὲν εἰς κρίσιν τοῦ κομισμούντου, μέλλον-
τος ἑτέρου κατὰ πύστιν ὅσον οὐκ ἥδη τὴν ἀρχὴν
διαδέχεσθαι. Ταῦτα Μπυριγέριος τότε ὡς λαβήν
προβάτεινε σκανδάλου, καὶ ἀλλοτριοῦν τοῦ βασιλέως
τὰς ἐκείνων γνώμας ἐπειρχ., μὴ εἰδὼς, ή καὶ ἐκών
παραλείπων, ὡς βασιλεὺς φθάσας σφίσιν ἔξευμενίζετο
καὶ ἕντα μάχους προσελάμβανεν, ἀγγελθέντων τῶν
αὐτοῖς πρατομένων. Ήδη δὲ τῶν νυκτῶν ἡ νοῦς
ἐπέστη καὶ ἥδη Γεννουῖταις ἡ τῶν νηῶν ἡγγέλλετο
δριξις, προσέτι δὲ καὶ τὸ ποιητέον ἐζητεῖτο ὡς εὐθὺς
ὑποστρέψθεντων καὶ κομισόντων τὰς ἀγγελίας, εὐθὺς
ἐκεῖνοι παρὰ βασιλέα ὑπὸ λαμπτῆρσιν ἀφιγμένοι
τὰς ἐκεῖνεν ἐχωρήσεις ἐλάμβανον, ὡς εἰ μὲν ὑπὸ-

nihil minus opinantem exarchum Pisanorum totum
eum cruentatum ensium ictibus reliquerunt, ut
miser a suis e carnisfincis loco cum modica spe
vite manibus domum referretur. Hoc, ut erat,
in sui contumeliam intolerabilem factum inter-
pretatus imperator continuo prætorem Galaten-
sium, in comitatu ad res ipsorum curandas ver-
sari solitum, apparere deinceps ceram se vetus, C
ipsisque ad dies aliquot præcepit obserari portas
urbis, nec in eam ulli eorum aditum permitti.
Hæc sic Augustus egit, sensum quidem injuria
significans, ejus tamen ultionem nondum exse-
quens; cuius cognitionem reservandam integrum
putavit novis magistratibus Galatensem. Nam
respublica illorum concilio quodam publico lecto-
ruim e gente procerum gubernabatur, cuius erat
regimini certum temporis spatium præscriptum.
Hoc exacto aliud communism (sic enim id collegium
res gentis administrantium vocabatur) priori
succedebat. Cum igitur audisset imperator instare
iztius mutationis diem, et mox novos delegatos
abrogato veteribus imperio habendas rerum sum-
pturos in manus, apud hos, ubi magistratum ini-
vissent, expostulare de Pisani exarchi oppressione
decreverat. Talia porro Mpyrigerius in ea quam
retuli ad Genuenses peregre adventantes oratione
cupide ut ansam opportunam arriperet alienandis
ab obsequio imperatoris illorum animis atrocique
iis inserendo in ipsum odio. Nempe aut nesciebat, D
sunt sciens dissimulabat, placatum ultiro jam 540
antea Genuensibus imperatorem, prolixa perpe-
ram actorum impertitis venia, etiam renovandi
söederis instaurandæque societatis probatas accep-
tasquæ ipsis conditions obtulisse. Id ille strenue
præoccupavet facere, nuntiato ipsi adventu
æpius memoratarum e Genua triremium, et inde
orto metu provido imminentium urbi malorum,
si es, junctis præsertim cum classe Catelanica
viribus, aperto bello Romanos adorirentur. Itaque
navis, quam diximus, ad explorandum missa simul
appulit Galatam, et missos ad cognoscendum rerum
statum exposuit in littus, confessim ii edocti a
moderatoribus reipublicæ de optima in gentem

A κλιθεῖν ἀντιμαχοῦσιν, εἰ δ' ἀνθίσταιντο, εὐθὺς πο-
λεμεῖν, καὶ πλήθους συχνοῦ πρωτας Τρωματικοῦ τοῦ
μὲν κατὰ τὰς ἀκτὰς στησομένου πρὸς ἀμυναν, τοῦ
δ' ἀλιάσι διαποντού γενησομένου· οὐδὲ γὰρ ἀπέβλε-
ψεν, ὡς αὐτὸς μὲν οὐ ποιήσων, πρὸς ἐκείνους δὲ τὸ
πᾶν πράξοντας. Σφίσι μὲν οὖν τὸ δάος ἦν χερσὶ,
καὶ ὑπέστρεψον.

κθ'. Ὁπως Ἀμογάραρος τε καὶ Κατελδρος κατε-
χολεμηθησαρ.

Bασιλεὺς [P. 375-376] δὲ μυρίους ἑξήλα μεθ'
δπλων, πορθμὸς δ' οὗτος ηγῶν ἐπληροῦντο διαπλω-
σομένων πρὸς Ρήγιον. Οὐπω δὲ καλῶς ἐπέστησαν
οἱ πεμφθέντες, νάκενοις δὲ ἐωθινοῦ στερβά συν-
ιστατο μάχη, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐντεύθεν δῆλω-
σιν, τοῦτο δὲ καὶ τρόπον ἀνάγκης. Τοῦ γὰρ Μπυρι-

ipsorum imperatoris voluntate, negarunt delibe-
randum esse amplius, cum ipso an eum ejus
hostibus Amogabarisi arma conjungerent. Pro
urbe, quæ ipsis communis cum Romanis quasi
patria esset, sine ulla cuncialtione pugnandum esse
adversus illius oppugnatores. Hoc nuntio ad
classem operientem foris in salo per celeriter
reversam allato triremim subito ex ea delegati
quidam ad imperatorem profecti nocte ipsa in-
tempesta, prælucentibus facibus, admissi ab eo
perbenigne sunt. Eo colloquio constitutum est
classem Amogabaricam et Catelanicam, nisi ultra
eligeret cedere acceptisque pacis legibus abire,
primo mane junctis viribus Romanorum et Ge-
nuensium oppugnandam. Promisit imperator cum
prima luce apparituras Romanas copias, partim
dispositas per oram maris ad jaculandum inde
in Catelanos, partim e ripa erectas pectoraliis
navibus, ut prælio navall pro virili rem gererent :
nolle quippe se dixit suos otiosos sedere spectato-
res certaminis sociorum, sed partem ipsos laboris
ac periculi, ut consentaneum erat, pro aris foci-
que certando capessere. Ab his conventis digre-
dientes ab Augusto legati Genuenses per nocturnas
adhuc tenebras, cum suuali quisque in manu,
regressi ad suos sunt.

29. Ut Amogabari et Catelani prælio vici sint.

Eduxit autem imperator decem armatorum millia,
quos quæ serebant naves Rhegium eentes tanto
erant numero, ut totum hoc maris spatium quo
urbs a Regino dirimitur iis expleri videretur. Ex
parte porre Genuensium, vixdum plene reversis
quos ab iis ad Augustum missos diximus, a primo
diluculo acer est impetus in Amogaberos factus.
Causa properandi fuit, 541 præter allatas a lega-
tis conventiones cum imperatore initas, etiam
nova necessitas inde orta quod per noctem Mpyri-
gerium compererant, desperata cum ductoribus
classis Genuensis pace, tentasse alienare classia-
rios ab ipsis: circumiectum enim trireme navar-
chos singularein magnæ pecuniae pollicitationibus
delinire studuisse, ut pugna temperarent navesque

γερίου ἀπογινόντος, τὰ τῆς ειρήνης, καὶ μεγάλα χρή- Αὐτοφύαις, τρόπου δὲ ἐφοδιών, ἔξημμένας τῶν προθεουσῶν προτόγορος μηχιστοῖς, καὶ φερομένας ἵν' ἀντικεῖναι καὶ ἀγορεύεν. Ός τροῦ τὴν ἀκρόπολιν ἔκαμψαν, ὁδὸν μὲν ἐκείνην τὴν πρὸς τοὺς οἰκείους ἀπεπάντο, ἕνων δὲ ποὺ τὰ μέσα τοῦ ἀγίου Φωκᾶ καὶ ἐπίτετρος ναυλοχρήσμενοι ἀπεπάνοντο. Τῇ δὲ ὑπεραἱρήσιν μὲν ἐκείνας τὰς ἡττηθείσας, σύτως ὡς ἐγχον, αὐτάνδρους πρὸς οἰκείους κατάγουσι καὶ ἐν τῷρησι πομοῦνται παντοῖ, ἀντοὶ δὲ τῷ βασιλεῖ προσκληθέντες τὰ εἰκότα φιλοφρονοῦνται. Καὶ τοῖς μὲν ναυάρχοις τὰ τῶν ἀναβολῶν ὡς ἐγχον. πρὸς βασιλέως φιλοτιμότερον μετημφίαστο, τοῖς δὲ γέ πλήθεσι τὰ εἰς δαιτὸς φιλοτιμίαν ἴδιοντο. Αύτοι δὲ τῷ μέρει προσμενάντες, μήτε τι τῶν σωμάτων μήτε τι τῶν πραγμάτων δύντες, χρημάτων ἀπρόδοσθαις ἡδούλοντο. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μισθοῖς μὲν συνεφώνουν ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου στρατεύειν· τέλος δὲ, ὡς ἰδόκουν, γνωστιμαχήσαντες διὰ τοὺς ἐκεῖ Γεγνούτας, οἵματι, ἐξ αὐτῆς συμπαραλαβόντες καὶ Μπυριγέριον σύναμα, τοῖς πρωτίστοις αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν Λαζῶν ἀνέπλεον χώραν, μίαν μόνην [P. 377] τῶν τριήρων πρὸς τὰ αὐτῶν ἥθη εἰς δηλωσιν ἀπερλύσαντες.

alio decerant; neque hoc frustra fecissa: emollire quippe quosdam coepерat. Movit ea: rea cognita vectores simulatione lugri, indignantes videlicet salis navarchis certiam, eamque amplam merordem constitutam, se prædeceq[ue] q[ui]onis, si prælio abstinerentur, expertibus. Quare occupant illucescente vix C aurora pugnam invadere. Ac priusq[ue] jaculationibus Amogabaros excitant. Deinde cunctantes lanen, spe videlicet promissæ a navarchis remissione, circum amplexi, ne elaberentur, naves ipsorum tricremium ambitu suarum, in necessitatē, ineluctabili pugnandi conjicunt. Gadunt non pauci utrumque, plures, auferunt, vulnerantur. Sed Genuenses superant, cunctis hostium, præter unam, quæ effugit, solam, vi potiti navibus. Inter causas, cur sint tam facile Amogabari, suū facti, non postrema forte fuerit Mpyrigerii ducis, ipsorum ignavia. Is haud procedere quos instruxerat dolos sentiunt, et desperata summa rerum, propriæ saltem consulere, saluti studens, adito summo præfecto Genuensis classis ipsi deditiōnem sibi, vitam paq[ue], fecit, Adiūcissusque ab illo altissimeque sub tabulato navis absconditus, dum in ea superne a discurrentibus per foros militibus, pugnabatur, otiose ipse delituit, discriminis plane, talius expers. Eius igitur meridie diei, quæ prima et tricesima mensis Maii numerabatur, spectaculum urbi latum fuit videtur. longa serie præter oram mariis, evectas nostrāp[ro]i, victrices pariter Genuensium, et vietas captivasque Amogabarorum naves, illas festo insignes ornatis, vexilla speciose volitantibus, noui, sine, sibilo, illateniter, impellantis, auræ consonaque remorum 542 plausu, has deiformes luctu, spoliatas insignibus, claudicanti ægre remigio prævectas temereque flaci, impulsaas huc illucque, ac vice remulci-

præcedentibus, victricibus, annexas, rudentibus prælongis, sicutque pertractas quo illæ cuncte ducerent. Ut autem cuneum Aenopoleos flexerunt, rectam illinc tenere ad suos Galatenses recusarunt viam, sed supra evecti circa medium oræ sancto Phocæ prætentis, citraque appulse littori, acchieverunt. Postridie, naues quidem illas bello captas, cum vectoribus earum ad suos perducunt et idoneas eas custodis sepiunt. Ipsi vero victores accipi, imperatoris ad eum profecti, quibus par erat significationibus honoris, et benevolentiae sunt excepti. Ac navarchi quidein, conspicui, fulgebant missis ab quemque illorum, ab imperatore speciosissimis induiti vestibus; vulgo autem, classiariorum jussu ejusdem large in epulas cibaria vinaque præbebantur. In his remissionibus, cum dies aliquot transgissent, non tamen emolliri tanta humilitate potuerunt ut imperatori quidquam de fructu victoriae tribuerent, nec parlem ullam prædece ac spoliorum, nec vel ex captivis unum ei donantes. D Offerebant cuncta, illa venalia, non parvo singulis, pretio laxato: gratis nihil largiuros, se, profitebantur. Hinc invitante ipsis imperatore, ut sub pacto, mercedia ire militatum adversus Catelanos Callipolim obtinentes vallent, primum de summa pecunia ipsis ab Augusto hoc nomine pendebat altercatum est; interimque dissensione circa id inter classis duces orsa, instinctu, opinor, iniquilinorum Galatæ Genuensis, qui quodam jam ante, ut dixi, fædere, præoccupati, a Catelanis erant, omnes sublati, repente ancoris, cursum Lazos versus intenderunt, assumpcio, secundis, cum præcipuis Amogabarorum, Mpyrigerio, una, duntazat e tricambris ipsorum, iostijmum ad suos, ut puntiles quæ contigerant, remissa.

λ'. Θεως ὁ συγάλητος καὶ πολέμοις οἱ Ῥωμαιοί: Βασιλεὺς δ' ἐντεῦθεν φραντζή τοι τῶν; ἀν μετέλθει τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου, ἔπειτα τούς γε καὶ βοῆσια μενεκεῖνοις ἡγγέλλετο: παραγίνεσθαι, ἱκούστα δὲ καὶ ως Πέρσας ἐν τῇς περαῖς καλεῖν βούλοικοι. Καὶ εἰ ἀμφὶ τὸν νόθον δὲ τοι· Θεοδερίγου αὐτάδελφον προσδόκιμοι ἡσαν καὶ αὖθις φαίνεσθαι. Θύ μήν δὲ ἀλλὰ οὐδὲ ἀ νέος ὀναξ Μεχατζή τιμέλει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀφεὶς τὴν Ἀδριανοῦ καὶ πρὸς τῷ Παμφύλῳ γενώμενος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν ἑταῖροι ἀρχηγὸν τὸν Δούκαν καὶ τὸν μέγαν τζαούσιον τὸν Θύμπερτόπουλον καὶ τρίτον τὸν Βασσίλειον, οἰκανούς εἰς πολέμου έξαρτουσι, ἐπει τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου Ἀμογαζάρους ἐπέκμπτει, εἰ δὴ καὶ ἀπὸ Βραγχιαλίου ἀπρατοπεδεύμενοι. Τοιμοι προσβαλεῖν ἡσαν, ἢν που φανείεν. Οἱ δὲ τῶν ἐντὸς ἀπαλλαγέντες φόδων (οὐδὲ γάρ οὐδὲ τοὺς περιόντας τῶν σκυλευθέντων ἐντὸς τοῦ φρουρίου εἴναι, ἀλλ' ἐν τῷ μετ' αὐτοῖς καράδῳ ἐλεεινά φαστια: σύναμα τῷ σφρετρῷ νησάσθμενοι πλούτῳ τῷ εὐφυλάκτῳ είχον) τὴν μάχην αὐτόθεν σοφίζονται, καὶ πλειστηρίαν ἔχειλαντες: ζῶντα, ὡς ἂν μηδὲν ὑπειδόμε-

νεται τῶν καπῶν, ἄνετον εἶναι. Τὸ δὲ ἥπατε· καὶ γάρ: καὶ αὐτοὶ ἵπποις τε καὶ παζοὶ, ἀγαθοὶ τὴν τῶν ὅπλων [P. 378] ἔχον καὶ ως ἰδεῖν ἀπρόσμαχοι, ἐνεδρεύουσι. Τότε γοῦν τὸ μὲν καθερὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν συντέξεων ἐν ὅπλοις ἡσαν καὶ τὸν πόλεμον πρυτεδόκων, εἰ δὲ πλειστοὶ περὶ τὴν φανεῖσαν λιχνευσάμενοι λείπονται ἔχεισον ἀσυντάκτως. Καὶ εὐθὺς οἱ ἐνεδρεύοντες εἰς συντάκτως ἐς δει μάλιστα καὶ πεφυλαγμένως ἀπώρμων. Παρ' ἕκάτερα γάρ ἐνδεικτοῖς δύο παζοὶ ἔδοχοι μίαζον, Ἰταλικοῖς τόξοις καθωπλισμένοι: αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν καὶ παλτῶν, ἐπιχιωρίων δοράτων, & δὴ τὸ παλαιὸν ἀγγωνες ἐκαλοῦντο, τὸν πόλεμον ἀπεβάρρουν. Οἱ δὲ συστάντες μάχην ἐστησαν κρατεῖν. Καὶ πίνεονται μὲν ἐκατέρωθεν, τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ προστηματος γίνονται Κατελάνοι, καὶ μέχρι τοῦ Μονοκαστάνου τόπον κατατρέχουσι καὶ φοεύονται. Η δὲ πύστις ἐπὶ διακοστοῖς ἐστα τὸν φόνον, πληγέντων καὶ αὐτῶν ἡγεμόνων. Τότε βασιλεὺς ἐκ βασιλικῶν ἔχων μηνυμάτων μαθὼν τὸ συμβόλιον ἡγήσεται τοῖς σφόδρα, καὶ ἐν μεταγνώσει ἢν τοῦ μῆτ παντάπασιν μεταθέντι Γεννούστας ἐκείνους, καὶ μισθώ-

30. Ut successus infelici Romani pugnaverint.
543 Restabat inde imperatori sollicitudo pellassorum Callipoli hostium; quod quia vi quibusve copiis oontrario aggredetur, haud in expedito erat. Intendebat curam; quod auxilia Callipolim tenentibus advenire serebantur. Audiebatur quin etiam cogitare ipsos de advocandis in subsidium ex opposita continente Persis. Exercitum quoque navalem cui frater nothus Theuderichi præterat, mox rursus in nostro mari apparitum, jacabat fame, ceterum junior Augustus Michael, haud et ipse tali articulo cessabat rerum aut negligebat bellum Catelanicum; sed motis ab Adrianopoli strenue castris progressus usque Pamphylum, inde magnum hetariarcham Ducam et magnum Izauzium Umpertopulum, tertio insuper his addito Bussila, satis ad rem bene gerendam et numero et appara- tu instructos misit adversus Amogabards Callipolim occupantes. Hi tres imperatori duces castris et Branchialio aliquantum ulterius promotis parati ad acie decertandum stabant, sicubi hostis appa- rente pugne copiam daret. Porro Amogabari pri- mum studuerant liberare se periculò quod a Calli- politanis genere Romanis, sorte a tergo insurrecturis, dum ipsi contra exterius oppugnantes arcem défen- derent, timeri jure poterat. Id illi sibi videbantur assecuti nullo prorsus Romanorum intra Callipoli relinquendo. Cunctos enim in sua quemque nāvicularia, superimposita ibidem singulorum re domes- tica et pretiosa præsertim supellecili, solo iu- posuerunt intra portum, acri jugiter invigilante custodia illi miserandæ plane multititudini, cuius et corpora et opes, præda dominis crudelibus certa, servabantur. Ab hac jam parte securi liberos ani- mos ad belli prudenter administrandi rationem indagandam converterunt, tali fraude composita. Extrusserunt in agrum quasi tenere magnam vim

incustoditam: pecoris; prope enlocato in insidiis peditalu equitatuque suorum fôrissimorum **544** militum, optime ad prælium instructis. Oblatus aciei Romanæ conspectus errantis sine apparente præsidio armamentii solvit ordines cupidine lucrandi, traxitque plerosque ad abigendam sibi facilem, ut putabant, et paratam predam. At in eos sic inor- dinatae discursantes impetu ex improviso consu- gentes et latebris faciunt latini equites, duobas hinc inde optime armatis Italico arcu stipati adju- lique pedilibus, ipsi cataphracti, cum petris et traguulis, genere illico telorum usitato: quæ veteri nomine angones dicebantur: Hb: composite circumspeteque undique irruentes excepérunt par- bus animis reptim coeuntes nostri. Acere inde com- mittitur prælium, cedentibus utrumque multis. Sed victoria Catelanorum finit; qui nostros cædendo mactandoque insecuri usque ad Monocastanum (id loei nomen) sunt. Fama vulgaris numerum occi- sorum e nostris ad ducentos redigit. Inter vulnera- tos duces fuerunt ipsi. Tunc Andronicus citis a Michaeli filio de re tota edictus nuntiis, sero doluit: quod non omnia quæ velint large pollicitus Genuensis illos omnino ad bellum contra Callipolim suscipiendum perpulisset. Intervenerat enim quedam ejus in lictiatione petitæ ab his mercedis parcimonia; qua sublata si quanta poposcerant pro illa militari opera stipendia prompte ac liberaliter donasset, capessituros eos statim fuisse apparebat arduam istam pellendorum Callipoli Amogabaro- rum provinciam. Nune avare suppeditando, quodque ipsum offerebat non continuo expedite numeratum, repræsentando, voluntatem ipsius ejus aggrediendæ rei dempserat; quam si tentassent, haud esset ista, de qua nunc moareret, clades secuta Romanorum. Petierant Genuenses expeditionis Callipolita- nae sine mora illa subito post debellatam

μασιν οίς ἀπήγουν ἔξικαγωτάμενον συμμαχεῖν πει- Α' ἀναπαλαίειν τὴν ἡπτάν αἰρούμενος. Οὐ γάρ ιούν
θειν ἐπ' Ἀμογαβάρους, ὡς εἶχον εὐθὺς ὅρμησαντες,
ἄλλ' δμῶς περὶ τὰς δόσεις; φειδῶ τινα καὶ ὑπερημε-
ρίαν ἐνδειξάμενον νῦν ἐπὶ τοῖς ἕνεμοῖς ἀλγεῖν.
Ἐκεῖνοι γάρ ἐν ἔξι χιλιάσιν ἵστων χρυσοῦ τὸ μί-
σθωμα ἀπέλθειν συνόλους καὶ μαχέσασθαι τὴν τα-
χίστην, τῶν περὶ τὸν Μπυριγέριον ἥδη ἐλευκήτων·
βασιλεὺς δὲ πέμπων τῷ μέτρῳ μόνῳ ἐπίστευτες συμ-
πληροῦν τὸ τῶν ἀπαιτουμένων ποσόν. Ός δὲ στή-
σαντες ἐκεῖνοι λυγοῖς τὸ διδόμενον ἐδοκίμαζον καὶ
ποιὸν τὸ Ἑλλειμμα ἦν, ἔνωργίζοντο καὶ ἀλλας ἐν
μεταμέλψι πως δντες, καὶ ἀντεπόστελλον τοὺς μι-
σθούς. Πάτρούλος δ' ἦν τὸ Ἑλλειμματα πρόφασις·
ώς γάρ καὶ ταῦτα βασιλεὺς ἐπλήρου καὶ πέμπων
ἔξιτρυνεν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου τῶν βουλευμάτων
χρουσάμενοι ἴδιαις προύτεινον ἐμπορίας, καὶ πρὸς
αὐταῖς ἡσαν εὐθέως, καὶ ἀπολλάττοντο τὴν ταχί-
στην. Οἱ δὲ βασιλεὺς τοιαῦτα μαθὼν τοῖς ἴδιοις πα-
ξινεταὶ μισθώματα καὶ τριήρεις ἐξηρτύστο,

C 545 et captiam Myrigerii classem adorientes
primum sex millia nummorum. Imperator pecu-
niae ad eam solutionem signatae parcens, aurum
infectum loco monetæ ad ipsos miserat, cura suis
data ut explorato per stateram assemitatoque
pondere summam ipsis istam consticerent. Id lentum
pensitandi ac supputandi dum negotium alterca-
tiunculis trahitur, dumque illi queruntur tali com-
mutatione monetæ in massam haud levi intertri-
mento contrahi sibi fructum pecuniae promissæ,
otium scilicet alia cogitandi habuere: ac sugge-
rentibus contraria fautoribus Catanorum ut faci-
liores persuasus essent, indignatiuncula efficit ipsa
illa qua movebantur e diminutione sperati præmii.
Poenitentes igitur ostensa voluntatis portatum ad
se mercedis nomine aurum imperatori remiserunt.
Prætextus autem merus fuit ista quam causabentur
ex mutatione monetæ in massam emergens in
damnum eorum jactura. Nam istud quidquid foret
detrimenti compensaturum se aliunde Augustus
recepit. Misitque adeo qui supplementum hoc re-
præsentarent et negotium absolverent, remoris
omnibus abruptis. At, ut dixi, serum id fuit, illis
jam alienatis et in diversa consilia deslexis. Ergo
sua obtendentes mercimonia, quoruim rationes
maturam ipsorum flagitarent profectionem ad
Lazos, vacare nunc sibi aliis attendere præcise
negarunt, confessimque solverunt. Quo imperator
comperito, in suos Romanos generis destinata Ge-
nuensibus stipendia impedit, triremes comparans
quarum ope damnum cladis acceptæ repararet.
Non enim summæ imperii vis ac robur deerat,
sed cum valeret vigeretque quasi caput reipublicæ,
manus et actionum tunc necessiarum instru-
ments languebant, infirmæ, inquam, militares
Romanorum copiæ, quæ velut corpus faciebant,
cui erat vice animæ potestas imperantis principis,
nequidquam ipsa operans et satagens, dum co-
natus illius omnes membrorum reipublicæ præci-

περόντο κακούς κινήσεως είχον σφαδάζειν, κατὰ
λόγον νεογνῶν ζώων, & δῆ τελείας οὐσίας τῆς ἐν
αὐτοῖς ψυχῆς ἀτελῆ τὰ δργανα φέροντα τὴν μὲν
χίνησιν πάντως ἐνδεικνῦσι καὶ τὴν τοῦ κινοῦντος
ἐνέργειαν παριστάνουσι, τὰ δὲ εἰκαῖς καὶ ὡς ἔχουσι
φέρονται καὶ παραβολώτερον φέτουσι. Καὶ ταῦτα
εἰσὶ τὰ λαγόμενα παίγνια, ψυχῆς τελείας ἐνέργεια
εἰς οὐ τελεῖος τοῖς σκεύεσι.

B λα'. Δημητρόπλα τοῦ βασιλέως περὶ τῆς τοῦ λαοῦ
διατίλας καὶ περὶ δρκων.

Tῷ τοι καὶ πρώτον τάς δρμήν ίδων ἀτακτησαν
λαοῦ εἰς νεωτερισμούς ἐργαζειρούμην, δη τοις καὶ
Δημητρέπη παρακινοῦ, εἰσάγει μὲν καὶ στρατιωτικὸν

C puerum debilitas et defectus reddebat irritos.
Debilitas autem apparebat ista, ubi commovere se
inciperent: statim enim sicut animalcula zetatis
teneræ, gressum ante 546 vires moliri audentis,
concedebarunt. Atque ut in hisce recens natis ani-
mantibus ex motu qualicunque illo imbecillo ar-
gumentum quidem certum sumitur inditæ ipsis et
penitus insidentis animaliæ, suis prædictis facultati-
bus, sed quarum exercendarum instrumentis adhuc
desstitutis ob fluxam mollietatem nondum robo-
ratorum incremento debito artuum, ita intellige-
bamus nos sane ex motu actuque in varia milcantis
exorsa principiis subesse utique spiritum imperio:
cæterum executione recte præscriptorum vitio
invalidæ obsequentium corrupta ministrorum, res
summa nibilominus in præcipiti pendebat, nihil
efficacis remedii malia exhibente publicis illa in-
firma quasi palpitatione enervium reipublice
membrorum, quæ illo fitabante lapsabunde motu
gressum molientia singulis quasi offensabant pas-
sibus, nihilque nisi risum hostibus movebant;
quippe cursationum aut affectionum serio
agendi tentatarum a parvulis similia earum quas
pugnia dicimus, hoc est ludicra puerilia, specta-
cula sui ludibrio visum oblectantia, dum incep-
tana exhibent, nec quidquam satagentis operari
animæ perfectæ in organis imperfectis.

D 34. Concio imperatoris de populi sese inordinate
commoventis immodestia, deque fide in principes
novo civium jurejurando firmata.

Ante omnia conspicatus imperator excitatum
in effrænes ausus impetum populi, sic tum com-
parati ut, quisquis in pravum auctor impelleret,
additurus eo sese haud reluctantem videretur, præ-
vertendis novitatibus opportunum judicavit mili-
tares copias in urbem inducere. Sed et præter
iatud quasi frenum plebeia inditum consumacise,
Kalendis ipsis Junii, quæ postera illuxit dies a
debellatis per Genuenses Amogabarisi, primis con-

εἰς τινα δῆθεν ἀναστολήν, δύμας δὲ καὶ Μαιρακτη-
ρῶνος πρώτη τὸ πρωτεύον τῆς πολιτείας συνη-
θροικῶς μαχράν κατέτειν δημηγορίαν, τὰ περὶ τῶν
Κατελάνων ἀπολογούμενος, καὶ ὡς ἐξησθενηκυῖῶν
τῶν Ρωμαϊκῶν δυνάμεων ἔνους ἀνακαλεῖσθαι ἀνεγ-
καθεῖν τοῦτο μὲν Ἀλανούς, τοῦτο δὲ Τατεούς,
καὶ ὡς οὐδὲ μόνος καὶ πρῶτος τῶν ἔνων δέξιος
τινα καὶ τιμήσειν, ἀλλὰ καὶ Ἰαννηγὸς Δούκας Γου-
λιελμόν τινα προσλαβόμενος ἐπ' ἄλιτρος ἵστα Ρω-
μαϊκαῖς, καὶ δι [P. 380] πατήρ αὐτοῦ τὸν Ἰάδριον
τῷ μεγαλοδουκικῷ τετίμηκεν ἀξιώματι, καὶ ὡς οὐδὲ
αὐτὸς ἀνίηστι σπεύδων ἐπὶ τῷ σῶς εἶναι Ρωμαίους.
εἰ καὶ θεον μήνιμα τὰς ἡμῶν, φησίν, ἀμαρτίας
μετέρχεται, καὶ ὡς ἡγεμόνων τὰ πλείστα κακότητι
ταραπήλωλε τὰ πολλὰ ἀμέλούντων. Καὶ πολλὴν
συνυφάνας τοιαῦτα, τέλος ἐφ' ἡσυχίας μὲν αὐτοὺς
διάγειν ἐπέτεττο καὶ τοῖς ἔργοις προσέχειν καὶ μὴ
πολυπραγμονεῖν, ἀξιους μόνον ἁυτοὺς καθιστάντας
ἐφ' δον δυνατόν, αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ τὰ πρά-
ματα ἀπιερέποντας, καὶ που καὶ θορυβηθεῖη, τὴν

A ἀταξίαν ἀνειργοντας, καθ' ἣν πολλοὶ δυσχερῶς, ὡς
καὶ ἁυτοὺς ἔχειν εἰδέναι, κατὰ διαφόρους καιροὺς
ἀπηλλάχασιν, ὡς μεγίστου πολέμου τῆς στάσεως
οὗσης τῆς ἐν ταῖς πόλεσι, καθ' ἣν οὐκ... καὶ πραγ-
μάτων, ἀλλ' εἰρήνης εἶναι καὶ δμονολαζίη μιλάν, ή
τὰ πάντα συγχέονται. Ός γάρ τὸ δρ' ἁυτοῖς ἐξα-
πατᾶσθαι πάντων χειρίστοι διὰ τὸ καθύ.... σμικρὴν
ἀποστατεύεν, ἀλλ' ἐστὶ παρεῖναι τὸν ἐξαπατῶμε-
νον, οὗτῳ καὶ τὸ δρ' ἁυτοῖς πολεμεῖσθαι πόλιν
δεινότερον, ὡς ἐντὸς τῶν ὑπεκκαυμάτων δυτῶν, εἰς
βιαλας ἔτοιμα κακίας ἀναψήν. Διέ ταῦτα καὶ περὶ
πλεονός ἐποιεῖτο τὸ τῆς πόλεως ἀστασίστον, καὶ
μᾶλλον ἐν τοιούτῳ καιρῷ καθ' ὅν τῶν ἐκτὸς ἀνεγη-
γερμάνων ἐξ ἀναγκαῖου καὶ τὸ ἐντὸς συγχραδίνε-
σθαι. Όστε καὶ ὀρδοῖσθαι σφράς ἀνεγηγερμάνους πρῶ-
τον μὲν τῶν ἕμβαινοντων χάριν ἐκ τῆς στασιώδους
ταραχῆς ἐκείνης, ὡς παρακινησειομένων ἐκ τῆς τυ-
χούσης προφάσεως. στρατιωτικὰς εἰσῆγε δυνάμεις
κατ' ἀναχαιτισμὸν τῶν προσδοκωμένων θορύβων.

vocatus civium longam explicuit orationem, acta
cum Catalenis excusans sua, demonstransque ult-
ima se adactum necessitate, ob redactas in extre-
mam infirmitatem Romanas copias, recie ac pru-
denter (utcunq; bono consilio haud per exitus
responderit) extera supplementa militis quasi-
viase, mercede conducendis auxiliariis primorum
Alanorum, deinde Italorum. Neque id se solum aut
primum fecisse, cum et Joannes Ducas Gulielmum
quemdam ex exteris assumptum Romanas aulæ di-
gnitatibus ornaverit, et recentiori memoria pater
suum Michael Icarium magni ducis splendido titulo
547 cohonestaverit. Sane nulla in parte ceas-
tum a se, nec quidquam unquam prætermisso
quo suūtineri posse labantem rem publicam salu-
temque populi constitui spes qualiscunque suade-
ret. Unde non imputari ejus negligentia debere
ruinas quæ cernerentur rerum: sed iræ primum
divinæ peccata nostra ulciscenti, postea ignavia
incuriaque praefectorum negotiis, per quas satis
constaret pleraque materiam publico luctui præ-
bentia fuisse accepta detimenta. His ubi similia
multa subtexuit, tandem eo collegit summam ora-
tionis, ut magnopere cunctis præcipereτ zetu
animorum compresso quiescere, attendereque suis
quemque domesticis rebus, nec temere se in cu-
ram publici regiminis ingerere. Tantum pro virili
sic vivere curarent, ut commutatione morum in
melius dignos se prosperiori fortuna, judicio mode-
rantis humana Numinis, redderent, sibi autem, et
quibus ad id ministris uti vellet, arbitrium pu-
blicæ rei gubernandæ permitterent integrum, nihil
curiose sciscitando super consiliis actorum, aut
circa successus in futurum incertos inani divina-
tione conflictando. Neque in ista se quisque viritim
continere modestia satis haberent: verum et si
quos initium tumultuandi facere cernerent, contra
statim insurgendo cohibere conarentur, in eo

B promptios adjutores habituri quos ad hoc ipsuin
introduxisset in urbem milites. Horum ope fides
ipsorum roborata magnam, si quantum par erat
anniteretur, a civitate calamitatem averteret, re-
ditionem, qua multos diversis temporibus in ma-
lorum extrema devenisse populis partim ipsi me-
minissent, partim indicio annalium e memoria
veteri possent repetere. Sic sane haberent, nullum

C quantumvis cruenti et internecri exteri belli tan-
tam esse perniciem, quæ dampnū et exitiis civilium
certaminum comparata non reperiatur tolerabi-
lior ac levior. Nunquam enim seditionis conflictibus
aut saluti hominum consuluntur aut tutelæ domum
ac rerum, sed contra per eos pacis et consensio-
nis civilis, quæ sunt prima fundamenta bonorum
omnium, jactura irreparabili facta universa in
confusionem miserrimam veniunt. Ac quemadmo-
dum deceptionum ea longe omnium pessima est
qua quis a se ipso decipitur, propter intime atque
inseparabiliter admotum deceptio deceptorem **548**
et propter obnoxiam decepti facilitatem ad suc-
cumbendum insuspiciabilibus adeo chari ac conjuncti
deceptoris fraudibus, ita belli supra omnia capita-
lissimum genus est, quo cives urbis unius invicem
committuntur, quod is exardescens furor faces
applicet parato intus et congesto somiti, unde in-
cendium erumpat universa consumpturum. Hæc
cum ita sint, præ omnibus eupere se ac tanquam
optabilium maximum summo studio querere tran-
quillum civitatis concordis statum. Qualis cum
expeti semper debeat, hoc præsertim maxime ne-
cessarium appareat tempore, quo rebus exterius
turbatis inevitabile sit non urbem pariter ipsam
ipso circum undique titubantium regionum motu
ac strepitu conenti; cui si externæ impressioni
tumultus interior accedat, palam sit cuncta in præ-
ceps irrevocabiliter lapsura. Tam lubrico et ancl-
piti momento, se pro vigilandi officio in communis

Τότε τὴν ἀνταυθοῖσι σφῶν. ἀσχολίαν περιττὸν ἀλλώς Α ἔχουν καὶ τῶν ἀναγκαίων ὑπερόριον, ἀλλως ἐγγω-
κάς ἀσφαλίσασθαι τὴν δύνονταν, καὶ ἐξ αὐτῆς τοὺς
συνειλεγμένους ἐπέταττε χεῖρας ἐπιτιθέντας τοὺς
ἱεροὺς Εὐαγγελίοις δύναιν ἢ μὴν πίστιν μὲν φυλάτ-
τεν εἰς βασιλεῖς, πάντα δὲ διχονίας τρόπον καὶ στά-
σεως μῆτ' αὐτοὺς [P. 381] ἐνεργεῖν, καὶ τοὺς ἀλλοις,
εἰς που καὶ θορυβοῖς, δυσιν, δλίγεται, χερσὶν ἀντω-
θεῖν. Καὶ γε ἀνὰ τὴν πόλιν πάσαν σάνδυχη ἡν τοὺς
παρευρισκομένους] εἰδεῖς ἀν παρερχομένους βασιλι-
κοὺς, καὶ τοὺς παρευρισκομένους δύναντας. Καὶ τὰ
μὲν ἀντές τῆς πόλεως ἐπράττοντο τῇδε.

λβ'. Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μάχης πρὸς
Ἀμογαβάρους.

Οἱ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐκ ἡρεμῶν ἦν τὴν μά-
χην, ἀλλὰ πάντα λίθον κινῶν, τὸ τοῦ λόγου, διπὼς
τὴν ἥτεαν ἀνακαλέσηται· οὐδὲ γάρ ὑπέμενε τὸ τῆς
ψυχῆς αὐτοῦ εὐγενές καὶ ἀνδρεῖον ἀκούειν τε καὶ
δρᾶν τὰ δεινὰ διπερ ἐπασχον οἱ ἐλεεῖναι Ῥωμαῖοι
ὑπὸ τῶν αἰμοχαρῶν Κατελάνων. Ὅθεν καὶ πάντα

salutis custodiam intentum, cum animadvertisset
inquietum quorumdam aestuum in impetus summae
rerum exitiales, quin levi preteritu erumperet,
vix sese posse continere, necessario advocasse
quas cernerent militares intra urbem copias, bonis
præsidio futuras, levibus ac parum sanis licenſiān
sese una simul cum omnibus perdendi frēnatūras.
Bonī consulerent quod esset. In commune saluta-
riter decretum; et hoc ipsum indicare ne grava-
rentur, et fidem, quam erga principes integrām
animo soverent, profleri rursus exterius, ea Deo
teste confirmando. Hic prolato sacri Evangelii co-
dice, sigillatim citati cuncti qui aderant, et ma-
num imponere sunt jussi, sancte jurando et sese
fidem quam deberent Augusto utrique servaturos,
et ab omni dissensione ac turba cum temperatu-
ros ippos, tum alios, si qui forte tumultum inchoa-
rent, ultraque, quod aiunt, manu repulsuros. Inde
a concione propagata per urbem confessum totam
eadem renovandi juramenti ceremonia est, mini-
stris varie imperatoriis cum sacro in manibus
codice cursantibus. 549 et per omnes plateas
ac hominum conventicula quoscunque reperi-
sent ad sacramentum adigenib⁹. Hæc tunc in-
tra civitatem acta.

32. De pugna. Michaelis. Augusti: cum. Amogabaris.

At imperator Michael haud cunctabatur in appa-
ratu pugnæ quam omnino pugnare decreverat, sed
omnem, quod dici solet, movebat lapidem ad nu-
peram belli offensionem emendandam. Non enim
sustinebat nobilis ejus et fortis animus audire ac
videre injurias atroces quas miseri Romani patie-
bantur a sanguinariis Catelanis. Missis itaque cun-
ctis querelis, minisque verborum cogit exercitum,
et Orestiade relicta circum castrum Apro dictum,
loco illi proximo, sicut tentoria tanquam diluculo
commissurus cum Ital⁹ prælium: nam et ipsi

Α λόγον ἀφές ἐπισυνάγει τὸ στράτευμα, καὶ καταλυ-
πὼν τὴν Ὀρεστιάδα περὶ τὴν Ἀπρω πλησίον κα-
τασκηνοί, ὃς δῆμα ἐώ προσμιξιν τοῖς Ἰταλοῖς·
ἐκεῖστο γάρ πλησίον καὶ αὐτοὶ κατεστήνουν. Τῇ γενν
διστρατικὴ συνταξάμενος κατὰ τὸν τὸν Ἰμέρι λεγ-
μενὸν τόπον Ἀλανοὺς μὲν καὶ Τουρκοτούλους ἐν
ἡγουμένας συντάξεσιν ἔσται, περὶ τὸν Βοσσιλαν τού-
τους ποιούμενος, ἐπομένους δὲ τόπος περὶ τὸν μέγαν
πριμικήριον Μακεδόνας διέταττε, καὶ μετὰ τούτους
περὶ τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον τοὺς ἀντολῆθεν-
ἀπηρκότας, τὸ Βλαχικὸν δὲ καὶ δεὸν ἐλλο ἐκ θελη-
ματαρίων συγχροτούμενον ἔν, καὶ αὐτὸς κατὰ τρό-
πον περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην συνταξάμενος οὐ-
ραγούν, αὐτὸς σύναμα καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐτα-
δέλφῳ τε καὶ δεσπότῃ, καὶ τῷ πιγκέρνη Σεναχηρεὶμ
B τῷ Ἄγγελῷ οὐδὲ γάρ οὐδὲ αὐτὸς λαὸν ἄγειν ἔρεται,
ἀλλ' ἀμφιπονεῖσθαι περὶ τὸν ἀνάκτα καὶ οἱ πολυω-
ρεῖν τὴν ἀσφάλειαν ἥθελεν. [P. 382] Οὕτως ἀκενος
τὰς συντάξεις ἀποτάξας, τὸ οἰκεῖον ἄπαν καὶ μαχε-
μάτων προσλαβών, τὸν διστατὸν ἀνεπίληρου σύλ-

prope tabernacula habebant: Postridie igitur in-
structo progressus agmine, ubi ad locum cui no-
men est Imeri pervenit, copias ordinavit in hunc
modum. Alanos et Turcopulos in fronte constituit,
duce illis praeposito Bōssila. Post hos Macedonas
collocavit, quibus magnus primiticerius præcerat.
His subiunxit quos ductabat ex Oriente prosector
patruus ipsius Theodorus. Ultimam in aciem sub-
movit quantum e Blachico genere voluntariisque
collectum aderat, ac quantum subesse consueve-
rat magno hetæriarchæ, quemea die curare extrema
illa in parte jussit. Ipse Michael fidem hinc inde ha-
bebat stipatores Constantinum despotam fratrem
suum et Sennacherimum Angelum pincernam :
nam neque hic proprios ducere ordines voluit,
sed satagere circa imperatorem et ejus saluti ac
securitati prospicere maluit. Sic Michael acie in-
structa, sumpto secum quod habuit fortissimum
prætorianæ 550 ac palatinæ domesticæ militiæ,
novissimum effecit agmen. In totum Romanæ copiae
quinque majorum legionum numerum explebant,
adversariorum autem duntaxat quatuor, quarum
una Persarum fuit: Persas enim Catelanī evoca-
verant. Sub hæc acri certamine manu quoque
cominus conseruo, hinc quidem Alani, inde autem
Turcopuli concurrentes, in primos Catelanorum
impingunt ordines, excepti ab his intrepide ac fir-
miter, instar turris videlicet persistentibus, nec
quantumvis circum assultantes molirentur, vel uno
cuiquam vestigio cedentibus. Gravi quippe arma-
tura protecti undique corpora, cum suis ipsi se-
curi tegminibus contemnebant ultraque ex parte
immissa jacula, tum suorum utrimque dispositorum
non defuturis in tempore auxiliis satis fidebant.
Atque ita sane fortiter obstantes tuebantur locum.
Cæterum qui præcurrerant Turcopuli et Alani,
haud parem primæ illi alacritati vividæ impres-
sionis urgendi perseverantiam adjuvixerunt, sed

λογον. Καὶ αἱ μὲν Ἀρματικαὶ δυνάμεις εἰς πάντες τὰ μείζω συνεποδούντο, αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων εἰς τέσσαρα, ὡν ἐν ἦν τὸ τῶν Περσῶν· προσέχαλεσαν γάρ καὶ Περσικὸν οἱ Κατελάνοι. Καὶ δὴ καρτερᾶς γενομένης τῆς μάχης καὶ ἐκ χειρὸς, ἔνθεν μὲν Ἀλανοὶ ἐκείθεν δὲ Τουρκόπουλοι συνεκθέουσι καὶ τῇ προηγουμένῃ συντάξῃ τῶν Κατελάνων προσβάλλουσι. Καὶ εὐθὺς πύργος ἥσαν ἐκεῖνοι, μηδὲν μηδενὶ καθυπελκούστες· ἐν διαφορεῖ, γάρ οὐ πλισμένοι καὶ τοῖς παρ' ἑκάτερα δάλλουσι πίστυναι καρτερῶς ἀντεῖχον. Οὐ μήν καὶ εἰσδάλλουσι οἱ προσδραμόντες τὸ λοιπὸν ἐκαρτέρουν, ἀλλ' εὐθὺς παρεκκλίναντες ἐπὶ θάτερα δόξαν παρέσχον τροπῆς, τῷ μὲν φανιομένῳ καὶ οἵ τε ἑωρῶντα, ὡς δῆθεν, ἀπογνόντες τὴν μάχην, τῷ δὲ βαθυτέρῳ καὶ οἷς ὑπωπτεύοντο, λατιποταξίου ἐκόντες εἶναι γραφόμενοι, οἷς δὲι μὴ τοὺς μισθοὺς ικανούμενοι μελέτης ἐρδρόμου πολεμικῆς. Εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσιν δὲι καὶ ἀνάπυστον γεγονός ἐκείνοις τὸ ἄπὸ τοῦ Τουκτᾶ πρὸς βασιλέα μήνυμα περὶ τῆς ἀμτῶν ἀνθυποστροφῆς (δῆλον. γάρ ἡνὶ ὁ Τουκτᾶς ἐκείνους ὡς ίδιους καὶ τῆς τῶν

subito declinantes in partem alteram speciem fugae præbuerunt, facile opinatis, qui spectabant, desperata ipsos victoriacedere. At quibus erat interiore noctis perspectior horum barbarorum animus, non alio re suspicabantur, meditata in eos ad prælium altulisse voluntatem, flagitii, militaris, palam conscienti, loco ultro deserendo, quoniam haud persolutis sibi retro stipendiis gratuita periclitari militia stultum ducerent. Sunt qui addant, emanasse aut sensum copum revocatos sese a Tuctajne ipsorum principi, qui missis, ad imperatorem nuntiis suos ad se remitti postulasset. Erant hi videlicet ex gente Togharorum. Tuctajni subjecta, nec erat obsecutum venisse revera legatos ab eo ad Augustum, qui communq[ue]tatis ipsi olim suas copias reppererent. His illi de causis remittentes impetum a cōspite languescentes in obliqua deflegerunt. 551 Hoc ordinatis post ipsos, terrorēt inicit. Unde et hi jam objecti hostiis, segni, ipsi quoque sunt certamine defuncti, aut potius majori ex parte defecti animis detrectabant pugnam. Id, imperator ab extremo, ubi conq[ui]terat, ut diximus, conspiatus agmina, et rei summi discrip[er]t morito mentuens, facile vidi ultima sese necessitate adigi ad conatum restituendī manu propria puglii, ne posse defugere quin suum caput, hosti se immitiens, in Martijs aleam proiceret. Nec dubitavit, qua erat generositate, quin statim ita faceret. Verum incendare ad hoc volenti personam, sibi equum nitra res contigit, quam ascribere ostento dixi in humanarum rationum inverisimilitudo. prudenter vestimentes subigit. Equus, simul enim insilire parans. Augustus contractavit, caput excutens frumentum ejus in ore, subtrebentesque sese, habenis in ageris manu relicta, ruge per campum exstantabundus ad hostes transiit. Nibilis tamen seclusus Michael, equo alio strenue consecuso arreplaque

A. Τοχέρων ἀρχῆθεν χειρὸς ἀπῆται παρὰ τὸν δινάκτα πρεσβευόμενος διὰ ταῦτα καθυφέντες τὰς δρμὰς ἀρρώστοτερες εἶχον καὶ ἀσυγκέντον. Ἀλλὰ τοῦτο τοῖς κατόπιν ιούσι δοιλίαν ἐμβάλλει, καὶ ἀπροθύμως εἶχον περὶ τὴν μάχην. Θερός δὲ βασιλέως εὐραγῶν θεασάμενος, καὶ περὶ τοὺς δῖοις ὡς εἰκὼν δίστας, αὐτὸς ἡναγκάζετο πολεμεῖν οἰκειῷ σώματι, καὶ γοῦν ξινομος ἦν μετοχειανεσθαι, πρὸς τὴν μάχην. Αἴλ' δὲ πρὸς τοῦτο ἵππος ἐκ τηνος δικαιούσιος διεπέσθαι. Επειδὴς γοῦν δάλλους καὶ λαβῶν ἀνάχειρας θεστὸν διλαὶς δρμαῖς οὖν ὅληροις τοῖς περὶ αὐτὸν. Αμογαθάροις ἐπέρχασθαι καὶ ἀρεῖκην θάρρος ἔδειξε, παραστίκα τὸν πόλεμον αὐτορυγῶν. Καὶ κατὰ πρώτην εἰσοδήν τεκείνην, εἰς ἡρκες τῷ θυσιῷ προσπαρεῖς καὶ πεσὼν, καὶ δεύτερος σπάθης γίνεται παρανάλωμα. Εν ταυτῷ δὲ διοινούσι, δρμησάντοις μετὰ γέρρων εὐθὺς βασιλέως, ἔγγυς τοῦ ἐν χρυσῷ γενέσθαι, τὸν μὲν ἔνθεν διπιγκέρνης, τὸν δὲ ἔνθεν νέος τις καὶ τῶν βασιλικῶν παιδε-

B. *magna hastæ, iro. impetu, cum paucis ipsum. sed pantibus in Amogaharos irruit, obviumque primum hostium hastæ transfixum dejecit, mox item aliud, ense occidit. Eo puncto temporis duo ex hostili procurrentes acie, scutis late protecti Persiois, et gladio intento recta imperatorem perierunt; iamque fera contiguum habebant, et quod dicitur, in acie novaculæ Michaelis imperatoris vita versabatur, quando peropportune hinc quidem pincerna, inde autem adolescens ex ephelis honorariis apparere Augusto solitus, ambo excepientes et in se sistentes imperium saluti fuerunt in praesentis armum adducto disserimen principi. Nam in eum ex imperislibus, quæ conspicio gestabat, agnitus insignibus, post diuina de quibus diximus, etiam nulli ex hostibus alii passim, et vehementer incurabant, ictus ingeminantes, querum aliqui percussa latores in corpus ipsum perferabant plagam, utcunque 552 ille varie declinabundus plorasque petitiones eludere concretur, obfirmans interim inceptio constantiam nec recedendi cogitationem admittens, quoad omni jam ex parte fugientibus Romanis princeps ab animadversentibus extremum ejus periculum viris fortibus, qui eup[er] pauci circumstabant, crebro admonitus ne secum omnia pessum traheret, necessaria denique obsequens consilio recessit. Insequentibus tunc quoque irremissis hostibus. Vix paulum se hoc cursu a prælio removerat, cum agente ferante generosam ejus mentem immensa miseratione regum Romanarum, inter lacrymas, quod in re simili de Agamemnona memorant, ex oculis fluentes etiam crines capitia vellebat, zatu autem subinde redeuntes ad hosti occursandum iterum impulsus, utique obsecuturus, nisi præter manifesta in tali fortuna reclamationem prudentiae vis quoque arecentium undique comitura obstaret. Alque hic, miserante nos Deo, vanus*

C. *in corporis ipsum perferabant plagam, utcunque 552 ille varie declinabundus plorasque petitiones eludere concretur, obfirmans interim inceptio constantiam nec recedendi cogitationem admittens, quoad omni jam ex parte fugientibus Romanis princeps ab animadversentibus extremum ejus periculum viris fortibus, qui eup[er] pauci circumstabant, crebro admonitus ne secum omnia pessum traheret, necessaria denique obsequens consilio recessit. Insequentibus tunc quoque irremissis hostibus. Vix paulum se hoc cursu a prælio removerat, cum agente ferante generosam ejus mentem immensa miseratione regum Romanarum, inter lacrymas, quod in re simili de Agamemnona memorant, ex oculis fluentes etiam crines capitia vellebat, zatu autem subinde redeuntes ad hosti occursandum iterum impulsus, utique obsecuturus, nisi præter manifesta in tali fortuna reclamationem prudentiae vis quoque arecentium undique comitura obstaret. Alque hic, miserante nos Deo, vanus*

D. *magna hastæ, iro. impetu, cum paucis ipsum. sed pantibus in Amogaharos irruit, obviumque primum hostium hastæ transfixum dejecit, mox item aliud, ense occidit. Eo puncto temporis duo ex hostili procurrentes acie, scutis late protecti Persiois, et gladio intento recta imperatorem perierunt; iamque fera contiguum habebant, et quod dicitur, in acie novaculæ Michaelis imperatoris vita versabatur, quando peropportune hinc quidem pincerna, inde autem adolescens ex ephelis honorariis apparere Augusto solitus, ambo excepientes et in se sistentes imperium saluti fuerunt in praesentis armum adducto disserimen principi. Nam in eum ex imperislibus, quæ conspicio gestabat, agnitus insignibus, post diuina de quibus diximus, etiam nulli ex hostibus alii passim, et vehementer incurabant, ictus ingeminantes, querum aliqui percussa latores in corpus ipsum perferabant plagam, utcunque 552 ille varie declinabundus plorasque petitiones eludere concretur, obfirmans interim inceptio constantiam nec recedendi cogitationem admittens, quoad omni jam ex parte fugientibus Romanis princeps ab animadversentibus extremum ejus periculum viris fortibus, qui eup[er] pauci circumstabant, crebro admonitus ne secum omnia pessum traheret, necessaria denique obsequens consilio recessit. Insequentibus tunc quoque irremissis hostibus. Vix paulum se hoc cursu a prælio removerat, cum agente ferante generosam ejus mentem immensa miseratione regum Romanarum, inter lacrymas, quod in re simili de Agamemnona memorant, ex oculis fluentes etiam crines capitia vellebat, zatu autem subinde redeuntes ad hosti occursandum iterum impulsus, utique obsecuturus, nisi præter manifesta in tali fortuna reclamationem prudentiae vis quoque arecentium undique comitura obstaret. Alque hic, miserante nos Deo, vanus*

ρίσκων δέχονται καὶ τὴν βασιλικήν [P. 383] περὶ· Αἱ ματα τότε κατά τινα ἐνεδρῶν ὑποβίαν, ἀλλ᾽ οὖν οὐκ οὐδὲ τῶν ἀνηκότων πράξασι καὶ τὰ προστυχόντα λησταμένοις ἐπῆσε τὴν "Ἄπρω περικαθῆσθαι τῶν εἰσδευκότων ἔνεκα, καὶ ἐπειρῶντο πολιορκεῖν· ὡς δ' οὐκ ἤνυτον τὸ παράπαν, ἔγνωσεν ὑποστρέψεν." Ἀλανοί δὲ ἀπαξ ἀφεισκότες τὴν πρὸς τοὺς βασιλεύοντας ἔννοιαν σκυλεύειν τὰ ἐν ποσὶν ἔδοξε, καὶ φθοι μὲν ἐφίσταντο, ἐχθροί δὲ ἀπανίσταντο. Ταῦτα μαθὼν δὲ βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαλγήσας τῇ συμφορῇ, τῷ μὲν νιῷ τε καὶ βασιλεῖ τοὺς παραληπτήρίους ὡς εἶχεν ἐνεσχεδίαζε, τὸν Κουτζίμπακιν ἀπολύει πρὸς Ἀλανούς, ἀμα μὲν ἐκείνους ἐγκαθεστήξοντα, ἀμα δὲ καὶ Τουρκοπούλους δουλαγωγήσοντα· τῷ γάρ διοεθνεῖ τε καὶ δομογλώσσῳ, καὶ διτὶ συνήθης ἦν Ἀλανοί ἐν Νογῇ, καὶ διτὶ τὴν πρὸς Τουκτάν προσεβίαν αὐτὸς ἐποιεῖτο, εἰς αἰδόν πρέπουσαν ὅπηκούς ἐπαγαγέσθαι σφῇς ἐπιστεύετο. Αὐτὸς δὲ ἐξ αὐτῆς στρατολογεῖν τε καὶ ἐφορμῇς ἥδούλετο μὲν, ἐπείγετο δὲ ἐξ ἀναγκαίων πολλῶν ἀντισπώμενος. Διὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ γῆς μὲν δυνάμεις ἀποστόλους προστειμάζει, οἰς θαρροῦντες οἱ πρόσχωροι ἀφῶνται ἐργάζονται· ἀν [P. 384] τὰ τοῦ θέρους, Ἀμογαβάροις δὲ τέως ἀνακαχάδες διδοὺς ὡς αὐτίκα καταδραμούμενος συναχθεισῶν τῶν δυνάμεων, ἐπειτα ἐν τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶ Γεννούτας ἐκ τῶν Λαζῶν

hosti victori objectus terror est insidiarum a nostris positarum, in quas ipsos videlicet pertrahere artificiosa fugae simulatione cogitarent. Hæc illos ab ulterius persecundo cohibens causa spatium Michaeli dedit manus eorum evadendi. Ac Romani quidem cæteri varie dispersi salutem, ubi quisque potuit, quæsiere. Imperator ægre Pamphylum delatus ibi quievit. Fama cladi his usus late didita, nullus agricolarum, etsi summa, ut tunc erat, sestate vel maxime opera eorum maturis colligendis segetibus rure requireretur, extra Constantiopolim subsistere voluit. Longis undique agminibus instar formicarum, domesticam supellectilem plaustris impositam præ se agentes, in urbem se rebantur, securi messium, quas partim in campis nondum desectas falce, partim in areis manipulatim in strues congestas relinquebant, condonantes hostibus, et in lucro ponentes quod barbaricum servitium aut ferrum vel nudi et omnium inopes effugerent. Victores Barbari, ubi satis discusserunt suspicionem insidiarum quæ illos a viatos inseguendo retardaverat, nec pauca nec levia obviis 553 crudeliter vastandis exempla passim avaræ feritatis ediderunt. Arcis deinde Apro dictæ oppugnanda ex eo ipsis consilium natum est, quod in eam se receperisse multos et prælio cognoverant, unde præda refertam arbitrabantur. Copiis ergo admotis cum egregie repulsi parum proficerent, nec plus ex perseverantia sperarent, soluta obseidione reverti statuerunt. Interim Alanis semel amissa erga imperantes benevolentia passim obvia diripere ac licenter latrocinari bonum factu visum est. Ergo et isti, cum ut amici haberentur, hostes

se feris maleficiis monstrabant. His Andronicus cunctis cognitis, et quem par erat ex clade accepta dolorem et sentiens et profitens, filio quidem Augusto consolatorias quam primum scripsit, Cutzim-paxim autem dimisit ad Alanos, sperans revocaturum eos ad officium, simul et Turcopulos delinaturum, quibus esset generis et linguae communione commendatus, Alanis etiam familiaris ex eo jam tum tempore, quo militiæ cum ipsis societatem Nogæ communis ducis auspicio habuerat; prætereaque legatione functus ad Tuctainem erat: unde credebatur auctor idonens futurus suadendæ ipsis emendationis ostendi ab his cœptæ contumacise et redditus ad frugem meliorem, resumendo, quod decet subditos, erga principes obsequio. Ipse autem imperator senior conscribere confestim exercitum et impotum in hostes facere cupiebat quidem, retardabatur autem necessariis pluri-mis in diversa trabentibus. Illud continuo expeditum, quod instantius urgebat, propter fugam tali tempore perniciosa ex agris rusticorum. Paravit videlicet terra submittendas copias, illis dum se getes meterent et cætera sestate consueta in procuratione annonæ opera exercebant, securitatem allaturas requisitam. Amogabarisi industrias velut quasdam indulgebat interim, sed 554 quas breves fore minaretur, affirmans se statim atque congregasset copias, in illos infestum incursum. Post hæc reversos et Lazi, Genuenses cum navibus tridecim ad armorum secum societatem ineundam est pellicere conatus. Sed tantum absuit ut id ei consilium succederet ex voto, ut duas continuo naves omnium optimas viderit expediti ab iis in

ὑποστρέψαντας συμμαχεῖν ἐπεχείρει πειθεῖν. Ἀλλὰ τὸ περὶ τὸν βασιλέα ἀνάπτυστον γεγονός τὸ παράπαν ἡμέλουν, ἀλλὰ φῆμης διαδοθείσης ὡς κατὰ κράτος ἡττηθέντων τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν ἴσαι, ἀρήξοντες σφίσι, φῆξαντες τὰ δεσμά, ἐπει ἐκφυγγάνειν οὐκ εἶχον δισανάκτου ὑπο τοῦ πύργου ἵνα καὶ ἐγκαθίδρυντο, ἢνω που ἀνερήφθοτες κατὰ τὸ ὑπαίθρον ἐκείθεν παρακειμέναις πέτραις ἥχροβολίζοντο καὶ τοὺς ἐπιθέντας ἡμύνοντο, σκοπούμενοι καταπίπτειν μετ' ἀσφαλείας.

Ἄλλοι δὲ τῷ τῇ Ἀδριανούπολει ἐγκείσθησαν ἀμογαβάρων.

[P. 385] Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνά την Ἀδριανοῦ ἐγκελεισμένοι Κατελάνοι, περὶ ἔξηκοντα δύτες, οἱ καὶ τοῦ Καλσαροῦ ἐκποδῶν γεγονότος ἐπειτα δροῖς

I:aliam, reportaturas illuc Myrigerium ad sedes ipsorum. Qui autem supererant in aliis navibus Genuenses, ad solvendum et ipsi comparahantur, obtendentes ita sui mercimonii rationes possere. Ἐγέ tandem multis precibus in magna parte gratiae imperatum est, ut duae naves imperatori militari segregarentur e classe reliqua, mercede pacta sex millium nummorum, idque sub conditione diserte stipulata et jurejurando inviolabili firmata, haud ultra menses duos illas imperatori servituras, sed isto bimetihi duntaxat spatio imperatoriae istas accensendas classi, navigaturas et circa exceptionem pugnaturas uliam adversus Catelanos et Amogabarios uti hostes imperatoris et perillustris senatus ipsorum. Aliarum quae supererant novem navium vectores polliciti sunt substitutos se ad dies aliquot gratis, et ad terrorem hostibus incutiendum speciem præbituros quasi militantium auspiciis Augusti, quin et si se interim aliqua offerret occasio rei bene gerendæ, collaturos pro virili operam adjuvandis Romanis, salva semper integra libertate quando vellent abeundi, sive aliquid effectum jam esset sive non. His sic transactis imperator totus erat in disquirenda ratione victoria de hostibus reportandæ.

33. De conclusis Adrianopoli Amogabaris.

Inter hæc ne ipsi quidem custoditi Adrianopoli Catelani circiter sexaginta, quos imperfectio Cæsare deditiōnem vita salvajurejurando pactos illic carcere conditos diximus, aut prorsus ignorarunt quid imperatori 555 contra suam ipsorum gentem pugnanti accidisset, aut ea uti notitia ad sibi quoque per se consulendum neglexere, siquidem cum fama late pervagans fusorum fugitorumque

A δουλαγωγηθέντες ἐγκατεγειτησαν, οὐδὲ αὐτοὶ γε τὸ περὶ τὸν βασιλέα ἀνάπτυστον γεγονός τὸ παράπαν ἡμέλουν, ἀλλὰ φῆμης διαδοθείσης ὡς κατὰ κράτος ἡττηθέντων τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν ἴσαι, ἀρήξοντες σφίσι, φῆξαντες τὰ δεσμά, ἐπει ἐκφυγγάνειν οὐκ εἶχον δισανάκτου ὑπο τοῦ πύργου ἵνα καὶ ἐγκαθίδρυντο, ἢνω που ἀνερήφθοτες κατὰ τὸ ὑπαίθρον ἐκείθεν παρακειμέναις πέτραις ἥχροβολίζοντο καὶ τοὺς ἐπιθέντας ἡμύνοντο, σκοπούμενοι καταπίπτειν μετ' ἀσφαλείας. Β Άλλοι δὲ τοῦ βασιλέα, τῶν πολιτῶν ἐκείνη πῃ περιστάντων. Οθεν καὶ δλίγων φυγομοσχησίντων καὶ ἀστυούς παραδόντων, οἱ λοιποὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου ἐνεργέστερον ἐπολέμουν καὶ βάλλοντες ἐτερώσκοντο. Τέλος ὅλην παντοδαπὸν συμφρήσαντες οἱ πολιται πῦρ ἱνδειν ὡς καταφλέξοντες καὶ τύργον καὶ τοὺς ἐν τούτῳ. Καὶ τὸ μὲν ἥρετο μέγα, οἱ δὲ τῇ φλογὶ ἐνειλούμενοι οὐδὲ τοις βραχὺ τοῦ εὐτελῶμου καθυφείσαν λήματος, ἀλλὰ πρῶτον περιθύσμενοι ἐσθῆτας, κατὰς πυρὸς βάλλοντες, τὸ πῦρ οἰον ἡμύνοντο, ἐπειτα κατ' δλίγον χρατασιουμένου τοῦ φλέγοντος ἀνηλίσκοντο ἐς αὐτὸν πηδώντες ἐκόντες, φιλήμασιν ἀλλήλους ἀφοσιούμενοι καὶ σταυρῷ

magnō prælio Romanorum a suis contributib⁹ ad ipsos quoque pervenisset; audacia confessum inde sumpta sua primum ipsi vincula rupere. Quoniam autem ne sic quidem effugere valebant, turre intra quam erant clausi cuius muris solidissimi operis nec effringi manu facilibus, tum valvis securissime obstructis ineluctabiliter exitum negante, superato ejus fastigio, ubi subdivale patebat spatium, inde repertas illic petras in nostros dejicabant, sic studentes præterere ne descensus ex eo loco ipsorum, in quo quam securissime licet ad ornando interim industria magna satagebant, a custodibus in seruo repugnantibus prohiberetur. Verum Adrianopolitanis ad tumultum occurrentibus juvantibusque custodes, parum ipois suis aut prorsus nibil quantuslibet conatus prosciebant. Unde paucis qui demissi ex alto frustra, undique ambiti, fugere contenderant, denique sese dedere coactis, reliqui pugnare usque ad mortem, qua solent desperati ferocia, perrexerunt. Et jaculabantur illi quidem noxie: cæterum undique et ipsi telis appetiti vulnerabantur. Procedente in longum certamine, pertæsi moræ cives strue circum undique materiæ congesta ignem subjiciunt, ut turrim simul cum ea inclusis combusturi. Exaruit luculentum incendium, cujus involuti licet flammis Amogabari, ne vel minimum quidem de generosa pugnandi audacia remisere, sed principio quidem exuentes se vestibus eas in ignem indignabundi ac velut flammarum serire studentes jaciebant, deinde paulatim æstu se corroborante consumebantur, ultro in globos flammarum insistantes, postquam mutuis sibi oculis vale dixerant et signo crucis manu formato sese muniverant. Uno inter hos juvenes, et sanguine fratres et 556

φριατόμενοι. Δύο δέ πινες έξι αὐτῶν, θάσλφω καὶ ἡ λόγον τὸν τούτοις ίστων, ὡς εἰ μὲν κατασχεῖν τὸ φρούριον θέλουσιν αὐτῶν μεσολαβούντων, ἀνοίτι γε λήψαιντ' ἀν, εἰ δέ γε τῶν ἐντὸς ἔσ; ἀπαν περιγενέσθαι, οὐκ ἐν ἀναιμωτι τὸ σύνολον ἀπαλλάξειν. Καὶ δηπη αφίσιν ἐπιχειρητέα ἐς τὴν πρᾶξιν εἶη, διεπινθάνοντο. Συμφέρον δὲ τὸ γε μετ' εἰρήνης ἀπηλλάχθαι θέξαν, αὐτοὶ τοι; ἐνψηκόδοι τῇ νήσῳ ἐπίκοινα βουλευσάμενοι τὰ μὲν δώματα σφῶν ἐπὶ ταῖς ιδίαις ναυσὶν ἐπιδημαντες περιεποιήσαντο, καὶν δὲ τὸ φρούριον ὑφίσσει. Καὶ μέγα τι ἐφημίσθη τούτο, ὡς αὐτὴν Καλλιούπολιν κατασχέντων· ἐς τόδε δημος καὶ μόνον ἀπεκρίθη τὸ φημιζόμενον. Οὐδὲν δὲ τέως ἐνεύχωτε καὶ τὸ περὶ τῆς Αὔγουστης φημισθὲν Εἰρήνης, ητοις ἐπὶ δυσιν ἥδη χρόνοις Θεσσαλονίκῃ παραμείνασα τὰ πρὸς αὐτῆς καὶ τῶν παῖδων διψκει, εἰς ἐπιγάμους ὄρρωσα συμβάσεις. Τὸ δέ ἦν τῶν εἰς τὰ τῆδε ἀποτομένην συμμαχικὴν ἵπαγεσθαι ἐκ τε Βελεγράδων Ρωμαίων κατήκοον καὶ πλείστον ἀλλο Τριβαλλικὸν ἔνικόν. Ἀλλ' οἱ αὐτοὶ ἥσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἐπραττον πάλιν εἰ ἐναντίοι. Τέως δὲ ἐκεχειρίᾳ ἦν τῶν πολέμων, ἐξ ἐγγίλοντος τῶν κατ' Ἀθηνῶν στενῶν τῶν βασιλεῶν τριήρεων πλεύσαν κατὰ καλύμην τῆς ἔωθεν τῶν Περσῶν περιαώσεως. Οὓς οὐδὲ

λδ. Περὶ τοῦ Ἀρδρεοῦ Μουρίσκου καὶ τῶν ἀκείνων περιχρημάτων.

Ἀνδρέας δὲ Μουρίσκος, ὃν καὶ βεστιάριον πρὸς βασιλέως καταστῆναι ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις ἐλέγομεν (οὗτῷ γάρ δ' ήτος ὀπαντῆς χορῆγος τοῖς ἐπὶ τῶν νηῶν ὄνομάζεται), ὑπερχος τοῦ στρατιωτικοῦ πάλαι γενέρενος, τὸ διευτανόν Τενέδῳ προσδοχῶν καρτερῶς ἐποιήσθη τὸ θύεισε φρούριον. Καὶ ἥδη μὲν ὅντος τοῦδε ἀκείνος ὁις ἀλώσων ἦν, Γεννούτιαι δὲ τυχόντες ἐκ παρόδου σφίσι τε ἐκοινογοῦντο, καὶ τὸν ἀπαντα

ανίσιο, arcta se in vicem complexi, generoso parti-
ter et miserabili ausu se pessum ex alto dejicien-
tes, lapsu statim contrai expirarent. Inter adhuc
superstites cæteros piter fuit animo, ut cessans so-
lus demonstrabat, imbelli, et quem appareret
servitutem turpein leto emptæ libertati, si copia
daretur, præferre paratum. Nunc, haud parcentes
illi, circum plures correptam, tanquam mori fortiter
docentes, in ignem conjecterunt, servare se illum
potius quam perdere, quantum ex vultu sic agen-
tium se prodebat, arbitrantes. Huc illos perpulit
desperatio salutis, in quam illos conjecerat ini-
quissima conditio certaminis, a paucis undecim
que circumclusis adversus plenam populosamque
ipsis insensam temere suscepti civitatem.

34. De Andrea Murisco et ab eo actis.

Andreas autem Muriscus, quem vestiarium ab imperatore fuisse constitutum in libris superioribus diximus (sic enim qui præbet expensas his qui sunt supra naves nominatur), qui vicarius sumini præfecti classis jam pridem existisset, cum duas quas duclabat naves appulisset Tenedum, arcta obsidione cinctam fortiter oppugnabat arcem illic sitam, adeo ut brevi captiurus putaretur. Ea forte vice rerum prætereunte illac Genuenses cum obsidentibus sermones contulerunt, hujus ferme sententiae. Aiebant, si se uti sequestris vellent in tractando cum obsecsis, arce ipsos citra laborem ac discriben potituros: sin ad vi expugnandos quos oppugnarent obsecrarent animos, haud sine suo id assecuturos sanguine. Quare percontantes utro modo fieri voti compotes mallent, audierunt, quod pronum erat, satius esse ipsis cum pace ac placide rem transigere. Tunc Genuenses colloquio cum insulae incolis habi-

to facile illis persuasere **557** ut e loco quem tueri ad extremum nequirint, salvi cum suis rebus in-
columesque ultra derederent. Quate illis in suas
acceptis naues vacuam arcem obsecroribus reli-
querunt. Ambitionis celebratum famæ præconiis
id factum est, adeo ut qui propenso, ut sit, fa-
vore vera fictis cumulabant, etiam adderent Cal-
lipolim a Genuensisibus subactam. Quod longe a
vero absuit, toto demum societatis Genuensis
operæ pretio ad arcis unius Tenedensis procura-
tami ditionem redacto. Nec plus novi subsidii
rebus imperatoris attulit rumore jactatus magno
apparatus Irenes Augustæ; quæ duobus jam annis
Thessalonice suis et filiorum negotiis ordinandis
intenta morabatur, inter quæ non postrema illi
cura erat splendidorum utiliumque suæ domui
nuptialium fœderum tractandorum. Hæc porro
illic degens dicebatur inivisse consilium cogendi
kopias imperatori submittendas, partim Romanas
De subditis imperio Beogradensibus, partim auxi-
liares exteris e gente Triballica. Cæterum hisce
spibus cunctantibus, imperii hostes iidem qui
prius erant eademque agere pergebant, nisi quod
nunc laxamentum belli contigit modicum, re-
pressa paulisper licentia hostili per admotas pro-
pius angustis saucibus Abydi triremes imperato-
rias, causa prohibenda, quæ illic parari cereba-
tur, trajectionis ex Oriente Persarum; quam ne
ipsos quidem cupere aut sibi utilem putare Amo-
gabaros fama erat, veritos ne quibus e gente Per-
sica evocatis fidis hactenus et obsequiosis auxi-
liaribus in agendis ferendisque miseric Romanis
utebantur, quod majori gentis alienæ numero cir-
cumdati haud impune sibi viderent fore, si quid
attentare per contumaciam auderent, iidem ad-

εύτοι αροσεποιοῦντο, ὡς ἐλέγετο, Ἀμογάβαροι, ἵνα Α γοῦν δυνατὰ σφίσιν εἴη ἄγειν [P. 387] καὶ φέρειν οὓς φθάσαντες διεπέρασσαν, κατὰ τὸ οὔτοις ἔρεσκον, τῇ καθ' αὐτοὺς πθήθυτο δουλαγωγουμένους, εἰ καὶ τολλοὶ τὴν περαῖαν διακατέχον· οἱ, λοις τετυσκόμεναι, τῆς θίσον; ἀπήρτων τοὺς ἡμετέρους, ἦν τοι που καὶ ἔγκυροις ὅπῃ παρατύχου ὄρματεσθαι τῇ μητρὶ ὑδρεύεσθαι· Πάσαν γάρ τίσνα διηνεκῶς ξυνίσαντες Μέρσαις κατέχεσθαι, πλὴν τῶν δύον κατ' Ἀτραμύσιον καὶ Φώκαιαν ἦν, δ δὴ τῷ Μανουὴλι Σαχχρίδι κατελέγετο, οὐ τόσον χωρίων ίσχυτὸν τῷ τῶν περὶ ἐκείνον Ιταλῶν δυτιῶν εἰς πόλεμον θράσσι πεφυλαγμένον. Τῷ τοι· καὶ ἀτημελημένας τὰς ἔκατέρωθεν τῆσσας δρῶντες οὗτοι ἐπιμαχωτάτας κειμένας τοὺς τρόλημασίους· ξυμβαίνειν (οὐδὲ γάρ σφίσιν ἀπόδρασα τὸν τὰς ἐκ νησιών σφιν διώμενων) πεπέψαντες βασιλέα τῆσσον τῇ αὐτοῦ ταῖς νήσοις τῇ ἀδέσπιτον προνοεῖν, τοι αὐτοῖς ἐπαγγεῖλαι τὰς ἐξ φυλακῆν, ἀνέντα καὶ τὰς ἐκεῖθν εἰσπρέξεις, τοις εἰληντοῖς δὲν χρῆσθαι ναῦς ἐξεργασμένοις εἰς τὴν τῶν ἐπιτιθεμένων ἀνταγώνιστον· ἐκείνοις γάρ καὶ πρὸς χρόνον δι βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν τότον ἐδίδου πρὸς ἀργαστὰν στυπτῆράς ἐπιτρέπεινας juncti suis popularibus justo exercitu transgressis obtemperare jam iis dignarentur, quibus se hanc inferiores potentia considerent. Intererat vero cuncta illa ora littoralis Asiae Persicis longa ordinatis serie praesidiis insessa infesta sane nostris erat, si quo 558 appellere aut aquandi gratia excedere tentarent, statim repulsis immissione jaculorum. Tantum illa pars littoris quae ad Atramytium et Phocæam pertinet, Persica militia vacabat, quod eam in potestate haberet sua Manuel Zacharias, non tamen locorum munitione quam fama virtutis Italorum, quos ille manu promptos animisque parates ad quidvis audendum secum habere serebatur. Atque hic idem Manuel cum suis, negligi videntes insulas utriusque Phocæas, quam obliniscebant, adjacentes, et defectu praesidiorum patere latrociniis expositas, facilime expugnabiles cuivis modo invadere audenti, ac simul intelligentes, si eas occupari ab hostiis contingere, haud sibi effugium restare, nec recusare tunc ipsos posse quin serrituti succumberent, missis ad imperatorem legatis eum orarunt ut aut ipse provideret iis insulis necessariam securitatem a deprezádi eiás tentantium incursibus, aut sibi eam ipsis curam committeret, remissis quae inde imperiales ministri solerent exigere vestigalibus, quibus ipsi usuri essent ad naves armandas prohibendis hostilium classium in ea littora exensionibus necessarias. Numirum jam a multis retro annis imperator Michael, Augusti nunc imperantis pater, istum illis locum dederat aluminis præparationi aptum, quo cum expellendos se viderent, nisi prospiceretur defensioni vicinarum insularum, jure ad imperatorem recurrebant, ad quem spectaret sua beneficia tueri ac clientibus imperii consulere. Itaque talia postulantes legati ubi ad urbem pervenire, faciliem ad concedendum quod

έχουντο. Οὐ δὴ καὶ τὴν πόλιν καταλαβόντες; βασιλέως εύμενος· ἐπύγχανον ἐς δ πρᾶξι σφίσι τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ ταῖτα τὸν ἀναβοκατί; ἦν έτει. Λεπτὸν τῶν μετὰ τῆς Σμιλτζανῆς συνοικεῖται. Περὶ τῶν μετὰ τῆς Σμιλτζανῆς συνοικεῖται.

Τότε καὶ τῇ πάλαι συζυγεῖσα τῷ Σμιλτζῆνη καταδεῦσα τὴν πόλιν, ὡς ἐλέχθη τὸ πρότερον, τὰς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐπιγαμίας κατασφαλίζετο. Α δὴ μαθὼν Ὁσφέντισθλασος, ζητῶν καὶ αἰτῶν λιπαρῶς κῆρος ἐκ βασιλέως, [P. 388] καὶ τῇση τὸν Ιελτιμηρῶν ἀπογονοὺς ὡς πρὸς βασιλέα καὶ τάνεδον ἀποκληνοῦντα, γαμβρὸν γε ἐντα Σμιλτζανῆς, πόμφας δύο φρούρια τῶν καταλίστων, Υάμπολιν καὶ Λαρδαίαν, οὐ δὴ Ρωμαίους ἀγελάμενος πρότερον ἐδίδου κατὰ χάριν Ἐλτιμηρῷ θειῷ γε πρὸς πατρὸς δυτι, δι' ὑμολογίας καὶ αὐθίς ἐναλαμβάνει καὶ φρουροῖς εἰσαχθεῖσι κατασφαλίζεται, ἐπίδοξος δὲν καὶ τοῖς λαοῖς ἐγχειρήσιον. Η γάρ ἀποτευχίᾳ τοῦ βασιλικοῦ πρὸς τάνεδον κήδους τὰς ἡρμάς ἐκείνων παράτρυνεν, εἰ καὶ θυτερον καιροῖς ίδοις καὶ ταῦτο γεγένει, καὶ ὡς πάλαι Βαλκάρων δυτια τὰ χωρία δισφετερίζετο. Εψκα: δὲ τὸ διαμόνιον Ρωμαίους καὶ κατὰ δύσιν τοικρατεῖ ποσεβαντ imperatorem repererunt, quanquam et horum utcunque decretorum exsecutio tracta dilationibus pendebat adiuv.

35. De connubiosis cum Smiltzana tractatis.

Hoc porro tempore, quae uxor olici Smiltza fuerat, cum jam ante in urbem advenisset, prout dictum est superius, de iis quae tractatura cum imperatore venerat, ipso assentiente, connubii convenit. Quod 559 cum rescivisset Osphentisthabus, qui et ipse instanter sed frustra, affinitatem sibi cum domo Augusta ex imperatore quiescerat, desperans jam se tenere suis filiis partibus Eltemerem posse, quippe queat inclinare versus imperatorem noverat ut ipote generum Smiltzæ, duas arcas ex optimis, Illyampoli et Larðæam, quas a se Romanis prius creptas deinde in gratia pignus donaverat Eltemeræ suo patruo, missis ad eum qui poscerent, certis conventionibus iterum recepit et praesidiis impositis sibi asseruit. Nec dubitatatur quin porro pergeret in eo genere conari, vindicando sibi quas posset Romanas arcas illius limitis, tamen omni ad Bulgaros jure quam optimo pertinentes. Nam illum ad quacunque posset ratione nocendum Romano imperio instigabat sensus acer repulse quam ab imperatore tolerat ambiens honorem, quem tamen serius est suis postea temporibus adeptus, necessitudinis nuptialis cum domo Augusta. Videbatur autem haec ita disponens divinum numen a Romanis quoque tractus Occidui hæc tenus barbaricæ vexationis immunitis penas repeteret scelerum ipsis occultorum, quae ne sinus quidem animi scrutando intelligere manifeste poterant, quando quove medo concivissent, quamlibet urbis antistes mancipum et redemptorum Augstalium ex illa ipsa gente concussions in suos populares prætextu exigendorum tributorum avare ac crudeliter exer-

μενον δίκας ὁν ἐμφανῶς οὐχ οἵ τ' ἡσαν εἰδέναι: Α πλημμελημάτων, εἰ καὶ δὲ τῆς πόλεως; λεπές τὰς τῶν εἰσπραττόντων ἀργαλαθίας ἐπηγειτό, ὃν οὐδὲ αὐτῷ ἐξ ἀπαν, ὡς τοὺς πάντας εἰδέναι, οὐ μετὸν ἦν, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας πράγματιν. Οὐδὲν γάρ ἦν ἐλλειφθὲν τῶν προτέρων ἔκεινων διπερ οὐκ αὐτὸς ἔχων, καὶ αὐτὸς δῆ τὰ τῶν ἀξιωμάτων προνόμια ἀκριβῶς αὐτοῖς ἀνεργούμενα, ὡς ἀπαναγθῆναι τελέως τούτοις καὶ τὰς τιμὰς, πτωχῶν μὲν πολυωρίαν προσθετο, τιμίους δὲ ἀνδρας καὶ αἰδοὺς ἐπιεικῶς ἀξίους παρ' οὐδὲν ἔχων, μηδὲν ἔκεινοις ζωῆς προνοῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναλήγητως ὡς ἐνηγῆ προσφερόμενος ἐκ πικροῦ καὶ ἀτενοῦς ἥθους, πτωχῶνειν ἐποιεῖ, ὃ συμφορᾶς οὐχ οἰας τ' ἐνεγκείν ἐλευθεροῖς δλως! πανταχόθι τῆς πόλεως. Τῷ γάρ ἡθεὶ πικρῷ γε δυτὶ δὲ τῶν πάλαι ἐμυτεσάντων κατὰ μνήμην συντακεῖς κόπτος κοινῇ Ἐργαννών διντικερος ἐποιεῖ τὸν δινθρωπον, μηδὲ αὐτοῦ βασιλέως δλως δυναμένου μεταβάλλειν τὸ ξύος, εἰ πού γε καὶ οἰκτίζοιτο. Ὁσημέραι γάρ ἀναφορῶν πρὸς αὐτὸν γιγνομένων οὐδὲν τὸ παράπαν ἡνύετο. Καὶ ὡς εἰκῇ κατενοείτο καὶ πρότερον τὰς πράττειν θέλων, εἰ καὶ παρὰ πολ-

citas criminaretur, lis causam imputans iræ coelestis, paris ipse tamēn, id quod omnes norant, haud expers cupæ, maxime in ecclesiasticis possessionibus et proventibus. Nihil enim jam erat istius generis e prioribus illis depeculationibus reliquum, quod non ipse usurparet, usque ad ipsos dignitatibus ecclesiasticis sustinendis addictos olim census, adeo ut ad incitas redacti qui sacrorum honorum titulos gererent, obsolescerent prorsus et pudenda illuvie sorderent. Et rapinis ille quidem istiusmodi curam mendicorum alendorum obtinebat, haud animadvertisens **560** multiplicare se hoc modo mendicorum numerum in eumque compingere viros natalium et dotium splendore magna dignos reverentia, quos omni vitæ tolerandæ facultate destitutos relinquebat, ne id quidem solatium indulgens miseria, ut eorum quas palam cerneret ærumnis condolere videretur. Crudum enim et immitem pro sua cætera rigidæ indolis acerbitate obvertere perseverabat vultum atque obtutum iis ipsis, quos e splendida fortuna spoħando compulerat ad victimum sibi mendicato quæritandum (o contumeliam libere natis et educatis prorsus intolerandam!) passim per vicos plateasque civitatis. Tantum videlicet absuerat a minuenda molliendaque vel paululum duritie antiqua, ut qua se quondam flagrasse ob eam invidia meminerat, eam quasi jam ulcisci studens, indeque accensus indignatione sæviori, Furiam plane quædam et communem Erinnyn se præberet vice hominis; nec eum imperator, utcumque calamitates publicas miserans, deflectere ab immani rigore posset, querelis ad hunc quotidie obtestationibusque multorum dira patientium sine ullo prorsus effectu delatis. Intelligebantque qui statim præsentem rerum cum superiori comparabant prudentius, quod nunc Athanasius licentius quam antea gras-

λῶν καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλησιαζόντων κατεκωλύετο. Νῦν δὲ ἀλλὰ τῶν μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενομένων, τῶν δὲ ἐκποδῶν ἐκόντων, τῶν δὲ καὶ κατ' ἐπήρειαν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ βασιλέως, αὐτὸς τὸ κατ' ἔθος; πικρὸν ὡς εἰκὸς θελητὸν ρρδίνως ἐξήνυε, μηδενὸς τὸν κρατοῦντα τολμῶντος νύττειν. Καὶ ὕστερον ἀν εἰ Θεοῦ δργοῦντος, κατὰ τὴν δημαρχόντα περιμίλαν, τινὰ πράττονται, οὕτω καὶ βασιλέως ἀργεῖντος, δικαιωμάτων προΐσχομένων Θεοῦ, οἷς οὐδὲ αὐτὸς δινθρωπος γεγονὼς ἐχρήσατο, ταῦτ' ἐγίγνοντα. Καὶ δτὶ μὲν δι' ἀμαρτίας ἡ παραγώρησις, προδηλον. Πλὴν δὲ δι' ἀπόδει [P. 389] τὸ κολάζειν κληθεὶς φοβερόθεν τὴν πρόδοκλησιν, ὡς οὐδὲν δλως τῶν ἀγνοθέντων κολάζειν τοὺς εἰς θεὸν ἀμαρτάνοντας. Ἀλλοι ὡς ἔσικε, μέλον ἦν θεῷ κοινῇ καὶ τοὺς ἀντὸς κυρῆσαι τοὺς χαλεποὺς, εἰ καὶ μὴ δομοὶς τοὺς προστιματίνος ἐχρῶντι μηδὲ τὰς κολάσεις ὑφίσταντο τὰς; αὐτάς, ὡς ἔκει μὲν πολεμίων δντων τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐνταῦθα δὲ ίδιων, κακέι μὲν εἰς σῶμα τοῦ κινδύνου περισταμένου, ἐνταῦθα δὲ κατείς ψυχὴν διαβαίνοντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δη τῷ θεῷ φίλον ἀγέσθω, εἴθε δὲ γε καὶ δμεινον· ἡμῖν δ' αὖθις ἐκτέον τῶν ἐφεδῆς.

saretur, haud esse indicium auctæ nunc ipsius maleficæ voluntatis, sed cum pari semper ejus atrox animus inclemens ferreut, cohibitum illum quadamtenus antea præsentia et monitis magnatum plurimorum propriæ nobilitate ac principis familiari gratia ipsi quoque verendorum; quales cum modo non adessent, partim morte subtracti, partim voluntario secessu alio delati, partim damnis acceptis alienati a principe proptereaque sponte aula et urbe digressi, ipse nunc solutis omnis respectus habenis libere totam exacerbat. innata inhumanitatis feritatem, nemine jam qui auctoritate polleret aliqua de his interpellare Augustum audente. Itaque sicut, juxta populare verbum, Deo cessante ac quasi dormitante quædam aguntur, ita nunc feriante ac connivente Augusto hæc **561** impune secureque immanitatem exercebantur, specioso commendatae obtentu exsequendarum Dei justificationum, quibus ipse qui sic ageret, quantumvis, ut homo, nihilo quam homines cæteri minus obnoxius, in se ipso tamen minime uteretur. Atque hanc illi quidem propter peccata nostra nos ita concilandi licentiam ex alto concessam, non est dubium. Cæterum qui ad alios castigandos a Deo vocatur, timeat præjudicium infamis ministerii, peccantium in Deum cruciandorum; quippe ad quod rei solum et mali, non autem boni adhiberi angeli consueverint. Verum uti appareat, id curabat Deus ut Romani æque omnes, imi summi, ecclesiastici, laici, intra urbem et extra degentes, plecteremur malis in genere dissimili vix disparis gravitatis, licet foris quidem hæc ab hostibus, intus a civibus inferrentur, noxa illic in corpore hærente, hic etiam penetrante usque ad animæ intimum. Sed ista quo Deo visum fuerit aguntur. Utinam autem reflectantur in melius. Nostra porro deinceps reddatur opera reliquis, prout sunt gesta referendas.

Z.

a. Metaxsiriosis εἰρηνική τοῦ βασιλέως πρὸς Αὐτοκράτορούς.

[P. 383] Ἡδη μὲν οὖν τοῖν βασιλέοιν τῷ μὲν εἰκοστὸν καὶ τρίτον, τῷ δὲ δωδεκάτον αὐτοκρατοροῦσι ξυνέβαινεν ἐξαγόρευθαι, καὶ τὸ μὲν κατ' ανατολὴν καὶ ἐς τὸν θάσον ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέτεως ὥστε καὶ ἀνηκόστως ἔχειν δοκούντα παρεώσθαι τὸ ξύμπαν, καὶ ἀποπροσποιεύσθαι τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα οἵς οἵς τ' ἡν δικαιούσιν ἀντίστασθαι, τὰ δὲ κατὰ δύσιν, Ἐνθεν μὲν Ὁσφεντίσθλαδος; τὰ Ἐλιμηρῆ κατήκοα, οὐδὲν ἐπευλογόμενος; διὶς μὴ τὴν ἐκ βασιλέα οἱ ἀπόκλισιν αἰτώμενοι, ἅγων καὶ φέρων τὰ πάντα ἐξελήστε, μηδὲ αὐτῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπισχόμενος, ἐκεῖνον δὲ Ἀμογάδαροι τῷ καθ' αὐτοὺς κρατούντος θράσει ἐξ ὑπογύνου κατὰ τὴν υἱόχην τοῦ Ιεροφήτην τοῦτον διὰ τοῦ ἐντελεῖτον ποταμοῦ Μαρίτζης, οὗτως πως ἐπιχωρίως λεγομένου, ἀδεῖς εἰσαγαν καὶ ἐν καταστάσει. Εὐέρθοδος δὲ καὶ ὁ κατὰ Θράκην ἐκείνο τόπος, καὶ τοῖς πρόσδοκούσιν ὅσα δή, καὶ

B

VII.

1. Tractatio de pace imperatoris cum Amogabari.

Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniori autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando regiones quidem Orientales adeo τὸ Περσαρινού incursionibus laborabant, ut velut desperatae curiositatis ac prorsus conciliante negligenterentur, et que inde 562 tristia nuntiabantur, ab iis qui rebus praeerant quasi nihil ad ipsos pertinentia rejici solerent ad alios, si qui uspiam forent, quibus facultas non deesset malis cognitis remediorum adhibendi. In Occiduo vero tractu hinc quidem Ospheintishlabus terras Eltemeræ subjectas, nihil aliad praetexens nisi ejus inclinationem ad imperatoris partes, agebat serebatque hostiliter diripiens, ac ne Romano quidem abstinens limite; inde autem Amogabari successus non per pugnae prospéro in audacia confirmati nihil in regione, quanta patet citra fluvium vulgo Maritzam dictum, aut securum a terrore aut intactum a vi sæva integrumque tinebant. Limes quin etiam uniuersitas Thraciae nullo praesidio munitus ad arcendam horum vim, si vellet irrumperé, expositam eam totam istorum injurias provinciam praebebat, cogebatque sui periculi conscos ejus incolas certam necem matura fuga prævertere. Quod cum strenue fieret a cunctis, vasta et habitatoribus vacua cuncta erant per Thraciam, solis ibi remanentibus, quibus antea periclitari latrocinando solitis velut familiare institutum nefaria professio placebat rapto ac per scelera vivendi. Porro imperator Michael Didymoticho, quam arcein subierat, clausum sese continebat, haud ille quidem volens: sed erumpere gestientem necessarie sistebat, quod militibus alacritas et animus deerat ipsum sequendi, si prodiret. Nempe hi fracti animis ob acceptas clades Ignava desidia torpebant; unde is nihil tunc agere alius valens accepta bello vulnera per otium curat. C

C

D

Hoc Attigustus senior contempto, desperavit rem geri a suis cum fiducia successus prospere contra Catelanos posse, homines eo difficiliores occisi quo se promptius ad necem offerunt. Quod enim nihil cunctantius vitas in prælio quam in ludo calulos in aleam jaciant, ut abundant ad quidvis aggrediendum audacia, ita nihil non quod suscepissent ista intrepitatem perficiunt. Igitur aliam a periculis aperti Martis ineundam sibi decrevit 563 rationem eorum a se ac suis violentiae avertendæ. Et causæ commodum aderant cur sperari posset eos non gravate compositionis mentionem admisuros. Primum enim abducendi ab iis auxiliares Persas facultas offerebatur, siquidem hos novæ sub Catelanis militiæ tædebat, nec dubitabatur quin, si copia navium ad trajectum in Asiam ipsis suppeteret, reddituri statim ad suos forent. Posse autem, si vellet imperator, commodari eis ad istum usum imperatorias nave, in illo tunc mari, quo dictum modo est, morantes. Adeo autem palam graviterque a Catelanis dissidere admisitos iis Persas fama erat, ut hos illi ab ingressu secum ipsis hactenus communī liberoque urbis Callipoleos novissime arcere coepisse satis constaret. Quin et de Catelanis ipsis sciri, pugnare illos invicem sententia de summa rerum suarum, nec paucos ipsorum ad consilium moltnare ineundæ pacis cum Augusto, si ejus secure tractandæ facultas offerretur. Super hæc isto ipso articulo rerum peracco amodeate ad spes tales lactandas contigit capi quemdam apud Tenedum, Jacobum nomine, qui paulo prius a commentariis Cæsari Rontzerio suisset, ac post ejus necem missus a Catelanis in Siciliam ad auxilia ipsis illinc evocanda, litteras inde referebat, cum quibus deductus ad imperatorem est. His illis visis, auditoque captivo, magnopere in hac persuasione firmatus est, despondere Catelanos animatum

τὸν καὶ γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος, Τάκωδος τοῦ νομού, ἐπὶ Ταγέδου γραφά; παρὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ κομιζῶν, διὸ ἐπαναχθέντα πρὸς βασιλέα βασιλεῖ πληροφορεῖν ἔνυθενεν, [P. 394] ω; ἦν μὴ γε καὶ ἄλλοι προστεθείεν σφίσι Σικελίηθεν ἀναχθέντες, τὰς δρυμάς αὐτοὶ ὑποκλώμενοι ἔτοιμοι εἰσιν εἰρηνεύειν. Τὸ γοῦν ἔκειθεν ἴγναι τινάς, δσον τὸ ἀφ' ἕαυτοῦ συνεργοῦντος εἰ ἐπιστατή, ἀλόντος ἀνακεκρυθαι. Εἶναι δὲ ἐντεῦθεν ἀνύχερες αὐτοὺς μετελθεῖν καὶ τὸ τῆς εἰρήνης προβενθῆσθαι σχῆμα βασιλεῖ τὰ μὴ μάχιμα ἐπαγέλλοντι· πέμπειν δὲ τοὺς πιστοὺς ἐξ αὐτοῖς σφίσι δόξαντας, καὶ οἵ; ἦν ὡς ἡκιστα διαιψυδεσθαι ὑπειλῆφθαι. Ταῦτ' ἅρα καὶ βασιλεῖ τοὺς λόγους ἀποδεξαμένῳ, τὸ μὲν αὐτῷ ἐπιστέλλειν τὰ τῆς εἰρήνης σύναρτα καὶ ἄλλοις διαπρεσβευτασθαι, δσον τῶν δντιστων, τοσοῦτον οὖν ἔχγγυον ἐκ τῆς πρὸς τὸ γένος οἱ οἰκειότητος κατεφαίνετο, ἀλλος δὲ τὰ τῆς γνώμης κατατραβασαμένου, οὐδὲν ἐμποδὼν ὑπετέπιξε τῷ τούτοις ἐπιχειρεῖν αὐτοῦ γε πρεσβεύοντος. "Οθεν καὶ ὅρκοις προ-

B nec suis præsentibus fidere viribus satis, ut bellum a Romanis sustinere se confundant posse, nisi extermis auxiliis roborentur; qualia cum e Sicilia, unde petierant, intercepto illic missō tractatore non exspectaturos ipsos verisimile sit, apparere non alienos a consiliis pacis fore. Quam in sententiam Augustum Jacobi quoque hujus, iactime consciī status ipsorum, affirmatio trahebat, aientis sibi commissum uni id negotium fuisse: se jam capto antequam responsis perlatis conveniri de re tota potuisset, fractam hanc prorsus nec ultra processuram negotiationem esse. Addebat videri sibi facile jam fore induci Catelanos ad tractandum disquiendasque communiter utilis utrinque conventionis vias, modo Imperator nec ipsum se propendere ad belli consilia non gravaretur **564** ultro monstrare, missis ad eos hominibus maxime fidis, quorum promissa quin secuturis certo effectibus deinde sancirentur, nulla posset ratione dubitari. Hac Imperator oratione Jacobi penitus in animum admissa, præterquam plane assensus ei est incubuitque omnino in voluntatem pacificationis cum Amogabaris tentandæ, etiam cogitare cœpit de isto ipso talis auctore consilii in ejus consequenti sequestru et ministerium adhibendo, quibusdam illi ad hoc additis sociis. Ac peridoneus is quidem, pro peri ja Catelanicarum rerum, si par erga res imperii studium ac fides non deforet, ad ejusmodi negotium futurus videbatur. Timere tamen eοgebat consanguinitas ejus et intima necessitudo cum hostibus, ne omnia in favorem suorum unice trahens aliquod fortasse rei Romanæ grave dampnum importaret. Verum contra istam formidinem confirmavit Imperator facile animum, autumans vel aliorum sibi fidissimorum interventu collegarum vel extera sua vigilancia præcavendum onne incommodum ejusmodi. Minime igitur periculosum arbitratus et hunc in parte legationis ad pacem Catelanis proponendam mittendæ censerit, dummodo sibi fidem ad id recte agendum obstringeret, jus ab

Α κατελάμβανε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν τῶν Λατινικῶν ἐρμηνέα Κορόνην ἐξαποστέλλων ἐκδεινε τὴν ταχίστην ἵνα: καὶ τὰ τῆς εἰρήνης πειράν ώς οὖν τε διαπράττεσθαι. Καὶ δὴ παραγενόμενοι οὐ πολλῷ ὕστερον σφίσι σύναμα καὶ τισιν ἀλλοις τρισιν, καθημένων δὲ ἐν τινὶ τῶν φρουρίων καὶ μηνυτῇ χρησαμένων, οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Καλλιουπόλεως Κατελάνοι θμήρους δόντες κατὰ πίστιν τοῦ μηδε τι παθεῖν ἐκείνους ἀνήκεστον, ἐππούς πάντες πέντε οὔσιν ἐξαποστέλλουσιν, ἐφ' ὃ καὶ εἰς αὐτοὺς γένωνται· πλὴν ἀκάστω συνεπωχεῖτο διπισθεν δι φυλάξιν τὸν ἐπιβάτην, τῷ μήδονειν, μὴ πιας ἐξ ἐφόδου τις ἐκπηδήσας τῶν Κατελάνων ἀχαρί τι δράσοι τὸν πρεσβευτὴν, τῷ δὲ βαθυτέρῳ, ώς δὲ μηδὲ καιρὸν διδόντες σφίσι προμαθεῖν τη περὶ ἔκεινων ἐκ τινος πειρεργίας ἐπερωτήσασιν.

B β'. Δημητρία πεμφθεῖσα Κατελάνοις πρὸς βασιλέως.

[P. 395] Οἱ καὶ ἐπιστάντες ἔλεξαν τάδε· « Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἡμέτερος μὲν ὁσπότης, εφῶν δὲ eo jurendum exegit et accepit, eoque sic religione præoccupato deinceps securus comitem ei adjunxit Coronem quemadam, quo Latinarum litterarum interprete utebatur. His duobus tresinsuper alii sunt additi. Qui omnes mandatis ab imperatore onerati urgentibus etiam atque etiam negotii commissi quam maxima possent arte atque industria gerendi, confessim itineri se dare rectaque ad Catelanos celeriter se conferre jussi sunt. Adinoverunt se illi Callipoli primum, quam proxime tutum fuit; admissique in illic situm imperatorum castram inde miserunt indicatum Catelanis habere se quae ipsis proponerent imperatoris, a quo mitterentur, nomine, paratos ad ipsis accedere, modo missis ob-sidibus suis ipsis securitati caveretur. Aequa et impetrabilia peti visa sunt. Mittuntur ergo Callipoli postulati obsides, in castro Romano custodiendi, quoad in potestate Catelanorum missi ab imperatore persistissent, in pignus ūdei qua nihil ipsis passuros acerbum Catelani promittebant. Mittuntur et equi quinque pro numero legatorum, **565** cum militibus totidem, quibus erat mandatum ut a tergo imperialium missorum eodem cum ipsis equo veherentur. Ratio inexpectata præscriptionis allegabatur securitas legatorum, quos sic custos adfierens ab insultibus forte obviorum hominum sui generis, ab agnitis e ueste Romanis haud facile temperaturorum manus, defendere. Sed prætextus hic fuit. Vera enim, ut qui penitus intraspiciebant judicarunt, causa ejus facti erat, ut per affixos ipsis arbitros legati prohiberentur explorare circumspiciendo percontandoque statum Callipolis præsentem curiosius quam tutum tali tempore Catelanis in arce una illa summam rerum habentibus videretur.

2. Oratio ad Catelanos ab imperatore missa.

Illi introducti hæc dixerunt: « Imperator Andronicus, noster quidem dominus, uestor autem vocator, hæc nos vobis dicere mandavit. Convenit viris Dei vereri justitiam ultro professis, principi autem supremo maxime, gratos se præbere bene meritis,

νυμῶν κλήτωρ, τάδ' ἐπῆγγειλεν ὑμῖν. Χρέων ἀνδράος Α των δύν εἰς ὑμᾶς ἀστανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν δρ-
Θεοῦ μὲν τιμὴν αἰρουμένοις δίκην, βασιλεῖ δ' ἐς τὰ
ράλιστα μέμνησθαι χαρίτων δικαίοις οὐσι, μῆδ δι;
βουλομένοις διὸ εἰς σφίσιν, ἀλλὰ καὶ διὸ συνενέγκοι
διὸ διὸ μετὰ ταῦτα σχοτεῖν. Τὸ μὲν γάρ ἀσούλου
καὶ πρὸς τὸ παραυτίκα μόνον ἀφορώσης γνώμης, τὸ
δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρίνισαν διαμίευστον οὐκ ἐξ κεί-
σθαι. Καὶ ὅμιν τοῖνυν, εἰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὰ τῶν
ἐχθρῶν ἐλόμενοι ἢς τὴν Ψωμαίων γῆν ἐσθάλειν
ἔγνωτε, οὐ δικαίως διὸ νεμεσέδην. ἔχοι τις· μῆδε δέ
ἀνθρώποις ἀσύνηθες τοῦτ' εἶναι; καὶ μᾶλλον διεῖ καὶ
τὰ γένη διαλλάτεοιν, οἷς δὲν μὲν σπονδαῖς χρήσθαι,
δὲν δὲ καὶ ὄμβοτα ταῖς μάχαις ίέναι. Ἐπει δὲ ἕντιμοι
μαχαιροὶ προσκλήθηντες τὰ τῶν ἐχθρῶν, οὐ δέον δν, τὰ
τοῦ ἐξαίφνης ἀνθετεῖσθε, πῶς δὲν μῆδων τις ὅμιν
νεμεσέν ἐκφύγοι τὸ νεμεσόδαι; Μνήσθητε γάρ
ἄρδες ἐκείνους χειρας ἀνταρροντες, ὅπερ ὡς κινεῖν
δηλα πρὸς τοὺς σφίσι πολεμοῦντας μεγάλων ὀμολο-
γήσατε. τῶν μισθῶν. Πώς δὲ δικαίων καὶ θεμιτῶν,
καιμάνων εἴτε θειῶν εἴτε καὶ ἀνθρωπίνων, θέσθαι
μὲν ἐν ἀλογίᾳ τὰ δρωμοσύμπεις, μεγάλων δὲ χρημά-

μάτων τὸ πρώτον, πολέμους δὲ διεπειτα κατα-
στάντας; Καὶ τι τὸ γ' ἀλλο ὅμιν τις ἐπικαλοίη δεινὸν,
εἰ σύμμαχοι ἐπιστάντες, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν
ἀναλωμάτων, ἐπείτα ἐπικεισθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι'
οὖς προσεκλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ληζε-
σθε; τί δὲ καὶ ἀπολογούμεθοι Χριστιανοὶ Χριστιανοί;
τὰ ἀνήκεστα δράτε, τῷ μη δὲ ἀναβολάς θέσθαι, κακοὶ^B
δῆξαν ὥσπερ αἰρούμενοι; Τι γάρ τῶν κακῶν οὐκ
είργασθε; Οὐ χώρας ἡδραποδίσθαις; οὐδὲ μνήρας ἐ-
κτείνατε; οὐ νηπία καὶ πρεσβύτερας ἀνθρώπους οι-
κτρούς, τὰ μὲν ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τεῦδε δὲ πάσαν
θέσιν βασάνων διενεγκεῖν ἀναγκάσαντες ἐπιτέλα ἐκ-
ποδῶν θέσθε; Τι ὅμιν τοῦ πράξτοράς τοσούτων γε-
νεσθαι κακῶν αἰτοί; Καίσαρ ἀπώλετο. Ἀλλ' οὐχ
ἡμῶν γε θελόντων, οἴσεν δὲ πάνθ' ὁρῶν δραμαλμός.

a vobis? Quoniam vero vos deinceps apio appellare nomine licet? an socios quis dixerit? Sed tibia isti vocabulo præelligere acerbitudinem hostilis nominis placuit. Hostes igitur vocemus? Sed obstat quod, cum nemo utique mercede magna hostes ad sibi nocendum conduxit, vos aceitos a nobis et largis auctoratis stipendiis hostes dici contra rationem omnem est. Forte distinguens aliquis ienipora, prius socios fuisse vos, deinde mutatis animis factos esse hostes dicit. Atqui ad vestram nihil hoc quidem sedius memorari contumeliam queat. Quid enim vobis objici odiosius vel ab amarissimis obrectatoribus possit quam si de vos frater, quam amicis oppigneraveratis, maximis iniurias per manus illorum vestros largitionibus effusa, repente depravata voluntate sedius quidem icisse cum hostibus contra quos vocati suppeditas eratis, conjuncta vero cum iisdem hostibus opera et ira terras amicorum, ad quos juvandos veteratis, qui ampla vobis numeraverant stipendia, pari furore devastasse? Agite proferte, si quid habetis in excusationem vestram, quo videamini vel in speciem defendere facinus hoc vestrum, quo Christiani Christianos vehementissimis afflictis injurias; nisi non recusat quis statim, citra ulteriorem inquirendi moram, crudelis perfidique judicemini, quod esse ultra elegistis. Quid enim mali non a vobis actum est? nonne 567 vos totas provincias, pueris et mulieribus servitum abductis, viris trucidatis, desolastis? Nonne in iis parvulos et senes invalidos, turbam miserabilem, illos quidem immanissime transfixistis, discerpstis, hos autem, ut thesauros videlicet proderent, crudelissimis prius tormentis excruciatos, enecastis? Quid vos autem impulit ad tam execrabilia patranda? Cæsar periit; sed nobis quidem haud volentibus (scit qui cuncta videt oculus Dei), at manu illorum qui longa

non solum quoniam ita delinquent et sibi magis de-
vinciunt eos quibus reponunt acceptam gratiam,
sed vel si praesens fructus ejus facti nullus foret,
quoniam id esse in posterum conductibile, qui re-
tine Judicant presentiunt, ipsa eventum experien-
tia semper deinde suffragante. Porro praesentibus
dūntaxat attendere inertis est animi et ad boni
prosecutionem infirma incertaque languescētis
voluntate. Prospectus vero futuri, et verisimiliter
expectandorum presumpta sollicitudo successuum,
tauropum late detegit oculis exploratricis providen-
tiae, eique longe consuleanti nullas umbras aut cœcas
latebras, quibus suspicio subesse insidiatum pos-
nit, nihil obscurum ac non clare perspectum esse
sinit. Ac vobis quidem si a principio hostilem in
nos animum professis susceptus deliberate fuisset
impetus terras Bonianorum manu armata invadendi,
queri juste neino posset. Haud insuetum est etenim
hominibus, praesertim origine divisis et generum
diversorum, dissidere sententiis committiisque oditis
arcanosque istos sensus conatibus exprimere invi-
cēam infestis. Jure quippe communī genti cuivis
licet aut patem cum alia colere aut bello eamdem
uppgnare. Postquam autem ad auxiliandum no-
bis bellantibus vocati hostes vos statim injurias
atrocibus, 566 quod nefas est, polliciti socios,
monstrasti, quomodo qui vos arguere voluerit,
meritam ipse judicii parum æqui et malo facientis
reprehensionem non ineurrat? Conscientiam hic
provoco vestram, utique recordantium vos manus
in eos ipsos violentas injecisse, contra quorum ho-
stes arma moturos, magnis in hoc auctorati mer-
cedibus, receperatis. Cui autem videri justum queat
et legibus seu divinis seu huinanis consentaneum,
nullam quidem pactorum juratorum rationem du-
cere, pro ingentibus autem pecuniae summis, quas
in vos impendimus, impetus in nos hostiles rependi

ἄλλοι οἵς ἐντέροφε μῆσος τὸ κατ' ἔκεινον ἔχ τινων παλαιῶν μηνιατῶν, τούτοις καὶ μόνοις αὐτόδουλον εἰργάσται τὸ πραχθέν. Τὸ παθεῖν οὖν ἔκεινον τὰ χειρίσσα, ὡς οὐχ ἡμῖν μετὸν δλως εἰς ζημίας δόχησιν, σφίσιν αὐτοῖς εἰς ἐκδίκησιν περιγράφετε. Καὶ μήν ταῖς ἦν ἡμῖν ἡ ἔκεινων συνοικοῦσα, ὥστ' ἀν καὶ συγγνώτια ἔδοκει, ἢν ποιέι οἱ καὶ πεπλημμέλητο. Καὶ τὸ οὕτω τὰ πεπλημμελημένα μετέρχεσθαι τοῖς τῶν Ἀρματῶν ἥθεσιν ἥκιστα χωρητέα. Καὶ τοῦτ' ἦν Ιωας εἰ προύπτον ἦν τὸ ἀδίκημα. "Ὕπερ δὲ μηδὲν ἔχοι τις ἐγ αἰλεῖν ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν βούλυμένοις εἰδέναι ἀν εἶη, πῶς ἀν αἰρετέα ἡμῖν τὰ μὴ ἔνυοι τοντα ἔνυθαινεν εἶναι; χωρὶς δὲ τούτων, τ. οἷς μὲν οὐκ ἔνυσιν ἀν δηπτι τραπεῖν, ἢν ποιεῖ τῶν ἀδουλήτων περά τινων γένοιτο, ἔκεινοις ἀν ἔμματη καὶ πάρα τὰ σικεῖα ἡδη παρατολμᾶν. Οἵς γάρ σφίσιν ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τῆς ἐκδίκησεως, ἀπίχειρητέα καὶ τὰ ἥκιστα ἀν ἐκ αἴπαν συνήθῃ· φέρει γάρ εἰς καρύδων ταῦτα τὸ ἀπογύνων καὶ τὸ τῶν δρασειόντων δοθενὲς καὶ ἀμή-

χανον τοῦ κατὰ συνήθη παραβαίνειν. Καὶ ὅν πρατομένων ἡ μέμψις ἐφῆπται, αἰτιάσατ' ἄν τις δικαίως· οἵς δ' ἐν Ιωαῖ τὸ μετελθεῖν ὡς βούλοιντ' ἀν, τὸ αἰρετὴν αἰσχύνην περιβαλέσθαι σφίσιν ἔαυτοὺς πῶς οὐκ ἀδουλητῶν; Τῶν μὲν οὖν πεπραγμένων οὐχ ἥττον ἔνγγνωμονες εἶναι χρή, ἢ ἐκδίκητὰς βούλεσθε γίγνεσθαι, τοὺς οὓς ἀν εἰ μὴ αἰρόντο κακοὶ φαίνεσθαι καὶ ἐκσπόνδων χείρους ζημιώθησαν τὸ σύνολον. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκ [P. 397] τῶν φθεασάντων σκεπτέα ἀν εἴη ὑμῖν ὀπόσοις, δέον παρ' ἀχθρῶν πλουτεῖν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔξω βίσθητε. Καὶ ἀφίητε δσα τὴλογήστες τῶν εἰς Ἀρματίους σπουδῶν καὶ συνθηκῶν ἡνδραπαδίσασθε· ἀλλ' ὀπόσους ἡμῶν διδύτων ή καὶ ἐκκεχωρηκότων λαμβάνειν ἀπόνασθε. Τὸ γάρ τῶν συμμάχων σχῆμα, καὶ τὸ ἔτει δοκεῖν τῶν ἡμετέρων ὑπερποντῶν, ὡς λαμβάνοντας διτίθει τοὺς οὐδὲν ἥττον διδύτως, καὶ τις καὶ ἀκων εἶναι ἀδίδου προσφειρούμενος. Τούτων μηδίζητε, καὶ τάς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας αἰδεσθέντες εἰς ἐμπεπέδωσθε. Καὶ

in eum ex antiquis offensionibus ira in animo nutrita, oblatam veteris doloris ulciscendi occasionem incautum opprimendo arripuere. Illi hoc soli facinus proprio consilio, libera voluntate suscepere; his unis æquum est ejus invidiam criminis ascribi, non autem nobis, præterquam inconciis, etiam illo ipso scelere violatis. Nostrum, inquam, quod insciis et invitisimis nobis Cæsar passus est, nostrum ipsorum et quidem grave reputamus damnum, gratum ideo habituri si poenit per vos, qui potestis, condignis afficiantur auctores cædis, nostræ quicque domui funestissimæ, per quam orbati genero sumus. Scitis enim nostram fuisse filiam illius conjugem. Quæ tam arta necessitudo facile suspiciones diluit nostræ cuiusdam ad eo aversionis ob nonnulla præcedentia dissidia. Quis enim, cui mores perspecti sint ne tri, non facile intelligit, etiam si quid ab illo molestiæ accepimus, paratos magis nos futuros ad venia impertendum tam intimum afflōem quam præcipites ad rapiendam ex eo perfidia et crudelitate cumulatam ultiōnem, a qua Romani propria generis lenitas inimane quantum abhorret? Hinc patet, neque si manifesta præcessisset in nos Cæsaris injuria, debuisse quemquam suspicari de nobis tantam in eum sævitiam; unde quivis prudens perspiciat quanto incredibiliorem illam sit consentaneum haberι, cum eo quidem tempore quo Cæsar oppressus est, nullam ei nobiscum intercessisse contoversiam, nihil nos quod illi succenseremus habuisse, vobis quoque ipsis, si volueritis inquirere, constare manestō queat. Sed singule nos adeo feros ut sine causa ludibrone in familiarium prorumpamus cædes: etiamne tam imprudentes opinabimini, ut ultro attenuemus 568 quæ minime conducibilia, imo maxime damnosa nobis ipsis futura clare provideantur? cui autem queat esse dubium gravi nostra pernicie cecidisse Cæarem, in quo tot spes futuri, tantos effusos in eum ornandum sumpli, tam necessa-

rum gravissimo nostro tempore præsidium imperii uno movente perdidimus? Præter hoc, ad plane nos omni suspicione procurata necia. Cæsari purgandos efficacissimum apud recte judicantes argumentum sit, quod in istiusmodi inmania ruere consilij eorum est qui passi a quopiam quod non vellet, quo se vertant non habent, omni destituti facultate desiderata sibi, satisfactionis, aut prosequenda apud potentiores viis legitimis, aut per se palam justa potestate usurpende. Nam tales, urente intus injurie dolore, ultra morem interdum ac fas efferti ad conatum quamvis injustæ ultiōnis, exemplis, quam esset optandum, crebrioribus cernitur, quod hos efferrare soleat desperatio juris aut honoris immuniti alia ratione reparandi. Quibus vero, qualis nostra Dei beneficio conditio est, quibus, inquam, auctoritas et vis ad maximum prompta suppedit contumeliarum, si quas accepimus, legitima et inculpata ratione vindicandarum, hos nemo sane sapienter æstimans autumaverit, probrosis potius pudendisque quam rectis ei honestis ultro malle modis, uti rei aut dignitatis quoquo modo detracte reponendæ. Maneat igitur ex his evictum evidenter, non nisi per iniquissimam calumniam imputari nobis posse partem aut conscientiam ullam sceleris interficiendo Cæsare patrati; vosque nihil sere minus grave, quam quod ulcisci velje videmini, consciutros crimen, si poenas illius cædis ab iis repetere pergatis, quos in illam consensisse, cum id facere nequierint nisi non solum jurata fœderis perfidiosissime violando, sed etiam capitalissima ultro in se ipsos stultissime attrahendo infortunia, perspicuum ratione utenti cuivis est nullo posse pacto verisimile videri. Nunc ad vos vestraque acta referre orationem convenient, considerareque ex gestis buc usque quantum vos, quos dilescere ex damnis hostium per erat, ex nostris, sociorum ut loquebamini. vestrorum, e Romanorum, inquam, quibus defendendis evocati veneratis, avarissime injuria vestradi-

σαρά μὲν πρόδροσιν τούντευθεν ἀπόθεσθε. Εννοια δὲ εἰσὶν ὅπη γῆς πρωτοκαθήμενοί ταῦτ' ἐργάζεσθε, καὶ εἰ ἀκινθύνα σφίζεται τοῖς νέωται στεναι. Ἡμῖν μὲν γάρ καὶ εἰς τόδε ὀδύξαιν παρασπονδίσεως, ὡς ἥκισθ' ἡμῖν πρέπουσαν, ἀποκλίνουσι μαλακώτερον τὰς μάχης ἐπικεχειροταταί· δεινά γάρ τὰ ἔνγκειμενα ἀπράτετον πεῖθει καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντας, καὶ πάσχουσιν εἰστι καταφυγὴ τῶν διοικομοσμένων αἰδὼς, ἵν τις καὶ μέμφοιτο. Ὅμην δὲ ὅποι περιστήσεται τὰ τῆς εὐλημῆς, οὐδὲ εἰς μακρὰν, εἰ μὴ παύσῃσθε, ἀλεσθε. Ἀλλ' ὅμως χρή καὶ προαναστέλλειν λέγοντας· οὗτω γάρ καὶ τὴν τοῦ Ιούλιους λελεῖφθαι ἡμῖν λόγον συγγνώμης περὶ τοῖς τὰ δίκαια κρίνουσι δόξαν ἀποιστάμεθ' ἀν., καὶ προσέσται τὸ δίκαιον αὐθις, τὰς δίκαιας λαμβάνειν, ὃιῶν διδόντων καὶ ἀκόντων, οὐν ἀρήξει θεῖα προαιρουμένοις, ἐπειπερ ἀρχειν τῆς μάχης οὐ κατοκνεῖτε. Αἱ γάρ την τοῦ παρασπονδίου δόκησιν εἰς ἄποιναν ἐκκλίνειν. Ο γάρ εἰπει τασσούτοις δεινοῖς τὴν ἀρχὴν εἰς εἰρηνικὰς δίκαιαμενος

Α καὶ μὴ θέλων, ἔκεινος καὶ τὴν τοῦ παρασπονδίου τὴν ἀρχὴν δόκησιν δίκαιως ἀπεινέγκαστ' ἐν Τοῖς γάρ ἐπιοῦσι τὸ πρῶτον, οὐδὲ τοῖς ἀμυνομένος τὸ ἀσθέον τοῦτο πρόσρημα περιστῆσται, ἵν τούτο τοῖς ἀδεικνύντος συνθήκας τὴν ἀμυναν προσκαλεῖτο. Διοῖν οὖν ἐλέσθαι θάτερον ἀναγκαῖον ἦσαν; καὶ οὐχ ἀπὸ τοῦ τῷ παρόντι καιρῷ πρέποντο;, η πάντα λαβόντας πρὸς τὰ ὑμέτερα ἐπανήκειν ἥθη, η πάντα ἔχοντας ἡμῖν προσφοιτάν, ὡς ἐπὶ μισθοῖς καὶ αὐθίς ἐσομένους, τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπηρετεῖσθαι ἀρχῇ. Οὕτω γάρ κατ' ἀμφῶ καὶ ἐπὶ βεβαίῳ τῆς κτήσεως συμβαίη ἀν τὰ πάντα κεκτῆσθαι, καὶ τὸ εἰς ἄγαν τὰς σπουδὰς ἡμελῆσθαι ἥκισθ' ἀν δόξεις. Καὶ δποι ποτ' ἀν πραχωρήσητε, τὴν τῆς ἐν ἀσφαλεῖ συμμαχίας δόξαν οὐκ εἰς ἄπαν ἀποδεβληκότες εἰητε, ἐπει τὸν ἔχει λόγον ἐφισταμένους ἀμύντορας, ἐπειτα ἐπίκλημα. δ τι τύχοι προβεδλημένους; ἐχθρῶν καθίστασθαι τὰ πικρότατα; [P. 398] Εἰ δὲ καὶ μισθωροίται, ὡς πέπυσμαι, προτενεῖτε, αἰδὼς καὶ μόνον τὸ λόγιον. Τίνων σπου-

mā quidem damna recusaverimus pacisci. Remissius ergo hactenus bellando adversum vos egimus, minus reputantes quid vos mereremini quam quid nos deceret. Deinceps, vobis clare denuntio, nulla nos nimis iam a vobis rupit manifeste fidelis vorecundia tardabit, atque adeo quantum in perniciem rerum ac capitum vestrorum vestra ista, nist ejus temere ruentis impetum 570 sisit, præcipit et audacia, cito sentietis. Ultimum hoc, ut exitium præterieremus vestrūm, vobis si posset fieri ad frugem revocandis, experiri monitum placuit. Quod ipsum pignus babetote nondum prorsus obsepi ad nostrum gratiam redditus, si eam vel sera promereri penitentia velitis. In quo potestis agnoscere reliquias meæ veteris ægre abrumptentis se a vobis et adhuc in vos pronæ voluntatis. Quo vituperabilior, iudicio æque arbitrantur, vestra censebitur duries, si nunc quoque oblatam a nostra majestate tam graviter lesa veniae tam benignæ conditionem asperuabimini; minusque miseratione digna vestra videbitur calamitas, cum mox, quod Deo juvante faciemus, ineritas a vobis poenas exegerimus, bello Jain sine ulla dubitatione justissimo, postquam id primi vos facessere nobis ultra impugnandis non estis veriti, nulla sumpta cura colore saltem, ut oportuerat, aliquo velandæ nefarie transgressionis pactorum juratorum. Cujus ne ulla tergiversatione declinare vobis probrua liceat utcumque conantibus, extremum hoc ad eam ineluctabiliter evincendam accedet argumentum, e recusatione oblatæ nunc a me, si resipiscere velitis, veniae ducentum. Quis enim non enim manifeste reuni injuste illati ab initio belli habeat, qui nec idoneam allegare ullam ejus suscepit causam quiverit, et ab iis quos voluntarius impinget invitatius ad reintegrationem gratiae superba id perget aspernari? Arma ergo nostra, quibus post longam patientiam ultum denique ibimus perfidiam sedisfragia rebellionis vestrae, nemo tam ini quis reperiatur qui arguere possit in-

B D

reptorum prædis spoliisque locupletati hactenus sine ritis. Prætero quæ contra jus fasque usurpastis nulla ratione habita societatis cum Romanis initæ: illa solum nunc recordari vos velim, quæ nobis coenientibus aut pernientibus accepistis. Diu enim nos verecundia fœderis et nonen amicitia vobiscum dissimilare cœgit, dum rapinae vestra narrarentur, iudicium doloremque de his nostris, nosque ita gerere, quasi crederemus jura acquiri, sociorum tunc adhuc nomini gerentibus et militare nostro imperio visis, quæ illi non a libenter dantibus accipiebant, sed vi aut minis extorquebant ab invictissimis miserrimisque Romanis. Ista, inquam, sola computari a vobis postulo, quæ longo illo nostri silentii vestra licentiæ patrocinantia tempore, de prædationibus rerum, capiavitibus hominum, in luera vestra concessisti. Ex his reperietis in eam vos auctos opulentiam, ut ei quæstuosissimum vobis fuisse fœdum ictum fateri debeat, et nostra admirari constantiam fidet in illo inter totæ tam vehementes ruimpendi causas tam perseveranter observando. Unde patebit manifesto inanis allegari causam posse cur deinde pàlam defeceritis a nobis, quod nihil reveritis antiquas nobiscum conventiones vestras ultra ac ludibriae vobis probabile collubuerit in apertum eam et iniquissimum contemptum. Desinete igitur allegare necem Cæsariss. Prætextus hic merus et vanissimus est. Illud cogitate potius, in eamque vestra causa coram ingrediendi, ubi tandem terrarum considentes talia non dubitetis agere, et num vos patetis impune ad extremum tam infanda sclera laturos. Nec vestram in hoc genere confidentiam alat experientia successum parum vobis, ex quo nos oppugnatis, adversorum. Nondum enim in vos uii totis nostris voluimus viribus, religione adiuue quædam juratae vobis olim amicis rebibiti. Grave quippe ac turpe adeo sedisfragia persidia crimen existimat, ut pro ejus à nobis amolienda vel levi et vana specie ne maxi-

δασμάτων χάριν καὶ πόνων; Καλά γε ἐς Ῥωμαίους, Α κορύζης Ἰταλικῆς λόγους ἐξέφερον. Καὶ τέλος; εἴ θυλομένῳ βασιλεῖ εἴη ἡ φασκὸν εἰνπάνθους ἥμα; ἀπαλλάσσεσθαι, παρεκτία μὲν τοῦ; μισθοὺς ὃν δεδουλήκαμεν, ἀπολυτά δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους, τοῖς; τ' ἀλλαχοῦ καὶ τοὺς κατὰ πόλιν, αὐτούς τε καὶ νῆας, Γεννουντες πεισαντει, ἐκνητέα δὲ καὶ τοὺς ἴππους τιμῆς δικαίεις, έτι δὲ καὶ τὰ ἀνά χειράς σκύλα καὶ αἰχμαλώτους. Καὶ οὗτος ἀρέντες ὅμην πολεμεῖ τὴν ταχίστην ἀπαλλαγήμεθα. Ός ἡμῖν μὴ οὐχὶ τῷ βίῳ τὴν ἀρέθην ἀνταλλάσσεσθαι, ἢν αἱρεσίς ἀμφοῖν χένται, αἰδίος καὶ πόνος οὐχὶ μικρές. » Ταῦτ' εἰπόντες, καὶ τὴν πρεσβείαν ἐξ αὐτῆς ἀποπέμψαντες, ἔρεσται πραγμάτων ἀπότων ἱκτόπως ἡσαν.

B

γ'. Πῶς οἱ Πέρσαι ἀτιπεράρεις ἀναστάθη ἐκεῖθοστοι.

[P. 400] Ξυνηνέχθη δὲ καὶ τὶ ἐπὶ τῷ σφῶν ἐς μά-

fractionis initiorum volūscum fœderum. Nam iis qui primi pœta instringendo vim intulerint, non illis qui vim sic iilatam aut necessaria defensione repellere aut legitima ulione vindicare sint conati, probrossum illud et odiosum fœdfragorum vocabulum adiungitur. Totaque invidia malorum et calamitatum e tali bello secutaruim iis solis imputatur, qui provocaverunt violandis injustis conventionibus. Quod supereat, duarum vobis optionem conditionum sero, querum alieram eligi a vobis, si rebes vestris in harum præsentí statu consulere salutariter velitis, plane arbitror necessarium. Nempe ut aut prædis quas concessisti volūscum omnibus aliatis donos vestras repetatis, aut haec ipsa ut vobis jam propria spoila servantes accedatis **571**, deudo ad nos, et nova conventione ineunda sub pactis statutæ mercédis nostris deinceps vos militarturos auspiciis proflamini. Hoc epim utrovis modo certa vobis et per nostram jam cessionem justa continget possessio istarum opum injuria portarum; et ignominiosum præterea dedecens neglectorum a vobis fœderum sic purgasse quodainmodo videbimini. Quod si facilius, quoconque vez continget ire, edia in vos hominum concitabit eo prius delata vestra fœderum transgressionis infamia. Quodsi super ista quo caput licet acquisita condonare vobis parati sumus, alias etiam, rei videlicet debitorum stipendiiorum nomine, pendi vobis e nostro serario pecunias summas petieritis, quod vos audiq. velle facere, id profecto adeo pudendum vobis est, ut si vestri vos honoris enra tangit aliqua, sedulo abstinere vel a prima rei talia mentione debeatis. Eumvero quorum, quæso, recte factoruin, quorum laborum, cuius operæ Romanæ reipublicæ navatae mercedes reposcitis? An hostiliū illarum grassatioipum, quibus vos in Romanas usos ipsi queque satemini, præstia nunc uti nihilominus sociis vobis rependi æquum ducti? Quod quam ingratia ac scelerati animi non transcendat hyperbole? Nam si quid vobis videmini pugnando unquam pro Romanis meruisse, hujus et ipsi vobis estis consilij justo etiam ampliora stipendia tulisse; ut jam qui recte calculos posuerit,

nihil aliud nos debere vobis nisi poenas inferre prætorum in nos scelerum clare perspiciat. Optimum ergo facit, his sanctis attente consideratis, prudenter statuere quid consilii vobis deinceps capieandū, in quam agandi viam ab hoc velut cardine deliberationem inflectendam arbitremini. Hoc vobis ultimum de his decernendi tempus est. Nam nisi quæ proposimus accipitis, nullam in posterum scitote colloquendi **572** vos noliscum habituros copiam. » Hæc ut fuerant ab imperatore scripta, legati Catalanis cuncta recitarunt. Quibus illi auditis nihil sane pacati reposuere, sed voces Italico fastu et arrogantia plenissimas. Per quas iracunde ac minaciter debacchati satis, illud ad extremum pro ultima et irrevocabili voluntatis ipsorum declaratōne subjecere: « Si vult imperator placatos nos benevolosque e terris suis recedere, persolvat retro debita stipendia pro tempore quo ipsi militando servivimus; emittat custodia liberosaque reddat nobis quotquot nostri ab ipso et suis in urbe aut uspiam alibi detinentur; naves nostras a Genuensibus captas, impetratas aut redemptas ex iis qui ceperunt, nobis restituant; equos nostros, quos navigaturi relinquemus, justè numerato prede emat; pro præda et spoliis, quæ in manibus habemus, tum præterea pro lytro captivorum quos servamus, æqua exactimatione taxatam pecuniam reperdat. Hæc ubi fecerit, desinentes bello vos perseguī statim abibimus. Sin noluerit, sic habeat, in parte magna probri ac dedecoris pudendi numeraturos nos, si optione oblata vita ignave ac precario servandæ aut fortiter bellando moriendo, vel tantillum cunctaremur in præoptanda saluti virtute, » His dictis, dimissaque confessim legatione, suā se improbitate involverunt, nihil pensi habentes demonstrare palam placere ipsis quæ præve fecerant, et abundare nefariam voluntatem adhuc pejora faciendi.

3. Ut Persæ transfretare rursus in orientem prohibiti fuerint.

Ad horum porro rationes peraccommodatum mox contigit quippiam, quod modo referam. Qui cum

λεστα ἀγαθῷ, δὲ καὶ αὐτίκα ὡς λέξιν ἐρχομαι. Οἱ μὲν Α λαὶ δὲ καὶ Πέρσαι, ἵπποι οὐδεμίᾳ τῶν βασιλικῶν οὖν μετ' αὐτῶν Πέρσαι μερίζει τῶν σκύλων ἔκεινοις γενόμενοι τῆς Ἰωνίας ἡτεμβοντο καὶ παρὰ δύο ἐγ λαμβάνειν ἐδικαιοῦντο, τὰς ἐπ' Ἰωνίαν ἐν πέδαις μερίζεις τὰ συγκείμενα ἔχοντες. Ἱταλοὶ δὲ ἴπποις σφᾶς αὐτοὺς παρὰ πεζοὺς ἔκεινους τοὺς πλεῖστους συνέκρινον, καὶ ἄλλ' ἄπττα δικαιολογούμενοι, δεινὰ ποιούντων ἔκεινων εἰ τῶν Ἰωνίων στεροῖντο, ἡμέδουν ἐς ἄγαν. Ὅθεν καὶ τιςιν ἔκεινων ἀντιπερφέντης ἐδόκει, καὶ τῶν τινι. Ψωμαῖων προστυχόντες ἐν ἥρταις δυμολογίζεις καὶ δρχοὶς συνεφώνουν αὐτοὶ μὲν διδόναις δέξιον τὸ πορθμεῖον, ἔκεινος δὲ ἀκαχουργήτως διαπερφέν. ἄλλ' ἐκ τοῦ αἰφνιδὸν περαιωμένοις δὲ Ἀνδρέας Μουρίσκος ἐφίσταται, καὶ μέσον τοῦ πορθμοῦ προστυχών τοὺς μὲν Ψωμαῖους περιποιεῖται, Πέρσας δὲ ὡς δὲ μὴ ὃν αὐτὸς ἐπώμοτος ἐργον μαχαίρας ποιεῖται. Τοῦτο γνωσθὲν Πέρσαις τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἥθη ἀφίξεως καὶ λίαν ἀνείργει, καὶ οὐτως ἰσαῦθις πρὸς Ἱταλοὺς χλίναντες σὺν εὐτοῖς τὰς Θρακικὰς κατατρέχουσι χώρας. ἄλλ' ὁ μὲν Μουρίσκος βασιλεὺς παραγγενόντως, θμα δὲ καὶ τῶν τριήρεων τῆς ἐπὶ τῷ πορθμῷ ἀσχολίας ἀπαλλαγεισῶν, ἔκεινος μὲν τὴν τοῦ ἀμηραλῆ ἔξιαν παρὰ τοῦ κρατοῦντος λαμβάνει· Ἱτα-

λαὶ δὲ καὶ Πέρσαι, ἵπποι οὐδεμίᾳ τῶν βασιλικῶν τριήρεων ἔκειται πη προστεκώχεις, τὰ πιστὰ ἐπὶ τῷ φρουρῷ τῷ τῆς Καλλίου σχόντες, ὀλίγους τινὰς κατὰ φυλακὴν ἀφέντες δλαις δρμαῖς τὰ προστυγχάνοντα ἐξεληγόντο. ἄνδρας κτείνοντες, τὰς δὲ ἐλικίδια γυναικας καὶ παῖδας ἀνοίκτῃ ἐξανδρεποδιζόμενοι καὶ χρήματα μυρία συλλέγοντες, ζώων αὐτῶν καὶ τῶν εὐώνων [P. 401] πραγμάτων παρορωμένον. Λήια δὲ καὶ θηρούσαι μυρίας, τὰ μὲν παρηδηκυταῖς ἐρριπτον ταῖς ἀθέραις, αἱ δὲ ἀτημελητάς κείμεναι καθεωρῶντο.

δ. Ἀκοστασία τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Τουρκοπούλων.

Οὐ μήν δὲ καὶ Ἀλανοὶ ἐτέρωθεν, ἐτι δὲ καὶ τοὺς ἐξ ὑπεργόνου Χριστιανοὶ Τουρκοπούλοις, οἱ δὴ καὶ οὐ πολλῷ πρότερον χρόνῳ ἐκ τῶν βορείων βασιλεῖς προσερποίησαν, οὐδὲ αὐτοὶ ἀλώβητον διετηρεῖτο τὸ ἐνσπουδὸν, ἀλλὰ μίαν μὲν εἰχον τὴν γνώμην ἀκοστατοῦντες, ἐκάτεροι δὲ τὰ δυχυρώτατα κατασχόντες, οὐδὲν διπερ οὐ καταθέοντες ἐξηγράνιζον. Καὶ εἰ μὲν Τουρκοπούλοις ἀλλὰ πῃ ὡχύρουν τὰς μετοικίας, διόθεν ὡς ἐξ δρμητηρίου ἐκθέοντες δεινὰ Ψωμαῖους στργάζοντο· Ἀλανοὶ δὲ Καυκάσιμπαξίς, καθὼς ἐπ-

rediit, ubi benevolo exceptius ab imperatore, præmium rei bene gestæ ameralis dignitateim tulit. Verum Itali ac Persæ recessu animadverso triremium, quarum ipsis fuerat vicinia terrori, nihil jam deinceps arcī Callipoleos imminentे periculi cernentes, paucis saorūn uti jam suffectoris ad ejus custodiā ibi relictis, effuso impetu obvia sunt cuncta depopulati, viros quidem occidentes, adulas vero mulieres et pueros immisericorditer servitum abducentes, 574 pecunia autem immenseos congerentes cumulos, adeo ut animalia et cætera utcumque magno et facile vendibili, ultro in manus incurrerent, nec tollere curarent, ditioni pleni præda; qua etiam ex causa segetes in campis naturæ struesque manipulorum in areis, illa perire defecūt metentium, haec neglecta jacere passim cernebantur.

4. Defectio Alanorum et Turcopolorum.

Aliunde porro neque Alanis neque Turcopolis recess ad Christianam traducilis religionem, qui nouum multo ante hæc tempore a septentrionalibus tractibus ad militiam imperatoris adtenerant, fides et in observatione fœderis initi perseverantia constabat: verum pari utraque gens consilio defecit palam a nostris, et munitissimis locis occupatis erumpentes inde nihil tutum aut securum per circuitum sinebant, incursionibus infestis late cuncta corrumperentes. Ac Turcopoli quidem q̄libi sibi receptacula munierunt, unde ut ex arce procurrentes ingentia Romanis inferebant mala. Alanis vero Cutzimpaxis, ut est prius dictum, supervenientis brevi dedit occasiōne opinandi, baud istum cum iis congressum ad procuranda Romanorum commoda, ad quod miserebatur, suis collatum. Cœperunt enim statim ab hoc audito Alanī anhœmios quam antea partes

ρέθη τὰ πρότερα, ἐπιστὰς ἀλλως ή ὡς ἐπί ἀγαθῷ ή Ρωμαίων, ή καὶ ἀπέσταλτο, δόξαν παρεῖχεν ποιεῖν. Ἡρές γάρ οἱ τοῦ επὶ τῷ δοκεῖν Ἀλανοῖς ἔκθύμως ἀποστραφῆναι τὰ βασιλέως καὶ δὴ καὶ πιστεύεσθαι ή τοῦ Τουκτάι πρὸς βασιλέα καὶ περὶ αὐτοῦ ἡττησις, καὶ ἐπει σύναμ' ἔζητούντο αὐτός τε καὶ Ἀλανοί ὡς ἀρχήθεν τῇ τῶν Τοχάρων ἀρχῇ προσήκουντες, αὐτοῦ γε καὶ μᾶλλον σὺν ἑτέροις ἄργουσι παρὰ βασιλέως πρὸς ἐκείνον προσεβύνοντος. Ταῦτ' Ἀλανοί ὡς πρὸς αὐτῶν ἐκ τοῦ τύχης καὶ αὐτομάτως γεγονέναι δόξαν καὶ λανθαπδεξάμενοι, ὅποιοι οὖνται παντοῖων τὸν πρεσβευτὴν. Καὶ ὁ τάλας ἐξημερώσων σφᾶς βασιλεὺς ὅλος, ὡς δόξαι, ἐκείνων γίνεται, καὶ ἐς τοσούτον οἰκειοῦται σφίσιν ὥστε καὶ ἀλλην τὴν τοῦ πρωτεύοντος ἐκείνων Κυρσίτη ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι ἐς σύζυγον. Ἡ..... Ἀλανοί τὰς τῆς Νεάδος ακοπὰς καταλαβόντες τόπον διαρκῶς ὅχυρούσι ταῖς κατὰ σφᾶς ἀρματίδαις, αἷς δὴ καὶ διεκομίζουστο. Γύναια δὲ καὶ παιδίφρια καὶ πᾶσαι διλῆν περιουσίαν ἐκεῖ συγκλείσαντες, ἐνεῖθεν [P. 402] αὐτοῖς ὡς ἐπὶ βεβαίῳ τῆς ἰδρύσεως ἔχορμάμενοι τὰ πάνθειν διετίθουν Ἀρμαίους, μόνον δὲ φειδωλὸν περὶ τὰς σφαγὰς ἔχουσαν. Καὶ ταῦτ' ἡκούετο εἰργασμένος Κουτζίμπαξις, εἰ καὶ δικράνων ἐπί ἐκείνῳ ήτι πληροφορούμενος.

imperatoris aversari, præ se ferentes certo credere jam se, id de quo prius dubitaverant timide duntaxat suspicando; persuasum, inquam, plene jam habentes, missum a Tuctaine ad imperatorem Cutzimpaxium ad repetendos suos antiquos milites Alanos, eosque secum postliminio reducendos ad terras Tocharorum, ad quos pertinuerent et quorum dudum auspiciis militavissent.
575 Advenisse is nuntius in tempore visus est Alanis, quando eos multis de causis Romanæ sociatis tedium cuperat. Itaque cum rem ipsam excepérunt avide, tum ejus ad se missum negotiū ministrum omnibus demoreri officiosæ benevolentiae declarationibus studuere. Nec segnis ille aut parcus fuit in exhibenda mutua gratia. Unde qui ad deliniendos imperatori exacerbatos Alanorum amicos utilis conciliator accessisse sperabatur, brevi totus in eorum transisse partes haud dubius est compertus indicis, utique qui eo nsque se illis agglutinaverit, ut sororem Cursitæ primas apud ipsos obvientis aliam uxorem duxerit. Hinc jam palam imperio rebelles Alanī loco potiti situs inaccessi, quem Neadis speculas vocant, eum quantum satis fore visum est muniri, plaustrorum quæ plurima trahebant, continua serie velut vallo circundatum. Tum inclusis ea munitione mulieribus et parvulis ceteraque supellectili, inde ipsi ut ex secura sibi ad receptum arec prodenentes, omni hostilitatis genere Romanos infestabant, nisi quod parcebant sanguini niūnusque cædium edebant. Et hæc videlicet Cutzimpaxis transegisse cum Alanis tandem audiiebat, quamvis needum credente imperatore; qui præoccupatus magna opinione fidoi ejus viri ac benevolentiae erga se sinceræ, assentiri non susti-

α νος οὐδὲ δλως τὰ τῆς φῆμης παραδεκτά ἡγεῖτο· καὶ γάρ κάκελος περιεβουχόλει τὰς ἐλπίδας τῶν βασιλεὺς ὡς οὐκ ἐπί πονήρῳ Ρωμαίων ταῦτα πράττοι. Εἴ τον ἡκούετο πρὸς τινας τῶν τοῦ βασιλέως ἀπλογούμενος. Ἐπέρωθεν δὲ κατ' ἀνατολὴν καὶ δ' Ἀτταλείωτης ἀποστατῶν ἐκηρύσσετο, καὶ γράμματα ἀρικούμενα ἦνται αποστασίαν ἀθλουν. Ταῦτα μὲν οὐ διαν, ὡς ἐψκει, ὀδόντα τὸν βασιλέα, τὰ δὲ κατὰ δύσιν διὰ φροντίδος ποιούμενο; οὐκ αντει, καὶ μάλισθ' διετο καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ τοῦ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ διασκεδασθέντος, καὶ διὰ ταῦτα μηρεὶς ἔχων ἐκείνος πράττειν, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα πέμπων ἐξώτρυνεν, εἰ δινατά οἱ εἶη, αὐτὸν ἐκοτρατεύειν ἐκείνον καὶ κατὰ δύσιν περὶ που Πατεστὸν καὶ πρότοι στρατοπεδεύεσθαι. Ὁρμη δὲ ἡ πρὸς τοῦτο, δύσθεν δὲ οἱ δυνάμεις συγκροτηθήσονται σκοπουμένῳ (οὐδὲ γάρ ἐκ τοῦ καίνου ταμείου ταῦτα γενέσθαι ἐπιτελεῖς διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, ὡς ἔλεγον, δινατά ἦν) ἢ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκραδοκείτο ἐθελούσια συγκρότησις. Οὐθὲν καὶ συνεργούν οἱ πλειον, καὶ συνελέγοντο χρήματα. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ πρὸς τοιαύτας χρειας ἀρκούντων τὸ συναγθμένον, καὶ τιμελεῖτο τὸ ἔμπαν.

nebat talia de illo memorantibus. Ad quod aliquid artis etiam ipse adhibebat Cutzimpaxis, spem etiamnum imperatoris nuntiis submissis lactans, et ad quosdam ipsius familiares defensiones facti sui scriptitans, quibus affirmabat nihil in hoc actum a se quod in ultimum incommodum rei posset Romanos redundare. Altera vero ex parte in Orientali tractu rebellasse Attaleotam palam prædicabatur; ostendebanturque inde allatae litteræ id circa ullam dubitationem asserentes. Sed id novum vulnus haulmulum, ut apparet, dolebat imperatori, desperata audum salute regionum **576** Orientalium unice intento in Occiduas conservandas. Cui eum instantem curæ acriter pungebat quod exercitum Michaelis Augusti plane illic constabat suis dissipatum. Quam ob causam ipse Michael crebris et urgentibus litteris patrem Augustum obsecrabat ut quam primum posset fieri, veniret eo ipse cum exercitu et circa Rhænestum pauloque ulterius castra metaretur. Nec deerat Andronico impetus ad eam expeditionem capessendam: tantum restabat animo, unde copias ad hoc idoneas cogere. Nam quantum in serario tum pecunia reperiebatur, haudquaquam ad stipendia justo exercitui numeranda sufficerunt ex vero affirmabani intime consci. Restabat spes in voluntaria collatione civium, qua si defectus suppleretur. Rogati non frustra multi, quod poterant, conferebant; dabaturque non diligens opera colligendis his symbolis summæ ad præsentem usum necessarie confundax. Sed immane quantum a modo requisito res aberat. Itaque totum sensim negotium laido curantium et desperatione perficiendi neglectum evanuit.

ε'. Περὶ τοῦ διφθέτος φαμουόσορ τόμον.
 Ἐν τούτῳ καὶ φάμουσος τόμος πλήρης χλεύης
 διπτεῖται. Καὶ οὐ γάρ δόλως τῷ τολμῶντι βίττειν
 ὑπεληπτο εἰς χειρας δεδόσθαι τὸν τόμον τῷ βασιλεῖ,
 ήν μὴ ἐν αὐτοῖς τοῦ τῶν ἀνακτόρων [P. 403] δόλο
 τις λαβὼν ἐκτεθεῖται ἐπὶ τὸν αὐτὸν ψρόνον οὐ εἰώθει
 καθέξεσθαι βασιλεὺς τοῦ ἀμφικεφάλου ὑπεντεθεί-
 μένου οἱ, πολλὴν τοῦ λαβεῖν πρόνοιαν ποιησαμένου
 τοῦ θείαν τολμήσαντος. Ής δὲ ὁ τοῦ κοιτῶνος προ-
 καθήμενος δι Χατζῆς εἰωθὼς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον
 εἰσχει τὰ τῆς καθέδρας διευθετεῖν, φιλοκαλῶν συνή-
 θως τὸν δίφρον προστευχήκει τῷ τόμῳ, δέξαν οἱ
 περδεὶς βασιλέως αὐτὸν τεθῆναι ἀτ' ἀπέρρητά τια
 περιέχοντα, μηδὲν πολυπραγμονήσας, μὴ ἀναγνούς,
 ὡς εἶχεν ἐξ αὐτῆς, οὐτως ἔγχειρίζει τῷ βασιλεῖ. Καὶ
 δὴ ἐδοξε μὲν ἐκ τοῦ παραυτίκα δύγνωτ' ἔγχειρίζων
 ἔνον τι καὶ φροντίδος δέξον ἐργαζόμενος, εἰ δὲ βα-
 σιλεὺς οὐκ ἔδει τεθέντα, ὡς θέντει οἱ παρέχοι. Τέως
 δὲ λαβὼν βασιλεὺς καὶ τὴν ἀρχὴν διελθών, τὸ πᾶν
 τῆς γραφῆς ὡς ἐκ χρασπέδου τὸ ὑφασμα κατενόει,
 κατέτεῦθεν μεταξὺ τοῦ θελειν γνῶναι καὶ μὴ ὡς τὸ
 εἰδός γιγνόμενος δεινὰ ἐποιεῖ καὶ ἐν ἀμηχάνῳ ἦν.
 Εἰ γάρ πάντες δινθρωποι τοῦ εἰδέναι φύσει δρέγον-

Α ταὶ, ὡς καὶ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπτησις μαρτυρεῖ.
 τὸ περὶ διαυτοῦ, βασιλέα καὶ ταῦτα δικτα, εἰδέναι, ὃ
 ἔνι μὲν καὶ κολακεῖας ἐνεδρευούτη; παρὰ μηδενὸς
 ἀκούειν τὰ δοκοῦντα ἐνμφορα, οὐν οἱ παρὰ γνώμης
 εἶν, ἔνι δὲ καὶ κράτος λαχύσ εἰς ἀξιώματος τὸ θε-
 λητὸν ἐς ἄπαν ἐξομαλίζειν, μηδενὸς ἀντιξοῦντος
 διὰ τὴν ἐκ συνηθείας ὑποστολὴν τοῦ μὴ δοκεῖν βα-
 σιλεῖ προσκρούειν, πῶς οὐδὲ μανθάνειν κάκενον τὸ
 πρᾶγμα γλίχεσθαι παρεσκεύαζε τὸν τοιαῦτα τολ-
 μώντα; Ἄλλα ταῦτα μὲν ἐν παρατηρήσεις ἐπίθεται
 ἀντιχειτον τὸν δεδραχότα.

ε'. Περὶ τῆς Μαδύτου, ὡς ἐάλω Ἀμογαβάροις:

Οἱ δὲ Ἀμογάβαροι, ὡς πολλάκις ἡδη προσίπογεν,
 ἐκθέοντες πανταχοῦ καὶ τὰ δεινὰ Ῥωμαίους τιθέ-
 μενοι περικαθίζουσι φρούριον περὶ τὸν Σιγδόν ποτα-
 μὸν Μάδυτον ἐγχωρίως λεγόμενον. [P. 404] Οὐχόρδον
 δὲ δν, ὡς εἰκός, οὐδὲ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς κρατηθῆναι.
 Πολιορκήσεις δὲ καθ' ἐκάστην ποιοῦντες καὶ μηχα-
 νάς, τὰ πάντα μάταια διεφαίνοντο. Ἐπει δὲ μὴ
 ἀνυστά τοῖς Ἰταλοῖς ἦν, λιμῷ τὸ φρούριον ἔγνωσαν
 πολιορκεῖν. Χρόνου τοιγαροῦν τριβομένου δὲ λιμῆς
 ἦτδες κραταιώς ἐπήρχετο, ὥστε καὶ τῶν ἀπηγορευ-

5. De libello famoso clam jacto.

Inter hæc famosus libellus plenus irrisione jaci-
 tur. Cum qui jaceret ausus est, cum aliter non spe-
 raret in manus Imperatoris, quod cupiebat, ventu-
 rum, ipse furtum in intima palatii conclavia penetra-
 vit, simulans se alium, et in ipso, ubi considere
 Augustus solebat, throno depositus; multam in aliitu
 et recessu, capite yidelicet diligenter obnupto, ad
 latendum curam adhibens. Ut autem eo paulo post,
 prout erat saepē solitus, præfector cubiculi Chatzi-
 ces subiit, familiarī ministerio sedile principis
 adornatus, in quo solebat esse diligens, incurrit
 in libellum; quem a non alio quam ipso Augusto
 relictum illic autumans, et veritus ne arcana con-
 tineret quæ minime is vellet cognosci a quoquam,
 vi curiositatī 577 facta convolutum, ut erat, nec
 vel conjectu intus oculi libatum, quam potuit celer-
 riore Imperatori tradidit in manus. In quo ille vi-
 deri potuit quasi sedulitate nimia peccasse, scri-
 ptum ignotum et forte ingratum reddens principi,
 quod ei occulati quietis ipsius interesset, tanquam
 videlicet ab ipso positum; quod nec verum esset,
 nec sine argumento aut testimonio idoneo credi a
 prudente ministro debuisse. Ut ut sit, explicato
 Augustus volumine, et priuis raptim oculo versi-
 bus decursis, genus et argumentum scripti totum
 intellexit, velut ex lacinia de panni universo con-
 textu æstimans. Hinc illum acris incessit cupidio
 noscendi scriptoris, quo in disquirendo cum parom
 profligeret, indignans ringensque angebat. Si
 enim omnes homines natura scire desiderant, ut
 quam ex usu sensuum percipiunt delectatio testa-
 tur, mirum non est Imperatorem tam incensa tuuc
 suisse punctum curiositate cognoscendæ rei ad se
 pertinentis intime, hominibz qui sibi primus diceret

quæ a nullo unquam audisset. Non enim præsentis
 voce auctoris in principum aures nisi laudes ac
 præconia perforuntur, circa thronos uisque ipso-
 rum adulatio subsidente, liberasque longe moni-
 tiones areente, dum omnes illuc certatim obsecu-
 dans dominantis autibus, cunctaque sua ad ejus
 quæris indicia voluntatis sensa statim et obsequia
 inclinant, neuiae frontem adversam opponere sus-
 tinente aut, quod temerarium et audienti exitiosum
 censemur, potentiori coram obniti. Ista igitur no-
 vitas rerum furtivæ huic inditarum chartæ Andro-
 nicum stimulabat in cupiditatem sciendi quisnam
 hic tandem esset non modo censor audax, sed etiam
 amarus irrisor sui. At isto ipso sese indiciis effe-
 renti principis studio is qui conscius sibi erat an-
 cipitis facti, ad sese cautius scilicet abscondendum
 inletabatur; quod et ex voto assecutus omnes sese
 investigantium indagationes semper incognitus
 elusit.

6. De Madyo, ut capta fuerit ab Amogabaris.

578 At Amogabari, ut saepius jam antea dixi-
 mus, quoquoversum excurrentes et Romanos dire
 vexantes, obsidione cingunt arcem Sigo amni adsi-
 tam, vulgo Madytum vocatam. Verum hæc adeo
 inutilia erat ut frustra omnis esset oppugnantium
 labor, utcunque illi quotidianis assultibus, machi-
 nis quin etiam adhibitis, nihil omittereut quod ei vi
 subigendæ posset utile videri. Quare tandem decre-
 verunt, quos expugnare armis nequirent, fame de-
 bellare. Diu ergo circumsideantes, omni aditu com-
 missibus obsepto, eo penuriaz Madytenses redegerunt
 ut jani res quoque foedas et naturæ humanæ fas-
 ditas vertere in cibum dicerentur. Processu tem-
 poris cum crescente necessitate spes subsidii del-

μένων τούς ἐποίκους διφασθαι λόγος. Τέλος γοῦν ἀπορίᾳ συσχεύεταις ἐφ ὁμολογίαις τοῦ μὴ τινας ἥδη φονευθῆναι, ἀλλὰς δὲ ως ἔκεινοις ἀρεστὸν χρήσασθαι, τὸ φρούριον ἥδη παρέχουσιν. Εἰτελθόντες οὖν ἄπαντας ἐξοίκισαν, ἀλλους ἀλλαχοῦ διασπειράντες. Λύτοι δὲ ως ὁρμητήριῳ τούτῳ χρώμενοι: ἔξθεον πανταχοῦ τῆς Θράκης, τὰ πάνθειν ἔργαζόμενοι.

ξ. Ἀπαγωγὴ Μπυριγέριου πρὸς Γέννητον.

Οὐ δὲ Μπυριγέριος, ως ἥδη προεπομεν, Γεννούταις κρατηθεὶς καὶ εἰς Τραπέζοῦντα ἀναχθεὶς ως αἰχμάλωτος, ἐπειτα πάλιν καταχθεὶς μετ' αὐτῶν, καὶ δύο μῆνας προσμεινάντων τριήρεων δύο μισθοφορίαις; τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ στενὸν Καλλιοπόλεω;, τελεσθεῖσης δὲ τῆς τῶν δύο μηνῶν προθεσμίας: ἀπάγεται μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν Γέννουν. Τῶν δὲ Κατέλανων πρότερον τριήρεων πρεσβευσάντων περὶ τούτου, οὐδὲν ήνυσσεν.

η. Τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας.

Οὐ δὲ βασιλεὺς πρὸς τοῖς ἀλλοῖς οἰς εἶχε καὶ ως δυνατὸν ἐσπούδαζε ταῦτα θραπεύειν, καὶ τὰ τοῦ πατριαρχοῦντος Ἀθανασίου θεραπεύειν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Διὰ τοῦτο παντοῖς μετήρχετο τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον διμονοῦσαι τοῖς

ceret, dederunt sc̄ ob sessi, solam vitę incolumitatem pacū, cæteris omnibus ob sidentium arbitrio permisisti. Sic Madylo Amogabari potius, quotquot illuc reperere, foras ejecerunt, alios alio dispergentes. De cætero ex arce illa valido suorum insessa præsidio erumpentes, cum securi fiducia regressus, omnem late Thraciam assiduis et sævis incursionibus vastabant.

7. De Mpyrigerio ut Genuam sit abductus.

Mpyrigerius autem, ut superius diximus, a Genuensibus captus et Trapezunte delatus in vinculis, rursus inde reversis quæ illum portabant navibus relatus, per duos menses in freto Callipolis perstinxit, ubi mercede conductam ab imperatore naves duas Genuenses stationem habuerunt. Illo quod pepigerant spatio transacto, teneri non potuere quin abiarent, versus Genuam dirigentes cursum, et illuc per invitum Mpyrigerium ducentes, Catelanis nequidquam conatis impetrare liberationem ejus. Nam horum ad id missæ legationes ad navarchos Genuenses plane successu caruere.

8. De patriarcha Alexandriæ.

579 Porro imperator inter opem ejus exposcentia undique multa, quibus mederi pro viribus studebat, haudquaquam negligebat curam sui chari suscepti patriarchæ Constantinopolitani Athanasii. Ergo ei consulere quam efficacissime cupiens, variis amblebat officiorum artibus ibi cognominem Alexandrinum patriarcham, e blandiri ab hoc satagens, ut tandem reconciliari se sineret Constantinopolitano, evectionemque ipsius in thronum et acta cætera probaret. Hactenus quippe ille non modo assensus istius promotioni non fuerat, sed et ab illo se pa-

τραχθεῖσιν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. Οὐ δὲ οὐ μὴ μόνον συνήνει τοῖς πραχθεῖσιν, ἀλλὰ προφανῶς ἀπεσχίζετο. Ἐπει ἐπὶ οὐκ ἦν ἀλλο τι ἐκείνον δρᾶν καθ' [P 405] ἑαυτῷ ποιμεναρχοῦντα καὶ μᾶλλον δέξαν ἐπὶ συνέσει καὶ ἀγχινοίᾳ ἔχοντα, πρὸς τὰ οἰκεῖα τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας χρησάμενον πλῶ ίένει: ἡπειγετο. Καὶ δεὶς ἐξ αὐτῆς συσκευασάμενος, ἐπειδὴ οὐκ ἦν δυνατὸν αὐτῷ ἐπὶ Ἀλεξανδρείας τῷ τότε, ἐπὶ Βενετικῆς τριήρεος ἐς Κρήτην ἐστέλλετο· ἐκεὶ γάρ ἔγνωστο αὐτῷ κατὰ τὸ τοῦ Σινᾶ (Σινᾶτης γάρ ην ἀρχῆν) παραγενέσθαι μετόχιον. Ομως γε μέντοι μεταξύ που διερχόμενος εἰς τὴν κατ' Εύβοιαν Μάκρην, δὲ λόγος εἶχε, κατήνησεν. "Α δὲ τούτῳ συνέδη περιπλανωμένῳ, μετ' ὅλιγον ῥηθήσεται. Οὐ δὲ πατριαρχεύων Ἀθανάσιος τάξ ἐκείνου ἐκ χρυσούσούλλων μονάς, τὴν τε κατὰ τὸν Ἄναπλουν τῷ ἀρχιστρατήγου καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ χειρωτάμενος, τοῦ βασιλέως ἀφέντος σφραγίδα ίδιαν, καὶ καθηγούμενον ἐπ' αὐταῖς καθίστα. "Γετερον δὲ καὶ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονὴν οὐτις ἔδρα, αὐτὸς ἐπιστάς, αὐτὸς καταστήσας ἐκ χειροτονίας ἡγούμενον, αὐτὸς καίνουργήσας καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ίδιου ὀνόματος, τότε χηρευούσης ποιμένος τῆς Ἀντιοχείας, ως ἴντευθεν καὶ τούτων ως καὶ τῶν

lam abscissum tenebat. Verum Alexandrino invicta in prejudicato usu ac sensu pertinacia omnes istius generis invitationes eludente, imperator, qui neq; alia ratione posset cogere hominem aliundo ac sine suo beneficio patriarchatu illustris sedis insignem, et alioqui vereretur quidquam decernere seviri in virum prudentiæ atque ingenii fama per celebrem, ad ultimum illud consilium descendit eum amovendi ex urbo, ubi exemplo nocebat, urgendo ut ad suam Ecclesiam quam primum navi se conferret. Ad hoc ille sese expedire haud gravata visus est; convassataque supellectili, quoniam Alexandriæ tunc pretendæ copia non fuit, conscientia triremi Veneta solvit Cretam versus: ibi enim cum esse domum sciret Simaitæ monasterio, unde ipse prodierat, subjectam, in ea diversari constituerat. Sed in eo cursu delatus obiter in Euboam longam variis illic est casibus jactatus, et occasione horum erroribus itinerum multis implicitus, quos post paulo referemus. Nec cunctatus est Constantinopolitaanus Athanasius discessu æmuli proficere quam potuit plurimum, siquidem quæ Alexandrinus loca dono Augustorum bullis aureis sane in urbe possedebat, nempe monasterium archistrategi ad Anaplum et aliud intra urbem Christi Evergetæ, continuo invasit, revulsis etiam Alexandrini, quæ abiens concessu imperatoris impresserat, sigillis, pro iisque sua ipsius signacula substituens, ac præpositos **580** a se pendentes iis cœnobiosis imponens. Paulo post idem fecit et in Hodegorum monasterio, per se illud ipse adiens, ipse ordinationis propriæ præpositum præficiens; qui et de novo illic usurpans, ut vacante tum forte Antiochena sede, cuius iuri præsulsi id erat cœnobium subjectum,

Ἕλλων ἔξουσιάζειν, καὶ τὰ δυνατὰ καὶ εὐπορα καρ-
πίκεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως εἴχε.

8. Τὰ συμπεσόντα δεινὰ Κουβουκλεῖοις.

Συνέπεσε δὲ ἐντεῦθεν δεινὰ φρουρίων τινὶ κατὰ τὴν Μυσταὶ τὴν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, τὰ Κουβουκλεῖα λεγομένων. Ἐπειδὴ γάρ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπιθεμένων τῶν περὶ τὸν Πέρσην ἀτάρην ἐν χρῷ κινδύνου ἐγένοντο, ἀμηχανοῦντες μόνον σύμφορον ἐνεγδύντην ἐκ Λοκαδίου ἀρωγήν. Ἐκεῖ γάρ διῆγεν δικῆρηνδις σὺν δλίγοις τιστὶ καὶ τοῖς περιούσιν Ἀμογαβάροις, οὓς φθάσας δὲ Καλσαρ [P 405] ἀπέστειλεν ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἑκατ. Πέμψαντες οὖν βοηθεῖν ἡγε-
δόλουν τῷ Μακρηνῷ. Πέμπει δέξικοντα Ἀμογαβά-
ρους ὡς πιστοὺς τεῖς Ῥωμαλοῖς, οἰτινες δὴ παραγε-
γοντες πρότερον Πέρσαις κατὰ τὸ λεληθός κοινολο-
γησάμενοι, καὶ τὰ πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες. Ἡ
μὴν αὐτοὺς μὲν ἐπὶ ἀγαθῷ τῷ θείῳ συμπράξειν,
ἐκείνους δὲ πρὸς Λάρμακον ὡς περιωθείεν διασώ-
σθαι, εἰσελθόντες δὲ τὸ φρούριον οὐδὲν ἦν δεινὸν
ὅπερ εἰς τοὺς ἱποίκους οὐχ ἐποίησαν. Καὶ τέλος
τοὺς ἐνδὸς κατασφάγαντες φύλακας, τοὺς ἱποίκους
κάντας ἐξελάσαντες, πραδιόντες ἐπὶ ἀπωλείᾳ τοῖς
Πέρσαις τὸ φρούριον. Αὐτοὶ δὲ οὖν ἐκείνοις ἀγάμε-

sum illic nouien inter sacra recitaretur. Ita ill'e-
bie ut alibi jurium securus pro arbitrio cuncta dis-
pensabat, quoad posset, ad se trahens universa,
et redditus opimes ad fructum proprium vindicans.
Atque haec quidem sic se habebant.

9. Quæ mala acciderint arci dictæ Cubuclea.

Post hanc autem acciderunt mala gravia euidam
arci Mysie in Olympo sitæ, cui Cubuclea nomen
est. Cum enim ejus incolæ acriter oppugnarentur
ab exercitu Persæ Ataris, et in extremum jam pe-
riculi venissent, unam sibi superesse spem auxi-
lli viderunt a Lopadio, ubi Macrenus dux Romanus
cum paucis sui generis degebat, habens secum
et quoadam Amogabaros ex his quos elim Cæsar
Rontierius ad id castrum custodiendum miserat.
Orarunt ergo Macrenum legatione supplici ne se in
summo discrimine despiceret, sed quo posset auxi-
lio servare. Macrenus delectos sexaginta ex Amo-
gabaris, fidos eos et benevolos Romanis, quales se
ferebant, credens, ire suppetias Cubucleensibus
jussit. Hi primum profecti ad Persas clam cum illis
convenerunt, tunc data et accepta, se ingressos
in arcem obsessam pro virili annisuros ut Persis
traderetur, vicissim autem velle perduci Persarum
opera se salves Lampsacum, unde trajicere ad suos
possent. Ab hoc arcano colloquio intra munitiones
Cubucleensium ut socii admitti, nihil immanis ho-
stilitatis omiserunt quo non in miseros longe aliud
expectantes indigenas vel inquilinos loci vario
prætextu 581 grassarentur. Ad extremum capto
tempore, quoiquot illic supererant, præsidarii
occisis cives ejectos produnt Persis, ab iis crude-
lier mactandos, arcemque iisdem juxta pacta con-

Α νοι τῆς ἐπὶ Λάρμακον, ἐνεδγάνωσι πλήθει Ῥω-
μαλῶν καθ' ὅδον ἄλλους ἀλλαχοῦ φεύγοντας, καὶ
τούτους ἔξανθραποδισάμενοι σὺν ὅγρῃ πλείστη καὶ
μεγίστῳ ἀρματῷ τὸν Ἑλλήσποντον περιούνται.

9. Περὶ τοῦ γεγονότος ἀμφορησμοῦ κατὰ τὴν πόλιν.

Ἐντεῦθεν καὶ ἀμφοτέρων ὕστερον τὸ Βυζάν-
τιον ἐκινδύνευεν, ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ὁστε
ἀπόγνωσις καὶ ἀπορία πλείστη Ῥωμαλοῖς συνέπε-
σσεν. Οἱ δέ γε πατριάρχης, Ἀθανάσιος πρὸς τούτοις
καὶ τῷ λαῷ ἐπεγκαλεῖν ἐγκλήματα διηνεκῶς οὐκ
ἀπώκνει, ὡς δῆθιν τὰς αἰτίας τῶν συμβαινόντων
ἐντεῦθεν ἐπερχομένας ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ πλημμελείας.
Διὸ καὶ συχναὶ λιτανεῖαι παρ' ἐκείνου μετὸ μοναχῶν
καὶ κληρικῶν καὶ παντὸς πλήθους ἐπετελοῦντο, καὶ
συχνάκις ἐπαπιτῷ ποιὶ μὲν μοναχοῖς, ποιὶ δὲ λεπω-
μένοις, ποιὶ δὲ λαϊκοῖς, καὶ πρόστιμα πολλάκις; καὶ
φόβους καὶ ζημιας ἐπιτιθετη τοῖς ταλαιπώροις καὶ
δίλλως κακῶς ἔχουσι. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ τε φελεονδι-
ξια καὶ τὸ οἰσθαι τὴν φθορὰν ξυμβῆναι ἐκ τῆς τῶν
προτέρων ποιμένων, καὶ μᾶλλον τοῦ μετ' αὐτὸν
Ιωάννου, ἀτημελησίας, τὸ προσηνές καὶ ἀγαθοθελές
οὐτῷ καλοῦντος, τὴν δὲ τὸ χρεῖττον ἐπάνοδον ἐκ
τῆς αὐτοῦ σκουδαιοτριβήσεως προσδοκοῦσσαι. Οἱ δή

donant. Ipsi deducente præsidio Persarum iter in-
gressi versus Lampsacum, plurimos Romanorum
huc illucque fugientes variis obiter locis capti ser-
vitum abdicunt; ac cum alia diversi generis præ-
C immensa, ingenti potiti sceleris præmio, Hellepon-
tum transfretant.

10. De incendio quod in urbe contigit.

Per hunc modum Constantinopolis ab utraque
parte, continente Orientali et Occidua, dum premi-
tur, angustias sensum ad extremas periclitabatur
redigi, et plerorumque moerore Romanorum ut in
summa inopia consilii parum a desperatione ultima
abessent. Et erat isto velut quodam unguis in ul-
cere zelus acerbis Atbanasi patriarchæ, qui mul-
lum faciebat fine incusandi populum, causas, di-
aiebat, suis sceleribus Deo præbere non cessantem
immittendarum cladi tantarum. In earum porro
piacula culparum crebræ litaniz celebabantur ab
D eodem, præsentibus una monachis et clericis, cum
frequentis conventu populi. Nec preces indicere
contentus objurgationibus amaris supplicisque sa-
viebat, nunc monachos criminans, nunc sacerdotes,
nunc laicos, sepe terrores iis, multas et id genus
sensu acria in poenam sat aliunde infelicitibus impo-
nens. In his ille ferebatur sive ostentandi sui pru-
rigine, sive opinione qua sibi persuaserint pessimi
ire omnia propter priorum patriarcharum, maxime
autem Joannis Cosmæ qui sibi successisset, negli-
gentiam (hoc enim traducebat nomine ad gratiū-
candum pronam et benevolam viri ejus indolem),
restitutionem autem cuuctorum in melius a sua ista
instanti acrique 582 diligentia exspectari. Quæ
quidem exspectatio in contrarium potius vertit, cum

καὶ μᾶλλον εἰς τούναντίον συνέπειτεν, ὡς ἐπὶ τοῖς Α πολλοὶ τῆς νυκτὸς ἔυνδρα μόντες ἔκεινης τὰς οὐσίας δόλοι; ἐπὶ τούτου τὰ Πρωμαλίων ἀφθάρθαι, δύσον εἰς διάγερον τῷ θείῳ αὐτονομοῦντι. Όστε καὶ ἐν [P 407] μιᾶς λιτανεύσας κατ' αὐτὴν ἡμέραν ἐπιτέρας, ἀπὸ τῆς τῶν κυνηγῶν λεγομένης πύλης μέχρι καὶ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς, πᾶσαν τὴν ὑπώρειαν ἔκεινην τὸ πῦρ ἐπιλαβόν ἐπηράθινε, πλούτον δὲ ἔκεινον δισον ἐμπορικῶν καὶ πᾶσαν ἀλλήν πολυτέλειαν εὐγενῶν εἰς τὸ μηδὲν ἀπηκόντισεν. Οἱ δὴ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατριαρχίας ἐγένετο. Ταῦτη τοι καὶ διελοδοροῦντό τινες ὡς διὰ τὴν ἔκεινου λιτανείαν γεγενήθοισι τὴν τοσαύτην πυρπόλησιν. Οἱ δὲ τὴν ἔκεινων πρὸς τὰς ἴκεστας ῥροτώνην καὶ τὸ ἐρήφιτων υμένον τοῦ φίου καὶ ἀμελὲς ὑπὲρ πᾶν ἀλλο τῆς θεομηνίας κατηγεδοτο. Οπότεροι δὲ τοῦ ἀληθοῦς κατηγοροῦντον, λέγειν οὐκ ἔχω. 'Αλλ' ὁ φρομαὶ τῶν δικαστηρίων τῷ πατριαρχῇ ἐντεῦθεν ἐσχεδίαζοντο, οὐ μόνον πυρποληθέντων τῶν ἐν ταῖς ἐμπορίξις συμβολικῶν γραμμάτων, ἀλλ' διὶ καὶ

hoc ejus demum patriarchatu res summa Romano-ruui prius concessa plane jam irreparabiliterque conciderit, ipsa etiam hujus secura legum et pro libitu ruente gubernandi forma impulsu ei pro sua parte addente ad ruinam et in praeceps omnia trudente. Nec temere rapi forte queat in hujus rei signum et specimen fructus istarum litaniarum, quod quadam dierum, qua illas ipse presens magno anibito obiverat, ferale sub vesperam exarsit incendium, quo a porta Cynegorum dicta κακε ad monasterium Prodromi, totus ille urbis quam late patet frequentissime habitatus clivus flamma grasseante deletus est, redacta in cincrem ac plane perdita illa opulentia illic congesta mercium e longo advectarum, illa magnificenter superbarum ædium, pariter una cum pretiosissima supellectili splendide in his diversantium nobilium familiarum; qualis et antea calamitas sub ejus patriarchatu contigerat. Inde non defuerūt qui Athanasio coram in os ipsi exprobrare non dubitarent præclaras istas ejus litanias facem suisse luculentam quæ tantam istam urbem partem inflammando corrupisset. Quibus ille reponebat non litanias, sed ipsorum qui sic murmurarent, in ea precatione ac cæteris piis officiis rite persolvendis ac fungendis supinam sordidam causam incendiī fuisse. Addebat impetu hinc capto ardentes invectivas in reliquam eorum dissolutam volopatiibus et negligentem rerum divinarum viam, e qua super omne aliud ira Dei vindicis in nos eæviendi causas duceret. Utri horum rem acu teterint, definire nequeo. Cæterum occasiones litium ad densius deinceps constipandum patriarchæ forumi hinc existere, non solum quoniā consumptis syngraphis et chartis plurimis apud ædes igne consumptis mercatorum confusa necessario sunt debiti et soluti railones, sed etiam quia nocte illa plures concurrentes specie commoda ñæ operæ exportandis in tutum rebus ab igne periclitantibus farta multa fecerant, aliena in somnis proprias portata

τῶν ἀνθρώπων ἔξεφόρουν διαρπάζοντες· ἢ γάρ πᾶσα χρίσις ἀρχῆθεν τῷ πατριαρχῇ προσανετίθετο, τοῦ βασιλέως ἐνδόντος, τῷ μὲν φαινομένῳ διὰ τὸ καθαρὸν τῶν ληματῶν, τῷ δὲ ὑπὸνούμενῷ τὸ ἀπὸ πάντων αἰδοῖον καὶ φύσερθν περιποιοῦντος τῷρι χρίνοντι, ὡς ἐντεῦθεν ἔκ πρωτίς μέχρις ἕπερας ὀχλαγωγεῖσθαι τὸν Ιερέα, οὐδὲν μύρου ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ (ἔκει γάρ ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖσθην διῆγεν) Ιακὼβον συντρέχοντος.

τα'. Περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου.

[P 408] Πρόδε τοῦ ἀλωθῆναι Μάδυτον πολιορκουμένην ὑπὸ τοῦ Φαρενίτα Τζιμῆ, ἐρεσταται ἀμηράλης Ἀνδρέας Μουρίσκος ἀποσταλεὶς παρὰ βασιλέως Β αιταρχῶν τὸ φρούριον λειποιτοῦν, σύναμα δύο ναυασιν· καὶ δὴ ἐπιστὰς μόλις εἰσῆγε τὸν στόν. 'Εκεῖνεν δὲ τοῦτος πέπλο τὴν Ἱμρὸν ἔχώπει· Επιχειρεῖ γάρ μαθὼν ὡς ἀνάγονται δύο νῆσοι ἔκ Σικελίας

deinceps 533 ut propria servantes. Inde igitur nalię controversies Athanasio dijudicatis veniebant. Nam Iesus omne arbitriumque quæstionum forensium ab initio secundi patriarchatus Athanasio in solidum cesserat, indulgente Augusto ob eam quidem, ut videri solebat, rationem, quod a notissima ejus abstinentia puram et nullius suspectam acceptio nis munera expectandam esse jurisdictionem crederet: sed non latebat perspicaces alia occultata profundius istius attributionis causa. Nempe imperator hominem palam exosum, quem a popularis insultibus invidiae et querelis increbrescentibus omnium agre tota vi sua defendebat, efficere hac ratione studebat ut plerique venerarentur et timerent, ut eum a quo supremam auctoritatem obtinente iudicandi, suas saepe pendere fortunas intelligerent. Quam spem ipsum quoque apparebat Athanasium sequi, dum assiduitate constantissima usque a primo mane ad noctis crepusculum turbis sese tridentibus altercatum compressus, sacre fastigium dignitatis ad cognitionem regularum villum demittere pontifex sustinebat, immensa semper populi lites sequentis multitudine ad monasterium magni logiaristicæ (ibi enim plerumque degebat) perpetuò D eam ob rem affluxu concurrente.

11. De Andrea Murisco.

Prius potro quam caperetur Madyus obessa à Pharenda Tzime, Andreas Muriscus ad ejus viciniam se contulerat imperatoris jussu cum navibus duabus, commeatus, si qua posset, importaturus in arcem illam alimentorum penuria laborantem. Et hactenus quidem consilium successit, ut, ægre licet, tandem tamen aliquato frumenti copiam Muriscus in id castrum immitteret. Quo facto cum ad Imbrum recessisset, cognito illic duas adduci Amogabarisi e Sicilia nave, harum studio præoccupandarum eo qua veniebant cursum intendit. Illæ autem inobservata longius quam nostri crederent processerant.

Άμογαθάροις, καὶ πρόκαταλαβεῖν τὸν ἑκείνων ἔσπειδος δρόμον. Άλι δὲ ἐξ ἀφανοῦς διαδρᾶσαι καὶ τῷ παρθέῳ ἐπιστᾶσαι κατὰ τὴν Καζάλου χειρῶνται μὲν ἐξ ἐρόδου θατέραν τῶν τοῦ Μουρίσκου ἐκριτὲ προσ- σχρύσαν τῷ τὴν πολεμίαν ὑποτοπόδας: εἰναὶ τὴν τὸν Μουρίσκον φέρουσαν. Ήτο δὲ ὡς ἔτοιμον θήραν αἰγαν- δρον περισχόντες τὴν γαῦν, πάντας, δίχα τινῶν τῶν θαλάσσης ἀποκειλάντων, ἔργον ποιοῦσι μαχαίρας, μόνον τὸν ναύαρχον περιποιησάμενοι· διὰτὸν νιγαρ- χος θεῖος; ἦν τοῦ Μουρίσκου. Ἐκείνοις δὲ μῆλος τῷ σώματι διοπλεύσαντες, τὸ πραχθὲν ἐπιστάντες Τε- νέδρῳ διγέλλουσι τῷ Μουρίσκῳ· πλὴν καὶ τὸν τῶν νηῶν φόρτον δηλοῦσιν, ὡς κώπας τοὺς Κατελάνοις θιακομίζοιεν. Ταῦτα γνοὺς Μουρίσκος, καὶ ὡς κατάσχεσιν ἐπούθετο καὶ ἐτέρας νῆδος ἦν προσπέσσεις βασιλέως, δεινῶς ἥλιος, καὶ διενοεῖτο, ὡς ἔθειξε, τοῖς μετ' αὐτοῦ τὰ μη πρόσφορα. Ἐπειδὴ γάρ αὐτός τε καὶ οἱ ἔχοντες πεμφθέντες Ψωμαῖοι ἐν δυσὶ καὶ μόγις ναυαὶν ἐπώκελλον, τῶν λοιπῶν ἀλωμένων, ἀπά- ρξ σὺν αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ τῇ Προικονήσῳ προσσχών,

Adeoque in fretum jam evictæ prope Callipolim occurserunt improviso pon aduenti et festinanti ulterius Andreæ. Hic forte contigit nautas ulterius Murisci navium ultro se admovere hosti non agnito, quod navem conspicati. Siculam illam esse ipsam crederent qua dux ipsorum amerales vehebatur. Haud pari errore delusi Siculi, 584, paratam strenue armipientes praedam, navi Romana sunt potiti, nostrosque illic repertos occiderunt, præter quosdam qui jactu in mare præcipiti gladii aciem fuderunt, et navarchum sponte a victoribus ser- valim. Hic erat Murisci patruus. Illi autem quos se- la aquam, injecisse, diximus, salo, maluum, remigio, ægre tandem nudis corporibus salvi Tenedum appulsi, rem illic gestam Murisco nuntiarunt, præ- tereaque significarunt, quid Siculæ naves oneris haberent, et ut remos atque id genus arna nautica, triremibus scilicet instruendis, apportarent Cata- lanis. His Muriscus cognitis, simul etiam audiens aliam e missis ab imperatore navibus captiam, et ipsam suæ in gravem dejectus merores est, anxiumpque sic animum per varia versans consilia in eo denique acquievit, quod minime condescibile, ut eventus monstravit, comitibus ipsius foret. Cum enim tam ipse quam qui sub eo missi ab imperatore Romani militabant, in duas jam solas relictas, ceteris ab hoste occupatis, contrusi naves essent, cum his solvens inde Proæconnesum appulus spoliat arnis Romanos omnes, et nullo instructos viatico dimisit, ire ad imperatorem jubens et ei narrare quæ acciderant. Pervenerunt hi tandem ad Augustum, ægre quidem, et diu quæsita in urbem transfretandi facultate. Sed apparentibus comino- dum septem Genuensem navibus, exorato in eas ascensu, deportati eo denique imperatori exposuerunt quid ipsis accidisset, eique nuntiarunt nolle amplius Muriscum ipsi servire, nisi et naves ipsi darentur idoneo numero ac robore ad pugnandum

Α γυμνοὶ ξύμπαντες τῶν διτλων Ψωμαῖους οὓς εἶχεν ἐνδες συμμάχους, γυμνούς τε καὶ ἀνόπλους ἀφεῖς λέγαι τε παραγγέλλει πρὸς βασιλέα καὶ δηλῶσαί οἱ τὰ γεγονότα. Ταῦτ' ἐπιστάντες ἑκείνοις, πλὴν μᾶλις καὶ μετὰ βίας, Γενγουστικῶν ἐπτέλ φανεισῶν νεῶν, αἷς θαρρήσαντες καὶ αὐτοὶ συνεκπλέόντες καὶ τῷ βασιλεῖ ἀγγέλλουσιν ὡς οὐδὲ αὐτὸς Μουρίσκος, εἰ μή τῆς ἀρκεταὶ πρὸς ἀντιπαλάμησιν ἐπιστάσεν τῶν ἐναντίων, οὐ πρόθυμος ἂν εἴη ἐς τὴν βασιλικὴν δουλείαν, τὴν πειρατικὴν περιπλάνησιν καὶ τὰ ἑκεί- θεν κέρδη περι πλεύσιον, ποιεύμενος. 'Ἄλλ' οὐκ ἀπώντας τῶν τοιούτων δὴ βασιλευμάτων, ἀλλ' ἐπει [Ρ 409] δύο νῆας ἐξαρτυσάμενος περὶ που τὸν τῆς Ἐλ- ληνοπόντου πορθμὸν, μαθόντες οἱ ἐναντίοι περὶ τού- του, σὺν οἷς Φλίππος ἀρχγῆς ἑκείνων, δοσον τάχος. Β ἐπεινον ἐξῆλανον, καὶ περὶ που τὸν Ἀρτάκην τῶν Κυζικηνῶν ἐπνείον κατὰ τὸ Ἀλώνιον συμβα- λόντες ἐπ' ικανὸν διεμάχοντο, καὶ περιεγένοντο τοῦ Μουρίσκου, τῶν περὶ ἑκείνον ἀπειρηχότων. Καὶ γίνεται φόνος πολὺς, κατοῦ μόνου Μουρίσκου περι-

cum spe verisimili victoria contra classem hostilem mox potentissimam futuram, et eadem sibi navea cum plena potestate permitterentur ducendi eas quoquaque vellet late per maria ad excursiones piraticas, qualijam a se okim actarum lucrum exper- tus 585 ingens fraudari eo per causam angustæ ac sterilis circum suburbanæ littora navalis militiæ haud se in posterum pati diceret posse. Cæterum nou longus bule. siquorū consiliorum fructus con- stituit. Nam ex quo renuniat, quo modo diximus, obsequium. Augusto, armatis sumptu suo duabus navibus, in iis dum oppertitur in Hellesponto trans- itum commodum in æquor plenum ubi more suo ac quæcumque veteri piratam ageret, conspicati. eas adversarii, secum habentes appulas recens e Sicilia naves quibus Philippus, quidam præmerat, cursus confestim in illas expediti. Et summa celeritate insecuri deprehendunt circum Artacen Cyzicenorum navale, ubi prope Alonium pugna committitur diu ances, acriter Murisco resistente, quoad hujus militiæ animos despondentibus Philippus super- vit, et cæde ac strage circum Muriscum edita non parva cum ipsum cepit, tum ambas ejus naves suis adjungens vicit est reversus. Neq; quidquam eo tempore vitam Murisco nisi Philippus gratitudine servavit. Meminerat hic enim alias se in mari captum a Murisco eodem, piraticam tunc facilitante, tractatum ab ipso humaniter suis brevique liberuni dimissum, luto non magno. Ergo parem illi modo gratiam rependere Philippus voluit, non multo post redimi eum apud Tenedum sinebas a patruo ejus illic forte reperto, tribus aureorum parvorum millibus. Per hunc successum Murisci metu Amo- gabari soluti, silentius jam communeantes in Asiam, Persas illic non paucos sub duce Atina merentes, certis in suas partes conditionibus attractos, freto trajecto ad sua castra deportarunt. Ili cæteris adjuncti, qui jam illic erant, suis popularibus, Per-

σωθέντος ἐκ παλαιῶς φιλίας Φιλίππου· κάκενος γάρ πάλαι ποδὲ ὑπὸ Μουρίσκου ἀλούς κατὰ θάλασσαν περιπατέντος ἔτυχεν εὐμενοῦς, ὥστε καὶ ὡνής ἀπεμποληθῆναι μετριάς. Διά τοι ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐκείνου ὡς ἤκιστα ἔτυχεν ἀχαρίστου, ἀλλὰ μικρῶν τριῶν χιλιάδων χρυσοῦ ἀπεμπλήσει τοῦτον πρὸς Τάνεδον θεῖψιν ἐκείνου ἐκεῖ παρόντι. Ἀμογάβαροι δὲ ταῖς τόλμαις ἀναθαρρήσαντες οὐκ ὅλίγους τῶν περὶ Ατίνην Περσῶν συμμάχους διεπεράσθαν, περὶ που χιλιάδας δύο. Ἐπιμιξάντων καὶ Ῥωμαίων ἐξ ἀνατολῆς, ἀθρουν γεγονότες πλῆθος ἐξώρμησαν. Καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου καὶ λίαν διεφυλάττοντο, τὰς πέριξ δὲ καὶ διαδραμόντες, ἀπὸ γούν Καλλίου μέχρι καὶ Τζουρουλοῦ, οὗ ἐντὸς ἄπαν κακῶς διετίθουν, κτενοντες παμπλήθει ὡς εἰς χιλιάδας πίπτειν, ζῶα καὶ βοῦς ἀροτῆρας ζευγίτας ἀνθραποδίζοντες, καὶ ταῦτα ἐν κατρῷ ἀρότου, ὅταν οἱ μὲν ἐστάττοντο, οἵτοι δὲ καὶ ἔρθασσαν προσφυγάντες, ἐνθὲς τῆς πόλεως παρεδύοντο. Αὐτοὶ δὲ τὰς μέριας τῶν κακῶν εἰργασμένοι, ἐπειδὴ πακεκλεισμένην Ἡράκλειαν ἤκουον ἢ (Ἐφθασαν γάρ οἱ τῇδε τῷ ἀπογνῶνται τὴν ἀσφάλειαν, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἀστρυνόμενοι, καταβαλεῖν μὲν δούνταν

sarum sere duum millium numerum explebant. Quibus multi quoque misti Orientalis olim tractus incolæ Romani, nunc omnium inopes eoque qualecumque oblatam vivendi conditionem amplectentes, copias in formidabilem multitudinem Amogabaricas auxerunt. Hac usi opportunitate in rem suam duces illius genitis præterquam saltus et juga prærupta montis Gani validis suorum **586** præsidii insessa nostris invia fecerunt, etiam ex abundante turba varias conflatas manus quoquoversum emittentes, cuncta quo circa Ganum sunt usque Tzurulum sævis incursionibus vastabant, trucidantes passim obvios, ut pluribus cadaverum millibus strati post horum transitum campi apparebant, greges armentaque abducentes, ne bobus quidem arantibus parcendo, quos ab opere abstrahebant, licet publice utili et ob anni tempus opportuno. Hinc magna scilicet consternatio miseræ plebis per runcas illas regiones erat, cunctis qui necem evadere potuerant in urbem confugientibus, ac intra eam quoque terrore durante illic in latebras se abdenteribus. Porro herbari editis immanibus toto illo tractu inauditæ crudelitatis exemplis, ubi se exclusos spe senserunt Heracleæ, prout destinaverant, occupande (quoniam Heracleenses desperatione securitalis, et maxime prefectis urgentibus, urbis ipsi sive quantum manu potuere postquam diruerant, reliquis igne subjectio intra Selybriam se concluserant), toto impetu Rhædestum aggreduntur. Ac exteriora quidem omnia per circuitum ejus oppidi primo incursu occupant, sine misericordia trucidantes, ita ut a tribus ecclesiis ad ipsas usque Rhædesti portas strages ingens obtruncatorum plurium jaceret: turris autem numeroso insessam præsidio exorsi oppugnare, utcunq; suminam iu-

τοῦ πολέματος, πυρὸς δὲ τὰ πάντα θέσθαι: δαπάνημα, κατὰ Σηλυσβρίαν δὲ ἐγκλεισθῆναι), ὡς εἶχον εἴδις Ραιδεστῷ προσβάλλουσι. Καὶ δούν μὲν ἐκτὸς προκατέλαβον, ἀνοικτὲς κτείνοντες ὡς κείσθαι πεσόντας; ἐκ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν μέχρι καὶ αὐτοῦ Ραιδεστοῦ παμπλόους ἀνθρώπων, τὸν δὲ πύργον πολλῶν ἐγκλεισθέντων περικαθίσαντες ἥθελον ἔξελεν. Καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατα ἦν σφίσαιν αἰρεῖν μαχητέοντος, καὶ δύο μοδογιαζας εἴχον· ταῦτη τοι καὶ ἀπογνώτες ὑπέστρεφον.

¶. Περὶ τοῦ Ῥομοφορτοῦ Λατίου.

[P 410] Τότε κατὰ τῆς Αὐγούστης Εἰρήνης ἐπαναζευγνυόσης ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ σταθμοῦ βασιλικοῖς ὡσεὶ δένια τεχνουόσης τὰ τῆς ἔδοῦ, ἀγγελθὲν βασιλεὺς πέμψας ἀπῆγγειλεν ὑποστρέψειν· μηδὲ γάρ ἀνυστά οἱ πρὸς ἐγένοντον εἴναι, τῶν κατὰ δύσιν πραγμάτων ἐκ τῆς τῶν ἔχθρῶν ἐπιδέστες συγχυθέντων. Αὐτοὶ δὲ ὡς δυνατὸν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τοσαύτην κακίαν (Ἐφθασαν γάρ καὶ τὸ Ἡξαμίλιον, φρούριον οὗτον λεγόμενον, προκατασχόντες οἱ Τούρκοι, οἵσι δὴ συνῆν καὶ ὁ Ῥομοφόρτος Κατελάνος), δὲ βασιλεὺς παραπέτειλε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ

hoc contentionem adhibebant, frustra erant. Iaque desperata expugnatione per viam apertam, pellicera obsecros ad deditioνem conditionibus offerendis conabulantur, nihil feliciore incepit. Quare omiso vires ipsorum excedente negotio, unde venerant, reverterunt.

C

12. De Romoforto Latino.

Hac vice rerum Augusta Irene Thessalonica Constantiopolim revertente, ac iam decein circiter diebus eo itinere progressa, sed ea **587** lentitudine qua solent regiae procedere, imperator reaudita misit ei obviam qui a se magnopere monerent ut cursum reflecteret, differreque in urbem redditum tali tempore ipsi periculosum: nam ob incursionses hostiles tanta esse perturbatione confusum Occiduum tractum universum, ut nulla spes esset illac eam transire secure posse. Porro ipse adversus tam vehementes insultus hostium quantum poterat opponens contentionem resistendi, postquam cognovisset Turcos in paulo ante ab ipsis occupata Examiliæ arce stativa habere, ubi cum illis erat Romosfortus quoque Catelanus, Marulem ex magno archonte ducem exercitus creatum jussit, attributis ei quantas expedire pro tempore potuit, modicis copiis, circa locum Apro dictum castris munitis considere. Ad hunc isto hærentem loco Romosfortus nuntiis clam missis indicat fugitare se transfugium ad imperatorem cum illis quos ex sua gente secum haberet peculiariter obnoxios: nam de Turcis, quibus precario præcesset, spondens nihil posse. Erant autem quos certo consideret se adducturuin, circiter ducenti. Sed antequam accederet, cupere se nobili et rei Romanæ in primis utili facinore specimen et quasi pugnus fidei ac

Μαζούλην, παραδοὺς δυνάμεις δσας δ καιρὸς ἐσχε-
δίαζε, καὶ περὶ που τὴν Ἀπρω περικαθῆσθαι διε-
τάτετο. Οἵ δὴ δ 'Ρομοφόρτος ἐν ἀποβρήτοις ὡς
δῆθεν πέμπων τὴν πρὸς βασιλέα ἔμ' ἰδίῳ λαῷ περὶ
που διακοσίους ποσουμένῳ καθυπισχνεῖστο ἀπόκλισιν,
πλὴν χιλίων χρυσίου τόσων ἀποσταλεισῶν ἐφ' ὁ
τοὺς περὶ αὐτὸν δουλαγινῆθναι καὶ τοὺς Πέρσας
ἀπαξάπαντας προχειρίσασθα:· καὶ εἰς πέντε χιλία-
δας τὸ δοθησόμενον ἴστων. 'Ο δὲ ἐπὶ στρατοῦ πέμ-
πων σὺν ἄλλοις δωρήμασι διεπυνθάνετο πῶς ἀν-
τίτατας διαχειρίσαιτο· δὲ δὲ ιφασκοὶ οἱ τοὺς ἡμίσεας
ἔχω που στελλεῖ, καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐρήμην
ἀποκτεινύναι, κάκείνους ἐκ διεδοχῆς. 'Ο δὲ δεῖγμα
τοῦ τοιούτου ἀπῆγει πρὸς πίστωσιν. Καὶ δέχεται δὴ
κεφαλὰς ἀνδρῶν ἀποσταλεῖσας παρ' ἐκείνου ὡς δῆθεν
Περσῶν. Καὶ ἡπάτησεν δν, εἰ μή τις γυνῇ μιλαν τῶν
κεφαλῶν ἀριθήλως [P 411] ἐγνώρισεν τοῦ ἰδού ἀν-
δρος, ἐξ ἣς τὰς λοιπὰς Ῥωμαίων εἶναι κατὰ τὸ
τείχος ὑποτοπήσαντες; πειράς ἐκείνης ἀπέσχοντο.

εγ. Ἀλωσις Θυρατῶν καὶ τῆς Ἔρετος.

Ο μέντοι γε βασιλέως λιμῷ καὶ πολειρχῷ καὶ τῷ

*virtutis sue Augusto dare, Persis omnibus, qui contra Romanos in Occidua continente militarent, funditus defendit. Verum ad hoc egere aliquot millibus nummorum, ut ea pecunia perpelleret Turcos sibi quadamtenus parentes ad pugnandum in Persas socios, quod illi ostensio præmio facile per-
suadendum confidebat, licet a rursus obliganda Imperatori fide adeo videret abhorrentes, ut eo filios unquam assensuros plane desperaret. Accepit credule propositionem Marules, et quo magis in-
clinaret sic jam affectum Romoforti animum, mu-
nera ipsi per submissos ad ulterius tractandum non parva obtulit. His distinctius inquirentibus de
summa quam posceret, ille respondebat haud mi-
norem esse debere quinque aureorum millibus, pre-
tio non magno, si cum promissi operæ pretii
utilitate ingenii compararetur. Facile in hoc con-
veniebat Marules: sed prius percontabatur qua
demum ratione rem quam pollicebatur oppido
difficilem perfecturum se consideret. Ad ea ille
588 persuasorum se aiebat parti dimidiæ Persar-
um ut alio abirent, præda quam illuc diriperent
ostensa, cuius eos sciret avidissimos: iis sic di-
gressis in residuo cum suis cunctis una junctis
Latinis et Turcis improviso ruiturum, interfici-
rumque huius dubie universos; tum in alios illos
similiter moturum, parique exitio paucos nec op-
nantes affecturum. His ultra addebat sese, si Ma-
rroles vellet, in arrham promissæ operæ jam nunc
missurum aliquot capita Persarum clam a se occi-
sorum. Ad quod huic assentienti paulo post adfuerunt
a Romoforte capita receus secta quorundam homi-
num, quos ipsi fuisse Persas affirmarent afferentes;
qua specie inductus in fraudem esset minus cautus
dux noster, pecuniæque jacturam datum insuper
majori mox ab insidiis perlidorum, transfigui*

Α κατ' ἀνατολὴν φρούρια ταλαιπωρεῖσθαι πυνθανομέ-
νος, τὸν μὲν λιμὸν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν μεγίστων μο-
νῶν τὸ περιττὸν τῶν σιτῶν ἐκλέγων, στέλλων τοὺς
διακομίσοντας κατὰ θάλασσαν, ὡς ἢν θεραπεύειν
ἡπειγετο, τὴν δὲ τῶν Τούρκων καταδρομὴν, τὰ αὐτὰ
τῷ Κάνι τῶν Τοχάρων Χαρμπαντέδ δὴ καὶ τῷ Κα-
ζάνῃ διαπρεσθεύμενος, τῇσι κατὰ συμμαχίαν πέμ-
ποντα στρατὸν ἀναστέλλειν. Μιχρὸν δοσον, καὶ πρι-
στεῖς ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, καὶ ἀγγελεῖς ὡς περὶ μ' χι-
λιάδας ἀνδρῶν μαχίμων ἕδη καθητοιμάσθησαν, ὃν
τὰς κ' φθάσας ὁ τοῦ Χαρμπαντέδ αὐτανέψιος ἀγει
περὶ που τὸ Ἰκόνιον· μεθέπεσθαι δὲ καὶ τὰς λοιπὰς
εἰ πρέσσεις διεβασίουν, εἶναι δὲ μὴ πλέον αφίσι τοῦ
μαθεῖν τὴν τοῦ βασιλέως ὅλησιν, δπου καὶ ἐπὶ τίνας
προσβάλλοιν ἀμυνόμενοι τοὺς ἀλάστορας. Καὶ δὲ μὲν
χρεῶν ἐν τούτοις ἦν, καὶ δῶρα καὶ πρέσσεις πρὸς
ἐκείνους ἐκτητοιμάζετο· ἀγγέλλεται δὲ καὶ φῆμη προσ-
τρόπαιος, ὡς κτενίηται Ἐρετος; παρὰ τοῦ Περ-
σάρχου Σασδί, δε γαμβρὸς ἀμα καὶ θεράπων τοῦ
Καρμανοῦ Μανταχίου ὃν ἐκείνου μὲν ἐκ πολλοῦ
ἀπεστάησε, καθ' ἑαυτὸν δὲ δυνάμεις ἀγων ὑπὲρ
ἐκείνον ἐκραταιοῦτο. Καὶ δὴ προσάλω μὲν παρ' αὐτοῖς

obtentu cladem nobis novam molientium, cum
lassel, nisi forte reperta illic Romana mulier unum
e capitibus allatis sui viri a Catelanis nuper capiti
certissimo sibi agnitiū, ejulatibus cuncta miscens,
esse dejeraret; unde suspicione oria reliqua quo-
que capita Romanorum esse malaque fide Romo-
fortum agere, damnosus cum deprehenso iam pro-
ditore tractatus abruptus est.

13. Thyræorum et Ephesi expugnatio.

At imperator fame et obsidione arcis per Ori-
entalē tractum laborare audiens, fami quidem
succurrere conatus est frumento supra nsum abun-
dante necessarium e maximis quibusque urbis
monasteriis corrugato, ministrisque tradito idoneis,
qui illud mari quo erat opus deferrent. Turcorum
vero incursionem coercere studuit missis legatis
ad novum Canis Tocharorum Charmpantanem,
qui eadem a se illum rogarent quæ jam impetas-
set ab ipsis decessore Cazane, nempe ut sibi
subditos populos ac satrapas velaret terras impe-
ratoris Romanorum sibi amici ac fœderati hosti-
liter infestare. Ac retulerant paulo ante reduces
legati pronum se ad annuendum postulatis reperisse
Charmpantanem. Jamque is adeo audiebatur in
eani reū exercitum conscripsisse non ininoren
quadraginta millibus exercitatorum bello militum;
quorum viginti millia ejusdem Charmpantanis **589**
fratris filius ducere nuntiabatur, pervenisseque
jam circa Ieonium. Reliquos mox secuturos
legati affirmanτ. Esse porro his mandatum ex
imperatoris nutu pendere, quidquid ille significas-
set exsequendo, veniendo quo vocasset, in eos
movendo quos indicasset e satrapis suo imperio
infestis. Dum hæc imperator audiens et legatos et
munera quæ in occursum tam opportunis auxilia-

τὸ ἐκεῖσθι τῶν Θυραίων φρούριον, [P. 412] λιμῷ πολυημέρῳ τοὺς ἐκεῖ παρατησαμένους ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ταύτης χάριν τῆς αἰτίᾳ, ὃς ὁ μολογίας τοῦ μή τι τῶν ἀνηκέστων τοὺς ἀνθρώπους παθεῖν συγκατείληπται καὶ τῇ Ἔφεσος, σκεύῃ μὲν ἐκεῖνα τὰ τῷ ναῷ ἀφερώμενα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένου, χρημάτων τε πλιόνος πλῆθος διεφορεῖτο, μετωχίζοντο δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτῶν ἐπὶ τὸ τῶν Θυραίων φρούριον, δέοντες τοῦ μή τι παθεῖν ἐκ δούλου τούς Περσάρχας διχαριέπιθεμένων ἐκείνων, ἢν καιρὸς διδοῖτο. Ἀλλοις δὲ τολμεῖστοις ἔργον μαχαίρας ἐποιουν ἀνοικτὲ σφάττοντες.

ιδ. Ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουν. ὑπὲρ συμμαχίας.

Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἕτερ' ἅπτα διεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν. ἐποιουν τὸν βασιλέα. Οὐ μήν δὲ τόλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, δοσον εἶχεν, οὐκ ἐλλιγεν ἀντιπολαμώμενος, καὶ τέως τὸ ἐγκόλπιον κακὸν ὑπὲρ τάλλον ἔθελεν ἀνασπᾶν. Τὸ δὲ ἦν Ἀμογάβαρος τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἵ δὴ καὶ οἱ ἀνωρθίστες ὑπὲρ τοὺς χιλίους ὄντες Τουρκόπουλοι προστεχώρησαν. Ἐπειδὴ γάρ σύναμα Ἀλανοῖς ἀφειστήσεαν, ἐκεῖνοι μὲν κατ' αὐτοὺς

ribus destinat exquirit, turbat ecce gratulationem ejus fama sane feralis, nuntians captam Ephesum a Persarcha Sasane, qui gener simul et servus Carmanī Mantachia cum esset, ab illo quidem jam-pridem defecerat, propriis autem auspiciis copias duelans adeo se opibus firmaverat, ut frustra jam, si tentaret antiquus heros, retrahere fugitivum conaretur. Atque ab hoc jam ante coacta ad deditioinem longa fame fuerat arx illuc sita Thyræorum. Postquam autem pari famis necessitate subigenie dedita eidem Ephesus quoque est, sub conventionibus tamen prius stipulatis nihil sénatum in deditos statuendi, vasa illa pretiosissima in templo dilecti Christo et Virginis discipuli consecrata, cum opum illuc conditarum insito numero, inde asportabantur. Translati etiam a victoribus sunt in Thyræorum arcem plerique civium, melius ne ab his captato forte postmodum tempore in novos dominos dolo insurrecturis Persarchæ improviso circumventi molesti aliquid paterentur. Alios plurimos gladio Persæ interemerunt immisericorditer mactantes.

14. Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.

Hi tam tristes vuntii cum aliis aliundo quotidie nihilioribz perlatis gravi quidem moerore imperatorem affligeant, non tamen deejiciebant 590 ejus animum, qui perstabat erectus pertinaci spe, nec cessabat intendere conatus ad mala undique ingruentia quam posset efficacissime repellenda. Et princeps quidem ejus cura laborabat in excutienda sibi e sinu intestina peste urbi minantis e proximo tumultus, conjuratis simul Amogabarisi cum Persis, ad quos memorati prius Turcopoli numero supra mille se aggregaverant. Postquam

Α ἡσαν, καὶ δόξαν ἐκ πολλῶν ἐδίδουν, εἰ μὴ ἴκανος πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀπόχωρεν πρὸς Ὀσφεντίσθλασον. Ταῦτα γάρ Κουτζίμπεξις ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διεβεβαίου πρῶτο; δὲ τῶν ἱερομάγων τοῦνομα τοῦτο ἐξεληνίζεται. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ μάθητες ὡς Τουρκόπουλοι ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἀμαγναῖξι καὶ παισὶν, αἰρητῆς ἐπειστεσόντες κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναικας τὴν πολλῶν ὀλιγας καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀπέστειλον. Τάττη τοι καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατοῦντων, ὡς καὶ ἐξελάνειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς Θράκης ἡγγέλθαι, οἱ μὲν τοῖς προσετείοις ἀγκατηρχμένοι τῆς πόλεως ἀπαρόντες πρὸς τὴν πόλιν ἐσκευαγώγουν, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοὶ; ἀλλοις ἀπιχειρῶν ἄφ' ώ [P. 413] τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουν πέμπτες προσθεταν, ἀξιῶν ἐκεῖθεν ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐντελεῖ; τοὺς μισθούς, καὶ ἥμα ἡρι πρὸς τὰς ἀφίχθαι.

15. Περὶ τοῦ Μελήκη Ἰσαδρ.

'Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπεραιωθέντων Περσῶν, Ἰσαδρος Μελήκη, σατράπης ὁν καὶ πολλοὺς ἄγων, πέμπων πρὸς βασιλέα κρυψηδὸν παρὰ πάσαν τῶν

enim hi Alanos imitati se ab aliis abjunxerant, perstiterunt sic aliquandiu in suo ipsorum arbitrio, nemini alteri obtemperantes, quando multorum opinio non inverisimilis, ut res apparebant, fuit eos, nisi ab imperatore præoccuparentur promissione stipendorum quauta ipsi peterent, ad Osphentisthlabum accessuros. Id enim fore, revertens ad Imperatorem affirmaverat Cutzimpatis; quod nomen si Græce interpreteris, primum hieromagoris sonat. Verum Alani, certiores facti Turcopulos Calliopolim versus iter intendere ductis una sicutum uxoribus et liberis, in eos impróviso irruentes, quasi ut gratiūcarentur imperatori, paucas et multis mulieres et pueros sic captos ad Augustum miserunt. Cæterum adjunctidne Turcopolorum Catelani adeo tunc roborati sunt, ut confessim inde nuntiarentur incursando agere ferreque quidquid in Thracia reliquum erat. Qua perculti fama incolæ jam ipsi subbiorum Constantinopolis, ne illam quidem securam rati stationem, convasantes palam intra urbem se condebat. At imperator multa jam frustra expertus alia ad hos tam importunos hostes coercendos, appulit denique animum ad consilium mittendi legatos Genuam, qui suō nomine rogarent mitti suppetias inde ad se armatam classem, mercede a se ampla et recte solvenda quis auspiciis militaturam, quam ita tempestive vela facere orabat ut veris buc initio posset occurrere.

15. De Meleco Isaacio.

591 Inter hæc quidam e Persis qui in tractum Occiduum trajecerant, Isaacius Melecos, ejus gentis satrapa et multos sub se habens, misit clam ad imperatorem, sine ullo Catelanorum sensu, qui rogarent ut se ipsi conciliari cupientem et fœdus

Κατελάνων αἰσθῆσιν ἦξιον περὶ σπουδῶν, ὡς αὐτός θεν ἀποστατήσων Ἀμογαβάρων, καὶ διὰ τοὺς τοῦ βρατιλέως συνοίσει πρόγυμναι κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς ἔχει, διαπραξόμενος, ἢ γαύν αὐτόθι μένον, εἰ δυνατὸν ἥν, ἢ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀντικέραν σὺν ἰδίῳ λαῷ γενόμενος. Βασιλεὺς δὲ τῶν δεινῶν δσημέραι πληθυνομένων καὶ μὴ δώντων ἀλλο τι βουλεύεσθαι ἢ τὸ χεῖρα ποιεῖν τὰ τῶν ἁγθρῶν κατὰ τινα σύνεσιν (ἀλλὰς γάρ ἀντικράτειν καὶ πολεμεῖν οὐδὲ δλως ἥν) ἀσμένως προσίστε τὴν πρεσβείαν, καὶ ἀντικέμψας διά τινος Πέρσου, μὴ φωραθεῖη δῆθεν τὸ μελετώμενον, δοῦναι μὲν εἰς γυναικά τὸ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου Μελήκη θυγάτριον τῷ Περσάρχῃ καθυπισχνεῖτο, παρέχειν δὲ διὰ τε κατὰ προίκα καὶ διὰ κατὰ δλλῆν φιλοτιμίαν τὰ Ικανά. Ἀλλὰ τούτων δσημέραι διαγγελλομένων, καθ' ὑποσχέσιες τοῦ καὶ εὐθὺς προσχωρεῖν τοὺς ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους αὐτοῦ γε συμπράττετο; εἰ μόνον πέμποντα αἱ τούτων γυναικεῖς, πλὴν μετ' ἀσφαλεῖας τοῦ μῆτι παραδῆναι κατ' ἀπάτην τῶν συγχειμένων, ὡς τοῦν ταῦτ' ὕκονθμηντο καὶ ἥδη ἐπέμποντο, φωρᾶται τοῖς Ἀμογαβάροις τὸ δρόμα, καὶ Ρομοφόρος τὸν Περσάρχην τὶς χρίσιν ἄγει, καὶ δοῖς συνεμελέταν αὐτῷ τὰ τῆς ἀποστατήσεως. Τοῖς δὲ μὴ ἔχουσιν δλως ἀπολογεῖσθαι, ἐν εἰς ἀπολογίαν προύτεινο, τὸ ἀπατῆν υπὲρ

A τοῦ λαβεῖν θέλειν τὰς συζύγους τοὺς Τουρκοπούλους, Πλὴν ὑπονοθέντες ἐντεῦθεν τὰς εἰς αὐτοὺς πληροφορίες τῶν Ἀμογαβάρων ἀπέλυνον. Ὁθεν καὶ ἦ αὐτῆς ἀντιπεράθνη ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχην. Αὐτοὶ δὲ κατὰ [P. 414] νάτου λιπόντες τοὺς Πέρσας, περὶ που τὰ τῆς Μαδύτου μέρη, ἐνθεν μὲν ταῖς παρ' αὗτοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προστυχὸν ἐληξόντο τρόπον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ Ἑράδην Εθεον παμκλῆσθε, καὶ προσδόκιμοι ἡσαν προσβαλεῖν καὶ πόλεις προσετόλμων δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβείαν πέμπειν, καὶ ἀξιοῦν διδόναι μὲν τοὺς μισθοὺς, συνωνεῖσθαι δὲ καὶ τὰ σκυλευθέντα, καὶ οὕτω μετ' εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ Ιδία. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' οὐκ ἔχωρουν γίνεσθαι, ἀπραχτα τὰ τῇδ' ἥταν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκετείαις ἡλπιζούσαις εὔζεσθαι, δὲς συγχῆς ὁ πατριαρχεύων παμπληθεὶς διεπράττετο. Τέως δὲ καὶ τὸ τοῦ Κοσμιδίου όροντον, δεδιότων μηδὲπιστάντες κατάσχοντο, ἐκ μέρους κατήρειπτο, καὶ ἔνικάς δυνάμεις ἐκ τῆς Ἰβηρίας (κάκει γάρ ἀποτέλλων βασιλεὺς περὶ συμμαχίας ἥξιον) ἐκ τε Γενουός ἀπεξεδέχετο. Οὐδὲ γέρ οὐδὲ τὰ ἄντες ἑπάτης ἀσφαλῶς εἶχον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἐνθεν μέν τις τῶν ἐπιφῆτων ἐκ δύσεως, ιερωσύνης περικτίσθαι δίξας ἀξίωμα καὶ πρὸς γρόνων προσχωρήσας ἐκείθεν τῷ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Ἀριμὺς τούπε-

cum eo inire admitteret. Offerebat autem se statim relictum Amogabarorum partes, et quidquid ad res et rationes imperatoris expedire intelligeret, pro virili acturum, sive illuc ubi erat, si fieri posset, persistendo, sive in adversam cum suis copiis transfretando continentem. His imperator auditis, reputans malis quotidie ingavescentibus non aliari aliunde spem remedii ostendi, quando exhaustæ opes imperii facultatem negabant justi exercitus rebellibus opponendi, quam a procuranda, si qua posset arte consici, debilitatione atque immunitatione potentiae hostilis, perlibenter exceptit legationem, et remisso ad Melecum Persa quodam fidio, ut res tulius lateret, promisit se illi daturum in uxorem antiquioris illius Meleci filiam, adjectumque dotem amplam, nec in cæteris, quoties foret opus aut ipse ad suam munificentiam appellaret, negaturum. Et procedebat feliciter tractatio missis ultra citroque quotidie commicantibus; quorum quidam a Meleco nuntiavit ipsi videri posse Turcopulos a societate Catelanorum abscondi et dato idoneo fidei pignore Romanis conciliari, si suæ ipsis mulieres, quas cæpitas ab Alanis imperatori deditas dictum est, ab hoc illis redderentur. His facile annuente Augusto et mulieribus jam missis, deprehenditur ab Amogabaris arcana molitio. Quare Romosortus ad judicium Persarcham citat, 592 eosque omnes quos defectionis cum eo cogitato suspicio contingebat. His causam difficilem, exitu sane ancipiti, dicentibus cum non occurreret quid aliud verisimiliter allegarent, in eo consenserunt ut affirmarent non vere deficere se voluisse, sed ostentanda falso ejus rei voluntate ab imperatore

C retrahere uxores Turcopulorum. Fidem invenit apud Amogabarus plausibilis excusatio. Atque ita magno defuncti periculo conjurati, Persarchæ Meloco persuaserunt velocem in Asiam trajectum, quem is clam administrare eo commodius potuit, quod quasi solui jam cura Catelani, Persis a tergo relatis circa partes Madyli, hinc quidem triremisbus consensis mare latrocinantes infestabant, inde autem terrestribus copiis late prædabundi regiones incursabant, ipsi quoque urbi formidati, anxia eorum exspectatione sollicitæ, quando et ausi sunt nova imperatorem legatione superba latessere, qua petebant solvi sibi plane stipendia retro debita, tum quæ rapta in manibus haberent, alia ipsorum arbitratu taxanda pecunia redimi; iis peractis præberi sibi ab imperatore naves, et sic cum pace in patriam remitti. Ni hæc fierent, interneccinum ad extreum denuntiabant bellum. Hæc D cum admitti nullo modo possent, palam erat cunctis spem conventionis nullam superesse. Quare in sola fiducia divini auxilii precibus exorandi salutis publicæ facultas et ratio pendebat, haud segni ad id officium patriarcha, qui maximis cerebro conventionibus solitas suæ litanias iterabat. Interim autem periti rerum bellicarum, ut defendi satis posset arx Cosmodii verentes, deserit et ex parte subverti suasere. Imperator autem copias auxiliares ex Iheria et ab urbe Genna, unde poposcerat, exspectabat eo cupidius, quo ne interiora quidem urbis 593 sat sibi tuta sentiebat propter subodoratas quorumdam machinationes proditorum. Nimirum quidam cognomento Drimys, qui olim fama parum bonæ dudum ex Occiduo tractu ad impera-

καὶ οὐκέτι θεῖς ἔσται φῶς δῆθεν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Λάσκαρι καταγόμενος, ὑπήρχετο τοὺς πωλοὺς καὶ τὴν ἐκ βασιλέως ἀποστασίαν οἰκονομῶν οὐκ ἀπώκνει, ἔπειτα δὲ λόγους καὶ γράμματα καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἀμογαβάρους, τὴν κατὰ βασιλέως μάχην σφίσι δολερῶς ὑπανάπτων· ἐκεῖθεν δὲ διεῖς ἀξίαν τοῦ δομεστίκου προχειρόθεν; τῶν σχολῶν (διὰ Κατελάνος δὲ οὗτος ἦν καὶ πρώτην ἀμηραλῆς) σύναμα τῷ ἐκ δύτεως Μυζάκῃ, διὸ ἐπὶ στρατοῦ εἶχεν δικαῖον πολλά τινα κατὰ Ρωμαίων ἐνυπέρθαπτον, πρὸς Ἀμογαβάρους πέμψαντες καὶ τὴν μάχην ὡς μάλιστα ἔξορύνοντες. Ταύτη τοις κάκηνος φωραθέντας ποιητὴ τις ἀξία λαμβάνει τετυχηκότας δικαστηρίου κεκλεισθαι ταῖς φυλακαῖς. Δέδειγτας δὲ τι κάνει μέρει τοὺς σχιζομένους μετέχειν ἐκεῖνῳ τῶν βουλευμάτων ἀματάντας, πλὴν τῶν μὴ δυναμένων κινεῖσθαι, μὴ μόνον τοὺς τοῦ Μωσέλε μονῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ἐνέπιπτε μετοικίσεσθαι, καὶ ταῦτα καιρῷ χειμῶνος καὶ χρόνους.

ις'. Περὶ τοῦ παππα 'Αισχαροδρείας.

[P. 416] Ἡμὲν δὲ οὐδὲ τὸ κατὰ τὸν πάππαν Αἰενθρείας σιγηθέν. Ἐτυχε μὲν οὖτας σύναμα τοῖς περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν Εἴσοδον, ὡς ἀνωτέρω μοι εἰρητά, παρά τινι τῶν δημοτικῶν μισθοῦ ἐναγγέλμενος·

*lurem accesserat; sacerdotii dignitatem se aueptu-
rūn ratus, nomen in urbe sibi fecerat, jactans
sese ortum e stirpe Lascaris, et multorum studiis
sic sibi conciliatis haud cessabat quoad posset
cunctos ad rebellandum adversus imperatorem con-
citatire. Missis quin etiam ad Amogabarios et nun-
tis et litteris, eos fraudulentis promissis incitabat
ad urgendum quod cœpissent bellum et summa vi
Augustum oppugnandum. Aliunde vero in dignita-
tem domestici scholarum promotus Catelonus, me-
moratus pridem nobis Ameralis nomine, conjunctis
consilii cum quodam ex Occiduo tractu Myzace,
quem alias imperator ducem exercitus habuerat,
multa malitiosa contra Romanos miscebant, Amo-
gabarios et ipsi ad quam maxime illis nocendum ad-
hortantes. Deprehensa tandem clare utraque con-
juratio est, auctoresque judicio convicti peccæ
careeris perpetui subjecti sunt. Ac cum inter has
ventilandas causas quædam iudicia manassent su-
spicioneum invenientia adversus schismate dissiccos
quasi et ipsi Drimy aut Myzaci adhæsisserent, quot-
quot ejus factionis non modo in monasterio Mosèle
dicto, sed et alibi uspiam intra urbem erant, illis
exceptis qui per astaten aut morbum moveri nequi-
verunt, abire alio coacti sunt, idque per incommmodo
tempore hiemis et gelu.*

16. De papa Alexandri.

Nobis vero ne res quidem Alexandrini papæ ré-
ticendæ hic sunt. Erat ille cum suis, ut est a me
dictum superius, Εὐθεῖα, conducto illic 594 ho-
spitio diversans. Cum vero longo ibi moratus tem-
pore, plane segregatus viveret, communione com-

A ἐπειδὴ καιρὸς διῆλθε καὶ οὐδὲν διλῶ; συνέμιξε τοῖς ἑκαὶ, εἰς ὑπηρέταν καθεσταταὶ, καὶ μᾶλλον φρεροὶς ἐκ ζηλοτυπίᾳ διὰ τὸ σέβας, οἱ καὶ ἐπιστάντες, ἅμα καὶ τινὲς τῶν δυνατεστερῶν, τὴν ἐνδημίαν ἀνέκρι-
νον. Ήτο δὲ πλέον οὐκ εἶχον μανθάνειν ἢ τὴν ἐκ παρθέου καταγαγὴν καὶ τὴν εἰς εὔκαιρον γενησομέ-
νην αὐτὴν; ἐκεῖθεν ἀναγαγῆν, τέως περὶ τῆς δόξης
ἀνέκρινον, καὶ διπὼς ἔχοι πρὸς τὴν αὐτῶν Ἐκκλη-
σίαν, καὶ οἵ εἰς ἀγιασμὸν χρῶνται ἀξύμοις, μετὰ πολλῆς ἡρώτων τῆς ἀποθέσεως. Ήτο δὲ οὐκ ἦν αὐτὸν
περὶ τούτων ἀποφαίνεσθαι, ἐκεῖνο: δικαιον εἶναι καὶ
πρέπον, πατριάρχην γε δικαῖα, λέγειν αὐτὸν τὰ τῆς
γνώμης ἀφοροῦς κατήπειρον· εἰ δὲ οὐν, ταῖς οὐ
καλεῖς ὑποψίας δοκεῖν ἐνέχεσθαι. Ποῦτο ιψοὶ ἡμέ-
ραις ποιῶντες, ἐπειδὴ οὐδὲν ἥνυσσον, τέλος οὐάτερον
δυοῖν ποιεῖν δικαιολογίουν, ή λαμβάνειν τὴν ἐξ ἐκείνου
περὶ αὐτῶν ἀφολογίαν. καθὼς ἦν βουλητῶν σφίσιν, ή
κατακαλεῖν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὡς περὶ
τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀμερτάνοντας. Όρθιστο το-
νυν ἡμέρα, καὶ λαδὲ ἥροιστο, καὶ λιπαρῶς ἀνέκρι-
νον πάλιν. Οὐ δὲ οὐδὲν παρὰ τὰ πρότερα ἐλέγεν·
εἶγι γάρ οὐδὲν, καὶ μὴ ἀνάγκην ἔχειν μὴ τινος;
συνεπτώσης συνόδου λέγειν. Καὶ ἐπεχίρουν κατε-
καλεῖν. Κāν καὶ εἰς ἔργον προύση τὸ μελετῶμενον,
εἰ μὴ γέ τις ἐξ εκείνων σταθεῖς τὴν βουλὴν ἔλει-

mercioque oīnī cūm indigenis constanter absti-
nēns, suspectus esse cœpit, præsertim Freris zelo
religionis instinctis, quod eum abhorrente a sacris
ipsorum cernarent. Hī ergo secum ducis quibusdam
e magistratibus aut primoribus loci adeant ho-
mīnēm, et quæsiolorem eo veni-set, ad quid ibi
hæret, interrogant. Ubi autem nihil exprimere
ab eo potuerunt aliud nisi se ut peregrinum viaio-
re re meritorio interim uti diversorio, quoad exspe-
ctata sibi adveniat opportunitas itineris quo inten-
detur prosequendi, ad ritum illi et res sacras ex-
amen transstulerunt, exquirentes quid de ipsorum
Ecclesia sentiret, et an probaret quod illuc in usu
erat, consici Eucharistiam in azymis? de quo ut
sententiam suam promovet vehementer instantia fla-
gitabant. Verum illo pari constantia negante super
his pronuntiare, illi nihil minus urgebant, aientes
nec æquum nec conveniens esse patriarcham. Ic
re ad dogma vel religionem pertinente interrogatum
silere. Minabanturque, si obstinaret in locendo, se id
interpretaturos in partem sequiorem. Sic instando
ubi dies frustra multos insumpsissent, deinde de-
nuntiarunt alterum horum sibi certum esse facere,
aut audire quæ vellent ex eo, scilicet prostante
proba-sibi et legitima videri saera ipsorum, aut
ipsum et ejus una comites vivicomburio punire
tanquam blasphemos in Ecclesiam ipsorum. Si per-
agendæ rel dicta dies aderat, conveneratque ad
spectaculum iam populus. Tunc Frerii cum proce-
ribus eadem iterum instantissime a patriarcha ex-
primere contendebant, illo pariter solita tunc quo-
que se involvente pertinacia tacendi, alleganteque

in itinere se esse, non in synodo, ubi sententiam de

μηδὲ γερ εἰ; συνοίσσον τῷ γένει τούτων γενέσθαι τὴν πρᾶξιν, ἀλλ᾽ ἀνάγκην εἶναι μεγάλου τινὸς τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν καὶ ξανήν συγγένειαν ἔχοντος ζῆτηθῆναι τὸν φόνον τούτου ἀπὸ τῶν ἐκεῖ καταιρόντων τῆς αὐτῶν φύτλης, οἱ δὴ κατὰ χρείαν ἐμπορείας τοῖς κατ' Ἀγυπτον τόποις ἄφιστασθαι μέλλοισεν. Ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξε πιθανός, καὶ τὸ χειρίστον ἐκείνο σκέμμα ὡς ἀράχνης ιστὸς διελένετο. Διωρίαν οὖν ἡμερών τῷ πατριάρχῃ διδοῦσι τῆς χώρας ἐξελθεῖν, μαζὸς εἰς ἐπιμελεῖναι, δέχεσθαι τὸν κτίνδυνον ἐξικαλούν. Ὅς δὲ οὐδὲν ὑψίστατο οὐδὲ τὴν ἐγγύην ἐδίδου, εἰς δέκα πάσας τὰς ἡμέρας περιιστώσαι καὶ ἀπολύουσιν. [P. 416] Ἀλλ' οὐτως ἀλιούσαι τούτοις, ἐπει πρὸς ταῖς Θήραις ἥσαν, μαθὼν ὃ τοῦ τόπου ἄρχων καὶ μῆτρας οὐτως φημιζόμενον; κύριος κακὸν ἀπάντημα γίνεται· κατασχὼν γάρ εἰρκταῖς παραδίδωσι ταῖς ἀσφαλεστάταις, καὶ τιμῆς δισχιλίων νομισμάτων ἰδούλεται ἀποδοθεῖαι. Υστερὸν δὲ μετὰ καιρὸν χρηστήριον ψανέντος τοῦ πατριάρχου τῷ κατέχοντι νοσηλευομένῳ, ἀλευθερία τοῖς κατακλείστοις δίδοται. Καὶ περὶ τὸν Ἀλμυρὸν δεχθέντες ἐκεῖ που καὶ κατεκήνουν, εὑμενῷς τῶν τοῦ τόπου κυρίων αὐτοὺς

Dogmate dicere suam deberet. Ergo illi ad comburendum, uti decreverant, recusantem 595 responderē accingebant jam sese; persecissentque quod destinaverant, nisi quidam in medio stanū admonuisset damnosum id ipsis et universo ipsorum generi factum videri fore. Nam hominem qui Alexandriae fuisset in patriarchalem promotus sedem, consentaneum esse ex magna illic et potente ortum familia; unde non esset dubitandum quin aut sua sponte aut concitati a viri cognatis perillustribus Alexandrini, tam crudelē sui patriarchae necem male multapdis ejus auctoribus summa vi ulisci conarentur, cuius rei aut dannorum saltem ingentium Eubœensibus inferendorum occasio ipsis deesse non posset, nundinanibas his frequenter commerciorum causa circa portū et littora Ægypti. Haec ille dicens recte monere visus est, totumque illud turbidum consilium momento est instar telæ araneæ disjectum. Spatium ergo dierum certorum patriarchæ deslinunt, intra quod nisi e terris ditiosis ipsorum excederet, suo periculo ibi moraturum declararunt, nec illi, nisi vades daret idoneos, incolumitatem præstare magistratus. Ita ille, nihil cognitus contra excipere aut in conquirendis fidejussionibus satagere, post decem dies, in quas ipsi solas erat securitas promissa, solvit Eubœa. Deinceps eidem comitibusque ejus per illas oras vagantibus contigit Thebas adire, magno ipsorum infortunio. Nam loci princeps, vulgo dictus magnus dominus, securissimæ cunctos traditos custodias dimissurum se negabat nisi nummorum duorum millium perso- luto prelio. Tandem tamen cum forte accidisset segrotanti magno domino nescio quid utilis officii a patriarcha exhiberi, libertas carceratis data est, in digressu hinc exceptis ab accolis Almyri, prope quem et ipsi amnem fixis tentoriis manserunt,

Α ὑποδεξαμένων. Ἡμῖν δὲ ἐφεξῆς ἐκτέον τῆς ιστορίας.
ι. Περὶ τοῦ μοναχοῦ Ἰλαρίωνος.

Μοναχός τις Ἰλαρίων, νέος ὧν καὶ κατὰ τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἐνασκῶν, ἐπεὶ κατ' Ἐλεγμοὺς ἐγεγόνει πεμφθεὶς ἐπὶ ταῖς τῆς μονῆς χρείαις (ἥν γάρ τῇ κτῆμα τοῖς ἐκείνων μετοχοῖς ἀρμόδον) δοτημέραι τε τὰς ἐκείνεν ἱκτρατεῖας ἐώρα Περοῶν, ὡς πάντα μὲν τὰ ἐκεῖ ληγεσθαι, ἐπιχρῆψαν δὲ καὶ τοῖς κατ' Ἐλεγμοὺς, καὶ τολμητίας ὃν ἄλλως καὶ ἐμπειρίας πολεμικαῖς οὐκ ἀφίδων, τὸν ἐκείσεσσαν λαὸν καὶ προσβάλλων τοῖς ἐπιοῦσι Πέρσας κακῶς διετίθει καὶ τὸν τόπον πολιωρῶν οὐκ ἀντεῖ. Ἀλλ' ἡ πολιτεῖα εὐθὺς καὶ ἡ ὄφειλομένη σεμνήτης καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν οἱ χυρία καὶ μόνωσις πρῶτον μὲν τὸν αὐτὸν καθηγούμενον, μετέπειτα δὲ καὶ πατριάρχην πειθεῖ μαθόντα τιμριθῶς καὶ δι' ἐπιτιμημάτων σφρόδρων ἀπειργεῖν τῆς πειρας τὸν μοναχὸν. Ἀλλ' ἐπει καὶ προστιμῷδι ἰδόδοκτο τοῖς μεγίστοις διὰ τὸ τολμηματικόν, γνοὺς ἐκείνος βασιλεὺς προστρέχει. Οὐ δὲ καὶ δύχεται καὶ τὰ καθ' ἐκεῖνον διακυβερνεῖ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν πατριάρχην ἐκείνῳ [P. 417] εἶχεν ἐξευμεν-

perlibentibus locorum dominis. Sed in orbem deinceps nobis historię nostrę redeundum est.

17. De monacho Hilarione.

C 596 Monachus quidam Hilarion florentis ætatis in Peribleptæ monasterio vitam religiosam exercitans, cum missus Elegmos versus ad curanda illi sita hospitium et prædia ad jus modo memorati cœnobii pertinentia, videret inde urbi quotidie omnia incursionibus Persarum, aspirareque inultos Barbaros usque ad citimam viciniam oppidi Elegmorum, juvenis ætate feroci, audax inbole, nec militaribus, si adfuisse institutio, functionibus ineptius, collecta indigenarum manu secure grassantes aggressus Persas male illos plerumque multabat, sicque locum defendens intactum injuriis hostilibus præstare pergebat, quando fama rei perlata in urbem religionem præpositis incussit, quasi contra fas sinerent sacræ professionis hominem, alienum a sanctitate sui habitus, a solitudine quam nomine polliceretur, a lenitate instituti suscepili propria, armorum et ductus turbæ militaris exercere ministerium. Ea res ante omnes præfectum Peribleptæ, mox et de his electum patriarcham movit ad obiurgandum juvenem vehementius, severaque sub interminatione ponarum gravium ei denuntiandum ne ullam deinceps partem bellicæ administrationis attingeret. Haud satis ille se morigerum monitis talibus præbebat, præsenti aliud necessitate suadente. Quare cum intelligeret irritatos ejus contumacia præpositos in eo esse ut sibi comprehendendi jusso acra infligerent supplicia, consufit ad imperatorem, qui eum libenter admisit et apud se detinuit, frustra interim satagens ei placare patriarcham. Quin haec morsa longe ad Elegnis Hilarionem tenet, nemina illuc interim tute locorum invigilante, contig

ζεσθι. Ἐν τοσούτῳ τοῦ καιροῦ τριβομένου καὶ τῶν Α' Ἀλλ' ὁ μὲν κρατῶν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ τῆς συμμαχεῖται πραγμάτων ἀμελουμένων, ἐπισυνίστανται Πέρσαι καὶ ἐπιθέμενοι αἰφνῆδὸν πλεῖστον φόνον ἔργαζονται, ἐκείνων φυλαχθέντων καὶ μόνων δόπσοι καὶ παρεβίθησαν τῷ φρουρίῳ. Ταῦτα γνοὺς βασιλεὺς, καὶ ἐπαλγήσας τῇ συμφορῇ, εἶχε μὲν ἀνενέγκαι τὴν αἰτίαν ἐφ' οὓς καὶ δίκαιοις ἦν ἀνενέγκαι· ἀλλ' ὅμως τὸ περιὸν τῆς εὐλαβείας, καὶ διὰ ἐδόκει ζητεῖσθαι συντήρησις τάξεως μοναχῶν, ἀμελεῖν ἐποιεῖ, καὶ τὰ τῆς θεραπείας ὡς ἐνήνη διεσκόπει, εἰ [γάρ] καὶ ἀπράκτα πάγτα κατὰ πεπραγμένων ἐφαντεῖτο. Μόλις λιπαρώς τῶν περιειφθέντων ἀξιούντων βασιλέα περὶ τοῦ Ἰλαρίωνος, ἐνδύναστείει τὸ τῆς ἀνάρχης, καὶ πεζμφθεὶς ἐπὶ πατριάρχην μόλις ἀνίεται. Καὶ αὐθὶς ἐπιστάς, δύον ἦν, τὰ ἐκεῖσες διησφαλίζετο· τὸ γάρ πέριξ ἀπαν τοῖς Πέρσαις κατεῖληπτο, καὶ Προῦσα **B** τὰ δεῖνά τὰ πρὸς ἐκείνους διδωσά τέλους δόνματι, σκιὰν εἰρήνης οὐκ ἐν εἰρήνῃ παρὰ τῶν Περσῶν ἀντελάμβανεν.

η'. Περὶ τῶν εἰ Γεννούας ἀναχθεισῶν τηῶν.

'Αλλ' ίδού γε δέπ' ἡρι μακραὶ νῆσοι περὶ που τὰς ἐνεργαλδεῖκα ἐκ Γεννούας ἐφίστανται, πλὴν οὐ καθὼς διαπρεσβευόμενος βασιλεὺς πρὸς αὐτοὺς ἥξειν.

Persas improviso irrumpentes magnam illuc cædem facere, trucidatis cunctis qui se abdere intra munitionem sat mature nequivissent. Percusus atroci munitio Augustus, cladique indolens, recte 597 quidem potuerat eam imputare culpa illorum, quorum esset superstitionis morositate factum ut tam necessarium præsidium tam extreme periclitanti loco subtraheretur: sua tamen eum religiosis abundantia, respectusque monasticæ sanctitatis a leo abhorrentis a tractatione armorum, diu detinuit a vero et unice utili malo huic remedio adhibendo. Quæsivit ergo modos alios ejus incommodi levandi; sed quidquid noliretur, nihil proderat. Interea conclusorum intra Elegmos, solo illuc muri objectu vitam tuentium, increbrescebant apud Augustum quotidiane insimæque preces remitti ad se Hilarionem flagitantium, cui haud amplius invidiæ serendæ se parem imperator negans, allegata patriarchæ ineluctabili potentia victriis legum necessitatis, ægre tandem impetravit ut eo sinente rediret unde retractus erat Hilarion. Reversus Elegmos ille fiduciā incolis, securitatem agris, quanta maxima sperari tali tempore poterat, reddidit. Nam circumquaque cuncta a Persis occupata tenabantur, Prusa ipsa calamitatibus subacta ingentibus emere a Iersis, numerato immanni pretio, tributu nomine, umbram pacis pro vera, quam mendacibus promissis ostentabant, pace.

18. De navibus e Genua appulsis.

At ecce primo vere naves longæ circiter novemdecim e Genua superveniunt, verum non quales imperator per legatos poposcerat, bellicas universas, sed prout deinde consultantes super eo postulato. Geuenses suis accommodatiis rationibus censue-

χιας μόνῳ μετεκαλεῖτο τὰς ναῦς, οἱ δὲ σκέψει διδόντες τὸ δικιούμενον καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀναλογάτων ἐκλογισάμενος, ὑποτοπάζοντες δὲ καὶ ταῦτα, μή πως βασιλεὺς ἐν τοσούτῳ ἀλλως πως τοὺς ἔχθρούς μετέθει, ἢ κατὰ μάχην στρατεύμασιν ἢ κατ' εἰρήνην χρήμασι, καὶ οὕτως ἀπράκτα σφίσι τὰ καθ' αὐτοὺς φανεῖη, πρὸς τῷ καὶ τὰς ἐξδους παρέχειν τὸν βασιλέα ἐνέχεσθαι ἐξ ὑπέρ καὶ τῶν ιδίων δρμάν ἀπολυθεστονται, ω; [P. 448] αὐτοὶς ἐτοι εύηνθες, ἐμπορικὰς ταύτας εὐρήντες πρὸς τὰς ἐξδους καὶ πλειστῷ λαῷ ικανουμένας ἀποστέλλουσι, παραγγελλαντες σφίσιν, εἰ βασιλεὺς προσκαλοὶ συμμάχους, πάσης ἀλλῆς ἀσχολίας ἀνωτέραν τὴν συμμαχίαν θέσθαι, διμολογήσαντες αὐτοὶς ἔκειθεν καὶ τὰς μισθοφορίας τῶν συνήθιων ἐλαττουμένας χάριν τὴν πρὸς βασιλέα. Συνέπραττε δέ τις ἔκεινοις ταῦτα Γεννούτης Σπίνουλος, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ δεσπότην Θεόδωρον εἰς γαμβρὸν ἡδη λαβὼν ἐπὶ θυγατρί. 'Ο γάρ βασιλεὺς καὶ πατήρ τὸν μετὰ τὸν Ἰωάννην ποιλοστὸν τῷ χρημῷ Δημητρίου δεσπότην καταστήσας εἰς Λαγγιναρδίαν ἐξέπεμπεν· ἢ δὲ μητήρ ὡς μείζω ἔξεχρινε τὸν Θεόδωρον, καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀντ' ἔκεινου τούτον πρὸς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ γλῆρον ἀποκα-

rant, onustas mercibus et ad quæstuosarum negotiationum compendia instructas. Sumptus enim quos absumeret ingentes numerosa classis ad bellicos duntaxat usus adornata, illi reputantes, veritate inguper ne vehementer ex longo incumbens imperator ad pacem cum suis hostibus qualenīcunque quomodolibet faciendam, interim dum ipsi classem ei molirentur, præoccupare bellum conventione aliquo dirimere, quod si accideret, suæ illis expensæ perilissent, 598 decreverunt haud sibi ædificandas de novo bellicas naves: sufficera quippe ad fidem quam legatis imperatoris deditissent liberandam, ex præsenti copia servientium mercionis navium delectas plusculas eo mitiore, quarum pars ubi exoneratae forent, imperatori, si opus haberet, navaret militarem operam, aliæ notos ipsis et jam pridem usu commercii pervios illorum tractuum adirent portus. Tantum iis impoauerunt simul cum onere maiorem solito militum ð numerum. Mandarunt autem præfectis ita ornatae classis solventibus, ut quando pervenissent Constantinopolim, siquidem imperator ipsorum implo- raret auxilium, cunctis aliis omissis se promptos exhiberent ad eum bello juvandum, pacti quidem de more stipendia militibus ab Augusto pendenda; quæ tamen jubebant moderatius taxari, remittiisque de consueta classiariorum mercede aliquid in gratiam imperatoris. Horum auctor constitiorum et quasi sequester totius conventionis fuit tunc quidam Spinulus, qui filium imperatoris despota Theodorum generum jam sibi, data ei in matrimonium filia, fecerat. Nam imperator pater, postquam despota creasset Demetrium suum siūm natu mininum, secundum a Joanne, eum in Lon-

Ωστα, τὴν τοῦ μαρκεσίου τιμὴν ληφθέντων, ἐπειδὴ εἰσεῖνος μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἁγένετο, τὸν δὲ βασιλέα οἱ ἄκιντες πάρισταις ἤβουν διά τινος τῶν Ιδίων τέκνων, καὶ μᾶλλον τοῦ τῷ χρόνῳ τῶν λοιπῶν προφέροντος Ἰωάννου, κατὰ τινα κληρονομίαν δικαίων εἰσεῖνος ἀπαίδες τελευτήσαντος, τῶν κατ' αὐτοὺς ἀντίσχεσθαι. "Οὐ καὶ γεγονός θάνατον, ἐκεῖνοι κατ' Ἰταλίους τὸ πάντα τὸν δεσπότην μετασχεύσαστες οὖτες ἡγάπτων ὑποκλινόμενοι πρὸς ὄπακον. Ἀναχθεισῶν τοιγαροῦν τῶν νεῶν, προηγούμενον τῶν ἄλλων ἐκεῖνοι ἦσαν τοῦ βασιλέως μανθάνειν θέλημα, ὡς πραξεῖσιν & ἀν αὐτὸς ἐπιτάσσοι. Ὁ δὲ τὴν μετ' εἰρήνης διάλυσιν, εἰ δύνατο, τάς τῆς μάχης πολέμου ἐτίθει πολλῷ περὶ πλείονος, εἰ καὶ χρήματα δαπανᾷ μεγάλα ξυμβαίη· τὴν μὲν γάρ ἀναμπωτεῖ, τὴν δὲ πολλῶν πεσόντων κατά πόλεμον γίνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ κάκεινοι πολλάκις πάμποτες ἤβουν τὰ κεχρωστημένα λαρδάνιν καὶ ἀπαλλάσσεσθαι (τὰ δ' ἥσαν, ὡς ἐκεῖνοι ἔδρενθύσατο, περὶ που τὰς τριακοσίας χιλιάδας τοῦ νομίζεμένου χρυσού), καὶ γάρ τέο' ἥσαν ἐξ ὅπῃ-

gobardiam miserat: mater autem ad eam sibi avitam cernendam hæreditatem Theodorouk prærogativa majoris scilicet censens magis idoneum, hunc Thessalonica recta misit in Italiā, legítimum hæreditati declaratum bonorum et principatus sui fratri, sumpturum illic eo titulo marchesii dignitatem. Huic collocaverat filiam Spinulam: sed ut quae secuta sunt obiter altoam, præmature is ebiit sine prole mascula. Unde marchionatus istius subditi rogarunt imperatorem ut sibi principem daret e suis ex Irene filiis quempiam, nominatio autem exposcebat Joannem, cui jus moribus ipsorum peculiare competere siebant, ut natu maximo, ad succedendum in locum defuncti absque prole virili fratri spū primogeniti. Id factum est postea, et despota **599** Joannes illuc profectus prorsus se ad mores et usum Italiorum transtulit, eo fructu accommodationis istius, ut ea delimiti Longobardi sese sub principis peregre appulsi, velut si esset indigena, imperium ultra inclinarent studiois obsequiis. Verum hæc postea. Nunc autem appulsi, ut dixi, Constantinopolim Genuensis cum classe navarchis nihil fuit antiquius quam, prout in mandatis accepserant, exquirere quid vellet imperator, exhibere que se ipsi paratos ad prompte agendum quod juberet. Ille non dissimilavit sic se animatum, ut bellum finire compositione pacata quam prælio et cruenta victoria haud paulo expetihius duceret, etiam si conventio ista magnis esset pecuniis profusionibus emenda. Rationem a sua naturali clementia sumptum allegabat, quod nimis charum videbatur quidquid parari oporteret pretio vitæ hominum multorum, quot in aie prælio commisso cadere foret necesse, proptereaque præoptare in cruentam, quantumvis aliunde damnosum, pacem. Sic a belli alea tentanda videntes aversum imperatorem duces classis Genuensis, indeque intelligentia nihil esse quamobrem illic morarentur, orarunt

A γάντιον καὶ οἱ πεμφθέντες εἰς τοῦτο πρέσβεις, ὃν δὴ προβένον μὲν Γεννούσιας, οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ τὰ τῆς πρεσβείας πρὸς βασιλέα διηγεῖσθουν, μη δυναμένων εἰσεῖνων βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι. Διὰ δὴ ταῦτα προσέμενος ὁ κρατῶν τὴν πρεσβείαν, τοὺς μὲν ἐν ταῖς ναυσὶ παρακατέχειν οὐκ εἰχεν δρμῶντας πρὸς Ἔβριν· τοῖς δὲ τὰ φορτία διαπλωζεσθαι, τέτταρα; δὲ μόνον τριήρεις ἐπὶ ρήτοις μισθοῖς παρακατασχών, ἐφ' ὃ διατηροῦσιν τὰ τῆς Ἀβύδου στενά, ὅμα μὲν κατέλυεν τοὺς διαπεραιουμένους Πέρσας, ἕμα δὲ καὶ τὰς πειρατικὰς ἐπέχειν, ἢν που φανεῖν, τὰς δ' ἄλλας ἀπέλυειν, [P. 419] πλὴν ἐπὶ ρήταις ἡμέραις εἰκοσιν, ἵν τοι μόνι τῷ μεταξὺ ἔμβιδάνοιντο, εἰ δ' οὖν, συμμαχοῦσιν τότε κατὰ τὰ δίδυντα. Καὶ οἱ μὲν ἀπέπλεον, δὲ δὲ βασιλεὺς ἐκλεχάμενος πρέσβεις πρὸς Ἀμογαβάρους ἀπέστελλε, τάξας καὶ δὴ διηγομένων οἱ δύναται χρυσοίν, εἰς ἀκατὸν χιλιάδας ποσούμενον, εἰ δ' οὐ τείθουσι, προστιθέντας καὶ πλέον. Οἱ γάντιοι πρέσβεις ἐπιστάντες οὐδὲν ἤνυτον· ἔτυχον γάρ παμπληθεῖ πρὸς ἡμέρῶν ἐκεῖνοι τῆς Καλλίου ἐκστρατευόμενοι.

Augustum ut, si ei videretur, debitum retro Genuensi reipublicas pecunias, sibi jussis eas exigere, recte numerandis, pergere cursu cœpto se sineret. Summam porro Isam exaggerantes ascendere Jacobabant ad trecenta millia nummorum aureorum. Et erant in classe quidam peculiariter delegati ad disceptandas cum imperatore, si dubitare illum aut cunctari contingere, prout tunc accidit, ratios bujus nominis. Quare cum ducibus per internum trahantibus (excedere quippe ac naves ipsas ereditas deserere officio et periculo prohibebantur) respondisset Andronicus plus petere ipsos quam debere se putaret, litis deinceps sequente longe haud sibi esse otium causantes, exposituros se in terram quos bujus proprio causa instructos tractatores ducerent reposuerunt: se vero ipsos quo negotia instantia vocarent, statim vela facturos. Libenter se quos memorarent legatos admissurum respondit imperator; ac quos retinere non poterat, **600** festinantes Euxinum versus ob urgentes opportunitates distraherant, quibus oneratas naves traherent, mercium, eo quo intendebant cœteros omnes navarchos passus est solvere, quatuor exceptis, quos cum totidem, quas ductabant, trirubibus, navare sibi operam voluit certa mercede constituta custodiendis Abydi fauibus et impediendo per fretum trajectu Persarum tutaque a piratis, si qui ea maria infestare tentarent, ora illa praestanda. Cœterum his denuntiavit velle se abstinere ipsos a vi hostibus inferenda usque ad diem a praesenti vicecinum, ne tractatum quemdam jam institutum pacis intempestiva forte prælii commissio disliceret. Post eum terminum, si conventio non coalesceret, tum sane arma expedirent virtutemque monstrarent. Sic plerisque appulsarum Genuanorum, quatuor relictis, ulterius navigando sunt proiecti. Imperator autem delectos legatos ad Amogabaros misit, cum mandatis offerendi eis a se,

Ούδε γάρ ήρέμουν τὸ σύνολον κακουργοῦντες. Καὶ Α δὴ τῆς βουλῆς ἐκείνης ἐνδιαιζομένης, τοῖς μὲν ἔδοξει διελθόντας τὸ μεταξὺ Βραγχιαλίου καὶ πόλεως, καὶ τὸ οἰκούμενον ἐρημώσαντας, τέλος τοῖς πόλεις προσῆγεν καὶ προσκαθημένους ἀπαίτελν τοὺς μισθούς. Εἰ οὖν ἡδοίεν τούτους· εἰ δὲ οὐν, τὸ διέξαν ἐπιτελεῖν. Τοῖς δὲ, καὶ μᾶλλον Τουρκοπούλοις διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν κατεχομένους παρ' Ἀλανοῖς, ἐπ' ἐκείνους πρότερον ἴσναι ἔδοξει, Ικανῶς καὶ τῶν ἄφοιων ἐφ' ἀραξῷν ἔχοντας. Καὶ γάρ καὶ Ἀλανοὶ ἀπαξ βασιλέως ἀποστατήσαντες, πέμποντες πρὸς Ὀσφεντίσθλαδον ἡδη χρειασθέντα (οὐδὲ γάρ Ἀγχιάλου αὐτῆς, ἢδη δὲ καὶ Μεσημβρίας, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῆς Ἀγαθοπόλεως καὶ τῶν πέριξ ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἦν ἐγκρατῆς ἐξ ὀμολογίας;) ἦσιν πέμπειν Βουλγάρους, οὐν πτη καὶ πρὸς αὐτῶν, ἐρχομένων κατ' αὐτῶν, ἥρμην τὸν Πρωμαῖον ἐφέζουντας. Ἄλλ' ἐκείνοις μὲν ἐπὶ χιλίους, ὃς ἡ φῆμι εἶχε, ποσούμενοι ἐξεπέμποντα. Οἵς καὶ θαρξήσαντες Ἀλανοὶ πολλὴν τὴν ἀελ καταδραμέντες καὶ λησάμενοι, πρὸς Ὀσφεντίσθλαδον προσεχώρουν δῆμα γυναικὶ καὶ τέκνοις. Όντι χάριν ὅπερ-

si bello abstinerent, centum anreorum millia: sin ea percelli summa non possent, potestateim legatis dabat ad eam, quantum ipsis videretur, plus pollicendo adjungendi. Hi profecti Callipolim legati nihil egerunt, non repertis illic, prout speraverant, gentis primoribus. Causa fuit quod paucis ante diebus plerique duces cum parte copiarum maxima inde moverant: non enim patiebantur sibi mora ignava perire occasionem dura quam possent maxima universis quam latissime paterent subjectis imperatori terris inferendi. Quanquam in summa consiliorum de ratione belli bāud plane consentiebant, quibusdam censemibus trajiciendum ipsis ad eum locum esse qui Branchialium et urbām interjacet, vastataque dehinc tota illa regione urbi denique ipsi copias admovendas; obsidione circum undique innita, mittendos ad imperatorem qui debita ipsis olim stipendia solvi continuo poscerant, ni faceret, civitatis oppugnationem minarentur, irrevocabiliter deinde scilicet acturi quod constituerant. Aliis prævertendum videbatur aliud: opinabantur enim (in qua maxime sententia Turcopuli erant propter captivos e suis detentos ab Alanis plurimos) **601** tunc opportunitys esse adversus Alanos proficisci; ad quam expeditionem se satis hahere combeatum, planis secum exportandorum, aiebant. Alanis quippe, postquam ab Augusto pariter et ab Amogabarī defecerant, communis amborum hostes, inclinare ad Osphestiūlābūm Bulgarūm, jam ratis, ut putabant, opibus ad ipsos protegendos firmatum, cōperant. Hic quippe Anchialūm jam ipsam et Mesembriam occupaverat; quin nec ab ipsa temperabat Agathopoli vi, inisque circum illi pagis, quibus cum maxime subigendis tum intentus erat, aut potius, ut recentissimi serebant nuntii, cum sis jam universis et civitate illa ipsa tractatu stipulato de ditione transegerat. Ab hoc igitur

B

C

D

Α σογενῖτες Τουρκόπουλοι: (οἱ γάρ αὐτῶν οἰκεῖοι παρ' ἐκείνοις δινες συνεχῆλαύνοντο) πειθουσιν Ιταλοὺς καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς Πέρσας Ἀλανοῦς καταλαμβάνειν πρότερον σπεύσαντας· εἰντι γάρ καὶ παρ' ἐκείνοις οὐκ δίλγην λεῖαν διεβεβαίουν, ἣν φθάσαντες ἐκ Ρωμαίων περιεβάλσαντο, καὶ τάχ' ἐν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βάστα προγενήσεοι περιγενόμενοι τοὺς Ἀλανῶν. Ταῦτ' Ἐλεγον Πέρσαι, καὶ ταὶς βουλαῖς περιῆσαν· πλὴν γάρ τινων ὀλίγων πάσταις αἱ γυναῖκες σὺν τέκναις τῶν Τουρκοπούλων παρ' Ἀλανῶν κατείχοντο. Διὰ ταῦτα ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς· Ἄλλα καὶ Ικανὸν εἰάθησαν. Πλὴν γάρ τινων ὡς αἱ σύζυγοι πρὸς τὴν πόλιν παρ' Ἀλανῶν ἀπεστάλησαν τὰς σπουδὰς ἐπικρατούντων . . . . . ἀποστατήσαντας πρότερον τοὺς λοιποὺς πόνοις . . . . . διὰ τοὺς οἰκείους, [P. 420] καὶ διὰ ταῦτα προεκθέουσας τούτοις ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς. Οὐ μή δὲ ἀλλὰ καὶ Ικανῷ εἰάθησαν παρὰ τῇ Καλλίου καὶ τῇ Μαδύτῳ (καὶ αὐτὴ γάρ πρὸ μικροῦ σὺν φύνῳ πελεστῷ αὐτοῖσι διὰ τὴν σιτοδεῖταιν φίλοικοτο, καθάπερ μοι εἴρηται) ἐφ' ψυλάττοιντο τὰ πολλόματα.

Alanī missis legatis petierunt præfici sili duces Bulgaros, quorum ductu militaturos se spondebant, et prohibitory transitu Romanos, si forte infestas immittere copias in Bulgariam conarentur. Concessum id illis: venerunt enim ad eos ab Osphestiūlābo missi præfecti, mille admodum, ut serebatur, milites secum Bulgari ducentes. Horum adjunctione audaciores jam Alanī facti prodire in campum non dubitarunt, depravantes subjectam regionem; qua demum late vastata se cum uxoribus et liberis ad Osphestiūlābum contulere. Huius Alanorum itineraria certiores facti Turcopuli valde doluerunt elahi sibi hostes e manibus et spem præcidi omnem captivos easa gente plurimos et valde charos, quos illi vincitos trahebant, amplius reenperandi. Ergo Italos et Persas secum militantes adeunt, facile fore aientes Alanos præda omnia in via longa et difficili notis prævertendo compenditis deprehendere, nec arduum tum fore vincere improviso circumventios, sed et idem quæstuosissimum cunctis ipsis futurum, spolia illa multa et pretiosa, quæ Romanis erecta aveherent, amplius victoriae præmium inter se se divisuris. Ita illi alios quidem spolueri ac prædæ in anam sententiam non frustra combatunt attrahere: ipsos autem cura potissimum movebat **602** conjugum cum parvulis, quas sermo universas (paucis illis videlicet exceptis quas in urbem missas diximus) Alanī abducabant, ab illa servitute liberandarum. Ergo Turcopulos proximo acriori præmeurrentes cæteri quoque subsecuti sunt; non omnes tamen: refici sunt enim idoneo numero qui Callipolim in erim tuerentur ei Madytum. Nam et hanc paulo ante fame longa debilitatem, infesto assultu, non sine exēde maxima ceperant, prout est a me superiorius memoratum.

θ'. Ἐκστρατεία Ἀμογαβάρων κατ' Ἀλανῶν.
 Ἄμα δὲ τούτοις προσταττομένοις, ἵπποισιν δὲ τὸν ἄντειάττεσθαι τοσούτηρ πάτησε τοὺς ἡμετέρους, εἰδη δὲ μέροις μὲν περὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλην, ἐν μέρει δὲ περὶ τὸν βασιλία τοῖς ἔχυροις κατεστρατεύεσθαι, πειρύφες δὲ βασιλεὺς τὰ πάτητα τῆς πόλεως ἀπενίστα, καὶ ταῦτα ἥδη καιροῦ δρεπάνου οὐκ ἐποιεῖθαι θερισμοῦ. [P. 421] Οὐ γάρ διάγονον φύκον εἰργάζοντο ἐφιστάμενοι. "Οθεν καὶ φήμη ἦν ἐκείνους αὐτοὺς λέγειν, ἐρωτώμαγόν παρὰ τῶν ιδίων πόλεων ἄρα ἐν τοῖς ἑιναυτοῖς ἐκείνοις πεφύνευκεν ἕκαστος, καὶ λεγόντων, ὡσεὶ πέντε χιλιάδας τοὺς πεσόντας ευμποσσωθῆναι. Καὶ δὲ μὲν βασιλεὺς ταῦτα ἐκείνοις δὲ ἐφ' ἀμαξῶν σκευάς τε ίδιας καὶ τὰ ἐρδία πέρονταις (λόγος δὲ καὶ ταῦτα; ὅπερ τὰς τετρακοσίας εἶναι) δῶρον ἡντῆρι: δύρσεις τοῖς Ἀλανοῖς; γίσεν. Καὶ δὴ περὶ τοῦ τὰς εἰσθολάς τῆς τῶν Βουλγάρων ἐπιχρατείας καταλαβόντες, μάχην στήσαντες κρατερὸν Ἀλανοῖς; καὶ αὐτοῖς ταῖς καθ' ἁυτοὺς ἀρματάξαις ὠχυρωμένοις ἐμάχοντο. Ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἐκείνων στήσαντες τῆς ἀγενοῦς φιλοζωίας εὐκλεῇ θάνατον ἀντηλλάξαντο· αὐτοὶ δὲ πολλοὶς ἀποθαλόντες, καὶ μᾶλλον τοῦ Περσικοῦ, τέλος τῇ μάχῃ εὐημερήσαντες, ἐχαλωθέντων τοῖς Ἀλανοῖς τῶν κούφων βελῶν κάκεί-

αντινέντων, πολλὴν λείπειν ἐξηνδραπίδεσαν. Καὶ τὰς ἐν ἡλικίᾳ γυναικας καὶ λάρυρα λητούμενοι ἦσαν ἡμέρας ἐλαφροπάλουν. Εἰσβαλεῖν, ἐντεῦθεν καὶ ἐς Ὁρεστιάδα ἐκ τοῦ αἰρηθόν ἐγνωσαν, ἵνα γεγονότες πρώτες μὲν ἐξ ἀτασθαλίας τόσης ἀμπέλους μὲν κατέκλιν, ἀλλὰ δὲ μῆτρα παρηθηκότα πικρῶς ἐξεθέριζον. "Ἐντυχόντες δὲ καὶ τῷ κατ' αὐτὴν ἐμπορίῳ πυρποληθέντες τῇ προτεραίᾳ καὶ παρὰ τῶν ἐποίκων πρὶν αὐτοὺς εἰσβαλεῖν, καὶ ἐκ τοῦ δρόστας κατασχόντες, ἐκεῖδεν κατὰ τοῦ ἀστεως, ὡς εἶχον, ἡροβολίζοντο. 'Ἄλλος οἱ ἀμφὶ τὸν πιγκέρνην' Ἀγγελὸν καὶ γε τὸν Σκουτέριν Χούμον προτερήσαντες τῆς μάχης εἰσῆλθον τὸ δέστυν, καὶ που περὶ τοὺς παντήκοντας καὶ ἔκατον ἀπωκηρύτας ἐξ ἀνατολῆς καταλαβόντες ἐκεῖ σὺν τούτοις, ὡς δυνατόν, τὴν ἐνθεομένην ἐπιμέλειαν ἐποιεῦντο καὶ ὡς εἴχον τοὺς ἐπιόντας ἤμυνοντο. Οἱ δὲ ἐπὶ ἡμέραις δεκτῶν σφρῶν: ἐπιτιθέμενοι οὐδὲν τῆς καθ' ἡμέραν υἱόγης ἡρίσαν. 'Ἀπαιτοῦντες δὲ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος δοτᾶ καὶ τοὺς Ετειρίντας τῶν Κατελάνων, δοσοὶ τῶν ἀλόντων τοῦ Ρωντερίου φονευθέντος Καίσαρος κατελειψθήσαν, περὶ που τοὺς εἴκοσιν ἐναπολειφθήσαντες, εἰ καὶ τὸ δόστον παραδοσεῖν, ἐφασκον μηδὲν ἄχαρι πεισθεῖσαν. 'Ω; δὲ ἐπὶ μηδενὶ τούς ἐντεῖς πειθηντούς εἴχον, ἐνερ-

19. *Expeditio Amogabarorum in Alanos.*

Dum hæc ita varie parantur, Romanæ copiæ tanto majori hostilium multitudini sese contra in campo haud valentes opponere, partim sub duce Marule, partim sub Augusto juniore, locis se situ insecessis, valida etiam munitæ circumvallatione continebant. Imperator autem senior urbem tenens emullobat inde qui segetes in agris salci jam maturas, ne proderent hostibus, ut opinio erat, adventantibus, corrumperent. Quanquam vel si nullus adversarius veniret, peritura nihilominus illæ fuerant defecti colonorum qui colligerent: tanta enim erat rusticæ plebis prioribus incursiōnibus strages facta, ut ex responsis hostium, interrogatorum quot quisque trucidasset, elicerebatur quinque saltem agricolarum millia non magno loci et temporis spatio videri ferro hostili cecidisse. Atque istam tunc quidem imperator belli sustinendi rationem inierat, pro tempore arbitratus consuētissimam. Turcopuli autem cum aliis, quos ab 603 illi diximus in consilio persequendi Alanos societatem traxerat, summa festinatione post eos ibant, communitibus et propria rupiisque supellecili planstris una ductis impositis. Plausta porro iusta fama erat quadringentorum numerum excedere. Pervenerant jam Alanis præeunte usque ad confinia et primos ferme aditus Bulgariae, cum eis qui persequebantur assequebuntur. Ibi præsum sicut esse commissum est, Alanis pariter et planstris, qualium et ipsi magnam habebant copiam inādemque pro vallo utrebantur, diu fortissime resistenteribus. Sed et multi eorum extra munitionem in aquo stantes ignavo vitæ omni gloriosam eo die mortuam præoptarunt. Nec ilii inulti cecidere;

multi quippe ex Amogabarica quoque acie cœsi sunt, præ-eritum Persæ: nam in hos bellū vis major inveniuit. Tandem exinanitis pharetris Alanorum, nec illa sagittas jam, quibus sunt exercitatissimi mittendis, quas in hostem jacularentur habentibus, sors fieri melior Amogabarorum cœpit, quos fassí victores fuga passim effusa versi Alanī sunt, multam et opulentiam rerum ac corporum reliquientes præda. Quia hostes subleganda, congregandisque ac partien̄dis inter se captivis, maxime mulieribus florentis etatlis, dies aliquot insumpserunt. Decreverunt inde improviso adoriri Orestiadem, quando eorum tanta existit rabies, ut toto ejus urbis territorio vineas diffractionis avulsisque pessundarent vitibus, segetes autem nondum plane maturas, sic ut erant acerbae, demeterent. Irruentes inde in suburbium commutatinibus rerum venantium addictum, emporiumque ex eo vocatum, cui pridie cives ipsi ignem injecerant, Dne integrum occuparetur ab hostibus veriti, eo facile potisi totis inde viribus urbem oppugnabant, telis maxime in oppugnatores jactis. At pincerna Angelus et Scuteris Chumius paulo prius quam esset oppugnatio cœpta, collectis secum ferme centum quinquaginta illuc 604 repertis ex Orientali continente profugis, cum his ingressi Orestiadem ei tenebæ pro virili attendebant, fortiter repellendis assaultibus hostium. Qui post dies octo acerrimæ sed prorsus ferite oppugnationis, pelliendis ad dæditionem quos expugnare nequivissent, has conditiones offerebant: redderentur sibi ossa Cæsaris Ronzerii, et viginti circiter, quot adhuc in vivis servari fererant, ex profectis cum eo quando est oppressus, Catenis comitibus: urbem

γέτοτερὸν ἐποιεῖσκουν. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν τοῦ ΑΒαρέως εὐτῷ πύλην καλούμενην, πῦρ ἐνίέντες, πυρπολοῦσιν εἰς τέλος· ὡς δὲ Ἐνδοθεν καὶ αὐτῇ τῷ ἔκ πετρῶν τειχίσματι περιεφράγνυτο. ἀμηχανήσαντες ἐλεπόλεις ἴσταισι. Καὶ μηχάνημά τι πολιορκίῳν, προώθουμένην εὐκινήτως [P. 422] ὑπέρροχον κλίμακα, βύρσαι, βῶν δι' ἧλου κεκαλυμμένην, ἔξειται μάσαντες πρὸς τοὺς τείγεσιν ἴστων, καὶ τοὺς ἐπιθησιομένους ἐξώτρυνον. Ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Φαρέντα Τζιμῆς σημαίαν ταῖς χερσὶ φέρων καὶ ἐξ ἄκρας κορύζῃς ἥψη μὲν Σικελίας φημιζόμενος, ἕβελπις ὅν καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει δοσού οὐκαντος· Ἐκ γειρᾶς τοίνυν καταστάσης τῆς μάχης καὶ ἀναρρίχωμένων ἥδη τῶν θερμοτέρων, οἱ ἐντὸς ἀντιπαλμάριοι, κίνονα μακρὸν ὑπαναδίσασμένοι τε καὶ προταράξαντες ἵκ τοῦ αἰτηνῆδον, τὸ μὲν μηχάνημα κατασπῶσι, πάντας δὲ τοὺς ἐκεὶ μεταχειριζομένους φθορῇ προσεπέλασαν. Καὶ οὕτω μὲν ἀπογνόντες τῆς ἀκαναστάσεως ἀπογνοῦται, οὐκ δλίγους ἄνδρας ἀρετῆς ἀποβαλόντες. Κακεῖθεν Πλαμφύλου πειρῶνται, κάκει τὰ δμοια δράσαντες καὶ παθόντες ἐπὶ τὴν

præterea tradiderent. Ea si fierent, pollicebantur nemini Orestiadensium quidquam se de cætero molestiæ illaturos. Ubi autem surdos ad omnia obsecros repererunt, ad vehementiorem se oppugnationem accingentes, ante omnia portam, cui a Bary seu Grayi nomen erat, igne injecto consumunt totam, aditu per id ostium jam patens ipsis libero futuro, nisi cives præoccupassent inurum intus e lapide structum ipsis opponere. Hoc illi viso desperantes illac ingressum, ad machinas moliendas animuni appellunt. Constructam ergo turrim intus scala perviam, subjectis rotis mobilem et taurino exterius corio undecunque protectam, in uris admovent; consensuroisque in illam milites, ac per eam summa piunarum urbis occupatus ad rem strenue gerendam, adhortantes et præmia pollicendo animant. Eminebat inter hos horribiles Pharenda Tzimes vexillum gestans manibus, quem arroganti ludibrio circumstantes Sicilie regem prædicabant. Hujus ea cernebatur confidentia contumacis oris, ut facile sentires quasi de jam capta ipsum sibi civitate applaudere. Manu igitur ad muri viciniam machina promota, ac servidioribus quibusque jam super eam ascensu strenuo superatam stantibus, defensores muri longam et prægravem ad hoc in id fastigium ante sublatam deorsum columnam devolventes, turrim subito casu afflictam dejiciunt, **605** cunctosque in ea repertos obterunt, alios quoque universos, qui circum magno undique numero satagebant, pari ruina involventes. Isto Amogabari successu denique persuasi haud suarum esse virium expugnationem urbis talis, soluta inde obsidione abeunt, non paucis viris fortibus amissis. Inde profecti Panphylum tentant. Sed hic quoque post acta similia paria passi, Callipolim iter intendunt, ne prima quidem vicini Didymotichi oppugnandi cogitatione

Καλλίου βαδίζουσιν. Διδυμοτέχου καὶ λίγην ἀπέσχοντο· καὶ γάρ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκεῖθεν ἐξώρμησε καὶ περὶ τὴν Μέρραν διέτριβε.

κ'. Καταγωγὴ καὶ αὐθίς τῶν ἐς Αδίους ἀραχθεῖσῶν τηῶν.

Πρὶν δὲ αὐτοὺς ἐκεὶ πιραγγεῖλαι, ἐπεὶ καὶ αἱ Γεννούνας νῆσοι ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ἀνων κατάρρεσαι προσέσχον τῇ Κωνσταντίνου καὶ ἥδη ἐπ' οἷκου Εμελλον ἀποπλεῖν (οὐδὲ γάρ ἔδει τῷ βασιλεῖ παρακατέχειν σφές κατὰ συμμαχίαν· αὐτοῖς μὲν γάρ οὐκ ἡνὶ κατὰ γῆν πολιεύειν, Ἀμογάβαροι δὲ κατέθεσον τὴν μεσόγειον), τίνες δὲ διπέρην ἡνὶ βασιλεὺς χρήσιμον κατεφαύγετο, βασιλέα τε ἡξιούν διπέρην βούλοιτο προστάττειν. [P. 423] Οἱ δὲ ἐκ περδού προσσχεῖν τῇ Καλλίου προσέταττε καὶ περὶ προτάξιας, κάκενοι οὐφίσταντο, παρὰ τινῶν εὐαριθμήτων φυλασσομένη, καὶ τι γενναῖον, εἰ δυνηθεῖεν, διαπραξαμένους ἐπειτα ἀποπλεῖν. Ός γοῦν προσέσχον, μάχην συστήσαντες τῷ μὲν ἐμπόριον πυρπολεῖν ἐπιχειροῦσι, πῦρ δὲ ἐναύσαντες καὶ τινὰ τῶν νηῶν ἐφορμῶσαν τῷ λιμένι καταφλέξαντες

admissa : illinc enim erupisse cum manu valida ad eos, si eo viam attentarent, priusquam admoveire se possent, cædendos Michaelem Augustum accepterant, hac ipsa exspectatione circum Morham consistentem.

20. Secundus appulus in urbem redditum e Lazio Genuencium navium.

C Priusquam autem Amogabari Callipolim reverterintur, appulere Constantinopolim rediles e Trapezunte ac locis superioribus Genuensium naues quas eo profectas diximus. Ηει cum jam essent in procinctu solvendi domum versus, quoniam imperator terrestribus, non maritinis egens auxiliis, utique aduersus Amogabaros mediterranea vastutes (Genuenses autem excenderat ac bellum terra gerere se negabant posse), eas delinere ad sibi militandum non duxit opera pretium, duces earum Augustum in digressu salutantes, ei se officiose promptos oblulerunt ad navandas, si quam juheret, militarem operam. Ille ostendit gratum sibi facturos, si priusquam vela facerent in Italiā, obiter admovearent se D Callipoli, et quæ illic se offerret rei bene gerendæ occasio, capiarent: sibi enim nuntiari paucos ibi præsidarios relictos, et fortasse non magno conatu capi arcem illam posse. Si quid tale reperiaretur et ipsis brevi tempore facinus edere aliquod memorabile contingere, tam sane magna apud se gratia, pari sibi ipsis gloria, exigua more facile reparabili **606** parta dispendio, patriam lucro et honore auctiores repeterent. Assensi hanc illibenter Callipolim infesti tendunt, primoque impetu conantur emporium arei proximum incendere. Ac flammæ illi quidem eo injecta etiam naevem e multis unam in portu stantibus ex parte combusserunt. Sed ardorem instantius urgendi refrigeravit cædes ab teste resistente interim facta enjusdam iater ipso

τὸν μέρος, οὐδὲν πλέον ἔμεσαν. Εἴτα καὶ τινα τῶν Α των ὡς καὶ τινες τῶν Περσῶν διαπερφένεις ὑπὲρ τετρακοσίους (καὶ τοῦτο γὰρ ἴστρενθύετο ὢμοιοφόρτος, ὡς εἰη τὰ δυνατά οἱ ὄπεσσις θέλοι διαπερφένεις κατὰ Θράκην [P. 424] αἰγαλοὺς κατέχοντι ὡς ἀν μηδὲν μηδ' δλω; παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως νηῶν χωλυθεμένων), παραυτίκα μοιρά τις καὶ μάλιστα τῶν Περσῶν εἰς τὰ τοῦ Γάνου στενά εἰσβαλόντες αὐτοῖς τὸν τοῦ αὐχένα κατέσχον, καὶ πολλὴν λεῖχν ἐξ Εὐδημοπλατάνου λησάμενοι, τοις πολλοῖς φονεύσαντες, ἀρτύναντες ἐαυτοὺς ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀστράλες σχήντες ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ; λοιποὶ ἐνεργέστεροι ἐπεχείρουν. Ἐκεῖθεν καὶ ἵως Ψαιδεστοῦ, τὰ πέρδε τὰ ὄδε κατά τα πλάτας Βιζύης καὶ πρίσιπη, ἀπαντά τὸν τοσοῦτον τόπον ἀνθρώπων παντελῶς ἀρημώσαντες τοῖς ἐκείνων καρποῖς ἐνετρύφων· πε-

καὶ ἔπλωσαν τὰ κατὰ τὸν Γαρο.

Βασιλεὺς δὲ καὶ αὖθις πέμπων ἐπείρα μετ' εἰρήνης τῷ λαβεῖν χρήματα ἀπαλλάττεοις ποιεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειδεὶς διακρεσθεμένος· τοὺς γὰρ αὐτοὺς ἀντέπειρε Φοροφόρτος τὴν εἰρήνην ἀπεροῦντας, εἰ μὴ τὰ καὶ τὰ γένοντα, λέγων ἀπερ δῆ καὶ προειπομέν. Ἡσαν δὲ καὶ πρόσδεις ἐξ Οσφεντοῦ οὐδέποτε πρὸς Φοροφόρτον, σπουδάς ζητοῦντες καὶ τὴν ἀδελφὴν Οσφεντισθάδου, τὴν τοῦ Τζαζαλ τοῦ φονεύθεντος σύζυγον, ἐγγυωμένους πρὸς γάμον ἐκείνῳ, ὅπερες ἔχειν ὀμαιχμίλιαν κατὰ Φωμαλῶν· καὶ τούτοις δὲ Φοροφόρτος συγχάταινος ἦν. Τῶν δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεων ἐς πόλιν παραγγειλάντων, καὶ ἀγγελόν-

Cviri sortis et stirpe prænobilis, vulnus præsterea Murisco inflictu Amerali. Tamen deinde urbem ipsam adorti oppugnare territi sunt visa procul nube pulveris ingenti, quod esse indicium putabant adventantis in ipsos Amogabarici exercitus universi. Non erat id quidem verum: nam partis duntaxat cujusdam hostilium copiarum redeuntis Callipolim istum pulvarem fuisse signum est postea compertum. Tamen hic error desperationem pertrandi cœpti Genuensibus incutiens referre pedem coegit, spoliisque non paucis inde ablatis domum versus reflexere.

21. Ut quæ ad Ganum sunt, capta fuerint.

At imperator rursus tentando de pace Amogabaros ratus, misit qui eis suadere conarentur ut accepta pecunia migrarentur alio. Sed nihil profectum est: nam per hos ipsos legatos renuntiari Romosortus imperatori jussit frustra illum sperare conventuram sibi unquam cum ipso pacem, nisi prius hæc et hæc faceret. Enumerabat autem eadem quæ ante retulimus. Aderant autem et ab Osphestiababo ad Romosortum legali, qui eum ad fœdus secum contra Romanos ineundum invitarent oblati in conjugem Osphestiababi ejusdem sorore, vidua Tzacæ nuper occisi. Ad quæ Romosortus facile consensit. Interim in urbem reversi **607** qui missi ad tractandum cum Amogabaris fuerant, præter cetera Romosorti responsa etiam rem obiter compertam imperatori retulere, Persas videlicet supra quadringentos ex Asia trajicere ut se Amogabaris conjungerent. Id quod siebant congruere cum eo quod coram ipsis Romosortus inter alia jactasset, sibi esse facile quod vellet ex Orientali continente in a se possessa Thracie lit-

tora transportare, nequidquam illud impedito conaturis quantilibet imperatoris navibus. Hac porro rerum vice pars quædam Amogabarici exercitus, e Persis maxime confusa, artis sauciibus Gani montis impune penetratis, jugum ipsius pīmo impetu occupant; et aree illa, postquam eam sibi valido præsidio imposito asservissent, freti, ad subjectam inde regionem populandam, orsi ab Eudemoplatano, excurserunt, mīnos occidentes, prædam immensam corridentes. Quin et talis loci ad receptionem ipsis tuli fiducia ulteriora palam ausi tentare, inde usque Rhædestum et hunc citiora, in latum vero usque Bizayam et ultra, totum illum tam vastum terræ tractuum, nullo illi hominum vivo relicto, dosolærunt, frugibus et preventu reliquo agrorum, illis sane tunc optimis, ipsi se ingurgitantes. Undabant enim pro anni tempore ac terræ serilitate per hos campos immensa visu ægnora exspectantium falcam segetum, quas sibi Persæ demetere coactis quos magno habebant numero captivis, inestimabiles inde opes plaustris et jumentis ibidem usi repertis avexerunt. Quibus imperatori nuntiatis, decrevit istud exsequi quod ipsi dudum ejus consiliarii suaaserant, hactenus multis, ut sit, causis intercurrentibus dilatum, mittendo qui flamma injecta maturas segetes, hosti aliqui profuturas, corrumpent circa Selybriam et longe superius, quantum tufo posset fieri. Tunc eventu perpetratum apparuit præsagum quoddam **608** sonum ante annos retro tres cuidam ex ordine palatinorum oblatum. Viderat is inequitanes camelis Persas ad Orientale littus a Scutario ad ulteriora longe loca extenses stare; mox autem subito ferri per serem volando camelos cum suis sessoribus eosdem, et in

ἐκ τῆς τάξεως τοῦ παλατίου χρόνεις τριῶν πρότερον ἡ ταῦτα γενέσθαι· Πέρσαι γάρ ὁχούμενοι καμήλαις καθ' ἵψαν αἰγαλὸν ἀπὸ Σκουταρίου καὶ τὸ ἐπέκεινα Ιστατθεῖ τὸ δισερίκνυ, ἔξαφνης δὲ καὶ αἰθέρα τὰς καμήλους πετομένας καὶ τοὺς ἐπιβάτας φερούσας πρὸς τὴν ἀντίπεραν γίγνεσθαι. Καὶ ταῦτα ἐπράττετο μηνὸς Ἀνθεστριῶνος, διε βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς σφῶν ἀτασθαλίαις προσκόπων, ὅλίγους περὶ αὐτὸν ἔχων τοὺς συναναβάντας ἀπὸ δύσεως ἐκ προσπατίου, πέμπτων πρὸς τὸν πατέρα ἐκχωρεῖσθαι οἱ τὴν πρὸς ἑκένους ἀφίκευσιν, εἰ μὴ ἄλλως, καὶ αὐτόδεν θόλοι ἐνυμμαχεῖν, ἔχεσθαι· τὴν γάρ χώραν ἥδη προνεομένης, καὶ ἀρδην φανερὸν εἶναι ἀπολουμένην, ἢ μὴ τις ὑπέροχη. Ἄλλ' η περὶ ἑκείνουν διλογοχείρα πεμπάδων ἦν, καὶ μᾶλλησις προμηθῆς πουδῆς ἐπικινδύνου τὸ τηνικάδεις κρείττονα ἰδούσι.

χρ. Τὰ κατὰ τὸν Μελήκη καὶ πάλιν Ἰσαάκ.

[P. 425] Ἀλλο δέ τι μᾶλλον ἐπργματεύετο. Ὡς γάρ δὲ Πέρσαις Ἱσαάκ (τοῦτο γάρ ἦν δνομα), δν καὶ τὰ πρότερον ιστοροῦμεν τοῖς Ἱσαλοῖς κατὰ δύσειν συνόντα πέμπτων παρὰ τὴν ἑκένων πρὸς βασιλέα εἰσθῆσιν, καὶ σκονδάς πρὸς αὐτὸν συντίθεσθαι θέλειν κατὰ τι γαμικὸν κῆδος τὸ επὶ τῷ τοῦ Μελήκη θυγατρίῳ, καὶ φωραθέντα μετ' εἰρήνης καὶ εὐθὺς ἀπτ-

oppositam pervenire continentem. Acta hæc sunt mense Julio, quando Augustus Michael tot tantumque cladium suis subditis ipso oīose praesente illatarum convicium non serens, paucos secum habens qui cum eo nuper ex interiori Occiduo tractu ascenderant, missis ad patrem nuntio poposcit permitti per eum sibi cum exiguo quem haberet equitatu in hostes irruere, ni mallet ipse sibi mature suppicias accurrere: nam serum deinde auxilium fore, ubi universa regio, quod si vel tantillum cessaretur, mox futurum apparebat, destructa excisaque irreparabiliter fuisse. Ceterum panceitas comitum Michaelis obstitit ne ipsi per Andronicum tam periculosa excursio liceret: visum enim sapienter est cunctandum potius, nec committenduni ut intempestivo generositatis æstu Augustus junior tantam temere aleam jaceret, præsertim cum in alio quopiam majori præsentium malorum remedio machinando pater ejus nunc D cum maxime satageret.

22. Rursus de Isaacio Meleco.

Eteum Persa Isaacius nomine, quem superius retulimus misisse clam Amogabaris, quibuscum tunc militabat, ad Augustum, qui se ad ejus partes velle transire dicerent, omninoque facturum, ei ei, prout fuerat oblatum, uxor daretur Meleci filia, tunc detectio arcano tractatu ab Italib, fugisse inde in Asiam cuius suis copiis, is, inquam, ex Orientali tractu, in quo tunc erat, novos ad imperatorem miserat nuntios, qui 609 scideris prius propositi clausulam urgerent, et a se pollicerentur, si hoc fieret, actorum ipsum multa Romanæ rei

περαιωθῆναι πρὸς Ἱσαλῶν σύναμα καὶ τῷ ἴδιῳ λαῷ, — ὡς γοῦν καὶ αὐθὶς πέμπων ἀντολήθεν οὗτος κατήτειγε τὰς σπονδάς, ὑποσχνούμενος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τοῖς Ῥωμαίων συνοίσσοντα πράγμασιν, οὐ μή δὲ ἄλλα καὶ τοὺς ἔχθρους καὶ πρώην ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους ἐκ μηνυμάτων τῶν πρὸς ἑκένους προσάξειν, ἵν μόνον γυναῖκες ἑκείνων ἐπισταλεῖν καὶ τέκνα τὰ παρὰ τῶν Ἀλανῶν πρὸς πόλιν ἀποσταλέντα, βασιλεὺς ἐξ ἀπαντος θέλων τὰς τῶν Ἱσαλῶν δυνάμεις ὀφρωστέρας ἕγκαθιστᾶν διχεταὶ τὴν πρεσβείαν, καὶ φιλανθρώπους τὰς ἀποχρίσεις διδόντες πῶς ἀν κατὰ τρόπον ταῦτα καταστῆσαιε διεπικτετο. Οὐδέ τηριν ίσως χείρον προναλαβεῖν καὶ δηλῶσαι περὶ τοῦ χοροῦ, τίνος μὲν Μελήκη θυγάτριον, δπως δὲ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων ήθεσι προσέκυρρες διατέθοισι. Ἀζατίνης μὲν οὖν σούλτων ἑκείνος περὶ οὐ ἐν τοῖς προτέροις λόγοις ἐλέγομεν, εἴτε τῆς Περσείδος καθεστώσης, εἴτε ἀκτοδών ἦν αὐτῷ ὁ πατήρ Ἰσαάκινης; οὐ δή καὶ Πέρσαι κατήκουον, εἰς διαφορὰς μεγίστας πρὸς τὸν ίδιον ἀδελφὸν Ρουκρατίνην καθίστατο· δημητρισθεὶς γάρ της ἀρχῆς ἑκείνος καὶ διετέλεις μαχόμενος, ὡς καὶ εἰς Τοχάρους ἀποκλίναις ἥδη τοῖς Περσῶν ἐπιχειροῦντας πράγμασι, καὶ τὰς ἀρκούσας δυνάμεις ἑκείθεν λαδῶν τὰ δυνατὰ τάδελφῷ ἐπεισόργειν. Κατατάχε-

tali tempore valde conducibilia: Inter cetera vero Turcopulos, qui nuper ab Amogabaris deficerent conati perpetrare inceptum nequivissent, per se planη, quon nosset ad id efficaci modo, abducendos ab hostium partibus et imperatori reconciliandos. Datum quippe ab iis sibi recens fuisse per arcenos internuntiōs fidem serviendi Augusto, si per eum Ispis redderentur uxores eorum cum liberis ab Alanis in urbem missæ. Haec imperator audiens, cum facile videret nihil sibi tali rerum statu expotibilius esse quam imminui ac debilitari quomodo cunque cervicibus imminentes Amogabarorum copias, Isaaci legatis per humana responsa redditit. Interimque cum iis suisque consultabat quoniam optime ac citissime modo posset hi perfici negotium. Non erit autem hic abs re ex retro acta nos memoria repetendo quidpliam docere, quoniam haec et cuius Meleci filia fuerit, de qua nunc Isaacio isti collocanda tractabatur, quove casu contigerit educari eam in urbe et ad mores Romanorum institut. Azatines ille sultān, de quo in prioribus multa libris scriptissimus, Perside ἀδην ipsi subjecta persistante, postquam est e medio sublatus, pater ipsius Japhatines, cui Persæ libenter obediabant, gravibus commissis dissensionibus est cum Rueratine suo germano. Vertebatur enim inter ipsos controversia de principatu, quem hic pertinere ad se contendens vi etiam armisque vindicabat, inclinans, ideo quod illinc auxilia speraret, in partes Tocharorum, qui jam invadere Persidem coepérant. Ab his instructus copiis quæ facile sufficerent ad fratrem, præsertim imparatum, oppriwendendum, toto in eum rucbat impetu, adeo ut Aza-

μενος δ' ὥπ' ἑκείνων Ἀζατίνης ἔγνω κατὰ σπονδὰς προσχωρεῖν τῷ προθεβασίλευκότι τῷ Λάσκαρι. Ὁ δ' ἑκείνον καὶ ὑπόδεχται προσενεγκότες φιλανθρώπως καὶ τιμῇ τοῖς προσήκουσιν, οὐ μὴν δὲ ὕστε καὶ παρακατέχειν δεῖν ἐκρινεν, ἀγνοιῶν τερὶ τῆς σφετέρας, μή πως ταῖς πρόσθις τὸν ᾿Ρουκεράτηνην συμμαχίας οἱ τέως ἀλλοτρίως [P. 426] τοῖς Πέρσαις ἔχουτες Τόχαροι κατοικειωθήντες ἐγκρατεῖς μὲν αὐτῶν γένονται, τοῖς Ῥωμαίοις δὲ πράγμασι προσοβάλλειν ἔχοιεν τέ εγγίσας. Ταύτη τοι καὶ τὴν περὶ αὐτῶν συγκαθίσας βουλὴν ἐπήγγειλε βουλεύεσθαι περὶ τῶν προκειμένων, ἵνος ἀπισχομένους καὶ μόνου, τοῦ τὸν Ἀζατίνην παρακατέχεσθαι· τὴν γάρ βουλὴν εἶναι ταύτην ἀπίστου μὲν πρό; βασιλέα, ἄπι: ποντιρῷ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων βουλεύειν προσιρουμένου, διμοινὸν ἀρα ποιούντος καὶ λέγοντος ὡσπερ εἰ τις τὸν θριγγὸν καταλάβειν ἐδούλευε τῶν ὁχυρωμάτων καὶ θέλων ταῦτα διατηρεῖν. Ός γοῦν οὕτως ἀπειρτότε βασιλεὺς μή παρὰ Ῥωμαίοις τὸν Ἀζατίνην κατέχεσθαι, καὶ τὴ βουλὴ συνεψώντι, ἐπανέζευξε μὲν αὐτίκα καὶ αὖθις δὲ πρωσχωρήσας, οὐ μὴν δὲ καὶ

A βασιλεικῆς ἀπῆλαυστη βοηθείας ὥστε περιγενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ. Ω; δὲ καὶ αὖθις ἑκείνος ἐνεργάστερον ἐπολέμει καὶ οὐκ ἦν παραχρέντις τὸν θετεροῦντα, ἐπει καὶ ἐκποδῶν ἤκουε τὸν Λάσκαριν γεγενῆσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ὅλων καταστῆναι τὸν Παλαιολόγον, ἀχέργυον ἔχων ἑκείνος τὴν πρόσθιαν βασιλεύεσθαι συντίθειαν προσχωρεῖ καὶ αὖθις ἐγείνω τευχέμενος συμμαχίας. Ἀλλὰ πολὺ τῶν ἐλπίδων ἐψεύσθη· δὲ γάρ βροτελές τοῦ πρὸς Τοχάρους κήδους δεύτερα πάντα τὰ τοῦ σωτηρίαν τιθέμενος, τὸν μὲν Τοχάρων ἀρχοντα Χαλασοῦ, τὸ δὲ σπερμάτων σκοτῶν θυγάτριον τὴν Μαρίαν πέμπων, κηδεύει, εἰ καὶ τούτου ἐν τοσούτῳ τε ἀνθρώπου γεγονότος δὲ Ἀπαγάς, δοελφὸς ὃν ἑκείνου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τεταγμένος, τὴν Μαρίαν ἡγάγετο. Τὸ δὲ σουλάτων κατὰ πόλιν ἔχων ἡδη Ῥωμαίοις ἀλιωμένην περιεδουκόλεις ἀλλαχθέν αὐτῷ τὰς ἐλπίδας. Ο δὲ μὴ ἀγνοῶν τὰ βουλεύματα, καιροῦ δραξάεινος, ὡς ἀλέγομεν ἐν τοῖς προτέροις, Αἴνοθεν φεύγει, καὶ ἐν Τοχάροις κατὰ δύσιν, ἄμα δὲ καὶ τῷ τῶν Βουλγάρων ἀρχοντι Κωνσταντίνῳ, τὴν φυγαδεῖαν διατίθεται ἀνὰ τὰ τοῦ Εὐξείνου βόρεα. Πολλοὶ δὲ

tines suorum hostium vim, celeritate quæ cursum omnem suum prævereret. **610** se insequentium, effugere aliter nequirit quam se recipiendo sub tutelam Imperantissimæ tunc Romanis Lascaris. Excepit hic eum benevolè, ac quantis par fuit humanitatis et honoris significationibus evolut, non tamen ut putaret illum apud sece retinendum, verius periculum ex eo imminens rei Romanæ; reputabat enim fieri facile posse ut jam ante prævalida in Perside Tocharorum factio, societatis modo cum Rucratine initia illicio Persia hacennis ei fortiter obseruentibus succum faciens, ad sicutam illos conciliationem attraheret, enijs deinde fiduciae indormientes ipsos plane subigeret; ac tum conspirantes Persæ cum Tocharis, praetextu Rucratinis iurium et specie uliscendorum qui ejus semulum hospitio soverent, Romanum e vicino irrumperent limitem, bellum internecinum imperio mouentea. Adhibito ergo imperator perhumaniter Azatine eum suis, bortatus eos est ad disquirendum inter se se quid tali rerum cardine iniri consilii utilis ad fortunam afflictam extorris principis sublevaudam posset. In quo aiebat non recusaturum se quaesunque sibi auxiliis officiisque ad istud delegarent partes. Unum modo necessaria ex causa deprecari, ne a se pétendum existimarent ut residere Azatinem in suo comitatu pateretur. Exitiale id utrisque, ipsis videlicet et sibi, consilium futurum, quippe unde secutura provideretur ingens calamitas imperii, cuius opibus ipsi aliquique juvari nequirent, nisi salvum ipsum incolumiisque perstaret. His locis, ut tum erant tempora, sacerdi sese ipsis, exterius quasi valsum esse Romanæ securitatis sedus dudum contractum, hancenū illæsum, cum finitima Perside. Hujus infringendi manifestum esse plausibilem obtinendum datum iri Rucratini et Tocharis, exoso ipsis apud Romanos principe scrando. Unde clare perspici quam

foret hæc imprudens sententia; cuius auctores arcem, quam invictam et eternam firmam præ se ferrent cupere, suaderent tamē nullari omni exteriori munimento, et septi ac clathrorum accessum arcentium cunctis obstatulis amotis, viam ab ipsis ejus defensoribus hosti ultra pandi æquum dicerent ad intimum contactum extremi, quo unice legitur, C muri. Tali oratione vel pernasit vel per pulit Azatinem Augustus Lascaris ad persugium alibi quaren-dum. Nec **611** tamen continuo discedentem a se prosequi auxiliis validis desitit; quorum opere, ceteris suis præsidis adjunctis, factum deinde est ut fratri prævaleret Azatines, et extortum ipsi paternum denuo possideret imperium. Verum eo iterum ferocius etiam quia olim apparatiusque rebellante, cum stare in recuperato sollio nequiret viribus haud dubie Azatines Inferior, audiens Is Lascari defuncto præsidiere supremæ potestate Romanis rebus Palaeologum, fretus quadam contracta sibi cum eo quondam adhuc priyato necessitudine familiaris amicitia, ad novum imperatorem convolat, qui esset ab eo impetraturus auxilia non dubitanus.

D Quanquam sua illum in hoc quidem large fiducia sefelli. Nam imperator Palæologus Michael, sedus cum Tocharis longe sultanis amicitia præceptans, spes hujus et vota posteriora cuncta sua isti destinationi habuit, quam eo promovit usque ut filiam suam notham Mariam principi Tocharorum Chalav. connubio sociandam miscerit; quo inter apparatum-nuptiarum fato functo, frater ipsius idemque in principatu successor Apagæ Mariam uxorem duxit. Sultanem porro Michael in urbe Jam e Latinis recepta honorifice secum habens, variis se-tvanis astute lactabat spelbus; qui ejus artes quo spectarent non ignorans, arrepto, ut in libris prioribus memoravimus, tempore, ex Aeno arce fugit, et deducentibus Tocharis, tum in Occiduo militanti-

χρόνοις θατερον, ἐκποδῶν γεγονότο; ἐκείνου, δέ τος οὐκέτι Μελήκης τὸν Εὐξείνον διαπεραιωθεῖς πρὸς Κασταμόνα γίνεται. Καὶ δὴ Τοχάροις ὑποκλίετες τὴν πατρικὴν αὐτοῦ καὶ παππάρων λῆξιν ἐπανασώσασθαι οἱ διεπειράτο. 'Ἄλλο' Ἀμούριος ἐμποδῶν ἔγινετο, καὶ μαχόμενος σύχαντις, μέχρις εὖ κατασχυθεὶς δῆμα γυναικὶ διειστος παραγεγονὼς πρὸς τὴν κατὰ Πόντον Ἰσράκλειαν βασιλεῖ προσχωρεῖν Ἕγρων. Καὶ παραγεγονὼς κατὰ πόλιν, δπως τούντεῦθεν ἐκδημούντος τοῦ βασιλέως τότε πρὸς Νύμφαιον, αὐτὸς ἀφεὶς τὴν σύζυγον [P. 427] κατὰ πόλιν, ὃς^B δῆγοις τοῖς τοῦ βασιλέως τὴν πρὸς ἐκείνον διήρχετο φέρουσαν, καὶ ὅπως ἢ Άτραματίου λαβὼν τὰς βουλὰς ἀπέδρα, καὶ δπως τὰ καθ' αὐτὸν διώκησεν, ἀρρίθη τὰ πρότερα. 'Τοτερὸν δὲ καὶ τὴν σύνυρος ὄποιαντει, ἐκείνου μὲν ἀκιοῦντος, βασιλέως; δὲ φίδινος. Τὸ δὲ κόριον ως δημηρὸν καταλείπεται. 'Ηδη μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον ἑταῖραπο τατὰ πόλιν ἐπὶ συχνοῖς τοῖς χρόνοις ὑπὸ βασιλικῷ οἰτηρεοῖ, καθὼς ἄρτος καὶ διειστος Μελήκης Κινυσταντίνος, τῶν τοῦ σουλτάνου ιδίων ἀτερος, καὶ αὐτὸς περὶ Ῥωμαίοις ἐγκαταλ-

bus tractu, simu quo Constantino principe Bulgarorum, totum nactus est receptum in partibus borealibus Euxini. Multis vero post annis, isto Azatine mortuo, filius ejus Melec Euxino trajecto Castamone constitut, ubi reconciliatis sibi obsequio Tocharis labore, horum **612** paternam avitamque ditionem recuperare conabatur, obstante vehementer Amurio, cum quo longo et sibi ad extrenum inselici collisus bello, denique vicit, Heracleam Ponti cum uxore se contulit; unde consugiendum sibi ad Andronicum imperatorem statuens Constantinopolim venit. Ubi cognito diversari Nymphaeum Augustum, conjuge in urbe relicta, iis se adjunxit quos ad ipsum ad se perducendum certior de illius adventu factus imperator ei obviam miserrat. Ut is debine consilio repente capto Atramyllo fagerit, utque inde res suas administraverit, dictum a me jamdudum est. Longo post tempore uxor, ipso postulante, concedente Augusto, ad eum reversa sua est, sed filia in obaideum relicta, hac de qua nunc sermo est, educata hinc in urbe multis annis, victu ipsi large ab imperatore suppeditato. Quem ipsum in modum et Constantinus Melec, Azatinis sultani alter filius, et ipse relictus apud Romanos ac volens baptizatus, charitatem in res nostras educatione contraxisse visus est, ejus haud disparem quam conscientia origo et affectus e stirpe toolitus natis civibus erga patriam inspirat. Istam igitur in urbe servari Meleti Azatinis nati filiam Melece ipse quoque dictus Isaacius audiens, in praemium et auctoramentum navandæ quam policebatur imperatori opera dari sibi ab eo conjugem petuit, proficiens talis connubii necessitudine se delinceps semper sic afflūxum Augusti obsequiis, quasi non in generum dantaxat, sed et in filium adoptatus ei foret, iustusque necessitudinis officium serviendo quam posset efficacissime Romanis

expleturum. Rogavit item præterea ut patrum hujus ipsius quam in sponsam optabat virginis, eum cuius modo meminimus Melecum, imperator in sultani dignitatem **613** promovaret. Verum Andronicus, de cæstro perlubenter admittens propositiones Persæ, hanc putavit opportunum eo rerum statu Melecum constituere sultanem. At pueram ipsam, magna ei dicta dote, una cum isto ipso suo patruo mari perduci curavit Pegas, ubi consiliers ipso voluit, et ea de quibus inter se ac Melecum Isaacium convenerat administrare; quod ut fieret facilius, ejusdem Pegarum urbis præfecturam Meloco attribuit. Sed et naviculæ quam plurimæ ibidem comparabantur, usui futuræ deportandis ex Occidua continentia Persis, ubi eis, prout spondebat se facturum, persuasisset Isaacius retro in Asiam trajicere, quando Latino exercitu, coeprantibus auxiliis Persicis, circumsideunte Rhædesii turrim (cuius loci potundi magna Italos cupiditas incesserat, eum situ peropportunum ratos ad reliquam cum occupandam excurrendo, tum postquam usurpassent, continendam in potestate inde Thracian), imperator missis eo triremibus duabus conabantur ex illo præsidio extrahere turbam per æstatem aut sexum bello inutiliem et alimentorum absumptione damnosam, quo illius sollicito consortio liberi milites expeditius et efficacius possent tutelæ castri, cuius foret jactura Romanæ rel plurimum existialis, attendere. Ad id exsequendum cum se admovissent littori trierarchæ imperatorii, obviam forte babuere illic ad ostii defensionem oppositam Persicam cohortem, quæ sane fortiter excendere tentantibus obstabat, quoad significato in aurem quibusdam ex illo corpore, ac per eos in alias vulgato, quid ad eos, quo dudum cuperent transferendos benevolē ipsis pararet imperator, inflexi illi remiserunt de repugnandi pertinacia, ultroque, sed

ἐπειράτο μετάγειν ἐκείθεν τὴν ἀχρηστὸν φίλικαν, διαμενούντων καὶ μόνων τῶν ἐνεργῶν κατὰ πέλερον. Καὶ θή ἐπιστέσι τοῖς βασιλέως ἐμποδὼν ξεπησαν Πέρσαι κατὰ στόμα διακινδυνεύοντες· εἴτα μαθόντες τὴν περὶ αὐτοὺς τοῦ βασιλέως προμήθειαν καθυφῆκαν τέως καὶ ἐκόντες φυγομαχοῦσιν ἐψεισαν. Καταταχήσαντες δὲ ἐν τοσούτῳ οἱ τῶν τριτερῶν πολλοί· τῶν ἀχρηστῶν ἐκείθεν κατάγουσι, καὶ οὕτω διαφορήσαντες εὑρωστοτέρους τοὺς περικλείστους κατέστησαν, ὡστε καὶ ἔξιντας ἐκ ποδὸς διώκειν τοὺς ἐπιόντας. Οἱ καὶ δυσχρηστούμενοι ἀπὸ τούτοις ἐν μέχρι Σηλυσβρίας καὶ ἐπίταδε κατατρέχουσι, καὶ κακῶς διειθίουν οἵς ἄρα καὶ ὑστεροῦν συνέδαινε φρουρίοις ἄγκατακλείσθαι.

κγ' Τὰ περὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας τάξιν συμ-

βάτα.

[P. 428] Τούτοις δὲ γενομένοις; δὲ πατριαρχεύμων Ἀθανάσιος ἐπιδιψεύδειον; οἷον τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἱξούσεως, δις μὲν καὶ τρὶς τῆς ἑδδυάδος τὰς λεπάς ἐποιεῖτο, βρυτέρας δὲ τὰς πρωτιμήσεις τοῖς κατά τι προσκόπουσι διετίθει. Οὐ μὴ δὲ ἀλλὰ καὶ ἐς πλέον εὐσεβειας ἥκειν δοκῶν, στήλην μὲν ἐκείνην πατριαρχῶν τῶν τριῶν Γερμανῶν, τὴν ἐπὶ δεξιᾷ

Α εἰσοῦσι τῶν ὥραλων πυλῶν θετεμένην, διὰ τὸν διστερὸν τὸν τῇ Ὁροστάδῳ μετατεθέντα, διε τῇ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνῃ αὐτὸς ἐκείνος πρεσβεύεις συνήργησε, κατασπά, στήλην δὲ βασιλείου ἐκ χρυσονήματος διεσκυασμένην κατ' ὅρον πέπλον, ἢν ἐκείνος βασιλεὺς Μιχαὴλ πατριαρχεύμων ἀνήρτα τὸν πρὸς τῇ δύσει μέσον δρυθρῶν κιβώνων, κατὰ τέ τι κλεισμόν [P. 429] τοῦ νέον ἐκείνον Κωνσταντίνον φανῆναι Ρωμαίοις εἰς τὸ τοῦ πανευκλεοῦς Κωνσταντίνου σχῆμα μετατλάβας Ἱστη. Καὶ ἀπέρ τῶν προτέρων τιμῆς ἡμερῶν τοῦ πατριαρχοῦντος; κατὰ σχῆμα διετηρήθησαν, διστερὸν μεταγνῶντων οἷον κατά τιν' ὀλιγωρίαν μετηλλάττοντο, διστερὸν διστράκον μεταπεσόντος. Ἐκείνος δὲ καὶ θεῖς εἰς τὰ πάντα δικαιώματα μιγνύων, τοῖς πολλοῖς ἀνέδην ἐπέχρα, αὐτοπροσκοπίης ἐγγὺς φωνόμενος, καὶ πᾶς πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγος ἐξ εὐλαβείας ἡπράχτει, καὶ εἰρχταὶ καὶ καταγνώσεις τοὺς κατά τι προσκεπτοντας διεδέχοντο. Τὰ δὲ τῆς κοινῆς Ἐκκλησίας; εἰ; ὅλιγον γε περισταντο, ἔκοιτος δέντος; μὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας, ὁλοτριουμένου δὲ καὶ τοῦ τῆς Θεοπόλεως διὰ τὴν τοῦ Ὁδηγῶν μονῆν, ἢν που δὴ καὶ καταθῆναι τις τὴν τίτλοις, τοῦ δὲ Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου ἐκποδῶν

quasi fugere vi compellerentur, tamen retenta certantium specie recedentes, locum nostris dederunt feliciter exsequendi quae destinaverant. Festinavunt quippe triremimi vectores eo brevi sugae Persarum momento plerisque partem imbellis multitudinis et Rhælesti extractam turri ad sese recipere, quam avehentes residuos obcessos hand paulo confirmatores **614** ad diutius animosiusque resistendum reliquerunt. Cujus novæ alacritatis præsens tunc quoque edidere specimen acri statim eruptione in oppugnatores facta, non sine horum damno. Quibus adversis obsidentes irritati successibus, solarium suo dolori quæsiere manibus late predatoriis spargendis, quæ cuncta usque Selybriam ultraque ad viciniā urbis cruentis incursionibus vastarent, omnes male multando quos reperirent segniiores in mature se condendo intra muros arcium ejus traxos.

23. Quæ circa ordinem Ecclesie contigerunt.

Interim dum hæc gererentur, patriarcha urbis Athanasius, quasi ostentans religionis abundantiam, bis et ter in hebdomade preces celebrabat, graviores quoque solito multas pœnaeque liis qui offendissent quonodolihet infligens. Quin et eximium se quondam sublimioris pietatis specimen editorum ratus, tabulam illam pictam imaginibus Germanorum trium qui patriarchatum urbis diverso tempore gesserunt, ab eorum ultimo, ex Orestiadensi sede in Constantinopolitanam translato, in monumentum positam ad dexteram ingredientibus per speciosas fores, sustulit in ejus qui posuerat ignominiam, cui se cerebat eo nomine infensum quod is legatione obita paci Græcorum cum Latinis concilianda fuisse cooperatus. Effigiem insuper impe-

ratoris Michaelis Palæologi, titulu et habitu in aliud illius prisca Constantini, quam cum idem Germanus, dum esset patriarcha, illorum subiectu anteriorum exprimit curasse in velo figuræ desinenteris in acumen, id postea velum publice appendebat in occidua magni templi parte inter duas illuc sitas e porphyro columnas, inde quoque detraxit, sive alterius utriusque memoriam, Michaelis videlicet ac Germani, obsequens iræ. Nam huius quidem opus erat monumentum istud, in illius autem commendationem exigitatum et erectum fuerat a Germano, significare studente Michaeli urbe recuperata reparataque, quam antiquus Constantinus condidisset, eidem præterea fortitudine ac pietate similem, actis simul et virtutibus promeritum ut recte in imperio vocari novus Constantinus posset, præsertim cum Constantini appellationem **615** præsago quodam omniē jam oīni adhuc puer et privatus accepisset. Atque has quidem imagines Athanasius toto tempore prioris sui patriarchatus, et transacto hoc usque spatio secundi, stare in loco ac spectari passus erat: nunc autem quasi damnans in hoc sese vituperabilis tolerantia, quam emendare penitentia par esset, velut fortuito interlapsu tegulæ, statim mutato consilio amoendas nunc abscondendasque decrevit. Idem autem divinas, ut loqui solebat, justifications ad promiscuum sive asperius censuræ in omne indiscriminatum genus et hominum et rerum odiosissimum exercitium allegans, in obvios æque cunctos sævus ac respectum securus irruerat, offendendi occasiones prope studiose ac data impense opera quærere visus et captare. Nec erat cuiquam ab eo tali modo vexatorum in recursu ad Augustum spes ulla posita. Nam hic veneracione sui patriarchæ cor-

κάκεινου γεωμένου δὰ τὰς ἐκεῖθεν κατ' εὐτὸν Α παντοπόν. Καὶ πολλοὶ τινες εἰρκταῖ; ιδίον τοῦ ὡς φῆμα; δι; δὴ Βρουλᾶς τις ἐκ Ρωμαίων, καὶ Καισαρεῖας τῆς Φιλίππου ἐπίσκοπος, βασιλεὺς καὶ αὐτῷ προσελθὼν πατριάρχη καὶ ἀνενέγκας, τεμφθεὶς σύναμα καὶ τοῖς ἐκ βασιλέως πρέσβετος κατελέγχειν ἡπειροτοποῖος· οἱ καὶ ἐπιστάντες ἱεροσολύμοις τὸν μὲν πατριάρχην ἤκουσσι, τὸν δὲ Βρουλᾶν παρὰ τὴν τοῦ βασιλέως θάλησσαν (τὸν γάρ βασιλέα ζῆλος μόνος κατήπειρε ἐξετάζεσθαι τὰ ἔγκληματα) ἐπὶ τοῦ τῆς Αλίας θρόνου. φέροντα καὶ ταῦτα μύσος ἀφορισμοῦ, ὡς ἐλέγετο, φέροντες ἐνθρόνουσσι. Καὶ λοιπὸν ἀπεργημένου κάκεινου δυτος, μόνος δὲ πατριαρχεύων σύναμα τῷ προσκομίζοντι, ἀπεργημένου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Θεοφόλεως ἡδη, ἀν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀμνημονεύετο. Ἀρχερεῖ; δὲ οἱ μὲν ἀκεδίουσιν, καὶ τοὺς ἐπιδημοῦντας ἀποδημεῖν κατηνάγκαζε. Τοὺς δὲ τοῦ καλήρου τιμίους, οὓς δεινῶς ὑφέωρα, τοὺς δὲ προταρχαριούρων; καὶ τὰς εἰτηράσιας ἀπράκτειν ἐποιεῖ. Ἡν δὲ καὶ τοῖς κατὰ τι προσκόπτουσιν εἰς αὐτὸν τι ἐκ βασιλέως ἀποστροφῇ ἀπεραιτητος, δέλοντας ἐκείνον εὐλαβεῖς τρόποις ἐξ ἀπονοτος

strictus ingenti, partem pietatis vel maximam putabat in cunctis ei obnoxie morem gerere. Carceres ergo et ignominiosae damnationes in quantulocunque reprehensos lapsu certo ac subito quoslibet excipiebant. Commune porro concilium Ecclesiae, ne quis ad id synodo coacta suam referri causam aut querimonias posse consideraret, in paucissima redactum capita pena nullum erat, exterminatio unique Alexandrino patriarcha, Antiocheno alienato propter Hodegorum monasterium, Hierosolymitanorum quoque, cui et ipsi nomen fuerat Athanasius, nuper exæxatorato propter allatas ex illis partibus in urbem accusations ejus per quendam Brulam nomine, ex Romanis oriundum, Cæsareæ Philippi episcopum; qui conuento de criminibus que deferebat imperatore ipsoque patriarcha, redire jussus unde venerat cum imperatoris legatis ad explorandum coram itane se res haberent uti accusator dixerat, hi, ut ipsa est visum, plene convicti de veritate delatorum, profecti Hierosolymitani patriarcham quidem extruserunt sede, Brulam autem in Aelia 616 trono collocarunt, per viam id attentantes et contra imperatoris voluntatem, qui solo instinctu religiosi, ut putabat, zeli delata examinari criminia æquum censuerat, non autem excommunicatum prius hominem, qualis Brulas deprehensus postea est, in sacra illa sede constitui. Novo igitur etiam ipso patriarcha Hierosolymorum Brula propter anathema suspenso, cum et antea, ut est dictum, suspensi pariter fuissent Alexandrinus et Theopolitanus, nullius jam alterius e sacris publice dipychis recitatatur nomen nisi Athanasii Constantinopolitanus solius patriarchæ, et qui sacra tunc oblationem celebrabat, sacerdotis. Episcopi autem versari alias in urbe soliti plerique ultra abierant; si qui vero adhuc compararent, summa vi facessere iude compellebantur. E primoribus vero

μήτε τινά παράκλησιν ἔχειν μήτε μήν ἐκ τοῦ τυχόντος ἐλευθεροῦσθαι, ὡς καὶ τινας ἀποδράτας τῶν μοναχῶν, ἐπει οὐκ ἣν σφίσιν ὅπου ἔρα καὶ προσφύγοιεν, προσφυγεῖν τοῖς κατὰ τὴν Περαίαν φερίοις. Τὸ προτεινόμενον τοῖς εἰδύνουσιν ἡ κικουχία, ἵνα γοῦν ἀλλ’ οὐτας οὐθεῖν. Καὶ τοῦτο ἣν δινικρυς τὸ τοῦ Διοδόρου πατρὸς, τὸ κακοποεῖν τινας βιθέως, δεινὸν δικαίωμα θεον μιχασιν. [P. 430] Ἀλλὰ γάρ παραδοξὸν ἐστιν οὐκ εἰ γέγονε τι τῆς συνηθείας ἔω, ἀλλ’ εἰ μὴ πᾶν ἐστι τὸ γιγνόμενον ἐν ἐπίσιμῳ πολὺ ἢ καὶ γενέσθαι. Ἡ μὲν οὖν περὶ τὸν πατριαρχοῦντα τοῦ βασιλέως αἰδὼς, καὶ τὸ συγχεχωρηκός ἐφ’ ἄπαντας ἐκ πληροφορίας οὗτοι μιχαῖς, ὡς καὶ στολαὶ ἀγάλλειν τὰς λαμπροτάτας σύναμα πλεοντοι; τοῖς εἰς τὸν ναὸν ἀναθῆμασιν, ἐς δὲ τις πλεοντης φιλοθεας εἶναι ταῦτα καὶ φιλοκαλίας τοῦ βασιλέως πιστεύεσθαι, καὶ ὑπακούειν ἐτοίμως ἐς δὲ τὴν μεταμηνύσει, καὶ ἀπαντᾶν συχνάκις ἐν ἕορταις ἐξαλληλους καὶ πολυτάλαντους τὰς στολὰς φέροντα, ἥμερον ἐκείνον οὐκ εἰσ, ἀλλ’ ὥσημέραι ὑπανοιγνὺς δι-

cleri quosdam quidem patriarcha gravium suspectos habebat criminum, quosdam autem subtractis alimento cessare ab officiorum exercitio engebat. Tantumdem porro erat gratia excidisse apud patriarcham et imperatoris ipsius indignationem incuruisse: nam quoscunque quomodocunque exoscos haberet Athanasius, eosdem Andronicus pietatis suæ putabat esse irrevocabiliter et immisericorditer persecuti. Unde multos passim contingebat in ergastula compingi, et ibidem sine ulla consolatiuncula admisitione, citra ullam exspectationem aliquando successore liberacionis, ad desperationem adigi. Unde monachorum nonnulli ex ista infelici sorte nasci effugium furtivum, cum nullum asylum viderent inter nosnos totum, profecti ad Frerios in Peræa degentes eorum protectione utebantur. Atque in his mirum erat, contra omnem justæ ac canonice animadversionis formam, non emendationem aut salutem ex hac securitatem delinquentium videri ease pro scopo propositam punientibus, sed ærumnam ipsam ac miseriā eorum in quos animadverteretur. Quæ si quis suis momentis æstimet, verissimum profecto per hæc comprobari deprehendet illud 617 Diodori patris antiqui dictum, quodcumq; tam exiōsīs nocere, cum animadversioni suæ divinarum justificationum allegationem immiscuerint. Cæterum mirabile est non quidem in hoc homine nihil apparuisse secundo patriarcham a prioris acerbitate diversum, sed ab illis qui rursus, illum tamē experti, promoverunt, non satis provisum, et citra ullam dubitationem priusquam evenisset exspectatum, handquaque illum ab usu naturæ et consuetudine inolito desflexurum. In hoc autem nunc ipsum magis magisque confirmabat insigniter eminentis et continuis se observantæ favorisq; propensiissimi quotidie liberalius cicerus obsequium promptum

καστήρια τὰς κρίσεις ηὔθετες, ὡς καὶ τύπους ἀρχαιοὺς μεταλλάττειν κατὰ τὸ δέξαν συμφέρον καὶ εὐλαβὲς, καὶ ἄλλους μὲν καθιστᾶν τὸν ἔλλοις, μοναχοὺς δὲ μονοφαγίαν κατ' ἐννάτας δι'. Ετοις ἀσκεῖν, δῆτα μέντος Σαββάτου καὶ Κυριακῆς. "Οθεν δὴ καὶ τρία ἐκ τοῦ ἀκολούθου τὰ μείζω ταῦτα πλημμελεῖσθαι ξυνέβαινε, πρὸς τῷ καὶ πατέρων τύπους ἀρχιγίους ἀλλάσσεσθαι, οἷμαι, τοὺς ἀμελεστέρους, λαθροφαγίαν ἀπληστίαν τε καὶ ὑπὲρ τὸ δέσιν τοὺς ἐπιτιμένους δεῖης δύλας, καὶ τρίτον τὸ παραθεωρίσθαι τὰς μυστικὰς τοῖς δύκας σιτουμένοις. Ἀγκυρῆς δὲ τοὺς πάτειν ἀδόκει καὶ ἀχαρίς, τὸ περὶ τοὺς νόμους ἐπιεικὲς μηδὲ δύναρ εἰδὼς.

κδ. Τὰ περὶ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου τοῦ Κυριακοῦ.

[P. 431] 'Ο μέντος γε βασιλεὺς τῷ δυσχερεῖ παν-

ad omnia veneratioque deincepsissima imperatoris. Nic enim alta quadam ejus viri meritorum, virtutum gratiaque apud Deum intimæ existimatione præoccupatus, summam sibi religiose pietatis laudem constituebat in nullo fine aut modo faciendo ipsius officiis et beneficiis ornandi. Quare illum subinde munierabatur stolis splendidissimis pretiosissimi textus; addebat una plurima donaria votiva, quæ circum aras apponderentur, monumenta in templo conspicua devotionis pariter et magnificientiae donantis eximiae, eademque veluti pignora patriarchæ futura paratissimæ sibi ad nutus omnes, quidquid præcipere aut indicare libuisset, efficacia Augusti voluntatis. Accedebat ostentata studiose ab eodem obedientia in occurrente quoties a patriarcha vocaretur ad quilibet functiones sacras. Quod factitabat præsertim in festis, cum eura peculiari honorandi invitantem, accedendo ad eum in vestitu ac cultu exquisitissimi splendoris. Ex quibus signis patam demonstratis cum non magis ipse patriarcha quam omnes omnis generis homines sentirent ad dictissimum et esse et irrevocabiliter futurum Andronicum Athanasio, inde consequebatur, ut hinc quidem universi ordinis sub patriarchæ tyranide gementes de malo hujus levamento, quod aliunde quam ab Augusti potestate nequiret expectari, desperarent, ipse autem patriarcha experientia sui plen in principio animum dominii non parum indics quidlibet attēndi imperiosiusque ac inexorabilius opprimendi quoslibet seram licentiam augeret. Itaque haud unquam furorem remittens horribile quotidie tribunal aperiebat, misericordia citandis quos sine misericordia damnaret. In quo pensi nihil habebat, esset quod agebat necne a regulis antiquis et forma canonica dissentaneum. Considerantissime quippe pro arbitrio innovabat immutabatque cuncta, prout judicabat accommodatum ad, quam informatum dudum animo mordicus tenebat, religionis et ecclesiasticæ disciplinæ prorsus enormem ideam. Igitur 618 alios amovebat, alios præliebat officiis, citra respectum ullum. Monachos vero severissime cogebat toto anno jejunare,

A ταχόνεν τῶν πραγμάτων ἀντιπαλαιμάμενος πέμπει μὲν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Κασσιανὸν καὶ τῇ ἀξιώματος μέγαν πριμικήριον ἀνὰ τὰ μέρη τῆς Μεσοθινίας, ἐφ' ὅπερ καὶ ὡς ἔχει ἀν τάκει καθιστᾶν· δι'; καὶ κατέρθι διατρίψες ἐν τοῖς ἔκει φρουρίοις, ἵπει ἔδοξε τῇ βουλῇ ψόρους ἐκλέγειν ἐκ τῶν κτηματικῶν τοὺς συνήθεις, ἵν' εἴεν οὗτοι τῷ ἔκει στρατιωτικῷ εἰς μισθούς, ἔκεινος; ἢ καταδημαγωγῶν τὸν λαὸν, ἢ καὶ ἄλλο τί οἱ δέξαν, τὸν εἰς τοῦτο πεμφθέντα Βαρδαλῆν κατασχὼν πολλαῖς ταῖς πληγαῖς ἴμασσει, καὶ μᾶλλον διεισδύσας Βιρδαλῆς προσῆγειλε βασιλεῖ τὰ χειριστα κατ' ἔκεινον, δεξάμενος τοὺς λόγους παρ' ἄλιου, ὡς κῆδος πρὸς τὸν Πέρσην συνιστᾶν εἰρήται καὶ κοινοπραγίαν πρὸς ἔκεινον κατὰ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων συνιθεται. Ταύτη τοι καὶ προστατεύμενος ἀπαντᾷν, δὲ δυσελπιστῶν περὶ οὐ

semel in die nec hora prius nona comedendo, exceptis Sabbato et Dominica. Unde multos minus robustæ virtutis imbecillitas humana subigebat in tria quedam non parum abhorrentia a scitis Patrum labi piacula, primum ad clavis usurpandas contentiones furtivas, deinde ad excedendum in his, licentia secreti per tenebras nocturnas, debitis modum temperantiae, denique ad irreverenter assistendum mysticis mane celebratis sacrificiis, que scilicet nocturnis ingurgitati comensationibus pleni adhuc crapula obirent, immane quantum indecenti et a forma ecclesiastica antiqua degenerante ministerio. Ilorum tamen patriarcha securus omnium, pergebat instituta via, cunctos fastidiose despiciens, nemini non stomachose acerbus obvio, benignæ accommodationis legum ad inscrutabilitatem hominum, quam epikiam vocant, ne per somnium quidem unquam visus cogitationem illarum admissee.

21. De magno primicerio Cassiano.

Ceterum imperator adversis undique ingruntibus, qua vi atque industria poterat, occurrens, misit in partes Mesothinicas generum suum Cassianum, vocabulo dignitatis quia insignitus erat magnum primicerium dictum, ut res illuc laborantes quo posset modo sustentaret. Is cum in arcibus ejus tractus aliquanto suisset tempore moratus, interimque decretum exisset imperatori consili, quo agrorum illie possesseores tributa pendere consueita jubebantur, quæ in stipendia militantium in ea provincia copiarum expendi deberent, vel deniereri volens populum, vel nescio quid aliud secutus, prosecutum illuc ad id recte exigendum Bardalem comprehensum multis plagiis affectit, infestus huic maxime, quod accepérat graviter infamatum se ab eo fuisse apud Augustum, cui Bardales 619 tanquam auditum ex alio retulerat convenisse jam Cassianum cum principe Persarum de affinitate inter eos contrahenda, promittente ipso transfigurum et communem operam in oppugnando imperio Romano. Quapropter accessitus ab imperatore in urbem fucrat, et iussus omis

τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φέρουσαν ἀναβάλλεται. Προστατεύσαμενος δὲ καὶ λαὸν στρατιωτικὸν, πέμπων καὶ ζητῶν ἀσφαλείας πότες πρὸς βασιλέων, ἀντος ἥδετο. Ἐπειδὴ τῇ Χῆλῃ ἐντὸν ἐνεπίστευε καὶ τὰ πιστὰ τῆς ἀσφαλείας ἔκειθεν εἶχεν, ὡς ὅστο, [P. 432] Χῆληται τινες κατὰ πόλιν εὐρεθέντες συντάπτονται βασιλεῖς ή μήν κατασχεῖν ἐκ δόλου τὸν φυγαδίαν καὶ παραδοῦναι τοὺς ἄξιουσιν. Ὅτι καὶ γίνεται τὴν ταχίστην· ὡς γάρ τις τῶν εὐνούχων ἐπὶ τούτῳ ἐπέμπετο, αὐτὸς μὲν ὑπὸ τῶν καταστρωμάτων τῆς νηῆς ἐκρύπτετο, ἔκεινος δὲ ἀτε συνήθεις εἰσελθέντες τὸ φρούριον κοινοῦνται τὸν λόγον κρυφῆδον καὶ τοὺς δίλοις, καὶ μεσούσης ἡμέρας μετὰ δεῖπνουν ἐπιστάντες ἀμά, τῶν συντηρούντων διεσπαρμένων, περιτζόντες δεσμούσι τοὺς ἄμα παρὰ τὸν βασιλέα φέρουσι δέσμιον. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ἔκεινον μηδὲν ἀξιώσας εἰπεῖν, σύναμα τῷ Κοτανίτῃ τούτον καθείργυντιν, ἐπειδὴ οὐδὲνος γράψας πρὸς τὸν ἕδικον συμπένθερον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, δύοισαν ἀποστολίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῷ Κοτανίτῃ, εἰ μὴ συμπαθοῦστο, προσπειλούμενος. Καὶ ἐδοξεῖ μὲν τότε

Αἰτιώμαθεῖς δὲ κρατῶν τὸν στρατηγῶν τὸν κράτεστον, δύως; γε μέντοι φροντίζων οὐκ ψύχει οὔδε ἐς βραγὴν πᾶς ἀν διοικήτη τὰ καθ' ἔαυτον οὗτω πονήρως; ξένοντα.

κε'. Περὶ τῆς τῶν Ἰθηρων συμμαχίας, καὶ διωριστῆς αἰτητῆς ἀπειργαρού.

Ἐγένεν τοι καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἔψως Ἰθηρας πρεσβεῖαν στελλασθεὶς κατὰ συμμαχίαν ἐκ πλειστου διανοούμενος, πέμπει τοὺς συγχαλέσσοντας, ἐπειδὴ κάκεῖνοι ἔτοιμοι ἀπαντάντινοι ήσαν ἀμισθίοι καὶ ἐπὶ μόνοις ἱπποῖς καὶ ὀχπάναις ταῖς ἀρκούσσαις προσαμύνετι τοῖς Ρωμαίων πράγμασιν. Ὁθεν καὶ μετ' οὐ πολὺ Χατζίκης τις τῶν τῆς Ἰθηρίας μεγιστάνων προσελθὼν βασιλεὺς ἐφ' ὑπέρ καὶ τὴν πρὸς Ρωμαίους κατατήσειτο κοινοπραγμάτων, ἐπειπέρ οὐ συνέβαινον σφίσιν αἱ συμφωνίαι, διπράχτος ὑποστρέψει. Τό δὲ πρὸς τὸν [P. 433] Χαρμπαντάνην κῆδος καὶ ἀλίν την ἐξητομάζετο. Καὶ τὰ τῆς Νικαίας μέρη κακούμενα πυνθανόμενος, τὴν οἰκείαν αὐταδέλφη Μαρίαν, τὴν καὶ δέσποιναν τῶν Μουγουλίων θρυλλουσμένην, σύναμα λαῷ τῷ ἀρκούντει πέμπει πρὸς Νικαίαν. Ἀπτγ-

omnibus se sistere. Verum ille vix sperans purgare se satis apud Augustum posse, iter sibi periculoso moras necens primam differebat; deinde postquam vulgus militum beneficiis et spebus ita demeruisse visus est, ut in omni sibi fortuna fidum fore non temere considereret, jam audacius responsus misit ad imperatorem, qui nomine suo pertinenter caveri prius ab eo, fideli pugnibus idoneis, nihil sibi damni ex hoc ad ipsum accessu proveniatur; quo denuntiato, quasi jam solitus officio parendi, liber securusque vagabundus. Quoniam autem postea impetrato in arcem insularem Chelen adiutu exceptus illuc est ea benevolentia civium, ut se tutum loco tali de cætero putaret, forte tunc Constantinopoli reperti Chelensiā quidam non dubitarunt imperatori promittere, scilicet cognationibus et clicheutelis suis, sese dolo comprehensum fugitivum his tradituros quos ipse ad eum retrahendum mitteret. Et præstitero quod receperant. Cum iis enim ad hoc ire quidam jussus e palatinis enucleatis, ubi navis Chelen appulit, ipse quidem sub lauhato delituit, Chelenses autem ingressi ad suos intra munitionem, coimcommunicatoque clam amicis et necessariis consilio, his probantibus et proximi juvare promptis, sub meridiem facta manu Cassiani diversorum petunt. Acquiescebat ille post prandium, nihil minus quam quod parabatur metuens; satellitesque ipsius ac custodes corporis varie dispersi erant, prout res aut remissiones quemque vocarant suæ. Ergo conjurati Cassianum facile corruptum alligant, conjectumque in navem reversi curriculo in urbem imperatori vincitum tradunt. Porro Augustus nullo eum dignatus verbo in eumdem ubi Cotaniza delinebatur compedit carcerem, occasione sic agendi ex eo ducta, 620 quod Cassianus ad suum consocerum caniclico praefectum ante scribens minatus fuisset se, nisi

mitius ab imperatore tractaretur et suæ haberetur dignitatis ratio, haud minus periculosa et noxia rei Romanæ, quam olim Cotaniza, defectione rebellaturum. Existimabatur Cassianus Romanorum tum ducum omnium scientissimus rei bellicæ; unde pro cætera infelicitate sua imperatori conilit talis viri usuram tali tempore perdere. Ille tamen non remittens sollicitudinem salagebat, ne ad momentum quidem cessans, in ordinandis, qua commodius posset, rebus suis ita omni ex parte turbatis ac plene deploratis.

23. De societate cum Iberis ab imperatore tentata, si quomodo ea exciderit.

Unde et cum dudum agitasset animo demittenda legatione ad Iberos Orientales, qua eos ad belli societatem secum ineundam invitare, experientum nunc denique putavit, destinatis illuc qui auxiliares inde copias evocarent. Audiverat enim paratos eos ad Romanis militantum sine stipendio, modo equi solum ipsis et alimenta, quantum sat esset, præberentur. Tamen cum paulo post Chatzices quidam, unus ex Iberorum primoribus, ea ipsa de re tractatum venisset ad Augustum, quod de conditionibus fœderis convenire inter ipsos nequivisset, re infecta rediit ad suos. Proniori successus affinitatis cum Charmpaniane comprehendæ negotiatio procedebat, adeoque strenua incumbebatur in apparatus destinati connubii proximum. Urgebant enim ad maturandum nuptijs ad imperatorem appellentes crebri, regiones circa Nicæam bello infestari Persico ferentes. Igitur sororem propria Mariam, quæ titulo dominæ Mungiliorum passim honorabatur, cum idoneo comitatu deduci Nicæam curat, mandans ipsis ut illuc condens ex proximo suum cum Charmpaniane conjugium promoveret, nec prius quam re perfecta desisteret, tuncque daret 621 quam possit oper-

γειλες δὲ καὶ εὐτὴν καθημένην τῇδε καθιστάνειν τὸ πρός τὸν Χαρμπαγτῶν κῆδος καὶ τὰ τῶν Περσῶν θυσλατωτέλν οὓς οἶδεν τε πρᾶγματα.

καὶ. Πῶς οἱ ἔχθροι τινα τῷν ἀρά τῷ Γάρορ φρουρίων παρεστῆσαντο.

Οὐ μή δὲ καὶ οἱ ἄντα τὴν δύσιν Τοῦρκοι τὸ παράπαν ἡμέλουν, ἀλλὰ τὸν τοῦ Γάνου κυριεύσαντες τόπον καὶ τὸ τοῦ ἀγίου Ἡλίου περικαθίζουσι φρούριον, καὶ τοὺς κατ' αὐτὸς οὐλαμπίους δίχα τερμόντες ἔχει τους ἐντὸς ἑκάκουν, ἵνας οὖς συντακτές ἔχειν τῇ πολυνημέρῳ λειψυδρίᾳ, ὡς καὶ τὰ φύλλατῶν δένδρων λειχεῖν καὶ θύνοντες ζῶα ἀποθρόφαν τοῦ αἰματος ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, πολλοὺς δὲ καὶ ἀποθανεῖν, ἔγωσαν ἕπτοις προδιδόνται καὶ φρούριον. Πλὴν οὐκ ἐθάρρουν τοῖς Πέρσαις διὰ τὴν ἀλλοτρίωσιν τοῦ σεβάσματος, καὶ πέμψαντες Ῥομοφόρτον ἐπεκαλοῦντο. Καὶ δὲ παρῆν, καὶ βίᾳ μὲν, μολίς δ' ὅμως οἱ περὶ αὐτὸν τὸ Περσικὸν ἐξελάσαντες, τὰ πολλὰ δικαιολογούμενον πρὸς αὐτοὺς, καθ' ὄμοιοις προσχωροῦντας μετὰ τῶν θείων Εὐαγγελίων δέχονται, καὶ δυον τὸ ἀρ' αὐτῶν φιλάνθρωπον τὴν διαγωγὴν παρέχουσι. Τόντο ποιοῦσι καὶ ἐν τῷ πύργῳ τῷ Ραιδεστοῦ.

ram exarmandæ Persarum in Romanos iræ, ipsisque viri auctoritate revocandis ab imnero vexando.

26. Ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Ganum siti subegerint.

Qui vero in Occiditria continentia bellum in nos gerebant Turci, haud segnes feriabantur, sed Gani jugo superato arcem cui a sancto Elia nomen est obsevabant, divisisque bisariam copiis obsessos utrinque adeo premebant, ut illi tandem longa siti enecti (nam aquæ penuria cogebantur ardori sauciū levando arborum folia lingere, et occisis animalibus ligurire sanguinem; nec alio per dies plurimos potu victilarunt, unde et multos mori contigit) decreverint se ipsos et arcem dedere. Sed Persis ob diversitatem religionis se credere veriti, destinato ad Romosfortum Christianum Latinum quodam e suis, ostenderunt, si suas admovere proprius copias vellet, se suaque ipsius potestati permisuros. Accessit Romosfortus, et hujus exercitus, quanquam haud facile, tandem tamen Persicum vi expulit, multa expostulantem et frementem quod parata sibi præda per socios vocatos extorqueretur e manibꝫ. Tum Romosfortio pacti certas conditiones, utrinque manu sacris Evangelii imposita juratas, obsessi deditioinem fecerunt. Nec fides tum in Latinis desiderata est, humane siquidem, quod promiserant, tractarunt, et quo transferri poposcerant, tuto perduxerunt. Illoc illectus successu Romosfortus turrim eiusam Rhædesti subjecere sibi voluit. Et hunc ergo munitioni copiis admotis longo instituit tempore, crebris oppugnans assaultibus, at semper irritis. Tandem efata contra super altum aggerem ballista petras in muros per eam jaculabantur diu nocteque, sed nocte frequentius, adeo ut noctis unius spatio centum circiter numerati ja-

πολλὰ γάρ διετέλουν τῷ φρουρίῳ ποιοῦμενοι προσβολὰς, ἀλλὰ οὐκ ἤνυτον. Τέλος καὶ μηχανῆμα ἐπιτήσαντες πετροβόλον νυκτὸς τὰ πολλὰ κατηδντίζον τὰς βολὰς, ὡς ἐπιβριφῆναι πέτρας περὶ που τὰς ἔκαπνον καὶ πολυταλάντους· πεντηκονταμναῖαι γάρ τὰ πολλὰ ἐπιπτον, εἰ καὶ διὰ τὸ διλγίστον τοῦ φρουρίου αἱ πλεονταις ἡστόχουν καὶ ἔξω ἐπέρρητον τὰ πεμπτύμενα. Οὐ μή δὲ καὶ ἀξημιώτοι Εμένον, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὲρ τριακοσίους οἱ ἐνεδες [P. 434] ἔντες εὐθαρσῶς ἔξελαύνοντες εφίσιν ἐπέρρεατον καὶ τὰ πολλὰ ἔξημιψον, ἵνας οὖς κατισχυθέντες καὶ οὗτοι προσχωρεῖν καθ' ὄμοιοιν ἰκέτευον. 'Ἄλλ' οὐκ ἐπειθον· ἐπώμοτος γάρ ἦν Ῥομοφόρτος, ἐπεὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν ἴδιων, ή μή καὶ θύλοντας προσχωρεῖν μή δέχεσθαι, καὶ μᾶλλον τοῦ πύργου σεθρωθέντος ταῖς συνεχεῖς τῶν λιθωνίοις αὐτοῦ μηχανῆματος. Τὸ γάρ τοῦ ἀγίου Ἡλίου φρούριον χειρωσάμενος φιλανθρώπων προσηγέγκατο τοῖς οικήτοροι, καὶ φρουροὺς ἐμβαλὼν ἐκείνοις πρὸς Ραιδεστὸν γίνεται, ἐξελεῖν διανοούμενος καὶ ἀνοικτὴ φονεύειν. Οἱ δὲ προσελιπτάρουν θερμότερον, καὶ ἕπτοις παρεδίδοσαν καθ' ὄμοιοις τοῦ σωθῆναι, ἐκ χειρὸς ἥδη τῆς μά-

clus sint saxorum prodigiosæ 622 gravitatis, quippe quæ quinquaginta minarum singula sere pondus æquarent. Sed turris exiguitas interdum per tenebras faliebat collineantium aciem; unde ab utroque laterē multa intacto castri corpore caderbant. Nec indemnus Latinis obsidio erat: nam præsidiori turrī trecentis plures audacter interdum in eos erumpabant maleque multabant, quoad denique debilitati diffisiisque viribus et hi sunt compulsi descendere ad pacia, orareque Romosfortum ut certis conditionibus ahire se sineret incolumes. Id ille ferociter renuit: indignans enim quod ea obsidione multos suorum amisisset, juraverat se obsessos, quantumvis vellent rogarent, nunquam ad compositionem admisssurum. In qua eum maxime sententia firmabat, quod latera videbat obsessæ turrī multis jam locis hiantia ob labes quas petræ muris per balistam impactæ intulerant; unde brevi se vi potitorum castro sperabat. Quoniam autem pactione constrictus coactus fuerat cum præsidioriis arcis Sancti Helii nuper captiæ humaniter præter genium se gerere, prosecutus etiam præsilio abeuntes, quo secure ad destinatum deducerentur, in Rhædestinis, quos oppugnatum inde statim venerat, consituere volebat exemplum illustre sui adversus Romanos odit, cunctis iis immisericorditer necandis. Adversus hoc obsessi jam redacti ad extrema infamis precibus certabant, vitam saltem ac miserum spiritum indulgari sibi, portas statim, si hoc promitteretur, aperturis, suppliciter orantes. Diu surdis ad hæc irati victoris auribus, periclitabantur Rhædestini repulsa ipsis extiali subiacere, nisi quidam quem secum habebant episcopus, et cum hoc aliij pro eis apud Barbarum deprecatores intervenissent. Hi pro ecclesiasticæ lenitatis officio monebant haud Dèo

χής ούσης καὶ τοῦ κινδύνου ἐπηρημάνου. Καῦ έκιν-
δύευον, ἢν μὴ τις τῶν ἐπεσκόπων συμπαρὼν σφίσι
καὶ σὺν αὐτῷ ἀλλοι τὸν βάρβαρον ἵστεύουσι μὴ ἀν
τόσον ἔργασσαθαί φένον. "Ἄμα δὲ γε καὶ συμβου-
λεύουσι, ὡς ἐλέγετο, τοὺς τοῦ βαρβάρου θυμοὺς
χολακεύοντες, ὡς εὐθίκτως καὶ ἀλλοι προδοτεν
τοῖς ταῖς φιλανθρώποις ἐκ φήμης μετεωρισθέντες
ἴλλεσι. Ταῦτα λέγοντες τῇ δεινότητι τῶν λόγων μᾶλις
τὸν βάρβαρον κατεργάζονται. Καὶ τὰ μὲν χρήματα
ἀφαιρεῖται, γυμνά δὲ τῶν ἴνοντων τὰ σώματα κα-
ταλεῖται, ὃντ' εἰ μὲν μένειν θέλουσιν, κηδεμονίας
τινὸς ἀξιοῦσθαι, εἰ δὲ οὖν, ἀλλ' ὡς ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς
ἀπαλλάξσεσθαι. Προβήγε δὲ τὰς δυνάμεις, ἀπὸ φυσῆ-
ρος ἐλαύνων, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ φρούρια. Φήμη δὲ
ἴκετο συμπεριέγειν καὶ τὸν ἐπίσκοπον (Παντού δὲ
οὗτος ἦν) καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτὸν ἐφιστάμενον συ-
εργεῖν τοῖς ἄχθοις, ἐφ' ὧν προδοτοῦν αἱ τολεῖς. Καὶ
διὰ ταῦτα ὡς εἰδός καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνος
ηὔθυνετο, καὶ τὴ δίκη πατριάρχου γράμμασιν ἐδη-
λούτο τῷ καταδικασθέντι. Ἐκείνος δὲ πρὸς τὴν
φήμην καὶ τὰ τῆς ποινήμου δίκης ὑπεραγήσας,
χαιροῦ δραζέμενος φεύγει, καὶ τὴν ταχίστην τῷ βα-
σιλεῖ παραγίνεται.

A καὶ Προσεβεία Γεννουΐτῶν δμα καὶ βασιλίως χρος
Ἀμογαδάρους.

[P. 455] Βασιλεὺς δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν ἔνικῶν ἐλπίσι
μετέωρος ὅν τὴν φυχὴν, δμως καὶ ἀφ' ἕαυτοῦ τὰ
πολλὰ ἐτεχνητοῦ ποτε πόνους ἐκ τιμημάτων προσάγε-
σθαι τοὺς ἀλάστορας. Γεννουΐται μὲν οὖν οἱ κατὰ
πόδιν ἀρτι πρώτως περὶ τοῦ σφῶν συνεδρίου ἀκόντιον
δεξάμενοι (θηλοὶ δὲ ἡ φωνὴ τὸν ἡγούμενον, ἔγει δὲ
οὗτος τὴν δῆμου προστατείαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις
δὲ πράτεω τοῦ δῆμου καλεῖται) Ἀμογαδάροις ἥθελον
θελλάττεσθαι· οὐδέτεροι γάρ εἶχον ἀλλοι τὴν κάτω δια-
κλωτέσθαι κατὰ τὰς αὐτῶν πραγματείας θάλασσαν.
Ταῦτη τοι καὶ τὰ τῆς πρεσβείας δὲ ἀδεδή; ἀπεδέχετο.
Καὶ βασιλεὺς γνωσθέν, ἐπὶ τοῦ στρατὸν βάρος ἔχοντα οὐκ
εἶχε πέμπειν, ἀλλὰ τινα τῶν φιλικῶν ταγμάτων περὶ
τὸν μέγαν ἑταῖρικάρχην ἤσαν τὸν Δούκαν, οὐδὲ ἡγε-
ῖν διὰ τοῦ στρατοῦ πρότερον, ἵν τῇ τοτε κρυφηδὸν
καὶ ἐξ ἀνδρας προσοβόλλοιεν (οὐ γάρ ἦν φανερῶς
ἀντιτάπτεσθαι), διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀποδέχεσθαι Γεν-
νουΐτας πρὸς ἄχθοις τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην συντί-
θεσθαι θέλοντας. Ἔνθεν καὶ πρώτον μὲν πέμψας
ἀναστίλλειν ἐπειράτο τὸ βούλημα, ὡς δὲ οὐκ ἔτεισεν,
εἶναι μὲν καὶ πάλιν οὐδὲν ἥττον σφές φίλους καὶ

probatum iri Christianorum per Christianos ex-
dem fieri tantam. Adjungebant interesse sua ipsius,
mansuetudinis apud arcem Helia partam famam
hic quoque tueri. Ubi enim non uno jam exper-
imento compertum 623 incredibiliter lenem et exo-
rabilem Romosfortum esse, alio tractus istius arces
faelle adducerebentur ad ei se dedendas. Ne igitur
successus, glorie sibi magnas se questui futuros,
intempestivo gratuita inumanitatis opprobrio cor-
rumperet, tanquam ei benevolē consulentes, dum
blande obsecrarent, vix tandem eloquentia et gra-
tia exarmatim ferociam vici, persuadendo ipsi
ut spoliatis omni pecunia et supellectili deditilis
viva solū et libera corpore relinqueret. Impera-
tum insuper et illud, ut si qui Rhædestinorum
manero in loco sub victoriis potestate ultra elige-
rent, illic et subditī cura dignarentur aliqua, sin
aliud nullent, statim quoque liberet migrare
sinerentur. Indo Romosfortus pronas ad fortunę
obvium favorem habenas laxans, circumferebat
exercitum per arces reliquas finium illorum, subi-
gēndis iis imminens, in quo tentando non ineffici-
uti opera ferebatur episcopi cujusdam, quem cir-
cumducebat. Paniensis hic erat, de quo fama per-
lata in urbem est cooperari eum victoriis Latino-
rum, quodammodo Romanis ejus tractus ne sece et
quas custodirent arces aut urbes dubitarent iis
tradere. In quo culpam admittere merito visus est
ecclesiastica animadversione dignus. Reus igitur
citatū litteris ad eum missis patriarchæ, cum de-
nuntiatione, nisi vadimonium sistret et satisfacie-
ret, poenæ canonice, debili hostiū fautoribus,
incurrendæ. Hoc ille percussum nautio, dolens ob-
infamiam contractam et supplicii gravitatem inten-

tati metuena, occasione arrepta fugit e castris Ro-
mosforti, et festinanter imperatorem adiit.

27. Legatio Genuensem simul et imperatoris ad Amogabaros.

C Huc statu rerum Imperator, eti exspectatione
peregrinæ, quam accersere satagebat, militis sus-
pensum habebat animum, tamen et se quoque,
si qua possit comminisci, malorum remedia exqui-
rens, non abhorrebat a tentanda de novo reconcili-
atione ferocium illorum et inmanium Amogabar-
orum, certus non parcere impensis etiam magnis,
si largitionibus pecunia ad pacis illi consilia iufie-
cti se sinerent. Tales mente cogitationes Augusto
versante, forte accidit venire tunc primum ad Ge-
nuenses 624 Constantiopoli degentes destina-
tum iis regendis ab ipsorum metropolis senatu
magistratum supremum, quem dicunt Abbas, voce
prefectum aut præpositum sonante. Hic prædius
auctoritate in populum est ejus simili quam olim
apud Romanos prætor populi habebat. Hujus oc-
casione adventus, consultantes de rebus suis Gal-
latini Genuenses uno assensu convenerunt necessari-
o sibi faciendam cum Amogabarisi pacem: aliter
enim quam iis per ea loca prævalentibus in com-
positionem secum adductis, liberas ipais ac securas
non fore navigationes Euxioun versus ad em-
poria illarum partium, e quorum commerciis spes
ac rationes mercaturæ, cui polissimum vacabant,
magna ex parte penderent. Eo consensu et rei ve-
risimilitudine ipsius Abbas moetus legationem ei paci
tractandas per se obouudam ad Amogabaros suscep-
pit. Indicatum id consilium imperatori est tan-
maxime, ut dictum est, intento excoigandis me-
dis resistendi Amogabarisi. Exercitum enim justi-

βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, ἐφ' οἷς καὶ δρου; ἀπαιτού· μνοι τοὺς παλαμναιοτάτους ἑδίσσαν, ή μήν καὶ αὖθις ὑπὲρ Ῥωμαίων . . . . καὶ δρους . . . . ἐτέραν βουλὴν ὁ κρατῶν προσανετίθεις τῷ ἡγουμένῳ καὶ τῇ ταρ' αὐτοῦ πρεσβείᾳ πρὸς Ἀμογαβάρους, ἐφ' ὃ ἐθέλοιεν χρημάτων μεγάλων καὶ τιμῆς τῆς προστηκούσης καὶ κυβερνήσεως, ὡς καὶ ἀναδοχῆς ἀξιούσθαι τοὺς βασιλεῖς δουλεύειν θέλοντας, διαιλύεσθαι. Καὶ ταῦτα προσανεθεὶς τῷ ἀδβᾶ ἐκπέμπει· καὶ τῇ μεταξὺ δημηρεύσις ἀνακωχῇ ἦν, εἰ καὶ δόλος τι ἐσκευαγώγει πρὸς πόλιν, καὶ δοσμέραι λαδὸς καὶ ζῶα ἐντὸς τοῦ ἀστεος ἐπληθύνετο, ὡς καὶ τὰ περιττὰ τῶν ζῶων σφαγῇ καὶ μαχέλλῳ δίδοσθαι. Ἀλλ' ὁ μὲν ἀδβᾶς ἐποτάς, καὶ ἐφ' ἡμέραις [P. 456] τὰ τῆς πρεσβείας μεταχειρίζων, οὐδὲν ἤνυσε πλέον, οὐτε διπρακτὸς ὑποστρέψει, πολλά τε καὶ ἀτάσθαλα καὶ γε μη οἴλα τὸν γενέθαι ἀπαιτοῦντος τοῦ Ῥομοφόρου. Ἐδούλιο τῷ καὶ τόπους καὶ σώματα καὶ φρούρια ἀπεμπολεῖν πρὸς βασιλέα μεγάλων χρημάτων, καὶ γε προσαπήτει καὶ τὰς μισθοφορίας. Εἰ δ'

Α οὖν, δόλιας γώρας σπεύδει λαβόντα κατέχειν, καὶ δόλοις διαμάχεσθαι δύνατον τρόπον ἀντιπάλων, καὶ ἐς τέλος διαμάχεσθαι διετείνετο. Ταῦτα καὶ ὁ κατὰ τὸ Μάδυτον Φαρέντα Τζέμης πέμπων ἀπέλεγεν· εἰ τῷρ τημερώτερον οὗτος παρὰ τὸν Ῥομοφόρον τοὺς Ῥωμαίων πράγμασιν. Ἐκεῖνος ἂμα Τούρκοις καὶ τοῖς ίδίοις, εἰς δὴ καὶ τοὺς Ῥωμαίοις ἀποστατήσασιν ἐξ ἀνατολῆς, οὐδὴ καὶ κουρῷ τριχῶν καὶ γενελοῦ Ἀμογαβάροις ἐξοικειοῦντο, οὕτω καλῶς τὰς ἀποχρίσεις τοῦ ἀδβᾶ δόντος, διατάξας τὴν στρατείαν χρότῳ χερῶν μέχρι καὶ τῆς πόλεως ἥλαυνε. Καὶ ἦν ἐντεῦθεν βλέπειν σκευαγωγοῦντας τοὺς ἵξω καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἐν Περαίᾳ κατωκημένους, ὡς νύκτα καὶ ἡμέραν ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως πύλας συνθλιβούντους δυσχερῶς διεκπαλεῖν αὐτοὺς καὶ ζῶα παντούς, **B** καὶ πολλοὺς ἀνά τὰς τῆς πόλεως κείσθαι ρύμας ἀφεμένους τῶν ἔργων. Τότε δὲ μὲν πατριαρχεύων δοσμέραι τὰς λιτανεῖας ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπεδιψεύσθαι, βασιλεὺς δὲ ἐπαμηχανῶν τοὺς φημιζομένους, δὲς καὶ οὐκ δόλιος ἐπέραπτο φόνος, οἷς διτερεύειν

quem iis opponeret, nec habebat ad manum nec unde engeret suppeditabat. Tantum quidam levis armaturæ ordines supererant; quos magnus hebetariae Ducas exercitus totius, antequam dissiparetur, dux, reliquas adhuc habebat, ad usum furtivorum duntaxat excusiuncularum: haud enim palam ostentare ex adverso frontem tam multis tam paucos bellii ratio aut communis prudentialia sinebat. Hæc cuncta secum imperator reputans primum experiendum putavit, ecquid revocare Genuenses a consilio pacis Amogabaricæ posset. Misit ergo qui eam dissuaderent; quibus cum esset responsum a Genuensibus necessariis se causis ad eam tentandam conventionem trahi, nec fraudi eam Romanis aut imperatori fore, quibus amici et fidi esse ut antea non desisterent, postquam indemnum in loca ipsis opportuna transitum ab hostibus Romanorum pepigissent, prout suorum rationes mercinohiorum flagitabant. Post que rogati ut salem jurisjurandi fide interposita caverent se non adiuturos adversus rem Romanam Amogabarios, aut quidquam hoc toto in negotio acturos abhorrens ab obsequio imperatori a se debito et ad extrellum uli hæctenus exhibendo, illi haud cunctanter **625** sibi suisque capitibus horrenda sunt imprecati, si secus facerent. Tum denum imperator procinctum jam ad iter versus Amogabarios Genuensem Abbam suum quoque ad eosdem legatum instituit, dans in mandatis ut eorum primoriis a se offerret pecunias plurimas, honores et praefecturas illustres, affinitates quin etiam, et quidquid a se optare maximum possent, si suorum eos qui vellent imperatori militare, ut prius, constitutas pactione mercedis id libere sinerent facere. His Abbæ commendatis eum dimittit. Interimque sibi quadam expectatione successus ex eo tractatu prosperi blandiens in quibusdam quasi curarum induciis paulisper acquevit, non tamen placide, obstrepente

C utique continuo et magis semper magisque incrementante tumultu concursantium trepide in urbem, Amogabarici bellum terrore, rusticorum, greges armataque præ se agentium sua. Unde animalibus et plebe inopi cunctæ jam urbis viæ refertæ visebantur. Minuendusque necessario esset pecoris extra pascua maerescentis numerus, ingenti bestiarum esui humano aptarum multitudine in macellis quotidie mandanda. At Abbas multis diebus apud Amogabarios commissa tractando moratus, quoj res quidem attineret Genuensium suorum, non sine operæ pretio reddi, de pace autem cum Romanis nihil prorsus impetravit, multa improba et facultatem modumque omnem excedentia flagitante Romosorto. Petebat enim ut ex se ac suis, priusquam e locis emigrarent quæ tenerent, numerata pecunia imperator oppida, urbes, arces singulas, prætereaque quotquot Romanæ generis captivos in custodiis servarent, redimeret. Jubebat item reddi ad exactum militibus stipendia cuncta retro debita. Ni hæc fierent, denuntiabat se, præter quas jam occupassent urbes et arces, reliqua pariter loca subacturos, nequo ullum hostilitatis in Romanos exercenda omisssius genus, atque in istis **D** proposito et corato bellandi ac præliandi perseveraturos ad extrellum irrevocabiliter. Similia respondit Madyto, ubi erat, alias dux Latinoru **626** Pharenda Tzimes, excusans per missum privatum ad imperatorem se, si mitius quam Romosortus agere cum Romanis vellet, præterquam in sese potentiorum concitaret, etiam nihil in summa profecturum, quoniam quæ Romosorto propriæ parebant copia, triplici genere constantes, Turcorum Amogabariorum et transfugarum in ejus castra ex Orientali continente Romanorum, qui lousura capillorum et rasura barbæ sese Amogabarisi similes fecerant, ut ex ea esse gente viderentur, istæ, inquit, adeo numerosa ac fortes copiæ, abunde, se quantumlibet cesse, sufficiunt forent ad bellum atrox in impera-

συνίδαινε τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως ἀπτεσθαί (αἱ γὰρ δινάμεις ἐπιλελαπεῖσκαν), ἡ θεῷ τὴν δίκην ἀνατιθέναι καὶ παρ' ἐκείνους ζητεῖν τὴν του ἐκκεχυμένου ἀδίκως ἐκδίκησιν αἰματος ὅμως δὲ καὶ τὰ δυνατά οἱ πρὸς τὸ παρεστώς οὐκ ἡμέλει πυιεῖν. Τῷ γὰρ Δούκᾳ καὶ μεγάλῳ ἑταῖρειάρχῃ ἐξ ἀξιώματος φυχνότερον πέμπων ἐπέσκηπτε καὶ ἔγνος ἡρέμα τοῖς ἀλάστοροις ἐπεσθαί, ἐπει οὐ δυνατά ἦν κατὰ πρόσωπον παντὶ τῷ συστήματι ἀντιτάπεσθαι. "Οὐεν καὶ οὗτος μὲν ἐμπίπτων πολλάκις ἐξ ἀφανοῦς τὸ οὐραγοῦν ἔξημάιον, ἐκ δὲ Τζουρουλοῦ οἱ ἐντὸς ἀναθαρσήσαντες ἀνθρικώτερον προσδιάλλουσι. Ραιδεστῷ καὶ κακῶς τοὺς ἐκεὶ δρῶσι, πρὸς τῷ καὶ λείαν ἰκανήν περιβάλλεσθαι. "Ο δὴ καὶ γεγονὸς δῆλον, ὡς ἔδειξε, ταῖς ἔχθροῖς, οἱ δὲ πρὸς τὸ τυχόν λαδόντες ὀπισθόπουν τὴν πυρείαν πεποίηντο. Οὐδὲ μῆτραὶ δὲ ἀλλὰ ωδὲ οἱ καθ' Ἑῷ τῆς περαίας Τοῦρκοι καλῶς ἀπηλλάττοντο, ἀλλὰ πολλάκις προσέβαλλον καὶ πολλάκις κακῶς ἄποιον εἰς τρυγητὸν ἐξιόντας, ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ Ἱερῷ

lorem continuandum. Vixdum ea tristia responsa redux Abbas Augusto reddiderat, cum duces Amogabarorum ordinato exercitu iter recta Constantinopolium pronuniarunt, processeruntque statim, instructam promoventes aciem solio litorum et cornuum canto. Fama ejus expeditionis momento sparsa, videre passim erat quoiquod degebat extra urbem festinatōnq; maxima vasa colligere, cumque suis quosque sarcinis trudere se in portas urbis agre turbam consternatorum in fugam capientis. Unde et trajecto multi freto, aliquie neque in adversa se tulos cominentis rati, aditum tentabant intra muros Perax, sua quoque præ se agentes animalia, ac dense simuli cum iis consortim penetrabant. Stratæque cernebantur viæ passim urbis ac plateæ otiosa jacentium multitudine rusticorum, intermissis agri operibus male illic feriantium. His malis patriarcha non aliud quam consuetum ipsi remedium adhibebat superum litaniarum, iis tunc instantius quotidie intra urbem frequentandis. Imperator autem exanimatus diris nuntiis (nam cædes obijer feræ crebræque ab Amogabarî factæ memorabantur, una his consolatiuncula admista, quod iis ne pervenirent Constantinopolim, quo iter intenderant, aliquid obstitit) : his, inquam attonitus imperator indicis alijs super alia ingruentibus cladiis, destitutus copiis, unum quod erat reliquum tenebat, ut Deo ultionem earum injuriarum reservaret, poteretque ab eo quain solus posset sumere vindictam, effusi inique **627** sanguinis. Non negligebat tamen administrare ex usu præsenti, quod poterat. Ducam enim, magnum heteriarcham titulo dignitatis vocitatum, crebris admonuit nuntiis ut a tergo ex occulo et protece vestigiis exercitus Amogabarici versus urbem tendentis inciseret ; et quoviam ad eis se ex adverso, opponendum vires idoneas non haberet, imminendo a dorso, quadam illis respiciendi cura, moram saltem aliquam ac sollicitudinem injiceret. His ille iunctis obtempe-

A ἀναγκαῖομένους, [P. 437] ἐπεὶ ποτε καὶ ἐντὸς ἐκεῖνοι λαθόντες ἐγένοντο, εἰ καὶ αὐθις φοβηθέντες ἔξισταν, οὐχ ἵκανοι τὸ πλῆθος ὑπεριστάσεις φρεύριον, καταβολαὶς τεταγμένων τελῶν τὰς σπουδὰς ὕνεισθαι. Τοὶς δὲ καὶ κατὰ τὴν Μηλέαν τραχυνομένοις καὶ πολλοῖς ἐν αὐτῷ συστᾶσι τὸ ἐκεῖ μάχιμον ἐμπίπτει καὶ ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνεται, ὡς τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡμέρας φῆμας ἀγαθὰς τὸν κρατοῦντα καὶ ἀμφοτέρων δέξισθαι. Ἐδοξεὶς δὲ ταῦτα τῶν συχνῶν ἐκείνων λιτανεῖῶν τοῦ πατριαρχεύοντος κάρπωμα, καὶ ἦν ἐντεῦθεν τοῖς γεωργοῦσιν ἐξιέναι κατὰ σπορὰν τῶν καρπίμων, εἰ καὶ αὐθίς ἐνθεν μὲν ἡ τὸν ἐχθρὸν προσδοκία καὶ ὁ ἐκεῖθεν φόδος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ κεκαλύπτοντας απειρεῖν, οὕτω τῆς περὶ τὸν βασιλέα δοκιμασάσης βουλῆς ὃς μὴ τοὺς ἔχθροὺς ἐς νέωτα σπάσειν, ἀριστοτέρας τὰς δρμάς σφῶν ἐποίει, καὶ οὐκ ἀπεθάρρουν ταῦμφαντὶς τὴν ἐξέλυσιν. Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ ἀρπέου ἡπράκτουν, καὶ λιμὸς ὁ βαρύτατος ἡπειρεῖτο τοῖς ἡμετέροις, καὶ

*rans improviso identidem carpebat postremum agmen ex luto irruens; qua ratione sæpe illi contingit non modica inferre Amogabarîs damna. Sub hoc tempore qui intra Tzurulum erant, ex recessu exercitus Amogabarici sumpta fiducia, forti erumpentes manu Rhædeatum nuper ab hoste occupatum adoruntur, et castro potiti repertos illic male multarunt, hanc parvæ præterea compotes prædæ, quam hoates ex rapto congregerant. Id nuntiatum exercitui versus urbem, ut dictum est, eunti novi ejus ducibus consilii occasionem dedit: retro cedendum enim pulaverunt, differendamque in tempore aliud oppugnationem urbis. Interim nec qui continentem Orientalem dudum infestabant Turci vim crudelem remittebant sed multe, nunc cum maxime assultibus tentabant arces, multosque cædebant ad viademiam necessario ex urbibus prodeuntes. Itaque qui casirum dictum Hierum nostri tenebant, coacti sunt pacem facere cum barbaris tributi pendendi pactione. Quippe Turci clam semel in eam arcem penetrauerant, non tamen idoneo numero ad eam occupandam; unde territi resulerunt pedem. Verum hoc eventu Hierenses admoniti et de voluntate hostium ipsos invadendi et de sua impari eis repellendis, ubi majori multitudine redissent, potentia, optimum factu putarunt cladem certam conventione qualicunque prævertere, securitate vivendi numinorum impendio redimenda. Meleam quoque arcem qui tenebant nostri, vicinia Barbaroru[m] aspere premebantur, plurimi eorum in proximo stationes habentibus: sed quod illic erat robur militiae Romanae; **628** in eas Persicas irruentes copias de iis victoriaram retulerunt. Cujus utriusque successus, et Hieri pactione redempti et Meleaq vi liberata, laicos ambos uno die nuntios imperator accipiens, fructum hunc tandem apparere incipientem esse credidit crebrarum illarum patriarchæ litaniarum. Inter hæc vero appetente secentis tempore cultores agrorum hinc quidem exire urbe gestiebant ad necessarium*

τοῖς ἔχθροῖς βαρεῖας χεῖρας; ἐπεινὰ τούτων προσέδο-
κάτο, μηδὲ τούτοις στείρουσι. Πλὴν Ὁσφεντίσθλα-
bos μὲν τῆς εἰρήνης ἐδίψα, καὶ κῆδος τρὸς βασιλέα
συντιθέναι ήθελαν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν πατριαρχεύ-
σαντα Ἰωάννην (ἐκεῖ γάρ κάκενος συνεάλω Σωζό-
πολίτας) μεσίτην πρὸς βασιλέα περὶ τῶν ἡζηουμέ-
νων προύβαλετο. Βασιλεὺς δὲ ὑπεριθέμενος δῆμως
τῆς ἀνάγκης ἤτεστο, καὶ πέμπων τὴν εἰρήνην ποιεῖν
κατὰ τὸ αὐτῷ βουλῆτὸν ἐδοκίμαζεν. Ἐκεῖνος γάρ ἐν
τῶν θυγατρίων τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἐξῆτε λαβεῖν·
Δ δὲ προβούθασε τῶν πολισμάτων κατασχεῖν, οὐκ
ἀπέλυε μὲν, δῆμως γε μέντοι τοῖς νέοις καὶ διοιζόγοις
διενοεῖτο ταῦτα διατηρεῖν. Βασιλεὺς καὶ ἄλλως θέλων
πράττειν τὸ συνάλλαγμα ἐκείνον ἀνέβαλλε. Καὶ ἐν
τοσούτῳ ἐκεῖνος μετέωρος ὡν τὸν ἐκεῖσες εἰτον δια-
πλωζεσθαι καθυφίει, καὶ οὕτω Ὀρμαλοῦ ἐπιταρ-
κεῦντο, καὶ φάρμακον ἦν τοῦ λιμοῦ τὸ πραττόμενον.
κη'. Τὰ κατὰ τὴν Βιζῆνην πραχθέντα.

[P. 438] Τὰς δὲ δυνάμεις οἱ Ἀμογάδαροι δει-
κατὰ Θράκην ἐκίνουν, καὶ τοῖς κατ' αὐτὴν φρου-

ρute operam vocali: inde autem eodem hostium
terrore, quo fuerant intra urbem compulsi, ne rursus
eo pergerent unde vix salvi evaserant, pari exitii
periculo nunc quoque illie perdurante, tenebantur.
Pendentis sic in ancipiiti sententiae momentum in-
cessandi partem imperatoris auctoritas addidit. Is
enim censens sententem cessuram in commodum
hostium, qui campi domini segetes olim maturas
essent in potestate habituri, consultius existimavit
non periclitari rusticos de vita in opere sibi et
Romanis inutili, Barbaris duntaxat profecturo. Ita
est in hunc annum frumenti ratio prætermissa,
nostris inde in magno famis metu versantibus;
quam una consolatio temperabat et spe debilitacionis
ipsorum hostium proventu messium deficiente
secuturæ. Nam ipsos haud daturos per se operam
agris seminandis confidebant; unde siebat verisi-
mille difficultate annonæ graviter laboraturos. Ce-
terum Osphentisthabus pacem sitiebat, admoveari
familia Augustæ affinitatis necessitudine cupiens.
Ergo habens in potestate Joannem expatriarcham
com Sezopolitis captum, eum interpretem suorum
apud imperatorem desideriorum misit. Cum statutus
aliquandiu ad eam propositionem Augustus est:
vincere tamen tandem negandi consilium necessaria
tali tempore minuendorum imperii hostium curs,
misit qui assensum ad ejus quæsita suum afferrent.
Petebat autem dari sibi conjugem unam et filiabum
Michaelis Augusti junioris. Quis autem occupaverat
Romana oppida reddere abnuebat, 629 causans libe-
ris se ex destinato conjugio suscipiendis, et ipsis
ex imperatoris domo futuris, illa servare. Nec sa-
etum nec facti ratio satis Andronico probabatur;
volentaque omnino æquiori conditione contrahi.
Itaque responso differendo negotium extrahebat,
haec tamen spem præcidens, cunctatione Romanæ
tunc rei peratili. Nam Osphentisthabus interim, dum
pendet in ambiguo conventionis ab ipso tractata

A ροῖς προσέβαλλον, καθὼς καὶ Βρύσει τῇ λεγομένῃ·
ἄλλα ταῖς ἐνδοθεν ἀντοχαῖς οὐκ εἶχον δὲ ποιούεν.
Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιοῦντο ἀφιππεύντων
ἐπὶ σφᾶς ἐκείνων, καὶ περιγενομένων πολλάκις τῷ
ἄκμητα; προσβάλλειν καὶ κρατειότερον διαμάχεσθαι.
[P. 439] Ἐκεῖθεν τοῖνυν οἱ ἀμφὶ τὸν Φαρέντα Τζι-
μῆν ἐπὶ Βιζῆνης προῆγον, δῆμα Πέρσαις πλειστοῖς γενό-
μενοι. Καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν μέγαν τζακούσιον τὸν Θύμ-
περτόπουλον, πλειστοὺς τῶν διακοσίων δυτες ἵππεις,
δέλγοις τὴν πρὸς πόλλους οὐκ ἕπάρθουν ἀφιππεύσιν
καὶ τῷ φρουρῷ ἐγκεκλεισμένοι παρέμενον. Άλλὰ τὸ
ἐκεῖ πλῆθος λῆμα λαμβάνει ἀρτικὸν, καὶ περιστάντες
τὸν ἄγοντα δῆλος ἥσαν, εἰ ἐκχωροὶ ἐκεῖνος, πολε-
μησούστες. Οὐ δὲ τῷ σφῶν θράσει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ
καταγοητεύεις (εἰς χιλιάδας γάρ συνεπλήρουν τὸ
πεζικὸν) τοὺς ἵππους συντάξας δῆμα τόξοις ἐτήλαυνε.
Σύρρον τοίνυν ἦν τὴν φυλάκινα κατέχειν καὶ προμηθέ-
στερον διακινδυνεύειν ἐκεῖθεν ταῖς δυσχωρίαις βοη-
θουμένους· ἐπει δὲ μολρά τις σφᾶς προσῆγεν ἀπό-
λουμένους, ἀφέμενοι ταύτης ἐπ' ἀγχωμάλου τῆς

successus, frumentum quo abundabat Bulgaria inde
asportari plenis navibus Constantinopolim permisit.
Quod præterquam opportunum penuria jam illuc
prementi subsidium, etiam formidatæ in futurum
fami quasi antidotus ac præsumptum in tempore fuit
remedium.

28. De gestis ad Bizym.

Copias porro suas Amogabari incessanter per
Thraciam movebant, circumferentes bellum in
arcos ejus regionis, quas signillatim oppugnabant.
Inter has unam, cui Brysis nomen est, adorti acri
eorum qui erant intus defensione redigebantur ad
inopiam consilli, nihil invenientes quod proflueret
ad votum, quin et damnis interim non mediocribus
affecti. Erumpabant enim in eos e castro equites, et
plerumque superabant, quod ei juvenes robusti
erant et summa contentione decertabant. Inde igitur
recedens Pharénda Tzimes Bizym promovit
suas copias, Persis obliter adjuncis numerosiores
quam ad Brysin ateterant. Magnus illie Iauzius
Umpertopulus equites sub se habebat plores duecen-
tis, sed quibus comparatione tanto majoris multi-
tudinis hostium, impares sese ad lis æquo campo
contra standum sentientibus, animus haud erat
prodeundi; quare se clausos munitione continebant.
Lōnge diversis vigebat sensibus vulgus plebis
Bizyensis, Martium spirans et impatientiam præ-
liandi cum vincendi fiducia ostentans. Ergo præ-
sidii ducem frequentes circumstabant, 630 orantes
ut erumpere in hostiem se sineret. Ille deceptus tam
alacri significatione audacie, simul etiam numero
eorum fretus (nam aliquot peditum millia ex his
videbat posse confici), armat illos et ordinat, præ-
posito in fronte armato accubus equitatu. Ita oinnes
emittit, pro sua ipsis militari prudentia magnopere
præcipiens ut in lata, quam monstrabat, crepidine
rupis eminentis hostem opperirentur, indeque cir-
cumspicte ac vitato quam possent providentissime

ἐκεὶ πεδιάδο; Ιππεῖς ἄμα ταξίδι; παρετάπεντο. Καὶ δὴ τῶν πολλῶν προλογίζοντων, τῶν Περσῶν σύστημα, Ιππεῖς μὲν τὰ πρώτα ἐπαρέττουσι τοῖς φανεῖσιν. Ἀλλ' οὐποι καλῶς ὥφθησαν κατὰ στόμα κινδυνεύοντες, καὶ δὲ λόχος; ἐμφανής ἦν, καὶ δειλίᾳ συσχεθέντες ἀνὰ κράτος ὑπέστρεψον φεύγοντες. Καὶ μιράτε πλήθει προσπάταντες τῶν πεζῶν ἐλεεινῶς, ποιμνῶν δίκην, κατέσφαττον, ὡς πεσεν πολλοὺς αὐθωρὸν, διετοῦ περὶ τῷ φρουρῷ οἱ ινδῆς δεῖσαντες καὶ γυναικεῖς αὐτᾶς εἰς ἀνδρας μετασκευάσαντες κατὰ φυλάκων δῆθεν εἰς δειγματικὸν πύργους ἐφίστων, μέχρις οὐ βασιλεὺς ἀκούσας καὶ περιαλγήσας τῇ συμφορᾷ, τέμφας τοῖς προσήκουσι τὸ φρούριον κατωχύρωσεν. Οὐ δέ γε πατριάρχης, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τιμίους τοῦ κλήρου ἔκποδῶν ποιησάμενος, καθηγουμένοις μονῶν ἔχρητο συνέδροις εἰς κρίσεις, καὶ τούτοις μὲν τὰ ἰκαλησιαστικὰ συνδιέφερεν. Οἶς δὴ, καὶ τοῖς ὅπ' αὐτοῖς μοναχοῖς ἄμα πρεσβυτέροις καὶ τῷ λαῷ, ἀκάστης ἐδδομάδης συνελειτάνευεν, τετρεμαλεῖν ἀξιῶν καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ πρόσθε παιδεῖν καὶ

circumventionis periculo prælium intrant. Ia illæ sapienter, sed inutiliter. Illi enim, quasi fato quedam suo perituros in paratum exitium urgente, temere omissa loci superioris securitate ulterius in subjectam, equites simul peditesque, descendentes planitiem, æquo se campo instructæ hostium aciel objecere. Illic eos exspectabant delitescentes mōro ipsorum in insidiis copiae Persicæ auxiliariae. Latinarum. Tegendo tamen dolo turmæ quædam apparabant; in quas simul nostri equites fecerunt impetum, statim e latebris insidiatores exsurgententes horrendam inevitabilis undique perculi faciem ostendere nihil minus opinantibus. Unde hi subito despondentes animos retro consternati refugerunt. Itet erat fugæ nullum aliud quam acies confusa sequentium peditam nostrorum. Per eam ergo incitati fugacium equi dum rumpunt aditum, contigit stipatam multitudinem miserabiliter conueleari ac velut agnos in ovilibus lupo irruente mactari: nam multos ipsa hora primus hic nostrorum impetus occidit; reliquos superveniens hostilis acies delevit. Quo luctuoso percussi spectaculo qui intra Bizyan stabant, jure motuientes ne victores, arbitrali nullo jam (quod vero ita erat) præsidio defendi arceret. Eam undique insilentes facile caperent; istam ipsi demere opinionem studuerunt mulieribus virili ueste induitis et armatis e pinnis procul turram idoneo tutandæ urbi ostentandis numero. Ea falsa specie lucis factum est spatium admonendi de Bizya periculo imperatoris. Quo ille auditio, et clade videlicet ianta deplorata, submisso novo præsidio 631 illud oppidum munitvit. Patriarcha interim episcopis et illustrioribus e clero quibusque per artes et injurias varias q̄nta ejectis qua ulterius abire compulsi sunt jam reliqui, præpositis monasteriorum assessoribus in conventibus et Juro dicendo utebatur, paratoque illorum assensu de rebus cunctis ecclesiasticis pro libitu statuerat. Cuius

γυναικῶν ιστανται δεομένους Θεοῦ. Δέητις μέντοι δικαίων καὶ λαοῦ ἀμαρτία ἀντιταλαγεύειν τὰ ἡμέτερα ἔδοξαν, ὃς δὲ μὲν ἀζημίωτο, ἕκ ἀμαρτίας καὶ ζημιούσθε, δὲ δὲ θεαν, ἐκ τῆς τῶν δικαίων δεήσεως περισσεύσθε. Καὶ τὰ μὲν τῆς θεας ὅργης ὅπλα θισαν καὶ ἀωρῶντο· ὅποθεν δὲ καὶ τίσι τοῖς πλημμελήμασιν ἐξεκαίστο, ἐπιεικῶς ἀδηλον ἦν, ἐλλον ἀλλα αἰτιωμένων.

κθ. Ἔτι τὰ κατὰ τὸν Ἰσαὰκ Μελήκη καὶ τοὺς Τούρκους.

[P. 440] Τότε καὶ Ἰσαὰκ Μελήκη, φόδη καὶ κατὰ Πηγάς, πόλιν παραβαλάσσον, ἡ νυμφαῖνγια ηὔτρεπτο, συγχείμενον σφίσι τοὺς πέραν Πέρσας διαπερῆν καὶ οὐτῶν τοὺς γάμους διατελεῖσθαι, παραλαβών τινας τῶν τῆς αὐτοῦ δυνατεστατας αἰρετιστῶν, τὰ στενὰ τοῦ Ἐλλησπόντου ἔδει διαπερῆν, καὶ αὐτοπροσώπως Πέρσας δουλαγωγεῖν. Μέντοι γε καὶ πορθμεῖου τυχῶν, σύναμα τοῖς διαπεραιωθεῖς πάθεις Πέρσας, καὶ μᾶλλον οἰς αὐτὸς ψκείωτο, Ἀμογαβάρων ἀποστατεύειν. Οὐ καὶ θαρρήσαντες παρευτίκα τοῖς

Hadem greges una trahentibus subjectorum cuique monachorum, adhibitis simul prebyteris et populo, singulis hebdomadis Hianias celebrabat, adhortans ut pro urbe iam perfectamente solliciti divinam ei opem exorare conarentur; curarent etiam patresfamilias excitandis ad idem domesticis, ut mulieres ipsorum et liberi pro se quisque in orationibus perseverantes Deo pariter propitiantando intenderent. Cæterum preces justorum et peccata populi quasi paribus et neutro neutrū exsuperantibus momentis quodam in æquilibrio res nostras suspendebant, ita ut quæ damna quotidie ingruerent, propter peccata inferrentur, quæ adhuc incolumia durarent, precibus justorum crederentur servari. Ac gravem quidem in nos flagrare fram Numinis, manifestissimis et nulli non clarissime perspectis experimentis constabat. Unde autem et quibus sceleribus illa inflammaretur, admodum erat obscurum, aliis alia culpantibus.

29. Adhuc de Isaacio Meleco et Turcis.

Tunc Isaaciū Melecu, cui ad Pegas urbem maritimam sponsæ deductio præparabatur, in eo erat ut iuxta convenia Persas ex Occidina continente in Asiam reduceret, et sic nuplias ipsi promissas in præmium ædebraret. Sincero igitur animo pacta exsequendi, sumptis secum quibusdam magazin apud gentem Persicam existimationis viris, quorum auctoritas valitura putaretur abducendis a societate Latinorum popularibus ipsorum, cum iis occasionem trajicendi commodam nactus in littus Occiduum ex Asia transfretavit. Persiādereque aggressus quod volebat 632 Persis illic militibus, et sua apud alii obnoxios et comitum apud alios gratia cito voti, compes est effectus, ab omnibus facile impletus ut ab Amogabaris deflecerent. Id illi confessim audenter sene sunt facere aggressi: ducibus enim suis Italī insidiati, eos astu circumventos occiderunt, moxque pro se quisque strenuo cursu fugam

έτουσι τῶν Ἰταλῶν ἐπειθεῖνται, καὶ δόλῳ κτείναν. Αἱ ἀπόδογον καταστάντες προφέσεις ἐπλάττοντο τὰς τες ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγαλούς ἐφυγομέχους, ὡς ταῖς τοῦ βασιλέως ναυσὶ περιπληθεύενται. "Ο δὴ γνωσθὲν, ἐκθυμόβεσφον ἥ ὡ; Εἴτε ἐλάσσαντες Ἀμογᾶροι προσβάλλουσι φυγάσιν ἐκείνοις. Κάν τῆς Εὐθήμου μάχης συστάσης πίπτουσι μὲν καὶ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι, ἀλλὰ δύμας ὑπὲρ τοὺς διαχοίσους τῶν Περσῶν πεσόντων κατὰ κράτος σφῶν ἀντοι περῆσαν. 'Ω; δὲ καὶ εὗθις Πέρσαι πρὸς ἐκείνους ἀπέκλινον, οὐ πρότερον αὐτοῖς ἐνεπίστευον τὰ τῆς συμμαχίας, πρὶν ἂν παρεδοῖν, οὐδὲ ὅπως τὸν Ἰσαάκα Μελήκη, ἀλλὰ καὶ τὸν σφῶν ἐξηγούμενον Ταχαγτζιάριν, ὃς ίδιως ἤγε τοὺς Τουρκοπούλους, οὐ μήν δὲ ἀλλὰ καὶ τρίτον αὐτὸν τὸν αὐτάδελφον τοῦ Ἰσαάκ Μελήκη, ὃς φανέντις οἱ προστεθέντας. 'Ων καὶ προδοθέντων τὸν μὲν Ἰσαάκ φιτρῷ καὶ ἔιφεις διεχειρίσαντο, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτάδελφον, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῷ φενεύειν κατὰ γῆς ἐπαλλάξαντες [P. 441] ὃς διὰ τὴν θυμήν γενέθαι καὶ ἀμφοτέρων. Εἴτα δὲ περιθέντες τὸ βασιλικὸν πρὸς ἐκείνον χρυσόδουλον ἐπὶ μάλις εὖρον ἐξηρτυμένον, ὅπερ ἀνεγνώντας σύναμα καὶ δόλοις τοῖς τῶν κατὰ δύσιν ἐξηγουμένοις Περσῶν εὑρεκον, καθ' ὃποσχόσεις εἰς ἀκοστατοῖς μεγάλας, καὶ τὸ τοῦ Ταχαγτζιάρι δνομα· ἐφ' οἷς ἐκείνοις εἰς

σφῆς ὀφελούσα;. Ταύτη τοι καὶ τὸν φόνον μὲν ἀνείχον, φύλακας δ' ἐζίδουν ταῖς ἀσφαλεστάταις. 'Ως γοῦν καὶ αὐθις τὰ πιστὰ πρὸς Πέρσας λαβόντες καὶ δόντες ἐμελλον ἐπὶ Τζουρουούλου ἐξελαύνειν, οὐδὲ διλλως συμπροάγειν αρίστους ἡθελον οἱ Τουρκόπουλοι, εἰ μή γε τῆς εἰρητῆς δισφῶν ἐξηγούμενης Ταχαγτζιάρις ἀπολοθαίη. Καὶ γάρ οὐ τούτο, μιᾶς γνώμης συνέλων, ὡς ἄρχει, γινομένων, διε καὶ λοξάντων εὔθυ τῆς πολεως ἀλλάνειν καὶ αὖθις οἱ ἐκτὸς ἰσκευαγῶγουν, οὐδὲ ἡ ἀρότου χρεὰ παραμένειν κατήκειγεν. 'Αλλ' ἔκεινοι Τζουρουούλῳ προσθαλάντες ἐπὶ τοῦ ὑστερήματος ἐγγένεισαν, τῶν ἐντὸς ἀντεχόντων. Ταχαγτζιάρις δὲ νυκτὸς σύναμα πλείστοις τὸν Τουρκοπούλων ἀπὸ βυτῆρες ἥλιανον πρὸς Τζαράπην ἐπὶ "Απρῷ, καὶ προσθεῖθησαν ἐπιστάντες προῦπηργμάνων ἀκ μηνυμάτων τὸν δμολογιῶν τῆς αὐτομολήσεως. Οἱ μέντοι γε τῶν Περεῶν ἀπολειψθέντες ἐν Τζουρουούλῃ, μαθόντες τὸ δρόμα, εὐθὺς ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγαλούς ὡς διαπεριπληθεύεντοι φεύγουσι· τῷ ταῖς ναυσὶ τῶν Ἰταλῶν χρήσασθαι. Οὐ μήν δὲ ἀλλὰ καὶ Ἰταλοὶ τὴν χλεύην μὴ ἐνεγκόντες κατόπιν διώκουσι.

X Περὶ τοῦ Φαρέτα Τζίμη.
[P. 442] Καὶ ιδούν ἀγαθὰ ταῦτα Ψωματοις, καὶ

impertrarunt dilationem cedis, contentis in præsens Amogabari in custodias omnes condere securissimas. Sic reconciliata sibi Persica militia, et ei vicissim ipsi quoque Latini placati ac jam denuo fidentes, cum vellent copias contra Tzurulum ducere, Turcopuli negaruntse ituros, nisi dux ipsorum Tachantziaris prius custodia liberaretur. Concessum hoc illis est, ita ut universæ jam copiæ concordet et ad quidvis uno animo agendum satis ipsis paratae viderentur. Hinc rursus didita fama est totum illum exercitum recta in urbem processurum; ex quo nova incessit trepidatio rusticos sementis causa facienda rure hactenus moratos, ut convasarent ipsi jam quoque, seque ac sua intra urbis incensia conditum currerent. Verum Amogabari tunc quidem oppugnationem Tzuruli aggressioni urbis prævertendam rati oppido se isti admoveant, hanc quali speraverserant successu: valida quippe Tzurulensem defensione repulsi damna non parva patiebantur. **D** Hic cuncto tempore Tachantziaris cum plerisque Turcopulorum noctu aufugit, ad Tzarspen arci Apro dictæ præfectūri cursu contento se conserens; et admissus a præsidioria intra castum illud, facta prius idoneis indicis fidei veri transfigili ad partes Romanorum. Persæ autem relicti ad Tzurulum, fuga Turcopulorum cogniti, subito et ipsi versus littora fugiunt, ubi stare sciebant naves Italorum vacuas, quibus vi occupatis trajicere in Asiam se sperabant posse. Hac ipsorum Itali perfidia retro fugitivos insequuntur, 634 gratulantibus Romanis hostes suos civili invicem discidio commissos.

30. De Pharenda Tzime.

Sed et major iis erat gaudendi causa, quod Pha-

μᾶλλον διειπέται οὐδὲ προσδόκιμος ἡνὶς ἀποκλίνειν πρὸς βασιλέα πεπονθόντας ταῦς ὑποσχύσεσιν. Ἀλλ' ἔκεινος ἡδη προσποιούμενος τὴν προσχώρησιν, Μπυριγερίου ἐκ τοῦ αἰρυηδὸν ἐπιστάντος ἐπὶ μεγίστου καράβου καὶ πολλοὺς τῶν ἵππων ἐν αὐτῷ φέροντος, ἀσθενέστερος μὲν ἐγίνετο ταῖς δρμαῖς, διεὶς γε καὶ ἐκ Σικελίας ἐπαγγελίαι πρὸς Θευδερίχου συγκατὰ τε καὶ μέγιστας πρὸς ἔκεινος ἤσαν, εἰ τιμένοιεν. Ὁμως γε μάντοις οὐδὲ λόγος ἦν τὰ πρὸς βασιλέα προσπηργμένα ἔξαθετῶν. Καὶ πέμπων προηγουμένων, μὲν περὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσανίνης τὰ πάνδεινα διεμήνυε, προσαγγέλλων ὃς; αὐτὴ πρὸς αὐτοὺς πέμπουσα τὸν εἰκείον αὐτῇ Κανναβούριον ἐξοτρύνει κατὰ βασιλέως ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ Καλσαρος μηνιμάτων πάλαι. Ὁ δὴ μαθὼν βασιλεὺς καὶ ζητήσας, καὶ ἐκ μέρους καταλαβὼν διατάσσειν, δι' ὄργης ἐποιεῖτο τὴν αὐτοδελφην καὶ πέμψας ἔγκαθείργυν τοὺς ἀνακτόρους, εἰς ἐντελεστέραν ἐξέτασιν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναρτῶν. Ἐκείνος δὲ τοὺς ἀνακομισσοντας αὐτὸν πρὸς βασιλέα πέμπων ὡς δῆθεν ἐζήτει, καὶ δύο ἐπὶ τούτῳ τριήρεις ἐξαπελνόντο. Οἱ καὶ ἐπιστάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν τοῦ Μπυριγερίου κάραβον ὡς αἰρήσοντες. Ἀλλ' ὁ Τζιμῆς πέμψας περιεποιεῖτο τὴν ναῦν, έδιον λέγων εἶναι τὸν ἐν αὐτῷ λαδὸν· μὴ χρῆ-

A ναι δὲ πολεμεῖν τὴν πρώτην οἵς καταλάμπτεσθα: ἀρχοντας, ἀλλὰ σφῶν διξελθόντων προσβαλεῖν, εἰ δεῖλοιν, θωθεν. Ταῦτ' εἰπὼν ἐξηπάτα, καὶ χηλοὺς ὡς οἰκείους θησαυροὺς μετά τινος στιβαδίου ἐξαποτελεῖλαν τὰ πιστά ἐξίδου τοῖς λόγοις ἐξ ὅν ἐπρατεῖ δῆθεν. Ἀλλὰ νυκτὸς ἰκανωθέντος πλεοῖσι πολεμάρχοις τοῦ καράβου, τὸ μὲν ἐπ' ἔκεινον σκέμμα τὸν ἡμετέρων μάταιον ἐντείνθεν ἦν, καὶ οὐκ ἐπεγείρουν τὸ σύνολον, αὐτὸς δὲ ἐδειξε μὴ ὑγιῆς ὅν τὰς πίστεις. Καὶ διὰ ταῦτα ὑπόπτες καὶ περὶ τῶν χηλῶν ἔχοντες ἀνοιγόντους, καὶ τὸν δόλον εὑρίσκουσι φανερόν· ἀρμός γάρ καὶ πέτραις τὰ πληρώματα ἤσαν, καὶ οὐτέν δὲ τὸ παράπαν ἀμφίβολον τοῦ μὴ φενάκην. εἶναι τὸ πᾶν δὲ ἔκεινος ἐλεγέ τε καὶ ἐπραττεν. [P. 443] "Οθεν καὶ κανοὶ πρὸς βασιλέα ὑπέτρεψον. Ἀλλος δὲ τις ἔκεινων Φαρεντζανέζας, αὐτάδελφος τοῦ καταστάτος δομεστίκου τῶν σχολῶν, Ἀμογαδάρου καὶ τοῦ του, προσχωρεῖ βασιλεὺς σὺν πεντήκοντα· δυν καὶ προσδεξάμενος διατάσσειν τοῖς προσήκουσιν αὐτὸν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐστελλεν. Πές καὶ πρόσθετος ἐκ Τόδου ἐξαποτελεῖται πρὸς βασιλέα φρεροὺς ἐπὶ τῶν βασιλέως νηῶν, ἀξιοῦντας ὕγιαρθροντας σφίσι τὸ φρούριον, ὡς μετ' ἀγάπης οἰκεῖν καὶ εἰς ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως λογίζεσθαι, μαχομένους ἔκειθεν Πέρ-

renda Tzimes exspectabatur mox in partes imperii transiturus, pelletus ad hoc ab Andronico ingentium promissione præmiorum. Atque ille quidem fide, ut apparebat, bona profectionem ad Augustum adorabat suam, quando ecce improviso supervenit Mpyrigerius in nave maxima, multos secum equites adducens. Hoc Tzimes appulso lentius jam administrare negotium visus est, consilio, ut est verisimile, priori novis speciebus concessso. Afferabant enim Mpyrigerii comites ingentes e Sicilia pollicitationes Theuderici, adhortantis ut bellum quod coepérant urgerent, missurum se quippe mox illis auxilia prævalida. Nondum tamen prorsus larvam Pharenda deposituit, lactare adhuc imperatoreum pergens sui propinquæ expectatione accessus. Quin ut hærere cunmaxime sese jam conventis et Augusto bene velle inculentius ostenderet, indicavit ei per fidos a se missos Asanis viduam, ejus sororem, claram ipsi nocere quam posset gravissime: venisse quippe ab illa ad se aliosque Latinorum duces maximum isti fidissimum matronæ Cannabonrium, ad omnes in imperatoreum concilando; cui se infensam ferret ob necem olim illatam Cæsari suo genero. Ictus inopinata imperator indicio, inquisivit de re, ac partim ita esse ut nuntiabatur comperit. Quare iratus sorori custodiri eam in palatio jussit, quoad pleniū explorasset quidquid hic latebat, de causa ista judicium suspendens. Interim hoc quasi novo pignore de fide Pharendæ certus, misit qui eum ad se venire, ut aiebat, cupientem honorifice deducerent. Duæ ad id profectæ triremes in navigium, de quo diximus, Mpyrigeri forte incidentes 635 illud expugnaturæ circumsteterant, nisi occurrens Tzimes suos esse diceret illius vectores

C navis, negans idecirco convenire initium exsequendie reconciliationis a prælio cum reconciliandis conserendo duce. Cæterum se nocte inde suos extracturum. Postridie mense posse illos navem illam jam suis amicis vacuam, si vellent, capere. Hæc loquens, ut cantius falleret, quasi ultro dens pignora Romanis sive benevolentias sinceræ, arcas aliquot sane graves in serculo constiپtas quodam, quibus claudi suoi tbaeauri diceret, ipsis in triremi deponendas tradit. Ea illi tanta velut arrha confirmati nefas putarunt de viri dictorum veritate dubitare. Verum nocte insecuta centurionibus aliquot cum manipulis eorum in Mpyrigerii navigium introductis, id ita munitum postridie apparuit, ut elapsam sibi de manib[us] ejus expugnandi occasionem sero jam trierarchæ imperatorii sentirent, iidemque non sive causa suspectarent fraudem in in eo quandam Pharendæ versatam. Cui suspicloni cum occurreret memoria pignorum datorum, subit quosdam cura explorandi quid latoret in cistis traditis. Haec igitur ubi aperuiasent, arena plena et lapidibus reperiunt. Ergo cubilibus jam ipsis persidæ deprehensis, nihil dubitantes amplius quia nefariam præditionem pacificæ conventionis obtenuit Tzimes machinaretur, spei ac votorum irriti trierarchæ ad imperatorem redierunt. Alius tamen quidam ex ista gente, Pharentzanas, frater ejus qui constitutus fuerat domesticus scholarum, Amogaharus et ipse, transfugit ad imperatorem cum sociis quinquaginta. Excepti ab eo cuncti sunt benevolæ ac munifice tractati. Unde sumptis animis Rhodo inabitantes Frerii ipsis impositos imperatoris navibus legatos ad ipsum miserunt, per quos 636 orabant condonari sibi arcem ejus insulæ, in qua

σαις, καὶ βασιλεῖ τριακοσίους τῶν ἀρίστων πολεμάρ. Α τῇρι ἐπὶ Αἶνον καὶ Μεγαρίσιον γίνονται, ὅπου καὶ τέχναι συγκροτοῦνται, ὅπου δρα καὶ προσταχθεῖν.

λα'. Τὰ κατὰ τὴν Ῥόδον συμβάντα.

Οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλεὺς ταῦτα τούτοις ἐπείθετο, ἀλλὰ προσετοιμάσας καὶ αὖθις τὰς νῆας ἐπὶ Ῥόδου πέμπει τὸ δυνατά προσερήγων Ῥόδιος. Ταῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς Βοηδρομιώνος κατὰ τὴν χαίρην Κυριακήν καὶ ἡ φυλακίτης Μελιτηνώτης θυήσκει, τῇ ἐξ ἀρχῆς ἐπιμένων γνώμῃ ὕσπερ καὶ ὁ Βέκκος, μηδὲν πλέον πρὸς βασιλέως ἀγένωσας ἢ ἂν ἐπὶ ταῖς περὶ τὴν πόλιν ἀσκήτων νήσων ἀπαχθὲν ἐδίοιν σκήνος ταφῆναι. "Ο καὶ γέγονε. Κατεῖς τὴν Πλάτην ἐκκομίζεται καὶ εἰκαλως θάπτεται. Μόνος δὲ τῇ φυλακῇ ὁ Μετοχίτης ἔχαταδειπτο, μηδὲν καὶ αὐτὸς ἐνδιδοὺς ἔτι ὃν ἐξ ἀρχῆς ἔξειχετο.

λβ'. Ηπειρ τῆς ἐκαραστίσεως τῷν Ἀμογαβάρων.

[P. 444] Ἀμογάβαροι δὲ τὰ πολλὰ τῷ λιμῷ προσταλαιπωροῦντες (οὐδὲ γάρ οπερειν ἥθελον), ἄμα δὲ καὶ τῆς ἐκ τῶν θησαυρῶν δυσωδίας μη ἀνεχόμενοι, Ραιδεστὸν καὶ Πανία καὶ τὰ τοῦ Γάνου καταλιπόντες παμπληθεῖ κατὰ τὴν τοῦ Καλλίου γίνονται. Ἐκεῖ τοὺς ἐς φυλακὴν αὐτάρκη λιπόντες ὅμως φυ-

concorditer habitarent, ejus imperio subjecti; quod si annueret, offerebant trecentos et suis experientissimos rei bellicæ, ut qui non pugnare solum, sed præesse ariebus et ductare exercitus perire possent. Hos pollicebantur a se ituros ad Augustum, et quocunque vellet destinare, ad rem contra Persas manū et concilio gerendam profecturos.

31. Quæ Rhodi contigerint.

Non tamen hæc illis imperator assensus est: quin et rursus paratas naves Rhodum misit, pro virili Rhodios adjuvans. Eodem mense Aprili, eadem quæ nova Dominica vocatur, vetus hospes carceris Meliteniotes moritur, in prima sua, ut et Veccus, permanens sententia, nihil amplius imperatorem precatus nisi ut in aliqua desertarum insularum cadaver suum sepeliri mandaret. Quod et factum est: nam in insulam Platæ deportatum corpus ejus ibi est tralatitie humatum. Solus vero in carcere Metochita remansit, nec ipse quidquam adhuc remittens in iis quæ a principio decreverat.

32. De discessu Amogabarorum.

At Amogabari fame vehementer pressi (non enim seminarē curaverant) et morientium inde vulgata lue plurimorum foetorem non ferentes, Rhædesio et Paniis, ac quæcumque ad Ganum tenebant, locis relictis, prono cursu ad Ænum et Megarisium se transferunt. Ubi ob penuria nihilo secius urgente coacti aleam jacere certaminis, iniquo etiam loco pugnam lassessendo, ne sic quidem malis suis medebantur, non parvis ab illarum incolis partium damnis affecti. Tunc fama increbuit ex opinione 637 verisimili multorum, a viris etiam prudentibus, ubi audierunt, facile credita, eos velle traiectere Marizam aīnnem, sed quod scirent cum quo

ἀνάγκης καὶ ὀνδειας προσβάλλοντες καὶ φιλοκινδύνως μαχθμένοι οὐδὲν ἥπτον παρὰ τῶν προσχώρων ἔχημιούντο. Καὶ πύστις ἡν πιστευομένη ἐνίσις, καὶ τοῖς δοκοῦσι τῶν ἀκουόντων, ὡς τοῦ ποταμοῦ τῆς Μαρίτζης τὸ πολὺ τὸν ὄντας πρὸς θάλασσαν ἀποτύσσογος καὶ βατοῦ ποσῶς γνομένου ποτὶ πρὸς Βολερὸν διεπεραιωθήσονται. "Οθεν καὶ πολλῷ προφθάνοντες ἔχώμαντον ἔκειθεν καὶ τοῖς φρουροῖς ἐγκατεῖντο, ὡς προνομῆς τύπον ἔχειν καὶ ὃν τόπον οὕπω τινὶ προενόμευταν.

λγ'. Αἰωνις τῆς Τρικοκκίας παρὰ Περσῶν.

Ἐπέρωθεν κατ' ἀνατολὴν, καὶ μᾶλλον περὶ τὴν Νίκαιαν, δυσφόρως εἰχον τὰ πράγματα, τοῦ Ἀτρανὸν κλονοῦντος τὰ τῆδε, καὶ μᾶλλον δει τῇ αὐταδέλφῳ τοῦ βασιλέως Μαρία καὶ τῶν Μουγουλίνων οὗτοι πως δέσποινα ὀνομαζομένη ἐπιστάσα Νικαίᾳ ἐξ ὑπερτέρου φρονήματος τῷ Ἀτρανῷ προσφέρετο, καὶ εἰς τὸν Χαρμπανὸν ἐπεγκαλεῖν δῆλη ἦν ἀπειλούσα. Καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ μυριάδες τρεῖς, ὡς ἡ πύστις εἰχε, περὶ ποι τὰ ἑψα μέρη Περσίδος ἐξεπέμποντο. Καὶ πρὸς βασιλέα τὰ μήνυτρα ἐφθανον, καὶ βασιλεὺς

magis appropinquaret mari, eo altiori turgere alvo, loca de industria quærentes sponi ejus viciniora versus Bolerum tendere, ubi quadamtenus vadosus ferebatur, ut enim illic pedibus transirent. Hoc qui circa tractus illos habitabant cognito, passim consternati deserebant domos, se suaque abdentes intra munitas arces, non alio quam matutæ fugæ præsidio tutos se futuros arbitrati a gravissimis malis, quæ ab horum nota crudelitate non immerito timerent. Ita nondum ullis vastata hostibus regio, vana trepidatione discursantium hoc et illuc incolarum, eam præferebat speciem quasi cummaxime a pabulatoribus magni exercitus passim diriperetur.

33. Expugnatio Tricoccia a Persis.

Aliunde per Orientem, et maxime circa Nicæam, malo sane loco res erant, Atmane cuncta illi agente ferenteque, præsentim ex quo soror imperatoris Maria, Moguliorum domina vocata, Nicæa residens alto Atmanem despicio supercilie D visa est, accusaturam se illum apud Carmantanem fidenter comminata. Nec minæ fuerunt vanæ: nam a compellato per Mariam Carmantanæ triginta, ut fama fuit, armatorum millia ex interiori Perside versus Orientalem Romanias limitem missa sunt. Cujus indiciis rei mature ad imperatorem præmissis, studuit ille obviam venientibus mittere qui quam gratis sibi foret illorum adventus cunctis demonstrationibus benevolentæ et xeniis magnificis testarentur. Sed nihil horum Atmanem terruit aut segniorem ad destinata exsequenda reddidit. Quin et aucto ex his impetu incumbere vehementius ad copta strenue perpetranda videbatur. Itaque infestum exercitum Nicææ admovens agros primum circum undique astavit, vineis excidendis,

πάρκων [P. 445] ἐπελύσεις σφᾶς συχνοῖς καὶ με- γαλοπρέπεισι φιλοτιμήμασιν. Οὐδὲν δὲ ταῦτα νιδίστη- ρον τὸν Ἀτράμινον καὶ περὶ τὰς πράξεις ὡσαντὸς προμηθέστερον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον παρώρευνον, ὥστε καὶ Νικαίᾳ προσβέλλοντα ἐκσπάν μὲν ἀμπελῶνας, ἀφανίζειν δὲ λίθους, καὶ τέλος προσβαλεῖν Τρικοκκά τὸν τὸν Νικαίων διετεγχίσαται, καὶ περικαθίσαντα σὺν πλήθει πάντῃ περὶ αὐτὸν τῶν Ήερών πολλὰ μὲν πεθεῖν τῷ ἀκελεῖν ἀρειμανίων δυτῶν καὶ μᾶλλον φυτῆρον τόξων ἀρχῆσιν, τέλος δὲ τοὺς τάφρους, οἵς ἔθαρθρουν, σταυροὺς ἀναγώσαντα καὶ πέτρας καὶ δένδροις καὶ χώμασιν αὐτοὺς παραστήσασθαι, καὶ φόνον μὲν πολὺν ἐκεργάσασθαι, ἕστω δὲ τὰ πιστὰ δοῦναι, ὡς γε ἐψήσει, πρὸς τὴν τῶν Τοχάρων, εἰ ἀπιστῶσιν, ἐπίθεσιν. Θέρους δὲ ἡνὶ ἀκμῇ, καὶ αἱ μὲν τοῦ βασιλέως νῆσοι περὶ που δέκα μετὰ τοῦ ἑταῖρον στρατοῦ Μαρούλη πρὸς Θάσον ἐκπεστίλλοντο. Καὶ γάρ ἀπιστάς τῇ νῆσῳ δυσὶ νυνοὶ πρότερον δὲ τοῦ Μανουὴλ Ζαχαρίου πιστοπότου τῇ βασιλεῖ δεσμοῦ ἀνεψιδεὶς ἀπιστότευτος, καὶ πειρατῶν τρόπον ἐπιχειρήσας, αἱρεῖ τὸ φρούριον. Ὅ δὴ καὶ ἀνακτίσεις ὡς

Α ἐχυρῷ ἐχρήστῳ φρουρίῳ, καὶ ἀπὸν διὰ τῶν σικελῶν κατείγει. Καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἐξαποστατέλλας εὖ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σὺν ναυσὶ προηγούμενον μὲν αὐτὸς τὴν δὲ τὴν νῆσον προσεδρίαν ἐπανετίθετο, ὅφ' ὃ καὶ τὸ φρούριον παραστήσαντο, ἐπέσκηπτε δὲ πολυωρεῖν καὶ πρὸς Αἴνον διὰ τοὺς Ἀμογαβάρους, ἐπειὶ καὶ οἱ περὶ τὸν Τζιμῆν, ὡς ἀλέγομεν, ἐπὶ τὴν Αἴνον γενόμενοι ἐπολιόρκουν καὶ ἐνεργέστερον ἐπεχειρίουν, ὥστε καὶ ἀνορύττειν ἐπὶ μέρους τάκενης θέματα, εἰ καὶ πάτρας συμφύτῳ προσαράξαντες οὐκ εἶχον δὲ τι καὶ πράττειν. Τέλος δὲ καὶ αἱ ἔνδον, ἐνδὲ τόχην δρύσσειν ἐχόντων προσφυγόντος ἐκείνοις, διωρυγτον ἐνδοθεν ἀντικρὺ, καὶ προτερήσαντες αἰρήνης τὸ ἀνορυττόμενον προσάξαντες τοὺς ἔξωθεν ἐκεὶ συνέσχον καὶ ἐξηράνισαν. Σιτηγείσθαις δὲ θηλεον, δὲτι καὶ λιμοῦ ἐκινδύνευον γίνεσθαι παρανάλωμα.

B "Οὐεν καὶ μικράς τινας νῆσος ἐξετομασάμενοι ἀς ἂ πέραν καθηπτιγον τῆς Μαρίτης, ὅφ' ὑπερ ἐκ Βολεροῦ σιτάρκοντα. Αἰς δὴ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐνεχόντες οἱ τοῦ ἑταῖρου στρατοῦ ἐπὶ τὴν ἐπ' οὐρας ἐκτέσκευσαν διώξιν, λεγενεύμενοι πρὸς τὸ θήραμα.

C *segetibus 638 corrumpendis; mox oppugnare aggrederunt Tricocciam, arcem in Nicæam vicinia munitiones et velut propugnaculum ejus civitatis. Arta igitur id castrum, omnibus circum suis copiis dispositis, obsidione cingit. Obtinebant eam arcem praesidiarii fortissimi et ex longo exercitatissimi arquite; unde ab his summa vi repugnantibus multa et gravia pati damna milites Atmanis-contigit. Tamen hi trans omnia obstacula pergentes usque ad fossam processerunt profundam et latam, qua obsoesi magnopere fidebant. At eam Persæ, decussatim connexis et trabibus super eam quasi pontem suspendentes, tum petras desuper, arbores, terre cumulos et ruderum, mole ingenti devolventes, cosequarunt tandem, et per illam sic constramat insilientes in muros Tricocciam vi ceperunt, eadem immanni repertorum intus edita. Ea in munitione a se instaurata et praesidio sibi fidissimorum prævalido incessu perfugium habere se tutum ac paratum adversus omnes casus belli, quod imminenter ipsi diceretur a Tocharis suppetias Augusto venientibus, Atman credidit. **D** Estas porro erat summa; et imperatoris naves circiter decem, duce illis præposito qui exercitu præfuerat, Marulo, Thasum versus jussæ solverunt. Causa mittendi fuit, quod Manuel patrui vel avunculi Zacharæ imperio fidissimam nepos ex fratre aut sorore perdidicissimus, in eam paulo ante insulam piratas ritu dnibus navibus irrumpens, arcem in ea sitiām occupaverat, deuuoque diligentius munitam ut iam suam habebat, absens quidem ipse, sed vicaria sibi fidorum illic deuentum potestate regens. Illos ut inde pelleret, et imperio restitueret iustice usurpatam insulam, quem nominavi, cum exercitu navibus vecto imperator ducem misit. Ille, ut erat jussus, exposito in Thasum milite, illic immorans arecum amissam recuperare conalatur.*

Fuerat autem illi præterea imperatum 639 ut **E** Mai arcis ab Amogabaris obsesseret, quoad inde posset, tutelæ prospiceret. Nam Tzimes cum suis, et nuper dicebarous, versus **A**enum profecti eam munitionem oppugnabant, omni opere subigere satagentes, adeo ut cuniculis sub humum ductis ipsa ejus penitus emoliri fundamenta contendenter. In quo magnus illis occurrit labor, quod petram subtinus perpetuam repererunt ferramentis hanc facile forabilem. Tamen cum incepitum perseveranter instando proveherent, opportune obsecsis accidit transfugere ad ipsa peritum quædam subterraneorum istiusmodi molitorum operum, cuius suacu ductuque contrarium et ipsi cuniculum offundunt, quod progressi usque ad hostes cæca illa progradientes via nec opinato deprehensos intereinerunt, labore ipsorum irrito redditio. Istud obsidentium incommodum aggravabat penuria commentum, et bine metus ne fame perirent. Illicie ut obviam malo irent, naviculas expediunt quibus in adversam Maritzæ amnis delati ripam e Bolero et agri circumcisitis alimenta corradarent, eisitem postmodum scaphis in castra ipsorum deportanda. Talem ipsos trajectum administrantes forte conspicati nostrorum quidam classiariorum, e mari fluminis alveum ingressi, ruunt statim cupidi venatores in prædam visam; quam ne caperent nihil eis magis quam nimia obstinat aviditas. Si enim lentiori pedetentim progressi remigio cymbas hostiles, quibus fluvium oblique secantibus, quippe cum non adversum recta littus sed aliud multo remotius peterent, longus erat per amorem cursus emetiendus, evehi a ripa, unde solverant, paulo latius sivissent, deprehendissent utique illas in medio, et nec opinantibus supervenientes, quasi retibus undique inevitabilibus conclusos, cum suis universas vectoribus in suam potestate redegisset, nisi si quo. nihil profuturo

Τάχ' ἀν κατηστόχουν τῆς δῆρας εἰς τέλος· εἰ Α ἀπόδρατον, οἱ δὲ περὶ τὸν Ὅρομοφόρτον ταπείμενοι γάρ ὑψεικότων τούτων τῆς ἐλεοίας ἔκεινοι ἀνωτερῶν κατεῖσται τὸν ποταμὸν παρῆλαζεν, καὶ ἐπὶ τῶν πέραν τόπων ἐς δυσὶν ἦν ἀπωτέρω ἐγένοντο, τάχ' δὲ φύσαντες οὗτοι ἐντὸς ἀφύκτων ἄρκυάν εἶχον ἔκεινους, μηδὲν ὀφεληθῆσομένους; [P. 446] εἰ καὶ τῇ χέρσῳ προσήρπατον, ἀδύνάτου δυτος ἐπανασώζεσθαι πρὸς τοὺς ἴδιους; διὸ τὸ μεταξὺ ἐμπόδιον κείσθαι τὸν ποταμόν. Νῦν δ' ἀλλὰ λιχνευσάμενοι οἱ ἡμέτεροι ἐμφανεῖς ἥσαν ἔκεινους καταδάκωντες πρὶν παραλλάξαι τὸν ποταμόν. "Οὐεν καὶ ἐν στενῷ τῆς σωτηρίας ἐλθόντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως μάχεσθαι, προσαρέπτουσι τῇ ἔηρᾳ, καὶ τῇ χέρσῳ πιστεύσαντες ἔχουτον, τινῶν ἐλαχότων σύναμα ταῖς ναυσὶν, οἱ πολλοὶ εώζονται. Οἱ μὲν οὖν ἔργον μαχαίρας, αἱ δὲ πυρὸς ἐγένοντο παρανάλωμα.

Γίδας δέ τις ἀνεψιδες Θευδερίχου τοῦ κατὰ Σικελίαν ἐξάρχοντος, ἀκουοθέντης ὡς οὐδὲν δλῶς οἱ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξάρχοντες συμφωνοῦντες ἦν τὴν σφῶν ἡγεμονίαν πιστεύουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Φαρέντα Τζιμῆνην ἀθλουσι τάπτεσθαι, οἱ δὲ οὐν ἀντῷ τῷ Φαρέντῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ὅλων Μπυριγερίων προτρέπουσι· καὶ γάρ οὗτος αὐθις ἀπανῆλθε, καθὼς ἐν τοῖς ἀνω λόγοις ἐλέγομεν, οὐκ οἶδα πῶς ἐκ Γενούας;

Ipsas effugio, in littus impactere ulterius vectores suos in horribilem (440) *exponerent regionem, certo perituros in loco inserto, unde regresus ipsos ad suos amne præalto interfluente prohiberetur. Præ-* C *propero igitur sese nostri ostendentes, et scaphas insecuri Amogabarorum nondum emensas dimidium spatium latitudinis alvi, eos impares resistendo coegerunt respicere unde solverant, et naviculis in ripam a suis incaecam reflectendis salutis proprie transire. Iia plerique isto sunt periculo defuncti, pauci duxatae ipsorum et cymbis aliquot captis per noctros, qui homines quidem gladio, cymbas autem igne absumpsero. Inter haec Gidas quidam, et Theuderici dominantis in Sicilia fratre natus, missus a patre ad Amogabaros est eorum inter se, si posset fieri, conciliandorum gratia. Audierat scilicet Theudericus laborare dissensione civili Catelanorum res, dum supremum imperium partium plerique ipsorum deferunt Pharensi Tzimi. Nec pauci alii, Tzime ipso assecente, ductum exercitus tollūs attribuunt Mpyrigerio, qui, ut superius diximus, abductus Genuam, iude nescio quomodo elapsus, rursum eo restierat. Diverso ab his cunctis sentiebant proprio subjecti Romesferto: hi uniuersi duci suo præfecturam copiarum universam deferri æquum ceasabant, nec ipsi, nec Romesfertus, subjici Mpyrigerio sustinenter.*

34. *De navibus septem cum Gida ad Amogabaros appulsi.*

Eas se compositurum controversias Theudericus ratu, si aliquem e sua cognatione, cui nemo ipsorum parere recusat, ad Amogabaros mitteret, Gidam bene ad eos destinavit cum septem longis

τῶν λοιπῶν οὐδὲν ἐπιστένει (μηδὲν γάρ αὐτὸν Ὅρομοφόρτον τὸ ὑπὸ τὸν Μπυριγέριον τάπτεσθαι καταδέχεται).

λδ. *Περὶ τῶν ἐπτὰ νεῶν τῶν μετὰ Γίδου Ἀμογαβάρους ἐπιστασῶν.*

Διὰ ταῦτα δὲ τοιοῦτος παρὰ Θευδερίχου σύναμα μαχρχίς ναυτινὴν ἐπέκε, ὡς ἡ φήμη εἶχεν, ἐξαποστέλλεται. Οἱ δὲ τὸν [P. 447] τοῦ φηγὸς Σικελίας Ματέρα Φαρέντη ταῦτα πράττειν ἐφήμιζον. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ Γίδας δὲν κατ' ὄνομα κρείττον τῶν οὐλῶν τοῦ φηγὸς ὑπεκρίνετο, ὡς ἔξιθεν περιλαβεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὄνομα κατά τι σέμνωμα μέγιστον. "Ομως μὲν οὖν ἐλθόντος κάκεινου, οὐδὲν δλῶς οἱ πάντες συνεψώνουν ὅπ' αὐτῷ τάπτεσθαι, καὶ μάλιστα Ὅρομοφόρτος, ὑπερηφανῶν ὅλως καὶ μεγαλιζόμενος, εἰ χώρας ήσε αὐτὸς διὰ σπάθης ἡρξε, καὶ δυναστείαν ἐτίψω παραχωροὶ ἐξ ὄπογύου φανέντε. Καὶ οὐ τῇ τῶν λοιπῶν βουλῇ συνυπῆγετο, ἀλλὰ καθ' αὐτὸν στρατηγεῖσιν ἁδούλετο. Πάντεις τὸν βασιλέα κατελάμβανον καὶ ὡς οὐδὲ αὐτὸς Γίδας έτι προσμενεῖ, οὐτως ἀσυμφώνως ἐχόντων Ἀμογαβάρων. Τάχει, δπόσον ἦν, τοὺς περὶ Τζιμῆνην κατεμάλασσεν δικρατῶν μείζοις η κατ' αὐτοὺς ὑποσχέσσοι, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἱράταξε ἀπομφανίαν ἀντεῖθεν συνίστα, καὶ ταῖς καθ'

navibus, vel, et alii dicebant, Mateream Pharentem proprium alium, sive re vera hic venerit, sive Gidas, ut se venerabiliori titulo commendaret, se natum εἰ (441) Theuderico simulavit notamque filii regis istius sibi appellationem sumpsit. Utut est, opinio tunc quidem increbuit, fama late dissipante, adrectum his navibus regis Siculi filium. Cæterum spe ista saa Theudericus falsus est: nam ne hunc quidem ab eo missis subiçere se omnes Amogabari voluerunt. Contumacissime inter cæteros id rejetit Romesfertus, sublatō renuens supercilium, et glorianter disserens rem esse ne auditu quidem primo tolerabilem, quas ipse arces ac regiones manu ac ferro quassasset propriis, aliena hominis modo peregre applicari obnoxie edere potestati. Ergo vel si cuncti ad Siculum inclinarent cæteri, solum se laud acquieturum est superbe profensus, nee concessurum ulli, quod et meritus et idoneus teneret ac tenere perro vellat, supremum in suas copias imperium. Hornum inter Amogabaros rumor discordiorum perlatus ad Augustum non parvo ipsius solatio est. Nam et hinc intellexit non persisturum in hisce partibus Gidam, tanta utique offensum contumelia, et spora inde concepit in partes attrahendi proprias alicuius istorum discordium inter se ducum Latiniornia, si artibus eo ac promissis anniteretur. Ad id ergo se accingit, secundum talium industriaum ingenium illuc applicans, nihilque, ut solebat, sibi reliqui faciens ad summum conatum suscitandæ consiliis et artificiis reipublicæ labantis, cui subvenire armis et manu nequiret. Submisit itaque certos homines ad Tzimen, qui eum novis ostensis quam magnificentissimis emullore præmiis ac quasi

ήμῶν συνθεσίας τουτων ὡς τὸ εἰκός ἀνέβαλλεν. Αὐτὸν γὰρ ἦν τὸ ἀπὸ μεθόδου καὶ ἔννοιας, οὐδέν οἱ καὶ ἐνελέπειπτο, βαθύστερον δυτὶ, εἰ καὶ δυνάμεσιν ἐνελέπειπτο, ἐπικλάνεις δὲ δύον γε καὶ ἐνεδέχετο τὰς τούτων ὄρμάς. "Οὐθεν καὶ τὸ κατ' ἀγατολήν οἶνον ἐς τριβὰς ἐτίθει, ὡς αὐτίκα ἐφεδόμενος τῶν ιδίων, ἦν γε καὶ ἐπεικῶς ὅρμησει. Τὰ δὲ κατὰ δύον καὶ λίαν ἐπολυώρει, ἔξανασπένδει φιέμενος τὸ οὖν κακὸν ἐγκόλπιον. Ταῦτη τοι καὶ Ἀτράν ἐπὶ πλεστον ταῖς ἐπίστιν ἀπαιωρούμενος, οὐδὲν ἦν τῶν περὶ Νίκαιάν τε καὶ Πύθια καὶ πάντα μέχρι καὶ θαλάσσης, ἀπερούμενος.

κε'. Τὸ πρὸς τὸν πατριπροχοῦντα ἀποσταλέν τρόπῳ παρὰ τῷ ἀρχόντω τῆς Ἐκκλησίας.

[P. 448] Οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας πρωτεύοντες, καὶ ὡς ἥδη προεπομέν, ὑφερώμενοι, οἱ δὲ ἐν οὐδενὶ λογιζόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες οἰκονομίας ταύτας ἀποστερούμενοι καὶ αὐτῶν ὀφειλέτων (ὅταν γάρ τις ἐν οὐδενὶ λογίζηται, καὶν ὀφειλέτων ἔχῃ, εἰς οὐδὲν αὐτῷ χρησιμεύει), ἀλλὰ καὶ τῶν προσδόθων ἀποστερούμενοι, καὶ διειδίζομενοι ἀμέλειαν, καὶ καθ' ἕρπετὰς μεθ' ἱματίων ἀπαντῆμενοι, ἐπιμέ-

Allatius conditionibus tentarent. In quo sic ratios subducerebat, reputans haud primitandam tam fore operam, vel si tractatus successu careret ad extremum. Præsentem enim existaret incepti fructum, quod sic soverentur similitates jam sibi suspectorum invicem et formites inter eos odiorum ventilarerent; qui nunc modus restaret unicus frangendi formidolosam illam, quandiu conspiraret unanimis, et Romanæ rei nunc prorsus extitalem gentis efferae potentiam. Huic negotio ita totum imperator animum adseruit, ut quae pepigisset cum Persia Orientalem irrumpentibus limitein certas iudicias, nihil de illis interim coerceudis cogitaret, reputans se postinodum facile recuperaturum quæ occupassent, ubi liber iam Latino 642 bello vel modicis illuc expeditionem susciperet copiæ. Curæ autem ipsius impendebantur omnes in communiscedam, si posset, rationem tumultuum tractus Occidui compendorum. Miroquin ardebat desiderio eximendi sibi velut e sinu propinquum et intime admotum malum. Quo Atuan observato spebus elatus majoribus cunctas jam libere in partes grassationem extendit suam, eo successu ut nihil circa Nicæam et Pythia, nihil in universis inde ad mare usque patentibus tractibus prorsus esset non ab ipso occupatum.

85. Epistola missa ad patriarcham a primoribus Ecclesiæ.

Primores autem Ecclesiæ, alii, ut superius diximus, suspecti, alii nullo numero habiti, alii curationibus privati quas prius habuerant, ex quo ipsorum, quorum titulos gestabant, officiorum jactura sequebatur (ubi enim quis nullo numero habetur, et si obtineat officium, id nihil illi prodest), sed et redditibus privati, prætereaque objurgati ac lacerati probris quasi negligenter quæ agere debuerant, in-

λειαν δὲ ζωῆς παρὰ τοῦ πατριαρχεύοντος οὐδὲ κατ' διαρρήσης, οὐτω γοῦν πάσχοντες τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς προσάρδου αὐτῶν. Οἱ δὲ βασιλεὺς οἷον ἐπικαμψθεῖς, καὶ πατριάρχην μετακαλεσάμενος, εἰς κοινὴν τοῦτο σκέψιν θέμενος, ἐσκόπουν περὶ τούτου. Οἱ δὲ πατριάρχης τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν προεβάλλετο. Τέλος συνετάξατο δοῦνας ἐκάστην ἀνὰ ἔξ τῶν νομισμάτων, ἀλλὰ δὲ ἀνὰ δικτῶν. Οἱ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἐλεγεν εἶναι· διλίγον γάρ καὶ ταῦτα βιωτικοῖς. "Ομως τούτου γεγονός οὐδὲν οὐδεὶς ἀλάμβανεν. "Αλλὰ καὶ ἀπὸ μέσου νυκτὸς ἐγγὺς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀπαντῆν ἡναγκάζοντο, καὶ διὰ μέσου τῆς ὑμνῳδίας ὁμιλήσαι μηδένα μηδενί, μήτε εἰς ἀριστερὰ κλίναι μήτε εἰς δεξιά, ἀλλὰ ἀκλίνεις ἵστασθαι, καθὼς ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων βεβαιού λόγος. Διὰ ταῦτα γοῦν ἀμελῶς εἶχον καὶ σπανίως ἀπήντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς εἰπεῖν ἀπεσχίζοντο. Οἱ δὲ πατριάρχης γραφὰς ἀποστέλλων αὐτοῖς μετεκαλείστο, καὶ μᾶλλον ἐλεγεν ἀναγνωσθῆναι ταύτας μέσουν τῆς συνόδου τῶν ἡγουμένων (μετὰ τούτων γάρ τὰς συνόδους ἐποίει) ὡς δῆθεν εἴδογα λέγων. "Ἀναγκαζόμενοι οὖν οἱ τῆς Ἐκκλησίας πρι-

deque severis ediclis comparere cum vestibus ad celebrationes festorum jussi, vietus autem necessarii subministrationem a patriarcha ullam ne per somnium quidem habentes, hæc, inquam, patientes queretas de his suas ad Imperatorem detulerunt, in eo maxime insistentes, uti sui eis proventus, unde possent vivere, redderentur. Talia imperator audiens, velut miseratione inflexus quadam, advocate patriarcha communem super his cum en deliberationem instituit. Allegabat patriarcha, ne ablatos restiwaret ecclesiasticis redditus, difficultates communium temporum. Demum eo descendebat ut dari unicuique ipsorum curaret alii sex, alii octo nummos, proportione habita differentium inter eos graduum dignitatis. Ad quod contra excipiebat imperator nihil hoc esse: nam ne dignam quidem videri tam etiugam summam quo vel sacerdibus offerretur: quanto minus sufficiat ecclesiasticis?

643 Persistens nihilominus patriarcha in sententia offerri, sacris hominibus pensiunculas istas jussit. Sed nemo eorum quidquam tale voluit accipere. Sic istos nihil a priori levatos inopia, cogebat nihilq; seclus imperiosissimis mandatis patriarcha intempesta hora, paulo scilicet post noctem medium, somno abrupto in ecclesiam occurrere, ibique tam severo silentio loto hymnodia tempore perstare, ut quemvis interim alteri quidpiam insusurrasse pro piaculo acriter vindicando haberetur. Stare autem tuto illo tempore jubebat immobiliter erectos, nunquam neque in sinistram neque in dextram vel tantillum inclinato corpore. Sic enim siebat a sacris canonibus precipi. Hac illa tam arta constringi disciplina non ferentes, remittiebant sese, ac raro conveniebant in ecclesiam, velutque pro abscessis a patriarchæ communione se gerebant. At eos ille minacibus missis revocabat litteris, hasque ipsas

τευοντες ἀποστέλλουσι: γράμμα τῷ πατριάρχῃ ἔχον ἐπὶ λέξεως οὐτως· «Ἀνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, παναγιώτατε δέσποτα καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα, οὐχ εὑρεθεῖσας καὶ τάξεις, ταύτας ἐφύλαττε μέχρι σοῦ· καὶ οἱ κατὰ κα:ρὸν πατριαρχεύσαντες καὶ εἰς ἕκαστος τῶν τοῦ κλήρου τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κατὰ τὸ στοιχοῦ τῆς δρεπῆς [P. 449] καὶ τοῦ χρόνου βαθμὸν εὑρίσκον». Πίμενος δὲ σμικρολογίαν καταγνωσθεῖμεν καὶ βαρυκάρδιοι δινειδισθείημεν, ὅτι ἀφίνεται τὰ μεῖζω ζητεῖν ζητοῦμεν τὰ ἔλετα καὶ οὐδὲν εἰς ψυχὴν χρησιμεύοντα. Οὐ ζητοῦμεν ἡμέτερα, δέσποτα, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴν τὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου, ἣν ἡμεῖς εἰς τὸ ἀμρίδες εἰδότες, ταύτην ἐνεγράψαμεν. Καὶ καθ' ἔκστην ἄλλοι καὶ ἄλλοι προσήρχουσι καὶ προσεδέχονται, οὐ μάταιοι θυτεῖς καὶ φαῦλοι, διε τοῦ νομισμάτων κατ' ἐνιαυτὸν δουλεύειν ἀπέστησαν, εὐ μά τοὺς λεπρούς θεσμούς, οὓς οἱ πατέρες παρέδοσαν· ἀλλὰ τῇ χάριτος φυλαττόμενοι δυνάμει πάντες ἔκεινοι καὶ πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς ἡσαν, καὶ διδάσκαλοι κοινοὶ καὶ φωτῆρες τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς ἐμπρέκοντες ἀξιώμασι, τέλιοι

ad ignominiam illorum in medio coetu praefectorum monasteriis (cum his enim suas celebrabat synodos) jubebat recitari, ostentanda per hunc modum fiducia irreprehensibilis suæ in tam aspero regimine rectitudinis. Hujusmodi diu vexationibus primores Ecclesiæ fatigati epistolam tandem ad patriarcham misserunt his plane conscripiam verbis tuidem: «Superiori tempore Dei Ecclesia, sanctissime domine et cœcumenice patriarchæ, non invenit has leges, neque ordinationes istas observavit usque ad te, sed qui pro tempore patriarchatum gerebant, et unusquisque clericorum sanctæ Dei Magnæ ecclesiæ, pro virtutis profectu prærogativam temporis et gradum ætati debitum reperiebant. Nos autem pusillanimitatis nimium querulæ damnamur, et nobis exprobratur gravitas cordium, quod omittentes querere majora minora quereramus et nihil ad animam utilia. Non querimus nostra, domine, sed quæ Dei sunt 644 et Ecclesiæ. Illic ordo est Ecclesiæ ac cleri; quem nos exacte scientes in eo consenuimus, ad quem uti esse noverant tenendum et alii acoessere aggregantes se nobis, eunque usu comprobabant, haudquaque idcirco stulti et mali quod mercede sex numinorum toto anno servire abnuerent. Non, per sacras leges quas Patres tradiderunt: sed gratiæ custoditi virtute omnes illi et patriarchæ et episcopi erant, et magistri communes, et luminaria ecclesiasticis, ornati dignitatibus, venerabiles imperatoribus et principibus, pleno ex vi possessæ potestatis Jure prædicti constituendi pro libito de rebus et personis Ecclesiæ, cunctis ex eorum arbitrio pendentibus. Et qui variis temporibus præfuerunt Ecclesiæ, eos qui e clero essent, membra sua ipsorum reputabant. Nunc autem quid? forte obtendere volet quispiam difficultates præsentium temporum, prout æpe fecit sanctitas tua. Verum in Ro-

A καὶ βασιλεῦσι καὶ ἀρχουσιν, ἔχοντες ἐλευθεριαν προηγουμένως, ὡς δὴ αὐτῶν γινομένων τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπάντων. Καὶ οἱ κατὰ καυροὺς τῆς Ἐκκλησίας προστατοῦντες τοὺς τοῦ κλήρου μέλη αὐτῶν ἐλογίζοντο. Νῦν δὲ ἀλλὰ τί; 'Ἄλλ' ἔχει τις προβάλλεσθαι τὴν τοῦ καροῦ δυσκολίαν, ὡς καὶ πολλάκις ἡ ἀγκυστή οὖν. 'Ἄλλα μετὰ πάντων τῶν Ψευματῶν καὶ ἡμεῖς, καὶ ὡς ἔκαστος; Εποχεν ἔχων οὕτω καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ μόνοι ἡμεῖς δυστυχοῦμεν. Καὶ οὐχ δὲ ἀπορεῖ ἡ Ἐκκλησία· ἀλλὰ καὶ εὐπορεῖ, δονοι οἴδαμεν. 'Άλλ' ἔτι ἀπαιτούμενοι κατὰ Κυριακᾶς καὶ ἑορτᾶς ἀπαντῶν μεθ' ἡματισμῶν ἡμεῖς καὶ καθ' ἔκστην σχολάζομεν καὶ οὐχ ἀμαρτάνομεν εἰς τοῦτο. 'Άλλ' ὅμως καὶ εἰς τοῦτο ἀπολογούμεθα. Οἴδαμεν γάρ τοὺς μεγίστους ἄνδρας ἐκείνους τοὺς πρὸ ἡμῶν, ὃν καὶ τοὺς τόπους ἡμεῖς ἐφέσαμεν, ὅτι οίκοι ναοὺς ἔχοντες καὶ λεπές τὰ τῆς ἀκολουθίας ἀντῶν ἔξετέλουν, ἐσχόλαζον δὲ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶχεν ἔκαστος δυνάμεως; τε καὶ πρόαιρεσις. Αἱ δὲ ὑπηρεσίαι ἔκεινον αἱ τῶν ὀφρικιῶν ἔκεινον ἥσαν ἐνέργειαν, τοῦ μὲν ὡς οἰκονόμου, τοῦ δὲ ὡς σακελλαρίου, τοῦ δὲ ὡς χαροφύλακος, καὶ

B manorium omnium numero censemur nos quoque; et quo jure quave conditione quisque illorum est, ea et nos esse convenient. Atqui hanc ita est. Nos enim soli miseri necessarii vietus inopia premimur. Neque hoc inde est quod egeat Ecclesia: illa enim etiam abundat, quantum novimus. An id pati merito dicemur, quia requisiti quot Dominicis et festis praesatio adesse cum vestibus, nos quotidie vacamus? Verum in hoc non peccamus. Excusationem quippe facti ejus afferimus idoneam. Scimus enim viros magnos, quorum in loca successimus, sacella demum habuisse et saecrō et qui saera pro ipsis ministeria et ordinis ipsorum officia peragerent. Inde ipsi vacabant prout vellent, convenientes in ecclesiam quando duntaxat cuique videretur, pro viribus et 645 effectu singulorum. Ministeria porro quæ obire per se ipsi publice deberent, officiorum quorum titulos gerebant, functiones erant, puta oecotomi illius, hujus sacellarii, alterius chartophylacis aut custodis saeræ supellectilis, et sic de cæteris. Ministrum igitur et novum est nos istarum dudum commissarum nobis curiacionum auctoramentis et exercitio privatos cogi jam ad alia quæ ad nos non pertinent ministeria. Nunc autem crebræ illæ objurgatoria litteræ sanctitatis tuae adiungunt nos ad inimicatas observatiunculas, quales a nobis olim parvulis patres ad paedagogi seculicæ minis exprimebant. Atqui jam senuimus, majori ævi spatio in assidua Ecclesiæ Dei celebrandæ et frequentandæ perseverantia consumpto, assistendo quoties oportebat cum sacro vestitu publicis ritibus. Tamen ista inusitata nunc exigente a nobis sanctitate tua paremus, et facimus non solum ob reverentiam paterni tui mandati, sed cura etiam honoris nostri et amore laudis ejus quæ talia præstantibus competit. Verum quidem est nos istam paululum interdum remississe

σκευοφύλακος δὲ λου, καὶ καθεξῆς τῶν λοιπῶν. Εἰνον Α μαρτυρεῖται καὶ οἱ ἔλεοῦντες ἡμᾶς. Εἴτα τὸ ἔδοξε τῇ σκευαστύῃ σου ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, καὶ τοῦτο μετὰ πικρίας; 'Οὐεδιόλμενα γάρ ὡς καιροσκοπῶντες Μαρτίνος καὶ Σεπτεμβρίους. Καὶ εἶπι τούτοις ἡ δρυλλουμένη δόσις τὴν ἑπτάπτυχην γὰρ ἡ θεοῦ δέσποτα, τὸ πρότι τοῦτα διανοεῖται ἡ ἀγιωσύνη σου; Θαύμα μάτη τὴν ἀλήθειαν, διπέρ εἰς ἡμᾶς διαπράττει. 'Οτε καιρὸς δύσσεως, ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, ἡ βίᾳ καὶ τῷ δυσχερεῖ τοῦ καιροῦ. Καμνέτωσαν, ταλαιπωρεῖτωσαν· κοινῇ γάρ τη δυσχέρεια. 'Οτε δὲ καιρὸς δουλείας, ἀπάντες ἡμᾶς οὐτες δουλείαν διπέρ εἰ εἰχομεν ἵκανώς τῶν οἰκονομιῶν ἡμῶν. 'Οταν δὲ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, πρῶτον ἀμειδὲς ἥντος καὶ ἀπροσήγορον λαμβάνομεν. Τέως δὲ εὐχὴ ἀνεθῆναι τῶν δυσχερῶν καὶ τὸν διγιον βασιλέα ἡμῶν. Καὶ τότε ἀναδραμούμεθα πρὸς τὸ θεῖον κράτος αὐτοῦ, καὶ διπέρ ἀν νεύσῃ ἡ ἀγία ψυχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦτο καὶ γενήσεται: εἰ δὲ καὶ οὐτως δρίσῃ δουλεύειν ἡμᾶς, οἱ καταδεξάμενοι προσκυνήσουσιν. 'Ημεῖς δὲ πλέον οὐκ ἰχομεν λέγειν πρὸς τὴν σὴν ἀγιότητα, εἰ μὴ δει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγεννήθημεν καὶ ἐτράφημεν καὶ ἐγράσαμεν, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πάλιν μενοῦμεν καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῶν δουλεύσομεν. 'Η δὲ σὴ ἀγιωσύνη οἰδεν δ τοιει, δτι καὶ ἐν καὶ τι ἐναποδειχθὲν

diligentiam, aliquoties ab his cessando. Sed causa ejus rei a nobis non est, nec nostra culpa imputanda. Est autem hæc. Ex quo præest tua sanctitas, quasi non habere Ecclesia clerum, sic te nobiscum ges-^G vesti, nullam plane curam ostendens aut rationem habens cujusquam nostrum, majoris aut minoris. Hæc prætermissio tuæ in nos providentia cessationem suasit nostrorum obsequiorum et remissionem assiduitatis in ministrando nostra præstare. Propter hoc recurrimus ad communem benefactorem et dominum nostrum imperatorem sanctum: a quo autem impedita sit quia inde speraveramus beneficentia, Deus scit. **646** Tamen præcepisti dari nobis dimidium pensionis. Quod imperator parum esse judicavit, merito sane: ita enim per hoc tam exiguum in meliorem repou conditionem possumus, aut gradui convenientiem nostro recuperare dignitatein; quin nec a probro quia quo sumus ac respectu vindicari. Quanta autem ex iæpia extrema patiamur, testari Deus, qui novit, poterit, et quidam hominum, quibus contigit nostras ærumnas intropicere, non sine acri miserationis sensu. Deinde quid ita visum est sanctitati tuæ animadvertere in nos, idque cum acerbitate? Exprobatur enim nobis quasi avide exspectemus Martios et Septembres. Et super his decantata largilio: sex Hyperpyra, vel etiam octo. Heu heu, domine, quid super his cogitat sanctitas tua? Mirum est, per veritatem, quod erga nos agit. Dum venit tempus statæ largitionis, allegatur aut necessitas negotiorum

^Daut vis aut difficultas temporis. Tum additur, pergent ergo conflictari, perdurent in miseria; communii quippe omnes ærumnæ premimur. Quando autem adest hora ministerii, tunc ita servitium a nobis exigis, quasi ejus auctoramenta et idoneas mercedes, solitas scilicet olim nobis subministrari pensiones, nunc cummaxime haberemus. Cum autem occurrimus in sacram ædem primum torvo vultu, obtutu truculento despiciuntur. Sed et præclare secum agi dominus ipse noster Augustus putaverit, si ei fronte forte amœnori excipi contingat. At votemus nos quidem ac precamur liberari eum aut saltem levari quibus nunc premitur incommodis. Tunc enim recurremus iterum ad sacram ejus majestatem, et quidquid inueniret anima ejus sancta, illud fieri. Vel si tam dura ut hactenus servire in posterum quoque nos conditione decreverit, qui hoc ita præscriptum admiscent, insuper etiam adorabunt. De reliquo non habemus nunc quid amplius dicamus sanctitati tuæ, nisi et in Dei Ecclesia **647** nos natos et educatos suis, in eadem etiam sensuisse, porroque in ea permanuros usque ad finem, et quoad nostra facultas ac vires ferent, servituros. Tua vero sanctitas scit quid faciat. Nec ignorat, si quid nostrorum proventuum ab hosuli adhuc vastatione immune permanserit, tanquam tuum colligi a procuratore juriū tuorum. Illoc autem num æquum est? Cæterum hoc saltem oramus, ut quoniam quas scriptitas nobis censorias epistolas prælegi jubes in plena synodo, et fratres nostri præpositi monasteriorum suis comprobant suffragiis quæcunque sanctitati libet tuæ dicere de nobis, nostra hæc quoque recitetur epistola illis au-

ἢ τὸν ἡμετέρων οἰκογονιῶν ἀπὸ τῶν ἔχοντων, καὶ Α πνεύματος. Ταῦτα ἡμεῖς βιασθέντες εἴπομεν, πλὴν αὐτὸν περιουσίας δὲ τῶν τῶν δικαίων ἕρος. Καὶ τοῦτο καλόν; Πλὴν δὲ τοῦτο μόνον περαπλοῦμεν, δειπνότες τὰς πρὸς ἡμές συνοδικῶς προστίτεις ἀναγνώσκεσθαι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν [P. 451] οἱ τοῦτοι εἰποῦσιν: ἐπιψήφιζόνται ἡμῖν τὰ ἀρεστὰ τῇ ἁγιαστῇ σου, ἵνα ἀνάγνωσθῇ καὶ αὗτῇ ἡ γραφὴ θεῶν, καὶ διὰ ἀνακρίνων ὡς Χριστιανοί. Καὶ ἀλλο πιέζει ἡμᾶς δεινότερον, τὸ ἐπὶ τοσούτοις χρόνοις ἀπρεθίδαστος διαμένειν ἡμᾶς. "Ἐδοξεῖ τοῦτο δύμιν, καὶ ἔστω. "Οἶκον ἡ ζημία πίπτει, διανεγκότες αἰδεν. Τὸ δὲ καὶ τῶν προσόδων τῶν δραπικῶν ἡμῶν στερεῖσθαι καὶ ἀπὸ λιμανὸς ἀπονήσκειν, πρὸς χανῶν τῆς Ἐκκλησίας ή πολὺ τῶν Πατέρων πρᾶξης ή πολὺ δικαιώρατα δίδωσιν; "Ομάς ἔστω καὶ τοῦτο. Πλὴν δὲ μὴ ἀντοφόνται γενώμεθα, τὰς τῶν Χριστιανῶν περιθρεύμεθα θύρας καὶ ἀπαιτήσομεν, καὶ μολοθροὶ, οἵροι οἱ τῆς Ἐκκλησίας; τρόφιμοι ἐκ τῶν Χριστιανῶν θυρῶν τραφηθόμεθα, πλατεῖ τῷ στόματι ἀκτραγαθοῦντες, ὡς εἰκός, τὰ ἡμέτερα. Παρακαλοῦμεν θουχάζοντες. Καὶ μὴ ἐκ τῶν σῶν γραφῶν περοτρυνόμεθα, καὶ ταῦτ' ἔδικούμενοι. Τέως δὲ δουλεύειν μὴν μελομενον κατὰ δύναμιν, τὸν δὲ μισθὸν ἡμῶν θαρροῦμεν ὡς, εἰ Θεὸς θέλοι, οὐκ ἀπολέσομεν, καὶν κάλαμον συντετριμένον κατέάγειν οὐκ ἀποκονεῖς καὶ τοῦ καιροῦ δριμύτερος γίνεσθαι. Ἐχρήν δὲ οὐχ οὕτω τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου πιστεύμενον

mentibus, et ea intellecta judicium de causa nostra ferant, ea rectitudine quæ Christianos decet, nihil tribuentes præjudicis aut acceptioni personarum. Aliud præterea pungit nos gravius, quod jam tot annis nulla cuiusquam facta promotio est. Sic vobis visum est. Perferatur et hoc. Quo damnum ejus omissionis recidat, prudens quis intelligit. Privari autem nos proventibus nostrorum officiorum et fame emori, quis canon Ecclesie, quis usus Patrum, quæ justitia permittit? verum et istud quoque toleretur. Tamen ne nostræ ipsi, quod non licet, mortis auctores simus, cursabimus mendicando circum Christianorum ostia, misera panis frusta conquirentes. Et nunc lurida mendicabula, ebeu! olim alumni Ecclesie, sordidum victimum in ostiis Christianorum precario impetrare conabimur, bianti lamentantes ore summam infelicitatem nostram. Oramus autem ut in eo saltem miserrimo statu pacem ex te habeamus quiescentes, nec tuis infestis litteris, in cumulum tot alliarum, quibus opprimuntur, 648 injuriarum. De cætero serviemus nos quidem quantum poterimus: mercedem vero nostram confidimus, si Deus voluerit, nos non amissuros, etiam si tu calamum contritum confringere non cuncteris, et isto hoc ipso seruonissimo tempore asperior nobis sis. Atqui non sic oportebat agere hominem qui credi dignus eset a bono et hominum amante insinctus spiritu. Hæc nos summa vi adacti diximus, nempe ut Romant et in Christo liberi, nec cujusquam obnoxiam respectui libertatem emuntiandi quæ sentimus retinen-

tes. Enim vero Sevieri et Antonini, gentilium licet imperatorum, præscripta existant bona et a Christianis quoque principibus ut salubria retenta, quibus velatur ne a servis opera supra vires exigatur, aut cujuscunque sortis mancipia contendere cogantur ultra quam valent. Quæ autem istæ sunt quas allegas justificationes Dei, quibus collicit ut obtemperes, a nobis exigis ut stemos. In ecclesia erecti, immobiles, instar columnarum defixi, nihil hiscantes ad nos invicem, quantumvis urgens cuique incederit necessitas verbulum socio insurrandi? Utrum et hoc decuit te nobis injungere, domine? Si legibus monachorum teneri nos aequum censes, sit ita sane; celebremus ergo quo illi ritu ecclesiasticas vigilias. Ubi primo diluculo dies cooperit albescere, à choro dimittatur; nemigem, dum preces nocturnas peragimus, sinamus externorum in templum ingredi. Nunc nobis a nocte media ad meridiem standum est, objectis oculis populi in concursu multitudinis excita tintinnabulorum sono. Nec vero quod tanto continuo spatio in ecclesia fit, oratio solum est. Sunt vices illuc officiorum. Est quando incolate cantantur quedam; est cum aliquid audiendum pronuntiatur a lectore; est denique sedendi tempus; 649 est et inserta illuc contentioni quedam remissio, per quam conceditur dici agique quod præsens foris usus poposcerit. Non enim nos alios a nobis ministros rerum familiarium habemus, quorum opera, ubi choro excesserimus, mensas instructas domi reperiamus. Itaque subsecivas et ministerio tam longa particulas liberi temporis

νεούσι, πλέον μή ζητεῖτω ἡ ἀγωνίσμη σου εἰς ἑτο-
μην κατάγωσιν. Καλὸν τάξει, καλὸν προσευχὴ,
καὶ δὲ εὐλόγεια, καλὸν τῶν ἀγαθῶν ἔκαστον. 'Ἄλλα
τι ταῦτα τοῖς χυμαγωγουμένοις ἡμῖν διὰ τὴν ψῦξιν
τῆς ἀγάπης, ὡς δὲ Κύριος ἔφησεν; 'Εστ' ἄν τὸ σκά-
φος σώγηται, τότε χρή καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην
σπεύσειν τρόδος σωτηρίεν τοῦ κλυδωνικούμενον, διαν
δ' ἡ θάλασσα ὑπὲν τῶν κυμάτων καὶ συμφορῶν περι-
γένεται, μάταιος ἡ σπουδὴ. 'Οπως δὲ κατηνήσαμεν
νῦν, καὶ τὰ ἡμέτερα καλύβια μαρτυρήσουσιν. Ταῦτα
γοῦν προσαναφέρειν μέλλομεν τῷ ἀγίῳ ἡμῶν δεσπότῃ
καὶ βασιλεῖ. Καὶ εἰ μὲν διακρίνεται ἡ ἀγία αὐτοῦ βα-
σιλεία πάσχειν ἡμᾶς τοιαῦτα, ίωσις ὑποστησόμεθα
καὶ μὴ θύλοντες τοῖς γάρ ζωῆς καὶ τιμῆς ἀναξίοις
οὐκ ἀποθύμιος οὐδὲ ὁ θάνατος. Εἰ δέ τι καὶ φιλαν-
θρωπευθεῖμεν, χάρις μὲν Θεῷ, χάρις δὲ τῇ αὐ-
τοῦ βασιλείᾳ. Κεφάλαιον τῶν λόγων. 'Η ᾧ κληρονό-
μους δυσωπήθητε, καὶ φροντίδα θέσθε ὅπως καὶ εἰς

A τὸ λοιπὸν στρατολογούμεθα· ταῦτην δὲ τὴν πνευμα-
τικὴν στριτεῖλαν, εἰ δρέγεσθε, πλὴν κατὰ τὸ ἐνδε-
χόμενον τῆς δυνάμεως, καὶ μὴ ἀναγκάστως οὕτω
καὶ μετ' ἐπιταγμάτων μετ' ὅγιων πολλῷ γρέττελπον
πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ τὸ δυθῆσθενον οἴδαμεν. 'Η
ῶς καταταπελεῖν ἥδη τῇ τοιαύτῃ στρατείᾳ καὶ ἀπό-
τάχτοις τὸ γράμμα δότε τὸ τῆς ἀρέσσως. Κάν τι
τότε καὶ διδότε πρὸς τιτισμὸν, μὴ ὡς μισθὸς λογι-
ζέσθω, ὡς προσπατεῖσθαι μεγάλας καὶ τὰς δυ-
λεῖδες, οὐ κατὰ χρήλαν τόσον, ὡς οιόμενά, ἢ κατ'
ἐπήρειαν, ἀλλ' ὡς προπηργμάνων πόνων τε καὶ
κάματων πολυχρονίων ἀντέκτεσις. Πάντας δέ γε
καὶ τὸ ἀπόλεμον γῆρας ἐν τοῖς τιμοῖς διὰ τὰ φθά-
σκντα. »

B Χ'. Πῶς διπλωθον Ἀμοράδαροι καὶ σὺν Τούρκοις,
καὶ πρὸς Καστάρδρειαν κατήγησαν.

[P. 453] 'Άλλα ταῦτα μὲν τὰς τοσοῦτον εἰς δεξιῶν
μετρίαν τῶν καταλαδουσῶν τοῦς τῆς Ἐκκλησίας

necessariae euræ corporum recte impendimus. Ne
igitur ad tuam istam institutionem vitæ austerae,
sublimis et longe humanum supergressæ modu-
lum, nos humi repentes sacerdtales velis exigere
per omnia; et cum severis istis judiciis causas
nostras absentium expendes, ne prius nos con-
demna negligenter, quam necessitatis rationem
habueris. Sic enim tibi persuade: utemur et in
posterum ut prius remissione necessaria, utcun-
que nos eo deinde nomine a te damnatum iri
exspectemos. Itaque si tibi certum est deinceps ut
hactenus infirmitati nihil compati, excere jam nunc
mucronem censuræ judicialis in crimina nondum
licet patrata; nec aliud querat tua sanctitas ad
nos jam nunc damnandos ob ea quæ mox certo,
quippe inevitabiliter, peccabimus. Pulcher ordo,
bona oratio, honesta religio, nulla non bonarum
rerum commendabilis est. Sed quid bæc nobis,
vitæ sollicitæ ac egenitis necessariis, fluctu agitatis,
idecirce quod, sicut dixit Dominus, charitas refrixit?
Quoad scapha natat adhuc nec depresso nec fracta,
nautam et gubernatorem sane convenit satagere
conarique quantum valet ad salutem periclitantis
asserendam. Ubi navem mare obruerit fluctibus,
ubi jam vita ærumnis oppressa in profundum
absorpta, stulta sit omnis contentio servare quod
jam periit studentium. Quo malorum extrema
nunc denique omnium inopia devenerimus, testa-
buatur luguria nostra funditus exinanita, e quibus
reliquias ultimas absumptæ longa fame vel pau-
pertinæ supellectilis delaturi sancto nostro domino
imperatori sumus, in specimen miseria infra quam
nihil sit. At si quidem saera ejus majestas, intel-
lecto ad quas simus incitas redacti, dignos qui
patiamur talia, cunctis perpensis, nos judicaverit,
acquiescemuim animo, utcunque natura repugnante,
650 et sortem boni consulemus, quæ nobis obti-
git, pessimam: nam qui vita et honore indigni
judicantur, iis neque mors recusanda est. Quodsi
aliquid miseratus indulget nobis, gratias pri-

mum Deo, mox beneficæ principiis humanitati de-
bitas reddemus. Summam dictorum in hæc colli-
gimus. Si nos ut Ecclesiæ filii participandæ
maternæ hereditatis jus habentes agnoscitis,
curate sultis suppeditari necessaria nobis huic
tolerandæ ac continuandæ, in quam dudum scri-
puli sumus, spirituali militia: sed et hujus neces-
sarias functiones ne arbitraritis aggravetis aucta-
riis. Ne plus imponatis quam ferre possumus; ne
imperiis nos acribus et dominante obterentes
C supercilio ingenvitatem conculcando deprimitis
nostram in pudendam nécessitatem mæcipatus
servilis. Etenim his quæ præstare nōs paratos
prosternemur, satis scimus haudquam debita pro-
portione responsura quæ dabuntur stipendia; ut
his esse contenti debeatis. Quodsi nostra ut effe-
torum et ævo euervium jam militum in sacris
hiisce castris uti deinceps opera renuntiis, eti igi-
tur dimittite, cedo, libellum exauctorationis date,
bonam emeritis representante missionem. Si quid
sic ablegatis unde victimem adjeceritis, non ut
stipendium reputetur, ex quo ulterioris ministeri
onus nobis præstandi, vobis exigendi jus pendeat;
unde titulum habere vos putatis iterum nobis
acerbe injungendi servilia incongrua, non tam ad
usum publicum, ut pulamus, ullum quam ad
nostram contumeliam pertinenlia. Sed si quo
abeuntes donativo prosequemini, sit id longiorum
gratæ quadam remuneratio laborum: nam et im-
belle senium post vitam honorata militia expen-
sam, clementi ducum judicio, dignum honorario
censemur, recordatione certaminum oīm exantla-
torum. »

36. Ut digressi sint Amogaburi cum Turcis, et ad
Casandream in se mutuo concurrerint.

Hæc describere operæ pretium est visum, ut
essent vel exiguum specimen ærumnarum quæ
tunc ecclesiastici ab Athanasio patriarcha per-
cerbas passi sunt. Nobis autem jam hic cursus in
portu est, et labore alia nostrum vocant, historia,

παραλυπήσεων. Ἡμῖν δὲ πόνος ἀλλώς εἰς τέλος τούς καταλύσαντες τῆς ιστορίας λόγους. Πλὴν ἀλλ' εὐχόμεθα πάλιν καὶ τὰ βελτίστα. Καὶ εἰ θεὸς βραβεύει, σὺν ἀν τὴν χειρα ἐφέξουμεν τοῦ μή προδύμως τὰ τῆς ἐπανακλήσεως καθότου εὐποροῦμεν συντάττεσθαι. Δεινὸν γάρ εἰ συμφοράς μὲν ὑπέστημεν γράφειν ταύτας κοινάς, [P. 454] δεινὸς δὲ καὶ τῷ κόσμῳ, δεινός δὲ καὶ ἡμῖν, ἀποναρκοῦμεν δὲ εἰ θεὸς διδοῖ τὰ καλά, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς εἰς θεὸν μεγίστης ἀπίδος καὶ πιστῶς προσδοκῶντος τὰ βελτίστα, μηδὲ αὐτοῦ τὸ παράπαν ἐπινυστάσιον, ἀλλ' ὡς δυνατὸν ἀντιμαχούμενον πρὸς τὰ παγχάλεπα. Νῦν δὲ ἐπιεικῶς φημίζονται καὶ τὰ βελτίω, καὶ ἔνθεν μὲν ὡς ἔγγις τρισμύριοι Τόχαροι περιφθάντες παρὰ τοῦ Χαρμαντά μεγάλην, καὶ ὡς οὐκ ἥπισσε τις ἀναστολὴν ἀργάσσεις ἀρχονται τῶν Περσῶν, ὃστε καὶ δεσ φρούρια Ρωμαίων ἐλάκησαν πρότερον, ἀνά δὲ τὰ ὄχυρά τοῦ Ὀλύμπου παραβυθῆναι. Ἐκ δύτεως δὲ Ἀμογάνδροι ἀφέντες καὶ κατείχον, τὸν ποταμὸν περώνι Μαρτζαν, ἃς δ τάκει διελθόντες ἀπολλαγέσθεν, ὡς ἂν τε καὶ δύναντο, καὶ ὡς μὲν

A οἰκαδε, ὡς δὲ ἐλέγον, ἐπ' ᾧ προσβάλλοντες "Ἄθιρ, εἰ

τέως αὐτοὶς ἀναιμωτὲς τὰς ἐν τῷ μεταξὺ κλειστωρίας διελθεῖν γένοιτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς φήμης· τελεῖν δὲ ἀπάραντες ἀπὸ τῆς Αἶνου, Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις, Μπυριγέριος σὺν Φαρέντες Τζιμῆ καὶ Γίδας, ἔχθραν δὲ πρὸς ἀλλήλους, ἔχοντες, ἀλλ' οὐτα μὲν ἀπελθόντες κατήντησαν εἰς Καστάνηριαν, κακεῖ πρὸς ἀλλήλους διετεχνάσθοντο. Ὁ γάρ Ῥομοφόρτος; σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Τούρκοις ἔχθραίνων ἡ Μπυριγέριον, Φαρέντα Τζιμῆν καὶ Γίδζν, κακεῖνοι σύμπαντες τούτων. Ὁ δὲ Ῥομοφόρτος, συνεις τὴν ἐπιβουλὴν, ἐνέδραις τὴν μάχην ἐπίστευσεν, καὶ πάλιν προσαράξας κατὰ κράτος νικᾷ, ὡς περὶ μὲν Μπυριγέριον, τὸν δὲ γε Φαρέντα ἀκλεῶς ἀλώνται, εἰτ' αὖθις ἀπολυθῆναι παρὰ τοῦ Ῥομοφόρτου. Ὁ δὲ Φαρέντα Τζιμῆς ἀπογονοὺς τοῖς δλοίς, διαπερ τις πλανήτης καὶ αἰχμάλωτος αὐτομολεὶ τῷ δομεστικῷ πρὸς Σάνθειαν· δικτύο μόλις γνωσθὲν περιστάζεται. Οἱ μέντοι γε παρὰ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας προσέτεσσον Ῥομοφόρτῳ, καὶ οὐτα πρὸς θετταλίαν ἀπῆρεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, δοση Θεῷ φίλοι, ἀγδοσῶ.

B Illi percorsi non solum se continebant a novis incursionibus et oppugnationibus tentandis, sed et multa loca prius invasa, et quoiquot arces Romanorum ante occupaverant, passim relinquebant, sese intra Olympi montis inaccessa tēsqua, ario transītū, et præruptis hinc inde inunita rupibus, recondentes. Ex Occidua vero continentē Amogabari nuntiabantur, dimissis quās tenebant, Marizam fluvium trājicere, animo per ulteriores illi amni regiones recedendi, quam citissime possent, in patrias ipsorum, ut quidem audiebatur, ut autem ipsi dicebant, proposito invadendi urbem Athositem in monte cognomine Macedoniae, si tamen ipsis incuriente penetrare **C** 652 contingere angustias fauciūm per quas illuc necessarium est iter. Ac talia quidem fama ferebantur. Ceterum illi motis ab Aeno castris, Romosfortus cum Turcis, Mpyrigerius cum Pharenda Tzime, et Gidas, insensi licet invicem, junctis nihilominus copiis, communi comitatu Cassandream pervenerunt. Ubi considentes, pro eo quo clam in sese mentuo ardebat odio, intenderunt animos machinantis in sibi suspectos dolis, quoad in vim apertam discidium erupit, commissis palam factionibus. Nam Romosfortus cum suis Turcis irām hostilem, nec ipsam bene dissimilatam, coquebat adversus Mpyrigerium, Pharendam, Tzimem et Gidam; hique vicissim haud satis tegebant voluntatem Romosfortum insidiis circumventum opprimendi. Quod hic intelligens, aleæ Martis spem credere atque aincipiti discrimine fraudum occultarum invadendo palam prælio semel defungi duxit consultius. Quod et illi e sententi asuccessit: plenam enim de adversariis, in eos irruens, victoriam retulit, adeo ut Mpyrigerius quidem ea pugna ceciderit, Pharenda vero Tzimes primum ignominiose captus, post a Romoserto liber dimissus, desperata summa

D PATROL. GR. CXLIV.

"Ἄγοιτο δὲ κατ' ἐλπίδα, χρηστάς, καὶ ὡς ἡ τοῦ Α τος μόνου πεντήκοντα, καθ' ὃν καιρὸν καὶ ὁ βασιλεὺς κρατούντος ἔχει πεποθῆσες. Ή μάντοι γε συνδῆται Ἀνδράνικος τὸν εὐτὸν τῆς ἡλικίας παρίπτει χρόνον.

rerum, ut erro et captivus quispiam, ad domesticum prope Xantheam transfugerit; a quo ægreditur servatur. Qui prælii carnificinæ superfuere, ad partes Romoforti se adjunxerunt. Sicque ille cunctos sub se habens unus jam dux in Thessaliā movit. Verum hæc qua Deo cordi fuerit ferantur. Utinam autem illi placeat secundum spes

nostras meliora sibi despondere oras cuncta dirigere, ac quo vota et fiducia constans principis nostri dudum incumbunt. Historia hæc universa tredecim librorum, annos complectitur uno minus quinquaginta, æquæva exacte Andronico imperatori: nam is quo illa desinit tempore, pariter undequinquagesimum ætatis ægebat annum.

PETRI POSSINI E SOCIETATE JESU OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

AD

HISTORIAM RERUM AB ANDRONICO PALÆOLOGO SENIORE IN IMPERIO GESTARUM

LIBRI TRES.

I. GLOSSARIUM. — II. NOTÆ. — III. CHRONOLOGICUS.

LIBER PRIMUS.

GLOSSARIUM.

(Revocatur lector non ad columnas nostras, sed ad numeros grandiores in textu expressos.)

655 [P. 457] Ἀγγωρες p. 544. Telum ejus B ad saeculis aliquot anteriores Pachymere Byzantium simile quod Medis olim familiare Xenophon in Cyri pædia παλατῶν appellavit, cum usurparent postea bellis contra Græcos aut alios populos Orientales Franci, ἄγγων ipsi vocabant; unde et res et nomen Græcis recentioribus innotuit. Non enim illud τὸ παλατῶν nostri hoc loco Pachymeris ad ultimam vetustissimam Græciæ [P. 458] aut florentium Athenarum memoriam referendum est, sed

Græciæ scriptores. Ex quibus et Suidas et Eustathius istiusmodi veli descriptionem hauserunt. Prior sic loquitur: Ἀγγωρες ἀπτχώρια δόρατα παρὰ Φράγκοις. Quem, ut vides, Pachymeres descripsit, Francos tantum non memorans, quod Italois ibi ante nominatos iis synonyms duceret. Reversa enim a sacrarum præsertim expeditionum in Terram sanctam temporibus Asiani Francorum

voceculo tranemarinas omnes Europæ nationes comprehendebant. Eustathius quoque ad Odyss. et sub initium : "Αγγον (lege Αγγων) εἶδος δόρατος Φραγγικοῦ οὗτος λίαν μικροῦ, φασιν, οὗτε μεγάλου, οὐ τὸ πλείστον σιδήρῳ περιέχεται, οὐ κατὰ τὸ περὶ Λυκόφρονος σίγυμνον ἐκάνει γάρ διοιδηρον. Άγον εργασίας ήστας Φραγκος οὐκοῦ νίμις παντας, ut aiunt, neque magna; quia fere tota ferro comprehenditur, i.e. hoc dissimilis memorato apud Lycophronem σύγνοιο : hoc enim telum est totum ferrenum. Videatur auctor Etymologici existimare nomen hoc ab ἀκούτιξαν ductum, ut quoniam istiusmodi pila non longi manubrii non modo manu quassa vibrata que hostem cominus admotum foderent, sed et habili brevitate ad jaculationem apta eminus in remotos mitterentur, ἄγγωνς dicta sint. Verba ejus scriptoris haec sunt : "Άγγωνς δοράτια οὐ λίαν σιδηρά, **656** ἀλλ' οὐδὲ μεγάλα, ἀλλ' δύσονάκοντιξασθαι διπον δεῖσοι. Sed vanum, opinor, sit quærere originem vocabuli Franciæ in lingua Graeca.

Ἄγρωτις p. 269. Casas rusticæ ac tuguria æstiva messorum manipulos in areis terentium, opinor, intelligit; quas a fundamentis avulsa eluvie, et quod fere tabulis ac materia constarent, torrente abreptas significat innatantes aquis, quoad impactæ mœnibus urbis allisu dissiparentur. Agi autem potissimum de temporariis tabernaculis circum areas frugibus plenas positis ad custodiām congestarum illic in moles frumenti spicarum, quas excuti et ex iis granum secerni, opera mulitorum continentē dierum laborem exigente, oportebat, suadet temporis articularis sub extremum Augustum et adjuncta mentio ἔργων αἰχνῶν ἀνδρῶν, operum juventum virorum, hoc est valentium messorum. Ἐργα enim universim opera rustica circa fruges vocantur, extenso etiam ejus vocis significatu ad fructus ipsos istis laboribus paratos; quo sensu etiam Psal. cxxvii, 2, labores manuum suarum manducare homines, nempe agricultæ, dicuntur. Corroborat autem conjecturam, quod mox Pachymeres in membro periodi respondentis his verbis, αἰχνῶν ἀνδρῶν ἔργα, subjungit τὰ δ' ἀφανίσθαι τὰς προχώσεις, disjecta et disperdita ista opera dicens cum molibus aut metis frumentariis, struibus videlicet aggestis manipulorum tritici ac frugum cælerarum, quæ solent per æstatem in areis extare. Favet his conjecturis epitome in hunc locum Vaticana, quam videlicet recitatam in hoc glossario infra verbo προχώσεις. Quod huc pertinet, admoneo satis rarum videri vocabulum ἄγρωτος, cum in scriptum : nam vulgo ἄγρωτης rusticus scribitur. Sed fortasse noster ex usitato eadem notione verbo ἄγρωτης, crasi quadam, hanc vocem formaverit; aut etiam in mente habuerit et scriptio sua, ut interdum solet, inseruerit locum poetae ejusdem. Certe haec cuncta, præsentim vero αἰχνῶν ἀνδρῶν ἔργα, poetici stylī saporem habent.

[P. 459] Ἀδηρίτος p. 152. Vocem ἀδηρίτον hic

A usurpat auctor in notione ab Hesychio observata, dum ἀδηρίτῳ pro synonymis copulat ἀμαχον, ἀκαταμάχητον, invictum, ineluctabile. Quare verbum διφερον, quod mox substitut, nullum eorum elegantium significatum hic obtinet, quibus insignitur in plerisque disertiorum operum libris, sed simpliciter sonat cerebant.

Ἀ.Ι.λαται, p. 496. Τοῦτον βασιλεὺς μετ' εὑμενετας δέχεται καὶ ἀλλαγής ἀγάλλει Ρ. vero 498, δε Μηριγείο σις scribit : Καὶ ἐκδυνόντο ταῖς συγχαῖς ἀλλαγῆς. Hesychius ἀλλαγὴν exponit ἀμοιβήν, sed eam generalem notionem his nostri locis hand quadrare nemo non videt. Multo minus contentus quispiam esse possit ea quam Eustathius παρεκβολεῖς ad Iliad. ε, p. 551 ed. Rom.

B annotat his verbis : Αἱ δὲ ιστορίαι σταθμοὺς οδόσι λέγειν καὶ τὰς ὠρισμάνας, εἰτ' οὖν τεταγμένας, ἐνδίους ; **657** ἀνταπάλας τοῖς εἴτε ἵππεσιν εἴτε πεζοῦδρομοῖς, δὲς καὶ ἀλλαγῆς ἐλεγόν τινες. In quā sententiā duo Meursius testimonia allegat, alterum Basilicon Eclog. 58 : Ἐάν τις παρελάσῃ μίαν γοῦν ἀλλαγὴν, τὸ τετραπλάσιον τῆς τοῦ ζώου τιμῆς διδότω, alterum e glossis veteribus, σταθμὸς ζώων δρομικῶν (foris legendum σταθμὸς ζώων δρομικῶν) δὲς λέγεται νῦν ἀλλαγὴ. Verum nihil hinc elicio quod declarationi duorum quæ proposui locorum sufficiat. Reperio ἀλλαγῆς πρæterea vestes dici speciosiores, ornatus potius in festo aut pompa quam necessitatis aut usus civilis gralia sumi solitas. Codinus, lib. De offic. c. 10, n. 7 : Ἐπειτα δι πατριάρχης, μᾶλλον δὲ οἱ πατριάρχαι, εἰ παρόντες εἰσιν, ἐνδεδυμένοι τὰς ἀλλαγῆς αὐτῶν. Agit de pompa diei Palmarum. Vestes quoque imperatori eadem solemnitate usitatas, n. 3, vocaverat ἀλλαγῆματα, uti et n. 4 vestimenta τῶν ἀρχόντων principum aut præcipuerū magistratuum, apparere cæremonia tali splendido habitu ex more debellitum, ἀλλαγμata pariter dixerat. Videatur haec appellatio derivata e sacris litteris, ubi vestimenta quædam insigniora comparaūt potius ad speciem quam ad vulgarem usum τῷ θεῷ a verbo τῷ πατεῖσθαι dicuntur, IV Reg. v, 5 et 22. Isaiae vero iii, 22, et Zacharie item iii, 4, vocantur. πώλητος, ad quæ omnia loca Hieronymus mutatoria interpretatur. Duobus vero prioribus locis septuaginta seniores ἀλλασσομένας στολές pro τῷ θεῷ reddunt : Genesis vero xlvi, 22 (de quo loco mox agemus) ἑξαλλασσούτας; στολάς. Haec nos movent ut initio propositis historici nostri locis munera pretiosarum vestium ab Andronico honorandis hospitibus impensa dici ἀλλαγῆς putemus. Sane perantiquus mos principum charos advenas donativo splendidarum vestium demerendi, jam inde a Josephi Aegyptio præpositi temporibus est celeber. Ille quippe haec modo memorato Genes. xlvi, 22, duni se agnoscendum fratribus præbuit, singulis eorum (verba sunt sancti Hieronymi Vulgate auctoritatis) præferri jussit binas stolas. Benjamin vero (utique germanu præ ceteris dilecto) dedit trecentos τα-

gentes cum quinque statibus optimis. In historia quoque Angustia Romanos imperatores munerari solitos pretiosis vestibus quos vellent honorare, de Alexandro Severo refertur a Lampridio, de Probo a Flavio Vopisco. Quem olim morem in aula Constantinopolitana Orientalium Cesarum viguisse, praeterquam hi Pachymeris loci indicant, etiam potest intelligi ex consuetudine Turcarum illic bodie regnantium; quos in admissionibus legatorum insigniumve personarum donativis talibus vestimentis, ut vulgo vocant, passim uti compertum est. Et Andream igitur et Myrigerium Pachymeres, dum ἀλλαγας ab Andronico honoratos scribit, significat donis pretiosarum et speciosarum vestium non semel cultos. Haec hactenus scripsaeram, quando forte in locum incidi paraphrastis Vaticani quo declaratur ipsum in eadem mecam de potestate vocis ἀλλαγη sententia fuisse, siquidem is illa verba Pachymeris **658** p. 542, Τοις μὲν υπάρχοις τὰ τῶν ἀναστοῦν, ως εἰχον, πρὸς βασιλίως [P. 460] φιλοτεμέτερον μεταμφιαστο, sic exprimit: Οἱ ναύαρχοι Γεννοῦνται τιμῶνται πάρα τοῦ βασιλέως ἀλλαγας ἡματίων λαμπρῶν. Ita ille; in quibus non temere suspicor vocem quidem ipsum ἀλλαγῶν ex hisce que modo traciamus Pachymeris locis accepisse, quid autem ea suo judicio valeret, demonstrare studuisse adjunctione ad Hiam exegitica ἡματίων λαμπρῶν. Non omittatur ad extremum, hinc fortasse originationem duci plausibiliorum posse vocabuli ἀλλαγῶν ea quam priori nostro Glossario hæsitabundi proponemus. Quid si enim ἀλλαγα putemus dicta fuisse collegia seu corpora militum ἀλλαγῆ simili, hoc est ueste, nentium? que communio facile coalesce inter ejusdem nationis armatos potuit. Certe id convenisse proprio præsertim imperatoris Ἀλλαγῆ nominatim ab Acropolita memorato, sive τάξει, quam idem vocem pro illius alterius synonyma ponit, verisimillime cogitabitur ex usu quoque horum distinguendi certi genero coloris, insignis habiles aut peculiari chlamydis certos ordines militum, principi nomine ipso ac singulare delectu addicitorum. Post hæc omnia scripta animadvertis locum alium hic pertinentem nostri auctoris, quem vide p. 81.

Allianus, p. 93. Ita optime omnium Barberinus codex, cum Allianus ἀλληγενδετὰ scribat, Vaticanus autem ἀλληλενδετὰ, ille vitiosius, hic propinquius vero. Notum est δεῖν vincum et nexum sonare, a διω ligo. Est ergo ἀλληλενδετον inricem nexum, ut sit τοδύναμον τῷ ἀλληλεπίκοτα mox posito, aptissima notione ad loci sententiam, ut lector oculatus statim cernet.

Ἀμαγείρευτος p. 68. Qui vocarentur hoc loco ἀμαγείρευτοι cum foret divinare necessarium in silentio scriptorum, non occurrit quod verisimilius dicere quam quod in interpretatione posui, sic nempe vocatos eos qui postquam in aliqua parte ministerii aut præfecturæ coquinæ Palatinæ

A diurnam probassent operam, inde emeriti promovebantur in speciosiora officia, ut hic Nicolaus ad episcopatum, quamquam ne ἀμέτως manus eculina sordides ad aras ferret, professione prius monastica purgatus videri potuit, nomen ex ea sumptum, Neophyti, cathedrae Praesensi honestius inferens. Etsi autem in Græcis originibus culinæ hic Palatinæ nulla indicatio est, res tamen ipso prudenti conjecturam suggest, talem intelligi oportere, hoc ipso quod culina memoratur. Nam id per se tam vile ministerium nisi e principali domo splendoris aliquid accipiat, obsoletius obscuriusque per se sit quam ut in scripto publico recte ostentesur. Praeterquam favorem principum, sine quo iste Neophytus non promoveretur in episcopatum urbis illustris, primum estimatu est non alia gratia huic aspirasse quam ex commendatione intimi ministerii olim regnantibus impensi. Congruit autem analogia, ut missionem **659** nactus bonam a coquinariis imperatori exhibendis obsequiis sic ἀμαγείρευτος vocetur, ut διεράτετος dicitur qui bonam a militia missionem emeruit.

[P. 461] *Ἀμογάραρος*, p. 395. Haec prima quod meminerim in hac historia mentio est Amogarorum, quos alibi noster, nempe p. 416, sic dicitos putat quod originem traherent ex Avaris sive Avaribus, Borealibus videlicet Asie populis circa Caucasum sedes habentibus. Sed ea historici suspicio est plane inversimillis: quid enim Avaribus Hamaxobliis ex Scythico genere eam hisce Catelanis esse commune potuit ex Sicilia profectis, quo prius ex Hispania transierant? plausibilius bi nomen duxisse videri poterant a promontorio Tarragonensis Hispania, quod Ptolemaeus Αὔχρον Αὐαρον vocatum scribit. Reperio apud Marianam, l. xi, c. 17, *De rebus Hispanis*, *Almogaraves* illic appellatos veteranos milites e gente Maurica. Horum multos admistos Catelanis subsidio missos Friderico bellum in Sicilia gerenti a fratre ipsius rege Aragonie arbitror, et hos bello Siculo pace facta terminato, duee Rogerio Brundusino, quem noster Rontzerium vocat, Constantiopolim venisse. Itaque pari licentia qua Fride-

D ricum in Theuderichum, Rogerium in Rontzrium, Pachymeres deformat, etiam in *Amogabar* balbutierit, sic eos pro *Almogaravis* nominans. Habet ea vox haud dubium linguæ Arabicæ Mauris familiaris characterem. Itaque placet, quam vir pereruditus mihiique amicissimus Dominicus Magris e patri Melitensis idiomaticis usu et domestica notitia suggest, originatio vocis hujus. Ait is Africanos *Algharbi* Melitæ vocari, quod vocabulum *Occidentales* sonat, quoniam ab Occasu Melita Africam respicit. Inseritur autem inter primam et secundam syllabam vocabuli *Algharbi* particula non Latinae præpositioni *ex* æquivalens, quoties designare opus est aliquem ex Africa sive alia regione Occidua proiectum: talis enim illic *Almogarabi*

dicitur, hoc est qui ex Africa sive Occidno tractu venerit. Nec est incredibile ex etymo ejusmodi in Hispania quoque nomen istud inoleuisse : nam Mauros omnes certum est ex Africa trajecisse in Iberiam, et ex hujus Occiduiis partibus in ceteras dominatum extendisse, unde isthic quoque recte *Almogharbi* dici potuerint, aut vocabulo in populari sonum delorto *Almogabari* seu, prout Mariana scribit, *Almogaraves*, Mauri milites ex Africa et Occiduiis tractibus venientes. Postquam haec scripseram, vidi quae Petrus d'Outremannus noster, in notis ad c. 3 libri sui de excidio Greco-rum, circa vocem *Amogabari* tradit. Ea nihil mandatum in iis quae supra posui suadent. Indicandum tamen locum putavi studiosa lectori, ut eo, si ipsi videbitur, adito, eligat ex omnibus pro arbitrio quae magis probaverit.

Δμφιδρόμια, p. 282. Οὐδὲ γέρ εἰχε — καὶ τὸ λογέν. Perobscurum de more auctoris hunc locum, qui *Græca* 660 inspicet, reperiet, ni fallor. Mihi quidem haud parum negotii dedit, quoad omnibus pensatis quam interpretatio exprimit excuspsi sententiam. Cæterum ἀρχαιολογia hic notanda in verbo ἀμφιδρόμια quod noster ex suo mutuatur Hesychio, sic scribente : 'Αμφιδρόμια ἡμέρα ἀγομένη τοῖς παιδίοις, ἐν δὲ βρέφος περὶ τὴν ἑστίαν ἔφερον τρέχοντες χύκλῳ, καὶ ἐπειθέσαν (sorte corrigendum καὶ ἐπειθόν) αὐτῷ δνομα δὲ ὅπο τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέπεπτο. Paulo distinctius Suidas, qui nomine hoc singulare femininum facit : 'Αμφιδρομία, inquit, ἦν πάμπτην ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν δὲ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαύρεως, τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πολύποδας καὶ σηπίας, τῇ δεκάῃ καὶ τοῦνομα τίθυνται. Hoe est : *Amphidromia*, quam diem celebrant quintam a natis infantibus, qua purgant manus quae obstetricationi operam dederunt, infantem circum focum gestant currentes, et dona mittunt propinqui, polypodias plerumque ac sepias; decima vero nomen imponunt. Ex his appetat cæmoniam veterem aptare studuisse Christianis ritibus Pachymerem : et forte is voluit isto verbo baptismi panegyrim [P. 462] exprimere. Ego tamen conjecturæ docti lectoris divinationem istiusmodi relinquens, satis babui quintam ab ortu diem exprimere, quotam voce ἀμφιδρομία, cui synonyme consonant τὰ ἀμφιδρόμια, designari Suidam retuli docentem.

Ἀράγαρος, p. 337. Vocis ἀνάγωγος quae hic usurpatur nolito repetenda ex Hesychio est, apud quem legitimus : 'Ανάγως; ὑδριστής, δὲ μὴ τῆς δεούσης ἀγωγῆς τετυχηκώς.

Ἀραξαρόρεια χρήμata, p. 450. Πάντα δὲ ἀνέτρεπον καὶ συνέχον διὰ τὴν νομιζομένην ἀχριβεταν, κατὰ τὰ Ἀναξαρόρεια χρήμata. Sic duo codil. optimi concordier B et A. Vaticanus interpolator, pro suo more obscura transiliendi, sic

A tantum habet : Καὶ πάντα ἀνέτρεπον καὶ συνέχον διὰ τὴν νομιζομένην ἀχριβεταν. Habuit autem in animo haec scribens Pachymeres initium celebrie operis ab Anaxagora de rerum natura scripti, recitatum a Diogene Laertio in ejus Vita his verbis : Πάντα χρήμata ἦν διοῦ· εἴτα νοῦ; ἐλθὼν αὐτὰ διεκδύσμησε. Omnes res erant simul; deinde mens veniens ipas ornata disposita.

Ἀποσκίπτω. Hujus quoque nusquam alibi a tot diligentissimis vocabulorum collectoribus reperi verbi aliquam in hoc minus obviorum censu fieri mentionem æquum est; cuius præteritum infinitivi passivi nostre usurpat dum sic scribit, p. 269: Μή τῆς φορᾶς ληχύνης πρὶν ἀποσκίπθαι τῷ τείχει τῆς πόλεως. Non cessante impetu priusquam ille iderentur muro civitatis. Agit de casis rusticorum eluvione avulis et torrente abreptis. Quod verbum vulgo scribitur σκίπτω, alias per i scribi solitum, non obscura vestigia supersunt in vocibus inde derivatis, σκίπων, quam Hesychius exponit βαχτηρία, ράθδος, et σκιπίων, quam iam 661 olim Latini arripuerunt, scipionem baculum dicentes. Quin et ipsum, sed ἐπενθέσαι τοῦ μαυριτum reperitur verbum σκίμπτω Hesychio æprios memoratum : nam apud hunc legitur σκίμπτει, σκίμπτεται, χαλεπαίνει, ἐρεθεται, ἐπικίπτει, et σκίμψαι ἐμπαχῆναι, ἐμπελασθῆναι, denique ut alia omīstam, σκιμφῆ, ἐγγίζει, προσκελδει. Bene habet, dicit aliquis : sed τὸ ἀπὸ τῷ σκίμπτασθαι πρæpositum significationem in contrarium vertit. Huic ego sic occurro ut ultro confitear plerumque στερητικὸν esse τὸ ἀπὸ in compositione verborum aut nominum. Sic ἀπανθεῖται deforescere, ἀπάξιος indignus, ac similia passim olvia sexcentia. In quibus juvat obiter memorare vocem ἀπαρτίκος elegantissima compositam ab auc ore pulcherrimi epigrammati ab eruditissimo Octavio Falconero descripti e basi marmorea nuper effossa et cum notis ejusdem doctissimis editi. Sustinebat olim ea basis signum *Æsculapii*, representans illum ut infantem recens natum. Unde primum distichon sic habet :

D *Τὸν καιδὸς καλλιστὴν εἰκὼν τάρβε θεοῖο
Παιάρος κούρου ματρὸς ἀπαρτίκον.*
'Αρτιτόχον, hoc est *recens enixa*, *Æsculapii* modi-
nati genitricem vere appellare Nicomedes epigram-
mati scriptor non potuit, quoniam eam sciebat
nunquam peperisse, utique non ignorans vulgaria-
simam et constantissime creditam fabulam, qua
quæcumque tandem fuerit mater *Æsculapii* (nam
alii Coronide, Arsinoe alii natum autumant), prius
mortua quam pareret asseritur, ex illius vero
statim extracto utero vivum puerum *Æsculapium*
extractum. Quare is merito vocatur κούρος ματρὸς
ἀπαρτίκον filius matris nos puerperε, quippe
qua illum duntaxat [P. 463], alvo conceperit et
formaverit, enixa in lucem nunquam fuerit, morte
partum præoccupante. Inest ergo sine dubio in
compositione vis negandi τῷ ἀπό; sed non semper

Nam ad v. 773 *Iliadis* β, ubi legitur de Achille καὶ αἴπομηνσας, sic annotat Eustathius : 'Ἐν μὲν τοῖς δῆμοις ἀπομηνίσαι τὸν Ἀχιλλέα δικαιητὴς ἔρει, τουτόστιν ἀποθέσθαι τὴν μῆνιν' ἐντυθά δὲ εἰπὼν διεῖ ἐν νήσεσιν ἔκειτο ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονος, τὴν ἀπικονήν δηλοῖ τῆς μῆνιδος. Κεῖται γὰρ ἡ ἀπό πρόθεσις ἀργῆ, ὡς καὶ ἔτει τις λέγει ἀπομηνημονύειν χάριτος, ἐξ οὐ καὶ τὸ ἀπομηνημένευμα. Οὗτως δὲ καὶ τὸ ἀπαντᾶν ἀδιάφορον πρὸς τὸ ἀντᾶν. In consequentibus dicit poeta Achilleum ἀπομηνίσαι, hoc est deposuisse iram. Hic vero dicens quod is in navibus jacuerit ἀπομηνίσας; Agamemnoni, perseverantiam ita significat. Praepositio enim ἀπό hinc otiosa jacet, sicut ei quando quis dicit ἀπομηνημεύειν χάριτος recordari se gratiae; unde est et nomen ἀπομηνημένευμα. Ejusdem formæ ac notionis verbum ἀπαντᾶν, occurrere, idem valens ac simplex ἀντᾶν, etc. Doctrinam hujus magistri ad rem ego meam conferens aio in hoc 'nostro' verbo ἀποσκιμπτεσθαι τὸ ἀπό vacare, et idem valere compositum ac simplex, σκιμπτειν καὶ ἀποσκιμπτειν, nisi si quam majoris 662 impetus emphasiū compositio adjiciat, ut cum σκιμπτεσθαι sit solum ἀπαντᾶν, incidere, ἀποσκιμπτεσθαι sit vehementer incidere, hoc est, ut vertimus, illidi.

Ἀρματογνιλάντιον, p. 135. 'Ἐν τῷ πάλαι ἀρματοφυλακῶν. Nimicum in veteri armamentario: Unde confirmantur quae in Glossario priori de notione vocis ἄρμα apud Græcos posteriores notavimus; quibus addo testimonium veterum Glossariorum Juris, ubi legitur: "Ἀρμα παρ'" Ἐλλησι: μὲν τὸ ζεῦγος βῶν, παρὰ δὲ Ῥωμαῖοις τὴν καρούχαν σημαίνει καὶ διλον.

Αὐγουστώνιος αὐλαῖ, p. 196. Agit de concursu multitudinis ingentis quae forum aut plateam propterea templo S. Sophiae contiguam impleverat studio visendæ ceremonia inaugurations Michaelis a patre Andronico in imperii collegam assumendi, et solemniter coronandi. A congregata tali occasione turba confertam stipatis corporibus et a arte comprimentibus suisse ait Αὐγουστεών; αὐλαῖ, quod utrumque vocabulum declarandum est. Incipiamus a priori. Non videtur dubium quin Αὐγουστεών forum sit idem quod Codinus Παρεκβολαῖς περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως docet vocatum suisse Αὐγουσταῖον a Constantino, cum antea στρατηγῶν dicereatur. Verba Codini sunt: ἐν τῷ στρατηγῷ λεγομένῳ φόρῳ, ἵνθι ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπεδέχοντο, έκαντο ἐπὶ λιθίνης ἀνέγραψι στήλῃς..... καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσαν Αὐγουσταῖον. In foro strategio dicto, ubi militares magistratus suos honores accipiebant, suam ipsius statuam lapideas columnas imposuit..... et locum Augusteum nominavit. Ita Codinus iuxta editionem Georgii Douze anno 1596. Aliter tamen eumdem, ut appareat, locum Meursius [P. 464] recitat, verbo γουστεον, ex Codini Originibus Constantinopolis referens forum istud Αὐγουστεών

A denominatum, cum antea γουστεον vocaretur, hoc est τύποντος. De foro eodem hæc habet Procopius, l. 1, De aedificiis, c. 2: 'Αγορά τις ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἐποχανεν οὖσα, καλούσι δὲ Αὔγουσταῖον τὴν ἀγοράν οἱ Βυζάντιοι. Huc est ex interpretatione Maitreti: Pro curia forum est, dictumque Byzantii Augusteum. Fuisse hoc forum, quod Pachymeris narratio exigit, prope templum S. Sophiæ, suradetur ex iis quæ scribit Petrus Gillius de Topogr. Constantin. l. II, c. 17, his verbis: Procopius forū quod Constantinopolitanus Augusteum nominant, declarat ante regias sūlām fuisse columnis circumdataum. Nunc nomen non modo amisit, sed ne forum quidem existat, totum fare exaedificatum. Regiæ dudum deletæ sunt. Fuisse tamen Augusteum ubi nunc cernitur aqua 663 soliens, non longe a Sophia angulo ad Occasum vergente, assequor ex stylobata paulo ante existante columnas Justiniani u Turcis sublatas, quam Procopius credit Justinianum in Augusteo foro, Zonaras in aula ante aedem Sophiæ exclassē. Suidas addit Justinianum, cum Sophiæ templum condidisset, purgasse aulam et marmore stravisse, appellatam prius Augusteum forum. Hacenus Gillius. Suidas verbo Αὐγουστος meminit διοπωλου εἰς αὐγουστεον μετωνομασμένου. Sed videtur agere de loco veteris Romæ sic dicto, nempe de foro Augusti. Verba ejus sunt: Οἱ δρεγωνάρχαι καὶ σεβαστοφόρα ἰχθυευον ἐν τῷ Αὐγουστεῷ, οἷον ἐν τῷ διοπωλῷ, εἰς τιμὴν Τίβερου. Τὸν δὲ τοιούτον τόπον οὗτως ἐκάλεσαν ἐπὸ τοῦ Αὐγουστου. Ita Suidas, continue subjungens: 'Εστησε δὲ καὶ διάργας Κωνσταντίνος εἰς τὸ ἀσκεπὲς τῆς δάφνης στήλην τῆς ταυτοῦ μητρὸς, ἐξ οἵ τινάμενα τὸν τόπον Αὐγουσταῖον. Forte vult significare Constantinum studentem novam quam condebat Romanum veteri per omnia similem facere, fori etiam Augustei, cuius apud antiquam Romanam dudum visi meminisset, simulacrum eadem appellatione Byzantii fecisse, et locum prius Strategium vocatum, erecta ibi matris suæ Augustæ statua, Augusteum nuncupasse. Atque hinc forte repetenda ratio fuerit cur Codinus et Procopius forum hoc Constantinopolitanum Αὐγουσταῖον per a scribant, Suidas vero forum antiquum Romæ Αὐγουστεον per a, mimicram quod hoc a nomine imperatoris Augusti appellationem sumperit, ex quo juxta analogiam formari debuerit αὐγουστεον, illud vero ex Augustia Helena denominatum cum a scribi debuerit. Ut ut sit, posite in hoc Constantinopoli tanto foro a magno Constantino præter propriam statuam etiam alterius statuæ matris suæ Helenæ, meminit quodque Codinus loco superius indicato, in quo videtur successio temporis suisse, ut primo suam matrem honora verit simulacro illius illic erecto et loco ex ea nominato, deinde signum quoque se ipsum referens ibidem exstare voluerit. Porro lapsu temporum invaluisse ut locus prius dictus Αὐγουσταῖον, postea setate Pachymeris ulgo vocitaretur Αὐγουστεών, ex

hoc istius Historici testimonio recte, ut opinor, & statem vocabulorum linguae propriæ, in cuius sit meditatione accuratissime versatus, quam recte credi de illo recenti queat quantumvis diligentie litteratore. Illud potuerat elegantius illustrator Athenaei in ejus interprete culpare, quod in illo Aristarchi versu Latine reddendo vocabulum Latinum atrium tanquam Graeco αὐλὴ τεθνάμον adhibuerit. Atrium enim, prout eruditus demonstrat Famianus Nardinius in sua *Roma antiqua*, l. iii, c. 13, plane contrariam αὐλῆ, hoc est, ut vidimus, loco ὑπαίθρῳ et sine murorum obicibus perflabili, notionem apud Latinos veteres habuit significans nimirum partem ædium structis omni ex parte lateribus murorum et laqueari superæ imposito protectam. Unde Ausonius in *Mosella*

Zηρός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔρθοσθε αὐλὴ.
sic disputat de significatu vocis hujus: "Ετι τοινυ
οἴδε τι αὐλὴ ἀρμότες ἐκ τοῦ οἰκου. Οὐ γὰρ δια-
πνέμενος τόπος αὐλὴ λέγεται. **664** Præterea vox
αὐλῆς αὐδিস non congruit: *apertus enim perflatusque*
locus αὐλῆ dicatur. Notat hunc locum animadversor
Athenæi, censura, nī fallor, parum digna cætero
ejus acuminis critico. Sic scribit, c. 3, l. v: *Hec*
*Athenæus: sed quām ista levia?... quid enim re-
tinet per αὐλῆς et palatium intelligere?* Et paulo post:
E contrario affirmamus nos Διὸς αὐλῆν Homerum
*appellasse Jovis palatium. Sic enim loqui observa-
mus antiquissimum poetam, [P. 465] et quod in*

primis ad rem facit, summum Homeri imitatorem
Æschylum, cuius est illud in Prometheus vincio:
τοι τὴν Διὸς αὐλῆν οἶγεντος. Hactenus Casaubonus,
quem sane miror id ipsum pro argumento alle-
gare quod ejus causam unice jugulat. Itane vero?
ex eo quod Homerus et Æschylus Διὸς αὐλῆς me-
morent, sequitur eos aliam Jovi habitationem
assignasse quam qualem αὐλῆς vocabulo exprimi
contendit Athenæus, in teatrum et aura perflabilem?
quin potius ex Jovis, qui Æther ipse est juxta
illud Ennii *aspice hoc sublime candens quem invo-
cant omnes Jovem;* ex Jovis inquam natura pru-
dens quivis Homeri et Æschyli lector intelligat
tale utique illi assignari diversorum qualis ipse
est, sine murorum lateribus, sine tecti fastigio,
patens omnem in partem atque perflabile. Quis
legens apud Virgilium *annosasque domos avium*,
aut de Aristotele intra fluenta Penei amnis admisso
jamque *domum mirans genitricis et humida re-
gna,* subjiciat animo ædes ad humanum usum la-
pide ac cæmento structas, tectas laquearibus, et
non potius *domus* vocabulum utrobius accipiu-
dum potest consentaneæ ad conditiones rerum qua-
rum est illuc mentio, volucrum in ramis arborum,
Nympharum sub aquis degentium? Equidem inde
potius suspicor sola terrarum patentia, superne
in teatrica loca dici ὑπαίθρια, subdialia, sub Jove fri-
gido posita, quod Διὸς *Jovis* ipsius habitaculum
ejusmodi esse vulgo existimetur. Quare nihil in
adductis a Casaubono video quod ne moveat ad
siderem negandam docenti verum significatum vocis
αὐλῆ antiquissimo grammatico, haud paulo, ut est
verisimile, perspectivam habenti nativam pote-

B laqueati adjunctum atrio aptat; et Apuleius de-
scribendo atrium regiae Psyches, *summa* ejus la-
quearia citro et ebore **665** curiose cavata sustineri
ait aureis columnis. Sed et usus apud veteres at-
tributi atrio tectum illud suis demonstrant. Illic
enim ex Plinio, l. xxv, c. 2, Polybio l. vi, Juve-
nale Sat. 8 et aliis, imagines majorum servabantur,
quas in loco aeris injuriis exposito non est
versimile relinqu solitas. Ex Servio ad primum
Æneidos in atris coenabatur, ad quod subdivisus
locus, noctu presertim, ineptus est. Ibidem ex-
eodem Servio ad XI Æneidos senatus interdum
habebatur. Ibi, ut docet Corippus, l. iii *De la-
tibus Justinii Minoris*, legati gentium exterarum ab
imperatoribus admittebantur. Illic denique, ut ex
concordi testimonio evangelistarum, Marci, Lucas,
Joannis constat, ignis excitabatur; unde etiam Ia-
dorus vocis elyion repetendum potat, *atrium exi-
stimas dictum quasi ab igne et sumo atrium*. Nihil
horum commode loco aperto ac perflabili fieret.
Sed haec obiter. Ad orbem instituti redeamus, de-
finiamusque quid αὐλαῖ; verbo designare Pachy-
meres hoc quem tractamus loco voluerit. Equi-
dem non dubito quin is αὐλαῖ ab αὐλῇ, iam
expressa notione intellecta, deflexerit, ac studue-
rit indicare subdivisam aream Augustæ fori, spa-
tium videlicet extra laterales hinc īdo porticus
in medio purum ac late vacuum, quod densa tunc
multitudine compleverit.

D [P. 466] *Ἄντοροσκοπίτης*, p. 615. Agit de
Athanasio patriarcha consuetu sibi atque innata
morositate cunctos sine discriminâ offendere nihil
pensi habente. Divinanda est origo et notio hujus
vocabuli mihi quidem alibi non lecti. Unde autem
verisimilius duci putemus quam a προσκοπῇ voce
ecclesiastici usus ex epistolis Pauli notissima?
It ad Cor. c. vi: Μηδεὶς ἐν μηδενὶ διδότες προ-
κοπήν, nemini dantes ullam offensionem, ex qua
idem sanctus apostolus appellativum alibi format
ἀπρόσκοπος. I ad Cor. x, 32: Ἀπρόσκοποι γίνεσθε
καὶ Ιουδαῖοι καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ Ἐχλησίᾳ τοῦ
Θεοῦ. Ut ergo significet Pachymeres Athanasium
non modo non evassc, ut oportuerat, ne actis a se
aliud spectante, bono etiam animo, contingere

aliquos offendit, sed ita se gessisse ut pene videatur de industria querere ac captare occasiones offendendi omne genus hominum, cum auctoritas καὶ πίτην hoc loco vocat.

Blauchior., p. 108. Congruunt quae hic Pachymeres de gente Blachica scribit, cum iis quae prius Anna Comnena in Alexiade de Blachis scripserat, l. viii, p. 227: Καὶ ὅπεσο: τὸν νομάδα βίον εἶλοντο, Βλάχους τόπους ἡ κοινὴ καλεῖν οὐδὲ διάλεκτος. De quibus juverit videre quae in nostro Glossario prima Alexiadis editioni subjuncto pridem annotavimus.

Βοηδρομιώτ. Etsi semper alibi Pachymeres hoc vocabulo mensem Apriliem indicat, tamen, propter rationes a me l. iii Observ. c. 6 n. 9, allatas, necessario dicendum est eum, p. 524, hoc nomine designasse Martium mensem. Nec novum est variare 666 illum in nomenclatione mensium: vide quae verbo Αργατῶν et verbo Μαΐμαχτηρίων hoc ipso Glossario notamus.

Βούτζορ., p. 399. Quid sint hoc loco βούτζα queritur. Puto idem quod βουτζᾱ et βουτζᾱ. vocabula dudum explicata a Meursio, dolla videlicet vinaria lignea rotunda, qualium liquore vacuorum et terra oppletorum usus est frequens in subitis obvallationibus; quas Galli bodie *barricades* vocant, quia dolia vinaria *barricas*, sive, ut solent scribere, *barriques*, appellant. Italis ejusmodi dolia botte dicuntur, voce propius accedente ad sonum *butzi*, cuius significatum obtinet et fortasse origo est.

Γλυκὺς ἀγκών, p. 44. In hujus enarratione adagii dissident invicem grammatici sententiis contrarie commissis. Zenobius cent. 2, n. 92, Anonymus Vaticanus. cent. 1 n. 55. Eustathius [P. 467] ad *Iliad.* x, p. 791 ed. Rom, contendunt per antiphrasim dici de re molesta. Suidas contra judicat cent. 4, n. 94, sic enim scribit: Γλυκὺς ἀγκὼν οὐ κατ' ἐναντίων ἡ περοιμία. Ἀλλὰ βουλόμενος εἰπεῖν, φησινέα ἡθι ἵχριστο Πλάτων δικαιούσης ἐν τῷ Φάνων. Γέρων δ' αὐτῷ διάπειται ἔρων εὐλητός, φησινέαν ἀνάδημα . . . ὁ γλυκὺς ἀγκὼν. Suidas Pachymeres accedens facilem ad quidvis cuivis gratiscandum Czyleni episcopi animum bac formula expressit.

Δειξις, p. 524. Quid sit hoc loco δεῖξις, diu quæsivi. Nec vulgaris notio ostensionis vel ostentationis, nec peculiaris quam notat Plutarchus, *Convivium sermonum* l. viii, quæst. 15, docens sic vocari speciem aut partem quamdam δρχήσεως *sallationis*, hoc quidquam faciunt. Aliquando suspicabar δεῖξιν vocatum campum quemdam suburbanum urbi Adrianopoli, in qua tunc diversabatur imperator Michael, exercitum, ut solet fieri, in castris habens suburbanis loco δεῖξις vocato positis, ad quæ se ille tum forte contulisset cum nuntiatus est adventus Cæsaris. Nec abluderet usus præpositionis ἀν, quæ sæpe æquivalit Latinæ *per*, et locum per quem itur denotat. Sic Homerus habet Οὖσ. ξ: χῶρον ἀν' ὑλήντα, *per* locum *sylvosum*, et alibi

A ἀνά στρατόν, *per exercitum*. Aliorum quoque scriptorum classicorum testimonia in promptu. Sed figura sententiam in conjectura mera non sum ausus, donec auctoritas me doceret idonea locum ita nominatum prope Adrianopolim suisse. Illud in hoc dubio quod minus inverisimiliter sequeretur unum obtulit, novatum in usu vocis hujus hic aliquid agnoscere ex posteriorum militari disciplina temporum. Nempe Franci, qui per Asiam sacri bellum causa diu militaverant, census militum, quales maxime solvendarum cuique stipendiorum occasione a duce ipso supremo rege aut imperatore celebrantur, *montres* hodieque vocant, quasi dices *ostensiones*, quibus scilicet unusquisque militum ad nomen citatus se ostendit atque exhibet. Manifestum autem est, si quis vocem Gallicam *montre* Græco vocabulo velit reddere, non aliud apius repertum 667 nomine δεῖξις. Res autem ipsa narrationi apiasiōne congruit, ut dicatur, imperatorem ex urbe in vicina castra census militaris et solutionis stipendiōrum causa prodiisse, ibique repertum cum ei nuntiatus accessus ad eum novi est Cæsaris.

Δεφενδεύειν, p. 175. Δεφενδεύειν plane protueri, protegere, defendere ponitur. Nec nunc primum hoc verbum e Latio transit in Helladem. Glossæ Basilicorum δεφενδεύεται explicitant ἔχουσεύται, ἐκδικεύται. Sed haec defensio judicialis est patronorum aut advocatorum reos excusantium, aut ab iis crimina objecta refellendo depellantium.

C Magis hoc factū declaratum iisdem glossis vocabulum δεφενδεψε; in hunc modum: Οἱ μετὰ τοῦς κουραράς ἔται προμάχους ἐπακολουθοῦντες πρός ἐκδίκησιν αὐτῶν. Utitur et alibi noster hoc verbo, nempe l. iii, c. 18 sub finem, sic scribebas: Καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν (οἰκιας) χρεῶν ἡν δεφενδεύειν. Etenim et domos Italorū defendere imperatorem oportebat, hoc est, ab injuria tutas prestare, et vindicare si quid suisset in eas contra jus factum. Agit de dominibus Genuonium Galatae permisso imperatoris habitantium; quas cum Veneti flamma injecta cotrupissent, multa iis per imperatorem indicta damnum reparare sunt compulsi.

D [P. 468] *Διακινήσιμος*, p. 50. Τῇ γὰρ δευτέρᾳ ἐδομάδος μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἣν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν. Legebatur in ms. mendose, opinor, τῆς γὰρ δευτέρας, quasi referretur ad ἐδομάδος. Quod a recto aberrat: non enim meminit secundæ cujuspam hebdomadis, sed seriat secundæ hebdomadis Paschalis, quæ seriat diem resurrectionis Domini ἀμέσως: sequitur, ita ut in δευτέρᾳ intelligatur γιγέρᾳ, et Idum τῇ ἀναστάσιμον appellat, non ἐδομάδα subintelligat, sed ἡμέραν aut ἡμέρην, hoc est dominicam ipsam Pascham, quam Vaticanus paraphrastes vocat hoc loco κυριακὴν νίκην, diem nimisquam quam fecit Dominus. Græci enim hebdomadem quæ incipit a die statui sequente diem Paschæ, τῇ διακινήσιμον nuncupant, uti et eam quæ inchoatur postridie octavæ Paschæ nominant ἐδομάδα τοῦ Θωμᾶ, quod illi quoque,

ut Latini, in missa octavæ Paschæ recitent evan-gelium in quo narratur Thomæ apostoli correctio et confessio; cuius hebdomadæ Thomæ in hac quoque nostra historia sit mentio, l. vi, c. 13, recte siquidem Jacobus Goar O. P. in Euchologio p. 933 hæc verba τῇ πέμπτῃ τῆς διακυνήσιμου vertit *feria quinta post Pascha*. Ut autem illic πέμπτη feriam, sic hoc loco δευτέρα non hebdomadem, ut monui, sed hebdomadis diem indicat, feriam videlicet secundam, qua fuerit edictum, de quo hic agitur, promulgatum. Ex his considero apparituram necessitatem emendationis loci hujus a me factæ. Restaret excutienda diversitas scripturæ in voce διακυνήσιμος, quam alii διακανήσιμος, nonnulli etiam διακενήσιμος scribunt. Nos codicibus adhæremus nostris sic constanter, ut repræsentamus, scribentibus. Idque sufficere **668** nunc quidem ducimus: nec enim vacat aut tanti est in ratione talis appellationis aut etymo vocis indagando conflictari.

Διασωσταῖ, p. 307. Agit de Alanis Noga sub-lato, cui militaverant, ultra se offerentibus Andronico, qui eos velut divinitus missos accepit, summam eis rei militaris permittens, adsciscens in locum copiarum Romanarum, adeo ut delectis ex isto genere qui equitatū operam natūrā vide-rentur, detractos propriis equitibus equos assiguarerit, ipsos quoque Romanos horum Barbarorum obsequiis mancipans. Nam cum esset jam pri-dem in Orientali equestri militia usitatum ut cata-practis equitibus adessent in præliis quidam pe-dites, qui eos, si forte, vulneratos aut alio casu periclitantes juvarent servarentque, tales istis ministrare homines Romanos jussit. Hoc genus eque-strum ministrorum noster hoc loco διασωστάς, quasi dicat *conservatores*, vocat. Δεποτάτους sive διαπωτάτους appellaverat Mauricius recitatus a Rigaltio in Glossario, sic continuo eorum officium describens: Οἱ παραχολουθοῦντες τῇ τάξῃ κατ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίᾳς γενομένους ἀνακούζοντες τε κατ περιποιούμενον. Adjungit hic eruditissimus Rigaltius loca varia Constitutionum Leonis de hoc genere subsidiariorum multa docentia. Horum in uno ex Constit. 3, § 15, dicitur istos as-sæcias et adjutores equitum olim *deputatos* dictos, D Leonis Augusti tempore appellari solitos expi-βων, *scribones*. In altero ex Constit. 12, § 52, nota glossam hanc, τοὺς λεγομένους δεποτάτους, τοῦτ' ἔστι τοὺς ἀπειλητὰς τῶν τραυματίζομένων στρα-tων. Præscribit deinceps ibidem Leo quædam circa numerum et delectum horum deputatorum, jubens constitui ad omne signum (Græce βάνδον, nempe turmam aut alam equitum sub uno vexillo inerentium, quales Galli *cornettes* vocant) octo aut [P 469] decim ex deputatorum ordine ἵλαρροὺς κατ γοργὸν ἀνευ δπλῶν, *agiles et strenuos sine armis*, qui debeant turmas quibus inserviunt inter-vallo centum pedum retro inseQui, ut in præliis periculose saucios aut quocunque casu delabentes

A ex equis milites colligant, recreent, deportent in iutum. Tum iis solvi præcipit pro quolibet servato-milite nummum unum; § vero 54 idem Leo impe-rat in usum istorum deputatorum addi ephippiis militarium equorum scalam genitam ad levam, ut harum altera deputatus, quoties opus fuerit ad subsidium equitis periclitantis, adjuvari possit ad scandendum in equum. Verba Leonis sunt: Πρέπον τοτὶ ίνα δεποτάτος τὰς δύο σχάλας εἰς τὸ ἄριστερὸν μέρος τῆς σέλας ἔχη. Addit denique eosdem deputatos debere κατ εἰς φλάσια ὑδωρ βαστάζειν διὰ τοὺς πολλάκις λειποθυμοῦντας τραυματίας, circumserre aquam in lagenis, unde revocent ad sensum saucios sæpe ex dolore vulnerum aut jactura sanguinis deliquium patientes. Obiter observo ex hactenus relatis: quod hi *deputati* Leonis imperatoris tempore, ut ipse testatur, *scribones* diceban-tur, quæ affinis notionis vox est *actuario*, satis indica-t et hos **669** ex actuariorum genere fuisse, qui multi, prout ostendimus in ea voce primo no-stro Glossario, castra olim Romana sequebantur. Ac quod ibi diximus medicos quoque, chirurgos et νοσοχόμους universos eo vocabulo pariter cen-seri, confirmat Leo idem Augustus Const. 3, § 15, dum his δεποτάτοις medicorum partes clare tri-buit, sic de illis scribens: Οἵτινες παραχολουθοῦντες τῇ παρατάξῃ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίᾳς γενομένους ἀνακούζονται τε κατ περιποιούμενοι. Hinc istos hoc loco noster vocat διασωστάς, C servatores, seu δεποτάτων vocem usitatam, quod aliena esset originis, vere Græca mutans, ut solet in nominibus mensium et occasiōnibus similibus (nam et quas σχάλας modo descripto loco Leo imperator dixit, stapedias designans, Pachymeres vol. I, p. 411, κλιμαχας maluit dicere), sive quod forte tunc sic usus invaluerit, ut qui δεποτάτοι appellati fuerant, tum vulgo audirent διασωσταῖ. Ceterum hos διασωστάς solitos fuisse, saltem Pa-chymeris tempore, interdum armari et militarem præstare operam tuto deducendis per vias infestas viatoribus, docet nos locus ex p. 429 hujus histo-riæ, ubi refertur Rontzerium magnum ducem, cura Magnesia Constantinopolim Cannaburium quem-dam mitteret, Nostongo provinciæ illic præfectio mandasse ut ei διασωστάς e suis copiis comites daret, quorum tutus præsidio secure iter istud conficeret: Πέμπτη πρὸς τὸν Νόστογγον παρεγ-γῶν ικανῶσαι διασωστάς ἐx τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. Additque mox historicus No-stongum ostendere affectantem abundans gratifi-candi duci magno studium, plus quam rogabatur fecisse: obivise enim ipsum cum suis prætoria-nis id officium, et Cannaburium in urbem per-duxisse

Διάμβουλον, pag. 186. Quid dicatur hoc loco διάμβουλον, *dibambulum*, eo mihi diligentius est quærendum, quo doctissimorum hominum edita hactenus de hujus vocabuli notione sententia a vero aberrare vel ex hoc ipso historici nostri te-

stimonio manifeste deprehenduntur. Eruditissimus Jacobus Pontanus noster in Latina, quam sine Graeco contextu solam edidit, interpretatione Chronicorum Georgii Phrantzis protovestiarum, lib. III, cap. 19, pag. 197 ed. Ingolstadt ann. 1604, referens ritum quo patriarcha Constantinopolitanus ejus dignitatis inire possessionem erat solitus, inter alia haec habet: *Secundum hanc patriarcham cum lampadibus ad diababula sive atrium descendebat.* Ita ibi. Recte porro, ut opinor, Meursius in Glossario verbo Αἴσαμβυλον, et ex eo verba ipsa describens Mathias Martinius in suo Lexico Philologico verbo *Monobambulum* pro *diababula* dibambula illo Phrantze loco rescribi debere putaverunt. [P. 470] Non recte autem, quantum arbitror, glossema illud, *sive atrium*, pro vera vocis ejus expositione receperunt. Sic enim uterque scribit: *Μονοβάμβυλον simplex conclave palatii secretius, in qua congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminit: ὁ δέκτηρος ὀστιάριος χρατῶν τὸ μονοβάμβυλον, secundus ostiarius manu tenens Monobambulum, si Monobambulum atrium esset, quale utique manu tenere (hoc enim est χρατεῖν) nemo unus potest. Unde manifestum est ex mente Codini Monobambulum fuisse rem aliquam manu gestabilem. Ac paritate argumenti idem erit statuendum de Dibambulo, quod ejusdem formae ac generis esse gestamen debuisse et ratio communis etymi et series ipsa narrationis Phrantze, et ut ad rem meam redeam, hic Pachymeris locus tantum non evidentissime demonstrant. Quem enim quæso possent sensum tolerabilem habere verba haec nostri auctoris, patriarcha pastorali baculo ab imperatore accepto, honoratur et dibambulo, si Dibambulum atrium esset exterior? Quidnam igitur hic significare Pachymeres voluit verbo *Dibambulum?* Idem sine dubio quod alias clarius expressit, dum refert (vol. I, p. 112) sollicitos antiates eo quod Arsenius e patriarchio in monasterium sponte profugus scripto expressam abdicationem dare rogatus recusasset, ut aliquid haberent scriptæ cessioni æquivalens, ab eo repeti curasse βαχτηρίαν καὶ λαμπάδους, baculum et candelabrum, rati si ea reddidisset per quæ investitus patriarchatu fuerat, hoc ipso satis indicatum sedi se renuntiare, ac liberam synodo factum ad novam patriarchæ electionem procedendi potestatem. Hic necessario de antiqua forma inaugurationis episcoporum repetendum e monumentis ecclesiasticis aliquid est. Primum autem admoneo consuetudinem Ecclesiae Latinæ, ut in aliis pluri-*

mis, sic in hoc a Graecæ usibus discrepasse. Sanctus Bernardus serm. in Coena Domini: *Varie sunt, inquit, investiturae secundum ea de quibus investimur. Verbi gratia investitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum et annulum simul.* Ita ille. Ecclesia Graeca duo quidem et ipsa conjunctum exhibuit symbola in conferenda electis pastoribus et sponsis ecclesiæ episcopalis possessione dignitatis, que similiiter responderent duobus memoratiæ titulis pastoris et sponsi. At in primo duntaxat cum Latinis Graeci convenientes, in posteriori lampadem sponsis præferri solitam ex evangelica parabola et usu Orientalium nationum, ad nuptiale ceremoniam accommodatissimam, annulo præstulerunt, quem tamen Occidentalibus ad id potius exhibuit Ecclesia, ut populari forte gentium Europæarum mori congruentius conjugalis necessitudinis signum. Quidquid porro circa hoc in consuetudine Latinorum fuerit, Asianos quidem episcopos lampadis prælatione auspicatos [P. 471] dignitatem, præterquam indicant quæ alias notavi Observationibus vol. I, p. 638, etiam astruit Codini locus de Officiis c. 1 in sexta Pentade, ubi agens de ordinationibus episcoporum solitis a patriarcha celebrari (id enim indicant illa ejus verba εἰς τὰς γειτονιὰς, explicantia quid primus et secundus ostiarius proprii sibi quisque ministerii gereret in ea ceremonia) sic scribit: *Ο πρώτος ὀστιάριος χρατῶν τὰς θύρας.... ὁ δεύτερος χρατῶν τὸ μονοβάμβυλον· primus videlicet ostiarius, interim dum patriarcha, aut alii ejus concessu episcopi, novum episcopum intra presbyterium sive βῆμα consecrarent, foræ soleæ manu tenebat, ut statim eas panderet atque perfecta intus solitis ritibus inauguratio fuisset.* Tunc eni prodi novus antisces et ostiandi populo debebat. Quia vero prodire is bemate debebat prævia lampade, ad hanc illi præserendam secundus ostiarius accinctus stabat χρατῶν τὸ μονόπουλον, vel, ut alia est lectio, τὸ μονοβάμβυλον, [P. 471] manu tenens gestamen cui erat inserta lampas una; nam μονόπουλον a μόνῃ ἄμπουλᾳ. Quid sit autem ἄμπουλα docent Aetii verba illa lib. vii: *Ἄμπουλαν ὑελίνην πήγας θλαστού, αμπυλαν vitream ubi repleveris oleo.* Est ergo ἄμπουλla lampas, et μονόπουλον instrumentum portatile, cui esset una lampas indita. Verum ubi patriarcha Constantinopolitanus inauguraratur, satis prudens qui vis intelligit aliquid illi præcipui honoris supra episcopos haberi debuisse. Nimis huic prodeundi ad populum non μονόπουλον aut μονοβάμβυλον præferebatur, sed quod noster hic docet auctor δ. Σάμβουλον. De hoc vocabulo quid nos doceat Codinus, videamus. In libro *De officiis*, c. 10 de festis, dum explicat quomodo pompa instrueretur quæ imperator ad celebrandum Christi Natale venire adiutique in ecclesiam solebat, ait paratum adstitisse lamparium cum dibambulo aureo in manu. Verba sunt

Codini : Λαμπάδριον κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-
βουλον. Quid ita vero, nisi quia hunc praeire ope-
rebat processu per templum Augusto? Quod si,
ut vidimus, μονοδάμβουλον gestamen erat lampadem
unicam insertam habens, quid restat nisi ut διδάμ-
βουλον intelligamus aut facernam suisse bilychium,
qualis meminuit Petronius in super edito frag-
mento Traguriensi, aut instrumentum aliud bi-
dum in duobus hinc inde protensis ramis geminas
lampades ardentes habens? Sane opportunimime
ad hanc rem admonet Balsamon, imperatori, quando
in solemnitatibus accedebat ad ecclesiam, dupli-
cem lampadem præferri consuevise; ministrum
quoque gestatorum ejus duplicis lampadis lampa-
derium vocatum. Igitur quod Codino dibambulum
aureum dicitur, vas est juxta Balsamonem gemina
lampade insigne. Quare his auctoribus non sane
jam reformato falsi dicam impingere Latino Phran-
tze, dibambula per atrium expoueri. Utinam copia
inspiciendi daretur archetypi contextus. Quæsalvi
diu et sollicito, sed frustra. Confido tamen in
Græca, si uspiam exstet, oratione nullam prorsus
672 reperiendam atrii mentionem. Et quod Phran-
tze dibambula in plurali possit, significare puto
voluisse gemina candelabri brachia, quorum suam
unumquodque sustineret lampadem. Quis enim
neget perapte cadere sensum istum in hac verba
cum lampadibus ad dibambula?

Opponi adversus hæc posset ex modo laudato
Balsamone, singularem imperatoris fuisse præro-
gativam præviis duabus per ecclesiam incedere
lampadibus, qualis nec patriarchæ ac ne ipsi qui-
dem imperatrici tribuebatur. His enim tradit Balsamon singulas tantum præferri solitas lampades.
Ad hæc duplex responsio mea est. Prior: non omnia qua primis auspiciis ineundas dignitatis qui-
busdam magistratibus legitime dabantur, eadem
itidem quotidiano ritu seu tribui. Quot ceremonie
imperatoribus, regibus, aliis principibus
inaugurandis exhibentur, quas nefas est ultra
illum diem repeti? Sic et in patriarchis Constan-
tinopolitanis institutum fuisse potuit ut prima
duotaxat ordinatione dibambulo honorarentur,
reliqua vita cum prodirent per ecclesiam, non
nisi monobambulum ipsis præire, ut multis hodie
episcopis primo ingressu in urbes suas umbellæ
honorèm dari videmus, qui postea negatur. Altera:
satis magnum esse discrimen inter Balsamonis
et Pachymeris sætatem. Nam centum sere annis
Balsamon Pachymere antiquior est. Eo autem in-
tervallo multa constat in magistratum ecclesia-
nicorum et secularium prærogativis et honoribus
fuisse immutata. Unde primum est creditu ab im-
peratoribus schismaticis, suum Constantinopolita-
num thronum ad invidiam et depressionem etiam
omnium primi Romani ambitione attollere certan-
tibus, facile isto spatio concessum ut, cum antea
minus prælatione lampadis patriarchæ honoraren-
tur, deinceps bilychui quoque lucerna (qui erat

A ante solis Augustis reservatus honos) ante ipsis
portata conspicui ambularent in ecclesia, tam
prima potestatis usurpatione quam deinceps. Eli-
git igitur æquus lector utrum malit, an sætate
quoque Balsamonis Constantinopolitanos [P. 473]
patriarchas in prima consecratione usos dibam-
bulo, in reliquo, etiam solemnitatum magnarum,
per ecclesiam incessu monobambulo contentos;
an neutrum dum Balsamon scriberet concessum
ipsis, utrumque, aut saltem prius, ante hanc edi-
tam a Pachymere historiam Byzantinis fuisse anti-
stitibus per suos principes indultum. Confirmatur
prior responsio ex eo quod ait Balsamon, episco-
pis præter patriarcham et paucos eximis honorarios,
ut Cypri et Bulgaria archiepiscopos, fuisse cæte-
ris negatam in processu per ecclesiam, solemniti-
bus etiam diebus, unius prælationem lampadis;
qua tamen illos in prima saltem inauguratione
fuisse cobonestatos vix potest ob superius dicta
dubitari. Quidni ergo sic datur de patriarcha
quoque, in prima illi inauguratione dibambulum
concessum; in reliquis cæremosialis monobambu-
lum duntakat? Superest ut veriloquium vocatio
istarum **673** μονοδάμβουλον et διδάμβουλον in-
quiramus. Puto equidem e Latina voce οὐαμβύλιον
doduci, et ut rem, ita nomen in aulam Romæ novæ
e veteri migrasse. In aulam dico, non in eccle-
siā. Nam prælationes lampadum episcopis usque
ab apostolicis in Asia uitaless temporibus scio.

C Augustis quidem ignem prælatum prius Romæ
quam Constantinopoli fateri necesse est, cum jam
Commodi sætate solenne Romæ esset ignem Au-
gustis præferri. Herodianus, I. i: Δουκίλλα ἦν τῷ
Κερμάδῳ πρεσβυτάτῃ πάντων ἀδελφῇ. Αὕτη πρό-
τερον Δουκίλη Βήρωφ αὐτοχράτορι συνώκει.... ἀλλ'
ἔπει συνέθη τὸν δεύκιον τελευτῆσαι, μενόντων τῇ
Δουκίλῃ τῆς βασιλείας συμβόλων, Πομπτιανῷ ὁ
πατὴρ αὐτῆν ἐξέσσοτα. Οὐδέτεν ηὔτον μέντοι δι Κόρι-
μοδος ἀρύλατες τὰς τιμὰς τῇ ἀδελφῇ· καὶ γάρ ἔπει
τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς δέατροις, καὶ
τὸ πῦρ προεπόμπευν αὐτῆς. En Herodianus Au-
gustis Romæ imperantibus tanto ante Constanti-
num et uxoribus eorum ignem quaqua incederent
prælatum docet, et (ut hoc obiter admoneam)

D solus docet, ne miremur ab uno interdum auctore
scriptio notata reperiri quedam olim usu vulgatis-
simia ideoque quod tunc essent notissima litteris
scribentium non expressa. Sic fuisse in usu quon-
dam et pretio quendam honorem διελλιον vocatum
(quem est verisimile situm fuisse in prælatione
sedis gemina aliquibus eximis concessa) ex una
nupor exscripta et vulgata constat per virum
doctissimum Chimentiellum Pisani marmoris in-
scriptione, reliquis ea de re velutatis meaumen-
tis silentibus. Unde nec si primus et solus Pachy-
meres istam de qua nunc agimus dibambuli vo-
cabulo designata gemina lampadis ante patriar-
chan Constantinopolitanum prælationem memorie
prodidisset, mirari prudens lector aut suspectam

unius babere fidem propterea deberet. Sed quod *Avensis* celebraret, et quidam *flabelli* ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit et oleum super altare fudit. Erant nempe propritae laminer tenues in alarum formis extensas, quae circa Christi corpus, dum in altari stabat, a ministris movebantur. Istiusmodi instrumenta tria e pretioso fusa metallo, sed continua aut maculosa ideoque reparationis agentia, baudquam suere, ut alia, in priorem refusa et elimata figuram, verum in unicum conflata *dibambulum*. Avit*t*οῦ ἐδρασθῆναι καὶ αὐτερπισθῆναι, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ οὐτερπισθῆσαν.... εἰς διβάμβουλον μετεσκευάσθησαν, τῆς μορφῆς τῶν ἑξαπτέρυγων ἀποκτάσεις ή ἀπελασθῆσης, εἰπεν, εἰς αὐτῶν. Priori forma in iis sculpta Cherubinorum sex alis instrutorum auctorante, aut inde, ut sic dicam, expulsa. En ergo ex relatione Syropoli, tres laminer argenteas simulacras Cherubinorum cælatas, in unum conflatas *dibambulum*. Restat videre quid tandem rei esse *dibambulum* existimaverit, imo certo scierit, et ex publica tunc omnium notitia lunuere satis habuerit Syropulus idem. Intelligitur id ex quadam ipsius auguratione inde captata, quam his verbis mox explicat: Kal. ἀντὶ τοῦ θεῖα ἵνα ποτίσθεται τραπέζῃ, ὡς ἱερὸν ἀνάθημα, τὸ δὲ λαμπταδοῦχον περιάγεσθαι ὥστε κάκεσσος. **675** καὶ ὡς ἔτυχεν ἀποτίθεσθαι καὶ φιππείσθαι προσίκμον, εἰπεν ἐν τις τούτῳ τῆς δσον οὐκώ γενησομένης παρατροπῆς τοῦ καθαροῦ καὶ ἀκιδήλου τῆς Ἐκκλησίας δέγματος. Hæc sonant: ex ista conflatione trium ventilabrum ex argento formis Cherubinorum cælatorum, in unum *dibambulum*, consecutum esse ut illa materia exciderit honore quo dignata prius fuerat, insidendi sacre mensæ et ex ea speciem augustam ostentandi circum venerantibus, dejecta vero fuerit in usum longe viliorem, quippe facia candelabrum buc illucque portabile et deponi aut projici ubivis solitum. Quam rem Syropulus, qui negotium conciliationis Ecclesiarum Græcorum ac Latinarum nee suscipi unquam voluisse nec perpetratum admisit, in omen rapuit mox seculatura perversioris puri et sinceri Ecclesiæ dogmatis; qualem evenisse, sancita, unanimi Orientis cum Occidente consensu, in sacro Florentino concilio doctrina processionis Spiritus sancti ex Patre Filioque, hic pertinax in hæresi et schismate scriptor temere ac blasphemæ non veretur affirmare. Illud tamen hæc ejus impia divinatio mihi affert commodi, ut ex ea manifeste appareat *dibambulum* aliud nihil quam λαμπταδοῦχον, instrumentum lampadibus gestandis in pompa preferri patriarchæ solitum, quale is processuero in Italiam sibi, quo maxime augustain rerum suarum speciem præberet Latinis, curasse ut quam speciosissimum mole ac forma pararetur, hinc intelligimus; unde in id unum materia quæ tribus altaris vasis sufficerat, est impensa. Et pertulit [P. 474] revera suum istud sic fusum cusumque *dibambulum* Josephus Constantinopolitanus patriarcha Florentiam, idque

Hactenus de his scripseram, cum forte incidit in meas manus Historia Græca concilii Florentini, auctore, ut nuperus editor vocat, Sylvestro Sguropulo: alii Syropulum dictum volunt. In hoc ego libro reperi luculentam confirmationem conjecturæ de *dibambulo* meæ, quam tacitam transmittere prævaricari sit. Narrat is scriptor, c. 17, sect. 3, p. 62, cum esset patriarcha Constantino-politanus in procinctu desideratæ sibi navigationis in Italiam ad concilium illic celebrandum et concordiam Ecclesiarum statuendam, voluisse, repugnante Syropulo et aliis quibusdam in schismate et odio Latinorum obfirmatis, portari secum vasa sacra omnia sanctæ Magnæ Ecclesiæ: Πατριάρχης πρεξελεύσατο ἐπομασθῆναι καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη πάντα τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας, δυσχερεψινόντων δὲ ἡμῶν, etc. Ea occasione, cum sacra illa vasa recenserentur in sarcinas liganda, quæ ipsorum ævo aut longo usu passa quippiam fuerant, reconcinnata ac restaurata sunt; in quo dum elaborant artifices, contigit offerri eis tria proprita. Creytonus inscite *pyxides* vertit. Ventilabra enim illa vox sonat, aut ut auctor antiquus Vitæ S. Petri Cavensis, apud Henischenum die 4 Martii c. 4 scribit, *flabella*. Verba ejus hic ponam, quia usum τῶν ἀπιστῶν in sacro indicant: *Cum Tere-sini in ecclesia S. Joannis missas (S. Petrus Ca-*

C

*vensis) celebraret, et quidam flabelli ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit et oleum super altare fudit. Erant nempe propritae laminer tenues in alarum formis extensas, quae circa Christi corpus, dum in altari stabat, a ministris movebantur. Istiusmodi instrumenta tria e pretioso fusa metallo, sed continua aut maculosa ideoque reparationis agentia, baudquam suere, ut alia, in priorem refusa et elimata figuram, verum in unicum conflata *dibambulum*. Avit*t*οῦ ἐδρασθῆναι καὶ αὐτερπισθῆναι, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ οὐτερπισθῆσαν.... εἰς διβάμβουλον μετεσκευάσθησαν, τῆς μορφῆς τῶν ἑξαπτέρυγων ἀποκτάσεις ή ἀπελασθῆσης, εἰπεν, εἰς αὐτῶν. Priori forma in iis sculpta Cherubinorum sex alis instrutorum auctorante, aut inde, ut sic dicam, expulsa. En ergo ex relatione Syropoli, tres laminer argenteas simulacras Cherubinorum cælatas, in unum conflatas *dibambulum*. Restat videre quid tandem rei esse *dibambulum* existimaverit, imo certo scierit, et ex publica tunc omnium notitia lunuere satis habuerit Syropulus idem. Intelligitur id ex quadam ipsius auguratione inde captata, quam his verbis mox explicat: Kal. ἀντὶ τοῦ θεῖα ἵνα ποτίσθεται τραπέζῃ, ὡς ἱερὸν ἀνάθημα, τὸ δὲ λαμπταδοῦχον περιάγεσθαι ὥστε κάκεσσος. **675** καὶ ὡς ἔτυχεν ἀποτίθεσθαι καὶ φιππείσθαι προσίκμον, εἰπεν ἐν τις τούτῳ τῆς δσον οὐκώ γενησομένης παρατροπῆς τοῦ καθαροῦ καὶ ἀκιδήλου τῆς Ἐκκλησίας δέγματος. Hæc sonant: ex ista conflatione trium ventilabrum ex argento formis Cherubinorum cælatorum, in unum *dibambulum*, consecutum esse ut illa materia exciderit honore quo dignata prius fuerat, insidendi sacre mensæ et ex ea speciem augustam ostentandi circum venerantibus, dejecta vero fuerit in usum longe viliorem, quippe facia candelabrum buc illucque portabile et deponi aut projici ubivis solitum. Quam rem Syropulus, qui negotium conciliationis Ecclesiarum Græcorum ac Latinarum nee suscipi unquam voluisse nec perpetratum admisit, in omen rapuit mox seculatura perversioris puri et sinceri Ecclesiæ dogmatis; qualem evenisse, sancita, unanimi Orientis cum Occidente consensu, in sacro Florentino concilio doctrina processionis Spiritus sancti ex Patre Filioque, hic pertinax in hæresi et schismate scriptor temere ac blasphemæ non veretur affirmare. Illud tamen hæc ejus impia divinatio mihi affert commodi, ut ex ea manifeste appareat *dibambulum* aliud nihil quam λαμπταδοῦχον, instrumentum lampadibus gestandis in pompa preferri patriarchæ solitum, quale is processuero in Italiam sibi, quo maxime augustain rerum suarum speciem præberet Latinis, curasse ut quam speciosissimum mole ac forma pararetur, hinc intelligimus; unde in id unum materia quæ tribus altaris vasis sufficerat, est impensa. Et pertulit [P. 474] revera suum istud sic fusum cusumque *dibambulum* Josephus Constantinopolitanus patriarcha Florentiam, idque*

ibi solemni suo ad papam accessu ostentare studuit. Audiatur idem Syropulus, c. 24, sect. 4, p. 99 : Ετει διεμηνισατο δι πατριάρχης τῷ πάππῳ ὡς βούλεται καὶ ιδεῖν αὐτὸν, καὶ ίνα τάξῃ ἡμέραν καθ' ἣν ἀπόδεχεται τοῦτο ποιῆσαι. Deinde significavit patriarcha papa velle se ipsum visere, rogans ut diem admissionis assignaret. Paulo post, ἐπεστάσης οὖν τῆς ἀποταχθείσης ἡμέρας, cum praestituta dies advenisset, ait Syropulus patriarcham inter cetera quas ad pompam sui versus pape pallium processus commendandam providit, iussisse ut sibi dibambulum et dicanicum preferrentur : Ἐκτέλει δι ίνα κατέχωται καὶ τὸ διβάμβουλον καὶ τὸ δικανίκιον ἐμπροσθεν αὐτοῦ. Est δικανίκιον dicanicum aliquid simile baculis illis aut contis argenteis specie clavarum (vulgo massas vocant) quas præferri videmus S. R. E. cardinalibus, dum solemniter incedunt ; qualium Graecis patriarchis usitatorum meminit Chronicon Constantinop. his verbis : Ιδίας χερζα δέδωκεν εἰτῷ δικανίκιον παλλοῦ ἔξιν, ἥτοι ράβδον ἀργυρᾶν περιχερυσωμένην. Propriis manibus dedit ipsi dicanicum magni pretii, sive virgam argenteam circumauratam. Motam vero pergens Syropulus suisse refert patriarchæ controversiam de prælatione dibambuli et dicanicii, dicente illi magno chartophylace, δι ίνταῦθα αὐδὲν ἀνήκουει προηγεῖσθαι ταῦτα, 676 καὶ εἰ δύεται, καταλειψθεῖσαν. Hæc hoc loco prægestari nihil affinet ; quare, si ibi videtur, relinquantur. Contra tamen tendente patriarcha, convenit ad extremum solius dibambuli prælationem omitti. Ομως ἀφῆται τὸ διβάμβουλον. Candelabri bisidi prægestatio, tanquam ab usu in Italia recepto nimis aliena, vel aliam quamlibet ob causam, ultero a patriarcha remissa est : dibambulo domi relicto. Potuisse clariori astrui a me prius tradita διβάμβουλο no[n]io ? Tamen hoc mihi Syropuli suffragium eripere Creygton interpres conatur : quo successu, videntem modo restat. Ille prior ex indicatis locis, c. 17, sect. 3, p. 62, verba illa, τὰ δὲ (hoc est τρία πτερίδια) εἰς διβάμβουλον μετεσχεύεθεσαν, sic verlit : Sed hæ... tres pyxides in unam, sed eamdem et geminam ampullam prodiere. Idem porro in notis ad eum locum docet : dibambylum esse a Latina voce ampulla, sonareque ampullam bigutturam gemino ore seu epistomio superne hiantem. Debueral autem addere quem usum tale vas habuerit, aut quam ob causam, ituro in Italiam patriarcha instrumentum ejus formæ tam sollicite paramut fuerit, tribus etiam sacris ex altari vasis in id confitatis : contentus erroris damnare Gretserum Jesuitam, quod lib. Comuent. in Codin. 3, c. 4, p. 217 dibambylum cum lampade confundit. Id vero Gretsero falso imponitur. Is enim ibi tantum dicit sibi alias non displicuisse διβάμβουλον dici auxilium contum cui lampas imponebatur, sed se in alia mente nunc esse. Qui etsi non mutasset sententiam, dici non posset eum confusisse dibambu-

lum cum lampade. Aliud enim est lampas, aliud contus gestans lampadem. Quod si contus intelligatur bisidius duos quasi ramos protendens, quorum quisque in summo habeat loculum capienda lampadi aptum, veram διβάμβουλον expressisset Gretserus formam ; et si audiret suum Syropulum Creigton, idem ipse sentire debuerat. Sic enim non laboraret in divinando quorū is λαμπάδον, instrumenti lampadibus gestandis accommodati mentionem, v. 55, faciat, ponens id vocabulum tanquam synonymum διβάμβουλον. At nibil mirabilius est quam quod omnium horum oblitus Creygton, dum c. 24, sect. 4, p. 99, iterum illuc memoratum a suo Syropulo διβάμβουλον interpretatus, αετiūm papilionem id appellat. Et Notarum p. 18, hanc locum indigitans sic scribit : Διβάμβουλον in hoc loco omni dubio procul velum significat umbratile.... illud enim velum dum, ut umbram arceat, a conto longiori supra capitili fastigium explicatur, incurvum et cameratum fornitem representat, dum rursum ad contum reducitur, ventrosam lagunculam aut ampullam. In his non quero cur dicatur umbella, sive, ut Creygton loquitur, αετiūm papilio, umbram arcere, cum soli potius arcendo [P. 475] et umbra facienda comparatum ejusmodi instrumentum sit. Illud etiam atque etiam explicare Creygtonum ne gravetur, rogo, qua tandem ratione metallum trium pyridum conflari in 677 unum αετiūm papilionem sive umbellam potuerit. Sed omnia hæc arbitranda æquo et eruditio lectori permittantur : int̄erim dum, quæ multa nos vocant alia, prosequimur.

Aιωρία p. 389. Videri posset διωρίαν hic dicti durarum horarum spatium, sicut trihorum (Ausonio poete usurpata vox) tres horas indicat : sed non est ita. Nam glossæ veteres universim expoununt διωρία intercapedo, spatium. Et Suidas : διωρία, ἀνακωχή, quod probat adducto statim loco ex quadam, ut apparet, historico : Δόξαν δὲ ιπανεύατη πολιορκίαν, καὶ διωρίαν βουλῆς τοῖς στασισταῖς παρασχετεν. Cum autem esset visum remittere oppugnationem urbis et spatium deliberandi seditionis dandum. Ergo et in hac reliqua historia noster aliquoties διωρίαν pro mora et spatio, quo cessatur aut deliberatur, ponit, ut pag. 497 : Ἔν διωρίαις έτιθει τὰ κατ' ἔκεινον. Utitur et hoc vocabulo S. abbas Nilus in epistola juxta editionem nostram 150, p. 159 (in posteriore et longe pleniore Allatiana est 213, l. iii, p. 396, inscripta Rodomino, cum in archetypo unde descripsi Mēdico codice olim legerim ego et ediderim Rhodonymo). Ibi ergo hæc loquentem facit sanctus Pater peccatorem impenitentem in judicio supremo : Οἵμοι πῶς ἔχουσιν ἀπώλειαν τὴν διωρίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου ! Hei mihi, quod volens passus sum effluere in vanum spatium transacti temporis ad penitentiam concessum !

Εγκληματική p. 370. An ἐγκληματική reperiatur apud alium Græcum auctorem, dicant qui

omnes me diligentius legerunt. Mibi, etsi alibi non occurrit, non sicut dubia ejus notio, utique recordanti ἐγκλητον δίκτην vocari litem de cuius iudicio provocatum sit; et forum in quo ex provocatione disceptatur, ἐγκλητον δικαστήριον.

Ἐκφαντις p. 413. Verba hæc referuntur ex tomo Gregorii Cyprii, Constantinopolitanus patriarchæ: *Εἰ δὲ καὶ πάρα τῷ θεολογικωτέρῳ Δαμασκηνῷ τὸ διάλογον εὑρηται προβολεῖς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι καθερώς τοῦ Πνεύματος πρόσοδον ἡ λέξις: δηλούν βούλεται, ἀλλὰ τὴν εἰς ἀδίον Ἐκφασιν.* Cum sparsis paucis his versibus repeatatur vox Ἐκφαντις, semel tantum codex noster eam exprimit addito ν, alias Ἐκφασις scribens. Unde verebar equidem corrigeret tot loca indicio unius, nisi animadvertissem codicem Vaticanum constanter Ἐκφαντινον scribere. Inde intellexi sic revera scriptum a Pachymere, more utique receptio aliorum, etsi nonnusquam Ἐκφασις quoque legitur. Sed majoris momenti fuerit notionem scrutari vocis hujus. Vulgo video a summis theologiis Græca Latine redditibus Ἐκφαντινον, Ἐκφαντοριανον, Ἐκφαντορικον πνεῦμα enuntiationis significatu declarari. Non reprehendo. Jure tamen meo visus mihi sum posse hoc nomen ducere ab Ἐκφαντινον, quatenus sonat eluceo, ut Ἐκφαντις recte vertatur exsplendescientia. Quod commodiū ad subjecti loci sententiam, ni fallor accedit.

[P. 476] **678** Ἐρικαρῶ p. 103. Hujus verbi, satis in libris quos viderim rari, notionem e paraphrase Vatican: sumpsi, totum hunc locum sic reddente: *'Ἐκτὸν πεντήκοντα χρυσίνους αὐτοῖς ἑδωρήσατο.* Sic ille conjungens quæ auctor discreverat, centum aureos Vecco, quinquaginta Meliteniota suppeditatos memorans. Cui quatenus simpliciter donandi significatum vocabulo ἐνιχανοῦτο subjicit, adhæreo defectu melioris auctoris; interim tamen suspicans assignationem annua pecuniae istas eumbras æquantis, duobus exsilibus in alimenta et usus vita cæteros præbenda, isto vocabulo indicatam a Pachymere; ut dicere voluerit, cum eatus nihil constituisse imperator de victu captivis duobus suggestendo, tunc per Alexandrinum patriarcham et logothetam ipsis assignari e fisco curavisse annuas pensiones, Vecco quidem aureo- um centum, Meliteniota vero quinquaginta.

Ἐrratīcēr p. 519. Codex optimus Barberinus in contextu habet ἐννεατίζειν, sed meliorem, ut opinor, idem lectionem in margine suggerit, ἐννεα- ζειν, pro quo Vaticanus ἐννεάζειν exhibet. Nos ad

(*) Post hæc scripta reperi verbum ἐννεατίζειν hoc ipso quem hic exposui significatu usurpatum a S. Thedoro Studita in Laudatione sancti S. Platoni monachi, que ms. servatur in cod. Vaticano 1680. In ea oratione paulo ante medium referuntur hæc verba Antonii monachi, qui discipulus et minister fuerat S. Platoni dum adhuc viveret: *'Ἄρτος, φησι, τῷ Πατρὶ καὶ κύαμος πρὸς λαχάνους καὶ ἄκροντος, ἡ καθ' ἡμέραν ἐννεατίζουσα ἀνέλαιος δια-ρρῆῃ, πλὴν Κυριακῆς καὶ κορτῆς, καθ' Ἀ; εἰώθει-*

A marginalem lectionem probam illud ex duabus aliis contulimus, ut τὸ γε geminaremus. Cum enim hoc verbum, ut mox ostendemus, formetur, ab ἐννάτῃ, quod frequentius per duplex in scribitur, rectius putavimus ἐννεατίζειν quam ἐννεατίζειν dicit. Etsi nos non fugit scriptionem τοῦ ἐνάτη pro τυ- νάτῃ non modo ut probam defendam ab Eustathio ad *Iliad.* β, p. 223 ed. Rom., sed etiam ad *Iliad.* θ, p. 712, commendari tanquam λογίους eruditis usurpatam, ut dent locum ingeniosæ trajectioñ litterarum, qua ἐντον in νέατον mutetur: *νονατ* quippe per ἐντον signatum, cum sit ultimum in numeris simplicibus, νέατον idem quoque est: hæc enim vox sonat novissimum. At mihi quidem haud placet hæc argutia, quæ vocabulum ab origine sua divellit. Si enim ἐντον quasi νέατον dictum est, jam hoc numerale nomen a suo numero ἐννέα non derivabitur; quod absurdum videtur. Utut sit, scriptum a Pachymere ἐννεατίζειν cum in duplice, ex scriptura contextus et Vaticanani codicis non temere, ut puto, auguror; existimoque usitatum in monasteriis hoc verbum ad indicandam refactionem corporis semel in die duntaxat, nec prius hora ab ortu solis nona, usurpatam; quod diebus religioso jejuniu sacratiss tantum olim fiebat. Nunc vero Athanasius patriarcha ita quotidie fieri jubebat, μονοφαγίαν δι' ἐπονος ἐξαρτιούμενος. Ni mirum qui ad necessariam observantiam monastici instituti pertinere duceret toto anno nonnisi semel in die comedere, idque non ante horam a meridie tertiam, a solis ortu nonam, sic per monasteria fieri quotidie jubebat. Ος καὶ ἐννεατίζειν δε, hoc est, ita ut inde sequeretur semper monachos hora duntaxat nona jejuniū solvere, etiam festis Domini et Paschalibus. Legitima videlicet in cenobiis jam olim, quo die jejunabatur, refactionis hora nona erat, prout demonstrare possem multis testimoniosis veterum, nisi **679** eum laborem præoccupasset Rosweidus noster in Onomastico ad *Vitas Patrum*, verbo *nona hora*, quem vide. In confirmationem hactenus dictorum noster hic idem auctor inferius, p. 618, quasi explicans quid prius vocasset ἐννεατίζειν, ait Athanasium enegisc μοναχον; μονοφαγίαν κατ' ἐννέατας δι' ἐπονος ἀσκεῖν. monachos jejunare quotidie per totum annum, semel tantum in die, idque non ante horam nonam comedendo (*).

[P. 477] *Ἐξαγόρια*, p. 284. Etiamsi vulgo grammatici ἔξαγόνια dici censeant quasi ἔξω ἀγῶνος, quæ sint extra certamen, nihil ad causam alli-

ὅμοτράπεζος είναι τῇ κοινῇ ἀδελφότητι. Ubi vides ἐννεατίζουσαν διατροφὴν vocari, refactionem hora nona sumptum. Hoc enim totum testimonium sic Latine sonat: *Panis (inguis) Patri, et saba cum oleribus ac teneris fastigis stirpium, quotidianum erant sine oleo alimentum, nona non prius hora sumi solitum, nisi Dominica esset aut festum: quibus diebus communia cunctis satribus mensa consuetaverat vesci.*

aentia, ἀπροσδίνυτα, videor mihi tamen vel ex hoc nostri loco non temere suspicari, significari eo vocabulo que Latini *subseciva* vocant, ultra mensuram rectam excedentia in partitionibus agrorum. Cum enim agrimenso per lineas fiat iuvicem ad rectos angulos *sectas*, sæpe in campis obliquæ figuræ contingebat abundare spatium aliquod extra angulum, έξω γωνίας, quod έξαγώνιον Græci, Latini, ut dixi, *subsecivum* vocarent, sæpe per hæc vocabula utriusque tropo quoddam indicantes res accessorias nec præcipue intentas, sed quæ auctiæ loco ad primarias accumulentur, sicut istæ *subsecivæ* agri partes alteri confinium colonorum addebat. Πάρεργα Græci aliter appellant, quibus præcipue intentum designans respondet τὸ πρόπτευτον, quod et hic noster usurpat.

A Έξάγωντις p. 265. Scio έξάγωντιν vulgo putari dictum quasi έξω ἀτης, sine noxa, incolumem, indemnum. Cujus notionis in Phædone Platonis exempla leguntur. Sed non quadraret ad loci sententiam interpretatio, quæ istis vocabulis hic uteretur. Non enim ideo vocabant Bulgari ad regnum Michaelis Constantini regis quondam sui filium, quod ejus cum spe successus inchoandi negotii tempus nunc esse putarent, cum adversa stirpi Constantini potentia Tocharorum in Bulgariae confluxio dominantium staret incolumis : sed id volunt significare, infirmam esse modo illam minusque quam prius formidabilem, unde occasionem offerri non aspernandam censebant Michaelis in paterni regni possessionem reducendi. Nec abludit ab origine ac veriloquio jam 680 indicato vox hujus hæc secunda motio. Nam έξάγωντις ex vi etymo proprio sonat eum qui ex gravi noxa primulum emergere incipit et έξω ἀτης esse. Itaque votum est febre laborantis eis morbo-periclitantis somnico, illo versu expressum quem recitat Elymologici auctor, Ὡ Ζεύ, γενέσθαι τῆσδε μ' έξάγων νόσου. Da, Jupiter, evadere me periculum hujus morbi. Jam porro sanus esse dicitur, cuius remittens aut penitus cessans febris spem reddituræ valetudinis relinquit integrum. Cujus rei quia somnus in acute febrentibus interdum signum est, discipuli dormire languentem Lazarum a Christo audiencent ait, Joan. xi, 12 : Κύριε, εἰ χακούμηται, σωθήσεται. Dominus, si dormit, salveris erit. Ergo cum, quem Hippocrates έξάγων dicit, Galenus ὅγιη sanum interpretatur, sic intelligendum putarim, ut malo defunctum et febre purum velit dicere : nam et hi dicuntur δγαλίνειν, licet ad plenum robur integri vigoris nondum confirmati sint, sed adhuc debilitatem imminutarum morbo virium sentiant. Ac forte more suo Hesychii glossas in animo habuerit Pachymeres hæc scribens, ubilegerat : έξάγωντις, ο της νόσου έξω δν. Qui autem e morbo reccens emergit, debilis videlicet imbecillisque adhuc est, quales tum viderant Tocharorum Bulgariae finitimarum ope, utpote qui paulo ante bello inter se civili, ducibus hinc Tuctai inde Noga, ad

internacionem usque conflixerant, secuta inde missima desolatione totius ipsorum regionis, et paucis admodum ipsorum Tzacam fugientem in Bulgariam securis, nuper illuc oppressis prævalente Osphentistiblabo. Unum superest dubium, cur Pachymeres in secundo casu έξάγωντις scribat: nam in primo accipi non potest, cum tribus mox adjunctis femininis genitivis coaptetur φανεῖσθαι Τοχαρικῆς έξουσιας. An error hic agnoscendus et έξάγωντις rescribendum, contra fidem codicem [P. 478] optimorum B et A ?nam Vaticanus hoc de more omisit. An potius existimandum, e nominativo feminino έξάγωντι patrium hunc casum a nostro duci ? quod vereor ut analogia et recta grammatica ratio permittat.

B Επιτύμβιοι p. 66. Agit de Nicandro Larisseno iridente Andronicum olim episcopum Sardensem, postea monachum, sed per ambitionem e vita monastica reversum ad dignitates; quibus subita conversione sortis ejectus, multis quos irritaverat ludibrium debuit, in primis Nicandro isti ejus opera episcopatu pulso. Qui ut Andronico exprobaret ambitiosam eruptionem e statu monastico, monachicum ei επιτύμβιον injecit, ipso statim rejiciente. Non reperio alibi hanc vocem, sed manifeste docet hic ipse locus capitinis tegmen monachorum proprium sic dictum; unde et cucullum Latinè reddidi, et mox in repetitione rei ejusdem ecclesiasticis usurpatam scriptoribus pro cuculli synonyma caputii vocem adhibui. Videri possit cucullum monasticum ideo dictum επιτύμβιον, quod cum vestis ipsa sit quasi sepulcrum monachi, cucullus exstet velut apex ac fastigium tumbae.

C Εσχαμπατισμένος, p. 115. Quid sit hoc loco έσχαμπατισμένος minus mirum est ignotum mihi esse nusquam alibi tale vocabulum nacto, cum ne Vaticano quidem paraphrasse vocis hujus potestas perspecta fuerit, prout apparet ex eo quod έσχαμπατισμένος viri nomen intelligit distincti a Moschampare, hujus videlicet in chartophylacis officio successoris. Sic enim ab eo hic locus redditur : Συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὸν έσχαμπατισμένον χαρτοφύλακα καὶ Μοσχάμπαρα. Έχοντες οὖν οὗτος καὶ τὸν Πεντακλησιώτην ἐνεχόντουν τῷ πατριάρχῃ· ita ille, tres ponens, ubi satis manifeste duorum tantum auctor meminit, Moschamparia exchartophylacis et Quinqueecclesiensis antistitis. Nam cum nominasset έσχαμπατισμένον χαρτοφύλακα, mox exponens quis is esset et quam ob causam έσχαμπατισμένος diceretur, parenthesim inserit qua docet Moschamparem officio chartophylacis, prius quam hæc fierent quibus se narrandis accingebat, decessisse, hoc ipso indicans έσχαμπατισμένον χαρτοφύλακa hic a se positum pro exchartophylace sive chartophylace exauktorato. Quid έσχαμπα sit et quid τὰ έσχαμπά, nemini est ignotum non plane peregrino in Græcorum librorum lectione. Quid autem hic comminisci verisimilius possumus quam vel finxisse Pachymerem

verbum σκάμπατίσει ex nomine σκάμπα, vel id
verbū aut apud auctorem nobis incognitum re-
pertum aut usu vulgari sermonis Byzantini tunc
tritum suæ historiæ inseruisse? Ex cogitari porro
duplex potest notionis talis huic participio ἐσκαμ-
πατίσμένο; hoc loco inditæ ratio. Prior quia tabu-
larium ecclesiasticum, cui custodiendo præposi-
tus erat chartophylax, credibile est in loco septis
circumdato fuisse servatum. Septa autem ἐσκαμ-
πάνα et σκάμπα locus fossa et vallo circumclusus
dicitur; unde σκαμπατίσθεις aut ἐσκαμπατίσμέ-
νος dicuntur, qui septo ecclesiastici archii excesser-
rit jure amissio illic præsideundi post chartophyla-
cis officium amissum. Est præterea σκάμπα magis
proprie locus certaminis. Hieronymus ad Pamma-
chium: *Cur tu omissionis super quibus pugna est, de
scammate et loco certaminis egrediens, in peregrinis
et longe alienis disputationibus immoraris?* Sic sanctus doctor; ex quo liquet usitatissimo significatu
σκάμπα [P. 479] dici septum intra quod certant
athletæ, quod Galli *champ-clos* vocant. Hinc altera
ducitur causa cur a Pachymere Moschampar char-
tophylax dici ἐσκαμπατίσμένος potuerit. Com-
misserat enim is sese cum Vecco in celebri illo col-
loquio, l. i. c. 35 narrato, contra eum disputans,
sed infelici successu: nam quæ dixit ad eum valide
sunt a Vecco retusa, ut ab ipso patriarcha, cui
tunc Moschampar militabat, reprobata sint. Quare
quod vicitis athletis et septo puluis convenire vide-
batur ἐσκαμπατίσμένον sive ἑκωθίντο; ex σκάμ-
πας vocabulum, adaptaverit hic noster Mos-
champari.

Συνέδριον Εὐαγγελίου τιθέται, p. 146. Agit de or-
dinatione Athanasi patriarchæ Constantinopolitani,
in qua quærendum ad intelligentiam hujus loci,
quid sit jugum sancti Evangelii 684 ponere. Docet
id nos ritus ordinationis episcoporum apud Græ-
cos, qui exstat in Euchologio, p. 302, ubi diserte
traditur completo Trisagio celebrantem episcopum
ascendere in crepidinem sacræ mensæ, ibique illi
offerri a præsentibus tribus episcopis ordinandum
a dextris celebrantis; a sinistris autem astare
chartophylacem, qui celebranti chartam offert, in
qua scriptum est: Φήμω καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφίλ-
εστάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν δισιτάτων πρεσβυτέρων,
ἡ δεῖται χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ
τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα προχειρίζεται τὸν δεῖνα
τὸν θεοφίλεστατον πρεσβύτερον ἐπισκόπον τῆς θεο-
σώστου πόλεως τῆσδε. [P. 481] Εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ
αὐτοῦ ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου
Πνεύματος. Hoc est: *Suffragio et approbatione Dei
amanissimorum episcoporum et sanctissimorum pre-
sbyterorum, divina gratia, quæ ubique infirma cu-
rat et deficiente supplet, pronovet N. Dei amanis-
simi presbyterum episcopum a Deo servatae civita-
tis N. Oremus igitur pro eo, ut venias super eum
gratia sanctissimi Spiritus. Ubi chartam hanc cele-
brans accepit, archidiaconus audientiam indi-
cit, clamans, Πρόσχωμαν, attendamus. Mox cele-
brans quæ scripta sunt in charta pronuntiat, intel-*

A ligibili cunctis voce. Post quod ut præcepto orandi
pro ordinando pareant, tam qui sunt intra can-
cellos presbyterij quam qui extra, pariter accla-
mant, Κύρια, ἐλέησον, Domine, miserere. Tunc co-
lebrans Evangelii volumen explicat et sic apertum
imponit capiti et collo ejus qui ordinatur, adju-
tantibus in eo et aliis episcopis: Ἀναπτύσσει τὸ
Εὐαγγέλιον ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἐπιτίθησι τῇ περιφερείᾳ
καὶ τῷ τραχήλῳ τοῦ χειροτονουμένου, συνεργαπτο-
μένων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων. En quid sit
ζυγὸν τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου τιθέντα, quod hic
noster memorat, cæmonie ordinationis partem
illam obire qua sacer Evangelii codex explicatus
ponit supra caput et collum ejus qui ordinatur
ad modum jugi, ζυγοῦ. Porro in codicis apertura
curiosa superstitione captabat omen ex verbis in
oculos astantium incurrentibus visu primo diducti
voluminis; cuius vanitatis exemplum hic Pa-
chymeres recitat, prout in ordinatione Athanasi
contigit.

Θεμέλιον, p. 306. Quid vocet hoc loco Pa-
chymeres θεμέλιον πρώτον, exponit mox per
illa verba πρώτη βάσις. Est ergo ex ejus mente
θεμέλιον σελήνης πρώτον, primus a synodo novili-
ni processus, hoc est νομηνία et verum mensis
lunaris initium. Idcirco autem non otiose id nota-
tur, quod plerumque in mensibus, quales sunt Ro-
mani, solaribus contingat plenilunium et neome-
niā ad menses diversos pertinere. Ostendemus
autem libro harum Observationum 3, ubi defectio-
nis hujus lunaris calculos dabimus, contigisse
illam die 14 Januarii anno Chr. 1302. Unde est
consequens νομηνία quæ præcessit hoc plenilu-
nium eclipticum in ipsas Januarii Kalendas inci-
disse. Nam 14 lunæ die plenilunia sunt. Exprimere
igitur noster hic voluit 685 lunæ menstruum
cursum allegoria quadam ædifici. Quia enim sub-
structionis initium fundamentum est, Græcis di-
ctum θεμέλιον, recte transferri posse id nomen pa-
tavit ad significandum initium motus, quo luna
statim a puncto coitus cum sole ad novum circu-
lum sese incitat. Forte autem κυριολογίαν quam-
dam auctor posuit in voce μῆν, ut per eam alloqui-
tum τριακονταήμερον spatium tringintæ, et si quid
excurrit, dierum indicare vulgo solitam, hic pro-
prie intellexerit Kalendas ipsas sive primam men-
sis diem; ita ut, cum dixit μῆνα δὲ Ληναῖων πρώτη
βάσις Ιανουαρίου μῆνης, indicare quod dixi voluerit,
mensem lunarem eo anno cum civili paria inchoan-
do fecisse, ac primo ipso Januarii primum inivisse
lunaris periodi diem. Quod ex tabulis hodieque
astronomicis verissimum deprehenditur.

Ἑκταρ, p. 43. Iterum p. 155. Hesychius τὸ
Ἑκταρ exponit ἑγγύς, prope. Idem docet Eustathius
ad Odyss. ψ., et uteisque recitat usurpatum Platoni
9 de Rep. adagium, οὐδὲ Ἑκταρία βάλλει, de jacula-
tore infelici, qui non solum non ferit scopum, sed
ne prope quidem accedit. Ad hanc hujus [P. 482]
vocis notionem cogitatam in his locis Pachymeri
interpretationem utrobique meam accommodans,

hand aberrasse me ab auctoris sententia confido. A Adjiciam obiter quod in mentem venit, etymon vocis Latina *instar* non aliunde videri quam ab hac Graeca *Ικταρ* repetendum. Est *Ικταρ*, ut monet Hesychius, ἀπὸ τοῦ Ιχνεύθαι, quod sonat *pervenire*, ex ea origine accommodatum ad signifi- andum imitationem seu expressionem formæ, quæ tantum non pervenit et abest proxime à vera similitudine archetypi, ut recte *instar* illius possit haberi. Grammatici, et in his novissime accuratissimus Vossius, frustra, ni fallor, conflictantur in extundendo Muisis invitio veriloquio vocis hujus e verbo *instare*. Habemus ex eo quod subjiciam etiam litteram n, ex v τοῦ Ιχνέμαι. Cappa vero facile credi potest ob euphoniam sublatum aut in s emolliitam in vocabulo Latino *instar*. Sic opinabar: Judicent cl τοιάντα δεινόν, quorum arbitriis obnoxius et libens stetero. Antequam desino, admoneo tertium uti verbo hoc Pachymerem, p. nimirum 290: Οὐδὲ *Ικταρ* ἄξιον χρίουσα τὸ συνάλλαγμα, de Augusta matre Joannis despote hujus matrimonium cum filia Chumni præfeci caniclo, licet id Andronicus pater despote optaret, impar dignitati filii ducente. Sed et alter occurrit locus, p. 502: Τὸ μὲν *Σεακερ* ήτον διδόναι, οὐδὲ *Ικταρ* βάλλων οὔμενον διδόκηται. Significat ne prima quidem cogitatione tenus venisse in mentem imperatori dare Catelanis alipendia flagitantibus quaatum pecunias poposcerant. Vide etiam p. 480.

Ιχνός δῆμος, p. 80. Vulgata notionē. Ιπνός sur-
nas est, aut etiam simetum et receptaculum sor-
dium. Hinc in ædibus sacris locus in quem res sa-
erae putredine inutiles consumenda projiciuntur,
Græcis, ut hic doceat noster, Ιπνός δῆμος dicitur
686 Memini et alicubi legere δεξμενὴν vocatum.
Latinī *piscinam* appellant.

Ιχνηλάτης. Hoc verbum prior a me Glossario tractatum repono, ne lectorem lateant quæ Clau-
dius Maltretus illic a me scripta legens de suo contulit ad rem illam illustrandam, auro contra-
non cara. *Texeira*, inquit, Lusitanus in *Historia Persidis*, l. 1, c. 35, meminit regis cujusdam *Resere Anuxiron* vocati. Is nimirum est *Choeræs Anasuranus* tui Symeonis Seth. Addit Texeira ejus regis tempore delatos ex India in Persidem libros duos philosophicos, quorum unū nomen fuit *Celilah*, alteri *Vuademanā*. Unum nimirum librum divisit in duos, pro duplice nomine duorum interlocutorum primæ dissertationis. Λήγει *celilah*, apud Schindlerum, p. 861, significat Arabice *corona*, in voce *vuademanā* primum v conjunctio est γ. Secunda syllaba να est verbum ην να, ingressus, vel quid ex eo derivatum. Reliquæ tres syllabæ *demana* viden-
tur esse a ην να *dama*, observavit. unde cum adjuneto
3 Nun heemantico nomen formatur signideans ob-
servatorem gressum, ἰχνηλάτην videlicet ac restiga-
torem tuum. Symeon Seth ait initio primi Prolego-
meni *Chosroen Anasuranum* suisce filium *Davidis*.

PATROL. GR. CXLIV.

Meus Procopius eumdem asserit *Cabades* filium. Liceat suspicari exscriptores libri Seth Δαβὶδ pro Καβᾶδι vitiōse posuisse: nam in tota historia regum Pericorum nullus reperitur David dictus. Puto etiam eos errasse in nomine *Perzoë* trajectio-
ne litterarum, cum *Perzoë* recta scriptio sit: nam hoc nomen Persis usitatum reperitur. Quare corri-
gendum quoque puto Ammianum Marcellinum, lib. xix, dum *Pirosen* pro *Perzen*, ut opinor, scribi. Totum locum ita et legerem et [P. 483] inter-
pretarer pace doctissimi Valesii: Persis Saporem et Xahan-za et *Perzen* appellantibus, regum regem, et dissipatorem, supple hostium, a γῆς parats Hebreo. Unde Baal peratsim dictus locus ubi divisit Dominus inimicos Davidis (Il Sam. v, 20). Hæc Mal-
tretus, quibus addo quod amici Florentia scribunt, nempe illic in celeberrima Ducis Magni Medicea bibliotheca servari exemplar Græcum hujus ejusdem libri, cum indicio temporis, quo is est e barbarica in Græcam translatus lingua. Asseritur enim id factum iussu Alexii Comneni, quem constat imperium Orientale tenuisse ab anno Christi 1080 ad 1118. Nec abhorret ab hac chronologia ætas Symeonis Sethi, quippe quem illustriss. Leo Allatius diatriba de Simeonum scriptis, p. 181, floruisse testatur sub imperatore Michaeli Duca; cuius imperium cum ab anno Christi 1071 ad 1078 perti-
nuerit, facile potuit florentis tunc ætatis Sethus vitam ad multos inde annos propagasse et conso-
quenter diu vixisse sub Alexio Comneno.

Καβαλλαρικαὶ τιμαὶ, p. 498. Agit de comitibus Myrigerii Tentzæ, quorum aliquos docet ab impe-
ratore equestribus suis honoribus affectos. Intel-
ligit, opinor, equestrem **687** dignitatem certis formulis et publica cæremonia ipsis ab Andronico Augusto honorifice collatam. Quod in historiis ævi citerioris crebro factitatum a regibus legimus, puta cum manu sua calcaria nobilibus sibi charis induunt, aut torquem in collum injiciunt, insigne honorarium equestris dignitatis.

Κάκη καὶ κακηνὴ ἐπιλύσις, p. 128. Μηδ' επι-
λύειν τὴν κάκην. Ia codex uterque Barberinus et Allatianus, quæ Vaticanus omittit. In hoc loco no-
tanda præsertim vox κάκην cum accentu in priore syllaba, longe ideo diversa a feminino adjectivi κα-
κός, quod semper κακή cum gravi in ultima scribi-
tur. Nec antiquis ignota est hæc differentia. Enarrat Hesychius quemdam locum innominati auctoris, in quo visabantur hæc verba τῆς ἡμῆς κάκης, vocis κάκης ut synonymam subjiciens vocem κακουκίας (rescribe κακουγίας). Eustathius quoque παρεκβο-
λαῖς ad *Iliad.* v, 21 illum versum 634, "Ὕπε λω-
θησάθε, κακαῖ κύνες, agnoscit vocabulum κάκη
diversum a κακῇ, sic adnotans: Κάκη γὰρ οὐ μόνον
ἡ κακία, κατὰ τοὺς περὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ καὶ ἡ δει-
λίξ. Denique antiquus grammaticus auctor opusculi cui titulus est: "Οσαὶ λέξεις πρὸς διάφορον στρατιώ-
μαν διάφορον δέχονται τόνον, inter vocabula pro-

accentus diversitate significatum mulantia recentur κάκη, vocabulum aliud sonans quam κάκη. Restat nunc statuendum quam huic voci notionem hoc loco subjiciat Pachymeres. Alias observavi pendere illum ex Hesychio. Hesychius autem, ut modo monui, κάκην per κακούχιαν exponit. Resciamus autem licet ex eodem Hesychio quae sit apud ipsum vis hujus vocabuli. Κακούχια, inquit ille, ἀσθένετα, ἀμέλεια, ἀθεραπευστικά. Est ergo Hesychio κακούχια non qualibet infirmitas, sed incurata et neglecta. Quid ergo hic sibi volunt Ephesus et Cyzicus episcopi, negantes, declarandum esse orthodoxum Gregorium Cyprium priusquam judicium subierit, et secus facere dicentes fore ἐπιλύειν τὴν κάκην, solvere plagam incuratam? Hoc, opinor, volunt: tam perperam id actum iri, quam inconsulte medicus chirurgus vulnus altum nondum coalitum aut cicatrice obducta persanatum solveret fasciis et pro plane curato dimitteret ac temere jacaret. Hunc sensum adstruunt duæ illæ, quas continuo subjungunt, proverbiales [P. 484] item locutiones, ἅλλα κεύθοντας ἅλλα βάζειν, alia occultantes alia effutare, et olxonomosuntac δυοικούμητα, excusantes inexcusabilia, quæ in parem sententiam facile vocant pro conditione argumenti subjecti.

Κέμπος ματιούστου, p. 314. Campi Latinum nomen Græci recentiores suis litteris eadem notione scripserunt. Exempla dat Meursius. Nec dubium videtur quin hic de campo quodam et planicie agatur, forte interiore ditioni Romanæ et distante a limite, usque in quam tamen licenter excurrendo barbari penetrarint. Quis proprio hic locus inter Orientales imperii 688 regiones fuerit, et cur ματιούστου κάμπος, surrentis campus appellatus, nondum reperi, eti repererim in actis S. Platonis Ancyranæ martyris elegantissime Græce scriptis, quæ manu scripta servantur in bibliotheca Vaticana, fuisse prope Aneyram locum, qui Κάμπος vocabatur, in quo sanctum ejus martyris corpus a Christianis sepultum est, ubi et idem amputato capite martyrium consuminaverat. Hæc enim illuc leguntur: Τὸ δὲ τίμιον καὶ ὄγκον λεῖψαν τοῦ παχαρπου Πλάτωνος, λαβόντες οἱ Χριστιανοὶ, κατέθεντο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τῷ ἐπιλεγομένῳ Κάμπῳ.

Κανικλεῖον, p. 193. Quid esset κανικλεῖον, nusquam salis explicatum occurrit. Vereor autem ut possim credere Pontano arcem id et monasterium fuisse Constantinopoli aienti, notis ad c. 14, l. i historiæ Cantacuzeni, ubi de hoc ipso Nicophoro Chomino, quem Pachymeres hic ait canicleo praesertim fuisse ab Augusto, quemque prius p. 164, dixerat ex questore creatum ab eodem mysticum, Cantacuzenos consentaneo nostro hæc scribit: Μαλ δ ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου Νικηφόρος δ Χοῦμνος, σωφρὸς ἀνὴρ καὶ θευμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύσιον βασιλέως εὑνοίας τε καὶ τιμῆς. Et qui ca-

A nicleo præterat Nicephorus Chominus, sapiens et mirum prudentiae vir, in primis charus imperatori magnique ab eo habitus. Arcem suisse Constantinopoli caniclem vocatam non memini legere. Monasterii ejus nominis meminit obiter Zonaras in Alexio Commeno, dum ait Comnenos fratres urbe capta jam securos evocasse matrem et conjuges e monasterio caniclei in palatium. Verba Zonaras sunt: "Ηδη δ' ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότες οἱ Κομνηνοὶ καὶ τὴν μητέρα σφῶν καὶ τὰς διμενέτιδας ἐκ τῆς μονῆς τοῦ κανικλεῖου πρὸς τὰ βασιλεῖα μετεστελλοντο. Tamen id monasterium, quo abstractas e templo S. Sophiæ, in quod asyli jure consigerant, matronas Comnenorum Botaniates transtulerat, ut idem Zonaras mox ait, Anna Comnena rem eamdem referens l. i, B p. 54, vocat γυναικεῖαν μονὴν τῶν Πετρίων, μονίστρον monasterium Petriorum, quod et ait situm suisse prope Ferream τὴν ἀγροῦ τῆς Σιδηρᾶς διαχειμάνην. Suspicio κανικλεῖον sedes suisse in quibus asservabantur scripturæ publicæ, et ubi expediabantur imperatoria diplomata, quale Romæ visitur palatium cancellariorum; monasteriumque illud Petriorum proprie vocatum ex ejus domus publicæ ac notissimæ vicinia indicatum et denominatum a Zonara suisse, praefectum autem caniclei vocatum, quem cancellarium dicimus, cui esset tabularii regii custodia et chartarum imperatoriarum expeditio commissa, amplum jam et celebris in aulis omnibus splendoris officium. Auctorem habeo Radevicuum, l. i De gestis Friderici imperatoris, c. 47: Unus, ait, de servis palatii, caniclinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus. Sic ille, melius, opinor, quam Guntherus, qui metri forte commoditatem secutus, caniclinum interpretatur camerarium.

689 Græci cognominis usu
Hic caniclinus erat. Nobis camerarius idem
Esse potest.

Est in eadem sententia Spelmanus in Archæologo, verbo *Cancellarius* et *Caniclinus*. Videtur idem confirmare Nicetas, l. ii, in Alexio, dum de officio praefecti canicleo [P. 485] scribit, existimatum id suisse summæ apud imperatorem aut sub imperatore potestatis. Verba ejus sunt: Παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι τὰ πάντα οἰδέμνος τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλεῖου δρόσικον. Quod cui magis quam magni, ut nos loquimur, cancellarii officio conveniat, nou video: hoc enim qui exercet, mens veluti et manus est principis. Κανικλεῖον uno vocabulo, canicleinem, isto fungentem magistratu virum appellatum assertat Gregentius. Agens enim de quodam *Herba*, probato et charo imperatori, qui et hunc e sacro fonte susceperebat, ait eum a favente ipsi Augusto cooptatum in senatum et factum ὑπεκκλητον *hypoclesionem*, qualem, ut addit, *Romani patricium* et *canicleinem* appellant. Ἐντα τῆς συγκλήτου τούτου ἀπέφηνε, ὑπεκκλητον αὐτὸν ποιήσας, διν οἱ Ψωμαῖοι πατέρικον καὶ κανικλεῖον προταχορεύ-

rust. Ubi obiter habemus non memoratum alibi magistrates hujus nomen παρεκλησον. De etymo vocabuli hujus, nisi est a Latina voce cancellis, unde cancellarium merito Spelmannus deducit, rationem originis explicans, amplius querendum puto.

Kānīc, p. 458. De voce Kānīc aut, ut alibi noster scribit Kānīc, dixi quædam Glossario priori. Iis nunc hæc habeo quæ addam. Animadvertis in Chronico Arabico Abulpharagii, unde universam imperii Tocharorum Mogulici chronologiam, quatenus ad Pachymerianæ historiæ illustrationem pertinet, inferius libro harum *Observationum* 3, c. 7 digeram, animadvertis, inquam, duplœm in usu Orientaliū gentium alſnis soni vocem fuisse supremam indicativam potestatis, quarum altera communis Tocharis cum Præsteiannensibus et Sinensibus, alia Mogulensium sicut propria. Voces hæc sunt Chan et Kaan. Priore insignitus legitur qui ultimus ei præfuit imperio quod presbyteri Joannis appellabatur; ex cuius eversione Mogulicum ortum est. Refert enim Abulpharagius extremum illum Joannem fuisse proprio vocabulo *Ung-Chan* appellatum. Hunc qui occidit ejusque occupavit solium *Tamusias* primum dictus, novo deinde adscito *Gingiz* nomini Chanis nomenclationem ut regni indicem addidit, Ginhiz-Chanes nuncupatus. Ilujus filius et hæres prius vocatus *Ogtai*, Kaanis in auspiciis regni vocabulum accepit, quod et illustrè reddidit gestis rebus victoriisque clarissimis. Inde factum puto ut quidam ejus posterorum nomen illud pro regni insigni usurparent. Dico quidam: non enim omnes, cum qui Kaani huic ipsi ἀμέων; successit ejus alius Cayuchus, non Kaanis, sed Chanis appendicem in imperii notam privato nomini adiunxit: **690** vocatus constanter Cayuch-chan. Primus qui Cayucho decedenti suspectus est, Munkakao non Chanis sed Kaanis epitheton ascivit. Munkakao mortuo et ejus successione incerta propter Kublai et Aribugæ candidatorum imperii per duodeviginti annos bella civilia, *Hulacu* frater Munkakai, missus dudum ab eo ut pro se præcesset. Occiduis imperii tractibus, etsi, nonquam rite lectus aut inaugurus imperator, haud obtineat videretur verum jus regni Mogulensium, tamen quia de facto tali potestate fungebatur, ab Abulpharagio aliquando appellatur *Hulacu il Chan*. Hoc vero mortuo, ubi legitimis suffragiis gentis collocatum in Mogulensium solo Abakam Hulacu Alium retulit, semper illum deinde *Abaka il Chan* Abakam Chaneum nominat, ut emphasiæ αὐτοκρυπτοιχῆς monarchiæ in voce Chan non dubiam agnoscat. Gazanen deinde, quem Pachymeres celebrat principum veterum in paucis illustrium ambitiosum simulatorem, facile crediderim Kaanis secundi suæ gentis longe clarissimi monarchæ cognomen potius optasse quam Chanis, quod in reges quoque suæ gentis non laudatissimos vulgatum et in aliis insuper populis usitatum

A noverat. Eteam Sinarum rex, quem Kaan visit [P. 486] et ad necem ultra r̄ibi consistendam adegit, Altun-Chan nominatus traditur. Hæc cum ita sint, Pachymeres, ut et multi alii scriptores, ex Chan et Kaan unicam confilarunt appellationem, Tatarorum, ut putant, peculiarem principum, cum tamen sit, meo iudicio, verisimilius vocem quidem Kaan propriam gentis Mogulicæ fuisse, Chan autem Sinensibus saltem et Præsteiannensibus, fortassis etiam et aliis interioris Asiæ gentium dynastis tribui præterea fuisse solitam.

Káραβος, p. 211. Hesychius κάραβον a Macedonibus dici ait πόλην. Hæc sola e multis hujus vocis notionibus hoc quadrat, dum ea pro natura subjecta rei significatos putemus exitus paludis sive canales certa locis defossos et hinc inde tignis alte fixis munitos ad aquam corrivandam. Horum capita extantia tignorum primum devinxisse invicem validis funibus Philanthropenus hic narrator, deinde instravisse transversis tabulis, tum hoc piano pro fundo usus tubibus tollendis, e quibus aroem oppugnaret. Non me latebat cum hæc scriberem κάραβον navem quoque significare. Nam et alibi hanc usurpatam a Pachymero vocem sic tam interpretatus. Ideo tamen mihi minus verisimile ritum est, id vocabulum isto loco a nostro historico in hac vulgari notione usurpatum, quod navi culas, quantumlibet inter se vincas, itinantes stagno, parum solidum fundum existimerem poliorceticis machinis sustinendis, prout factum illie narratum exigit. Quia tamen exempla non desunt μούνων, obsidionalium turrium, et machinarum id genus, ἐλεπόλεων, navibus impositarum in oppositionibus littoralium arcium; si cui prudenter mo lectori præferenda videretur simplicior **691** et magis obvia loci ejus expositio, interpretationem illam meam in hunc modum reficiam hic habeat: pro hisce Græcis Pachymeris verbis pag. 211: Ἐπισχών τοὺς τῆς λίμνης καράβους συνεῖται σχοίνοις, καὶ δύλα μέγιστα ἔνεις ἐπελεγμένα κατασκευάζεται μόσυνας; hæc in Latina versione substituantur: *Arreptas, quæ in stagno reportas sunt, cymbas funibus colligat; et lignis super eas constratis maximis, terres in eo tabulato, et machinas construit.* Atque hanc ingenue fateor, nunc mibi verisimiliorem videri sententiam; ex eo præsertim quod Pachymeres statim addat, τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πληρώσας. Ita enim aliarum navium mentio satis indicat, putasse ipsum, καράbowς quoque, quos paulo ante memoravera, ex eodem πλοῖων sive navigiorum genere esse.

Καρπός, p. 146. Vox καρπός hic in notione qualis alibi nuspiam observaveram ponitur, folii paginam indicans, metaphora nimis populari, quali vulgo in Gallia scapus chartæ vocari solet *une main de papier*. Est καρπός junctura brachii cum manu, ἄρθρον καὶ βραχίονος, ut loquitur Aristoteles, in *De part. animal.* Apparet tamen

volam ipsam seu palnam et medium planitatem A concavæ manus καρπὸν etiam dici. Nam Homerus, *Iliad.* e choreas describens juvenum cum virginibus manibus invicem consertis saltantium, tali videtur significatu καρπὸν usurpare, dum sribit:

*Ἐκθε μὲν τίθεοι καὶ παρθέοι ἀλφοσίβους
Ἀρχεύτ', ἀλητῶν εἰς καρπῷ γειράς δχοτες.*

Si enim alter in alterius carpo manum habebat, ut ait, non utique brachii juncturam carpum dicit, sed palman et volam, qua teneri et stringi solet manus se invicem saltando trahentium. Habet autem quamdam speciem volæ extensa pagina, ut fundatum translationis non desit, usitatæ tunc forte vulgari sermone, etsi rarius in libris reperiatur. Aliquando putaram καρπὸν hic reddi posse articulum aut capitulum, comma scilicet primum in oculos incurrens libro aperto, quod potest interdum esse ex media aut infima pagina. Sed id dici nequit hoc loco. Satis enim noster indicat omen de quo agit, captari solitum ex verbis in capite sive principio paginæ occurrentibus. Alioquin enim non omnes convenienter in animadvertendo malo angorio ex verbis iisdem: fieri enim potuisse ut tres episcopi, qui cum celebrante cooperabantur in illa apertione et impositione codicis evangelici, non in eamdem omnes paginæ partem oculos concessissent. Hæc me causa impulerunt ad καρπὸν hoc loco paginam interpretandum.

Kάστρον. Ad ea quæ dudum notavi Glossario vol. I, p. 571, περὶ κάστρου sive εἰρκτῆς λήθης, de castello sive carcere oblivionis, addam hic quæ suggestit Pater Claudius Maltretus Soc. Jesu, datis ad me post illa lecta humanissimis litteris. » *Dudum* (inquit) *hæc notaveram ad c. 5, l. 1 Procopii De bello Persico 692 de castello oblivionis:* hujus arcis mentionem faciunt in Vita S. Joannis [P. 487] Eleemosynarii Leontius et Metaphrastes apud Bollandum mens. Jan. tom. I, p. 508 et 525; de eodem agunt Cedrenus ed. Reg. p. 346, auctor Miscellæ, l. xvii, p. 510, Theophanes p. 220, Agathias l. iv, ed. Reg. p. 138. Accuratus cæteris Theophylactus Simocatta, cujus verba ad calcem hujus capitï commodius reddam. Simile quoddam D habuisse castellum videntur Græci imperante Andronico seniore, cui Nicephorus Gregoras l. ix, p. 208, ed. Basil. datum suis dicit optionem malleine monasticum habitum induere aut aliud subire malum; quæ postrema verba aut cædem innueant, inquit Gregoras, aut exsilium, aut βιάλω ἀπαγωγὴ εἰς τὸ τῆς λήθης φρεύτον, violentam abductionem in castellum oblivionis. Leunclavius in *Pandectis historie Turcicæ*, p. 445, ed. Reg. n. 128 castellum illud Bosphoro fuisse appossum ex Gregora conjicit. At nusquam Gregoras ejus situm designat. *De castello vero Persico oblivionis dicto, postquam ostendi tragicam Arsaciam* a Procopio narratam, eamdem referri ab

Ammiano Marcellino, l. xvii, sic notavi ad illa verba mei Procopii: Arsacem in castellum oblicationis detrudi, verba Theophylacti Simoc. quæ me redditurum promisi supra, hic accipe ex l. iii, c. 5: Φρούριον (Γελιγέρδων δνομα αὐτῷ) ἐνδοτέρῳ τῆς Μηδικῆς ϕωδόμηται ἐν χώρᾳ ἐπιλεγομένῃ Βεζακοῦ, οὐ πόρῳ Βενδοσαβεῖρων τῆς πόλεως. Πρόστις: δὲ τούτῳ καὶ τις εἰρκτῇ. Αἴσην δὲ ὄνομάζουσι ταῦτην οἱ βάρβαροι. Hinc nos videtur abducere Ammianus Marcellinus, cum ait Arsacem exterritum fuisse in castellum Agabana. At hoc ipsum, mea quidem sententia, illius est carceris nomen ex duobus coalitum cum articulo. Proxime ad origines accedet qui ita scripserit, *Hagoba-nas* vel *Hagoba-nasa*. Etenim *Gob*, et Chaldaice *goba* vel *gubba*, quod toties in c. 6 Danielis occurrit, soveam et lacum significat. Utroque autem vocabulo Scripturæ sacrae interpres carcerem bene septum et præaltis parietibus munitum designant. Carcer in quem Joseph conjectus fuit, sovea dicitur Sap. x, 13, a LXX, λάκκος, et Gen. xl, 14, δχύρωμα munitio. Hæc est Chaldaici potestas nominis נָסָה vel נָסָה Alterum vero a verbo נְגַד progenitum oblicationem sonat. Originem quoque nominis *Giligerdon* mihi videor in eo deprehendisse quod subjicit Simocatta, arcom illam fuisse addictam custodiendis bello captis, quos rex intentius asservari vellet. *Gili* vel *geli* deduco a verbo נְגַד quod valet *captivorum abduci*. Est autem *gerd*, nisi fallor, idem ac *geder*, Latine *septum*, a verbo נְגַד *gadar*, unde nomen *Gades*, et Γάδειρα, quod Hesychius περιφραγμα interpretatur. Subscribit Avienus, v. 914, cum ait:

*Barbara quin etiam Gades hinc lingua frequentat:
Pænus quippe locum. Gadis vocat undique septum.*

Ex illo fonte transmarino fluxisse arbitror voces Gallicas *garde*, 693 *garder*, leviter transpositis litteris, ut sit in ultima parte nominis *giligerd*, quod, nisi me fallit conjectura, *captivorum septum* significat. » Hæc verbis totidem Maltretus noster, cuius specimen notarum doctissimarum, sed nondum editarum, in Procopium, qui dudum typis Regiis cum ejus accurata et eleganti interpretatione prodiit, vidisse hac occasione non pigebit lectores eruditos.

Καταφλῆρ, pag. 240. Nusquam alibi hoc verbum legisse memini. Intellexi autem quid significet ex eo quod Hesychius verbum φῆρ̄ exponat μαλάσσειν πληγαῖς, plagiis subigere. Eustathius ad illum versum [P. 488] *Iliad.* a, Καὶ καρπίσοις; τράχυτο φρεστὸν δρεσσάρχοισι, contendit Ἄττικῆς εσσεδιάλεκτου permutationem θ in φ et juxta illam dici φῆρ̄ pro θῆρ, φλάω pro θλάω. Quod si recipitur, jam patet quid sit φλάω, pertundo videlicet ac perfringo. Quare καταφλῆρ̄ hic a nostro positum istam notionem impetu quodam ex præpositionis adjectione roborabit, ut intelligi debeat expressus vehementissimus ictus, qualis erat vasti molaris tormentio ejaculati, aut ut hodie, sundosis invicem veter-

rum ballistarum tubis æneis prægrandibus, globo ferreo ignea vi fulminato. Vaticanus paraphrastes ignoti verbi quasi contagionem perhorrescens, totam cui erat insertum transiliit sententiam, omnemque ballistæ ac explosorum per eam molarium indicationem conscientio silentio absorpsit, sic plerumque defungi solitus.

Kαταρροκόμαι, p. 528. Agit de magno primicerio jussu Augusti Michaelis Catelanos Calliopolim tenentes oppugnante, non sine aliquo interium successu prælii secundi, quo illos funderet fugare. Non alibi quam apud Suidam reperitur hoc verbum καταρροκόμαι. Suidas autem notio nem ejus non exprimit, sed tantum accusativo iungi monet. Ex hoc Pachymeris loco habensus activè esse significatus, et fundere ac fugare aliquos recte dici Graece καταρροκόμει τίνας.

Κερασόλοις κύαμοι, pag. 519. Agit de Athanasio patriarcha, durissimè immanis et inexorabilis homine. Hunc comparat fabis ex iis ortis, quem in terram a serento jacorentur, bovis cornu teligerint : tales enim serebantur adeo duræ nasci, ut nulla coctura ad mollitiem esui opportunam subigi possent. Meminit hujus ut antiquæ et celebribus fabulis Theophrastus, lib. iv, c. 14, his eam verbis pro superstitione frivola traducens : "Οὐδὲ λέγουσιν οἱ πολλοὶ διότε τὸ κερασόλον ἀτέραμνον γίνεται, μήποτ' ἄγαν εἴηθες ή· σκληρότερος γάρ οὐλός, πρὸς δὲ πολλάκις προσπίπτει τὰ σπέρματα· καὶ μὴ προσκόψῃ, μῆδε βούλευ ἀποτριψ τις, οὐδὲν διέτονον γίνεται. Quod autem vulgo dicitur, cur cornu contactum incocile sit? videndum an non rejiciendum pro vano et nugatorio videri debeat. Durior quippe quam cornu 695 est lapis, in quem sæpe incident, dum e manu jacuntur in terram semina. Et videmus, quæ ad cornu non offendunt, ac ne opera quidem bonum tis serendis adhibita fuerit, nihilominus incocilia nasci. Cæterum ex hoc qualicunque vulgari dicto jam olim invaluit ut homines immortigeri et ducti legum inflexibilis κερασόλοι dicantur. Plato. l. ix, *De legibus* : 'Ανεμόστερον δὴ φοβεῖσθαι μὴ τις ἐγγίγνηται τῶν πολιτῶν. ἡμῖν οἶον κερασόλος, δε ἀτέραμνα εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνεται· ἀνθάπτει τὰ σπέρματα πυρί, νόμοις οὐτοι κατέπερ οὐτως λοχυροὶ οὖσιν διθυκτοὶ γίγνωνται. Hæc sic veritatis Serranus : Minime indignandum est, si vereamur ne quis, civium ita projecta audacia nobis nascatur, vel cornu minabundus; atrox nimirum et serus, ut quasi legumina cocta prædura, ita illi adeo indomito sint et refractario ingenio, ut vehementissimarum robustissimarumque legum igne liquefieri nec perdomari possint. Ita illi. Atqui κερασόλοι non valet hic cornu minabundus. Ego locum sic interpretarer, judicium, utra sit melior versio, a quo et perito lectori permittens : Nec reprehensibile fuerit vereri ne civis existat nobis quispiam velut cornu contactus, qui eo usque indomabilis nascatur, ut sicut illa id passa legumina

A negant igne posse subigi, sic isti a legum vi quantumvis valida intacti perdurent. Hunc locum Platoni videtur potissimum in animo habuisse Pachymeres hæc scribens. Sed totam hanc rem magis illustrat Plutarchus, [P. 489] hoc argumentum quasi ex professo tractans, l. vii convivalium Sermonum, quæst. 2; ac factum quidem ex communī opinione verum ponens, causam ejus comminiiscitur minime superstitionem. Nempe ait legumina aut sewina quæ, ut solet dici, dum in terram jaciuntur in cornua impingunt boum arantium, non ex eo contactu qualitate affici maligna, qua deinde fiat ut quæ inde germinaverint duræ cocturæ sint, sed quod ea offensione repercussa alio resiliant quam quo manus serentis destinabat, in sinum nempe sulci, ubi statim terra legerentur: nunc vero in campi superficiem temere effusa, ibi exposita frigori ac reliquis aeris injuriis relinquantur, unde non nisi sero et ægre pullulent sequoris etiam naturæ fructus ac contumaces ad cocturam. De cætero idem agnoscit usitatam inde translacionem ad præfracti homines ingenii κερασόλων verbo designandos, Δῆλον γὰρ, inquiens, ήν δε τῶν σπερμάτων τὰ προσπίπτοντα τοῖς τῶν βοῶν κέρασιν ἀτέραμνα τὸν καρπὸν ἐκφένειν νομίζοντας, οὗτοι τὸν αὐθάδη καὶ σκληρὸν δινθρωπὸν ἐκ μεταφορᾶς κερασόλον καὶ ἀτέραμνα προσγέρευον. Liquet enim, ab opinantibus ea semina quæ in boum cornua inciderunt fructum edere durum et coctu difficultem, suisse inde vocabulo translato heminem præfractum et contumacem alteramona et kerasbolon dictum. Ita Plutarchus. Vide etiam hæc eadem confirmantes Plinium et Suidam; nam nobis testimoniorum abunde jam est.

695 Κλοβός. Επιφερόμενος — ἀδελφὸν ἐν κλοβῷ — p. 163. Ita codd. B et A. Vaticanus solum habet ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς καταχρέτους δισμοὺς τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν Στράτηγόπουλον, vocem κλοβοῦ, ut reliqua solet quæ non intelligit, omittens; in quo non solum multilat sententiam auctoris, sed corrumpt et pervertit, faciens ut affirmare Pachymeres videatur, quod potius appetit ipsum studiose negare voluisse, nempe Constantium Porphyrogenitum a fratre Augusto vincitum abductum non minus quam Strategopulum, cum inter eos historicas discrimen habitum ponat hujusmodi, ut Strategópus quidem ligatus deportatus fuerit, Constantinus vero pro reverentia natalium vinculis quidem caruerit, sed in septo clathrato aut cavea, velut carcere portatili, sit gestatus. Consideranda nobis deinceps est vox κλοβός, quam alii κλοβόν, alii κλωβόν scribunt. Eam recte interpretatur hic noster εἰρητὴ φορητὴν, carceralem portatiles, definiens. Est enim, ut glossæ veteres docent, κλωβός cavea; unde est diminutivum κλωβὸν recensitum a scholiaste Oppiani inter instrumenta piscatoria. Igitur vehiculum quoddam aut cellam vel lecticam gestatoriam clathratam hic significari vocabulo κλοβοῦ appetit,

quo tuto deportatus sit Nymphae Constantinopolim, citra vincula, Porphyrogenitus, septo prohibitus effugere, utcunque catenis liber. Reperitamer ad mulierum usum, quas clausas haberi ad sexus honorem pertinet, exhibitum carpenti genus χλουθόν πυνταπάτη, cancellis videlicet manitum. Id docet Joannes Tzetzes, dum Chiliade v, p. 90, ed. Basil. an. 1545 de avia sua memorat, pariem suisse honore dignatam cum alia primaria semina, in eundem cum illa χλουθόν, hoc est muliebre carpentum cancellis clathratum, impositam. Istam euim, ni fallor, habet sententiam ille Tzetzes versus :

Τοτι μῶν καὶ τῷ αὐτῷ χλουθῷ συνεμβιδάων.

Koμμέρχιστ, pag. 448. Commercium Latinam vocem Græcis hoc loco scriptam litteris auctor exhibet, ex multo scilicet cum Genuensibus Latinis usu Græcis quoque Byzantinis usitata.

[P. 490] Κόκκος. In priori Glossario quod dixi ad hoc vocabulum, confessio potius fuit ignorantiae meae quam vocis propositæ declaratio. Lux deinde mihi quedam a cœcis affulxit. Conjecturam inde ductam hic obnoxie propono prudentis iudicio lectoris, et de re ipsa et de suspitione mea plenum ei arbitrium tribuens. Cum legerem in hac secunda historiæ Pachymerianæ parte, l. iv, c. 2, τερpius memorari τυφλοὺς μοναχούς, in eam opinionem sum ingressus, eosdem illic significari qui vol. I, p. 489, κόκκοι μοναχοί a Pachymero vocantur. Certe toto illo capite exempla exæxationum crudeliter multis illatarum congeruntur maula; post quæ subdit auctor sub finem capituli v. 16 : Κόκκους δὲ μοναχούς καὶ τοὺς κατ' ἐκτίνειν δώ. Ubi relativo ἐκτίνειν indigitari vel 696 κατέρνειν, tempus nimirum prius illud exorientis Arsenianæ schismatis, vel ipsum ejus schismatis causam aut prætextum expatriarcham Arsenium, credi poterit. Comparat enim tacite historicus duo tempora, quibus similem impotentiam seviendi Michael imperator ostenderit, prius exorientis sub patriarchatu Josephi Arsenianæ factionis, auctribus maxime monachis; in quos ideo impulsu Josephi, jussu Augusti, Georgius Acropolita immuniter grassatus ulciscendo sit, χαλεπῶς αἰχιζόμενος, δαίρων, χρημαννύων, μαστίζων, omni crudelitatis et ignominiae genere cœdens ac de honestans venerabiles populo professores vias religiosæ. ex celebri præsertim monasterio, Pantepopita dicto, quos et postquam male molesterat exsulatum amandabat. Tunc exæxatos suisse istos antesignanes Arsenianæ partis, quos convincere et ad concordiam reducere conatus longo post tempore Andronicus est, prout refert noster ejus Historia, p. 462, equidem crediderim, cum id alibi narratum ab eo distinctius non legam. Puto autem istos tali causa et tempore privatos oculis monachos, vol. I, p. 489, a Pachymero indicato, populari nomine, quo a suis Arsenianis per-

tinaciter in sententia hærenibus vulgo appellabantur, κόκκοι μοναχοί, cum laude ac commendatione tenquam confessores celebrari ab his solitos, vocabulo videlicet Latino cœci, ut alia multa per id tempus Græce plebis usu frequentato et expresso Græcis litteris; ut forte legendum illic sit κακοί, aut juxta scripturam multis Latinorum usitatam κακοί, quod proprius a κόκκοι aberit. Cœcum enim per diphthongum ο ε multis Latinorum, vocabulum τυφλῷ Græco respondens, scribi in non paucis hodieque, ut non dicam plerisque, etiam antiqua exaratis manu, cernitur libris. Qua occasione non verebor dicere forte istam emendatiorem, utpote accommodatiorem ad etymum, scriptiōnem esse. Video accuratissimos grammaticos multum se contorquevere in disquenda origine vocis cœcus. Isidorus, Perotinus, Decembrius, relati a Vossio in suo accuratissimo Etymologico, cœcum per ε scribentes a carendo aut capiendo dictum autumant, quod nimirum careat aut captus sit oculis, quod ut longe petitorum, nullus non evanctioris paulo naris transmittat lector. Martinus postquam a Græco κακοῖς uera cœcum videri formatum proposuit, sicut τυφλὸν ε τύφῳ accendo (nequitnam in hoc ipsi assentiente Græco etymologista), deinde longe prudentius fatetur cœci originatem plane cœcam et occultam esse. Quid si autem cœcum per ε scribamus, et ejus sic scripti vocabuli veriloquium accersamus a Græco κοῦ, quod est vox, ut sit κακός; idem quod volvēs, qui acie solum mentis videat, intuitu oculorum carens? Sane Euathathius παρεκβολαῖς εἰς Τιάδ. ζ, p. 738 ed. Rom., vocem comicam κακλαμός exponens, ήγουν (inquit) τὸ κού κούν, ήτοι voxī ἀλόμενος. Ergo κούν voxī est; ut κολκόν cœcum primi Latini profecti e Græcia κατ' εὐθητούρον 697 privatum lumine oculorum voare poluerint, quasi ad consolandam calamitatem hominis principe corporeorum sensuum orbati; quo genere solatii recreasse cœcum [P. 491] Didymum magnus elim Antonius legitur, negans grave illi esse debere, quod destitueretur instrumento corporeo videndi, communi homini cum calicibus et iastinia insectorum, cum mente valeret animalie perspicacem intelligentiam immortalium mentiūro, præsertim eum ingeniesiores et auctiores plerumque cœteris in operationibus mentis luce cassi oculorum experientia probentur; unde et Demoeritum aiunt, quo philosopharetur felicissus, ultra sibi videndi sensum admissus. Sed hec niamis multa extra rem nostram. Hoc quippe solum significare volui: seu vox Latina cœcus per ε seu cœcius per ε scribatur, et cuius ea demum cunque sit originis, mihi videri probable monachos quedam passim celebres visa orbatos, a Constantinopolitana plebe, ex frequenti convictu commercioque Latinorum multa in suam vocabula linguam transferente, κακούς sive κακοὺς μοναχούς dicatos, idque vulgare verbum expressisse.

vol. I, p. 489, Pachymerem, licet ejus libra-
ti, codicum quos vidimus descriptores, in ejus
scriptura verbi leviter erraverint, κόκκους; pro
καλέους aut κοίκους; scribentes. Reperio apud
Eusechium καλέους οὐρανούς Ρωμαῖον an magis
mirum cœlos vocem Latinam a Græcis ad idem
quod Romane sonat significandum usurpatam,
quam καλέου ab iisdem dictum τυφλόν, quoniam
sacrie Latini vocant? Et hic etiam nota abusum
scriptionis, dum καλέου tanquam ex Latino cœlum
Græce scribitur, quod omnino scribi debuit La-
tine cœlum. Est enim manifeste a Græco καλέου,
cœlum; ut minus te moveat, si, quod monimus,
increduerit usus scribendi cœlus, cum sit reculus
caecus.

Koubovχιστοριος., pag. 480. Agit de honore ba-
bito corpori post longum tempus incorrupto re-
periò cujusdam monachi, quem κουβουκλείστορ
dicit, hoc est, ex eo genere qui exquisitoris reli-
gionis causa perpetuo inclusi cella permanebant;
qualium cum sit creberima in ecclesiasticis hi-
storiis mentio, lucrisacere operari possum de-
monstrandi tales existisse exemplis qua passim
occurserent colligendis. Tantum dico, quos in-
clusos Latini vocant, hic a Pachymere κουβου-
κλείστορις dici, quasi clausos cubiculo: nam κου-
βουκλείστορις Græci posteriores, voce a Latinis mu-
tuata, cubiculum appellantur, ut dudum observavit
Maurusius. Eodem ἐγκλειστούς nominatos intelligi-
mus ex epistola sancti abbatis Nili, L. II, 96, in
editione aperta Leonis Allati τοῦ πάνυ. Ea in-
scribitur ΦΛΟΥΜΕΝΟ ΕΓΚΛΙΣΤΩΝ. Ita oportuit
in me, archetypo legi, nisi error est typographi:
sed ausim quovis pignore contendere ἐγκλειστῷ
scriptam a Nilo. Agit enim manifeste cum ho-
mīne, qui sponte inclusus degerebat; quem et arguit
quod parum consentanea fali profissioni viveret.
Describam tantum 698 verba quedam, qua hoc
evidenter probant. Sic incipit: Εὔχετον διετέρων
κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀριστευμάτων. Εὔχετον
διετέρων κατ' ἀριστήν τροπαιῶν. Τέλερυγε τῆς
διετέρας κατὰ τὸν ἐγκλεισμὸν ματαλας καὶ σκηνι-
χῆς καὶ κατεσχηματισμῆς διαγωγῆς. Vides in his
claram mentionem ἀναχώρησεως, secessionis a con-
gressu hominum, et diaugωγῆς κατ' ἐγκλεισμόν, in-
stituti vita infra clausuram se continentis. Objur-
gal autem hunc quod ex fenestella cubiculi intra
quod clausus durabat, et trans obducta illi clathra,
audiebatur cupidissime ac loquacissime negotian-
do tumultuans, quin et iracunde conviciaas, non-
nunquam manus per crateres ad pulicandos rabiōse
obvios emitens, ut ursus e cavea. Verba haec
sunt: Τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θερμῶς ἐμπορευομένων,
καὶ τῶν τὰς μυριας δίκας καὶ τὰς ποικίλας λογο-
μαχίας την πρατιτορίας πλεκόντων, οὐδὲν δοξεῖ
διελάττειν, πραγματειας παντοιῶν, χράζων
μετ' ὅρτῆς καὶ βρύχων, ἀπὸ τῆς γαλεσγρας καθ-
υβρίων καὶ σκηνῶν καὶ λοιδορῶν, διαιμερόμενος
τοὺς παρατυχόντας. Καὶ διὰ δὲ καὶ τὰς Μίας

Α κείσας προσφέρων διὰ τῆς [P. 492] θυρίδος, καὶ
τοὺς ἀδελφοὺς τύπτων. Paulo post hujus cellam
inducit lamentantem ob immanitatem et acerbitas-
tem seri hujus, quem velut in vivario clausum
detineret. Unde ipsum affatur: Εἶπε μοι, πα-
ρακαλῶ, τι κακέρδακας, τῷ οἰκεῖῳ καταχλεισθεῖς;
Δις μιhi, αμαβο τε, quid lucralus es, domuncula te
includens? τι ὄντος τὴν σαντοῦ φυχὴν, τοῖς το-
χαροῖς; τὸ σῶμα ἐγκερυψός; quid proskusti ἀν-
τας τυσ, corpus tuum intra muros arcenos abscon-
dens? Hæc dubium non relinquunt quin hæc epi-
stola inscripta fuerit Philemeno Incluso. Porro
permagnum jam olim inter Græcos Byzantinos
fuisse numerum istorum cellis inclusorum, inde
intelligimus quod anonymous scriptor vita sanctæ

B Mariæ junioris in Vatic. cod. 800, qui se vixisse
indicat sub Basilio Macedone, circa Christi annum
875, in duas quasi notissimas et copiosas species
monachorum genus universum dividat, sic de
santa Maria juniora scribens: Μοναχοῖς, τοῖς τε
ἐν σπηλαῖσι; καὶ τοῖς ἀν οἰκεῖοις; ξαντοῦς ἐγκλεισ-
ον, ἐχοφτεῖς τῷ πρός τὴν χρεῖαν. Monachis, sive
in speluncis sive in domunculis se ipsos incidenti-
bus, qua δρὺς erant præbebat. Huc facit quod san-
ctius Theodorus Studita de S. Platone monacho
in ejus peréleganti Oratione funebri, nondum
edita, sub finem scribit: Μεθ' ἡσυχαστῶν ἡσυχα-
στης ἐννομός, μετὰ καθηγητῶν καθηγητῆς ἐν-
θεορος, μετ' ἐγκλειστῶν οὐ μόνον ἐγκλειστῶς, ἀλλὰ
καὶ ὑποτακτῆτης, δ καὶ σεβόμενον. Ubi clare vides
inter species monachorum ἐγκλειστούς recenseris.
In quo et obiter notanda toni diversitas, ad
quā ut emendatiōrem refungi volumus eam qua
sunus sibi, ἐγκλειστον cum acuto in antepenultima
scribendo.

C **Kouμουνιορ.**, pag. 539. Scio vocem κουμου-
νιον usurpari in concilio Florentino pro eo
quod Gallice dicitur communauté, sonans com-
plexionem omnium ordinum ac civium urbis 699
ac reipublicæ cuiusvis. Quales collectiones uni-
versæ cum nequeant simul intervenire conventi-
bus, certos homines destinant qui loco ipsarum
adsint. Et hi vocantur in actis Florent. synodi το-
ποτηρηταὶ τῶν κουμουνιῶν. Hoc loco ea vox vide-
tur significare certum numerum lectorum suffra-
giis populi consiliariorum, qui præscripto spatio
temporis præsse regimini reipublicæ debeant.
Ait enim noster Andronicum offensum Genuensi-
bus quod ii quendam male multandum curassent,
exclusisse ipsos urbe, versarique solitum in ejus
comitatu legatum quendam aut magistratum eo-
rum a conspectu amovisse, de facto tamen ipso
nondum judicando aut judicari per Genuenses
postulando, quod ejus judicium reservaret novo
comitatu, hoc est collegio magistratum delecto
ad regiminis administrationem. Istiusmodi quippe
novum concilium aut collegium prælectorum re-
gimini jam designatum mox initurum possessio-
nem gubernationis serua audiebat.

Κτητορικὸν δίκαιον, p. 193. Agit de corpore protovestiarii Constantinopoli mortui, quod ait portatum Nicoram, quia jus ibi sepulturae is habebat dotali ratione partum, uxore ipsius patronatum in id monasterium obtinente, quod in aiores scilicet ejus aut ipsa totum vel ex parte fundassent. Hoc videtur hic dici κτητορικὸν δίκαιον ἀπὸ τῆς συζύγου. Κτήτορες Hesychio sunt κτίσται, conditores, seu, ut vulgo loquimur, fundatores; unde jus, quod ex *conditu* sive *fundatione* fundatoribus competit, recte κτητορικὸν δίκαιον dici potuit. Sæpe autem ecclesiastico usu inter alia honoraria, quæ fundatoribus ecclesiae, monasterii aut sacri cuiusvis loci competunt, est jus sepulturae in illis locis.

Aεράς, p. 53. Hoc proverbium tomo priori a se usurpatum, et illic a nobis declaratum in *Glossario*, eo aptius et elegantius hic adhibet Pachymeres, quod istud Prodromi monasterium, a quo se divelli ægre sinebat [P. 496] Theodorus Cyzicus, fortiter abducere conantibus oblectans, Petra cognomen habebat. Idem enim, ut videtur, est cum illo quod superioris p. 44, μονὴ τοῦ Προδρόμου τῆς Πίτρας, monasterium *Prodromi Petra*, appellatur.

Δικρος, p. 49. Δικνος, vulgo euna, videtur hic dici genus lecticae aut serculi, quo gestaretur senex decrepitus, nempe gestatorium, vox usurpata Suetonio in Claudio: *Solitus in gestatorio ludere*.

Δημοσίων, p. 306. Τοῦ δὲ αὐτοῦ έτους.—Ἐκατομβιῶνα λέγουσι. Et infra:

Μῆνας δὲ Δημοσίων πρώτη βάσις Ιατάτο μήνης. Habes in his Pachymerem secutum auctoritatem interpretum Hesiodi, dum carmen apud ipsum pan geret, Januarium vocasse Δημοσίων, quasi sic ille mensis ab Atheniensibus nominaretur, cum re vera juxta exactiorem, ut putat, sententiam Romanorum Januarius 700 Atheniensibus Hecatombaion dictus sit. Jam pridem in *Observationibus* ad priorem Historiæ Pachymerianæ partem, l. m. c. 1, demonstravi hanc historici nostri opinionem et illi singularem et falsam esse, nisi solum vellit primum anni Attici mensem Δημοσίων dicatum, quemadmodum primus anni Romani mensis Januarius dicitur. Hoc enim sane verissimum. Illud autem falsissimum, Januarium Δημοσίων: respondere, ita ut temporibus indicandis alterum illorum vocabulorum usurpari tanquam equivalentis alteri queat, quod constanter, sed singulariter et mendose, Pachymeres facit. Hic videndum solum est quinam sint illi quos hic memorat, ἐξηγηταὶ τοῦ Ἀσκρηθεν ποιητοῦ, enarratores Ascerai poetae. Habemus Hesiodium mere Graece cum mere Graecis scholiis, editum Venetiis, an. Chr. 1537, opera Victoris Trincaveli, cuius in libri folio 68, ad illum ejus poetæ versum:

Μῆνα δὲ Δημοσίων καὶ ἥματα βούδορα πάντα, Moschopulus sic adnotat: Κατὰ δὲ μῆνα τὸν Δημοσίων, δοτὶς ἔστιν δὲ Ιανουάριος. Folio postea 71,

Proclus alter scholiastes, varia disputans de vocibus mensium, propendet eodem. Denique folio 73, Joannes Tzetzes diserte scribit Δημοσίων ἥτοι τὸν Ιανουάριον, ὡς ληναῖς παρὰ Τίσσι καλεσται. Videmus hinc quosnam innuit Pachymeres, nempe Moschopulum, Proclum et Joannem Tzetzen. Quid significat autem cum se ἐποιήσαντα καταύτους memorat? an se, cum puer illorum ludum frequentaret et versus quos recitat de lunari deliquio compositos ut scholasticum pensum illis magistris redderet, isti eorum in his opinioni adhessisse? an potius, cum privatim Hesiodium legens horum adhiberet scholia, et interim subortus ipsi esset impetus meditandi carmen imitatione vatis quem commentaretur, obvio argumento lunaris defectionis, noluisse in eo recessere a sententia scholiastarum Hesiodi, utcunque minus sibi probata? Suspicari, opinor, licet alterutrum, si Moschopulum, Proclum et Tzetzen eo constare simul omnes tempore vixisse quo potuisse darē ipsis puer operam Pachymeres in ludo litterario. Cui ne nos implicemus disquisitioni non necessariae, secundam potius viam tenebimus, nisi si quis malit suspicari Pachymerem, apud qualescumque magistros daret operam litteris, quod ille vulgo celebrum istorum Hesiodi interpretum sententiam eo poeta enarrando sequerentur, illam dicis causa et perfunctorie in versibus juxta ipsorum dictata scriptis amplexum suisse.

[P. 494] Δογμαστὴς τῆς αὐλῆς, p. 296. Παρῆγε δὲ καὶ μάρτυρα λεγομένων τὸν τότε λογαριαστὴν τῆς αὐλῆς Ἀγγελὸν. Mox illum ait suisse ὁ φιλικὸς τετιμημένον, honoratum officio, hoc est magistratu honorifico insignem. Hujus munus Codinus, c. 5, n. 84, his verbis exprimit: Ο τῆς αὐλῆς λογαριαστὴς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ εὑρισκομένους πάντας ρογάτορας, εἰ λέγεται τινὶ ἀπὸ τῆς 701 δόγας αὐτοῦ, η ἑξεδουλευτὴν ὑπὲρ ὅν ἐφρογεύθη. Hoc est interprete Gretsero nostro: Logariastes aulæ numerat et computat omnes milites qui in aula stipendia merent, et dispicit nunquid aliqui de stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro stipendio quod accepit. Meminit hujus officii sæpe alibi Codinus. Erat et aliis logariastes magnus membratus eidem non semel, ut c. 2, n. 40; ab hoc prior distinguitur adjuncto aulæ vocabulo. Quod a Codino scribitur, c. 5, n. 61, de logariaste aulæ, Οὗτος οὐκ ἔχει τι διηρέτημα νῦν, carere nunc functione, facile quadrat in hæc aut paulo posteriora his tempora, quibus vixisse Codinus putatur sub Cantacuzeno aut cum illo, hoc est principatu Andronicu Junioris, bujus Andronicu, cuius historiam Pachymeres hoc opere tradit, nepotis et aliquando collega. Cum enim ex his quæ sæpe superioris noster questus est de neglecta solutione pensionum militibus decretarum, quas δόγας Codinus et alii vocant, intelligatur sensim inductum sub Andronico seniori morem primum sero nec integre solvendi quod constitutum militantibus erat, deinde,

ut apparet, prorsus negandi, locum amplius non habuit functio logiariae aulae, si ejus erat, ut est dictum, providere ut integre pensiones istae modo navatae operae numerarentur. Potuit tamen nomen et honor hujus magistratus retineri, quod hic noster indicat. etsi jam tum forte, si Codinus, cuius zetas est incerta, sub Andronico seniore scripsit, ejus ministerium, ὄπηρέτημα, cessasset.

Μαγιστριών, p. 382. Cave putes hoc ut aliis locis hujus historiæ priori nostro Glossario indicatis Μαγιστριών Junium dici. Repugnat manifeste character serie. Nam certissimum est annum quo hic narrata geri contigit, fuisse Christi 1504, qui sine ulla controversia cyclum solis numeravit 25, quia vero bissextis fuit, duplices habuit indicem Dominicæ litteram, E et D, quarum prior usque ad 28 Februarii diem, reliquo inde tempore posterior in usu fuit. Mense igitur Junio, si ejus meminisset hoc loco Pachymeres, oporteret in Kalendario ad Iains viceainas primas diei litteram B indicem sextæ seriae, quando D primam designat seriam, signari. Atqui contra, ut palam cernitur, D littera, character videlicet Dominicæ ipsius, viceinam primam Junii diem insignit. Non igitur de Junio hic sermo. Videlicet hoc quisquis est auctor paraphraseos Vaticanæ. Nam is etsi alibi semper Μαγιστριών Junium reddit, sic præter morem hunc locum παραφράσει. Ήμέρᾳ μὲν οὖν Παρασκευῇ πρώτῃ τοῦ Ιουλίου μηνός, etc. Cæterum hic argutior in odoranda vocis Μαγιστριών ancipiunt notione quam felicior in una vera ex pluribus discernenda fuit. Nec enim Julio mensi character hic congruit ut 21 diem littera B insignem habeat. Nota hæc propria sextilis sive Augusti mensis est, et quidem solius inter omnes anni menses. Unde non videtur dubitandum quin quem alibi **702** Ποσειδῶνα noster appellare consuevit, hoc loco Μαγιστριών dixerit. Sane ipse innui non ex propria se hic, sed ex aliena loqui sententia, dum hunc mensem non absolute Μαγιστριών vocat, sed eum qui juxta Athenienses sic appelletur; quemadmodum [P. 493] idem, p. 306, scribit Januarium, quem nimirum ipse, ut c. 1, l. iii Observationum tomii prioris ostendimus, Hecatombænonem judicat debere appellari, Lenæonem juxta Athenienses a quibusdam dici, non recte suo quidem judicio, quanquam ipso aliquando eorum auctoritatem secutus fuisset. Simile quiddam hic intelligendum, etsi auctor pro suo more obscure ac dimidiata res exprimendi clare utique non indicat, sed absolute videtur dicere Augustum Atheniensibus Μαγιστρionem esse, cum tamen satis appareat id illum non credidisse plane ita se habere. Etiam si sic censeret, non tam sære alibi Μαγιστρionis vocabulo Junium, Augustum vero Posideonis indicasset.

Μαγιστροθος. Δεύτεραι φρονήσεις καὶ φίλων τῶν ιστορίων διεμνήσεις suggestum hic aliquid quod ad-

A dam ad olim a me notata ad hoc verbum. Occurrit mihi deinde forte legenti Tzetzen hujus enarratio vocabuli, chiliade 4, his versibus :

Tavtōr τῷ βλιτομέμπορτι μαρμάχυτος σηματ-
[ρει,
"Ητοι μαρτρὸς συγκρύπτοτα μάρμαρος τοῖς τὸν
Μαρτρὸς γὰρ προφανῶς. σύγκρυπτε τὸ μάρ-
μαρον σου.

B Origini hic indicatæ vocis μαρμάχυθος; ἀπὸ τῆς μάρμης consentaneæ scribit Phavorinus in Lexico : Μαρμάχυθος ἀνὴ τοῦ μαρμάθρεπτοι. Henricus Stephanus in Thesauro μαρμάθρεπτος dici putat pueros mollius et indulgentius educatos, quales illi sunt qui ab avia pro senum more tenerius nepotulos amante nutrituntur. Eiusmodi cum inertes et voluptarii esse soleant, hinc adhæsisse putat vocabulo μαρμάθρεπτος similem dissolutionis et ἀχαλαστας infamiam ei quam Latini usu antiquo affixerunt verbo *nepos*. Ita ille : ex cuius sententia nullam stultitiam ac hebetudinis mentis, sed solum luxuriei indicationem contineret vocabulum μαρμάθρεπτος, alique adeo non æquivaleret τῷ μαρμάχυθῳ, prout docet Phavorinus ; cui tamen, ut opinor, tutius creditur emarranti sue lingue originis quam tanto recentiori Grammatico, quantumvis accurato, Stephano. Multo igitur melior illa vocis μαρμάθρεπτος expositio est quam suggestit sanctus Augustinus, concione 2, in Psal. xxx, ad illa verba : *Ego autem in te speravi, Domine. Si attendis, inquit, adhuc hominem, et eum queris imitari et ex illo pendere, adhuc lacte vis nutritri et fies mammothrepli, quales dicuntur pueri qui diu sanguini, quod non decet.* Notum autem est experientia, cuius assignant causam medici, pueros qui non abllicantur tempestive, adolescere bardos ac stupidos, et quales describuntur ab Aristophane Βιτράχοις, fol. 123, p. 2 ed. Graeca Florentinæ anni 1525, ἀβελτερώτοις, καχηνότες, μαρμάχυθοι, stulte biabundi et salivari ore **703** defluere sinentes, quod I Sam. c. xxi, 13, ut insanæ dignum ponitur. Galli hodie vulgariter sermone tales indicant verbo τοὺς καχηνότες exprimente, badaux. Sed de his plus satis.

C **Μαρκούτζας**. Quid in priori Glossario suspicabar μαρκούτζας legendum vol. I, p. 282, comprobat Malretius noster, ejus e litteris ad me datis hæc describo : In verbo Μαρκούτζας præfero et cum exemplaria quæ μαρκούτζας scribunt, cum ejus vocabuli sic scripti origo Arabicæ favet sententiae illic indicatæ Pachymeris. Τοῦτο mar enim Arabicis vir sonat, et τοῦτο κατι λογίνειος, sive ex longinquæ profectus advena.

[P. 496]. **Μεστεύοντες**, p. 208. Ex multis historiæ hujus locis, et æquallium Pachymeri scriptorum, observandum semel, ad hujus et aliorum intelligentiam locorum, μεστεύοντες illa tempore state Constantinopoli dici eos solitos, qui gratia et existimatione in primis pollentes apud principem

instrumenta illi præcipua regimina universi erant, A cuncta fere per illos aut eorum usus interventive gerenti. Ministros quedam Europæ aulæ hodie tales κατ' ἑκάκην et antonomastice appellant, functionemque ipsorum absolute ministerium. Ejusmodi fuit apud Andronicum hujus historiæ argumentum primo Theodorus Muzalo, l. 1, c. 1 et 2, deinde Chuminus prefectus caniciei, l. II, c. ultimo; l. IV, c. 7, et alibi. Quos Pachymeres μεστεδοντας, videtur Cantacuzenus et Phrantzes μεσάζοντας vocare; de quibus vide quæ adnotat Pontanus noster in Prolegomenis ad Phrantzen Ad ea quæ hic scribo resungi velim quæ priori Glossario notavi verbo μεσάζων. Illud etiam adjungo, unde non parum confirmantur hactenus dicta, eos qui ad istud principale ministerium promovebantur, dici consueuisse ἀποκαταστῆναι τὸν μέσον, ut videre est apud hunc nostrum auctorem in titulo c. 32, l. II, ubi τὸ μέσον nomen est officii hujus; quod illuc Latine reddidi curam primariam principaliū negotiorum.

Mēpe. De Mēpe Iberis memora in Glossario vol. I, ex p. 216, sic adinonet Claudio Maltebrus noster: « Quid si suspicemur principem Iberis Mēpe dictum a Pachymero additione Græcis citerioris ævi usitata τοῦ μετο π. Sic enim illi scribunt μπάλλα palla, μπαρουβία pro baronia, μπασάς bassa, μποτέας potestas, et alia multa apud Meursium. Potuerit ergo dynasta Iberorum illis vocari Μῆπης et contracte πε, quæ vox ducem ac principem indicat, et a Pachymero, solemni istorum τοῦ μ propositione, Mēpe nominari, unde vitio exscriptoris Mēpe fluxerit. »

Moroxæλικόν, p. 390. Quid dicatur hoc loco μονοχελλικόν, libentius disceret quam aggrediar docere. Multa enim dia quærenti, parum quod satisfaceret occurrit. Res ipsa locum totum expenden-tibus persuadet hoc μονοχελλικόν pertinere ad genus προνοιῶν, pensionum seu annuorum censum e fisco præditorum; **704** qualia nunc auctoramenta, gravissimo reipublicæ tempore, remitti a jis habentibus ad illa conferrique ad militem novum condicendum, decrevisse Imperatorem refert historicus hoc loco, addens tamen exceptum suis μονοχελλικόν, quod salvum possidentibus maneret. Quid al iudicar quæ ita vocatam partem pensionum præcise necessariam ad victimum diurnum; quo privari pensionarios utique non oportebat? Κέλλα, ex Latino cella, penum non raro significat, apothecam quotidiani alimenti. Quidni ergo προνοικόν demensim intelligatur cuique auctoratum e fisco descriptum ad alimenta? præter quod iste plerumque pensiones abundantant ad ornamenta et minus necessarias expensas. Sæpe legi apud Cicerouem in Verrinis dari solitum a provincia magistratibus Romanis ei regende missis frumentum in cellam aut pecuniam unde id emerent, hoc est, ut opinor, unde [P. 497] mensam sibi et familiæ quotidianaæ iustruerent. Pensionaria igitur

fiscalium quidquid cuique abundaret supra mere necessariam vitæ tolerandæ annonam, conferri ad defectus habendos jussum, sola vietui quotidiano sic auctoratorum parte sufficiens relicta, quæ hie μονοχελλικόν dici autem. Quod si cui haud placet, aliud anggerat.

Μοντούλιον, p. 620, et p. 637. Quos plurique Latinorum *Tartaros*, Græci passim et Arabes *Tatars*, Pachymeres *Tocharos* (Plinii securus, qui l. VI, c. 17, inter Scythicas gentes diserte Tocharos recenset; non longe abidente Strabone, qui libro XI eosdem *Tocharos* appellat), eos dixerat jam, vol. I, idem historicus noster, p. 344, sese ipsos vocare *Mugulios* consueuisse. *Mogulenses* constanter appellat Gregorius Abulpharagius in accuratissimo Chronico Arabice scripto sub idem tempore, aut non multo superiori quam suam hanc historiam Pachymeres commentarete. Quin et Aytonus ejusdem ævi scriptor, c. 16 *Histories* *Orientalis*, quæ Latine existat, *Mogli* eodem vocatis memorat. Quod nomen Leunclavius indicat proprie designasse aliquot singulares populos (aspetum ab Aytono numerantur) communi Tocharicos aut Tataricos gentis appellatione censitos, ita ut adjuncto quodam inter se discernerentur, quemadmodum in Gothis, Ostrogothis, Visigothis fieri videmus. Nam, ut is scriptor sit, *Saxogli* dicebantur accolæ Tataris amnis, quæ vox ipsorum lingua *Mugulios aquaticos* significet; ac sic alii atilis differentiis ad notitiam insigniebantur. Hujus porro peculiaris speciei Tocharorum, quæ *Moguliorum* vocabulo generalem Tocharicos aut Tataricos gentis nomenclationem contrahebat, proprium fuit illud imperium quod ab anno Christi 1202 per centum et quod excurrerit annos late per Asiam et partem Septentrionalis Europæ magnis victoriarum successibus incaruit; cuius quia saepè noster meminimus, breve specimen damus c. 7, l. III, harum Observationum. Gingizchanes videlicet, auctore eius imperii, ex **705** illa Tocharorum parte stirpem trahebat, ut innit Abulpharagius, quæ peculiari *Mogulensis* appellatione noscebatur. Certe, quod idem disertissime affrat, *Mogulensis* concordi electione et delato ananimiter obsequio idem Gingizchanes pri-mam suam et, ut sic dicam, originariam potentiam accepit, transmisitque in posteros. Non est incredibile habitasse hos populos in regione antiquitus *Megala* vocata, quam in confundibus Medie propo Elymaidem collocat Plinius, l. VI *Nat. Hist.*, c. 26, ubi suspicari licet mutationem irreparasse aliquam, qualis in translatione ex una in aliam lingnam notiori peregrinorum fere semper intervenit. *Mogola* sane aut *Mugula* facile a Græcis omnia ad sui origines idiomatis trahere soletis (ut in Byrsa pro Boera, in Axino et Eazino pro Ascenez, et aliis sexcentis cernimus) in *Megala* potuit deformari, quod ex his, ut alia pleraque, sumpserit Plinius. Equidem arbitror maximum hodie ac potentissimum imperium *Mogolis* superstitem istius *Mogola*

appellationem servare. Ferunt enim illud conditum a Baburza magni Tamerlanis pronepote. Tamerlanem autem se genus a Mogulensibus antiquis principibus duxisse haud vane gloriatum, satius est verisimile. Nam etsi hunc vilissimo genere, patre pecuario natum in Sogdianis montibus Turci presertim historici Ottomanicis principibus adulantes scripserint, ad infamandam ejus memoriam qui Baiazetem bello victimum ac captivum dira usque ad mortem custodia tenuisset, tamen Alhacenus Arabes, qui ei comes individuus expeditionum omnium adhæsisse dicitur et ideo merito creditur res ejus præ cæteris perspectas habuisse, in ejus quam scripsit vita testatur illum, cum in clarescere stupendis facinoribus [P. 498] circa Christi annum 1390 coepit, non ex privata et sordida fortuna, sed ex avito, quem hereditario jure suscepisset, Samarkandæ principatu in eam claritatem emersisse: fuisse quippe illum oriundum e regio Tatarorum, hoc est Mogulensem, imperatorum sanguine. Quod Ienuenus Bizarus, l. ix, fatetur a nonnullis in litteras relatum fuisse Tamerlamem filium (hoc est unum e posteris) magai Chami Tatarorum; et diserte Alianabius et Ahmedus historici Arabes, ab Eduardo Pocockio laudati in Supplem. Chronicæ Abulpharagh, p. 5, Tamerlanem e Gingizchene primo imperii Mogulensem conditore stirpem duxisse affirmant. Porro licet, ut Chalcondiles, l. iii, et Heroldus in continuatione Belli Sacri, l. vi, c. 5, docent, mortuo Tamerlane (quod contigit anno Chr. 1402) vastissimum ejus imperium brevi disceptum est infelicitate aut imprudentia successorum ejus. Ex his tamen stirpe memoratus paulo ante Baburza, Sadrueli aut Paianguris, filiorum Tamerlanis, nepos, dynastiam obtuluisse hereditatam inter Mogoles gentem Scythicam a chronologis recentioribus traditur; indeque contractis copiis vicinis primum Parthos sive Patanas debellasse, felicibusque inde progressibus usque ad constitutendum transmittendumque **706** stirpis suæ posteris Mogolicum hodie florens imperium profecisse, adamato, prout suspicatu pronum est, potissimum isto nomine, quod id Gingizchanidum regum majorum suorum olim inclytam vocabulo Mogulensem principum potentiam, e veteri repetitam memoria, præsentibus objiceret. Hæc de Mugulorum vocabulo Tocharis a Paehymere tributo hic duxi memoranda; quæ ad illustrandum hunc nostri historici loquu non parum esse utilia æquus credo lector judicabit.

Næ, p. 341. 'Ο δ' ὅρχος ιδιωτικῶς πως οὕτως ἔξενθετς, εἰ Νᾶ ἡμαί δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μήν εἴη μεθ' ὑμῶν, εἰ μή τὰ γένοις. » Cum autem dubitaretur an hoc esset vere juramentum, consultus ipse Joannes Cosmas patriarcha, qui hæc dixerat, quid censeret, respondit in hunc modum, p. 350: 'Οπερ ἐφεγέρμην ἀπὸ παραλυτήσεως τῶν ἀλεφῶν μου, οὐχ ὡς ὅρχον λογιζόμενος εἶπον, οὐδὲ ἀπλῶς ἐκ συνήθειας τοῦτο λέγειν, νὰ ἡμαί

A δοῦλος τοῦ Θεοῦ, etc. Et antea similia attulerat vulgaris sui usus verba illa: Νὰ ἔχω τὸ Ελασ τοῦ Θεοῦ, νὰ εἴη δοῦλος τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποθάνω ἐν μετανοίᾳ. In his vā non videtur plane usurpari in notatione hodie trita in vulgari idiomate Græcorum (nam hujus linguae Graecæ corruptæ lexicographi vā exponunt θού, en, ecce), sed videtur potius usu quodam peculiari Joannis Cosmæ positum pro vñ, utique, certe. Illi autem qui jurasse illum per hæc verba crediderant, vā pro vñ videntur intellexisse; vñ enim, ut notum est, lingua veteri Græca jurandi adverbium est. Posset etiam videri Cosmas in aliqua ex recitatis formulis, puta illa, νὰ ἀποθάνω ἐν μετανοίᾳ, posuisse vā pro εἰθε, utinam.

B **Næ**, p. 145. Suspicabar hic vñ dicī, ut assolet, per compendium, subintellecta voce πόλην. Sed deterruit, quod Petrus Gillius, ubi urbis Constantinopoleos portas enumerat, l. i. c. 20, nusquam meminit ullius portæ quæ vñ, nova diceretur. Potuit et subintelligi aliud substantivum femininum, puta μονῆ aut ἀγορά, monasterium vel forum: sed cum μονῆ aut ἀγορά vñ vocatam Constantinopoli fuisse alibi non legerim, divinare non ausus, in interpretatione nomen ipsum Næv, Neam velut loci noti proprium retinui, donec aliud quod sequeret certius occurreret.

[P. 499] **Ezrór**, p. 283. Videntur hic ξενῶνος συνήθη νομίσμata dici eleemosynæ ab imperatore suggeri patriarchæ solitæ, ut eas impenderet in excipiendos hospitio peregrinos et in alia egenitium solatia; quam in rem sumptum fere aonuum nullo aurocorum imputari consuevit rationibus patriarchæ ex occasione docet hic noster. Non omiuam alimonere hand recte intellectum hunc locum videri a paraphrase Vaticano, dum eum sic exprimit: Καὶ τὰ συνήθη τοῦ ξενῶνος νομίσμata πέμπων· ἐποιεῖ γὰρ κατ' έτος; βασιλεὺς ἀλεημοσύνην χρυσῷς, εἰδότας τοῦ πατριάρχου. **707** εἰς χιλιάδας πολλὰς ποτούμενην. Hæc qui coutulerit cum contextu auctoris, facile discrepantias notabit.

D **Olkorouſai**, p. 163. Agit de ecclesiasticis a Saba monacho vexatis, in quorum euni olkorouſas irruisse detinendo et repelendo proventus, tanquam illi jure illos percipiendi excludissent criminē perduellionis, in quod illos incurritæ aiebat, habens jam tum ipsos pro convictis et damnatis. Ex his videtur colligi olkorouſas hic vocari quas vulgo præbendas aut beneficia dicimus, jura varia percipiendarum portionum ex redditibus Ecclesie certis clericis aut sacerdotibus ratione functionum aut ministeriorum ipsis demandatorum competencia. Sic opinabar. Tamen ne quid præjudicarem, ipsam œconomiarum vocem interpretando retinui.

Ὀδηγοί, p. 85. Agit de arca intra quam erat conditum Arsenii corpus; quam paulo ante κιβώτιον vocavit, ei suis repositam dixit περὶ τὰ δεξιά τοῦ βημάτος, α δεξιάς altaris, hic autem ait, feria tertia cuiusvis hebdomadis, concurreti de more populo-

ad cultum Hodegorum subaperiri consuevit arculani istam; hoc est, ut opinor, modice reserari, ut obtutibus intuentium per rimas aut clathra ossa intus reposita paterent, non contrectationi. Hic ante omnia disquirendum est quidnam hic Ὅδηγος dicantur, et quis hic eorum usitatus tertii seris populatis cultus. Cogor micare in tenebris, qui de his in Graecorum libris nihil invenerim. Diu et attenta circumspectis omnibus, nihil verisimilius video quam solitam seris tertii Constantinopolit plebem veneratum ire SS. angelos. Nam hos Ὅδηγῶν indicari vocabulo ex Chrysostomi liturgia colligo, in qua diaconus sic voce sublata pronuntiat: "Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν Ἐδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα. Angelum pacis, fidem ducem, custodem animalium et corporum nostrorum, a Domino postulavimus. Cui respondens chorus acclamat: Παρέσχου, Κύριε, πρέβε, Domine. Ad hunc locum sic adnotat Cabasilos, c. 34: Εὐχάριστα περὶ τοῦ φύλακος ἀγγέλου οὐχ Ἰνα ἡμῖν τότε δοθῆ (δέδοται γάρ εἰ ἀρχῆς ἐκδοτῷ τῶν πιστῶν ἀγγελος), ἀλλ' Ἰνα ἐνεργῆς ή καὶ τὰ αὐτοῦ ποιῆς καὶ φρουρῆς, καὶ πρὸς τὴν εὐθεταν δόννα ἡμᾶς δόθηται. Oramus super custode angelō, non ut nobis detur (datu enim est a principio unicuique fidelium angelus), sed ut intente operetur et quae sunt munera agat, custodiat nempa ac in rectam nos viam dirigat. [P. 500] Hæc ibi; ex quibus patet quam frequens Graecis indicatio custodum angelorum per vocem Ὅδηγῶν fuerit. Est autem et illud antiquum in Ecclesia traditionis bodierno experimento notissimum, ut seria tertia cuiusvis hebdomadis cultui angelorum assignetur. Existimo igitur solitum Constantinopoli populum tertii seris ad venerationem angelorum concurrere. Quem autem in locum? Indicat hic Pachymeres concursum hunc factum ad partem dexteram aræ maximaæ 708 in templo Sanctæ Sophiæ; ibi enim, ut dixit, collocatum fuerat sacerdtrum aut theca ossium Arsenii quondam patriarchæ, quam occasione concursus istius tali die solitum relinqui apertam ait. Non vana, opinor, conjectura fuerit electum hunc locum in quo potissimum residere angelos crederetur, ex eo quod Lnc. 1, 11: Stans a dextris altaris incensu apparuisset Z̄chariæ angelus dicitur; unde in illam tanquam legitimam et sacris oraculis declarata in angelorum sedem ac quasi stationem populi angelos venerantis devotio ferretur. Quo pertinet dictum Hilarii, can. ult. in Mattheum, affirmantis significationem scissionis veli, que in morte Christi contigit, accessum angelorum a custodia synagogæ et sanctorum Judæorum, quibus excubabant ad velum templi consistentes, hoc est prope altare incensi, quod intime admotum velo erat Sancta sanctorum operienti, ut nullissimum est. Verba sunt Hilarii: Veli honor cum custodia angelii protegentis assertur. Superest ut rationem lectori reddam emendationis ex conjectura necessaria. In duobus codicibus op-

A timis B et A (nam V siue locum sumilis omittit) πρὸς τὴν τῶν Ὅδηγῶν scribebatur; quæ sane lectio intricata est. Quorsum enim istud τὴν pertinet, aut quam rem indicat, cum nulla occurrat ei generi conveniens e prius aut post memoratis? Solent veterum istiusmodi descriptores librorum certa vocabula compendiariis notis pingere. Multa in hoc utroque talia visuntur, ubi passim ἔνος pro ἀνθρώπος, οὐνδες pro οὐρανός, ut sexanta onrittæ animalia. Putarim ergo hic τὴν compendiariæ scriptum pro τιμῇ, vocabulo jam ad sententiam non incommodo quadrante juxta uero exposita. Confirmat hoc alias nostri auctoris locus infra, p. 302, ubi προσχυνήσεως ξενα procedere solitum seria tertia in monasterium Hodegorum populum et ipsam principem indicat. Verba ejus haec sunt: Εἰτ' ἐκείθεν ἐπὶ τρίτῃ τῆς ἑδομάδος ἥν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ ἥν, τῇ Ὅδηγῶν μονῇ κατὰ ταῦτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσχυνήσεως ξενα. Ex quibus vides seris tertii solitum imperatorem, ex more videlicet eam populari, accedere ad templum monasterii Hodegorum, cui, ut hici suspiciari, nomen id adhæsisset ex eo quod illuc peculiaris memoria τῶν Ὅδηγῶν, hoc est juxta prius dicta angelorum custodum, celebraretur.

"Οὐτωσις p. 248. Ἡ Θεοῦ ἀγαθότης ἀρχὴ τις γενομένη τοις μη οὖσιν εἰς δυτικούς. Sic B et A codices; V totum hoc comina translit. "Οὐτωσιν hic appareat a Pachymere dictam ὑπερέν, εξισταντiam, aut ut scholæ loquuntur, existentiam. Exempla desunt, quæ quidem viderim hujus ab aliis usurpati vocabuli. Quod si non alibi noster legerat, viderat tamen certe illa S. Dionysii lib. De diuin. nominibus, c. 5, de Deo scripta, ἀρχὴ καὶ μέτρον αἰώνων, καὶ χρόνων δυτικῆς. Quæ etiam verba ille Pachymeres prolixè declaravit in sua ad eum locum parapbrasi. Cum ergo nomen δυτικῆς ibi reperisset quæsi ex verbo δυτών, 709 derivato e participio ὁν, δυτος, deductum pari analogia se posse putaverit indidem producere vocabulum δυτικούς, quod hic ponit.

"Ὀρθοδοξία, p. 281. [P. 501] Ἡ δὲ ἥν τῆς ὁρθοδοξίας ἡμέρα. Fuisse hanc primam Dominicam Quadragesima diserte docet Philotheus, homilia in t Dom. Quadrag., sic scribens: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἡρτάζειν παρέλαβε τὴν ὁρθοδοξίαν, ἡτοι τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἀγίων εἰκόνων γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλεῖς καὶ Θεοδώρας τῇ; τούτου μητρὸς τῇ; μαχαρίας; βασιλίδος, καὶ τοῦ ἀγίου Μεθοδίου πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ista Dominicæ prima jejuniorum Christi Ecclesia suscepit celebrandam orthodoxiam, sive restitutionem venerationarum et sanctorum imaginum factam a Michaeli imperatore et Theodora hujus matre beata imperatrice, et sancto Methodio patriarcha Constantiopolitan. Quod in ea Dominicæ Codinus, l. De Offic. innuit recitari solitum astante imperatore synodio, videtur significare formulam Udei sive

anathematismos in hereses a synodis decretos. Quibus consentanea scribit Pachymeres, p. 32, Joannem Veccum patriarcham addidisse aliquot anathematismos iis qui solebant recitari die orthodoxie. Ex quo intelligimus non fuisse necessario illud synodicum decretum aut canonem synodi ecumenicæ, sed posuisse sub id nomen venire sanctiones statutas in ordinariis synodis patriarchæ ejusque.

Παραθεωρεῖσθαι, p. 618. Agit de his qui acerbis jussis Athanasii patriarchæ inviti coacti jejunare clam coenassantur; unde consequebatur eos quod nocte intempsa comedissent, astare postidianis sacrificiis saturos et crudos; in quo erat irreverentia disciplinæ veteri damnata. Vocat ergo noster hic παραθεωρεῖσθαι μυστικὰ θυσίας violari reverentiam mystico sacrificio debitam ex usu veteri, assistentia non jejunorum a nocte media. Θεωρεῖν et θεωρεῖσθαι verbum est sacris olim addictum, castæ obitas cærimonias et religiosis præparatum ritibus conspectum mysteriorum exprimens. Hinc in epistola Platonis ad Θεωρούνtes ἐν Δελφοῖς ministri juxta ritus illic consuetos Apollinis cultui vacantes et variis functiones religionis ejus proprias, opera consulentibus præsertim oraculum navanda, obeuntæ. Unde Thucydides, I. v, θεωρεῖν κατὰ πάτητα, hoc est, opinor, ritu a majoribus tradito sacra officia obire, conjungit cum θύειν et παντεύεσθαι sacrificare et oraculum consilere aut accipitrum edere. Non enim accedo scholiastæ verbum θεωρεῖν en loco exponenti Θεωροῦ πέμπειν; de quo pluribus disserendi non est hic locus. Porro quando ab indignis aut non legitimo initiatis apparatu ἑτοφίᾳ, conspectus mysteriorum, aut contra quam fas est neglecto statuto ritu religiosum aliquod oblitus officium, παραθεωρεῖσθαι, despici et quasi pollui sacra dicuntur. Sic Hesychius exponit παραθεωροῦντο, καταφρονοῦντο. Ubi etsi videatur respicere locum 710 Act. Apost. vi, 1, tamen latius hoc extendi jure potest; et ad irreverentiam, qua religio violatur, non immerito hic a Pachymero accommodatum est. Contemptus enim non dubius est divinae majestatis, præscriptas ab ipso Deo in ejus cultu observationes negligere. Quare Paulus Corinthios tanquam Dei Ecclesiam contemnentes, καταφρονοῦται, increpat I Cor. xi, 22, quod in ea velut in loco profano comedenter: Μή γάρ οὐκέτι ξέχετε εἰς τὸ ισθίειν καὶ πίνειν; ή τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε? Quid autem si suspicemur Pachymerem nostrum, cum apud suum magnum Apollinem Hesychium legisset, loco a me modo descripto, παραθεωρεῖσθαι et καταφρονεῖσθαι ut λειδουναριοῦnta comparari, simulque haberet in animo memoratum Pauli locum contemni, καταφρονεῖσθai, [P. 502] Ecclesiam contestione conquerentis, irreverentia qua præsumpto nocte intempsa cibo non jejni clerici aut monachi aris, dum sacrificatur mane astarent, παραθεωρεῖσθai, hoc est καταφρονεῖσθai, despici, contemni sacras oblationes criminantem, posuisse?

A Παρόποχοι, p. 209. Quos hic vocat Pachymeres ψροφοχους, opponit habentibus προφολας, quas ab eo vocari pensiones pendi solitas e publico militantiibus aut aliquam reipublicæ pavantibus operam, docemus ad id verbum hoc ipso Glossario. Ait enim hic (quoniam intricate ac perobscure: nam totum hoc pre ceteris caput confuse, elliptice, tenebriosoissime conceptum est), ait, inquam, vel potius utcunque significat, Andronicum, cui magna opus erat pecunia unde stipendia Cretensibus ab ipso in Orientem evocatis et illic fidam ipsi navantibus operam cum fide representaret, eam indicta subditorum collatione conferisse. Quia vero ejusmodi extraordinariis sumptibus assignata dudum fuerat exactio decimæ pensionum annuarum a stipendia B quoquaque nomine inerentibus, cum Jam ii continuata diu ea diminutione mercedis exhausti eneratique solvendo non essent, onus id devolvebatur ad παροποχους, hoc est, ut res ipsa monet, ad privatos patrimonio viventes aut peculio doméstico, sine illi s a fisco subsidiis. Eni qui dicantur hoc loco πάροποχοι. Ego privatæ rei dominos et patresfamilias Interpretor.

Παρυκοστάσις, p. 144. Ος εἰπερ εὑρεθείεν — τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας. Hæc scribens auctor sine dubio cogitabat illud S. Dionysii Areopagitæ dictum, I. De divinis nominibus, c. 4, p. 217, ed. Lansenii Parisiensis, an. 1615: Διὸ οὗτε ὑπόστασιν ἔχει τὸ κακὸν, ἀλλὰ παρυκοστάσιν. Significat, cum malum nihil sit aliud quam boni privatio, hoc vocabulo malum non significari veram existantiam aut subsistentiam rei enjuspam, sed quasi existantiam aut quasi subsistentiam, solo modo loquendi exprimento positiva forma rem mere privatam. Unde idem noster Pachymeres in paraphrasi ad eum Dionysii locum, p. 126, ejusdem editionis, rationem quare Dionysius negat ὑπόστασιν subsistentiam malo, hanc 711 assert: Η στέρησις γάρ οὐδὲ ξεπεν ὑπόστασις. Unde infert non posse habera virtutem ultam: Τὸ δὲ μὴ ὑφιστάμενον πολὺν έχει τὴν δύναμιν; Enarrat igitur Pachymeres se ipsum; et cur παρυκοστάσις, vice-subsistentias, ut sic dixerim, τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας, vocet κακά, declarat iis ipsis verbis quæ D non longo intervallo post modo descripta in ejus paraphrasi leguntur: Οτι τότε ή στέρησις παρυκοστάσι, δε τὸ ἀγαθὸν ἀπέρχεται, Quoniam tunc privatio quasi subsistit, quando bonum (cuius est privatio) abscedit. Unde nihil est solidum, sed forma solidi expressum. Ut cum teiebras quis dicit, videtur positivum aliquid dicere, revera autem nihil dicit nisi positivæ rei absentiam lucis.

Πεισμονή, p. 120. Ait patriarcham Cyprium errorem in ejus tomo deprehensum agnoscere ac corrigere nolentem non solum πεισμονής, hoc est assensus in errorum contra fidem, sed etiam αἱρέσεως, contumacis videlicet in ostento errore pertinacia, accusatum apud imperatorem fuisse. Unde apparel voci πεισμονή ecclesiastico usu hanc fuisse

subjectam notionem, ut ea designaret adhesionem maius persuasæ mentis ad dogma falsum; quæ nondum haeresis censeretur, nisi postquam admonitus, [P. 503] qui erraverat obtemperare monentibus et pravam opinionem revocare abnusset, pertinacia se involvens sua.

Πέλαγος., p. 142. Voce πέλαγος aliud quidpiam a pervagata obviaque notione hoc loco sonare quisquis intime introspexerit sentiet. Reperio apud Hesychium πελαγίειν explicari ἔγγιζειν, πλησίαζειν, ut non temere suspicemur quamdam vicinam indicationem vocabulo πελάγονς hic a nostro indicatam, quam loci sane sententia exigit. Quem enim aliqui saporem habeat, dicere Pachymerem se ex eo quod pertineat ad Christum, ab ipso eodem puniri benignitatis existimare pelagus? Diceret potius piagnus; nihil enim ad fiduciam omen accommodatum habet vox pelagus, si vulgari significatu usurpetur. Nimirum a πέλαι, quod est ἔγγις prope, aut a πελάξειν, quod sonat admoveri, appropinquare, videri non immerito potest ductum vocabulum πέλαγος, propterea non plane abhorrens a vicinia se propinquitalis mentione, huc sane opportuna, quam ideo interpretando expressimus.

Πηλεύς. Ad ea quæ Glossario priori circa hoc verbum notavi, quedam in meæ supplementum inscrise ab amicis suggesta hic adjungam. R. P. Joannes Fayonus S. L., viso editu Pachymere, scripsit ad me sibi videri Pachymerem hæc scribentem de Vecci castitate, 'Ροπῆς γὰρ εἰς πορνεῖαν καὶ Πηλεὺς ὄφειν ή ἀν ἐκεῖνος, hahuisse in mente locum Aristophanis in *Nubikos*, p. 112, ed. Basil. anni 1547: Καὶ τὴν Θέτιν δὲ ἔγγημα διὰ τὸ οὐρανοῦ ὁ Πηλεὺς, in qua verba scholiastes memorat quæ castimonias insignis Peleo laudem asserunt, inter alia hoc: 'Αστυδάμεια δὲ ή Ἀχαστου γυνή, ἔρασθεσα Πηλέως, καὶ μὴ πειστα διὰ σωφροσύνην συνελθεῖν αὐτῇ, καταφεύδεται αὐτοῦ πρός 'Αχαστον, etc. Paulus ante idem **712** scholiastes eamdem historiam retulerat ex alio auctore, qui illam Acasti uxorem 'Ιππολύτην Hippolyten appellat, quæ verius *Phædra* diceretur, cujas similis castissimum Peleum, uti *Phædra* Hippolytum pellicere ad adulterium conata, cum persuaderet nequivisset, reum ut *Phædra* Hippolytum, sic Astydamia vel Hippolyte Peleum attenuata ipsius pudicitiae apud virum nimis credulum peregit; unde Peleus ab Acasto inermis expulsus feris, feliciori quam Hippolytus sorte, μάχαιραν (Ελαῖνη) ἡραπότευχτον, καὶ οὕτως ἐφυγε τὸν κλύδυνον, ensem a Vulcano cusum divinitus accepit, cuius ope periculum effugit. Suidas eamdem reum paulo alter refert verbo 'Αταλάντη. Hactenus Fayonus nositer, opportune in memoriam revocans quæ a me alias in Aristophanis Νεψέλαις lecta suntius animo exciderant. Gaudeo autem mihi hanc qualitercumque oblatam occasionem venerationis et gratitudinis testandæ meæ erga virum optimum et gratissimum, mibiique olim amicissimum, quem dum hæc scribo, plenum religiosis meritis ad me-

A liorem vitam migrasse studio, in longæva sed omnibus virtutum exemplis commendata senectute. His addit Claudio Malretus annotationem Enstatii ad v. 195 Iliad. p: Λέγει ή παροιμία, Πηλεὺς τὴν μάχαιραν ὡς διὰ σωφροσύνην λαδόντος αὐτοῦ καὶ ξίφος θεόθεν. Adagium hoc memoratur a Suida duobus locis, v. μέγα φρονεῖται v. Πηλεύς. Priori loco sic scribit: Μᾶλα φρονεῖται μᾶλλον ή Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μάχαιρᾳ. Φασὶ ταύτην ἀπὸ τοῦ Ἡφαίστου γενομένην, ἐῶς τὸ Πηλεῖται σωφροσύνης ἐνεκα διὸ Ἡφαίστου δοθῆναι, ή χρώμενος πάντα κατώρθου καὶ ἐν ταῖς μάχαιραις καὶ ἐν ταῖς θήραις. Erasmus huius adagiū mentionem factam ex Zenobio refert apud Anacreontem et apud Pindarum. Ego in editis hodie Anacreontis [P. 504] nihil buc pertinens reperi. Pindarus in *Nem.*, od. 4, memoratensem Pelei et calumnias in eum Hippolytes. Ejus scholiastes ad eum locum legi digna scribit. Catullus sub finem epithalamii Pelei et Thetidos domibus castis Pelei domum accenset, dum ait: *Domos invisere castas cælicolæ, nondum spreta pietate, solebant.* Hæc Claudio Malretus.

Ποντογέφυρα., p. 330. Η Ιουστινάνεος πεντέτεφυρα. Sic ibi optimus codex Barberinus, tamen habens notatam in margine aliam hujus ultimi vocabuli lectionem πονταγέφυρα, vitiostam et ipsam, sed eatenus ad rectum accedentem quatenus ex altera errantium syllabarum duarum mendum sustulit. Scripsit enim sine dubio Pachymeres ποντογέφυρα. Quod ut demonstrem, priuum ponō hanc quaque imposuisse Justinianum Sangari amni quintuplicem pontem, nimirum quinque veluti contignationibus sublatum, cujusmodi τριγέφυρα ποντὶ triplex antiquissimæ et miri operis hodieque superstes visitur supra Gardonem fluvium in Gallia Narbonensi, paucis ab urbe Ucetia miliariibus. Non enim si hoc fecisset diligentissimus recensitor omnium ejus imperatoris ædificiorum, in proprio de hoc argumento opere, prætermissores **713** fuerat Procopius. Ille autem hæc solum habet libro περὶ κτισμάτων quinto, c. 3: 'Ο μέγας δὲ ποταμὸς αὗτος, ὃνπερ Σάγγαριν καλοῦσι νῦν, σφρόδρῳ μὲν κατιών ἐξ δύας τῷ βεβίῳ, ἐπὶ μέσης δὲ περικών ἀδυτεος, εὑρυνόμενος δὲ θαλάσσῃ Ισα, διαγέγονε μὲν τὰ τοι εἰς γέφυραν ἀνέπαφος πάσιν, ἐξ οὐ γεγόνασιν ἀνθρώποι, ἀκέτων δὲ συνδέοντες πλῆθος καὶ φορμῆδν αὐτὰς ἀλλήλαις ἵνα μοσαμένοι ἴνταῦθα διαπορθμεύσοθα τολμῶσι πεζοὶ, ὥστε ποτὲ δέει τοῦ Σέρξου τὸν Ἐλλήσποντον δὲ τῶν Μήδων στρατός. Ἄλλα καὶ τοῦτο οὐκ ἀνεπικινδύνως αὐτοῖς γίνεται· πολλέχις γὰρ θμεῖ τοις δεσμοῖς συλλαβῶν τὰς ἀκάτους ἀπάσας, εἴτα τὴν διάβασιν ἀνεχάτισε τοῖς τῆλει ιοῦσι. Βασιλεὺς δὲ Ιουστινιανὸς γέφυραν αὐτῷ ἔγχειρηκεν ἐποικοδομεῖσθαι τὰ νῦν, ἀρξάμενος τε τοῦ Ἑργοῦ ἡδη πολλήν ἐξ αὐτὸς διατριβὴν ἔχει. "Οπερ εὐ σίδα διὰ ἀποτελέσται οὐ πολὺ ὑστερον, τεχμηριούμενος ὅτι δὴ αὐτῷ τὰ ἔργα συνεπιλαμβάνεται δὲ θεός ἀπαντά. Hæc ille, quæ sic Latine sonant ex accuratestima et pereleganti interpretatione Claudi Mal-

trei nostri : *Magnus fluvius, quem hodie Sangarin vocant, cursu violentissimus in medio, profundus admodum latitudineque aquoreus, nunquam post homines natos pontem subiit : sed scaphis pluribus connexis tegetisque instar inter se optis audent transgredi pedes, ut quandam Medorum exercitus Hellespontum transitit, Xerxis metuens indignationem.* At res non vacat periculo : nam saepe flumen scaphis omnibus abruptis cum nexibus transitum viatoribus abnuit. Nunc Justinianus Aug. pontem illi imponere aggressus acriter in opus incumbit, brevi procul dubio absolvendum ; idque ex eo conficio, quod omnibus illius ceptis manum Deus admovet. Pontem igitur supra Sangarin aedificare Justinianus aggressus, quando suos de ejus aedificiis commentarios Procopius edidit, postea perfecit. Vocatumque illud opus Ιουστινιανεος ποντογέφυρα. Cum enim simplex γέφυρας vocabulum, etsi ex origine, si Eustathio credimus, sonare videatur solidum ex lapide ac cimento super loca humentia stratum (sic enim illo adnotat ex Herodiano ad Iliad. φ: Κυρίως γέφυρά ἔστι γῆ φ' ὑγρᾶς, Ἡραδιανὸς λέγει), tamen satis frequenter adhibetur ad exprimendum nobilem contextum tabularum, quo e littore in navini aut e navi transitur ad littus : moles illarum lapidum ingentes, quibus magnorum ripae fluminum sunt viatoribus perviae, videntur ad differentiationem non simpliciter γέφυρα, sed proprie ποντογέφυρα vocatae. Id Mauritius innuit l. II Strateg., c. 21, de ponte amnis imponendo, quatenus id ad imperatoriam ductoris [P. 505] exercitus curam spectat, præcipiens his verbis : Εἰ μὲν γεφύρωσαι χρεῖα, τοὐτός τι ποντογέφυραν ποιήσαι, δέον ἀπὸ τῆς θάλαττος ἄρχεσθαι τὰ ἐπὶ τούτων, τοὐτέστι ναύκλας μηγάλας καὶ ποντυλῶσαι, ήτοι καταπτῶσαι, πάντων ἐν ἑτοίμῳ δυτῶν. En magister militaris seu potius imperatoriae artis hic præcipit, ubi in amnis occurru, quem belli ratio non tantum cum exercitu transgredi, sed etiam per eum 714 viam liberam servare ad regressum suadeat, opus fuerit solida illum mole consternere quam ποντογέφυραν potius quam γέφυραν (quæ sit extemporaneum quidam) vocari ait, inchoare et apparatum operis et opus ipsum a ripa quam imperator cum exercitu oblinet, noui autem ab adversa. Nec movere quemquam debet adversus hæc quod ponti nomen male fluminibus, quæ sola fere pontes patiuntur, convenire videatur. Nam præterquam quod sunt quidam fluvii, et de modo memorabilis Sangari Procopius loquitur, εὐρύσμενος θαλάσσητος, latitudine aquorei ac ponto similes, etiam ex origine ab omnibus quibusque latioribus designandis non videtur abhorre propter hoc vocabulum, siquidem, ut Eustathius auctor ad Iliad. δ, Πόντος ἡγέτεται ὁς οἴκα τις πνότος, ἐκ τοῦ καταπνεῖσθαι ἀνέμοις. A verbo πνέω spiro deduci πόντου nomen ait, quod supra æquor aura spiret. Id autem et paulo amplioris alvei annibus convenire quis non videri ? Quare non repugnaverit etiuni ratione eos quoque ponti appellatione aspergi,

A quo jure suum Garumnam Amsonius in Mosella aquarum appellat. Atque hanc ποντογέφυρας notionem longe antiquiore Maurili et Pachymeris aetate non male forsitan quis autumaverit ex antiquissime apud Latinos usu vocis pons pro γέφυρα; quæ vox videri potest ex ποντογέφυρa deducta. Hæc quæ timida suspicione protuli, audentius amplecterer, si (quod nec contigit, nec spero) nactus essem idonea testimonia auctorum Græcæ lingua veterum, ex quibus constaret jam tum, antequam Latinus sermones Græcis esset originibus productus, ποντογέφυρaς vocabulum in usu Græcia fuisse, ut ex eo ducta existimari posset vetustissima in Latio vox pontis. Interim igitur vulgaribus inhaerens veriloquiis autumantium pons dictum quasi pena compendio verbi pendens, quod spatio subtus vacuo superne impendat, existimo vocem ποντογέφυρa Græcis tantum ævi ceterioris usurpatam, quibus soleme fuit ploraque tritiora usi Romani Latii vocabula suis exprimere litteris, scriptioribus inserere. Cujus conantudinis non pauca in hoc ipso scriptore nostro exempla vidiimus, loquendi morem, qui tunc erat, representante, ut tot alias omittam, quorum vocabula istius generis tot sunt Lexicis Græco-barbaris Glossariisque recensita. Itaque ποντογέφυρa et Mauritius auctor Strategicorum et noster hic ex usu sermonis tunc popularis dixerint, mista mentione pontis, Latinæ vocis, cum antiqua Græca γέφυρa, ut facilius intelligeretur quid exprimerent a vulgo jam bilingui ac multa mistione Italorum assueti patriam antiquam linguam insertis variegare Latinis vocibus. Ad extremum hic opponam ex Livio quædam a lectore non inutiliter conferenda iis quæ de situ locorum istorum, natura Sangarii amnis et necessitate imponendi ei pontis noster hoc, quem illustratum hic imus, loco scribit lib. VIII, 4 decadis, ubi expeditionem Cneii Manlii consulis in Gallu-Græcos describit. Sic Livius habet : Cum ad Sangarium flumen perrenisset 715 (Manlius cos. cum Romano exercitu), pontem, quia vado nusquam transitus erat, facere instituit. Sangarius ex Adoreo monte per Phrygiam fluens miscetur ad Bithyniam Thymbreti fluvio ; inde major jam geminatis aquis per Bithyniam fertur et in Propontidem sese effundit, noui tam magnitudine memorabilis quam quod piecum accolis ingentem vim præbet. Ita ille.

[P. 506] Ποσειδεώρ, p. 268. Quod in priori Glossario admonebam, in prioribus sex libris hujus Historie desiderari Pachymerianum Augusti mensis nomen, μηνησικὸν fuit σφάλμα, ut mox dicam. Certe hoc loco Ποσειδεώνος vocabulo plane sextilis et Augustus Latinis dictus mensis exprimitur. Id demonstrat non modo quam continuo auctor adhibet, indicatio tempestatis anni, qua nimur ab astro cardine ad æquinoctialem sol declinat : sed clare Vatic. paraphr. exprimit, sic ibi scribens : Τότε δὲ ἐγγάτη καὶ εἰκαστῇ τοῦ Αθγούστου μηνός. Memoraverat et hunc mensem vol. I, p. 493, noster, licet ego per oblivionem, uti jam fassus sum, vol. I, p.

692, scripsit Augusti Pachymerianum nomen in eo volumine nusquam exstare. Sic enim ibi scribit : Τότε δὲ Ποσειδέωνος ἐκκαθεύπη μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου ἡρτήν. Ibiique ambo codices optimi ascribunt ὥραι marginis Αὐγοῦστος, et Vaticanus solum id nomen in contextum recipit. Demonstratque idem satis, ut alia indicia deessent, quod sextam derimam illam cuius meminit diem illuxisse ait *postridie festi Deiparae*, maximi nempe omnium Mariæ matris Dei festi, quod sic per antonomasiā sine addito vocatur, nempe assumptionis ejus in cœlum, quod Graci juxta cum Latinis die Augusti mensis quindecima celebrant. Est tamen ubi Pachymeres a se ipse quodammodo deficiens, et ex aliena, ut opinor, magis quam ex propria sententia, mensem Augustum non Ποσειδέωνα, sed Μαρματηρίωνα κατ' Ἀθηναῖον vocat, p. 382. In quem locum vide quae adnotamus in hoc ipso Glossario, verbo Μαρματηρίων, et l. iii barum Observationum, c. 4 p. 5.

Πρόοντας, p. 209. Dicuntur hic πρόνοται pensiones, quae vel in mercedem operæ præsentis vel in præmium præteritæ merentibus aut emeritis e publico solvantur; quales hodieque ab Italib; et Gallis provisioni, provisions vocitari audimus. Adnotasse jam hoc debueramus in tomo prioris Glossario; sèpius enim in Historia Michaelis noster hanc vocem ista notione usurpavit, quae in classicis non reperitur auctoribus. Unum hic e multis in specimen locum ponam, p. 16 : Προνοται δὲ τούτων τοὺς ἐπιδοκτέρους καὶ οὓς ταλαρίην τὸ φρόνημα γράμμασιν ἔδωροῦντο βασιλικοῖς.

Προσχομίζων, p. 616. Contra meam hujus loci expositionem, qua προσχομίζοντα sacerdotem celebrantem interpretatus sum, grave stare præjudicium video hominis utique valde docet et a me semper cum suo tum sibi ordinis merito permagni 716 habiti, Jacobi Goaris. Hic enim suis notis ad missam S. Joannis Chrysostomi locum, opinor, hunc ipsum tractans quem hic innuit Pachymeres, referens in solemni liturgia tunc, proprie expunctos e sacris diptychis Alexandrinum, Antiochenum et Hierosolymitanum patriarchas, solum ex ecclesiasticis Constantinopolitanum Athanasinum σύναμα τῷ προσχομίζοντι, καὶ cum offerente fuisse inter sacra memoratos, per προσχομίζοντα intelligit eum qui hostias et oblatas in ecclesiam intulit, et ab eo distinguit sacerdotem celebrantem. Ego vero et unum hie designari per verbum προσχομίζοντα [P. 507] sacerdotem sacris operantem contendo, et nominatum, quod hinc constet nuncupari solitum a diacono cum qui panes ex quibus oblatæ ferent in ecclesiam intulit, pernego. Evincique utrumque istud satis clare puto ex ipsis quae Goar exponit sacra liturgiae verbis, nempe hisce : 'Ο διάκονος πρὸς τῇ θύρᾳ οτας λέγει τοῦ δείνος πανιερωτάτου μητροπολίτου, nimis episcopi ecclesie in qua sacram lebat, qualis erat Constantinopoli patriarcha. Mox subdit : Καὶ ὑπὲρ τοῦ προσχομίζοντος τὰ δώρα δῶρα ταῦτα εἰλαβεστάτου Ιερέως; τοῦ δείνος, et pro offerente

sancta hæc dona religiosissimo sacerdote N. Quis satis attendens unicum hic nomine proprio palam appellari non videat sacrificantem sacerdotem? Sane si προσχομίδη, quod idem P. Goar recte adnotat, p. 16 sui Euchologii, est *oblatio perfecta*, nempe illa quæ sit a sacerdote ad aram faciente panis et vini mox consecrandi, quidni δὲ προσχομίζοντα in dicitur et intelligatur qui ea rite fungitur? Evidem arbitror, si eum qui anteā panem et vinum, ut essent materia sacrificii, in ecclesiam intulerat, designare diaconum vellet, non προσχομίζοντα in presenti eum vocaret, sed in præterito προσχομίζων. Haec mīhi causæ confidendi sunt, interpretationem meam, tisi gravetur auctoritate contraria viri tam præstantis, veritatem suam æquo et erudito lectori probaturam.

Προχώσεις, p. 269. Reservatur hoc ad ἄργα τῶν ἀνδρῶν, opera agricolarum, congestas videlicet in arcis fruges, quæ elutie abruptas et disperdiatas dicit ταῖς προχώσεσι cum ipsis molibus, nempe ageribus manipulorum pro anni temestate (erat enim aestas mense utique Augusto) in arcis extantim, quas aquæ torrentes dispergendo corruperint. Elegans in hunc locum est epitome codicis Vaticani tam multa Pachymeris verba in hæc pauca contrahentis: Θηροντας δὲ καὶ δλωνες αὐτοὶς χαρποῖς κατάρρουν ἐφέροντο. In his vox Θηροντας respondet προχώσεσι: sunt autem ex Hesychio Θηροντας οἱ σωροὶ τῶν δραγμάτων, acerbi manipulorum. C "Ἄλως; hic areæ pro frugibus ponitur usitata synecdoche contenti pro continente, ut in illis Tertulliani libro *Ad Scapulam*: *Sicut sub Hilariano præside cum de areis sepulturarum nostrarum accelerassent, areæ non sint, areæ ipsorum non fuerant: messes enim suas non egerunt.* Expositionis ergo clarioris gratia αὐτοὶς χαρποῖς additum. Nam solum ipsum terræ οὐκ ἐφέρετο 717 κατάρρουν, sed qmæ super illud stabant, spicarum et manipulorum aggeres, προχώσεις hic nostro dicti, aut ex iis excutiarum cymuli frugum.

Ρησοίδια, p. 29. Sententiolas, diminutivum a δῆσῃ. Ita Gregorius Nyssenus orat. 12 λεξιδῖα. Verba ejus sunt : Κατορχεῖ τῷ χρόνῳ τῶν λεξιδίων, ἐνστερείζων τοῖς δήμασι.

Σκαραμάδιον, p. 504. Quæ multa de scaramangio aut scaramancio vestē senatoria præcipui honoris Meursius docet, non repeto; nec describo hic alia nostri auctoris loca istius quasi paludamenti mentionem facientia. Tantum observo, ex hoc loco (cum quæ peculiaris fuerit ejus vestimenti forma nuspiam hactenus legerim) videri fuisse instar penule largum et profundum in summis assutum caputum habentis, idque ex pauno crassiori nec simplici, ut facile hiens perseveraret. Tali enim figura opportunum memorato hic Indibrio fuerit. Nempe pueri Myrrigerii, ejus [P. 508] ius u. eorum missis ab imperatore, corpore illius talaris pallii pro fune utebantur, quo ex ora navis ad aquam

pertingentes in mare caputum immergabant, et id aqua impletum inde velut radum aut situlum tollebant. Quod exprimens Vaticanus epitomator sic hunc locum παραφράζει : Κατ τὸ σκαραμάγγιον εἰς γῆλωτα κατὰ θαλάττης ἔβαλλεν, et scaramangium per derisum in mare demisebat. Ubi videtur innuere euculuum præcipue illum instar cadi liquoris capacem, qui summo adhærebatur scaramangio, peculiari jure scaramangium dici, uti præcipuum ejus partem : illud enim solum cavum paulum, quippe hauriendo aptum, in aquam ex ora navis demissum fuisse putandum est.

Σχορδίνης, p. 329. Ita plane omnes codices vocem hanc scribunt, quam alibi legere non possumi. Tantum apud Hesychium reperio : Σχορδίνης (prout legendum σχορδίνασθαι) τὸ παρὰ φύσιν τὰ μέλη ἐκτείνειν καὶ στρέψειν μετὰ χάρμης. Γίνεται δὲ τοῦτο περὶ τῶν ἔγειρομένων; οὐ δινου, δικου τε χρεμάδεις ὄντες; ἐκτείνεις τὰς χειρας. Σχορδίνης. θαῖ significat præter naturalē modum membra extendere cum oscitatione, ut solent qui e somno exergiscuntur, quando oscitabundi manus extenduntur. Ita ille; ex quo, aut ex communī utriusque antiquiorum scriptorum fonte, sine dubio tuum hoc loco σχορδίνην Pachymeres hauserit, etiam extensionem manus memorans, quam trucidationis exercenda signum Meluccus hic suis instituisse dicitur. Parem cuiusdam quæstoriae crudelitatem, epigrammate 36 libri την, traducit Martialis.

Σπουδαιοτριβήν, p. 384. Verbum σπουδαιοτριβήν alibi non reperi. Sed partim ex originibus vocabuli, partim ex contextu loci, quid valeret hoc loco divinavi, ut ei feci alias in ἀλπιδοκοπεῖν, ἀλπιδοτριβῆσαι et similibus.

Στασεῖδος, p. 146. Est στασεῖδον subscilium aut loculus, in quo vel considentes vel stando intinentes acquiescebant. **718** sacerdotes aut alii ministri vel etiam laici, dum in templo sacris operam dabant. Habemus imaginem ejus rei obviam in templis nostrastribus, ubi chorus est canoniconum aut monachorum. Ibi enim circum disposita magno numero sedilia sic formata, ut aliquando plane in iis sedendo conquiescere, aliquando standi labore cubitis hinc inde reclinandis et mole corporis innixu humerorum in dorsum statuunculae non indecoro deoneranda, qui longæ vacant psalmodes possint. Est autem inter has sedes speciosior una et sublimior præsidis loci, quam hic noster peculiariter indicat, communè dicet στασεῖδον nomine, sicuti et Philolaeus patriarcha C. P., in libello inscriptio Αἰάταξ; τῆς λεπιδακονίας, ubi sic scribit : Είτα δὲ διάκονος ἀπέρχεται καὶ θυμῷ τὴν ἡγλαν εἰκόνα τὴν εἰς τασεῖδον τοῦ προεστῶτος καὶ αὐτὸν τὸν προεστῶτα, que P. Guar sic vertit : Tunc diaconus discedit, et sanctam imaginem superioris sedili superpositam et ipsum superiorum incensat. Igitur στασεῖδον cuius hic noster meminit sedes fuit, in qua stabat patriarcha Athanasius,

A dum perageretur cæmeronia ejus χεροντας, inaugurationis sive consecrationis. Erat autem ea sine dubio sedes præsidis loci, στασεῖδον τοῦ προεστῶτος, certo semper loco fixa, cui in templo magno S. Sophiæ senectæ quædam superne [P. 509] responderent; ex quarum successu, si contingaret, quieto aliqui cœlo et nullo vento flante, angurium Graeci captabant, perseveratusne patriarcha qui ordinabatur in ea quam tunc accipiebat potestate foret usque ad mortem, an vivus inde esset ejicendus.

Σταυρωτῆρες, p. 332. In ms. legebatur τὸ σταυρωτῆρον οὐσιας. Sed voci quidem οὐσιας in margine subjiciebatur οὐσιούς; quod ut emendatus sum amplexus. Vocabulum autem σταυρωτῆρων manifeste mendosum ex conjectura reformari in σταυρωτῆρσιν; cuius unique origo in aptum huic loco significatum congruens appareat, utrumque verbum hoc apud ullum alium scriptorem Graecum nondum invenerim. Sunt, inquit Hesychius, σταυροὶ οἱ καταπεπτύχεις στόλοπες χάραξες, καὶ πάντα τὰ τοτῶτα ἔγια, ἀπὸ τοῦ ζετάναι σταυρούς, οἱ τοῦ εἰς τὴν αὔραν ζεταούσαι. Hinc σταυρόν ναῦλον seu palum figo, usitatum Thucydidi L. την, et σταυρωτοῖς pro munimento e vallis detritis ab eodem Thucydide alibi libro eodem posita; quod libro τι σταύρωμα dixerat, sic scribes : Παρὰ τε τὰς ναῦς σταύρωμα ἐπηγέν. Et Xenophon l. 4 Ἐλληνικῶν : Σταύρωμά τ' ἐποιήσαντο καὶ τέρρον. Hinc σταυρωτῆρας creditibile est Pachymeri dicta ligna desixa, et ut solet ad operis armamentum, decussatum invicem plexa, impositis crepidini superne ad hostes, ubi accederent, subtempendos contis ferro armatis, quos οὐσιοὺς appollat. Applausus in fragimento Κελτικῆς : Τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐχ ταυχότα ἀκοντὶ (lege ἀκοντῖος) & Ἀρματοί: καλοῦσι: νηστούς (lege οὐσιούς), ἔγια τετραγώνου τὸ ξμισυ, καὶ τὸ δίλοιο σιδήρου τετραγώνου, καὶ τόδε καὶ μαλαχοῦ, χωρὶς γε τῆς αἰχμῆς. **719** Significat his verbis οὐσιούς dici jacula in hostem mittenda; qualium stare copiam promptam ad subitos usus dispositam super vallum oportebat. Hujusmodi jacula sive hastas ab acoedentibus ad munitionem, dum præsidarii dormirent, hostibus hic noster ablatas ait.

Στήλη, p. 614. Vereor ne præoccupatus vulgaribus notionibus quispiam dicam hic mihi παρεμπνησίας scribat, quod Graecum vocabulum στήλη cum Latino columnā vel statua non commutaverim. Sed, quæso, quem sensum commodam sacerdi columnā vel statua trium Germanorum aut columnā vel statua in velo aureis contexto filie Michaelem representans Palæologum specie prisci Constantini et titulo novi? An parum est evidens στήλη priori loco tabulam esse pictam imaginibus trium patriarcharum qui Germani sunt vocati, posteriore autem effigiem Michaelis Palæologi eo habitu formata, in textu veli, qui tribui magno Constantino consuevit? Nimirum στήλη a στάω et στήλη verbale nominem generaliter quidquid exstat et eminet in

prospectu positum significat; unde cippi monumentorum, ac quæcunque fastigia, et in conspectum objectæ marmoreæ tabulæ inscriptæ litteris, frequentissime στῆλαι dictæ reperiuntur. Itaque cavendum ne species pro genere lectori obrepatur assueto cippis et columellas in apicibus sepulchralium molium aut id genus monumentorum erectas στηλῶν nomine intelligere. Illa enim στῆλαι sunt, sed non sola; pertinet quippe hæc vox latius, tabulas etiam et vela figuris insignita in conspicuo statuta indicans.

Σύρδοστας, p. 203. Etsi apud veteres auctores legere συνδοστὰς non memini, puto tamen Pachymerem, cuius omnes æque codices vocabulum hoc loco istud exhibent, id in notione *largitionis* [P. 510] usurpasse, quasi duetum a συνδόσιῳ: condono. Cui verbo usu antiquo Latinorum inest vis peculiariis indicandi vitiosas profusiones in indignos. Cicero, *Philipp.* II: *Apotheca totæ nequissimis condonabantur*. Nec abborret hic significatus ab hujus loci sententia. Vituperans quippe patriarcha conventionem in peratoris cum cruce, cuius occasione multa pretiosissima munera eidem et ejus comitibus magnifice ab Augusto donata superius noster memoravit, facile potuit, ad querelam avaræ auctorum vestigialium, adjungere cohærentem reprehensionem exhausti ambitiosis profusionibus seriarum.

Σφράξεις, p. 245. Quod hic noster φάκελος scribit, videtur idem esse quod vol. I, p. 511, φάκελου vocabulo indicavit, fascem videlicet aut fasciculum sive fascellum chartarum significans. Laudavimus in priori Glossario Synesium eadem notio φάκελλον usurpatam. Reperio apud Dionysium Halicarnasseum, I. vii, φάκελλος φρυγῶν pro *fasciculis virgulorum* positum. Pachymeres hic neutro genere et cum unico λ idem vocabulum pari significatu exhibit.

720 *Σφραγίδειαι*, p. 66. Videntur hic dici φρεδόναι laciniæ pendentes e pontificio galero funiculis sericis in fundæ modum perplexis inter sese, more etiam hodie Latinis usitato.

Σφραγίς, p. 42. Ego hic σφραγίδα benedictionem verti. Intellexi enim signum crucis manu expressum a patriarcha Josepho super istum de quo hic agitur, Georgium, una pronuntiata certa verborum formula, qua is electus ad officium primi ecclesiastis Palatinæ concessionis (hoc enim sonat πρωτοποστολάριος) rite ad fungendum id ministerium missus fuisset. Quis vero telem benedictionem episcopi non impendunt nisi sibi probatis, et de quorum recta fide, sufficienti eruditione, probis moribus certi forent, hinc rebatur Andronicus hunc Georgium gratum et commendabilem visum iri Josephi sectariis, quem utique Josephus, ipsi ad concessionem dicturo bene precando, bonum, ductum, orthodoxum declarasset. Illic obiter præmuniendus lector est, ne decipiatur legens apud Meursium vocationem ad patriarchatum σφραγίδα dictam.

A Quam et duplarem ariolatur, μηχρὸν καὶ μεγάλην, parvam et magnam, quasi prior *designatio* sit, posterior *confirmatio*. Λῆρος τολέτης. Nec Codinum, quem asserti fundum laudat, intellexit. Is enim nihil vult aliud nisi episcopos, qui ordinant et consecrant patriarcham, illum in ea functione bis cruce signare, quarum benedictionem prior parva, posterior magna consueverit vocari. Dicebantur eadem benedictiones μῆνυμα, ut observavit idem Meursius verbo: μῆνυμα; nam μῆνυμα signum est et καὶ ἔχοχη signum crucis manu benedicendo formatum. Μῆνυμα signum dicitur, non autem, ut is ibi somnial, *vocatio*.

[P. 511] *Τὰ τετελεσμένα*, p. 77. Quid sit hic ἐπαληθεύει τοῖς τετελεσμένοις, communisci multum cogitans aliud nou potui quam quod interpretando expressi, contingit tunc nimirum aliquid quo sacra symbola consecrati et verbis sacramentalibus mutati in Christi corpus panis alias etiam notione quam illa in ecclesia usitata recte vocari τὰ τετελεσμένα potuerint, némpo quod finita et alteratione accidentium ex specie in novam formam corrupta fuerint. Td τελεῖν videlicet non solum ex usu sonat *peragere*, *perficere*, *sacrificare*, sed etiam ex origine *finire*, *consumere*. Unde passivum τὰ τετελεσμένα, quæ velut propria appellatio speciebus eucharisticis e sacrificio servatis more Græcorum tribuebatur, alio sensu tum convenire sic putrefactis et in informem speciem transfiguratis symbolis Christi corporis potuit, quatenus nimirum ex nativa, ut dixi, significatione radicis unde verbum istud germinat, sonat præterea *consumpta*, *corrupta*, ex priori desita jam forma in novam allam *denuata*. Hec utcumque dici verisimiliter poterant: puto tamen aliud Pachymerem, dum hæc scriberet, speciasse. Sui videlicet Hesychii memor, quod in eo legisset τετελεσμένον τὸ οὖν πρᾶγμα τελεσθήνατ, ή γενν πληρωθῆνατ, ή καὶ μεμισμένον, ταῦτα illuc indicatam notiōnem, qua **721** τετελεσμένον μεμισμένον, polluitum et contaminatum sonat, hic voluit innuere ignotam non esse sibi.

Τέρα, p. 394. Ponitur hic Græcis litteris nonven Latinum *terra*, sed cum unico p scriptum *τέρα*. Videtur autem hanc vocem retinuisse historicus, D quod vulgaris esset loquendi forma illis temporibus, ut qui principes regionum ab aliis possessarum ius sibi vindicantes titulum sumerent, ad differentiam possidentium *sine terra*, χωρὶς τέρας ήτ' οὖν γῆς, tales appellantur: puta rex Hierosolymorum aut imperator Constantinopolis, qualis hic declaratus a papa regis Siculi frater dicitur, jure videlicet dotali e filia Balduini, qui olim imperaverat Constantinopoli, in sponsam illi juncta traxit, sed *sine terra*, hoc est citra possessionem ejus imperii, ab Andronico videlicet detentu.

Ταῖαγγηδρόπες, p. 414. Fuisse per hæc tempora apud Græcos Byzantinos in usu frequenti arcus quosdam peculiaris forme a Latinis acceptæ, quæ ταῖαγγῆ vel ταῖαγγῆς vocabant, intelligimus cum

ex aliis locis scriptorum ejus zevi, tum ex hoc Can-tacuzeni l. i. c. 36, p. 108 ed. Reg. : Τῶν ἐκ τόξων Λατινικῶν λεγομένων τζαγγρῶν ἀφιέντων βέλη. Huiusmodi arcubus qui uterentur, τζαχράτορες; Pachymere auctore vocabantur, opinor ἀπὸ τοῦ χρατίν τζαγγρό, a manu tenendis tzangris Latinæ formæ arcubus. Sic etiam hoc vocabulum antea scripserat Nicetas in Manuele Comneneno l. ii his verbis a Meursio relatis : Φρεζάμενος τε, ὡς εἶχον, τὰ τεῖχη τοξότας καὶ τζαγγράτορες. Nicetas idem in Alexio, l. iii, milites ejusdem generis τζαγγροτοξότας vocat. Eosdem porro proprium habuisse στρατοπεδάρχην, sicut hic docet Pachymeres, confirmat, bis ejus στρατοπεδάρχου mentionem faciens, Codinus. Sed utrobique mendum est librarii τζαγγρατόρων pro τζαγγρατόρων, ait Meursius, imo pro τζαχρατόρων, scribentis. In voce hac interpretanda non debui adhibere arquite aut sagittarii vocabula, [P. 512] quæ peculiarem formam armorum hujus ordinis non exprimerent. Retinui ergo tanquam proprium vulgo tunc usitatum nomen.

Tribus, p. 641. Nota est vulgaris potestas vocis τριθή duplex; nam et usum exercitatione partum et moram aut cunctationem apud auctores classicos sonat; quod utrumque breviter Hesychius expressit, dum τριθή explicat διατριθή ή βραδύτης. Sed hic noster plurali numero vocem hanc usurpat peculiari, ni fallor, notione, pro inducīs. Sententia quippe loci hæc videtur esse, imperatores totum intentum hostibus, a quibus e propinquuo molestius urgebatur, reprimendis, inducias interim velut quasdam concessisse Persis per tractus imperii Orientales grassantibus, nihil contra eos molesto, quoad malo viciniori et in sinu posito, ιγνολ. πιψ, mederetur. Suspicio ergo in usu populari Græcorum Byzantinorum fuisse vocabulum τριθα ad significandum quod Latini inducias dixerunt. Argumentumque ejus sumo ex 722 voce hodie Gallica trières idem valente, quam puto a Francis occasione sacrarum expeditionum diu illuc versatis inde relatam in patriam.

Tzéρκυρος, p. 640. Merito elevat largitionem sex hyperpyrorum, si, quod ex Græco homine sive dignissimo audivi, δπέρκυρον nummulus est argenteus quatuor aspris equivalentis. Cum autem, ut idem tradebat, aspra non plus singula valeant sex minutis æneis sive quatinis, ut volgo hic Romæ loquuntur, quorum quinquaginta Julianum sive denarium Romanum pretio adæquant, intelligitur hyperpyron quatinos viginti quatuor pendere, hoc est, ne semijulium quidem Romanum, quem grossum vocant, estimatione assecurari; nam is viginti quinque quatinos continet. Usitatum et aliis scriptoribus hoc Græcum monetae nomen dudum te Meursius docuerit: sed quantum ea valeat, si credendum duxeris in re Græcorum popularis usus homini nato educatioque in Græcia unde nos huius, ex hac nostra testimonii ejus recitatione, lector, disces.

A Φάμουσος, p. 245. Dudum notavi ad illa verba Αννæ Comnenæ, l. xiii Alexiadis, p. 377 : Φάμουσά τινα γράφοντες κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἔρθρον σηνῆν, et hoc Latinæ stirpis vocabulum Byzantinæ Græcie suisce civitate donatum jam a temporibus Alexii Comneni; quo minus mirum tanto posteriorem id hoc loco usurpare Pachymerem, ex vulgari illic consuetudine loquendi scripta maledicata mutuata ab Italibz nomine φάμουσα et τόμουs sive λέγους φαμουσους dicentem.

B Φιάλη ἐκκλησίας, p. 22. Φιάλη, ut doctissimus Jacobus Goar O. P. observavit notis ad διάταξιν τῆς λειροδιακονίας, p. 25 sui Euchologii, sons erat in ecclesiis Græcorum iv. αὐλὴ τοῦ νάρθηκος, in subdivisiōni area narthecis, ultimæ partis ædis sacrae, aquas fundens usui ad lotionem ingredi volentibus futuras. [P. 513] Colligitur autem ex Balsamone ad can. 78 sextæ synodi, aream etiam ipsam, in qua sons est, usitata videlicet synedroche φιάλη dictam. Connunferat enim φιάλας τοις ἑτέροις μέρεσι τῶν θεῶν ναῶν, φιάλας αλλις partiibus sacerorum temporum, quas omnes ulcunq; subdivisæ communis προνόμων nomine comprehendit ex probationi multis sententia tradit. Est igitur φιάλη τῆς ἐκκλησίας vel sons ante foræ ædis sacrae positus, vel area quoque ipsa templi osillis praetenta, in qua sub diu in concha sons tubalia ductus aquas salientes eructat. Imitatos et hunc morem Latinos demonstrat Paulini locus, epist. 53 : In vestibulo, inquietens, cantharum ministra manibus, et oribus nostris fluente ructantem fastigiatos solido ære ihotus ornat et inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnis salientes aquas ambiens. De more antiquo lavandi manus extra ecclesiam ante ingressum vide epistolam S. Nili 24, l. i ed. Rom. typis Barberinis, p. 9.

723 Τψυλοχρύσειν, p. 115. Τψυλοχρύσουν ἀκριβῶς τὴν ἑτηγησιν. Ita clarissime exprimit hunc locum codex optimus Barberinus, quem hæc editio præcipue sequi propositur. Quare alliam lectionem Allatiani τψυλοχρύσουν pro τψυλοχρύσειν legentis, silente præserit Vaticano, qui comma istud præterit, posthabendam duxi, etsi ultra fatear ejus expeditorem sensum esse. Nam φιλοχρύσιν nōrum verbum est, etiam commode quadrans in seueniam loci. Sed cum sciam Pachymerem ab obviis ssepe refugere, obsoletiora cupide accersere, arbitror illum raro vocabulo hic uti maluisse, et quod codex omnium emendatissimus suadet, τψυλοχρύσουν posuisse, ut indicaret singula folia dissertationis a Vecco scriptis excussa perattente a lectoribus suisce. Iterum utitur hoc verbo noster, p. 148, ubi sic scribit de odiosissimis criminatoribus assecili: Athanasii patriarchæ : Καὶ τοσοῦτον τψυλοχρύσουν ταῦτα καὶ ποιαὶς ἑτερόλαζον, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀδιαφορῶντας δεδίνει καὶ τρέμειν ἑτερών ἱκετασιαν, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκοῦντα πρόσωπον κάπτειν. His similiter Barberinus codex clarissime scribit τψυλοχρύσουν, Allatiano in suo τψυλοχρύσουν perservante, Vaticano autem sic locum exprimente : Καὶ

τοσοῦτον ταῦτα ἔξετάζοντες ἔχεισκαλαζον διστε. Vide-
tur velle auctor totos istos fuisse in studiose cognoscendis libellis delationum, utcunque nugatoriarum, chartis isiusmodi cunctis avide scrutandis. Confirmat hactenus dicta et alias nostri locus, p. 357 : Βασιλεὺς δὲ δύμως & παῖς διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προσλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφύλλοκρίνει πρὸς ταῦτα. *Nihil nimium scrutari aut curiosus disquisire de his voluit.*

Xoῖς θαλάσσης, p. 279. Fixit mihi crucem hic locus baud in promptu habent quid hic esset aut quersum hue saceront χοῖ, seu verius, ut mox ostendam, χοῖς θαλάσσης. Quid divinaverim proponam. Videatur auctor allusisse proverbium e sacris sumptuum Litteris de re quam quis cuiquam minime indicare curaverit, ut Deus hominibus quot hydrias sive aquas mensuras contineat mare. Ante omnia constituendum est vocem χοῖ; in accusandi casu plurali significare certam mensuram liquoris. Docet hoc scholiastes Aristophanis ad illum ejus poetae in comedie Νεφέλαι dicta locum : 'Εξ χοῖς χωρήσσεται. Ubi sic adnotat : Χοῖς δέ θετιν εἶδος; μέτρου, φη μετροῦσι τὸν οἶνον. δ καὶ κλίνεται χοῖς πηλέως, ως καὶ ἐν Ἱππεῖσιν, 'Αλλ' ἐνεγκό μοι ταχέων οἶνου χοῖ. Ἐνταῦθα δὲ τὸ χοῖς, εἰ μὲν περιστᾶται, [P. 514] ἢ τούτου τοῦ χοῖς τοτὲ κατὰ ποιητικὴν δίδουν· χοῖς; γάρ ὑπελεν εἰπεῖν, ως Ἱππῆς. Similiter et Eustathius ad Odyss. a : 'Εστι καὶ δὲ χοῖς μέτρον τοι. Vido et illum ad Iliad. i, ad Iliad. π, et ad Odyss. σ. Hinc sumpsisse hoc verbum Pachymorem est credibile, versatissimum hominem in scholiis poetarum antiquorum, ut etiam peculiariter ipse significat, p. 306. Xoῖ; ergo μέτρα intellexit. Videatur autem habuisse hæc scribens in animo loca illa sacrarum Litterarum, 724 quibus Deus inter ea que sibi notissima, incomptissima sunt hominibus, numerat mensuram maris, numerum scilicet hydriarum aut metretarum, quo desinunt immensitas undarum ejus. Ecclesiastici 1, 2: Arenam maris et pluvias quitas et dies saceruli quis dianumeravit? Graece δύμον θαλάσσων. Ubi eti obvius sensus est probabilis de summa granorum sabuli desperatissima inventu propter infinitatem omni supputatione majorem, tamca ex comparatione loci

A alterius i Reg. iv, 29 : Dedit quoque Deus Salomonis latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in litore maris, Graece, καὶ χῦμα καρδίας ω; ή δύμος ή παρὰ τὴν θάλασσαν, ubi δύμος singulariter ponitur pro vase, ut sic dicam, aut alveo maris in arena ubique cubantis, cui vasi, non autem arena granatim sumptæ, convenit χῦμα latitudo, quæ illi tribuitur in loco illo. Quare in hoc nostro pari notione possumus accipere idem δύμον et aream nomen, pro alveo scilicet capacissimo maris aduersi; in quo, ubi de numero agitur, synecdoche usitatissima continentis pro contento, sicut quando vinum vocatur calix, intelligendum sit agi de mensura liquoris ejus, ita ut dicere : Quis dinumeraret arenam, sit dicere : Quis tenet numerum amphorarum aut urceorum aquas, quibus tota expletar capacitas maris? Atque ut illo Ecclesiastici principio Deus ostentat reservatam istam sibi notitiam mensurarum elementi Oceanum impletis, ita in L. Job c. xxviii, 23, istam scientiam se negare hominibus et sibi ut propriam babere innuit : Deus intelligit viam ejus (sapientiae) et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia quæ sub caelo sunt respicit; qui fecit venit pondus, et aquas appendit in mensura. In Graeco legerat Pachymores pro his ultimis verbis δύμας μέτρα δια τοῦτον, aquæ mensuras quando fecit. En aquæ mensuras singulare Dei scientiae imputat. Similiter et ejusdem libri Job c. xxxviii, inter exprimentium magnifice quid Deus possit et sciatis, quid nequeant et ignorent homines, v. 16 ponitur : Numquid ingressus es profunda maris, et in profundis abyssis deambulasti? Quæ utcunque numeri mensurarum aquæ discrete non meminere, tamen per presentiam quasi obeuntis et curiose lustrantis notitiae interioris emphasis habent. Hinc videtur invaluisse proverbialis inter Graecos formula de rebus aliqui cœlati, tam ea illi esse ignota quam numerum amphorarum liquoris quo expletur mare; quem ut Deus sciens, vult solos nec communicare dignatur hominibus, ita imperator suum de foedere Serbico auctiis conglutinando consilium impertiendum patriarchæ non pativit.

PETRI POSSINI S. J.

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER SECUNDUS.

NOTÆ.

725 [P. 516] *Pag. 12. Imperatorem ab Ecclesiæ auctoritate jam animo deficere.* Est hic imperator quo de agitur sine dubio Andronicus, quem vi-vente adhuc patre, cui erat in imperio collega, perterritum tumultu schismaticorum jam animo deficisse a patris et Ecclesiæ auctoritate historicus hoc loco docet. Unde intelligatur quam congruum defectionis pœnam tolerit, qui metu turbarum revoltus in schisma, nullum sere in omnium infelissimo principatu diem vacuum a turbis domesticis civilibus, bellicis, ecclesiasticis habuerit, ut ex hujus decurso historiam palebit.

Ibid. *Loco Acropolitæ mortui.* Clarissime hic asserit Pachymeres Georgium Acropolitam magnum logothetam vivente adhuc Michaelæ Palæologo imperatore fato functum; quod idem cum superiori volumine l. v. c. 26 et 34 innuisset potius quam diserte affirmasset, mihi non persuaserat, ut in notis ad illa capita l. ii Observationum mearum, p. 684 et 686 exposui, quæ a me dicta nunc non vellem. Non enim video cur fides negari debeat tam clarae assertioni historici quæ præsens cerneret scribentis. Induxit me in istum errorem non bene consideratum testimonium Demetrii Raulis, quod in iisdem notis p. 684 recito. Sed, quod animadverto nunc sero, in eo non agitur de Georgio Acropolita, verum de Georgio Metochita, quem Demetrius magnum fuisse logothetam ibi scribit, quod mihi fecum fecit, et quomodo verum esse potuerit non intelligo, cum vivente Michaelæ solus, quod ex Pachymero appareat, Georgius Acropolita tali dignitate fons sit; quæ post ejus mortem in Theodorum Muzalonem ab ipso Michaelæ Augusto est translata, prout hic locus docet.

Pag. 13. Mensis autem primum appositione. De reservata seniori Augusto subscriptione cum appositione mensis, vide quæ notavimus Glossario priori ad verbum μῆνοις οὖστιν.

726 [P. 517] *P. 13. Supplicium fastigii.* Vide rem narratum vol. I. p. 495 sqq.

C. 3. Obiter hic admonuerim: quæ hoc capite traduntur (p. 16, 17) de fraudata schismaticorum odio anima Michaelis imperatoris in Romana communione mortui subsidio piacularium sacrorum, et

A tanquam irrevocabiliter addicta Tartaro, declarat incapaci habenda suffragiorum Ecclesie, quæ pro pris in Dei charitate defunctis, non pro Deo exensis et in suo gravi peccato mortuis offerri consueverunt, satis demonstrare quam falsum sit, quod multi, præsertim heterodoxi, persuadere sunt co-nati, doctrinam in Ecclesia Romana receptionem de purgatorio a Græcis penitus rejici.

P. 19. *Post diem tricesimam.* Videtur indicare tricesimam primam Decembribus diem: ea enim est post tricesimam. Unde festum cujus paulo post fit mentio, fuerit octava Nativitatis et Circumcisio Domini a vespera pridiana, ut sit, incipiens. Sic inferius, p. 22, quinta Januarib[us] sub vesperam festum Theophaniorum, aut ut nos vocamus, Epiphaniæ celebrari cœptum inauit, dum ibi scribit historicus, datis unicequaque cereis peractæ fuisse quæ festi ritus poscebat.

C. 8 et 9. Quæ in his capitibus duobus, sed distinctius in 9, de Vecco traduntur et ejus sententia, declaratione indigent, ut lis species deminutæ træpodoëtac. Primum quippe fuerit non præmunito-lectoris, ubi viderit Veccum negantem Filium esse causam, hoc est principium, Spiritus, concausam sive comprincipium cum Patre, denique subjicien-tem anathemati tam eos qui ea senserint ac dixerint, quam qui sic sapientibus et loquentibus scien-tes communicaverint, accusare ipsum prævaricationis in causa suscepta purgandæ ab hereside suæ spicione doctrinæ Latinoru[m] circa processionem Spiritus sancti ex Patre Filioque aut potius pudendi lapsus in errorem Græcorum a Latina Eccle-sia damnatum, alienum a Patre solo procedere Spiritum sanctum; a quibus is tamen culpis longissime absuit. Animadvertere igitur opus est, ca-tholica doceri veritate non esse nisi unum principium sancti Spiritus, licet is ex Patre per Filium, ut Græci Patres loquuntur, et ex Patre Filioque, ut Latini vere declarantes idem proferunt, proce-dat. Pater enim ut essentiam et naturam divinam Filio per generationem communical, ita eidem prin-cipium spirans sive spirationem activam tradit, adeo ut quemadmodum eadem numero natura et essentia divina Patri Filioque, licet duplo aliquot

distinctis personis inest, ita principium spirans sive spiratio activa una eademque numero in Patre generante, in Filio genito reperitur; unde sit ut ex unico principio procedat Spiritus, quantumvis id principium unicum indistinctum in duabus personis subsistat identificatum utrique. Unde etiam sit ut, quod diserte tradit S. Maximus in *Dial. cum Anom.*, Pater sanctum Spiritum **727** non producat qua Pater est [P. 518] (nam Spiritus Patrem non habet), nec Filius sanctum Spiritum producat, qua Filius est (Filius enim ut Filius solum Patrem respicit), sed tam Pater quam Filius eatenus tantum producant Spiritum, quatenus identificatum sibi quisque obtinet, et exercent unicum indivisiblem spirandi principium, quod spiratio activa vocari praesertim in scholis solet. Doctrinam hanc antiqua continue traditione inde usque a Christo et apostolis transmissam, sic diserte Graecis ipsis agnoscitibus et ad initientibus, explicat concilium coenumeniticum Lugdunense et ei coram praesidens Gregorius X pont. max. Decretum id refero prout a Manuele Caleca recitat, quale illinc ad Graecos missum ipsorum lingua est. Is enim scriptor libro *Contra Graecos*, c. 39, sic habet: Γρηγόριος ἐν τῇ κατὰ Λούγδουνον συγκροτηθεῖσῃ καθολικῇ συνέδη. Εὐλαβεῖ καὶ πιστῇ δομολογίᾳ φαμὲν τὸ Πνεῦμα τὸ δῆμον δίδωσι ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, οὐχ ως ἐκ δύο ἀρχῶν, ἀλλ' ως ἐκ μιᾶς, οὐδὲ πνεύσειν ἢ ἐκπορεύεσσιν, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῇ αὐτῇ ἐκπορεύεσθαι. Τοῦτο ἀνωθεν ὀμολόγει καὶ διδάσκει ἡ Iερά καὶ ἄγια Ρωμαϊκὴ Ἑκκλησία, ἡ μήτηρ πάντων τῶν πιστῶν καὶ διδάσκαλος. Τοῦτο κατέχει ἡ τῶν δρθιδέων Πατέρων καὶ διδάσκαλων τῶν τε Λατίνων καὶ τῶν Γρατκῶν ἀληθῆς καὶ ἀμετακίνητος ψῆφος, hoc est: *Gregorius Decimus in opere Lugdunum congregata universalis synodo. Devota et fidei confessione dicimus Spiritum sanctum externaliter ex Patre et Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno, non duabus spirationibus aut processionibus, sed una et eadem procedere. Hoc hactenus professa est, predicavit, docuit, hoc firmiter tenet, praedicit, profitetur et docet sacrosanta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium et magistra. Hoc habet orthodoxorum Patrum alique doctorum Latinorum pariter et Graecorum vera et incomutabilis sententia.* Ita ibi Gregorius X, statim post indicans ex ista non satis distincte observata veritate lapsos quosdam in variae haereses, nempe duas istas e contrario oppositas, dicentium ex solo Patre procedere sanctum Spiritum, et affirmantium ex Patre Filio: que cundem tanquam ex duobus procedere principiis. Quod utrumque exorbitat a recta fide, hinc ad dexteram illinc ad sinistrum ab una vera sita in medio deflexens via. Quia vero hanc secundam haeresim duo Spiritui sancto principia assignantem Graeci Latini imputabant, et priorem Patris soli ejus productionem tribuentem Latini vicissim impingebant Graecis, ut ambos aut errore aut suspicione istis Gregoriis purgaret, prout ad concessionem inter

A utrosque stabilendam oportebat, ultra dampni fastas opiniones istas et ut haereticas proscripti. Verba ejus superioribus continuas hinc describam. Ἄλλ' ἐπει τέτος διὰ τῆς ἀρρήκτου ταύτης ἀληθεῖς ἀγνοιαν εἰς ποικίλας αἵρεσεις ὑπωλεισθησαν, ἡμεῖς πάσσων δόθη ταῖς τοιαύταις αἵρεσεις ἀποφράτειν ἐπιθυμούντες, τῆς Iερᾶς ουμψηφιζομένης συνδου, **728** καταχρένομεν καὶ ἀποδοκιμάζομεν πάντας τοὺς ἀρνεούσας τολμάντας αἰωνίως ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ δῆμον ἐκπορεύεσθαι Πνεῦμα, ἢ προπτεῖτε τινὶ τόμῃ δισχυρίζεσθαι ἂτο Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ως δύοιν ἀρχῶν. ἄλλ' οὐχ ως ἐκ μιᾶς ἐκπορεύεσθαι. Sed quoniam per irrefragabilis istius ignorantiam veritatis in varias haereses quidam prolapsi sunt, nos omnem aditum istiusmodi haeresibus obstruere cupientes, sacro suffragante concilio, damnamus et reprobamus omnes qui negare presumpti externaliter Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, aut qui temerario auctu asseruerint Spiritum ex Patre et Filio tanquam ex duobus principiis et non tanquam ex uno procedere. Ille Gregorius X in concilio Lugdunensi. Ex quibus appetit quam exacte ad catholicam veritatem, quamque ultra suspicioneum savendi Graecorum errori, tres illos Vecus anathematismos formule Iudei quotannis in ecclesia die orthodoxyæ recitari solite addiderit. Cum enim anathema dixit ei qui affirmaret Filium esse causam sive principium Spiritus, et ei pariter qui diceret Filium esse conceusatam sive comprincipium una cum Patre ejusdem Spiritus, intellexit de principio quo sive formalis, ut loquuntur in scholis, numerum spiratione activa, quae cum sit una et eadem indivisibiliter existens in Patre et Filio, et ab illo hunc communicata, dici non potest competere Filio, quia præcise Filius est quoque [P. 519] Patri relative opponitur et ab eo distinguitur, spirationem activam, sive rationem principii respectu sancti Spiritus, quia secundum istam rationem non distinctus a Patre, sed idem cum illo est, quemadmodum et secundum divinam, quam item ab illo accipit, essentiam et naturam. Ac propter eamdem rationem perperam diceretur comprincipium *Filius Patri respectu sancti Spiritus*, si agitur de principio quo, quia indicata comprincipii vocabulo dualitas principiorum simplicissimam identitatem unius spirationis activæ in Patre simul ac Filio subsistentis. videretur excludere. Idque satis indicavit ipse Vecus se ita intelligere, cum p. 52, Graecis objicientibus, ex eo quod ipse cum Latinis affirmaret Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, manifeste sequi Filium dici oportere principium Spiritus sancti aut saltem comprincipium una cum Patre, respondet non magis rectam hanc esse collectionem, *Pater cum Filio est principium sancti Spiritus*, ergo duo sunt principia sancti Spiritus, quam istam alteram ab omnibus sine dubio explodendam: *Pater est perfectus Deus, Filius est perfectus Deus, Spiritus sanctus est perfectus Deus*: ergo iei sunt perfecti dii. Ita ibi Vecus. Quod idem

Interior, p. 92, repetit, in disputatione contra patriarcham Gregorium Cyprium, utrobique significans, sicut una, unice indistincta, individua divinitas in tribus personis distinctis Patre, Filio et Spiritu sancto subsistens non patitur eos tres deos dici, ita una, unice indistincta, individua spiratio activa **729** in Patre ac Filio existens non sinere eos dici duo principia Spiritus sancti. Eamdem quoque istam unitatem spirationis activæ, in Patre licet Filioque distincta existentis, illa respiciunt quæ referunt a nostro historico dixisse, p. 32, sub finem, si quis inesse contenderit præpositioni διὰ per notionem cause, eum jure temeritatis accusandum. Vnde enim, quando Patres Græci dicunt sanctum Spiritum a Patre διὰ Υἱοῦ, per Filium procedere, cum illa præpositione διὰ per indicent communionem a Patre factam Filio spirationis activæ unius ejusdemque, omnino negandam esse præpositionem illam διὰ per indicare ullam rationem principii sancti Spiritus, quæ Filio competit, distinctione ab ea quæ inest Patri quamque illi Pater communicaat. His ita in universum præstructis ad audiendum a Vecco suspicionem omnem hæreseos, quædam alia in c. 9 restant explicanda nobis.

P. 30. Τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως. Respicunt hæc locum Hermogenis l. i De inventione, ubi κατασκευὴ τῆς προτάσεως dicitur alia, causa sive ratio cur enuntietur et affirmetur aliquid. Est enim πρότασις propositio, enuntiatio, affirmatio; quæ cum habere fundamentum aliquod dobeat, illud κατασκευὴ dicitur.

Ibid. Παρρημένην οpponitur τῷ κειμένῳ. Kειμένη cum sit propositio expresse, clare, intelligibiliter et citra interpretationem visu primo agnoscibiliiter posita (nam τὸ κείμενον textus dicitur glossemata excludens), sequitur e ratione contrarii ut παρρημένη sit oblique insinuata, latenter adumbrata. Nec penitus id abhorret a notione usitata τοῦ παραποτεθεῖ, quæ est adimere, suffurari, auferre, publicæ videlicet cognitioni subtrahere, hoc est abscondere nec nisi per ambages et conjecturas indicare, aut etiam penitus tollere. Undo disjunctivam posui, aut omissam aut oblique insinuatam interpretans, ne qua me fugiat νοῦς ἐχοτενοῦ συγγράψεως, sententia lucifuge scriptoris: eam enim, ne aliquaversum elabatur, sepius undique consultum est.

Ibid. Inducit historicus Veccum purgantem se se a suspicione culpandi Græcos aut favendi Latinis. Iu quo ei affingit aliquid, ex suo fortasse sensu, ejusmodi quod non citra injuriam Latinorum sit, qui et in tractatione prioris istius concordiae que tempore Michaelis Palæologi in concilio Lugdunensi coaluit, et in apparatu secundæ in concilio Florentino firmatæ, semper defenderunt se justæ ac sine culpa verbum Filioque symbolo Niceno dictio addidisse, cum tamen hic Veccus graviter in eo peccasse illos, quasi ultra prævaricato, profiteatur. [P. 520] Verba historici tale Vecco dictum tribuentis hæc sunt: Αἰδιώς δὲ αὐθὶς; — καίσθαι τὸ μέγιστον. En-

A ut Veccus, si Pachymeri credimus, etiam juratus, nūnquam sane liberaliter, ut non dicam **730** injuste ac calumniōse, concedat criminis subjacere maxime Italos, hoc est Latinam et Romanam Ecclesiam, eo quod vocem Filioque apposuerit Symbolo. Illoc vi- sum sibi audisse (ut sensus affectibus serviuit) schismaticum historicum, dum huic Vecci et suorum Græcorum concertationi interesset, facile concesserim: Veccum revera ita locutum ægre adducar ut credam. Nam prolabi scriptores studio ac favore causæ propriæ, exemplum in hoc ipso præsens habeo Vaticanī paraphrastis, qui cum hæc duntaxat modo a nobis descripta in Pachymere legisset, ea inmaniter amplificans deformavit in hunc modum: 'Αλλὰ τέως καὶ μόνον τὸ Εγκλήμα θεραπεύοτο, οὐ

B τῶν Ἰταλῶν οὐμενον· ἔκεινοι γὰρ χωρὶς τῶν ἀλλῶν ὃν ἔχουσιν αἰρέσων, τῷ τολμῆσαι μόνον προσθεῖνται τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν, μεγάλης αἰρέσεως εἰκότως ἴνοχοι γνονται. Hoc est: Sed hactenus duntaxat, ut crimen excusaret (Veccus) non solum Italicorum: illi enim, præter alias quibus tenentur hæreses, vel solo ausk additionis Symbolo apposita unus vocis, ingentis hæreses rei jure peracti sunt habendi. Ita interpolator schismaticus, oblitus quam expte apud scriptorem, quem compilat, legerit Veccum omnem lapidem movisse, in eoque summam semper contentionem adhibuisse, ut evinceret pulsos omni hæreses labo Latinos esse, ut inde inferret recte potuisse illos in communionem a Græcis admitti, etiam si forte non satis purgarent invidiam

C adjunctionis verbi ad symbolum; quæ, ut summum jure ageretur, error contra dogma esse non posset, sed peccatum duntaxat contra disciplinam, qualia non inducent obligationem communionis abrumptæ. Ut igitur historiam quam scriptam præ oculis habebat anonymous epitomator, affectui privato erga schisma indulgens, in præjudicata corrupit sententiam, ita suspicari licet, audientem Vecci verba Pachymerem, contendentis, vel si forte afferri nequiter idonea excusatio additamentum Latinorum ad symbolum, in quo ipso pugnare odiosius non duceret necessarium ad causam, tamen hæretice immunes labis utique ipsos esse, qui in ea quam tradiebant de processione sancti Spiritus etiam ex Filio doctrina non dubie suffragatores Patres Græcos primæ auctoritatis haberent. Eam ille concessionem in expressam Latinorum ob additionem ad symbolum damnationem augendo perverterit. Utin sit, equidem satis clare demonstrasse mihi videor propria super eo argumento dissertatione, quæ exstat l. ii mearum Observationum ad prius volumen hujus Historiæ a p. 665 — p. 674, additionem ad Symbolum recte ac prudenter factam nulli esse obnoxiam reprehensioni; ut eam seni Veccus seu Pachymeres culpare voluerit, frustra sint.

D P. 52 Kaltoν. γε τὰ μέρην γε τοῖς Λόγοις αθ. τοῦ προσαρθρούμενος, obnoxie fateor in ms. me legisse προσαρχόμενος. Seil verbum ignotum et huic

quidem loco ἀπροσδιόνυσον 731 cum προσαρθροῦ μυνος mutasse : sententia percommoda, quam interpretatio mea exprimit.

P. 54. *At Veccus aliud potius quodvis, etc.* Notentur haec ad excusandum Veccum, si quando in his concertationibus, præsentium in colloquio [P. 521] ius cum adversariis infra, c. 35 libri hujus reclitato, multa subtiliter ad causam pertinentia, sed quæ si dicerentur, auditores præjudicatis ruentes affectibus esserarent. Nam talia etiæ justa et vera, pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi, intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse testatur, synodi 5 etiæ probatae sibi mentionem facere supersedit apud eos qui ea offendenterunt. Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l. iii, ad Constantium episcopum Mediolanensem : *Quod antem scriptis, quia epistolam meam Theodelindæ reginæ transmittere minime voluiulis pro eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est ut minime transmitteretis.* Mox ubi de ista synodo Constantinopolitana, a multis quinta nominata, subiunxit probari eam sibi, addit : *Nos tamen, sicut voluntis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam memoriam saceremus.*

P. 59. *Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσῆν.* Usurpatur hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu πρόφασεως. Qui usus creber apud Annam Cominenam, ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et apud alios eitioris sevi Graecos scriptores. Trahit originem e versu Homeri notissimo Il. τ : — Ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναικες Πάτροκλον πρόφασιν, σὲ δὲ δὲ εὐτὸν χῆδε' ἔκστη. Ad quem locum adnotat Eustathius illie a me relatus abilisse rem eam in proverbium, ut Πάτροκλου verbo compendiōse signetur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quidpiam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In eo usu hoc habet singulare noster, quod sero Anna dno continuo vocabula Πάτροκλον πρόφασιν jungit, Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam et illud admoneatur, in hoc, ut et in vocabulis crebri usus, manu scriptos antiqua codices uti compendio. Itaque nostri codices B et A integri soli (nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne sententiam quidem loci hujus reddit) Προκλος pro Πάτροκλος habebant.

P. 45. Cur hic εφραγῆται benedictionem verterim, cangam dico in Glossario. De voce πρωταποστολαρίου et ejus notione nihil addo ad Meursium.

P. 46. *Ne qui autem in superioribus, etc.* Totam hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix quintam hujus capitinis exhibens partem, etiam in contrarium intenti auctoris deformat sensum. Cum enim Pachymeres manifeste affirinet ne e Catechumenis quidem despiciandi in templum facultatem aliquam concessam, positis ibi ad hoc prohibendum custodibus, ille tamen 732 ait Ἀνω δὲ τὸν κατηχουμενῶν πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες

καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαῖς) ἐώραν τὰ τελούμενα. Imperatorem, principes et omnem populum, ēnde spectasse sacra, dum fierent. Quod δις διὰ πασῶν discripet a scriptoris asserto. Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sine pignore fidendum in iis quæ Pachymeris nomine, ipso plenumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Pro eo quod habent codd. B et A, ἀχριδῶς παριστῶσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Vaticanus habet ἀχριδῶς τὴν φύσιν ἔχαραχθητέον, eleganti parapbrasi.

P. 55. E regione hujus capitinis in codice optimo B hæc alia manu scripta existant : Τοῦ ἐν Κωνσταντινούπολει συνεδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν ερήμην τὴν πρὸς τὸν πάππαν ψῆφον καὶ ἀπιτηθεῖς, quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse synodi ejusdem de qua historicus p. 50 sqq. egerat. Sed cum id non exprimatur in contextu, ego quod κατὰ τὸ σωτήμενον per se scriptor intelligi a lectore voluit, σαφηνεῖς χάριν verbo indicandum credidi.

[P. 55. Λίβελλος μὲν πλοτεως. Hæc Theodora confessio instigante patriarcha CP. ab imperatrici emissa est ad rescindenda aeta Michaelis Palæologi pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mortuo Michaeli clerus schismaticus, connivente Andronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Michael Palæologus die 11 Decembris anni 1282 mortuus sit, et imperatrix marito vita functo confessionem illam emiserit, confessio ipsa ad finem anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli textum, quem primus edidit Joannes Yriarte in Codd. miss. Gr. Matrit. p. 283, cod. LXXVII, subiicitimus.

303. Sequitur (verba sunt Yriartii) exemplum confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theodora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæologi Comneni, Græcorum imperatoris, conjugis sui, qui litteras catholicæ Romanarque fidei testes dedit ad Gregorium X pontificem maximum, concilio Lugdunensi generali secundo tunc presidentem. Cum vero in omnibus, quotquot evoluitus, rerum commentariis aliisve scriptis, nullum hujusmodi confessionis non modo exemplum existet, sed ne mentio quidem occurrat, id velut historie Byzantinae singulare monumentum atque ejus studiosis hominibus jucundissimum, libuit hic ad litteram exscribere.

* Τὸ Ιστορίας ἡγεμονούσας τῆς χραταῖας καὶ ἀγίας ἡμῶν κυρίας καὶ δεσποτίνης ἐπὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πρότυμασιν· διπερ διὰ οἰκειοχείρου σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστώσατο· καὶ κάτω διὰ τῆς οἰκείας στήλης ὁ χρυσίης βούλλης φερομένης καὶ ἀπηλημένης (ιργ. ἀπεωρουμένης) δι' ὅπλας μετάξες.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Αὐγούστᾳ καὶ αὐτοχρονισσα Ῥωμαίων, Δούκαια, Κομνηνή, ἡ Παλαιολογίνα, οὐχ ὕσπερ ἐπὶ τῶν δλλων κατορθωμάτων, δσα τις; ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐπιστοῦ κατορθῶσι δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῇς εὐτείεις αὐτῆς

δοκεῖ, ἔκεινα μὲν γὰρ κρύπτειν καλὸν καὶ παντά· οὐκέτι τηρεῖν ἀφανῆ, ἵνα δὲ βλέπων εἰς τῷ κρυπτῷ οὐράνιος Πατήρ καὶ Θεὸς ἀποδίδοι· ἐν τῷ φανερῷ· εὐσέβειαν δὲ τὴν καὶ ἀρετῆς ἀπάσης πηγὴν τε καὶ ἀρχὴν καὶ μητέρα τυγχάνουσαν οὐ κρύπτειν· ἀλλ' ἀμφανίζειν τοὺς πόδες καὶ δημοσιεύειν σωτηρίον. Καὶ τοῦτό ἔστιν, ως ἔμοιγε φαίνεται, τὸ ἡμέτερον φῶς· οὐ τὸ λεπτὸν Ἑναγγέλια ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων λάμπειν διακελεύεται. Διὰ τοῦτο οὗτος ποτὲ ἀλλοτε τὸ πρᾶτος Θεὸν εὐεσθέατο παραστῆσαι· ἡ βασιλεία μου, οὗτος νῦν ὑποστέλλεται· διατρανοὶ δὲ μᾶλλον καὶ διαβεβαιοῦται οὕτως ἐν πᾶσι ποιεύσιν, ως καὶ θνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὄμοιογένη καὶ πιστεύειν ἀδίδαξε· τοῦτο οὐδεὶς Θεὸς, οὐ καὶ τὰ βάθη τῶν καρβιῶν ἡμῶν ἀρσυνῶν· γινωσκέτωσαν δὲ καὶ πάντες ἀνθρώποι, ως οὐδὲν παρ' ἡμῖν φρόνημα ἔτερον ἀλλ' ἢ τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἔπει δὲ οὗτοι φρονεῖ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, καὶ οὗτα περιεσθεῖν ἡ βασιλεία μου, δῆλον τάντως· διετί καὶ τὴν ὀλεθρίαν ὑπόθεσιν τε καὶ πρᾶξιν τὴν οὐ καλῶς ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ ἐπισυμβίσαν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτὴν εἰς τέλος συγχίσαν, ἐκ φυχῆς μάστις ἀποστρέψεται· καὶ μισεῖ, βδελύτεται, εἰτε εἰρήνη, εἰτε οἰκονομία, εἰτε τι παραπλήσιον ξερόν οὐκ ἀληθῶς ἀνομάζετο· καὶ τοὺς ἀπαινοῦντας ἔτι καὶ νῦν αὐτὴν καὶ προσκειμένους αὐτῇ πολεμίους ἤγειται τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἐπιβούλους δὲ τῆς ἔκυρτην σωτηρίας· ἔχθροὺς δὲ καὶ λυμενῶν καὶ τῶν παραδεχομένων αὐτοὺς καὶ ως προξένους ἀπωλείας ψυχῶν ἀποδίδεται· εἰ γὰρ καὶ τηνικαῖτα δύον εἴχεν ἔκεινη τὸ φυχοβλαβής διελάνθανεν, ἀλλά γε νῦν οὐ λανθάνει τὴν βασιλείαν μου· ἀδίδαξε γὰρ αὐτὴν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ λόγοι μετά τῶν πραγμάτων ἀληθεῖς τε καὶ βίδαιοι. Πλὴν ἡ βασιλεία μου καὶ τύτο τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισταμένης, λέγω τῆς ὑπόθεσεως, σφρόδρα θερόντο καὶ ἐδυσχέραινε τὸ δισύνθετος καὶ καινοφανές τοῦ πράγματος, καὶ ἡγανάκτει ἐπ' αὐτῷ, καὶ μή τὸ δεινὸν ὄνδρον ἦν ἐκηπίστατο· καὶ ἐν τῷ παρόντι δὲ πολὺ μᾶλλον ἀγανάκτει, σαρφὰς ὅρῶσι τῆς οὐ καλῆς ἔκεινης ἐπινοίας οὐκ ἀγαθὸν ἀπαντήσον τὸ τέλος. Ἄλλα περὶ μὲν τούτων οὕτως ἔχει. Ἔπει δὲ καὶ τὸν Βέρρον διετί τὰ βλάσφημα αὐτοῦ δόγματα, εἰτε δὲ καὶ τὸν Μελιτηνῶτην, καὶ τὸν Μετριχίτην ὡς ὄμδρόνος αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ κατεδίκασεν Ἐκκλησία, καὶ ἀπεκήρυξε, καὶ τῆς κοινωνίας ἔκυρτης ἡλιοτρόπως, τοιούτους δεσνότως αὐτοὺς ἥγειται καὶ ἡ βασιλεία μου, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποδήτους, τῇ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐκτικολούθεσα.

Ἐπει δὲ τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἔδοξε καὶ τὸν ἄρδεν αὐθέντην καὶ βασιλέα καὶ ὄμοιογον τελευτήσαντα μνημοσύνων τῶν νενομισμένων μή ἔξιώσας· δι' αἰτίαν τῆς φημεῖσης ὑποθέσεως καὶ τῆς ἴντευθεν συγχύσεως, ἡ βασιλεία μου τὸν τοῦ Θεοῦ προτιμῶσα φόδον, καὶ τὴν εἰς τὴν ἄγιαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν εὑπειθεῖαν, στέρε γε καὶ καταδέχεται τὸ δίδυνον καὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτῇ· καὶ οὐ μῆποτε ἀναγκάσῃ μημημένα ποιεῖν ἐπ' αὐτῷ τῷ αὐθέντῃ μου καὶ βασιλεῖ καὶ ὄμοιογῷ μου· οὐδὲ μᾶλλον τι παρὰ τὸ διατεταγμένον αὐτῇ· ἐπειδὴ γάρ κατὰ πάντα καὶ ἀκο-

A λουσίεν αὐτῇ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἡ βασιλεία μου βούλεται, τὴν ίδιαν πάντως ἴντευθεν σωτηρίαν οἰκονομοῦσα, καὶ τὴν εὐσέβειαν ἔκυρτης γνωρίζειν τοὺς πάτερες καὶ φανερούν ἐθέλουσα· ἢν δινωθεν ἐκ πατέρων παγαλαβεῦσα, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου συζήσασα, φυλάξει καὶ ζωτικὸν τέλους, τῇ τοῦ πλάσαντος αὐτὴν καὶ ἀναδεῖζαντος οἰκτίρμονος Θεοῦ φυλαττομένη δυνάμει. Εἶχε καὶ βούλλαν χρυσῆν ἀπηρωμένην κάτωθεν δι' ὁξέας μετάξης, φέρουσαν ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει τὴν ὑπέραρχην Θεοτόκον βρεφοκρατοῦσαν, ἐν δὲ τῷ ἔτερῳ τὴν στήλην τῆς ἀγίας δεσποινῆς. Τὸ παρόν ίσον τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρωτοτύπῳ ἀντιβαλλόν καὶ ἔξιάζον εύρων, διέγραψα, ψ.

B *Hoc diploma, prout ex titulo ac fine constat, ipso jam initio confirmatum est cruce imperatricis manu scripta, infra vero aurea bulla hinc purissimam Deiparam puerum gestantem, inde ipsius imperatricis effigiem exhibente, ex subtili serico (nimis rurum funiculo) appensa. Sed enim exscriptior multo plus lucis, quam ex aurea bulla, ex die, si designasset, legentibus sans dedisset. Ceterum vocem βρεφοκρατοῦσαν, ex nomine βρέφος, infans seu puer, et verbo κρατέω, teneo, confidam, qua eadem purissima Deipara describitur, nusquam Lexicorum, ne quidem in Cangii Glossario Græco, invenire mihi consigit.*

In hanc porro Theodoram imperatricem cardinalis Bessariorum conscripsit Monodias tres, idemque in ejus sepulcrum iambos componuit. Utique existunt hodie in Græca D. Marci bibliotheca codicum miss. codice CCCCCXXXIII, ut illius plane testatur excusus typis catalogus. Edīt. Rata.]

P. 56. Sub nomine capituli significat Pachymeres negatus ab Athanasio patriarcha Alexandrinus assensum in acta synodi, utcunque quæsiūm sub intermissione omittendæ, ni daret, commemorationis ejus e sacris diptychis. Plane contrarium suo periculo et nulla fide affirmat interpolator Vaticanus; sic diserte scribens: Καὶ πολλῶν λεγομένων τέλος καθυποκλίνει καὶ τὰ ζητούμενα ἐκπληροῖ. *Multis ultero citroque allegatis tandem Alexandrinus dat manus, et quæ posculabuntur essequitur. Cave credas: negat enim id tantum non diserte oculatus testis Pachymeres.*

P. 59. Cur hæc Anna Eulogia Andronici amita filia, Michaelis despotæ uxor, ut constat ex vol. I, p. 243, hic et alibi βασιλίσσα regina dicta repertatur, quærendum. An, quod non existaret Græca scilicet in unum vocabulum e verbo δεσπότης, despota formatum, quo uxores despolarum insignirentur, βασιλισσῶν eas appellatione dignar usus obtinuerat?

P. 65. Initium hujus capituli quadam inter codicis differentia scriptura et antiquarii scriptoris affectata ad reum non valde notam allusione sic dicitur. Horum omnium hic reddenda ratio lectori est. Codex Allatianus ita exhibebat hunc locum: Οὐ μή δε τρὶς τοῦ κατὰ Λάμψακον καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μήκιτον χρόνου ἀργός ἦν. Barberinus autem optimus omnium, οὐ μή δε κατὰ Λάμψακον πρὸ τοῦ. Sed ad iargimenta e regione manu perantiqua sic scriptum habe-

bat: Οὐ μὴν δὲ πρὸς τοῦ κατὰ Λάμψακον. Ήσει οἱ ἀρτοφορίψ μέχρι καὶ τῆς τυρινῆς εἰς τὸ ἐπίδιον έτος. Videatur sola recta lectio, quam ideo πανα συν amplexus. Operosior fuit inquisitio fabulæ aut historiæ, quam auctor hoc loco iunxit, rei ad Lampsacum gestæ. Circumspectis diu omnibus 733 in hoc tandem acquieci, ut eroderem habuisse Pachynereim hæc scribentem in animo id quod auctor Etymologici resert verbo Λάμψακος in hunc modum: "Οὐ τοῖς Λαμψακηγοῖς χρησθεῖς θόδοι, δικοὺς διασύντος λάμψῃ, ἔκει πόλιν κτίσαι." Αστραπῆς οὖν γενομένης, εἶδον τὸν τόπον καὶ ξετίσαν τὴν πόλιν, Λάμψακον ταύτην προσαγορεύσαντες, καὶ τοὺς πολεμοῦντας αὐτοῖς βαρβάρους, λόχον ποιήσαντες, διὰ τῆς ἀστραπῆς ίδόντες κατέκαυσαν. Ita illæ. Hic eventus, insidiarum luce fulguris a Lampsacenis urbem molientibus detectarum, et statim immisso Igne in suis latibris incensorum hostium, videatur quasi proverbiali celebritate relatius ad significationem vindictæ celeris divinitus immisæ, clade post minas non tardante, [P. 523] sed continuo excipiente indicationem primam: Atque haud scio an non inde Adrastea Nemesis, sive hic memorata δίκη, peculiariter apud Lampsacenos culta olim fuerit, cuius velut suspicio structa illa civitas fuisset. Strabo videodus I. xiii, p. 684 ed. Basil.

P. 77. Quid hic esse putem ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις, videat sequens lector in Glossario, verbo τὰ τετελεσμένα, antequam meam interpretationem dämmet.

Ibid. Τὸ δ' αὐτὸν τοῦ παρειχότος, etc. Τὸ παρειχόν, sonat hic remissum, dissolutum, negligens, quod negat posse convenire Dei sapientiæ, acri semper vigilia intentus in res quæ sunt, et nulli non eventui suum interponenti judicium.

P. 78. Μανιαῖσιν ὑποκρέτει, φησι Πτυχάρις. Al ludit quod exstat hodieque apud Pindarum in Olymp. Τὸ καύχασθαι παρὰ κατρὸν μανιαῖσιν ὑποκρέτει.

Non dissimulo, mihi hoc caput et legenti et interpretanti sæpe tedium obortum ob eūθη δεισιδαιμονίαν scriptoris, qui tot præfationum anxiarum ambages casui minime miro prætexendas putavæt, æstum animi ostentans aniculæ superstitione: polius quam viro, præsertim theologo, consentaneum. Quare non prolixè solum ignoscere Vaticano breviatori, quod verbosas laciniias ridicularum admirationum ex hoc capite recidens illud in versus paucisimos contraxerit, sed etiam ejus hic quidem judicium laudo, et in ejus gloriam totam hanc ejus epitomen adscribo: "Οὐ δὲ μέλλω ἔρειν (inquit), τινὲς μέγα τι σημεῖον ἔχειν, διὰ τὸ εὔρεθναι τὸν δικιον δρότον ἐν τῷ ἀρτοφορίῳ σεσηπότα. Τούτο δὲ καὶ οὐκέτι εἰστιν εἰ ασηπτο. Κατὰ τὴν τῶν Βατών δρῆμην, διε τὸ Κύπριον ἀρχιερεὺς ἐκελεῖται, πεποιητο κατὰ τὸ συντέθες προηγιασμένα· καὶ κατὰ τι συμβάν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι παρελειψθη μὴ τελεσθῆναι τὰ τῆς Θεᾶς ἱερουργίας προηγιασμένης. Κάντεθνεν ἐπικολειψθει: δι ἄγιος δρότος ἦν τῷ

B

C

Μέλλοντος γάρ τοῦ ἵερας κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἡμέραν ἐμβαλεῖν τῷ ἀρτοφορίῳ προηγιασμένους ἄγιους δρότους, εὑρε τὸν χρόνον διεθιδάσαντα ἄγιον δρότον σεσηπότα πάντη καὶ ἀπηγρειωμένον. Καὶ τούτο μέγα 734 σημεῖον τινες τῶν μικροθυμάτων ὑπέλαβον. Quod dicturus (ali) sum, quidam ingenii portentum putaverunt, inventum nemp̄ esse in sacra pyxide panem consecratum putrefactum. Panem autem longo ἀραιo putrescere minimè mirum est. Nimirum in festo Palmarum, quo die inaugurabatur patriarcha Cyprinus, cum de more fuissent consecrati panes ex quibus deinde, quo ritu per inequentem hebdomadā sna est, sacra ex præsanctiſatis dicta celebrarentur, contigit easu quodam feria quarta majoris hebdomadæ sacram eo die fieri solitum ex præsanctificatis omitti. Unde consumenda per ihud, si rite peractum foret, panis consecratis particula in sacra pyxide relicta est usque ad dominicam Tyrienen vocatam inequentis anni. Qua die cum ad oram sacerdos faciens novas consecrati panis particulas indere sacrae pyxidi debaret, reperit in ea putrefactum tanti temporis mora, qui ei anno superiori fuerat inditus, sacram panem. Et hoc magnum prodigium quidam parva mirantes putarerunt. Hacienus hic brevior, cuius in negotio suscepto tractando secura libentatis hoc specimen habe, lector; in quo si minus fidam epitomen, certe non immitterant censuram nostri hoc loco historiei videbis, nec usquequaque improbabis, ut opinor.

P. 85. De veneratione angelorum feria tertia cuiusvis hebdomadæ a Constantinopolitanis celebrari solita populari concursu ad partem dexteras altaris templi sanctæ Sophiæ, vide quæ anno in Glossario verbo Ὀδηγος.

[P. 524] P. 87. Ireneus. Fuit hæc soror Marchionis Montisferrati in Subalpina regione; cui etiam deinde sine liberis mortuo filius Andronici ex hoc secundo natus conjugio, ut postea noster docet, jure materno successit.

P. 83. A cunctis. Cuncti nimirum qui adorant, præter Veccum et archidiaconos, præoccupatis schismate et errore animis judicabant de presenti controversia: aliter enim nunquam valide et ineluctabiliter disputata censuerunt, quæ Theodorus Muzalo hic refertur protulisse prorsus accusatæ et sese iuvicem destruentia. Duo enim affirmat, prius, se agnoscere pro vera Damasceni sententiam a Vecco allegatam, qua is sanctus doctor affirmat Patrem esse productorem per Verbum enarratoris Spiritus; alterum, se tamen non admittere Spiritum per Verbum et Filium originem ex Patre trahere. Atqui citra ullam dubitationem est, originem passivam ex æquo respondere origini activa; unde qui admittit istud assertum, producit Pater per Filium Spiritum, nonnisi cum absurdissima inconsequentia negare potest hoc aliud, Spiritus sanctus producitur a Pater per Filium. Quomodo ligatur tam manifesta dissimilitudines plausum a cur-

cis astantibus meruit? nisi quod prejudicato sensu sapiebant et similes habebant labra lactucas. Quam mox adjungit Muzalo dicti sui rationem, 735 quid nimirum ex ea quam respuit doctrina se queretur aliud esse sancti Spiritus principium actuum Patrem, aliud eisdem principiis actuum Filium, nam esse demonstrat doctrina Vecci a nobis declarata superius notis ad c. 9 hujus libri, quam is haec tam ex antiqui Patribus distinctus explicatum et Lugdunensi generali concilio et Gregorio X tenebat, affirmans vim spirandi, sive rationem principii activi respectu Spiritus sancti, unam indivisibiliter et eamdem existere in Pater et Filio, ab illo huic communicatam, ex quo fieret ut Pater et Filius unum essent principium activum Spiritus sancti, non duo, sicut Pater, Filius et Spiritus sanctus non tres dei, sed unus Deus sunt.

P. 94. *Nihil habentes quod obficarent, etc.* Temere judicat Pachymeres archidiaconos nihil habuisse quod opponerent secundas parti orationis patriarchae, qua is affirmavat non posse illos demonstrare testimonium Damasceni constari confirmarique ex aliis quoque auctoritatibus Patrum. Illoc enim illi non omisserunt facere quia non possent, sed quia de hoc nunc non agebatur, ei statum propositae tunc ad tractandum questionis mutare solebant. Hic nempe curdo erat controversiae loco illo ac tempore disceptandae, rectene Veccus conclusisset ex Damasceni loco Spiritum ex Patre per Filium procedere aientis, non esso hereticos Latinos, qui Spiritum ex Pater et Filio dicerent procedere. Ut bona ea judicaretur illatio, nihil aliud oportebat quam verum et orthodoxum agnosciri a Gracis et patriarcha Damasceni testimonium, et equipollentiam prepositionum per et ex, quam adeo illi admiscebant, ut etiam Muzalo paulo ante professus sit audacius affirmari per Filium quam ex Filio procedere Spiritum. Alioqui qua ille scribit hic Pachymeres archidiaconos Vecci assecras non potuisse confirmare Damasceni testimonium consonis auctoritatibus Patrum aliorum, cum idem hoc ipso libro superius, p. 28, retulerit Veccum sanctorum [P. 525] scripta attentius perlegentem in horum plenissimo dici observasse sanctum Spiritum ex Patre per Filium profundi, exsplendescere, præberi, prodire, procedere, laudasseque in eam sententiam sanctum Maximum, Tarasium, Athanasium, Basilium, præter Gracos recentiores magni nominis Maroniensem Nicetum et Nicephorum Blemmidam; ut omittam quos ibidem percenset Gracis quoque venerabiles Latinos Patres, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum. Quin et mox hoc ipso c. p. 95, idem affirmat prolatum a Vecco pro dogmate evidenti luculentum testimonium Gregorii Nysseni. Calumniouse igitur et in contumeliam causa catholice schismatis hoc Vecco et ejus sociis impingunt; qui utique poterant, si status id presentis controversiae caperet et catholicum dogma

A publica disputatione propugnari, non impactum ipsis falsum crimen privata defensione refelli res posceret, poterant, inquam effundere congettum ipsi longa lectione Patrum chrestomathiam eruditissimis 736 orthodoxæ, qua manifesto evincenter didicisse Damascenum quæ tradit de sancti Spiritus per Filium a Patre processione ab antiquoribus doctoribus Ecclesiae, nimirum ex Athanasio lib. De humana natura suscepta, c. 4, ubi tractans locum prophetæ Davidis ex Psal. xxxv, 10: Quoniam apud te est fons viæ, sic scribit de Davide loquens: Oide γὰρ πατὴρ Θεῷ Πατὴρ δύτα τὸν Υἱὸν πηγὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Noverat enim apud Patrem Filiū esse fontem sancti Spiritus. Ex Didymo, l. 11 De Spiritu sancto, enjus Graecum contextum Veccus habere potuit: nos in sola quæ exstat Latina ejus auctore Hieronymo versione, hæc legimus ad illa Christi in Evangelio Joannis verba: εἰ Non enim loquetur a semet ipso, ἐκεῖ est, non sine me et Patris arbitrio, quia inseparabilis a mea et Patris voluntate, quia non ex se sed ex Patre et me est. Hoc enim ipsum quod subsistit, a Patre et me illi est. Ex Epiphanio in Ancorato, n. 67: Χριστὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς πατέντα θεός ἐκ Θεοῦ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἡ πατὴρ ἀμφοτέρων, Christus ex Patre creditur Deus de Deo, et Spiritus ex Christo aut ab ambabus. Et antea clarius eodem libro n. 8: Πνεῦμα Θεοῦ καὶ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς καὶ Πνεῦμα Υἱοῦ, οὐ κατὰ τινὰ σύνθεσιν, καθάπερ ἣν τὸν ψυχὴν καὶ σῶμα, διὸλλον μέσω Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, τὸ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τρίτον τῇ δωρατερᾷ. Spiritus Dei et Spiritus Patris et Spiritus Filii, non compositione aliqua, quemadmodum in nobis anima et corpus, sed inter Patrem Filiumque medium ex Patre et Filio, appellatione tertius. Ex Gregorio Nysseno, l. 1 Contra Eunomium: Ως ευάπτεται τῷ Πατρὶ δὲ Υἱός, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ εἶναι ξύνοντος διατερῆς κατὰ τὴν οὐπαρίν, εἰς αὐτὸν καὶ τοῦ Μονογενοῦς έχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἐπινοεῖται μόνη κατὰ τὸν τῆς αἵτιας λόγον, προθεωρουμένη τὸν τοῦ Πνεύματος οὐποτάξεως: Ut Patrī conjunctus est Filius, et cum ex illo esse habeat, non tamen posterius existit, sic etiam Spiritus sanctus proxime hæret Filio, qui sola cogitatione secundum rationem principii prius consideratur subsistentia Spiritus. Ex Cyrillo Alexandrino, l. 1 De Adorat.: Εστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ μήν καὶ τοῦ Υἱοῦ, τὸ οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν εἴτ' οὐν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ προχειρέμενον Πνεῦμα. Est Dei et Patris, sed et Filii quoque, qui substantialiter ex ambabus, nimirum ex Patre per Filium, profunditur Spiritus. Ex Chrysostomo in quadam Homilia tom. V ed. Savil. p. 674: Ο Σωτὴρ δείκνυσιν ταῦτα πηγὴν ζωῆς, καὶ οὐδωρ ζῶν τὸ Πνεῦμα, τὸν ἄγιον. Ετιδρᾶς πηγὴν οὐδατος τὸν Θεόν, ζῶν δὲ οὐδωρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. πηγὴ οὐδατος ζῶντος δι' Πατήρ, οὐδατος τοῦ ποταμοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Salvator ostendit se ipsum fontem esse viæ, et aquam vivam esse

Spiritum sanctum. E', vides fontem aquæ Deum; A aquam autem vivum Spiritum sanctum. Fons aquæ vivæ Pater est, fumen ex fonte procedens Filius, aqua fluminis Spiritus sanctus.

737 Hæc quæ pauca de multis speciminiis hic gratia posulimus, quia et in eamdem sententiam non minus diserta plura, sine dubio potuerant ex Patribus allegare socii Vecci, quippe quibus diu cum Vecco in theologie Spiritus [P. 526] sancti perscrutatōne veritatis ignota in hoc genere esse non poterant quæ auere ipsi Vecco perspectissima, ut intelligitur ex hujus scriptis, quæ partim edidit Hl. Allatius, partim legit in manu exaratis codicibus et ex illis plurima descriptis Petavius mox in opere Theologicorum Dignumatum. Sed consilio id omiserunt, quod nunc non erat his locis. Agebatur quippe, et dixi, verumne esset crimen haereses Impactum Vecco et sociis: non autem de dogmate inquirebatur. Et calumnioso artificio Vecci adversarii eludere conabantur vim defensionis ejus, alio traducenda quæsiione.

P. 95. *Non confiteris Spiritum sanctum continuum Patri, etc.* Hoc ipsum absurdum Latinis impingit acer Græcorum haereses defensor Gregorius Palamas, contendens doceri a Patribus, Spiritum sanctum continue ac extra medium a Patre procedere. Köt p̄hv, inquit, ἐπέθεν τὸν τὸν Θεοῦ Ἰησοῦν ἐξ Ὡρῶν ἀπόκτων. Vultque id astrui versibus quibusdam S. Gregorii Theologi, quibus Filius et S. Spiritus pariter dicuntur Θεοῦ Πατρὸς τὰ δεύτερα ἔχει, secundas a Deo Patre habere. Sed frustra sunt hi schismati. Nam juxta Patrum tam Græcorum quam Latinorum orthodoxam doctrinam utrumque verum est, et procedere ἀπόκτων extra medium a Patre sanctum Spiritum, et eumdem δι' Υἱοῦ, per Filium a Patre produci. Aptè conciliat hæc in speciem contraria Ricardus Victorinus, l. v *De Trinitate*, c. 6, similitudine ex humanis generationibus adducta: *Procedit namque (sit) persona de persona quandoque quidem tantummodo immediate, quandoque tantummodo mediate, quandoque autem mediate simul et immediate.* Exemplum deinde processionis tantummodo immediatae ponit in Isacco respectu Abrahāmi, signum Isaacum immediate Abrahāmos gennit; processionis vero tantummodo mediatæ in Jacobo respectu Abrahāmi; nam Jacobus patriarcharum duodecim pater, mediate tantum ab Abrahāmo est genitus, quatenus filium Abrahāmi Isaacum patrem habuit, ipse Abrahāni nepos. Hoc secundo modo vere negatur a doctribus catholicis sanctum Spiritum mediate a Patre procedere. Sed est alia processio immediata simul et mediatæ, cuius formam Ricardus statuit in generatione Sethi ex Adamo et Eva. Nam quoniam Eva ex Adamo processerat, utique ex ejus costa formata, Sethi productio per Evans facta mediatæ etenim respectu Adami fuit: verum quia idem nihilominus Adamus per se ad illam generationem concurrit, immediata cadem Adamo existi-

tit. Verba Ricardi hæc sunt: *Nam Seth quidem processit de substantia Adæ immediate, utique in quantum fuit de proprio semine; mediate vero in quantum fuit de semine Eræ.* Talem autem esse ait processionem **738** sancti Spiritus ex Patre, mediatam quidem quatenus ex Filio est, quem Pater genuit, simul autem immediatam quoque quoniam Filius pariter et Pater sanctum Spiritum producunt. Spiritus enim sanctus (verba sunt Augustini, l. xv, *De Trinitate*, c. 27) non de Patre procedit in Filium, et de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul de utroque procedit, quanvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat. Hæc Augustinus: quæ quatenus mediata, quatenus immmediata Patri sit sancti Spiritus processio, luculentor explicant.

B P. 96. *Sentire autem continuum etc.* Significat his verbis Veccus non posse catholice dici *dentes* immediatam processionem sancti Spiritus ex Patre: dicens enim esse simul immediatam et mediatam. Itaque hic τὸ πρόστυχος continue usurpatur exclusive, hoc est cum subintellecta negatione mediationis ullius. Qualis tamen aliqua in processione sancti Spiritus a Patre agnoscenda orthodoxis est, sed quæ non excludat immediatam Patris ipsius actionem in productione Spiritus, at tantum admittat [P. 527] in ea consortium Filii, cui prius ratione Pater ipse communicaverit et ei per generationem identificaverit illam ipsam unam et individuam, quam ipse originaliter, hoc est non aliunde tractam sed naturaliter identificatam suæ personæ, habet spirationem activam, in qua, non solum in natura et essentia divina, Pater et Filius unus sunt. Audiatur sanctus Anselmus hæc eleganter explicans, *De processione Spiritus sancti libro*: *Constat inexpugnabili ratione Spiritum sanctum esse de Filio sicut est de Patre, nec tamen esse de duabus diceris, sed de uno. Ex eo enim quod Pater et Filius unus sunt, id est ex Deo, est et Spiritus sanctus, non ex eo unde alii sunt ab invicem. Sed quoniam Deus, de quo est Spiritus sanctus, est Pater et Filius, idcirco vere dicitur esse de Patre et Filio, qui duo sunt. Cujus ratio est, quia principium activum Spiritus sancti, sive spiratio activa, ejusmodi quedam vis est, que*

D ut in actum exeat exigit identificari personis dualibus, quarum una ex altera processerit. Unde easam reperit Ricardus Victorinus, l. v *De Trinitate*, c. 7, eur ordine posterior sit processio sancti Spiritus processione Filii: *Naturaliter (inquit) prior est dualitas quam trinitas: nam illa potest esse sine ista, ista vero nunquam sine illa. Naturaliter itaque et processio prior est, quæ potest subsistere in personarum dualitate, quam illa, quæ non potest esse sine personarum trinitate.* Hinc intelligitur id quod innuit verbis supra descriptis Veccus, proprietatem esse distinctivam processionis Filii a processione Spiritus sancti, quod Filius quidem procedat ab uno solo principio quod et quo, ab unicâ nimirum persona divina, Patre, et per unicam

generationem activam incomunicabilem alteri persone, Spiritus vero sanctus procedat et procedere exigat per unicum quidem 739 principium quo, nempe spirationem actram unicam indivise propagataim ex Patre in Filium, tamen a duobus principiis quod, geminis videlicet personis, quarum ubi prior alteri communicaverit vim propriam spirandi, ambae conspirantes per unam indivisibilem operationem producent tertiam personam, quæ sanctus est Spiritus. Atque hæc est illa ratio differentia quam allegat hic Veccus, eam obstat aens quomodo dicit possit Spiritus continue ex Patre προσπνῶς ἐκ τοῦ Πατρός, quod sumpsit ex Gregorio Nysseno in epistola ad Ablabium, unde totum hunc locum juvat hic descriptum proponere : Τοῦ δὲ αἵτιας ὅντος πάλιν ἀλλήλην διαρρόχην ἔννοούμεν· τὸ μὲν γὰρ προσπνῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσπνῶς. *Eius quod ex principio est rursus aliqam differentiam intelligimus. Nam aliud continue ex primo est, aliud vero per illud quod est continue ex primo.* Unde statim infert Nyssenus idem, ὅτε καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφιθόλον ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ μένει. Hoc loco μονογενὲς non idem quod Latine unigenitum sonat, sed, prout eruditæ hunc ipsum Nysseni locum tractans explicat Manuel Calecas, c. 3, significat id quod unum ex uno producitur. Verba sunt Calecas : Καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφιθόλον (lege ἀναμφιθόλως) ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ μένει. Μόνος γὰρ ἐκ μόνου, ἐπειδὴ τούτου ἐστησιν ὁ λόγος τῆς ὑπάρχειας αὐτοῦ τὸ ίδιωμα. Monogenis titulus sine dubio Filio proprius manet : solus enim ex solo est, quandoquidem catenæ orthodoxa doctrina sistit illius existentia proprietatem. Potuerat hoc Gregorius Nyssenus didicisse a seniore fratre Basilio, cuius exstat ad fratrem Nyssennum epistola, in qua hæc leguntur : 'Ο δὲ Υἱός, δὲ ἐκ τοῦ Πατρός ἐκπρεπεύμενον Πνεῦμα δι' ἑαυτοῦ καὶ μεθ' ἑαυτοῦ γνωρίζων, μόνος μονογενῶς ἐκ τοῦ ἀγεννήτου φωτὸς ἐκάλυψας, οὐδεμίαν κατὰ τὸ ίδιόν τῶν γνωρισμάτων τὴν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα ή πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. *Filius vero, qui ex Patre progredientem Spiritum per se ipsum et in se ipso notum facit, solus unigenito modo ex ingenita luce resplendens, nullam secundum proprietatem notionum communionem habet cum Patre aut Spiritu sancto. Ex quibus omnibus patet, Juxta doctrinam catholicam Patrum, characteristicam esse proprietatem Filii aeterni, qua et a Patre et a Spiritu sancto distinguitur, ab uno procedere, sive ut loquitur Manuel Calecas, μόνον τὸ μόνον, solum ex solo produci.* Hoc idem est quod Veccus ex Nysseno hoc loco vocat esse *Filium continuus ex Patre*. Notionem autem ac proprietatem pariter distinctivam Spiritus sancti esse produci per eum qui continue ex Patre est, hoc est, identificata duabus personis et a prima alteri communicata spiratione produci.

[P. 528] P. 97. *Ita vero loqui non didicimus, etc.* Responsum est Alexandrini patriarchæ ex lectulo, sane somniculosum et oscitabundum. Cui merito re-

A ponit poterat illud Christi ad Nicodemum, Joan. iii. 10 : *Tu es magister in Israel, et hæc ignoras?* 740 Quod autem negat se ita loqui didicisse, culpa ejus est, quod scripta magistrorum non legisset ut debuerat, Patrum nimirum antiquorum, ubi quæ afferebat Veccus invenerat. Sed longe insculptus hujus dictum refertur infra, ubi schismaticus iste definit hæresim reputari τὸ συνιστᾶν θίλειν δεσμηθεῖς, καὶ δοφαλὲς ἦν, stabilire velle insuetum quippiam, etc securum sit. Quo iniquissimo edicto omnes Ecclesiæ Patres, omnes theologi, omnes sacerorum librorum interpres in hæreticorum ergastula compinguntur. Quotus enim quisque illorum non aliquid profert insuetum, idiotis presentim aut in studio sacrae doctrinæ negligentius versatis, qualem se hic patriarcha schismaticus prodit ?

B Ibid. *Ubi enim plus clare deprehendatur, etc.* Verba sunt Constantinopolitani patriarchæ Gregorii Cyprii, quæ illum ostendunt nibilo aut doctiores aut moderatiorem Athanasio isto Alexandrino, quem modo notavimus. Profecto enim, si ex sequo respondentे vel famæ qua celebrabatur, vel dignitati qua fulgebat, esset eruditione prædictus, non ignoraret quæ de immediata simul et mediata processione sancti Spiritus ex Patre veteres, ut paulo superius ostendimus, Ecclesiæ doctores magno consensu tradunt; et si eam reverentiam antiquis Patribus tribueret quam iis a catholico quovis, maxime autem episcopis, deferri par est, nunquam nugatoria loquacitatis plenissimam diceret, quam a sancto Gregorio Nysseno disertis affirmari verbis sententiam fateretur.

C P. 98. *Fatemur temeritatem, et veniam poscimus.* Verba sunt Vecci, in quibus vel ironia quædam agnoscenda tacita est, vel permissione necessaria homini causam accusatae calumniosæ innocentiae apud præoccupatos errore incurabili judices agenti. Videbat ille ruere manifeste et inconsequenter loqui patriarcham, sed eo supercilie ut se revinci non passurum appareret. Frustra igitur contendere, si vindicare a calunnia nugacitatis impacta usquequam orthodoxam Nysseni doctrinam conaretur; et interim occasionem perderet se ac suos ab hæreses infamia purgandi. Usitissimum patronis est reos in judicio defendantibus, postquam satis refutarunt criminationem aliquam minus ad rem pertinentem, ea non agnita quidem pro vera, sed omissa ut parum curanda, referre se ad caput cause hoc aut simili genere loquendi : « Verum sit ita sane ut vultis : tameu vel hoc etiam concesso extra culpam esse in causæ capite meum suspectum patet. » Talem omnino sensum hæc Vecci habet oratio, ut clare intelligitur ex consequentibus.

D P. 99. *Alludens ad nomen aliud.* Quodnam fuerit illud aliud nomen Georgii Moschamparis, ne illi quidem Allatius in securatissima de Georgiis Diaconis multa de hoc memorans prodit. Licet suspiciari ex urbano illo Vecci dicto, φύλλα τις ἐπικαθίσασα etc. *Peyillum suisce cognominatum.* Recitat

hunc **741** locum p. 349 edita de Georgii diatribae modo laudatus Leo Allatius cum aliqua diversitate tam in contextu Graeco quam in Latina interpretatione, cuius hic admonere lectorum deo. Illic igitur illa verba Φύλλα τις vertuntur *culex quispiam*. Suspicor mendum hypothetar, qui c pro p in priori vocabulo posuerit, facili utique lapsu, qualem amanuensium [P. 529] erudit agnoscunt in loco Plinii I. xix. c. 10: *Napis culices*, etc., ubi ex Theophrasto, quem describetal, *pulices* auctor sine dubio posuerat. Sed memoratu dignior in Graecis varietas est. Ubi enim clarissime codex Barberinus, fundus nostrae editionis, habet oīr' ἀνασπῆν οὔτε κατασπῆν ήχει τὴν πειρίνθα, III. Allatius, vel ex proprio codice, quem ad manum modo non habeo, vel ex conjectura legit τὴν μήτρινθον. Arbitrum discrepantiae codicum duorum Vaticanum exemplar ferrem: sed is utramque illam vitavit vocem, hunc locum sic exprimens: Ψίλα (scribere voluit φύλλα) τις ἀπεκάθισε τῷ τῆς ἀμάξης ρυμῷ, ητος οὔτε βίρος φέρει τῇ ἀμάξῃ οὔτε μήν έλαφρὸν τι καὶ κούφων, verhosius quam breviatorem decuit, nec multum eleganter. Ego cur abrogarem fidem meo archetypo causam non habui, cum proba et Pachymiere d gna videatur haec lectio, ut pole quam apparent ductam ex Homero *Iliad.* w: 'Αδτάρ δγ' οὐας ἀμάξαν ἐπτροχον ἡμιονεῖην ἐπί. Ica: ήνώγει, πειρίνθα δὲ δηται επ' αὐτῆς, et *Odyss.* o: Καὶ τὰ μὲν οἱ πειρίνθα τίθει Πειρίστρατος; ήρως. Quorum locorum ad priorem Eustathius docet πειρίνθα dici τὸ πειρίθιον τὸ ἄνω τῆς ἀμάξης, δους τὰ φορτία ἐπιτίθενται, ad posteriorem autem: Εἴη δ' ἂν πειρίνθα καὶ τῇ πρὸ τούτου φθείσᾳ που ὑπερτερείται τῇ τῆς κατὰ τὴν Ναυειχάναν ἀμάξης, ἐπερ οἱ ὑπερτερον ἐπιχέρχει καλοῦσιν. Ex quibus bahemus πειρίνθα νοστρο locum aut ciastam sive capsam quamdam formæ quadratae curribus imponi solitam capiendis rebus quæ vobendæ sint, ὑπερτερείται et ἐποχέραν aliis dictam. Unde satis, opinor, defenditur nostra et lectio et versio. Nec obstat quod verba ἀνασπῆν et κατασπῆν magis convenienter videantur μητρίνθη sunt quam πειρίνθη plaustrī cista.

Etsi enim trahendi notio ex origine ipsis inest congruentior sunt tractionis instrumento, tamen non minus frequens est istorum verborum usus ad significandam depressionem, quæ sit aggravando, aut sublevationem, quæ sit minuendo pondus. Ut sensus hic sit, pulicem insidentem tracto cum impetu currui nec addere nec detrahere quidquam oneris, sed perinde habere ac si non esset.

P. 100. *Volo et robis orthodoxe*, etc. Per hyperboleam haec dici credendum est, et ea fiducia quæ, si fierent quæ serui non posse qui loquitur intelligit, is se duræ cupiam objicit conditioni. Similem quamdam nonnulli interpres appingunt sententiam illis Mosis et Pauli verbis: *Dimitte illis, aut dele me de libro* (*Exod. xxii, 32*); et: *Optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis* (*Rom. ix, 3*).

742 Supplendum hie quod historicus diserte non exprimit, perlatum a schismaticis de Vecco et

A sociis judicium; atque hoc ipsum colloquium, cum secuta reorum auditorum condemnatione, synodum vocatum, cuius acta publicata rite sint. Hujus qualunque synodi exemplar antiquum nactus Jacobus Sirmonius noster, id communicavit Henrico Spondano episcopo Apamensi, qui summam ejus exhibet in sua continuatione *Anngium Baronii* ad annum 1283, n. 10. Dicitur illic ista synodus habita sub Andronico Palæologo Imperatore et Gregorio patriarcha contra Joannem Veccum et hujus socios Constantiun Melitenioten et Georgium Metochitam, qui Latinorum dogma de processione Spiritus sancti protestebant ab annis octo. Hunc ibi numerum Acta synodi exprimunt, ex quo illam hoc anno celebratam evincitur, qui, ut libro tertio harum Observationum, c. 2, demonstrabimus, vere octavus est ab inito a Vecco patriarchatu et recepta palam (quod sub idem tempus contigit) Constantiopolis communione cum Ecclesia Romana. Deinde memorant eadem Acta pseudosynodi Joannem Veccum jam ante ob eamdem causam fuisse damnatum in quadam Graecorum synodo; quam appareret eam esse cujus meminit noster, p. 34. Nam in ea dicunt Veccum libellum resipiscentiarum [P. 530] obtulisse, quo acquiescebat damnationi ac depositioni suæ. Sic nimirum appellant, quam extortam ibi Vecco Pachymeres narrat subscriptiōnem compositi libelli, quo professio rectæ fidelis conjungebatur cum abolitione suspicionum, si quæ in contrarium existarent, quibus ad extremum annexebant abdicationem sacerdotio. Adjungit pseudosynodus codicis Sirmoniani Veccum postea in priorem sententiam redisse. Id vero negabat Veccus, qui eo scripto se revocasse fidem prius propugnatam non crediderat, sed tantum temporis causa throno cessisse. Sequitur illic sententia condemnationis in Veccum et duos ejus socios latæ, cum refutatione capitum doctrinae illorum de Spiritu sancto, et iterata detestatione factæ conciliationis Ecclesiærum Graecæ ac Latinæ, quam πεπλασμένη οἰκονομίαν καὶ εἰρήνην πολεμίαν vocant. Adduntur in fine subscriptiones, primo imperatoris rubris litteris, *Andronicus in Deo fidelis rex et imperator Ducas Angelus Comnenus Patriologus*, deinde patriarchæ, *Gregorius misericordia Dei archiep. C. P. novæ Romæ et ecumenicus patriarcha*. Subscribunt inde 42 episcopi, quorum primus est Joannes Ephesinus, et e clero in dignitate constituti viginti octo. Locus Synodi missus in codice Sirmondi, fuit, ut Pachymeres docet, Alexiacum triclinium in palatio Constantiopolitanu.

P. 109. *Sacra Hoplotheca*. Hic liber, quod scire hactenus potuerim, non exstat. Collectio fuit, ut appareat, testimoniorum e Patribus, per quæ impugnari et convinci hereses possent, enque summa cura et fide facta; unde illi vulgo præjudicata iudicabilis **743** fidelitatis auctoritas adhæserit. Ex eo quod paulo post hoc loco memoratur ei operi attexta exceptiuncula Comneni *Hannæsis An-*

*gusti submontis quipiam ad sententiam ibi recitam S. Joannis Damasceni pertinens, oborta mihi suspicio quædam est, quam meo periculo hic exponam judiciis lectorum eruditorum. Quid si Manuelis Comneni jussu compilatam et nomine editam autemus farraginem istam sententiarum Patrum, que pro armamentario esse posset catholicis theologis ad heterodoxos impugnandos? Sane talia curandi avitum exemplum Manuel habuit, ne pos utique imperatoris Alexii Comneni, quem ipsius filia, Manuelis amita Anna memorat Alexiadis l. xv, p. 490 ed. Reg. curasse opus componi et edi argumenti atque usus non absimilis. Non erit abs re verba hic Annæ pouere juxta interpretationem nostram. Ubi egit suse de Basilio quodam auctore hæresis quam vocat Bogomilorum, quorum dogmata et facinora ob turpitudinem referre se audere negat, memorem verecundiae mulierem tamque principem decentis, sic continuo subjungit: *Quæ si cui nosse tanis est, consulere is poterit librum qui inscribitur Dogmatica Panoplia, ius tu mei patris scriptum atque editum.* Auctor ejus est monachus Zygadenus nomine, notus dominae meæ avice maternæ, et omnibus Deo sacrie hominibus, sacerdotibus ac pontificibus familiaris. Hunc sumum grammaticum eundemque rhetorem non in exercitatum, theologiae vero et catholicæ dogmatiæ præ omnibus scientissimum, Augustus pater meus ad se accersitum jussit digerere ordine in opus unum cunctas hæreses, et unicuique relata sigillatim opponere refutationes sanctorum Patrum, post omnes denique subjungere ultimam hanc Bogomilorum hæresim ejusque dogmata, prout ea impius ille Basilius exposuerat. Ex hac Alexii mandato exstitit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque universo adhæret nomenclatio ab imperatore primum excoigitata aique indita illa quam diximus Panoplia dogmaticæ. Hactenus Anna; ex eius verbis quis prudens non agnoscat haud abhoruisse a genio domus Comnenæ, aut ab iudeo peculiari Manuelis [P. 53] summam sibi ponere solli in imitatione facinorum omnis generis laudatorum in avo suo Alexio Augusto, descendere in curam concinnandi talis commenstarii et suo nomine ejus editionem imputandi? In quo forte non parum illi profuerit prior illa Zygadeni scriptio, quam resectis tantum descriptionibus hæresium et recitationibus absurdarum assertioñum, quibus illa constabant, tum testimonis Patrum a Zygadeno congestis in ordinem commodum distributis, breviaverit, et proprii nominis auctoritati munitione vulgaverit novo titulo ἡρόδε δπλοθήτης, sacri armamentarii.*

Ibid. Ait nimis idem sanctus. Ex his Damasceni verbis, quæ leguntur hodieque apud illum l. 1 *De fide*, capite, ut quidam citant, 12 (ego in 11 reporio ed. Basileensis anni 1573, p. 43), 744 non modo Graeci schismatici antiqui, Macarius Ancyranus, Gregorius Palamas, Josephus Bryennius, Emanuel Palæologus Augustinus, Georgius

A Scholasticus monachus, Mathæus monachus, Maximus Margunius, Gabriel Severus Philadelphiensis, Georgius Coresius, et passim alii, colligunt eum negasse sancti Spiritus processionem ex Filio: sed et e recentioribus Latinis id pro certo admittit Joann. Gerardus Vossius, l. 11 *De historicis Græcis*, p. 281. Quin multo ante vir summa auctoritas S. Th. doctor Angelicus idem concesserat in *Summa*, u. parte, quæst. 36, art. 2, ubi cum sibi objecisset argumento 3 hunc ipsum locum Damasceni, sic respondet: *Ad 3 dicendum quod Spiritum sanctum non procedere a Filio primo fuit a Nestorianis introductum, ut patet in quodam symbolo Nestorianorum damnato in Ephesina synodo.* Et hunc errorem secutus fuit Theodosius (forte legendum Theodosius) Nestorianus et plures post ipsum, inter quos fuit etiam Damascenus. Unde in hoc ejus sententia non est standum, quamvis a quibusdam dicatur quod Damascenus sicut non confuetur Spiritum sanctum esse a Filio, ita etiam non negat ex vi verborum. Ita ibi sanctus doctor. Defendunt tamen hic ab errore Damascenum Græci quaque ipsi, sed orthodoxy et alieni a schismate. Nicephorus Blümida, or. ad Jacobum episcopum Bulgarie de processione Spiritus sancti; Besarion cardinalis, epist. ad Alexium Lascarim Philanthropum, et oratione dogmatica ad synodum Orientalem; Demetrios Cydonius, opusculo *De processione Spiritus sancti*; Josephus Methonensis et Gregorius Protosyncellus contra epist. Marci Ephesii, Genadii patriarcha pro concilio Florentino, quos omnes laudat, fusissime et eruditissime tractans hunc locum, III. Leo Allatius, l. 11 *De Eccl. Occid. et Orient. perpetua consensione*, c. 2. Horum plerorumque pro Damasco responsio sere coincidit cum postremis S. Thomæ Aquinatis modo relativis verbis. Aiant scilicet et isti nequaquam sequi ex eo quod scribat Damascenus se non dicere Spiritum ex Filio, negari ab ipso istud ipsum. Quodam enim certa ex causa non dicuntur, quæ non negantur tamen, quia verba quæ hæretici præ sensu protulerint, interdum catholici verentur usurpare, ne auditæ putentur appietam illis per dannatos autores adhuc retinere sententiam. Quoniam ergo Eunomius Trinitatis consubstantialis hostis sanctum Spiritum esse ex Filio affirmaverat, eo scilicet modo id intelligens quo ipsum ex Patre Filium et Verbum non consubstantialiter procedere aiebat, vitabant catholici simpliciter talam sententiam efferre, cui ex late vulgato Eunomii errore reprobi dogmatici calumnia hæreret. Qua sola cautione idem Damascenus refutat vocare beatam Mariam Christiparam, licet minime negaret eam vere Christum peperisse, tantum ne utens notis verbis Nestorii, quibus ille hæresis rebus blasphemam suam exprimebat opinionem, personas duas Christo affingentem, 745 divinam et humanam, sic ut Maria solius humanæ personæ mater esset, unde illam contendebat Christiparam vo-

cari debere, non autem Deiparam : ne illis, inquam, līus canis non satis vitare contagionem Nestorianæ labis, non solum ita ut noluerit, [P. 532] sed etiam nequaquam se ita loqui diserte sit professus. Hac utcunque plausibiliter allegentur : vera tamen ejus nodi solutio est, quam ex Bessarione epist. ad Lascarim afferunt Petavius, tomo II *Theol. dogm.* I. viii, c. 17, n. 8; et Allatius, I. ii *De consens. Ecclesiarum*, c. 2, n. 10, nempe ideo absolute ac sine adjuncta Patris mentione esse s. Spiritum ex Filio non dixisse Damascenum, quod metueret ne sic videretur agnoscere in Filio προκαταρκτικὴν αἰτίαν, originale principium Spiritus, quod a dogmate catholico abhorret; juxta quod, ut superius ostendimus notis ad c. 8 et 9 I. i, ita inest Filio vis spirandi, hoc est producendi sanctum Spiritum, ut is illam a Patre acceperit, non ex se, quatenus a Patre distinctus est, habeat, imo eadem simplicissime una Patri pariter insit ac Filio, hinc ab illo communicata, sic ut illa quatenus in Patre est προκαταρκτικὴ dicatur, quia illam ex se habet a nullo sibi alio tributam, non item quatenus Filio convenit. Hic enim aliunde hausit, nempe a Patre tribuente per generationem ipsi omnia quae habet, præter esse Patrem, ac consequenter ipsam quoque dante in se originaliter existentem spirationem activam, qua simul cum Filio per modum unius principii spirantis Spiritum producit. Ergo Damascenus cum diserte professus fuisset ἐδύναται προσθέτα δι' Υἱοῦ τοῦ ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος Patrem productorem per Filium enuntiari Spiritus, recte recusavit dicere ix τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, ex Filio Spiritum esse, ἀπλῶς et sine adjuncta Patris, qui ei ex se præbitam vim spirandi simul cum eo exerceat, mentione. Fallitur ergo Pachymeres, dum hoc loco ait isto Damasceni testimonio quasi mucrone quadam confondi cum Latinos Spiritum ex Filio procedere dicentes, tum Graecos illis patrocinantes adstruenda æquivalentia præpositionum εσετι per : neutros enim re vera vel minimum perstringit ista χρῆσις ex vero Damasceni sensu declarata.

P. 114. *Perlatius tomus in manus Vecci, etc.* Existat hic indicatum Vecci opus, editum tomo II *Orthodoxæ Graecæ* a p. 215 ad 286, ubi auctor sub ipsum principium questus primum hunc Cyprium ad schismata Graecorum a trecentis jam annis inchoatum isto Imperio suo tomo hæresim addere, in tanti auctoreum malis fas putans ire liberæ aculeum exsorere, vocat eum p. 216 κακὸν διεπόντιον, θῆρα θαλάττιον, δύριον κῆτος; τῆς Κύπρου ἑπαναστάν τοις καθ' ἡμές ἐνδεδημήκος, οὐχ ἵνα φυγάδα προφήτην ὑποδέξηται καὶ εἰς ὑπηρεσίαν Θεοῦ διαεώσηται, ἀλλ' ἵνα Ἐκκλησίαν δηγή καταστὸν ἀπεργάσηται. Malum ponti deportatum, seram marinam, immanem cetum Cypro 746 erumpentem et huc peregre appulsum, non ut fugitivum prophetam ad Dei ministerium servaret, sed ut Ecclesiam universam absorbens aboleret. Indo-

A pergit diserte, accurate, eleganter, acriter que Cypricus mendose in tomo scripsera: arguere.

Ibid. *Præsertim incursabat expositionem in eo traditam.* Juvabit, ni fallor, eruditum lectorem Vecci locum, quem his verbis indicat Pachymeres, videre. Reperiet illum oratione 4, in tomum Cypri p. 227 et 228 tomi secundi *Graecæ orthodoxæ* ab III. Leone Allatio edita Romæ an. 1659.

P. 417. Vix tanti est admonere comparari hic Veccum, post damnationem et ejectionem suam Gregorio Cyprio persecutori suo graviter et periculose molestiam facessentem, cum illo ex fabulis [P. 533] notissimo Nesso Centauro, qui dum rapiens Dejaniram eminus telo Herculis transfixus expirat, suo sanguine misto cum veneno Hydræ, quo esset tincta cuspis vulnerantis ipsum jaculi, vestem inficerit, quam deinde induens Hercules ex ea perierit. Illud forte opportunius notabitur, scribi a Pachymere hec cum unico sigma, cum tamen et passim ab aliis cum dupli scribatur et ita fieri debere doceat Eustathius ad Iliad. w.

P. 450. Ως διαλιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ οὐκότιον. Sic restituimus ex marginali correctione perantiqua, cum ἐν τῷ κειμένῳ οὐτισμῷ codicis B et A legeretur καλόν. Sed qui penitus intraspiciat, manifeste deprehendet plane contra loci sententiam hic καλόν ponit. Et suffragatur Vaticanus interpolator, qui pro illis, διαλιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ καλόν, haec subdit : Τὸ κακὸν μὴ μισοῦντες.

P. 469. Πέμψει. In utroque ms. legebatur πέμψειν. Unde lector quidam, ut fulciret pendentem sententiam, in margine ascripsit Εγώ. Sed expeditior correctio est exhortio abundantis litteris v. la voce πέμψειν. Vaticanus haec omisit.

[P. 534.] P. 478. Κατὰ τὴν περιπλανητικὴν δυτικὴν. Requireret quispiam in interpretatione mea quod respondeat voci δυτικὴν. Existimavi me, cum Galatam dicerem, duas illas voces περιπλανητικὴν, unica illa explicare. Sive enim suburbia transmarina Byzantio 747 duo fuere, alterum ad Ortum vergens, alterum ad Occasum, ex istis hoc solum secundum, in quo Gennenses habitarunt, Galatam dictum reperio; et de hoc solo agere hic Pachymerii existimavit ante me paraphrastes Vaticanos, a quo hic locus sic effertur : Κατὰ δύτιπέραν τῆς πόλεως πρὸς τῷ Γαλατᾷ μέρει. Sive unius tantum suburbii due distinguuntur partes ἀνατολικὴ et δυτικὴ, quarum hanc solam incendium corripuit, ex eodem paraphrase intelligo propriam appellationem istius περιπλανητικῆς Galatam fuisse. Hoc sequebat. Si me ratio fefellerit, ignorat lector et corrigit.

P. 486. Ποιμαντικὴ βασιηπλανητικὴ λαβὼν περὶ τοῦ κρατούντος. Hunc morem Orientalium imperatorum imitari Germani voluerunt, quibus male cum Romana Ecclesia convenit, arrogantes et hi sibi ius investiendi episcopos traditione pastoralis baculi; quod ab Hadriano papa fuisse concessum

Carolo Magno, ac consequenter ipsius quoque successoribus, Sigebertus regnanti et a Romano pontifice discordi Henrico assentans confinxit, haud dignus fide sine antiquiori teste rem affirmans trecentis prius annis gestam; ut observat Baronius, ad. Chr. 774. Quid sit *dibambulum* hic continue memoratum, vide in Glossario.

L. III, c. 1. Narratur simul assumptio Michaelis in consortium imperii, simul ejusdem coronatio solemnis; quas tamen diversis coetigisse temporibus, et haec illa toto anno suis posteriorum, ostendemus l. III harum Observ., c. 3. Quod diem auinet ceremonia delectam Maii 21, ea ipsa hodie in libris ecclesiasticis Graecorum memoria anni-versariæ magis Constantini et matris ejus S. Helenæ consecrata cernitur. Descriptio ritus coronationis Augustorum Orientalium, quam hic Pachymeres paucis exequitur, satis consona reperietur longiori a Cantacuzeno editæ c. 41, l. 1, si quia utramque contulerit. Unam observavi discrepantiæ, ex qua non inverisimiliter mihi videoor confirmare conjecturam modo indicatam de distinctione evectionis ad imperium et coronationis in hoc juniori Michaeli; ideoque istam differentiam exponam distinctius. Scribit hoc loco laudato Cantacuzenus: Τοῦ μὲλοντος χριστήσεαθε βασιλέως ἐπί ἀσπίδος, καθεσθέντος, δὲ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, εἰ γε περίστοι, καὶ δὲ πατριάρχης, τῶν ἐμπροσθίων μερῶν ἐπιλαμβανόμενοι τῆς ἀσπίδος, τῶν δὲ ἐπιλοίπων οἱ ἐν ἀξιώμασεν ὑπερέχοντες, δεσπόται τε καὶ σεβαστοχρήτορες, ἐπερ εἰστον, ή οἱ ἐπιφανεστάτοι μάλιστ τῶν συγκλητικῶν, καὶ μετεπωρεύοντες ὡς ἐν: μάλιστα εὐτὸν δημι τῇ ἀσπίδι, τοῖς πλήθεσιν ἐπιδειχνύσασι τὸν βασιλέα πάνοθεν περισταμένοις. Hoc est: *Imperatorē inungendo super scutum considente, imperator pater ejus, qui acclamat, si quidem superest, et patriarcha, anterioribus scuti partibus correptis, reliquias vero tenuitibus magistratibus primariis, nempe despotis et sebastocratoribus, si adsunt, aut illustriissimis quibusque 748 maxime [P 535] senatoriorum, ipsum una cum scuto quantum altissime possunt elestantes inaugurandū Imperatorem circumfusæ undique multitudini ostentant.* Ita Cantacuzenus. At noster in elevatione scuti nullam imperatoris senioris operam memorat, totumque id factum in solidum ascribit τοῖς τῷ τέλει magistratibus, non omissurus, ut appareat, Andronicus patris intentionem, si qua in ista functione pars ejus existisset; sicut paulo infra dum meminit impositæ capiti Michaelis post inunctionem coronæ, distincte admonet patrem ejus seniorem Augustum coronasse jam inunctum Michaelem, *adjuvante patriarcha, ac corone dum imponitur partem tenente.* Quid hic dicimus? an negligenter taxandum Pachymerem? an exquisitoriæ ceremonia usum in Andronico nepote inaugurando Andronicum avum quam patrem eumdem in Michaeli filio longe charissimo? Nihil horum verisimile putaverim: sed existimo et unam

A utrobiique observatam formam, et ambos historicos quod viderint fide optima narrasse. Tantum animadvertisendum, duas functiones una et die et opera in Andronico Juniore exercitas, assumptionis in imperium et coronationis, in Michaeli dicta quidem die Maii 21 alteram duntaxat, nempe coronationem, cum jam assumptio anno superiori præcessisset; id quod distincte quidem hic non exprimit Pachymeres, alibi tamen insinuat, vel in titulo c. 4, l. III, ubi Michaelem jam tum quando sponsa ei queri est copta (quod longe ante hoc tempus contigit) Augustum Juniores vocat, vel c. 1, l. VII, ubi Andronicus annum vicesimum tertium cum Michaelis duodecimo concurrisse ait, prout alibi suis explicabimus, Observ. l. III, c. 3. Non suis autem rite assumptum ab Andronico avo in consortium imperii Andronicum Juniores, sed tantum designatione tacita, dum vixit ejus pater Michael, ut heredem imperii a populo reveritum, non obscuræ se arbitratum innuit Andronicus ipse senior, dum, prout narrat Cantacuzenus, l. 1, c. 2, mortuo Michaeli Andronicus Junioris patre, velut ne juraretur deinceps in hujus nomine, talem ei patre vivo habitum honorem videlicet existimans, non ut jam Augusto, sed tantum ut Augusti filio, quam appellationem patris morte perdidisset. Atque hæc primæ avum inter et nepotem discordia causa existit, qua denique composita simul assumptus solemniter in collegam imperii simul coronatus Junior Andronicus est, quod a Cantacuzeno, l. 1, c. 41, refertur. Idque præstructum, utriusque sum concordis consilio innuit ad apparatum nuptiarum, quas Junior celebraturus erat cum filia commitis Sabaudiae, quam ideo frater ejus (pater enim obierat) ubi rite Andronico Juniori jam, ut a legatis audiebat, imperatori inaugurate desponti, non ut antea quasi sororem natu minorem et sibi subditam tractavit, sed ei deinceps ultra decessit, sibi superiorum illam agnoscens et dominum appellans. Ita diserte memorat Cantacuzenus, c. 40, sane ante hoc tempus nomine dumtaxat 749 tenus ac præsumptione, citra ullam legitimis celebratam ritibus assumptionem, suis tributam Andronico Juniori appellationem imperatoris, et Senior Andronicus demonstrat dum, referente Cantacuzeno, l. 1, c. 9, Andronicum eum Palæologum simpliciter vocat et ut principem agnosci prohibet; et ipse fateri videtur Andronicus Junior, dum eodem libro, c. 23, posuit ab avo admitti se in consortium imperii cum iure successionis. Recite igitur cum simul assumptus, simul inunctus ac coronatus Andronicus Junior fuit, quod narrat Cantacuzenus, c. 41, scuti partem anteriorem ipse avus Augustus tenuit, eo consueto ritu ipsum elevens in Augustam dignitatem, quod nondum fecerat: quando autem inunctus et coronatus duntaxat iam antea elevatus in imperium a patre Michael est, scutum in quo elevabatur a patre sublatum non est, prout Pachymeres rem a se visam describens

significat. Do sparsis in hac occasione in populum numerulis intra lini segmenta ligatis, quorum hic meminit Pachymeres, vide quae adnotavimus in Glossario tomī printis verbo ἐπιχρύσια.

[P. 536] P. 197. Irene marchionis Montisferrati in Lombardia alia, secunda conjux Andronici Senioris imperatoris, tres ei mares peperit, Joanneum, Theodorum, Demetrium. Hoc diserte docet Cantacuzenus, prefatione ad Historiam, p. 5 ed. Reg. Mortuo sine liberis fratre Irenes marchionis Montisferrati, cum ad successionem principatus ejus militendus esset aliquis ex Irenes filiis, pater omnium minimum Demetrium eo destinavit, et despota titulo honoratum in Longobardiam misit ad illam hereditatem jure materno cernendam. Sed mater Irene, quae tunc procul a viro Thessalonicae degebat, quæque, ut Pachymeres alicubi timidius indicat, multo autem exsertius Gregoras profiteatur, rationes in multis sequens proprias haud multum obnoxie mariti placitis suas subjungere solebat voluntates, apiorem prærogativa ætatis adulterioris ad hoc Theodorum autumans, cum ex propinquiori strenute mittens, adventum Demetrii prævenit. Quare marchionatus Montisferratensis possessionem Theodoros adiit, conjuge accepta Spinull Genuensis viri primarii filia, ex qua cum prolem duxit et femininam suscepisset et sic obiisset sine mascula sobole, Montisferratenses Joannem despotam nominantim ut priuogenitum Irenes in principem petierunt, impetraruntque tandem. Nec narrat noster, l. vii, c. 18, ubi et observat hunc Joanneum plane se accommodasse ad mores Italoru[m] et gratum subditis suis. Propagasse hic dicitur longam scrilem principum non schismaticorum dominus Palæologicæ, in vera professione fidei catholicæ Romane.

P. 202. *Inconcessæ affinitatis.* Erat ista affinitas qua de personis sexto inter se gradu cognationis junctis, matrimonio copulandis, speciali ad id obtinenda prælatorum Ecclesiæ venia, tractabatur, ut auctor capite superiori declaravit. Atqui, uti 750 vol. I noster idem historicus, p. 440, docuerat, similis impedimenti, sex pariter consanguinitatis graduum, obstantia connubio inter Michaelem Occidui tractus despotam et Annam imperatoris Michaelis filiam conciliando, gratiam fecerant, poscente Augusto, qui tunc præerant Ecclesiæ, cum tamen adeo presens et præstans utilitas in rem imperii ex isto coniugio non speraretur quam quæ certo apparebat ex hoc sectura. Nimirum schismatici nunc potentes rerum affectabant religiosiores apparere catholicis tunc et Ecclesiæ et reipublicæ præsidentibus; atque ut Andronicus ejurata cordia cum papa, quam ejus pater sancte coluerat, videri studuit, hac superstitione omissione affinitatis utilissimam imperio propter metum inanem, quasi ejus impedimentum removeri Ecclesiæ auctoritate requiret, plus sapere quam ille, quem meminerat pari occasione præsumum ecclesiasticorum

A auxilium implorasse, ita patriarcha nunc sedens eius assessores antistites, omnes schismati addicteissimi, Joannis Vecci, qui tunc de sententia catholicorum ei assistentium episcoporum ecclesiastica potestate relaxaverat vinculum e sexto cognationis gradu oriunt, quo a jure contrahendi matrimonium despota Michael Angelus et Anna Palæologa filia Michaelis imperatoris arcebantur, factum damnum voluisse, ultra faciendo excedere id viu patriarchalis auctoritatis. Permittebat autem Deus, qui non raro factiosos contra Ecclesiam conspirantes mutuis inter se simultatibus committit, sese istos vanis hisce scrupulis invicem infestare. [P. 537] Nam paulo superius c. 3 Pachymeres refert patriarcham et episcopos præfacte negasse Andronicu[m] instantissime oranti constitutionem ecclesiasticam quæ sub interminatione anathematis omnes imperio subditi iuberentur Michaeli juniori Augusto fidem et obedientiam præstare, quasi esset ab Ecclesiæ materna lenitate alienum diris in perduelles aevire; et istius in ultionem repulse Andronicum eumdem Novellam edidisse, qua largitionem sportularum in episcoporum ordinationibus usitatam ex longo Constantinopoli ut Simoniacam damnalat et deinceps adhiberi prohibebat, vicissim urens prætextu quæsito eos qui se nihil probabiliori obtenu[er] obtentu pupugerant.

Ad astruenda quæ modo dixi, pertinere possem notam marginalem a lectore Greco manu satis antiqua in ora Barberini codicis positam, e regione si quidem illorum verborum ὅτε τὸν βασιλέα γαμέρον ἔκεινη γενέσθαι sic ibi scribitur: Ἰψα μή τοιάτια καὶ αὐθις συμβαίνοι, δ τῆς Πόμπης ἀρχεπέπεις τὰ τοιάτια παραχωρεῖ. Quæ, opinor, significant cavisse illos, qui Ecclesiæ nunc præerant, ne imitari viderentur exemplum a Vecco et aliis episcopis Græcis Romanæ communionis in illo permitendo connubio, de quo vol. I, p. 440, agem fuerat, præbitum. Causam vero cur id diligenter vitaverint, exprimunt verba sequentia: Ο τῆς Πόμπης ἀρχεπέπεις τοιάτια παραχωρεῖ, Romanus 751 pontifex talia permitti. Neupre auctor adnotacionula significat studio reprobandi usum et consuetudinem Ecclesiæ Romanæ proiectos Græcos schismaticos ad negandam istiusmodi matrimonialium impedimentorum relaxationem, quasi eam Veccus contra fas attentasset propterea quod Romani pontificis auctoritatem sequeretur.

P. 206. *Ejurato ritu patrio.* Agit de Maria filia regis Armeniæ destinata sponsa Michaeli Augusto Juniori, quam ait opera et suasionibus deducentium adductam ad ejurandum ritum patrium. Aceri circa religionem discidio invicem abhorruisse Græcos et Armenos non semel in hisce historiarum libris Pachymeres innuit. Vide vol. I, p. 429; vol. II, p. 242, et p. 520. Solitos porro Græcos eos qui ritum patrium cum suo mutarent unctione velut initiare quadam, et hic vidas a nostro historico et infra p. 520, diserte affirmatum de Armenis; et ideum eos

usurpare in Latinis ad ritum Græcum transcurrentibus, accipimus e litteris nostrorum hodieque in Græcia degentium.

P. 209. *Latinis.* Hos Latinos apud Cretam insulam armis prevalentibus fuisse Venetos indicat noster infra, l. vii, c. 8, dum solvisse Constantiopolis Cretam versus Athanasiū patriarcham Alexandrinum nave Veneta testatur. Sed et idem, l. iii, c. 19, clare dixerat Cretam paruisse Venetiis.

P. 211. Mirari licet quomodo Philanthropenus offerre conditionem connubii secum hunc mulieri posuerit, quem ex p. 226 intelligitur habuisse tunc aliam legitimam uxorem et ex ea filium. An repudiaturum se ostendit [P. 538] antiquam conjugem, ut locum novum daret? An potius, cum sciret istam viduam Salampaxis Perse non unam ipsi, sed primariam inter plures fuisse uxorem, speravit illam credituram posse connubium rite iniri cum viro preoccupato aliis nuptiis? seu, quod inuit historicus, non ex vero hac, sed astute obtendebantur ad inducendam in fraudem feminam exteram, et sic eripiendam ei quam tenebat arem.

P. 223. *'Αντιδόσεσιν ἵρων ἀπολιτών.* De hoc more Armandi pacta per mutuam traditionem sacrorum amuletorum e coflo suspensorum videnda quæ notavimus Glossario priori, verbo ἄγαλμα, ubi geminum huic Cantacuzeni locum, l. iii, c. 17, a παρεργητά doctissimi aliqui et accurasissimi necessario vindicamus interpretis.

P. 233. *Terræ motu,* qui per excellentiam magnus appellatur. Puto hic innui terræ motu qui anno Chr. 1202 omnium fando auditorum per Orientem dirissimus contigit, quem Robertus monachus Antisiodorensis in sua Chronologia incepisse ait triduo ante Ascensionem, et eo Tyrum, Acconem, Tripolim, etc., magna ex parte concidisse. Hujus antiqui terræ motus meminisse poterant, cum iste alias de quo noster agit hoc loco Constantinopoli 752 contigit circiter annum Chr. 1298, quicunque vivebant centonarii aut paulo centenaria magiores. Meminuit alterius Constantinopolitanus terræ motus magni scriptor Vitæ Gregorii IV, Romani pont., referens eum contigisse anno Chr. 1231, quo sit multas domos et tempia Constantinopoli corruiisse. At hujus recordari vel septuagenarii poterant. Indicat autem noster solos eos qui ultra vulgarem modum senvissent, illius magni terræ motus poluisse memoriam testari. Quare verisimilius forte fuerit hic significari terræ motu anni 1222, quo Cesariua, l. x, c. 47, resert in Cypro insula duas civitates terræ motu fuisse subversas, et in earum altera episcopum sacris operantem et circum presentem populum templi ruina pariter obrutus perire.

P. 259. Petrus Gillius, l. ii *De topographia urbis Constantinopolis*, c. 6, existimat Pharam fuisse sistem in promontorio Ceres dicto. De hac Pharo hic agi verisimile videtur. Unde crediderim aberrare ab auctoris sententia breviatorem Vaticanum, dum

A hos terminos spatii intra quod digladiari Veneti cum Genuensibus ex pacio cum imperatore initio nequirent, sic exprimit: Ἀπὸ τοῦ στενοῦ Καλλιουπόλεως μέχρι καὶ τοῦ λεποῦ. Quid vocet λεπός ipse viderit. Fauces quidem ad Callipolim eadem non sunt cum faucibus quæ ad Seston et Abydum, sed e diametro illæ sunt invicem oppositæ, media inter utrasque Propontide.

[P 539] P. 243. Quod codices B et A Ex τίνος αλτίας εἰκασίας habent, Vat. exprimit Ex τίνος μηδεμήνης αλτίας, causa vel offensiūcula nihil.

Ibid. *Rex Armeniæ...* Hunc regem Armeniæ Sanutus, l. iii, p. 13, c. 2, Haythonem vocat, et venisse Constantinopolim dicit eo quod Michael Andronici filius sororem suam desponsasset. Congruunt hæc cum Pachymere, qui superius docuit regis Armeniæ filiam Mariam nomine Michaeli nupsisse. Explicat autem Sanutus de quo genere convictus Pachymeres agat, dum ait hunc regem cum Freriis vixisse. Docet quippe sumpsisse illum habitum ordinis Minorum S. Francisci, et ut sodalem horum Patrum et fratrem Constantinopoli vixisse; unde sumpta occasione Sebath Haythonis frater regnum Armeniæ occupavit. Qui etiam Haythonem deinde captum excœavit. Sed is divino miraculo rursus adeptus usum oculorum, regni quia etiam compos est factus; et Sebathum Constantinopolim misit, rogans imperatorem ut eum illic detineret. Ilac ibi Sanutus. Et ex eo fasciis Spondanus an. Chr. 1294, n. 10 et 11.

P. 247. Τὴν γῆν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νικᾷ τῇ συνέσῃ. Sic codex B. Vat. autem νικᾷ γῆν ἡ τύπεια τῷ πολεῖ χάριν τὴν ἀνάγκην. Perobscuri loci ut possit intelligi, primum constituenda scriptura est. Puto in voce νικᾷ, ut in c. B cum circumflexo in ultima legitur, mensum esse. Non enim est hæc tercia persona indicativi praesentis a νικῶ, νικᾷ, sed secunda 753 persona praesentis imperativi. Itaque acuenda penultima est, ut sit νικᾷ contractum ex νικᾷ. Et hujus vestigium scripturas aliquod videri potest præferre Vat. codex, dum ultimam acuit in voce νικᾷ, in sede accentus, non in accentu peccans. Sic ad verbum hæc sonant: *Vince prudentia, ut necessitas gratia fiat.* Hoc est: cum sit necesse usu jam recepto dare titulum fratris in litteris Sultani, ne dubites hoc libenter facere, consideratione scrupulum vinceus.

P. 250. Quæ cum ita sint, acri opus esse deliberatione, etc. His verbis explicatur zestus animi, quo patriarcha et imperator ex repertis Athanasiis scriptis diras intentantibus turbabuntur, vano quidem metu. Nam quid ex impotenti privati jam hominis iracundia chartis clanculariis timide indita formidari jure poterat? Tamen isti schismatici, qui dirissima omnium anathemata ultro arcessere in sua ipsorum capita non dubitabant obedientia Christi vicario neganda et dilaceranda Ecclesia, religiosi usque ad superstitionem apparere affectabant, illuc trepidantes timore ubi non erat timor, ut

dicitur Psal. xiii, id quod illis merito exprobat A modo Tertericum cum Romanis numero tredecim magnitudibus commutati meminerit, ac permutationem ab Osphentishlabo, ad quem Eltimeres Romanos misseret, factam dixerit. Nos nihil in Graeco Pachymeris contextu immutare ausi, sententiam loci, prout divinare potuimus, exprimere sunus consenserunt clarissime.

P. 251. Disquirebat anxiò incertoque consilio animo. Ad hæc ille idem censor marginalis [P. 540] hæc annotat: Οὐχ οὖτες Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὸν Γορδίου δεσμὸν πελέκει Ἐλυσεν. Non sic Alexander, sed Gordii nodum securi solvit.

P. 266. Quæ sequuntur in contextu Graeco post hæc verba: Ἄλλ' οὖτα μὲν Ὁσφεντιθλαδος, sic plane ut hic leguntur in utroque optimo cod. expressa, inextricabili perplexitate confusa sunt. Nam noster natura tenebrosus, quoties multa paucis studet cogere, densiori se caligine involvit. Vaticanus epitomator paulo distinctius hunc locum explicat. Eius hæc verba sunt: Εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ Ῥαδόσθλαδον σεβαστοχράτορα Βουλγάρων, εὐγενῆ τῶν ἵκει ἀδελφὸς γάρ ἦν τοῦ Μίλτζου δὲ διδασίλευσε Βουλγάρων βουλήσει Νογδ ἀποστάντος τοῦ Τερτερῆ· ἐλθόντος δὲ τοῦ Τζαχᾶ, τῆς ἀρχῆς ἑξέδηται ὁ Μίλτζος. Τοῦτον οὖν τὸν Ῥαδόσθλαδον εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς περὶ τιμῆς, καὶ τὸ τοῦ σεβαστοχράτορος ἀξιώματα βεβαιοῖ. Ἀποστέλλεται οὖν ὁ Ῥαδόσθλαδος ἀπὸ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ μεγιστάνων Ῥωμαίων καὶ Ιχανῆς δυνάμεως κατὰ τοῦ Ἐλτιμηρῆ, δὲ ἦν ἀδελφὸς τοῦ Τερτερῆ. Νικᾷ γοῦν ὁ Ἐλτιμηρῆς τὸν Ῥαδόσθλαδον, καὶ κρατήσας αὐτὸν καὶ ἐκτυφώσας 754 στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκεῖαν αὐτοῦ σύζυγον· τοὺς δὲ μεγιστάνας τῶν Ῥωμαίων ἐκράτει, μέχρις ἣν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆν καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ δοὺς ἀνταλλάττει τούτους. Hæc Vaticanus breviator Pachymeris, qui non meminit memoratae auctori δεσποτεῖας Ἐλτιμηρῆ κατὰ τὸν Κροῦνον. Ea vox a Pachymere bis posita in altero loco Κροῦρον scribitur. Nos utrobiique Κροῦνον scripsimus, quod Cruni loci mentionem apud geographos reperimus, non autem Cruri Κρούρου. Præterea epitomator omittit Eltimeren suisse fratrem non solum Tertericum, sed et conjugis Smilizi, rem diserte expressam a Pachymero. Deinde contra hujus auctoritatem affirmit venisse in potestatem imperatoris Khadosihlabum una cum Tertere: hic enim ait sponte illum ad imperatorem transfigisse: ὁ γάρ Βουλγάρων σεβαστοχράτῳ Ῥαδόσθλαδος βασιλεὺς προσχωρήσας. Deinde asserit epitomator ab Eltimere commutatos proceres Romanos cum Tertere et ejus proceribus ab imperatore detentis, cum auctor nullam mentionem faciat Bulgarorum procerum simulista permutatione liberatorum, sed unius tantum-

P. 268. Praeter hanc filiam notam Andronicus et aliam habuit similiter illegitimam, Irenen nomine, cuius meminit Gregoras, l. vii, quam et nupti deinde traditam ait Joanni duci Pelasgorum et Thessalorum principi. Hæc eadem esse potuit, quam oblatam in sponsam Cazani noster insorios indicat, nuptiis, prout apparet, non soritis.

B P. 270. Constantissime persistisse Veccum usque ad extremum spiritum in semel edita professione recti dogmatis de processione Spiritus sancti etiam ex Filio, et subjectionis Christi vicario Romano pontifici debitæ, præter quam satis indicat noster historicus et hic et quoties de illo agit, manifeste evincit ejus testamentum instanti morte in carcere tot annis pro religione a schismaticis tolerato conditum. Sequebatur testamenti textus quem hic omittimus cum jam exstet inter Vecci opera in tomo CXL.

755-757 Requireret forte aliquis in testamento Vecci professionem subjectionis ad Romanum pontificem. Verum ea satis, ni fallor, innuitur in subscriptione, ubi pro Constantinopolitan archiepiscopo se adhuc serens Veccus, quod suam depositionem merito irritam existimaret, abstinet tamen a titulo ambiciose usurpato ab ejus seditis antistitibus schismaticis, oecumenici patriarche.

P. 279. Illa hic memorata consuetudo vetus commemorationem defunctorum multa sacrum accensione celebrandi non ad paulo ante factam Ληγανῶν ἑκατηδότος in eiusdem Februariorum mentionem referenda est, quasi ejus potissimum mensis initio ex 758 more antiquo is ritus observaretur, sed ad indicationem præcedentem vespere Parascevæ sive sextæ feriæ, quando jam usu ecclesiastico sabbatum postridianum inchoari censebatur, siquidem eundem hebdomadarum omnium Sabbatis Ecclesia Graeca mortuorum memoriam recolebat. Huc docet nos Genadius patriarcha libro de Purgatorio sic scribens: Ἀχμήν ἀσύνετοί ἔστε, καὶ οὐκ ἔγνωτε δι τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν εὑχεται δεινὸν ὑπὲρ κεκομημένων, καὶ κατὰ τὸν Σάββατον μόνως περὶ τῶν ψυχῶν μνεῖαν ποιεῖται, καὶ Σάββατῳ ἔτι δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄγει πανήγυριν περὶ μνήμης ψυχῶν μνεῖαν, ἐν τῷ πρὸ τῆς Ἀπόκρεω φημι: καὶ τῷ πρὸ Πεντηκοστῆς. [P. 541-542] Adhuc et vos sine intellectu estis, et non cognovistis Christi Ecclesiam orare semper pro iis qui dormierunt, et per omne sabbatum memoriam facere solitam animarum. Prætereaque bis in anno panegyrim celebrare commemorationis animarum, nimisrum Sabbato præcedente Dominicam Carnisprivii et sabbato ante Pentecosten. Hæc Gennadius. Anopus quo contigit hoc loco narrata Andronici Thessalonicanam profectio, ut infra l. iii, c. 7,

ostendam, fuit Christi 1299. Qui annus cum numero raverit cyclum solis 20, cui competit littera index Dominicæ D, intelligitur hic memoratam feriam sextam ineunte Februarij in sextum Februarij diem incidisse. Fuit ergo talis diei vespera inchoata commemoratione defunctorum mere hebdomadaria, non autem una ex solemnibus mortuorum panegyribus, quæ bis, ut ex Gennadio audivimus, in anno cærenomia exquisitori celebrantur, Sabbato precedente Dominicam Ἀπόκρεω sive, ut cum vulgo loquar, Carnisprivi Græcorum, quæ coincidit cum nostra Dominica Sexagesimæ, et Sabbato ante Pentecosten. Nam de Sabato quidem Pentecostes, satis patet quam a mense Februario remotum sit. Sabatum autem Dominicæ Carnisprivi Græcorum sive Sexagesimæ, illo anno Pascha 19 Aprilis habente, fuit dies 21 Februarii, quæ ad Ληναῖαν τεστηκτα inuenit Februarium nullo pacto pertinet. Notum quippe satis deceat tantum primos cuiusque mensis dies ista μηνὸς ἑνεστηκότος mensis ineuntis apud Græcos appellatione designari; cum qui sequantur ad 20 mesosūnti μῆνι mediani mensi, reliqui ad finem usque λήγοντι, hoc est desinenti, mensi tribuantur. Atque hoc ipsum, videlicet ordinariam et hebdomadariam diuinitatam suisse hanc commemorationem mortuorum, indicat noster historicus, dum non πανηγυριζομένων sed μηνονευρίων hoc loco τῶν κακοτυμημένων meminuit. Mentionem porro hic factam accessarum facum, quam ego interpretatione ad ecclesiasticum usum revoco, non deerit forte qui contendat ad mere civilem referendam suisso rationem. Enimvero nec ego ignoro tali plerumque locutione designari tempus vesperæ adulteræ usque ad jam increbescentes tenebras post occasum solis, quando ad necessarium videndi usum, intra domos præsentim facies accenduntur. Sed si quis attentius reputet, 759 videbit hand esse verisimile imperatorem, summa præsentim et rigida hieme, horam elegisse profecitioni ex urbe capessendæ, qua nocte ingruente aer magis magisque obscuraretur. Prima ergo pars vespertini temporis, sole ad occasum vergente sub tertianu horam a meridie, intelligenda est. Tali enim tempore recte imperator cum numerosissimo suo comitatu dare se in viam potuit, reliquiis lucis diurnæ sufficiens ad pervenientium in dissitam paucis milliaribus ac suburbanam stationem Drepanam: ibi enim dīversorium babebat paratum in noctem insequentem. Non ergo quando urbe imperator exiit sole adhuc lucente civilis necessitatibus gratia facies accendebantur, cum longe crepusculum abasset. Quare restat ut id ad cærenomiam religiosam sit referendum, occupari videlicet solita jam tum postridiana commemoratione defunctorum, accendendis per omnia tempia luminibus. Ad extre muum obseruo mentionem hic παρασκευῆς non intellectam a Vaticano paraphraste juxta veram et usitatem auctori notionem seriat sextæ. Sic enim hunc locum exhibet: Τότε γοῦν παρασκευᾶσθε; δ

A βασιλεὺς ἔξειται. Tunc igitur paratus imperator exiit. Ita ille, translatæ ad apparatus profectionis diel paracever expressione; quo et valde superficialie defunctum hunc epitomatorem appetet, et non valde suisso peritum rituum Græcorum suspicio movetur. Non suisso mihi tamen illum inutilem, hic ipso gratae profitendi focus est. Nam quædam in hoc capite, prout describitur in codicibus duobus alloquin optimis, diminute aut confusiuscule posita exercitus Vaticanus paraphrastes et intelligibilis exposuit. Quare nonnihil ex illo interpretans adscivi; quod quale sit, ne, cui forte id curæ fuerit, ignoret, verba ejus hic ascribam. Loco igitur eorum quæ sequuntur in nostro contextu Græco post illa verba Ἰωάννης δὲ usque ad finem capitilis, Vaticanus [P 545] hæc exhibet: Οὐ δὲ πατριάρχης ἐμαθε τὰ βουλευθμένα παρὰ τοῖς. Ἐξειται γοῦν τῷ βασιλεῖ συνταξμένος καὶ τὰ περὶ τούτων κινήσων βουλέμενος. Πολλὰ γάρ δὲ τὰ προστάμενα τῷ συναλλάγματι, πρώτον τὸ ἀπολύσαι τὴν Ιδίαν γυναικα τὸν κράλην, δεύτερον ἀνήλικον τῆς θυγατρὸς, τρίτον τὸ ἀκουστῆμα ὡς ἐπιδημήσασαν τὴν μοναχὴν γυναικαδέλφην τοῦ προτέρου ἀδελφοῦ Σεφάνου τοῦ κράλη εἰς Σερβίαν ιδεῖν τὴν ἀδελφήν, ήτο; ή γυνὴ τοῦ Σεφάνου, δοτις δὲ καὶ κατεγών τὸ σκέλος. διὰ τοῦτο καὶ ἀπραγμόνως ἔξι. αὐτὸς γάρ δὲ δικαιότερος τὴν ἀρχὴν ἔχειν, ὡς πρώτος ἀδελφός. αὐτῇ γοῦν ἡ μοναχὴ καὶ τοῦ βασιλέως δὲ γυναικαδέλφη ἐκ τῆς τοῦ φῆγδος Οὐγγρίας. Ταύτην οὖν (forte ταῦτη) πορνικῶς ἤκουσθη συμμεγῆται ὁ κράλης δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως λαμβάνων.

C P. 306. Exerratores Ascræi poetæ. Sane in Græcis scholiis hodie in Hesiódum extantibus (sol. 68 ed. Venetiæ Trincaveli anul 1537) legitur ad illa poëtæ verba μῆνα δὲ Ληναῖαν hæc Moschopuli adnotatio: Κατὰ τὸν μῆνα δὲ Ληναῖαν, δοτις 760 τοῦ Ιανουάριος. Infra, sol. 73 p. 2 post medium Ioannes Tzetzes ad eundem locum sic observat: Μῆνα δὲ Ληναῖαν τὸν Χοιάκη τοῦ Ιανουάριον, δὲ Ληναῖς παρὰ Ιωαὶ καλεῖται. Quod autem se Pachymeres alioquin dissentientem in hoc ab iis, tamendum carmen apud ipsos pangeret (al καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς κατ' αὐτοὺς ἐποποιοῦντες) quasi excusat, quod eorum improbatam alias sententiam expisserit, aut indicat se aliquis horum magistri ludum frequentantem eos versus conscripisse; aut si ætas vel aliud repugnet quominus Joannis Tzetze aut Moschopuli Pachymeres auditor fuerit, dici posset id carmen ab eo scriptum dum ludimagistris operam puer dare, qui Hesiódum ex prius publicatis Joannis Tzetze aut cuiusvis alterius expositionibus enarrarent. Dixi et de his in Glossario.

P. 308. Ως μήτ' αἰδὼ παρ' ἀλλήλων ἀπειλεῖς οὔτε. Ultra fateor me in his verbis suppleuisse syllabam ἀπ in verbo εἶναι, quod solum in eondiebus B et A legebatur, mendo a loci sententia manifeste redarguto.

P. 324. Respicit his auctor rem narratan Iliad. δ a v. 93 ad 154. Ibi Pandarus resertur inobservatus et contra fidem pacii fœderis sagittam in Ma-

relatum immisisse, quæ tamen summam illi duntat calem perstrinxerit leviter. In quo dissimilis fuit exitus utriusque jaculationis. Nam hæc ab Alano pari fraude perfidiaque attentata grave re vera et profundum vulnus in Raoulis magni domestici vitalia pertulit, quo spectant illa nostri verba διστόφ βάλλεται, καὶ κατηρίαν, οὐ κατ' ἐκεῖνον (neimpe Pandarum) πληγὴν δέωσι : de Pandari enim telo sic Homerus scribit

'Ακρότατος δ' ἀρ' διστόφες διπέργραψε χρόνος φωτεῖδες. Summam extimamque sagittā superscripsit cutem viri. Raoulī autem Alanus κατηρίαν, hoc est aliam et periculosa, si non etiam letalem, infixit plagam.

[P. 325] P. 325. Hæc digitum intendunt in *Odyssæam* μ., ubi refert poeta vidisse Ulyssem raptos a Scylla discripi ac vorari sex e suis sociis, summo dolore suo, quod lis opitulari nullo pacto posset. Unde ait :

*Οἰξιστορ δὴ κείρο δύοις θῶρ δρθαλμοῖσι
Ηὔτωρ δοσ' δρόγηντα, καρους δὲ διερρεύων.
Non potuit autem noster aptiori imaginè represe-
nare cordillum Romanorum suos eives in mari a
piratis cruciari e littore spectantili sine illa fa-
cilitate succurrendi.*

P. 327. Fuerit hæc Thymæna urbs, quam Ptolomeus in Galatia collocat ; cuius et Arrianus me-
minit in Periplo. Alii Teuthraniam appellant.

P. 338. Sumptum ex Iliad. ε., v. 449 :
*Ἄδιδρος δ' εἰδωλοι τεῦξ' ἀρυρόστοχος Ἀκτίλωρ,
Αὐτῷ τ' Αἴσαλος Ιαστός, καὶ τεύχοις τοῖος.*

761 Unde Virgilii Aeneid. 40 :

*Tum dea nube cava tenuem sine viribus umbram
In faciem Aeneæ, visu mirabile monstrem,
Dardanis ornat tellis.*

P. 350. Quæ hic citantur ex Ethicis S. Basillii, inter ea quæ hoc nomine leguntur in collectione edita opérum ejus S. P. non reperti. In epist. ad Amphilochium, can. 10, p. 764 ed. Paris., an. 1618, quedam de juramento habentur, a causa et causa hic a Pachymero tractato non omnino abhorrentia.

P. 358. Virtus virtutis episcopo Marmarizlensi, quod multos sicut ordinares ejusdem in sacerdotio ordinis una sacra functions. Hoc est, opinor, quod causa compendii in ordinationibus, quæ, ut ante historicus relatebat, pecunia renderet, in causa impositione manum multos simul iniciaret, errore in-
tolerabilis existimans nihil esse necesse unicuique sigillatum ritum illum sacram adhibere, quod si festinanti fuerit Simoniaci gralia, in quam plurimis quam brevissimo tempore ordinandis, id commo-
dum videbatur, parum penit habens quæstus se illigare sacrilegio. Ergo leprosum sacerdotum hoc loco generationem ordinis majores indicat, pars dia-
conatum et presbyteratum, et cum multis dicit ejusdem ordinis unica sacra ceremonia p̄tē te-
lestis ordinasse, significat plures diaconates, plures
etiam presbyteratus petidores, non singulis adhi-
bendo sacram ritum, sed uni pro dantibz, aut super
eum in commune ceremoniam legitimam exer-

A cendo, [P 547] abunde universos pro recte ac vi-
ritim initiatis habuisse.

Ibid. Quenam sit his verbis memorata magna sy-
nodus, post quam *episcopi defecisse* dicantur in Occi-
dente, hoc est, esse desuisse legitimi ecclesiæ præsules
verte ordinatio charactere insigniti, quæri non immerito potest. Mihi non videtur du-
blum quin hic agatur de synodo œcuménica 8 ea-
demque Constantiopolitana 4, et tempore et causa
Photii celebrata, maxime super controversiis Igua-
tium inter ei Photium. Post hanc cum fraudibus et
mendaciis suis Photius ita Græcos a Latinis alienas-
set, ut nunquam deinceps bona fide universa Ori-
entalis Ecclesia cum Occidentali consenserit, desierunt
œcuménica concilia in Oriente celebrari, unde ultima
fuit octava inter eas quæ synodus in Orientalis
imperii celebratæ ditione in commune consulentes
concordi assensu Græcos pariter et Latinos habue-
re. Finxerunt autem Græci schismatici, quod refert
hoc loco Andronicus addictissimus schismati et in-
fensissimus Ecclesiæ Romanae, ex illo tempore quo
vixit Photius et est synodus œcuménica octava cele-
brata, desuisse in Occidente veram episcoporum
successionem. De conflictu ab impostore notissimo
Photio, et a Photianis jactata synodo, quam isti
nomine octavæ venditant, vide opus ante hos annos
sex hic Romæ editum ab M. Leone Allatio, hoc ti-
tulo : *De octava synodo Photiana.*

C 762 P. 374. E regione horum verborum : Εκεί
μάν, Ελεγεν, ήν ἀναγκαῖον, etc., quibus Andronicus magnifice jactat suum sibi videri necessarium, esse-
que idem vita et spiritu charius, fieri quod Deus vult,
legitur in Barberino codice adnotatum in margine :
'Αλλ', δὲ βλέπετε, αἵστιοι συχναὶ ζημιαὶ οὐκ ἀνε-
θεοῦ θλῆμα. Aliquæ, o optime, damnæ et infestatio-
nes hæc crebra non solum fuerint voluntas Dei.
Manus porro qua hæc verba scripta sunt, non minus
videtur antiqua quam ipse contextus : cajus scrip-
tura, ut alias observavi, non immerito credi potest
sequalis ætati Pachymeri. Itaque non inveteratissi-
mæ quis opinetur hanc censoriam ad hunc locum
notam suisce appöbitam ab aliquo eorum clericis
quos non raro deinceps historicus memorat
dira perpesos ab Athanasio post resumptionem
in thronum, quam nunc cummaxime moliebatur
imperator.

D P. 389. *'Εκλόγητος.* Aliquando suspicar legendum ēklophtov. Sed contra stat consensu codi-
cūm. Net vero est necesse : nam et ēklophtov ad
vituperationem et execrationis significationem con-
fertur. Unde Eustathius ad Iliad. ε., p. 738 ed.
Rom. τὸ ἔκλογητος exponit καταδρήσεως ἀξονο-
maledictis dignus.

Ibid. Nove hic Pachymeres Puncti adjunctum,
quod vulgo terrori lymphatico ac consternationi
subite tribui solet, audaci supra modum et vi-
more afflatoque velut numinis conceitato impetu
adaptat. Sed proctivis est transitus ab active ad
passivum. Furentes videbunt motus, quos Pan dux,

ut fabula aluat, in exercitu [P. 548] Bacchi in cuius militibus elebat, unde illi in improvisis et rebo-
mentissimos insultus erupabant, metum trepidum
in iis quos pelerent crebabant. Nisi forte tò navic-
xó generatim causam superiorem humanarum cu-
juscunque generis perturbationum indicat, ut seque-
timor et audacia, si non spontanea, sed yl divina im-
pressa fuerint, navicxá dissentunt.

P. 593. Hic quem Pachymeres Romerijm nonomi-
nat, non videtur esse posse alias a Rogerio Lauria,
de quo multa satis splendida narrat Thomas Fa-
zellus in opere de rebus Siculis, l. ix, posterioris
decadis.

Ibid. Merito quæ deinceps refert de Rogerio Pa-
chymeres habuit ipse suspecta, præstareque fidem
illorum noluit. Fuerunt enī, quantum e Latinis
monumentis illorum temporum potest intelligi, falsa
pleraque, a Græcis videlicet odio in Rogerium suo
indulgentibus conficta, puta, illam fuisse militem e
religio-o sodalitio Templariorno. Deinde illius reli-
gionis habitu rejecto ac professione ample sprota
piraticam fecisse, inde exosum Romano pontifici et
ab eo ad prenas petitum, et similia; quorum nec
vola nec vestigium in ejus rebus prolixæ a pluribus
traetatis apparet. Imo invenimus litteras huic a
Romano pontifice perboniticas scriptas. Petrus
d'Utrremanus noster, in libro singulari de excidio
Græcorum, ali hunc Rogerium ab Hispanis Brandu-
cium dici, Germanum 763 vero stirpe fuisse, filium
Bicardi Flori. Unde et ipsum Moncada Florum
eognominat.

Ibid. Pherendus Tzimes. Hie vero nomine di-
ctus est Ferrandus Ximenes, ut nos docet Petrus
d'Utrremanus libro modo laudato, auctorem ci-
tatis Moncadam, qui et paulo inferius, c. 54, me-
morati a Pachymere Ferrandi e Cyzico recessus
meminit.

P. 594. Thedericus. Agitur hic sine dubio de Fri-
derico Aragonio, cuius ut noster balbus in no-
mine, ita in genere peregrinatur. Erat enim gente
Hispanus, non Germanus; et non Manfredi nepos,
sed Petri regis Aragonia filius.

Ibid. Ecaterinam connubio eidi juxxit. Quando
Fridericus cum Carolo rege Neapolis pacem fecit
eamque affinitate firmavit, anno Caroli 1302, qua
de re hoc loco agitur, Fridericus ipse, non ejus
frater, duxit uxorem non Ecaterinam, sed Eleonora-
ram Caroli filiam, prout ex ejusdem Friderici publicis
litteris datis apud Castrum Novum anno Chr.
1302, mensis Augusti die 19, ab Oderico Rayaldo
in eo Annali descriptis constat. Sed videtur Pachy-
meres in hoc errandi occasionem sumpsisse ex eo
quod anno Chr. 1295 tractatum fuerat connubium
Friderici hujus cum Catherine, ex filia regis Caroli
Neapolitanus ei Balduino, qui Constantiopolitanum
imperium emerat, nata. Id matrimonium rebu-
menter urgebat Bonifacius VIII, Rom. pont., cujus
plures de illo arguento litteras recitat Odoricus
ad illum annum. Non successit tamen negotium, et

A illa Catherine deinde nupsit Carolo Philippi regis
Francorum fratri, anno Chr. 1301. Quod ipsum
aliens loco, prout obiter audierat, viens est com-
memorare Pachymeres, parum attendens perspicere
id necne ad rem de qua nunc agit, ad pacem videlicet
inter Carolum regem Neapolitanum et Frideri-
cum concitam anno Christi 1302, enim jam anno
superiori Carolus frater regis Francæ evocatus in
Italiam e pontifice, ut Carolo II regi Neapolis ad-
versus Fridericum Siciliam occupantem auxiliare-
tur, conciliante ipso Bonifacio matrimonium ini-
ses cum modo memorata Catherine, imputato in
dotem imperii [P. 549] Constantinopolitani titulo,
ad quod Catherine jus e patre trahebat. Narrat haec
Joannes Villanius, l. ix, c. 105. Jordani temporum

B illorum historici, cuius opus m. servatur in bibliotheca Vaticana, n. 1960, de hac re verba haec reci-
tat diligentissimus Odoricus Raynaldus anno Chr.
1301, n. 15: Mortua conjuge Caroli (fratris regis
Francæ) duxit Catharinam, cui jus imperii Constan-
tinopolitani debebatur. Ideo cum Venetiæ composuit
pro Constantinopolita imperio recuperando, et ve-
nit Romanam MCCCII, et a papa Bonifacio honorifice
susceptus vicarius et defensor Ecclesie constitu-
tur, etc. Satis porro verisimile est Carolum istum,
similis Catharinam duxit, sumpsisse titulum impe-
ratoris Constantinopolitani, collatum ipsi a ponti-
fice coronam imperiale ei tribuente. Id saltem in-
nuere videntur illa continue subiuncta nostra verba:
Quem papa 764, coronans imperatorem sine terra,
concepit illi spem Constantinopoleos recuperandæ,
ex jure quod scilicet trocheret a sponsa nepte (uno filia)
Balduini. Quod hic dicatur imperator sine terra,
vide explicatum in Glossario verbo t̄p̄. Verum
haec cuncta, ut dixi, pertinent ad tempus superiorius
pace Sicula, cuius occasione Rogerius Catelanus,
qui in Sicilia militaverat, volente sua causa Fride-
rico in Orientem abduxit. De quo audiendus Fazel-
lus, l. ix, dec. post. p. 477: Porro Sicilia tot bel-
lorum malibus libera in militem Castelanorum, Ara-
gonensium et Siculorum rapinas et depravationes
incidit. Quas Fridericus, ut insulam expurgari,
contra Turcas, qui Constantinopolium infestabant,
auxiliatas misit.

D P. 401. Quod hoc facile presentes crediderint et
historicus illa esse revera judicaverit, non coninvo-
rem evidentem et indubitabilem opinor reddere apud
judicium severioris viri. Mutus ille ac surdus ex
utero, mire prodigo repente audiens et loquens,
quid tandem affirmavit? Nempe id solus quod
paulo superioris positum est, se vidisse virum impera-
toris ornatum insignibus, qui sese aiebat ipsum ur-
bis sibi tuendæ curam assumere. Numinavitque hunc
Joannem Batalzam? aut vice sibi imaginis illius
formam sibi conspectum asserens suage similem?
Nihil horum; nam Pachymeres si quid tale dixis-
set, non taceret. Fundamento igitur caret idoneo
hæc quæ exprimitur hoc loco, tum istorum Magne-
siæ præsidiorum tum Pachymer's opinatio ipsius.

Nam forma viri insignibus imperatoris ornati qui magis Joanni Batatzæ convenit quam Theodoro ejus filio imperatori ibidem quoque Magnesiæ seputo, aut, si Constantinopolitanos imperatores laudatae memoriae et in fide orthodoxa ac catholica communione indubitate constantiae quærimus, quam Constantino Magno, quam Marciano aliisve paris meriti? Nam Joannein Batatzam eti multæ virtutes commendabant, tamen præter communem Graeci schismatis et circa sancti Spiritus ex Filio processionem hæretici erroris invidiam, libido etiam in aetate senili probrosa deformabat. Vile summum aliqui ejus admiratorem Acropolitam *historia* suscep. n. 52, p. 56, ed. Reg., ubi eum infamem amoribus cum aliarum tum Marcesinæ eujusdam pedisseque Annæ Alemannæ Augustæ secundæ illius conjugis fatur. Quanto verieimilius credi potuissest, isti muto et surdo formam viri imperatoris ornati insignibus oblatam repræsentasse sanctum archangelum Michaelem protectorem Christianorum contra barbaros? Hunc Graeci passim ἀρχιεπίσκοπον appellant, qui titulus imperatorem sonans imperialibus non disconvenit insignibus.

[P. 550] P. 406. Ad finem hujus capituli, ubi dicitur de Michaeli Augusto juniore, ὡς περ τις τροπαιοῦχος τὴν πόλιν εἰσέρχεται, non tenuit se libera indignatio lectoris cujuspam quin hæc oræ marginali Barb. codicis allineret: Τροπαιοῦχος δὲ ψυγῶν τοὺς ἄχθρους **765** καὶ αὐτὸς διὰ τὴν ἐκτοῦ δελτίαν γεγονὼς πάντων δειγμῶν. Itane trophæum responsum, qui tergum vertit hostibus, et causa fuit ob suam ignaviam omnium malorum! Alludunt hæc turpissimam Michaelis et totius Romani exercitus in ipso proelio prælii lugam, superius narratam, l. iv, c. 18.

P. 428. *Amurio se admoveare festinavit*. His verbis in Graeco B codicis contextu respondebant ista, Ἐρχεται πρὸς τὸ Ἀμύριον, juxta quæ Ammorium videtur esse loci nomen, in quem se Alisyras vicit et saucius receperit. Sed præterquam quod mentio non existat arcis aut oppidi sic dicti per hos tractus, id credi vela Pachymeres, c. 25 affirmans Alisyram ex fuga se recepisse Tripolim, quam urbem prius occupaverat. Est sæpius supra et infra memoratus in hac historia dux barbarus D Amurius. Hinc est mihi suborta suspicio mendi in hac scriptura, Pachymeremque scripsisse non πρὸς τὸ sed τὸ Ἀμύριον. Quod, quia ex priori lectio ne consequitur quipiam Pachymeris narrationi contrarium, ut demonstravi, emendandum putavi, eo quem ianui modo (*).

(*) Quod scripsi non reperi per tractus Orientalis limitis imperii Byzantini locum, qui vocetur Ammorium, re melius considerata nunc revoco. Inveni enim apud Theophanem p. 291 et 292 ed. Reg., itemque apud Leonem Grammaticum, p. 454 ejusdem editionis, inculcent mentionem urbis multis Amerium vocatæ, situæque in iis partibus, enijs etiam Ptolomeus meminit. Quare fatior non recte emendatum a me fuisse Pachymerem p. 428,

A P. 454. *Karà πολησιν*. Allusit hæc scribendo Pachymeres, varios similes miscens Homeris locos, primum illum *Iliad.* 6, 135:

Αειτὴ δὲ φλέξ ὄπρος θεοῖν καιομένῳ,
deinde illum ex *Iliad.* 4, 216 :

Μέτρα δ' ἵαχε θεοπιδας τῷ.

Unde etiam illa paulo superioris verba ἔργα λιγίως sumpserat: pergit enim ibi poeta:

Παρρύχοι δ' ἅρα τοτε πυρῆς ἀμυδις φλέξ.
Φυσσώντες λιγέως.

quibus et istud ultimum de sumo, vel ex suo quodam vel ex alterius mihi nunc non succurrentis valis poemate adiudit.

B Libro sexto præter morem Pachymeres peculiarem præfixit prologum, qui tamen sine proprio titulo in codicibus est cum capite 1 confusus. Ego distinguendum putavi. Porro non parum laborandum fuit in extricanda nitideque declaranda auctoris hic præstantis sententia, quam et percepisse me et satis explicasse confido. Causa istius in proloquendo novitatis opinor fuerit, quod **766** aliquo intervallo post hactenus scripta Pachymeres operæ redididerit; et ei rei dum se accingeret evenitumque narrandorum atrocitatem reputaret, bac lectoris præmonitione prolixdendum putaverit.

[P. 551] P. 456. Quæ deinceps pertexit de Cazanis laudibus Pachymeres, satis congruunt cum iis quæ Aythonus, Villanius, Santos et S. Antoninus de illo memorant, quæ vide collecta apud continuatores Baronii Henricum Spondanus et Odoricum Raynaldum, ad annos 1294, 1301 et 1304.

P. 457. Hæc Cazanis adversus Sultanem Syriæ expeditio oculatum ab Aythono, qui ei se interfuisse narrat, testimonium habet. Resert is Hist. orat. c. 41, Cassanum regem Tartarorum Christianum, una cum regibus Armeniæ et Georgiæ pariter Christianis, expeditione communiter suscepta duxisse contra Melechazarum sultanem Ægypti, Syriae dominantem, exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum; et occurrentem sibi sultanem apud Hamam, antiquis Emenam dictam, cum centum equitum millibus et infinita multitudine peditum, ingenti prælio fuisse fugereque in Ægyptum coegisse. Idque præsens Aythonus contigisse ait die Mercurii ante festum Nativitatis Domini. Existimat Spondanus ad an. Chr. 1300, n. 1, id referendum ad Decembrem superioris anni Chr. 1299, quo cyclus solis 20 litteram Dominicalem D habuit, cuius indicio cognoscere possumus.

ubi pro τὸ Ἀμύριον, repousi τὸν Ἀμούριον. Et illa verba: Ἐρχεται πρὸς τὸ Ἀμύριον, simpliciter fuisse vertenda: venit Amorium. Nam hoc non impedit quominus verum esse potuerit, quod p. 435, ait historicus, Alisyram se Tripolim recepisse. Prius scilicet quam in hoc ultimum perfugium pervenisset, Amorii, quæ fida ipsi urbs tunc erat, persequentiū vim obiter declinaverat.

scimus Christi natalem illo anno incidisse in sextam. Quare 23 Decembris feria quarta, die ante Christi Natalem tertia, clades illa sultani contigerit. Nisi quis retro eam movere ad annum superiorem Christi 1298 malit, quo vigilia Natalis Christi dies Mercurii fuit. De his disseremus postea l. iii harum Obs., c. 7, n. 19.

Ibid. Ante omnia lectori rationem reddo suppletæ a me lacunæ, quæ hic in ms. archetypis habebat. Sic enim ibi exstat: *Εἰ μὴ γ' ἔχειν τὸ τῷ... τόπῳ ἀμφῶδες. Εγοὶ* inter τῷ et τόπῳ duo hæc verba πρόσω χωρὶς inserenda censi, non sine verisimilitudine considens haud longe sic a vera primigenia scriptione abesse bunc ita suppletum locum.

P. 458. Hæc quæ Pachymeres hoc loco de Cazane scribit, caruisse illum liberis, non bene cohærent cum iis quæ Villanius, lib. viii, c. 35, et ex eo sanctus Antoninus, tit. 20, c. 8, § 9, ex relatione ejusdem civis Florentini diu in Perside versati memorant. Nimirum Cassano uxorem suis filium regis Armenie speciosissimum, eamdemque Christianam; ex qua cum ei natus esset filius ita deformis ut vix humani aliquid habere videretur, Cassanum uxorem quasi compertam adulterii una cum monstrioso, quem ex se negaret editum, fœtu incendio perimi mandasse. Sed cum impetrasset a Cassano mulier ut sibi per eum liceret, antequam flammis cum puerō traduceretur, confessione apud sacerdotem purgare animum et sacram Eucaristiā percipere aliumque baptizare, 767 coniugio ut sacro lavacro iunctus pner reponit formosissimus evaderet. Quo motu Cassanus non modo revocavit præcepta judicium, sed et Christi palam religionem est amplectus. Ita illi; quæ non innotuisse Constantinopoli, etiam alio ex hac historia ducio argumento suadetur. Superioris enim, p. 402, scriptis noster Andronicum certiorum factum de potentia Cazanis, ut eum sibi adjungeret, offerendum ei curasse filiam suam [P. 552] notabam in conjugem, quam et illi propositionem benigne accepit.

P. 459. Etiam Abythonus, c. 45 *Hist. Or.*, et Sannius, l. iii, p. 43, c. 8, diserte affirmant successorem Cassani fratrem ipsius, licet Bizarus his posterior et minus, ubi dissentit, fide dignus, filium Cassano morienti successisse scribat, l. viii *Rerum Persicarum*. Discrepant tamen hi omnes in hujus nomine a Pachymere, dum Carbandam seu Carbagandam vocant, quem noster hic Carmantanam, alibi Carmantanem appellat. Tradunt autem modo laudati auctores istius Cassani fratrem matre Christiana editum, et ipsum Christianum, Nicolai nomen in baptismō accepisse, perseverasseque in vera religione, quoad vixit mater, sed ea mortua, quod post annos sex contigit, ad Mahometismum defecisse.

P. 464. Χρῆστις S. martyris Ignatii hoc loco lecta queritur fuerit, non facile divinatu est, quod multe

A in ejus epistolis legantur in eam sententiam quæ subjectio populi ad episcopum ut necessaria commendatur. Indicabo hic aliquas. In 1 epist. ad Smyrnenses: Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ πρεσβυτερῷ ὡς ἀποστόλοις . . . Μηδέποτε χωρὶς ἐπισκόπου τι προσέστω τῶν ἀνήκοντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐξεληθερίᾳ εὐχαριστίᾳ ἡγείσθω ἡ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ὁντα, ή φὰ ἐν αὐτῷ ἐπιτρέψῃ. Οπου δὲ φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεὶ τὸ πλῆθος ἔστω, ὡς περ δους δὲν ἡ Χριστὸς: Ἰησοῦς, ἐκεὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Οὐκ ἔξιν ἔστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὁ δὲ ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, etc. Illoc est ex antiqua interpretatione Latina: *Nullus sine episcopo aliquid operetur eorum quæ concenuntur in Ecclesiam. Illa firma gratiarum actio reputatur, quæ sub ipso est vel quam utique ipse concederit. Ubi utique apparet episcopus, illic multitudo sit, quemadmodum utique ubi est Christus Jesus, illic catholicæ Ecclesia. Non licet sine episcopo neque baptizare neque agapen facere, sed quod utique ille probatur, etc.* Item epist. 2, ad Polycarpum: Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν. Ἀντιψύχος τῷ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ. *Episcopo attendite, ut et Deus vobis. Unanimis ego cum subjeritis episcopo.* In III ad Ephesios: Πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ. *Decet vos concurrere episcopi sententiæ.* Quartæ ad Magnesios hæc sunt in hoc propositum inter alia: Πρέποντος ἐστι μὴ μόνον καλεῖσθαι Χριστιανὸς, ἀλλὰ καὶ εἶναι, ὡς περ καὶ τινες ἐπίσκοπον μὲν καλοῦσιν, χωρὶς ἡ αὐτοῦ κάντα πράσουσιν. Οἱ τοιοῦτοι δὲ οὐκ εὖσυνεληπτοὶ 768 μοι εἶναι φανοῦσι· *Decens igitur est non solum vocari Christianos, sed et eos, quemadmodum quidam episcopum quidem vocant, sine ipsis autem omnia operantur. Tales autem non bona conscientiae mihi esse videntur.* In sexta ad Trallesios hæc habet: *Οταν τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθε ὡς Ἰησοῦν Χριστῷ, φανεσθὲ μοι: οὐ κατὰ ἀνθρώπινην λύτρας, ἀλλὰ κατ' Ἰησοῦν Χριστόν.* *Cum episcopo subjecti estis ut Jesu Christo, videntur mihi non secundum homines viventes, sed secundum Jesum Christum.* Ilorum aliqua, vel forte omnia, aut etiam his plura, quæ in Ignatianis epistolis legantur, credidimus jussisse hic recitari Andronicum. Unico enim faciebant ad scopum illi propositum persuadendi Arsenianis ut Athanasio patriarchæ se subderent; et eum ex pluribus Ignatii epistolis quadam allegassem, argumento esse potest quod nullam nominatum designauit, ex qua verba quæ audiri voluit erueret.

P. 465. Ut superiorius schismaticus imperator persuadere voluit [P. 553] a tempore magnæ synodi, hoc est œcumenicæ octavæ (aut potius pseudosynodi suppositæ a notissimo impostore Photio, quam Photiani pro œcumenia octava ostentant et venerantur) defecisse in Occidente veram successionem legitimorum præsumum, quod notis ad p. 356 refutavimus, ita nunc pari vanitate ait sedem Romanam,

ex quo reprehensa damnataque labes Honorii fuit, orthodoxam esse desiisse; quo nihil, non dicam iniquius et caluniosius, sed et obtusius stultiusque dici potuit. Ut enim omniam collisionem horum duorum assertorum, quorum alterum hic ponit, desiisse in Honorio pontifices Romanos esse orthodoxos, alterum, p. 350, superius astrinxerat, post octavam denum synodum, hoc est ducentis annis ab Honorio, desiisse in Occidente veram successiōnē legitimorum præsulūm. Ex quo sequitur Romanos pontifices totis annis ducentis et falsos legitimos pontifices et recte ut tales a Græcis ipsis agitos, cum tamen orthodoxi non essent: illud modo aio, satis esse manifestum Honorii, si quis fuit, lapsum in mera facti hæsisse imprudentia, ad fidem ac dogma minime pertinuisse. Sergius, patriarcha Constantinopolitanus, nondum agnitus prohaeretico, scripsit ad Honorium Romanum pontificem anno Christi 632, agitari magno tumultu controversias, ducas an tua sala in Christo agnoscendas essent voluntates et operationes; quibus rixis compescendis opportunum interim sibi videri suggerebat imponi a pontifice ex aequo utrisque super tali alteratione silentium. Fecit quo rogabatur Honorius; et quia tali consilium eventu noxiū catholiciis, commodium hæreticis reprehensum est, multorum postea querelis et criminationibus nomen fuit illius et memoria notata, quasi temere credendo subdolo hæresiarchæ, qui nondum larvam deposuerat, hæresi Monothelitarum somentum impendisset. In quo toto quis non videt ne primam quidem spēciam defectionis ab orthodoxa fide apparuisse 769 ullam, aut vel fangi posuisse? an enim silentio ad tempus quibusdam inter se contendentibus indicendo dianavat aliquid recte assertum, aut prave dictum aliud sancivit? Nihil minus. Sileri quippe de re etiam vera sine ullo veritatis præjudicio potest; et interdum propter commune bonum expediat. Plura de celeberrima controversia a viris doctissimis bodieque eruditissime tractata dici a me non postulat hic locus.

P. 469. Τὸν δρακονίζετων. Hic errore librarii descriptoris negatio exciderat, quæ sententia clare flagitante restituenda fuit, οὐκ αὐτὴν ἀντιλήπτων reposito. Nonat enim ἀντιληπτος, ut patet et Hesychius distincte admonet, ἀμερπος, ἀκατάγνωστος, irreprensibilis nec reprobari dignas. Cuius contrarium de sacerdotio Ecclesie presentis Arseniani, ut et hoc loco et alibi Pachymeres docet, affirmabunt, asserentes videlicet dubiam saltem, si non manifeste invalidam, ordinationem eorum esse qui a patriarcha tunc Constantinopolitanam Ecclesiam regente sacris iniungarentur. Scripsit ergo sine dubio Pachymeres, prout restitutum ex justa conjectura, ἐν μέρει τίθεται τῶν οὐκ ἀντιλήπτων.

P. 473. Παρεδὼν ταῦτα δὲ τὰ τε ὑμᾶς. Sunt in hac oratione perobscura et absurda et inconnexa quedam, nisi, quod interdum factum est a me, paraphrasi ex antecedentibus et consequentibus necessaria.

A saria divinaute supplantur. In istis perinfricatis locis hic fuit, in cod. Allat. sic scriptus: Παρεδὼν ταῦτα ἔλουσι τε ὑμᾶς. Cod. Barb. habet ἔλωμα. Neutra lectio cum sequentibus coheret. Reposui ἔλων τε ὑμᾶς, sententia jam tolerabili.

P. 477. Αλλ' ἀπότον αὐτὸν. Sic necessario reposui, cum in codd. corrupte leggretetur ἀλλὰ χριτοῦ αὐτοῦ. Præterquam enim insulta esset illa nominis χριτοῦ quasi continuata repetitio, manifeste loqui sententia exigit, ut sequentia declarant, significare Arsenianos opus esse ad decisionem controversie suæ iudice supremo, qualem vocavit χριτῷ ἀπότον, iudicem judicio subeundo [P. 554] non obnoxium, ex cuius sententia provocari nequeat, utpote supra quem alius non sit in terris iudex; et talem istos adulatores schismaticos agnoscere laicum imperatorem, in causis etiam ecclesiasticis et spiritualibus, non puderet. Sed similis habent labra lactucas.

B P. 482. Πλάτων ἐν Νόμοις. Locus hic iudicatus a Pachymere existat apud Platонem, l. i De legibus, p. 630 ed. Steph., ubi sic legitur: Διαβάντες δὲ καὶ μαχήμενοι θεῖοντες ἀποθνήσκεται ἐν τῷ πολέμῳ (φράσει Τυρελός) τῶν μισθοφόρων εἰσὶ πάμπολλοι· ὃν οἱ πλεῖστοι γίνονται θραστοὶ καὶ ἀδειοὶ καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρούστατοι σχεδὸν ἀπάντων, ἐκτὸς δῆ τινων μάλισταν. Quod addit mox noster ex Platone de cive inter seditiones ἄλιον, hoc est, pro republika fortiter stante et eam sua virtute ap sapientia juvante, videtur est in verbis quæ ἀμέσως præcedunt modo descripta, 770 ubi Atheniensis interlocutor cum a Clinia Cretensi expressisset videri Tyrizai veribus commendari potissimum illos, qui bello externo contra hostes gentilis alterius, non autem bello civili contra cives suos, bellicacem fortitudinem probarent, sic resumit: Ήμεις δέ γε ἀγαθῶν δυναντούσι εἰναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανεῖς. Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θεογνίνην, πολίτην τῶν ἐν Σικαλίᾳ Μεγαρέων, δε φησι.

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερίσσασθαι.

"Ἄξιος δὲ χαλεπῆ, Κόρη, διχοστασίη.

Toūtov δή φαμεν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμετέντεναι ἐκείνου πάμπολι γίγνεσθαι, σχεδὸν δύον ἀμείνων δικαιασύνῃ καὶ σωργοσύνῃ καὶ φρόνησις εἰς ταῦτα ἐλθοῦσα (Ισ. θλοῦσα) μετ' ἀνδρίσας πιστὸς μὲν γάρ καὶ ὄγης· ἐν στάσεσιν οὐκ ἐν ποτε γένοιται ἀνευ ξυμπάστης ἀρετῆς· διαβάντες δὲ καὶ εὖ μαχήμενοι, etc., superius descripta, quæ illuc continue sequuntur. In quorum Latina interpretatione verborum (ut hoc obiter admoneam) nescio quare Serranus mentionem patriæ Theognidis in Græco diserte posuit omiserit. Cur item non expresserit ἀντίθεσιν a Platone affectatam poetæ ad poetam, dum Tyrizio prius laudato Theognin poetam et ipsum sic oppoñit, Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν Θεογνίνην πολίτην τῶν ἐν Σικαλίᾳ Μεγαρέων, poetam autem et nos testem habemus Theognin cīvem in Sicilia Megarensium. Sed ut ad Pachymerem revertar, in hoc

eius contextu duo necessario emendavimus. Prius quod scriptum erat Πλάτων ἐνώμας, pro quo repositum in Νόμοις, in opere πίνακιν inscripto Νόμοις, *Leges*, in libros expanso 12 aut plus 13, compitata in eum numerum, quasi appendice, quam vocat Ἐπίνομιν. Alterum in illis verbis: Θρασυνομένοις μὲν, ὡς ἀδίκως, κατὰ δικαιοσύνης· Θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑδροτάλαις κατὰ εὐφροσύνης. Ubi quis non videt illud ὡς ἀδίκως male respondere τῷ ὡς ὑδροτάλαις cui érēt̄? Rescribendum ergo sicut ὡς ἀδίκως. Non abscedam hinc prius quam et illud observarim, διεθάντας a Platone hic vocari milites externos (enjus tamen vocis nullum vestigium in interpretatione Serrani visitar), quod sere tales in Graeciam mari transportarentur. Διεθάντα enim est trajicere flumen aut mare. Graecia autem situs erat ejusmodi ut ad eam ex exteris gentibus mari fero ventretur. Porro ex isto μεθορόφων διεθάντων genere vel in primis hi erant duces magni milites, e Sicilia aut Italia ab ipso deportati, quibus tam implacabiliter Pachymeres irascitur in omni occasione de his agendi. Hic autem etiam contra eos Platonis testimonium subornat.

[P. 555] P. 484. Existimo Berengarii nomen a Pachymere in *Mipyriterikum* deformatum. Nam Occidentalium vocabulis a B præsertim inchoatis Graeci temporum ilorum M p̄sponebant. Sic videamus et supra a nostro p. 242, et apud Cantacuzenus **771** *Mipoulum* possum pro *Bajulo*, ut similia preterea in sexonta. Certum est Catelanis valde usitatum fuisse Berengarii nomen. In collectione historicorum qui res Aragonia scripserunt, saltem quindecim Catelanos viros illustres qui Berengarii vocarentur memorates reperio; quorum aliquem hunc ipsum fuisse, de quo hic agitur, crediderim, licet quis sit ex omnibus designare certo non possim. Vidi post haec jam scripta librum Petri d'Outremanni nostri de *Excidio Graecorum*, in quo logo, c. 3, p. 465, verum et patruum nomen hujus *Mipyriterii* Teulza fuisse Berengarius Entensa vel de Jentiliis; eumque subuso genere Catelanum. Hanc Phrantzes, l. 1, c. 3, vocat *Piceriotazam*, conflatis in unum et monstroso corruptis vocabulis duobus, *Mipyriterius Tentza*. Gregoras, l. vii, p. 103, propius ad Pachymerem hunc Catelanum *Piringerium Tentsem* nominat.

P. 517. Τοῖς τῶν κιρρῶν καρασῆμοις. Ita B codex; V autem τοῖς τῶν κιτρίνων παρασῆμοις. Τὰ κιρρά galvi coloris, ut notum est, vestimenta sunt, mediis inter album et rufum, melini a melle quibusdam dicti. Idem autem videntur exprimere et κιτρίνα V codicis: vox quippe ea est a κιτρῷ malo citro ducta, cujus corticis naturalis color à galvo aut melino non abhorret. Dubito tamen de scriptura an non congruentius ad analogiam scribi τὰ κιτρήνα debeat.

P. 519. De fabis cornu tacitis memoratis hoc loco vide *Glossarium v. Κερασθλοι κύαμοι*.

P. 520. Persuadere hac tota narratione studet

A Pachymeres solos Alanos sine iussu, consensu aut conscientia Michaelis Augusti antores fuisse necis Rontzerii. Phrantzes tamen protovestarius, l. i, c. 8, diserte affirmat Michaelem satellitibus suis et stipatoribus mandasse ut Rongerium (sic recte Rontzerium appellat) obtruncarent. Gregoras, l. vii, p. 102, ait eadem illam factam a militibus Michaelis, quod ei iratum illum nosset, gratare ipsi fore arbitralis. Idem tamen paulo post non juniores solum sed et seniores Augustos istius facinoris suspitione aspergit, dum scribit Rontzerium interfactum a Romanis, quod ipsos ejus accersiti posuereret. Satis enim patet non a privatis hunc Romanis, sed ab imperantibus accersitum.

B P. 529. *Catelanum qnemadum*. Nomen hujus Catelani prodit Outremannus, lib. *De Exc. Græc.*, c. 3, p. 466, Fernandez Aones. Ubi et ejus sacerdotum, quem Παοῦλ παχύν Pachymeres appellat (nos Rauli Crassum vertimus), ipse nominal Rauli Crassum Paqueum.

P. 532. Hac scilicet Outremannus occisos memorat Rodericum Perez de S. Cruce, Arualdum de Monasterio, et Ferrerium de Torellas, a Berengario legatos ad Andronicum missos.

C P. 534. *Circiter sexaginta*. Superius dixerat centum quinquaginta Catelanos comitatos fuisse Rontzerium ad Michaelem evitare, tum eosdem illo interficti captos. Nimis multi primo tumultu fugerint, multi longi carcoris incommodis absunti perierint, ut non tantum sexaginta superessent. Gregoras et Phrantzes comites hosce Rontzerii liberaliter multiplicant, numero ad ducentios rotundando.

P. 558. Quae hic referuntur de Smiltzæna, hoc est uxore Smiltzæ, quæ neptis erat imperatoris Andronici ex fratre Constantino sebastocratore, respiciunt prius narrata a nostro historico c. 18, l. v, cum quibus, ut intelligantur, comparanda sum.

D P. 559. Hoc ex occasione Pachymeres attigit ultra metas ejus historie excurrens. Nam sub illeam vita imperatoris Michaelis Junioris, quem libro harum *Observ.* iii, c. 4, n. 4, demonstrabimus mortuum fuisse Octobri mensi anni Chr. 1320, tredecim ferme annis post hi tempus in quo Historia Pachymeriana desinit, hic Osphentisthabus rex Bulgariae Theodorum alteram filiarum ejusdem Augusti Michaelis Junioris duxit uxorem, prout diserte testatur Gregoras ipso principio, l. viii, p. 129, quam et longe prius petuisse noster memorat infra, c. 27, l. vii. Porro (ut et hoc obliter attemam) quod hunc interdum nomini Pachymeres O litteram premitit, hoc loco et quibusdam aliis Osphentisthabum vocans, quem alibi Sphentisthabum nominat, sicut, si fallor conjectura Wolfi, notis ad Gregoram p. 271 suspicantis a Græcis *Sphentisthabum* scribi nomen a Pannonibus hodie ac Sarmatis *Venceslauum* efferi solitum.

P. 557. Τοῦ εἰδέραι φύσει δρέγυραι κάρρες.

Quinque priora hujus comitatis verba notissimum A sunt et decantatissimum Aristotelis essatum, ex initio primi ejus *Metaphysicorum* libri [P. 557]. Quæ autem continuo memoratur a Pachymere ἀδημος τῶν αἰσθήσεων non eam solum quam in interpretatione expressi delectationem in usu percipiendi objecta per sensus designat, sed præterea, juxta notionem propriam Græci verbī ἀγαπᾶν, satisfactionem et quasi plenam satietatem hominis contenti, desiderare plus non valentis, dum fruitur vegeta facultate suorum omnium sensuum. Hanc quietem humanæ curiositatis in usu expedito sensuum eleganter declarat Cicero, l. ii *Questionum Academicarum* his verbis: *Ordiumur . . . a sensibus; quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturæ nostræ detur, et ab ea deus aliquis requirat contentane sit eis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid querat amplius.* Hactenus Tullius.

Cæterum (de quo semel admonendus hic lector est) codex optimus Barberinus hic deserere nos incipit, crebris in reliquo 773 libri hujus lacunis hians, et ubi continua uterque scriptio nomen, interdui irreparabiliter corruptus. Unde assuti illi ad calcem supplementis ex aliis exemplaribus, diligentes attentione magna quia probabiliora videbantur, usi sape sumus; ex codice quin etiam illo Vaticano, etsi evagari ab auctoris verbis libere posito, ubi melius non occurrit, excerpentes, unde sententiā tolerabilem efficeremus.

P. 585. *Saltus et juga prærupta montis Gani validis* suorum *in sessa præsidio nostris invia fecerunt.* Postquam hæc erant edita, dubitavi an non Græca his respondentia, κατὰ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου κατὰ λίαν διεψύλαττο, potius significantē jugæ prærupta Gani adhuc a Romanis suis custodita. Quare barbari tunc tantum potuerint incursum, quæ circa Ganum sunt. Cui opinioni faveat quod infra, c. 21, tanquam eventum his posterius resertur, artas fauces Gani montis ab Amogabari suis penetralia et arcom in Jugo positam capiam. Juxta istam sententiam refungi debet mea interpretatio in hunc modum: *Duces illius gentis, cum saltus et juga prærupta Gani montis valide adhuc custodita tenare non auderent, varias ex abundante turba confitata manus quoquaversus emittentes, etc.* Hoc indicare volui, etsi adhuc sentiam non carere penitus verisimilitudine quam expressi in editis sententiis. Potuerunt enim Amogabari, ne a tergo irrumptibus præsidariis arcis Gani cæderentur, custodes ipsi angustarum fancium e suis opponere.

P. 598. Ex monumentis Gennensium habeo vocatum hunc Opicium Spinolam, potentissimum ducem Gibellinorum, generum principis Antiochiae filii Friderici II imperatoris, ut affirmat Constantius, c. 258, in historiis Siciliæ. Porro Zurita tom. II, c. 12, et Corius, c. 163, aiunt Palæologos exquisivisse affinitatem cum mo. lo memorato Opicio Spinola, ut per illum Gibellinos sibi adjungerent.

Quod idem affirms Fuglieta in *Elegiis*, et in *Tristano Culco*, l. xix, c. 424, qui et ait ob potentiam Opicij omnes Italæ civitates in eis oculos fixisse.

Ibid. Data in matrimonium filia. Hæc filia Opicij Spinolæ Theodoro Palæologo Monferrati marchioni nupta Argentina vocabatur.

Ibid. Agit de Theodoro. Vocem Græcam & πατέρα non debui vertere sine liberis sed sine prole mascula: quoniam historici Itali affirmant natam ex Argentinæ Spinolæ cum Theodoro Palæologo coniugio filiam *Jolantem* dictam, [P. 558] quæ postea nupsit Aymoni comiti Sabaudiæ. Videatur hic suis filius Amadei IV, cui postea morienti in comitatu successit, quando, quasi ut ostenderet quam non eum pœnitenter affinitatis cum domino Palæologa contracte, libentissime consensit in propositam ipsi conditionem 774 sororis sua Joannæ (quam Græci Annam vocaverunt) Andronico Juniori, Michaelis saepius hoc opere memprati filio, in Imperii consortium ascito, collocandæ, prout fuse narrat Cantacuzenus, l. i, c. 46.

P. 611. *Filius Chalau Apagæ, non frater erat, ut agnoscit ipse Pachymerus*, vol. I, p. 175, et in hac secunda parte, p. 262, idemque attestantur summo consensu historici Arabes. Vide librum iii harum Observationum, c. 7, n. 12. Ignoscendum igitur hoc loco est μνημονικῶν σφάλμα Pachymeri.

C P. 620. *Μαρίας τὴν δέσποινα τὸν Μουγουλίων ὥρη ὑριστομένην.* Similiter inferius p. 637: Λιβαδέλφη τοῦ βασιλέως Μαρία, καὶ τῶν Μουγουλίων οὗτοι τες δέσποινα δομαζομένη. Carmantani successori Cazanis et novo Kani Tocharorum obtulerat in sponsam Andronicus Augustus sororem propriam Mariam, [P. 539] et illo acceptante eamdem cum regio comitatu Nicæam miserat. Hanc ait historicus vulgo suis nominatam dominam Muguliorum. Sic enim Mogulenses principes primarij et præ cæteris nobilium uxorem solebant a cæteris distinguere addito ei dominæ titulo. Id diserte testatur Abdulpharagius, p. 429 sui *Chronici Arabici*, agens de Gingizchano primo imperatore Mogulensium, cuius uxorem primariam et nobilissimam, arabice *Al Chatun*, hoc est dominam vocatam, proprio nomine nuncupatam suis nominatam dominam *Oisunut Begi*. Similiter in aliis quorū ordine meminit imperatoribus ejus gentis plerumque meniorat præcipuum cujusque conjugem, semper illi uni tribuens titulum *Chatun* sive præpositio articulū *Al Chatun*; quem titulum Eduardus Pocockius, Latinus ejus *Chronici* interpres, solet exprimere vocabulo *dominæ*. Maria igitur Palæologa, uti jami nunc primaria uxor Carmantani Kanis Muguliorum, a suis Græcis titulum *Chatun* ei a Mogulibus tributum sua lingua reddentibus δέσποινα *domina* Muguliorum vocitabatur, prout his duobus locis Pachymeres affirma.

P. 629. *Bizyam suis in mediterraneis Thracie dudum docuerunt Ptolomæus et Stephanus.* Οὐδέν autem eamdem, non κώμη, exstitisse, civitatem, non

ticum, demonstrat scriptor anonymous æqualis temporum Basili Macedonis, qui annis sere quingentis prius Andronico hoc nostro Orientale tenuit imperium, in Vita nondum edita quam Græce scripsit Sanctæ Mariæ cognomento Junioris. Servatur hæc in bibliotheca Vatic. cod. 800, fol. 250. Ibi autem postquam dixisset auctor Mariam cum viro suo ex vico quodam, et Καράπας vocato, ubi marii ejus Nicæphori paterna erat domus, migrasse Bizyan, addit: Ἐνταῦθα ἡ μακαρία τὸν μὲν τόπον ἥμερην ἀκόντιον καὶ τόλμην. *Hic beata locum quidem mutari et vice in urbem.* Quam et non multo post πολυάνθρωπον vocat, celebrem et populosam. Quo facit

775 quod Pachymeres mox dicit, multa millia bellatorum ex ejus civibus subito confusa.

Ibid. Magnus illuc tzauzius, etc. Veteri plane instituto Augusti Byzantini præsidio equestris Bizyan tenebant, et ejus præfecturam viris præstantibus committebant. Nam jam ab anno Christi circiter 880 modo laudatus scriptor Vitæ S. Mariæ Junioris docet viro ejus S. mulieris Nicæphoro, quod bello Bulgarico fortibus se factis commendasset, in præmium datum esse turmæ præfecturam habentis stationem Bizye. Verba ejus hæc sunt: Τότε τούτου δὲ τῆς Μεριας ἀνὴρ Νικηφόρος ἀριστεύει τοῖς Βούλγαροις μαχόμενος, καὶ φήμω τῶν χριστούντων εἰς τὴν τῆς Βιζύης τούρμαν ἐκπέμπεται.

P. 638. Ο τοῦ Μαρούνη. Hunc innominatum e familia Cataneorum Genuensem Phœnam obtincentium suis, pro certo est habendum ex iis que-

A vol. 1, ad p. 420 observavimus p. 676, utique cum hic eum nositer Manuelis Zachariae, qui primus Phœnam beneficio Michaelis primi Palæologi Imperatoris accepit, ἀνεψιόν, hoc est ex fratre vel sorore nepote in vocet. Et si enim vox ἀνεψιός aliquando patruelium significat, tamen hic e fratre aut sorore genitum designare debet intelligi ex eo quod ad θεον refertur, qua una Græci voce geminam indiscriminatim Latinam exprimunt patri et ανεψιόν. Quare in interpretatione ultramvis disjunctum necessitudinem expressi. Fuerunt sane Catanei ac Zacharia diversæ Genuensem familie, [P. 560] tamen, ut a peritis rerum illarum accipio, crebris affinitatibus et connubii ita inter se confusæ, ut potuerit unus et idem nomine illo duplicit, hinc a patre inde a matre ducto, promiscue nominari, præsertim ab exteris scriptoribus parum in his ad exactum rem callere plerumque emantibus.

P. 640. *Eas se compositurum controversias Thenerichus ratus.* Circa banc rem gestam hæc anni 1 d'Outremontum reperio, lib. De exc. Græc., c. 5, p. 467: A Frederico rege Sicilia, enjus auxiliis pugnare cœperant, missus Ferdinandus Baleariri regis minor filius in pace Catelanos ponere negavit. Ita ille; quem ergo hic Gidam aut Mataram Pharense Theulerichi filium vocat Pachymeres, credibilis est suis Ferdinandum Balearicenu. Quin et fortasse vocabula illa Haterca Pharens e Balearico Fernande sive Ferdinando deformati fuerint.

PETRI POSSINI S. J.

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER TERTIUS

QUAE AD TEMPORA ET AD CHRONOLOGIAM PERTINENT TRACTANS.

776 CAPUT I.

De numero annorum, quos hæc rerum Andronici historia complectitur. Hujus finis quantum absit ab initio historiæ Cantacuzeni.

[P 561] I. Ante omnia opera pretium duco figere utrumque metas huic historiæ, et ex quo limine procedens in quem excurrat limitem, definire me tiendo. Scribit noster, p. 12, Andronicum Palæologum capessentem solum existinctio jam patre babenæ imperii, annos natum suisse quatuor supra viginti, ac e. 36 et ultimo libri vii, hujus operis postremi, affirmat desinere hanc historiam in anno undeqquinquagesimo sextatis Andronici ejusdem. Unde infertur, res gestas annis sex et viginti hujus secundi Pachymerianæ Historiæ voluminis argumenta-

C tum facere. Annos quippe sumimus expletos ad expeditioreum calculum; id quod citra magni detrimenti periculum posse nos facere, ex iis que numero mox tertio de nato circa Juliani anni principium Andronico dicimus apparebit.

II. Restat explorandum quoti numerentur in area vulgari Christiana duo hi anni, qui spatium temporis, in quo explicando hæc Historia versatur, utrumque terminant. Eorum prior quidem, unde principium ducitur, cum statim a Michaelis Palæologi Augusti morte inchoetur, et hæc, ut demonstratum est vol. I, p. 747, die 2 Decembris anno Christi 1282 contigerit, sicut sine dubio annus idem area vulgaris 1282, sed postremo duntaxat sui parte, diebus videlicet viginti. Huic anno si **777**

25 solidos addamus, sit annus Christi 1307, in cuius die undecima Decembris necesse sit metam de dagera ultimam temporis bac historia descripti. Quia vero in collectione majorum summarum sere minutias contemnuntur, haud magnopere repugnaverim, si quis malit a Kalendis Januariis [P 562] anni Christi 1283 hujus Historiae initium ducere, ac finem ejusdem in Kalendis ianuarii anni 1308 statuere, neglectis utrobique viginti diebus, qui supra priorem epocham abundant, posteriori descent ad perfectam plenitudinem.

III. Et commodum ad istam putandi rationem satis apte quadrant anni vite Andronici, quos insigiendo principio spatii narratarum a se hoc opere rerum noster exhibet historicus. Nam editum in lucem vel mense Januario vel Februario principio Andronicum hunc imperatorem, dum collegimus (vol. I, p. 745) ex illis Nicophori verbis l. x, p. 214, quibus in monodia de Andronici ejusdem obitu affirmat eum die duodecimo Februaril mortuitem explesisse annum etatis quartum supra septuagesimum: Τέταρτον μὲν ἡδη καὶ ἐδομηχόστῳ έτος ἀπὸ γενέσεως αὐτῷ τελευτῶντι ἡγύετο. Quartus et septuagesimus annus a nativitate ipsi mortuis absolvitur. Cum autem eum natum definiuerimus ibidem anno Christi 1258, intelligimus ipsum ingressum annum quartum et vicesimum etatis primo setquimense anni Christi 1283, cuius anni mense ultimo patri decedenti solus in imperio succedens extremos trahebat menses anni sui vite quarti et vicesimi, post non multos dies vicesimum quintum initurus; ex quo tempore cum annos quinque supra viginti evolvisset, quando ea gerebantur in quibus narrandis desinit haec Historia Pachymeris, quadragesimum nonum Andronicus vite annum prope absolverat, quinquagesimum proxime inchoaturus.

IV. Atque hic declarandi locus est quod obiter dixi prefatione ad universum hoc opus, quae in fronte partis prioris proposita et ad hanc nibilominus extenditur. Scripsi autem illuc per hanc uniuersitate Pachymeris historiam exploris velut quedam hiatum publicæ memorie a Nice'a et Acropolita ad Cantacuzenum. Id quod non εἰδοθέρως accipi aut resecari ad vivum volui, quasi ἀμέσως et protinus contigue initium Cantacuzenianæ Historie atque Pachymerianæ committatur. Inchoat Cantacuzenus narrationem suam a morte imperatoris Michaelis secundi Palæologi, quem nepotem prioris Michaelis Andronicus senior Michaelis primi filius, secundi pater, primogenitum suum imperii collegam habuit. Hunc Cantacuzenus primo statim libri primi capite diem suum oblioscit Thessalonicae scribit, Τρίτον πρὸς τεσσαράκοντα χρόνου ἀγορά τῆς ἡλικίας, έτος ἑνάκου πρὸς τοῦ εἰκοστοῦ καὶ δικαστοῖς καὶ ἔξαστογιλοῖς, διδεκάτῃ μηνὸς Οκτωβρίου, 778 ἡμέρᾳ πρώτῃ τῆς ἑδομάδος. Tertium et quadragesimum annum agerem etatis, anni noni et vicesimi supra octingentesimum

A et series millesimorum, duodecima mensis Octobris, serie prima hebdomadis. Ut anni æra Graecorum ad aram nostram vulgarem reducantur, perpois methodo ex illis tollendi sunt anni solidi 5508. Tali subtractione facta reperiatur annus, quo est mortuus Michael, Christi 1321. Sed in his diligenter observare oportet discrepantias initii annorum. Nam Graeci annos suos æra mundi a Septembri, sicut et indictionem, inchoant, nos vero a Kalendis Januarii. Itaque quando per methodum modo indicatam compemimus annum Graecorum 6829 responderet anno Christi 1321, intelligendum id ex majori duntaxat parte, non autem ut alter alterum perfecte adsequatur. Concurrunt enim in octo duntaxat mensibus, quorum primus Januarius sit. Ab hoc enim inuenit Christi anni, quando iam a Kalendis Septembri superioris annus æra Graecorum, qui respondere tali Christi anno creditur, inchoaverat. Id nisi quis animadverterit, in hoc ipso quod tractamus exemplo se lapsum sentiet. Ecce enim, sit Cantacuzenus diem duodecimum Octobris, quo est mortuus Michael, illo anno æra mundi 6829 suisse Dominiūcum. Id vero anno Christi 1321 minime convenit. Est enim hic in periodo Julianæ 6034, qui numerus per 28 divisus dat cyclum solis 14 ei Christi anno 1321 proprium. Cyclo porro solis 14, cui littera Dominicalis [P 563 D competit, duodecimus Octobris dies lunæ fuit. Nimirum Octobri precedentis Christi anni 1320 Michael obierat. Nam is annus cyclo solis 13 et littera Dominicali gemina F E, quia bissextile fuit, insigilatus a mense Martio litteram E serie primæ indicem habuit. Haec autem littera duodecimum Octobris diem signat. Unde charactere chronologico certa redditur epocha obitus imperatoris Michaelis Junioris in Octobrem anni Christi 1320 exacte incidens. Ex quo limine cum procedat historia Cantacuzeni, caput ejus a fine Pachymeriana, desinens, ut est dictum, sub exitum anni Christi 1307, distat spatio annorum tredecim, quod non impedit quo minus populari et minus scrupuloso numerandi more dici possit excipi Pachymerianam a Cantacuzeniana, et hanc illi continuari historiani, sicut Thucydideam Herodotianæ succedere multi dixerunt, licet illa proprie ducat initium ab exordiis belli Peloponnesiaci, quae competit anno periodi Julianæ 4283, haec in Platæensi clade Persarum Mardonio duce et fine belli Medici deficit, anno periodi Julianæ 4235, intervallo medio inter epocham utramque annorum 58.

779 CAPUT II.

Joannis Vecci ejactio e patriarchatu, exsilium, carcer, obitus suis annis assignantur; tempus definitur secundi patriarchatus Gregorii Cyprii, domique prioris quoque patriarchatus Athanasii.

I. Jam demonstravi (vol. I, p. 733) Joannis electionem in patriarchatum Constantiopolitanum contigisse die 23 mensis Maii anno Christi 1275, inaugurationem vero ejusdem faciem Dominica

Pentecostes; que incidit illo anno in diem secundum Junii. De bujus e throno dejectione narrat noster hoc tomo secundo, p. 19. Veccum animadversa mutatione rerum et propensione novi principis ad restituendum schisma, cui ostendere nequirit, ultra abire patriarchio paratum exspectasse tamen dum a satellibus ab imperatore missis abduceretur; quos libens secessus est anno ipso et mense quo erat mortuus Michael, concordie cum Latiniis auctor et usque ad obitum defensor. Id gestum postridie Natalis Domini tradit ibidem historicus. Decembribus igitur die 26 anno Christi 1282 desit Veccus se pro patriarcha gerere. Quare septem solidis annis et iotidem integris mensibus in ejus dignitatis possessione Veccus perstetit. Sic igitur intelligenda sunt illa Gregorii Cyprii verba de Vecco ab ill. Leone Alatio descripia col. 766 operis de Perp. Cons.: Πλὴν δύον μὲν τῷ κακῷ τόδε σχεδὸν ἡνύτιος ἔτος· ἐξ τοσοῦτον δὴ κάκειος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς οὐ καλῆς ἐπικυρεῖς εἶχεν ἐνδρυστόν· ut non plane absen-
verit Veccus in patriarchata octauum annum, sed
is in cursu fuerit et majore ex parte transactus,
cum est throno dejectus.

II. Docet, p. 19, Pachymeres Josephum die Decembribus tricesima, eodem anno, iterum in ailes patriarchales reportatum. Ostendit vol. I, p. 732, Josephum e patriarchio secessisse die undecima Januarii anno Christi 1274. Annis igitur octo, minus duodecim diebus, extra palatium patriarchale cum privata in egredi vitam, in id est denuo relata. Ibi non totis duobus meosibus patriarcham egit. Nam affirmit [P 564] noster, p. 38, mortuus fuisse illum inuenire Martio anni sine dubio 1283. Dixerat autem capite precedenti eum morbo ei senio gravatum paulo ante patriarchatum abdicasse, cuius abdicationis scriptum rite formatum prodierit. Oportuit id factum mense Februario ejusdem anni. Quare brevior bimestri secundos Josephi patriarchatus fuit, quem vita finis est se-
cucus paucorum dierum intervallo.

III. Ad Veccum redeamus. Is mense Januario anni 1283 variis schismaticorum exagitatus calumniis, et quod c. 10 narrator, citatus ad synodum, brevi post ab imperatore Prusam relegatur. **780** Docet id noster c. 11, tempus non exprimens: sed colligitur ex serie actionum id actum sub initium Februaril. Revocatio Vecci e Prusa in urbem c. libri ejusdem primi 34 resertur. Sed ejus tempus divinandum est. Si codex antiquus ex quo Simeonius noster Acta pseudosynodi, qua est post colloquium capite hujus libri 1 33, relatum damnatus Vecus, quorum Actorum apographa misit ad Henricum Spondanus et ad Ojomicun Raynal-
dum continuatores Annalium Baronii, ut illorum interque testatur, prior anno Christi 1283, n. 10, posterior an. seq. n. 48, — si codex, inquam, ille integer fuisse, habemus ex eo tempus, hoc est diem et mensem, celebrata istius synodi, que

A statim a Vecci revocatione Constantinopolim e Prusa est habita, unde intelligeretur quo mense talis in urbem Vecci reditus contigerit. Sed, ut observat Spondanus, titulus synodi, in quo tempus ejus et locus verisimiliter notata furrant, magna ex parte oblitterata in eo codice fuere.

IV. Restat ergo via unica Indagandi dies exsilii, quod Veccus apud urbem Prusam pertulit, ex serie rerum que inter ejus abductionem illuc et postlimi-
nio retractionem intervenisse ab historico nostro memorantur. Sunt ea mors Josephi, c. 13, evectio in patriarchatum Georgii sive Gregorii Cyprii, c. 14 et 15, profectio imperatoris in Orientem, c. 21, et conventiones Adramytii per ignem habitas Sabbato ipso sancto pridie Paschæ, ut p. 62 expresse dicatur. Fuit hic annus Christi 1283 in periodo Juliani 1596. Numeravit cyclum solis 4, luna autem 11, qui Pascha assignavit Aprilis 18. Fuit ergo dies, qua Arsenianorum et Anti-Arsenianorum utrorumque ex sequo schismaticorum, scripta probationis gratia in ignem injec:ta pariter arserunt, decima septima mensis Aprilis, quem et Sabbathum fuisse oportuit, quoniam 4 cycli solaris annus litteram Dominicæ indicem habet C, que cernitur in Kalendario no-
tata ad diem sequentem octavam decimam ejusdem Aprilis. Memorantur inde ostentum pluvias sanguineas mense Maio p. 54, expeditio protovestiariorum in Occidos tractus c. 25, exercitus strages ex Ite et duels ipsius protovestiariorum mors, c. 27, conse-
cerati panis in sacra pyxide deprehensa corruptio Dominica Tyrine vocata, c. 28, ubi, p. 79, discitio traditur eam particulam puerfactam suis illis depositam anno superiori seria quarta hebdomada majoris. Annus ille superior sine dubio fuit Christi 1283, quo cum, ut diximus, Pascha incidenterit in diem 18 Aprilis, seria quarta majoris hebdomada fuerit omnino 14 ejusdem mensis. Anus post hunc sequeus Christi 1284 cyclum solis numeravit 5 et aureum numerum 12. Haec notæ Pascha conserunt in diem nonum Aprilis. Unde cum Dominica Tyri-
ne, eadem cum ea quam nos Dominicanum Quinquagesimæ vocamus, illo anno bissextili in diem con-
venierit 19 Februaril, quo mense superioris anni relegatum Prusam Veccum **781** vidimus, liquet istud ejus exsilium anno diuturnius fuisse, siquidem post illam consecrati panis corrupti reperti mentionem, que ante narrationem revocationis Vecci, ordinem, ut apparet, gestarum rerum si-
quens, interserit historicus, aliquot facile mensum tempus expleverint, nempe debellatio Scytharum, c. 29, conatus imperatoris ad factiones Ecclæsiae componendas, c. 30, reportatio in urbem reliquarum patriarchæ Arsenii, c. 31, [P 565] clades Christianorum in Syria seu initium belli a sultano Babylonis Latinis Antiochiam, Tripolim et Ptolemaidem tenentibus illati, cuius seculi poste-
rius ultimi eventus a nostro per occupationem me-
morantur, c. 32, denique secundum matrimonium Andronici imperatoris, de quo c. 33. His cunctis

D Vecci ordinem, ut apparet, gestarum rerum si-
quens, interserit historicus, aliquot facile mensum tempus expleverint, nempe debellatio Scytharum, c. 29, conatus imperatoris ad factiones Ecclæsiae componendas, c. 30, reportatio in urbem reliquarum patriarchæ Arsenii, c. 31, [P 565] clades Christianorum in Syria seu initium belli a sultano Babylonis Latinis Antiochiam, Tripolim et Ptolemaidem tenentibus illati, cuius seculi poste-
rius ultimi eventus a nostro per occupationem me-
morantur, c. 32, denique secundum matrimonium Andronici imperatoris, de quo c. 33. His cunctis

circumspectis, haud temere videbimus affirmare evocationem Vecci Prusa Byzantium anno Christi 1284 circa messem Maium Juniumve contigisse, ipsum vero synodo tunc habita damnatum, ab imperatore frustra diu conato eum ad partes trahere, in custodiam arcis a sancto Gregorio nominatae traditum, quod sub fine c. 33 docet Pachymeres. Huc faciunt ne assentiri possim Henrico Spondano, dum Vecci damnationem, sub quam mancipatus est careeri, anno Christi 1283 tribuit.

V. Perstiterit quidem Vecci usque ad mortem in ea arcis San.-Gregorianæ custodia, sed conditione non semper eadem. Nam initio durissime habitus est in summa inopia, sine ulla provisione necessariorum ad victimum. Ejus incommodi laxamentum aliquod quando et quomodo accepit, indicat obiter loco non suo Pachymeres, ad calceum modo memorati c. 33, cum ait a proficiacente in Orientem Athanasio jam creato patriarcha, et fretum ad Helenopolim trajiciente, missum ex itinere in arcam S. Gregorii magnum logothetam, qui Vecco centum aureos, Meliteniota quinquaginta donaverit, Metochita sociorum Vecci altero jani ante propter morbum in domum propriam relato. Investigemus, si qua possumus, istius gestæ rei tempus. Successit Gregorio Cyprio in Constantinopolitanu[m] patriarchatu[m] Athanasius, nec statim ac nullo interregno medio successit. Primum igitur videntur quaudiu[m] Gregorius in sede perstiterit, tum quo inde intervallo suspectus ipsi fuerit Athanasius, postremo profectionis hujus in Orientem tempus. Primum quod attinet, Gregorius in abdicatione throni scripto expressa, quæ recitatur p. 130, ait se annos sex et quod excurrit in possessione patriarchatus perdurasse. Creatio hujus et inaugratio, capitibus libri prioris 14 et 15 narrata, contigit, ut illic innuitur, paulo post Josephi mortem, quam superiori capite demonstravimus sub initium Martii anno Christi 1283 evenisse. Initum porro a Gregorio patriarchatum ante medium Aprilis, cogit affirmare, quod historicus p. 48 memorat, feria jam tum secunda majoris hebdomadæ fuisse Cyprus in plena possessione patriarchalis 782 potestatis. Fuit enim illo anno, ut capite superiori ostendimus, Pascha die Aprilis 18; unde majoris hebdomadæ feria secunda diem Aprilis 12 insederit. Quo anteriorem iuangurationem Gregorii fateri necesse sit: ex qua si sex anni pleni et aliquid præterea excurrentis temporis numerentur, reperiens ejus abdicationem in annum Christi 1289 post medium Apriliem conferri oportere. Ponamus ergo licet abdicationem Cyprii et secessum ejus in monasterium Arisinae c. 10, l. ii narratum, mense Maio aut Junio anul modo memorati a Christo nato 1289 accidisse. Hinc duo tressa menses fluxerint in alterationibus et disquisitionibus a nostro historico relatis a capite 11 libri ii ad 15, quo tandem scribitur Athanasium jam antea electum patriarcham, die 14 mensis

Octobris in templo rite suis ordinatum. Procedit ergo prior patriarchatus Athanasii a pridie Idus Octobris anni mœc Christi vulgaris 1289.

VI. Paulo ante memoratam Athanasii patriarchæ transmissionem freti ad Helenopolim et profectionem in Orientem communem illi fuisse cum Andronico imperatore docet noster hoc libro ii, c. 18, dum imperatorem se contulisse Nymphaeum narrat, et eo itinere partes Bithyniæ transgressum ibi obiter egisse circa Veccum et ejus socios, quæ paulo ante (nimis c. 35, l. i) se memorasse ait. Quibus verbis innuit Athanasii quidem patriarchæ nomine, imperatorem Andronicum comitantis, missum magnum [P. 566] logothetam ad Veccum: ceterum id totum esse actum instinctu et iussu imperatoris. Nec enim erat verisimile patriarcham, austerum hominem ac serum, sponte initurum cogitationem Vecci et sociorum ejus, quos pesante oderat homo schismati addictissimus, sublevandorum. Unum hic quamdam male cohaerentis et secum ipsa colligere narrationis speciem habet, siquidem illo priori loco, p. 103, affirmat historicus magnum logothetam, qui ad Veccum ab Athanasio missus est, nondum suis protovestiarium, p. autem 153, diserte scribit Andronicum imperatorem, his obiter cum Vecco transactis quæ paulo ante diximus, Nymphaeum pervenisse comite secum ducto Muzalone, super antiquum honorem magni logothetæ nova protovestiaril dignitate decorato. Sed hæc facilem conciliationem habent, si dicatur statim, postquam a prescripta sibi profectione ad Veccum Muzalo rediens imperatorio comitatu[m] se iterum adjunxit, ab Augusto in ipso itinere, prius quam Nymphaeum perveniret, suis protovestiarium declaratus. Nihil ergo cause est eur istud laxamentum ærumnarum Vecci non ad illud pertinere affirmemus tempus quo Andronicus ex urbe regia Nymphaeum se contulit, prout l. ii, c. 18 memoratur. Explorandum ergo nobis est quando contigerit ista profectione. Narrat capite superiori nos[t]r[u]o[n] historicus mortem expatriarchæ Cyprii et circa ejus sepulturæ formam præscriptiones ab ipso Augusto ad funeris 783 curatores missas, quæ satis indicant non absuisse tunc illam ab urbe; nam si jam tunc peregrinaretur, non tam citio perferrí ad eum nuntii mortis Cyprii potuissent, ut exiguo spatio, quod ab obitu ad funus interest, per cœbros subiuste missos tam distincte caveret ne modus excederetur sepulcralium privati hominis honorum. Erat ergo Constantinopoli Andronicus, quando mortuus et sepultus est Cyprus; et prius post istum notabilis eventus fuerit discessus imperatoris ejusdem ex urbe, propterea sequenti mox capite a Pachymero narratus. Cesserat patriarchio Cyprus juxta verisimiliter a nobis paulo superius statuta circa messem Junium anni Christi 1289. Post tres aut paulo plus menses, pridie Idus Octobris Athanasius in thronum evectus est. Novembri, Decembri, Januario insequentibus verisimiliter

acciderit, quod capite libri II, c. 17, refertur, nempe Cyprium gloriæ avidum hominem, cum se tam diu neglectum in secessu ac solitudine duleret, ringi ac consici segritudine cœpisse; ex quo ei tædio languor. Ille multorum dierum exstiterit, quo consumptus demum est circiter mensem, ut apparet, Martium. Aprili mox insequente, apta regis expeditionibus tempestate, Andronicus Augustus ex urbe movens, amœnæ ac circumductæ peregrinationis metas Nymphæi denuque delixerit, eo perveniens sub mensem Junium. Circa Maium igitur anni Christi 1290 laxata custodia Vecco fuerit, postquam egestatis cum captivitate junctæ incommoda tolerasset annis sex integris, a mense vide licet Maio aut Junio anni Christi 1284 juxta prius definita n. 5 hujus capituli.

VII. Hac eadem in Orientales tractus peregrinatione Andronici contigisse præterea oportuit accessum ejus Dacibyzam, ubi sub custodia tenebatur Joannes, Theodori Lascaris filius, quem Michael Andronici pater immanni fraude circumscriptum imperio dejecit et excœcavit. Huc profectum Andronicum narrat Pachymeres, l. I, c. 36, petuisse a Joanne eaœ veniam injuria ipsi a Michaelo patre suo illata, et multis benevolentiae significationibus ac donis e blanditum ab eo suisce cessionem juris ad imperium sui. Ratio, quæ cogit dicere tunc id actum, hæc est. Noster illo capitulo diserte asserit post conventionem ab Andronico Joannem missum suisce ab Athanasio jam patriarcha protovestiarium ad Veccum; quod idem alibi factum affirmat eo itinere quo Nymphæum se denique, illic diu commoratura, imperator contulit. Igitur et hæc eadem via per Dacibyzam Andronico ducta est. Non enim bis patriarcha Athanasius protovestiarium [P. 567] ad Veccum misit. Recete itaque admonet sub finem capitilis historicus hæc se in antecessum hoc loco ex multo posteriori memoria prælibasse. Dicet aliquis: Quare igitur Pachymeres ipso initio istius capitilis, p. 103, sic loquitur: *Sed me præterierat quod paulo prius contigil, imperatorem videlicet ex urbe se contulisse Dacibyzam?* etc. 784 Respondeo: Non hæc referenda sunt ad colloquium Vecci cum patriarcha Gregorio habitum, toto præcedenti capite 35 de scriptum, sed ad obiter attestam ad calcem illius capitilis mentionem laxata multo posterius Vecci custodiæ, in quam post id colloquium est conjectus. Id ergo tantum illa capitis 36 prima verba significant, paulo ante quam in saepius memorata imperatoris Andronici profectione in Orientem, per missum in arcem S. Gregorii protovestiarium, Veccus in paulo tolerabiliorem conditionem transferret, aditum Dacibyzæ ab Andronico Joanne Theodori Lascaris Augusti filium.

VIII. Mors inde Vecci narratur p. 270, seu quo anno contigerit disairendum nobis historicus relinquunt. Experiamus ergo ecquid, sequentis vestigiis rerum ab illo serie continua, qua gestæ sunt, narratarum, possimus certo comprehendere quantum

A præcise spatii intercesserit a modo memorata relaxatione acerbitatis in Vecci carcere ad perfectam ejus, quæ felici demum obitu ei obtigit, liberacionem ab ærumnis omnibus. Primum certum est Andronicum imperatorem Nymphæi persistisse spatio plus annuo. Refert enim noster, p. 154, fuisse cum illic undetrigesimo mensis Junii die quo saeculorum apostolorum (Petri nempe et Pauli) festum celebratur, altero currente anno ex quo imperator castabilic habebat: Διετας τριχούσης ἑστρατοπεδευτηρῷ τῷ βασιλεῖ. Cum ergo numero superiori verisimiliter statuerimus Andronicum Augustum pervenisse Nymphæum circa initium Junii anno Christi 1290, quod illo c. 9 Pachymeres memorat dissidium principum matronarum contractum occasione panegyris apostolorum, contigerit 29 die Junii anni Christi 1291, quando jam annum alterum suæ apud Nymphæum commemorationis Andronicus inchoaverat. Reditus ejus inde in urbem notatur p. 165, et assignatur dici duodetrigesima Junii, anni videlicet statim sequentis æræ Christi vulgaris 1293, cum jam reparata fuissent damna incendi, quo biennio ante abdicationem Athanasii, ut diserte traditur p. 178, Forum magnum conflagraverat.

IX. Abdicationis porro modo memoratae Athanasii tempus satis diserte Pachymeres exprimit, dum p. 177 scribit ipsum exacte quadriennium in patriarchatu explevisse, ita ut initi relictique regimini Ecclesiæ eamdem serme numerarerit diem sextam decimam Octobris. Alludunt hæc ad prius scripta p. 146, ubi dicitur quartam decimam Octobris diem primam Athanasio patriarchatus initi fuisse. Pertinet hoc, ut dixi num. 5, ad annum Christi 1289, ex quo anni vertentes quatror in diem 14 Octob. anni 1293 desicer. Biduo post throno cessit Athanasius, gesta patriarchali dignitate annis omnino quatror et duobus præterea diebus. Incendium ergo magni Fori anno 1291 sub medium Novembrem evenit, cuius ruine spatio mensium fere 785 octo adeo strenue a civibus reparata sunt, ut rediens in urbem imperator extremo Junio anni 1292 gratularetur, quod historicus ait p. 180, solo sibi aurium indicio constare notitiam incendi, nullo jam oculis superstite sui vestigio sensibili. Ab hoc loco quæ narrantur a nostro historico serie continua, res prout evenere declarante, usque ad c. 29, l. III, quinque fere annorum explet spatiū. Unde quod scribitur p. 270, mortuum esse Veccum sub finem Martii, ad annum sine dubio pertinet Christi 1298. Octo igitur annis post laxatam aliquantulum custodiā, persans nihilominus Joannes Veccus in carcere, quoniam imperatori assentiri ad schismata revocanti constantissime semper renuit, ad suorum, ut sperare licet, præmis laborum a Deo vocatus in celum est. At Meliteniotes, alter ejus sociorum, non prius quam post decem evolutos inde annos, [P. 568] parlaude commendatus invictæ in fide Romana cou-

stauit, decessit. Tempus sic exprimit Pachymeres, p. 656, Μῆνος Βοηθομιῶν; κατὰ τὴν κατίνην Κυριακὴν, *Mense Aprili circa novam Dominicam*. Inter Dominicas Græcorum nullam in horum ecclesiasticis libris reperio quæ proprio nomine κατίνη νορα vocetur. Puto sic dictam a Pachymere Dominicam Paschalem, cuius hebdomas διακατήστημος illis dicitur; sic enim aliqui vocem illam scribunt. Fuit ille annus, ut ex serie rerum in synopsis demonstro, Christi 1298, quo Pascha incidit in 14 Aprilis. Circa illum ergo diem obierit Monitenotes.

CAPUT III.

Definitur tempus erectionis ad imperium Michaelis Palæologi Andronici filii, nec non hujus conjugii cum Maria filia regis Armenie.

I. Scribit Pachymeres, l. iii, c. 1, cum videret Andronicus Michaelem filium suum primogenitum jam ultra puberem proiectum εἰπεῖν, et ea eden-tem specimen bona indolis morumque proborum que dignum eum Augusto fastigio monstrarent, ascendum ipsum sibi putasse in imperio colle-gam, idenque solemnem ejus inaugurationem in templo Sanctæ Sophiæ a patriarcha celebrari cu-rasse; quam describit illo c. 1, l. iii. Fuisse illum patriarcham Joannem Cosinam ex rebus, quæ ante ac post narrantur, manifestum redditur. Unde cum is Ecclesia Constantinopolitanæ præesse cœperit, ut capite sequenti et in synopsis chronologica hujus historie demonstrabimus, Kalendis Januarii anni Christi 1293, non videtur dubium quia statim post illuc memorata Michaelis coronatio, ministerio patriarchæ facta die festo magni Constantini, ad illum quem dixi annum pertineat, et ad mensem ejus Maium. Nam ut diserte historicus memorial, et ex 786 uso etiam hodierno Græcorum ac ecclesiasticis eorum libris, quos editos habemus, patet, anniversaria memoria magni Constantini simulque matris ejus S. Helenæ die mensis Maii vicesima prima recolitur in Ecclesia Græca. Unde verisimile est traditione veteri Constantinopoli acceptum tali die fato functum Constantionum: quamvis Socrates, I. Hist. Ecel., c. 26, diserte scribat illum obiisse 22 Maii, Ἐτελεύτης, inquiens, τῇ δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ Ματοῦ μηνός.

II. Ex his sequi videtur, imperium Michaelis Junioris Palæologi a mense Maio anni Christi 1294 procedere. Sed huic obstat quod Pachymeres, p. 561, duodecimum Michaelis hujus anni cum Andronici patris ipsius tertio supra vicesimum comparat. Cum autem, ut c. harum Observationum primo demonstravimus, solus imperare Andronicus cœperit sub finem anni Christi 1282, unde est consequens ut anno Christi 1294 duodecimum is imperii annum egredit, sic manifestum est, si primus Michaelis cum patris ejus duodecimo con-correret, duodecimum Michaelis ejusdem cum Andronici vicesimo quarto fuisse concursurum.

A Ergo ut duodecimus Michaelis Andronici vicesimus tertius sit, promovenda necessario est in annum precedentem, Christi 1293, Andronici undecimum, epocha principatus Michaelis; et satendum ante coronationem solemnem, quæ anno Christi 1294 celebrata est, jam illum a patre ascitum fuisse in consortium Augusti potestatis. Nec illud prorsus Pachymeres tacuit: nam in titulo c. 4, l. iii, Michaelem jam tum Augustum Juniores vocal, cum de ejus matrimonio tractaretur looge ante adduciam ex Armenia Mariam, quam deinde duxit. Credibile igitur est jam a principio anni Christi 1293 Michaelem ab Andronico patre fuisse collegam assumptum.

B III. Et sit illud sane verisimile ex εἰπεῖν men-tione qua obiter indicat historicus invitatum Andronicum ad Imperatorię communicationem digni-tatis alio abunde jam adulto non ultra differendam. Scribit illuc videlicet Pachymeres ipso protinus ingressa l. iii, p. 495, Ἐπεὶ δὲ ἀντίπαις ἦν ὁ υἱὸς Μιχαὴλ ἡδη τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν ὑπέρ τὸν Ἐρημον ξλαυεῖν· Κανοιμ vero erat imperatoris filius jam ultra puberem adulterū εἰπεῖν Michael. Αὐτοὶ δὲ Græcis Ἐρημοι dicuntur adolescentes annum εἰπεῖν supergressi quartum decimum. Atqui sat longo interratio proiectum ultius Michaelem hoc tempore oportuit, cum eum aut anno Christi 1273 aut non multo post natum fuisse sit verisimile. Nam Andronicus ejus pater nuptias cum ejus matre cele-bravit anno Christi 1272, juxta fiduciam a nobis constituta l. iii priorum Observ., c. 8. Ponamus Christi 1274, aut, quo vir recidi ultius potest, 1275 ortus in lucem Andronicus primogenitum Michaelem. Jam ergo quando Andronicus imperii undecimum Christi anno 1293 numerabat, Michael saltem octavum decimum vitæ annum attigerat. Unde causa non erat cur differret pater iampridem decretam ejus assumptionem in 787 collegati principatus. Apparet igitur jam tum illo anno Christi 1293 evectum a patre in concessum Augusti soli fuisse Michaelem: licet, forte proprie mutante illo anno patriarchæ Athanasii mox exauctiorati dignitatem, differendam Andronicus putaverit Imperantis secum ex tunc filii celebrem inaugurationem in illud tempus quo novus patriarcha Joannes Cosmas in pleno ac pacifice aliquot jam mensibus perstisset exercitio patriarchalis potestatis, et ad augustiorem istam ceremoniam reddendam exspectatus esset dies Constantini Byzantini imperii fundatoris anniversaria celebritate insignis. Nuptiae deinde ejusdem Michaelis Augusti Junioris cum Maria filia regis Armenie, l. iii, c. 5 et 6 a nostro historico relatæ, ad diem 16 Januarii anni Christi 1296 pertinent, prout ex serie rerum in Synopsis monstramus.

CAPUT IV.

De Joannis Cosme patriarchatu, et restituitione Athanasii.

I. Inter Athanasii Constantinopolitanus patriarchap-

dejectionem ex throno et restitutio n em in thronum Joannis Cosmae patriarchatus intinditur, multis vi-
et statim variis, per quas tamen sat longo
spatio deravit. Ejus qua locutus qua desinunt
definire momenta, spatiaque totius durationis ex-
acte dimetiri, cum est hujus historiam callere chrono-
logiam volenti necessarium, tem idem propter
confusionem perplexe misericordium rerum historici-
que nostri ambiguum alicubi de his affirmationem
hanc sane obviem faciliusque explicata fore spe-
randum est, lectori presentem primum ad hec ad-
vertenti et defungi, ut fore sit, obiter cupido. Hu-
jus ego studio ut pro mel ratione officii serviam,
cuncta hic ejus generis quam brevissime et claris-
simae potero exponam.

II. Id agenti ante omnia considerandum occurrit,
quod a Pachymere scriptum existat p. 568, Atha-
nasium expatriacham, quando cum die Januarii
decima nona imperator Andronicus cum episcopis
et populo convenit, transgessisse in illo monasterii
cessu annos decem, minus novem mensibus. In
eo asserto sibi egregie constat historicus; dixerat
enim p. 177, Athanasium, renuntiato patriarchatu,
monasterio Cosmidii [P. 570] fuisse incolumem die
16 Octobris, cum ante annos quatuor die quartu
decima mensis ejusdem patriarchatus possessionem
adisset. Erat ille annus, quo Athanasius in mona-
sterium Cosmidii a patriarchio migravit, Christi
erae 1293, prout in Synopsi subiectiuncula oculis:
alter autem annus, enijs Januarii 49 conventus
illic idem ab Audronico Athanasius fuit, in eadem
Christi era sine dubio millesimus trecentesimus
quartus numerabatur. Quia vero nonus annus pri-
vata commemorationis Athanasii apud monasterium
Cosmidii evolutus fuerat die 16 Octobris anni pre-
cedentis Christi millesimi trecentesimi 788 ter-
tii, et si decimus a tali epocha fuisse explendus
annus, porseverare idem clausus in isto loco de-
buisset usque ad 16 Octobris insequentis diem, a
quo dies 49 Januarii novem fero solidis abest
mensibus, apparet quam ad verum exacte defini-
ta Athanasii in Cosmidii monasterio secreta ha-
bitatio fuerit spatio praeciso decem annorum, mi-
bus novem mensibus.

III. Hæc circunque non lautiliter in rem nostram
adnotata sunt, non absolvunt tamen propositum
de principio et fine patriarchatus Joannis Cosmae
quaestionem, siquidem is nec inchoavit statim a
recessu Athanasii in monasterium Cosmidii, nec
eo momento desiit quo Andronicus Athanasium
eundem ibi convenit. Sed de initio quidem clare
redit Pachymeres p. 186, Kalendis Januarii Joanne-
m Cosmam rite fuisse inauguratum patriarcham.
Nec dubium ex toto contextu rerum anteac post
ibi narratum est, quia istæ Kalendæ Januariæ
fuerint proxime secentæ post discessum e patriar-
chio Athanasii et hujus inclusionem in mona-
sterium Cosmidii, quam 16 die Octobris anni Christi
1293 contigisse vidimus. Maneat igitur pro certo

A Joannem Cosmam a Kalendis Januariis anni Chri-
sti 1294 processu patriarchali potestate Constanti-
nopolitana Ecclesie ecclississe. Quidam vero quando,
novem annis et octodecim diebus inde vertemili-
bus, Andronicus imperator episcopos, clerum et
populum secum duces Athanasium adiit, nondum
manifeste Cosmas abjecterat possessionem patriar-
chalis honoris, quem nec ipse Athanasius utcum-
que tuuc delatum admisit, et Cosmas postea, ipso
satente imperatore adhuc patriarcha veres, etiam
ut talis anathemati subjicit quomeunque qui mo-
liretur Athanasium in throno reponere, querendus
alibi est verus et indubitus finis patriarchatus
Cosmae.

B IV. Is perro nostra sibi reperiatur quam p. 582,
ubi refert Pachymeres Andronicum abscendentem
modum quem solvere nequibat, dum episcopos in
synodo sine modo aut spe conventionis de abdi-
catione Joannis Cosmae et restitutions Athanasii
alterantes videt, assumptis secum iis qui Athana-
sio savebant, cum juris securum usu ac facto in
patriarchatus possessione constituisse, multis op-
scoporum et ipso Joanne Cosma nequidquam re-
clamantibus, et hoc quidem (etiam vi-majori cedens
Sozopolim in patriam recessit) verum se adhuc
patriarcham arbitrante. Ex tunc tamen ab impe-
ratore ac plerisque Joannes Cosma haberi pro pa-
triarcha desiit; et Athanasius functiones ejus po-
testatis (quo jure quave injuria, Deus seit) exer-
cit. Habemus autem hanc epocham insignitam
charactere chronologico, sed propter affectatam a
Pachymore quandam in verbo ambiguitatem indi-
gente declaratione non perfactoria.

C V. Alii nimis noster historicus, p. 583, diem,
quo est ab Andronice imperatore vi et manu
throno impositus Athanasius, fuisse vicesimum
tertium mensis Atheniensibus Mæmacterionis dicti,
enius primus et vicesimus dies illo anno in
Parasceven, 789 hoc est, modo loquendi huic au-
ctori usitato, in feriam hebdomadis sextam incli-
derit. Mæmacterionem alibi Pachymeres constan-
ter, ut in priori observavimus Glossario, Junium
mensem vocal. Hic autem non uti eum haetenus
consueta notione illud ipsum subindicat, quod
non ἀπλῶς et absolute, sed κατ' Ἀθηναῖον
juxta Athenienses istum de quo agit mensem fuisse
Mæmacterionem asserit. Sane is esse hoc loco Ju-
nius non potest, quoniam, quo hæc gesta esse anno
series narrationis fateri cogit, Christi [P. 571]
millesimo trecentesimo quarto, cum cyclus solis
numeraretur 25, cui competit pro mensibus Fe-
bruarii sequentibus littera index Dominicæ D,
vicesimus primus Junii dies Dominicæ, non autem
feria sexta fuit. Nec medetur huic incommodo,
postquam illud animadvertisse visus est, para-
phrases Vaticanus, dum solitus semper alias Mæ-
macterionem Pachymeris Ιουλίου Januarii inter-
pretari, hoc duntaxat loco Ιουλίου Julium redidit:
nam neque Julii mensis dies vicesimus primus aff-

xum lateri litteram. B habet in vulgari Kalendario, prout oportuerat ut feria sexta censeri posset, sed litteram F, ferie tertiae indicem quando D feriam primam sive diem Dominicam designat. Omnino unus in toto anno est mensis Augustus, enjus diei vicesimae primae littera B anno tali feriam sextam indicans ad latus appicta cernitur. Hoc igitur ipso mense contigisse oportuit memoratam, p. 384, a Pachymere promotionem Athanasi. Ac sane suadet idem ille vehementis solis flagrantis aestus, quo excoctum fuisse Andronicum dum hoc ageret Pachymeres innuit verbis illis, ὅτι δέπτ πῦρ πνέονται καὶ καρπίχῳ πνύγεται, sub aere ignem spirante, ac prout tali tempestate solet fieri, pene suffocante trahentes halitum. Quæ nemo non fatebitur Sextili sive Augusto mensi, sub Leonis signo et Caniculae sidere longe omnium ardentissimo, eximie convenire.

VI. Idem astruit ordo gestarum et a Pachymere memoratarum rerum, quæ exacte totum spatum inter diem 19 Januarii et mensis Augusti 21 complevit, ut breviter demonstro. Refert historicus, l. v, c. 2, statim a refrigerato primo illo ardore, quo in Athanasii repositionem in sede die 19 Januarii passim omnes abrepti fuerant, non paucos antistitum adversa ei promotioni studia monstrasse. Quæ contentione durante, addit Pachymeres mox p. 376, Andronicum diebus Tyrophagiæ, qui proxime quadragenarium jejunium præcedunt, adiisse Joannem Cosmam. Fuit illo anno feria quarta Cinerum dies undecima Februarii; unde illa profectio imperatoris ad Joannem aliquo septem diebus undecimam Februarii diem ἀπέσως præcedentem contigisse debuit. Narrat postea historicus perculsum Andronicum excommunicatione a Joanne, postquam illum ipse verum adhuc patriarcham agnoverat, in eos intentata qui Athanasium reponere in sede molirentur, multum remississe de studio in eam restitutionem suo. Supervenit his morbus et inors Theodorus Augustæ matris Andronici, rebus humanis 790 subtrahens feria secunda secundæ jejuniorum hebdomadæ, hoc est die Februarii decima sexta, ut p. 377 refertur; significaturque ibidem curas universas imperatoris ad curandam, dum se rotavit, et postquam fato functa est, magnifico ac regio funero honorandam matrem esse conversas. Post Paschales non magno inde intervallo scendas ferias aliæ urgentes domesticorum affectuum sollicitudines Andronici animum a cogitando de Athanasio averterunt, cura nimirum adornandas profectionis Irenes suæ conjugis Thessalonicam cogitantis, et nupiarum Joannis despotæ sui filii cum filia Chonni sui primarii ministri celebrandarum; quæ capite quinto memorantur, et facile dies a Pascha quindecim expleverint. Incidit autem illo anno Pascha in diem 29 Martii. Adulto igitur jam Aprile resumptum Ecclesiae negotium est; et longe ille c. 6 indicatæ institui ab episcopis deliberationes cooptæ circa excommunicationem

a Joanne Cosma coram Inos Andronico Augusto intentatam; quibus assumptum Malum menseni et Junium non temere prudens estimatur ex historiæ verbis autemaverit, donec mense Julio, nihil ab his sibi sperantum Andronicus videns ad exemptionem scrupuli quem ejus animo injererat molestissimum inopinata illa Joannis Cosmæ comminatio excommunicationis, se vertere statuit, et longo tempore per missos varlos blandiri a Joanne ipso conatus est revocationem anathematis illius; cuius tandem voli comparsus est factus, in optatam ipsi sententiam [P. 572] edita declaratione remissionis ab eodem impetratae Joanne Cosma; quam scripturam imperator accepit feria illa sexta eademque die vicesima prima mensis Augusti, supra memorata sspius. Unde triduo post, die mensis ejusdem vicesima tercia Athanasium in sedis patriarchalis iteratam possessionem imperator induxit. Eni successio et contextus actorum Hilius anni eundem nos in locum pedetentem dicit, quem procul quasi signaveramus indicio alte se ostentantis characteris chronologicis; hoc est conjunctionis feria sextæ cum die Augusti 21; quæ conjunctio cum annum exigat cyclo solis 25 insignitum, qualis nullus isto temporum tractu alias et ab anno qui in æra Christiana numeratur quartus supra trecentesimum et millesimum, restat demonstratum anno Christi 1304, die 23 Augusti, desiisse patriarchatum Joannis Cosmæ, Athanasium autem Constantinopolitanæ Ecclesiae præsidere iterum cœpisse. Unde consequitur Joannem Cosmam a Kaleudia Januariis anni Christi 1294, ad diem 23 Augusti anni Christi 1304, annis novem, septem mensibus et 22 præterea diebus, patriarchatum tenuisse.

VII. Restat hic definiendus annus eventi notabilis a nostro historico relati l. iii, c. 24, quod sine dubio ad patriarchatum Joannis Cosmæ hic a nobis chronologica ratione definitum pertinet. Refert loco laudato Pachymeres pueros quosdam, dum mense Septembri nidos columbarum in catechumenis scrutarentur, testas 791 reperisse intra quas Athanasius patriarchio excessurus scripsit quædam inclusorat, prout idem narraveral, c. 22 et 23, l. ii. Hissic prolatis chartis turbatum vehementer Andronicum fuisse propter memoratum illic anathema ab Athanasio intortum in adversantes sibi. Itaque allegasse certos homines ad Athanasium privatim in monasterio degentem, qui ex eo rescirent an et quo animo ista scripsisset. His eum tradidisse scriptum, quo imperatorem omni exsolvit scrupulo. Scriptum autem istud fuisse consignatum nota temporis ait, mensis Aprilis et indictionis 11 (p. 256). Igitur id contigerit anno Christi 1298, quo certissimum est indictionem 11 fuisse numeratam Græcis a Septembri anni præcedentis, Latinis a Kalendis Januariis. Illud hic occurrit incommodeum, quod litteræ istæ Athanasii declaratrices mentis ejus mense denunci

Aprilis post inventionem chartarum absconditarum sociavo consignetur, cum tota narratio historici demonstret multo brevius spatium intercessisse inter scrupulam insertum et evolsum animo imperatoris. Omnino credo mendum hic esse in duobus alioquin optimis codicibus Pachymeris B et A disseminate habentibus μηνὸν Ἀπριλλίῳ, et apud unum Vaticanum veram bujus loci existare lectionem. In eo enim legitur μηνὸν Σεπτεμβρίῳ ἡδεκτῶν ταῦτα, hoc est, mense Septembri inductionis 11. Septembribus igitur initio anni Christi 1297, quo ianu Graeci inductionem 11 numerare suo more oren- palabant, reperiunt chartae istae fuerint, post panicos vero dies eodem mense litterae Athanasii quas di- ximus conscripsæ. Fuit autem is annus Cosmæ pa- triarchatus quartus.

CAPUT V.

De lunæ afectione totali Constantinopoli visa die 14 Januarii anno Christi 1302, quam describit Pachymeres l. iv, c. 15.

I. Fuit Joannis Cosmæ patriarchatus alia quoque conspicuus coelesti nota, eo hie a nobis pertra- etanda diligentius, quod ejus consideratio speretur redundatura in non vulgare stabilimentum chrono- logicarum hujuscetotius historiæ rationum. [P. 573] Loco modo indicato, nimirum p. 306, scribit noster historicus eodem anno cujus post æquinoctium autumnale cometa præcedente capite descriptus apparuerat, Januario currente, cum primus lunæ a novilunio progressus simul cum illo mense incepisset, cum planetam plenilunio in deliquiu in- cidiisse, prout imperatori prædixerant astronomi- carum periti rationum, nempe ita ut obscurari cœperit sere tertia noctis hora, a parte disci luna- ris Orientali, paulatinque per horæ spatium caligine subintrante, prorsus intra umbram luna tota absorpta, nigra perstiterit hora triente. Post quod resumens lento progressu, a limbo cœli parti Orientali obverso, perditum lumen, tota sensim hora tenebris emergens, pura 792 denique pleni- num os, ut antea, lucens ostendit. His sere verbis auctor istud phænomenum exprimit, quotus is annus ab orbe condito, qua solet interdum uti aera, numeratus fuerit tacens. Consului ego super hoc domesticum oraculum doctissimi, humanissimi mihiique amicissimi patris Joannis Baptiste Riccioli societas nostræ, datis ad illum hinc Roma litteris circa initium Aprilis anno Christi 1667. Ad eas mentuam ejus epistolam hic describere operæ pretium duxi.

Epistola Joannis Baptista Riccioli soc. Jesu ad Petrum Possimum ejusdem societas.

Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

Cum Pachymeres, l. iv, c. 15, narret visam Constantinopoli eclipsim lunæ totalem mense Ja- nuario, hora noctis 3, ita ut luna post horam sere tota intra umbram telluris immersa fuerit et emer-

A gere visa sit ab umbra post horæ trientem tandem- que post horæ intervallum tota emerget, neque vero diem neque annum exprimat, sed solum id accidisse tempore Andronici Palæologi referat, jubes me, pater doctissime et amantissime, inquirere ex mea Astronomia Reformatâ quo Christianæ epochæ anno talis eclipsis contigerit; supponisque ex contextu rerum gestarum annum hujusmodi consistere inter 1298 et 1310 dictæ epochæ. Ut votis tuis obsecundarem, examinavi plenilunia Januarii omnium prædictorum annorum; et respondeo distincte per tres conclusiones: supponoque pro certo, ex mea tum Geographia tum Astronomia Reformatâ, Constantinopoli altitudinem poli esse graduum 42, 56, ejusque meridianum orientaliorum esse Bononiensi (cui affixa sunt meæ tabulæ) hora 1, min. 20, 26.

I^a Conclusio.

Inter annos Christi 1298 et 1310 nullus fuit, in cuius Januario fuerit plenilunium eclipticum, nisi anni 1301, 1302 et 1303.

Ratio est quia, ut lunæ eclipsis sit naturaliter possibilis, lunæ distantia a propiore nodorum non debet excedere gradus 17, 20, ut docuit libro V *Almagesti Novi*. At in pleniluniis Januarii omnium annorum ab anno 1298 ad 1310, deemptis annis 1301, 1302, 1303, luna distitit a propiore nodo plus quam gradus 17, 20, ut ex prima tabella infra scripta liquet. Ergo, etc. Et ad id discernendum sufficit adhibere plenilunia media.

793 [P. 574] TABELLA.

Annis	Menses	Dies. H. "	S. G. M.	S. G. M.	Gr. M.	Dif- stantia a nodo pro- prio.
Ami- vulg. epoch. Chri- sti.	Menses.	Pleni- lunium me- diūm Con- stantino- poli post meridiem.	Luna locus terus tempore pleni- lunii.	Nodi Q Boreilo- cus ve- ratus.		
1298	Janua- rius.	28 8 48 51	4 15 46	0 20 59	63 4	
1299	Janua- rius.	17 17 57 39	4 9 53	11 22 13	43 38	
1300		7 2 26 7	3 26 42	11 15 27	44 45	
1301	Janua- rius.	24 23 58 48	4 16 6	10 23 8	8 2	
1302	Janua- rius.	14 8 47 26	4 1 26	10 4 23	2 56	
1303		3 17 56 4	3 16 53	9 5 36	41 17	
1304	Janua- rius.	22 15 8 46	4 4 25	8 25 16	59 7	
1305	Janua- rius.	11 0 57 24	3 25 7	8 6 50	48 37	
1306		0 5 48 2	3 1 52	7 17 44	59 48	
1307		18 6 18 53	3 28 0	6 27 28	89 28	
1308	Janua- rius.	8 15 7 22	4 0 9	6 8 39	68 50	
1309		28 12 40 5	3 18 50	5 18 19	59 28	
1310		15 21 28 41	4 3 31	4 29 53	26 1	

II^a Conclusio.

Ex tribus pleniluniis eclipticis mensis Januarii annorum Christi 1301, 1302 et 1303 solum plenilunium anni 1302 respondet conditionibus a Pachy- mere relatis. Plenilunia enim annorum 1301 et 1303 Januario facta neque totalem eclipsim cum mora notabilis in umbra terra habuerunt; neque aut initium in iis aut medium eclipsis fuit circa tertiam noctis horam, sed longe pluribus horis post. At eclipsis anni 1302 Januarii die 14 fuit totalis, cum insigni mora lunæ in tenebris; et ejus

initium fuit prorsus hora tertia noctis Constanti-
nopolii, ut patet ex calculo infra scripto; et
quod hoc respondet exacte relationi Pachymeris..

III. Conclusio.

Recuperatio luminis post horae trientem asserta a Pachymere non fuit vera recuperatio luminis ra-
diorum solis directe lunam illuminantium, cum
luna morata sit revera in umbra terra hora 1, 42,
24, sed ob radios solis refractos rubicunda cœpit
apparere, licet intra umbram esset, ut plerumque
evenit in eclipsibus totalibus, juxta ea quæ demon-
stravi in v. libro *Almagesti Novi*, c. 5.

[P. 575] 794 CALCULUS

*Eclipsis lunæ totalis cum mora, visæ Constantino-
poli anno Christi MCCCII, Januarii die 14, nocte 3
sequentis.*

Altitude poli Constantinopolii. Grad. 43 56.
Meridianus Constantinopolis
orientalior Bononiensi hor. 1 20 28.

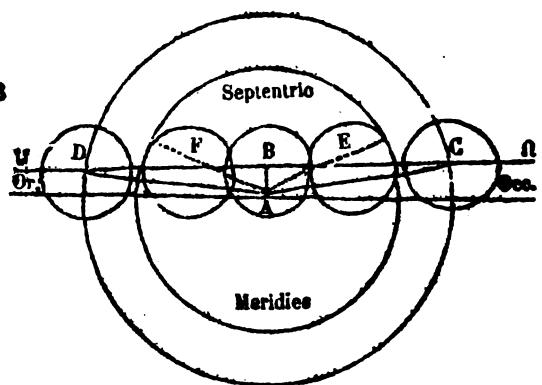
Tempus æquale plenilunii post merid. hor. 10 37 58
Tempus apparenſ plenilunii post merid. hor. 10 28 20

	Signa	Grad.	min.	i.	min.	z.
Sellis veres locus in Aquario post signa	10	2	55	18		
apogei solarii locus	3	2	29	58		
anomalia solis sequata	6	29	55	58		
luna locus verus in Leone						
scen post signa	4	3	35	18		
anomalia lunaæ consequata	5	29	14	44		
nodi ☽ borealis luna locus medius	10	4	21	31		
et nodi australis ☾	4	4	21	31		
distantia lunaæ a nodo australi	0	1	18	13		
verus igitur locus nodi ☾ australis	4	4	15	46		
luna latitudine maxima argumentum latitudinis vera lunaris	0	3	58	50		
latitudo ergo vera et bona luna in medio eclipsis, sed in momento plenilunii	5	28	17	59		
semidiiameter apparenſ luna et diameter	0	0	16	12		
semidiiameter umbras correcta in loco transitus luna scrupula deficiens	0	0	47	15		
digiti eclipsis 20 19 4	0	0	35	5		
horarius luna motus a sole	0	0	33	50		
scrupula incidentia aut repetitionis	0	0	33	21		
scrupula semimeris in umbra	0	0	30	13		
dies	horæ	min.	i.	min.	z.	
semidjurnum tempus Constantinopoli	0	5	45	20		
initium eclipsis in horis post meridiem	14	8	43	30		
in horis noctis sequentis	14	5	0	10		
initium totalis immersio- nis post meridiem	14	9	34	28		
in horis noctis sequentis	14	5	51	8		
medium eclipsis seu plenilunium post meridiem	14	10	25	20		
in horis noctis sequentis	14	4	42	0		
initium vera recuperatio- nis luminis post meridiem	14	18	16	52		
795 in horis noctis sequentis	14	5	35	12		
gala eclipses verus post meridiem	14	12	7	50		
in horis noctis sequentis	14	6	24	10		
tota mora luna in umbra terre	0	1	42	24		

A tota duratio eclipseis 0 3 24 20
Bononiae 16 Aprilis 1667.

R. V. Servus in Christo
Joannes Baptista Ricciolius.

[P. 576] Hac tenus epistola R. P. Riccioli, cui ad notitiam perfectam deliquii lunaris a Pachymere memorati nihil addi potest nisi forte typus eclipses ejusdem, quem a summo amico talium peritissimo meo rogatu delineatum, hic, cum bona R. P. Riccioli venia, ne quid lector e solitis tali occasione praestari desideret, apponam.

▲ centrum umbrae.	C B media duratio hor.
B centrum lunaæ.	4 42 10.
▲ B latitudo luna borealis	B D item.
8 52.	C D integra duratio hor.
▲ C et A D summa semi- diametrum, umbra 47 43	5 24 20.
et luna 18 12.	E B media mora 51 12.
	B F idem.
	integra mora hor. 1 42 24.

III. Primus usus hujus deliquii lunaris est certa indicatio anni, quo memoratus capite precedentem cometam comparuit. Ait Pachymeres eodem anno quo post æquinoctium autumnale visus 798 comes fuerat, mense Januario conspectam eclipsim lunæ. Scribit et numerat more Græcorum. Hi enim mundi annos, qua æra vulgo utebantur, a Septembri mense inchoabant. Unde non est dubium quia per annum Christi 1301 nova illa crinita stella conspecta in coelo fuerit; quin a vernis mensibus ejusdem anni ad finem Septembribus prodigiosa illa, quam describit historicus extremo c. 14, exarserit coeli ariditas, prata et segetes plantasque omnis generis adurens, puto quoque perennes et vivas uberrimorum fontium scaturientes exsiccans. Denique quod inter haec, hoc est circa hoc tempus, contractum historicus memorat p. 304, Michaelis despotæ cum Tertioris filia a cruce Serbiæ repudiata connubium, ad hunc quoque ipsum 1301 Christi annum haud dubie pertinere putandum est. Et confirmatur idem charactere chronologico, quo anteriori narrata superiori anno Christi trecentesimo supra millesimum vindicantur, refert siquidem Pachymeres p. 302, patriarcham Joannem Cosmam se contulisse ad Andronicum imperatorem, et cum eo simul ad Palæologorum monasterium ivisse

die 25 Octobris, quæ tunc numerata fuerit feria hebdomadis tertia. Nempe anno Christi 1300 bisextili cyclo solis 21 litteras dominicales [P. 577] habet duas, C et B, quarum posterior eum insigniens 25 Octobris diem ostendat eam illo anno Dominicam fuisse, demonstrat pariter 25 ejusdem mensis fuisse feriam tertiam. Ac quia cetera eventum ante tum post istam eclipsim ea fere quæ gesta sunt serie in hac historia referantur, eorum ferme omnium verum tempus ex hac coelesti nota designari posset; quod facili experimento demonstrarem, si tanti easet in his immorari diutius. Sufficiat quod in eo genere ad lectoris solatium eonati sumus capite ultimo hujus Observationum libri tertii, ubi pleraque libris septem Pachymerianis de rebus Andronici historias descripta sub unum velut aspectum in annos digesta conjectimus. Etiam tamen ex istis eventis unus paulo intricatus implicazione casuum et ambiguis affirmationibus aucto-ristis, quam ut reliqui a nobis, evolvere perplexitas chronologicas hoc loco profectis, intacione debeat. Esto igitur id argumentum capituli sequentis.

CAPUT VI.

Intricata rationes temporum circa Rontzerii ac Catalanorum res et acta explicanter.

I. Quæ tribus ultimis libris hujus Historiam de Rontzerio, Pharenda Taine, Myrigerio Tentio et quibusdam aliis Latinis dictibus, tum de militibus quibus præterant, Catalanae et Awogabaria, primum auxiliaribus infidis, deinde feris hostibus Androaici et Romanorum, referuntur, haud satis dilucide ordinata sunt ab hislorico, vel sub finem longi et laboriosi operis feso, vel ob indignationem 797 in Catalanos et duces eorum, propter atrocissimas in suam gentem injurias, nunquam fere sine indicio perturbationis ex vehementi odio eorum recordante, ideoque imperfecte defungente distinctione et explicatione necessaria. Huic ut pro virili mede-
mper incommodo, in gratiam lectoris studiosi, con-
fusam istam congeriem hic evolvere, et chronolo-
gica methodo suis acta ejusmodi et eventa singula
alligare epochis aggredinur, initio a prima Rontze-
rii et Catalanorum et Sicilia in terras Orientales im-
periis evocatione ducio.

II. Narrat, l. v, c. 12, Pachymeres imperatores parum praediti aduersus Persarum terribilites in Orientales imperii regiones in Romana milita re-
periorum, ideoque respicere coactum externa auxi-
lia, primum Pharendam Tzimora cum manu mil-
lum, quos e sibi subditis armaverat, suppeditas ultra
venientem gratae excepsisse; ac praeterea offerentem
se ad Idem per litteras Rontzerium amplius condi-
tionibus invitasse, quibus hic permotus postea cum
magno navali exercitu venerit Constantinopoliem.
Istius Andronicum inter et Rontzerium per litteras invicem scriptas initio stipulataque conventionis
tempus non discreto notatum a nostro historico, ex
causa, qua induxit ad eam tractationem Rontze-

rium ait, divinandum est. Scribit autem ille Ront-
zerium ex milite Templi post captam ab Æthiopi-
bus (hoc est Saracenis duce sultane Ægypti Mele
Seraf dicio) Ptolemalem, ditissimam et munitissi-
mam urbem Phoenicizem (quod anno Christi 1291,
die 18, vel, ut alii, 19 Maii contigisse accurate
Spondanus illo anno docet ex scriptoribus illorum
temporum), manu collecta sibi obnoxiorum, qua-
strosam aliquandiu per illa maria piraticam ferisse,
partique magnis opibus ducem jam classis validas
Friderico Siciliam obtinenti (Theuderichem hunc
perperam vocal Pachymeres) militarem longo tem-
pore eerti pactione stipendi [P. 578] operam na-
vasse, bello quod ille adversus Ecclesiam rebelli
contra Carolum gerebat Apulie regem. Ceterum
hoc tandem bello neptialibus conditionibus direm-
pi, quibus Ecaterina regis Caroli filia regis Sicili-
fratri collocaata sit, Rontzerium haereta amplius in
Sicilia non valentem, quod eum Romanus pontifex
didi sibi puniendum a rege Siculo poscebat, pa-
ciam de quo diximus inllisse cum Andronicis.

III. Ha ibi Pachymeres, in rebus quæ de alienis
terris aut gentibus obiter memorat, suo more bal-
butius. Voluit enim sine dubio illic indicare pacem
factam anno Christi 1302 inter Carolum regem
Neapolis et Fridericum in Sicilla dominantem, qua
non Ecaterina, sed Eleonora regia Caroli filia, non
fratri regis Sicili, sed ipso Friderico desponsa con-
jux est, prout Fridericus ipse attestatur in instru-
mento conventionis istius publice per ipsum edito
ad Castrum Novum die 19 mensis Augusti, anno
Christi 1302, inductione 15, quod totum recitat
Odoricus Rainaldus eo Annali, unde manifestum
est ab illo jam tempore institui ceptum esse 798
tractatum inter absentes, hinc Rontzerium inde
Andronicum imperatorem, de auxiliari classe ab
illo ad hunc adducenda. Sane præsens status rerum
impelleret vehementer Andronicum ad admittendum
oblatum auxilium debuit: eo quippe anno Michael
Augustus Junior eius illius omnes secum imperii
kopias ductans, tergnm iuhoneste Persis verterat,
sugaque præcipiti se incluscerat Magnesia, ubi et
deserbatur a militibus et omnium rerum extrema
laborabat inopia, cui subvenire Andronicus pater
cum maxime euperet, obstaculis ineluctabilibus pro-
bilebatur, prout prius narraverat ipse Pachymeres
l. iv, c. 18, consequenter inde referens miseri-
mam desolationem omnium imperii regionum per
filos Orientales tractus ex his secundum, præsertim
post noram et luculentam cladem Romanorum duce
Muzalone heteriarcha, die 27 Julii circa Bapheum
prope Nicomediam a Persis duce Atmane illatam,
qua l. iv, c. 23 describitur. Extremis ergo mensis-
bus an. 1302 et primis anni sequentis 1303 fuit
conventio ista commeanibus ultra citroque quartillis
conclusa: rursusque aliquot inde mensibus in clas-
sis apparatu impensis, tandem ea mense Septembri
Constantinopolim appulit.

IV. Mensa singulis Septembri anni Christi 1303,

diserte signidem attestatur Pachymeres p. 393, A inscito mox Septembri, post mensem Augustum ejus die octavo terrae motus incepit quo subversa est Rhodus, appulisse Rontzerium Constantiopolim eum c'asse auxiliari, inductione secunda. Verba ejus sunt : Κατὰ τὸν ἑπτητέρα πεντηκοσίων εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατίνον Ποντέριον. Gamelion, hoc est, usū perpetuo Pachymeris, September, inductionis secunda, est sine ullo dubio September a quo incepit more Græcorum numerari indicio secunda. Indictiones autem, quas Latini a Kalendis Januariis numerare incipimus, Græci semper a quarto retro mense inchoant, unde et initium ducunt annorum æræ suæ a mundi principio juxta calculos ipsorum. Unde cum viderimus superius, n. 3, Fridericum litteras publicas, quibus pacem a se cum Carolo rege Neapolis initiam promulgavit, consignasse anno Christi 1302, die 19 Augusti, inductione 15, intelligere debemus fuisse illum annum ultimum cycli inductionis complectentis annos quindecim, ita ut Septembri post illum Augustum mox secuto Græci numerare primam inductionem coepissent, Latini vero id facere distulerint usque ad primum diem Januarii sequentis, quo Christi annus 1303 calculo ipsorum est initius. Rursus hujus anni Christi 1303 mense Septembri Græci secundam inductionem numerarunt, dum Latinis indicio adhuc prima per spatium quadrimestre curreret. Nec alias ab hoc September inductione secunda Græcis insignis reperihi hoc tractu temporum potest, nisi quis retrocedat annis quindecim ad annum Christi 1288, aut [P. 579] progrederiatur pari spatio consequentis temporis usque ad annum æræ Christianæ 1318, quorum item annorum **799** duorum mense Septembri apud Græcos δευτέρα ἐπινέμεται secunda indicio numerari cœpta est. Quam vero est manifestum ad neutrum illorum annorum pertinere potuisse appulsum Rontzerianæ classis Constantinopolim, tam certum haberi debet illum esse assignandum mensi Septembri anni Christi 1303.

V. At ecce hoc assertum tam diserta Pachymeris affirmatione constitutum contrario ejusdem testimoно evertitur. Scribit ille in bunc modum p. 581 : Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniori autem duodecimum annum imperii evoluti contigit, quando, etc. Eventa varia memorat quæ in illum inciderunt articulum temporis, quo Andronici annus imperii 23, Michaelis autem ejus filii 12 evoluti erant, hoc est, expleti numerabantur, sequentibus iam inchoatis. Inter alia vero istius generis eventa paulo post recenset inclusionem Michaelis Augusti Junioris intra Didymotichum, munitam arem, in qua se necessario continebat, quod milites Romani, quibus præterat, fracti animis ob acceptas clades, inde progrederi et os hostibus obvertere non auderent. Hostes hic non alios intelligere historicus quam Catelanos potest. Et ipse statim clare de his se loqui demon-

strat, dum continue subjungit, Andronicum experientis evidentibus persuasum, vinci non posse Marte aperio suorum armis Catelanos, alias eorum debilitandorum aut allieendorum ad convectiones pacis rationes iniisse. Clades igitur, quarum Pachymeres hic meminit Romanis militibus exercitus, cui Michael Junior Augustus in Occiduo tractu præterat, a Catelani illatarum, non alia fuerint quam quas idem retulit l. vi, c. 30, et libri ejusdem c. 32, quorum in priori narrat progressum contra Catelanos aliquanto post necem Rontzerii Cæsar, Adrianopoli Pamphylum usque, Michaelum Augustum Juniores, cum toto Romano exercitu, partem hujus sub tribus ducibus, Duce, Umpertopulo et Bossila, contra Calliopolim misisse, ubi Catelani et Amogabari suas copias habebant : sed hi objecta Romanis armentorum præda, cum sic eorum ordines solvissent, immisso in discursantes inordinate equitatu fuderunt eos fugaruntque, ducentis interfectis, vulneratis ipsis ducibus. Posteriori autem loco, nempe l. vi, c. 32, ideo historicus fuse describit commissum postea a Michaeli Augusto, digestis in aciem universis Romanis copiis, adversus Catelanos prælium, eo successum Romanus quidem exercitus fugitus, ipsa vero Michael fortiter pugnans periclitatus de vita fuerit, et vix denique fuga ipse quoque servatus Pamphylum primum se receperit, paulo vero post, juxta ea quæ deinde c. 4, l. vii, noster idem auctor tradit, Didymotichum se transtulerit, ubi examinatas metu ex cladibus acceptis Romanas copias intra muros munitæ arcis continere cogebatur. Id porro si contigit quando evolvebatur aut polli evolutus jam erat annus imperii Andronici vicesimus tertius, Michaelis duodecimus, oportuit sine dubio contingeri anno Christi 1306 : tunc **800** enim Andronicus, cui primus a patris morte imperii annus fuit 1283, vicesimum tertium principatus annum absolverat et vicesimum quartum inchoaverat, Michael vero, ejus primus annus imperii cum patris undecimo Christi 1293 concurrit, principatus duodecimum annum evolverat, decimum tertium inverat.

VI. Atqui cum hoc quidem constare nequit quod Pachymeres ex publicæ memoria conscientia, tanquam certissimum et a se visum, asseverat, Rontzerium mense Septembri secundæ inductionis appulisse Constantinopolim. Hoc nunc demonstratur ex serie ac nexu rerum intervallisque temporum diserte memoratis a Pachymero. Rontzerius Septembri secundæ inductionis, hoc est an. Chr. 1303, in urbem appulsus, ab Andronico magnifice excipitur, magnus dux creatur, uxorem dicit imperatoris neptem, Cyzicum in hiberna missus in digressu ab urbe a Genuensis oppugnatur. [P. 580] Hanc narrata l. v, c. 14, facile reliquum anni 1303 expleverint. Igitur circa initium anni Christi 1304 excepti a Cyzicenis Catelani uberi et copioso hospitio, nihil minus cogitarunt quam cuius causa

missi erant, Persas ulterioribus imperii provinciis infestos oppugnatum ire. Itaque persistenter a vere illic ad Arcturus, ut scribit Pachymeres, hoc est ab Aprili ad Septembrem, quo mense oritur Arcturus stella undecim diebus ante aequinoctium autumni. Verba sunt Plinii l. ii, c. 47. Iis verbis significat historicus universam eos tempestatem apiam expeditionibus in stativis consumpsisse, non tam desiderando, quod ipsum esset flagitosum, quam deprædationibus, ebrietatibus, extorsionibus, stupris et nullo non injuriarum maxime intolerabilium genere miserrimos hospites vexando. Quæ sceleræ non ferens Pharenda Tzimes, unus e Latinis ducibus, pars militiæ istius, sed non subjectus Rontzerio, at sibi proprie anctoratos milites ducata, una cum iis recessit patriam repetens, ut tradit Pachymeres l. v, c. 44. Ea zestate per totam passim Orientalem imperii ditionem licentissime Persæ barbari agebant cerebantque cuncta; quod fuse describitur a nostro l. v, c. 21. Quare sollicitati Rontzeriæ, ut suppetias oppressis accurrerent, cum ab aliis tum a Marule imperatorio duce, qui cum aliquibus Romanis copiis admistus Catelanis Cyzici degebat, variis semper pretextibus profectionem differebant. Et cum ipse Marules cum suis, frustra invitato Rontzerio, adversus proiectos in viciniam hostes movens prospere pugnasset, præda quam de Persia ipse et ejus milites tolerant, re-deunii a Catelanis est extorta. Cum propter hæc et multa talia in aula nuntiata gravi Rontzeriani infamia apud imperatorem laborarent, proiectus in urbem sub anni finem, ut videtur, Rontzerius facile omnia credulo et sibi addicto Andronico purgavit; grandemque ab eo pecuniam accepit in stipendia, ut siebat, Alanorum, quos etiam admisit suis Cyzici habebat, expendendam; et promissa tangentis alterius summa ex collatione tributorum iuxta quadragesimum inde diem numerandæ, 801 prout ex filio factum est. Sicque enusus thesauris Rontzerius ad suos rediit circa initium veris an. 1305, ut appareat, mox videlicet, uti sperabat imperator, eos contra Persas ducturus. Verum interim non pauci e Catelanis, convassata in nave præda quam Cyzici et locis circumviciis Romanos diripiendo corraserant, domos proprias injussu repeterunt. Inde secuta stipendiiorum per Rontzerium iniqua divisio est, Italiam large donatis, Alanis maligne aspersis imperatoria pecunia. Hinc inter hos et illos ortæ similitates diu suspicitionibus odisque rixisque inter ipsos mutuis exercitæ sunt. Per hæc detrectata variis elusionibus in hujus quoque anni zestate expeditio in Persas est, Catelanis stativa commoda relinquere volentibus, quantumvis urgente imperatore; quem maxime premebat obsideri coepit, Alisyræ Persæ satrapæ validis copiis, Philadelphia; quod sub autumno an. 1305 evenisse crediderim.

VII. Init annus Christi 1306, quando sollicitus imperator pro Philadelphia jam scripse laborante,

A frustra per missos et litteras expertus duobus primis mensibus emoliri Cyzico Rontzerium, mensa tertio socrum ejus Irenen, Assanis viduam, sororem suam, ad eum allegavit nave celeri, quod factum sit Pachymeres p. 48, *cæpia jam hebdomada majore sub finem Martii, τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καταλεύσης*, Κρονιου μηνὸς λήγοντος. Hæc characterem certum habent hujus anni Christi 1306, quo Pascha incidit in diem 3 Aprilis; nec convenire superiori possunt, qui Pascha habuit die Aprilis decima quarta, unde dies Martii hebdomadam majorem nequivit attingere. Nihil omisit artis et industrie Irene ad persuadendum Rontzerio ut contra Persas tenderet. Sed Catelani praetextus quærebant hærendi loco sibi grato; interimque superbissime insultantes Alanis, in ipsos per jurgia minatos, gravitatione nocturna irruunt; unde atraci communis pugna vincuntur Alanis, filio ducis ipsorum Georgi occiso. Sed postridie, quæ fuit dies Aprilis nona, vicissim insurgentes Alanis circiter trecentos e Catelanis peremerunt. Placatis utcumque Alanis, [P. 581] mense tandem Maio procedere cœpit Rontzerianus exercitus e Romanis, Catelanis, Alanis constans. Hæc ex Pachymere constant l. iv, c. 21; c. vero 23 idem memorat solutam Rontzerii adventu Philadelphie obsidionem, commissio ad Aulacem prælio, ex quo vulneratus dux Persarum et Carmagorum Alisyras natura sibi fuga consuavit, Amurii suorum partium ducis castris se admovens. Ex hoc successu late inclitus Rontzerius avarissime pecunias a Romanis extorquet, l. v, c. 26, partem prædæ deponens apud fidam sibi, ut putabat, Magnesiam, cuius occupatorem Attaleotam imperatori reconciliaverat. Sed hoc ipso auctore Magnesienses in Rontzerium rebellant, et ab eis viribus nequidquam oppugnantur. Alanis ex ejus castris fugiunt, l. v, c. 31. Andronicus multis missis et litteris frustra diu conatus Rontzerium a Magnesia oppugnatione 802 avellere, tandem ei persuadet trajectum in Occiduum tractum, ut ibi copias cum prius eo prosector Michaelo Augusto Juniore conjungeret. Ergo ille cunctis Romanis regionibus quaqua transiit vastatis, copias denique traducit partim Mylœne partim Lampsaco D Madylum et in alia continentis Occiduæ loca, ubi Romanos hostiliter Catelani deprædati sunt. Narrat hæc Pachymeres l. vi, c. 3, que sine dubio pertinent ad Octobrem aut Novembrem anni Chr. 1306, quando uondum Andronicus 24, Michael 13 imperii annum expleverant. Unde ultimum id tempus est quo veruni esse potuit illud quod scribit noster in fronte libri septimi: *Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniori autem duodecimum annum imperii evoluti contigit.* Progressæ enim ute quo multum erant in anno illo 24, hic 13, sed neuter illum absolverat: desinunt enim anni æque amborum extremo Decembri. Usus ergo repetitione quadam est dum ista scripsit Pachymeres, et retro ex ea quain tum traxebat memoria

resiluit, insignire, ut opinor, volens verum initium A 26 Martii, Sabbathum Lazari pridieatum Dominice belli Catelanici, quod si quis recte consideret, ex hoc tempore processit. Etsi enim adhuc Rontzerius et ejus milites se stipendiarios imperii forebant, tamen non dubio apertam defectionem machinabantur, cuius certa indicia Genuenses degentes Galate Andronico detulerunt, ut noster refert I. vi, c. 6 et 9; et sane res id ipse loquebantur: nam ex hoc praesertim tempore relicta oppugnationis Magnesiae nihil minus contumacia in imperatorem, saevitiae in Romanos omnes Catelani monstrarunt: quam ipsi hostes Persae barbari. Ac quanquam eos Andronicus tractare adhuc ut socios pergebat, ignavo constrictus metu, tamen alter imperator Michael pro veris eos, quales erant, palam habuit hostibus, adjungere illos sibi renuens jubeante licet patre, et irruere in ipsos se paratum ferebant, ut docet noster I. vi, c. 5 et 13.

VIII. Verum quidein est geri coepium a Catelanis in Romanos multo apertius et immanius bellum post necem Rontzerii, que anno sequenti contigit. Sed inde aliud non conficitur nisi duo quasi suisse initia Catelanici belli, quorum alterum ad autemnum anni Christi 1506, alterum ad ver anni 1507 pertinet. Unde credimus Pachymerem cum secundo referendo se accingeret, in ipso limine libri vii prioris epocham ex retro actis retraxisse, eique mentione conjunxit eventa multa, quorum quædam posterioris erant memorias, et non ad annum Andronici 25 expieatum, 24 currentem, Michaelis 12 expieatum, 13 currentem, qui fuit Christi 1506, pertinebant, sed ad sequentem Chr. 1507, quo Andronicus 25, Michael 14 iniverant. Hæc igitur evolutione est objectionis superius n. 5 propositæ. Concedo securum, quod opponitur, incommodum submitionis adventus in urbem Rontzerii retro in iudicacionem primam, si Michaelis Augusti duplex a Catelanis clades et inde secunda ejus intra Diptychum inclusio in annum Andronici 203 23 expieatum, 24 incohatum, Michaelis 12 evolutum, 13 initum conveniret. Nego autem id ita esse, et aio commemorari tempus illud ex transacta memoria per anacephalaosim; [P. 582] et ex multis eveniis, quæ simul ibi congregabantur, pteraque non illius esse anni, qui fuit, ut sepe dictum est, Christi 1506, sed sequentis 1507. Nunc cetera quæ ad Rontzerium pertinent reddamus.

IX. Satis diligens noster fuit in hujus et promotione in Cesaream dignitatem et eadem non multo post secula referendis, adiunctis etiam notis temporis, sed quaream aliqua subobscura est. Tradit Pachymeres p. 523, Rontzerium ad se missa ab Andronico Cesareo dignitatis insignia induisse ac rite acclamatae Cesareae fuisse die quo Lazarus resurrectione celebrabatur. Hic dies in Kalendario Graecorum est Sabbathum contigue praecedens Dominicam Palmarem. Porro cum illo anno Chr. 1507 cyclum solet 23, lunæ 15 numerante, Dominica resurrectionis septuagesima prior Dominica Palmarum incident in

A 26 Martii, Sabbathum Lazari pridieatum Dominice Palmarum omnino fuerit 18 Martii dies. Adjungit his noster historiens c. sequenti, hoc est p. 524, novum Cesareum Rontzerium adiundum sibi patasse Michaelem Augustum Juniores, qui apud Adrianopolim castra habebat; præmissoque ideo ad illum Asanem uxoris eius fratrem, a quo sit primum Indicum venturi Rontzerii perlatus ad Michaelem die octava supra vicissim Boedromionis, Boedromiūnōς ὥχδη ἀγρυπνος ἤν. Boedromiūnōs alibi semper a Pachymere dictior Aprilis mensis. Sed ne hic ita intelligatur, prohibet quod p. 525 addit, quarta feria post hebdomadam Thoma admissum fuisse ab Augusto Cesareo. Hebdomas Thoma est apud Graecos sine ullo dubio ea quæ sequitur octavam Paschæ a nobis dictam in aliis aut quasi modo; in qua Dominica post Pascha prima Graeci item ut Latini, fater sacra recitant comma Evangelii ex c. xx Joannis, quo narratur dubitatio Thomæ apostoli de resurrectione Christi convicta curataque lacrima sacerdotum ejus vulnerum, unde nomen hebdomadis Thomæ contigit isti Dominica diebus seu Graecorum adhaesit. Manifestum potro est hebdomadam Thomæ illo anno, qui, ut ostendimus, Pascha 26 Martii habuit, sequi non potuisse diem 28 Aprilium. Sed neque sequenti anno Christi 1508: nam hoc Pascha in Aprilis 14 incidit. Igitur aliud quam Apriliom nomine Boedromionis hoc loco expressit Pachymeres. Nec est novum illum variare in appellationibus mensium, utpote quem certo deprehendimus Januarium, quem solet vocare *Hæciamberonem*, aliquando *Læzonam* appellasse, et Augustum, cui continevit Posidonis nomenclationem adaptare, semel designasse vocabulo *Mæmacterionis*, quo alibi est solitus Junium exprimere. Itaque necessario intelligendum Boedromionem nunc Pachymeri Martium dici. Cujus die 28, tertia post Pascha feria, monitus de Rontzerii adventu Michael, abi eum se benevole exceptum declararet, 204 dedit se hic in viro, et nonq ab hoc dia, feria quarta hebdomadæ Thomæ, prius post Paschalem, admissus est. Fuit ea dies Aprilis quinta. Santa inequenti Cæsar Rontzerius uas cum Augusto Michaeli in urbem Adrianopolim solemani occurserunt invehuntur. Sed paulo post idem Cæsar in lumine cubienti Augusto, quam salutatum ibat, ab Alanis necem filii Georgi Cyzici a Catelanis patratam uilescientibus interfactus est, prout I. 6, c. 24, distinctius narratur.

[P. 583] CAPUT VIII.

Quæ Pachymeres in utraque pars hujus historie sparsim tradit de rebus et principibus Mugiliorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum digeruntur.

I. Mugiliorum imperii late per Asiam ab anno Christi circiter ducentesimo supra millesimum ad millesimum trecentesimum quadragesimum clori, sed quod jure uonnulli quesiti sunt, Graecis Latinisque scriptoribus nimis perfusione memorati, non facile quisquam alius horum temporum nota per-

Europam lingua usus historiens erebriorem dis-
tinctorioremque suis scriptis mentionem inseruit
quam Pachymeres hic noster. Cui propterea illu-
strando addictam dudum habens operam, fugere sal-
vo officio non potui, quin illigare certa ratione
chronologica conarer quæ varie ille ac confuse indi-
cans passim de Mugiliis plurima congerit; ad quod
parum utique subsidii in Græcis Latinisque histori-
cis reperiens, consulere sum Arabas coactus. Ex
his Gregorius Abulpharagius, Christianus auctor
accurati Chronicæ, nuper ex Arabicō Latinitate do-
nati atque utroque conjuncione idiomate Londini edi-
ti ab Eduardo Pocockio, in hoc de re litteraria
optime merito, me, quod grata fator, juriſ insigni-
ter. Vixit et scripsit is chronographus, prout collig-
tur e variis ejus operis locis, incipiente dominari
Constantinopoli domo Palæologa, sub primis ejus
nominis imperatoribus Michaeli et Andronico senio-
re, quorum acta duorum Pachymerianæ hujus hi-
storiæ voluminum argumentum sunt: scripsit
autem et ad rerum vera gestarum exactam in-
dicationem et ad temporum ordinationem, quantum
ex collatione cum optimis quibusque explorare po-
tui, fidelissime. Quare accurazione quam præstat
in his quæ possunt alieno testimonio coargui, di-
gnus videtur cui fides secure habeatur in his quæ
affirmat solus.

II. Hic igitur sui Chronicæ in Arabicō quidem con-
textu p. 427, in Latina vero interpretatione p.
280, ait anno Hegiræ 599, ejus initium fuit dies
20 Septembri in anno æra nostre Christi vulgaris
1202, copiæ imperium Mogulensem, desiliisse au-
tem imperium Præstjannis sive presbyteri Joannis.
Joannes erat commune nomen principum latissime
quondam domiæantium **805** super Scythas Asiaticos, ad
montem Imaum, adeo ut quidam scribant duos
et septuaginta reges ipsis aliquando suis veci-
gales. Christianam autem religionem, sed juxta
Nestorii heresim, colebant, crucemque in bellis
præ se duplēcē serebant, alteram auream, alteram
gemmeam. Huic imperio qui ultimus præfuit, ut
docet Abulpharagius, præter commune Joannis no-
men propriæ *Ung Chun* vocatus, cum quemdam
Tamuilium nomine, quo fuerat usus diu, in bellis
præseri, strenuo et felicissimo ministro, calumniis
seniorum invisum sibi factum comprehendere
aggrederetur, ab eo fortissime repugnante virtus
ipse occisusque est. Quo tempore quidem inter Mo-
gulenses magnæ auctoritatis, apparuisse sibi Deum
affirmans, et declarasse electum a se Tamuium
in quem orbis terrarum imperium atque in ejus
posteros transferre decrevisset, universam illi con-
ciliavit Mugiliorum gentem; cuius consensu creatus
imperator, a Deo ipso, ut illo quem dixi fanaticus
siebat, impositum [P. 584] ipsi accepit Gingizcha-
nis nomen. Hactenus Abulpharagius, cui satis con-
sentaneo noster Pachymeres priori tomo c. 4, l. v,
legislatorem Tocharerum, qui se ipsi Mugilios no-
minant, nomen habuisse Tairiscanicus asserit, addens

A eum ex fabro ferrario ad Imperium evectum. Tum
eorum instituta, mores et acta fuse memorat, sedem
etiam novi hujus imperii indicans, Portas Caspias,
qui locus in Mediae ac Parthia confinium situs est.

III. Pergit Abulpharagius, referens anno Hegiræ
600 capitam a Latinis Constantinopolim. Est annus
Hegiræ 600 in æra Christi 1203, sed a die duntaxat
decima mensis Septembri Juliani, quam in diem
neomenia Muhamarram primi Arabum mensis incidit.

Cum autem nos demonstraverimus tomo superiore
occupataam a Latinis Constantinopolim fuisse die
12 Aprilis anni Christi 1203, eam epocham retro
trahere aliquot mensibus cogimur, et ad quadri-
mestre ultimum anni Hegiræ 599 conferre, ut
magnæ illæ conversiones duæ, imperii a Præste-

B jannensibus ad Mugilios translati et redactæ in
Latinorum potestatem metropolis Imperii Greco-
rum, in unum eundemque æra Arabicæ, quam
Hegiræ vocant, annum undesexcentesimum con-
venient. Anno inde 606 Hegiræ, qui inilt 6 Julii
 anni Chr. 1209, Gingizchanus Imperio suo subjunxit
regiones Caracathaise, quæ videntur Tartarorum
Sicensi regno confinium. Anno Heg. 610, enjus
est initium a Maii 23 anni Christi 1213, Gingizchanus
bello indicto sultani Mohamedi, in ultiōem
injustæ necis quorundam mercatorum, urbe
maximam Otraram post quinque mensium obsidio-
nem vi cepit cum infinita hominum cæde, ut et
anno 617, cuius Kalendæ in 8 Martii incidentur,
Bocharam et Samarkandam urbes longe ampli-
simas, quarum huic præsidio fuisse Imposita a
sultane Mohamede centum viginti equitum millia
tradit Abulpharagius. Sed his prælio cruentissimo
profligatis dedita **806** et direpta Samarkanda est,
triginta hominum millibus occisis, totidem in ser-
vitutem abductis.

D IV. Anno Heg. 618, ineunte a Februario 25 anni
Christi 1221, Balkam Talakanum et Albaniyanum,
reliquas et Chorazan ditione civitates opulentissimas
et munitissimas, expugnavit Gingizchanus,
et ad Sendiam amnem axie Jalalodinam vicit, hujus-
tamen admirans prædicansque fortitudinem, quod
cum iñum vivum ad se perduci jussisset, is e strage
circum se suorum intelligens quare sibi hostes par-
cerent, eques fluvium transavit, et ex eo medio-
natans conversus sagittam est ejaculatus in
Mogulenses. Contigisse hoc ait Abulpharagius
mense Raiebo, qui in anno Arabicō mensis septem-
bris est, ex hoc miro successu fortitudinis Sala-
lodini natum asserens proverbium Arabicum, quo-
dicti solet vive ad Raiebum, et videbis mira. Ex-
occasione hie ponam experimentum consensionis
Abulpharagii cum nostris chronographis a me cum-
voluptate observatam. At hoc eodem anno Heg.
618 sultanom Ægypti Damiam de Franci recuperasse
die Mercurii, Raiebi 19, postquam in ea
substituerat Franci annum integrum et undecim-
mens. Vix alias eventus est cuius plures et
certiores e nostris speciatæ fidei scriptoribus ha-

beamus antores. Joannes de Vitriaco, Sanutus, S. Antoninus, Naucerus, Blondus, Æmilius et alii summa concordia memorant anno Christi 1219, Nonis Novembris, post menses octodecim obsidionis captam fuisse Damiatam ab exercitu cruce signatorum; eamdem autem sultani redditam anno 1221, die natali B. Virginis Mariae octavo Septembris. Vides quam exacte tempus detentæ a Latinis Damiatæ definit Abulpharagius anno uno et undecim mensibus. Nunc inquirendum an pari side fiam quartam et 19 mensis Raiebi diem isti restitutioni assignet. Hic 618 Hegiræ annus Muharrami primi sui mensis Kalendas, ut dixi, habuit eodem die anni Juliani æræ Christi 1221 qui vicesimus quintus Februarii numeratus est. Hinc patet Kalendas Raiebi, septimi, ut monuimus, Arabum [P. 585] mensis, in diem Augusti vicesimum primum illo anno incidisse. Ex die Aug. 21 si novemdecim dies numeres, pervenies ad octavum Septembris. De quo si velis scire quota feria fuerit, quære quotus isto anno numeratus fuerit cyclos solis. Fuit annus Christi 1221 periodi Julianæ 5934. Divisus hic numerus per 28 reliquos facit 28, qui fuit cyclos solis hujus anni. Cyclo autem solis 26 competit littera Dominicatis C, quæ cum in Juliano Kalendario respondeat diei quintæ Septembris, ostendit illam eo anno fuisse priam feriam, ac consequenter diem octavam ejusdem mensis diem Mercurii, ut Abulpharagius notat, sive feriam quartam, necessario esse debuisse.

V. Anno Hegiræ 624, cuius Muharram incepit a die 22 Decembris anni Christi 1226, mortuus est Gingizchanus primus imperator Mogulensium die 4 mensis Ramadani, noni ordine in 807 anno Arabic. Incidit ea mors in autumnum anni Christi 1227. Addit Abulpharagius imperasse illum circiter viginti quinque annis; quod verum est, cum, ut vidimus, imperare cooperit anno Christi 1202, Hegiræ 599. Anno inde Hegiræ 626, cuius Muharram incepit a die 30 Novembris anni Christi 1228, congregatis comitiis universæ gentis Mugulice ex testamento Gingizchanis creatus est imperator Oglai tertius ejus filius, qui præ modestia per dies quadraginta recusans, quod suos patruos aut fratres natu maiores præferendos sibi dicere, tandem consensu victimis, ab Ultacino patruo et Iogtai fratre majore collocari se in Throno passus cognomen ab iisdem impositum Kaan accepit. Anno Hegiræ 627, cuius Kalendas Muharrami occupant diem vicesimum Novembris Juliani anno æræ Christi 1229, expeditionem suscepit novus imperator Mogulensium Kaan in regem Cathaiæ. Cathai porro quid fuerit, qui ex hoc discere auctore idoneo maleret quam e nugacibus fabellis institutorum illudentium credulitati vulgi, non dubitabit amplius quin Sinense regnum, hodie in Europa notissimum navigationibus Lusitanorum, id ipsum revera sit cum eo quod Aiton Armenus, Paulus Venetus, et si qui alii scriptores rerum interioris et maxime Ori-

A talis Asiæ, nomine Chatai significarunt. Docet enim hic Abulpharagius Altun Chan ea tempestate Cathaiæ regem in urbe sua primaria Nam Cinc, sive ut vulgo alii scribunt, Namquin, exspectasse successum irruptionis hujus Tartaricæ, misso ad arcenos finibus Mogulenses centum millium fortissimorum militum exercitu. Sed has copias a Kaane, numerosissimas per se ductante Mogulensem legiones, cruentissimo fuisse prælio deletas, alia longe sperans, inopinatissime Altun Chan audivit, inde adeo consternatus ut filios et uxores in suo secum palatio incenjerit, ne vivus in Mogulensem manus veniret; qui paulo post venientes et Namquinum et cæteras maximas Cathaiæ urbes sibi subjecerunt. Notissimum porro est Namquinum nomen esse alterius urbis regiae imperii Sinarum, quam tum fuisse caput a Tartaris violenter incredibile non debet, cum hac nostra cætate similem irruptionem Tartaricam in Sinense regnum contigisse certissimis nuntiis engnoverimus; qua etiam hæc eadem Namquinensis civitas capta et vastata fuisse dissipissime traditur, itemque altera Pequinum, ubi deprehensus Siuensium rex non minus tragico quam tunc Altun Chan exitu desperationem ostendit. Nam ne victoribus ludibrio esset, nubili prius illia obtruncata, sese ipse ex arbore suspendit, anno Christi 1644, ut legitur in historia Martini Martini nostri testis pene oculati hac de re edita, quæ et eadem ex ejus ore et P. Michaelis Boyni item nostri, hic Romæ dum visa referrent audivimus. Sed et Cathaiam non aliud esse quam Sinam, missus Goa an. Christi 1603, 16 Januarii Benedictus Goetz noster ad hoc ipsum explorandum, trienni peregrinatione clarissime 803 deprehendit, in urbem Sinensis regni Sucen sub finem anni Christi 1605 perveniente. Denique id ipsum diserte Abulpharagius alibi testatur, nempe p. 351 hujus ipsius sui Chronicæ.

C VI. Hic cætera breviter secundi Mogulensium imperatoris acta [P. 586] reddeamus, eo libentius quod quæ horum proxime occurrunt, illustrandas huic nostræ Pachymerianæ Historiæ non parum accommodata deprehenduntur. Reversum e Sinensi expeditione Kaanem Abulpharagius memorat Batu sive Baino, Tusbi fratris sui natu maximæ uiperæ mortui filio, numerosas et validas dedisse copias, cum mandato expeditionem suscipiendi in tractus septentrionales et subjugandi Selavoniam, Alaniam, Russiam, Bulgariam. Hisce obtinerans mandatis Batuus ingentes mortalium strages edidit: nam, ut ibi ait Abulpharagius, cum Kaan proficacibus ad hoc bellum militibus edixisset ut hominum quos quisque occideret aurem dexteram, ad indicium numeri, recisam e cadavere secum auferret, qui ferali huic censui habendo præfecti erant, ducenta septuaginta hominum millia totidem exhibitarum dextrarum auricularum arguento comparerunt neci tradita fuisse. Addit Arabs chronologos, re bene in Selavonia gesta, decrevisse Batuum adorit.

Constantinopolium, et eo animo in Bulgariae movisse. Sed illic habuisse obvios Francorum reges, hoc est duces Latinorum qui tunc Constantinopolim tenebant, qui frequentibus præliis victos Mogulenses terga dare coegerunt (verba sunt Abulpharagii) adeo ut ab his incursionibus reversi Mogulenses haud iterum ad hunc usque diem Græcorum Francorum regiones aggressi fuerint. Tali narratione multorum annorum bella et incursions in varias imperii Romani Orientalis partes, diverso successu a Mogulensibus tentatas, innui satis appareat; unde non vana conjectura sit hunc circumminantem Romanis provinciis Tocharicum tumultum, ab anno circiter Hegiræ 628 ad 638, hoc est ab anno Christi 1230 ad 1240, inquietasse, partim Nicæa dominantes Græcis Lascarim, aut Batatzam, partim imperantem Constantinopoli Baldwinum ejus nominis secundum. Fortius porto ac feliciter restituisse Tocharis Latinos quam Græcos eo bello, quod forte parum candidè Pachymeres dissimulavit, diaerte hic affirmit Abulpharagius. Ex quo etiam discimus dehuisse Græcos fortitudini Latinorum, victorii in Bulgaria de Mogulensibus relatis probatae, recessum Tocharorum ab ipsorum finibus; a quibus bello tentandis nisi terrore Latinorum cohibiti temperassent, quantum profecti forent, consternatio Græcorum ad solam mentionem belli Tocharici sèpe ac fusa a Pachymere memorata satis augurandum præbet. Huc enim sine dubio pertinent quæ illi vol. I, p. 133, narrat de terrore imperatorum Nicæensium, quoties rumor Tocharorum increuerat; tum quæ p. 149 refert de consternatione Panica Nicæa urbis ad ortum ex vano inimicorum irruptionis **809** horum. Videntur autem repulsi metu a Romanis tunc provinciis Mogulenses incubuisse in Persidem; ubi navasse ipsos operam, Calypha illic dominante victo et oppresso, narrat ibidem fusa Pachymeres p. 133, adjungens hos in Perside belligerantes Tocharos vulgo Atarios vocatos. Quod nomen forte haud iemere suspectur quispianam e nomine ducis ipsorum detortum, ut qui se ipsi Batarios a Batuo dicarent, quod hujus auspiciis militabant, populari corruptione vexatorum ab ipsis linguis diversæ gentium Atarri nominarentur.

VII. Interim quæ alii Mogulensium duces alibi agerent exsequens Abulpharagius, tradit anno Hegiræ 633, cuius est initium a die 16 Septemb. anni Christi 1235, captam suis a Mogulensibus Carmalisam urbem maximam in regione Arbelæ, et anno sequenti ipsam Arbelam post quadraginta dierum obsidionem, magna pecunia taxatam. Anno Hegiræ 635, Christi 1237, ab Augusti mensis die 24, Mogulenses in Bagdadi fines procurentes primi in acie vici sunt, sed postea cum novis copiis redeuntes, ad locum Caenkinum vocatum, Bagdadensis exercitum cruento prælio profligaverunt. Anno 639 Hegiræ, Christi 1241, a die 12 Julii, Mogulenses duce Jarmaguno urbem Arzen Rumam

A vi ceperunt. Anno Heg. 640, Christi 1242, a Kalendis Julii, Mogulenses sultanem Giatiodinum scie vicerunt, ejus urbes Sivasam et Cæsaream et Azenganum reperunt, et his malis [P. 287] fractis sultani tributum imposuerunt. Anno Hegiræ 643, Christi 1245, a Maii 29, Kaan secundus imperator Mogulensium vivere desit, designato prius successor et accessito ad hoc, dum adhuc viveret, Cayuco suo filio; qui in itinere nuntium accepit de patris morte. Mater Cayuci, dicta Turacina, quæ Chatun, hoc est domina sive uxor primaria, Kaanis fuerat, imperium administravit, donec comitia gentis universæ convenirent. Anno Heg. 644, Christi 1246, a Maii 19, celebratus est magnus conventus principij et ducum Mogulensium tempore verno, sit Abulpharagius, hoc est, ut opinor, mense Aprili anni Christi 1247, adhuc currente 644 Hegiræ. His comitiis Cayucus aliorum Kaanis natu maximus, non sola sætatis prærogativa aut patris judicio, sed et præstantium virtutum ac dotium merito prælatus Cubano et Siramuno minoribus fratribus, imperator declaratur; titulusque ipsi additus est Cayue-Chanis. Hic duos præcipios ministros Christianos habuit, quorum alteri Kadako, alteri Ginkai nomen fuit; quorum favore episcopi et monachi a Cayue-Chane matre ipsius universaque regia familia impense honorabantur. Unde contigit adeo illic crescere Christianam religionem, quantum his verbis Abulpharagius ostendit, *Factumque est, inquiens, imperium Christianum, et magni habitæ sunt gentes quæ huic religioni nomen dederunt, e Francis, Russis, Syris et Armenis.* Ac eo redacti sunt tam melioris notæ quam e plebe Mogulenses aliquæ iis **810** permitti, ut inter salutandum dicerent Barechmor, quod verbum est compositum Syriacum, sonans Benedictus, Domine. Ad bujus ego Mogulensis imperatoris Cayue-Chanis tempora referendum puto quod Pachymeres narrat, tomo priore c. 3 et 4, l. v, de Noga uno e ducibus exercitus quem a Kaane secundo imperatore Mogulensium missum diximus in septentrionales tracius ad eos subjugandos, præposito cunctis Batuo fratribus sui filio, a quibus Sclavoniam et Russiam suis occupatas superius n. 6 hujus capituli ex Abulpharagio indicavimus. Sed improspere a Mogulensibus tentato Constantinopolitano imperio propter acres in ipso impetus victoriesque Latinorum Byzantii dominantium, Batuus non ab iis solum, sed a Græcis lassendis abstineret, cum præcipua parte copiarum videtur in Persidem primum, deinde ad suos in Orientis Interiora recessisse, proxime ad Cayue-Chanis sui propinquui comitatum, relicto in Sclavonia et Russia, qui parta illi tueretur, Noga. Hic autem, ut refert Pachymeres, cum, auctis ex indigenarum juventute in suos mores traducta copiis, satis se instructum putaret ad defendendas suis auspiciis uberes eas fertilesque regiones, ex præfeto se principein supremum declaravit, obedientia deinceps Mogulensibus imperatoribus negata. Quam contumaciam diu impune tulit,

aut negligenterbus eam rem illis, aut non sufficienes A rebelli domando copias contra Nogam mittentibus; vado illius in principatu perfidia quesoito corroborari contigerit floreroque potentia; qua motus Michael Pateologus recuperata Constantinopoli totum Orientale imperium obtinens, ejus amicitiam et affinitatem ultra ambierit, data Nogae in uxorem propria filia Euphrosyne, prout fuse narrat noster c. 4, l. v partis prioris, ubi possessione diuturna et crebra prosperitate successuum, partim in eludendis arte ac dolo, partim in vi repellendis conalibus dominorum veterum fugitivam repetentium, sensim suis confirmatam Nogae dynastiam Pachymeres insinuat. Unde non incongrue suspicari licet, ab anno maxime Christi 1250, quo Batuns, ut mox dicemus, negotiis majoribus reipublice Meguliæ a cura septentrionalis limitis avocatus in longum tempus est, coepisse Nogam res illic suas agere; perseverasseque crescendo semper, quousque duodecim post annis, anno scilicet Christi circiter 1262, eum talern imperator Michael judicaverit cuius affinitas intima, qua tunc eum sibi generum faciens admovit, et honori et praesidio rebus suis futura videatur.

[P. 588] VIII. Anno Hegiræ 647, ejus primus dies sicut sextus decimus Aprilis Juliani anno Christi 1249, mortua primum Turacina matre dilectissima Cayue-Chanis, ipse præ dolore locum mutans in itinere versus partes Orientales fatu functus est, nono die Rabie prioris, tertii mensis in anno Arabico, hoc est die quinquagesimo septimo a Kalendis Muharrami, quæ nota numeri diem Junii undecimum designat. Turbatis eo inopinato casu Mogulensem **811** rebus, tota cura imperii ad Battunum e stirpe Gingizchanis natu maximum devoluta est. Is per interregnum regimine in manus sumpto dabant operam congregandis de more gentis comitiis; que res ob distantiam locorum, principumque occupationes in provinciis, longiores nunc solito moras habuit. In hunc eundem annum recte ac consentaneo nostratis chronologis confert Abulpharagius priorem in Syriam et Ægyptum expeditionem sancti Ludovici, quem sono vocis fama jactata in litteras Arabicas conjecto Redefrans appellat. Ab hoc referunt captam Damiatum; tum cetera de illo eadem plane parique ordine ac nostri exsequitur historici. Quæ obiter, ad speciem veritatis hujus Chronicæ, tanti fuit indicasse. Anno dehinc Hegiræ 648, ejus Kalendæ Muharrami a die Aprilis quinta procedunt in anno æra vulgaris Christianæ 1250, evoluto jam biennio a morte Cayue-Chanis, cernens Battunum frustra se bacientes laborasse in accersendis e longinquo cogendisque in legitima comitia Mogulensem principibus, de consilio presentium, et assensu absentium per miseros et litteras declarato, Munkakaum e Gingizchanis stirpe magnis dotibus insignem rite imperatorem declararit, adjuncto ei Kaanis titulo. Neque hic tamen prius quam vero tempore anni sequentis, Hegiræ 649,

B in solo solemnis ceremoniis entrecerata est. Incepit is annus Arabicus a die 26 Martii Juliani in anno Christi 1251. Unde intelligimus auspicia imperii, Munkakai Kaanis, diei nono Rabie prioris, ut diserte asserit Abulpharagius, affixa, exacte procedere a Kalendis Junii Juliani anno Christi memorato 1251. Videtur hic Munkakaus Kaan aliquid, quod observare nostra interest, primus innovasse in regimine imperii. Ascivit enim sibi veluti collegas e suis fratribus septem duos natu maximos Kobla et Hulacu; quorum priorem in ultimos Orientis fines, Cathaiam videlicet et Sinenses provincias misit tuendo illic Mogulensis imperii limiti, alterum Hulacu moderandis Occiduis tractibus imperii ejusdem, hoc est regionibus Persidis, Babyloniae et aliis Romano imperio constitibus, præfecit suprema potestate, quam multis annis illic exercuit; unde a Pachymere vol. I, p. 174, Χαλαοῦ Χαλες (nam ita Hulacu vocabulum deformat) & ρχων Τοχαρων princeps Tocharorum absolute dicitur; et apud Abulpharagium, p. 337, consiliarii Calipha Bagdadis, de modo resistendi copiis ingentibus quas Hulacu ductabat deliberantes, eum regem præpotentem veant. Videtur ad id consilium partiendi cum fratribus imperii Munkakaus Kaan descendisse, docius experientia quam esset difficile tot tamque late patentes provincias unum regere. Anno quippe secundo sui imperii, Hegiræ 650, ejus Kalendas Muharrami processerunt a die 14 Martii Juliani Læ anno Christi 1252, is vix salvis effugerat conjurationem adversum se validam principum suæ gentis, post quam oppressam statim refert Abulpharagius designatos ab eo Koblam fratrum **812** maximum in partes Cathaiae et Hulacu secundum ab hec, in Occiduum Mogulensis imperii limitem.

C IX. Anno Hegiræ 651, ejus primus dies in anno Juliano æra Christi 1253 est tertius mensis Martii, capessivit Hulacu sive Chalau commissam sibi anno superiori præfecturam provinciarum Occiduarum Mogulensis imperii, ad quas proiectus est ducens exercitum numerosissimum atque lectissimum: nam e singulis decadibus militorum duos elegit. Suppediavit etiam ei Munkakaus Kaan ingentem apparatus armorum et machinarum cum fabris earum. Duxit quoque secum Hulacu filium suum natu [P. 589] maximum (Abakam, inquit Abulpharagius: est is sine dubio quem Pachymeres Apagam vocat) et primariam uxorem Christianam Dukusam nomine. Quæ cuncta juvat memorare, quoniam illi quæ de Chalau Pachymeres tradit sūdem ostendunt. Annis Heg. 653 et 654 recenset Abulpharagius quædam acta Hulacu satis conspicua, sed parva ad nos pertinencia. Unde ad annum Heg. 655 promovemus gradum: in eo quippe nimis etiam multa ad nos spectantia Abulpharagius memorat. Incepit is annus Arabicus a die 19 Januarii anni Chr. 1257, unde lotus fere cum hoc commensuratur. En sciubit Abulpharagius, p. 334 et deiaceps, ἀγρότας Thedorum imperatorem Græcorum in urbe Nicia; in-

rinque vezasse patricium quemdam e suo comitatu Michaelem cognomento Palæologum, quod e quibusdam vicinie que scrabantur suspectare regnatum; jussisse illum in territorio Thessalonicensis castro quodam comprehendendi, ducique in carcere a quodam Gadino, qui tamen ei prædixerit imperium, exequendo nihilominus jussum imperatoris Theodori. Hunc addit aducti ad se Michaelis misericordia motu suum liberasse, et tutorem parvo, quem relinquebat, filio Calo-Joanni vocato præfecisse. Ac paulo post mortuum in monasterio Magnesia fuisse sepultum. Addit Muzalonis cæde, Michaelis Palæologi promotionem ad imperium, circumscriptionem pueri Calo-Joannis, ejectionem Arsenii patriarchæ in exsilium iussi Michaelis, quod is ipsum de pupilli oppressione reprehendisset; denique accumulat super omnia recuperationem urbis Constantinopolitanae et ejectionem ex ea Latinorum, modum rei gestæ referens, in quo, ut et superius memoratis, quodam non adeo magni momenti discrepancy a Pachymeriana narratione facile cum deprehendi tum corrigi poterunt ex collatione cum l. i. partis prioris hujus nostræ historiæ. Unum necessario hic emendamus, quod ait spatium temporis, quo urbe Constantinopolis tunc Græcis redditæ permanuit in potestate Latinorum, fasce annorum circiter quinquaginta trium. Verius quippe Georgius Acropolita, quem descriptimas et recte numerasse demonstravimus priorum Observationum l. iii. c. 4, n. 3, detentum a Latinis Constantinopolim per annos octo supra quinquaginta affirmavit, **§13** cum ab illa expugnata fuerit anno Christi 1203, die 12 Aprilis, et Græcis redditæ anno Christi 1261, die 23 mensis Julii. Fraudis nimis Abulpharagio fuit, quod hæc cuncta, prout simul audierat, uno fasce in annum sui Chronicæ unicum concessit; quæ si distinxisset, perducturus fuerat ad annum Hegiræ 659, cuius Kalendas Muharrami cum inierint a die sexta Decembri anni Christi 1260, majori sui parte annus iste Arabicus cum Juliano in æra nostra vulgariter 1261 concurredit.

X. Ignoscimus autem, censeo, Abulpharagio culpam istam qualecumque confusorum in unum annorum quatuor, quam excusat in homine Arabo peregre degente vix evitabilis ignorantia rerum D Græcarum haud per se magnopere insignium et locis a commercio abruptis transactarum, cum præsertim eodem tempore mentes ad se omnium per interiorem Asiam raperent prodigijs Mogulensis imperii sub auspiciis Hulacu sive Chalæ progressus, nec iis spatium alia longe minora distinctius observandi relinquenter. Nam statim post annum illum Hegiræ 655, quo ægrotasse Theodorum Græcorum imperatorem tradit Abulpharagius, non male ad nostram chronologiam tomo priori c. ultimo l. iii Observationum expansionem eis enim iste nos anno Christi 1258, respondentem anno Hegiræ 658, primam morbi Theodori mentionem posuerimus, quod tunc ingrave-

A scere magis cooperit, superius tamen lolevisse non negamus: imo id historiæ series indicat, statim, inquam, post, nempe anno Hegiræ 658, eiusmodi fuit initium dies Januarii octavus in anno Christi modo memorato 1258, Hulacu mense ipso anni primo Muharramo oppugnavit expugnatique vi summa urbem longe maximam Bagdadum, olim Babylonem dictam, metropolitam regni Caliphæ. Quo in ordinem redacto, ditioneque ejus in imperii Mogulici provinciam conversa, finitimum dynastam, Manselæ [P. 590] dominum, minis terrarum, sibi tributariorum feci: et Astraphum dynastam, arcis munitionis adiutoria jugum subire detrectantem, in ipsa illa sua urbe Mibapharekino, licet inexpugnabili, fame dominandum oblderi jussit a suis. Duravit obsidio plus biennio. Tandem anno Hegiræ 658 Astraphus plenisque suorum fame atque auxiliis dedens sese ad Hulacu perducitur, et iussu ejus interficitur. Eodem autem anno Hegiræ 658, qui cum incepit a 18 Decembribus anni Christi 1259 usque in Decembrem anni Christi 1260 excurrit, Hulacu ponte Eupbreti imposito trajectit in Syriam, ducens secum formidabiles copias millium quadringentorum, quibus Damascum obiter cepit, Halobum post dierum paucorum oppugnationem eam cæde inumerabilium illic repertorum expugnavit. Al Naser Halebi dominus cum uxoribus et liberis jam ante profugus, captus deinde et occisus est. Sub hæc a recedente et Syria Hulacu relictus ab eo illic qui provinciae præcesset Cetbuga cum decem milibus equitum, prælio victus et interfectus est a Kutuze

C

§14 Turcomano præfecto Ægypti. Eodem anno Munkakaus Kaan supremus imperator Mogulensem prælio adversum regem Siuarum rebellantem commisso segitta ictus occubuit. De hujus successione inter duos ejus fratres per annos inde octodécim certatum est, succumbente denique et cedere coacto Arigbuga natu misere, et Kublai prætoria latia prærogativam præstantibus quoquo commandatio dotibus, armis etiam prævalente. Quo civili tam longi temporis dissidio tanto videlicet certius confirmatus est Hulacu in absoluto tractuum Occiduorum, quibus præterat, imperio.

XI. Ergo is ut amissam clade Cetbuga Syriam recuperaret, anno Hegiræ 659, qui cepit a die 6 Decembribus anni Christi 1260, et consequenter excessit in partem maximam anni Christi 1261, ingentem suorum exercitus eo misit duce quodam Gangale, qui cuncta primo adventu facile subegit Halebum usque, plurimis passim obstantium occisis. Sed cum præpropero ad suos revertisset, supervenientes Ægyptiorum magna copia Mogulibus denovo Syriam eripuerunt. Interest nostra hic observare cuius auspiciis hæc tam felix Ægyptiorum expeditio sit suscepta: de hoc enim non perfundetur agit roster Pachymeres, l. iii. c. 3, 4 et 5 Iemi prioris, res exsequens a Michaeli Palæologo gestas statim a soleundi sua coronatione,

quam accepit ministerio patriarchæ Arsenii, prout A narratur ibidem c. 2; demonstramus autem, l. iii Observationum nostrarum ad eum tomum c. 4 et 10, eam coronationem celebratam fuisse anno Christi 1261, hoc est illo ipso in quo vnde versatur Abulpharagius, cum numerans Hegiræ 659. Scribit igitur loco modo indicatio Pachymères sollicitum Michaelem de sibi stabiliendo recens parto imperio, quos maxime potentes circa se principes videbat, sibi conciliare studuisse. Ac facile videntem eminere tune opibus inter finitimos dynastas Chalau principem Tocharorum, hoc est Hulacu, cuius crebro meminit Abulpharagius, et sultaneum *Aethiopum*, utriusque gratiam ambire officia legationibusque affectasse. Ea occasione de sultane *Aethiopum* memorat, fuisse illum genere Comanum, quæ regio est prope Pontum Euxium; hinc olim venditum in servitatem *Egyptio* domino, sua illie industria serviles catenas in regium diadema commutasse. Eundem addit in primis prudentem habitum; et quod in *Egypto* natos parum habiles bellicis laboribus videret, emissè pueros magno numero. e Scythia et aliis regionibus trans Pontum, quibus apud se nutritis fortibus deinde militibus utebatur, permittente id commercium, magno rei Christianæ detrimento, imperatore Michaeli: hinc enim auctum opibus *Egypti* sultanem Latinos Palæstinam occupantes illine expulisse. Hæc Pachymeres; quæ multum illustrantur comparatione cum lis quæ Abulpharagius hoc loco scribit. C Ait enim, postquam Kutuzus Turcomannus *Egypti* dominus **815** Cetbugam Mogulensem in Syria præfectum acie victimum occidisset, quod ait contigisse die 27 meensis Ramadani [P. 591] anno Hegiræ 658, hoc est die 3 Septembris anni Christi 1260, satis guarum illiū haud quieturos Mogulenses ab ultione clavis iatius reposcenda, properasse in *Egyptum*, ut copias illic pararet, quibus ipsis obvieret: sed eo itinere prope Gazam progressum a quadam *Baibars* vocato fuisse intersectum. Addit hunc *Baibars*, conciliatis et adjunctis sibi copiis quæ Kutuzo militaverant, cum ille ingressum *Egyptum* eam occupasse. Tradit ibidem istum *Baibars* servum antea fuisse magni cujusdam in *Egypto* ducis, cui *Bundokdar* nomen fuerat; unde initio *Bundokdar* minorem nominatum. At postquam sultan *Egypti* factus est, cognominatum a suis fuisse *Rucnodinum Al Malec Al Dhaher*. Eum tamen pergit in sequentibus Abulpharagius vocare *Bundokdarem*, successus ejus maximos recensens contra Christianos Latinos Autiochiam et Syria maritima obtinentes, quos illinc expulit, ut etiam deplorat Pachymeres tomo I, l. iii, c. 5, culpam earum cladi ex parte imputans imprudenti avaritiae Michaelis Palæologi, qui propter quæstum modicum permittebat e Ponto exportari in *Egyptum* Scythica mancipia teneræ etatæ, quæ deinde illic in robustos et Christianis rebus extitales bellatores adolecerent. Quem igitur Pachymeres e servo apud Co-

B manus nato factum *Aethiopum* sultanem expulisse Syria Latinos Christianos ait, is sine dubio fuit quem patrio vocabulo *Baibars* dictum, dominil cui servierat nomine *Bundokdarem* nuncupatum Abulpharagius docet.

XII. Referamus nos jam ad res intermissas *Hulacu* sive *Chalau* et subjectorum ipsi Mogulensem cum deinceps narratis a Pachymere utiliter comparandas. Tradit Abulpharagius eodem hoc modo indicato anno Hegiræ 659, cuius fuit initium dies sextus Decembris anni Christi 1260, missum in Syriam ab Hulacu Mogulensem exercitum, duce Samdagu Christianis favente, obsidione cinxisse Manselam urbem inclusa in ea Al Saleho Syriae principe, et copiis e Syria obsessis suppellas venientibus per longe illis occurrentes Mogulenses circumventis et occidione deletis Mauselam cepisse, plurimis in ea repertis occisis, alii servitum abductis, ipso principe Al Saleho ad Hulacu pertracto hujusque jussu interfecto. Hæc tanta Chalau. victoriae moverunt Michaelem Palæologum Augustum ad omni ope satagendum in parauda sibi benevolentia tam potentis et pene finitimi principis. Igitur, quod narrat Pachymeres l. iii, c. 3 partis prioris, legatos ad eum misit, qui ipsum a se salutarent et ejus amicitiam poscerent, oblata in sponsam propria filia Maria. Indicat Pachymeres venisse a Chalau ad Michaelem iniuniam legationem, qua is significaret placere sibi conditionem oblatam. Idem vero distinctius expressum in Abulpharagi Cronicò legitur, p. 355, ubi narrata **816** Hulacu morte, de qua mox dicetur, scribit eum jam ante misisse legatos Constantinopolim, qui filiam illuc imperantis in uxorem sibi poscerent. Has mutuas Michaelis et Hulacu legationes obitas appetit ab anno 661 Heg. ad 665, quorum annorum prior incipit a die 15 Novembris anni Christi 1262, posterior a 24 aut 25 Octobris anni Christi 1264. Perspecta porro Michael Hulacu voluntate, filiam suam Mariam apparatu magnifice deducendam ad eum strenue curavit per archimandritam monasterii Pantocratoris nomine Principem, ex illustri familia Peloponnesium dynastaruin, quem ait loco proxime laudato Pachymeres in eo itinere nuntium accepisse mortis Chalau, nec tamen re infecta reuississe, sed perduxisse sponsam illi destinataam ad filium ejus et successorem Apagam, qui eam sibi junxerit uxorem. Hæc eadem distinctius etiam exprimit Abulpharagius, memorans legatos imperatoris Constantinopolitani, qui hujus filiam Hulacu despontam consilarentur, ubi Cesaream pervenissent, accepisse nuntios de Hulacu obitu, nec tamen ideo retrocedendi consilium inivisse, sed puellam perduxisse ad *Abakam* in patris *Hulacu* jam solio regio locatum, qui eam sibi rite conjugem sociavit. Hoc sine dubio pertinet ad annum Hegiræ 664, cuius Kalendas Mubarram [P. 592] diem insederunt tertium decimum Octobris anni

Christi 1265, et quæque multa et molles magnæ ab Abulpharagio in hunc annum congeruntur, nempe mors Hulacu et aliquo inter illo secuta mors etiam Dakusæ Christianæ conjugis ipsius, tum post hanc comilia Mogulensem principum, qui Abakam ob perspectam ipsis, ut ait Abulpharagius, ejus prudentiam, sufficientiam, eruditionem, etc., liberti suffragis in supremum sue gentis imperatorem elegerunt et subinde ritu ipsorum corona- runt, non videntur posse in primum anni Arabici trimestre facile compingi, verisimilius differimus auctoritate imperii Abake hujusque cum Maria nuptias in anno Christi 1266. Observandum hic est Abakam, sive ut Pachymeres vocat Apagam, titulum supremi Mogulensem Kanis rite delatum accepisse, cum ejus pater tate imperium exercere satis habens vocabulo ejus abstinuerit. Hoc eo videri potest mirabilius, quod satis constabat vivere adhuc Kublai, qui Munkakao Kaani occubenti successerat in imperio, anno ab hinc retro quinto aut sexto, Hegiræ 659, ut paulo superius n. 40 retulimus. Verum quia, ut ibidem dictum est, Arigbuga fratre minore Kublai successionem sibi imperii vindicante, bellum inter eos civile constitutum est, quod annos ipsos octodecim tenuit ac consequenter ad duodecim aut tredecim ab hinc annos propagatum est, totum instar imperii Magni ex Orientalibus fraternali dissensione turbatis tractibus in Occiduis et fundata dudum illie Hulacu (qui et ipse Munkakao Kaonis frater fuerat) domo et potentia constitut; successioque Mogulensem **817** principum hinc deinceps a chronologis Arabibus est deducta, neglecto Kublai, quem tandem prævaluuisse Arigbuga Abulpharagius tradit, et in quadam specie absoluti Imperii aliquandiu pacifice indicat vixisse; et si qui post in extremo illo limite Mogulensem Kaanum titulum usurparunt. Quos ne mentione quidem dignandos putaverunt aut noster hic Abulpharagius, aut e quibus supplementum concinnatur hujus Chronicæ, Al Jannabius, Abulfeda et Ebn Yusephus, Arabes et ipsi chronologi. Unde Munkakao Kaani apud eos continuare possemus Abakam, numerando eum quartum a Gingizchane et absolute quintum imperatorem Mogulensem.

XIII. Abakas-Chan (sic enim illum nominal Abulpharagius ex quo est inaugurus imperator) iuxit ad recuperandam Syriam exercitum, cui ducem præfecit fratrem suum natu minorem, vocatum Kungortai, Bundakdaro Ægypti et Syriae sultane paulo ante victo et mortuo. Mogulenses ductore Kungortai cuncta statim illie subegerunt, facile progressi Halebum usque, et illa ipsa urbe subjuga: verum, ut alias fecerant, nimis cito recesserunt. Ideo mox coeti eo redire duce Munga Timuro, corroborato copia regis Armenie, prout consequenter illie exponitur distinctius. Sed ego harem rerum, prout in Chronicæ digeruntur, seriem attentius explorans, centurbatas paululum depre-

A hendo Abulpharagii rationes; quod equidem, propter in aliis probatam hujus fidem ac diligentiam, erroris librariorum in numerorum notis irrepenti Tibentines imputaverim. Scriptum videlicet legitur p. 360 hujus Chronicæ anno Hegiræ 679 missum in Syriam Kungortai. Kalendas Muharrami anni Arabici istius cadunt in diem tertiam Mail Julianæ in anno Christi 1280. Statim post additur hunc exercitum duco Kungortai rem in Syria gessisse bieme anni Hegiræ 680, quem inchoasse certum est ea die que Aprilis vicesima secunda in anno Christi 1281 aumerata est. Hic illud primum inopinatissimum occurrit, quod mora solidi fere biennii interjicitur inter initium expeditionis e propinquo suscepta et rem per eam gestam. Addit Abulpharagius Kungortai cuncta peragrata Syria et usque ad Halebum facile subacta recessisse: verum rebellantibus denuo videlicet illic gentibus missum eodem ab Abaka allum exercitum quinquaginta millium anno Hegiræ 681, præposito illi ductore Munga Timuro fratre suo natu minimo; cui comitem se adjunxit rex Armeniae [P 593] cum propriis copiis. Hi duo simul juncti exercitus obvios inter Hamam et Hemessam habuerunt Syros simul et Ægyptios prævalidis copiis instructos, cum quibus statim acri et cruento prælio commisso, nec plane victores Mogulenses et Armeni, nec famen prorsus vici fuerunt. Post illum dubium eventum Munga exercitu in Mesopotamiam reducto, in itinere versus Nisibin veneno extinctus est. His continue Abulpharagius attexit eodem anno, nempe Hegiræ 681, Abakam, postquam Hamdani festum Pasche eum Christianis celebrasset, **818** postvidie, die lunæ, convivio exceptum a quodam Perse nomine Bankam, mistum ab his cibis venenum hausisse, ex quo die Martis statim sequente graviter agrotare cooperit, die Mercurii contiguo mortuus sit. Hunc porto diem Mercurii ait fuisse vicesimum mensis Dhul-Hais, hic est mensis ultimus in anno Arabum. Habemus in his characteres duos, Pascha Christianorum et ferias quartas concurrentis in diem 20 Dhul-Hais, quorum neuter anno Hegiræ 681 compait, prout clarissime demonstro. Annus serie Christianæ vulgaris 1283, in cujus mensem saltem ultra tertium necessario excurrit annus Hegiræ 681

B D Aprilis undecimo die anni præcedentis 1282 iuxta- tus, cum fuerit periodi Julianæ 5996, cyclum numeravit solis 4 cum littera dominicali C, cyclum vero lunæ 11. Hec signa Pascha Christianorum indigitant in die 18 mensis Aprilis, qui dies necessario extra Hegiræ anni 681 fines excessit. Huc insiclarci non poterit qui sciet, quod certum est, annum Arabum Juliano esse minorem diebus saltem decem. Unde manifestum est, si annus Arabicus 681 die 28 Aprilis anni Chr. 1282 iniit, desinere illum debuisse ante 18 Aprilis anni Christi 1283, quoniam a 18 Aprilis die ad diem ejusdem mensis 22 non intercedunt dies decem. En ostensum evidenter Pascha Christianorum anni Hegiræ 681 in mensem Dhul-Hais ultimum anni Arabicci non potuisse convenire,

Déinceps pari evidētia demonstro vicesimam Dhul-Haiæ diem eodem illo anno Hegiræ 681 seriam quartam non fuisse. Fuit ille annus Arabicus embolimæus ac consequenter 355 dierum, et Dhul-Haiæ mensis ejus ultimus in annis ordinariis cavus, in eo plenus fuit, dies numerans triginta. Tollantur 355, qui est numerus dierum anni Heg. 681, de 365 a die 22 Aprilis anni Christi 1282 incipientibus : ultimus residuorum cadet in undecimum Aprilis anni Christi 1283. Hic est tricesimus Dhul-Haiæ ; a quo si retro decem diebus promoveas, invenies vicesimum ejusdem Dhul-Haiæ primum Martii, qui dies Jovis et quinta feria; eo anno litteram dominicalem C habente, fuit, non autem, ut ait Abulpharagius, dies Mercurii sive quarta feria.

XIV. His lector adactus ad satendum characteres istos duos chronologicos, Paschæ incidentis in mensem Dhul-Haiam et feriae quartæ insignientis vicesimum Dhul-Haiæ diem, minime convenire in annum Hegiræ 681, queret forte num in aliud convenient. Non longe abilitur : aio aptissime ambo quadrare in annum ἀρέως præcedentem, videlicet Hegiræ 680. Hic annus initium duxit a die 22 Aprilis Juliani anno Christi 1281, desit autem die decima ejusdem Aprilis anno Christi sequenti 1282. Fuit annus Christi 1282 periodi Julianæ 5995. Cyclum solis habuit 3 cum littera Dominicali D, cyclum vero lunæ 10. Ex his patet Pascha ejus anni occupasse diem 29 mensis Juliani Martii. Hæc dies deesse non potuit quin ambitu mensis Arabici Dhul-Haiæ **819** in anno Hegiræ 680 clauderetur, quoniam is annus a 22 Aprilis anni Chr. 1281 inchoatus usque ad 10 Aprilis an. Chr. 1282 protenditur : Dhul-Haiæ vero ultimus mensis anni Arabici viginti novem postremos ejus anni dies continet, qui cum retro numerati a 10 Aprilis ad 13 Martii perveniant, ibi desigunt neomeniam Dhul-Haiæ. Prior igitur character manifeste competit anno Hegiræ 680. Nec minus evidenter posterior eidem adaptatur. Nam vicesimus nonus dies Martii, quem fuisse diem Paschæ ostendimus in anno Christi 1282, fuit necessario decimus septimus Dhul-Haiæ mensis Arabici, siquidem is incepit, [P. 594] ut est dictum, a die 13 Martii. Porro ad diem 29 Martii, quæ Paschæ Dominica fuit, si tres ferias adjungas, secundam, tertiam et quartam, hanc profecto ultimam residere deprehendes in Kalendis Aprilis Juliani, in quas incidit vicesimus dies Arabici Dhul-Haiæ. Ergo vicesimus Dhul-Haiæ anno Hegiræ 680 fuit dies Mercurii sive quarta feria; qui erat secundus chronologicus character annum, quo est Abaka mortuus, insigniens. Quare hunc imperatorem Mogulensium non anno Hegiræ 681, ut perperam in Abulpharagii Chronico scribitur, sed præcedenti Hegiræ 680 vivere ac regnare desiisse tenendum pro certo est. Unâ quæ proxime antecessisse illuc dicuntur ejus obitum expeditiones Mogulensium in Syriam duæ,

A sic verisimiliter ordinandæ sunt, ut prior dues Kungortai cœpta verno tempore anni Hegiræ 679 bieme anni ejusdem terminetur. Postea vere anni sequentis Hegiræ 680, nuntiata nova Syrorum defensione . eo Munga Timorus, minimus Abaka frater, cum exercitu Mogulensium quinquaginta millium moverit, habens præterea secum sociales Armenorum copias, rege ipso Armeniae ductante. Ibi simul omnes cum Syris et Ægyptiis dubio Marte inter Hamam et Hemesam conflixerunt. Inde Munga Timorus se ad Abakam recipiens cum in Mesopotamiam pervenisset, ibi ex véneno per fraudem propinato in itinere versus Nisibin extinctus est, eorumdem videlicet Insidiis qui non multo post Abakam ipsum pari scelere ac dolo peremebunt : nam effectus tam gemini recte uni et eidem imputentur causæ, odio quorundam conjuratorum in Abakæ domum. At de his pro instituto plus satis.

XV. Abakæ mortuo successit ejus insidiator Ahmedes et ipse filius Hulacu, sed alia matre natus, ex qua præterquam novercalem in Abakam animum trahere potuit, etiam instinctus uidetur ad eumdem Abakam perdendum odio Christianæ religionis, cuius cultorem fuisse Abakam clare affirmat Abulpharagius, dum eum celebrasse festum Paschæ una cum Christianis scribit. Hujus Ahmedis acta principatus omnia rediguntur in unam prolixam epistolam in commendationem Alcorani et superstitionis Mahometicæ ad sultanem Ægypti scriptam, quam Abulpharagius recitat, continuo referens indulgentem Ahmedem dudum **820** conceptio in Abakæ familiam furori, dum Argunem Abakæ filium studebat opprimere, ab eo et ei studentibus suis comprehensum et custodiae mancipatum die Mercurii Jomadi prioris undecimo, anni Hegiræ 683, qui incepit a die 20 Martii anno Christi 1284. Est Jomadi prior quintus ordine mensis in anno Arabico; cuius Kalendæ a 20 Martii numeratae incident in decimum sexum Julii ejus Christi anni 1284 bissextilis, cuius cyclus solis fuit 5 et littera Dominicalis B A, unde patet undecimum Jomadi prioris revera fuisse diem Mercurii : talis enim fuit feria 26 dies Julii, cum undecimo die Jomadi prioris coincidens. Jam tum a clauso in carcere Ahmede cœpit Mogulensium consensu imperare Argun titulo Chanis assumpto; nam deinceps Argun-Chan est dictus. Meminit hujus Pachymeres p. 327 Arganen Kanin vocans. Censuerunt autem principes Ahmedem, ut cædis Abachæ-Chanis reum, jure posse interfici; idque auctores ipsi jubendi erant. Verum ille recusavit, satis habens Ahmedem matri Kungortai et hujus filii dedere, qui eum occiderunt in ultiōne paternæ cædis die 2 Jomadi posterioris, que dies in feriam item quartam incidit, ut ait Abulpharagius et verum cernitur, siquidem Jomadi posterioris, sexti mensis Arabum, dies secundus in diem eo

anno Christi 1284 cedit sextum decimum mensis Augusti, cui diē ad marginem adjacet in Romano Kalendario littera D, nota quartæ feriæ, quando, ut tunc, littera feriæ primæ sive Dominicæ index est A. Hic desinit Chronicæ Abulpharagii; cui Latinus interpres perutiliter supplementum attie-
xuit ex Al-Jannahio, Abulsefa. Ebn Yusepho et aliis chronologis Arabibus expressum, unde hic Mogulenſis imperii extrema tempora, quantum ad rem nostram conferet, reddemus.

P. 595] XVI. Argun-Chan anno Heg. 690, qui a die 4 Januarii anni Christi 1291 duxit initium, finem imperandi et vivendi fecit, veneno, ut est creditum, sublatuſ a Judæis, mense Rabia priori : hic tertius est in anno Arabico, et tunc majori ex parte Martio Juliano respondit. Huic successit Caichiu vel, ut alii scribunt, Ganiatu, cui communis cum Argun-Chane pater fuit Abaka. Hunc morum improbitate suis exosum factum Mogulensem plerique facta coniuratione, cuius dux fuit Baidu filius Targibi fratris Abakæ, fugientem assocuti trucidarunt, anno Hegiræ 694, cuius Kalenda Mubaraki diem occuparunt 21 Novembris in anno Christi 1294 ; unde mensis Rabia posterior, quo Caichiu dicitur occisus, extremam Juliani Fehrarii et priorem Martii partem insedit in anno Christi 1295. Puto extremo Argun-Chanis principatu cogitatum ab eo de recuperandis septentrionalibus Europæ provinciis ultra Bulgariam ; quas, ut est superiorius dictum n. 6, auspiciis Kaanis secundi Mogulensiū imperatoris a Batuo subjugatas Noga, eis tuendis a Batuo Persidem versus recedente praefectus, progressu temporis suas fecerat, obsequium 821 imperatori Mogullo recusans ; diuque, prout multis locis Pachymeres significat, istam rebellionem impune tulit, in ea etiam Michaelis primi Palæologi Augusti affinitate firmatus, ducta ipsius filia Euprosyne. Talis ab Argun-Chane suscepti consili vestigium in fine Abulpharagiani Chronicæ reperio, ubi scriptum legitur : Argun-Chanem imperio sibi stabilito unicuique filiorum praefecturam alicujus regni sui exercituum commis-
sisse. Filii Argun-Chanis fuerunt Cazanes, Carm-
pantas, Tuctais. Ex his Cazanes videtur exercitu et provincia loco ubi degebatur imperator propinquus præpositus. Nam occupato postmodum, ut mox dicitur, a Baidu imperio, primus qui obisieret, vicinæ, prout appareat, beneficio, exstinctus. Alii duo Cazanes fratres longius a patre leguntur amandati, siquidem Carmpanam Pachymeres, p. 459 partis posterioris, sit exercitum in India ductasse : Tu-
ctainem idem refert, partis ejusdem l. iii, c. 26 et 27, longum, difficile atque ancops cum Noga ges-
sisse bellum, quoad eum jam senem acie postrema victum occidit funditusque profligavit factionem ejus, restitutis imperio Mogulensiū prætentis Eu-
xino ex parte Europa regionibus, quas inde Noga
rebellio alienaverat, et iis ipse patris Argun-Chanis

A primum, deinde fratris Cazanis auctoritate regen-
dis presentem impendens operam. Cuius tam po-
tentis vicini Andronicus imperator, patris Michae-
lis imitatione, gratiam sibi firmare affinitate at-
tendit, filiam ei Mariam volenti despondendo, quod
narrat noster c. 27. l. iii. Haec longa Tuctainis
bella videntur tenuisse ab anno circiter Chr. 1290
ad 1296.

XVII. Sublato e medio Caichiu, successore Ar-
gun-Chanis, Baidu, qui eum oppresserat, in ejus-
se solium intrusit. Sed ei obstatit Cazanes. Argun-
Chanis filiorum, ut videtur, natu maximus, avitum
paternumque imperium sibi armis vindicans. Com-
missio itaque inter regni candidatos prælio, Baidu
prædictione suorum vicius et occisus liberum æmulo
Cazani reliquit imperium, postquam illud per octo
circiter menses occupavit. Contigit mors Baidu
mense Dhul-Haia ejusdem anni Heg. 694, hoc est
circa finem Octobris aut initium Novembris anni
Chr. 1296. Hinc procedit imperium Cazanis, cuius
dotes præclaras, instituta laudabilia, acta illustria
effuse laudans memorat Pachymeres, c. 1, l. vi.
Res gestæ sic summatim perstringuntur in Supple-
mento Chronicæ Abulpharagii. Anno Heg. 697, qui
coepit a die 19 Octobris anni Chr. 1297, nascitur
Niruso, cuius prædictione Baidu fuerat oppressus,
Atabegi dignitatem (erat id nomen illustris in Im-
perio Mogulensi magistratus) qua Niruzus functus
fuerat, transtulit in Kotlu Sakum; quem cumdem
esse suspicor cum Chulluchaimo nominato a Pachy-
mero sub finem modo laudati c. 1, l. vi, ubi p.
459, vocat Χουλούχαίμο χάτζε τοῦ Εὐγέριον ἀρ-
χοντα prætorem provinciarum imperii Mogulici ad
Euxinum sitarum. Fuerat 822 ista, [P. 596] ut
diximus, præfectura Tuctainis. Quare hinc licet in-
telligere, circa quartum aut quintum principatus
Cazanis annum Tuctainem ad fratris imperantis co-
mitatum se transtulisse, forsitan eo vocante, ut
mores ejus observaret, statueretque an dignus is
foret quem imperii successorem designaret. Quæ
probatio parum e Tuctainis voto succedens hunc
exclusit imperio. Scribit enim Pachymeres, saepe
indicato c. 1, l. vi, Cazanem in dubia sua valetudi-
ne successioni regni consulentem, cum mores Tu-
ctainis, quem in propinquu haberet, fratris sui dis-
similes notasset, Carmpanam alium fratrem ex
India, ubi exercitu præcerat, evocasse, eumque ad
id accurata institutione præparatum imperii hac-
dem designasse. Igitur decedenti ex partibus Euxi-
no vicinis Tuctaini suffectum in istarum provincia-
rum regimine Chulluchaimum arbitror, quem illici
tali officio suisce functum quando est mortuus Ca-
zanes, affirmat Pachymeres.

XVIII. Pergit continuator Abulpharagiani Chro-
nicæ acta Cazanis exequi, scribens anno 699 mo-
rentem cum exercitu in Syriam Cazanem cum
occurrente sihi sultane Ægypti, qui vocabatur Al-

Malec Al Naser Mohammedes, confluisse prælio, cumque fuisse in foggam vertisse, dein Damasco possum; quibus gestis, reliquo in Syria prefecto Kepiak vocato, in regiones Orientales rediisse. Habet annus Hegira 699 initium a die 28 Septembris anni Christi 1299. Quia vero dies, quo acie vicitus est sultan Ægypti dicitur illuc fuisse vicesimus septimus Rabia prioris, indicat nota illa diem vicissimum secundum mensem Decembris ejusdem Christi anni 1299. Quod autem addit continuator Abulpharagii diem illum fuisse Mercurii, haud usquequamque quadrat, siquidem illo Christi anno cyclus solis 20 litteram attulit feriae priue indicem D, que 22 Decembris diem feriam fuisse tertiam demonstrat. Crediderim mendum irrepasse in numeros, et pro 27 Rabia prioris scribi oportere 28, qui dies fuit 23 Decembris feria 4. Fundamentum mihi sic opinandi est testimonium oculatum scriptoris illorum temporum Aytboni. Exstat hujus opus titulo Historie Orientalis, cuius c. 41 affirmat se fuisse comitem expeditionis quam Cassanum (sic enim vocal) rex Tartarorum Christianus, una cum regibus Armeniorum et Georgiarum pariter Christianis, suscepit in Syriam contra Melechnaserum sultani Ægypti Syria dominantem, quem et habuit obvium prope Hamam, antiquis Enneam diciam. Ducebat sultani secum equitum centum millia cum infinita peditum multitudine. Cassanus autem exercitum ducentorum milium, magnum partem equitum habebat. Commissum fuisse prælium inter hos exercitus Aytbonus, qui presens interfuit, asserit die Mercurii ante festum Nativitatis. Cadit apissima nota hæc in die 23 Decembris, quæ illo anno, ut est dictum, feria quarta fuit. Addit Aytbonus prælio vicum et fugere compulsum fuisse sultani, tum die 22 post victoriam 45 deditam Cassano fuisse urbe Damascum, in qua Cassanus præfectum pro se Syria cum parte exercitus reliquit quædam ducem Saracenum ad se a sultane transfugam, nomine Capcaku; cui dedit in mandatis ut si Christiani ab Occidente venirent, eis Syriae traderet. Sed cum Europæ principes ire illuc aut exercitus mittere negligissent, Capcaku rebus suis consulens, impetrata a sultane transfugii venia, Syriae illi rursus expulsis Tartaris subjecti. Hæc Aytbonus de hac expeditione; quæ quam sint consentanea traditis a continuatore Abulpharagii ex collatione patet. Et enim apud hunc legitur Ægyptios auditio Cazanis abitu reversos in Syriae fuisse, et Capcako in partes eorum transeunte, Tartaros qui erant in Syria ea relecta in Orientem contendisse, et Damascum in Ægyptiorum potestatem rediisse.

XIX. Anno Hegira 700 cujus initium fuit dies sextus decimus Septembris in anno seræ Christi vulgaris 1300, Cazanes secundam expeditionem duxit in Syriae, ait continuator Abulpharagii: sed cum tribus circiter mensibus [P. 597] in Halebi ditinibus substitisset, re infecta iterum se subduxit. Iu ille. Ad hoc tempus equidem retuleram quod

A scribit Pachymeres loco saepa memorato de Casene his verbis: *Vastans quin etiam Ægyptum cladesque illuc Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine dubio damnis illos affectarus; nisi et, ne penetraret interitus, locorum arena invita et aqua inopibus late aqualentium insuperabilis difficultas obstitisset.* Hactenus Pachymeres; unde licet suspicari vel ipsum Cazanem vel partem ejus exercitus, ipso apud Halebum interim morante, Ægyptum tentasse, at ob impedimentum meioratum excepto adbituisse. Refero etiam ad hanc secundam expeditionem illa que paulo superius idem Pachymeres dixerat, nempe Cazanem Hierosolymis hostiliter admotum parum absuisse ab urbe illa tanta, cui sultan Christianus creptæ dominabatur; expugnanda. Ita ille longe verisimilius quam quidam Latini scripores citati ab Henrico Spondano in continuatione Annalium Baronii anno Christi 1300, n. 4, qui alunt tunc a Cassano Hierosolymam fuisse capiam, et sacris locis magna generatione visitatis; restauratis et dotatis, habiliandam concessam Christianis Armenis, Georgianis ceterisque ex Cypro et latibrie convolantibus. Nam id, si vere contigisset, non videtur aut ignorare potuisse Aytbonus tunc vivens, aut in historia de his scripta silere voluisse; in qua tamen nihil tale reperitur. Anno dehinc Hegira 702 (pergit supplementum Abulpharagii) Cazenes copias in Syriae misit dux Kotu Schœ, sive ut Pachymeres vocat, Chotluchaimus; primus dies istius anni Hegira 702 fuit vicesimus sextus mensis Augusti in anno seræ nostra vulgaris 1302. Ex his quæ refert de morbo Cazanis diuturno Pachymeres, necesse est dicere iam tum illam segrotasse, 224 atque adeo morbo impedium a per se obeunda expeditione successaria hominem cui maxime fide-ret vice sua misisse Chotluchaimus, sive illius evocavit e partibus septentrionalibus circa Euxinum, quibus eum, in locum Tuctais sive Tuctania, fuisse jam antea præfectum paulo superius suspicabamur, sive illum adhuc in officio Atabegi circa se habuit, et tantum post ipsius reditum e Syria ad istum septentrionalem limitem destinavit, ne occasione secuturæ brevi (quod præsentiebat) mortis sua Tuctais; quem exclusum imperio volebat, D ex istis sibi dudum obnoxiiis provinciis opes ducere posset ad negotium Carmantan, sibi in successione prælati, facessendum. Ut cunque sit, utrumque idoneis auctoribus discimus, et bellum in Syria pro Cazane gessisse illo jam segrotante Chotluchaimus, et Cazane non multo post mortuo etiam regionibus circa Euxinum prius a Tuctai possedit præfuisse.

XX. De successu porro Syriae hujus expeditionis Chotluchaimi sic breviter collector supplementi Abulpharagii tradit. Primum equites decies milia exercitus Mogulici a ducibus copiarum Ægyptiarum, inter quos fuit Abulfeda, prout ipso testatur in historia de his scripta, fuisse profligatos, deinde universum exercitum fractum, sugatum et pessumdatum.

Unde credibile est Chatluchaimum cum reliquis copiarum revertisse quasprimum ad Cazanem, a quo ingravescere languorem suum sentiente propter causam supra indicatam misus ad Arctoum limitem fuerit. Eodem anno, Hegira 703, die 13 mensis Shavalis, ut sit Jannabius, Cazanes est mortuus. Est Shaval decimus Arabum menses, ejus dicitur tertium decimum inauruisse oportuit in die 21 monsis Maii anno Chr. 1503, siquidem, ut est dictum, Kalendie Muharrami sextum vicesimum Augusti mensis anni superioris incederant. Hinc defluire certo possumus controversiam, qua inter quosdam mox referendos auctores de numero annorum imperii Cazanis agitant. Si enim, quod sullenius, p. 17, statuimus, coepit Cazanes imperare circa initium Novembris anno Christi 1296, moriens in fine Maii anni Christi 1303 utique sex in imperio annos expivit, et menses insuper septem. Plus ergo justo spatii Cazanis principatus tribuit Arabus chronologus Jannabius, dum eum regnans dicit annos octo et menses circiter decim. Joannes [P. 598] Villanius, viii, c. 16; Sacutus, I. iii, p. 13, c. 8, et Aithous Hist. Orientalis, c. 45, eti si diserte spatium regni Cazanis non exprimunt, quedam tamen affirmanc unde ultra prescriptos a nobis limites illud band panum excessisse sit consequens. Nempe duo priores aiunt copisse illius imperare anno Christi 1294, et Aithonus obitum ejusdem confirmat in annum Christi 1304, ex quibus inferendum esset eum ultra novem plenos annos Mogulense imperium rexisse. Sed de vera sede epocharum initii a Cazano principatus et mortis obitae tutius, opinor, crediur Arabibus 825 chronographicis quam aut Aithous Armeno sui Villanio et Sacuto Europaeis scriptoribus, presentem cum ad Arabum chronologiam se accommodet nostri Pachymeris assertio mortuum Cazanem affirmans cum ad sex annos imperasset; quod, si de annis expletis agitur, exactissime scriptum est. Ejus qui Cazani sucescit nomen sic assert Janabius: *Giyathoddin Ghodabandah* *Mohammed*, filius *Argunis* filii *Abacis*, *Abolseda* et *Ahmed* Ebn *Yuseph*, propins p. Pachymeris Carmpanian. Chorhandam hunc principem appellant. Is post fratris successoris funus die 25 Dhu'l-Hais solemnibus operacionibus inaugurate, pro Chenis titulo majoribus usitato Aliziu se dici voluit, qua vox teste Janabio megnus imperatorum significat. Vero ne mendum sit apud Jannabium, ubi coronationem Carmpanianis die 25 Dhu'l-Hais celebratam confirmat in annum Hegira 703, hoc est in mensem fere quintum decimum a successoris obitu, quod parum est verisimile, presentem cum, ut Pachymeres videtur significare, non solum designatus a Cazane adhuc vivente fuerit unicus haeres imperii, sed et jam tum in possessionem regni misus. Id me invitat ad credendum eodem quo est Cazanes mortuus anno, sed altero fere post mense, nempe die 23 Dhu'l-Hais, coronatum Carmpanianum. Cum autem dies 43 Shavalis, ultimus vite Cazanis, fuc-

A rit in anno Jallano 31 Maii, oportuit diem 23 Dhu'l-Hais anni ejusdem concurrere cum 29 Julii anni Christi 1303. Vitam et principatum produxit Carmpanianus usque ad annum Hegira 716, quo vivere simul et imperare deslit mensis Ramadani die 27. Coepit annus Hegira 716 a die 26 Martii anni Christi 1316. Unde Ramadani menses Aralum noni dies 27 coincidit cum die 13 Decembris ejusdem anni Christi 1316. Carmpanianus saeculus est Bahadur-Cen, puer undecim annorum, quo Imperante quisque praefectorum provincias sibi jure supremo coperpat usurpare. Unde hos moriente (quod contigit anno Hegira 736, qui coepit ab Augusti 24 anni Christi 1335) Bahadur-Chane, inquam, decadentis nullus deinceps est creatus imperator Mogulium. Tanta illa dynastia in partes minutis fracta et penitus dissipata.

Hactenus brevem synopsim dedimus imperii Mogulici; quod ab anno Christi 1293 ad annum Christi 1355, per annos 153, sub imperatoribus undecim, Gingizchane, Kaane, Cayue-Chane, Munkakao, Abaka, Ahmed, Arguo-Chane, Caichlu, Cazane, Carmpanianus, Bahadur-Chane, magnis per Asiam rebus gestis, inclavit.

828. CAPUT VIII.

Origines imperii Ottomanici a Pachymere indicatae distinctius explicantur.

I. Ut regam quibus in interiore Asia communem nomen presbyteri Joannis fuit, vastam et diabolorum imperium Mogulicem exortu doletum est, ita ipsum Mogulicum magna ex parte in Ottomanicum defecit, rebellione primi bujos fundatoris Ottomani, quem [P. 599] noster Pachymeris Atmanem nominat, contra Cazanem et Carmpanianem primum impunita remanente, inde sensim invalescente in iugum instar regni proprii, auctibus postea stupendis usque ad extinctionem imperii Romani Orientalis et regni Mamalueorum in Egypto prolecturi in terrorem Europae, cui minatur, hodieque universus. Hujus novae dynastiae quasi cunabula, obiter a Pachymere perstricta, nesciente scilicet in quantum ex his illa molem foret immaniter crescendo surrecta, opera pretium duxi considerare hic paulo attentius, et epochas originum istarum in principiis parum notabilis, ex inopinato deinde successu momentum et estimationis meritum narras, suis exacto locis figere.

II. Ottomani sive Ottomani genus historici Arabes deducunt e quodam Soliman Shako, quem aiunt circa annum Hegira 611, ejus乎 fuit initium Mali dies 18 in Christi anno 1214, praefuisse provincie Persis subjecto, quem vocabatur Makan. Hic cum a Moguleum potentia, tunc sub primo illorum imperatore Gingizchane irruptionibus in omnem partem vehementibus fines dilatante, tucri suam praeficiens desperare posse, convassatis que posuit auferre, assumptisque secum, qua e principibus

qua e populo, qui novas alibi quærere sedes malent quam in patria servire, in Asiam minorē iter intendit. Sed dum incerto vado Euphratēm traxit, aquis hausto Soliman Shabō, e tribus qui ejus fugam comitabantur filiis duo priores, Sankur Zengi et Cen Tugdī, redierunt in Persidem, tertius Ortogrules ibidem ad ripas Euphratis domicilium fixit, illicque diu moratus tres educavit filios, Condozam, Sarubanum et Othmanem. Verum cum anguste inconmodaque habarent, Sarubano filio ad Aladinum Iconii satrapam legato missō supplex petit ab eo assignari sibi locum ubi cum liberis degeneret in terris ipsius ditionis. Annuit satrapa, et Ortogruli permisit ut cum suis migraret in regionem sitam inter montes Tumalagii et Armeniæ. Karaipag el loco nomen fuit, quem insedit Ortogrules tanto numero suorum ut quadringenta tentoria illie fixa explerent. Rem ibi strenue multis annis, limitem tutans et auspiciis Aladini principis Iconiensis feliciter militans, Ortogrules gesit, magni ob hoc ab illo habitus et desideratus **827** cum fato functus est, quod contigit anno Hegiræ 687, qui coepit a die 6 Februarii anno Christi 1288. Hæres Ortogrulis Othman fuit, cui ut in Karaipagi principatu patri succederet prono favore Aladinus indulxit, et eum, quoad ipse peralit in potentia, beneficiis sovit. Verum Aladino et annis jam fracto et opibus diuinato, ut jam amplius armis Mogulensem sub Chalaū et Apaga īo istis partibus prevalentium ac cuncta subjugantium par sustinendis haud foret, res sibi suas agere Othmanes coepit, et propriis auspiciis in Romanī imperii provincias irrumperet, non praedīa solūm inde abigendis intentus, sed et arcibus atque urbibus ibidem occupandis. Quod cōptum eum ei ex voto successisset, expugnatis et præsidio suorum insessis validis quibusdam munitionibus, unde regionum illis adjacentium facile dominium sibi perpetuum assereret, sultanis tum demum Othman, hoc est supremi principis, titulum palam usurpat, anno Hegiræ 699, cuius Kalendas Mubarram̄ inciderunt in diem 28 Septembri anni Christi 1299.

III. Haecenū relata de Othmanis primordiis tradūt Arabes scriptores; cum quibus comparare sparsim de his asserta a Pachymere, ac quam hæc iis apte congruant ostendere, labor deinceps meas sit. Principio repeto quæ in ipso sui operis limine noster historicus partis 1, l. 1, a c. 3 ad 6 fuse dissērit de arcibus limitis Orientalis Romanæ ditionis contra Persidem deque illarum momento ad tute lam imperii; tum de cura, qua eas amplexi dominantes Nicæa post amissam Constantinopolim imperatores Græci optime consuluerint reipublicæ numerosis virorum fortium præsidii in eo limite auctorandis, cum largorū stipendiōrum ſida ſolutione ad diem [P. 600], tum assignatione agrorum in illa vicinia et conſeſſione prædæ omnis quam ex hostili agro infestis incursionibus poſſent corra-

A dere. Innuitque ad id adhibitos a Byzantinis Augustis exteros probatæ virtutis et experientiae bellicarum rerum; quorum multos illie, qua ſpoliis ex hoste raptis, qua pensionibus cum ſide numeratis, qua fructibus datorum ipsis agrorum, magnas adeptos divitias ait, unde tanto terribiliores hostibus ferent, ac fortius propugnarent Romanas provincias, barbaris procul intra ipsorum terras vel terrore continendis, vel vi armisque, si erumpere conarentur, retrudendis. Non videtur dubium quia par in contrarium cura fuerit infestorum Romanæ nomini et Christianæ religioni Saracenorum principum, aut Persidem aut vicinas ei limiti provincias sub sua ditione habentium; inter quos Aladinus fuit dynasta ſedem imperii habens Iconit, que est urbs Lycaonie primaria. Quare cum apud Arabas historicos legimus evocatum ab hoc ex Trans-euphratensi regione Ortogrulem cum familia et inter montes Tumulagii et Armeniæ, in toco cujus ipsi toparchiam concesserit, collocatum, intelligere debemus illam Karaipagam, regionem attributam **828** Ortogruli ab Aladino, fuisse confinem Romanis illis modo memoratis arcibus; et militie illicendūm constitutæ lateque formidandæ ſtipendiariorum exterorum Romanis Augustis militantium, oppositam a sultane Aladino iſtam cohortem sequentium fortunam Ortogrulis peregre appulsi Turcorum, qui quadringenta illie tabernacula complerent. Quodsi tempus indagemus quo migrasse Karaipagam e ripa Euphratis ulteriore Ortogrulis familiam Arabes indicant, reperiemus fere convenire in principatum Joannis Batatzæ, qui Nicæa Græcis imperavit ab anno 1228 ad 1255, quo moriens ſuccesorem habuit Theodorum filium. Per illa tempora et inde ad receptam e Latinis Constantinopolim vigentibus et numero atque alacritate prevalentibus præſidiariis limitanearum arcum imperii Romani contra Persidem, facile ab illis sustinebatur impetus barbarorum in quotidianis velitationibus plerunque inferiorum; quoad pessimo consilio suggesto a Chadeno, Michael Palæologus postquam in imperium invasit circumscriptio pupillo Joanne Theodori Lascaris filio, ubi se potum Constantinopoli Latinis erēta vidit, iſti præſidiarii Romani limitis vexari ſiscalibus calumniis et ad inopiam redigi, minuque inde cum animis tum viribus et numero cœperunt, ut observat Pachymeres ibidem. Quando potissimum contigisse credibile est, quod Arabes indicant, ut Ortogrules cum suis prospere in Romanos pugnando laudem ab Aladino, cuius auspiciis militabat, mereretur.

IV. Nec vero iſtam Ortogrullis et Aliorum ejus aduersus præſidiarios Romanarum arcum comparatam operam, et quæſitam in vicinia ex parte aduersæ Persidis stationem Pachymeres ipse dissimulat. En ejus verba vol. I, p. 18: *Post hæc viris fortibus inter Persas, quibus omnis givendi ſpes et conditio in armis erat, ceteris inclinatis ad Tocharos, qui nuper imperium Persarum occuperant, re-*

Dell'antibus visum opportunum est refugere ad claustra castellaque montium, et inde vicina incursaudo rapto ac praedis victimum querere. Hæc ille, quæ quin Ortogralis familiæ convenient Karaiaplagæ prope arces Romanas in finibus Persicis collocaæ, negare nemo poterit, qui præsertim attenderit ad hic indicatam ejus aversionem a Tocharis invasoribus Persicis, quibus ne parere cogeretur Soliman Shalius Ortogralis pater, inde relicta provincia fugerat. Addit statim Pachynteres presidiarios Romanarum arcuum, ultimè agris multatos et prædæ parte spoliatos imprudenti avaritia Michaelis primi e Palæologis imperatoris, abstinuisse quidem ab incursoando fines hostium, quod ante utilissime ficerant, tamen arces ipsis commissas sive constanti tenuisse, quandiu annue pensiones ad victimum necessarie præbitæ ipsis e fisco sunt: has vero ipsis suppeditari desiisse post mortem Michaelis, solo iam Andronico imperante, [P. 601] diserte noster asserit vol. II, p. 288, ubi alterum 829 fontem erruvtonis imperii suis scribit paremtoniam plene solvendarum ex pde pensionum, quæ præsidariis arcium in limite sterum olim statuta fuerant in morem operæ militaris, adeo ictic ad communem tutelam necessarie. Hæc multigne nunc suppeditabuntur, gravaria prefectorum erogationi pecunia publica, quorum apponebatur lucris quoil per astutas frustrdionum artes diffundenda prætextibus vafis solutem die miseric militibus subtrahebatur cælum sudoris et sanguinis. Ita ille ibi; qui et multis inferius locis significat non jam solum per fiscalium calumniosas fraudes, sed edicto ipso ac jussu diserto Andronicæ Augusti pensiones et auctoramenta istiusmodi fuisse interversa. Unde necessario contigit arcium custodiæ negligi, ac quasdam ipsarum in militum ex parte Persicis contrarias Romano limiti stationes obtinentium venire potestatem. Sustinuit quodam tempore labem iHam ac ruinam felix Alexij Philanthropeni per illos traclus militia, circiter annum Christi 1295. Andronicæ 13, eo missi cum valido exercitu, prout fuse narcat Pachymeres, I. iii, vol. II, c. 9, sed postquam is rebellans a Libadario est oppressus, et Perse, qui sub eo militavrant, male multati reversi dominum, et causa cladi uliscendæ et fiducia nullius satis validæ acceursum Romanæ potentiaz, Philanthropeno quem unum timuerant amoto, arcibus jam cunctis potiti licentissime in subjectus imperio regiones passim inundarunt. Illoc meniorat Pachymeres, I. iii, vol. H, c. 14, et cœpisse videtur ab anno Chr. 1297, imperii Andronicæ 18; durasse vero sine intermissione, imo cum atrocioribus subinde malorum augmentis, usque ad finem hujus Historiæ, intelligitur ex frequentissimis ea de re nostri historiæ querelis ac lamentationibus per osnotos fere consequentes hujus operis libros sparsis.

V. Ex his patet quam consuevane ad nosstræ hujus Historiæ meinotram Arabum annales referant

A quod superiorus esscriptsimus. Ortogrulem Othmanis patrem obiisse anno Hegiræ 687, qui ex parte coincidit cum anno Christi 1288, inclytum bellicis successibus, de Romana videlicet Persie limitis militia reletis, quippe quæ jani tun a recepta de Latinis Constantinopoli, hoc est ab anni retro sextodecim, debilitari valde cooperat. Quare succedens Ortograli Othman filius aliquot jam tun habuit loca de Romanis manu parta, quibus plura majoraque postquam annorum plurimum continua felicitate ad posterum Karaiaplagæ adiecisset ditionem, sultani denique, hoc est supremi principis, nomen haud dubitavit usurpare, tueri se illud posse speranz. Hujus primæ ac quasi fundamentalis epochæ Ottomanici imperii sedem ex vero in ordine temporum statucre nostrum est, quod cūscere consubimur comp ratis Arabum chronologorum et nostri Pachymeris testimoniis. Refert Pachymeres, p. 327, Atmanem invanisse opibus adjuncta sibi manu fortissima bellatorum acerrimorum 830 e Paphlagonia, et obsistere sibi conatum Muzalonem Romanum ducem acie viessse prope Nicomediam Bithyniæ metropolim, quam inde urbe velut obsessum campi dominus tenuerit. Hæc contigisse circa Bapheum prope Nicomediam die vice-sima septima mensis Juli diserto Pachymeres tradit: anuum ex serie rerum verisimiliter affirmamus in Synopsi hunc in se Christi 1299; sequenti 1300 pularem evenisse quod noster narrat, p. 416, videl est quasdam Roinasas copias duce quodam Sturo, ab imperatore ad eam luendam provinciam missa, collectas ab Atmane occidente filisse: deletasi Unde rictor Atman progrederis Belocomiam (verba sunt Pachymeris) instiens vi capit, et ibi repertos interfecit. Ipse autem immensis opibus ea clavis munitione politas prædictas ītra est habens. Arcis quippe illius monumentis sita et arte validis ad quæsita pecunia custodium unus, magnos sibi thesauros, unde belti ac principatus expediret sumptu, secure conditos ad manum habuit. Harum magna pars calamitatum in Prusom redundantur, etc nudatam possessione agri sui et intra murorum ambitum redolam, etc. [P. 602] Hæc Pachymeres; quæ satis olare indi ant mutationem hoc tempore in Atmane factam, quasi e privato in principalem statum. Audiamus jam Arabas. Hi magno consensu affirmant Othmaueum et toparcha Karaiaplagæ et simplici satrapa sultani seu supremi domini nomen asciv se anno Hegiræ 689. Hujus anni cum Kalenda Muhammami insederint diem 28 Septembri Juliani in anno Christi 1299, et quam memoravimus e Pachym re Belocomæ expugnatio ad men es æstivos pertinuisse v deatur, intelligendum relinquunt regnare Atmanem, sine ulla iam dissimulatione vocahulum imperii palam usurpanso, cœpisse anno Christi 1300 idque in Bithynia ad urbem Prusam, quam paulo post ei fuisse subjectam tributariz pacis nomine, revera dedicatione ac subjektions plena, innuit Pachymeres, dum sic scribit, p. 597. Præua ipsa calamitibus subacta ingentibus emere a Persie numerata immensi pretio

*trembram pacis, pro vera, quam mendacibus promis-
sis ostentabant, pace. Ita ille.*

VI. Hec tamen non eo traho ut existimem Prusam Atmanum jam tum regal principio plene possessam, cum eam quidam Arabum sub finem tantum vita Atmania, quidam nonnisi post ejus obitum a filio ejus et successore Urchane penitus subjugata tradant. Verum cum eam urbem arcibus updecunque a se possessis cinctam et vetricalem ad libitum haberet, ex quo interim animo ferebat ejus se ingressu exclusum, quem sibi ac suis aliquando, ut res tum se habebant, libere pandendum certa praesumebat spe. In hoc igitur incertebat, ut agri ac provincie illius, nempe Bithyniae universæ, sibi dominium assereret, quod consequebatur arcibus primariis, et unde urbium magnarum salus et securitas B 831 penderet, occupandis et validissimo praesidio tenendis, sicut modo eum vidimus in Belocoma fecisse, in qua claves Prussa reperit; uti et Nicream sibi subjugasse visus est capita et suis firmissimis copiis insessa Tricoccia. Qua de re juav nostrum hic Pachymerem audite, p. 637, scribentem in hunc modum: *Circa Nicream malo sane loco res erant, Atmane cuncta illuc agentis ferenteque. Ac paulo post: Itaque infestum exercitum — renientibus, Atman creditit.* Hactenus Pachymeres, ex cuius triplici modo memorata narratione rerum ab Atmane, ad Nicomediam victo Muzalone, ad Prusam capita Belocoma, ad Nicream expugnata Tricoccia gestarum, manifestum est habuisse illum in potestate universam Bithyniam, tribus illis primariis ejus provinciæ urbibus, eti non plene possessois, saltem undique et recundatis, et lenis sic obsidione cum interim pro libito macerand s et pecunia multandis, tum denique certissime trahendis sub absolutum integrumque dominium. Id quod non ipsi quidem obligit Atmani. Verum illius haeres et filius Urchanes, quem Cantacuzenus, l. ii, c. 9, statum in quo cum pater moriens reliquerat, exprimens *sarapum* Orientalis Bithyniae appellat, brevise Bithyniæ totius principem ostendit, Prusa, Nicomedia et Nicream plane domitis, postquam huic ultimæ periclitanti suppicias Andronicus junior accurrens repulsus et vulneratus in femore recessit. Cujus pugna ac vulneris meminit Cantacuzenus [P. 603.].l. ii, c. 7, inde secutam tamen Nicream ditionem parum candidè dissimilans, quam ingenuè fatentur Gregoras, l. ix, et Phranzes c. 2, l. i, ut omittam idem diserte affirmantes Arabas scriptores, inter quos omnes convenit *Iaxicmid* et *Ianik* (sic illi Nicomediam et Nicream nominant) ab Urchane Othmanis filio post patris mortem captas fuisse. Brusiam vero (ita Prusam appellant) quidam illorum Othmani adhuc viventi, olli eo mortuo Urchani deditam aiunt. Fato vero functum Othmanem omnes il magno consensu tradunt anno Hegiræ 726, cujas fuit initium dies 8 Decembris anni Christi 1325, adeo ut mors Othmanis in annum Christi 1326 videatur differenda.

VII. Hactenus dictis licet mihi per benignum

A lectorem mantissa loco apponere considerationem duorum veterum oraculorum, quæ per hanc fuisse patrata eventis non immerito credi potest; id quod eo minus alienum ab hoc loco forte fuerit, quod eorum alterum est implicatum cum rationibus chronologicis quibusdam, numeros à nobis hic subducentes recte positos calculo adstinentibus. Recitat antiquus scriptor Zosimus, historiarum l. ii, Erythræ vel Epiroticæ Sibyllæ hoc valicinum:

Ἄτ τότε Βεδυνού γαλα λύκοι σίρισσουεν
Ζηνὸς ἀκιφροσύναις· ταχὺ δὲ κτιζόμενος ἐργῇ
Ἀνδράσιν, οἱ Βύζαντοι ἔδος κατεβαίτωσι.

832 Tunc Bithynorum terram lupi habitabunt;
Divino consilio; celeriter autem superveniet horum principatus

Viris qui Byzantis solum incolunt.

Bujus erentum propheticæ conatur Zosimus adaptare etati Constantini et restauracioni atque amplificatione per eum factæ Byzantii. Quam recte, ipso videbit; non enim satis appareat quid ista mentio luporum Bithyniam habitantium cum exhortatione Byzantines urbis communne habeat. Dicamus nos licet accommodatius ad speciem veri, per Sibyllam divino afflatam spiritu, tanto ante his fuisse preannuntiatum verbis exortum Ottomanici imperii a prædonibus avidis et lupina voracitate ac crudelitate prædictis in Bithynia fundati, cui non multo post tempore succubore deberet Byzantine urbia imperantibus potentia et splendor, barbarica deinceps servitutis jugum gravissimum et probrosissimum latere. Greci Byzantini in posnam impii et pertinacis ab Ecclesia Romana omnium matre inde usque a Photii temporibus continuati schismatis, duram a Latinis Constantinopolim per annos octo supra quinqquaginta obtinere ibus servitutem passi fuerant; ex qua profectiose vii sunt, dum ea liberali Romani pape primatum agnoverunt. At ubi Michaelis istius concordie auctore mortuo, filius ejus Andronicus pessimo consilio, quæ pater saluberrime statuerat rescindens, se amoseque iterum a sede Petri contumaciter abruptit, statim Dei ultioris providentia præparari coepit et sensim in Bithynia concrescere Ottomanica tyrannis, a qua diris continenter cladibus flagellati Byzantini, cum minime resipiscerent, sed magis magisque in haeresi ac schismate obfirmarentur, vi tandem seva subacti ab uno ex Atmanis successoribus Mabomete secundo, anno Chr. 1455, captivitatem Babylonica Judæorum eo tristiorum, quod Cyrus nullum qui eam solvat exspectant, ducentis iam et quod excurrit annis infeliciissimi tolerant. Idem ingenti suo luctu sancientes Sibyllini, quod retulimus, oraculi.

VIII. Aliud de his habemus suspicioni fictiovis minime obnoxium valicinum, quippe quod in sacro et canonico libro clarissime legatur, Apocalypsi S. Joannis. In ea Novi Testamenti prophetia, evenita complectente præcipua rerum quæ a Christi resurrectione et prima fundatione Ecclesiae ad hanc usque diem Dei regnum attinentes contigerunt,

post uam persecutiones imperatorum [P. 604] adamatae sunt a c. 12 ad 20, in hoc jam per symbolum alligationis Satane tempus illud describitur quo Constantinus, vieto et occiso Licinio, imperii Romani plene potens, liberalissimis et quasi triumphalibus edictis religionem Christianam studuit ornare. Ita edicta recitantur ab Eusebio, lib. ii *De vita Constantini*, a cap. 25 ad 60. In horum uno (tria enim sunt), nempe **833** in Rescripto ad Eusebium, c. 45 descripto, quo imperatur ut ecclesiae Christianorum ubique sumptu publico adificantur, fit distincta mentio draconis, quem hic Joannes ligatum memorat. Sie enim illic Constantinus loquitur: Νῦν δὲ τῆς ἐλεύθερας ἀποδοσίσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἔχεινον ἀπὸ τῆς τῶν χοινῶν διοικήσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγίστου προνοίᾳ, ἡμετέρᾳ δὲ ὑπερεεἰδεῖς ἔχοιωνθάντος. Nunc autem libertate redditā, et dracone illo (Licinium innuit idolatria promotorem) ab administratione rerum Dei maximi providentia et nostro ministerio dejecto. Contigerunt ista circa Christi annum 320. Inde per uille annos in plena possessione liberæ pacis intra imperium Romanum Christiana religio permansit, nempe usque ad annum Christi 1320, quo tempore, ut vidimus, Othmanes exitialis Christi religioni fundavit imperium, sedissimam Mahometie superstitionem orbe serme toto propagaturum, ex qua non minus sere Dei regno detrimentum quam ex invalecente ac subnixa olim regum opibus idolatria illatum est. Accessit circa idem tempus emergens Wiclesti heresis, in Joannem deinde Hus, Lutherum, Calvinum aliquaque propagata. Denique circa idem tempus semina sunt jacta longi schismatis post obitum Gregorii XI per annos supra sexaginta Romanæ sedis auctoritatem, quæ tamen ecclesiastice monarchie salus steterat, perniciiosissime labefactaturi. Hæc simul tria mala millesimio vertente post pacem a Constantino datum anno exorientia, solutione prius ligati Satane a sancto vate designantur. Id vero, quod ad nostram proprie rem attinet, astruiunt ex eo quod Turci Othomanici ab omnibus habentur originis Scythicæ. Scylæ autem ex Magog secundo filio Japheti memorato Gen. x. 4, propagati haud dubie creduntur. Idem porro Magog Gog quoque dictus per apocopen, occupata coloniis Lydia, Gyges Græcorum litteris appellatus fuerit. Hinc Plinius, l. v, c. 23, Hieropolim Syria dictam a Syris Magog testatur, nimis quoniam ea civitas, ut docet Lucianus libro *De dea Syria*, a Deucalione Promethei sive Magogi aut Gogi filio, Scytharum auctore, sit condita. Quæ his adjungit Joannes de actis Gog et Magog magnam habent cum narratis de gestis Othomanicorum principum similitudinem. Primum ait congregando in prælium, quorum numerus sicut arena maris, morum istorum inueniens numerosissimos armandi exercitus. Addit et ascenderunt super latitudinem terræ. Europa originis Græca nomen est ex εὐρός latitudo et ὅψ, ὅπες terra: nam hoc

A vocabulo designatam Cybelen, quæ eadem Tellus et mater magna, apud veteres videmus. Unde inopes defunctos insepolitos, qui terra carent, Virgilius in vi *Æn.* vocat illo veru:

*Hæc annis quam cernis inops inhumataque turba
[est;]*

et Ausonius in *Mosella* de ossibus insepolitorum in campi superficie jacentium:

834 *Infestaque facent inopes super arva calentur.*

Igitur træpitos Ottomandarum in Europam his verbis innuitur. Is primum contigisse ab Arabibus traditur anno Hegiræ 753, qui pene totus coincidit cum anno Christi 1357, quippe cum coepit a die 25 Decembries anni Christi 1356. Tunc enim jussu **B** Urchanis filius hujus Solimanus connexis trabibus copias in Græciam traxit, et anno sequenti cepit urbem Callipolim. Verba sunt continuatoria Abulpharagiani Chronicj. Quod autem ex Asia in Europam, nempe septentrionalem, ad Callipolim ascendit dicitur, recte quadrat ad naturalem situm: nam vere Maro scripto:

*Mundus ut ad Scylham Ripæaque ardus arces
Consurgit, etc.*

Pergit [P. 605] sacer vates adjungens de Gog et Magog, hoc est Tyrçis Othomanicis: *Et circueram castra sanctorum. Voci castra in originibus Græcis respondet παρεμβολὴ locum singularem designans. Ego per castra sanctorum terram sanctam et Hierosolymam intelligo, tot Christianorum sacris expeditionibus et bellis facinoribus quæsita et diu possessam. Hanc Ottomanica potentia circumiit τρικλωτον, illinc Ægypto, hinc Asia maiori, inde Phœnicie Cyproque occupatis, ut jam ne adiri quidem a privatis causa religionis, nisi empto ab ipsis transitu, possit. Ultimum Ottomandarum facinus S. Joannis his verbis exprimit: Et capient civitatem dilectam. Quænam hæc intelligi possit alia quam Constantinopolis, a Muhamete secundo an. Chr. 1453 expugnata, et ab ejus successribus hactenus pro imperii Othomanici primaria sede habita? Dilectam vocat, quia eam fundator Constantinus non ut patriam in qua esset natus amaverit, sed naturali situ et præstantibus ejus cœli ac soli dotibus præcunctis delegerit et dilexerit, sedem in ea Romani collocans imperii et veteris Romæ splendorem cum novæ Romæ nomine in eam transferens. Ita utraque tam Sibyllæ quam S. Joannis prophetia excidium urbi Constantinopoli a domo Ottomanica dequietat: hæc vero id illa plus facit, ut tempus inveterantis Ottomandarum potentie distince prodat, millesimum scilicet annum a pace per Constantiū Ecclesiis data.*

Deinceps nihil, opinor, chronologicæ operæ circa Pachymeris Historiam superest aliud, nisi ut res hac secunda parte in ea memoratas, sicut in priori fecimus, suis annis assignatas et expansas in tabulam lectori proponamus; cui rei caput sequens operis ultimum impendimus.

835 CAPUT IX.

Synopsis chronologica principiarum rerum hoc secundo historie Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.

Anni Chr.	Romanorum Pontificum Martiis IV	Innp. Ro- mæ. Andronici	Andronicus Michaeli imperatori 11 Decemb. mortuo succedens solus imperare incipit, l. i. c. 1. Tocharos a patre evocatus in Triballos immixuit, ibid Sponte propenden- dus in abrogationem concordie Ecclesiarum Latinæ ac Græcæ Michaelis ejus patris studio initæ, consiliis præterea Eulogie unitæ et Theodori Muzalonis magni logothetæ ad idem impulsus, veniam petit quod in eao consernit, l. i. c. 2. Joanni Vecco patriarchatu dejecto Josephum dudum exuctoratum substituit, l. i. c. 3. 4 et 5.
1282	2	1	Ecclesiastici et laici, qui Ecclesiarum concordie assenserant, multis et piaculis subjecti vix tandem in communionem recipiuntur, c. 6 et 7. Veccus et alii concordie auctores in synodo accusantur, c. 8. Veccus condemnatus relegatur Prusam, c. 10 et 11. Arseniana factio revalescit, c. 12. [P. 606.] Josephus moritur mense Martio, c. 13. Georgius Cyprus, nomine in monachatu sumpto Gregorias vocatus, eretur patriarcha circa initium Aprilis, c. 15, et hujus Observ. l. iii. c. 2, n. 6. Mense Aprili stella Saturni per diem appetat, c. 16. Antistites qui paci Ecclesiarum consenserant, condemnantur et gradu deficiuntur, c. 17. Mense Maio sanguis de celo cadit, c. 18. Augusta Theodora renuntiare cogitor obediens papæ, c. 19. 836 Ab Athanasio patriarcha Alexandrinô exigitur damnatio actorum in causa concordie Ecclesiarum, ibid. Eodus imperatoris Andronici cum Tertere, quem pro legitimo rege Bulgarum agnoscit, c. 20. Sectas Josephitarum et Arsenianorum imperator conciliare studet, c. 21. Inito fater hos tali conventionis pacto, ut utrique chartas jura ipsorum complectentes in ignem inficerent, et si superiores agnoscerentur quorum scripta non arsissent, utrorumque libelli pariter consumpti flamma sunt. Contigit id Sabbatho sancto pridie Pascha 23 Martii, praesente imperatore, c. 22, et hujus Observ. l. iii. c. 2, n. 4. Permissi eo successu Arseniani, cum se patriarchæ Gregorio obedirent promisissent, statim a pactis resilivit, ibid. Andronicus olim episcopus Sardensis, ex multum gratiose apud imperatorem reus lessæ maiestatis peractus, ignominiosissime ejicitur, c. 23. Cotanitzia monachus ex latrone factus Prusa fugit, c. 24. Tarchaniota protovestiarius mittitur ab imperatore cum exercitu in Occiduos tractus, c. 25. Classis Romanaa negligitur pessimo consilio, et sensim aboletur, c. 26.
1284	4	2	Panis consecratus in sacra pyxide corruptus et plane putrefactus reperitur in Magna Ecclesia Constantinopoli, Dominica Grecis Tyrone, Latinis Quinquagesima dicta, die 23 Februarii, l. i. c. 28, et hujus Observ. l. iii. c. 2, n. 4. Imago Deiparae picta in pariete domus privatæ Constantinopoli multis diebus lacrymes fundit, c. 30. In ædibus Charsie apud canidem Constantinopolim ex effigie S. martyris Georgii sanguis copiose manavit, ibid. 837 Arsenij patriarchæ dudem mortui reliquiae in urbem solemul pompa reportantur c. 31. [P. 607] Sultan Babylonis Christianos Syriam obtinentes bello vexat, c. 32. Andronicus imperator viduus secundam ducit conjugem Irenen filiam marchionis Montisferrati, c. 33. Veccus Prusa evocatus congregatur cum schismaticis in Alexiaco triclinio, et rationem reddit fideli suæ et actorum; tamen ab infestis condemnatus deportatur cum sociis duobus archidiaconis in arcem S. Gregorii, ubi nulla victus provisio, durissima custodia detinuntur sex annis integris, c. 34 et 35. Vide præterea c. 2 hujus libri Observ. iii. n. 6. Ex neglectu et debilitate Romanae classis licentia piratarum increbre- scens, littorium accollæ migrare in mediterranea jubentur, c. 37. Scythis Danubii accollæ incursionem in Thraciam et Macedonia minan- tibus, exlavore Michaelis imperatoris, ne ab ihis ablatum redimendum foret postea, ex Alage Selybriam transfertur, ibid. Blachi ne se Scythis adjungerent, ex Occidua continente in Orientalem transfretare coguntur, ibid. p. 66 edit. Possini.
1285	Honor. IV	2	Martinius IV sum pont. Perusii moritur iv Kalend. Apr., hoc est 29

Anni Chr.	Romanorum Pontificum. Honori IV	Impp. Roman. Andronicus	Martii. Huic suffeatus est Jacobus diaconus card. e familia Sabella, qui coronatus est Romae xvii Kal. Maii, dictus Honorius IV. Europalates Imperiopolis Scythas Danubii accolae acie vincit et fugat, in ejus rei bene gestis praemium magnus papias creatus, c. 29. Disceptatur inter ecclesiasticos de allegatis Patrum testimoniis a Vecco, dum in colloquio synodali auditus est, quibus multi non bene satisfactum missabant, l. ii, c. 4, p. 73 et 74.
1286	2	4	838 Plurimi e Blachis altero abhinc anno ex Occidua continente in Orientalem transire compulsi, cum et parvuli et greges ipsorum ei cœlo non assuescerent, quod crebræ utriusque generis mortes testabantur, redditum in priores sedes ab imperatore pecunia redimunt; l. i, c. ult., p. 66.
1287	3	5	Ad sedandos circa Vecci allegationes multorum scrupulos negotium datur tomī scribendi Gregorio patriarchæ, l. ii, c. 1, p. 74. Honorus IV moritur Romæ die Cœna Domini, quæ fuit 3 Aprilis, ut Spondanus et Rainaldus recte observant. Illo eniū anno, qui cyclum solis numeravit 8, lunæ autem 15, et lit. Dom. habuit E, Pascha incidit [P. 608] in Apr. 6. Vacavit sedes a Cœna Domini hujus anni usque ad 22 Februarii anni sequentis, per menses fere undecim.
1288	Nicol. IV 1	6	Die cathedrae S. Petri, 22 Februarii, creatur Romæ pontifex F. Hieronymus Ord. S. Francisci, card. Prænestinus, dictus Nicolaus ejus nominis IV. Tomus anno superiori a Gregorio patriarcha conscribi cœptus editur, et publico legitur in ecclesia, l. ii, c. 1, p. 74. Multi e clericis ei subscribere recusant, p. 75. Propter hoc varie vexantur, <i>ibid.</i> , et p. 76. Athanasius patriarcha Alexandrinus degens Constantinopoli vobementer, sed frustra, urgetur ad subscribendum tomo Gregorii, l. ii, c. 5, p. 81. 839 Arsenius patriarcha Antiochenus Constantinopoli damnatur et e sacris diptychis eradicatur, quod auditus esset consensisse in negotio Ecclesiae cum rege Armeniæ, <i>ibid.</i>
1289	2	7	Veccus in carcere scribit contra tomum Gregorii: et ejus liber Constantinopoli lectus multorum animis scrupulum injicit, vita tomī detegens, l. ii, c. 2, p. 76 et 77. Tomus accusatur a Quinqueclesensi et exchartophylace Moschampare; insurgunt in eumdem alii quoque, c. 3, p. 77 et 78. Exardescit antistitium scandalum in Gregorium occasione commentarii a Marco ejus discipulo editi, ipso probante, c. 4, p. 79. Imperatore tomum corrigi oportere judicante, Gregorius id facere recusat, p. 80. Gregorius invidiæ ferendæ se imparem sentiens patriarchio recedit, c. 6, p. 82. Tandem patriarchatum abdicat circa mensem Junium, post transactos in ea dignitate sex annos et paulo plus, c. 9, p. 87 et 88; l. iii Observatum, c. 2. Corrigitur tomus Gregorii sublata ex eo expositione sententia S. Joannis Damasceni, c. 11, p. 90. Athanasius monachus e monte Gono eligitur et inaugurgatur patriarcha die 14 Octobris, c. 15, p. 97 et 98.
1290	3	8	Gregorius expatriarcha moritur, c. 17, p. 102. Imperator Andronicus ex urbe se confert in aream Nicetiatarum Dacizyam, ubi custodiebatur Joannes Theodori Augusti filius et hæres, olim excæcatus a Michaeli patre Andronicus, [P. 609] ab eoque officiose salutato et liberaliter munerato blanditior cessionem juris ad imperium, l. ii, c. 36, p. 64. Inde idem Andronicus per Athanasium patriarcham, quem comitem ducebat, mitti curat ad Veccum et socios in arce S. Gregorii custodiós Theodorum Muzalonem, qui eorum sublevavit egestatem; l. i, c. 35, p. 63, et c. 36, p. 64; præterea l. i, c. 17, p. 102. 840 Andronicus Veccum et socios carcere eductos humaniter admittit, comitate illa præparare illos studens ad amplectendum schisma. Quen in Unem iterum quoque Lopadii eos allocutus est, l. i, c. 36, p. 64 et 65; sed tractatu non succedente relinquuntur in carcere, ut intelligitur ex c. 29, l. iii. Imperator, collata Theodoro Muzalonii magno logothetae protovestiarii dignitate, Nymphaeum pervenit sub finem Maii, l. i, c. 18. Ibiique spatio plus anno moratur, ut intelligitur ex cap. sequenti. Vide et c. 2, l. iii Observ. iii, n. 7. Constantinus Porphyrogenitus imperatoris frater Nymphae Augusti gratia excidit, et dure ac contemptum ab eo tractatur, l. ii, c. 19, p. 105 et seqq.
1291	4	9	Constantinus Porphyrogenitus affectati imperii delatus mense Martio hujus anni custodiaz traditur una cum Strategopulo, l. ii, c. 19, p. 108. Constantinopoli circa medium Novembrem forum magnum casa exerto incendio conflagrat, l. ii, c. 23.

Anni Chr.	Romanorum Pontificum. Nicolai IV	Inpp. Ro- man.	Andronici	In restaurandas ejus incendiis ruinas civis strenue incumbunt, <i>ibid.</i> Athanasius patriarcha Alexandrinus injurias ipsi ab Athanasio Constantinopolitano illatas non ferens Rhodum secedit, l. iii, c. 5.
1291		4	9	Circa hoc tempus Melech Maser Azatini sultani filius, post patris mortem, suxit Arganis Tocharorum Kanis. Thympanz ultra Pontum Euxinum et locis circumcisitis dominatus, magnis dejude cladiibus ab Amurio satrapa Tocharorum validis copiis adiuto affectus, supplicet ad Andronicum imperatorem cum uxore ac liberis consupit. Sed eo Constantinopoli non reperto, dem uxore in urbe relicta Nymphaeum ad eum, accita ipsius, a probribus carie imperatoris Abrampace ducitur, offensus in itinere observari se a 841 deductore curiosius quam sua dignitati conveniret. Atramyii noctu comitate se abjungens fugit ad Persas, ei horum auxilio Amurium oppugnat, l. iv, c. 25. Filia ejus in urbe obes rotenta filie educatur, l. vii, c. 23.
1292	Sedes va- cat.	5	10	[P 610] Hoc anno Andronicus imperator natam sibi filiam, metraens ne non vitalis esset, quod erat aliquoties expertus infelicem in feminis uxoris partum, superstitione ceremonia premitus studuit ab ejusmodi perito, Simonilem eam vocans ex occasione eventi narrati, l. vii, c. 32. Nicolaus IV Romanus pontifex Roma moritur circa festum Pascha, quod incidit illo anno bissextili, cycli solis 15, luna 4, in sextum Aprilis, cum inchoasset annum pontificatus quintum a 22 Februarii, circiter per sesquimensem. Vacavit sedes longo tempore. Andronicus imperator Constantinopolis redit, fratrem Constantimum in lectica elatibrata secum duens, et sic urbem ingreditur die 28 Junii, l. ii, c. 30.
				Magna exardescens in Athanapiam patriarcham invidia ob serum ejus rigorem et immanum ejus ministeriorum sevas in quovis generationes, ecclesiasticas ea causa se ab illo abscindentibus graviter succedit, <i>ibid.</i>
				Theodoro Muzaloni longo morbo decumbenti subaltinere imperator incipit in cura primaria principalium negotiorum Nicephorum Chumnum, <i>ibid.</i>
				Imperator filiam Muzalonis fratri suo Theodoro despondet; et illi sponsalibus solatis ob reprehensum in pueris ex incestu pragnante vitium eamdem nihilominus Constantino proprio filio sponsam destinat, l. ii, c. 36.
				Idem Sophoniaca hieromonachum in Apuliam mittens ad ibi tractandum filii sui Michaelis matrimonium cum nepote Balduini olim imperatoris, nota ex filia 842 Caroli regis Apulie, dare illi noluit litteras ad papam, ne illum Patrem sanctissimum in his appellara cogeretur, l. vii, c. 6.
				Tamen ipsa Andronicus postea scribentes ad sultanaem Babyloniam fratrem filium vocare non dubitauit, auctoribus episcopis, presertim Philadelphensi Theolepto, qui etiam demones malos fratres Ecclesiae in Cantico cantorum dicit ex quadam Gregorii Nysseni testimonio affirmavit, eo nomine acriter reprehenses a Dyrrachieni Niceta, sed excusat et defensus ab imperatore concione super eo proprie argumento habita, l. ii, c. 5 et 25.
				Circa hoc tempus Tuctais Nogam praevio vietum occidit; ac morte sponsam sibi prius Andronici imperatoris filiam notham uxorem accipit, l. iii, c. 28.
1293	Mich. Au- gusti In- nictis	11		Episcopi et ipsi a Saba et aliis Athanasi patriarchebus ministris vexati, clericis ab imperatore, quod ab Athanasio se abscinderent, inclementer habitiis se palam adjungunt: et primum patriarcham de suorum excessibus admonent, deinde a negligente satisfacere communione se adjungunt. [P. 611] Denique per missos ad imperatorem duos cum graviter monent ne actis inconvenientissimi favorem praebat, l. ii, c. 21.
				Ab hoc anno Pachymeres imperium Michaelis Junioris Augusti inchoat, comporans 1 ¹ / ₂ hujus annum cum 25 illius, l. vii, c. 21. Unde oportet Michaelem collegam hoc anno suis declaratum, etsi tantum sequenti die 21 Maii a novo patriarcha coronatus fuerit. Athanasius, scriptio data patriarchatus cessione, in monasterium recessit die 16 Octobris, annis quatuor et duobus insuper diebus patriarchali dignitate possessa, l. ii, a. c. 22 ad 26.
				Melech Maser auxiliis Persarum contra veterem hostem Amurium prevalens, 843 eum ad se supplicem venientem coram ipius filio Ale crudeliter trucidat, l. iv, c. 25.
				Athanasius patriarcha Alexandrinus Rhodo Constantinopolim redit, l. iii, c. 6.
				Nicephorus Angelus despota, Occiduorum tractuum dynastia, moritur, l. iv, c. 4.
1294	Andron. 12 Michael. 2			Kalendis Januariis prima bujus anni die Cosmas, qui et Joannes alio nomine vocabatur, rite antea electus, consecrator patriarcha Constantinopolitanus. l. ii, c. 28.
				Tzaca Noge filius Bulgarie regnum invadit, fugiente Tertere, l. iii, c. 26.

CHRONOLOGICUS.

Anaf. Cht.	Romano- rum Pon- tificum. Sedes va- cat.	Impo. Ro- man. Andronici	Imperator sub initium Martii conventum in Alexiaco triclinio celebatur, in quo causas damnati a se Constantini despote fratri sui et cum eo Strategopoli exponit, et plerisque approbat, c. 29. Quidam Lachans dudum a Noga occisi nomen usurpans ab imperatore conjectur in vincula, c. 30.
1294	Constant. V	12	Theodorus Muzalo protovestiarus moritur, c. 31. Ei sufficitur in cura primaria principalium negotiorum Nicephorus Chumus caniclo presactus, c. 32.
1295	Bonifac. VIII.	1 Michael. 2	Die 5 mensis Iulii eligitur in Rom. pontificem a cardinalibus Perusii congregatis Petrus de Murrone, qui agro honorem admittens Aquilae in Vestinis coronatus 4 Kal. Septembri Cœlestini V nomen accepit. Sed mox pridie Idus aut Idibus Decembri idem Neapoli in publico confessu cardinalium pontificatum abdicavit, recitata cessionis ex serip- to formula. In cuius locum ibidem electus est Benedictus cardinalis Caje- tanus, qui Bonifacii nomen assumpsit. 344 Bonifacius papa coronatur Romæ in basilica S. Petri xvii Kal. Februarias.
1296	Andron.	14 Michael. 3	Andronicus Michaelum filium, jam anno superiori in collegam imperii assumptum, 21 die Maii coronari [P. 612] solemniter curat in templo S. Sophiae, opera Joannis patriarche, l. iii, c. 1. Ates Amurius ex patre cognominatus, Melecum patris interfectorum singulari certamine victum occidit, l. iv, c. 25. Joannes Andronicus imperator ex Irene secunda conjugi primogenitus Atius, creatus a patre et fratre Michaeli novo Augusto despota, l. iii, c. 2. Cum patriarcha et episcopi Augustis potentibus negassent expeditionem constitutionis ecclesiastice, qua diris et anathenati subjecerentur qui obedientiam negassent Michaeli Juniori Augusto, in ultionem ejus repul- sos Andronicus imperator Novellam promulgavit, qua distributiones spor- tularum ab episcopo, dum consecrabatur, suffragatoribus et ordinatori- bus suis fieri solitas ut Simoniacas damnavit et in posterum prohibuit, l. ii, c. 3. Matrimonium Michaelis Augusti cum Ithamare filia defuncti Nicephori Angeli despote, ambitum ab Anna pueræ matre, licet imperio utile, ob sextum inter destinatos conjuges consanguinitatis gradum rejicitur, l. i. c. 4. Veneti et Genuenses Constantinopoli se mutuo infestant, implacabilibus commisari odili, l. iii, c. 15.
			Michael Augustus Junior, die 16 Januarii apparatu splendido nuptias celebrat cum Maria regis Armeniæ filia, paulo ante Constantinopolim appulsa, l. iii, c. 5 et 6. Novus imperatoris constans in reconciliandis Ecclesie Arsenianis irritus l. iii, c. 7. 345 Desperata Cretæ insulæ aduersus Latinos eam acriter oppugnantes, defensione, copias inde evocatae Persia Asiam incursantibus opponuntur, l. iii, c. 8. Alexius Philanthropenus dux Asia minoris ab imperatoribus declaratus, illic aliquantum contra Persas limitem Romanum irruptentes rem bene ac prospere gerit, l. iii, c. 9. Osphantisthabus Terteris regno Bulgariae pulsi filius, paulatim invale- scens, Tzecam dolo captum interficit, Joachimum Bulgarorum patriarcham præcipito necat, l. iii, c. 26. Radothlabus sebastocrator Bulgariae ejectus inde ab Osphantisthabo ad imperatorem confugit, ibid. Ates Amurius ex paterno cædis dilectione clarus factus, collectis oneris, primum bello palam non indicto latrocinis infestat Romanum limitem; deinde cum repetito casu, Martio mense, Sangaris fluvius alveum mutans arcum illuc Romanarum praesidiarios, munitione annis invadabilis objecti hostibus raudatos, fugore inde compulisset, [P. 613] transgressus in med- terranea minori jam verecundia Romanos hostiliter infestat, instinctus ad hoc simulatio Amanio, alterius satrapæ loca Nicæa vicina prospere incursantis, l. iv, c. 26. Muzalo dux Romanorum capitul ab Atmane, sed mox liberatur, ibid. Kalendas Julii terra motus Ingens et exitiosissimus Constantinopolim et ejus tractus provincias concussit. Duravit vario tenore usque ad desi- nementum Julianum. Damna ejus memorantur, l. iii, c. 15. Ea occasione Andronicus imperator Deo propitiando supplex cum populo procedit, et prolixam habet concessionem. Moxque corruptelas judiciorum constitutione bullæ aureæ munita de iis edita emendare nititur, ibid., c. 16 et 17. Venisti cum 75 longis navibus infesti Constantinopolim aduersus Genuenses illic 346 degentes appellant, die Dominica 29 Julii ingressi Galatam, non repertis illic Genuensisibus, domos eorum incenderunt urbemque ipam varis locis oppugnarunt. Et comperto pugnare pro Genuensisibus Romanos, Galatam reversi ædes insuper illic sitas Romanorum flammis absumperunt, c. 18. Imperator Nicephorum episcopum Cretensem, qui de his expostularet,

Anni Chr.	Romanorum Pontificum. Bonifacii VIII	Impp. Ro- man.	Venetias misit. Interimque Venetis urbis inquilinis in reparationem damni per ipsum cives illati multam nummorum octoginta millium iudicis, oppigneratis in eam summam omnium illorum bonis, l. iii, c. 19.
		Andronicus	Mense Decembri Genuenses Venetos Constantinopoli degentes, initio a bajulo facto, trucidant: primores Venetorum urbis inquiliinorum omnes ea carnificina interempti. Vilior ipsorum plebs et mechanicarum professores artium, nece primo latebris vitata, deinde clam Venetias recedunt, l. iii, c. 20.
		14 Michael.	Ob hanc Andronicus imperator monachum Maximum Planudem et praefectum orphanotrophil Leonem Aquileiam misit, sui apud senatum Venetum purgandi gratia.
		3	Alexius Philanthropenus rebellat, et paulo post captus excæcatur a Libadario protovestiarie, sub finem Decembri, l. iii, c. 10 et 11.
		4	Eius successus fama strenue in urbem perlata extremis anni diebus, imperator Deo et Deiparæ solemniter gratias agit, l. iii, c. 13.
3		Andron. 15 Michael.	Andronicus imperator nactus clam jactum famosum libellum, in quo de multis accusabatur, ad episcopos, clerum, monachos et populum convocatos longam orationem habuit, qua se purgare ab omnibus objectis sollicite contendit, l. iii, c. 22.
		4	[P. 614.] Hoc anno mense Septembri, quando ja n more Græcorum incipiebat indicio undecima, quan Latini tantum inchabant 847 a Kal. Jan. anni sequentis Christi 1298, reperta sunt scripta ab Athanasio, antequam patriarchatu cederet, composita et recoudita, quibus anathema intorquetur in sibi adversantes. Horum lectione turbatis patriarcha et imperatore, conventus ipse expatriarcha Athanasius novum scriptum dedit, quo illa priora emendabat aut revocabat, l. iii, c. 24.
		5	Joannes Tarchaniotamittitur cum exercitu ad limitem imperii firmandum adversus minas et incursiones Tocharorum, Triballorum, Serborum et Persarum; quo in negotio prudenter et strenue versatur, l. iii, c. 25.
		6	Michael Constantini olim regis Bulgariae et Mariae Andronici consobrinus filius ab hoc mititur ad recuperandum paternum regnum: sed factione illuc Ospentistihabi prævalente, exclusus Ternobo circumerrat, l. iii, c. 26.
		7	Diluvium perniciose inundans ex imbre vehementi et longo, die 29 Augusti cadente, videtur hoc anno contigisse, narratum l. iii, c. 27.
4		Andronicus. 16 Michael.	Joannes Lazorum princeps moritur, succedente illi filio Alexio, l. iii, c. 29.
		5	Matrem hujus Eudociam a viri morte ad fratrem Andronicum imperatorem protectam hic collocare crali Serbiæ cogitat, l. iii, c. 30.
		6	Joannes Veccus olim patriarcha moritur in carcere apud arcem S. Gregorii, sub finem Martii, l. iii, c. 29.
		7	Eudocia in viduitate persistare certa connubium cralis Serbiæ recusat, l. iii, c. 30.
		8	Ea spe dejectus Audronicus imperator, cum necessarium putaret devincire sibi cralem affinitatem intimam, propriam filiam Simonidem, non multum sexenni majorem, ipsi offert in sponsam, l. iii, c. 31.
		9	Theophano soror Mariae conjugis Michaelis Augusti junioris, Theodora nominata in memoriam matris Andronici sic 848 dictæ, despondetur Joannis sebastocratoris filio, item Joanni dicto, l. iii, c. 6.
		10	Sed ante nuptias moritur, l. iv, c. 3.
		11	Persæ irritati ræde suorum qui Philanthropeno rebelli adhæserant, universas Orientales regiones sævis excursionibus desolant, l. iii, c. 14.
5		12 Michael.	Maxima et rigidissima omnium quas homines meminissent hiems primis hujus anni mensibus deseuicit. Unde contigit destinatam imperatori proficationem Thessalonicanam necessario diffiri, l. iii, c. 33.
		13	[P. 615.] Tandem ineunte Februario die Parasceves, hoc est feria sexta, quam incidisse oportuit illo anno, cyclum solis 20 et litteram Dominicæ indicem D habente, die sexta mensis ejus, sub vesperam Andronicus imperator urbe exiens Dripeam se confert, unde reliquam proficationem adornavit, nonnulla illuc mora, l. iv, c. 4.
		14	Joannes patriarcha dissuadere Andronico volens conjugium Simonidis curu crale Dripeam tendit: sed a gnaro quorum veniret imperatore, precedere Selybriam per missos obviam rogatur, <i>ibid.</i>
		15	Selybriæ elusus ab Andronico Joannes, nec permisus quæ volebat de Simonidis conjugio disserere, thi perstare decernit imperatore abeunte, nec redire in urbein, donec ille Thessalonica redisset, l. iv, c. 2.
		16	Thessalonica imperator Andronicus Radosthlabum cum Romanis copiis in Bulgaria remittit, unde is pulsus ab Ospentistihabo fuerat, l. iii, c. 26.
		17	Eltimeres pro Ospentistihabo pugnans Radosthlabum prælio victum capit, et excæcatum ad uxorem remittit, <i>ibid.</i>
		18	Ospentistihabus Terteron patrem ab Andronico imperatore custodia detentum permissione Romanorum ducuin ab Eltimere captoru. redimit; nec tamen et regnum Bulgaria reddit, sed civitatem attribuit, ubi liber privatus vivat, <i>ibid.</i>

Ann. Chr.	Romanorum Pontificum. Bonifacii VIII	Impp. Ro- man. Andronicus
1299	5	17 Michael. 6

849 Imperator Thessalonicae, tractatu affinitatis cum crale Serbie concluso, ab eo Cotanitzam transfugam et priorem cralis conjugem filiam Tertieris accipit, vicissimque crali propriam filiam Simonidem sponsam consignat. puerulam vix octenam viro prope quinquagenario et plurium jam uxorum marito, custodiendam videlicet intactam usque ad puberem se latein (quem tamen Gregoras, l. vii, scribit festinanda per intemperantem expectandi impatientiam defloratione virgunculæ inhabilem illam gignendis postea liberis reddidisse), l. iv, c. 4 et 5.

Venetorum legatio Andronicum imperatorem Thessalonicae convenit, petens remitti multam Venetiis urbis Constantinopolitanæ inquilinis indictam, et relaxari oppignerationem bonorum jam dudum factam propter incendium Galatae : sed nihil impetravit, l. iv, c. 6.

Imperator Andronicus frustra conatur conciliare matrimonium Alexii principis Lazorum, cui ex sorore nepotis, et pupilli testamento patris, cum filia præfeci caniclo, et irritare iure tutorio prius conjugium ab eodem Alexio sine auctoribus matre aut avunculo contractum cum quadam unius e primoribus Iberorum filia, l. iv, c. 7.

Hinc dejectus nequidquam tentat eamdem praefecti caniclo filiam collocare filio suo Joanni despota, matre juvenis Augusta Irene repugnante, *ibid.*

[P. 616] Die 22 Novembris Andronicus imperator e Thessalia redux in urbem Constantinopolim solemni occursu invectus est, l. iv, c. 8.

Atman Persarum satrapa, alius Ottomanes dictus, auctor domus hodie regnantis apud Turcos, invalescit opibus, adjunctis sibi numerosis copiis seronicis e Paphlagonia latronum, l. iv, c. 25.

1300	6	Andronicus. 18 Michael. 7
------	---	------------------------------------

850 Joannes patriarcha dolore inita ab Andronico sine suo consilio noxiæ ac turpis, ut putabat, affinitatis cum crale Serbie, in Pammacaristi monasterio quasi privatus degit, l. iv, c. 8.

Imperator postquam eum placare per multis a se missos frustra tentasset, denique Kalendis Februarii multa nocte illum ipse convenit ; et ei circa tria querelarum de se capta plene satisfacit, persuadetque ut in patriarchales remigrans aedes regimini Ecclesiae se reddit, l. iv, c. 9.

Post Paschales ferias imperator Andronicus palam revocavit latam a se in Joannem Ephesinum sententiam, enique declaravit innocentia criminis ob quod falso impactum throno dejectus et datus in custodiam fuerat, l. iv, c. 10.

Tamen Joannes patriarcha cum episcopis Philadelphiensi et Smyrnensi Joannis Ephesini restitutioni obsistunt, *ibid.*

Jurgii inde exortis offensus Joannes patriarcha iterum e patriarchio in Pammacaristi monasterium recedit, *ibid.*

Contra illum antistites libellum querelarum plenum imperatori offendunt, l. iv, c. 11.

Joannes patriarcha ultero imperatorem adiens 25 Octobris feria tertia, illo anno cycl. sol. 21 numerante cum littera Dom. C B, ex ejus voto functionibus patriarchatus se reddit, quod sibi per angulum imperatum aiebat, l. iv, c. 12.

1301	7	Andronicus. 19 Michael. 8
------	---	------------------------------------

Michael despota repudiatam a crale Serbie Tertieris filiam uxorem dicit, l. iv, c. 18.

Hoc anno sub aquinoctium autumni, sole in Virginem ingresso, apparet Constantinopoli cometa, descriptus a Pachymere l. iv, c. 14.

Præcesserat exortum cometæ siccitas insolita, ex qua fontes perennes exaruerunt: unde terræ fructus et segetes perire funditus contigit, ventis etiam crebris **851** aridis et procellosis aerem vix spirabilem reddentibus, *ibid.*

Alani qui sub Noga militaverant, numero sexdecim millium in partes imperatoris transeunt, l. iv, c. 16.

Missi in Asiam Romanos vexant et spoliant; [P. 617] tamen juncti coepiis imperatoris ad locum Chenam dictum hostes imperii egregie vincunt, præda inde non modica ditati, *ibid.*

Circa hoc tempus Atman sive Ottomanes regium nomen sumpsit, et occupata postea Prusa regni sede in illic posuit. Is moriens deinde anno Hegiræ, ut tradit Al Jannabius chronologus Arabs, 726, hoc est anno Curisti circiter 1327, Urchanem sicutum regni in urbe Prusa recens capta inchoati reliquit heredem. Prusa obsidionem inuuit Pachymeres, l. v, c. 21, p. 296, expugnationem autem, l. vii, c. 27.

130	8	Andronicus. 20 Michael. 9
-----	---	------------------------------------

Die 14 Januarii visa est Constantinopoli eclipsis lunæ horribilis, l. iv, c. 15.

Michael Augustus junior primo vere circa Paschales ferias cum valido exercitu in Oriente novet, et magnam consternationem sui fama Persis injicit, l. iv, c. 17.

Persæ tandem eliciuntur ad certamen : sed in procinctu prælii imperator persuasus a ducibus Romanis ignave pugnam detrectat. Unde in contemptum hostibus venit; a quibus universæ mox illorum tractuum Romanæ regiones sævis et avaris incursionibus desolatæ sunt, l. iv, c. 18 et 21.

Anni
Chr.
Romanorum
Pon-
tificis.
Bonifacii
VIII

Impp. Ro-
man.
Andronicus
8
20
Michael.
9

Muzalo heteriarcha, dux copiarum Romanarum in Bitynia, dum Atmani cuncta vastant se adversum ferens obsistere nittitur, militum Romanorum, tedium, labore ac desperatione ignave pugnantium, degeneri languore vincitur: et vix Alanorum forti opera reliquias fusi exercitus secum intra Nicomediam recendit. Contigit haec clades die 27 mensis Julii circa Bapheum prope Nicomediam, l. iv, c. 25.

852 Tredecim Venetorum triremes cum septem piraticis navibus media Constantinopolim infestas invehuntur, portum Ceras dictum inveniunt, e regione imperiali palati statione fixa hostiliter grassantur, igne ac telis in obvia immisisse. Siue imperatorem cogunt concedere quod legatis Venetis Thessalonici negaverat, tempore remissionem multam, et expiatio remonstrare bonorum occupatorum, l. iv, c. 25.

Eodem tempore pirates insula Principum occupata cogunt imperatorem ad redimendos presenti pecunia captivos plurimos, quos illic fecerant, l. iv, c. 49.

Clanso Magnesio Michaelo Augusto Juniore Alani qui sub eo militabant, missionem petunt. Agre tandem blanditiis verborum trimestre mors apatum ab iis impetratur. Monitus de his Andronicus subministrare filio ea quibus egeret, cum maxime vellet, nequit, l. iv, c. 49.

[P. 618] Quae impediuerunt Andronicum a providendis quae necessaria erant exercitui Augusti Michaelis. fuerunt, praeter modo memoratum bellum Venetum, turbam tunc coortam ecclesiasticorum in urbe, que narrantur, l. iv, a c. 27 fere ad finem libri.

Hoc anno inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum dominantem in Sicilia post bellum diuturnum pax coaluit, Eleonora Caroli filia Friderico in uxorem data. Filiam hanc Caroli Pachymeres Ecatherinam perpetram vocat: cuius erroris occasionem in notis refero. Pontifex Bonifacius eas nuptias et pacem approbat, licet in conditionibus mutari aliquid voluerit. Vide accuratissimum Odoricum Raynaldum hoc anno a numero 1 ad 8.

Rogerius Lauria, quem Pachyn eres Kontzerium nominat, qui bello praecedente Friderico utiliter militaverat, ab Andronico imperatore, cui se suppeditas venturum obtulerat, cupide acceptus et diplomate aurea bulla munito ad spes amplias invitatus, classem et copias parat ad eo proficiscendum, l. v, c. 42.

853 Alani trimestri, quod cum imp. Michael popigerant, spatio elapsi, missionem armatis preceibus extorquent, l. iv, c. 20.

Imp. Michael, nullo a patre subsidio interim accepto, barbaris satrapis, Ale, Amurio, Laminse, Atmante ac plurimis aliis ipsum Magnesia clausum circum undique oppugnantibus, noctu inde perturbatione ac confusione maxima aufugit Pergamum, *ibid.*

Inde omnes Orientales imperii regiones in praedam barbaris cedunt, c. 24.

Alani e dictione imperii injussu abeunties retinere conantem in trajectu ad Galliopolium magnum domesticum Raulem Alexium interficiunt, c. 22.

Post hoc excusantes factum Alani iterum ab Andronico in gratiam recipiuntur, *ibid.*

Patriarcha Joannes Cosmas variis episcoporum Joanni Ephesio faventium machinationibus clam palam oppugnat, prout fuse narratur capitibus libri quarti 27, 28, 29, ad extremum die quinta Julii eademque feria sexta (qua nota est hujus anni cyclum sol. 24, cui convenit littera Dominicæ index F, numerantia) o synodo indignatus excedens, patriarcha in monasterium Pammacaristi migrat; unde postridie scriptam patriarchatus abdicationem ad imperatorem mittit.

Imperator, trepidis simili undecunque nuntiis turbatus, non unius alieniusve urbis aut provinciae barbaris succumbentis, sed universi ubique imperii uno tempore oppressi, utique cum Persae universæ Orientalis continentia sine controversia domini, mare classibus piraticis ingressi, Tenedo occupata, inde Chium, Samum, Carpathum, Rhodum [P 619] subiit executionibus deprædarentur, causam patriarcha, et deliberationem eequid valida esset ejus abdicio, episcoporum suffragis permittit, *ibid.*

Ipsa interim procurata clam affinitate inter Cuximpaxim Tocharorum sibi fidum, et Solynnampaxim ducent exercitus barbarorum Nicomedie minantis, servare illam urbem satagit, et minuere aliquantulum belli atrocis mala; qua in re non multum proricit, l. iv, c. 30.

Post synodicas deliberationes circa Joannis Cosmae patriarchæ cessionem, et varias utrinque ista occasione tricas, c. 31, 32, memoratas, re adhuc indecisa imperator, spe attrahendorum Arsenianorum in suas partes ostendit se non abhorrere a promotione episcopi Marmariziensis, ab iis ad hoc nominati, in patriarcham, l. iv, c. 33.

Michael Augustus Junior, vehementissimis insultibus Persarum resistendo impar, Pergamo Cyzicum recedit; ac ne illic quidem se tutum sentiens, Pegas quo erat urbs maritima munitissima, se recipit, l. v, c. 10.

Bonifacius VIII summus pontifex moritur Romæ v Idus Octobris, cum sedisset annos 8, mensos 9, dies 18. Eligitur ei successor xi Kal. Nov. Pr. Nicolaus Bocasius ord. Prædicatorum, cardinalis episcopus Ostiensis, qui Dominica sequenti iv Kal. Nov., vigilia apost. Simonis et Jude,

Ann. Chr.	Romano rum Pon- tificum.	Impp. Ro- man.	Andronici	coronatus apud S. Petrum Benedicti nomen assumpsit. Hunc IX inter Romanos pontifices sic appellatos Spondanus numerat, et si plerique XI censemunt.
1303		21 Michael.	10	Septembri hujus anni, coepit jam numerari more Graecorum indictione 2. Rontzarius cum exercitu auxiliari Constantinopolim appellat. Creatur ab imperatore dux magnus; et filiam Asanis ex Augnsti sorore natam uxorem accipit. Mittitur Cyzicum. In digressu oppugnatur a Genuensibus. Brungarius Muzalo missus ab imperatore ad rixam dirimendam interficitur. l. v. c. 14.
1304	Benedict. IX	Andron. 22	Michael. 11	Menas monachus cognomento Scoleces, discipulus Athanasii expatriarchæ, die 25 Januarii sub solis occasum Andronicum imperatorem adiens, ægre tandem audientia impetrata denuntiat ei dixisse Athanasium se praesente iram Dei urbi ac populo imminere proximam, et cupere se ut statim Augustus jubaret per omnia urbis monasteria orari et pervaigilari a cunctis toto triduo. Arripiente consilium Augusto statim ipsa nocte mandata preses indicuntur. Postridie mane animadvertis imperator lenem terræ motum, idque esse initium mali ab Athanasio prænuntiati censuit. Die mox septima decima Januarii terræ motus exstitit vehementior, [P. 620] non tamen qui usque ad ædificiorum subversionem invalesceret. Tunc non dubitavit quin revelatum Athanasio fuisse ingruens urbi periculum, et quin supplicationibus ab eo præscriptis noxia vis terræ motus debilitata fuisse. Unde ipsum tanquam hominem Deo charum suspexit et in throno reponere decrevit. Die 18 Januarii convocatis imperator episcopis, ecclesiasticis et monachis disservit de consilio sibi suggesto et secuto post hoc eventu, nomine Athanasii reticens. Indo die 19 ejusdem mensis ad cunctos non solum ecclesiasticos et monachos, sed et cives convenire jussos, concionem in eamdem sententiam habuit, commendans innominatum adhuc illum vaticinii salutaris auctorem. Tum ex ipsa concione, professus adire se protinus velle prophetam beneficium, ut se sequerentur invitavit universos; sique fere cunctis comitantibus se confert ad Athanasium, quem primo visu episcoporum plerique patriarcham acclamaverunt, ad regimen Ecclesiae resumendum hortantes, ipso facta modestia recusante, et tantum petente impestranteque statim ab imperatore auctoritatem sublevandi oppressos. Unde contigit omnium pene in urbe rerum supremam potestatem ipsi deserri, cunctis ad illum ex quocumque iudicio provocantibus. Narrantur haec fatus tribus ultimis capitibus l. iv, et 1, f. 2.

Dissensio exardescit inter episcopos circa Athanasium, au rite is 856 et prudenter in throno reponi posset, l. v. c. 2.

Andronicus imperator, resistentium Athanasii promotioni antistitum electari auctoritatem studens assensu Joannis Cosmae in gam impestrando, eum adit diebus Tyrophagia, qui sunt 7 feriam 4 Cinerum præcedentes (fuit haec illo anno 14 Februarii), et ab illo interrogatus quid se putaret patriarchalem adhuc obtinere auctoritatem, obnoxie agentiens audivit: Atqui, siquidem patriarcha ego vere sum, mea nondum abdicatione vel probata vel accepta, perseveranteque adhuc in magna ecclesia et monasteriis commemoratione mei nominis, auctoritate sanctæ Trinitatis excommunicatione majori subjicio eum qui volet dominum Athanasium in patriarchali rurus sede constitueret, l. v. c. 3.

Thedora Augusta imperatoris Andronici mater moritur feria 2 secundæ Jejuniorum bebovadæ, Februarii decima sexta; et ab eo magnifice sepelitur, l. v. c. 4.

Post Pascha, quod illo anno incidit in 29 Martii, nuptias Joannis de spota cum filia prefeciti canicleo celebrantur, l. v. c. 5.

Irene Augusta uxor imperatoris Andronici ex urbe Thessalonicanam proficiscitur, ibid.

Melitas ambitiosus clericus, solvendo impar æri alieno quod immense contraxerat, laqueo [P. 621] se suspendit Constantinopoli hoc anno die 30 Julii, l. v. c. 8.

Die 8 Augusti terræ motus incipit, quo Rhodus, Alexandria, Peloponnesi pars magna et Cretæ insulae misere deformatae sunt, l. v. c. 11.

Andronicus imperator de excommunicatione, qua ipsum Joannes Cosmas Athanasii repositionem in throno meditantem obligaverat, sollicitus, disquiri curat inter episcopos quid valida illa necne censenda foret. Sed illis sine fine aut spe concordia dissidentibus, per multos ad ipsum Joannem Cosmam deprecatores missos tandem imperator eblan diut revocationem 857 anathematis illius scriptio expressam; quod scriptum accipit feria sexta, incidente in diem vicesimam primam mensis Augusti, l. v. c. 6 et 7.

Andronicus verbo admonitos episcopos de relaxatis a Joanne excommunicationis vinculis in eos intentatis qui Athanasium restituere in patriarchatum veulent, de illius promotione deliverare jubet congregatos in templo SS. Apostolorum. Id illi fecerunt infinite altercando toto Sab bato sequente et ante meridianas horis Dominicæ, quæ fuit dies 23 mensis ejusdem Augusti, cuius ipso meridie Andronicus, intellecto per suos, quos id explorare jussérat, antistites in factiones scissos numquam con venturos unanimiter videri in restitutionem Athanasii, profectus ad syn dum inde secum arripit episcopos qui Athanasio favebant, et cum illis ad

	Romanorum Pontificum.	Impp. Roman.	Athanasius procedens hunc pontificaliter ornatum ipse pedes sub flagrantissimo sole ad ecclesiam perducit et in patriarchatus possessionem inducit, l. v. c. 7.
1304	Benedict. IX.	Andronici	Michael Augustus Junior apud Pegas, quo se receperat, ex diro morbo pericitatus ope Delparæ convalescit, l. v. c. 10.
	22	Michael.	Rontzerius cum suis ingressi Cyzicum diram ibi tyrannidem exercent, l. v. c. 14.
	11		Joannes Batata olim imperator apparet eustodiens Magnesiam, et qui eum videt, antea mutus loquendi facultatem recipit, l. v. c. 16.
	Sed. vsc.		Cazanem Tocharorum Orientalium Kanin Andronicus imperator sibi conciliare studet oblatis filiæ nuptiis; qua ille conditione grata accepta, edictio jubet duces Barbaros Romanum imperium infestantes ab injurias cessare, conminans, ni parent, se illos armis repressurum, l. v. c. 16.
	Andron.		Caeteris satrapis parum istas minas curantibus, unus Alais iis motus industias quasdam paciscitur cum praesidiariis urbis Sardium; a quibus adjuvant Romano duce primicerio aule Alaidis copias circumventæ, iuterneclione sunt delectæ, ibid.
1305	23	Michaelis	858 Benedictus IX Rom. pontifex moritur Perusii die 6 vel 7 Julii. Dissidentibus circa [P. 622] successoris electionem cardinalibus, plus decem mensibus sedes vacat.
	12		Rontzeriani a vere ad autumnum flagitosissime Cyzici desident, socios vexantes, movere in hostem detrectantes. Multi eorum præda e civibus rapta in naves imposita fugiunt; quarum rerum excusandarum causa extremis hujus anni mensibus Rontzerius Andronicum adit. Ei quæ vult persuadet; magna insuper pecunia donatur, l. v. c. 21.
			Hoc anno contigit mors Cazanis Kanis Tocharorum, memorata c. 1, l. vi. Vide notas nostras ad illud caput, et c. 7, l. vi nostrarum Observationum. Paulum eam præcesserat Carnipantanis Cazani fratri succendentis coronatio.
			Michael Augustus Junior ex Orientali expeditione redux die 24 Januarii, solemni patris et urbis occurrat, Constantinopolim ingreditur, l. v. c. 47.
			Die 13 Martii Michael despota perduellionis damnatus perpetuo carceri addicetur, l. v. c. 19.
			Sphentisthalo Bulgardo bellum imperio indicente, Andronicus imperator praesidiis illum limitem struat, Etimere Sphentisthali patrum donis præoccupando continere in sive satagit. Denique Michaelum Augustum Junorem eo destinat, attributis ei possessionibus Michaelis despota, l. v. c. 18 et 19.
			Mense Martio instanter urgens Andronicus imperator abscessos ab Athanasio antistites, ab iis impetrat ut ei reconciliari velint. Unde mox proximo Primarum festo, quod incidit in 7 Aprilis, convenientes in templo, Athanasiū ut patriarcham agnoverunt, cum eo communicantes, l. v. c. 20.
			Solus Athanasius Alexandrinus communicare Athanasio Constantino-polito inflexibiliter respuit, ibid.
			859 Ex universa Orientali continente impune a Persis direpta concurrit in urbem Constantinopolim, inde gravatam numero immenso egentium adveniarum, l. v. c. 21.
			Nicæa, Nicomedie et alijs magnis urbibus, circumcisitis arcibus et suburbanis pagis in Barbarorum potestat m redactis, obsecque vix durant, ibid.
			Atuan in Catocessa partibus copias Romanas sub Sinu stratopedarcha iuterneclione delet. Inde arcem Belocoma dictam, munitissimam et omni apparatu instructissimam, occupat; qua præda ditissimus evadit, ibid.
			Pezza a Marule duce Romano ad turrim Gulielmi dictam creduntur: sed parta ex his spolia Catelani victoribus Romanis eripiunt, ibid.
			Horrenda exempla crudelitatis, avaritiae, libidinis a Catelanis edita Cyzici, ibid.
			[P 623] Vigilia Pentecostes, Nonis sive quinto die Junii creatur Perusii pontifex Bertrandus de Aguis archiepiscopus Burdigalensis, qui sumpsit nomen Clemens V.
			Rontzerius sciens se et suos gravi infania in aula laborare, quod Cyzici otiose et flagitiose deiderent, interim dum hostes impune per imperii provincias et ejus tractus volitantes etiam Philadelphiam castri circum positis coenam exclusam fame ad deditiōnem compescere conarentur, Constantinopolim sub finem bujus anni proficiunt, et ibi Augusto ailegal recessisse milites in hostem tendere propter stipendia non soluta. Illoc intelligitur ex c. 21, l. v.
1306	2	Andron.	Rontzerius hujus anni primo vel secundo mense, facile purgatis apud credulum et sibi addictum imperatorem criminacionibus sui ac suorum, grandem etiam ab eo impetravit pecuniam (eujus partem præsens accepit, alterius vero certa promissa) 860 intra dæm quadragesimum Cyzici numerandæ, prout factum est) qua non solum suis Catelanis, sed Alanis etiam stipendia plene solveret, l. v. c. 21.
	24	Michael.	Cyzici Rontzerius dum pecuniam imperatoriam suis large, Alanis maligne dividit, causam querelarum et simultatum inter ambas nationes præbat, ibid.

CHRONOLOGICUS.

Irritati Catelani Alanos contemptim tractant, nec vi abstinentes. Unde ad pugnam venitur, vincentibus primo Catelanis occiso Georgio Alanorum primoris filio: sed postea Catelani trecenti ab Alanis perimuntur die 9 Aprilis, ibid.

Alisyras cum exercitu Carmanorum Philadelphiam arta obsidione circum in extremam famem adigit, ibid.

Andronicus pro Philadelphia sollicitus Rontzerium urget, ut cum iis

quas Cyzici habebat suis et Alanorum copiis eo suppeditas accurrat, ibid. Sed iis mora adhuc nectentibus, adulto jam Martio, Andronicus germanam suam Ireneum Asanis viduam, Rontzerii socrum, cœpta jam hebetudina majore sub finem Martii (Pascha enim illo anno fuit 3 Aprilis) Cyzicum prodeisci jubet, et illuc apud generum instare ne tam necessariam expeditionem ultra differat, ibid.

Tandem mense Maii, reconciliatis utcumque Alanis, Rontzerius universum exercitum Achiraum promovet, indequo Germæ admovet, quam arcem fuga Persarum desertum capit. Romani res suas in præda Persica agitas recipientes male a Roatario militantur. Ea occasione Chros-thibus magnus tauri periclitatur de suspedio, l. v, c. 21 et 23.

Constantinus Porphyrogenitus Andronici imperatoris frater in carcere moritur die quinta mensis Maii, l. v, c. 22.

[P 624] Rontzerius ad Aulacem præcio vincit Alisram, quo vulnerato fugiente Philadelphia liberatur, l. v, c. 23.

Antea Tripolis ad Maeandrum strategemate capta per noctem a Persis, l. v, c. 25.

861 Magnus dux Attaleotam occupatorem Magnesiae, imperatoris, cui suspectus erat, gratia restitutum sua intime fiducie admovet, l. v, c. 24.

Nostongus magnus hetzerarcha, præfectus illi provincie, injurias ducis magni cogitar injussu imperatoris redire Constantinopolim, ubi a præoccupato in favorem Rontzerii principe male accipitur et dignitatibus privatur, ibid.

Dux magnus ingentes a Romanis pecunias crudeliter extorquet, l. v, c. 26.

Magnesia duce et suasore Attaleota deficiens a magno duce, ab eo summa vi, sed frustra, oppugnatur, ibid.

Arx, Cenchreæ dicta, quo multi Romanorum confugerant, diu a Barbaris obsessa et auxilio a Chærobosco illato ad breve tempus recreata, siti ad extremum compellitur ad deditioinem, l. v, c. 27.

Michael Augustus Junior cum exercitu in tractus Occiduos profectus regionem jugo exteriori subjectam, quæ Bulgaris hostibus parebat, die mensis Augusti vicesima tertia hostiliter ingressus late vastat, l. v, c. 28.

Alexius princeps Lazorum Trapezunte prospere contra Genueuses pugnat, l. v, c. 29.

Anna regina in Occiduis tractibus a genero Philippo, cui dotales terras dare juxta pacta differebat, bello impetratur, l. v, c. 30.

Mutus lingua usum subito recuperat intercessione sanctæ Theodosiae martyris, l. v, c. 32.

Alani e castris magni ducis fuga elapsi prope Pegas Persas nungentos ipsi multo pauciores internecione delenti, l. v, c. 31.

Andronicus imperator ducem magnum ab oppugnatione Magnesiae iteratis sepe jussis necquidquam conatur avellere, ibid.

Tandem is in Occiduum, ut jubebatur, tractum, cuncta in itinere vastans, copias traducit, l. vi, c. 3.

862 Cazanes Tocharorum Kanis, Romanorum amicus, moritur, successore sibi prius designato Carmpantane fratre, quem ad hoc ex India accersiverat, l. vi, c. 4.

Amurius cum Andronico imperatore de pace tractat, ibid.

Die 29 Septembris imperator longam concionem ad Arsenianos pertinacium schismate a ceteris discessos habet, reducere illos ad consensum in cassum studens, l. vi, c. 2.

[P. 625] Trajeti in Occiduum continentem Amogabari crudelissime Romanos diripiunt, prætextu non solutorum ipsis suspendiorum, et victoriam a se apud Philadelphiam de Carmanis partam sine fine predicanter, l. vi, c. 3, c. 13, 14, et l. vii, c. 1.

Hunc enim puto esse locum epochæ libri vii initio descriptæ. Nam revera hoc tempore contigerat evolvi 12 Michaelis, 23 Andronicus annum. Etsi enim titulus hujus anni in hoc nostro indice Mich. 13. And. 24 habet, nihil obstat, quoniam nos in titulo inchoatos annos ponimus, Pachymeres vero de absolutis manifeste loquitur. Utcumque igitur annus 13 Mich., And. 24 in cursu esset, expletos quidem annos numerare non poterant nisi ille 12, hic 23. Voluit autem, opinor, historicus illa insolita sibi diligentia annorum, quibus principes imperaverant, exprimendorum insignire principium belli Catelanici. Vide dicta superius hujus libri chronologici c. 6, n. 8.

Genenses Galatae degentes imperatorem Andronicum admonent parari a Catelanis contra Romanos bellum, exspectarique ad hoc auxilia e Sicili-

Anni Chr.	Romanorum Pontificum. Clementis V	Impp. Ro- manu. Andronici
1306	2 Michael 13	24 Michael 13
1307	3 Andronicus 25 Michaelis 14	

lia. Sed imperatore sūdem indicio non tribuente, ipsi ad bellum illud propulsandum se comparant, l. vi, c. 6, et c. 9.

Mpyrigerius Tentza Catelanus cum novem longis navibus ad Madyli portum appellit, accitus a magno duce, quem is ut conciliaret Andronico et auctorari honoribus stipendiisque suaderet, ad eum accessit 863 sed finem Octobris, et suis quidem militibus trecenta nummorum milia in stipendiiorum debitorum solutionem poposcit, Tentza deinde suffragates honorari eum petiit. Imperator tanta pecunia flagitatione perculsus primo assentiri negat; postea tamen herum adeunti illum Rontzerio ac stipendiiorum petitionem in summam moderatiorem contrahenti utrumque indulget, l. vi, a c. 4 ad 8.

Andreas pirata imperatori militarem operam cum duabus armatis navibus offerens admittitur. Sed ab infensi Andrea Venetis altera ejus navium comburitur, ipso cum altera fugiente, l. vi, c. 10.

Mpyrigerius Tentza circa medium Decembrem Constantinopolim acciuit imperatoris appellit, excensurum se e navi negans, nisi obsides darentur. Tandem persuasus ad festum Christi natalis excendere creatur dux magnus, et filiem imperatori, sed cum exceptione, jurat, l. vi, c. 11 et 12.

Adhibitus inde ad consilium super petitionibus Catelanorum, ubi adivit ab imperatore quantum ipso jam dedisset Catelanis et quantum adhuc dare paratus esset, queri coepit avaro secum agi, cui tam paucæ cæterorum comparatione donarentur. Indeque defectionem ab imperatore cogitavit, l. vi, c. 14 et 15.

[P. 626] Mpyrigerius invitatus ab imperatore ad comparendum secum simul in festo luminum, hoc est Epiphaniæ, celebrando 6 Januarii, proterve recusat ire, irridens etiam contemptum concessa sibi ab Augusto insignia honorum; ac tertio post die vela fecit Callipolim ad Catelanorum castra, insulato Augusto, qui eum satis compertum parare defectionem invadi detinuerat a suis vetuit, l. vi, c. 15.

Imperator videns Catelanos plane certos belli palam Romanis inferendi, quod Genuensibus dudum et recentius Michaeli 864 Augusto indicantibus credere noluerat, ut id quoquomodo impidiret, Cæsaream dignitatem per legatos offert Rontzerio, qui eam certis ægre tandem conditionibus admittit, l. vi, c. 16.

Theodosius Chlumnus portans ab imperatore ad Rontzerium insignia Cæsareæ dignitatis cum diplomaticis auro bullatis et triginta nummorum millibus, audiens in itinere Catelanos non exequi pacta, et vim ab illis metuens, re infecta redit, l. vi, c. 17.

Insula Chios a Persis capta, direpta vastata est, plerisque incolarum barbarica immanitate trucidatis, ibid.

Rontzerius apud Callipolim injuriosam imperatori et superbe minacem concionem habet, l. vi, c. 18.

Post decem inde dies litteris ad Andronicum datis Rontzerius, penitentiam a se contra illum actorum et dictorum simulans, et necessitatem ex vi a suis in seditionem concitatis excusans, veniam petit, l. vi, c. 18.

Die nono Martii ad legationem a Catelanis misam Andronicus, magno cœtu congregato, orationem habet, qua eos officii admonitos etiam minis deterre a contumacia tentat, c. 19.

Andronicus imperator filium Constantini Porphyrogeniti, fratri sui, panhyperbastum creat, l. vi, c. 20.

Athanasium patriarcham ob immanem in omnes ævitiam cunctis exosum et ideo clam sparsis libellis famosis proscissum, adversus invidiam munire studens imperator, concionem habet de ejus laudibus, addens exemplum cujusdam Armeni, qui postquam Athanassi maledixisset, casu crux fregerat, quod ipse ponam esse divinitus illatam persuadere conabatur, l. vi, c. 21.

Inter hæc die qua Lazari excitati per Christum e mortuis Evangelium inter sacra recitatur in ecclesia Græca, quod certum est fieri Subbatio contiguo Dominicæ 865 Palmorum, sive pridie ejus festi, quod illo anno Pascha habente 26 Martii ounnino incidit in 19 ejusdem mensis, ac consequenter precedens sabbatum 19 Martii diem insedit. Rontzerius Cæsaris insignia ab Andronico imperatore ad se missa, cum tribus [P. 627] et triginta nummorum aureorum millibus, solemniter induit, l. vi, c. 22.

Rontzerius jam Cæsar cum 150 lectis e suorum numero Adrianopolini se confert, salutatus illuc Michaeli Juniores Augustum, a quo magnifice excipitur, l. vi, c. 23.

Rontzerius Cæsar ab Alanis interficitur Adrianopoli in ipso aditu cubiculi Augustæ, ad quam salutandam admittebatur, l. vi, c. 24.

Eius comites in custodiā tunc dati, postea fuga evadere conantes, obcessi, oppugnati, igne absumpsi sunt, l. vi, c. 25.

Catelani Callipoli, ubi dominabantur Romanis ibi crudeliter interfectis, obsidentur ab exercitu Romano, duce magno primicerio; sed obsidione, fraude impletatis induitiis, laxata arcem illam commenatis et præsidii muniunt. Tum aucti copiis regiones Romanas incurvant. Perinthum die 28 Maii vi capiunt, puberibus ibi repertis occisis. Et eadem die trajecto

Anni Chr.	Romanorum Pontificum, Clementis V	Impp. Ro- man.	Andronicus	fretu ignem tectis rusticis per campos injiciunt, obvios quosque obturantes, et terrorem urbis ipsius portis admovent, confusientium in tutum vix capientibus turbam, l. vi, c. 25. Cujusdam Catelanii ad imperatorem transfugae, quem is Ameralem creaverat, proditio detegitur, l. v, c. 26.
1307.	3	25 Michael.	14	Inde seditione in urbe concitata, plebs quarendorum Catelanorum latentium praetextu aedes civium diripit et inflammat, ibid. Frerii, hor est monachi Latini, domo et templo, que consensu imperatoris intra urbem habebant, per Athanasiū patriarcham expelluntur. Exarchus Pisanus, qui ei executioni praeuerst, per submissos 868 a Galatinis Genuensis sicarios vulneratur. Eam ob rem Andronicus Catelanis urbis ingressu arcit, l. vi, c. 28. Andronicus reconciliatur Genuensis, et appellantem in urbem longas eorum naves sedecim contra classem Catelanam duce Myrigerio urbi minantem pugnare persuadet. Omnes, praeter unam, Catelanorum naves in Genuensem potestatem veniunt. Dux ipse Myrigerius captur, l. vi, c. 29. Duo Romani duces, a Michaeli Juniore Augusto cum parte exercitus contra Catelanos missi ab iis in insidiis pertracti vincuntur, l. vi, c. 30. Plebem in urbe tumultuantem imperator Andronicus concione habita minis et monitis coeret, l. vi, c. 31. Junior imperator Michael universum exercitum contra Catelanos acie instructam ipso ductans vincitur, et de vita periclitatus regre fugit, l. vi, c. 32. Maturae segetes in campis, collectae fruges in areis et villis a rusticis undique in urbem [P. 628] fugientibus relicte, in praedam Catelanorum cedunt, ibid. Duae naves bellicae Genuensem magna mercede in bimestrem militem ab Andronico imperatore conducuntur, ibid. Andreas Muricus pro imperatore Tenedum obsidens, procurata per Genuenses ditione, arce illa politur, l. vi, c. 34. Manuel Zacharias Phocae imperitans insulas illi objacentes custodias suae immunes permitti ab Andronico impetrat, ibid. Myrigerius a Genuensis captivus in Italiam abducitur, l. vii, c. 7.
1308	4	Andronicus 26 Michael.	15	Incluso Didymotichi Michaeli Augusto juniore post pugnam adversari, et hinc Ospheintibalo Bulgaro Romanum limitem vexante, inde Catelanis cuncta infestanibus, Andronicus imperator de pace cum Catelanis per legatos Callipoli tractat, 867 sed frustra, illis conditiones intollerabiles exigentibus, l. vii, c. 4 et 2. Persae qui Catelanis militabant, dum iis offensi, se ad suos in Asiam recipientes, trajiciunt fretum, ab Andrea Murisco imperatoris navarcho intercepiti perimuntur, l. vii, c. 5. Inde Muriscus in premium operae creator Ameralis, ibid. Alani et Turcopuli ab imperatore deficiente Romanos impugnant, l. viii, c. 4. Attaleota in Oriente contra imperatorem rebellat, ibid. Catelani late omnes Romanas regiones populantur, l. vii, c. 5. Madyto longa obsidione Catelanorum fame laboranti Andreas Muriscus frumentum importat, l. vii, c. 11. Paulo post ab Augusto deficit, ibid. Madytus tandem ad ditionem compulsa capitur a Catelanis duce Pharenda Tzime, l. vii, c. 6 et 11. Athanasio patriarcha Constantinopolitano cunctis exeso, litanias Deo in tot malis propitiando quotidianas celebrante, ferale incendium casu aut Dei nutu preces illas se aversari declarantis sub vesperam exortum, a porta Cynegorum ad monasterium Prodromi frequentissime habitatum et ditissimum urbis tractum in cinereum redigit inestimabili jactura, l. vii, c. 10. Athanasius Alexandrinus patriarcha irrevocabiliter infensus Athanasio Constantinopolitano, ab Andronico imperatore frustra sepius conato hunc illi reconciliare in suam ecclesiam redire jussus, solvens Cretam versus desertum in Euboam, ubi graviter periclitatus a Latinis [P. 629] illie dominantibus, Thebis deinde conjectus in carcerem, tandem liber emittitur, l. vii, c. 8 et 16. Mense Aprili, Dominica qua nova vocatur, Meliteniota constans in fide Romanæ ecclesiæ moritur, l. vii, c. 31. 868 Cubuclea arx Mysia in Olympo sita per Amogabarus Persis perfidiosissime ac crudelissime proditum: ipsi Lampsacum salvi deducuntur, l. vii, c. 9. Turci arcem Examillii occupant duce Remoforte Latino, cuius in imperatore adornata proditio detegitur, l. vii, c. 12. Arx Thyraeum per longam obsidionem famis necessitate cogitur se dedere, et post illam Ephesus a Persarcha Sasane capitur; ubi templum S. Joannis evangelistæ, opulentissimum sacre supellectilis, tali occasione diuini contigit, l. vii, c. 13. Viginti millia militum a Charmpantane Kau Tocharorum in auxilium imperatori missa iconium pervenisse nuntiantur, ibid.

Ann Cbr.	Romanorum Pontificum, Clementis V	Impp. Ro- man. Andronicus IV
1308	4	26 Michael. 15

Catelani Turcopulis adjuorti Thraciam universam desolant, l. vii, c. 14.
 Imperator Andronicus auxilium a Genuensibus, legatis ad eos missis, implorat, ibid.
 Monachus Hilarion manu et armis adversus Persas feliciter rem gerit, ideo veratus a patriarcha, protectus ab imperatore, l. vii, c. 16.
 Prusa tributum pendere Persis cogitur, ibid.
 Primo vere naves longe circiter novemdecim Genoa Constantinopolim appellunt, l. vii, c. 18.
 Iis uti contra Catelanos negligit Andronicus, spe conveniendi cum illis de pace; quam ad rem legatos Callipolitum frustra mittit, ibid.
 Turcopuli juncti Amogabaris Alanos prælio vincunt in flibus Bulgariae, et multa iis prædam eruptam præmium victoriae inter se patiuntur, l. vii, c. 19.
 Amogabari ab Orestiade diu necquidquam oppugnata recedere coguntur, multis suorum amissis, ibid.
 Pars Amogabarii exercitus e Persis maxime confusa, Cani montis fauibus et arce occupatis, subjectam regionem vastat 869 segetibus matutinis dometendis, mense Julio, l. vii, c. 20.
 Alias arcas ejus tractus Romofortus cum Latinis capit, l. vii, c. 26.
 Isaacius Meleucus Persa, Persarum, qui Amogabaris militabant, ab iis abducendorum data imperatori fide, hoc vicissim ei promittente nuplias filii alterius Meleci, neptis sultana Azatinis, deprehensus dum quod erat pollicitus tentat, obturuncatur, l. vii, c. 15, 22 et 29.
 Magnus primicerius [P 630] Cassianus contra imperatorem rebellans, prodius a Chellensisibus, ducitur Constantinopolim, carceri mancipatus, l. vii, c. 24.
 Societas cum Iberis ab imperatore successu irrito tentatur, l. vii, c. 25.
 Arx Rhœdesti dedere se Romoforte cogitur, l. vii, c. 26.
 Imperator, legatis suis cum Genuensibus ad Catelanos missis, impetrare ab iis pacem nequidquam tentat, l. vii, c. 27.
 Romani ad Bizayam ab Amogabaris evaduntur. Post eam cladem, ne arx Bizye caperetur, mulieres pro viris ostentantes prohibent, l. vii, c. 28.
 Gravissimæ oppressiones omnium, præsertim ecclesiasticorum, ab Athanasio patriarcha immanitate describuntur, l. vii, c. 22, 28 et 35.
 Pharenda Tzimis in imperatorem proditio, specie transfigurata, deprehenditur, l. vii, c. 30.
 Maria soror imperatoris, sponsa Charnpantuni Kani Tocharorum destinata, Nicæa degens, impetratis a sposo armatorum triginta milibus, ut fama ferebat, adventantibus, frustra conatur deterrere Atmanem a Romanis arcibus tractuum illorum oppugnandis. Nam ille eo ipso tempore Tricocciam, munitissimum Nicæa propugnaculum, vi expugnat, l. vii, c. 33.
 Thasi arcem a Manuele Genuensi, Zacharias fratre sui sororis filio, occupatam, missis summa æstate decem navibus, 870 praefecto Marule, recuperare imperator nititur, ibid.
 Anus arx Romana frustra oppugnatur a Latinis, duce Tzime, ibid.
 Duxes Catelanorum inter se dissidentes ne a misso quidem a rege Siciliæ proprio filio conciliari queunt, l. vii, c. 34.
 Tandem ad Cassandraem Catelanorum duces inter se pugnant. Myprigorio interfecto, Pharenda Tzime fugato, solus Romofortius rerum potius universas Catelanicas copias in Thessaliam dicit, l. vii, c. 36.
 Finis hujus historiae in anno vita Andronici undequinquagesimo desinens, ibid.

GEORGII PACHYMERÆ

SCHOLIA

IN OPERA DIONYSII AREOPAGITÆ.

Vide hujusce Patrologiaæ Græcæ tom. III.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΕΚΦΡΑΣΙΣ
ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΕΩΝΟΣ⁽¹⁾

GEORGII PACHYMERÆ
DESCRIPTIO AUGUSTEONIS.

(Banduri, Imperium orientale, tom. I, p. 114.)

Τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος, ἡ Σοφία; πολλαὶ μὲν καὶ παντοδαπαὶ ταῖς; ἐντὸς φρέσταις χάρισι· πολλαὶ δὲ γε καὶ ταῖς ἐκτὸς κεκαλώπισται· καὶ τούτων τὸ θαῦμα, κρέστον ή λέγειν· δεις καὶ στυγή μᾶλλόν εστι τοῖς δρῶσι τῶν θεαμάτων κατατρυφόν, η λόγοις διεξιέναι τὰ καὶ λόγους αὐτοὺς ὑπερβαίνοντα. Οὐδὲ γάρ ἄπαξ μόνον η δεύτεραν η καὶ πλειστάκις θετινθόντα ταῦτα καὶ μετ' ὑπερβολῆς θαυμάσαντα, ἀγαπῶν· ἀλλ' ὅσον ἂν τις καὶ βλέποι, μᾶλλον θαυμάζει· καὶ τότε πρώτον δρῦν ἥγεται, δεις καὶ παραστάς θετρυφόν τοῖς θεάμασιν, εἰ καὶ πολλάκις εἰδέ τε καὶ επειδύμαχε. Περὶ γοῦν τούτου τέσσον ἀπέχω λέγειν, δοσον καὶ διφεργετέσσι κάλλος ἡγοῦμει τοῦτο καὶ μυστικόν· καὶ δι θεῷ μόνῳ πρέπει, τούτο δευτέρως κατ' ἔμαυτον ἔχειν πιστεύων, τὸ θελον τούτο καὶ λέρον σκήνωμα· ὃς εἰπερ ἔστιν ἐν ρειροποιήσιοις ναοῖς κατοικεῖν τὸν Θεὸν, τοῦτον εἶναι καὶ μόνον εὐτὸν ἀπόντων τῶν ὅποι ἡλίον. "Οὐ δ' ἔστι βλέπειν τὴν ἀριστερὴν τὸν νεύον εἰσιόντας έξι ἀρρογῆς λίθων Ιστάμενον κίονα, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἀνθρίδιντα, τολμητόν δῆναι τοῖς λόγοις, καὶ ταῦτα παραστῆσαι. τῷ μήτι ιδόντι, καθόδον οἰόν τε. "Ἔχει γάρ ὡδέ πη, ὃς διδύγεισιν.

Αὐλεῶν ἐξ ἀρχαίου τῷ θέλει τοιτῷ νεψιν οἰκοδομήμασι δημοσίεις περιτετείχισται· οὐ μέσον δι Αἴγου· στέλνειν ξεσταται· καὶ ξεστιν οὐτος, Αἴγουστον στήλη, Ιουστινιανού, εἰς τιμὴν ἔκεινην σταθεῖσα, δρτὶ τῶν κατὰ Περσῶν πόλων ὑπανακύψαντι. Βάθρον τε γῆς;

(1) Ἐκφρασις τοῦ Αὐγουστεώνος. Augustenon amplissimum atrium suū, porticibus circumdatum, ac vestibuli vicem præstilī Magnæ Ecclesie. De Augusteone seu de columna et statua equestri Justiniani lignum Aeneum noster [in Patrologia tom. CXXII, post Psalmum]; Zonaras pag. 52, Zosimus lib. II, et Cedrenus qui subdit, hanc columnam ex tegulis æreis Chalices, cum in seditione Victoriorum consiliis grasset, confectam esse: 'Ο περὶ αὐτῶν τὸν κίονα χαλκὸς ἀπας, χέραμος ἦν διάχρυσος τὴν εἰσόδου τοῦ παλατίου Κωνσταντίου τοῦ

A Templum Dei, Sôphia dictum, multa variaque intus ornatur pulchritudine; multis item extrinsecus fulget ornamentis: quæ ita mirabilia sunt ut prorsus enarrari nequeant. Tantis enim spectaculis licet potius cum silentio frui, quam verbis ea recensere, quæ omnem sermonem exsuperant. Neque enim semel, aut bis, aut pluries hæc videntem stupor cum voluptate conjunctus occupat; sed quanto magis intuetur, tanto majori admiratione capit: ac licet plerumque viderit et miratna sit, tunc se primum videre putat cum denuo accedens tot mirabilibus delectatur. De illo itaque disserere eo in agis abstineo, quod inenarrabilem peto decorem illum mysticum. qui uni Deo competit: nam divinum et sacrum illud tabernaculum, secundas hac in parte obtinere existimo. Quod si fieri posset ut Deus in manuactis templis habitaret, hoc fore puto sub sole unum in quo versaretur. Audacius tamen columnam illam cum imposita statua describere aggrediar. quæ in templum iustrantibus ad levam visitur, lapillis mira arte compactis vestita, ut iis qui non viderint pro facilitate depingam. Ita vero se habet ut hic enarratur.

Atrium hujus divini templi ab antiquo publicis ædificiis circumtingitur, in cuius medio Augusteon erigitur, hoc est, statua Justiniani Augusti in ejus honorem tunc erecta, cum Persici belli lachoribus perfunctius reversus est: Basis autem co-

μεγάλου βασιλέων; ἐπικαλύπτων, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν Χαλκῆ προσαγόρεύεται. *Et autem omne, quod circa columnam est, tegula sunt inaugura, ingressum palatii Constantini Magni imperatoris contingens, qui usque nunc Chalce appellatur.* Cæterum hanc statuam equestrem Justiniani graphicè omnino descripsit Procopius lib. I De ardī, cap. 11; ex eoque, quidquid in hanc rem habent cæteri scriptores, hanse-ruat. Quæ Procopii descriptio cum sit longiuscula et ejusdem libri facilis cuique copia, consulto a nobis omititur.

luminæ a terra exsurgit, septem ex marmore albo gradibus instructa: (verum tres inferiores gradus injuria temporum in terram dépressi sunt;) gradus autem inferius latiores, angustiores superius: neque ab uno solum, sed a quatuor lateribus, secundum quadranguli figuram gradus habentur, quibus adscendi potest, donec ad planum perveniat: et hactenus quidem planum esset, nisi quodpiam istuc ædificium ex lateribus et calce constructum fuisset, quatuor columnarum in totidem angulis conspectum præferens, etsi vere columnæ non sint, sed columnarum speciem solum repræsentent: nam in superficie marmorum tabulae adaptantur, quæ intus pyromachas lapides contegant; ut ex uno, qui per tempus tabulam amisisit, ediscere licet. Ædificii forma in cubum concinnata est; ita ut, ex senis cubi superficiebus, quatuor e lateribus positæ, totidem porticibus ornentur. Huic ædificio basis alia ex marmore albo imponitur; isti altera, huic tercia: his omnibus quarta circularis, ex marmoribus confecta; ita ut tres quidem latitudine aliæ aliis minores et angustiores sint, quarta vero in circulum sit composita, atque basin tribuat columnæ consenteam. Iste fundatur columnæ, olim quidem, ut narrant, vario et Temesio ære vestita; quod, si fides narranti habeatur, argento non multum concederet. Nunc autem nuda omnino manet, ut possit quisque lapides ejus numerare, ac deprehendere Pyromachas esse, commissurasque cognoscere. Habetque circulares ordines ex lapide albo, in longitudine columnæ pari interstitio disjunctos, qui ad decem numero sunt: hinc alios circulares ordines ex marmore albo, sed ii contigui sunt; ita ut secundus primo, tertius secundo impositus sit, et sic deinceps usque ad nonum. Verum ii non æquilateræ in structura se habent, sed latiores gradatim sunt, ut basin latiorem imposito ordinis præsident, qui decimus novem aliis incumbit; ita ut nec ista pars perfecto numero careat. Hujus vero lapidis forma quadra est; verum in mediis lateribus commissuram exhibet, ita ut linearè frangi videantur, et fracturæ lapidibus obsignentur; ac præter illos tantum, totus lapis in circuitu ære operitur. Ab hinc autem artifex ædificium contrahens densum lapidem imposuit, huic vero alium minoris circumquaque latitudinis, qui congruentem equo basim præbeat: non modo enim columnæ latitudinem expetebat, ut quæ impositæ sunt firmitius consistrent, sed etiam angustius cacumen desiderabat, ut opificium impositum oculis undequaque patret. Equus autem senus est, mire artifcio elaboratus, nec dignus qui a prætereuntibus negligatur, etiamsi quis plures in die istac transeat. Quem si spectaveris dicas sanc in aerem et ventum cursum dirigere, atque ad Orientem

A ὥπανχει τὸν κίονα. Τὸ δὲ βάθρον, χλίμαχες μέχρι καὶ ἐς ἑπτὰ βαθμίδας λευκῆς μαρμάρου ἀνωροῦμηνται (τὰ δὲ κάτω τῶν βαθμίδων, μέχρι καὶ ἐς τὰς τρεῖς, οὗτα τοῦ χρόνου καινοτομοῦντος, κάτω γῆς κατωρχαται) ἀπὸ πλατέος τοῦ κάτω εἰς στενὸν λήγουσαι: πλὴν οὐκ ἄφ' εἶδος: μέρους, ἀλλὰ παντεχθεν κατὰ σχῆμα τετράγωνον· ὡς ἀναβαίνειν μὲν κάτωθεν, ὅπόθεν τις βούλοιτο· εἴτα δὲ κατανεῦν εἰς ἀγχώμαλον· καὶ ἦν καὶ ίσεν ἐπίπεδον τοῦτο δι' δόου, εἰ μή τι ἐπ' αὐτοῦ ἔξι ὅπτῆς εἰλίνθου τε καὶ τιτάνου οἰκοδόμημα κατεσκεύαστο, τετράσι μὲν ὡς ίσεν κατὰ γωνίας τὰς ίσας κίονις συνεχόμενον, εἰ μήν δὲ καὶ κίονιν ἀντικρυς, πλὴν δύον ίσεν· ἐπιπλῆκης γάρ πλάκες μαρμάρων ἔξιφασμέναι, τοὺς ἐντὸς πυρομάχας λίθους συγχρύπτουσιν, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐκ μιᾶς, ἀποβαλούσης τῷ χρόνῳ τὴν πλάκην· καὶ τὸ τοῦ οἰκοδόμηματος σχῆμα εἰς κύβον ἀποτέρονται, τῶν δὲ ἐπίπεδων τὰ κατὰ τὸ πλάγιον τετταρά στοάς καλλυνομένων (2) τέσσαρει. Ἀνωθεν δὲ τούτου, πάλιν βάσις ἐπέρα μαρμάρου λευκῆς· καὶ αὐτῆς ἐπ' αὐτῆς ἀλλή· ἄφ' ής καὶ τρίτη· καὶ ζώνη τις ἐπὶ ταύταις ἀπὸ μαρμάρων τετάρτη· ὡς τὰς τρεῖς μὲν ἀπὸ πλατέος καὶ ταύταις εἰς στενὸν κατανεῦν, τὴν δὲ ἐπ' αὐταῖς ζώνην κυκλοῦσθαι, καὶ διδοναι τῷ στύλῳ τὴν βάσιν ἀρμόζουσαν. Ἐντεῦθεν δὲ στύλος ἐπιφοροῦμηται· πάλαι μὲν, ὡς ἀκούομεν, κακαλυμένος ποικίλῳ τεμεσίῳ χαλκῷ· εἰ δὲ πιστεύειν τῷ λέγοντι, οὐ πολλῷ καὶ ἀργύρῳ δύονται· νῦν δὲ γυμνὸς τὸ παράπαν φαινόμενος· ὡς ἀριθμεῖσθαι καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ (3) δύοσι, καὶ διτὶ πυρομάχαι εἰδίναι, καὶ δύοις ἀρμόζονται· ἔχων καὶ ζώνας τῆς αὐτῆς λευκῆς λίθου, κατὰ τὸν κάλαμον· πλὴν δύον τὸ ίσον πρὸς ἀλλήλας τοῦ διστοήματος ἔχουσει, μέχρις καὶ δεκάδος προΐσται. Ἐντεῦθεν ἀλλαζεις ζώναις μαρμάρου λευκῆς, ἀλλὰ συνεχεῖς αἵται, δευτέρᾳ ἐπὶ πρώτῃ, καὶ τρίτῃ ἐπὶ δευτέρᾳ, καὶ ἐφεξῆς. Ἐγρις ἐνένα διήκουσαι· πλὴν οὐκ ἔξι ίσου τὴν ἐποικοδομὴν ἔχουσαι πάσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλατύτερον ἀνοιγόμεναι, βάσιν οἷον εὔρεταιν τῷ ἐπικειμένῳ περίχωσαι· τὸ δὲ ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ἐννέα ζώναις τὸ δέκατον, ὡς δικαὶ τοῦτο μέρος μὴ στεροῖτο τῆς τοῦ ἀριθμοῦ τελειότητος. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ λίθου τετράγωνον, ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα συνιζάνον, ὡς οἷον τὰς γραμμὰς κλάσθι, καὶ λίθοις σημειοῦσθαι τὰς κλάσεις, καὶ παρτούτους καὶ μόνους, χαλκῷ τὸ πάν τοῦ λίθου καλύπτεσθαι γύρωθεν. Ἐντεῦθεν αὖθις συστέλλων ἐτεχνίτης τὸ οἰκοδόμημα, τίθησι λίθον παχύν, καὶ δὲ αὐτῷ ἐπέραν, πρὸς αὐτὸν μὲν ἐλαττούμενον, ικανὴν δὲ βάσιν τῷ ἵππῳ διδόντα. Οὐ μόνον γάρ ίσει πλάτους τῷ στύλῳ, ἀσφαλείας χάριν τῶν ἐπικειμένων, ἀλλὰ ἐπέρωθεν καὶ στενότητος, ὡς δικαὶ παντεχθεν ἀριθμηλον ἢ τὸ ἐπικειμένον τέχνασμα. Τὸ δὲ ἵππος ἐστὶ χαλκοῦς, θαυμαστῶς τοῦ σχῆματος ἔχον, καὶ ἕκιστα παρορθεῖσαι τοῖς παριούσιν δέξιος, εἰ καὶ πολλάκις τις τῆς ημέρας ἔκειται διέρχοιτο· εἴποις δὲ αὐτὸν βλέπων, πρὸς δινεμον τρέχειν ὁρμῶντα, καὶ

(2) Καλλυρομέτωρ. Edit. male, καλλυνόμενον.

(3) Καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ. Perperam in Edit., καὶ τοὺς λίθους αὐτῶν.

τῆς πρὸς ἀνατολὴν ἀπεισθαί. Οὗτως δέρα τὸ τῆς κα- φαλῆς ἐσχημάτισται, ὡς ἀναστοθημένην εἶναι, καὶ πρὸς βορρᾶν μικρὸν παρεγκάλινουσαν. Οὗτως; αἱ χαῖ- ται καὶ δυστὶ τρίχες τῇ κεφαλῇ ἐμπεψύχασι, φυγοῦ- σαι τὸ εἰδετόν, διεγέρονται, καὶ πρὸς ἀνεμον πα- ζουσιν. Εἰ δὲ που σὺν ταύτῃ καὶ τὸν ἀριστερὸν τῶν ἐμπροσθῶν ἴδοις ποδῶν, πῶς κατὰ γόνυ χυρτοῦνται, καὶ τῶν ἀλλών ἀρηρεισμένων εἰς γῆν αὐτὸς μόνος ἥρηται, εἴποις ἀν κινεῖσθαι δή καὶ τὰ δάκυρα. Εἰ δὲ καὶ χαλινὸν ἔφερεν ἐπὶ στόματος, ὡς ἔχειν εἰκά- ζειν τὸ πάλαι τὸν ὄρθως σκοπούμενον, θάτερον ὑπο- νοοῦτο δυσὶν, ή τῷ βυθῷ: ὁγχίμενον, κρανίνειν ἐκ βίας τῷ ἐμπροσθῶι, ή μήτην ἀνιέμενον, οὗτος ἐπιτα- χύνειν τὰ τῆς πορείας, ὡς μή φθάνειν τοῦτον τῆς γῆς ἀπεισθαί, καὶ προφθάνειν τὸν διπισθεν. Οὗτος δέρα ἐκ πνεύματος τίνος ἐγκαρδίου ἐμφύτου πρὸς τὴν ὄρμην καὶ τὰ στέρνα τῷ ζῷῳ εὑρύνονται, ὡς ἐπισημαίνειν καὶ τὰ οἰδήματα. Οὗτος ἀκμά- ζουσα ή οὐρὴ διπισθεύ, οὐ κατὰ τρόπον κειμένη, ἀλλ' οἷον ἀνεγγερμένη τὸ πρώτον, εἴτα καθιερένη παρὰ ποδάς ἐς γῆν. "Ορα δὲ καὶ τὸν ἐπιδάτην εὐθὺς, ἐπιπότου δρομέως· ἔχοντα σχήματα, καὶ τοὺς πόδες παρὰ πλευρὰν ἐκτείνειν διέχοντα. Εἰ δέ γε καὶ ἀμ- βάδας φοροῦ, ἀλλ' εἰκάσαις ἀν αὐτὸν ἐπιγαννυμένῳ τῷ ἵππῳ καὶ κυδρουμάνῳ, διεὶς καὶ δίχα κέντρου καὶ μύωπος· ἰκανῶς ἀνυστά οἱ τὰ τοῦ δρόμου καὶ τῆς προδίσσεως· καὶ οὗτος ἀτημελήτως οἱ πόδες· ἔχου- σιν, ὅστις δοκεῖν αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν κρατεῖσθαι, τοῦ παρδιακοῦ ἐξημένους κινήματος, μηδὲν συνεγομέ- νους ἐξ ἀφεστρίδος· κατὰ τὸ σύνθεσε. Ἐπικάθηται γάρ τῷ ἱππῳ οὐρρῶν, ἐπεπτῆτης νεανικός, δλος μετάρ- σιος, καὶ τοικῶς μακρὰν βλέποντι· ἀνήρ οὐ τριχώ- σει φίλος τὰ πρὸς ὑπήνην· τὰς δ' ἐπὶ κεφαλῆς τρί- χας· ἀπεθριμένος μὲν τὰ ἐς μέτωπον· τὰ δ' διπισθεν, οὐδὲ μέχρι αὐχένος, δοσον καὶ αὐτὸν ὄρδεσθαι κουρῆ- γαλροντα. Οἶον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κράνος, ὡς μηδὲν ἐπικαλύπτειν, καὶ τὴν φοροῦντα κοσμεῖν. Οὐδὲ γάρ κατὰ πλάτος ἐπίκειται· οὐδὲ γε κατὰ κύκλον ἀποτετόρνεται· ἀλλ' δοσον μὲν ἐγγίζει τῇ κεφαλῇ, στέφανος εἶναι δοκεῖ, κροτάφους περιγρά- φων ἐξ ίσου καὶ μέτωπον. Τὸ δ' ἀντεῦθεν καὶ ἀνω, ἡρόμα κατὰ μῆκος ἐκτέταται, καὶ ἐς πολὺ φθάνον, πεπερὰ τῇ κεφαλῇ χρυσαυγῇ γίνεται· καὶ τὸ χρῆμα καὶ ἐς ἐμὸν ἡν ἀκέραιον· ἀνέμου δὲ ποτε πνεύσαντος ἀξιούσιον, φτιπούνται δύο πτερά· καὶ τότε μέγιστα πολλῷ τοῖς δρῶσιν ἐφαίνετο, ή καθόσον ὄρῶνται κοσμοῦντα τὴν κεφαλήν· ἀ δὴ καὶ ἐς δεῦρο παρὰ τῷ τῇ, ἐκκλησίας ταμιαῖον ἀποτεθησάυρισται. Ἔσταλ- ται δὲ καὶ τὸ σῶμα, ἀντὸς μὲν οὐ περιττῇ τινι καὶ περιστευομένῃ στολῇ, ἀλλ' οἷον εὐσταλῆς ἀν ἐπιπό- της ἀμπισχοίτο, δινωθεν μὲν, μόλις καὶ ἐς ἀγκῶνα, κάτωθεν δὲ, περὶ γόνατα φθάνουσαν. Ἀνήπτται δὲ καὶ μανδύαν ἐκτὸς, στολὴν, ὡς φησιν, Ἀχιλλειον· ή καὶ τινα καλύπτουσα τῶν μερῶν, κάκειθεν ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὡμον ἐπικειμένη, φθάνει καὶ μέχρι τῆς τοῦ ἵππου ἱένος, πολὺ τε μέρος περιλαμβάνει τῶν διπισθεν, καὶ περιττῇ περικέχυται. Αἱ μέντοι κείρες τῷ ἀνθράκᾳ οὐκ ἀσχαλοῦνται περὶ τὸν ἵππον, οὐδὲ δοσον καὶ ιθύνειν ἐπιπλάτου τρόπον δοκεῖν· ἀλλὰ τὴν

A ferri. Caput ita concinnatum est ut ferocitatem exhibeat, at ad Aquilonem parumper declinet. Jubae et crines capiti hærentes incompositi, ad ventum ludere videntur. Quod si ad hæc lævum anteriorem pedem conspiceris, a genu recurvum ac flexum advertas, ita ut aliis terram prementibus ipse solus suspensus sit: ac putes etiam inanimata moveri. Quod si unquam frenum in ore habueris (quod sane olim habuisse putabit quisquis recte conjectaverit), alterutrum sane suspiceris, aut saucibus habenarum vi constrictis sese equum arrigere, aut laxatis habenis tam concitatio cursu ferri, ut pes anterior terram non contingat, posteriorque præveniat. Ita vero ex spiritu quodam interno et naturali equi pectora dilatantur, ut etiam musculos observes; aic cauda vigore plena cernitur, ut non demissa concidat; sed quasi erecta primum, deinde remissa ad pedes et ad terram effluat. In sessorem vero conseruat oculos adjicias, cursoris equitis formam referentem, ac pedes ad utrumque latus distendentem. Etiam si vero calcaribus instrucius sit; at statim conjicias ex equi alacritate et ferocia, ipsum sine stimulo posse propositum cursum perficere. Pedes autem ita negligenter compositi videntur, ut tamen se ipsi continent, et ex ipso cordis motu regi putentur, nulla scandula pro more suffulti. Nam equo insidet audax juvenis, totus sublimis ac procul inspectanti similis: vir sane, sed imberbis, cuius coma a fronte detensa, pone vero nec ad collum usque demittitur; ut testimes illum tonsura delectari. Cujusmodi autem galea, quæ nihil obiegit et equitem exornet? neque enim vel latitudinem obtinet, vel caput circumcludit, sed qua capilli admovetur corona similis est, tempora et frontem sequabiliter circumscribens: hinc vero superne sensim longitudine extenditur, et multum asurgens in pennis deauratas a culmine desinit: quæ ad meum usque tempus servato sunt: verum resstante vehementissimo vento duæ pennis colla- pasunt: quæ tunc longe majores vias sunt, quam cum caput exornarent: et bactenus in thesauro Ecclesiæ reconditas videntur. Corpus autem strictiore nec superflue exundanti tunica interior D vestitur, qualem gestant equites cultiores: quæ superne vix cubitum attingit, infra vero ad genua extenditur. Exterius autem pallium adjungitur, quod Achilleam stolam nuncupant. Ea vero aliquas corporis partes obtegens, atque hinc in lævum humerum collecta, usque ad lumbos equi pertingit, et magnam posteriorum partem occupans large diffuit. Manus vero statim non tractando ac dirigendo, sessorum more, equo occupantur; sed dextram quidem erigit, quasi martiali quodam generosoque sensu et animo hostibus graviter interminetur. Verum non ex amentia et insuna audacia quadam, ut quispiam arbitretur. Nam læva manus huic occurrit suspicioni, atque virum ab ea plane defendit et tuetur. Siquidem

ca ipsa manu parum a corpore semota, pomum aeneum deauratum tenet, in quo ejusdem materie crux erigitur. Videturque declarare qua fiducia motus alteram manum extendat et graviter comminetur. Pomum quippe illud mundum significat, quem manus ipse tenens totius orbis imperium adcepit, crucis virtuti confidit.

μάτος, μῆλον χαλκοῦν ἐπίχρυσον· ἐφ' οὗ καὶ σταυρὸς δράκως ἔχων τῆς βλῆτης· Ισταται· καὶ οὐκέτι δεκτόντες οὐδὲτέραν ἀκτετακών, καὶ μετ' ἐμβριθοῦς ἀπειλούμενος σχήματος, ὡς θαρρῶν ἀπειλεῖται· στι καὶ τὸ μῆλον εἰκονίζεται ἔχει τὸν πότρον, διὸ καὶ χειρὶ περισχεῖν, πάσης γῆς ἀναψάμενος τὸ κράτος, δυνάμει τεθάρρηκε τοῦ σταυροῦ.

Α μὲν δεξιὰν ὑψοῦ ἀνατείνει, καθόδου οὖθις τα. μετατονος; ἀρετοῦ καὶ γενναῖου φρονήματος, καὶ ἐμβριθῶς ἀπειλούμενῷ ξεικε τοις; ἐχθροῖς· πλὴν οὐδὲ ἀπονοτας τινᾶς καὶ θράσους ἀλόγου. ὡς ἀν οἰηθεῖται· Φένεις γάρ ή λαϊς τὴν δευτήν ταύτην ἀναιροῦσα δέξιν, καὶ ὑπεραπολογουμένη ταῦρος ἐς ταμβίστα.

Κατέχει γάρ ἐπὶ ταύτης, μικρὸν ἀπειλούσης τοῦ οὐρανοῦ, μῆλον χαλκοῦν ἐπίχρυσον· ἐφ' οὗ καὶ σταυρὸς δράκως ἔχων τῆς βλῆτης· Ισταται· καὶ οὐκέτι δεκτόντες οὐδὲτέραν ἀκτετακών, καὶ μετ' ἐμβριθοῦς ἀπειλούμενος σχήματος, ὡς θαρρῶν ἀπειλεῖται· στι καὶ τὸ μῆλον εἰκονίζεται ἔχει τὸν πότρον, διὸ καὶ χειρὶ περισχεῖν, πάσης γῆς ἀναψάμενος τὸ κράτος, δυνάμει τεθάρρηκε τοῦ σταυροῦ.

ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΑΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΦΛΑΚΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΑΙΦΩΝΤΑΣ

ΟΤΙ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΛΕΓΕΤΑΙ ΠΝΕΥΜΑ ΓΙΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ Η ΔΙΑ ΤΟ ΧΟΡΗΓΙΕΙΘΑΙ
ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΤΟΙΣ ΛΕΙΤΟΙΣ (!).

PROTECDICI ET NOMOPHYLACIS

GEORGII PACHYMERÆ

ADVERSUS EOS QUI DICUNT

IDEO DICI SPIRITUM FILII, QUOD HABEAT EAMDEM ATQUE ILLE NATURAM
VEL QUOD DIGNIS AB EO SUPPEDITATUR.

(Græcia orthodoxa, tom. I.)

Si virtute naturali, ignis adurens est, quod adu-ret (id vero sèpius efficit, et quod aduri aptum natum est, adurit), quæro inter hæc duo quodnam prius est, agerene et urere, an facultas ipsa naturalis adurendi; vel facultas ipsa adurendi ipso urendi. actu? Plane facultatem affirmabit quilibet. Nisi quis velit asserere, prius ipsa natura actionem esse. Quando vero necessario id affirmabitur, poscidere scilicet facultatem naturalem ignem adurendem, esse prius ipsa adustione, et non oppositum; quæro adhuc, in causis et effectibus, quodnam prius vel est, vel intelligitur? Omnino sane causa: neque enim posterius prioris esse causam dicimus. Et quidem Dialecticorum lex est, de iis, qui propter quid postulant, causam reddere. Et hoc

El κατὰ δύναμιν φυσικὴν καυστικὸν ἔστι τὸ πῦρ, διτι καύσετεν ἀν (ἐνεργειῇ δὲ τοῦτο πολλάκις, καὶ τὸ καυστικὸν κατεῖ), ζητῶ τὸ πρότερον ἐπὶ τούτοις· πότερον τὸ ἐνεργεῖν καὶ καίειν τοῦ ἔχειν δύναμιν φυσικὴν καυστικὸν είναι, ή τὸ δύχειν τὴν τοῦ καίειν δύναμιν, τοῦ καίειν καὶ ἐνεργεῖν; Καὶ πᾶς τις ἄν φησει τούτο. Εἰ μὴ οὔλοι λέγεντι πρότερον τῆς φύσεως τὴν ἐνέργειαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀν δύολογηθῇ τε ἀνάγκης, δεῖ τὸ δύχειν δύναμιν φυσικὴν καυστικὸν είναι τὸ πῦρ, πρότερον τοῦ καίειν ἔστιν, καὶ οὐ τοῦτο ἐκείνου, ζητῶ ἐπὶ τῶν αἰτιῶν καὶ αἰτιατῶν, πολον πρότερον, ή ἔστιν, ή ἐπινοεῖται; Πάντως τὸ αἰτιον. Οὐ γάρ τὸ διτερον τοῦ προτέρου αἰτιασθεῖται. Νόμος δὲ διολεκτικῆς ἐπὶ τῶν ζητούντων τὸ διά τι, ἀποδίδονται τὸ αἰτιον. Τούτο

(1) Ex opusculo potissima Græcorum de processione Spiritus sancti responsio, qua illi se Latinorum argumentis fecisse satis existimauit, refellitur et convellitur, ut hinc concepias vim veritatis, dum homo Latinus infensissimus, et eorum in tali doximata

acerrimus oppugnator, ut ex ejus liquet Historia, cum serio scribit, noui aliud quam rem meram, et quid Latini enuntiati. Habui ex bibliotheca Valliciana. ALLATIUS.

δὲ θεμένων πρότερον. Εἰ δὲ τοις φαῖ τὸ καυστικόν εστί τὸ πῦρ καυστικῶς; οὐ καλὸν ἀπολογεῖσθαι, διότι καὶ τὸ ξύλον. Ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ καλεῖν τὸ ξύλον τὸ πῦρ, μηδὲ ἐνεργεῖν ἔχον τὴν φυσικὴν δύναμιν. Διετῶς γοῦν ἀμφατάνει ἡ τοιαύτην αἰτίαν τιθεῖσα, τῷ τε γάρ οὐτερον λέγειν αἴτιον τοῦ προτέρου, καὶ τῷ τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τοῦ φυσικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης δυνός. Εἰ δὲ τις ἐρωτήσεις διὰ τοῦ καὶ τὸ πῦρ τὰ ξύλα; εὐλογὸν ἀποδίδοντας τὴν αἰτίαν, διότι καυστικόν εστί φύσει τὸ πῦρ. Τούτου δὲ εἰ ζητοῖ πάλιν τὸ αἴτιον, διότι πῶς καυστικὸν τὸ πῦρ φύσει; ἄλλο τις πρότερον ἐννοήσεις, καὶ οὐ τό, διότι καλεῖ τὰ ξύλα. Τούτο γάρ ἐστιχθῆ καὶ οὐτερον, καὶ ἐνδεχόμενον μὴ γίνεσθαι. Πάλις οὖν τὸ μὴ γίνεσθαι ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ οὐτερον τοῦ φύσει, καὶ προτέρου αἴτιον δὲ εἴη; Ἀλλὰ τυχὸν αἰτιάσαις ἀν, διότι λεπτομέρεις τὸ στοιχεῖον καὶ εὐχίνητον φύσει. Καὶ διτερευτικὸν ἐνδοθεν πρός ξενικὸν φυσικῶς τῆς βρώμης ὥκυτης, καὶ τῷ λεπτομερεῖ, καὶ δραστικῷ τῆς φύσεως, καὶ τοιαῦθεντερα. Οὗτως καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἐννοήσεις τις τολμήσας μικρῷ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμάζει. Εἰ γάρ οὐ περιχρόνως μὲν Πνεῦμα Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ δύοιν, καὶ διότι τε, καὶ λέγεται, διδοται δὲ ἐγχρόνως τοῖς ἀξίοις παρὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ χορηγεῖται τὸ Πνεῦμα, ὁμολογούμενον ἀνεμφιβόλως πάντει, ὡς τὸ ὑπέρχρονον τοῦ ἐγχρόνου πρότερον, καὶ τὸ φύσει τῆς ἐνεργείας. Εἰ γοῦν τις ζητοῖ, διὰ τοῦ χορηγεῖται τοῖς ἀξίοις τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ; εὐλογος ἡ ἀπάντησις, διότι λέγεται τοῦτο τε, καὶ λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ. Ἐκείνῳ γάρ τὸ αἴτιον, τούτο δὲ τὸ αἰτιατόν. Εἰ δὲ πάλιν ζητοῖ, διὰ τοῦτο καὶ λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ ἡ Παράκλησις, οὐχ διότι λέγειν τοῦτο, διότι διεῖται τοῖς ἀξίοις παρὰ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα χορηγεῖται. Τούτῳ γάρ οὐτερον, καὶ ἐγχρόνον, καὶ διὰ τοῦτο αἰτιατόν. Ἀμαθής τοινυν ἡ ἀπόκρισις, τὸ δὲ ἐρώτημα εὐλογον. Καὶ οὐ περ τοῦ διότι τὸ Πνεῦμα μὲν ἐστί τοῦ Υἱοῦ ὑπερχρόνως, διδοται δὲ ἐγχρόνως, ἀμφισθητόμενον, ἀλλὰ περ τοῦ διότι τὸ οὐτερον τοῦ προτέρου, καὶ τὸ ἐγχρόνον τοῦ ὑπερχρόνου αἰτιώμεθα. Ὁπερ ἀδύνατον. Ποτε τοις μὴ δεστιν αἴτιον τὸ χορηγεῖται τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ τοῖς ἀξίοις. Τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι Πνεῦμα Υἱοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ πατρὸς, ἀλλο τοις ζητητέον τούτου τὸ αἴτιον τοῖς ἀξίοις, διντας τῆς τοιαύτης ζητήσεως. Εἰ δὲ δεῖ τι τολμᾶν, διότι διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς προσδικᾶς ἐστί τὸ Πνεῦμα, καὶ διὰ τῆς φυσικῆς μεσιτείαν τοῦ Υἱοῦ, δι' ἣς τὸ τε μονογενὲς φυλάττεται οἱ, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐξ αἰτίου τοῦ Πατρὸς εἶναι οὐκ ἀπέργεται. Ἡ γάρ διὰ τὸ ἐξ οὐ αἴτιου ἐστί, καὶ οὐ καθ' αὐτήν ισταται. Ἡ δὲ διξικανή ἐστι πρός τὸ δύον καὶ μόνον δηλοῦν, πρός δὲ τὴν δευτέραν ἀπάντησιν, τὴν, διότι ὡς διμούσιον τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ λέγεται Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Οὕτως διμένιν φητέον. Εἰ διμούσιον τὸ φῶς τῇ ἀκτίνῃ. Ἀμφω γάρ ἅμα ἐκ τοῦ ήλιου, καὶ φῶς μὲν αἴτιος λέγεται, καθάπερ ἀμέλει καὶ ήλιον. Ἀκτίς δὲ φωτὸς οὐ λέγεται, εἰ μὴ διεσταλμένως, φωτὸς παρεκτική. Ζητητέον τὴν αἰτίαν τοῦ οὐτως οὐκείνην ταῦτα, καὶ λέγεσθαι. Ζητητέον τοινυν ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸ ἐπι-

A prius supponimus. Si quis itaque interroget, quare ignis facultate sibi innata adurat? non recie quis responderet, quod lignum adurat: fieri enim potest, ut ignis lignum non adurat, nec agat, licet facultatem naturalem id habeat agendi. Et dupliciter peccat, qui prædictam causam assignat: et quod posterius causam diceret anterioris, et, quod non sit id quod fieri potest, illius quod naturaliter et necessario est. Si quis vero postularit, quare ignis adurat ligna? responsio nec absone fuerit, quod natura sua ignis adurit. Hujuscem autem, si quis rursum causam sciatis fuerit, quomodo ignis natura sua adurat? aliud quidpiam potius quis excogitaverit, et non hoc, quod ligna adurat. Hoc enim, ut ostendimus, posterius est et potest fieri, ni non agat. B Quanam itaque ratione, quod fieri potest, ut non fiat, et quod posterius est illius, quod natura sua est ei prius causa fuerit? Et forte etiam illud adducet, quod elementum partium tenuitate polleat, et faciliter natura sua cieatur; et quod interne naturaliter roboris velocitate, et particularum tenuitate, et naturæ efficacitate, ad incendendum res concitet, et similia. Pari ratione et in proposita quæstione argumentabitur quispiam, audens pusillo discursu ingenititia metiri. Namque, si ante tempora Spiritus Filii Spiritus sanctus et est et dicitur, datur vero in tempore dignis a Filio, et suppeditatur Spiritus, in confessio esse debet, sine ullo dubio apud omnes, id, quod ante tempora est, eo, quod in tempore est, et C quod natura est, prius esse ipsa actione. Si quis itaque interrogabit, propter quid dignis Spiritus suppeditatur a Filio? non sine ratione respondebitur: Quia est, et dicuntur Spiritus Filii; illud enim causa est, hoc effectus. Quod si iterum queret: Quare Paracletus dicitur et est Spiritus Filii? absone respondebit, si quis dixerit: Quod dignis a Filio Spiritus suppeditatur: hoc enim posterius est, temporis subiacens, ideoque effectus. Insulta itaque erit responso, licet interrogatio cum ratione facta sit. Et nos non dubitabimus, Spiritum esse Filii ante tempora, suppeditarique ab eodem in tempore, sed quod anterioris posterius, et quod in tempore, illius quod ante tempora est, causam faciamus; quod omnino fieri nequit. Quare si suppeditandi Spiritus a Filio dignis, non est causa, quod sit, et dicatur Spiritus Filii, quemadmodum duntaxat et Patris, alia hujuscem cauca iis, qui vere digni sunt hac quæstione, inquirenda est. Et si aliquid audendum est, quod per Filiū ex Patre progrediatur Spiritus, et propter naturalem Filii interventionem, per quem illi unigenitum conservatur, Spiritus Patre esse, tanquam a causa non impeditur. Per, enim ex aliqua causa est, nec per se subsistit. Verumtamen, ex, satis se ipsa solumque demonstrat, unde aliquid sit. Ad secundum autem responsionem, que erat, Spiritum, tanquam ejusdem naturæ cum Filio, dici Filii Spiritum, ita occurrendum est. Si ejusdem naturæ est lumen cum radio, utrumque enim simul ex sole est, et lumen quidem radii dicuntur, quemadmodum sci-

licet et solis, radius vero luminis non dicitur nisi cum distinctione, luminis suppeditans: quærenda causa est, propter quam illa se habeant et dicantur. Quare in his quæramus magis et minus; utrum magis pateat hoc, hujusce consubstantiale esse, an consubstantiale, hujusce esse alicuius. Quilibet fatebitur, eo, quod hujusce est universalius prædicari eo, quod est, consubstantiale esse. Domus etenim hæc Socratis et sedes Platonis; sed non consubstantialis est, neque domus, neque sedes philosophis illis. Quod si in consubstantialibus etiam solis quæramus, minime inveniemus, in consubstantialibus omnibus sequi, hoc hujusce esse. Sed et in his etiam plurimis modis desiderio comperitur. Consubstantialis quippe Petrus est Paulo, et Paulus Petro: sed neque Paulus Petri neque Petrus Pauli. Ideo multo minus patet id, quod est consubstantiale esse, quam hoc, alicuius esse et dici. Tunc enim omnino minus diffunduntur consubstantiale, quam hoc, alicuius esse et dici, si hoc quidem illi ex altera parte non responderet, et consubstantiale responderet. Cum vero minus sit, et non omnino, quod est alicui consubstantiale, hujusce dicitur, ampliori mensura consubstantiali inerit minus esse quam illi, quod hujusce est. Hoc concessum, inquirendum est, utrum magis se extendat; causa an effectus? Et omnino, nemine contradicente, extendetur causa. Quare, si quis postularit quare lumen radii dicitur? stulte responderet si diceret, Quia consubstantiale est. Sed si quis postularit: Quomodo hæc consubstantialia sunt? poterit respondere, quod hoc hujusce dicitur; licet in plerisque consubstantialibus causa illa non sit. Sic et in propria quæstione quispam audebit efferre. Si magis iate patet, esse et dici Spiritum Filii, ut ex iam dictis de consubstantiali fateri cogimus. Si quis postularit, Quare consubstantialis Spiritus Filius est? commode respondebitur, quod Spiritus dicitur Filii Spiritus sanctus. Neque enim ascitius est illi, ut nobis sunt ea, quæ possidemus, sed æterno ac naturaliter promanans. Quemadmodum, si quis quæreret, Quare consubstantialis est Filius Patri? dicimus, quod Patris Filius sit Filius, et est præterea secundum substantiam a Patre, sed non ut alia creatura. At vero respondere, dum quæritur, Quare dicitur Spiritus Filii? quod illi consubstantialis est; insulsa est responsio, et extra dialecticas leges. Minus enim patet consubstantiale, eo quod est, hujusce esse. Et quomodo, quod minus se extendit, illius quod magis, causam esse fatetur? Causa etenim de pluribus vel paribus, si contra vertatur, nunquam vero de paucioribus. Quapropter hoc sublatu, causa inquirenda est, quomodo Spiritus Filii dicitur Spiritus sanctus? Quod si in hoc quoque aliquid audiendum est, quod ex Patre per Filium Spiritus sit; quemadmodum etiam de sole enuntiantes, per radium ex sole lumen, et interventum radii significamus, et causam luminis solem ob oculos exhibemus; sic et de hoc asserentes per Filium Spiritum, quærendam relinquimus causam, ex qua is sit, cui, ex tanquam causa principali, attribuitur. Quod non æquum succe-

A πλέον καὶ ἐπέλαστον. Πότερον ἐπιπλέον τὸ τόδε τῶν δὲ τίνος εἶναι τοῦ δμούσιου, ή τὸ δμούσιον τοῦ τόδε τοῦ δὲ τίνος εἶναι. Καὶ πᾶς τις δμολογήσειν ἀν τόδε τοῦ δὲ τίνος εἶναι, ἐπιπλέον τοῦ δμούσιον εἶναι. Οἶκος γάρ οὗτος; Σωκράτους, καὶ θρόνος Πλάτωνος, ἀλλ' οὐχ δμούσιος δοῖος, ή θρόνος τοὺς φιλοσόφους ἔχεντος. Εἰ δὲ ἐπὶ δμούσιων καὶ μόνων ζητοῦντες, οὐχ εὑρίσκομεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δμούσιοις ἐπόμενον τὸ τόδε τοῦδε τίνος εἶναι. 'Ἄλλο' ἐλλείπει καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ πλεῖστα. 'Ομοούσιος γάρ Πάτερος Παύλῳ, καὶ Παύλος Πάτερος. 'Άλλο' οὐτε δοῖ Παύλον; Πάτερον, οὐτε δοῖ Πάτερος τοῦ Παύλου. Πολλῷ πλέον ἐπὶ Ελαττονὸν ἀν δμούσιον περδὸς τὸ τόδε τοῦδε τίνος καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι. Τότε γάρ ἐπὶ Ελαττονὸν ἀπλῶς τὸ δμούσιον τοῦ τόδε τοῦ δὲ τίνος, τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι, εἰπερ τοῦτο μὲν ἔκεινη οὐχ ἀντίστροφες, τὸ δὲ δμούσιον τούτῳ ἀντίστροφες. Έπει τὸ δὲ ἐλλείπει, καὶ οὐ πᾶν τὸ δμούσιον τινὶ, τόδε τοῦδε λέγεται, πολλῷ τινὶ τὸ ἐπὶ Ελαττονὸν τῷ δμούσιῳ περδὸς τὸ τόδε τοῦδε εἶναι πρόστοι. Τούτου δὲ δμολογηθέντος ζητητέον πρότερον, ἐπιπλέον τὸ αἴτιον, ή τὸ αἴτιατὸν, καὶ πάντως ἀναμφιλόγως τὸ αἴτιον. Εἰ γοῦν ζητοῖ τις, διὰ τοῦ φῶς ἀκτίνος λέγεται, ἀμαθές τὸ ἀποδίδονται, διὰ δμούσιον. Εἰ δὲ ζητοῖ τις, πῶς δμούσια ταῦτα; χώραν ἔχει ἀπολογεῖσθαι τις, διὰ τόδε τοῦδε λέγεται, εἰ καὶ μή ἐπὶ πολλῶν τούτῳ λέγεται, εἰ τῶν δμούσιων τὸ αἴτιον. Οὐδέ γάρ ὡς ἐπίκτητον κατὰ τὰ κτητικὰ καὶ ἡμέτερα, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ φυσικῶς. 'Ωστερὸς καὶ εἰ ζητοῖ τις, διὰ τοῦ δμούσιος Υἱὸς τῷ Πατρὶ; Νέρομεν, διὰ Πατρὸς Υἱὸς δοῖ Υἱὸς, εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς κατ' οὐσίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ κτητικά. Τὸ δὲ ἀπολογεῖσθαι ζητοῦντα τινῶν, διὰ τοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ; διὰ αὐτῷ δμούσιον, ἀμαθής καὶ οὐ κατὰ τοὺς διαλεκτικούς νόμους ή ἀπόκρισις. Κείται γάρ ἐπὶ Ελαττονὸν τὸ δμούσιον τοῦ τόδε τοῦδε τίνος εἶναι. Πῶς δὲ τοῦ διπλέον αἴτιασμένα τὸ ἐπὶ Ελαττονὸν; τὸ γάρ αἴτιον δὲ ἐπιπλέον, ή ἐπίσης, εἰ ἀντίστροφες, ἐπὶ Ελαττονὸν δὲ οὐδέποτε. 'Ωστε τούτου ἀναιρεθέντος; ζητητέον τὸ αἴτιον, πῶς Πνεῦμα Υἱοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα τῷ διγονῷ. Εἰ δὲ δεῖ τι τολμῆν κάνταῦδα, διότι ἐπὶ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα. Καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῦ ἡλίου λέγοντες διὰ τῆς ἀκτίνος ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ τὴν μεσίτελην τῆς ἀκτίνος δηλούμεν, καὶ τὸν αἴτιον τοῦ φωτὸς παριστῶμεν τὸν ἡλίον· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου λέγοντες δοῖ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, ζητεῖν ἀφίεμεν τὴν δόσεν αἴτιαν, ή τὸ ἐκ ἀρχικῶς ἀποκεκλήρωται. Οὐ μὴν δὲ δεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ εἰπεῖ τις ἀν, τοῦτο συμβαῖνει ἀν. 'Ιστησι γάρ τὸ ἐκ τὴν διάνοιαν, καὶ οὐχ ἀνάγκη τῷ ἀκούοντι ἐκ τοῦ λόγου τούτου προχωρεῖν πορφυτέρω, καὶ ζητεῖν . τὸ ἀρχικὸν αἴτιον.

B Καὶ τούτου λέγοντες δοῖ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, ζητεῖν ἀφίεμεν τὴν δόσεν αἴτιαν, ή τὸ ἐκ ἀρχικῶς ἀποκεκλήρωται. Οὐ μὴν δὲ δεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ εἰπεῖ τις ἀν, τοῦτο συμβαῖνει ἀν. 'Ιστησι γάρ τὸ ἐκ τὴν διάνοιαν, καὶ οὐχ ἀνάγκη τῷ ἀκούοντι ἐκ τοῦ λόγου τούτου προχωρεῖν πορφυτέρω, καὶ ζητεῖν . τὸ ἀρχικὸν αἴτιον.

det, cum quis et, ex Filio diceret; sicut enim, ex, mentem, et qui id audit, non est necesse, ut ultra hoc dictum progrederetur, et querat causam principalem.

Georgius Pachymeres multa scripta edidit argumenti rhetorici quae non sunt huic loci, sicut nec declamationes suas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit, de quibus vide Allatum tomus superioris col. 413, ubi earum argumenta exhibentur.

EDIT.

ANNO DOMINI MCCCXXXII.

THEODORUS METOCHITA

NOTITIA.

(Fabric. Biblioth. Græc. t. X.)

Theodorus Metochita, cum paulo antiquiore Georgio Metochita (a) non confundendus, sub Andronico Palæologo seniore amplissima magni logotheta dignitate functus est ab a. C. 1314, et filiam suam Ireneam (b) Joanni Palæologo panhypersebasto, Constantini Palæologi, qui Andronicus imperatoris frater erat, filio nuptui collocavit. Postea cum Andronicus Junior, senioris ex Michaeli filio nepos, avum imperio expulsus a 1321, Theodorus quoque dignitate imminentis et exsul, mox liberatus iterum exsilio, Cpoli in monasterio Choræ, quod ipse instauravit, vixit atque existens est a. C. 1332 die decimo tertio Martii, post Andronicum seniorem, cui fidelis et amicus fuerat, defunctum die trigesimo (c). Nicephorus Gregoras, qui virtutem illius atque eruditionem patroni ac doctoris sui encomiis macta, in historiarum opere, lib. VII, VIII, IX, X, et funebri illum oratione decoravit (d), hoc quoque ei posuit epitaphium (e):

"Ος πάρος ἐν σοφῇ θνητῶν μέγα κύδος ἦν γε
Βαῖδες ὀδὶ λάσις τούτῃ κέκενθε νέκυν.

(a) Hic Georgius Metochites, Jo. Vecci archidiaconus CPolitanus, λατινόφρων, et ideo cum eodem Beccio atque Joanne Meliteniota ejectus in exsilium circa a. C. 1283 ab Andronico Palæologo. De eo Pachymeres et e recentioribus Allatius, *De Georgio* p. 346. [in Fabr. Bibl. Gr. vol. X, p. 670, sqq. ed. vet.] quem videsis etiam *De consensu*, p. 769 seq. p. 773, et *adversus Creychitonum* pag. 617, 625, et Michaeliu Nau in *Ecclesia romana græcaque vera effigie*, pag. 82, qui Theodorum Metochitam, Georgii illum sive scribit. Confundit utrumque Vossius *De hist. Græcis*, II, 29, Meursium præf. ad Metochitam secutus. Ex Georgii Metochitæ scriptis pro Latinis adversus Græcos partem Allatius vulgavit, ut *Refutationem trium capitum Maximi Planiadi in Græcia orthodoxa*, tom. II, pag. 922-958: *Refutationem Manuels Cretensis, nepotis*, id., pag. 959-1074. Ex *Oratione De unione Ecclesiarum*, fragmentum, p. 429, contra Hottinger. Ex oratione *De dissidio Ecclesicorum*, id. pag. 458, 462. Ex libro IV *De processione Spiritus S. Combella*, tom. II *Auctarii novi Bibl. Patrum*, pag. 1018-1026 (ubi de S. Maximiliano epistola, ad Marinum Cypri presb. disputatur). Ex libro V Allatius, libro *De purgatorio*, p. 678-667, et contra Hottinger, p. 341. De illis quinque libris sive orationibus Allatius *de Consensu* p. 771. Citantur etiam plura a Nic. Comneno in *Mystagogia*, et præmonitionibus ut *Explanatione Regularum S. Nicephori CPol. patriarchæ*, p. 20: *Oratione de sacris mysteriis*, p. 396; *Ectesis historiarum et Orationes contra Georgium Cyprium*, p. 410. Argumentum trium

A *Orationum contra Cyprum exponit Allatius De Consensu*, pag. 772. (FABR.) Add. Cavei, *Hist. litter. SS. Ecclæs.*, de sæculo scholastico ad a. 1276, pag. 320 sqq., ubi etiam de Theodoro Metochita agitur, et Saxii, *Onomast. lit.*, part. II, pag. 321, qui Georgii Metoch. statuēt alīgat a. circ. 1280. Villio in *Anecdot. gr.*, tom. II, pag. 249, memorat codic. 650, qui in bibl. Veneti. Marc. post editum catalogum illatus est: Georgii Metochitæ opus, cuius titulus penè deletus est imbrum injuria. Agi videtur de schismate ecclesiarum Græcorum et Latinorum. A Add. not. supra ad vol. III, pag. 227. (HARL.)

(b) Joannes Cantacuzenus, lib. I, cap. 43, Nicephorus Gregoras, lib. VII, cap. II.

(c) Nicephorus Gregoras, lib. X, cap. 2, ubi etiam Monodria ejus in Metochitam inserta legitur, quam cum Hieron. Woltii versione Meursius Metochitæ suo præfixit. (FABR.) Cel. Morelli, in bibl. ms. Gr. et Lat. I, pag. 71 sq. de cod. Veneto, Marc. 79 observavit, ad initium quendam e Meliteniatarum familiis, Joannis filium, quo tempore consanguinei sūt nonnulli obierint admotasse; in his de Theodoro Metochita, Κατὰ τὰ ιγ' τοῦ Μαρτίου μῆνα, τῆς αὐτῆς (n. 12') ινδ. τοῦ αὐτοῦ (n. ζωμ') ἔτους ἐκοιμήθη ὁ μέγας λογοβέτης Θεόδωρος ὁ Μετοχίτης ὁ σοφώτατος; metochitas θεόληπτος μοναχός, ὁ θεός μου. (HARL.)

(d) Conf. supra, vol. VII, p. 645, n. 76, et p. 656. (HARL.)
(e) Juan. Boivin, ad Gregoram p. 773, et Bandurius *Antiquitas CP.*, lib. VII, p. 180.

Δῆμος σεπτῶν μουσάων δόλιός εστιν, πᾶσας,
Ὦλετο κείνος ἀνήρ, ὥλετο πανθοφίη.

*Magnō hominum decori cuius sapientia nuper
Certe erat, huncē levis jam lapis ecce tegit.
Musarum veneranda cohors, complangite cuncta,
Ille vir interiit! Pansophia ipsa jaceit!*

Laudibus illis preter Gregoram et Jo. Cantacuzenum sicem facit etiam Thomas Magister iu προσφωντικῷ ad Metochitam, et in epistola ad eum scripta, ubi vocal μουσῶν ἐλεκῶν, λόγων ἀστέχων, φιλοσοφίας τέμενος, ῥητορικῆς δοφελος, καὶ συμπάσης δὲ λογικῆς ἐπιστήμης, et δε? συντόμως εἰπεῖν, πρωταντελον. *Heliconem musarum, Vestam politiorum litterarum, philosophia templum* (al. μένος robur ac spiritum), artis oratoria columnen, et ceterae liberalis doctrinae universæ, ut verbo dicam, publicum prytaneum. p. 204. Inter alia etiam exquisitam astronomiæ peritiam in illo celebrat, quam disciplinam ex eo hau-sisse proficitur Gregoras, viii, 7, et ex tenuibus, quæ a Bryennio edocuit fuerat, principiis ad summum fastigium produxisse Metochitam scribit Jean. Cantacuzenus lib. i, c. 2, p. 37. Illa vero Thomæ Magistri epistola una cum προσφωντικῷ Graece et Latine vulgata est a Laurentio Normanno inter alias ejus orationes et epistolas, Upsal. 1693, 4, p. 178 et 202. Hunc Metochitam falso tradi a Margunio in ecclesiastico dogmate sensisse cum Latinis, observat Nicolaus Commenus Papadopoli in *Prænotionibus mythagogicis*, pag. 9, et fusius in testimonio Græcia.

Quanquam in summa dignitate constitutus multis annos negotia publica curanda habuit, curavitque ex Audronici imp. voto diligentissime : tamen multa et præclara scripsit, semper lucubrations interponens diurnis reip. curis (f). Ex his multa penitus interciderunt, paucissima viderunt lucem, pleraque adhuc latent inedita in bibliothecis, sive carmine sive prosa : in quibus versus duriores (g), et prosam asperam (h) aureisque ardenter notavit paulo delicatus lectorum judicium. (HARL.) — De Theodoro Metoch. conf. etiam Henr. Wharton in Append. ad Geit. Cavei Hist. litt. SS. Eccles., tom. II, p. 4 sq. ad a. 1301; Iac. Bruckeri, Hist. crit. philos., tom. III, p. 346-348; Joan. Fabricii, Hist. bibl. Febr., part. v, p. 261 sq.; Saxii Onom. lit. II, p. 345 ad a. 1310. (HARL.)

Edita Theodori Metochitæ scripta.

Παράφρασις. Paraphrasis in Aristotelis libros octo Physicorum, libros tres *De anima*, libros quatuor *De calo*, libros duo *De ortu et interitu*, ceteraque quæ Parvorum naturalium nomine veniunt, liberum *De memoria et reminiscencia*, *De somno et vigilia*, *De insomniis*, *De divinatione per somnum*, *De motu animalium*, *De brevitate et longitudine vitæ*, *De senectute et juventute*, *vita et morte*, et librorum quatuor Meteorologicon (i). Hæc Paraphrasis Graece necdum lucem vidi, Latine autem versam a Gentiano Herveto Aurelio, Simon Schardius primum excudi curavit Basileæ 1559, 4 apud Nicolaum Bryllingium cum Praefatione Philippi Beechii, medici. Deinde recusa Latine est Raveunæ 1614, 4. Nam Parisiis primum vulgatam suisce, nescio, unde accepit Labbens (j), qui nec anuum nec formam dicere potuit, et a se primum in lucem editam Bryllingius in fronte sui libri diserte proficitur.

Ristoriam Romanam a Julio Cæsare ad Constantinum Magnum, quam ab Andrea Schotto accepérat sub Theodori Metochitæ nomine, Graece, addita versione sua et brevibus ad calcem libri notis, vulgavit Joannes Meursius, Lugd. Bat. 1618, 4 [et in Opp. Meursii, tom. VII Florent. 1748, fol.]

(f) Gregoras, lib. vii, cap. 2, Historiæ de Metochita : Βιδιαδήκη γάρ ἡ βιβλιοχος οὗτος καὶ τῶν ξητουμάνων πρόχειρος εὐπορία. — Εἶστι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς βουλυμένοις τεχμηρούσθαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐν τοῖς λόγοις δύναμαν, ἐξ ὧν συνετεῖχει πολλῶν τε καὶ πολλῆς καὶ ποικίλης γεμάντων τῆς ὠφελείας, βιβλίων, etc. Erat enim viva bibliotheca, ei corum quæ scire volles, parata copia. — Verum, qua dicendi facultate prædictus fuerit, cuiuslibet astimare promptum est ex plurimis libris, quos multa et varia frugis plenos composuit. Jam, quod in eo viro maxime mireris, cum tanto molestiae premerent, tantus negotiorum publicorum estus incumberet, cum curæ alias alias animum ejus veluti inundaret, nihil unquam fuit, quod eum a lectione et scriptione revocaret. Sed ea dexteritate in utrisque versabatur ut a mane usque ad vesperam in palatio remp. administraret, et nisi huic rei ita sedulo, ita acri studio racaret, quasi a litteris prorsus alienus esset. Sero inde digressus, adeo totus in litteris erat, ὥσπερ ἀντὶ σχολαστικῶν τις ἦν, quasi

scholasticus esset, neque cum rep. negotiis quidquam haberet.

(g) Joan. Boivin. ad Gregoram, pag. 773. [V. supra, vol. VII, p. 656. Ubi etiam versus quidam ejusdem, memorantur. HARL.]

(h) Gregoras, lib. vii, c. 2, p. 168.

(i) De Theodori Metoch. paraphrasibus in Aristotelis libros earumque codd. iam pluribus Fabricius et ego exposuius supra in vol. III, p. 226 sq. (ubi adnotatum est, in Blochii Præfat. ad librum infra laudatum agi quoque de Theod. Metoch. Paraphrasibus Opp. Aristot.), pag. 230 et 231 ad sect. 10 et 11, ibique præcipue coll. not. 0000, et pag. 236, cum nota γγγγ, add. pag. 509 et cel. Hardi in Aretini Beyrægen, etc. 4804, part. IV, p. 37 sq. de codd. Bavar. 73 et 74, in quibus sunt Metochitæ Physica s. Paraphrasis Aristotelicorum librorum. (HARL.)

(j) Labbeus in conspectu Platonis et Aristotelis interpretum, p. 15.

pag. 737seqq. Sed ab eodem Labbeo (*k*) et Theop. Raynaudo (*l*) atque Vincentio Richardo (*m*) observatum fuit, illam non esse Metochitæ, sed librum tertium *Annalium Michaelis Glyce*, a pag. 204 edit. Regiae usque ad 245, ubi Galerii Maximiani infelix obitus describitur (FABR.). Idem arbitratur Fabricius, supra in vol. VII, p. 420, sect. 28, sub fin. p. 468, sect. 41, imprimis in vol. XIII, p. 629 seq. de scriptoribus Gr. a J. Meursio editis, n. 14, de Meursii edit. Theod. Metochitæ, Lugd. B. 1618. 4, unde reducam h. l. ea quæ Fabricius adnotavit. « In Atheneis, pergit, Batavis, quæ 1625 viderunt lucem, p. 197, Meursius inter parata a se ad editionem, memorat Theodori Metochitæ *Historiarum* libros quatuor, cuin versione et notis, et Graece cum anniadversionibus suis Athenæi *Mechanica*, Apollodori *Poliorcetica*, Julii Africani *Cestos*, Meletium *De natura hominis*; Harpocratorem, et Graece denique ac Latine Menandrum rhetorem *De divisione causarum in genere demonstrativo*. Nihil horum ab illo tempore constat editum esse a Meursio: quos autem vocat *Historiarum* Theodori Met. libros, hos Graecæ pridem habemus vulgatas post id tempus sub nomine Michaelis Glyce *Annalium*, de quibus dixi vol. VI, p. 156. [vol. VII, p. 468 seq. nov. edit.] Non vero Glycam, sed Theodorum esse illorum auctorem, Meursius persuasit sibi ex ms. codice, unde etiam Henricus Erastius, lib. II *Observationum*, cap. 36, pag. 161, « *Annalium* auctor quod non sit Michael Glycas, cognovit Sieculus, sed Theodorus Metochita, cl. Meursius manifesto deprehendit, qui *Annales* ipsos ex ms. auctiones Gr. et Lat. in lucem emittat. » Pro eadem sententia militat Christoph. Frid. Bodenburgius, rect. Gymnasii Berolinensis, in diss. *De Theodori Metochitæ scriptis*, voce; *vulgo insimulatis*, inserta *Miscellaneis Lipsiens.*, tom. II, p. 23 seq. Idem testatur, manu exaratum se habere Theodori Metochitæ Χρονικὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου διεξιὰ περὶ τε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, x. c. λ. illum ipsum scilicet codicem, ex quo Meursius historiam illam publici juris facere voluit, et quem laudati Bodenburgii antecessori donavit Samuel Pufendorfius, cui aliorum posthumorum Meursianorum editionem debemus. » Hac tenus Fabricius. Idem Bodenburg contra Meursium pro Theod. Met. id urget argumentum, morem tuum fore fuisse, ut novi scriptores ab aliis jam tradita, ipsorum quoque verbis insererent scriptis. At tum quidem Theod. Met. a crimine plagiæ absolvit haud poterit. Joan. autem Fabricius in *Histor. Bibl.* suæ, I. c. p. 282, legendos commendat Placcium *De pseudon.*, q. 318, 443; Olearium, *Bibl. Eccles.*, part. II, p. 195, et Crenum in diss. 2, *de furib. librariis*, p. 26. (HARL.)

[*Specimina oporum Theodori Metochitæ*, quæ inscribuntur: 'Υπομνηματισμοὶ καὶ Σημειώσεις γνωμικαὶ, ε codd. ms. Lutetiae Parisiorum in bibl. regia et Coislin. S. Germanensi asservatis cum præfatione et notis primum vulgata ab Iano Bloch. Havnia 1790, 8. (HARL). In pref. Blochius de cedentibus litteris Graecis, tum de Theodoro Met. exponit, ejusque scriptis editis et ineditis, singulatum eo, cuius specimen edidit, quodque, in 120 titulos descriptum, non esse diversum a *Miscellaneis* Theodori dictis operibus contra Fabricium ostendit. Exhibit autem ejus opusculi, cuius plures codd. recenset, duos Parisinos ipse inapexit, et capitum omnium argumenta et loca selecta, ut de Synesio Cyren. In calce, p. 161 seq. e cod. Escorialensi a Moldenhauero suppedimentata particalam c. 16 (unde jam pag. 61 e codd. Paris. quedam dederat) de Philone Judeo exhibuit. (RECK).]

Scripta Theodori Metochitæ inedita.

I. *Hæc vespereiκής κακοθελίας De mala recentiorum consuetudine.* De hoc libro adscribantur testimonium græci hominis doctissimi, Nicolai Comenii Papadopoli *Praenotulū mystagog.*, p. 9: Inter plurima monumenta tum sapientiae tum eruditio[nis], quis vir hic plane doctus Græciam nostram jam pene ad extremam paupertatem scientiarum redactam anxit atque ditavit, potissime laudandus est aureus libellus περὶ vespereiκής κακοθελίας, quem nostra civitate latitudinem fecit Arcudius. Ibi enim ita de sacris inelutis recentiorum more corruptis secundissime queritur, ut trecenta vñthera (n) *Ecclesiæ a corruptoribus illata demonstret*. Loca passim ex hoc libro idem Cappennus ultraque lingue adserit, ut pag. 165, 193, 225, 320, 403, 414 et alibi, sed integrum vel Græca prediisse vel versionem Petri Arcudii vidisse lucem, nulli hacenns incomptum.

II. *Historia sacra libros duos, et Constantinopolitanæ unum habuit Joannes Meursius et publici iuriis facturum se promisit in Praef. ad suum Metochitam.* Videntur autem hi tres fuisse ex illis λόγοις Theodori Metochitæ decim et octo de variis materiis, sed præcipue ad Historiam de vitis Sanctorum et ad Historiam Imperii CP. et ipsius urbis CPol. pertinentibus, qui servantur in bibl. Cæsarea, ipso illius ævo, ut testatur Lambecius, vii, p. 154 (e) pereleganter exarata in membrana, et ex quibus loca adserit Reinoldus Dehnins S. I. in notis ad martyria Cosmæ et Damiani., pag. xviii, ex oratione de laudibus Nicææ urbis, et altera.

(k) Labbeus ad Glyce *Annales*, Paris., 1660, fol., p. 364.

(l) Raynaldus, *De bonis et malis libris*, Lugd., 1655. 4, p. 156.

(m) Richardus ad Matthæum Cantacuzen. in *Canonicum cantorum*, Rom. 1624, fol. pag. 130. [Jo. quoque Lamius in dissert. de Mieh. Glyca, præ-

missa dupuis epistolis, in *Deliciis eruditorum*, Florent. 1736, p. 12, in eadem versatur opinione. At non vidit Bodenburgii defensionem, in qua ea quæ Lamius, alias secutus, contra Meursium dixit, juxta diu difuta sunt. (HARL.)

(n) Postremum est de garrilitate.

(o) Sive p. 350. Kollar. (HARL.)

de Marina martyre : et pag. xlviii, ex oratione de Greg. Nazianzeni laudibus (p). Promulgit eodem loco Lambecius se accuratius illos λόγους descripturum libro octavo, sed aliorum codicium copia et multitudine prohibitus id præstare non potuit (FABR.). Leviter eum recensuit Nessel. in Catal. mss. Cæsar., part. 4, p. 53 sq. de cod. 95. (HARL.)

III. *Capita philosophica et historica miscellanea* 120, mss. Græce in bibl. Cæsarea teste Lambecio, vii, p. 149 seq. (q) et inter codices, bibl. mss. Augustæ Vindelicor. memorantur ab Hoeschelio, pag. 52, et D. Reiseru nostro, p. 74, et inter codices bibl. Coislinianæ, p. 222 seqq. ab eruditiss. Montfaucon : lectaque dignissima judicantur a Tho. Reinesio in Epistolis ad Nestoros, p. 19, qui Nestori codice usus narrat illa continere *Philosophica e Physicis, Ethicis et Politicis desumpta plurima, historica nonnulla*. Num. 111 Historiarum cognitionem cuius litterato maxime necessariam et rem in communis vita utilissimam esse docet. Criticen exercet cum de Xenophonte cap. 19; de Platone et Aristotele cap. 12, 15, 21, 25, et alibi; de Plutarcho, cap. 71; de Philone, cap. 13, de Josepho, cap. 14, de Dione Prusæensi, cap. 18; de Synesio, cap. 17 disserit. Ad Oratoriam pertinent Θρῆνος, quos appellat, super statu imp. Romani infelice, cap. 37, 40; super humanæ vitæ miseriis, cap. 27; et instabilitate fortunæ cap. 117, de qua ipse optime dicere potuit, qui de summo honorum fastigio (era in magnus logotheta, ab imperatore secundus), in extremam egestatem decidit — vir plane summus et major æcclœ suo. Ut ad opus integrum vel excerpia ex eo in lucem proferenda lectorum (1), si possim, aliquem excitam, adscribam titulos capitum integros, (quos Græco tantummodo Lambecius dedit,) cum Latina versione [addita varietate lect. e Bloch.]

Index presentis libri a sapientissimo et eruditissimo A Πλαξ τῆς χαρούσης β' διὸν τοῦ σοφωτάτου καὶ μαγno logotheta domino Theodoro Metochita Aπολογίᾳ τῆς περὶ τῶν σοφωτάτων καὶ λογιώτατων [hæc duo verba Bloch. desunt] μεγάλου λογοθέτου κυρίου Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου.

Cap. 1. Proœmium, ubi etiam de eo, quod nunc non licet loqui, quæ sentias. Confer cap. 9.

2. De memoria, et quam necessaria illa sit.

3. De scriptorum Aristotelis obsecritate.

4. Quod omnes gloriæ studio ducentur.

5. De Aristotelis gloriæ studio et de mathematicis.

6. Quod omnes multum delectantur iis quibus assueverunt. Confer c. 32.

7. De veneratione qua omnes sapientes Pythagoram prosecuti sunt, et de mathematica ejus pertinacia.

8. Quod omnibus sapientibus in more positum ironia et facetiis uti, Platoni maxime ac Socrati.

9. Quod loqui, quæ sentias, non licet.

10. Quod omnes sapientes sine verecundia au-

(p) De ejus Vita Gregorii Nazianz. et Marinæ seu Margaretae, martyris, v. supra, in elogis et vitis SS. sub illorum nominibus. Oratio in laudem S. Marinæ est etiam Paris. in cod. 2629, n. 24, bibl. publ. (HARL.)

(q) Sive, p. 321. sqq. ex ed. Kollar. cui tamen non probabant omnes ex landes, quibus id opus Reinesius in cœlum extulit. Sunt enim, ait, plerique omnia senescente iam judicio conscripta, id est, talia, quæ plus verborum, quam rerum continent. Historica, quæ habet, in iis notissimorum fidem scriptorum secutus est, etc. Apographum est Paris. in cod. 2003, bibl. publ. — Codicem quemdam in manibus quoque habuit et Metochitæ disputationes variis de rebus haud contemnendas lauda-

Κεφάλ. α'. Προοίμιον, ἐνῷ καὶ δὲ οὐκ ἔστιν, ὡς νοεῖ τις, νῦν λέγειν.

β'. Περὶ μνήμης, καὶ δὲ ἀναγκαῖον.

γ'. Περὶ τῆς ἀσφείας τῶν Ἀριστοτέλους συνταγμάτων.

δ'. "Οτι πάντες ἤττηνται δοξοφίας.

ε'. Περὶ Ἀριστοτέλους δοξοφίας καὶ περὶ τῶν μαθηματικῶν. [δ' et ε' jungit Bl.]

ζ'. "Οτι πολὺ πάντες ἤδωνται οἵσι ἀν συνεθεσθεῖσι.

η'. Περὶ τῆς εἰς τὸν Πυθαγόραν πάντων τῶν σοφῶν εὐλαβείας, καὶ περὶ τοῦ μαθηματικοῦ.

η'. "Οτι πᾶσι σύνηθες τοῖς σοφοῖς εἰρωνεῖα καὶ τὸ χαριεντίεσθαι, καὶ Πλάτωνι μάλιστα καὶ Σωκράτει.

θ'. "Οτι οὐκ ἔστιν, ὡς νοεῖ τις, λέγειν.

ι'. "Οτι ἀνευλαβῶς ἀπάντες οἱ σοφοὶ πρὸς τοὺς

vit Muretus in variis lect. lib. vii, cap. 17, pag. 160, tom. II Opp. Mureti, a Rubenkenio editorum, L. B. 1789, 8. Ald. Villoison commentat. *De tripli ci theologia mysteriisque veti.*, in cel. de Sainte-Croix Mémoires pour servir à l'*Histoire de la Religion secrète des anciens peuples*. Par. 1784, 8. p. 276. et cumdem cel. de Sainte-Croix in *Examen des historiens d'Alexandre-le-Grand*, ed. 2, Paris. 1804. 4. p. 774, ubi laudat quidem insignem Theodori Met. litterarum copiam, ejus tamen dicendi rationem haud comparandam judicat cum dicendi genere Nicæphori Bryenn., Annaæ Comnenæ, Jo. Cinnanni, Nicætæ Choniæ, Nicæphori Gregor., etc. ipsiusque Athanasii patriarchæ, ejus æqualis. (HARL.)

(1) Prodidi Metochita opus Lipsiu anno 1821, sub hoc titulo: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ Ὑπομνηματικοῦ Σημειώσεις γνωμακατ, Theodori Metochitæ Miscellanea philosophica et historica, Græce. Textum e codice Cizensi descripsit lectionisque varietatem ex aliquot aliis codicibus enotatum adjecti M. Christianus Godofredus Müller, Rector scholæ et biblioth. episcop. Ciz. praefectus, etc. Editio auctoris morte prævenita, cui præfatus est Theophilus Kiessling. — Lipsia 1821, sumptibus F. G. Vogelli in-8. — Ex his Miscellanis, quæ non sunt instituti nostri, fragmémentum tantum edemus quod ex codice Vaticano Bibliothecæ sub ut ineditum inseruit card. Ang. Mai. Est cap. 17 in editio Lipsiensi. Edir. PATR.

πρὸς αὐτῶν ἔχρησαντο, ἐνῷ καὶ περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους.

ια'. Περὶ Ἀριστοτέλους, καὶ τῆς εἰς τὸ φυσικὸν καὶ λογικὸν εὐδοκιμήθεως τοῦ ἀνδρός..

ιβ'. "Ετι περὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ περὶ τοῦ φυσικοῦ καὶ αὐτὸν καὶ λογικοῦ. [Tit. 11 et 12 ap. Bl. non leguntur.]

ιγ'. Περὶ Πλάτωνος καὶ τοῦ μαθηματικοῦ τῆς σοφίας, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἀρμονικοῦ.

ιδ'. "Οτι σού ἐξ ἀρχῆς τέλειον κατέστη τὸ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστῆμα.

ιε'. Περὶ Ἰωσήπου.

ιζ'. Περὶ Φλωνος.

ιε'. "Οτι σάντες, δος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπαιδεύθησαν, ἐρεχύτερον τῷ λέγειν χρώντας. [Omisit hanc lit. Bl.]

ιη'. Περὶ Συνεσίου.

ιθ'. Περὶ Διώνος.

ικ'. Περὶ Ξενοφῶντος.

ικ'. Περὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν βιβλίων τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, καὶ [ἴας priora verba Bl. desunt] περὶ τοῦ βιβλίου Ἐρμογένους τοῦ περὶ μεθόδου δεινότητος.

ικ'. Περὶ τοῦ ἐν τῇ μαθηματικῇ ἐπιστῆμῃ ἀσταστού.

ιγ'. Περὶ τοῦ ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ἀνεβάσου.

ιδ'. "Οτι διὰ τὸν πρὸς ῥητορικὴν πόλεμον ἀεὶ διαιλόγοις ὁ Πλάτων χρῆται.

ιε'. "Οτι διὰ τὴν πρὸς Πλάτωνα μάχην σκουδάζειν ἤξισσον [σκουδάζει Bl.] Ἀριστοτέλης περὶ τὴν ῥητορικήν.

ικ'. "Οτι τῷ ἀπλῷ καὶ ἀτημελήτῳ τῆς φιλοσοφίας οἰκεῖται ἔχει. [Deest Bl.]

ιζ'. Θρῆνοι εἰπὲ τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ.

ιη'. Περὶ τοῦ ῥητοῦ τοῦ λέγοντος· Οὐκ δοξίγενος εἰδεῖται βίον διλυκόν ἢ σύδετόν, καὶ περὶ τῶν κατὰ βίον μεταβολῶν, καὶ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν οὐγράφοντα. [Postrema verba sola habet Bl.]

ιθ'. Περὶ τοῦ εὐμεταβολῆτου κάντων τῶν κατ' ἀνθρώπους. [Πάντων deest Bl.]

ικ'. Περὶ τῆς κατ' ἀνθρώπους ἀμαθίας τῶν βελεστῶν.

ια'. "Οτι σού ἐστι τοῖς ἐν τῷ σώματι τελεία κατάληξις περὶ τῶν δυνάμων· καὶ φτησίειμα πρὸς τούτο διὸ τῶν τῇ μέθῃ μὴ τελείως καταβαπτισθέντων. [Καὶ ὑπ.-κατ. desunt Bl.]

ιβ'. "Οτι ἡδὺ κατ' ἀνθρώπους ὡς τις ἀν χρόνος συνεθίσθη.

ιγ'. "Οτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀγδῶς σύνεισι τῷ κατ' έθος μακρὸν ὀπειοῦν βίῳ.

ιδ'. "Οτι τινὲς τῶν φαῦλων καὶ ἀνοήτων οὐδὲ ἤτοντο ἡ κατὰ τοὺς πεπαιδευμένους ἡδιστα βίουσι, μεγάλα περὶ ἕαυτῶν οἴδμενοι.

ιε'. "Οτι πολλοὶ διὸ φιλαυτίαν ἐπὶ μικροῖς οἵς ἔχουσιν, ἀπειροκάλως ἀπιδείκνυνται.

ιζ'. "Οτι καὶ ἐν μικροῖς τινὲς ἀγαθοὶς εὐγνώμονες εἰσι, καὶ περὶ βασιλέως ἐνταῦθα.

PATROL. GR. CXLIV.

A citoritatein priorum neglexerint, ubi et de Platone atque Aristotele.

11. De Aristotele, et laude viri in naturali atque rationali disciplina

12. Adhuc de Aristotele ejusque physica ac logica.

13. De Platone et mathematica philosophiae parte et maxime de harmonica.

14. Quod non ab initio statim perfecta fuit mathematica scientia

15. De Josepho.

16. De Philone.

17. Quod omnes qui in Aegypto instituti fuere, asperiore dicendi genere osi sunt.

B

18. De Synesio.

19. De Dione.

20. De Xenophonte.

21. De libris metaphysicorum Aristotelis, et Hermogenis libro de vi dicendi comparanda.

22. De certo et stabili in scientia mathematica.

23. De incerto in physica speculatione.

24. Quod Plato dialogis semper utitur propter bellum quod rhetorice indixit.

25. Quod Aristoteles singulare studium impendit rhetorice, ut Platonii adversaretur.

C

26. Quod philosophie congruens vel maxime est dictio simplex et incuriosa.

27. Deplorationes vita humanae.

28. De dicto quod ait: Vitam lucutus expertem nusquam reperias. Et de vita mutationibus, et illis quae scriptori ipsi acciderunt.

29. Quod omnia humana facile alterationi obnoxia sint.

30. De ignorantie rerum optimarum, quae est in hominibus.

D 31. Quod animae, dum in corporibus versantur, non perfecte possunt res percipere, idque declaratum a similitudine hominum ebrietate non funditus demersorum.

32. Quod suave sit hominibus, cuicunque aliquis per aliquod tempus assueverit.

33. Quod multos homines tedium vitae generis enjuscunque post longum usum capit.

34. Quod nonnulli ineptorum et stultorum non minus, quam sapientes vivunt suaviter, magna sibi de se ipsis imaginantes.

35. Quod multi ex falso sui amore in parvis, quae habent, inepte se jactant.

36. Quod in parvis etiam bonis quidam recte se gerunt, et de praesenti imperatore.

30

37. Lessus super rerum Romanarum immunitatione et mutatione magnæ illius felicitatis.

38. Comploratio de rebus in orientali Romano-Rum imperio infelicititer gestis.

39. Lessus alius ejusdem argumenti, et quod oinna illa (orientalis imperii) non possint pristinis Romanis conferri aut sequiparari.

40. Lessus alius ejusdem argumenti, et quod monachorum quoque res ibi melius se habuere, quam alias in locis.

41. In more esse mortalibus preterita vita desiderare, illorumque libentissime meminisse.

42. Quod valde jucunda est hominibus rerum creatarum consideratio.

43. Quod jucundissima contemplatio sit coeli rerumque celestium.

44. Quod jucundissimum sit spectaculum mare.

45. Quod honesta hilaritate vita clementes conferret spectaculo tranquilli maris.

46. Multis hominibus desiderabilem videri vitam non negotiosam ac desidem.

47. Quod plures procul desidia dant operam negotiis.

48. Quod plurima molestia obveniunt et gravissima illis, qui vitam multis negotiis implicatam ducent, etiam si bene rem gerere videantur.

49. Quod aliqui ex animi abjecti vitio, non iudicio mentis, negotia refugiunt, idque omnino neutrum dignum laude esse.

50. Quod similiter homines possunt keli esse ac felices sibi videri in maximis rebus et parvis, variisque vita-civilis generibus, si bene ac feliciter rem gerant.

51. Magnum esse munimentum animæ ad intellectuales operationes corpus et quæ ad illud pertinent.

52. De falso amore sui, qui est in omnibus hominibus, et quomodo omnes adduci se patiuntur, ut maiores sibi videantur esse, quam vere sint.

53. Quod non satis constat, quare aliqui homines vitam commodam sortiti sint ab initio ad illeū usque, alli-contraria omnia.

54. Quod in multis adversantur homines non modo aliis hominibus, sed etiam sibimet ipsis.

55. Quod nullum propemodum est in homine certum ac sine affectibus judicium.

56. Quod semper est aliquid, etiam si maxima quis fortunæ felicitate utatur, si modo mentis iudicium sanum adhibuerit, quod æquabilatem animi in eo possit conservare.

57. Quod nonnulli simulant speciem philosophi et contemptum honorum fortunæ, rebusque secundis in vita affluentium, cum ipsi illis invident atque aliqua felicitatis parte exciderunt.

(r) Ita lege pro περιφρόνησι.

A λζ'. Θρῆνος ἐπὶ τῇ τῶν Ψωμάτων πραγμάτων ἐλαττώσει καὶ μεταβολῇ τῆς μεγάλης ἑκείνης εὐδαιμονίας.

λη'. Θρῆνος τῶν κατὰ τὴν ἵω τῆς Ψωματίου ἀρχῆς κακῶς περιέμενων.

λθ'. Θρῆνος ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ διὰ οὐκ ἔνε περιβάλλειν τὰ ἑκεῖ πάντα τοῖς ἀλλαχοῦ Ψωματίοις.

μ'. Θρῆνος ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τὰ τῶν μοναχῶν ἐκεῖσε βέλτιον εἶχεν ἢ ἀλλοθί πῃ.

μα'. Ότι ίδος ἀνθρώποις τὰ παρελθόντα τοῦ βίου ποθεῖν, κάκείνων ἡδιστα μεμνήσθαι.

μβ'. Ότι σφέδρα ἥδις τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἐποντείς τῆς κτίσεως.

B μγ'. Ότι ἡδιστὸν ἡ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἐποπτεῖα.

μδ'. Ότι ἡδιστὸν θέματα ἡ θάλασσα. [Coniunctit hæc 42-44, ut et superiora quædam capp. Bloch.]

με'. Ότι εἰκάζειν ἀν εἴη τοῖς ἐν τῷ Ιαπωνῷ συνόντας σεμνότητι τοῦ τῆς θαλάττης ἐν γαλήνῃ θεάματι.

μζ'. Ότι πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ποθεῖν τὸ ἐπιπραγμόν τοῦ βίου.

μζ'. Ότι πλεονει περισπούδαστον ἡ περὶ τὸ πράττεται δέσχολα.

μη'. Ότι πλεονει δυσχερῆ καὶ ἀνιαρὰ τοῖς μετὰ τοῦ πολλὰ πράττεται βιοῦσι, καὶ εἰ δοκῶντιν εἰ πράττεται. [Hoc et seqq. capp. usque ad 54 omisit C BI.]

μθ'. Ότι ίνιοι διὰ μικρογνωμοσύνην τινά, καὶ οὕτι λογισμῶν χρίσιν, ἀποτρίπονται τὰ πράγματα, καὶ τοῦτο πάντας οὐδὲ ἐπιλέγουν τινής ἁξιον.

V. Ότι ίστιν δύοις καὶ δοκεῖν εὑπραγεῖν καὶ ἐν μεγίσταις ὄποδέσσι καὶ ἐν ήπτοσι, καὶ διαφόροις πολετεύμασι εὑπράττονται.

να'. Ότι μέγας ἐπιτειχισμὸς τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν οἰκείαν νοεράν ἐνέγκειν τὸ σώμα καὶ τὰ τέλη αἰσθαντα.

νβ'. Περὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις πλεονει φιλαυτίας, καὶ δπω; ἐπιλέγονται πάντας τε πλέον δοκεῖν ἡ εἰσιν.

νγ'. Ότι ἀπορεῖται διανοιαὶ οἱ μὴ τῶν ἀνθρώπων εὖ ξυνέλαχον τῇ ἀρχῇ τῷ βίῳ τις τέλος, οἱ δὲ τούναντίον.

νδ'. Ότι πολὺ τὸ ἀναντιολογεῖν ἀνθρώποις οὐ μάνον ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτούς.

νε'. Ότι οὐκ ἰστι παρ ἀνθρώποις ἀπλανής τιχεδὸν χρίσις οὐδὲ ἀπαθής.

νζ'. Ότι ίνιοι τὰς δπως ποτέ τις περάται παρασκευῇ γνώμης εὐλόγως ἀντανισοῦν ἑαυτὸν ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις. [B. διε ίνιοι ἀντανισοῦν κ. τ. λ. Idem tūtios capp. 57-69 omisit.]

νζ'. Ότι ίνιοι τῶν ἀνθρώπων πλάττονται φιλόσοφον πρόσχημα καὶ παραφρόνησιν (r) τῶν τυχηρῶν καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον εὐπραγούντων, ἀτευχοῦντες εὐτοῖς εὐετηρίζεις καὶ βασκαίνοντες.

νη'. Πότερον δμεινον ἀνθρώπῳ τὸ γενέσθαι ή τὸ Α μή γενέσθαι, καὶ δει δμεινον τὸ γενέσθαι.

νθ'. "Οτι πολὺ παρ' ἀνθρώπους τὸ περιαντολεγεῖν.

ξ'. "Οτι ἀπορον, εἰ έστι τις ἀνθρώποις καθάπαξ γαλήνη κατὰ τοὺς λογισμούς.

ξα'. "Οτι οὐκέτι λόγου παντάπασι δόξειν ἂν είναι: τὸ τῶν Ἐφετείων ἐναντιουμένων πρὸς πάσαιν κατάληψιν, καὶ δει καὶ Πλάτων καὶ Σωκράτης ἀργάς εἰς τοῦτον ἔδωκαν.

ξβ'. Περὶ τῶν ἐμπιποτῶν πράγμασι, τῶν μὲν διὰ φιλόπραγμον θήσος φάῦλον, τῶν δὲ διὰ ἀμαθίαν καὶ ἀπρονότερον τὴν τύχην.

ξγ'. Περὶ τῶν ἐπιπόνων, καὶ δει τρόπον μέν τινα βιωφελέστατον ἀνθρώποις τὸ κατ' αὐτὰς χρῆμα, τρόπον δὲ τιν' αὐθις καθάπαξ νεμεσητὸν καὶ κατεγνωσμένον.

ξδ'. "Οτι ἡδιστον ἀνθρώποις ἐν τοῖς οἰκείοις καὶ συνήθεις διατεριθῇ διτοῦν πράττειν εἴ καὶ τιμάσθαι.

ξε'. "Οτι πολλάκις ἔνιοι συμπίπτουσι τοῖς ἐντῶν δόγμασι καὶ κρίσεις καὶ διλύνονται δίκης σφέτερα.

ξζ'. "Οτι τινές εἰσι ταχεῖς πιστεύειν τῇ Προνοΐᾳ διὰ τὰ φαινόμενα κατὰ λόγον ἀπαντεῖν τοῖς χρηστοῖς τε καὶ πονηροῖς ἐκ τοῦ προχειροῦ, καὶ αὐθις ἀποτελεῖν τῇ Προνοΐᾳ διὰ τάνατοι τούτοις.

ξζ'. "Οτι θενμασίων; πολλάκις εἰώθε ταῖς μεγίσταις πρέξεσι καὶ εὐτυχίαις τάχιστα ἀκολουθεῖν δυσπραγήματα χαλεπά καὶ μηδὲν ἥττον ἀνυπονήγητα.

ξη'. "Οτι οὐκέτιν διλύεις ἐν ἀνθρώποις ὁμοφροεύνη.

ξθ'. "Οτι πολὺ νοσοῦσι ταῖς προεπαθείαις ἀνθρώποι, καὶ οὐκέτιν δρῶσιν.

ξι'. "Οτι χρήσιμα τὰ ἐκ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ γεωμετρικοῦ τῆς φιλοσοφίας εἰδους διὰ τὰ τὰ διλα πλείστα τῷ βίῳ καὶ διὰ τὰ τῶν μηχανικῶν ἔργα.

ξα'. Περὶ Πλουτάρχου.

ξβ'. Θεωρία εἰς τὸ ξπο;, τὸ, Λάθε βιώσας.

ξγ'. Εἰ προσίσταται τῷ Χριστιανικῷ ζῆν τὸ μετὰ πολλῶν βίοιν πραγμάτων εὐκολίαν φέρει εἰς τὴν τήρησιν τῶν τῆς Χριστιανικῆς εὐσεβείας νομίμων.

ξδ'. "Οτι εἰδ μητὰ πολλῶν βίοιν πραγμάτων εὐκολίαν φέρει εἰς τὴν τήρησιν τῶν τῆς Χριστιανικῆς εὐσεβείας νομίμων.

ξε'. "Οτι καὶ τοῖς ἀγχοινεπολιτευομένοις ἔξεστι καλῶς βιοῦν τῇ ἀρετῇ καὶ τοῖς τῆς θεοσεβείας νομίμοις.

ξζ'. Εἰ γαμητέον ἔστιν, ή μή, τοῖς ἐπιμέλειαν ἔχουσι καὶ φροντίδα τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς.

ξζ'. "Οτι παντὶ τρόπῳ τῷ πολιτεικῷ ἀντιποιητέον τῆς εἰρήνης.

ξη'. "Οτι καὶ πρόστις πολεμεῖν παρασκευαστέον τῷ πολιτεικῷ.

58. Meliusne sit homini esse, quam non esse? et quod praeget esse.

59. Quod frequens sit apud homines, ut libenter de se et rebus suis loquantur.

60. Dubium esse, an unquam serenitas mentis plena hominibus oblingat.

61. Quod non usquequa videatur a ratione alienum admittendas Scepticorum objectiones, quas omni perceptioni opponunt, et quod Plato ac Socrates principia ad hoc suppeditaverunt.

62. De his qui negotiis se objiciunt sive propter viciosum morem hominum alienis se admiscentium, sive ob illorum inacitiam, sive inopinatam fortunam.

63. De spe, et quod jam sit res hominibus utilissima tam iterum noxia et rejicienda.

64. Quod jucundissimum sit homini in suis negotiis et consueto vitæ genere, qualecumque etiam illud sit, bene et cum honore rem gerere.

65. Sæpenumero aliquos adversari suis ipsorum opinionibus ac judiciis, et propria jura intervertere.

66. Quod aliqui facile credant Providentiam, cum vident in praesenti bonis et malis ita fieri, ut merentur: alii vicissim non credant ob hisce contraria.

67. Quod sapienter solent post maximas res gestas et fortunam pulcherrimam mira mutatione celeriter sequi insortonia gravissima et non minus insperata.

68. Quod omnino non est inter homines animorum et opinionum concordia.

69. Quod plurimum laborant homines affectibus, nec satis recte vident.

70. Quod ex mathematica et geometrica parte philosophiæ utilitates plurimas redundant in vitam humanam, tum aliæ, tum quæ in operibus mechanicis conspicuntur.

71. De Plutarcho.

72. Disputatio de dicto: Qui bene latuit, bene vivit.

73. Num Christianæ vita repugnat vivere inter multos et multis implicatum esse negotiis.

74. Quod non multis impeditum vivere negotiis, faciliorem reddit Christianæ pietatis præceptorum observationem.

75. Quod etiam rempublicam gerentibus et negotiis vita curantibus integrum est, probam vitam ducere virtutemque ac pietatis colere præcepta.

76. Num conjugium ineundum sit, necne, iis quibus curæ cordique est secundum virtutis præscriptum vivere.

77. Quod omni modo pax sectanda sit viro rempublicam gerenti.

78. Quod idem etiam ad bellum instructus esse debent.

79. Propter sinistræ casus fortunæ, et quia saepius infelicitas res gesta est, a re gerenda deterri nos non oportere.

80. Quod plerique philosophorum et tantum non omnes in præceptis modo tradendis hæserunt, nec sui usum prebuerem in gerenda republica.

81. Quod omnes ferme Græcorum philosophi a gerenda republica et civilibus negotiis abstinuerunt.

82. Principi maxime esse curandum, ut illi suppetant sumptus ad imperium gerendum necessarii.

83. Non tameni uni huic curæ dare se debere principem, ut pecunias corroget, neque omni modo in hoc solum elaborandum.

84. Quod viro rempublicam gerenti cura impenienda sit comparandis circa reprehensionem opibus atque divitiis.

85. Indignum esse a viro rempublicam gerente animum ad hoc applicari penitus et unice, ut ditescat.

86. Quod omnes propemodum homines divitiorum amore ducantur.

87. Consideratio, ab exemplo repetita, de inconstans rerum humanarum.

88. Consideratio ab exemplo, de usu facultatis rationabilis.

89. Consideratio ab exemplo, de sensibus et mentis in illos dominio.

90. Consideratio ab exemplo, de vita secundum mentem.

91. Consideratio ab exemplo, de contraria gentium naturæ in materia operatione.

92. Augusto Cæsari et magno Constantino monarchiam et imperium traditum esse divinitus, ut Christi fides sine offensione posset propagari. *Confer infra, cap. 109.*

93. Adnotatio, ut memorie et animo se offerant res Græcorum omnes maximæ et minoris momenti.

94. Quod utile sit bene institutis, negotiorum se molibus subducere ac subtrahere, exemplo monstratum.

95. Consideratio ab exemplis repetita, de mente et sensuum usu.

96. De democratia.

97. De aristocratia.

98. De regno.

99. De republica Atheniensium.

100. De Lacedæmoniorum republica.

101. Quod non modo apud Græcos, sed et in multis alias gentes fuerint sequi juris respublicae.

102. Quod ab initio usque omnes ferme gentes in Asia non habuerint res publicas, sed dominis paruerint.

103. Quod urbs Græca Cyrena in Libya ab initio (regem habuerit).

104. De Carthagine et republica Carthaginiensi.

A οθ'. "Οτι μὴ διὰ τὶς ἀποχή; καὶ τὸ κακῶν πλάκις πράττειν ἀποτρέπειν τοῦ πράττειν.

π'. "Οτι τῶν φιλοσόφων οἱ πλειονὲς η πάντες σχόδην περὶ τὸ λέγειν διέτριψαν μόνον, μὴ χρῆσιμοι γενέμενοι ταῖς περὶ τὸ πολιτικὸν θεωρίαις.

πα'. "Οτι πάντες σχεδὸν τῶν ἐν Ἑλλάσι φιλοσοφῶν των πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀπέστησαν.

πβ'. "Οτι ἐπιμελητέον βασιλεῖ μάλιστα περὶ τὸ [τοῦ Bl.] πορίζεσθαι χρηματισμοὺς τῇ ἀρχῇ.

πγ'. "Οτι μὴ καθάπαξ ἕαυτὸν δοτέον τῇ περὶ τὸ χρηματίζεσθαι ἐπιμελεῖς τὸν βασιλέα καὶ πάντα τρόπον σπουδαστέον εἰς τούτῳ.

B Β'. "Οτι ἐπιμελητέον ἀνεμοσήτως περιουσία; καὶ πλούτου τῷ πολιτικῷ. [Εἰ ἡστὶ ίστος από τοὺς 83-92 omisit Bl., τινὲς εἴδη συμπληρώματα ad 95 contraxit.]

πδ'. "Οτι οὐ καθάπαξ παντὶ τρόπῳ προσέχειν ἔχει τὸν κοῦν τῷ πλαντεῖν.

πε'. "Οτι πάντες δινθρωποι σχεδὸν φιλοκλευτας ἔττηνται.

πζ'. Θεωρία ἡξ ὑποδείγματος περὶ τῆς κατὰ τὰ ἀνθρώπινα ἀστατίας.

πη'. Θεωρία ἡξ ὑποδείγματος περὶ τῆς τοῦ λογικοῦ χρήσιας.

πθ'. Θεωρία ἡξ ὑποδείγματος περὶ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς κυριεύητος τοῦ νοός.

ι. Θεωρία ἡξ ὑποδείγματων περὶ τῆς κατὰ νοῦν ἀστατίας.

ια'. Θεωρία ἡξ ὑποδείγματος περὶ τῆς κατὰ τὸν ὄλην τῇ γενητῇ φύσει ἐναντιπραγματείας.

ιβ'. "Οτι διὰ τὸ ἀπρόσκοπον τῆς Χριστοῦ πλοτείων, οὐκέτι, φυκονομήθη τὸ τῆς μοναρχίας κράτος Αὐγούστῳ τε τῷ Καίσαρι καὶ τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίῳ.

ιγ'. "Επισημασία δικαὶος ἡμίν γὰν μνήμην καὶ λόγῳ τὰ περὶ τῶν Ἑλλήνων πάντα καὶ μέγιστα καὶ δει βραχέος ἀξία λόγου

ιδ'. "Οτι χρήσιμον τοῖς πεπαίδευμένοις η ἀποχρήσιας καὶ ἀποστροφὴ τῶν πραγμάτων, ἡξ ὑποδείγματος.

ιε'. Θεωρία ἡξ ὑποδείγματων περὶ τοῦ νοός καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων χρήσεως.

D ιζ'. Περὶ δημοκρατίας.

ιε'. Περὶ ἀριστοκρατίας.

ιη'. Περὶ βασιλείας. [98-102 om. Bl.]

ιθ'. Περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας.

ιρ'. Περὶ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας.

ισ'. "Οπως εὐ μόνον Ἑλληνες, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ἔλλων ιθνῶν κοινοποιιτεῖσι ἔχρησαντο.

ιβ'. "Οτι τὸ ἡξ ἀρχῆς ἀπαντα σχεδὸν τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν Εθνη οὐ κοινοποιιτεῖσι, ἀλλ' ὑπὸ δεσποτῶν ἥγοντο.

ιγ'. "Οτι τὸ ἡξ ἀρχῆς Κυρήνη Ἑλληνις ἐν Αἰθίᾳ.

ιδ'. Περὶ Καρχηδόνος καὶ τῆς κατ' αὐτὴν πολιτείας.

ρε'. Περὶ Καρχηδόνος; ἔτι, καὶ διπλῶς διὰ τὰ μὲν Αγίστα εὐπραγήσαις καθάπτει ἐντεῦθεν ἡ πόλις αὖτη γένεται. [105-109 breviter recenset Bl.]

ρς'. Περὶ τῆς Ῥώμης, καὶ διπλῶς; ἐκ μικρῶν ἀρχῶν τοσούτοις κράτος καὶ μεγεθος ἀρχῆς κατ' αὐτὴν συνέστη.

ρθ'. Περὶ Νούμα Πομπηλίου δευτέρου βασιλέως τῆς Ῥώμης, καὶ διπλῶς τηνικαῦτα κατὰ καιρὸν βασιλεύειν ἥρθεν.

ρη'. Ὁπως Ῥωμαῖοι ἐκ μικρῶν τὴν ἀρχὴν πραγμάτων μετὰ τὰ πρὸς Ηὔρον καὶ Καρχηδόνιον ἔδιξαν πάλια εἰς μέγα προβλήθον. ἀρχῆς κράτος καὶ φρόνημα σχεδὸν. πεγκυδομοιν.

ρψ'. Ὄτι τῇ Ψωμαῖκῃ μεγίστη μοναρχία ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ξοκεν ὑπὸ τῆς θεας προνοιας γενέσθαι εἰς εὐδρομίαν τοῦ σωτηριώδος Χριστιανικοῦ δόγματος.

ρφ'. Περὶ Σκυθῶν.

ρη'. Ὄτι χρήσιμον τοῖς περὶ λόγους σπουδάζουσιν ἡ περὶ τὸ ιστορικὸν ἐπιμέλεια.

ρθ'. Περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μὴ διαρκοῦς εἰς τελείας ἀνθρωπίνων πραγμάτων, εἰς ὑποδειγμάτων.

ρηγ'. Περὶ Ἑλλήνων, καὶ διτὶ οὐκ δημητριών τῷ τούχης περιφενεῖς ἔσαν τὸ δεῖ ἀρχῆς, ἀλλ' ἀστερῶν φύσεως καὶ ἔθους καὶ γνώμης εὐγενεῖς.

ρηδ'. Ὄτις κατὰ καιρὸν Ἐπαμεινῶντας καὶ Πελοπίνας, ἀρίστων ἄνδρες καὶ στρατηγῶν, κατὰ ταυτὸν γεγόνασι τῇ πατρίδι.

ρηε'. Ἔδειχνος εἰς τὸ ἀνθρώπον καὶ εὐμετάβλητον τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ διτὶ, εἰ δή τι δόλο, καὶ τὰ κακά, τῶν Ἀλκιβιάδου βιούν τοῦτο παρίστησιν, ὄντα μάταιον; καὶ τὰ κατὰ τὸν Παλαιορχητὴν ἐπικληθέντα Δημήτριον, έτι δὲ καὶ τὸν Εδμανῆ.

ρηζ'. Εἰς τὸ δοκιματον τῆς τούχης, δεῖ ὑποδειγμάτως.

ρηζ'. Θεωρία εἰς ὑποδειγμάτων, διπλῶς τινὲς ἀπὸ μεγάλων πράξεων καὶ μεγάλης τούχης ἀλλάτουσιν εἰς ἀπροξίαν ἡ τὸ πράξεων τακτικῶν.

ρηη'. Ὄτι τῶν ἐπιμελῶς κτηθέντων ἀπεβολῆς οὐκ ἀπλαίπωρος οὐδὲ ἔρρεστων νευμένη.

ρηθ'. Ὄτι οὐκ δυτινὸν ἐν ἀνθρώποις δεῖ ἀρχῆς εἰς τέλος τοῦ βίου ἀνθρακοῦ τινος εὐδαιμονίας, καὶ διτὶ δει τὰς τῶν μεγάλων εὐτυχίων. ὑποθέπτονται μεταβολάς.

ρηχ'. Ὄπως πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνεπιστήμονες (ε) εἰσιν ὡς ἀληθῶς τῆς τοῦ βίου χρήσεως, εἰς ὑποδειγμάτων.

IV. Michaelis Palæologi epitaphium et Ireneos Augustoꝝ, ms. in bibl; Reg. cod. 800. V. Cangii Familias Byzant., p. 236. (FABR.) — Orat. in Basiliū M., Gregor. Theolog. et Jo. Chrysostom. V. supra, vol. IX, p. 459. (HARL.)

V. Astronomicam Theodori Met. ep̄ieomena citat Usserius, tom. II Annal. ad a. 3979, pag. 502 Euandem in e. 63 philosophico citat Comenius, p. 253, Prænott. mystagog. — Astronomicæ introdu-

(e) Ila leg. pro ἀνεπιστήμονες.

105. De Carthagine iterum, quomodo per maximas res secundas urbs illa simul semelque perire.

106. De Roma, et ut ex parvis initiis in tantam potentiam et imperii magnitudinem evaserit.

107. De Numa Pompilio, secundo rego Romæ, et quod ex temporis illius usu electus tunc rex fuerit.

108. Quomodo Romani ex parvis initio rebus, deinde post bella cum Pyrrho et Carthaginiensibus gesta maximum consecuti sunt imperium potentiamque maximam, ut totius sere orbis terrarum principatum jam conciperent animo.

109. Quod maxima Romana monarchia in orbem videtur constituta divinae providentiae consilio, ut salutare Christianum dogma tanto faciliorē progressus haberet.

110. De Scythis.

111. Quod eloquentiae studiosis utile sit historiarum studium.

112. De rebus humanis nequitam armis neque in perpetuum constantibus, documentum ab exemplo.

113. De Gracis, et quod initio non magnitudine rerum gestarum aut fortunæ celebres exstiterint, sed elegantia ingenii morumque et animorum nobilitate.

114. Quod opportuno eodem tempore patriæ suæ exorti fuerint duces—vique duo fortissimi Epaminondas et Pelopidas.

115. Documentum inconstantie et vicissitudinis rerum humanarum, si quod aliud, expeditari in vita Alcibiadis, similiter in vita Demetrii, cognomento Poliorceis et Eumenis.

116. In fortunæ instabilitatem, ab exemplo.

117. Consideratio ab exemplis repetita, quomodo aliqui a magnis rebus gestis magna fortuna per venerunt ad vitam plane desidem vel humili negotia.

118. Quid bonorum, quæ cum cura comparavimus, jactura nec misera, nec ignavia semper triplex ait.

119. Quod non contingit hominibus ab exordio ad finem usque vitæ sincera. sine omni luctu felicitas, et quod magnarum rerum secundarum vicissitudines ac mutationes oportet suspicari.

120. Quod multi hominum veri vite usus ignari et imperiti sint, exemplorum documentis demonstrata. [111-120 ill. omisit Bl.]₂

tionis epitome, in cod. Bavar. 169, (FABR.) Voi potius illius Epitomes liber i, qui constat 94 capitibus. ille cod. nunc numeratur 109. V. plura de eo ap. cel. Hardt, in Aretini Beyträgen etc. 1804, part. vi, p. 35 sq. (HARL.)

VI. Inediti etiam duocuntur extare Theodori Metochit. *Mathematica* et VII commentarii in Ptolemæi magnam Syntaxim, que asservari in Hispania commemorantur (!).

VIII. Paraphrasis in Aristotelis libros *De partibus animalium*, ms. in Italique bibliothecis, ut ex Gesnero notavit Meursius.

(1) In cod. Escorial. teste Platero in *Itinerar. per Hispan.*, p. 194, ubi ita citantur : *Theod. Metoch. Mathematica. Commentarii in magnam Ptolemæi compositionem. Qualis sit usus explicatiois quorundam captiūm, perquiritur, frequenter Ptolemæus astronomicas enuniationes et ma-*

themati carum demonstrationum argumenta excludit. — Ibid. ejusdem *Expositio in Aristotelis Physicam et in Parva naturalia.* — Ibid. ejusdem *Sententiosæ significationes et opuscula varia mathematica*, Paris. et Venet. secundum Montfaue. in Bibl. bibl. mss. V. indicem. (HARL.)

MONITUM.

(Mai, Biblioth. nova PP. t. II, p. 684.)

—

Elaborata ab Aegyptiis hominibus opificis tabularum, signorum atque adficioribus severioribus formis ac rigidioribus constare videntur; idque aperte propemodum illi queruntur qui Græcorum artificum elegantiam leporemque unice admirantur. Nunc en Theodorus Metachitis linguam quoque Græcam apud Aegyptios experius sonuisse dicit; quam rem cum alia monumenta jam demonstraverant, tum etiam diplomatica papyri nostris temporibus divulgatae confirmant. Id vitium utrumq. a Macedonica barbariore dialecio Alexandriam translate, an ab Aegyptiacorum dictionum colluvie ei cinto, vel ab utraque simili causa pluribus manaverit, Sturzius aliquique grammatici disputabunt. Mihi interim placet, ob servens apud nos Aegyptiacarum rerum studium, luxuriantiulam Theodori proferre, quam ex ejus capitibus historicis philologicisque detraxi, nondum editis (1), sed partim certe a me deinde vulgandis: præsertim quis politica quam capita insunt, quæ scientias hujus studiatis exhibere, vita comite, decrevi cum Theoduli magistris de mentis regia et populi officiis dupliciti oratione, cum Georgii Comisti capitulis aliquot politicis, et cum anonymi denique orationibus item Græcis de rerum publicarum conversionibus. Nunc Theodori capitulum beatitudine a me festinanter donatum recitabo

(1) Editionem Lipsiensem anni 1821 ignoravit cel. cardinalis, qui tamen anno 1827 haec scribebat.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ

ΟΤΙ

ΜΑΝΤΕΣ ΟΣΟΙ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ ΕΠΑΙΔΕΥΘΕΣΑΝ ΤΡΑΧΥΤΕΡΟΝ ΤΟ ΛΕΓΕΙΝ ΧΡΩΝΤΑΙ.

THEODORI METOCHITÆ

QUOD

OMNES QUI IN ΑΙΓΥΠΤΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥ ΦΕΡΟΥΝ ΑΣΠΕΡΙΟΡΕ ΟΡΑΤΙΟΝIS
GENERE UTI SOLEANT.

—

Cogitanti mihi s̄p̄enumero (veritatene duce an A. "Εννοιά μοι τις αὕτη πολλόχις καὶ λογισμὸς secus, non definitio) ac memoria veteres novosque ἐπεισιν, οὓς μὲν τἀληθύνεις τυγχάνουν, οὓς δὲ μὴ·

¹ Deest in cod. xai.

λογίζομα: δ' οὖν, ὅτι δὴ πάντες δοὺς καὶ Ἀἴγυπτον ἐκπαιδεύθησαν, παλαιοὶ τε πρότερον καὶ νεώτεροι, καὶ συνεγράψαντο ἀπτα δὴ παραπλήσιοι πως τὴν φωνὴν εἰς τριχύτερον τὰ τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμαστος (2) μάλιστα χρώμενοι· καὶ τοῦτ' εἶναι πάντως κατ' ἔδος Βοικεν-χρηστῆσαν. ἐκεῖστον τῶν ἑκατέμενων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις τῶν αὐτῶν ἔχομένων τῆς γλώττης· καὶ πάντας γάρ ἐπισκοπούμενος ἦγὼ γε, δοὺς τὸν τοιούτον χρηστήρα καὶ τύπον τῆς ἔρμηνελας ἐνόμισαν καὶ καθιστόρησαν (3), οὗτα δὴ καὶ διέδευτο τὰ οφέτερα αὐτῶν συντάγματα, εἰ καὶ ἄλλος ἄλλου βέλτιον καὶ τεύνετον ἔχρησαντο, καὶ δοὺς τῆς καθ' ἥμιδος θροσεβεῖας καὶ πίστεως, καὶ δοὺς μῆ, πάντας δὲ δύμας τοὺς γε τοιούτους; ἐν τῷ λέγειν καὶ Ἀἴγυπτον μόνον τῇ παιδείᾳ διασχολάσαντας ἔυνορῶ καὶ απειθεόθητας, καὶ δευτούσιν ὡς εἰπεῖν. τῆς φωνῆς βεφῆται ταῦτα καὶ ἐκτησιαὶ ἐκεῖσται. δὴ κεχρημένους, καὶ οὐκέτι πω καὶ ἄλλῃ πολιτευσαρένους τὰ τῆς σοφίας ταῦτα. κοινωνήσαντας, ἄλλων δὴ τινῶν νομίμων καὶ ἄλλων· τῇ παιδείᾳ καὶ χρήσεων· οἷον δὴ Φίλων ὁ Ἐβραῖος ἐκεῖνος Ἀἴγυπτον μόνον ἔδει, καὶ ταῦτη γε οὐν δικαντα τῆς ζωῆς χρόνον τροφῷ τῆς παιδείας ἔχρησατο· πολλὲς τὴν σοφίαν ἀνήρ, καὶ τῆς γλώττης πρόνοιαν ἐπιμελῶς ποιούμενος (4), οὐδὲ διάρδει πεθάνειται τοῖς ὀνταῖς, οὐδὲ λείως τοῖς φήμασιν οἵτις ἀργεῖνειν ἔκάστοτε ἐκφέρει τὸν νοῦν καὶ διεπλάττει· καὶ προδείκνυε. Καὶ Πτολεμαῖος, ὁ Εὐλούδιος μεθύστερον τὸν αὐτὸν τρόπον συντάττει τὰ καλλιστα καὶ θαυμαστώτατα. σκούδασματα. Καὶ Θάων μετ' αὐτὸν· καὶ τῶν τῆς ἡμετέρας Χριστιανιστῆς αὐλῆς Ὅριγένης τε καὶ Παναϊτίος (5) καὶ Κλήμης ὁ τοὺς Στρωματεῖς συνθέμενος· καὶ ὁ θαυμαστὸς δίτεως καὶ θαυματοθύης Γρηγόριος· εἰ· καὶ Πιονικὸς γάρ οὗτος, ἀλλ' ἐπ'. Ἀἴγυπτον ἐπιπαιδεύθη παρ' Ὅριγένει, καὶ τοῦτ' αὐτὸς φησι περὶ αὐτοῦ· καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐάθιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτὸς φησιν τοῖς ἐπ'. Ἀἴγυπτον πάνυ τοις χρονίαις συνεφοίτησε· πολυμαθής ἀνήρ, καὶ δηλός γε πολλάς ἐκδόσεις προσενεγκών, καὶ χρώμενος οὗτα τῇ γλώττῃ· καὶ ὁ πολὺς τὴν θείαν κατὰ Χριστὸν σοφίαν καὶ τὴν θύραθεν διερδεῖ. Κύριλλος διὰ πάντον τῶν αὐτοῦ πεμπλείστων καὶ πολυτιμῆτων τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς γε μήνιοθεα χρῆται καὶ συνυφαίνει τοὺς λόγους αὐτοῦ χριστιανοῖς φωνῆς φαύγοντα τὸ λεῖον ἐπίτηδες καὶ τῆς ἀκοῆς ἐθίμον. Συνέσις τε αὐτὸς πολὺ θαυμάσιος ἀνήρ τάσσαν σοφίαν δι' εὐκολίαν καὶ πρᾶς πάντων χωρούσαν ἐποιητήτα φύσεως· καὶ νοῦν· τε καὶ γλώτταν εὐτεροφορεῖς καὶ ταχὺς, εἰ δὴ τῆς καὶ ἄλλος, καὶ ρέων ἐν τῷ λέγειν ἀμογητεῖ, καὶ πάσαν τὴν σοφίαν αὐτοῦ τῶν καὶ Ἀἴγυπτον τῆς παιδείας ἔργαστηρῶν ἀπολαβόντας καὶ πριάμενος, καὶ βραχὺ τε κομιδῆ· (καὶ τοῦτ' αὐτὸς φησιν) Ἐλλησιν ἐκ Λιδύης καὶ πέραν.

(2) Per multa huiusmodi vocabula collegit Sturzius in libro quem edidit de dialecto Macdonica et Alexandrina.

(3) Veteres grammaticos qui peculiares commentarios de Alexandrina dialecto scripserunt, memorat Sturzius p. 24, not. Ireneum et Demetrium

A homines repellenti, qui in Aegypto litteris instituti ad scribendum aliquid animum appulerunt, cuncti propemodum asperiore prediti sunt lingua tum genere vocabulorum videri solent: atque hanc prorsus-apparet loquendi consuetudinem in ea regione viguisse, quam ejusdem linguae participes, alii ab aliis traditam, retinuerunt. Reapse considerans quotquot hanc stili formam genusque preceptis edisseruerunt, et lucubrationibus quoque suis expresserunt (quoniam: alius alio melius, alius vicissim deterius alio locutus est), talis inquam stili asseclas, sive religionis nostrae fideique homines fuerint sive secus, in Aegypto omnes versatos certe alique educatos; ibique fulloniam, ut ita dicam, sermonis tincturam usumque contraxisse; neque alibi uspiaw- doctrinas condidicisse, neque alios mores instituta atque usus cognovisse. Veluti Hebrewae ille Philo naam Aegyptum novit, eamque per omnem viam tempus doctrinae suæ altricem habuit: magna profecto sapientia vir, et expollendi sermonis non indiligens; neque tamen juventudinem auribus afferens, neque molliiter verbis fluens, dum consensus suos in hac et illa lucubratione demonstrat et ornat. Ptolemæus quoque Claudius, qui postea floruit, pulcherrimos suos stupendosque libros eodem modo conscribit. Tum junior illo Theos; et nostra secte Christiana homines, Origenes, Panætius, atque Clemens Stromatum auctor; et mirus vero prodigiorumque sons Gregorius, qui domo licet Ponticus, in Aegypto tamen se apud Origenem eruditum ipsem dicit. Item Eusebius Pænophyli, natione quidem Palestinus, verobrûmen, ut ipse testatur, cum Aegyptiis hominibus diu versatus; vir eruditissimus, atque, ut scimus, multa editis voluminibus clarus, neque tamen aliter eleutione utans. Præterea tum divina Christi tuniciam externam apertantia abundans sanctus Cyrilus, talem scilicet scripturam in plurimis suis Christique Ecclesiæ magni faciens illuc demonstrat: nam et ipse pari eleutionis colore scripta sua insicit, voceque utilius, haud iucunda est que ab aurium Graecarum consuetudine abhorret. Ipse Synesius, vir ob multiplices sapientiam atque ob versatilitate et per omne doctrinæ genus discurrens ingenium admirabilis, mentis linguaeque volubilitatem ac celeritatem quam qui maxime præditus, spontaneaque velut eloquence fluens; is, inquam, in Aegyptiis scholis doctrinas omnes edocens, et eum Græcis per Libyam atque Euphratam vix brevissimo tempore versatus, tamen in omnibus scriptis suis syllazim severam sequitur, et pleraque abstracta atque aurium consuetudini parum conformia loquitur. (Namque ita demum rectus judex comprobare,

B

C

D

Ixionem.

(4) Conferre juvabit quæ dicit Sturzus p. 52 seqq. de Philonis, Clementis, Ptolemaïque stilo.

(5) Quisnam hic Christianus Panætius? Num mendicus est pro Panætio?

debet auctores et collaudare : non autem tamen inde **A** quod auctores et collaudare : non autem tamen inde **A** debet auctores et collaudare : non autem tamen inde **A** agere atque omni insolenti sono tanquam puerulus perturbari.) Et quidem linguae fortasse indigenarum haud immerito succensendum est ; verumtamen nunc bona verba : quandoquidem hac de re querere vel judicare haud hujus temporis est. Quod tamen mihi proposueram, jam ex his protatis hominibus demonstravi, qui omnes Alexandrini in Ægypto litteras didicerunt; nempe quod cuncti propemodum, ut initio dixi, asperius in ea regione locuti sint, et vocabulis parum consuetis usi. Contrarium autem prorsus videre est atque definite de iis qui in Syria et Phœnicie eruditæ fuerunt. Nempe hi suavissime eloquentur, nihilque aiunt quod a multitudinis auditu sit alienum ; ita ut aures in eorum sermonibus plane conquiescant, neque ullo inhumano sono atque asperiore pulsentur. Atque hujus affirmationis multos testes, si quis audiendo vacat, proferre possum : partim quidem philosophos, qui dogmata et tractatus variae ediderunt : puta Porphyrium et Maximum (qui Phœnices, imo Tyrii, fuerunt ; permultique inuidem alii pari orationis laude ornati processerant) ; partim rhetoras, quorum foliore etiam jure dicendi artificium commendare possumus. Multo ex his plurimos, quidrum nomina possem recitare ; Lucianum nunq̄ tantummodo et Libanum commemorabo, Syrum utrumque hominem, rhetorica arte nobiles, elocutione expolitos, qui multos libros stili elegantia milros ediderunt. Hi etiam si Atticas locutioni apprime student, magis tamen sermonis leporum qui omnem desuetudinem fugiat amplectuntur ; ita ut Atticas ipsas dictiones, si quæ forte inusitatiores sunt atque auribus difficilliores, devinent atque omittant : neque iis unquam uti vellint, sed omni prorsus studio jucunditatem orationis preceptent. Simili genere elocutionis Asiani quoque utuntur et Iones : multisque ex his gentibus philosophorum ac rhetorum numerus, si quis eum inire volet, rem confirmabit : nam et isthinc haud modicus egregiorum virorum manipulus ad sapientiam eborum accedit ; philosophicas dico sectas, rhetoricas pompas, et omnigenam eruditionem. Difficile enim esset atque, ut reor, extra propositum, claros omnes recensere : paucos autem enumerare ceterorum contemplum significaret. Generatis itaque dicam scriptores harum gentium iati elocutione uti solitos ; id quid curiosus quisque ex illorum plurimi diversæque materiae libris cognoscere poterit. Hoc autem unum nunc definitam, Ægyptios videlicet asperius rusticusque loqui, quam Atticas lingue lepos postularet : Phœ-

B κατ' Εὐρώπην γενόμενος, παρατραχύνεται τὴν ἐρμηνειὰν ἐν οἷς ἔκστοτε σπουδάζει· καὶ δυσδιέδευτα πλείστα καὶ δυσφίκτα· τῷ τῇς ἀκοῆς ἑθίμῳ φύγεται (6)· καὶ τούτοις μὲν ἔστιν ὡς ταῦτα δύναται καὶ φρίνονται προσίσθαι καὶ φταίνειν, καὶ μή φοροδᾶς ἔχειν, κατακτυπούμενον δισυνήθως ὡς τὰ πειδέρια· οἵτις δ' οὖς καὶ νεμεσήσαι τις ἀν δεκαλεῖς τὸ τῆς γλώττης πάτριον⁷. Ἀλλὰ περὶ τούτου νῦν γε ήμεν εὐφῆμα· οὐ γάρ τι πρόθεσις τοῦτο⁸ ἦν ἐξετάζεται περὶ τούτων καὶ κρίνειν. Οὐ δ' οὖν ἐδουλόμην ἐπιστωδήμην διὰ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, οἱ πάντες ἐπ' Ἀλεξανδρεῖας κατ'. Αἴγυπτον τὰ τῆς εορτας ἐπούδασσαν, διὰ τοῦτον ἀρχῇ προύθεμην, διὰ δὴ παραπλησίως πάντες ἐνταῦθα τὴν φωνὴν ἡσηχούσαν, ἀπίθετορον ἐκτραχυνόμενοι τοὺς ἀνθρώπους μάτοις, καὶ πάσα φρεστών πάσιν ὥστε ἐντεῦθεν· καὶ οὐδὲ ὅτιον ἀφίλανθρωπον ἀμπάτει : πλήττον τραχύτερι. Καὶ τοῦ λόγου τοῦδε πλείστους ἀν ἔχοντας μάρτυρας, δοτεῖς ἀν προσέχειν βούλοιτο· τοῦτο μὲν ἐκ φιλοσόφων οἱ δόγματά⁹ είνα καὶ συντάξεις ἐπόνησαν διαφόρους, ὡς περὶ Πορφύρων καὶ Μαξίμου· Φοινίκες δὲ εὗτοι καὶ Τύριοι· πλείστοι γ' ἐκτεθεὶς δόκοις καὶ πολλὰ ἐξενεγκόντες βιβλία μετ' εὐτομίας θαυμάσια· οἱ καὶ τοι γε τὸ ἀττικήσιν ὑπερβαλλόντως σπουδάζοντες, οὗτοι δὴ μάλιστα τὸ τῆς γλώττης λαρὸν ἡσπάσαντο καὶ προείσαντο καὶ οὐκ ἀπρίστον, δοτεῖς καὶ ἐν οἷς τὸ ἀττικήσιν φέρει πρός τιν¹⁰ ἐκτραχήν τοῦ ἑθίμου καὶ σκληρύνεται¹¹ τοὺς ὀστά, περιορῶσι τοῦτο καὶ οὐδὲ εἰροῦνται· οὐδὲ χαίρουσιν ὅποιν ὥστε ἡρῆσαι, πάντα τρόπον τὸ τῆς φωνῆς ἀρρεπανευμένον προκρίνονται. Παραπλησίως δὲ τῇ ἐρμηνείᾳ χρῶνται καὶ πάντες Ἀσιανοὶ καὶ μάλιστ¹² Ιωνεῖς· καὶ πολὺς ἐντεῦθεν ἀριθμὸς φιλοσόφων τε καὶ ἡττόρων κινοῦνται τὸν λόγον, δοτεῖς καταλογίζεσθαι βούλοιτο¹³ διὸ καὶ πολλὴ γάρ ἐντεῦθεν εγνήτεια¹⁴ ἀνδρῶν σπουδαίων τῷ χορῷ τῆς εορτας ὡς ἀληθῶς γέγονε· πάσχειν παθεῖσαν καὶ φιλοσόφους αἱρέσεις καὶ ἡττορικάς ἐπιδείξεις φημι· καὶ πολὺς πόνος καὶ λειψαὶ οὐκ ἐν κατερῷ πάντες ἀπεριμέλεσθαι¹⁵ ἀλλὰ μήν καὶ τὸ μετρίων μηνασθῆναι, δέξειν ἀν ὡς τοὺς ἄλλους πειριφρονοῦντος. Καὶ δὴ καθόλου γε περὶ αὐτῶν ἀπάντων εἰπών ὡς οὗτοι δὴ χαρουσίαι τῇ

⁶ Cod. δυσεύτερος. ⁷ Ia cod. Et quidem sententia mihi vix satis est perspicua. ⁸ Cod. πάτρον. Tum in margine φάτρον. Num pro ἀττροπον? Equidem scripsi πάτριον. ⁹ Cod. λειτήτη. ¹⁰ Iam. δόγμα. ¹¹ Cod. σχηρύνεται. ¹² Cod. συντάξει.

(6) Conferendum est Photii cod. XXVI iudicium de Synesi stilo. Num quid sit dictioenem ejus ad popularem πολιτικωτέραν (si saua lectio est et

non potius ποιητικωτέραν) loquaciam defecere, intelligitur scilicet dictioenius illa Ægyptiota, de qua tuto hoc capitulo Theodorus agit.

γιώτεη χρωμενοι, καὶ παραπέμπων τὸν βουλόμενον. Ᾱ πικας autem et Syros et Asianos et Ionas jucun-
ēti: σκέπτεσθαι πρὸς τὰ ἔξ αὐτῶν παντοῖα βιβλία dius dicere, ac valde operam dare ut leniter sen-
χαὶ πλεῖστα· τοσοῦτο νῦν προστιθῆμε μόνον, ὃς sim suaviterque eloquantur, ita ut nihil asperum
ἄρι τῆς Ἀττικῆς γλώττης καὶ χάριτος, τραχύτερον aures seriat.

μὲν Αἰγύπτιοι καὶ ἀγροτικότερον ἐχρήσαντο τὴν ἔρμηνεαν· Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι καὶ ἔτι Ἀσσυριοὶ τε
καὶ Ἰουνες ἱλαρώτερον· καὶ πάντα τούτον τὴν ὁμαλήν καὶ δύσιμον καὶ ἀπονον καθίπαξ καὶ ἀπρόσκο-
πον τοὺς ὥστε εἴλοντο.

CIRCA ANNUM DOMINI MCCCXXXII

MATTHEUS BLASTARES.

NOTITIA.

(Fabric. Biblioth. Græc. ed. Harles, tom. XI.)

Matthæus Blastares sive Blastarius, hieromonachus, circa a. 1335, composuit opus eximium σύνταγμα
κατὰ στοιχεῖον, *Syntagma alphabeticum rerum quae in sacris conciliorum Patrumque canonibus et im-
peratorum legibus (a) exstant, digestarum sub certis titulis, litterarum ordine dispositis*. Primus illud
ex duobus codd. mss. Bodleiano et Isaaci Vossii Græce edidit Guil. Beveregius, addita Latina versione,
de qua ipse in Præf. *Nos eruditam tantum præfationem sive prothoriam Latinam fecimus, ipsum operis
corpus a doctis quibusdam viris (1) Oxoniensibus translatum est*; in tomo secundo magni Synodici sive
Pandectis canonum part. II, p. 1-272 (b). Varia in hoc opere loca emendat Cotelerius, Notis ad Monu-
menta Ecclesiæ Græcæ, plura in illo adhuc emendanda superesse professus, unde Augie stabulum ap-
pellat III, p. 670. Operæ pretium itaque esset cum Beveregii editione conferri codices Cæsareos Gelli-
cosque (2), de quibus Lambecius, VIII, p. 471, 478 (c) et Labbeus, *Bibl. nov. mss.*, p. 130, 203, 386.

(a) Hinc Nomocanoneum appellat Nic. Comnenus, *B* ὠργάνως κανόνων. *V. Cat. codd. Gr. Nan.* p.
pag. 138, et Arcadius passim. Etiam Labbeus, p. 203 *Bibl. nov. mss.*, Cotelerius et alii.

(b) Conf. Jo. Fabric. *Histor. bibl. Fabr.*, tom. II, p. 335, 337. (HARL.)

(c) Sive p. 986 seqq. ed. Kollar. in cod. 51, n. 10, idem, ibid. p. 1000, n. 1, in cod. 52. — Ib. p. 1005, n. 4, cod. 53. — Ibid. p. 1023, n. 1, cod. 54. — Ibid. p. 1024, n. 4, cod. 55, in cuius appendice, et p. 1023, n. 2, cod. 52, etiam sunt Joannis, episcopi Citri, et alior. scripta quædam. In illis codd. etiam alia, a Fabricio memorata, Matthæi Blastar. scripta reperiuntur. — Idem *Syntagma* in cod. Caesar. 46, n. II, cui quo-
que adhaeret *Donatio Constantini* M. V. Kollar. Supplenti ad Lambecii Comment. I, p. 329 sqq. et in cod. 53, n. 33. *Syntagma* in bibl. Bodlei, cod. Barocc. 158. Ibid. in cod. 115 Thom. Mareschallii, s. n. 8677 Cat. mss. Angliae vol. I. Excerpta quæda-
m ex Matth. Blastare et Jamblicho. — In vol. II, 2428, in cod. Vossiano 17 (s. in Cat. bibl. Leidens. p. 392, n. 2.) — Venet. in cod. Nanian. 288, n. 3, et in cod. 229, n. 2. Matth. Blastaris ius canonicum, s. *syntagma*, etc.; et in posteriore cod. præmittuntur prolegomenis bi duo versus: Μα-
θαῖος οἰκτρὸς ἀρετῆς πάσῃς ἔνος; Πίνακα τούτων

(1) *Tiropes* potius dixeris; resingenda enim nobis fuit interpretatio. Edir.

(2) Hoc munere nostris diebus defuncti sunt viri doctissimi G. A. Rhalli et M. Potli, Matthæi *Syntagmate* ad illud
codd. mss. Athenis anno 1859 Græce edito. Id.

In hoc Syntagmate, pag. 417, exstat *Donatio Constantini M.* quam a Blastare versum Graeco-ōxi vo-
luit. VI, p. 697, [ibique not. g.] Etiam Ζητήσατε καὶ ὑπόθεστε γρμικά. *Quæstiones et cause matr. moniales*, Graece et Latine ex Jo. Leunclavii bibliotheca, editæ in Freheri Jure Graeco-Rom. lib. VIII, p. 478-518. Eadem, quæ in Syntagmate alphabetico, p. 45 seq., tit. γάμος. {V. Lambec. VIII, p. 994 seq., n. 21, cod. 51, et *De gradibus cognitionis*, Paris. in bibl. publ. cod. 1355.] (HARL.)

Carmen duplex politicum de officiis Magnæ ecclesiæ et antæ CP., sub viiiō titulo latrō Mova-
χου Μαρθαλου vulgavit Jac. Goarus Graece et Latina ad calcem Codini Paris. fol., ut dixi volum. VI,
p. 479 [s. in vol. VII, p. 798 ed. nov.] sed ex codice Caesar. Lambecius, VIII, p. 469 (d) doc-
uit legendum, οἰκτροῦ μοναχοῦ Μαρθαλου θύτου, hieromonachus est μοναχὸς θύτης, ut recie-
etiam Goarus observavit. (FABR.) Item Vindobon. in cod. Ces. 46, n. 3, ubi quoqua, uti in cod. Na-
nianio ante citato, inscriptio recte se habet: οἰκτροῦ μοναστῶν ταῦτα Μαρθαλου θύτου. V. Kollar. Sup-
pl. ad Lambec. comm. I, p. 334 seq. — Paris. in sex cod. bibl. publ. — Mosquæ in cod. 153 carmen-
duplex. V. Matthæi Notit. cit. p. 84, n. 5, 8. (HARL.)

Tractatuum de asymmis contra Latinos, citat Allatius contra Creyghtonum, p. 430, 434. Citat literum
Matthæum, p. 24, 331 seq., 335, 337, 575, *Responsionem ad argumenta Latinorum*, Nic. Comnenus,
pag. 306, *Prænotion. mystagog.* Habetur etiam in bibl. Bodleiana (e) Matthæi Blastaris opus contra La-
tinos, et *De usu caldae in Eucharistia*, alisque capitulis cum Latinis controversis. Ubicunque occa-
sio se offert, libenter carpere Latinos, notavit etiam Arcudius, pag. 20 *Concordia de sacra-
mentis*.

De appositione Colybi (f), sive cocti frumenti in officio pro mortuis. Incipit: Ἡ θεοφίδης τῆς καθ'
ἡμᾶς ἔκκλησας ἵερα πύριτα, ms. in bibl. Bodlei. (FABR.) in cod. Barocc. 63. — Paris. in bibl. publ. cod.
1293, n. 5. (HARL.)

Synopsis Kavovitoxou, sive *Nomocanonis sancti Joannis Nestoritæ*, (de quo supra, p. 166 ed. vet.) ms.
Lambec. VIII, p. 472, 479. Et ex Joannis Citri (de quo supra pag. 332 ed. vet.) *Responsis canoniciis*
ad episcopum Dyrracenum Constantinum Cabasilam capita 52, id., p. 473, 479. (FABR.) s. p. 988.
Kollar. n. 11, cod. 51, n. 1. — P. 990, n. 14, ejusd. cod. (V. supra, p. 269, de Constant. Cabasila;) p. 1000 seqq., n. 1, 3. Matthæi nostri *Syntagma Juris canonici*; Catalogus officior. tum *Synopsis Nome-
canonis*. — N. 6, ex Joannis, episcopi Citri, *Responsis canoniciis*, capita viginti quatuor, in cod. 52. —
Ead. opera, p. 1005 seq., n. 1, 2, 3 et 6, cod. 53. — *Synopsis Mosquæ* in cod. synod. 150, n. 5;
et in cod. 6 typograph. synod. in 8. V. Matthæi I. cit., p. 82 et 334. — Excerpta e *Responsis Jo. Citri*
etc. in Bibl. Bodlei. cod. Barocc. 153. — Capp. viginti quatuor ex Jo. Citri *Responsis*. Paris. in bibl.
publ. codd. 1337, n. 5; 1339 n. 4, et 1342 n. 6, et *Synopsis* quoque in tribus illis codd. De cod. Th.
Gale, vide paulo ante notata. (HARL.)

EIAM *Glossarium juridicum Latino-Graecum*, quod incipit Ἀδνούμιον, κατ' ὄνομα διέργεσθαι, memorar-
turque a Lambecio, p. 477, 481 (g), Matthæo Blastari tribuit Robertus Gerus appendix ad Caveum.

Rheticam ms. memorat Labbeus, p. 109, Bibl. novæ mss. (FABR.). Paris. in bibl. publ. cod. 2850
n. 8; *De figuris oratoriis*, opusc. ineditum. (HARL.)

Fabricius iterum in tomo XII:

Sequitur insignes et copiosum Matth. Blastaris hieromonachi, qui circa e. 1335 vixit, opus alphabeticum
ex duabus mss. codicibus primum in lucem datum a Beveregio, de quo jam dixi vol. XI, pag. 588 ibique

edit. Argentor. (a) — Saxum, in *Onom. lit.* II, p. 358 ad a. Ch. 1330. — Infra in vol. XI, p. 45,
57 seqq., et p. 177 seq., ubi ex Blastaris Proœmio
Syntagmatis locum, et in vol. XII, p. 366 seqq. ed.
vet. locum longiorem ex eodem Proœmio recudi
Fabricius fecit. (HARL.)

(d) S. p. 982, sqq. Kollar. de cod. 51, n. 6, add.
p. 1000 seq., n. 2 et 8, codd. 53 (HARL.)

(e) In cod. Jo. Seldeni 49, s. n. 3379 Cat. mss.
Angliæ, etc., vol. I. — In eod. Cat., vol. II, n.
5904, s. in cod. Th. Gale 67, Matthæi Blast. libri
quinque contra Judæos; ejusd. *Conciliorum ecclæ-
siasticorum Synopsis*; et ex opere *Contra Latinos*
septem conciliorum conciliorum Synopsis. Et
ibid. in cod. 92, s. n. 5926, Matthæi monachi Sy-
nopsis canonici Joannis Jejunatoris et alia. — Paris
in bibl. publ. cod. 1364, n. 10, Matthæi monachi
confutatio errorum, quos Latini tuentur. — In
eod. 778, n. 2; 1284, n. 1, cui præmittuntur versus
quidam in laudem operis; et 1293, n. 4, libri quin-
que *Contra Judæos*, atque ultimo præmittuntur
quoque sex iambici ja auctoris laudem. — Mosquæ,

in cod. synod. 150, liber *Contra Latinos*; item *De
azymo*, et de aliis hujusmodi copp. *Contra Latinos*,
tum *Contra Judæos* orat. quinque, et μακαρισμοι,
qui inc. Μεγαλύνω τὸ μυστήριον. et in cod. 395,
n. 6, *Contra Latinos*: Ἐλεγγος τῆς πλάνης τῶν
Λατίνων. inc. Ἄρτι μὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ. V. Mat-
thæi, I. c. p. 82 seq. et 253. (HARL.)

(f) De colybo hoc prætor Cangium in *Glossar.*
Richardus Simon., p. 265; ad Gabrielem Phila-
delph., Goarus, p. 661, ad Eucholog.; Nicolaus
Comnenus, p. 137 *Prænot. mystagog.*, Turcedor-
tius, tom. I *Itineris Gallice editi*; p. 51.

(g) Sive p. 997, vol. VIII, in cod. 51, n. 51, ubi
Kollaris etiam appellat Rob. Gerum, et p. 1002,
Kull. n. 8, cod. 52. — P. 1024, n. 1, cod. 55 in quibus
id *Glossarium* subiectum est nonnullis Matthæi
Blastaris scriptis. Pariter in cod. Ces. 47, n. 2,
de quo v. Kollar. in Suppl. ad Lambecii comm. I,
p. 331, nec non in cod. Mosquæ. bibl. synod.
150, n. 8, et 151 n. 2 in eocr. Aætivikalæξεις inc.
Ἀδνούμιον etc. V. Matthæi, I. c., p. 82 et 84.
(HARL.)

v. not.]. Titulus est : Σύνταγμα κατὰ στοιχείον τῶν ἐμπεριειλημμένων ἀπασῶν ὅποδέσσαν τοῖς λεποῖς καὶ θεοῖς κανόσι, πονηθέν τε ἄμα καὶ συντεθέν τῷ ἐν λεφρομονάρχοις ἀλαχίστῳ Ματθαῖῳ τῷ Βλαστάρῳ · *Synagma alphabeticum*, quo sub titulis, litterarum ordine digestis, res omnes, quae in sacris dirinisque canonibus comprehenduntur, collatis etiam legibus civilibus, (ut Alexii Comneni, p. 425 (*); Constantini Porphyrogenetæ, p. 232, 258; Novella, p. 98; et tomo unionis, p. 64; Leonis Sap., p. 34, 52, 61, 62, 64, 66, 73, 104; Heraclii, p. 98; Manueonis Comneni, p. 49, 101; Andronici, p. 258; Alexii, p. 76, 98; Isaacii Angeli, p. 81; et Justiniani passim), expositæ sunt, p. 1-272. In Praefatione pluribus disserit Blastares de scriptis Ipaïs et scriptoribus, ex quibus *Synagma suum* concinnauit : de canonibus apostolorum, de synodo Carthaginienai sub S. Cypriano, de Dionysio Alex. cuius epistolam ad Novatum presb. Romanum afferit; de synodo Antiochenæ, de Petri Alex. canonibus; de synodis Ancyranæ, Neocæsariensi, Nicæna, Antiochenæ secunda, Sardicensi, Laodicena; de canonibus SS. Athanasii, Basillii Magni, Gregorii Nysseni; de synodo Gangrensi et CP. sive secunda œcuménica; de canonibus SS. Timothei et Cyrilli Alexandrinorum; de synodo Ephesina sive œcuménica tertia, neenon Carthaginensi, et Chalcedonensi sive œcuménica quarta; de S. Gennadio CP., de synodo œcuménica quinta, sextaque, nec non quinisexta in Trullo; de synodo septima œcuménica sive Nicæna secunda; de S. Tarasio CP., de synodo primosecunda CP.; de synodo sub Photio; et de civilibus legibus eorumque origine et constitutione. In opere ipso inter alia de hæreticis p. 7-17, disseritur. Præterea citantur quandoque etiam scriptores alii præter iam nominatos, ut Flonius, p. 47; Josephus et Philo, p. 201; Isidorus Pelus., p. 253; Photius, patriarcha et Theodorus Studita, p. 109; Theodorus Tiro, de miraculo κολλύσθων, p. 240; Zonaras, p. 114, 254; Bakamon, p. 36, 76, 77; *Eccles. Hist.*, p. 138; Chrysostomus, p. 232; II ad Theodorum epist., p. 193; in Matthæum, p. 152, 218; homilia 21, Περὶ ἀνδριάντων, et 6 *Contra Judæos*, p. 173; II de sacerdotio p. 179, in Acta p. 93, in Epist. ad Thessal. p. 411, Gregorius Naz., p. 63, 71, 106; Cyrilus Alex. in Isalam, p. 412; Paphnicius, in concilio Nic., p. 60; poëta dictum γυναιξὶ κόσμου ἡ σιγὴ φέρει, p. 85; Chuminus Thessalonicensis, p. 48, 51; Jo. Nesteutes, p. 33, 164; patriarchæ CP. Lucas, p. 46, 99, 166, 178; Nicolaus, p. 49, 269; Chliarenus, p. 472; Leo Styra, p. 50, 51; Alexius, p. 232; Athanasius, p. 258; Michael, p. 264, 269; Theodosius, p. 72. Non sine laude etiam, p. 57, meminit Symeonis Metaphrastis his verbis : Πόσου τοίνυν ἀξίου ἀνὲ εἴη μαχαρισμοῦ ὁ θαυμάσιος Συμεὼν ὁ τὸ καλεσθαῖς Μεταφραστής διαφερόντως τῶν ἀλλών ἀπενεγκάμενος, ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ἀγίου Πνεύματος τὰ τῶν ἀγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σκάμματα πολλοὶ ἰδρῶσι καὶ πόνοις συγγραψάμενος, καὶ δυνάμεις λόγου καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὅμονον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόξαν διατινίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνισμάτων ἀγίων μαρτύρων, καὶ πᾶν δυσσεβὲς ἀπορρίψας στόμα, καὶ μηδὲ ἡτοιναῦν περίφασιν ἀμφιβολίας τοῖς ἐνεργεῖσι καταλιπόν. *Quanta igitur beatitatis prædicatione dignus est admirandus ille Symeon, qui Metaphrastes dicit egregie pro aliis meruit, qui sancti Spiritus inspiratione, sanctorum martyrum pro veritate certamina non sine multis sudoribus et laboribus conscripsit, et nervose, eloquenter, sapienterque exornavit, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, et sanctorum martyrum, qui pro eo certamina obierunt, perennam gloriam : quique omne os impium obturavit, et piis nullum omnino dubitandi prætextum reliquit. Secutus est Blastares Bakamonem, cuius hæc sunt ad can. 63 Trullan.: Χάρις τῷ μαχαρίῃ Μεταφραστῇ τῷ τὰ μαρτυρικὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας σκάμματα πολλοὶ πόνοις καὶ ἰδρῶσι κατακαλλύναντι εἰς ὅμονον Θεοῦ καὶ δόξαν εἰωνίζουσαν τῶν ἀγίων. Addenda hæc aliis allorum de Metaphraste testimonias, quæ attuli vol. VIII, p. 29; et vol. X, p. 180 seq.*

(*) Paginas intellige editionis Beveregii quas numeris grandioribus in textu Latino expressimus.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΚΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ.

ΤΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΕΙΔΗΜΜΕΝΩΝ ΑΠΑΣΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΤΟΙΣ ΙΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΙΣ ΚΑΝΟΣΙ

ΠΟΝΗΘΕΝ ΤΕ ΆΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ ΤΩ ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟ

ΜΑΤΘΑΙΩ ΤΩ ΒΛΑΣΤΑΡΗ.

SYNTAGMA ALPHABETICUM

RERUM OMNIUM

QUAE IN SACRIS DIVINISQUE CANONIBUS COMPREHENDUNTUR
ELABORATUM PARITER ET CONCINNATUM
PER MINIMUM EX HIEROMONACHIS

MATTHÆUM BLASTAREM.

PRAEFATIO

Res sacrorum divinorumque canonum ab ipsa, ut
ista loquar, divino-humana Verbi in mundo conver-
satione viguit; ex quo nimirum et veneranda
Christianorum sententia multisona apostolorum buc-
cina per totum terrarum orbem, gratia assistente,
sonuit. Particularibus autem additamentis propter
Ecclesie incidentia, prout diversaræ causæ ac rerum
recentiorum tempora flagitarunt, usque ad sanctam
et universalem septimam synodum, aucta et dilatata,
propemodum constituit. Integrum autem suum
etiam ad nostra usque tempora vigorem Dei gratia
relinuit, nihil e temporis insidiis detrimenti passa.
Hii enim mihi pretiosi esse videntur lapides, mul-
ta quidem varietate ac differentia prædicti, unam
autem Ecclesie contextentes œconomiam, compositi
ac apte inter se compacti, in quos nec ipsas in-
fensi portas unquam prævalituras fore Servator
noster edocuit. Eniuero quandoquidem post-
quam salutare præconium pullulasset, insanze idolo-
latriæ error deborescebat, et marcescebat, et in-
nihilum, qua erat natura, resolvebatur, non secus
ac tenebris lucis introductione evanescunt; hanc
in se partam victoriam improbus ægre ferens, sibi
minime quiescendum esse secum reputabat: cum
suum autem versutum in memoriam revocasset,
omnimesque suiset perniciose improbosque subin-
grexisse, alio modo, sparüs videlicet ac fraudulentis.

A

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Τὸ τῶν ἱερῶν καὶ θειῶν χρῆμα κανόνων ἡνθεῖς
μὲν ἀπ' αὐτῆς, ὡς ἐπος εἰπεῖν, τῆς θεανδρικῆς τν
τῷ κόσμῳ πολιτείας τοῦ Δόγου, ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὸ
τῶν Χριστιανῶν σεβάσμιον δόγμα, τῇ πολυτέρῳ
τῶν ἀποστόλων σάλπιγγι, ἀνὰ τὴν οἰκουμένην σύμ-
πασαν τῷ δόρῳ τῆς χάριτος ἤχησε· ταῦτα κατὰ μέρος
δὲ προσθήκαις αὐξάνον καὶ πλευνόμενον διὰ τῶν
ἐμπιπτόντων τῇ Ἑκκλησίᾳ κατὰ διαφόρους αἵτιας
καὶ χρόνους νεωτέρων πραγμάτων, δχρι τῆς ἀγίας
καὶ οἰκουμενικῆς ἐδόμης συνόδου Ιετη σχεδόν·
ἀκραιψῆ μέντος καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν οἰκεῖαν ἀκετήν
θεοῦ χάριτει διατετήρηκε, μηδὲν τῆς τοῦ χρόνου
παραπολαῦσαν ἐπιβουλῆς. Οὗτοι γάρ μοι δοκοῦσιν
εἶναι οἱ πολὺ μὲν τὸ ποικίλον καὶ διάφορον ἔχοντες
τέλμοι λίθοι, μιλαν δὲ τὴν τῆς Ἑκκλησίας ὑφαλο-
τεῖς οἰκονομίαν, συντεθέμενοι καὶ συναρμολογούμε-
νοι, ὡν τὰς τοῦ ἄδου πύλας μήποτε κατισχεῖσιν δ
Σωτὴρ ἡμῶν ἀπεφήνατο. Ἐπει τὸ μετά τὸ ἀνα-
θηλαι τὸ οὐτήριον κήρυγμα, δ τῆς εἰδώλομενίας
πλάνος ἀπήνθει καὶ διμαρτίνετο, καὶ εἰς τὸ ἀνάκαρ-
κτον, ὡς εἴχε φύσεως, διελύετο, ὁπερετ σκότος
τῇ ἐπεισαγωγῇ τοῦ φωτὸς, μὴ ἐνεγκάντα τὴς ἡρτῆς
ταύτης ὁ πονήρος, οὐκ ὅτο δεῖν ἡρματίν, ἀλλὰ τὴς
οἰκείας διπλῆς ἐπιμνησθεῖς, καὶ ἀνθρώπους ἀλέ-
θρους καὶ δυσσεβεῖς ὑποδύς, μέτερψ τρόπῳ νόθοις
καὶ ἀπατηλοῖς δόγμασι, τῇς ἀληθείας αὐθίς ἐπειρύθει
περιγενέσθαι, τοῖς δευτέροις φιλονεικῶν ἀπεκρύψαι

τὰ φθάσαντα. Ἀλλὰ λύκος ὑφίη, τὸ τοῦ λόγου, μά- την χανῶν· σύνδοις γάρ ὁς τάχιστα θεοφόρων Πα- τέρων, οἰκουμενικαὶ τε δικαὶα καὶ τοπικαὶ, καιροὶς ἴδιες τῷροιζοντο, καὶ τῆς τούτου λύσσης τὴν λάθην ἀπεκδιόντο. Άι μὲν γάρ ταῦτην εἰλήφασι τὴν ἐπε- νυμίαν, τῷ καλεῖσθαι τῶν καὶ ἔκεινο τοῦ καιροῦ βασιλέων, οἰκειότερον δὲ εἰπεῖν, τοῦ ἄγιου Πνεύμα- τος, συνδεδραμηκέναι εἰς τινὰ κεδύ τοὺς ἀνά πάσαν τὴν ὑπὸ Ρωμαίοις ἀρχήν ποιήμης προεστηκότας· οἵς δέ γε μὴ πάρδε τὴν ἰκόνιαν στελλαζθεὶ ταύ- την, ἀποστόλοις χρησαμένους οἰκεῖοις, ὅφ' ὃ δημο- τελεῖ τῇ χειροτονίᾳ ἡτοὶ φήμισμα περὶ τῆς εὐσε- θοῦς πίστεως τροπαίου κρεπτον ἐξινεγκείν, ή, κοι- νῆς προσδοκιμάνης περὶ τὴν εὐσέβειαν ζημίας, τοῖς ὄπλοις φραξαμένους τῆς ἀληθείας, τὴν ταύτης λύμην ἀπύεσσανται. Άι δὲ τοπικαὶ προσηγορεύθησαν, διε- μιᾶς ἐπαρχίας ἐπισκόπων πρὸς τὸν αὐτὸν Ἱεραρχὸν συνεληλυθότων, οὐ τῶν κατὰ πάσαν τὴν οἰκουμένην μετακληθέντων, οὐδὲ μὴν περὶ κοινοῦ δόγματος τῆς ζητησίας οὖσης, ἀλλ' ή πρὸς βεβαίωσιν τῶν δρι- σθέντων ταῖς πραλεούσις συνδοῖς, ή πρὸς καθαί- ρεσιν τῶν ἀπ' ἐναντίας αὐτοῖς τολμησάντων λέναις, ή περὶ κανόνων καὶ ζητημάτων εἰς τὴν κοινὴν αὐτα- ξίσιν συντελούντων τῆς Ἐκκλησίας. Οὐ τοιδὴ κάνεται, οὐδὲ δύταις τὰ ἐπισπερμάτων νόθα τῶν δογμάτων μίζαις αὐτοῖς τῇσισαν ἀξελεῖν, σπουδὴν πάσαν εἰ- ενεγκάμενοι, ἀλλά γε καὶ θεσμοὺς συντάξαι βιωφε- δεῖς, τὴν ἱερὰν ἡμῶν πολιτείαν ἐπανορθοῦντας, καὶ πρὸς ἀκρίβειαν δογμάτων δικαὶα καὶ βίου θεοφίλους ήμιᾶς ἐκπαδεύοντας, διπλὴν ἀν' ἀπλῆς τῷ τυράννῳ, οὐδὲ τῆς ἱερᾶς τοῦ Χριστοῦ πολιμνῆς πρόβολοι, ἀντι- νοντες τὴν πληγὴν· οὕτω; Ἑγνω καθ' ἐκεῖοῦ σορισά- μενος, καὶ, ὡς τὰ πανούργα τῶν θηρίων, ταῖς ἐκ- τοῦ τέχναις ἀλούς· βεβαίωσερον γάρ ταύτη τὸ θεον θλαστε χήρυγμα καθιστάς, ὀχυρώμας πλεοῖσι τῆς Ἐκκλησίας ἐαυτὴν ἀσφαλισαμένης; καὶ νηπίων τοξεύματα τὰ τούτου μηχανήματα ἀλεγχούσης· τοσοῦτο γάρ ἀπέσχον τοῦ καταπτῆσαι τὴν πρὸς τού- τον ἀγωνίαν καὶ διαμάχην οἱ τῆς ἱερᾶς ἀγελάρχαι ποιήμης. Δισταῖ καὶ τῆς εφῶν ἀνθρίας καὶ τῆς ἀρ- τῆς ἐπιδεξιν, καὶ ἀφορμὴν βραβείων, τὰ ἀκείνου ἡγήσαντο σκαιωρήματα· οὕτω τῇ πρθυμίᾳ τούς ἐν τοῖς στερεωταῖς διαιώλους ἀπέκρυψαν, τασσύτῳ θαυμαστῶτεραν τὴν εθύμηλαν ἀπίστεχάμενοι, δισφ καὶ περὶ καλλιώνων ἀδλων ἡν αὐτοῖς ὁ ἀγών· οὐ γάρ θει καὶ μὴ ἀναιματεῖ τῆς ἀληθείας ὑπερμαχῆ- σαι, εἰς τοῦθ' ἥκον προθυμίας καὶ γενναιότητος, ὡς μικροῦ καὶ τῇ εφῶν ἐπιμέμφεσθαι φύσει, μὴ πε- φυκιάρι μυριόν τὸ πέρ τῆς ἀληθείας θανάτους ὑπε- νεγκείν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἐνδέ στῆσαι τὸ τῆς παρα- σκευῆς ταύτης φιλότιμον· τοσοῦτο τῆς ἀκατάτης οἱ τῆς εὐσέβειας περιεγένοντο πρόβολοι, μηδὲν ἵγος δειλίτες ἢ δειματος; ταῖς δίκαιοις ὑποφήναντες. Τούτων τοίνυν τῶν ἀριστέων, τῶν κοινῆς συνεληλυθότων, τοὺς ἱεροὺς καὶ θεοὺς; κανόνας, ὡς ἀνωδεν κατεν- χέντας θεοὺς χρησμούς, ή Ἐκκλησία εἰς τόδε τοῦ χρόνου εἴθει τε καὶ τιμῇ, τῶν θειῶν εὐαγγελιών οὐκ ἔλαττον, ἐπει κάκενα πηγαὶ τούτων ἀτεχνῶς καὶ μίζαι καθέστηκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄσα τῶν ἱερῶν

A dogmatibus, veritatem rursus superare cunctabatur, priora a se gesta posterioribus occultare contendens. Sed lupus visus est, ut proverbium ait, frustra in- hians. Divinorum enim Patrum synodi universales pa- riter ac locales propriis suis temporibus quam ceter- rime congregabantur, et ab istius rabie perniciem amandabant. Harum enim illae nomen istud propterea sortiti sunt, quod eorum qui tunc temporis rerum poliebantur imperiorum (ut magis autem proprie loquar Spiritus sancti) iussu omnes per universum Romanorum imperium gregis Christiani presules in civitatem aliquam conveniebant, illi vero quibus tantam in se suscipere peregrinationem haud licuit, nuntiis suis usi, ut publico suffragio vel de fide religiosa decretum tropae praetantius remitterent, B vel communī expectata pietatis jactura, veritatis muniti armis exilium ejus repellerent. Hic autem locales nuncupatae sunt, cum uniuersa provinciae epi- scopi ad suum ipsorum praefectum convenienter, omnes autem per universum orbem non convoca- rentur, nec de communi dogmate quæstio institue- retur; sed vel ad eorum quæ in præcedentibus synodis decreta fuerant confirmationem, vel eorum, qui contrarii illisdem ire ausi sunt, depositionem, vel de canonibus et quæstionibus quæ ad commu- nem Ecclesiæ ordinem conducunt determinandis. Hi autem omnes non tantum spuria dogmata denio disseminata ipsiis radicibus evellere summam arbi- tero diligentiam dignati sunt, sed et sancções vita nullæ constituere, quæ sanctam nostram con- vercionem dirigant, et ad accuratam dogmatum pariter ac vias religiosæ rationem nos instituant: duplē pro simplici, tanquam sacri gregis Chris- tiani propugnatores, icum tyranno indulgentes. Sic novit se contra seos sophistam egisse, et, non secus ac ferre astutis, suis ipsis artibus illaque- tum esse. Hoc enim modo divinam prædicationem imprudens firmiore reddidit, Ecclesia pluribus seos munimentis defendente, et istius artificia puerorum esse jacula demonstrante. Tantum enim absuit, ut sacri gregis præfectori conflictum pugnante cum eo lñire expavescerent, ut impro- bœ istius conatus fortitudinis sue ac virtutis demonstrandas, ac præriorum assequendi occasio- nem reputarent. Sic etiam ipso in Iudis coronaris cursus reciprocis promptitudine superarunt, tanto admirabiliorē ostendentes magnanimitatem, quanto pro melioribus præmis ab illo certatum est. Ubi enim marie incruento veritatem propugnare non potuerunt, eo promptitudinis et magnanimitatis pervenerunt, ut de sua propemodum ipsorum natura conquererentur, quod mille mortes pro ve- ritate obire non comparent, sed post mortem semel susceptam, gloriam ex tanta præparatione acquirendæ studium reprimerebant. Tanto pietatis propugnatores errorem superserunt, nullum metus aut timoris vestigium vel oculis subostendentes. Hujusmodi igitur optimatum una congregatorum sa- crois divinosque canones tanquam divina oracula

cælitus demissa Ecclesia hucque etiam veneratur, et non minori quam divina Evangelia honore prosequitur, quippe quod hæc etiam eorum fontes revera se radices fuerunt. Quin etiam quæcumque sacerorum nonnulli hominum, quorum virtutis præstantium tempus intermedium occultare non posuit, in epistolis ad quæstionis et responsionis modum compositis pie pronuntiarunt canonis præ se serentia typum, tanquam canones Ecclesia adnisiit, et prædictis synodorum canonibus merito connexuit. Bene etenim magnis, Basilio præstantissimo et Gregorio Theologo placitum est, eos ecclesiasticos dicendos esse alique censendos canones, non quos suo quispiam arbitrio, sed quos plures sancti Patres eodem in loco congregati communii sententia et sollicita rerum disquisitione constituerunt. Verumtamen idcirco quod qui hæc scripserunt, tanquam sidera semper effulerunt, et plurimis constitutis testimonialis hæc sine diviniori inspiratione haudquaque constituta esse, synodorum decretis nihil dissentanea, sed subjectæ materiæ affinitatem procul ostendentia, hæc etiam sacros inter canones recensentur. Hisce igitur semper incumbere pietatis alumnos decet, et irrequietos animæ motus iis illigare, et nec minimum ei temporis articulum concedere quo genuinis dogmatibus derelictis ad adulterina delabatur: ita enim verbis operibusque bonis iis perpetuo occupata ex ipsis etiam somniuum visionibus divinas habere imaginationes obveniet. Per hosce enim, quantum ad dogmata attinget, rectum ab obliquo, et genuinum a notho accuratius quam per Lydium quemcunque lapidem dijudicatur. Hui dominis leges ferunt et servis; magistratibus et subjectis; parentibus et liberis; viris et mulieribus; matrimonio et cælibatu; abstinentiæ et victui; sapientiæ et ignorantiæ. Præterea hic etiam imperatores omnium maxime honorare jubentes, plus rursus quam par est, imprudentibus eorum mandatis se submittere natura non comparantur, multo autem minus inferiorum magistratum, vel exercitibus præfectorum. Plurimum enim eorum studium circa regium Ecclesie sacerdotium versatur: ut non indigni Deo appropinquare videantur qui ei appropinquare sortiti sunt, eo quod non juxta ipsius voluntatem vitam suam instituant, sed eo virtutis perveniant, ut angelicis quæ Deum circumstant potestib; nobiliorem animæ partem, quantum fieri potest, similem reddit, easque in materia repræsentent, hanc natura circumpositum nequaquam præferentes. Nos si quis commune appellaverit pharmacopolium, a vero non aberraret, ut qui singulis ægrotis congrua commiscent pharmaca. Quin etiam ex iis qui tardiores in curatione admittenda se gerunt, non nullis quidem terribilia intentando excitant, aliis autem futurorum promissa in memoriam revocantes non difficulter alliciunt. Nonnunquam autem eos qui nec medicamenta admittunt, nec mandata eorum, sed sibi metu pœnitentiæ portum per contumaciam

A ἀνδρῶν ἐνιοι, ὃν δὲ μεταξὺ χρόνος τῷ περὶ τὸν θρυσσεις κρύψαι τῆς ἀρετῆς, ἐν ἐπιστολαῖς, ίδιᾳ κατὰ τεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν συντεθείσαις, εὐσεβῶς εἰρήκασι, κανόνος φέροντα τύπον, ὡς κανόνας ἡ Ἐκκλησία ἔδεξατο, καὶ τοῖς προλαβοῦσι τῶν συνθῶν εὑ μάλα συνήρμοσεν. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς μεγάλοις Βασιλείω τῷ πάντι, καὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ δοκεῖ χρήσαι κανόνας ἐκκλησιαστικούς ἐκείνους λέγειν τε καὶ νομίζειν, οὓς οὐ καθ' ἑκατόν τις, ἀλλὰ πλείους δύοις Πατέρες εἰς ταῦτα συνιόντες, κοινῇ γνώμῃ καὶ μεμεριμνημένῃ βασάνῳ διετέξαντο, ἀλλὰ γε τῷ διὰ πάντων ἐκλάμψαι, καὶ τοὺς ταῦτα γράψαντας ὁπερά πάτερας, καὶ τῷ πολλοῖς μαρτυρίοις ἐπιγνωσθῆναι, μὴ θεοτέρας χωρὶς ἐπικνοίας ταῦτα συντεταχέναι, ἥκιστα ταῦτα τῶν συνθῶν ζητήσεσιν ἀπεμφανίσαντα, ἀλλὰ τὸ συγγενὲς τῆς προκειμένης πόρθωσθεν ἐμφανίζοντα πραγματείας, τοῖς ἱεροῖς ἀνεγράψησαν καὶ εἰς τούτων κανόνι. Τούτοις τοίνυν προσήκει τοὺς τῆς εὐσεβείας τροφίμους ἐκάστοτε προσανέχειν, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἀεικήντον προσδεσμεῖν, καὶ μὴ διδόναι καὶ πρὸ διατελεῖσθαι τοῦτον ἀφεμένη δογμάτων πρὸς τὰ νόθα κατολισθαίνειν· οὕτω γὰρ αὐτῇ λόγοις καὶ πράγμασιν ἀγαθοῖς ἀνιατριθεούσῃ, καὶ τὰς ἐξ ὅλων ὄντερων φαντασίας ἀνθέους ἔχειν ὑπάρξει· τούτοις γὰρ τὸ περὶ τὰ δόγματα εὐθές τοῦ σκολιοῦ, καὶ τὸ γνήσιον τοῦ νόθου, πάσης λίθου Γυδίας ἀκριβότερον διακρίνεται· οὗτοι δεσπόταις νομοθετοῦσι καὶ δοσιοῖς, δρυχοῖς καὶ ἀρχομένοις, γονεῦσι καὶ τάκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ, γάμῳ καὶ ἀγαμίᾳ, ἐγκρατεἴᾳ καὶ τρυφῇ, σοφίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ· ταῦτα καὶ βασιλέας; παντὸς μᾶλλον τιμὴν ἐπιτάπποντες, πλέον εὐθεῖς ἡ χρή, ταῖς ἀλογίστοις τούτων οὐκ ἀφίδνιον ὑποπίπτειν ἐπιταγαῖς, πολλοῦ γε δει τὸ πάρχον ἢ στρατηγῶν. Ήγε μὴν ταῖς τούτοις σπουδῇ περὶ τὸ βασιλεῖον τῆς Ἐκκλησίας καθίστηκεν ἵερατυμα, δικαὶς μὴ ἀνάξιοι τοῦ ἀγγίζοντος δόμεον Θεοῦ οἱ ἀγγίζειν λαχόντες αὐτῷ, τῷ μὴ κατὰ θελήσιν ἐκείνου βιώναι, ἀλλ' εἰς τοῦθ' ἤκοντας ἀρετῆς, ὡς ταῖς περὶ θεὸν ἀγγελικαῖς δυνάμεσι, τὸ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν ἀνθέτων ἀφομοιοῦν εὔγενες, καὶ τὰ τούτων μετὰ τῆς ὅλης δεικνύναι, μὴ τὸ τῇ φύσει περικείμενον δῆθος προϊστάμενος· τούτους οὓς δια τοῖς ἀμάρτοις κοινὸν προσειπῶν ἱερεῖον, ἐκάστοτες τῶν νοσούντων κατάλληλα κεραννύντας τὰ φάρμακα. Εὖ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν νοθρῶν περὶ τὴν θεραπείαν διακειμένων τοὺς μὲν, ἀνατεινόμενοι τὰ δεινότατα, διεγέρουσι, τοῖς δὲ, τάς τῶν μελλόντων ἐπαγγελίας προμηνύμενοι, οὐ χαλεπῶς προσάγονται· Εστι δὲ οὓς μὴ προσειμένους μήτε τὰ φάρμακα, μήτε τὰ ἐπιτάγματα τούτων, ἀλλ' ἑκατοῖς τὸν τῆς μετανοίας λιμένα τῇ ἀπειθείᾳ προσχώσαντας, παντὸς βασιλέως αὐθεντικώτερον μετίστατες τῆς αἰώνιου κληρουχίας ὑπερορίζουσιν. Ἔνθεν τοι, καὶ τὸ πάλαι τινὶ τῶν θύραθεν εἰρημένον, τοῖς θεοῖς οὓς ἥκιστα θεσμοί· ὡς γέ μοι δοκεῖ, ἀρμόστειν δια πεπίσμενα γὰρ τούτους, εὑρῆμα μὲν καὶ δῶρον εἶναι θεοῦ, δόγμα δὲ γενναιῶν καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν, συνθήκην τῆς Ἐκκλησίας κυνήγη, ἐπανόρθωμα τῶν ἐκουσίων καὶ τῶν παρὰ βούλησιν ἀμαρτημάτων, καὶ πολιτείας

κύστειον, τε καὶ πρὸς ἀτελεύτητον ἀγούσῃς ζωὴν ἡγεμόνας καὶ ἄγωνούς. Ἔγώ γοῦν τοὺς ἐπὶ βεβαιώσεις τοῦ σωτῆροῦ δέχομαι, καὶ χρηστῇ πάγτων ἀνθρώπων, ὡς εἱρηται, διδασκαλίᾳ θεοπρεπεῖ σύμπαντας κανόνας ἀδρίσας, καὶ τούτων τὸν νοῦν, δῆμα δὲ καὶ τῶν αὐτοὺς φιλοθέψῳ γνώμῃ ἔρμηνεσσάντων, ὡς οἶδι τε, περιφράσεως ἐν εἰδοῖς ἐπιτεμῶν, μηδὲν μέντος παραλειπόντας τῆς αὐτῶν διανοίας. τό γε εἰς ἡμᾶς ἤκον, φροντίσας, οὐ μή ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς τούτων ἑηγηταῖς ἱσθὶ δῆπη παρεῖται, ἥμιν δὲ ἐπὶ νοῦν συνέδη πεσεῖν, ἀναγκαῖα οἷμει καὶ φιλοθέων ψυχαῖς περιμάχηται, τοῖς ἐντυγχάνουσι μή φωνησαντες, πρόχειρον κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν πεποιήκαμεν σύνταγμα. Πάντων δὲ τῶν συνειλεγμάνων κανόνων τὴν δύναμιν, εἰς τίτλους εἴκοσι πρὸς τοὺς τέσσαρις, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρ' ἡμῖν στοχείων, διελῶν, καὶ τούτων ἀκάστη τὴν προσοχομάνην δύνασιν, τὸ πρῶτον τῆς ἑίδας λέξεως συγγενὲς αὐτῷ γράμμα καλῶς ἀφαρμόσας, τάς τε προσηγορίας τῶν αὐτοὺς εὐρομένων δηλώσας, καὶ τὰ τῶν τίτλων αὐθίς κεφαλαῖα διὰ τῶν ἀριθμητικῶν ἐμφῆνας στοιχείων, ἥδισαν, ὡς οἷμει, καὶ ἐπιτεμημένην πρὸς τὴν αὐτῶν γνῶσιν φέρουσαν ἐτεμόν τρίβον· τὴν πρόφασιν ἐντεῦθεν περιαιρῶν, τῶν ἐντυγχάνειν αὐτοῖς ἀποκονιόντων, τὸ προσκορὲς τῆς τούτων πολυεπειλα; προβαλλομένων τὴν αὐτῶν διάνοιαν κατεπιτείσονται, πρὸς δὲ, καὶ τὸ μή ἐν ἐνī μέρει ἀκάστης τῶν δύνασιν τοὺς κανόνας ἀφωρίσθαι. Τῶν ψηφίσμων δὲ ἀρα νενόμικα, καὶ τῆς πολιτεικῆς νομοθεσίας βραχέα τε καὶ συντετμημένα, τοῖς συγγενέσι τῶν κανόνων κεφαλαῖοις συναρμόσας, τοῖς λεποῖς κανόνει συμμαχοῦντα καὶ συμφεγγόμενα, καὶ ἐκ περιουσίας τὸ ἀτραλὲς αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦντα.

Liquum exinde eorum præscindens quos operam iis assequendis navare piget, fastidiosum eorum multiloquium mentem ipsorum obruens objicentes, et præterea cuiusque materiæ canones endem in loco non collocari. Adhac brevia et concisa legis etiam civilis capitula sacris canonibus commilitantia et consona, et ex abundantia iis allestantia congruis canonum capitibus appendere operæ pretium duxi.

Kανόνας; δὲ οἱ Πατέρες τὰ σφῶν αὐτῶν ἀπωνόμασαν διατάγματα, τροπικῶν τῇ λέξει χρησάμενοι, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ὄρθοῦ ἔνδον, ϕ χρῆσθαι εἰώθεσαν οἱ τὰς βανάυσους τῶν τεχνῶν μετιόντες εἰς ἔνδον, ἢ λίθων, ἢ ἀποιωνοῦν ἐτέρων εὐθύτητα ἀποξομένοις γάρ ἐκείνοις παρατιθέμενον ὄρθοις ταῦτα καὶ ἔξισι πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀκριβῆ σύμπτηξιν. Ή δὲ τοῦ κανόνος αὗτη προσηγορία καὶ πολλοῖς ἀτέροις παρεῖλεται λογικῶν τεχνῶν ἐπιστήμοις· καὶ οἱ τὴν γραμματικὴν γάρ τεχνησάμενοι, καὶ φιλόσοφοι, καὶ iatroi, καὶ οἱ τὰς ἀρμονίας τῶν μελῶν συντιθέντες, οὐ μή ἀλλὰ καὶ οἱ τοὺς πολιτεικῶν συντετάχαις νόμους, ὡς οὐκ ἀσμφωνον τὸ τοῦ κανόνος δνομα τοῖς ἀπαντών συντάγμασιν ἐπεφήμισαν. Εἰσὶ δὲ καὶ οἵ δρους ἥρεος τὰ τοιαῦτα ἐπονομάσας, ὡς ἀποιωιροῦντα τῶν ἀλλων καὶ ἀποδιεστάντα, καὶ ἀπευθύνοντα, τοῦ μή παρέγγραπτὸν τι καὶ νόθον τοῖς ὄρζομένοις εἰσφέρεσθαι, ὡς καὶ τῷ Ἐποκράτει καλῶς ἔδεκεν ἔχειν, οὗτω τὰ κεφαλαιώδη τῶν πονηθέντων αὐτῷ ἐπονομάσαι συγγράμματα. Ἀλλὰ τοῖς μὲν τῶν ἀλλων συγγράμμασιν, εἰ κυρίως ἡ τοῦ κανόνος ἐπεφημίσθη ἐπωνυμία, ἐτέροις δεδόσθω

Aīsqnam per aggerem necludunt, majori quam imperator quilibet auctoritate tractantes, sierna hereditate exterminant. Antiquitas enim ex altera quidem parte nonnihil eorum quæ foris dicta sunt, sed divinis maxime, ut mihi videtur, sanctonibus se applicuerit. Nobis enim personam est eas inventum esse ac donum Dei, generosorum divinorumque hominum decretum, commune Ecclesiæ institutum, peccatorum tam voluntariorum quam involuntariorum correctionem, et conversationis religiosæ ac ad sempiternam ducentis vitam duces ei rectores. Quapropter ego cum ad salutaris sententiae confirmationem, et utili omnium (ut dictum est) hominum instructionem divinos omnes collegissem canones, ipsorumque pariter ac eorum B qui ipsos animo religioso interpretati sunt, mentem quoad fieri potuit periphraseos ad instar in compendium redigisse, nihil eorum intelligentia, quantum in me fuit, deesse arbitratus: quin etiam quæcunque ab eorum interpretibus alicubi praetermissa sunt, nobis autem in mentem venire contigit, necessaria ministrum piisque nimis summa contentione expedita, postulantibus non invidentes promptum pro viribus nostris syntagma perfecimus. Omnium autem collectorum canonum potentiam cum in virginū quatuor titulos juxta literarum nostrarum numerum distribuerim, et cuilibet eorum materiam subjectam juxta primam propriæ sententias litterari ei congruam, recte accommodaverim, et nomina illorum qui eos invenerunt indicaverim, et titulorum etiam capita per arithmeticā ostenderim elementa, facilem, ni fallor, et compendiosam ad ipsorum cogitationem ducentem viam secui: prætex-

Cum exinde eorum præscindens quos operam iis assequendis navare piget, fastidiosum eorum multiloquium mentem ipsorum obruens objicentes, et præterea cuiusque materiæ canones endem in loco non collocari. Adhac brevia et concisa legis etiam civilis capitula sacris canonibus commilitantia et consona, et ex abundantia iis allestantia congruis canonum capitibus appendere operæ pretium duxi.

Porro Patres sua ipsorum decreta denominarunt canones, vocabulo isto tropice usi, per metaphoram a recto ligno sumptam, quo, qui artibus mechanicis occupantur, uti solent ad ligni aut lapidum, aut aliarum quarumcunque rerum rectitudinem: hoc enim iis expositis appositum, ea dirigit, et ad accuratam inter se compactionem exsequatur. Hæc autem canonis appellatio a multis etiam alias libera-rium artium peritis usurpatur. Etenim qui arti grammaticæ operam dant, et philosophi, et medici, et qui musicas harmonias composuerunt, quāk etiam qui civiles ordinarunt leges, canonis nomen, ut non incongruum, suis etiam operibus imposuere. Non desunt autem quibus hujusmodi res terminos etiam nuncupare placet, ut quæ ab aliis dividunt, et distinguunt, et disponunt, ne quid suppositiū et nothū rebus determinatis introducatur: qnemadmodum et Hippocrati bene visum est, summaria suorum etiam operum commentaria ita nominare. Utrum vero aliorum scriptis Canonis appellatio proprie tribuatur, aliis considerandum relinquatur. Religiosa autem Patrum decreta summo pte oīnibus

alii jure nomen hoc sortiti sunt : quippe quæ illos, qui illi morem gerunt, ad reclamam fidem dirigunt, et ad vitam Deo acceptam recte deducunt. Peropportunitum autem erit ordine, quantum in nobis est, sigillatim commemorare, quando, et a quibus, et quomodo singuli canones in lucem prodierunt, et lucerna pedibus nostris, et lux semilibis, quod ad vitam dirigendam attinet, evaserunt. Ut autem oratio ordine procedat, de singulis synodis, et Patribus qui privatim scripserunt, meminisse decet, juxta temporis quidem consequentiam et quem istud iis ordinem imposuit. Quin et imperatores quorum temporibus divinarum horum sub Deo antores canonum clauerunt commemorandi sunt. Sic enim oratio perspicua erit.

I. De sanctorum apostolorum canonibus.

Sanctorum apostolorum nomine nuncupati octoginta quinque canones primi commodiissime collificantur, utpote qui, ut alio nonnulli, a magno inter martyres Clemente conscripti sunt. Hie autem magni Petri socius fuit, quinquaginta et divi Pauli, ut ipse nimis de eo tradit : qui tertius post preceptorum Petrum Romæ episcopus nominatus est, Lino succedens : et martyri corona sub imperatore Trajano redimilis est. Clementem autem eos scripsisse nonnulli conjecturam sacerunt ex eo quod in ultimo canone propriam suam inducit personam : quod etiam divum Lucam in Actis apostolorum fecisse constat. Nusquam enim omnes sacros apostolos una convenisse et eos communī consensu constituisse scriptis traditur. Et verisimile est summos apostolorum ei qui tandem præsentia ipsorum fructus est, filios dicuisse, et jussisse ut scriptis mandaret. Haec autem et Epistola ad Hebreos in lingua Graecam interpretationem ascribunt : multum enim est affinitatis, et ambo eamdem speciem et ipsius loquendi formulæ characterem ferunt. Non autem me istet quosdam e veteribus hosce canones dubio fidei existimasse, donec sancta et ecumenica sexta synodus, omnium sanctorum canonum numerum determinans, quos tam ecumenicas quam locales synodi, quoque etiam nonnulli pietate et virtute eximii Patres privatim composuerant, horum in primis mentionem facit. Dicit enim : A sanctis Patribus qui nos præcesserunt susceptos et confirmatos et nobis etiā sub sanctorum et gloriosorum apostolorum nomine traditos octoginta quinque canones autoritatem retinere nos etiam jubemus, exceptis Clementis Epistolis et Constitutionibus; haec enim multis adulterinis et pernicio sis corruptæ sunt. Hoc itaque talis tantorum et tantæ auctoritatis virorum sententia omnem animi de canonibus apostolicis dubitationem summa potestate fidelium cœlibus evulsit.

πάντα λογισμὸν περὶ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων τοῦ χριστονος περιεῖλεν.

II. De synodo Carthaginensi.

Omnium quinque universali pariter ac locis

A συκοτέν· τὰ δέ γε τῶν Πατέρων εὐσεβῆ διατάγματα, παντὸς μᾶλλον εἰκότας ταύτην ἔσχε τὴν περόσησιν, οἷα τοὺς πειθομένους σύντοις πρὸς τὴν ὄρθην ἀπευθύνοντα πίστιν, καὶ πρὸς θεοφιλῆ βίον ἀπλανῶς ἐφελκύμενα. Ἐπικαιρότατον δὲ ἀντὶ εἴη καὶ κατὰ μέρος ἑξῆς, ὡς γοῦν ἡμῖν ἐφικτὸν, ιστορῆσαι, πότε, κάκι τίνων, καὶ δπως εἰς φῶς ἔκαστος τῶν κανόνων προήθεν, καὶ λύχνος τοῖς ἡμῶν ποσὶ, καὶ φῶς ταῖς κατὰ τὸν βίον ἐγεγνέσαν τρίθοις. Ἰνα δὲ καὶ καθ' εἰρμὸν δὲ λόγος προτοί, ἐκάστης συνόδου καὶ τῶν ἴσλη γραφάντων Πατέρων μνημονεύτεον, κατὰ τὴν τοῦ χρόνου μέντοι ἀκολουθίαν, καὶ ἣν οὗτος τάξιν τούτοις ἐπέθηκεν. Ἐπιμνηστέον δὲ καὶ τῶν βασιλέων, καθ' οὓς οἱ ὑποφῆται τῶν θείων τοιτανί, κανόνων ἐξελαμψαν· οὕτω γάρ ἀν δέ λόγος εὐσύνοπτος εἴη.

B'. Περὶ τῶν κανόνων τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Πρῶτοι τοίνους οἱ ἐπ' ὄντας τῶν ἀγίων ἀποστόλων πάντα πρὸς τοὺς ὅρδοντας κανόνες ἐν τῇ τοῦ καλοῦ πρώτῃ μοίρᾳ ἐκδέσονται, συγγραφέα σχόντες, ὡς φασὶ τινες, τὸν μέγαν ἐν μάρτυρι Κλήμεντα. Πέτρου δὲ ἡνὶ δρα σύντοις τοῦ μεγάλου· ἀλλὰ δὴ καὶ Παύλου τοῦ θείου, ὡς αὐτὸς δῆπου περὶ ξειτοῦ Ιεροφετοῦ· δὲ τρίτος μετὰ τὸν διδάσκαλον Πέτρον τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος κεχρημάτικε, τὸν Λίνον διαδεξάμενος, καὶ τὸν μαρτυρικὸν ἀναδήσατο στέφανον, ἐπὶ Τραζανοῦ βασιλέως. Κλήμεντα δὲ τούτους γράψαι τινὲς ἐποχάσαντο, ἐκ τοῦ τὸ εἰκετὸν εἰσάγεν τρόπων τῷ τελευταῖψι κανόνι, ὡς γε δὴ καὶ ὁ θεὸς Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι ποιῶν δείκνυται· οὐδὲ γάρ Ιερόρηται ποι πάντας εἰς ταῦτα συγελθεῖν τοὺς λεπόδηλους, καὶ κοινῇ τούτους συντεταχένται· καὶ εἰκός γε τοὺς ἄκρους τῶν ἀποστόλων, τῷ πολὺν ἡδη χρόνον τῆς συνεντίζεις αὐτῶν ἀπολελαυκότες, τούτους ὀπαγορεύει, καὶ γραφῇ δύναι κελεύσαι. Τούτῳ καὶ τῆς πρὸς Ἐβραίους ἐπιστολῆς τὴν πρὸς τὴν Ἐλλάδα φωνὴν ἐρμηνείαν ἀνατιθέσαι· πολὺ γάρ τὸ συγγενὲς καὶ διμφωνέας ταῦτα τῆς Ιδαίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν λόγων ἐκείνου. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὡς τινες τῶν ἀρχαίων, ἀμφιβόλους διὰ ταῦτα τοὺς κανόνες τούτους ἡγήσαντο, ἵνα τὶ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἔχῃ σύνοδος, τὴν ἀπαριθμησιν ποιουμένη τῶν λεπόδηλων κανόνων, οὓς αἱ τε οἰκουμενικαὶ καὶ τοπικαὶ συνετάξαντε σύνοδοι, καὶ οὓς αὐτὶς Ιερά τῶν ἐπ' εὐσεβεῖς διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ Πατέρων ἐνοι, προδύργου τούτων ἀπεκμημόνευσε. Φησεὶ γάρ· Τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸς ἡμῶν ἀγίων Πατέρων καὶ δεσμέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ἐπ' ὄντας τῶν ἀγίων καὶ ἐνδέξαντας ἀποστόλων ὅρδοντα πάντας κανόνες, τὸ κῦρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελεύομεν, πλὴν τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν ταῖς διατάξεων· αὗται γάρ πρὸς τῶν δισεσθῶν πολὺν τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Η τοιαύτη τοίνους αὐτὴ φωνὴ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ἀμφιβόλον ἐκ τῆς τῶν πιστῶν καρδίας μετὰ πολλοῦ

C δεῖται τοιαύτης σύνοδοι, καὶ οὓς αὐτὶς Ιερά τῶν ἐπ' εὐσεβεῖς διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ Πατέρων ἐνοι, προδύργου τούτων ἀπεκμημόνευσε. Φησεὶ γάρ· Τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸς ἡμῶν ἀγίων Πατέρων καὶ δεσμέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ἐπ' ὄντας τῶν ἀγίων καὶ ἐνδέξαντας ἀποστόλων ὅρδοντα πάντας κανόνες, τὸ κῦρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελεύομεν, πλὴν τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν ταῖς διατάξεων· αὗται γάρ πρὸς τῶν δισεσθῶν πολὺν τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Η τοιαύτη τοίνους αὐτὴ φωνὴ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ἀμφιβόλον ἐκ τῆς τῶν πιστῶν καρδίας μετὰ πολλοῦ

D'. Περὶ τῆς ἐν Καρχηδόνι συνέδου.

Τῶν γε μὴν οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν ἀπ-

σῶν, ἡ ἐν Καρχηδόνι σύνοδος ἀρχαιοτέρα ἱστόρη-
ται, ἔξαρχον μὲν ἐργηκούσα τὸν μέγαν Κυπριανὸν·
εἰς ἐπισκόπους δὲ ἐπληθύνετο πρὸς τοὺς τέσσαρειν
ὄγδοήκοντα· οἱ δὴ καὶ ἐν μόνον ἑξήνεγκαν ὡς ἐν
εἶδει κανόνος φήμισμα, τοὺς καθάπος δὲ πάντων
πιρετικῶν τε καὶ σχισματικῶν βαπτισθέντας, τῇ
καθολικῇ προσερχομένους Ἐκκλησίᾳ, αὐθίς βαπτί-
ζεσθαι, σχισματικοὺς τοὺς περὶ Ναυάρτον εἰσερχόμενοι
μενοὶ· τηνικαῦτα γάρ ἡ τοῦτον αἱρεσίς εἰσερχόμενη
τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοῖστον τοῦ φηγίσματος καὶ διὰ μέγας
μέμνηται Βασιλεῖος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ κανόνι, δι’
ἐπιτάνου μὲν αὐτὸς τίθεμενος, οἰκονομίας δὲ χάρις
ἀργεῖαν αὐτοῦ καταψήφιζόμενος. Ἀλλὰ καὶ τῇ δευ-
τέρᾳ οἰκονομικῇ σύνοδος, ἐν τῷ ἐδόμῳ ταύτης
κανόνι, τάναγτα τοῦτον διατάττεται. Διά τοι τούτο
ἡ ἐκτη καὶ οἰκονομικὴ σύνοδος, 'Ο ιεροδοτεῖς, φησι,
τοῖς Πατέρας τούτοις κανόνι, ἐν τοῖς τότοις αὐτῶν
καὶ μόνοις κατά τὸ θαραδόθην αὐτοῖς ίθος ἐκράτη-
ται. Τοῦτο γάρ, ὡς ξουχε, τῷ τότε συνετέλει καιρῷ
καὶ τοῖς πράγμασι· διὸ καὶ τούτων μεταβολὴ εἰς
τὴν μηκέτι ἐνεργεῖν καὶ τούτον μετέβαλεν. 'Ο δὲ
μέγας οὗτος Κυπριανὸς, δὲν Δεκίου τὸ τῆς μαρτυ-
ρίας βραβεῖον ἥσπασε. Δεκίος δὲ μετὰ τὸν βηθύντα
Τραjanὸν ἐκκαΐδεπτας ἰδεῖται εἰς τὸν θεόν
παρφυγκότων ἐδόμηκοντα πρὸς τοὺς ἐκατόν.

Περὶ τοῦ ἀτέλου λερομάρτυρος Διονυσίου.

Χεὶτον τοῦ καιροῦ καὶ διὰ μέγας ηῆσας Διο-
νύσιος, δε πρός τινα Βασιλίδην περὶ διαφόρων ἕγραψε
χειραλίαιν, καὶ ὡς κανόνος ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ἐδ-
έξατο. Οὗτος τοιγεροῦν δὲ ίθος Διονύσιος γέγονε μὲν
ἀκροστής Ὄρεγένους ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας;
Ἐτεὶ Φιλίκου, δε μετὰ Γορδιανὸν ἐδασίλευσε. Τὸν
δὲ θίον μεταλλάξαντος Ἡρακλέος τοῦ τρισκαιδεκάτου
τῆς Ἀλεξανδρίαν ἐπισκόπου, τὴν προστασίαν ταῦ-
της δὲ ἀπολαμβάνει, καὶ προστάς ἐπὶ δίκαια καὶ
ἐπὶ τὸν θεού, ἃ τοι τοῖς τρισὶ λοιποῖς Φιλίκου, καὶ
τῷ ἐν Δεκίῳ, καὶ τῷ ἐν Γάλλον, καὶ Βολοσπανοῦ
τοῦ ιεροῦ Δεκίου, ἐν τῷ δωδεκάτῳ Θιαλεριανοῦ καὶ
Γαλζίου τοῦ ταῦδες αὐτοῦ, (κανεκαθέδεια γάρ οὖν οἱ
ἐδασίλευσαν), πρὸς Κύριον μαρτυρικῷ ἐξεδημήσε-
ται. 'Ο δὲ Βασιλίδης κατὰ τὴν Πεντάπολιν τῆς
Λιδύης ἦν παροικίας τινὸς ἐπίσκοπος, ὡς φησιν
Εὐστρίος ἐν τῷ ἐκτῷ καὶ ἐδόμῳ τῆς ἐκκλησια-
στικῆς ιστορίας λέγει.

Γ'. Περὶ τῆς ἐτῶν Ἀντιοχείας τῆς Συρίας χρώτης
συντόνου.

Μετά τὸν βηθύντα Θιαλεριανὸν ἵετος ἐν Κλαύδιος
ἐδασίλευσε, μεθ' δυ Αὔρηλιανδ; δεξ ἐτη τὰ τῆς βασι-
λείας διψήξαν. Ἐν τοῖν τοῖς τούτου χρόνοις, ἡ
ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας γέγονε σύνοδος; γατὰ Παύ-
λου τοῦ Σημιανοῦ, δε ταύτης ἐπίσκοπος ἀν, πο-
νηρᾶς αἱρέσεως ἀρχηγὸς ἐγεγόνει. Χριστὸν γάρ τὸν
ἀληθινὸν θεὸν, ἀνθρώπον εἶπε φίλον, θείας χάριτος,
καθάπερ οἱ προφῆται, τξιωμένον· τὸν δὲ ίθὸν τοῦ
θεοῦ, λέγον προφητεῖαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ τὰς πρὸς
ἔων Ἐκκλησίας ιθύνοντες, οὐκ ὀλίγοι ἐπὶ τὴν Ἀντιο-
χειαν συνέδραμον· ὅντες ἑταῖρον Ὅμεναος Ιεροσο-
λύμων, Γρηγόριος Νεοκαταρεῖας δὲ Θαυματουργὸς,
Ἀθηνόδωρος δὲ ἐκείνου ἀδελφὸς, Φιρμιλανδος, Και-

A synodus Carthaginē habita antiquissima fuisse tra-
ditur, quæ præsidem habuit magnum Cyprianum.
Episcopis autem octoginta quatuor completa fuit.
Hi autem unum tantum sub canonis forma decre-
tum ediderunt, eos nimirum qui ab hereticis qui-
buslibet aut schismaticis semel baptizati sunt, si ad
Ecclesiam catholicam accedant, denuo baptizari;
per schismaticos autem Novati gregates indigitant.
Et tum enim tempore istius heresies in Ecclesiam
perniciose irrepererat. Hujus decreti magnus Basilius
in primo ipius canone mentionem facit: lau-
dis quidem gratia illud citans, propter economiam
autem abolitionem ejus decernens. Quinetiam se-
cunda quoque universalis synodus in septimo ipsius
canone huic contraria statuit. Quapropter etiam
sexta et universalis synodus, Canon, inquit, ab istis
Patribus expositus in suis ipsorum locis, ilisque so-
lis juxta consuetudinem lis traditam obtinuit. Hoc
enim, ut verisimile est, istis temporibus negotiisque
utile fuit: quocirca horum mutatio illum etiam ca-
nonem commutavit, ne amplius in usu esset. Ma-
gnus autem hic Cyprianus sub Decio martyrii præ-
mium accepit. Decimus autem decimus sextus fuit
post predictum Trajanorum imperator, annis ab eo
centum et septuaginta elapsis.

De sancto martyre Dionysio.

C Eodem etiam tempore magnus Dionysius clairuit,
qui ad quemdam Basilidem de diversis scripsit ca-
pitibus, quæ Ecclesia tanquam canones recepit.
Hic porro divinus Dionysius Origenis auditor fuit,
quarto imperii Philippi anno, qui post Gordianum
imperavit. Heraclia autem decimo tertio Ecclesie
Alexandriae episcopo vita functo, praefecturam
istam hic excopit; cumque eam administrasset septen-
decim annos, namrum tres reliquos Philippi, et
unum Decii, et unum Galli et Volusiani Decii filii,
in duodecimo Valeriani et Galieni ipsos filii anno
(hi enim annos sexdecim imperarunt) ad Dominum
martyrio migravit. Basiliides autem Pentapoli
Libye parochie cuiusdam episcopus fuit, ut ait
Eusebius in sexto et septimo ecclesiastice Historiae
libro.

III. De prima synodo Antiochiae Syriæ celebrata.

Post dictum Valerianum Claudius unum annum
imperabat, post quem Aurelianus imperium sex
annos administrabat. In istius itaque temporibus
synodus Antiochiae, quæ est i Syriæ civitas, cele-
brata est contra Paulum Samosatenum, qui, cum
istius civitatis episcopus esset, pessime hæreseos
auctor fuit. Christum eni verum Deum nudum
esse hominem dixit, divinæ gratiæ non secus ac
prophetae dignatum. Dei vero Filium sermonem
esse ore prolatum. De hoc certiores facti illi qui
Ecclesias Orientales regebant, non pauci Antiochiae
conveniebant, quibus præsidebant Hymenæus Hier-
osolymitanus, Gregorius Thaumaturgus Neocesa-

aliis iure nomen hoc sortita sunt : quippe quae illas, qui illis morem gerunt, ad reclamā fidem dirigunt, et ad vitam Deo acceptam recte deducunt. Per opportunum autem erit ordine, quantum in nobis est, sigillatim commemorare, quando, et a quibus, et quomodo singuli canones in lucem prodierunt, et lucerna pedibus nostris, et lux semitis, quod ad vitam dirigendam attinet, evaserunt. Ut autem oratio ordine procedat, de singulis synodis, et Patribus qui privatim scripserunt, meminisse decet, juxta temporis quidem consequentiam et quem istud illis ordinem imposuit. Quin et imperatores quorum temporibus divinarum horum sub Deo auctores canonum claruerunt commemorandi sunt. Sic enim oratio perspicua erit.

I. De sanctorum apostolorum canonibus.

Sanctorum apostolorum nomine nuncupati octoginta quinque canones primi commodissime collificantur, utpote qui, ut alio nonnulli, a magno inter martyres Clemente conscripti sunt. Hie autem magni Petri socius fuit, quinetiam et divi Pauli, ut ipse nimis de eo tradit : qui tertius post praecepitorem Petrum Romæ episcopus nominatus est, Lino succedens : et martyrii corona sub Imperatore Trajano redimitus est. Clementem autem eos scripsisse nonnulli conjecturam fecerunt ex eo quod in ultimo canone propriam suam inducit personam : quod etiam divum Lucam in Actis apostolorum fecisse constat. Nusquam enim omnes sacros apostolos una convenisse et eos communī consensu constituisse scriptis traditur. Et verisimile est summos apostolorum ei qui tandem praesentia ipsorum fructus est, illos dicasse, et jussisse ut scriptis mandaret. Haec autem et Epistola ad Hebreos in linguam Græcam interpretationem ascribunt : multum enim est affinitatis, et ambo eamdem speciem et ipsius loquendi formulae characterem ferunt. Non autem me latet quosdam e veteribus hōsce canones dubius fidei existimasse, donec sancta et eccl̄umenica sexta synodus, omnium sanctorum canonum numerum determinans, quos tam eccl̄umenicas quam locales synodi, quosque etiam nonnulli pietate et virtute eximii Patres privatim composuerant, horum imprimitis mentionem facit. Dicit enim : A sanctis Patribus qui nos præcesserunt suscepitos et confirmatos et nobis etiā sub sanctorum et gloriosorum apostolorum nomine traditos oclogima quinque canones autoritatem relinere nos etiam jubemus, exceptis Clementis Epistolis et Constitutionibus ; haec enim multis adulterinis et perniciose corruptis sunt. Hoc itaque talis tantorum et tantæ auctoritatis virorum sententia omnem animi de canonibus apostolicis dubitationem summa potestate fidelium corribus evulsi.

πάντα λογισμὸν περὶ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων ἀμφιβολίαν περιεῖν.

II. De synodo Carthaginensi.

Omnium quidem universitum pariter ac locutum

σκοπεῖν· τὰ δέ γε τῶν Πατέρων εὐσεβῆ διατάγματα, πάντες μᾶλλον εἰκότως ταῦτη ἔσχε τὴν πρότρησιν, οἷα τοὺς πειθομένους σύντοις πρὸς τὴν ὁρθὴν ἀκευθύνοντα πίστιν, καὶ πρὸς θεοφιλή βίον ἀπελανῶς ἐφελκύσμενα. Ἐπικαιρότατον δὲ ἀντὶ εἴη καὶ κατὰ μέρος ἔχεις, ὡς γοῦν ἡμῖν ἐφικτὸν, ἴστορησαι, πότε, καὶ τίνων, καὶ διποὺς εἰς φῶς ἔκαστος τῶν κανόνων προῆλθον, καὶ λύχνος τοῖς ἡμῶν ποσὶ, καὶ φῶς ταῖς κατὰ τὸν βίον ἐγγόνισαν τρίσοις. Ἰνα δὲ καὶ καθ' εἰρμὸν δὲ λόγος προτοί, ἐκάστης συνόδου καὶ τῶν ἴσλη γραμμάτων Πατέρων μνημονευτέον, κατὰ τὴν τοῦ χρόνου μέντοι ἀκολουθίαν, καὶ ἣν οὗτος τάξιν τούτοις ἐπίθηκεν. Ἐπιμνηστέον δὲ καὶ τῶν βασιλέων, καθ' οὓς οἱ ὑποφήτες τῶν θείων τουτωνί, κανόνων ἀξέλλαμψαν· οὗτω γάρ δὲ λόγος εὐσύνοπτος εἴη.

B'. Περὶ τῶν κανόνων τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Πρῶτοι τοινυν οἱ ἐπ' ὄνδρας τῶν ἀγίων ἀποστόλων πάντες πρὸς τοὺς ἡγεμόνους κανόνες ἐν τῇ τοῦ πατελοῦ πρώτῃ μοίρᾳ ἐκάθισται, συγγραφέα σχόντες, ὡς φασὶ τίνες, τὸν μάγευν ἐν μάρτυσι Κλήμεντα. Πέτρον δὲ ἦν ἄρα εὐτὸς διμιτητὸς τοῦ μεγάλου ἀλλὰ δὴ καὶ Παύλου τοῦ θείου, ὡς αὐτὸς δῆπου περὶ θαυματοῦ Ιεροφεῖ· δὲς τρίτος μετὰ τὸν διδάσκαλον Πέτρον τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος ωχηρημάτικε, τὸν Λίνον διαδεξάμενος, καὶ τὸν μαρτυρικὸν ἀκαδήσατο στέφανον, ἐπὶ Τραλανοῦ βασιλέως. Κλήμεντα δὲ τούτους γράψαι τινὲς ἐποχάσαντο, ἐκ τοῦ ἐδοκιμασθέντος τῷ τελευταῖνον κανόνι, ὡς γε δὴ καὶ ὁ θεὸς Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι ποιῶν δεῖκνυται· οὐδὲ γάρ Ιερόποται που πάντας εἰς ταυτὸν συνελθεῖν τοὺς ἱεροὺς ἀπόστολους, καὶ κοινῇ τούτους συντεταχθέντες· καὶ εἰκός γε τοὺς ἄκρους τῶν ἀποστόλων, τῷ πολὺν ἡδη χρόνον τῆς συνουσίας αὐτῶν ἀπολελαυκότες, τούτους θεαγορεύεται, καὶ γραφῇ δοῦνει τελεύσαι. Τούτορα καὶ τῆς πρὸς Ἐβραιούς ἐπιστολῆς τὴν πρὸς τὴν Ἐλλάδα φωνὴν δρμηνεῖν ἀνατιθέσαι· πολὺ γάρ δὲ συγγενές καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν ἀγίων ἐκείνου. Οὐκ ἀγνῶ δὲ, δις τινες τῶν ἀρχαίων, ἀμφιδόλους διὰ ταῦτα τοὺς κανόνες τοιστούς ἡγήσαντο, ίως ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐκτῇ σύνοδος, τὴν ἀπεριθμησιν ποιουμένη τῶν ἱερῶν ἀπάντων κανόνων, οὓς αἱ τε οἰκουμενικαὶ καὶ τοπικαὶ συνετάξαντο, εἰς τοὺς Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων· εἴναις γάρ πρὸς τῶν δυσσεβῶν πολὺ τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Ἡ τοιαύτη τοινυν αἵτη φωνὴ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν αἱμφιβολούς ἐκ τῆς τῶν πιεστῶν καρδίας μετὰ πολλοῦ

C'. Περὶ τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου.

Τῶν γε μήν οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν ἀπα-

σῶν, ἡ ἐν Καρχηδόνι σύνοδος ἀρχαιοτέρα ἴστορη· ἔξαρχον μὲν ἐπίκηκια τὸν μέγαν Κυπριανὸν· εἰς ἑπτακόπους δὲ ἐπληθύνετο πρὸς τοὺς τέσσαρεν ὄγδοοντα· οἱ δὴ καὶ ἐν μόνον δέκανον γάρ τις εἶδε κανόνας φήμισμα, τοὺς καθάπτας δὲ πάντων αἱρετικῶν τε καὶ σχισματικῶν βαπτισθέντας, τῇ καθολικῇ προσερχομένους Ἐκκλησίᾳ, αὐθις βαπτίζεσθαι, σχισματικοὺς τοὺς περὶ Ναυάρτον αἰνιτέρους· τηνικαῦτα γάρ ἡ τοῦτοι αἱρετικοὶ εἰσεφθάρη τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τούτου τοῦ φημίσματος καὶ διὰ μέγας μέμνηται Βασιλεῖος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ κανόνι, δι’ ἑπτανού μὲν αὐτὸν τίθεμενος, οἰκονομίας δὲ χάριν ἀργεῖν αὐτοῦ καταψηφιζόμενος. Ἀλλὰ καὶ ἡ δευτέρη οἰκονομικὴ σύνοδος, ἐν τῷ ἐδόμῳ ταῦτης κανόνι, τάνατοι τοῦτοι διατάσσεται. Διά τοι τοῦτο ἡ ἐκτῇ καὶ οἰκονομικὴ σύνοδος, Ὁ ἐκδοθεὶς, φησι, τοῖς Πατέραις τούτοις κανόνι, ἐν τοῖς τότοις αὐτῶν καὶ μόνοις κατὰ τὸ θεατρόντας αὐτοῖς Ἰθός ἐκράτητε. Τούτο γάρ, ὡς ξούχε, τῷ τότε συνετέλει καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι· διὸ καὶ ἡ τούτων μεταβολὴ εἰς τὴν μηκέτε διεργεῖν καὶ τοῦτον μετέβαλεν. Ὁ δὲ μέγας οὗτος Κυπριανὸς, ἐπὶ Δεκίου τὸ τῆς μάρτυρίας βραβεῖον ἤρπασε, Δεκίος δὲ μετὰ τὸν φημένον Τριανδρὸν ἐκκαιδέπατο; ἰδεῖτε οὐσεν, ἐπὼν δὲ ἐκείνου παρωχηστῶν ἐδόμηκοντα πρὸς τοὺς ἔκτατους.

Περὶ τοῦ ἀρίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου.

Κατ’ ἑκάτην τοῦ καιροῦ καὶ διὰ μέγας ηὔγαστος Διονύσιος, δεὶς πρὸς τινὰ Βασιλέην περὶ διαφόρων ἔγραψε χεραλαῖων, καὶ ὡς κανόνας ταῦτα ἡ Ἐκκλησίᾳ ἐδέξετο. Οὐκος τοιγεροῦν δὲ θέρος Αἰθνύσιος γέγονε μὲν ἀκροατὴς ὑπεργένους ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας ἦτε Φιλίππου, δεὶς μετὰ Γορδιανὸν ἰδεῖταιενος. Τὸν δὲ δίον μεταλλάξαντος Ἡρακλέτῳ τοῦ τρισκαιδεκάτου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπικατόπου, τὴν προστασίαν ταῦτης δὲς ἀπολαμβάνει, καὶ προστάξει δικα καὶ ἐπειδὴ θεού, ἵτοι τοῖς τρισὶ λοιποῖς Φιλίππου, καὶ τῷ ἐν Δεκίου, καὶ τῷ δὲν Γάλλου, καὶ Βολοσσιανοῦ τοῦ ιεροῦ Δεκίου, ἐν τῷ δωδεκάτῳ Οὐαλεριανῷ καὶ Γαλεζίου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, (τεντεκαθέκεα γάρ οὖ. οἱ ἰδεῖταιενοι), πρὸς Κύριον μαρτυρικῷ ἐξεδημητεῖ τέλει. Ὁ δὲ Βασιλέης κατὰ τὴν Πεντάπολιν τῆς Λιδίης ἦν περοικίας τινὸς ἐπίκεκοπος, ὃς φησιν Σύπιδος ἐν τῷ ἐκτῷ καὶ ἐδόμῳ τῆς Ἐκκλησίας στικῆς ἴστορίας λέγει.

Γ'. Περὶ τῆς ἐτῆς Ἀντιοχείας τῆς Συρίας χρώτης οὐσίδου.

Μετά τὸν φημένον Θύαλεριανὸν ἔτος δὲν Κλαύδιος ἰδεῖταιενος, μεθ’ δὲ Αὐρηλιανὸν; δεὶς ἐπὶ τὰ τῆς βασιλείας διώκησεν. Ἐν τοῖν τοῖς τούτοις ἥρσοντος, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας γέγονε σύνοδος γατὰ Παύλου τοῦ Σημιοτάτου, δεὶς ταῦτης ἐπισκόπος ἦν, κονηρδεὶς αἱρέσεως ἀρχηγὸς ἐγεγόνει. Χριστὸν γάρ τὸν ἀληθινὸν θεὸν, ἀνθρώπον διέλεγε φίλον, θείας χάριτος, καθάπερ οἱ προφῆται, τξιωμένον· τὸν δὲ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, λόγον προσφορικόν. Τούτο μαθήτες οἱ τάξης πρὸς ἐων Ἐκκλησίας ιθύνοντες, οὐκ διέγοι ἐπὶ τὴν Ἀντιοχείαν συνέδραμον· ὃν δὲ δέκτηρον Ὅμεναῖος Ἱεροσολύμων, Γρηγόριος Νεοκαισαρεῖας δὲ Θεοματουργὸς, Ἀθηνόδωρος δὲ ἐκείνου διδάσκος, Φιρμᾶλιανὸς, Και-

A synodus Carthaginē habita antiquissima fuisse traditur, quae præsidem habuit magnum Cyprianum. Episcopis autem octoginta quatuor completa fuit. Hi autem unum tantum sub canonis forma decreta ediderunt, eos nimurū qui ab hereticis quibuslibet aut schismaticis semel baptizati sunt, si ad Ecclesiam catholice accedant, denuo baptizari; per schismaticos autem Novati gregates indigitant. Et tum enim temporis istius heres in Ecclesiam perniciose irrepererat. Hujus decreti magnus Basilius in primo ipsius canone mentionem facit: laudis quidem gratia illud citans, propter economiam autem abolitionem ejus decernens. Quinetiam secunda quoque universalis synodus in septimo ipsius canone huic contraria statuit. Quapropter etiam sexta et universalis synodus, Canon, inquit, ab istis Patribus expositus in suis ipsoquin locis, illoque solis iuxta consuetudinem lis traditam obtinuit. Hoc enim, ut verisimile est, istis temporibus negotiisque utile fuit: quocirca horum mutatio illum etiam canonem commutavit, ne amplius in usu esset. Magnus autem hic Cyprianus sub Decio martyrii præmium accepit. Decius autem decimus sextus fuit post prædictum Trajanum imperator, annis ab eo centum et septuaginta elapsis.

De sancto martyre Dionysio.

Eodem etiam tempore magnus Dionysius clarius, qui ad quendam Basiliadem de diversis scripsit capitibus, quae Ecclesia tanquam canones recepit. Hic porro divinus Dionysius Origenis auditor fuit, quartio imperii Philippi anno, qui post Gordianum imperavit. Heraclia autem decimo tertio Ecclesiæ Alexandriæ episcopo vita functo, præfecturam istam hic exceptit; cumque eam administrasset septuaginta annos, nimirum tres reliquos Philippi, et unum Decii, et unum Galli et Volusiani Decii filii, in duodecimo Valeriani et Gallieni ipsis filii anno (hi enim annos sexdecim imperaverunt) ad Dominum martyrio migravit. Basiliades autem Pentapoli Libye parochie cuiusdam episcopus fuit, ut sit Eusebius in sexto et septimo ecclesiastice Historiae libro.

III. De prima synodo Antiochiae Syriæ celebrata.

Post dictum Valerianum Claudio unum annum imperabat, post quem Aurelianus imperium sex annos administrabat. In istius itaque temporibus synodus Antiochiae, quae est Syriæ civitas, celebrata est contra Paulum Samosatenum, qui, cum istius civitatis episcopus esset, pessime heresios auctor fuit. Christum enim verum Denum nudum esse hominem dixit, divinis gratiæ non secus ac prophœtæ dignatum, Dei vero Filium sermōnem esse ore prolatum. De hoc certiores facti illi qui Ecclesias Orientales regebant, non pauci Antiochiae conueniebant, quibus præsidebant Hymenæus Hierosolymitanus, Gregorius Thaumaturgus Neocasa-

riensis, Athenodorus ejus frater, Firmilianus Cæsarea Cappadocum, et Helenus Tarsensis. Et primo quidem abortionibus et consiliis Paulum a prava opinione reducere moliti sunt, demonstrationibus e sacris Scripturis petitis utentes. Cum cum autem incurabili laborantem mortuo viderent, hinc unanimi sententes sententiam, istum sacerdotio privabant, et Ecclesia abscondebant. Cum iste autem se opponeret, et Ecclesiae praefecturam contra leges delinqueret, sancta synodus Aurelianum imperatorem conveniebat, eum de Pauli contumacia certiori faciens. Ille autem etiam Græcus, eorum qui ejusdem erant fidei sententiae reluctantem, societate illorum abscondi, et sic Ecclesia expellit statuit. Istius autem causam ad Romanæ etiam Ecclesie episcopum ejusque antistites retulit, ut cum illi examinassent utrum juste depositus fuisset, Ecclesia ejiceretur. Ille autem Eusebius Pamphili scriptis mandavit. Canones autem hujus synodi non inveniuntur, præterquam sancti Gregorii et solius Thanatologi Epistola, quæ duodecim canones continet; qui etiam, ut dictum est, huic synodo interfuit. De illo autem magnus Gregorius Nyssenus pecuniarum tractatum compositus.

De sancti martyris Petri canonibus.

Post beatum Dionysium, ut modo dixi, decimum quartum Alexandriæ nominalium episcopum, Thenianus praefecturam istam suscepit, cui successit Maximus, et huic magnus inter sacros martyres Petrus. Ilijus in sermone de poenitentia quatuordecim feruntur canones, de iis qui persecutionum temporibus lapsi sunt, et postea poenitentia ducti, quomodo eos admittere oportet, quin etiam et ex alio de sancto Paschale sermone quos reliquis etiam canonibus Ecclesia coenumeralit: hic sub Diocletiano martyri stadium magnanimititer persecut. Diocletianus autem quintus erat post Aurelianum imperator quindecim ex eo annis elapsis.

IV. De synodo in Ancyra Galatia celebrata.

De eodem arguento, eodemque tempore synodus etiam in Ancyra Galatia metropoli pie congregata est, in qua accuratius disquirebant quo modo eos qui post abnegationem poenitentiam agniti, administrare oportet. Sacro huic concilio presidebant Vitellius Antiochiae Syriæ civitatis, Agricolaus Cæsareae Cappadociae, et martyr Basilius episcopus Amasie. Qui etiam viginti quinque canones de eodem et aliis etiam argumentis conscripserunt. Hic autem Basilius sub Licinio martyrii coronam accepit.

V. De synodo Neocæsarea habita.

Post hanc synodus Neocæsarea, quæ est urbs Ponti, congregata est. Sanctus autem martyr Basilios, episcopus Amasie, iis etiam interfuit. In

A capitis twn Kapptadokion, καὶ Ἐλευς τῆς Ταρσίων. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσῆγησοι καὶ συμβουλεῖς ἐπερδήθεσαν τῆς κακοδοξίας μεταβείναι τὸν Παῦλον, ταῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἀποδέξεις κεχρημέναι. Ὅτε δὲ εἶδον ἀνίατα νοσοῦντα, τότε σύμφωνον ψῆφον ἔξεγχόντες, τῆς Ἱερωσύνης τοῦτον ἴγμυνωσαν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἑξέτεμον· ἀντεῖλεντος δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίας παρανόμως κατέχοντος ἡγεμονίαν Αὐρηλιανοῦ τοῦ βασιλέως, ἡ ἄγια σύνοδος ἐδεήθη, τὰ περὶ τῆς Παύλου θρασύτητος εὐτὸν ἀναδιδάκνεται. Ὁ δὲ, καὶ περὶ Ἐλλην ὑπάρχων, ἀπεφήνατο μὲν, τὸν ἀντιλέγοντα τῇ τῶν διμοπλεστῶν ψῆφῳ, τῆς ἐκείνων ἀποτημθῆναι συμμορίας, καὶ οὕτω τῆς Ἐκκλησίας ἑξαλαθῆναι· τὰ κατ' αὐτὸν δύμας ἀνέθετο τῷ τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας ἀποσκόπῳ, καὶ τοῖς περὶ εὐτὸν ἀρχιερεῦσιν, ὡς ἀντισκεφαλέντων εἰ δικαῖος καθήσθητο, τῆς Ἐκκλησίας ἑκδικθεῖται· καὶ ταῦτα δὲ δι Παμφελίου Εὐσέβιος Ιστορεῖ· κανόνες δὲ τῆς συνόδου ταύτης εὐθὺς εὑρῆνται, δι τοῦ ἀγίου Γρηγορίου καὶ μόνον τοῦ Θαυματουργοῦ ἐπιστολή, κανόνας δικούσα δώδεκα, δι καὶ τῆς συνόδου ταύτης, ὡς εἴρηται, μέρος ἐγένετο· τὰ δὲ κατ' αὐτὸν, ίδιαν δι μέγας Γρηγόριος Νύσσης ἐποιήσατο πραγματείαν.

Περὶ τοῦ ἀγίου Ιερομάρτυρος Πέτρου

Μετὰ τὸν μακάριον Διονύσιον, ὡς ἡδη μοι εἴρηται, τεσσαρεκαΐδεκατον Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον χρηματίσαντα, Θεωνᾶς τὴν προστασίαν ταύτην ἐδέξατο, μεθ' ὧν Μάξιμος· είτα δι μέγας Ιερομάρτυρος Πέτρος· Τούτου ἐν τῷ περὶ μετανοίας λόγῳ κανόνες φέρονται δεκατέσσαρες, περὶ τῶν ἐν τοῖς καιροῖς τὸν διαγμῶν παραπετυχόντων, εἴτα μετανοησάντων, διπλῶς δὲ τούτους· προσδέχεσθαι· Εἰ δὲ καὶ ἐξ ἑταροῦ λόγου περὶ τοῦ ἀγίου Πάτρα, οὓς καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεργέμονος κανόνιν ἡ Ἐκκλησία πεποιηκεν· οὗτος ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τὸ τῆς μαρτυρίες εὐφύγως διήγειται στάδιον. Πέμπτος δὲ Διοκλητιανὸς μετὰ Αὐρηλιανὸν ἡρέν, ἐπών παρεληλυθότων ἐξ ἐκείνου πεντεκαΐδεκα.

Δ'. Περὶ τῆς ἐτ Αγκύρα συνόδου.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ μητροπόλει τῆς Γαλατίας σύνοδος ενεσθῶς συνελήλυθεν, ἀκριβέστερον ἐκτίθεσταις, διπλῶς δέ προσῆκεν εἰκονομειν τοὺς μετὰ τὴν ἀρνησιν μεταφελομένους· Ἐξῆρχον δὲ τοῦ Ιεροῦ ταῦτα συλλόγου Οὐτελέος· Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, Ἀγρικάλου; Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ δι μάρτυρος Βασιλείου, ἐπίσκοπος Ἀμασίας· εἰ καὶ κανόνας περὶ τε ταύτης, καὶ δὴ καὶ περὶ ἐτέρων ὑποθέσεων, πάντες περδότοις εἴκοσι συνεγράψαντο· δι τοῦ Βασιλείου οὗτος ἐπὶ Λικίνιου τὸν τῆς μαρτυρίας στέφανον ἀνεδήστε.

Ε'. Περὶ τῆς ἐτ Νεοκαισαρεία συνόδου.

Μετὰ ταύτην, ἡ ἐτ Νεοκαισαρεία τῇ κατὰ Πόντον συνέστη σύνοδος. Συνήν δὲ καὶ τούτοις· δι διογού μάρτυρος Βασιλείου ἐπίσκοπος Ἀμασίας· εἰ καὶ κανόνος

παντάκουει τέσσαρας ἡρδος τοῖς δίκαια, εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν συντελοῦστας.

C'. Περὶ τῆς ἐν Νικαιᾳ πρώτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Λοιπὸν, ἡ πρώτη καὶ οἰκουμενικὴ ἀγία σύνοδος τῶν τριακοσίων δέκα καὶ δικτύῳ θεοφόρων Πατέρων ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν συνεκροτήθη Νικαιῇ, ἦται δεκάτῳ τῆς βίστιας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μετὰ χρόνους τῆς τοῦ Κυρίου ἑνανθρωπίας εἰς οὐρανούς; τε ἀναλήψεως τοῦ Θεοῦ ἀντίκρυς λαρύθιμους Πατέρας, δικτυκαίεσκα δηλαδή πρὸς τοὺς τριακοσίους, ὃν Εὐτύχιον Σιλεστρον, καὶ Ιαύλιον, τῆς παλαιᾶς Ῥώμης περιφανεῖς πρόσδροι, αὐτὸν μὲν οἰδέτερος παραγγενών, Βίτωνα δὲ καὶ Βιζέντιου ἔχατερος ἀν' ἑαυτοῦ, κατὰ τὸν τῆς οἰκείας ιεράτειας χρόνον, τῇ κοινῇ πέμψαντες παρεστομένους συνόδῳ Ἀλέξανδρος τε Κωνσταντίνου πολέως, καὶ Ἀλέξανδρος Ἀλέξανδρος, συναγωνισθεὶς καὶ τὸν μέγαν ἐπαγδύμενος Ἀθανάσιον, δὲ τηνικαῦτα τοῦ τάγματος ἥγετο τῶν διακόνων· Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, καὶ δὲ Ιεροσολύμων Μακίαρος. Συνῆλθον δὲ κατὰ Ἀρείου τοῦ διαστοῦ, δὲ ἐξ Ἀλέξανδρεώς; ἔλκων τὸ γένος, καὶ εἰς πρεσβυτέρους τῆς ἑκατὸν Ἐκκλησίας βοθρὸν ἀναβοῆκαν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγον, ὁ Θρασείας τὸν τέλος; Ιεράτης καὶ ποιημα κατεβίβασεν. Ἀλλ' οἱ τῆς συνόδου, τὸ διμοσύτιον τῶν τριῶν τῆς Θεοφύσεως φύσεως ὑποστάσεων τοῖς; πέμπτος οὐρανοῦ πέμπτος πέμπτος τοῦ θεομάνη Ἀρείου, τῷ φρονήματι σφῶν μὴ συμβαίνοντας. αὐτοῖς; αὐτὸν δόγματι τῷ ἀναβίβατο παραπέμπουσι· ταῦτη τοῖνυν καὶ περὶ Ἐκκλησίας τειχῆς κατεστάσεως κανόνες ἐξεφωνήθησαν εἰλοτινοῖς.

D'. Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δευτέρας συνόδου.

Ἐπέρα δύονος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας αὐτὸς συνεκροτήθη ἐπὶ Κωνσταντίου, սιοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μετὰ πάντας ἑτη τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς θεῖν ἀνακήσοντος· οἱ καὶ κανόνας πάντες πρὸς τοὺς εἰκόσιν εἰς κοινὸν δραλεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἐκδεδίκασιν.

E'. Περὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου.

Ἄλλα καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ εὑνόδες ἐπὶ τῆς βίστιας τοῦ δηλωθέντος ἡρούστο Κωνσταντίου. Οὐ γάρ βασιλεὺς οὔτε τῇ τῶν Ἀρείων αἰρέσι προσθέμενος, σπουδὴν ἐποιεῖτο τὰ ἐπὶ τῇ πρώτῃ δογματισθέντα συνόδῳ μεταποιῆσαι· ὅπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κύνοτας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης κρατῶν, τῇ ἀναρροφῆς τοῦ τόπου πάντα μαθῶν, πιλέρνεν τρεῖς δέκα γραμμάτων τῷ ἀδελφῷ, εἰ μὴ πανταχοτε κυμαίνων τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ὄρθην πίστιν παραταίειν· δὲ δὲ τὸ δικριβὲς τῆς πίστεως ζητῶν ἀντεπίστειλε τῷ ἀδελφῷ, κάκενον βιβαλωθῆναι διὰ επουδῆς τυγχάνειν αὐτῷ. Ἐδοξεῖ τοῖνυν τοῖς αὐτοκράτοροις ἀμφοτέροις, αὐτὸν γενέσθαι ἀρχερόν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων δογματισθένταν εἰς σκοπούς τὸν ἀριθμὸν εἰς καὶ τεσσαράκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις ἐν Σαρδικῇ, τῇ λεγομένῃ Τριαδίτῃ, οἱ δῆ καὶ τὰ τοῖς Πατρέσι δογματισθέντα ἐν τῷ κατὰ Νικαιαν συνέψ

A qua Patres quatuordecimi ad rectam Ecclesiam constitutionem conduceentes canones composuerunt.

VII. De prima et oecumenica synodo Nicæa habita.

Porro prima et oecumenica sancta synodus trecentorum et duodecimtū Patrum Nicæa in Hilyria congregata est, decimo Imperio Constantini Magni anno, post annos a Domini incarnatione numero Patribus omnino æquales, videlicet trecentos et duodecimtū, quibus præsidebant Silvester et Julius, celeberrimi veteris Romæ presules; eorum autem neuter aderat, sed uterque Bitonem et Vincentium cui ipsius loco, iuxta sacerdotii sui tempus, communī affuturos synodo mittebant; Alexander quoque Constantinopolis, et Alexander Alexandriæ archiepiscopus, qui commilitonem etiam magnum Athanasium secum adduxit, qui tunc temporis diaconorum ordini præterat; Eustathius Antiochenus, et Macarius Hierosolymitanus. Congregati sunt autem adversus impium Arium, qui genus ab Alexandria ducens, et in presbyteri Ecclesiae ibidem constituta gradum promotus, Filium et Verbum Dei (propter impudicitem lingnam!) ad creaturam et quid factum deduxit. Verum aynodi Patres, cum trium in divina natura personarum consubstantialitatem omnibus prædicassent, Arii in Deum insanientis gregales hisce ipsorum decretis assensum suum non præbentes, anathemati subiciebant. Ab hac præterea synodo ad ecclesiasticam constitutionem canones virginis editi fuerunt.

VIII. De secunda synodo Antiochiae habita.

Alterā synodus in Antiochia, quæ Syria civitas est, sub Constantio Constantini Magni filio rursum congregata est, post quinque annos a patris ipsius ad Deum redditu numeratos. Qui etiam viginti quinque ad communem Ecclesiae utilitatem canones edidierunt.

IX. De synodo Sardicensi habita.

Quin etiam synodus Sardicensis commemoratio Constantio imperante congregata est. Hic enim imperator Arianorum hæresi adhærens, ea quæ in prima decreta sunt synodo committare studuit: quod cum fratre ipsius Constans, qui veteris Romæ imperium tenuit, ex illius qui tunc temporis papa erat relatione idicisset, bellum per litteras fratris compinabatur, nisi Ecclesiam commovere, et orthodoxam fidem labefactare desideraret. Illic autem se accuratam fidem inquirendo, quæ etiam ut confirmetur summa in adhibendo diligenter, fratri per litteras respondebat. Au bobus igitur imperatoriis synodum antistitum celebrari, et fidem aliis constitutam obtinere visum est. Quocirca eorum iussu episcopi 333 Sardicæ quæ Triadiz dicitur, congregati sunt. Illi autem ea etiam quæ a Patribus in synodo Nicæa decreta sunt, firma manere præcipiebant, et omnium

maxime sacrum fidei Symbolum ab iis compo-
tum : eos autem qui illud commutare ausi fuerint,
anathematis haeredes esse. Quin etiam virginis ca-
nones securitatem pariter ac utilitatem tali Eccle-
siae subministrantes constituebant.

IX. De synodo Laodiceæ habita.

Post Sardicensem etiam in Laodicea Phrygiæ metropoli alia sanctorum Patrum synodus congregata est, et canonos 59 edidit, quantum ad Ec-
clesiæ utilitatem spectat, præcedentibus nihil infe-
riores.

De magno Athanasio.

Non pauci, viris honesti studiosa, etiam ex Ecclesiæ fulcimento, magno nimis Patre Atha-
nasio in presenti opere comprehensa invenias :
qui cum synodo Nicenæ, ut dictum est, interes-
set, non multo post tempore Alexandræ thronum
sibi commissum habuit, divino succedens Alexan-
dro : prædicto itaque sancto martyri Petro Aquilas
succedit, huic autem divinus hic Alexander. Ma-
gni autem Athanasii tropæis plena quidem est
terra, ut cum oraculo loquar, plenum etiam mare.
Revera enim in divinis certaminibus plus quam
komo visus est.

De magno Basilio.

Verum olympicus hic vicitur quidem stadio
discessit, certamium præmia abunde recepturus.
Ne autem veritatem propugnans phalanx antesi-
guano destitueretur, magno prolixius Patri Basilio
prælii contra fidei hostes suscepti tessera datur.
Et mihi quidem videtur neminem eorum qui suavi
melle affuentem illius linguam vel primis labris
attigerint ignorare quam abunde eos superavit.
Sole vero splendidius liberali sermonum luce Ec-
clesiam illustravit. Iste enim nocti cedit, hic autem
in malitia tenebras victoriam reportavit. Quin po-
tius quanto natura rationalis ab inanimata discre-
pat, tanta est utriusque in operatione differentia.
Ille enim radios suos in terram diuinitens sensitivis
tantum animalibus fiduciam cum latitia largitur :
hujus autem sermonum radii ex quo orti sunt ad hunc
usque diem non tantum rationalem in terra naturam,
sed ipsius scindentes aereum et cœlum penetrantes,
ipso etiam angelorum chorus multa voluptate D
explerunt. Si ob unum enim peccatorem resipi-
scensem gaudium sit in cœlis, hunc autem et vita
truentem, et functum innumerabiles ad penitentiam
sermonibus in dies attrahere liquet, cum multo
magis angelicam naturam gaudio perpetuo non de-
mulcere nemo asserat. Hujus canonicas ad sanctum
Amphilochium iconii episcopum epistolas tres in
canones octoginta quatuor dicitributas, et alia non-
nulla præter eas de diversis argumentis capita pre-
sens syntagma exhibet.

De sancto Gregorio Nysseno.

Huius etiam frater ipsius Gregorius socius in
bello fuit, qui Nyssæ thronum adornavit, vel potius,

A βεβαιώς ἔχειν ἀδέσποταν, καὶ πάντων οὐχ ἡκινεῖ τὸ
παρ' αὐτῶν συντεθὲν λερὸν τῆς πίστεως σύμβολον·
τούς δὲ τοῦτο τολμῶντας μεταποιεῖν, κληρονόμους
εἶναι τοῦ ἀναθέματος· οὐ μήν ἀλλὰ καὶ κανόνας συν-
τάτεουσιν εἰχούσι, τὸ ἀσφαλές ὅμοι καὶ ἀφέλιμον
κοινῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ πορθέοντας.

Θ'. Peri τῆς ἐν Λαοδίκειᾳ συνόδου.

Μετὰ τὴν ἐν Σαρδίκῃ καὶ ἄν. τῇ τῆς Φρυγίας μη-
τροπόλει Λαοδίκειᾳ, ἐπέρα σύνοδος συνέστη ἀγίων
Πατέρων, καὶ κανόνας ἐξέθετο ἑννία καὶ πεντή-
κοντα, δια γε εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὥφεσιν οὐδενί¹
ἀλλείκοντας τῶν πρὸς αὐτῶν.

Περὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου.

Εὗρεν ἔχεις, ἢ φιλόκαλος ἀκοή, καὶ τοῦ τῆς
Ἐκκλησίας ἀρετούματος, τοῦ μεγάλου Πατέρος Ἀθα-
νασίου, φημι, οὐκ ὅλη τῷ περόντι ἐμπειριῶμη-
μένα συγγράμματι· δε τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ
παρὼν, ὡς δεδήλωται, μετ' οὐ πολὺ τὸν τῆς Ἀλε-
ξανδρείας θρόνον ἐνεχειρίζετο, Ἀλέξανδρον τὸν θεόν
διαδέξαμενος· τὸν γοῦν ἀνωτέρω σημέντα λεομάρ-
τυρα Πάτερον Ἀχιλλές διεδέξατο· τὸν δὲ, ὁ θεός Ἀλέ-
ξανδρος οὐδοτοί· τῶν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου
τροκαρίων πλειή μὲν γαῖα, κατὰ τὸ ἱπος, πλειή δὲ
θάλασσα· ἀγριών γάρ ὑπὲρ ἀνθρωπὸν ὕφθη τοὺς
κατὰ θεόν ἀγανίσμασιν.

Περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

'Αλλ' ἀνεχώρει μὲν τοῦ κατὰ τὸν βίον σταδίου δ
ὅλυμπιονίκης οὐδοτοί, τὰ βραβεῖα τῶν ἀδλων φιλο-
τίμως ἀποληφόμενος. Τιγα δὲ μή κενή περούρχου ἢ
ὑπὲρ τῆς ἀληθείας εἴη παράταξις, εὐθὺς τῷ μεγάλῳ
Πατερὶ Βασιλείῳ τὸ σύνθημα διδοται τῆς πρὸς τοὺς
ἐχθροὺς τῆς πίστεως πάλης· καὶ οἵμαι μηδένα γε
ἀγνοεῖν τῶν καὶ βραχὺ γενεσαρίων τῆς ἡδίω μελί-
τος φεούσης γλώττης ἐκείνου, διποις τοὺς μὲν ἐκ πε-
ριουσίας κατηγωνίσατο, ἥδιου δὲ φαιδρότερον διψύ-
λει τῷ φωτὶ τῶν λόγων τὴν Ἐκκλησίαν κατηγύασεν.
Οἱ μὲν γε παραχωρεῖ τῇ νυκτὶ, δὲ τοῦ τῆς πονη-
ρίας σκότους περιεγένετο· μᾶλλον μὲν οὖν ὅπσον ἢ
λογική φύσις διενήνοχε τῆς ἀψύχου, τοσοῦτον ἐκατέ-
ρων τὸ τῆς ἐνεργείας διάφορον. Οἱ μὲν γάρ τές ἀκτε-
νας τῇ τῇ ἀφίει, τοῖς ὑπὸ τὴν αἰσθησιν μόνον παρ-
ῆρησαν μετὰ γάνους χαρίζεται· αἱ δὲ τούτου τῶν
λόγων ἀκτεινες ἐξουτον περιγέγονεν δῆρι καὶ τήμερον,
οὐχ δύος τὴν ἐν τῇ τῇ λογικήν φύσιν, ἀλλὰ τέμ-
νουσαι τὸν ἀέρα, καὶ τὸν ὄγρανδον ὑπερκύπεσσαν,
πολλῆς ἡδονῆς καὶ τοὺς τῶν ἀγγέλων ἐμπικαλέσ-
χορούς· Εἰ γάρ ἐπὶ ἐνὶ ἀμφεταλῷ μετανοεύεις
χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς δὲ καὶ περιών
τοῖς τῷ βίῳ καὶ ἀπών τοῖς λόγοις ἀριθμοῦ χρέεστους
διημέρας πρὸς μετάνοιαν ἔλαχον δείχνυται, ηπού γε
οὐδὲ δὲν εἰς εἴποι μή τὴν τῶν ἀγγέλων φύσιν διά-
στοτε τούτον εὐραίταιν. Τούτου τὸ κερβόν φέρει
άγνταγμα τὰς πρὸς τὸν ἀγιον Ἀμφιλάχιον, ἀπεικο-
πὸν Ἰκονίου, κανονικάς ἀπιστολὰς τρεῖς, εἰς κανόνας
διηρημένας τέσσαρας καὶ δύοδηχοντα· καὶ ἔτερ' ἀπτα
πρὸς ταῦτας κεφάλαια διαφόρων ὑποθέσαν πέρι.

Περὶ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

Τούτῳ φαίνεται ὁ ἀδελφὸς Γρηγόριος σύμμαχος ἡν., δ
τὸν τῆς Νύσσης θρόνον κατακομβήσας, μᾶλλον δὲ

τὴν δέ τις ἡγίαν σύμπασαν πλουσίων τῷ βεβούρῳ τῶν λόγων ἀρδεύεται· δέ οὐδὲ ἡτον τῷ περιόντι τῆς ἐκρητῆς καὶ τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας ζήλῳ η̄ καθ' αἷμα προστήκειν ἦσιν τῷ ἀδελφῷ. "Ινα δέ ὡς ἐν βραχεῖ τῷ πάντων γνώρισμα παραστῆσω, τούτου τὴν πρὸς Δητίουν, ἐπίσκοπον Μελιτηνῆς, κανονικήν ἐπιστολήν, θεοῦ παρὸν ἔρανος τοῖς ἀλλοις συγκαριθμένοις.

V. Περὶ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου.

Καὶ οὐτὸς ἐν Γάγγρᾳ δὲ τῇ μητροπόλει τῶν Παφλαγίων σύνδεσμος μετὰ τὴν ἐν Νικαιᾳ πρώτην συνάστη κατὰ τίνος Εὐσταθίου καὶ τῶν ὁμοδόκων ἔκεινων. Δέγεται τοῦν Εὐσταθίον; οὐτοί, ὡς δὲ Ἐρμαίας Σωζόμενος Ιερορέης, τὴν ἐν Σεβαστείᾳ τῆς Ἀρμενίας Ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύειν, μοναχικῆς τε φιλοσοφίας ἔρξας, καὶ τῆς ἐν ταύτῃ σπουδαίας ἀγωγῆς· ἰδεομάτων τε ὡν χρήματας καὶ ἀπέχεσθαι διαιτήσαι, καὶ ἰσθῆτος; ή δεὶς κεχρῆσθαι, θύῶν καὶ ποιειταίς ἀκριβῶν εἰσηγητῆς γενόμενος, ὡς καὶ τὴν ἀσκητικήν μισθων, ήτις πατέρα καὶ δημιουργὸν τὸν μέγαν Βασιλείον ἐπιγράφεται, Ιερουάνθεσθαι τίνας εὐτῷ πονηθῆναι. Τούτο δὲ φεῦδος ἀντικρύ· οὐδεποτετοῦν γάρ ἔκεινων τὰ τῆς βίστου ταύτης προσῆκεν· εἰ γάρ καὶ ἐν λόγοις ἐνήρη ἐθρυλλεῖται, καὶ τὸ δῆθος θευμάσιος ἦν, καὶ Ιερανάτας πείθειν, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐκπονευομένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μεταποιεῖσι σώφρονα καὶ σπουδαίον βίον ἐλεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ προσῆν καὶ τὸ δεινῶς γράψειν αὐτῷ, οὐδὲ γάρ τὴν περὶ τούτου ἀποτήμην ἐξήσκητο. Τούτον τούτουν φασιν ὑπὸ παλλῆς ἀκριβεῖας εἰς παραλόγους ἐπιτηρήσεις παντάκασιν ἐκκεσεῖν ἀπαρδούσας κομιδὴ τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων τε καὶ ἐθῶν. Οἱ δὲ, αὐτὸν μὲν τοῦ ἀγκλήματος ἔξαιρούσιν, ἐπιτιώνται δὲ τίνας τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ὡς τὸν Ἰννομένον διαβάλλοντες γάμουν, πάσης οωτηρίας ἀλπίδα τοῖς τούτῳ συνεσχημάνοντος περιηρθεῖσι· οἵ δὲ πειθόμενοι ἀνδρες τε καὶ γυναικες, οἱ μὲν τὰς ἱαντάν τὸν ἔνθουν, αἱ δὲ τοὺς ἀνδρας ἡγέσαν, σωφροσύνης δῆθεν ὅρεσαι, εἰτα τὸν δένυγα μὴ φέροντες βίον, εἰς μοιχείαν ἔχωντον. Ἀμέλει καὶ ἐν οἰκοῖς γεγαμηκότων οὔτε εἴχεσθαι, οὔτε μὴ τροφῆς μεταλαμβάνειν ἡνεκόντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς γεγαμηκότας τῶν πρεσβυτέρων ὑπερεφρόνουν· καὶ τὰς μὲν τῶν Ἐκκλησῶν φύκεισιντο καρποφορίας, τὰς δὲ ἐν αὐταῖς συνάξεις αὐτοῖς καὶ τοῖς ἀλλοῖς ἐκτρέπεσθαι παρηγγύων, ἐν εἰκάσις· δὲ μεῖλον ἐκκλησίας εἰναι, κάκει ποιεῖσθαι τὴν κοινωνίαν. Οὐ μήν ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερῶν οἰκων, ἐν οἷς μαρτύρων ἀπέκειτο λείψανα, ὡς κοινῶν κατεφρόνουν· καὶ τὰς μὲν ὡρισμένας νηστείας ἥθετον, ἐν ταῖς κυριακαῖς δὲ νηστεύειν μᾶλλον ἀνέπειθον· τὰ κρέατα καὶ τοὺς τούτα τεστίοντας ἔδειλυτσοντο· τοὺς ευνήθεις χιτῶνας καὶ στολὰς ἀμφιέννυσθαι οὐκ τῇσιον, ἀλλὰ ἔνας παντάπαις καὶ ἀθήτεις. Γυναικεῖς παρ' αὐτοῖς τὴν κόμμην ἀποκειρόμεναι, στολαῖς ἀνέρεις πρεπούσις ἐκέρηγνοτο· δούλοις, προσχήματι θεοσεβείς, τῶν δεσποτῶν ἀριστασθαι συνεβούλευον· τοὺς χρήματι πλουτεῦντας καὶ μὴ χαίρειν αὐτὰ καθάπαξ ἔντυτες, ἀμφορήσειν τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας διεισχυρίζοντο· καὶ πλεονταὶ ἔτερα παρα-

A universum sub sole orbem liberali sermonum fluente irrigavit: hic ut quidquid de eo cognosci potest, breviter exhibeam, virtutis præstantia et pro pietate zelo non minus quam consanguinitate fratri conuenire flagitabat. Hujus canonica ad Letoium. Melitinae episcopum epistolam præsens collatio aliis connumerat.

X. De synodo Gangreni.

B Synodus etiam in Gangra, quæ Paphlagonum est metropolis, post Nicenam primam congregata est, contra quemdam Eustathium et istos qui eadem, qua ipse, opinione inibili sunt. Qui igitur Eustathius, ut Hermias Sozomenus scribit, Ecclesiam Sebastianæ, quæ est urbe Armeniæ, administrasse dicitur, monasticam etiam philosophiam, atque austera in ea vivendi rationem primum cœpisse, de cibis etiam quibus vesci, et abstinere oportet, statuisse; ut et de vestimento quo utendum est, morum et vita accurate traductæ auctor factus; adeo ut nonnulli librum asceticum, qui magno Basilio tanquam patri ac conditori ascribitur, ab eo compositum suisse contendant. Hoe autem mendacium satis est manifestum. Hic enim liber nullo modo ei convenit. Quamvis enim vir in sermonibus vulgo celebratus est, et moribus admirabilis, et ad persuadendum aptissimus fuit, adeo ut multis eorum qui stupro indulserant, ad temperantem et honestam vitam traduxerit, tamen, ut quod verum est dicam, diserte scribendi facultas ei non adfuit (nec enim istam artem unquam exercuit). Hunc igitur ab exquisita disciplina norma ad absurdas prorsus observationes delapsum referunt a legibus moribusque ecclesiasticis penitus discrepantes. Non desunt tamen qui culpa eum eximant, incusent autem nonnulla ex istis discipulis, ut legitimum catumiantes matrimonium, et omnem iis qui illo implicantur salutis spem præcidi affirmantes. A quibus cum viri pariter ac mulieres persuasi suis- sent, illi quidem uxores suas expellebant, haec autem maritos continentie nimirum desiderio derelinquebant: deinde vitam sine conjugio traductam ægredientes in stuprum delabebantur. Porro in matrimonio quoque conjunctorum sedibus nec orare, nec alimento participare volebant: verum etiam presbyteros conjugatos respectui habebant, et Ecclesiastum redditus sibi vindicabant; convenienter autem in iis celebratos isti etiam et aliis fugientibus, in sedibus vero potius res ecclesiasticas peragebant, et communionem celebrandam esse præcipiabant. Quidam etiam sacras ædes in quibus martyrum reliquias reponuntur, tanquam profanas despiciebant, et Jejunia stata negligebant, Dominicis autem potius Jojunore persuadebant: earnes et iis vescentes abominabantur: tunicas et stolas communitoris usitatas indire non volebant, sed peregrinas omnino et inguetas. Mulieres apud eos comam tonsam vestimentis virilibus utebantur: servis sub religiosis praetextu a dominis secedere consulebant: iis qui divitiis afflunt, et eas omnino non relinquunt,

nulum fore in Dei regno portionem affirmabantur: et alia quam plurima hinc similia de novo introducentes docebant pariter ac vanquam dogmata praescribabant. Adversus hocce igitur unitum lucis prædictio convenisse episcopos tradunt, quos enim contra eos qui huius erant opinione undeviginti editissime canonem nobis constat; istosque ab Ecclesia catholicæ alienos fore constituisse, nisi iusta synodi decreta omnibus suis institutis renuntiarent: in eo igitur concilio falsa est Euætathium declarasse. se non pertinaciam, sed p[ro]p[ter]e exercitationis gratia haec introduxisse, et habitum mutare, et non aliter atque reliqui clerici paucim incedere instituisse. Quæ enim possumus sic ab eo gesta sunt, prioribus ut parceretur, impetrari existimat; tametsi nihil utilitas ex hoc commento percipiebat, nec p[ro]p[ter]e au[tem] suis debitam, a sacerdotio videlicet depositionem, au[tem]p[ter]e poterat. Ne vero latet quan ob rem divini hi Patres singulis canonibus non segregantur, sed anathema apposuerint, magnum nimisimum malitia impetu ex abundancia propulsare cupientes.

De anathemate

Hoc autem anathematisca et universalis quarta syndicis in eos zolos qui pecunia ordinari fuerunt, adhibuit, istud autem et monachis quoque ac clericis qui militarem suscepserunt habitem, et nondum resipuerunt, imponit. Chrysostomus autem in homilia de eo, quod non oportet anathematizare hominem fidem, nec omnipl[er]e oportere anathema proferre putat. Hoc enim, inquit, a Christo prorsus abscludit, et diabolo tradit, ut salutis assequendæ locum talis amplius non habeat. Qui anathema enim factus est, a Christo et fidelium societate separatur, et Satane adjungitur. Et quemadmodum quæ Deo dedicantur, a communib[us] et humana[bus] operibus segregantur, sic e contra quæ improbo separantur, a divinis distribuntur. Idcirco enim et syndica, ut videtur, decisio sub imperio Constantini Porphyrogeneti, et patriarchæ Alexii farta, quæ eos qui ab imperatoriis deliciunt, et armis contra eos suscipiunt, et tyrannidem exercent, anathemate ferit, abrogatur; adeo ut quæ a magno Patre Chrysostomo dicta sunt, potius quam quæ a quarto synodo, et ab hac Gangrena, obtinere debent. Quin etiam hi Patria sibi, ni fallor, se prater modum pecunas extendisse consciit, ad canorum finem hæc aiunt: Hæc autem statuimus, non iis qui sese exercere velint successentes, sed iis qui exercitationem animo superbo ambiunt, et nova quedam preter sacras Scripturas introduceunt. Nos autem virginitatem cum humilitate admiramus, et continentiam cum pietate approbamus, et secessum a secularibus negotiis cum debila modestia conjuncimus, et honorabile matrimonium veneramus, et divitias cum justitia, et beneficentia non vilpendimus, et vestitum tenuitatem non parvi facimus, longis autem vestitus induotos, et effeminiato;

B

A πλήσια τούτοις νευτερίζουται; Ιδίωτον τε καὶ ἑδογμάτιζον. Κατὰ τοίνυν τούτων τοὺς πλησιόρους φασὶ συνθραψεῖν ἐπισκόπους, οὐ προεργάζεται, καὶ οὐδὲ θεμαν κατὰ τῶν ταύτης φρονούσων ἐκθέσθαι κανόνας ἴνωσεκαθετεῖ· ἀλλοτρίους δὲ κακέντος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας φημένους, οὐ μὴ κατὰ τοὺς δρόους τῆς συνόδου ἐκστον τῶν σφίσιν νεομιμενών αποκηρύξειν ἐντεῦθεν λόγος Εὐστάθιον ἐπιδεικνύμενον, οὐδὲ οὐδιδελας ἔνεκεν, ὅλλα τῆς κατὰ Θεὸν ἀσκήσεως εἰσηγεῖτο τούτα, καὶ ἐπειδήδεν ἀμελήσατε τὴν στολὴν, καὶ παρατησίων τοῖς δίλοις ἱεροῦς τὰς προδόσους ποιεῖσθε. Ένδικτος γάρ ἐσεσθαι τὰ τελευταῖς τῶν προσθέτων παρατηγοῖς, εἰ καὶ μηδὲν τῆς αὐτοῦ ἐπινοίξις ἀποδέκτω, οὐδὲ ἀποδέδναι ἐσχυσε τὴν μὴ οὐ δικέν υποσχέν τῶν τετολμημάνων, τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀφαιρεσίν. Ωνοὶ οἴδα δὲ τὶ παθόντες οἱ θεοὶ οὐραὶ Πατέρες, ἵνα ἔχασι την: οὐκ ἀφορετιδύν, ὅλλα τὸ ἀνάθεμα προτείθουσιν, τὴν πολλήν, οἷμα, τῆς κακίας; ρύμην ἐκ περιουσίας ἀναστεῖται βούλημενοι.

Περὶ ἀναθέματος.

Τοῦτο δὲ τῷ ἀναθέματι ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ τετάρτη σύνοδος εἰς μόνους ἄγριαστο τοὺς δὲ τοῖς κρημασίοις χειροτονηθέντας· ἐπιφέρει δὲ τούτο καὶ μοναχοὺς τε καὶ κληρικοὺς, στρατιωτικὸν ἐπαντηρημένοις ἀρχῆμα καὶ μὴ μεταμελεύοντος: ἀλλ' ὁ τὴν γλωτταν χρυσῶν, ἐν τῇ δρυλίᾳ τῇ περὶ τοῦ μὴ δὲν ἀναθεματίζειν, οὐκ οὔτεται δεῖν δὲν δίως πιστὸν ἀνθρώπου ἀνάθεμα λέγειν. Τοῦτο γάρ παντελῶς τοῦ Χριστοῦ ἀποκόπτει, φησι, καὶ τῷ διαβόλῳ ἀντιτίθεται, οὐ μηκέτι: χωραν ἔχειν τὸν τοιούτον σωτῆρας. Ἀλλατριοῦται γάρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηρύρως δὲ ἀνάθεμα γενόμενος, καὶ προκατέρρουται τῷ Σταυρῷ· καὶ ὥσπερ εἰ τὸ Θεῷ ἀνατίθεμεν τῶν κοινῶν καὶ ἀνθρώπινων πραγμάτων χωρίζεται, οὐτως ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸ τῷ πονηρῷ ἀφορισθέντα ἀποδικεῖται τῶν θεῶν. Διετοῦτο τούτο καὶ ὁ συνοδικὸς, ὃς ξοκε, τόμος ἡδεῖται, δὲ γεγονὼς ἐπὶ τῆς θεατὰς Κονσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου, δὲ τοὺς ἀποστάτας ἀναθεματίζων τῶν βεβλέων, καὶ κατ' αὐτῶν κιρουντας ὅπλα, καὶ τυραννίδα μελετῶντας, οἰα τὰ εὖ μεγάλην Πατρὸς Χρυστόρου δρελοντα μᾶλλον κρατεῖν η τὰ τῇ: τετάρτης συνόδου καὶ τὰ τῆς ἐν Γάγγρᾳ ταυτησι· αἱλλα γε καὶ οὗτοι συνειδότες ἐκεῖτος, οἷμα, πέρα τοῦ μετρίου τὰ τῆς ἐπιτιμίας ἐκτείνουσι, τελευτῶντες φασι· Ταῦτα δὲ ὥρισαμε, οὐ κατὰ τῶν ἀσκετῶν προστηγέντων ἀγανακτοῦντες, ἀλλὰ τῶν ὑπερηφάνη διαβότει τὴν ἀσκήσιν μετιόντων, καὶ κατέ τινα παρὰ τὰς θεοὺς εἰσαγόντων Γραφάς. Ήμεῖς γάρ καὶ παρθεύσαν μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, καὶ ἐγκράτειαν μετὰ θεοσεβείας ἀποδεχόμεθα· καὶ ἀναχώρησιν μετὰ τοῦ προστηγούτος κόσμου τὸν ἔχομεν πραγμάτων ἀγάμενα· καὶ γάρ οὓς τιμῶμεν σερνού, καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης καὶ εὐποίης οὐκ ἔχουσθενούμεν· καὶ λιτότητα ἀνδριαστῶν οὐκ ἀτιμάζομεν· τοὺς δὲ ἀλκεχίτωντας καὶ ἐκνευρισμ-

ώντος καὶ θρύπτοντας διαυτός μαλακοῖς ισθημασιν ἀποστρεφόμεθα· τους οίκους τοῦ Θεοῦ σέβομεν, καὶ τὰς ἐν τούτοις συνάξεις ὡς ἐπωρελεῖ; ἀσπαζόμεθα, τὸν τοὺς οίκους συγχλεόντες τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ πάντα τὸν ἐπ' ὄντας τοῦ Κυρίου ἀνεγερθέντα Ιερὸν οἴκον σεπτὸν ἥγούμενον· καὶ τὰς εἰς τοὺς πτυχοὺς εὐποίας τῶν ἀδελφῶν κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας προσιμεθα· καὶ συλλήγομην εἰπεν, τὰ ὅπε τῶν θείων Γραφῶν, Εἰς δὲ καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀγράφων ίθες παραδοθέντα, καὶ στέργομεν, καὶ μήποτε παύσασθαι τοὺς ταῦτα πτυχούντας εὐχόμενοι.

ΙΔ'. Περὶ τῆς β' καὶ οἰκουμενικῆς ἀρίας συνάδον.

Μετὰ τοῦτο καὶ ἡ δευτέρα τῶν οἰκουμενικῶν, νεύεται θεῖος, συνελήλυθε σύνοδος, τῷ δευτέρῳ ίθε τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, χρόνος ὑστερόζουσα τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης δύο καὶ πεντήκοντα. Λύτη τοῖνυν, τὴν μὲν βασιλίδος πόλιν, ἱερὸν ἔδεικνυς φροντιστήριον· εἰς πεντήκοντα δὲ καὶ ἕκατὸν ἄνδρας· Ιερὸς συνηγέρτεο, ἑξάρχους ἔχουσα Τιμόθεον τε τὸν Ἀλεξανδρεῖας, καὶ τὸν ἀξιάγαστὸν τῆς Ἀγιοτελείας Μελέτιον, Κύριλλὸν τε τὸν Ἱεροσολύμων, καὶ δὴ καὶ Νεκταρίον, δὲ ἔπειτα τῆς τῶν κατηχουμένων ἀγέλης ἀφορισθεῖς, καὶ τῷ θείῳ λουτρῷ τὸν τοῦ βίου βύπον ἀποτλυνάμενος, καθαρὸς ἦδη τὸ καθαρὸν τῆς ἱεραρχίας ἀξιώματος περιβάλλεται· καὶ ἀμα τῆς τε βασιλευούσῃς ἐπίσκοπος, καὶ τῆς συνόδου ἑξαρχος ἐχρημάτις· μεδ' ὧν Γρηγόριος δὲ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Νόστη· ἐπίτικος, καὶ δὲ τῆς θεολογίας ἐξ ἔργων επώνυμος· τὸν θρόνον μὲν ίτι διέπων Κονσταντινουπόλεως, στάσεως δὲ γενομένης, προθυμότερον ἢ εἰ ληψόμενοι, τοῦ θρόνου τοῖς θυλαμοῖς παραχωρήσας. δεὶς καὶ τῷ συντακτηριῷ λόγῳ μᾶλλον ἢ πρότερον κατατέλλεις τὴν σύνοδον, εἰς τὴν διατοῦ πατρίδα Παζιαγέζον ἐπάνεισται, καὶ ἦν ἐκ πολλοῦ διδινεν τὴν ήσυχην ἀσκάστεις· οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ δὲ τῆς καλεῖς· Ψώμης ἀδάμαντος, τὰ αὐτὰ τῇ συνδρόμῳ κρατύνων ἔδεικνυτο. Ὁ οὖν Ιερὸς οὗτος χορὸς τὸν πνευματομάχον διωσάμενοι Μακεδόνιον, δεὶς τῆς Κωνσταντινούπολεως θρόνον ἀρπαγμα πάλαι πεποίητο, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τῷ ἀναθέματι καταδικάσαντες, τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον ὁμότιμον Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὡς Θεὸν ἀληθινὸν ἐδογμάτισαν· Εἰτε δὲ καὶ τῶν παρὶ τὸν ἄνουν Ἀπολινάριον καταψήφισμάνενοι, ξυτῶν καὶ ἐμψύχον ενειληφθεῖσι τάρκα τὸν Κύριον ἐπεψήφισαν· φέρετ καὶ τούτων τὸ παρὸν Σύνταγμα αὐτὸς καὶ μόνους ἐκδεδώκασι κανόνας ἐπέτα.

Περὶ Τιμόθεου, Θεοφίλου καὶ τοῦ μεγάλου Κυρίλλου, οἱ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκ διαδοχῆς διεσυγχρονεῖ θρόνοι.

Ἄλλα καὶ τοῦ ἥθεντος τοῦντος Τιμόθεου Ἀλεξανδρείας κανόνες φέρονται κατὰ πεντε: καὶ ἀπόχρισιν πεντεκάθιδεκα. Τοῦ γοῦν μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον πρὸς τὸν Ἀρετανίου ἀφρημάτινον, Γρηγόριος δὲ Καππαδόκη, τῆς Ἀρετανίας ὑπάρχων αἰρεσεως, εἰσεφθάρη· καὶ τούτου διετην θύντος δικαίου, διέμετρος πάλαι ἐπάνεισιν Ἀθα-

A et molibus rōbo vestibus, frangentes aversamur.
Dei domos veneramur, conventus in iis celebratos ut perquam utilles amplectimur, pietatem zribus non incidentes, sed omnem sacra Domini nomine extrectam dominum venerabilem existimantes, et fratrum in pauperes benciscentium juxta Ecclesias traditiones recipimus, et . ut summatis diebus, quæ a divinis Scripturis, atque etiam quæ a traditionibus apostolicis consuetudine non scripta sunt, amore prosequimur. et tradila ut nunquam posthuc desint qui talia faciunt, optamus.

XI. De secunda oecumenica synodo.

Postea etiam secunda ex oecumenicis, Deo annente, congregata est synodus, secundo imperii magni Theodosii anno, Nicena prima annis quinquaginta duobus posterior. Hæc igitur urbem impetratricem sacram esse academiam demonstravit. Quinquaginta autem et centum sacri viri congregati sunt. Præsidebat habuit hæc synodus Timotheum Alexandrinum, et admiratione dignum Meletium Antiochenum, et Cyillum Hierosolymitanum, verum etiam Nectarium, qui a catechumenorum grægo modo separatus, et divino lavacro a vita sordibus ablinius, juxta puras puram sacræ præfecturæ dignitatem induit, et reginae urbium episcopus simul ac synodi præfectorus nuncupatus est: quibus intersuit Gregorius Nyssæ in Cappadocia episcopus, et qui Theologus etiam ex operibus cognominatus est; qui Constantinopolitanum quidem thronum adhuc administrabat, tumultu vero concitato, anlico promptiori quam qui recepturi erant, thronum iis qui eum suscipere volebant reliquit: et cum eleganti oratione synodum majori quam ante admiratione affecisset, ad patrism suam Nazianzum rediit, et quam diu exoptasset requie gavisus est. Haud multo post veteris quoque Romæ episcopus Damasus eadem quæ synodus confirmavit. Sacer igitur hic chorus, eum Macedoniam Spiritus sancti inimicum, qui thronum Constantiopolitanum olim rapuerat, expulissent, et galates ejus anathemate condemnassent, Spiritum sanctum ejusdem ac Pater et Filius honoris esse, ut Deum verum pronuntiabant: quin etiam cum D contra amentem Apollinarium suffragium tulissent, Dionianum niemis compotem, et animaliam assumptissime carnem statuebant. Horum etiam præsens Syntagma septem, quos solos ediderunt, canones exhibet.

De Timotheo, Theophilo, et magno Cyrillo qui sedem A'lexandrinam r̄cissim illustrarunt.

Quin etiam dicti hujus Timothœi Alexandrinî quindecim ad questionis et responsionis modum corpositi canones adducuntur. Magno itaque Patre A hanasio throno Alexandrinô ab Ariani privato. Gregorius Cappadocæ episcopus Ariana heresi infectus introductus est, qui cum justam dedicat pueram, sanctus Athanasius reversus est, cui Petrus

orthodoxus succedit, et eo in exsilium per Valentem missus. Lucas Arianus substitutus est, et eo defuncto, Petrus thronum rursus suscepit. Deinde celeberrimus hic Timotheus ad thronum quidem quarto imperatoris Theodosii Magni anno promotus: praedictæ autem synodo secundæ œcumenice interfuit. Post septuaginta autem ad Dominiū decessit, successorem habens Theophilum, cuius etiam ipsius epistole duas et totidem canones adducuntur. Huic nepos ipsius, magnus nimis Cyrilus, successit; sunt etiam ex illius epistolis duas in septem canones distributa.

XII. De sancta et œcumenica synodo tertia.

Sancta quidem et œcumenica tertia synodus decimo tertio imperii Theodosii junioris anno Ephesi, quod oppidum est Asiae, congregata est, ducentis episcopis iuncta, uno et quadraginta a secunda usque ad hanc numeratis annis. In quibus praesides declarati sunt celeberrimus inter Patres Cyrilus Alexandrinus, Celestini senioris Romæ episcopi et personam et aedem implens, Juvenalius Hierosolymitanus, et Memnon Ephesiorum praesul: qui ab exsecrabilis Nestorio Antiochia quidem orto, thronum vero Constantinopolitanum impie sibi commissum habenti, poenas impietatis exigebant, propterea quod unum Dominum Iesum Christum in duos Filios rescidere nequaquam veritus, audum quidem hominem siq[ue] Verbo assumente, Deum autem viciniam esse etiam sine natura assumpta, ei vero secundum habitudinem unicum imprudens commentus est: et sicuti Servatorem Christum divinitate, sic et eam quæ proprio Deipara est nomine. Deiparae privavit. Divinorum autem Patrum synodus Verbum Dei Patre genitum caro secundum personam uniri, unumque esse Filium cum humanitate assumpta, in duas quidem naturis, una autem distinctum persona; ut idem sit Deus simul atque homo, in utraque natura perfectionem habens, a confusione vero abunde liber, aperie tradidit. Puellam autem perpetuo virginem quæ cum sine semine, et supernaturaliter peperit, vere ac proprie Deiparam suis pronunciavit, delirum Nestorium ob sua ipsius dogmata anathemati subjiciens. Hi autem ocio canones constituebant.

XIII. De synodo Carthaginensi.

Quin etiam tunc temporis synodus Carthaginæ celebrata fuit imperante in veteri Roma Honorio, Constantinopoli autem praedictu Theodosio juniori, Patribus ducentis septendecim ex Africa et regionibus ei subjectis Carchedone congregatis. Carthago enim pars est Carchedonis: Carchedon autem est provincia Africæ, cuius octo sunt partes, prima quidem quam Alexandria, et Pentapolis Libyæ, et quæ vocatur deserta, Tripolis complent; secunda Byzacii; tertia Carchedonis quæ etiam proconsularis, sive antypatica; deinde Numidiæ duæ, vetus et nova; postea Mauritaniæ tres, sive Sarinsia quæ et

A νάσιος, δν Πέτρος ὁρθόδοξος; διαδέχεται· καὶ τούτου πρὸς τοῦ Οὐάλεντος; ὑπαρχοισθέντος, Λούκιος Ἀραιαῖος ἀντεισῆχθε· καὶ τούτου ἀποφθαρέντος, Πέτρος αὐτὸς τοῦ θρόνου ἐπιλαμβάνεται. Είτε Τιμόθεος; οὗτος δὲ πάντα, ἀναγθεῖς μὲν ἐπὶ τὸν θρόνον κατὰ τὸ τέλετρον ἔτος; τῆς βασιλείας; Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, παρὼν δὲ καὶ τῇ ἡρθείσῃ οἰκουμενικῇ δευτέρᾳ συν. ὅδως. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιτασίαν πρὸς Κύριον ἀκεδεμημένης, διάδοχον ἐπιχωκώς Θεόφιλον, οὗ καὶ αὐτὸν ἐπιστολαὶ φέρονται ἔνος, καὶ κανόνες δύο. Τούτοις ἀδελφιδοῦς, δὲ μάγας, φημή, Κύριλλος διαδέξατο. Εἰσὶ καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ δύο, εἰς κανόνας ἐπιτά μεριζόμενα.

B ΙV'. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς τρίτης συνέδου.

Εἳτε μὴ ἄγια καὶ οἰκουμενική τρίτη σύνοδος, οἵτις ἀρχῆς τριτηκαθάρη τοῦ νέου Θεοδοσίου, ἐν τῇ κατὰ Λαζίου συνεκρατήθη Ἐφέσῳ, εἰς διακοσίους πληθυνομένη, ἐνδεκάτης τεσσαράκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας μέχρι τούτης ἐκμετρηθέντων· εἰς οὓς ἡγεμόνες ἐκκλησίαν δικαῖον ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας περιώνυμος ἐν Πατέρᾳ Κύριλλος, καὶ τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Κελεστίνου καὶ τὸ πρόσωπον τελετῶν καὶ τὸν θρόνον, Ἰουσενάλιος Ἱεροσολύμων, καὶ δὲ τῆς Ἐφεσίων πρόδρος Μίμων· οἵτινες, τὸν ἐναγῆ Νεστόριον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μὲν ὄρμασμένον, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντίνου θρόνον οὐκ εὐαγῆς ἐγχειρισμένον, δίκαιας τῆς ἀσεβείας ἀπῆτουν, ἀνθ' ὧν τὸν θνάτου Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς δύο Γιοὺς τέμνειν οἱ πεφρικῶς, τὸν μὲν, ψιλὸν ἀνθρώπου τοῦ προσλεβόντος Λόγον χωρίς, τὸν δὲ, θεὸν ἀνὰ μέρος καὶ γυμνὸν τοῦ προσλήμματος δὲ ἀνήρτος ἐπιλάττεν, ἐνωθεῖται δὲ κατὰ σχέσιν ἀκαίρην, καὶ ὑπέπειρ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἀπεστέρει τῆς θεότητος, οὕτω καὶ τὴν χυρίας Θεοτόκου, τῆς Θεοτάκου κλήσεως. Ἄλλ' ἡ τῶν θεῶν Πατέρων σύνοδος, παρεὶ καὶ ὑπόστασιν ἡμίσεως τὸν ἐκ Θεοῦ Πατέρος· Δάργον λαμπρῶς ἐδογμάτισε, ἵνα τα εἶναι Τὸν μετὰ τοῦ προσλήμματος, ἐν δυοῖς μὲν φύσεις, μιᾷ δὲ γνωριζόμενον ὄποιστεσι· ὥστε τὸν αὐτὸν εἶναι θεὸν δύος καὶ ἀνθρώπου, ἐν ἀμφότερος τὸ τέλειον ἔχοντα, ἀλλαγέσθαις περιγενέμενον τῆς συγχύσεως. Τὴν δὲ αὐτὸν ἀστόρων καὶ ὑπέρ φύσιν τεκούσαν ἀειπάρθενον κόρην, ἀληθινῆς καὶ πορίως ἀπεφήνατο Θεοτόκον, τὸν ληρώδη Νεστόριον, οὗτοις αὐτοῦ δόγμασι, τῷ ἀναθέματι παρατέμψασι συντέταστο δὲ καὶ οἰδε κανόνας ἑκτώ.

C ΙV'. Περὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνέδου.

Ἄλλα καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ τῷ τηνικαῦτα γέγονι σύνοδος, βασιλεύεντος, ἐν μὲν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ, Ὀνυρίου, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει, τοῦ ἡρθέντος Θεοδοσίου τοῦ νέου, συνελθόντων εἰς Καρχηδόνα θείου Πατέρων αὐτοῦ· ἐξ Ἀφρικῆς καὶ τῶν θυσιεῖν ταυτῇ χωρῶν. Ηγέρει Καρθαγένη μέρος τῆς Καρχηδόνος ἐστίν, ἡ δὲ Καρχηδόνη ἐπαρχία τῆς Ἀφρικῆς· τῆς δὲ Ἀφρικῆς μοιραὶ εἰσὶν ὅκτω πρώτη μὲν, ἣν τὴν Ἀλεξανδρεία, καὶ τὴν Πεντέπολιν Λιδύης, καὶ τὴν καλούμενη Ἰρημος Τρίπολης συμπληρώμενη· διευτέρα δὲ ἡ τοῦ Βυζαντίου· τρίτη, τὴν Καρχηδόνος τὴν καρχηδονικούς λαρίσ, ήταν ἀνθυπα-

τούχι· είτα, Νουμηδίαι δύο, παλαιά τε καὶ νέα· Απόστολος, Μαυριτανίας τρεῖς, ἣντι τῆς Καισαριανᾶς, καὶ Καισαριανῆς καλούμενής, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Καισαρείας, Σιτιφενσία, ἢ ή μητρόπολες Σιτιφενσία· καὶ Τιγγιανή, ἡ μητρόπολις ἔχουσα Τιγγινην· Ἐξῆσθε δὲ τῆς συνόδου Αὐρήλιος ἐπίσκοπος Καρχηδόνος, δύο καὶ πάπεραν ὄνδραζον, καὶ οἱ σταλέντες ἐκ τοῦ πάππα Πώμη· τοποτηρηταὶ Φαυστίνος ἐπίσκοπος, Φιλίππος· τε καὶ Ἀσελος πρεσβύτεροι. Παρῆσαν δὲ καὶ ξεροι τοποτηρηταὶ τῶν ἡδη εἰρημένων ἐπαρχῶν τῆς Ἀφρικῆς τοὺς τόπους ἀναπληροῦντες τῶν μη δυνηθέντων ἐλθεῖν εἰς τὴν σύνοδον· διὸν καὶ τὸ τῆς τοποτηρησίας διορα ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ πηρετν, ὃ ἐστι φυλάκεσιν ἣντι ἀναπληροῦν τοὺς τόπους τῶν σταλέντων αὐτούς.

I^α. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου.

Ἄλλα γάρ πρὶν χρόνους ἀπὸ τῆς τρίτης ἑξῆκειν τριάκοντα, ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ τετάρτη σύνοδος, τῷ πρώτῳ ἐστι τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ τοῦ χρηστοῦ ἐν τῇ περιωνύμῳ πολει τῆς Βιθυνίας ἥδροιζετο Χαλκηδόνι, εἰς τριάκοντα δὲ καὶ ἑξηκοσίους τὸν ἀριθμὸν ἑξετέλευτο· ἡς λογίδες ἐγνωρίζεντο Ἀνατολίος Κωνσταντινουπόλεως, Μάξιμος Ἀντιοχείας, Ιουβενάλιος Ἱεροσολύμων· καὶ δῆ, Πασχασίνος τε καὶ Λουκιανίος ἐπίσκοποι, σὺν Βονιφατίῳ πρεσβύτερῳ, τὸν τόπον ἐπέχοντες Λέοντος τοῦ ἀγιωτάτου πάππα τῆς πρεσβυτέρας Πώμης, οὐδέ μέγα τὸ κλέος, καὶ πολὺς ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἔχος· δὲς οὐ μόνον φιλοτέλοις οἰκεῖοις, ἀλλὰ καὶ τῇ θαυμασίᾳ ἐπιστολῇ ἐπεκύρου τὰ τῆς συνόδου. Ἡν καὶ στήλην ὅρθοδοξίας; οἱ Πατέρες προστηγορεύκασιν· οἵτινες τὸν ἀρχεμανδρίτην Κωνσταντινουπόλεως Εὔτυχην, καὶ τὸν προσκυτηνὸν αὐτοῦ Διόσκορον Ἀλεξανδρείας, εἰς μίαν φύσιν ἀνακιρνῶντάς τε καὶ συγχέοντάς τὸν ἐν δυσὶ φύσεσι γνωρίζομενον ἐνα Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Θεόν, φεύγοντας δῆθεν τὴν τοῦ Νεοτορίου διαίρεσιν, ἀσεβείας ἄνεκα, τῷ ἀναθέματι κατεδίκασαν· κανόνας οὗτοι δωροῦνται τῇ Ἐκκλησίᾳ τριάκοντα. Ζήτει τὰ περὶ ταύτης καὶ ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ τοῦ Επιστολοῦ.

Ηερὶ τοῦ ἀγιωτάτου Γενναδίου Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ δευτέρῳ ἐστι Λέοντος τοῦ μεγάλου, δεὶς μετὰ Μαρκιανὸν ἀναστένειν, δὲ θεὸς Γεννάδιος εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀνάγεται, τὸν Ἀνατολίον διαδεξάμενος, καὶ μετὰ τεσσαρεκατάκατον ἐτος πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ· ἐπιστολὴ δὲ φέρεται τούτου πρὸς τὴν τὸν Πώμη σύνοδον, δεκανῦσα, ὡς οὐδεμιᾶς ἀποτασσομένη καταλείπει τὸ χειρονοντίν επὶ χρήμασιν.

I^ε. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς ε' συνόδου.

Τῇ δέ γε ε' καὶ οἰκουμενικῇ συνέδρῳ, κανὼν οὐδοτιῶν ἀμέλητεν, διτὶ μὴ ἀναθέματι καθυποδελεῖν τοὺς περὶ Ὀριγένην, Διδύμους τε καὶ Εὐαγρίους, τοὺς τὴν Ἐλληνικὴν μυθολογίαν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ φιλανεικεῖσαντας παριστενεγκεῖν· προθηρέειν γάρ εἰτηρόδουν ψυχῶν, καὶ πολλὰ σώματα τὴν ὀντὴν ψυχὴν μετενδύεσθαι, καὶ τέλος εἰναὶ τῆς ἀταστήτων κορίφησεως· Κύριοιστρο δὲ τῶν ὀκτωκαθεδάτων

Cæsariana et metropoli sua Cæsarea dicta; Sittensis, cuius metropolis est Sittæna, et Tingiana, que metropolim habet Tingi. Præsidebat autem synodo Aurelius episcopus Carthaginensis, quem etiam papam nominabant, et loci conservatores a papa Romano missi, Faustinus episcopus, Philipus et Asellus presbyteri. Aderant autem et alii prædictarum Africæ provinciarum loci conservatores, eorum qui ad synodum venire non poterant loca impletentes: unde et loci conservationis nomen sumplium est, a servando, hoc est tenendo, sive implendo eorum qui eos mittunt loca.

τοῦ πηρετν, ὃ ἐστι φυλάκεσιν ἣντι ἀναπληροῦν τοὺς τόπους τῶν σταλέντων αὐτούς.

B XIV. De sancta et œcumениca synodo quarta.

Prius autem quam triginta anni a tertia elapsi sunt, sancta et œcumenia quarta synodus, primo imperatoris Marciani benigni anno in celeberrima Bityniæ urbe Chalcedone congregata est. Numerus autem episcoporum erat sexcenti triginta: cuius presides declarati sunt Anatolius Constantinopolitanus, Maximus Antiochenus, Juvenalius Hierosolymitanus, qui etiam Pascasinus et Lucensius episcopi una cum Bonifacio presbytero, locum tenentes Leonis sanctissimi veteris Romæ papæ, cuius magna fuit fama, et multus pro pietate zelus: qui non satis tantum nuntiis, sed etiam admirabiliter epistola synodi decreta confirmavit; quam etiam

C Patres fidei orthodoxæ columnam nuncuparunt, qui Eutychem Constantinopolis archimandritam, ejusque defensorem Dioscorum Alexандriæ, qui fugientes nimis Nestorii divisionem, unum Christum nostrum et Deum in duabus naturis manifestatum, in unicam naturam commiscebant et confundebant, ob impietatem anathemate condemnabant. Hi etiam triginta canones Ecclesiæ largiti sunt. Reliqua hie spectantia quære in primo capite litteræ E.

De sanctissimo Gennadio Constantinopolitano.

Secundo Leonis magni, qui post Marcianum imperavit, anno, divinus Gennadius ad thronum Constantinopolitanum promotus est Anatolio succedens. et post annos quatuordecim ad Dominum recessit. Hujus autem effertur epistola ad synodum Romæ habitam conscripta, quæ ostendit, quod nulla datur absurditas quanta quanta sit, quam ordinatio pro pecuniis collata in se non continet.

XV. De sancta et œcumenica quinta synodo.

Quintæ vero et œcumenicæ synodo canon nullo prorsus modo curia fuit, nisi ut Origenistas, Didymos quoque et Evagrios qui ethnicam mythologiam in Dei Ecclesiam introducere contendebant, anathemati subjiceret. Enimvero hi animarum praesentiam deliri asserebant, et eamdem quoque animam multa corpora induere, et æterni supplicii finem fore prædicabant. Congregata est autem duo-

deicesimo imperii Justiniani magni anno, annis A Στοι τές τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, δεκα-
centum duobus quartarū ipsam praecedente posteriorē : et urbium reginam sacrum tanquam sanum sibi
constituebat. Centum autem sexaginta quinque
divinorum Patronū concursu corroborata fuit : qui-
bus præsidebat, primo Mænas, deinde Eutychius
summi sacerdotis in regna urbium gubernacula
successive dirigentes; Apolinarius Alexandrinus,
Dominus Antiochenus ; præterea autem et Didymus
et Evagrius Eutychii Hierosolymitanū locum adim-
plentes. Vigilius autem Romanus urbi etiam tunc
temporis adfuit, synodo vero non interfuit; com-
munem nihilominus Patronū fidem libello confir-
mavit.

XVI. De sancta et ecumenica sexta synodo.

Quin etiam nec proprie dicta sexte synodo, ani-
mum aliis adhibenti, canones conscribere operæ
præsum vi sum est : quæ centum undequinquaginta
annis post præcedentem convenit. Et ipsa quoque
urbem imperatricem sanctum theatrum constituit.
Divinos autem centum septuaginta viros ad certa-
men accinctos habens victricem plane pietatem
ostendebat, decimo tertio Constantini Pogonati di-
cli aero. Hujus præsides declarati sunt Georgius
Constantinopolitanus, et Theodorus, et Georgius
presbyteri una cum Joanne Diacono locum conser-
vantes, Agathonis sanctissimi papæ Romani ; Ale-
xandrini autem, Petrus monachus ; Genigius autem
monachus et presbyter, Hierosolymitanus. Hi autem
Sergium, Pyrrhum, Panlum, Petrum impios Constan-
tinopolis priores, præterea autem et Honorium Ro-
manum, Cyscum Alexandrinum, Macarium Antioche-
num, Theodorum Pharensim, Stephanum et Poly-
chronium anathematizati supplicio subiiciebant, pro-
pterea quod Dominum nostrum etiam post incarna-
tionem unum habere voluntate et unam operatio-
nem prædicassent. Hujus autem synodi Patres duas
illam post incarnationem naturales habere voluntati-
es, et duas similiter operationes pronuntiarunt, et
confirmarunt, non in personarum divisione, sed quod
natura dvarum in Christo naturarum sine voluntate
erat, aut sine operatione : ne sublati istis utrius-
que naturæ proprietatibus, operatione nimirum
et voluntate, ipsæ quoque naturæ, quarum sunt
proprietates, una auferri videbantur.

XVII. De sancta et ecumenica quinsexta synodo.

Cæterum et Juliano secundo, Rhinotmeto vi-
delicit, qui Constantini Pogonati erat filius, impe-
rante, ipius iussu episcopi ducenti virginis septem
conveniebant in loco Trullo dicto ; erat autem haec
domus celeberrima in imperatorum Constantinopolis palatio sita. Iis autem omnia quæ in prioribus
synodis acta fuerant confirmare, et canones ad
Ecclæsiæ constitutionem spestantes componere in-
cubuit. Ille autem et sexta adjuncta est, ejusque
nomen sibi impositum habuit : nec enim de Nde et

A Στοι τές τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, δεκα-
ριασσα τῆς πρεδ αὐτῆς τετάρτης χρόνοις δύο πρὸς
τοῖς ἔκατον καὶ τέμενος μὲν ὀντεπερ ἵερὸν ἐντῇ
τὴν βασιλέως τῶν πόλεων Ἰερουτο, πάντες δὲ καὶ ἑξή-
κοντα καὶ ἔκατὸν θεοφόρων Πατέρων συνδεσμῇ
τεχρατύνετο. ὃν ἥγουντο τὰ πρῶτα μὲν Μῆνες, εἶτα
Ἑπτάγιος, ἢ διαδοχῆς τοὺς ἀρχιερατικοὺς τῆς βασι-
λεούσης μένοντες οἰκας, Ἀπολινάριος Ἀλεξαν-
δρειος, Δόμνος Ἀντιοχειας, πρὸς δὲ καὶ Διδυμος,
καὶ Εὐάγριος, Εὐστοχίου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων
τόπον ἀνατηροῦντες. ὃ δέ γε Ῥώμης Βεγλίος,
καὶ μὲν τηνικαῦτα τῇ πόλει, οὐ παρὼν δὲ τῇ
τυνθῷ, τὴν κοινὴν τῶν Πατέρων πίστιν οὐκ ἤκιστα
τεκέρου λιβέλλῳ.

XVIII. Peri τῆς ἀριας καὶ οἰκουμενικῆς συνδόσεων.

B Οἱ μὴν οὐδὲ τῇ χριστῇ προδρομοῖς εἶναι νεν-
μισται κανόνας συγγράψειν, ἐπέροις ἐγένετο τὸν
νοῦν : ήτις χρόνος ἐνὸς δέκαντος πεντήκοντα καὶ
ἔκατὸν κατόπιν τῆς προγεγονιέσθαι ἐλθούσας, τὴν βα-
σιλέα καὶ αὐτὴν πόλιν ἵερὸν ἐπήξετο θεατρον.
ἔδομήκοντα δὲ καὶ ἔκατὸν θεοφόρους ἄνθρας ἀπο-
δυσαμένους σχούσα πρὸς τὸν ἄγωνα, λαμπρῶς νικά-
σαν τὴν εὐστέκειν ἴπεδεκανοντας τρισκαιδεκάτῳ τῆς
βασιλεας Κωνσταντίου τοῦ λαγομένου Παιγνωνάτου.

C Ταύτης ἀρχηγοὶ ἐγνωρίζοντο Γεώργιος τε Κωνσταν-
τινουπόλεως, καὶ Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι, ἀλιτ Ἰωάννη διακόνῳ τὸν τόπον αναπληροῦντες
Ἀγάθωνος τοῦ ἀγιωτάτου πάπκα Ῥώμης· τοῦ δὲ
Ἀλεξινόρειας Πέτρος μοναχὸς ἐξεπλήρου τὸν τόπον

D Γεώργιος δὲ μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, τοῦ Ἱεροσο-
λύμων· οὗτοι δὲ τοὺς περὶ Σέργιον, Πύρρον, Παύ-
λον, Πέτρον, τοὺς δυστεβῶν τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως προσδρεύσαντες, ἔτι δὲ καὶ Οὐάριον Ῥώμης.
Κύρον Ἀλεξινόρειας, Μακάριον Ἀντιοχειας, Θεό-
δωρον τῆς Φαρδυ, Στέφανον καὶ Πολυχρόνιον, τῇ
τοῦ ἀναθετος; καθηύπεδαλον δίχρι· ἀνθ' ὧν δὲ θε-
λημα καὶ μίαν ἐνέργειαν καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν

E τὸν Κύριον ἡμῶν ἰδογμάτιζον ἔχειν. Οἱ δὲ τῆς συν-
δόσεως δύο θελήματα φυσικά, καὶ δύο ἐνεργεια-
δικοις ἔχειν μετὰ τὴν σάρκωσιν τὸν Κύριον ἡμῶν
ἐπεφήναντο καὶ ἐκύρωσαν, οὐκ ἐν διαιρέσει προ-
ώπων, ἀλλ' ἔτι οὐδεμίᾳ φύσις τῶν δύο ἐπὶ Χριστοῦ
φύσεων ἀσθλητος ἦν, ἢ ἀνενέργητος· ἵνα μὴ τὸν
ἴδιωμάτων τούτων ἔκατερα φύσεως ἀναρριμένων,

F τῆς ἐνεργειας, λέπω, καὶ τῆς θελήσεως, καὶ αἱ φύ-
σεις, ὃν αὐτοὶ εἰσιν ίδιώματα, συνενεργείσθαι δοκε-
σιν.

XIX. Peri τῆς ἀριας καὶ οἰκουμενικῆς περιθέσης συνδόσεων.

G Αμέλει καὶ τοῦ δευτέρου Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ῥε-
νοτυμήτου δηλαδή, βασιλεύοντος, δες ἦν τὸς Κων-
σταντίου τοῦ Παιγνωνάτου, τῇ τούτου κελεύσται συν-
τίθονται ἐκτεκτοις ἐπτέ καὶ εἰκοσι καὶ διακότις, ἐν
τῷ λαγομένῳ Τρούλλῳ· οἰκος δὲ ἦν οὗτος περιφανή
ἐν κατῳ τῶν βασιλείων Κωνσταντινουπόλεως κειμέ-
νος. Ἐργον δέ ἦν αὐτοὶς, πάντα τε τὰ πεπραγμένα
ταῖς πρώτης συνδόσεις κυρώσαι, καὶ κανονα· συνεά-
κειται εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀπορώντας κατάστατον
συγκέντεται δὲ καὶ αὐτὴ τῇ ἔκτῃ, καὶ τὴν ποιοσγ-

ρίαν ἔκεινης ἑδόνας· οὐ γάρ περὶ πίστεως καὶ δογ-
μάτων αὐτῇ ζήτησις γέγονεν, ὥστε καὶ αὐτὴν διαι-
τατα περὶ τοῦτο λογίζεσθαι σύνοδον· μᾶλλον δὲ
χριστιανοὶ πενθετή λέγοις· ἀν., ἀτα τὸ θεοτέρημα τῆς τε
πεμπτῆς καὶ τῆς ἑκτῆς ἀναπληρώσασα, τὴν τῶν
ἱερῶν, φημι, κανόνων συνθήκην. Ἐτι τὸς δὲ καὶ οἰκου-
μενικὴ· ἡ γερόντες γάρ ἐν αὐτῇ ἐγνωρίζοντο Βασίλεος
Κωνσταντίνου πόλεως Ἱερορος Ἀλεξανδρείας, Ἰωάννηος
Ἀντιοχείας, Ἀναστάσιο, Ἱεροσολύμων, Ἰούλιους
νέας· Ιουστινιανουπόλεως, Βασιλείους τῆς Γορτυνιαίων
μητροπόλεως τῆς Κρήτης νήσου, καὶ τὸν τόπον
περέχων πάστης τῆς συνόδου τῆς ἀγίας Ἑκκλησίας
Ῥώμης. Οὗτοι γάρ ἐν τοῖς παλαιοῖς εὑρόνται βε-
βίοις μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως; ὑπογραφὴν ἕκαστοι
τῶν πατριαρχῶν τε καὶ μητροπολιτῶν ὑπογραφῇ τὸ
οἰκεῖον σημειωσάμενοι διορία καὶ ἀξιομάχοις· εἰ καὶ οἱ
Ἀστίνοις, κατιρίας ὅπερ ταῦτης πληττέμενοι, μὴ εἰα-
ταύτην οἰκουμενικὴν διαστήνονται, τῷ μὴ τοποτη-
ρητάς ἁσχηκέναι τοῦ πάπτα Ῥώμης, ὡς ἀλλής οὐ-
σῆς τῆς ἑκτῆς συνόδου, ἡ κακέλνεις συνήγεντον, ἡ τε
ἐκαὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παραγωγάτου συνήθροιστο·
ταῦτην δὲ μετὰ χρόνους γενέσθαι συγχωνεῖς, καλεύ-
σει τοῦ Πινοτρέμου Ιουστινιανοῦ. Πρῶτον μὲν γάρ
ουχ ἀν ἡνίσχυντο αἱ τοσοῦται ἄγιοι Ηὔτερος ἐπιφα-
νῶνς εὖτοι φεύδουσι· ἀλλώναι, λέγονται εἰν τοῖς ἑαυτῶν
κανόνειν, Ὡρίσεν ἡ ἀγία αὐτῆς καὶ οἰκουμενικῆς σύν-
οδος· ἔλλω; τε καὶ οὐ; ἡ πάπτας εἶχε λεγάτους,
Ἄντικροτόπους· δηλαδή, τῆς ἡμετέρας μὲν ὄντας;
ἔπεργας, ὥστε καὶ ταῖς κοινωνίαις συνελευτεῖν αὐτ-
τὸν ἔκεινον τούτους· ἐπιδημεῖν, δυσχεροῦς οὐτοῦς αὐτῷ
τῆς οριζόντες δὲ τὸ τῆς δόοι μῆκος· οὐ γάρ δή καὶ
καρ' ἔκεινον ἔχει φοτονούντο, ὡς δὲ Καζαρεῖνος ἴστρος
Κωνσταντίνους. Πάντες τοινυν δύτοις· τῇ ἀγίᾳ συνέδη-
παρησαν, λέγω δή δὲ Θεοσαλονίκης, δὲ Δαρδανείας, ἡ
Ἡρακλείας Θράκης, δὲ Κορίνθου, δὲ Ραβίνης, καὶ
ἡ Κρήτης οὗτος; Βασιλείους, δὲ ἰδίᾳ φ' ριν τὰ δίκαια τῆς
Ἐκκλησίας· καὶ εἴτε συντάττουσι· δύο πρόδη τοῖς ἔκατον.

III. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς διδόμηνης συνθέσεων.

Χρονιν δὲ παρερθυρούστων εἰκοσι· καὶ ἔκατον,
θῆριον δὲ ισταμένου τοῦ Κωνσταντίνου τῇ βασιλείᾳ,
καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης, Νίκηται μὲν τὴν
τῶν Ἰερουσαλήμην μητρόπολιν κριτήριον τῆς εὐσεβείας
καὶ ἡ ἑδόνη σύνοδος· διέκανεν, ἀς γα δή καὶ τὴν
πρώτη σύνοδος πάλαι. Εἰς ἑπτά δὲ καὶ ἑξήκοντα καὶ
τριακοσίους ἀνδρας ἱεροὺς ἐκλεγόντεο, ταξιάρχης;
τῆς ἱερᾶς ταῦτης φάλαγγος προσβαλλομένη Ταράσου
Κωνσταντίνουπόλεως· τὸν ἐν ἱερώντος Θεοῦ πορθέ-
τον, Ἱερόν τοῦ τῶν ἱερῶν τάγματος πρῶτον, καὶ
ἔπειτον Πλέτρον πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον τῆς τοῦ
ἄγιου Σάββα μονῆς· τὸν τόπον Ἀδριανοῦ τοῦ πάπτα
Ῥώμης καληρωσαμένους· ἔκαννην τε καὶ Θωμᾶν
πρεσβυτέρους, καὶ καλύψην ἀσχηταῖς λέμποντας,
τῶν τῆς Ἀναστολῆς πατριαρχῶν τὸν τόπον ἐπέχον-
τας, λέγω δή, Ἀπολινερίου Ἀλεξανδρείας, Θεοδο-
ρῆιον Ἀριωγίας, καὶ Ἰλλία τηροσολύμων. Αὕτη
τοινυν ἡ ἀγία σύνοδος, τοὺς εἰδωλατεῖς προσκυνητὰς
τοῦ Χοιουσοῦ καὶ τῶν ἄγιων αὐτοῦ εἰκόνας, ὡς μερι-
γχάτης, ἀποκαλεῖντας. δι τῶν εἰδώλων· εἰλάτη διά-

A dogmatis quæstio in hac oratione est, ut ea exinde
peculiaris synodus censeretur: magis autem proprie-
tate quiniescens nuncupetur, utpote quæ quintæ et sextæ
defectionum, sacrorum scilicet canonum compo-
nitur supplevit. Est autem et œcuménica. Præsides
enim in ea declaratisunt Paulus Constantinopolitanus,
Petrus Alexandrinus, Georgius Antiochenus, Anna-
stasius Hierosolymitanus, Joannes novæ Justinia-
nopolis, Basilius Gorlynaeorum, quæ metropolis est
Cretæ insula, qui etiam universæ synodi sanctæ
Ecclæsiæ Romanae locum tenuit. Sic enim in an-
tiquis invenitur libris post imperatoris subscriptio-
ne singulos patriarchas et metropolitanos nomen
num et dignitatem per subscriptionem adnotasse:
etiamque Latini ab hac synodo lethali vulnerati
eum œcuménicam non fuisse synodum obnoxia con-
tendant; eo quod papa Romani locionis seruatores
non habuit, utpote quod alia sit sexta synodus cui
et ipse consenserit, quæ sub Constantino Paganato
congregata est, hanc autem multo post tempore
Justiniani Regini jussu celebratam esse. Primo
enim tanti sancti Patres manifesti adeo mendacii
sene convincere agre ferrent, dicentes in suis ipsorum
canonibus, Sancta hæc et œcuménicas synodus de-
crevit. Et præterea papa suos habuit legatos, per-
sonas nimirum substitutas ex nostra quidem regione,
ad eos ut illi ejus in communib[us] conventibus vicem
gererent, eo quod ipsi propter vicem longitudinem
difficile sit convenire: et ab eo vero non ordina-
bantur, ut Cæsar Constantinus scribit. Hi igitur ora-
nes sanctæ synodo aderant: episcopus puta Thes-
salonicensis, Dardanensis, Heraclei in Thracia, Corinthi,
Reverens, et hic Basilius episcopus Cretæ, qui Ec-
clæsiæ Romanae jura se privatim ferre subscripsit.
Hi vero ei contum duos canones componuerant.
Et εἴτε συντάττουσι· δύο πρόδη τοῖς ἔκατον.

XVIII. De sancta et œcuménica septima synodo.

Elapsis centum viginti annis, octavo autem im-
periorum Constantini et matris ejus Irenei fluente, sep-
temma etiam sanctæ synodus, ut prima olim, Nicæam Bi-
bliotemporalem metropolitam pietatis forum ostendit.
Trecennis autem scrupulsa septima sacris viris or-
nata est, sacræ hujus phalangis constitutens duces,
Tarasiupam Constantinopolitanum magni inter Dei
sacerdotes nominis, Petrum in sacerdotium ordine
primas tenentem, et alium Petrum presbyterum,
et sancti Sabæ monasterii praefectum, qui Adriani
papa Romani locum sortitus est: Joannem et Theo-
dorū presbyteros, et adinodum inter monachos cele-
bres, Orientis patriarcharum locum resentes, ni-
mirum Apolinarii Alexandrini, Theodoriti Antio-
cheni, et Elii Hierosolymani. Hæc igitur sanctæ
synodus eos qui venerandas Christi et sanctorum
illius imagines, per quas idolorum error expelliunt,
οἱ ἄμφι lingual idola vocant, irresolubilibus
anthematis vineulis communani suffragio subje-
runt: et dnos et virginis canones in fidelium utili-

fateim composuerunt : anno mundi 6296 tunc iam. Α κατέπι, καὶ νῦν ψήφισμα, δεσμοῖς δὲ λύσις τοῦ ἀναθέματος πορίστηκε. καὶ κανόνες δύο πρὸς τοὺς εἰκοσιν εἰς τὴν τῶν πιστῶν ὥραίςαν συγτίθεσιν, ἐξάκις χλιοστοῦ διαχοσιοστοῦ ἐννενηκοστοῦ ἔτους τηνικῆς διπτεύοντος ἔτους.

De sancto Tarasio Constantinopolitano.

Quineliam commemoratus divinus Tarasius ad Adrianum papam Romanum epistolam misit, in qua non paucis e sacris Scripturis deduciliis usus est testimoniis, et demonstravit quod pro pecunialis ordinare omnem impietatem in sece continet.

XIX. De sancta et ecumenica prima et secunda dicta synodo.

Alia quædam Constantinopoli quoque synodus celebrata est in celebri sanctorum Apostolorum templo, que inscribitur « sancta et magna prima et secunda synodus. » Fertur autem eam Photii patriarche Constantinopolitanus diebus congregatam fuisse, quo tempore Basilius Macedo Romani imperii asepiora tenebat: quinto et septuagesimo anno a synodo septima elapso. Cum in primo enim conventu sedatio aliqua coorta esset, secunda etiam congresione divinis Patribus opus fuit, in qua decreta confirmarentur pariter et scriptis mandarentur, ut exinde una synodus distincte nominetur. Et hæc etiam canones septemdecim composuit.

XX. De synodo sub Photio habita.

Alii præterea tres canones a synodo quæ Photium in throno Constantinopolitano ultima collectaverunt, post divini Iguatii translationem, utroque scriptius antea ejecto et rursus introducto, editi fuerunt.

Recapitulatio Syntagmatis.

Hic sacrarum synodorum post divinos apostolos temporum ordo traditur: et hæc fuerunt conventus cause. Et hi, quos singulæ synodi ediderunt, quosque divinorum etiam virorum nonnulli privatim conscripserunt canones. Quandoquidem enim gentilium pariter ac Judæorum multititudini per incomprehensibilem et ineffabilem Incarnationis Verbi Dei œconomiam a diabolico errore et tyrannide conversæ, et vero regi ac gloriæ Domino recta sive et sincero animo adjunctæ divinis opus fuit legibus, ut ad meliora ducantur, reducantur autem qui in vitium delapsi sunt, divini Patres politicas leges valere plurimum jubentes, divinas sanctiones canonesque vitam cujasque ac mores dirigentes ediderunt. His enim, delinquentes non eo quo civiles leges modo tractare, et loris castigare, et gravissimis, brutorum instar animalium, plagiis suljicere, cum viro quasi pugnare visum est. Qui vero hominum corpora affligere eligunt, ultimo eos iactu a vera poenitentia præcipiunt. Hæc enim plene dissentanea existimabant misericordis Dei, qui errabundum convertere, et perditum querere, et instrumum quoad possumus corroborare præcipit, et omni præterea gratia et adoptione dignatur, et a legis molestia liberat. Quin etiam et mirati quomodo demonum opera admiratione non ita pridem

Περὶ τοῦ ἀγίου Ταρασίου Κωνσταντιουπόλεως.

Αλλὰ καὶ δὴ λησθεὶς θείας Φιλάραίος, πρὸς Ἀδριανὸν τὸν πάπκαν ἐπέστητος Ῥώμης, εὐχὴ δὲ γένεσις τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρίος χρησμενος, καὶ ἀποφῆνας, μηδὲν ἀσεβεῖς ἐλλείπειν τὸ ἐπὶ χρῆμασι καίροστον.

ΙΘ'. Περὶ τῆς λεγομένης ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς α' καὶ β' συνόδου.

Γέγονέ τις καὶ ἐτέρα κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν σύνοδος, ἐν τῷ περιφανεῖ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων νεῷ, ἣντις ἐπιγέγραπται: « Η ἀγία καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος. » Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν δὲ φασὶ ταῦτην ἡθροῦσι: Φώτιον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἥγιας Βασιλείου δὲ Μακεδών τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαϊκῆς διείπεν ἀρχῆς, ἐδόμηκαστον καὶ πέμπτου ἔτους μετὰ τὴν ἐδόμην ἐξῆκαντος σύνοδου· στάσεως δὲ τούτος κατὰ τὴν πρώτην ἐπισυμβάσης συνέλευσον, καὶ δευτέρας συνδρομῆς τοῖς θεοῖς Ιωάννῃ Πατράσιν ἐδήσεν, ἐν δὲ τὰ δαγματισθέντα κυρωθῆναι τε καὶ γραψῆν δοθῆναι, ὡς ἐντεῦθεν διηρημένως τὴν μίαν δυομάχεσθαι σύνοδον· κανόνας δὲ καὶ εὗτη συντέθεσκεν ἐπιτακαδεκα.

Κ'. Περὶ τῆς κεφαλὴς τὸν Φώτιον συνόδου.

Αλλὰ καὶ ἐτεροὶ τρεῖς κανόνες ἐξεφωνήθησαν τῇ συνέδρῳ, ἣντις τὸν Φώτιον τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως τελεντῶσα ἐνέδρωσε, μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ μετάθεσιν Ἡγανάκτου, ἁκατέρου πολλάκις πρότερον ἐκβαλλομένου καὶ ἀντεισαγόμενου.

Ἀρακεφαλαίωσις τοῦ Λιντάριματος.

Ἄβητα τῶν ιερῶν συνόδων μετὰ τοὺς θεοὺς ἀποστόλους ἢ τῶν χρόνων τάξις ἱερόρηται, καὶ ταῦτα εἶναι τῆς συνελεύσεως; τὰς αἰτίας, καὶ οὐδὲ οὐδὲ ἐκάστη κανόνας ἐκδέδωκε, καὶ οὐς ἰδίᾳ τῶν θεότεσσιν αὐθίς ἀνδρῶν ἔνιοι γνωγράψαντο. Ἐπειδὴ γάρ τὴν ἐξ ἀθνῶν δῆμα καὶ Ἰουδαίων πληθὺν, τῇ θάπερ νοῦν καὶ λόγον ἐνσάρκη τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομικὴ τῆς ἐξαπάτης τοῦ διαβόλου καὶ τυραννίδος ἀπεφοιτήσασαν, καὶ πρὸς τὸν ἀληθῆ Βασιλέα καὶ Κύριον τῆς δόξης ὅρθη τῇ πίστει καὶ εἰλικρινεῖ προσκολληθεῖσαν τῇ διανοῇ, θείας δέει νόμοις πρὸς τὰ κράτια δημιαγωγεῖσθαι, καὶ τοὺς μὲν καλῶς τούτων βιοῦντας ἐπιστηρίζεσθαι, τοὺς πρὸς κακάν τὸν ἀπορρέοντας ἐπανάγεσθαι, οἱ θεοὶ Πατέρες τοῖς πολιτικοῖς ἀρχῶνθας πολλὰ φράσαντες νόμοις, θεσμοῖς θεοὺς καὶ κανόνας ἐκπεφωνήκασι, τὸν ἐκάστου βίον καὶ τρόπον ρυθμίζονται. Τούτος γε μήτη πλημμελοῦντας, οὐκ φύντο δεῖν, καθάπερ ἐκεῖνας, μετέρχεσθαι, καὶ λόροις στίξειν, καὶ πληγαῖς ἀνηκέστοις; καθυποβάλλειν, ζῶντα δικῆν ἀλόγων, διαπερ ἀν τῇ κακᾷ μάχεσθαι, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων κακῶς ποιεῖν προστιρύμνει σώματα, τῆς ἀληθοῦς μετανοίας τῇ τελευταῖς τούτους πληγῇ προσαρτάντες· ἀπόδοντα γάρ τὸν τοῦ θεοῦ οἰκτιρμῶν δινεκρυς ταῦτα ἡγήσαντο, τοῦ τὸ πλανῶμενον ἐπιστρέψειν, καὶ τὸ ἀπολωλὸς ἐκβατεῖν, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἐνισχύειν, διπλῆ δύναμις, ἐπ-

τέξιντος· καὶ ταῦτα χάριτος ὅσης καὶ υἱοθεσίας τη̄ς ιχνωκότος τοὺς ἀπαλλάξαντας τέως τῆς ἐπαγθεῖταις τοῦ νόμου. Προσέστι γε μὴν καὶ τοὺς θαυμάσαντας, ὅπως πρώην τὰ τῶν δαιμόνων ἥγον ἐν θαύματι· τὸ μέντοι σεσηπός ἡδη τῶν μελῶν, τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος εὖ μάλε καὶ σοφῶς ἀποξένειν, ὅπως μὴ καὶ τοῖς ἔγγιστας τῇ κοινωνίᾳ λυμήνηται, ἀριστον ἔγνωσαν, καὶ κάλλιστα ἔχειν τῷ κοινῷ πρὸς ἀσφάλειαν. "Ινα τοῖνον οἱ μετ' ἑκάτευς ποιμένες τε καὶ διδάσκαλοι τύπον ἔχοιεν ἀντεπερ διδαχῆς, οὐτωδὴ καὶ λατρεῖας πνευματικῆς, γραφῇ τὸ κατάλληλον ἔκάστη τῶν νόσων ἐσημειώσαντο φάρμακον, πρότερον μετὰ τοῦ ἀγίου ταῦτα σκεψάμενος Πνεύματος, τοῦ σοφῶς οἰκονομοῦντος καὶ διευθύνοντος τὰ ἡμέτερα. "Οθεν οἱ τὰ τούτων ἐν τοῖς τοιούτοις περὶ ἐλαχίστου τῶν σφετέρων τιθέμενοι λογισμῶν, τῶν ἐσχάτων ἐν εἰλήν τιμάσθαι δίκαιοι, ὅτι τοὺς ἀνθρωπίνους καὶ δειλοὺς καὶ τὰς ἐπισταλεῖς ἐπινοίας κατὰ τὸ λόγιον, τῶν τ' ἀληθινῶν καὶ βεβαίων τοῦ Πνεύματος νόμων αὐθεκάστη προτετιμήσαι τῷ μη. Ἀλλὰ τούς μὲν δίκαιος. Εἴη δὲ μῆτε τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷ συγγράμματι τῷδε τινὲς τῶν χρησίμων, μῆτε μὴν ἡμᾶς τῶν ἀμοιβῶν τοῦ πόνου διαμερεῖν. Οὓς δὲ μῆτε διχρόνος λανθάνων εἶη τούς ἐντυγχάνοντας, δε τὸν ἀγάπην τοῦς προσαρμόσαι. Κατὰ τὴν πρώτην Ὀλυμπίαδα, καθ' ἣν ὅγδον μετὰ τὸ ἱεροσκοπούστων καὶ τετρακισχιλούστων ὁ κόσμος ἤνυεν Ιτος, Ῥωμαῖος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης· μεθ' ὃν ἐτεροὶ τὸν ἀριθμὸν ἔξι ἀλλήλους ἤσαν διαιρέμενοι· καὶ χρόνοις αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἀμέτρει τέταρτος καὶ τεσσαρακοστὸς πρὸς τοὺς διακοσίους. Ὑπὸ βασιλείας τοινυν ίθυνομένης τῆς πόλεως, βῆμας τὰ τῆς πελιτείας διώφουν, δευτέραν μετά γε τὸν βασιλέα τὴν ἔκουσιαν ἀνηρημένους· καὶ τὸ διελονίς δοκοῦν νόμου δύναμιν εἶχε τῇ πολιτείᾳ, οὐδέποτε γάρ ἐν γράμμασι νόμος ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ὅγδοην καὶ ἐξηρστὴν Ὀλυμπίαδα, εἰς δημοκρατίαν τῆς βασιλείας μεταπεσφύσης, καὶ τῶν βηγῶν γενομένων ἐκ μέσου, τῆς δὲ τῶν ὑπάτων εἰσαγθεῖσης ἡγεμονίας, δὲ ἡγεμονίας Ῥωμαίων ἀριστερὴ τινὶ νόμῳ, ἢ συνηθείᾳ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἐκχρητὸν ἀλλὰ πρὶν εἰκοσι χρόνους ἐξῆστιν, ἀνδρας δὲ δῆμος ἐκεῖδιμενοι δέκα, τῶν ἥρχων Ἀππιος Κλαύδιος, νόμους τούτους ἐπιτετράφασι θεῖναι. Οἱ δὲ συναγαγόντες τὰ σκορδῆνα κείμενα, ὀσπερετ νόμιμα τῆς Ῥώμης ἔθη, ἐρανισάμενοι τε καὶ Ἀθήνηον οὐκ ὀλίγους τῶν Ἐλληνικῶν νόμων, δοιαὶ τε εἰς Σόλωνα τὴν ἀναφορὰν αὐχούσι ταῦτα Δράκοντα, πρὸς δὲ καὶ δους τὸν Λυκούργον λόγος ἐσχηκέναι πατέρα, καὶ Μίνωα, καὶ τοὺς τοιούτους, βίσιους ἐπει τούτων συντάσσουσι δυοκαΐδεκα. Σόλων μὲν γάρ καὶ Δυκούργος; τοὺς ἀρίστους τοῖς Ἐλλησι συγγεγραφέναις λέγονται νόμους, δὲ μὲν Ἀθήνησι, Λυκούργος; δὲ

A habuissent, putridum quidem membrum Spiritus gladio prorsus et palam abscondere, ne vicina societatis contagione contaminarentur, optimum esse et ad communis securitatem maxima conduceare judicarunt. Quapropter ut illi succedentes pastores et praecipitores tam doctrinæ quam spiritualis haberent medicinæ formam, congruum cuique morbo medicamentum scriptis consignarunt, cum prius de hisce rebus cum Spiritu sancto deliberassent, qui res nostras sapienter dispensat ac dirigit. Quocirca qui horum opera in hujusmodi rebus cogitationibus suis minimo vereant, extremas qui luant personas digni sunt, propterea quod humanas improbasque cogitationes, et instabiles meditationes iuxta oraculum, veris armisque Spiritus legibus pertinaci animo praetulerunt. De hisce vero satis dictum est. Sic autem fuit, ne in ejusdem repetendi laboris crimen incidamus. Porro ne tempus quoque quod hoc opus in lucem solarem protulit lectores lateat, post sextuplicem rursus centuriam annus quadragesimus tertius temporis cursum exacte emensus est.

"Ετι καὶ περὶ τῶν κοινωνῶν τέρμων, διετελεσθεῖσαν τὴν ἀρχήν, καὶ διπλῶς συντάσσουσι.

B Οὔδεν δὲ οἷον καὶ περὶ τῶν πολιτειῶν νόμων βραχίτα διαλαβεῖν, καὶ διετελεσθεῖσαν τὴν γένεσιν, ὡς ἐφικτόν, Ιστορῆσαι· ἐπειδὴ καὶ τούτων ἀνίσιος τοῖς τῶν ιερῶν κεφαλαιοῖς κανόνων, ὡς ἂν τινας ἐπικούρους, δεινὸν φήθητεν προσαρμόσαι. Κατὰ τὴν πρώτην Ὀλυμπίαδα, καθ' ἣν ὅγδοον μετὰ τὸ ἱεροσκοπούστων καὶ τετρακισχιλούστων ὁ κόσμος ἤνυεν Ιτος, Ῥωμαῖος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης· μεθ' ὃν ἐτεροὶ τὸν ἀριθμὸν ἔξι ἀλλήλους ἤσαν διαιρέμενοι· καὶ χρόνοις αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἀμέτρει τέταρτος καὶ τεσσαρακοστὸς πρὸς τοὺς διακοσίους. Ὑπὸ βασιλείας τοινυν ίθυνομένης τῆς πόλεως, βῆμας τὰ τῆς πελιτείας διώφουν, δευτέραν μετά γε τὸν βασιλέα τὴν ἔκουσιαν ἀνηρημένους· καὶ τὸ διελονίς δοκοῦν νόμου δύναμιν εἶχε τῇ πολιτείᾳ, οὐδέποτε γάρ ἐν γράμμασι νόμος ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ὅγδοην καὶ ἐξηρστὴν Ὀλυμπίαδα, εἰς δημοκρατίαν τῆς βασιλείας μεταπεσφύσης, καὶ τῶν βηγῶν γενομένων ἐκ μέσου, τῆς δὲ τῶν ὑπάτων εἰσαγθεῖσης ἡγεμονίας, δὲ ἡγεμονίας Ῥωμαίων ἀριστερὴ τινὶ νόμῳ, ἢ συνηθείᾳ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἐκχρητὸν ἀλλὰ πρὶν εἰκοσι χρόνους ἐξῆστιν, ἀνδρας δὲ δῆμος ἐκεῖδιμενοι δέκα, τῶν ἥρχων Ἀππιος Κλαύδιος, νόμους τούτους ἐπιτετράφασι θεῖναι. Οἱ δὲ συναγαγόντες τὰ σκορδῆνα κείμενα, ὀσπερετ νόμιμα τῆς Ῥώμης ἔθη, ἐρανισάμενοι τε καὶ Ἀθήνηον οὐκ ὀλίγους τῶν Ἐλληνικῶν νόμων, δοιαὶ τε εἰς Σόλωνα τὴν ἀναφορὰν αὐχούσι ταῦτα Δράκοντα, πρὸς δὲ καὶ δους τὸν Λυκούργον λόγος ἐσχηκέναι πατέρα, καὶ Μίνωα, καὶ τοὺς τοιούτους, βίσιους ἐπει τούτων συντάσσουσι δυοκαΐδεκα. Σόλων μὲν γάρ καὶ Δυκούργος; τοὺς ἀρίστους τοῖς Ἐλλησι συγγεγραφέναις λέγονται νόμους, δὲ μὲν Ἀθήνησι, Λυκούργος; δὲ

C De politicis etiam legibus unde ortum habuerunt et quomodo constitutas sunt.

Nihil autem velet quo minus et de politicis legibus breviter disseramus, et unde ipsae quoque ortum habuerunt pro viribus describamus; si quidem et earum nonnullas sacrorum canonum capitibus, tanquam auxiliares quasdam adnotare visum est. Prima circiter Olympiade, cum mundus quater millesimum septingentesimum octavum annos peregrisset, Romulus Roman imperabat, post quem alii numero sex aliter alteri succedebant: et annus 244 regnum illis emensus est. Urbe igitur regni more gubernata, reges res politicas administrabant, proximam post imperatorem potestatem exercebant, ei quod illis visum est legis in republica vires obtinebat. Lex enim litteris nondum mandata fuit. Circiter LXXIII Olympiade regno in democratiā delapso, et regibus e medio sublatis, et introducta consulum praefectura, populus Romanus indefinita quadam lege, vel consuetudine, ut melius dicam, usus est: prius autem quam viginti transacti sunt anni, populus decem eligentes viros, quorum praepelitus fuit Appius Claudius, divinas illis leges committebant. Hi autem consuetudines, tanquam Romanæ leges, sparsim jactas colligentes, et ex Athenis non paucas Graecarum legum, quas Soloni et Draconis jactanter accepte referuntur, et quas praeterea Lycurgum habuisse Patrem, et Minouem et ejusmodi, fama fuit attrahentes, duodecim ex illis libres componebant. Solon enim, ut et Lycurgus antiquus erat. Etenim 65 Trojani excidii anno hic notus erat, Proca Sylvio Latinis imperante. Solon autem LXVI Olympiade leges Atheniensibus serebat, Draconis leges, exceptis illis quas de eisdib[us] tractabant

tollens. Dictis itaque libris usus est populus usque dum sub consulatu fuit, et democratia, ut dictum est. Populus enim duos e nobilibus, ut civilia quacunque ac militaria administrarent negotia, quotannis eligens, consules eos nominabat. Et haec publicæ administrationis forma CCCXLIV annis sufficit. At Caio consulatum simul ac democratiam in regnum iterum commutante, et republica aucta, causas quoque et publicas actiones augeri contigit, adeo ut plurium generum et recentioribus legibus reipublicæ opus esset. Quapropter augustissimus ille Augustus Cæsar, qui post Caium regnabat, non tantum illi qui multis erant sapientiores, leges ferre permisit, sed et populi, et militibus, et quod unusquisque dixerit, ab omnibus discutiebatur, et si utile visum esset, præcedentibus legibus protinus inserbatur. Haec iterum Adrianus qui multo post Augustum imperavit in unum colligens, aliorum quidem omnium præscripta unum opus effecit, in quinquaginta libros distributum, *Digesta*, sive *Pandectam* ab eo nominatum, ut quæ ex multis collecta sunt. Quæcunque autem imperatores privatum decreverant in duodecim libris scripti, quos *Codices* sive *Constitutiones* imperiales nominavil. Verum eo quoque modo difficile erat leges intelligere latitudinem habentes cogitationibus non definitam. Et præsertim cum imperatores rerum pro tempore positi, quæ sibi visa sunt de quibus lex aucta non lata fuerat, codicibus inseruissent. Quin etiam Latina dictio et phrasis illos qui eam intelligere non possunt, tanquam muro fortiter exclusit, et utilitate ex iis percipienda privavit, in una gente eam includens. Celeberrimus autem inter imperatores Justinianus, cum e legis capitum multitudine, ea sola quæ temporis ac negotiis commoda sunt selegisset, et magnitudinem præterea, quantum licuit, contraxisset, et quæ bis de hisdem rebus posita fuerant, abstulisset, in linguam etiam Græcam tam codicis quam *Digesta* transtulit. Insupor autem et cum legum introductionem tanquam prima quedam elementa fecisset, librum istum vocavit *Instituta*; id autem introductione in significat. Cum autem *Digestorum Syntagmam* et *Epitomen*, ut dictum est, composuisse, visum est nonnullis multa magni momenti in elaborato compendio prætermitti. Quocirca constituta rursus et perfecta sunt ea quæ dicuntur *Paratitra*, quæ in singulis titulis rerum utilium, quæ omissæ sunt, supplementa continent. Non paucis autem interpretibus et subministris ad haec usus est imperator. Quidam autem Stephanus *Digesta* in latitudine interpretatus est. Thalelaeus Censor codicis in latitudine edidit; Theodorus Hermonpolita contracte, contractius autem et Auctolius, Isidorus vero arctius quidem quam Thalelaeus, latius autem quam reliqui duo. Imperator autem veterum nonnullas constitutionum humilitate voleus, Novellas septuaginta et centum constitutiones studiose effecit, et proprium iis locum attribuit. Commutavit enim leges de matrimonii, de Falcidia, et istiusmodi

A περὶ Λαχεδαιμονίου. Ἀλλ᾽ οὐ μὲν Λυκοῦργος πάλαις ἦν· τῷ γέρε βέβητο καὶ πέμπτῳ ήτει τῇ; Τίνο διώσεως ἐγνωρίζετο. Λατίνων βασιλεύοντος Πρέστα Σιλουῖνο. Σόλων δὲ τοὺς Ἀθηναῖς νόμους ἔτιδει τῇ έκτῃ καὶ τεσσαρακοστῇ Ὄλυμπιάδε, τοὺς τοῦ Δράκοντος περιελῶν, πλὴν τῶν φύνικῶν. Ταῦτα οὖν εἴη μέντοι; βίβλοις δὲ διῆμος ἐχρῆτο ξεῖν; οὐ πατεῖες ηὔτε καὶ δημοκρατίας, ὡς εἰρηται. Κατ’ ἑναυτὸν γάρ ο δῆμος δύο τῶν εὐπατριῶν προσχύμενος, ὃντες τὰ πολεῖτικά πάντα καὶ τὰ τῆς στρατείας διοικεῖν πρέματα, οὐπάτους τούτους ὄντας άνδρας· καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς πολιτείας ἐπὶ χρόνος ἡρκεσταί τεσσαροὶ καὶ δῆμοις πρὸς τοὺς τετρακοσίους. Γελοῦ δὲ τὴν ὑπατελαν τα καὶ δημοκρατίαν εἰς βασιλεῖαν εὐθὺς αὐτέντες καὶ τὰς ὑποθέσεις συνέβαινε καὶ τὰς δίκας, ὡς καὶ ποικιλοτέρων καὶ καινοτέρων δεῖσθαι νόμων τὴν πολιτελαν. Ταῦτη τοι καὶ διαβασθεὶς Αἴγαυοθεος ἐκείνος δὲ Καίσαρος, δε μετὰ Γάλιν ἐβασίλευσεν, οὐχ ἕνως δύοις τῶν πολλῶν ἡσαν κρείτους, ἀφῆκε νομοθετεῖν, ἀλλὰ γε καὶ τοὺς τοῦ δῆμου καὶ στρατεγοὺς, καὶ οἱ ταὶ ἐκεῖνος ἐποιεῖν, παρὰ πάσιν ἐδοκιμάζετο· καὶ εἰ τῶν χρηστῶν ἔδοξε, τοὺς προλαβεῖν τῶν νόμων εὑθὺς ἀνεγράφετο. Ταῦτα πάλιν δὲ πολὺ μετὰ τὸν Αἴγαυοντον ἔργος Ἀδριανὸς, ἀθροίσας εἰς ἓν, τὰ μὲν τῶν ἄλλων πάντων, ἰδίαν ἐποιήσατο πράγματειν ἐν βίβλοις θεωρουμένην πεντήκοντα, Διγεσταὶ τούτοις ήτοι *Παρδέκτην* δομομένης, ὡς ἐκ πολλῶν δηλαδή συλλεγάντα. Ιδίᾳ δὲ δια οἱ βασιλεῖς διωρίσαντο, ἐν βίβλοις ἔγραψε δώδεκα, ἀπεριώνυμας Κώδικας, ήτοι βασιλεῖκας διατάξεις. Άλλὰ καὶ οὐτα δισοχερής ἦν τῶν νόμων κατάληξις, πλάτος ἐχόντων τοὺς κώδικες, περὶ ὅν οὐπω πρότερον ἐκεῖτο νόμος. Οὐ μή ἀλλὰ καὶ λατινική λέξις καὶ φράσις εἰστει τοὺς νόμους χρύπτουσα τοὺς συνέντα ταῦτα μή διωριμένους, λεχυρῶς ἀπετελεῖχε, καὶ τῆς ἐκ αὐτῶν ὁμολογίας δεστέραι, περὶ ἐν δύνοντα ταῦτην ἴστησα. Οὐ δέ περιώνυμος ἐν βασιλεῦσιν ἰουστινιανός, τοῦ πίλθου; τῶν τοῦ νόμου κεφαλαίων τὰ τῷ καιρῷ καὶ τοὺς πράγματις μόνον χρήσιμα ἐκδεῖμενος, οὐ μή ἀλλὰ καὶ τὸ πλάτος ὡς οἶδον τε ἐκειρών, καὶ τὰ διπερὶ αὐτῶν κείμενα ἔξελῶν, ἔτι καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τὰ τῶν καθίκων καὶ τὰ τῶν διγέντων μεταβολήκε φράσιν· πρὸς δὲ καὶ νόμων εἰσαγωγὴν ποιησάμενος, ὥσπερ τινά πρὸ τα στοχεῖα, Ἱστοτεούσα τὸ βιβλίον ὀδηγασεν· εἰσαγωγὴν γάρ τούτο δογμά. Αἵλιον δὲ τὸ σύνταγμα τῶν διγέντων κατ’ ἐπιτροπήν, ὡς εἰρηται, συνετέθη, ἔδοξε τοις πολλὰ τῶν κατεργάτων ἐκ τοῦ συνταγματικῆς παριστάτεσθαι. Διδ πάλιν ὡρίσθη κατ’ ἐγένοντο τὰ λεγόμενα παραδιτεῖα, καθ’ ἐκεῖτον εἰς τὸν ὀντοληγράφων; ἔχοντα τῶν παρατεινόμενων χρηστῶν· ἐξηγηταῖς δὲ καὶ ὑπευργοῖς; οὐκ ὀλίγοις δὲ βασιλεῖς τοις ταῦτα ἐχρήσατο. Στέφανος γάρ τις εἰς πλάτος; τὰ διγέντα τοῦτο ηὔτησετο· Κύριλλος; κατ’ ἐπιτομήν· διαρύθμεος μέση τάξεις ἐχρήσατο· Θεολόγος Κήνωνας τοὺς κωδικας; εις πλάτος; ἐκδίδωσε· Θεόδωρος; Ἐρμούπολίτης εν-

τετμημένως· Ετις δὲ συντομώτερον Ἀνατόλιος· ὁ δὲ
 Ἰσιδώρος σπειώτερον μὲν τοῦ Θαλελαίου, πλατύτε-
 ρον δὲ τῶν λοιπῶν δύο. Ἀμεῖψαί δὲ θελήσας ὁ βασι-
 λεὺς καὶ τινας τῶν παλαιῶν διατάξεων, νεαρὰς ἐθδο-
 μήκοντα καὶ ἐκατὸν ἑταίροντος διατάξεις, καὶ τὸν
 ταύτας χώραν ἀπένειμεν· ἡμεῖς γάρ τὸ περὶ γά-
 ριν, τὸ περὶ φαλκιδίου, καὶ τῶν τοιούτων, καὶ δῆ
 καὶ τὸ περὶ νόθων, ἀπέρ τὸ μέγας πρώτος διετάξεις
 Κωνσταντίνος, συμπαθέστερον περὶ τοὺς τοιούτους;
 διατείσεις. Ταύτας δὲ τὰς νεαρὰς διά τινος ἔξειτο
 Τριβονιανοῦ, δεξιοῦ μὲν διλλῶς τὴν φύσιν, καὶ εἰ;
 ἄκρον πᾶσαν παῖδεσαν ἔξησχημένου, φιλοχρηματικά
 δὲ διαμονίως ἀλισχομένου. Διὸ καὶ ἐν τῷ ταύτας
 συγγράφειν, πολλοὶ τῶν ἔχοντων δίκας χρῆματιν
 αὐτὸν ὑποθείροντες περέπειθον, τὰ μὲν πρὸς τὸ
 συμφέρον αὐτοῖς μεθαρμότεταιν, τὰ δὲ πρὸς ἀσφείαν
 καὶ διχόνοις σχεδιάζειν. Τελευταῖς δὲ πάντων, δὲ
 ἐν βασιλεῦσιν ἀειδίμος Λάδων δὲ Σοφίς, μίαν τὰ πάντα
 ποιησάμενος πραγματείαν διά τινος· Σαββατίου πρω-
 τοσπαθαρίου, καὶ τὰ διέχοντα τῇ θέσῃ συνάψας εἰς
 έν, τὰ τε δίγεστα καὶ τοὺς κώδεκας καὶ πολλὰ τῶν
 ἴνστιτούτων, καὶ εὐτὰς τὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαράς,
 διν βιβλίοις μὲν ἔδηκοντα, τεύχεσσι δὲ ὥργανωτεν ἔξ.
 τὰ δικαιοντα καὶ τὴν χρῆσιν οὐ παρεχόμενον ἐν τοῖς
 πράγμασιν ἀποκρίνας τε καὶ ὑπέξελῶν· διὰ τοῦ δὲ, ὡς
 εἰκός, πολλὰ τῶν ἀρχαίων νομοθετημάτων παρευδο-
 κειμηθῆναι τοὺς θεοτερούς· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκλεγέντων
 τῆς συνθήκης τῆς πράσσεως. μιδὲν περιττὸν ἔχειν
 καὶ παρέλκοντας ἐργάτεις· ἵπεται τὰ ἀνά μέρος καὶ
 διεσπαρμάνων περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος εἰρημένα, C
 εἰς μίαν κατέστησε εἰλικρίνη περιοήρεις
 καὶ οὗτος νεαράς διατάξεις εἶκος πρὸς ταῖς ἐκατὸν ἀλλ' οὐ πάται τὴν τήμαρον πολιτεύονται. Ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν εἰς τοσούτον. Διὸ δὲ ἀργά καὶ τὰ κεφάλαια κατὰς στοιχεῖον τοῦ περίδνος; συντάγματος ὡς ἐν πλήκτῳ
 γραφῇ παραδοῦναι. (Ζήτει περὶ νόμων καὶ ἐν τῷ Ζ' κεφ. τοῦ Ν στοιχείου).

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ἀρχὴ στὸν θερῷ τοῦ Α στοιχείου.

Περὶ τῆς ὁρθοδοξίου πίστεως.

α'. Περὶ τῶν ἀρνηταμένων τὴν ἀμώμητον ταυτηγι-
 τῶν Χριστιανῶν πίστιν, καὶ δικαὶος τοὺς μετακελομέ-
 νους τούτων προσίσθεις δεῖ.

β'. Περὶ αἵρεσικῶν, καὶ δικαὶος χρῆ δέχεσθαι τοὺς
 εἰς αἵρεσεων ἐπιειστρέφοντας.

γ'. Πώς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ήτοι
 συμπόσια.

δ'. Περὶ ἀγροῦ; καὶ πράσσεως. Νόμοι.

ε'. Περὶ ἀλογούσαμένων, ήτοι ζωοφθόρων.

Ϛ'. Περὶ ἀναγνωστῶν.

ζ'. Περὶ ἀναθέματος.

η'. Περὶ ἀντιμεντού.

θ'. Περὶ ἀποδημίας ἐπισκόπων καὶ υληρικῶν.

ι'. Περὶ ἀπολυτικῶν γραμμάτων.

ια'. Περὶ τῶν ἀρτικόντων ἐπισκόπων τὰς μὴ αν-
 τικούσας αὐτοῖς Ἑκκλησίας.

ιβ'. Περὶ τῶν ἀρκαδύτων ληστοικῶν τὰς ἀλλό-
 τριες.

INDEX CAPITUM.

Initium, faciente Deo, littera A.

1. De fide orthodoxa.

1. De iis qui inculpatae habent Christianorum fidem negantur, et quomodo, qui ex iis pœnitentiam agunt, admittendi sunt.

2. De hereticis, et quomodo qui ex heresi con-
 vertiuntur, admittendi sunt.

3. Quomodo agapas, quae vocantur, seu convivia celebrare debeat.

4. De emptione, ac venditione.

5. De irrationaliter fornicantibus, sive, qui cum
 brutis commercium habent.

6. De lectoribus.

7. De anathemate.

8. De antimensionib, seu promiensalibus.

9. De peregrinatione episcoporum et clericorum.

10. De litteris dimissorib.

11. De episcopis qui ecclesias ad se minime per-
 tinentes rapiunt.

12. De iis qui bona aliena furtim surripiunt.

13. De iis qui mulieres matrimonii causa rapiunt.
14. De predicatione.
15. De magistratibus, quales eos esse oporteat.
16. De mulieribus quae sunt in abscessu.
17. De impuberibus.
18. De excommunicatione.

Initium litteræ B.

1. De sacro baptismo.
2. De infantibus de quibus dubitatur, utrum baptizati fuerint, neene.
3. De infantibus Agatenerum baptizatis, et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.
4. De iis qui ex Judæis baptizantur.
5. De rege.
6. Quando rex intra septum altaris intrare debet.
7. Quod non oportet regem contumelia afficere.
8. De gradibus in matrimonio.
9. De iis qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem, et alia.
10. De vi et potentia.
11. De genuinis et spuriis sacrae Scripturæ libris.
12. De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidis.
13. De anno bissextili, sive intercalari.

Initium litteræ C.

1. De gradibus qui sunt in matrimonio.
2. De nuptiis concessis et prohibitis.
3. De iis qui nuptias legitimas abominantur.
4. De contrahentibus secundas, tertias, et plures nuptias, tam viris, quam mulieribus.
5. De muliere ad secundas nuptias transire volente, cuius maritus in peregrinatione vel expeditione interierit.
6. Quod presbyter qui nuptias digami benedixit, cum eo convivari non debeat.
7. Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent ludicris intenti esse.
8. De virginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.
9. De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.
10. De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.
11. De his qui matrimonio sibi copulant Deo consecratas.
12. Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat.
13. Quibus ex causis matrimonium solvatur.
14. De diaconissis et viduis.
15. De mulieribus desponsatis; in quo etiam de sponsalibus tractatur.
16. De clericis uxores suas prætextu religionis ejicientibus.
17. Quod episcopi ab uxoribus suis separari debent.

- ιγ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπὶ γάμῳ γυναικας.
- ιδ'. Περὶ ἀρβενομανίας.
- ιε'. Περὶ ἀρχόντων, ὃντοίους εἶναι δεῖ τούτους.
- ιζ'. Περὶ τῶν ἐν ἀφέδρῳ γυναικῶν.
- ιζ'. Περὶ ἀφηλίκων.
- ιη' Περὶ ἀφορισμοῦ.

Ἀρχὴ τοῦ Β στοιχείου.

- α'. Περὶ τοῦ ἄγιου βαπτίσματος.
- β'. Περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων νηπίων εἰς Ιεράθη σπήσαν.
- γ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων νηπίων τῶν Ἀγαρένων, καὶ περὶ τῶν βαπτιζομένων ωρὰ ἀνάρπων.
- δ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων εἰς Τουδάτων.
- ε'. Περὶ βασιλέως.
- ζ'. Πότε δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄγιον εἰσεῖται θυσιαστήριον.
- η'. Οὐτὶς βασιλέας ὑδρίζειν οὐ δεῖ.
- η'. Περὶ τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου.
- θ'. Περὶ τῶν βδελυτομένων τοὺς ἐννόμους γάμους, τὸν οἶνον, τὰ κράτα, καὶ ἔπερα.
- ι'. Περὶ βίᾳς καὶ δυναστείας.
- ια'. Περὶ βίᾳς τὴν θειας Γραφῆς γυναικῶν καὶ νύθων.
- ιβ'. Περὶ θεοθανάτου, ἡτοι τὴν ἁυτοὺς ἀναιρούντων.
- ιγ'. Περὶ βισέκτου.

Ἀρχὴ τοῦ Γ στοιχείου.

- κ'. Περὶ τῶν τοῦ γάμου βιθμῶν.
- β'. Περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ πεκαλυπτών. Νόμος.
- γ'. Περὶ τῶν τοὺς ἐννόμους γάμους βδελυτομένων.
- δ'. Περὶ διγάμων, τριγάμων, καὶ πολυγάμων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.
- ε'. Περὶ τῆς δευτερογάμησαι βιουλομένης γυναικὸς, ἐν τῇ διαδημήτῃ ἢ στρατείᾳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀφανισθέντος.
- ζ'. Οὐτὶς τῷ διγαμοῦντι οὐ δεῖ συνεστίδεσθαι τὸν ιερολογήσαντα πρεσβύτερον.
- η'. Οὐτὶς τοὺς εἰς γάμον ἀπιόντας Χριστιανούς, οὐ δεῖ παιγνίοις προσέχειν.
- η'. Περὶ τῶν γαμουμένων παρθένων γυναικῶν παρὰ γάμῳ τῶν οἰκείων γονέων.
- θ'. Περὶ γάμων παρανόμων συγγενειῶν.
- ι'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ γυναικας ἀρπαζόντων.
- ια'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ λαμβανόντων τὰ; τῷ Θεῷ ἀφιερωμένας.
- ιβ'. Οὐτὶς οὐ δεῖ γάμους συγαλλάττειν μετὰ αἱρετικῶν.
- ιγ'. Ο γάμος ἐκ ποιῶν αἰτιῶν λύεται.
- ιδ'. Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.
- ιε'. Περὶ γυναικῶν μεμνηστευμένων, ἐν ᾧ καὶ περὶ μνηστείας.
- ιζ'. Περὶ τῶν τὰς Ιδίας γυναικας ἐκβαλλόντων προφάσεις εὐλαβεῖται ἢ παραλόγως.
- ιζ'. Οὐτὶς τῶν ιδίων γυναικῶν χωρίζεσθαι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους.

εη'. "Οτι τῶν ιδίων γυναικῶν δεὶς τοῖς ιερωμένους ἁγιασταῖς, οἵτε τὰ δύια μεταχειρισθεῖς μέλοισαν.

εθ'. Περὶ τῶν γυναικῶν ευνεισάκτους ἔχοντων ἐπιεικῶν ή κληρικῶν.

ει'. Περὶ τῶν γυναικῶν συλλογομέτρων.

εια'. "Οτι γυναικας οὐ δεὶς πρεσβύτειμας γίνεσθαι.

ειβ'. "Οτι γυναικας οὐ δεὶς εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ ἄγιον θυσιαστήριον.

ειγ'. "Οτι τὰς γυναικας δεὶς ἐν Ιεκελησίᾳ σιγᾶν.

ειδ'. "Οτι οὐ δεὶς γυναικα ἀνδρικὴν περιβεδλῆσθαι στολὴν.

ειε'. "Οτι γυναικα λεχὸν οὐκ ἀναγκαῖον τὰς νεομισθμένας υἱοτελεῖς τηρεῖν.

ειζ'. Περὶ τοῦ γυναικα ἔχοντος δαιμονῶσαν.

ειζ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἀφέδρῳ, ήτοι τῶν ωσῶν ἐν βύσει.

ειη'. Περὶ τῶν γυναικῶν πρὸς τὸ ἀμβλῶσαι φάρμακα δεχομένων.

ειθ'. Περὶ γυναικὸς τῆς ἀμελῶς ἔχούσης περὶ τὸ κύημα, ή ἐκτιθεμένης.

ειλ'. Περὶ τῶν γυναικῶν παρθένους βιαζομένων.

ειλ'. Περὶ γοητείας.

'Αρχὴ τοῦ Δ στοιχείου.

α'. Περὶ δαιμονώντων, ή δαιμονῶν ὑποκρινομένων.

β'. Περὶ δινειστῶν καὶ δανειού καὶ διενέγρων.

γ'. Περὶ διαζυγίου.

δ'. Περὶ διαθήκης.

ε'. Περὶ διακόνων.

ζ'. Περὶ διγάμων.

ζ'. Πῶς δεὶς διδάσκειν τὸν λαὸν τοὺς ἱπποκέπους καὶ πρεσβυτέρους.

η'. Περὶ δίκαιασθησής.

θ'. Περὶ δίκαιαστρῶν, καὶ τῶν δίκαιας ἔχοντων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ἐν ᾧ καὶ περὶ κατηγόρων καὶ μαρτύρων.

ι'. "Οτι δις δεὶς τὸ αὐτὸ δικαιεῖν οὐ χρή.

ια'. Περὶ τῶν διωκόντων τινὰς δι' εὐσέβειαν.

ιβ'. Περὶ δούλων ἐλευθερίας ή κληρώσεως. Νόμοι.

ιγ'. Περὶ δωρεῶν. Νόμοι.

'Αρχὴ τοῦ Ε στοιχείου.

α'. Περὶ ἐγγύης. Νόμοι.

β'. Περὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγράφων.

γ'. Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν.

δ'. Περὶ τῶν πολιτεικῶν.

ε'. Περὶ εἰρηνικῶν γραμμάτων.

ζ'. Περὶ εἰκόνων θεῶν.

ζ'. Περὶ ἐμπρησμοῦ. Νόμοι.

η'. Περὶ ἐμφυτεύσεως.

1002
18. Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere debent, cum sacra tractaturi sunt.

19. De habentibus in conubio mulieres extraneas episcopis, aut clericis.

20. De iis qui in balneis una cum feminis se lavant.

21. Quod mulieres seniores seu presidentes fieri non oporteat.

22. Quod mulieres ad sacrum altare introire non oporteat.

23. Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.

24. Quod mulieres cum viris commercium habere, et vestes viriles induere non oportet.

25. Quod puerora ad stata jejunia observanda non tenetur.

26. De eo qui uxorem dæmone obsecsam habet.

27. De mulieribus menstruatibus, sive quae fluxum patientur.

28. De mulieribus pharmaca ad abortionem ciedam sumentibus.

29. De muliere quae fetum negligit, aut expedit.

30. De iis qui virginis stuprant.

31. De maleficis.

Initium litteræ Δ.

C 1. De iis qui a dæmone corripiuntur, et qui se a dæmone correptos esse simulant.

2. De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.

3. De divorcio.

4. De testamento.

5. De diaconis.

6. De digamis.

D 7. Quomodo episcopos et presbyteros populum ducere oportet.

8. De justitia.

9. De judiciis, et de clericis et laicis causas habentibus, in quo de accusatoribus et testibus.

10. Quod ob id ipsum bis vindicare non oporteat.

D 11. De iis qui aliquos propter religionem persecutur.

12. De servorum manumissione, et ad clerum admissione.

13. De donationibus.

Initium litteræ Ε.

1. De fidejussione.

2. De consuetudinibus Ecclesiae non scriptis.

3. De moribus Graecanicis.

4. De moribus politicis.

5. De pacificis litteris.

6. De sacris imaginibus.

7. De incendio.

8. De emphytensi.

9. De vestibus ad sacerdos pertinentibus.
 10. De pignoribus.
 11. De privilegiis et praeminentiis quas habent ecclesia et episcopi.
 12. De ecclesiarum aedificatione et consecratione.
 13. De iis qui in ecclesiam confugunt.
 14. Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.
 15. Quod intra ecclesias non oportet agapas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos ejus ambo us capponam habere, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.
 16. Quod ecclesiae bona inalienabilia esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare.
 17. De episcopis.
 18. Quod episcopos a propriis utoribus separari decet.
 19. De episcopis qui ecclesias per principum potentiam conseculi sunt.
 20. De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesiam, quae illum sortita est, adire, vel prosectorum et non susceptus est, vel qui non potest accedere, eo quod ab ethnicis ecclesia definitur.
 21. De episcopatibus quae sunt metropoles, et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitanos.
 22. Quod episcopatus et monasteria revocare, si coniuncta facta sint diversoria, episcopos oportet.
 23. De privatis episcopi beneficiis, et quomodo ecclesiae negotia illum administrare oportet.
 24. Quod episcopum honorum ecclesias econsumum habere oportet.
 25. Quod monasterium aedificare in ecclesie suae honorum damnum episcopum non oportet.
 26. Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet.
 27. Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitanis illius bona diripi non oportet, sed ei qui post ordinandus est, reservari.
 28. Quod non oportet episcopum ad presbyteri gradum destringere.
 29. Quod episcopus monachorum more delonsus sacerdotio excidit.
 30. Quod non oportet in pago vel in parva aliqua civitate episcopum constitui.
 31. De chorepiscopis.
 32. De perjurio.
 33. De tutoribus et curatoribus.
 34. De eunuchis.
 35. De precium ordine.
 36. De exorcistis.

- A** θ'. Περὶ ἐνδυμάτων ἀρμοδίων τὰς ἱερωμένως.
 ι'. Περὶ ἑνεχόρων.
 ια'. Περὶ ὃν ἔχουσιν αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβειῶν καὶ προνομίων.
 ιβ'. Περὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.
 ιγ'. Περὶ τῶν ἐν ἐκκλησίᾳ προσφύγων.
 ιδ'. "Οτις οὐδὲ δεῖ ἐν ἐκκλησίαις δύο πάλεων ίπειν εἰναι κληρικόν.
 ιε'. "Οτις οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας ἕνδον τὰς λεγομένας ἄγαπας ή συμπάσια γίνεσθαι, ή τῶν Ἱερῶν τεστητῶν ἕνδον περιβόλων κατηλεῖται εἶναι, ή τι κατ' ἡμίπολεων προτίθεσθαι, ή κτήνος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ή τινα μετέ γυναικός καταμένειν.
 ιζ'. "Οτις τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκποιηταί εἰναι δεῖ· καὶ ὅπως δεῖ τοὺς ἐπίσκοπους ταῦτα διοικεῖν.
 ιγ'. Περὶ ἐπισκόπων.
 ιη'. "Οτις τοὺς ἐπίσκοπους χωρίζεσθαι δεῖ τῶν ἑλλήνων γυναικῶν.
 ιθ'. Περὶ ἐπισκόπων ἐκκλησίας λαμβανόντων δὲ προστασίας ἀρχόντων.
 ιχ'. Περὶ ἐπισκόπου χειροτονηθέντος καὶ μὴ καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὔτῷ ἐκκλησίαν, ή ἀπελθόντος καὶ μὴ δεχθέντος ή μὴ δυνηθέντος ἀπελθεῖν τῷ ὑπὸ ἕνων τὰς ἐκκλησίας κατέχεσθαι.
 ικ'. Περὶ ἐπισκόπων μητροπολεων γινομένων, εἰπεῖ δι τοῦ οὐδὲ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ δύο εἶναι μητροπολίτας.
C ιξ'. "Οτις δεῖ τοὺς ἐπίσκοπους τὰς ὑποκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀγακαλεῖσθαι, εἰ κοινά γένοντο καταγύρω.
 ιχ'. Περὶ τῶν τοῦ ἐπίσκοπου θικῶν πράγματων, καὶ ὅπως δεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικεῖν αὐτόν.
 ιδ'. "Οτις εὖν ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον ἔχει δεῖ τοὺς τῆς ἐκκλησίας πράγματα.
 ιε'. "Οτις οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον μοναστήριον κτίζειν ἐπὶ λύμῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πραγμάτων.
 ιζ'. "Οτις δεῖ τὸν ἐπίσκοπον χορηγεῖν τοῖς ἕνδον; Εἶχουσι τῶν κληρικῶν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πράγματων.
 ιχ'. "Οτις δεῖ τὸν ἐπίσκοπον τελευτήσαντος οὐ χρὴ τὸ τούτου πράγματα ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ή τοῦ μητροπολίτου ἀρπάζεσθαι, ἀλλὰ φυλάσσεσθαι τῷ χειροτονηθέσθαι μέλλοντι.
 ιη'. "Οτις οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατεύναι βαθμόν.
 ιθ'. "Οτις δὲ ἐπίσκοπος κατὰ μοναχοὺς ἀποκαρεῖ τῆς Ἱερωσύνης ἐκπίπτει.
 ιχ'. "Οτις οὐ δεῖ γίνεσθαι ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ ή πόλει μικρῇ.
 ια'. Περὶ χωρεπισκόπων.
 ιβ'. Περὶ ἐπιορχίας.
 ιγ'. Περὶ ἐπιτρίπων καὶ κουρατόρων.
 ιδ'. Περὶ εὐνόσων.
 ιε'. Περὶ εὐχῶν εὐταξίας.
 ιζ'. Περὶ ἐφοριστῶν.

'Αρχὴ τοῦ Ζ στοιχείου.

α'. Περὶ τοῦ ζέντος ὑδάτος τοῦ τοῦ θείοις μυστηρίους ἐμβαλλομένου.

β'. Περὶ ζωγραφίας δι' ἡδονῆς τὰς φυχὰς λυματομένης.

γ'. Περὶ ζωοφόρων ήτοι ζῷονοδατῶν.

'Αρχὴ τοῦ Η στοιχείου.)

α'. Περὶ ἡγουμένων.

β'. Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν χωροτονούμένων κληρικῶν.

γ'. Περὶ τοῦ τῆς ἡμέρας διαστήματος.

'Αρχὴ τοῦ Θ στοιχείου.

α'. Περὶ θεάτρων καὶ θυμελειῶν διαφόρων παιγνίων.

β'. Περὶ θεολογίας καὶ δρθοδόξου πίστεως.

γ'. Περὶ τῶν ἀγίων Θεοφάνειών.

δ'. Περὶ τῶν θυσιαστήρια ιστάντων κληρικῶν παρὰ γνώμην τῶν οἰκείων ἐπισκόπων.

ε'. "Οτι εἰς τὸ δικτυον θυσιαστήριον ιερωμένοις; μάνοις ἐπιβαλλεῖν ἀσφαλές· εἰσέρχονται δὲ καὶ βασιλεῖς, διό τὰ δύο τῇ θείᾳ τραπέζῃ προσοίσειν μάλλουσι· λαϊκοῖς δὲ ἢ γυναικῖν εἰσίναι ἀπειρηται.

'Αρχὴ τοῦ Ι στοιχείου.

α'. Περὶ ιερῶν σκευῶν καὶ ιεροσυλλασ.

β'. "Οτι οὐ δεῖ ἐνδον τῶν τοῦ ιεροῦ περιβόλων τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἢ καπηλεῖς εἶναι, ἢ τι κατ' ἔμποροιαν περιτίθεναι, ἢ κτήνος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τίνα μετὰ γυναικῶς καταμένειν.

γ'. Περὶ τῆς θείας ιερουργίας.

δ'. Περὶ Τουδάλων, καὶ διὰ μετ' αὐτῶν κοινωνίαν διᾶς ἔχειν οὐ δεῖ τοὺς πιστούς.

'Αρχὴ τοῦ Κ στοιχείου.

ε'. Περὶ τῶν καθαιρεθέντων ἡδη ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ ὑπὸ πέσεων ἐπισκόπων καθαιροῦνται.

β'. Περὶ τῶν καινιζομένων ἐκ βασιλέων ἐκκλησῶν ἢ πόλεων.

γ'. Περὶ καινοτομιῶν.

δ'. Περὶ Καλανῶν, καὶ κληδονισμῶν.

ε'. Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ πάσους, καὶ ποιους δεῖ κανόνας κρατεῖν.

ζ'. Περὶ κανονικοῦ.

ζ'. "Οτι: εἰς καπηλεῖν οὐ δεῖ τὸν κληρικὸν εἰσένειν.

η'. Περὶ καρπεφορίας τῆς εἰς τοὺς θείους ναούς.

θ'. Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ τίνας εἰς κατηγορίαν δεκτοῖς, καὶ τίνες διδεκτοῖς.

ι'. Περὶ κατηχουμένων.

ια'. Τίνας δεῖ κληρονομεῖν τὰ ἴδια τοῦ επισκόπου.

ιβ'. Περὶ κληρονομίας καὶ ἀποκλήρων υἱῶν· ἢ γονών.

ιγ'. "Οτι: κληροῦσθαι δεῖ καὶ τοὺς μὴ καταγομένους ἐκ γένους ιερατικοῦ, εἰ δῆιοι εἰεν.

INDEX CAPITUM.

Initium litteræ Z.

1. De fervente aqua sacris mysteriis injicienda.

2. De picturis per voluptatem animam corruptientibus.

3. De iis qui cum bestiis rem habuerunt.

Initium litteræ H.

1. De præfectis.

2. De eorum astate, qui clerici sunt ordinandi.

3. De diei spatio.

Initium litteræ G

1. De theatris et diversis scenicis ludis.

2. De theologia et orthodoxa fide.

3. De sanctis Theophanis.

4. De clericis, qui præter suorum episcoporum sententiam altaria statuunt.

5. Quod ad sacram altare sacratis solis ascendere permittitur; ingrediuntur vero imperatores, quando ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laici autem, vel mulieribus ingredi prohibetur.

Initium litteræ I

1. De sacris vasis et sacrilegio.

2. Quod non oportet intra templi ambitus agapas dictas celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum abeque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere remanere.

3. De sacro ministerio.

4. De Judeis, et quod non oportet fideles cum illis omnino communionem habere.

Initium litteræ K.

1. De depositis episcopis et clericis, et a quo episcopis deponuntur.

2. De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo exstructis.

3. De ianitionibus.

4. De Kalendis et divinationibus.

5. De canonicis ecclesiasticis, et quot canones valere oportet.

6. De canonico.

7. Quod clericum in cauponam ingredi non deceat.

8. De fructibus in divina templo offerendis.

9. De episcoporum et clericorum accusatione; et quiuam ad accusationem admittendi sunt, et quiuam non admittendi.

10. De catechumenis.

11. Quinam debent rerum episcopi hæredes constitui.

12. De hæreditate, et ex hæredibus aliis aut parentibus.

13. Quod in clerum ordinari oportet eos, qui etiam ad genus sacerdotiale non referuntur, si digni sint.

14. Quod non oportet clericos transponi.
 15. Quod clericis indigentibus ex ecclesiæ facultatibus suppeditare oportet.
 16. Quod non oportet clericos episcopi defuncti bona surripere.
 17. Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiæ administrare.
 18. Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia.
 19. Quod clerici non absolute ordinantur.
 20. Quod ecclesiæ et monasteriorum clericos sub episcopi potestatem esse oportet.
 21. Quod clericus, ex quo in aliquod peccatum incidenterit, deponitur, non autem segregatur.
 22. Quod clerici, qui ad sibiorem gradum ascendere volunt, eo, quem nunc habent, excidunt.
 23. De furto.
 24. Quod non oportet cum excommunicato communicare.
 25. De eis, qui non communicaunt, saera administratione facta, vel per tres Dominicæ communionem procrastinant.
 26. Quod non oportet jamjam mortuorum corporibus communionem dare.
 27. Quod non oportet eum qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.
 28. Quando communicat somnio pollutus.
 29. Quod divisa communionis gratia nihil accipere oportet.
 30. De iis, qui cum presbytero uxorem habento communicare ambigunt.
 31. De presbyterorum et laicorum ordine in communione.
 32. Quod non decet clericos vel monachos seculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris.
 33. De enraitoribus.
 34. De judicis, quibus clericos et monachos iudicari oportet, et de judicibus electiis,
 35. De eis qui aleis et obrietatibus vacant.
 36. Quod in Dominicæ præcipue oportet episcopos populum docere.
 37. Quod die Dominicæ non oportet jejunare, vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri.
 38. De codicillo.

Initium litteræ A.

1. De episcopis a laicis factis.
2. De episcopis vel clericis vel monachis qui in laici ordinem veniunt.
3. Quod laicos in ecclesia docere non oportet.
4. De sancta administratione.
5. De Latinis.
6. De latronibus pœnitentiâ agentibus.
7. De iis qui latrones interficiunt.

- A** ιδ'. "Οτι ού δει τοὺς κληρικούς μετατίθεσθαι εἰ'. "Οτι τῶν κληρικῶν τοῖς ἐνθάδες ξυνουσιν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας δει χρηγεῖν.
 ιζ'. "Οτι ού δει τοὺς κληρικούς ἀρπάζειν τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἐπισκόπου τεράγματα.
 ιζ'. "Οτι ού δει κληρικὸν ἔνα θν θυσιν εἶναι πόλεσιν, ή ἐν μιᾷ πόλει δύο ἐκκλησίας ὑπηρετεῖν.
 ιη'. "Οτι ού δει τοὺς κληρικούς πράττειν τις φένει τῷώμης τοῦ ἐπισκόπου.
 ιθ'. "Οτι οὐδὲ οἱ κληρικοὶ ἀπολελυμένως ἔχειρον γοῦντο.
 ικ'. "Οτι τοὺς κληρικούς τῶν ἐκκλησῶν καὶ μοναστηρίων ὑπὸ τὴν ἐκουσίαν εἶναι δει τοῦ ἐπισκόπου.
 ια'. "Οτι δὲ κληρικὸς, ἐν ᾧ ἀν περιπόσῃ ἀμαρτήματι, καθαιρεῖται μόνον, ού μήν καὶ ἀφορίζεται.
 ιβ'. "Οτι τῶν κληρικῶν οἱ πρὸς μείζονα βαθύμων δινέναι μή πειθόμενοι, ἐπιπτουσι καὶ ού νῦν εἰσι.
 ιγ'. Περὶ κλοπῆς.
 ιδ'. "Οτι ού δει κοινωνεῖν τῷ ἀκοινωνήτῳ.
 ιε'. Περὶ τῶν μή κοινωνούντων τῆς Ἱερᾶς τελουμένης λειτουργίας, ή τὴν κοινωνίαν ἐπὶ τρεῖς Κυριακὰς ἀναβαλλομένων.
 ις'. "Οτι ού δει κοινωνίαν διδόναι ταῖς σώμασι τῶν ἡβη τελευτήσαντων.
 ιζ'. "Οτι τὸν κοινωνήσειν μέλλοντας ού δει προσέτανται τῇ ίδιᾳ γυναιξὶ.
 ιη'. Πότε κοινωνεῖ δινειρασθεῖς.
 ιθ'. "Οτι τῆς Θείας κοινωνίας χάριν ού δει μεταλαμβάνειν.
 ικ'. Περὶ τῶν κοινωνεῖν διακριθομένων ἀπὸ προστέρου γεγαμτόστος.
 ια'. Περὶ τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εὐταξίᾳ πρεσβυτηρον καὶ λαϊκῶν.
 ιβ'. "Οτι κοσμικὸς φρονεῖδες ού δει μετέναι κληρικούς ή μοναχούς, εἰ μή του κατ' ἐπιτροπὴν βασιλέως.
 ιγ'. Περὶ κοινωνεῖν μεταλαμβάνειν.
 ιδ'. Περὶ τῶν κοινωνεῖν δει τὸν λαόν.
 ιε'. "Οτι ἐν Κυριακῇ ού δει νηστεύειν, ή γόνον κατενιν, ή ἀργάζεσθαι, ή θεώρια γίνεσθαι.
 ιη'. Περὶ καδικέλλου.
 ιη'. Αρχὴ τοῦ Α στοιχείου.
 ια'. Περὶ τῶν ἀπὸ λαϊκῶν γνομένων ἐπισκόπων.
 ιβ'. Περὶ τῶν εἰς λαϊκούς τάξιν ἐργομένων ἐπισκόπων, ή κληρικῶν, ή μοναχῶν.
 ιγ'. "Οτι τοὺς λαϊκούς ἐπ' ἐκκλησίας ἐιδάσκειν ού δει.
 ιδ'. Περὶ τῆς Θείας λειτουργίας.
 ιε'. Περὶ Λατίνων
 ιζ'. Περὶ ληστῶν μετανοούντων.
 ιζ'. Περὶ τῶν ἡγετῶν ἀναιρούντων.

γ'. Περὶ τῶν ληστρικῶν ἀρπαζόντων τὰ ἀλλοτρία. Α
δ': "Οτι λούεσθαι σὸ δεὶ τὸν ἄνδρα δμοῦ ταῖς γυναιξὶν.
ε'. Περὶ τῆς λοχείας τῆς ἀλοχεύου. Θεράπου,
ια'. Περὶ λύσεως; γάμου.

Δρυχὴ τοῦ Μ στοιχείου.

α'. Περὶ μάργων, μαθηματικῶν, καὶ μάντεων, έτι
δὲ ἀστρολόγων, ἐπαιδῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ γονιαῖων,
φαρμακεῶν, καὶ περιάπτων.

β'. Περὶ μαλακίας.

γ'. Περὶ μεθυστῶν.

δ'. Περὶ μετασέστως καὶ μεταβάσεως; ἐπισκόπων
καὶ χληροκόπων..

ε'. "Οτι τοὺς μετανοοῦντας σὸ δεὶ ἀποβάλλεσθαι.

ζ'. Περὶ τῶν τῆς μετανοίας τόπων.

η'. "Οτι κατὰ τὴν τῶν μετανοοῦντων διάθεσιν
ἔχοστι τῷ ἐπισκόπῳ ή ἀνίναι; ή ἐπιτείνει τούτοις τὰ
ἀποτίμα.

η'. "Οτι δεὶ τοὺς έτι μετανοοῦντας, τῆς τελευτῆς
ἀφοιταμένης, τῆς θείας ἀξιοῦσθαι κοινωνίας· εἰ δὲ
ἀνακληθεῖν, ταῦτης κάλιν ἀπέχεσθαι.

θ'. "Οτι τῶν μετανοοῦντων τοὺς λογισμοὺς δέχε-
σθαι, καὶ λύσιν καὶ δεσμεῖν τὰ ἡμερητήμενα, τοὺς ἐπι-
σκόπους ἀδόθη· κατ' ἐπιτροπὴν δὲ τούτους, καὶ τοὺς
πρεσβυτέρους.

ι'. Περὶ μιαροφαγησάντων.

ια'. Περὶ μύρων καὶ σκηνικῶν.

ιβ'. Περὶ μισθίστων.

ιγ'. Περὶ μνηστείας.

ιδ': Περὶ μοιχείας.

ιε'. Περὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν.

ιη'. Περὶ τοῦ δγίου μύρου.

Ἀρχὴ τοῦ Ν στοιχείου.

α'. Περὶ νεῶν οἰκεδερῆς καὶ καθιερώσεως.

β'. "Οτι σὸ δεὶ ἔνδον τῶν τοῦ νεῶν περιθῶλων οὐμ-
πόσια γίνεσθαι, ή καπηλεῖα εἶναι, ή τι κατ' ἀμπο-
ρίαν προτίθεσθαι, ή κτήνης χωρὶς ἀνθράκης εἰσάγειν,
ή τινα μετὰ γυναικῶς καταμένειν.

γ'. Περὶ νηστῶν ἐκτιθεμένων, ή ἀμφιθεάλλομένων,
εἰ διαπτίθεσθαι.

δ'. Περὶ νηστείας.

ε'. "Οτι σὸ δεὶ νηστεύειν ἐν τοῖς Σάββασις καὶ ταῖς
Κυριακαῖς.

ζ'. "Οτι τοὺς νηστεύοντας οὐχ ἀς βιθελυτῶν τῶν
βρωμάτων ἀπέχεσθαι δεῖ..

ζ'. Περὶ νόμου.

η'. Περὶ νομῆς.

Περὶ τοῦ Ξ στοιχείου.

α'. Περὶ ξανάνω καθαίρεσεως.

β'. "Οτι δεὶ τοὺς ξένους τῶν χληρικῶν ὑποδί-
χεσθαι.

Ἀρχὴ τοῦ Ο στοιχείου

α'. "Οτι οἰκανούμον έχειν δεῖ τὸν ἐπίσκοπον καὶ
τὸν ἡγούμενον.

β'. Περὶ οἰωνισμῶν.

γ'. Περὶ ὀνειρασθέντος.

δ'. Περὶ δρκῶν.

ε'. De iis qui fortior aliena stripiunt.

ζ'. Quod viros sicut cum mulieribus lavare non
oportet.

η'. De puerperio impollitiae. Virginis.

ιη'. De matrimoniī solutione.

Initium litteræ Η.

η'. De magis, mathematicis, et variis, ut et
astrologis, incantationibus, præstigijs, veneficiis, et
amuletis.

2. De molitiae.

3. De chriis.

4. De transpositione et translatione episcoporum
et cleroīorum.

5. Quod penitentes non oportet rejici.

6. De penitentia locis..

7. Quod juxta penitentium dispositionem epi-
scopo supplicium illis vel remittere vel excludere
liceat.

8. Quod oportet penitentiam adhuc agentes,
instante morte, sanctam communionem parti-
cipare: si recuperaverint, illa rursum abstinere.

9. Quid penitentium confessiones accipere, et
solvere, et ligare peccatores episcopis conceditur;
illorum vero consensu aliquam presbyteris.

10. De iis, qui impuris cibis vesicantur.

11. De mimis et scenicis.

12. De elocatione.

13. De sponsalibus.

14. De adulterio.

15. De monasteriis et monachis..

16. De sancto unguento.

Initium litteræ Ι.

1. De templorum dedicacione, et consecratione,

2. Quod non oportet intra templi ambitus con-
vivia fieri, vel cauponas esse, vel aliquid ventum
exponi, vel jumentum absque necessitate introdu-
cere, vel aliquem contumacem permanere.

3. De infantibus expostis, vel de quibus dubita-
tur an baptizati fuerint..

4. De jejuniis.

5. Quod non deceat in Sabbathis aut Dominicis
jejunare.

6. Quod jejunantes a cibis abstinere debent, haul-
temen quasi in se execrabilibus.

7. De iure.

8. De possessione.

Initium litteræ Ζ.

1. De tollendis simulacris.

2. Quod clericos deceat hospites in territorio sua-
ciperē.

Initium litteræ Ο.

1. Quod episcopum apud se aconomum ac pre-
fectum habere oporteat.

2. De auguriis.

3. De iis qui se noctu polluant.

4. De juramentis.

Initium litteræ II.

1. De gesticulationibus thymelicis.
2. De clericis in taberna comedentibus.
3. De episcopali audientia.
4. De feminis quæ votum castitatis suscipiunt.
5. De jejuniis in Parasceve.
6. De deposito sive fideicommissu.
7. De sacro Paschate.
8. De patriarcha.
9. De visitatoribus, sive exarchis.
10. De fide orthodoxa.
11. De avaritia et rapina.
12. Qnonam modo oporteat Patres spirituales se gerere erga confidentes.
13. Quod animalibus suffocatis vesci haud licet.
14. De pœnis.
15. De fornicatione.
16. De illo qui fornicari cupit, nec tamen actu fornicatur.
17. De iis qui meretrices sunt.
18. De privilegiis et immunitatibus prælatorum ac ecclesiarum, atque etiam de provinciis istorum.
19. De jure presbyterorum.
20. De re dotali.
21. De proditoribus.

Initium litteræ P.

4. De viris ac mulieribus qui involuntario pro-fluvio laborant.

Initium litteræ Z.

1. Quod in Sabellis minime jejunare oporteat.
2. De iudicis scencieis.
3. Quod non oportet in pavimento crucem scribere, sed et ita expressas delere.
4. De pactis et contractibus.
5. De conviviis.
6. De iis qui sacras synaxes ritant.
7. De clericis qui extraneas mulieres sunt.
8. De iis qui aliis consciū sunt, nec tamen dilecta illorum clericis constiuentur.
9. De synodis quotannis habendis.
10. De litteris commendatitibz.
11. De his qui conjurations et fraternitates, aut seditiones struunt.
12. De schismaticis.

Initium litteræ T.

1. De ordine clericorum.
2. De sepultura.
3. Quod mortuos baptizare minime liceat, neque horum cadaveribus sacra mysteria præbere.
4. De clericorum filiis.
5. De sacra Quadragesima, et ritibus qui in ea observantur.
6. De jejuniis feriæ qualitate.

'Αρχὴ τοῦ Π στοιχείου.

- α'. Περὶ παιγνίων θυμελικῶν.
 β'. Περὶ τῶν ἐν πανδόχειώ τεσθάντων κληροκονίων.
 γ'. Περὶ παραιτήσεως ἐπιστόπων.
 δ'. Περὶ τῶν παρθενίαν ἔλομένων γυναικῶν.
 ε'. Περὶ τῆς ἐν Παρασκευῇ νηστείας.
 ζ'. Περὶ παρακαταθήκης.
 η'. Περὶ τοῦ ἀγίου Πάσχα.
 ι'. Περὶ πατριάρχου.
 θ'. Περὶ περιστενῶν, ἃ τοι εἰδάρχων.
 ι'. Περὶ πίστεως δροδοδέξου.
 ω'. Περὶ πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς.
 ιφ'. Πῶς δε τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας οἰκεῖαν τοὺς αὐτοῖς ἑσμολογεύμενους.
 ιγ'. "Οτι οὐ δεῖ πινετὰς ζῶντας ἀσθενεῖν.

B

- εδ'. Περὶ ποινῶν.
 ιε'. Περὶ πορνείας.
 ιε'. Περὶ τοῦ πορνεύσαι ἐπιθυμήσαντος καὶ μὴ πράξαντος.
 ιζ'. Περὶ πορνοβοσκῶν.
 ιη'. Περὶ προσεβέλων καὶ προνομίων, ὃν ἔχουσιν εἰδρυετές καὶ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ περὶ τῶν παρεκτιῶν εἰτῶν.
 ιθ'. Περὶ ὃν ἔχουσιν εἰ πρεσβύτερος δικαιατείνει.
 ιχ'. Περὶ προικών πραγμάτων.
 ικ'. Περὶ προδοτῶν.

'Αρχὴ τοῦ Ρ στοιχείου.

- α'. Περὶ τῶν ἐν βύσαις ἀπραιτέω γενομένων δι-
 θρῶν τε καὶ γυναικῶν.

'Αρχὴ τοῦ Σ στοιχείου.

- α'. "Οτι τοῖς Σάδδασιν οὐ δεῖ νηστεύειν.
 β'. Περὶ σκηνικῶν.
 γ'. "Οτι σταυρὸν ἐν ἑδάφες γράφειν οὐ δεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς δηνας ἀπαλεῖσθειν.
 δ'. Περὶ συμβολάσιων καὶ συμφώνων. Νόμος.
 ε'. Περὶ συμποσίων.
 ζ'. Περὶ τῶν τὰς Ιερὰς συνάξεις ἀποστρεφομένων.
 η'. Περὶ τῶν συνεισάκτους γυναικας ἐχόντων κληρικῶν.
 ιη'. Περὶ τῶν συνεπισταμένων κληρικας ἀμαρτήματα καὶ μὴ διμολογούντων.

D

- θ'. Περὶ τῶν συνδῶν τῶν ἐτησίων γενομένων.
 ι'. Περὶ συστατικῶν γραμμάτων.
 ια'. Περὶ τῶν συνωμοσίας, ἢ φατρίας, ἢ στάσεις ποιεύντων.
 ιβ'. Περὶ σχισματικῶν.

'Αρχὴ τοῦ Γ στοιχείου.

- α'. Περὶ τῆς τάξεως τῶν κληρικῶν.
 β'. Περὶ ταφῆς.
 γ'. "Οτι τοὺς τελευτήσαντας οὐτε βαστίζεται θεμιτῶν, οὐτε τοῖς σώμασιν αὐτῶν κοινωνίζεται.
 δ'. Περὶ τῶν τάκινων τῶν κληρικῶν.
 ε'. Περὶ τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστής, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων ἰθῶν.
 ζ'. Περὶ τῆς ἐν Τετράδι νηστείας.

- ζ'. "Οτι τόκους λαμβάνειν ἀπειρηται πωντι κλη-
ρικῷ, καὶ περὶ τόκων. Νόμος.
η'. Περὶ τοῦ τρισαγίου δικαιου.
θ'. "Οτι τὰ; τρίχας τῆς περιπολῆς οὐ δεῖ καλλο-
πίζειν.
ι'. Περὶ τυμωρώγχων.
ια'. "Οτι τύπτειν κληρικοῖς οὐκέται.

'Αρχὴ τοῦ Υ στοιχείου.

- α'. Περὶ θύρων.
β'. Περὶ Τύροκαραστατῶν αἱρετικῶν.
γ'. Περὶ υιοθεσίας.
δ'. Περὶ διηγετῶν ήτοι ύποδιακόνων,
ε'. Περὶ διωδόλου.

'Αρχὴ τοῦ Φ στοιχείου.

- α'. Περὶ θαλκίδου.
β'. Περὶ φαρμακῶν καὶ μάγων.
γ'. Περὶ φθορᾶς παρθένων.
δ'. Περὶ φιλαργυρίας.
ε'. Περὶ φύνων ἔκουσίων καὶ ἀκουσίων.
ζ'. Περὶ τῶν φονεύσαντων έκαντος.
η'. Περὶ τῶν φονεύσαντων γυναικῶν διὰ φαρμάκων
τὰ διμόρφα.
θ'. "Οτι οὐ δεῖ φυλακτήρια ποιεῖν.
ι'. Περὶ τῶν ἐν φυλακαῖς καταχρίτων.

'Αρχὴ τοῦ Χ στοιχείου.

- α'. "Οπως τῶν χειροτονουμένων ἐπισκόπων αἰψῆ-
φοι γίνονται, καὶ περὶ τῆς γινομένης ἐν ταύταις;
ἐπιπλογίας

β'. "Οτι τὰς τῶν χειροτονουμένων φήσους οὗτε
παρ' ἀρχόντων οὖσε περὶ τοῦ δῆμου. γίνεσθαι χρή.

γ'. Περὶ τοῦ χρήνου οἵ ἐντὸς δεῖ τοὺς ἐπισκόπους
χειροτονεῖσθαι...

δ'. "Οποίους εἴναι δεῖ τοὺς χειροτονουμένους ἐπί-
σκόπους, καὶ τίνα περὶ πάντων γινώσκεται χρή.

ε'. "Ἐπὶ πάσιν ἐπισκόπων χειροτονοῦνται οἱ ἐπί-
σκόποις καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

ζ'. "Οτι τὸν χειροτονθήσεσθαι μέλλοντα ἐπίσκο-
πον δεῖ πρότερον τῆς ιδίας χωρίζεσθαι γυναικός.

η'. Περὶ τῆς τῶν χειροτονουμένων ἡλικίας.

θ'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονεῖν ἔτερον ἀντ' αὐτοῦ τὸν
ωλευτῶντα ἐπίσκοπον.

ι'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι τινα ἐπίσκοπον, η
πρεσβύτερον, η δάκουν, ἀν. μη πρότερον τοὺς ἐν
τῷ οἰκῳ αὐτοῦ πάντας ποιήσῃ Χριστεγνούς.

ξ'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἀθρόον τὸν λαΐνον.
ἐπίσκοπον, οὐδὲ τὸν ἄρτι φωτισθέντα [καὶ διὰ ποιας
αἰτίας δὲ κληρικός τῆς ἱερωσύνης ἀφαιρεῖται].

ια'. Πότε χειροτονεῖται εὐνοῦχος; ἐπίσκοπος η κλη-
ρικός, η δάκως τὸ σῶμα λελωβημένος.

ιβ'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν ἐκ-
κλησίᾳ, ης δὲ προτοτάξιμος Εἰτι περίστειν.

ιγ'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν πόλεις
μικρῇ η κώμῃ.

ιδ'. Περὶ χειροτονίας χωρεπισκόπων.

- α. Quod interdictum sit clericis usuras accipere,
et de usuris.
8. De hymno trisagio.
9. Quod capillos capitilis delicatus ornare hand-
licet.
10. De sepulcrorum violatoribus.
11. Quod clericis verberare quenquam non per-
mittitur.

Initium litteræ Υ.

1. De injuriis.
2. De Hydroparastatis hereticis.
3. De adoptione.
4. De ministris sive hypodiacaonis.
5. De donatione ante nuptias.

Initium litteræ Φ.

1. De lege Falcidia.
2. De veneficis et magis.
3. De stupro.
4. De φιλαργυρίᾳ.
5. De homicidio voluntario. et iuvoluntario.
6. De suicidio.
7. De cædibus bellicis, et latronum interfectori-
bus..
8. De mulieribus quæ medicamentis fetus suos
enecant.
9. Quod phylacteria facere minime oportet.
10. De dannatis, qui in carcere servantur.

Initium litteræ Χ.

1. Quanagn ratione ordinandorum episcoporum
sunt electiones, et de libibus quæ circa illas obo-
riuntur.
2. Quod minime oporteat ordinandorum electio-
nes vel a magistratu, vel a populo fieri.
3. De tempore, intra quod episcopos ordinari
oportet.
4. Quales esse eos oportet qui episcopi ordinandi
sunt, et quemam præceteris scire.
5. Quot episcopi ad ordinationem episcopi. et te-
liquorum clericorum requiruntur.
6. Quod eum qui in episcopum ordinandus est,
oporteat ab uxore sua separari.
7. De astate ordinandorum.
8. Quod non oporteat episcopum moriente alium
in locum suum sufficere ac ordinare.
9. Quod episcopum aut presbyterum aut dia-
conum ordinari non oporteat, priusquam omnes suos
domesticos Christianos fecerit.
10. Quod non oporteat laicum statim episcopum
creari, neque illum qui nuperrime baptizatus fuit:
et quibus de causis clericus sacerdotio excidit.

11. Quando ordinetur. eunuchus episcopus aut
clericus, aut aliter corpore manus.

12. Quod episcopum in ecclesia, cuius episcopus
adhuc in vivis est, non ordinari oportet.

13. Quod non oporteat episcopum in civitate par-
va aut vico ordinari.

14. De ordinatione chorepiscoporum.

25. De episcopo ordinante qui ad ecclesiam suam A abire recusat.

26. Quod non licet episcopo ordinaciones facere in districtu ipsi non subjectio.

27. Quod non permititur episcopo clericum alius provincie ordinare.

28. Quod quibusdam episcopis concessum est alienas clericos recipere, et ordinare in suis ecclesiis.

29. Qui ordinatur clericus, etiam ille qui non est ex genere sacerdotali.

30. Quando ordinantur et servi.

31. De ordinatione lectorum.

32. Quod clerici non ordinabantur simpliciter. B

33. Quando ordinatur catechumenus qui ante baptismum immolavit.

34. Quod reordinationes fieri minime oportet.

35. De illo qui criminis alicui obnoxius, ordinatur tamen.

36. Quod is non debet ordinari, qui regales baptizabatur.

37. De iis qui jurant se sacros ordines nondum suscepisse.

38. De his qui propter pecuniam ordineantur.

39. De vidua.

40. De his qui infirmitate aliqua corporali laborentur derident.

41. De sacro chrismate : et quinam ex hereticis, C qui ad Ecclesiam revertuntur, per solam unctionem recipiuntur.

32. De Christianismo.

33. De choreopiscopia.

Initium litteræ Ψ.

1. Quomodo psallere et orare oportet.

2. De cantoribus et lectoribus.

3. Quod haereticorum pseudomartyres adire non licet.

4. Quomodo in ordinatiōnibus sunt suffragia.

Initium litteræ Ω.

4. Quibusnam licet orariunt gestare,

ιε'. Περὶ τοῦ χειροτονηθέντος; ἐπισκόπου καὶ μὴ καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχούσαν αὐτῷ ἐκάλησιαν.

ιγ'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονίας πουεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἐν ταῖς μὴ ὑποκειμέναις αὐτῷ ἐνορίαις.

ιξ'. "Οτι χειροτονεῖν ἐπισκόπῳ οὐκ ἔρεται καὶ πρώτων ἐνορίας δέρας.

ιη'. Τίς τῶν ἐπισκόπων δέδοται ἀλλοτρίους λαρ-βάνειν κληρικούς, καὶ χειροτονεῖν τὸν ταῖς ὅπ' αὐτῶν ἐκκλησίαις.

ιθ'. "Οτι χειροτονεῖται κληρικὸς καὶ ὁ μὴ ἡ εὐ-νους ἱερατικοῦ καταγόμενος.

ιχ'. Πότε χειροτονοῦνται; ἢντα δοῦλοι.

ια'. Περὶ χειροτονίας ἀναγνωστῶν.

ιβ'. "Οτι οὐδὲ χειροτονοῦντο ἀπολελυμένως οἱ κλη-ρικοί,

ιγ'. "Οτι χειροτονεῖται ὁ πρὸ τοῦ βαπτίσματος θύσας κατηχούμενος.

ιδ'. "Οτι ἀναγειροτονήσεις οὐ δεῖ γίνεσθαι.

ιε'. Περὶ τοῦ ὑποκειμένου ἀμφερῆματος καὶ χειρο-τονηθέντος.

ις'. "Οτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι; τὸν ἐν νόσῳ φυτ-σθίντα.

ιζ'. Περὶ τῶν τὴν χειροτονίαν δημιουργεῖν μὴ κα-ταδέξασθαι.

ιη'. Περὶ ἄγιου χρίσματος, καὶ τίνες χρίσαι.

ιθ'. Περὶ χρῆμαν γνωστῶν.

ιι'. Περὶ τῶν χλευαζόντων τοὺς ἀσθενῶς τοῦ οὐ-ματος ἔχοντας.

ια'. Περὶ τοῦ ἀγίου χρίσματος, καὶ τίνες χρίσαι μόνοις τῶν προστροφόντων τῇ ἐκκλησίᾳ εἰρετοῦν.

ιβ'. Περὶ Χριστιανισμοῦ.

ιγ'. Περὶ χωρεπισκόπων.

Άρχη τοῦ Ψ στοιχείου.

α'. Πῶς δεῖ φάλλειν καὶ εὐχεσθαι.

β'. Περὶ φαλτῶν καὶ ἀναγνωστῶν.

γ'. "Οτι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας τῶν αἱρετικῶν οὐ δεῖ ἀπιέναι

δ'. "Οπως αἱ φῆμοι γίνονται τῶν μελλόντων χειρο-τεγμέσθαι.

Άρχη τοῦ Ω στοιχείου.

ε'. Τίνας δεῖ ὥραριον φορεῖν.

MATTHÆI MONACHI

SIVE BLASTARIS

SYNTAGMA ALPHABETICUM.

1 PROLOGUS.

De orthodoxa fide.

Cum nobis igitur sacrorum argumenta canonum Juxta litterarum ordinem distribuere propositum

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Περὶ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως.

Τές τῶν Ἱερῶν τοίνυν ὑποθέσεις κανόνων κατὰ στοιχεῖον διελεῖν δυκιμάσαντες, ως μὴν ἀλλὰ καὶ ὡς

εἰν τε τὸ γέ εἰς ἡμᾶς ἥκον ταύτας ἐπιτεμεῖν, ὡς Α σuerit, eademque præterea, quantum in nobis est, διὰ διδῶν ἀντεύθεν εἰλανθηποτοῦν ὑπόθεσιν τοῖς ζητοῦσιν εὐθίσκειν ὑπάρχει. δεῖν φήμημεν καὶ οὖτες δέρα προθέμενοι, τοὺς τὴν ὄρθην πίστιν ὄρθουντας θεοπνεύστους κανόνας τεταχέναι προτέρους. Τοὶς γάρ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ ταύτης ἀσφαλῶς ἰδρυμένοις ἐν καλῷ κείσται μή ἐν παρέργῳ καὶ τὰ τῶν λειπόντων ἴκθενται κανόνων· οἱ δὲ τῆς ἀληθεύς ἡλιοτριώμενοι πίστεως, καὶ τὸν θησαυρὸν τῶν ὄρθων αεινημένος δογμάτων, ποίαν τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιτερρεψή σχοίεν διν; Ταύτη τοις καὶ τὰ φύσει πρότερα, εὐκτήρη τῶν ἀριθμῷ καὶ τάξει τούτῳ κληρωσαμένων εποιησέντων δεύτερα θεῖναι. Οἶον δέρα καὶ τοὺς ζωῆς μεταλλούσι, τροφὴν προστείσθαι δῆς ψύστεως δίδωσιν θόμος· καὶ ταύτην δῆπου μή προσιεμένους, ἐπὶ πλείστοντον θεῖναι οὓς τῶν θεῶν ἀνδρῶν διαρκέσαντας· τοὶς δέ γε τὸ δίδυνον ἀφηρημένοις παρέλκοντοι καὶ περιττὸν τὰ γέ πρὸς διηγήσιν ἡ τροφὴ, τῆς δρεπτικῆς καὶ μεταλληπτικῆς οἰχομένης δυνάμεως δίλλω; ταὶς καὶ πίστει μὲν σωθέντας ἔντους θεῖναι δικού λόγος αἱρεῖ, καὶ αἱ τῶν πραγμάτων θεῖναι διδάσκουσιν· Ἐργων γε μήν, πίστεως μή προηγησαμένης, τοσοῦτον οἱ μετιόντες ἀπώναντο, διόπτον καὶ οἱ τὰς δήμεις ἐκκεκομμένοις τοῦ ἡλιακοῦ τοῦδε φωτός.

Τῆς μὲν οὖν ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς δευτέρας συνόδου εὐθύνει δὲ πρώτος κανὼν μόνην εἶναι κυρίαν πίστιν ἀνδρίστην, ἣν οἱ ἐν Νικαίᾳ τριακόσιοι δέκα καὶ δικτύον θεοφόροι Πατέρες ἐκπεφωνήκασιν, ὡς δέ τοις οὐγιῶν συνισταμένη δογμάτων ἀπάσας μέντοι τὰς δίλλως ἡ ὡς αὕτη φρονούσας αἱρέσεις ἕποτε ἀρρώσθαι, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει.

Οἱ δέ γε εἰς αὔτης καὶ τούς εἰς Σαρδικήν συνελήλυθες δι' ἐπαίνου τίθεται, ἀνθ' ὧν τὸν περὶ τῆς πίστεως τόμον τῶν ἐν Νικαίᾳ προσεπεκύρωσαν.

Ἡ ἀγία δὲ καὶ οἰκουμενική γέ σύνοδος ἐν Ἑκτεφ καὶ ἐδέδμηρ κανόνι τοὺς εἰς τοῦτο τολμῆς ἴόντας, ὡς ἐπερον παρὰ τὸ ἐν Νικαίᾳ συντεθέντες ἱερὸν σύμβολον συγγράψειν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς τὰ δυσσεβῇ Νεστορίου δόγματα προσιεμένους, καὶ ἡ οὐτω τοὺς Ἐκκλησίᾳ προσινότας πειρωμένους μυτεταγωγεῖν, τοῦ αἰλήρου μὲν ἔξωθεν, εἰς αἰληρικούς εἶναι, λαίκους δὲ ἐψήσι τῷ ἀναθέματι.

Ἡ γε μήν ἀγία καὶ οἰκουμενική γέ σύνοδος ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι τὴν πρὸς τῶν ἱερῶν ἀποστόλων παραδιθεσαντὶ μὴν πίστειν παρεγγυῖ μὴ κανονομεῖν· πρὸς δέ καὶ τὰ ἐν τῇ πρώτῃ δογματισθέντα μὴ παρεξιέναι συνόδῳ· οἱ δὲ τὸ διοσύνιον τῶν τριῶν τῆς Θεαρχικῆς πίστεως ὑποστάσεων τοῖς πάσι τηρεῖν· τοὺς περὶ τὸν θεομανῆν Ἀρειον τῷ φρονήματι σφῶν μὴ συμβαίνοντας τελέως ἀποκηρύττουσιν· ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ θεοπισθέντα συνόδῳ προσκυνητέα εἶναι προστάττει. Αὗτη γάρ τὸν πνευματομάχον διωσαμένη Μακεδόνιον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τῷ διαθέματι καταδικάσασα, τὸ Πνεῦμα τὸ διγονὸν ὄμδητιμον Πατέρι καὶ Γενέᾳ ὡς θεὸν ἀληθινὸν παραδέδικτον· διὸ καὶ τὸν ἄνους Ἀπολλινάριον κατακρί-

τον compendium redigere, quo quocunque argumentum querentibus invenire facilius sit, necessarium duximus, et sic igitur apud nos constitutus, divinitus inspiratos, qui rectam fidem confirmant, priori in loco collocare canones. Iis enim qui super illius fundamento firmiter stabiliti sunt, commodum videbitur non supervacaneum, ut reliqui quoque canones exponantur. Ii vero qui a recta fide alienati sunt, et rectorum dogmatum thesauro spoliati, qualēm sacrorum canonum curam habeant? Quocirca ut quae natura sunt priora, post ea quae numero ac ordine litterarum istud sortita sunt collectentur, nequaquam necesse erat. Quemadmodum nimirum iis etiam, qui vita fruuntur, nutrimentum desiderare lex naturalis indidit: et istud quidem non desiderantes nonnullos novimus e divinis viris qui diu perdurarunt: vita vero functis superfluum, ut opinor, et supervacaneum est nutrimentum ob ultriorem aliquam exinde percipiendam utilitatem, appetitiva et participativa cessante facultate, praecipue cum fide quidem servatos nonnullos esse fama alicubi referat, et rerum historiæ tradant: fide vero operibus non praemissa, tantam qui in hisce exercentur, percipiunt fructum, quantum oculis capti o lumine hoc solari.

Sancte igitur et oecumenica secundæ synodi primus statim canon eam solam authenticam esse fidem constituit, quam trecenti duodeviginti divini Patres Nicææ congregati edilicerunt, utpote ex sanis dogmatibus compositam: universas autem, quæ alias atque ipsa sentiunt, hereses valere jubes, anathemati submittit.

Quintus autem ejusdem synodi canon eos qui Sardicæ convenerunt, laudibus effert, propterea quod Patrum Nicæonorum de fide decretum confirmassent.

Sancta autem et oecumenica tertia synodus in sexto et septimo canone istos qui eo audaciæ perveniunt, ut aliud præter sacram illud, quod Nicæa compositum est, symbolum conscribere, et istos præterea, qui impia Nestorii dogmata admittunt, atque ita eos, qui ad Ecclesiam accedunt, initiare moliuntur, clero quidem expellit, si clerici sint, laicos autem anathemati subjicit.

Sancta vero et oecumenica sexta synodus in primo canone traditam nobis a sanctis apostolis fidem non immutare, et præterea quæ in prima synodo decreta sunt, non transilire jubet. Hi autem Patres cum trium divinæ naturæ personarum consubstantialitatem omnibus prædicassent, impios Arianos sententiæ ipsorum assensum non præbentes, prorsus abdicabant; insuper autem et quæ in secunda constituta sunt synodo veneranda esse præcipiebant. Haec enim synodus cum Spiritus sancti inimicum Macedonium expulisset, et socios ejus anathemate condemnasset, Spiritum sanctum Patri et Filio honore æqualem, utpote verum Deum esse tradidit. Quin etiam cum deinceps Apollinarium condeum-

nasset, Dominum mentis compotem et animam et assumpsisse carnem docuit : et præterea quæcumque tertia decrevisset synodus, confirmare satagit. Unum enim illa Christum Dei Filium post incarnationem prædicavit ; et pueram perpetuo Virginem quæ sine semine, et supra naturam illum peperit, vere et proprie Deiparam fuisse declaravit, et delirantem Nestorium qui unum Christum in duos divisit filios suis ipsius dogmatis, perpetuo anathemati subjecit, quemadmodum et sacra Patrum quartæ synodi dogmata rata fore constituit. Hi autem cum impiam Eutychis et Dioscori confusionem Ecclesiæ liminibus expulissent, unum Christum ex duabus compositum naturis etiam post unionem spectatum vere tradidit. Istos enim ex diametro contrariam Nestorianæ impietatem amplexos, et in imaginatione magnum œconomia perfrui mysterium arbitratos, eum quidem impiæ divisionis, hos autem magis impiæ confusionem inferentis unionis assertores, odio merito prosecuti, procul Deo abjiciunt. Adhuc autem et quæcumque quinta divino inspirata Spiritu synodus docuit, amplecti hæc synodus præcipit : et a pernicioseis eorum qui ante eam condemnati fuerant, Origenis nimurum et istius asseclarum, deliramentis separari. Ceterum et sacrarum synodorum, quæ ipsam præcesserant, decreta hæc cum confirmasset et stabilivisset, sexta videlicet hæc synodus in ipso dicto primo canone, duas voluntales, et duas naturales in uno Domino nostro operationes cum statuisset, Pyrrhi et Sergii gregales, unam in C Domino temere prædicantes voluntatem, exterminavit. Omnia autem pietate insignium fidem firmam in omne sevum manere, pie decreverunt; eosque qui quipplam vel addunt vel detrahunt a recta faunaque fide nobis tradita, anathemate dignos pronuntiarunt.

Hic concinens synodus Carthagine celebrata, in primo ipsius et secundo canone, divinorum in prima synodo congregatorum Patrum decreta, et de veneranda sancteque Trinitatis consubstantialitate, et de fide nobis in eam habenda summo prosequi bonore mandat, quorum et sacrum fidei Symbolum verbatim exponit.

Leges autem civiles solidem verbis sic definiunt: Christianus est qui credit unam esse Deitatem in æquali Patris et Filii et Spiritus sancti potestate: qui vero præter dicta sentit, hereticus est.

3 INITIUM LITTERÆ A.

CAP. I. *De iis qui immaculam hanc Christianorum fidem negarunt; et quomodo qui ex iis paenitentiam agunt, admittendi sunt.*

Per opportunum erit deinceps enarrare, quomodo qui semel illuminati fuerint (uti alieni dicit magnus Paulus), et gustaverint donum coeleste, et participes facti fuerint Spiritus sancti, et bonum Dei verbum gustaverint, et virtutes futuri sæculi,

A γαστι, ἐνώπιον καὶ ἐμφυχον ἀνειληφέντις σάρκα τὸν Κύριον ἐδογμάτισαν· οὐδὲ μήτε ἀλλὰ καὶ διεῖ γε ἡ τρίτη σύνοδος ἐψηφίσατο, κρατώντες ἐσπούδακεν. Ἐντα γάρ ἐκείνη Χριστὸν τὸν Γίδν τοῦ Θεοῦ· μετὰ τὴν σάρκωσιν ἐδογμάτισε, καὶ τὴν αὐτὸν ἀσπόρως καὶ ὑπὲρ φύσειν τεκούσαν δειπάρθενον Κόρην ἀπέτιθεντος· καὶ καὶ κυρίως ἀπεργήσατο θεοτόκον, καὶ τὸν ἡρώδηΝεστόριον, τὸν Ἔνα Χριστὸν εἰς δύο διαιροῦντα ιδίους, αὐτοὺς αὐτοῦ ἐδηγματιστέοις τῷ αἰωνὶῳ ἐφῆσεν ἀναθέματι· ὡς δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ διατάξει τοῦ Πατέρων τὰ λεπτὰ δηγματα ἐμπεδοῖ, οἱ τὴν ἑξάγιον σύγχυσιν Εὔτυχοὺς τε καὶ Διοσκόρου, τῶν οὐδὲν τῆς Ἐκκλησίας ἀκοστρακίσαντας, τὸν Ἔνα Χριστὸν ἐκ δυοῖν φύσεων συντεθέντα, καὶ ἐν δυοῖν φύσεσι καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν θεωρούμενον, ἀτεχνῶς ἐδογμάτισε. Τούτους γάρ τὴν B ἐκ διαιρέτρου τῆς Νεστορίου ἀσπασμένους διασέβειαν, καὶ δοκήσεις τὸ μέγα τῆς οἰκουμενικῆς τελεοῦσαν μυστήριον οἰομένους, τὸν μὲν, τῆς δυσσειδοῦς διαιρέσεως, τοὺς δὲ, τῆς δυσσεβεστέρας ανγχυτικῆς ἔνωσεως, ἐνδίκιας μισθίσαντες, Θεοῦ πόρῳ βάλλουσιν. Ἀλλὰ δὲ καὶ διεῖ τὴν πέμπτην θειώτερην ἐμπνευσθείσα Πνεύματι ἐδηγμάτισεν, ἐπισκήπτεις ἀσπάζονται, καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς καταψηφισθέντων ἀποδιστέονται, τῶν διελθρίων, φημι, Οὐριγένους καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ληρημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ τὰ τῶν πρὸ αὐτῆς λεπτὰν συνέδων ταῦτη βεβαιωσαμένη καὶ στηρίξασα, ἡ ἑκτη, φημι, σύνοδος διδεῖ, ἐν αὐτῷ τῷ ρήθροντι α' κανόνι, δύο θελήσας, ὡς καὶ δύο φυσικάς ἐνεργειάς ἔστι τοῦ διός τοῦ Κυρίου ἡμῶν δογματίσαντας, τοὺς περὶ Πύρρον καὶ Σέργιον μίαν θελησιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἀλογίστας· κηρύξαντας ἐκκηρύκτους τιθέσας πάντων δὲ τῶν ἐπ' εὐσεβεῖς γνωρίμων κρατεῖν τὴν πίστιν βεβαίαν μέχρι συντελείας αἰώνος εὐεσθῆς τεθεοπίκασι· καὶ τοὺς προστιθέντας τῇ διατάξει τῆς ήμενης παραδομένης δρθῆς καὶ ὑγιούς πίστεως τοῦ ἀναθέματος ἀξίους φηφίζονται.

Tούτοις συνέδουσα καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ ταύτης κανόνι τὰ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ συνδιψθελον Πατέρων δογματίσαντα, περὶ τε τοῦ δμοστίου τῆς προσκυνητῆς καὶ ἀγίας Τριάδος, καὶ τῆς εἰς αὐτὴν ἡμῶν πίστεως, διαφερόντως ἐπισκήπτεις προσθέντες, καὶ τὸ λεπτὸν τῆς πίστεως σύμβολον πρὸς λέξιν ἐκτίθεται.

Οἱ δὲ πολιτικοὶ οὐτα κατὰ δῆμα τεσπίζουσι νόμους· Χριστιανός ἐστιν δὲ πιστεύων μίαν εἶναι θεότητα τὸν ἑκατόντα τοῦ Πατέρος καὶ τοῦ Φίλου καὶ τοῦ ἄγιου Ηλιούματος. Οἱ δὲ παρὰ τὰ εἰργμένα διέξαγων αἱρετικός ἐστιν.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Α ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τῶν ἀρηταμέτων τὴν ἀμύητον ταύτην τῶν Χριστιανῶν πίστειν, καὶ δικαίως τούς μεταμελομένους τούτων προστεσθαι δεῖ.

Ἐπιτιχιρότατον δ' ὃν εἴη μετὰ τοῦτο διεῖδεναι, διπλῶς τοὺς καὶ πατέρας φωτισθέντας, Παῦλος ἀν δῆπον διέγειτο, οὐδέποτε γενοταμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας Πνεύματος ἄγιου, καὶ καὶ διότι γενοταμένους Θεοῦ δῆμα, δινέμει; τε

μέλλοντο; αἰώνος, καὶ περιπεσόντας; (ῷ τῆς ζημίας!) καὶ ἀρνηταμένους τὴν εἰς τὸν Κύριον πίστιν, οἱ θεῖοι Πατέρες, σπλάγχνοις ἀφάτων οἰκτιρμῶν, αὐθίς ὡδίνωντι (Παῦλος καὶ τοῦτο ἀναπληρούτω μοι) μέχρις ἂν μορφισθῇ Χριστὸς ἐν αὐτοῖς· οἵς μέντοι πόλυς ὁ μετάμελος τῆς δεινῆς ἀστολὰς εἰσήσει. Πλείους γάρ οἱ Πατέρες καὶ τούτοις ἐπιτετηρήσασι τὰς διαφορὰς, ταῦτ' ἀρα καὶ διεφόρους προσενηρόχεις τὰς ἔκ τῶν ἐπιτιμῶν θεραπείας.

Οἱ τοῖνυν μέγας τῆς Νύσσης Γρηγόριος, τῷ τῇ; σοφίας περιόντες καὶ πνευματικῆς ἐπιστήμης συμπάντων τῶν ἡμῶν ἀμαρτανομάνων τὴν γάνεον ἀκριβούμενος, εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ χανόνι, Τρία, φησι, τὰ κατὰ ψυχῆν ἥμῶν θεωρούμενα, τὸ λογικὸν, τὸ θυμικὸν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· ἐν τούτοις καὶ τὰ κατορθώματα τῶν ἀρετὴν μετιντων, καὶ τὰ πνεύματα τῶν εἰς κακοὺν ἀποφρέντων. Καὶ τοῦ μὲν λογικοῦ ἀρετὴν εἶναι τὴν εὔσεβην περὶ τὸ Θεόν ὑπελθέντιν, καὶ τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴν ἐπιστήμην, καὶ τὶ μὲν δρεκτὸν ἐν τοῖς οὖσι, τὶ δὲ βδελυκτὸν ἐπιστασθεῖς καὶ ἀπόδηλητον· κακίαν δὲ τούτου τὴν ἵξ τούναντιου περὶ τὸ Θεόν ἀσέβειαν· οἷον, εἰ τις τὴν εἰς Χριστὸν ἀρνηταμένος πίστιν, πρὸς Ἰουδαϊσμὸν, ή εἰδωλολατρείαν, ή Μανιχαϊσμὸν ἑκτεράκῃ, ή πρὸς γόντας καὶ μάγους ἀπιών ἄλλων, καὶ τοὺς διὰ δαιμόνων καθάρσικ τίνει καὶ ἀποτροπισμούς ἐνεργεῖν ὑποχνούμενος· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τὸ περὶ τὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων ἀφάλλατος, ὡς εἰδένας τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ ἐκόπτος φῶς, κατὰ τὴν Γραφήν. Τοῦ δὲ ἀντιθυμητικοῦ ἀρετὴν ἀτεχνῶς εἶναι τὴν τῇ; ἀρετῆς Σηρεσίν· τὸ ἀρωτικῆ τε πάσῃ δυνάμει καὶ ψυχῆς διλογίας διαθέσει θεῷ κολλᾶσθαι, καὶ μηδενὸς τὴν εἰς αὐδὴν ἀγάπην προτείσθαι, παρ' οὐ πηγάδεσται τοῖς ἀνθρώποις ή ἀρετῇ καὶ τὰν δώρημα τέλειον, ή ποὺ φῆσιν δὲ θεῖος Ιάκωβος· τούτου δὲ γε σκαίμητα τὴν φιληδονίαν, τὴν φιλοχρηματίαν, τὴν τῆς κενῆς δέξικης ἔφεσιν, καὶ τοῦ ἐπικεχρωμένου τοῖς σώμασιν δινούσι, ἡγε δὴ καὶ εἰς πορνείαν ἐν καρδίᾳ μελετῶμένην τελευτῇ, ή καὶ μοιχείαν· ταύτας οὖν, τὴν μὲν ἐπιθυμούλην ὥριστο καὶ ἀνίκαν τοῦ ἀλλοτρίου· τὴν δὲ γε πορνείαν ἐπιθυμίας μόνης ἐκπλήρωστεν, τὸν τοῦ πέλας γάμον μὴ διαρύτουσαν· τῆς δὲ ἀπότου μοιχείας καὶ τὴν παιδεραστίαν ἡρεπῆσθαι, καὶ τὴν ζωφθορίαν· φύσεως γάρ καὶ ταῦτα κρίνει μοιχείαν, ὡς ἀν εἰς ἀλλοτριού δῆπου καὶ παρὰ φύσιν γενομένης τῆς ἀδικίας. Τῆς γε μήνης θυμώδους διαθέσεως ἐπαινουμένην καὶ κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, τὴν πρὸς τὸ κακὸν ἀπέγνειαν, τὸ τοῖς πάθεστι πολεμεῖν, πρὸς ἀνθράκαν τε ἱστομῶσθαι, καὶ μή τὰς τοῦ θεατῶν ἀπειλᾶς δεδίειν· πειράν τε ἡλγεινῶν μή καταπτήσειν βασάνων, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔδιστων ή συνήθων διάσευξιν μή μαλακίσθαι, τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς ἀντεχόμενον. Ἐκτροπήν δὲ ταῦτης καὶ ἀπίπτωμα τὸ φθονεῖν τε καὶ μνησικακεῖν, τὰς ἐμφιλονείκους ἀρεσχείας, αἱ δὴ καὶ εἰς πληγάς ξεθῆται τελευτῶνται καὶ φύνουσι.

Περὶ μὲν οὖν τῶν δύο τῆς ψυχῆς δυνάμεων, θυμοῦ

A et lapsi sint (oh ingens damnum!) et fidem in Dominum negaverint, sancti Patres visceribus ineffabilis misericordiae iterum parturunt (Paulus iterum hæc mihi verba suppleat) donec Christus formetur in ipsis quos nimis ob gravissimum suum errorem magna penitentia incessit. Etenim Patres in iis plurimas differentias observarunt, et propriea per pomas diversa remedia porrexerunt.

Magnus itaque Gregorius Nyssenus in Epistola ad Letoium, sapientia et cognitione spirituali excellentem, omnium peccatorum nostrorum originem investigaturus, in primo statim canone, tria in anima nostra præcipue consideranda dicit: rationem, affectum, et concupiscentiam; inque iis tum recte facia eorum qui virtutem prosequuntur, tum delicia eorum qui ad vitium prolabuntur, considerare. Et rationis quidem virtutem esse, plam de Deo opinionem, inter bonum et malum discernendi scientiam; et quid in rebus expetendum sit, quidque aversandum et rejiciendum, cognoscere: ejus autem vitium esse oppositam circa res divinas impietatem; exempli gratia, si quis fidem in Christum negans, ad Judaismum, vel idolatriam, vel Manichæismum conversus fuerit, vel ad præstigiatores et magos, eosque qui se per demonas piaecula quædam et prævaricationes operaturos pollicentur, abiisse deprehensus sit; et, ut uno verbo dicam, fallaciter de rebus judicare, et lucem tenebras ponere, et tenebras lucem, ut sit Scriptura. Rursus concupiscentias virtutem plane esse, boni appellationem, omni facultate amandi, et tota animæ affectione Deo adhædere, et amorem ejus, a quo virtus et omne perfectum donum hominibus derivatur (uti alicubi dicit sanctus Jacobus). pro nulla re pro derelicto habere: ejus autem declinationem esse, libidinem, avaritiam, inanis gloria, et floris, qui corporis superficie est illitus, desiderium: quod in anima exercitum in fornicatione aut adulterio terminatur: ex quibus quidem adulterium definit, insidias et injurias alteri allata; fornicationem vero, libidinis duntur expletionem, quæ vicini conjugium non attingit. Quin imo et pædicatum, et cum bruis animalibus commercium, adulterio irrationali appendi dicit; ea enim, utpote in id quod alienum est, et præter naturam factam injustitiam, naturæ adulteriorum existimat. Facultatis denique irascibilis landabilem et secundum naturam actionem esse, cuiusque mali odium, perturbationibus animæ bellum indicere, ad fortitudinem corroborari, et mortis minas non expavescere, gravissima tormenta sine metu experiri, propter disjunctionem a rebus jucundis consuetisque non langescere, fidei et virtutis adhærescentem. Hujus autem desertionem et lapsum esse, invidere, rixarum et scommatum recordari, quæ in plagiis aliquando et cædibus terminantur.

De duabus animæ affectibus, ira nempto et con-

cupiscentia, et peccatis quæ in iis consistunt, suo loco, et ut ordo litterarum postulat, infra dicitur; peccata & autem quæ a rationis motu præternaturali procedunt, in præsenti considerabimus: ea enim graviora Patribus et multo majori attentione digna visa sunt; quorum non minimum est recte fidei abnegatio; de qua verba facere mibi in animo est. Ea igitur non solum ex modorum differentia, verum et ex temporum diversitate judicatur. Vel enim minis solis perterriti erant, aut adulterios irretiti, qui lapsi sunt, vel qui tormenta experti cruciatum acerbitudinem ferre nequivant. Porro alii quidem voluntario impietatem amplexi sunt, se bona sua aliter amissuros existimantes; alii vero post fidei abdicationem, persecutores (oh hominum impietatem!) evaserunt. Ex iis rursus alii errorem pro veritate commutarunt, cum pietas adhuc in incunabulis et nondum bens stabilita esset; cumque persecutio valde severeret, et tyranni furore percuti veritatis praecoces gravissimis tormentis subjicerent: alii autem cum religio omnes sub sole terras illustraret, et reges, non minus quam diadema, quibus redimi sunt, adornaret.

De clericis qui propter metum fidem negarunt.

De clericis metu periculi lapsis LXII sanct. apostol. canon: Si quis, inquit, clericus propter metum humanum, vel Judæi vel Græci, vel haeretici, nomen Christi negaverit, omnino ejiciatur; si vero clerici, deponatur; preniteniam autem agens, hanc locum capiat.

Primus autem et secundus syn. Ancyranæ canon, presbyteros et diaconos qui metu tormentorum sacrificarunt, deinde contra reluctati sunt, seu pœnitentiam egerunt, et coram tyrannis Christum confessi sunt, honoris quidem et cathedralis participes esse jubet, munus vero sacerdotiale aliquod obire non permittit.

Porro sanctus Petrus Alexandrinus in decimo canonone: Qui, inquit, clerum suum deseruerunt, et se periculis ultra obtulerunt, coronæ martyrii desiderio accensi, tormentis vero terrefacti sacrificarunt, si contingat ut rursus pœnitentiam agant et coram tyrannis se Christianos esse confiteantur, sequam est ut laicorum communione eaque sola digni habeantur. Planum autem est eos sensus expertes esse, si ministerium a quo sponte exciderunt, iterum ambiant; neque enim qui clerum semel deseruit, per confessionem Christi, pro lapsu suo gratiam demereri potest.

Decimus autem synodi primæ canon: Quamvis, inquit, qui lapsi sunt et idem negarunt, ordinati fuerint, sive insciis sive consciis iis qui eos ordinarunt, postea cogniti deponuntur, ab ea ordinatione pequinquam adjici.

A te, φημι, καὶ ἐπιθυμίας, καὶ τὸν ἐν τούτοις συσταμένων ἀμαρτημάτων, τῷ προσήκοντι τῷπερ, καὶ ὡς ἡ τάξις ἀπαιτεῖ τῶν στοιχείων, βοηθεσταῖςτα δὲ ἡ τοῦ λογιστικοῦ περὰ φύσιν δημιουργεῖ, κλησίσ, τὸν ἑβδή σκοπήσαντεν· ταῦτα γάρ καὶ χαλεπώτερα τοῖς Πατράσιν ἔκριθη, καὶ μετ'οὓς καὶ ἐπιπονωτέρας δεδμενα τῆς ἀποτροφῆς, καὶ τούτων οὐχ ἤκειται τὴν τῆς δρθῆς πίστεως ἀρνησιν, περὶ ἣς καὶ εἰπεῖν προεθέμεθα. Αὕτη τούτων, μή δι: γε τῇ τῶν τρόπων διαφορῇ, ἀλλὰ καὶ τῷ διαλλέτοντι κρίνοται τῶν καιρῶν. Ήτοι γάρ μάνον καταπλαγήντες ἀπειλήν, ή κολακεῖδι ὑποκλαπόντες, εἰστι οἱ κατηνέθθεσαν, ή καὶ βασινῶν πειράθεντες, καὶ πρὸς τὴν δρεμύτητας μή ἀντισχύντες τῶν αἰχμῶν. Καὶ οἱ μὲν ἀπελούντι τὰ τῆς ἐνεσθείας ἡσάσαντο, πραγμάτων ἀπηλλάχθαι νομίζοντες· οἱ δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἀθέτησιν διώκτας, φαὲ! τῶν εὐσεβῶν γεγόνασι. Καὶ τούτων αὐθίς οἱ μὲν τὴν πλάνην τῆς ἀληθείας ἡλάβαντο, ἐν προσεκίοις οὐσης τῆς εὐσεβείας, καὶ μηδέποτε καλῶς θερμανόντες, ἥντικα καὶ διωγμὸς σφρόδρου ἔποιεν καὶ μανικόν, τῶν τυράννων ἀνάκτορων καθυποδαλλόντων βασάνοις τοὺς προσενόντας τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ, διε τὰ τῆς εὐσεβείας τὴν ὄφ' ἀλιώ περίειχε, καὶ βασιλέας οὐχ ἄγονον ἐκόπει: οἱ περικεντεῖν διαθήριας.

Περὶ τῶν διὰ φόβον φροντισμένων πληρικῶν τῆς κλίσεων.

Περὶ μὲν οὖν τῶν φόβων κινδύνου κατενεγδέντων, κληρικῶν δέξτη τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, Εἰ τις, φησι, κληρικὸς διὰ φόβου ἀνθρώπινον, ἰουδαίου, ἢ "Ἐλληνος, ή αἰρετικοῦ, εἰ μὲν εἰ τοῦ Χριστοῦ ἀρνήσεται ὄντα, κάνεται ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ τοῦ κληρικοῦ, καθαιρεῖσθω· μετανοήσεις δὲ, χώραν λαίκου λαμβανέτω.

"Οἱ μέντοι α' καὶ β' τῆς τοῦ Ἀγιουρρί συνόδου καγών τοὺς φόβῳ βασάνου θύσαντας πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, εἴται ἀναπαλαίσαντας ἡτοι μετανοήσαντας, καὶ τῶν τυράννων ἐνώπιον τῶν Χριστὸν ὁμολογησαντας, τῆς μὲν τιμῆς μετέχειν καὶ τῆς καθόδρας καλεῖσθαι, ἵερατικὸν δὲ τι ἐπεργάτην οὐκ έχοντας.

"Οἱ δὲ ἀγιος Πέτρος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ἑ κανόνι, Οἱ τὸν Θεὸν κατελιπόντες, φησι, κλῆρον, καὶ τοῖς κινδύνοις σφᾶς αὐτοῦς ἀπιδεωκότες, στεφάνων ἐφέσται μαρτυρικῶν, ἡττηθέντες δὲ τῶν βασάνων καὶ τευχότας, εἰ καὶ εἰσαύθις ἀναπαλαίσαι τούτοις ὑπῆρξε, καὶ Χριστιανοὺς ἐκυρώσαις ἐνώπιον τῶν τυράννων ὁμολογῆσαι, δίκαιοι δὲ εἰεν τῶν λαίκων ἀξιούσθαται κοινωνίας καὶ μόνης· ἀνασθήτως δ' ἔχειν αὐτοὺς ἀποφαίνεται, εἰ τῆς λεπτουργίας αὐθίς μεταποιεῖτο, ἡς ἔκπαττώκασιν ἐκοντί. Τῷ γάρ τοῦ κλήρου διπλαὶ ἀποφαίτησαντι, οὐδὲ ἡ ὑπὲρ Χριστοῦ ὁμολογία τούτον αὐθίς χαρίσασθαι οἱ διὰ τὴν ἔκπτωσιν δύναται.

"Οἱ δὲ τῆς α' συνόδου ἑ κανόνι, Εἰ καὶ προεχειρίσθησαν, φησι, οἱ παραπετακότες καὶ ἀρνησάμενοι, ἀγνοούντων ἢ εἰδότων τῶν χειροτονησάντων, γνωσθέντες ὑστερον, καθαιρεῖσθαι, μηδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ὠφεληθέντες.

Περὶ τῶν ἀριθματῶν λατκῶν.

Λαίκους γέ τοι, τοὺς ἀπειλή καὶ μόνη κολάσεως, ή δημεύσεως, ή ἔξοριας, τῇ ἀσεβείᾳ ὑπειχαντας, δ' οὐ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνδου κανὼν ἐπὶ ἔξασταν τῶν λεζῶν μυστηρίων ἀπειργει.

Ταῦτης οὐκ ἀπέδει τῆς ψῆφου καὶ ὁ τρίτος τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου Ἀλεξανδρείας.

Οὐ δέ γε α' αὐτοῦ τοὺς μετὰ πειραν ἀνηκότων τεθυντας βασάνων ἐπὶ τριετίαν καταδικάζει.

Οὐ δὲ β' τοὺς μετὰ τὴν ἐν συλαχῇ μόνῃ ταλαιπωρίαν καὶ μέχρι τετραετίας.

Οὗτον καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ δ' τῶν τοιούτων καθάπτεται, πρὸς δὲ καὶ ὁ εἰς πλήν τοὺς μετὰ τὸ θύσαι ἐν λεθῆς δειπνησαντας φαιδροτέρᾳ μᾶλλον ἐπιπλήττεις ή τοὺς ἐν τῷ δεῖπνῳ δεδακρυμένους καὶ τενθήκην ἔσθημα περιειμένους.

Οὐ δέ γε αὖ η̄ ταῦτης τοὺς διεῖ καὶ τρὶς θύσαντας μετὰ βίας εἰς ἕδομον ἐπεις τῆς κοινωνίας ἔξοστραχίζει.

Οὐ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ α' κανόνι, Φι βασάνως χαλεπαὶς αἰκισθέντες, φησι, καὶ θύσαντες, ἐν ρήτῳ χρόνῳ διτεῦνται ἐπειμήθησαν.

Οὐ δέ ζ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τοὺς ἐν εἰδωλειῷ ἐθνικοῖς συνεσταθέντας, εἰ καὶ τοῖς βρώματα ἐπικομιζόμενοι βεβρώκασι, παρὰ δέ γε τὸ δέξαι τοῖς ἀπίστοις συνεργάζειν, μετὰ διετίαν εἰς κοινωνίαν καλεύεις δέχεσθαι. "Οὐον, φασὶ τινες, καὶ τοὺς πρέσβεις ή αἰχμαλώτους, θνητοὺς συνεσταθέντας, χρὴ μετρίως ἐπιτιμῆν· τοὺς δὲ καταφρονήσει καὶ ἀδιαφορίᾳ τούτῳ ποιοῦντας σφοδρότερον.

Οὐ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν πα' τοὺς μετὰ πειραν βασάνων περιγενέθαι τῶν πάνων μὴ ἔξαρπτέσαντας, καὶ εἰδωλοθύτων γενεσάντων, καὶ δρκούς θμωμοκότας Ἐλληνικοὺς, μετὰ χρόνους δὲ τῇ ἵερᾳ προσείναις ἀξιοῖς κοινωνίᾳ. Τοὺς μέν τοι μαγάλης δινεὶ ἀνάγκης τὴν πίστιν προδεδωκότας, καὶ τραπέζης δαιμονίων ἡμέρους, εἰς ἐπος δύοσον παρατίνει.

Περὶ τῶν ἀριθματῶν ἔκουσιάς.

Η πρώτη γε μήν τῶν οἰκουμενικῶν σύνοδος ἐν τῷ α' καὶ β' κανόνι ταις; χωρὶς οἰστοῦν ἀνάγκης τὰ τῶν Χριστιανῶν ἔξομασαντος; ἐπὶ τῆς τυραννίδος τοῦ διασεβοῦς Λαζινίου, καὶ γνήσιον αὖθις τὸν μετάμελον ἐπιδειξαντος, εἰς δωδέκατον ἐπος τὴν μέθεξην τῶν ἀγιασμάτων ἀπειρήκεν, εἰ καὶ ἀνάξιοι πάσης ἡσαν φιλενθρωπίες, φησι, οὕτω δέξαι τοῖς ἀγίοις Πατέρας φύσισανθαι, τοὺς καιροῦ κατασταχασαντος, οἵμαι, καὶ τῶν πραγμάτων· τῷ τηγικάδε γὰρ σφοδρὸν κατὰ Χριστιανῶν ὁ διωγμὸς ἐπνει.

Αλλὰ γάρ οὐχ οὕτω κρίσεως δ μέγας Βασίλειος, οὐδὲ ὁ ἀδελφὸς τούτῳ φρονῶν ἀδελφὸς Γρηγόριος Νύσσης. Ο μὲν γάρ ἐν οὐγ' κανόνι τοὺς τὸν Χριστὸν ἡρημένους διὰ βίου τῆς ἵερᾶς κοινωνίας ἔκβαλλες προσκλατοντας ἐσελ καὶ ἔξομολογουμένους· ἀπαίροντας δὲ τοῦ βίου τῶν ἀγιασμάτων ἀξιούσθαι

A

De laicis qui fidem negarunt.

Laicos qui in eti solo supplicii, vel publicationis, vel exsilii, impietati cesserunt, vi syn. Ancyrae canou in sexennium a sacrorum mysteriorum perceptione arcet.

Idem statuit tertius canon sancti Petri Alexandrini martyris.

Primus autem ejusdem canon eos qui post tormentorum gravissimorum perpessionem sacrificarunt, ad tres annos paenitentiae condemnat.

B *Secundus vero eos qui in carcere duntaxat afflicti sacrificarunt, usque ad quatuor.*

Uliche et quartus quintusque syn. Ancyrae canon eosdem simili poenae subjicit. Eos autem qui postquam sacrificaverint, in veste sumptuosi pransi sunt, magis punit quam eos qui inter prandendum lacrymas fundunt, et lugubri veste induuntur.

Porro VIII ejusdem syn. canon eos qui bis vel ter per viam sacrificarunt, usque ad septimum annum communione interdicit.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo canonone, Qui gravibus, inquit, tormentis excrucianti sacrificarunt, praesitio tempore novem annorum puniti sunt.

C Septimus vero Ancyrae canon eos qui in idoli templo cum paganis convivati sunt, licet proprios cibos afferant comedantque, ex eo tamen quod cum infidelibus festum celebraro visi sunt, non nisi post biennium ad communionem admittere jubet. Unde dicunt nonnulli, quod legati vel captivi qui cum paganis convivantur, mediocriter; qui vero per contemptum et indiscriminatim ita faciunt, gravius puniendi sunt.

Porro magnus Basilius, in canone LXXXI, eos qui tormenta experti et cruciatus non ferentes idolis mactata gustaverunt, et juramenta pagannorum jurarunt, post sex annos ad sanctam communionem accedere permittit. Poenas autem eorum qui sine magna necessitate fidem prodiderunt, et mensce dæmonum accubuerunt, ad VIII annos extendit.

De lis qui voluntarie fidem negarunt.

D Prima syn. oecumenica in can. XI et XII, III qui sine aliqua necessitate sub impii Licinii tyrannide fidem Christianam abjurant, et genuinam postea paenitentiam ostenderunt, duodecim annis sacramentorum participatione interdicit. Etsi enim, inquit, omnes humanitate indigni fuerant, ita sanctis Patribus decernere visum est, ad id nimis tempus rerumque statum collimantibus: tunc enim persecutio inter Christianos valde servebat.

Verum neque magnus Basilius, nec frater eius Gregorius Nyssenus, sententiis iisdem conjuncti, in eadem opinione versantur. Ille enim in can. LXXXII, eos qui Christum negarunt, toto viâ tempore a sancta communione ejicit, ut ingeant et confiteantur, in suo autem e vita exitu, sacramentis dignos

haberi jubet, Dei misericordiae consitos et innitentes.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo canonone: Qui voluntarie, inquit, fidem in Dominum nostrum Jesum Christum negaverit, et Judaismo vel idolatriæ vel Manichæismo, vel alieui alii impietatis generi quarum magnus est numerus, sese adjunxerit, deinde seipsum condemnaverit, toto vitæ suæ tempore poenitentiam agit. Nunquam enim ei concedetur, quando mystica peragitur oratio, Deum una cum fidelibus adorare; sed et seorsim precabitur, et a sacramentorum communione omnino erit alienus; morte autem instantे sacramorum munerum particeps erit. At si contigerit eum præter spem convalescere, iisdem B pœnis per integrum vitam rursus erit obnoxius, sacramentorum ad exitum usque expers.

C De iis qui postquam fidem negaverint, alias etiam persecuntur.

Quod si aliqui, inquit 9 Ancyranæ canon, cruciatum gravitate adeo perculti fuerint, ut non solum a fide desciscant, sed et in eos quibus fides curæ est, insurgant, eosque ad dæmonibus sacrificandum incident, et Christianos, qui ignoti erant vel absconditi, in medium trahant, perfectus decem annorum numerus iis poenitentiis agentibus perfectam remissionem emetietur. Non enim canon hic de fidem prorsus negantibus, et religionis hostibus disserit, qui Ecclesiæ persecutores sese aperte exhibuerunt; hi enim licet poenitentiam agant, gravioribus pœnis quam iis quas duo predicti canones decernunt, si fieri potest, subjiciuntur. Non itaque hos intelligit, sed eos qui adhuc orthodoxe sentiunt, metu autem tormentorum, se impiorum dogmatis assentiri simulant.

Magnus autem Athanasius, in epistola ad Russianum, Ex sacerdotibus, inquit, qui cum Arianis communicarunt, ii quidem qui vi subducti sunt, canonice corriguntur, et loco autem ordinis quem sortiti sunt, non ejiciuntur; præcipue si rationem, ut dixerunt, cum iis minime consentientem habuerint, et se prudenti consilio cum iis communicaſſe simulaverint, metuentes ne ipsis una cum religione expulsis, Ecclesiæ per impiorum introductionem corrumparentur. Qui autem non soliin communicarunt, sed et pro viribus suis impietatis propugnatores et patroni fuerunt, si poenitentiam agant, non pœnis prædictis subjiciuntur, sed sacerdotio exuti in laicorum loco constituuntur. Laicis vero seductis aut vim passis venia iudulta est, postquam canonicę correcti fuerint, et bæretorum opiniones aperte anathematizaverint, et hædem orthodoxam Nicæam confirmataam se in honore habituros polliciti fuerint. Hanc, inquit, sententiam non ipse solummodo, sed et sancti Patres in syn. ubicunque congregati professi sunt.

A κελεύει, τῇ τοῦ Θεοῦ τεθαρρηκότας καὶ πεπιστευκότας φιλανθρωπίᾳ.

Οὐ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι, Ὁ ἔχουσιν, φησι, τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνησάμενος πίστιν, καὶ Ιουδαισμῷ, ή εἰδωλολατρείᾳ, ή Μανιχæισμῷ, ή δὲ λιγοτέρην τῆς ἀθετίας εἰδών θνητῶν πλειόνων προσθέμενος, εἴτα καταγνοὺς ἑαυτοῦ, μετάνοιαν εἰσπράττεται τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπαρατεινομένην. Οὐδέποτε γάρ τῆς μυστικῆς εὐχῆς ἐπιτελουμένης σύναμα τοῖς πιστοῖς τὸν Θεόν προσκυνεῖν τούτῳ ἐφείται, ἀλλὰ καὶ κατὰ μόνας προσεύξεται, καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀγιοσμάτων καθόλου ἀλλοτρίος ἐσται· τοῦ δὲ θανάτου ἐφισταμένου, τῆς μερίδος τῶν θελών μεταλήψεται δώρων. Εἴγε μὴν συμβαῃ καρ' ἐπιπέδα τούτον ἐπιδιώναι, τῶν αὐτῶν εἰσαῦθις ἐπιτιμένων ὑπόδικος ἐσται· διὰ βίου, τῶν ἀγιοσμάτων μέχρις αὐτῆς εἰργόμενος τῆς ἐξόδου.

Περὶ τῶν μετά τὴν δρηποτικήν καὶ ἀτέρους διωξέστεων.

Εἰ δέ τινες, δὲ ξνωτος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ φησὶ κανὼν, τοσοῦτον κατεπλάγησαν τὸ βαρὺ τῶν κολάσεων, ὃς μὴ διὰ τῆς πίστεως ἀποστῆναι, ἀλλὰ καὶ κατεξαναστῆναι οἵ τις ἐμέλησε τῶν τῆς πίστεως, ὥστε καὶ θύειν προτρέπειν δαίμονας, ή ἀγνοούμενους ἐστιν οὓς καταμηνύειν οἴλα Χριστιανούς, ή καὶ κρυπτομένους εἰς μέσον ἔλκειν, δὲ τῆς δεκαετίας τέλειος ἀριθμὸς τὸ τέλειον τῆς ἀφέσεως τούτοις μεταμελομένοις ἐπιμετρήσει. Οὐ γάρ δῆπον περὶ τῶν ἐξάρινων πάντη γεγενημένων, καὶ ἀπαντανταὶ ισταμένων τῇ ἀσεβείᾳ δὲ κανὼν οὗτος διέξειται, οἵπερ ἄρα καὶ διώκται τῆς Ἐκκλησίας πεφήνασιν ἀτεχνῶς· ἐκείνοις γάρ, εἰ γε καὶ ἀληθῶς μεταγνούσεν, καὶ βαρυτέρων, εἰ οἱόν τε, πειραθήσονται τῶν ἐπιτιμένων, ή οἱ πρὸ τούτου ρήθεντες δῆμφω δικαιοῦσι κανόνες. Οὐ δή τούτους φησιν, ἀλλὰ τούς εἴτι μὲν τὰ τῶν ὄρθοδξῶν φρονοῦντας, δέει γε μὴν τῶν βασινῶν τὰ τῶν ἀσεβῶν ὑπέρχεσθαι σκηπτομένους.

Οὐ δὲ μένας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ῥουφιγιανὸν ἀπιστολῇ. Τῶν κεκοινωνηκότων τοῖς τὰ Ἀρέου φρονοῦσιν ἱερῷμναν, φησι, οἱ μὲν βίᾳ καθυπαγχόντες κανονικῶς μὲν εὐθύνονται, τοῦ τόπου δὲ ἡς μετέλαχον τάξεως οὐκ ἐκβάλλονται, καὶ μάλιστα εἰ τὸν λογισμὸν ἡκιστα εἶχον ἐκείνοις συμβαίνοντα, ὡς φασι, δὲ οἰκονομίᾳ δὲ κεκοινωνηκένται προσεπιήσαντο, δέει τοῦ μὴ φθαρῆναι τὰς ἐκκλησίας τῇ τῶν δυσσεδῶν ἀντεισαγωγῇ, αὐτῶν ὑπερορίων μετά τῆς εὐσεβείας γεγενημένων. Οἱ δὲ πρὸς τῷ κεκοινωνηκένται καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπεραγωνιζόμενοι, καὶ συνηγοροῦντες εἰς δύναμιν, οὐ τοῖς ἐπιτιμοῖς μεταμελόμενοι καθυποδάλλονται, ἀλλὰ γυμνούμενοι τῆς ἱερωσύνης, ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν τάστονται χώρῃ. Τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσιν, ή βίᾳν παθοῦσι λαϊκοῖς, συγγράμμῃ δίδοται, κανονικῶς πρότερον ἐπιτιμωμένοις, καὶ φανερῶς ἀναθεματίσσοι τὰ τῶν αἱρετικῶν, καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ ὄρθοδοξον πίστιν πρεσβεύειν ὑποσχούμενοις. Ταύτην οὐκ ἐγώ, φησι, μόνος τὴν φῆσον, ἀλλ' οἱ καὶ εἰς συνδους τοπικάς ἀθροισθέντες θεῖοι Πατέρες ἐξήγεγκαν.

Περὶ τῶν ἀρησμάτων κατηχουμένων.

Οὐδὲ τοὺς περιπεπτωκότας τῶν κατηχουμένων θευεύνους περιείδειν οἱ θεῖοι Πατέρες ἐνόμισαν. Ὁ γάρ : δὴ τῆς α' συνόδου κανὼν εἰς τρίτον έτος ἐν τῷ τῶν ἀκρωμένων ἐπιτιμῷ χελεύει γίνεσθαι τοὺς τοιούτους, εἰθ' οὕτω πρὸς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανιένται, καὶ τοὺς κατηχουμένους συνεύχεσθαι.

Οἱ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἰβ̄ κανὼν τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθυκότας, μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰν μάλα τοῦ δικοῦ ἀποπλυναρένους, καὶ εἰς λεπράνην ἐπισήκπτει πρόσγεσθαι.

Περὶ τῶν ἀρατκασθέντων ἀρησμάσθαι καὶ μὴ ὄποκυψάντων.

὾οτι γε μὴν γ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κανὼν τοὺς ἐκποδῶν τοὺς διώκουσι γενομένους, κατὰ τὴν φεύγεν διαν διώκωσιν ἡμᾶς κελεύουσαν ἐντολὴν, διαδράμναι δὲ τελέως μὴ δυνηθέντας, ἀλλὰ συλληφθέντας καὶ πρὸς βίαν ἀναγκασθέντας ἢ λιθωντὸν εἰς χείρας δέξασθαι, ἢ τῷ στόματι τῶν ἀνιέρων σπονδῶν γευσασθαι, οὐ μὴν ἀνεχομένους ἔχειν αιγῇ, ἀλλὰ βοῶντας εἶναι Χριστιανούς, οἷα τὸν λογισμὸν κακητημένους ἀκτητητον, τούτους ὡς ἤκιστα ἀμαρτόντας, τῆς κοινωνίας δεῖν ἔκρινε μὴ ἑξιργεσθαι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς λεπράνην μηδὲν ἐπιδοιάζοντας προσθίσκειν, εἴγε καὶ δὲ προτοῦ βίος τούτοις εἴλη τὸ ἀνεπίληπτον· οὐ γάρ τοῦ τῆς ὁμολογίας στεφάνου διῆμαρτον.

Οὕτω περὶ τῶν τοιούτων καὶ δὲ λερούμαρτος Πέπρος φημίτεται ἐν τῷ ιδ̄ κανόνι.

Νόμοι πολιτικοί.

Οἱ ἀξιωθέντες τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, καὶ πάλιν ἐλληνίζοντες, ἐσχάτῃ τιμωρίᾳ ὑπόκεινται.

Οἱ ἀποστάντες τῆς τῶν ὅρθοδόξων πίστεως, καὶ αἱρέσικοι γενόμενοι, ή θύσαντες, ή θύσαντες ἐπαγγειλάμενοι, οὐ δύνανται διατίθεσθαι, ή δωρεῖσθαι, εὗται ἐκ διαθήκης, οἵτε ἐξ ἀδιαθέτου λαμβάνειν τι δύνανται.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. Περὶ αἱρετικῶν, καὶ δικαὶος χρῆσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσων ἐπιστρέφοντας.

Ἄλλὰ γάρ διπάς καὶ τοὺς ἐξ αἱρέσων ἐπιστρέφοντας, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας Ἐκκλησίᾳ, οἱ θεῖοι Πατέρες προσδίχεσθαι τεθεπίκασιν, ἡδη σκοπτέον. Ἄλλὰ μήπου περὶ τούτου, ὡς ἐν εἴδει δὲ διαιρέσεως τῶν ἀποδισταμένων τοῦ ὅρθου φρονήματος, τὰς γενικωτάτας πρώτων ὥρητον προστηροτοις, ἀς δὲ τὸ ἀπατηλὸν καὶ πολυτυχίδες τῶν νόθων διγμάτων ἐκάστοις; αὐτῶν ἐπεκλήρωσε. Τὰς μὲν γάρ αἱρέσις προστηρούκασιν, ἐν τῷ α' κανόνι: φησίν δὲ μέγας Βασίλειος, τὰ δὲ σχίσματα, τὰς δὲ, παρασυναγωγάς. Αἱρέσις μὲν οὖν τοὺς πάντη ἀπερρήγιμένους, καὶ κατ' αὐτὴν ἀπηλλοτριωμένους τὴν πίστιν, οἷον Μανιχαίους, Οὐαλεντίνους, Μαρκιωνιστάς, Πεπούζηνος, καὶ τοὺς ἐκείνοις παραπλησίους· σχίσματα δὲ, τοὺς δι' αἵτιας τινὰς ἐκκλησιαστικάς καὶ ζητηματα λάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεγχέντας, καὶ μάλιστα τοῦ διαφρεσθαί περὶ τοῦ τρόπου τῆς μετανοίας πρὸς τὴν καθεδρικὴν Ἐκκλησίαν· παρασυναγωγάς δὲ τὰς παρασυνάξεις, οἷον, εἴ τις τῶν

A De iis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt.
Porro sancti Patres neutiquam in animo habebant, ut ii qui dum fidei initio imbuuntur, impinguunt, impune evaderent. Can. enim xiv syn. i eos tribus annis audientium pœnam subire, deinde ad ordinem priorem revertere, et una cum catechumenis precari jubet.

Canon autem xii syn. Ancyranæ eos qui ante baptismum sacrificarunt, postquam baptizati, adeoque a peccati sorde mundati fuerint, ad sacerdotium promoveri mandat.

Dē iis qui negare coacti, sese non submiserunt.

B Tertius syn. Διογύρ. canon, qui a persecutoribus fugiunt, iuxta mandatum quod persequentes nos effugere jubet, prorsus autem evadere nequeunt, sed capti sunt et vi coacti vel thus in manus accipere, vel ore cibos profanos degustare; non autem silentium agunt, sed clamant se esse Christianos, firma nimurum constantia praediti; eos, ut qui minime peccarunt, communione non esse arcendos judicat, imo vero et ad sacerdotium absque omni dubitatione promovendos, si modo anteacta eorum vita ab omni reprehensione aliena fuerit: neque enim confessionis corona exciderunt.

C Idem de iisdem statuit sanctus Petrus Martyr, in xiv canone.

7 Leges civiles.

C Qui sacrosancto baptismō digni habili fuerint, et rursum ad gentilitatem redeunt, pœnis gravissimis obnoxii sunt.

C Qui ab orthodoxa fide recedunt, et hereticī facti, vel sacrificant, vel alicui se sacrificaturos pollicentur, testamento quidquam prescribere aut donare nequeunt, nec ex testamento, aut ab intestato quidquam accipere possunt.

CAP. II. De hereticis, et quomodo, qui ex heresis convertantur, admittendi sunt.

C Jam vero quamnam rationem in admissendis iis qui ex heresis convertantur, ad Ecclesiam catholicam accedunt, sancti Patres servari jubent, in presenti inquirendum est. Quin et hic quasi facta divisione eorum, qui a recta opinione discedunt, generalissimæ appellations, quas singuli ex iis a multis variis, fallacibus spuriisque dogmatis sortiti sunt, in primis dicendæ veniunt. Alias enim hereses, inquit magnus Basilius in primo canone, Patres nuncuparunt, alia vero schismata, alias rursus parasyntagoras. Hereses quidem eos qui omnino separati sunt, et quoad ipsam fidem abalienati, ut Manichæi, Valentini, Marcionistæ, Pepuzeni, et iis consimiles: schismata autem eos qui propter causas aliquas ecclesiasticas ei questiones medicabiles inter se dissident; præcipue ab iis qui sunt ex Ecclesia catholica de modo penitentiae dissentire: parasyntagoras autem illegitimus conventus, ut si quis episcopus vel presbyter in delicto deprehensus, et a ministerio absumpto pro-

haberi jubet, Dei misericordiae consisos et inni- A κελέύει, τῇ τοῦ Θεοῦ τεθαρρηκότας καὶ πεπιστευ-
tentes.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo ca-
none: Qui voluntarie, inquit, fidem in Dominum
nostrum Iesum Christum negaverit, et Judaismo
vel idolatriæ vel Manichæismo, vel alieui alii
impietatis generi quarum magnus est numerus,
sese adjunxerit, deinde seipsum condemnaverit,
toto viâ suâ tempore pœnitentiam agit. Nun-
quam enim ei concedetur, quando mystica peragi-
tur oratio, Deum una cum fidelibus adorare; sed
et seorsim precabitur, et a sacramentorum com-
munione omnino erit alienus; morte autem in-
stante sacramorum munerum particeps erit. At si
contigerit eum præter spem convalescere, iisdem
pœnitis per integrum vitam rursus erit obnoxius, B sacramentorum ad exitum usque expers.

C De iis qui postquam fidem negaverint, alios etiam persequeuntur.

Quod si aliqui, inquit 9 Ancyranæ canon, cru-
ciatum gravitate adeo perculti fuerint, ut non
solum a fide desciscant, sed et in eos quibus fides
curæ est, insurgant, eosque ad dæmonibus sacri-
fandum incident, et Christianos, qui ignoti erant
vel absconditi, in medium trahant, perfectus decem
annorum numerus iis pœnitentium agentibus per-
fectam remissionem emetietur. Non ἄνω canon
hic de fidem prorsus negantibus, et religionis
hostibus disserit, qui Ecclesia persecutores seso
aperte exhibuerunt; hi enim licet pœnitentiam
agant, gravioribus pœnis quam iis quas duo præ-
dicti canones decernunt, si fieri potest, subjicien-
tur. Non itaque hos intelligit, sed eos qui adhuc
orthodoxe sentiunt, metu autem tormentorum,
se impiorum dogmatis assentiri simulant.

A κελέύει, τῇ τοῦ Θεοῦ τεθαρρηκότας καὶ πεπιστευ-
κότας φιλανθρωπίᾳ.

Ο δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ α' κανόνῃ,
Ο ἔκουσίως, φησι, τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰη-
σοῦν Χριστὸν ἀρνησάμενος πίστιν, καὶ Ιουδαισμῷ,
ἢ ειδωλολατρείᾳ, ἢ Μανιχæισμῷ, τῇ ἀλλῷ τινὶ τῶν
τῆς ἀθετᾶς εἰδῶν δικαιώνων προσθέμενος, εἴτα
καταγούντος ἑαυτοῦ, μετάνοιαν εἰσπράττεται: τῷ
χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπαρατείνομένην. Οὐδέ-
ποτε γάρ τῆς μαστικῆς εὐχῆς ἐπιτελουμένης σύν-
αμα τοῖς πιστοῖς τὸν Θεόν προσκυνεῖν τούτῳ ἐφεί-
ται, ἀλλὰ καὶ κατὰ μόνας προσεύξεται, καὶ τῆς
κοινωνίας τῶν ἀγιοσμάτων καθόλου ἀλλότριος ἐσταί-
τον δὲ θανάτου ἐφισταμένου, τῆς μερίδος τῶν θείων
μετατήψεται δώρων. Εἶγα μὴν συμβαῖται πάρ' ἀπίδια
τούτον ἐπιδιώναι, τῶν αὐτῶν εἰσανθής ἐπιτιμίαν
ὑπόδικος ἐσται: οὐδὲ βίου, τῶν ἀγιοσμάτων μέχρις
αὐτῆς εἰργόμενος τῆς ἐξόδου.

**Pερὶ τῶν μετά τὴν ἀρνησιν καὶ ἀτέρους
διωξέτων.**

Εἰ δέ τινες, δ' ὄντας τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ φησὶ κα-
νῶν, τοσοῦτον κατεπλάγησαν τὸ βαρὺ τῶν καλάτων,
ὡς μὴ δι τῆς πίστεως ἀποστῆναι, ἀλλὰ καὶ κατεξ-
αναστῆναι οἵς ἐμβλήσαντες τῶν τῆς πίστεως, ώστε καὶ
θύειν προτρέπειν δαίμονας, ἢ ἀγνοούμενος ἐστιν
οἵς καταμηνύειν οἴλα Χριστιανούς, ἢ καὶ κρυπτο-
μένους εἰς μέσον ἔλκειν, δ τῆς δεκαετίας τέλεος;
ἀριθμὸς τὸ τέλειον τῆς ἀρέσεως τούτοις μεταμελο-
μένοις ἐπιμετρήσει. Οὐ γάρ δῆπον περὶ τῶν ἔξαρ-
νων πάντη γεγενημένων, καὶ ἀπεναντίας ἰσταμένων
τῇ ἀσεβείᾳ ὁ κανὼν οὗτος διέξειστιν, οὔπερ δρα καὶ
διώκει τῆς Ἐκκλησίας πεφήνασιν ἐπεγνῶς: ἐκεί-
νοι γάρ, εἰ γε καὶ ἀληθῶς μεταγνοεῖν, καὶ βαρυτέ-
ρων, εἰ οἱόν τε, πειραθήσονται τῶν ἐπιτιμίων, ἢ
οἱ πρὸ τούτου ρήθηντες ἄμφω δικαιοῦσι κανόνες.
Οὐ δή τούτους φησὶν, ἀλλὰ τοὺς ἐτί μὲν τὰ τῶν ὄρθο-
δόξων φρονοῦντας, δέει γε μὴν ταῦτα τῶν ὄρθο-
δόξων ὑπέρχεσθαι σκηπτομένους.

Ο δὲ μένας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ρουφινιανὸν
ἐπιστολῇ, Τῶν κεκοινωνηκότων τοῖς τὰ Ἀρείου φρο-
νοῦσιν ἱερωμένων, φησι, οἱ μὲν βίᾳ καθυπαγχόντες
κανονικῶς μὲν εὐθύνονται, τοῦ τόπου δὲ ἡς μετέ-
λαχον τάξεως οὐκ ἐκβάλλονται, καὶ μάλιστα εἰ τὸν
λογισμὸν ἤκιστα εἶχον ἐκείνοις συμβαίνοντα, ὡς
φασι, οὐ οἰκονομίᾳ δὲ κεκοινωνηκέναι προσεκοιή-
σαντο, δέει τοῦ μὴ φθαρῆναι τὰς ἐκκλησίας τῇ τῶν
δυσσεῶν ἀντεισαγγῆ, αὐτῶν ὑπερορίων μετά τῆς
εὐσεβείας γεγενημένων. Οἱ δὲ πρὸς τῷ κεκοινωνη-
κέναι καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπεραγωνιζόμενοι, καὶ συν-
ηγοροῦντες εἰς δύναμιν, οὐ τοῖς ἐπιτιμοῖς μετα-
μελόμενοι καθυποδάλλονται, ἀλλὰ γυμνούμενοι τῆς
ἱερωσύνης, ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν τάττονται χώρᾳ. Τοῖς
δὲ ἀπατηθεῖσιν, ἢ βίᾳν παθοῦσι λαϊκοῖς, συγγράμμῃ
δίδοται, κανονικῶς πρότερον ἐπιτιμωμένοις, καὶ
φανερῶς ἀναθεματίσαις τὰ τῶν αἱρετικῶν, καὶ τὴν
Ἐν Νικαΐᾳ ὄρθοδοξὸν πίστιν πρεσβεύειν ὑποσχου-
μένοις. Ταύτην οὐκ ἔγω, φησι, μόνος τῇ φῆσιν,
ἀλλ' οἱ καὶ εἰς συνδόδους τοπικὰς ἀθροισθέντες θεῖαι
Πατέρες ἔξηγεντα.

Magnus autem Athanasius, in epistola ad Russi-
anum, Ex sacerdotibus, inquit, qui cum Arianis
communicarunt, ii quidem qui vi subducti sunt,
canonice corriguntur, e loco autem ordinis quem
sortiti sunt, non ejiciuntur; præcipue si rationem,
ut dixerunt, cum iis minime consentientem ha-
buerint, et se prudenti consilio cum iis communi-
casse simulaverint, metuentes ne ipsis una cum
religione expulsis, Ecclesiæ per impiorum intro-
ductionem corrumpentur. Qui autem non solum
communicarunt, sed et pro viribus suis impietatis
propugnatores et patroni fuerunt, si pœnitentiam
agant, non pœnitis prædictis subjiciuntur, sed sa-
cerdotio exuti in laicorum loco constituuntur.
Laicis vero seductis aut vim passis venia induita
est, postquam canonice correcti fuerint, et bareli-
corum opiniones aperte anathematizaverint, et h-
dem orthodoxam Nicæam confirmata se in honore
habituros polliciti fuerint. Hanc, inquit, senten-
tiā non ipse solummodo, sed et sancti Patres in
syn. ubicunque congregati professi sunt.

Περὶ τῶν ἀρησαμένων κατηχουμένων.

Οὐδὲ τοὺς περιπετωκότας τῶν κατηχουμένων θάνατούνος περιιδεῖν οἱ θεῖοι Πατέρες ἐνόμισαν. Ὁ γάρ :δ' τῆς α' συνδου κανών εἰς τρίτον Ετοῦς ἐν τῷ τῶν ἀκρωμάτων ἐπιτιμίᾳ καὶ εἴναι γίνεσθαι τοὺς τοιούτους, εἰθ' οὗτα πρὸς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανιέναι, καὶ τοὺς κατηχουμένους συνεύγεσθαι.

Οὐ δέ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ εἰ' κανών τούς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθυκότας, μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰ μάλα τοῦ ἄγρου; ἀποπλωναρένους, καὶ εἰς λεπρούνην ἐπισκήπτει προάγεσθαι.

Περὶ τῶν ἀραγκασθέντων ἀρησασθαι καὶ μὴ ὄποκυψάντων.

Ὄ γε μὴν γ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κανών τοὺς ἐκποδῶν τοὺς διώκουσι γενομένους, κατὰ τὴν φεύγειν διὰν διώκωσιν ἡμᾶς κελεύουσαν ἐντολὴν, διαδρᾶντας δὲ τελέως μὴ δυνηθέντας, ἀλλὰ συλληφθέντας καὶ πρὸς βλαβὴν ἀναγκασθέντας ἢ λιδωντὸν εἰς χείρας δέξασθαι, ἢ τῷ στόματι τῶν ἀνιέρων πυκνῶν γεύσασθαι, οὐ μὴν ἀνέχομένους ἔχειν αἰγῆ, ἀλλὰ βοῶντας εἶναι Χριστιανούς, οἷα τὸν λογισμὸν κακητημένους ἀκτητούς, τούτους ὡς ἤκιστα ἀμαρτόντας, τῆς κτινανίας δεῖν Ἐκρινει μὴ ἀξεργεσθαι· οὐδὲ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ εἰς λεπρούνην μηδὲν ἐπιδοιάζοντας προσιδάειν, εἴτε καὶ δι προτοῦ βλαβῆς τούτοις εἴχε τὸ ἀνεπίληπτον· οὐ γάρ τοῦ τῆς δύμολογίας στεφάνου διήμαρτον.

Οὗτοι περὶ τῶν τοιούτων καὶ δι λεπρομάρτυρος Πέτρος φημίσταις ἐν τῷ ιδιῳ κανόνι.

Νόμοι πολιτικοί.

Οἱ ἀξιωθέντες τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, καὶ πάλιν ἐλληνίζοντες, διχάτῃ τιμωρίᾳ ὄποκεντα.

Οἱ ἀποστάντες τῆς τῶν ὁρθοδόξων πίστεως, καὶ αἱρετικοὶ γενόμενοι, ἢ θύσαντες, ἢ θύσαι τινὲς ἐπαγγειλάμενοι, οὐ δύνανται διατίθεσθαι, ἢ δωρεῖσθαι, εὗταις ἐκ διαθήκης, οὗταις ἐξ ἀδιαθέτου λαμβάνειν τι δύνανται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β. *Περὶ αἱρετικῶν, καὶ δικαὶως χρὴ διχάσθαι τοὺς δὲ αἱρέσων ἀποτέρευτοντας.*

Ἄλλα γάρ δικαὶως καὶ τοὺς δὲ αἱρέσων ἀποτέρευτας, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας Ἐκκλησίᾳ, οἱ θεῖοι Πατέρες προσδίχεσθαι τεθεσπίκασιν, ἡδη σκοπτέον. Άλλα μήπω περὶ τούτου, ὡς ἐν εἴδει δὲ διαιρέσσων τῶν ἀποδισταμένων τοῦ ὅρθου φρονήματος, τὰς γενικωτάτας πρῶτον φρέτον προστηγορίας, δις δὲ ἡδη ἀπατηλὸν καὶ πολυτιχὸν τῶν νόθων διγμάτων ἑκάστοις; αὐτῶν ἐπεκλήρωσε. Τάς μὲν γάρ αἱρέσεις προστηγορεύκασιν, ἐν τῷ α' κανὼν φησίν δὲ μέγας Βασιλεὺς, τὰ δὲ σχίσματα, τὰς δὲ, παρασυναγωγάς. Αἱρέσεις μὲν οὖν τοὺς πάντη ἀπεργημένους, καὶ κατ' αὐτὴν ἀπῆλιτριωμένους τὴν πίστιν, οἷον Μανιχαίους, Οὐαλεντίνους, Μαρκιωνιστὰς, Πεπουζηνούς, καὶ τοὺς ἑκείνοις παριπλησίους· σχίσματα δέ, τοὺς δὲ αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα λάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεγθέντας, καὶ μάλιστα τοῦ διαφέρεσθαι περὶ τοῦ τρόπου τῆς μετανοίας πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν· παρασυναγωγάς δὲ τὰς παρασυνάξεις, οἷον, εἰς τὰς

A De iis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt.

Πορρὸ sancti Patres neutiquam in animo habebant, ut si qui dum fidei initia imbuuntur, impinguunt, impune evaderent. Can. enim xiv syu. i eos tribus annis audientium pœnām subire, deinde ad ordinem priorem revertere, et una cum catechumenis precari jubet.

Canon autem xii syn. Ancyranæ eos qui ante baptismum sacrificarunt, postquam baptizati, adeoque a peccati sorde mundati fuerint, ad sacerdotium promoveri mandat.

Dē iis qui negare coacti, sese non submiserunt.

B Tertius syn. Ancyra. canon, qui a persecutoribus fugiunt, iuxta mandatum quod persequentes nos effugere jubet, prorsus autem evadere nequeunt, sed capti sunt et vi coacti vel thus in manus accipere, vel ore cibos profanos degustare; non autem silentium agunt, sed clamant se esse Christianos, firma nimis constantia praediti; eos, ut qui minime peccarunt, communione non esse arcendos judicat, imo vero et ad sacerdotium absque omni dubitatione promovendos, si modo anteacta eorum vita ab omni reprehensione aliena fuerit: neque enim confessionis corona exciderunt.

Ideas de iisdem statuit sanctus Petrus Martyr, in xiv canone.

7 Leges civiles.

Qui sacrosancto baptismō digni habiti fuerint, et rursus ad gentilitatem redeunt, pœnis gravissimis obnoxii sunt.

Qui ab orthodoxa fide recedunt, et heretici facti, vel sacrificant, vel alicui se sacrificaturos pollicentur, testamento quidquam prescribere aut donare nequeunt, nec ex testamento, aut ab intestato quidquam accipere possunt.

CAP. II. De hereticis, et quomodo, qui ex heresibus convertuntur, admittendi sunt.

Jam vero quamnam rationem in admittendis iis qui ex heresibus convertuntur, ad Ecclesiam catholicam accedunt, sancti Patres servari jubent, in presenti inquirendum est. Quin et hic quasi facta divisione eorum, qui a recta opinione discedunt, generalissimæ appellations, quas singuli ex iis a multisariis, fallacibus spuriisque dogmatis sortiti sunt, in primis dicendæ veniunt. Alias enim hereses, inquit magnus Basilius in primo canone, Patres nuncuparunt, alia vero schismata, alias rursus parasyntagmas. Hereses quidem eos qui omnino separati sunt, et quoad ipsas idem ab alienati, ut Manichei, Valentini, Marcionistæ, Pepuzeni, et iis consimiles: schismata autem eos qui propter causas aliquas ecclesiasticas et quæstiones medicabiles inter se dissident; præcipue ab iis qui sunt ex Ecclesia catholica de modo penitentia dissentire: parasyntagmas autem illegitimos conventus, ut si quis episcopus vel presbyter in delicto reprehensus, et a ministerio obvudo pro-

hibitus, sese eanonibus submittere recusat, et præsulatum sacramque ministerium sibi vindicet, unaque qui ex populo inscrita laborant, relicta Ecclesia catholica cum illo discedant. Patribus ergo antiquis visum est, inquit, hereticorum baptismum omnino rejicere, utpote qui de ipsa in Deum fide dissentiant, schismaticorum vero baptismum admittere; et ut ii qui conventicula celebrant, per genuinam penitentiam conversionem suam indicantes, rursus Ecclesiae uniantur; et quandoque ut qui in gradu collocati cum rebellibus abierunt, postea autem poenitentia ducti sunt, ad priorem ordinem revertantur. Catharos autem, qui sunt ex abscissis, et Encratitas, et Hydroparastatas, visum est, inquit, Cypriano et Firmiliano nostro omnes de integrō baptizandos esse. Carthagine enim, cuius episcopus erat magnus Cyprianus, synodus Patrum omnium antiquissima congregabatur, iisque omnes hereticos et schismaticos, qui ad Ecclesiam accedunt, iterum baptizandos esse ex communi consensu placuit. Ita enim ratiocinati sunt: Licet schismatici circa dogmata non errant, quia tamen Christus caput est corporis Ecclesiae, secundum divinum Apostolum, per quod membra omnia animantur, et incrementum spirituale recipiunt: hi autem membra sunt a corporis compage abrupta, Spiritus sancti gratiam non amplius in illis permanentem habent. Quod igitur ipsi non habent, quomodo aliis impetriri possunt? sed tamen, quandoquidem, inquit hic magnus Pater, visum est nonnullis Asiaticis prudenti consilio Catharorum baptismum suscipiendum esse, suscipiatur.

De Encratitis.

Encratitarum autem [baptismum admittere] neutram licet. Eorum autem heresis eadem plane est cum heresi Marcionistarum, ex eadā utique germinascens. Etenim **§** et hi nuptias abominantur, easque Satanicās appellant; vinum rejiciunt, animatorum esum prohibent, et Dei creaturam pollutam esse delirantes asserunt. Neque dicant quod in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizantur, qui cum Marcione Deum maiorum auctorem esse affirmant. Ne autem omnium rigorem seniores eos ad accedendum ad Ecclesiam catholicam reddamus, consuetudine, inquit, utendum est, et sequi oportet Patres, qui res nostras administrarunt. Quare, uti illis visum est, sacro oleo inuncti sacramentorum participes sint.

De Hydroparastatis.

Sunt autem Hydroparastatae qui in sacri calicis administratione aquam duntaxat offerunt, vinum cum ea miscere nequaquam permittentes. Quin et legitimas nuptias a fornicatione nihil differre existimant. Eadem etiam **XLVII** ejusdem canon discernit. Quare de Hydroparastatis et Armeniis in **VIII** cap. lit. K.

A ἐπισκόπων ή πρεσβυτέρων, παλαισματις ἀλούς, ἐπεσχίθη τῆς λειτουργίας, καὶ τοῖς κανόνις ὑποκύψαι μὴ ἀνεχόμενος, ἕκατῷ τὴν προσδρίαν ἐξεδίκησε καὶ λειτουργίαν, καὶ τούτῳ συνεπῆλθον οἱ ἀπαιδευσίεν νοσοῦντες ἐκ τοῦ λαοῦ, τὴν καθολικήν καταδειπάτες Ἐκκλησίαν. Δέδοχτο τοῖνυν, φησιν, ἡ ἀρχῆς τὸ μὲν τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα παντελῶς θετητάνται, περὶ γάρ αὐτῆν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν πέφυκε τούτοις ἡ διαφορά· παραδέχεσθαι δὲ τῶν ἀποστολάντων τοὺς μέν τοι παρασυνάγοντας, ἀκινδύνως μετανοίᾳ τὴν ἐπιστροφὴν ἐπιδειξάμενους, ἔνοῦσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἔστι δ' οὗτος καὶ τοὺς ἐν βαθμῷ συναπελόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, εἴτα μεταμελομένους, εἰς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανιέναι. Τούς γε μήντην Καθαρούς, τῶν ἀπεσχισμένων καὶ αὐτοὺς ἀνταντας, καὶ Ἐγκρατίτας, καὶ Υδροπαραστάτας, ἔνος, φησι, τοῖς περὶ Κυπριανὸν, καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, πάντας ἀναβαπτίζεσθαι. Εἰς γάρ τὴν Καρχηδόνα, ἃς ἐπισκοπος δὲ μέγας Κυπριανὸς ἦν, σύνοδος Πατέρων ἀρχαιοτέρα πασῶν θροιστο, οἵς ἤρεσεν ἐκ κοινῆς φήμου πάντας αἱρετικούς τε καὶ σχισματικούς προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζεσθαι. Συνελογίζοντο γάρ οὐτωσι· Εἰ καὶ μή περ δύγματα οἱ σχισματικοὶ σφάλλοιντο, ἀλλ' ἐπει τοι γε κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας δὲ Χριστός ἔστι, κατὰ τὸν θεόν Ἀπόστολον, ἐξ οὐ τὰ μέλη πάντα ζωώτας, καὶ τὴν πνευματικὴν αὐξησιν δέχεται, οὐτοὶ δὲ τῆς ἀρμονίας τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀπερράγησαν, οὐκέτι παραμένουσαν αὐτοῖς ἔχουσι τὴν χάριν τοῦ ἀγίου Πνεύματος· δι τοίνους οὐκ ἔχουσι, πῶς δὲ τοῖς ἄλλοις μεταδοῖν; ἀλλ' ὅμως, φησι δὲ μέγας οὐτος Πατήρ, ἐπει τις τῶν κατὰ τὴν Ἀσταν ἔδοξε δι' οἰκονομίαν τὸ τῶν Καθαρῶν βάπτισμα δέχεσθαι, ἔστω δεκτόν.

Περὶ Ἐγκρατιτῶν.

Τὸ τῶν Ἐγκρατίτων μέντοι οὐκ ἔξιν· Μερκιωνιστῶν γάρ ἔστιν ἀντίκρυς; ἢ κατ' αὐτοὺς αἱρετικός βλάστημα. Κατ' ἔκεινους γάρ καὶ οὗτοι τὸν γάμον βεβελύσσονται, τοῦ Σατανᾶ εἶναι αὐτὸν ἀποφανόμενοι· τὸν οἶνον ἀποστρέφονται, τὴν τῶν ἐμφύγων ἀπαγορεύουσιν ἐδωδή, καὶ τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ μεμισμένην εἶναι ληροῦσι. Μή γάρ λεγέτωσαν, διτε εἰς Πατέρα, καὶ Γάδην, καὶ ἄγιον Πνεύμα βαπτίζονται, οἵ γε κακῶν ποιητὴν τὸν Θεόν εἶναι λέγουσιν, ἐφαμίλλως τῷ Μαρκίωνι. 'Αλλ' ίνα μή τῆς ἀκριβείας ἔχομενοι δικηροτέρους αὐτοὺς ποιήσαιμεν εἰς τὸ προσιέναι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, χρηστόν, φησι, τῷ ἔστι, καὶ τοῖς τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομήσασι Πατέρασιν ἀκολουθητέον, καὶ ὡς ἔκεινοις δοκεῖ, χρισμενοὶ τῷ ἀγίῳ μύρῳ. οὐτω τῶν ἀγιασμάτων μεταλλαμβανέτωσαν.

Περὶ Υδροπαραστατῶν.

'Υδροπαραστάται δ' εἰσὶν οἱ μόνον ὄντωρ τὴν τειρουργία τοῦ ἀγίου προσφέροντες ποτηρίου, οἵνον δὲ τούτῳ μιγνύνται μή ἀνεχόμενοι, καὶ τὸν ἔννομον γάμον μηδὲν διενηγούνται πορνείας οἰδόμενοι. Τὰ αὐτὰ καὶ δικῆς κανὼν τοῦ αὐτοῦ θιορίζεται. Ζήτει περὶ Υδροπαραστατῶν καὶ Ἀρμενίων ἐν τῷ γῆ κεφ. τοῦ Κ στοιχείου.

Άλλα γάρ καὶ δὲ τοῖς κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς β' συνδου, δύως χρή δέχεσθαι ταῦς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρίφοντας ἀριθμὸς νομοθετεῖ. Εἰς δύο γάρ μοίρας διχαίνεται διελῶν, τοὺς μὲν μύρῳ χρίεσθαι, τοὺς δὲ ἀναβαπτίζεσθαι διαρίσσατο, Ἀριειανὸς μὲν οὖν, καὶ Μακεδονιανὸς, καὶ Σαββατιανὸς, καὶ Ναυατιανὸς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς, καὶ Ἀριστερούς, καὶ Τεσσαρακτηνούς, ἢ τοις Τετραδίταις, καὶ Ἀπολλιναριστάς, ἢ τοις Τετράκισι τῷ θεῷ τελεοῦνται βαπτισμάται, οὐχ οὔτε δεινού τούτους ἀναβαπτίζειν, ἀλλὰ, μετὰ τὸν τῆς αριθμέτως αἱρέσεως ἔγγραφον ἀναθεματισμὸν, τῷ ὅγιῳ χρίειν μύρῳ κελεύει τὸ τε μέτωπον αὐτῶν, καὶ τοὺς ὄφθαλμούς, καὶ τὰς ρίνας, τὸ στόμα τε, καὶ τὰ ὄτα, καὶ σφραγίζοντας λέγειν. Σημαγίς διωρεῖς Πνεύματος ἄγιου.

Περὶ Εὐτρομιανῶν.

Εὐνομιανὸς γε μήν, τοὺς εἰς κατάδυσιν βαπτιζορένους μίαν, καὶ Μοντανιστάς, τοὺς καλούμένους Φρύγας, καὶ Σαββαλιανὸς, τοὺς διδάσκοντας τὴν υἱοπατερίαν, καὶ τοὺς παραπλησίους τούτοις, ὡς οὐδὲν ἀμεινὸν τῶν ἀβαπτιστῶν Ἑλλήνων ἀληθείας δικαιούσης διακειμένους, τῇ καθολικῇ προστίντας Ἐκκλησίᾳ, εὐθὺς κελεύει βαπτίζεσθαι· ή γάρ διώς οὐκ ἀβαπτίσαντο, ή καὶ βαπτισάμενος οὐ κατὰ τοὺς θεούς τῇ; τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας ἐνεσημάνθησαν· ταῦτη τοις καὶ ἀφώτιστοι τοῖς θεοῖς Πατράς λογιζονται.

Περὶ Ἀριειανῶν.

Ἀριειανὸς μὲν οὖν εἰσιν οἱ τὰς Ἀριειους φρονοῦντες, διατάσσοντες ὃν τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν Ἐκκλησίας, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα ἐπερρύσαται τῷ Πατρὶ καὶ κτίσματα ὁ βίβηλος διογμάτικες.

Περὶ Μακεδονιανῶν καὶ Ἡμιάρεων:

Μακεδονιανὸν δὲ οἱ περὶ μὲν τοῦ Υἱοῦ ὄγιῶς φρονοῦντες, τὸ δὲ διάγιον Πνεῦμα κτίστον βλασφημοῦντες, καὶ ἀλλότριον τῆς θεότητος, παρ' δὲ καὶ Ἡμιάρειοι ἐκαλούντο· ταυτοὶ δὲ τῆς κλήσεως καὶ ἐπέρα τῶν ἐξαγιστῶν αἱρέσεων ἔτυχεν· οἱ δὴ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ δικίον, οὗτοι κτίσματα ὡς δὲ Ἀριειοι, οὗτοι μὴ δικούσια τῷ Πατρὶ δοξάζειν ἡνεκόντο, ξένῳ δὲ τινι τρόπῳ δικούσια τῷ Πατρὶ· ἀξεδίσαντας γάρ, ὡς Ἱεραπον, μὴ πάθος περὶ τὸν Πατέρα διὰ τῆς γεννήσεως νομισμόν.

Περὶ Ναβάτων.

Ναβάτος δὲ πρεσβύτερος ὃν τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, τῆς τῶν λεγομένων Καθαρῶν αἱρέσεως ἡρές, σχισματικὸς ὃν κυρίως, οὐχ αἱρετικός· οὐ γάρ περὶ τι τῶν ὀρθῶν δογμάτων τοὺς πιστοὺς διερέρετο, ἀλλὰ τοῖς δὲ τῷ διωγμῷ ὑποκύψας καὶ θύσασιν ἀπηγόρευε τὴν μετάνοιαν· τοῖς τε διγάμοις οὐκ ἔχοινώνει· ἀνδρὸν, εἰ καὶ μὴ περὶ τὴν πίστιν ἐσφαλτο, διὰ μάντοις τὸ ἀσυμπάθες αὐτοῦ καὶ μισάδελφον, συνόδου γενομένης ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Κορηνήλου τοῦ κέκτη, Δεκίου βασιλέωντος, ἀπεβλήθη καὶ ἀναθεματιζόθη ἀλλὰ δὲ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἴστορει.

A Porro canon. 7 syn. II σεργον. clare decernit quomodo eos qui ex hæresi revertuntur, admittere oporteat. Etenim hæreticos omnes in duo genera distinguens, alios oleo inungi, alios autem rebaptizari desinivit. Arianos itaque et Macedonianos, et Sabbatianos, et Novatianos qui sese, hi Catharos, illi Sinistros nominant, et Quartaderumanos sive Quartanos, et Apollinaristas, quoniam ex æquo nobiscum sacro baptismate perficiuntur, denuo baptizare neutiquam necesse existimat, verum eos, postquam scriptio omnem suam hæresim anathematizaverint, sacro oleo inpingere jubet, frontem et oculos et naras et os et aures, et signantes dicere: Signaculum doni Spiritus sancti.

B

De Eunomianis.

Eunomianos vero, qui una demersione baptizantur, et Montaniatas, qui et Phryges dicuntur, et Sabellianos qui Patrem idem esse cum Filio docant, siisque consimiles, ut qui nibilo melius quam pagani non baptizari, veritate judice, affecti sint, ad Ecclesiam catholicam accedentes statim baptizari jubet. Vel enim non omnipotens baptizati erant; vel si baptizati fuerant, secundum Ecclesie orthodoxarum constitutiones non singulariteruntur; et ob eam rationem a sanctis Patribus pro non illuminitatis habiti sunt.

De Ariani.

Sunt autem Ariani qui cum Ario sentiunt, Ecclesiæ Alexandrinæ presbytero, qui Dei Filium et Spiritum sanctum diversam a Patre essentiam habere, et creaturas esse profane docuit.

De Macedonianis et Semiarianis.

Macedonianoi vero, qui de Filio quidem recte senserunt, Spiritum autem sanctum creaturam esse et a divinitate alienum blasphemè asserebant: unde et Semiariani dicti sunt. Quin et eamdem appellationem alia etiam ex impiis hæresibus sortita est, eorum nempe qui Filium et Spiritum sanctum, non creaturas cum Ario, nec ejusdem cum Patre substantiæ, sed peregrino quodam more similis cum Patre substantiæ sentiebant. Metuebant enim, uti dicebant, ne affectionem aliquam Patri per generationem ab illo attribui quis putaret.

De Novato.

Novatus autem veteris Romæ presbyter, hæresin eorum, qui Cathari dicuntur, exorsus est; schismaticus δὲ propriè, non hæreticus: non enim circa dogma aliquod a fidelibus dissentiebat, sed iis qui in persecutione lapsi sunt, et sacrificarunt, penitentiam negabat, et digamis non communicabat. Quare licet circa fidem non erraverit, tamen propter immisericordiam et fratrum odium, synodo Romæ habita sub Cornelio papa, Decio imperante, ejectus erat et anathemate percussus, ut Eusebius Pamphili in historia sua narrat.

De Sabbathianis.

Sunt autem Sabbathiaui, quibus præfuit Sabbathius quidam presbyter, eamdem hæresim cum Novato professus, nisi quod pejorum studio teneretur, et more judaico Sabbathum coleret, in eo jejunium peragens; et alia eorum amulius ficeret, sicut et nunc temporis Latini.

De Sinistris.

Iudem etiam Sinistri vocantur, quod manum sinistram abominentur, non omnino ausi per eam quidquam prehendere.

De Quartodecimanis.

Sunt porro Quartodecimanis qui Pascha celebrant, non die Dominicæ, secundum sacras Ecclesiæ constitutiones, sed ea die qua luna quartadecima coniugitur; quod est Judaicæ superstitionis maxime proprium.

De Quartanis.

Iudem etiam Quartani nominantur, quod cum Paschatis festum celebrant, nusquam in diversorum se conferant, sed jejunare malint, quemadmodum nos qualibet feria quarta; in hoc etiam Judæorum zemoli, qui post Pascha panes non fermentatos et herbas amaras comedebant.

De Apollinaristis.

Sunt antem Apollinaristæ, quibus præfuit sceleratissimus Apollinarius, in thronum Iandicer, qui erat in Syria, Deo permittente, perniciose introductus, qui circa teconomiam aperte blasphemus erat, dicens Filium Dei corpus quidem vivum, sed nensis omnino expers, a sancta Virgine accipisse, divinitate scilicet mentis lucum supplente, et sicut animam Dei irrationalem sentiebat, ita et unicam esse in eo naturam tradidit. Hi omnes postquam hæresibus suis omnino valedixerint, oleo duntaxat inuncti Ecclesiæ illius annumerantur.

Videsis autem, quinam et quales sint, quos sancti Patres rebaptizari volunt.

De Eunomianis.

Eunomiani sunt quibus præfuit Eunomius; qui ex Galatia oriundus Cyzici erat episcopus, pejora multo quam Arius sentiens. Etenim Filium mirabilem, et servum, et in omnibus Patri dissimilem esse docuit. Eos etiam qui errori ejus assentiebantur, nequam iste unica immersione baptizabat, prono capite et pedibus sursum versis eos immergens. Quin et futura supplicia non vera esse, sed eorum minas a terrori duntaxat intenatas, iugatorie asseruit.

10 *De Montanistis.*

Moutanistæ autem sunt, qui a Montano quodam nomen sortiti sunt. Iudem Phryges non inabantur, vel quod hæresiarcha, vel quod ipsa hæresis ex Phrygia esset oriunda. Hic vero Montanus se Paracletum appellabat, et mulierculas duas secum dicens, Priscillam et Maximillam, easdem prophetas vocabat.

De Pepuzenis.

Iudem etiam, quod Pepuzam Phrygiae oppidum divinis honoribus celebrantes Hierosolymam miscer-

A

Περὶ Σαββατιανῶν.

Σαββατιανοὶ δὲ, ὧν ἡγήσατο Σαββάτιος τις προσύπερος, τῆς αἱρέσεως μὲν κάκηνος ὧν τὸν Ναόν, τῇ δὲ περὶ τὰ χεῖρα φυλοτιμίᾳ καὶ Ιουδαικῷ σαββατίειν ἥρετο, νηστεῖαν ἐν τούτῳ μετίων, καὶ τάλλα παραπλησίως ἔκεινοις, καθὼς δὴ καὶ οἱ Δατῖνοι ταῦν.

Περὶ Ἀριστερῶν.

Οἱ αὗτοι δὲ καλοῦνται καὶ Ἀριστεροί, διὰ τὴν ἀριστεράν εἰσι βδενετόμενοι χεῖρα, δι' αὐτῆς προσεύσθαι τὸ οἰνοῦν μὴ τολμῶντες.

Περὶ Τεσσαρεσκαιδεκατετών.

Τεσσαρεσκαιδεκατίτα: δὲ, οἱ τὸ πάσχα τελοῦντες; οὐκ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, κατὰ τοὺς Ιεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεορούς, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ τεσσαρεσκαιδεκαταν τύχῃ τὴν σελήνην γενιέσθαι, διὰ τῶν Ιουδαίων θρησκείας ἐστὸν Ιδιαίτατος.

Περὶ Τετραδιτῶν.

Οἱ δὲ αὗτοι καὶ Τετραδῖται, διει τὸ πάσχα δορτάζοντες οὐ καταλύειν, ἀλλὰ νηστεύειν αἰροῦνται, ὃς τὸ ταῦτα τετράσιν ἡμέρας, Ιουδαίους καὶ τούτῳ μερούμενοι, τοὺς μετὰ τὸ πάσχα ἀδυνατοῦντες.

Περὶ Ἀπολιναριστῶν.

Ἀπολιναρισταὶ δὲ, ὧν ἤρχεν ὁ πολὺς τὴν κακίαν Ἀπολινάριος, τῷ τῆς ἐν Συρίᾳ Λασδικίας θρόνῳ ἀνογῆ θεοῦ εἰσφθάρεις, δὲ περὶ τὴν οἰκονομίαν φανερῶς ἐβλασφήμει, λόγων τὸν Γέλον τοῦ θεοῦ σύμμα μὲν ἐμψύχον, νῦν δὲ παντάπασιν ἀμοιρέον, ἐκ τῆς ἀγίας ἀνειληφέναι Παρθένου, ἀπὸ τῆς θεότητος ἀποχώρωσης ἀντὶ τοῦ νοῦ, διλογον ὑστερ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου φρονῶν· ἀλλὰ καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἐβλασκεν· εὗτοι πάντες ἀρέωσθαι πολλὰ ταῖς εἰκασίαις αἱρέσσι φράσαντες, μύρη μόνη χρισμανοὶ τοῖς Ἐκκλησίας ἐναριθμοῦνται τροφίμοις.

Ἄθρετ δή μοι δοῦ τε καὶ οἶος, οὐκ οἱ θεῖοι Πατέρες ἀξιούσιν ἀναβαπτίζεσθαι.

Περὶ Εὐγραιαριστῶν.

Εὐγραιανοὶ, ὧν ἡγεῖτο Εὐγραιος. Γαλάτης δὲ ἐν Κυζίκου γέγονεν ἐπίσκοπος, χείρονα μακρῷ τοῦ Ἀρείου φρονῶν· τρεπτὸν γάρ καὶ δοῦλον, καὶ κατὰ πάντα ἀνόμοιον τῷ Πατρὶ τὸν Γέλον ἰδογμάτι· τοὺς γε μὴ τῇ ἀπάτῃ τούτου προστιθεμένους εἰς μίαν κατάδυσιν ἐβάπτισεν δὲ ἔξαγιστος, κατὰ κεφαλῆς ἀποτύπωσιν καταδύων ἄνω τῶν ποδῶν αὐτοῖς τετραμέρων· ἀλλὰ καὶ τὰς μελλούσας κολάσεις μὴ ἀληθεῖς είγεις ἀπεφύλαξει, δι' ἐκφρονείαν μόνην ἀπειπθείσας·

Περὶ Μοντανιστῶν.

Μοντανισταὶ, οἱ ἀπὸ Μοντανοῦ τείνοις; σχόντες; τὴν κλῆσιν, οἱ δὴ καὶ Φρύγες ὄνομάζοντο, ή τοὺς αἱρέσιαρχου τούτων Φρυγὸς δυτοῖς, ή τὴν ἀρχὴν της Φρυγίας τῆς τοιαύτης φυεῖσης αἱρέσεως; Ὁ τούτου Μοντανὸς οὐτοις Παράκλητον ἀστερὸν προστηγόρευε, καὶ δύο γυναικαῖς ἐπιχρόμενος; Πρόσωπιλλαν καὶ Μαξιμίλιαν, προφήτιδας αὐτὰς ἐκάλει.

Περὶ Πεπουζηρῶν.

Καὶ Πεπουζηνοὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι προσηγορεύοντες πέπουζαν γάρ τῆς Φρυγίας κώμην ἐκθεάζοντες;

Τερουσαλήμ αὐτὴν ὄνθιτον· οὗτοι καὶ τοῦς γέμους λίνειν ἐπέτρεψαν, καὶ βρωμάτων ἔστιν ὁν ἀπέχεσθαι διδίστατον· τὸ πάσχα διέστρεψον· εἰς δὲ πρόσωπον τὴν ἀγλαίν Τριάδα συνῆσσον τε καὶ συνέχεσον· καὶ αἷμα παιδὸς ἐκκεντούμενον, ἀλεύρῳ συμφύρουντες καὶ ἀρτοκοινοῦντες; προσέφερον, καὶ αὐτοῦ φτελάμβανον.

Περὶ Σαβελλιατῶν.

Σαβελλιανοί, οἵτινες ἀπὸ Σαβελλίου τοῦ Λίβυς ὀνομάσθησαν, διὰ Πτολεμαῖδος τῆς Ηενταπόλεως ἐπίσκοπος γεγονὼς. συναλοιφὴν ἔπι τῆς ἀγίας Τριάδος καὶ σύγχυσιν ἐδογμάτιζεν· τὰς τρεῖς διποτάσσεις τῆς μιᾶς οὐσίας καὶ θεότητος, εἰς δὲ πρόσωπον συναιρῶν καὶ συγχέων, τριώνυμον τὸν αὐτὴν λέγων, νῦν μὲν ὡς Πατέρα φαίνεσθαι, νῦν δὲ ὡς Υἱὸν, ξεστις δέ τοις ὡς ἡγεμόνη Πνεῦμα, ἀλλοτε ἄλλως μεταμορφούμενον καὶ μετασχηματιζόμενον· ὡς ἡ τῆς καὶ τῆς ταύτης ἀναλύσεως ἢ συνθέσεως, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μᾶλλον ἐν τὰ πάντα, ἢ μηδὲν ἕκαστον εἶναι ὅριζόμενος· φαίνεται γάρ εἶναι διπερὶ τούτων, εἰς δὲ ἀλληλα χωροῦντα καὶ μεταβαίνοντα, φύλων καταλειπομένων τῶν δυομάτων.

Περὶ Παυλικαριστίων.

Οἱ δὲ τῆς α' συνόδου ιδ' κανὼν, καὶ τοῦς Παυλικαρισταῖς, εἴτε τῇ καθολικῇ προσπεφεγμένῃ Ἐκκλησίᾳ, προστάτεσσι ἀναστητίζεσθαι· σκοπῆσαι δὲ δεῖ, τίνας δὲ κανὼν ἀναβαπτίζειν ἐπιτέρπει, τοὺς ἀπὸ Φροδοδόξων Παυλικείναντες. Ηἱ τοὺς δὲ ἀρχῆς τῆς ἀκελίων ἑλάδας αἰρέσεως. Εἰ δέ τινες αὐτῶν, φησιν, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, ἀγνωστάντων τινῶν δυοῖς εἰχον ἀπεβεβαίας, μηδὲν ἀπὸ τῆς χειροτονίας ἀποναμένους· καὶ εἰ μὲν εὑρθείεν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατὰ τὸν θίον ἀμερπτοί, χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας, ἢ προστῆλθεν, εἰ δ' οὖν, τοῦ κλήρου εἶναι ἀπεωμένους.

Περὶ Παυλικιατῶν.

Παυλικιανοί δὲ οἱ Μανιχαῖοι μετωνόμασθησαν ἀπὸ τινῶν ἀδελφῶν δύο, Παύλου καὶ Ιωάννου, ὄρμωμάντων ἐκ Σαμοσάτων, οἵτινες γνωστοί τοις Μανιχαῖοις, Καλλιγύλης τούνομα, δυσσεβεῖς μᾶλλον ἢ γάλακτοις τοὺς οὐλοὺς θρεψαμένης. Οὗτοι ἔνα εἶναι θεόντος ἐκφραστοί, Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα τὸν αὐτὸν προσαγορεύμενον· εἰς γάρ φησι, Θεός, καὶ δὲ Υἱός αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ὃς δὲ λόγος ἐν ἀνθρώπῳ ὥκησεν, Ἰησοῦς καλουμένος, καὶ τὴν οἰκονομίαν πληρώσας, ἀνήλθε πέρδε τὸν Πατέρα· δὲ δὲ Ιησοῦς οὗτος, κατωθεν ἦν ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενος· ἀπὸ τοίνου τῶν δύο τουτων Παύλου καὶ Ιωάννου, τοις σφῶν μαθηταῖς; ἢ τῶν Παυλικιανῶν ἐπετέθη προσωνυμία, βαρβαρικώτερον συντεθεῖσα· ἀντὶ γάρ Παυλούναντος, Παυλικιανοὶ κατωνομάζονται· τὰ δὲ τῆς τούτων αἰρέστιοι; Φώτιος δὲ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως; χρηματίσας, ἐν Ιεραψίᾳ στηλίτευε λόγῳ.

Τοὺς οὖν ἀρτεῖς καὶ προσεγκῶς φηθῆντας θύμῳ κα-

A parent, Pepuzenorum quoque nomen assecuti sunt. Ab illis divortia coniugum permitta, et a certis quibusdam ciborum generibus abstinentia imperata, Paschatis dies in alienum tempus reiecta, et in ipsam personam sacrosancta Trinitas contraea ei confusa. Illi etiam sanguinem pueri aculeolis compuncti cum farina miscentes, ac paucim inde confientes, tum offerebant, tum ex eo participabant.

De Sabellianis.

Sabelliani autem a Sabellio ex Libya oriundo denominati sunt, qui Ptolemaidis, quae urbs est Pentapolis, episcopus, communionem quamdam et confusionem in sacrosancta Trinitate asseruit, tres illas hypostases unius substantiae et divinitatis in unam personam contrahens et confundens, quam trium esse nominum dixit, et aliquando ut Patrem apparuisse, aliquando ut Filium, aliquando autem ut Spiritum sanctum, et alias aliter transformationem transfiguratumque; per ineptam hanc resolutionem sive compositionem, secundum Gregorium Theologum, omnes personas non tam unam esse quam singulas nihil definiti. Desinunt enim esse que in se invicem cedunt et permutantur, nudis dundersat nominibus relictis.

De Paulianistis.

Canon autem 49 primae synodi, Paulianistas qui postea ad Ecclesiam catholicam confugerunt, rebaptizari iubet. Verum hic inquirendum est, quosnam canon deinceps baptizari præcipit, an eos qui ex orthodoxis ad Paulianistas defecerunt, vel qui ab initio heresi eorum assueti sunt. Si qui vero, inquit, ex his in clericorum numero erant ignorantes, forsitan iis a quibus ordinati sunt, quam impiissent, etiam re cognita rebaptizari debent, ab ordinatione sua nihil adjuti. Quia imo si post baptismum ab omni reprehensione immunes quoad vivendi rationem inventi fuerint, ab episcopo illius ecclesiæ, in qua nomen dederunt, ordinantur; si minus, a clero ejiciantur.

De Paulicianis.

Porro et Manichæi Pauliciani dicti sunt, a duobus fratribus Paulo et Joanne ex Samosatis oriundis, filiis mulieris cuiusdam Manichææ, cui nomen erat Callinice, quæ non tam laicæ quam impietate filios suos enutriit. Hi unum esse Deum prædicarunt, qui et Pater et Filius et Spiritus sanctus idem dicitur. Unus enim, inquit, est Deus, et Filius eius in ipso est, quemadmodum in homine sermo. Iste autem Sermo in terras veniebat in homine habitavit, qui dictus erat Jesus, et oeconomicia completa ascendit ad Patrem. Hic autem Jesus ab infra erat, a Maria originem ducens. A duabus igitur istis Paulo et Joanne, discipulis eorum Paulicianorum nomen barbare compositum **II** imponebatur, Paulianisti enim pro Paulo Joanni dicti sunt. Eorum autem heresim Photius patriarcha Constantinopolitanus iusta oratione perstringit.

Porro canonos ambos subsequentes, nimisrum

7, synod. II, et 19, syn. I, 95, VI, syn. coniungens, et eorum sere verbis usus, addit, oportere etiam rebaptizari Manichæos, et Valentinos, et Marcionistas. Nestorianos autem libellos dare, schedulas scilicet hæresin suam infamia notantes, et nominatim Nestorium execrare, nec non Eutychitem, et Diocorū, et Severum, qui aliam impietatem, ex diametro a Nestorianā differentem, exegitarunt.

De Nestorio nondum dicetur; de Eutychete et Diocoro in præsentis dicendum est.

De Diocoro et Eutychete.

Diocorus sacrum inclyta urbis Alexandrina clavum profane tenuit; et Eutychies in regina urbium archimandrita seu episcopii praefectus erat. Hi Dominum nostrum Jesum Christum Patri quidem consubstantialem credebant, circa autem incarnationem blasphemie locuti sunt, et hæresin Nestorii, qui duos filios introduxit, evitantes, in precipitum contrarium impulsi sunt. Duas enim Domini naturas, divinitatem scilicet et humanitatem, post unionem confundi, et in unam naturam contrahiri imple tradiderunt, adeoque diuinæ passiones, quibus humanitas obnoxia erat, divinitati attribuerunt. Quin et Dominum non carnem nostræ simillimam assumpsisse, nec eam ex Virginis sanguine compingi, sed ineffabiliter et diuiniori modo sum incarnatum fuisse commenti sunt. Quos idcirco in synodus ecumenica Chalcedone celebrata, sexcentis et triginta Patribus constans, deposituit.

De Severo.

Erat autem Severus Antiochiae episcopus, Diocoro et Eutychete impietate non inferior; quapropter ab orthodoxis throno simul ac urbe expulsus, ad Alexandriam pervenit, ubi libram conscripsit omni impietate refertum, in quo contra synodum quartam Chalcedonensem invehit, et hæresin illam quæ unam in Domino naturam post unionem statuit, confirmare aggressus est. Librum hunc, philalethen, seu veritatis amantem inscrispsit, patri mendaciorum nihil minus charum: quem qui ab eo dicuntur Severiani Evangelii præserunt. Idem autem Acephali vocantur, non solum quod plures fuerint hujus heresis patroni sautoresque, sed quod diversis sententiis ab invicem differant, et inter se non omnino convenient.

De Manicheis.

Dicuntur Manichei qui Manis deliria in honore habent. Manes autem sese Paracletum vocabat, et Christum per opinionem et imaginationem apparuisse docuit. Duo statuebat principia, bonum et malum, sive Deum et materiam. Vetus Testamentum maledicuit incessit. Lunam et sidera tanquam deos adorari permisit. Carnis resurrectionem negabat.

Ἄνωντας, τὸν τε ζῆτος β' συνόδου, καὶ τῆς α' τὸν ιούδαιον τῆς συνόδου κανὼν ἐνώπιος, καὶ τοὺς αὐτῶν σχεδὸν χρησάμενος ῥήμασι, προσεπάγει, χρῆματι ἀναβαπτίζεσθαι τοὺς τε Μανιχαίους, καὶ Οὐαλεντίνους, καὶ Μαρκιωνιστάς. Νεστοριανοὺς δὲ, λιβύλλους διδόνατ, γράμματα δηλαδὴ τὴν σφῶν αἱρέσειν στηλιτεύοντα, ὄνομαστι τε τὸν Νεστόριον ἀναθέματι καθυποδάλειν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβῆσον, τοὺς ἐκ διεμέτρου τοῦ Νεστορίου ἔτέρων ἑξεγράφεται δυσσέβειαν.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Νεστόριον δουν οὕτω φθῆσται· περὶ μὲν τοι τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Διόσκορου ἡδη φτέρον.

Περὶ Διόσκορου καὶ Εὐτυχοῦς.

Οἱ τοῖνυν Διόσκορος, τῆς περιωνύμου πόλεως Ἀλεξανδρείας τοὺς λεπόδες ἀνιέρως διεγέρεις οἰκακας· Εὐτυχῆς δὲ, τὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων λεπῶν σεμειῶν ἀρχιμανθρότης ἐπύγχενεν ἦν. Οὗτος τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅμοιότερον μὲν ἐπιστευον τῷ Πατρὶ, περὶ δέ τε τὴν ἀνανθρώπωσιν βλάσφημον γλώτταν ἔκινον, καὶ φεύγοντες δῆθεν τὴν τοῦ Νεστορίου διάβρειν, δύο υἱοὺς εἰσάγοντας, εἰς ἔτερον χρημανὸν ἀπεναντίας ὀθόνητο· τὰς γὰρ δύο ἐπὶ τὸν Κύριον φύσεις, τῆς τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὴν ἔνωσιν συγχραβῆναι, καὶ εἰς μέσαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν δυσσεβῶς ἐδογμάτιζον, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τῇ θεότητι προσαρμόσεσθαι ἀπερὶ ἡ ἀνθρωπότης ὑπέστη θεῖα παθήματα. Ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα οὐχ ὅμοιότερον ἡμῖν ἀνειληφέναι τὸν Κύριον ἐλεγον, οὐδὲ τῶν παρθενικῶν συμπαγῆναι αἰμάτων, ἀλλ' ἀρχήτως πως καὶ θειοτέρως συστρεψθεῖς αὐτὸν ἀνέπλατον· οὓς καθελεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικὴ δ' σύνοδος τῶν χλ' Πατέρων.

Περὶ Σεβῆρου.

Οἱ γε μὴν Σεβῆρος, Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος ἦν, κατ' οὐδὲν ἐνδέων τά γε εἰς ἀσέβειαν Διόσκορου καὶ Εὐτυχοῦς· ταύτη τοι καὶ πρὸς τῶν ὁρθοδόξων τοῦ θρόνου ἔμα καὶ τῆς πόλεως ἔξοστρατισθεὶς, τὴν Ἀλεξανδρείαν κατειλήφει, ἐνθα καὶ βίβλον συντάπτει πάσης γέμουσαν δυσσεβίας, ἐν τῇ οὐχ ἡκιστα τῷ τοῦ φεύδους πεψιλημάνην πατρὶ, ἢν οἱ ἀπὸ ἐκείνου λεγόμενοι Σεβηριανοὶ τιμῶσιν ὅπερ τὰ Εὐαγγέλια· οἱ αὐτοὶ δὲ λέγονται· Ἀκέφαλοι, τῷ μὴ μόνον πόλλοις ἐσχήκεναι γεννήτορες καὶ ἀρχηγοὶ τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ καὶ διαφόροις δόξαις μεριζομένους, καὶ ἀλλήλοις διαστασίαις θεοὺς ἐπέτρεπε· σαρκὸς ἀνάστασιν ἤργετο.

Περὶ Μανιχαίων.

Μανιχαῖοι δὲ λέγονται οἱ κρεοβεύοντες· τὰ τοῦ Μάνυτος· δὲ δὲ Μάνης οὗτος, παράληπτον διατάσσει, δικήσει δὲ καὶ φαντασίᾳ τὸν Χριστὸν ἤρετο πεφτεῖν. Δύο ἀρχὰς ἐδογμάτιζε, πονηρὸν τε καὶ ἀγαθὸν, ἥτοι θεόν τε καὶ θλην· τὴν παλαιὰν ἐβλασφήμει διαθήκην· σελήνην καὶ ἀστέρας προσκυνεῖν εἰς θεοὺς ἐπέτρεπε· σαρκὸς ἀνάστασιν ἤργετο.

μετεμψύχωσιν ιδίωσκε, φοτάνας καὶ θώρ καὶ δύν- δρα ἐμψυχα εἶναι φάσκων.

Περὶ Οὐαλεντινιανῶν ήτοι Εὐχιτῶν.

Οὐαλεντινιανοὶ δὲ, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Οὐαλεντίνου καὶ Οὐαλεντοῦ βλαστήσασα αἱρετοὶ τῶν Βογομίλων ήτοι Μασσαλιανῶν· τοῦτο δὲ ἑξεληνιζόμενον Εὐχίτας δῆλος· πολὺ γάρ παρ' αὐτοῖς τὸ τῆς εὐχῆς δυνομα, ἥν καὶ τοῖς πολλοῖς ποιεῦσιν ἀνέκφορον· καλοῦνται δὲ ἐκ τοῦ πράγματος· καὶ Ἐνθουειασταὶ· δαίμονος γάρ ἐνέργειαν λαμβάνοντες. Πιεύματος ἀγίου εἶναι ταῦτην ὁπολαμβάνουσιν. Οἱ γάρ τέλεον τὴν νόσον ταύτην εἰσιδεγμένοι, ἀποστρέφονται μὲν τὴν τῶν χειρῶν ἔργασιν ὡς πονηράν· ὑπὲρ δὲ τὰ πολλὰ σφῆς αὐτοὺς ἐκδιδύντες, ἐνθουειασμὸν τὰς τῶν ὄντερων φαντασίας ἀποκαλοῦσι· φύσει λέγουσιν εἶναι τὰ κακά, καὶ ἐν ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ πνεῦμά τι θείον συνοικεῖν, καὶ δαίμονα· τοὺς τικτομένους τελεῖσας ἐκ τοῦ πρωτάτορος ἔλκειν Ἀδάρ, ὡςπερ τὴν φύσιν, οὕτω δὴ καὶ τὴν πρὸς τοὺς δαίμονας δουλείαν, καὶ συνυοικιωμένον φέρειν δαίμονα τακτούς τούτων συνοικοῦντα καὶ κατεχουσαί· Καὶ τὸ μὲν βάπτισμα ἀδυνάτως ἔχειν ἑξελαύνειν αὐτὸν, ἢ τὰς βίζας ἀνεσπάν τῶν ἀροτημάτων, μόνην δὲ τὴν ἀπεισταμένην εὐχήν ἐκείνον τε ἔξωθεν καὶ ταύτην· καθαίρειν· καὶ μετὰ τὴν γενομένην τοῖς αὐτῶν τελεοτέροις ἀπάθειαν. ἐπιφορτεῖν αὐτοῖς ὅρατῶς τὸ ἔγιον Πνεῦμα, καὶ τῆς τῶν πεθῶν κινήσεως τὸ σῶμα ἔλευθερούν, ὡς μηκέτι λοιπὸν δεῖσθαι μήτε νηστεῖας πιεζούσῃς αὐτὸδ, μήτε διδασκαλίας χαλινούσῃς, καὶ μὴ βαίνειν ἀτακτα παιδευούσῃς· οὐ μήτ' ἀλλὰ καὶ αἰσθάκεσθαι τούτους τῆς τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου κοινωνίας, ὡςπερ ἡ γυνὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνουσίας, καὶ τὴν ἀγέλαν Τριάδα αἰσθητοῖς ὅρβην ὅφθαλμοῖς, μόνοις γάρ τοῖς τοιούτοις ὅπ' ὅψιν ἐμφανίζεσθαι ταῦτην, κάντευθεν τὰ μέλλοντα τούτοις; προσέλπαιν. Νομοθετοῦσι μὴ δεῖν μεταδιδόναι τοῖς προσαιτοῦσιν, ἀλλ' ἔαντοῖς μόνοις, ἔαυτοῖς εἶναι λέγοντες πτωχοῖς τῷ πνεύματι, οὓς δὲ Κύρος ἐμακάριστούσι τοὺς γάμους· ὀρμώντας ἀδεῶς καὶ ἐπιρκοῦσι· καὶ ἔτερα μυρία τερατεύονται καὶ παρανομοῦσιν, ἀ καὶ φιλοθέων ἀκοαῖς περαδίδονται οὐκ εὐαγγέρες.

Περὶ Βογομίλων.

Ἡ δὲ τῶν Βογομίλων αἱρετοὶ οὐ πρὸ πολλοῦ συγέστη τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, μέρος οὖτα τῆς τῶν Μασσαλιανῶν, καὶ συμφερομένη τὰ πολλὰ τοῖς ἐκείνων δόγμασι· Εστι δὲ ἡ καὶ προσεξευροῦσα, καὶ τὴν λύμην αὐξήσασα. Εἴη δὲ ὁ Βογόμιλος, κατὰ τὴν τῶν Μυσῶν γλώσσαν, δὲ τοῦ Θεοῦ· τὸν Ἐλεον ἐπισπάμενος· Ήδγ γάρ καλεῖται παρ' αὐτοῖς δὲ Θεὸς, μίουλ· δὲ, δὲ Θεός· οὗτοι τὰς τῆς Ηλαϊδῶν καὶ Καινῆς ἀθετοῦσι βίθολους, μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς γεγραμμένου Θεοῦ, ὡς κατ' ἐπίπνοιαν γραφεῖσας τοῦ Σατανᾶ, πλὴν μόνων ἐπτά, ὃν ἐστι καὶ τὸ Εὐαγγέλιον· παρερμηνεύονται δὲ καὶ ταῦτας βλασφήμοις ἐννοοῦσις καὶ μισεφαίσις, καὶ πέρδε τὸ δοκοῦν αὐτοῖς μεταφέρουσιν ἀτιμάζουσι τὸν Θεόν σταυρόν, ὡς ἀναιρέτην τοῦ Κυρίου· Ετι δὲ καὶ τὴν φρικτὴν λεπρουργίαν τοῦ δεσπο-

A Animarum a corporibus in alia corpora migrationem tradidit, herbas, arbores et aquam res esse animalia affirmans.

12 De Valentiniā sine Euchitis.

Valentiniā vero, ea quæ temporibus Valentini et Valentis pullulari secta Bogomilorum sive Massalianorum, quorum nomen, si in linguam Graecam transferatur, Euchitas significat. Quippe magnum apud eos est precationis nomen, quæm in vulgus efferti velant. Vocantur etiam ab ipsa re Enthusiaste; nam agitatione dæmonis occupati, putant eam esse Spiritus sancti. Quod si quos iste morbus prorsus invaserit, manum quidem omnem laborem veluti malum aversantur; scapno autem plerumque se dedentes, ea somniorum visa vorant entusiasmos. Mala perhibent existere natura, et in quolibet homine simul habitare spiritum diuinum ac dæmonem. Pueros qui eduntur in lucem, ex primo patre Adamo, ut naturam, ita etiam servitatem erga dæmones trahere; adeoque constitutissimum gestare dæmonem, qui cum quoque habebit, ac imperium in eum exerceat. Et baptismi quidem eas non esse vires, ut illum expellere possit, aut peccatorum radices evollere; sed solam ipsis injunctam precationem, tum illum expellere, tum radices basce purgare. Postquam autem perfectiores inter ipsos statum expertem affectuum attigerint, Spiritum sanctum aspectibliter super eos venire tradunt, et ab affectuum inclinatione corpus ita liberare, ut deinceps non amplius egeat jejunio quo prematur, nec doctrina qua frenum injiciat, et erudit ne ambulet inordinate. Quineam se communionem cum cœlesti sponso sentire dicunt, quemadmodum mulier mariti sui commercium, et sanctam Trinitatem sensibilibus oculis videre (iis enim solis illa sub visum cadi), ac inde futura prospicere. Vellant quasi edicto, ne quis aliquid mendicantibus largiatur, nisi suis duntaxat, cum sese dicant esse illos spiritu pauperes quos Dominus beatos predicavit. Matrimonium solvunt, intrepide jurant et pejerant: et infinita alia portenta comuiniscuntur, admittuntque facinora, quæ Dei amantium aeribus offerre nefas esset.

De Bogomiliis.

D Seclia autem Bogomilorum non multo ante nostram ætatem esse coepit, ac pars quædam est sectæ Massalianorum, et in plerisque cum illorum dogmatis consentit: cum præterea quædam etiam invenerit, ac pestem adauxerit. Dicitur autem lingua Mysorum Bogomilus, qui Dei misericordiam sibi conciliat. Bogoniū apud eos, Deus vocatur, et Miouli, misericordia. Hi Testimenti Veteris et Novi libros, una cum præscripto in iis Deo, abrogant, velut afflatu Satanae exaratos, exceptis duodecim septem, inter quos est et ipsum Evangelium: verum hos ipsos quoque falsa interpretatione corrumpt, et blasphemis ac sceleris intellectibus ad id quod ipsis videtur, pervertunt. Ignominia crucem sacram afficiunt, veluti quæ Dominum poneant,

Itemque formidabili' sacrum Dominicī corporis et A τεκού σώματος καὶ αἷματος, τῶν ἐνοικούντων τοῖς sanguinis, quod inhabitantium tempa dæmonum hostiam appellant; siunt enim in omnibus sacris templis habitare dæmonas. Baptismum nostrum Joannis baptismum vocant, suum autem, baptismum Servatoris; unicam preceptionem illam agnoscent, Pater noster; ceteras abrogant, et iniuriam garrulitatem appellant. Deiparos vocant eos qui existentem apud ipsos incolam conseruent sunt Spiritum sanctum, veluti qui sermonem in docendo gignant. Non modo per quietem, verum etiam vigilantes vulere se Patrem perhibent, ut senem cojus admodum prolixa barba sit, Filiū similem ei qui lanuginem primam recens multaverit, Spiritum sanctum ut juvenem iudas admodum 13 genas habentem, demonibns ita eos circumvenientibus, et iræquatione esse sanctam Trinitatem docentibus, juxta discrimen harum figurarum. Omitto plura horum et Massalianorum impia dogmata, ne lectorum sures amplius obtundam: qui vero eorumdem delicia non in transitu, sed penitus cognoscere velit, librum de iis tractantem revolat, et clarius eadem perspiciet.

Insuper 7 nec non 8 canon synodi Laodicensis eos qui ex hæresi Phrygum, de quibus antea dictum est convertuntur, quamvis in clero esse existimantur, et maximi apud illos dicuntur, ut qui alias antecellant, et inter eos doctorum ordinem teneant, rebaptizari volunt.

Ut uno verbo dicam, omnes qui ab heterodoxis una immersione baptizantur, et ad Ecclesiam catholicam accedunt, sacri canones iterum baptizandos esse decernunt.

Quin et prædictus syn. ii can. 4, in capite de orthodoxa Hædo, anathemati subjicit sectam Eunomianorum sive Eudoxianorum, nec non Semiarianorum sive Spiritas sancti adversiorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinaristarum.

De Eudoxio.

De Eunomianis dictum est. idem autem Eudoxiani vocabantur, ab Eudocio quodam, eadē quā Eunomius hæreti infectus; qui cum esset Constantinopolitanus episcopus, Eunomium Cyzici pontificem constituit.

De Anomasi.

Hi etiam Anomœi nominabantur, quod dicebant Filium et Spiritum sanctum nullam cum Patre, quoad substantiam, similitudinem habere

De Marcellianis.

Secta autem Marcellianorum quedam Marcellum hæreticos auctorem habuit, qui ex Ancyra Galatiae urbe oriundus, ejusdem episcopus erat: idemque quod prædictus Sabellius sentiebat.

De Photino.

Photiniani autem a Photino denominationem habuerunt, qui ex Sirmio qualem oriundus, illuc episcopatum gessit, et in eadem opinione fuit quod prædictus Paulus Samosatenus.

A τεκού σώματος καὶ αἷματος, τῶν ἐνοικούντων τοῖς ναοῖς δαιμόνων θυσίαν ταῦτην ἀποκαλοῦντες· λέγουσι γάρ ἐν πᾶσι τοῖς λεποῖς: ναοῖς τοὺς δαιμόνας κατοικεῖν· καὶ τὸ μὲν παρ' ἡμῖν βάπτισμα τοῦ Ιωάννου λέγοντες, τὸ δὲ παρ' αὐτοῖς, τοῦ Σωτῆρος· μόνην δινομάζουσι προσευχὴν τῷ, Πάτερ ἡμῶν, τὰς δὲ ἀλλαγὰς ἀθετοῦσι, βαπτολογίαν ἀποκαλοῦντες. Θεοτόκους λέγουσι τοὺς παρ' αὐτοῖς· Ενοικον κτεῖσαμένους τὸ διγιον Πνεῦμα, ὡς ἀν τὸν λόγον ἐν τῷ διδάσκειν γεννῶντας. Λέγουσιν οὐ μόνον δναρ, ἀλλὰ καὶ οὐ παρ βλέπειν, τὸν μὲν Πατέρα, ὡς γέροντα καθεύδοντον ἱκανὸς τὴν θείηνην, τὸν δὲ Υἱὸν, ἄρτι τὸν ιουδαϊον παραμείβοντες ἐκκίστα· τὸ δὲ ἄγιον Πνεῦμα, ὡς νεανίαν δεινῶς ἐψιλωμένον τὰς παρειάς, τῶν διαιμάντων οὕτως ἐκπατώντων κάτοις, καὶ διδασκόντων. B Καὶ οὗτον εἶναι τὴν ἀγίαν Τριάδα κατὰ τὴν τῶν σχημάτων τούτων διαφοράν. Καὶ τὰ πλεῖστα παρείσθω μοι τῆς τούτων καὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβειας, ἵνα μὴ ἐπὶ πλείστον τὰς τῶν ἐκτεγχανόντων ἀλοχῶν ἀποκνιτίσῃς· διτοις δὲ μὴ ἐν παρέργῳ τούς αὐτῶν γνῶνται βούλεται λήρους, τὴν περὶ τούτων διεξιούσαν βίστον ἀνατιτέτω, καὶ σαφέστερον εἰσεται.

'Αλλὰ καὶ δέ τοις καὶ οἱ η' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ φυσιδοῦ, τοὺς ἐπιστρέψοντες τῶν προρρήθεντων Φρυγῶν, εἰ καὶ κληρικοὶ νομίζονται εἶναι, καὶ μέγιστοι παρ' αὐτῶν δινομάζονται, ὡς τῶν δὲλλων προέχοντες, καὶ διδασκάλων ἐν ἐκείνοις πληροῦντες τάξιν, ἀναβαπτίζονται ἀξιούσιν.

'Ἐν κεφαλαιῷ δὲ εἰπεῖν, διπάντας τοὺς εἰς μίαν κατάδυτιν πρὸς τῶν ἑτεροδόξων βαπτισμένους, καὶ τῇ καθολικῇ προσιντας Ἐκκλησία, αὐθίς βαπτίζεσθαι οἱ θεοὶ κανόνες θεσπίζουσι.

Καὶ δ. προδιατάληθρεις δὲ τῆς β' συνόδου α' κανὼν, ἐν τῷ περὶ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως κεφαλαῖαι, ὑπὸ ἀνάθεμα τίθησι τὴν τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσιν, εἰσουν Εδδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρείων, ἢτοι Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, Φωτεινιανῶν τε καὶ Ἀπαλλιναριστῶν.

Περὶ Εὐδοξίου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Εὐνομιανῶν εἰρηται· οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ Εὐδοξιανοὶ ἐκαλοῦντο, ἀπέ τινος Εὐδοξίου, συναρτεσιώτου τῷ Εὐνομίῳ, δις Κωνσταντινουπόλεως γεγονὼς· ἐπίσκοπος, τὸν Εὐνόμιον Κυζίκου ἀρχιερέα κατέστησεν.

Περὶ Ἄνομοιων.

Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ Ἄνομοιοι ὡνομάζοντο, διότι τὸ λέγειν τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα μηδεμίαν διοιτητα κατ' οὔτε τὸν δικαιοντας πρὸς τὸν Πατέρα.

Περὶ Μαρκελλιανῶν.

'Η δὲ τῶν Μαρκελλιανῶν Μάρκελλόν τινα ἰσχει αἱρεσιάρχην, δις ἐξ Ἀγκύρας μὲν ὀρμητος τῆς Γαλατίας, καὶ αὖτης ἐπίσκοπος ἐγεγόνει· ἐπίσης δὲ τῷ προφρήθεντι ἐδογμάτις Σαβελλιώτης.

Περὶ Φωτεινοῦ.

Οἱ δὲ Φωτεινιανοὶ ἀπό Φωτεινοῦ εἴλκον τὴν κλῆσιν, ἐκ Συρμίου μὲν ὄρμωμένου, κάνταυθα ἐπισκοπήσαντος, τὰ αὐτὰ δὲ τῷ προλεγόμεντι Παύλῳ φρενήσαντο; τῷ Σαμοσατεῖ,

"Οὐας δεῖ δέχοσθαι τοὺς ἀπὸ Ναβάτου.

"Ο δὲ η̄ τῆς τρίτης συνόδου κανὼν, οὓς φέδσαν-
τες εἰπομεν Καθαρούς ἡτοι Ναβατιανούς, τῇ καθε-
λικῇ προσόντας Ἐκκλησίᾳ, ἕγγράφως κελεύει δμο-
λογεῖν, ὡς ἀσφαλῶς τὰ δόγματα πάντα τηρήσουσι
ταῦτης, τοὺς ἐν Χριστὸν τε ἀρνησαμένους ἐπιστρέ-
φοντας δέξινται, καὶ κατὰ τοὺς ὠρισμένους τῇ μετα-
νοὶ τῶν παραπεπτωκότων καιρούς, ἐκείνους οικο-
νομήσουσι, τοὺς τε διγάμοις κοινωνήσουσι. Καὶ εἰ
τούτοις συγκαταθίνοντο, τοὺς οἰκείους αὐθίς ἐκκλη-
σιαστικούς ἀπολαμβάνειν βαθμούς, οὓς πρόνην κατα-
λειπότες, πρεσβύτεροι δήπου τυγχάνοντες; ή διάκο-
νοι· εἰ δὲ καὶ ἐπίσκοποι, καὶ τούτοις ταῖς ἰδίαις ἐπι-
σκοπαῖς ἀποκαθίστασθαι, εἴκερ μὴ ταῦτα ἐν τῷ
μετοῖξι μετειλήφασιν ἔτεροι.

"Οὐας χρὴ δέχοσθαι τοὺς Δορατιστάς.

"Ο δὲ νῦν καὶ δέκατη τῆς ἐν Καρδιγανῇ, τοὺς ἐκ τῆς
αιρέσεως τῶν Δονατιστῶν τῇ δρθοδίῃ πλεοῦτες προ-
ερχομένους, μήτε, εἰ τοῦ λαοῦ εἰεν, ἀναβαπτίζεσθαι
διατάσσονται, καὶ τοὺς ἀληρικούς ἔχειν αὐθίς; τοὺς
Ιερατικούς βαθμούς, προνοίᾳ τοῦ πλειονας οὗτως τῇ
καθολικῇ προσιείναι πίστει.

Περὶ Δοράτου.

Τούτων αἱρεσιάρχης ἦν Διονάτος τις δυομά, οὗ μὴ
ἄλλως τῶν θεων μεταλαμβάνειν ἐδίδοσκε μυστη-
ριῶν, εἰ μὴ τις, διετοῦν ἀνθρώπινον κατέχων ἐν τῇ
χειρὶ, τοῦτο πρῶτον ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω μεταλα-
βάνειν.

Περὶ Ἀγγελιτῶν.

"Ο δέ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λε', "Ο τὴν τοῦ Θεοῦ, C
φησο, καταλιμπάνων Ἐκκλησίαν, καὶ ἀγγέλους ἐπα-
νομάζων καὶ ἐπικαλούμενος, συνάξεις τε τούτοις
ἴκιταιών, καὶ τῇ χειρυμένῃ ταύτῃ σχολάζων εἰδω-
λολατεῖσί, ἔστω ἀνάθεμα, οὐχ ᾧ τῆς περὶ ἀγγέλους
τιμῆς εἰδωλολατρείας οὐσης, ἀλλὰ τέχνη τις ἣν
τούτῳ τηνικαῦτα τοῦ πονηροῦ, ἀγγέλους μόνοις πε-
θοντος προσανέχειν, καὶ μὴ τὸν Χριστὸν ἐπικαλεῖ-
σθαι, ἵνα τοὺς πειθομένους κατὰ μικρὴν εἰς τὸ τῆς
εἰδωλολατρείας λαθών ἔχυτας θύραθρον· φιλεῖ
γάρ, ᾧς ἐπίκιαν, ἐκ τῶν δεξιῶν ὑποκλέπτειν δέδιος.
Ἐφασκον γάρ οἱ μύσται τοῦ πλάνου, μὴ δεῖν τὸν Χρι-
στὸν, τοὺς δὲ ἀγγέλους εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι,
καὶ εἰς τὴν προσαγωγὴν τὸν πρᾶτος τὸν Πατέρα· τὸ
τέρας ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν ἐν τούτοις, μεῖζον δὲ
καθ' ἡμᾶς. Ταύτης τῆς αἱρέσεως (παλαιὸς γάρ ἡ
καθ' ἡμᾶς) Ταύτης τῆς αἱρέσεως (παλαιὸς γάρ ἡ
καθ' ἡμῖν) Απόστολος ἐν τῇ πρᾶτος Κολασσαῖς ἐπι-
στολῇ μέμνηται, λέγων· Μηδεὶς ἡμᾶς καταβραβεύ-
τω ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων,
δὲ μὴ ἐώραχεν ἐμβατεύων· ἡτοι μηδεὶς ὑμῖν ἐπηρεα-
ζέσθω, νικῶσιν ἐν τῇ ἀμωμήτῳ πίστει καὶ πολιτείᾳ,
μηδὲ τοῦ βραδείου ἀποτερεῖτω, ἐπειδὴ ζένας παραδί-
σους μεταφέρων ὑμᾶς, ἐκ τῆς δρθῆς διλαθή πίστεως
εἰς τὴν ἀγγέλων θρησκείαν διὰ ταπεινοφροσύ-
νης, ᾧς ὑπὲρ ἡμᾶς δύνας τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύ-
ριον, καὶ αὐτῷ κεχρήσθαι πρᾶτος τὸν αὐτοῦ Πατέρα
προσαγωγή· καταβραβεύειν δέ ἔστι τὸ μὴ τῷ νική-
σαντι τὸ βραδεῖον, ἀλλ' ἐπέρι δύναται, ἀδικουμένου
τοῦ δριστέως. Ός δέ δ' ἄγιος Ἐπιφανίος ἴστορει ἐν
τῷ βρολίῳ τῶν Παναρίων, αἱρεσιν εἶναι ἔτέραν τῶν

A *Quomodo Novatianos admittere oportet.*

Prime synodi canon 8 Catharos sive Novatianos,
de quibus superius dictum est, ad Ecclesiam catho-
licam accedentes, in scriptis profiteri jubet, quod
omnia ejusdem decreta pro certo observabunt,
eosque qui Christum negarunt, et conversi sunt,
nuscipient; utique quod iuxta tempora pénitentiae
lapsis præfinita, res eorum administrabunt, et cum
digamis communicabunt. Si itaque his assentiant,
gradus suos ecclesiasticos quos antea reliquerunt,
sterum resumere jubet, si presbyteri scilicet vel
diaconi fuerint: siu autem episcopi, etiam et eos
suis episcopatibus restituendos esse, nisi alii interca-
easdem occupaverint.

B *14. Quomodo Donatistas admittere oportet.*

Canones autem 57 et 68 synodi Carthag. pre-
cipiunt, ut qui ex secta Donatistarum fidem ortho-
doxam amplectuntur, si laici sint, non rebaptizen-
tur; et ut clerici sacros gradus oblineant, nimisrum
ut hac ratione plures ad fidem catholicam accede-
rent.

De Donato.

Horum sectam exorsus est quidam, cui nomen
erat Donatus, qui non aliter sacris mysteriis con-
municandum esse docuit, nisi quis os humanum
manu tenens, id ipsam pridē exoscularetur, atque
hoc modo sacramenta perciperet.

De Angelicis.

Canon autem 35 synodi Laodicensis, Qui, inquit,
Ecclesiam Dei relinquit, et angelos nominat invoca-
tive, et congregations iis peragit, et occulta
idolatriæ vacat, sit anathema. Non quod honor in
angelos sit idolatriæ, sed quod malū artificium sit,
qui solidis angelis considerere, et Christum non invoca-
re persuadet, ut eos qui ei parent, paulatim ad
idolatriæ barathrum clam devolvatur. Matus enim
ut plurimum nos a dextris adorari amat. Dicebant
enim hujus erroris discipuli, quod non oportet
Christum, sed angelos ad auxilium invocare, et ut
aditum ad Patrem habeamus. Christum enim eorum
causa interpellare magis quiddam est, quam ut nos
homunculi id attenteimus. Hujus haereses (antiqua
enim erat) divinus etiam Apostolus in Epistola ad
Colossenses meminit, dicens: « Nemo vos seducat, »
In humiliata et cultu angelorum, in ea quae non
vidit pedem inferens; sive nemo vobis insidiatur
in uide et dispensatione inculpata vincentibus, nec
præmio privet, in peregrinas traditiones vos addu-
cens, a vera scilicet fide ad cultum angelorum
propter humilitatem, quasi supra nos esset Domini-
num invocare, quoque apud Patrem conciliatore uti.
Est autem καταβραβεύειν, præmium non victori, sed
illi per injuriam ereptum alteri cuiquam elargiri.
Tradit autem S. Epiphanius in libro, qui Panarion
dicitur, aliam esse Angelorum dictam haeresin,
qui se ita nominabant, vel quod se angelorum more
vivere, vel ab angelis in rebus divinis instructos
crederent.

Ἄγγελικῶν λεγομένην, ή ὡς ἀγγελικῶς οἰδένος βιούν, οὗτοις ἐπιτοὺς δυνατάντες, ή ὡς παρ' ἄγγελον τὰ θεῖα μυεῖσθαι νομίζοντες.

De Maximo Cynico.

Porro 4 synodi secundæ canonu Maximum quomodo abdicat; eum nec factum fuisse, vel esse episcopum, quod contra leges ordinatus fuerit, nec eos quibus ordines contulisset, in clericorum numero habendos esse affirmans. Ac hujusmodi hominis apud Gregorium Theologum in quadam ex orationibus suis que in ecclesiis non leguntur, mentionem alicubi faciam reperias. Erat autem Maximus hic *Egyptius*, philosophus Cynicus (Cynici vero dicebantur propter eorum arroganiā et audaciā); qui, cum ad magnum Patrem Gregorium Theologum accessisset, ei fidei mysteriis imbuetur, baptizatus est, et domum clero ascriptus, nec non ad mensam magni iustus Patris admissus. Cum autem patriarchalem Constantinopolitanae sedis dignitatem concupisset, pecunias Alexandriam gaudebat, sibique inde episcopos illum electuros subornat, quodam etiam ex intimis Theologi in auxiliū ascito: qui quidem cum in ecclesia jam constituerent, nondum perfecta re deprehensi, a fidelibus ejecti sunt; non autem propterea quieverunt, sed Choraula cujusdam domum ingressi, Maximum patriarcham ordinant, quamvis nihil ei profuit iustusmodi improbitas, neque enim quidquam proficeret potuit. Postea autem, cum cognitus esset cum Apollinario sentire, anathemate ictus est.

15 Primus insuper tertiale synodi canon, nec non 2 et 3, et 4, et 5, episcopos vel clericos qui Nestorii, idemque cum eo sentientis Celestii, opinionibus savenit, ex sacerdotio ejicunt; eos autem quos Nestorius a sacerdotio expulit, quod male ejus opinioni assensum non præberent, ad proprios gradus rursus restituji jubent: insuper et eos, quos, cum a synodo vel propriis episcopis propter indigna sua facta condemnati essent et depositione multati, Nestorius non canonice suscipiens propriis gradibus restituerat, nihilo secius depositos manere.

De Nestorio.

Nestorius autem Constantinopoleos patriarcha Christum nudum esse hominem dicebat, eique secundum habitudinem unitum fuisse Dei Filium, Ideoque sanctam Virginem non Deiparam, sed Chriparam nominabat. Qui sententia sanctorum Patrium Ephesi congregatorum depositus fuit, praesidente iis Cyrillo papa Alexandrino beata memoriam, et Celestini veteris Romæ papa locum tenente, eique strenue operam navante Mennone Ephesino episcopo. Postea autem trium dierum intervallo adiuit Joannès patriarcha Antiochenus cum pluribus episopis, inter quos erat Theodoreus Cyri, et Ibas Edessa episcopus: qui, quod adventus eorum pon exspectarentur, irritati, Nestorii depositionem rescindere, et sanctum Cyrilum. Memnonemque Ephesinum, præter rationem poena vicissimi depositionis afflere conati sunt. Ac Theodoreus quidem ad eversionem caput 12, a magno Cyrillo ad con-

Περὶ Μάξιμου τοῦ Κυρικοῦ.

A Ἀλλὰ καὶ δ' τῆς β' συνόδου Μάξιμον ἀποχερήτει τινά, μήτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι ή ἔναις ἀποφανθέντος. διὰ τὸ ἑκθέσμως κεχειροτονεῖσθαι, μήτε τοὺς ὅπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας κληρικοὺς ὑπάρχειν. Τούτου καὶ δ' Θεολόγος Γρηγόριος ἐν την τῶν μὴ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινωσκομένων αὐτοῦ μέμνηται λόγων. Οὗτος δὲ οἱ Μάξιμος Αἰγύπτιος δη φιλοσοφος κυνικός (κυνικοὶ δὲ ἐλέγοντο παρὰ τὸ αὐθαδεῖς καὶ θρασύ) καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχθεὶς ἐκπατέσθη, εἴτε καὶ τῷ κλήρῳ συγχατελέγη, καὶ τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ Πατρὶ ὁμοδίαιτος ἦν. Ἐν ἑρέσει δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς βασιλευούσης γενόμενος, χρήματα εἰς Ἀλεξανδρειαν πέμπει, κάκειθεν ἐπισκόπους ἀγεις τούτον χειροτονήσοντας, ἔχων καὶ τινὰ συνεργὸν, τῶν οἰκιών τῷ Θεολόγῳ. Ἡδη δὲ τῆς ἐκκλησίας ἑνδον γενόμενοι, καὶ φωραθέντες, πρὶν ἡ τὴν τελεῖται τελέσασθαι, παρὰ τῶν πιστῶν ἀπηλάθησαν· ἀλλ' οὐδὲ οὐτες ἡσύχασαν· οἰκεῖαν δὲ εἰσδύντες χρηστοῦ τινὸς, ἐκεῖ χειροτονοῦσι τὸν Μάξιμον, εἰ καὶ μηδὲν τῆς περὶ ταῦτα μοχθηρὰς ἀπώντα, οὐ τέλος ἀνύνεται τις διλος διδύνητο· ἐς θυτερὸν γάρ γνωσθεῖ, καὶ τὰ Ἀπολιναρίου φρονῶν, ἀναθεματίσθη.

B Τῆς δὲ γε τρίτης συνόδου δὲ καὶ β' κανὼν, ἵτι δὲ καὶ δ' γ' καὶ δ' ε', τοὺς τὰ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμοδίου τούτου Κελεστίνου φρονοῦντας ἐπισκόπους ἡ κληρικοὺς τῆς Ιερωσύνης ἐξοστρατεύουσιν· οἷς δὲ δὲ Νεστόριος τῆς Ιερωσύνης ἐξέστα, μὴ συντεθειμένους τῇ ἐκείνου κακοδίᾳ, αὐθὶς ἀπολάσειν καλεύσουται τοὺς οἰκεῖους βαθμούς· δουσι γε μήτην ὑπὸ τῆς συνόδου ἢ τῶν ίδιων ἐπισκόπων ἐπὶ ἀτόποις πράξειν ἐλεγχθέντας τε καὶ καθαιρέσει ὑποβληθέντες; ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν δεξάμενος δὲ Νεστόριος; τοῖς οἰκείοις βαθμοῖς ἀγκατέστησε, τούτους μηδὲν ἔττον εἶναι καθηγημένους.

Περὶ Νεστορίου.

C Ο μὲν οὖν Νεστόριος; οὗτος, πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλεως φιλὸν διδύρωπον Λεγε τὸν Χριστὸν, ἔκωθηναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Μήν τοῦ Θεοῦ, παρὸ οὐδὲ θεοτήκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον τὴν ἀγίαν Παρθένον ὀνόραζεν, δὲ Φήφιψ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀθροισθέντων ἀγίων Πατέρων καθήρητο, προξέρχοντο; τούτων τοῦ ἐν ἀγίαις Κυρίλλου πάπτα Ἀλεξανδρείας, ἐπέχοντος δὲ καὶ τὸν τάπτον Κελεστίνου τοῦ πάπτα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, συναιρομένου καὶ Μέμνωνος, ἐπισκόπου Ἐφέσου. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην τὴν τιμέραν, Ἰωάννης παρῆν δὲ πατριάρχης Ἀντιοχείας; σὺν πλειστοῖς ἐπισκόποις, μεθ' ὧν ἦν καὶ Θεοδώρητος ἐπισκόπους Κύρου, καὶ Ἰερας Ἐδέσσης· οἱ καὶ τῆς ἀπολείψεως ὑδριοπαθήσαντες, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου διέμρψαντο, καὶ τὸν διγιον Κύριλλον τὸν τε Ἐφέσου, Μέμνωνα παραλόγως καθεῖλον· δὲ μέντοι Θεοδώρητος καὶ εἰς ἀνασκευὴν τῶν ἰβ' κεφαλαίων, ὃν δὲ μέγας ἐξίθετο Κύριλλος,

εἰς Ελεγχον μὲν τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, στηριγ-
μὸν δὲ τῆς δρθιόδοξου πίστεως, κεφάλαια ἵτερα τοσ-
αῦτα ἐκδέδουκε, καὶ δὲ "Ιδας ὁμοίως ἐπιστολὴν" καὶ
μεγίστη γέγοντα μεταξὺ τούτων ή διαφορά, ὡς καὶ
ταῦθιστρούν αὐθίς τὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ἔκεινων
καταψήφισασθαις, οἵα δὴ τοῖς τοῦ Νεστορίου ὑπο-
πτευθέντων στοιχεῖν. Ἐπειδὲ οὖν οὕτω δι' ἀλλήλων οἱ
ἀρχιερεῖς κεχωρήκασι, καὶ σχίσμα ἡν παρ' αὐτοῖς,
δὲ βασιλεὺς πάντας εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακαλε-
σάμενος, τὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ διμφω τὰ μέρη
ἐπιπάσασθαις παρεθκεύσαν. δέ μέντοι Θεοδώρητος,
πρὸς Ἑρίν καὶ εἰς κεφάλαια συντεταχένται μή ἀρνησά-
μενος, τῇ ἀποδολῇ τούτων καὶ ἀθετήσει ἔκαντον τε
τῆς αἵτιας παρηγήσατο, καὶ τῆς προτέρας ἔτυχε
τιμῆς τε καὶ τάξεως, ἀγαπήσας τε τοῖς πεπργμέ-
νοις τῇ ἄγιᾳ συνόδῳ, τῇ καθαιρίσει Νεστορίου καὶ
οὔτος ἐπεψήσατο.

Περὶ Κελεστίου.

Οὐ δὲ Κελεστίος μαθῆτης ἢ Πελαγίου τινὸς μο-
ναχοῦ· ωρμηγετὸς δὲ καὶ διμφω τῆς Καρθαγένης, ὃς
δὲ Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος ἴστορει, καὶ καινότε-
ρα ἐπεισήγον τῇ Ἐκκλησίᾳ δύγματα. Οὐητὸν γέρ
πλασθῆναι τὸν Ἀδέμ τὴν ἀρχὴν διετέλεντο, ἀλλὰ μή
ἐκ παραβάσεως τούτῳ καταδικασθῆναι· τὰ τε ἀρτί-
τεκα βρέφη μή χρείαν ἔχειν βαπτισμάτος, οὐ γάρ
ἔφελκονται τὴν προγονικήν ἐξ Ἀδέμῳ ἀμαρτίαν τόπον
τε εἶναι μεταξὺ τοῦ παραδείσου καὶ τῆς κολάσεως, εἰς
διὸ τὰ μὴ φωτισθέντα βρέφη μετατιθέμενα μακαρίως
ζῆν. Ταῦτα καὶ ἵτερα δέ παραπλήσια τούτοις κεφά-
λαια τοῖς περὶ Πελαγίου καὶ Κελεστίου ἐπερεθεύσετο,
καὶ δὴ καὶ τὸ παροῦσα οἰκουμενικὴ τρίτη σύνοδος τῷ
ἀναθέματι καθυπίβαλεν, ἀλλὰ γε καὶ ἡ ἐν Καρθα-
γένῃ σύνοδος. Καὶ ζήτει τοὺς περὶ τούτων διεξόντας;
ταῦτης κανόνας ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου, τὸν
ρθ' φημι καὶ τοὺς καθεξῆς τρεῖς ἱεράρχους· ἀλλὰ δὴ
καὶ ἐν τῷ λε' κεφαλαῖων τοῦ Ε στοιχείου κανόνας τῆς
αὐτῆς συνόδου ριθ' καὶ πιε'. Ἀπέρ γάρ οὗτοι τοῦ ἀνα-
θέματος δίξιοι, παρ' ἐκείνοις ἀφρόνως ἐδογματί-
ζετο. Καὶ δὲ μέγας δὲ Λέων ὁ πάπκας, τοὺς περὶ
Πελαγίου καὶ Κελεστίου ἐπιστρέψαντας ἔγγραφως
ἀναθεμάτιζεν τὸ σῶμα τοῦσας φρόνημα.

Οὐ δέ με' τῶν ἄγιων ἀποστόλων κανὼν τοὺς συ-
ευξαμένους αἱρετικὸς ἐπιστόπους ή πρεσβυτέρους
ἀφορίζει· ἐπιτρέψαντας δὲ τοις τούτων τὰ τῶν κλη-
ρικῶν ἐνεργήσας καθαιρεῖ.

Οὐ δέ με' καὶ τοὺς δεξαμένους τὸ ἔκεινων βάπτι-
σμα, τοὺς ὑπ' ἔκεινων δηλαδή βαπτισθέντας, ή δια
εἰς θυσίαν προσάγουσι, καθαιρεῖ.

Οὐ δέ δὲ τὸν εἰσερχόμενον κληρικὸν ή λαϊκὸν εἰς
συναγωγὴν Πουδαίων ή αἱρετικῶν προσευχῆς χάριν,
τὸν μὲν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ἀφορίζει. Τίς γάρ, φησι,
συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελάπω; τίς δὲ μερὶς πι-
στῷ μερὶ ἀπίστου;

Καὶ δὲ μὲν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ σ' τοὺς περιπετεόντας
αἱρετούς, καὶ διὰ ταύταις ἐνεσχημένους, πόρῳ βάλ-
λει τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς οἶκον Θεοῦ εἰσιέναι οὐ
συγχωρεῖ.

Οὐ δέ λαβ' οὐδὲ τὰς τῶν αἱρετικῶν εὐλογίας ή
ἄλογίας εἰπεῖν οἰκείωτερον, λαμβάνειν διφέστησι.

A futandos Nestorii errores fidemque stabilendam edi-
torum, totidem alia capita luce donavit; quin et
Ibas etiam epistolam conscripsit; diuque discordi-
bus animis utrinque certatum, donec a synodo in
eos antistites, utpote Nestoriani erroris merito su-
spectos, depositione animadversum. Quoniam autem
antistites se invicem ita adorti essent, et inter eos
schismata factum esset, imperator, omnibus ad regi-
nam urbium convocatis, ut ultraque pars conser-
tirent, et sese amplecterentur, effecit. Theodoreetus
porro se contentionis studio capita duodecim con-
scripsisse non insciatus, per eorum repudiationem
abrogationemque in se crimen recepit, et priorem
honorem ordinemque sortitus est. Quin et actus
sanctæ synodi acquiescens, ipse etiam depositio-
nem Nestorii approbavit.

De Celestio.

B Erat autem Celestius Pelagii cuiusdam monachi
discipulus, quorum uterque ex Carthagine orti sunt,
ut Photius Constantinopolitanus patriarcha narrat,
et nova dogmata in Ecclesiam introduxerunt. Ada-
mum enim mortalem ab initio creatum esse affir-
mabant, et non propter transgressionem mortalitate
multari. Et infantibus recens natis non opus esse
haptismo, quippe qui peccatum originale ab Adamo
nentiquam trahant: porro locum esse medium in-
ter paradisum et damnatorum gehennam, in quem
infantes non illuminati conjecti sunt, ibique felicem
C vitum transigunt. Hæc et sex alia capita hisce simili-
jia a Pelagio et Celestio promulgabantur, quæ tertia
hæc oecumenica synodus, nec non synodus Cartha-
ginensis, anathemati subjicerunt. Quæc canones
ejusdem super his disserentes in i cap. littera B,
nimis 109 et tres deinceps sequentes: quin et
canones ejusdem synodi 114 et 115, in cap. xxxv,
littera E; quæ enim illi anathemate digna censerent,
ab iis absurde edocta sunt. Porro et magnus Leo
papa, eos qui a Pelagio et Celestio convertuntur,
opinionem suam scripto anathematizare jubet.

16 Porro canon 45 sanctorum apostolorum
episcopos vel clericos qui una cum hæreticis orant,
excommunicat; sin autem iis languam clericis ope-
rari permiserint, deponit.

Canon autem 46 eos qui eorum baptismum sus-
cipiunt, id est, ab iis baptizantur, vel quæcumque
ad sacrificium afferunt, deponit.

Porro, canon 64 clericum vel laicum qui in syna-
gogam Iudaorum vel hæreticorum introierit ad
orandum, alterum quidem deponit, alterum autem
excommunicat. Quænam enim est concordia Christi
cum Belial, aut quæ pars fidelium cum infidelibet?

Canon etiam 6 syn. Laodic. eos qui ad hæreses
ullas lapsi sunt, iisdemque detinentur, ex Ecclesia
ejiciunt, et in domum Dei ingredi non permittit.

Canon autem ejusdem 32 hæreticorum benedic-
tiones vel, ut aptius loquar, maledictiones accipere
non sinit.

Item 33 nos una cum heretico vel schismatico A orare omnino prohibet.

Et 27 non permituit quae a Judæis vel hereticis milituntur festiva accipere, aut una cum iis festum agere.

Noam auctem et 34 iis qui Christi martyras reliquunt, et ad falsos hereticorum martyras abeunt, et in ea que dicuntur martyria vel cœmeteria, semetipsos a Deo quasi alienantes, alter communione aliquantis per interdicit, alter autem eos anathematizat; probabile enim est quosdam hereticos in temporibus persecutionis ad mortem usque reluctantos fuisse, quos igitur martyras ocarunt qui cum eisdem sentiebant, et domos in quibus corpora eorum sepulta erant, martyria.

Canon autem 9 Timolhei Alexandrini jubet, ut heretici, dum divina sit oblatio, precibus non intersint, nisi se paenitentiam acturos pollicentur. Si enim catechumenis hoc non permisum sit, multo minus hereticis. Quia et promittentes in loco catechumenis destinato stabunt; quo si paenitentiam agere nolunt, etiam ab eo loco expellentur.

Quod hereticos qui in excessu e vita paenitentiam agunt, suscipere oportent.

Magnus autem Basilius, in canone 5, omnes hereticos qui in excessu e vita paenitentiam agunt, admittere jubet, examinantes an veram paenitentiam ostendant, et an fructus habeant qui salutis studium testimonientur.

Porro canon 22 synodi Carthaginensis episcopis vel clericis ad bonorum suorum hereditatem insidente vel hereticum omnino inducere vetat, etiam si cognati eorum sint.

Canon autem 84, Episcopo, inquit, qui in vita exitu testamentum condens hereticos bonorum suorum heredes conscriperit, licet ei sanguine conjuncti sint, etiam post mortem anathema denunciari, et nomen ejus e sacerdotum memoria deleri debet.

17 Leges civiles.

Porro et a diversis legibus basil. non permisum est ut heretici heredes hant, non solum bonorum quae ad episcopos et clericos, sed neque eorum, quae ad Christianos laicos pertinent, etiam si filii eorum fuerint. Hereticorum autem liberi Christiani facti, parentes suos, victimum sibi et vestitum suppeditare, et duteum dare juxta facultatis suæ mensuram cogunt.

Qui non credit sanctam Trinitatem habere in una Deitate e qualibet potentiam, ne Christianus quidem dicitur, sed vesanus est, et hereticus, et infamis, et punitur.

Hereticus est, et legibus adversus hereticos latit obnoxius, qui ab orthodoxa fide vel prælulum declinat. Quia et hereticos nullam militiam, nec publicam carationem quamcumque ubique posse

'Ο δέ γ' αἱρετικῷ ή σχισματικῷ ὅλῳς ἡμᾶς οὐκ ἐπιτρέπει συνεύχεσθαι.

'Ο δέ λέγει οὗτε τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ή αἱρετικῶν πεμπόμενα ἀρταστικά λαμβάνειν, ή συνεορτάζειν τούτοις ἐφίησιν.

'Ο δέ θ' καὶ λόγος, τοὺς καταλιμπάνοντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, καὶ ἀπιόντας εἰς τοὺς τῶν αἱρετικῶν φευδομάρτυρας, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα τούτων μαρτύρια καὶ κοιμητήρια, ὃς ἀλλοτριοῦνται; ἔμπορος τοῦ Θεοῦ, οὐ μὲν τῆς κοινωνίας μέχρι τινὸς ἀπειργεῖ, οὐδὲ ἀναθεματίζει. Εἰκὸς γάρ τινας ὑποκειμένους αἱρέσειν, ἐν τοῖς διαγμοῖς, ἐνστήνειν μέχρι θανάτου, οὐδὲ καὶ μάρτυρας οἱ διμοδοῦντες αὐτοῖς ταχέλουν, μαρτύρια τι τοὺς οἴκους, ἐν οἷς τὰ ἑκάτην ἐθέλαπτο σωματα.

B 'Ο δέ θ' Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, τῇς θείᾳ τελομένης ἱερουργίας, τῇ εὐχῇ κατένει τοὺς αἱρετικούς μη παρεῖναι, εἰ μὴ που μετανοεῖν ἐπαγγέλλονται. Εἰ γάρ τοις κατηχουμένοις τοῦτο οὐκ ἐφίται, πολλοῦ γε δεῖ τοῖς αἱρετικοῖς ἀλλὰ καὶ εἰ ἐπαγγελλόμενοι, ἐν τόπῳ, οὓς ἀνέται τοῖς κατηχουμένοις, ἐστήζουσι, μὴ βουλόμενοι δὲ μετανοεῖν, καὶ τούτους ἐκβληθῆσονται.

"Οτι τοις ἦν ἐξόδῳ μεταροοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρή.

'Ο δέ μέγας Βεστιειος, ἐν τῷ πέμπτῳ κανόνι, σύμπαντας τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοῦντας τῶν αἱρετικῶν ἐπιτάπτει προσδέχεσθαι, δοκιμάζοντας μὲν εἰ ἀληθῆ τὴν μετάνοιαν ἐπιδείχνυνται, καὶ εἰ τοὺς καρπούς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

"Ογε μὴν καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, ἐπισκόποις ή κληρικοῖς ἀπειρηκεν εἰς κληρονομίαν τῶν ιδίων πρχγμάτων ὅλως εἰσάγειν ἀπιστον ή αἱρετικὸν, εἰ καὶ τούτοις κατὰ γένος ψκείνωνται.

'Ο δέ πά', Ἐπισκόπῳ, φησι, τῷ τετραὶ διατεθέμενῳ τοῦ βίου, αἱρετικούς τῶν τούτου κληρονομεῖν, καὶ εἰ καθ' αἷμα τούτῳ προσήκουσι, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα δίον τῷ τοιούτῳ λεχθῆναι, καὶ τὸ δυνομα αὐτοῦ τῆς τῶν λειψάνων μνήμης ἀπαλειφθῆναι.

Nόμοι πολιτικοί.

D Καὶ παρὰ διαφόρων δέ γε βασιλικῶν νόμων αἱρετικοῖς οὐκ ἐπιτέραπται κληρονομεῖν, μὴ διει γε τῶν τοῖς ἐπισκόποις προσόντων ή κληρικοῖς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοῖς λαϊκοῖς Χριστιανοῖς, εἰ καὶ παῖδες αὐτῶν τύχοντες οἱ δέ γε τῶν αἱρετικῶν παῖδες, Χριστιανοὶ γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ίδιους γονεῖς γεννήσειν, ἀναγκάζουσι τοὺς ίδιους γονεῖς τρέφειν αὐτούς, καὶ ἐνθέτειν, καὶ προίκα τούτοις διδόναι κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν περιουσίας.

"Ο μὴ δοξάζων τὴν ἀγίαν Τριάδα ἐν μιᾷ θεότητει ισοδύναμον, οὗτος Χριστιανός λέγεται, καὶ δημονικός εστί, καὶ αἱρετικός, καὶ ἀτεμός, καὶ τιμωρεῖται.

Aἱρετικός εστί καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπόχειται νόμωις οὐ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὄρθοδοξίου πίστεως ἀλλὰ καὶ μηδεμίων στρατειῶν, η τὴν οἰκουμένην δημόσιον φροντισα μετιέναι τοὺς αἱρετικούς

θεοτικούς, μήτε ἀξιωματικούς γίνεσθαι, μή διδά-
σκειν τούτους, μή χειροτονίας ποιεῖν, μή λιτανεύειν·
αἱρετικούς δὲ λέγομεν πάντας εἶναι τοὺς μὴ μετα-
λαμβάνοντας τῶν ἀγιασμάτων παρὰ τῶν ἱερέων κατὰ
τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἔκκλησίαν.

Μανιχαῖοι καὶ Δονατισταὶ μὴ ἔχετωσαν τὰ τῶν
δρθεόδην προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως τιμωρεῖσθω-
σαν· ὡσαύτως καὶ οἱ Ἀπολλινισταὶ, καὶ οἱ μὴ
ταῖς ἀγίαις τέσσαροι τυνόδοις πειθόμενοι, καὶ οἱ
κατὰ τῆς ἀγίας δ' συνδου ή λέγειν τις; διδάσκειν
τολμῶντες.

Μανιχαῖοι, εἰ δὲ Ῥωμαϊκῷ τόπῳ δόθηει διάγονον,
ἀποτερνάσθω.

Μοναχισταὶ ἑκατέρως μηδένα τῶν παρ' αὐτοῖς
καλούμενων Πατριαρχῶν ή κληρικῶν ἐντὸς ἔχετωσαν
Κενταντινούπολεως· καλυπτόμεναν δὲ καὶ ἐντὸς
αὐτῆς στρατεύεσθαι, ή συστίτια ποιεῖν, ή ἀνδράποδα
ἐμπορεύεσθαι.

Αἱρετικὸς κατὰ δρθεόδην μὴ μαρτυρεῖτω.

Ἐκβαλλέσθωσαν δὲ καὶ αἱ αἱρετικαὶ γυναικεῖς τῶν
δεδομένων προνομίων ταῖς δρθεόδησι· οὐ γάρ περ
τὴν ἵκανωσιν τῆς προτεκτὸς αὐτῶν καὶ τῶν προγα-
μιαὶ τῶν δωρεῶν προτιμεῖθεντα: τῶν προτέρων δα-
νειστῶν τοῦ ἀνδρὸς, ὥσπερ αἱ δρθεόδησι· Ἐπειδὴ
γάρ φησιν, ἐστιάς τῶν τοῦ Θεοῦ χωρίζεσθαι δωρεῶν,
καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας τῆς καθολικῆς Ἔκκλη-
σίας ἀλλοτριοῦς· δίκαιοι ἀντὶ τῶν παρ' ἑρῷ
δεδωρημένων ταῖς εὐσεβεῖς τῶν γυναικῶν δικαίων
καὶ προνομίων ἀλλοτριούσθαι. Τῶν γάρ εὐσεβῶν
εὐσεβεῖς δύνεται εὐεργέταις καὶ νομοθέταις πρὸς Ιησοῦ
καθεστήκαμεν, οὐ τῶν περὶ ἐλαχίστου τὰ τῆς ὅγιοῦς
πλείστων τιθεμένων· κοινὸν γάρ τὴν ὥδην οὐδὲν πρὸς
ἔκπλους. Ταῖς νομίμοις γε μὴν τοὺς αἱρετικοὺς τα-
γαῖς παραδίσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΔ. I. Πώς δεῖ τὰς λειτουργίας ἀγάπας
ποιεῖν, ήτοι τὰ συμπτόσια.

Οὐ μὲν οὐ τῆς δὲ Γάγγρας συνδου κανόν, τοὺς
τρικονάνταν μὴ ἀνεγομένους τοῖς ἐκ πίστεως; καὶ εὐ-
λαβεῖσας τὰς λειτουργίας ἀγάπας ἐν Ἔκκλησίᾳ ποιοῦσ-,
καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοὺς ἀδελφούς εἰς ἐστα-
σιν προσλαμβάνοντας, ὡς βίβλους τομένους τὸ γινά-
μενον, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Εἰ γάρ καὶ τοῖς
ὕθησομένοις κανόνις ταῦτα γίνεσθαι ἀπείρηται, D
ἄλλ' οὐν τοῖς ἀγαθῇ γνώμῃ τούτῳ δρῶσιν ἔστιν ὅπι-
ται.

Οὐ δέ οὐδὲ τῆς σ' συνδου κανόν, καὶ δὲ εἴ τῆς δὲ
Ἀσσοδικίᾳ, ἀφορισμὸν ἐπινατείνονται τοῖς ἐνδον
Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κυριακοῦ δειπνοῦσι, καὶ ἀγάπην
δῆθεν ἐσθίουσι, καὶ ἀκούμβιτα στρωνύσσουσι· τοιμῶ-
σιν· ἀλλὰ γαρ ἄκας τόπος· τῷ Θεῷ ἀγαπεῖμεν οἱ
κυριακὸς λέγεται. Ἀρχαῖον δὲ ἦν θόρ, μετὰ τὴν τῶν
θεοῖς κοινωνίαν μαστηρίων κοινήν τράπεζαν τοὺς
πλουσιοὺς τοῖς πένησι προτιθέντας. Τούτου τοῦ θέρους
καὶ δέ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐτῇ πρῷ· Κοριν-
θίους μέμηνται αἱ ἐκείνους γάρ καὶ ἀγάπην τούτο
καλεῖ, ή ως εἰς ἀγάπην συνάγον, ή ᾧ δέ ἀγάπην
γνόμαντον· ἀλλὰ ὡς πιρατοῖς σκανδάλου γεγονός
νοστερούν, οἱ οὐτοὶ Πατρές εκπλύσαν· σκανδάλιτα δὲ

A decernimus; utique nec dignitates assequi posse,
nec docere, nec ordinationes facere, nec litanias
celebrare. Dicimus autem hæreticos esse omnes,
qui sacramentis, quæ dantur a sacerdotibus in Dei
Ecclesia, non communicant.

Manichæi et Donatistæ orthodoxorum privilegiis
ne fruantur, verum etiam extremo supplicio affi-
cientur. Similiter et Apollinaristæ, iisque qui qua-
tuor sanctis conciliis non obediunt; et quicunque
contra quartum sanctum concilium vel dicere
quidpiam, vel docere ausi sunt.

Manichæus, si in loco Romano degere depre-
hensus fuerit, decolletur.

B Montanistæ præcipue nullum eorum, qui di-
cuntur, patriarcharum, vel clericorum habeant
intra Constantinopolim. Prohibeantur autem intra
eam militiam exercere, vel commissariæ facere,
vel mancipia emere.

Hæreticus testimonium contra orthodoxum ne
dicat.

Quin et hæretici mulieres privilegiis quæ dan-
tur orthodoxis excidant. Non enim circa dotis sue
et donationum ante nuptias sufficientiam priori-
bus viri creditoribus præfarentur, quemadmodum
mulieres orthodoxæ. Quoniam enim se ipsas, inquit,
a Dei donis separant, et ab impolluta Ecclesiæ
catholice communione alienant, æquum etiam est,
ut a iuribus et privilegiis piis mulieribus a nobis
concessis alienentur. Etenim religiosi religiosorum
henc faciores et legatores a Deo constituti sumus,
non autem eorum qui sanam fidem parvi pendent:
nihil enim nobis cum iis commune est. Hæreticos
autem legitimis seculeris tradi permittimus.

CAP. III. *Quomodo agapas, quæ vocantur, sex con-
vicia celebrare deceat.*

Undecimus syn. Gangrenæ canon iis quæ eorum
communionem non ferunt, qui ex fide et pietate
agapas dictas in ecclesia peragunt, et in honorem
Domini fratres ad convivium accipiunt, ab eo uti-
que quod factum est abhorrentes, anathema de-
nuntiat. Licet enim a canonibus subsequentibus
tale quidpiam fieri vetitum sit, aliquando tamen
iis qui hono instituto id faciunt, permisum est.

18 Canon. autem 76 syn. vi, nec non 28
syn. Laodicensis, iis qui intus ecclesiam vel locum
Dominicum cœnam suam, ibidemque agapas
comedunt, et accubitus sternere ausi sunt, excom-
municationem intentat. Omnis autem locus Deo
consecratus dominicus dicitur. Erat utique mos
antiquus, ut post divinorum mysteriorum partici-
pationem, divites communione mensam pauperibus
apponenter. Hujus consuetudinis meminit magnus
apostolus Paulus in prima Epistola ad Corintios;
eamque charitatem appellat, vel ut ad charitatem
conducentem, vel ut propter charitatem factum,
Vurum cum postea scandali occasio esset, a san-

etis Patribus prohibita erat. Ακούμβιτα autem A latine lectos in altam elevatos significant: ac cumbo enim apud eos idem est quod ἀναπίκτω.

Εadem etiam synodi Carthaginensis canon 42 statuit, convivia in ecclesia celebrari omnino prohibens: nisi quisquam peregre iter faciens, et diversorio indigens, præ necessitate in ecclesiam ingressus fuerit.

CAP. IV. *De emptione ac venditione.*
Leges civiles.

Emptio et venditio illi, cum utraque paciscentium pars de pretio consenserit: hic pretium solvendo, ille quod venditum est tradendo. Data autem arrha, et venditione rescissa, si quidem omptor sit qui eam dissolverit, arrham amittit; si vero venditor, arrha accepit duplum restituere cogitur. B

Qui officium adeptus est in provincia, in ea rem mobilem vel immobilem, vel per se vel per alium, emere non potest, præterquam a fisco; nam ei rem amittit, et datum pretium non restituit.

Qui rem rapuerit, vel per vim abstulerit, nisi eam restituat, iniuriliter eamdem emit.

Si fiscus ob debita fiscalia res debitoris distraxerit, nec ipse debitor nec creditor offerre debitum, resque vindicare potest. Omnibus enim potior est fiscus.

Si tributorum exactor jussu magistratus agrum ejus qui in tributorum solutione cessat, vendiderit, venditio non rescinditur: quod si absque jussu magistratus fiat venditio, vel dolo, vel sine justo pretio, rescinditur.

Minoris res immobilis bene venditur propter proprium ipsius debitum, vel propter debitum patris, vel propter fiscum, videlicet post manifestam judicis sententiam.

Quamvis minor ætatis veniam postulet, rem immobilem absque decreto non vendit, neque pignori dat. Quod si vendiderit, non solum ipse sed et heredes venditum recuperare possunt intra annua post annos 25. Similiter quod male emit, vel permittavit, recuperare potest, intra predictum tempus, pretium depositum repetens. Debita autem restitutio etiam ad heredes ejus transmittitur.

Veniam autem ætatis postulat, vir quidem a vicesimo ætatis anno, semina autem a decimo octavo. Scias autem plenariæ ætatem esse ab anno vicesimo quinto.

19 Tutor, vel curator, vel procurator orphani rei enere nequeant.

Minores bene rescindunt venditionem quam curatores eorum per dolum male fecerunt.

Patet sine dolo conventa, quæque legibus contraria non sunt, valent.

Qui ammonit insidiantur, dum venalia coemunt

Ta autē καὶ δ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μεταπέτεται, καὶ λύνων δλως ἐν ἐκκλησίᾳ συμπόσια γίνεσθαι: εἰ μήπου τις ἐν ἀλλοδαπῇ δύειν, καὶ καταγωγὴν ἀπορῶν, εἰς Ἐκκλησίαν ἐξ ἀνάγκης εἰσέλθωι.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ ἀγορᾶς καὶ χράσεως.
Νόμοι κολιτικοί.

Ἄγοραστα καὶ πρᾶσις συνίσταται, ήνίκα δν περὶ τοῦ τιμήματος ἐκάτερον τῶν συμφωνούντων συναντήσεις μέρος: δὲ μὲν τὴν καταβολὴν ποιητάμενος τοῦ τιμήματος, δὲ παραδοὺς τὸ πιπρασκόμενον ἀρραβώνας δὲ δοθέντος, καὶ δισλομένης τῆς πράσεως, εἰ μὲν δ ἄγοραστης εἴη διαιλύων, ἀπόλυτη τὸν ἀρραβώνα· εἰ δὲ δ πράτης, διτέλον δν θλεν ἀρραβώνα παρασχεῖν ἀναγκάζεται.

Ο χρατῶν ὅρφικον ἐν ἀπαρχῇ οὐ δύναται κινητὸν ή ἀκίνητον ἐν αὐτῇ ἀγοράσειν πρᾶγμα, ή δι' έντου ή δέτερου, εἰ μὴ παρὰ τὸν δημόσιον: καὶ γὰρ καὶ τοῦ πράγματος ἐκπίπτει, καὶ τὸ δοθὲν τίμημα οὐκ ἀναλαμβάνει.

Ο ἀρκάσας πρᾶγμα ή βίᾳ ἀφελόμενος, ἐὰν μὴ ἀπόκαταστήσῃ τούτο, ἀνισχύων αὐτὸν ἀγοράζει.

Ἐὰν δημόσιος διὰ δημόσια χρέα πωλήσῃ πράγματα τοῦ χρωτού, οὐδὲ εὐτὸς δ χρεώστης, οὐδὲ δ δανειστὴς δύναται προσαγαγεῖν τὸ χρέος, καὶ ἀκινηταῖς τὰ πράγματα· πάντων γὰρ προτιμότερες εἰστιν δημόσιος.

Ἐὰν δ τῶν δημόσιων ἀπαιτητῆς, κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀρχοντος: πωλήσῃ τὸν ἀγρὸν τὸν ἀγνωμονούντος ἐν τοῖς δημόσιοις, οὐκ ἀνατρέπεται ή πρᾶσις: ἐὰν δὲ χωρὶς κελεύσων τοῦ ἀρχοντος γένηται, ή κατὰ δοῖον, ή διχα τιμήματος, ἀνατρέπεται.

Τὸ τοῦ ἀφῆλικος ἀκίνητον πρᾶγμα καλῶς πωλεῖται διέθισιν αὐτοῦ χρέος, ή διὰ πατρόφον, ή διὰ δημόσιον, δηλονότι εἰπὶ φανερός χριτοῦ ἀποφάσεως.

Καὶν συγγνώμην ἡλικίας ἀκαιτησης δητῶν, οὐ πωλεῖ ἀκίνητον πρᾶγμα χωρὶς δεκτέου, ἀλλ ὅπερ δηστέται: εἰ δὲ πωλήσει, δύναται οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ κληρονόμοι τὸ πρᾶθεν ἀνατρέψαι εἰσω δικαιού μετὰ κε ἔτη. Ποσαύτεος δὲ καὶ δ κακῶς διγρασσεν ή ἐνήλικες, δύναται αὐτὸν ἀνατρέψαι, τὸ καταβληθὲν ἐπαναλαμβάνων τέμημα εἰσω τὸν εἰρημένου χρόνον· ή δέ ἀρμόδιουσά τινες ἀποκατάστασις παραπέμπεται καὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους.

Συγγνώμην δὲ ἡλικίας αἰτεῖ, δ μὲν ἀνήρ ἀπὸ κτενούς, ή δὲ θήλεια ἀπὸ ιη. Σὺ δὲ γνῶθι τὴν τελετὴν ἡλικίαν εἶναι ἀπὸ κε ἔτους.

Ἐπίτροπος οὐ δύναται δρφανοῦ ἀγοράσαι πρᾶγμα, ή κουράτωρ, ή προκουράτωρ.

Καλῶς ἀνατρέπουσιν οἱ δητοις ἀπερ κατὰ δλον κακῶς: ἐπώλησαν οἱ αὐτῶν κηδεμόνες.

Τὰ χωρὶς δλου σύμφωνα, καὶ μὴ τοι: νόμοις ἀνατιούμενα, ἔρρωται.

Οι τῇ εὐθηγιᾳ ἐπιβούλευοντες δὲ τοῦ πρασγορά-

ζειν τὰ δυνια, ἢ ἀποτίθεσθαι, ἢ καὶ καιρὸν ἀφορίας ἐκδέχεσθαι, ἔμποροι μὲν δύτες, τῆς πραγματείας εἰργονται, ἢ ἐξορίζονται, εὐτελεῖς δὲ, εἰς δημόσιον έργον καταδικάζονται.

Οἱ ἄγορασθεῖς αἰχμάλωτοι, εἰ μὲν ἐντορος; εἴη, ἐκπληρούμενα τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τιμάς· ἀπορῶν δὲ, τριετίαν δουλευεῖν τῷ ἀγοράσαντι, καὶ οὕτως ἀπολύτεον.

Οἱ ἐπὶ παρανόμῳ συναλλάγματι διδοὺς ἀγωγήν οὐκέτι εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὸ δοθέν.

ΚΕΦΑΛ. Ε. Περὶ ἀδύτους παμύθων ἥτοι ζωοφθόρων.

Τῶν ἀλόγων συμφθαρέντων ζώοις δὲ ιτεῖς ἐν Ἀγκυρῷ κανὼν θαυμαστὸν πεντοήται τὴν διατρεσίν· οἱ μὲν γάρ την ἐπάρτετον ταῦτην ἀπακ τελεούμενοι πρᾶξιν, φησι, μήπω τὸ εἰκοστὸν ἐκπληρώσαντες ἵτος, μηδὲ γυναῖκι συζευχόντες, καὶ τῇ μετανοίᾳ τὴν θεραπείαν ἐπειγήσαντες, εἰς πεντεκαιδέκατον ἵτους τοῦ τόπου τῆς ὑποπτασίας μήδεξιτοσαγ, καὶ εἰς ἑτέραν πεντετηρίδα τοῖς εὐχομένοις εἰς ταῦτα συνιέντες, οὐτως τῆς κοινωνίας καταξιούσθωσαν, εἰς γε θερμοτάτην ἐπιδεξιεύτο τὴν μετάνοιαν· οἱ δὲ μέχρι κόρου τοῦ πάθους ἀμφορηθέντες, τῇ μακρῷ τῆς εἰκοσαετηρίδος προσκείσθωσαν ὑποπτώσει, καὶ εἰς ἑτερον εἴ τοις ποτοῖς συνιετάμενοι, οὐτωσῆς κοινωνίᾳ προστιθωσαν. Τοῖς γε μὴν τούτῳ συνεσχημάνοις, τὴν νέαν ὑπερθεβήσοται, καὶ τὸν ἡλικίᾳ γενομένοις, καὶ γυναιξὶ συζῶσιν, δὲ πεντάκις πέντε τὴν ὑπόπτωσιν ἐπικειτρήσεις καὶ ἑτέρα πενταετηρίς τῶν θείων δώρων μητερεύσαι τὴν μετάληψιν. Οστις μέντοι πεντηκοντούτης ὁν, ἢ καὶ πρὸς γῆρας ἡδη κλίνων, καὶ τῇ ἰδίᾳ χρώμενος γυναικί, τούτῳ τέλος, ἐν διπάντῃ τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ τῶν μυστηρίων εἰργόμενος, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου κοινωνήσει καὶ μόνον.

Οἱ δὲ ιτεῖς ταῦτης λελεπρωμένους τούτους ἀπονομάζει· οὐτως γάρ δὲ Μωσαῖκος οὐδεὶς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ μεμισμένους ἐκάλει· καὶ τοῖς χειμαζομένοις προστάττεις συνεύχεσθαι· εἰλεν δὲ ἀν οὗτοι οἱ τὴν ἀχέιμαστον λιμένα τῆς Ἐκκλησίας προσγύρωσαντες ξαντοῖς τῇ πρὸς τὰ πάθη ροπῇ, καὶ θύραν τοῖς πνεύμασι τῆς πονηρίας ἀνοίξαντες. Καὶ δὴ μυρίαν ἐπεγέρει τῇ φυχῇ τρικυμίαν καὶ ζέλην.

Οἱ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ ἡρῷ, ήτοι δὲ καὶ ἐν τῷ Ἑγγαρέοντος τοὺς ἀλογευσαμένους μετὰ τὴν ἐξόμολοδηγήσιν εἰς ἓτος δέκατον πέμπτον τῆς κοινωνίας ἀπετρέψει.

Οἱ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, τὴν ἀλόγιστον ζωοφθόρων εἰς ὀκτωκαιδίκατον ἵτους ἔκτεινει.

Νόμος.

Οἱ μὲν τοι πολιτικὸς οὐδόμος, οἱ ἀλογευσάμενοι, φησιν, ἥτοι κτηνοβάται, καυλοκοπείσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. Γ. Περὶ ἀναγνωστῶν.

Οἱ λγ̄ τῆς ἔκτης συνδου κανῶν, Μηδεῖς, φησι, κουρδὲς ἀνευ καὶ σφραγίδος τοῦ οἰκετοῦ ποιέμενος, ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνωστήων τὰς ἴσράς βίβλους,

A aut in horrea condunt, et sterilitatis tempus expectant, si negotiatorēs sint, negotiari prohibentur, vel relegantur; tenuoris vero conditionis si sint, in opus publicum damnantur.

Captivus emptus, si dives sit, pretium pro se datum compleat; indigens vero tribus annis emptori servial, et sic dimittatur.

Qui aliquid per injustum contractum dat, actionem non habet ad datum recuperandum.

CAP. V. De irrationaliter forniciantibus, sive qui cum brutis commercium habent.

B Eorum qui cum animalibus ratione carentibus commercium habent, 16 syn. Ancy. canon admirandam divisionem facit. Qui enim factum hoc exsecrandum semel perpetrarunt, vicesimum sextum annum nondum assoculi, nec matrimonio conjuneti, et per poenitentiam medicinam expetunt, e loco substratorum usque ad decimum quintum annum ne exeat, et in aliud quinquennium una cum fidelibus orent, et sic communione digni habeantur: si modo serventem poenitentiam ostenderint. Qui vero ad satietatem ab affectu abducti fuerint, longam viginti annorum substrationem subeant, et allo quinquennio cum fidelibus stantes, ad communionem postea accedant. His autem qui facto hoc semel assuefecerint juventutem transgressi, et maturam seculum assecuti, et cum muliere vitam agentes, substrationem anni 25 emelientur, et post aliud quinquennium munerum divinorum participes erunt. Quicunque vero quinquagenarius existens vel ad senectutein inclinans, et uxorū consorū utens, in delicto hoc deprehensas fuerit, toto viāe sua tempore mysteris interdictus in hora duntaxat mortis communicabit.

Canon autem 17 hujusce synodi homines hujusmodi leprosos nominat (ita enim lex Mosaicæ immundos et pollutos vocabat) et inter hyemantes orare jubet. Hi autem sunt qui sua ad libidines inclinatione tranquillum Ecclesiae portum sibi occludunt, osliumque impuris spiritibus aperiunt, qui ingentes in anima fluctus et tempestatem cident.

D Quin et magnus Basilius, in 7 nec non 63 canone, eos qui irrationaliter forniciantur, postquam confessi fuerint, usque ad decimum quintum annum a communione arctet.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in 3 canone p̄nas irrationalis fornicationis ad 18 annum extendit.

Lex.

Dicit autem lex civilis, Qui irrationaliter forniciantur, sive bruta inount, genitalia eis amputentur.

20 CAP. VI. De lectoribus.

Trigesimus tertius vi syn. canon. Nemo inquit, sine tonsura et pastoris proprii charactere, in suggestu stans sacros libros in ecclesia legat. Qui

autem propter hoc facere aggressi fuerint, escam-
monitionem subiiciantur.

Derimus quatuor autem syn. 6 canon. arque ei
qui a juventute tristes, vel nigris vestibus, vel habitis
monachalibus induit sacerdoti, hoc facere permittit, nisi
ab omnibus adoptinem, sive manum impunitatem
aceperit. Quia et praeterea saepe in propriis monasteriis lecio-
res ordinare, si monasteria scilicet in desertis dedicatae sint. Idem etiam facere chorepiscopis permis-
sum est. Quare caput 4 littera F et 21 littera X,
et in cap. 8 littera A canonem 51 magis Basili.

Lxx.

Jubet autem Justiniani novella, ut nemo lector
sit, nisi qui sit 18 annos natus. Quare etiam 13
esp. littera K.

CAP. VII. De anathome.

Quae super hoc in inscriptione synodi Gangre-
cae, que in principio reliquarum synodorum cata-
lago annumeratur.

CAP. VIII. De Antimincis sex Promenonibus.

Promenania vita sanctificandili naeta, quam tem-
plerum de novo exstructorum cousecretio, et sep-
tem dicorum ministerium us ibidem servatis elargi-
tur, ubiunque ille opus fuerit, sine prohibitione
transmittuntur: et non in hac vel illa provincia
circumscribuntur, sed et trans mare mittuntur
alium et alium et reliqua sacra. Illa autem dicta
sunt, quod multas ejusmodi mensas exprimant
referantque, que sanctam Dominicanam mensam
perficiunt. Quia et nomen ejus a Romanorum
mensa dicitur: proprio autem in eas men-
ses ponuntur, quas consecratio nondum sanctifi-
cavit.

CAP. IX. De peregrinatione episcoporum et clericorum.

Porro nec episcoporum et clericorum peregrina-
tio a Patriarche prætermittenda videtur. Canon
enim 16 synodi que prima et secunda dicitur est,
Episcopus, inquit, qui plusquam sex mensibus ab
ecclesia sua absuerit, et in alia regione versatus
fuerit, nec regis aut patriarchae iussu detentus, aut
a gravi morbo, ut omnino pedibus uti non possit, D
leco affixus, a sacerdotio alienabitur, et alias in
episcopatum ejus introducetur.

21 Septimus autem synodi Sarac. canon. Episcopus, inquit, nisi litteris regis accessatur, ad regem proclisci non audeat, præsentim propter
dignitates que secularibus non minus quam episcopis convenient. Quod si plane propter auxilium
injuria collectorum viduarumque et orphanorum
ad regem nullum in animo habeat, aut veniam
exortatus sit pro lis qui ob delicta in exsilium
deportati, aut aliis peccatis obnoxii fuerint, a sa-
cra huminibus laudem potius quam reprehensio-
nem meretur.

Δε τοι το δέδυτον λεύκηνες· τοις δὲ περὶ τούτα
ποιεῖται διάστασις οὐδεποτέ διαδίδεται.

Οὐ δέ τοι; Εἰ τοῦτον εἴ τοι τὸ περιεγένετον
μεροστόχον, οὐδὲ διατερεῖτον, ή μεταγένετον ἄρρε-
νας σχῆμα, τοῦτο πολὺ τρέπεται, τοῦτο δὲ τὸ
διγλυφέα την γενεθλεσταναξέζεται. Στένεται δὲ τοι
τριγυμνός φτ. τὸν λευκόνγενον περιεργάζεται, ἀν-
τιγύνεται τὸν τοῦ; εἰκόνας πολεοτρόπες χωροτοπεῖν,
εἰ δὲ τριγύλιας οἷς τὰ μναστήρια τοργάνουσα
κείνεται. Τούτο δὲ καὶ χωροποιόντας ποιεῖται δράσται.
Ζήτει καὶ τὸ δικόν τοῦ Λαζαρέτου, καὶ τὸ τοῦ
Χατζηγείου, καὶ τὸ τῷ ε' κεφαλαῖον τοῦ Δασοχείου
κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου τοῦ.

Νόμος.

Η δὲ Ιουστινιάνεος; Νεαρά καλέει μὴ γίνεσθαι
τινά ἀναγνώσθην εἰ μὴ τοῦ δικού γένοται. Ζήτει καὶ
τὸ ιγ' χερ. τοῦ Καστού.

ΚΕΦΑΛ. Ζ. Περὶ ἀραδέματος.

Ζήτει τὰ περὶ τούτου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς τὸν Γάγ-
γρα συνδου, θεις τῷ καταλόγῳ τῶν λοιπῶν συν-
δεῶν ἐν τῇ ἀρχῇ συνηρθεῖται.

ΚΕΦΑΛ. Η. Περὶ ἀτιμητῶν.

Τὰ ἀντιμύσια, τῆς ἀγιαστικῆς μετέχοντα διαδ-
μένως, ήν αὐτοῖς ή τῆς καθιερώσεως τῶν νεανοῦ
ἀνεγειρομένων ναῶν ἀκολουθία καὶ ή ἐπταήμερος ἐν
τῷ εἰκόνιστηρικῷ κειμένοις λεπουργίᾳ χαρίζεται.
Ινδα δὲν χρεια γίνηται τούτου, ἀκωλύτως παρε-
κέμπονται, καὶ οὐ περιγράφεται ἐν τῇδε τῇ ἴνορᾳ,
ή ἐν ἀκελείᾳ, ἀλλὰ καὶ ὑπερόρια γίνονται, καθά δη
καὶ τὸ διγονού μύρον, καὶ ἔτερα δύγια· ἐκλήθησαν δὲ
οὐτως, ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν
τοιούτων μίνων, τῶν καταρτιζόντων τὴν ἀγίαν δε-
σποτικήν τράπεζαν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' Παταλού;
μίνους ή τούτων παρῆκθη προτηγορία· χωρίς δὲ
τὸ ἀκελείων τῶν τραπεζῶν τίθενται, δε καθιέρωσις
οὐχ ἥγιαστεν.

ΚΕΦΑΛ. Θ. Περὶ ἀποδημίας ἀπισκόπων καὶ
ἀπηρικῶν.

Οὐδὲ τὰ τοῦ ἀποδημίας τῶν ἀπισκόπων ή κατηγο-
ρῶν παροπτέα τοῖς Πατράσιν ἐχριθή· δι γάρ ιστηκε
λεγομένης α' καὶ β' συνδου κανών, 'Ο πλέον τῶν διδ
μηνῶν, φησι, τῆς δικαιού ἐκκλησίας ἀποδημῶν
ἀπισκόπων, καὶ τὸν ἀλλοδαπῆ διτριβῶν, μὴ βασιλε-
ικοῦ ή πατριαρχικοῦ εἰργοντος αὐτὸν ἀπετάγματος,
δη μαρτιασθεῖσαν οὐδεὶς τοιούτων μίνων, φησι, ἀλλοτριωθεῖσται
τῇ λεπουργίᾳ, καὶ ἔτερος εἰς τὴν ἀπισκοπήν ἐκεί-
νου ἀντιστραχθεῖσται.

Οὐ δέ τοι; ἐν Σαρδικῇ ζ. Εἰ μὴ γράμμας βασιλε-
ικῆς μεταπεμψθεῖη, φησιν, δι ἀπισκόπως, ἀπιέναι
μὴ τοιμάται πρὸς βασιλέα, ἀξιωμάτων ἵνεκα μέλε-
σται, η δη κοσμικοῖς οὐδὲ διττοῖς ἡ ἀπισκοπής προσ-
ήκει. Εἰ δὲ δι τοικουριαν πρεσβυτεροῦ ἀδικουμένου
τενήσιν, χηρῶν τε καὶ δραγανῶν, τὴν δὲ τὸν βασι-
λέα στελλεῖται πρεσβυτερόν, η παραιτηθείσαν τοῦ;
ἴσι πατέριμαν ἔκοπτε παραπεμψθεῖται, η ἔτερος
τὴν δικαιομένους καλέσται, ἀπαιτεῖται, μᾶλλον η με-
τέρας τοῦ γε νοῦν χρουσιν.

Ο δὲ η' ταύτης, Εἰ μέντοι δι' ὑπῆρχεν, φησί, Α τὴν δεσμολαμένην ἰκεστὸν ὑπὲρ τῶν προσφευγόντων τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διουδένων ἐπικουρίας ὁ ἐπίσκοπος ποιήσαιτο, καὶ τῇ τῶν πολλῶν οὐχ ὑποκατεῖται μέμψει, καὶ τὴν ἵν τῷ σφρατοπέδῳ τολαιπωρίαν ἐκφεύξεται.

Ο δὲ θ', Τάς μετὰ συνοδικής, φησί, οὐδιαγνώσεως πρὸς τὸν βασιλέα. τοῦ ἐπισκόπου πεμπομένας ἐπιστολὰς ὅπο τοῦ τῆς πόλεως ἱκενής μητροπολίτου, ἵν δι τὰς διατριβὰς ὁ βασιλεὺς τῷ τηνικαῦτα ποιέται, ἀναχρίνεσθαι δεῖ, καὶ εἰ μή φορτοῦται τούτῳ δοκοῦσιν, ἐπιδίδοσθαι· εἰ δ' οὐν, πρὸς τὸν πέμψαντα τρύτας ἀναχορίζεσθαι.

Ο δὲ ω', Τῆς ἐνίων ἀνατιχυτίας εἶναν, ἵνα μή τε τῆς λερωτούντης διαβάλλοιτο, καὶ παρὰ τῶν ἐν ταῖς περδόνις καθεστηκότων ἐπισκόπων, ἀναχρίνεσθαι τοὺς ἀπιόντας ποι τῶν ἀρχιερέων χρή, τῶν μητροπολίτων, οἷμα, οἵς οἱ τοιοῦτοι πάντες ὑπόκαινται. Πρὸς ἐκείνων γάρ καὶ μόνον τοὺς ὅπ' αὐτοῖς ἀναχρίνεσθαι χρεών ἐπισκόπους, ἕστι δ' ὅτε καὶ τοὺς μή ὑποκειμένους αὐτοῖς, καὶ τούτοις παρὰ κανόνας τε πράξειν ὡρμημένοις, οὐχ οπως μή συναντεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέλγησιν, καὶ ὡς εἴδη τε, διακαλύπτειν. Εἰ μὲν γάρ ἀποιοιν πρὸς βασιλέα, ή ὅπ' αὐτοῦ προσκληθέντες, ή τῶν πρωδέστημάνων εὐλόγων ὑποθέσιων χάριν, ἔφειναι τούτοις τὴν πάροδον, τὰς εἰρηνικὰς; αὐτῶν σημειώσαμένους ἐπιστολάς. Εἰ δὲ δι' ἐπιδειξιν ἀλογον εἰς ἀλιτεράν πόλιν ἀπέρχονται, διδάξαι τὸν ἐνταῦθα λαὸν οἰδέμενοι, καὶ κατατιχύναι τὸν ταῦτης ἐπισκόπουν, ή πρὸς βασιλέα ἴδιας ποιησάμενοι ἀξιώσεις, μή κοινωνήσαι τούτοις, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος οὓς εἰς καθηγημένους.

Ο γάρ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ια' καὶ τῆς κοινωνίας ἀποκρύπτει, καὶ τῆς ἀξίας ἀπόδημον τεθῆσι πάντας ἐπισκόπον ή πρεσβύτερον, ή διλως δικα τοῦ κανόνος, τὸν δικα γνώμης καὶ γρεμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ μητροπολίτου, ἀπιέναι πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπὲρ ἀναγκαῖων, γημιτινῶν, τολμήσαντα.

Άλλ' οὐδὲ δι' τῆς ἐν Καρθαγένῃ διὰ θαλάσσης; μαρτρὸν ὅδον στέλευθε: τὸν ἐπισκόπον ἐπιτρέπει, εἰ μή τοι γε μετὰ κοινοῦ ψηφίσματος τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, κατ' ἔξαρτον δὲ τοῦ τῆς συνέδου τὰ πρῶτα φέροντος πατοιάρχου ή μητροπολίτου ἐνετευκτημένης καὶ σεσηματημένης γραφῆς, συνιστάσης τούτου πρὸς οὓς ἀπεισι, καὶ ἀξιούσης περὶ αὐτοῦ.

Ο δὲ οχ' ταύτης, οὐδὲ πρὸς ἑτέραν ὅπ' αὐτῷ τελοῦσαν πανοικίαν εὑπέρβοδον ἀποδημεῖν δικαιοι, κάκει διατρίβειν ἐπὶ πολὺ, τὴν πρωτότοπον ἐκκλησίαν καταλιμάνοντα, καὶ τῶν σωτηριώδων αὐτῇ ταραγγελμάτων ὀλιγωροῦντα, κέρδους ἴδιου τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ προτίμενον.

Βαλσαμών. Έκ τούτου τινὲς συλλογίζονται μή ἔξειναι μῆτε τὸν ὑπὸ θύνων τῆς οἰκείας ἐπισκοπῆς ἐκθληθίντα, ἐν ἑτέρᾳ ὅπ' αὐτῷ τελούσῃ κατοικεῖν παροικία, μῆτε τὸν φαύλης καὶ μικρᾶς ἐπισκοπῆς προτετάμενον, εἰς ἑτέραν πουνανθρωποτέραν χωραγού, ὑποτελή καὶ ταῦτην αὐτὴν τυγχάνουσαν, εἰ-

Octavus autem ejusdem syn. canon. Si quidem inquit, episcopus petitionem suam pro Iis qui ad ecclesiam consurgunt, et auctoritate agent, per ministrum notam secerit, tum plurium reprobacioni non erit obnoxius, tum angustias in castis effugiet.

Nonus autem canon, Littere, inquit, ad regem ab episcopo cum synodali cognitione mittendis ab urbis illius metropolitanis. In qua rex tunc temporis versatur, legi debent; quæ, si non molestæ visæ sint, tradantur; secus autem, ad eum qui easdem misit, reportentur.

Canon auten 20. Ne propter paucorum, inquit, impudentiam sacerdotium condemnetur, antistites B qui aliquo abeunt, ab episcopis qui constituti sunt, in transitu examinari debent, a metropolitanis, ut mibi videatur, quibus ejusmodi omnes subjecti sunt, Iis enim solis episcopos sibi subjectos examinare fas est, et quandoque sibi non subjectos, quando aliquid praeter canonem facere aggrediantur: non modo ut quod factum est non laudent, sed ut reprehendant, et pro viribus impedian. Si enim ad regem proficiantur, vel ab eo accessiti, vel propter petitiones manifesto rationales, transitus inde dandus est, modo litteras pacificas ostendant. Quod si propter absurdam ostentationem ad aliam civitatem abeant, populum illic docere in animo habentes, et ejus episcopum pudore suffundere, vel ad regem, ut suas petitiones offerant, cum Iis, ut qui a canone depositi sint, non est communicandum.

Etenim syn. Antiochenæ canon 11 omnem episcopum vel presbyterum, vel qui omnino ex canone sibi, qui citra sententiam et litteras provincialium episcoporum et praesertim metropolitani, auctoritate fuerit ad regem, etiam propter res necessarias, proficisci, abdicat et a dignitate ejicit.

Porro nec synodi Carthag. canon 16 permisunt est, ut episcopus trans mare longius mittatur, nisi cum communione provincialium episcoporum consensu. Et tuum melius esset, si a synodi praefecto, patriarcha scilicet vel metropolitanu, litteras exaratas signatasque habeat, quæ Iis ad quos proficiuntur eum commendent, et digne de eu loquantur.

Canon autem 71 ejusdem synodi non æquum esse censet, ut episcopus primitiva sua ecclesia diu derelicta, ad aliam dijionem parochiam in diocesi sua constitutam proficiatur, et illuc versetur, proprio uique lucro populi salutem postponens.

Balsamon. Hinc colligunt nonnulli, quod non licet ei qui a proprio episcopatu a paginis ejecitus fuerit, in alia parochia ad se pertinente habitare; nec ei qui párvo et pauperi episcopatu præstat, in aliam regionem populosiorem sibique tributum solvante despoticie descendere, nisi rex con-

senserit, et synodalis cognitio id faciendum esse A θόρητον μαστιβαλνοντα κατοικειν, ην μη βασιλεὺς ἐφῆ, καὶ διάγνωσις διπιχρήν τοῦτο συνοδική.

22 Canon autem 12 synodi Sardicensis episcopum, qui ad immobiles suas possessiones quae sunt in exteris regionibus peregre abit, ut fructus suos colligat, habeatque unde pauperibus supponit, tribus tantum Dominicis abesse, et interea regionis istius presbyterum adire, et ibidem una cum fidelibus orare et psallere jubet; ne in canonem impingat, qui segregat eum qui tribus Dominicis ab ecclesia sua absuerit. Idem dicit 14 can. hujuscō synodi. Quin et frequentius civitatem istius regionis ne adeat; ita enim, bona sua assidue conservans, nihil detrimenti patietur, et ejus regionis episcopus eum inanis gloriae et arrogantis non insimulabit, tanquam cui in animo esset, populum ei subjectum erudiendo, ipsum pudore suffundere.

Balsamon. In immobilibus enim alienarum ecclesiarum possessionibus, illius regionis episcopus jura episcopalia exercet, nisi quod soli patriarchae Constantinopolitano ex longa consuetudine permisum sit, dare jus ligandi crucem, et oblationem nominisque mentionem habere; idque non solum in praediis suis quae possidet, ubiqueunque sita fuerint, et possessionibus immobilibus monasteriorum sibi subjectorum, sed et in provinciis metropoleon suarum, ubiqueunque scilicet ab aliquo, qui ecclesiam exstruit, vocatus fuerit.

Quid sit translatio, discessio et invasio.

Si autem quidquam, ultra peregrinationem non laboriosam, ab episcopis innovetur, id vel translatio dicitur, vel discessio, vel invasio.

Et translatio quidem sit, quando aliquis a minori ecclesia ad maiorem viduam transfertur, qui scilicet verbo et sapientia excellit, quique pietatem periclitantem confirmare possit. Uti magno Gregorio qui Theologus dictus erat, constigit, quem nemo sanus virum esse summa laude dignum negaverit.

Iloe sanctorum apostolorum canon 14 necessarium esse judicat, dicens non licere episcopo, reicta sua parœcia alteri insilire, etiamsi a pluribus coactus sit, nisi detur causa aliqua necessaria quae eum ad id faciendum moveat: uti quod eorum qui ibidem degunt, pietatem promovere possit. Porro non privatim eligendus est, sed cum multorum episcoporum iudicio et idonea adhortatione.

Est autem discessio, quando episcopus aliquis, ecclesia sua a paganiis prehensa, cum consensu illius regionis episcoporum, ad aliam vacuam discedit; quod sana circa fidem orthodoxam cognitione et legum ecclesiasticarum decretorumque scientia imbuatur. Quin et haec nulli reprehensioni obnoxia est: uti disserit synodus Antioch. in 13 et 22 canonē, dicens, non oportere episcopum ad aliam provinciam proficiisci, et ordinationes facere, nisi ab istius regionis episcopo id ei concessum fuerit;

Ο δέ β' τῆς ἐν Σαρδικῇ. Τὸν εἰς ἀκινήτους αὐτοῦ κτήσεις ἀπιόντα ἐπίσκοπον, ὑπερορίους οὗτος τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, ἐπὶ τῷ συγχομίσαι τοὺς εἰκεῖους καρπούς, ὡς ἀν Ἑγγ̄ τοῖς θεομένοις ἐκαρκεῖν, ἐπὶ τριῶν καὶ μηναῖς Κυριακαῖς καλεῖνται τοῦτον τῷ τῆς ἐπαρχίας ἔκεινης πρεσβυτέρῳ συνέρχεσθαι, καὶ τοῖς ἴνταῦθα πιστοῖς συνεύχεσθαι καὶ συμψάλλειν, ήτα μὴ προσκεκρουκῶς ἢ τῷ ἀφορίζοντι κανόνι τὸν ἐπὶ τριῶν Κυριακαῖς τῆς ἐκκλησίας ἀπολεμπανόμενον· Εστι δὲ καὶ οὗτος ταύτης τα' δο μήν ἀλλὰ καὶ πυκνῶς εἰς τὴν πόλιν τῆς χώρας ἔκεινης μὴ ἀπίστανται· οὗτῳ γάρ καὶ ζημίαν οὐδὲ ὑποστῆσται, συνεχεῖστερον ἐπιτηρῶν τὰ οἰκεῖα, καὶ δι τὴν χώριος ἐπίσκοπος χεῖης δόξης καὶ ὑπερούσιας αὐτὸν οὐδὲ γράψεται, ὡς ἀν εἰς αὐτοῦ αἰσχύνην τὸν ὅπ' αὐτῷ λαδὸν διδάσκειν ἔθελοντα.

Basilamών. Εἰς γάρ τὰς ἀκινήτους κτήσεις τῶν ἀλλοτρίων ἐκκλησιῶν δι τὴν χώριος ἐπίσκοπος τὰ ἀρχιερατικὰ ἐνεργεῖ δικαια. Μόνων δὲ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνηθείας ἐφείται μακρᾶς, σταυροπήγια τε διδόναι, καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ ὄντος ἔχειν, οὐ μόνον ἐφ' οἷς κέκτηται ίδιοις χωρίοις ὄπουδή ποτε κειμένοις, καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τοῦτο μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτοῦ ἐνορίαις, Ἐνθα δὲ παρὰ τοῦ τὸν νεών ἀνεγέρνοντος δηλαδὴ προσκληθεῖη.

C Τί δοτι: μετάθεσις, μετάβασις, καὶ ἐπίβασις. Εἰ δὲ τι περιτέρω τῆς ἀπραγματεύτου ἀποδημίας καινοτομηθεῖ τοῖς ἐπισκόποις, ή μετάθεσις λέγεται τοῦτο, ή μετάβασις, ή ἐπίβασις.

Καὶ μετάθεσις μέν δοτι, τὸ δὲ διάτετονος ἐκκλησίας εἰς μείζονα χτηρέουσαν ἀναγκήνει τινὰ τῶν λόγων καὶ σοφίᾳ διαφερόντων, καὶ τὴν εὐσέβειαν κινδυνεύουσαν δυναμένων στηρίξαι, οἷα καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν Έσχε Γρηγόριον, τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον, ήταν οὐκ ἀν τις εὖ φρονῶν εἰπῆ μὴ τῶν σφόδρα ἐπαινουμένων εἶναι.

Τοῦτο καὶ δι τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τῶν ἀναγκαλῶν εἶναι κρίνει, μη ἔξειναι λέγων ἐπίσκοπον καταληπόντα τὴν ἐκατοῦ παροικίαν, ἀτέρῳ ἐπιπλέον, καὶ δι πλειόνων ἀναγκάζεται, εἰ μή τις ἀναγκαῖα εἴη αἰτία ή τοῦτο ποιεῖν αὐτὸν κατεπείγουσα, οἷα δυνάμενον τοῖς ἐκεῖ τὰ γε εἰς εὐσέβειαν συλλαβέσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ὀλκοῦνται ἐλέσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ ἐκενή παρακλήσεις.

Μετάβασις δὲ, δοτι τις τῶν ἐπισκόπων, τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καταληφθεῖσης δι πλειόνων, γνῶμη μη τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπισκόπων εἰς σχολάζουσαν ἐπέραν μεταβῆναι, διά τε τὸ περὶ τὴν δρθοδοξίαν αὐτοῦ ὑγίεις, καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστήμην νόμων τε καὶ δογμάτων. Εὔχει δὲ καὶ αὐτῇ πάντως τὸ ἀνεπικλητον, ὡς ἡ ἁγία Αγιοτοχεία σύνοδος ἐν τῷ ιγ' κανόνι καὶ κρίθεισι, μη δεῖν, λέγουσα, πρὸς ἐπέραν ἐπισκόπων ἐπιπρόκταντας καὶ χειροτονίας ποιεῖν, εἰ μή πεν-

παραγρηθείη πρὸς τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἡπαρχίας; Αἱ τοιούτης ἀντιδράσεις εἰσὶν· εἰ δὲ οὐ, καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ τὰ διλῶς ὑπὲρ αὐτοῦ πραττόμενα τυγχάνειν ἀκυρα, καὶ αὐτὸν καθαιρέσσι καθηποθάλλεσθαι, ὡς σκανδάλου καὶ τεραχῆς αἰτιον ὑπάρχεινται.

Ἐπίκαιοις δὲ οὖτες ἡ κατὰ αὐτονομίαν, ἡ κατὰ τινα φαύλην οἰκονομίαν τοῦ σχολῆν διγονος, ἡ κατὰ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου πρὸς χηρεύουσαν ἐκκλησίαν παρόλογος ἐπισαγωγή, ἣν τοσούτην ἀδελφάνιαν οἱ ἐν Σαρδικῇ θεοὶ Πατέρες, ὥστε καὶ ἀκοινώνητον εἶναι παντὶ Χριστιανῷ τὸν ἀργάτην ταύτης διωρίσαντο, καὶ μηδὲ ἐν ταῖς τελευταῖς ἀναπνοαῖς λατικῆς γοῦν κοινωνίας ἀξιούσθαι.

Εὖθις γάρ ἐν τῷ α' κανόνι, καὶ μέντοι καὶ τῷ β', οὗτα φασί· μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἕξειν τὴν πόλιν, ἐν ᾧ κειριτοῦντο, καταλιπόντα, πρὸς ἑτέρων μεταβῆντος τεκμήριον γάρ ἀλαζονεῖς καὶ πλεονεξίας ἀτέχνως καθέστηκεν ἡ τοιάδε μετάβασις, καὶ δίξης κενῆς ἐφεσις, καὶ τοῦ πλεονα κτήσεσθαι πράγματα ἐπει τοι γε πᾶς οὐχ εὐρηταί τις ποτε ἐκ μεζονος πόλεως; εἰς ἵλασσον μεταβεθῆκως; τοῦτ' ἄρα καὶ δίκαιος ἀν δ τοιούτος εἶη, τῆς τῶν πιστῶν ἐκκόπτεσθαι δημητύρεως· εἰ δὲ καὶ δόλους ἀλοή βάπτων, φησι, καὶ κατασκευαζόμενος, καὶ χρήματι τινας ὑποφέρων ἀναπλεῖθει, στάσεις κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐγέρειν, τὴν αὐτοῦ προστασίαν ἐπέχοντας; μηδὲ θυήσων τῆς τῶν λαϊκῶν ἀξιούσθω κοινωνίας· καὶ τῶν πιστῶν γάρ δῶς ἀνάριθμον εἶναι τοῦτον οὐκ ἀνέχεται.

Οἱ δὲ τῆς δευτέρας συνόδου β' τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπερορίαις ἐκκλησίας, ταῖς ὑπὲρ τὰ ἐκάστη δηλοῦται ἀφωρισμένα κειμένας δρια, ἀκλήτου; θεσπίζει μὴ ἐπιέναι, τὴν ἀπάκτονον αὐτῶν καὶ ληστερικὴν ἔφοδον ἐντεῦθεν ἐμφαίνοντα· μηδὲ ταῦταις ἐπιδημεῖν ἐπι χειροτονίᾳ ἢ ἑτέρᾳ οἰδητήτιν ἱερατικὴν διοικήσει· ταῖς μέντοι καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐκκλησίαστικὲς διοικήσεις, ψήφους, φημι, καὶ χειροτονίας, καὶ ἀμφιβολιῶν λύσεις, ἐν ἀφορισμοῖς δεικνυμένας καὶ ἴκιτιμοις, καὶ λειποῖς τοιούτοις, τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας οἰκονομίαν σύνεδον· τὸ δὲ γε θύος κρατεῖν τὸν ἐν τοῖς βαρδάροις θύνεσι κειμένων ἐκκλησιῶν, ὥστε ἀνενθίσαστας ἐπιφοιτεῖν καὶ ταῖς τῶν διλῶν ἐκκλησιῶν παροικίαις, εἰ τις ἐν λόγῳ διελάμπων, τοὺς λοιποὺς ἐπιστηρίζειν δύνατο· τούτο δὲ συγχεχώρηται παρὰ τὸ μὴ εἶναι κάκει ἐπισκόπου; ἀποχρώντας εἰς συνόδου πλήρωμα.

Οἱ δὲ τῆς ἑκτης συνόδου κ' ἐπισκόπων διδάσκειν ἐν πόλεις δημοσίᾳ οὐκ ἐκπρέπει τῇ τούτῳ μὴ ὑποκειμένῃ· ίδια μέντοι τὸν ἐν αὐτῇ ἐρωτῶντα διδάξαι, καὶ μέντοι καὶ δημοσίᾳ τοῦ ἔγχωρού ἐπιτρέψαντος ἐπισκόπου, εἴτε δὲ καὶ χειροτονίας ποιῆσαις οὐ κεκώλυται. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα, φησι, πρέτων φωραθείη, τῆς μὲν ἐπισκόπης παύσεων, τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργεῖται, ἀντίρροπον τῷ τῷ ἐπάρσεως πτασματι τὴν ἐν τῷ πρεσβυτερείῳ ταπείνωσιν ὑπενεγκών· ἐπει καὶ τὰ ἰναντία τῶν ἐναντίων ἴσμεν λάματα· οὐ γάρ δόλο τι τούτῳ ἡμάρτηται τελεῖας ἀξιον καθαιρέσσεως.

ΡΑΤΑΩΛ. GR. CXLIV.

1066
A secus, ordinationes et alia quae ab eo facta sunt, irrita esse, eumque depositioni subjiciendum, ut qui scandali et perturbationis causa evaserit.

Est denique invasio episcopi seile carentis vel ecclesiam habentis, in viduam ecclesiam, propter autonomiam vel malum aliquod institutum, absurdā introductio. Quam quidem sancti Patres iu Sardic. synodo adeo abominarunt, ut statuerent, cum qui hoc fecerit, ab omni Christianorum communione alienum esse, et neque in extremo spiritu laicorum communione dignum habendum.

B 23 Statim enim in 1 et 2 canone sic dicunt, nulli episcopo licere, civitate in qua ordinabatur relieta, ad aliam transire; etenim bujusmodi invasio, et inanis gloria pluraque possidendi desiderium certissimum est superbio et arrogantiæ indicium. Unde enim sit, quod nemo unquam inventus est, qui a majori ad minorem civitatem transierit? Quare sequum est ut, qui bujusmodi est, a fidelium coetu abscedatur. Quod si dolos, inquit, struere et machinari deprehensus fuerit, et pecunia aliquos corrumpero in animum induxit, ut seditiones in ecclesia moveant ejusdem principatum appetentes, si neque mortuuras laicorum communione dignus habeatur; ut enim qui est ejusmodi omnino in numero fidelium sit non est serendum.

C Canon autem 2 syn. II statuit, ut episcopi ultra diocesis ecclesias extra suos terminos, que scilicet extra fines cuiilibet definitos posita sunt, non vocati nequaquam adeant; inordinatum exinde et prædatorium eorum accessum indicans; nec eas ad ordinandum aut aliam quamlibet sacram functionem exercendam ingrediantur. Insuper ut ecclesiastica cujusque provinciae negotia, nimirum electiones, ordinationes, et de excommunicationibus, poenis, aliisque ejusmodi, controversiarum decisiones, synodi cujusque provincialis auctoritate administrentur. Porro ut quod ad ecclesias attinet que inter barbaras gentes posita sunt, consuetudo servetur: ut absque omni difficultate, si quis dicens facultate pollens reliquos confirmare possit, in alienarum ecclesiarum parochias committat. Hoc autem ei concessum est, quod non sint ibidem episcopi qui plena synodo cogende satis esse possint.

Porro, 20 vi syn. canon episcopo in civitate ad se non pertinente publice docere non permittit; privatim autem interrogantem docere, et publice etiam cum regionis istius episcopi permissione, nec non ordinationes facere non prohibetur. Si quis autem præter hanc facere deprehensus fuerit, ab episcopatu cesseret, presbyteri vero munere fungitur; humiliationem scilicet in presbyterio culpe ex superbia genita oppositam passus. Scimus enim contraria contrariis sanari. Neque enim aliud ab eo peccatum est perfecta depositione dignum.

Decim. octavus autem synodi Ancyranæ canon, A Episcopū, inquit, qui ordinib⁹ insigniti ad parochiam in quam nominabantur, abeunt, a populo autem ibidem degente terminos ejus ingredi non permisit, ad alias exinde proficiēti, et episcopis illarum vim inferre, et seditiones mouere ausi sunt, segregentur. Quod si solo honore et cathedra presbyterorum contenti esse voluerint, in eo loco ubi prius erant presbyteri manent, tranquillam vilam agentes. Quod si in episcopos sibi præfectos seditionis inveniantur, presbyteri quoque honore præventur, et gradibus ecclesiasticis excidant.

Canon autem 16 synodi Antiochenæ. Qui prorsus, inquit, ex episcopatu suo a gentibus ejectus fuerit, et ut vacans in ecclesiam vacantem irruperit, ejusque thronum surripuerit, sine perfectæ synodi permisione, sacerdotio exnetur, etiamsi universus populus quem invasit cumdem elegerit. Illa autem, inquit, perfecta est synodus, cui una adfuerit metropolitanus. Neque enim solis provincialibus episcopis hæc sacre permisum est.

Vicesimus primus vero decernit, non debere episcopum a sua parœcia in aliam transire, neque sua sponte ingerentes, B nec a populo vi compulsi, nec ab episcopis coactum, sed in ea ecclesia quam a Deo ab initio sortitus est, manere, et ab eadem nequam recedere.

Porro canon 3 synodi Sardicensis, Si plures, inquit, episcopi in provinciam aliquam conuenierint, tanquam ecclesiasticum aliquod acturi, episcopi ab alia provincia ne invocati eos adeant; vocati autem aditum ne differant, propter fraternalm charitatem.

Canon autem 11. Si quis, inquit, episcopus verborum peritius probe instructus ad aliam civitatem vel provinciam abeat, si de religione et cultu nostro quæstio oriatur, ne protinus cum ostentatione et vano ornatu inter populum versetur, pastorem regionis respectu habens, eumque pudore sustundens, difficiles sermones proferendo: id enim perturbationis causa est, et suspicionem præbet, quod qui ita facit cathedralm istius urbis concupiscat. Oportet igitur, inquit, inordinate cum impetu irruentem propulsare, et fraternalm charitatem sancire. Ne igitur episcopus coepiscopum prorsus expellat, id enim inhumanum est et ineptum et malum et impium. Nec ille plusquam tribus septimanis illuc versetur, suamque ecclesiam relinquat. Si enim canon nou scriptus laicum a communione arcit, qui in civitate commoratur, et per tres septimanas communi ecclesie synaxi non interest, multo magis episcopus tanto tempore ab ecclesia sua abesse non debet, sine gravi aliqua necessitate, et gregem suum derelinquere. Verum postea canon hic non scriptus factus est canon 80 sexta synodi, ðaputatη; αναγκη;, και παραλιπειν τὸ ἐπιστευθὲν αὐτῷ ποιμνιον: διὸς γὰρ ὑπέρ τοῦ πρεσβύτερου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκπέτωτος γίνεσθαι.

'Ο δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιγ', Οἱ χειροτονίαιν ἐπισκόπου, φησι, δεξιμενοι, καὶ πρὸς τὴν παροικίαν ἀπιόντες, ἐν ἡ ἐπιστολάσθησαν. καλύπτενοι δὲ τῶν ἔκπιθναις ὄρισιν πρὸς τὸν πατριαρχεῖον, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐπισκόπους βιάζεσθαι, καὶ σάρσις κινεῖν, ἀφοριζεσθωσαν. Εἰ μέντοι ἀποχρών ἡγήσαντο τῆς τιμῆς καὶ καθέδρας τοῦ ἀποστόλου μόνης τῶν πρεσβύτερων, ἵνθι καὶ πρότερον ὑπῆρχε τούτοις πρεσβύτεροι εἶναι, μεντέωσαν ἡσυχῇ βούντες· εἰ δὲ πρὸς τοὺς καθεστώτας ἐπισκόπους φυραβεῖν στασιάζοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἀφαιρεῖσθαι τούτους τοῦ πρεσβύτερου, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκπέτωτος γίνεσθαι.

'Ο δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ις'. Ό τελέως, φησιν, ἐκβεβλημένος ὑπὸ ἑθνῶν τῆς Ιδίας ἐπισκόπης, καὶ ὡς σχολάζων εἰς ἀσχολάζουσαν ἐπιρρήψιας ἐσυτὸν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν ταῦτης ὑφαρπάσας θρόνον, μὴ τελεῖς ἐπιτρόπησης συνόδου, ἀπέβλητος καὶ τῆς ἱερωτύνης ἔστω, καὶ ἀπας ὁ λαός. ὃν ὑφῆρπαστ, τούτον αἴροιτο· τελεῖα δὲ ἔστι, φησι, σύνοδος. Η σύνοδος καὶ δι μητροπολίτης οὐ γάρ ἔφεσται ταῦτα πράττειν μόνοις τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις.

'Ο δὲ καὶ μὴ μεταβαλνειν ἐπισκόπον ἀπὸ τῆς Ιδίας παροικίας εἰς ἐπέραν διορίζεται, μήτ' αὐθαιρέτως ἐπιρρήπτοντα ἔστον, μήτε μὴν ὑπὸ λαῶν ἐκβιαζόμενον, μήτ' ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον μένει δὲ ἐν ἡ κακλήρωτο ἐξ ἀρχῆς, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ μεθίστασθαι.

'Ο δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ γ, Εἰ καὶ συνεληλύθοι, φησιν, εἰς ἡταναούν ἐπαρχίαν, πλείους τῶν ἐπισκόπων, ὡς τι τελέσοντες ἐκκλησιαστικὸν, ἡ ἀκλήτους πρὸς αὐτοὺς ἀπίειν τοὺς ἀφ' ἐπέρχεσθαις ἐπαρχίας καλουμένους γε μήτη ἀναβάσθειν τὴν ἀφεῖν διὰ τὸ σιλάδελφον.

'Ο δὲ ια', Ἐάν τις τῶν ἐπισκόπων, φησι, λόγων παύειν ἱερῶν ἡσημάνος, πρὸς ἐπέραν ἀπέξῃ πόλιν ἢ ἐπαρχίαν, ζητήσεως ἐκεὶ γενομένης περὶ τῆς ἐν ἡμῖν θρόνους. ήτοι λατρευμένης εὐσεβείας, μὴ καὶ ἐπιδεξιῶν καὶ κόμπων ἀλόγιστον συνεχῶς τοῖς ἴαγος ὅμως ετο, ἐν περιφρονήσει ἐδον τῆς χώρας ποιούμενος, καταισχύνων αὐτὸν, καὶ προστέρων τὸ περὶ λόγους ἀνάσκητον εἰσιν γάρ τοῦτο ταραχῆς καὶ ὑπονοίας οὐκ ἀλεύθερον, οὐα ταῦτα τούτην ἐξεπιτηδες τῷ ἐποψιθαλμῷ τῇ τῇς πόλεως ἐκείνης ο καθόρε. Αεὶ τὸν, φησι, καὶ τὸν ἀτάκτως διτοντα καταστεῖαι, καὶ νεμοθετήσαι τὸ φιλάδελφον· μήτε οὖν ὁ ἐπισκόπος παντάπασιν ἀπωθεῖται τὸν συνεπίσκοπον, ἀπάνθρωπον γάρ τοῦτο γε καὶ σκανδόν, καὶ φαῦλον, καὶ πονηρόν μήτε μὴν ουτος ἐνταυθοὶ διατρίων, πιέσον τὸν τριῶν ἀδερμάδῶν τῆς οἰκίας ἐκκλησίας ἀπολιμπανέσθω· εἰ γάρ διγράφως φερόμενος κανὼν τῆς κοινωνίας ἀπειργει τὸν τὸν πίλει διάγοντα λαίκον, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἀδερμάδες τῇ κοινῇ συνάξει τῆς ἐκκλησίας μὴ συνιόντα, πολλῷ γε ὅμπον τὸν ἐπισκόπον οὐ διον τῆς ξαντοῦ ἐκκλησίας ἀπολιμπανέσθω εἰς τοσούτον χρήμαν, φέρόμενος οὐτοι κανὼν ὅδηγοςτος; ἐχρημάτιος τῆς ἐκκηςίας συνόδου.

Decimus septimus antem syn. Sardicensis, Qui

'Ο δὲ ις' αὐθις· τῇς ἐν Σαρδικῇ τὸν ἀδίκων;

φησι τοὺς ιδίας ἐκβεβλημένους ἐπισκοπῆς, ή ὑπὸ αἱρετικῆς δυναστείας περὶ κλάσινος τὰ τῆς ὁρθῆς πίστεως ποιούμενον δόγματα, ή τῷ τὴν ἔνσαρχον εἰκονομέτεν δρμολογεῖν, παρὰ εἰδωλολατρῶν ἐξωσθέντε, ή τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης μεταποιούμενον, ὅπο τῶν κακῶν τῶν πληγέστων ποιεῖν εἰκασθέντων, ὡς καθωτισμένον, καὶ εἰς κόλασιν ἀφωρισμένον ἀπελαυνάρεντο, ἀλλάν γε μήτην αὐτὸν ἀληθείας δικαιούσης ὑπέρχοντα, τὸ δὴ τοσοῦτον ἐν ἀτέρᾳ διατρίβειν ποιεῖ μή καλύεσθαι, μέχρις ἂν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανήγη, τὸν γόδον διαδρᾶς τοῦ κινδύνου, καὶ τὴν δοκούσαν ἐκ τῆς ἕξοπλας ἀποτρίψεις ὑδρίων ἐπιληρόν γάρ καὶ ἀπανθρωπον, τὸν ἀδίκων τῆς αὐτοῦ πολέως ἀπεληγόμενον μή πρὸς τῶν συνεπικόπων ἱερῶν καὶ φιλοφρόνων ἔντιζεσθαι.

Οὐ δὲ τῆς Ἰετοῦ συνόδου κανὼν ι' τοὺς προφάτους βαρβαρικῆς ἡρόδου, ή φρολόγων ἀπανθρωπίας, ή λιμοῦ ἀνάγητος ή ἥρητοτοῦν ἀλλῆς αἵτιας πρὸς ἀλλοεπιθήματος ἀπάραντας ἀπεικόνους, ή καληρικούς, καὶ τῆς αἰτίας διαλυθεῖταις, μή ἐπενήγην προδυμούμενον, ἀφορίζεσθαι καλεῖσθαι, μήκρας ἀνεὶς τὴν ἐκκλησίαν ἐπανέλθωσιν, ἢ μετανέσταις γεγνασιν οὐ μήτην, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδέξαμενον τοῖς οὖσιν ἐπισκοπῶν, καὶ εἰστεῖς κατέγειν παιρώμενον, ἀφορισμένῳ ὑποτίθησιν.

Οὐ δὲ καὶ τῆς τετάρτης συνόδου, τοὺς ἀποθηρανθεῖσίν τοὺς κοκλήρωνταις ἐκκλησιῶν καληρικούς ταὶς καὶ μοναχούς, παρὰ γνώμην τοῦ ἴδιου ἀπεικόνου, προφάσσεις ὡς μή παρ' αὐτοῦ διοικησην ἐγκεχειρισμένους τινά, ταῖς μή ἐπενήγειος ἔχειν αὐτοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα κρίνειν τοις, έστι δέ ταὶς καὶ διενηγνωθεῖσιν τοὺς πρόσδικούς αὐτοὺς γενομένους, καὶ εἰς βασιλεύουσαν ή εἰς ἀτέραν ἀπιόντας πόλιν, καὶ ἐπεὶ πλείστον αὐτῷ διεπρέπονταις, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας τεράτουσσας καὶ θορυβοῦντας κατάστασιν, ἀνατρέποντάς τέ τινας αἷκους τῷ ἡμερημένως βιώνται, καὶ ἀκοντας ἐξωθεσθαι διορίζεται παρὰ τῆς ἐν τῇ πόλει συνέδου, ὥστε τοὺς οἰκανους τόπους καταλαβεῖν.

Οὐ δὲ τῷ τῆς τετάρτης συνόδου ἡ καθαρισμὸς οὐ μόνον τῶν ἀποτελεῖσθαις εἰς πόλιν μεταβαίνοντας λεπτοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν εἰσιόντας, καὶ ἐν τοῖς αἴστηροις αἴσοις; τῶν ἀρχόντων λεισουργοῦντας ἀνευ γνώμης τοῦ ἴδιου ἀπεικόνου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως.

Οὐ δὲ δὲ τῆς τετάρτης συνόδου καληρικούς, φησι τῆς εἰλασοῦν ἐκκλησίας μή ἔξειναι εἰς ἀλλῆς πόλεως τάττεονταις ἐκκλησίαιν, ἀλλὰ στέργειν ἔκσινην, ἐν ἢ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἡγεμόνεσσαν, ἀπόδεις τῶν κατ' ἀνάγκην τῆς ἴδιας πατρίδος ἐκπεπτωκότων· ἀπεικοποῖς δὲ τῶν ἀτέρων διεξάμενος καληρικὸν, ἀκοντώντος έστω, ταῖς ἀνότικησιν εἰς τὴν καταδέλοιπταιν ἐκκλησίαν ἀποτρέψῃ.

Οὐ δὲ ιγ' τῇ ἐν Νεοκαστελλῷ συνόδου τοὺς ἄτεδηστονοις πόλεων προσβυτέρους εἰς ταύτας εἰσόρχεσθαι καὶ προσφέρειν, ή τῆς θείας μεταδόνας τοινὶ κοινωνίᾳ εὐχὴν ἀπερίτατη, παρόντος τοῦ τῆς πόλεως ἀπεικόνου ή πρεσβυτέρου· ἐάν δὲ ἀπόστον εἴσοιτο, καὶ εἰς εὐχὴν καληθῆ μόνοις επανθεῖν αὐτὸν οὐ καλύπτει, καὶ τῶν ἀγιασμένων τοῖς μεταδόναις εἰ-

A injuste, inquit, a proprio episcopatu ejectus fuerit, vel per hereticam potentiam, quod recte fidei degmata hu pretio habeat, aut incarnationis concionem confiteatur, ab idolorum cultoribus expellatur: vel quod veritatis et justitiae decreta colat, ab iis qui vicino suo malefacere solent, ut execrationi subjectus, et ad posnam segregatus obligatur, cum revera innocens fuerit; in alia civitate versari ne prohibetur, donec periculi metum effugias ad suam revertatur, et coniunctilem, ab exilio justam apparentem, diluere possit. Durum enim est et ab omni humanitate alienum, ut qui injus' e sibi urbo sua expulsus sit, a coepiscopo suo non humaniter et benebole excipiatur.

B Canon autem 18 sexti syn. episcopos vel clericos quā barbarie incursionis pretextu, vel inhumanitate eorum qui tributa exigunt, vel famis necessitate, vel ob aliquam ejusmodi causam in alienam regionem abeunt, et ubi primum causa illa submittitur fuerit, reverti in animatum non inducant, segregari jubet, donec ad ecclesiam, ex qua emigrarunt, revertantur: quin et episcopum qui eos suscepit, et detinere conatur, segregationi subjicit.

C Porro canon 23 syn. iv. clericos, et monachos, qui ab ecclesiis in quibus ordinati erant, peregrinantur praster proprii episcopi sententiam, nullam sibi ab eo diocesis mandataen habentes (sorsam quod ab episcopo ei administranda minus idonei judicentur, et quandoque ab eodem excommunicati fuerint), et ad urbem Imperatoriam vel aliam aliquam abeunt, et ibidem diu commorantes, turbas excitant, statimque ecclesiasticum perturbant, et quorundam domos subvertunt, eos, ut qui negligunt vivant, ab urbis synodo invitatos expellit decernit, ut in propria loca revertantur.

D . 25 Canon secundum 10 vn synodi, non solum sacerdotem depositum, qui ab urbe in urbem transierit, sed et eam citiam qui ad imperialem urbem proficiuntur, et in principatu oratoriis sacra peragi, abeque venia episcopi proprii et Constantiopolitanis.

Canon vero 4 syn. iv, Non licet, inquit, clericis cujuscunq[ue] ecclesiarum fuerint, in alterius urbis ecclesiam ordinari, sed ea contenti sint in qua ab initio sacra peragere digni habebantur, exceptis iis qui pro necessitate patriam suam amiserunt. Episcopos autem qui alienum clericum suscepserit, excommunicetur, donec clericus ad ecclesiam relatum reversus fuerit.

E Canon autem 13 syn. Neocesar. presbyteris extra quamlibet civitatem ordinatis, in eas ingredi ibidemque offerre, vel sacram communionem alieni imperio non permitit, presente urbis episcopo vel presbitero. Quod si ille absuerint, et solus ad preicationem vocatus fuerit, cum ingredi, et sacramenta alicui imperire non prohibet, si modo ex-

Item 33 nos una cum heretico vel schismatico orare omnino prohibet.

Et 37 nos permitit quae a Judæis vel hereticis militant festiva accipere, aut una cum iis festum agere.

Nonus autem et 34 iis qui Christi martyras relinquunt, et ad falsos hereticorum martyras abeunt, et in ea que dicuntur martyria vel cœmeteria, semetipsos a Deo quasi alienantes, alter communione aliquantis per interdicit, alter autem eos anathematizat; probabile enim est quosdam hereticos in temporibus persecutionis ad mortem usque reluctantus fuisse, quos igitur martyras ocarunt qui cum eisdem sentiebant, et domos in quibus corpora eorum sepulta erant, martyria.

Canon autem 9 Timothei Alexandrini jubet, ut heretici, dum divina sit oblatio, precibus non intersint, nisi se poenitentiam acturos polliceantur. Si enim catechumenis hoc non permisum sit, multo minus hereticis. Quin et promittentes in loco catechumenis destinato statunt; quod si poenitentiam agere nolunt, etiam ab eo loco expellentur.

Quod hereticos qui in excessu e vita paenitentiam agunt, suscipere oportent.

Magnus autem Basilius, in canone 5, omnes hereticos qui in excessu e vita paenitentiam agunt, admittere jubet, examinantes an veram paenitentiam ostendant, et an fructus habeant qui salutis studium testificantur.

Porro canon 23 synodi Carthaginensis episcopis vel clericis ad bonorum suorum hereditatem infidelem vel hereticum omnino inducere vetat, etiam si cognati eorum sint.

Canon autem 84, Episcopo, inquit, qui in vita exitu testamentum condens hereticos bonorum suorum heredes conscriperit, licet ei sanguine conjuncti sint, etiam post mortem anathema denuntiari, et nomen ejus e sacerdotium memoria deleri debet.

17 Leges civiles.

Porro et a diversis legibus basil. non permisum est ut heretici heredes hant, non solum bonorum que ad episcopos et clericos, sed neque eorum, quo ad Christianos laicos pertinent, etiam si huius eorum fuerint. Hereticorum autem liberi Christiani facti, parentes suos, victimum sibi et vestitum suppeditare, et duteum dare juxta facultatis suæ mensuram cogunt.

Qui non credit sanctam Trinitatem habere in una Deitate e qualibet potentiam, ne Christianus quidem dicitur, sed vesanus est, et hereticus, et infamis, et punitur.

Hereticus est, et legibus adversus hereticos latit obnoxius, qui ab orthodoxa fide vel prælulum declinat. Quia et hereticos nullam militiam, nec publicam curationem quamcumque ubique posse

'Ο δέ γέ' αἱρετικῷ ἡ σχισματικῷ ὅλῳ ἡμᾶς εὐεξεῖται συνεύχεσθαι

'Ο δέ λέγεται τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἡ αἱρετικῶν περιπόμενα ἀρταστικά λαμβάνειν, ἡ συνεορτάζειν τούτοις ἐφίσαιν.

'Ο δέ οὐ καὶ λόγος, τοὺς καταλιμπάνοντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, καὶ ἀπιόντας εἰς τοὺς τῶν αἱρετικῶν ψευδομάρτυρας, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα τούτων μαρτύρια καὶ κοιμητήρια, ίνς ἀλλοτριοῦντα; έπειτας τοῦ Θεοῦ, οὐ μὲν τῆς κοινωνίας μέχρι τινὸς ἀπείροτος, οὐδὲ ἀναθεματίζει. Εἰκὸς γέροντας ὑποκειμένους αἱρέσειν, ἐν τοῖς διωγμοῖς, ἐνστῆναι μέχρι θανάτου, οὐδὲ καὶ μάρτυρας οἱ διμοδοξοῦντες αὐτοῖς ἐκάλουν, μαρτύριά τι τοὺς οἰκους, ἐν οἷς τὰ ἔκεινων ἐπέθαπτο σωματα.

B 'Ο δέ θεος Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, τῆς θείας τελούμενης ἱερουργίας, τῇ εὐχῇ κείτετε τοὺς αἱρετικούς μὴ παρείναι, εἰ μή που μετανοεῖ ἐπαγγελλούντων. Εἰ γάρ τοις κατηγορούμενοις τούτο οὐκ ἐφίσαιται, ποιῶν γε δει τοῖς αἱρετικοῖς ἀλλὰ καὶ εἰ ἐπαγγελλόμενοι, ἐν τόπῳ, δε ἀνείσαι τοῖς κατηγορούμενοις, ἐπειδήσουσι, μὴ βουλόμενοι δὲ μετανοεῖν, καὶ τούτους ἐκβληθήσονται.

"Οτι τοις ἦν ἐξέδω μεταροοῦντας τῶν αἱρετικῶν δεχεσθαι χρή.

'Ο δέ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ πάμπτῳ κανόνῃ, σύμπαντας τοὺς ἐν ἐξέδω μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν ἐπιτάπειται προσδέχεσθαι, δοκιμάζοντας μὲν εἰ ἀληθῆ τὴν μετάνοιαν ἐπιδείχνυνται, καὶ εἰ τοὺς καρπούς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

"Ογε μή τῷ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδῳ, ἐπισκόποις ἡ κληρικοὶ ἀπείρηκαν εἰς κληρονομίαν τῶν Ιδίων πρχρημάτων ὅλως εἰσάγειν ἀπιστον ἡ αἱρετικὸν, εἰ καὶ τούτοις κατὰ γένος φύσεινται.

'Ο δέ πα', Ἐπισκόπῳ, φησι, τῷ τετάκισι διατεθεμένῳ τοῦ βίου, αἱρετικούς τῶν τούτου κληρονομεῖν, καὶ εἰ καθ' αἷμα τούτῳ προσήκουσι, καὶ μετά θάνατον ἀνάθεμα δίον τῷ τοιούτῳ λεχθῆναι, καὶ τὸ δυομάς αὐτοῦ τῆς τῶν ἱερέων μνήμης ἀπαλειφθῆναι.

Νόμοι κολοσσοῖ.

C Καὶ παρὰ διαφόρων δέ γε βασιλικῶν νόμων αἱρετικοῖς οὐκ ἐπιτέτραπται κληρονομεῖν, μή δέ τοις γε τῶν τοῖς λαϊκοῖς Χριστιανοῖς, εἰ καὶ παῖδες; αὐτῶν τύχοντες δύτες· οἱ δέ γε τῶν αἱρετικῶν παῖδες, Χριστιανοὶ γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς Ιδίους γονεῖς γεννέμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς Ιδίους γονεῖς τρέψεν αὐτούς; καὶ ἐνδέσειν, καὶ προκατατάσσειν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν περιουσίας.

"Ο μή δοξάζων τὴν ἀγίαν Τριάδα ἐν μᾶς θεότητι ιερούντα, οὗτος Χριστιανὸς λέγεται, καὶ διφρενεῖται, καὶ αἱρετικός, καὶ ἀτιμος, καὶ τιμωρεῖται.

Aἱρετικός τοις καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπόκειται νόμοις δὲ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὄρθοδοξίου πίστεως· ἀλλὰ καὶ μηδεμίᾳ στρατείαν, η τὴν οἰκους δημόσιον φροντίσα μετείπειν τοὺς αἱρετικοὺς

θεσπίζομεν, μήτε ἀξιωματικούς γίνεσθαι, μή διδά-
σκειν τούτους, μή χειροτονίας ποιεῖν, μή λιτανεύειν·
αἱρετικούς δὲ λέγομεν πάντας εἶναι τοὺς μὴ μετα-
λαμβάνοντας τῶν ἀγιασμάτων παρὰ τῶν ἱερέων κατὰ
τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν.

Μανιχαῖοι καὶ Δονατισταὶ μή ἔχετωσαν τὰ τῶν
δρθεόδημων προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἔσχατως τιμωρεῖσθω-
σαν· ὡς αὐτὸς καὶ οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, καὶ οἱ μὴ
ταῖς ἀγίαις τέσσαροι τυνόδοις πειθόμενοι, καὶ οἱ
κατὰ τῇς ἀγίας δὲ συνδου ή λέγειν τι τῇ διδάσκειν
τολμῶντες.

Μανιχαῖος, εἰ ἐν Ῥωμαϊκῷ τόπῳ ὁρθεῖται διάγονος,
ἀποτερνάσθω.

Μοντενισταὶ ἑξαρέτως μηδένα τῶν παρ' αὐτοῖς
καλούμενων Πατριαρχῶν ή κληρικῶν ἐντὸς ἔχετωσαν
Κευσταντινούπολεως· καλυπτόμεναν δὲ καὶ ἐντὸς
αὐτῆς στρατεύεσθαι, ή συστίτια ποιεῖν, ή ἀνδράποδα
ἐμπορεύεσθαι.

Αἱρετικὸς κατὰ δρθεόδημον μή μαρτυρεῖτω.

Ἐκβαλλέσθωσαν δὲ καὶ αἱ αἱρετικαὶ γυναικεῖς τῶν
δεδομένων προνομίων ταῖς δρθεόδησι· οὐ γάρ περ
τὴν ἵκανωσιν τῇς προτεκτὸς αὐτῶν καὶ τῶν προγα-
μιαίων διωρεῶν προτιμήθουσα: τῶν προτέρων δα-
νειστῶν τοῦ ἀνδρὸς, ὥσπερ αἱ δρθεόδησι· Ἐπειδὴ
γάρ φησιν, ἐκατές τῶν τοῦ Θεοῦ χωρίζεισι διωρεῶν,
καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλη-
σίας ἀλλοτριοῦσι, δίκαιοις ἀν Ιητᾶ καὶ τῶν παρ' Ιητᾶν
δεδωρημένων ταῖς εὐσεβεῖς τῶν γυναικῶν δικαίων
καὶ προνομίων ἀλλοτριοῦσθαι. Τῶν γάρ εὐσεβῶν
εὐσεβεῖς δύντες εὐεργέταις καὶ νομοθέταις πρὸς Ιησοῦ
καθεστήκαμεν, οὐ τῶν περὶ ἀλαχίστου τὰ τῇς ὅγιοις
πλειστάς τιθεμένων κοινῶν γάρ ήμεν οὐδὲν πρὸς
ἔκτινος. Ταῖς νομίμοις γε μήν τοὺς αἱρετικοὺς τα-
ράχη παραδίσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΔ. I. Πῶς δεῖ τὰς λεπτομέρειας ἀγάπας
κοιτάσθη, ήτοι τὰ συμπτόσια.

Οὐ μὲν οὐ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνδου κανὼν, τοὺς
τοικονομούς μὴ ἀνεγομένους τοῖς ἐκ πιστῶν; καὶ εὐ-
λαβεῖσας τὰς λεγομένας ἀγάπας ἐν Ἐκκλησίᾳ ποιοῦσ·
καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοὺς ἀδελφούς εἰς ἐστα-
σιν προσλαμβάνουσιν, ὡς βίβλους συμένους τὸ γινό-
μενον, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Εἰ γάρ καὶ τοῖς
δρθησομένοις κανός ταῦτα γίνεσθαι ἀπέργηται, D
ἀλλ' οὐν τοῖς ἀγαθῇ γνώμῃ τούτο δρῶσιν ἔστιν ὅπη
ἴρεται.

Οὐ δέ οδ' τῆς σ' συνδου κανὼν, καὶ δὲ καὶ τῆς ἐν
Ἀσσούνειᾳ, ἀφορισμὸν ἐπινατείνονται τοῖς ἐνδον
Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κυριακοῦ δειπνοῦσι, καὶ ἀγάπην
δῆθεν ἐσθίουσι, καὶ ἀκούμδιτα στρωνύσσουσι τοιμά-
σιν· ἀλλὰ γαρ ἄκας τόπος, τῷ Θεῷ ἀντεῖνειρά οἱ
κυριακὸς λέγεται. Ἀρχαῖον δὲ ἦν θόρ, μετὰ τὴν τὸν
θεῖαν κοινωνίαν μυστηρίων κοινὴν τράπεζαν τοὺς
πλουσίους τοῖς πάντοις προτιθέντας. Τούτου τοῦ θείου
καὶ δέ μέγας ἀπόστολος Παῦλος εἰ τῇ πρὸς Κοριν-
θίους μέμηνται· ἐκεῖνος γάρ καὶ ἀγάπην τούτο
καλεῖ, ἢ ωἱ εἰς ἀγάπην συνάγον, η ᾧ δὲ ἀγάπην
γενόμενον· ἀλλ' ωἱ περιστονούσιν ἀκούμδιτα γεγονής
θεσπερού, οἱ θεῖαι Ματρές εκπλύσαν· ἀκούμδιτα δὲ

A decernimus; utique nec dignitates assequi posse,
nec docere, nec ordinationes facere, nec litaniæ
celebrare. Dicimus autem hæreticos esse omnes,
qui sacramentis, quæ dantur a sacerdotibus in Dei
Ecclesia, non communicant.

Manichæi et Donatistæ orthodoxorum privilegiis
ne fruantur, verum etiam extremo supplicio affi-
cientur. Similiter et Apollinaristæ, iisque qui qua-
tuor sanctis conciliis non obediunt; et quicunque
contra quartum sanctum concilium vel dicere
quidpam, vel docere ausi sunt.

Manichæus, si in loco Romano degere depre-
hensos fuerit, decolletur.

Montanistæ præcipuo nullum eorum, qui di-
cuntur, patriarcharum, vel clericorum habent
intra Constantinopolim. Prohibeantur autem intra
eam militiam exercere, vel comassationes facere,
vel mancipia emere.

Hæreticus testimonium contra orthodoxum ne
dicat.

Quia et hæreticæ mulieres privilegiis quæ dan-
tur orthodoxis excidunt. Non enim circa dotis sue
et donationum ante nuptias sufficientiam priori-
bus viri creditoribus præfarentur, quemadmodum
mulieres orthodoxæ. Quoniam enim seipsas, inquit,
a Dei donis separant, et ab impolluta Ecclesiæ
catholicæ communione alienant, æquum etiam est,
ut a iuribus et privilegiis piis mulieribus a nobis
concessis alienentur. Etenim religiosi religiosorum
benefactores et legistatores a Deo constituti sumus,
non autem eorum qui sanam fidem parvi pendunt:
nihil enim nobis cum iis commune est. Hæretices
autem legitimis seculeris tradi permittimus.

CAP. III. *Quomodo agapas, quæ vocantur, sex con-
vicia celebrare deceat.*

Undecimus syn. Gangrenæ canon iis qui eorum
communionem non ferunt, qui ex fide et pietate
agapas dictas in ecclesia peragunt, et in honorem
Domini fratres ad convivium accipiunt, ab eo uti-
que quod factum est abhorrentes, anathema de-
nuntiat. Licet enim a canonibus subsequentibus
tale quidpam fieri vetitum sit, aliquando tamen
iis qui hono instituto id faciunt, permittunt est.

18 Canon. autem 76 syn. vi, nec non 28
syn. Laodicensis, iis qui intus ecclesiam vel locum
Dominicum conamur sumunt, ibidemque agapas
comedunt, et accubitus sternere ausi sunt, excom-
municationem intentat. Ominus autem locus Deo
consecratus dominicus dicitur. Erat utique mos
antiquus, ut post divinorum mysteriorum partici-
pationem, divites communione mensam pauperibus
apponenter. Hujus consuetudinis meminit magnus
apostolus Paulus in prima Epistola ad Corintios;
eamque charitatem appellat, vel ut ad charitatem
conducentem, vel ut propter charitatem factum,
Vurum cum postea scandali occasio esset, a san-

etis Patribus prohibita erat. Αχούμβιτα autem A λατινικῶς στρωμνάς εἰς ὄψος ἡρμένας δηλοῖ. Latine lectos in altum elevatos significant: ac- cumbo enim apud eos idem est quod ἀναπίπτει.

Etiam etiam synodi Carthaginensis canon 42 statuit, convivia in ecclesia celebrari omnino prohibens: nisi quisquam peregre iter faciens, et diversorio indigens, præ necessitate in ecclesiam ingressus fuerit.

CAP. IV. *De emptione ac venditione.*
Leges civiles.

Emptio et venditio sit, cum utraque paciscentium pars de pretio consenserit: hic pretium solvendo, illo quod venditum est tradendo. Data autem arrha, et venditione rescissa, si quidem emptor sit qui eam dissolverit, arrham amittit; si vero venditor, arrha accepit duplum restituere cogitur. B

Qui officium adeptus est in provincia, in ea rem mobilem vel immobilem, vel per se vel per alium, emere non potest, præterquam a fisco; nam et rem amittit, et datum pretium non repetit.

Qui rem rapuerit, vel per vim abstulerit, nisi eam restituat, iniuriliter eamdem emit.

Si fiscus ob debita fiscalia res debitoris distraxerit, nec ipse debitor nec creditor offerre debitum, resque vindicare potest. Omnibus enim potior est fiscus.

Si tributorum exactor jussu magistratus agnum ejus qui in tributorum solutione cessat, vendiderit, venditio non rescinditur: quod si absque jussu magistratus fiat venditio, vel dolo, vel sine justo pretio, rescinditur.

Minoris res immobilia bene venditur propter proprium ipsius debitum, vel propter debitum patris, vel propter fiscum, videlicet post manifestam judicis sententiam.

Quamvis minor ætatis veniam postulet, rem immobilem absque decreto non vendit, neque pignori dat. Quod si vendiderit, non solum ipse sed et heredes venditum recuperare possunt intra annua post annos 25. Similiter quod male emit, vel permittavit, recuperare potest, intra predictum tempus, pretium depositum repetens. Debita autem restitutio etiam ad heredes ejus transmittitur.

Veniam autem ætatis postulat, vir quidem a vicesimo ætatis anno, semina autem a decimo octavo. Scias autem plenam ætatem esse ab anno vicesimo quinto.

19 Tutor, vel curator, vel procurator orphani rei enere nequeunt.

Minores bene rescindunt venditionem quam curatores eorum per dolum male fecerunt.

Pacta sine dolo conventa, quæque legibus contraria non sunt, valent.

Qui a nomine insidiantur, dum venalia coenunt

Τὰ αὐτὰ καὶ δὴ τῆς ἐν Καρδαγένῃ μὲν διατάσσεται, καὶ λόγων δλως ἐν ἐκκλησίᾳ συμπέστια γίνεσθαι: εἰ μήπου τις ἐν ἀλλοδαπῇ δέσμων, καὶ καταγωγὴν ἀπορῶν, εἰς Ἐκκλησίαν οὖσαν ἀνάγκης εἰσέλθοι.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ φτορᾶς καὶ χράσεως.
Νόμοι κολιτικοί.

Ἄγοραστα καὶ πρᾶσις συνίσταται, ήνίκα δὲ περὶ τοῦ τιμήματος ἐκάπερ τῶν συμφωνούντων συναίνεσθαι μέρος: δὲ μὲν τὴν καταβολὴν ποιητάμενος τοῦ τιμήματος, δὲ παραδοὺς τὸ πιπρασκόμενον ἀρραβώνος δὲ δοθέντος, καὶ δισλομένης τῆς πράσεως, εἰ μὲν δὲ ἄγοραστη; εἴη δὲ διαλύων, ἀπόλυτη τὸν ἀρραβώνα· εἰ δὲ δὲ πράτης, διπλοῦν δὲ Ελαβεν ἀρραβώνα παρασχεῖν ἀναγκάζεται.

Οἱ κρατῶν ὅφφικοις ἐν ἐπαρχίᾳ οὐ δύναται κινητὸν ἢ ἀκίνητον ἐν αὐτῇ ἀγοράσσειν πρᾶγμα, η δι' ἑαυτοῦ ἢ δὲ δέσρου, εἰ μὴ παρὰ τοῦ δημοσίου: καὶ γὰρ καὶ τοῦ πράγματος ἐκπίπτει, καὶ τὸ δοθὲν τίμημα οὐκ ἀναλαμβάνει.

Οἱ ἀράστας πρᾶγμα η βίᾳ ἀφελόμενος, ἐὰν μὴ ἀπόκαταστῇση τούτο, ἀνισχύρως αὐτῷ ἀγοράζει.

Ἐὰν δὲ δημόσιος διὰ δημόσια χρέα πωλήσῃ πράγματα τοῦ χρώστου, οὐδὲ αὐτὸς δὲ χρεώστης, οὐδὲ δανειστὴς δύναται προσαγαγεῖν τὸ χρόνος, καὶ ἀκινηταῖς τὰ πράγματα· πάντων γὰρ προτιμότερος εἰστιν δὲ δημόσιος.

Ἐὰν δὲ τῶν δημοσίων ἀπαιτητῆς, κατὰ κέλευσιν τοῦ δροντος: πωλήσῃ τὸν ἀγρὸν τοῦ ἀγρωμούντως ἐν τοῖς δημόσιοις, οὐδὲ ἀνατρέπεται η πρᾶσις· ἐὰν δὲ χωρὶς καλεύσισι τοῦ δροντος γένηται, η κατὰ δόσιν, η δέχεται τιμήματος, ἀνατρέπεται.

Τὸ τοῦ ἀφῆλικος ἀκίνητον πράγματα λόγω πωλεῖται δι' ἑδιον αὐτοῦ χρέος, η διὰ πατρόφον, η διὰ δημόσιον, δηλονότι: ἐπὶ φανερός χριτού ἀποφάσεως.

Καὶ συγγνώμην ἡλικίας ἀπαιτήσῃ δητῶν, οὐ πωλεῖ ἀκίνητον πρᾶγμα χωρὶς δικρέτου, ἀλλ' οὐδὲ ὑποτίθεται: εἰ δὲ πωλήσει, δύναται οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ κληρονόμοι τὸ πρᾶθεν ἀνατρέψαι εἰσω ἐνιαυτοῦ μετὰ κε' ἔτη. Πασαύτως δὲ καὶ δικαιούσι τὸ γόρασσεν η ἐντίλλαξε, δύναται αὐτῷ ἀνατρέψαι, τὸ κατεβληθὲν ἐπαναλαμβάνων τέμημα εἰσω τοῦ εἰρημένου χρόνου· η δὲ ἀρμόδιος τινὶ ἀποκατάστασις παραπέμπεται καὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους.

Συγγνώμην δὲ τὰς τιμὰς αἰτεῖ, δὲ μὲν ἀνήρ ἀπὸ κε' ἑτούς, η δὲ θήλεια ἀπὸ τηγ. Σὺ δὲ γνῶθι τὴν τελετὴν ἡλικίαν εἶναι ἀπὸ κε' ἑτούς.

Ἐπίτροπος οὐ δύναται δραφανοῦ ἀγυρόσαι πρᾶγμα, η κουράτωρ, η προκουράτωρ.

Καλῶς ἀνατρέπουσιν οἱ ἡτούες διπερ κατὰ δέλον κακῶν: ἐπώλησαν οἱ αὐτῶν κηδεμόνες.

Τὰ χωρὶς δέλου σύμφωνα, καὶ μὴ τοῖς νόμοις ἐναντιούμενα, ἔρρωται.

Οἱ τῇ εὐθηνίᾳ ἐπιβούλευοντες δὲ τοῦ προστηρά-

ζειν τὰ δινια, ή ἀποτίθεσθαι, ή καὶ καιρὸν ἀφορίας A ἐκδέχεσθαι, ἔμποροι μὲν δυνεῖς, τῆς πραγματείας εἰργονται, ή ἐξορίζονται, εὐτελεῖς δὲ, εἰς δημόσιον δργον καταδικάζονται.

Οἱ ἄγορασθεὶς αἰχμάλωτος, εἰ μὲν ἐνπορος εἴη, ἐκπληρούτω τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τιμάς· ἀπορῶν δὲ, τριετίαν δουλευέτω τῷ ἄγοράσαντι, καὶ οὗτας ἀπολύτεων.

Οἱ ἐπὶ παρανόμῳ συναλλάγματι διδοὺς ἀγωγήν οὐκέτι εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὸ δοθέν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ ἀλοτρουμαρτώων ήτοι ζωοφθόρων.

Τῶν ἀλόγοις συμφθαρέντων ζώωις δὲ ιερᾶς δὲν Ἀγκύρᾳ κανὼν θαυμασίαν πεποιήται τὴν διατεσιν· οἱ μὲν γάρ την ἀπάρατον ταῦτην ἀπαξ τελεούμενος πρᾶξιν, φησι, μήπω τὸ εἰκοστὸν ἐκπληρώσαντες έτος, μηδὲ γυναικὶ συζευχόντες, καὶ τῇ μετανοίᾳ τὴν θεραπείαν ἀπικηθήσαντες, εἰς παντεκαθίσκαντον έτος τοῦ τόπου τῆς ὑποπτώσεως μὴ ἔξιτωσαν, καὶ εἰς ἔτερον πεντετηρίδα τοὺς εὐχομένους εἰς ταῦτα συνιήσαντες, οὐτε τῆς κοινωνίας καταξιούσθωσαν, εἰς τερψθέτην ἐπιδειξιντο τὴν μετάνοιαν· οἱ δὲ μέχρι κόρου τοῦ πάθους ἐμφορηθέντες, τῇ μακρῷ τῆς εἰκοσαετηρίδος προσκείσθωσαν ὑποπτώσει, καὶ εἰς ἔτερον εἴ ἔτος τοὺς πιστοὺς συνιστάμενοι, οὐτως τῇ κοινωνίᾳ προστέωσαν. Τοὶς γε μήνην τούτῳ συνεσχημάνοις, τὴν νέαν ὑπερβεβήσσει, καὶ ἐν ἡλικίᾳ γενομένοις, καὶ γυναικὶ οὐκῶσιν, δὲ πεντάκις πέντε τὴν ὑποπτώσιν ἐπιμετρήσει, καὶ ἔτέρα πενταετήρις τῶν θειῶν δώρων μηνιστεύσει τὴν μετάληψιν. "Οστις C μέντοι πεντεχοντούτης ὁν, ή καὶ πρὸς γῆρας ἥδη κλίνων, καὶ τῇ ίδιᾳ χρόμενος γυναικὶ, τούτῳ ἐλώ, ἐν ἅπαντες τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ τῶν μυστηρίων εἰργόμενος, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου κοινωνήσει καὶ μόνον.

Οἱ δὲ ιερᾶς λελεπρωμένους τούτους ἐπινομάζει· οὕτω γάρ δὲ Μωσαῖκὸς νόμος τοὺς ἀκαθάρτους καὶ μεμισμένους ἐκάλει· καὶ τοὺς χειμαζομένους προστέττει συνεύγεσθαι· εἰεν δὲν οὗτοι οἱ τὴν ἀχέιμαστον λιμένα τῆς Ἐκκλησίας προσχώσαντες έκατοις τῇ πρὸς τὰ πάθη ροπῇ, καὶ θύραν τοὺς πνεύματα τῆς πονηρίας ἀνοίξαντες, ἀ δὴ μυρίαν ἐπεγέρει τῇ ψυχῇ τριτυμίαν καὶ ζάλην.

Οἱ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ ζ', έτει δὲ καὶ ἐν τῷ ξ' κανόνι τοὺς ἀλογευσαμένους μετὰ τὴν ἐξόμολογησίν εἰ; έτος δέκατον πέμπτον τῆς κοινωνίας ἀπειργεῖται.

Οἱ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, τὴν ἀλόγιστον ζωοφθορίαν εἰς ὀκτωκαθίσκαντον έτος ἀπεινένει.

Nόμος.

Οἱ μὲν τοι πολετικὸς νόμος, Οἱ ἀλογευσάμενοι, φησιν, ήτοι κτηνοβάται, καυλοκοπείσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἀραγωστῶν.

Οἱ λγ' τῆς ἔκτης συνδόμου κανὼν, Μηδεὶς, φησι, κουρᾶς δινευ καὶ εφραγίδος τοῦ οἰκείου ποιμένος, ἐπ' εκκλησίας ἀναγιωσκέω τὰς ιερὰς βίβλους,

A aut in horrea condunt, et sterilitatis tempus expectant, si negotiatorē sint, negotiari prohibentur, vel relegantur; teritoris vero conditionis si sint, in opus publicum damnantur.

Captivus emptus, si dives sit, pretium pro sē datum compleat; indigens vero tribus annis emptori serviat, et sic dimittatur.

Qui aliquid per injustum contractum dat, actionem non habet ad datum recuperandum.

CAP. V. De irrationaliter fornicanib⁹, sive qui cum brutis commercium habent.

B Eorum qui cum animalibus ratione parentibus commercium habent, 16 syn. Anacr. canon admirandam divisionem facit. Qui enim factum hoc execrandum semel perpetrarunt, vicesimum statim annum nondum assecuti, nec matrimonio conjuncti, et per poenitentiam medicinam expetunt, e loco substratorū usque ad decimum quintum annum ne exeat, et in aliud quinquennium una cum fidellibus orient, et sic communione digni habeantur: si modo ferventem poenitentiam ostenderint. Qui vero ad satielatem ab affectu abducti fuerint, longam viginti annorum substrationem subeant, et alio quinquennio cum fidellibus stantes, ad communionem postea accedant. Iis autem qui facto hoc semel assuefecerint juventutem transgressi, et maturam aetatem assecuti, et cum muliere vitam agentes, substrationem anni 25 emetientur, et post aliud quinquennium munerum divinorum particeps erunt. Quicunque vero quinquagenarius existens vel alii senectute inclinans, et uxoris consortio utens, in delicto hoc deprehensas fuerit, tota vias sanæ tempore mysteriis interdictus in hora duntaxat mortis communicabit.

Canon autem 17 hujusce synodi homines hujusmodi leprosos nominat (ita enim lex Mosaicæ immundos et pollutos vocabat) et inter hyemantes orare jubet. Ii autem sunt qui sua ad libidines inclinatione tranquillum Ecclesiæ portum sibi occidunt, ostiumque impuris spiritibus aperiunt, qui ingentes in anima fluctus et tempestatelem client.

D Quia et magnus Basilius, in 7 nec non 63 canone, eos qui irrationaliter fornicanuntur, postquam confessi fuerint, usque ad decimum quintum annum a communione arct.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in 3 canone panas irrationalis fornicationis ad 18 annum extendit.

Lex.

Dicit autem lex civilis, Qui irrationaliter fornicanuntur, sive bruta ineunt, genitalia eis amputentur.

20 CAP. VI. De lectoribus.

Trigesimus tertius vi syn. canon. Nemo, inquit, sine tonsura et pastoris proprii charactere, in suggestu stans sacros libros in ecclesia legat. Qui

autem præter hoc facere aggressi fuerint, excommunicationi subiificantur.

Decimus quartus autem syn. 6 canon, neque ei qui a juventute tonsus, vel nigris vestibus, vel habitu monachali induitus fuerit, hoc facere permitut, nisi ab antistite adoptionem, sive manum impositionem acceperit. Quia et praefectis sacerdotiali dignitate ornata fæc esse dicit in propriis monasteriis lectors ordinare, si monasteria scilicet in desertis sedis cata sint. Idem etiam facere chorepiscopis permisum est. Quare caput 4 litteræ Γ et 21 litteræ X, et in cap. 5 litteræ Δ canonem 51 magni Basillii.

Lxx.

Jubet autem Justiniani novella, ut nemo lector fiat, nisi qui sit 18 annos natus. Quare etiam 13 cap. litteræ K.

CAP. VII. De anathemate.

Quare super hoc in inscriptione synodi Gangrenæ, que in principio reliquarum synodorum catalogo annumeratur.

CAP. VIII. De Antimissis sex Promensalibus.

Promensalia viam sanctificandi nacta, quam templorum de novo exstructorum consecratio, et septem dicorum ministeriorum iis ibidem servatis elargitur, ubicunque iis opus fuerit, sine proibitione transmittuntur: et non in hac vel illa provincia circumscribuntur, sed et trans mare mittuntur sicut et oœcum et reliqua sacra. Ila autem dicta sunt, quod multis ejusmodi mensas exprimant referantque, queæ sanctam Dominicam mensam perficiunt. Quin et nomen ejus a Romauorum mensa ducitur: proprie autem in eas mensas ponuntur, quas consecratio nondum sanctificavit.

CAP. IX. De peregrinatione episcoporum et clericorum.

Porro nec episcoporum et clericorum peregrinatio a Patribus prætermittenda videbatur. Canon enim 16 synodi que prima et secunda dicta est, Episcopus, inquit, qui plusquam sex mensibus ab ecclesia sua absuerit, et in alia regione versatus fuerit, nec regis aut patriarchæ jussu detentus, aut a gravi morbo, ut omnino pedibus uti non possit, D lecto affixus, a sacerdotio alienabitur, et alias in episcopatum ejus introducetur.

21 Septimus autem synodi Sardic. canon, Episcopus, inquit, nisi litteris regis accersatur, ad regem proficisci ne audeat, præsertim propter dignitates que secularibus non minus quam episcopis convenient. Quod si plane propter auxilium injuria affectorum viduarumque et orphanorum ad regem mittere in animo habeat, aut veniam exoraturus sit pro iis qui ob delicta in exsilium deportati, aut aliis poenis obnoxii fuerint, a sanitatis hominibus laudem potius quam reprehensionem mereatur.

A ἐπὶ τοῦ διδυμωνος ιστάμενος· τοὺς δὲ περὶ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντας ἀφοριερῆ διορθώλλεσθαι.

Ο δὲ τῆς ζ. συνόδου οὐδὲ τὸν κεκαρμένον ἐκ μειρακίου ή ψαλτὴν μάρμανον, ή μοναχὸν ἡμιερμένον σχῆμα, τοῦτο ποιεῖν ἔριησι, μή πρὸς τοῦ ἀρχιερέως τὴν χειροθεσίαν δεξάμενον. Ἐξεῖναι δὲ καὶ τριγύμνεος φρούτην λεπτωτὴν σεμνυνομάνιος, ἀναγνώτας ἐν τοῖς οἰκείοις μοναστηρίοις χειροτονεῖν, εἰ δέ τρηματα οἷμα τὰ μοναστήρια τυγχάνουσα κείμενα. Τοῦτο δὲ καὶ χωρεπικότητος ποιεῖν ἀφεῖται. Ζήτει καὶ τὸ δ' χεφ. τοῦ Γ στοχείου, καὶ τὸ καὶ τὸ Χ στοχείου, καὶ ἐν τῷ ἐ' κεφαλαῖ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου να.

Νόμος.

Η δὲ Ιουστινιάνεος; Νεαρὰ κελεύει μή γίνεσθαι τινὰ ἀναγνώσθην εἰ μὴ ιγ' ἐτῶν γένοισθαι. Ζήτει καὶ τὸ ιγ' χεφ. τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἀναδέματος.

Ζήτει τὰ περὶ τούτου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς τὸν Γάγρα συνόδου, ητίς τῷ καταλόγῳ τῶν λοιπῶν συνδέων ἐν τῇ ἀρχῇ συνηρθίμηται.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ἀντιμυρούσων.

Τὰ ἀντιμύσια, τῆς ἀγιαστικῆς μετέχοντα δυνάμεως, ἣν αὐτοῖς ἡ τῆς καθιερώσεως τῶν ναυαρτῶν ἀνεγειρομένων ναῶν ἀκολουθία καὶ ἡ ἐπταήμερος ἐν τῷ ἑκατοντατηρίῳ κειμένοις λεπτουργίᾳ χαρίζεται. Ενθα δὲ ρεῖται γένηται τούτων, ἀκωλύτως παραπέμπονται, καὶ οὐ περιγράφεται ἐν τῇδε τῇ ἴνορίᾳ, ἢ ἐν ἑκείνῃ, ἀλλὰ καὶ ὑπεράριτρα γίνονται, καθὼς δὲ καὶ τὸ ἄγιον μύρον, καὶ ἵερα δημια· ἐκλήθησαν οὐ οὐταί, ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν τοιούτων μίνσων, τῶν καταρτιζόντων τὴν ἀγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' Πταλούς μίνσου ἡ τούτων παρήκμη προστηροία· κυρίως οὐτέ τοιούτων τῶν τραπεζῶν τίθενται, δις καθιερώσεις οὐχ ἡγίασεν.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ ἀποδημίας ἀπισκόπων καὶ κληρικῶν.

Οὐδὲ τὰ τῆς ἀποδημίας τῶν ἀπισκόπων ή κληρικῶν παροτέται τοῖς Πατράσιν ἐκρίθη· ὁ γάρ ιερὸς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν, 'Ο πλέον τῶν δέ μηνῶν, φησι, τῆς ἱαυτοῦ ἐκκλησίας ἀποδημῶν ἀπισκόπος, καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ διατρέθων, μή βασιλεῖην ή πατριαρχικοῦ εἰργοντος αὐτὸν ἀπετάγματος, οὐ βασιλεῖς νόσου κλινοπετῆ διδου ποιεῖσθαι, ὡς ἀκινήτως πρὸς μετάβασιν θέτειν, ἀλλοτριωθῆσθαι τῆς λεπτουργίας, καὶ ἔτερος εἰς τὴν ἀπισκόπην ἑκατὸν ἀντιτεστηθεσσαι.

Ο δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ζ. Εἰ μὴ γράμμασι βασιλεῖοῖς μεταπεμψθεῖ, φησιν, δὲ ἀπισκόπος, ἀπιένται μή τολμάτω πρὸς βασιλέα, ἀξιωμάτων ἐνεκα μάλιστα, & δὴ κορυκοῖς οὐκέτιον ή ἀπισκόπους προσήκει. Εἰ δὲ δι' ἀπιουρίαν προφανῶς ἀβικουμένων πενήτων, χηρῶν τε καὶ ὀρφανῶν, τὴν ὡς τὸν βασιλέα στεῖλασθαι προθύμησίν, ή περαιτερότερον τούς εἰσι πατέραςιν ἑκούμενος καλέστειν, ἀπαινετός μᾶλλον η μεμπτέος τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν.

Ο δέ η' ταύτης, Εἰ μέντοι δί' ὑπῆρέτου, φησί, Α τὴν δεσμωτεύην ἵκεσται ὑπὲρ τῶν προσφευγόντων τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δυοιμάνων ἐπικουρίας δὲ πίστοπος ποιήσαιτο, καὶ τῇ τῶν πολλῶν οὐχ ὑποκεῖται μέμψει, καὶ τὴν ἐν τῷ σεραποτίῳ ταλαιπωρίαν ἐκφεύξεται.

Ο δέ ζ, Τὰς μετὰ συνοδικής, φησί, διαγνώστες πρὸς τὸν βασιλέα, τοῦ ἐπισκόπου πεμπομένας ἐπιστολάς ὅπο τοῦ τῆς πόλεως ἱκενῆς μητροπολίτου, ἐν ᾧ τὰς διατριβάς διβασιλεύει τῷ τηγυκάτα ποιεῖται, ἀνακρίνεσθαι δεῖ, καὶ εἰ μή φορτούσῃ τούτῳ δοκοῦσιν, ἐπιδίσθαι· εἰ δὲ οὖν, πρὸς τὸν πέμψαντα τούτας ἀνακομίζεσθαι.

Ο δέ ι, Τῆς ἐνίων ἀγαπησύνης εἰναίτερον, ἵνα μή τὰς τῆς λερωτύνης διαβάλλοιτο, καὶ παρὰ τῶν τοι ταῖς παρόδοις καθεστηκεῖται ἐπισκόπων, ἀνακρίνεσθαι τοὺς ἀπίστατας ποιεῖται τῶν ἀρχιερέων χρῆ, τῶν μητροπολιτῶν, οἷμα, εἰς οἱ τοιούτοις πάντες ὅποις εἰσίται. Πέρδες ἱκενῶν γάρ καὶ μόνον τοὺς ὅπ' αὐτοῖς ἀνακρίνεσθαι χρεών ἐπιτικάπους, έστι δ' ὅτε καὶ τοὺς μή ὑποχειμένους αὐτοῖς, καὶ τούτοις παρὰ κανόνας τι πρέβειν ὡρμημένοις, οὐχ οπας μή συναντεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπελέγχειν, καὶ ὡς εἴπερ τε, διακωλύειν. Εἰ μὲν γάρ ἀποίοιεν πρὸς βασιλέα, ή ὅπ' αὐτοῦ προσκληθέντες, ή τῶν πρυδεδήλωμάν τους ὑποθέστεων χάριν, ἐφείνεται τούτοις τὴν πάροδον, τὰς εἰρηνικὰς αὐτῶν σημειώσαμένους ἐπιτικάπας. Εἰ δὲ δι' ἀπίστειται διογον εἰς ἄλλοτεραν πόλιν ἀπέρχονται, διδάσκεται τὸν ἐνταῦθα λαὸν οἴδεμενοι, καὶ κατασχῦναι τὸν ταύτης ἐπισκόπον, ή πρὸς βασιλέα ἰδίας ποιησμάτους ἀξιώτες, μή κοινωνήσαι τούτοις, ὡς ἔκ τοῦ κανόνος οὐσιει καθηγημένοις.

Ο γάρ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ια' καὶ τῆς κοινωνίας ἀποκρύπτεται, καὶ τῆς ἀξίας ἀπόδητον τιθησι πάντας ἐπισκόπους ή πρεσβύτερον, ή διὰς δικα τοῦ κανόνος, τὸν ἀνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ μητροπολίτου, ἀπίσται πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπὲρ ἀναγκαῖων, ζημι, πραγμάτων, τολμήσαντα.

Άλλ' οὐδὲ δι' ις' τῆς ἐν Καρθαγένῃ διὰ θαλάσσης μακρὰν δόδην στέλλεται τὸν ἐπισκόπουν ἐπιτρέπει, εἰ μή τοι γε μετὰ κοινοῦ φημίσματος; τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, κατ' ἀξιάρετον δὲ τοῦ τῆς συνέδου τὰ πρώτα φέροντο; πατοιάρχου ή μητροπολίτου ἐνετευκάμηνης καὶ σεσηματάμηνης γραφῆς, συνιστάσης τούτου πρὸς οὓς ἀπεισι, καὶ ἀξιόθετης περὶ αὐτοῦ.

Ο δέ οι' ταύτης, οὐδὲ πρὸς ἑτέραν ὅπ' αὐτῷ τελοῦσαν πανούσιαν εὑπρέποδον ἀποδημεῖν δικαιοι, κακεῖ διατριβεῖν ἐπὶ πολὺ, τὴν πριωτότυπον ἐκκλησίαν καταλιπάνοντα, καὶ τῶν σωτηριῶδῶν αὐτῇ παραγγελμάτων διλγωροῦντα, κέρδους ἴδιου τὴν σωτηρίαν τούς λαού προβέμενον.

Βαλσαμών. Ἐκ τούτου τινὲς συλλογίζουνται μή ἔξειναι, μήτε τὸν ὑπὸ ἐθνῶν τῆς οἰκείας ἐπισκοπῆς ἐκβληθίντα, ἐν ἑτέρᾳ ὅπ' αὐτῷ τελούσης κατοικεῖν παροικίᾳ, μήτε τὸν φαύλης καὶ μικρᾶς ἐπισκοπῆς προιστάμενον, εἰς ἑτέραν πολιορκητικῶν χώραν, ὑποτελῆ καὶ ταύτην αὐτῷ τυγχάνουσαν, αὐ-

Octavus autem ejusdem syn. canon. Si quidem inquit, episcopus petitionem suam pro Iis qui ad ecclesiam consuigunt, et auctoritate egent, per ministerium notam fecerit, tunc pluriam reprobensioni non erit obnoxius, tum angustias in castris effugiet.

Nonus autem canon. Littere, inquit, ad regem ab episcopo cum synodali cognitione mittenda ab urbis illius metropolitanā, in qua rex tunc temporis versatur, legi debent; quae, si non molestiae visae sint, tradantur; secus autem, ad eum qui eisdem misit, reportentur.

Canon autem 20. Ne propter paucorum, inquit, impudentiam sacerdotium condemnetur, antistites qui aliquo abeunt, ab episcopis qui constituti sunt, in transitu examinari debent, a metropolitanis, ut mihi videtur, quibus eijusmodi omnes subjecti sunt, Iis enim solis episcopos sibi subjectos examinare fas est, et quandoque sibi non subjectos, quando aliquid praeter canonem facere aggrediantur: non modo ut quod factum est non laudent, sed ut reprehendant, et pro viribus impediant. Si enim ad regem proficiantur, vel ab eo accersiti, vel propter petitiones manifesto rationales, transitus ininde dandus est, modo litteras pacificas ostendant. Quod si propter absurdam ostentationem ad aliam civitatem abeant, populum illic docere in animo habentes, et ejus episcopum pudore suffundere, vel ad regem, ut suas petitiones offerant, cum Iis, ut qui a canone depositi sint, non est communicandum.

Etenim syn. Antiochenæ canon 11 omnem episcopum vel presbyterum, vel qui omnino ex canone sint, qui circa sententiam et litteras provincialium episcoporum et præsertim metropolitani, suis fuerit ad regem, etiam propter rea necessarius, proficiisci, abdicat et a dignitate ejicit.

Porro nec synodi Carthag. canon 16 permisum est, ut episcopus trans mare longius mittatur, nisi cum communī provincialium episcoporum consensu. Et cum melius esset, si a synodi præficio, patriarcha scilicet vel metropolitanus, litteras exaratas signatasque habeat, quae Iis ad quos proficiuntur eum commendent, et digne de eu loquantur.

Canon autem 71 ejusdem synodi non æquum esse censet, ut episcopus primitiva sua ecclesia diu derelicta, ad aliam diutinem parochiam in diocesi sua constitutam proficiatur, et illuc versetur, proprio velique lucro populi salutem postponens.

Balsamon. Hinc colligunt nonnulli, quod non licet ei qui a proprio episcopatu a paganis ejectus fuerit, in alia parochia ad se pertinente habitare; ne ei qui parvo et pauperi episcopatu præcat, in aliam regionem populosiorem sibiique tributum solventem desultatorie descendere, nisi rex co-

senserit, et synodalis cognitio id faciendum esse A θόρυμην ματαβαίνοντα κατοικεῖν. Ήν μὴ βασικὲς; ἐφῆ, καὶ διάγνωσις ἀπικρίνῃ τοῦτο συνεδική.

22 Canon autem 12 synodi Sardicensis episcopum, qui ad immobiles suas possessiones quæ sunt in exteris regionibus peregre abit, ut fructus suos colligat, habeatque unde pauperibus supponit, tribus tantum Dominicis abesse, et interea regionis istius presbyterum adire, et ibidem una cum fidelibus orare et psallere jubet; ne in canonem impingat, qui segregat eum qui tribus Dominicis ab ecclesia sua absuerit. Idem dicit 11 can. hujusce synodi. Quin et frequentius civitatem istius regionis ne adeat; ita enim, bona sua assidue conservans, nihil detrimenti patietur, et ejus regionis episcopus euni inanis gloriae et arrogantiae non insimulabit, tanquam cui in animo esset, populum ei subjectum erudiendo, ipsum pudore suffundere.

Balsamon. In immobilibus enim alienarum ecclesiarum possessionibus, illius regionis episcopus jura episcopalia exerceat, nisi quod soli patriarchæ Constantinopolitano ex longa consuetudine. permisum sit, dare ius ligandi crucem, et oblationem nominisque mentionem habere; idque non solum in prædiis suis quæ possidet, ubiqueunque sita fuerint, et possessionibus immobilibus monasteriorum sibi subjectorum, sed et in provinciis metropoleon suarum, ubiqueunque scilicet ab aliquo, qui ecclesiam extruit, vocatus fuerit.

Quid sit translatio, discessio et invasio.

Si autem quidquam, ultra peregrinationem non laboriosam, ab episcopis innovetur, id vel translatio dicitur, vel discessio, vel invasio.

Et translatio quidem sit, quando aliquis a minori ecclesia ad maiorem viduam transfertur, qui scilicet verbo et sapientia excellit, quique pietatem periclitantem confirmare possit. Uti magno Gregorio qui Theologus dictius erat, contigit, quem nemo manus virum esse summa laude dignum negaverit.

Hoc sanctorum apostolorum canon 14 necessarium esse judicat, dicens non licere episcopo, relicta sua parœcia alteri insilire, etiamsi a pluribus coactus sit, nisi detur causa aliqua necessaria quæ eum ad id faciendum moveat: uti quod eorum qui ibidem degunt, pietatem promovere possit. Porro non privatim eligendus est, sed cum multorum episcoporum iudicio et idonea adhortatione.

Est autem discessio, quando episcopus aliquis, ecclesia sua a paganis prehensa, cum consensu illius regionis episcoporum, ad aliam vacuam discedit; quod sana circa fidem orthodoxam cognitione et legum ecclesiasticarum decretorumque scientia imbuatur. Quin et hæc nulli reprehensioni obnoxia est: uti disserit synodus Antioch. in 13 et 22 canone, dicens, non oportere episcopum ad aliam provinciam proficiisci, et ordinationes facere, nisi ab istius regionis episcopo id ei concessum fuerit;

Ο δέ εἰς τῆς ἐν Σαρδικῇ, Τὸν εἰς ἀκινήτους αὐτοῦ κτήσεις ἀπιόντα ἐπισκόπον, ὑπερορίους εἶναι τῆς αὐτοῦ ἀπαρχίας, ἵνα τῷ συγχομίσαις τοὺς εἰκείους καρπούς, ὡς ἀν ἔχῃ τοῖς θεομένοις ἀπαρχεῖν, ἐπὶ τρισὶ καὶ μναῖς Κυριακαῖς κελεύει τοῦτον τῷ τῆς ἀπαρχίας ἔκελνης πρεσβυτέρῳ συνέρχεσθαι, καὶ τοὺς ἀνταῦθα πιστοὺς συνεύχεσθαι καὶ συμψάλλειν, ἵνα μὴ προσκεκρουκώς ἢ τῷ ἀφορίζοντι κανόνι τὸν ἐπὶ τρισὶ Κυριακαῖς τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπανύμενον. Εστι δὲ καὶ οὗτος ταῦτης ταῦτα οὐ μήν ἀλλὰ καὶ πυκνῶς εἰς τὴν πόλιν τῆς χώρας ἔκεινης μὴ ἀπέναι· οὕτω γάρ καὶ ζημίαν οὐχ ὑποστήσεται, σύνεχεστερον ἐπιτηρῶν τὰ οἰκεῖα, καὶ ὁ ἀγγώριος ἐπισκόπος κατῆς δόξης καὶ ὑπεροψίας αὐτὸν οὐ γράψεται, ὡς ἀν εἰς αὐτοῦ αἰσχύνην τὸν δὲτοντούς αὐτῷ λαὸν διδάσκειν έθέλοντα.

Balsamon. Εἰς γάρ τὰς ἀκινήτους κτήσεις τῶν ἀλλοτρίων ἐκκλησιῶν ὁ ἀγγώριος ἐπισκόπος τὰ ἀρχιερατικὰ ἐνεργεῖ ὀλίκαια. Μόνῳ δὲ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνηθείας ἐφέται μαρτίς, σταυροπήγᾳ τε διδόναι, καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ ὄντος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον τῷ οἰκείῳ κέκτηται ίδιοις χωροῖς ὄπουδήποτε κείμενοι, καὶ τοὺς ἀκινήτους κτήματος τῶν ὑποκειμένων τούτῳ μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτοῦ ἐνορίαις. Ενθα δὲν παρὰ τοῦ τὸν νεών ἀνεγέρροντος δηλαδὴ προστάληθειν.

C Τὶ δέται μετάθεσις, μετάθεσις, καὶ ἐπίβασις. Εἰ δέ τι περιτέρῳ τῆς ἀπραγματεύτου ἀποδημίας καινοτομηθεῖ τοῖς ἐπισκόποις, ή μετάθεσις λέγεται τοῦτο, ή μετάθεσις, ή ἐπίβασις.

Καὶ μετάθεσις μέν δέται, τὸ ἐξ ὀλέττονος ἐκκλησίας εἰς μείζονα χτηρεύουσαν ἀναλθήναι τινα τῶν λόγων καὶ σοφίᾳ διαφερόντων, καὶ τὴν εὐσέβειαν κινδυνεύουσαν δυναμένων στηρίξαι, οἷα καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἐστρα Γρηγόριον, τὸν τῆς Θεολογίας ἐπώνυμον, ἥν οὐκ ἀν τις εἰς φρονῶν εἰπῆ μὴ τῶν σφρόδρα ἐπαινουμένων εἴναι.

Τοῦτο καὶ διὸ τῶν ἀρίων ἀποστόλων κανὼν τῶν ἀναγκαίων εἰναι κρίνει, μὴ ἔξειναι λέγων ἐπισκόπον καταλιπόντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἐπέρδην, καὶ ὅποι πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μὴ τις ἀναγκαῖα εἴη αἰτία ή τοῦτο ποιεῖν αὐτὸν κατεπείγοσα, οἷα δυνάμενον τοῦτο ξεῖν τὰ γε εἰς εὐσέβειαν συλλαβέσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ οἰκοθεν ἐλέσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ χρέος πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ ικανῇ παρακλήσει.

Μετάθεσις δὲ, διαν τις τῶν ἐπισκόπων, τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καταληφθείσης ὑπὸ ὁθνῶν, γνῶμη τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπισκόπων εἰς σχολάζουσαν ἐτέραν μεταβῆναι, διά τε τὸ περὶ τὴν ὁρθοδοξίαν αὐτοῦ ὑγίες, καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστήμην νόμων τε καὶ δογμάτων. Έχει δέ καὶ αὐτὴ πάντως τὸ ἀνεπίκλητον, ὡς ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνδος ἐν τῷ ἴγ' κανόνι καὶ καθ' διεξεισι, μὴ δεῖν, λέγουσα, πρὸς ἐτέραν ἐπισκόπον ἐπιρρήταν ἀπέναι καὶ χειροτονίας ποιεῖν, εἰ μή τεν

παραχωρηθείη πρὸς τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας; Αἱ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας; Εἰ δὲ οὖν, καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ τὰ διάλογα ὑπὲρ αὐτοῦ πραττόμενα τυγχάνειν ἀκυρά, καὶ αὐτὸν καθαιρέσσι καθηυποδάλλεσθαι, ὡς ἐκανδάλου καὶ τεραχῆς αἰτίου ὑπάρξεντα.

Ἐπιβασίς δὲ ἐστιν ἡ κατὰ αὐτονομίαν, ἡ κατὰ τινὰ φαῦλην οἰκονομίαν τοῦ σχολὴν ἄγοντος, ἡ κατὰ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου πρὸς χηρεύουσαν ἐκκλησίαν παράλογος ἐπισαγωγῆ, ἢν τοσούτον ἴσθελεῖσαν οἱ ἐν Σαρδικῇ θεοὶ Πατέρες, ὥστε καὶ ἀκονώνητον εἶναι παντὶ Χριστιανῷ τὸν ἀργάτην ταύτης διωρίσαντο, καὶ μηδὲ ἐν ταῖς τελευταῖς ἀναπνοαῖς λεῖκής γοῦν κοινωνίας ἀξιούσθαι.

Εἴθις γάρ ἐν τῷ α' κανόνι, καὶ μέντοι καὶ τῷ β', οὗτῳ φασί· μηδὲν τῶν ἐπισκόπων ἔχειν τὴν πόλιν, ἐν ᾧ χειροτόνητο, καταλιπόντα, πρὸς ἑτέρων μεταβῆναι· τεκμήριον γάρ ἀλαζονεῖς καὶ πλονεῖς ἀτέχνως καθέστηκεν ἡ τοιάδε μετάβασις, καὶ δίῃς κενῆς ἔφεσις, καὶ τοῦ πλεονεκτοῦ κτήσεσθαι πράγματα· ἐπει τοι γε πᾶς οὐχ εὐρηταί τις ποτε ἐκ μείζονος πόλεως εἰς ἡλάσσονα μεταβεβηκώς; τοῦτ' ἀρα καὶ δίκαιος ἀν δ τοιούτος εἴη, τὴν τῶν πιστῶν ἐκκόπτεσθαι δημηγύρεως· εἰ δὲ καὶ δόλους ἀλοή ῥάπτων, φησι, καὶ κατασκευαζόμενος, καὶ χρήματά τινας ὑποφθείρων ἀναπείθει, στάσεις κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐγέρειν, τὴν αὐτοῦ προστασίαν ἐπένησοντα;, μηδὲ θνήσιγνων τῆς τοῦ λεικῶν ἀξιούσιον κοινωνίας· καὶ τῶν πιστῶν γάρ διως ἀνάρθημον είναι τοῦτον οὐκ ἀνέχεται.

Οἱ δὲ τῇ δεύτερᾳ συνόδου β' τοὺς ὑπὲρ διοικητῶν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπερορίαις ἐκκλησίαις, ταῖς ὑπὲρ τὰ ἐκάστη θηλασθή ἀφωρισμένα κειμέναις δρια, ἀκλήτου; Θεσπίες μὴ ἐπίειν, τὴν ἀπακτονούσιν καὶ ληστρικὴν ἐπιστημένας· ταῖς μέντοι καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐκκλησιαστικές διοικήσεις, ψήφους. φησι, καὶ χειροτονίας, καὶ ἀμφιβολιῶν λύσεις, ἐν ἀφορισμοῖς δεικνυμένας· καὶ ἐπειμίοις, καὶ λοιποῖς τοιούτοις, τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας οἰκονομεῖν σύνεδον· τὸ δέ γε θέος κρατεῖν τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις θίνεται κειμένον ἐκκλησιῶν, ὥστε ἀνενδοίαστω· ἐπιφοτεῖν καὶ ταῖς τῶν ἀλλων ἐκκλησιῶν παροικίαις, εἰ τις ἐν λόγῳ διελάμπων, τοὺς; λοιποὺς ἐπιστηρίζειν δύνατο· τούτῳ δὲ συγχεχώρηται πάρα το μὴ εἶναι κάκει ἐπισκόπου· ἀποχρώντας εἰς συνόδου πλήρωμα.

Οἱ δὲ τῆς ἑκτῆς συνόδου κ' ἐπισκόπῳ διδάσκειν τὸν πόλει δημοσίᾳ οὐκ ἐπιτρέπει τῇ τούτῳ μὴ ὑποκειμένῳ· ίδιᾳ μέντοι τὸν ἐν αὐτῇ ἐρωτῶντα διδάσκει, καὶ μέντοι καὶ δημοσίᾳ τοῦ ἐγχωρίου ἐπιτρέψαντος ἐπισκόπου, εἰ δὲ καὶ χειροτονίας ποιῆσαι οὐ κεκώλυται. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα, φησι, πράττων φωραθεῖη, τῆς μὲν ἐπισκόπης παύσεων, τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργεῖται, ἀντιέρθοντον τῷ εἰς ἐπάρσεως πταλεματὶ τὴν ἐν τῷ πρεσβυτερείῳ ταπείνωσίν ὑπενεγκόν· ἐπει καὶ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰσμενά λάματα· οὐ γάρ δόλο τι τούτῳ τῷ μάρτηται τελείας δίξιον καθαιρέστεως.

PATROLOG. GR. CLXIV.

A secus, ordinationes et alia quae ab eo facta sunt, irrita esse, eumque depositioni subjiciendum, ut qui scandali et perturbationis causa evaserit.

Est denique invasio episcopi sede carentis vel ecclesiam habentis, in viduam ecclesiam, propter autonomiam vel malum aliquod institutum, absurdā introductio. Quam quidem sancti Patres iu Sardic. synodo adeo abominarunt, ut statuerent, cum qui hoc fecerit, ab omni Christianorum communione alienum esse, et neque in extremo spiritu laicorum communione dignum habendum.

B 23 Statim enim in 1 et 2 canone sic dicunt, nulli episcopo licere, civitate in qua ordinabatur relicta, ad aliam transire; etenim bujusmodi invasio, et inanis gloriæ pluraque possidendi desiderium certissimum est superbia et arrogantiæ indicium. Unde enim sit, quod nemo unquam inventus est, qui a majori ad minorem civitatem transierit? Quare æquum est ut, qui hujusmodi est, a fidelium cœtu abscindatur. Quod si dolos, Inquit, struere et machinari deprehensus fuerit, et pecunias aliquas corrumpere in animum induxerit, ut seditiones in ecclesia moveant ejusdem principatum appetentes, is neque moriturus laicorum communione dignus habeatur; ut enim qui est ejusmodi omnino in numero fidelium sit non est serendum.

Canon autem 2 syn. II statuit, ut episcopi ultra diocesis in ecclesiis extra suos terminos, que scilicet extra fines cuilibet definitos posita sunt, non vocati nequaquam adeant; inordinatum exinde et prædatorium eorum accessum indicans; nec eas ad ordinandum aut aliam quamlibet sacram functionem excendam ingrediantur. Insuper ut ecclesiastica cujusque provinciæ negotia, nimirum electiones, ordinationes, et de excommunicationibus, poenis, aliisque ejusmodi, controversiarum decisiones, synodi cujusque provincialis auctoritate administrentur. Porro ut quod ad ecclesiás attinet que inter barbaras gentes posuit sunt, consuetudo servetur: ut absque omni difficultate, si quis dicens facultate pollens reliquos confirmare possit, in alienarum ecclesiarum parochias connexit. Hoc autem ei concessum est, quod non sint ibidem episcopi qui plene synodo cogende satis esse possint.

Porro, 20 vi syn. canon episcopo in civitate ad se non pertinente publice docere non permittit; privatum autem interrogantem docere, et publice etiam cum regionis intius episcopi permissione, nec non ordinationes facere non prohibetur. Si quis autem præter hanc facere deprehensus fuerit, ab episcopatu cesseret, presbyteri vero munere fungatur; humiliationem scilicet in presbyterio culpas ex superbia genite oppositam passus. Scimus enim contraria contrariis sanari. Neque enim aliud ab eo peccatum est perfecta depositione dignum.

Decim. octavus autem synodi Ancyranæ canon. A Episcopi, inquit, qui ordinibus insigniti ad parochiam in quam nominabantur, abeunt, a populo autem ibidem degente terminos ejus ingredi non permisisti, ad alias exinde proficiisci, et episcopis illarum vim inferre, et seditiones moveare ausi sunt, segregentur. Quod si solo honore et cathedra presbyterorum contenti esse voluerint, in eo loco ubi prius erant presbyteri manent, trauquillam vitam agentes. Quod si in episcopos sibi prefectos seditioni inveniantur, presbyteri quoque honore privator, et gradibus ecclesiasticis excidant.

Canon autem 16 synodi Antiochenæ. Qui prorsus, inquit, ex episcopatu suo a gentibus ejectus fuerit, et ut vacans in ecclesiam vacante irruperit, ejusque thronum surripuerit, sine perfectæ synodi permissione, sacerdotio exspectetur, etiam si universus populus quem invasit eundem elegerit. Illa autem, inquit, perfecta est synodus, cui una adseruit metropolitanus. Neque enim solis provincialibus episcopis hæc sacere permissionem est.

Vicesimus primus vero decernit, non debere episcopum a sua parœcia in aliam transire, neque se sua sponte ingarentem, Φηλονος nec a populo vi compulsum, nec ab episcopis coactum, sed in ea ecclesia quam a Deo ab initio sortitus est, manere, et ab eadem nequaquam recedere.

Potro canon 3 synodi Sardicensis. Si plures, inquit, episcopi in provinciam aliquam conveuerint, tanquam ecclesiasticum aliquod acturi, episcopi ab alia province ne invocati eos adeant; vocali autem aditum ne differant, propter fraternalm charitatem.

Canon autem 11. Si quis, inquit, episcopus verborum peritii probe instructus ad aliam civitatem vel provinciam abeat, si de religione et cultu nostro quæstio oriatur, ne protinus cum ostentatione et vano ornatu inter populum versetur, pastorem regionis despectu habens, evnque pudore suffundens, difficiles sermones proferendo: id enim perturbationis causa est, et suspicionem prædet, quod qui ita facit cathedralm istius urbis concipiat. Oportet igitur, inquit, inordinate cum impetu irruentem propulsare, et fraternalm charitatem sancire. Ne igitur episcopus coepiscopum prorsus expellat, id enim inhumanius est et ineptum et malum et impium. Nec ille plusquam tribus septimanis illie versetur, suamque ecclesiam relinquit. Si enim canou nou scriptus laicum a communione arcet, qui in civitate commoratur, et per tres septimanas communiæ ecclesiæ synaxi non interest, multo magis episcopus tanto tempore ab ecclesia sua abesse non debet, sine gravi aliqua necessitate, et gregem suum derelinquere. Verum postea canon hic non scriptus factus est canon 80 sextæ synodi, ßaputætæ; αναγκης, και παραιπειν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποιησεῖται τὸ τουτον τὴν ἀπόδοσιν.

Decimus septimus autem syn. Sardicensis, Qui

Ο δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιη', Οἱ χειροτονεῖς ἐπίσκοποι, φρεστοὶ, δεξάμενοι, καὶ πρὸς τὴν παροχίαν ἀπιώντες, ἐν τῇ πανομάσθεσαν καὶ λόγῳ εἰποῦσιν εἰποῦσιν ὅριαν πρὸς τὸν ἑνταῦθα λαόν, καὶ ἑνταῦθεν ἐπέρας εἰποῦνται τολμῶντες, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐπισκόπους βιάζεται, καὶ σάσσεις κινεῖν, ἀφορίζεταισαν. Εἰ μέντοι ἀποχρῶν ἡγήσαντο τῆς τιμῆς καὶ καθέδρας τῇδιωσαι μόνης τῶν πρεσβυτέρων, ἵνθα καὶ πρότερον ὀπήρεται τούτοις πρεσβυτέροις εἶναι, μεντώσαν ἡσυχὴν διούντες· εἰ δὲ πέρι τοὺς καθεστώτας ἐπισκόπους φυραβόλεν στασάζοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἀφαιρεῖσθαι τούτους τῶν πρεσβυτέρουν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκπέσθους γίνεσθαι.

Ο δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιε'. Οἱ τελέως, φησιν, ἐκβεβλημένος ὑπὸ ἑθνῶν τῆς Ιδίας ἐπισκόπης, καὶ Β ὡς σχολάζων εἰς εχολάζουσαν ἐπιρρίψας ἐκυρῶσαν, καὶ τὸν ταῦτην ὄραρπάσας θρόνον, μὴ τελεῖς ἐπιτρεψάσης συνόδου, ἀπιώλητος καὶ τῆς ἱερωτύντος ἔστω, καὶ ἀπεις ὁ λαός. Θν ὑφῆρεταις, τούτον εἰρίστο· τελεῖα δὲ ἔστι, φησι, σύνοδος. Η σύνεστι καὶ ὁ μητροπολίτης οὐ γάρ ἀφεῖται ταῦτα πράττειν μόνος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους.

Ο δὲ κα' μὴ μεταβαλνεῖν ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς Ιδίας παροχίας εἰς ἐπέραν διορίζεται, μητ' εὐθαιρέτως ἐπιρρίπτοντα ταῦτα, μήτε μὴν ὑπὸ λαῶν ἐκβιάζεται, μηδ' ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον· μέντοι δὲ ἐν τῇ κακλήρωτο εἴτε τοῦτο παραγίεται καλουμένους γε μήτε μὴ αναδύεσθαι τὴν διαρίξην διὰ τὸ σιλαδέλφων.

Ο δὲ ια', Εἴν τις τῶν ἐπισκόπων, φησι, λόγον πακεῖται ιεκνῶς ἡσηκμένος, πρὸς ἐπέραν ἀπῆγε πόλεν τῇ ἐπαρχίᾳν, ζητήσιως ἐκεῖ γενομένης περὶ τῆς ἐν τοῖν θρόνοις σκειας, ἢτοι λατρευμένης εὐσεβειας, μὴ κατ' ἐπίθεσιν καὶ κόμπον ἀλόγωντον συνεχῶς τοὺς ιαύλους θυμεῖται, ἐν περιφρονήσει τὸν τῆς χώρας ποεμένα τιθέμενος, καταισχύνων αὐτὸν, καὶ προσφέρων τὸ περὶ ἀργοὺς ἀνάσκητον εἰτον γέρο τοῦτο ταρεχῆς καὶ ὑπροιας εὔκλειθερον, οἷα ταῦτα πολλοὶ ἐξεπιτηδεῖς τῷ ἐποχελματὶν τῇ τῇ πόλεων ἐκείνης καθέδρῃ. Δεῖ τούν, φησι, καὶ τὸν ἀτάκτως διτοντα καταστεῖται, καὶ νεφοδεῖται τὸ φιλάδελφον· μήτε οὖν ὁ ἐπίσκοπος παντάπασιν ἀπωθεῖται τὸν συνεπίσκοπον, ἀπόνθρωπον γέρο τοῦτο γε καὶ σκαίν, καὶ φαῦλον, καὶ πονηρόν μήτε μὴν οὐσιός ἐνταῦθι διατρέθων, πάλιον τῶν τριῶν ἰδεομένων τῆς οἰκείας ἐκκλησίας ἀπολιμπικέσθω· εἰ γάρ διγράφως φερόμενος κακῶν τῆς κοινωνίας ἀποιργεῖ τὸν πόλεις διάγοντα λαίκον, καὶ ἐπὶ τρις ἀδδομάδες τῇ κοινῇ συνάξει· τῆς ἐκκλησίας μὴ συνιντα, πολλῷ γε ὅμητον τὸν ἐπίσκοπον οὐ διον. τῆς Λαυτοῦ ἐκκλησίας ἀποιημένης τοι τουτούτον χρήσιν, φέρομενος οὗτοσι κακῶν ὅρδοντος εἰρημάτιος τῆς ἐκτῆς συνέδου.

Ο δὲ ιε' αὐθις τῇς ἐν Σαρδικῇ τὸν ὁδίκων

φησι τις ιδίας ἐκβεβλημένον ἐπισκοπῆς, ἡ ὑπὸ αἱρετικῆς δυναστείας περὶ πλεῖστον τὰ τῆς ὁρᾶς πλεῖστος ποιούμενον δόγματα, ἢ τῷ τὴν Ἰνναρχον εἰκονομένον ὄμολογεν, παρὰ εἰδωλολατρῶν ἴθυσθέντα, ἢ τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης μεταποιεόμενον, ὃπο τῶν κακῶν τὸν πλῆστον τοιστὸν εἰσθέντων, ὡς καθασιωμένον, καὶ εἰς κάλασιν ἀφωρισμένον ἀπελαυνόμενον, ἀλλάν γε μήτην ἀληθείας δικαιούσης ὑπέρχοντα, τὸν δὴ τοιοῦτον ἐν ἔτερῃ διατρίβειν πλέον μή καλύεσθαι, μέχρις ἂν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανήκη, τὸν φόδον διαδράς τοῦ κινδύνου, καὶ τὴν δοκούσαν ἐκ τῆς ἵξορας ἀποτρίψται ὑδρίν· στηλήρων γάρ καὶ ἀπάνθρωπον, τὸν ἀδίκως τῆς εὐτοῦ πολεως ἀπεληγμένον μή πρὸς τῶν συνεπιστόπουν ἱεράρχας καὶ φιλορρόνας ἔστι.

Ο Δὲ τῆς ἵξορας συνόδου κάνων ιγ' τοὺς προφάσσει βαρβαρικῆς ἀρέσου, ἢ φορολόγων ἀπανθρωπίας, ἢ λιμοῦ ἐνάγησης, ἢ ἡσθητοῦ ἀλλῆς αἵτιας πρὸς ἀλλοδαπήν ἀπαραντας ἀπισκόπους, ἢ κληρικούς, καὶ τῆς εἰτεος διαλυθεῖταις, μή ἐπενήκαιν προθυμούμενος, ἀφορίζεσθαι καλεῖσθαι, μέχρις ἂν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπανέλθωσιν, ἢ μετανέσται γεγόνασιν οὐ μήτη, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδεξάμενον τούτους ἐπισκόπον, καὶ εἰστὶ κατέχειν πειρώμενον, ἀφορισμῷ ὑποτίθησιν.

Ο Δὲ καὶ τῆς τετάρτης συνόδου, τοὺς ἀποδημεύνοντας μὲν κοκλήρωνται ἐκκλησιῶν κληρικούς τε καὶ μοναχούς, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἀπισκόπου, προφέσσεις ὡς μήτη παρ' αὐτοῖς διοικησιν ἐγκεχειρισμένους τινά, ταῖς μήτη πετρηδίκοις διχεῖν αὐτοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα κρίνετος, διτοι δὲ καὶ διενυμῆσιν τοὺς πρόδος αὐτοῦ γενομένους, καὶ εἰς βασιλεύουσαν ἢ εἰς ἕτεραν ἀπιδητας πᾶσιν, καὶ ἵπποι πλειστον αὐτοῖς διατρίβοντας, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας τεράσσοντας καὶ θορυβοῦντας κατάστασιν, ἀναρρέποντάς τέ τινας αἴκους τῷ ἡμετημένως βιώναι, καὶ ἀκοντας ἀκοντισθεῖται διορίζεσθαι παρὰ τῆς ἐν τῇ πόλει συνέδου, διτοι τοὺς αἴκους τόπους καταλαβεῖν.

Ο Δὲ τῆς ζυγοῦ συνόδου ἡ καθαρεῖ ὡς μόνον τὸν διπλοτονετος εἰς πόλιν μεταβαίνοντα λεπέδα, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν εἰσιόντα, καὶ ἐν τούτῳ ἀσκητηρίοις αἴκοις; τῶν ἀρχόντων λειτουργοῦντας ἀνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἀπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Δὲ δὲ τῆς τετάρτης συνόδου κληρικούς, φησι τῆς εἰσαούντος ἐκκλησίας μή ἔξειναι εἰς ἀλλῆς πόλεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στέργειν ἐκτίνην, ἐν ἢ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἡγεμόνησαν, ἀπτές τῶν κατ' ἀνάγκην τῆς ἴδιας πατρόθεος ἐπιπετωκέτων· ἀπισκόπος δὲ τὸν ἔτερον δεξιόμενον κληρικὸν, ἀκοντινητος διτοι, ταῖς ἀνδρὶ κληρικὸς εἰς τὴν κατεκλοιστὴν ἐκκλησίαν ἐπιστρέψῃ.

Ο Δὲ ιγ' τῆς ἐν Νεοκαστελλῷ συνόδου τοὺς ἀκτῆς ἡττινούσιν πλέον, πρεσβυτέρους, εἰς ταύτας εἰσέρχεσθαι καὶ προσφέρειν, ἢ τῆς θείας μεταδόνας τινα κοινωνίας, ὥν ἐπετρέπεται, παρόντος τοῦ τῆς πόλεως ἀπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου· ἐν δὲ ἀπώστολον εἴσοι, καὶ εἰς ἀνγήν κληρικὸν μόνον; εἰσελθεῖν αὐτὸν οὐ καλύπτει, καὶ τὸν ἀκιναρμένον τισθείη μεταδόναν, εἰ

A injusie, inquit, a proprio episcopatu ejectus fuerit, vel per haereticam potestiam, quod recte fidei dogmata in pretio habeat, aut incarnationis conuenientiam confiteatur, ab idolorum cultoribus expellatur: vel quod veritatis et justitiae decretia colat, ab iis qui vicino suo maleficere solent, ut execrationi subjectus, et ad poenam segregatus obligatur, cum revera innocens fuerit; in alia civitate versari ne prohibetur, donec periculi metum effugiens ad seam revertatur, et coniunctilem, ab exilio justam apparentem, dilucere possit. Durum enim est et ab omni humanitate alienum, ut qui injusie ab urbe sua expulsus sit, a coepiscopo suo non humaniter et benebole excipiatur.

B Canon autem 18 sextae syn. episcopos vel clericos quā barbaricē incusationis prætextū, vel lubrūnitas eorum qui tributā exigunt, vel famis necessitate, vel ob aliud ejusmodi causam in alienam regionem abeunt, et ubi p̄imūtū causa illa subiicitur fuerit, reverti in animum non inducent, segregari jubet, donec ad ecclesiam, ex qua emigrarunt, revertantur: quin et episcopum quā eos suscepit, et delinere conatur, segregationi subjicit.

Porro canon 23 syn. iv. clericos et monachos, qui ab ecclesiis in quibus ordinati erant, peregrinantur præter proprii episcopi sententiam, nullam sibi ab eo diocesis mandatum habentes (forsitan quod ab episcopo ei administrande minus idonei judicentur, et quandoque ab eodem excommunicati fuerint), et ad urbem imperatoriam vel aliam aliquam abeunt, et ibidem diu conmorantes, turbas excitant, statimque ecclesiasticum perturbant, et quoniamdam domos subvertunt, eos, ut qui negligunt virant, ab eis synodo invitatos expellit de cernit, ut in propria loca revertantur.

C Canon autem 10 vn synodi, non solum sacerdotem depositum, qui ab urbe in urbem transierit, sed et eam etiam qui ad imperialem urbem proficiuntur, et in principium oratoriis sacra peragili, abeque venia episcopi proprii et Constantiopolitani.

D Canon vero 4 syn. iv, Ne licet, inquit, clericis cuiuscunq; ecclesie fuerint, in alterius orbis ecclesiam ordinari, sed ea contenti sint in qua ab intio sacra peragere digni habebantur, exceptis iis qui pro necessitate patriam suam amiserunt. Episcopus autem qui alienum clericum suscepit, excommunicatur, donec clericus ad ecclesiam reli etiam reversus fuerit.

Canon autem 13 syn. Neocas. presbyteris extra quamlibet civitatem ordinatis, in eas ingredi ibidemque offerre, vel sacram congnitionem alieni impetrare non permitit, presente urbis episcopo vel presbitero. Quod si ille absuerint, et solus ad preicationem vocatus fuerit, eum ingredi, et sacramenta alicui impetrare non prohibet, si modo ex

provincia sit quæ urbi subjicitur: presbytero enim alterius provincie sacra celebrare neutiquam permisum est, præter sententiam istius regionis episcopi: similiter nec episcopo alterius parochiæ, sine legitimi episcopi permisso, etiamsi ab urbis istius populo accersatur.

De litteris commendatitiis, dimissoriis, et pacificis, quæ clericis peregrinantibus ab episcopis dantur.

Tricesimus tertius sancti apostoli canon episcopos et reliquos clericos ab extera regione venientes sine litteris commendatitiis nequaquam ad communionem admittere jubet. Quod si easdem auferint, ne tum quidem sine examinatione iisdem communicare: contingit enim aliquando, ut non nulli qui circa fidem errant, quorundam episcoporum, quos perniciosa eorum dogmata lætabant, litteras commendatitiis ad multorum seductionem soriantur: multa enim per surreptionem fieri novimus. Multis enim credentibus magnum constigit infortunium, et non credentibus res bene cessat. Si igitur indubio eos orthodoxos esse ostensum sit, ad communionem admittere jubet; sin minus datis ad viam necessariis, dimittere, ne nobis metipais ignominiae notas inuramus.

De litteris commendatitiis.

Paucis autem dicendum est de litteris quæ ab episcopis dantur iis qui ab urbibus vel regionibus suis peregre abeunt: o quibus alia dicuntur commendatitiae, alia dimissoria, alia autem pacifica.

Ex commendatitiis sunt quæ dantur clericis ad aliam regionem prosectoris, ab episcopis qui eos ordinaverunt, commendantes, sive notum facientes, vel quod gradum sacerdotalem consecuti sunt, vel quod rectam fidem prædicant, vel accusatione aut calunnia adversus eos mota, et perperam objecta, vitam ferentibus inculpatam esse attestantes, eosque innocentes fuisse. Dantur præterea laicis qui excommunicationi subjecti erant, et ad aliam regionem proficiisci opus habent, eos ejusdem episcopo commendantes, ut qui pœnarum vinculis soluti sint.

26 De litteris dimissoriis.

Sunt autem dimissoria, quæ ostendunt, permisum esse episcopo vel clero, ex sententia anti-stititis, sedem mutare, et sacerdotale illuc officium sine oneri impedimento obire.

De litteris pacificis.

Pacificæ autem dicuntur et istæ de quibus modo disseruimus; quia dum clericus ejusmodi litteras ei ad quem proficitur tradit, divinæ charitatis vincula quibus ambo episcopi ad pacem ligantur, neutiquam disrumpentur: neque enim qui alienum clericum suscipit coepiscopum suum contristando scandali auctor evaderet, neque qui eum ab initio ordinavit, ut indigne tractatus id ægre feret. Dicuntur etiam pacifica quæ ad coepiscopos privatim missæ sunt, eo, qui eisdem portat, nihil negotii

A tñis ὑποκειμένης εἰη τῇ πόλει καὶ ὅντος δηλεθή ἐπαρχίᾳ: ἔτερας γάρ πρεσβυτέρων δύκα ἐφείται λειτουργεῖν, παρὰ γνώμην τοῦ ἀγρωπὸν ἐπισκόπου ὁπερά εὐδί ἐπισκόπῳ περιοίκας ἔτερας, τοῦ γνησίου μὴ ἐπιτρέποντος ἐπισκόπου, εἰ καὶ ὅπερ τοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης μετακληθεὶ λαοῦ.

Περὶ τῶν διδομένων τοῖς ἀκοδημαντοῖς κληρικοῖς παρὰ τὸν ἐπισκόπων ἐπιστολῶν συστατικῶν, καὶ εἰρηνικῶν.

Καὶ δὲ λγ τὸν ὄγιαν ἀποστόλων κανὼν τοὺς δέ ἀλλοδαπῆς ἐρχομένους ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς συστατικῶν δινε γραμμάτων παρεγγυδεῖται: μηδὲλως εἰς κοινωνίαν προσίσθαι: εἰ δὲ καὶ τεῦτα ἐπιφέροντο, μηδὲ οὐτως ἀνεξετάστως αὐτοὺς κοινωνεῖν· συμβαλεῖς γάρ οὐδὲ διτε, κατὰ πίστιν τινὰς σφαλλομένους, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἐξαπάτην, συστατικὰς ἐπιστολές ειναὶ ἐπισκόπων λαβεῖν, ἀγνοησάντων ἵσως τὴν ἐγκεκρυμμένην αὐτοὺς παρὰ τὰ δόγματα λόγην πολλὰ γάρ τὰ κατὰ συναρταγήν έσμεν γινόμενα· πολλοὶ γοῦν πιστεύσασι μὲν μεγάλῃ ἀπῆγνησι συμφορᾷ, ἀπίστῃ δὲ φραξαμένοις, λαμπρὰ περιγέγονε σωτηρίᾳ· εἰ δὲν ἀναμφίσθλως δειχθεῖν δρθδόξοις, τῆς κοινωνίας τούτοις μεταβιδόνται: εἰ δὲ οὖν, τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐπιχοργοῦντες ἐκπέμπειν, ἵνα μὴ φειδωλίας γραφὴν δαυτοῖς προστεριψθεῖν.

Περὶ συστατικῶν.

Ὦς ἐν βραχεῖ δὲ ῥήτεον περὶ τῶν διδομένων ἐπιστολῶν πρὸς τῶν ἐπισκόπων τοῖς τῶν οἰκείων ἀκοδημαντοῖς πόλεων ή, χωρὶν, ὃν εἰ μὲν λέγονται συστατικαὶ, εἰ δὲ ἀπολυτικαὶ, αἱ δὲ εἰρηνικαὶ.

Καὶ συστατικαὶ μὲν εἰσὶν αἱ κληρικοὶ διδόμεναι παρὰ τὸν αὐτοὺς χειροτονησάντων ἐπισκόπων, πρὸς ἔτεραν μεθισταμένοις, καὶ συνιστᾶσι, ἢτοι δηλοποεύσασι, ή τὸν περὶ τὴν ἱερωσύνην ἡδιμόνιον τουτων, ή καὶ ώ: τὰ τῆς ὄγιον πρεσβεύσωντι πίστεως, ή κατηγορίας κατ' εὐτῶν κινηθείσης, ή καὶ συκοφαντίας, καὶ τηνδλῶς ἀπελεγχθείσης εἰρήσθαι, τὰ ἀνεπιληπτον τοῖς ἐπιφρομένοις προσμαρτυροῦσαι, ὡς ἀθώοι πεφήνασι· δίδονται δὲ καὶ λαζοὶ: ὑποβληθεῖσιν ἀφορισμῷ, καὶ πρὸς ἀλλοδαπὴν ἀκάρη τούτους δεῖσαν, συνιστᾶσαι τῷ ταῦτης ἐπισκόπῳ, ὡς τοῦ δεσμοῦ τῶν ἐπιτιμῶν ἡδη λέλυται.

Περὶ ἀκολυτικῶν.

Ἀπολυτικαὶ δὲ αἱ δηλοῦσαι κατὰ γνώμην τοῦ ἀρχιερέως ἐφείσθαι τῷ ἐπισκόπῳ ή τῷ κληρικῷ τὴν μετοίκησιν, καὶ συγχωροῦντος, κακεῖ τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀνεμπόδιστας αὐτοὺς μετέντας.

Περὶ εἰρηνικῶν.

Εἰρηνικαὶ δὲ ῥηθεῖσαν μὲν καὶ αὗται, περὶ ὧν δρει διέξιμεν, δει τοιάσδε γραφὲς τοῦ κληρικοῦ διαχομίζοντος πρὸς δὲ ἀπειστιν, οὐκ δὲν εἰ γραγήνει: τὰ συνδέοντα πρὸς εἰρήνην τῆς θείας ἀγάπης δεσμὰ καὶ ἀμφω τοὺς ἐπισκόπους· οὖτε γάρ δὲν ἀλλητιον ταῦτη δεχόμενος κληρικὸν, τὸν συνεπιτικαντον λυπήσας σκανδάλου γενήσεται πρόξενος, οὔτε δὲ τὴν ἀρχὴν τούτου χειροτονήσας, ώς ἀναξιοπαθήσεα δυσχεραντεῖ λέγοντε δὲν εἰρηνικαὶ καὶ αἱ πρὸς τοὺς συνεπισκόπους ιδιᾳ πεμπόμενες, μηδὲν ἔχοντος τοῦ

δειπνομίζονται αἰτιον. Δεῖ οὖν, τὸν ἀποδημεῖν ἔλλομε- νον κληρικὸν, διτάς ἐπιφέρειν ἐπιστολὰς, συστατι- χήν τε καὶ ἀπολυτικήν, ὡς δὲ τῇ μὲν εἰς σύστασιν χρήσηται, τοῦ τε περὶ τὴν ὁρθὴν πίστιν ὅγιοὺς αὐτοῦ γραμμάτως, καὶ τοῦ περὶ τὸν βίον ἀνεπιλή- πτου, ἵτις τὸ τοῦ προσόντος αὐτῷ ἱερατικοῦ βαθμοῦ· τῇ δὲ, εἰς τὸ ἀνεμποδίστως καὶ ἐφ' ἑτέρας ἐκκλη- σίας ἕξιναι ἱερουργεῖν, ἢ καὶ τῷ κλήρῳ ταῦτης συγκαταλεγῆναι.

Οὐ δέ γε ἵβει δὲ καὶ ιγ' τῶν αὐτῶν ἀγίων ἀπο- επιδωλῶν, διὸ θίος ἐπίσκοπος; χειροτονήσαις οὐκ ἔξιοι κληρικὸν, τούτῳ λοις δὲ αἰτίας τινάς ὑπερτιθέμε- νος, μέχρις δὲ διαλυθῶσι, μηδαμῶς ἐπέρωπ προσιένεται διὰ ταῦτα τὸν κληρικὸν ἐπισκόπῳ καλεύσουσιν· οὐ μήν οὐδὲ ἔκεινῷ τὸν ἀλλότριον ἐφίστει κληρικὸν ὑπο- δέχεσθαι, συστατικῶν δινευ γραμμάτων τοῦ παρ' ὃ ἐνητάχετο ἐπισκόπου· τούς δὲ παρὰ ταῦτα πρέδαι τολμήσαντας, τῇ μιᾷ τοῦ ἀφορισμοῦ καταδίκῃ καὶ ἀμφοτέρους ὑπάγεσθαι, τὸν τὸν κληρικὸν, φημι, καὶ τὸν προσδεξάμενον ἐπίσκοπον· εἰ δὲ καγειροτονη- μένος μὲν εἴη δὲν προσεδέξαι κληρικὸν ἐπίσκοπος, ἀφωρισμένος δὲ ἐπὶ τινι πεισματεῖ, αὐτῷ μὲν ἐπιτείνεσθαι τὸν ἀφορισμόν, τὸν γε μήν προσδεξά- μενον ἐπίσκοπου ἀφορίζεσθαι.

Οὐ δέ οὐ πρὸς δὲ καὶ δι' ιε' τῆς ἀειτουργίας ἀπέλργουσι τὸν ἀπὸ παροικίας εἰς ἑτέραν παροικὴν μεταβανόντα κληρικὸν, γνώμης δινευ τοῦ καχειρο- τονηκότος αὐτὸν ἐπισκόπου, καὶ μάλιστα, εἰ καλού- μενος πρὸς αὐτοῦ οὐκ ἐπάνειστο κοινωνεῖν μάντος τοῖς ἑκεῖ ὡς γε δὴ λατεκόν, οὐ κωλύουσιν· δὲ προσ- δεξάμενος αὐτὸν ἐπίσκοπος, εἰ τὰ κατ' αὐτὸν μή ἀγνοήσας τῷ οἰκείῳ κλήρῳ συναρθεμήσει, καὶ ἀδεῶς ἐνεργεῖν ἐπιτρέψειν, ἀπολυτικῆς δινευ γρα- φῆς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἀφορισμῷ ὑποβαλλέσθω, φησίν, ὡς ἀταξίας καὶ ἀκαταστασίας διδάσκαλος· εἰ δὲ καὶ ἐπὶ μείζονα βαθμὸν τούτον καχειροτόνηκεν, δικυρον εἴναι τὴν ποιεύτην καχειροτονίαν· διστε εἰ μή ἀπολυτικὴν ἐπιφέροιτο γραφὴν ὁ κληρικὸς, ἱερουρ- γεῖν τούτῳ τὸν ἀλλοδαπὸν οὐκ ἐφείται.

Τὰ αὐτὰ καὶ δι' ιε' τῆς αἱ συνέδου διέξειστον, δὲ δὲ καὶ δι' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ γ'. Πλὴν ἐπὶ πολὺ ἐπιμένον- τα τῇ ἀπειθείᾳ τὸν κληρικὸν τελέως καθαιρεῖσθαις προστάττει, καὶ ἐλπίδα μηκέτι ἔχειν ἀποκαταστά- σεως.

Ἄλλα καὶ δι' ιε' τῆς δ' φυνόδου, καὶ δι' τῆς ἐν Ἀν- τιοχείᾳ ἐν ἔνοντος κληρικούς καὶ ἀγνώστους καλεύ- ουσι μή λειτουργεῖν συστατικῶν δινευ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου οὐ.

Οὐ δὲ τῆς Ἐκτῆς ιε' μηδὲ ὑπάγει τῇ καταδίκῃ τῆς καθαιρέσεως τὸν ἐπισκόπῳ τε προσελθόντα, καὶ αὐτὸν τὸν προσδεξάμενον συστατικῶν δινευ καὶ ἀπο- λυτικῶν γραμμάτων, ὡς καταισχύνοντας, δον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, τὸν πρὸ οὐ τὴν καχειροτονίαν ἐδέξαντο.

Ἄλλοι δὲ μαζὶ τῇ; ἐν Λαοδικείᾳ, ἵτις δὲ καὶ δι' μηδὲ, κληρικὸν ἡ ἱερατικὸν δῶλας ὄδεύειν οὐκ οἰσται δεῖν διγάστησεως τοῦ ίδιου ἐπισκόπου, ἢ κανονι- κῶν τούτου ἐπιστολῶν.

Οὐ δέ προτέρης δι' Κανθαρίνη μετά ἀπολυτικῆς;

A habente. Clericus igitur, cui peregrine proficiunt in animo est, duas epistolas, commendatitiam et dimissoriam ferro debet; ut altera quidem ad commendationem suam utatur, quod circa fidem recte sentiat, et quoad vivendi rationem inculpatus sit; altera autem, ut sine omni impedimento in alia ecclesia ei sacra peragere liceat, vel in ejus clericum ascribi.

Canones autem sanctorum apostolorum 12 et 13 clericum quem proprius episcopus ordinare non vult, differens forte ordinationem propter causas aliquas, donec eadem solutae fuerint, nequaquam propterea ad alium episcopum accedere jubent. Quin imo neque illi alienum clericum suscipere B permitunt, sine litteris dimissoriis episcopi a quo examinabatur. Qui autem praeter huc facere ausi fuerint, utrique eidem segregationis p̄sonas subjiciantur, clericus nimurum et episcopus qui eum suscepit. Quod si clericus quem suscepit episcopus, ordinatus fuerit, et ob crimen aliquod excomunicatus, ei quidem intendatur excommunicationis, et episcopus qui eum suscepit segregetur.

Quin et 15 necnon 16 canon clericum qui praeter sententiam episcopi qui eum ordinavit ab una parochia ad aliam transit, a ministerio arcet, et præcipue si ab eo vocatus non redierit: communicare autem cum iis qui ibidem sunt more laici non prohibent. Episcopus vero qui eum recipit, si, non ignoratis iis quae contra illum decreta sunt, eundem clero suo connumeraverit, et impune sacra peragere permiserit absque litteris proprii episcopi, segregationi, inquit, subjiciatur, ut confusionis et seditionis magister. Sin autem eum ad maiorem gradum ordinaverit, ejusmodi ordinatio irrita habeatur, adeo ut, nisi clericus litteras dimissorias afferat, ei in aliena regione sacra peragore minime liceat.

Eadem etiam can. 16 i syn. disserit; utique et can. 3 synodi Antiochenæ. Verum qui diutius in insolentia persistiterit, omnino deponi jubet, nulla amplius spe restitutionis relicta.

D Quin et 13 iv syn. can. et Antiochenæ 7 præcipiunt, ut clerici peregrini et ignoti sine episcopi sui commendatitii neutiquam sacra peragant.

Canon autem 17 vi synodi una depositionis p̄sona afficit, tum eum qui, ad episcopum sine commendatitii et dimissoriis litteris accesserit, tum qui eum 27 suscepit episcopum; utpote eum a quo ordinatio data erat, quantum in ipsis est, de- decore afficienes.

Verum nec Laodicensis syn. 41 neque 47 can. clericu vel sacra, sine episcopi sui jussu, vel canonice ejusdem epistolis, iller omnino facere li- cere existimat.

Porro canon 106 syn. Carthagin. statuit, ut epi-

scopi cum litteris dimissorilis metropolitani in eo-
mittatum, ubi scilicet comes est sive imperator,
proficiuntur.

Eiusdem etiam syn. can. 59 præcipit, ut nullus
episcopus siue dimissorilis naviget.

Canon autem 8 syn. Antioch. epistolas canonica-
cas, sive commendatitias et dimissorias, solis epi-
scopis dare permittit, quibus etiam ordinationum
peractio assignatur: non autem primis sacerdoti-
bus, quod illis ordinare non sit permisum. Chro-
episcopis vero, ut ab omni reprehensione alieni
sunt, pacificas ad finitimos episcopos mittere in-
dultum est; quia eos alii quoque privilegiis
canones donarunt.

Canon insuper 11 syn. iv. Pauperibus, inquit,
qui ad Ecclesiam veniunt, et auxilio indigent, dari
debent epistolæ pacificæ, non autem commendatitiae;
eas enim solis personis quæ suspecte sunt, dari
oportet, ut pote quæ suspicionem nojam faciant.
Eius autem qui in aliena regione sacra peragere
voluerint, una cujus lis commendatitias afferre
oportet.

Can. autem 5 ejusdem iv syn. et 16 syn. Sard.
de episcopis vel clericis qui ab una civitate in
aliam transeunt, alter canones sanctorum aposto-
lorum hac de re editos obtinere decernit, alter
autem de lis qui ad Thessalonicanam abeunt, et ibi-
dem diutius comminorantur, ea quæ de lis decreta
sunt, servari jubet.

Canon autem 15 i syn. episcopum vel presby-
terium vel diaconum ab una civitate in aliam, licet
in eadem provincia fuerit, transire prohibet. In
episcopij enim sedis mutationem reprehendit, uti
superius dictum, in aliis autem transitionem ab
ecclesia vel monasterio in quibus, ut ministrarent,
ordinati erant: etenim neque isti eo tempore ordi-
nationes absolute acceperunt, juxta 6 can. iv synodi,
sed in hac ecclesia, vel in illo monasterio.
Quare hujusmodi transitionem irritam reddit.

Canon autem 15 syn. Sardic., Si quis, inquit,
ex alia parochia ministrum suscipiens sine proprii
episcopi consensu in aliquo cleri sui gradu eum
constituit, constitutio ejusmodi irrita et infirma
habeatur.

Canon autem 93 syn. Carthag., Quicunque, in-
quit, in ecclesia, si vel semel tegerit, manuum im-
positionem ad id munus acceperit, ad aliam ec-
clesiam, ut clericis in ea fiat, ne transeat. Soli
autem episcopo Carthaginensi concessum est, alia-
rum provinciarum clericos clero sun adnumerare,
idque sive litteris dimissoriis eorum qui eos or-
dinaverunt. Et hoc clarius sciens ex canone 55 huius
synodi, qui licentiam episcopo Carthag. superioris
datam ratam facit, ita ut cum potentia accipiat ex
unaquaque ecclæsia clericos quos velit, et in suam
ecclæsiam ordinet; verum propter fratrum amorem
supponit eum hoc facere cum cognitione epis-
coporum quibus subsunt. Reliquis autem metropo-

A γραφῆς τοῦ μητροπολίτου ἀπίσται Θεοπίζεις τοὺς
ἐπισκόπους εἰς τὸ κομητάτον, ἤγουν ἐνθα δέστη δ
κέμης, ήτοι δ βασιλεὺς.

Ο δὲ νόος οὐδὲ πλεῖν κελεύει ἀνευ ταύτης τῶν
ἐπισκόπων τιγά,

Ο δὲ τῆς Ἀντιοχείᾳς η̄ κανονικὰς ἐπιστολὰς.
ήτοι συστατικὰς καὶ ἀπολυτικὰς ἐπισκόπως μόνοις
ἔφεσται διδόναι, οἷς καὶ ή τῶν χειροτονιῶν ἀφώρε-
σται τελεῖ· οὐ μὴν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν λερέων,
διὰ τὸ μὴ ἔξειναι καὶ τούτοις χειροτανεῖν τοῖς δὲ γε
χωρεπισκόποις, ἢν ἀνεκλήγητοι ὡσιν, εἰρηνικὰς
πέμπειν ἔφεσται, τοῖς δύοροις τῶν ἐπισκόπων ἐπει
καὶ !ἄλλοις προνομίαις τούτοις οἱ κανόνες ἰδωρή-
σαντο.

Ο δὲ τῆς τετάρτης συνόδου ια', Τοῖς πρεσβερχο-
μένοις τῇ Ἐκκλησίᾳ, φησι, πένησι, καὶ βοηθείας
προσθεομένοις, εἰρηνικὰς ἐπιστολὰς δίδοσθαι δεῖ,
ἄλλα μὴ συστατικάς· ταύτας γάρ τοῖς οὖσιν ἐν
ὑπολήψιςι μόνῃ προσώποις προστήκει διδόσθαι, ως
τὴν αὐτῶν συνιστώσας ὑπόληψιν τοὺς δὲ λερουρ-
γεῖν βιουλομένους κάν τη̄ ἀλλοδαπῇ σὺν ταύταις καὶ
συστατικάς δεῖ κομίζεσθαι.

Ο δὲ ε' τῆς αὐτῆς τετάρτης συνόδου, καὶ δ τῆς
ἐν Σαρδικῇ ις' περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ πόλεως
εἰς πόλιν ἐπισκόπων η̄ κληρικῶν, δ μὲν τοὺς περὶ^C
τούτων τεθέντας τῶν ἀγίων ἀποστολῶν κανόνας
Θεοπίζεις χρετεῖν δὲ περὶ τῶν εἰς Θεσσαλονίκην
ἀπόιντων, κακεὶ διατριβόντων ἀπίπολιν, τὰ περὶ^C
αὐτῶν ὠρισμένα τηρεῖσθαι προστάτεει.

Ο δὲ τῆς πρώτης ιε' ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν με-
ταβαίνειν καλύπτει τὸν ἐπισκόπον, η̄ πρεσβύτερον, δ
διάκονον, τῆς αὐτῆς οὖσαν καὶ ταύτην δηλαδὴ ἐπαρ-
χίας τοῦ μὲν γάρ τη̄ τῆς καθέδρας αἰτιᾶται με-
ταθεσιν, ως καὶ ἀνωτέρω μοι εἰρηται, τῶν δὲ, τὸ
μεταπίπτειν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας η̄ τῆς μονῆς, ἐν
αἷς ὑπηρετεῖν ἀγιειροτονήθησαν καὶ γάρ οὐδὲ οὔτε
ἀπολελυμένως τῷ τότε τὰς χειροτονίας ἀδέχοντο
κατὰ τὸν ζ' κανόνα τῆς τετάρτης συνόδου, ἀλλ' ἐν
τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ, η̄ τῷ δεῖνι μοναστηρίῳ διδ καὶ
ἀκυροὶ τὴν τοιάνδε μετάβασιν.

Ο δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ια', Εἴ τις, φησιν, έξ ἑτέρας
παροικίας ὑπῆρχετη δεξάμενος χωρὶς τῆς ταῦ ιδίου
ἐπισκόπου συγκαταθέσεως, ἐν τινὶ βαθμῷ τοῦ οἰκείου
κλήρου ἀγκαταστήσειν, δικυρος; Εστω καὶ ἀδίβασις
δη τοιάντη κατάστασις.

Ο δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιζ', "Οστις δηποτε ἐν
ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ ἀπαξ ἀνέγνω, φησι, χειροθεσίαν
εἰς τοῦτο δεξάμενος, εἰ; ἑτέρων πρὸς κλήρωσιν μὴ
μεταβαινότα. Μόνῳ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ Καρθαγένης
δίδοται, τῷ οἰκείῳ κλήρῳ συγκαταλέγειν κληρικούς
ἑτέρων ἁγορῶν, καὶ χωρὶς ἀπολυτικῆς γραφῆς τῶν
χειροτονησάντων αὐτούς· καὶ τοῦτο εἰσὶ σαφῶς ίε
τοῦ νε' ταύτης κανόνος, δε ἐπικυρῶν δειχνυται τὴν
ἔκκλησιν διδομένην δίδειν τῷ Καρχηδόνος ἐπισκόπῳ,
ώστε μετ' ἴσουσις λαμβάνειν ἀφ' ἐκκατῆ-
σιας οὓς βιολέται κληρικούς, καὶ ἐν τῇ ιδίᾳ χειρο-
τονεῖν ἐκκλησίᾳ· διὰ δὲ τὸ φιλάδελφον ὑποτιθεται
μετ' εἰδήσεως τοῦτο ποιεῖν τῶν ἔχοντων αὐτοὺς
ἐπισκόπων· τοῖς δὲ λοιποῖς μητροπολίταις, κληρο-

καν ἀλλότριον οὐκ ἔριγαι δέχεσθαι, καὶ χειροτονεῖν αὐτὸν πρεσβύτερον ἢ διάκονον, εἰ μήπου τις χρήσιμος; εἰς προστασίαν εὑρεθεῖη λαοῦ· τούτον γάρ δέδοται καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ μητροπολίτῃ μεταπέμψασθαι, εἴγε βουληθεῖν ἐμφόρεοι, καὶ ἐπισκοπικῷ τεμησοι ἀξιώματι· τούτο δὲ, φησι, συγχειώρηται τῷ μὴ τοσοῦτον ἀναγκαῖαν εἶναι τὴν τῶν λεπέων καὶ Σιεκίνων χειροτονίαν, δεον τὴν τῶν ἐπισκόπων, καὶ τῷ σταύρῳ εὐθίσκεσθαι τοὺς δυναμένους ἕργα καὶ λόγους ἐπαυτῶν πρὸς τὰ κράτιστα τοῖς λαοῖς διδηγεῖν· τὸν δὲ μὴ δεχόμενον κληρικὸν τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιώματον ἀναγκάζειν οὐ θέμις· οὐδέμιον γάρ εἴρηται ἄκοντά τῶν καὶ βίᾳ εἰς τὴν τοιάδε προσέδριαν ἀνάγειν. Ἐμποτεμήθη δὲ καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, λαμβάνειν θεονδήποτε τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ ἐκκλησιῶν οὓς βούλεται κληρικούς, καὶ τοὺς οἰκεῖοις πατριαριθμοῖν· οὐ μήτε ἀλλὰ καὶ τῷ Βουλγαρίᾳ, καὶ τῷ Κύπρῳ, διὰ τὴν ρ' Ιουστικάνειον Νεαράν, ήν καὶ ξῆται ἐν τῷ ια' κεφαλαίῳ τοῦ Εὐστούχου. Ἐδόθη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς τῶν κληρικῶν ὥστε τῶς μεταβέσεις; τοιέντες;

Νέκροι πολιτειῶν.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκεῖας καταληπτάνειν ἔκκλησίας, καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας περιγένεσθαι, ἀπεγορεύομεν· εἰ δὲ ἀνάγκη εἰς ἄπατεῖ τοῦτο ποιῆσαι, μὴ ἄλλως ἢ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριστάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου, ἢ κατὰ βασιλικὴν δῆμου κέλευσιν τοῦτο ποιεῖσθαιν· Ἀλλὰ μηδὲ εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πολέων ἄλλως ἢ εὐτως ἐπικεκριμένωσαν. Ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπισκόπος οἰοσδήποτε ἀκοδημήσεις, μή πλέον ἄνδεις ἐνιστοῦν τὴν Ιδιαν καταλιμπάνετον ἔκκλησίαν. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους, τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδα πολιν, ὡς εἰρηνεῖ, παραγινομένους, καὶ οἰκεῖοτες διοικήσεως ὅσι, πρὸ πάντων ἀπέδει δὲ πρὸς τὸν μακαριστάτον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ τὸν πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσίναι γαληνότητα. Τοῖς δὲ περὶ ταῦτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν ἀποδημοῦσιν, ἢ θπέρ τὸν ὠρισμένον τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἔξω τῆς Ιδιας ἔκκλησίας ποιοῦσι, καλεύομεν πρῶτον μὲν μή χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς Ιδιας ἔκκλησίας δακτάνας, ἐπειτα ὑποκιμνήσκεσθαι αὐτοὺς διὰ τραμμάτων τῶν ἀρχιερέων, ὅφ' οὐδὲ τελοῦσιν, ὡστε ἐπανελθεῖν εἰς τὰς Ιδιας ἔκκλησίας ὑπερειθμένους δὲ τὴν ὑποστροφὴν, κατὰ ταύτης λεποῦς καλεῖσθαι καὶ αὐτίς κανθάνεις· καὶ εἰ μή ἐντὸς τοῦ θρησκέου χρόνος ὑποστρέψουσιν εἰς τὰς Ιδιας ἔκκλησίας, αὐτοῖς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἑκατοντάσθαι, γνώμη καὶ χρήσις καὶ δοκιμασίη τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως· ἐπέρου; δ' ἀντί αὐτῶν καλλίστας χειροτονεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ παρόντος νόμου δύναμιν· ταῦτα δὲ καὶ μοναχῶν, κελαύομεν χρεῖσθαι· τοὺς δὲ παραβαίνοντας ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου σχῆματος.

Ἄλλα καὶ διμφα ταῦτα δρῶμεν τενῦν ἀθετούμενα· οὗτος γάρ οἱ ἀρχιερεῖς διὰ τραμμάτων τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπιδημούσιν, ἀλλ' αὐθέρνεται παραγινομένοι, καὶ ταῖς τούλαις ταῦτα προσιόντες, μηγύματι τὴν εφετίραν ελευσιν τῷ

A litis clericum alienum suscipere, eumque presbyterorum vel diaconum ordinare non concedit, nisi quis ad populi praefecturam utilis inveniatur; bunc enim ad alienum metropolitam mittere, si utriusque consenserint, et episcopali dignitate ornare licet. Id autem, inquit, concessum est, quod sacerdotum et diaconorum ordinatio non adeo necessaria sit, ut episcoporum; et quod rarius inveniantur, qui possint verbo et sermone per se populum ad optimam perducere. Clericum autem qui episcopalem dignitatem accipere recusat, cogere non licet. Numquam enim cognitum est, quemquam invitum et vi ad talam praefecturam evectum esse. Quin et concessum erat throno Constantinopolitano clericos ecclesiarum sibi subjectarum, quos vellet, accipere et suis adnumerare: utique et antistitiū Bulgariae et Cyprī, per Novellam Justiniani 130 quam etiam quare in cap. 11 littera E. Imperatori insuper datum erat clericorum similiter permutationem facere.

Leyes civiles.

Amantissimos Dei episcopos proprias ecclesias relinqueret, et in alias provincias abiire velamus: si vero necessitas aliqua id exigerit, non aliter quam cum litteris beatissimi ipsorum patriarchae aut metropolitani, aut principis mandato id faciant.

Porro nec ad urbem regiam aliter quam ea conditione accedant; quin et si hoc modo episcopus qualisunque excesserit, ne amplius uno anno ecclesiam suam relinquat. Episcopos vero qui in regiam urbem (ita ut dictum est) venerint, ex qua cuncte fuerint dioecesi, ante omnia abiire jubemus ad beatissimum Constantinopoleos archiepiscopum et patriarcham, atque ita ad nostram venire seruitatem. Quicunque autem contra constitutionem hanc nostram excaserint, aut supra definitum anni spatium, tempus aliquod extra propriam ecclesiam egerint, primum quidem ipsis ab economis ejus ecclesiae sumptus non administrari jubemus, deinde significari ipsis per litteras antistitium quibus subsunt, ut ad proprias ecclesias redeant. Quid si redditum differant, iuxta divinos canones iterum vocentur, et si intra definitum tempus ad ecclesias suas non reversi fuerint, ipse quidem sententia, judicio, et probatione proprii archiepiscopi ab episcopatu expellantur, aliquo meliori in ipsorum locum vi legis presentis ordinentur. Hæc in clericis, cuiuscunq; ministerio fuerint, necnon monachos obtuleris jubemus: eosque qui transgressi fuerint, sua dignitate excidere.

Verum ambo hæc decreta hodie neglecta videamus. Non enim antistites per litteras patriarchae ad regiam urbium proficiuntur, sed impetuoso ad portas ejus pervenientes, indicio adyentum suum patriarchæ notum faciunt, et sic sine periculo ad

magnam urbem ascendunt. Quin et ibidem diutius commorantes, non pauca mala concinnant. Idque licet præclarus imperator Manuel paulo ante statuerit, antistites in magna civitate non majori tempore versari debere, quam quod leges pietatem amantes et divini canones definierunt, et, si nullum fuerit legitimum impedimentum, vel invitatos ex urbe expelli; eorumque ad civitatem peregrinationem, juxta consuetudinem olim canonico et legitime obtinentem, fieri.

Porro decernimus, clericos qui alii provincie subjiciuntur, et præter episcopi sui sententiam ad aliam provinciam transeunt, neutquam vel in ecclesiam **29** conserbi, vel ordinationem accipere; ex eo enim quod hæc non observata fuerint, plurimæ ecclesiæ magna confusione et errore implete sunt. Si quis autem deprehensus fuerit hanc constitutionem improbans, si provincia sua relicta in aliam ecclesiam ascripius fuerit, nullum ordinantis gradum adeptus, ab ecclesia extera abactus ad proprium episcopum vel invitatus redeat. Quod si ordinationem accepterit, in triennium a ministerio arceatur, et secundum judicium episcopi sui veniam consequatur.

CAP. X. *De litteris dimissoriis.*

De litteris dimissoriis, quæ dantur clericis peregre proficiscentibus ab antistitibus, satis in capitulo immediate præcedenti, de peregrinatione, dictum est.

CAP. XI. *De episcopis qui ecclesiæ ad se minime pertinentes rapiunt.*

Quin et de episcopis qui ecclesiæ ad se non pertinentes rapiunt, in eodem capite de episcoporum peregrinatione, nonnulla interspersa invenies; et repotere est extra præsens negotium.

Dicit autem can. 53 syn. Carthag., Sunt nonnulli qui cum propriis populis conspirant, auresque eorum titillant, sive adulantur, et aliorum ecclesiæ surripiunt. Eas autem per potestatem antistitum, qui primas obtinent, patriarcharum scilicet vel metropolitarum, ab iis a quibus detinentur auferre D oportet. Aures autem titillare, ab Apostolo desumptum est, et denotat, verbis fallacibus aures aliquorum demulcere, per metaphoram ab animalibus sumptiam; ea enim hominum manibus conficta, titillata, et contrectata, mansuescunt et tractabilia flunt.

Quære etiam ejusdem can. 50 in cap. 24 litteræ X.

CAP. XII. *De iis qui bona aliena furtim surripiunt.*

Sanctus Gregorius Thaumaturgus, in 3 canonе, eum qui prædatatur, et plura concupiscit, nec non qui aliena propter turpe lucrum attingit, ab Ecclesia Dei abdicandum esse ejiciendumque statuit;

A πατριάρχη δηλοῦται, καὶ εὖτας ἀκινθύνων; τῆς μεγάλης ἐπιβανούσι πόλεως· καὶ ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἐν αὐτῇ διατρέbowtes οὐδεμίαν ὑφίστανται κάκωσιν· καίτοι γε καὶ τοῦ ἀνδρίου βασιλέως Μανουὴλ πρὸ διάγου θεοπίσαντος μή πλεονα τοῦ παρὰ τῶν φιλευσεῶν νόμων καὶ τῶν θείων κανόνων ὁρισθέντος καὶ πορθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων, μή τινος δυτος ἀπαραιτήτου ἀμποδισμοῦ, ή καὶ ἔκοντας τῆς πόλεως ἐκβάλλεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς ταύτην τούτων ἐπιθῆμαν, κατὰ τὴν ἐκ παλαιῶν κανονικῶν καὶ νομίμων; κρατήσασαν συνήθειαν γίνεσθαι.

Θεοπίσομεν καὶ τοὺς κληρικοὺς, τοὺς ἐπέρρη τεταγμένους, μηδαμός παρὰ γνώμην τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου εἰς ἐπέρρην ἐνορίαν μεταπίποντας, ή ἐν ἐκκλησίᾳ καταλέγονται, ή χειροτονίαν δέχεται· ἐκ γάρ τοῦ μή τὰ τοιαῦτα παρατηρεῖνται, πολλῆς ἀταξίας καὶ πλάνης πολλαὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐπεληρώθησαν· εἰ δὲ τις φωραδεῖ τὴν παρούσαν διάταξιν ἀθετῶν, εἰ μὲν τὴν οἰκείαν ἐνορίαν ἀπολιπεῖν ἐν ἐπέρρη καταλεγῆ ἐκκλησίᾳ, μηδένες βαθμὸν χειροτονίας προσλαβών, τῆς ὑπερορίου ἐκκλησίας ἀλινόμενος, ἐπικαναστρεψθεὶς καὶ ἀκαν πρὸς τὸν οἰκείον ἐπισκόπον· εἰ δὲ καὶ χειροτονίαν προσεληφθεῖν, οὗτος μὲν ἐπὶ τριετίαν τῆς λειτουργίας ἀργεῖται· ἐπὶ δὲ τῇ χρίσει τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ή ἐπ' αὐτῷ συγγένη καταλιμπανέσθω.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. Περὶ ἀπολιτικῶν γραμμάτων.

Περὶ τῶν διδομένων παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἀπολιτικῶν γραμμάτων τοῖς ἀποδημοῦσι τῶν κληρικῶν ικανῶς ἐν τῷ προσεχῶς ἐπειθέντι περὶ ἀποδημίας διειληπταὶ κεφαλαῖψ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ τῶν ἀρχαῖστων ἀποκόπων τὰς μὴ ἀνηκούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας.

Οὐ μή ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πεποιημένων ἐπισκόπων ἀρπαγμα τὰς μηδοτοιούς διαφερούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας, ἐν τῷ αὐτῷ τῷ περὶ ἀποδημίας φημὶ ἐγκατέσπαρται κεφαλαῖψ, καὶ πατιλλογεῖν ἔξω λόγου καθέστηκε.

Ἄγει δὲ καὶ δι νῦν κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνθέου· Εἰσὶ τινες τοῖς οἰκείοις θαρροῦντες πλήθει, κυήθους· τὰς αὐτῶν ἀκοὰς, ήτοι κολακεύοντες, καὶ ἐπέρρην ἐκκλησίας ἀρπάζοντες· ἀλλὰ ταῦτα χρή μιτ' ἔξουσιας τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἀρχιερέων, πατριαρχῶν, ή μητροπολιτῶν, ἐξ αὐτῶν ἀφελεῖσθαι τοὺς ἔχοντας· τὸ δὲ κυήθειν τὰς ἀκοὰς, ἐκ τοῦ Ἀποστόλου εἰληπταὶ· δηλοὶ δὲ, τὸ λόγος ἀπατηλοῖς τὰς ἀκοὰς τινων ἡδύνειν, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀλλγενῶν ζώων· ταῦτα γάρ κατεψύμενα, καὶ κηνοθέμενα, καὶ γεργαλιζόμενα χειρον ἀνθρώπων, ἐμπούνται καὶ χειροβόη γίνονται.

Ζήνεται καὶ ἐν τῷ κδ̄ κεφ. τοῦ Χ στοιχείου κανόνια ταύτης·

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ τῶν ἀρχαῖστων ἀποτρεπτῶν τὰς ἀλλότρια.

Οἱ ἄγιοι Γρηγόριος, ὁ Θουματουργὸς, ἐν τῷ γ κανόνι, τῶν ἀποτελούσα τα καὶ πλεονεκτούντα, καὶ τῶν ἀλλοτρίων αἰτιχροῦ κέρδους χάριν ἐφαπτόμενον, ἐκκήρυκτον καὶ ἀπέβλητον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας;

καθοιτησιν, οἷς καὶ τοῖς; δι' αἰτίας ἀπόκους τῆς πατρικῆς οὐσίας ἐκβιλλομένους καὶ ἀποκηρυσσομένους υἱούς· τὸ δὲ τολμῆσαι τινας, φραγίν, ἐν οιμωγῇ τοσαύτῃ καὶ θρήνοις τοσούτοις, τῶν βαρδάρων τὰ πάντα ληγομένων, τὸν ἐπ' ἀλεθρῷ πάντων ἐπιόντα καιρὸν, κέρδους εἶναι νομίσαις καιρὸν, ἀνθρώπων διτεῖν ἀσεῶν καὶ θεοστυγῶν, καὶ μηδεὶλαν ἀποτάξαις καταλειπτῶν ὑπερβολὴν· διὸν ἔδοξε τοὺς τιούτους ἐπαντας; ἐκκηρύξαι, μῆποτε ἵφ' δλον Καθὴ τὸν λαὸν ἡ δργή, καὶ ἐπ' αὐτοὺς πράτους τοὺς προστῶτας, τῷ μή σπουδῇ τούτους; ἐπιζητήσαι καὶ διορθώσασαι· οἱ γάρ ἐφίμενοι τὰ τῶν αἰχμαλώτων κερδάνειν, δργήν καὶ ἐκυτοῖς καὶ πάντι ἐπισωρεύουσι τῷ λαῷ· ἐξίριων δὲ ταυτὴν τὴν πλεονεξίαν, πολλῷ κείρονται καὶ τῆς τοῦ Ἀχεροῦ εἶναι κατασκευάζει· καὶ γάρ οὗτος, φραγίν, ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος μόνος; καὶ ίδια λαβὼν, ἐπὶ πάντα τὸν Ἱεράτη τὴν δργήν ήγαγε τοῦ Θεοῦ· ταύτη τοι, καὶ οὐκ ἐκείνος μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες καταλευσθέντες ἀπέθανον· οἱ γάρ ἐκ προνομῆς καὶ οὗτοι κάχεινος θρεπτοῦνται, ἀλλ' ἐκείνος μὲν τὰ τῶν πολεμίων, οὗτοι δὲ τὰ τῶν ἀδελφῶν· οὗτοι χαλεπωτέρα ἡ τούτων περινομία, ἡ περὶ ἡ ἐκείνου· λανθάνει δὲ τις ἐκυτὸν ἀπετῶν, ὃς δῆρα ἐργάζεται λέγων πέριτύχος, καὶ μή τινος ἀγυπτίου μένουν ἀνέλιπτο, τὸν κεκτημένον ἔσως ἡγυανήκως· οὐδὲ γάρ ἐξεστι καὶ οὗτος; εὑρόντες κερδάναι καὶ οἰκειωσασθαι τὸ διλέπτριον, ἀλλὰ περιφυλάξαι τῷ κεκτημένῳ· οἱ γάρ οἱ παλαιδίς καλεύεται νόμος, διτεῖς· Ἄν δὲ δελφός οὖν ἡ δικαιοδόσης τὸ δικαιοδόσης τὸ διόν, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ εἰρήνης, οὐ καθέξεις, ἀλλ' ἐπαναστάσεις τῷ ἀποδεσμοῖ, ποτῷ μᾶλλον τοῦ φεύγοντος ἀδελφοῦ, ἡ τοῦ γεγονότος αἰχμαλώτου δέον περιφυλάξαι τὰ ἄγαντα πράγματα, καὶ ἀποδούναι οἱ δυσπερχόντες; Πολλῆς μὲν τ' ἀν εἴη καὶ τούτο ἀνοίας, τὸ μεταποιεῖσθαι τῶν ἀλλοτρίων ἀντὶ τῶν ίδιων τῶν ἀπολομένων, καὶ οἰσθαι μηδὲν εἶναι δεινὸν, καὶ τοι μηδὲν εἰς κακίας λόγον τῶν εἰρημένων ἀπολειπόμενον· διπέρ γάρ αὐτοῖς γεγόνασιν οἱ πολέμοι, τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς οὖσι γενέσθαι σπουδάζουσιν· Ἀπῆγεται δέ τις ἡμῖν, ὡς καὶ τινας τῶν πολεμίων τὰς χειρας διαφυγόντας, βίᾳ τινὲς κατέχουσιν ἀπιστοι πάντως διτεῖς· καὶ ἀπειθεῖς, καὶ Θεὸν διώξας μή ἐπεγνωκότες πέμψατε τινας εἰς τὴν χώραν ἐρευνῆσαι τὰ περὶ τούτου, μή σκηπτοι κατενεχθῶσιν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

'Ἐν τῷ εὖ δὲ κανόνι δὲ αὐτὸς μέγας Γρηγόριος τοὺς ἀλλοτρίους; οὓς διπέντας τολμήσαντας, εἰ μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθεῖσεν, οὐδὲ τῆς ἀρχόσεως ἀξιοῖ· διατεῖς δὲ διμολογήσαντας ἰκοντι, καὶ περὶ ἀφελούντο ἀποτίσαντας, ὑποπίττειν κελεύει, καὶ τοῖς κατηγουμένοις συνεζέρχεσθαι.

Νόμοι.

'Ο οὖς νόμος τὸν ἀπὸ ἐμπορησμοῦ ἀρπάζοντα, η νευαγίου, η καταπεσούσῃς οἰτίας, εἰσὼ μὲν ἐνικαυτοῦ, εἰς τὸ τετραπλοῦν ἀποδούναι καταδικάζει, μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, εἰς τὸ ἀπλοῦν ὀσαύτως; καὶ τὸν κατὰ δύολον ταῦτα ὑποδιχύμενον. Τοὺς δὲ δρπαγάς,

A eo nimis more quo filii ob crimen aliquod iniuritatum a paterna haereditate ejiciuntur abdicanturque. In tanto autem luctu tantisque scelibus, dum barbari omnia deprædantur, ausos esse aliquos tempus, in quo omnibus exilium imminent, sibi lucri esse tempus existimare, hominum est implorum, et Dei invisorum, et quorum impropositati nihil superaddi poterit. Unice omnes ejusmodi homines abdicare visum est, ne forte in toto populo ira veniat, et in eos primum qui presentes, quod in ejusmodi homines diligenter non inquirant eosque emendent. Etenim qui captivorum bona lucrari cupiunt, sibi ipsis et universo populo iram **B** accumulant. Porro hujusmodi avaritiam amplificans, eam avaritia Achab multo deteriore esse ostendit. Ille enim solus, inquit, et privatim id quod Deo dedicatum erat surripiens, in omnem Israel iram Dei adduxit: et propterea non solum ipse, sed et omnes sui perierunt. Si enim ex præstatam hi quam ille rapuerunt, iste autem bona inimicorum, et hi bona amicorum, eo gravius est horum crimen quam quod ab eo admissum est. Quin imo seipsum impudenter decipit, qui se in res disiectas incidisse dicat, et cum nemo illas sibi assereret, abstulisse, possessore utique ignoto. Nemo enim fas est ei qui ita rem alienam invenerit, eam lucrari, sibique vindicare, sed pro possessore servare debet. Etenim si lex antiqua jubet: Si frater tuus vel inimicus tuus pre negligentia rem suam amiserit, Idque in tempore pacis, non retribuis, sed ei, qui eamdem perdididerit, restitues: quanto magis fratri fugientis vel captivi facti bona ab eo relicta servare, et ipsis rebus adversis utenti restituere oportet? Porro et hoc magnam amitteriam indicat, si quis pro bonis propriis amissis aliena vindicaverit, nihil in ea re mali existimans. Nam et id prædictorum malitiam exsequatur, siquidem quod hostes ipsis fuerunt, id ipsis fratribus suis esse operari dant. Nihilis autem renuntiatum est, quod nonnulli quosdam ex hostium manibus elapsos vi detinuerint, infideles omnino implique existentes, quique Deum prorsus non norunt: militatis aliquos in regionem, qui super bac re inquirant, ne fulmina in eos decidant, qui haec faciunt.

In decimo autem canone sanctus ille Gregorius eos qui alienas domus ingredi ausi fuerint, si accusati convincantur, ne quidem ad auditionem admittit: qui autem sua sponte confessi fuerint, et que surripuerunt, reddiderint, substerni et una cum catechumenis exire jubet.

Leges.

Lex autem eum qui ex incendio, vel naufragio, vel domo collapsa rapit, intra quicunque annum ad quadruplum, post annum autem ad simplicem puniit; siuiler et eum qui dolo rapta recipit; raptores autem, etiam si ante sententiam quod ab iis

rapitum erat obtulerint, non admittit, sed in qua- A καὶ πρὸ καταδίκης προσάγενται τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀρ- drupium punit.

Si quis res mobiles per vim rapuerit, intra quidem annum in quadruplum tenetur, si per testes probata fuerit quantitas et species bondorum; post annum autem in simplum. Si vero rapina quidem vi facta probeatur, testes autem res raptae non norint, juramentum præstat is a quo res vi raptae sunt, et a raptore, quæcumque a se rapta fuisse jūrabit, in simplum recipit.

Si quis absque sententia judiciali rem auferat, si rei dominus sit, dominio sub exēdī; si vero aliena sit, rem ei proutum ejus dat. Itaque hic etiam, si quidem intra annum agatur, poena præstata; post annum vero, res duntaxat cum fructibus.

Qui terram rapit, vel terminos mutat, rapinæ duplum restituit.

Qui cum armis domos et agrós alienos invadunt devastantique, capitale plectuntur.

31 CAP. XIII. De his qui mulieres matrimonii causa rapiunt.

Undecimus synodi Ancyr. canon despōnsas aliis puellas, et postea ab aliis rārias, etiam si raptoreas eas inique supraverint, illis quibus despōnsae erant iterum reddi jubet: nimirum si eas recipere vellunt: invicti enim non cogentur.

Canon autem magni Basiliæ 22. Eum qui mulierem, inquit, ex rapto habet, non oportet ad pœnitentiam admittere, priusquam ab ea separetur. Quod si alteri prius despōnsa fuerit, ejus in potestatem reddi debet, si modo eam accipere velit; sin autem nulli adhuc despōnsa fuerat, ad parentes redire, vel alios qui eidem sanguine conjuncti sunt. Et si quidem illi raptoris affinitatem expetant, constituant matrimonium, si modo illa consenserit; aliter enim ne cogatur. Illa autem qui mulierem, vel per vim, vel clam consentientem corruperit, fornicatorum poena obnoxius sit; et in quatuor annis quatuor pœnitentiam tempora pertranseat: uno quidem anno præ foribus ecclesiæ lugens, uno inter auditores stans, altero ad pœnitentiam prostratus, et quarto stans cum fidelibus, sed a sacris mysteriis abstinent; eoque deniū exacto, ejus quod perfectum est particeps esto.

Canon autem 30 eos qui mulieres rapiunt, quique ipsos auxilio juvant, triennio extra precatio- nes esse, et inter auditores consistere statuit. Quod si mulier, inquit, rādens seipsam tradiderit, cum nec stuprum præcesserit, quod proprie de virgib⁹ dicitur, nec furium, hoc est clandestinus concubitus, qui hanc acceperit, poena a canone inflictis non erit obnoxius, quippe quod nulla vis intercesserit: et præcipue si sui iuris, vidua for-

A καὶ πρὸ καταδίκης προσάγενται τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀρ- παγέν, οὐ προσίσται, ἀλλ' εἰς τὸ τετραπλάσιον κατα- δίκεται.

Ἐάν τις βιαλες ἀρπάσῃ κινητὰ πράγματα, ἐντὸς μὲν ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ τετραπλεῦν ἐνίχεται, ἐὰν παρ- τυρῇ ἢ ποστής: καὶ τὸ εἶδος τῶν πράγματων, μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, εἰς τὸ ἀπλοῦν. Ἐάν δὲ ἡ βιαλα ἀρπαγὴ δεῖκνυται, τὰ δὲ ἀρπαγέντα ἀγνοοῦσιν οἱ μάρτυρες, ἐκδίμνυται δὲ τὸν βιαλαν ἀφαλέσσον ὑπο- στάς, καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ τοῦ ἀρπαγῆς δεῖς ἀπ- μέσταις διαρπαγήναι, εἰς τὸ ἀπλοῦν.

Ἐάν τις χωρὶς δικαιοτήκης ἀποφάσσεις ἀφίληται τι πρᾶγμα, εἰ μὲν δεσπότης ἐστὶ τοῦ πράγματος, ἐκπίπτει τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εἰ δὲ ἄλλοτερον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ δίδωσι. Κάν- ταινθα τοινύν, Ιωάννεν τοῦ ἐνιαυτοῦ κινουμένης τῆς ἀγωγῆς, δίδωσαι ἡ πονή· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, τὸ πρᾶγμα μόνον καὶ οἱ καρποί.

Οἱ ἀρπάζων γῆν, ἢ μεταπίθετος δρια, διπλῶν τὴν ἀρπαγὴν ἀποδίδωσιν.

Οἱ μεθ' ὅπλων ἐπιόντες, καὶ πορθοῦντες ἀλλο- τρίους οἷκους ἢ ἄγρος, εἰς κεφαλὴν τιμωροῦνται,

ΚΕΦΑΛ. II. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπὶ γάμῳ γυναικῶν.

Οἱ ταῖς κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνθέσαι τὰς μνη- στευθείσας κέρας τοιν, εἴθ' ὑπ' ἄλλων ἀρπαγέσσος, εἰ καὶ παρακύμιας ἀετᾶς ἐνίσαντο, παλέσι τοις μνηστευθείσοις αὐτοῖς ἀποκαθίστασθαι, εἰτε αἱρούν- το δηλοῦντες ταύτας λαβεῖν· ἔσοντες γάρ οὐκ ἀνα- καθίσσονται.

Οἱ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλεῖου καὶ· Οὐ χρή, φησιν, εἰ; μετάνοιαν προστίθει τὸν τοῦ ἀρπαγῆς εἰληφότα γυναικα, πρὶν ἀν ταύτης ἀφαιρεθῆ· καὶ εἰ μὲν ἡν προμητευθείσα τιν, ἐκενῷ εἰς τῶνσιαν ἀποκαθίστασθαι, εἴτε βουληθεῖ ταύτην λαβεῖν· εἰ δὲ μήπω τιν προμεμνησθείσι, πρὸς τοὺς γονέας ἐπαν- ιέναι, ἢ καὶ ἄλλως καθ' αἵμα ταύτη προσήκοντας· καὶ μὲν ἐλαύνει οὗτοι, συναινούσης κάκενῆς, τὴν κηρεστὴν τοῦ ἀρπαγῆς, τὸ συνοικίσιον ἰστασθαι· εἰ δ' οὖν, μή βιάζεσθαι. Οἱ μέντοι συκεφαρεῖς γυναικὶ εἰτ' οὖν λαθραίως ἐκούσῃ, εἰτ' οὖν βιαστέρενος, τῷ τῶν πορνεύσιτων ἐπιτιμών ὑποβαλλέσθω· καὶ τὸ τέσσερος χρόνοις τοὺς τέσσερας τόπους διερχεόμω τῆς μετανοίας, ἐν μὲν ἕκας τῆς θύρας τοῦ νεώ προ- κλαλον, ἐν δὲ ἀκροωμένος, ἐπέρω δὲ εἰς μετάνοιεν ὑποτιπτῶν, τῷ δὲ τετράτῳ τοῖς μὲν πιστοῖς συν- στάμενος, τῶν δὲ θειών ἀπεγδύμενος μυστηρίων· ἐξήκοντος δὲ καὶ τούτου, τηνικάτα τοῦ τελείου τυγχανέτω.

Οἱ δὲ λ' τοὺς ἀρπάζοντας γυναικας, καὶ τοὺς συ- εργοῦντας αὐτοῖς, ἐπὶ τριετίαν πόρβω μὲν τῶν εὐώνων, μετὰ δὲ τῶν ἀκροωμένων ἰσταθεῖσαι κατεδί- κασσεν. Εἰ μέντοι ἐκούσα, φησιν, ἐπιδέωκεν ταύτην ἡ γυνὴ, μήτε φθορᾶς προηγησαμένης, ήτις δὲ τῶν παρθένων κυρίως λέγεται, μήτε μὴν κλοπῆς, λα- θραίας εἰογει μῆτρας, ἀνεύθυνος· δ ταύτην λαβὼν τῶν δὲ τοῦ κανόνος ἐπιτιμών, οὐα μὴ βίας μεσαλαβο- σης· καὶ μάλιστα, εἰ αὐτεξηνυτίσις ἐπύγχανεν οὐσε,

χήρα δηλαδή, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἡγε τὸ ἀκολουθῆσαι, η̄ A tasse, fuerit; et in ipsius potestate esset, an sequeretur, vel non. Figurarum enim, Inquit, nobis nulla cura habenda est, prætextus nempe et simulationis. Forte enim mulier sese amatori vel amato tradere erubescens, finxit se raptam esse, cum revera sponte secuta esset. Si igitur raptus per simulationem factus fuerit, neque pœna locum habebunt, nec leges quibus raptores obnoxii sunt: solum autem actione injuriarum patribus tenebuntur qui eas ceperunt quæ erant sub potestate; illi enim matrimonium præter eorum voluntatem factum divellunt.

Οὐ δὲ κη̄ τῆς τετάρτης συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἕκτης Κβ̄ οὐτωσι διορίζονται. τοὺς ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου γυναικας ἀρπάζοντας, η̄ συμπράττοντας, η̄ συναιρομένους, κληρικοὺς μὲν διτας, καθαιρεῖσθαι, λατικοὺς δὲ, ἀναθεματίζεσθαι· ὅποι ταῖς αὐταῖς γάρ εὐθύναις ποιῶνται καὶ τοὺς ἀρπαγῆτας αὐτοὺς ἔλομένους, καὶ μᾶλλα εἰκότας· δὲ μὲν γε τὸν ἑρώτα τῆς ἀρπαγῆς, εἰ καὶ πάνυ σαθρὰν ἀπολογίαν προσοχεῖται, πρὸς τὴν ἀθέμιτον ὑποκύλιοντα περᾶξιν, καὶ τοῦ λογισμοῦ γενόμενον βιαιότερον· τῷ δὲ γε συνερέχοντι, τοῖς δὲ τῶν νοῦν ἔχοντων συγγνοίᾳ, μηδὲν ἔτερον η̄ τὴν οἰκοθεν μοχθηρίαν πρὸς τὴν ἐξάγιοτον περᾶξιν ἔχοντι συνελαύνουσαν, η̄ δη̄, πρὸς τοὺς διλλοὺς ἀτόποις, καὶ τὴν τῆς πολιτείας ἀνάτατον τίθησι κοσμιστης; Συμπράττων δὲ ἀν εἴη ὁ πράξει τῇ ἀρπαγῇ συνεργῶν· συναιρόμενος δὲ, οὐ μηχανὰς ὑποτιθέμενος καὶ βουλάς.

Νέμοις.

Οἱ ἀρπάζοντες γυναικας η̄ μερυηστευμένην, η̄ ἀμνήστευτον, η̄ χήραν, εἴτα εὐγενῆς ἀστιν, εἴτα δούλη, η̄ ἀπειλευθέρα, καὶ μάλιστα, εἰ τῷ Θεῷ εἴη καθιερωμένη, καὶ εἰ τὴν ίδιαν τις μηνησθή τηρασσεν, εἰ μὲν μαδ̄ διλλων, ήτοι εἰφῶν, η̄ διοκάλων τὴν ἀρπαγὴν ἀποιήσατο, δ τοιεῦτος ἔτρει τιμωρεῖσθαι· οἱ δὲ συνυπουργαῦντες αὐτοῖς, η̄ συνειδέσες, η̄ ἐκίνητες ὀποδεῖξαντο, η̄ εἰλανθήσοτε σκουδῆν εἰσεγκέντες, τυπόμενοι σφροδρῶς καὶ κουρεύσμενοι δινικοπειθεωταχν· ἀπειδὴ οἱ ἀρπάζασ τορθέμενοι, ἔταιμοι καὶ φονεύεντο τοὺς ἀνθισταμένους εἰσί· εἰ δὲ χωρὶς οἰλανθήσοτε διλλων τὴν ἀρπαγὴν ἀποιήσαντο, δ μὲν ἀρπάζασ χειροκοπισθω, οἱ δὲ καθ' οἰλανθήτινα τρόπον συνεργήσαντες, τυπόμενοι καὶ κουρεύσμενοι ήτριχεῖσθωσαν, εἴτε βουλομένων τῶν γυναικῶν, εἴτε μὴ βουλομένων η̄ ἀρπαγὴν γέγονε, καὶ μάλιστα, εἰ συνικούσας τιστὸν ἀνθράστον ἐπιτρήσαν ἀρπάσαται· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναικῶς, ἀν δὴ τὴν ίδιαν παρ' αὐτῶν δίκην πειραθῶσι λαβεῖν, πειροτίσθωσαν· εἰ δὲ καὶ δοῦλος ἀλείη συνεργήσας τῇ πράξει, κατίσθω.

Οἱ ἀρπάζοντες, η̄ ὑπονοθεύοντες, η̄ διεργθείροντες ἀστητριαν, η̄ μονάστριαν, η̄ διάκονον, η̄ ἀλλο εὐλαβεῖσθαι, εἴτε σχῆμα, καὶ οἱ μετασχύντες, τὸν ἀνωθεν εἰρημένον. ἐκ τοῦ νόμου κινδυνον ὑπόδεμένουται, καὶ τὰ πράγματα εἰτῶν τῇ ἐκκλησίᾳ η̄ τῷ μηναστρηρῷ τῆς ὑδρευσίσεος προστίθενται διὰ τῶν ἐπισημάτων καὶ τῶν ἀρχόντων· αὕτη δὲ μετὰ τῶν ίδιων πράγμα-

B 3 figurarum enim, Inquit, nobis nulla cura habenda est, prætextus nempe et simulationis. Forte enim mulier sese amatori vel amato tradere erubescens, finxit se raptam esse, cum revera sponte secuta esset. Si igitur raptus per simulationem factus fuerit, neque pœna locum habebunt, nec leges quibus raptores obnoxii sunt: solum autem actione injuriarum patribus tenebuntur qui eas ceperunt quæ erant sub potestate; illi enim matrimonium præter eorum voluntatem factum divellunt.

Canon autem 28 syn. iv, nec non syn. vi can. 92 ita decernunt: eos qui nomine matrimonii mulieres rapiunt, vel raptiores opera vel consensu adjuvant, clericos quidem deponi, laicos vero anathematizari: iisdem enim pœnis subjiciuntur qui iis opem ferre in autum inducunt; nec immixto. Hic enim amorem pro raptu, frivolum quamvis prætextum, ad actionem illicitam eum stimulantem, et ratione sortiorem factum, prætendit; ei autem qui consentit, quis sanus veniam daret, qui nihil habet præter propriam pravitatem ad nequissimam actionem impellentem? quæ quidem, præter alia absurdā, civitatis honestatem et decus everit. Adjutor autem ille est, qui facto ad raptum opem fert; consentiens autem, qui artificio et cōsilio raptum molitur.

C

32 Leges.

Raptiores feminæ, sive desponsa fuerit, sive non, aut viduæ, sive ingenua fuerit, sive serva aut libertina, et maxime si Deo dedicata fuerit, legitime puniantur. Et si quis sponsam suam rapuerit, si quidem cum armis sive gladiis vel fustibus rapinam fecerit, is gladio puniatur. Ministri autem, et consili, et voluntarii susceptores, et qui qualecunque auxilium præbuerint, multum verberati et tonsi, naribus mūlentur; quoniam qui rapere in animum inducunt, etiam parati sunt resistentes occidere. Sin autem sine armis quibuscumque rapinam fecerint, raptori quidem manus abscondiatur, ii vero qui aliquo modo opem tulerint, verberati et tonsi in exsiliū mittantur: sive violentibus feminis sive nolentibus rapina facta fuerit; potissimum si mulieres cum viris laicis una habitantes raptore aggressi fuerint. Quin et parentes mulieris, si delictauit ab iis pœnam exigere non conati sunt, deportentur. Quid si servus actui ministrasse deprehendatur, comburatur.

Qui rapiunt, aut sollicitant, aut vitiant ascensionam, vel monasticam, vel diaconissam, vel quæ alium religiosum habitum habet, et eorum consocii, periculo supradicto a lege imminentí obnoxii sunt, et eorum bona ab episcopis et magistratibus ecclesiæ vel monasterio in quo degelat ea que viva passa est, addicuntur. Illa autem cum bonis suis

In monasterium immiscitur, ibidem secure servanda. Quod si diaconissa fuerit, filios legitimos habens, si secundum leges facultates ejus accipiunt.

Qui virginem aut viduam rapuit, hanc, neque patre ipsius consentiente, et delictum condonante, uxorem ducere potest.

Rapta ne nubat raptori. Sed et si huic conjugio parentes consentiant, deportantur.

Aliter vero punitur qui puellam rapit, et aliter qui per vim virginem stuprat. Raptus enim, propter raptoris impudentiam, non condonatur; stuprum autem per vim illatum, si ea quae vim passa est factum probaverit, condonatur, et iis una habitare permisum est.

Rapta raptoris bona lueratur, si ei legitime conjugi nolit; quod si id velit, ipsius et raptoris facultates, corumque qui ad malum opem tulerint, sive parentes eorum fuerint, sive alieni, publicantur.

Raptus major est adulterio: et qui nuptiam rapit, vel virginem, extremo supplicio afficitur; etsi peregrinus sit accusator, et puella pater rogatus factum condonaverit.

Si servus virginis raptum detulerit, libertata donatur, vel si raptum iam condonatum criminetur.

Qui alienam ancillam meretricem rapuit, aut erexit, neque tanquam sur neque tanquam plagiarus tenetur. Non enim surti, sed libidinis causa id fecit. Verum a magistratu bonis multatur, et castigatur.

Justiniani autem Novella xvii raptoribus virginum immunitatis fines servari velat. Quam quare in cap. 13 litteræ E.

Quin et in Paschalis diebus virginum raptores includuntur et ligantur. Quare etiam leges in 7 cap. litt. II.

33 CAP. XIV. De pædicatione!

Magnus Basilius in 7 canone, nec non in 63, Qui turpiter, inquit, cum maribus agit, et paenitentia ducitur, quindecim annos debitum paenitentia poenis subjiciatur, et postea communione dignus habeatur.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in 3 canone ad 18 annos eorum paenitentiam extendit.

Joannes autem Jejunator, Si puerus, inquit, a viro aliquo corrumpatur, si in seminae seminis profluviu excepit, convenienter correptus ad sacerdotium veniat; sed autem in podicem, nequaquam sacerdotali gradu dignus habeatur. Licet enim ipse propter naturam non peccaverit, vas tamen ejus raptum est, et res sacras peragere non debet; polluitur enim.

Lex.

Inipuri, tam qui agit quam qui patitur, gladio puniantur, nisi qui patitur minor sit annis 7; tunc enim a tatis defectus ipsum ab ea poena liberat.

Α των τῷ μοναστηρὶῳ ἐμβάλλεται ἀτραπὴς φυλαχθῆσ- μένη· εἰ μέντοι γε διάκονος εἴη, νομίμους ἔχεισα πι- δεῖς, τὸ κατὰ νόμους τῆς περιουσίας αὐτῆς λαμβάνεται.

Ο παρθένον ἡ χήραν ἀρπάσας οὐδέναται ταύτην γαμεῖν, οὐδὲ συνανύσσει; τοῦ ταύτης πατρὸς, καὶ συγχωροῦντος τὸ ἑγκλημα.

Μή γαμεῖσθω τῇ ἀρπαγεῖσα τῷ ἀρπάσαντι αὐτῇ, ἀλλ' εἰ καὶ συνανύσσουσι τῷ τοιούτῳ συνοικεῖσιν οἱ γονεῖς αὐτῆς, πειροῦνται.

Ἄλλως δὲ κολάζεται ὁ ἀρπάσας κόρην, καὶ διλῶς δικτὸν βίᾳν φθείρας παρθένον· ἡ μὲν γάρ ἀρπαγὴ, διὰ τὴν ἀναλεῖσαν τοῦ ἀρπάσαντος, οὐ συγχινώσκεται· ἡ δὲ κατὰ βίᾳν γενομένη φθορά, ἐὰν παρὰ τῆς βιοθεῖσης καταδίχηται, συγχινώσκεται, καὶ συνοι- κήσῃ τούτοις δέδοται.

Β Η ἀρπαγεῖσα κερδαίνει τὰ τοῦ ἀρπαγος πράγματα, μή θελήσασα συζευχῆναι νομίμως αὐτὸν· ἐπει- τοι γε, εἰ θελήσει τοῦτο, δημεύεται ἡ τε αὐτῆς περιου- σία καὶ ἡ τοῦ ἀρπαγος καὶ ἡ τῶν συνατροφέων ἐπὶ τῷ κακῷ, καὶ τε γονεῖς τούτων ὦσι, καὶ τε ἀλλότριοι.

Η ἀρπαγὴ μείζων ἐστὶ τῆς μοιχείας· καὶ ὁ ἀρ- πάσας γεγαμημένην, ἡ παρθένον, διστάτως τιμωρεῖται, καὶ ξένου κατηγοροῦντος, καὶ εἰ ὁ πατέρας τῆς κόρης παρακληθεὶς συνεχώρησεν.

Ἐάν δοῦλος ἀρπαγὴν παρθένον καταμηνύῃ, διελ- θερος γίνεται, ή ἐὰν τὴν ἡδη συγχωρηθεῖσαν ἀρπα- γὴν ἀπελάγῃ.

Ο δούλην ἀλλοτριαν, πόρνην οὖσαν, ἀρπάξων ή κρύπτων, οὔτε ὡς κλέπτη, οὔτε ὡς ἀνδραποδιστής ἐνέχεται· οὐ γάρ κλεπτής, ἀλλ' ἡδονῆς χάριν τούτῳ ποιήσε· πλὴν εἰς χρήματα ζημιαῦται παρὰ τὸ δρόκοντα, καὶ σωφρονίζεται.

Η δὲ ιεροτελείας Νεαρὰ ἀπαγορεύει δροὺς ἀσυλίας φυλάττεσθαι τοῖς δρκαῖς τῶν παρθένων, ἥν καὶ ζήτει ἐν τῷ γ' χεφ. τοῦ Ε στοχείου.

Άλλα καὶ ἐν ταῖς μήτραις τοῦ Πάσχα αἱ τῶν παρ- θένων ἀρπαγεῖς ἑγκλεῖονται καὶ δεσμοῦνται· καὶ ζή- τει ἐν τῷ γ' χεφ. τοῦ Η στοιχείου νόμους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Περὶ ἀρρενομεταίας.

Ο μέγας Βασιλεὺς, ἐν τῷ γ' κανόνι, έτι δὲ καὶ τῷ ξβ', Ο τὴν ἀσχημοσύνην, φησιν, ἐν τοῖς δρόσεσι διε- πράξαμενος, καὶ μετανοήσας, εἰς οὐ' ἔτη τοῖς προ- ἤκουοι τῆς μετανοίας ἐπιτιμίοις διποδαλλέσθω, καὶ μετὰ τοῦτο τῆς κοινωνίας ἀξιούσθω.

Δ Ο δὲ Νόστης Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, εἰς τῇ έτη τὴν τούτων ἐπεκτείνει μετάνοιαν.

Ο δὲ Νόστητής Ἰωάννης, Εἰ παιδίον, φησιν, ὑπὸ τίνος ἀνδρὸς μωλυνθεῖη, εἰ μὲν εἰς τοὺς μηροὺς τὴν ροήν δέξαιτο, προσφόρως ἐπιτιμώμενον, εἰς λε- ρωσύνην ἐρχέσθω· εἰ δὲ εἰς ἀφεδρῶνα, μηδέλως; λερατικοῦ ἀξιούσθω βαθμοῦ· εἰ γάρ κακεῖνο οὐχ ήμαρτε διὰ τὸ ἀνήλικον, ἀλλ' ὅμως τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐρήμηγη, καὶ λερουργῆσαι αὐτὸν οὐκ ἐνδέχεται· με- μόλυται γάρ.

Noμος.

Οἱ ἀσαλγεῖς, οἱ τε ποιῶν καὶ δὲ πάσχων, ξφει τι- μωρεῖσθωσαν, εἰ μὴ ἄρα δὲ πεπονθῶς ἀλάτεων εἴη τῶν ιερῶν· τότε γάρ τὸ ἐνδέκα τῆς ἡλικίας τῆς τοιαύτης αὐτὴν ἀπαλλάσσει ποινής.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. Περὶ ἀρχόντων, ὅποιον δεῖ εἶναι Λ CAP. XV. *De magistratibus, quales eos esse oporteat.*
τούτους. *Nόμοι.*

Δεῖ τὸν ἀρχόντα τὴν θείαν, ὡς οἶδεν τε, φύσιν μηδεὶσθαι, καὶ εἶναι πρὸς ἄπαντα συμπαθή, ἀμνητικῶν, ἀνεξίτακον, ἀδργητον, ἀπροσωπόλητον, ἀδιαρροδέκτον, καὶ μὴ εὐχερῶς μηδὲ ἀνεξέστατῶς θιαδόλεις καὶ λουδορίας πειθεσθαι· ἐκ γάρ τοῦ δουλεύειν τὸν ἀρχόντα τοῖς ἀναντοῖς τῶν ἀπηριθμημάτων ἀρτῶν πάθεσι, πολλοὶ πολλάκις ἀδίκας κινδυνεύουσι.

Τρία χαρακτηρίζεται τὸν ἀληθῆ ἀρχόντα, τὸ τακτινὸν πρὸς τοὺς ἀφιερωμάτους Θεῷ, τὸ ἀπλοῦν ἐν ταῖς τραπέζαις καὶ εὐμετάβλητον, καὶ τὸ ἀπροσωπόλητον ἐν ταῖς χρίσεσσι καὶ ἀδωροδέκτον.

Οἱ ἀρχοντες εἰδένειντος ἔστω τοῖς προστείνειν, ἀλλὰ μὴ εὐκαταφρόνητος, καὶ μὴ ἔξισυ ἀναστρεψόσθω τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μὴ ἀγλούτω τῇ δημοσίᾳ ἀλλὰν ἢ ὀργιζόμενος· μετὰ φρονήσεως ἔστω πρὸς τοὺς συντηρόους, καὶ μὴ δεχεσθω τοὺς κεκαλυμένους.

Ταραχοὶ δὲ λγονταιοι τῶν ἀπαρχῶν ἀξέρχοντες· ἀπαρχοὶ δὲ, διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ τῶν διαδρόμων γυναικῶν.

Οἱ ἁγιοὶ ιερομάρτυρις Ἀλεξανδρεῖς, ἐν τῷ β' κανόνι, τὰς ἐν ἀρίθμῳ οβσας τῶν γυναικῶν κελεύει μὴ προσιέναι τῇ θείᾳ τραπέζῃ, μηδὲ τῶν ἀχράντων κοινωνειν μυστηρίων· οὐδὲ γάρ ἡ αἱμορρόσυσσα φαινεῖται τοῦ Κυρίου τετόλμηκε, πλήν τοῦ κρατερόδεου τῶν αὐτοῦ ἱματίων· μεμνήσθαι δὲ τοῦ Δεσπότου, καὶ βοηθείας δεῖσθαι τυχεῖν καθ' ἑαυτάς, οὗτως διακειμένας, ἀνεπίφθονον· τοῖς δὲ τῶν ἀγίων Ἅγιοις, τῷ μὴ σάντη καθηρῷ, ἀπισταλές προσιέναι καὶ ἀπικίνδυνον· ἐν ἀρίθμῳ δὲ φησιν εἶναι τὰς ὅπλα τῆς βύσεως τῶν ἐμμήνων ἐνοχλευμάτων, παρὰ τὸ κεχωρῆσθαι αὐτές τῆς τῶν λοιπῶν ἔδρας· ὡς ἀκαθάρτους· αἱ γάρ τῶν Ἐβραιών γυναικες, τούτο κάσχουσαι, ἐν ἰδίᾳ τόπῳ καθημεναι ἡσυχάζουσιν, ἵως δὲ ἡμέραι παρθενώσιν ἀπτέ, καὶ ἡ τῶν ἐμμήνων πεύσηται βύσις· ἀλλὰ γάρ αἱ τοιαῦται τὸ νῦν εἶναι, οὐχ ὅπως τοῦ θυσιαστηρίου, εἰ; Διπερ πάλαι ταῦταις ἐφείτο εἰσέρχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῦ νεώ, καὶ τοῦ πρὸ τοῦ νεώ τόπου ἰκνάλονται.

Καὶ διὰ τοῦ Τιμοθέου, Τάξις οὖτας ἔχουσας τῶν γυναικῶν, πρὶν καθαρόηναι, ἀθέμιτον, φροσή, τῶν θείων κοινωνειν μυστηρίων.

Νόμοι.

Η διὰ ιεραρχῶν τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ, Ὂηρίζομεν, φησι, περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν, αἱ τῇ φυσικῇ καθαρεσθαι εἰώθασι βύσει, ἀπέρας μὴ ἀπικειμένης αὐταῖς; ἀπικινδύνου δεσμεναῖς, μέχρι μὲν ἡμερῶν ὀπερτίθεσθαι, τὰς μὲν ἀτελέστους τὸ φωτισμα, τὰς δὲ μεμυσταγωγημάτων τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψιν· νοσήματος δὲ τινος εὐταῖς κατεσκήψαντος, καὶ τὴν κατεστροφὴν ἀπικλοῦντος τοῦ βίου, τὰς μὲν τοῦ φωτισματος τὰς δὲ, τῶν ἀγιασμάτων εὔθιμη ἀξιοῦσθαι.

Debet magistratus divinam naturam, quantum possibile est, imitari, et erga omnes misericors esse, Injuriarum patiens, non propensus ad iram, personarum non acceptor, muneribus se corrumphi non simens, et accusationibus convitiusque non facile et sine examinatione fidem dans. Ex eo enim quod magistratus passionibus, qua virtutibus enumeratis contrarie sunt, obnoxius sit, multi injuste a septenimo loco periculum adduciuntur.

Tres sunt boni magistratus characteres: humilitas erga Deo consecratos, simplicitas in convivis, in judicis non respicere personas, et munieribus non corrumphi.

B Magistratus illi qui ad eum adveniunt, affabilis sit, sed nec ita ut se contemni patiatur; et ne aquali conversatione cum provincialibus utatur; neque vultu misericordiam aut excusationem praedat; cum prudenter versetur circa advocates, et prohibitos ne admittat.

Prætores autem dicuntur, qui provinciis præsunt; praefectus vero, qui Constantinopoli.

CAP. XVI. *De mulieribus quae sunt in abscessu.*

Sancius Dionysius Alexandrinus martyr, in 2 canonice, mulieres quae sunt in abscessu, ad sanctam mensam accedere, et divinis mysteriis 34 communicare prohibet. Neque enim quae sanguinis fluxu laberabat, Dominus attingere ausa est, sed solam vestimentorum similitudinem. Domini autem meminisse, et auxilium pro se modo affectis implorare, reprobationi non est obnoxium. Ei autem, qui non omnimodo purus est, ad Sancta sanctorum accedere, lubricum est et periculosum. Eas autem dicit esse in abscessu, quae menstruorum fluxu divexitantur, quod a reliquorum sede ut immundas separantur. Elenum Hebraicas mulieres hoc passas, in loco privato sedentes, quietem agunt, donec septem dies præterierint, et menstruorum fluxus stiterit. Eiusmodi autem mulieres nunc seorsim agunt, et non solum ab altari (ad quod olim accedere illi permisum est) sed et e templo et templi porticu ejiciuntur.

Et Timothei canon 6: Eas quae sic se habent, inquit, non licet, antequam purifcentur, sacris mysteriis communicare.

D

Lex.

Novella autem 17 regis Leonis Sapientis, Statuimus, inquit, de mulieribus quae pepererunt, ut quae naturali profluvio expurgari solent, si quidem periculosa alia infirmitate non laborent, usque ad 40 dies differant, non initiatæ illuminationem, initiatæ vero divinorum mysteriorum perceptiōnem. Quod si easdem morbus aliquis invaserit, et vita abruptiōne minetur, illæ illuminatione, hæ autem sacramentis dignæ statim habeantur.

CAP. XVII. De imputib[us].

Lxx.

Impuber in delictis non adjuvator; veluti si sursum fecerit, vel damnum intulerit: etiamque nihil ad eum exinde adveniat. Quære etiam 4 cap. præsentis litteræ, et 33 cap. litteræ E. Quære etiam in 8 cap. litteræ B.

CAP. XVIII. De excommunicatione.

Quin et sequentia præcedentibus non apponenda esse quis dixerit, qui ad ea quæ dicta sunt atten-
dit? de his, nempe, qui per gratiam veritatis Deo separati fuerunt, sua autem improba voluntate ad malas actiones tracti, fructum extude adepti suūt,
a Deo segregari.

Decimus itaque sanctorum apostolorum canon, B
Qui cum excommunicato, inquit, in quounque loco precibus communicaverit, is segregetur. Vel enim ex eo calumniatur, vel contemptum patitur, qui ei poenas sufficit, ut quicundam male et injusie segregaverit. Simpliciter autem cum excommunicatis colloqui non prohibet.

Undecimus autem eorum canon cum clero qui depositus fuerit, et postea sacra rursus peregerit, clericum una comprecantem deponit.

C 35 Porro can. 32, Quem proprius, inquit, episcopus a communione segregavit, ne liceat alteri quicundam suscipere. Quod si mortuus fuerit qui cum segregavit, qui ejusdem dignitati succedit, examinatione facta, vel poenas remittendi vel intendendi potestatem habeat. Alteri autem non permisum est hoc facere, nisi ex synodica inquisitione, sive vivente aut mortuo excommunicante.

Eadem quoque decernit 9 can. syn. Carthaginensis; nimisnam quod qui clericum, non circa examinationem, sed pro criminiu[m] suorum meritis, depositum in sacerdotalem communionem suscep-
rit, deponetur. Quodque qui una cum segregato-
raverit, eamdem cum eo poenam subibit.

Illi etiam concinuit can. 6 syn. Antiochenæ;
statuens clericos et laicos excommunicationis vinculis astricatos ab episcopis suis, et non ab aliis solvi debere, priusquam vel qui eum ligavit mor-
tuus fuerit, vel communis synodus circa ipsos inquisiverit.

Porro 13 can. syn. Sardicensis, Presbyterum, inquit, vel diaconum, vel aliquem omnino clericum ab episcopo suo excommunicatum ne liceat alteri episcopo ad communionem admittere; id enim episcopo, qui eum excommunicavit, injuriam facit.

Canon autem 44, Si quem clericum proprius episcopus, ad iram propensus, per iram segregaverit (quod fieri non debet), non oportet, inquit, talēm illico a communione separari, sed ad provinciam metropolitam, cui subjectus est episcopus qui segregavit, profligisci, ut segregationis causa coram eo examinetur, episcopo qui segregavit id a quo animo ferente; sic enim sententia ejus confirma-
bitur, vel si injusta sit, corrigetur. Pr̄iusquam

A

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Περὶ ἀφορισμῶν.

Νόμος.

Οἱ ἀφῆκται ἐν τοῖς διμαρτήμασιν οὐ βοηθεῖται, εἰν
χλοπῆν ἡ ἡγιάν πατήσας, καὶ μηδὲν εἰς αὐτὸν ἐν-
τεῦθεν περιέλθῃ. Σήτει καὶ τὸ δ' κεφ. τοῦ περόνος
στοιχ. καὶ τὸ λγ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου· ζήτει καὶ τὸ
τῷ η' κεφ. τοῦ Θ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. Περὶ ἀφορισμοῦ.

Ἄλλας γάρ καὶ ταῦτα συντεταχένται τοῖς φύσασι,
τις ἂν φέσαιτο μὴ δεῖν, τὸν νοῦν προσέξων τοῖς τι-
γνομένοις; φημι δὲ περὶ τῶν δοὺς μὲν ὑπῆρχε τῇ
χάρτῃ τῆς ἀληθείας ἀφωρίσθαι θεῷ, τῇ δὲ γε τωνηρῇ
σφῶν προαιρέσθαι περὶ; τὰς φαύλας ἀπέρθυκότα;
τῶν πρᾶξων, καρπὸν ἀντεύθεν ἐτρύχανται, τὸ ἀφορι-
σθῆναι θεοῦ.

Οἱ γοῦν τ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, Οἱ τῷ
ἀφωριζμένῳ τῆς κοινωνίας, φησιν, εὐχῆς πειναν-
τος, ἐν οἰκοδημάτες τόπῳ, καὶ αὐτὸς ἀφοριζόσθω· ή
γάρ διαβέβληται τούτοις, ή καταπεφρόνηται ὁ ἐκανον
πειναντος, οὐαὶ μὴ καλῶς ἀφορίστας μηδὲ δικάσθως·
ἀπλῶς μάντοι τοῖς ἀπιτιμηθείσιν ὅμιλειν οὐκ ἀπ-
είρηται.

Καθαρεύεται δὲ κληρικῶν, καὶ μετὰ τούτων αὖθις;
Ιεζουργήσαντι, τὸν συνευξάμενον κληρικὸν διατείνεται
κανὼν καθαρευτεῖ.

Οἱ δὲ λβ'. Οὐ δὲ θιώς ἐπιεικότες τῆς κοινωνίας
ἀφωρίσεν, ἐπέριψα δέχεσθαι μὴ ἔξεσται, φησίν· εἰ δὲ
ἢ ἀφορίσας εἴχεται θανάτον δὲ τὴν ἐκανον προστασίαν
διαβέβλημαν, τὰ κατ' αὐτὸν δοκιμάσας, ή ἀνείναι· ή
ἐπιτείνει τὸ δπειτίμιον ἔγεται τῇ. δόσειν, ἐπέριψα δὲ
οὐκ ἀφίησι τούτα δρῦν, εἰ μὴ τῇ συνοδῇ ἔξ-
τάσει, καὶ ζῶντος καὶ τετελευτήκοτος τοῦ ἀφορί-
σαντος.

Τὰ αὐτὰ καὶ δ. θ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ φημίσταται,
ὅτι τὸν μὴ διευτηρήσας, ἀλλ' ἀξίως τῶν ἀποτημά-
των καθαρεύεται κληρικὸν διεξάμενος εἰς λεπτι-
κὴν κοινωνίαν, καθαρεύεται καὶ δι τῷ ἀφορισθέντει
συνευξάμενος, τὰ δρῦσις αὐτῷ πείσεται.

B
Τάποις συνάθει καὶ δ. σ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, κληρι-
κούς τε καὶ λεπτούς ἀφορίσμουν καθυπαγόντες δε-
σμοῖς παρὰ τῶν ἐπιτεκόπων, μὴ παρ' ἐπέριψαν λύεσθαι,
πρὶν ή δὲν διδεκάως ἀνῆ, ή σύνοδος κοινῇ τὰ κατ'
αὐτοὺς απέψηται.

Οἱ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ τγ', Τὸν ἀκοινώντον γεν-
μενὸν παρὰ τοῦ ιδίου ἐπιεικόπου πρεσβύτερον, ή διά-
κονον, ή διώς τοῦ κλήρου ἐπέριψα ἐπιεικόπων τὰ κατ'
αὐτοὺς αἰδίται, εἰς κοινωνίαν μὴ ἔχεσθαι·
οὔριν γάρ τοῦτο φέρει τῷ ἀφορίσαντι.

Οἱ δὲ ιδ., Εἰ τινα τῶν τοῦ κλήρου, θυμοῦ ἥστη-
σαίς δὲ ιδίος ἐπίσποτος· πρὸς δργήν ἀφορίσας, διάρ-
ούχος ίδει, οὐ χρή, φησιν, ἀθρόων τὸν τοιούτον τῆς κοι-
νωνίας χωρίζεσθαι, ἀλλ' ἀφεντιζόσθαι πρὸς τὸν τῇ:
ἴκαργας μηγροπολίτην, ὥφ' διὸ ὁ ἀφορίσας τελεῖ, καὶ
τὴν αἵτινα τοῦ ἀφορίσμου πρὸς αὐτὸν διετάξεσθαι,
μὴ δισχεραντοντος παρὰ τοῦτο τοῦ ἐπιεικόπου· οὐ-
τα γάρ ή βεβαιωθεῖσται αὗτοῦ ἡ ἀπόφασις, ή, μὴ
κατώς έχουσα, διορθωθήσεται· πρὸς μάντοις γε τῇ:

τελείας διαγνώσεως, οὐ δέον ἀνέδην προσένειαι τὸν ὄφοροισθέντα τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν κληρικῶν τὸ προσήκον νέμοντας σέβας τῷ ἐπισκόπῳ, ὃς γε δὲ καὶ οὗτος αὐτοῖς τὰ τῆς ἀγάπης δίκαια, ἐπιπλήττειν τῷ ἐπιτιμηθέντι πρὸς τὴν ἐπιτιμίαν ἀφηνιάζοντι, μέχρις ἂν ἡ ἔξτασις τὸ δέον ἐπ' αὐτῷ ἀφίστηται· δὲ δὲ προστίθεσιν ὁ κανὼν, τὸ μὴ, ἐνδημούντος τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, ἀνατίθενται τὰ τῆς ἀπόθεσεως τῷ πλησιόχρωμῳ, τὸ πολιτευόμενον ταῦν θεοῦ οὐ προστέται.

Τούτῳρις ευφέδει καὶ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ριθ. Εἰ τις γάρ, φησι, τῶν ἐπισκόπων, ὅργιλος ὁν, διπερ οὐκέτι θεοί, τραχέως κινηθεῖς ἑξιώτε τίνα τῶν ὑπ' αὐτῶν κληρικῶν καὶ τῆς ἀκαλησίας, καὶ τῆς κοινωνίας, προνοητῶν μήπως ἀδίκως ὁ ἐπιτιμηθεὶς ἐκβέβληται· ἀδειαν τοιγαροῦντιν τοὺς ὄμόροις προσένειαι τῶν ἐπισκόπων, παρ' ὧν καὶ τὰ τῆς αἰτίας ἀχριστοῦ θεοτήτω βασιλέων· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίσκοπον πράως δεῖ φέρειν καὶ ἀπαρέως τὴν ἔξτασιν, καὶ ταῖς τῶν πλειόνων προσηνῶς τίθεσθαι φήσιται, ὑφ' ὧν ἡ κυρία ἡ ἀκούσιος ἡ αὐτοῦ γνώμη γενήσεται.

Οὐ δέ εἰ τῆς πρώτης συνόδου, Χρή μὲν φησι, κατὰ τῶν γενομένων ἀκοινωνήσιων, παρὰ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιχριτῶν ἐπισκόπων, εἴτε τοῦ κλήρου εἰλεν, εἴτε τοῦ λαοῦ, τὸν διαγορεόντα κρατεῖν κανόνα, τοὺς παρ' ἐντον ἀποβληθέντας, ἐπέρις προσιτούς μὴ εἶναι· προνενοηκάντι μέντοι γε δεῖ, μὴ δρά μικροφυχίᾳ, ἢ φιλονεικίᾳ, ἢ ἀηδίᾳ, ἢ ἐπέρισσοις οἰδητήιν: ἀμπαθεῖά τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυναγάγους συμβεβήκει τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι· τάντη τοι καὶ παρὰ ταῖς ἀπησίως γενομέναις συνόδοις ἔξεσθαι: τὰ κατ' αὐτοῖς δίδοσθαι, καὶ ἡ τὸν ἄφοροισαντα παραλόγως εὐλόγιας εὐθύνεσθαι, ἢ τὸν παραλόγως δυσχεραίνοντα τῷ ἀφωρίσθαι, εὐγνωμόνας τὴν ἐπιτιμίαν δέχεσθαι.

Ἀλλὰ καὶ δὲ τὸ τῆς ἐδόμητος συνόδου, Οὐ αἰσχροφερῶς, φησιν, εἰσερχέτων ἀποτοκοτος τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχούς, χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ οἰονθήποτε εἴδος, προφασίζομεν: προφάσις ἐν ἀμαρτίαις, μὴ τοῖς θεοῖς δηλαδὴ ἐμπειρικηρίαντας κανότι, καὶ τοὺς μὴ φέδιοις πορίζοντας τὸ ἐπιταχθὲν ἀφορισμῷ ἀμυνόμενος, ἢ δι' ἐπέριν ἐκπάθειαν. τῆς λειτουργίας ἀπετργων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν κληρικῶν, ἢ σεπτὸν κλειστὸν ναὸν, ὥστε τὰς ἐν θεοῖς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας ἐν αὐτῷ μὴ τελείσθαι, εἰς ἀνατολήν τὴν θαυτοῦ κανίσταντεπέριττων, ἀναίσθητος δυνατός εστί, φησι, καὶ ταῖς αὔταις ὑποπεστίταις ποιναῖς, δὲ μὲν ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ μητροπολίτου ἀφοριζόμενος, δὲ δὲ παρὰ τοῦ πτεριάρχου εὐλόγιος ὑφιετάμενος δὲ παραλόγως ἐπένεγκε.

Παῦλος· γοῦν δὲ θεοῖς Ἀπόστολος, εἰσεντ κανόνα τίνεις, τοῖς Ἑρεσίων εἱρηκε πρεσβυτέροις· Ἀργυρίου, ἢ χρυσού, ἢ ἵματισμοῦ οἰδενὸς ἐπεθύμησα, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ αὐτίς· Οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλὰ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις· Ἀλλὰ καὶ Πάτρος, ἢ χωρυφατε τῶν ἀποστόλων ἀφρετησ, εἰ Ποιμανέει, φησι, τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἔχουσιν, κατὰ θεόν· μὴ εἰσχροφερῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ ὡς καταχ-

A autem perfecta rei cognitio habeatur, non oportet eum qui segregatur, ad communionem impudenter accedere. Utique et reliqui clerici episcopo debitam reverentiam exhibentes, sicut et ipse iis charitatis iura, eum qui punitur et excussis habenis contumaciter erga pœnam se gerit, corripiant, donec examinatione de eo statuat quod oportet. Quod autem addit canon, licere, absente metropolitano, vieniori episcopo rem de qua agitur committere, nostri temporis consuetudo nou admittit.

Huic concinjt etiam 139 can. syn. Carthagin. Si quis enim, inquit, episcopus ad iracundiam propensus, quod fieri non oportet, subito comotus, aliquem ex clericis sibi subjectis ab ecclesia et communione expulerit, evendum est, ne qui punitur, injuste ejiciatur; veniam igitur habeat episcopos virinos adeundi, a quibus accusatio strictae examinationi subjicitur; quin et episcopus examinationem sequo animo et humaniter ferre debet et plurium suffragiis rem placide submittere, quibus ejusdem sententia vel rata vel irrita flet.

Quintus autem primæ synodi canon, Contra eos, inquit, qui sive clerici sint, sive laici, ab episcopis qui sunt in unaquaque provincia, segregantur, valeat oportet canon, qui pronuntiat, eos qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos. Prospicere autem oportet annon vel similitate, vel contentione, excommunicatos fieri contigerit. Quare a synodis annuis quæ iis objecta sunt examinentur, et vel hi qui iniuste segregavit, juste reprehendatur, vel qui indignatur quod segregatus fuerit, pœnam sequo animo ferat.

36 Porro eau. 4 syn. vit. Episcopus, inquit, qui turpis lucri gratia, aurum, vel argentum, vel aliquid aliud ab episcopis, vel clericis, vel monachis, qui sibi subeunt, exigit, excusationes in peccatis excoxitans (quæ rēmpe divinis canonibus non continentur) eosque, qui id quid exigitur non facile dant, segregatione ulciscens; vel ob aliquam aliam suam perurbationem quemquam clericorum suorum a ministerio arcet, vel venerandum templum claudit, ne in eo divinum ministerium pro more perficiatur, ita id quod non est sensu præditum suam insaniam immittens; ipse revera, inquit, sine sensu est, iisdemque pœnis subjicitur: episcopus ministrum a metropolitano segregabitur; ille autem a patriarcha juste subbit quod in alios iniusta inflixit.

Paulus fgitur divinus Apostolus, quasi canoneim imponens Ephesiorum presbyteris, dixit: « Argentum, vel aurum, vel vestem nullius concupivi, » et quæ sequuntur. Et rursus: « Non debent fieri parentibus thesauros recondere, sed parentes liberis. » Quin et Petrus apostolorum summus, « Paschile, inquit, gregem Dei qui peues vos est, non per vim, sed voluntarie secundum Deum; non turpis lucri gratia, sed alacriter; non ut dominatum

In clericum exercentes, sed gregis exemplaria facit. Non enim clericis ut servis et ministris uti jubet, sed absque animi perturbatione et vi aliqua eos pascere et emendare.

Canon autem 29 syn. Carthag., Qui propter socordiam, inquit, sive peccatum aliquod a communione segregatus fuerit, sive episcopus, sive cuiusmodi cunctus clericus, quamvis sese injuria affectum existimat, non debet reprehensionem contemnere, donec ea quæ ipsi objiciuntur pleniori judicio confirmata fuerint. Quod si ante examinationem aliquibus communicasse deprehensus fuerit, ipse plenam depositionis sententiam jamjam adversus seipsum tulit.

Theodorus Balsamon, Quod non oporteat abeque causa rationabili aliquem excommunicare.

Hinc dicunt nonnulli, quod qui non ob causam canonibus veritatem excommunicatus fuerit, sed propter irrationalitatem ipsius excommunicantis voluntatem, secure segregationem contemnet, et is potius qui segregavit personam obnoxios erit. Si enim episcopo indulsum fuerit, seu recto seu porporam clericos et laicos segregare, et necesse habeant illi qui puniuntur segregationem in justam perimescere et servare, tyrannidem exercebant episcopi, et pietati insultabunt, et divini canones malorum multorum autores erunt; quod est maxime absurdum. Quare cum modificatione dicit canon: Si quis propter socordiam segregetur, forsitan propter peccatum, quod sancti Padres et canones velant.

Et hoc divinus Dionysius Areopagita in epistola dicit: Non enim probabit De. sacerdotum motus irrationalib[us].

Canon autem 105 ejusdem syn. clericum in Africa excommunicatum, si ad Romanum trans mare vectus, sacra celebrare ausus fuerit, antequam plenum de eo iudicium habeatur, depositioni subjicit.

Canon autem 133 neq[ue] non 154, Episcopus, inquit, qui dicit quemquam sibi crimen aliquod confessum esse, ob quod a communione ejici meretur, alter autem affirmat se nihil ejusmodi ei communicasse, episcopus solus, contra eum qui confessus est testimonium ferens, non credetur; immo et ei communicare cogitur. Quod si in conscientia **37** sua segregat, et de eo scandalizatus, cum ad communionem non esse admittendum jucilicet; quandiu ipse segregato non communicat, neque illi, qui segregari cōsileat, alii communicabunt episcopi; ut magis caveat episcopus, ne adversus aliquem dicas id quod demonstrationibus apud alios probare non potest. Quæro etiam in cap. 9 presentis litteræ canones apostolicos 12, 13, 16, et in 12 cap. lit. II, Neocæsar. syn. can. 9 et 10, et Theophili canonem 8.

Leges.

Dicit autem Justiniani Novella: Omnibus episcopis et presbyteris interdicimus, quempiam a

A πιεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποις γενέμενοι τοὺς ποιμένους. Οὐ γάρ ὡς δουλοίς καὶ ὑπηρέταις χρῆσθαι τοῖς κληρικοῖς, ἀλλὰ χωρὶς ἐμπαθείας καὶ ἀνάγκης καλεύει ποιμανεῖν τούτους καὶ διορθώσθειν.

Οὐ δὲ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ, 'Ο διὰ βραχυμίαν, φησίν, ἣτοι πλημμέλειαν τῆς κοινωνίας ἀφορισθεῖς, εἰς' εὖν ἐπίσκοπος, εἴτε οἰοσδήποτε κληρικός, εἰ καὶ ἀναξιοπαθεῖν οἴοιτο, οὐ χρὴ κατολιγωρεῖν αὐτὸν τῆς ἐπιτιμίας, μάχρις ἂν κρίσει τὰ κατ' αὐτὸν δοθῆτελορέρα· πρὸ δὲ γε τῆς ἐξετάσεως, εἰ κόπων ἄντες τοις φοροῦσι, οὐκ ἀν φάνοι κατ' αὐτὸν αὐτὸς τὴν ψῆφον ἐπενεγκὼν τῆς τελείας καθαιρίσειν.

Θεόδωρος Βιλσαμών, Ότι οὐ δεῖ δίχα εὐλόγου αἰτίας ἀφορίζειν τινά.

'Ἐκ τούτου φασὶ τινες, ὡς δὲ μὲν δὲ αἰτίαν ἀφορίζουσιν, τοῖς θεοῖς ἀπειρημένην κανόσι, δὲ ἀλλιγίστων μέντοι τοῦ ἀφορίσαντος θελημα, ἀκινθύνως καταφρονήσει τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ μᾶλλον δὲ ἀφορίσας ὑπόδικος ἔσται κολάσει· εἰ γάρ εὐκαίρως ἢ ἀκαίρως δοθείη τῷ ἐπισκόπῳ κληρικούς τε καὶ λαϊκούς ἀφορίζειν, καὶ πρὸς ἀνέγκην ἔχειν τοὺς ἐπιτιμωμένους τὸν δικαιορόν ἀφορισμὸν δεδίνειν καὶ φυλάττειν, καὶ τυραννίδος καταταλμῆσαιεν οἱ ἐπίσκοποι, καὶ τῆς εὐεσθείας κατερχήσαντο, καὶ πολλῶν κακῶν γένοιντο οἱ θεοὶ κανόνες παρεῖσι, διπέρ ἀποκίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλείπει· διά τοι τοῦτο, καὶ μιτά προσδιορισμοῦ, Εἰ διὰ βραχυμίαν ἀγώρισται τις, φησὶν ὁ κακόν, δὲ ἔμάρτημα τυχόν, ὅπερ οἱ θεοὶ κανόνες ἀπαγορεύουσι.

Τοῦτο καὶ δὲ θεοὶ Διονύσιος; δὲ Ἀρειοπαγίτης ἐν ἐπιστολῇ λέγει. Οὐ γάρ ἐλκεται τὸ Θεον ταῖς τῶν περάτων παραλόγοις δρμαῖς.

Οὐ δὲ ρέις αὐτῆς: τὸν ἐν Ἀφρικῇ τῆς κοινωνίας ἀφορίσαντας κληρικὸν, εἰ εἰς τὴν Ῥώμην περιειθεῖς λερουργήσαις τολμήσειε πρὸ τελείας τῆς ἐπίστεως, τελείᾳ καθυποδόλει τῇ καθαιρίσει.

Οὐ δὲ ρλῆι, εἰ δὲ καὶ δὲ ρλῆγ, 'Ο λέγων, φησίν, ἐπίσκοπος, ὡς ἐξομολογηθεῖ τις αὐτῷ πτελέα, οἷον τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἐκβαλεῖν, δὲ διατείνεται μηδέποτε τοιοῦτό τι τούτῳ προσανθεῖναι, οὐ πιστεύθησται μάνος, κατὰ τοῦ δῆθεν ἐξομολογησαμένου μαρτυρῶν δὲ ἐπίσκοπος, οὐ μήν ἀλλὰ καὶ συγκοινωνεῖν ἔχειν ἀναγκασθῆσαι· εἰ δὲ διενταῦθεν τὴν συνειδήσιν, καὶ σκανδαλιζόμενος ἐπί αὐτῷ, οὐκ εἰσται δεῖν εἰς κοινωνίαν προσεσθεῖς, ἐφ' ἐσον χρόνον οὐ κοινωνεῖ τῷ ἀφορισθέντι, μηδὲ οἱ μᾶλλον τούτῳ ἐπίσκοποι κοινωνεῖσθαι· διότε μᾶλλον παραφύλαττεσθαι τὸν ἐπίσκοπον, μὴ λέγειν κατά τινος διπέρ ἀποδείξεων ἀλλέγειν παρ' ἑτέροις οὐ δύναται. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ θεῷ καθεῖται παρόντος στοχεῖου κανόνας ἀποστολικὸς ἱβ', ἰγ', ἰσ', καὶ ἐν τῷ ἱβ' καθεῖται παρόντος στοχεῖου κανόνας τῆς ἐν Νεοκαίσαρει συνδου θεοῦ καὶ εἰ καὶ Θεορίου της.

Νόμοι.

'Η δὲ Ἰουατεινάντος Νεαρά, Πάσι, φησι, τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις ἀπαγορεύομεν χωρίζειν

τῆς ἄγιας κοινωνίας, πρὸς ἀνὴρ τὸν ἄνθρακα δειχθῆ, δι' ἣν οὐ ἐκελεῖσται κανόνες τοῦτο γίνεσθαι καλεύονται. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἄγιας κοινωνίας χωρίσται τινὰ, ἐκεῖνος μὲν, δι' ἀδίκως τῆς κοινωνίας ἔχωρίσθη, λυόμενος τοῦ χωρίσμου ὑπὸ τοῦ μετέχοντος λερώς, τῆς ἄγιας ἀξιούσθια κοινωνίας. δι' ἀδίκως τινὰς ταῦτης χωρίσται τολμήσας, ὑπὸ τοῦ λερώς, ὡφ' ὃν τέτακται, χωρίσθεται τῆς κοινωνίας, ἥφ' οὗσον ἀν χρόνον ἐκεῖνος συνίθη, ἵνα, διπέρ αδίκως ἀποίησε, δικαίως ὑπομείνῃ.

Οὐ δεῖ τοὺς ἀποκεκρους ή κληρικούς ἀναγκάζειν τινὰς καρποφορεῖν ή ἀγγαρίας διδόναι, η τοὺς μὴ οὐτα ποιοῦντας ἀφορίζειν, η ἀναθεματίζειν, η μὴ διδόναι κοινωνίαν, η μὴ βαπτίζειν ἀθέμιτον γάρ.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Β ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. Α'. Περὶ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος.

Ἄλλα γάρ επὶ τὸ ἔχεις ἡδη μετώντες στοιχεῖον, τὰ περὶ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος προβργου οἷμα: δι-εξίναι.

"Ο μὲν τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν μὲν τοῦ ἀληθοῦς ἡγιαμένον βαπτίσματος, ὡς τὸ τοῦ Κυρίου ἐπίταγμα καὶ ἡ τῶν ἀποστόλων ἔχεις παράδοσις, μὴ ἀναβαπτίζειν καλεύει· τὸν δὲ γε δυσσεβῶς πρὸς τῶν δεσμῶν μολυνθέντα μᾶλλον η βαπτίσθεντα, μηδὲν ἐπιδικόντας ἀναβαπτίζειν. Εἰ δὲ τὸ μὲν ἀληθινὸν ἡδη βιττισθέμενος ἐτυχε, πρὸς δὲ τῶν δεσμῶν μεμβλυντες θετερον, μύρῳ χρίσθαι μόνον· καὶ τοῦτο γάρ μέρος; εἶναι πιστεύεται τοῦ θελον βαπτίσματος· τοῦ δὲ μὴ οὐτα ποιοῦντος, εἰς οὖν ἀποκόπου, εἴτε πρεσβυτέρου, τελείων καταψήφιζεται τὴν καθαίρεσιν, ὡς ἁγγελῶντος τὴν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν σωτῆριν αὐτοῦ διακωμψδούντος θάνατον. Φησι γάρ δοθεῖσ: Απόστολος· Ἐκεινῷς ἀμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὴν ἐπιγνωσίν τῆς ἀληθείας, οὐκ εἴτε περὶ ἀμαρτῶν ἀπολείπεται θυσία, ήτοι διὰ βαπτίσματος κάθαρσις· εἰς γάρ δὲ τοῦ Χριστοῦ θάνατος, καὶ διὰ τὸ καθαρτήσιον βάπτισμα.

Τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κατέτεται.

"Ο δὲ μὲν αὐτὸς τῶν ἀγίων ἀποστόλων εἰς Πατέρα καὶ Μήδην καὶ ἄγιον Πνεῦμα βαπτίζειν κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου παρεγγυάται λόγιον, ἀλλὰ μὴ εἰς τρεῖς ἀνάρχους, η τρεῖς υἱούς, η τρεῖς παρακλήτους. Εἰς γάρ δοθεῖσ: Πατήρ, διὰ τὸ ἀναίτιον, καὶ εἰς δοθεῖσ: Πατράλητος, τὸ την δρῆτον γέννησιν, καὶ εἰς δοθεῖσ: Παρακλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀγεννήτου ἐκπορευεσιν. Οἱ δὲ μὴ οὐτα ποιοῦντες, ἀπίσκοποι η πρεσβυτέροι, ἐπιτιμίαν ὑφίστανται τὴν καθαίρεσιν.

"Ο δὲ τοῦ νόμου, ἡ οἰκία βαπτίσματος μιδ; μυήσεως ἐπιτελεῖν, τρεῖς δηλαδὴ καταδύσεις ἐν ἑνὶ βαπτίσματι, καὶ ἀκάστη τῶν καταδύσεων ἐν δυομά τῆς ἄγιας ἐπιλήγειν Τριάδος· ἀλλὰ μὴ διὰ βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, ήτοι ἀπακ καταδύειν τὸν βαπτιζόμενον, καὶ εἰς μίαν καταδύσιν τὸν τοῦ Κυρίου ἐπιφυμίζειν θάνατον, ὡς η παραπλήξιας γέμουσα τῶν Εὐνομιανῶν αἰρεσίους ὑποτίθεται· ης καὶ διὰ τῆς βούνδου κανὼν μέμνηται. Οὐ γάρ εἰπεν δι-

PATRON. GR. CXLIV.

A sancta communione separare, priusquam ostensa fuerit causa propter quam ecclesiastici canones hoc fieri præcipiunt. Si quis autem præter hæc a sancta communione quempiam separaverit, ille quidem qui injuste a communione separatus est, a majori sacerdote separatione solitus, sancta communione dignus habeatur; qui autem injuste aliquem ab ea separare ausus fuerit, a sacerdote cui subest, communione movebitur, quandiu eius visum fuerit, ut quod injuste fecit, juste sustineat.

Non oportet episcopos vel clericos cogere aliquos fructus offerre, vel angarias dare, vel eos qui non ita faciunt segregare, vel anathematizare, vel communione movere, vel non baptizare; nefas enim est.

B 38 INITIUM LITTERÆ B.

CAP. I. De sacro baptismō.

Jam vero cum ad proximam litteram perveniam sit, operæ pretium erit de sacro baptismō disserere.

Canon sanctorum apostolorum 47 eum qui iuxta Domini præceptum et apostolicam traditionem vero baptismō dignus habitus fuerit, non denuo baptizare jubet; eum autem qui ab impiis nefarie pollutus potius quam baptizatus fuerit, sine aliqua difficultate rebaptizare. Quod si quisquam verum baptismum assecutus, ab impiis postea pollutus fuerit, unguento durata ut inungatur: id enim sacri baptismi pars esse creditur. Eum qui secus fecerit, sive episcopus sit, sive presbyter, omnino depositione multitudinem statuit; ut qui crucem Domini irrideat, et salutiferam ejus mortem pro ludibrio habeat. Dicit enim divinus Apostolus: «Nam si ultra peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non adhuc pro peccatis reliqua est hostia», sive per baptismum iustificatio; una enim est Christi mors, et unus, qui purgat, baptismus.

Eadem etiam statuit canon 50 synodi Carthaginensis.

Canon autem sancti apost. 49 in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, iuxta divinum Domini sermonem, baptizare jubet, non autem in nomine trium principiū expertium, vel trium Filiorum, vel trium Paracletorum; unus enim est sine principio Pater, propter incausalitatem, et unus Filius propter ineffabilem generationem, et unus Paracletus Spiritus sanctus propter suam ab ingenito processiōnem. Episcopi autem et presbyteri qui secus fecerint, poena depositionis obnoxii sunt.

Canon autem 50 tria unius mysterii baptismata perficere jubet (tres nempe immersiones in uno baptismō, et ad unamquamque immersionē unum S. Trinitatis nomen pronuntiare), non autem unum baptismum qui datur in mortem Domini: hoc est, eum qui baptizatur, semel immergere, et uni immersionē in mortem Domini ascribere, uti vesana Eusomianorum heresis deceruit: cuius rei meminit 7 cap. 2 syn. Non enim dixit Dominus, in

mortem meam baptizate, sed, et Profecti docete omnibus gentes, baptizantes ipsos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. » Episcopum autem vel presbyterum qui securus fecerit, a sacerdotio deponit. Quare etiam in 2 cap. litteræ A, can. 7, syn. 2, ex quo clarius disces, quos rebaptizare, et quos aero duntaxat unguento inungere oporteat.

Canon autem 48 syn. Laodic. illuminatos super ecclesias chrismate inungere jubet; id enim per preces et Spiritus sancti invocationem sanctificatum eos qui inunguntur sanctificat, et regni coelestis Christi participes facit, nisi vita impenitentia et operum malitia nos ab eo alienos reddat.

Dicunt autem nonnulli sacerdotum chrismā unguentum referre a meretrice ad pedes Jesu effusum: quippe quod utrumque sepulturam et resurrectionem denotet.

Canon autem 51 et 59 syn. vi, nec non 12 syn. quæ dicitur prima et secunda, sacerdotem qui in 39 oratorio quod est intra domum, præter sententiam istius regionis episcopi, baptizaverit, communii suffragio deponunt.

Canon autem 78 vi syn. et 46 Laodic. cum qui ad salutarem baptismum se comparat, fidei prius mysterium ediscere jubet, et quinto uniuscujusque septimanæ die, quæ singulis septimanis didicerit, episcopo vel presbytero, cui ejusdem examini audi provicia ab episcopo delegatur, recitare: ne postquam baptizatus et in mysterii nostri initia- tione non firmiter stabilitus inventus fuerit, spuriis hereticorum verbis seducatur.

Canon autem 45 ejusdem syn. Laodic. cum qui tota sancta Quadrag. per jejunium cæleraque exercitia non lustratur, in magno sabbato baptizari non sinit (lex enim erat in Ecclesia ut in eodem omnes sere catechumeni baptizarentur): baptismus enim sepulturam et resurrectionem Domini exacte refert; Sabbathumque illud medium est inter sepulturam et resurrectionem. « Quotquot enim, inquit Apostolus, baptizati fuimus, in mortem Christi baptizati fuimus. » Tras autem immor- siones triduum ejus sepulturam et resurrectionem denotant.

Quod si quisquam, inquit ejusdem syn. can. 47, morbo laborans, et in extremo periculo constitutus, priusquam in articulis religionis instructus fuerit, baptizetur, a morbo convalescens, fidei mysterium ediscat, et quomodo nihil afferens, per meram gratiam, a peccatorum reatu liberatus, et cognitione veri Dei dignus habitus fuerit.

Canon autem 12 syn. Neocesar. cum qui propter morbum baptizatus fuerit, et postea convalescerit, ad ordines provehi non sinit, utpote qui bonum forsitan non ex instituto, sed necessitate elegerit, cum prius vitam carnalem et voluptuariam trans-

A Κύριος. Εἰ; τὸν θάνατὸν μου βαπτίσατε. ἀλλὰ, πληρευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς; εἰς τὸ δνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος. Τὸν δὲ μὴ οὔτε δρῶντα, ιεροκοπον ἢ πρεσβύτερον, τῇ ἀφαιρέσει ζημιαὶ τῆς Ιερωσύνης. Ζήτει καὶ ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α σπουδαῖον τὸν ζ' κανόνα τῆς β' συνθήσου, ἀφ' οὗ δὴ καὶ εἴη επιφῶς, τίνας δεῖ ἀναβαπτίζειν, καὶ τίνας μόνη χρεῖται τῷ θεῷ μύρῳ.

Ο δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ μη' καὶ τῷ ἐπουρανίῳ χρίεται: μύρῳ τοὺς φωτιζόμενους θεσπίζει· τοῦτο γάρ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἀγιαζόμενον τοὺς χριομένους ἀγιάσει, καὶ μετέχους τῆς ἐπουρανίου τοῦ Χριστοῦ βασιλείας καθίστησιν, εἰ μὴ τὸ τοῦ θίου ἡμελημένον, καὶ τῇ τῶν ἱρῶν φαυλότητς ἡμᾶς ἀλλοτριώσειν.

Τύπον δὲ τίνες φέρειν φασὶ τὸ ἄγιον μύρον τοῦ περὶ τῆς πόρνης ἐπιχειρήστος τῷ Ἱησοῦ μύρῳ: δῆλωσις γάρ ἡν κάκενο καὶ τοῦτο ταρῆς καὶ ἀναστάσεως.

Ο δὲ λα' τῆς ζ' συνθῆσου, έτι δὲ καὶ δ νθ', ἀλλὰ καὶ δ τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνθῆσου εἰς, μιᾶς καθαιροῦσι φήψιν παρὰ γνώμην τοῦ ἁγιουτερου ἐπισκόπου βαπτίζοντα λεπέα ἐν εὐκτηρίῳ ἐνδον οἰκλες τυγχάνονται.

Ο δὲ οἵ αδεις τῆς ζ' συνθῆσου, καὶ δ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ μετ' τὸν πρὸς τὸ σωτήριον ἐποιητάριον βάπτισμα τὸ τῆς πίστεως πρότερον ἐκμαθάνειν μυστήριον ἐπισκήπτουσι, καὶ τῇ ε' ἡμέρῃ τῆς ἑδομάδος ἐκάστης, τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τῷ πρὸς αὐτοῦ ἐπιτετραμένῳ κατηχεῖν αὐτὸν τρεστούτεροφ, ἀπαγγέλλειν δ μεμαθήκει τῆς ἑδομάδος, ἵνα μὴ βριπισάμενος, καὶ τῇ μησίᾳ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου ἀστραλῶς ἰδρυμένως μὴ εὑρεθεῖς, αἱρετικοὶ λόγοις καὶ νθίοις ὑποσυρῇ.

Ο δὲ τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ μετ' τὴν μὴ κατὰ πᾶσαν τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν διὰ νηστείας καὶ λοιπῆς ἀσκήσεως προκαθαρθεῖται οὐκ ἐφῆσι κατὰ τὸ μέρα βαπτίσασθαι τάβετον· νόμο, γάρ ἡν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τούτῳ τοὺς πλείους τῶν κατηχουμένων βαπτίζεται· δότι: τὸ βάπτισμα τὴν ταρῆν ἡγαραφεῖ καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου· κάκενο τὸ σάββατον μεθόριον ἔστι τῆς ταρῆς καὶ τῆς ἀνάστασεως. « Οὐτοὶ γάρ, φησιν δ Ἀπόστολος, ἐνταπίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἐνταπίσθημεν· » καὶ αἱ τρεῖς γάρ κακαδύσεις; τὴν τριήμερον αὐτοῦ ταρῆν καὶ ἀνάστασιν ὑπεμφαίνουσιν.

Εἰ δὲ τὶς νοσήσας, διὸ μὲν φησι, καὶ ἐν χρόνῳ κινδύνου γενόμενος, τοῦ θείου ἀξιωθείη βαπτίσματος, πρὶν τὰ τῆς εὐσεβείας κατηχήθηνται, φάσας τῆς νόσου, μανθανέτω τῆς πίστεως τὸ μυστήριον, καὶ διποτέριται καὶ δωρεά, μηδὲν προεστεγάχαμενος, τῆς τῶν ἀμαρτημάτων ἐνοχῆς ἀφεθεῖη, ἐπιγνώσεις τε ἀξιωθεῖη τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος.

Ο δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ εἰς τὸν διὰ νόσου βαπτισάμενον, καὶ ἔξιντη ταύτης γενόμενον, λεπάσθαι οὐκ ἐπιτρέπει, οἴα μὴ προσιρέσσει τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης, ἵσως ἐλέμενον, τὸν φιλήδονον βίον μεταδιάκυτα πρέπειν καὶ φιλόσαρχον, εἰ μήπου διὰ

τὴν εἰσέπειται περὶ τὴν πλειόνων σπουδὴν καὶ τὴν τῶν Α εἰσεστε; nisi propter sequens in ade studium, et hominum inopiam, id ei insultum fuerit.

Οὐ δὲ τῆς θυ Καρδιαγένη μετ' βαπτίσειν ἀκείρηκε τὸν νόσος η ἔτερος; συμπτώματι τὸ δύκις ἀφρορημένον τοῦ νοῦ· εἰ μὴ φάσας μικρὸν, τὴν ὑπὲρ τῆς πίστεως προσάρτεστι καὶ τὸν προτήκοντα πέθον σημήνια τῇ φωνῇ. Εἰ δὲ πρὸ τῆς ἀσθενείας μαρτυρηθεῖη τὸ βάπτισμα ἐπίητῶν, καὶ δι' αἰτίας τινὰς ὑπερπιθέμενος, ἀναμφιδόλως βαπτισθεῖσται. Ζῆσι καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Α στοιχείου κανόνα τῷ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνδόου.

Οὐ δὲ τοῦ θυ Νεοκαίσαρεις τυνδόου τῶν γυναικῶν τὰς ἁγιώματας οὐδὲ ἀπειργεῖς βαπτίσασθαι. Οὐδὲ γάρ κοινωνεῖ ταύταις τοῦ φύτευματος καὶ τοῦ ἔμβρυον, μήποτε παρὰ τῆς φύσεως δεξάμενον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ προσάρτεστι καὶ τοῦ χειρόνος, οὐδὲ ὅλον τα ταύτα περιεργάτασθαι δπως ἔχους διαθέσεως· τὰ δι' γένηται, διὰ τῶν ἀναδόχων κατατιθέμενα, καὶ δρόσος αὐτοῖς φωτιζόμενα, τῆς θεᾶς κοινωνοῦσιν ἀλλάμφετο·.

Οὐ δὲ τοῦ θυ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας; Η κατηχουμένη τυνή, φησι, εἰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ἡ βαπτισθεῖται πρόσθετο, τὰ κατ' ἔθος αὐτῇ συμβαίη, εἰς τὴν ἀκινούσαν ὑπεριτίθεσθαι τὸ φύτευμα.

Οὐ δὲ α' αὐτοῦ, Εἰ καΐδενος, φησι, κατηχούμενον, η καὶ ἀνήρ τῆς λερδὸς τελούμηνος θυσίας, προσελθὼν ἀπονήρως, τῶν θειῶν μεταλήψεται δώρων, ἀγνοοῦντος τοῦ λερδοῦ; εἶναι τούτον κατηχούμενον, εὐθὺς βαπτισθεῖσθαι ὑπὲρ γάρ τοῦ Κυρίου προσκέκληται.

Οὐ δὲ καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλίου, Τὰς αἱρετικὰς γυναικες καὶ μήποτε τοῦ θεοῦ ἡξιωμένας βαπτίσματος, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν κατηχούμενων τόξει παραμενούσας εἰσέτι, εἰ παρθενίαν ὀμολογήσασιν, εἴτα ἀνδράσιν ἀντατά, ἀνδρόν, μὴ καταδικάσσεσθαι ὡς φευγαμένας τὴν ὄμολογίαν. Οσα γάρ δὲ νόμος λέγει, τοὺς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· βαπτισθεῖναι γάρ τῶν πρὸ τοῦ βαπτίσματος ὄφαλάτων ἀπάντων συγγάρησιν ἔχουσιν, ἐπειὶ καὶ σύμπαντες οἱ πιστεύσαντες καὶ βαπτισθεῖναι οὐδὲ ἡγίνασθον ὑπέχουσι δίκην ἀνθ' ὧν πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἡμαρτον· ταύτα γάρ τὰ πρεσβεῖα καὶ διαιρετα τῇ πνευματικῇ ἀναγεννήσεως.

Οὐ δὲ δ' τοῦ θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, περὶ τινος τῇ ίδιᾳ συμφθαρέντος ἀσθετιδῇ. Εἰ μὲν πρὸ τοῦ βαπτίσματος, φησι, ταύτη ἐμίγνυτο, καὶ μετὰ τοῦτο ταύτης ἀπάρχετο, μεντόντα διάκονον· τὸ γάρ διγονοῦ βάπτισμα τὰ πρώην αὐτοῦ ἐκαθάρτεσθαι ἀμερημάται· εἰ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔχει ταύτην, ἐκθληθεῖ τοῦ κλήρου· τῷ δὲ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν χειροτονήσαντι οὐδὲν βλάπτος ἐκ τοῦ τοῦ γενήσεται.

Οὐ δὲ δ' τοῦ ἀγίου Κυρίλλου κανῶν, Καν. χωρισμὸν, φησιν, ὑπομείνωσι τινες τῶν κατηχούμενων, πτασμάτων ἐνεκεν ἐπιτιμηθέντες, καὶ μέλλωσι τελευτὴν, βαπτισθεῖσαν, καὶ μὴ ἀμέτοχοι τῆς χάριτος τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδημείσασαν.

Οὐ δὲ β' τοῦ θυ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας κατηχούμενον δαιμονῶντα, πρὶν ἡ τοῦ ἀκαθάρτου δαιμονος καθαρθῆναι, καλύπτει· βαπτίζεσθαι· ἀθέμιτον γάρ τὸν παρεσχόντα δαιτὸν τῷ πονηρῷ δαιμονὶ εἰ; ἐνοίκησιν ἣ πρὸ τὰ φαῦλα φοτῆ, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἀγίου Πνεύ-

μονοῦ; nisi propter sequens in ade studium, et hominum inopiam, id ei insultum fuerit.

Canon vero 45 syn. Carthag. eum qui prae morbe aliquo casu sanitale mentis privatus fuerit, baptizare prohibet, nisi parum convalescens voluntatem suam circa fidem et debitum desiderium voce significet. Quod si eum, antequam agrotaret, baptismum quæsivisse eumque aliquas ob causas distulisse, testimonio probatum fuerit, absque omni difficultate baptizabitur. Quære etiam in primo cap. littera A canonem 12 syn. Ancyranæ.

Canon autem 6 syn. Neocæsar. mulieres prægnantes, quando voluerint, baptizari non prohibet. Embryon enim in baptismō cum iis nihil habet commune, quippe quod a natura boni et mali electionem non habeat, et impossibile sit ut præstet ea quæ in baptismō polliceri debet. Infantes autem per susceptores suos assumpti, corumque operibus illuminati, sacrosancti baptismi participes sunt.

Canon autem 6 Timothei Alexandrini, Mulier, inquit, catechumenæ, si eo die in quo baptizari determinaverat, quod mulieribus solet ei accidat, baptismum in diem sequentem differat.

Ejusdem canon 1. Si puellus, inquit, catechumenus, vel vir, dum saera sit oblatio, adveniens, sacerorum donorum particeps factus fuerit, sacerdote nesciente, an baptizatus sit, hecne, statim baptizetur; a Deo enim vocatur.

40 Vicesimus autem magni B. illi canon, Iheretice, inquit, mulieres, quæ nondum baptismō dignæ habiles sunt, sed in ordine adhuc catechumenorum manent, si virginitatem professa sc̄e postea viris tradant, ut fidem fallentes non sunt puniendæ. Quæcunque enim dicit lex, sis dicit qui sub lego sunt; baptizatae autem delictorum omnium ante baptismum admissorum veniam consequuntur, si quidem omnes qui credunt et baptizantur, pro peccatis baptismum præcedentibus nulli omnino poenæ obnoxii sunt. Hæc enim sunt præcipua spiritualis regenerationis privilegia.

Quartus autem Theophilii Alexandrini de quodam cum consobrina sua polluto: Si, inquit, ante baptismum cum illa coit, et postea ab ea abstineat, maneat diaconus; sacerdos enim baptismus priora ejus peccata expurgavit. Sin autem eam post baptismum etiam habuerit, ex clero ejiciatur; ei autem quicunq; ex ignorantia ordinavit, nihil exinde damni inferetur.

Quartus autem sancti Cyrilli canon, Si qui, inquit, catechumeni existentes segregationi subjiciantur, propter delicta poenam subeunt, et moribundi sint, baptizentur, et gratiae non particeps e vivis ne excedant.

Secundus autem Timothei Alexandrini canon catechumenum a dæmone obsessum baptizari vetat, antequam ab impuro dæmone purgetur. Nefas enim est, ut qui se impuro dæmoni pro domicilio dat sua ad malum propensione, lucem etiam divini

Spiritus suscipiat, a tenebroso et malo spiritu non penitus liberatus. Eum autem moribundum baptizare jubet, ne vacuus e vita excedat; divinæ gratiae viaticum secum non expurians.

Ejusdem autem canon 4. Si vero catechumenus, iuquit, non a dæmonе obsecens sit, sed præ morbo mente excedat, ita ut voce sublata respondere non possit, quoniam prius voluntatem amplectendi fidem ostenderet, ex instituto suo catechumenis adnumeratus, abque omni difficultate baptizabitur.

Canones autem synodi Carthaginensis 109 et 110 eos anathemate ferunt qui dicunt, quod Adam ab initio factus fuit mortalis, et moriturus esset, licet mandatum non transgressus foret; quoniam mors per peccatum non ingrediebatur. Ecclesia enim cum nec mortalem nec immortalem a Deo factum esse credit, sed medium inter magnitudinem et humilitatem, utriusque scilicet capacem, uia proclarus Theologus dicit, vel naturæ rationalis magnitudinem, et sensitivæ humilitatem habentem; anima enim hominis a divina inspiratione suum esse sortita, corpore luteo excellentior evasit. Nonum autem liberis arbitrii accipiens, et malum pro bono amplectens, vitam pro morte commutavit. Quoniam ergo a per unum transgressorum peccatum, ut inquit Apostolus, in mundum intravit, et per peccatum mors, et sic per omnes homines mors pervasit: nimisrum et haereditas paterna et posterorum descendit: In quo enim omnes, inquit, peccaverunt, neque infantes a peccato Adam immunes sunt, in quantum eorum conceptio in transgressione facta sit: ex voluptate enim est concupiscentia, et nisi lex matrimonio suppeditas ferret, id etiam peccatum reputaretur, cum amor voluptatis et carnalis appetitus ad illud incitat, quantumvis liberorum procreationi inserviat. Si igitur hominum procreatio causam habeat carnis concupiscentiam, infantes recens nati a primi parentis peccato non sunt immunes, usque quod divino regenerationis lavacro purgari debet. Quamvis enim infantes propter naturam imperfectionem sensum non habent, per fidem tamen susceptorum illuminationem Spiritus accipiunt. Hujus etiam rei Christus aperio argumenta præbuit, quando per aliorum fidem alios, qui præ morbo mentis expotes facti erant, non solum ab infirmitate corporali, verum etiam a spirituali ex abundantia liberavit. Infantes igitur ad remissionem peccatorum baptizare oportet. Eum autem qui secus crediderit et fecerit, formamque baptismi in remissionem peccatorum factam ei non vera in infantibus existimaverit, canones anathemate ferunt.

Canon autem 111, Gratia, inquit, quæ nobis per bapti: mum suppeditatur, non solum peccatorum remissionem largitur, sed et potestate in amplius peccamus, nisi propter societatem volunt-

A matos ὁ ποδέσθεται, μή τελέως ἀπαλλαγέντες τοῦ σκοτεινοῦ καὶ πονηροῦ πνεύματος· εἰ δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τούτῳ ἐπισταί, κελεύει βαστέζεται. Ἰνα μὴ κανὸς ἑξῆδοι τοῦ βίου, τὸ ἐφόδιον μὴ τῆς θείας φέρων χάριτος.

὾ δὲ δ', Εἰ καὶ μὴ ὅπδο δαιμονος, φησιν, δικτυόμενος ἐνοχεῖται, ἀλλ' ὅπδο νόσου τῶν φρενῶν ἐξερρύσθη, ὃς μηδὲ ἀποκρίνεται οὐδὲ τε εἶναι, ἀφηρημένος καὶ τὴν φθορήν, ἀλλ' ἐπειδὴ φάσας ἔδειξεν εἰς προαιρέσιον τὴν πίστιν ἀπάλλαξιται, ἐπάνω εἰς τοὺς κατηχουμένους καταλεγεῖται, ἀναμφισβίλως βαπτίσθεται.

὾ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρώ' καὶ δ' ρ' ἀνάθεμα κατεψήσαντο τῶν λεγόντων, διει θνητὸς ἐξ ἀρχῆς δ' Ἀδὰμ ἀπάλλαξη, καὶ τεθνήσθει βρελλε, καὶ εἰ. μὴ παρέβη τὴν ἀντολήν, καὶ οὐδὲ διὰ τὴν ἀμαρτίαν θνητήθειν δὲ θάνατος. Ἡ γάρ Ἐκκλησία οὐτε θνητὸν καὶ δοξάζει πλαστῆναι παρὰ θεοῦ, οὔτε ἀθάνατον, ἀλλὰ μέσον μεγέθους καὶ τακτινότητος, δεκτικόν. Θηλάδη τὴν αὐτὸν ἀμαρτίαν, ὃς δὲ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐφη, ή ὃς μετέχοντα καὶ τοῦ μεγέθους τῆς νεαρᾶς φύσεως, καὶ τῆς ταπεινότητος; τῆς αἰσθητῆς φύσεως. Υψηλὴ γάρ ἀνθρώπου διὰ τοῦ θείου ἀμφισθήματος εἰδει λαβοῦσα, μείζων τοῦ πηλίνου τούτου καθίστηκε σώματος· δῶρον δὲ εἰληφὼς καὶ τὸ αὐτεξόσιον, καὶ τὰ τῆς κακίας ἀντὶ τῆς ἀρετῆς ἐλόμενος, τὸν θάνατον ἡλλάξετο τῆς ζωῆς. Ἔπειδὴ τοινού εἰδεις τοῦ παραβενηκότος ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, ὃς εἰρηκεν δὲ Απόστολος, καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας δὲ θάνατος, καὶ οὐτως εἰς πάντας ἀνθρώπους δὲ θάνατος διῆλθεν, εἰς τοὺς καλῆρος δηλαδὴ πατρός διαβάσει τοὺς ἄγγελους. εἰς Ἐφ' φέρεται πάντες, φησιν, ἡμαρτον, εἰ οὐδὲ τὰ νήπια τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἀρα ἀμαρτίας εἰλεύθερα, ὃς τὰς συλλήψεως αὐτῶν ἦν ἀνομίας γινομένης· ἐξ θεονήσης δὲ τῆς θεοφέτειας καὶ ἡ ἐπομένη σύλληψις, καὶ εἰ μὴ δὲ νόμος ἀπεκούρει τῷ γάμῳ, ἀμαρτία ἀν ἀληφίστο, φιληδονίας σαρῶς καὶ ὑπέξως σαρκικῆς κινούσης εἰς αὐτὸν, καὶ διὰ πατέροις εἰς γένητας. Εἰ δὲν αἰτεῖται ἔχει τῆς σαρκὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνθρώπων δὲ γένεσις, οὐκ ἐλεύθερα καὶ τὰ νεογνά τῆς προσονικῆς ἀμαρτίας, διὸ καθαρεύηται δεῖ τῷ θείῳ τῆς παλιγγενεσίας λουτρῷ. Εἰ γάρ καὶ ἀναισθήτως τῷ ἀπελεῖ τῆς φύσεως ἔχει τὰ νήπια, ἀλλὰ παρὰ τὴν πίστιν τῶν προσαγόντων τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνεύματος δέχεται, καὶ τούτου τὰς πίστεις φύσας παρέσχεν δὲ Κύριος, ἣντικα διὰ τὴν ἀτέραν πίστιν, ἀτέρους τὸ φρονεῖν ὅπδο νοσημάτων ἀφρημίνους, οὐ μόνον σωματικῆς, ἀλλ' ἡδη καὶ φυγικῆς ἀρρώστιας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀπῆλλαττε. Χρή τοινού καὶ ταῦτα εἰς ἀφεσιν βαστίζειν ἀμαρτιῶν· τὸν δὲ μὴ οὐτε καφρονοῦντα καὶ δρῶντα, ἀλλὰ πλαστὸν οὐδέμενον καὶ οὐδὲ ἀληφῆ τὸν εἰς ἀφεσιν ἀμαρτιῶν ἐπιτῶν ηγέτην τοῦ βαπτισμοῦ; τύπον, τοῦ ἀναθέματος διξιούσιν.

὾ δὲ ρια', Ἡ διὰ τοῦ βαπτισμοῦ, φησι, χορηγούμενη χάρις ἡμῖν, οὐ μόνον τῶν ἡμαρτημάτων ἀφεσιν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐνηστιν εἰς τὸ μηκέτι ἀμαρτάνειν ἡμᾶς, εἰ μὴ διὰ φρεσμάτων ἀνθετεῖς τὰ

τῆς ἀμαρτίας δισκαστήμεθα· τοὺς δὲ μὴ οἴνω φρέ· Αἱ ταῖς peccata amplectamur. Eos autem qui non ita faciunt, et polissimum qui secus sentiunt, anathemate ferit.

'Ο δὲ ριζή, Ή διὰ τοῦ βαπτίσματος χάρις, φησι, τὴν γνῶσιν ἡμῖν τῶν ἀμαρτημάτων ἀποκαλύπτουσα, βοήθειαν εἰς τὸ μῆτραμπτένεν παρέχει, τῷ γνῶναι τίνα δεῖ ἐπιχειρεῖν, καὶ τίνα παντὶ σθνεῖ φεύγειν οὐδὲ μή τινα ἀλλὰ καὶ δύναμιν πάρθεις κρυπτῶς, ὡς τε ἀγαπᾶν καὶ πρόβυμεῖσθαι πράττειν τὸ ποιητέον· ἔκάτερον γάρ, ή τε γνῶσις καὶ τῇ ἀγάπῃ, δῶρον Θεοῦ. Τὸν δὲ μὴ οἴνω δόξης ἔχοντα, ἀλλὰ τὸ εἰδόντα τι δεῖ ποιεῖν μόνον τὴν χάριν ἡμῖν διδόναι αἰόμενον, οὐ μή καὶ τὸ ἀγαπᾶν δ δεῖ ποιεῖν, τοῖς κληρονόμοις συντάττει τοῦ ἀναθέματος· διότι ή γνῶσις μόνη φυσιοί, η δὲ ἀγάπη οἰκεδομεῖ.

'Ο δὲ ριζή τοῖς λέγουσι δύνασθαι ἡμᾶς καὶ δίχα **B** τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος χάριτος τὰς ἐνολὰς πράττειν μὲν, δισχερέστερον δὲ, αὐτῇ γάρ εὐχέρειαν μόνην εἰς τὸ ταύτας ἀνύπτειν δίδωσι, τοῦ ἀναθέματος τιμῆται σαφῶς· τὸν πάντα γάρ δεῖ τις τῆς θελας χάριτος, κακέντης δίνει οὐδὲν τῶν δεσμῶν κατορθώσαι δυνάμεθα. Οὐ γάρ εἶπε, φησιν, οἱ Κύριος, Χωρὶς ἐμοῦ εὐχέρως· οὐ δύνασθε ποιεῖν, ἀλλὰ, εἰ Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

'Ο δὲ ταύτης η' τοὺς ἡδη τετελευτηκότας. οἴνεις βαπτίζειν, οἴνεις τῶν θελῶν καλεῖεις μεταδίδοντας μυστηρίων. Μή συνιέντες γάρ τινες τῶν ἀποστολικῶν ἥματων τὴν δύναμιν, ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους γράφουσις πρῶτη, «Ἐπει τὶ ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόντες ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ δὲ τοιούτοις οὐκ ἔγερονται; τι καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; »οἱ μὲν τοὺς νεκρούς, αὐτῶν ἐδάπτεῖσον, οἱ δὲ δόλους ὑπὲρ τῶν νεκρῶν ζῶντας· ἀλλ' ὁ κανῶν τούτῳ καλύπτει γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοὺς ἡδη τεθνήκοτας δ' Ἀπόστολος καλεῖεις βαπτίζειν, η ἀντ' ἐκείνων δόλους· ἀλλ' ἐπει οἱ βαπτιζόμενοι, μανθάνοντες τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου τὴν δύναμιν, μετὰ τῶν δόλων καὶ ἀνάστασιν νεκρῶν ἦτοι σωμάτων ἐκπίζειν. διδάσκονται, καὶ τὴν ἐν τῇ καλυμβήθρᾳ κατάδυστεν καὶ ἀνάδυστεν τὸν θάνατον ὑπεμφανεῖν καὶ τὴν ἀνάστασιν, πρὸς τοὺς περὶ ταύτην ἀμφιβολίως ἔχοντας, φησιν δ' Ἀπόστολος, δει! Εἰ μὴ ἀνάστασις ἔστι, τὶ ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ἐπ' ἐπιβίτι τοῦ ἀναστῆναι τοὺς νεκρούς; ματαιοπόνούντες λοιπὸν, εἰ γε περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀμφιβόλλουσιν. Οὗτοι μὲν γάρ πράττουσιν, διολογοῦσι προσδικῆν τὴν ἀνάστασιν· οἵ δὲ νῦν λέγουσιν, ἀρνοῦνται αὐτήν· βαπτίζονται γάρ υπὲρ τῶν νεκρῶν τῇ φύσει σωμάτων, εἰς ἀφερόταν καὶ αὐτὰ μετασκευασθῆναι πιστεύοντες· ἐπει τοι γε η φυσιὴ ἀδικαντος φύσει πέφυκε καὶ ἀτελεύτητο; ταῦτα δὲ φθορᾶ καὶ δόλωσις ὑπόκειται. Διὰ γάρ τούτο ἀπέρ τις διὰ ἥματων διολογεῖ πιστεύειν, διὰ τῶν πραγμάτων δείκνυσιν δὲ λέρεν, εἰκονίζων ἐν τῷ ὑπατιᾷ τὴν ἀλήθειαν.

ΚΕΦΑΔ. Β: Περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων τητίλων; εἰ διατάσθησαν.

'Ο τοῦ τῆς ἱκτῆς συνόδου, έτι δὲ καὶ δοθῆται τὸν Καρδαγένην, τὰ ἀμφιβαλλόμενα τητίλα, εἰ τοῦ θελού τετυγχήσει βαπτίσματο;, μήτ' δὲ λανθάνεις λα-

Canon 112. *Gratia, inquit, per baptismum, peccatorum cognitionem manifestans, auxilium praebet, ut non amplius peccetur, et ut cognoscatur quanam quereret et; quemam omnibus viribus fugere oportet; qui et potentiam secreto largitur, ut amemus, et id quod faciendum est præstare in animo habeamus. Eum autem qui non ita credit, sed sentit, gratiam solum dare ut sciamus quid faciendum sit; non autem amare id quod facere oportet, inter anathematis heredes constituit; quoniam scientia sola inflat, charitas autem saliscitat.*

Canon autem 113 eos qui dicunt, posse nos absque gratia per baptismum data mandata perficere, difficilius vero, quippe quod ea duntaxat mandatorum executionem faciliorem reddat, anathemate punit; omnia enim a divina gratia derivantur, et sine illa nihil ex illo quæ agere oportet, præstare possunt. Non enim dixit Dominus, Sine me nihil facile perficere potestis, sed, «Sine me nihil omnino potestis facere.»

Ejusdem autem syn. canon. 18 eos qui jam mortui sunt, nec baptizare, nec divina illi mysteria communicare jubet. Quidam enim verborum apostolicorum vim, in prima ad Corinthios Epistola: «Nam quid factent qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgent? quid etiam baptizantur pro mortuis?» non intelligentes, mortuos suos, alii autem alios vivos pro mortuis baptizabant. Verum nou jubet Apostolus eos qui mortui sunt, baptizare; vel alios pro illis; sed quia qui baptizantur vim mysterii nostri addiscentes, inter alia mortuorum quoque seu corporum resurrectionem sperare docentur, quodque in lavacra demersio et emersio mortem et resurrectionem denotent, illi qui de resurrectione dubitant, dicit Apostolus, Si non est resurrectio, quid faciunt qui sub hac spe, quod mortui resurgent, baptizantur? Deinceps frustra laborant, si de resurrectione dubitant; per ea enim quæ faciunt, se resurrectionem expectare fatentur, et per ea quæ jam dicunt eandem denegant. Baptizantur enim pro corporibus natura mortuis, eadem in incorruptionibilitatem transmutari credentes; quoniam anima natura immortalis est et sine fine, corpora autem corruptioni et mutationi obnoxia sunt. Et propterea quæ quisquam se credere voce consilietur, sacerdos re ostendit, in aqua veritatem representans.

52 CAP. II. De infantibus de quibus dubitatur, utrum baptizati fuerint, necne.

Canon 34 syn. vi nec non 82 synodi Carthaginensis infantes de quibus dubitatur, utrum sacrosanctum baptismum associati fuerint, necne,

ut propter ipsas propter statu illud scientibus, nec alii de ea re firmum testimonium ferentibus, absque omni controversia rebaptizare jubet. Licet enim unum baptismum constiteri divino symbolo edocti sumus, tamen quia dixit Dominus : « Nisi quis ex aqua et Spiritu renatus fuerit, non potest intrare in regnum cœlorum », cavendum ne infantes divina illuminatione privati, vesteque nuptiis cœlestibus apta non induati, a thalamo simul ei a regno excludantur. Oportet enim ut in dubiis dubium per certa vincatur.

CAP. III. *De infantibus Agarenorum baptizatis; et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.*

Videre est in profundissimis impietatis Agarenorum tenebris lucem gratiae pollentem, et ab ea non absconditam, aut extinctam; quoniam nec in fidelibus signa, eos ad divinam cognitionem perducunt, invidit. Moris igitur est apud plerosque Agarenorum, ut infantes suos non prius circumcidant, quam Christiani sacerdotes, qui iis tributarii sunt, etiam inviti eos baptizare cogantur. De hac igitur re controversum erat in synodo Trollsana, sanctissimo Luca thronum patriarchalem tenente, utrum nimicum eos ad veram Christianorum fidem accedentes rebaptizare, vel unguento duntaxat inungere oporteat; et decretum fuit eos sine controversia rebaptizandos esse; baptismo enim quodlibet erant, non ex pio instituto, sed ut veneficio et incantamento usi sunt, ne circumcisio tenperamentum corporis morbosum et maleolens evaderet.

Id etiam quæsumus fuit a Manuele Heraclæ episcopo, an eum qui a non ordinato, sed ordinatum simulante baptizatus fuerat, ut fidem suscipere oporteat (hoc etiam tunc temporis in ejus province accidebat); et decrevit synodus, eos etiam rebaptizandos esse. Quoniam, inquit, secundum canones apost. 46 et 47, solis episcopis et sacerdotibus sacrosancti baptismi administratio concessa erat. Quin et hoc clarum est ex canonibus 26 et 48 synodi Laodicensis, altero quidem subiente eos non adjurare qui ab episcopo promoti non sunt, altero autem illuminandos fidem episcopis et presbyteris recitare. Porro prædicti canones vi synodi, et synodi Carthaginensis, eos de quibus dubitatur an baptizati fuerint, necne, absque aliqua difficultate baptizare jubet. Non enim fas nec totum erat, ut baptizatus ab aliquo qui baptizandi, et per baptismum peccatorum remissionem clargiendi potentiam non acceperit (etenim baptismus peccatorum sordes eluit), divino fideliūm chorio adjungeretur. Periculum enim non parvum est, ne propter hujusmodi dubitationem **43** lustratione divini baptismi privatetur, et nos cum non baptizato tacito communicemus. Si quis autem ulterius dicat, quod propter preces a laico habitas, et propter sancti unguenti chrisma, baptismus a non ordinato datum verus baptismus reputari debet, vari ratione dicere potest, quod si qui a non ordi-

natu Christi baptizatus, χωρὶς ἐπιθημασμοῦ, βαπτίζειν προτάττουσιν. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ὁμολογεῖν βάπτισμα ἀπὸ τοῦ θείου συμβόλου δεδιδάγμεθα, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἔφη, « Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὑδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν », εὐλαβητέον μή τῇ στερήσῃ τοῦ θείου φωτισμάτος, τὸ προσῆκον τῷ πνευματικῷ γέμψει περιεκέμενα ἐνδυμα, τὸν νυμφῶνος ἄμα καὶ τῆς βασιλείας ἀπορθίψῃ. Δέον γὰρ ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις νικᾶν φελανθρώπιας τὸ ἀναρρέον.

ΚΕΦΑΔ. Γ'. Περὶ τῶν βαπτιζόμενων τηπλῶν τῶν Ἀγαρηνῶν.

Ίδειν ἔστι καὶ τῷ βαπτεῖ σχότῳ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν διασεβείᾳς τὸ φῶς ἐνδυναστεῦον τῆς χάριτος, καὶ ὑπὸ ταύτης μή καταλαμβανόμενον ἡ σθεννύμενον· ἐπεὶ τῶν σημείων οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις ἐφθόνησεν, ἐνάγουσα τούτους πρὸς τὴν θείαν ἐπίγνωσιν. « Εἴθος γοῦν ἔστι τῶν Ἀγαρηνῶν τοῖς πλείστοις, μή πρότερον τὰ σφέτερα περιτέμνειν βρέψῃ, πρὶν ἂν οἱ ὑποτελεῖς ἐντεῖς αὐτοῖς τῶν Χριστιανῶν λεπέται, καὶ ἔχοντες ἀναγκασθῶσι ταῦτα βαπτίσασι. Ἐξητήθη τοίνυν τὰ περὶ τούτου ἐν τῇ κατὰ τὴν βασιλείουσαν συνόδῳ, Λουκᾶ τοῦ λεποῦ τὸν πατριαρχικὸν θύμοντος θρόνον, εἰ δεὶ τοὺς τοιούτους, τῇ ἀληθινῇ τῶν Χριστιανῶν πλεῖστοι προστρέμοντος, ἀναβαπτίζειν, ἡ μόνον χρίσιν τῷ μύρῳ, καὶ ἐνηργίσθη, τούτους ἀνατιρέψθεταις αὐτίς βαπτίζειν. Ὡπέρ γαρ ἐλούσαντα βαπτίσμα, οὐ κατὰ σκοπὸν εὐσεβῆ, ἀλλ᾽ ὡς φαρμακεῖον ἢ ἐπισοδίῳ τινὶ τούτῳ ἐχρήσαντο· ἵψ' ω μή νοσώδης ἢ δυσώδης ἡ κράσις τῶν σωμάτων τοῖς περιτημηθόμενοις γενήσεται. »

Ἐξητήθη καὶ τούτο, τοῦ Ἡρακλείου ἐρομένου Μανουὴλ, εἰ χρὴ δέχεσθαι ὡς πιστὸν, διὰ τοῦτος ἰδάπτισε, τὸ λεπόσθαι πλισάμενος (τούτο γὰρ ἐπὶ τῆς ἐνορίας αὐτοῦ τηνικαῖτα συνέδη), καὶ ἐψηφίσατο ἡ σύνοδος; καὶ τούτους ἀναβαπτίζεσθαι. Ἐπεὶ γὰρ, φησι, κατὰ τοὺς λεπούς τῶν ἀποστόλων κανόνας, τὸν μέν καὶ μῖζοντος ἀπόστολος ἐδόθη καὶ λεποῦσιν ἡ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος τέλεσθή· δεῖχνυται δὲ τούτῳ καὶ ἐκ τοῦ καὶ μέντος μή τῆς ἐν Δασκαλεῖ συνέδου, τοῦ μὲν μή ἐφορχίσειν τοὺς μή προαχθέντας; ὑπὸ ἐπισκόπων κελεύοντος, τοῦ δὲ, τοὺς φωτιζόμενους τὴν πίστιν ἀπαγγέλλειν τοῖς ἐπισκόποις ἢ πρεσβύτεροις· οὐ μήν διλλὰ καὶ οἱ ῥηθέντες τῆς σ' συνόδου καὶ τῇ ἐν Καρθαγένῃ, τοὺς ἀμφιβόλως ἔχοντας εἰ ἐβαπτίσαντο, ἀμελητη βαπτίζειν προστάτουσιν. Οὐ μήν ἦσιν οὐδὲ ἀτράπας, τὸν βαπτισθέντας παρὰ τοῦ μή λαβόντος ἔξουσίτων βαπτίζειν, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀφεσιν διδόται ἀμφιτημάτων (ρυπτικὸν γὰρ τούτων τὸ βαπτίσαται). Τῷ θείῳ τῶν πιστῶν καταλέγειν χορῷ· οὐ μικρὸς γάρ ὁ κινδυνός, μήποτε παρὰ τὸν τοιούτον δισταγμὸν, αὐτὸς μὲν τῇ ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος καθάρτεως στερηθῆ, ἡμεῖς δὲ ἀδαπτίστω λάθωμεν κοινωνοῦντες. Εἰ δέ τις τινίσαιτο λέγων, διὰ τὰς γινομένας παρὰ τοῦ λαϊκοῦ εὐχὰς, καὶ τὴν χρίσιν τοῦ ἀγίου μύρου, ἀλλητές χρήσαι τὸ πρός τοῦ ἀνιέρου διδόμενον λογίζεσθαι βάπτισμα, οὕτως ἢ φέσαι καὶ τοὺς χειροτονηθέντας πρὸς τινος ἀνιέρου καὶ τὸν ἀπίσκοπον ὑποχρινούμενου, δεῖν εἶναι

κληρικούς καὶ μετὰ τὸ φωραθῆναι· διπέρ ἀπορεῖ, ἀλλὰ καὶ ὑπεναντίον τῷ δικανόνι τῆς βίσυνόδου, τῷ περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ διατετομένῳ, μήτε αὐτοῦ γενέσθαι ή εἶναι ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς ὅπερ αὐτοῦ χειροτονηθέντας μηδὲν πλέον ἐντεῦθεν ἀπόντεσθαι, πάντας ἀκυρωθέντας ὃν ἀδέσμους ἔχεινς ἔρχονται. Ἐτιμοῦ καὶ τῷ ιητῇ τῆς ἐν Σαρδίᾳ, τοὺς παρὰ Μουσαῖον καὶ Εὐτυχίανον ἀνιέρων δυτῶν χειροτονηθέντας, τοὺς κατέρου τελέως ἐκδάλλονται, καὶ εἰς τὴν τῶν λακκῶν κατάδογοντι χώραν. Οὐπεροῦν ἔχεινος ἀχειροτονητοῖς, οὕτω καὶ οὗτοι ἀδάπτιστοι λογισθέσθωσαν· καὶ ὡπερ οἱ τῶν Ἀγαρηῶν βιστικόμενοι παιδεῖς τῷ μὴ δισαδίξεις ἀπόδειν, Χριστιανοὶ οὐ λογίζονται, οὕτως οὐδὲ οἱ μύρφοι χρισμένοι πρὸς τῶν ἀνιέρων, διειπέρ διδοταί τοις τοιούτοις ἀγιασμοῦ τινος δλῶς μεταδιδόνται. Εἴ δὲ τις ἀνθυποφέρει τὸ πιρὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, έτι παιδὸς δυτος, γεγονός ἀνθυμητήτω τὸν θεσπιζόντα πολιτικὸν νόμον, διειπέρ τοῦ παρὰ κανόνας οὐδὲ ἐλκεταί εἰς ὑπόδειγμα, καὶ οὐ νόμος Ἐκκλησίας τὸ σπάνιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'. Περὶ τῶν βαπτιζόμενῶν ἢ Ιουναῖων.

Περὶ δὲ γε τοῦ σκληροτραχήλου καὶ ἀπεριτμήτου τῇ καρδίᾳ γένους τῶν Ἰουδαίων, οὕτως ὁ τῆς ζ' συνόδου γένινθεις κανόν. Εἰ γάρ τις αὐτῶν, φησι, ἢ ξιλίκιρινος καρδίας τὰ Χριστιανῶν ἔλοιτο, καὶ τὴν ίξιν τοῦς καρδίας διορθωθήσεται, οὗτος καὶ προσεγγίζεται, καὶ τοὺς θεῖους ἀξιωθήτειαν βαπτισμάτος, πρὸς δὲ καὶ οἱ οὐτοῦ παιδεῖς· καὶ διεφαλέζεσθαι τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐπιτρέψυμάτων ἀποδιστασθεῖ. Εἴ δὲ μὴ οὕτω φρονοῖ, μηδὲ δι' αὐτὸν τὸ καλὸν τῶν Χριστιανῶν αἰροίτο, ἀλλὰ ή τινας βούλδιμονος ἐκρυγαῖν ἐπιτρέπεις ή διέκηγες ἐπικαίρου καὶ ἀνθρωπίνης εἰδαιμονίας ἀλλούς ἔρωτος, τῇ πλεοτε σκήπτοτο προσείναι, τὸν γε δὴ τοιούτον βαπτιζεῖν οὐκ ἐπιτρέπει. Εἰ δὲ καὶ οὕτω γνώριης ἔχοντες ἀλεθῶν τινες βαπτισάμενοι, καὶ ὑποκρίνονται μὲν τὰ Χριστιανῶν, κρύψα δὲ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἔθνους καὶ παρατηρήσανταν φωραθεῖν ἄχρι μενοι, μήτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσίστανταν, φησι, μήτε εἰσαθήτινος ἀξιούσθωσαν κατινθάνεις, μηδὲ οἱ παιδεῖς αὐτῶν τῷ θείῳ βαπτίσματι σημειούσθωσαν, μήτε δούλοιν παραγωρεῖσθωσαν κτεδεῖται Χριστιανὸν, ἀλλὰ φανερῶς κατὰ τὴν τῶν Ἐβραίων θρησκείαν ἐπιτρέπεσθαι.

Νόμοι.

Οἱ δὲ νόμοι· φησίν· Ἰουδαῖος τὸ θελεῖν εἶναι Χριστιανὸς προσποιούμενος, ὡς ἀν τὴν κατηγορίαν, ή τὴν ἀπὸ χρίσις ἀγωγήν παρατηρῶν, τῇ ἐκκλησίᾳ φύγη, εἰ μὴ παροδοίη τὰ χρέα, ή ἐλευθερωθεῖται τοῦ ἐγκλήματος, μήτε δεχέσθω.

Ἰουδαῖος Χριστιανὸν ἀνδρίτοδον μή ἔχεται, μήτε κατηχούμενον περιεμέντως μήτε ἀλλούς αἱρετικὸς τοῦτο ποιεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'. Περὶ βασιλέων.

Νόμοι.

Βασιλεὺς ἐστιν Ἐννοεῖος ἐπιστοσία, ποιεύντος ἀγαθῶν

A natō, seipsum autem episcopum esse simulante, ordinantur, clericī esse debent, postquam res detecta fuerit: quod est absurdum, et canonī 4 syn. ii contrarium; qui quidem de Maximo Cynico decernit, eum nec fieri nec esse episcopum; eosque qui ab eo ordinabantur, nihil inde juvari, omnibus quae ipse fecerat, irritis factis. Utique et 18 canonī syn. Sardic. contrariatur, omnes a Museo et Eutychiano, non ordinatis, ordinatos a clero prorsus expellenti, et in locum laicorum deducenti; sicut enim illi non ordinati, ita et hi non baptizati habebuntur. Et quemadmodum Agarenorum infantes baptizati ut non male olarent, Christiani non judicantur, ita neque il, qui a non ordinatis christiane inunguntur; quia talibus non est indulsum aliquam omnino sanctificationem participare. Quod si quisquam in contrarium adducat, quod a magno Athanasio, cum puer adhuc esset, factum erat, attendat ad legem civilem statucentem, quod aliquid praeter canones factum non trahitur in exemplum, et lex Ecclesiae non est quod raro sit.

CAP. IV. De iis qui ex Iudeis baptizantur.

De Iudeis autem, duræ cervicis et cordis circumcisio gentes, can. 8 syn. vii ita decernit: Si quis, inquit, eorum ex puro corde religionem Christianam amplexus sit, et nobis ex toto corde constitutus, iis que ab Hebreorum genere fieri solent insultans, ut et alii convincantur et corriganter, talis suscipiat et divino baptismō dignus habeatur cum liberis suis; maneatque ab Hebreorum studiis alienus. Quod si ita non sentiat, nec Christianitatem ex bono instituto amplexus sit, sed ut damna aliqua effugiat, vel ceduce gloria et humanæ felicitatis amore captius ad fidem accedere simulet, tales canon baptizari non permituit. Quod si aliqui ita sentientes baptizati fuerint, et Christianitatem simulantes, privatum ritus Judaicos et observationes colere reprehensi fuerint, neque in ecclesiam, inquit, ingrediantur, nec aliqua communione digni habeantur; nec liberi eorum sacro baptismō signentur, neque servum Christianum emere permittantur, sed aperte justa Hebreorum cultum sint Iudei.

Leges.

Rex autem dicit: Iudeus qui se Christianum esse velle præ se ferens, ut qui adversus se accusacionem vel mutui actionem expectet, ad ecclesiam confugiat, nisi debitum reddat, vel se a criminis absolvat, ne admittatur.

Iudeus Christianum mancipium ne habeat, neque catechumenum circumcidat, neque alius hereticus hoc facere praesumat.

CAP. V. De regis.

Leges.

Rex est, legitima praefectura, omnium subdi-

tem commune bonum; neque ex affectione benefaciens, nec ex odio puniens, sed ex aequo, magistratum virtute, ut certaminis arbiter sua cuique praemia tribuens, nec nova beneficia in aliquorum damnum conferens.

Scopus regi propositus est, vires quas habet clementia tueri et conservare, perditas indecessa cura reparare, easque quas non habet prudentia justisque victoriis et expeditionibus querere.

Finis regi proponitur, omnibus benefacientibus et benefactoris nomine ornatur, ita ut si quando de beneficentia quidquam remiserit, ex antiquorum sententia adulterari videatur regis nota et character.

Regem convenit rectam de Deo opinionem et pietatem defendere, et propter zelum pro religione praeclarum esse.

CAP. VI. *Quando rex intra septum altaris intrare debet.*

Canon 69 syn. vi, Solis, inquit, sacerdotibus constitutio ecclesiastica sanctum altare concessit; antiqua autem Patrum consuetudo reges prios honorans, aditum illis non præcludit (utpote qui domini uncti sint, et per invocationem S. Trinitatis patriarchas promovere soleant), quando legitima dona ad sanctam mensam afferre volunt, et tunc solum; laicos autem quibus omni constitutioni ecclesiastica resistere propositum est, non solum laicorum virorum, sed et mulierum ingressu sanctum altare profanant; et adeo audaces evaserunt, ut viri in eo sedere non metuant, præsentibus iis qui sacra peragunt; et mulieres inverecunda fronte circa sacram mensam stent, dum sacerdos sacra celebrat. Iteamwā, abtois tōn leprosouγoūntōn· ai γυναικες δὲ αὐτοις των leprosouγoūntων· ai γυναικες δὲ αὐτοις πρωσώπῳ, leprosouγoūntος τοῦ leprosou.

Non licent cuiquam ex laicorum numero intra sacri altaris septum ingredi: ab eo tamen nequam prohibita potestate et auctoritate imperatoria quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione.

CAP. VII. *Quod non oporteat regem contumelia afficeret.*

Canon 84 sanctorum apostolorum, Quisquis, inquit, regem vel principem præter jus contumelia afficerit, si clericus sit, deponatur, laicus autem segregetur. Lex enim Mosaica inquit: «Principem populi tui non maledicere; » et Petrus apostolorum princeps, «Regem honorare; » et magnus Paulus pro regibus et omnibus qui sunt in auctoritate, ilisque infidelibus, precari jubet. Ex eo autem quod præter jus addidit (divinum enim canone sine aliqua alteratione proposui), injuriam apparentem tollit, non autem justam reprehensionem, quia eos

Α πάσι ταῖς ὑπηρξοῖς· μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶ, μήτε κατ' ἀτιτάνειαν τιμωρῶ, ἀλλ' ἀναλόγως ταῖς τῶν ἀρχομένων ἀρεταῖς, διόπερ τις ἀγενοθήτης, τὰ βραβεῖα ἢ τους παρεχόμενος, μήτε κανάς εὐεργεσίας εἰς βλάβην δίλων τιστὶ χαρεύμενος.

Σχολῆς τῷ βασιλεῖ τῶν τε μενόντων καὶ ὑπερχόντων δι' ἀγαθότητος ἢ φυλακῆς καὶ ἀσφάλειας, καὶ τῶν ἀπολαύστων δι' ἀγρύπνου ἐπιμελείας ἢ ἀνέλαψης, καὶ τῶν ἀπόντων διὰ σοφίας καὶ δικαίων τρόπων καὶ ἀπίτηδεύσεων ἢ ἀπίκτησις.

Τέλος τῷ βασιλεῖ, τῷ εὐεργεσίᾳ· διὸ καὶ εὐεργέτης λέγεται· καὶ τίνικα τῆς εὐεργεσίας ἔκανον οἱ, δοκεῖ κιθηλέμειν κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὸν βασιλεὺς χαρακτήρα.

Ἐπισημάτωτος ἐν δροδοῖς καὶ εὐεσθεὶς δρεῖται εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνθέρ ς ζῆλῳ περιβάτης.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. *Πότε ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἀγιον εἰσεστὶ θυσιαστήριον.*

Οἱ ἔθις ἑκτῆς συνόδου κανὼν, Μόνοις μὲν τοῖς λεπεῦσι, φησιν, δὲ τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸς τὸ ἀγιον ἀνήκει θυσιαστήριον· ἡ δὲ ἀρχαία τῶν θείων Πατέρων παράδοσις, καὶ τοὺς βασιλέας εὐσεβείας ἀρετομένη τε καὶ τιμῶσα, οὐκ ἀποκλεῖει τῆς εἰς τοῦτο παρόδου (ἅτε χριστὸς δύταις Κυρίου, καὶ πατριάρχας ἑροბάλλεσθαι εἰλθότας τῇ τῆς θείως ἐπικλήσει Τριάδες), τίνικα μάντοις τὰ νενομισμένα καὶ μόνον δύρα τῇ θείᾳ τραπέζῃ προσοίσιν μέλλουσι· λαζαῖοις δὲ τὰ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου εἰσιτήσατε εἶναι παντεπάσι γε ἀπειρηγεῖν. Οἱ γε μὴν Λεπίνει, κατὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς θεσμοδεσίας δύρος χωρὶν προθέμενοι, οὐδὲ δύταις τῇ τῶν λαϊκῶν ἀνθρώπων εἰσέσθησαν, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν γυναικῶν τὸ θείον βιβληλοῦσι θυσιαστήριον. Εἰς τούτον δὲ τὸν παραπλέας, δῶσθαι οἱ μὲν ἄνδρες καὶ τὸν αὐτῷ καθῆσθαι οὐ φρίττουσιν, καὶ τὴν λεπὰν περισταντας τράπαζαν ἀνερυθριά-

Μή δέξτω τινὶ τῶν ἀπάντων ἐν λαϊκοῖς τελοῦνται ἔνδον λεποῦ εἰσιέναι θυσιαστηρίου, μηδεμῶς δὲ τούτῳ τῆς βασιλεικῆς εἰργομένης ἔξουσίας καὶ εὐθενείας, τίνικα δὲ ἐν βουλήθεις προσεάξαι δύρα τῷ πλάσαντι κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν (4).

D ΚΕΦΑΛ. Ζ'. *Οτι βασιλέα θύρισεν οδ δεῖ.*

Οἱ πᾶντες ἄγιον ἀποστόλων κανὼν, «Οστες ὑδρίεις βασιλέας, φησιν, ἡ ἀρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, εἰ μὲν κληροῦσις εἴη, καθαίρεσθαι, λαϊκὸς δὲ ἀφορεῖσθαι. Καὶ οἱ Μωσαϊκὸς γάρ νόμος· «Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ εἰρεῖ κακῶν, εὐτοπίσεται· Καὶ Πέτρος, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων «Τὸν βασιλέα τιμάτε» καὶ Παῦλος ἡ μέγας ὑπερεύχεσθαι κελεύει τῶν βασιλέων, καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ πάντων, καὶ ταῦτα ἀπίστων· παρὰ τὸ δίκαιον δὲ προσθεῖς (καὶ γάρ αὐτὸν ἀμεταδίκητος τὸν λεπόν διεθέμην κανόνα), τὴν μὲν ἀπειρούσαν ὑδρην ἀνέλεν, οὐ μάντοις καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ δίκαιου ἐλεγχον,

(1) Lx synodi sexta can. 69.

ὅτε τοῖς ταῦταιν καθάπτοιτο τις, ἔστιν δὲ παρὰ τὸ πρόσ-

A reprehendere potest quisquam, ea quae non decet
ſcientes, etiam si acerbiora verba illis injuriosa
videantur.

Νόμος.

Οὐ τὸν βασιλέα δέδρεῖων οὐκ εὐθὺς τιμωρεῖται,
οὐτε τι δίλλο σκληρὸν ή τραχὺν ὑπομένει· ή γάρ ἀπὸ^{τοῦ}
κουφότητος εἰπε, καὶ περιφρονεῖται· ή ἐξ ἀνοίᾳ,
καὶ ἀλεκται· ή ὡς ἀδικούμενος, καὶ συγχωρεῖται.
Ἀναφέρεται δὲ τὰ περὶ τούτου τῷ βασιλέι, καὶ αὐτὸς
ἐκ τῆς ποιῶντος τοῦ προσώπου χρίνεται, εἰ δρελεῖ
συγχωρηθῆναι ή τιμωρηθῆναι.

Οὐ καθοσίωσιν πλημμελῶν, ητοι φυτριάζων κατὰ
βασιλέως, δίφερ τιμωρεῖσθαι.

Πάλιν δὲ εὑρίσκων φυτριάν κατὰ βασιλέως ἐν χάρτῃ
ἔσφραγισμένην ή ἀσφράγιστον, καὶ μὴ παρσχῆμα
καίων, ἀλλὰ ἀναγινώσκων, ὑποκείσθαι τιμωρίᾳ, ή
τινις ὑπέκειται καὶ δ συντεθεικώς τὴν φυτριάν.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ τῶν τοῦ τάμου βαθμῶν.

Ἄλλας γάρ οὐκ ἀν τοῖς οὔμαι τῶν εἰς φρονούντων
ἀώρας ήμδες γράψαιτο, κατά γε τὸ νῦν διεξόντας
καὶ τὰ τῶν λεγομένων τοῦ γάμου βαθμῶν, καὶ τῆς
αὐτῶν συγγενείας τὴν τε ἀγγύτητα καὶ ἀπόστασιν·
δόθεν δὴ τῶν συγκεχωρητέμνων οἱ τὴν κώλυσιν ἔχον-
τες σαφῶς διακρίνονται καὶ ἀλέγχονται. Τοὺς μὲν
οὖν βαθμούς ἀπὸ μεταφορᾶς εἰρῆσθαι φασὶ τινες τῶν
τῆς κλίμακος ἀναβιθμῶν. Ός γάρ δι' ἔκεινων ή
ἄνοδος καὶ ή κάθοδος γίνεται, οὗτοι διὰ τῶν τῆς
συγγενείας βαθμῶν οἱ τὰ δικόντες καὶ οἱ κατόντες
εὑρίσκονται· οἱ δὲ μὴ οὕτως ἔχοντες ἐκ πλαγίου
τωράζονται. Προβαίνειν μάντοις περφύκασι κατὰ τὴν
τῶν γεννήσεων τάξιν· ἔκαστην γάρ γέννησιν βαθ-
μὸν ἀποτελεῖν ένα τενόμισται. Τούτων οἱ μὲν εἰς
τελάτος, οἱ δὲ εἰς βάθος ἔκτείνονται· καὶ οἱ μὲν τοῦ
τελάτους τὴν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους ἀποσώζουσι τά-
ξιν. Ήλοι μὲν γάρ δύτες, τὸν πρώτον ἀπαντες πλη-
ροῦντες βαθμὸν ἀδελφοὶ δέ, πρὸς ἀλλήλους τὸν δεύ-
τερον, καὶ ἐπέκεινα ὡσι τῶν δέκα· διέτει τοὺς γαμι-
κῶς συναπτούντων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀλμάτος ἀνάγκη
πάσα μὴ πλείους είναι τῶν δύο· ταῦτη τοι καὶ
τούσδε μόνους ἐκ τῶν ἀδελφῶν θεωροῦντες, δευτέ-
ρου φαμὲν είναι βαθμοῦ, κατὰ τὴν διπλῆν αὐτῶν
πάντως γέννησιν· ὥστε τοῖς οἱ πρώτοι τὸν τρίτον
τελέγουσι, καὶ οἱ πρωτεξάδελφοι τὸν τέταρτον, καὶ
τὸν ἕπτον οἱ διεξάδελφοι, καὶ ἐφεξῆς ἀναλόγως.
Οἱ δὲ κατὰ βάθος; οὐ πάντες τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἔχου-
σιν, ἀλλ' οἱ μὲν οἱ τὸν πρώτον, οἱ ἔγγονοι τὸν δεύ-
τερον, καὶ οἱ διεξάγονοι τὸν τρίτον, καὶ ἐφεξῆς
διμοίως· περὶ δὲ καὶ οὐ κατὰ τὸς γενέσεις, ὡς γε
ἴδοξε τοῖς ἀρχαιοτέροις, ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκεῖτητα
καὶ τὴν τοῦ γένους ἀγγύτητα, καὶ τὴν ἀπόστασιν
αὐθίς πρὸς τὴν πρώτην τοῦ γένους ἀρχήν, κάλλιον
τοὺς βαθμοὺς ὄνομάζεσθαι. Μεταξὺ γάρ πατρὸς καὶ
υἱοῦ μικρά τε; διάστασις· πάκιπον δὲ καὶ ἔγγονον,
μειόν· διεσγγόνου δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν, έτι μειόν·
οὕτω σχέσεως ἔχουσι καὶ εἰ ἐκ πλαγίου.

Leges.

Qui regem contumelia afficit, non statim punitur,
aut durum aliquod subit; vel enim præ levitate
lucitus est, et contemnitur; vel ex ignorantia, et
miseratione dignus est; vel ut injuria affectus, et
condonatur. Hac autem ad regem referuntur, et
ipse secundum qualitatem personæ judicat an
remitti vel puniri debeat.

Qui tessæ majestatis vel coniurationis reus est,
gladio punitur.

B 45 Quisquis invenorit famosum libellum contra
regem, in charta obsigualatum vel non obsigualatum,
et non statim combusserit, sed legerit, posuere ob-
noxius sit cuius libellum insanum conscri-
psit

CAP. VIII. De gradibus in matrimonio.

Nemo nos accusaverit, opinor, qui quidem sa-
piat, veluti rem alienam agentes, si hoc loco
graduum matrimonii, quos vocant, et cognationis
eorumdem tam propinquitatem quam remotionem
exponamus; unde fieri ut qui aliquid habent im-
pedimenti, a permissis clare discerni possint et
deprehendi. Enimvero gradus aliqui dictos perbi-
bent a translatione graduum sealæ. Quippe sicuti
per eos ascenditur et descenditur, ita per gradus
cognitionis tam ascendentis quam descendentes
inveniuntur. Qui vero sic affecti non sunt, ex
transverso cognoscuntur. Cæterum gradus ita com-
parati sunt, ut secundum ordinem generationum
procedant. Quippe receptum est, ut quælibet gene-
ratio gradum unum absolvat. Deinde quidam in
latitudinem, quidam deorsum extenduntur. Qui in
latitudinem, euudem inter se locum servant. Nam
qui liberi sunt, primum omnes gradum implent:
qui fratres, secundo inter se gradu junguntur, li-
cet plures numero sint quam decem. Quippe qui
matrimonii lege inter se copulantur ex eodem
sanguine, omnino necessarium est ut plures duo-
bus non sint. Quia etiam de causa hos solos ex
fratribus considerantes, secundi gradus esse dici-
mus, omnino ratione duplicitis eorum generationis.
Consimiliter fratum sororum liberi gradum
erga patrum et avunculos tertium obtinent, con-
sobrini quartum inter se, sobrini sextum, eadem
in cæteris ratione observata. Qui vero se porrigit
deorsum non omnes euudem gradum habent; sed
filiī prius, nepotes alterius, pronepotes tertium,
et cæteri consimiliter. Ideoque non secundum
generationes, uti priscis placuit, sed secundum
necessitudinem, et generis propinquitatem, gradus
hōce numerari præstat. Nam inter patrem et filium
exiguum quoddam intervallum est. Majus inter
avum et nepotem. Inter avum et pronepotem ad-
huc maior. Eadem in illis etiam obtinet ratio,
qui sunt ex transverso.

Divisio cognationis.

Cum autem generale nomen sit cognatio, prima divisione in duo scinditur: in cognitionem naturæ, et adrogationem. Natura cognatus est, pater, verbi causa, filius, mater, filia, frater, consobrinus, sobrinus, sobrini filius, atque alii tales. Adrogatione vero, sacer, gener, frater conjugis, filius adoptivus. Rursum cognatio naturalis bisariam dividitur, videlicet in procreatos ex nuptiis legitimis, et vulgo quæsitos. Adrogatio quoque subdividitur in affinitatem et adoptionem. Affinitas est necessitudo quæ provenit ex matrimoniali copulatione. Adoptione, aliquæs in filium cooptatio extra conjunctionem.

De fraternitate per adoptionem facta.

Fraternitas autem facta per adoptionem legibus repugnat. Quippe liberis destituti adoptionem commenti sumps, bonorum transmittendorum causa. Fraternitatem vero per adoptionem factam nulla ratio probabilis introducit. Jam si qua rationem probabilem habent, ea lex etiam admittit; quæ talia non sunt, rejicit.

46 Rursum per subdivisionem affinitatis vel ex duabus generibus consistit, ut cum patruus et fratri filius cum amita ejusque fratris sororisve filia copulati sunt; vel consobrini duo, cum duabus consobrinis; quæ proprie dicitur affinitas; vel alia quoque persona duobus hisce generibus intervenit, et vocatur hæc trium generum per affinitatem copulatio. Et sunt hæc partim prohibita, partim non prohibita, sicut in sequentibus ostendetur.

Adoptio autem vel fit per cooptationem in filium, successiois causa, vel susceptionem ex baptisme sacro, confirmationis et doctrinæ, atque etiam testimoniæ causa. Sed adoptio se porrigit ad haereditatem adeundam. Hunc enim ad finem facit. Ex baptismate suscepit duxit in gradibus matrimoniorum spectatur. Et hæc quidem generalior cognationis est divisio. Deinceps etiam de particularibus dicemus: et primum de consanguinitate.

De necessitudine per sanguinem.

Gentilitas igitur sive consanguinitas dividitur in ascendentes et descendentes, et eos, qui sunt ex transverso. Ascendentes sunt, qui nos genuerunt, verbi gratia, pater et mater, avus et avia, et qui sunt his superiores. Descendentes, qui ex nobis sunt procreati, verbi gratia, filius, filia, nepos, neptis, pronepos, proneptis, et qui hos ordine sequuntur. Ex transverso sunt, qui neque nos genuerunt, neque procreati sunt ex nobis sed ad eamdem originem ac progeniem nobiscum referuntur, verbi gratia, frater, soror, patruus, amita, fratris filius et filia, consobrinus, consobrina, et qui hos ordinè sequuntur, similiter ex obliquo cognati.

A Διαιρεσίς τῆς συγγένειας:

Γενεκὸν δὲ νομα σύνοντα ή συγγένεια, εἰς δύο κατὰ περίτην διαιρεσίν τέμνεται, εἰς τὸ φύσει, καὶ τὸ θέσει. Καὶ φύσει μὲν συγγενής ἔστι, πατήρ τυχόν, γιδός, μήτηρ, θυγάτηρ, ἀδελφός, ἀνεψιός, ὁ ἐκ τοῦ ἀνεψιοῦ γεννηθεῖς, καὶ δύο τοιαῦτα. Θέσει δὲ, πενθερός, γαμβρός, γυναικάδελφος, θετὸς γιδός. Τὸ φύσει δὲ πάλιν ὑποδιαιρεται εἰς δύο, εἰς τὸ μετὰ γάμου νόμιμον, καὶ τὸ ἐκ πορνείας γεγονός· τὸ δὲ θέσει ὑποδιαιρεται καὶ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγχιστεῖαν, καὶ θέσιν· καὶ οἵτινες ἀγχιστεῖα μὲν ἡ ἐξ ἐπιγαμβρίας συγγένεια· ἀγχιστεῖα δὲ οἵτινες οἰκείεσσι προσώπων ἐκ γάμων ἡμίν τοιημέτων συγγένειας ἔκτος· θέσις δὲ, ἡ χωρὶς σαρκικῆς συγγένειας υἱοθεσία.

B Περὶ ἀδελφοποιίας.

Ἡ μάντις ἀδελφοποιία οὐ νόμιμην ἔστιν· διπλαῖς μὲν γάρ θυτες, ἐσφρισμένα τὴν υἱοθεσίαν εἰς διαδοχὴν τῶν πραγμάτων· τὴν δὲ ἀδελφοποιίαν ὕδημίᾳ εἰσάγει εὐλόγος πρόδροπος. Τὰ μὲν οὖν τὸ εὑδαγόν έχοντα καὶ δὲ νόμος ἐδέξατο· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα· οὐ παραδέξατο.

Πάλιν καθ' ὑποδιαιρεσίν τὰ ἐξ ἀγχιστεῖας ήτο δύο γενῶν συγγένειας, ὡς θελός καὶ ἀνεψιός συναφέντες θελός καὶ ἀνεψιός, ή δύο πρωτεξαδελφοί, θυτὴ πρωτεξαδελφίας, καὶ καλεῖται ἀγχιστεῖα· ἢ παρεμβίδηται καὶ ἔτερον πρόσωπον μεταξὺ τῶν δύο τούτων γενῶν, καὶ καλεῖται ἐξ ἀγχιστεῖας πριγάνεια. Κινοὶ δὲ ταῦτα καὶ καλοῦσσα καὶ ἀκάλοῦσσα, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις δειχθήσεται.

Ἡ δὲ θέσις ἡ κατὰ υἱοθεσίαν γίνεται διαδοχῆς χάριν, ἢ κατὰ ἀναδοχὴν τὴν ἀπὸ τοῦ θελού βαπτίσματος στηριγμοῦ καὶ διδασκαλίας, ἔτι δὲ καὶ μαρτυρίας ἔγκα. Ἀλλ' η μὲν υἱοθεσία καὶ εἰς κληρονομίαν εἰσέρχεται· διὰ τοῦτο γάρ καὶ ἀγεγόνες· ἢ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγέλου βαπτίσματος εἰς τοὺς γαμικοὺς μάνους ζητεῖται βαθμός. Καὶ αὐτῇ μὲν ἡ καθολικωτέρα τῆς συγγένειας διαιρεσίς ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἀροῦμεν, καὶ πρῶτον γε τῶν ἐξ αλιταρίας.

C Περὶ τῆς ἐξ αλιταρίας συγγένειας.

Διαιρεται τοῖνυν τὸ δικογένες καὶ ἐξ αλιταρίας; εἰς τὸ ἀνιόντα, καὶ κατιόντα, καὶ τοὺς ἐκ πλευρῶν. Καὶ ἀνιόντες μὲν εἰσιν οἱ ἡμές γεγενημένοις, οἵτον πατήρ καὶ μήτηρ, πάππος καὶ μάρκη, καὶ οἱ τούτων ἀνεψιόις· κατιόντες δὲ, οἱ ἡμέν τοιημέτων γεγονέτες, οἵτον υἱός, θυγάτηρ, ἔγγονος, θετόγονη, καὶ οἱ τούτων ἐφεξῆς· ἐπειδὴ δὲ, οἱ μήτερ ἡμέρας γεγενημένοις, μήτρας ἐξ ἡμέρων γεγονέτες, ὑπὸ δὲ τηρούσσης καὶ μέτρης ἀναγράμενοι, οἵτον, ἀδελφός, ἀδελφή, θελός, θελά, ἀνεψιός, ἀνεψιά, ἐξαδελφός, ἐξαδελφή, καὶ οἱ τούτων ἀπόκειναι, οἱ ἀπὸ λοιπῆς τοιημέτων συγγένεις.

Περὶ ἀδείστων καὶ κατιόντων.

Ἄλλ' εἰ μὲν ἀνίστες πέρδε τοὺς κατιόντας, καν
μή ἐξ ἐννόμων ὡς τά γάμων, ἐπ' ἄπειρον καλύνονται.
Οὐ γάρ οἶν τε τὸν πάπιον τῇ αὐτοῦ ἔγγονῃ συνα-
φθῆναι· ἄπειρον δέ φαμεν κατὰ τὴ δύνατον, οὐ τὸ
φύσει ἄπειρον· οὐ γάρ ἀδύνατα τὰ γένη.

Περὶ τοῦ ἐξ αἴματος ἑβδόμου βαθμοῦ.

Τοῖς δέ ἐκ πλαγίου, δὲ δύος ἐφίσιοι τὸν γάμον
βαθμός, τοῦ τούτον παντάπαιον εἰργοντος. Οὐ
γάρ δύναται τις τὴν τοῦ διεσεχαδέλφου θυγατέρα λα-
βεῖν· ἀλλὰ πρότερον μὲν τὸ τοῦ τοῦ βαθμοῦ ἐξ αἵμα-
τος, ἐρωτώμενον μὲν ἐκαλύπτο, ὅπωσδήποτε δὲ προ-
βαίνον οὐκ ἐκαλύπτο μὲν, ἀπειπάδο δὲ, διὰ τὸ
σωτηρίηνται τῷ νόμῳ, μέχρι τοῦ τοῦ καλύπτο μόνον.
ιδικε προπερα quod silentio lex id præterierit, qua duntaxat ad sextum usque gradum pro-
hibebet.

Νόμος.

Φησί γάρ· Τὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ή τῆς ἀδελφῆς
μου θυγατέρα λαμβάνειν εἰς γάμον οὐ θέμις, οὐδὲ
τὴν τούτων ἔγγονην, τετάρτου οὔτεν βαθμοῦ· οὐδὲ
τὴν θυγατέρα τοῦ θείου, ήγουν ἐξελέφην· οὐδὲ δὲ
υἱόν μου τὴν ἔγγονην αὐτῶν, οὔτεν; λέγονται διεξ-
ἀδελφοί.

Ἐπειδὴ δέ τινες τῷ βάρει τῷν ἐπιτιμίαιν χρύσα
τοὺς τοιούτους; ἐπειδὲν γάμους, ἀνημέχθη τῷ πρὶ^τ
τούσου τῇ ευνόῳ. Δουκὶ τοῦ θείου τὸν πατριαρχι-
κὸν θένοντος θρόνον, καὶ ἐξ ἀκείνου δώρισται καὶ
ἴστησεν ἡ ἀγία σύνοδος, μηδὲν τὸν πατέρον προ-
βαίνεν ἡ Ιερασοθαί γάμον, ἀλλ' ἐρωτώμενον μὲν κα-
λύσθει, προβαίνοντα δὲ διατπάθει, καὶ τοὺς πράξαντας ἀφορίζεσθαι, καὶ τὸν ιερολογίσαντα
Ιερία, εἰ μὴ ἐγνώσῃ ἐκλάπη, καθαιρεῖσθαι. Ἐπεκύ-
ρωσε δὲ τὴν συνοδικήν ταύτην πρᾶξιν καὶ θεσπιεῖσα
τοῦ ἐν βασιλεύειν ἀδελφοῦ Μανουὴλ τοῦ Παρφυρο-
γετῆσου. Ταύτη τοις καὶ οὐκ ἰστεῖται τινί· τὴν τοῦ
διεσεχαδέλφου αὐτοῦ θυγατέρα λαβεῖν, ἀνεψιάν τούτου
τυγχάνουσαν· τὸ γάρ φύσει δίκαιον, καὶ εὐπρε-
πές, καὶ σωρτὸν, διαπερ τυντα χαλαν, δ νόμος τοῖς
γάμοις ἐπέτρεψεν.

Περὶ τοῦ η' βαθμοῦ ἐξ αἵματος.

Εἰς γε μήτην τὸν η' βαθμὸν προβαίνων δὲ ἐξ αἵματος
γάμος συγκαρχήσεται· τὴν γάρ τρισεχαδέλφην, ή
τὴν ἔγγονην τοῦ διεσεχαδέλφου λαμβάνειν, οὐδὲ
νιστοῦ ἔχει κώδιλον. Μιατῦνται γάρ οἱ πολιτικοὶ νό-
μοι τὴν τῶν ὑπηκόων βουλόμενοι γνησιότητα, καὶ
μή περι μόνην περικλείσθαι τὴν συγγένειαν, τούς
μεταξὺ τῶν ἐκ πλαγίου διεκώλυσαν γάμους, ὃς ἀν
τοῖς ἔκθετες τῆς έκτατῶν συγγενειας ἐξ ἀνάγκης συν-
απόμενοι, τὴν πρὸς αὐτοὺς σχοῖν τηνησιότητα καὶ
εἶναιαν.

Περὶ τῶν ἐκ πορνείας τερρωμάτων.

Τὸ δὲ ἐκ πορνείας οὐκ ἔχει ἀπαν δύναμα ἐν, ἀλλ'
ὑποδιαιρεῖται καὶ τοῦτο. Εἰ μὲν γάρ ἐκ γυναιχὸς
συνοικούσῃς τῷν φανερῶς καὶ διόλου γέγονε παῖς,
φυσικὸς οὗτος δυναμέσται, καὶ ἔχει δευτέραν τάξιν
ἄς πρὸς τὸ φύσει νόμιμον, καὶ προτιμᾶται εἰς κλη-

A De ascendentibus et descendantibus.

Eminērō ascendeentes a descendantibus, licet
ex legitimis non nati siut nuptiis, in infinitum er-
centur. Non enim fieri potest, ut avus cum nepo
sua matrimonii lege copuletur. Infinitum vero di-
cimus ejus ratione, quod fieri potest, non infinitum
natura. Quippe genera non sunt immor-
talia.

De gradu septimo consanguinitatis.

Ils qui sunt ex transverso gradus octavus matri-
monium permisit, cum septimus ab eo prorsus
arrebat. Quippe non potest aliquis sobrini filiam
uxorem ducere. Cæterum ante gradus consan-
guinitatis septimus, si de eo consuleretur, prohibe-
batur ille quidein; sed si quo modo res esset
B acta, non prohibebatur, pena tamen irrogabatur;
qua duntaxat ad sextum usque gradum pro-
hibebat.

Lex.

Legis haec verba sunt: Fratris mei, vel sororis
meae filiam uxorem ducere fas non est; nec ho-
rum neptem, quae gradus quartus est. Nec item pa-
tri filiam, quae cognobrina est; neque filius meus
corum neptem ducit, qui sobrini dicuntur.

Sed quia nonnulli propter gravitatem peccarunt
clam hujusmodi nuptias contrahebant, relata res
est ad syn. quo tempore divinus ille Lucas patrarchalem
thronum regebat, ac deinceps desinivit et
statuit sancta synodus, nequaquam ejusmodi nu-
ptias debere procedere vel consistere, sed si de iis
consultatur, prohibendas esse; sin procedant, diri-
mendas; et segregandos qui contrixerint, ac sa-
cerdotem, qui precibus sacris initiarint, nisi forte
per ignorantiam surreptus fuerit, deponendum.
Alique hanc rem actam in syn. confirmavit 47 etiam
constitutio clari inter imperatores Manuels illius
in parphysa scilicet Hanc ob causam non permittitur,
ut quis cognobrini sui filiam ducat uxorem,
qua ipse loco sobrini est. Quippe naturale jus et
honestatem, et pudorem, quasi frenum quoddam,
nuptiis lex imposuit.

De gradu consanguinitatis octavo.

Nuptiæ, quæ inter consanguineos contrahuntur,
si ad octavum usque gradum procedant, permittuntur
sunt. Quippe nati ex sobrino filiam vel neptem se-
brini ducere oculo modo quis prohibetur. Leges
vero civiles legitimæ prolis procreationem subje-
ctis dilatare volentes, eamque sola cognatione non
circumseribentur, nuptias inter eos qui sunt ex
transverso prohibuerunt, ut iis qui extra eorum
cognitionem sint, necessario conjuncti, inter se
invicem germanam benevolentiam colerent.

De virgo quæsitis.

Vulgo quæsitæ non idem ownes nomen habent,
sed subdividuntur. Nam si cui mulierem in contu-
bernio habenti palam natus sit filius, naturalis
vocatur, et secundum locum obtinet ab eo qui
natura legitimus est, et in successione præsertur

etiam ascendentibus, nedum ex transverso constitutis. Si manifestus quidem est, non tamen ex muliere natus quæ in contubernio viri sit, noctulus sive spurius appellatur. Si omnino incertas et obscuras, tenebrosas dicitur, ut cum Homerus ait :

Mater peperit tenebrosum.

Ac de hoc quidem nullus nobis est sermo. Nec enim vel ratione contractuum matrimonialium, vel successionis, ullum in talibus est dubium.

Lex.

Etiam lex ait : *Vulgo quæsitam sororem nemor ducit uxorem.* Item, *Qui scortatus est aliqua cum muliere, siquidem scortatio manifesta est, ut novercam ejus ducere prohibetur, ita sobrinam ejusdem duero potest.*

De affinitate.

Hactenus dictum de consanguinitate. Affinitatis autem rationes magis sunt ad inveniendum variz. Nam in his graduuntur quantitatibus omnino non quærendam esse visum est priscis; sed nuptias, quæ confusionem introducerent in appellationem generis, quæve in honestat essent, diserte velantes, reliquas minime reprehensas reliquerunt. Recentiores vero etiam gradus in his excogitaverunt, et que gradum sextum excederent, locum habere voluerunt. Aiqui diserte invenimus gradum sextum permisum, et septimum prohibitum : illum, vel ut expertem confusionis, bunc tanquam confusione obnoxium. Quo sit, ut in his gradus minime introducendi sint; sed quod diserte lex vetuit, su giendum, quod non vetuit admittendum. Vetuit autem præsca lex propinquiora.

Lex.

Sunt enim ejus hæc verba : *Socrus est uxor meæ mater, et avia, et proavia, quarum nullam duco. Nurus etiam dicitur uxor filii, et nepotis et pronepotis. Privigna quoque dicitur, ex alio nata marito uxor meæ filia, et neptis, et pronepis, quarum nullam duco. Nec item novercam meani, licet plures pater meus haberet, quoniam matrum loco sunt. Nec noverca nubit ei 48. qui privignæ meæ maritus fuit. Nec filiam mulieris duco, quæ a me divertit, ex alio marito post divorcium procreatum. Tomus autem Sisinnii prohibet, ne duo fratres unilam et ejusdem fratribus filiam ducant uxores, ac vice versa. Præterea vetuit, ne duo fratres ducent duas consobrinas, in quorum primo quintus, in secundo sextus gradus spectatur. Igitur ad quintum usque gradum prohibita sunt ob affinitatem nuptiæ, siquidem in his etiam numerandi sunt gradus. Quæ vero sexti gradus sunt, si nulla interveniat confusio circa generis appellationes, non prohibentur. Si emergat aliqua confusio, velantur.*

Gradus sextus non prohibitus.

Eas etiam nuptias, quæ contrahuntur ex uno et quinque gradibus, omnes alii prohibent. At vero

Aρονούμαν καὶ τῶν ἀνιδότων, οὐχ δπως τῶν ἐκ πλαγίου. Εἰ δὲ φανερὸς μὲν δοτίν, οὐ μάτιοι ἐκ συνεχούσης τῷ ἀνδρὶ γυναικές, ὄνομάξεται νῦνος· εἰ δὲ παντελῶς ἀφανῆς, λέγεται σκότιος, ὃς φησι Οὐηρᾶς,

Σκότιος δὲ ἔγειρατο μήτηρ,
περὶ οὗ λόγος ἡμῖν οὐδεὶς· οὗτε γάρ εἰς γαμικὰ συναλλάγματα, οὗτε μήν εἰς ἀληρονομίαν ἢ τοὺς τοιούτους δοτίν ἀμφισθήτησις·

Nόμος.

Φησὶ δὲ καὶ δ νόμος· Τὴν ἑκ πορνείας ἀδελφῆς οὐδεὶς λαμβάνει· καὶ· Ο πορνεύσας μετά τινος γυναικῆς, εἰπερ ἐστὶ φανερὴ ἡ πορνεία, τὴν μὲν μητρούν αὐτῆς καλύπτει λαβεῖν, λαρβάνει δὲ τὴν διεξαδέλφην αὐτῆς·

Περὶ τῶν δὲ ἀγχιστείας.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ τῶν ἑξαλίκτων· τῶν δὲ διηγήστελας ποικιλοτέρα τοῦ εἰδρεού. Ἐν τούτοις γάρ βαθμῶν ποδοστήτης ζητεῖν οὐδὲλλως· τοῖς παλαιοῖς θύοις, ἀλλὰ τὰ συγχεχυμένα πεπά τὴν τοῦ γένους κλήσιν καὶ ἀπρεπῆ βρήτως καλύπτειν, τὰ δοπεῖν ἀνέγκειται εἰλασσαν· οὐ δὲ νεώτεροι καὶ βαθμούς αὐτοῖς ἀπενότεσσαν, καὶ τὰ διπλά τὸν ἔκτον βαθμὸν προβαλλεῖν δεδώκασι. Καὶ τοι βρήτως εὐρίσκομεν καὶ ἔκτον συγχεχωρημένον, καὶ ἰδούμον κεκαλυμένον, τὸν μὲν ὡς δεύγχυτον, τὸν δὲ ὡς συγχεχυμένον· ὅπερε οὐ χρή βαθμούς περιεσάγειν εἰς ταῦτα· ἀλλὰ δὲ μὲν δ νόμος· βρήτως ἔκάλυπτε, φεύγειν· δὲ δὲ μὴ ἔκάλυπτε, παραδέχεσθαι· ἔκάλυπτε δὲ δ μὲν παλαιότερος νόμος τὰ προστιχέστερα καὶ ἐγγύτερα.

Nόμος.

Φησὶ γάρ· Πενθερός ἐστιν ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάρμη, καὶ ἡ προμάρμη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν εὐτῶν λαμβάνω· καὶ νῦμφῃ λέγεται ἡ τοῦ ιεροῦ καὶ τοῦ ἁγγόνου, καὶ ἡ τοῦ πρόστηγγόνου γαμετή· καὶ προγονῇ λέγεται ἡ ἐκλού θυγάτηρ, καὶ ἡ γόνη, καὶ προεγγόνη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. Οὐδὲ τὴν μητριάν μου, εἰ καὶ πολλὰς έσχεν δ πατέρω μου, ἐπειδὴ μητέρων ἔχουσι τάξιν· οὗτε μητριά τὸν γενόμενον δινδρά τὴν προγονῆς μου, οὐδὲ τὴν θυγατέρα τῆς ἀποδευθείσης μου γυναικές τὴν μετά τὴν ἀποδευξίν τεχθεῖσαν ἐξ ἑτέρου ἀνδρός. Ο δὲ τοῦ Σισιννίου τόμος δύο ἀδελφούς ἔκάλυψε λαρβάνειν θελαν καὶ ἀνάψιαν, καὶ ἀνάπαλιν· Εἰ δὲ δύο ἀδελφούς λαμβάνειν δύο πρωτεΐαδελφας· ἐνθεωρεῖται δὲ τῷ μὲν πρώτῳ δέ πέμπτος βαθμὸς τῷ δὲ δευτέρῳ, δ ἔκτος. Μάχρι μὲν οὖν τοῦ πέμπτου βαθμοῦ πάντη τὸ δέ ἀγχιστείας κεκάλυπται, εἰ δει κανούτοις βαθμούς ἀριθμεῖν· τὰ δὲ τοῦ ἔκτου βαθμοῦ εἰ μὲν αὐτὰ οὐκέτι σύγχυσιν περὶ τὰ τοῦ γένους ὄντα, οὐ καλύπτει· εἰ δὲ τις δράται σύγχυσις, εἰργεται.

Βαθμὸς ἔκτος ἀκάλυπτος.

Καὶ δὴ τὸν μὲν δέ ἀνδρας καὶ πάντες βαθμῶν γινόμενον γάμου οἱ μὲν ἀλλοι πάντες καλύπτουσιν· δέ δὲ

γε Θισσαλονίκης Μιχαήλ ὁ Χούμπος, ἐν ἰδίᾳ ψηφίσματι, ἀκώλυτον ἀποφαίνεται, οἶον, εἰ πατήρ καὶ οὐδὲ, πρώτου ὄντος βαθμοῦ, συναρθέλεν μικρῷ θεῖᾳ καὶ ἀνεψιῷ, πέμπτου οὖσαις βαθμοῖς.

"Έκτος κεκάλυμμέτος.

Εἰ δὲ δὲ ζητούμενος ἔκτος ἐξ ἀγχιστείας βαθμὸς δὲ δύο σύγχεταις καὶ τεσσάρων, εἰ μὲν γίνεται σύγχυσις, δὲ δεύτερος κεκώλυται. Οὐ γάρ δυνατὸν δύο αὐταδέλφους δυοις συναρθῆναι πρωτεαδέλφαις, ή τὸ ἀνάπτατον· γίνονται γάρ ἀντὶ αὐταδέλφων σύγχαμβροι, καὶ συγχέονται ἵντενθεν τὰ τῆς συγγενείας δυόμετρα. Φθοῖ δὲ ὁ ἱερὸς καὶ μέγας Βασίλεος· Ἐν οἷς τὰ τοῦ γένους δυόμετρα συγχέονται, ἐν τούτοις δὲ γάμος ἀθέμιτος.

"Έκτος ἀκάλυτος.

Εἰ δὲ οὐ γίνεται σύγχυσις, καὶ δὲ έκτος ἀκώλυτος ἐστιν· πάπκον γάρ καὶ ἔγγονον ἀκώλυτον ἐστιν· συναρθῆναι μεγάλῃ θεῖᾳ καὶ ἀνεψιῷ· ἔκτου γάρ καὶ τοῦτο βαθμοῦ, ἀλλ' ἐστιν ἀσύγχυτον· πάλιν γάρ μετὰ τοὺς γάμους πάπκου καὶ ἔγγονου ἀποσάρουσι τόκους. Τὴν γάρ μεγάλην θείαν, καὶ τὸν μάγιαν θείον, ἥτοι τοῦ πάπκου τὴν ἀδελφήν, καὶ τὸν ἀδελφόν, μάρμην καὶ πάπκον οἱ πολλοὶ δυομάζουσι. Αἰδι τοῦτο οὖς ἀπὸ τοῦ νόμου τὸ παρὸν κεκώλυται· ζήτημα, καὶ τῷ τόμῳ παρεῖται τοῦ Σισιννίου, ὃς ἀκώλυτον· ἔκεινο δὲ, ὡς σύγχυσιν ἔχον, κεκώλυται.

"Έκτος ἀκάλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ τριῶν ἐστι καὶ τριῶν, εἰ μὲν οὐδὲ ίχει σύγχυσιν, ἀκώλυτον ἐστιν· οἶον, δταν μὲν θεῖος καὶ ἀνεψιός θείας λάβη καὶ ἀνεψιά, οὐδεμία γίνεται σύγχυσις. Πάλιν γάρ θείου καὶ ἀνεψιοῦ σώζουσι τόκον· διὰ τοῦτο καὶ ἀκώλυτον είναι παντάπασιν, ή τε τοῦ δηθύνοτος νόμου σιωπή, οὐ μήν ἀλλὰ καὶ θεσπισμάτα βασιλικά, καὶ περάξεις συνοδικαὶ πάσιν ἔγνωρισαν.

"Έκτος κεκάλυμμέτος.

Οταν δὲ ἐ μὲν θεῖος; προλαβὼν Εσχε τὴν ἀνεψιάν, δὲ ἀνεψιός βούλεται συνοικῆσαι τῇ θείᾳ, τὸ ἐπιγνώμενον δεῖ τὴν σύγχυσιν κεκώλυται. Γίνονται γάρ, ὡς ἀπὸ τῶν γάμων, δὲ μὲν θεῖος ἀνεψιός, δὲ ἀνεψιός θείας· καὶ ἐστι τοῦτο σαρῆς τῶν δυομάτων τοῦ γένους σύγχυσις.

"Εβδόμος κεκάλυμμέτος.

Αλλὰ καὶ δὲ μέχρις ἑδδούμου βαθμοῦ θεωρούμενος ἐξ ἀγχιστείας γάμος, εἰ μὲν ἐξ ἑνὸς εἰη καὶ δὲ, κεκώλυται. Οὐ γάρ οἶον τὸ πατέρα καὶ υἱὸν δισεξαδέλφαις συναρθῆναι δυοις· γίνονται γάρ, ἀντὶ πατέρος καὶ υἱοῦ, σύγχαμβροι.

"Εβδόμος ἀκάλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ δύο καὶ πέντε, οὐδεμῶς· εἰτε γάρ πάπκος καὶ ἔγγονος, εἴτε δύο αὐταδέλφοις συναρθέλεν μικρῷ θεῖᾳ καὶ ἀνεψιῷ, δὲ δεύτερος γάμος ἀντιγκλητός ἐστιν.

A Thessalonicensis antistes ille Chumnus sua sententia pronuntiavit minime veritas. Exempli gratia, si pater et filius, qui primo sunt gradu, copulati fuerint amīta parvæ, ac fratri ejus filiæ, quæ gradu quinto se contingant.

Gradus sextus prohibitus.

Sin gradus ex affinitate sextus, de quo queritur, ex duobus et quatuor constat, siquidem sic confusio, nuptiæ posteriores prohibentur. Nam fieri nequit, ut duo germani fratres duabus consobriniis copulentur, aut vice versa. Flunt enim loco fratrum congeneri vel coaffines; et hoc modo nomina cognationis confunduntur. Ait enim sanctus et magnus ille Basilios: In quibus generis appellationes confunduntur, in his illicitæ sunt nuptiæ.

B

Sextus non prohibitus.

Sin confusio nulla sit, etiam sextus non prohibetur. Quippe non vetatur, quominus avus et nepos copulentur cum amita magna, et ejusdem ex fratre aepite. Nam quoque sexti gradus est, at confusionis expers. Rursus enim peractis nupliis avi et nepotis loca servant. Quippe magnam amitam et patruum magnum, hoc est, avi sororem et fratrem, plerique aviam et avum nominare solent. Idecirco nec legibus hic casus est prohibitus, et a tomo Sisinnii permittitur ceu minime veritus; cum illud alterum sit prohibitum, velut obnoxium confusioni

C

Sextus non prohibitus.

Sin ex tribus et tribus constat, siquidem confusionis expers est, non vetatur. Verbi gratia, cum patruus et fratri ejus amitam ducunt, et ejusdem fratri filia, nulla sit confusio. Rursus enim patru et fratri filii locum servant. Propterea hoc plane non prohiberi, non modo legis indicatæ silentium, sed etiam principum sanctiones, et acta synodalia cunctis significarunt.

Sextus prohibitus.

D At vero cum patruus jam antea fratri habet filiam, fratisque filius cum amita coire vult in matrimonium; posteriores hæc nuptiæ confusionis causa prohibentur. Quippe velut ipso jure patruus sit fratri filius, et fratri filius sit patruus; adeoque manifesta generis appellationum hæc confusio est.

49 Septimus prohibitus.

Quin etiam matrimonium inter affines, ad septimum usque gradum sese porrigen, si constet ex uno et sex, prohibetur. Nam fieri nequit ut pater et filius duabus sobrinis copulentur. Patris enim et filii loco, flunt congeneri vel coaffines.

Septimus non prohibitus.

Nequaquam hoc usu venit, si ex duobus et quinque constet. Nam sive avus et nepos, sive duo germani fratres copulati fuerint cum amita parva, et fratri ejus filia, secundæ nuptiæ vitiæ carent.

Septimus non prohibitus.

Sin ex tribus et quatuor, rursus, siquidem confusio nulla intervenit, permittitur. Patrius enim et frater eius filius duas consobrinas extra prohibitionem ducunt.

Septimus prohibitus.

Non item, si confusio quadam emergat. Avus enim et pronepos a matrimonio duarum consobrinorum arcentur, ne congeneri vel cognatis habeantur. Nimirum prius contractum matrimonium non immotum, posterius prohibetur, vel si jam processerit, dirimetur. Quæ vero matrimonia gradus affinitatis septimum excedunt, in ea curioso non inquirendum est, nec facienda prohibiciones, sicuti fieri videmus et in lis qui ratione consanguinitatis octavum excedunt. Ceterum non recte traditum a nonnullis est, matrimonia sexti ex affinitate gradus, cum pares utriusque gradus habent, non prohiberi; cum impares, prohiberi. Ostensum est enim ex indicatis superiorius, non aequalitatem et iuxauillitatem, sed confusione et confusionis absentiam vel peremptorem, vel impedire contractum.

Eundem non debet duas sorbras ducere.

Prohibuit etiam Ecclesia, ne unus et idem duas sorbras ducat uxores. Non enim hic septimus ex affinitate, cepi plerique putant, gradus colligitur, sed sextus: propterea quod maritus et uxor uno gradu contineri ducantur. Hoc enim cum in consultationem venisset tempore Nicolai patriarchæ, prohibitum ab Ecclesia fuit: simulque promulgata fuit sanctio clari principis Manuelis, quæ statuit, ne talo quid unquam fiat. Sed qua de causa fit, ut inter affines vel duo diversa genera contractae nuptiae, gradu septimo liberæ sint? Quod unum est, vel est natura, vel adrogatione. Natura unum est, v. g. unus homo. Unum adrogatione, ut vir et uxor legitima, quos univit affectio et conjunctio carnalis, sicuti prescriptum legimus: « Et erunt hi duo in carnem unam. » Itaque cum necessitudo existat ex sanguine, et ex eodem genere, naturalis est necessitudo et unitas: cum ex affinitate, ac duabus generibus, adrogatione sit unitas inter eos, et necessitudo a consanguinitatis necessitudine diversa. Propterea mox inferiore gradu, et ante octavum, hujusmodi necessitudo et conjunctio solvitur. Quorum enim strictior est conjunctio, eo majoris etiam indigent intervalli ad hoc, ut expiret: sicuti minoris, qua minus unita sunt.

De matrimonio ex tribus diversis generibus.

Matrimonio ex tribus diversis generibus pertinet et **50** ipsa quoque ad rationes affinitatis: sed tertii generis intervenient facilius libera sunt, quam ex duobus connexa; quippe sicut hæc gradibus duobus int' riora sunt contractis ex consanguinitate (quæ gradu octavo libera sunt, cum per affinitatem ex duobus contracta generibus nonnunquam gradu sexto libere permittantur): ita rursus ex tribus constituta generibus, etiam duobus gradi-

A

Ἐδόμος ἀκάλυτος.

Ei δὲ τοῖν καὶ τεσσάρων, πάλιν, εἰ μὲν ἔστιν δισύγχυτον, συγκεχώρηται· θεῖος γὰρ καὶ ἀνεψικὸς δύο πρωτεξέδελφος ἀκαλύτως λαμβάνουσιν.

Ἐδόμος κακωτιμέτος.

El δὲ σύγχυτον δρᾶται ἔχον, οὐ δῆτα πάπικος γάρ καὶ δισύγχυτος δύο πρωτεξέδελφος λαβεῖν εἰργοται, ἵνα μὴ καὶ οὗτοι σύγχυμοι λογοθείεν. Ἀλλ' δὲ μὲν προλαβὼν μένει ἀκίνητος, κακλύται δὲ δὲ τιγνόμενος, ή προδέδει παραπέτατος· τὰ δὲ ὑπὲρ τὸν ἰδόμον ἐξ ἀγγιστείας ἀπολυπραγμάνηται εἰσι· καὶ ἀκάλυτα, ὥσπερ τὸν τοῦς; ἐξ αἱματος τὰ δὲ τιγνόμενα δέ, διεσπάσθαι τὸν ἡγεμόνα. Οὐ καλῶς δὲ τοιν εἰργοται, διετὰ τὰ εὑρισκόμενα τές ἀγγιστείας ἕκτου βαθμοῦ, διετὰ μὲν τές ἱσησιν, ὃς δὲ ἁκατέρου μέρους τρεῖς εἰναι βαθμοίς, ἀκάλυτα εἰσι· κακωλυμένα δὲ, διετὰ εἰσιν δινεα· τοιν γάρ τὸν τοιν εἰρημάνων ἀνωτέρω δέδεκται, μὴ τὰ τοιν καὶ τὸ δινεαν, ἀλλὰ τὸ συγκεχυμένον καὶ ἀσύγχυτον, ή ἀφίγνητο, ή ὑπερέγειν τὸ συνάδηλον.

Οτι οὐ δει τὸν αὐτὸν δύο δευτέρας ἔξιπδέλμετας λαβεῖται.

Κακώλυκεν ή Ἐκκλησία τὴν αὐτὸν καὶ ἔνα δύο δευτέρας ἔξιπδέλματα λαμβάνειν. Οὐ γάρ ἰδόμος τές ἀγγιστείας, ὡς οἴονται τινες, συνάγεται βαθμός, ἀλλὰ ἕκτος, διετὸν δύο βαθμοῦ λογίζεσθαι τὸν ἀνδρα μετὰ τῆς γυναικείας· τοῦτο γάρ ζητηθὲν ἐπὶ τῶν τιμερῶν τοῦ πατριάρχου Νικολάου, ἀκαλύπτη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας· προσθήν δὲ καὶ θεοπιστια τοῦ τον βασιλεὺς τον δούλου Μανουήλ, μὴ γίνεσθαι ποτε τοῦτο διοριζόμενον. Διὰ τὸ δὲ τὰ ἐξ ἀγγιστείας, εἰσιν διγενεῖται, εἰς τὸν ἰδόμον λύεται βαθμόν· Τὸ δὲ ή φύσει ἔστιν, η θέσει· καὶ φύσει μὲν, ὡς εἰς ἀνθρωπος· θέσει δὲ, ὡς δὲντρο μετὸ τῆς νομίμου γυναικείας, οὓς σχάσις γνωσε καὶ συνάρεια σαρκική, ὡς εἰργοται· « Καὶ ξονται οἱ δύο εἰς σάρκα μέλι. » Οταν μὲν οὖν ἐξ αἱματος ή ἡ αἰκείωσις καὶ γένος ἔνδη, τὸ οἰκείον τε καὶ τὸ δὲν φύσει ἔστιν· δεῖν δὲ ἐξ ἀγγιστείας καὶ δύο γενῶν, θέσει τὸ δὲν, καὶ η οἰκείωσις αὐτοῖς οὐ κατὰ τὴν ἐξ αἱματος οἰκείωσηται· διδ καὶ τῷ ὑποδειησθείται βαθμῷ, καὶ πρὸ τοῦ ὅγδουν, εὐθὺς η τοιαύτη οἰκείωσης τε καὶ δικασία λύεται· D τὰ γάρ μᾶλλον τὴν δικασίαν ἔχοντα πλεονος καὶ τῆς ἀποτάσσεως πρὸς τὴν διάλυσιν δέονται, ὥσπερ τὰ ζητον γνωμένα, ἀλέττον.

Περὶ τῶν ἐκ τριγενείας.

Τὰ δὲ τὰ τριγενείας γαμικὰ ζητήματα εἰσι μὲν καὶ τούτα ἐξ ἀγγιστείας, ἀλλὰ τῇ τοῦ τριτου γένους; ἐπιπλοκῇ δῆθον η τὰ δύο συμπεπλεγμένα γενῶν λύεται· ὥσπερ γάρ ταῦτα δυοι βαθμοῖς ὑποδειησε τῶν ἐξ αἱματος. (τὰ μὲν γάρ εἰς τὸν ὅγδοον, εἰς δὲ ἐξ ἀγγιστείας ἐκ δυοῖν γενῶν ισθ' θεται καὶ εἰς τὸν ἕκτον λύεται), σύτῳ πάλιν τὰ ἐκ τριγενείας, διετὸν ὑποδειησθείται βαθμοῖς τῶν ἐκ δύο γενῶν, τὴν ἄρχην τῆς λύεταις κατὰ τὸν τέταρτον εὐθὺς λαμβάνει

βαθμὸν, εἰ καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς ταῦτα βαθμοὺς ἀλεμάνειν οὐ διέ, διὰλε ζητεῖν, εἰ οὐκ ἐκαλύπη παρὰ τῷ νόμῳ φητῶς. Τοῖς δὲ μάλιστα ἀκαλύπτοις διάταξος; ἐπακαλουθεῖ βαθμός.

Τέταρτος βαθμὸς ἀκάλυπτος.

Οἶον τὸ ἔκτο τοῦ πατριάρχου Σταύρη ἀπαρηθὲν τε δῆμοι καὶ λυθῆν· Κωνσταντίνος; γάρ τις ἐλαῖνεν εἰς γυναικά θεοδώρου τιμὴν, αὐτεδίδηρην Ἀνναν· Οανούστης ἐκείνης; ἐλαῖνεν εἰς δεύτερον συνοικίστον τὴν τοῦ Θεοδώρου γυναικαδέλφην Εἰρήνην, ὡς; γενεσίαι τὴν Κωνσταντίνου καὶ γαμβρὸν τοῦ Θεοδώρου καὶ σύγγαμβρον. Εἰσὶ δὲ ἐν τούτῳ βαθμοὶ τέσσαρες· διάθεσσος γάρ καὶ ἡ Ἀννα, βαθμὸν δευτέρου· ἡ γυνὴ τοῦ Θεοδώρου καὶ ἡ Εἰρήνη, βαθμὸν δευτέρου, διμοῦ τέσσαρες· διὰ μὲν γάρ νόμος δύο μόνα ἐκ τριγενείας ἀκάλυπτον, δὲ καὶ δύος μόνου βαθροῦ τυχάνουσι, καὶ οὐ πλείστος.

Νόμος.

Οἶον, διὰ τὸ δύναμαι λαβεῖν τὴν ποτὲ γυναικά τοῦ περαγόνυ μου, οὐδὲ ἡ μητριὰ λαβεῖν τὸν ποτὲ δύμα τῆς πρηγόνης; αὐτῆς, καὶ τούτοις γάρ πρηγένεια ἐστιν. ἄλλ’ ἐπειδὴ πρότερον καὶ ἡ προσχόνη υἱοῦ· ἡ θυγατρὸς λόγον ἐπέχουσι πρὸς τὸν πατριάρκην, ή τὴν μαρτυρίαν, καὶ ἡ γυνὴ ἡ διάντηρ αὐτῆς; νύμφης ἡ γαμβρὸν, ἀθέμιτα τὰ τοιαῦτα τυγχάνουσα συνοικίσια. Τὰ γάρ ἄκρη δύο γένη, διάντηρ καὶ ἡ γυνὴ, βαθμὸν οὐκ ἔχουσιν οὔτε πρὸς διλῆτα, οὔτε πρὸς τὸ μέσον γένος· τὴν γάρ ἀνδρὸς μετὰ γυναικῶν, συνάφειαν εἰς βαθμὸν οὐκ εἰσάγομεν, ἀλλ’ ἐν μὲν εἶναι ταῦτην λογιζόμεθα, διτε καθ’ ἑαυτὴν δρᾶται· καὶ γάρ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνὴ, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄκρην ἔνωσιν, δευτέρου μοὶ ἐστι βαθμός. Ισχυαὶ ἐπινοίας ἔιδε τὴν ἐντολὴν ἐνομένην· ὅτε δὲ πρὸς ἔτερον συγγενεικὸν αὐτῆς πρόσωπον ὁ βαθμὸς ζητεῖται, οὐχ οὖτες· ἡ γάρ ἀδελφὴ τῆς νύμφης, πρὸς μὲν αὐτὴν, δευτέρου ἐστι βαθμὸν, πρὸς ἔμμενον δὲ τετάρτου· καὶ ἡ αὐτῆς θεῖα, πρὸς ἐκείνην μὲν τρίτου, τρίτης· ἐμὲ δὲ πέμπτου· καὶ ἐπὶ τὸν διλῶν δύοις· τῶν οὐκ ἐνδεχομένων γάρ ἐστιν, ὥσπερ τὸν ἀνδρα, εὑτα δὴ καὶ τὸν τούτους ἀδελφὸν, σάρκα λογίσασθαί μέλει, μετὰ τῆς νύμφης, καὶ δι’ ἐπινοίας ἐπινοίαν συνάθαι παρὰ τὴν τοῦ νόμου δύναμιν· οἱ γάρ ἐκ πλαγίου πρώτον βαθμὸν οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ’ ἐκ τοῦ δευτέρου δρχονται· Ο μὲν οὖν νόμος τὰ ἐκ τριγενείας πρώτου βαθμοῦ μόνα κεκάλυψεν, ὥσπερ εἴρημε· δὲ κρατοῦσα συνήθεια καὶ τὰ παρὰ ταῦτα, καὶ ὥσπερ τὸν πρώτον βαθμὸν ἐκ τριγενείας δύναται, ἀκάλυπτον ξέει.

Τρίτος ἀκάλυπτος.

Οἶον, ἔσχε τις γυναικά· χρόνῳ δ’ οὐτερον, ἐκείνης θανούσης, τὴν γυναικά τοῦ θείου αὐτῆς εἰς δεύτερον ἐλαῖνη συνοικίστον· ἀλλος τὴν προγόνην τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ ἐλαῖνη· ἐν τούτοις γάρ βαθμοὶ μὲν ἀναρρινοῦνται τρεῖς, λόγοις δὲ δύμας κατὰ τὴν συνήθειαν· ἡ μέντοι ἀκρίβεια, ὥσπερ εἰπομένη, τὸν

βαθμὸν, quamque dūnbes ex generib[us] constant, principium permissionis in quarto statim gradu consequatur: sicut in his multo magis graduum vitanda computatio, sed querendum, an diuersis verbis lego prohibita sint. Maxime vero prohibitionis expertia sequuntur quartus gradus.

Quartus gradus non prohibitus.

Ιησοῦνmodi quiddam est, quad sub patriarcha Stupa vocatum in dubium fuit, et per sententiam declaratum. Quidam enim Constantinus uxorem duxit Annam, Theodori cuiusdam sororem germanam. Ea mortua, matrimonio secundo duxit Ireneam, conjugis Theodori sororem, quo siebat, ut Constantinus et affinis esset Theodori, et coaffinis. Subi autem in hoc gradus quatuor. Theodorus enim B ei Anna gradu secundo se contingunt. Item uxor Theodori et Irene, gradu secundo. Qui gradus simul sunt quatuor. Quippe lex duo dimitaxat ex triu[m] generum matrimonii prohibuit, que unius dimitaxat gradus sunt, non plurium.

Lex.

Videlicet quod ducere non possum eam, que quondam privigiliū moxi fuit uxori, nec ei noverea subere, qui privigile ipsius maritus fuit. Nam in his quoque triu[m] sit generum conjunctio. Sed quia privignus et privigna filii vel filiae loco sunt erga viricum vel noveream, atque horum vel uxori, vel maritus, vicem nurus aut generi obtinent, illicita sunt huiusmodi matrimonia. Nam summa illa duo genera, vir et uxor, gradum nullum habent, nec inter se, nec erga genus intermedium. Quippe viri cum muliere conjunctionem ad gradum non referamus; sed unum quid esse dicimus hanc, quando secundum seipsum consideratur (fratris enim nisi virginis, propter unionem eius en summam, secundo a me gradu est, quocum subtilibus sane rationibus divini mandati respectu conjungitur); cum autem ad aliam ipsi cogitatae personam gradus inquiritur, non ita res habet. Nam fratre soror, erga ipsam quidem gradus secundi est; erga me quarti. Eiusdem amita gradu erga ipsam est tertii, erga me quinti. Consimiliter et in aliis. Quippe fieri nequit, ut quemadmodum maritus, sic etiam frater ejus pro una carne habeatur cum fratria, et per cogitationem praeter mentem legis alia ratio conjungatur. Qui enim ex transverso sunt, primum gradum non habent, sed a secundo incipiunt. Lex igitur, ut diximus, matrimonia triu[m] generum dimitaxat ea prohibuit, que primi gradus sunt. Recepta vero consuetudo pro non velitis habet, quæcumque praeter hæc sunt, et primum gradum excedunt.

Tertius non prohibitus.

Verbi gratia, quicquid uxorem habuit. Deinceps illa defuncta, conjugem patri mulieris secundo matrimonio duxit uxorem. Alius privignus fratris uxoris suæ duxit. In his enim tres quidem gradus emergunt; sed nihilominus libere permittuntur ratione coniunctudinis. Si tamen accurate res com-

sideremus, gradus in his, ceu diximus, quartus requiritur. **51** Quippe necessitudinem affinitatis in transversum non nihil oportet extendi, atque ita licitum erit matrimonium. V. g. conjux fratri uxoris meae propinqua necessitudine jungitur intermedio generi, sicut et ego ipsi. Hanc frater mens, defuncto conjugis meae fratre, ducere circa reprehensionem potest, vel ipsius ego sororem; sed non fas est ut ipsa mihi uabat. Rursus affinem nactus sum, sororis meae virum; cuius fratrem, fratri scilicet ipsius quondam nuptiam, uxorem ipse duco circa prohibitionem, quoniam et quarti gradus esse deprehenditur, et longius aliquanto removetur a necessitudine generis intermedii. Quae enim persona prope cum ipso conjugitur, soror mea est: ipse vero sum ex transverso, et paulo remotior ab intermedia persona.

Rursus nactus sum generum, maritum filiae: cuius fratrem, nuptiam scilicet quondam ejus fratri, mihi quidem omne nefas est uxori ducere, veluti prope conjunctam intermedio generi; sororem tamen ejus licite duco.

Quia etiam gener et uxor frater, si vidui facti sint, amitam et fratri ejus filiam nequaque ducunt. Cujus autem defuncta est uxor, ei permittitur, ut uxori ducat congeneri vel coaffinis sui sororem,

Atque etiam filiam sobrinæ prioris uxorem, nec non prioris uxoris amitam parvam, hoc est, consobrinam sororu suæ.

Verum filiam consobrinæ prioris conjugis ducere prohibetur.

Fratrem et sororem duarum mulierum, quæ duobus fratribus nuptæ sunt, inter se copulari fas est.

Sententia vero patriarchæ Leonis Stupæ concedit, si gener et uxor frater sorores duas ducant, cum gradus quintus constituantur.

Idem decretum, ac præterea decretum Arsenii patriarchæ, statuunt minime prohibitem esse, quo minus duo fratres ducant nurum ac sororem mariti ejus.

Patruus et maritus filiae fratris ejus, sorores duas ducere non prohibitur, licet gradus sextus constituatur.

Quia etiam gener et frater uxor duras consobrinas ducere non prohibitur, licet gradus septimus emergat.

Michaëlis autem patriarchæ sententia permittit, ut Joannis filia, et ejusdem uxor ex fratre neptis, fratribus duobus copulentur.

Nonnulli tamen quædam ex indicatis hisce matrimonii illicita pronuntiarunt: videlicet ut congener deinceps sororem ejus ducat, qui congener ipsius fuerit.

Ac præterea frater uxor, ut eam ducat, quæ generi suo fratrem in matrimonio habeat: sicut illud etiam, quod episcopum Thessalonicense Chu-

A téteprton èn toútos; βαθμὸν ἀκαντεῖ· δεὶ γὰρ τὴν οἰκειότητα τῆς ἀγχιστείας πλαγιασθῆναι μικρὸν, καὶ τηνικαῦτα εσται θεμιτὸς ὁ γάμος. Οἶον, δεὶ τοῦ γυναικαδέλφου μου ἡ γυνὴ προσεχῶς φύκεται πρὸς τὸ μέσον γένος, ὥστερ κάγὼ πρὸς αὐτὸν· ὁ οὖν ἡμέτερος ἀδελφὸς δύναται ταῦτην ἀμέμπτεως λαβεῖν, θανόντος τοῦ γυναικαδέλφου μου, ἡ ἐγώ τὴν τετέλεσμα ἀδελφὴν, αὐτὴν δὲ οὐ θέμις λαβεῖν. Πάλιν Ελαῖον εἰς τὴν ἀδελφὴν μου γαμβρὸν, οὐ τὴν ἐπ' ἀδελφῷ ποτὲ νῦμφην αὐτὸς Ελαῖον εἰς γυναῖκα, καὶ εστιν ἀκώλυτον, ἄτε καὶ τετάρτου βαθμοῦ εὐρίσκεται, καὶ μακρύνεται μικρὸν καὶ τῆς οἰκειότητος τοῦ μέσου γένους· τὸ γάρ πρὸς αὐτὸν προσεχῶς συν: απέδι- μενον πρόσωπον, ἡ θελεφή μού εστιν, ἐγώ δὲ ἐκ πλαγίου, καὶ μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ μέσου.

Πάλιν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἐγένετο μοι γαμβρός· τούτου τὴν ποτὲ μὲν νῦμφην ἐπ' ἀδελφῷ λαβεῖν με εἰς γυναῖκα οὐ θέμις, ᾧς προσεχῶς συναπτομένην πρὸς τὸ μέσον γένος· τὴν δὲ αὐτῆς ἀδελφὴν, οὐκ ἀθέμιτον.

'Ἄλλα καὶ γαμβρὸς, καὶ γυναικάδελφος χαρεύαν- τες, θείαν καὶ ἀνεψιάν οὐδαμῶς λαμβάνουσιν· οὐ δὲ τετελεύτηκεν ἡ γυνὴ, λαμβάνειν τούτῳ ἐφείται τὴν τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ ἀδελφὴν,

'Ἄλλα δὴ καὶ τὴν θυγατέρα τῆς δισεξαδέλφης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς, ἢτο: τὴν πρωτεξαδέλφην τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ.

C Κεκώλυται δὲ λαβεῖν τὴν θυγατέρα τῆς πρωτεξαδέλφης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικός.

Δύο δὲ ἀδελφῶν γυναικαδέλφων καὶ γυναικαδέλφην συνάπτεσθαι θεμιτόν.

Tοῦ δὲ φήμισμα τοῦ πατριάρχου Λέοντος τοῦ Στυπῆ ἐφίεται λαβεῖν γαμβρὸν καὶ γυναικαδέλφων δύο ἀδελφάς οἷα τέμπου γινομένου βρεθμοῦ.

Τὸ δὲ αὐτὸν φήμισμα, ἐτι δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου, δύο ἀδελφῶν νῦμφην λαβεῖν καὶ ἀνδρεξαδέλφην, ἀκώλυτον εἶναι κρίνουσιν.

'Ο θεος καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀνεψιῷ πρώτῃ, δύο λα- βεῖν ἀδελφάς οὐ κωλύονται, εἰ καὶ ζ' γίνεται βα- θυδεῖ.

'Άλλα καὶ γαμβρὸς καὶ γυναικάδελφος δύο πρώτας ἔξαδέλφας λαβεῖν οὐ κωλύονται, εἰ καὶ ζ' γίνεται βαθμός.

Τὸ δὲ φήμισμα τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου τυχόν, καὶ τὴν ἀνεψιάν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δυσὶν ἀδελφοῖς ἐπιτρέπει· οὐδε- χθῆναι.

'Αθέμιτα μέντοι τῶν εἰρημίνων ἐνιά τινες ἐψη- φίσαντο, τό τε λαβεῖν τὸν σύγγαμβρον τὴν ἀδελφὴν θετερον τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ.

'Ἐτι δὲ καὶ τὸν γυναικαδέλφον τὴν ἐπ' ἀδελφῷ νῦμφην τοῦ Ιδίου αὐτοῦ γαμβροῦ· ὥστερ δὲ καὶ ἔκεινο, ὅπερ τὸν Χοῦμνον Θεσσαλονίκης Ιδίῳ Ἐρημο-

λῦσαι φτισματι, τὸ πατέρα καὶ υἱὸν λαβεῖν μικρὸν Α μnum sententia sua solvisse diximus; videlicet ut pater et filius ducant amitam minorem, et fratrius ejus filiam.

Νόμος.

Φησὶ γάρ ὁ νόμος· Ἐν τοις γάμοις οὐ μόνον τὸ επιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς ζητοῦμεν.

Περὶ υἱοθεσίας.

Καὶ οὗτω μεν τὰ ἐκ εργάνειας τὴν γε μήν διαδοχῆς ἔνεκα γινομένην υἱοθεσίαν παραψυλάττειν, καθά δὴ καὶ τὴν ἐξ αἰματος, πρὸς τῶν ιερῶν κανόνων καὶ τῶν φιλευσεῶν δεδιδάγμεθα νόμων· κατὰ τε τοὺς γαμικοὺς δηλαδὴ βαθμούς, καὶ τὴν τῶν γονέων κληρονομίαν.

Νόμος.

Φησὶ γάρ ὁ νόμος· Οὐ δύναμαι τὴν πρὸς πατέρος ἢ μητρὸς θείαν λαβεῖν εἰς γυναικα, εἰ καὶ εἰσὶ θεταὶ, ἐπειδὴ μητέρων τάξιν ἔχουσιν, ήτις τυχὸν τῷ πάκτῳ μὲν υἱοθετήθη, ἀδελφῆς δὲ τόπον ἐπείχε πρὸς τὸν πατέρα, πρὸς ἡμὲς δὲ θείας· οὐτε δὲ θετὸς πατέρη τὴν τοῦ θετοῦ υἱοῦ θυγατέρα, ή τὴν ἐγγενῆν· οὐτε δὲ θετὸς υἱὸς τὴν τοῦ θετοῦ πατέρος γαμετὴν. ή τὴν μητέρα, ή τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, ή τὴν ἄπο υἱοῦ ἐγγόνην.

Ἐάν δὲ δὲ θετροπος, ή δὲ γενθμενος κουράωρ υἱοθετῆσαι βουληθῇ τὸν ἀνόρα τῆς ἐπιτροπευομένης ή κουρατορευομένης, ή τὸν πατέρα αὐτῆς, ή θετὶς ἀκυρός ἔστιν· οὐ μήν δὲ γάμος λύεται· λύεται δὲ, ἤντα τις τὸν γάμον γάμβρον εἰσποιήσαστο.

Η δὲ καὶ νεαρὰ τοῦ βασιλέως; Λέσιος τοῦ Σοφοῦ, κωλύουσα τοὺς εἰσποιουμένους πρὸς γαμικὴν δημιουρὸν συνάπτεοντα τοὺς τοῦ εἰσποιησαμένου παιστεῖν, ἐπάγει· Άλλα πάλοι μὲν μὴ κατὰ λόγον, νῦν δὲ κατὰ τὸν πρέποντα θερμὸν καὶ δίκαιον τῆς υἱοθεσίας γινομένης, καὶ διὰ τελετῆς ιερᾶς, τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν δὲ εἰς τὴν τῶν παιδῶν, οὐκέτι περιλεπτεῖται λόγος εἰς γάμον συνάπτεοντα τοὺς κατὰ φύσιν τοῦ εἰσποιησαμένου παιστοὺς εἰσποιητούς παῖδας, μηδὲ τὸ τοὺς ἀδελφῶν δυομά πρὸς τὸ τῆς συζυγίας μεθαρμόζεσθαι, δισταγμούς ἀντὶ ἀδελφῶν καλεῖσθαι.

Οτις υἱοθετοῦσι καὶ εὐροῦχοι.

Τοῦ δὲ νόμου λέγοντος, διτὶ ή θεσίς μιμεῖται τὴν φύσιν, καὶ διὰ τούτου κωλύοντος τοὺς εὐνούχους εἰσποιεῖν τινά, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπεξούσιον, ή καὶ νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως· ἐθέσπισε καὶ τοῦτο γίνεσθαι ἀκωλύτως.

Οτις υἱοθετοῦσι καὶ παρέθνοις

Η δὲ καὶ ταῖς παρέθνοις εἰσποιεῖν δίδωσι, καὶ τοὺς εἰσποιηθέντας ὑπεξουσίους· ή αὐτεξουσίους, δίκαια κληρονομίας ἔχειν ἐπ' αὐταῖς· καὶ μὴ δεσθεῖται βασιλικοῦ ἐπιτάγματος, ή πράξεως δικαστῶν.

Περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἀραδοχῆς.

Η δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος κατὰ ἀναδοχὴν νομίνην υἱοθεσία, οὐκ εἰς κληρονομίαν εἰστονται,

PATR. GR. CXLIV.

Α μnum sententia sua solvisse diximus; videlicet ut pater et filius ducant amitam minorem, et fratrius ejus filiam.

Lex.

Quippe legis verba sunt: In nuptiis non solum quid permisum sit, consideramus, sed et quid sit honestum.

52 De adoptione.

Et hæc quidem est ratio matrimoniorum ex tribus diversis familiis. Cæterum adoptionis etiam, quæ successionis causa sit, perinde rationem habendam ac consanguinitatis, per sacros canones et religiosas leges edocti sumus: idque tum respectu graduum matrimonialium, tum adeundam parentum hæreditatis.

B

Lex.

Legis enim hæc verba sunt: Non possum vel amitam vel materteram uxorem ducere, siquidem per adoptionem mihi conjunctæ sint; quippe matrum vicem obtineat: cum ab avo scilicet adoptata sint, et patri meo sororum loco fuerint, mihi amitatum et materterarum. Nec pater, qui filium adoptavit, filii adoptivi filiam, vel neptiem ducere potest: nec filius adoptivus, adoptivi patris uxorem, vel matrem, vel sororem matris, vel neptem ex filio.

Quod si tutor, vel qui curator fuerit, adoptare voluerit maritum ejus, cuius tutelam vel curam gerit, irrita quidem est adoptio, non tamen nuptias solvuntur. Solvuntur autem cum quis generum suum adoptaverit.

Cæterum novella xxiv principis Leonis, cognomine Sapientis, cum prohibet, ne qui adoptantur, eum liberis ejus, qui adoptavit, matrimonio copulentur, hæc subjicit: Sed olim quidem non secundum rationem, nunc vero cum decenter et justa lege fiat adoptio, sacroque ritu illi parentum, hi filiorum in locum constituantur, non amplius illa reliqua ratio est, quæ filii adoptivi cum naturalibus liberis ejus, qui adoptat, matrimonio copulentur: nec ut fratrum nomen cum nomine conjugii sic commutetur, ut fratrum loco generi vocentur

Etiam eunuchos adoptare.

Cum autem lex dicat adoptionem imitari natum, idcoque prohibeat, ne quem eunuchi adoptent, ut eorum in potestate sit, ejusdem principis novella xxvi statuit, ut hoc quoque citra prohibitionem ullam fiat.

Virgines etiam adoptare.

Eiusdem 27 constitutio virginibus quoque potestatem adoptandi concedit, et ut adoptati, iam filiisfamilias, quam emancipiati virginibus succedendi jus habeant, nec ad hoc indigent principis rescripto, vel actu judicium.

De susceptione ex sacro baptismate.

Adoptio quæ sit per susceptionem ex sacro baptisme, non ad hæreditatem adeundam

36

porrigit, sed dumtaxat in gradibus matrimoniorum, porrigit, sed dumtaxat in gradibus matrimoniorum, A dictum est, spectatur. Quippe canon 53 syn. existet ait: Quoniam spiritualis necessitudo major est conjunctione corporum, statuimus ut qui ex sacro et salutari baptismo pueros suscipiant, et postea cum matribus eorum viduis in matrimonium coeunt, primum a tali contubernio abstinent, deinde scortatorum quoque pueris evigilantur. Quippe qui ab hoc malo prompte non semet abstinet, et constitetur, tanquam incestis nuptiis pollutas damnatur.

Lex.

Legis autem haec verba sunt: Qui e sacro baptismo aliquam suscepit, eam postea matrimonio eibi jungere non potest, utpote quae ipsius filia facta sit. Nec item ducere potest matrem ejus, aut filiam immo ne ipsius quidem filius id facere potest. Quippe nulla res alia 53 sic paternam affectionem inducere potest, et iustam nuppiarum prohibitum, ut hujusmodi nexus, per quem Deo mediante animae eorum copulantur.

Affirmant igitur aliqui, quod enim tam ex canone, quam lege, major esse illa spiritualis, quam carnalis cognatio statuat, observare debeant hac colligi prohibitos gradus usque ad septimum: tot scilicet numero, quot atiam in consanguinitate soleant observari. Verum pluribus hoc minime visum est, sed ad eas dumtaxat personas probationem pertinere, quae dicta lege continentur.

Ceterum gradus utrinque adoptionis diverso cum illo modo numerantur, qui sunt in consanguinitate. Nam ibi pater erga fratres universos omnino gradu primo est: hic vero pater iste spiritualis erga filium, quem adoptavit, gradu est primo: sed erga carnalem ejus filii patrem, secundo, quippe frater ejus esse dicitur. Erga fratres autem germanos filii sui spiritualis gradu tertio censemur. Non enim illos quoque filios habuit. Filius autem erga fratres suos carnales gradu secundo est, et erga patrem suum carnalem, primo, sicut etiam erga patrem spiritualis.

Idecirco licet ei, qui vult, uxorem duocere cognatam sui sororem.

Qui vero filium suum ex sacro baptismo suscepit, ab uxore sua separatur.

De nuptiis que prohibentur etiam circa cognationem.

Nonnunquam etiam circa necessitudinem ullam indicatarum omniū cognationum matrimonium prohibetur. V. g. qui accusatus est adulterii, licet manifeste non sit convictus, nequit eam mulierem uxorem ducere. Nec libertus uxorem patrum sui dicit, post ejus mortem. Præbet enim suspicionem, quod etiam illo vivo commiserit in eam adulterium.

De tutore et minorib[us].

Nec tutor pupillam prius ducit uxorem, vel filius

A ἀλλ' εἰς τὸν γαμικὸν μόνον, ὡς εἰρηται, ζητάται βαθμός. Φθοῖ γάρ δέ νυν κανὼν τῆς ἐκτῆς συνόδου· Ἐπειδὴ μείζων ἐστὶν ἡ κατὰ πατέρα οἰκεῖτης τῆς τῶν σωμάτων συναφείς, τοὺς ἐκ τοῦ ἀγίου καὶ εὐτηριώδους βαπτίσματος παῖδες ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο ταῖς ἑκατένων μητράστι χρεουσάσις γαμικῶν συγκοπομένους, δρίζομεν, ἀπίστεσθαι μὲν τοῦ τοιούτου συνοικεῖσθαι, ἔκειται καὶ τοῖς τῶν πορνευόντων ἐπιτιμοῖς ὑποβάλλεσθαι· δέ γάρ μὴ ἔτοιμως τοῦ κακοῦ διφοιστέμενος, καὶ ἐξομαλογούμενος, ὡς αἰμομίκτης κρίνεται.

Νόμος.

Οὐ δέ νόμος φρεσίν· Οὐ μέντοι ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος τιναδεξάμενος, οὐ δύναται αὐτὴν λειτεῖν πρὸς γάμον ἀγαγόσθαι, ὡς ἡ δῆμη γενομένη ἀπὸ τοῦ θυγατέρα, οὐδὲ τὴν ταύτης μητέρα ἡ θυγατέρα· ἀλλ' οὐδὲ δὲ τὸν αὐτὸν· ἐπειδὲ οὐδὲν ἄλλο δύναται οὕτως εἰσχωγεῖν πατρικὴν διάθεσιν καὶ δικίλευτον γάμου κάλυπτιν, ὡς δὲ τοιοῦτος δεσμὸς. δι' οὖν, θεοῦ μεσιτεύοντος, αἱ ψυχαὶ αὐτῶν συνάπτουσαι.

Ἔχουρίζονται τοῖν τοῖς, ὡς, ἐπειδὲ ἀπὸ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ νόμου, μείζων ἡ πνευματικὴ τῇ; κατὰ σάρκα συγγενείας δρίζεται, χρῆναι τοὺς ταύτης συνδεδεμένους παρατηρεῖν τοὺς κεκαλυμένους βαθμοὺς· διχρι τοῦ ἔδυδου, δοους δηλαδὴ καὶ εἰς τὴν καθ' αἵμα συγγενείαν· τοῖς δὲ πλεοῖσι τοῦτο οὐκ ἔδοξεν, ἀλλὰ μόνα τὰ τῷ φημένῳ νόμῳ περιεχόμενα κάλυπτεσθαι πρόσωπα.

C Οι μέντοι βαθμοὶ τῶν ἐξ ιδεοθεσίας ἀμφοτέρες ἐνηλλαγμένως ἀριθμοῦνται πρὸς τοὺς βαθμοὺς τῶν ἐξ αἵματος· ἐκεὶ μὲν γάρ δὲ πατήρ πρὸς πάντας τοὺς αὐταδέλφους πρώτου πάντων ὑπάρχει βαθμοῦ· ἐνταῦθα δὲ ὁ πνευματικὸς οὗτος πατήρ, πρὸς μὲν τὸν παῖδα, διὸ εἰσεκοινεστο, πρώτου ἐστιν βαθμοῦ, πρὸς δὲ τὸν σαρκικὸν τοῦ παιδὸς πατέρα δευτέρου· ἀδελφὸς γάρ αὐτοῦ λογίζεται. Πρὸς δὲ τοὺς αὐταδέλφους τοῦ πνευματικοῦ τοῦ αὐτοῦ, τρίτου οὐ γάρ κακεῖνος ἔσχεν νιοὺς· Ὁν τοῦ δὲ πρὸς τοὺς σαρκικούς ἀδελφούς αὐτοῦ δευτέρου, καὶ πρὸς τὸν σαρκικὸν, αὐτοῦ πατέρα, πρώτου, ὥσπερ καὶ πρὸς τὸν πνευματικόν.

D Διὸ τοῦτο ἔξεστι τῷ βρούομένῳ λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν τοῦ συντέκτου αὐτοῦ ἀδελφήν.

Οὐ ἐτὸν τοῦτο αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἀναδεχόμενος, τῇ γυναικὶ αὐτοῦ διατίθενται.

Περὶ τῶν κεκαλυμένων τάφων καὶ χωρὶς συγγενείας.

Ἐπειδὴ δὲ οὐτε καὶ γυναικὶ συγγενείας ὅποιασδέν τῶν εἰρημένων πέντε συγγενεῖῶν καλύπτεται τὸ συνιλλαγματικόν, διὸ κατηγοροῦνται μοιχεῖς, εἰ καὶ προφανῶς ἀπηλέγχθη, οὐ δύναται ταύτην εἰς γυναικαῖς λαβεῖν· οὐδὲ δὲ ἀπελεύθερος τὴν γυναικά τοῦ πατρώνος αὐτοῦ, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον· διλαστήρας γάρ ὑποβλέψας διτελεῖ καὶ ζῶντος ἐκείνου ταύτην μοιχεύων ἔη.

Περὶ ἐπιτρόπου καὶ διφοιστίων.

Οὐδὲ δὲ ἐπιτρόπος τὴν διφοιστήν, ἢ δὲ τὸν αὐτοῦ,

πρὸς τοῦ λαθῆναις τὴν ἐπιτροπήν. Λύεται δὲ ἡ ἐπί-
τροπή τῶν τριακοστὸν χρόνον. Πάντες γὰρ καὶ εἷσος
χρόνοι εἰσὶ τῆς ἑνηλικιώσεως, καὶ τέσσαρες τῆς
ἀποκαταστάσεως, καὶ τῇ ἀρχῇ τοῦ τριακοστοῦ χρό-
νου αὐτίκα τῇ ἐνοχῇ τοῦ ἐπιτρόπου λύεται· καὶ ἔχει
δόξαντας ἐξ ἑκένου συγγένην τῇ ἐπιτροπομένῃ,
περὶ τούτου δὲ οὐδαμῶς.

Η δὲ μῆτρα τῆς ἐπιτροπευθεστῆς δύναται καὶ
πρὸς τούτου τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς μητρὸς αὐτῆς γαμη-
θῆναι.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ ἀπλῶς οἰκεῖακοι ὑποχείριοι, εἰ
καὶ μὴ εἰσὶ δοῦλοι, τῇ ἐγένοντό ποτε, τάξιν ἀπελευ-
θέρου ἔχουσιν, οὐδὲ αὐτοὶ μετὰ θένατον τῶν ίδιων
δεσποτῶν τὰς ἑκένων λαρμάνειν δύνανται γαμετάς,
ἴνα μὴ δοίεν πρωλαβούστης μοιχείας διπόνιαν.

Οὐδὲ δὲ σκηνικός, ἢ τοις δημόσιος παιγνιώτης, τῇ
δὲ τούτου οὐδέ, συγχλητικοῦ θυγατέρα δύναται λα-
ρεῖν.

Νόμος.

Φησὶ γὰρ δὲ νόμος, διε τὸν τοῖς γάμοις οὐ μόνον
τὴν ἐπιτετραμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπές δεῖ ζη-
τεῖν.

Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐξ αἱματος, καὶ τῶν τοῦ ἄγιου
βαπτίσματος, καὶ τῶν ἐξ οἰδεσίας, βαθμούς δεῖ
ζητεῖν, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ζεύτοις ἀκώλυτα. Ἐπὶ δὲ
τῶν ἐξ ἀγχιστείας, καὶ τῶν ἐκ τριγνείας, τὰ βη-
τῶν κακούστητα η σύγχυσιν ἔχοντα φυλάττεσθαι χρή-
πει δὲ τῶν ἐξω συγγενείας, τὸ εὐπρεπές.

Νόμος.

Η οὖν παρανόμοις γαμηθεῖσα δύναται διαλύειν
τὸν γάμον, καὶ γαμεῖσθαι διλφινήν θυτερον.

Οἱ δὲ ἀπὸ κεκαλυμένων γάμων τικτόμενοι πειδεῖς
οὐδὲ τῆς τῶν οὐδιών ἀξιούνται προστηγορίας, οὐδὲ
διαδέχονται γατά τίνα τὸν ίδιον πατέρα.

Οἱ πρὸς ἐλευθέραν, μὴ παιηπαμένην πόρον ἐκ
τοῦ σώματος, ἔχων συνήθειαν, οὐ παλλακήν, ἀλλὰ
γαμετήν ἔχειν δοκεῖ.

Δύναται δὲ κουράτωρ συνάψαι τὴν ίδιαν θυγατέρα
τῷ κουρατορευμένῳ ὅπ' αὐτοῦ· τὸν δὲ οὐδὲν αὐτοῦ
τῇ κουρατορευμένῃ οὐ δύναται χωρὶς βασιλικῆς
κελεύσεως, ἐπειδὴ οὐδείς.

Οἱ δέ διατήρησθαι τοῦ ἐπιτρόπου, οὗταις δὲ συνυπεξο-
σιοῖς αὐτοῖς ἀδελφοῖς δύναται γαμεῖν τὴν ὁρφανήν.

Αἱ τῶν πενθουμένων γαμεταὶ καλύπτονται ἐν τῷ
πενθερῷ χρόνῳ γαμεῖσθαι, εἰ μὴ γατά κελευσιν
βοσιλέως· αἱ δὲ τῶν μὴ πενθουμένων, ἢσοις τῶν ἐπὶ^{τούτων} καθοιτώντων καταδικασθέντων, οὐ καλύπτονται.

Η δὲ τῷ πενθεῖ τὸν ἀνδρα γεννήσασα, ἔτι κα-
λύπτει γάμῳ προσελθεῖν· τῇ δὲ ἐν τῷ πενθερῷ
χρόνῳ τεκούσα, οὐ καλύπτεται. Κατὰ δύο γὰρ αἰτίας
δὲ πένθιμος ἐτυπώθη κατέρδε, διὰ τὸ μὴ σύγχυσιν
γίνεσθαι τῆς γονῆς, καὶ διὰ τὴν ὀφειλομένην τοὺς
ἀνδράς τειμήσαντας ή μὲν μία λύεται διὰ τοῦ τόχου·
ή δὲ ἐτέρη οὐκ εἴτε διὰ τὴν ὀφειλομένην αἰδὼν καὶ
τιμήν τῷ ἀνδρὶ. Αἱ οὖν γυναῖκες τῶν μὴ ἀξίων
ζενθεῖσαι, διὰ τὸ εἰς δημόσια τυχόν περιπεσεῖν

A ejus, quam tutela sive curatio perimitur. Per-
mititur autem tricesimo anno. Quippe viginti quin-
que anni sunt etatis adultæ, quatuor in integrum
restitutionis, et principio tricesimi statim obligatio
curatoris perimitur, ut potestaten ex eo tempore
babeat cum ea se copulandi, cuius est curator,
antea vero nequaquam.

Mater autem ejus, cuius negotia geruntur, potest
ante hoc etiam tempus curatori filiae sue nubere.

Quia vero simpliciter domestici, qui sunt in pos-
estate, licet servi non sint, nec aliquando fuerint,
loco libertorum sunt: ne hi quidem post mor-
tem dominorum suorum uxores eorum ducere
possunt, ne suspicionem adulterii praebant, quod
præcesserit.

Nec scenicus, hoc est, qui artem ludicram pu-
blice facit, aut filius ejus, senatoris filium ducere
potest.

Lex.

Legis enim verba sunt: In nuptiis non solum
quid permisum sit, sed et quid honestum
considerandum est.

Nam in consanguinitate, et susceptione ex sacro
baptismate et adoptione, gradus considerandi sunt,
et matrimonia gradum in his excedentia septimum
prohibitione carent. In affinitate, triumque generum
copulatione, quæ diserte prohibita sunt, vel confusio-
nem continent, caveri debent. In iis, quæ extra cogna-
tionem posita sunt, decori et honesti habenda ratio.

54. Legē.

Ceterum quæ necessarias contraxit nuptias, solvere
matrimonium potest, et alii deinceps nubere

Qui autem ex prohibitis nuptiis procreantur li-
beri, nec spuriorum appellationem consequuntur,
nec ullis in bonis patri suo succeedunt.

Qui cum muliere libera, quæ corpore quæstum
non fecerit, consuetudinem habet, non concubi-
nam, sed uxorem habere videtur.

Potest curator matrimonio copulare filium suum
ei cuius curator est; at filium suum cum ea
copulare, cuius negotia gerit, absque jussu prin-
cipis nequit. Nam infamia nota est.

Nec pater tutoris, nec frater ejus, qui adhuc est
in potestate, pupillam ducere potest.

Uxores eorum qui clugentur, intra tempus lu-
cetus nubere vetantur, nisi jussu principis. At eorum
conjuges, qui lugeri non solent, hoc est, qui læsæ
majestatis damnati sunt, non prohibentur.

Quæ lucitus tempore uterum gerit, adhuc pro-
hibetur ad alias transire nuptias. Quæ vero
intrat tempus lucitus partum edidit, non prohi-
betur. Nam duas ob causas legitimum lucitus
tempus est constitutum, ne videlicet seminis
sit confusio, ac propter honorem, qui marito de-
betur: quarum bæc solvit per partum, altera
non adhuc, propter reverentiam et honorem qui
marito debetur. Igitur eorum uxores, qui non

digni sunt, ut iugeantur, propterea quod in præblica sorte criminis lapai sint, post partum etiam intra tempus luctus nubere nos prohibentur.

Quæ ante finitum luctus tempus ad secundas nuptias convelet mulier, ipsam notatur, et nullum ex priori matrimonio lucrum capit, nec ultra tertiam partem patrionum suj dare secundo marito potest, cum videlicet liberis nullos habet.

Si post obitum mariti mulier undecimo mense partum ediderit, factum hoc mera scortatio est, et ipsa poenitentia eisdem obnoxia est, quibus ea, quæ circa tempus luctus nuptias secundas contrahit: quod nimis tam dolabibus, quam omnibus alijs mariti bona excidat.

CAP. IX. De his qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem et alia.

Canon 51 sanctorum apost., Episcopus, inquit, aut presbyter, aut alius quispiam ex clero, qui non exercitationis et continentiae causa, sed abominationis abstinet a matrimonio, et carnis, et vino, Denique oblitus hominem fecisse masculum et feminam, atque omnia facta esse valde bona, quicquid maledicendo criminatur opificium Dei, vel corrigatur, vel abdicetur, et ab Ecclesia longissime removeatur, velut qui recte ejus doctriis aduersetur. Quod si talicus in eadem sententia sit, ab Ecclesia segregetur. Quippe nulla res divinitus facta mala est, sed abusus rerum nocet. Quod si hec mali causa forent, non essent a Deo condita. Quare qui Dei criminatur opera, maledictionem suam ad ipsum creatorem extendit.

55 Primum autem canon concilii Gangrenæ anathemati addicuit eum, qui legitimas nuptias impuras esse putat, et eum marito copulatam honestam et castam uxorem abominatur propter conuictudinem eum tibi consorte, quasi qua propterea regnum ecclesiæ consequi nequeat. Dicit enim Apostolus: « Honorable conjugium in omnibus, et lectu. impudicitus. » Ac rursum: « Posterioribus temporibus desiccent quidam a fide per hypocrisiam falsi-doquorum, quorum conscientia cauterio recisa est, prohibentium contrahere matrimonium, et abstinenere (jubentium) cibis, quos Deus creavit ad partcipandum.

Eamdem penam etiam canon irrogat ei, qui examinans ambigit, nec participare sustinet a presbytero cum uxore copulato, qui ministerium sacrum obierit, quasi nuptias honorabiles abominatur.

Iudem anathemati canon etiam 52 subjici præcipit eam mulierem, quæ a marito suo secedit, quasi quæ matrimonium putet esse rem abominabilem. Enimvero. Apostolus, « Ne fraudate, inquit, alias alium, nisi si quid ex consensu factum fuerit. » Et rursum: « Uxor proprium corpus non habet in possessitate, sed vir. » Quod si desiderio vita solitaria secessionem amplectatur, reprehendi non debet.

A ἐργάλημα, μετὰ τῶν τόκων οὐ κωλύονται λοιπὸν καὶ τῷ πενθίμῳ γαμιζέσθαι.

Ἡ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου δευτερογάμοῦσα γυνὴ ἀτιμοῦται, μηδὲν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κερδαίνοντα, καὶ μηδὲν πλέον τοῦ τρίτου μέρους τῆς ίδιας οὐσίας δοῦναι δυναμένη τῷ δευτέρῳ ἀνδρὶ, ἵνε παῖδας δηλαδὴ οὐχ ἔχει.

Ἐάν μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν περὶ τῶν ἄνδρας τοῦ ἀτιμοῦται, μηδὲν τίκη ἡ γυνὴ, πορνεῖα δοτὶ τὸ γεγονός, καὶ τοὺς αὐτοὶς ἐπιτιμοῖς ἐνέχεται, οἷς ἡ περὶ τῶν πάνθεμον γάμον δευτερογάμοῦσα ἐπιπέποντα δηλοῦνται. τῆς τε πρωτέως καὶ τάσσης ἀνδρόφρεστος ὑπάστασες.

ΚΕΦΑΛ. Θ. Περὶ τῶν βδελυσσομένων τοῦς ἄντρους γάμους, τῶν οἰκοῦ, τὰ χρέα, καὶ δερά.

Οἱ τῶν ἀγίων ἀποστόλων να' κανὼν, Ἐπίσκοπος, φησιν, ή πρεσβύτερος, ή ἄλλος τοῦ κλήρου, οὐ μὴ δι' ἀσκησιν καὶ ἔγχρατειαν, ἀλλ' ὡς βδελυκτῶν ἀπεχθεμένος γάμου τε, καὶ χρεῶν, καὶ οἰνου, ἐπιλεπτημένος, διεῖ δραῖν καὶ θῆλυ ἐποιήσεις δ Θεὸς τὸν δυνθρωπον, καὶ δι τοι πάντα καλὰ λίαν, καὶ βλασφημῶν διαβάλλει τοῦ Θεοῦ τὴν δημιουργίαν, ή διεργούσθω, ή καθαρεούσθω, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς πορφαράτω γινόσθω, οὐ, ἀπονεκτεῖς τοὺς ὄρθοις τούτοις; Ιστόμενος δύργαστον. Ή δὲ καὶ λαΐδης; ταῦτη φρενῶν εἴη, τῆς Ἐκκλησίας ἀπορίζοσθων οὐδὲν γάρ τῶν παρὰ Θεοῦ γενορέντων κακόν, διὸ τὴς τούτου πράχησις βλασφέρον. Εἰ δὲ κακία; ταῦτα αἰτεῖ ήν, οὐκ δι παρθενίσαν παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὅτε δ τὰ τοῦ Θεοῦ διαβάλλων ποτῆματα, εἰς τὸν παμπάντα τὴν βλασφημίαν ἐπετεῖν.

Οἱ δὲ τῆς ἁγίας Γέργυρας τῷ διαθέματι παραπέμψει, δις ἀκάθιστον εἶναι τὸν νόμιμον γάμον γῆγεται, καὶ τὴν ἀνδρὶ συνεξεγμένην κομικὰν γυναικά καὶ οὐρανονα βδελυσσόμενος, διὰ τὴν πρὸ τοῦ σύνενον διμιλανγόντο μὴ διανομένην ἀνταύλειν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν. Φησι δέ τὸν ἀπόστολον: « Εἴπιος δ γάμος, καὶ δικαῖη ἀπόλυτος ε καὶ πάλιν ε Ἐν διατέρως καιροῖς ἀποστροφεύεται τοις τῆς πόστεως ἐν ὑποχρεούσι φευδολέγουσι καὶ κακωτηριεούσιν τὴν συνείδησαν, καλιπόντων γεμεῖν, ἀπέχεοις βρωμάτων, & δ Θεὸς ἐκτισεν εἰς μετάληψιν. »

Ταῦτην καὶ δ τέσταρτος τὴν δίκην ἀπαντείνεται τῷ διακρινόμενῷ καὶ μὴ μεταλαβεῖν ἀνεχομένῳ παρὰ πρεσβύτερον γεγαμηκάτος, τὴν ιερὰν τελέσαντος λειτουργίαν, οἷα τὸν τίμιον γάμον βδελυσσόμενῳ.

Τούτῳ καὶ δ νῦν ὑπάγεσθαι κελεύει τῷ διαθέματι τοῦ ίδιου ἀνδρὸς ἀναγωροῦσαν γυναικά, οἷα βδελυκτῶν τῶν γάμων νομίζουσαν. Οἱ γάρ τοι ἀπόστολος, « Μή ἀποστερεῖτε, φησιν, ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἀντευμφύνου γένηται: » καὶ αὐθίς: « Η γυνὴ τοῦ ίδιου οὐματος οὐκ ἔκουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. » Εἰ δ του δι' ἐφεσιν τοῦ μονήρους βίου τὴν ἀναγώρησιν ξελιτο, ἀνεπιχλητος.

Ταῦτη καὶ δὲ τῇ δικῇ δίδωσι τὸν παρθενάν **A**

μετεῖντα καὶ τοῦ βίου ἀναγωρήσαντα, ἃς τὸν γά-
μον βδελυσσόμενον, καὶ μὴ δι' αὐτὸν τὸ οὕτον
νέας καλὸν καὶ σεβάσμιον.

Οὐ δέ νύ τῶν ἄγιων ἀποστόλων, οὐ δέ, φησί,
ἐν ταῖς τοῦ ἑρτῶν ἡμέραις, Σαββάτου τυχίν καὶ
Κυριακῆς, ἢ οἰασμοτοῦν ἐπέρας, οἷνον καὶ χρεῶν,
ώς ἐδελυγμένων, ἀπέχεσθαι. Οὐδὲ οὕτω καὶ φρο-
νῶν καὶ ποιῶν, ὡς τὴν ίδιαν κεκαυτηριασμένος
συνελθεῖν, καὶ εκανδάλου τοὺς πολλοὺς γινόμενος
αἴτιος, εἰ μὲν τοῦ κατῆρος εἴη, καθαιρεῖσθαι, εἰ δὲ
τοῦ λαοῦ, ἀφαρεῖσθαι εἰ μήπου τις ἐν ἀφωρισμένοις
τημέρων περιόδοις ἀσκῶν. Εἰ ιστὶ ταῖς ἀλλαζι, καὶ
τῷ Σαββάτῳ καὶ τῇ Κυριακῇ τηρήσει τὴν ἀγκρό-
τειαν.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἰδ' τοῖς τῶν χρεῶν ἀπεχ-
μένοις; δι' ἀσκησιν γενέσθαι μόνον ἐπὶ τῶν συ-
άξεων παρεγγύμεναι· καὶ οὕτως, εἰ βούλοιντο, τὴν
τούτων ἐδωδήν μὴ προσιεσθαι, ἀλλὰ γε τῶν συνεψο-
μένων τούτοις λαχάνων μὴ ἀπαναίνεσθαι τὴν με-
τάληψιν, ὡς ἀν ἐντεῦθεν πᾶσαι πρόφασιν σκανδά-
λου περιέλωσι τῶν οἰομένων τούτους διὰ βδελυριαν
τῶν τοιούτων ἀπέχεσθαι. Καὶ οὐχ ἤκιστα τούτοις
διστιδίσθαι προσήκει κατ' ἐκείνας τῶν ἡμερῶν, ἥντα
τῶν αἱρετικῶν ἔνιοι νηστεύειν ἀπὸ τούτων εἰώθασιν,
ώς ἀν μὴ συμβαίνειν δέξαιεν τῷ ἐκείνων φρονή-
ματι, καὶ μάλιστα εἰ τύχοιεν ἐπιχωρία: ἀζόντες πᾶσι,
τῷ πλείστῳ γε μέρει τοιαῦτα νοσούσῃ. Εἰ δὲ μὴ
ὑπάκοιεν τῷ κανόνι, κληρικοῖς μὲν ἡντας, τῆς
Ιερωσύνης ἀπογυμνοῖ, λατκούς δὲ ἀφορίζει.

Τῶν δὲ Δαστίνων οἱ μοναχοί, τῶν μὲν χρεῶν
ἀπεχόμενοι, τὸ δὲ στέαρ τούτων μετὰ λαχάνων
ἀδιαφόρους ἔσθιοντες, οἱ μοι δοκοῦσι τοῦ παρόντος
μέλειν αὐτοῖς κανόνος· οὐ γάρ ἵνα σκάνδαλον περι-
βλωσιν, ἀλλ' ἵνα τὴν γαστέρα ἐμπλήσωσι, τούτο
δρῶσι σαφῶς.

Οὐ δὲ μέγας Βασιλεὺς; ἐν τῷ κη' κανόνι γελοῖον
ἡγεῖται τὸ εἶδος θινῶν χρεῶν ἀπέχεσθαι.
διδεῖν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἀθετεῖσθαι καλεύει, καὶ
τὴν χρῆσιν τῶν χρεῶν ἀδιάφορον ἔχειν (οὐδὲν γάρ
κτίσμα Θεοῦ ἀπόδηλον μετ' εὐχαριστίῃ λαμβανό-
μενον), καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἀπαιδεύτων ἐπαγγελιῶν
ώς καταγάλασσων ἀπέχεσθαι.

Ἐν δὲ μιᾷ τῶν πρὸς τὸν ἄγιον Ἀμφιλέχιον ἐπι-
στολῶν, φησί· Τοῖς δὲ κομψοῖς; ἐγκρατευταῖς, πρὸς
τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόσδηλημα, διὰ τοῦτο καὶ ήμετος; οὐχ
πάντα ἔσθιομεν, ἐκείνοις λεγόσθιοι· διτοις οὐδὲν θαυμα-
στὸν εἰ τινῶν ἀπεχόμενα, ἐπειδὴ τὰ περιττώ-
ματα τῆμῶν βδελυτόμεθα· κατὰ μὲν γε τὴν ἀξίαν
οὐδὲν διενήνοχο λαχάνου χόρτου τὰ χρέα· κατὰ δὲ
τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν τοῖς
λαχάνοις; τὸ βλασφέμον τοῦ καταλλήλου χωρίομεν,
εἰτα καὶ ἐν τοῖς χρέασι, τοῦ χρησίμου τὸ βλασφέμον
διακρίνομεν. Ἐπειδὴ λαχανόν ἔστι τὸ κώνιον, ὥστε περ
χρέας τὸ γύπτειον· ἀλλ' δύω; οὗτος οὐστικάμον φά-
γος ἀν τις νοῦν ἔχων, οὗτος γυπτὸς ἀψιστος, μὴ με-
γάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης· ὥστε διφαγῶν οὐκ
ἡνίσκησεν.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου β' ἀνάθεμα κατα-

B Eidem pœnæ 9 etiam canon traditum, qui vir-
ginitatem colit, et a viæ consortio secessit, matri-
monii abominandi causa, non propter ipsum virgi-
nitatis bonum et venerationem.

Tertius autem et quinquagesimus sanct. apost.
can.. Diebus, inquit, festis, Sabbato puta et Do-
minica, vel alia quacunque, non abstinentem a
vino et carnibus, tanquam rebus abominandis.
Quod si quis ita sentit et facit, quasi cui cauterio
recisa sit conscientia, et qui scandali compluribus
causam præbeat, si quidem ex clero fuerit, depo-
natur, sin ex populo, segregetur: nisi forte quis-
piam determinatio dierum ambitu semet exercens,
itidem ut aliis diebus, etiam in Sabbato et Domini-
nica servaverit abstinentiam.

B Canon vero 14 Ancyranæ syn. præcepit iis qui
abstinent a carnibus-exercitationis causa, duntaxat
ut eas in conventibus publicis degustent, atque ita
si mandationem eorum admittere nolunt, saltem
olerum cum eis coctorum perceptionem non recu-
sent: ut hac ratione omnem scandalis occasionem
adimant iis qui putant ipsos abominationis causa
carnibus abstinent. Et quidem imprimit eos vesci
carnibus convenient iis diebus, quibus hæretici qui-
dam per jejunium ab eis abstinent solent, ne cum
eis consentire videantur, præserbit si forte degant
in urbe, cujus maxima pars hoc morbo laborebat.
Quod si canoni non obtemperent, et clerici sint,
eos sacerdotio spoliat, laicos autem segregat.

C Verum monachi inter Latino, a carnibus qui-
dem abstinentes, eorum autem pinguedinem cum
oleribus indiscriminatim comedentes, mihi non vi-
dentur præsentis canonis curam gerere; id enim
plane faciunt, nou ut scandalum auferant, sed ut
ventrem impleant.

Magnus autem Basilius in 28 canonе ridiculū
ducit vorere aliquem a porcinis carnibus absti-
nere: unde et promissum irrum facere jubet, et
carnium usum indifferentem habere (nulla enī o
Dei creatura rejicienda est, si cum gratiarum actione
accipiat), et in posterum ab ineptis pœmatis ut
ridiculos abstinent.

In una autem ex epist. ad S. Amphiloche. inquit,
Egregiis autem Encratitis ad præclaram eorum ob-
jectionem, cur nos quoque non omnia comedimus.
illud dicitur, 56 quod mirum non est, si ab ali-
quibus abstinemus, quoniam nostra etiam excre-
menta abominamur. Dignitate enim olera a carnib-
us nihil differant; quod autem attinet ad eorum
quæ sunt utilia discretionem, sicut et in oleribus id.
quod est noxium ab utili separamus, ita in carnib-
us quod noxium est ab utili discernimus. Nam
olius quidem est cicuta, quemadmodum et vulturina
caro est caro, tamen nec hyescyamum comedetur
quis mentis compos, nec vulturem attigerit, nisi
magna urgente necessitate. Quomobrem qui comedit
non inique egit.

Canon autem 2 syn. Gangr. cum, qui carnem

præter sanguinem, suffocatum, et idolothylum, cum pietate et fidè comedente condemnat, tanquam quod ea vescatur specie non habeat, anathemate ferit.

Quin et 10 eum qui crassa vestimenta induit, et eos qui ueste consueta utuntur, aut ex serico contextas cum pietate induunt, non propter mollitatem vel arrogantiam, abominatur, anathematizat.

Eamdem etiam prænam 5 canon contra eum decernit, qui domum Dei contemptui habet, et a conventibus in ea habilis abhorret. Beatus quidem Paulus in omni loco precari jubet, sed non convenitus contemnere, et templo non adire.

Canon autem 20 eos qui arrogantia mente a conventionib[us], et a sacris illic, ubi martyrum reliquias reponuntur, celebratis abhorret, anathemate ferit. Quære etiam can. 16 hujus syn. in 3 cap. lilt. A.

CAP. X. *De vi et potentia.*

Quære duodecimum caput litteræ A.

CAP. XI. *De genuinis et spuriis sacrae Scripturar libris.*

Canon 85 sanct. apost., III, inquit, libri ab omnibus clericis et laicis summo in uonore haberi debent: Veteris quidem Testamenti, quinque Mosaici qui inscripti sunt, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Iesu filii Nave unus, Iudicium unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Paralipomenon sive derelictorum libri dierum duo, Esdra duo, Esther unus, Machabæorum tres, Job unus, Psalterii unus, Solomonis tres, Proverbia, Ecclesiastices, Canticum cantorum, Prophetarum duodecim, Isaiae unus, Jereymie unus, Iezekielis unus, Danielis unus. Extriuscous autem intelligatur ab adolescentibus sapientia eruditissimi Sirach. Novi autem Testamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis; Pauli Epistole quatuordecim, scilicet ad Romanos una, ad Corinthios duæ, ad Galatas una, ad Ephesios una, ad Philippenses una, ad Colosseenses una, ad Thessalonicenses duæ, ad Hebreos una, ad Timotheum duæ, ad Titum una, Epistole catholicae septem, scilicet Petri duæ, Jacobi una, Joannis tres, Iuda una; duas autem quas addit Epistolas Clementis, et Constitutiones apostolicas ab eo elaboratas, secundus postea 6 syn. canon ut adulterinas et ab haereticis talso inscriptas abrogavit.

Eamdem librorum enumerationem canon etiam 60 syn. Laodic. absque aliqua mutatione facit; nisi quod nulla facta sit mentio epist. et constitutionum Clementis.

57 Eosdem libros enumerat can. 24 syn. Carthag.; et, Præter has, inquit, canonicas scripturas nihil in ecclesia legatur. Addit autem ille Judith, Tobiam, et Apocalypsi Joannis.

A φηρίεται τοῦ κατακρίνοντος τὸν μεταλαμβάνοντα χρεῶν μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως, χωρὶς αἰματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ εἰδωλοθύτου, ὃς ἀν διὰ τὴν τούτων μετάληψιν ἀλπίδα σωτηρίας μὴ έχοντα.

Ἄλλα καὶ δὲ τὸν ἀδρὰ περιβεβλημένον Ιμάτια, καὶ βδελυττόμενον τοὺς τῇ συγήθει κεχρημένους ἔσθητι, οὐ σηρικά ἐνημένους μετ' εὐλαβεῖας καὶ μὴ διὰ βλαχείαν ή ἐπαρσιν, τῷ ἀναθέματι δέδωσι.

Ταύτην καὶ δὲ εἰς κανὼν ἐπάγει τὴν δίκην τῷ τὸν καταφρονήσει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ τιθεμένῳ, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ βδελυττόμενά συνάξεις. Ἐν παντὶ μὲν γε τάπερ εὐχεσθα: ὃ μακάριος καλεῖται Παῦλος, ἀλλ' οὐχ ὡςτε καταφρονεῖν τῶν συνάξεων, καὶ τοῖς λεπός μη προσιένα:

Ο δὲ καὶ τοὺς ὑπερηφάνω φρονήματι βδελυττόμενους τὰς τελουμένας συνάξεις καὶ λειτουργίας, ἐνθα μαρτύρων τεθησάυρισται λεῖψαν, εῷ ἀναθέρατι καταδικάζει. Σήτει καὶ τὸν εἰς ταύτης ἐν γ' οὐρανῷ Α στιγμέτων.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. Περὶ βίᾳς καὶ συναστείας.

Σήτει τὸν εἰς τεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙ'. Περὶ βιβλίων τῆς θελις; Γραφῆς γηνησιων καὶ νόσων.

Ο πατέντων ἄγιών ἀπειστόλων κανὼν, Ταῦτα, φησι, τὰ βίοια διαφερόντως πρεσβευτείν χρή σύμπαντας κληρικούς τε καὶ λατεκούς, τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης τὰ πέντε Μωσεῖα, ὃν αἱ κήσεις τῶν ἐπιγραφῶν Γένεσις: Ἐβραῖος· Λευΐτειαν· Ἀριθμοι· Δευτερονόμιον· Ἰησοῦν μιοῦ Ναυῆ, ἐν· Κριτῶν, ἐν· Ρούθ, ἐν· Βασιλειῶν, δ· Παραλειπομένων τῆς βίσου τῶν ἡμερῶν, δύο· Ἐσδρα, δύο· Ἐσθίρ, ἐν· Μαχαβαλιῶν, τρία· Ἰωά, ἐν· Φαττήριον, ἐν· Σαλομῶντος, τρία· Ποροιμίας, Ἐκκλησιαστικήν, Ἀσμα ἄσμάτων· Προφητῶν, εἴρηται· Ἡσαΐου, ἐν· Ιερεμίου, ἐν· Ιεζεκιήλ, ἐν· Δανιήλ, ἐν· Εξαθεν δὲ προτιστορεῖσθα τοῖς νέοις καὶ τὴν πολυμαθοῦς σοφία Σιράχ. Τῆς Καινῆς δὲ Διαθήκης, Εὐαγγέλια τίσσαρα· Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ιωάννου· Παύλου ἐπιστολᾶς δέ· οἵοις πρὸς Ρωμαίους α· πρὸς Κορινθίους, β· πρὸς Γαλάτας, α· πρὸς Εφεσίους, α· πρὸς Φιλιππησίους, α· πρὸς Κολοσσαῖς, α· πρὸς Θεσσαλονικεῖς, β· πρὸς Εβραίους, μιαν· πρὸς Τιμόθεον, β· πρὸς Τίτον, α· πρὸς Φιλήμονα, α· Ἐπιστολὰς καθολικὰς ἐπτέλε, ἱγουν, Πάτρου, β· Ἰακώβου, μιαν· Ιωάννου γραμματοῦ, α· Ιωάννου γραμματοῦ, α· Ιωύδα, α· Ας δὲ πρεστιθῆσι διὰ τοῦ Κλήμεντος δύο ἐπιστολᾶς, καὶ τὰς πονηθεῖσας τούτηρις διατάξεις τῶν ἀπειστόλων, θετερον δ τῆς σ' συνόδου β' κανὼν διέγραψεν, ὡς πολὺ τὸν πρότερον πρὸς τῶν αἱρετικῶν καὶ παρέγγραπτον δεξαμένας.

Τοιαύτην ἀπεισαλλάκτως τῶν βιβλίων προιεῖται τὴν ἀπεριθύμησιν καὶ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανὼν, διεν τῶν διὰ τοῦ Κλήμεντος ἀπειστόλων τε καὶ διατάξεων.

Ἀριθμεῖ δὲ ταῦτα καὶ δὲ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ· Καὶ τῶν κανονικῶν, φτιστῶν, ἐπιδεικνύεται τούτων Γραφῶν, μηδὲν εἰπεν ἐκκλησίας ἀναγνωστικόσθω. Πρεστιθῆσι δέ οὔτοις καὶ τὴν Ιουδῆον, τὸν Τωβίαν, καὶ τὴν Ἀσκάλανων Ἰωάννου.

"Ο δέ μεν καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν μαρτυρικῶν παθημάτων ἐν ταῖς ἀτησίαις αὐτῶν ἀναγνώσκεσθαι μνῆματις διορίζεται· ταῦτη τοις καὶ τὰ παρὰ τῶν ἄγιων Πατέρων καὶ δρολογητῶν συγγραφέντα, καὶ ἀναγνώσκειν δέντα, καὶ κατασπάσεθαι, ἀπε πρὸς τὴν ἀληθεύην καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμᾶς ἀνάγοντα.

"Ο δέ μέγας Ἀθανάσιος τῶν μὲν τοῖς αἱρετικοῖς πιναγρέντων καὶ ὀνομαζομένων πρὸς εὐτῶν ἀποκρύψαντων ἀπειρῆς τὴν ἀνάγνωσιν· τῶν δὲ τέλος ῥηθέντων λεπῶν βιβλίων ὅμοιαν καὶ οὐκας ποιεῖται τὴν ἀπαρθίμησιν. Ταῦτα γάρ ἐπινοῖ, φησι, Οεισόρρητος γεγράφθαι πιστεύομεν· καὶ τῆς Παλαιᾶς Διεύθηξης καὶ εἰναι βιβλίους τῶν περὶ Ἐβραίοις Ισαρίθμους γραμμάτων. Ταῦτα γάρ τεσσαράς τῶν Βασιλεῶν δύο βιβλίους εἶναι λέγει, καὶ τὰς δύο τῶν Παραλειπαμένων μίαν, τὰς τῶν ἰδίων προφητῶν μίαν, καὶ τῶν τεσσάρων τέσσαρας. Τῷ δὲ Ἱερεμίᾳ προστίθεται τοὺς τοῦ Βαρούχ θρῆνους, καὶ τὴν ἐπιστολὴν· ἀριθμήσας δὲ καὶ τὰς τῆς Καινῆς, προστίθεται ταῖς βηθείσαις καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου· καὶ ταύτας προστίθενται ἡ ἀποτίθενται, ἀνάστον εἶναι κρίνει. "Εἴσοδεν δὲ τῶν χανογιζομένων εἶναι φησε τὴν εօργιαν Σιλομῶντος, τὸν Σιράχ, τὴν Ἐσθῆρ, τὸν Ἰουδῆθ καὶ τὸν Τιωθέτη, τὸν Ποικίλα, καὶ τὴν Διδαχὴν τῶν Ἅγιων· καὶ οὐσιώλων ταύτην δε καὶ ἡ σύναρθση ἡθίζεται·

Τοιαύτην τὸν λεπῶν βιβλίων ποιεῖται τὴν ἀπαρθίμησιν δὲ ἐμμέτρων ἡρωϊκῶν στίχων καὶ δέ μέγας Γρηγόριος· δὲ Θεολόγος, Ισαρίθμους τὰς τῆς Παλαιᾶς εἶναι λέγων τῶν περὶ Ἐβραίοις εἰκοσι δύο γραμμάτων· στιχηράς δὲ λέγει τὰ πάντα· Ἰών, Δασθίδ τοὺς ρυφαλμούς, καὶ τοὺς τρεῖς Σιλομῶντελους, καὶ τὸν ἔνδεκα προφητῶν μίαν, ὃν αἱ κλήσεις· Λοεὴ, Ἀρμάως, Μιχαήλ, Ἰωήλ, Ἰωάννες, Ἀδδίος, Ναούμ, Ἀδεκαύμ, Σοφούλες, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας, Μαλαχίας· τῶν δὲ τῷ μεγάλῳ ῥήθεντων Ἀθανασίῳ ἀκανονίστων οὖτος οὐ μέμνηται. Τούτοις καὶ δέ ἀγιος ἐπεται· Ἀμφιλόχιος· δὲ ἴαμβων τὴν ἐκμέτρησιν ἀκποιησάμενος.

"Ο δέ εἰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὰς φευδεπίγραφ τῶν ἀστερῶν βιβλία τὸν ἀναγινώσκοντα δημοσίᾳ, πνευματικὸν, φτιμή, ἡ ἀλτηρικὸν, ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρέσσεις ἀξιος. Οὐ μόνον γάρ οἱ περὶ πελεῖστου τὸ φεῦδος ποιούμενοι λόγοις αἰκίστοις τὸ δυσσεθεῖς αὐτῶν φρόνημα κρατούντεν πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν εὐσεβῶν συγγράμμασι τὰ σὲ ἑτέρα παρενέκρουσιν, ω; ἐν ταῖς βηθείσαις ἐπιστολαῖς τοῦ λεποῦ Κλήμεντος καὶ ταῖς διατάξεσιν ἀκανάρχησι. Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τοῖς ἀστερῶν ἐπιγραφὲς ἀγίων τεθείσας πρὸς ἵεπατην τῶν ἀπλουστέρων. Η εἰς ἡθεστέρων, οἰοντες μέλιτι τοῦ δηλητηρίου τὴν κύλικα περιχρίζαντες.

"Ο δέ εἰς τῆς ἐκτῆς συγέδου, καὶ τὰς φευδῶς συγτείντα μαρτυρολόγια πρὸς τῶν μηδὲν ὑγιεῖς φρονούντων, οὗρον μὲν τοῖς ἀγίοις μάρτυρισιν οἰομένων προστρίψασθαι, τοὺς οὐ ἐντυχάνοντας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀφιεστάντας τιμῆς, πυρὶ κελεύεις διδούσθαι· τοὺς δὲ τούτοις ω; ἀληθίστι προσέχοντας ἀναθεματίζεσθαι. Τοὶς γάρ ἀγίοις μάρτυρισι τῶν διδώντων καὶ τῆς εὐδοξίας βασικήντας, φευδῇ καὶ ἀλλόκοτα συντεταχέντας βι-

A Canon autem 46 commemorationes passionis martyrum in anniversariis eorum memorii legi decernit. Quare et quae a sanctis Patribus et confessoribus conscripta sunt, legere et amplecti oportet, ut quæ nos ad veram et orthodoxam fidem perdueamus.

Magnus autem Athanasius librorum, qui ab hereticis conscripti et apocryphi nominati erant, lectionem prohibet, et deinde praedictos sacros libros ipse similiter enumerat. Huius enim per divisionem, inquit, inspirationem conscriptos credimus. Dicit etiam libros esse Veteris Testamenti virginis duos, Hebreorum litteris numero aequales: quatuor enim Regnorum libros duos facit, et duos Paralipomenon unum, et libros duo lecim Prophetarum unum, et quatuor, quatuor. Jeremias autem Lamentationes et Epistolam Baruch adjungit. Libros vero Novi Testamenti enumerans, reliquis superaddit Apocalypsin Joannis. His addere, vel ab iis quidquam detrahere nefas esse judicat. Extra autem canonicos dicit esse, Sapientiam Solomonis, Sirachum, Esther, Judith, Tobiam, Pastorem, et sanctorum apostolorum Doctrinam; hanc autem sexta synodus rejicit, ut ostensum est.

C Œ similem sacrorum librorum enumerationem facit magnus Theologus Gregorius, in versibus heroicis, libros Veteris Testamenti virginis duobus Hebreorum litteris aequales esse dicens. Quinque ex litteris metricos appellat, Job, centum et quinquaginta Psalmos David, tres Solomonis, et libros Prophetarum duodecim unum, qui vocantur Oseas, Amos, Michæas, Joel, Jonas, Abdias, Nahum, Abbacuk, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Eorum autem quos magnus Athanasius non canonicos vocat, mentionem nullam facit: hos sanctus Amphiliocius sequitur, jambis metricum poema contexens.

D Canon autem 60 sancti apostoli cum qui false inscriptos impiorum libros ad populi et cleri pertinet publice legit, sacerdotem scilicet sive clericum, depositione dignum censet. Nonnulli enim qui mendacium pluris testimoni, non solum propriis verbis impiam suam opinionem confirmare nintuntur, sed et piorum scriptis sua etiam inserunt; ut in dictis S. Clementis Epistolis et Constitutionibus fraudulenter factum. Alii autem sunt, qui scriptis suis sanctorum inscriptiones apposuerunt in deceptionem simpliciorum, veneni calicem quasi melle circumlinentes.

Canon insuper 63 syn. vi martyrologia ab iis qui nihil recte sentiunt falso confici, ut ignominiae notam sanctis martyribus inaurant, eosque, qui in ea incidunt, ab iisdem honore afficiendis abducant, igni tradi jubet; eos autem qui illis ut veris assentiunt anathematizari. Sanctis enim martyribus certamina et nominis claritatem invidentes, libros falsos et alieni consilere impulsi sunt, de iis

scilicet quæ a martyribus dicta vel facta essent, ut qui in eos inciderent vel ad infidelitatem vel risum duderentur.

Quantæ igitur beatitatis prædicatione dignus est admirandus ille Simeon, qui Metaphrastes dici egregie præ aliis meruit, qui sancti Spiritus inspiratione sanctorum martyrum pro veritate certamina non sine multis sudoribus et laboribus conscripsit, et nervose, eloquenter sapienterque 58 exornavit, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, et sanctorum martyrum, qui pro eo certamina obierunt, perennem gloriam; qui que omne os impium obturavit, et piis nullum omnino dubitandi prætextum reliquit.

Canon autem 9 syn. vii. Qui libros, inquit, sacras imagines insectantium, in quibus absurdæ eorum opiniones comprehenduntur, retinet absconditque, si clericus sit, sacerdotio exuatur: sin autem laicus, segregetur. Eiusmodi vero libri nihil, inquit, a ludibris puerilibus differunt, utpote quæ insanjæ et lasciviae bacchatones sint, in quibus venerandæ imagines (proh hominum vesciam!) idola nominantur. Qui autem eos invenerit, ad Magnæ ecclesie palatum mittat, ut perpetuæ obscuritati tradantur, vel, ut lex civilis jubet, statim comburat.

Canones autem syn. Laodic. 48 et 59 non silent ut in ecclesia aliqui præter libros canonicos Veteris scilicet et Novi Testamenti legantur, nimirum qui in 88 can. apostolico continentur: nec præter 150 psalmos Davidicos alios privatos psallere permittunt, cujusmodi sunt, qui Salomonis et nullorum aliorum dicuntur.

Porro canon 19 syn. vi in diebus Dominicis, quibus populus ab operibus cessans ecclesiæ interesse solet, episcopos doctrinæ lumine eos irrigare julet, ex prædictis Scripturæ libris verba tempori et rebus convenientia colligentes, eademque juxta sanctorum Patrum expositionem, et non secundum privatos sensus et judicium interpretari; et potius in eis celebres esse, quam in iis quæ domi inventa sunt, ne aliquando forsitan hæsitantes Scripturæ scopo non innisi videantur. Ex sanctorum autem Patrum doctrina cognoscant populi quænam eligere et quænam fugere oporteat; et vitam suam ad virtutis normam imminentium suppliciorum metu component, et ignorantia vitii noui convercentur. Episcopum vero qui secus fecerit præsens canon non punit.

Canon autem apost. 58 episcopum vel clericum qui clerum suum negligit, et pietatem non docet, segregat, et in socordia perseverantem depositum.

Quod sacros libros concindere non oporteat.

Canon autem 68 vi syn. Scripturæ divinitus inspiratae, tum Veteris, tum Novæ, necnon Patrum et doctorum comprobatorum præceptorumque libros

¶ bñla προτιχθησαν, τῶν δῆθεν ὑπὸ τῶν ἀγίων μαρτύρων πραχθέντων ἡ λαλθήσεται, ἐφ' ὃ τοὺς ἐντυχάνοντας εἰς ἀπίσταν ἡ γέλωτα ἀνάγεσθαι.

Πόσου τοίνυν ἀξίος ἀν εἰη μακαρισμοῦ διαυμάσιος Συμέων, δ τὸ καλεῖσθαι Μεταφραστῆς διαφερόντως τῶν ἀλλών ἀπενεγκάμενος, δ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ἀγίου Πιγέματος τὸ τῶν ἀγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σχάματα πολλοὶ ἰδρῶσι καὶ πόνοις συγγραφάμενος, καὶ δυνάμεται λόγου καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὅμον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὁδαῖς διαιωνίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνισμένων ἄγιων μαρτύρων· καὶ πᾶν δυσσεβεῖς ἀποφράψας στόμα, καὶ μηδὲ ἡντινασύν πρόφασιν ἀμφιβολίας τοῖς εὐσεβεῖς καταλιπὼν.

Ο δὲ θῆς ἔδεδμης συνόδου κανὼν, Τὰ συγγενά γραμμένα, φησι, τοῖς κατὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων λυτήσασι, τὰς δευτέρους αὐτῶν ὑπολήψεις συλλογίζομενα, δ κατέχων καὶ κρύπτων, κληρικὸς ὁν, τῆς ἱερωσύνης ἀποδύσεων, λαϊκὸς δὲ, ἀφοριζέσθω. Ἀθυρμάτων γάρ, φησι, παιδικῶν, οὐδὲν ταῦτι διενήνοχε, μανίας δηταὶ καὶ ἀκολασίας βαρχεύματα· εδώλα, φῦ τῆς παραπληξίας! τὰς σεπτές εἰκόνας ἀποκαλοῦντα· ἀλλ' ή πρὸς τὴν Μεγάλης ἐκκλησίας διερῶν ἐπισκοπείον παραπεμπέτω, ἐφ' ὃ παντελεῖ τῇ ἀφανείᾳ δοθῆται, ή, ως δι πολιτικὸς κελεύει νόμος, εὐθὺς κατακαίτω.

Ο δὲ τῆς ἐν Λαοδίκειᾳ ιε' καὶ δ νῦν οὐκ ἐπιτρέπουσι πλέον τῶν κεκανονισμένων βιβλίων τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Καινῆς, ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται, ἀπερ τῷ πε' ὅμιλῃ ἀποστολικῷ κανόνι διειληπταὶ· οὐδέ γε πλὴν τῶν ρυφαλμῶν τοῦ Δαβὶδ ἴωατικούς ἐτέρους ἄδειν ἀφίστην, ως οἱ τοῦ Σολομῶντος λεγόμενοι καὶ τινῶν ἐτέρων.

Ο δέ τῆς ἑκτης; συνόδου ιε', ἐν ταῖς κυριωνόμοις τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς εἰώθασιν δ λαδεῖς, τῶν Ἑργων ἀφέμενοι, προσεδρεύειν ταῖς ἐκκλησίαις, τοὺς ἐπισκόπους κελεύει τῷ τῆς διδασκαλίας νάματι τούτους κατάρδειν, ἐρανιζομένους ἐκ τῶν βηθέντων τῆς θελας Γραφῆς βούλων τὰ τῷ καιρῷ προστήκοντα δητά, καὶ τοῖς πράγμασι καὶ ταῦτα δρμηνύειν, κατὰ τὴν τῶν θελῶν Πατέρων ἐξήγησιν, ἀλλὰ μη ἐξ οἰκείων νοημάτων καὶ λογισμῶν· καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμεῖν, ή τοῖς οἰκείοις ἐξευρημένοις, ἵνα μη ἀπορίᾳ ἐσθ' ὅπου συνεργημένοι, δέξιοι τοῦ σκοποῦ τῆς Γραφῆς μη ἐπικατεύειν. Ἐκ δὲ τῆς των θελῶν Πατέρων διδασκαλίας εἰσονται οἱ λαοὶ τίνα δεῖ αἰρεῖσθαι, καὶ τίνων ἀποδιστασθαι, καὶ τὴν οἰκείαν ζωὴν πρὸς ἀρετὴν ρυθμίσουσι, δέσι τῶν ἐπηρημένων κοιάσσων, καὶ τῷ τῆς ἀγορᾶς οὐχ ἀλώσονται πάθει· τὸν δὲ μηδὲντων δρῶγτα ἐπίσκοπον δ μὲν παρὸν οὐκ ἐπιπλήττει κανὼν.

Ο δέ γε ἀποστολικὸς νη' τὸις ἀμελοῦντα τοῦ οἰκείου κλήρου, καὶ μη ἐκπαιδεύοντα τὴν εὐσέβειαν, ἐπίσκοπον ἡ κληρικὸν, ἀφορίζει· ἐπιμένοντα δὲ τῇ ἀριθμούσῃ καθαίρει.

"Ὅτι οὐ χρή τάς ἱεράς κατατέμεντιν βίβλους.

Ο δὲ ἦν τὰ β.: διλα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, τῆς Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς, καὶ τῶν ἑγκριθέντων καὶ δεδοκιμασμένων Πατέρων καὶ διδασκαλῶν, ἐπισκή-

πει φυλάττειν, καὶ μὴ κατατέμενεν ἢ διαφθίσειν, μηδὲ τοῖς βιβλιοκαπῆλοις ἢ μυρεψόις ἀποδιδόναι πρᾶς ἀφανισμόν, εἰ μή τι ἀρά τέλεον ὑπὸ σητῶν, ἢ θνάτος, ἢ ἐτέρῳ τρόπῳ ἀχρειωθείη· τὸν δὲ τοιοῦτόν τι ποιεῖν ἀλισκόμενον ἐπ' ἐνιαυτῷ ἀφορίζεσθαι.

Nόμοι.

Τὰς κατὰ Χριστούς συγγράμματα Πορφυρίου καὶ ἄλλων αἱρετικῶν καιέσθωταν, καὶ τὰ Νεστορίου, καὶ δια μὴ συμφωνεῖ ταῖς ἐν Νικαίᾳ καὶ Ἐφέσῳ συνδόσις, καὶ Κυριλλῷ τῷ Ἀλεξανδρεῖας, ὃν οὐκ ἔστι παρεξίνει τὴν πίστιν. Οἱ δὲ τὰ λεχθέντα βιβλία ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες ἵσχατως τιμωρεῖσθαι.

Οἱ μαθηματικοὶ, μὴ καίσοντες ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων τὰς βιβλίους αὐτῶν, καὶ τῇ εὔσεβει προσιόντες, πάσης ἀπωθοῦνται πόλεως· εὐρισκόμενοι δὲ ἐν ταῖς πόλεσι, δεπορτατεύονται, ἥτοι ἐξορίζονται.

Οἱ ἔχοντες τὰ Σεβήρου συγγράμματα καὶ μὴ καίσοντες αὐτά, χειροκοποῦνται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ τῶν βιοθανῶν, ἥτοι τῶν ἁυτούς ἀραιρούντων.

Τοὺς βιοθανεῖς δὲ Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος, ἐν ιδ^η κανόνι, τῆς εἰλαθίας ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν προσφορᾶς, καὶ εὐχῆς, καὶ φαλμψίας, καὶ τῆς νομιζομένης δοιας, στέρεσθαι ἀξιοῦ· δοσοὶ δηλαδὴ τὸν λογισμὸν ὑγιῆ κεκτημένοι, καὶ μὴ τὰς φρένας ὑπὸ νόσου παρατραπέντες, διὰ λύπην ἢ μικροφυχίαν, ἐκ φόνου, ἢ ἐπηρείας ἡστινοσοῦν, ἁυτούς διεχειρίσαντο.

Nόμοι.

Οἱ ἁυτὸν ἀνελῶν, ἢ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσας, διὰ φρένον ἐγκλήματος καὶ μὴ διὰ νόσου, τιμωρεῖται ὡς ἀνελῶν ἕτερον, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημεύεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ βισθέτου.

Τὸ τοῦ βισθέτου διορά Ρωμαϊκὸν ἔστι, δηλοῦν τὸ διὸς ΙΧ· αἱ γάρ Ρωμαῖκαι λέξεις ἀντὶ τοῦ δ τὸ β προσλαμβάνουσι. Λέγεται δὲ οὕτω, διὰ τὸ διὸς ΙΧ εἶναι τὰς ὥρας τῆς προστιθεμένης ἡμέρας τῷ Φεβρουαρίῳ, καὶ διὸς ΙΧ τῆς νυκτὸς, ἥτις κατὰ τετραετίαν εἰλαθεν ἀπεργήζεσθαι, τοῦ περιττεύοντος τεταρτημορίου τῆς ἡμέρας καθ' ἔκαστον ἐνιαυτὸν εἰς μίαν ἡμέραν τηνικαῦτα συντιθεμένου, ἥτις καὶ προστίθεται τῷ Φεβρουαρίῳ, ὡς εἶναι τὰς τούτους ἡμέρας κθ', τὰς δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας τέξται.

Συνέδη δὲ τούτῳ καὶ ἀλλαχόθεν τὴν προστηγορίαν ταύτην λαβεῖν. Εἰς τρία διῆρουν οἱ Ρωμαῖοι τῶν μηνῶν τὰς ἡμέρας· καὶ τὰς μὲν ὡνδμαζον καλάνδας· τὰς δὲ, νόννας· τὰς δὲ, εἰδούς, ἀπό τινων τριῶν Ρωμαίων εὐτατριδῶν οὔτε κληθείσας, ἐν καταροῖς λοιμῷ θρεψάντων τοὺς ἐν τῇ Ρώμῃ. Καὶ καλάνδαι μὲν ἀλέγοντο παρ' αὐτοῖς αἱ παρ' Ἑλλησι νομηνίαι· ἐπὶ μὲν Μαρτίου καὶ Μαΐου, Ιουλίου τε καὶ Ὀκτωβρίου, ἀπὸ τῆς περώτης μέχρι τῆς ζ· αἱ δὲ μετ' αὐτὰς εὐθὺς λέγονται νόνναι, μέχρι τῆς ιε', αἱ δὲ λοιπαὶ, εἰδοί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων πάντων μηνῶν, τὰς μὲν νόννας ἀπὸ τῆς ε' ἐλεγον τοῦ μηνὸς, τὰς δὲ

A conservare jubet, et non concindere aut corrumperem; neque librorum cauponatoribus aut unguentariis perituros tradere; nisi utique omnino atque in aqua, vel alio modo inutiles redditi fuerint: eum autem qui ita facere deprehensus sit, in annum segregari.

Leyes.

Porphyrii aliorumque hæreticorum adversus Christianos libri comburantur; Nestorii etiam, et quicunque Nicæno Ephesinoque conciliis, et Cyrillo Alexandrino, quorum fidem exceedere non licet, non consonant. Qui autem dictos libros habent et legunt, ultimo supplicio afficiantur.

B Mathematici qui coram episcopis libros suos non concremant, neque ad orthodoxam fidem accedunt, omni civitate pellantur. Inveni autem in civitatibus, deportantur sive exterminantur.

59 Qui Manichæorum libros habet, et non in propatulum proserit ut concrementur, punitur.

Qui Severi libros habent, et eosdem non comburunt, manibus mutilantur.

CAP. XII. De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidiis.

Eos qui vim sibi inferunt, Timotheus Alexandrinus in 14. can. usitata pro piis oblatione, et oratione, et psalmodia, et solita piatione privari jubet: quoiquod videlicet sana ratione prædicti, et non præ morbo mentis expotes facti, propter mororem, vel timiditatem, præ metu, vel insultatione quacunque, sibi manus violentas intulerint.

Lex.

Qui sibi mortem consivit, aut consciiscere conatus est, propter criminis metum, et non propter morbum, punitur, ut qui alium interfecit, et substantia ejus publicatur.

CAP. XIII. De anno bissextili.

D Bissextonum Latina vox est, significans bis sex: voces enim Latinæ accipiunt B pro D. Ita autem dicitur, quod dies et nox Februario additæ, singulæ bis sex horas contineant, qui quidem dies quartæ quolibet anno perfici solebat, quarta diei parte, quæ singulis annis excedebat, tunc temporis in unum diem composita; iste autem Februario adjicitur, et exinde fit quod dies habeat 29, et annus 366.

Contigit præterea appellationem hanc aliunde desumi. Romani mensium dies in tria divisorunt, alias Kalendas, alias Nonas, alias vero Idus nominantes, a tribus proceribus Romanis sic dictos, qui in famis temporibus Romanos nutriebant. Kalenda ab iis dictæ sunt, quas Græci novilunia vocant, mense Martio, Maio, Julio et Octobri, a primo die usque ad septimum, dies autem proxime sequentes ad xv Nonæ dicebantur, reliqui vero Idus. In omnibus vero reliquis mensibus Nonas a quinto mensis die numerabant, Idus vero a xiii. Propter hanc inæquallitatem sacerdos singulis noviluniis populum

convocabat, iisque Nonarum et Iduum diem notum fecit. Quare potius censent nonnulli primum diem mensis Kalendas vocari; quod populus a sacerdote simul vocaretur. Porro ut in aliis mensibus, ita et primum Februarii diem Kalendas Februarias nominarunt; secundum, Nonas quartas; tertium, Nonas tertias; quartum pridie Nonarum (numeri enim binarii ut inauspicati nullam mentionem fecerunt, et ob hanc causam numerum unitate maiorem vel minorem semper præoccupabant); quintum autem, Nonas Februarias; decimum vero tertium, Idus; decimum quartum, xvi Kalendas Martii. Quando itaque Februarins dies habuit 29, diem vicesimum quintum iterum sextas Kalendas, quæmadmodum et vicesimum quartum vocabant; vicesimum autem sextum quintas, vicesimum septimum quartas, vicesimum octavum tertias, vicesimum nonum pridie Kalendarum, deinde sunt Kalendæ Martii. Bisextus itaque dicebatur, quando Februarius dies habebat viginti novem, quod bis dicantur sextæ Kalendæ Martii.

.60 INITIUM LITTERÆ Γ.

CAP. I. *De gradibus qui sunt in matrimonio.*
Quare caput 8 litteræ B.

CAP. II. *De nuptiis concessis et prohibitis.*

Canon 26 sanctorum apost. et 6 synodi vi et 16 concilii Carthaginensis permittunt his qui clero continentur, et adhuc lectores et cantores sunt, ut legitimas nuptias contrahant. Verum non amplius, postquam proiecti fuerint ad gradum subdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri. Nam initiatos sacerdotio, qui ad matrimonium deflectunt, statim abdicant.

EIAM primus canon concilii Neocæsariensis presbyterum, qui legitime copulatus uxori fuerit, sacerdotio exiit.

Verum sexti concilii divini Patres eam consuetudinem aboleentes, quæ in Ecclesia Latinorum invaliduit, videlicet ut sacerdotes et diaconi, qui ordinantur, prius fidem dent, quod omnino post ordinationem abstinent velint ab uxoribus, quæ ante ordinationem cum eis copulatae fuerint. Nos, inquit, etiam post ordinationem manere firma volumus eorum matrimonia, qui digne sacerdotium consecuti sunt, ne benedictas Domini presentia nuptias contumelia clanculum afficiamus: qui præterea pronuntiavit, howinem separare non debere, quæ Deus conjunxit. Quin etiam Apostolus honorabile dicit esse matrimonium, et lectum impollutum. Ac rursum: « Alligatus es mulieri? solutionem ne querito. »

Quamobrem qui diaconum, vel subdiaconum, vel presbyterum conjunctione cum uxore legitima privat, deponantur. Excepto tamen definito quadam tempore, cum sacra sunt tractaturi, ut puri purum audeantes, preces suas oblineant.

EIAM nonnullis eorum, qui apud Nicæam pri-

α εἰδούς ὅπλη τῆς ιγ'. Διὰ δὴ τὴν τοιαύτην ἀνισότητα, καθ' ἐκάστην νομηγίαν, ὁ λερέως ἔκαλε τὸν λαζίν καὶ ὑπεδείκνυ τούτοις τὴν τῶν νοννῶν ἡμέραν καὶ τῶν εἰδῶν παρὸ καὶ μᾶλλον καλάνθας εῖσανται τινες τὴν πρώτην ἀγεσθαι τοῦ μηνὸς, διὰ τὸ καὶ καλεῖσθαι παρὸ τοῦ λερώς τὸν λαζόν. Ήνδιμάζου τοῖνυν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλῶν μηνῶν, τὴν αὐτὴν Φεβρουαρίου εκλίνεις; Φεβρουαρίου τὴν β' πρὸ τεσσάρων νοννῶν Φεβρουαρίουν· τὴν δὲ γ' πρὸ τριῶν· τὴν δὲ τετράτην, πρὸ μιᾶς νοννῶν· τὴν διάδε χάρη, ὡς ἀποχρόδει, οὐκ ἡξίουν ὅλως καλεῖν· καὶ διὰ τοῦτο τὸν μονάδι μείζονα ἢ ἐλάτιστα προκατελέμβανον· διὸ ἀριθμόν τὴν δὲ πέμπτην, νόννας Φεβρουαρίας· τὴν δὲ ιγ' εἰδούς· τὴν δὲ ιδ' πρὸ δεκάτης καλανδῶν Μαρτίου· τὴν δὲ εἰχεν διαθέτεις οὐδέ, ἔλεγον καὶ τὴν κείταιν πρὸ δεκάτης καλανδῶν Μαρτίων, ὥσπερ καὶ τὴν κείταιν πρὸ δεκάτης καλανδῶν Μαρτίων· τὴν δὲ κείταιν πρὸ τριῶν· τὴν δὲ οὐδέ πρὸ μιᾶς, εἴται καλάνθης οὐδὲς Μαρτίου· ἔκαλετο οὖν καὶ διὰ τοῦτο βιτεκτος, τὴν δὲ εἰχεν διαθέτεις οὐδέ, διὰ τὸ λέγεσθαι διε τὸ πρὸ δεκάτης καλανδῶν Μαρτίων.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Γ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.
Ζήτει τὸ δῆδον καφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ γάμων ἀπιετραγμέτεων καὶ κεκαλυμμένων.

Οὐ τῶν δηγίων ἀποστόλων κείταιν, καὶ δὲ τῆς εὐη συνδόν, καὶ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ εἰς τοὺς εἰρηκτήριους κατειλεγμένους εἰς ἀναγνώστας· ἔτι καὶ φάτεταις τελοῦσι, νομίμως συγχωροῦσι γαμεῖν· μετὰ δὲ γε τὸ εἰς βαθμὸν προσαθήναις ὑποδιαχόνου, ἢ διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου, οὐκέτι· τῶν δὲ χάρη λεπτωμάνων τούς πρὸς γάμον ἐπεκλίνοντας καθαροῦσιν εὐθύς.

Κατὸ δὲ τῆς δὲ γάμου τὸν δῆδον νομίμως γυναικὶ συναφθέντα προεσθίετον τὴς λεπτωτῆς ἀπογύμνων.

Οἱ δὲ τῆς δὲ συνδόν θεοὶ Πατέρες, ἐν ιγ' κανόνι ἀγαπέτοντες τὸ ἐν τῇ τῶν Λατίνων Ἐκκλησίᾳ κρατήσαν θεος, τὸ τοὺς χειροτονούμενους λεπτας εἰς καὶ διαχόνους πλεστεις πρότερον διδόναι, ἢ μήτη τελέως μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀφέσθαι τῶν πρὸ τεύτης νομίμως συζευχεῖσιν αὐτοῖς γυναικῶν, Ἄμεις, φασι, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀρθροῦσαι τὰ συνοικέσια βουλδμεθα, τῶν ἀξίων τῆς λεπτωτῆς ἡξιώματων, ἵνα μή τὸν εὐλογηθέντα τῷ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ γάμον λάθωμεν θρίζοντες, καὶ προσέτι ἀποχρημάτου, εἰ "Δὲ θεὸς συνέζευξεν, μνήμωπος μή κωριζέτω"· καὶ μήτη καὶ δὲ Ἀπόστολος τίμιον εἰναι λέγει τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ πάλιν· εἰδέσεις γυναικί; μή ζήτει λύσιν. »

Οἱ τοίνυν ἀποστέρων διόχοντον, ἢ ὑποδιαχονον, ἢ πρεσβυτέρον τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναικα συναφεῖς, καθαιρεῖσθω, εκτὸς ὀρισμένου δη τινος καροῦ, δτε μεταχειρίζειν τὰ ἄγα μέλλοιεν, ἵνα καθαροὶ τῷ καθαρῷ προσιόντες, τῶν αἰτημάτων μή διαμέρτοιεν.

Ἄλλα καὶ τις τῶν περὶ τὴν Νίκαιαν τὴν πρώτην

παστορεμάνων σύνοδον ἔδικτις νόμον ἐπεισάγειν, καὶ πεισθέπους, καὶ πρεσβυτέρους, διακόνους τε καὶ ἀποικακόνους, μὴ συγκαθεύδειν διαιτησίας γαμεταῖς, &c., πρὶν ή λεπτίσθαι, νομίμως ἡγάγοντο. Οἱ μὲν τοις Παφνούτιοις, μιᾶς τῶν κατὰ τὰς Θήβας πόλεων ἐπισκόποι, ὅν, ἀνὴρ ἐκ παιδεῖς ἐν ἀσκητηρίῳ τεθραμμένος, καὶ πάσαν κατωρθωκάς ἀρετὴν, ἐπὶ σωφροσύνῃ δὲ καὶ μάλιστα γεγονὼς περιβόητος, οὐδὲ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ὁμολογίας στεφανῷ κεκομημένος (ἀτέρος; γέροντος τῶν ὄφθαλμῶν δ' εὐδεσθειαν ἔσφρωρυκτο), ἀντεῖπε τοῖς οὖτοις ἔχουσι γνώμης, τίμιον τι τὸν γάμον ἀποκελῶν, καὶ σωφροσύνην τὴν πρότοις τὰς ίδιας γαμετὰς διμιλίαν· συνεδούλευσε τε τῇ συνδίψῳ, μὴ τοιοῦτον θέσθαι νόμον, διασχερές εἶναι τοῖς ἐν κύρωμα διάγνουσι τὸ πρᾶγμα φέρειν ἀποφαινόμενος ίσιος γάρ τοῦτο γε καὶ αὐτοῖς, καὶ ταῖς τούτων γαμεταῖς, τοῦ μὴ σωφρονεῖν αἰτίᾳ γενήσεται· κατὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἑκκλησίας παράδοσιν, τοὺς μὲν ἀγάμους τοῦ λεπρατικοῦ τάγματος κοινωνίας σαντας, μηκέτε γαμεῖν· τοὺς δὲ μετὰ τὸν γάμον εἰς ιερωσύνην προδιασθέντας, ὃν ἤχουσι γαμετῶν οὐ χωρίζεσθαι. Ταῦτα μὲν ὁ Παφνούτιος, καὶ ταῦτα γάμου ἀπειρος ὃν· ἐπήνεσε δὲ τὴν τοῦ θεοπεποντοῦ ἀνδρὸς εἰσιγήσιν καὶ ἡ σύνεδος, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου νέομοδέτηκεν, ἀλλὰ τῇ ἑκάστου γνώμῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐκέτι ἀνάγκη θέσθαι νενόμικεν. Οὖτως θεοφιλῆς δ' Παφνούτιος· οὗτος δέ, ὡς καὶ σημεῖα θευματά τινεσθαι δέ τοις αὐτοῖς· σφόδρα δὲ διατιτελές Κωνσταντίνος ἐτίμα τὸν ἄρρενα, καὶ συνεχῶς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ μετεπέμπτο, καὶ τὸν ἤξιορρυγμένον ὄφθαλμὸν κατερψίει.

Tῷ δὲ ί τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μηδὲδιώς πρέσχη; τὸν νῦν, δύνασθαι λέγοντι γαμεῖν τὸν διάκονον καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν τῇ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἐπιτροπῇ.

Νόμος.

Φησὶ γάρ ή νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ὡς εἰ καὶ ἀπὸ συνηθείας ἀγράρους δέξην τοὺς λεπρομένους ἀνδρες δεκαετίας μετά τὴν χειροτονίαν ψηφίζομένης λαμβάνειν νομίμους γυναικας, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς ὑπὲν τῶν κανόνων κεκαλυμένον, οὐκ διείλειται κριτεῖν.

Οἱ χειροτονῶν ἀγαμον ἀριστάτων αὐτῶν, εἰ δύναται χωρὶς νομίμου γαμετῆς σεμνῶς βιοῦν, καὶ εἰ κατάθοτο, τοῦτον χειροτονεῖτω. Οἱ δὲ ἐπιτρέπων διαχώρῳ γυναικα μετά τὴν χειροτονίαν λαβεῖν, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω· πρεσβύτερος δέ, ή διάκονος, ή ὑπόδιάκονος, μετά τὴν χειροτονίαν γαμῶν, ἐκβάλλεται τοῦ κλήρου.

Τοῖς κληρικοῖς ἐπιτέτραπται νομίμους ἔχειν γαμετάς.

Οἱ φάλται καὶ οἱ ἀναγνῶσται δύνανται νομίμως γαμεῖν· οἱ δὲ ὑποδιάκονοι, καὶ διάκονοι, καὶ πρεσβύτεροι, καθάπαξ κεκώλυνται· θίνεν τούτων οἱ γάμοι κοινωνήσαντες ἐκπίπουσι τῆς ιερωσύνης.

Ορος τάμου.

Γάμος ἐστιν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις πάσῃ· ζωῆς, θείου τε καὶ ἀνθρωπίου

mum celebrabant concilium, videbatur invehendam rem vituperabilem, ut episcopi, et presbyteri, et diaconi, et subdiaconi, cum uxoriis suis omnino non cubarent, quas prius duxissent, quam sacerdotiis initiaarentur. Verum Paphnutius, unius ad Thebas sitae civitatis episcopus, qui vir a puero educatus erat in loco piis exercitiis dicato, et omnem virtutem perfecte coluerat, ac in primis nomine castitatis celebrabatur, immo qui confessionis etiam corona fuerat ornatus, quod alter oculus ei propter pietatem effossus esset, hanc sententiam probantibus contradixit, cum honorabiles esse diceret nuptias, et consuetudinem cum uxoribus appellaret castitatem. Adeoque auctor erat, ne legem hanc promulgaret: quod B hanc rem in mundo degentibus toleratu difficilem diceret. Nam fortassis hoc tam ipsis, quam ipsorum uxoribus causam minus caste vivendi praebiturum. Ex prisca quidem Ecclesiæ traditione quotquot expertes matrimonii sacerdotalem in ordinem cooptati fuissent, non amplius uxores ducere: qui vero post contractum matrimonium erecti essent ad sacerdotium, eos ab uxoribus, quas habebant, non separari. Et hæc quidem Paphnutius, quanquam ipse matrimonii expers esset. Collaudavit orationem hominis divini synodus, neque de hoc quidquam promulgavit, sed rem arbitrio cuiusvis committendam, non coactioni statuit. Adeo vero religiosus erat ipse Paphnutius, ut etiam admiranda quædam prodigia per eum fierent. Et Constantinus imperator hominem magnō habebat in aulam arcessebat, eruimusque oculum exosculabatur.

C 61 Ceterum syn. Ancy. can. 10 non attendendum, qui posse dicit diaconum uxorem ducere etiam post ordinationem, episcopi sui permisso.

Lex.

Quippe Leonis, cognomine Sapientis, novella diecit, tametsi ex consuetudine non scripta licuerit sacerdotibus intra decennium, post ordinationem computandum, legitimas uxores ducere, tamen hoc, tanquam prohibitum a canonibus, valere non debere.

Qui expertem matrimonii ordinat, interroget eum, an absque legitima uxore vitam castam agere possit. Si hoc facturum se testetur, hominem ordinet. Qui vero diacono permittit, ut post ordinationem ducat uxorem, episcopatu expellitur. Presbyter aut subdiaconus, qui post ordinationem contrahit nuptias, e coetu cleri ejicitur.

Clericis est permisum, ut legitimas habeant uxores.

Canores et lectores nuptias legitimas contrahere possunt, at subdiaconi et presbyteri omnia (id facere) prohibentur: quo sit ut quotquot eorum matrimonii participes sint, excidant sacerdotio.

Matrimonii definitio.

Matrimonium est conjunctio maris et feminæ, et omnis vita consortium, divinitet humani juris com-

nuncatio, sive per benedictionem, sive per coro-
nationem, sive per instrumentum contrahatur. Quæ autem præter hosce modus facta sunt, pro non contractis habentur.

Legitimas autem nuptias inter se Romani con-
trahunt, cum ea servant, quæ legibus de nupliis
præcepta sunt. Oportet autem mares quidem esse
puberes, feminas vero viri potentes; hoc est, illas
excedere decimum quartum annum, has majores
esse duodecim annis. Hæc autem dieimus, sive
patresfamilias sint, sive filiusfamilias ii, qui coeunt
in matrimonium.

Nuptiae non sunt nisi consentiant tam ii qui co-
putantur, quam qui eos habent in potestate.

Nuptias non viri cum muliere concubitus, sed
matrimonialis eorum consensus facit.

Filius emancipatus plenam agens aetatem, etiam
sine consensu patris uxorem ducit.

Luctus ascendentium non impedit nuptias carum
personarum quæ lugent.

Qui vivit in castitate, ne cogatur a patre suo
cont abere nuptias, tametsi filiusfamilias sit.

Nemo secreto coronetur, sed pluribus præsen-
tibus. Qui autem fuerit ausus id facere, pena ca-
stigetur: ita scilicet ut etiam a sacerdote, qui
rebus dishonestis semet interposuerit, digna sup-
plicia exigantur, juxta canonum ecclesiasticorum
constitutionem.

Surdus, et mutus, et cæcus nuptias contrahere
possunt, et dotis nomine tenentur.

CAP. III. De iis qui nuptias legitimas abominantur.

Quæro cap. 9 litteræ B.

62 CAP. IV. De contrahentibus secundas, tertias, plures nuptias, tam viris quam mulieribus.

Canonis 47 sanctorum apost. verba sunt: Qui
geminas post baptismum contraxit nuptias, vel in
scortationem lapsus est, non potest episcopus esse,
vel presbyter, vel diaconus, vel omnino saeri con-
sortii. Nam postquam Spiritus sancti gratia per
sacri baptismatis mysterium, quod nec verbis
exprimi, nec concipi mente potest, ab omnibus
sordibus eluit eum, qui baptizatur, et lucis capa-
cem fecit: nihil amplius impedimento est, quo-
minus idem etiam pura sacerdotii luce exhibaretur.
Verum post sacrum illud lavacrum, nulla pro pec-
catis reliqua est hostia, quæ sacerdotium largiri
possit.

De lectoribus.

Quamobrem præter can. faciunt lectors qui se-
condas nuptias contrahunt, et suum ordinem con-
servant.

Hujus canonis etiam magnus ille Basilius me-
minit in 12 canone suo, cum ait: Eos qui secun-

δικαίου κοινωνία, είτε δι' εὐλογίας, είτε διὰ στεφα-
νώματος, ή διὰ συμβολαίου· τὰ δὲ πάρα ταῦτα γε-
νόμενα φέ μή γεγονότα λογίζονται.

Ἐνόμους δὲ γάμους μεταξὺ ἀλλήλων συνιστῶνται:
Πώματοι, ἡνίκα τὰ περὶ τῶν γάμων ταῖς νόμοις
διηγορευμένα φυλάξωσι. Αὐτὸν δὲ τοὺς μὲν ἄρρενας
ἰερέbus είναι, τὰς δὲ θηλεῖας, ἀνδρὸς δεκτικάδε,
τουτέστι, τοὺς μὲν ὑπερβοηθηταί τὸν τεσσαρεσκα-
δίκατον χρόνον, τὰς δὲ μείζονας είναι τῶν δώδεκα
ἔνιαυτῶν. Ταῦτα δὲ λέγομεν, εἴτε αὐτεξόδιοι, εἴτε
ὑπεξόδιοι είσιν οἱ πρὸς γάμον συνιδυτες.

Οὐ γίνεται γάμος εἰ μὴ συναντέσσουσιν οἱ συναντέ-
μενοι, καὶ οἱ ἔχοντες αὐτοὺς ὑπεξόδιούς.

Τὸν γάμον οὐ τὸ συγκαθευδῆσαι ἀλλήλοις τὸν διν-
δρα καὶ τὴν γυναικαί τοντα συνίστησιν, ἀλλ' ἡ γαμικὴ εὐ-
τῶν συναντίστησι.

Οἱ αὐτεξόδιοι, τελείαν ἔγενον τὴν ἡλικίαν, καὶ
χωρὶς τῆς τοῦ πατρὸς συναντέστες γαμεῖ.

Τὰ πενθή τῶν ἀνδρῶν ὅνκα ἐμποδίζει τοὺς γά-
μους τῶν πενθουμένων προσώπων.

Οἱ ἐν σωροσύνῃ διάγων μὴ ἀναγκαζέσθω πρὸς
γάμον ἀλθεῖν παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, καὶ ὑπεξό-
διος ἦ.

Μηδεὶς μυστικῶς στεφανούμενος, ἀλλὰ περόντεν
πλειόνων· δὲ τοῦτο κατατολμήσας τιμωρίᾳ σω-
φρονεῖσθαι, δηλοντί καὶ τοῦ ἱερώς, φέ τοις ἀπρε-
πέσιν ἔνιοτεν παρεμβάλλοντος, τὰς δέξιας εὐθύνας
εἰσπρατομένου, κατὰ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κα-
νόνων διάταξιν.

Κωφὸς, καὶ ἀλαος, καὶ τυφλὸς, καὶ γαμεῖν δύναν-
ται, καὶ περὶ προικὸς, ἐνέχονται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τῶν τοῦ διηγμούς γάμους βδε- λυτεομέτρων.

Σήτε τὸ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ διηγμῶν, τριηγμῶν, καὶ πολυ-
γμῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ περὶ δι-
γμῶν ἱερωμέτρων.

Οἱ ιεροὶ τῶν ἀποστόλων κανὼν, Ὁ διοι γά-
μοις, φησί, μετὰ τὸ βάπτισμα διμήτησας, η πορνεία
περιπεσών, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, η πρεσβύ-
τερος, η διάκονος, η δλως τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου.
Η γάρ ζέρις τοῦ παναγίου Πνεύματος, τῷ τοῦ θείου
βαπτίσματος μυστηρίῳ, τῷ μήτε λόγῳ ῥητῷ, μήτε
νῷ καταληπτῷ, παντὸς ρύπου τὸν βαπτισάμενον
ἀποπλύνασσα, καὶ φωτὸς δεκτικὸν ἀποφράνσα, οὐ
κωλύει λοιπὸν καὶ τῷ καθαρῷ φωτὶ τῆς ἱερωσύνης
τούτον καταφιδρύνεσθαι· μετὰ δέ γε τὸ θείον λου-
τρὸν οὐκέτι περὶ ἀμαρτιῶν ὑπολείπεται θυσία, οἷς
καὶ ἱερωσύνην χαρίσασθαι.

Περὶ ἀγαγωστῶν.

Ὄστε παρὰ κανόνας δρῶσι τῶν διναγωστῶν εἰ
διγαμήσαντες, καὶ τὴν εἰκείαν τάξιν ἔτι διατηρού-
τες.

Τοῦ κανόνος τούτου καὶ διάλογος μέμνηται Basili-
λεως; Εν τῷ διαδεκάτῳ αὐτοῦ κανόνι, Τούς διγάμους,

ιέγων, παντελῶς δὲ κανὼν τῆς κατὰ τὸν χλῆρον ιέγων, παντελῶς δὲ κανὼν τῆς κατὰ τὸν χλῆρον ιέγων, παντελῶς δὲ κανὼν τῆς κατὰ τὸν χλῆρον ιέγων.

Οὐ δὲ ἀποστολικός ιη', οὐδὲ δὲ χήραν λαβὼν, η̄ εἰκενθλημένην πρὸς τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, η̄ ἐταίραν, η̄ οἰκέτιν, η̄ τῶν ἐπὶ σχηνῆς, αἱ τῷ ἀστέμνως βιώνται οὐ πατεύονται σωφρονεῖν, δύνεται εἶναι ἐπίσκοπος, η̄ πρεσβύτερος, η̄ διάκονος τοῦ χλῆρου.

Τοῖς δυοῖς τούτοις αποστολικοῖς κανόσι καὶ δὲ γ' τοῖς οὐ συνόδου συνέδει κανών.

Νόμος.

Μῆδεις δευτερογαμήσας χειροτονεῖσθω πρεσβύτερος η̄ διάκονος, μήτε μὴν εἰ γυναικὶ συνοικεῖ τὸν οἰκείον ἀνδρα καταλιπούσῃ, μήτε εἰ πατλακήν έχει· δᾶλλ' η̄ πατέρας ἀνὴρ γενόμενος αὐγρόνος, καὶ ἐξ εἰρηνείας. Εἰ δὲ τοὺς τούτους γαμετὴν η̄ παλλακήν εἰς αγρόνοις φυναρῶς η̄ λαθρίως, εὐθίως τῆς Ιερᾶς θεατρέων τάξεως, καὶ Ημιώτης διστά.

Η δὲ οθ' νεαρὰ τῶν βασιλέων; Αἴσοντος τοῦ Σοφοῦ, τοῦ διγεμοῦντας τῶν χλευχῶν, μήτε τοῦ σχῆματος ἀλλετριοῦσθαι κελεύει, μήτε τῆς ἔκτιδος τοῦ βῆματος ὑπηρεσίας. Φησὶ γάρ· Οὐκ ἀποδεχμένα τῆς προσιρέσσως τῶν τελείων νεορθότην, δὲ βούλεται πρεσβύτερον, η̄ διάκονον, η̄ ὑπεδάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γειτονεῖσθαι σχῆματος, καὶ πρὸς τὸν λαζανὸν βίον ἐπαναστρέψεσθαι, δᾶλλ' ἀκυρωθῆνεν τὸ δῆγμα. Θεοπίζομεν δέ, μόνη η̄ ὑποχωρήσαι τῆς τάξεως, η̄ πρὸς τοῦ γάρου ἰγνωρίζοντο, ἀρκεῖσθαι τὴν διέκηρην αὐτοῖς· τοῦ δὲ χλευχοῦ σχῆματος καὶ τῆς δᾶλης ἐν ταῖς Ιεκκλησίαις; ὑπηρεσίας ἐρίπτεσθαι οὐκ ἀδέμιτον.

Περὶ διηγάμων λατκῶν.

Άλλ' οὐ μὲν θεος; ἀπόστολος Παῦλος, τὰς νεωτέρας χήρας γάμοις αὐθίς προσομιλεῖν, εἰ βούλοιντο, συνεχώρησε, τὸ εὐδίλιον τῆς φύσεως; ὑπειδόμενος. Οἱ δὲ θεοί Πατέρες, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς διγαμεῖν αἰρευμένους διοντο δεῖν μή κωλύειν, τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος μή ἀγνοοῦντες τὴν ἐπανάστασιν· οὐ μή ἀνεπιτιμήσως εἰσαγεῖν έχειν.

Φησὶ γάρ δὲ εἰ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανόνων· Οὐ νομίμως διευτέροις διμιλήσαντες γάμοις, δίλγου διπλεύσαντος χρόνου, καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς νηστεῖαις σχολάσαντες, τῆς κοινωνίας κατὰ συγγνώμην ἀπολαυσθεσαν. Εἰ δὲ, πρὸ τὰ τοῦ νομίμου γάμου τελεστεῖσθαι, λαθραίᾳ μήτε συνηλθον, καὶ ὡς πεπορνευκότες ἐπιτιμάσθωσαν.

Οὐ δὲ μέγας Βασιλεῖος τὸν τῷ δὲ κανόνι, οἱ μὲν, φρονεῖ, οὐκὶ ἐνιαυτὸν ἔνα οἱ δὲ ἐπὶ δύο, τῆς Ιερᾶς Ιερουσαλήμος κοινωνίας τῶν διγαμοῦντα.

Περὶ γυναικῶν εἰς δεύτερον ἀρχιμερωτῶν γάμον.

Ἐν δὲ τῷ μα' κανόνι, η̄ χήρα γυνή, φησὶν, εἰ

A das contraxere nuptias, omnino canon a ministerio vocationis exclusit, quibus verbis hunc innuit canonem.

Cæterum 18 apost. canon ait: Nec qui viduam duxit, vel ejecit a marito suo, vel meretricem, vel servam, vel aliquam ex iis quæ artem ludicram exercent, ac propterea, quod parum honeste vivant, non creduntur esse castæ, potest episcopus esse, vel presbyter, vel omnino clericorum in consorio.

Cum duobus hisce canonibus apost. etiam tertius sextus synodi canon consentit.

Leges.

Nemo qui secundas adierit nuptias; ordinetur presbyter, aut diaconus, nec si mulierem habeat in contubernio, quam virum suum reliquerit, nec si concubinam habeat; sed duntaxat is qui vir est unius castæ mulieris, et quam virginem duxerit. Si quispiam duxerit matrimonio prius copulatum, vel concubinam, sive manilesto, sive clam, confessim ordine sacro excidat, et privatam vitam agat.

Septuagesima vero et nona novella principia Leonis, cognomina Sapientis, clericos secundas nuptias contrahentes nec habitum amittere debere, nec functionem sacerdotalem, præcipit. Sunt enim hæc illius verba: Non probamus legislatoris veteris institutum, qui vult, ut presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus, qui post factam manus impositionem cum muliere copulatus fuerit, prorsus ab hoc habitu recedat, et ad vitam plebeiam revertatur. Sed decretum hoc abrogamus, atque sanctimus, ut duntaxat eis pro pena sufficiat ejus ordinis cessatio, quo in ordine ante contractas nuptias conspiciebantur. Habitum autem clericalem, et reliquam in ecclesiis functionem attingere nefas non est.

De laicis ad secundas nuptias transeuntilibus.

Enimvero divinus ille Apostolus viduas junioribus, ut alteras ad nuptias transeat, siquidem ita velint, permisit, earum naturæ lubricitatem intelligens. Divini vero Patres eum viros, qui secundas nuptias effugerint, minime putabant inhibendos, quandoquidem libidinis carnalis impotum non ignorabant; eos tamen non impune dimiserunt.

Quippe 4 can. syn. Laudic. hæc verba sunt: Qui legitime secundas ad nuptias transierunt, ubi peregrinum temporis spatium intercesserit, ac precebus et jecuniis vacaverint, communione per indulgientiam fruantur. Si prius, quam legitimas contraherent nuptias, clandestino concubitu colerint, etiam puniantur seu scortationis rei.

63 Magnus autem ille Basilius in 4 can. suo, Quidam, inquit, ad annum unum, quidam ad duos arcent eum a communione sacra, qui secundas nuptias contrahit.

De mulieribus quæ secundas nuptias contrahunt.

Ejusdem can. 41, Vidua, inquit, si proximis

parentibus caret, etiam ad secundas arbitraiu suo nuptias convolare non prohibetur. Nam Apostoli verba sunt: « Si vir mortuus fuerit, libera est ut ei nubat, cui vult, solum in Domino, » hoc est, ut cum viro fideli jungatur. Parentes autem vivi, quorum est in potestate, si non consenserint, nuptiarum conjunctionem dirimere possunt.

Leges.

Quippe lex ait, Emancipata minor annis 25, ad nuptias transitura, de patris sententia nubat.

Mulier vidua tempus luctus exspectare cogitur, propter confusionem seminis, quod in viro locum non habet. Quæ vero nupserit antequam completus fuerit annus a morte mariti, et infamia notatur, nec ultra tertiam facultatum suarum partem alteri marito donare potest, vel in testamento relinquare, cum liberos scilicet nullos habeat: nec ipsa quidquam habebit ex hereditate, vel legato, vel mortis causa donatione: sed accipiunt hæc illius heredes, qui ea reliquit. Si quid etiam reliquit ei prior maritus, secundum gradus decem personæ capiunt, hoc est, ascendentæ et descendentes, et qui sunt ex transverso, usque ad secundum gradum. Ab intestato autem, heredes cognatorum ipsorum usque ad tertium duntakat gradum. Quin etiam omni dignitate privatur, et iis, qui a marito priori ad eam pervenerunt ex causa sponsalium, vel secundum voluntatem defuncti.

Principis autem jussu potest mulier intra tempus luctus alterum sibi sponsum inducere. Quæ partum edidit intra tempus luctus, statim nuptum se collocare potest. Quare plura super hac re in cap. 8 litt. B.

Nemo, qui sub Romanorum ditione sit, binas uxores eodem tempore potest habere.

Qui duas uxores eodem habet tempore, verberetur, et superinducta mulier ejiciatur una cum natu ex ea liberis.

De trijamicis.

Magnus ille Basilius in 4 can., Consuetudinem, inquit, in contrahentibus tertias nuptias accepimus, ut quinquennio segregentur, ita tamen, ut ipsum matrimonium non dirimatur. Vocant autem has non amplius nuptias, sed nuptiarum pluralitatem; imo scortationem coercitam, hoc est, non late diffusam, sed contractam, et quæ in una muliere circumscribitur. Idecirco Dominus etiam ad mulierem illam Samaritanam, quæ viros quinque, unum post alium habuerat: « Quem nunc habes, inquit, non tibi maritus est. » Adico noui æquum est, ut qui ultra mediocritatem secundarum nuptiarum prolapsi sunt, nomine mariti vel uxoris appellantur. Oportet autem, inquit, non prorsus hos arcere ab eccllesia, sed ita mitigari penam eorum, ut in locis audientium duntaxat, et una latum consistant, non etiam eorum, qui plorant.

Kursus inquit in can. 50: De terciis nuptiis

A καὶ τῶν προσεχῶν γονέων ἀπήγηται, καὶ εἰς δεύτερον ἀλθεῖν αὐθαίρετας οὐ κεκώλυται συναντέσσιον. Φησὶ γάρ δὲ Ἀπόστολος· Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἀλευθέρα ἐστιν φθόλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ, τουτέστιν ἀνδρὶ πιστῷ συναφθῆναι· ζῶντες δὲ οἱ γονεῖς, ὃν ὑπεξήσιος οὖσα τυγχάνει, καὶ μὴ συναίνεσσαντες, διασπᾶται δύνανται τὴν τοῦ γάμου συνάφειαν.

Νόμοι.

Φησὶ γάρ δὲ νόμος· Ἡ ἐλάττων τῶν καὶ ἐνιαυτῶν αὐτεξουσία, μέλλουσα δευτερογεμεῖν, γνώμῃ τοῦ πατρὸς γαμεῖσθω.

Ἡ χήρα γυνὴ ἀναγκάζεται μείναι τὸν πένθιμον ἐνιαυτὸν, διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς γονῆς, διπέρ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἔστι. Γαμηθεῖσα δὲ πρὶν ἡ πληρωθῆναι B τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἐνιαυτὸν, ἀπιμούεται, καὶ οὐ δύναται πλέον τοῦ τρίτου τῆς οὐσίας διδόναι τῷ δευτέρῳ ἀνδρὶ, ἢ ἐν διαθήκῃ καταλιπεῖν, διε τοῖς; δηλαδὴ οὐκ ἔχει· καὶ αὐτὴ δὲ οὐδὲν ἔξει ἀπὸ κληρονομίας, ἢ ληγάτου, ἢ μόρτις καύση, ἣ γουνὴ πιτελευτου δωρεῖς, ἀλλὰ ταῦτα λαμβάνουσιν εἰς κληρονόμοι τοῦ καταλιπόντος. Καὶ εἰ τις κατελίπειν αὐτῇ ὁ πρῶτος ἀνὴρ, λαμβάνουσι κατὰ βαθμὸν τὰ δέκα πρόσωπα, τουτέστιν ἀνιδόντες καὶ κατιόντες, καὶ ἐκ πλαγίου, μέχρι δευτέρου βαθμοῦ· δὲ ἀδιαθέτου δὲ κληρονόμος τῶν συγγενῶν αὐτῆς μέχρι τρίτου βαθμοῦ· ἀλλὰ καὶ πάσης ἀξίας στερεῖται, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἀλθόντων προφάσει μνήστρων, ἢ κατὰ βούλησιν τοῦ τελευτήσαντος.

C Κατὰ κέλευσιν δὲ βασιλέως δύναται γυνὴ ἐν τῷ πενθίμῳ χρόνῳ δεύτερων νυμφίον ἐκατῆ ἐπεισαγαγεῖν· ἡ δὲ τεκούσα ἐν τῷ πενθίμῳ χρόνῳ παρεχρῆμα δύναται γαμηθῆναι. Ζήτει τὰ περὶ τούτου καὶ ἐν τῷ ή κεφ. τοῦ B εποιηθέντοι.

Οὐδέτες δύναται, ὅπερ τὴν πολιτείαν ὧν τῶν Πομαίων, δύο γχεττάς ἔχων τυπτέοθα, ἐκδιωκομένης τῆς ἐπεισάκτου γυναικὸς μετὰ τῶν τεχθέντων ἐξ αὐτῆς παῖδων.

Περὶ τριγάμων.

D Ο μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ δὲ κανόνῃ, Ἐπὶ τῶν τριγάμων συνήθειαν, φησὶ, κατελάδομεν πενταστίας ἀφορισμὸν, τοῦ γάμου δηλαδὴ μὴ διασπωμένου· καλοῦσι δὲ τὸν τοιεῦτων οὐκέτι γάμον, ἀλλὰ πολυγυμίαν, μᾶλλον δὲ πορνεῖαν κεκολασμένην, τουτέστι μὴ διακεχυμένην, ἀλλὰ συνεσταλμένην, καὶ ἐν μιᾷ περιγραφομένην γυναικί. Διὸ καὶ δὲ Κύριος τῇ Σαμαραῖτιδι, πέντε ἄνδρας διαιμεψάζει, «Ον νῦν, φησίν, ξεις, εἴκετοι σου ἀνὴρ· ὡς οὐκ ἔτι ἀξίων δυτῶν τῶν ὑπερεπεσόντων τοῦ μέτρου τῆς διγαμίας, τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἡ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσερήματε. Δεῖ δὲ, φησὶ, μὴ πάντη τούτους ἀπέργειν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς τόποις μόνοις τῶν ἀκρωμένων καὶ συνιεταμένων μετρεῖσθαι τούτους τὴν καταδίκην, οὐ μήν καὶ τῶν προσκλισίωντων.

‘Αλλὰ καὶ αὐτὶς ἐν τῷ νέῳ, Τριγαμίᾳ; νόμος, φη-

σιν, οὐκ ἔστιν, ἐκκλησιαστικὸς δηλαδή. Τὰ μὲντοι τοιαῦτα, οὐαὶ βύητη τῆς Ἐκκλησίας ὅρμεν. Διηγούσαις δὲ καταδίκαις οὐχ ὑποδόλλομεν. ὡς τῆς ἀνεμάνης πορνείας αἰρετιστέρα· οὐ γάρ καταδικάζομεν τὴν πρόδημην ὥστε καὶ διασπόν· κατὰ δὲ τὸν αὐτίκα φυθησόμενον τῇ; ἐνώσεως τόμον, καὶ τὴν διαστάλην καὶ ψῆφον αὐτοῦ, τούτομεν δεχόμεθα.

Οὐ δὲ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος καὶ μέγας Γρηγόριος, Τὸν πρῶτον, φρεσί, συνοικέσιον, νόμος· τὸ δεύτερον, συγχώρησις· τὸ τρίτον, παρανομία· τὸ δέ, ὅπερ τούτο χοιράδης βίος, οὐδὲ πολλὰ ἔχων τῆς κακίας τὰ παραβίγματα.

Hæri τούτου τέμου τῆς ἐνώσεως.

Ἡδη μὲν οὖν τοῖς παλαιοῖς νόμοις τρεῖς ἐπεγνώσκοντο γάμοι. Οὐ δὲ βρειτεῖς Λέων δὲ Σοφὸς, καὶ εἰς τέταρτον ἐλθὼν συνοικέσιον, ἀφορισμῷ περὶ τοῦ πατριάρχη Νικολάου καθηυπεδίτην· οὐδὲ καὶ ἐδεῖτο ὁ βασιλεὺς λυθῆναι τοῦ δεσμού. Ως δέ ἐκεῖνος τὸ παράπαν ἀδυσώπητο; ἦν, τῇ; Ἐκκλησίας τούτου ἐκβάλλει, καὶ τὸν Ευθύμιον Σύγχελλον, ἀνδραὶ λεπόν, προχειρίζεται πατριάρχην, δεὶς καὶ τὸν βασιλέα θεοπλοκούσαι βουλόμενον καὶ μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ παρατείνοσθε τοῖς βουλομένοις τὰ συνοικέα, πάσῃ σπουδῇ διεκώλυσεν, οὐχ διὰ τὴν τετραγαμίαν; ἀλλὰ καὶ τὴν τριγαμίαν ἀθέμιτον εἶναι μετά τῶν πλειστῶν ἀρχιερέων διατενέμενος. Διὸ δὲ τούτο καὶ σχίσμα περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐγέγονε, καὶ τὰ τῆς στάσεως μέχρι τῆς βρειτεῖς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογέννητου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ πενθεροῦ τούτου διήρκεται. Καὶ τριγκάντα ἐξηγέρθη τόμος; δὲ λεγόμενος τῆς ἐνώσεως, τῷ, συκτή, ἔτει, διατελεύτην πίτε, καὶ τίτη τὸν τρίτον δεῖς γάμον παραχωρεῖν, ταῦς ἀνεμάναις τὴν ἐρώτων ἐπιθυμίας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπιτίθεις χριστὸν, δεὶς καὶ κτά τὸν ἰούλιον μῆνα ἐτησίων; ἐπ' ἀμβωνοῖς ἀναγνώσκεται. Ήρις γοῦν τῷ τέλει ταῦτα φροντίς· Τούς εἰς Ἑτοῖς ἀναθετριχότας τεσταρχούστον, καὶ πρὸς τρίτον ἐκείνοντος ἐπιφύλλοντας γάμον, οὐαὶ βύητη τῆς Ἐκκλησίας τυγχάνοντας, μέγρε: πενταετίας ἀκοινωνήτους εἶναι θεοπλοκούσαι, καὶ τοῦ τοσούτου χρόνου ἐξῆκοντος, ἵπαξ τοῦ ἑτούς τῇ κοινωνίᾳ προσιέναι, κατὰ τὴν σεβάσμοιν τοῦ σωτηρίου Πάσχα τῷ μέρεν, ἐν τῇ πρὸς ταῦτης νηστείᾳ καθ' ὅσον οἴον τε ἀποκριθαίρονται; ἐκπούσες. Οὐ δέ τοιμῶν λεπόν, περὶ τὸν διετείχυμον ὁ, ον, μεταλήψεως θείας τινάς; τούτων ἀξιωταί, περὶ τὸν ιδίων κινδυνεύσει βαθύμον. Ταῦτα δέ φαμεν, δεῖν μη τέκνα τούτοις ἐκ τῶν προτέρων γάμων παρῇ εἰ δέ οὖν, ἀσυγχώρητος αὐτοῖς ἔσται ἡ τριγαμία. Εἰ δέ τις τριακοντούτης ἀν, καὶ τοῦ γένους; ἔχων ἐκ τῶν φυσεστῶν γάμων διελοχήν, διμοις γε μη. Εἰ δὲ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἀκόλαστον τριτῇ συναρθείη γυναικί, ἐπὶ τετρατίτῃ ἀκοινωνήτος ἑτοί. Εἰ δέ οὕτω τρίτος τοῦ ἐνιαυτοῦ μεταληπτεῖται, εἰ τῇ ἀναστασίᾳ τοῦ Πάσχα τῷ μέρε, ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἀχράντου θεοτόκου, καὶ ἐν τῇ τῶν γενεθλίων τοῦ Κυρίου ἀερτῇ, τῶν πρὸ τούτων ἡπειρων φημείστον τῆς ἐντακτείης αὐτῆς κατέλιπος· μηδεγν πιστευθείνων. Εἰ δέ διπλαῖς ὅν τυγχάνει,

A nulla lex, videlicet ecclesiastica. Nim um ejusmodi tanquam Ecclesie cordes intuemur. Publicis autem personis non subjiciuntur, veluti quae libera scortatione magis sicut optabilia. Non enim rem ita damnamus, ut matrimonium ipsum dirimamus, sed iuxta locum unionis, quem mox sumus exposuimus, et distinctionem atque sententiam ejus, hasce nuptias admittimus.

Magis autem ille Gregorius, cognomine Theologus, Primum conjugium lex, inquit, alterum permisso, tertium legis violatio. Quod ultra hoc, porcina vita est, nec multa vitii habet exempla.

64 De loco unionis.

Enimvero priscis legibus trias agnoscabantur nuptiae. Sed imperator Leo, cognomine Sapiens, cum ad quartum quoque matrimonium progressus esset, segregationi subjectus fuit a Nicolao patriarcha: quem deinde rogarat princeps, ut eo vinculo se liberaret. Cum ille prorsus esset inexorabilis, hominem ejicit extra Ecclesiam, et Euthymium Syncellum, virum sanctum, patriarcham facit. Qui cum imperator sancire vellet, ut etiam ad quartas usque nuptias extenderentur ab iis matrimonia, quibus ita liberet, eum omni studio inhibuit, affirmans eum pluribus pontificibus, etiam tertias nuptias, nedum quartas, illicitas esse. Quamobrem dissidium existit in Ecclesia, caue sediū duravit usque ad imperium filii ejus Constantini natī in Porphyra, et Romani, hujus socii. Quo tempore publicatus est tomus, qui unionis dicitur, anno 6428, et qui tradit, quando et quibus tertiis nuptiis permittenda sint, liberioribus amantium libidinibus egregium frenum imponebat. Is tomus mense Julio quotannis in ambone legitur, et ad finem hæc verba continet: Eos, qui annūm quadragesimum attigerunt, et tertias ad nuptias sese prejiciunt, veluti qui Ecclesie sint iuquimenta, quinquennio communionis exsortes esse debere sanctimus; eoque tempore exspirante, semel in anno ad communionem accedere venerabili salutari Paschatis die, jejunio diem illum praecedente, quantum ejus fieri potest, scmet expurgantes. Sacerdos autem, qui præter id, quod a nobis est statutum, ad sacram aliquam perceptionem eos audet admittere, de gradu suo periclitabitur. Hæc autem dicimus, cum nulli sint ejus liberis prioribus ex nuptiis. Sin autem, tertium matrimonium iis non permittetur. Quod si quis annos trigesima natus, et haeredes ex prioribus conjugiis habens, nihilominus ob carnalis libidinis intemperiam tertie copulatus uxori fuerit: triennio communionis exsors esto. Atque ita deinceps ter in anno percipiatur, die videlicet Paschali resurrectionis, et in oblatione immaculatae Deiparæ, et in festo natalitiorum Domini: cum jejunia dies hosce præcedentia inajorem partem extinctæ in ipso labis abstergere creuantur. Sin liberis caret, veniam impietatum, quod liberorum procreandorum desiderio

tertias optavit nuptias; consuetaque poena reine dium ei adlibetur, ut tribus annis a communione arceatur.

De polygamia.

Canon 3 syn. Neocæsar., De lis, inquit, qui in plures nuptias incidunt, ut ultra tres progrediantur, tempus quidem præstitutum manifestum est. At re vera manifestum non est, cum nemo ex antiquis Patribus illud manifestum fecerit. Sed resipiscendum, inquit, fides et conversio tempus contrahit.

Cæterum eruditus ille in omnibus Basilius, octuagesimo canone suo, Nuptiarum pluralitatem, inquit, silentii caligine Patres obvelarunt, velint bestialem et alienam ab honesta consuetudine. Nobis autem ad animum accidit, hoc est, videtur et placet judicio nostro, magis hanc castigandam, quam ipsam scortationem. Et nuptiarum pluralitas est, non cum multis promiscue rem habere, sed eundem plures uxores ducere, licet non una et eadem vice. Nam nuptiae non tantum sunt concubitus cum muliere, sicut vulgus hominum loqui solet, sed conjunctio maris et feminæ et omnis vitæ consortium, divini et humani juris communicatio, quemadmodum leges tradunt. Non enim ex conjunctione duntaxat agnoscantur, verum etiam ex illorum affectione, 65 qui contrixerunt. Dicit autem nuptiarum pluralitatem a Patribus silentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoscit; at eorum pluralitas tum legibus, tum canonibus est prohibita. Omnis enim contractus matrimonialis, qui tertiam nuptiarum fines transit, nuptiarum pluralitas haud dubio dicitur. Eamdem scortatione pejorem non abs re pronuntiavit. Nam qui scortatur in se solum facinus hoc admittit, dum sponsa sua seinet in voraginem intemperantia præcipitat; qui vero quartas aut quintas contrixerit nuptias, et sacros canones, qui eas prohibent, proculat, et germanos suos liberos afficit injuria, dum præcer eos etiam suprinos procreat. Propterea post ipsius facinoris omissionem, et veram confessionem, vult etiam gravius ipso puniri, quam qui scortati fuerint. His enim septennium, illis annos octo constituit; si accurate mentem in ea, quæ vir sanctus statuit, delixeris. Nam si duorum duntaxat locorum poniuentia mentione facta, quatuor in eis annos præterire debere definiuit: omnino in duobus etiam aliis, quos compendii causa yeluti ante sacramentorum perceptionem.

Lex.

Legis autem hæc verba sunt: Universis manifestum esto, quod si quis aius fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiae non sunt, non modo futurum, ut esse nuptiae pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati pro legitimis ducantur; adeoque penitentiæ scortati

A συγγνώμης ἀξιοῦται, δι' ἔφεσιν παιδοποίας· τὸν τρίτον γάμον αἰρούμενος, καὶ τῷ συνήθει ἐπιτιμίᾳ θεραπευθῆσται, ἐπὶ τρισὶ χρόνοις τῆς κοινωνίας εἰργόμενος.

Περὶ πολυγαμίας.

Οὐ τῆς ἐν Νεοκαστερέᾳ συνδου τρίτος κανὼν, Περὶ τῶν πλειστοῖς, φησι, γάμοις περιπεσόνται, ὡς καὶ τῆς τριγαμίας προελθεν περαιτέρω, διὰ τοῦτον οὐδὲν ὁρισμένος χρόνος σαφής· εἰ καὶ ἀτεχνῶν ἀσαφῆς, μή τινος; τῶν πτλαιοτέρων δηλώσαντος. Ήδὲ πίστεις καὶ ἡ ἀναστροφὴ τῶν μετανοούντων συγέμνενειν εἰδε τὸν χρόνον, φησι.

Οὐ δὲ τὰ πάντα σοφδες Βασιλειος, ἐν τῷ π' επινόντι, Τὴν πολυγαμίαν εἰ Πατέρες, φησι, τῷ τῆς ἀφασίας συνεκάλυψαν σκότει, οὐα κτηνώδη, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀπεικουλαν διάγωγῆς. Ήδιν δὲ περιστεται, ήτοι δοκει καὶ χρίνεται, πλέον ἢ τὴν πορνείαν ταύτην κολάζεσθαι· πολυγαμία δέ ἐστιν οὐ τὸ πολλαὶ ἀδιαφόρως μήγυνοθει, ἀλλὰ τὸ πολλὰς ἄγαγέσθαι τὸν αὐτὸν, εἰ καὶ μή ἀθρόον. Γάμος γάρ οὐ τὸ γυναικὲ συμφαρηγήνας μόνον ἐστιν κατὰ χυδαιοτέρων διάλεκτον, ἀλλ' ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάρτεια, καὶ συγχλήρωσις τοῦ βίου παντὸς θελου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία, ὡς εἰ νόμοι διαγορεύουσιν. Οὐ γάρ ἀπὸ μόνης τῆς συναρτείας γινώσκεται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διαβέσεως τῶν συναλλαγῶντων. Ἀποστειαπῆσθαις δέ φασι τοὺς Πατράδιν, διτι ἡ μὲν τριγαμία τῷ νόμῳ ἐπιγινώσκεται, ἡ δὲ πολυγαμία καὶ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανδίνιν ἀπειργεται. Πᾶν γάρ συνάλλαγμα, τοὺς δρους ὑπερβαντὸν τῆς τριγαμίας, πολυγαμία ταφῶς δινομάζεται· καὶ τῆς πορνείας δὲ εἰρήκε χειρόν, καὶ μάλα εἰκότως. Οὐ μὲν γάρ ποργεύων, εἰς διατὸν μόνον τὴν διδικταν προστησιν, ἐκοντὶ τῷ βαράθρῳ τῆς ἀκολασίας ἐκτυντὸν ἐπιβρίπτων. Οὐ δέ δὴ εἰ γάμον δῆθεν διατῷ συναλλάξεις, κατορχεῖται μὲν τῶν καλυπτων τούτον θελων κανόνων, ἀδικεῖ δὲ τοὺς γυνησίους αὐτοῦ παιδας, παραστέρων τούτοις καὶ νόθιοις. Αἰδὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς παρανομίας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν γυνησίαν ἐξομολόγησιν, καὶ πλέον τῶν πορνεύσαντων εὐθύνεσθαι ἀξιοῦ· τοὺς μὲν γάρ εἰς ἐπιταξίαν, τοὺς δὲ καὶ εἰς δικτὸν παρατεῖταις χρόνους, εἰ ἀκριβῶς τὸν νοῦν ἵπτοσθαις τοὺς τοῦ ἀγίου θεοτιμίασιν. Εἴ γάρ τῶν δύο τέπων τῆς μετανοίας μόνον μηδοθεῖς, τάσσαρας ἐν αὐτοῖς διελθεῖν δύριστος χρόνος, ήπου καὶ ἐν τοῖς δυσιν ἐτέροις, οὐδὲ παρήκε διὰ συντομίαν ὡς δήλοις, ἐτέρους δὲ τέσσαρας διαγέγενην, πρὸ τῆς τῶν ἀγιασμάτων μεθέξεως.

manifestos omisit, alii quatuor anni erunt exigendi ante sacramentorum perceptionem.

Νόμιος.

Οὐ δέ νόμος φησίν· Ἐστω οὖν τοῦτο πᾶσι κατάδηλον, ὡς εἰ τις τολμήσεις προς τέταρτον γάμον, τὸν οὐ γάμον, ἐθείν, οὐδὲν ἀντί οὐδενὸς δ τοιούτος νομιζόμενος γάμος; Ιογισθῆσται, ἀλλ' οὐδὲ οὐδὲν τεχθέντες παῖδες γνήσιοι λογισθῆσονται, καὶ ταῖς ποιναῖς; δι τῶν μεμολυσμένων τῇ πορνείᾳ ὑποβλη-

θησανται οι τοιούτοι, ἀπ' ἄλληλων πρότερον διαρρεψανταί τοιούτοις.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ τῆς εἰς δεύτερον τάμων ἀλλεῖτον
βουλομένης γυναικός, ἐν ἀποδημίᾳ η στρατεία
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀφεισθέντος.

'Ο λα' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, 'Η ἀναχωρήσαντος, φησι, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφανοῦς θνοῖς, μὴ ἀναμείνασσα τὴν ἐπάνοδον. μῆτ' αὖ πρὸς τῶν ἀκριβῶν τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνωκέτω μαθοῦσσα, εἰ ἀληθῶς ἔτενήκει, καὶ γαμουμένη ἔτέρῳ, τῷ τῆς μοιχείας ἐνέχεται κρίματι.

'Ο δὲ λα'. Καὶ αἱ τῶν ἐπὶ μερικὸν ἀποδημούντων στρατιώτων σύνενοι τῷ αὐτῷ, φησι, τῆς μοιχείας ἀγκήματι περιπίπτουσιν· ἔχουσι δὲ τινὰ συγγνώμην τῷ ἐν χρόνῳ θυνάτου ἀσι τοὺς στρατιώτας ὑποτεύσθαι, εἴτε περὶ πολέμους, καὶ κινδύνους, καὶ σφαγῆς ἀνυπερφομένους.

Τοῖς δυοῖς τούτοις τοῦ Βασιλείου κανόνει καὶ ἡ ἑκτη σύνοδος ἀρεσθεῖσα, ἐννεηκοστὸν τρίτον κανόνα δευτῆς ἀποιήσατο, αὐτοῖς τοῖς αὐτοῦ ῥήμασι χρησάμενη, καὶ προστιθεσιν, ὡς 'Ἐπανήκων δ στρατιώτης ἐκ τῆς χρονίας ἀποδημίας, εἰ βουληθεῖται, λύγεται τὴν ἴδιαν γυναῖκα· συγγνώμη, δὲ καὶ ταῦτη καὶ τῷ νομίμως συναρθέντι δίδοται ἀνδρὶ. Οὐ γάρ ἐπιτιμούται, διὰ τὴν ἀγνοίαν· ἡ δὲ τοῦ μῆνος στρατιώτου ἀσύγγιωστος, μὴ ἀναμείνασσα τὴν ἐπάνοδον. Εἰ δὲ οὐχ αἰρεῖται ἡ γυνὴ τὴν μετὰ τοῦ ἀπανελθόντος στρατιώτου συμβίωσιν, οὐδὲ μετὰ τοῦ δευτέρου ἀνδρὸς καὶ βουλομένη συνοικεῖται ταῦταις. Εἰ γάρ βουληθεῖται δῶς μετὰ τὴν ἑκάτην ἐπάνοδον, εἰ καὶ μὴ προστεταῖ ταῦτη, ξει συνοικεῖν τῷ δευτέρῳ, ὡς μοιχαλίς τιμωρήθεται, καὶ ὁ γάμος αὐτίκα διασπασθεῖται· ἑκάτην γάρ συγγνώμης ἀξιῶσθαι φασιν εἰ Πατέρες, τὰς ἀτομίκως ἀφισταμένας τοῦ δευτέρου συνοικεσίου, καὶ τῷ ἐξ ἀγνοίας μὴ συντιθεμένας ἀμαρτήματι, οὐ μὴν τέσσερας ἀνθισταμένας, καὶ τὴν μοιχείαν προαιρουμένας.

Nόμοι.

'Ἐὰν στρατιώτης ἐν ἑκατοῖτα διάγῃ, ἔγουν ἐν δημωφρεῖται κατασκευάσματι, ὅσουσδηποτε ἐνιαυτούς, παριμενέτω τοῦτον ἡ αὐτοῦ γαμετὴ, καὶ εἰ μὴ τράματα ἐδέσσατο παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ τελευτήσαντα πιθίοιτο, μηδὲ οὕτως εὐθέως γαμείσθω, ἀν μὴ πρότερον τοὺς χαρτουλαρίους, ἀρταῖς, εἰ τῇ ἀληθείᾳ ἐτέκευτησε, κάκαῖνοι, τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων προκειμένων, ὄρκῳ πιστώσωνται τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω μενέτω αὐθίς ἐνιαυτὸν, καὶ τότε νομίμως γεμείσθω. Εἰ δὲ παρὰ τὸν προσδιορισμὸν γαμηθεῖται τοῦτον, καὶ αὐτή, καὶ ὁ λαβὼν αὐτήν, ὡς μοιχαλίς τιμωροῦνται· εἰ δὲ καὶ εἰ καταθέμενοι ἀποδειχθεῖσεν φευσάμενοι, ἀποστρατεύονται· καὶ ἔχει ἀδειαν ὁ ἀπανελθὼν στρατιώτης τὴν ἴδιαν λαβεῖν, εἰ βουλούσθω, γαμετὴν.

Περὶ δὲ αἰχμαλώτων ἡ νεαρὴ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ μῆι λύσθαι διορίζεται προφάσει τῆς αἰχμαλώτισσας τάμων, μηδὲ τῷ ἀλευθέρῳ συντηρηθέντι μέρει ἑκατὸν πρὸς ἑτέρου ἀπιδίλην σωματεύσιον. Εἰ δὲ καὶ συναρθεῖται ἑτέρῳ, ἀδειαν ἔχειν τὸ ὑποστρέψαν μέρος;

Περὶ ΚΟΛ. ΓΕ. ΕΣΔΙΒ.

A tatione tales subjicientur, ubi primum a se invicem dirempti fuerint.

CAP. V. De muliere secundas ad nuptias transire volente, cuius maritus in peregrinatione vel expeditione interierit.

Canon 31, Basili magni, Muller, sit, quae marito peregre profecto, nec adhuc comparente, redditum ejus hon exspectaverit, nec ab iis, qui ejus negotia norunt accurate, verene mortuus sit, intellexerit, atque ita nupserit alteri, adulterii iudicio tenetur.

Item can. 36, Uxores militum procul aliquo profligiscentium, in idem adulterii criminem incidunt: sed veniam tamen aliquam propterca merentur, quod semper existimantur morti objecti milites, velut qui in præliis, et periculis, et cædibus versentur.

Duobus hisce Basili canonibus assentiens etiam sexta synodus 93 canonem suum fecit, ipsis ejus verbis usa, et deinde adjiciens: Miles qui ex diurna profectione revertitur, si voluerit, uxorem suam recipiet. Venia vero tam ipsi mulieri, quam viro legitime cum ea copulato datur. Non enim puniuntur, propter ignorantiam. Ejus autem uxori, qui non est miles, si redditum non exspectaverit, veniam non impetrat. Quod si mulier reversi militis contubernium repudiet, nec alteri marito, licet id expelat, cohabitare permitetur. Nam si voluerit omniō post redditum militis, licet eam non admittat, adhuc tamen cohabitare secundo marito, tanquam adultera puniatur, et matrimonium statim dirimetur. Nam illas impetrare veniam tradunt Patres, quæ prompte a secundo matrimonio discedunt, et peccatum ex ignorantia prosecutum non approbat: non quæ repugnant, et adulterii proposito inhærent.

Leges.

86 Si miles in expeditione degat, hoc est, in utili publice apparatu, quotcunque landeni anni fuerint, uxor ejus hominem exspectet, tametsi nullas ab eo litteras acceperit. Quod si ei etiam defunctum audiat, ne haec quidem statim nubat, nisi prius tabellarios rogaverit an revera mortuus sit, ipsisque propositis sacrosanctis Evangelij, juramento mortem ejus confirmant: quin et sic uno amplius anno exspectet, et tum legitime nubat. Si præter statutum hoc nupserit, tam ipsa, quam qui eam duxit, tanquam adulteri puniuntur. Quod si probatum fuerit, eos qui de morte deposituerint, mentitos, exaucientur; et qui reversus est miles licentiam habet uxorem, si velit, quam recipiendi.

De captiis autem Novella Leonis, cognomino Sapientis, sauciū matrimonium ex causa captivitatis non solvi: nec ei parti, quæ libera manserit, licere, ut alterum ad matrimonium respiciat. Quod si etiam alli se conjunxit, licentiam habere partem

cam, quæ reversa sit ex captivitate, membrum suum revocandi, et secundum matrimonium ditti-mendi.

CAP. VI. Quod presbyter qui nuptiis benedicit alterum contrahentis matrimonium, cum eo con-vivari non debeat.

Canon concilii Neocesar, septimus non putat debere presbyterum nuptiali secundum contra-heptis matrimonium convivio interesse. Quem enim objurgatur est, et ad anni spatium sacra exclusurus perceptione, cum eo quinam fieri posset, ejusdem ut tunc mensæ sit censors, et opinionem de se præbeat, quasi particeps sit ejus quod agitur? Post nuptias tamen vesci cum eo non prohibebitur.

CAP. VII. Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent ludicris intenti esse.

Canon Laodicense synodi 53 præcipit, ut Christiani, qui eunt ad nuptias, gravitatem sibi convenientem servent, et saltanibus aut ludicras res agerentibus animum non advertant. Quod præceptum canonis hujus modo neglectum jacet. Queras in I cap. lit. Θ. can. hujus syn. 54; et syn. 6 can. 24.

CAP. VIII. De virginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.

Canon Basili magni 38 puellas filias familiiarum, quæ præter voluntatem patrum suorum amasias semet in matrimonii consoritum tradiderint, tanquam meretrices punit. Si tamen, inquit, reconciliati cum eis parentes fuerint, et filiarum cum amasio et stupratore suo commercium probaverint, quod ab initio contra leges fiebat, deinceps parentum consensu corrigi et sanari videtur. Nibilominus etiam hoc modo propter admissum prius facinus, saltem post triennium, precibus intervenientibus, communionem impetrabunt. Enimvero tunc temporis nuptiae solo consensu constabant. Ac nostro tempore non contrahuntur absque sacris pre-cibis.

67 Præterea canon 40, et 42 ancillam, quæ extra dominii sui voluntatem nubit, nihil habere statuant, quod in meretricem non quadret. Nam illorum pacta, qui sunt in aliorum potestate, nihil ratum habent. Quo sit, ut neptis, quæ extra dominorum voluntatem contrahuntur, pro scortationibus habeantur. Quod si qua fuerit ausa tales contrahere nuptias, cuius dominus postea vel ipsas duntaxat nuptias approbet, vel etiam libertatem largiatur; ipsæ quidem nuptia culpa carent, at prius tamen peccatum, puta scortatio, merito punietur. Quæ vero ancilla per matrimonium cuicunque copulata fuerit ingenuo, domino sciente, nec contradicente, non pro meretrice habebitur. Quippe silentium ejus tum libertatem necessario tribuit, tum eam a peccato liberauit.

Lex.

Filiafamilias, vel filiusfamilias, legitime nuptias

A ἐκ τῆς αἰχμαλώσιας, τὸ οἰκεῖον ἀνακαλεῖσθαι μέλει, καὶ τὸ δέπτερον γάμου διαστέψῃ.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Οὐτε τῷ διγαμεύτῃ οὐδὲ συγχωτίσθαι τὸν ιερολόγησατα προσβάτερον.

'Ο. Ζ'. τῆς ἐν Νικαπόλεσσοι, συνόδου κανὼν προσβάτερον ἐν τῷ γάμῳ τοῦ δευτερογαμούντος ἔτεις σθενούσις οὔτε οἰεσται δεῖν. 'Ον γάρ ἐπιτιμῶν μέλει καὶ ἡ πάντας τὴς θελας εργανων μεταλήψιας, πῶς οἴνεται κοινωνεῖν τούτῳ τραπέζης τηνικαύτα, καὶ κατὰ τούτο δοκεῖν τῷ γινομένῳ συμπράττειν; Μόντι μέτοντὸν γάμον εἰτέφη συγεσθεῖν οὐ καλυθήσεται.

B ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Οὐτε τοὺς εἰς τάμορ ἀπιόντας Χριστιανοὺς οὐδὲ καιρούσις προσέχειν.

'Ο νῦν κανὼν τῆς ἐν Δαοδίκειᾳ συνόδου κελεύει τοὺς εἰς γάμον ἀπόντας Χριστιανοὺς τῆς προσκαύσης αὐτοῖς ἀντιποιεῖσθαι σεμνότητος, καὶ μὴ τοῖς ὄρχουμενοις; Η παίζουσι προσέχειν τὸν νῦν θημέλιατον δὲ ταῦν τὰ τοῦ κανόνος τούτου. Ζήσει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Θ στοιχείου κανόνα ταύτης νῦν, καὶ τῆς ζ' συνόδου καθιερώσει.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ τῶν γαμουρέων παρότινων καρδιῶν γνώμην τῶν οἰκετῶν τοτέ.

C 'Ο λῃ' τοῦ μεγάλου Βασιλίου κανὼν τὰς ὑπεξούσιας κόρας, αἱ παρὰ γνώμην τῶν Ιδίων πατέρων τοῖς ἔρασταις εἰς γάμου κανονίουν ἐκδεδώκαστι ταῦταις, ὡς πάρνας καταδικάζει: Εἰ μέντοι, φησι, διαλλαγέντες αὐταῖς οἱ γονεῖς, καὶ τὴν μετὰ τοῦ ἔραστον καὶ φθορῶντος αὐτῶν συνοικησιν καταδίκαιανται, τὸ οὗ ἀρχῆς παράνορον τῇ τῶν γονέων διστέρον. συναντία δοκεῖ θεραπεύεσθαι· πλὴν καὶ οὕτω γε διὰ τὴν προσέρχαν παρανομίαν, μετά τρία ἑτη· τῆς κοινωνίας αἱ τοιωταῖς· ἀξιωθήσονται. 'Αλλὰ τότε μὲν συναντία μόνη δ γάμος ιστατο· ἀφ' ήμων δὲ οὔτε διν συστείη χωρὶς ιερολογίας.

'Αλλὰ καὶ δ μ' εῖτι δε καὶ δ μ' τὴν δινε γνώμητον οἰκείου διστέρου γαμουρέων δούλην οὐδὲν διμειον πόρηνς έχειν φησίσονται· αἱ γάρ συνθήκαι τῶν ὑπεξούσιων οὐδὲν έχουσι βέβαιον. Ταῦτη ταῦται οἱ παρὰ γνώμην τῶν κρατούντων γάμοι πορεύειν λογίζονται· εἰ δε γε μετέπειτα τὰ τοῦ τοιωτοῦ παρουσιασθεῖν γάμου, τοῦ κυρίου αὐτῆς· ή τῷ γάμῳ μόνον συγχαταγένεστος, ή καὶ τὴν ἀλευθερίαν γερισαμένου, δ γάμος μὲν έσται ἀνεύθυνος; ή δὲ προτέρᾳ ἀμαρτίᾳ, οἷα πορνεία, δικαίως ἐπιτιμηθήσεται. Δούλη δὲ γαμικῶς ὀτικήστετο συναγεθεῖσα ἀλευθέρη, τοῦ διστέρου εἰδότος καὶ μὴ ἀντιλέγοντος, ρόχ. ὡς πόρην λογισθήσεται. 'Η γάρ ἐκείνου σιγῇ τὴν ἀλευθερίαν ἔξ ανάγκης καὶ τὸ ἀναμάρτητον ταῦτη χαρίζεται.

Νόμος.

'Η ὑπεξουσία, η δ ὑπεξούσιος, οὐ δύνανται νερ-

μας γαμεῖν, μὴ συναινοῦντος καὶ τοῦ ξροντος αὐτοῦ ὑπεξήσους; εἰ μὴ που δὲ πατήρ γεγόνυται αδεῖ τὴν θύγατρέα χρόνον καὶ ἀνδρὶ συζεύξῃ ὑπερέθετο· τότε γάρ ἐλευθέρως συζευχθῆναι μόνη φύση κεχώλυται. Ζήτει καὶ τὸ λ' καφ. τοῦ παρόντος στοιχεῖον.

ΚΕΦΑΛ. Θ. Περὶ γάμων παραχρόμων καὶ ἀθεμίτων συγγενικῶν.

Τὸν μὴ ζννδμως γινομένων γάμων οἱ μὲν ἀέγονται ἀδέμιτοι, ὡς οἱ μετὰ συγγενῶν, ή αἰρετικῶν· οἱ δὲ, παράνομοι, ὡς οἱ μετὰ ἐπιτραπευομένης· οἱ δὲ, κατάκριτοι, ὡς οἱ μετὰ τῆς ἀνατεθειμένης τῷ Θεῷ· οὗδὲ οἱ μὲν θεοὶ κανόνες διασπάσθαι μονον θεοπίζουσιν, οἱ δὲ νόμοι, καὶ δημευεσθαι τοὺς συναλλάξαντας; καὶ έκριζεσθαι· εὐταλεῖ; δὲ δυτας καὶ μαστίζεσθαι. Λατινίκος δὲ δὲ μὲν παράνομος γάμος λέγεται νεφρότος; δὲ κατάκριτος, δαμνάτος, ἔγκεστος δὲ, δὲ δέσμιτος.

Περὶ αἱηρικῶν ἀθεμίτογάμούντων.

Οἱ τοινοὶ ιθ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανῶν, 'Ο δύο, φησίν, ἀδέλφας ἀγδμενος, ή ἀδελφίδην, ἀληρικδ; εἰς ναὶ οὐ δύναται. Πλέον γάρ ἀδέμιτος γάμος, ετεῖ εἰς αὐτοῦ, ετεῖ τῇ ἀγγιστείᾳ, διασπάται, καὶ ὁ τοῦ τῶν ἀλούν, οὐχ δικαὶος τοῦ κλήρου θεωθείται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμίαις ὑποβάλλεται.

Οἱ γάρ καὶ τοῦ μεγάλου Βαπτιστοῦ λεπταὶ τὸν ἀθεμίτογάμοντα ἀγνοικα περιπαρέντα, τὴν καθ' αἰμα τυχόν πρόστηκουσαν εἰσοικησάμενον, ή μονάστραν τὸ λεπρὸν ἀρνησαμένην σχῆμα, ή τὴν τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐπιτραπευθεῖσαν, τούτον τῆς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καθέδρας μένης μετέχειν ἀξιοῦ, τὸν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν τῆς λεπρασύνης ἀπέχεσθαι, μετανοῦντα διὰ παντὸς Θεῷ καὶ ἀνθρώπους μετὰ δακρύων, τῷ μὲν, ὡς μόνῳ δυναμένῳ τῷ; ἀμαρτίας ἀφίενται, τοῖς δὲ, ηνα τὴν αἰγάλεωράσιν αὐτῷ πατέρι Κύριον αἰτήσωνται. Εἴδογεντο δὲ τὸν τὰ οἰκεῖα θεραπεύειν δρεποντα τράχυματα, ιψεῖ ίδιᾳ, οὗτε δημοσίᾳ προστήξει, φησίν· ή γάρ εὐλογία χάριτος πνευματικῆς καὶ ἀγιστοῦ μεταδίδωσιν· φὸ δὲ τούτων οὐ μέτεστο διὰ τὸ ἀνδρόπου, εἰ καὶ κατὰ ἀγνοιαν γέγονε, πῶς οὐτοὶ ἐτέρῳ δυνηθεῖ μεταδοῦνται; Εἰ δὲ τούτο, σοχοῦ γ' δὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου διανεμεῖ· ἀποχρώσει γάρ αὐτῷ συγγράμμη διὰ τὴν ἀγνοιαν, τὸ μὴ ἐπιτιμηθῆναι, ἀλλὰ καὶ τῆς καθέδρας εἰσέτι μετέχειν. Εἰ γάρ μὴ διαπασθεῖ τὸ ἀθεμίτον συνοικεῖσιν, οὗτοι τὴν καθέδραν έχει, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας έκωσθεσται μετὰ τῆς παρανήσως, αὐτῷ μιγνύμενης; καὶ διὰ τῆς τῶν ἀργόντων έκουσις ὁ γάμος διαλυθεῖσαι. Οἱ γάρ μετὰ τὴν ἐπιγνωστι-

A contrahere non possunt, eo non consentiente, cuius in potestate sunt: nisi pater filiam suam quae 25 annos impleverit, viro copulare distulerit. Tunc enim ut ingenuo duntaxat copuletur, non est prohibitum. Quæras etiam cap. 30 præsentis lit.

CAP. IX. De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.

Nuptiæ, quæ legitime non contrahuntur, partim dicuntur illicitæ, quales sunt, quæ cum cognatis intercedunt, aut cum hereticis; partim nefariæ, veluti tutoris cum ea, cuius tutelam gerit: partim damnatae, ut quæ contrahuntur cum muliere Deo consecrata: quas sacri canones duntaxat dirimendas statuunt, quum leges velint eorum bona B qui eas contrixerint, publicari, atque ipsos relegari; quod si personæ sint humiles, etiam flagellis cœdi. Hæ nuptiæ lingua Latina dicuntur nefariæ, damnatae, incestæ.

De clericis incestas contrahentibus nuptias.

Igitur canon sanctorum apost. 19, Qui duas, inquit, sorores ducit, aut eam, quæ uxori sive sororis est filia, clericus esse nequit. Nam omnes incestæ nuptiæ, sive per consanguinitatem, sive per affinitatem, dirimuntur: et qui eis se polluit, non clero duntaxat expelliuntur, sed penitentia etiam subjicitur.

Quippe 27 Basiliī Magni canon sacerdotem, qui per ignorantiam in nuptias incestas inciderit, uti quid forte sanguine sibi conjunctam in domum deduxerit; vel solitariam, quæ habitum sacrum repudiariat; vel eam, cuius tutelam pater ipsius gesserit, hunc ergo solius inter sacerdotes sessionis participem esse vult, et a reliquis sacerdotiis munieribus abstinere; perpetuo penitentiam Deo et hominibus cum lacrymis agente; Deo quidem, nūi qui peccata solus remittere possit, hominibus autem, ut ipsi condonationem et veniam a Domino petant. Verum ut benedictionem impertiatur is, qui propria sanare vulnera debet, neque privatim, neque publice convenire dicit. Benedictio enim gratiam spiritalem et sanctitatem largitur; at qui propter admissum facinus horum particeps esse nequit, licet per ignorantiam factum sit, quoniam modo communicare cum alio possit? Quod sane si verum est, multo minus corpus Domini distribuiet. Satis quod nou punitus sit, imo etiam cathedras sit adhuc particeps.

Tὸν δὲ κανόνα τούτον ἐν καλοῦ μοτρῷ τῇ πρώτῃ λεχθῆναι νομίσαντες οἱ τῆς Συνόδου θεοὶ: Πατέρες, καὶ κανόνα ἑαυτοῖς πεποιηκάσιν, αὐταῖς ταῖς αὐτοῦ χρητάμενοι λέξεις· προσθέντες μόνον, ὃς δὲ τοιοῦτος ἀθεμίτος γάμος προσδηλώς διαλυθήσεται, καὶ οὐδεμῶς διὰ τούτου έξει πρὸς τὴν δὲ τῆς λεπρᾶς ἐνεργειας διατέρηται. Εἰ γάρ μὴ διαπασθεῖ τὸ ἀθεμίτον συνοικεῖσιν, οὗτοι τὴν καθέδραν έχει, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας έκωσθεσται μετὰ τῆς παρανήσως, αὐτῷ μιγνύμενης; καὶ διὰ τῆς τῶν ἀργόντων έκουσις ὁ γάμος διαλυθεῖσαι. Οἱ γάρ μετὰ τὴν ἐπιγνωστι-

dubia tanquam proprio sanguini de misericordie punio. Α επιμένων τῇ ἀμερτίᾳ, δὲ εἰμομίκητη; ἀτεχνῶς τιμηθήσεται.

De laicis incestas contrahentibus nuptias.

Epistola Basiliī Magni ad Diodorum Tarsensem episcopum omni sapientia plena est, et vi orationis facultatis ornata. Tractat autem ea, quae per Dei gratiam hodierno die nulli homini Christiano in mentem venient. Quippe Diodorus a quopiam interrogatus, possetne defuncta uxore sua, sororem ejus in matrimonium accipere, per litteras responderat, id minime prohiberi. Cum autem magnus ille Pater Basilius ejusmodi nuptias retaret, oblata est ei scripta huc Diodori sententia. Quam cum se graviter molesteque ferre vir sanctus ostendisset, epistolam hanc magna referunt utilitate compositu; qua non has tantum, sed etiam omnes illiritas nuptias everit. Quippe generali appellatione impuritatis usus, omnes hujusmodi nuptias breviter est complexus.

Cæterum in canonе 23. De iis, si, qui duas sorores ducunt, quale sit nostrum iudicium, ex epistola per brevi a nobis dicata, cuius exemplar reverentiae tue misimus, recte intelliges, quibus in verbis hanc ad Diodorum epistolam s.: nūscit, quam ipsam quoque ad sanctum Amphiliocium misit. Ei vero, inquit, si qui fratris uxorem duxerit, non prius paenitentiam locus dabitur, quam ab ea diverterit.

Hujus epistolæ quinquagesimus etiam quartus syn. sextus canon meminit, cum ait: Tametsi paucas ex prohibitis nuptiis vir sanctus ennumeraverit, et silentio complures eorum præterierit, ne suam orationem prolanis vocabulis sordidaret, per generalē duntaxat impuritatis appellationem nefariis omnibus nuptiis indicatis: nos tamen definitius eum, qui cum consobrina sua nuptias contrahit, vel patrem et filium cum matre ac filia, vel patrem et filium cum duabus sororibus, vel duos fratres cum duabus sororibus, sub canonem septuagini cadere; sic tamen, ut a nefario conjugio prius discedant.

Canon autem 67 Basiliī Magni hominem, qui cum sorore sua rem habuerit, in annos viginti, sicut et homicidam, a communione rejicit.

Item 68 canon, Si deprehensum fuerit, inquit, matrimonium contrahi ex cognatione prohibita, poenæ adulterorum irrogabuntur. Quæ quidem sunt, a communione ad quindecim annos exclusio, matrimonio præclusa dirempta.

Canon vero 75 ait: Qui cum sorore sua, eodem nata patre vel matre, sese polluit, etiam extra preceptionis ædem expellatur, inquit, donec ab incesto et nefario concubitu discresserit. Cum autem absungerit, et recte paenitentiam egerit, duodecim annis exactis, communionem sacram impetrat.

Canon 76, Eadem, inquit, ratio sit etiam in iis qui nuras suas ducunt uxores.

Canon 78: Qui duas sorores in matrimonium

Περὶ λαϊκῶν ἀδεμπογμούστερων.
‘Η δὲ πρὸς Διδώρων, τὸν ἐπίσκοπον Ταρσοῦ, τὸν μεγάλου Βασιλείου ἐπιστόλην, πάσης μὲν εὐφρίας πελήρωται, καὶ ἡγετορικῆ περιγνωσται πιθανότερον· ἀνασκευάζεται δὲ διτεῖς οὐδὲ εἰς διάνοιαν ἀνθρώπῳ· Χριστιανῷ τῇ τοῦ Θεοῦ χάρτῃ τὴν τήμερον ἐρχεται. Ἐρωτήθεις γάρ πρός τινος ὁ Διδώρως, εἰ δύνατο τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θανούσης τὴν ἔκεινης ἀδελφῆς ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον, ἀπεκρίνατο Ἱγγάρας τοῦτο μὴ καλύεσθαι. Τῷ δὲ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλεὺι τὸν τοιούτον ἀπαγορεύοντι γάμον, ἡ τοῦ Διδώρου Ἑγγραφος ἀπόφασις ἐμφανίζεται· ὑπὲρ δὲ καὶ διπλαθήσας ὁ ἄγιος, τὴν πολλῆς ὀψευσίας γέμουσαν συνέταξε ταῦτην ἐπιστόλην, μὴ μόνον τὴν τοιούτον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἀθεσμὸν ἀνατρέπουσαν γάμον. Τῷ γάρ γενικῷ χρησάμενος τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι, τούτους διπλαντας συμπεριείληφεν ἐν βροχῇ.

Ἐν δὲ τῷ καὶ κανόνι, Περὶ τῶν δύο, φησιν, ἀδελφᾶς γαμούντων, δπος ίχομεν κρίσεως, ἀπὸ τοῦ ἐπιπεριημένου ἡμέν τοιςτοις, οὐ τὸν ἀντιγραφον ἀπεστόλακαμέν σου τῇ εὐθεσει, εἴ μελα εἰπεῖ ταῦτην δὴ λέγων τὴν πρὸς Διδώρων ἐπιστόλην, ἣν καὶ πρὸς τὸν ἄγιον πέπομφεν Ἀμφιλόχιον· τῷ δὲ λαβόντι, φησι, τοῦ ίδιου ἀδελφοῦ τὴν γυναικές, εἰ πρότερον τόπος μετανοίας διδήσεται, πρὶν δὲ ταῦτα ἀποστῇ.

Ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ δὴ τῆς ἑκτῆς συνδούον κανόνι μέμνηται, καὶ φησιν· Εἰ καὶ δίλγος τῶν ἀπειρημένων γάμων δὲ διγος ἡ τριθμήσατο, σπατῇ δὲ τοὺς πλείους τούτων παρέθραμεν, ἵνα μὴ τὸν λόγον καταρρυπάνῃ τοὺς βεβήλους; διόδιστι, τῇ τῇς ἀκαθαρσίας μόνον γενικῇ προσηγερίᾳ τοὺς παρανόμους σύμπαντας ὑποδείξῃς γάμους, ἀλλ' ἡμεῖς ορίζομεν, τὸν τῇ οἰκείᾳ ἔξαδελφῃ ταμικῶς συναπτήμενον, ἡ πατέρα καὶ οὐδὲν, μητέρα καὶ θυγατρί, ἡ δύο ἀδελφαῖς, πατέρα καὶ οὐδὲν, ἡ ἀδελφοῦ; Ἰδε, διστίν ἀδελφαῖς, ὑπὸ τὸν τῆς ἐπιπετασίας πίπτειν κανόνα, ἀφισταμένους πρότερον τοῦ παρανόμου συναπτεῖσθι.

Ο δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου αὖθις ἔξι τῇ ἀδεμφορικαν εἰς εἶκοσι χρόνους, ὡς καὶ τὸν πρόνο, τῇς Κοινωνίας ἐκβάλλει.

Ο δὲ ἔγινε, Ἡ τῆς ἀπειρημένης, φησι, συγγενεῖς πρὸς γάμους σύστασις, εἰ φωροθεῖται, τὰ τῶν ποιητῶν ἐπιτίμια δέσσεται· ἀπέρ εἰσιν ἡ εἰς τέ τοῦ χρόνους τῇς Κοινωνίας στέρησις, πρότερον τοῦ γάμου διεσκυμένους.

Ο δὲ οὐτε, ‘Ο ἀδελφῇ ίδιᾳ, ἐκ πατρὸς, ἡ μητέρει, συμμετανθήσεις, καὶ τοῦ οίκου τῆς προσευχῆς ἔξωσις, φησιν, ἡσίας δὲ προστῆτη τῆς ἀθεσμοῦ καὶ παρανόμου μίξεως. Ἀποσχόμενος δὲ καὶ ἡσίας μετανοήσεις, μετὰ δώδεκα ἑτη τῆς θείας ἀξιώσθω κοινωνία.

Ο δὲ οὐτε, ‘Ο αὐτὸς ἐστω, φησι, τύπος καὶ πατὴ τῶν ταῦς νύμφας αὐτῶν λαμβανόντων

‘Ο δὲ οὐτε, Ο δύο ἀδελφάς εἰς συνοικεῖσιν λαμβά-

νοῦτες, εἰ καὶ κατὰ διφόρους χρόνους, μετὰ τὸ διατεσθῆναι τὸν ἀθέμιτον γάμον, τῷ τῆς ποικιλίας ὑπόκεινται χρήματι.

Οὐ δὲ οὐδεὶς Καὶ οἱ ταῖς μητρυιαῖς αὐτῶν ἐπιμανθεῖνοι τῷ χανόνι ὑπόκεινται, φασὶ οἱ ταῖς θαυτῶν ἀδελφοῖς; συμματινόμενοι;

Οὐ δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου βῆ τὴν δυσὶν ἀδελφοῖς γημαρένην ἐξουσίαθεται τῆς ἐκκλησίας ἡώς Σύνατου κελεύει, μὴ παιδομένην λύσαι δηλαδὴ τὸν γάμον· νόσῳ οὐ περιτεσθῶσαν τὸν θάνατον ἀπειλούσῃ, εἰ ἐπαγγέλλεται. Ὅτι δέ τοι παιδομένην λύσει τὸν γάμον, προσδέχεσθαι εἰς μαστοναν. Εἰ δὲ καὶ τὴν γυναικα τελευτῆςα συμβαῖη, ή καὶ τὸν ἄνδρα, έτι τῇ τοιστῇ παρανομῇ ἐνεργημένους, δυσχερής ἡ μετάνοια τῷ περιλειρέντι· ἐλάγχεται τῷρις ὡς οὐκ ἀν ἀπέστη τῆς ἀμαρτίας. εἰ ἔτι περιην τὸ διποικόμανον πρόσωπον.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ ἰδίως πέρι τίνος ἐπεφύνηται, διὸ κόρην μὲν τινα ἐμνηστεύσατο, τῇ δὲ ταῦτης ἀδελφῇ συμφερεῖται ἐγκύμονα πεποίησε. Μέτα δὲ τούτο γημαντος αὐτοῦ τὴν μνηστήν, ἡ φερεῖσα ὑπὸ τῆς λύπης ἀπῆγεται. Τοὺς οὖν συνιδέτας ἐψηφίσαντες οἱ Πατέρες ἐπὶ δέκα ἵη μὴ κοινωνήσαι. Συνειδέτες δὲ εἰσι οἱ συμπράξαντες, οὐ μὴν οἱ ἔχοντες ἀπλῶς εἰδῆσιν καὶ κωλύεις μὴ δυνάμενοι· ἐπὶ τῷρις τῶν ἀθέμιτων πράξεων οὐχ ἥτιον εἰ συνέργουντες τῶν αὐτούργων τιμωρουντες.

Νόμος.

Θὰ δὲ τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τοις κατηρεκούς κελεύει μὴ ἀπίναι καλούμενους εἰς γάμον, εἰ πύθοντο εἶναι περάγομον, εὐχῆς χάριν καὶ περοφορᾶς· πολλοῦ γε δεῖ μεθ' ἱερολογίας συζητηναι τοὺς οὐτω γῆμας προσλογίους, ένα μὴ ἀλλοτρίας κοινωνίων ἀμαρτίας. Ζήτει καὶ τῷτει καὶ τῷ παρόντος στοχείου, περὶ τοῦ συμφερόντος τῇ ἴδιᾳ πενθερᾷ.

Νόμοι.

Οὐ διέμιτος οὐ βιβλιοῦνται γάμοις· διὸ τοῦτο, ἐκ τοῦ κατηγορίας λυθῇ, συγχωρεῖται ἡ ποινή.

Ἐπὶ τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ γενομένου ἀθερίτου γάμου, δίδωσι συγγνώμην καὶ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐπανόρθωσις τοῦ ἀμαρτήματος καὶ μάλιστα εἰ μήπου τις οὗτού κατηγόρησεν.

Οἱ αἰμορκταί, εἴτε γονεῖς πρὸς τέκνα, ή τέκνα πρὸς γονεῖς, ή ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφάς, ξέφει τιμωρεῖσθαιν. Οἱ δὲ κατ' ἀλλήν τιμγγνέστειν πρὸς ἀλλήλους συμφερόμενοι, τιμέστει, κατήρεις εἰς γυναικα οὐδὲν, ή οὐδὲς εἰς γυναικα πατρός, ή γρούν μητρυκύν, ή πατρός εἰς πρεργόνην, ή ἀδελφός εἰς ἀδελφού γυναικα, ή θείος εἰς ἀνεψιόν, ή ἀνεψιός εἰς θείαν, ή εἰς δύο ἀδελφάς, ή εἰς μητέρα ξένην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, καὶ ἐν εἰδήσει οὐτοις μηγνύμενοι, τυπέρμενοι φινοκοτήθωσαν, αὐτοῖς τε καὶ αἵς συνεδρέρεσαν.

Οἱ πρὸς γάμον συναπτίσιενοι, ή ἀλλως σφειτικῶς

ασπιοῦνται, licet diversis temporibus, postquam di-rempται συνεργοῦνται nuptiæ, adulterii judicio tenentur.

Canon 79 : Etiam si, qui cum novereis suis sese polluant, canone tenentur eodem, quo et illi, qui cum suis sese sororibus inquinant.

80 Concilii vero Nemesariensis canon secundus mulierem cum duobus nuptiā fratribus usque ad mortuum expelli ecclesia jubet, si parere scilicet non sit in dirimendo matrimonio. Si tamen in mortuū incidenter, qui mortem minitetur, ac pollicetur se, postquam convaluerit, nuptias dirempturam, admittendam esse ad penitentiam. Quod si vel mulierem, vel virum, obire mortem contingat, dura adhuc tali facinore sunt implicati, difficilis penitentia superstiti personæ relinquitur. Arguitur enim, quod a peccato discessura non fuerit, si adhuc superstes esset persona defuncta.

Canon autem 25 Ancyra syn. de quadam peccatarior est pronuntiatus, qui pueram sibi quatinus despoderat, et re postea cum ejus sorore habita, prægnantem hanc fecerat. Deinde celebratis cum sponsa nuptiis, stuprata soror animi dolore morta laqueo vitam finierat. Itaque consciens in annos decem arcenos a communione Patres statuerunt. Consocii vero sunt facinoris particeps, non qui simpliciter rei notitiam habebant, et prohibere non poterant. Nam in nefariis actionibus non minus illi qui factum adiuvant, quam qui ejus suuctores sunt, puniuntur.

Canon vero 41 Timothei Alexandrini episcopi præcepit, ut clerici, quem invitantur, minime nuptias adeant, si nefarias esse cognoscant, precum et oblationis cause. Tantum abest, ut Votis sacris interuenientibus eos conjungere debeant, qui nuptias bujusmodi contrahere volunt, ne participes aliorum peccatorum flant. Quæras etiam in 15 cap. lit. præsentis de eo qui cum propria soera commercium haboit.

Leges.

Incestum matrimonium non confirmatur. Ideo-que si ante accusationem solutum sit, poena remit-titur.

In nuptiis incestis per ignorantiam contractis, veniam dat tam Ecclesia, quam peccati correctio, præserit, si needum quis eas accusavit.

Qui se proprio sanguini miscent, sive parentes cum liberis, sive liberi cum parentibus, vel fratres cum sororibus, gladio puniantur. Qui autem ex alio cognationis gradu invicem sibi stuprum intulerint, veluti pater nurui, vel filius uxori patris, hoc est, no-vercae, vel vitricus privigæ, vel frater uxori fratris, vel patruus aut avunculus filiae fratris vel sororis, vel filius fratris aut sororis amitiæ vel materteræ, vel qui duabus sororibus, aut matri externæ ac illius filiae sciens ita se miscent; his simul, et mulieribus, quas stuprarent, verberatis oretes absceduntur.

Qui matrimonio conjunguntur, vel after com-

plexu carnis sese stuprant patruelles, et ex eis prægnati liberi duntaxat, vel pater et filius cum matre ac filia, vel duo fratres cum duabus sororibus, vel duo fratres cum matre ac filia, præter separationem etiam verberentur.

Qui cum sua commatre vel nomine conjugii, vel etiam aliter clam rem habet, una cum ea natus amittat. Quod si commater alteri viro nupta sit, hoc etiam amplius verberentur.

CAP. X. De iis qui mutieres in matrimonium ratiunt.

Quæras caput 13 litteræ A.

70 CAP. XI. De his qui matrimonio sibi copulantur Deo consecratae.

Canon quartæ syn. 46 ait, virginem quæ Domino Deo se dedicaverit, itidemque solitarium, non habere licentiam contrahendi nuptias. Quod si promissa violarint, a communione sacra segregandos. Tempus autem poenitentiae ipsorum loci episcopus pro cuiusque dispositione constituet. Nam et Gregorius ille Theologus ait: Si sponsiones erga homines factas firmat Deus interveniens, quantum periculum fuerit; si pactorum, quæ cum ipso Deo fecimus, violatores inveniamur?

Canon autem 4 synodi sextæ eum, qui cum muliere Deo consecrata coit, sive scilicet illa sit virgo, sive vidua, absicat officio, si sit clericus; sin laicus, segregat. Lex autem aliam poenam iis infligit.

Ceterum quæ nunc dicturi sumus ex sequentibus hic canonibus, ita quidem damnavit rerum vicissitudine, non amplius ut in usu sint: sed exprimantur tamen.

Canon 15 synodi quartæ, Ne ordinetur, inquit, mulier diaconissa prius, quam ad annum 40 per venerit. Quæ vero post ordinationem contumelia gratiam diuinam afficerit, et nuptias sese tradiderit, iam ipsa percutitur anathemate, quam qui stupri cum ea consuetudinem habuit.

Basilius Magnus in can. 24, Licet, inquit, viro facto viduo nulla lex incumbit, quæ secundas ei nupilias prohibeat, excepta duntaxat poena digamorum, tamen eam mulierem, quæ viduarum in ordinem cooptata, deinceps nupserit, vitandam Apostolus statuit, nec alienum ab Ecclesia. Sexaginta vero annorum mulier, si secundas ad nuptias respiciat, excludetur a communione, donec ab hoc vitio se met abstinuerit, placulum et impuritatem ejus exsarcita. Quod si nosmet ipsi ante annum sexagesimum inter viduas eam retulerimus, crimen nostrum est, non mulierculæ.

Lex.

Qui solitarium vitam agentibus, aut diaconissis, aut piefatis exercitiis tractantibus stuprum intulerint, velut in Ecclesiam Dei, quæ Christi sponsa est, injurii, tam naribus ipsi preventur, quam quæ stuprū consuetudinem cum eis habuerint.

bisconissem. omnes ordinantur, si ausæ fuerint

A συμφειρόμενοι ἔξαδελφοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τακτοὶ μενοὶ παῖδες καὶ μόνον, ή καὶ πατήρ καὶ γένεσις πρὸς μητέρα εἰσιώντες καὶ υγατέρα, ή δύο ἀδελφοὶ εἰς δύο ἀδελφάς, ή δύο ἀδελφοὶ πρὸς μητέρα καὶ θυγατέρα, πρὸς τῷ χωρισμῷ καὶ τυπτίσθισαν.

Οἱ τῇ ίδίᾳ συντέκνῃ ἡ ονόματι γάμου μιγνύμενοι, ή ἀλλως λαθραίως συμπλεκόμενοι, δῆμα εἴ αὐτῇ φίνοκοπεισθωσαν. Εἰ δὲ ὑπερδός; εἴη, προς τούτο; καὶ τυπτίσθισαν.

ΚΕΦΑΛ. Γ. Περὶ τῶν ἀπὸ γάμῳ γυναικας ἀρχέστων.

Ζήτει τὸν ιγ' κεφ. τοῦ Λ στοινείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ τῶν ἀπὸ γάμῳ λαμβανόντων τὰς τῷ Θεῷ ἀφιερωμένας.

'Οι τοις τετάρτης συνάδου κανὼν, παρθένον φησιν, ἀναθεσαν ἔκυρην τῷ Δεσπότῃ Θεῷ, ὁσαύτως καὶ μοναζοντα, μή ἐξενίγι γαμικό προσομοίεν. Εἰ δὲ παρθάνειν τὰ ὡμολογημένα, τὴν θελας ἀφορίζεσθαι κοινωνίας. τὸν δὲ χρόνον τῆς αὐτῶν μετανοίας δὲ κατὰ τόπον ἀπίσκοπος πρὸς τὴν διάθεσιν ἔκαστου οἰκονομῆσει. Φησι γάρ καὶ ἡ βεούδης Γρηγορίου φωνή· Εἰ γάρ τὰς πρὸς ἀνθρώπους ὄμοιογιας ἐμπεδοῖ θεός, μέσος παραληφθεις, πασος δικιδύνος ἀν πρὸς αὐτὸν ἀθεμέδα τὸν θεὸν συνθῆκων, τούτων παραβάτας εὐρίσκεσθαι;

Οὐ δὲ δὴ τῆς ἔκτης συνάδου κανὼν τὸν γυναικὶ μιγνύμενον ἀφιερωμένην Θεῷ, εἴτε παρθένος εἴη δηλαδή, εἴτε χήρα, κληρικὸν μὲν δυτα, καθαίρει· λατεῖν δὲ, ἀφορίζει· ἀλλως δὲ δὲ νόμος τούτους καλάζει.

C Τῶν μὲν τοι τοῖς ἐξῆς δηθησομένους κανόσιν, ἀπρᾶξιαν μὲν ἡ τῶν πραγμάτων κατεψήσατο μεταβολὴ, λεγόσθω γε μήν.

'Οι τοις τετάρτης συνάδου κανὼν, Μή χειροτονεῖσθω, φησι, γυνὴ διάκονος, πρὶν εἰς μ' αὐτὴν ἥκειν χρόνον· τὴν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς τὴν θελαν ἐνθρίσσεσαν γάριν, καὶ γάμῳ ἔκυρην ἀναθεσαν, ταῦτην τε ἀναθεματίζεσθαι καὶ τὸν αὐτὴν συμφαρέντα.

Οἱ δὲ μέγας Βασιλεὺς, ἐν κανόνι, Εἰ καὶ ἀνδρὶ, φησι, χρησύσαντι οὐδεὶς ἀπίκειται· νόμος δὲ κακούνων δευτερογαμεῖν, εἰ μή τὸ τῷ διγάμων ἀπατήμιον μόνον, ἀλλὰ γε τὴν τῷ τάγματι τῶν χηρῶν κατάλεγεσαν γύναικα. Οὐτερον γαμουμένην, ἔκρινεν δὲ Ἀπόστολος παρορθόθαι, καὶ μή τρέψεσθαι παρὰ τῆς ἐκκλησίας· Ή μέντοι ἔξτρεπούτες, εἰ πρὸς δεύτερον ἀποκλίνετε γάμον, τῆς κοινωνίας ἀποκλεισθήσεται μέχρις ἀν τοῦ πάθους ἀποστῆλη, τὸ ἐναγάγει τούτου μισθόσα καὶ ἀκάθαρτόν. Εἰ μέντοι πρὸς ἔξτρεπα, φησιν, ἐτῶν ταῖς χήραις αὐτὴν ἀριθμήσωμεν, ἡμέτερον τὸ ἐγκλήμα, οὐ τοῦ γυναικόν.

Nόμος·

Οἱ ταῖς μοναζούσας, ή ταῖς διακόνοις, ή ταῖς δικηγορίαις ἐναστέλγαντες, ὡς τὴν γύμφην Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, ὑβρίζοντες, φίνοκοπεισθωσαν αὐτοὶ τε καὶ αἱ αὐτοὶ συνεφθάσαν.

Αἱ χειροτονούμεναι διάκονοι, εἰ τολμήσαιεν κατ-

αισχύνει τὴν χειροτονίαν προσαμιλοῦσι, γάμῳ, ή ἄλλῃ βίου πορνείᾳ, θανάτου γενήσονται ένοχοι, καὶ τοῖς αὐτῶν μοναστηρίοις ἡ ταῖς αὐτῶν ἐκκλησίαις τὸ αὐτῶν περιουσίας προσκυρωθήσονται. Οἱ δὲ γῆμαι καὶ φθείραι αὐτὰς τολμήσαντες ἀπειδύνονται οἵτινες ξέπει, καὶ τὴν εὐσταύνανταν τὸ δημόσιον ληφτεῖν.

Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡνὸς ποτε τὸ τῶν διακόνων γυναικῶν τάγμα, καὶ ἔπειρον τὸ τῶν χηρῶν· τὰς μὲν γάρ τὸ τῆς παρθενίας ἔλογμένας σεμνὸν, καὶ πέραν τῆς ἐν ἀγνείᾳ ζωῆς ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ χρόνῳ παρασχομένας, διακόνους οἱ Πατέρες ἔχειρεσθέντες. Τὸ γάρ εὐέξακτητὸν αὐτῶν καὶ πρὸς κακίαν εὐδλισθον ὑφοριώμενοι, εἰς τοῦτο τοῦ χρόνου χειροτονενταί αὐτὰς ἤσθνε δεῖν· τὰς δὲ γε κατειλεγμένας, τῷ τάγματι τῶν χηρῶν, μὴ Πατέτοντες εἴκοστα εἶναι δὲ Ἀπόστολος διορίζεται· καὶ εἰκότες γε. Ἐκεῖνας μὲν γάρ ἔγευστοι τῆς τοῦ κόσμου τυγχάνουσαι, ἤδονῆς, οὐ ρρᾶλως τῷ πάθει μετὰ τὸν τοσοῦτον ἀλάσσονται χρόνον· αἱ δὲ χῆραι, ἀνδρὸς εὐηῆς πειράθεστερον, τὸ σαρκικὸν αὐτῶν φρόνημα τῆς συγηθείας ἀρεθιζούσης· παρὰ καὶ ἐξηκοντούσην τὴν χήραν εἶναι ὥρισαντο, ὡς πρὸς γῆρας κλίνασσαν ἥδη, ἥντα καὶ τῆς ἀπειθυμίας ἀπομεράπισθαντες φρᾶξις εἰώθει. Ἡσταν μέντοι καὶ μῆτρα πρὸ; ἐξηκοστὸν ἀναβέδηκανται χρόνον, αὔρούμεναι μετὰ λαϊκοῦ σχῆματος σωφρονεῖν· ὧν καὶ πλειόνως οἱ Πατέρες ἀφρότιζαν, ή τῶν χηρευόντων ἀνδρῶν· καὶ τὰ πρὸς τροφὴν αὐταῖς ἀπὸ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀκορήγουν, ἵνα μή, προφάσει τοῦ ἴνδεῶς ἔχειν, πρὸς δεύτερον ἀναγκασθεῖν γάμουν ἰδεῖν, ἢν οἱ χηρεύσαντες οὐκ ἔχουσι προβάλλεσθαι, προλυτρόπως τὰ πρὸς ζωὴν ποριζόμενοι. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης τοῦ μεγάλου Παύλου ἀπιστολῆς εἰσῇ σαρῶς, δῆτε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας αἱ χῆραι φροντίδος ἕξιώντο.

Αἱ μέντοι διάκονοι γυναικεῖς τίνα τὴν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ κλήρῳ τῷ τότε ἐξεπλήρουν, τοῖς πάσι σχεδὸν ἡγυνήταις νῦν· πλὴν εἰσὶν οἱ λέγουσιν, δει ταῖς βασιτιομέναις τῶν γυναικῶν ὑπηρέτουν, ἀνδρῶν δοφθαλμοῖς οὐ θεμιτὸν δην γυμνούμένας ταύτας ὅρδεσθαι, ὑπεράκμους ἡδη βαπτιζαμένας. Ἄλλοι δὲ φασιν, δει καὶ εἰς τὸ ἀγιον θυσιαστήριον ἀφέτο ταύτας εἰσέρχεσθαι, καὶ τὰ τῶν διακόνων ἀνδρῶν παραπλησίως αὐταῖς μετιέναι. Κεκώλυνται δὲ παρὰ τῶν ὑπερτερον Πατέρων τούτου τε ἐπιβαίνειν, καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης μετέρχεσθαι, διὰ τὴν τῶν ἀμμῆκων ἀπροαίρετον ρύσιν· ἀλλὰ βαθὺν μὲν εἶναι πάλαι· καὶ γυναικὶ τὸ ἀγιον θυσιαστήριον, ἐκ πολλῶν μὲν εἶται καὶ ἀλλων καταστράσσεσθαι, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἐπιτεφλού λόγου, δην ἐπὶ τριάδελφῃ δέ μέγας Γρηγόριος δὲ Θεολόγος πεποίηκε. Γυναικαὶ δὲ τῆς ἱρᾶς καὶ ἀναιμάκτου γίνεσθαι θυσίας διάκονον, οὐ μοι δοκεῖ τὸ πιθανόν ἔχειν· ὡς θετιν οὐ λόγον σώζουν, τὰς μὴ συγχωρουμένας δημοσίᾳ διδάσκειν, εἰς διακόνουν βαθμὸν ἀνιέναι, οἵτινες τὸ διὰ λόγου καθαιρεῖσαν τοὺς ποιοιόντας τῶν ἀπίστων ἐπὶ τὸ βάπτισμα.

A ordinationem de honestate, vel matrimonium, vel aliud iter vita sociando, mortis rese fient, et monasteriis eorum, vel earum ecclesiis, facultates addicentur. Qui autem ipsas uxores ducere, vel stuprare fuerint ausi, gladii poenam mereantur, et facultates eorum liscus accipiet.

De diaconissis et viduis.

Erat autem olim aliis erdo diaconissarum, aliquis aliis viduarum; illas enim virginitatis decus elegentes, et vita casta specimina ad annum 40 exhibentes, Patres diaconissas ordinaverunt; etenim earum simplicitatem et ad malum proclivitatem suspicantes, non ante tempus illud ordinandas censebant: quae vero in viduarum ordinem admittendae sunt, eas non minores esse debere 60 annis Apostolus decernit. Et merito quidem. Ille enim, cum voluptatem mundanam nunquam gustaverint, post tantum temporis elapsum, libidine non facile abducentur; viduae autem viri commercium experiri, maiorem ad libidinem propensionem habebunt, consuetudine scilicet carnalem earum appetitum irritante; ideoque viduam sexagenariam esse debere definierunt, utpote ad senectutem jam inclinantem, quo tempore concupiscentia humanæ marcescere solet. Erant etiam aliae **71** quae annum sexagesimum nondum assecuta, cum habitu laico vitam continentem eligebant; quarum maiorem curam habebant Patres quam virorum conjugio liberatorum. Iis enim victum ab Ecclesia suppeditabant, ne paupertatis pretextu ad secundas nuptias respicere necesse haberent, quem viri conjugio liberali pretendere nequeunt, pluribus modis victim sibi comparantes. Ex prima autem magno Pauli Epistola ad Timotheum clarius disces, quanta cura viduæ ab Ecclesia dignæ habebantur.

Quale autem ministerium diaconissæ tunc temporis in clero implebant, omnibus fere hodie ignotum est. Sunt qui dicunt, quod mulieribus baptizandis ministrabant; quippe quod eas virorum oculis nudas concepici, baptizatas utique cum scatene proiectæ essent, nefas videbatur. Dicunt autem alii, quod ad sanctum altero ingredi iis permisum erat, et diaconorum officia prope illos exsequi. Verum prohibuerunt postea Patres eas illuc ascendere, et illo ministerio defungi, propter involuntarium catameniorum fluxum. Quod autem mulieribus ad sanctum altare accedere licitum erat, ex multis aliis conjicere licet, et potissimum ex funebri oratione quam in sororem magnus Gregorius Theologus habuit. Mulierem vero sacri et incruenti sacrificii ministram fieri, milie haud verisimile videtur, utpote quod rationi dissuum sit eas, quae publice docere non permittuntur, ad diaconi gradum ascendere, quibus incumbit, doctrina infideles accedentes ad baptismum purgare.

Porro veteres libri, in quibus ordinationum A omnium peractio accurato inscripta est, quod annos agere debeat diaconissa declarant, numerum 40, et habitum, scilicet monachalem, eumque perfectum; et vitam, quod virorum virtutem in robus excellentissimis exemplari debet, et ea peragere, paucis duntaxat exceptis, quae viri exsequuntur. Ea enim ad sacram mensam adducta velo legitur, extremitatibus ejus propenditibus; et proutquam dictum fuerit, *Gratia adivina quae infirmis medetur*, nec pedes moveat, nec genu, sed lantum caput inclinat; et tunc antistes manum in eam imponens, precatur ut diaconissa officium inculpate exsequatur, castitatem et honestam vita rationem colens, et sic in sacris templis assidua sit: mysteriis vero incontaminatis eam ministrare, aut libellum tractare, more diaconi, non permittit. Deinde collo ejus sub velo antistes orarium diaconi imponit, preferens duas ejus extremitates: in tempore autem participationis post diaconos sacra mysteria participat, deinde poculum ex antistitis manu acclipiens, nemini tradit, sed in ueram mensam reponit.

εἰτε λαμβάνουσαν τὸ ποτήριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως, μηδὲν μεταδίδονται, ἀλλ’ εὐθὺς ἐπιτίθενται τῇ ἀγίᾳ τράπεζῃ

CAP. XII. *Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat. De clericis.*

Canou 14 synodi quartæ vetat, ne clerici orthodoxi cum mulieribus hæreticis ullo modo matrimonia contrahant. Eorum vero liberos, qui jam eodem in contubernia vixerint, ad Ecclesiam catholicam adduci jubet. Ac si quidem ab hæreticis baptizati fuerint, quorum baptismus sanam sententiam sequentibus rejiciendum est, denovo baptizari: sicut minus, unguento sacro duntaxat ungi. Quod si needum sigillo baptismatis signati sunt, non amplius ab hæreticis eos baptizantios esse. Quin etiam ne conjugia quidem hos contrahere debere cum hæreticis, nec cum Judæis, nec cum paganis. Hæreticos appello, qui fidei nostræ mysterium quidem amplectuntur, sed in quibusdam ab orthodoxis aberrant. Judæos, Christi parricidas, paganos, qui manifesto sunt increduli, et insano cultu idolorum infecti. Quod si forte vel hæreticus, vel incredulus quispiam 72 ad fidem orthodoxam accessurum se pollicetur, ipse quidem, inquit, contractus procedat; sed copulatio matrimonialis tantisper extrahatur, donec promissio factis confirmata fuerit. A Latinis etiam, ut eadem hæc faciant, exigitur, si qui eorum orthodoxas uxores ducent velint. Qui autem his non obtemperant, poenis canonica obnoxii sunt. Nam præter solutionem matrimonii, violatores etiam puniuntur.

Laodicena vero synodi decimus canon, Ecclesiæ consortes, inquit, indifferenter liberos suos ad matrimonii societatem cum hæreticis copulare non oportet.

Canon 21 concilii Carthag. ne liberi clericorum

Tά γε μήν παλαιά τῶν βιβλίων, εἰς ή τῶν χειροτονιῶν ἀπασῶν ἀκριβῶς ἔγγραφα τελεῖ, καὶ τὸν καθ' ἡλικίαν ὑπολον εἶναι δεῖ χρόνον ὑφῆγματος τῆς διακόνου, δι τοῦτο τέλειον· καὶ τὸ σχῆμα, δι τοναχικὸν, καὶ τοῦτο τέλειον· καὶ τὸν βίον, δι τῶν ἀνδρῶν ἀμιλλᾶσθαι χρή τεῦτην τοῖς ἄκροις; τὴν ἀρετὴν· τελείσθαι· δι καὶ ἐπ' αὐτῷ, τὰς· ὅλης, ἵσα καὶ ἐπὶ τοῖς διακόνοις· τῇ γέρει τραπέζῃ προσχορούμενην μαφορίψ καλύπτεσθαι, τῶν ἀκροτούτων ἐμπροσθεν ἀπηρωμένων· καὶ μετὰ τὸ ῥηθῆναι τό· Ἡθεῖα γάρις, ή τὰ δισθενῆ δεράκενοντα, οὐδέτερον τῶν ποδῶν εἰς γόνου κλίνειν, ἀλλὰ μόνη τὴν κεφαλήν· καὶ ἐπιτίθενται ταῦτη τὸν ἀρχιερέα τὴν χειρα, ἐπεύχεσθαι σφεμπτωτικά αὐτὴν τὸ τῆς δικονίας ἔργον ἐπιτελέσαι, σωφροσύνην καὶ σεμνὴν πολιταῖαν μετερχομένην, καὶ τοῖς ἀγίοις οὖτε ναοῖς προσκαρτερεῖν, οὐ μήν καὶ τοῖς ἀγράντοις μυστήριοις ὑπηρετεῖν ἐπιτρέπει, ή ριπίδιον ἐγχειρίζεσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ διακόνου, εἴτα τῷ τραχήλῳ ταύτης ὑπὸ τὸ μαφόριον ἐπιτίθενται τὸν ἀρχιερέα τὸ διακονεῖν ὠφράριον, φέροντα εἰς τὰ ἐμπροσθεν τὰς δύν τούτου ἀρχάς, ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψιως, μετὰ τῶν διακόνους τῶν θείων κοινωνεῖν αὐτὴν μυστήριον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. *Οτι οὐ δεῖ γάμους συναλλάγειν μετὰ αἱρετικῶν. Περὶ κληρικῶν.*

Ο μὲν ιδὴ τῇ; δι συνόδου κανὼν δρθεδόξους κληρικοὺς αἱρετικαῖς συνάπτεσθαι γυναῖξι πάντῃ ἀπειροτε· τῶν δὲ δῆδη συνφρηκότων τοὺς παιδεῖς, τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καλέσει προσάγεσθαι· καὶ εἰ μὲν οὐδὲ αἱρετικῶν ἔτυγον βαπτισμένοι, ὃν τὸ βάπτισμα τοῖς ὑγιῶς φρονοῦσιν ἀπόδηλον, δικαῖον βαπτίζεσθαι· εἰ δὲ οὖν, μόνῳ τῷ θείῳ χρίσθαι μύρῳ. Εἰ δὲ μήπου βαπτισμάτος σφραγίδι πρός τον ἐνεστημάνθησαν, μηκέτε οὐ ποτὲ αἱρετικῶν βαπτίζεσθαι· ἀλλὰ μήν μηδὲ γαμικῶς συνάπτειν τούτους αἱρετικούς, μῆτε μήν Ἰουδαῖοις, μήδ' Ἐλλησιν· αἱρετικούς μὲν τοὺς τὸ καθ' ἡμᾶς δεχομένους μυστήριον λέγων, ἐν τοῖς δὲ σφαλλομένους, περὶ καὶ διαφερομένους τοῖς δρθεδόξοις· Ιουδαῖοις δὲ, τοὺς Χοιτοκτόνους, καὶ Ἐλληνας, τ.ν.; περιφανῶς ἀπίστους καὶ εἰδωλομάντινοι νοσούντας. Εἰ δὲ οὖν δὲ αἱρετικός, ή δὲ ἀπίστος συνθέσθαι τῇ δρθεδόξῳ ἐπαγγελεῖται, τὸ μὲν συνάλλαγμα προβαίνειν, φησι· ή δέ γε συνάρτεια ὑπερτιθέσθω, μήχρις ἀν καὶ τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἔργοις ἀεβαινθῇ. Ταῦτα καὶ τῶν Λατίνων ποιεῖν εἰσπράττονται· οἱ δρθεδόξοις ὁγαγέσθαι γυναῖκας αἱρούμενοι· οἱ δὲ μή πειθόμενοι τούτοις, κανονικοῖς ἀπίστοις ὑπόκεινται· σὺν τῇ διαδύσει γάρ τοῦ γάμου καὶ ἐπιτίθενται οἱ παραβατῶντες.

Ο δὲ τῆς ἐν Δαοδίκει· Οὐ δεῖ, φησι, τοὺς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀδιαφόρως πρὸς κοινωνίαν γάμου τὰ εκτῶν τίκνα συνάπτειν αἱρετικούς.

Ο δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ τὰ τέκνα τῶν κλη-

ρικῶν θνητῶν, ἥγουν ἀπίστως ή αἱρετικοῖς, γαρ: A cum paganis, hoc est infidelibus aut hereticis, matrimonii lego conjungantur, prohibet.

Οὐδὲ οὕτω κανὼν τῆς συνθήσεως οὗτος κατὰ δῆμα
θεοπίλεις: Μή ξέστω δρῦδες· τὸν δύναται αἱρετικὴ συν-
άπτεσθαι γυναικί· μητε μήν αἱρετικῷ ἀνδρὶ γυ-
ναικά δρῦδες οὐκέτι γυναικῶν τόπος τῶν ἀπάντων γινέμενον, ἀκο-
ρων ἥγεταισι τὸν γάμον, καὶ τὸ διθεσμὸν διαλύεσθαι
συνητικὸν. Οὐ γάρ χρή τὸν διμήτετα μιγνύναι, οὐδὲ
τῷ προθέτῳ δύον συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χρι-
στοῦ μέροδι τὸν διμήτεταν κλήρον· ἐν δὲ πα-
ραβῇ τις τὸν παρ' ἡμῶν δικισθέντα, ἀφρίζεσθαι.
Εἰ γάρ κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον γάμος δρῦτεται
κοινωνία καὶ συγκατήρωτες θείου τε καὶ ανθρωπίνου
δικαίου, πῶς ἐν συμβάσει ἀλλήλοις οἱ περὶ τὰ μείζω
διατερψίες τῇ τῇ; Φυγῆ; διαθέσει, τάνατοι φρο-
νοῦντες περὶ τὴν πίστιν; Διὸ καὶ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ
δρῦτοῦ γάμου, καὶ ἀφορίζεσθαι τοὺς παραβά-
νοντας ἀξιοῦ.

Ἄλλα ταῦτα μὲν περὶ τῶν γαμικῶν; τὸ νῦν εἶναι
συναπτομένων, καὶ τοῦ μὲν ἐνὶ μέρους αἱρετικοῖς
προσανθύνοντος δόγματι, θάτερον δὲ τὸ τῆς δρῦτῆς
πρεσβεύοντος πίστεων. Εἰ δὲ καὶ διμήτων τὸ μέρη,
ς γης, διτεταγμένων τὸν δρῦτην γάμον, τῆς τὸν
δρῦτεταν τὴν διλοτρίωντο μοίρας, εἴτε τὸ μὲν ἐπάγνω
τὴν διλοτρίαν, θάτερον δὲ τῷ σκέτῳ τῆς ἀσεβείας
εἰσέται δουλεύει, οὐ παρὰ τοῦτο τὸ συνοικέστον δια-
λυθεῖσται, ὡς ἐν τῇ πρᾶς Κορινθίους πρώτῃ, διέγας
διωρίζεται Παῦλος: Εἰ γάρ αἱρετῖς, φησι, τῷ ἀπί-
στῳ συνοικεῖν ἡ πίστη, ἡ τούτωντον ὁ πιστὸς τῇ
ἀπίστῳ, μή χωρίζεσθαι· ἥγιονται γάρ διπίστος ἐν
τῇ γυναικὶ, καὶ τὸ ξεπατίν. Εἰ δὲ δρῦ, δηνῶς καὶ δι-
θεῖς Ἀπόστολος, συγκαταβάσσει χρύμανος; Εἰ αἱρε-
ται, φησι, τῷ πιστὸν μέρος συνοικεῖν τῷ ἀπίστῳ, φ-
έστε, εἰ μή αἱρεται, ἀνυμφισθῶς ὁ γάμος; λογί-
ζεται.

Πέπειρματι δὲ διὰ τῆς ἔρχης ἡν ταῦτα καὶ τῶν
προσομίων τοῦ κηρύγματος· τὸ δὲ τῆμερον ἔχον,
πῶς οὖν τε Ιουδαῖον ἡ Ἀγαρῆνος βαπτισθέντα συν-
οικεῖν έτει τῇ ἀδεπτοῖσι, ἡ τὴν βαπτισμήν τῷ
μή πιστεύοντι; καθάδη δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ πετράρχου
γέγονε Θεοδότου. Βακινάτωρ γάρ βασιλικὸς βαπτι-
σθεῖς πατριαρχικῷ γράμματι διεξύγη τῆς γυναικός,
μή πειθομένης τῷ ἀνδρὶ, πολλὰ πασακαλοῦσι τὰ
τῆς εὐσεβείας ἀλέσθαι.

Τὸ δὲ τῇς ἐν Λαοδικείᾳ λα', Οὐ δει, φησι. πρὸς
πάντα αἱρετικὸν ἐπιγραμμὸν ποιεῖν, οὐδὲ οὐεὶς διδό-
ντι ἡ θυγατέρες, δέσι τοῦ μη τὴν ἑκεῖνων κακο-
δηξίαν μεταμεθεν, ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν, εἴγε
ἐπαγγέλοιστο Χριστιανοῖς γενέσθαι. Τὸ δὲ, Οὐ δει
πρὸς πάντα αἱρετικὸν, ἀντὶ τοῦ, πρὸς οὐδένα·
Ιδίωμα γάρ εἴσει γραφτικόν, ὡς τὸ, «Μή φρονεῖ, οὔτε
πιστήσῃ ἀνθρώπος», διὰ οὓς ἐν τῷ ἀποκοινωνήσκειν αὐ-
τὸν ἀγίστεται τὰ πάντα. Οὐ γάρ οὖν τε καὶ τινα
λαβεῖν· καὶ ἀλλαχοῦ· «Μή γάρ ματαλῶς ἔκπιος
τάντας τοὺς οὐεὶς τῶν ἀνθρώπων»· οὐ ταῦτα εἰσὶ

Can. autem 72 sextae syn. sic ad verbum san-
ctit: Non fas sit, ut cum haeretica muliere vir or-
thodoxus matrimonium coeat, οὐδὲ ut haeretico
viro mulier orthodoxa nubat. In eo si visum fue-
rit aliquid huiusmodi a quoque factum, irratae
ducantur nuptiae, et nefarium matrimonium dis-
trahatur. Quippe non miscenda misceri non de-
bet, nec lupus cum ovicula copulandus, nec
cum portione Christi sors percatrum. Si quis
autem a nobis definita transgressus fuerit, segre-
getur. Quippe si secundum legem civilem matri-
monium definitur esse societas et consortium
divini ac humani juris, quomodo consentire queant
inter se, qui de maximis animi dissident affec-
tu? qui contraria circa fidem sentiunt? Qua-
propter etiam post nefarii matrimonii dissolu-
tionem transgressiones vult poena segregationis affici?

C Et hæc quidem de iis, qui jam matrimonio copu-
lati sunt, una parte decretis hereticis addicta,
altera rectam fidem colente. Quod si utraque pars,
inquit, cum ab initio coirent in matrimonium,
ab orthodoxorum aliena causa erat, deinde una
veritatem agnoverit, altera tenebris impietatis adhuc
serviente: non propterea matrimonium dissol-
vetur, quemadmodum in t. Epist. ad Cor. magnus
ille Paulus statuit: «Quippe si fidelis uxor cum
infidele marito cohabitare velit, vel e contrario, vir
fidelis cum infidele muliere, ne distraheantur
Quippe sanctificatus est maritus infidelis in mali-
ore, ac vice versa.» Vide tamen, quo pacto divi-
nus hic Apostolus quasi condescensione quadam
utens, «Si pars fidelis, inquit, infidele coabitare
velit.» Quo illi, ut si coabitare nolit, matrimo-
nium sine dubio solvendum sit.

Persuasus autem ipse sum, hæc fuisse principiū
et quasi primordiorum prædicationis. Hodierum
vero faciem rerum quod attinet, qui fieri potest,
ut Judæus vel Agaronus baptizatus, cum non bap-
tizata uxore amplius habitet, vel baptizata cum eo,
qui fidem nostram non est amplexus? Quale quiddam
patriarchæ Theodoti tempore contigit. Nam buc-
cinator quidam imperatorius baptizatus scriptio
patriarchali separatus fuit ab uxore, quæ non
volet obtemperare marito, multum eam obse-
cranti, pietatis ut professionem amplecteretur.

Canon vero 51 Laodicenæ syn., Non oportet,
inquit, omni cum haeretico matrimonium contra-
here, nec filios vel filias nuptrium collocare, metu-
entes, ne pravam ipsorum sententiam addiscamus:
sed ita potius rem agemus, si futurum pollicie-
antur ut Christiani sint. Quod hic dicitur, Non
oportet omni cum haeretico, tantummodo est, ac si
dicas, nullo cum haeretico. Peculiaris enim hæc
Scripturae sacræ loquendi ratio est, velut in h. e.
«Absit a te metus, cum homo dives sit, quia cum
moritur non auferet omnia. Quippe fieri non pu-

test, ut auferat aliqua. : Item alibi : « Non enim οἱ ματεῖοι κτισθέντες ἀερίζεις γάρ τοῦτο καταfrustra condidisti omnes filios hominum. » Quippe ζειν.

nou etiam aliqui sunt, qui frusta sint conditi.
Nam implum fuerit hoc existimare.

Lex.

Judæus Christianam ne ducat uxorem, nec Christianus Judæam ; nec hereticus et alienus a fide cum Christianis ex ulla occasione matrimonium contrahat.

73 CAP. XIII. Quibus ex causa matrimonium solvatur.

Lex.

De matrimonio solutione multis in locis multæ leges tractant. Sed perfectius Novella Justiniani, quæ diserte causas exponit, ob quas maritus aut uxor repudium conjugi mittere potest, ac dotem lucrari, proprietate tamen ejus susceptis ex eodem matrimonio liberis salva, vel liberis nullis existentibus, expers culpas persona proprietate quoque spiriti potest. Nam licet olim mortalibus permisum erat, tam ex priscis legibus, quam longa consuetudine, matrimonia impune solvere, ut scilicet vir conjugi dicaret : « Uxor, tuas ipsa res tibi agito, » ac vicissim haec illi : Tuas, marite, res tibi agito, quemadmodum apud Hebreos etiam olim lego receptum erat, ut uxor libellum repudii maritus auferet : tamen uti unde comparatae res sunt, apud Christianos hoc abrogatum est. Causæ vero nominatim enumeratae sunt a religiosis imperatoribus, ob quas solas matrimonium solvere licet ; quum præque harum una uelas sit dirimi.

Causæ uxoris.

Ac maritus quidem uxori repudium mittit, et dotem ejus lucrat, ut dictum est, propter has causas :

1. Si quibus adversus majestatem principis neuntibus consilia mulier conscientia sit, idque marito suo non patefecerit.

2. Si adulterii mulier accusata, et secundum leges adulterii convicta fuerit.

3. Si quocunque modo vita mariti fuerit insidiata, vel cum alijs id molientibus esset conscientia, marito non patefecerit.

4. Si contra mariti voluntatem cum viris extraneis compotet, aut laret.

5. Si contra mariti voluntatem extra domum maneat, nisi forte apud suos parentes ; vel ab ipso met absque causis indicatis expulsa, parentibus ei nullis existentibus, foris noctem transegerit.

6. Si ad circenses, vel spectacula, vel arenam cedat spectandi causa, ignorantे vel prohibente marito.

Ceterum Scripturæ dictum illud, quod traditur, adulterio pollutam ad maritum suum non redire, de marito intellige, qui eam non vult recipere. Quippe si maritus crimen condonat, citra probi-

Νόμος.

Μή λαμβανέτω Τουδαῖος Χριστιανὴν, μήτε Χριστιανὸς Τουδαῖον, μήτε αἱρετικὸν καὶ ἀλλότριον τῆς πίστεως κατὰ τινὰ πρόφασιν Χριστιανὸς πρὸς γάμον συγαπτίσθω.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ. Ο γάμος δὲ πολὺν αἰτῶν δύεται.

Νόμος.

Περὶ τῆς τῶν γάμων διαιλύσεως ἐν πολλοῖς τόποις διαιτικὸς διέξεις νόμος. Τελεώτερον δὲ τὸ Ιουστινιανὸς Νεαρά, ρητῶς τὰς αἰτίας ἐκτιθεμένη, δι’ οὓς δὲ ἀνὴρ ή ἡ γυνὴ δύναται ρεπούδινον πέμπειν, ητοι ἀποστασίον τῷ διοργάνῳ, καὶ τὴν πρόκατα ἀποχερδίνειν, φυλαττομένης τῆς ἐπ’ αὐτῇ δεσποτείας τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου παισιν, ή, παῖδων οὐκ διτων, ἀπολαύσιν καὶ τῆς δεσποτείας τὸ ἀνατίον πρόσωπον. Εἰ γάρ καὶ πάλι τοῖς ἀνθρώποις ἔξιν καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων, καὶ ἐξ θεοῦ μακροῦ ἀναιτίως λύειν τὰ συνοικεῖα, δύστε λέγειν τὸν ἀνδρα τῇ διοργάνῳ. Γύναι, πράττε τὰ σά· καὶ ταῦτην ἔκεινων· Ἀγερ, πράττε τὰ σά· καθά δὴ καὶ τοῖς τῶν Ἐβραίων ἀνδράσι πάλι τε νενομοθέτητο βιβλίον πέμπειν ἀποστασίον τῇ γυναικὶ· ἀλλὰ τὸ νῦν εἶναι τοῦτο παρὰ Χριστιανὸς ἀνήρηται· αἰτίαι δὲ πρὸς τῶν εὐσεβῶν ἥρθιμηται βασιλέων δονομαστὶ, δι’ οὓς καὶ μόνας τὸν γάμον ἔχεστι διαιλύειν, καὶ μιᾶς διενεκτῶν ἀθέμιτον διασπᾶν.

Αἱ αἰτίαι τῆς γυναικείας.

Καὶ δὲ μὲν ἀνὴρ πέμπει ρεπούδιν τῇ γυναικὶ, καὶ τὴν πρόκατα γαύτης ἀποχερδίνει, οὐ; εἰρηται, διὰ τὰς αἰτίας ταῦτας·

α’. Εἰ σύνοιδέ τινας ἡ γυνὴ τῇ βασιλείᾳ ἐπιδουλεύοντας, καὶ τῷ ἴδιῳ μὴ ἐφανέρωσεν ἀνθρό.

β’. Εἰ κατηγορία μοιχείας κατὰ τῆς γυναικείας γένοτο, καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἀπελεγχθεῖ μοιχευθῆναι αὐτήν.

γ’. Ἐάν οἰψθήσετε τρόπῳ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδουλεύοντα, ή ἀλλοις τοῦτο παισίσι ευνείδια, τοῦτο μὴ φάνερώσῃ.

δ’. Ἐάν ἀνδράς ἔνοις παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς, εἰ μή που τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι· ή αὐτὸς χωρὶς τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἔξωθήσῃ, καὶ, γονέων αὐτῇ μὴ ὑπαρχόντων, ἔξω τὴν νύκτα διαβιβάσῃ.

ε’. Ἐάν ἔξω τοῦ οἰκου μείνῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς, εἰ μή που τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι· ή αὐτὸς χωρὶς τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἔξωθήσῃ, καὶ, γονέων αὐτῇ μὴ ὑπαρχόντων, ἔξω τὴν νύκτα διαβιβάσῃ.

ζ’. Ἐάν ιππικοῖς, ή θεάτροις, ή κυνηγεῖσις παραγένηται, εἰπὲ τῷ θεωρήσαι, ἀγυοσύντος ή κωλύοντος τοῦ ἀνδρὸς.

Τὸ μὲν τοι γραφικὸν τὸ λέγον, Μή ἐπιστέφειν τὴν μοιχευθῆσαν πρὸς τὸν ἀστῆς ἀνθρό, περὶ ἀνθρὸς νόμοις μὴ θέλοντος ἀγαλαζέσθαι ταῦτην. Εἰ γάρ συγχωρεῖ τὸ έγκλημα δὲ ἀνὴρ, ἀκωλύτως αὐτὴν

ἐντὸς διετίας ἀναλαμβάνει. κατὰ τὴν τοῦ Ἰουστίνια-

A bitionem intra biennium eam recipit, secundum Novellam Justiniani, et Leonis illius Sapientis.

Alia aliai του ἀνδρός.

‘Π οὐ γυνή πέμπει φεπούθιον τῷ ἀνδρὶ διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, δυναμένη ἀναλαβεῖν τὴν τε εαυτῆς προτίκα, καὶ τὴν διὰ τοὺς γάμους ὀδωρέαν τοῦ ἀνδρός, ὁμοίως τοῖς παισι φυλαττομένης τῆς ἐπὶ τῇ ὀδωρεῇ δεσποτείας, ή, παῖδων οὐχ ἔντων, ἔχειν καὶ τὴν αὐτήν; δεσποτείαν.

α'. Εἴ τι κατὰ τῆς βασιλείας ἡ αὐτὸς βουλευ- στηται, ή τούτο τισι βουλευούμενοις συνειδῶ; μή φα- νερώσῃ τῇ βασιλείᾳ η δι' ἑαυτοῦ, η δι' οἰουδίποτε προσώπου.

β'. Έάν τι οἰωδήποτε τρόπῳ ἐπιθυμεύσῃ τῇ ζωῇ τῆς γυναικός;

γ'. Έάν τῇ τῆς γυναικὸς σωρροσύνῃ ἐπιθου- λεύων, ἄλλοις αὐτῆν εἰς τὸ μοιχευθῆναι ἐπιχειρήσῃ προδοῦναι.

δ'. Εάν κατηγορήσας αὐτῆς ὁ ἀνὴρ ἐπὶ μοιχείᾳ, μή ἀποδεῖη;

ε'. Έάν ἐτέρῳ συνέρχηται γυναικὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ, ή τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ ὑπομνησθεὶς παρ' αὐτῆς ή τῶν γονέων αὐτῆς, ή οἰουδίτινος ἐτέρου, ἀποσχί- οθει μή βούληται.

Ἐπὶ τούτοις μή μόνον τὴν πρὸ γάμου ὀδωρεάν ὁ ἀνὴρ ζημιούται, ἀλλὰ καὶ ἐπερον τρίτον αὐτῆς ἐκ τῆς ἀλλῆς αὐτοῦ περιουσίας, καὶ τὰς τιμωρίας ὑφίσταται, ἃς ἔμελλε παθεῖν ἡ γυνή καταδικασ- μένη.

Πλὴν οὗτε ή γυνή αὐτονόμως ἀναχωρεῖν δύναται τοῦ ἀνδρός, οὔτε οὔτος ἀκείνης χωρὶς κρίσεως καὶ φῆμος τῶν δικαστῶν, ὃς διάφοροι τοῦτο θεσπίζουσιν Ἰουστίνιανεις Νεαρά. Διὰ τοῦτο ὁ γαμήσας τὴν μή οὐτας ἀπολυθεῖσαν μοιχεῖται.

Δύσις τάμου αἰχμίος, καὶ περὶ τοῦ δι' ἀσκησιν ἀνομέτρου τάμου.

‘Αἰχμίας δὲ λύεται γάμος, δτε, τριετίας παρε- θούσης, ὁ ἀνὴρ οὐχ οἶσται τε εἴη συνιέναι τῇ γαμετῇ, εἰ καὶ αὐτὸς τὴν διάξευξιν οὐχ αἰρεῖται, μενούσης παρὰ τῷ ἀνδρὶ τῆς πρὸ τοῦ γάμου ὀδωρέας, μηδὲν οἰκοθεν ζημιούμενων.

Λύεται γάμος καὶ δταν ἀσκησιν θάτερον ἐληταὶ τῶν μερῶν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβαίνον δόδην, καὶ τὸν ἀμεινῶν βίον αἰρούμενον. Τηνικαῦτα γάρ καλεύομεν παρθησίαν εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ πρὸς τὰ βελτίων μεθισταρμένοις διαλύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ ἀναχωρεῖν μετὰ τίνος βραχείας ὑπολιμπανούμενης τῷ καταλειμμένῳ παραμυθίας. ‘Οπερ γάρ αν συμφωνήσειαν οἱ συμβαλόντες ἐπὶ τε- λευτῆς γενέσθαι κέρδος, τοῦτο ἔχειν δεῖ τὸν καταλ- λειμμένον παρὰ θάτερον, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνή καθεστήκοις· διότι καὶ οὗτος τὸ γε ἐπὶ τῷ συνοική- σαντι δοκεῖ τελευτὴν, ἐτέραν ἀνθ' ἐτέρως; βίου πο- ρείαν ἐλόμενος.

‘Η γάρ ἀπόκαρσίς, καὶ ἀκοντος θάτερον τῶν δομούγων, γίνεται ἀσφαλῶς· καὶ λέγομεν ἀγαθὴν χάριτι τὴν διάξευξιν γίνεσθαι· καὶ τὸ ἐπρίλειψθὲν πρήστων δύναται πρὸς ἐτέραν συζυγίαν ἰλθεῖν·

Causae mariti.

Uxor autem marito repudium mittit propter has causas, cum facultate dote suam, et donationem viri propter nuptias, recipiendi, liberis consumiliter in donatione conservando dominio sive proprietate, vel liberis non existantibus, etiam dominium ejus habendi.

1. Si adversus majestatem principis vel ipso quid molitus fuerit, vel aliquibus molientibus ipse conscientius, id principi non patescerit, vel per se, vel per quamcumque personam.

2. Si quocunque modo vitæ conjugis insidatus fuerit.

3. Si pudicitia conjugis insidias struens, aliis eam stuprandam tradere conatus fuerit.

4. Si maritus, uxore adulterii accusata, rem non probaverit.

5. Si alia cum muliere coeat in eadem domo, vel eadem civitate, ac monitus ab uxore, vel parentibus ejus, vel quovis alio, non velit abstinere.

In his non solum donationem ante nuptias maritus loco poena amittit, verum etiam trieniem reliquarum ipsius facultatum; præterquam quod eas quoque poenam sustinet, quas ipsa mulier erat latrata, si condemnata fuisset.

Non tamen aut mulier arbitratu suo divertere potest a marito, aut maritus ab ipsa, sine judicio et sententia judicium: quemadmodum diversæ Justiniani Novellæ statuunt. Ac propterea qui ducit uxorem non ita diremptam, adulterium committit.

Solutio matrimonii cetera poenam: deque matrimonio quod exercitatio pietas causa solvitur.

Abaque poena matrimonium solvitur, cum elapsu triennio maritus cum uxore coire nequit, licet ipse divortium fieri nolit: manente penes virum donatione ante nuptias, nec quidquam suarum rerum poenam loco amittente.

Solvitur etiam matrimonium, cum altera pars exercitio sacro se dedit, ad viam meliorem transieris, et vitam in puritate degendam eligens. Tunc enim tam virum, quam mulierem, ad præclariora se conferentem, divortendi recedendique potestatem habere jubemus; exiguo quodam desertæ parti solatio relicto. Quidquid enim contrahentes paci sunt, ut a morte lucro alterius cederet, id habere oportet ab altero desertum, sive vir, sive mulier sit: quando et ipse, quantum quidem ad conjugem alii net, mori videtur, alterum vitæ iter cum altero commutans.

Etenim tonsura recte fit etiam alterutro conju- gum invito. Dicimus etiam, bona gratia fieri divor- tiūm. Persona quoque derelicta potest aliud ad matrimonium accedere. Sed hoc uoxi episcoli

ordinati non est datum. Ideoque cum ejus consensu fieri ordinationem oportet, atque ita sequi iousu-ram ejus circa recusationem.

Sedetur etiam matrimonium, cum maritus ant uor in equitatem venerit, ac per quinqueannum non emerat, aut vivat necne.

Si vero praeter statutas, inquit, a nobis causas ausi quidam fuerint matrimonium solvere, jubemus, si iudicem habeant descendentes vel ex hoc ipso, vel ex alio matrimonio, ut iis ipsorum facultates dentur, et in monasterium ipsi injiciantur omni vice sua tempore, et monasterio pars ex ipsis ruinis bonis tributatur. Siu descendentes nullos habeant, sed ascendentes, ut ii tertiam bonorum partem consequantur, si solutioni matrimonii non consenserint. Quod si nec ascendentes, nec de-scendentes existent: jubemus omnia bona monasterii, in qua concluxi fuerint, attribui. Quin etiam haec instrumenta 75 nefaria confidentes, subjici pennis corporalibus, et in excilium initii precipimus. Sin autem ii, qui divorcium sacre conuati fuerint, rursum in matrimonium coire voluerint antequam in monasteria missi sunt, id agenti licentiam ipsis concedimus, et prædictas pœnas eis remittimus, adeoque facultates suas relinere proterunt. At una persona matrimonium revocare volente, si altera quoque persona non consenserit, adversus eam pœna rate sint, quae renuit. Hæc autem fieri jubemus interveniente providentia C religiosissimorum episcoporum.

Quod si per consensum viriusque partis, vel amore pñdicitiae matrimonium solutum fuerit, jubemus, ut statim nraque pars ad vitam solitariam accedit, ita quidem, ut a pœnis inimunes manant. Quod si quis eorum vel ad alias nuptias evolaverit, vel in fornicationem incidet, omnia ipsius bona liberis accipient. Sin liberi nulli existent, fiscus succedit.

CAP. XIV. De diaconissis et viduis.

Queras cap. II presentis litteræ.

CAP. XV. De mulieribus despontatis: in quo etiam de sponsalibus tractatur.

Canon 69 Basili Magni. Si lector, inquit, cum despensa sibi muliere ante celebratas nuptias tenuerit, etiam ipsa conaentiente, ad anni spatium segregatus ad lectoris quidem manus reddit, sed majorem ad gradum non provehitur. Siu absque sponsalibus cum muliere consuetudinem habeat, tametsi forte verbis ei significarit, se illam ducti-ruum uxorem, etiam ministerio lectoris excidit. Quod si minister sive diaconus hoc altero viito deliquerit, ministerio suo prorsus ejicitur.

Nonagesimus octavus autem sextæ synodi canon eum, qui alteri despontam in matrimonio consortium adsciscit, adhuc illo superstite qui sponsalia contraxit, criminis adulterii subjicit. Quod si non ma-trimonii lege, sed scotando cuius talla quispiam rem

A διλλὰ τῇ τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου γυναικί τούτῳ εὐ δέδοται· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ συναντήσεως αὐτῆς δεῖ γενέσθαι τὴν χειροτονίαν, καὶ οὕτως ἐκ-καίσεται ἀπεραιτήτως τὴν ταύτης ἀπόχαρτιν.

Λύται γάμος καὶ δταν αἰχμάλωτος γένηται ὁ ἀνήρ, η ἡ γυνή, ἀδηλον ὃν ἐπὶ πανταχεῖν, εἰ

B Εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ὅφε λημῶν, φησί, διωργούμενα; αἰτίας τολμήσουσι τινες διαλειπεῖν τὸν γάμον, καλεόμενον, εἰ μὲν κατιόντας ἔχοντες, εἴτε δὲ κατόπιν, εἴτε ἐξ ἀλλού γάμου, τὰς εὐσίας αὐτῶν ἐκείνων διδοσθεῖ, καὶ αὐτοὺς εἰς μοναστήριον ἐμβάλλεσθαι ἐπὶ πίνα τὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον, καὶ μέρος; τῷ μοναστηρίῳ διδοσθεῖ ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν. Εἰ δὲ μὴ ἔχουσιν κατιόντας, ἀλλὰ ἀνιόντας, τούτους τὸ τρίτον μέρος B τῆς οὐσίας αὐτῶν λαμβάνειν, εἰ μὴ τῇ λύσει τοῦ γάμου συνιγνεσταν· εἰ δὲ μήτε ἀνιόντες, μήτε επιτίντες, εἰλεγμένον πάσαν τὴν οὐσίαν τοῖς μοναστηρίοις εἰς ἐνεβληθέντα διδοσθεῖ· ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα συντιθέντας ἀδεμίατα συμβολαιαὶ καλεόμενον ταῦτα εἰς οὐρανὸν ποντάζεσθαι, καὶ εἰς ἔκοπλαν πάμπεσθαι. Εἰ δὲ οἱ τὸν γάμον λύσει ἐπιχειρήσαντες βουληθεῖν δικυοῖς συνελθεῖν, πρὶν ἀνέβιθωσι μοναστηρίοις, ἀδειά τούτοις διδοτα πάρημάν, καὶ τὰς προαιρημένας ποντάς συγχωροῦμεν αὐτοῖς, καὶ τὰς ίδιας ἔχειν περιουσίας. Τοῦ δὲ τούτου προσώπου βουλομένου τὸν γάμον ἀνακαλέσασθαι, εἰ μὴ συναντήσει καὶ τὸ ἔτερον, κατὰ τοῦ μὴ βουλομένου κρατεῖν τὰς ποντάς. Ταῦτα δὲ καλεόμενα γίνεσθαι καὶ κατὰ περόνοιαν τῶν θεοφιλεστάτων Επισκόπων.

Εἰ δὲ κατὰ συναντήσειν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡ κατὰ ἔρωτα σωρροσύνης λυθεῖη ὁ γάμος, καλεόμενον εὐθὺς ἐκάτερα τὰ μέρη προσέρχεσθαι τῷ παντρεῖ θιψ, ὀζτιμίων δηλοντες φυλαττομένων αὐτῶν. Εἰ δὲ εἰς τούτων ἡ γάμῳ προσέλθοι, η πορνείᾳ περιτάσσοι, τὴν πάσαν αὐτοῦ περιουσίαν οἱ παῖδες λήψονται. Εἰ δὲ παῖδες οὐκ ἔχει, τὸ δημόσιον αὐτὴν διαδέξεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.

Ζήτει τὸ ια' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου.

ΝΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ γυναικῶν μεμνηστευμένων, ἀν-φ καὶ κεφ. μηνοτελείας.

D 'Οὗτος δέ τοις μαγάλου Βασιλείου κανὼν, Εἰ ἀναγνωστησῃς, φησι, τῇ αὐτοῦ μεμνηστευμένῃ πρὸ τοῦ γάμου μιχθεῖη, κάκελνης τοῦτο ἔλομέντος, ἐπὶ τοιεῦσθαι τὸν ἀφοριζόμενος, εἰς τὸ ἀναγινώσκειν πάλιν ἐπένεισθαι, εἰς μείζονα μὴ προκόπτων βαθμὸν. Εἰ δὲ μηνοτελείας χωρὶς συνδέθει γυναικί, καὶ εἰ λαβεῖν αὐτὴν εἰς γυναικαὶ λόγους ἵσως μετὰ αὐτῆς ἐποίετο, καὶ τῆς τοῦ ἀναγινώστου ὑπηρεσίας ἐκπίστει. Εἰ δὲ ὑπηρέστης, ήτοι ὑποδιάκονος τῷ δευτέρῳ πάθει ἀλοίη, τῆς ὑπηρεσίας τελέως ἐκβολλεῖται.

'Οὗτος δέ τοις σ' συνδέοντα τὸν εἰς γάμου καὶ ποντίαν ἀγόμενον τὴν ἀπέρρηψη μεμνηστευμένην, διτοῦ μηνοτελείασμα περιέντος, τοῖς τῆς ποικιλίας δημόσιας ἀγαλμασιν. Εἰ δέ μὴ γαμικός, ἀλλὰ ποντίας μετὰ τοιεῦσθαι τις συμβιβάσει, καὶ αὐτὸς

ώς μοιχής τιμωρεῖται, καὶ ἡ γυνὴ ὡς μοιχαλίς· ὁ *A* habuerit; tum ipse tanquam adulter, tum mulier ut adultera, puniatur: qui vero desponsationem ignorabat, tanquam scortator.

De sponsalibus.

Τὴν γέρ μνηστείαν οἱ νομοθέται ὅριζονται μνήσην καὶ ἐπαγγείλιαν τῶν μελλόντων γάμων. Καὶ ὁ μὲν Μωσαῖκὸς νόμος ὡς γάμον τὴν μνηστείαν ἀλογίζεται· καὶ ὁ τὴν ἀλλωρ μεμνηστευμένην φθείρων ὡς μοιχής ἔκολαζετο. Καὶ ἐπειδὴ τὰ τῆς μνηστείας αὐτούς συνήρμοτες σύμβολα, καὶ γυναικεῖα τὴν μνηστήν προσαγορεύει, Ἐπαγγείλωσε γέρ, φησι, τὴν γυναικα τοῦ πλησίου. Ἡγουν διεκπερδένεις τὴν τούτου μνηστήν. Οὕτω καὶ ἡ ἄγια Παρθένος γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἐχρημάτισε· «Μή φοβηθῆς γάρ, φησι, ἐπεραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναικά σου.» Παρ' ἡμῖν δὲ, πρώτην μὲν φιλήματι τῶν συνκριτομένων καὶ ἀρρεβῶνι προσθίνειν ἡ μνηστεία· καὶ τέλην ταύτην λυειν, τῆς ποιῆς τοῦ προστίμου παρεχομένης· μηδὲν δὲ τῆς μνηστείας λυθεῖσης, εἰκότως ὡς μοιχίας δὲ τὴν γυναικα λαμβάνων ἐκρίνετο, ὃς δὲ φθεῖς κακῶν διορίζεται. «Οὐκον δὲ οὖτε μνηστεία προσθη, οὔτε φίλημα, οὔτε δόσις ἀρρεβῶνος ἐπηκολούθησε, μόνοι δὲ οἱ λεγόμενοι διὰ φίλων γραμμάτων δεσμοί, καὶν ἑταρος λάθη τὴν γυναικα, τῷ τῆς μοιχίας ἄγκηλήματι οὐχ ὅποκειται.» Άποδε τῆς ἑνενεγκείσης ὑπερον Νεαράς τοῦ εὐεσθοῦς βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ γράφειον, τὰ ίσα δύναται τῷ τελείῳ γάμῳ σχεδὸν ἡ μνηστεία, ἀτε μετά ἱερᾶς καὶ αὐτῆς τελουμένη εὐχῆς· καὶ ἄλλως οὐ δύεται, εἰ μὴ καθ' οὓς τρόπους καὶ τὸ τέλειον διασπάται συνοικέσιον· φησι γάρ·

Νεαρά περὶ μνηστείας τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τελορνία κατὰ τὸ γράφειον.

Μνηστείας παρ' ἡμῶν ἐτυπώθησαν ἀληθεῖς, δοςει μετά τῆς ἱερᾶς ἀλογίας καὶ κατὰ τὸν ὥρισμένον ἡμέν καιρὸν τελεοθέσαι γνωρίζονται. Ἀρμίδος δὲ ἀν εἰη μνηστείας καὶ γάμου καιρὸς, τῆς μὲν θελείας τὸν ὀδεκαετῆ χρόνον διατρέχουσης, τοῦ δὲ ἀρρενοῦς τὸν τεσσαρεκαΐδετον διατρέβοντος. Μετά δὲ τὴν ἱεράν τῶν εὐγάνων ἐπωδήν, καὶ τὴν συνήθη τοῦ ἀρρενοῦς· καὶ τοῦ φιλήματος παρατήρησιν, βραχέος δὲ καὶ πλείονος καιροῦ διαλιποντος, ὃς δὲ δόξεις τοῖς συναλλάτουσιν, ἀκαραιτήτως· καὶ τὸν ἐννομὸν γάμον προβάνειν κελεύομεν, καὶ μὴ κατὰ ταυτὸν συμβαίνειν ἐν ἡμέρᾳ μεριδὴ ποιούμαται· καὶ ὡρά. Εἰ δὲ τοὶ τὸν παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα ἐπιστῆναι καιρὸν, καὶ τὸν εἰρημένων μηδὲ γενερήνων παρατηρήσων, μνηστείας προβούντας καὶ συμβάλαις, ταύτας μνηστείας ἀληθεῖς μηδὲ εἶναι, μηδὲ ὄνομά εσθαι, εἰ καὶ προστίμου ποιητὴ πρόσκειται. Άλι γέρ ς μνηστείας οὐ προστίμων λυθῆσθαις δόσεις, ἀπέρ οὐδὲ τοῖς συμβολαιοῖς τὸ λοιπὸν ἐγγραφήσονται· ἵτε μηδὲ παρ' αὐτῶν εἰ μνηστείας κρατύνονται, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικλήσεως, εἰ περ καὶ ἀλιτοὶ τὸ παράτην μένουσι, μόναις λυθένται τοῖς αἰτίαις, αἵς καὶ οἱ γάμοι. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν παλαιὸν τῶν νόμων συνήσειν, μετά τὸν ἀποτατῆ χρόνον τῆς κάρης οὐ καίως εἰ μνηστείας

B sponsalia namque juris auctores definiunt, mentionem et promissionem futurarum nuptiarum. At lex quidem Mosaica matrimonii loco sponsalia habebat. Et qui desponsari alteri vivitbat, tanquam adulteri puniebatur. Sponsarium quoque symbolis datis, sponsa nomine uxoris accepiebat. Humiliavit, inquit, uxorem proximi: hoc est, sponsam ipsius devirginavit. Sic et illa sancta Virgo Josephi dicta fuit uxor. *C* Ne verearι, inquit, accipere Mariam uxorem tuam. *C*æterum apud nos olim eorum qui coibant in matrimonium, sponsalia per osculum et arrham præcedebant. Ac licebat ea solvere, si adjecta poena præstaretur. Noodum autem solatis sponsalibus, hanc abs re tanquam adulteri condemnabitur, qui sponsam alterius matrimonio sibi copulabat, quemadmodum canon indicatus statuit. Verum ubi nec sponsalia præcesserunt, nec osculum arrham 76 datio secula est, sed nudorum duntaxat, ut appellari solent, verborum vincula: licet alius eam uxorem ducat, adulterii crimine non tenetur. Cæterum ex publicata posterius Novella religiosi principis Alexii Comneni, anno 6592, promodum par vis est sponsalium, et plenarum nuptiarum, cum et ipsa precibus sacris intervenientibus perficiantur, nec aliis modis solvantur, quam quibus perfectum quoque matrimonium dirimitur. Sunt enim hæc ejus verba:

Novella imperatoria Alexii Comneni de sponsalibus, facta anno 6592.

D Sponsalia vera sancta sunt a nobis, quæcumque cum benedictione sacra, et statuto a nobis tempore peracta vocantur. Aptum vero tam sponsalibus quam nuptiis tempus fuerit, semella quidem duodecimum transgressa, masculo autem decinum et quartum annum excedente. Post sacrum vero preceum carmen, et consuetam arrham aliquæ osculi observationem, exiguo vel letiam longiusculo spatio temporis interjecto, prout ipsis contrabentibus viatum fuerit, citra recusationem legitimas quoque nuptias succedere jubemus, nec simul incidere in unum sepe diem et horam. Quod si prius, quam statutum a nobis tempus appetierit, et indicatis observationibus non adhibitis, sponsalia facta fuerint et instrumenta, nequaquam hæc vera sponsalia vel esse, vel appellari debere, tametsi pœnæ luitio sit adjecta. Nam quæ proprie sunt sponsalia, pœnarum prestationibus: non solventur, quando ne quidecum instrumentis in posterum adscribentur: cum per eas nullum sponsalibus rubus accedit, sed per invocationem bei: cuiusmodi sponsalia indissolubilia manent, ex illis duntaxat causis dirimenda, quibus et nuptiae solvuntur. Quia vero secundum priscam legum consuetudinem post annum pueræ septimum non recte sponsalia

procedebant (nam libere singuli ad desponsatas A accidentes, per intuitum continuum et libertatem conversationis ipsam amoris flammam magis ascendebant), hoc quoque statuimus, ut quæ anno contra hentium 7, usque ad 14, vel 12 aetatis eorum annum, quasi sub forma sponsalium sunt instrumenta, prorsus legitimorum firmorumque sponsalium locum non obtineant: sed tamen veluti confirmatione stipulationes habeantur, et secundum aliorum contractuum consuetudinem obligent: veteri lege, quæ de sponsalibus est publicata, robur in iis habente personis, quibus cum repudiata sponsa in matrimonium coire prohibitum est, idque propter ejus status, qui apud Christianos viget. incrementum. Licet enim subtili ratione non sint hæc perfecta sponsalia, tamen quia sponsalium finem habera videntur, et nuptiarum hinc fundatum ponitur, non abs re prohibitas per legem personæ rursus impedimentum habebunt, nec quisquam eam uxorem ducet, quam præsa lex sponsam alicuius factam, solutis sponsalibus in matrimonium cum altero coire non permisit.

De clericorum sponsalibus.

Balsamon. Sane non permittitur alicui dignitatem ecclesiasticam gerenti, qui mortis alteriusve causæ interventu separatus sit a spose sua ante nuptias, ut alia cum muliere copuletur. Nam qui hoc fecisse reprehensus fuerit, tanquam secundo illigatus matrimonio, deponitur. Lector etiam, qui tale quidam incurrit, ad alium gradum non provehitur.

Quod si constaret sponsalia non possunt, siquidem ei desponsa persona, qui sacerdos fieri vult, annum 77 sextum aetatis excessit: non permittetur ei, qui eam sibi despondit, ut alia cum muliere copuletur, atque ita sacerdos fiat. Nam digamus esse dicetur, ratione concupiscentie, cum hac ratio mulier amoris capax sit. At vero si minor sex annis sit persona desponsa, quo tempore pacta sponsalia reddebantrur irrita: potest talis etiam cum alia muliere copulatus, nomine prohibente, sacerdotio fungi. Sed hoc in laicis locum non habet. Duntaxat enim ecclesiastica in dignitate constitutos unius mulieris, et virginis quidem, maritos esse oportet: quin et ipsi omnino ante matrimonium contractum virginitatis lude g'oriari debent.

Cæterum ubi perfecta sunt sponsalia, licet antequam cum desponsata sibi vir coeat, per mortem ab ea diremptus fuerit, ne laicus quidem ducere potest vel consobrinam ejus, vel aliam personam lege prohibitam. Non enim ipsa conjunctio, sed quæ precum interventu sit consecratio, sponsalia pro nuptiis habere facit.

De eo qui cum saceratu sua stupri consuetudinem habuit.

Balsamon. Eninvero si ante perfectam nuptiarum consecrationem, sponsalibus duntaxat contractis, sponsum cum saceratu stupri consuetudinem habere contigerit, vel cum alia sponsas suæ cognata

A προσδιαινον (ἀδεῶς γάρ ἐπὶ τὰς μηνιστευρέας εἰσερχόμενος: ἕκαστος τῇ συνεχεῖ θέρ, καὶ τῷ ἀλευθερίῳ τῆς ὥμιλας, τῷ τοῦ ἔρωτος φιλεματίνων προσανέκαιον), ἡμεῖς καὶ τοῦτο θεοπίκομεν· Τὰ μὲν κατὰ τὸν ἑπταετή τῶν συμβαλλόντων χρόνον ἔχει τοῦ δεκάτου τετάρτου ἡ διωδεκάτη τῆς ἡλικίας: χρόνου γενομένα, ὡς ἐν τῷ πάθῳ μηνιστεῖς, συμβολίαι, μὴ τάξιν διώξεννομοι μηνιστεῖς καὶ ἀσφαλῶς ἀποφέρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπερωτήσοις μόνον ἡστελευμένας χρίνεσθαι τε καὶ ἐνεργεῖν, κατὰ τὸ ἔθος τῶν διλλῶν συναλλαγμάτευν· ἐνεργέν δὲ τὸν παλαιὸν νόμον, τὸν ἐπὶ τῇ μηνιστεῖᾳ ἐχρωνθέντα, ἐν τοῖς κέκωλυμένοις προσώποις μόνον ἐπὶ τῇ ἀποευχθεστῇ μηνιστῇ, διὰ τὸ περίδον τοὺς παρὰ Χριστιανὸς ἀπολιτευομένης καταστάσεως. Εἰ γάρ καὶ μὴ μηνιστεῖα ἐστί, κατὰ τὸ ἀκριβές, τίττελες τὸ γνόμον, ἀλλ' διὰ εκονὸν ἔχειν μηνιστεῖας δοκεῖ, καὶ θεμέλιος γάμου ἔντεῦθεν προκαταβαλλεται, καλῶς δὲ ἔχει, τὰ κεκωλυμένα τῷ ἄνδρι προσώπα καὶ αὐθίς καλύπτεσθαι, καὶ μηδένα εἰς γυναῖκα λαμβάνειν, ἢν δὲ παλαιὸς νόμος μηνιστὴν τινος γενομένην, καὶ τῆς μηνιστεῖας λόρδην, οὐκ ἀφίκειν ἐπέρωτε κατὰ γάμον συγέργεσθαι.

Περὶ μηνιστεῖας κατηβίκων.

Balsamon. Ἀμέλει καὶ οὐκ ἐψήσατο τινὶ τῶν τοῦ βῆμάτος, θανάτῳ ἀλλή αἰτίᾳ τῆς οἰκείας διαζευχθέντη μηνιστῆς πρὸ τοῦ γάμου, ἐπέρρη σύναπτεσθαι γυναικί. "Οὐ γάρ πεποιηκένται τοῦτο φωραθεῖς ὡς δευτερογάρθρος καθαρεῖται" καὶ δὲ μπεδέν εἰς τι τοιούτον ἀγαγνώστης ἐξ ἑτερον οὐ προδέσπει βιθύρων.

B Καὶ δὲ ἀσύστατος ἐστιν ἡ μηνιστεῖα, εἰ μὲν τὸ κατεγγυηθὲν πρόσωπον τῷ θελοντὶ λεπωδῆν τὸν ἔκτον ὑπέρβολη χρόνον, οὐδὲ παραγωρθρήσεται: διὰ μηνιστεύσμενος ἐίσται συνάφθηται γυναικί, καὶ οὐτεις λεωθῆναι· διὰ γαμοῦ γάρ λογίζεται διὰ τὴν ἐπιευμάτων, τῷ δεκτικῆι ἔμφατος ἔνται τριτικαῦτα τὴν γυναικά. Εἰ δὲ ἡττών τῶν ἐξ χρόνων ἦν τὸ κατε, γυγνθὲν αὐτῷ πρόσωπον, στέ ἡ ἀθέτησις τῶν συμφώνων ἐγένετο, διλαστέος δὲ τοιότοις, καὶ ἐπέρρη γυναικί συζευχθεῖς, ἀκωλύτως εἰς λεπωδύν τὸν ἔλθειν. Τούτο δὲ ἐπὶ λαϊκῶν οὐ χρατέος μόνος γάρ τοις τοῦ βῆμάτος μιᾶς γυναικῆς καὶ ταύτης παρθένου διδράς είναι δει, διὰ καὶ αὐτοῦς πάντως τῇ παρθένᾳ πρὸ τούτου τεμαχυνομένους.

Τελείας δὲ τῆς μηνιστεῖας δύσης, καὶ εἰ πρὸ τοῦ συμμιγῆναι τῇ μηνιστεύσαμένῃ τὸν ἔνδρα θανάτῳ ταύτης διέζευκται, οὐδέ τοις λαϊκός λαβεῖν δύναται: Η ἐξαδέλφην ταύτης, ή ἐπέρσον πρόσωπον ἐκ τοῦ νόμου κεκωλυμένον· οὐ γάρ ἡ συνάφεια, ἀλλ' ἡ τῆς εὐχῆς ταλέτη ποιέι τὴν μηνιστεῖαν ὡς γάμον λογίζεσθαι.

Περὶ τοῦ συμφωρέντος τῇ ιδίᾳ κατηβρέφη.

Balsamon. Εἰ μέν τοι πρὸ τελείας λεπτεῖστας, μόνης δὲ μηνιστεῖας συνιστάμενης, τὸν νυμφίον τῇ πενθερῇ συμφωρήσασθαι συνέδη, ή ἐπέριψον συγγενικῷ πρόσωπῷ τῆς μηνιστῆς αὐτοῦ, καλυψθεσται εἰ γαμο-

Οὐ γάρ θεμιτὸν αἰμομέξιαν ἐν εἰδήσαις προσῆναι. Εἰ δὲ μετὰ τὸν καλῶν σύσταντα γάμου τὸ παράνομον τοῦτο συμβάτῃ, ὁ γάμος οὐ λύεται; ἀλλ' ἐπειταμῶνται οἱ τὴν αἰμομέξιαν πάσχαντες· φησὶ γάρ νόμος· Τὰ ἔξαρχῆς βίθιατα εἰς τῶν ἐπισυμβαίνοντων οὐκ ἀκυροῦσαι.

*Ἐκ πολων αἰτιῶν α. μνηστεῖαι λύονται. — Νόμοι.

Λύεται δὲ ἡ μνηστεῖα, ὥσπερ καὶ οἱ γάμοι, δι' εὐπροσώπους ταύτας αἰτίας·

α'. Εἰ ἀνυπόστατός ἐστιν ἡ μνηστεῖα, καὶ ἀθέμιτος διὰ τὸ ἀνήλικον τῶν πατέων.

β'. Εἰ ἐγάδετρος ἐξ ἀλλοτρίων σπερμάτων ηγούνη πεφύραται.

γ'. Δύεται καὶ διὰ καινοτάτην θρησκείαν ἀγνοηθεῖσαν, καὶ δογμάτων διαφοράν.

δ'. Ἡ διὰ τρόπων αἰσχρότητα.

ε'. Ἡ τύχης ἐναλλαγῆν.

ζ'. Η διὰ γάμων ὑπέρθεσιν ὑπὲρ τετραετίαν μή εἰσιλόγου ἐκτεθεῖσαν αἰτίας, διὰ νόσου ἵσσως χρονίαν, ηθόντων γονέων, η καρακίνη ἐγκλήματα, η μακράν ἀποδημίαν ἐξ ἀνάγκης γενομένην.

η'. Εἴτε δὲ διὰ βίαν δρόχουτος ἐπαρχίας τῆς μνηστείας γενομένης, τῆς τε κόρης καὶ τῶν γονέων αὐτῆς μή συναίνουντων.

η'. Η διὰ ἀπόκαρσιν ἀλήθη, καὶ τὴν πρός τὸν μονήρην βίον μετάβασιν.

θ'. Η τὸ εἶναι βουλευτήν.

ι'. Η διὰ τὸ ὑποκείσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ· η ἀλλώ λειτουργήματι ἔνοχον εὑρεθῆναι.

Τούτων οὖν τῶν ἀπηριθμημάτων τινὸς τὴν ἐνωσιν μή διαστήσαντος, διὰ τὴν ἐπέριψην μνηστευθεῖσαν ἀγόμενος, εἴτε τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, μοιχεῖται.

Νόμοι.

Μνηστεῖα λοτί μνηστὴ καὶ ἐπάργεται τῶν μελλόντων γάμων.

Καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως μνηστεῖα γίνεται καὶ φύλη συναίνεσσι συνισταται, καὶ μετεξὺ ἀπόντων.

Τὴν τοῦ πατρὸς μου η τοῦ ἀδελφοῦ μου μνηστὴν οὐ δύναμαι λαβεῖν εἰς γυναῖκα, εἰ καὶ γαμεταῖ αὐτῶν οὐ γεγόνασιν· η μὲν γάρ μητριαῖς, η δὲ νύμφης τάξιν ἐπέχει· οὐδὲ τὴν μητέρα τῆς ποτὲ μου μνηστῆς, γέγονε γάρ μου πενθερά.

Πάρα δύναμην τῆς δρφανῆς δὲ πίετροπος οὐ συνιστησιν αὐτῇ μνηστείαν, οὔτε διελύει τὴν γενομένην.

Η μανία ἐμποδίζει τῇ μνηστείᾳ· ἐπιγενομένη δὲ, οὐ λύει τὴν σύστασιν.

Οἱ συναίνοντες τῷ γάμῳ καὶ τῇ μνηστείᾳ συναίνουσι. Συνιστεῖσι δὲ οἱ δυνατεῖσθεντος, καὶ οἱ τούτων γονέϊ. Συνιστεῖν δὲ δοκοῦσιν οἱ μη ḥητῶν ἀντιτάσσοντες. Τότε δὲ μόνον ἀντιτάσειν δύνανται οἱ ὑπ-

A persona, matrimonium velabitur. Non enim fas est, ut incestus cognitus progrediatur. Quod si post nuptias perfecias ejusmodi quid contigerit, nuptiae non dissolvuntur, sed qui incestus rei sunt, puniuntur. Legis enī verba sunt: Quæ ab initio valent ex post factis non infirmantur.

Causas propter quās sponsalia solvuntur. — Lèges.

Sponsalia nupiarum more solvuntur propter honestas basce causas:

1. Si constare sponsalia, tamen illicta, nequeant, propter seūtatem puerorum impuberem.

2. Si mulier uterum ex alieno semine gerere sit deprehensa.

3. Item propter novam quamdam et incognitam religionem ac dogmatum diversitatem.

4. Vel propter morum turpitudinem.

5. Vel propter mutationem status.

6. Vel propter dilationem nupiarum ultra quadriennium, quæ probabili ex causa facta est, propter morbum puta diuturnum, vel mortem parentum, vel capitalia crimina, vel longinquam peregrinationem, ex necessitate susceptam.

7. Præterea si sponsalia facta sint per virū præsidis provinciæ, tam puelia, quam parentibus ejus non consentientibus.

8. Vel propter veram tonsuram, et transitum ad vitam solitariam.

C 9. Vel quod aliquis fiat decurio.

10. Vel quod alicuius bona fisco sint obnoxia, vel quod ipse alii cuiquam functioni obligates inventariatur.

78 Cum igitur aliquid ex hisce una connumeratis copulationem factam non dirimit, qui despensat alteri dicit, adhuc eo superelite qui despensavit, adulterio se polluit.

Lèges.

Sponsalia sunt mentio et promissio nupiarum futurarum.

Tam per scripturam, quam sine scriptura sponsalia contrahuntur; et constituantur nudo consenserunt, etiam inter absentes.

D Sponsam patris vel vel fratrii mei uxorem ducere nequeo, quamvis uxores eorum non fuerint; illa enim novice, hæc nurus locum habet; utique nec matrem nurus meæ, mibi enim socrus evasit.

Contra voluntatem pupilliæ tutior sponsalia non constituit, nec facta dissolvit.

Furor impediri sponsalia, sed si postea superveniret, constituta non solvit.

Qui consensum præbent in nupiliis, eorum consensus in sponsaliis quoque requiritur. Consentire vero debent ipsi contrahentes, et parentes eorum. Et consentire videntur, qui evidenter sive

diserte non contradicunt. Tunc autem filii et filiae familias contradicere duntaxat possunt, cum moribus indignos et turpes eis sponsos parentes eligunt. Si tales autem non sint, qui eis despondentur, licet exheredari se liberi malint, duntaxat ut non parentum, sed eus voluntati satisfaciant, omnino non valere sancimus eorum institutum. Nam cupiditates juvenum, ad excedium et interitum proprium tendentes, omni modo coercendas esse, leges ipsæ statuunt.

Dissentientibus autem parentibus in electione, manifestum est patris valere judicium. Filio familias dissentiente, sponsalia nomine ejus non sunt.

Pater filiæfamilias sponsalia dissolvere potest, non etiam emancipata.

Quæ quod agitur, intelligere videtur, recte sponsalia contrahit, hoc est, quæ non minor est septem annis. Enimvero si sponsalibus factis intra decimum tertium annum, ausi quidam fuerint de sponsatis vel benedictionem, quam vocant, vel coronam impertiri : cum a sacrum legum transgressores facti sint, statim contracta sponsalia, cum ea conjunctione, quæ speciem duntaxat aliquam habet, dissolventur; et ab ultraque parte collata in sponsalibus poenas, facinoris admissi causæ jacturam hanc sustinentes fisco inferent : ne sacerdote quidem, qui tali ausus fuerit interesse actu, extra culpam constituto, sed legum sacramentum severitati subjiciendo.

Luctus mariti mulierem sponsalia contrahere non prohibet.

Qui pueram adultam sibi despondit, nec tempus in sponsalibus constituit, nuptias exsequi, si eadem in provincia degit, intra biennium debet : sin absens est, intra triennium. Quod si facere supersederit absque probabili causa, alteri pueria conjungi potest.

Præsides in ea provincia, quam administrant, sponsalia contrahere non debent. Si vero id fecerint, licet pueræ, ac parentibus ejus, aut tutoribus, aut curatoribus detrectare matrimonium, et arrivas lacerari : eodem locum habituro et in illis, et nepotibus, et propinquis, et domesticis, et assessoriis, et omnibus, qui sunt ejus apparatores et particeps : siquidem opera præsidis 79 sponsalia contraherunt. si tamen ei pueræ, postquam magistratu abierit, nubere vult, matrimonium ratum est.

Iaque notabis, quod tunc contractum hunc lex prohibeat, cum abhinc præses officium administrat, et parentibus pueræ formidabilis esse potest. Quo sit, ut si præses quidem erat, sed satis virium non habebat ad territos pueræ parentes, sponsalia non fuerint prohibita.

CAP. XVI. De clericis uxores suas præstitis religiosis ejicientibus.

Canon sanctorum apostolorum quintus episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, quis uxorem

A ερούσιοι, δις τοις τρόποις ἀναξιους καὶ αἰσχροὺς αὐτὸς μηδεπονται: οἱ γονεῖς. Τοιούτων δὲ μὴ θντων τῶν μηδεπομένων, καν εἰ ἀποκλήρους ἀντούσαι αἰροῦνται ηλίκειν ποιεῖν, μόνον ίνα μὴ τὴν τῶν γονέων, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν ἐκπληρώσων θέλησιν, ἀντιγονεύεν είναι αὐτῶν θεσπίζομεν διά παντὸς τὸ βούλημα. Τὰ γάρ έπι 18ίᾳ καταστροφῇ καὶ ἀπωλεῖται τῶν νέων δρμήματα παντες τρόπῳ καλύειν οἱ νόμοι ἔγκωκασιν.

Διχονούντων δὲ τῶν γονέων περὶ τῆς ἐκλογῆς δηλοντί, ή τοῦ πατρὸς γνώμη χρεῖται. Διχονούντος τοῦ νπεξουσίου, οὐ γίνεται μηδεπονται αὐτοῦ.

Ο πατήρ τῆς ὑπεξουσίας δύναται διαλύειν τὴν μηδεπονταν.

Η τὸ γνόμενον δοκοῦσα νοεῖν καλῶς μηδεπονται, τουτέστιν, ή μὴ οὐδα δητῶν τῶν ἐπτά ἑτῶν. Εἴ μέντοι γε τῆς μηδεποντας γεγενημένης θωβευού τοῦ τρισκαιδεκατοῦς χρόνου, τολμήσαιεν τινες τοῖς μηδεπομένοις, ή τὴν λεγομένην εὐλόγησον ή τὸ στεφάνωμα περιθέναι, ὡς τῶν θείων νόμων παραβάται γεγενημένοι, αὐτίκα τὴν μὲν προειδεύσαν μηδεπονταν, ἀμα τῇ δοκούσῃ συναφεῖ διαλύεσθαι, καὶ τὰ παρ' ἑκατέρου τοῦ μέρους ἐν τῇ μηδεποντα συμβληθέντα προστίματα, τοῦ τολμήματος ζητίαν ὑπέχοντας, τῷ τοῦ δημοσίου εἰσχομένεσθαι μέρει. Μηδὲ τοῦ τολμῶντος ιεράς έπι τῇ τοιαύτῃ παρεῖναι πράξει, ἀνευδύνου καθεστηκότος, ἀλλὰ τῇ αὐτηρῇ τῶν Ιερῶν ὑποκειμένου κανόνων.

Τὸ πένθος τοῦ ἀνθρός οὐ καλύει τὴν γυναικα μηδεποντην.

Ο μηδεπονταμένος κόρην ξφρον, καὶ μὴ συμφωνήσας χρόνον ἐν τῇ μηδεποντα, δρεῖται ταύτην, εἰ μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ διάγει, εἰσω διετίας γαμεῖν, εἰ δὲ ἐν ἀπουσίᾳ, εἰσω τριετίας. Εἰ δὲ ὑπέρ τοις χωρὶς εὐλόγου αἰτίας, δύναται ή κόρη ἐπεργ συνάπτεσθαι.

Ο κόρη τοὺς δργοντας έξι ἑκατης τῆς ἐπαρχίας ής δργουσι, μηδεπονεσθαι. Εἰ δὲ τοῦτο ποιήσουσιν, έξεστο: τῇ κόρῃ, καὶ τοῖς γονεῦσιν αὐτής, ή ἐπιτρόποις, ή κουοάτοραι, παραιτεῖσθαι τὸν γάμον, καὶ κερδανεῖν τοὺς δρραβῶνας, τοῦ αὐτοῦ κρατοῦντος καὶ ἐπὶ οἰών, καὶ ἐγγόνων, καὶ συγγενῶν, δ καὶ συγκαθέδρων, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ τάξι, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, ἐὰν κατὰ σπουδὴν τοῦ δργοντος ἐμηδεπονεσαντο. Εἴ μέντοι καὶ μετὰ τὴν ἀφχήν ποιεῖται: ή κόρη συναψόνται αὐτῷ, ἔργεται δ γάμος.

Σημείωσαι γοῦν, δις τότε καλύει τὸ συνάλλαγμα ὁ νόμος, δις τὸ δρφίκιον δργων διαχειρίζει, ή καὶ δύναται γονεῖς εἰναι τοῖς γονεῦσι τῆς κόρης. Ωστε, εἰγε δργων μὲν ἦν, οὐκ ἦν δὲ Ιερῶν ἐκφοδησαι τοὺς γονεῖς τῆς κόρης, οὐ κεκιώται ή μηδεποντα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ τῶν τὰς ίδιας γυναικας προσδέσει εἰλατείας ἐκβαλλόντων κληρικῶν.

Ο ε τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπισκοπευ, ή πρεσβύτερον, ή διάκονον, τὴν έπιστοῦ γυναικα,

πρώτας εὐλαβείας, ἐκβάλλοντες, ἀφορίζει, μέχρις δὲν αὐτὸς προσλήψηται, ἵππονόντα δὲ, καθαρεῖ. Τοῦτο γάρ καὶ δικύριος ἐν ταῖς Εὐαγγελίοις λέγεται, μὴ ἔτεναι τινὲς τῷ παλαιῷ προσέχοντι νόμῳ. Στε βούλοιστο τὴν θίαν ἐκβάλλειν γυναικαὶ χωρὶς ἀπειρρόνης αἰτίας. Βούλε γάρ τὸν γάμον διαβάλλειν, ὡς ἀδικεόντον τὸν νομίμων μήγυνον. Τιμιον δὲ ἡ Γραφὴ τὸν γάμον ἀπερήνατο, καὶ τὴν κοιτὴν ἀμελεῖτο.

Τούτου καὶ διγὰς τῆς ἑκτῆς συνθέου κανὸν αὐτοῖς ῥήμασι μέμνηται ἀνεῦ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προσθήκης. Αὕτη γάρ ἡ σύνθεος πρώτη ταῖς γαμεταῖς ἀποτελεῖσθαι τοὺς ἐπισκόπους ἀδικεῖσθαι.

Περὶ τῶν τοῦ Ιδίᾳ γυναικῶν ἐκβαλλόντων λαϊκῶν.

Οἱ δὲ ἀποστολικὸς ρῆμαὶ τὸν ἐκβάλλοντα λαϊκὸν παραλόγων τὴν διατοῦ γυναικαὶ, καὶ ἐπέραν λαϊκάντοις, καὶ τὸν ὑποτοκούμενον τὴν περὶ ὅλου ἀπολελυμένην, μὴ κατὰ νόμους δηλαδή, ἀφορίσμῃ ὑποσάλλει.

Οὐαὶ γε μήτη τούτου τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον διὰ τῆς τοῦ μαγέλου Πατέρος Βασιλείου γλώσσης ἐχρησιμότητον ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ κανόνι, ἀγνῶμον κομιδῇ μὴ κατὰ μέρος διεξιέναι. Ἡν μὲν γάρ, φησίν, ἀπόλουθον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, ἐξ ίσης καὶ ἀνδράτοις καὶ γυναικῶν τὴν τοῦ παρνελας εἰτίαν λύσιν εἴναι τοῦ γάμου. Ηδὲ γε τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια οὐχ οὗτος ἔγουστος δείχνεται· ἀντὶ μὲν γάρ τὸν γυναικῶν πολλὴν εὔρισκομεν τὴν ἀχρίσιαν, τοῦ μὲν ἀποστολοῦ λέγοντος· « Ὁ κολλάνθρωπος τῇ πόρνῃ ἐν σθμάτι εστι· » τοῦ δὲ Ἱερεμίου, δοῦ, « Καὶ γένηται ἀνδρὶ ἐπέριψ, οὐκ ἐκιστρέψει πρὸς τὸν ἀνδραν αὐτῆς, ἀλλὰ μιανωμένη μιανθήσεται. » Εἰ μὴ βουλήθειη δηλαδή ὅτικρα αὐτὴν προσλαβέσθαι· καὶ δὲ Σολομὼν ἐν ταῖς Παροιμίαις· « Οἱ ἔχων μοιχαλίδα ἄρρων καὶ ἀσθής· » τοιτέστιν, δι μηγνύμενος ὀπάνθρωπος γυναικί, ἢτις δείχνεται μοιχαλίς. Τοὺς δὲ μοιχεύοντας τὸν ἀνδρῶν, μὴ παρεύοντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν Ιδίων γυναικῶν ὑποτίθεται· εἰτὲ γάρ καὶ ἀμπικρανοτέρα τοις τῇ γυναικὶ, καὶ πληγὴς ἀνείσονται, καρτερεῖν ταῦτην δεῖ· εἰτὲ εἰς χρήματα ἡγιοι, κάκεινη τὴν προΐκα δαπανώμην ὄφρη, μὴ καὶ ἡγιεινῶς ἔχει τῷ ἐπέρας τὸν ἀνδραν ευμφεύρεσθαι, οὐκ ἐρεῖται ταῦτη διαζένγνυσθαι τοῦ ἀνδρὸς παρὰ ταῦτα. Εἰ γάρ, ἀπότον θατέρων τῶν σωνοικούντων τυγχάνοντος, θατέρω χωριεῖθεναι οὐδὲντοις, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, δεῖ τὸ ἔσθιον τῆς ἐκβάσεως (Τι γάρ οἶδας, γύναι, φησίν, εἰ τὸν ἀνδραν αὐτοῖς;)· τῶς ἀνεύθυνος ἔσται ἡ δι· ἐπέραν αἰτίαν λέωνται τὴν συζῆγλαν; Όποιος δὲ τὸν ἀνδραν παραλόγων ἀπολύτοῦσα, εἰ ἀλλοὶ συνοικήσει, μοιχαλίς λογίζεται. Ηδὲ τῷ καταλειφθέντι ἀνδρὶ συναρθεῖσα νομίμων; οὐτε ὡς μοιχαλίς, οὐτε ὡς πόρνη κατακρίνεται. Εἰ μέντοι δὲ ἀνήρ ἀποστάς εἴ· γυναικίς, ήτε' ἀλλοὶ ἡθεῖ, καὶ αὐτοῖς μοιχαλίς. ὡς ποτῶν αὐτὴν μοιχεύθηναι, καὶ ἡ συνοικοῦσα τούτων μοιχαλίς, διότι πρᾶξις ἀντίτην ἀλλοτρίον μετέστησεν ἀνδρα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἀπὸ δὲ τῆς θατέρου

PATROL. GR. CXLIV.

A stiam praetextū religionis ejicit, tantisper segregat donec eam ad se recuperet, perseverantem vero deponit. Hoc enim Dominus etiam in Evangelio sanctivit, non licere alieui priacē legi obtemperandi, ut pro libitu suo uxorem suam ejicit, absque causa legis interdictio comprehensa. Quippe matrimonium criminari videtur, quasi colta legillimus quae-dam sit impuritas. Honorabiles autem nuptias esse Scriptura pronuntiat, et lectum impollutum.

Hujus etiam decimus tertius sextæ synodi canon ipsiusmet verbis meminit, absque tamen vocis episcopi adjectione. Hec enim synodus prima fuit, quae sanctivit, ut uxoribus suis episcopi renuntiarent.

B De laicis uxores suas ejicientibus.

Canon autem apostolorum 48 laicum, qui præter rationem ejicit, uxorem suam, et aliam ducit, quive perirebat ad se divorcio separatum ab alio, non secundum leges scilicet, segregationi subjicit.

Ceterum quia hoc de re Spiritus sanctus per magnum illum Patrem Basilium velut oraculo prodidit in nono ipius canone, periniquum fuerit non particulatum exponere. Consentaneum erat, inquit, ut secundum sententiam Domini aquabiliter tam viris, quam mulieribus, scortationis causa matrimonium dissolveret. Verum Ecclesia consuetudinem ita comparatam non esse constat. Nam quod ad mulieres attinet, magnam accusationem invenimus. Apostolo dicente: « Qui meretrici agglutinatur, unum cum ea corpus est; » et Jeremias, « Si alterius viri facta fuerit, ad maritum suum non revertetur, sed polluendo polluetur: » nisi videlicet maritus quem recipere voluerit. Et Salomon in Proverbiis, « Qui adulteram habet, stultus est et impius: » hoc est qui rem habet cum muliere maritata, et quoniam esse constat adulteram. Verum maritos adulterium committentes, vel acortantes, resineri suis ab uxoribus monet. Nam sive quis acerbum semet erga uxorem exhibeat, eique verbera infligit, tolerantem se gerat oportet: sive pecuniarum jacturam faciat, dolomque suam absumi videat, vel etiam zelotypa sit propterea quod cum aliis maritus stupri consuetudinem habeat, non tamen ei permissitur, ut propter has causas a marito divertat. Quippe si alterutro conjugum existente infidelis, alteri divorciū ab eo sacre non licet, iuxta beati Pauli sententiam, propterea quod obscurum sit, quid evenire queat (Ecquid enim nostri mulier, ait, an maritum sis servatura?); quoniam modo culpa carebit, quia propter aliam causam conjugium dissolvit? Unde concluditur eam, quae maritum absque justa causa deseruerit, si alterius in censurum sese dederit, pro adultera habendam. Quae vero legitime cum viro deserto in manum coit, nec ut adultera, nec ut meretrice condemnatur. Sane si maritus ab uxore diverterit, et ad aliam sese contulerit, tum ipse adulter est, veluti qui auctor sit, ut ea

per adulterium polluatur; tum quæ in ipsius est contubernio adultera est, propterea quod maritum alienum ad se traduxerit. Hæc Basilius. Ex publicata vero deinceps novella Justiniani, quam de solutione matrimonii supra positum caput continet, etiam hæc inter alias causas est connumerata, propter quas uxoribus conjugia dissolvere permisum est; si videlicet eadem in domo vel civitate cum alia muliere stupri consuetudinem maritus habeat; et propinquus uxoris sua increpantibus eum, ac monentibus, ut ab illius consuetudine permittunt, ut propter zelotypiam matrimonium solvat.

In can. autem 21, eum, qui cum muliere cohabit et propter libidinem cum alia polluitur, fornicationis reum esse judicat; utique et paenitentia majoribus afficit, quam eum qui cum muliere non cohabitans in eodem crimen deprehensus fuerit. Huic enim venia aliqua datur propter naturæ necessitatem, ille autem eam non assequitur, utpote qui legitimam conjugem habeat quæ naturæ tyrannidem demulcent, quique propter solam incontinentiam in cœno libidinis voluntatur. Quia etiam canonem, inquit, non habemus, eum, si in matrimonio solutum peccatum fiat, adulterii crimini obnoxium redditum, vel a propria uxoris commercio abigentem. Porro quidem mulier maritum a fornicatione reversum suscipiet; ille autem mulierem quæ cum alio commercium habuit, ex aliis ejicit; et invitatus recipere non cogetur. Illarum rerum, inquit, ratio non facilis est, verum C consuetudo ita obtinuit.

In canone vero 35: In his qui matrimonium disolvunt, causas, inquit, considerare oportet. Et siquidem mulier sine causa a viro secesserit, illa quidem pena, hic autem venia dignus judicatur; nimis ut cum Ecclesia communicet, non autem ut alia utatur.

Quia et in can. 77: Qui mulierem sibi legitime conjunctam relinquit, et aliam dicit, adulterii criminis obnoxius est. Patres autem nostri, inquit, eis septenni paenam inflixerunt, et sic communione dignos censem, si cum lacrymis penitentiam egerint.

Hæc vi syn. Patres in can 87, ipsissimis sancti uectis usi confirmant; namque quæ præter rationem virum suum relinquit ut adulteram condemnant, viro autem veniam dant, et cum Ecclesia communicare præcipiant. Eum vero qui legitime sibi junctam relinquit, et cum alia exinde matrimoniale contractum facit, tanquam adulterii, ex Domini sententia, reum in septennum a sacramentis arcet.

Rursus sanctus Basilius, in can. 46, quæ viro ab uxore sua pro tempore derelicto propter mero rem forsitan animi demissionem, per ignorantiam dubit, postea vero uxore priori, ex alia forsitan regione, reversa ab eo dimissa fuerit, ex ignorantia quidem fornicata est, sed a matrimonio nou-

A ἔξενεχθεσῆς ιουστινιανού νεαρᾶς, ἣν τὰὶ εἰς τοῦ παρόντος στοιχείου περιέχει κεφάλαιον, καὶ αὐτῇ ταῖς ἀλλαῖς αἰτίαις ἡρίθηται, δι' ἃς λίστιν ταῖς γυναικὶ τὰ συνοικέσια δίδοται· εἰ ἐν τῇ αὐτῇ δηλαδὴ οἰκεῖ ἢ πόλει ἑτέρᾳ ὁ ἀνήρ συμφεύροιτο γυναικί, καὶ τοῦ μέρους τῆς ιδίας γυναικεῖς ἐπιτιμώντων αὐτῷ καὶ ὑποτιθεμένων, ἀποστῆναι τῆς πρὸς ἑκείνην δμῆτας μὴ πελθοτο· τηγικαῦτα γάρ λίστιν τοὺς γάμους διὰ τὴν ἕγειρυτιδαν ἐφίσσουν.

abstineat, non olittemperet. Tunc enim mulierem permittit, ut propter zelotypiam matrimonium solvat.

B 'Ἐν δὲ τῷ καὶ τὸν συνοικοῦντα γυναικί, δι' ἀσθετικαὶ δὲ καὶ ἑτέρᾳ συμφεύρομενον, πορνείας μὲν ὑπόδικον εἶναι κρίνει, ἐπὶ πάλον δὲ τοῦς ἐπιτιμῶν καθικενέται τοῦ μὴ συζύγων τούς γυναικεῖς, καὶ τῷ πάθει τούτῳ ἀλλότρος. Τῷ μὲν γάρ συγγνώμη τις διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως· δὲ τὸ ταῦτης ἑτέρηται, ἄτο τῆς φυσικῆς τυραννίδος τὴν νόμιμον ἔχων παραμύθιαν, διὰ δὲ μόνην ἀκρασίαν τῷ τῆς ἀκολασίας βορβόρῳ ἐγκυλινθύμενος. Οὐ μέντοι καὶ κανόνα, φησιν, ἔχομεν, ἐὰν εἰς ἀλευθέραν γάμους ἢ ἀμερτία γένηται, τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπάγοντα ἐγκληματι, ἢ τῆς πρὸς τὴν οἰκεῖαν γυναικαν συνασκητος ἀποκλείοντα· ὥστε δὲ μὴν γυνὴ ἀπὸ πορνείας ἐπινόστια τὸν ἀνδρα δίδεται· ὥστος δὲ τὴν γυναικαν μιγεῖσαν ἑτέρῳ τῶν οἰκων ἀποκέμψει, καὶ ἀλλον ταῦτην προσλαβεῖσθαι οὐκ ἀγαγκασθήσεται. Τούτουν δὲ διόρος, φησιν, εὐ ρέδιος, ἢ δὲ συνήθεια εἴτε κεκράτηκεν.

'Ἐν δὲ τῷ λέ, 'Ἐπει τῶν διαλυόντων τὸν γάμον, τὴν αἰτίαν χρή, φησι, σκοπεῖν. Καὶ εἰ μὴ παραλόγως τοῦ ἀνδρὸς ἀνεχώρησεν ἡ γυνὴ, ἢ μὴν ἐπιτιμῶν, δὲ συγγνώμης δῖος κρίνεται, πρὸς τὸ κοννεύειν, μέντοι τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ μὴν ἀπέρη δηλαδὴ κεχρῆσθαι.

'Ἐν δὲ τῷ οζ, 'Ο μέντοι καταλιμάνων τὴν νομίμων αὐτῷ συνάρθεταιν καὶ ἑτέραν ἀγρύπνοι· τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται· κρίματι οἱ δὲ Πατέρες ἡμῶν, φησιν, εἰς ἀπετατιαν τοῖς τοιούτοις ἀπιτετρήκασι, καὶ οὐτώ τῆς προσφορᾶς ἀξιούσειν, οὐτὲ μετά δακρύων μετανοήσωσι.

C Ταῦτα καὶ οἱ τῆς ἐκτῆς συνάδου ἐν τῷ πᾶ κανόνις ἀπικυρώσιν αὐτοῖς τοῦ ἀγίου χρησάμενοι ρήματι· καὶ τὴν μὴν παραλόγως ἀπελιπούσαιν τὸν ἀνδρα ὡς μοιχεῖδα κατεκρίνουσι· τὸν δὲ συγγνώμης δῖος κρίνεται, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωκεν παρεγγυῶσι· τὸν γε μὴν καταλιμάνωντα τὴν νομίμων συναφθεῖσαν, καὶ μεθ' ἑτέρᾳ γεμικὸν δῆθεν ποιούντα συνάλλαγμα, ὡς τῷ κρίματι τοῦ μοιχεῦ ὑποκείμενον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπέργασιν, μέχρις ἀπταστέος τῶν ἀγιασμάτων ἀπελέγουσι.

Kαὶ αὖθις τῇ βασιλείᾳ τῆς Ἐκκλησίας στολὴ, ἐν τῷ μὲν, τῷ πρὸς ὅλον πάρε τῆς ιδίας καταλεγόθεντι γυναικές, διὰ τινα λύπην λίστα, ἢ μικροφύλαι, τούτῳ δὲ κατὰ δημιουρηγόν, εἰς τὰς τῆς πρώτης ἀπαντεύοσης ἐξ ἀλλοδεπῆς θεωρίας χώρας παρ' αὐτοῦ ἀφεθεῖσα, ἀπόρνευστ μὲν ἐν ἀγνοίᾳ, γά-

μων δὲ οὐκ εἰρχθῆσται. Οὐ γάρ ἀνδρὸς ἀφείθη νο-
μίμου, μήπω τοῦ προτέρου γάμου λύθεντος, ἀλλὰ
πορνεῖας ἀπτῆλαχτο. Κάλιον δὲ, φησὶν, εἰ οὕτω
μένειν οὐ. γάρ εἰσιγμον τὴν δυνασθεῖσαν τινὸς
ἴτερῳ συμβιοῦν. Φησὶ γάρ δόνμος; διτὶ Ἐν τοῖς γά-
μοις οὐ μόνον τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐ-
πρεπὲς σκοπούμενον.

Ἐν δὲ τῷ μῷ κανόνι, Ἡ κατάλειψθεῖσα πρὸς
τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς περιλήγως κατ' ἡμήν γνώμην;
φησὶν, οὗται μένειν διφείλει. Εἰπεῖν γάρ δὲ Κύριος,
εἰ Βάν τις τὴν ίδιαν καταλείπῃ γυναῖκα, πουεῖ αὐτὴν
ρυπαγθεῖσαι, ἀπέκλεισον αὐτὴν τῆς πρὸς Ἰερόν κοι-
νωνίας· οὐ γάρ εἰκῇ τὸν μὲν διφέρον ὑπεύθυνον
εἶνάτι; ὃς μοιχεῖας αἴτιον, τὴν δὲ ἀνεπικλητον, ήτις
μοιχεῖς περά τοῦ Κυρίου προταγορεύεται διὸ τὴν
πρὸς Ἰερόν κοινωνίαν. Ἀλλὰ γάρ δπως ταῦτα θε-
ραπεύεται, ἀκριβέστερον ἐκ τῶν πόλιτικῶν μεμά-
θηκας νόμων.

Ἄλλὰ καὶ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρῆ τοὺς διαδυ-
όντας τῆς τοῦ γάμου συναρτεῖς, ἢ ἀλλήλοις κατ-
αλλάσσονται, ἢ οὖται μένειν διακλείσθει, κατὰ
τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν· ὅθι; δ θεὸς συνέκειν;
διθρωπὸς μὴ χωρίζετω· καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἡ Δέδε-
σαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. » Ζήσι καὶ τὸ θ' κα-
γάλαιον τοῦ Β στοιχείου περὶ τῶν τοὺς ἀννόμους
γέρμους βθειστούμενων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ. Οτι τῶν ίδιων γυναικῶν χωρίζε-
σθαι δεῖ τοὺς ἀποσκόπους.

Οἱ τῆς ἔκτης συνόδου θεοὶ Πατέρες ἐν τῷ ιρ-
κανόνι ἀπειργούσι τοὺς ἀρχιερεῖς μετά τὴν χειρο-
τείαν συνοικεῖν διὰ τὰς πρὸς τῆς χειροτονίας
θεογοῖς γάμου συναρθεῖσας αἴτιοις γυναικεῖς καὶ φα-
σιν· Οὐκ εἰς ὁσθεῖσαι τῶν τοῖς λεροῖς ἀποστολοῖς ἐν
τῷ πέρπτερον νενομοθετημένων κανόνει τοῦτο θεσπικό-
μενον, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρείττον ἐπιθεσιν τῆς Ἐκκλη-
σίας πραγματευόμενον. Οἱ μὲν γάρ θεοὶ ἀπόστολοι, ἀρεῖ τῆς Ἐκκλησίας, τῇ τῶν Ἰουδαίων παχύτητι,
καὶ τῇ Ἑλληνικῇ δεισιδαιρονίᾳ, πελλὰ χαίρειν εἰ-
πούσης, έστιν οἵ τῶν πατρίων ίθῶν ἐνεδίδοσαν
χρῆσθαι. Οἱ τε γάρ τῶν Ἰουδαίων, καὶ οἱ τῶν Ἑλ-
λήνων ἀρχιερεῖς, τῶν συνεύνων οὐκ ἀκριβίζοντε· τὸ
ἐπ τῆμερον εἶναι χρῆναι φασι, τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν
βίον πρὸς ἀκριβῆ σωφροσύνην ὑπεύθυνοντας, οὐχ
ὅπει τῆς τῶν διλοτερίων, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ίδιων
γυναικῶν διδίλιας ἀποδιέγετασθει· τούτο γάρ εκανόδε-
λου πρόφασιν οὐδὲ τὴν εἰσαγόν τοῖς ὑπὸ χείρων κατα-
λείπεται· καὶ ἐπιτέρεσσι τὸ ἀποστολικόν· ἡ Ἀπρόσκο-
πος γίνεσθε καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ
Ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ἄξεις· εἰτα τοῖς μὴ τὰ
τοῦ κανόνος πρεσβεύουσιν ἐπιτίμιον ἱεράγουσι τὴν
καθαρεσσιν.

Οτι δεῖ καὶ ἀποκαρπῆται τὴν χωρισθεῖσαν τοῦ
ἀποσκόπου γυναικα.

Ἐν δὲ τῷ μῷ τὴν μὲν τοις κατὰ κοινὴν συμφωνίαν
διατευχθεῖσαν τοῦ μηλοντος ἐπὶ τῶν τῆς ἀποσκό-
πος καθεδεῖσθαι οἰάκων συνοικεῖν διὰς αὐτῷ οὐ
μεθίστων, ἀλλ' εἰς μοναστήριον κελεύουσιν εἰσιέναι,
μὴ διαγείνουσι τῆς γενεθλίου την περιστούμενην καταγωγῆς κα-
ματον. Οὐ γάρ εἰσι τα συνικῶς εἰς ἀλλήλους ἔρωτι,

arcebatur; non enim a legitimo marito dimissa
erat, cum priores nuptias non solute essent, sed a
fornicatione liberata est. Melius autem erit si ita,
inquit, maneat. Non enim decorum est ut quæ ali-
cujuis uxori vocata erat, cum altero cohabitet. Dicit
enim lex, In nuptiis non solum id quod permissum
est, sed quod honestum est consideramus.

In cān. autem 18, Quæ a marito suo præter ra-
tionem 81 derelicta est, mea quidem sententia,
inquit, ita manere debet. Dominius enim dicens :
« Si quis uxorem suam relinquat, eam mochari
facit, » hanc ab alterius viri consortio arbet; non
enim fas est maritum criminis adulterii obnoxium
esse, eam vero irreprehensam, quæ adultera a Do-
mino vocatur propter alterius viri commercium.
Quænam autem bis medicina adhibeat, ex legibus
civilibus clarius disces.

Quin etiam synodi Carthaginensis canon centesi-
mus sextus præcipit, ut qui a conjunctione matri-
moniali diverterint, vel inter se reconcilientur, vel
ita cœlibes maneat, juxta pronuntiationem hanc a
Domino sententiam : « Quos Deus conjunxit, homo
non separat; » et illam Apostoli : « Alligatus εἰ
uxori? ne quæras divortium. » Quære etiam cap.
9 lit. B de lis qui nuptias legitimas abominantur.

CAP. XVII. Quod episcopi ab uxribus suis separari debent.

Divini vi syn. Pares in cap. sive canon. 12 :
ponitilices post ordinationem arcent ab earum ini-
micerum cootubernio, quæ ante ordinationem ma-
trimonii lege cum eis erant copulatæ, dicentes:
Non ut abrogemus ea, que sancti apostoli cap. 5
statuerunt, hoc sancimus: sed ut incrementum
Ecclesie ad statum meliorem procuremus. Etenim
illi divini apostoli, cum recens Ecclesia Judæorum
crassitiei, et superstitioni paganorum, longum vale-
dixisset, nonnullis ut consuetudinibus Patrum uti-
rentur permiserunt. Quippe tam Judæorum, quam
paganorum pontifices, a tori consortibus non se-
parabantur. Verum ut hodie comparata res sunt,
necessarium statuunt, ut vitam suam pontifices ad
castitatem accuratam dirigentes, non alienarum
modo, sed ðuarum etiam uxorum consuetudine abs-
lineant. Hoc enim occasionem scandali nullam
omnino subditis relinquunt, et ipsimet episcopi lau-
dem illam apostolicam auferunt: « Absque offendicu-
lo sitis et Judæis, et Paganis, et Ecclesiæ Dei, »
etc. Deinde iis, qui hoc canone comprehensa non
observant, pœnæ loco abdicationem statuunt.

D Quod tondere etiam debeat mulier ab episcopo separata.

At in canone 48 iidem Pares separatam com-
muni consensu ab eo, qui ad episcopatus guber-
nacula sessurus est, ut cum ipso in consuhenrio
sit, omnino non permittunt; sed monasterium in-
gredi jubent, quod ejus in loci vicinia, quo loco
degit episcopus, non situm sit. Quippe fieri nod-

potest, cum sese frequenter intueantur, quin amor in eis per consortii priuinit memoriam ascendatur. **E**O tamen in loco volunt, ut episcopi providentie structum percipiat, si prematur inopia. Quippe si ultra res necessariae nihil ipsimot episcopo suam in personam de bonis episcopatus expendere permittitur; multo minus aliquid hinc de bonis ecclesiae dabitur, si ex senectipsa victui necessaria habuerit. **Q**uod si vita ejus honesta et gravis sit, etiam ad diaconatus gradum eveluitur. Ceterum ut monasterium ingrediatur, idcirco praecipuum, quod excusatione nulla impetrare possit, quin tondeatur. **N**am potestatem habebat ante viri ordinationem recusandi divorvium: quo facto, tum impediri ordinatio, tum etiam tonsura poterat. Verum postquam ipsamet in ordinationem consensit, necessarium est per tonsuram divorvium confirmetur. Hac de re tractatum fuit tempore imperii Isaacii Angelli, tribus patriarchis in concilio presentibus, nimirum universali, et Antiocheno, et Hierosolymitano, praetor metropolitanos sere 40 **82** qui decreto conciverunt, citra recusationem iudicari debere infularem episcopi ordinati, synodalibus id litteris compleentes et confirmantes. Hinc probatur, nec sacerdotium uxoribus suis esse, secundas ut cunctabantur nuptias.

Hujus autem syn. can. 50 expresse, inquit, pronuntiatur a sanctis Patribus de sacerdotibus et diaconis barbararum ecclesiarum, qui pietatis praetextu cum uxoribus suis consensum inferunt et mutua constitutio abstinere. Statutum, inquit, eos non amplius cum illis cohabitare debere; ut ex eo nobis perfectam sui promissi demonstrationem praebeant. **H**oc autem illis concessimus propter exterrum et barbarum eorum morem, et propter eorum in fine imbecillitatem, et non satis solidam constantiam; utque in suscepido continentia consilio corroborentur, longe ab uxoribus suis viventes. Cum illis enim cohabitare, ad venereum con-gressionem forsitan inclitamento erit.

CAP. XVIII. *Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere debent, cum sacra tractarent sunt.*

Canon synodi Carthaginensis tertius debere dicit eos qui manus sacerdotiale sortiti sint, et semper, et in omissis continentiam, castitatem, omnemque aliam virtutem colere, ut puri ad purum accedentes, votorum suorum compitos fiant, ipsi mediatores inter Deum et homines sic constituti, ut dum internuntiorum erga Deum munere funguntur, mortalibus eum (quantum ejus fieri potest) propitium reddant, et mundo pacem exposcent. In primis vero invitante ipsis ratione temporis ad sacrorum tractationem et perceptionem mysteriorum, cum respse castitatem praestare debeat, etiam ab uxorum suorum consuetudine remet abstineant.

Bujus autem syn. can. 4 et 28 nec non 73 obsecrare diei, et sacra, qui divina mysteria con-

A μὴ ἀνάτεσθαι σφίσι τὸν Ἐρωτα τῇ μηχηῇ τῇ προσέρας διαγωγῆς· κακεῖ δὲ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προνοίας ἀπολαύσιν αὐτὴν ἀδιόδισιν, εἰ ἀνδεῶς ἔγνωτε εἴη. **E**ἰ γὰρ εὐτῷ δὴ τῷ ἐπισκόπῳ περιεσέρω τῶν ἀναγκαῖων εἰς ἑαυτὸν δετανῆν ἐκ τῶν τῆς ἐπισκοπῆς οὐκ ἀφέται, οὐκοῦν ἀσχηκούσῃ τὰς πρὸς τὸ δῖψα ἀφορμάς. **E**ἰ δὲ καὶ διός αὐτῆς ερμὸς εἴη, καὶ εἰς τὸν τῆς διακονίας βαθὺδιν προδιβάζεται· εἰς μοναστήριον δὲ εἰσιέναι κελεύουσιν, ὡς ἀπαραιτητὸν διαποκειράσθαι ταῦτην. Ἐξην μὲν γὰρ αὐτῇ πρὸς τῆς χειροτονίας τοῦ ἀνδρὸς μὴ διαίνυγματι, κάνεται καὶ τὴν χειροτονίαν κελεύσθαι καὶ τὴν ἀπόκερσιν. **Ω**τε δέ γε τὰ τῆς χειροτονίας συνήνεσται, δύον καὶ τῇ ἀποκέρσει τὴν διάκενην βασιλείας Ιακώκου τοῦ Ἀγγέλου, τῶν τριῶν πατριαρχῶν συνεδρίαζέντων, τοῦ οἰκουμενικοῦ, τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἰεροσολύμων, καὶ μητροπολιτῶν φασὶ τεσσαράκοντα; οἱ καὶ ἀψήφισαντο ἀπαραιτήσαντα δρελλεῖν ἀποκειράσθαι τὴν τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου γνωσίαν, συνδικοὺς γράμματας τοῦτο σηματοδότειν καὶ χρύσαντες. Ἐντεῦθεν δεινόντας μηδὲ τὰς τελετὰς γνωσίας θεριτὸν εἶναι δευτερογαμεῖν.

C 'Ο δέ γε ταῦτης λ' Ιερᾶς ἀπειρώνηται τοῖς Θείοις Πατέραις περὶ τῶν δὲ ταῖς βάρβαρικας ἀκαλησίαις ἑρδῶν καὶ διασκέψιν, τῶν προφόδεις εὐλεπτίας μετὰ τὸν διεκεφαλὸν ἔχειν γεμάτην συμφροσύνην τῆς πρὸς ἀλλήλους ὅρικας ἀπάγονται. Τούτους γὰρ μηδέτε ταῖς ταῖς συνοικεῖν διακελευθερεῖ, φασιν, ὡς ἀν τοῖς ἐντεῦθεν ἐντελῇ τῇ διατροφήσεως παρδεχούσαι τὴν ἀδόθεσθαι. Καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἀνθεύσαμεν διὰ τὸ ἀκρεβεντωμένον οὐτῶν καὶ βάρβαρον δῖος, παῖ διὰ τὸ περὶ τὴν πίστιν ἀπαγγέλει, καὶ μὴ πάντα ἐδραῖον, καὶ τὸν πρὸς τὸν πάντας γενέσθαι περιβρένυσσιντο, πόρῳ τῶν πρώτην διάγονες γενετῶν. Τὸ γὰρ αὐταῖς συνοικεῖν εἰς παρεκκυμὸν πέφυκε φέρειν τῆς πρὸς αὐτὰς ὄμιλας.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΗ'. "Οτε τῶν ιδίων γυναικῶν δεῖ τοὺς ἑρωμένους ἀγρυπνεύσσαται, δεῖ τὰ δίτια μεταχειρίσθαι μέλλουσιν.

"Ο τρίτος τῆς ἐν Καρβαγγένη συνέδου κανὺν τοὺς ἑρδούσας λαχόντες, φησιν, δεῖ μὲν καὶ τὸν πόλιν ἀγρυπνεύσαν καὶ σωφροσύνην, καὶ πάσαν δὲ τὸν ἀρετὴν μετένειν δεῖ, διότις καθαροὶ τῷ καθαρῷ προσιτοῖς, τῶν αἰτημάτων ἐπιτυγχάνοντες, μεσταῖς Θεοῦ γηραιεῖσθαις καὶ ἀνθρώπων· ὕστε διαπρεπεσθεῖσιν πρὸς τὸν Θεὸν, τούτοις ἐπειλέντες, ὡς ἐρικτέν, ἀξιλάσσεσθαι, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ αἰτεῖσθαι· οὐχ ἦκειται δὲ τοῦ κατιοῦ καλοῦντος αὐτοῖς πρὸς τὴν τῶν Θείων μεταχειρίσιν τοὺς κατέλαβον μυστηρίων, ἀργῷ τὰ τῆς ὁσιότερηνης δεινόντων δρελλεῖταις, καὶ τῇς τῶν ιδίων γαμετῶν ἀκτίλας ἀπάγονται κρή.

"Ο γε μὴ δι ταῦτη; καὶ δι καὶ δι τοὺς τὰ θεῖα μυστήρια φη-

λαφώντας λερωμένους ἐκ τῶν ίδίων ἐγχρατεύσθαι συμβίων κελεύοντες, πρόφασιν τοῖς Λατίνοις ἐνῆχαν, τοὺς ἱεροθίστασθαι μείζοντας εἰςπράττειν, τῶν ίδίων χωρίζεσθαι γυναικῶν. Εἰ τοίνυν οὕτω δέξῃς ἔχουσιν εἰ τοιοῦτα κανόνες, αὐτοὶ δὲ εἰςεγ μᾶλλον δίκαιοι τῶν λερῶν κανόνων χωρίζεσθαι, τῶν τε ἀποστολικῶν καὶ συμβίων, ὡς τάνεντα τούτοις ἀντικρύνεις δογματίζοντες. Τοῦτο γάρ ἐκ τολλοῦ τοῦ κρεττονος ἀντρέπων φίν. τῷ β' αερολιώ μήθεις τοῦ παρόντος θοιχείου ιγ' τῆς σ' συνθέου κανῶν, ἀφοριερῦν ἐπιστέλλεις εοῖς οὕτων καὶ φρονοῦσι καὶ πράττουσιν. Καὶ μάλιστι τῷ καιρῷ τῆς τῶν θείων μεταχειρίσσεως μυστηρίων τοὺς τῷ κλήρῳ κατειλεγμένους τῇς θρησκίᾳ τῶν ίδίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν καὶ οὗτος καθῆκον εἶναι κρίνει καὶ δοῖον, τῷ θείῳ Παύλῳ τειθόμενος. Μή ἀποστερεῖτε, λέγοντες, ἀλλήλους, εἰ μή ταῦτα ἐκ τῶν συμφώνου γένηται, ίνα σχολάσσης τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ, τὴν ἐνθρισμένοις δηλαδὴ καιροῖς νηστείαν δηλῶν, δεῖτε τις μᾶλλον τῷ γέγιασμάτων μεθίξειν, καὶ τὴν ἀπιτεταγμένην μετὰ θερμῶν δρακύρων προσευχήν, οὐ μή ηγούσαντες τὴν προσευχήν εἰδιαλείπτεταις ἀπιτετάγμενα. Ἐδιαλείπτεταις γάρ, φησι, προσευχεοθε. Καὶ τοὺς Τουδεῖοις γάρ πάλαι ἀπετέτακτο, τῶν ἐν δρεις μᾶλλουσι θείων ἄπατεν φωνῶν, ἐπὶ τρισιν ἥμέρας; γυναικὶ μή προσιέναι.

Οὐ δέ γ' τοῦ λερομάρτυρος Διονυσίου Ἀλεξανδρείας ἀρκοῦντας ἐψίστησι σφίσιν αὐτοῖς τοὺς λερωμένους διαιτητὰς, ἥνικα τοῖς φρικτοῖς προσιέναι μᾶλλουσι μυστηρίοις, ἀπέχεσθαι μὲν τῶν ίδίων γυναικῶν, ἀλλ' ἐκ κοινῆς συμφωνίας, κατὰ τὴν τοῦ μαγαλοῦ Παύλου φωνὴν, δεῖ ἐν ἀνήρ τοῦ ίδίου σύμφωνος οὐκ ἔχουσιάζει, καὶ τὰ ἔχῆς.

Οὐ δέ ε' καὶ διγένειας τῆς Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τοῖς σαρκικῶς τῆς νυκτὸς συναφθέντας ἀνδρας τε καὶ γυναικας; μεδ' ἡμέραν ἀπέιργει, τῆς λεπτῆς τελούμενῆς συνάξεως, τῶν θείων κοινωνήσαις μυστηρίων, μαρτύριον ἀσφαλὲς τὴν προφῆθεσσον τοῦ Ἀποστόλου ῥήσιν καὶ οὗτος προσιθόμενος· μάλιστά γέ τοι τοῦ Σαββάτου καὶ Κυριακῆς φυλάττεσθαι χρή φησι τῆς πρός ἀλλήλους κοινωνίας, οἷα τηνικαῦτα τῆς λεπτῆς θυσίας τῷ Κυρίῳ ἀναφερομένης.

ΚΕΦΑΔ. 10'. Περὶ τῶν γυναικῶν συνεισάκτους ἀχρέωτων ἀσκόπων, η κληρικῶν.

Οὐ γ' τῆς πρώτης συνθέου κανῶν ἐπίσκοπον, ή τοῖς τοῦ κλήρου, συνεισάκτον ἔχειν γυναικας, ωδὲ οἰεῖται δεῖν, εἰ μή ἀρχηγός, η ἀδελφήν, η δεῖλαν, η ἀ μάνα πρόσωπα πᾶσαν διαπέρθευγεν ὑποψίαν. Συνεισάκτους δέ φησι τὰς ἀλομένας συνικεῖν λερεῦσιν ἀζύγιας, τὰ πρός τὰς ἀνάγκαλας χριστὰς φύτοις; διαχονομένας.

Τούτου καὶ δι' τῆς ἔκτης συνθέου μεμνημένος κανῶν τοὺς τοιοῦτους γυναικά κεκτῆσθαι, η θεραπαινίδα, πάντη ἀπέιρχε, πράφασιν σκανδάλου τούτους μή διδόναι προνούμενος· τῷ δὲ παραβαίνοντι ἀπαντατένεται τὴν καθαρίεσιν. Προσεπάγει δὲ καὶ τοὺς εὐνόχους κάσσαν εἶναι ἀνάγκην τοῦτο παραφύλαττεσθαι, τὴν ἀγεύθεν μέμψιν ὑφρωμένους, εἰ

A trecento, ab uxoribus suis abstinere jubentes, prætextum Latinis dederunt exigendi ab iis qui ordinandi erant, ut a propriis uxoribus recedant. Quod si canones isti ita sentiant, ipsi potius digni sunt a sacris canonibus, tum apostolicis tum synodis removeri, quod illi omnia contraria doceant. Illud enim clare admodum evertens canon decisus tertius sexta synodi in capite undecimo presentis litteræ expositus, iis qui ita sentiunt et faciunt segregationem intentat. In tempore quidem quo sacra mysteria contrectantur, ut qui in clerum ascripti sunt, ab uxorum suarum commercio abstineant, conveniens et sanctum esse judicat, d. Paulo morem gerens dicenti: « Ne fraudeis vos invicem, nisi ex consensu fiat, ut orationi et jejunio vacetis, » in statis scilicet temporibus jejunium intelligens, quando quis sacramenta participatur est, et intensam cum serventibus lacrymis precationem, non autem eam evi inde sinenter incumbere jussi sumus. « Orate enim, inquit, sine intermissione. » Quin et Iudei oīlio mandatum erat, sacras voces in monte audituris tribus diebus ad uxores suas non accedere.

Tertius autem canon sancti martyris Dionysii episcopi Alexandrini, sacerdotes sibi et ipsi iudeos dat judges, cum ad reverenda sunt accessuri mysteria, suis ut ab uxoribus abstineant, ex communione tamē consensu, secundum verbum hoc illius magni Pauli: « Maritus proprium corpus non habet in potestate, » et quae sequuntur.

33 Canon autem 5 et 15 Timothi Alexandrini viros et mulieres qui nocte carnaliter conjuncti sunt, interdiu, dum sacra synaxis celebratur, a mysterijs arcet, firmi testimonij loco predictum Apostoli sermonem allegans: « Præcipue autem Sabbato, inquit, et die Dominico, a mutuo commercio abstinenium est, » ut pote quod tum sacra oblatio Domino offeratur.

CAP. XIX. De habentibus in contubernio mulieres extraneas episcopis aut clericis.

Canon priui concilii tertius episcopum, vel aliquem ex clero, non debere putat in contubernio mulierem extraneam habere: nisi forte matrem, vel sororem, amitam, vel eas duntaxat personas, quae ab omni suspicione liberæ sunt. Vocal autem extraneas vel introductitias, quae cohabitare cum expertibus conjugii sacerdotibus eligunt, dum in illis operam suam eis exhibent quae necessarios ad usus spectant.

Hujus rei can. 5 syn. vi meminuit, ubi ejusmodi homines mulicrem vel ancillam possideare omnino prohibet; providens nimirum ne scandali occasio- narem darent: eique qui transgreditur, depositionem intentat. Addit etiam maxime necessarium esse ut hoc ipsum eunuchi servent, reprehensionem exinde reformidantes, si secus voluerint; si

enim clericis fuerint, deponentur, sin laici, sagre- A μή βούλοιντο, κληροκόντες μὲν δυτας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι.

Canon autem 18 syn. vii omnes qui ex clero sunt, Juxta Apostolum, sine offensione esse jubet, non solum fidelibus, sed et iis quibus religio curas non est; quare qui ministerium quodcunque mulieri servare vel liberare in episcopio vel monasterio commiserit, puniri jubet, et perseverantem deponi. Utique et episcopo vel praefecto in privato suburbano diverenti, ubi mulieres ministeria obeunt, non eas, sed viros ministrare vult; et mulieres in alio loco versari, donec episcopus vel praefectus exinde recesserit. Si enim in alieno suburbano vel publico hospitio divertant, difficile est, ut opinor, ea quae in canone continentur observari.

Canon vero 19 Aneyranæ synodi, mulieros virgines ad quosdam accedere, tanquam fratres, vetat.

Secundum hos magna isthac tuba veritatis, magnus ille Basilius, ad Gregorium presbyterum epistola missa, majori cum increpationis vehementia tangit eum, qui huic se vitio dedit. Neque primi nos, inquit, neque soli statuimus, non debere mulieres in virorum esse contubernio: sed promulgatum a sanctis Patribus nostris in concilio Nicæno canonem legit, qui manifesto prohibuit, ne sint mulieres introductissimæ vel extraneæ. Celibatus autem dignitas ac veneratio in hoc consistit, ut quis a consortio muliebri separetur. Quippe si quis eum verbo tenuis promittens, reapsa faciat ea quæ solent qui mulierum in consortio degunt: manifestum de se præbet indicium, quod virginitatis decus nomine tenuis sectetur, verum fæditate voluptatis non abstineat. Non enim equidem septuaginta natum annus lascive mulieri cohabitare crediderim, nec velut aliquius absurdî facinoris admissi causa statuimus id, quod statuimus. Sed propterea, quod edicti sinus ab Apostolo, non esse fratri offendiculum ponendum, quod ei scandalo sit, et non ignoramus id quod ab aliquibus recte sit, aliis occasionem peccandi præbiturum: idecirco præcipimus, 84 conversationem sanctorum Patrum sectantes, a muliercula debere te separari. Quamobrem ex ædibus tuis eam ejicito, et in monasterium abdicto. Sit ipsa cunus virginibus, et tu virorum utera ministerio; ne nomen Dei propter nos blasphemetur. Quandiu vero hac facies, nihil tibi proderunt illæ myriades, quarum in epistolis mentionem facis; sed ut homo secors morieris, et secordia tua rationem Deo reddes. Quod si te minime corrigens, retinere tamen sacerdotium attentaveris: eris omni populo anathema, quique te recipient, in omni Ecclesia velut abstanti publicabuntur.

Ex hac autem epistola colligere licet non opere statim segregari presbyterum qui cum aliena

B Ο δὲ τῇ συνδέου κανὼν ἀπροσκόπως εἶναι κατὰ τὸν Ἀπόστολὸν τοὺς τοῦ κλήρου ἀξιούς, μὴ δι τοις πιστοῖς, ἀλλά γε καὶ οἱς οὐδὲν τῶν τῆς ἐσσεβεῖας ἔμελησε. Διά τοι τοῦτο, καὶ τὸν ἡντιναοῦν διακονὸν ἐπιτέρποντα γυναικὶ δούλῃ, η ἐλευθέρῃ. Ἐν ἐπισκοπεψιῷ δὲ μοναστηρίῳ, ἐπιτιμάσθας παρεγγιᾶται, ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖσθαι. Εἰς διοινὲς ἀπίστεντα πρόστετον τὸν ἐπισκοπὸν η τὸν ἡγούμανόν, δινθα γυναικές τὰ τῆς ὑπηρεσίας μετίασιν, οὐχ ὅπο τούτων καὶ αὐτοὺς, ἀλλ' ὅπο ἀνδρῶν ὑπηρετεῖσθαι βούλεται· ἐκεῖνας δὲ ἐν ἑτέρῳ διάγειν τόπῳ, οὐς δὲ ὁ ἐπισκοπὸς η δι γούμανος ἐκεῖθεν ὑποχωρήσῃ. Εἰ γάρ εἰς ἀλλοτριον πρόστετον η δινοδοχαδὸν οὔτοι καταλύσουσι, δυσχερές οἷμα τὰ τοῦ κανόνος τηρηθῆναι.

Ο δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιθ' παρθένους γυναικας καλύει συνέρχεσθαι τισιν ὡς ἀδελφοῖς.

Ἐπὶ τούτοις η μεγάλη τῆς ἀληθείας εἰδῆπιγμ, δι μέγας Βασιλεῖος, ἐπιστολὴν πρὸς τινα Γρηγόριον πρεσβύτερον πέμψας, ἐπιπληκτικώτερον τούτου καθάπτεται, τῷ τοιούτῳ προσανέχοντος πάθει. Οὗτε πρῶτος γάρ, φησιν, οὐτε μόνοι νενομοθετήκαμεν, γυναικας ἀνδράσι μή συνοικεῖν ἀλλ' ἀνάγκαιοι τὸν ἐξανεγένετα κανόνα παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων τὴν διατήσαμεν Νικατας, δεις ωντες ἀπηγγέρευσε συνεισάκτους μή εἴναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἵν τῷ κεχωρίσθαι τῆς μετά τῶν γυναικῶν διαγωγῆς. Ός ἐάν, ἐπαγγελδόμενος τις αὐτὴν τῷ δύναται, ἐργῷ τὰ τῶν γυναικῶν συνοικουντιν ποτῆται, δῆλος ἔστι τὸ μὲν τῆς παρθένας σεμνὸν ἐν τῇ προστηρίᾳ διώχειν, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπερπούς μή ἀφιστάμενος. Οὗτε γάρ τὸν ἐδομηκοντετῆ γεγονότα πελθομάς γυναικὶ συνοικεῖν, οὐτε ὡς ἐπὶ γενομένη τινι ἀτάπι πράξεις ὥρισαμεν ἀ καὶ ὥρισαμεν. Ἄλλ' ἐπειδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Ἀπόστολου, μή τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, η σκάνδαλον, οἴδαμεν δὲ δι τοι παρὰ τινων ὑγιῶν γενόμενον ἄλλοις ἀφορμῇ τρὸς ἀμαρτίαν ὑπάρχει, τούτου δινεκα προσετάξαμεν, ἐπίμενοι τῇ διαταγῇ τῶν ἀγίων Πατέρων, χωρισθῆναι σε τοῦ γυναικοῦ. Ἐκβαλε τοινον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου· κατάστησον αὐτὴν ἐν μοναστηρίῳ· Εστω ἐκεῖνη μετά παρθένων, καὶ σὸν ὑπηρετοῦ ὅπο ἀνδρῶν, ἵνα μή τὸ δυνμα τοῦ Θεοῦ δι' ήμδεις βλασφημήσῃ. Ἔως δὲ τάντα ποιήσει, εἰ μυριάδες, δεις περ σὸν γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὡφελήσουσι σε, ἀλλὰ τελευτήσεις; ἀργῶν, καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐδώ δὲ τολμήσῃς, μή διορθωσάμενος σεαυτὸν, δινέχεσθαι τῆς ἱερωσύνης, ἀνάθεμα θηρη παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεγδυμενοι σε ἀκκηρυκτοι· κατὰ τὰδεν Ἐκκλησίαν γενήσονται.

Ἐξ δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πάρεστι γνῶναι μή δειν εὐθὺς ἀφορίζεσθαι τὸν ἀλλοτρίῳ γυναικὶ συνο-

καθοντια πρεσβυτερον, ἀλλ' εἰ μετὰ παραγγελίαν Α muliere cohabitat; sed si post promissum ab hac secedere recusaverit.

Νόμοι.

Ἐπίσκοπον μηδεπιλαν παντελῶς γυναικας ἔχειν, ή μητέ αὐτῆς συνοικεῖν συγχωροῦμεγ. Εἰ δ' ἀποδειχθεῖ τοῦτο, τῆς ἐπισκοπῆς ἀκβαλλέσθω.

Μηδεὶς ἀληρικὸς γυναικας μή ἔχων, ἀπεισακτον ἔχετω Ιε. τῷ οἶκῳ αὐτοῦ, πάλιν μητρὸς, καὶ θυγατρὸς, καὶ ἀδελφῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἀνυπόπτων. Εἰ δὲ μή ταῦτα παρεψυλάξει, καὶ δις ὑπομνηθεῖς ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου ή τῶν συγκληρικῶν, μή ἀκβαλλούσι αὐτὴν, ή κατηγορηθεῖς ἀκοδειχθεῖν συναντηστρεψθενος ἀσέμνως αὐτῇ, καθαιρεῖσθω.

Ἐπίσκοπος μή συνοικεῖτων οἰδηπότες γυναικεῖς μηδὲ γυνὴ διάκονον; συνοικεῖτων ἀνδρί.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. Περὶ τῶν γυναικῶν συλλιονομένων.

Ο οἷς κανὼν τῆς Σ' συνδόου τὸ ἐν βαλανείοις τοὺς ἀνδρας μετὰ γυναικῶν λαμβανεῖ, ὡς καὶ πάρετοις θεοῖς θύεσιν ὑπὸ κατάγκων γυνόμενον, πάντη ἀπειρήξει καὶ ἀληρικοῖς μὲν τοῦτο ποιοῦσι καθαρεσσιν ὅρκει, τὸ ἐπιτίμιον, ἀφορισμὸν δὲ μονάζουσιν, ή λαίκοις.

Οὗτος δὲ τριακοστός ιστι τῆς ἐν Λασδικείᾳ συνδόου, χωρὶς τῶν ἀπαριμένων. Εἰ γάρ δὲ τενυχῶν κατὰ τὸ παρῆκον γυναικὶ, πολλῆς δεῖται σπουδῆς, μή προσαναχρωσθῆναι τὸν λογισμὸν τῇ πρὸς ταῦτην ἀπειθεῖσῃ, σχολῇ γ' δὲν δὲ γυμνομένας ταῦτας ὅρων ἐν βαλανείᾳ δυνηθεῖται φυλάξασθαι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀπειθεῖσην· τοῖς γάρ ἀλλήλων μέλεσιν ὡς βέλεσιν δὲ χρήσεις καθ' ἡμῶν χρήτεις. Εἰτ' οὐκ αἰσχρῶν διετίναι αἰσχιστον τὸ γυμνοῦς ἀνδρῶς; τε καὶ γυναικας ὥπ' ἀλλήλων ὅρεσθαι, καὶ ἀναφέρειν σφίσι τὸν ἔρωτα, καὶ τῆς σαρκὸς ἀνάπτειν τὴν πύρωσιν; Ἀρκετὸν γάρ τῷ σώματι ή κακία αὐτοῦ καὶ ή φυσικὴ τούτου κίνησις· τὶ δεῖ τῇ φύσι γλείονος θλῆς, ή τῷ θηρίῳ διψιλεστέρας τροφῆς ἐκ τῆς τῶν ὄφελαίμῶν ἐπιτάσσως, ήνα μᾶλλον δυσκάθετον γένηται, καὶ τοῦ λογισμοῦ βιαιότερον; Ἀλλως τε καὶ σκανδάλου τοῖς πολλοῖς ἀφορμὴν ἀν παράσχομεν, οἵτινες ἐπεπάχθημεν μή τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἀπρόσκοποι γίνεσθαι καὶ ιουντίσιοις καὶ 'Ἐλλησι, καὶ τῇ 'Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. 'Αλλ' οὐδὲ τοῖς δρομοῦγοις ἐφείται τοῦτο ποιεῖν. Εἰ γάρ ἐν περφύκαισι σώματι, καὶ ἀλλήλων μᾶλλη τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὐν γρῆσθαι κακῶς οὐ χρή τοῖς οἰκεῖοις μέλεσιν.

D

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. Οὓς γυναικας οὐ δεῖ πρεσβύτερας γίνεσθαι.

Ο οἰα' τῆς ἐν Λασδικείᾳ κανὼν οὐκ ὡήθη δεῖν κατά γε τὸ καλαίδην θόος πρεσβύτερας γίνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἐκκλησίᾳ προκαθήζεσθαι γυναικῶν, ὡς διδασκάλου τάξιν πρὸς αὐτὰς ἐπεκόνσας· σιωπᾶν γάρ δὲ λόγους καὶ διδάσκεσθαι, οὐχὶ διδάσκειν, καὶ οὐ συμπάσας ἐπέταξε γυναικίν. Ἐξαιρῶ τοῦ λόγου τὰς ἐν τοῖς τῶν γυναικῶν μοναστηρίοις τῶν λοιπῶν προτίσταρενας· ή γάρ, ἐνδεικότες σώματος τρόπου, διειφόρων μᾶλλον ἀρμοτῇ, διὰ τὴν σύμπνοιαν καὶ κατὰ θεὸν τῶν λοιπῶν ὑποταγήν, κεφαλῆς ταύταις δίδωσι χώραν.

Leges.

Episcopum nullam omnino mulierem habere, aut cum ea coabitare permittimus. Quod si id demonstratum fuerit, ex episcopatu ejiciatur.

Nullus clericus uxorem non habens, introductiam in domo sua habeat, praeter matrem, filiam, sororem, et alias quae suspecte non sunt. Quod si hæc non observaverit, et bis monitus ab episcopo vel clericis, eam non ejecerit, aut accusatus cum ea in honeste versari convictus fuerit, deponatur.

Episcopus ullam mulierem in contubernio ne habeat; nec mulier, quae diaconatus munere fungitur, in viri contubernio sit:

CAP. ΙΧ. De tis qui in balneis una cum feminis se lavant.

Canon 87 vi synodi viros in balneis una cum feminis se lavare, ut quod et apud gentes condemnatum sit, omnino prohibet: et clericis quidem ita facientibus pénam depositionis, monachis autem vel laicis segregationis decernit.

Hic autem canon est 30 syn. Laodic., sine penit. Si enim qui in transitu in mulierem incidit, magna cura opus habet, ne ratio ejusdem desiderio insciatur, qui eas nudas in balneo viderit, carnalis appetitus insidias difficulter evitare poterit. Inimicus enim membris nostris tanquam jaculis adversus nos ipsos utitur. Deinde auctoritate turpissima res esset, viros et feminas sese nudos mutuo conspicere, et amorem sibi incendere, et carnis flamas exuscitare? corpori enim sufficit sua malitia, et naturalis motus, et quid opus est, igni plus materiæ, aut facultati brutali copiosius alimentum ex oculorum pabulo suppeditare, ut magis difficulter cobilibenda, et ratione potentior evadat? Præterea plurimis occasionem scandali præberemus, qui jussi sumus fratris offendientium non ponere, et sine offensione esse Iudeis et Græcis, et Ecclesiæ Dei. Quin et conjugibus hoc facere non est permisum. Quamvis enim unum corpus sint, et sibi invicem membra, propriis tamen membris abuti non oportet.

85 CAP. XXI. Quod mulieres seniores sex præsidentes fieri non oporteat.

Canon 11 syn. Laodic. non oportere censem mulieres seniores fieri, et aliis mulieribus in ecclesia præsidere, quasi doctoris locum obtinentes. Verbum enim sacram, omnibus ex aequo mulieres silentium agere, et discere, non autem docere jussit. Excipio hincas quae in mulierum monasteriis reliquis præsunt; diversorum enim membrorum, velut unius corporis, compages, propter conspirationem mulierum, et reliquarum sub Deo subjectionem, ipsis capitis locum dat.

CAP. XXII. *Quod mulieres ad sacrum altare introire non oporteat.*

Canon 44 syn. Laodic. absurdum dicit ut mulier ad sacrum altare introeat; quamvis id olim illis permisum erat. Si enim viris laicis hoc vetitum sit, multo magis mulieribus. Ejiciuntur autem, ut nonnulli dicunt, propter involuntariorum menstruum fluxum. Quære etiam i*l* cap. presensis litteræ, et 6 cap. lit. B.

CAP. XXIII. *Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.*

Canon 70 syn. vi mulieres silentium agere jubet, juxta magni Pauli vocem, non solum in ministerii tempore, sed in omni fidelium conventu. Quod si quidquam discere voluerint, maritos suos domi interrogent. Hoc etiam illi qui sunt extra ecclesiam conuenientia visum est. Dicit enim poeta nescia quis,

Mulieres ornat silentium.

CAP. XXIV. *Quod mulieres cum viris commercium habere, et restes viriles induere non oportet.*

Canon 43 syn. Gangr. mulieres non impunitas preterierit, quæ propter eam, quæ existimatur, exercitationem, pro consueto muliebri indumento, vestem virilem induerunt, sed eas anathemate ferit. Unusquisque enim, inquit, in eo ordine quo vocatus est, permaneat. Scimus autem mulieres propter veram et non simulatam exercitationem vestem hujusmodi induentes, quot cursus asceticos peregerunt, virtutis fastigium assecutæ. Quære etiam i*l* 3 cap. litteræ E. can. 62 syn. vi.

CAP. XXV. *Quod puerpera ad statu jejunia observanda non tenetur.*

Canon 8 Timothœi Alexandrinî puerperam in Paschæ Quadragesima statum jejunium non observare jubet; sed vini participem esse, et modicis cibis, quantum ferre poterit, seso relicere. Jejunium enim ad humilationem corporis excogitatum est; quod cum infirmum est, non disciplina indiget, sed auxilio, ut convalescat et priores vires recuperet.

98 CAP. XXVI. *De eo qui uxorem dæmon obcessam habet.*

Timotheus Alexandrin. in can. 45: Qui, inquit, uxore sua dæmon obcessa ita ut ferreos compedna gesset, cum captinenter vivere nequeat, ab ea solvi et aliam ducere voluerit, iste, puto, adulterii notam non effugiet. Verum circa ea, quorū caret scientiam non habeo, tacere satius duxi.

Lxx.

Ex novella autem imperatoris Leonis Philosophi marito concessum est, cum i*u*liore, quæ perpetua i*u*sania laborat, matrimonium solvere, et alteri

'Ο μὲν τῆς ἐν Ααοδικείᾳ συνόδου κανὼν εἰσιτηθεὶς εἶναι γνωστὸν τὸ δικιονοῦ θυσιαστήριον τῶν ἀπόκτων ἡγεμονῶν, εἰ καὶ πρώην ἦν ἀνειρέμενον καὶ ταύταις. Εἰ γοῦν λαῖκος ἀνδράς τοῦτο ἀπέριται, πολλοῦ γε δεῖ γνωστέν. Ἐκβέβληνται δὲ, ὃς φασὶ τινες, παρὰ τὴν τῶν ἔμμηκων ἀκροατέρεν τύσιν. Ζήτει καὶ τὸ ια' χεράλαιον τοῦ παρόντος στοιχείου, καὶ τὸ ζ' κεφ., τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. "Οτι γυναικας οει ἐν ἐκκλησιᾳ σιρῷ.

'Ο ο' τῆς σ' συνόδου κανὼν αιγήν ἀσκεῖν τὰς γυναικῶν ἀπειτάτες, κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Παύλου φωνὴν, οὐκ ἐν τῷ τῆς λειτουργίας μόνῳ καιρῷ, ἀλλὰ γε καὶ ἐπὶ πάσῃς τῶν πιστῶν συνελεύσεως. Εἰ δὲ τι μαθεῖν ἔθλουσιν, ἐν οίκῳ τοὺς ιδίους ἀνδρας ἀπεράτωσαν. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς θύραθεν ἀρμόδιον έδοξε· φησι γάρ τις (1).

Γύραι, γυναικὶ κόσμον η σιρήν φέρει.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. "Οτι ού δει γυναικας ἀντρικήν στοιχείην ἔθνεσθαι.

'Ο ιγ' τῆς ἐν Γέργυρᾳ συνόδου κανὼν οὐδὲ τὸν γυναικῶν ἀνεπιτιμήσας εἰσεν, δει: διὰ νομιζόμενην δοκησίου ἀντὶ τῆς εἰωθυίας γυναικὶ στολῆς ἀνδρείου δοθῆμα περιβιβλήνται, ἀλλὰ καὶ ταύτας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Ἐκαστος γάρ, φησιν, ἐν φεγγίθῃ, ἐν τούτῳ μενίτω. Τέρπεν δὲ τὰς δι' δοκησίου ἀλληθῆ, καὶ οὐ καθ' ὑπέρεριν τοῦτο ὑπελθούσας ἐδ σχῆμα, θυσος ἀσκητικού ἀγώνας θέτηνται, καὶ τοῦ ἀπρού τῆς ἀρετῆς ἐπελάθοντο. Ζήτει καὶ δὲ τῷ γ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανὼν ξῆτες συνέδευ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. "Οτι γυναικας τὴν λεγόντων διαρκαῖον τὰς τερομοισμένας τησσετάς τηρεῖν.

'Ο η' κανὼν τοῦ Τιμόθεου Ἀλεξανδρείας τὴν τεκούσαν γυναικαν κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα μὴ φυλάττειν τὴν τερομοισμένην νηστεῖαν καλεῖται, ἀλλὰ καὶ οἶνον μετελήψει, καὶ μετρίοις θράψασιν, ὁποτεσδέντες θεναράς, θαυματίδας. Η γάρ νηστεῖα διὰ κατάλουσιν τοῦ σώματος ἐπινεύσται, τοῦτο δὲ δεσμῶς έχον, οὐ δεῖται πατέρωγαίας, ἀλλὰ βοηθείας, εἰς τὸ ρωσῆμα τε, καὶ τὴν προτέραν συναγεγενέν δύναμιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. Πέρι τοῦ γυναικας ἔχοντος δαιμονοῦσθαι.

'Ο μὲν Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας δὲ τῷ ιε' κανὼν "Οτις, φησι, διαιμονώσεις τῆς γυναικός, ὡς καὶ δεσμά περιτιθεῖσαι ταύτην στήριξ πεποιημένη, συφρόνως μὴ δινάμενες ἔχειν, ταύτης μὲν διαζυγῆναι, τέρπαν δ' ἄγαγέταις φυσκήσει, οὔτε, οὐδὲν, γραφήν μοιχείας οὐ διαπέρευτε. Πλὴν δὲ οἱ οὖδα βεβαίως εἴπειν, ἀμεινον διηγει τιναπέγν.

Nόμος.

"Ἐκ δὲ τῆς Νεαρᾶς τῷ βασιλέως Λέοντος τοῦ Λαζαροῦ δέδοσται τῷ ἀνδρὶ, διεγεκῆ μενταν τοσούσης τῆς γυναικός, λέειν τὸν γάμον, καὶ ἐτέρᾳ συνέπειασθαι·"

(1) Sophoc., Alæς μαστιγ. iv, 292.

πλὴν εὖ μὲν ἄνδρα ἐπὶ τριετίαν διακαρτερεῖν αὐτῇ καλεῖσθαι, καὶ ἐντὸς ταύτης μὴ διαλύειν τὴν μετὰ τῆς μανίστης γυναικῶς αὐτοῦ συζυγίαν· τὴν δὲ γυναικαὶ μὴ διατεύγμασθαι τοῦ μανέντος ἀνδρός αὐτῆς, εἰ μὴ παρέλθω πεντετέλε. Τοῦτο καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου νομοθετεῖ Νεαρά· Εἰ καὶ, δὲ νόμος φησι, παντὶ ἐμποδίζει τὸν γάμον, οὐ μή διαλύει τὸν καλῶς συστάντα.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΖ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐπὶ ἀρέθρῳ, οἵτινες τῶν αὐτῶν ἔχουσι.

Σήμερι τὸ ις' χερδαῖον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν πρὸς τὸ ἀρδεῖον τοῦ ψάρηματος δεχομένων.

Οἱ λαὶ τῆς εἰς συνόδου κανῶν φύσιον δίκαιας ἐπέθειν καλεῖσθαι, οἵτινες τῶν γυναικῶν οὐ δέχονται, οὐ διλαταὶ δρέγονται πρὸς τὸ ἀρδεῖον φάρμακα. Λόθρα γοῦν τινές ἀνδράσις φύγονται, καὶ συλλαμβάνουσαι, δέονται τοῦ μὴ ἀλώναι πορνείας γονεῦσιν ίσως η δεσμοτείαι, εἴ τοῦ δηλητηρίου πόσαι τὰ ἐμβρύων φθείρειν ἐπιτιθεύονται, οὐ καὶ βάρει τὰς κοιλίας πιέζουσιν, ὥστε νεκρὰ τῆς γαστρὸς ἀκατεύτεν· καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁνταξὶς ἐντοτε προσαπολλύσσονται.

Οἱ δὲ καὶ τῆς ἐν Ἀγχύρῃ, Εἰ καὶ δὲ πρότερος, φησιν, δρος μέχρις ἀξόδου τῆς κοινωνίας ἔξωστε τὰς δεχομένας τὰ φύδρια, ἀλλὰ ήμετοι; φιλανθρωπερὸν τι τοιοῦτος, δεχαστὴ χρόνον ὡρίσαμεν ἀρκεῖν αὐταῖς; εἰς μετάνοιαν.

Ἄλλα καὶ δὲ τὸν μεγάλου Βασιλεῖου τὸ μέρον τοῦτο τῆς δεχαστίας ταῖς τοιωταῖς δρίσεται· καὶ τὴν θεραπείαν οὐ τῷ χρόνῳ μᾶλλον οὐ τῷ τρόπῳ κιστεύει τῆς μετανοίας. Ἐπειδὲ δὲ ἐ Μωσαῖκὸς νόμος, οὗτος οὐκ εἶναι εἰς εἰκονοισμένον τὸ ἐμβρύον ἡμίθιστο, εἰς χρήματα ἔγημον, ἔξαιροντα δὲ τὸν πολεμόν, εἰς ψυχὴν κατεδίκασε, θυμίσκειν καλεῖν τὸν τὴν γυναικαῖς πατάξαντα· τούτου μηνοθάλεος διηγεῖται, πατερόπαν, φησιν, ἡμετεῖς οὐκ ἔχομεν, εἴτε μεμορφωμένα, εἴτε οὖν ἀμέρφωτα εἰσὶ τὰ ἀκοδαλλόμενα. Οὐ γάρ εἰς χρήματα ζημιοῦμεν, ἀλλὰ φύσιον κρίνομεν τὴν τοῦτο ποιήσασαν, διά τε τὴν τοῦ ἐμβρύου φθερᾶν καὶ αὐτῆς οὐ τῆς ἀποδειληκυίας· διπλούμεναι γάρ οὐθὲν τῷ ἐμβρύῳ καὶ ταῦτην συμφθείρεσθαι. Τὸ γοῦν σπέρμα τῇ μήτρᾳ κατεβαλλόμενον, πρότερον μὲν ἔξαιρατονται, εἴτα εἰς ἀμφρωτον πήγνυται σάρκα, εἴθε οὐδετὸς ἔξαιρονται· καὶ διετοπούται εἰς μέλη καὶ μόρια.

Ἄλλος δὲ ἐν μὲν τῷ τέλει τοῦ τῷ γάρ κανόνος, Καὶ αἱ διδοῦσσαι, φησι, καὶ αἱ διεγόμεναι τὰ ἐμβρύοντάν την δηλητήρια ἐν τοῖς ἔκουσίως φονεύουσαι καταλογίζονται. Ἐνταῦθα δὲ τὸ τοῦ ἀκουσοῦ φύσιον ἐπιτίμειν τὴν δεχαστίαν ἐπιτίθησι ταύτας, οἷμα, παρὰ τὸ μήπω γεγονέναι τὸ κυαφορούμενον ἐν φύσει, καὶ τὸ μὴ ἐκ διαθέσεως ἀπανθρώπου μελετηθῆναι τὸν φύνον, ἀλλὰ δι' αἰσχύνην η φύσιον ὄγενη, γονέων τυχόν, οὐ δευτέρου, οὐ μᾶλλου τινὸς, κτίνδυνον ἀπειλοῦντος.

Νόμοι.

Ἡ ἐπίτηδες ἐχτρώσασα προσκαιρω; ισορίζεται,

Α conjungi. Eadem vero novella maritum per triennium exspectare jubet, et intra illud cum muliere furiosa conjugium nou solvere; mulierem autem et marito suo furioso non separari, antequam quinquennium exactum sit. Idem etiam novella imperatoris Nicephori Botaniatice statuit: Quamvis insanis, inquit lex, matrimonium impedit, non tamen recte contractum dissolvit.

CAP. XXVII. De mulieribus menstrualis, sive quae fluxum patiuntur.

Quære cap. 16 littera A.

CAP. XXVIII. De mulieribus pharmaca ad abortionem ciendam clementibus.

Canon 91 syn. si homicidii poenas luere juhet mulieres quæ vel accipiunt vel aliis præbent pharmaca ad abortionem ciendam. Aliquæ enim clam cum viris coeuntes, et concipientes, metu ne fornicatio delegatur a parentibus forte vel dominis, medicamenti deleteri potu foetus corrumpere student, vel ventres suos pondero premunt, ut mortui ex matrice excidant, et non solum illos, sed et seipsas aliquando interimunt.

Canon autem 21 syn. Ancyranæ, quamvis inquit, antiqua definitio, eas quæ medicamenta foatum necantia, usque ad obitum a communione abigit, nos tamen humanitate usi deceasii tempes ad poenitentiam iis sufficere decernimus.

Quin et 2 magni Basilici can. eandem decennii mensarum ejusmodi mulieribus decernit, et medicinam non ex tempore sed modo poenitentias fidam judicat. Quoniam autem lex Mosaica, cum fetus nandum efformatus abortivus erat, multam pecuniariam imposuit; cum vero formatus excideret, vita multavit, mori jubens eum qui mulierem verberasset; facta hujus legis mentione, Nos, inquit sanctos, nullum discrimen statuimus, sive formata sint sive informia quæ ejiciuntur. Non enim mulierem pecuniariam imponimus, sed homicidii eam quæ id patravit condeannamus, tum ob foetus corruptum, tum ob mulierem e qua is effectus est, siquidem cum foetu ipsam quoque interire aliquando contingat. Semen igitur in matricem injectum primum in sanguinem vertitur, deinde in carnem informem concrescit, tum in membra et partes corporis effigiat et formatur.

In fine autem 8 can. et quæ dant, et quæ accipiunt medicamenta fetum perimentia voluntariis homicidio adnumerantur. Hic vero poenitentias decennium, poenam nimicrum credis involuntariae, ejusmodi mulieribus imponit. Puto, quod fetus in utero in rerum natura non sit, et quod non inhumaniter affecta mortem molita sit, sed propter pudorem vel metum non illiberalem, parentum forte, vel domini, vel alieujus alterius periculum minitantis.

Leges.

Quæ data opera abortierit, in tempore exsilium datur.

Novella antein Imperatoris Leonis Sapientis viro A facultatem dat matrimonium cum muliere divellendi, quae data opera semen suum abortivum facit.

Qui abortionis poculum dederit, si vilis sit, in metallum damnatur; si honestus, amissa parte honorum relegatur. Si quis vero inde enectus fuerit, summum supplicium infligitur, idque licet crita dolum abortionis medicamentum datum sit.

CAP. XXIX. De muliere quae fetum negligit, nisi exponit.

Canon 35 mag. Basilii necnon 52 eam quae in via parit, si fetum, cum eumdem servare posset, neglexerit, homicidii poenas luere oportere censet, quamvis alias eum sustulerit, et humaniter affectus vivum conservaverit, dum mater brutaliter et inhumaniter affecta est, ex fornicatione forsitan concipiens, et peccatum suum hoc pacto celare studens. Quod si, propter inimicorum periculum, vel necessario sum defectum, vel quod captiva ducta sit, vel, ut hostes fugiat, latuerit, et periculum sit ne infantis ejulat prodatur, sese simul et infantem servare non potuerit, mater damnum veniam consequetur.

Hinc etiam de iis qui infantes suos in templorum aditibus exponunt, in sacra synodo sapientis disceptatum fuit; et placuit, eas ut homicidas puniri, etsi alius infantes suscipiat, et cum cura educat.

Lex.

Occidit fetum non solum qui suffocat, sed etiam qui abjicit, et non nutrit; et qui in locis publicis exponit ad misericordiam quam ipse non habet.

CAP. XXX. De iis qui virginem stuprarent.

Canon 67 sancti apostoli: Eum qui virginem non responsam stuprat, segregari jubet (responsam enim qui stuprat, quis dicet eum non ut adulterum puniendum esse?) eamque habere, et non abjicere, quamvis pauperrima sit et illius genere indigna.

88 Lex.

Dicit enim lex, eum qui cum continente muliere rem habet, cogi oportet eam in matrimonio societatem accipere.

Canon igitur, ut visletur, propter vim quidem segregari eum qui peccavit, propter virginis autem salutem cogi ipsum ei legitime conjungi, deerit.

Verum in actione de vi legem ita statuere non ostendam est.

Leges.

Dicit enim: Qui pueræ vim affert, eamque constuprat, nares ei abscondantur, et tertiam partem suarum facultatum pueræ det.

Oui cum virgine pueræ coit, ipsa quidem vo-

τὴ δὲ Νεαρὴ τοῦ βασιλέως Λίστος τοῦ Σοφοῦ διδεῖν δίδωται τῷ ἀνδρὶ διασπόντῳ τὸν μετὰ τῆς γυναικός αὐτοῦ γάμον, ἐξεπίτηδες ἀμβλωπούσης τὴν ἔκεινου σποράν.

Οὐ πόμα δεδωκώς ἀμβλωθρίδιον, εὐτελής μὲν ἄν, μεταλλίζεται, τίμιος δὲ, ἐξορίζεται μετὰ καρποῦς δημεύσεως. Εσχάτη δὲ τιμωσίᾳ ὑπάγεται, τάν τις ἀπέθανεν ἐκ τούτου, καὶ εἰ γυρὶς δίδωται ἀμβλωθρίδιον δίδωκεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ. Περὶ γυναικῶν τῆς ἀμαλῶς ἔχουσῆς καὶ τὸ κύνημα ἡ ἐκτιθεμέστης.

Οὐ λγὺ τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, ἐτὶ δὲ καὶ δὲ νῦν, τὴν κατὰ τὴν δόδινον κυήσασαν, εἰ γε παρὸν σῶσαι καπαπεφρόνηκε τοῦ κυήματος φόνου δίκαιας διέκεινος εἰσται δεῖν, καὶ εἰ Επερος ἀνελόμενος, καὶ Βριλανθρώπως χρησάμενος, τὸ ζῆν αὐτῷ κακάρισται, αὐτῆς θηριώδεις καὶ ἀπανθρώπωψ λογισμῷ χρησομένης, ἐκ πονειας ἵως τούτῳ η μοιχείας συνειληφίας, καὶ τὴν ἀμαρτίαν ταύτη πειραθείσης συγχρύσαι. Εἰ δὲ περὶ τὴν ἀπορίαν τῶν προστησομένων, ή σὴν ἐνειλαντὸν δυναγκατὸν, ή αἰχμάλωτο; ἀγομένη, ή τῷ φεύγειν πολεμίους χρυσοπέργη, καὶ τοῦ βρέφους κλαυθμυρίζον του, κινδυνεύσουσα μηνυθῆναι, ἐκατὴν ἅμα καὶ τὸ τεχθὲν οὐκ ἥρτεσσε πειριώσασθαι, συγγκωντῇ μᾶλλον η μῆτηρ τῆς ἐπηρειας.

Ἐκ δὲ τούτου καὶ περὶ τῶν ἐκτιθεμένων τὰ οἰκεῖα βρέφη πρὸς τὰς εἰσόδους τῶν Ιερῶν λόγος παλλάξεις ἐπὶ τῇ; Ιερᾶς συνόδου γέτονε· καὶ ιρισσεν ὡς φονευτράς ταύτας κολάζεσθαι, καὶ Επερος ἀνελῆται, καὶ ἐπιμετησάμενος ζωγονήσῃ.

Nόμος.

Φονεύει τὸ τικτόμενον οὐ μάνον δινήγων, ἀλλὰ καὶ διφτων, καὶ δι μητρόφων, καὶ δὲ δημοσίους τόπους ἐκτιθέμενος ἐπὶ θλεμητούνη, ή εὐτές οὐκ ἔχει.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. Περὶ τῶν γυναικας παρθένους βιαζομένων.

Οὐ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ξύ κανὼν τὸν βιαζομένον παρθένον ἀμνήστευτον ἀφορίζεσθαι ἀξιος· (τὸν γάρ τοι μεμνηστευμένην τίς ἀντερεῖ μηδὲδι καὶ ὡς μοιχνὸν τιμωρεῖσθαι δεῖν;) ἔχειν δὲ ταῦτην καὶ μη ἐκβάλλειν, εἰ καὶ τῶν πενεστάτων οὐσα τυγχάνει, καὶ τῷ ἔκεινου μη προσήκουσα γένει.

Nόμοι.

Φησι γάρ δό νόμος· Τὸν μετὰ αὐτορόνος παλλακεύμενον γυναικός, ἀναγκάζεσθαι δεῖ καὶ εἰς γάμου κοινωνίαν λαμβάνειν αὐτῆν.

Οὐς έοικε τοινύν καὶ δ κανὼν διάπερ μὲν τῆς βίας ἀφορίζεσθαι τὸν πλημμελήσυντα ἀπιτάτες, διὰ δὲ γε τῆς παρθένου τὴν συνηρίαν ἀντράζεσθαι καὶ νομίμως αὐτῇ συναρθῆναι.

Οὐ μὴν ἐντεῖ περὶ βίας ἀγωγῆς οὐτων θεαπίζειν δό νόμος δείκνυται.

Nόμοι.

Φησι γάρ· Ο βιαζόμενος κόρην καὶ φεύρες αὐτὴν βινοκοπεῖσθαι, διδούς αὐτῇ καὶ τὸ τρίτον τῆς οὐραστέσσεως ςτοῦ.

Ο παρθένον κόρην μιγνύμενος ἔκεινης μὲν προσε-

ρέσει, ἀγνοουνταν δὲ τῶν γονέων, τῆς πρόξεως; καὶ συναινοῦσι καὶ οἱ γονεῖς, γινέσθω τὸ συνάλλαγμα. Εἰ δὲ τὸν ἐνὸς προσώπου οἱ γονεῖς τούτο οὐ καταδέχονται, εἰ μὲν εὐπόρος ἔστιν ὁ φθερεὺς, τῇ φθερείσῃ κόρῃ διδτῷ λίτρᾳ μέλαν χρυσίου· εἰ δὲ ἐνθεής, τὸ ἡμισυ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· εἰ δὲ παντελῶς ἄπορος, τυπόμενος καὶ κουρευθμένος ἔξοριζέσθω.

Οἱ ὄφισμένοι εἰς κατηγορίεν τῆς μοιχείας χρήνος τῆς πενταετίας οὐκ ἔχει χώραν ἐπὶ τῆς κατὰ βίαν γενομένης φθορᾶς, ἀπροσδιορίστως; γάρ κινεῖται, ἐπειδὴ καὶ δημοσίᾳ ἡ βία πλημμελεῖται.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'. Περὶ ροητείας.

Ζήτεις τὸν αὐτόν τεφάδιον τοῦ Μ στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Δ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ δαιμονώντων ή δαιμονῶν ὑποκριτομένων.

Οἱ οὗ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν δαιμονῶντα μήτε κληρικὸν ἐπιτάσσει γένεσθαι, μήτε εὐχῆς τοῖς πιστοῖς κοινωνεῖν ἀπαλλαχθέντα δὲ τελών τοῦ δαιμονος, καὶ εἰς κλήρον προβαίνειν, εἰ γε καὶ εἰ τοῦ βίου συμβαίνει τῷ ἀξιώματι· ἐπεὶ τοι γε τὸν ἐκ διαλειμμάτων νοοῦντα συγκαταλεγόντας τῷ κλήρῳ οὐχ δοτὸν, ἵνα μή τῷ καιρῷ τῆς μονίας αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς ιερωσύνης ὅρια ἔηται, καὶ τὸ θεόν ἀτεχνῶς βλασφημῆται. Πώς γάρ οὖν τε τὸ καθαρὸν τῆς ιερωσύνης φῶς ψυχῇ πιστεύεται, τὸ ἀξιάτον εἰσοικισμένη τῆς πονηρᾶς δυνάμεως σκότος δὲ τὴν ἄρρενας τὰ φαῦλα βοητὸν; καὶ σαπρῷ γάρ δηπου δοχεῖῳ μύρον οὐδὲ ἀν εἰς νοῦν ἔχων πιστεύεται. Ή γάρ οὐδευθέρα τῶν ἀκαθάρτων παθῶν ψυχῇ καὶ τῇ ἀγιωσύνῃ τῶν ἀγαθῶν χαίρουσα πράξεων, φοβερά τῇ πονηρῇ τῶν δαιμόνων εἶναι πιστεύεται φάλαγγι. Ἄλλως τε καὶ λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἔργος δὲν δαιμονῶν, καὶ φαῦλα τινα καὶ δορυφανία παρατάσμενος, καὶ δαιμονιώδεις φωνής προλέμενος, τὸν λαὸν συνταράττειν, καὶ τὴν ἐν τῷ νεῷ φαλμφίαν ἀγρεοῦν ἔμελλεν.

Οἱ δὲ τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρεῖας τὸν μή δι' δλου, δὲλλ' ἐκ διαλειμμάτος τὴν μανίαν νοοῦντα, μεταλαμβάνειν ἐφίσηι τῶν ἀγίων μαρτών, εἰπερ, ἐν φωτφορῶν δράται καιρῷ, μή διασύρῃ τὰ θεῖα, καὶ βλασφημῇ τὸ μυστήριον, μηδὲ κατὰ τῆς πίστεως φθέγγηται· οὐαὶ καὶ δὲ Ιούδας Ἰδρασεν, ἐκκαλύψας δὲ ἐδιδάγθη τοῖς Ἰουδαίοις, ὃς τοῖς γενομένοις διεπιστῶν, καὶ τῷ διδασκάλῳ ὡς ἀνθρώπῳ φιλῷ προσέχων, καὶ οὐ θεῷ.

Οἱ δὲ τοῦ Εἰ τις, φησι, μή ὑγιές τὸν λογισμὸν φέντες κακτημένος, ἀειτὸν διεχειρίσατο, καὶ τῇ; ὑπὲρ αὐτοῦ προσφορᾶς, καὶ τῆς εἰωθυίας εὐχῆς ἀξιώσθω· στέρεσθαι γάρ καὶ τῆς γενομισμένης δοίας τὸν γε τοιοῦτον οὐ χρή.

Οἱ δὲ τῆς συνέδου τοὺς δαιμονῶν ὑποκριτομένους, καὶ τρόπων φαυλότητι, διὰ τὸ πρός κέρδος δρᾶν, τὰ ἐκείνων σχηματιζόμενους, ἐπιτιμάσαι παντεπασι δικαιοῖ, καὶ πόνοις διπάλλεσθαι, οἷοις δὲν ἀληθῶς δαιμονῶντες ὑποδημαίεν πρός ἀπελ-

λέτη, 'parentibus autem ignorantibus, poetquam res cognita fuerit, si eam quidem in uxorem accipero voluerit, et parentes consentiant, fiat contractus. Quod si alterius personæ parentes id non probent, si dives sit stuprator, violatae pueræ det unam auri libram, sin autem elegantior, suarum facultatum dimidium; verum si in extrema paupertate sit, verberatus et tonsus exterminetur.

Quinquennii tempus fornicationis criminis præfinitum, locum non habet in stupro per vim facto; indefinite enim movetur, quando vel publice vel per vim peccatur.

CAP. XXXI. De malefactis.

Quæc caput 4 litteræ Δ.

CAP. I. De iis qui a dæmoni corripiuntur, et qui se a dæmoni correptos esse simulant.

Canon saeculorum apostolorum 79, eum qui dæmonem habet, neque clericum fieri, neque cum fidelibus una precari jubet; a dæmoni autem omnino liberatum etiam ad clericum provehi, si modo vita ejus dignitati convenient: quippe nefas est, ut qui per dilucida intervalla insanit, clero adnumeretur, ne furoris tempore sacerdotium contumelia afflictiatur, et Numen planè blasphemetur. Quomodo enim pura sacerdotii lux homini credetur, in quo malæ potestatis tenebrae impuræ habitant propter ejus ad malum inclinationem? Neque enim quisquam, qui sapit, putri vasi unguentum committet. Etenim anima, quæ ab impuris perturbationibus liberatur, et in honestate honorum operam exsultat, improba dæmonum phalangi metuenda esse creditur. Quin et dæmoniacus, siquidem ratione et intellectu privat, mala aliqua et in honesta perpetrans, et voces dæmoniacas emitens, populum conturbabit, et divinum in templo officium impediet.

Tertius autem Timothei Alexandrinī canon, eum qui non perpetuo, sed per intervalla insania laborat, sacramentorum participem esse sinit, si eo tempore, quo sanæ mentis esse videtur, in sacra non invenitur, nec mysterium blasphemat, nec D contra fidem loquitur; quemadmodum fecit Judas, qui, quæ a Domino doctus est, Judæis revelavit, iis quæ facta erant, fidem non dans, et magistro suo ut nomini vulgari et non tanquam Deo, mentem adhibens.

Ejusdem vero canon 14: Si quis, inquit, revera non sanæ mentis, sibi mortem sua manu conciverit, oblatione pro se et solita oratione dignus habeatur; talēm enim obsequiis legitimis privari non oportet.

Porro 60 canon syn. vi, eos qui se a dæmoni correptos esse simulant, et morum improbitate, iuero scilicet inibiantes, eorum figuram et habitum simulate præ se ferunt, omnimodo punitiendos esse decernit, et ejusmodi laboribus et asperitatisibus

exercendos, quibus subjiciuntur illi, qui vere a domino correpti sunt, et a diabolis operatione liberentur. Eum enim, qui eum Deo vivere voluerit res mundanas contemptui habens, viata errori non obnoxiam, et in qua divini Patres instilarunt, eligere oportuit, non autem eam, quae scandali occasio evadat. Etenim multa iis cura opus est, ut inquit sanctus quidam, ne dum simulare aggrediantur, in sui illusionem desinant, quamvis recta eum ratione hanc viam elegentia.

Quoniam etiam in cap. 1 lit. B can. 45 synodi Carthaginensis; et Timothei Alexandrini cap. 2 et 4, et in 12 cap. lit. E, can. 83 syn. Carthaginensis; et 26 cap. lit. F.

90 CAP. II. De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.

Leges.

Uxor circa dotem prioribus mariti creditoribus præferatur; non autem iis præfertur circa donationem ante nuptias.

Uxor circa dotem debito fiscalii præfertur, nisi antiquitas fuerit.

Vetus constitutio maritum rerum dotalium alienationem, vel hypothecam facere; immo quamvis uxor illa quam facta supi consentiat, ne naturae semineas debilitas rerum suarum deperditionem causet. Quod si uxor maritum res suas oppugnare videns, statim sileodium agat, tanquam cum qui cum marito contractum facit, fallere voluerit, tunc non adjuvatur. Edictum enim uxoris deceptis optulatur, non autem fraudulentis.

Si propter mariti obligationem uxor se alieni contractus vinculo injecerit, eumque per propriam substantiam obligatione liberare voluerit, et rei curam gesserit, si pollicita non solverit, depositum vindicare nequit, perfecte scilicet relatis existens.

Si qua uxor in causione mutui marito suo consensum det facultatem suas subscribere, vel seipsum obliget, nihil ejusmodi valeat, obtineat; sive semel, sive prius idem in ea reflat; sive privatum, sive publicum fuerit debitum; sed endem modo se habet, ac si nullatenus scriptum fuerit: nisi aperte probeatur, quod pecuniae in privatos uxorius usus commoda sunt.

Creditor qui pretationes suas iniiciatus est, summam quae illi contineatur, postquam convictus fuerit, debitori duplam rationibus initis refundat.

Fructus ex pignore percepti in sortem imputantur, et si sufficiant ad totum debitum, solviuntur actio, et pignus redditur. Quod si fructus debitum superent, superflui redditur.

Fructus fundi comparantur in sortem, non solum quos creditor percepti, verum etiam quos percipi-

λαγήν τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργειας. Τὸν γὰρ ὅπῃ θεῷ ζῆν ἐλέμενον, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡμετηρία πραγμάτων, τὴν ἀστενῆ καὶ τοῖς θεοῖς Παιερός βάσιμον εἶδε, μή μέντος τὴν ἐπικεκυρωμένην καὶ πολλοῖς αἰτίαις αἱρεῖσθαι σκανδάλου. Πολλῆς γάρ οὐχίας εἴλες τοιούτοις χρεία καθίστηκε, ὡς εἰς φροντὶ τῶν ἀγίων, μήποτε ἐμπαλίειν ἐπιχειρήσαντες, εἰς ἀπαγγεῖλν ἑαυτῶν καταλήξωσιν, εἰ γε καὶ ὅρθῳ λγισμῷ τὴν ὁδὸν ταῦτην εἰλεγοτο.

Σήτει καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα μὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας β' καὶ δὲ καὶ ἐν τῷ εἴδι καφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα πγ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τὸ κεῖται καφ. τοῦ γ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β. Περὶ δανειστῶν, καὶ δανειον, καὶ ἐπεχήρων.

Nomoi.

Η γυνὴ προτιμάσθω περὶ τὴν προίκα τῶν προτέρων δανειστῶν τοῦ ἀνδρὸς εἰ προτιμάται ἀλλ' τούτων περὶ τὴν προίκα τῶν προτείχεων χρέους, εἰ μὴ που προγενέστερον ὑπῆρξεν.

Ἀπεγορεύει ἡ διάταξις τῷ ἀνδρὶ ἐκπολιτευομένοις καὶ διαδηχην τῶν προτείχεων πραγμάτων, εἰ καὶ τοῖς γνωμόνοις ἡ γυνὴ συναίνει, ἵνα μὴ τῆς γυναικείας φύσεως τὸ αὐθόντην ἀπόλετεν τοὺς εὐθῆς πράγματις ἐμποιήσῃ. Εἰ δὲ ἡ γυνὴ ὄρωσ τὸν ἀνδρα τὰ δίαιτα ὑποτιθέμενον, ἐσώπησεν ἐπίτροπος, ὃς ἀπατήσαις βουλομένη τὸν συνελάσσοντα τῷ ἀνδρὶ, τότε οὐ βοηθεῖσαι. Ταῖς γὰρ ἀπατωμέναις γυναικὶ βοηθεῖ τὸ δῆμος, οὐ ταῖς πανούργοις.

Ἐὰν διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἴνοχην παρεγένεται δανειστὴ τῇ γυνῇ τῷ δεσμῷ τοῦ ἀλλοτρίου συγελάγματος, καὶ διὰ τῆς ίδιας ὑποτάσσεως τούτου ἀπαλλάξαι βαύλεται τῆς ἴνοχης, καὶ ἐμελέτησεν, εἰ μὲν ὑποσχομένη οὐ κατέβαλεν, οὐδὲ καταβαλεῖν έτι: ἀπατηθεσται: εἰ δὲ κατέβαλε, διεκδικεῖν εὖ δύναται, δηλοφτεῖ τὸν ἀντελόν θόσα.

Εἰ τις γυνὴ ἐν δανειακῷ γραμματεῷ συγανέσσει τῷ ίδιῳ ἀνδρὶ, ἢ ὑπογράψει, καὶ τὴν οἰκείαν πεμψούσαν, ἢ καὶ δαντὴν ἐνοχοποιήσει, οὐδὲν τοιούτον ισχύει: ἢ χρεῖται, κέντε τε ἀπαξ, καθὺ τε πολλάκις τοιούτον ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γένηται, εἰτε ίδιακόδι, εἰτε δημόσιον εἴη τὸ χρέος, ἀλλ' οὐτος εῖναι ὡς διὸ εἰ μηδὲ γετραμμένον ἔη, εἰ μὴ φανερῶς: ἀποδειχθεῖη, διεῖ τὸ χρήματα εἰς ίδιας αὐτῆς τῆς γυναικὸς χρείας ἑδανεισθη.

Ο δανειστὴς τὰς οἰκείας ἀργυράμεγας ἀποδειχεῖς διπλάσεον τὸ περιεχόμενον εὗταις ποσὸν ἐλεγχόμενος καταλογίζεισθαι τῷ χρεώσει.

Οἱ καρποὶ τοῦ ἀγροῦ φημίζονται εἰς τὸ χρέος, εἰς μόνον οὐ; Εἰλαβεν ὁ δανειστὴς, ἀλλὰ καὶ οὐς τέλο-

νατο λαβεῖν· εἰ δὲ καὶ βολαγή τον ἀγρὸν, ἐνάρτεται. Αὐτῷ ποτὲ. Quod si agrum deteriorem efficerit, etiam hoc nomine convenitur.

Ἐδώ δὲ δανειστῆς μὴ περ' ίδειν στελν. ἀπολέσῃ τὸ ἐνέχυρον, οὐχ ἀγκαλεῖται. Χρή δὲ αὐτὸν ἀποδεῖξαι διὰ ἀπώλεσε· τὰ γὰρ τυχηρὰ οὐ κινδυνεύεται τῷ δανειστῇ, ἀλλὰ δύναται κατὰ τύχην ἀπολέσαι τὸ πρόδημα, ἀποτελεῖ τὸ αὐτὸν ταχρωστήμενον. Εἰ δὲ μεταξὺ τῶν συναλλασσόντων ἔρεσεν, ὡς ἡ ἀπώλεια τῶν ἐνεχύρων ἀλευθέρωσῃ τὸν χρεώστην, τοῦτο λογίσεται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ διαζυγίου.

Ζήτει τὸν ιγ' χεράλιτον τοῦ Γ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ διαδήμητος.

Οὐ μὲν τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν Ιειρακτημένον πρὸ τῆς χιροτονίας ἀπίσχοντεν κελεύει δῆλα ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ τοὺς τῆς ἐκκλησίας μιγνύναι, τούτοις ἔχοντας, οἵς βούλεται, καὶ φύσις βούλεται, ταῦτα καταλιπεῖν, ὅρθοδόξοις μέντοι Χριστιανοῖς, καὶ μὴ προφάσῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπόλιυσθαι τὰ τοῦ ἐκκλησίου, γυναῖκα καὶ παῖδας ἐσθὶ τὰς κινητήμενους, οὐ συγγενεῖς, οὐ οἰκτιας. Δίκαιον γὰρ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις μῆτρα τὴν ἐκκλησίαν, ἡμιούσθεις ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐκκλησίου πραγμάτων, μῆτρας τῶν ἀπόστολον τῆς ἐκκλησίας, θηράπειαν διορθεύειν, πάρει γράπτων ἴστος ὑποκειμένης, καὶ εἰς πράγματα τούτους ἐμπλεύειν, τῷ αὐτοῦ διαλογορεύειν θανάτῳ. Εἰ γὰρ τῇ δῆλᾳ ποιήσει τὰ ταῦτα τῆς χιροτονίας, καὶ τὰ μετὰ ταῦτην αὐτῷ περιελθόντα τῇ αἰτίᾳ εἰπροσώπου, διὰ μετ' αὐτούς χιροτονηθεῖς τῶν αὐτοῦ πάντων ἀνθέσεται, ἀναβεδεγμένος πάντος καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἀποτίσαι.

Οὐ δέ τοι τῆς ἐν Καρθαγηνῃ συνόδου, Οἱ εἰς ἐκκλησίαν, ψήσοι, προεκβάντες, οὐ κλήρον, καὶ πρὸ τοῦτου μὲν ἀπορίᾳ καὶ στενά συζύγωντες, εὐπορήσαντες δὲ μετὰ τούτῳ, νωτεῖς καὶ ἄγρος ἔκτασες πριστεῖσαι, καὶ χωρία, ἀπειλοῦσιν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ταῦτα τῆς ἐκκλησίας κτήσεσθαι, ὁρεῖσθαι μὴ ἀτέροις, ἀλλὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα καταλιπεῖν, τὴν τῆς Ιερουσαλήμ τραφῆν φυλακτήμενοι. Εἰ δὲ κατὰ διωρεῖν, οὐ συγγενεῖς κληρονομίαν, καὶ μὴ καθ' ὑπηνοῦν ἔπειρον ἔρπον, εἰς ἀναρρήστιας τυχὴν αἰγμαλίστων, οὐ νεῶν σικοδομάς, διστονίαν & προσκεκρησσον, δεῖ καὶ τούτων τὴν ἐκκλησίαν περίτειν ποιήσεσθαι· εἰ δὲ οὖν, οὐδὲ δῆμοι τῆς Ιερατικῆς τιμῆς κριθήσονται. Κατὰ τῶν ἀποκόπων δὲ τοῦτο πρατήσαι μάλιστα, ἐπειδὴ οὐκτοις τρόπος αὐτοῖς θεωρεῖται, διὸ δὲ τοῦτο πράγματα, δια μὴ μόνος δὲ ἀπὸ τῶν τῆς ἀποκόπης δικαιωμάτων. Ζήτει καὶ τὸ β' χερ. τοῦ Α' στοιχείου τῆς συνόδου ταῦτης κανόνα καθ' καὶ τα'.

Νόμος.

Η δέ ρλε' Καυστινιάνειος Νέκρα, Ἀπαγορεύομεν, ψησοι, τοῖς διστατέοις ἐπιτικόποις, τὰ μετὰ τὴν ἀποκόπην αὐτοῖς οἰκράσθησο τρόπῳ περιελθόντα πράγματα, κτηνητά, οὐ ἀκίνητα οὐτεδικίνητα, εἰς ίδειους συγγενεῖς, οὐ πρὸς οὐλεὺς οἰκράσθησο τρόπῳ μετράσθεται, ἀλλὰ δικαιεῦται αὐτὰ εἰς λύσιν αἰγμαλίστων,

Si creditor non culpa sua pignus perdididerit, non tenetur. Sed ei incumbit necessitas probandi id se perdidisse; quippe casus fortuiti non periculo sunt creditoris, sed potest is re fortuito amissa summatam sibi debitam reposcere. Quod si contrahentibus placuerit, ut pignorum jactura debitorum liberaret, illud valeret.

CAP. III. De disortio.

Quare cap. 43 F littera.

91 CAP. IV. De testamento.

Sanctorum apostolorum 40 canon episcopum, qui ante ordinationem bona privata possidet, ea palam facere jabet, εἰ non cum bonis ecclesiasticis commiscere, ut sit in potestate r̄jus morientis quidus vult, et ut vult, relinquere, orthodoxis tamen Christianis, ne rerum ecclesiasticarum occasione res episcopi deperdantur, qui uonnumquam uxorem habet εἰ liberos, vel cognatos, vel famulos. Est enim justum apud Deum et homines, ut nec ecclesia damnum patiatur, propter rerum episcopi ignorationem, nec episcopus, vel ejus cognati honorum ecclesiaz praetextu, que forsan debitorum ponderi subjicitur, damnum sustineant, et in negotia et lites incidentes mortem ejus continuaria afficiant. Nisi enim manifestas faciet res suas que ante ordinationem, et que post ordinationem ei legitiime devenierunt, episcopus qui proxime ordinatur, res ejus omnes apprehendet, debitorum ejus solutiōnem omnino suscipiens.

Canon autem 52 tybodi Carthaginensis: Qui ad episcopatum, inquit, vel clerū promoti sunt, et cum antea inopes et indigentes vixerint, postea divites evadunt, ut agros et prædia sibi emant; quoniam ex bonis ecclesiaz ea acquisivisse videntur, non alii, sed ecclesia hæc relinquere debent sacrilegii erimē evitantes. Quod si ex donatione, vel cognatorum hereditate, et non alio aliquo modo, ad captivorum scilicet redemptionem, vel templorum indificationem, bona aliqua acquisiverint, horum etiam partem ecclesiaz consecrare oportet; si secus fecerint, honore ecclesiastice indigni judicabuntur. Hoc autem contra episcopos potissimum valebit, quia nullus est illi alius forsan modus quo res acquirant, priuater quam ex iuribus episcopatus. Quare etiam in 2 cap. lit. A' hujus synodi canones 22 et 81.

Lex

Justiniani autem novella 43: Interdicimus, inquit, sanctissimis episcopis ne res, que ad eos post episcopatum quomodoconque pervenerint, mobiles, vel immobiles, vel sese moveentes, in cognates suos vel alios quoque modo transferant; sed easdem in captivorum redemptionem, vel

egentium pabulum, vel in alios pios usus pro ecclesiæ suæ commodo expandant. Quæ enim ex iis post ipsorum mortem supersunt, ecclesia, quam tenebant, vindicat. Ea autem alienandi potestatem habent quæ ante episcopatum probantur habuisse, et quæ post episcopatum ad eos a cognatis devoluta sunt, quibus ab intestato usque ad quartum gradum surcedere possunt. Hæc etiam valent et in aliis monasteriorum venerabilium rectoribus. Quod si episcopus vel clericus cujuscunque gradus sine testamento vel legitimis successoribus moriatur, eorum successio ecclesiæ, in qua constituti fuerint, addicitur.

Leges de testamento.

Testamentum est justa voluntatis sententia de B illis quæ post mortem suam fieri velit.

In eo qui testatur, integritas mentis, non corporis sanitas exigitur.

92. Masculus qui annum decimum quartum complevit testamentum facere potest; femina vero, quæ duodecimum.

Si pater vel m̄ter in matrimonium dent filiam vel filium, et eum mori contingat, testamentum faciendi potestatem non habet, sive dos sit, sive donatio ante nuptias, dum parentes adhuc supersunt. Quod si altera eorum pars moriatur, in mortali bona testatur.

Neque filius familias testatur, nec impubes, nec furiosus, nec prodigus; mutus autem et surdus aliquando testari possunt.

Prius testamentum a posteriori perfecto rescinditur.

Testamentum elapso decennio ne abrogetur, nisi aliud perfectum factum sit vel in scriptis vel citra scripturam, contrarium testantem voluntatem indicans in præsentia septem vel quinque testium.

Si testator moriens se nihil aliud possidere juraverit præter ea quæ in testamento disposuit, non licet hæredi qualicunque inquisitionem facere, et servum per tormenta examinare, vel a testibus, qui in testamento reperiuntur, juramentum exigere. Sed invitus testatoris juramento fidem habeat, si modo non deprehensus sit circa eamdem rem aliter atque aliter jurare.

Testamentum, citra scripturam constitutum, cum coram septem testibus una constitutis testator suam voluntatem declarat. Quod si eo in loco, in quo quisquam citra scripturam testatur, septem testes non inveniantur, voluntatem suam coram quinque testibus et non paucioribus notam facere potest.

Qui testamentum scribit recte in eo testis sit.

Testamentum septem testes habere debet, codicillus autem quinque. Qui vero in pugna vulneratus est, et dum in via iter facit a morte non procul abeat, non solum coram tribus personis testari

A καὶ πτωχῶν ἀπερριψή, καὶ εἰς δόλας ὑστερεῖς αἰτίας ὅπερ τοῦ συμφέροντος τῆς ιδίας ἐκκλησίας· τὰ γάρ μετὰ τὴν αὐτῶν τελευτὴν ἐκ τούτων περιττεύοντα ἡ κατ' αὐτοὺς ἐκκλησία οἰκεῖοτε· "Ἄδειαν δὲ ἔχουσιν ἔκποιειν ἀτινα ἀν πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐσχηκότες ἀποδειχθῶσι, καὶ δεσμοὶ μετὰ τὴν ἐπισκοπήν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ συγγενῶν περιέλθῃ, οὓς ἐξ ἀδιαθέτου μέχρι τετάρτου βαθμοῦ διαδέχεσθαι δύνανται. Τρίτα δὲ κρατεῖ καὶ ἐπὶ τῶν δὲ λλῶν διεκχήτων τῶν σεβασμίων μονῶν. Ἐάν δὲ ἐπισκοπὸς ἡ κληρικὸς οἰκουμένης βαθμοῦ ἀνευ διαθήκης ἡ νομίμων διαδόχων τελευτὴ, ἡ τούτων διαδοχὴ προσκυροῦται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα μηχανεῖται.

Nόμοι περὶ διαθήκης.

Διαθήκη τοτὶ δικαία βούλησις περὶ ὃν ἀν τις θέλη μετὰ θάνατον αὐτοῦ τὴν διοίκησιν γενέσθει.

"Ο διατίθεμονς ὁ φειλεῖ τὸν νοῦν, οὐ μή καὶ τὸ σῶμα, ἐρήθωσθαι.

"Ο ἕρρην πληρώσας τὰ μὲν ἐτη διατίθεται· ἡ δὲ θήλεια τὰ ιβ'. "

"Ἐάν πατήρ ἡ μήτηρ εἰς γάμον ἐκδῷ παῖδες θήλειαν ἡ ἀρρένα, καὶ συμβῇ τελευτὴν τὸν παῖδα, οὐκ ἔχει ἔχουσαν διαθέσθαι, εἴτε προτὶ τοῖν, εἴτε ὑπόδολον, εἴτε τῶν γονέων περιόντων. Εἰ δὲ ἐν μέρος ἐξ αὐτῶν τελευτήσεν, εἰς τὸ τοῦ θανάτου διατίθεται.

"Οὗτε διεκούσιος διατίθεται, οὗτε ἀνηδος, οὗτε παινόμενος, οὗτε διστος· διλαῖς δὲ καὶ κωρὸς ἔστιν C δὲ διατίθεται.

"Η προγενεστέρα διαθήκη ἀνατρέπεται ὑπὸ τῆς μεταγενεστέρας, τελεας οὐσης.

"Μὴ ἀνατρέσθω τῇ τῆς δεκαετίας παρεδροῦ ἡ διαθήκη, εἰ μὴ ἀρα τελεας γενομένης ἐπέρας ἡγράφου, ἡ ἀγράφου, ἐναντίαν γνώμην τοῦ διατίθεμον δηλούσης, ἐπὶ ἐπὶ τῇ πάντες μετρύρων.

Τελευτῶν τοῦ διατίθεμον, καὶ ἀπομνήντος μηδὲν ἀλλο κακτήσθαι, εἰ μὴ ἀπέρι ἐν τῇ διαθήκῃ ἐντέταχεν, οὐκ ἔχει δεσμανοὶ οἰασμῆσθαι κληρονόμος ἀρευνῆν καὶ βάσανον δούλων πουεισθαι, ἡ δρκους ἀπατεῖσθαι τοὺς συνευρεθέντας ἐν τῇ αὐτῇ καταγραφῇ μάρτυρας· ἀλλὰ καὶ μὴ βουλόμενος τετούσθαι τῇ τοῦ τελευτήσαντος ἔξωμοισι, δηλούνται D μὴ φωροθέντος τοῦ διατίθεμον δόλως καὶ διλαῖς δόμνειν ἐπὶ τῷ αὐτῷ πρόγραμματι.

"Ἀγραφὸς οὐνίσταται διαθήκη, δεσμοὶ δὲ πράτηροι ἔμα εὑρισκομένων, τὴν αὐτοῦ διατίθεμον φανερώντη βούλησιν. Εἰ δὲ ἐν τῇ τις ἀγράφως διετίθεται τόπῳ, ἐπειδὴ οὐκ εὑρίσκονται, δύναται καὶ τοῖς πράτυρων οὐκ εἰλαττον τὴν οἰκείαν φανερώντοις εἰς τούτην διαθήκην δύναται· ποιεῖν, ἀλλὰ

"Ο γραφεῖς τῆς διαθήκης καλῶς ἐν αὐτῷ παρτεῖ.

"Η διαθήκη ἐπέδε πράτυρας. Εχειν ὁ φειλεῖ· οὐ δὲ καθίκελος· εἰ· "Ο μέντοι ἐν παλέμῳ πλῆγεις, καὶ ἐν δόῳ περιπατῶν, καὶ πρὸς τὸ θανάτον ἔγγισες, οὐ μόνον ἐπὶ τριῶν διαθήκην δύναται· ποιεῖν, ἀλλὰ

καὶ ἐπὶ δύοι προσώπων διὰ τοῦ συμβόλου περι- A potest, sed etiam coram duobus propter incidentem circumstantiam.

Ἡ δὲ Νεαρὸς τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σαφοῦ, Θεοπίζομεν, φησι, ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλει, καὶ ὑπ' ἀμαθῶν χυροῦσθαι τὰς διαθήκας, εἰ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τὸ ἀξιόπιστον οἱ μάρτυρες ἀποφέρονται· καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν πέντε περιορίζουμεν, ἀλλ' ἐν τόποις, ἐν οἷς, ὡς εἰδεῖς, συμβάνει σπάνιν ἀνθρῶπον εἰς μαρτυρίαν ἀξιῶν εἰσενειν, καὶ μέχρι τριῶν φύσιοντα τὸ εὐαπόδεικτον ἔχειν, καὶ εἶναι ἀθετήσεως χρεῖττων τὴν μαρτυρίαν. Ζῆται καὶ τὸ ληγέα περι. τοῦ Κ στοιχείου, καὶ τοὺς ἐν τῷ ισ' περι. τοῦ Μ στοιχείου νόμους.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ διακόνων.

Οὐδὲ τῆς ζ' συνόδου κανὼν, προσέτι καὶ δια', τὰς ἡλικίας ὅριζοντες τῶν χειροτονουμένων, τὸν μὲν πρεσβύτερον ἐτῶν θεοπίζουσιν εἶναι λ', εἰ καὶ διὸς ἐκ περιουσίας συμβαίνει τῷ ἀξιώματι. Πρὸς γάρ ἀρχέτυπον παράδειγμα τὴν τοῦ Σωτῆρος χρῆ βλέπειν οἰκονομίαν, δις τριμοντούτης βαπτισάμενος, εὖθὺς τοῦ διδάσκειν ἀπήκειτο· τὸν δὲ γε διάκονον εἶναι καὶ κ', τεσσαράκοντα δὲ τὴν διάκονον· τὸν δὲ παρδάκονον μὴ ἐλαττόνως ἔχειν τῶν κ'. Τόν γε μήν περὶ τῶν φθέντων χειροτονηθέντα γρόνων ἀφειδῶς καθαιρεῖσθαι κελεύσουμεν.

Τοὺς αὐτοὺς τῆς ἡλικίας τοῦ διακόνου χρόνους καὶ δια' κανὼν τῆς ἐν Κερθαγένῃ συνόδου ὅρισται· τῆς δὲ διακόνου δια' τῆς ζ' συνόδου. Ζῆται τὰ περὶ τῶν διακόνων γυναικῶν ἀκριβέστερον ἐν τῷ ια' περι. οὐδὲ Γ στοιχείου.

Καὶ δὴ περὶ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ ε', τῇ διμωνυμίᾳ τῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν ἐπειδιακόνων καθυποχθεῖς, μὴ πλεονεκτεῖν εἶναι τῶν ζ' διακόνων ἐπύκωσεν, εἰ καὶ ταῖς μείζοις τῶν πόλεσιν τὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἔχον διπολλάδεται.

Οὐ δέ τῆς ζ' συνέδου ισ' τὸν πιγρόντα διαχράφων κανόνα, καὶ τὰ φῆτά τῆς βίστου τῶν Πράξεων ἐγγιγνόμενος, καὶ τὸν τὴν γλῶσσαν παράγων χρυσοῦν, τῶν φρεστῶν εἴη διάνοιαν παντὸς, μᾶλλον ἀκριβέστερον ἀναπτύσσεται· δείκνυται μὴ διακόνους λέγειν ἐντεῦθε στὴν θελαν Γραφήν τοὺς ἐν τοῖς θεοῖς διακονουμένους μυστηρίοις, οὐδέπω γάρ θεαν οὔτε ἐπίσκοποι, οὔτε πρεσβύτεροι, οὔτε μήν διάκονοι, τελήν μόνων τῶν ἀποστόλων, ἀλλ' οἵσις Ιησαῖν, διπολεῖς τρέφονται οἱ περὶ τοὺς ἀποστόλους; ἀθροίζομενοι καὶ πιστεύοντες, εὖς καὶ εἰς τύπων ἥμερην γεγονόντα τῆς περὶ τοὺς δεομένους σπουδῆς τε καὶ μεταδόσεως.

Οἱ τοινύν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανὼν μὴ εὐστόχως φῆσθε, οὐδὲ πρὸ τῆς ζ' ἐπερχέται συνέδου. Οἱ μὲν γάρ Ἰουστίνιανδες πρὸ ταῦτης γεγονός, ἐξῆκοντες πρεσβύτερον, καὶ διακόνους ἐκατὸν ἀριθμεῖσας, καὶ θηλεῖσις μὲν εἴη μεγάλῃ κατέστησεν Ἐκκλησίᾳ· Φίρματος δὲ, πρὸ τῆς ζ' ἀντὶ καὶ αὐτὸς συνέδου, καὶ ἐπηγέρθης τούτων τὸν ἀριθμὸν. Τοῦτο καὶ περὶ ταῦς ἄλλας τῶν ἐκκλησιῶν ἐγένετο, τοῦ ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανόνος μέχρι τοῦ γραφῆναι μόνον προκάλεστος.

Οὐ δέ τῆς πρώτης συνέδου ιη' κανὼν τοὺς διακό-

A potest, sed etiam coram duobus propter incidentem circumstantiam.

Novella autem imperatoris Leonis Sapientis, Sancimus, inquit, ut in omni regione et civitate etiam ab imperitis testamento confirmantur, dummodo mores testium idem mereantur. Quin et numerum non solum ad quinque contrahimus, sed illis in locis in quibus raros sive dignos prodire constat, tres quoque admitti, et testimonium illorum non reprobari volumus. Quare etiam 38 cap. litt. K, et leges in 16 cap. litt. M.

CAP. V. De diaconis.

Canon 14 syn. vi, nec non 15, statutis ordinandorum deslinentes, presbyterum annorum triginta esse decernunt, etiam si vita ejus dignitati abunde conveniat. Ad exemplar enim originale et Servatoris nostri cœconomiam respicere oportet, qui tricesimo anno baptizatus, statim docere coepit; diaconum autem 25 annorum esse, diaconissam 40; subdiaconum non pauciores agere quam 20. Eiusmodi vero qui ante predictos annos ordiuatur, omnimode deponi jubent.

93 Eodem etiam pro diaconi statute annos can. 16 syn. Carthag. definit; diaconissas vero can. 15 syn. iv. Quares plenius de diaconissis in 11 cap. littera Γ.

C Porro can. 15 syn. Neocæsariensis homonymia septem in Actibus diaconorum persuasus, non plures esse septem diaconis decrevit, quamvis civitas qua ecclesiam habet maximarum urbium simula fuerit.

Canon autem 16 syn. vi, canonem præsentem corrigens, et quæ in libro Actuum dicta sunt interpretans, et Chrysostomum, qui verborum sensum exactissime explicat, adducens, ostendit sacram Scripturam illic diaconos dicere non eos qui divinis mysteriis ministerant (nondum enim erant episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, sed soli apostoli), verum eos qui hominibus amplectendæ fidei studio ad apostolos assidue conmentibus alimenta D prospicerent, a quibus exemplum quoque in egenos charitatis pioque liberalitatē ad nostra usque tempora ductum.

Canon igitur synodi Neocæsariensis non apte dictus ante canonem syn. vi non observabatur. Justinianus enim, qui ante hanc synodum vixit, sexaginta presbyteros, centum diaconos, et quadragesinta diaconisses in Magna Ecclesia constituit. Heraclius etiam, qui ante vi synodum vixit, eorum numerum adauxit. Idem etiam in aliis ecclesiis factum est, cum canon Neocæsariensis tantum ut scriberetur proficerit.

Porro canon 18 prim. syn. diaconos Eucharistiam

presbyteris tradere votat, quia diaconis incruentum sacrificium omnino offerrere non est permisum, nec ante episcopos Eucharisitam altingeret. Ministerium enim ordinem implire versus episcopos et presbyteros; ideoque post eos ad divina dona accedere oportet, ipsis utique praebentibus. Quin et intra sacram tribunal inter sacerdotes diaconos sedere non permittit; eum vero qui obediens non vult a diaconatu desisteret jubet. Verum in synodis extra sacram tribunal plures diaconos qui officia babent, ante sacerdotes sedere videmus, quod, ut existimo, illis non omnino convenit.

De chartophylaci honore.

Soli enim chartophylaci datur ex longa magna Ecclesiae consuetudine, et ex scripta constitutione incliti imperatoris Manuelli, in congregationibus que sunt extra synodem etiam ante antistites sedere.

Canon vero 7 syn. vi, quisquis diaconorum extra tribunal cum presbyteris sedens, sede inferiori contentus non est, sed praesidentiam sibi asserit vocem divinam contemptui habens, nimisrum quod: « Omnis qui se extollit, humiliabitur, » eum non deponi, sed ab officiis ecclesiastici honore deturbari jubet. Missus autem ab antistite suo in urbem aliquam ut ejus locum impleat, ejusdem etiam cathedram habebit. Hoc etiam in aliis ordinibus sacerdoti fieri debet, ut nemo dignitati seculari vel officio ecclesiastico sisus supra majorem efficeretur, hypo-diaconus forte supra diaconum, vel lector supra istum. Quam indignum enim est, ut dum in dignitatibus secularibus, qui honorum minorem servitus est, prae illis qui principem locum obtinent, nemiquam honoratur, nos illis peiores in spiritualibus dignitatibus, que aliis longe excedunt, moribus incompositi videantur?

Eadem syn. Laodicen. can. 20 decernit, diaconum scilicet ante presbyterum non sedere, nisi ab eo jubeatur. Utique et eundem honorem diaconos a ministris et reliquis clericis habere. Quæras etiam in 9 cap. litt. E., can. 22 syn. Laodicenæ.

CAP. VI *De digensis.*

Quæras cap. 4 littere Γ.

CAP. VII. *Quomodo episcopos et presbyteros populum docere oportet.*

Canon sancti apostoli 58 episcopos et presbyteros populum sibi subditum doceant ad rectam fidem et honestam vitam dirigentia docere jubet. Iis clamat Deus per prophetam Ezechiel: « Si non denun- liaveris, neque locutus fueris, morietur in iustitia tua; ejus autem sanguis de manu tua requiretur. » Magnus autem Paulus non solus episcopum, sed et presbyterum sobrium esse jubet, vigilautem scilicet et non pigrum, sermonem fidelem, prout dicit, amplectentem, et populum in salutari doctrina adhortari, et contradicentes

A νους ἀπείργει τῆς Εὐχαριστίας μεταβολήν τοὺς πρεσβυτέρους, δις μηδὲ προσφέρειν τοὺς διακόνους τὴν ἀναμάκχην ἐρεῖται θυσίαν, μήτε μὴν πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς Εὐχαριστίας; αὐτοῖς διατεσθεῖται ὑπαρξῶν γάρ τάξιν εἰληρόστι πρὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους. Διὸ καὶ μετὰ τούτους τοῦς θείους δώρους δεῖ προσεύναι, ἔτελναι αὐτοῖς μεταβολήν των μηδὲ τοῦ Ιεροῦ βήματος; Ένδον μέσον τῶν λεπέων τοὺς διακόνους ἐπιτρέπει καθίζειν· τὸν δὲ μὴ ὑπεισχύνεται ταύτας τῆς διακονίας καλεσθεῖν· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἔξω τοῦ βήματος συνόδους δρῶμεν παλὶν πρὸ τῶν λεπέων καθημένους τοὺς θυσίας ὄφρικα διακένους, μηδὲν διλως οἷμα προσήκοντα εἰπεῖσθαι.

Περὶ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος τιμῆς.

Μόνῳ γάρ τῷ χαρτοφύλᾳκας δέδοται τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐξ θεοῦ ραχροῦ, καὶ ἐξ ἐπιτάγματος ἀγγέλου τοῦ ἀνθίμου βασιλέως Μανουὴλ, καὶ τοῦ ἀρχιερέων, ἵν τοις ἔξο προκαθήσεται συνέδοις.

Οἱ δὲ ζ' τῆς ζ' συνόδου, « Οτις τὸν διακόνου ἑκάτερον τοῦ βήματος μετὰ πρεσβυτέρων καθήμενος, εἰς στέργη τὴν ὑψηδρίαν, ἀλλὰ τῆς πρεσβύτερος μεταποιεῖται, τῆς θελας φωνῆς κατολιγωρῶν, δις· εἴ Πάτερ οὐκέπονταν ταπεινωθῆσθαι, εἰ οὐ καθαρεῖσθαι, ἀλλὰ ὑποθίβαζεσθαι τούτον τῆς τοῦ θεοῦ ὄφρικον καλεσθεῖ τιμῆς. Ἀποσταλέος δὲ πρὸ τοῦ οἰκείου ἀρχιερέων εἰς τινὰ τοις τὸν ἑκάτερον τόπον ἀναπληρώσαν, καὶ τὴν ἑκάτερον δημονού καθίζει καθέδραν. Τούτο καὶ ἐπὶ τῶν διλων λεπῶν τηγάμων γίνεσθαι δέον, διότε μὴ τινὰ κοσμικὰ θαρροῦντα δέξιματι, ή ἐκκλησιαστικῷ ὄφρικῷ, τοῦ μείζονος πατεπάρεσθαι, τὸν θωσιδάκοντον τοῦ διακόνου τυχόν, ή ἑκάτερον τὸν ἀναγνώστην. Ός δοπι θεοῖν ἐν μὲν τοῖς κοσμικοῖς δέξιμασι μὴ ἔξεινας τῷ βήματος λεχθεῖ τιμὴν τῶν τοις εἰπεῖσθαι, ή μᾶς δὲ χειρούς ἑκάτερον ἀς ἀπάκτους τοις τηνευρατικοῖς ἔξιμασι φάνεσθαι, τοῖς πρεσβετοῖς ή ἑκάτερα. »

Τὰ αὐτὰ καὶ δ' ξ' τῆς ἐν Δαοδίκειᾳ θορίζεται, ἐπίπροσθεν πρεσβυτέρου διάκονον μὴ καθίζεσθαι, εἰ μὴ πρὸ αὐτοῦ καλεσθεῖται· τὴν δὲ αὐτὴν ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς ὑποδιακόνους ὅπερ τῶν ὑπηρετῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν. Σήτει καὶ ἐν τῷ ζ' καὶ τῷ Ε' στοιχείου κανόνα καθί τῆς ἐν Δαοδίκειᾳ συνέδοι.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ διηγήσεων.

Ζήτεις τὸ δ' καφ. τοῦ Γ' στοχασίου.

ΚΕΦΑΛ. Η' Πάτερ δεξὶ διδάσκων τὸν λαόν τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους.

Οὐ νῆ τὸν ἀγίαν ἀποστόλου καπνὸν ἐπιποτίους καὶ πρεσβυτέρους διδάσκειν ἐπιστήκεις τοὺς διπλαίς τὰ πρὸς ἔρθοδοταν καὶ σεμνὺν φίλον φεύγειντα δόγματα. Τούτοις ὁ Θεὸς δι' Ἱερευθῆ βασί τοῦ προφήτου· « Εἰ μὴ διατελέσῃ μηδὲ λαλήσῃς, ἀποδενεῖται μὲν ἡ ἀνεμος τὸν εἴ τονταρίδα αὐτοῦ, εἰ δὲ αὔρα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου τελετηθεσσα. » Πίστεις δὲ δὲ μέγας μὴ διε τὸν ἐπισκόπον, ἀλλὰ καὶ τὸν πρεσβυτέρον νηράλιον εἶναι καλεσθεῖ, ἀγρηγορέα θηλαδήν, καὶ μὴ ἀνειμένον, ἀνεγέμενον τοῦ κατέ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λέγου, καὶ δυνατεῖν παρακαλεῖν τὸν

λαδὸν ἐν τῇ ὁγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τους ἀντιλέγοντας εἰπόντες γάρ ὄντας τοὺς πατέρας τὸ σκηνοῦν ἀκριβῶς, ὡς ἔξι ἀπόπτου καὶ μετεώρου τὰ τοῦ λαοῦ. Ταῦτη τοι καν τοῖς ἀδύτοις τοῦ ἱεροῦ ἡ καθίδρα συμβολικῶς ἐφ' ὑψους ἔργων τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἐνταῦθα συνεστάναι τούτῳ καὶ συγκαθῆσθαι δέδοται· καίνῳ γάρ Ἑργον ἀμφοῖν ἡ τοῦ δῆμου πρὸς τὸ κρείττον ἀπίδοσις. Τοὺς δὲ περὶ τὴν τοῦ λαοῦ διδασκαλίαν διλγόρων διακεμένους ἀφορίζεσθαι, ἐπιμένοντας δὲ τῇ ἀμελείᾳ, καὶ καθαυρίσσεις καλεῖσθαι εἰπειταί.

Ταῦτα καὶ δὲ τῆς ζ' συνόδου κανὼν παρεγγυᾶται, δὲν καὶ ζητεῖ ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

Οὐδὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ οκα', Τοῖς κατολιγωροῦσιν, φησι, τῶν οἰκείων ποιειν ἐπισκόποις, καὶ μή διδάσκουσι εἰς σωτηρία, παρεγγυᾶσθαι δὲ πρὸς τῶν ἀλησιωχώρων, μεθεμένοις τὰ τῆς φραστῶν, τῆς προστηκούσης γενέσθαι σπουδῆς. Ἐξήκοντος δὲ καρού μηνῶν ἔξι, καὶ μετὰ φραστῶν ἔτι βιούντων, τῷ ἕγγιστα ἐπισκόπῳ τὴν χώραν καὶ τὸν λαὸν προσανατίθενται, τῷ δυναμένῳ τε καὶ προθυμουμένῳ τῇ διδασκαλίᾳ τούτους πρὸς τὸ κρείττον ψυχιλήσειν. Εἰ δέ καὶ δι' οἰκονομιαντενά τὴν σιγήναιρεισθαι φησιν, ὡς δὲν οὕτω μᾶλλον ἐνίους τῶν αἱρετικῶν ἐφελκύσηται, καὶ μή πρὸς ἀπειθειαν ἀρεβίον, ἀρετὸς τῶν ἐπισκόπων ἐκλεγεσθαι παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας πρωτεύοντος εἰς τὴν περὶ τούτου ἐπίκρισιν· καὶ εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχειν δειχθεῖη, πρὸς εὐτὸν αὐθὶς τὴν χώραν ἐπαναστρέψεσθαι.

Οὐ δέ ρηγ' καὶ τῆς τῶν λοιπῶν κοινωνίας τὸν ἀμελῶς διακείμενον ἐξοστραχίζει· μετὰ τὴν τῶν ἔξι μηνῶν παραδρομὴν, εἰ μή πιστοῖς, ἀλλὰ δῆ καὶ ἀπίστοις τὰ ὅγια τῶν δογμάτων ἐνηχοῖ· καὶ ὀσημέραι διαμαρτύροιτο, διπλῶς τὰ τῆς ἀλησίας ἔχει, εἰ μή που ἡ νόσῳ κατεβλήπτο, ἢ μείζοις τῆς Ἐκκλησίας ὑποδέσσειν ἐνηρχόλησο, ἢ δὲ ταῦτα διεκδικῶν δρῶν ἐπῆν.

Οὐ δέ τῆς ζ' συνόδου τῷ δημοσίᾳ διδάσκοντι λατικῷ τὰ περὶ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ μή τοι οὖς ἐπέχοντι μᾶλλον τοῖς τῇ θείᾳ φύφει διδασκαλεῖον εἰς ἀκλησίας ἀνοιχτούντοις, εἰ καὶ ἐπ' ἀκρον ἀπάστολος ἐληγάκει σοφίας, ἀφορισμὸν εἰς μ' τημέρας ἐπιτιμάται· Ιδίᾳ δέ τις ἀποκρίνασθαι τοῖς πυνθανομένοις οὐ καλούθεσται.

Νόμος.

Μῆδες κληρικὸς, ἢ μοναχὸς, ἢ στρατευόμενος, ἢ οἰεστήποτε πληθὺν συνάγων, δημοσίᾳ περὶ τῆς πίστεως διαλεγέσθω. Ὅγειρίκεν γάρ δοκεῖ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, τὴν δεόντως πάντα διατυπώσασαν, ὥστε, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη δὲ ταῦτα κοινῶν, τοῦ συλλόγου τῶν κληρικῶν ἐκπεσεῖται, εἰ δὲ στρατευόμενος, τῆς στρατείας· εἰ δὲ λοιπὸν κατὰ τὴν οἰκείαν τύχην τιμωρηθήσεται.

ΚΕΦΑΔ. Γ' [Η']. Περὶ δικαιοσύνης.

Δικαιοσύνη ἔστι σταθῆρα καὶ διηγεῖται βούλησις; ἐκάστη τὸ ίδιον ἀπονέμουσα δίκαιον.

Τίδια δικαιοσύνης τὸ κοσμίως ζῆν, δᾶλλον μή βλάπτειν, ἐκάστη τὸ ίδιον ἀπονέμειν.

PATROL. GR. CXLIV.

A resellere potentem. Episcopus enim dicitur quod ea qui sui sunt populi tanquam ex alto et excuso loco sedule prospiciat. Et ob hanc causam in templi adyis cathedra antistitis symbolice in sublimi loco constituitur, et presbyteris illuc ei assistere unaque sedere concessum est; communis enim utrisque curæ est populi in meliora prosecutus. Eos igitur, qui circa populi eruditionem negligentius affecti sunt, segregari, in negligentia vero perseverantes depositiones puniri juberet.

Eadem etiam can. 19 syn. vi jubet, quem quarebras in cap. 11 liu. B.

Canon autem 121 syn. Carthag., Episcopi, inquit, qui greges suos contemnunt, et salutaria non docent, moneri debent a vicinis episcopis ut concordiam cura convenienti commentent. Tempore autem sex mensium elapsio, iisque in concordia adhuc viventibus, vicinus episcopus regionem et populum alteri commitat, qui possit et studiat doctrina sua eum ad melius dirigere. Quod si propter œconomiam se silentium egisse dicat, ut hac ratione hereticos aliquos ad se pertraheret, et non ad inobedientiam irritaret, tres episcopi ad harum rerum examinationem a provincia primate elegantur, et si hæc ita se habere ostensum sit, ab eo rursus in regionem restituatur.

C Quin et can. 123 eum qui negligenter se gerit a reliquorum communione exterminat, postquam sex menses præterierint, si non fidèles, imo et infideles sana dogmata edoceat, nisi morbo delinquit, vel majoribus Ecclesie questionibus vacaverit, vel magistratus horum defensor absuerit.

Canon autem 64 syn. vi laico, qui fidelis dogmata publice docet, et non potius aures lis præbet, qui divina ordinatione scholam in ecclesia aperiunt, quamvis omnem sapientiam in summo gradu sortitus sit, segregationem 40 dierum infligit. Privatum vero interrogantibus respondere neino prohibebitur.

D

Lex.

Nullus clericus, vel monachus, vel miles, vel qualiscunque turbam congregans publice circa fidem dissensat. Synodus enim Chalcedonensem contumeliam officere videtur, quæ revera statuit, quod si clericus sit 95 qui hoc fecerit, clericorum numero excedet; si vero miles, exercitu, reliqui autem secundum suam fortunam punientur.

CAP. VI [VIII]. De justitia.

Justitia est constans et perpetua voluntas, jus suum cuique tribuere.

Justitia propria sunt, honeste vivere, neminem lacerare, jus suum cuique tribuere.

Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum, justi atque iusti scientia.

CAP. VII [IX]. De judiciis, et de clericis et laicis causas habentibus.

Divinus apostolus Paulus in Epistola ad Corinthios inquit: « Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habeatis inter vos. » Similiter et tertius synodi Sardicensis canon. Si duo episcopi litem inter se habeant, ejusdem provincie episcopi recte causam eorum judicent, et ne quis eorum episcopum ex alia provincia accersat; videatur enim provinciales ignorantias vel injustitias accusare. Quod si quisquam ab iis condemnatus se injuryia affici rursus pretendat, episcopi provinciae utrumque ad papam initiant, quae ad eorum causam spectant in litteris scribebentes, et in ejus potestate erit determinare, an causa iterum judicio dabitur, an quae decreta sunt firma manebunt.

Canon autem 107 syn. Carthag. uni episcopo causam duorum episcoporum inter se litem habentium judicare non permittit; utique nec clericum episcopo litem habentia.

Porro i7 can. syn. iv parochiis apud episcopos, qui eas tenent, firmas manere jubet, sive rusticanas sint, in locis scilicet remotis positas, et a paucis occupatae, sive paginas praedilis et pagis proximae, et hominum multitudine abundantes; praesertim vero si triginta annorum spatio eas tenuerunt et administrarunt, et nullis per vim eripuerunt. Quod si intra illud tempus alter episcopus de provincia aliqua litigaverit, a synodo provincia controversia dirimatur. Si vero episcopus quisquam se a suo metropolitano injuryia affici putet, ei judicio contendere licet vel apud dioecesis exarcham, vel apud thronum Constantinopolitanum, nimirum si ei subsint; non enim omnium iste iudex constituitur. Episcopos enim Syriae Antiocheno subjici sanctum est, et Palæstinæ Hierosolymitanos, Egypti autem Alexandrino.

Eadem etiam can. 25 syn. vi disserit.

Canon autem 121 synod. Carthagin., Non oportet, inquit, episcopum potestate utentem, regionem apprehendere quae ab alio tenetur, tanquam quae ad eum pertinet, sive hoc velut populus, sive nolit; **96** sed ad episcoporum concilium res deferaatur, et ab eo recuperet proprium quod exspectat. Sin autem sibi ipsi jus dixerit, sequum est ut iure suo excedat. Similiter qui post cœplum judicium lumen sententias non exspectans, regionem apprehendere conetur, quamvis se litteras provinciae metropolitani, loci possessionem ei concedentes, accepisse pretendat, jure excedit; nisi ejus, qui populum tunc tenet, litteras acceperit, per quas appareat, se ex illius sententia cum, quae ad ipsum pertinet, regionem pacifice obtinuisse. Iudices autem erunt, vel quos provinciae primas eliget, vel quos ambo adversarii ex consensu accipient, ut causas ab

Σοργία δικαιosunῆς τὰ εἴδηντα τὰ δεῖ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα πρέματα, καὶ τὰ δίκαιαν καὶ τὸ δίκαιον.

ΚΕΦΑΛ. Ζ' [Θ']. Περὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν δίκαιων δχότων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν.

‘Ἄλλ’ δὲ μὲν θεος Ἀπόστολος, Κορινθίοις ἐπιστόλῃ, φησίν· « Ολας ἡττημα ἀμὴν εστι, οἵτινες κρίματα ἔχετε μεθ’ ἑαυτῶν, καὶ Οὓμος γε μήν δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου τρίτος κανόνων, Εἰ δίκην ωρέων πρέσβεων ἀλλήλους ἀπίσκοπον δύο, φησίν, αἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἀπίσκοποι καλῶς αὐτοὺς δικαιάστωσαν, καὶ μή ἐξ ἑτέρας τολμάτω τις αὐτῶν ἀπίσκοπον μεταπέμπεσθαι· δόξεις γάρ ὡς ἀμαθῶν η̄ ἀδίκων τῶν ιδίων δῆτον καταγινώσκειν. Τοῦ δὲ πόδες τούτων καταδικασθέντος, καὶ αὐθις ἀδικείσθαι διατείνομέν τοι πάπκα καὶ διμοφτέρους δι τῆς ἐπαρχίας περιπέτωσαν, γράψαντες καὶ τὰ κατ’ αὐτούς· καὶ τὸ πόδες κατεσται, η̄ τὰ τῆς ὑποθέσεως αὐθις χρίσαι δοθῆναι, η̄ τὰ ἑγματισμένα βέβαια μένειν.

Ο δὲ ρχ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἵνα ἀπίσκοπον δυοι δικάζειν ἀπίσκοποις, δίκαιην ἔχουσι πρός ἀλλήλους, οὐκ ἀπιτρέπει: ἀλλ’ οὐδὲ κληρικῷ, δίκαιην ἔχουσι μεταπέσκοπον.

Ο δὲ ιζ' τῆς δικάζειν τὰς παροικὰς ἀναφειρότους διαμένειν κελεύει παρὰ τοις; ἔχουσιν αὐτὰς ἀπίσκοπους, είτε ἀγροικούς είτε, ἐν ἱερατικαῖς δηλαδὴ κατεμεναί, καὶ ὑπὸ διλγῶν οἰκούμεναί, είτε ἀγρύριοι, ὡς ἀγροίς καὶ κώμαις πλησιάζουσαί, καὶ πολυανθρωπή βρύουσαι· καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετέλη χρόνῳ ταῦτας κατέσχουν καὶ φυκούμεναν, μή τινας βιασθενούσι, η̄ τιναν παρεσπάσαντες. Εἰ δέ που τοῦ χρόνου τούτου ἀντὸς ἔτερος; ἀπίσκοπος περὶ τίνος παροικὰς ἀμφισθήτοις, παρὰ τῇ συνδρφῇ τῆς ἐπαρχίας τὴν ἀμφισθήτησιν λύεσθαι. Εἰ δέ τις τῶν ἀπίσκοπων ἀδικείσθαι νομίζει πρός τοῦ οἰκείου μητρόπολιτου, ἔξειναι τούτῳ δικάζεσθαι η̄ παρὰ τῷ Ἑπιφάνῳ διοικήσασι, η̄ παρὰ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, εἰπερ δηλαδὴ τούτῳ ὑπόκεινται. Οδός γάρ πάντων οὗτος κάθηται δικαστής· ἐπειπερ τοὺς τῆς Συρίας τῷ τῆς Ἀντιοχείας ἀποκείσθαι νενόμισται, τοὺς δὲ τῆς Παλαιστίνης, τῷ Ιερουσαλύμων, τοὺς δὲ τῆς Αιγύπτου· τῷ Ἀλεξανδρείας.

Τὰ αὐτὰ καὶ δὲ κατ' τῆς ζ' συγδου διέξειστον.

Ο δὲ ρχ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, Οὐ δεῖ, φησί, δικαιοτείᾳ δικαιομένον τὸν ἀπίσκοπον, χώρας ἀπιδράτεσθαι, οὐφ' ἐτέρου έτι κατεχομένης, ὡς αὐτῷ δηθεν διαφερούσας, καὶ βουλομένου καὶ μή τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, τῇ δὲ τῶν ἀπίσκοπων χρίσαι τοῦτο ἀνατείνει, καὶ παρ' αὐτῆς ἀπολήψεσθαι προσδοκᾶ, τὸ οἰκείον. Αύτακτος δὲ γενόμενος, δίκαιος δὲν εἶη τοῦ ιδίου στέρεσθα: δικαίου, ζημιούμενος τὸ ἀφαιρεθὲν δικαιοτείᾳ. Οὐ μήν ἀλλὰ καὶ δὲ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς χρίσεως τὸ πέρας τῆς ψήφου μή ἀναμεναίς, τὴν χώραν ἀρπάσαι πειραθεῖς, εἰ καὶ γράμματα εἰληφθεῖ τοῦ τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτου προσβάλλεται, τὴν τοῦ τόπου κατάσχεσιν ἐπιτρέποντα, τοῦ δικαιου ἐκπίτεται, εἰ μή αὐτοῦ λάβοι γράμματα τοῦ την καῦτα κατέχοντος τὸν λαόν, δι' ὧν φανήσεται εἰρηνικῶς κατασχῶν μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης τὸν ἀληθινὸν διαφέρονταν χώραν. Κριτές δὲ η̄ δὲ τὰ

πρώτα φέρων τῆς ἐπαρχίας ἐκλέξεται, ή οὐδὲ διὰ θύμφων οἱ ἀγείβιοι συμφωνήσαντες ἔλενται, ὡς ἂν τὰς παρ' ἑκατέρων ἀλλήλοις ἐπαγομένας αιτίας ἀπριθῶς βασανίσαντες διαλύσωνται. Πλημμελῶς δὲ τινος ἐπισκόπου τὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ διοικήσαντος, καὶ ἐπέροις τὰς ίδιας ἑνορίας παραγωρήσαντος, εἰ καὶ γράμματα προσθήσαν, οὐδὲ ἀποκλεισθήσεται διὰ τούτους χειροτονησάμενος, ἀναζητεῖν τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας τὰ δίκαια, καὶ εἰ πολὺς διὰ μεταξύ παρελθὼν εἶναι χρόνος. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ἡβραϊκῷ τοῦ Ἐστοιχείου κανόνα ε' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Οὐ δέ θ' τῆς διοικήσου τούς κληρικούς ἐπισκόπησται καὶ μοναχούς, πράγματα πρὸς ἀλλήλους καὶ δίκαιας ἔχοντας, πρὸς τοῦ ίδιου ἐπισκόπου κρίνεσθαι, χαρέρει ἑώντας τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὡς δὲ γε τούτοις προστερέχων περὶ ἀλληλίστου τιθένται καὶ ὑδρόζειν δοκεῖ τὸν ίδιον ποιεῖν. Ἀλλ' οὐδὲ δημόσιος τὴν τοιούτους δικασθεῖται, καὶ παρ' οἵδια διμφωνία τὰ δικαίωτα μέρη ἀρέσκεται· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα, ἐπιτιμοῖς ὑποκολεῖθαι κανονικοῖς. Εἰ δὲ πρὸς τὸν ίδιον ἐπισκόπουν δὲ κληρικὸς ἔχει τὴν δικαιοσύνην, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποι τούτους φησὶ δικαζέσθωσαν. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπισκόπος ή κληρικὸς ἔχει τὴν ἀμφισβήτησιν, έτοις διοικήσεως ἔξαρχος ή δὲ τῆς βασιλευσόσης πατεριάρχης δικαζέτω· διοικησίας δὲ λέγεται ή ἐπαρχίας πολλὰς περιέχουσα. Τὸ δὲ τῶν ἔξαρχων προνόμιον, τὸ νῦν ἔχον οὐδὲ ἐνεργεῖ· εἰ γάρ καὶ λέγονται τινες τῶν μητροπολιτῶν ἔξαρχοι, ἀλλὰ τοὺς ἐν ταῖς διοικήσεσιν ἐπέροις μητροπολίτας οὐκ ἔχουσιν διλας ὑποκειμένους αὐτοῖς.

Οὐ δέ τῆς ἐν Καρθαγένῃ εἰς Ἱερωμένοις ἀπασι καὶ μοναχοῖς, ἐνάγουσι καὶ ἐναγομένοις, τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγει δικαστήριον, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε χρήματα τὸ ζητεύμενον εἴη. Ἄν δέ τις τούτων πολιτεικὸν ἔλληται δικαστήριον, ἐκείνου καταφρονήσας, παρ' αὐτό γε τοῦτο, φησι, τοῦ ίδιου ἐκπεσεῖται βαθμοῦ, καὶ εἰ ἀδύως ἐν τούτῳ δειχθεῖ τῶν ἐγκλημάτων ή τῆς χρηματικῆς ἀγωγῆς. Ἐπισκόπουν δὲ ἐπὶ τινὶ κρίσεις φησίσαμένων, καὶ Ἐκκλησιῶν κατ' αὐτῶν γενέσθαι δεῖσαν, ήτις ἐπὶ μείζονας κριτὰς εἰσιθεὶται μηδέποτε, μητροπολίτας τυχόν ή πατεριάρχας, καὶ τῆς ὑποθέσεως βασάνῳ δοθεῖσης, καὶ τῆς τῶν προλαβόντων κριτῶν ψῆφου ἀνατραπεῖσης, οὐ δεῖ βλάπτεσθαι τοὺς πρώην ἀποφηναμένους, εἰ μήπου ή δωροδοκηθέντες ἐλεγχθεῖν, ή δι' ἔχθραν θατέρου καταψήφισμένοι μέρους, ή προσπαθῶς καὶ φιλίᾳς πρὸς τὸν ἀδικήσαντα διακείμενοι. Εἰ δὲ διμφωνία δηποτοῦ τὰ μέρη δικαστάς ἔλοιντο, εἰ καὶ ἐλάττονες εἰεν τῶν ἐν ἄλλοις δρισθέντων, δώδεκα δηλαδὴ ἐπὶ ἐπισκόπων, καὶ δεξὶ ἐπὶ πρεσβυτέρων, καὶ τριῶν ἐπὶ διακόνων, δικασταδικασθεῖσιν ὑπὲκείνων οὐ δύναται ζητεῖν ἔκκλησιν. Οὐ δεῖ δὲ κληρικοὺς δντας, πολιτικούς εἰρείσθαι, ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας δικαστάς, ἵνα μὴ κανονικαῖς ὑποδηληθῶσιν εὑθύναις.

Οὐ δεκτὸς δὲ καὶ δικτέοντος τοῖς κληρικοῖς αἰτωμένοις τὴν τοῦ ίδιου ἐπισκόπου ἀπόφρασιν, ὡς δὲ μὴ δικαίως ἔξενεχθεῖσαν, τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους κριτὰς καλεῖσθαι καθίζειν, θελήσει τοῦ ἡδη κρίναντος ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τούτους ἔφεσιν αἰτοῦσιν

A utraqüe parte illatas cum diligenti examinatione dirimant. Si vero episcopus quisquam ecclesiam suam male administraret, et aliis provinciæ sua cedat, quamvis littore præcesserint, non excludetur qui post eum ordinandus est episcopus, quo minus iura ecclesiæ suæ perquirere possit, etiam si multum interea tempotis præterierit. Quæras etiam in 52 cap. llii. E can. 10 magni Basilli.

B Nonus vero iv syn. canon clericos et monachos qui negotia et lites inter se habent, a proprio episcopo judicari jubet, aëcularia judicia repudiantes; etenim qui ad ea excurrit, suum pastorem parvi habere et contumelia afficeret videtur. Aliquando autem episcopi voluntate apud eos judicium agitari permisum est, quos utraque pars opposita elegerit. Qui vero secus fecerit, pœnis canonici subjiciatur. Quod si clericus cum proprio episcopo litem habeat, provinciæ, inquit, episcopi eos judicent. Sin vero episcopus vel clericus cum provinciæ metropolitano controversiam habeat, exarchus diocesis, vel urbis imperialis patriarcha judicet. Diocesis autem dicitur, quæ multis continet provincias; exarchi vero privilegium non est hodie in usu. Quamvis enim quidam ex metropolitanis exarchi dicuntur, tamen alios in provincialiæ metropolitanos non habent omnino sibi subjectos.

C Canon autem 15 syn. Carthaginensis omnibus ordinibus initialis tam actoribus quam reis Ecclesiæ forum aperit, sive criminalis sive pecuniaria quæstio fuerit. Quod si quis eorum eo contemptio forum civile elegerit, propterea, inquit, gradu suo excidet, imo licet in eo a criminibus vel actione pecuniaria absolvatur. Sin vero ab episcopis in judicio aliquo sententiam ferentibus appellatio fiat, quæ ad judices maiores fieri solet, metropolitanos forte vel patriarchas, et quæstio examinetur, et priorum judicum judicium rescindatur, non oportet eos lædi qui primam sententiam tulerunt, nisi probatum fuerit, eos vel gratia corruptos suis, vel propter odium alterius partis sententiam tulisse. D vel studio et benevolentia erga eum qui injuriante fecerit adductos. Quod si ambæ partes judices elegrint, quamvis pauciores, quam in aliis definitum est, fuerint, nempe in episcoporum causa duodenis, presbyterorum sex, diaconorum tribus, ab his judicibus damnato provocandi facultas non est. Clericos autem judices civiles eligere non oportet, sed ecclesiasticos, ne pœnis canonici subjiciantur.

Canon autem 28 cum 125 clericos qui episcopi sui sententias non acquiescent, tanquam non justæ latæ, vicinos episcopos judices constitutere jubet, cum consensu episcopi qui prius judicavit. Quod si postea provocationem 97 sibi dari postulent ii qui

judicantur, ad provincias metropolitanum abire; A sed sin vero trans mare ad alias provincias prosci-
scantur, segregari, lis qui sunt in Africa eos ad
communionem non admitterentibus. Hinc ostendi-
tur, non licere papae Romano omnium Ecclesia-
tum appellations examinare. Si enim appelle-
tions in Africa examinare, quæ respectu Romæ
trans mare sita est, canon non concedit, multo
minus in alias regiones hoc ius habebit.

Canon insuper 104 sacris ordinibus initios, qui ad regem abeunt, et petunt ut judges ci-
viles causam suam examinent, judicium scilicet
ecclesiasticum repudiantes, deponit; eos vero epi-
scopale judicium a rege postulantes, non punit.

Canon vero 30, Si duo, inquit, litigent, quorum
alter in loco in quo tribunal erigitur, exami-
nationem recusat, metuens forte ne populus
propenso in adversarium ejus animo impetum
in illum lacturus sit (utpote qui illic potentiam
habeat), vel testes producere eum non sinat,
illi permissum est alium locum eligere, ibique
causam examineadum sistere; vicinum tamen, ne
difficilis sit judicibus peregrinatio, et adversario
testium productio.

Lex.

Justiniani Novella 125, Si qui, inquit, ejusdem
synodi sanctissimi episcopi, controversiam ali-
quam inter se habeant, sive de jure ecclesia-
stico, sive de aliis quibusdam negotiis, primum
metropolitanus eorum, cum duobus aliis ejus-
dem synodi episcopis, causam judicet. Quod si
utraque pars illi que judicata sunt non acquie-
scat, tunc beatissimus ejus dioecesis patriarcha
inter eos audiatur, eaque definit, quæ canonibus
ecclesiasticis et legibus consentanea sunt, neu-
tra parte sententia ejus contradicere valente.
Patriarchæ enim sententia appellations non sub-
jacent.

Si quis vero ab episcopis judicatus intra de-
cem dies judicio contradixerit, tum locorum pra-
fectus negotium examinet, et vel sententiam con-
firmet, vel rescindat; et ne liceat ei qui secundo
in eadem re victus est, provocare. Si vero ju-
dex contrariam episcopo sententiam serat, ejus
sententia appellations obnoxia est, et secundum
legem referatur, et examinatur. Quod si regis
mandato, vel jussu judicario, episcopus judicial,
ad eum qui causam misit, appellatio referatur.
Si vero res ecclesiastica fuerit, civiles magi-
stratus cum hac causa nihil habeant commune,
sed sanctissimi episcopi juxta divinos canones
controversia illam imponant.

Imperialis et principalis sententia appellations
non subjacet, neque ab alio retractatur nisi a seip-
so; quemadmodum et Moses qui Deum vidit,
lege lata dixit, Retractabis judicia tua.

A οἱ δικαζόμενοι, πρὸς τὸν τῆς ἱκαρχίας ἀπίσται μη-
τροπολίτην. Εἰ δὲ πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς ὅλας
ἱκαρχίας ἀπίσται, ἀφορίζεσθαι, τῶν ἐν Ἀφρικῇ εἰς
κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσιεμένων. Ἐντεῦθεν δεῖκνυ-
ται μὴ ἔχειν τῷ Ῥώμῃ, πάσας τὰς Ἐκκλησίας
δικαστηρίου. Εἰ γάρ τὰς ἐν Ἀφρικῇ τηρεῖν οὐ δύωσιν
δικαστήν, πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν Ῥώμην
διακειμένας, σχολῆ γ' ἀν καθ' ἑτέρων χωρῶν τὸ
τοιοῦτον δίκαιον σχολῆ.

'Ο δὲ ρός καθαίρει τοὺς προσιμάντας λειρωμάνους
τῷ βασιλέι, καὶ αἰτοῦντας πολιτικοὺς δικαστὰς
τὰ τῆς ὑπόθεσεως αὐτῶν ἔξετάσαι, τὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας παραιτουμένοις δικαστήριον ἐπισκόπων μέν-
τοι δικαστήριον παρὰ βασιλέως αἰτοῦντας οὐκ ἐπι-
πλήττει.

B 'Ο δὲ ς, Ἐὰν δύο, φησι, δικάζωνται, ὃν ἔπειτος,
ἐνῷ τῷ δικαστήριον συνίσταται τόπῳ, τὴν ἔξετασιν
παραιτεῖται, ὑπειδόμενος ἵσως τὴν τοῦ λαοῦ ἐπανά-
στασιν, τῷ ἀντιθέτῳ αὐτοῦ προσκειμένου, ὡς ἔχει
παραδυναστεύοντος. Η̄ καὶ μάρτυρας οὐκ ἔντος
παραγαγεῖν, ἐφεῖται τούτῳ τόπον ἐπιλέξασθαι ξε-
ρον, κάκει τὰ τῆς δίκης ἔξετασθῆναι, ἔγγιστα μέντοι
διακειμένον, ἵνα μὴ δυσχερής τοῖς κριταῖς ἡ ἔκτιση
εἴη ἀποδημία, τῷ τε ἀντιθέτῳ καὶ τῇ τῶν μαρτύ-
ρων προσέτι παραγωγῇ.

Νόμος.

'Η ρχγ Ἰουστινιανεῖος νεαρά, Εἰ δὲ τινες, φησι,
διωτατοι επίσκοποι τῆς αὐτῆς συνέδου, ἀμφισθή-
τησίν τινα πρὸς δλῆλους ἔχοντες, εἴτε ὑπὲρ ἐκκλη-
σιαστικοῦ δικαίου, εἴτε ὑπὲρ δλῶν τινῶν πραγμά-
των, πρότερον δημοτροπολίτης αὐτῶν μεθ' ἑτέρων
δύο ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς συνέδου ἐπισκόπων τὸ πράγμα
κρινέτω. Καν μὴ ἐμπεινὴ ἐκάτερον μέρης τοῖς κέ-
κριμένοις, τηνεκάντα δικαιωτατος πατριάρχης
τῆς διοικήσεως ἐκείνης μεταξὺ αὐτῶν ἀκρόστῳ,
κάκεινα δριβέτω, διτίνα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι
καὶ νόμοις συνάδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου
αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. Οὐ γάρ καὶ ἐκκλήσιων εἰ
τῶν πατριαρχῶν ὑπόσκεινται ψῆφοι.

C Εἰ δέ τις τῶν παρὰ τοῖς ἐπισκόποις δικαζομένων
ἔντες δέκα ἡμερῶν ἀντεῖπη τοῖς κεκριμένοις, τηνε-
κάντα δι τῶν τόπων δργων τὸ πράγμα ἔξετασθε,
καὶ η̄ βεβαιούτω τὴν ψήφον, η̄ ἐκβιβαζέτω, καὶ
μὴ ἔξετω τῷ διεύτερον ἐν τῷ τοιούτῳ πράγματι
D ἥττηθέντει ἐκκαλεῖσθαι. Ἐναντίως δὲ τοῦ δργων
τοῦ ἐπισκόπου ψηφιζομένου, η̄ τοῦ δργοντος
ψῆφος ὑπόσκειται ἐκκλήσιψ, καὶ κατὰ τὸν νόμον
ἀναφέρεται καὶ γυμνάζεται. Εἰ μέντοι γε ἐκ βασι-
λικῆς κελεύσεως η̄ δικαστικῆς προστάξεως ἐπίσκο-
πος κρίνει, η̄ ἐκκλήσιος ἐπὶ τὸν παραπέμψαντα τὴν
ὑπόθεσιν ἀναφερέσθω. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ
πράγμα, μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχεταν οἱ πολιτικοὶ
δργωντες πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἀλλ' οἱ ὄσιώ-
τατοι επίσκοποι κατὰ τοὺς λειρωμάνους τῷ πρά-
γματι πέρας ἐπιτίθετωσαν.

E Τὸ αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικὸν κριτήριον ἐκ-
κλήσιψ οὐχ ὑπόσκειται, οὐδὲ ἀναψήλερθται ὑφ' ἑτέρου,
ἀλλ' οφ' ἑαυτοῦ ἀεὶ ἐκαντκρίνεται, καθαὶ καὶ διθε-
πτης Μανῆς νομοθετῶν, Ἐπανακρινεῖς τὰς κρίσεις
σου, διηγέρευσεν.

Τὸν τοῦ πατριάρχου κριτήριον ἐκκλητῷ. οὐχ ὅπερ εἰσιται, οὐδὲ ἀναψήλαφθεται ὑφ' ἔτερου, ὡς ἀρχὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἐκκλησιαστικὸν κριτηρίων. Ἐξ αὐτοῦ γάρ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸν ἀναλύει, καὶ ἀναστρέφεται, αὐτὸν δὲ οὗτε ἐκ τούτους, οὗτε πρὸς ἔτερον· τοιοῦτον γάρ ἡ ἀρχὴ ἐκπαναρπάνεται δὲ πνευματικῶς καὶ αὐτὸν ὑφ' ἕκαστου. Ζῆται καὶ τὸ γένος τοῦ Η. στοιχείου.

Οὐδένα τῶν τοις ἐκκλησιαστικοῖς τελούντων βαθμοῖς ἐπίσκοπον, ή πρεσβύτερον, ή διάκονον, ή ἀπόλως τινα τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, ἀκονταὶ ἐκδότη, κριτηρίως κοσμικοῖς παρίστασθαι ἀνεχεμένα. Εἰ γάρ ἀκοντά τις ἀπογαγών τινα τὸν ἐκκλησιαστικὸν κοσμικὸν κριτηρίῳ παραστῆναι βιάσηται, παρὰ τῆς ἡμιτέρας γαληνότητος τὴν πρέπουσαν παιδευσιν δίξεται. Εἰ δὲ ἐκὼν ὁ ἱερατικὸς τῷ κοσμικῷ κριτηρίῳ παραστάτη, ή καὶ αὐτὸς πρώτης τὴν ἐκεῖθεν κρίσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου προτιμήσατο, οὗτος καὶ ἐκεῖθεν νομίσῃ τὸ δίκαιον λαβεῖν, ὥστε τῶν ἱερῶν κανόνων καταδικάζεται. Ποῦ γάρ ἀξιος τυχεῖν ὃν ζητεῖ ὁ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος ἀπὸ τῆς τῶν θείων θεσμῶν καταβαλλόμενος δέρεις;

Ἄλλα καὶ τὸ τῶν βασιλέων Ἡρακλείου καὶ Κωνσταντίνου νεαρά, μήτε ἐπίσκοπον διορίζεται, μήτε ἀληρικὸν, μήτε μοναχὸν, χρηματικῆς ή ἐκκληματικῆς χάριν αἰτίας παρὰ πολιτικῷ ή στρατιωτικῷ ἀνάγεσθαι δροχοντι, ἀλλὰ παρὰ μόνοις τοῖς; Ιδίοις ἐπισκόποις, ή μητροπολίταις, ή πατριάρχαις.

* Ή δὲ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου, Εἰ μερισμὸς, φησι, ἐν τοῖς διαμαχημένοις ἔστι, καὶ δὲ μὲν τῆς κοσμικῆς φαίνεται καταστάσις, δὲ τῷ θείῳ κλήρῳ ἐγκατελεκται, ὁ ἐνάγων τηνικάτα τῷ φόρῳ τοῦ ἐναγομένου ἐκ παντὸς ὑποκείσεται, καὶ ἐκαστος εἰς τὸ πρόσφορον ἀπελεύσεται δικαστήριον.

Τοὺς ἐκκλητοὺς ἔχοντας δίκαιας μείζονας εἶναι δει τῶν ἡ ἀρχῆς δικοσάντων.

Πᾶσα ἀγωγὴ ἀρμόδιος σεπτῷ οἰκῳ εἰς τεταρτονταετίαν ἔτετίνεται. Ἄντι γάρ χρονίων παραγραφῶν τῶν ἡ' καὶ καὶ λ' ἐνιαυτῶν ταῖς ἀγίαις ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἀλλοῖς ἀπαταὶ σεβασμοῖς τόποις, μόνην τὴν τῶν μ' ἐτῶν παραγραφήν ἀνατίθεσθαι προστάττομεν· τούτου αὐτοῦ φυλαττομένου, καὶ ἐπὶ τῇ ἀπατήσει τῶν λεγάτων καὶ τῶν κληρονομῶν, τῶν εἰς ἀσεβεῖς αἰτίας καταλείπειμενών. Ζήτει καὶ ἐν τῷ γένος τοῦ Η. στοιχείου.

Μονάστριαν ή ἀσκήτριαν δι' οὐδεμίαν ἀγωγὴν συγχωροῦμεν ἀφίλεσθαι ἐκ τῶν ιδίων μοναστηρίων.

Πᾶσα ὑπόθεσις, χωρὶς τῶν μη ἐπιδεχομένων ὑπέρθεσιν, ἐκκλητῷ ὑπόχειται οὐχ ἀπαξ, ἀλλὰ καὶ διῆ.

Κελεύοντος δροχοντος, δικαιως νεμόμεθα, δὲ ἀνάρχως τὸ ίδιον ἀψελόδενος ἐκπίπτει αὐτοῦ.

Τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα, οὔτε χρόνος, οὔτε νόμος, οὔτε ουνίθεια βεβαιοῖ.

Θεσπιζόμεν μηδὲν ἔβειναι, τοῦ τελευτήσαντος

A Patriarchæ sententia appellationi non subjacet, neque retractatur ab alio, ut pro ecclesiastici iudicis princeps. Ex ea enim omnia ecclesiastica iudicia et in ipsam resolvuntur, et revertuntur; ipsa vero neque ab aliquo, neque ad aliquem refertur; princeps enim est; retractatur vero spiritualiter ipsa a seipsa. Quare etiam cap. 8 litt. II.

B 98 Nominem in ecclesiastico aliquo gradu constitutum, vel episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, vel quemvis alium ex catalogo sacerdotali, volente ut invictum sacerdaribus iudicis sisti sustinueris. Si quis enim aliquem ecclesiasticorum invictum ad secularis iudicium trahat, a nostra serenitate competentem coercionem accipiet. Si vero aliquis sacerdotum seculari iudicio se volens aliter, aut etiam prior ipse sententiam illuc latam ecclesiastico auditorio praetulerit, tametsi sibi jus inde reddi putet, a sacris canonibus condemnatur. Ubi enim dignus est consequi quae desiderat, qui ab initio controversie ob injuriam divinis decretis illatum, deponitur?

C Quin et imperatorum Heraclii et Constantini novella, nec episcopum, nec clericum, nec monachum, pro causa pecuniaria vel criminali coram civili vel militari iudice sisti decernit, sed tantum coram propriis episcopis, vel metropolitanis, vel patriarchis.

D Porro novella imperatoris Alexii, Si divisione inquit, inter litigantes fuerit, eorumque alter et statu seculari sit, alter vero sacro clero adnumeretur, actor in eo esset rei foro omnino subiectetur, et unusquisque ad iudicium conveniens accedet.

Judices ad quos datur appellatio maiores esse oportet iis qui ab initio judicabant.

Omnis actio quae domui venerabili convenit in quadraginta annos extenditur. Etenim pro diuturnis præscriptionibus 10 et 20 et 30 annorum, sanctis Ecclesiis, et aliis omnibus venerandis locis, solam 40 annorum præscriptionem dari concedimus. Idem observatur et in legatorum exactione, et hereditatibus in pios usus reliquarum. Quare etiam in cap. 8 litteræ M.

E Moniale vel ascetram ob nullam actionem ex monasteriis suis extrabi permittimus.

Omnis causa, exceptis iis quae dilationem non admittunt, appellacioni subjacet, non semel, sed bis.

Judicis iussu juste possidemus quae nobis ex partitione eveniunt; qui vero sine via judicis quod suum est auferit, eo excidit.

Quae male judicata et ordinata sunt, neque tempus, nec lex, nec consuetudo confirmat.

F Sancimus nulli licere mortui filios, vel uxores,

vel hæredes, vel sponsores, antequam novem ius. A claus definiti dies lapsi fuerint, accusare, aut vexare, vel ad judicium trahere, sive nomine debiti a mortuo contracti, sive ob aliam aliquam causam ad predictas personas proprie spectantem. Si quis vero intra novem dies sponzionem aliquam, vel promissum, vel fidejussionem accipere ausus fuerit, haec omnia irrita esse decernimus; insuper et actores debito et actione prorsus alienari. Quod si quisquam mortuum calumniare convictus fuerit, quantum ab eo postulavit, tantum hæredibus ejus solvat; post dies vero novem elapsos, si quis contra has personas actiones aliquas habeat, eas secundum leges producat.

Novem dies hæredibus, si quisquam mortuum calumniare convictus fuerit, quantum ab eo postulavit, tantum hæredibus ejus solvat; post dies vero novem elapsos, si quis contra has personas actiones aliquas habeat, eas secundum leges producat.

Novem dies hæredibus, si quisquam mortuum calumniare convictus fuerit, quantum ab eo postulavit, tantum hæredibus ejus solvat; post dies vero novem elapsos, si quis contra has personas actiones aliquas habeat, eas secundum leges producat.

De judicibus compromissariis.

Canon 99 Carthag., Si qui appellavit, inquit, judices elegit, et cum illo is quoque adversus quem appellavit, ab his deinceps nulli appellare licet. Si enim 99 ex communione consensu, qui controversiam inter se habent, judices eligant, a sententia ab iis lata provocare non licet.

Eadem canon 122 decernit, eosque qui non parent, segregari jubet.

Leges.

Arbiter prout sibi videtur sententiam dicit; quam autem dicat prætori curæ non est.

Sive æqua, sive iniqua sit arbitri sententia, unum nino firma manet.

A sententia arbitri appellandi necessitas remittatur.

Compromissum judicio ordinario proximum est, et ad finiendas lites pertinet.

Ex compromisso autem exceptio non competit, sed poena petitio.

Si duo sint arbitri, et dissentiant, coguntur tertium quedam eligere, et arbitrio ejus stare.

Non sit arbiter cum juramenti cautione; sed litigantes eos cum poena eligant, et necesse habent, vel sententiam acquiescere, vel multam dare de qua ambæ partes inter se consenserint.

Licet poena compromisso adjecta non fuerit, promiserit autem quis sententiam stare, inde terminante tenetur. Validissimum autem est, quod minimis capitis de dolo.

CAP. VIII. [X]. De episcopis et clericis ob crimina sua judicatio.

Canon 74 sanct. apost., Episcopus a viris fide dignis accusatus ad Ecclesie, inquit, tribunal necessario vocari debet, duobus episcopis ad eum missis; et si statim paruerit, et crimina sibi objecta diluera, non valens, confiteatur, vel convictus sit, debita ei poena infligatur. Si vero statim non paruerit, ter vocetur; sin autem in inobedientia

τοὺς γονεῖς, ή τὴν γυναῖκα, ή τοὺς κλεφτούμενους. Η τοὺς ἀγρυπτάς, πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους, αἰτιάσθαι ή παρενοχλεῖν, ή εἰς δικαστήριον ἔλκειν, εἰτε ὑδόματι χρέους παρὰ τοῦ τελευτησαντος καταγομένου, εἰτε ἀλλης οἰασοῦν αἰτίας χρέους εἰς τὰ μνημονευθέντα ίδικῶν ὄρώστες πρόσωπα. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν ἐννέα ἡμερῶν ταλμῆσαι τινὰ ὀμολογίαν, ή ὑπόσχεσαι, ή ἴγγυην παρ' αὐτοῦ χωμάσθαι, ταῦτα πάντα ἀνίσχυρα εἶναι θεσπίζομεν· οὐ μή ἀλλὰ καὶ τοῦ χρέους καὶ τῆς ἀγωγῆς παντελῶς τοὺς ἐνάγοντας ἀλλοτριούσθαι. Εἰ δὲ τις συκοφαντῶν ἀλεγχθεῖν τὸ ἀποιχόμενον, δοσον παρ' ἔκεινον ἀπῆται, τοσούτον καταβαλλέσθω τοῖς κληρονόμοις ἔκεινου· μετὰ δὲ τὴν ἐννέα παρέλευσην ἔχειν νομίσειν ἀγωγής, ταῦτας κατὰ τοὺς νόμους ἔγγυμναζέτω.

Περὶ δικαστῶν αἱρετῶν.

Οἱ Λέσχαις ἐν Καρθαγένῃ συνδου κανὼν, Ἐὰν ἐπιλέξηται, φησιν, ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστάς, καὶ μετ' αὐτοῦ κάκινος καθ' οὐ ἐξεκαλέσατο, τοῦ λειποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἔξεστω ἐκκαλεῖσθαι. Ἐὰν γὰρ κατὰ κοινὴν γνώμην οἱ δίκαιοι ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους ἔλωνται δικαστάς, οὐκ ἔξεσται τούτοις κατὰ τῆς ἐξενεργείας παρ' αὐτῶν ἐκκαλεῖσθαι ψήφου.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ρυθμὸς ψηφίζεται, καὶ τοὺς μὴ πενθεμένους ἀφορίζεσθαι ἀδιοτ.

Nόμοι.

Οἱ αἱρετὸς δικαστῆς τὸ δοκοῦν αὐτῷ ψηφίζεται, καὶ οὐ πολὺ πραγμανεῖ τὴν ψήφον ὁ πραΐτωρ.

Εἴτε δικαία, εἴτε ἀδικός, δοτίν ή τοῦ αἱρετοῦ δικαστοῦ ψήφος, βεβαία μέντοι καθόλου.

Μή χρείαν ἔχετω ἐκκλήσιον ἢ τοῦ αἱρετοῦ δικαστοῦ ἀποτάσσεις.

Τὸ αἱρετὸν δικαστήριον δοικε· κυρίῳ δικαστηρίῳ, καὶ ἀντίκεις πρὸς τὸ περιτούσθαι τὰς δίκαιας. Οὐχ ἀρμός; δε τέ αὐτοῦ παραγραφῇ, ἀλλὰ ποιῆσις ἀπαίτησις.

Ἐὰν δύο ὡσιν αἱρετοὶ δικασταὶ, καὶ διχονοῶσιν, ἀντικάθισται καὶ τρίτον τινὰ ἐπιλέξασθαι, καὶ τῇ αὐτοῦ ἐμμετίναις δοκιμασίᾳ.

Οὐ γίνεται αἱρετὸς δικαστῆς μετὰ τῆς ἐξ ὅρκων δοφαλεῖας, ἀλλὰ μετὰ ποιῆσις αὐτούς οἱ δικαζόμενοι ἀπιλεγόσθωσιν, καὶ ἀνάγκην ἔχετωσιν ή ἐμμένειν τῇ ψήφῳ, ή τὸ πρόστιμον διδύναι, ὅπουσον ἐτὰ τὰ δέρματα συμφωνήσωσιν.

Εἰ μὴ ἔγκειται ποιητῇ τῷ αἱρετῷ δικαστηρίῳ, δομολογήσει δέ τις ἐμμένειν τῇ ψήφῳ, ἐνέγειται ἀρίστως. Πληρέστατον δέ θετι τὸ μνημονεύον τοῦ κεφαλαίου τοῦ δόλου.

ΚΕΦΑΛ. Η' [Γ']. Περὶ τῶν δικαζομένων δι' οἰκείας ἐκκλησιαστῶν καὶ κληρικῶν.

Οἱ οὖτε τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν καττρηθέντα ἐπισκόπον πρὸς ἀνθρώπων ἀξιοποίεσσιν, ἐπὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγκαῖος χρῆσις μετακαλεῖσθαι φησι δικαστήριον, δύο ἐπικαύπτων ἐκ' αὐτῶν στελλομένων καὶ μὲν εὐθὺς ὑπακούσας παραγένηται, καὶ μή οὕτος τε ὧν ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα, δομολογήσῃ, ἐλεγχθῇ, δριζεσθαι τὸ προστότον αὐτῷ.

ἴπειρίουν μή ἀπαντήσαντος δὲ παραυτίκα, ἐκ τρι-
τοῦ τὴν αὐτοῦ μετάκλησιν γίνεσθαι. Εἰ δὲ καὶ οὖτε
ἴπειρέν εῇ ἀπειθεῖσ, τὴν σύνοδον τὰ δόξαντα κατ'
αὐτοῦ δρίζεσθαι κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἐγκλήμα-
τος, μηδὲν τῆς ἀπειθείας ἀπονάμενον.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιρί, Τὸν ἐγκλήμασι, φησι,
περιπεσόντα ἐπισκοπὸν, ὃποιος προσήκει χρινε-
σθαι τῆς συνόδου, εἰς ἣν δὲ τοιοῦτος τελεῖ δηλαδή.
Εἰ δὲ δυσχερές εἴη τοὺς πάντας ἢ τοὺς πλειόνας
συνελθεῖν, μη ἐλάττονας γοῦν εἶναι τῶν ιρίοις γάρ
πάσης περιαιρεθείσης ἀμφιβολίας, οὐ περιοπτός
ἴσται τοῖς ὅποιοιοι. Τὸν δέ γε πρεσβύτερον οὐκ
χρινούσιν ἐπισκοπού, καὶ τρεῖς τὸν διάκονον· ἀσφα-
λίστερὸν πως τὰς τῶν λεπέων χριστίσεις τῆς συνόδου
ταῦτης γίνεσθαι προμηθουμένης, ὡς ὑστερίζουσης
τῷ χρόνῳ πρὸς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡπερ ἐν τῷ δι-
κανόνι τὰς τῶν πρεσβυτέρων κα'. διακόνων καθι-
ρίσεις δι' ἑνὸς ἐπισκόπου γίνεσθαι διορίζεται, ὃποι
τῆς συνόδου δὲ τὰς τῶν ἐπισκόπων.

Πρᾶξις ἐνορδική.

Ταύτη τοι καὶ ὁ ἀγώνατος πατριάρχης Δουκᾶς
ἄκυρον ἥγησατο τὴν τοῦ ἐπισκόπου ἀμαθεύτος
Ἰωάννου καθαίρεσθιν, ἢν δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἐποιήσατο
Κύπρου, δει τὸνδέκα μόνοις συνῶν ἐπισκόπους, μη
ἐπέκεινα ἢν αὐτὸς τῆς τῶν λοιπῶν διαδέκαδός.

Καθὰ δὴ καὶ ὁ ιδίος τῆς αὐτῆς ἐν Καρθαγένῃ διορί-
ζεται. Ἐνδέιται γάρ οὖσες, φησιν, ἐπισκόπων, οὐδὲ
δέ τε καὶ ὅποι εἰς χρινεῖται ὁ πρεσβύτερος, καὶ ὅποι
τριῶν διάκονος, τοῦ ίδιου αὐτῶν ἐπισκόπου ἐπ-
έκεινα τούτων προχαθεῖσμένους ὁστε οἱ τῷ ἀντούς
ἔχοντες τοὺς δικαζομένους ἴκτες δρεῖσθαι εἴναι
τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ τῶν συνικαστῶν.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιρί, ἐπισκόπου, φησιν,
ἴτινις ἐπισκόπων χρινομένους πρὸς τῶν τῆς ἐπαρ-
χας ἐπισκόπων, καὶ πρὸς ἀλλήλους τούτων δια-
φωνομένων, τῶν μὲν, ἀθένων, τῶν δὲ, ὑπαίσιον
ἀποφαινομένων, δει τὸν μηροποιήσαντην τῆς ἐπαρχίας
ἔκεινης καὶ ἐτέρους ἐκ τῆς διμόρου μεταπέμπεσθαι
χώρας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν δι' ἔκεινων λύεσθαι
τῆς τῶν πλειόνων ψήφου βεβαιώθειστος.

Οὐ δὲ ιε', Εἰ δὲ πάντες, φησι, μίαν κατ' αὐτοῦ
ψήφον ἔχεντες, μηδέτε παρ' ἐτέρους τούτον δι-
καζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον ψήφον
τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων.

Οὐτος δὲ ἀνήρισται παρὰ τοῦ δι τῆς ἐν Σαρδικῇ,
οὐτωσι διειδόντος· Τοῦ κοινῆ ψήφῳ τῶν τῆς ἐπαρ-
χας ἐπισκόπων καθαιρέσθαις, καὶ τῇ ψήφῳ μη
ὑποκύπετοντος, ἀλλ' εἴτι ἀποδέσσασθαι λέγοντος δι-
νασθαι τὰ ἐγκλήματα, μή πρότερον εἰς τὸν θρόνον
αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι ἐτέρον, πρὶν ἀν διάπτας Ρώ-
μης μαθών τὰ τῆς ὑποθέσεως, ζρον ἔχεντας, καὶ
ἀποφήνηται ἢ κυρωθῆναι ἢ ἀνατραπῆναι τὴν κατα-
δίκην, τῆς δικαιῆς δικος· ἐπαρχίας τοῦ ἐπισκόπου
δηλαδή, ήτοι καὶ μόνη τῷ Ρώμης ἀνείται, ἐνθα
καὶ ἡ σύνοδος αὐτῇ συνήθροιστο· καὶ διε γάρ ἐκ-
καλεῖσθαι τῷ χρινομένῳ ἐρεῖται.

Οὐ δὲ ε', Καθαιρέσθαις, φησι, τοῦ ἐπισκόπου
ψήφῳ κοινῇ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, καὶ ἐκ-
λέπτοντον ἐπὶ τὸν πάππαν ποιησαμένους, κακεῖνου ἐτέροις

A perseveret, synodus iuxta criminis qualitatem
quae sibi videtur contra eum definit, consumac-
tua nihil adjutum.

Canon autem 18 syn. Carthág., Episcopum, in-
quit, in criminis incidentem, a loca synodo, ad
quam tempore pertinet, judicari oportet. Quod si
difficile sit ut omnes vel plurimi convenient, ne
pauciores sint duodecim: sic enim omni contro-
versia sublata a populo suo non contemnetur.
Presbyterum autem sex episcopi judicant, et dia-
conum tres. Hec scilicet synodus judicia sacerdo-
tam causam fieri procuravit, longo tempore tempo-
re post Antiochenam habita, que in can. A pre-
sbyterorum et diaconorum depositiones ab uno episcopo,
episcoporum vero a synodo fieri decrevit.

Action synodica.

Quapropter sanctissimus patriarcha Lucas Joas-
nisi **100** Amathunti episcopi depositionem irritam-
dixit, quam Cypri archiepiscopus fecit; quod cum
undecim episcopis convenient, ipse non nisi doode-
cim esset.

Quemadmodum et τὸ ejusdem syn. decernit. Pro-
pter paucitatem, inquit, episcoporum, presbyter
aliquando a quinque, et diaconus a tribus judicantur.
Proprio eorum episcopo ultra eos presidente, adeo
C ut qui sub se habent litigatores, extra consilium
judicium numerum esse debeant.

Canon autem 14. syn. Ασσύρ. , Si episcopus,
inquit, ob aliqua crimina a provinciae episcopis
judicetur, illicet inter se dissentiant, aliis innocentem,
aliis vero reum pronuntiantibus, metropoli-
tanum illius provinciae alios ex vicina provincia
evocare oportet, et per illos controversiam dirimere,
plurimorum suffragio confirmato.

Porro can. 15, Si vero omnes, inquit, unam ad-
versus eum sententiam tulerint, is ne amplius ab
alii iudicetur, sed episcoporum provincialium
firme maneat sententia.

Verum canon hic a 4 syn. Σαρδικ. sublatu est,
qui sic statuit: Qui communis episcoporum provin-
cialium sententia depositus fuerit, et sententia
non se suhmittat, sed crimina diluere posse affir-
met, aliter in thronum ejus ne ordinetur, priusquam
papa Romanus causa cognita rem definiverit, eam-
que damnationem auctoritate sua confirmandam
aut rescindendam declaraverit, si scilicet provin-
cialia episcopi occidentalis sit, quae sola Romae sub-
jecta est, ubi et synodus hoc congregabatur; judi-
cato enī bis appellare permisum est.

Insuper quintus canon, Si episcopus, inquit,
communi episcoporum provincialium sententia
depositus fuerit, et ad papam appellationem fecerit,

isque aliis viciniis episcopis causam examinare per scripta mandaverit, episcopus vero ab illis etiam damnatus rursus examinationem quæsiverit, si quæ prius judicata sunt papæ sufficere videantur, episcoporum sententia rata sit. Si vero ei episcopus rursus judicandus visus fuerit, damnatus ad Romanum abire ne cogatur, sed papa presbyteris sibi conjunctis suam potestatem dans, eosque illuc cum regionis episcopis mittens, controversiam examinari mandet, et sic perfecta fia sententia.

Porro canon 19 syn. Carthag., Qui episcopum, inquit, accusat, coram regionis primate actionem instituera debet; is vero qui accusatur ante plenam sententiam a dignitate sua non excludetur. Si vero litteris ad judicium vocetur, et unius mensis intervallo, ex quo litteras acceperit, non adfuerit, in poenam inobedientias segregatur, nec ei ministerium aliquod sacrum attingere licebit. Quod si eum a causis necessariis revera impediri ostensum fuerit, alius ei mensis dilationis datur; quo elapsu si non venerit, a fidelium communione ejicitur, donec quæ ipsi objecta sunt, terminabuntur. Sin autem se nec coram provincie exarcho, nec coram synodo anniversaria sistere curaverit, ipse adversus se sententiam tulit, depositioni subjectus. Accusator vero si in judicio praesto fuerit, communione non interdicitar; sin vero sub praetextu se subduxerit, ipse quidem segregatur, et episcopus segregatione solvitur. Ostendens autem se non ex praetextu, sed rationabili de causa absuisse, actionem movere non prohibebitur. Quod si moribus suspectus sit, accusationem **101** quæ episcopi dignitatem attingit, insti more ei permisum non erit; actiones vero privatas et pecuniarias contra ipsum movere non prohibebitur. Verum hodie præstitutæ vocationis dies locum non habent.

Lex.

Secundum vero novellam clarissimi imperatoris Manuelli, per tria triginta dierum edicta, omnes actores et rei accersuntur, cujuscunque sint status, et cuiusmodicunque causa fuerit.

Porro nec can. 88 permittit, ut episcopus qui accusatus vel segregatus fuerit, ab episcopatu expellatur, donec quæ ei objecta sunt judicio solvis fuerint.

Eadem can. 16 syn. quæ prima et secunda diciunt aperte statuit, jubens uominem ordinari in Ecclesiam, cuius episcopus adhuc vivens nondum proprio honore plene motus fuerit, quamvis non nulli crimina ei intentant, et ipse animo abjecto forte renuntiationem fecerit. Hoc enim seditionis et tumultus causa est. Debent autem clerici improbitatem in omnium odium incurrentem evitare, et canonice quæ ei objecta sunt examinare, et si re-

τῶν διστυγειτῶν ἐπισκόποις τὴν ἔξτασιν τῆς δίκης διὰ γραφῆς ἐπιερέψαντος, τοῦ δὲ καὶ ὑπὸ τούτων καταδικασθέντος, αὐτὸς γε μὴν ἐπιζητοῦντος ἔξτασιν, εἰ μὲν τὰ ἄρδη χριθέντα ἀρχεῖν διάπτας νομίσται, τὸ κύρος ἡ τῶν ἐπισκόπων ἀχέτω ἀπόφασις. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς χριθῆναι τὸν ἐπισκόπον δοκιμάσει, μὴ ἀναγκαῖσθω ὁ καταδικασθεὶς εἰς Ῥώμην ἀπιέναι, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν διάπτας ἐξουσίαν πρεσβυτέροις τῶν οἰκειοτάτων αὐτῷ διδωκόντες, καὶ πέμψας ἐκεῖς μετὰ τῶν ἐγχωρίων ἐπισκόπων, τὰ τῆς ὑπόδεσεως ἔξτασις θεωρήσατε καὶ οὕτω τελεῖα ἡ ἀπόφασις γενέσθω.

Ο δὲ ιθ' τῆς ἐν Καρθαγηνῇ, Τὸν κατηγοροῦντα ἐπίσκοπον, περὶ τῷ τῆς χώρας τὰ πρῶτα φέροντι, τὴν κατηγορίαν δεῖ, φησί, ἀνιστῆν· δέ γε κατηγορούμενος πρὸ τῆς τελείας ἀποφάσεως τῆς ἰδίας τιμῆς οὐκ ἀποκλείεται. Γράμματις μέντοι κληθεὶς ἐπὶ τὴν δικαστήριον, εἰ μὴ ἀπαντήσειν ἔνδος παραρρέντος μηδὲς ἔξ. δέου τὰ γράμματα ἰδεῖστο, εἰς ποιητὴν τῆς ἀπειθείας ἀφορήσεται, μὴ ἐκνήσιμον λεπρούργιας δικασθεῖς ὀπούδηποτε. Εἰ δὲ ἀληθῶς ὑπὸ ἀναγκαίων αἰτίων δειχθείη κωλυδωμένος, ἐπερος μὴν εἰς προθεσμίαν αὐτῷ δίδοται. Ἐξήκοντος δὲ καὶ τούτου, ἀν μὴ ἀφίχηται, τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας ἐκβάλλεται, μέχρις ἂν τὰς αὐτοῦ λαλήθεντα δέξηται πέρας. Μήτε δὲ πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐξερχον, μήτε μὴν πρὸς τὴν ἐπησίως γενομένην σύνοδον ἀφιχέσθαι φροντίσας, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τὴν δίκην ἔξτηγεκεν, ὑποβληθεὶς καθαιρέσεται. **Ο** μέντοι κατήγορος, τῷ δικαστηρίῳ ἀνδιατρίσων, τῆς κοινωνίας οὐκ εἰργεται· ὑποχωρήσας δὲ κατὰ τίνα στῆψιν, αὐτὸς μὲν ἀφορίζεται, δ γε μὴν ἐπίσκοπος τοῦ ἀφορεισμοῦ ἀπολύεται. Δεῖξας δὲ μὴ κατὰ στῆψιν, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας εὑροσύνης γενομένην τὴν ὑποχώρησιν, καὶ αὐτὸς τὴν ὑπόθεσιν κινεγεὶ οὐ κωλύεται. Εἰ δὲ διαβεβημένος εἴη τοὺς τρόπους, κατηγορίαν μὲν τῆς λεπρούργης τοῦ ἐπισκόπου καθαπτομένην λέγειν οὐ συγχωρέται, ἴδιας δὲ καὶ χρηματικάς κατ' αὐτοῦ κινεῖν ἀγωγὰς οὐ κωλύεται. Ἀλλ' οὐχ οὕτω τανῦν αἱ προθεσμίαι τῆς κλήσεως τῶν ἡμερῶν γίνονται.

Nόμος.

Κατὰ δέ γε τὴν νεαρὸν τοῦ ἀοιδίου βισιλέως Μανουὴλ, διὰ τριῶν παραγγελμάτων τριακονθημέρων μετακαλοῦνται πάντες ἐνάγοντές τε καὶ ἐναγόμενοι, καὶ οἵας δῶσι καταστάσεως, καὶ οἵας ἢ τὸ ἔγκλημα ὑποθέσεως.

Αλλ' οὐδὲ δὲ πῃ' ἐπιερέπει τὸν ὑπὸ κατηγορίαν ἀφορισμὸν γενομένον ἐπίσκοπον τῆς ἐπισκοπῆς ἔξιθεσθαι, ξως ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ λυθῆ δικαστήριον.

Τὰ αὐτὰ καὶ διετί τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνδέου κανὼν σαρῶς διατάσσεται, μὴ χειροτονεῖσθαι τίνα κελεύων εἰς ἐκκλησίαν, ἣς δὲ πισκόπος ἐτι περιών, οὐπω τῆς ἴδιας τελέως ἀπεκίνηθη τεμῆς, εἰ καὶ πρὸς τίνων ἐπὶ ἔγκλημασιν ἥτιάθη, καὶ μικροφυχῆσας ἵσως παρατίσσιν ἐποιήσατο. Στάσεως γάρ καὶ ταραχῆς αἰτεῖν τοῦτο γε. Διετί δὲ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ποιάν γε φιλαπεχθημοσύνην μάλιστα περισταθεῖται, ἀλλὰ κανονικῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἔξετάσθαι·

καὶ εἰ κατὰ λόγον ἡ παραίτησις ἔγεγδνει, ἡ κανονικῶς διὰ τὰ ἐγκλήματα καθηρέθη, τηνικαῦτα ἔπερνεις τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐν τῇ ίδιᾳ τιμῇ καλῶς ἰδρυμένος, μὴ τὸν οἰκεῖον θύλον ποιμαίνειν λαὸν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀποστάτης ποιμνῆς, ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἑτέρῳ διατερῖνοι τόπῳ, μή τινος ἀναγκαῖου κατείργοντος, τὴν τοῦ ἐπισκόπου τιμὴν καὶ καθέδραν δικαίως ἀφαιρεθῆσται.

Οὐ δὲ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ πρεσβυτέροις ἡ διακόνοις περὶ τινῶν ἐγκαλούμενοις τὸν ἴδιον αὐτῶν ἐπισκοπὸν ἐφιστῆσαι δικαστὴν, σὺν γε ἑτέροις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, οὓς ἀν ἐκλέξωνται οἱ κατηγορούμενοι, οἵ μὲν ἐπὶ πρεσβυτέρων, καὶ τρισὶν ἐπὶ διακόνων. Προθεσμίας δὲ καὶ ἐπιτιμησίας τὰς αὐτὰς εἶναι, καὶ τούτοις σαφῶς καὶ οὖτος διέξεισον, οἷς δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων δι προλαβάνων. Τὰ δέ γε τῶν λοιπῶν κληρικῶν αἰτιάματα μόνος δὲ αὐτῶν ἐπισκοπὸς ἐξετάσει, καὶ πέρατι δώσει, φησίν.

Οὐ δὲ οὐδὲ ἀποκλείσθαι λέγων τὸν κληρικὸν, ἐνδεκτὸν τοῦτον τοῦς, καὶ μὴ δεκαμένης πέρας τῆς αὐτοῦ ὑποθέσεως, τὸ νῦν ἔχον οὐκ ἐνεργεῖ.

Nόμος.

.Κατηγορίαν λεπίως οδοῖς τῶν λαϊκῶν ἀρχόντων δικάζει, πλὴν εἰ μὴ καθοσιώσεως ἐγκλῆμα ἡ κατηγορία περιέχει. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ιερῷ καθ. τοῦ Πατούχειου κανόνας τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου θ' καὶ ε', καὶ Θεοφίλου ε'.

Περὶ τῶν δὲ τοῖς δικαστηροῖς κατηγόρων.

Οὐ δέ τῆς δευτέρας συνόδου κανὼν, Εἰς κατηγορίαν, φησίν, ἐπισκόπων δὲ κληρικῶν οὗτε πάντας ἀνεξετάστως προσίσθει δεῖ, οὔτε μήν πάντας ἀποκλείειν. Εἴ μὲν γάρ ιδιωτικὴν τις ἀνίστησαι καὶ αὐτῶν δίκην, ἥδικεισθαι λέγων αὐτὸς ἐπὶ πράγμασι κινουμένοις ἡ ἀκίνητος, ἡ διρήσθαι, ἡ τι τιοῦτο παθεῖν, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγορούντος, μήτε θρησκείαν σκοπεῖν· μηδένα γάρ τῶν δικαίων ἀποτυγχάνειν δίκαιον, ἀλλ' ίσην ἀπαντὸν ἡμᾶς ἐπιφέρειν τὴν ἀδέκαστον ψῆφον, ἀλεύθερον καὶ τῆς οἰασοῦν ἀδίκιας τὸν ἐπισκοπὸν μάλιστα ἡ τὸν κληρικὸν καθιστάντας. Εἰ δὲ ἀκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐγκλῆμα, ἀκπτωτὸν τῆς λειψανῆς ἐπισκόπου τῷ ἐπισκόπῳ, διπέρ καὶ δημόσιον λέγεται, τοῦ ιδιωτικοῦ ἀντιδιασταλόδημον, καθίτι πρὸς τοῦ δῆμου παντὸς εἰώθει γυμνάζεσθαι, οὔτε αἱρετικοὺς οἰουσδήποτούν προσίσθει δεῖ, οὔτε μήν σχισματικοὺς καὶ παρεσυνάγοντας, οὐδὲ τοὺς κατ' ἀίλας αἰτίας τελέως ἐκβεβλημένους τῆς Ἐκκλησίας· οὐ μήν οὐδὲ τοὺς πρὸς ὅλιγον τῆς Ἐκκλησίας ἀφορισθέντας, εἴτε τῶν τοῦ κλήρου εἰεν, εἴτε τῶν τοῦ λαοῦ, διν μὴ πρότερον τὰς κατ' αὐτῶν αἰτίας ἀποτρίψωνται· οὐδὲ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν δντας, πρὶν ἀν τῶν ἐγκλημάτων ἀθώοι φωνῶσιν. Εἰ δὲ τούτων ἀπάντων ἐλεύθεροι εἴεν οἱ κατηγόροι, τότε δὴ, ἀττα διητάγματι τῷ ἐπισκόπῳ ἐγκλήματα, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόποι, φησίν, ἐξετάσουσιν. Εἰ δὲ οὐτοις μὴ οἷοι τε εἰεν ταῦτα διαλύσασθαι, ἡ τῆς διοικήσεως μετίκων αὐνόδος δοκιμάσσα πέρατι δώσει. Τὰ δέ γε τοῦ κληρικοῦ δίδος ἐπισκοπὸς ἐξετάσεις ἀπονήσαντος δὲ πρὸς τὴν

A nuntiatio justa sit, aut canonice propter crimina depositus fuerit, tum alium in episcopatum ordinare. Si quis vero in honore suo recte constitutus, populum suum pascere recusaverit, et a grege suo discedens in alio loco ultra sex menses conmorsatus fuerit, nulla necessitate coactus, episcopi honoris et cathedra justa privabitur.

B Insuper can. 20 syn. Cartbag. presbyterorum et diaconorum qui quorumdam criminum accusati fuerint, episcopum proprium judicem constituit, una cum aliis ejusdem provinciae quos accusati elegerint, sex scilicet contra presbyteros, et tribus contra diaconos. Præstitutas vero dies ei pœnas easdem esse vult hic canon ac quæ contra episcopos in priori decernuntur. Reliquorum autem clericorum causas sohos, inquit, eorum episcopus examinabit, et finiet.

Canon vero 79 excludi dicens clericum, cuius causa uno anno elapsa non finitur, hodie non est in usu.

Lex.

Accusationem sacerdotis nemo laicus magistratus judicat, nisi læsa maiestatis crimen accusatio contineat. Quære etiam in cap. 16 litt. II canones 9 et 10 syn. Neocesiensis, et Theophili quintum.

De iis qui in judiciis accusant.

C Canon 6 syn. II, Ad accusationem, inquit, episcoporum vel clericorum non omnes sine examinatione admittunt oportet, nec omnes excludere. Si quis enim causam privatam contra eos instituit, se injuria rerum mobilium vel immobilium ablatione affici dicens, aut contumella, aut aliud aliquid ejusmodi pati, nec persona accusatoris aut religio examinesetur. Justum enim est, ut nemo Juribus suis fraudetur, et ut nos sententiam incorruptam omnibus æqualiter pronuntiemus, episcopum præcipue et clericum ab omni iniustitia 102 liberum constituentes. Si vero crimen ecclesiasticum sit, episcopo a sacerdotio depositionem intentans (quod a privato contradistinctum, publicum vocatur, quoniam ab omni populo agitari solubat), nec hereticos D quoscunque admittere oportet, nec schismaticos, et conventicula facientes, nec alios qui alia de causa ex Ecclesia ejecti fuerint: utique nec qui parvo tempore ab Ecclesia segregantur, sive clerici, sive laici fuerint, nisi prius crimina sibi objecta diluerint; neque eos qui accusati sunt, donec crimini bus immunes appareant. Quod si nullis istiusmodi causis obnoxii sint accusatores, tunc, quæcunque crima episcopo intentant, ejusdem, inquit, provinciæ episcopi eadem examinabunt, et si illi ea decidere non possint, major diœceseos synodus ea definiat. Clerici autem causas episcopos proprius examinabit; quas si solvere nequit, ad majorem synodum transmittentur; accusationem vero prius (inquit) non instituant, quam accuseres per scri-

piorum deposuerint, se eidem pericolo obnoxios futuros, si in rerum examinatione episcopum cœluminiari convincantur. Qui vero præter hæc facit, et vel ad imperatorem, vel principes sæculares, vel ad universalem synodum accedit, non omnino ad accusationem admittatur, ut qui in diocesos episcopos injuriis, et in canones contumeliosus, et ecclesiasticæ tranquillitatis eversor fuerit.

τάκασιν εἰς κατηγορίαν, ὡς ἀτιμάσαντα τοὺς τῆς ἁγίας ὄρθδαντα, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐτεξίαν

Huic etiam consonus est can. 21 syn. iv, non sine examinatione admittendos esse dicens episcoporum vel clericorum accusatores, sive clerici, sive laici fuerint, nisi prius vita et mores eorum probentur.

Quin et can. 8 syn. Carthag. non permittit eum qui moribus infamis est, episcopum accusare.

Ulique et 128 hec segregatum, et excommunicationem, donec a segregatione solitus fuerit.

Porro et can. 129 nec servos accusare permittit, nec libertos clericos qui eos manumiserunt, vel eorum filios, aut hæredes; alios autem accusare ainit, exceptis infamia laborantibus, cujusmodi sunt milii, et qui cum bestiis pugnant, et gladiatores. Atqui mimi acenici, qui in foro et conventibus publicis ludunt, infames sunt; qui vero coram imperatore ad delectandum urbaniter se exercent, honesti sunt. Ii etiam qui cum bestiis pugnant, et qui gladiaturam exercent, si fortitudinis ostendandæ et gloriae comparanda studio se spectandos præbent, fortes merito habendi sunt; si vero mercedis gratia, infames sunt. Qui enim vita sue haud parcunt, sed eam venalem habent, vix laudandæ existimationis esse possunt. Porro nec Iudeos vel hæreticos accusare permittit, nisi omnes in propriis causis actionem intentant.

Insuper can. 130 eum qui multa crimina episcopo vel clero objecerit, et unum ex iis post disquisitionem factam probare non posuerit, ei neque de reliquis fides habenda est.

Leges.

Præstat crimina injudicata relinquare quam aliquos innocentis punire.

Non oportet fidem habere judicatorum depositib; nisi probatio judicem certiorum fecerit.

103 In peccatis spiritualibus patres forsitan pro liberis qui sub potestate sunt poenas dant, non autem in criminalibus. Non enim patres pro filiis puniuntur; nam dicit lex, Peccata caput sequuntur.

Dæ testibus in judiciis.

Canon. sancti. apost. 75 hereticum ad testimoniū dicendum non admittendum esse decernit: similiter nec unum fidem: Ex ore enim, inquit, testimoniū duorum vel trium omne verbum stabilietur. Et Apostolus: Contra presbyterum accusationem ne admittas, nisi coram duobus vel tribus testibus.

A διάλυσιν, τῇ μεῖζον καὶ ταῦτα συνδρῷ περαπεφθίσεται. Μή μέντοι πρότερον, φησι, τὴν κατηγορίαν ἐνίστασθαι, πρὸ δὲ ἐγγράφως εἰ κατηγορούσι τὸν Ἰσαῦν ὑποσχεῖν ἀπραλίσωνται κίνδυνον, εἰπεπερ τὴν τῶν πραγμάτων ἐξετάσει συκοφαντούντες τὸν ἀπίσκοπον ἐλεγχθεῖν. Τὸν δὲ μὴ εἴτε δρψαντον, ἀλλ' ή βασιλεὺς προσιόντα, ή κοσμικοῖς δρψουσιν, ή οἰκουμενικῇ συνδρῷ, μὴ δεκτὸν εἶναι πανδοκεῖσθαις ἐπισκόπους, καὶ εἰς τοὺς θείους κανονιγγέστοντα.

Τούτῳ συνάδει καὶ διὰ τῆς διανόμου, μὴ ἀδοκιμάστως λέγων προσιέσθαι τοὺς κατηγορούντας ἐπισκόπων ή κληρικῶν, εἴτε τῶν τοῦ κλήρου, εἴτε τῶν τοῦ λαοῦ εἰλε, εἰ μὴ πρότερον αὗτῶν διότις δοκιμασθεῖη, καὶ τὰ ἐπιτιθέματα.

'Αλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐν Καρθαγένῃ οὐκ ἀφίσιν ἐπισκόπου κατηγορεῖν τὸν διαβεβημένον τὸν τρόπον.

'Ο δὲ ρκή' οὐδὲ τὸν ἀφωρισμένον καὶ ἀκεινάντον, μέχρις δὲν λυθῇ τοῦ ἀφωρισμοῦ.

'Ο δὲ ρκή' οὐδὲ δύολοις κατηγορεῖν δίδωσιν, οὐδὲ ἀπελευθέροις, τῶν εὐτούς ἀλευθερωτάντων κληρικῶν, ή τῶν πατέων αὐτῶν, ή τῶν κάηρουν· ἔτερων μέντοι κατηγορεῖν ἀφίσιν διότις διέτιμοις, εἰσοντες μύροις, καὶ θηριομάχοις, καὶ μονομάχοις, 'Αλλ' οἱ μὲν ἐπὶ σκηνῆς μύροι, οἱ δὲ πανηγύρεις καὶ δημοτικαὶ κακόντες συνελεύσεσιν, διέτιμοι· οἱ δὲ περὶ βασιλεὺς διοτεῖα πρὸς μετρίαν τέρψιν ἐπιτεθεῖσαντες, ἐντιμοι. Θηριομάχοι δὲ καὶ μονομάχοι, εἰ μὲν πρὸς ἐπιδειξιν ἀνδρίας δρψεν καὶ δόξης ἔργα, δριστεῖ; δὲν λογίζοντο· εἰ δὲ πρὸς μισθόν, διέτειμοι. Οἱ γάρ τῆς οἰκείας ζωῆς μὴ φειδόμενοι, ἀλλὰ μισθοῦ ταύτην προλέμενοι, σχολῇ γ' δὲν αὐτοῖς μελήσειται νομάρχης ὑπολήψεως· ἀλλ' οὐδὲ Τουδαῖοις, ή αἱρετικοῖς κατηγορεῖν ἐπιτέρπει, εἰ μὴ που καρπούσιοι εἴησιν ὑποθέσεων.

'Ο δὲ ρλ', Τὸν ἐν πολλοῖς, φησιν, ἐγκλήμασιν ἐπισκόπου κατηγορούντα ή κληρικοῦ, καὶ τούτων ἀνδεῖς ἐξετάσεις δοθέντος ἀποδεῖξαι μὴ δυνηθέντα, οὐδὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἰκός τῶντον πιστεύεσθαι.

Νόμοι.

Κρίσεον τὰ ἀμαρτήματα καταλιμπάνειν ἀνεκδικήτα, ή τινας ἀνατίως κολάζεσθαι.

Οὐ δει πιστεύειν ταῖς καταθέσεσι τῶν κρινομένων, εἰ μὴ καὶ ἀπόδεξις διδάσκει τὸν δικαστήν.

• Τῶν φυχικῶν ἀμαρτημάτων τῶν ὑπεξουσίων παθῶν θαυμάσια πατέρες δίκην ὑπέχουσιν, εἰ μήν καὶ τῶν ἐγκληματικῶν. Οὐ γάρ κολάζενται πατέρες ὑπὲρ τάκνων· φησι γάρ δὲ νόμος· Τὰ ἀμαρτήματα τῇ κεφαλῇ ἔπονται.

Περὶ τῶν δὲ τοῖς δικαιοσηροῖς μαρτύρων.

'Ο οὐ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν τῶν αἱρετικῶν προσιέσθαι διορίζεται, διότι γε οὐδὲ πιστεύειν μάνοι· εἰ ἐπὶ στόματος γάρ, φησι, εἰ δύο μαρτύρων ή τριῶν, σταθήσεται πᾶν ἥματα· καὶ διὰ Απόστολος· Κατὰ πρεσβυτέρους κατηγορίαν μὴ παραδέχουσιν, εἰ μὴ δύο ή τριῶν μαρτύρων.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένη ρλα', Ἀργήν, φησι, Α τοὺς κεκωλύμένους ἀγκληματικῶς ἔνάγειν, οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν προσιεσθαι χρή· τοὺς δ' αὐτὸν βλόν στείους, ὃν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει: τὰ προβεβιωμένα, μὴ ἀνήδους εἶναι, ἐντὸς δηλαδὴ οὐτῶν, τῷ μήπω τούτοις εὐσταθές εἶναι τὸ φρόνημα. Ἀλλ' οὐδὲ οἰκειακοὺς τὸν κατηγοροῦντα παράγειν δεῖ μάρτυσας, καὶ ὑπεξουσίους αὐτῷ, ή ὑποχειρίους, οὓς, εἰ μὴ πείθοιντο τὰ κατὰ νοῦν αὐτῷ λέγειν, ἔξεσται οἱ καλάζειν. Σεμνῆς δὲ μεταποιούμενοι πολιτείας οἱ ὑποχειρίοι, ἵερεις, φημι, καὶ διάκονοι, καὶ λογικῶν ἐπιστήμονες μαθημάτων, οὐκ ἀπόδλητοι πρὸς μαρτυρίαν ἔσονται.

Οὐ δέ νθ', Εἰ κληρικοί, φησι, παρὰ τῷ τῆς Ἐκκλησίας κριθέντες δικαστηρίῳ, ᾧς ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει, εἰ Ταλμδὺ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; καὶ θάτερον μέρος τῆς ἔξενεχθείσης καταγνοΐη ψήφου, μὴ ἔξειναι θατέρῳ μέρει εἰς τὸ τῆς ἐκκλήσου δικαστηρίου ἔλεγεν πρὸς μαρτυρίαν τὸν πρότερον τὴν ὄποθεσιν δοκιμάσαντα, ή καὶ κρινομένης παρατυχόντα, μηδὲ τοὺς γένει προσήκοντας προβάλλεσθαι μάρτυρες.

Νόμοι.

Ἄξιοπίστους εἶναι δεῖ τοὺς μάρτυρας.

Καὶ παράγονται καὶ ἐπὶ χρηματικῶν καὶ ἀγκληματικῶν ὄποθεσεων, εἰ μὴ κεκωλύμένοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ή ἔξουσατευθύμενοι.

Ἀπόδλητος εἰς μαρτυρίαν γίνεται ὁ καταδικαθεὶς διὰ τὸ ποιῆσαι ταραχώδη φλυαρίαν.

Δεῖ τοὺς μάρτυρας πρότερον διμνύναι, πρὸν τὴν μαρτυρήσωσι τοὺς τιμωτέρους δὲ μᾶλλον πιστεύειν. Ἐνδὲ δὲ μαρτυρίᾳδύον διστιθεῖται δική, καὶ συγχλητικὸς ή.

Τῇ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀγωγῇ, εἰ μὲν χρηματικῇ εἴη, μέχρι λιεράς μιᾶς, δύο πιστοὶ ἐντιμοις μάρτυρες ἐνομότως μαρτυρήσουσιν· εἰ δὲ μέχρι νηστερῶν, τρεῖς· εἰ δὲ ἐπέκεινα, ε'. Εἰ δὲ ἀγκληματικὸν εἴη τὸ αἰτίαμα, διὰ ε' μαρτύρων πιστῶν καὶ διτίκων διμνύντων ἀποδείχνυται.

Οὐδὲ ἔστιν ἀξιόπιστος μάρτυς δικελέεσθαι δυνάμενος παρ' ἑκαὶ τῷ μαρτυρῆσαι.

Οἱ κατηγοροὶ οἰκειακοὺς μάρτυρας οὐ δύναται παράγειν.

Οἱ κατὰ συκοφαντίαν ἐπὶ παραστάσις παρὰ δικαστῇ προσφέρω αἰτώμενος ἐπίσκοπον, λ' δίδωσι λίτρας.

Κατὰ τρεῖς τρόπους ἡ συκοφαντία γίνεται, καὶ τριπλὴ ἡ διεκδίεσις· ή γάρ συκοφαντεῖ τις ᾧς πλαστῶς κατηγορῶν, ή προδότης τῆς ἴδιας ὄποδέσσεων γίνεται, τ' ἀληθῆ ἐγκλήματα κρύπτων, ή φευγοῦντες, τελείως ἀναχωρῶν τῆς κατηγορίας. Οὐ πάντας δὲ συκοφάντης· ἔστιν δὲ μὴ ἀποδεικνύς δικαστηρίσεν, ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τοῦ δικαστοῦ ἔστι, μετὰ τὸ ἀλευθερωθῆναι τὸν κατηγορούμενον, ζητῆσαι περὶ τούτου. Κανὸν μὲν εἶπε οὐδὲ ἀπέδειξας, ἐφεστατὸ εὐτεῦ· ἀν δὲ εἴπη Ἐσυκοφάντησας, κατεδίκασεν

Canon vero 131 syn. Carthag., Qui prius, inquit, accusare prohibentur, eos nec ad testimonium admittere oportet; eos vero qui quoad vitam honesti sunt, quorum testimonium vita anteacta comprobaverit, noui impuberes esse, aenam scilicet quatuordecim minores, quod eorum iudicium firmum non sit. Insuper nec accusatorem producere oportet testes domesticos, et qui sub potestate sunt vel subjecti, quos, nisi quod ipse probet, dixerint, puniendi potestatem habet. Qui vero honestiorem in familia locum obtinenter, sacerdotes scilicet, et diaconi, et clerici, qui mathemata calculent, a testimonio dicendo nequaquam rejicientur.

Insuper canon 59, Si clerici, inquit, in foro ecclesiastico iudicati fuerint, dicto apostolico consequenter: « Audet quis vestrum habens negotium sub iniquis iudicio contendere, et non sub sanctis: » et una pars sententiam prolatam damnaverit, non licet alteri parti eum qui causam prius examinavit, vel examinationi interfuit, ad forum ecclesiasticum testimonii dicendi causa trahere, neque propinquitate conjunctos testes producere.

Leges.

Testes fide dignos esse oportet

Adhiberiique possunt tam in pecuniariis quam criminalibus causis hi quibus lege non interdictatur testimonium, vel qui non excusantur.

Eius testimonium qui ob editum carmen famosum condemnatus est, non admittitur.

Testes priusquam testimonium perhibeant, iurandum praestare debent; et honestioribus fidis potius adhibenda est. Unius vero testimonium in quacunque causa admitti non debet, quamvis senator sit.

In actione contra episcopum, si pecuniaria sit, ad unam libram duo fideles honesti testimonium dicent; sin ad 1 libras, tres; si vero deinceps, quinque. Quod si causa criminalis fuerit, per quinque fidos et honestos testes iuramentum suscipientes probatur.

Non est idoneus testis cui imperare possum ut testimonium dicat.

Accusator testes de domo sua producere non potest.

Qui per calumniam in exhibitione coram iudice qui jurisdictionem habet episcopum accusat, triginta auri libras pendat.

Calumnia tribus modis sit, et tripliciter punitur; vel enim calumniatur quis accusans falso, vel prodit propriam causam, vera crimina occultans; vel tergiversatur, in universum ab accusatione desistens. Non omnino vero calumniator est, qui non probat quod intendit, sed in arbitrio iudicis est reo absoluto hac de re inquirere. Et siquidem dixerit, Non probasti, pepercit ei; si vero dixerit, Calumniatus es, calumniæ eum condemnavit, 104 etiam si de poena nihil dixerit. Si vero dixerit,

Temere accusasti, non facit illum calumniatorem, Αὐτὸν εἰς συκοφαντίαν καὶ μηδὲν εἰπῆ περὶ τῆς ποιηῆς, ἐπακολουθεῖ γάρ· διὸ δὲ εἰπῆ, Προκετῶς ἔκλινσας, ἡγουν οὐκ ἀπέδειξας, οὐ ποιεῖ αὐτὸν συκοφάντην, οὐδὲ ποιεῖ διοικήτος ὑφίσταται.

Mulier viri officium non obicit, nec in testamento testis esse potest, nisi in quibus viri non advocantur. Porro nec iis publice causam agere permisum est; sed tantum pro seipso causam agunt mulier, et cæcus; ille vero et jus dicere potest.

Quin et novella 48 imperatoris Leonis mulieres in conventionibus et contractibus testimonium dicere videntur: in partu autem, et in iis quæ feminis solis videre permittitur, testimonium dicere possunt.

Ex novella Justiniani 123.

Sanctissimis presbyteris et diaconis, si pro causa pecuniaria falsum testimonium dixisse deprehensi sint, non autem juramento mendacium confirmaverint, iis pro poena sufficiet, tribus annis a ministerio separari, et monasteriis tradi. Si vero mendacio juramentum afficerint, canon eos a sacerdotio praescindit. Quod si in causa criminali falsum testimonium dixerint, multati, prout a sacris canonibus definitur, clero denudantur, et poenis præterea legitimis subjiciuntur.

Sufficiunt ad probationem quinque testes, si scripta non sint; si vero scripta sint, sive instrumenta, tres tantum sufficiunt.

Testes ex auditu testimonium ne dicant, dicentes: Ab aliquo audivimus, hunc debere, vel illum soluisse; quamvis tabellarii sint qui hæc testantur. In rebus enim criminalibus necesse est ipsos testes produci, et non eorum verba.

Testibus et non testimonii credendum est; nam de criminalibus ipsimet interrogantur a judicibus; et qui non probat quod intenderat, relegatur.

Pauperes testes non sunt. Pauper vero est, qui non habet substantiam 50 solidorum.

Testimonium non dicit libertus in patronum ejusve filium.

Minor viginti annis testis esse non potest; neque qui in publico judicio damnatus est, et non in integrum restituitur, nec qui in vinculis custodiave publica est; nec qui ob testimonium dicendum aut non dicendum pecunias accepisse convictus fuerit, neque qui in adulterii judicio damnatur.

Filius patri, aut pater filio, testis non est.

Nec quisquam in re sua.

Servus testis non est. Servis enim contra dominos dicentibus non temere fidem adhibere oportet, quippe quod servus a natura domino inimicus sit.

Qui in aliquem testimonium dixit, rursus in eum produci non potest.

Testimonium dare prohibetur impubes, surdus,

‘Η γυνὴ οὐ μετέρχεται ἀνδρῶν ὄφρικιον, οὐδὲ ἐν διατήξῃ μαρτυρεῖ, εἰ μὴ ἐν οἷς ἀνδρες οὐ προσκαλοῦνται. Ἀλλ’ οὐδὲ συνηγορεῖν ταύταις ἐφέται δημοσίᾳ, ἔχωταις δὲ μόνον συνηγοροῦσι καὶ γυνὴ καὶ τυφλός· οὗτος δὲ καὶ δικάζειν δύναται.

‘Η δὲ μῆτρα τοῦ βασιλέως Λιόντος καλύει τὰς γυναικας ἐπὶ συμφώνοις μαρτυρεῖν καὶ συναλλάγμασιν ἐπὶ δὲ τοκετῶν, καὶ τῷ ὕπερ μόνη θηλειῶν δικίς δρέψει συγχεχωρήται, ἐπιτρέπονται μαρτυρεῖν.

‘Ἐκ τῆς ριγῆς Ἰουστινιανοῦ τεαρᾶς.

Τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, εἰ εὑρεθεῖεν ὅπερ χρηματικῆς αἵτιας φευδομαρτυρήσαντες, μή μέντοι γε δρκω τὸ φέύδος βαθαιωσάμενοι, τούτοις ἀρέσει, ἀντὶ βασάνων, ἐπὶ τρεῖς ἑναυτοὺς χωρίσεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας, καὶ μοναστηρίοις παραδίσοσθαι. Εἰ δὲ καὶ τῷ φεύδει τὸν δρκὸν προστέηκαν, ὃ κανὼν αὐτοὺς προτίκει τῆς λειρωσύνης. Ὑπὲρ δὲ ἐγκληματικῶν αἵτιων εἰ φευδομαρτυρίαν εἴποιεν, ἐγγραφέμενοι δηλοντεῖ, ὡς τοῖς θείοις ὥρισταις κανότι, τοῦ κλήρου ἀπογυμνοῦνται καὶ ταῖς νομίμοις ποιαῖς ὑποβάλλονται.

‘Ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν πάντες μάρτυρες, ἐγγράφων μὴ διτενούσι εἰ δὲ εἰσιν Ἑγγραφα, ήτοι ουρθόλαια, τρεῖς μόνον ἀρκοῦσιν.

Οἱ μάρτυρες ἀκοῇ μὴ μαρτυρεῖτωσαν, λέγοντες ὡς Ἡκούσαμεν ἐκ τίνος τὸνδε χρεωτείν, ή τὸνδε καταβάλλεσθαι, καὶ εἰ ταῦθινοι εἰεν οἱ ταῦτα μαρτυροῦντες. Ἐπὶ γάρ τῶν ἐγκληματικῶν ἀνάγκη πάσσα παραχθῆναι τοὺς μάρτυρας, καὶ μή τὰς φωνὰς αὐτῶν.

Τοῖς μάρτυρσι καὶ οὐ τοῖς μαρτυρίοις πιστεύεσθαι αὐτοπροσώπως γάρ ἐρωτῶνται παρὰ τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων, καὶ δὲ μή δεικνὺς τὸ παρ’ αὐτοῦ προτείχεν ἐξορίζεται.

Οἱ πάντες οὐ μαρτυροῦσι· πάντης δὲ ξετιν δὲ μὴ ξῶν νῦν μεμάτων περιουσίαν.

Οὐ μαρτυρεῖ ἀπελεύθερος κατὰ πάτρωνος, ή παιδὸς αὐτοῦ.

Οὐ μαρτυρεῖ δὲ ήταν καὶ δικαστηρίῳ καταδίκασθεις, καὶ μή ἀποκαταστάξῃ, ή ἐν δεσμοῖς, ή ἐν δημοσίᾳ φρουρῷ βληθείσης οὐτε δὲ λεγχθεῖς λαβεῖν χρήματα ἐπὶ τῷ μαρτυρήσαι, ή μὴ μαρτυρῆσαι· οὐτε δὲ καταδίκασθεις ἐπὶ μοιχείᾳ.

Γιδεὶς πατέρι, ή πατήρι υἱῷ, οὐ μαρτυρεῖ.

Οὐτε οἰστρήπτει ἐν ιδίῳ πράγματι.

‘Ο δοῦλος οὐ μαρτυρεῖ· οὐ γάρ χρή πιστεύειν προπετῶς τοῖς οἰκέταις λέγουσι κατὰ δεσποτῶν φύσει· γάρ δὲ δοῦλος τῷ δεσπότῃ πολέμιος.

Ο κατὰ τίνος ἡδη μαρτυρήσας οὐ μαρτυρεῖ πάλιν κατ’ αὐτοῦ.

Καλύπτει... μαρτυρεῖ χνήσος, κωφός, ἀλεύος, με-

νόμενος, δισωτος, οιδης ὑπεξουσιος, διταν δ πατηρ αὐτοῦ πατηρ ἄλλου γραφῇ κληρονόμος ἐν διαθήκῃ.

Ἡ παραγραφῇ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πολλαχῶς, κατὰ δὲ τοὺς βίττορας τετραχῶς γίνεται· ἀπὸ τοῦ λείποντος· οἷον διώτου πατηρ ἀφανῆς ἐγένετο, καὶ φύνου διὰ τοῦ φρέσχης· ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος· οἷον δέκα νέοι ἐπωμόσαντο μὴ γῆμαι, καὶ φέγγουσι κακοῦ βίου· ἢ ἀφ' ὧν ἔτεροι πεποιήκασιν οὐ δεῖ χρίνεσθαι, οἷον δ τρισεριτεύς, οὗ εἰκόνα ἕστησαν οἱ πολέμιοι, καὶ προδοσίας φεύγων· ἢ κατὰ χρόνον, οἷον δεῖλον ταῖς ἡρίστευσε, καὶ μοιχείας χρίνει τὴν γυναῖκα.

*Ἐτι περὶ τῶν ἀνθίκων καθαιρεθέντων.

Οὐ δὲ χανὼν τῆς ἐν Ἀνειοχέᾳ συνθέου, Ὁ ὑπὸ συνθέου καθαιρεθεὶς, φησιν, ἐπίσκοπος, ἐτι δὲ πρεσβύτερος. ἢ διάκονος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦτο παθὼν ἐπίσκοπον, εἰ μετελθεὶς ὁτιοῦν βουληθείη, & τοὺς λερεῦσιν θῶσ, μηδὲ τέλειν τούτῳ ἀδίκως θεῖται· προσέναι συνθέψῃ, καὶ ζητεύ ἔξετάσει τὰ κατ' αὐτὸν δοθῆται, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ποτὲ μετεῖναι· τοὺς δὲ γε συνελθεῖται τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν, καὶ κοινωνεῖν αὐτῷ τολμήσαντας, καὶ τούτους τῆς Ἐκκλησίας ἐκκρίπτεσθαι.

Οὐ δὲ ἵψη τὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐθίς ἐπίσκοπου καθαιρέθεντα, πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἢ ὑπὸ συνθέου ἐπίσκοπον, ἀπαγορεύει προσιέναι τῷ βασιλεῖ, καὶ παρ' αὐτῷ ζητεύ τὴν ἔξετασιν, ἀλλὰ μηδὲν ἐπίσκοπων συνθέψῃ, καὶ δι νομίζει δικαῖα ἔχειν, τούτοις προσανθράρειν, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἔξετασιν ἐκδέχεσθαι καὶ ἐπίκρισιν. Εἰ δέ τις τούτων διλγωρήσας ἐνοχλήσαι τολμήσει· τῷ βασιλεῖ, μηδέτε χώραν ἔχειν ἀπολογίας, μηδὲ ἐλπίδα μελλούσης ἀποκετασθεῖσε. Εἰ γάρ καὶ παντὶ καταδίκασμένῳ καὶ ἀδικεσθαι· οἰομένῳ ἢ τῆς Ἐκκλησίας βοήθεια δίδοται, ἀλλ' ἐπει τοὶ γε τῶν πατριαρχῶν αἱ ψῆφοι ἐκκλήσιων οὐχ ὑπάκεινται, δι πειρώμενος ἐκκλησιῶν εἰς βασιλέα ποιήσασθαι, μετά τὴν τοῦ πατριάρχου ἔξενεχθείσαν ἀπόφασιν, τιμωρεῖται κατέ τὸν παρόντα κανόνα.

Οὐ δὲ κη τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν καθαιρέθεντα δικαίων ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἐτι ἐγκλήμασ. φανεροῖς, καὶ ἀφασθαι τολμήσαντα τῆς ἀραιρεθείσης αὐτῷ λειτουργίας, ἐκκρίπτεσθαι παντάκασι κελεύει τῆς Ἐκκλησίας, διά τα τυχόν τῆς αὐθαδείας τὸ περιόν, καὶ διτὶ ἀλλως κολασθῆναι κανονικῶς οὐκ ἔνι τὸν ἥδη καθαιρέθεντα.

Οὐ δὲ ἐτι τῆς ἐν Καρβαγγένῃ, δικαίως κληρικοῦ καταδίκασθεντος, φησι, πρός τοῦ οἰκείου ἐπίσκοπου, μηδέτε ἐκκλήσι τοθούμανον, τοῦ κληρικοῦ δηλαδή, τοὺς χειρὶ χρωμένους, καὶ κωλύοντας τὴν ὅρισθεῖσαν κατ' αὐτοῦ ψῆφον τὸν ἐπίσκοπον ἐπενεγκεῖν, αἰτεσθαι χρή τὴν σύνοδον πρὸς τοῦ βασιλέως ποιῆ τούτους χρηματική, καὶ ἀφαιρέσει τῆς τιμῆς ὑπόβαλλεσθαι, εἴτε τῆς Ἐκκλησίας εἰεν οἱ τοιοῦτοι δηποιοῦν, εἴτε τοῦ λαοῦ, καὶ ὁποιας ὡσι καὶ ἡλικίες καὶ οὔσεως.

Οὐ δὲ ν' καὶ τῶν ἐπίσκοπων τοὺς μὴ ταῖς ψήφοις ἴποκρίπτοντας τῆς συνθέου τῇ τῶν ἀρχόντων ἔξουσίᾳ κελεύει διδούσθαι· πλὴν οὐκ ἐννομον τοὺς λερω-

A mutus, insanus, prodigus; et filius familias, cum pater ejus ab alio hæres in testamento scriptus fuerit.

Exceptio secundum leges multiplex est, secundum vero rhetoras quadruplex: ab absente, velut prodigi pater non apparet, et filius homicidii accusatur; ab excessu, ut decem juvenes jurarunt se non uxorem ducturos, et malæ vitæ accusantur; vel ab eo, quod quis de iis quæ alii fecerunt non teneatur, ut fortissimus, cuius imaginem iniuncti erexerunt, proditiois accusatur; vel juxta tempus, ut timidi filius dux fortissimus evasit, et uxorem suam adulterii accusat.

103 Adhuc de iis qui juste depositi fuerint.

B Canon 4 syn. Antioch., Episcopus, inquit, qui a synodo depositus fuerit, nec non presbyter, vel diaconus idem a proprio episcopo passus, si aliquid eorum operari voluerit, quæ sacerdotibus facere mos est, ne liceat ei, quamvis se injuste pati prætendat, alteram synodum adire, et petere, ut quæ ei obiecta sunt examinentur, aut defensionis locum habere. Il autem qui, sententiam adversus eum latam scientes, cum ipso communicare ausi fuerint, ex Ecclesia abdicentur.

C Insuper can. 12 presbyterum vel diaconum a proprio episcopo depositum, vel episcopum a synodo, regem adire vetat, et examinationem ab eo petere, sed ad majorem episcoporum synodum ire, et jus, quod se habere putat, ad eos referre, eorumque examinationem et judicium suscipere. Si itaque quisquam, his contemptis, imperatori molestus esse ausus fuerit, is defensionis locum nullum habeat, aut spem futuræ restitutionis. Quomodo enim omni damnato, et se injuryi affici credenti, Ecclesie auxilium conceditur; quoniam vero patriarcharum sententiae appellationi non subjiciuntur, qui post latam patriarchæ sententiam ad regem appellationem facere conatur, juxta praesentem canonem punitur.

D Porro sancti apostoli. can. 28 episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, qui juste ob manifesta crimina depositus, ministerium sibi ablatum allingere audeat, ab Ecclesia omnino abscindi jubet, tum ob summam sorte impudentiam, tum quod jam depositus aliter canonice puniri nequeat.

Canon etiam 66 syn. Carth., Si clericus, inquit, a proprio episcopo juste depositus fuerit, nec appellationis auxilium habeat iste clericus, syndicus a rege postuleti, ut qui potentia utuntur et episcopum prolatam contra eum sententiam infligere non sinunt, pœna pecuniaria et honoris privationi subjiciantur, sive sint ecclesiastici, sive laici, et cujuscunque statutis vel conditionis fuerint.

E Insuper can. 50 episcopos, qui synodi sententialis non se submitunt, in magistratum potestatem tradere iubet; verum justum non est, ut sacra

secularibus magistratibus puniendi tradantur, nisi prius depositi fuerint. Hoc autem sit, vel cum synodus sententiam suam in actum redigere non possit, vel cum magnum fuerit delictum, et censuram ecclesiasticam magistratum etiam pœnam sequi oporteat. Etenim si sacratus forte inventus sit Imperatori insidias struere, præter depositio nem, magistratu tradetur, ut examinationem subeat, et concessos delegat: quemadmodum et prædicta Justiniani novella 123 de iis qui sunt ejusmodi statuit.

Leges.

Episcopus sacerdotio canonice excidens, si ad urbem ex qua ejectus erat proficiscatur, vel locum in quo morari jussus erat, relinquat, alius provincie monasterio includitur.

Episcopus a synodo depositus, et tumultum excitans, ut episcopatum recuperet, centum milliaria longe a civitate ex qua ejectus est habitet, nec ad imperatorem adeat. Sin autem prosector litteras rescriptas habeat, eæ sint inutiles, et qui eum defenderit, indignationem incurrat.

106 CAP. IX [X]. Quod ob id ipsorum bis vindicare non oportet.

Canon apost. 23., Episcopus, inquit, vel presbyter, vel diaconus, fornicationis vel perjurii vel furti convictus, deponatur, et non segregetur: « Non enim vindicabis bis in id ipsum: » quare qui sacerdotium assecuti sunt, quamvis deponuntur, a fidelium laicorum communione non segregantur, cujuscunque criminis rei fuerint. Soli autem ultraque pena asticiuntur, propter sceleris magnitudinem, qui pecuniis vel magistratum potentia sacerdotium, vel aliter populi præsidentiam assecuti sunt; hos enim 19 can. apost. nec non 30 eosque qui iis communicant, non solum depositioni, sed etiam segregationi subjiciunt.

Porro magnus Basilius, in can. 32, dictum in prima epistola catholica evangelista et theologi Joannis exponens, quod ita se habet: « Est peccatum ad mortem, et est peccatum non ad mortem, » ait, clericos, qui peccatum ad mortem admittunt, quod scilicet ad actum progreditur, sacerdotii gradu excidere, verum a laicorum communione, quominus cum illi precentur, non arceri; in nullo enim ex tribus poenitentiæ locis stabunt; nam non vindicabis bis in id ipsum. Quemadmodum enim peccatum actu admissum ad mortem animæ ferre dicit, fornicationem scilicet, vel homicidium, vel similia, sic quod ad consultationem tantum et consensum progreditur, non quidem irreprehensibile esse, sed laicorum mortem omnino auinas non conciliare, adeo ut depositionem inducat, juxta 4 can. syn. Neocasar., quoniam quæras in cap. 15 litt. II. Neque enim fornicator judicabitur, qui fornicari proposuit, opus vero non perfecit. Similiter de cæde censendum est, ut dicit magnus Theologus Gregorius: Si. exdis damnas homicidam ex eo solo quod cogitavit, et

Δ μένους εἰς κόλεσιν κοσμικοῖς δρχουσι παραδίδοσι, εἰ μὴ πρότερον καθαιρεθείεν. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἢ σταν μή δυνατή ἡ σύνοδος ἢ τὴν οἰκεῖαν ἀπόφασιν εἰς ἔργον ἐξενεγκεῖν, ἢ σταν μέγας ἢ τὸ ἀμάρτημα, καὶ δεῖ τῇ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν παρὰ τῶν ἀρχόντων ἱπακολουθῆσαι κόλεσιν. Εἰ γάρ εὐρεθεῖ τυχόν λεωμάνος ἐπιβουλεύων τῷ βασιλεῖ, πρὸς τῇ καθαιρέσσαι, καὶ τοῖς δρχουσι πρὸς ἐξετασιν ἐκδοθῆσεται, ὥστε καὶ κατειπεῖν τοὺς συνίστορας, ὃς περ δῆ καὶ ἡ ἡρθεῖσα ρχγ' Ἰουστινιάνειος νεαρὰ περὶ τῶν τοιούτων διακελεύεται.

Nόμοι.

Ἐπίσκοπος κανονικῶς τῆς λεωμάνης ἀκπεσῶν, καὶ ἐπιβαίνων τῇ πόλει ἀφ' ἣς ἐξεβλήθη, ἢ καταλιμπάνων τὸν τόπον ἐν φιλάρειν ἐκελεύσθη, μενεστηριψίῳ ἀλλής ἐπαρχίας ἐμβάλλεται.

Ἐπίσκοπος ἀπὸ συνόδου καθαιρεθεὶς, καὶ ποιῆσαι τι στασιῶν πρὸς τὸ αὐθις ἀναλαβεῖν τὴν ἐπισκοπήν, ἀπὸ ἑκατὸν μιλίων ἡς ἐξεβλήθη πόλεως οἰκείων, μηδὲ βασιλεῖ προσιεδὲ ιστε. Εἰ δὲ καὶ προσιών ἀντιγραφα λήψιοτο, ἀχρηστα ιστε· καὶ δὲ ἐκδικῶν αὐτὸν ἀγανακτείσθω.

ΚΕΦΑΛ. Θ' [ΙΑ'].

Οὐδὲ διέ ἔτι τὸ αὐτὸν ἐκδικεῖν οὐ χρή.

Οὐ καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανῶν, Ἐπίσκοπος, φησίν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καὶ πορνεῖρ ἀλούς, ἢ ἐπιορχία, ἢ κλωπῆ, καθαιρεσθεῖσαν μὲν ἀφοριζέσθω. Οὐ γάρ ἐκδικήσεις διεὶς ἐπὶ τὸ αὐτό· εἰ γάρ λεπρός οἱ καθαιρεθείεν, ἀλλὰ γε C τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας οὐκ ἀφορίζονται, καὶ οἰκεῖτο πάθει περιπαρθεῖσα. Μόνοι γε μή τῶν εὐθυνῶν ἀμφοτέρων τιμῶνται διὰ τὸ περιεῖν τὴς κακίας, οἱ διὰ χρημάτων ἢ δυναστείας ἀρχόντων, λεωμάνης, ἢ προστασίαν ἀλλας λαοῦ δεξαμένοι· τούτους γάρ δέ κανόνιστοι εἰδέσθαι κανῶν, οἵτις δὲ καὶ δέ λ' καὶ τοὺς αὐτοῖς κοινωνοῦντας, οὐδένον καθαιρέσει, ἀλλὰ καὶ ἀφορισμῷ διποτίθεσιν.

Οὐ δὲ μέγας Βασιλεῖος ἐν τῷ λόγῳ κανόνι τὴν δὲ τῇ πρώτῃ τῶν καθολικῶν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ Θεολόγου ἐκδέξας φωνὴν, τὴν οὐτωσι πας διεῖσθαι· « Εστιν ἀμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ οἵτινι ἀμαρτία οὐ πρὸς θάνατον· ἐν τούς τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν, φησίν, ἀμαρτάνοντας κληρικούς, τὴν μέχρι πράξεως δηλαδή πρυχωρήσασαν, ἐκπίπτειν μὲν τοῦ βαθμοῦ τῆς λεωμάνης, τῆς δὲ τῇ εὐχῇ δὲ κοινωνίας τῶν λαϊκῶν μή ἐξεργεσθαι· ἐν οὐδενὶ γάρ τῶν τέτραχα διαιρουμένων τῆς μετανοίας σταθῆσονται τόπων· οὐδὲ γάρ ἐκδικήσεις διεὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Οὐσιερ δὲ τὴν ἀμπραχτον ἀμαρτίαν πρὸς θάνατον λέγει φέρειν τὸν τῆς ψυχῆς, πορνεῖαν τυχόν, ἢ φόνον, ἢ τι τῶν τοιούτων, οὗτω τὴν ἄχρι θουλῆς καὶ συγκαταθέσεως προϊσθαν, οὐκ ἀνεπιτίμητον μὲν εἶναι, οὐ μή καὶ τὸν καυτελῆ τῆς ψυχῆς μηντεύεσθαι θάνατον. ὥστε καὶ καθαιρέσσαι ἐπάγειν, κατὰ τὸν δὲ τῆς δὲ Νεοκαπιταρεῖτο συνόδου κανόνα, διὸ ζήτει ἐν τῷ λέσχῃ τοῦ Π. στοιχείου. Οὐδὲ γάρ δια πόρνος κριθεῖν, δι πορνεῖαν μὲν προσθέμενος, τὴν πρᾶξιν δὲ μή τελέσας· ὡς δὲ καὶ τοῦ φονέως λογιστέον, οὐ; φησιν δέ μέγας Θεολόγος Γρη-

γέριος. Εἰ κρίνεις φόνου τὸν φονικὸν ἐκ μόνου τοῦ Δαυΐδος sequuntur. Dicunt autem nonnulli peccatum ad mortem esse, quod capitum ablationem et mortem peccatori inducit, et sanctum existimare pontificem nihil praeter depositionem subire debere, licet maxima crimina perpetraverit, quae mortem secundum leges, et penam quae capitalis dicitur inferunt.

Ἐν δὲ τῷ νά' μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσι τῶν κληρικῶν ἀπάντων τὴν τεμαρίαν ὥρισαντο, φησὶν, οἱ Πατέρες, τὴν ἐκπτωσιν τῆς ὑπήρεσίας, εἴτε τὸ βαθὺμ τύχοιεν δυτες, καὶ χειροτονίαν πρεσβυτέρου ή διακόνου ή ὑποδιακόνου δεξάμενοι, εἴτε ἐν ἀντινώσου σφραγίδι: ή ψάλτοι, ή θυρωροῦ· οὐ γάρ τοὺς μείζονος δυτας βαθμοῦ μᾶλλον κολάζουσι, κουφότερον δὲ τοὺς ἐλάττονος· ἀλλ οὐστερόν: τῆς ιερωμής εἰργονται, οὕτως οἱ ἀναγνώσται, τοῦ εἰσελθεντος εἰς τὸ βῆμα, ή ἐπὶ ἀμβωνος ἀναγνῶνται, ή εἰς μείζονα προσκόψαι βαθμόν.

Τούτοις συνάδων καὶ δικαῖος ἐν Καρθαγένῃ. Οἱ δὲ ἀνηκότοις, φησὶν, ἀμαρτήμασιν ἐλλεγύμενοι κληρικοί, καὶ παρὰ τούτῳ τῶν οἰκείων βαθμῶν ἐκπιποντες, οὐκ ἀφορίζονται μὲν τῆς τῶν πιστῶν διηγηρεως, ἀρκεν γάρ αὐτοῖς εἰς κέλασιν τὴν καθαρίσειν μόνην· ἀλλ οὐδ ἡντιγονούν χειροτονίαν τῆς ἐκτὸς τοῦ βηματος ὑπήρεσίας οἰεται δικασθαι, οὐδὲ ἀναβαπτίζονται, ὡς δῆθεν τοῦ ἐγκλήματος ἐκπιλυθῆναι, ὡς τινες κακῶς οἰονται, καὶ εἰς βαθμὸν αὐτοῖς κλήρου προκόψαι. "Ἐν γάρ τὸν σωτηρίον βάπτισμα· διὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ μετὰ τὴν καθαρίσειν ἐπ' ἀμβωνος ἀναγινώσκοντες, ή εὐχάρις, ή εὐλογήδον λέγοντες, οὐχ δυσια δρῶσι. Ζήτει καὶ ἐν τῷ θεῷ κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου κανόναν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνδόου. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ιερῷ κεφ. τοῦ Η στοιχείου κανόνα γ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ' [ΙΒ']. Περὶ τῶν διαικόνων τινάδος δι' εὐσέβειαν.

Ζήτει ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα θ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνδόου καὶ τὴν πρὸς Ρουμινιανὸν τοῦ μεγάλου Αθανασίου ἀπιστολήν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ' [ΙΙΓ']. Περὶ δυνάλων διευθερίας καὶ κληρώσεως.

"Ο πε' τῆς σ' συνδόου κανὼν ἐπὶ τῆς τῶν δούλων διευθερίας μὴ πλειον τῶν τριῶν μαρτύρων παραλαμβάνεσθαι ἀξιοῦ· Ἐπὶ δύο γάρ, ὡς φησὶν ἡ Γραφὴ. ή τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα βεβαιούμενον ἔσμεν.

"Ο δέ γε γ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνδόου ἀγνωμον οὔτε κομιδῇ, δούλον ἀναπτεῖεν, προφάσει θεοσεβείας καὶ ἀσκήσεως, δεσπότου καταφρονεῖν, καὶ μὴ μετ' εὐνοίας καὶ τεμῆς ὑπείκειν τούτῳ, καὶ διακονεῖσθαι· ταῦτη τοι καὶ τὴν δικαίαν ἐνδεικνύμενος ἀγανάκτησιν, τῷ διανθέματι τὸν τῆς ἀγνωμοσύνης παραπέμπει διδάσκαλον. "Ο γάρ τοι θεος Ἀπόστολος τοῖς τὸν ζυγὸν ἐλκυστῆς δούλειας διὰ Τιμοθέου παρεγγυάται τοῦ πάνυ, πάσης τιμῆς ἀξίους τοὺς δεσπότας ἥγεισθαι· « Εἰ δὲ καὶ πιστοὶ εἰσὶν οἱ δεσπόται, φησι, μὴ περιφρονεῖτωσαν αὐτοὺς, διειδελφοὶ εἰσὶν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, διειπιστοὶ εἰσὶν οἱ τῆς εὐερ-

ad mortem peccatori inducit, et sanctum existimare pontificem nihil praeter depositionem subire debere, licet maxima crimina perpetraverit, quae mortem secundum leges, et penam quae capitalis dicitur inferunt.

Insuper in can. 51, Unum, inquit, supplicium in eos qui lapsi sunt Patres decreverunt, a ministerio scilicet motionem; sive in gradu fuerint, et ordinationem presbyteri vel diaconi acceperint, sive in lectoris munere, vel cantoris, vel ostiarii. Non enim eos qui in majori gradu sunt, gravius puniunt, levius vero eos qui in minori sunt, sed B sicut ii a sacerdotio arcentur, sic et lectores ad altare ingredi, vel in ambone legere, vel ad majorem gradum promoveri prohibentur.

His consona statuens can. 30 syn. Carthag., Clerici, inquit, gravissimorum criminum convicti, et propterea gradibus suis excidentes, a fidicium cœtu non segregantur; sola enim depositio iis in poenam sufficit; manuum vero impositionem aliquam, ut extra tribunal ministerio fungantur, suscipere nequeunt; neque rebaptizantur, ut exinde a criminis purgati, sicut nonnulli putant, ad cleri gradum rursus promoteantur. Unus enim est salutaris baptismus; ideoque qui post depositionem in ambone legunt, vel preces, vel benedictionem dicunt, non sacra faciunt. Quæras etiam in 9 cap. præsentis litteræ can. 50 syn. Carthag. Quæras etiam in 15 cap. litt. H, can. 3 magni Basilij.

107 CAP. X [XII]. De iis qui aliquos propter religionem persecuntur.

Quæras in 4 cap. litt. A can. 9 syn. Aneyr. et epist. magni Athanasii ad Rufinianum.

CAP. XI [XIII]. De servorum manumissione, et ad clericum admissione.

Can. 85 syn. vi ad servorum manumissionem non plures tribus testibus adhibere jubet: In duabus enim vel tribus testibus, ut inquit Scriptura, omne verbum stabiliiri novimus.

Tertius autem syn. Gangrensis nulla venia dignum existimat, ut servus pletatis vel exercitationis praetextu dominum contemnit, et non cum benevolentia et honore ipsi cedat, et serviat; quapropter justam indignationem exprimens, improbitatis magistrum anathemate ferit. Divinus enim Apostolus eos qui servitutis jugum trahunt per magnum Timotheum dominos suos omni honore dignos existimare jubet: « Quod si domini, inquit, fideles sint, ne contemniant eos, quod fratres sint, sed magis serviant, quoniam sunt fideles qui bono eorum opere fruuntur. » Et rursus ad Titum seri-

bens : « Doceas servos suis dominis subjici, et io omnibus bene placentes esse, non contradicentes, non arrogantes, sed sicut omnem bonam ostendentes. »

Canon vero 82 sancti apostoli omnem scandalum occasionem tollens, non permituit servum sine domini venia in clerum provecti; hoc enim totius aliquando domus eversio fit, et molestiam et tristitiam domino dat. Vel enim servus iste domus procurator erat, vel tabernæ præpositus, et cuius fidei creditæ erant pecuniae ad negotiationem. Quod si servus gradu sacro dignus existimetur, episcopum de eo negotio cum domino communicare oportet, et si is consenserit, servum secure ordinare. Magnus etenim Paulus Onesimum, Philemonis servum, cuius ministerium sibi utile judicabat, sine domini voluntate declinare noluit, sed ipsum ad Philemonem remisit.

Insuper & can. iv syn. excommunicari jubet eum qui servum in monasterium recipit, ut monachus fiat, sine proprii domini venia.

Leges.

Lex ad servi libertatem sufficere dicit, quod sciat dominus eum in clerum cooptari, et non contradicat.

Novella autem Leonis Sapientis, Servus, Inquit, qui in clerum promotus est nesciente domino, et qui monachus, vel episcopus fit, ad priorem dominum invitus revertatur, nihil ab ordinalione adjutus. Dominus autem indefinite eum revocare nequit, sed intra triennium, a tempore quo factum resciverit, numerandum.

Personarum prima divisio hæc est: homines alii sunt liberi, alii autem servi; et libertas quidem est, **103** facultas naturalis cuiilibet concessa agendi quæ velit, nisi lex vel vis impedit. Servitus autem est legis ethnicæ et juris bellorum effectus; per eam aliquis alterius potestati subjicitur; quod legi naturali contrarium est. Natura enim omnes liberos produxit.

Rursus liberi dividuntur duplicitate, in ingenuos, et libertos. Et ingenus quidem est, qui statim ac natus est, liber existit, et servitutis jugum numquam gustavit; libertus vero, qui ex servo manumisso natus est.

Potest aliquis servum suum manumittere, vel in sanctissimis ecclesiis, vel coram præside, vel coram amicis quinque ad hoc vocatis, vel tribus subscriptibentibus, vel per litteras, vel in testamento, vel quacunque extrema voluntate. Et si servum suum personam liberæ junxit, vel eum preter voluntatem suam juncatum audiens, id patiatur.

Servus qui sciente domino in militiam adiit manumittitur.

Qui eadem domini sui indicat, manumissionem habeat pro præmia.

A yeisias ἀντιλαμβανόμενοι» καὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐτὸς Τίτον· « Δίδασκε δοῦλους οἰκεῖοις δεσπόταις ὑποτίθεσθαι, καὶ ἐν πᾶσιν εὐάρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφίζομένους, ἀλλὰ πιστιν πᾶσαν ἴνδεικνυμένους ἀγαθήν. »

Ο δὲ πρὸ τῶν ἀγίων ἀποστόλων, πᾶσαν πρόδρομον σκανδάλου περιαιρόν, οὐκ ἀντιρέπει δοῦλοι ἀλλατριον παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου κληροῦσθαι· διὸ γάρ οἷκου ἀναρροκῆ έσθ' ὅτε γίνεται τοῦτο, καὶ λύπης καὶ ἀτίμιας αἰτιον τῷ δεσπότῃ. « Ή γάρ τοῦ οἴκου τούτου εἶχε διοικητὴν, ή ἔργαστηρίου προστάμενον, ή χρήματα εἰς ἐμπορίαν πεπίστευτο. Εἰ δὲ ἄξιος δοικέτης ἱερατικοῦ κριβεῖη βαθμοῦ, κοινοῦσθαις χρήμασιν ἐπίκτισκον τὰ περὶ αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ, καὶ εἰ κάκεινον σχοτῇ πειθομένον, χειροτανελν ἀδεῶς τὸν οἰκέτην. Καὶ διέγας γάρ Πτοῦλος τὸν Ὀνήσιμον, δοῦλον ὃντα Φιλήμονος, καὶ τοι εὑχρηστὸν αὐτῷ κριθέντα εἰς διακονίαν, δύμας ἀνευ γνώμης τοῦ δεσπότου κατέχειν οὐκ ὄπει δεῖν, ἀλλ' ἐπεμψεν αὐτὸν χρέος Φιλήμονα. »

Ο δὲ διῆς τετάρτης συνάδου καὶ ἀκοινώνητον εἶναι κελεύει τὸν δεχόμενον εἰς μοναστήριον δοῦλον ἐπὶ τῷ μονάσται παρὰ γνώμην τοῦ ιδίου δεσπότου.

Νόμοι.

Ο δὲ νόμος ἀρκεῖν εἰς ἐλεύθεριαν φησὶ τοῦ δούλου τὸ εἰδότος τοῦ δεσπότου καὶ μὴ ἀντιλέγοντος, τῷ κλήρῳ αὐτὸν καταλεγῆναι.

Η δὲ νεαρὰ τοῦ σοφοῦ Λέοντος, Τὸν κληρωθέντες δοῦλον, φησὶν, ἀγνοοῦντος τοῦ δεσπότου, ἀλλὰ μὴ καὶ τὸν μονάσαντα, καὶ τὸν γεγονότα επίσκοπον, τῷ προτέρῳ δεσπότῃ καὶ δικοντα ἀποκαθίστασθαι, μηδὲν τῆς χειροτονίας ἀπονάμενον. Οὐ μὴν ἀπροσδιέριστα δύνατοι ὁ δεσπότης ἀνακαλεῖσθαι τοῦτον, ἀλλ' ἐντὸς τριετίας μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτὸν εἴδησιν τοῦ γεγονοτος ἀριθμούμενης.

Η τῶν προσώπων ἄκρα διαιρεσίς αὗτη ἔστιν· διετῶν ἀνθρώπων οἱ μέν εἰσιν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δοῦλοι· καὶ ἐλεύθερια μὲν εἰσιν εὐχέρεια φυσική, ἐκάστῳ συγχωροῦσα πράττειν ἢ βούλεται, εἰ μὴ νόμος ή βία καλύει· δουλεία δὲ ἔστιν ἐθνικοῦ νόμου διαιτήσις καὶ πολέμων ἐπίνοια, ἐξ οὗ τις ὑποβάλλεται τῷ ἑτέρου δεσπότει, ὑπεναντίως τοῦ φυσικοῦ νόμου· γάρ φύσις πάντας ἐλευθέρους προήγαγεν.

Πάλιν οἱ ἐλεύθεροι διαιροῦνται εἰς δύο, εἰς εὐγενεῖς καὶ ἀπελευθέρους. Καὶ εὐγενῆς μὲν ἔστιν δε εὐθέως ἀμά τῷ τεχθῆναι ἐλεύθερος ὄν, καὶ μήπω τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας γενεσάμενος· ἀπελευθέρος δὲ δὲ ἔχ δοῦλον ἐλευθέρωθέντος γεννηθεῖς.

Δύναται τις ἐλεύθεροῦν τὸν ἔστιν δοῦλον ή τὸν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, ή ἐπὶ δρυγοῖς, ή ἐπὶ φίλων πέντε ἐπὶ τοῦτο προσκληθέντων, ή καὶ μέχρι τριῶν ἀπογραφομένων, ή δι' ἐπιστολῆς, ή ἐν διαθήκῃ, ή ἐν οἰαδήποτε τελευταῖς βουλήσει. Καὶ ἐάν τὸν δίοιν δοῦλον ἐλευθέρῳ προσώπῳ ζεύξῃ, ή παρὰ γνώμην αὐτοῦ ζευγνύμενον ἀκούστας ἀνασχήται.

Δοῦλος στρατεύμενος εἰδήσεις τοῦ οἰκείου δεσπότου ἐλευθεροῦται.

Ο μηνύων τὸν φόνον τοῦ οἰκείου δεσπότου τὴν ἐλεύθεριαν ἔχεται ὡς ἐπαθλον.

Ποινὰς ὑψίσταται ὁ ἀπελεύθερος μὴ τιμῶν τοὺς Α παιδάς τοῦ ἰδίου πάτρωνος; ὁ δὲ ὄρθιῶν καταδουλοῦται ὥx αὐτοῦ ὡς ἀχάριστος.

Τὸν παγρόμενον πάτρωνα ἀναγκάζεται τρέφειν ὁ ἀπελεύθερος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ' [ΙΔ']. Περὶ δωρεῶν.

Νόμοι.

Πᾶσα δωρεὰ τελεία γενομένη ὥx ἀνατρέπεται, εἰ μὴ ἔx ἀχάριστες.

Ἐάν δὲ τὴν δωρεὰν εἰληφὼς ἀχάριστος ὅφθῇ περὶ τὸν δωρησόμενον, σκασαί; κατ' αὐτοῦ χρησάμενος θρεσιν, ἢ χειράς ἀδίκους ἐκαγάγῃ, ἢ ἡγμίαν μαγίστην ἐπενέγκῃ, ἢ εἰς τὴν ζωὴν ἐπιβούλευσῃ, ἢ τὰ ἐν τῇ δωρεῇ κάντα εἰς τὴν ἀγράφως ἢ ἀγράφως γεγονότα μὴ πληρώσῃ, μία γάρ ἐκ τούτων τῶν εἰτιῶν ἐὰν ἐν δικαιοσηρίᾳ κατὰ σύστασιν φανερῶς ἀποδειχθῇ, οὐταραπίσθωσαν αἱ γενθμεναι δωρεαί.

Οὗτοι δῆμοις, οὗτοι ἀνους δύναται δωρεῖσθαι· τὸ οὐδὲν γάρ τούτων ἔστι βούλησις.

Ἐάν καρισηται τις ἀφῆλιξ τινὶ πρᾶγμα αὐτοῦ, δύναται, μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰ κα' ἑτη, ἕνεδε τετρατίας ἀγριηγήν ποιεῖσθαι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπεναλαμβάνειν πρᾶγμα.

Ἐκ τις δωρεὰν διμετρον εἰς τινὰ ἢ τινας τῶν πατέρων ποιήσαιτο, ἀνάγκην δύει τὸν τῇ διανομῇ τοῦ κλήρου, τοσοῦτον ἐκάστῳ τῶν παιδῶν φυλάττειν τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος, δοσον ἢ πρὶν ἢ τὴν δωρεὰν δικαίηρος εἰς τοὺς παιδες τοὺς ταύτη τετιμημένους ποιήσειτο.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ε ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ ἀγρύης.

Ο μὲν καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, μηδὲν περὶ διαφορᾶς ἀγρύης διαστειλάμενος, ἀπροσδιορίστως κελεύει τὸν ἀγρύας διδόντα κληρικὸν καθαιρεῖσθαι. Διδωσοι δέ τις ἀγρύας ἢ διτέρη δουτοῦ, ἢ ὑπὲρ ἄλλου· καὶ εἰ μὲν εἰ; δικαστήριον ἀχθεῖ; ὁ κληρικός, καὶ ἀγρύας εἰσπερατόμενος δοίη, τοῦ μὴ ἀποδράντας τυχόν, οὐδὲν περὶ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα ζημιώθεσται.

Ἐπει ταῦτα οἱ τῇ οἰκουμενικῇ τετάρῃ συνόδῳ θεοὶ Πατέρες, (ὧς δὲ ἀντῆς διέξεισι κανὼν), καὶ οἱ ευνόητες τούτοις ἐκ τῆς συγκλήτου, ἀγρύας; ἀπῆγεται τοὺς ἀπ' Ἀλγύπετον ἐπικισκόπους προσεδρία; χάριν, ἢ τούτων ἀποροῦντας, ἀκεμοταί ποιήσασθαι, ὑπέρθεσιν ζητοῦντας καιροῦ, καὶ οὐδὲν οὐδὲν βλάστος; ἐκ τούτου γεγένηται τρισκαίδεκα γάρ δύτες οἱ ἀξιούποτοι ἀρχιερεῖς, γράμμασιν οὐκ ἐπιθυμοτε τὰ τῇ ἀγίᾳ δογματισθέντα συνόδῳ ὑποσημηνασθαι, εἰ καὶ τοὺς περὶ τὸν Διόσκορον καὶ Εὔτυχα συνάμα τοῖς; ἄλλοις; τῷ μαθέματι καθυπεδαλον· παρρησιόν τοις; δρυμένοις, ἀλλὰ τῷ ίθος ἔχειν, ως ἐλεγον, μηδέν τι πράττειν ἐκκλησιαστικὸν διχα γνώμη; τοῦ σφῶν αὐτῶν πατριάρχου, τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας δηλαδή, οὗ τηνικαῖτα διθρόν; ἐκεῖνος γηρεύων ἦν. Ἀμέλεις καὶ καιρὸν ἔτουντο σφίσις δοθῆναι μέχρις διν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος γένηται. Καὶ οἱ μὲν τῆς συνόδου θεοὶ Πατέρες, τὴν ἀναβολὴν ὑποπτεύοντες, οἵοις τε ἡσαν καθαίρεσιν ἐκείνων κατεψηφίσασθαι. Οἱ δὲ τῆς συγκλήτου μένειν αὐτοίς

ΠΑΤΡΟΛ. ΓΡ. CXLIV.

Poenas dat libertus qui patroni sui filios non honorat. Qui vero eos contumelia afficit, ut ingratus in servitatem ab eo reducitur.

Libertus patronum præporem enutrire cogitur.

CAP. XII [XIV]. De donationibus.

Leyes.

Omnis donatio, si perfecta facit, non revocatur, nisi ingratitudinis causa.

Si qui donum accepit, erga donantem ingratus videatur, atroces in eum injurias effundens, vel manus injustas ei intulerit, aut damnum grave inflixerit, vel vita iusidicatu fuerit, vel omnia quae in donatione sive scriptis vel sine scriptis pacta sunt, non fecerit, si una ex his causis in judicio pér assertionem aperte probetur, factas donationes revocentur.

Neque impubes, nec insanus donare possunt, in neutrō enim eorum voluntas est.

Si minor aliquid ex rebus suis alicui donaverit, post lapsos 25 annos, intra quadriennium actionem mouere, et rem suam recuperare potest.

Si quis donationem sine mensura alicui vel aliquibus ex filiis fecerit, necesse habet in sortis distributione tantam partem pro quolibet filio ex distributione conservare, quanta erat, antequam pater donationem filiis ea donatis fecerat.

109 INITIUM LITTERÆ E.

CAP. I. De fideiūssione.

Canon 20 sancti apostolorum, inter diversas fidēiūssiones nihil distinguens, indēmitate jubet, clericūm fideiūbentes deponi. Fideiūbet autem aliquis vel pro se, vel pro alio; et clericus si ad iudicium duxit, satisfactionem coactus, præstet, forte quod non ausugiet, de dignitate sua in periculum non veniet.

Quandoquidem in cœcumenica quarta synodo diuinī Patres, (alicut 50 canon demonstrat) et qui una ex senatu convenerant, ab Aegyptiis episcopis fideiūssiones iudicio sistendi causa exigebant, vel ab iis qui satisfactionibus destituebantur, iuramenti susceptionem, dum tempus dilationis querunt, nullus exinde damnum aliquod sustinuit. Cum enim tredecim essent ex Aegyptio antistite, noluerunt quæ a sancta synodo definiuebantur, scriptis confirmare, quamvis Dioscorum et Eutychetem cum aliis anathemati subjecerunt. Id enim recusarunt, non quod ea quæ facta erant minus probarent, sed quod consuetudinem, ut aiebant, haberent, nihil de rebus ecclesiasticis constituere inconsulto patriarcha suo, Alexandrinu scilicet, cuius tunc temporis thronus vacuus erat. Tempus itaque sibi dari postulabant, donec episcopus Alexandrinus factus esset. Verum synodi diuinī Patres cunctationem suspicentes, depositionem eorum statuerunt. Sed senatores eos in proprio habitu manere oportere censebant, si satisfactiones

darent se non ausfugituros, vel si iis destituerentur, juramentum susciperent; quod Patrum synodo placuit. 'Eξομοσία autem dicitur, cum quis extra quinque jurisjurandi species lege statutas juramentum suscipit, per caput forte imperatoris, vel per suam salutem. Atque hæc quidem ita contigerunt. Si vero quisquam pro alio fidejubeat, turpis scilicet lucri gratia, id a sanctis canonibus et legibus vetatur. Ostenditur autem ex novella Justiniani cxiij quæ sic statuit.

Lex.

Sed nec publicorum tribulorum exactorem, vel receptorem, vel vectigalium aut possessionum alienarum receptorem, vel curatorem domus, vel causas procuratorem, vel pro his causis fidejussorem, episcopum, vel coeconomum, vel alium clericum cuiusdamque gradus, vel monachum proprio nomine, vel ecclesiam aut monasterii esse permittimus; ne hoc praetextu sanctis quoque dominibus decaumentum afficeretur, ei divina ministeria impendiantur. Et hæc quidem novella.

Quod si ex charitate moveatur, propter quam animas nostras pro fratribus nostris deponere jubemur, ut si quis trahatur, et ab eo de causa aliqua fidejussiones exigitur, ei quod non dederit, in carcерem abiturus sit, ejus autem clericus missus fidejussiones pro eo det, non tantum non deponetur, sed pulcherrima præmia accipiet, a judice scilicet justo, ut qui mandatum evangelicum impleverit.

Lex.

Jus autem civile clericos in jus vocatos satudare jubet.

110. Prædicta autem Justinianiana novella clericos in jus vocatos fidejussiones non dare jubet, sed promissionem pignoratilam facere sine juramento, episcopos vero in jus vocatos nec fidejussiones dare, nec promissionem facere.

CAP. II. De consuetudinibus Ecclesiæ non scriptis.

Magnus Basilius, in epistola ad Diodorum, consuetudinem non scriptam legis vim habere ait, quæ a sanctis viris ritus nobis traditi fuerint.

In capite autem 27 eorum quæ ad beatum Ambrophiolum de sancto Spiritu scripta sunt, Dogmatis, inquit, et prædicationum quæ in Ecclesia servantur, alia quidem ex doctrina scripta habemus, alia vero ex traditione apostolorum nobis data in mysterio suscipimus; quæ utraque easdem ad pietatem vires habent. His autem nemo contradicet, qui rituum ecclesiasticorum vel minimam experientiam habuerit. Si enim non scriptas consuetudines, tanquam magnum potestatem non habentes, recusare voluerint, in rebus principaliibus ipsam Evangelium imprudentes damno afficiemus, vel patiens, ipso quod enuntiatum est ad vobis, mortem redigemus. Ex. gr. figura crucis signari, aut ad orientem veri inter orandum, quis,

A ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος φυντο δεῖν, εἰ δοւεν ἔγγιας μὴ ἀποθράψαι, ή τούτων ἀποροῦντες, ἑξαμοσίαν ποιήσαιντο· διπέρη δηρεσ καὶ τῇ τῶν Πατέρων συνδύψι. Ἐξαμοσία δὲ ἐστι, τὸ ἕξω τῶν ε' δρκῶν δμόσαι, τῶν ἐμπειρειλημμένων τῷ νόμῳ, ή εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τυχόν, ή εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταῦτη συμβέβηκεν. Εἰ μέντοι τὰς ἔγγιας ὑπὲρ ἀτέρους τις δοῖη, εἰ μὲν αἰσχροῖς κέρδους χάριν, τοῦτο καὶ τοῖς θεοῖς κανίσται καὶ τοῖς θεμοῖς ἀπειργται· καὶ δεῖνται ἐκ τῆς ρχῆς Τουστινανελου νεαρᾶς οὐτω θεσπιζούσης.

Νόμος.

'Ἄλλ' οὐδὲ ἀπαιτητὴν δημοσίων συντελειῶν, ή ἐκλήπτερα, ή μισθωτὴν τελῶν, ή ἀλλοτρίων κτήσεων, ή κουράτορα οἰκου, ή ἐντολέα δίκης, ή ἔγγυη· Β τὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν, ἐπίσκοπον ή οἰκονόμον ή ἀλλον κληρικὸν οἰουδῆποτε βαθμοῦ, ή μοναχὸν ιδίῳ δύναμιτι, ή τῆς ἐκκλησίας ή τοῦ μοναστηρίου ὑπεισέναι συγχωροῦμεν· ἵνα μὴ διὰ τῆς προφάσεως ταῦτης καὶ τοῖς ἀγίοις οἰκοῖς ζημία γένηται, καὶ αἱ θεοὶ ὑπηρεσίας ἐμποδίζωνται· καὶ ταῦτα μὲν ή νεαρά.

Εἰ δὲ ἀγάπη τὸ κεινοῦ εἴη, δι' ἣν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τεθένται ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐντελλαμέθα, οἷον, εἰ ἐκδημένον τινα, καὶ ἔγγιας ἀπαιτούμενον ὑπὲρ των περαστέσσων, καὶ τῷ μὴ δύνασθαι δουνται εἰς εἰρκτὴν ἀπαγγέμενον, τῶν τις κληρικῶν ἐλεήσας, ἔχνας ὑπὲρ αὐτοῦ δοῖη, μή δι τοις καθαιρέσσων, ἀλλὰ καὶ λαμπρῶν ἀξιωθῆσται τῶν γερῶν, οἷμαι, παρὰ τῷ δικαίῳ χριστῷ, ὡς εὐαγγελικὴν πεπληρωμάς ἐν τολήν.

Νόμος.

'Ο δὲ νόμος τοὺς κληρικοὺς δικαζομένους ἔγγιας κελεύει διδόναι.

'Η δὲ ρήθεισα Ἰουστινιανείος νεαρὰ τοὺς κληρικοὺς δικαζομένους κελεύει μὴ διδόναι ἔγγιας, ἀλλ' ὅμολογαν ποιεῖν ἐνυπόθηκον δινευ δρκου· τοὺς δὲ ἐπισκόπους δικαζομένους μήτε ἔγγιας διδόναι, μήτε ὅμολογαν ποιεῖν.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ ἔθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγράφων.

'Ο μέγας Basilius εὖ μὲν τῇ πρὸς Διδωρον ἀποτρήῃ, τὸ ἄγραφον ίδεος νόμου δύναμιν ἔχειν φησι, διὰ τὸ ὑπὸ ἀγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμοὺς ἡμῖν παραδοθῆναι.

'Ἐν δὲ τῷ καὶ τῶν πρὸς τὸν μακάριον Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος γεγραμμένων κεφαλαίων, Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φησι, φυλακτομένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν δὲ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀκοστόλων παράδοσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἀπέρ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἱερὸν ἔχει πρὸς θεούσεται, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, δοτεῖς κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν παπειράται. Εἰ γάρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἀγράφα τῶν ἀθώων, ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παρατείσθαι, λάθοιμεν δι εἰς αὐτὰ τὰ κατιρια. ζημιούγες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς δημαρχίαν περιστάντες τὸ κήρυγμα· οἶν, τῷ τινερι τὸν σταυρὸν κατασημαίνεσθαι, τὶς δ διαγράμματος διδάξεις, ή τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἐπεστρά-

φθως κατὰ τὴν προσευχήν; ὅλκοι γάρ είμεν, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχαὶ ζητοῦμεν πατέριδα, τὸν παράδεισον, δύ^α λεύσεων δὲ θεός ἐν Ἐδέν πατέρα διατολάς. Καὶ ὅρθοι μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς τῇ μετά τῶν σαδόντων, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἰδαμεν. Οὐ γάρ μόνον ὡς συναναστάντας Χριστῷ, καὶ τὰ δώρα ζητεῖν διεστόλους, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πως αὕτη, τοῦ προσδοκούμενον εἰώνος εἴναι εἰών, μία οὖσα ἡ αὕτη ἀνάκυκλουμένη καὶ ὄχδον, ἀναγκαῖς τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἔστατες διπλατηροῦμεν, οὐαὶ τῇ συνεχεῖ διπλανήσεσσι τῆς ἀπειλεύτητου ζωῆς, τῶν πρᾶς τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην διφοίων μὴ ἀμελῶμεν.

Περὶ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς.

Καὶ πάσχε δὲ ἡ Πεντηκοστὴ τῇδεν τῷ αἰώνι προσδοκούμενης ἀναστάσεως ἔστιν ὑπόδμηκα. Ή γάρ μίτικαίν καὶ πρώτη ἡμέρα, ἐπτάντοις ἐπιπλοασιαθεῖσα, τὰς ἁπεῖται τῆς ιερᾶς Πεντηκοστῆς ἰδομένας ἀπότελε. Δεῖ δὴ τοῦτο καὶ ὁ μέγας οὐδέτερος Βασιλεὺς, τὰς ίδιαστηρίους εὐχὰς, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπιδημίᾳ, διριττοὶ πάντας θεωρήσουσι ταὶ συνθέτεινος, καὶ δουλικῶν τῷ σχήματι καίνινα χρόνι παρεγγυήσεται τῷ λαῷ, τούτων ἐπ' Ἐκκλησίας ἑκάστουμένων, τὴν αὐθεντίσμενή της φυσικῆς θεότητος προσεμαρτυρῶν κάντεύθεν τῷ Πνεύματι, οὐκ διστονίαν ταῖς ὑπαναγινώσκεσσι, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς κυριωτοῦ μακάρια Πεντηκοστῆς τοῦ Πάσχα ήταντες, καθ' ἣν ὥραν τε καὶ ἡμέραν τὸ πανάγιον Μνεῦμα τοξεύεται στόμασις ἐπιδειμμῆται. Οὐ γάρ ἡν διώζον λόγον, τὸν διπορτήτην τῶν δργίων τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸν νομοθέτην, τῆς Κυριακῆς ὅμοιον καὶ Πεντηκοστῆς τὰ ῥιθέντα καταλύειν προσβολαί, μεγάλων μυστηρίων ἕξητρημένα. Ταῦτη τοι καὶ τῇ διπλέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τούτων ἐταμείνσατο τὴν ἀνάγνωσιν, καθ' ἣν δὲ τε κυρία τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τέλος ἡδη λαμβάνει, αἱ δὲ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἀρχαὶ καταβάλλονται, ἀπὸ ἐδόμης ὥρας τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστεραίας ἀκάτητης εἰώδης δήπου λογίζεται· τοῦτο γάρ οὐκ ὅπως τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἡδη καὶ τοῖς πολιτευοῦσι δοκεῖ νέμοις, καὶ τοῖς τῇ ἀστρολογίᾳ ἐσχολασθέντοις· εἰ καὶ πλάνου τοῖς πολλοῖς ἐνήκενται τῶν εὐχῶν ἐπὶ τῆς ἑσπέρας ἀνάγνωσις, τῇ δευτέρᾳ τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπιφορτεσθεν ἐπιγράφεσθαι; Τῇ δὲ ἑταῖρος, ὡς γε δῆ, καὶ αἱ καθεξῆς ἡμέραι τῆς αὐτῆς ἐδομένας· καθ' ἣν τε ἡμέραν ὁ παλαιαῖς ἀδίδοτο νόμος (Πεντηκοστὴ δὲ ἡ αὕτη), καὶ τὴν ἑκάστην καὶ ἡ τοῦ Παρακλήτου ἐπιφορτεσις, καὶ ἑταῖρος καὶ τὸν αὐτὸν ἐντεῦθεν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας νομοθέτην γνωρίζεσθαι. Καὶ αὐθίς φησι· Καὶ καθ' ἑκάστην δὲ γονυκλισίσι καὶ διανάστασιν Ἑργῷ δεικνυμεν, δητιδικαὶ τῆς ἀμαρτίας εἰς γῆν κατερρύμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας αὐθίς τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνελήθημεν. Τὰ δὲ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τοῦ δρπού τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τις τῶν ἀγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέοιπεν; Οὐ γάρ τούτοις ἀρκούμεθα, ὃν ὁ ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ προλέγομεν, καὶ ἐπιλέγομεν ἔτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρόδια μυστηρίων ισχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες· τὸ εὐλογεῖν τὸ θύρων τοῦ βαπτισμα-

τοῦ πότερος docuit? Pauci enim scimus, quid autem quoniam patriam querimus, paradisum quoniam Deum plenarii in Eden ab Oriente. Et preces quoniam stantes peragimus in prima Sabbatorum, rationem autem non omnes scimus. Non solum enim, ut qui eum Christo consurreximus, quæ supra sunt quæcetera debemus, sed quod videatur esse quodammodo saeculi quod exspectatur imago, cum ipsa circulariter vertens prima sit et octava. Necessario igitur orationes in ea stantes peragimus, ut assidua communitate vita nunquam desiturna, viaticum ad eam transmigrationem non negligamus.

De sancta Pentecoste.

Porro tota quoque Pentecoste est resurrectionis, quæ in saeculo exspectatur, monumentum. Unus enim filius et primus dies septies septuplicatus, septem sacra Pentecostes hebdomadas efficit. Et propterea magnus iste Basilius preces propitiatorias de Spiritu sancti adventu optime omnium, proet theologum decet, componens, et dum istuc pronuntiantur, populum gestu sorvili genuflexere jubeas, divinaque naturæ potestatem spiritui competenter exinde attestans; non censebat eis legendas esse hora tertia diei Dominicæ et Paschate Quintagesimæ, qua hora et die Spiritus sanctus in apostolos descendit. Absurdum enim est existimare quod qui Spiritus mysteria interpretatus est, et in Ecclesia leges dat, praedictæ Dominicæ et Pentecostes privilegia magnis mysteriis annexa destrueret. Idecirco ad vesperam ejusdem diei haurum precium lectionem reservabat, quo tempore præcipua dierum, scilicet Pentecoste finitur, et secunda dies iunctum sumit; etenim a septima hora initium uniusejusque diei sequentis numerari solet; ita enim non solum Ecclesiæ et legibus civilibus, sed et astronomiæ quoque peritis visum est: quamvis lectio istarum precium in vespere plurimos in errorem induxit, ut diel secundo Spiritus descensum ascriberent, qui est dies post festum, sicut et reliqui istius septimanæ. Insuper in quo die vetus lex tradebatur (erat autem ista Pentecoste) in eo Paracleti deseensus contigit, unus unum et eundem suisse legis veteris et novæ legislatorem indicatur. Et rursus dicit: In una quaque genuflexione et assurectione reipsa ostendimus, quod propter peccatum in terram delapsi sumus; et per eum qui nos creavit clementiam in eodem revocati sumus. Porro invocationis verbæ quæ in ostensione panis Eucharistiae, et calicis benedictionis dicuntur, quis ex sanctis nobis scripta reliquit? Non enim illæ utique contenti sumus, quorum Apostolus vel Evangelium muninuit, sed et præfamur, et alia subjungimus, ut quæ magnam vim habeant ad mysterium, ex non scripta doctrina id accipientes. Aquam baptissimi benedicere, et unctionis oleum, ipsum etiam qui baptizatur, ipsamque insuper olei unctionem, et alijs quoque quæ circa baptismum sunt, renuntiare Satanae et angelis ejus, ex quanaut sunt scriptura?

Nonne ex hac non publicata et arcana doctrina, quam in minime curioso et nequaquam plus quam oportet investigante silentio Patres custodierunt, recie illi edicti quæ sunt in mysteriis præclara et veneranda silentio servare? Quæ enim ne suspicari quidem licet sis qui non sunt mysteriis initiati, quomodo consentaneum est eorum doctrinam in scriptis triumphare? Hæc est eorum quæ non scripta sunt traditionis ratio, ut ne sèpius agitata dogmatum cognitio multis viis et contemnenda redatur propter consuetudinem. Aliud est enim dogma, et aliud prædicatio; dogmata enim tacentur, prædicationes vero publicantur. Est autem etiam silentii species obscuritas, qua utitur Scriptura, quæ reddit dogmatum sententiam contemplatu difficilem, ad eorum utilitatem qui in ea incident. Quia et apostolicum esse existimo, in traditionibus non scriptis permanere. In prima enim Epist. ad Thessalonices: « State igitur, fratres, et traditiones servate, quas didicistis, sive per sermones, sive per epistolæ. » Hoc insuper D. Chrysostomus explicans: Exinde, inquit, manifestum est, quod non omnia per epistolæ tradiderunt, sed multa sine scriptis. Similiter tam hæc quam illa fide digna sunt, ut traditionem ecclesiasticam fide dignam censemus; traditio est, nihil amplius queras.

CAP. III. De moribus Graecanicis.

Sexagesimus secundus vi syn. can. fidèles Graecanicis moribus inniti, perniciosum dicit. Kalendas itaque, et Bota, et Brumalia, et hujusmodi alia meminit in quibus Græci mysteria celebrare solebant. Et festum quidem Kalendarum in prima Januarii mensis die quotannis celebrabatur, eo quod tunc temporis luna renovetur, et ejus fundamentum abhinc statutur, quod totum tempus se jucunde transacturos existimabant. In tria vero mensium dies divisorunt Romani: alias quidem Kalendas nominarunt, alias vero Nonas, alias autem Idus. Bota equidem Pani, ut habeat fabula, dedicarunt, tanquam pecoribus et ovibus propicienti. Brumalia autem vel Rusalia, etiam bodie a rusticis post sanctum Pascha celebrari videantur, quæ Baccho a Græcis celebrata fuerunt. Bromius enim apud illos est illi epithetum. Tollit etiam vult can. et festum in prima Martis die celebratum, pro aoni forsan tempestatum et aeris temperie; nam Græcum erat et hoc. Et publicas mulierum saltationes, tanquam ad libidinem excitantes, prohibet; et mulichrem vestem viros, vel vestem viro convenientem mulierem induere, ut quidem fecerunt qui Baccho festum agebant. Porro et personas comicas induere, quæ ad quosdam scommate gerstringendos 112 exercenter: vel tragicas, quæ movent affectus et inferunt luctus: vel satyricas, quæ in Bacchii humorem a Satyris et Bacchis celebrentur. Bacchii vero nomen in torcularibus inven-

τος, καὶ τὸ Ελαῖον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὴν τὸν βακτεῖόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ Ελαῖου χρίσιν, καὶ τὰ δύο περὶ τὸ βάπτισμα· τὸ ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοὺς ἄγγελος εὐτοῦ, ἐκ ποιεὶς ἡτοὶ Γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύσης τοῦτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἢν ἐν ἀπολυτραγμονήτῳ καὶ ἀπέριθρῳ εἰγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἔχειν δειδιαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι; Αὐτὸς δὲ τοποτεῖνες ἔξεστοι τοῖς ἀμυντοῖς, τούτου πῶς ἂν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασιν; Ήντος δὲ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων θῶν παραδόσεως, ὃς μὴ καταμεληθεῖσαν τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν, εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνήθειαν. Άλλο μὲν γάρ δόγμα, καὶ ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γάρ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται· σιωπῆς δὲ εἰδος καὶ ἡ ἀσπεσία, ἢ χρῆσαι ἡ Γραφὴ, δυσθεωρητὸν κατακευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν, πρὸς τὸ τῶν διενυχανόντων λυσιτέλες· καὶ ἀποστολικὸν δὲ λόγιον, τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσει παρημένεν. Ἐν γοῦν τῇ πρὸς Θεοσαλονικεῖς πρώτῃ, « Αρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε· τὰς παραδόσεις δὲ ἐδιάχητε, εἰτε διὰ λόγων, εἴτε διὰ ἐπιστολῶν, τούτο πάλιν δὲ θεος ἔχειον μένος Χρυσόστομος, Ἐντεῦθεν, φησι, δῆλον, δι τοῦ πάντα διὰ ἐπιστολῆς παρεδόσαν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως. Όχοις δὲ κάκενα καὶ ταῦτα ἔστιν ἀξιόπιστα, ὅστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἑκκλησίας ἀξιόπιστον ἡγούμενα· παράδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζῆτε. »

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ διθῶν Ἐλληνικῶν.

Οἱ δὲ τῆς συνδέου κανὼν τὸ Ἑλληνικὸν θέοι τοὺς πιστοὺς προσανέχειν, τῶν διεθρίων ἡγεῖσαι. Καλάνδας γοῦν, καὶ βοτὰ, καὶ βρουμάλια, καὶ τοιαῦτα μέμνηται ἀττα, ἐν οἷς τελετὰς ἀγειν τοὺς Ἑλλησιν εθίσιο. Καὶ ἡ μὲν τῶν καλανῶν ἁρτὴ ἐπεισίας ἐν τῇ α' τοῦ Ιανουαρίου ἐτελεῖτο μηδές, τῷ τηνικαῦτα τὴν σελήνην ἀνακαίνεσθαι, καὶ τὸν θεμέλιον τούτης αὐτόθιν ψηφίζεσθαι, οἰομένους μετ' εὐθυμίας τὸν διόλον διάγειν χρόνον. Εἰς τρία δὲ διῆρουν οἱ Παρμαλοὶ τῶν μηδῶν τὰς ἡμέρας· καὶ τὰς μὲν ὠντάρας καλάνδας, τὰς δὲ, νόνας, τὰς δὲ, εἰδούς, τὰ δὲ γε βοτὰ τῷ Πανὶ, ὃς δὲ λῆπτος ἔχει, ἀνεντο, οἷς τῶν βοτῶν, ἥτοι τῶν προβάτων βόρδων. Τὰ μέντοι βρουμάλια δὲ φουσάλια, καὶ τὸ τήμερον εἶναι μετά τὸ δικον Πάσχα ἐν τοῖς ἀγρόταις γενόμενα ίδοι τις διν, ἀπεριτελοῦντο ποτε τῷ Διονύσῳ παρὰ τοῖς Ἐλλησι. Βροῦμος γάρ πάρ' αὐτοῖς τούτῳ ἐπίθετον. Περιαρεθῆναι δὲ βούλεται ὁ κανὼν καὶ τὴν ἐν τῇ α' τοῦ Μαρτίου τελουμάνην ἁρτὴν (Ἑλληνικὴ δὲ ἦν καὶ αὕτη), ὅπερ τῆς τῶν ὥρῶν τάχα καὶ τοῦ ἀέρος εὐχρασίας. Καλύει καὶ τὰς τῶν γυναικῶν δημοσίας δρχήσεις, ὡς πρὸς ἀκολασίαν ἐρεθίζουσας· καὶ τὸ γυναικεῖαν στολὴν τοὺς ἀνδρας ἐνέσθαι; ἢ γυνεῖκας τὴν ἀνδράσιν ἀρμόδιον, ὃς γε δὴ ίδρων οἱ τῷ Διονύσῳ βαχχεύοντες. Εἳς τε προσωπεῖα κωμικὰ ὑποδύεσθαι, εἰς σκάμματα ἔστιν ὡς ἐπιτηδεύσμενα· ἢ τραγικά, τὰ περιπαθῆ, καὶ θρήνους ἐμποιοῦντα· ἢ σατυρικά, τὰ εἰς τιμῆν τῷ Διονύσῳ τελούμενα· παρὰ Σεπτέμβριον καὶ Βάχχων. Τὸ δὲ ἐν τοῖς ληγοῖς τὸ τοῦ Αἰτιούσου ἐπι-

λέγειν δυομά, καὶ τοῖς πίθους ἐπιχειρούμενου τοῦ οἰνου ἀπίκαιρηέσιν, τοὺς οὐκ ἀτεχνῶς δυσσεβεῖς; Ὁ τοινυν κανὼν τοὺς ἐν γνώσει τοιοῦτόν τι ποιοῦντας, λερωμένους μὲν δινεας, καθειρεῖσθαι προστάτεις· λαϊκούς δὲ, ἀφορίζεσθας.

Οὐ δὲ ἔτι καὶ τὸ κατὰ τὰς νομηγίας πυρκαϊδὲ τὸ τεῖχος πλατείας ἀνέπτειν, καὶ ὑπεράλλεοθαι τούτων, δὲς ἀσθεῖα; ἡρτυμένον ἀλληγορίης, ἔξαιρεθῆναι τελέως πελεύει· δὲ δὲ τοῦτο τοιῶν φωραθεῖν, τούτον μὲν, κληρικὸν δινεα, καθειρεῖσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ἐκ δὲ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν, ἀπερημένον εἶναι τοῦτο καὶ τῷ παλαιῷ δείκνυει νόμῳ, θνήτα φησι, « Καὶ φυδόμητε Μανασσῆς θυσιαστήριον πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διῆγαγε τὰ τείχη αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἀλληγορίζετο, καὶ οἰωνίζετο, καὶ τοιήσαντες τὴν Βασιλείαν, ἀπερημένον εἶναι τοῦτο τῷ πανηρόν την πόλιν τοῦ Κυρίου τοῦ παροργίσαντον. » Ἐν μὲν οὖν ταῖς νομηγίαις εἴθιστο καὶ Τουδεῖος καὶ Ἑλληστιν ἀπράξειν· καὶ γάρ τον καὶ τὸ μηνιαῖον διάστημα διέλθεις εἰς τυχᾶς, περὶ ὃν καὶ δὲ θεός εἰρηκε ποὺ διὰ τοῦ προφήτου, « Τὰς νομηγίας διμόντης καὶ τὰ σάδητα μισεῖ ἡ φυρὴ μου, » ὁ πάτερ οὖν καὶ ἐν τῷ τόπῳ Θεοῦ χάριτι, εὐγάλ πρὸς θεὸν πλαστήριον πρὸς τοῦ πιεστοῦ λαοῦ γίνεσθαι, καὶ ἀγναστοί, καὶ τῷ θεῖοι τῆς εὐλογίας χριόμεθα. Πυρκαϊδὲ δὲ ἀνάπτουντες ὑπερβήλλοντο, Γεως οἰδέμενοι, τὰ μὲν φθίσαντα δήπουθεν δυσχερῆ, δεσπαρτεῖ κατακαΐμαντα φρύδα γίνεσθαι, αἱσια δὲ ἀνακατεπτεῖν εἰσέπειται· στρατιάν μάντοι τοῦ οὐρανοῦ τοὺς ἀστέρας νοητέον. Καὶ οἱ μὲν θεοὶ οὗτοι Πατέρες τοῦ, διῆγαγεν ἐν πυρὶ, ἀντὶ τοῦ ὑπερπηδῆν τοῖς τάκοντος ἐπέτατον, ἐξελάσοντο. Οὐ δέ ἄγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, τὸν προφῆτην ἐγγούμενος Ἡσαΐαν, ἀντὶ τοῦ, ἀλοκαύτωσεν· αὐτοῦ τοῖς δακμοσιν, ἡρμήνευε. Κλερδῶν δὲ ἔστιν ἡ διά τινων σημειών μαντεία, οὐτινοσούν διέλόντος τὴν ἰδίαν τύχην καταμαθεῖν. Οἰωνισμὸς δὲ ἔστι τὸ ἐπιτηρεῖν τὰς τῶν δρυΐδων ποτήσιες τε καὶ κλαγγάς, δικαὶοις καὶ οἰωνοσκοπία παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ὀνομάζετο. Ἐγγαστρίμυθοι δὲ καὶ γνωσταὶ λόγονται οἱ σατανικῶς ἀνθουσιῶντες, καὶ πραλέγοντες ἔηθεν τὰ διγνωστα, οἷαι εἰσιν εἰ τῶν Ἀθηγάνων γυναικεῖς, καὶ αἱ διά τῶν κριθῶν μαγετεύονται. Εἰ ταίνουν παρὰ τοῖς δεξαμένοις τὸν ἀπελεότερον νόμον πόνηρά ταῦτα ἴδοκει, καὶ τὴν δρυΐδην Κυρίου ἥρθίζει, πόσῳ μᾶλλον τοῖς τοῦ τελεώτερον καὶ πνευματικώτερον νόμον παραλαβοῦσιν ἡμῖν, ὡς ἔθεσμα καὶ ἀσεβῆ παντάπασιν ἀπεστράψαι προσήκει;

Οὐ δέ οα' καὶ τοῖς διδασκομένοις τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἀφορίσμενον ἐπανατείνεται, εἰ ἔτι τοῖς ἀλληγορίοις θέσιοι κεχρημάτιοι στολὰς ἐνδύονται, ἰδίας μὲν οἱ τῶν μαθημάτων ἀρχόμενοι, τοῖς τε ἐπὶ θεάτρων δινοῦσιν, ἀλλὰ δὲ καὶ τὰς λεγομένας κυλίστρες· πατίζουσιν, ὅποιαὶ ποτὲ δὲ ἡσαν. Ταῦτα γάρ δικαντα εὐχαῖς· τῶν θεοποιῶν τούτων νομοθετῶν τὸ τήμερον εἶναι σεστηταῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ Δ'. Περὶ ἑθῶν κολιτικῶν.

Νόμος.

Περὶ ὃν Ἑγγραφος οὐ κείται νόμος, παραφύλα-

care, et vino doliliis infuso cachinnari, quoniodo non est vehementer impium? Canon quidem eos, qui scienter hoc faciunt, si sint quidem clerici, deponi, si vero laici, segregari jubet.

Sexagesimus vero quintus canon illud, quod sit circa novilunia, hoc est, rogos in plateis accendere, et supra illos saltare, ut Græcam impietatem exhibentes, omnino tolli jubet. Qui vero hoc facere deprehenditur, si clericus quidem sit, deponatur et sin vero laicus, segregetur. Et hoc veteri lego esse vetitum ex quarto Regum ostenditur, ubi legitur: « Et ædificavit Manasses altare universæ cœli militiam, et filios suos per ignem traduxit, et augurii auspiciisque usus est, et fecit ventriloquos, et divinatores multiplicavit, et fecit malum coram Domino, ut illum ad iram provocaret. » In novilunis igitur mos erat et Iudeis et Græcis festum celebrare et genu flentere, ut totum mensis residuum feliciter transigerent; de quibus et Deus aliquando locutus est per prophetam: « Novilunia vestra et Sabbathos odio habet anima mea: » ut igitur et in eorum loco per Dei gratiam preces propitiatoriae et sanctifications a fidelī populo Deo peraguntur, et aqua benedictionis inungimur. Qui vero rogos accendeant, super illos saltabant, existimantes forsū, quod, quæ prius illis accidissent mala, quasi combusta evanida fieri, postea vero in meliora mutatum iri. Per militiam quidem cœli intelligenda sunt astra: et divini quoque illi Patres, illud, traduxit per ignem, pro hoc, jussit filiis transire, accepertunt. Sanctus vero Cyrilus Alexandriæ episcopus prophetam Isaiam explicans, interpretatus est illud: Pro hoc dæmonibus suis holocaustum obtulit. Sors autem est per signa quoddam divinatio, quando quis vult propriam addiscere fortunam. Auspicium vero est, cum volatus avium et clangor obseruantur: quod quidem a Græcis oīōnōsκοπίᾳ dicebatur. Ventriloqui autem aruspicesque dicuntur, qui satanice afflati, prædicunt ea quæ cognosci non possunt, quales sunt Athingarum mulieres, et quæ per hordea auspicantur. Si igitur ab iis, qui minus perfectam vivendi legem accepterunt, hæc iniqua esse et iram Domini provocare existimantur: quanto magis nobis, qui magis perfectam magisque spiritualem accepimus legem, ut iniqua et impla omnino averti debent?

Septuagesimus primus canon eis qui docentur leges civiles, segregationem intendit, si amplius Græcis moribus usi, stolas induent (peculiariter quidem utuntur qui studiorum curriculum ingredieruntur, et peculiari etiam cum eorum metam attigissent), cum in theatrum ingredierentur; sed quidem Cylistras dictas peragebant, quæcumque fuerunt. Hæc enim omnia votis divinorum illorum-legistariorum bodie silentur.

111 CAP. IV. De moribus politicis.

Lex.

De lis quorum non existat lex scripta, morem ob-

Digitized by Google

consuetudinem observare oportet; sin autem et hoc deficiat, ea quæ magis accedunt, et ei quod queritur sunt similia sequi oportet; si vero illud non sit, prudenterum simul et complurium valeat sententia. Tunc civitatis alienus aut provinciae uitium consuetudine, quando controversia de ea re molitur, confirmata fuerit. Quæ igitur longa consuetudine approbata et multis annis observata sunt non minus, quam quæ scripta sunt, solent valere.

CAP. V. De pacificis litteris.

Quare cap. 9 litteræ A.

CAP. VI. De sacris imaginibus.

Octagesimus secundus vi syn. canon, Picturas, ait, coloribus describere, manentibus adhuc prototypis, ineptum esset ac superfluum. Exinde igitur agnum in pictura non depingi decernit, cuius sanguine magnus olim Messias limina consignans, destruenti angelo inaccessas fecit domos; nec Baptista digito illum monstrantem, et populo clamantem, Ecce Agnus Dei: sed picturas quidem typorum delineare, et humanum Dei Verbi habitum in imaginibus pingere. Illum enim videntes et adorantes, in quantum possibile est, infassibilem ejus abjectionem et supra mentis cogitationem humilitatem intelligamus, atque ejus in carne conversationes, passiones, mortem vitæ auctorem, et quibusunque servamur. Venerandi enim sunt typi, honoranda vero maxime est veritas, qui huc nobis facit assueta. Exinde ostenditur non esse conveniens, columbas in ecclesia pro Spiritu sancto emittere, vel pro stella cœrea ascendere, et pro ineffabili generatione puerum et stratum thororum exprimere.

Photii patriarchæ et Theodori Studitæ.

Dicitur imago eo quod imitetur. Aliud est naturalis imago, et aliud imitoria; illa enim ab origine natura non differt, sed persona, ut filius a patre; una etenim est utriusque natura, duæ autem personæ; hanc vero, e contrario, ab archetypo persona non differt, sed natura, ut imago Christi a Christo; una etenim est horum persona, duæ vero naturæ; nam alia est materia pictæ natura, alia Christi, quatenus est homo, et ut circumscriptibilius, et imaginis archetypum existit. Cum adoratur imago, Christus adoratur, cuius similitudinem refert, non autem materia quæ similitudinem accipit: ut cum in speculo appareat imago; huius enim admitti, non materiam, sed imaginem osculari. Et delecta figura, cuius gratia erat adoratio, manet materia a nomine adorata, utroque quæcum simulacro nihil habeat communem. Porro et si in annulo sit sigillum, quoque cogitatione a materia separatur, nihil omnino cum materia habet commune, licet per materiaum imaginis signum existit.

Α τεν δὲ τὸ Εθος, καὶ τὴν φυνήθειν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἐκλείπει, ἀκολουθεῖν δεῖ τοὺς μᾶλλον πλησιάζοντι καὶ ἔσικσι τῷ ζητουμένῳ· ἐν δὲ μηδὲ τοῦτο ὥρ, τῶν συνετωτέρων ἄμα καὶ πλειστῶν ἡ γνώμη κρατεῖται. Τότε κεχρήματα τῇ συνηθείᾳ τῆς πόλεως ἡ ἐπερχίας, ὅτε ἀμφισβητεῖσα ἡ γειαύτη ἐξεβαίνει. Διὸ καὶ τὰ μαρτρὰ συγηθεῖρ δοκιμασθέντα, καὶ ἐπὶ πολλοῖς ἐνιδυτούς φυλαχθέντα αὐχὲς ἡρτον τῶν ἐγράφων κρατεῖν εἰώθεν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ εἰρηνικῶν γραμμάτων.

Ζήτει τὸ θ' χεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ εἰκόνων ἀπίστων.

Ο πόθης σ' συνδόμον καγών, Τοὺς τύπους, φησί, τοὺς χρώματα γράψειν, πεφοιτηκόταν ἡδη τῶν πρωτότυπων, ἀπειρόκαδον ἢν εἴη καὶ περιττόν, "Ἐγνεθεῖ τοι, καὶ τὸν ἐν τῷ τύπῳ ἀμύνην θεσπίζει μὴ ζωγράφεισθαι, οὐ τῷ ἀμύνῃ ἀμέγας πάλαι Μωάτης, τὰς φιλίας χρίων, οὐκ εἰσιητὰ ἐτίθει τὰ ἔγδον τῷ ἀδεθρῷ φαίνειν· μηδὲ τὸν Βαπτιστὴν δακτύλῳ τρύπουν ὑποδεικνύοντα, καὶ φωνοῦγτα τοῖς λαοῖς, "Ἴδε ὁ ἀμύνης τοῦ Θεοῦ: ἀλλὰ τὰς μὲν γραφὰς διαγράφειν τῶν τύπων· τὸν δὲ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναστηλοῦν ἐν εἰκόσι· ταύτους γάρ δρῶντες καὶ προσκυνοῦντες, τῆς αὐτοῦ πρητανάσσεως τὸ ἀπόρρητον ἐκ τῶν δυνατῶν λογίζεσθαι, καὶ τὸ μάρτυριν τοις ταπεινότητος, τὰ τε ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ πολιτεύματα, τὰ πάθη, τὸν τῆς ζωῆς πρόδειγον θάνατον, καὶ δοῖς σεσώμενα. Σεπτον μὲν γάρ καὶ οἱ τύποι, τιμητέον δὲ μάλιστα τὴν ἀληθείαν, καὶ ταῦτα τοῖντιν επιχωριάσσεσθαι. Ἐντεῦθεν δείχνυται μὴ εἶναι προσῆκον, περιστεράς ἢπ' ἐκκλησίας ἀντὶ τοῦ ἄγιου Ηγεύματος ἀπολύειν· ή, ἀντὶ τοῦ ἀστέρων κηρύκου ἀνάπτειν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀπορρήτου γεννησεως παλαῖς καὶ σεραμηνήν ὑποτιθέναις.

Φωτίου πατριάρχου καὶ Θεοδάρου τοῦ Στευδίτου.

Εἰκὼν λέγεται παρὰ τὸ ικανέναις. "Ἄλλα φυσικὴ εἰκὼν, καὶ ἄλλο μημεική· ἡ μὲν, οὐ φυσικὴν διαφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸ αἰενιον, ἀλλ' ὑποστατεικήν, ὡς δὲ νίδας πρὸς τὸν ποτέρον· μία μὲν γάρ τούτων φύσις, δύο δὲ ὑποστάσεις· ἡ δὲ τούγαντίον, οὐδὲ ὑποστατεικὴν διαφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, ἀλλὰ φυσικήν, ὡς ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Χριστόν· μία μὲν γάρ δὲ ποτέστατες τούτων, δύο δὲ φύσεις· ἀλληγορική φύσις ὀλογραφίας, καὶ διληχ Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καθ' δὲ καὶ περιγράφεται, καὶ ἀρχέτυπον εἰκόνος κάθισταται.. Προσκυνουμένης τῆς εἰκόνος δὲ Χριστοῦ προσκυνεῖται, οὐ ἐστιν δομοίωσις, καὶ οὐχὶ ἡ ὑποδειξαμένη τὴν δομοίωσιν ὑλη, ὡς ἐπὶ τῆς φαινομένης ἐν τῷ κατόπτρῳ εἰκόνος· ταῦτη γάρ προσφύμενοι, οὐ τὴν ὑλην, τὴν δὲ εἰκόνα περιπτυσσόμενα· καὶ ἀφανισθέντος τοῦ ἐκτυπώματος, ἵψ' ψὴ προσκύνησις, ἡ ὑλη μεμένης προσκύνησις, μηδὲν τι κεκοινωνηκεῖ τῷ ὀμαλώματι· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ δακτυλίῳ σφραγίς, τῇ ἐπινοίᾳ οὖσα τῆς ὑλῆς κεχωρισμένη, οὐδὲν πρὸς τὴν ὑλην ταῖς ἀληθείσις ἔχει κοινόν, εἰ καὶ περὶ τὴν ὑλην ἡ σφραγίς τῆς εἰκόνος ὑφέστηκεν.

Παντὸς ριμητικῶς εἰκόνιζομένου δύχ ἡ φύσις. Αλλ᾽ ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται· καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα τῷ δρεπάνῳ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ, οὐ τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ὑπόστασι, ἥγονυ τῇ μιμήσει τῆς ὑπόστασεως.

Τὰς ἵερὰς εἰκόνας διάστηλούμεν, ἵνα ταύτας δρῶντες, δι᾽ αὐτῶν δοκῶμεν δράψαν τὰ τούτων ἀρχέτυπα, καὶ γίνωνται ἡμῖν ὑπομνήματα καὶ παρηγορία τοῦ πόθου, τοῦ πρὸς τὰ τούτων πρωτότυπα. "Οσεν γάρ συνεχῶς αἱ εἰκόνες δρῶνται, τοσοῦταν οἱ ταῦτας δρῶντες διανιστανται πρὸς τὴν τῶν ἀρχετύπων μνήμην καὶ ἐπιπόθησιν.

"Η μὲν ἐν ττεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεῖται τῇ μακαρίᾳ Τριάδι παρὰ τῶν δρθεδέων ἀπονεμέμπται· ταὶς δὲ ἄγλαις εἰκόσιν οὐ λατρεῖται πάντας, ἀλλὰ προσκύνησις, καὶ ἀπασχόλησις, καὶ τιμῇ. Εἰ γάρ καὶ ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνος ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, ἀλλ᾽ ἡ λατρεία τῆς μακαρίας μόνης ἔστι Τριάδος, καὶ οὐ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἵνα μὴ κτισματολάτραι καὶ θλολάτραι δέξωμεν.

"Ἐπ' αὐτοῦ μὲν τοῦ Χριστοῦ λατρευτικὴ ἡ προσκύνησις καὶ φυσική· δὲ προσκυνῶν γάρ αὐτὸν συμπροσκυνεῖ καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ δγιον, τὴν ἐν Τριάδι μίαν φύσιν, διπερ ἔστιν ἡ τριαδικὴ προσκύνησις καὶ λατρεία. Ἐπὶ δὲ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ, σχετικὴ ἡ προσκύνησις καὶ ὅμώνυμος· δὲ προσκυνῶν γάρ αὐτὴν οὐ συμπροσκυνεῖ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν, ἀλλὰ μόνον τὸν ἐν αὐτῇ Χριστὸν, τὸν διὰ τὸ σαρκωθῆναι εἰκονιζόμενον κατὰ τὴν σωματος· δηθέαν αὐτοῦ, διπερ ἔστι σχετικὴ προσκύνησις καὶ ὑποστατική.

"Ο μὲν Χριστὸς δρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, αὕτῃ δὲ ὑρίσταται ἐν αὐτῷ, διπερ ἡ σκιὰ τῷ σώματι, οὐ καὶ μερισθῆναι ταύτην ἀμήχανον, καν μὴ διὰ παντὸς αὐτὴν φαίνηται. Ἀλλ᾽ ὑσπερ ἡ σκιὰ τῇ ἐπιλάμψει δείκνυται τοῦ ἡλίου, οὐτω καὶ ἡ Χριστοῦ εἰκὼν τῇ διατυπώσει τῆς ὅλης.

Οὐχ ᾥς θεοὺς τὰς εἰκόνας προσκυνοῦμεν, οὐδὲ τὰς ἐπιλίας τῆς σωτηρίας ἐν αὐταῖς ἔχομεν, οὐδὲ τὸ θεῖον οὐδεὶς αὐταῖς ἀπονέμομεν, ᾥς οἱ Ἑλλήνων παῖδες, ἀλλὰ μόνον τὴν οὐρανὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς θρῶν Φυλῆς, ἣν ἔχομεν εἰς τὸ πρωτότυπα, διὰ τῆς τοιαύτης προσκυνήσεως ἐμφανίζομεν. "Οθεν τοῦ χαρακτῆρος λυθέντος, ᾥς ἔύλος ἀργὸν, τὴν ποτε κατακαιόμεν εἰκόνα.

Περὶ σταυροῦ.

Τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ἐκ δύο ἔξιλων συνάπτοντες, ἥντικα τις ἡμῖν τὸν ἀπίστων ἐγκαλέσαιεν, ᾥς ἔξιλον προσκυνοῦσι, δυνάμεθα τὰ δύο ἔξιλα χωρίσαντες, καὶ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ διαλύσαντες, ταῦτα νομίζειν ἀργά ἔξιλα, καὶ τὸν ἀπίστων ἐπιστομίζειν, διτὶ οὐ τὸ ἔξιλον, ἀλλὰ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον σεβδεῖθε.

Σὺν φόνῳ καὶ ἀληθείᾳ προσιτέον, καὶ προσκυνητὸν τὰς ἄγλας εἰκόνας, καὶ πιστευτόν χάριν θείαν ἐπιφεύγειν ἐν αὐταῖς, ἀγιασμοῦ μεταδοτικήν.

Διαφορὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων πρὸς τὰ εἰδῶλα.

"Η σιμιλα εἰκὼν πρὸς τὸ βεδελυτὸν εἰδῶλον ταῦτην ἔχει τὴν διεφοράν, διτὶ τῶν μὲν εἰδῶλων τὰ πρωτότυπα φευδῇ τυγχάνει, θεῶν γάρ ἐκτυπώματα

Quidquid imitatione figuratur, non ejus natura, sed persona figuratur: et ob id, idem quod archetypus ejus est imago, non natura, sed persona, sive imitatione personæ.

Sacras imágines pingimus, ut eas videntes, per eas videre illarum archetypos videamur, et in nobis memoriam et desiderium archetyporum excitent. Nam quandiu imagines cerebro videntur, tanti qui eas vident, ad archetyporum recordationem et desiderium excitantur.

Cultus quidem in spiritu et veritate, quæ latraria dicitur, Deitate Trinitati ab orthodoxis tribuitur: sanctis autem imaginibus non omnino latraria, sed adoratio, salutatio et honor. Licet enim imaginis honor ad prototypum transit, latraria tamen est solius beate Trinitatis, non etiam venerandarum imaginum, ne cretarum et materiarum cultores esse videamur.

Soli quidem Christo per latrariam et naturalis adoratio convenit: nam qui eum adorat, simul adorat et Filium et Patrem et Spiritum sanctum, unam in Trinitate naturalim, et hæc est Trinitatis adoratio et latraria. Imagini vero Christi fit adoratio relativa et sequivoca. Qui enim eam adorat, non simul adorat Patrem et Filium, sed solum in ea Christum, eo quod carnem assumpserit, expressum secundum corporalem ejus aspectum, quæ est adoratio relativa et hypostatica.

C Christus quidem in sua imagine cernitur, quæ et in ipso subsistit ut umbra in corpore, a quo et illam separari impossibile est, licet illa semper non appareat. Sed quemadmodum umbra splendore solis apparet, ad eundem modum et Christi imago materiæ figurazione.

Non ut deos imagines adoramus, neque in iis spem salutis habemus, neque cultum divinum illis præbemus, ut gentilium filii: sed solum animi nostri affectum et charitatem, qua prototypos prosequimur, bujusmodi adoratione ostendimus. Unde charactere soluto, ut lignum otiosum, talem, si quando fuerit, comburimus imaginem.

De cruce.

D Crucis figuram ex duobus lignis componentes, si quando infidelium aliquis nos reprehendat, quod lignum adoremus; possumus, duobus lignis separatis, et crucis figura dissoluta, ea inutilia ligna censere, et infidelis os obstruere, quod non lignum, sed crucis figuram veneremur.

In timore et veritate sacras imagines accedere et adorare oportet, et credere divinam gratiam illis inesse, quæ sanctificationem imperitum.

De differentia venerandarum imaginum ab idolis.

Veneranda imago ab abominabili idolo hanc habet differentiam, quod quidem idolorum prototypa sunt falsa, deorum enim effigies dicta sunt: at ne

deorum sunt, sed demonum, ut dicit Propheta quod omnes gentium illi sunt demonis: et honorandarum autem imaginum vera sunt omnia archetypa. Unius enim est Christus; alterius Dei mater; alterius Praecursor; et uniuscujusque sanctorum aliorum aliquis. Quorum vero prototypa sunt falsa, eorum neque imagines neque idola 113 juste dicantur esse, sed simpliciter manuum hominum opera vana et inutilia, et terra surda materia. Et in imaginibus quidem prototyporum formae ostenduntur, in idolis vero nequaquam. Nam idoli Jovis prototypum est zephyrus; Junonis vero, aer; Neptuni, aqua; Cereris, terra; Apollinis, sol; Dianae, luna; Martis, animus; Bacchus, ebrietatis; Veneris, lascivia, et similiter de aliis: et maxime de duodecim antiquoribus. Idola igitur horum omnium humanam referunt speciem. Quae vero dicuntur prototypa talium imaginum, partim quidem habent diversas formas, ut elementa; partim sunt omnino absque formas, ut passiones; omnia vero vita carentia et insensibilitia.

CAP. VII. *De incendio.**Leges.*

Si quis, stipulae sui praediti comburendae cause, illi ignem immiserit, et igitur ulterius progressus aliena exusserit praedia, vel alienum vinclum, eportet audientem examinare; et si per negligenciam vel inoperitiam accendentis iste ignis contigerit, vel si non totis viribus covebat, ne flamma ulterius progrederetur, ut negligens et ignavus talis condemnatur. Si vero omnia ille observabat, repente autem ventus exortus ignisflammam in combustibile immiserit, sine culpa qui ignem accedit judicatur.

Si casu aliquo domus alicujus incendatur, et exinde ignis currere, adjacentia incedat, nemini subiectur qui primo incendium passus est. Quod sit ex casu incendium, condonatur.

Qui domum alicujus per dolum incendit, capito puniatur.

Si quis, incendio facto, ut propriam conservet, vichui domum subverterit, cessat lex Aquilia sive damnum, sive ignis præcesserit, sive prius extinctus sit.

CAP. VIII. *De emphyteusi.*

Quære in 16 cap. presentis litteræ, can. 12 ut synodi.

Lex.

Centesima vero et vicesima Justiniani novella ait: Interdicimus oeconomicis, et administratoribus, et chartulariis venerabilium domorum, et eorum parentibus et liberis, vel alii affinitatis jure aliter conjunctis, emphyteuses et locationes vel hypothecas rerum immobilium, quæ ad illas venerabiles domos pertinent, subire, vel per se, vel per interpellatas personas, quia irritam esse permutationem

A είναι λεγόμενα, οὐδὲ θεῶν, ἀλλὰ δαιμόνων εἰστι, ὅς φησιν ὁ προφήτης, δις: εἰ πάντες αἱ θεοὶ τῶν θεῶν δαιμόνια· τὸν δὲ τιμέων εἰκόνων ἀληθῆ τὰ ἀρχέστου πάντα. Τῆς μὲν γάρ ὁ Χριστὸς, τῆς δὲ ἡ Θεορήτιαρ· τῆς δὲ ὁ Πρόδρομος· καὶ ἐκάστης ἔκαστος τῶν ἀλλων ἀγίων. Ὅτι δὲ τὰ πρωτότυπα ψευδῆ, τούτους οὐδὲ εἰκόνες, οὐδὲ εἴδωλα λέγονται· δινάκινος, ἀλλ' ἀκίνος Ἑργα τειχῶν ἀνθρώπων μάταια καὶ ἀχρηστα, καὶ γῆς ὄλη καρφή· καὶ ταῖς μὲν εἰκόνις αἱ μορφαὶ τῶν πρωτότυπων ἀμφιάνονται, τοῖς εἴδωλοις δὲ οὐδεμίας. Τοῦ μὲν γάρ εἴδωλου τοῦ Διὸς πρωτότυπου ὁ αἰθήρ· τῆς δὲ Ἡρας, ὁ ἀήρ· τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ θάρωρ· τῆς ἀθηναράς, ἡ γῆ· τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ ἥλιος· τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ σελήνη· τοῦ Ἄρεως, ὁ θυρός· τοῦ Διονύσου, ἡ μέθη· τῆς Ἀρφρόδιτης, ἡ λαγυνεῖα, καὶ τῶν ἀλλων ὄμοιος· καὶ μᾶλλον τῶν δύοτε τῶν παλαιοτέρων. Τὰ μὲν οὖν εἴδωλα τοσῶν πάντων ἀνθρωπόμορφα· τὰ δὲ λεγόμενα πρωτότυπα τῶν τοιούτων εἴδωλων, τὰ μὲν ἀτερόμορφα, λέγω δὴ τὰ στοιχεῖα, τὰ δὲ πανταλῶν μορφα, φηρὶ δὴ τὰ πάθη· πάντα δὲ ἄξων καὶ ἀνατεθητα.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἀμπρησμοῦ.

Nόμος.

Εἰ τις καλάμην τοῦ ιδίου χωραφίου βουλόμενος καύσει, ἐνέβαλε κατ' αὐτοῦ πῦρ, τὸ δὲ πῦρ καὶ παρατέρω προελθὼν τὰ ἀλλότρα κατέκαυσε χωραφία, ή τὸν ἀλλότριον ἀμπελῶνα, δει τὸν ἀκροασθην ἀκτάζειν· καὶ εἰ μὲν κατὰ φρεμψίαν ή ἀπειρίαν τον ἀνάφαντος τὸ πῦρ τοῦτο γέγονεν, ή εἰ μὴ παρερυλάκητο πάσῃ δυνάμει, τοῦ μὴ προελθειν τὴν φλέγε παραιτέρω, ὡς ἀμελήσας δ τοιούτος καὶ φρεμψίας καταδικάζεται. Εἰ δὲ πάντα μὲν εἰκόνος παρερυλάκητο, ἀθρόον δὲ πνεῦμα προσπεσόν τὴν τοῦ πυρὸς φλέγα τοῦ τὸν βλαφθέντα μετηνεγκεν, διευθύνοις δ τὸ πῦρ ἀνάγκας διατελεῖ.

Ἐάν ἀπό τινος τύχης οἰκός τινος ἐμπρησθῇ, καὶ καίσθεν τὸ πῦρ ἀκόραμδον τὰ συκταρκεῖμενα ἀμπρήσῃ, οὐδὲν ὑπόκειται δ κατ' ἀρχὰς ἐμπρησθεῖς. Οὐ κατὰ τύχην γενόμενος ἐμπρησμὸς συγγιγνώσκεται.

Οὐ οἰκανή η σωρὸν οἰκου καύσεις ἐν εἰδήσαις, εὐφεμεῖς πρότερον πυρίκαυστος γίνεται.

Οὐ κατὰ δόλον καύσεις οἰκόν τινος, κεφαλικῶς τιμωρεῖται.

Εἰ τις ἐμπρησμοῦ γενομένου, διὰ τὸ σῶσαι τὸν ιδίον οἶκον, καταστρέψει τὸν τοῦ γείτονος, ἀργεῖ δ 'Ακουστίος, ήτοι ή ζημία, εἰτε τὸ πῦρ ἐρθεσεν, εἴτε προεσθίσθη.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ἐμφυτεύσεως.

Ζήτει ἐν τῷ ίστοι τοῦ παρόντος εποικεῖσθαι κανόνα δι' τῆς ζήτησης συνόδου.

Nόμος.

Η δὲ ρχ 'Ιουστινιάνειος νεαρή, Ἀπαγορεύομεν, φησι, τοῖς οἰκονόμοις, καὶ διοικηταῖς, καὶ χαρουλαρίοις τῶν εὐαγῶν οἰκων, καὶ τοῖς αὐτῶν γονεῦσι τε καὶ παισιν, ή κατὰ γένος ἀλλας προσήκουσιν, ἐμφυτεύσεις τε καὶ μισθώσεις, ἥγουν ὑποθήκας; ἀκινήτων πραγμάτων, τοῖς εὐτοῖς εὐαγῆσιν οἰκοῖς προτηρόντων, ὑπεισιέναι, ή δι' ἐκατῶν, ή διὰ παρενθέτων προσώπων, ἵπετ ἀνίσχυρον εἶναι κελεύομεν τὸ

συνάλλαγμα· καὶ ἐκπίπτειν μὲν τὸν ἐμφυτευσάμενον καὶ ἐμπισθωσάμενον τοῦ ἐμφυτευδόντος; πράγματος, ζημιούσθαι δὲ καὶ τὴν καταβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν τιμήν· τοὺς δὲ τὴν τοιαύτην ἐμφυτευσιν διαπραξαμένους οἰκονόμους τοσούτον ζημιούσθαι καὶ προσκυραύσθαι τῷ οἰκῳ, δῆσην καὶ δὲ ἐμφυτευσάμενος τῆς καταβληθεῖσας τιμῆς ὑπέστη ζημιὰν. Εἰ δὲ ἡ ἐμφυτευσις κατὰ λόγον πραχθεῖ, τὸν ἐμφυτευτὸν τὸ πάκτον τελεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφυτευτικῶν συμβολάνων.

Δι τῆσσεις τῶν εὐαγῶν οἰκων δύνανται μισθοῦσθαι· καὶ ἐμφυτεύσθαι, πάντων τῶν μοναχῶν ἢ τῶν κληρικῶν ἐν τῷ συμβολαὶ τῆς πράξεως συναντούντων, καὶ φενερομντῶν συμφέρειν τὸ γινόμενον.

Οὐ ἐμφυτευτῆς καὶ ἐμπισθωτῆς ἐπὶ διετίαν ἢ τριετίαν ἀγωνιστῶν περὶ τὸ ἐτήσιον πάκτον, ἢ χειρον ποιῶν τὸ πρᾶγμα, ἐκβαλλόσθω τῆς ἐμφυτεύστως, μή δυνάμενος περὶ τῆς ἐργασίας κινεῖν τοῦ ἄγρου· οὐκ ἐκβάλλεται δὲ, ἐφ' ὅσον δίδωσι τὸ δρισθὲν πάκτον, εἰ καὶ παρὰ τοῦ δημοσίου ἐνεφυτεύεστο.

Οὐ δύνανται ἐκβαλεῖν ἀκοντα τὸν μισθωσάμενον δι μισθώσας, καὶ μᾶλλος πλείονα τούτου εἰσαγάγῃ μισθώματα, δηλοντί· πρὸ τοῦ ὥρισμένου χρόνου, καὶ δὲν εὐγνωμονῇ ἔτεινος περὶ δὲ ὥραδγης δοῦναι μισθώματα.

ΚΕΦΑΛ. Θ. Περὶ ἐνδυμάτων ἀρμοδίων τοῖς ιεραμένοις.

Οὐ καὶ τῆς σ' συνόδου κανὼν, Μῆδετς τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμάνων, φησιν, ἀνεκτεινόν ἀμφιεννύσθω χιτῶνα, μήτ' ἐν πάλαι διδγών, μήτε μήτην ἐν δέρῃ βαθίζων, ἀλλὰ στολῇ καχρήσθω, ἵν δὲ χρόνος καὶ τὴ συνήθεια συμβαίνειν τῷ τῶν κληρικῶν ἐδίδαξε τάγματι. Οὐ δὲ περὶ ἐλαχίστου τιθέμενος τοῦ προστήκοντος τούτου σχῆματος τὴν συνήθειαν, ἵντι ἐδομάδα μὲν ἀφοριζέσθω.

Οὐ δὲ τῆς σ' εἰς οἰετας δεῖν ιερατικὸν ἐνέρα πολυτάλαστον ἰματίοις καχρῆσθαι· Πάσα γάρ, φησι, βλακεῖ καὶ κόσμησις σεματικὴ ἀλλοτρίας τῆς ιερᾶς ἔχουσι τάξεως. Τοὺς οὖν δαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπιστόπους ἡ κληρικός ἀνθηραῖς ἐσθῆσι, δίσον δαυτοὺς διορθοῦσθαι, ἐπιτιμοῦσθαι δὲ τῷ κακῷ ἐπιμένοντας· θεαύτως καὶ τοὺς τὰ μύρα χρισμένους· πρὸς δὲ, καὶ τοὺς ἀγγελῶντας ταῖς τὴν εὐτελῆ καὶ σεμνήν παρικειμένους ἀμφίστειν, τοῖς προσήκουσιν ἐπιτιμοῖς διορθοῦσθαι. Έκ γάρ τῶν δικαιῶν χρόνων, τὰς ιερατικὰς ἀνήρ μετὰ μετρίων καὶ σέμινῶν ἀμφίων ἐπολιτευετο, Ήδη γάρ δὲ μή διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπετεῖς δέξεις κατηγορίαν, δέ μέγας ἡρός Βασιλείος. Ταύτη τοις οὖθ' ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων ἐσθῆτας ἐνεδέδυντο, ὑφαστῶν περιεργεῖς πεποικιλμένας, οὐδέ τίνα προσετίθεσαν ἐπερόχροα ἐπιβήματα τοῖς ἄκροις τῶν ιματίων· ἤκουσαν γάρ τῆς θεορόδογου γλώττης, διτοι τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἰκοῖς τῶν βασιλέων εἰσι. Ζῆτει τὸ καὶ κεφ. τοῦ Γ. στοιχείου.

Οὐ δὲ τῆς ἐν Λασιθείᾳ συνόδου καθ', καὶ δὲ καὶ, φησι, τὸν ὑπηρέτην, ἦτοι ὑποδιάκονον, ὥρα-

A jubemus : et quidem emphyteutam et conductorē rem in emphyteusin datam amittere, et pretio in eam imposito multari; illos autem qui tales faciunt emphyteusin oeconomicos, tantum pati damnū quod domo adjudicetur, quantum etiam qui ad emphyteusin concessit impositi pretii damnū subivit. Si vero juxta rationem sit emphyteusis, emphyteuta pactum præstet, secundum vim pactorum emphyteuticorum.

114 Possessiones venerabilium domorum elocari et in emphyteusin concedi possunt, si omnes monachi vel clerici ad confirmandam actionem consentiant, et ostendant illud, quod factum est, convenire.

B Si emphyteuta et conductor per biennium vel triennium sit contumax in anni pauci præstalione, vel deteriorem rem ipsam reddat, ab emphyteus ejiciatur, nec potestatem habeat in agro operandi: at non ejicitur quando solvit statutum pactum, etiam si rei publicæ sit emphyteusis.

Invitum ejicere conduceant non potest conductor, licet alius illo majorem daret mercedem, nemo ante statutum tempus, etsi contumax sit de ea, quam dare promisit, mercede.

CAP. IX. De vestibus ad sacraeos pertinentibus.

C Vicesimus septimus sextæ synodi canon inquit: Nullus eorum, qui in cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque quidem iter ingrediens: sed veste utatur, quam tempus et consuetudo clericorum ordinis convenienter docuit. Qui vero hujus convenientis habitus consuetudinem contemnit, per unam septimanam segregetur.

Septimæ synodi decimus sextus canon non existimat oportere sacerdotem sumptuosis vestibus uti: Omnis enim, inquit, luxus et ornatus corporreus a sacerdotali ordine sit alienus. Episcopos igitur vel clericos, qui se floridis exornant vestibus, se corrigere oportet; puniri vero, si in malo persistant, similiter et qui sunt unguento delibuti.

D Porro et qui illis irrident qui vilis et modestum amictum induit sunt, convenientibus suppliciis punientur. A superioribus enim usque temporibus, unus sacerdos cum moderatis et modestis indumentis administrabat. Quidquid enim non propter usum, sed ostentatorum ornatum assumitur, in luxu incurrit reprehensionem, inquit magister Basilius. Quapropter neque ex series texturis vestimenta inducebant, textorum curiositate variegata: neque in vestimentorum simbris adjecta erant illa alieni coloris additamenta. Audiverunt enim divinum sermonem, quod « Qui mollibus vestiuntur in seibus regum sunt. » Quare 24 cap. littera Γ.

Ladicenæ synodi canon vicesimus secundus et vicesimus tertius aiunt: Non deceat ministrum, vel

hypodiaconum orarium induere, sed ecclesiæ ostia observare, ut catechumenos et probantes introducant et educant: quapropter et ad hunc diem hoc canunt, « Sistite, » nempe, quotquot fideles, sanctorum mysteriorum sacrificium visuri; « Egressimi » vero, qui iatis nouis iniciati: sed neque lectores vel cantores hoc induere, et sic legere vel cantare. His enim solum canere contigit; lectoribus autem non idem, sed sacras Scripturas in communis auditione legere; licet nunc ab illis hoc raro admittendum fiat. Nam multi antiqui mores in alienam ordinationem mutantur. Diaconis enim et illis solis erat concessum illud publice humeris gestare. Vocatur vero orarium ab ὥρῳ, quod est custodio et obseruo. Diaconi siquidem, qui illud gestabunt, iis qui celebrant assistentes, et sacri officii orationem observantibus, per orarium diaconis, qui sunt in ambo, significant, quando oporteat fieri prolationem catechumenorum et fidelium petitionum.

113. CAP. X. De pignoribus.

Quære 2 cap. litteræ Δ.

CAP. XI. De privilegiis et præminentibus quas habent ecclesiæ et episcopi.

Tricesimus quartus sanctorum apostolorum canon episcopos universi jusque gentis, que ad se pertinent, nempe ecclesiæ sibi subjectarum et reliquorum locorum administrationem gerere jubet: magni autem momenti quæstione exorta, quæ raro quidem moveri solet, et quæ ad communem Ecclesiæ statum spectat, sive quid de dogmatis forsitan inquirere oporteat, sive antistitem ordinare, ubi non prius erat, vel communem errorem corrigere, vel aliquid simile, episcopos oportet metropolitanum agnoscere, qui primus apud illos occupat locum, et tanquam Ecclesiæ corporis caput existimare, et qui ad eum convenient, de incidentibus quæstionibus consultare, et quod omnibus optimum videtur determinare. Non autem convenit, ut metropolitanus honore abutens, hunc in dictum mutet, et sive suorum consacerdotum communis sententia ulla dictorum agat; sed concordia et charitate vinci de publicis negotiis prospiciant: sic enim erunt populo sibi subiecto commune exemplum, et glorificabitur Deus per Filium in Spiritu sancto; nam Filius manifestat Patris nomen, et hominibus lege lata charitatem præcipit, et Spiritus per apostolos gentes illuminat.

Huic in omnibus convenit, licet non verbis, sententia tamen, nonus Antiochenæ synodi canon. Quære et in quinto capite litteræ Δ canonem decimum octavum primæ synodi.

Hinc, quænam ecclesiæ propriis privilegiis gaudent, intelligas.

Sextus quidem primæ synodi canon antiquis Patrum decretis acquiescere oportere existimat,

αριον περιβεβλῆθαι, ἀλλὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν ἔχεσθαι, ὅπετε τοὺς κατηγορούμενους καὶ τοὺς ἐν μετανοίᾳ εἰσάγειν τε καὶ ἐξάγειν· διὰ τοις τούτο καὶ τὴν τῆμερον παρ' αὐτοῖς ἔδεται τὸ, « Οσοι πιστοὶ· Ιετασθε δηλοντί, τὴν τῶν ἀγίων μυστήριών θυσίαν ὄφεμεν. » ἔξιτε δὲ, εἰ τούτων ἀμύντοι. Ἀλλὰ μηδὲ ἀναγνώστας ή ψάλτας τοῦτο περικείσθαι, καὶ οὐτες ἀναγνώσκειν ή ψάλλειν. Τοῖς μὲν γάρ τοι ψάλλειν θέμελε μόνον· τοῖς γε μὴν ἀναγνώσταις, οὐ τούτου, τοῦ δέ γε τὰς θείας Γραφὰς εἰς κοινὴν ἀναγνωσκειν ἀκρόσιν, εἰ καὶ νῦν ἐπ' ἐλάχιστον αὐτοῖς τοῦτο γίνεται· πολλὰ γάρ τῶν παλαιῶν ἑθῶν εἰς ἑτέραν τάξιν μετέβαλε· τοῖς διακόνοις γάρ δέδοται καὶ μόνοις τῷ λαϊ τῶν ὕμων τοῦτο περιτιθέναι. Ἐκλήθη δὲ ὡράριον τὰ τοῦ ὥρῳ, τὸ φυλάσσων καὶ ἐπιτηρῶν. Οἱ γάρ ἑκατῶντες τοῦτο διάχονοι, τοῖς ἱερουργοῦσι παριστάμενοι, καὶ τὰς τῆς Ἱερᾶς τελετῆς ἐπιτελοῦντες εὐχάς, τῷ ὥρᾳρῷ τοῖς ἐν τῷ ἀμβωνι σημαίνουσι διακόνοις τὸν καρδὸν τῆς ὁρείλουσῆς γίνεσθαι ἐκφωνήσως, ἐν τῇ ἀκτενει τῶν αἰτήσεων τῶν τε κατηγορούμενων καὶ τῶν πιστῶν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ ἀνεγέρων.

Ζήτει τὸ β' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ ὧν ἔχουσιν εἰς ἐκκλησίας καὶ οἱ ἐκτετροχοι χρεούσιαν καὶ χρονούσιαν.

Οἱ λόγιοι ἄγιοι ἀποστόλων κανὼν, τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους πράττειν μὲν ἴδια κελεύει τὰς τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ἐκκλησίαν, καὶ λοιπῶν χωρῶν διοικήσεις· περιττῆς δὲ ζητήσεως ἀναφυεῖσης, τῆς σπανίως μὲν κινεῖσθαι συμβαίνουσῆς δηλαδή, εἰς κοινὴν δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορώσης κατάστασιν, εἴτε περὶ δογμάτων δεῆσαν ἐκητακέναις τυχόν, εἴτε ἀρχιερέας χειροτονήσαι, ἵντα οὐπω πρότερον ἦν, εἴτε κοινὸν διορθώσασθαι σφάλμα, εἴτε τι τοισθε, εἰδέναι χρή τοὺς ἐπισκόπους τὸν παρ' αὐτοῖς τὰ πρώτα φέροντα μητροπολίτην, καὶ ὡς κεφαλὴν τοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος τοῦτον ἡγείσθαι, καὶ συνιδντας περὶ τῶν ἐμπιπτούσων ἀποθέσεων συνδιασκέπτεσθαι, καὶ τὸ πᾶσιν δριστού δόξαν φηφίζεσθαι· οὐ μήν οὐδὲ τὸν μητροπολίτην δέον τῇ τιμῇ καταχρώμενον, εἰς δυναστείαν ταύτην ἀμείβειν, καὶ γνώμης δινει κοινῆς τῶν οἰκείων συλλειτουργῶν, ἵνα πράττειν τῶν εἰρημένων· ἀλλὰ τῇ δόμοιο· καὶ ἀγάπη συνδεδεμένους περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων σκοπεῖν· σύτῳ γάρ τοισθεν παράδειγμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἔσονται πλήθεσι, καὶ δοξῆσεται δ Θεὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν ἀγίᾳ Πνεύματι· ὡς τοῦ μὲν Υἱοῦ τὸ δνομα τοῦ Πατέρος φανερώσαντος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἀγάπην νομιθετήσαντός, τοῦ δὲ Πνεύματος διὰ τῶν ἀποστόλων τὴν φωτίσαντος.

Τούτῳ συμφωνεῖ ἐν ἀπασιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς φήμασιν, ἀλλὰ γε τῇ διανοίᾳ, καὶ δ' θ' τῆς ἀντισχείας συνδέσου. Ζήτει καὶ τὸν ἀγάπην οὐσίαν, καὶ τὸν Δ στοιχείον, κανόνα τῇ τῆς α' συνέδου.

Ἐγενέθετο ποιαὶ τῶν ἐκκλησιῶν ίδοις χρεούσοις ηὔλιαται

Καὶ δὲ μὲν τῇ τῇ ε' συνόδου κανὼν τοὺς ἀρχαῖους θεσμοὺς τῶν Πατέρων στέργειν εἰστοι δεῖν, εἰ τῷ

μὲν Ἀλεξανδρεῖας τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ τῆς Συρίας, καὶ τῆς Κοιλῆς Συρίας, καὶ Κιλικίας ἔκατέρας, καὶ Μεσοποταμίας· τῷ δὲ Ῥώμῃς, νόμος ἀρχαῖος τῶν Ἐσπερίων χρατεῖν· καὶ γνώμης ἀνευ τῶν εἰρημένων, μηδένα τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεομῶν τοὺς ὅπερ χειρά τελεῖν, ὃν ἡ κορωνίς ἡ τῶν ἐπισκόπων καθέστηκεν ἐκλογῇ· τοῖς πατριάρχαις καὶ γάρ τοὺς ὅπερ αὐτοὺς μητροπολίτας ὁ κανὼν ὑπεκείν νομοθετεῖ, καὶ τούτοις αὖθις τοὺς ἐπισκόπους. Εἰ τοίνυν γνώμης ἀνευ τοῦ μητροπολίτου καταταὶ ἐπισκόπον, τούτον μὴ εἶναι ἐπισκόπον διατάσσεται. Εἰ γάρ καὶ ἦν δε τὸν, τὰ πλήθη τῶν πλεονὸν τὰς τῶν ἐπισκόπων ποιεῖσθαι ψήφους, ἀλλά γε καὶ τότε δὴ μητροπολίτης ἐκοίμαστε τῶν ἀλλων ἀπολεξάμενος, τῆς χειροτονίας ἔκεινος ἡξιώτο. Ψήφοι δὲ, φησι, γενομένης, ὡς οἱ θεοφοι τῆς Ἐκκλησίας διαγρεμένους, καὶ τῶν μὲν πλειόνων συμφωνούντων, δύο δὲ ἡ τριῶν ψιλονεκτῶν ἀντιλεγόντων, ἡ τῶν πλειόνων ψήφος χρατεῖται.

Οὐ δὲ γ' τὸν Αἴλιας θεσπίζει ἐπίσκοπον, τῶν ἐν Παλαιστίνῃ. Ἀραβίᾳ τε, καὶ Φοινίκῃ κατάρχειν πόλεων, μηδ' ὅπεριν παρευδοκιμουμένης περὶ τὰ εἰκεῖα πρεσβεῖα τε καὶ προνόμια τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην μητροπόλεως Καισαρείας, ἥπερ καὶ τοῦ Σεράτωνος ὄνομάζεται· ταῦτη γάρ ποτε ἡ Αἴλια ὑπέκειτο· χρόνοις δὲ ὑπέρερον ἀποκατασθεῖσα τετίμηται, αἰδοῖ τῶν ἐν αὐτῇ τελεσθέντων αντιτριῶν τοῦ Χριστοῦ καθημάτων καὶ ἐκ παλαιοῦ μὲν ἄχρι τοῦ δεύτερο, ἡ τε Αἴλια, καὶ σύμπασα ἡ περὶ αὐτὴν χώρα, Παλαιστίνη ἐπεφημίζετο· ἡ δέ γε πόλις, τὸ μὲν ἄρχαλον, Σόλυμα, καὶ Ἱεροῦς ἐκαλεῖτο. Αφ' οὗ δὲ πρὸς τοῦ Σολομῶντος δὲ περιφανῆς ἔκεινος ἡγέρθη νεώς, καὶ τὰ Ιερά τῆς Παλαιάς ἐν αὐτῷ εἰσφύσθη, τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπειλήφει προσωνυμίαν. Ἀναστάτου δὲ γενομένης ὅπερ Ῥωμαίων, δι βασιλεὺς Ἀδριανὸς, δὲ καὶ Απολος, αὖθις ἀνεγέρθας, Αἴλιαν αὐτὴν ἐπωνόμασεν.

Οὐ δὲ γ' κανὼν τῆς δευτέρας συνθέου τὸν Ἀλεξανδρεῖας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ διέπειν θεσπίζει· τοὺς δὲ ἐπισκόπους τῶν ἀλλων ἐπαρχιῶν πρὸς τῶν ἰδίων συνόδων κατά τε τὸ παλαιὸν ἔθος χειροτονεῖσθαι· τοῦτο δὲ τοῖς ἐπειτα τῶν θείων κανόνων θεσμοῖς τελέως ἀνήρηται.

Περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
Ἐκκλησίας.

Οὐ δὲ γ', Τὸν μέντοι, φησι, Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν θεσπίζομεν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ῥώμῃς ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. Ἀρχαῖα μὲν γάρ πόλις ἦν τὸ Βυζάντιον, καθ' ἐαυτὸ διοικούμενον. Ἐπὶ δὲ Σευήρου, βασιλέως Ρωμαίων, εἰς τρεῖς ἐνιαυτούς ὅπερ Ῥωμαίων πολιορκήθην, ὑστερον ἐλάω, τῶν ὀναγκαλίων ἐπιλιπόντων τοῖς ἐν αὐτῷ, καὶ καθήρητο μὲν αὐτοῦ τὰ τείχη, ἀφηρέθη δὲ τὸ παλιτεῖα δίκαια, καὶ ὑπετέθη Πειρινθος. Πειρινθος δὲ ἐστιν ἡ Ἡράκλεια.

Διά τι ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας ἐπατριάρχης
χειροτονεῖται.

Παρὸ δὲ καὶ τῷ Ἡράκλειας ἡ χειρονομία τοῦ πα-

A quibus Ἀgyptus, et Libya, et Pentapolis Alexandria episcopo sunt ascriptæ; Antiocheno vero et Syria, et Cœlesyria, et Cilicia utræque, et Mesopotamia; Romanus etiam secundum antiquam legem occidentalibus præserat, et sine dictorni sententia nullam ecclesiasticam constitutionem ab his qui illis subjecti sunt exerceri, quarum præcipua est episcopi electio. Patriarchis enim, qui eis subjiciuntur, metropolitanos obedire canon præcipit; et his iudicem episcopos. Si quis proinde absque metropolitani sententia creatus sit episcopus, eum non esse episcopum decernit. Nam etsi olim populi suffragiis episcopi in urbibus eligerentur: adhuc tamen quem approbasset metropolitanus inter alios eligendum, is manuus impositione dignus habeatur. Si vero, inquit, cum facta sit electio, ut leges ecclesiastice edicunt, consentiant inter se plurium suffragia, et dubius tribusve contentione studio contradicentibus, vincant plurium suffragia.

C Septimus vero Άλια episcopum Palæstinæ, Arabiæ et Phoeniciæ urbibus præesse decernit, non quod suis 114* privilegiis et prærogativis metropolitanus Palæstinæ Cæsaream celerbi ate vincat, quæ et Stratonis nomine dicta, cui Άλια aliquando fuit subjecta, at antiquis temporibus abstracta. Honoretur propter salutiferas Christi passiones in eius peractas. Olim equidem et nunc etiam Άλια, et universa circa illam regio, Palæstinæ nomen obtinuit: urbs vero ipsa ab antiquo tempore Solyma et Jebus appellata fuit. Ex quo autem per Salomonem celebrerrimum illud templum fuit extructum, et sacra Veteris Testamenti in eo fuerunt deposita, Hierosolymorum nomine fuit celebrata. A Romanis autem postquam fuit eversa, Adrianus imp. qui et Άlius appellatus, rursus instauravit, et Άliam eam nuncupavit.

Secundus syn. ii can. ab Alexandrino episcopo quæ sunt in Ἀgypto administrari decernit; aliarum autem provinciarum episcopos a propriis synodis secundum legem antiquam ordinari; hoc vero posterioribus divinorum canonum constitutionibus fuit omnino sublatum.

D De Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativis.

Tertius vero inquit, Ut habeat Constantinopolitanus episcopus honoris privilegia post Romanum episcopum, eo quod ipsa sit nova Roma, decernimus. Antiqua siquidem urbs fuit Byzantium, quæ propriis regebat legibus. Sub Severo autem Romanorum imp. per triennium a Romanis obsessa, tandem, civibus in ea rerum necessiarum inopia laborantibus capta fuit, et eversa sunt ejus moenia, ac ablata jura civilia, et ipsa fuit Perinthiis subiecta; Perinthus autem est Heraclea.

Quare ab Heraciensi episcopo patriarcha ordinatur.

Ei hinc quidem Heraclensi antistiti patriarchæ

ordinatio tribuitur; quippe obliuia antiqua consuetudo, ut per illum Byzantii episcopus ordinaretur. Magnus vero Constantinus hanc in eminissimo mundi loco sitam urbem, magnitudini et pulchritudini ad quam pervenit adaugens, sui ipsius donavit nomine, et novæ Romæ titulo insigniavit.

Vicesimus octauus iv syn. ait, eadem, quæ 3 canon II synodi: *Nos quoque decernimus et statuimus, ut sanctissima Constantinopolitana Ecclesia thronus aequalibus cum antiquiori Roma privilegiis fruatur; quippe quæ imperio et senatu est honorata. Unde etiam non secus ac illam ecclesiasticis privilegiis honestari oportet, ac primum quidem inter alias ecclesias, secundum vero post illam locum obtainere, nam omnibus modis æqualem intelligere non possumus: licet quidam præpositionem, post, omnino affirmative, maxime vero indocte et imperite, interpretantes, non inferiorem loci et dignitatis gradum, sed temporis ordinem significare existimavere. Nam in nominibus recitandis necesse est ut unum prius, alterum vero posterius proferatur; ut et in consensu, et etiam in subscriptionibus accidere solet.*

Insignis hoc dicit Zonaras, Ne forte dixerit quispiam, quoniam divini Patres, futurum tanquam præsens præsidentes, Romanam nempe Ecclesiam propter errores suos ab orthodoxorum cultu segregandam, atque ab omni fidelium consensu elimanandam fore, primas huic detulerunt, atque ita iidem privilegiis eam decorarunt, que ut illa aliquando, principatum in omnibus olim obtinebat. De Constantinopolitanæ porro Ecclesiæ privilegiis abunde disserens canon, de diocesibus etiam illi subjectis constituit: **115** illas vero dicit esse dioceses Asiae, Ponti et Thracie. Et Asianæ quidem dioceses sunt, quæ ad Taurum usque montem extenduntur; Ponticas vero, quæ Ponto Euxino adjacent, Trapezuntem usque et interius; Thracicas autem, quæ sunt usque ad ipsum Dyrrachium.

Quare Thessalonicensis episcopus suis papæ legatus.

Quanquam olim episc. Thessalonicensem et alios Occidentales episcopos, Athenarum, Corinthi, Patrarum, et Ravennæ, legatos habuit papæ, tanquam ab ejus facio (illud enim apud Græcos significat vocabulum) ut, quando publicis adesse quosdam e partibus papæ opus esset conventibus, illius locum supplerent; e nostro tamen grege fuere. Non enim tot extra suos fines episcopos sibi subjectos habuit, ut illes ordinaret; ut quidam existimarentur. Ex cogitatum est autem hoc propter vim longitudinem, ne tedium afficerentur hi, qui illuc nobis per mariam missi fuerint. Quod et hinc manifestum est, quod non semper illi a facie papæ constituti sunt, sed aliquando et alii, quæ pro tempore papa Romæ elegit.

Α τριάρχου ἀπονεμήγεται, ὅτε πρότερον έθες ἐν πρᾶς αὐτοῦ χειροτονεῖται τὸν ἀπίσκοπον Βυζαντίου. Ο μέγας δὲ Κωνσταντίνος τὴν ἐν καλλίστῳ τοῦ κόσμου κειμένην ταυτηνὶ πόλιν, καὶ μεγίσθους καὶ καλλίους εὖ ἤκουσαν ἀνεγέρας, τὴν Ἰόλεαν αὐτῇ κλήσιν ἀπαγαρίσατο, καὶ νέαν προστιθέματες Ρώμην.

Ο δὲ κή τῆς δι συνδόου, Τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς δρίζομεν, φησι, τῷ γ' τῆς β' συνδόου κανόνι, καὶ φησιόμενα, τὸν Θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τὰ ίσα φέρειν τῆς πρεσβυτερας Ρώμης πρεσβεία, ὅτε βασιλεῖσθαι συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν. Ταῦτη τοι, καὶ οὐκ τερ εἰκαίνη, ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δεῖ μεγαλύνεσθαι προνομοῖς, πασῶν μὲν τῶν ἀλλων προτιμωμένην, δευτέρων δὲ μετ' εἰκαίνην ὑπάρχουσαν, τῶν τοιν γάρ ἐν ἀπασιν ἀξιούσιθαι ταῦτην ἀμήχανον· εἰ καὶ τινες τὴν μετά, πρόθεστιν, πάνυ βεβιασμένως, μᾶλλον δὲ ἀπαιδεύτως καὶ ἀμαθῶς ἀρμηνεύοντες, οὐχ ὑφεδρίας καὶ ὑποδιβασμοῦ, χρόνου δὲ εἶναι δηλωτικὴν ἀξιούσιν. Ἐν γάρ ταῖς τῶν ὄνομάτων ἀναφοραῖς ἀνάγκη, τὸν μὲν πρότερον, τὸν δὲ δευτέρον ἐκφωνεῖσθαι· ὃς δὲ καὶ ταῖς καθέδραις, καὶ ταῖς ὑπερρραφαῖς συμβήσεται.

Εἰ μήπου τις εἴποι, δὲ ὑπερψυχῆς καὶ τοῦτο φησι Ζωναρδς, διτὶ τὸ μᾶλλον, ὡς πάρδυ, οἱ θεῖοι Πετρες ἐνοπτερίζομενοι, ὡς ἀποτιμηθήσεται τῇς τῶν δρυδοδέξιων δλοκληρίας ἢ τῶν Ρωμαίων Εκκλησίᾳ, καὶ τῆς τῶν πιστῶν δημητύρεως ἑξοστρακισθήσεται, δόγμασιν ἐπερδόδιος καθυπαγχθεῖσα, πρόστην ἀλογίσαντο ταῦτην, καὶ οὕτω τῶν αὐτῶν εἰκαίνη πρεσβείων ἡγίωσαν, πρεσβεύειν ἐν ἀπασι μᾶλλουσαν, οὐά περ εἰκαίνη ποτε. Περὶ μὲν δῆ τῶν πρεσβείων τῆς Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀλις διαταξμένης δι κανὼν, καὶ περὶ τῶν ὑποκεισομένων αὐτῇ διέξεισι διοικήσεων. Ταῦτα δὲ εἶναι φησι τὰς τῆς Ἀσίας, τοῦ Πόντου, καὶ τῆς Θράκης· καὶ Ἀσιαναὶ μὲν εἰποι διοικήσεις αἱ μέχρι τῶν Ταύρικῶν δρῶν διέχουσαι· Πόντικαὶ δὲ, αἱ τῷ Εὔξεινῳ Πόντῳ παραχείρεναι, Τραπεζοῦντος διχρι καὶ ἐνδοτέρω· Θράκικαι δὲ, αἱ μέχρι τοῦ Δυρραχίου.

Διὰ τὸ γῆρας οὐσσαλονίκης λεγέσθως τοῦ Πάπα.

Εἰ γάρ καὶ κάλαι τὸν τε Θεσσαλονίκης καὶ δέρους δυτικοὺς ἐπισκόπους, τὸν Ἀθηνῶν, φημι, τὸν Κορίνθου, τὸν Ηατρῶν, τὸν Ραβένης, λεγάτους εἰχεν δὲ Πάπας, εἰοντες τοὺς προσώπους αὐτοῦ (τούτο γάρ καθ' Ἑλληνας ἢ λέξις δηλοῖ) ἐν δὲ δεήσεις παρεῖναι τινας τῶν τοῦ Πάπα ταῖς κοιναῖς συνελεύσσοντι, ἀναπληρώσιν εῖτοι τὸν εἰκαίνου τόπουν, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραντον διετοῖς ἀγέλης. Οὐ γάρ τοσούτους εἰχεν ὑπερορίους ἐπισκόπους οὐδὲ διευτόν, ωστε καὶ χειροτονεῖν αὐτούς, ὡς τινες εἰσενται. Ἐπινεόνται δὲ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, ἵνα μὴ ἀποκνιάσων οἱ πρᾶς ἡμές εἰκαίνειν στελλόμενοι διεπόνται· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ μὴ τούτοις δει τὸ προσώπου τοῦ Πάπα καθίστασθαι, ἀλλ' ἐντοτε καὶ ἔτερους, οὓς δὲ κατὰ καιροὺς τῆς Ρώμης εἴλατα Πάπας.

Περὶ γῆραιον καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων.

Τούτων τοιγαροῦν τῶν διοικήσεων τοὺς μητροπολίτας μόνους χειροτονεῖν δίδωσι· τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ τούτων οὐχ οδοπερ αὐτὸς κατ' ἑκουσίαν βεβούληται, ἀλλ' οὓς ἂν ἡ ὑπ' αὐτῶν συμφωνήσασα ψῆφισηται σύνοδος. Εἴθ' οὕτω τῶν ψήφων ἐμφανίζομένων αὐτῷ, διὸ ἐν τῶν ψηφισθέντων, τριῶν δυνται, ἐκλέξηται χειροτονεῖν. Οὐ γάρ ἐφείται τῷ πατριάρχῃ ταῖς τῶν μητροπολιτῶν παρενταῖς ψήφοις, οὗτε μὴν τῷ μητροπολίτῃ ταῖς τῶν ἐπισκόπων. Πρὸ δὲ τοῦ κανόνος τούτου οὐχ οἱ πατριάρχαι τοὺς μητροπολίτας ἔχειροτόνουν, ἀλλ' οἱ ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπισκόποι. Χειροτονεῖν δ' ἐφῆσι τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν ἐπισκόπους, τοὺς διάκονους τῶν ἀραιοτεμάνων αὐτῷ διοικήσεων, διπερ εἰσὶν οἱ Ἀλανοὶ καὶ οἱ Ρώμ. Οἱ μὲν γάρ εἴη Ποντικῇ, οἱ δὲ τῇ Θρακικῇ παράκενται διοικήσει· ἐκάστη δὲ μητροπολίτῃ χειροτονεῖν ἐπισκήπτει τοὺς ὅπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων παραπληγίων παιούμενων τὰς ψῆφους, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς κανότι τῶν πρὸ δημῶν ἄγιων, φησι, δηγόρευται.

Τὰ αὐτὰ καὶ δι τῆς σ' συνδου διάξισι περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινούπολεως, τῷ τῆς β' συνόδου β' κανόνι, πρὸ δὲ καὶ τῷ τῆς δικηρογράφηδομενος, καὶ τοῖς οφῶν φήματι χρώμενος. Διπερ τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῶν Ιωνίων ἀπολαύειν πρεσβειῶν τῷ τῆς πρεσβυτέρας Τρώμης, δευτέρον μετ' ἑκείνον ὑπάρχοντα· μεθ' δυάριθμοίται δι τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰτα δι τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ ταῦτα δι τῶν Τεροσούλμαν.

Διατέλεστον κατριάρχης εἰς τὰς τῶν μητροπολεων ἑτοίμασι σταυροπήγια.

Βαλσαμῶν. Ἐπειδὴ τοινυν τοῖς πέντε πατριάρχαις ἀπενεμήθησαν αἱ ἐνορίαι, τῶν τεσσάρων τῆς οἰκουμένης κλιμάτων, πλὴν ἀλίγων ἐκκλησιῶν, καὶ μητροπολίτας ἐφείται τούτοις χειροτονεῖν εἰς τὰς ἀραιορισθεῖσας αὐτοὺς διοικήσεις, ἀναχρίνειν τε αὐτοὺς, καὶ γατὰ τοὺς θεοὺς εὐθύνειν κανόνας, καὶ τὴν ἐκφράγματαν καὶ μνήμην ἔχειν τῶν οἰκείων διοράτων, πρὸ πάντων τῶν ἐν ταῖς διοικήσεσι μητροπολιτῶν. Ταῦτη τοι καὶ στεφανοπήγια πέμπουσεν εἰς τὰς αὐτῶν ἐνορίας, καὶ κληρικοὺς ἐξ αὐτῶν λαμβάνουσιν οὓς αἱροῦνται· οὐ μὴν ἐφείται τινι τούτων καὶ εἰς χώραν πέμπειν σταυροπήγιον, ήτις ἐτέρῳ ὑπόκειται πατριάρχῃ, οὗτοι αἱληρικὸν λαβεῖν ἐξ αὐτῆς, ἵνα μὴ συγχάνωται τὰ δίκαια τῶν Ἐκκλησιῶν.

Περὶ τοῦ Βουλγαρίας, τοῦ Κύπρου, καὶ τοῦ Ἰβρίων.

Αἱ δὲ μὴ υποκείμεναι πατριάρχῃ τινὶ, ἡ τῆς Βουλγαρίας ἐστὶν Ἐκκλησία, ἣν ἐτίμησεν δι βασιλεὺς Τουστινιανὸς, ὡς ἐκ τῆς ῥηθεομένης νεαρᾶς εποοῦ γνώριμον ἐσται· ἡ τῆς Κύπρου· τεύτην δὲ ἡ πρίτη συνόδος καὶ ἡ σ' τετμήκασιν, ὡς αὐτίκα δὴ μάλιστρηθεῖται· ἡ τῶν Ἰβρίων, ἣν ἐτίμησε διάγωσις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνδου, ὑποκείμενην περίθαυτῇ· τούτων γάρ οἱ ἀρχιερεῖς, ὑπὸ τῶν ιδίων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι εἰώθασιν.

Οἱ μὲν τοι τῆς πρίτης συνδου κανὼν μὴ ἐφ'

A De electione et ordinatione episcoporum.

Harum siquidem diocesis metropolitanos soles Constantinopolis patriarchæ ordinare conceditur; et ex illis non quos ipse pro potestate voluit, sed quos sub eo consentiens synodus elegerit; deinde delatis; illi suffragiis, quem ex tribus nominatis elegerit, hunc ordinari. Non enim patriarcha metropolitanorum electionibus interesse conceditur, neque quidem metropolitanis episcoporum. Ante hunc autem canonem metropolitanos patriarchæ non ordinabant, sed cuiuslibet provinciæ episcopi. Constantinopolita vero fuit concessum in barbaricis gentibus, quæ diocesibus sibi propinquis sunt conterminis, episcopos ordinare; ut sunt Alani et Russi. Illi quidem Pontica, illi vero Thracicæ adjacent diocesi. Unicuique vero metropolitani episcopos sibi subjectos ordinare incumbit; provinciæ episcopis electiones similiter facientibus; ut et antiquorum Patrum divinis cunctis, scilicet, catatum est.

Eadem cum secundo canone secundæ synodi trigesimus sextus sextæ synodi de Ecclesiæ Constantinopolitanæ privilegiis edisserit; adhæc et idem cum quarto decernens, et illorum verbis utens; ut thronus Constantinopolitanus æqualibus cum veteri Roma privilegiis fruatur, cum sit post illum secundus: post quem numeratur Alexandrinus, deinde Antiochenus, et post hos Hierosolymitanus.

Quare in metropolitani provinciæ stauropégia mittit patriarcha.

Balsamon. Quoniam equidem quinque patriarchis regiones totius orbis distributæ sunt, præter paucas ecclesiæ, et illis etiam metropolitanus ordinare conceditur, et in assignatas ipsis dioceses illis constituere; et secundum divinos canones corrigeré, et pronuntiationem et memoriam suorum nominum habere, ab omnibus qui in diocesibus sunt metropolitani: porro et stauropégia in illorum provincias mittunt, et clericos quo volunt ab eis subducunt; nulli equidem illorum licet in provinciam, quæ alteri subjecta est patriarchæ, stauropégium mittere, nec clericum exinde subducere, ne Ecclesiarum jura confundantur.

116 De Bulgaria, Cypri et Iberia episcopis.

Quæ nulli subjiciuntur patriarchæ, sunt Bulgaria, Ecclesia, quam honoravit imperator Justinianus, ut ex citanda ejus novella notum erit; Cypri, quam honorarunt tertia et sexta synodus, ut statim quidem dicetur; Iberia, quam honoravit Antiochenas synodi dijudicatio, cum illi antea fuit subjecta; horum enim antistites a propriis episcopis ordinari solebant.

Octavus quidecum tertiae synodi canon, ut non sibi

Cypri episcopos creandi jus Antiochenus vindicet, ut quod olim a duce Antiocheno praefectus illic mitiebatur; sed secundum antiquam consuetudinem ab insulis episcopis in ea ordinationes sunt; et nullus alias religiosissimorum episcoporum provinciam, quae non erat multis retro annis et ab initio sua ditionis, invadat. Sed si sibi per vim submiserit, eam restituat, ne Patrium canones offendantur; nec sub sacerdotalis maneris praetextu secularis potestatis factus laicet, nec libertatem paulatim imprudentes amittamus, quam nobis proprio sanguine dedit Christus. Si quis vero typum aliquem his, quae nunc decernuntur, repugnarem attulerit, nempe constitutionem regiam, invalidam omnino illam esse juber.

A ταυτὸν Ελπειν τὸν τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον τὰς τῶν Κυπρίων ἐπισκόπων χειροτονίας διακαλεῖται, διὰ τὸ πάκιον στρατηγὸν δῆθεν ἔχειν παρὰ τὸ δουκὸς Ἀντιοχείας πέμπεσθαι. οὐδὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον θνοῖς, διὰ τὸν ἐν τῇ νήσῳ ἐπίσκοπον τὰς ἐν ταῦτῃ χειροτονίας γίνεσθαι μηδὲ τοῖς ἑτέροις τῶν Θεοφιλοτάτων ἐπίσκοποιν ἐπαρχιῶν καταλαμβάνειν, τὴν μὴ αὐτῷ ἀνήκουσαν δικαίου καὶ τοῦ ἀρχῆς. οὐδὲ εἰ καὶ ὑψὸν ταυτὸν πεποίηκε βιασμόν, ταῦτην ἀποδίδονται, ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ κανόνες παραβαλλονται· μηδὲ τὸν ἴερουργὸς προσχήματι ἔχουσας τύφος κοσμοποῆς παρεισβύται, μηδὲ λάθωρεν τὴν ἐκευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσεινται, ἢν τὴν δὲ Χριστὸς τῷ οἰκείῳ δόμῳ ἡγήσατο εἴμαστε. Εἰ δὲ τὶς μαχαίρων τύπον τοῖς νῦν ὀρισμένοις κομίσται, προσταγματικῶν πιστεύειν δηλαδή, διευρούνται τοῦτο καλέσει παντάπαιδες.

Tricesimus nonus sextæ syn. canon novam Justinianopolin Cypriorum Ecclesiā nominat, et jura Constantinopolis habere statuit, et Hellesponti et Cyzici episcopum ab eo ordinari. Utrum autem executioni unquam demandatus sit canon, difficile admodum est invenire.

Decimus vero nonus Carthag. syn. ut prius sedis episcopus sacerdotum exarchus, vel suminus, vel aliquid ejusmodi appelletur, vetat, sed tantum episcopus; eum, qui in honore et imperio esse solet, factum in potestatem redigens, et humilem et mediocrem esse statuens: ideoque et plures patriarchæ et antistites alii seipso viles humilesque in suis subscriptionibus appellant. Hoc autem, ut videtur, quarta œcumenica synodus non admittens, quæ hac multo posterior fuit, provinciarum exarchos metropolitanos nominat, in nono suo canonā, quem etiam quære in nono capite litteræ A. Nudem modo etiam et aliæ synodi eos appellant. Quære et in nono capite litteræ A canonem synodi Carthaginensis quinquagesimum quiuntum.

Ο δὲ τοῦ τῆς ἐν Καρθαγένῃ καλύπτει τὸν τῆς πρώτης καθάρας ἐπίσκοπον, ἔξαρχον λέγεσθαι τῶν Ιερέων ή δόλο τι τῶν τοιούτων, ή μόνον ἐπίσκοπον, τὸν ἐπιφυσμένον, οἷμα, τῇ τεμῇ καὶ τῇ ἀρχῇ τύφον, εἰς δύναμιν καθαιρῶν, καὶ νομοθετῶν τὸ ταπεινόν τε καὶ μέτριον. Ταῦτη τοι καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν πατριαρχῶν καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, ταπεινοὺς ἔκαντος καὶ εὐτελεῖς ἐν ταῖς οἰκείαις ὑπογραφαῖς διομέζευσι. Τοῦτο δὲ ή οἰκουμενική δύναμος, ὡς δοκεῖν, οὐκ ἀποδεξαμένη, οὐκ διλγον ἐκείνης ὑστερίζουσα, ἔξαρχος τῶν ἐπαρχῶν τοὺς μητροπολίτας καλεῖ ἐν τῷ θ' ταῦτης κανόνι, διὸ καὶ ζήτει ἐν τῷ θ' καὶ τοῦ Δ στοιχείου· οὕτω δὲ καὶ ἑτέραι σύνεδοι τούτους ἀπονομάζουσι. Ζήτει καὶ ἐν τῷ θ' καὶ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου νόμου.

Leges.

Centesima trigesima prima Justiniani uocella, Deceruimus, ait, secundum sanctarum synodorum definitiones sanctissimum veteris Romæ Papam primum omnium sacerdotum esse; beatissimum vero Constantinopolis novæ Romæ episcopum, secundum post apostolicum thronum veteris Romæ locum obtinere, omnibus autem aliis præponi; beatissimum vero primæ Justinianæ, patræ nostræ, archiepiscopum semper sub sua jurisdictione, habere episcopos provinciarum, Daciæ Mediterraneæ, et Daciæ Ripensis, Prævalensis, et Dardanias, et Mysia superioris, et ab eo illos ordinari; ipsum autem a syn. ordinari, et in subjectis sibi provinciis apostolicæ sedis locum obtinere, juxta ea quæ sanctus papa Vigilius constituit. Simile

Nomos.

Η δὲ φίλη Ιουστινιανῖος νεαρά, θεοπίστομεν, φησί, κατὰ τοὺς τῶν ἀγίων. συνόδων δρους, τὸν ἀγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν Ιερέων· τὸν δὲ μακαρώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντινούπολεως νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἀλλων πάντων πρωτιμασθαι· τὸν δὲ μακαρώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης Ιουστινιανῆς, τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν δεῖ ὑψὸν ἔκαντος τῶν ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδετέρβανίας, καὶ Δακίας Ῥιπενσίας, Τριβιλλέας, Δαρδανίας, καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας, καὶ παραποταμοῦ τούτους χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας συνόδου χειροτονεῖσθαι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὑποχειρείαις, αὐτῷ ἐπαρχίας τὸν τόπον ἐπίχειν

αὐτὸν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου κατὰ τὰ δρεσθέντα Α εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ποταμοῦ Λίβυος. Τὸ αὐτὸν δίκαιον καὶ τῷ ἀπιστόπωπον Καρχηδόνος τῆς Ἀφρικῆς δεῖνάκαρεν, οὐδὲ οὐδὲ περ δ Θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκατέστησεν.

Τὰς ἀναφορούμενας κανονικὰς ἀμφισβήτησες τὸν ὅλῳ τῷ Ἰλλυρικῷ οὐδὲ δεῖ τέμνεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνουπόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ συνόδου, ήτις ἔγει τὰ προνόμια τῆς ἀρχαλοκῆς Ἀρμής. Ζήτει καὶ τὸ η' κεφ. τοῦ Π. στοιχείου.

Θέσπισμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου.

'Ἄλλον τοῦ λόγου γενόμενος, τὸν μεγάλου θεοτοκίου εἰωνισμῶν Κωνσταντίου; καὶ πῶς οὐκ ἀν ἀπειροστάτης μέμψιν δολήσαμε, ὃς ἐγώ γε τῆς Ισησοῦ τίθεμαι ἀποτίας τὸ τε φθάγγεσθαι τὰ μῆδοντα, καὶ τὸ τὰ καλὰ διδόναι σιγῇ; Τούτου γάρ οὗτος θεοπάτωτερον ίδοι τις δικός, οὐτε δημοσίᾳ, ὃς γε οἶμαι, κηρύττεται ἀξιώτερον. Συμπάντων γάρ τῶν ὑπερφυῶν ἀρτορθωδύνεων τῷ βασιλεῖ προσῆγορον ἀπεγνώς πεφυκός καὶ ὅμολογον, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόδου, τὸν τε θερμὸν περὶ τὴν εὐσέβειαν ἔρωτα δείχνει τοῦ ἀνθρόδη, καὶ πάσης ἀκμαίον στήλης θρόνος, οἵοις πρεσβείας δίκαιοι ἀν. εἰκ. οἱ μῆδοι παράργον τὰ τῆς εὐσέβειας τιθέμενοι βασιλεῖς, τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν διηρέουσι. 'Ο γάρ βασιλεὺς οὐτοις, μηδεμιᾶς λειπόμενος ἀρετῆς, εὐσέβης μὲν τὰ πρὸς Θεὸν, δίκαιος δὲ τὰ πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρχεν· ὃς καὶ τῷ ἄκτες εἴσει τὴν ἐνθα τῆς ψυχῆς ὑπογράφεσθαι ὥραιότητα. Καὶ γάρ ἀξιέπαινον εἶχε τὸ τοῦ σώματος μέγεθος, ὃς ἡ περι αὐτοῦ ἱστορία διέξειτον, ἀξιάγαστον δὲ τὴν ὥραν, θαυμασιώτεραν δὲ τὴν τοῖς μετώποις ἐπικαθημένην αἰδώ. Πέρι γάρ, ὃς ἐπίκαν, τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασι τὸ τοῦ σώματος ἥδος ἔξεικονίζεσθαι· οὐκ ἡκίστα δὲ τῷ ὑπὲρ εὐσέβειας ζήλῳ πυρούμενος, ἐρχόμενος πάσιν ἰδείχνειν, οἵοις λιμέραις κατάκρας ἥλσκετο τοῦ Χριστοῦ, ἀμέλεις καὶ μὴ οἶδε τε δῶν, ἀξίως τὸν ἐρώμενον δεῖξούσθαι (εἰ γάρ καὶ πάσαν τὴν ἐν ἀνθρώποις εὐπορίαν εἰς ἐν τοις συνενεγκών, τιμῆσαι θελήσετε. τῆς ἀξίας ἀνάγκη διαμαρτεῖν), δεύτερον ἥν, τὴν νύμφην αὐτοῦ. Ἐκκλησίαν, ἣν τοῦ λόγου ἐπρίατο αἷματος, ἐκ τῶν ἐνθνῶν κοσμεῖν ἐπικενθε, καλὸν δαυτὸν εὐσέβειας παράδειγμα τοῖς πᾶσι. δημοσίᾳ προθεῖ. Φησὶ γοῦν·

Θεοτίζομεν σὺν πᾶσι τοῖς στράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τῷ Ἀρμῆς ἐποκοπὸν καὶ διάδοχον τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων καὶ κυρίου μου Πέτρου, πλεοντα τῆς βασιλείας ἔχειν ἔξουσίαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ παρὰ πάντων πιλλῷ πλέον ἡ τὸν βασιλέα τιμάσθαι καὶ αένεσθαι, κεφαλήν τε εἶναι τῶν τεοσάρων πατριαρχικῶν θρόνων, κρίνεσθαι τε πρὸς αὐτοῦ καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὁρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει· διηρούμενοι δὲ τῷ πατρὶ μου τῷ μακαρίῳ Σιδέντρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαβόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα. ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων συγκείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον ὡμοφρείον, τὴν πορφύραν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βαστιλίχι ἐνδύματα, τὰ τῶν βιστίκων ἴππων ἀξίωματα, τὰ σχῆπτρα, καὶ τὰ λεπτὰ τῆς

A etiam ius episcopo Carthaginensi in Africa concessum, ex quo nobis hanc Deum restituit.

Exorientes in omni Illyrico canonicas delibitatio-
nes absque archiepiscopi Constantinopolis et sy-
nodi eius sententias abrumptore non oportet, quas
habet privilegia veteris Romae. Quare etiam cap. 8
litteræ II.

117 Constantini Magni edictum.

Sed dum in hac parte sermonis nimirum, num Constantini Magni edictum silentio præteribo? et quomodo iuracitiae reprehensionem non incurram, cum neque absurdum existimo, quae non decet enarrare, et pulchra silentiu dñe? illo enim nec religiosius quidquam videat aliquia, nec quod publice, ut credo, praedicari dignius siu. Omnia enim mirthifico felici successu ab imperatore gestorum cum præce sit et testis luculentus, ex valde abundanti, tunc servidum viri erga pietatem amorem ostendit, tunc omni meatus melius declarat, quantis privilegiis auctoriam esset imperatore, non perfunditoria ea quae ad religione spectant agentes, Christi Ecclesiam donare. Hic etenim imperator, nulla destitutus virtute in his quae Deum spectant, religiosus fuit, in his quae ad homines, justus; et externa specie internus animus. splendor pulchra describatur. Laudabilem enim habuit corporis magnitudinem, quemadmodum de eo narrat Historia, admirandam etiam venustatem, et valde mirificam in vultu positam versundiam. Corporis mores animarum studiis maxima ex parte assimilare solebat; maxima vero propter religionem zelo exardens, ipso opere omnibus semper ostendit, quantis Christi desideris prorsus captus fuit, nimurum cum non posset dilectum digne amplecti. Etsi enim totis viribus humanis simul collectis honor prosequi vellet, dignitatem ejus assequi nullo modo potuit. Secundum erat, quod sponsam ejus Ecclesiam, quam proprio redemit sanguine, totis viribus adornare studuerit, se pulchrum pietatis exemplum omnibus exhibens. Dixit igitur:

Decernimus cum omnibus regni nostri satrapis et senatu, episcopum Romanum et successorem primi et principis apostolorum Petri regia maiorem in universam terram habere potestatem, et ab omnibus, multo magis quam si rex esset, honorari, et extolliri, et esse quatuor patriarchalium sedium caput, et judicari et decerni ab eo, quae ad fidem orthodoxam pertinent. Tradimus enim Patri nostro beato Silvestro et ejus successoribus nosis romani palatiū, diadema super caput ex pretiosis lapidibus et margaritis factum, et superhumeralē quod collum circumdat, et purpuream chlamydem, tunicam coccineam, et omnia indumenta regia, et imperialium equorum auctoritatem et sceptra, et reliqua imperii ornamenta, et omnem nostræ potestatis gloriam. Et illos etiam

qui in sanctissimae Romanæ Ecclesie clerum sunt relati, similibus senatu nostro indumentis exornari decernimus, et equos albis linteis circumdatos equitare, ut et eorum calceos ex albis linteis esse elaboratos, et si quis ex senatu nostro clericus fieri velit, a nullo impediri. Quoniam autem coronam auream propter animi humilitatem sanctissimus Pater noster Silvester recusabat, Idcirco splendidissimum lorum, quod sanctam resurrectionem significat sancto capiti ejus propriis manibus imposuimus. Stratoris vero officium subeuntes, et frenum equi ejus tenentes, a sancti ejus palatii area, domini nostri Petri reverentia et veneratione pleni, exivimus. **A**equum vero et omnino Deo gratum judicavimus, ut sanctissimus papa ab urbe Roma et Occidentalibus omnibus provinciis et urbibus exiret, et imperii potentiam in orientales partes transferret, et in amoenissimo loco sub sole sitam Byzantii urbem occuparet, et in illa **118** imperialia exerceret; iniquum existimantes terreuum imperatorem illic potestatem habere, ubi Christianæ religionis latitum e celo nobis datum est. **B**Hæc propriis manibus scribentes, et domini nostri Petri tumulo imponentes, sacra facimus juramenta, hæc omnia non omnino transgredi; sed etiam illis, qui nostrum imperium acceperint, illabefacta servanda mandamus, erga Patrem nostrum papam et successores ejus.

καραβῆναι. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐδήματερον διαδεξαρένοις καὶ τοῖς αὐτοῖς διαδόχους.

CAP. XII. *De ecclesiæ edificatione et consecratione.*

Septimus VII synodi canon, illum qui absque sanctis reliquiis ecclesiam consecrat, a sacerdotio alienat, et, Hoc aliquando, inquit, aliis impilis, iconomachis, et Christianorum accusatoribus, contigit, qui Christianis venerandarum imaginum cultum, tanquam idololatriam, vitio vertebant. Templi autem consecratio hoc modo fieri soledat. Primo quidem per provincie episcopum ejus fundamentum cum prece et crucis fixione positum fuit; et quando structura erat absoluta, consecratio et dedicatio et inbromizatio sequebantur, et antimensioni super sacram mensam impositio.

De antimensioni.

Appellantur ideo ἀντιμένσια, quod exprimant et referant multas ejusmodi mensas, quæ sanctam Dominicam mensam perficiunt; deinde sacro unguento et templum et hæc omnia inuncta sunt, et ita sanctorum martyrum reliquias sub sancta mensa redunduntur.

Decimus septimus vero monachos, qui impo- raudi studio moti obedientiæ jugum exsesserunt, et oratoria ædificare aggressi, quæ ad eorum perfectionem sufficient non habent, ab illius loci episcopo prohiberi vult. Hoc ipsum autem et in clericis vel in laicis fieri. Si vero, quæ ad perse-

Abasileas, κοσμήματα, καὶ τὴν δέξιαν ἄποστολῆς ἡμῶν ἱερουλαῖς· τοὺς δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιωτάτης Ρώμης κατειλεγμένους κοσμίσθαι κελαύνομεν περιπλήσιοις τῇ εὐγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμαστιν, ἵσπεις ἐποχουμένους, διδόνας περικειμένους λευκάς, ὃς δὲ καὶ τὰ ὑπόδηματα τούτων ὅθιναν εἶναι πεποιημένα λευκῶν· καὶ δὲ ἀντί αἰρεότο κληρικᾶς ἐπὶ τῆς ἡμῶν συγκλήτου γενέσθαι, τοῦτον πρὸς τίνος μηδαμῶς εἰργεσθαι· διτὶ γε μήν τὴν ἐκ χρυσίου στεφάνην φρονήματος μετρίσθεται ὁ Πατήρ μου ὁ ἀγιώτατος Σλέβεστρος παρατείται, ταύτῃ τοι τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον, σημαίνοντα τὴν ἀγίαν Ἀνάστασιν, τῇ ἀγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἴδιας χεροὶ ἀπεθήκαμεν· ἡμεῖς δὲ στράτωρος ἀρψίκιον ὑπαλθίνοτες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν Ἰερῶν αὐτοῦ ἔχομεν ἀνακτόρων, αἰδοῖς καὶ φόρῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἀγίου συνεχόμενος Πάτρου· τῶν χρησίμων δὲ κομιδῆς καὶ θεοφιλῶν νενομίκαμεν, ἐκστήσης μὲν τῆς πόλεως Ῥώμης καὶ τῶν δυτικῶν χωρῶν ἀπασῶν τε καὶ πόλεων, τῷ ἀγιωτάτῳ Πάπᾳ· τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς Ἐφέσου μέρη μετενεγκεῖν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ κειμένην τῆς ὑπὲρ τὴν Βύζαντος πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἰδρύσουσθαι τὰ βασίλεια, διδικον οἰηθίντες ἕβδομαν ἔχειν τὸν ἐπὶ γῆς βασίλεα, ἐνθα δὲ ἀρχὴ τῆς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρχεν ἡμῖν. Ταῦτα ταῖς ἴδιας χεροὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἀπεθέμενοι Πάτρου, πίστεις ἐνθρόνους ποιούμεθα, ή μήν δλῶς πάντα ταῦτα μὴ παραβῆναι.

C KΕΦΑΛ. IV. *Περὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.*

Οἱ δὲ τῆς ἡμέρας κανάν τὸν χωρὶς ὅγιων λεψήνων ἐκκλησίαν καθιεροῦντα τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλλοτριοί· Καὶ τούτῳ γέρ, φησι, ποτὲ πρὸς τοὺς ἀλλοίς κακοῖς τοῖς εἰκονομάχοις ἐπράττετο καὶ Χριστιανοκατηγόροις, οἷα τοῖς Χριστιανοῖς τὴν τῶν εὐπτῶν εἰκόνων, ὡς εἰδωλολάτρειαν, ἐπικαλοῦνταις πρὸς κύνησιν· ἀλλ' ἡ τὸν ναοῦ καθιερώσις οὕτως εἰλθει γίνεσθαι. Πρώτον μὲν δι' εὐχῆς καὶ σταυροπηγίου τοῦ κατὰ χώραν ἀπισκόπου ἐπούτου θεμέλιος πήγυνται· τελεσθεῖσται δὲ τῆς οἰκοδομίας, ή τε καθιερώσις γίνεται καὶ τὰ ἀγκαλία, καὶ δὲ ἐνθρόνισμές, καὶ ή τοῦ ἀντιμηνοῦ ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ἀπίθετις.

D *Περὶ ἀπειμιστῶν.*

Ἄργονται δὲ ἀντιμηνοῖς ἡμέραις ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντιτύπα τῶν πολλῶν τοιούτων μίνσων, τῶν καταρτιζόντων ἀγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν, εἴται τῷ ὑπὲρ μύρῳ δ τε ναὸς καὶ ταῦτα χρεῖται πάντα, καὶ οἵτως τὰ λειψανά τῶν ὅγιων μαρτύρων ὑπὸ τὴν ἀγίαν θραυστρίζεται τράπεζαν.

Οἱ δὲ μὲν τῶν μοναχῶν τοὺς φιλαρχίας πάθει τὸν τῆς ὑπακοῆς ἀποστειαμένους ζυγόν, καὶ εὐκτηρίους οἰκους κτίζειν ἀπιχειρούντας, καὶ ταῦτα πρὸς ἀπαρτισμὸν ἐνθεῶς ἔχοντας, εἰργεσθαι πρὸς τοῦ κατὰ χώραν ἀξιοῖς ἀπισκόπου· τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ κληρικῶν, ή λαϊκῶν γίνεσθαι. Εἰ δὲ τὰ πρὸς

ἀπαρτισμὸν εὐποροῦεν, τὰ αὐτοῖς βεβουλευμένα εἰς ἄποροις θεργοῖς καὶ πέρας δίγεσθαι.

Οὐ δέ πῃ τῆς ἐν Καρδαγένῃ συνόδου τὰ δι' ἑνα-
πίσιν, ή μαντεῶν, ή ἀποκαλύψεων γνώμενα ἐν τοῖς
ἄγροις εὐχτήρια καταστρέφεσθαι πρὸς τῶν ἁγχω-
ρίων ἐπισκόπων προστέττει, εἰ μὴ που σώματα
μαρτύρων ἐν αὐτοῖς ἔχοιεν ὑποχείμενα, ἢ τινα τού-
των λειφάνα, ή ἐξ ἀρχαίων φύκοδομημένον ἦν τὸ
ἐνταῦθα θυειαστήριον, μηδὲ τοὺς ὅλους ἔκειται συν-
έρχεσθαι, καὶ μνήμας μαρτύρων ἐπιτελεῖν. Αἱδέ-
τοι τούτο καὶ τὰς ἀνθουσιώσας τῶν γυναικῶν κατὰ
δαιμονικὴν ἐπῆρειαν καὶ ἀπάτην, καὶ προφοιβάζου-
σας δῆθεν τὰ μέλλοντα, ή τῶν ἀνδρῶν τοὺς προσ-
ποιουμένους δαιμονῆν, καὶ τοιαῦτα ληροῦντας
ἀπελαύνειν παντὶ τρόπῳ καὶ ἐπιστομῆιν γρῆ. Ζῆται
καὶ ἐν τῷ βῆ καφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα λδ τῆς Β
ἐν Λεοδίκειᾳ συνόδου.

Νόμοι.

Τὸν θίλοντα εὐχτήριον ή ἐκκλησίαν κτίσαι, δια-
λέγεσθαι δὲ περὶ τούτου τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ,
καὶ ἐνωρεῖσθαι τὰ ἀρκοῦντα πρὸς λυχνοκαλαν καὶ τὴν
ἱεράν λειτουργίαν, καὶ τὴν ἀδιάφορον τοῦ τέκου
τετρατιν, καὶ τὴν ἀποτρεψήν τῶν προσεδρευόντων,
καὶ τότε τὸν ἐπίτικοπον τὸ πρᾶγμα πᾶσι φανεροῦντα
δημοσίᾳ ἔκειται προσιέναι, καὶ σὺν εὐχῇ πηγνύναι
σταυρὸν, καὶ τότε τοῦ Ἑργοῦ ἀρχεσθαι τὸν οἰκοδο-
μεῖν ἡρημένον· καὶ δι: δ ἀρξάμενος νέον κτίσειν,
ἢ παλαὶ ἀνανεοῦν, ἀναγκάζεται μετὰ τῶν αὐτοῦ
κληρονόμων παρὰ τῶν οἰκονόμων, καὶ τοῦ ἐπισκό-
που, καὶ τοῦ ἀρχοντος, δ ἡξατο πληρῶσαι· εἰτα
καὶ τὰς ὑπεσχημένας ἀποδεῦναι τῷ ναῷ δωρεάς.

Πᾶσα ἀγωγὴ προσῆκουσα σεπτεῖσθαι, εἰτε προσ-
ωπικὴ, εἰτε καθ' ὑποθήκην ἐστιν, οὐχ ὑπερβαίνει
τὰ μὲν ἔτη.

ΚΕΦΑΛ. ΗΓ'. Περὶ τῶν ἐκκλησίᾳ προσφύτων.

Νόμοι.

Θεοπίζομεν μὴ Εἰεῖναί τινι, τοὺς διφ' οἰασδήποτε
τύχης πρόσφυγας ἐκ τῆς ἀγίας ἑκαθεῖλν ἐκκλησίας·
τοὺς δὲ τούτο τολμήσαντας τῷ τῆς ἱεροσούλις
ἀγκλήματι ὑποδάλλεσθαι.

Οὐ τὸν προσφεύγοντα εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκ-
κλησίαν, ίδιᾳ αὐθεντὶς ἀποσπάσαις, τυπόμενο; καὶ
κοιρευόμενος ἑκοριζέσθω.

Μέχρι τῶν πρὸ τῆς δημοσίᾳς ἀγορᾶς τῆς ἐκκλη-
σίας ὅρων τὸ ἀσφαλὲς ἔχετωσαν οἱ πρόσφυγοντες,
τοι; ἐνδοτέροις; λουτροῖς, ή κήποις, ή οἰκήμασιν, ή
στοιλές, ή αὐλαῖς χρώμενοι· καὶ κωλυέσθωσαν ἐν
τῷ τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἐσθίειν ὅπλοις δὲ μὴ ἀσφα-
λιζέσθωσαν ἐαυτοὺς, ἀλλ' ἀποτιθέσθωσαν ταῦτα παρὰ
τῷ ἐπισκόπῳ.

Μεδ' ὅπλων δὲ οἰκέτης πρόσφυγῶν εἰδός ἐκβαλ-
λέσθω· ἀνθιστάμενος δὲ, μείζονι βιαζέσθω δυνάμει·
καὶ μοιχόνος τελευτήσῃ, ἀνεύθυνος ἐστα ὁ ἐπελ-
θῶν αὐτῷ καὶ κτείνας δεσπότης.

Οὐτε δέ ἀνδροφόνοις, οὔτε μοιχοῖς, οὔτε παρθέ-
νων ἄρπαξι, τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν φυλάξις ἀσφάλειαν,
ἀλλὰ κάκειθεν ἑξελκύσεις, καὶ τιμωρίαν ἐπάξεις.
Οὐ γάρ τῶν τοιαῦτα ἀμαρτανόντων φεύγεσθαι προσ-

ΡΑΤΚΟΛ. ΓΓ. CXLIV.

A etionem sufficient, habeant, quæ ab ipsis delibe-
rata sunt, aggrediantur, et ad finem deducant.

Carthaginensis synodi 83 quæ per somnia et
inanis revelationes in agris constituta oratoria,
a loci episcopis everi jubet; nisi illæ reposita
habentur martyrum corpora, vel quædam eorum
reliquia, vel ab antiquo tempore ibi exstructum
fuit altare: nec ibi congregari populos, nec
martyrum memorias celebrare. Et propter haec
mulieres, per dæmonis fraudem et dolum affla-
tas, et exinde futura prædicentes, vel viros,
qui se a dæmonie possessos simulant, et talia in-
gantur, omni modo abligere et os obstruere oportet.
Quære et in 8 cap. litteræ A canonem 34
Laodicensis synodi.

Leges.

Qui domum oratorium vel ecclesiam ædificare
voluerit, de illo cum civitatis episcopo disserere
oportet, et, quod ad luminum accensionem
et sacram administrationem sufficiat, donare, et
cōmodam loci conservationem, et præsectorum
alimentum; et tunc episcopum rem omnibus no-
tam facientem publice 119 illuc procedere, et cum
precibus crucem figere: et tum demum opus ag-
grediatur, et destinata ædificet. Et quod, qui no-
vam ædificare incepit, vel veterom renovare, ipse
cum suis heredibus ab oeconomis, et episcopo, et
magistratu, opus inchoatum consummare com-
pellitur; tum ei promissas donationes templa-
dere.

Omnis actio quæ ad venerabilem domum per-
tinet, sive sit personalis, sive sub pacio, quadra-
ginta annos non excedit.

CAP. XIII. De iis qui in ecclesiam confugint.

Leges.

Decernimus nulli propter quemcunque prætex-
tum profugas ex sancta ecclesia amovere licere;
qui vero illud audent, sacrilegi poenæ subjici.

Qui in sanctam Dei ecclesiam confugientem pro-
pria auctoritate abstrahit, verberatus et tonsus
exilio multetur.

Usque ad ecclesie terminos ad forum publicum
tuto se habeant confugientes, interioribus balneis,
vel hortulis, vel cubiculis, vel porticibus, vel areis
utentes: et intra templum comedere vel dormire
prohibeantur. Non autem armis scipios securent,
sed illa ante episcopos exuant.

Si servus armatus confugerit, statim ejiciatur;
si vero resistit, majori potestate cogatur: et si
pugnando interemptus fuerit, poenæ non obnoxius
sit dominus, qui illum aggressus est et occidit.

Neque homicidis, neque adulteris, neque virgi-
num raptoribus, in ecclesia securitatem conceiles,
sed exinde abstrahes, et supplicium exiges. Non
enim iis qui talia peccant, remitti convenit, sed

41

qui antocellunt, ne talia a temerariis palliantur. Aliter in sacra etiam securitas, non illis qui injuria afficiunt, sed qui afficiuntur, a lege conceditur; impossibile enim esset, utrumque ex saeculorum locis securitate firmari, et injuria afficiemus et affeatum.

In ecclesiam confugientem nemo vi abstrahat; sed confugae causam manifestam faciat sacerdoti, et ab eo confugientem luto accipiat, ut secundum leges inquiratur et ad ministerium contra eum caput.

Si quis confugientem ab ecclesia vi abstrahit, natus fuerit, dnodecim flagella accipiat, et tunc juxta quod decet, confugientis caput requiratur.

Oportet vero confugientes a judicibus compitentibus judicari, et non ab ecclesia adversarios suos accersi.

Sanctissimis episcopis vel defensoribus eorum sit confugientium nomina et accusationes describere, et magistratibus ostendere, et illi aptum eis iudicium statnare: quamobrem, qui non describuntur, non sunt profugae. Quare etiam in cap. 7 lit. II.

CAP. XIV. Quid non oportet in duarum cicitatum ecclesiis unum esse clericum.

Decimus. IV synodi canon, ut et vicesimus in duarum civitatum ecclesiis unum clericum conscribi oportere non existimat; nempe in ea, in qua a principio ordinatus fuit, et in ea, ad quam tanquam ad maiorem postea confugit propter inanis gloriae cupiditatem, ex episcopatu. forsitan in metropolin, vel ex illa in patriarchatum: sed eam illuc restituvi in qua prius ordinationem accepit. Si quis autem, inquit, ante hunc canonicam translatus fuit, illum non oportet ecclesie negligere ex qua transitus fuit sicut vindicare: quicunque enim hoc faciunt, sub gradu deponentur. Hoc autem non impedit clericos qui in parva civitate in duas ecclesiast sunt ordinati.

Quāvis VII syn. 15 can. in magnis civitatibus unum clericum duabus ecclesiis colloquari turpis luci gratia prohibet; hoc autem solum permitti in regionibus externis fieri, eo quod homini in opere laborant. Si enim, inquit, unius ecclesiae redditus ad vitæ necessitatem alicui non sufficiat, alia ergo aliqua studia querat, ex quibus que sibi et aliis sunt necessaria compareret. Nam dicit Apostolus: « Usibus meis et eis qui mecum sunt, manus istae subministrarunt. » Omnia autem haec communavit temporis et rerum rictasitudo.

CAP. XV. Quid intra ecclesias non oportet agapas. ut vocant, vel convivio facere, vel intra sanctas ejus ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercantiam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

Quare cap 3 littera A.

Α τοι, άλλα τῶν περιόντων, ἵνα μη τοιαῦτα ὑπὸ τῶν τολμηροτέρων πάσχουν· ἀλλὰς τε καὶ ἡ ἄκτην τῶν ἱερῶν παράδεινα οὐ τοῖς ἀδικούσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδικούμενοις δέδοται πάρα τοῦ νόμου. καὶ οὐδὲ εἰ δυνατὸν ἔκπειρον ἴσχυρίζεσθαι τῇ πάρα τῶν ἀσύλων τόκων ἀσφαλεῖ, καὶ τοὺς ἀδικοῦντα, καὶ τὴν ἀδικούμενον.

Μῆδες τὸν ἐπ' ἐκκλησίας προσφεύγοντα φίδιον παρεισθεία, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τού πρόσφυτος δῆλην ποιετει τῷ ἱερεῖ, καὶ πάρ αὐτοῦ ἀσφαλῶς λαμβάνεται τὸν προσπερευγότα, τοῦ νομίμως ἡγηθῆναι καὶ διικηθῆναι τὸ κατ' αὐτὸν κατέλασιν.

Εἰ δὲ τις δοκιμάσει χειρὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσαι τὸν πρόδρομον, διπούτος δύνεται ἀλλαγή λαμβανέτω, καὶ τότε κατὰ τὸ πρέπον τὸ τοῦ πρόδρομος ζητεῖσθαι κατέλασιν.

Δεῖ δὲ πάρ τοις προσφόροις δικαίεσθαι δικασταῖς τοὺς πρόσφυγας, καὶ οὐχὶ πάρ τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀντιδίκους αὐτῶν μετακαλεῖσθαι.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπιτιθέτοις ἡ ἐκδίκοις, ἐπιμάλλες ἔστω τῶν προσφεύγοντον τὰ δύνατα καὶ τὰς αἰτίας ἀπογράψεθαι, καὶ τοῖς ἀρχούσιν ἀμφανίζειν, κάκενον τὴν ἐπιτίθετον δίκην αὐτοῖς διεπιπούτωσαν· διστει οἱ μὴ ἀπογραφόμενοι οὐκ εἰσὶ πρόσφυγες. Ζήτεται καὶ ἐν τῷ Καθηδρᾷ Π στοχεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. «Οτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίᾳ αἷς δύο κληρονόμων ήταν εἴτε κληρικούς.

Ο τοιούτοις διανόου κανὼν, ἐτι δὲ τοιούτοις πόλεων εκκλησίας ἔνα κληρικὸν καταλέγεται τῶν πόλεων εἰστατεῖσθαι: εἰς δὲ τὴν δηλαδὴ τὴν ἀρχὴν κατεργάσαντα καὶ πόρος δινούσιον ὑποτελεῖσθαι οὐα μείζονας διδόνεις ἐρέσεις κενῆς, ἐξ ἐπισκοπῆς τυχὸν εἰς μητρόπολιν, ή τοιούτην: εἰς πατριαρχεῖον ἀλλ' ἀποκαθίστασθαι τούτον ἐνθα πρώτον τὴν γειτονίαν ἐδέσθαι. Εἰ δὲ τοιούτους, φησι, μετατεθῆναι πρὸ τοῦ κανίνας Ιεράρχου τούτου, οὐ δεῖ καὶ τῶν πραγμάτων μεταποιεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ηγεμονίης τοιούτου ποιεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ οἰκείου τιμάτος βαθμούν. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐμποδίζει τοὺς ἐν μαζὶ πάλιοι εἰς διανούσας επαγγείλουσι κληρικούς.

Εἰ καὶ διετοι τῆς ζητεῖσθαι διανόου τῶν πόλεων τῶν ἔνα κληρικὸν κατατίθεσθαι διστει ἐκκλησίας αἰσχροῦ κέρδους χάριν. Διαγράφεται, συγχωρεῖ δὲ τοῦτο μόνον ἐν ταῖς έξα γένεσις χώραις, πάρ τὸ σταύλειν ταύτας ἀνθρώπων. Εἰ γάρ το ἀποχρών, φησιν, ἐκείνῳ τοῦ βίου ἡ τῆς μιᾶς εκκλησίας μὴ πορίζῃ καρποφορία, ἀλλ' ἐντα καὶ τῶν ἑτέρων μετιών επιτηδευμάτων. καὶ οὖνδη, καὶ ἀλλοις ἐπαρκεῖσθαι. Ταῖς χρείαις μου γάρ, φησιν δὲ Ἀπόστολος, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἀμού διηπέτεσθαι αἰχέρεις αὐταῖς. Ταῦτα δὲ πάντα μετεποθεσαν ἡ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων μεταβολή.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. «Οτι οὐ δεῖ τὴς ἐκκλησίας ἄγονος τάξις λέγομενας, ή αυριάδια τινασθεῖν, ή των ἱερών ταύτης θεοῦ περίσσειων κατηλεῖσθαι, ή τε κατ' ὅμιλοις προτίθεσθαι, ή κατήρος χωρὶς αγαπητοῖς εἰσάγεσθαι, ή τινα μετατηρίσθαι.

Ζήτεται τὸ γένος τοῦ Α στοιχείου.

Ο δέ ος τῆς σ' συνθέου κανών ἔνδον τῶν τὰς A ἐκκλησίας Ἱερῶν περιβόλων καπηλεῖον εἶναι, ή ίδιον μα προτείνειν εἰς πρᾶσιν, ή ἕτερα δέτα καὶ ήμεροίαν, τῶν κομιδῇ ἀθέσμων ἡγούμενος, ἀφορισμῷ τὸν οὖτα ποιοῦντα καθηποδάλλει. Οὐχ εἰρήκε δέ, τῆς ἐκκλησίας ἔνδον, τούτῳ γέροντὶ ὁδὸν εἰς τῶν εὐσεβεῖν αἱρουμένων. καὶ φρενὸς μετρίας μετειληφῶς ἐννοήσειν ἀλλά, τῶν Ἱερῶν περιβόλων, διπέσαν τὴν τῆς ἐκκλησίας δηλῶν περιοχὴν, τὰ τε προτεμενίζματα καὶ τὰ προσάλια. Καὶ τούτῳ γέροντὶ δὲ Κύριος ἀγανακτήσας, φραγγεῖλον τοὺς θεοκαπήλους τοῦ Ἱεροῦ ἀπῆλασε. καὶ τὸ κέρμα, ἥτοι τὸ θύμισμα ἤξεις τῶν κολυβιστῶν, τῶν τὰ λεπτὰ νορίσματα δηλαδὴ πωλοῦνταν.

Ο δέ πῃ τοὺς χωρὶς ἀνάγκης κτήνος οἰονδηποτοῦν ἐντὸς ἐκκλησίας εἰσάγοντας, κληρικοὺς μὲν δυτας καθαιρεῖ, λατέκους δὲ ἀφορίζει. Εἰ δέ τις, φησι, χειρῶνος τυχὸν ὄδοις περόνων, καὶ ἀπρόπρων εἰς καταμονὴν οἰκίσκουν, εἰς τὸν ναὸν εἰσεδύει· καὶ τὸ κτήνος ἀστύψωνεισήγαγεν, οὐκ ἀνθρήσειε μέμψιν. οὐδὲ μὴ γνώμη, ἀλλ' ἀνάγκη τούτῳ πετοικῆς, ἀγωνιῶν, μὴ δῆρα τοῦ κτήνους διαφθερέντος τῷ χρύσει, καὶ αὐτὸς κτινδυνεύσειε, μὴ οὐδὲ τε ἡνὸς χωρὶς οἰκεῖνον βαίνειν. ἀπὸ τὰ πρόδων, εἰ καὶ τὸν ἐκ τοῦ ψύχους Θάνατον κατά γε τὸ περὸν ἔδειξε διαπεργυγνας. Ιδίη σάββατον γέροντος τῷ περὸν, φησι, διε τὸν ἀνθρώπου γεγύηται, ἵνα ἀνακαύσηται ἐς δουλός σου καὶ τὸ ὄποζγον· ὅπος ἡ τοῦ ὑποζυγίου ἀνάπτωσις οὐ εἰ αὐτὸς, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀνθρώπου νεομοθέτηται, ἵνα ἀναπαύσαμενον ἔχῃ τούτα εἰσέπατα ἀχμαίστερον· ὡς καὶ ἡ μέγιας φροντὶ Παύλος· «Μή τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ»; ἀλλὰ εὖδὲ τῶν πετεινῶν ἵνα προσῆκον εἰσάγεσθαι, ἵνα μὴ τῇ εκκλησὶ τούτων τὰ θελα καθευδριζέται ἀχρεούμενα.

Ο δέ ήδη τοὺς γυναῖκας συντρικοῦντας, καὶ περὶ ἀλλετονες τὴν εἰς τὸ Θεῖα τιθεμένους; αἰδὼν, ἐν τοῖς περὶ τὴν ἐκκλησίαν Ἱεροῖς τόποις; ἐκτηνῆσθαι τολμῶντας καὶ μὴ διαστέλλοντας αὐτὰ μέσον ἀγίου καὶ βαθῆλου κατὰ τὸ λόγιον, τούτων ἀπάντων καὶ τὸν λεγομένων κατηχουμενείων ἰκανωτεῖσθαι προστάσται· τοὺς δέ μὴ πειθουμένους, κληρικούς μὲν δυτας, καθαιρέσει, λατέκους δὲ ἀφορισμῷ ὑποτίθεσι.

Νόμος.

Καὶ γέροντος καὶ ἀκατέρων ἥθελες νόμος; οὐδὲ τοὺς πρόσφυγας ἐπιτρέπει ἔνδον τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἀσύλου. Ἄλλα καὶ δὴ εγ γεαρὰ τοῦ βασιλέως; Αἴσιοτες τοῦ Σωτῆρος πειρωρεῖσθαι πελεύει τοὺς ἐπιτρέποντας διλοις ἐν τοῖς κατηχουμενείοις σχετικοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ^τ. Οτι τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκκοίτητα εἰναι θεῖ, καὶ δισὶ δοῖ τοὺς ἀποστόλους ταῦτα διοικεῖν.

Ο ληγ τῶν διγίων ἀποστόλων κανῶν πάντων μὲν τῶν τῆς ἐκκλησίας πράγματων τὸν ἐπίσκοπον ἔχειν εἴην φροντίδα κελεύει, καὶ ὡς ὑπὸ Θεῷ μάρτυρι διοικεῖν ταῦτα· μὴ ἔξειναι δὲ αὐτῷ διοικοῦν τὰς αὐτῶν σφετερίσεις, η συγγεγένεις ίδιοις τὰ τοῦ θεοῦ χαριζεθαι· εἰ δὲ πάντης εἰναι, ἐπιχερηγεῖν

Septuagesimus sextus vi synodi canon, intra saeculos ecclesie ambitus cauponatariam officiam esse. vel esculenta venalia proponere, vel alia quæcunque ad mercaturam, omnino illicitum esse. Judicans, segregatione illum, qui ita facit, subjicit. Non dixit vero, intra ecclesiam; nam illud nemini, qui pietate est imbutus, vel modico sensu præditus, in mentem venit; sed, sacros ambitus, omne ecclesie septum et areas et vestibula significans. Hoc enim ægre ferens Dominus, flagello sacrilegos mundinatores a templo expulit, et numismatariorum æs vel numisma effudit, eorum neimpe quæ exigua numismata venuebant.

Illos vero qui, nulla necessitate urgente, intra saecula ædes jumentum quodvis introducunt, si stat quidem clerici, deponit; sin autem laici, segregat. Septuagesimus octavus canon. Si quis autem, inquit, huius forte nec faciens, et domo ad hospitandum indigens, in templum diverterit, et jumentum secum introduxerit, non omnino reprehensionem incurrit; ut qui non ex sententia, sed necessitate hoc fecit in periculo constitutus. Nonne enim, per eum propter frigus 121 jumento, ipse etiam periclitatur, ut qui absque illo non potest ulterius progredi, licet mortem ex frigore provenientem hoc tempore fugisse videatur? Sabbatum enim, ait, propter hominem factum est, ut quiescat servus tuus et jumentum tuum. Quare juncti qui non ipsius jumenti, sed hominis gratia præcepia est, ut illo post quietem vegetiore mox utatur. Quod magnus quoque Paulus asserit, «Numquid de nobis cura est Deo?» Sed neque volucres ullas introducere conuenit, ne illarum excrementis loca sancta polluantur.

Qui cum mulieribus cohabitant, et indecora et irreverenter erga sacra loca se gerentes, in locis circa ecclesiam sacratis habitare audent, nullum omnino inter sacram et profanum discrimen facientes iuxta oraculum, ab omnibus his, et ab eis quæ dicuntur catechumenis, ejicendus esse decrebat 97 canon: quiique non paruerit, si sit quidem clerici, depositum, si vero laici, segregatione subjicit.

Λεξ.

Etenim superioris etiam citata lex, ut profugæ intra templum obdormiant vel comedant, non permittit. Sed et septuagesima tertia imperatoris Leonis Sapientis novella puniri jubet illos qui in catechumenis habitare aliis permittunt.

CAP. XVI. Quod ecclesiæ bona inalienabiliæ esse oportet, et quomodo debent episcopi illa admisstrare.

Sanctorum apostolorum canon 38 omnium rerum ecclesiasticarum episcopum curam gerere. et tanquam Deo intuento illa administrare jubet: non licet autem illi ex eis sibi aliquid vindicare, vel propriis cognatis, quia Dei sunt, largiri. Si vero sint pauperes, illis eodem modo ac aliis panpe-

ribus suppeditet; at non pauperum praetextu, quæ sunt ecclesiæ, vendat: sed ex redditibus sibi ipsi et illis suppeditat. Quæcunque enim Deo sunt consecrata, ne faciat profana.

Hunc verbatim commemorans vii synodi 12 can. adducit: Si episcopus vel monasterii praefectus episcopii vel monasterii quæcunque possessiones alienæ, et principi vel alteri tradat, irrita sit traditio. Quod si detrimentum potius quam utilitatem afferre agrum causetur, ne sic etiam eum magistratus, sed clericis vel agricultoris addicat. Sin autem calliditate aliqua utatur, et ex clero vel agricultore agrum magistratus rursum emerit, sic quoque irrita sit actio, sive sit venditio sive permutatio, et episcopio vel monasterio ager restituatur. Qui autem hoc fecerit episcopus vel praefectus, ille quidem ab episcopio, hic vero a monasterio amoveatur, ut qui male dissipent quæ non congregavere. Amotione autem depositio omnino intelligitur.

His etiam consentit Cartaginensis syn. can. 26, qui ecclesiasticas possessiones alienari vetat, licet nullum omnino afferant redditum. Sin magna urgat necessitas, ad præsitos duodecim episcopos, et imprimis ad aliorum antistitem, res deferatur. Si hoc autem propter inevitabilem necessitatem fieri nequeat, vicinos quoque episcopos testes adhiberi oportet, ut cura habeatur, ne urgentes necessitates, quæ ecclesiæ illius contigerint, ignoret synodus: quod nisi efflere promptius sit, tanquam Deo et synodo rationi reddendæ omnino intelligitur.

122 Tricesimus sextus autem presbyteris et aliis clericis res uillas ecclesiæ, sive mobiles sive immobiles, vendere interdictum, nisi sua sententia illud approbet episcopus. Imo nec ipsi quidem hoc facere concessum est, synodo, cui subest, id ignorantie, ut et presbyteris sibi subiectis. Ipsos enim ad rerum ecclesiasticarum administrationem oportet sufficiens testes habere, ne offensiones in eum exoriantur. Mobilia autem vendere, vasa forsitan sacra, omnino interdictum est: episcopo autem, qui absque cleri sententia, quæ ad victimum sunt idonea, frumentum nempe, vel varia fructuum genera, vendit, succensere non oportet.

De eisdem mentionem faciens 15 Aneyranæ syn. dicit: Quod si, tempore quo ecclesia suo episcopo destituta fuit, contigit, ut ab aliquo clero ex ejus bonis quidquam fuerit venditum, ille, qui postea ordinatus erit, quod fuit venditum revocet: illius vero iudicio relinquatur, an oporteat pretium emptori reddere, an non; fieri enim potest, ut ager admodum fertilis majorem pretio ab emptore dato fructum fecerit.

Magnus vero Cyrus in secundo ad Domnum epistola capite vasa pretiosa et possessiones immobiles inalienabilia ecclesiis servari jubet: incidentem vero sumptuosa dispensationem illas

A καὶ τούτοις ἐξ ἴσης ταῖς λοιποῖς πάνησι· μὴ μέντοι προφάσεις τῶν ἑνδεῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπλεῖν· ἐκ δὲ γε τῶν προσόδων ἔσται τε κτίσεις ἐπιπρεψεῖν· τὰ γὰρ τῷ Θεῷ καθιερωθέντα οὐχ διετοῦ ἐκποιεῖν.

Toύτον κατὰ β' μα ἐπεξιών δ τῆς ἡ συνέδου ἐ προσεπάγει· Ἔπισκοπος ἡ ἡγούμενος, ἔστιν δ τῶν τοῦ ἐπισκοπείου ἡ τεῖν τοῦ μοναστηρίου κτημάτων ἐκποιούμενος, καὶ δέρχονται ἡ ἐπέρφ τινὶ ἐκδιδόντος, ἐκυρον εἶναι τὴν ἑκδοσιν. Εἰ δὲ προφασίσθαι πρε-
ζημιοῦν μᾶλλον ἡ ὄντων τὸν ἀγρὸν, μηδ' οὕτως δρα-
γούσι, κληρικοὶ δὲ ἡ γεωργοὶς αὐτὸν ἐκδιδότων. Εἰ δὲ πανευργίᾳ χρήσαστο, καὶ ἐκ τοῦ κλήρου ἡ τοῦ γεωργοῦ ὁ δρχων αὐθικος ὀντος ἀγρὸν, καὶ οὐ-
τῶς ἐκυρον εἶναι τὴν πράξιν, εἴτε πράτις, εἴτε συν-
άλλαγμα εἴη, καὶ τὸν ἀγρὸν τῷ ἐπισκοπεύῳ ἡ τῷ μοναστηρίῳ ἀποκαθίστασθαι, καὶ δ τοῦτο σκαρρή-
σας ἐπισκοπος ἡ ἡγούμενος, δ μὲν τοῦ ἐπισκοπείου,
δ δὲ τοῦ μοναστηρίου ἑκεῖθισθων, ὡς διασκορπί-
ζοντες κακῶς δ οὐ συνήγαγον· τῇ ἑκδολῇ δὲ πάν-
τως συνεξανθεται καὶ ἡ καθαίρεσις.

Toύτοις καὶ δ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἐπιμῆφεται, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀνεκποιήτα εἶναι τὰ κτήματα βούλεται, εἰ καὶ μηδὲλως τινὰ φέρει πρότερον. Εἰ δὲ πολλὴ τις ἀνάγκη ἀπίκειται, τοῖς ὀρισμένοις δώ-
δεκα ἐπισκόποις, καὶ πρὸ τούτων τῷ τῶν μᾶλλων πρωτεύοντι, ἀναθέναι τὰ περὶ τούτου. Εἰ δὲ τούτο οὐχ οἶν τε δεῖ τὸ ἀπαραιτητὸν τῆς ἀνάγκης, τοῦ διάρους γοῦν τῶν ἐπισκόπων διαμερεύρασθαι, προ-
νοιᾳ τοῦ μὴ ἀγνοῆσαι τὴν σύνοδον τὰς ἐπισυμβάστις τῇ ἐκκλησίᾳ τούτου περιστάσεις· διπερ εἰ μὴ δρά-
σαι προθυμηθείη, οὐα διπένθυνος τῷ Θεῷ καὶ τῇ συ-
νδρῳ, τῆς ἰδίας τιμῆς ἀλλοτριωθήσεται.

'Ο δὲ λγ' πρεσβυτέροις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς ἀπε-
ρχεν ἔστιν δ τῶν τῆς ἐκκλησίας πικράσκειν κι-
νητῶν τε καὶ ἀκινήτων, εἰ μὴ δρα καὶ δ ἐπισκοπος συναινέσσει· οὐ μὴν οὐδὲ ἀντῷ τοῦτο ποιεῖν ἀφε-
ται, τῆς δφ' δ τελεῖ ἀγνοούσης συνόδου, προσέτι καὶ τῶν δπ' αὐτῷ πρεσβυτέρων. Δεὶ γὰρ ἐπὶ τῆς διοι-
κήσεως τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων μάρτυρες αὐτοὺς ἀξιοχρέους ἔχειν, ὡς μὴ σκάνδαλα κατ' αὐ-
τοῦ φύουντο. Κινητὰ μέντοι πωλεῖν, σκεύη τυχὸν
Ιερά, πάντη ἀπειράται· τὰ δὲ γε πρὸς τροφὴν ἐπι-
τήδεια, εἰτον δήπου, καὶ ἀλλοία σπερμάτων εἰδοῖ.
D νεμεσῆν οὐ δεῖ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ δίχα γνώμης τῶν τοῦ κατέρρου πικράσκονται.

Ταῦτα καὶ δ τε τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διεξιών ἐπάγει· Ότις εἰ γε μὴν συμβαίη πρὸς τῶν κληρικῶν πραθῆ-
ναι τι τῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐπισκόπου χηρευούσῃς, τῷ τηνικαῖται ἀνακαλεῖσθαι τὸν εἰσέπειτα χειροσ-
ηθησόμενον τὸ πραθεῖν· τῇ δὲ τούτου κρίσις ἀνε-
ται, εἴτε χρή ἀναστραφῆναι τὸ τιμημα τῷ περιμένον, εἴτε καὶ μὴ. Εὑπροσδόου γὰρ θεως τοῦ χωρίου τυγ-
χάνοντος, πλεια τῆς καταβληθείσης τιμῆς ἵερ-
πάσατο.

Ο δὲ μέγας Κύριλλος ἐν κεφαλού πεντέρῳ τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς κειμήλια καὶ κτήσεις ἀκι-
νήτους ἀνεκποιήτα ταῖς ἐκκλησίαις οώζεσθαι κα-
λεύει· τῶν δὲ παρεμπιπτόντων ἀγαλμάτων τὴν

οἰκονομίαν τοὺς τὴν θείαν διέποντας λεωφόνην & οἵδιεν τὸ γέρα ἀπαιτεῖσθαι λόγον τὸν ἐπίσκοπον τῆς διοικήσεως τῶν ἱκανομβανόντων ἀναλογίατων, εἴτε ἐκ προσδόδων εἰν τῆς ἱκανήσιας, εἰτ' οὖν καὶ ἀπὸ τίνων χαρποφορίας, λυπήσει σφόδρα, ὡς μηδὲν ἐσχάτης ἀδεκίας ἔλλειπον, τοὺς ἀπανταχῇ γῆς δυνες θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους. Ἐκαστος; γάρ τιμῶν τῶν Ιδίων καιρῶν δῶσες λόγον τῷ Ἰκανῷ Κριτῇ.

Nόμος.

Τὰς ἱκανήσεις τῶν κτημάτων, & τοῖς εὐαγέσιν οἰκοῖς ἀνήκει, ίσμεν τῇ πειρᾳ εἰς δοχάτην βλάδην καὶ πανελή καταστροφὴν τῶν ἱκανήσιῶν τοῦ Θεοῦ γινομένας. Ψιλούμεναι γάρ ἐκ τούτου τῆς οἰκείας περιουσίας, εἰς τὸ μηχέτερον εἶναι περιστανται. Αὐτὸς δημιειν ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ συγχωρεῖν προσέρχεσθαι ταύτας, εἰ μήποτε ἀπαραίτητος κατεπείγει χρεία.

Οἱ ἀπὸ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ἢ ἀπλῶς ἱκανήσιῶν ἐμφυτευμένοι, ή μισθούμενοι, ή ἀγοράζοντες, ή κατὰ τίνα τρόπον ἐκλαμβανόμενοι κτῆσιν ἀκίνητον, πολλὴν ὄφελουσι κατεβάλλεσθαι φροντίδα, ἵνα τὰ παρ' αὐτῶν καταβαλλόμενα εἰς ἀναγκαῖας χρείας τῶν εἰρημένων ἱκανήσιων, ή ἀντεισαγωγὰς ἐπέρων κτημάτων χρησιμεύντων αὐτας; ἀκαπτωνθῶσιν. Ἐὰν δὲ τὰ παρ' αὐτῶν καταβληθόντα μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον διοικηθῶσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τυχόν εἰς ἀλλας; τινὰς; ίδιας; χρείας, ή ἀπλῶς ἐξισθεν τῆς ὀφελείας τῶν εὐαγῶν οἰκων, οἱ ταῦτα κεπραχθεῖς, ή ἀλλως ὀπισθήσοτε ἀκδειχθεῖς τὰ καταβληθόντα καταναλώσουσιν· οἱ μὲν προειρημένοι εὐαγεῖς οἰκοι καὶ αἱ ἱκανήσιαι, εἰσω τῆς τεσσαρακονταετίας ἀγωγὴν ποιούμενοι, ἀναργύρως τὰ οἰκεία πανεὶ τρόπῳ ἀπολήψονται· οἱ δὲ τὴν δέουσαν φροντίδα περὶ τῶν παρ' αὐτῶν ἱκανηθέντων μὴ ποιησάμενοι, ἀπὸ μὲν τοῦ εὐαγῶν οἰκου οὐδὲδιλοῦ, ὡς προειρηται, λήψονται· ἀρκεῖ γάρ αὐτοῖς, τὸ καὶ μὴ τίνα ἐπέρων ὑποσχεῖν τιμωρίαν, διε τὰς τοῦ Θεοῦ ἱκανήσιας, δοσον τῇ αὐτῶν ἀμελείᾳ, εἰς διαφθορὰν ἐλθεῖν συγκατειργάσαντο. Κατὰ μέντοι γε τῶν καταναλωσάντων αὐτὰς εἰς οἰκείες δαπάνην, ή ἀπλῶς ἐξισθεν τῆς τῶν εὐαγῶν οἰκων ὀφελείας, ἀγωγὴν ἔχειν δύνανται.

*Ἀν δὲ παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν συνάλλαγμα τις γένεται ἐπὶ τοῖς διαφέροντις πράγμασι, κινηταῖς τε καὶ ἀκανήτοις, ἐν τῶν εὐαγῶν οἰκουν, ἀναδίδοσθαι μὲν τῇ αὐτῇ ἱκανήσιᾳ τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ὃ τοιοῦτο τι παρηκολούθησε μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου χαρπῶν μενέτω δὲ παρ' αὐτῇ καὶ τὸ τίμημα, ή τὸ ἀνείδωρον, ή τὸ ὑπὲρ ἀμειψεως, ή ἀλλής οἰασοῦν αἰτίας αὐτῇ δεδομένον. Εἰ δὲ διωρηθεῖη πρᾶγμα ἱκανήσιαστικὸν, καὶ αὐτὸν ἀναδίδοσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἱκανήσιᾳ μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου χαρπῶν· εἰ δὲ ὑποθήκη παρὰ ταῦτα δοθεῖη, δονειστής τὸ ἴσως πειλόμενον ἀπολλύτω, καὶ τὸ αὐτὸν πρᾶγμα τῷ εὐαγεῖ οἰκῷ ἀποδιδότω. Οἱ δὲ τὰ συμβόλαιας γράψαντες ἐπὶ τοιούτοις ταθουλλάριοι παρὰ τόνδε τιμῶν τῶν νόμων διηγεῖται ἐξορίζειν καταδικάζεσθωσαν.

*Η μέντοι ταῦτα νομοθετοῦσα ρχ^ο Τουστινιάνειος παρὰ θεσπίζει μὴ μόνον ἀπρόσυδο, ἀλλὰ καὶ εὐπρόσ-

divinum sacerdotium administrant, subire. Quod enim sumptuum, qui illis eveniunt, dispensationis ratio ab episcopo exigatur, sive ex ecclesiasticis redditibus sit, sive ex fructu aliunde percepto, magna iritatio afficiet sanctissimos episcopos, qui sunt ubique terrarum, quod nihil ultimae iniustitiae deest. Unusquisque enim nostrum justo Judici temporum nostrorum rationem reddet.

Leges.

Possessionum, quae ad sacrosanctas domos pertinent, alienationes experientia dñeilemus ad extreum damnum et Dei ecclesiarum subversionem fieri. Exinde enim propria facultate privantur, ut non amplius existere possint. Quapropter optimum abhinc erit, ut illae, nisi gravis urgent necessitas, ab alienationibus abstineant.

Qui a sacrosanctis monasteriis vel simpliciter ecclesiis emphytensis faciunt vel conducunt, vel emunt, vel aliquo modo immobitem possessionem excipiunt, debent multam curam adhibere, ut quo ab illis solvuntur, ad dictarum ecclesiarum usus necessarios, vel aliarum possessionum, quibus opus habent, introductiones impendantur. Sin autem, quae ab illis soluta sunt, dicto modo non administrantur, sed fortasse in alias quasdam privatas necessitates vel simpliciter extra sacrosanctorum domorum emolumenta, qui hæc tractant vel aliter quoconque modo eloquent, eisam solata impendunt: sacrosanctæ quidem domus et ecclesiae antedictæ, si intra quadraginta annos actionem instituant, sua sine pretio omnino recipient. Qui autem convenientem non habent curam de eis quae ab illis excipiuntur, a sacrosancta quidem domo non amplius, ut ante dictum est, excipient; sufficit enim his nullam aliam subire posnam, quod sua negligenter id egerunt, ut ecclesiae Dei in corruptionem venirent. Adversus eos vero, qui in proprium usum illa converterunt, vel simpliciter extra sacrosanctorum domorum utilitatem, actionem habere possunt.

Si præter ea quæ a nobis sancta sunt, de diversis rebus, mobilibus et immobilibus, sit alicuius sanctarum domorum aliquis contractus, reddatur quidem ipsi ecclesiæ 123 res, super qua tale quid consecutum est, eum intermedii temporis fructibus: maneat autem apud illum pretium vel antidorum, aut quod pro permutatione vel quoconque alia causa datum est. Si vero donetur res ecclesiastica, ea quoque cum intermedii temporis fructibus sanctissime ecclesiæ reddatur; si vero, præter hæc, pignori data fuerit, debitum perdat soenator, et eamdem rem sacrosanctæ domus reddat. Qui autem, præter hanc nostram legem, hujusmodi contractus scriptis consignant tabulari, perpetuo exilio damnentur.

Hæc equidem sanciens 120 Justiniani novella statuit, non solum infraiecta et uibil redites

afferentia immobilia ecclesiarum aut monasteriorum, et ipsas etiam Magne ecclesie, verum etiam ea ex quibus fructus et redditus percepitur, vendi et alienari, ob rationes que in ea declarantur. Porro et sacra vasa tempore suadente alienari et exponi ad redemptionem fortasse captivorum. Si vero plura sunt vasa, que nulli necessario usui inserviunt, et accedit aliquam sacrosanctorum donorum delitorum multitudine gravari, et non suppetunt aliae res mobiles, unde debita retribuere possit; liberum erit, venditione sine damno constituta (episcopo quidem apud metropolitanum alienante, illo vero apud suum patriarcham), supervacua vasa aliis sanctis dominibus vendere, quibus opus est illis, vel confidare et vendere, et pretium eorum pro debito dare, ut eorum immobilia non elocentur.

Sacrosancte domus non babentes aliunde, quo locarum inpleant, commode sub conspectu metropolitani possessiones vendunt, consentientibus illi episcopis et clericis: tunc vero immobilia ecclesiastica alienantur, cum omnino mobilia non habent.

A legibus vero excoiētōnēs (id est, alienatio) proprie dicitur dominii translatio, videlicet dominio, venditio, emphyteusis, permulatio, et similia: Exdōsīc autem (id est, elocatio) est pro tempore definitio ad quasdam transmissio. Abusive vero et exdōsīc dicitur excoiētōnēs, et excoiētōnēs, exdōsīc.

Qui aliquid per illegitimum mutationem dedit, actionem non habet, qua ilius quod datum est recuperet.

CAP. XVII. De episcopis.

Quare in 7 capite littera A canonem 58 sanctorum apostolorum.

Leges.

Episcopus est omnium animarum, quae illi concreditas sunt, curator et conservator, in suo episcopatu absolviatam habens potentiam supra presbyteros et diaconos, hypodiakonos, lectores, psaltas et monachos.

Proprium est episcopi cum humilibus quidem conversari, despicere autem eos qui animo sunt plati; tum etiam verbis factisque arrogantium superbiam ad humilitatem trahere, et pericula proprio subire, et illius angustias propriis dolosibus depnire.

Quod episcopis injungitur regionis primatisbus eorum injustiam, qui injuria afficiunt, indicare.

124 Eos, qui in carcere coadjiciuntur, episcopi quarta feria et in Parasceve visitent, sive sint liberi, sive servi, et efficiant ut legibus consentanea illis agant praesides: sin autem non obtemperant praesides, de illis imperatori indicent.

Episcopi debent efficere, ut intra viginti dies servos, qui in carcere coadjiciuntur, liberent praesides, licet intra viginti dies corum dominii non

A oīa πολλάκις ἀκίνητα ἐκκήσεων ή μοναστηρίων, και αὐτῆς τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ἵκεσιοις και ἑκδίσεσι, δέ εἰτιας τός την αὐτῇ δημοφύλετος· πρὸς δὲ, καὶ ἵερὰ σκεύη ἐν τῷ καλοῦντι τοῦ καιροῦ ἐκποιεῖσθαι, η ὑποτίθεσθαι, εἰς ἀνέρρυστον τυχόν αἰχμαλώτων. Εἰ δὲ πλεοναὶ εἰς σκεύη, μηδὲμίαν ἐμποιοῦνται χρήσιν ἀναγκαῖαν, σύμβαλνει δέ τινα τῶν ἔβαγων οἷκων βαρύνεσθαι πλήθες: χρῶν, καὶ μὴ ὑπεστιν ἔτερη κινητὰ πράγματα, έξ οὗ ἐν δοθῆναι τὰ χρέα, ἀδειαὶ θεται, συνισταμένη; πράσσεις δημητρίως, ἐπισκόπου μὲν ἐκποιοῦντος παρὰ τῷ μητροπολίτῃ, τούτου δὲ παρὰ τῷ ιδίῳ πατριάρκῃ, τὰ πειρεῖα σκεύη ἀλλοι; εὐαγέστον οἷκοις χρέαν ἔχουσι πωλεῖν, η χωνεύειν καὶ κινητάσκειν, καὶ τὴν τεμὴν εἰτῶν εἰς τὸ χρέος παρέχειν, οὐτοῦ μὴ τὰ ἀκίνητα αὐτῶν ἐκποιεῖσθαι.

B Οἱ εὐαγγεῖς οἵκοι μὴ εὔποροῦντες ὄλλαχθεν πληροῦν τὰ δημόσια, καλῶς ζωλοῦσι καὶ κτήσεις ὑπόδιν τοῦ μητροπολίτου, σύνθητων αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων και τῶν κληρικῶν· τότε δὲ καὶ τὰ ἀκίνητα ἐκκλησιαστικὰ ἐκποιεῖσθαι, οὐτοῦ μὴ ἡ παντελῶς κινητά.

Παρὰ δὲ τοῖς νόμοις ἐκποιήσις μὲν λέγεται κυρίοις η μετάβασις τῆς δεσμοτείας, ήγουν η ὁμορά, η πράσις, η ἐμφύτευσις, η ἀνταλλαγή, καὶ τὰ ομοσα· Εκδοσις δὲ η ἐπιχρόνιος ὥρισμάν τοις πρός τινας παραπομή· καταχρηστικῶς δὲ καὶ η ἐκδοσις ἐκποιήσις λέγεται, καὶ η ἐκποίησις, Εκδοσις.

Οἱ επὶ παρχόμῳ συναλλάγματα διδοὺς ἀγωγὴν έχει εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὸ δοῦλον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Περὶ ἐπισκόπων.

Σήτει ἐν τῷ ζεφαλαίῳ τοῦ Δ στόχειον κανόνα νῆα τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Νόμοι.

Ἐκίγραπτός εστι θεοτής καὶ κήδεμὸν πάσσων τῶν ἐκκλησιαστικῶν φυχῶν, τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ, δύναμιν ἔχων τελεστικὴν πρεσβυτέρου, καὶ διακόνου, θυριδακόνου, ἀναγνωστού, φάλαου, καὶ μοναχοῦ.

D . Τίσιον ἐπισκόπῳ τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχεσθαι, καταφρονεῖν δὲ τῶν επιχρησένων, καὶ πρὸς ταπεινῶν ἐργῷ καὶ λόγῳ τῶν ὑπερηφάνων τὸ ψρονήμα καθεδλεῖν, καὶ προκινησύειν τούς ποιμνίου, καὶ τὴν ἐκείνου στενοχωρίαν αἰκείαν ὀδύνην ποιεῖσθαι.

“Θει τοῖς ἐπισκόποις ἐπέτασται κατεψηνόντες τοῖς σὺ τῇ χωρῇ πρωτεύουσι, τὰς ἀδικίας τῶν ἀδικούντων.

Οἱ ἐκίγραπτοι ἐπισκόπεσύσταν τούς ἐν φυλακῇ κατὰ Τερράποτες καὶ Παρασκευήν, εἴτε οἰκέταις εἴτε ἀλεύθεροι εἰσιν, καὶ παρασκευαζόταν τοὺς δροντας ποιεῖν ἐν αὐτοῖς σταὶ νόμοι καλεῖσθαι· μὴ πειθούμενοι δὲ τῶν ἀργόντων, μηγνύτωσαν τῷ βασιλεῖ περὶ αὐτῶν.

Οἱ ἐπίσκοποι, οὐφείλουσι παρασκευάζειν τοὺς ἄρχοντας· ἐντές ημερῶν εἰκασταν ἐκνάλλειν τοὺς ἐμβλημένους ἐν τῇ φυλακῇ οἰκέτας, καὶ μὴ φαίνε-

ταὶ οἱ διοικεῖται εἰς τὸν εἰκοστὸν ἡμέρων, ἀποδύεται Δ αρρενεῖ, ut illos libereat. Quare et cap. 8 αὐτοῦς. Ζήτει καὶ τὸ γ' κάρ. τοῦ Π στοιχείου. littera H.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. Οὐτε τοὺς ἐπισκόπους χειρίζεσθαι δεῖ τῷρις λόγων γυραικῶν.

Ζήτει τὸ ι' κεφαλαίον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. Περὶ ἐπισκόπων, ἐπικλητικούς λαμπεῖταιρούς διὰ προστάσιας ἀρχόντων.

Οὐκ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν οὗτος φησι κατὰ δῆμα· Εἰ τις ἐπίσκοπος, καθειρικὸς ἀρχοντις χρηστάμενος, δι' αὐτῶν ἔγχρατῆς ἐκκλησίας γένοιτο, καθειρίζετω, καὶ ἀρροτίζετω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες· εἰ τοῦ ἐπισκόπου δὲ μηνημονεύσας δυνομά, ἐν τοῦ περιέγοντος καὶ τοῦ δι' αὐτὸν δυμπεριδιδεῖ κληρικούς. Εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ κε' κανόνι διλέκται, μὴ δεῖν διεξικεῖν ἐπὶ τῷ αὐτῷ, ὃν καὶ ζήτει ἐν τῷ ι' κεφ. τοῦ Α στοιχείου, ἀλλὰ διὰ τὸ περιὸν τῆς κακίας καὶ τὸ τοῦ ἀμαρτήματος περιφωνᾶς ἐξάριστον διεπλῆγεν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν, ἀφορισμὸν πρὸς τὴν καθαυρότειαν, καὶ τούτοις, καὶ τοῖς ἐπὶ χρήμασι μὴ δεδίστοις χειροτονεῖν.

Τούτους καὶ δ' γ' κανὼν τῆς Σ' συνόδου, ὡς ἔχει λέξια, μέμνηται, καὶ ἐπιγέρει, πάτερνον πορά ἀρχόντων γινομένην. ἐπὶ δικιῶν ἐπισκόπων, ή πρεσβυτέρων, ή διακόνων, ἄκυρον μένειν. Καὶ ἐπὶ μὲν ἐπισκόπων ὑπέρθινον φησι τὴν κατ' ἐκουσίαν τῶν ἀρχόντων εἰς Ἑργον προβαίνουσαν· ἐπὶ δὲ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καταχρηστικῶς ή ψῆφος ἀτείχεστον εἰς τὴν τοῦ ἐπισκόπου καλεῖται· χειροτονίας ἀλήφθη· γίνεσθαι δὲ τὴν τοῦ ἐπισκόπου χειροτονίαν κατὰ τὸν δ'. κανόνα τῆς α' συνόδου, δὲ καὶ ζήτει ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Χ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. Περὶ ἐπισκόπου χειροτονηθέντος, καὶ μὴ καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχώνων αὐτῷ ἐκκλησίαν, ἢ ἀπελθόντος καὶ μὴ δεχθέντος. ή μὴ δυνηθέντος ἀπελθεῖν εἰς τὸ δέσμοντα τὴν ἐπικλητικήν κατέχεσθαι.

Οὐλές τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον καὶ ἀφιέσθαι μὴ καταδεχθεῖν εἰς τὴν ἔγχριστον αὐτῷ, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ ἀναδέξασθαι, εφοριζεσθαι καλεῖται, μέχρις ἐν καταδήπται. Εἰ δ' ἀπελθὼν ἀποπεμφθεὶς οὐ παρὰ τὴν αὐτοῦ τυνάμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μαρτυρίαν, εἴτε μὲν ἐπίσκοπον καὶ οὕτω μένειν, τὸν δὲ κλήρον τῆς πόλεως ἐκείνης ἀφοριζεσθαι, οὐαὶ καλώς τὸν λαὸν μὴ παιδεύοντα.

Ταῦτα καὶ δ' ι' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διέξεισιν, ἐπὶ δὲ κατὸ εῆ, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπειδούντα τὴν ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι καλεῖσθαι τῆς τελεταῖς συνέδου, εὐπρόσωπον αὐτίαν εὐχὸν ποιουλαθμένον· τὸν δὲ πρῆτον λαοῦ ἀποκεμφθέντα μετέγειται μὲν τῆς τύμης καὶ εῆς λειτουργίας, πρὶν δὲ παρενογέλειν τοῖς πρεσβύταις τῆς ἐκκλησίας, ἐν ή διάγων τυγχάνειν. Ότις τὰρ οὐκ ἐρεῖται τούτῳ διδάσκειν, ή λειτουργεῖν, ή χειροτονεῖν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, εἰ μὴ πρὸς τὸν ἔγχριστον ἐπιτριπτή, οὐτως οὐδὲ τινὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας πρεγμάτων ἔχεσται ἀφετερίζεσθαι ἐκδέχεσθαι δὲ καὶ τούτου τὴν τυνάμην τῆς τελεταῖς συνέδου.

Οὐ δέ τῆς δ' συνόδου κανὼν λέγει τὸν εἰς ἐκκλησιαν χειροτονηθέντα βαρόδρομον ὑπόφορον, καὶ τὴν

CAP. XVIII. Quod episcopus a propriis uxoribus separari deceat.

Quare 17 cap. litterae G.

CAP. XIX. De episcopis qui ecclesias per principum potentium consecrati sunt.

Sancrorum apostolorum canon 30 sic verbatim dicit: Si quis episcopus secularibus principibus usus, per eos ecclesiam adeptus sit, deponatur, et segregetur, et omnes qui illi communicant. Episcopi vero nominis intentionem faciens, ex circumstantia et oratione qui illi subjiciuntur clericos comprehendit. Licut etiam in canonе 25 dicitur: Non oportet in idipsum bis vindicare (quem quare in 10 capite littera A), propter sceleris autem magnitudinem, et peccati manifestam immanitatem, duplice in inducit poenam, segregationem et depositionem, et his, et illis qui pecunij ordinatione non timuerunt.

Hujus etiam et δ canon viii synodi ad verbum meminit, et subjungit, omnem electionem quorumdam episcoporum vel presbyterorum vel diaconorum a principib; factam irritam manere. Et de episcopis quidem electionem dicit, quem principum sit auctoritate: de presbyteris autem et diaconis abusive electio pro ordinatione accipitur. Episcopi vero ordinationem secundum quartum canonem primæ synodi fieri jubet; quem etiam quare in primo capite litteræ X.

CAP. XX. De episcopo qui ordinatus est, et non statuit, ad ecclesiam quæ illum sortita est adire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere eo quod ethnici ecclesia delinquentur.

Sancrorum apostolorum canon 36 episcopum, qui ordinatus est, et non statuit ecclesiam sibi concredilam auire, et populi curam suscipere, segregari jubet, donec eam suscepere. Si autem profectus, non susceptus fuerit, non sua voluntate, sed propter populi improbitatem, ipse quidem ita maneat episcopus; clericus autem illius civitatis segregetur, quod populum non bene corrigebat.

125 Eadem et Antioch. syn. 17 statuit, ut et 18; præterea evan, qui non obtemperat, a persecus synodo deponi jubent, licet forte probabilem assertat rationem. Qui autem a populo ejicitur, is sit et honoris et munieris particeps, dummodo nullum rebus ecclesie, in qua vivere contingit, molestiam assertat. Ut enim docendi, vel sacra sciendi, vel ordinis confereudi in aliena regione illi non est potestas, nisi ejus rei a loci episcopo concessa facultate, ita neque aliquid ex ecclesiæ bonis in proprios usos transferendi: illum autem persecus synodi sententiam suscipere.

Sexta syn. canon 37 cum, qui in ecclesia bartata is subjecta ordinatur, et illuc ire abnuit, mani-

festum vitans periculum, nullis antistitium privilegiis ob hoc privari iudicat; neque enim gentilem injuriam adeo valere, ut sacerdotii juribus perniciem afferat; neque a circumstanti barbarorum violentia illius, qui circumscriptus non est, circumseribi sacram potestatem. Et illi quoque quaelibet clericos ordinare permititur, et presulatus auctoritatem secundum proprios fines habere, et omnia rata erunt, quaecunque scilicet cnonice faciet, periinde ac si esset in ecclesia, quae illum sortita est.

Quare et in cap. 9 litteræ Δ canonein 16 synodi que prima secunda dicitur.

Lex.

Illustris etiam imp. Alexius Comnenus scripta constitutione jubes magnis tributorum donis illos excipi, qui episcopatus cuiusdam administrationem, Orientalium scilicet ecclesiarum, quæ a barbaris adhuc detineantur, suscepserint; nam monasteriorum prefecturas, et quæ ad annuum victimum sunt necessaria, et alia quaecunque huiusmodi sunt, illis confirmat.

CAP. XXI. *De episcopatibus quæ sunt metropolitæ, et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitanos.*

Quartæ synodi 12 canon gravissima intendit episcopis, qui imperialibus mandatis unam provinciam in duas dividere aggressi sunt, et proprium episcopatum typis pragmaticis novam metropolim vocari satagunt. Hoc vero magno Patri Basilio, Cappadocia divisa, molestiam aliquando creavit, propter novam Tyanæ metropolim. Illos autem, qui posthac tale quid audient, sacerdotio privat. Quicunque autem episcopatus ante hanc constitutionem imperiali jussu metropolium titulo insigniti fuerant, ut solo isto honore fruantur decernit, et eorum antistites metropolitani etiam soli nominentur. Metropoli autem vera non minus, quam ante hunc constitutionem, immutabiliæ serventur jura. Sed nunc temporis omnia latius canonis non observantur decreta. Nam imperialibus mandatis non paucas apud nos episcopales ecclesiæ in metropolitani fastigij culmen evecias esse videamus.

Decimus septimus vero. Si qua, inquit, ab imper. auctoritate innovata sit civitas, et ex fundamento sedificata, vel deinceps innovata fuerit, et extorta, et imperialibus ac publicis typis honorata, scriptis necope mandatis, quæ privilegia civilia vel episcopatus aut metropolis honorem illi concedunt; eam oportet per imperialia decreta parvularum et rerum ecclesiasticarum administrationem consequi, et in episcopatum urbium vel metropolium catalogum referri. Dicentibus ferme Patribus, Quoniam imper. contradicere non possumus, eos, qui ab illis sunt electi, ecclesiasticus ordo consequuntur.

Α ἐκεῖστις ἀπεγνωκός α, τὸν προύπτον φυλατίδενον κίνδυνον, μηδενὸς τῶν τοῖς ἀρχερεῦσι πρεσβειῶν παρὰ τοῦτο στέρεσθαι ἀξιοῖ· μηδὲ γάρ τὴν ευνικήν εἰς τοσοῦτον ἐνδυνατεύειν ἐπῆρειαν, ὡς καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης λυμανεσθαι δίκαια· μηδὲ τῇ βιρραρικῇ περιστάσει τὴν τοῦ ἀπεργράπτου οἰκιγνόφεσθαι ἀγιστεῖαν. Καὶ χειροτονεῖν τάρτοις τοιτῷρις κληρικοὺς οἰουσθήποτε, καὶ τοῦ τῆς πρεσβείας βαθμοῦ κατὰ τὸν Ιω. θεοῖς δρον, καὶ πάντα τὰ βέβαιον δῖξει, δου δήπου κανονικῶς διακρίζεται, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ κατὰ τὴν λαχούσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν έτύγχανεν δῶν.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ θ' χεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανόνα ιερᾶς λεγομένης ΑΒ' συνόδου.

Nόμος.

Β 'Ο δὲ δούλιος βασιλεὺς Ἀλέξιος δ. Κομνηνὸς ἡγεμόφυ φιεπιτάγματι μεγάλας εἰσφορῶν δόσεις δεκτοῦσθαι καλεύει τοὺς χειροτονίαν ἐπισκοπῆς τινας διεξαρμόνιος τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησιῶν. τῶν δικὸν βαρβάροις έτι κατεχομένων· μοναστηρίων τε γάρ προστασίας, καὶ ἐπετείους ἐπιστήσεις, καὶ ἔτερα έτιτα τοιεῦται τούτοις ἐπιβραβεύει.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. Πορὶ ἐπισκοπῶν, μητροπόλεων γρυομέτων, καὶ διεισθεῖσιν διά τινας εἰραι μητροπολίτας.

Γ 'Ο δέ τῆς δ συνόδου κανόνι τὰ δεινότερα ἐκνετάνται τῶν ἐπισκόπων τοῖς διὰ γραμμάτων ἐπιχειροῦσι βασιλειῶν εἰς δύο τὴν μίαν διαιρέσιν ἐπαρχίαν, καὶ τὴν οἰκείαν ἐπισκοπὴν νέαν πραγματευμένοις καλεῖσθαι μητρόπολιν. Τοῦτο δὲ ἄρα πρέματά ποτε παρέσχε καὶ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλεῖ, τῆς Καππαδοκίας διαιρεθεῖσης διὰ τὴν μέσην τῶν Τιάνων μητρόπολεν· τοὺς δὲ τοιοῦτον τι τοῦ λαϊκοῦ τολμῶντας τῆς ἱερωσύνης ἁξοστραχίζει. "Οσα γε μήντις επισκοπαῖ γράμματις βασιλειῶς δύναματι πρὸ τούτου τετίμηνται μητροπόλεων, ταύτης μόνης τῆς τιμῆς ἀπολαύειν παρεγγυῖ, καὶ τοὺς τούτων πρόδρους μητροπόλετας καὶ μόνον καλεῖσθαι, τῇ δὲ ἀληθεῖς μητροπόλεις οὐδὲν ἡτον διναλλοίωτα τὰ προτού δίκαια περισώζεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα οὐ πάντα τὰ τοῦ κανόνος φυλάττεται τούτου· δρῶμεν γάρ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἐφ' ἥμων οὐκ ὀλίγας βασιλειῶν ἐπιτάγματα εἰς τὴν τῆς μητροπόλεων προεδρίαν ἀναγομένας.

Δ 'Ο δέ ιζ, Εἰ τις ἐκ βασιλεῖς, φησίν, ιέζουσίας κεκαίνισται πόλις, καὶ ἐκ βάθρων ἀνεγγέρεται, ή καὶ αὖθις καινισθεῖται καὶ ἀνεγερθεῖται, καὶ βασιλεικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις τιμηθεῖται, ἐγγράφοις δηλαδή προστάγμασι, πρεσβείᾳ πολιτικά, ή τιμῆς ἐπισκοπῆς. ή μητροπόλεως; ταύτης χαριζομένοις, δέονται τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικῶν τα· καὶ πραγμάτων τάξιν τοῖς βασιλεικοῖς τύποις ἀπολουθεῖν, καὶ ἐπισκοπὴν αὐτὴν ή μητρόπολιν καταλογίζεσθαι, μονονούχη τῶν Πατέρων λεγόντων, Ἐπειδὴ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνειπίπτειν οὐ δεδυνήμεθα, τοῖς πρὸς αὐτῶν ψηφιζομένοις καὶ ή ἐκκλησιαστικῇ τάξις ἀκίουν. θείτω.

Περὶ χρονιῶν βασιλεῶν.

Νεαρά.

Ἐξεστὶ γὰρ τῷ βασιλεῖ περὶ ἐνοριῶν ἐκκλησια-
στικῶν διατάττεσθαι, καὶ προνόμια τινῶν ἀφαιρέ-
σθαι, καὶ ἐπισκοπὰς αὐθίς εἰς μητροπόλεις τιμῆν,
καὶ ἡγουμένους προχειρίζεσθαι, καὶ ἔτερά τινα
τοιαῦτα ποιεῖν.

Ταῦτα καὶ ὁ τῆς σ' συνόδου ληγ' δίεις ταῖς αὐ-
ταῖς αὐτῷ χρησάμενος; λέξει τε καὶ ἴννοταῖς.

Οἱ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς, δῆμα μὲν τὸ
ἐκ τῶν κανόνων φιλαττόμενος δέος, δῆμα δὲ καὶ τινῶν
ῶν ἐκκλησιῶν τυμᾶσθαι βουλόμενος, χρυσοβούλλῳ
γράμματι διορίζεται μὴ ἀλλας ἐπισκοπῆν εἰ; δῆμος
λότερον θρόνον ἀνέγεσθαι, εἰ μὴ ὁ κατὰ καιρούς βα-
σιλεὺς εἰκοθεν δρμηθεῖς, χάριτος ἀνθρωπίνης οὐκ
εὐπρεπούς μὴ μέσολαθνσης, βουληθεῖται ταύτῃ τὸ
ἴπαναβεβήχος ἄξιωμα παρασχεῖν, ή τὸ τῆς πόλεως
δυσωπηθεῖς μάγευθος, ή πίστει τῇ πρὸς τὴν εὐαγή-
κινηθεὶς Ἐκκλησίαν, ή τοῦ προστατώτος αὐτῆς τὴν
ἀρετὴν αἰδεοθεῖς. Εἰ γάρ έξ εὐπροσώπου τοιαύτης
αἰτεῖς ὁ βασιλεὺς προεδρίαν ἐκκλησίᾳ τινὶ χαρ-
σαίτο, καὶ τὸν πατριάρχην εἰκὸς τῷ ταύτης ἀρχηρεύ-
τὸν προσήκοντα βαθμὸν ἐν τῇ διπλᾷ αὐτὸν ἀπονέμειν
συνέδρῳ, εἰς μητροπολίτου τυχόν, ή ἀρχιεπισκόπου
τόπου ἀνηνεγμένῳ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ. "Οτι δει τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἐπι-
σκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀρακαλεῖσθαι, εἰ
κοινὰ γέροντες καταγάγμα.

Οἱ τῆς δεδόμης συνόδου εγ' χανῶν τοὺς ποινὰ
καταγάγματα παποιηκέτας ἐκκλησίας τινὰς, ή ἐπι-
σκοπὰς, ή μοναστήρια, ἐξιστασθαι τούτων καλεύει,
ὅς δὲ αὐθίς τὸ ἀρχαῖον λάθωσι σχῆμα εἰ μὴ μὴ
βούλοιντο, κληρικοὺς μὲν δυτας, καθαίρεσθαι, λατ-
χοὺς δὲ ἀφρίζεσθαι, καὶ τῷ ἀτελευτήτῳ σκάληκι,
καὶ τῷ μὴ σθεννυμένῳ πυρὶ παραπέμπεσθαι, ὡς
τὸν θεοῦ οίκον ἐμπορίου ποιοῦντας εἰκόναν. Οὐ
μὴν τὸ τοῦ χρόνου προβαλοῦνται μῆχος οἱ τὰς ἐπι-
σκοπὰς εἰς κοσμικὰ μεταθέντες καταγάγμα· οὐ γάρ
ἀποκλεῖει τοὺς ἀνακαλουμένους; ταῦτα δὲ μεταξὺ^C
χρόνος· τὰ δέ γε μοναστήρια μετὰ τεσσαράκοντα
ἔτη οὐκ εὐχερῶς ἀποκαθίστανται τοὺς ἀναγέντουσιν,
εἰ καὶ διὰ ἥρθος· ταῦτα προκατεχόντων εἰς αὐτὸν
περιῆλθον.

"Οτι οδι καλύνονται οι κοσμικοὶ μοναστήρια ἐκ-
λυμβάνειν.

Τὰ τοῦ κανόνος μέντοι οὐκ ἐμποδὼν θεται τοῖς
ἴκλαμβάνουσι κοσμικοῖς μοναστήρια, εἰ γε πρὸς
βελτιών κατάστασιν, καὶ πρὸς ἐπίδοσιν χρείτω τὰ
τῆς μονῆς γενέσθαι τούτοις μελήσεις. Τούτο γάρ
καὶ διό τοῦ πατριάρχου Σεργίου ἐψήσιν· ἀλλὰ
τοὺς ποιοῦντας αὐτὰ κοσμικὰ καταγάγμα τῇς κατα-
γῆς αὐτῶν ἐκβαθεῖ.

ΚΕΦΑΛ ΚΓ. Περὶ τῶν τοῦ ἐπισκόπου ιδικῶν
πραγμάτων, καὶ δικαὶος δεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας
διοικεῖν αὐτόν.

Οἱ μὲν ἀγίων ἀποστόλων χανῶν τὸν ίδια
κακτημένον πρὸ τῆς χειροτονίας ἐπίσκοπον, καλεῖν
ἔηλα ταῦτα ποιεῖν,] καὶ μὴ τοῖς τῆς ἐκκλησίας
μιγνύειν, ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τελευτῶν, οἵ; βούλεται

A

De privilegiis imperialibus.

Novella.

Licitum est imper. de ecclesiasticarum provinciarum finibus definire, et aliquarum privilegia auferre, et episcopales urbes iterum metropolium honore donare, et antistites designare et alia ejusmodi facere.

126 Hæc etiam et vi synodi 38 refert, eisdem
ac ille verbis et sententia usus.

Imperator Alexius Comnenus, simul qui a canoni-
bus intentatur, metum observans, ut et ecclesias
quasdam honorare volens, aurea bulla statuit,
episcopatum non aliter in sublimiorem thronum
erigendum, quam si qui tunc est imperator proprio
motu impulsus, nullæ humana indecora gratia intercedente, voluerit illam, quæ superior est ac
eminentior, dignitate ei prætere, vel propter ejus

B in sanctam Ecclesiam fidem motus, vel ejus, qui
illi præstet virtutem, honorans. Si enim ex bujus-
mo si aliquo specioso praetextu imperator ecclesias
alii præfecturam largiatur, est etiam verisimile,
quod patriarcha illius antistiti convenientem gra-
dum in synodo ab eo congregata tribuet, in metro-
politani forsitan vel archiepiscopi locum relato.

CAP. XXII. Quod episcopatus ei monasteria re-
care, si communia facia sint diversoria, episcopos
oporet.

Septima synodi 13 canon illos, qui ecclesias
aliqas vel episcopatus vel monasteria fecerunt
communia diversoria, jubet ea immutare, ut iterum
in pristinum statum restituantur. Si vero ea
reddore nolint, si sint quidem clerici, deponantur;
sin laici vero, segregentur; et verbi, qui non
moritur, et igni, qui non extinguitur, deputentur,
ut qui domum Dei domum negotiationis fecerunt.
Neque quidem multi temporis lapsus lis proficiet
qui episcopatus in sacerularia converterunt diversoria.
Non enim intermedium tempus illos, qui haec
revocare volunt, prohibet. Monasteria vero post
quadraginta annorum spatium non facile ad posses-
sores revertuntur, licet per priorum possessorum
socordiam ad illos venerunt.

Quod monasteria accipere sacerulares non prohi-
bentur.

D Illic canon equidem sacerularibus monasteria acci-
pere non interdit, si ad meliorem monasterii
bonorum constitutionem et majorem accessionem
ab eis hæc facienda sint. Hoc etiam patriarchæ
Sergii decretum permisit: at eos qui illa sacerularia
faciunt diversoria, ab eorum possessione expellit.

CAP. XXIII. De privatis episcopi bonis, et quo-
modo ecclesiæ negotia illum administrare opor-
tet.

Quadragesimus sanctorum apostolorum canon
episcopum, qui res proprias antequam ordinatus
fuit, possidebat, illas manifestas facere jubet, et
non Ecclesiæ rebus immiscere, ut sit in ejus po-

testate cum moritur, quibus vult et ut vult, illa A καὶ ὡς βούλεται τεντα καταλιπεῖ, ὅρθοδόξοις μέντοι Χριστιανοῖς καὶ μὴ προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπόλλυσθαι τὰ τοῦ ἐπισκόπου, γυναῖκα καὶ παῖδας ἕσθ' ὅτε κεκτημένου. Η συγγενεῖς, ή οἰκέταις δίκαιοις γάρ παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιοῦσθαι ἀγνοιο τὸν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπισκόπον ή τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας. Ζημίαν ὑπομένειν, βάρει χρεῶν ιωσὶς ὑποκειμένη, καὶ εἰς πρᾶγματα τούτοις ἐμπίπτοντας, τὸν αὐτοῦ διαλογόρεοτας θανάτῳ. Εἴ γάρ μὴ ὄχλα τὰ τε πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὰ μετὰ ταύτην αὐτὸν περιελθόντα, ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου ποιήσατο, τῶν εὐτῷ πάντων διετὸν χειροτονηθεὶς ἀνθέβεται, ἀναδεδεγμένος πάντως καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισται.

B Quadragesimus primus ait, episcopum bona ecclastica administrandi potestatem habere; et ejus arbitratu illa dispensari, diaconis ecclesiarum in virtute et existimatione bona electis utentem. Si enim pretiosarum et immortalium animarum administrationem consequatur, multo magis rerum materialium et corruptibilium dispensatio illi concordenda est; ut illis, qui egerit, et fratribus, qui peregrinantur, in omnibus suis necessitatibus subministret. Porro et erga alios hospitalem oportet esse episcopum; et eorum quibusdam uti ad necessarios ejus usus, alimenta scilicet et vestimenta secundum divinum Apostolum; non equidem ad délices vita et molitium et supervacancos et inutiles appetitus. Statuit etenim lex, ut qui altari assident, ex altari alantur; quandoquidem nec miles unquam propriis sumptibus adversus hostes arma capessere paratus sit.

C *Mos duos apostolicos canones Antiochenæ synodi viceimus quartus et quintus sequentes eadem cum his decernunt; et adjiciunt: Si. eis quidem, quae sufficiunt, episcopus vivere non persualeatur, neque ex eorum sententia, qui in clero constituti sunt, rerum ecclasticarum redditus administrare, et sumptus denique qua ratione oportet facere; sed cuiam cognatis suis illorum administrationem relinquens in propriis usus majorem partem convertit; adeo ut clam detrimentum capiant rerum ecclasticarum rationes: iustum esset, ut ille provincie synodo, tanquam calculatori, qui decipi nequit, administrationis rationem reddat. Si vero rursus episcopus insimuletur, et qui cum illo suu presbyteri, quod bona ecclastica sibi ipsis, et non uti decet, erogant; ex quo pauperes necessariis destituti subsidiis careant, infamia vero male gestæ rerum administrationi, et illis, qui eas administrant, adhaeret: haec etiam corrigantur, synodo quod sequum est explorante. Quare et 4 caput litteræ A.*

A καὶ ὡς βούλεται τεντα καταλιπεῖ, ὅρθοδόξοις μέντοι Χριστιανοῖς καὶ μὴ προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπόλλυσθαι τὰ τοῦ ἐπισκόπου, γυναῖκα καὶ παῖδας ἕσθ' ὅτε κεκτημένου. Η συγγενεῖς, ή οἰκέταις δίκαιοις γάρ παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιοῦσθαι ἀγνοιο τὸν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπισκόπον ή τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας. Ζημίαν ὑπομένειν, βάρει χρεῶν ιωσὶς ὑποκειμένη, καὶ εἰς πρᾶγματα τούτοις ἐμπίπτοντας, τὸν αὐτοῦ διαλογόρεοτας θανάτῳ. Εἴ γάρ μὴ ὄχλα τὰ τε πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὰ μετὰ ταύτην αὐτὸν περιελθόντα, ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου ποιήσατο, τῶν εὐτῷ πάντων διετὸν χειροτονηθεὶς ἀνθέβεται, ἀναδεδεγμένος πάντως καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισται.

D Ο δὲ μα τὸν ἐπίσκοπον τὴν ἔκουσίαν ἔχει τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπιτέττει πραγμάτων, καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ ταῦτα διοικεῖσθαι γνώμην, διακόνοις χρίσμενον τῶν κληρικῶν τοῖς ἔξειλεγμένοις ἐπ' ἀρετῇ καὶ ὑπολήψῃ: χρητῇ. Εἴ γάρ τῶν τεμάτων καὶ ἀθενάτων φυγῶν ἐπιτέτραπτει τὴν διείκησίν, πολλῷ γε δὴ πιστευτέον αὐτῷ τὴν τῷν ὀλικῶν τε καὶ φειρομένων, ὥστε χρονιγέν ταῦτα τοῖς δεομένοις καὶ τοῖς ἐπιεινούμενοις τῷν ἀστριφῶν, καὶ μηδενὸς ἴνδεως ἔχοντας καθιστάν· ἐπιτέτο γε καὶ φιλέσιν εἶγει. δει τὸν ἐπίσκοπον πρὸ τοῖς διλλοις· χρησθεῖς δὲ τοῖς τούτων καὶ εἰς τὰς ἀναγκαῖας αὐτοῦ χρεῖας, διατερψάς τε, τῷμοι, καὶ σκεπασμάτα, κατὰ τὸν θεόν Ἀπόστολον· οὐδὲν εἰς τρυφὰς καὶ βλασταῖς, καὶ περιττὰς δράξεις καὶ ἀνοήσους. Καὶ γάρ δικῆς διετάξατο, τοῖς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέψενται· ἐπει περ οὐδὲ στρατιώτης δήπουθεν ἰδεῖς ὀψινοῖς δηλοις κατὰ τῶν πολεμίων ἄρασθαι προθυμηθῆσται.

Tοῖς δυοι τούτοις ἀποστολικοῖς κανόδιν ἐπόμεναι δ τε καὶ δ καὶ δ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, τὰ αὐτά περ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις ἐπιψήφιζουσι. καὶ ἐπάγουσιν· Ἀν δὲ τοῖς ἀποχρώσιν δ ἐπίσκοπος μὴ αἱρῆται βίωνται, μήτε μὴν εἰδήσει τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τας προσέδους τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων εἰσέγεσθαι, καὶ τὴν χρονιγαναν αὐθις δέον ποιεῖσθαι· οὐ μὴν διλλα καὶ τοῖς γένει προσήκουσι διατηταῖς τούτων χρώμενος. εἰς οἰκεῖας ἐκφέρει τὰ πλεῖσ χρεῖας, ὡς λεληθότως, βλάπτεσθαι τοῖς λογισμοῖς τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας, εἰδύνας δι εἰς δίκαιος ὑποσχεῖν. οὐα λογισταῖς ἀπαραλαγθεῖσις, τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ αὐθις δ ἐπίσκοπος διεβάλλοιτο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι, διὸ ἂν τὰ τῆς ἐκκλησίας τε εἰς ἀστυνός καὶ εὐκ εἰς τὸ δέον διπτανῶντες, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πάντας μὴ τὰ πρὸς χρέαν ποριζομένους, βλασφημεῖν δι τῷ τε λογισμῷ τῶν πραγμάτων καὶ τοῖς ταῦτα διοικοῦται προστρίβεσθαι, καὶ ταῦτα διοιδώσεως τυχανέτω, τὸ πρέπον τῆς αγίας ὁμιλητρῆσης συνόδου. Σήτει καὶ τὸ δ' χεραλ. τοῦ διετοχεῖου.

ΚΕΙΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Α ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΣΤΗΝ ΕΓΓΛΗΣΙΑΝΑ ΔΙΑΖΩΜΑΤΑ

'Ο καὶ τῆς διοικήσεως κακών, Δεῖ, φέρεται, τὸν ἐκπλησίαν λαχνότας ιδύειν ἐπισκόπουν καὶ οἰκονόμον ἔχοντας τοὺς κλήρους, τοὺς τρόπους ἐπιεικῆ, καὶ παντεῖς κέρδους καὶ λήμματος; ὑπάρχοντα ύγιούτερον, οὐ μή ἐκ τοῦ λαοῦ. οὐδὲ τινὰ τῶν αὐτῶν προσηκόντων, ὥστε μετὰ τῆς εὐτοῦ γνώμης τὰς προσδόους τῶν ταύτης πραγμάτων εὖ μάλα διέπειν, καὶ μὴ κατέρρεειν τὸν ἔρχοντας χρηστότερος. Εἰ γάρ καὶ ἀνέτας τῷ ἐπισκόπῳ πάντειν ἡ ἔξουσια, ἀλλ' οὐτιστασιν τοῦ ἐπιμαρτυρούντος χωρὶς, ἔχεται τὴν τούτων οἰκονομίαν γίνεσθαι δεῖ. Ιναὶ μὴ μάτην καὶ εἰκῇ τὰ τῶν πενήτων σκεδανώμενα ὅποτε ηττεῖ, ὥστε καὶ λοιδορίαν ἐνταίθεν τῇ ιερωσύνῃ προτερίβεσθαι, ὡς δῆθεν ἀθέμως τούτους τοῦ επισκόπου χρωμένους τὸν δὲ μὴ οὐτα ποιούντα ταῖς εὐθύναις ὑποτίθησι τῶν θείων πανόν.

Ταῦτα ποργύγιζεται καὶ οἱ κακῶν τῆς διοικήσεως, καὶ προτιθησιν, ἀ. Εἰ μὴ βούλοιτο τις τῶν μητροπολιτῶν, κύριος τῶν, οἰκονόμον ἐκ τοῦ κλήρου τοῖς πράγμασιν ἐπιστῆσαι, ἀλλ' ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, ὅτις αὐτὸν τελοῦσθαις τῆς πατριοπόλεως, τῷ περιόντει τῆς Εξουσίας, καὶ οἰκονόμου ἐπὶ αὐτῇ προχειρίσεται. Ταῦτα δὲ καὶ τῷ μητροπολίτῃ πράσσειν ἐφέται κατὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐπισκόπων. Τὸ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων φυλαχθῆσται.

Ο δὲ Αερόφιλος Ἀλεξανδρεῖς; ἐν γε τῷ δὲ καὶ τοῦ κακοῦ κρίσις πάντες τοῦ λεπρατοῦ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς οἰκονόμον ἐπισκήπτει προβάλλεσθαι, εἰ καὶ τὴν γνώμην ἔχουσι τοῦ ἐπισκόπου σύμφησον, ίνα τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς δόνυταντανταῖς τῇ ἴκεντῳ φρονεῖσθαι. χήρας; καὶ πένητος, καὶ τοῖς ἐπιδημούσις ξένοις διανεμόμενα, καὶ μηδὲν τούτων αὐτὸν ἔξιδινθει. Ἀφιλέργυρον γάρ εἶναι δεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ λεπτουργὸν, καὶ οἰκονόμου τῶν αὐτῷ ἄντες θεριπέντες. Σήστε νόμος ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Επαγγελτοῦ.

Νόμος.

Η δὲ γ' Ποιητεινάνεος νεαρὸς. Προσήκει, φησεῖ, τὸν κατὰ καιροὺς ἀγιώτατον πατριάρχην, καὶ τοὺς ἀδικεοτάτους οἰκονόμους, τὰς γνωμένας διπλάνας ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων περὶ εὐσεβῆ δικαιᾶντα πράξεις, καὶ θεῷ ἀρεσκούσας, καὶ εἰς ἐκτινούς ταῦτα χερηγεῖν τοὺς τοῖς ἀληθεῖας δεμμένους, καὶ οὐκ ἔχοντας ἀτέοντεν τροφῆς ἀφορτήν· τα· τα· γαρ τὸν διεπόθην Θεὸν θεραπευεῖς ἀλλὰ μὴ εἰς ἀνθρώπους εὐπορούντας, ὡς ἔντειθεν τοὺς ἀπορρεύσους μὴ τυγχανεῖν τῶν ἀντηκατων. Ιστωσαγγέροις θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι, ἀ. εἰ παρὰ ταῦτα πράξαιν, ταῖς ἐκ Θεοῦ ποιεῖσις ὑποκεισούσαι, καὶ ἐκ τῆς εὐτῶν οὐσίας τοῦ αἰγάλεων τῇ ἀγιώτατῃ περικοινώσουσιν ἐκκλησίᾳ· ὥστε καὶ τὰ διδόμενα ἀδελφάτα, καὶ τὰ λοιπά σιτηρέσια πρής εὑποροῦντας καὶ παραδοστείοντας, οὐκ ἔγνωτι τὴν ἵκι τοὺς ιδίους λεγεῖν· τὰ πρὸς ἔνδεις; δὲ πάντως θ. Βασια.

Quartus synodi vicesimus sextus canon, Opinat, inquit, episcopum, qui ecclesiam sortitus est, eam dirigere, et ex clero econominum habere, qui honesto animo sit imbutus, et omni lucro et emolumento superior; non autem ex populo, nec ullum sibi alluum; ut adhibita ejus sententia redditus ecclesie bene administret, et non caponetur charitatis fructum. Licet enim omnium potestas episcopo conceditur, non tamen sive aliquo teste illorum administratio fieri oportet, ne temere et inconsulto pauperum res esse dissipatas in suspicione veniat; ut probrum exinde sacerdotio inuratur, quod scilicet episcopus eas illegitime effundat: illum autem, qui hoc fecerit, divinorum canonum correctionibus subjicit.

128 Eadem etiam decernit undecimus septimus synodi, et addit: Si metropolitanus, qui sui juris est, econominum ex clero rebus praesidere nolit, tum Constantiopolitanus patriarcha, sub illo existente metropoli, ex abundante, qua potest, potestate, econominum in ea constitutus. Hoc etiam metropolitanus in episcopos, qui sibi subficiuntur, conceditur. Idem et in monasteriis observabitur.

Theophilus vero Alexandrinus episcopus, in nomine et decimo ejus canone, episcopatus econominum omnis sacerdotalis ordinis iudicio designare decernit, si etiam episcopi sententiam consentientem habeat, ut ejus cura bona ecclesiastica, prout debet, insumentur, viduis et pauperibus et peregrinis indigentibus distribuantur, nec ultra eorum ipse sibi arripiat. Nam avarissime alienari esse oportet Dei ministerium, et eorum, quae sibi committuntur, econominum. Quæro leges in 8 capite litteræ E.

Lex.

Justinianus vero novella 3, Convenit, inquit, ut sanctissimus pro tempore patriarcha, et reverendissimi economi, suuptus, qui ex ecclesiasticis redditibus sunt, in plas et Deo placitas causas insument, et in illos conseruant, qui et revera gentes, nec aliunde habent, unde vivant (hæc enim Dominum Deum conciliare solent); non vero in homines locupletes, ut exinde egentes vita necessariis defraudentur. Noverint enim reverendissimi economi quod, si quid præter hæc fecerint, paucis calestibus erunt obnoxii, et de substantia sua sacrossanctæ ecclesiæ daunum retribuent. Quæ illaque fraternalitatem et reliquarum frumentariorum pensionum in omnine ad divites et potentes milituntur, a legibus non sunt confirmata: quæ autem ad egenos injunguntur, omnino rata sunt.

CAP. XXV. Quod monasterium edificare in ecclesiæ **Α** κεφαλ. κε'. "Οτι οι δει τὸν ἐπίσκοπον μοναστήριον κτίζειν ἐπὶ λύμη τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πραγμάτων.

Septimus primæ et secundæ synodi canon nulli licere episcopo privatum monasterium ad proprii episcopatus perniciem de novo exstruere decernit; si quis autem hoc audere deprehensus fuerit, ipsum quidem cōvenienti poenæ subjici: quod vero ab ipso recens exstructum est, episcopatui ascribi, et priuatis ejus censeri possessionem, ac si ab initio non fuisset monasterium. Quæ enim præter leges facta sunt, ea, quæ canonice constituantur, evertere non est fas. Atque si, quod recens exstructum est, intra limites quidem ejusdem episcopatus consistat, nulla est dubitatio; sin autem in alia diœcesi sit, monasterium, et quæ ad illud pertinent, ad episcopatum redibunt; regionis vero episcopas jura solum episcopalia in eo habebit. Si porro episcopatui nullum afferat detrimentum, vel qui ex fundamentis exstruit monasterium, vel qui illud, quod tempore corrucrat, renovat; laudis magis quam vituperii est dignus.

129 CAP. XXVI. Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare dicitur.

Quinquagesimus nonus sanctorum apostolorum canon episcopum vel presbyterum, qui ex ecclesiasticis bonis indigenti clero non suppeditat, sed inopia laborante contemnit, segregari jubet: si vero perseverat, deponi; ut qui, quantum in se est, fratribus sui occisor sit; licet ipsi res ad vitam sustentandam divina providentia allunde suppetant.

CAP. XXVII. Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitanis illius bona diripi non oportet; sed ei, qui post ordinandus est, reservari.

Sextæ synodi 35 canon, Nulli omnium metropolitanorum, inquit, licet, mortuo, qui illi subest, episcopo, bona ejus vel ipsius ecclesiæ auferre et sibi vindicare; sed, vel apud clerum ejusdem ecclesiæ reservari, vel, si non habeat clericos, apud metropolitanum custodiri, qui futuro episcopo omnia sine immunitione reddet.

Idem et 22 quartæ synodi decernit, non licere neque clericis post proprii episcopi mortem, bona, quæ ad ipsum pertinent, rapere, neque eis qui illa adsumerent, sed ordinando episcopo illa servari, nihil deficiente; vel qui aliquid eorum alienant, de suis gradibus in periculum venire.

Lex.

Ilos etiam canones religiosissimus imperator Manuel confirmans, imperialibus decretis legem edidit, ut ab eis qui fiscos publicos administrant,

"Ο ζ' τῆς α' καὶ β' συνόδου κανὼν μηδὲν τὸν ἐπίσκοπον ἔχειναι διορίζεται, μοναστήριον θεων ἐπὶ καταλύσει τῆς οἰκείας ἐπίσκοπῆς νεουργεῖν· εἰ δέ τις τούτῳ τολμῶν φωραθεῖ, αὐτὸν μὲν τῷ προστήκοντι ἐπιτιμᾷ καθυποδάλεσθαι, τὸ δὲ νεουργηθὲν δι' αὐτοῦ τῇ ἐπίσκοπῇ προσκυρωθῆναι, ίδιον ἔδομενον αὐτῇ κτῆμα, διπλάσιον εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξε μοναστήριον. Τὰ γὰρ παρανόμως γινόμενα οὐκ εἰς ἀνατροπὴν τῶν κανονικῶν πραττομένων εἶναι δεῖ. Καὶ εἰ μὲν τῶν δρίων ἐνδεικτῆς αὐτῆς ἐπίσκοπῆς τὸ νεουργεῖν καθεστήκει, λόγῳ εὐδελεῖ· εἰ δὲ ὑπερόρθιον εἴη, τοῦ μὲν μοναστηρίου καὶ τῶν αὐτῷ προσόντων ἡ ἐπίσκοπη ἔκεινη ἔσται κυρία· ὅ δὲ ἐγχώριος ἐπίσκοπος τὰ ἀρχιερατικά καὶ μόνα δίκαια ίσει. Εἰ μέντοι τὰ τῆς ἐπίσκοπῆς οὐ λυμαίνεται, είτε δὲ ἐκ βάθρων μοναστήριον ἀνεγέρων, εἴτε δὲ χρόνῳ παλαιωθὲν ἀνακαινίζων, ἐπαίνων οὐκ ἥττον ἡ μέμψεως δέξιος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. "Οτι δει τὸν ἐπίσκοπον χορηγεῖν τοῖς ὄντες ἔχουσι τῶν κληρικῶν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

"Ο νθ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν μὴ ἐπιχορηγοῦντα ἐπίσκοπον ἡ πρεσβύτερον ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων κληρικῷ ἔνδει, ἀλλ' ὑπερορῶντα τανίδ πιεζόμενον, ἀφορίζεσθαι καλεῖται, ἐπιμένοντα δὲ καθαιρεῖσθαι, οἷα τὸν ἀδελφὸν φονεύσαντα, δον τὸ ἐπ' αὐτῷ, εἰ καὶ ἀλλοθεν ἔκεινος προνοίᾳ θεοτέρᾳ τὰ πρᾶς τροφὴν ἐπορίσατο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. "Οτι τοῦ ἐπίσκοπου τελευτήσαντος οὐ χρή τὰ τούτου κράγματα ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἡ τοῦ μητροπολίτου δραπέλεσθαι, ἀλλὰ συλλάτεσθαι τῷ χειροτονηθῆσεσθαι μέλλονται.

"Ο λε' τῆς ζ' συνόδου κανὼν μὴ ἔξειναι φησι τινὶ τῶν ἀπάντων μητροπολιτῶν, τελευτήσαντος τοῦ δι' αὐτὸν ἐπίσκοπου, τὰ ἔκεινου πράγματα, ἡ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀφαιρεῖσθαι ἡ σφετερίζεσθαι· ἀλλ' ἡ παρὰ τῷ κληρικῷ τῆς ἐκκλησίας ἔκεινου ταῦτα φυλάττεσθαι, ἡ, κληρικῶν ὄντεων Δ ταύτης ἔχουσης, τὸν μητροπολίτην ταῦτα τηρεῖν τῷ χειροτονηθῆσεσθαι μέλλοντα ἐπισκόπῳ, ἀμελεῖται παντάπασιν ἀποδώσοντα.

Τοῦτο καὶ δικτύον τῆς διπλάττεται συνόδου, μὴ ἔξειναι μήτε κληρικοῖς μετά θάνατον τοῦ ίδιου ἐπίσκοπου ἀρπάζειν τὰ ἔκεινων διαφέροντα πράγματα, μήτε τοῖς ταῦτα παραλαβοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χειροτονηθομένῳ ταῦτα τηρεῖν, ἀλλείποντος μηδενὸς, ἡ τοὺς ἐκ τούτων νοσφισαμένους, περὶ τοὺς ίδιους κινδυνεύειν βαθμούς.

Nomos.

Τούτους καὶ δικτύον τῆς διπλάττεται συνόδου βασιλεὺς Μανουὴλ τοὺς κανόνας ἐπικυρῶν, νόμον βασιλικὸς ἔξθετο γράμμασι, μὴ ἀρπάζεσθαι πρᾶς τῶν τὰ δημόσια

διοικούντων τὰ τοῖς ἐπισκόποις προσόντα, θαῦται Α non rapiantur ea quae ad episcopos vita funetos τὸν βίον μεταλλέττουσι. Ζήτει καὶ τὸ γ' κεφ. τοῦ Χ pertinebant. Quære et tertium caput litteræ Χ. στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ. "Οτις οὐ δεῖ ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρουν κατέβαιναι βαθύδη.

Οὐ κθ' τῆς συνόδου κανὼν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρουν κατάγειν βαθύδνοθι οἰσταν δεῖν· ἱερανύλia γάρ ἀντικρυς, φησι, τοῦτο γε, αλλα τὴν ἵερωσύνην, ὁ ταύτης οὐκ ἐνδίκιος στερούμενος, ὡσαντεί συληθεῖ; Τῷ μέντοι προφανῶς ἐχλήμασι περιπεπτώκεται, τῇ, ἱερωσύνης αὐτὸν ἀφαιροῦσιν, οὐδὲ ἵερέως δοθῆσεται τόπος· ἐγκλημάτων δὲ ὅν ἀδών, οὗτε τῆς ἐπισκοπῆς, οὗτε τῆς ἱερωσύνης δίκαιοις ἀν εἰτε στέρεσθαι· ἔκατερον γάρ ἀκάτερον διχεῖται.

Περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων.

Τούτοις καὶ δ ἄγιος ἐπιψήφιζεται Κύριλλος ἐν τῷ γ' κεφ. τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς· Τὸ παρατείσθαι γάρ, φησι, τοὺς ἱερουργοῦντας τὸς ἁυτῶν ἐκκλησίας, τοὺς τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἀρέσκει θεσμοῖς· δέξιοι μὲν γάρ δυτες λειτουργεῖν, οὐ δεὶ ποιεῖσθαι παρατείσθαι· εἰ δὲ ἀνάξιοι, μή ἀπὸ παρατησεως ἐξέσωσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποειχθέντων καταστῶν ἐγκλημάτων.

Εἰ δὲ καὶ παραιτήσασθαι τινα τὴν ἐπισκοπὴν συμβαίη, καὶ ἣν ἐπιστεύθη ποιμνην κατατείσθεν, ἀντέχεσθαι τῆς λειτουργίας εἰσαῦθις οὐκ ἀν εἴη δίκαιον. Ἀγνωμόν γάρ τὸ μὲν μοχθηρὸν καὶ ἐπιπονὸν παραιτήσθαι τῆς προεδρίας, τὴν διδασκαλίαν, φημι, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ κρείττον ἐπιδοτίν, καὶ τὸ εἰ; δύναμιν εἰργεῖν τὴν πρὸς τὰ χείρω τούτου φοράν· δσα δὲ τιμῆν φέρει καὶ σέβας, παρακατέχειν καὶ οἰκειοῦσθαι, τὴν φρεστώνην περὶ πλείονος τῆς τῶν ψυχῶν ἐπιμελείας πεποιημένον.

Δείκνυται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ις' κανόνος τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου ἡ περιτῆ τῶν οὕτω φημιζούμενων ἀνοία, τὸ δύνασθαι δηλαδὴ τοὺς ὀρχιερεῖς τὰς μὲν ἐπισκοπὰς παραιτεῖσθαι, τὴν ἱερωσύνην δὲ καὶ αὐθις παρακατέχειν. Οὗτος γάρ δ κανὼν τὸν πλέον τῶν έξι μηνῶν τῆς οἰκείας ἀποδεδημητάτης ἐπισκοπῆς, ἀναγκαῖο οἰδητίνι προσάσσει μή κωλύσμενον, ἐκπίπτειν κελεύσῃ καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἱερωσύνης. Εἰ δὲ ὁ τὸ ἔλαττον ἀμαρτῶν οὕτω καταδεδίκασται, πᾶς δ καθάπαξ παραιτησάμενος τὴν ἐπισκοπήν, καὶ τῆς τοῦ ποιμνίου φροντίδος διὰ βίου καταφρονήσας, οὐκ ἐπὶ πλέον τιμωρηθήσεται, δσον τὸ ἐπ' αὐτῷ ἥκον, τοῖς λύκοις ἀνεῖς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ πρώτου ποιμένος· Τησοῦ Χριστοῦ ἱερὸν ποιμνιον μή δτε γε καὶ ὡπερ γέρας αὐτῷ νέμειν τὰ τῆς ἱερωσύνης πρεσβεία; Περὶ οὖ καὶ δ ἰ' κανὼν τοῦ ἀγίου Διονυσίου διέξειται. Εἰ γοῦν τοὺς τὴν ὀρχήν εἰς προστασίαν λαοῦ καλούμενους οἱ κανόνες ἀφορίζεσθαι, εἰ μή πειθοίτο, ἀξιοῦσιν, τις δὲ τῶν νοῦν ἔχοντων, ἀπραγμόνως τῶν καθεστώτων δέξαιτο τὴν παρατησίαν, ἀλλ' οὐκ ἐσχάτως, ὡς δὲ οἶσι τε ή, τούτους κολάσσειν; Ἀλλως τε τὸ τῆς ἐπισκοπῆς δνομα πράγματός εστι καὶ ἐνεργείας δηλωτικόν. Ο δ ἀποεισάμενος ἔκοντι τὴν ἐνέργειαν, ἐκπέπτεικε δηλαδή

CAP. XXVIII. Quid non oportet episcopum ad presbyteri gradum reuinci.

Quartæ synodi 29 canon episcopum in presbyteri gradum reducere oportere non existimat; illud omnia sacrilegium esse palam dicit; quippe, tanquam raptus, ipse per injuriam sacerdotio privat. Illi quidem, qui aperie in criminis incident, sacerdotio illum exuentia, neque sacerdotis dabitur locus: sin autem sit criminum insons, neque episcopatu neque sacerdotio justum esset illum privari; nam unum alterum sequitur.

B

De episcopi renuntiatione.

His etiam consentit sanctus Cyrillus in tertio ad Dominum epistole capite: Sacerdotes enim, inquit, 130 suis ecclesiis renuntiare, ecclesiasticis consuetudinibus non placet. Si enim digni sunt, qui sacra mysteria obeant, non debent renuntiationem facere; si autem indigni, nec per renuntiationem exeant, sed per criminationes adversus eos alatas.

C

Si autem contingat, ut episcopatu renuntiet, et gregem sibi commissum derelinquat aliquis, administrationem rursus assumere injustum erit. Iniquum est enim episcopum quod molestum et laboriosum est in praesulatu detrectare, institutionem dico, et populi ad melius profectum, ejusque in pejora impetum pro viribus cohibere: quæ autem honorem afferunt venerationemque complecti et sibi vindicare, otium ipsa animarum cura pluris facientem.

Ostenditur etiam ex 16 canon synodi primæ et secundæ dictæ, quod mira est eorum dementia, qui sentiunt, posse quidem antistites episcopatibus renuntiare, sacerdotium autem iterum assumere. Hic enim canon eum, qui plus quam sex mensibus ab episcopatu, nullo necessario prætextu detentus, absuerit, et episcopatu ei sacerdotio excidere jubet. Si vero, qui paululum offendit, hoc modo condemnatur: quomodo, qui prorsus episcopatui renuntiavit, et gregis curam per totam vitam negligit, non multo magis punietur, qui, quantum in se erat, gregem sibi a summo pastore Iesu Christo commissum lopis reliquit: nediuin sacerdotii privilegia tanquam præmia illi attribuantur? De quo et decimus sancti Dionysii canon disserit. Si equidem eos qui ab initio ad populi præfecturam vocantur, et non obtemperant, canones segregari censent; quis mentis compos, eorum qui constituuntur, renuntiationem facile acciperet, et non potius pro viribus illos summopere prohiberet? Ceterum episcopatus nomine negotium quoddam et munieris functionem significat. Qui vero sponte sua munieris functionem deposituit, etiam vocatione excidit. Qui autem non potest episcopus vocari, quomodo sacerdotium

retinebit? quomodo etiam *antistes* vocabitur, qui non habet clericum sibi subjectum, nec etiam praestat sacerdotibus? Cui vero non competit hierarchiae nomen, ab illo longe absentia munera eius sunt. Qui enim de nomine non participat, nequam etiam de re. Renuntiatio igitur non est simpliciter accipienda, nisi aliquis se indignum sacerdotio profiteatur: hoc vero ostendo, siquid eam renuntiatione ab omni sacerdotali dignitate renuntians excidet.

Tertie synodi ad eos qui sunt in Pamphylia epistola.

Vérum etiam ex sanctae et ecclasiæ tertie synodi epistola, ad eos qui sunt in Pamphylia de quodam Eustathio, ostenditur, ecclesiis renuntiantes utroque simul et episcopatu et sacerdotio excidere; præterea et episcopatus omnino renuntiare antistites, reprehensione non vacare. Hie enim Eustathius fuit Pamphyliæ episcopus, et cum in difficultiora tempora incidisset, et pro posillanimitate et negotiorum fuga animum despouisset, episcopatu scripso renunciavit, et in ejus locum alius quidam ordinatus est. Ille autem multis cum lacrymis in synodum hanc sanctam postea venit, non ecclesiam sibi rursum vindicans, nec cum eo qui illam possidebat contenter, sed episcopi nomen et honorem solummodo petens. Illi reverentia quadam Eustathii lacrymarum et pene jam confectæ sanctiis adducti, **131** ac ne quid illi ex nimio dolore gravius accideret veriti, episcopi nomen et dignitatem et communionem ab illo reiheri volum censebant: ita scilicet, ut intra sacrum altare coniunctare liceret, non tamen sacra celebrare, aut ordinibus quempiam insignire, nisi a proprio illius loci vel regionis episcopo ei permisum sit. Haec vero non canonice a sanctis dicuntur, sed concordia et inassueta demissione usis; ut, qui epistolam diligenter examinabat, manifeste invonet.

CAP. XXIX. *Quod episcopus monachorum more defonsus sacerdotio excidit.*

Synodi, cui præsul Photius patriarcha, secundus canon antistitibus, qui monasticum induerunt habitum, sumnum sacerdotium rursus sibi vindicare non permittit: monachorum enim vita est penitentiae promissio, et continuum compunctionis regnum. Qui proinde parvi restinunt antistitium curam præ monachorum humilitate, et magistrali dignitati eorum qui penitentiam agunt et discunt ordinem anteponunt; quomodo jure fiat, ut ad illud, quod palam rejicabant, iterum revertantur? Sed neque antistes, qui monachicum induit habitum, deinde magnum et angelicum exuit ornamenntum, amplius sibi sacerdotium vindicabit. Namque si parvus habitus, qui perfecti est arthabo, summo sacerdotio potest privare, multo magis perfecta tonsura. Hoc vero sacerdotibus non erit impedimento; nam magistri locum non habent;

A καὶ τῆς κλήσεως· ἐπίσκοπος δὲ καλεῖθαι μὴ περικώς, πῶς τῆς ἱερωσύνης ἀνθέξεται; Πῶς δὲ καὶ ἵεράρχης κληθήσεται ὁ κληρον μὴ κεκτημένος ὑφ' ἐπιτύχη, μήτε μὴν ἀρχῶν ἱερωμένων; φὸς δὲ μὴ πρόσεστις ἱεράρχης δυομά. πολλοῦ γε δεῖ ταῦτης ἡ ἐνέργεια. Οὐ γάρ τοῦ δύνατος μὴ μετέχων σχετική γε τῷ περάγματος. Οὐδὲ δεκτέον τοινύ πάλις εἰς παρείτησιν, εἰ μὴ ἀνάξιον τις; ἔαυτὸν τῆς ἱερωσύνης ὄμοιογήσει τούτου δὲ ἀπεδειγμένου. ἅμα τῇ καραπατήσει καὶ πάσῃς ἱερατικῆς ἀξίας ὁ παρατείμενος ἴκηπεσεῖται.

'Επιστολὴ τῆς γ' συνίδου πρὸς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ.

Ἄλλα καὶ ἔκ τῆς πόδος τούς εν Παμφυλίᾳ ἐπίστολὴς τῆς ἀγίας, καὶ οικουμενικῆς τρίτης συνέδον περὶ τινος Εὐσταθίου δείχνυται τοις ἔρεσις ἐπιβάλλουσε τοὺς παρατευμένους τῆς ἐκκλησίας ἀμφοτέρων ἄμεια ἐκπίπτειν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἱερωσύνης· ποσοῦτε γε μήν καὶ τὸ ὅλως παρατείσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς τὰς ἐπισκόπους μη εἶναι ἀνεπιχάρτιτον. Οὗτος γάρ δὲ Εὐσταθίος, ἐπίσκοπος ὁν Παμφυλίας, καὶ περιστάσειν ἐμπεπτωκὼς, καὶ ἀπειρηκὼς ὅπῃ μικροψυχίας καὶ ἀπραγμοσύνης, ἐγγράφως παρηγέτας τὴν ἐπισκοπήν· κάκε! μὲν ἀλλος κεχειροτόνητο. Οὐ δὲ κλαῖνων τῇ ἱερῷ προστῆθε μετὰ ταῦτα συνόδῳ, οὐ τὴν ἐκκλησίαν ἀνακλούμενος. Οὐδὲ τῷ κεκτημένῳ ταῦτην ἀμφιστήτων, δυομά δὲ καὶ τρίτην ἔχειν ἐπισκόπου μόνον ἐπιζητῶν· οἱ καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὸ βαθὺ γέρας δυσωπηθέντες τοῦ Εὐσταθίου, καὶ μή τι σύντη συμβατεῖ ἐκ τῆς ἀμέτρου λύπης εὐλαβθέντες, τὸ δυομά τοῦ ἐπισκόπου ἔχειν αὐτὴν ἐδίκαιωσαν, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν κοινωνίαν, ὥστε ἐντὸς τοῦ ἀγίου θυσιαστῶν εἰσιόντα μεταλαμβάνειν· μήτε δὲ ἱερουργεῖν αὐτὸν, μήτε χειροτονεῖν, εἰ μὴ ἐπιτραπεζῆ πρὸς τοῦ ἐγγαροῦ ἐπισκόπου. Ταῦτα δὲ εὐ κανενικῶς εἰρηται τεῖς ἀγορᾶς, ἀλλ' οικονομίᾳ χρησαμένοις καὶ ἀσυνήθεις συγκαταβάσσοι, ὡς δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἀκριβῶς μετελέν σφρῶς εἰσεται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ. *Τοι δὲ ἐπίσκοπος, κατὰ μοναχούς πακινεῖται, τῇς ἱερωσύνης ἐκπλατεῖται.*

Ο β' κανὼν ἡς δὲ πατριάρχης Φώτιος ἥρχε συνδέον, οὐδὲ ἀφίησι τοῖς ἀρχιερεῦσι, μοναδικὴν περιθέμαντος σ.ολήν, τῆς ἀρχιερωσύνης κύθης μεταποιεῖσθαι. Μετανοίας γάρ δὲ τῶν μοναχῶν βίος ἐπιγγελται, καὶ κατανύξεως διηγεῖται ὑπόθεσις. Οἱ τοινύ περὶ ελαχίστου τὴν τὸν ἀρχιερέων περιωπήν τῆς τῶν μοναχῶν θέμενοι τακεινότητας, καὶ τοῦ διδασκαλίκου ἀξιώματος; τὴν τῶν μεταγενεύστων καὶ μαθητευομένων τάξιν προσκρίναντες, πῶς δὲ εἰν δίκαιοι πρὸς τούτον αὐτὸν ἐπαναστρέψειν ὅπερ ἔργος θήσταισεν; Αλλ' οὐδὲ δὲ μοναχικὸν διδημα τὸ διδεύμενος ἀρχιερέως, εἴτα τὸ μεγα καὶ ἀγγειοκαὶ ὑπειδίους σχῆμα. Εἰ τῆς ἱερωσύνης μεταποιεῖσθαι. Εἰ γάρ τὸ μικρὸν σχῆμα, ὅπερ ἀρρεβῶν τοῦ τελείου τυγχάνει, τὸν ἀρχιερωσύνην δύναται παύειν, πολλῷ γε μᾶλλον τῇ τελείᾳ ἀπόκαρας. Τούτο δὲ τοις ἱερεύσιν οὐκέτι διδασκάλους τόπου ἐπίχωνται.

δια τοι τούτο καὶ μετὰ τὴν διάσκεψιν λερουγεῖν A quapropter tamen post tonsuram saera celebra e non
οὐ κωλύονται, οἷον τοῦ καθόντος χώραν ἐπὶ τούτοις prohibentur; quia canon in his locum non habet.
μή δημοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. "Οτι οὐ δεῖ γίνεσθαι ἐπίσκοπον εἰς τὸν πόλεις, η κάμη μικρῷ

"Ο. σ' τῆς ἐν Σαρδίνῃ συνέδου κανόνων οὐκ εἰσται δεῖν ἐπίσκοπον ἐν κάμη προχειρίζεσθαι, ή ἔλαχιστη πόλεις, ἢ δῆ καὶ εἰς αρκεσιν πρεσβύτερος, ἵνα μὴ τὸ τοῦ ἐπίσκοπου ἀξίωμα εἴπαλες τι χρήμα καὶ εὐκαταφρόνητον λογίζηται τοὺς ποικίλους. ἀλλὰ χειροτονεῖσθαι ἐνθά καὶ μόνον παλαιῷ θέῳ; ἡν. Εἰ δέ τις τῶν πόλεων λαοῖς μὴ στήθουσα πρότερον, ποιῶνδες ἐπειτα τοὺς οἰκήτορας σχοῖη, καὶ ἀξίᾳ ἐπίσκοπου χρισθῆναι, λαμβανόντων ἐπίσκοπον, μετὰ γνώμης δύο: C συνδικής, κατὰ τὸν λάγοντα ἀποστολεύν κανόνα μηδὲν τι περιττὸν γίνεσθαι παρὰ τοῦ ἐπίσκοπου δινευ γνώμης συνδικής, δην καὶ κατὰ τὸν ξέπειαν περιδίαισιν τοῦ πλεύντος στοχείου. Τό γε μήτη φημίζεσθαι τοὺς ἐπίσκοπους πάρα τοῦ πλήθους τῶν πόλεων, καὶ παρὰ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοπων χειροτονεῖσθαι, εἰρηται μὲν καὶ ἐν ἑτέροις βιαφόροις κανόνειν, ἀλλὰ τὸ τῆμερον ἔχον οὐ γίνεται· οἱ γάρ τούτους χειροτονεῦντες καὶ τὰς ἑκάτινας ψήφους διὰ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοπων ποιοῦνται.

Τάντα καὶ δι νῆ τῆς ἐν Λασιθίᾳ συνέδου διορίζεται· Ἐν ταῖς κώμαις καὶ ταῖς χώραις ἐπίσκοπους; μή καθίστασθαι, ἀλλὰ περιοδευτὰς, οὐδὲ ἡμεῖς ἔχοντες φαμὲν, ὃς περισότας, καὶ τοὺς πιστοὺς κατερίζοντας, καθίστραν δὲ δικείαν μη κατητίμενους. Εἰ δέ τινες φησι, πρό γε τοιτού τοῦ κανόνος ἐνταῦθα κατέστησαν ἐπίσκοποι, μηδὲν δινευ γνώμης τοῦ τῆς πόλεως ἐνέργειτων ἐπίσκοπου. δι' οὐ καὶ τοῦ τοιούτου βαθμοῦ ἔξισται, μήτε μήτι δι πρεσβύτεροι.

Τούτοις ἐκδιδουθά καὶ δι νῆ, πρό δὲ καὶ δι ιη τῆς ἐν Καρθηγένῃ συνέδου θεοπίκουσιν, ταῖς ταῖς φαύλαις καὶ μικραῖς παροικίαις ἐπίσκοπους μή γίνεσθαι· εἰ δέ καὶ γενέσθαι συρβατῇ, ἀλλὰ μή δινευ γνώμης τῶν ἔχοντων αὐτὰς ἐπικοπέων, καὶ τὸν γεγονότα ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ αρκεσίσθαι, καὶ μη περιττέρω ταύτης προσθίνεται, καὶ τέτερον ἐθέλειν ἀντιποιεῖσθαι, ὃς ἀνηκόντων δῆθεν αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ δικετάθετος μὲν ἔχει τὰ τῶν ἐπίσκοπῶν ὄρια, εἰσέτι διατηρεῖται, κατὰ τὴν τῶν κανόνων αρκεῖσθαι. Ἐπίσκοπὸς δὲ ίκ νέον δι παροικίαις ἑτέροις ἐπίσκοποις ὑποκειμέναις, οὐκ D εἶναι γίνεσθαι, εἰ μή βασιλεὺς γράμματι τοῦτο τεργά· ἀλλ' οὐδὲ τῇ μεγάλῃ συνέδῳ κανίζειν ἐπίσκοπήν τρέπειται χωρὶς βασιλικοῦ ἐπιτάγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ'. Περὶ χωρεπισκόπων.

Ἐπειδὴ τοινυν οὐκ τέσσιν οἱ θεοι Ηλαῖερες ἐπίσκοπον ἐν εἰστάται καὶ σμικρῷ κάμη καθίστασθαι, δέση ἐξιναν χωρεπισκόπους ἐν ταύταις χειροτονεῖσθαι. Οὐκ ἀκαριον δὲ οἷμας βραχέα καὶ περὶ τοστῶν κατὰ τὸ παρῆκον ἐνθάδε διεξελθεῖν, εἰ καὶ τῷ βαθμῷ τούτῳ αὐγήν οὐ χρόνος ἀρτίως ἐπεστέκειν.

"Ο. οὐδὲ τῆς ἐν Νεοκαστερείᾳ συνέδου κανόνων, οἱ χωρεπισκόποι, φησι, τύπον τῶν ἐδδομήκοντα φέρεισιν ἀποτελοῦν, ὥσπερ ἄρα οἱ ἐπίσκοποι τῶν

CAP. XXX. Quod non oportet in pago vel parva aliqua civitate episcopum constitui.

Sextus Sardirensis synodi canon in pago aliquo episcopum constitui oportere non existimat, vel in parva civitate, cui vel unius presbyter sufficiet, ne episcopi dignitas vilipendatur, vel multis negligenti habeatur: sed in eis locis solus esse constitwendos, ubi ex antiqua consuetudine fuerant. Si qua autem civitas, incolarum numero antea non celebris, multos posita consequatur, et episcopo digna judicetur, episcopum accipiat, at cum synodali sententia, iuxta canonem apostolicum, qui dicit, nihil magnum vel momenti aliojns ab episcopo absque synodali sententia fieri, quem etiam quæra in capite undecimo hujus litteræ. Episcopos etiam a civitatium popula eligi, et a provincie episcopis ordinari, in diversis aliis canonibus dictum est: sed hodie non observantur. Nam qui eos ordinant, per regionis etiam episcopos illos eligunt.

Endem et 57 Laodicensis synodi decernit, quod in viciis et pagis episcopi non constituantur; sed periodicenter seu circitores, quos nos exarchos vocamus, qui fidelibus in officio continentis compendisque huc et illuc vagantur, propriam aciem nullam habentes. Quod si qui, inquit, ante 132 lunc C canonem in ejusmodi locis episcopi constituti fuerant, nihil absque ejus civitatis episcopi sententia exequantur, a quo ejusmodi gradu honorati fuerant; neque etiam vel presbyteri.

His etiam consentanea 58 potro et 98 synodi Carthaginensis decernuntur; in vilibus autem et parvis parœciis episcopos non fieri: sin autem fieri contigerit, non tamē absque episcoporum, qui illas tenent, sententia; et illum, qui in ea ordinandus est, illa sola contentum esse, nec ultra illam progradi, et alias velle sibi vindicare, illis scilicet invitis. Sed episcoporum terminos immutabiliter habere, nihil obstat, justa canonum rigorem. Episcopatus autem de hovo in parœciis aliis episcopis subjectis fieri non solent, nisi imperator illius litteris concesserit: sed nec magna synodo sine imperiali decreto episcopatus novum constituere permititur.

CAP. XXXI. De chorepiscopis.

Quoniam itaque in vili et parvo vico episcopum constitui divini Patres non dignum esse censabant, chorepiscopos in illis ordinari debere judicarunt. Non inopportunum autem fore existimmo, paucis quædam huc pertinentia hoc in loco de eis disserere, etiā tamen hujus temporis lapou fami memoria tantum superest.

Decimus quartus igitur synodi Neocesarianus canon, Chorepiscopi, inquit, sepiusq[ue] apostolorum imitatione sunt, ut etiam episcopi duodecim

apostolorem : quibus cum suffasset Dominus, accepit, inquit, Spiritum sanctum; quorum remissionis peccata, eis remittuntur, et cetera; qui quidem et aliis spiritus sancti gratiam impertiendi facultatem suppeditabant. Haec autem septuaginta non erant concessa, ut vel ex hoc manifestum est, quod Actorum liber commemorat, Philippum unum ex septem diaconis in Samariam descendisse, et quamplurimos ibi baptizasse, non autem illis spiritum sanctum communicuisse : quapropter miscerunt apostoli Petrum et Joannem, qui baptizatis manus imponentes, spiritum donarent, qui in nullum eorum adhuc descenderat. Cum ergo in septuaginta locum chorepiscopi successerint, neque presbyteros, neque diaconos ordinarunt, quippe qui spiritus sancti gratiam largiri non possent. Hunc autem solum, inquit, honorem conseculi sunt, scilicet divinas oblationes offerre, ob eam curam quam in pauperibus juvandis impendebant, illis quae in templum congregata sunt distribuendo.

De sacerdotibus spiritualibus.

Si igitur chorepiscopi neque peccatorum remissionem, neque spiritum sanctum largiri potuerunt, qui majora quam presbyteri obtinuerunt privilegia, nequaquam hi confessiones audire potuerint, et peccata vel solvere ac ligare, nisi ab episcopo hanc potestatem accipient.

Decimus vero Antiochenæ synodi ab urbis quidem episcopo in regione illi subjecti chorepiscopos ordinari jubet; ab illis autem neque presbyterum, neque diaconum, sed solos lectores et subdiaconos et exorcistas : qui vero haec transgrediuntur, illos sacerdotio segregat.

133 Eadem et decimus tertius Ancyranæ synodi recitat, chorepiscopo non licere presbyteros vel diaconos ordinare : sin autem per episcopi litteras illi permisum fuerit, presbyterum vel in alieno vico ordinabit.

Magnus item Basilius chorepiscopis sibi subjectis scribit, ut nec ministros nec subdiaconos sine illius sententia ordinarent; quia quamplurimi etiam indignis sine examinatione manus impoauerunt : Vel cognoscite, inquit, quod, qui sine sententia nostra in ministerium electus est, laicus erit. Alia vero, quae in in istius sancti epistola habentur, quis satis admirare potest?

CAP. XXXII. De perjurio.

Sanctorum apostolorum 25 canon episcopum perjurii, vel fornicationis, vel furti convictum, vel presbyterum vel diaconum, deponi, non autem segregari vult; nostrum enim non est bis in idipsum vindicare.

Decimus vero magni Basili canon, Qui jurant, inquit, se ordinationem non admittere, ne cogantur pejorare. Etsi eniun censeat aliquis esse canonicum, qui eis, ut rursum a vinculo se solvant, concedit, quod sibi ipsis inconsulto injecerunt : experientia tamen conperimus, quod qui

A δώδεκα, οἵς ἐμφυσήσας δόκυρος ἔφησε· « Λάβετε πνεῦμα ἄγιον· διὸ τινων ἀφῆτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς, εἰ δὴ καὶ ἄλλοις διανέμετε τὴν τοῦ ἄγιου πνεύματος ἐπορίσαντο χάριν. Ταῦτα δὲ καὶ τοῖς ἐδόμηκοντα οὐκ ἦν δεδομένα· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τὴν βίβλον ἴστορησαν τῶν πράξεων, τὸν Φίλιππον, τῶν ἐπτά τυγχάνοντα διακόνων, εἰς Σαμάρειάν τε κατεθεῖν, καὶ πολλοὺς τῶν ἑκατόντας, πνεύματος δὲ ἄγιου τούτους μῆ κοινωνήσας. Ταύτη τοι καὶ Πέτρος ἀπεστάλησαν παρὰ τῶν ἀποστόλων καὶ Ἰωάννης, οἱ καὶ τὰς χεῖρας ἐπιθέντες τοῖς βαπτιζόμενοις, τὸ πνεῦμα ἐχορήγησαν, μήπω αὐτοῖς ἐπιπεπτωκός. Τὸν τύπον οὖν οἱ χωρεπίσκοποι πληροῦντες τῶν ἐδόμηκοντα, οὐδὲ πρεσβύτερους, ή διακόνους ἔχειροτόνουν, οὐαὶ μηδὲ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος παρέχειν δυνάμενοι· τούτῳ δὲ μόνον, φησι, τετίμηνται, τῷ τὰ θεῖα δῶρα προσφέρειν, διὰ τὸ σπουδαῖος τοῖς πέντει διανέμειν τὰ εἰς τὸ Κυριακὸν συναγόμενα.

Περὶ ιεράων πνευματικῶν.

Εἰ οὖν οἱ χωρεπίσκοποι οὗτε ἀμαρτιῶν διφεστιν, οὗτε πνεῦμα ἄγιον ἐδύναντο χορηγεῖν, οἱ πλεῖστοι τῶν πρεσβυτέρων τὰ προνόμια κεκτημένοι, σχολῇ γ' διὸ εἴτε λογισμοὺς δέξανται δυνηθεῖν, καὶ ἀμαρτήματα λύειν τε καὶ δεσμεῖν, διὸ μὴ παρὰ ἐπισκόπου τὴν ἔξουσίαν λάβωσι ταῦτην.

Οὐ δέ εἰ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ μὲν τοῦ τῆς πολεως ἐπισκόπου ἐν τῇ ὑποκειμένῃ τούτῳ χώρῃ τοὺς χωρεπισκόπους χειροτονεῖσθαι κελεύει· ὑπὸ δὲ τούτων μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, εἰ μὴ μόνον ἀναγνώστας, καὶ διποικίνους, καὶ ἐφορκιστάς· τούς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας ἀφαιρεῖ τῆς ιερωσύνης.

Τὰ αὐτὰ καὶ διγένεια ἐν Ἀγκύρᾳ διέξεισι, πρεσβυτέρους ή διακόνους τὸν χωρεπίσκοπον μὴ χειροτονεῖν· εἰ δὲ διὰ γραμμάτων τοῦ ἐπισκόπου ἐπετραπεῖη, πρεσβύτερον καὶ ἐν ἐπέρρη χειροτονεῖσθαι κώμη.

Οὐ δέ μάγας Βασιλείος τοῖς διπέτελλες χωρεπισκόποις γνώμης αὐτοῦ χωρὶς μὴ χειροτονεῖν ὑπηρέτας, ήτοι ὁ ποδιακόνος, διπέτελλος καὶ τῶν διακόνων διεξετάστως ἐπετίθεσαν τὰς χεῖρας· Ή γενώσκετε, φησιν, ὅτι λαΐκος έσται δικαὶος γνώμης ἡ μετέρας εἰς ὑπηρεσίαν καταλεγεῖς· τῶν δὲ ὅλων τῆς τοῦ ἄγιου ἐπιστολῆς, τις διὰ ἀξίως ἀγάπατο;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ'. Περὶ ἐπιορκίας.

Οὐ καὶ τῶν ἄγιων ἀποστόλων κανὼν τὸν ἐπιορκίας ἀλόντα, ή ποντίας, ή κλοπῆς ἐπισκόπον, ή πρεσβύτερον, ή διάκονον, καθαιρεῖσθαι καὶ μὴ ἀφοριζεῖσθαι ἀξιοῖ· οὐ γάρ πρὸς ἡμῶν έστι δις ἀκδεικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Οὐ δέ εἰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Οἱ ἐξομνύμενοι, φησι, τὴν χειροτονίαν μὴ καταδέχεσθαι μὴ ἀναγκαζόσθωσαν ἐπιορκεῖν. Εἰ γάρ καὶ δοκεῖ τις εἶναι κανὼν δι συγχωρῶν ἐξεῖναι λύειν αὐτοῖς τοῦ δεσμοῦ, δι σφίσιν αὐτοῖς ἀνοήτως ἐπέδικλον, ἀλλὰ πείρη ἐγνώκαμεν, ηγίστα τοὺς ἐπιορκήσαντες εὑδο-

κείσθαι, καὶ εὐαρέστους εἶναι Θεῷ· σκοπεῖν γε μήν δεῖ καὶ τὸ εἰδός τοῦ δρκού, καὶ τὰ φῆματα, καὶ τὴν διάδεσιν, ἀφ' ἣς διωμάρχασι, καὶ τὰς κατὰ λεπτὸν ἐν τοῖς φῆμασι προσθήκας, μή ἄρα ἐκ μικροψυχίας τυχόν, καὶ οὐκ ἐξ ἀμεταθέτου γνώμης δύσται προσθήσαν· μηδεμίς δὲ παραμυθίας φάνερμένης, διατένειν αὐτούς· τὰ δὲ ἔξις. Λογγίνῳ τινὶ ἀγρός ἦν καλούμενος Μίνδαλα, τῇ ἐπισκοπῇ Μισθίας ὑποκείμενος. Σεβῆρος δὲ τις, Μασάδων ἐπισκοπός, Κυριακὸν τινὰ εἰς τὸν ἐν ἀγρῷ νεῶν πρεσβύτερον καχήτροπόντηκεν, διμόσαντα περιράμενον τοῦ ναῦ καὶ τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ ὑποκείσθαι. Ἀλλ' ὁ τῆς χώρας ἐκείνης ἐπισκοπος ἱερουργεῖν ἐκώλυε τὸν Κυριακὸν, οὐα παρ' ἑτέρου χειροτονηθέντα ἐν ἐκκλησίᾳ διαφέροντος αὐτῷ· τοιγάρτος καὶ καταλιπὼν αὐτὴν ὁ Κυριακὸς ὡχετο. Ὁ δὲ Λογγίνος λυπηρόμενος ἤκειται τὸν νεῶν ἐρημώσειν, καὶ εἰς ἔδρας καθαίρεσιν. Ἐρηθεῖς οὖν ὁ ἄγιος, ἀξιος τὸν ἀγρὸν, ἐν τῷ ἐπικηρύχθῳ ὁ Κυριακὸς, τῇ ἐπισκοπῇ Μασάδων ὑποτεθῆναι, εἰ καὶ ἐπέρας ἦν ἐνορίας, καὶ τὸν Κυριακὸν ἐκεῖς αὐτοῖς ἐπαναπερέψαι. Οὕτω γάρ, φησι, καὶ ἡμεῖς οὐ δύξομεν παρὰ κανόνας ποιεῖν, τῷ Κυριακῷ συμπεριφερόμενοι, καὶ ἐκείνος τὸν δρκὸν οὐ παρασθῆσται· οὐδὲ γάρ πρόσκειται τῷ δρκῷ, ὡς οὐδὲ βραχὺν τοῦ ἀγροῦ ἀναχωρήσει· καὶ δὲ Λογγίνος τὴν ἐκκλησίαν οὐκ ἐρημώσει, καὶ τὴν ἐκτονὴν οὐ βλάψει ψυχήν. Ὅρα πᾶς ἐκ τῆς τῶν φημάτων ἐξετάσεως τὸν νοῦν ἐθίρευσεν ὁ ἄγιος, ὃστε μὴ δοκεῖν ἐπιορκεῖν τὸν διδόσαντα. Τοῦ δὲ Σεβῆρου ἐγκαλουμένου τὸ παρ' ἐνορίαν χειροτονησαί, καὶ λήθην προβαλλομένου, τῷ Θεῷ μὲν, φησιν ὁ ἄγιος, τὴν ἐκδίκησιν ἀνατίθεμεν, τῷ τῶν χρυπτῶν γνώστῃ καὶ ἐξετασθῇ· ἡμεῖς δὲ ἀδιακρίτως τούτον δεχόμεθα, συγγράμμην διδόντες ἀνθρωπίνῳ πάθει, τῇ λήθῃ (οὐ γάρ ἐσμεν τῶν καρδιῶν κριταί, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν). εἰ καὶ τὴν ἐκκλησίαν ποιευτρότως ἐλυμήνατο, χειροτονησας μὲν παρ' ἐνορίαν ἀκανονίστως, δρκῷ δὲ καταδεσμήσας παρὰ τὰ εὐαγγέλια, ἐπιορκεῖν δὲ διδάξεις δι' ὧν μετετέθη ὁ πρεσβύτερος, ψευδόμενος δὲ τοῦ δι' ὧν τὴν λήθην σχηματίζεται.

nes ordinavit, et iuramento præter Evangelia astrinxit; nunc autem mentitus est quoniam oblivionem præ se fert.

Ἐν δὲ τῷ ιζὸς κανόνι ταῦτα διείληπται· Ἀπιστός τις λαχῶν ἀρχεῖν Ἀντιοχέων, ἀπειλεῖς καταπλήξας τῶν ἐνταῦθα ιερέων ἐνίους εἰς τοῦτο βίας ἥγαγε καὶ ἀνάγκης, ὃστε δύσται τῆς ιερωσύνης πεπαύσθαι· τούτων εἰς τις, Βιάνωρ δομα, εἰ; τὸ Ἰκόνιον μεταφεύσθη, περὶ οὐ τὸν μεγαν Βασιλεῖον, τοῦ θεοῦ ἐρομένου Ἀμφιλοχίου. φάναι, διτὶ Κοινὸν ἐξεθέμην δρον καὶ κανόνα περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διωμαρχῶν πρεσβυτέρων, ἵνα τῶν μὲν κοινῶν συλλόγων ἀπίχωνται, ἕδη δὲ τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐνεργῶσιν, ἐπως μὴ τοῖς εἰδόσιν αὐτούς τὰ τῆς ιερουργίας ἐξομοταμένους, αἴτοι σκανδάλου γένοντο· τούτῳ δὲ τῷ Βιάνωρι μᾶλλον ἀδειαν παρέχει πρᾶ; τὴν ὑπηρεσίαν, διτὶ οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀλλ' ἐν Ἰκόνιῳ τὰ τῆς ιερουργίας μέλλει πράττειν· δεκτὸς οὖν ἐστιν ἀποτούμενος παρὰ τῆς εὐλαβείας σου μεταμέλεσθαι ἐπὶ τῷ εὐκολῷ τοῦ δρκοῦ, ἐν ἐπὶ τοῦ ἀπίστου ἀνθρός ἔξω-

PATROL. GR. CXLIV.

A pejerarunt, minime accepisti sunt, nec Deo amici judicantur. Oportet quidem juramenti speciem, et verba, animique affectum, quo jurarunt, ac minus quasque in verbis additiones considerare; nam forte ex pusillanimitate, et non ex mutabili proposito jurare coacti sunt: cum nulla vero appareat excusatio, eos esse admittendos censeo. Audi deinceps. Longinus quidam agrum habuit, cui Minnala nomen erat, Misthis episcopatu subjectum. Severus quidam Masadarum episcopus Cyriacum quondam templi, quod in agro illo positum erat. presbyterorum constituit, qui juravit se in templo permansurum, et illius episcopatu fore subiectum. Verum illius regionis episcopus Cyriacum ministrare prohibuit, quippe qui in ecclesia, quæ B sui juris erat, ab alio ordinatus esset; quapropter ea derelicta, Cyriacus discedebat: tum Longinus mœrens, desertum se templum redditurum minabatur, et solo æquaturum. Interrogatus igitur sanctus, æquum esse censebat, agrum, cui substitutus erat Cyriacus, Masadarum episcopatu subjici, etiamsi alterius esset regionis, ac rursum illuc redire Cyriacum. Ita namque, ait, et nos non videbimur aduersus canones agere, morigeros nos erga Cyriacum præbentes, neque ille jusjurandum violabit; quoniam nec juramento additum est, quod non ad breve tempus secundet agro; et Longinus ecclesiam non desertam relinquat, neque suammet animam offendat. Vides quomodo ex verborum disquisitione sententiam sanctius indagavit, ut qui jurejuraudo se obstrinxerat pejerare non videatur. Seyerō autem accusato, quod ultra ordinabat in suam diœcesin, et oblivionem præxente: Deo, inquit sanctus, vindictam relinquimus qui occulta cognoscit et scrutatur; nos vero indiscriminatum illud recipimus, et qui humanus est lapsus, oblivioni ignoscentes; quandoquidem non sumus cordium cognitores, sed prout audimus, judicamus. Liceat ecclesiam multisariam damno afficit, qui ultra suam diœcesin contra canonem pejerare vero docuit eo quod translatus est presbyter; nunc autem mentitus est quoniam oblivionem præ se fert.

In can. decimo septimo hæc disceptantur. Infidelis 134 quidam Antiochiae imperium sortitus, nonnullos ibi presbyteros nimis percellens tanta vi et necessitate constringebat, ut se a sacerdotio cessaturos jurarent. Horum unus, Bianor nomine, Iconium transmigravit, de quo magnus Basilius, a sancto Amphilius interrogatus, dixit, Commune decretum et canonem de presbyteris, qui Antiochiae jurarent, edidimus, ut ii a publicis conventibus abstineant, privatim tamen presbyterorum munera obeant; ne illis, qui eos sacra ejurasse sciunt, scandali causam præbeant. Eo magis autem Bianor ministerium obeundi licentiam obtinet, quod non Antiochiae, sed Iconii sacra celebraturus sit. Suscipiens est ergo, a tua pietate admonitus, ut ob iuramenti facilitatem, quod sub infideli viro juravit, eum peniteat, cum parvi illius periculi

molestiam ferre non potuerit. Verum in 64 inde terminat la. 8, qui pejerarunt, per decennium à sacris percipiendis arcet. Verumtamen in 82 distinctione statuit ut ii qui ex necessitate et vi pejerarunt, post sexennii spatium suscipiantur; qui autem sine necessitate fidem suam prodiiderant (nam perjurium est Dei negatio), post undecim annos sacra communione digni censerentur, postquam sufficientem manifestarunt poenitentiam. His vero poenis subjiciuntur, qui sua sponte per confessionem de peccato triumpharunt, et medelam peliverunt; non autem li qui ex aliorum accusationibus perjurii rei inveniuntur. Illi enim simil et poena pecunaria et gravius ab Ecclesia puniuntur; quia, ut saepius dictum est, inriminatio duplicat peccati molem, quemadmodum et poenitentia trutinam elevat. Multiplex est perjurii peccatum, et propere difficile est curatu. Nam aliter poenias dat, qui per injuriam Juravit et pejeravit; aliter qui per vim; et qui poenitentiam agit, aliter quam isti; alias qui ob alicujus defensionem et vindictam; at eum, qui dolo malo hoc fecerit, ubi pones? Qui autem rei alicujus ludicras et contemnendæ gratia juramentum aspernatus fuerit, ubi collocabitur? Præterea qui corporale ius-jurandum transgressus est, quique scriptis mandatum, de his quid statuendum est? Hujusmodi igitur diligenter examinanda sunt, et pro viribus corrigenda.

In vicebimo nono vero viros principes, qui jurant se ē subiectis suis quosdam plenis, dupliciter sanari jubet; uno modo qui-sam, ut ipsi doceantur, non facile jurare, altero autem, ne malum ēt in huiusmodi iudicium ad effectum producant, sed poenitentiam propter jurisjurandi facilitatem ostendant: nisi autem pletatis praetextus, circa iusjurandum nemp̄, inopribilatem suam confirmant. Neque enim Herodii bene jurasse prosuit, qui, ut perjurii scilicet laqueum evitaret, laqueo homicidii captus est, maximi faciendum prophetam gladio occidendum tradens. Omne enim iusjurandum prorsus prohibitum est et condenatum: ex omnibus autem maxime illud quod ad quosdam male tractandos suscipitur; quare eum, qui juravit, poenitere, non autem suam impietatem confirmare studere oportet. Ita si quis se cujusdam oculos effossurum juraverit, vel interfectorum, vel mandatuum aliquod violaturum, inquirendum est, quid sit melius, iusjurandum nihil facere, aut malum persicere et praeceptum violare. Juravi etenim, inquit David; et justitia tua judicia custodire statui, non autem peccatum. Quemadmodum enim praeeptum immutabilibus iudiciis firmandum est, ita peccatum omnino infirmari et deleri oportet. Sed qui legitimum iusjurandum sine illa necessitate violaverit, magis punietur, quam qui vim passus est: sin autem non erat legitimum juramentum, 135 sed

A μοδσαθε, βαστασαι τὴν θηλησιν τὸν μικρὸν ἐκενὸν κινδύνου μὴ δυνηθείς. Ἀλλ' ἐν μὲν τῷ εὐτὸν ἐπιόρχους τῶν λάτικῶν ἀπρόσιμοι εἰσταν ἐπὶ δεκαετίαν τῶν ἀγιασμάτων ἀπέιργει· ἐν δὲ γε τῷ πρ., διαιρέσει χρησάμενος, τὸν μὲν ἐξ ἀνάγκης καὶ βλασπεροφήσαντας μετὰ ἀξετῆ χρόνον δέγκεσθαι διωρίσατο· τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκης τὴν ἀστιν περοδόντες (ἐπιορχία γάρ ἔστι Θεοῦ δηρησίς) μετὰ ἑνδεκάτον ἵστος τῆς θελας ἀξιοι κοινωνίας, μέτανοιαν ἀξιόληγον ἐπιδειξαμένους. Τούτοις δὲ τοῖς ἐπιτιμοῖς ὑπόκεινται· οἱ ἀκοντεὶ τὸ ἀμάρτημα τῇ ἐκομολογήσει θριαμβεύσαντες, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιζητοῦσας, οὐ μήν οἱ τοῖς ἔτερων ἐλέγχοις φωραθέντες ἐπιορχοι. Ἐκεῖνοι γάρ, ἀμα τῇ εἰς χρήματα πονηῇ, καὶ πλεινών ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτιμῶνται· δὲ γάρ ἐλέγχος, ως πολλάκις εἰρητά, διπλασιάζει τὸ τοῦ ἀμαρτήματος ὅφλημα, ὡσπέρ οὖν ἡ μετάνοια καυφίζει τῆς τιμωρίας τὴν πλάστιγχον. Πολυειδὲς δὲ ἔστι τὸ τῆς ἐπιορχίας ἀμάρτημα, παρό καὶ διοχερῶς θεραπεύεται· ἀλλας γάρ ἐπιτιμᾶται δὲ κατ' ὀλιγωρίαν ὅμοσας καὶ ἐπιορχίσας· ἀλλον τρόπον δὲ κατ' θιαν· δὲ μετάμελω χρησάμενος ἀλλας ἢ οὔτοις· ἔτέρω; δὲ τονί διμυνόμενος· τὸν δὲ κατὰ δόλον τούτῳ πεποιηκέται ποὺ θήσεις; Οὐ δὲ κατὰ τοι παιγνιώδεις καὶ ἀποδηλητὸν τὸν δρκὸν ἡθετηκώς ποὺ τετάξεται; δὲ σωματικὸν δρκὸν πάραστερχώς· δὲ ἡ γραφού, περὶ τούτων τοι χρή προσδέκειν· Εξετάστον τότον ἀκριδῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς δύναμιν θεραπεύεσθαι.

C Τον δὲ τῷ καθ' τοὺς διμυνοντας τῶν ἀρχόντων, τὸν δὲ καίρα τεμαρίας ὑποδάλεν, διετῶς ιδούσι καλεύει· τῇ μὲν, μὴ προσχέρως δικανύντας διδεκτόσθαι· τῇ δὲ, μὴ εἰς ἔργον τὴν πονηρὸν καὶ ἀπάνθρωπὸν χρίσιν ἐκφέρειν· ἀλλὰ τὴν μὲν τῇ τῇ πρόπετελ τοῦ δρκού μετάνοιαν ἐπιδεικνύσθαι, μὴ μάντοι προσχήματι εὐλάβεις, τῆς περὶ τὸν δρκὸν δηλαδή, τὴν πονηρίαν ἐκατόν τε βεδαιούν· οὐδέ γάρ τῷ Ἡρώδῃ συνήνεγκεν εὐορκήσαται, δι τὴν πάτην δῆθεν τῆς ἐπιορχίας φυλατέόμενος, τῷ τούτῳ φόνῳ ξέλω, ἔργον παχαίρας τὸν τούτῳ παντὸς ἔξιον προφήτην θεμένος. Καθάπατ μὲν γάρ δηκας δρκος ἀπειρήτας καὶ καταχίρεται, πολλῷ δὲ δῆπου πλέον εἰκάς, δὲ πολλώς τε τονί πραγματείς· ὡσπέρ μεταγινώσκειν χρή τὸν διμυνόντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεδαιούν τὸ δύνσιον. Καὶ γάρ εἰ τις ὁ δηθαλμούς τενος ἔξορύξειν ὄμοσει, η φονεύσειν, η τῶν ἀντολῶν ἡττιναύν ἀθετήσειν, ἐξετάστεον, τοι δρα βέλτιον, παρ' οὐδὲν θέσθαι τὸν δρκον, η εἰς ἔργον τὸ κακὸν ἀγαγεῖν, καὶ τὴν ἀντολὴν παραβήναι. Οὐμούσα γάρ, φησιν δὲ αὐτοῦ, καὶ ξοτησα τούτῳ φυλάξας τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, οὐχὶ τὴν ἀμαρτίαν. Οὐπερ γάρ τὴν ἀντολὴν ἀμεταθέτους καρέματι προσήγειται βεδαιούσθαι, οὗτοι τὴν ἀμαρτίαν παντοῖς ἀκυροῦσθαι καθήκει καὶ ἀφανίζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἐννομον ἀθετήσας δρκον, πλέον εὐθύνεται, η δὲ βλασ παλών εἰ δὲ μὴ δινομος εἰη δ δρκος; ἀλλ' εἴ τοι τὰ δράστιν κακῶς, η στερήσειν τινὸς ἀγαθοῦ, η πάλιν, εἰ τις ὅμοσει πρόφρα μή ὃν ἔξιον εἰς δρκον ἀγεσθαι, τότε η ἀθετησει κα-

λάστε μὲν οὐχ ὑπόκειται, μετρίαν δὲ πρὸς τοῦ ἔπειτα.

τὴν ἐπιτέλμην δέχεται.
οὐ αἰλιγδιανοῦ, quod non debet in jusjurandum deduci, tum violatio istum p̄tens non subjicit,

sed episcopi arbitratu modice punietur.

Ἄλλος δὲ περ εὐθύνονται μὲν οἱ ἐπιορκοὶ, οἱ δὲ εὐορκοῦντες ἀφίενται, καὶ τὸ δύνινα δέροται, εἴται τις ἀν. καὶ ποὺ τὴν εὐαγγελικὴν θήσομεν ἐν τοῖς, τὴν μὴ δύνυνται διώς διακελεύομένην;

Ἄλλος δὲ περ εὐθύνονται μὲν οἱ ἐπιορκοὶ, οἱ δὲ εὐορκοῦντες ἀφίενται, καὶ τὸ δύνινα δέροται, εἴται τις ἀν. καὶ ποὺ τὴν εὐαγγελικὴν θήσομεν ἐν τοῖς, τὴν μὴ δύνυνται διώς διακελεύομένην;
τὸ δέ τέλειον ἐφεβάδων ἀν εἰη, ὁστέρε ποὺ τὸ πωλήσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ δοῦναι πτωχοῖς; εἰ γάρ πάντες πωλεῖν ἀνάγκην ἔχουσι, τίνες δὲν εἰναι οἱ ὕπομένοι; Πρὸς δὲ καὶ τὸ, τὴν παρειὰν πατομένους, τῆς ἐτέρας μὴ φεβεσθαι· καὶ τὸν χιτῶνα τῷ λιματῷ προσαποδεύεσθαι, καὶ δοὺς τῆς εὐαγγελικῆς νομόδειας ἔχεια, πορφύρα, ἀπέρ οὐκ ἀνάγκην ἔχει τοὺς ἐπιτάσσομένοις, αἵρεσιν δὲ· καὶ φυλάττουσι μὲν τιμὴν καὶ ἀντίδοσιν, μὴ φυλάττουσι δὲ οὐδὲ ὄντινασιν κείνουν· δὲ ἔνομος δρόκος δεύτερον ἐκείνου καὶ οὐκ ἀπόδητον. Ἐνθεν τοι καὶ τὸν βασιλέων οἱ τὴν τῆς εὐτελείας ἀποφύραν τῷμιστεμένοι, τούτον μὲν δοὺς οὐ προσδίνειν ἐπίτρεψαν, τὸν δὲ παράνομον καὶ ἀπαλεύσαν ταπάπας κεκωλύκασι. Τὸν εὐπατριδὸν δὲ τίνος ὅμωμούτος τὴν τρίτην τῇς ἐβδόμαδός καθάπαξ τοῦ χρίστου ἀπέχεσθαι, τιμὴν ἐκτεύθεν ἐγνωκότος τὸν τέμινον Πρόδρομον, καὶ τῇ συνόδῳ προσδάναθερμανού, εἰ ἀνάγκην ἔχει καὶ κατὰ τὴν ἐποτῆ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, τρίτην τῷ ἐγνωκάτε τελούμενην ἡμέραν, τὸν δρόκον τῆς νηστείας τηρῆσαι, διγιώτατος πατριάρχης Λουκᾶς ἐκείνος μετὰ τῆς δικαίωσης συνδου ἀπεχρίνατο, ὅτι: Εἰ καὶ εἰς πάντα καιρὸν ἡ νηστεία ἀγαθὸν, ἀλλ' οὐ χρῆ τὸν τοιούτον δρόκον προκεκριθεὶς τῆς Δεσποτικῆς ἐποτῆς. Εἰ γάρ οἱ ἀπόστολοι κολάζουσι τὸν ἐν Σαδδάτῃ τῷ Κυριακῇ νηστεύοντα, η γάρν καίνοντα, τις ἀνάτριχος ἀν τοῦ προτιμῶντος τὸν ἰδίᾳ γεγονότα καὶ αὐθαίρετον τῆς νηστείας δρόκον τῆς Δεσποτικῆς ἐποτῆς καὶ κηυματικῆς εὐφράσινης; Ζήτει καὶ ἐν τῷ θεραπευτικῷ τοῦ Βασιλείου κανόνα τοῦ ἀγίου τοῦτου καὶ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Α στοιχ. κατόντα ήταν.

Οὐ δή καὶ μεμνημένος δὲ καὶ τῇς διανοδούσιν εκνύν, Ἐπειδὴ, φησι, τοὺς δρυνύοντας δρόκους ἀλληγοροῦσι, οἷον μὰ τὸν Ἡλιον καὶ τοὺς τόιούτους, δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου πάνταν ἀπίτιμησει καθισταθέλλει, καὶ ήμετες τούτοις ἀφορισμὸν δρίζομεν.

Nōmōt.

Ἐπὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν μέχρι καὶ ἀνάγνωστῶν, τὸ δύνινα διώς κεκώλυται· διὸ δὲ τῆς ἐγγράφου ὀμόλογίας τὰ τοῦ δρόκου τούτοις πληροῦται.

Ἐν ταῖς φήσις δὲ τῶν ἀρχιερέων, καὶ μόνον, δὲ τοῖς οἰκοποδοῖς καθαιρεῖται ἀρνούμενος τὴν θέλαιν ὀποργατήν, ἐν ἐτέραις δὲ ὑποθέσεις οὐ καθαιρεῖται, ἀλλὰ ζημιοῦται κατὰ τὸν νόμον.

Αλέγει δὲ καὶ ή αὐτὸν τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοροῦ· Πάντα γραφον, ὃ ἐπιγέγραπται δὲ τοῦ τιμίου

A ad aliquem male tractandum, vel aliquo bono privandum, suscipitur; vel si tursum juravit aliquis, sed quoniam punitur, qui pejorant, qui autem bene jurant, remittuntur, dixerit aliquis, quod jurare reapse permititur; ubi ergo statutum evan-

gelicum praeceptum, quod omnino jurare prohibet?

Credo autem, quod Evangelium, quemadmodum primum peccatorum germen, tū illā dicam, eradicare studuerit, ita ciam jusjurandum, tantum perjurii ostium, prohibuit. Alter illud quidem sit eorum qui perfectionem attigerunt, sicut omnia quae habent vendere, et pauperibus dare; si enim omnes vendere necesse haberint, quinam emerent? Porro et illud, qui maxilla una percuntur, alteram quoque prebere: et pallium cum tunica insuper extiterit, et quatuorquā sunt evangelicas constitutiones, quae non sunt necessaria, bene tamen utilia et eligenda illis quiibus mandantur; ac honorem quidem remuneratatemque, nullum autem periculum secum afferunt. Legitimum vero juramentum illi secundum est et non resiliendum. Hinc imperatores illi, qui pietatis purpura induit, hucusque progressi pernisiwerunt: ut quod illegitimum est et ineptum omnino prohibuere. Cum vero nobilis quidam tertio hebdomadis die vespertino se a carne abstineret, exinde venerabilem praetorsorem honorare existimat. Et syn. interrogavit, ut necesse esset in festo Natalitii Christi, tertio die jejuniū jusjurandum observare: sanctissimum illi patriarcha Lucas, una cum synado sub eo congregata, respondit, quod licet bonum sit omni tempore jejunare, non tamen opotest tale jusjurandum Dominico festo præferri. Si enim apostoli Iacob, qui in sabbato vel die Domini jejunat ut genu flectit, puniat, quis ferat eum qui privatum facium voluntarium jejuniū jusjurandum Domini festo et spiritus latitiae præfert? Quere etiam in nono capite latera B hujus sancti canonici vicesimum octavum et in primo capite littera A canonicum octagesimum primum.

Hujus etiam meminimus nonagesimum quartius sexta tynodi canon: Quandoquidem, inquit, eos, qui gemmum sacramenta juraverint, ut per solem, et iusta, si magni Basilli canon postis subiecti, si nos eis quaque segregatiōrem decreverimus.

Leges.

Dominibus an episcopis et clericis usque ad lectors jurare omnino est prohibitum: per pactum vero litteris mandatim quae sunt iuramenti ab illis adimplentur.

In antistitium elektoribus, et soldam, episcopos, qui suam negat subscriptionem, deponitur; in aliis autem causis non deponitur, sed iuxta leges mulatur.

Dicit Insipet et 72 imperatoris Leonis Sapientis novella: Omne pactum scriptum quod pretiosa et

vivisca crucis figura, per manus ejus qui pactum init, s'gnatur, debet firmum et immutabile esse, licet constituta pena non sit firmatum.

Nemo per Deum jurans perficitur; nam salis fortem vindicem Deum habet iusjurandum; qui vero cum temeritate aliqua per imperatorem jura- verit, veniam consequitur; sed qui in persolutione per imperatorem pejerat, penas dat, et propria jurisdictione excludit, et infamia notatur.

In dubiis rebus solet judex iusjurandum allegare, et ita judicare.

136 Bene allego, per salutem tuam jurasse. Omne enim legitimum ex inductione iusjurandum servatur, et quod quis juravit secundum propriam religionem: quod autem sit per insinceram religionem iusjurandum, non servatur.

Qui ex judiciali electione, vel adversarii postulatione iusjurandum in ecclesia subit, sacrosanctis tactis manu Evangelii, si posthac pejerasse coniunctus fuerit, lingua pr' vetur. Idem et de martyribus.

Jusjurandum est oratio propter suam veritatem fidem faciens.

CAP. XXXIIII. De iuroribus et curatibus.

Tertius quartae synodi canon clericos vel monachos propter turpe aliquod lucrum alienas possessiones conducere prohibuit; quod est, res sacerdotes tractare, divina miseria neglectui habentes: nisi ad inevitabilem impuberum tutelam a legibus vocetur aliquis; impuberibus enim tutores dantur, minoribus autem curatores. Impuberis quidem sunt masculi, qui sunt quatuordecim annis minores: impuberis vero puellae, quae duodecim annis minores sunt. Minores vero sunt, qui pubertatem praeterierunt, minores tamen sunt 25 annis, sive sint mares sive puellae. Episcopus civitatis etiam istis permittere potest, ut ecclesiasticarum rerum curam gerant, vel orphanorum et viduarum, quibus non providetur, et quae ecclesiastico auxilio maxime indigent, propter Dei timorem, ut in Actibus memoratur, apostolos septem diaconos elegisse, ne in ministerio quotidiano viduae despicerentur: lucri autem aut gloriae cupiditate illis iusmodi administrationibus scipios ultro offerre non permititur. Qui vero auxilio indigent sunt tales, qui in ecclesiis profugerunt, ut dynastarum injuriam vitarent, vel qui aliquid fursan offendirent, vel qui injuste in servitutem rediguntur, et suppicias postulant, propter quos etiam defensores sunt. Si quis vero transgreditur, adaequatis suppliciis eum subjici vult. Omnes igitur clerici et monachi cum episcopi sui permisso, non modo ecclesiastica, verum etiam sacerdaria negotia administrare possunt, ut et tutelam et curatam suscipere. Abeque externa autem permissione episcopis et monachis nec tutelam nec curatam gorere permititur, licet a legibus vocentur: sed clerici, quan-

A καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ τύπος διὰ χειρὸς τοῦ συνθέμενου αὐτῷ, ἔχει ὁρέσθαι τὸ ισχυρόν καὶ ἀμετάπτωτον, εἰ καὶ κατησφαλισμένον οὐκ ἔστι διὰ προστίμου.

Οὐδέτες κατὰ Θεοῦ δύμσας κινδυνεύει· ἐκανὸν γάρ δὲ δρκος τιμωρὸν ἔχει τὸ θεῖον· δὲ δὲ κατὰ βασιλέως δύμσας κατὰ τινὰ θερμότητα συγχωρεῖται· πλὴν δὲ διαλύσει διπορχῶν κατὰ τοῦ βασιλέως τὸ πρόστιμον δίωσι, καὶ ἐκπίπτει τῆς ίδιας ἀγωγῆς, καὶ ἀτιμοῦται.

Ἐν τοῖς ἀμφιβολοῖς εἰλαθεν δὲ δικαστής ἐπιφέρειν δρκον, καὶ οὗτῳ ψηφίζεσθαι.

Καλῶς ἐπιφέρω σοι κατὰ τῆς σωτηρίας σου δύμσας· πᾶς γάρ θεμιτὸς ἐξ ἐπαγωγῆς δρκος φυλάττεται, καὶ δὲ τις δύμση κατὰ τὴν ίδιαν θρησκείαν· δὲ κατὰ ἀδοκίμου θρησκείας γεγονὼς δρκος: οὐ φυλάττεται.

"Οὐ δὲ δικαστικῆς φήμου, ή ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀντιδίκου δρκον ὑπέχων ἐπ'" ἐκκλησίας, τῶν ἀρχάντων ἐφαπτόμενος εὐαγγελίων, ἐπιορκεῖν δὲ μετὰ ταῦτα ἐλεγχθεῖς, γλωτσοκοπείσθω· τὸ αὐτὸν καὶ ἐπὶ πατέρων.

"Ορκος ἔστι λόγος πιστούμενος δι' ἑαυτοῦ τὴν ἀλήθειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ΛΓ'. Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουραστῶν.

"Ο γάρ τῆς δικαστηρίου κανών κληρικούς ή μονάδον τας ἀπειρήκεν ἀλλότρια κτήματα μισθωτας διεισχρούσθειαν, διπερ ἔστι πράγματα ἀργολαβεν κοσμικά, τῆς θείας λειτουργίας καταμελούντας, εἰ μήπου ἐκ τῶν νόμων καλούτο τις εἰς ἀφηλίκων ἀπαραίτητον ἐπιτροπήν· τοῖς μὲν γάρ ἀντίδικος ἐπιτρόποις δίδονται, τοῖς δὲ ἀφηλίκες κουράστορες· Καὶ ἀνηροι μὲν εἰσὶν ἄρρενες, οἱ τῶν ιδίων ητούς ἐτῶν· ἀνηροι δὲ θήλειαι, αἱ ητούς τῶν ιδίων ἐτῶν· ἀφηλίκες δὲ, οἱ τὴν ήδην ὑπεραναδάντες, ητούς δὲ τῶν καὶ ἐτῶν, καὶν ἄρρενες ὀστε, καὶν θήλειαι. Δύναται καὶ δι τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ἐπιτρέπειν τοῖς τοιούτοις ἐκκλησιαστικῶν φροντίζειν πραγμάτων, ή ὄρφανῶν καὶ χηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν μάλιστα ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόρον τοῦ Κυρίου, ὡς ἐν ταῖς Πράξεις ιστόρηται. προχειρισαμένων τῶν ἀποστόλων τοὺς ἐπειδικούς, ἵνα μή ἐν τῇ καθημερινῇ διακονίᾳ αἱ χήραι παραθεωρῶνται· οὐ μή δικαστούς ταῖς τοιαύταις ἐπιφύπτειν διοικήσεσθαι ἐφέταις κέρδους γάριν ή δόξης. Οἱ δὲ βοηθείας δεδμενοι, οὗτοι δὲ εἰλον οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφυγότες, ἐπιτρέπεις δυναστῶν ἐπιτρέπομενοι, ή οἱ περὶ τις πτασαντες, ή εἰς δουλείαν ἀδίκως ἀλλόμενοι, καὶ ζητοῦντες ἐπικουρίαν, δι' οὓς καὶ οἱ ἐκδίκοι γίνονται· τὸν δὲ παραβάλοντα τοῖς προσήκουσιν ἀπειτιμοῖς καθιερωδόλεοθα δούλεται. Πάντες τοῖνυν κληρικούς τε καὶ μοναχούς, καὶ ἐπιτροπήν τοῦ σφράγου ἐπιτρέπου, οὐ μόνον ἐκκλησιαστικά, ἀλλὰ καὶ πολιτικά ἐνεργῆσαι δύνανται πράγματα, οὐ μή ὅλα καὶ ἐπιτροπήν ὑπελθεῖν καὶ κουραστεῖν· ἐπιτροπῆς δὲ τῆς ἐκανθεν δίκαια, ἐπισκόποις καὶ μοναχοῖς, οὓς ἐπιτροπήν, οὗτε κουραστόρειαν ἔχεστι δίξασθαι, καὶ εἴ δὲ τῶν κύρων καλούνται· οἱ δὲ κληρικοί, δέται κα-

λοῦνεις παρὰ τῶν νόμων, καὶ ἐδάμαρφτερα ὑπελθεῖν πάντες δὲ κοινῇ ἔκκλησιστικά πράγματα ἵνεργειν οὐκέ τι μποδίζονται, καὶ δίχα προποῆς ἐπισκέπου.

Nόμοι.

Τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ή μοναχούς ἢ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ή κουράτορας οἰουδήποτε προσώπου γίνεσθαι συγχωρεῦμεν· ἐπιτροπάνειν δὲ τῶν ὑπὲρ ψυχῆς δψειλόντων δίδοσθαι, καὶ διοικεῖν προσκαλουμένους, οὐ κωλύομεν. Καὶ γάρ τοις ὀρχερεῦσι μᾶλλον δὲ πέρ τῶν πλημμελημάτων ἴλλασμδές ἀφίξεται.

Τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ ὄποιακάνους, τῷ δικαίῳ μόνῳ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ή εἰς κουρατορείαν καλούμενους, τὴν λειτουργίαν διδέχεσθαι συγχωροῦμεν.

Ἐπιτροπεύονται δὲ κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον ἑλένθεροι, οἱ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐκδικεῖν ἀντούς μὴ δυνάμενοι.

Ἄλλοτρο; οἰκέτης ἐν διαθήκῃ ἀχρήστως ἐπίτροπος δίδοται.

Οὐκ ἐπιτροπεύεις οὐδὲ κουρατορεύεις ὁ μείζων τῶν ἐδομήκοντα ἐτῶν, οὐδὲ δὲ ἀλλέττων τῶν καὶ ἐτῶν πᾶς γάρ δὲ δέμενος ἀλλού κηδεμονίας;

Ἄσωται καὶ μανύμενοι, καν μείζονες ὡσὶ τῇ ἡλικίᾳ, κουρατορεύονται ὑπὸ τῶν ἰδίων συγγενῶν.

Οὐδὲς; ἕγχειρίεις πλέον τῶν τριῶν ἐπιτροπῶν.

Τῷ ιψὶ τοῦ αἰχμαλώτου ἐπίτροπος οὐ δίδοται, ἀλλὰ τῇ οὐσίᾳ κουράτωρ ὑποστρέφοντος γάρ τοῦ πατρὸς; γίνεται αὐτοῦ ὑπεξήνστος, ὃς εἰ μηδέποτε ἀιχμαλωτίσθη.

Τῷ Ιχοντί ἐπίτροπον νοσοῦντα, ή γέρουντα, δίδοται κουράτωρ παρὰ τοῦ ἀρχοντος.

Ἐὰν κλέψωσιν οἱ ἐπίτροποι πράγματα ἀφηλίκων, ἐκατοτος αὐτῶν εἰς τὸ διτελοῦν ἐνέχεται.

Προτιμῶνται τῶν θηλεῶν οἱ ἀρδενες, τελείας ἡλικίας ὑπάρχοντες· γυνή γάρ οὐ κουρατορεύεται, οὐδὲ τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπέρχεται λειτουργήματα, εἰ μήπου μήτηρ ή μάμημη εἴη.

Οἱ πλησίστερος συγγενῆς ἐπιτροπεύει· εἰ δὲ πωλοὶ τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι βαθύμων, πάντες ἐπιτροπεύονται.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ ιερῷ τοῦ Μ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'. Περὶ εὐνούχων.

Οἱ μὲν καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, Εὐγού-
χος, φησιν, εἰ μὲν ἐξ ἐπιτροπῆς ἀνθρώπων τις ἐγε-
γόνει, ή ἐν διωγμῷ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἀφῆρεθη, ή οὐ-
τῶς ἐψυ, εἰ καὶ δὲ βίος αὐτῷ σεμνὸς εἴη καὶ ἀμερ-
πτος, εἰς ἱερωσύνην προσβιαζέσθω.

Οἱ δὲ καὶ οἱ ἐπιτροπεύονται κληρικὸς μὴ γινέσθω· Οἱ ἐντὸν ἀκρωτηριάσας κληρικὸς μὴ γινέσθω· Εἴ τις, κληρικὸς ὁν, ἐντὸν ἀκρωτη-
ριστεῖν, ὡς προδηλότατα θανατῶν, καθηκείσθω.

Οἱ δὲ καὶ οἱ ἐπιτροπεύονται κληρικὸς μὴ γινέσθω· Εἴ τις, κληρικὸς ὁν, ἐντὸν ἀκρωτη-
ριστεῖν, ὡς προδηλότατα θανατῶν, καθηκείσθω.

A do a legibus vocantur, utraque subire non prohibentur. Omnes vero communiter ecclesiastica negotia administrare non impediuntur, vel sine episcopali permissione.

Leges.

Religiosissimos episcopos vel monachos ex nulla lege tutores vel curatores cuiuscunq; personam fieri concedimus: sed eorum quæ ad animam pertinent, tutelam suscipere, et vocatos administrare non prohibemus. Etenim antistitibus maxime pro delictis placatio incumbit.

B Presbyteros et diaconos et subdiaconos solo co-
gnationis jure ad tutelam vel ad curatela vocatos
administrationem suscipere concedimus.

Tutores habeant liberti secundum leges civiles,
qui propter seipso vindicare nequeunt.

Alienus servus in testamento frustra curator
designatur.

Neque tutelam neque curatela gerat, qui septuaginta annis est major, neque qui viginti quinque est minor: nam quomodo curatela gerat, qui alterius cura iudicet?

Decoctores et amentes, licet puberilatem egressi sint, a propriis cognatis in tutelam suscipiuntur.

C 137 Nemo plusquam tres tutores assumit.

Captivi filio tutor non datur, sed substantius curator; nam reverso patre, illi subjectus erit, ac si nunquam in captivitatem suisset redactus.

III cuius tutor vel morbo laborat, vel senio con-
fectus est, a magistratu datur curator.

Si impuberum facultates tutores surripiant, unius-
quisque eorum in duplum tenetur.

Præferuntur feminis masculi, cum sunt perfectæ
sestatis. Mulier enim curatela non gerat, neque
tutela administrationem subeat, nisi vel mater
vel avia sit.

Proximus cognatus tutorem agat: sin vero
sint plures ejusdem gradus, tum omnes curatela
gerant.

Quæras etiam in 45 cap. litteræ M.

CAP. XXXIV. De eunuchis.

Sanctorum apostolorum vicesimus primus ca-
non, Eunuchus, inquit, si ex injuria quidem ho-
minum factus sit, vel in persecutione virilibus pri-
vatus sit, vel sic natus fuerit; dummodo ejus vita
sit sancta et irreprehensibilis, in sacerdotium pro-
moveatur.

Vicesimus secundus vero: Qui scipsum mutila-
vit, ne sit clericus; ipse enim sui ipsius est ho-
micide propter facti diritatem, mortem sibi quasi
spondens, et Dei opifci hostis palam factus.

Et 23: Si quis, cum sit clericus, scipsum mu-
tilaverit, tanquam sibi manifesto mortem optata,
deponatur.

Vicesimus quartus item: Laicus, qui seipsum mutilavit, tribus annis segregetur, quia est sui ipsius vita insidiator. Præterea, cuin in virorum naturam Deus ipsos formavit, in aliam ab ea prorsus diversam sese transformarunt: ita ut neque viri sint, quia seminalem pariter ac generatricem facultatem abjecerunt, neque feminæ, quia non habent parturiendi naturam.

Eadem etiam constituit i syn. i can.: nimirum, ut qui a medicis in morbo excisus, vel a barbaris genitalibus membris privatur, e clero non excidat; quicunque autem, cum esset sanus, ex industria seipsum execuit, non modo in sacerdotium nos cooptetur, sed etiam in clero recensitus, ejiciatur; illi autem in elerum admittuntur, qui a barbaris vel dominis sunt castrati, si eam que sacerdotio convenit, vitam prosecuti sint.

Synodi vero i et ii dictæ & canon eum, qui alios execusat (tanquam Dei opificio injuriam faciens), sive propriis manibus, sive jussu, si sit quidem clericus, deponi jubet, sin vero laicus, segregari; nisi morbus alicui incidens eum ad execandum agrotaniam coegerit. Neque enim condemnandi sunt sacerdotes, qui morbo laborantes castrari jubent: neque laici, qui propriis manibus ad castrationem utuntur. Hoc enim morbi esse medelam, non autem creaturæ insidias fieri, vel opificeum injuria affici existimat.

Vide etiam in 49 cap. litteræ Γ, synodi. vi cap. 5.

138 Leges.

Jubemus ut nullus Romanus castretur, ne qui- dem extra Romanum solum, et ut nullus Romanum castratum emat: sed et eum, qui castravit, et eum qui emit, et tabellionem, et publicanum, qui rectigalis aliquid pro eo accepit, puniendos esse. Barbara autem mancipia, quæ extra Romanum sedum castrantur, liceat omnibus mercatori- bus et emere et vendere. Si quis servus a nobis sit castratus, statim illi libertatem dari, licet ab morbum castratus fuit.

Qui ab voluptate vel mereaturam atiquos castrat, si sit quidem nobilis, bona ejus publicantur; plebeius vero gladio et bestiis objicitur.

Imperatoris vero Leonis Sapientis novella eu-
nuchum, qui legitime mulieri matrimonio conjun-
gitur, scortationis poenæ subjici jubet, et sacer-
dotem, qui profane illum copulavit, sacerdotali
dignitate privari; permittit autem eunuchis, quo-
cunque volunt adoptare et in filiorum sortem eli-
gero.

CAP. XXXV. De precum ordine.

Septuagesimus quintus sextæ synodi canon, ruit ut qui in ecclesia preuantur et psalmitur, non incor-
diinati accedant, neque intentas emulant uoci-
seriones, sed cum contrito corde, et moribus
compositis, et mentis attentione, preces et psal-
modias peragant: unde et iusternis moribus et
externa specie Dei misericordia in peccatores

'Ο δὲ καὶ Λαίκος ἐιστὸν ἀφρωτηριάσας, εἰς τὴν ἀφοριζέσθε τρία, ὡς ἐπίβουλος τῆς ἐιστοῦ ζωῆς· ἀλλας τε καὶ εἰς ἀνθρῶν φύσεν τὸν Θεοῦ πούτων δημιουργήσαντος, εἰς ἑτέραν ἀλλόχοτον αὐτῷ ἐιστούς μεταπλάσουσιν, διστε μῆτε διδρᾶς εἶναι, καὶ σπερματικὴν καὶ τοῦ ἀμαλὸν γενετικὴν δικαμνυ ἀπο-
θελλήσατε, μῆτε γυναικας, οὐ γάρ τίκτεντιν ἔχουσι φύσιν.

Τὰ αὐτὰ καὶ οἱ αἱ τῆς β' συνόδου κανὼν διορίζεσται, τὸν ἐν νόσῳ ὑπὸ λατρῶν χειρουργηθέντα, ἢ ὅποι βαρβάρων τῶν παιδογόνων μορίων ἀφειρεθέντα, τὸν κλήρου μὴ διαπίπτειν διτες γε μὴ ὑγιαίνων, ἐπι-
τηδες ἐξέτεμεν ἐιστὸν, τοῦτον μὴ διτες κληροῦσθαι, ἀλλα καὶ τῷ κλήρῳ ἐκεῖταζόμενον, ἐκνθεσθαι· προ-
τεύσθαι δὲ εἰς κλήρον τοὺς ὑπὸ βαρβάρων ἡ δεσποτῶν εὐνουχισθέντας, εἰ συμβαίνοντα τῇ λεπρωσύῃ καὶ τὸν βίον μετιέντες εἰσεγενέσθαι.

'Ο δὲ τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν τῇ καὶ τὸν ἐτέρους ἐκτέμνοντα, ὡς τῆς τοῦ Θεοῦ δη-
μιουργίας ὑβριστὴν, εἰτε αὐτοχειρίᾳ, εἰτε ἐξ-
τάγματος, κληρικὸν μάν δυτα καθαιρεόντας καλεύει, λατεῖν δὲ ἀφορίζεσθαι· εἰ μήπου νόσημά τοι προσ-
παν πρὸς τὴν ἐκτομὴν τοῦ πεπονθότος ἡγάκασσεν
οὗτε γάρ λεπρας εἰτετάστον, τοῖς νοσοῦσιν ἐξ ἐπιτά-
χμετος ἐφιστάντας τὸν εὐνουχίζοντα, οὔτε μήν
λεικοὺς αὐτοχειρίᾳ χρωμένους· τοῦτο γάρ λατρεῖαν
τοῦ κοσμήματος, ἀλλ' οὐκ ἐπίβουλην τοῦ πλάσματος,
ἢ τῆς πλάσεως ὄντριν λογιζόμεθα.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ ιθ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου κανόνα ε'
C τῆς σ' συνόδου.

Νόμοι.

Κελεύοντεν μηδένα 'Ρωμαίων εὐνουχίζεσθαι, μηδὲ
ἔξω τῶν 'Ρωμαίων τῆς, μηδὲ ἀγοράσειν μηδένα τὸν
εὐνουχισθέντα 'Ρωμαῖον· ἀλλα καὶ τὸν εὐνουχίζαντα,
καὶ τὸν ἀγόρασαντα, καὶ τὸν συμβολαιογράφον, καὶ
τὸν τελώνην τὸν κορισάμενον τέλος τι ὑπέρ τούτου,
τιμωρεῖσθαι· τὰ δὲ ἔξω τοῦ 'Ρωμαῖοῦ ἕδαφους
εὐνουχίζειν ἀνθράκωδα βάρβαρα ἐξείναι τάξιν
ἐμπόροις ἀγοράζειν τε καὶ πιπράσκειν· ἀν δὲ τις
περ' ἡμῖν εὐνουχισθῇ δουλος, αὐτίκα τούτῳ τὴν
ἀλευθερίαν δίδοσθαι, καὶ διτε νόσον εὐνουχισθῇ.

'Ο δὲ τίθοντι ἡ ἀμπορίαν εὐνουχίσας τινά, ὑγενῆς
μὲν ὄν, ὅμησεται· εὐτελῆς δὲ, ξέφει καὶ θηρίος;
ἀποβάλλεται.

'Η δὲ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
τὸν γυναικὶ νόμῳ γάμου συναψθέντα εὐνοῦχον, τῇ
τῆς πορνείας ὑποκείσθαι κολάσει καλεύει, καὶ τὸν
ἀνιέρως συναρμόσαντα λεπρά τῆς λεπτικῆς ἀξίας
ἀπογυμνοῦσθαι· ἐφίησι δὲ τοῖς εὐνούσοις, οὓς βο-
λοντας εἰσποιεῖν, καὶ εἰς μοῖραν τάττειν οὐλῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'. Περὶ εὐχῶν εὐταξίας.

'Οσε τῆς σ' συνόδου κανὼν τοὺς εὐχομένους τὸν
ἴκαλησθε καὶ φάλλους μὴ ἀτάκτους προσεσθει
καὶ ἐπιτετμένας ἐποκήπτει φανάς, ἀλλ' ἀν συντε-
τριμένη χαρδίᾳ, καὶ ἥθει κατεσταλμένη, καὶ νοῦ
προσοχῇ τὰς εὐχὰς ποιεῖσθαι καὶ φαλλιμόδιας, ἐφ' ὧ
τῷ τε ἐντὸς ἥθει, καὶ τῷ ἑτέρῳ ἥθει, τοῦ Θεοῦ τὸν
ελεον ἐπὶ τοὺς ἡμαρτημένοις ἐλεύσαται. Εὐλαβεῖς γάρ,

φ. αἱ τῇ τοῦ Λευτεικοῦ βίβλος, ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Αἰραβίην. Μηδὲ τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσέμνοις μᾶλιστι χρῆσθαι, καὶ τῇ περιττῇ τῇ τῶν φιλάτρων ποικιλᾳ, καὶ φῶν περιτίσμασιν, διθυμελικοῖς οὐχ ἔχοντα, καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ἐκκλησίᾳ προσῆκε Θεοῦ, πολλάκις δὲ τεῦχα καὶ πρὸς πολλῶν κεκώλυνται πατριαρχῶν μετασφρόνων τῷ εἰπειμένῳ παρήγγελται δὲ τὸ ἄπιστον καὶ ἀποκειλον τῆς ψαλμῳδίας ἀσπάζεσθαι, ἐν δὲ ταῖς πανηγύρισι καὶ ταῖς τελεταῖς τῶν ἀποικομένων, ὡς τὸ ἀρχαῖον θεός καὶ θεογύλες εἴγεν, ἀλλ' οὐδὲν γέγονε πλέον.

Περὶ τοῦ τρισυηκονοῦ θυμρου.

Οὐ δέ πα' τοὺς τῷ τρισυηκῷ θυμῷ τὴν τοῦ Πάτερον τοῦ Κναφειῶν φωνὴν παρενείρειν μὴ φίλον μένοντας, τὴν τῷ, "Ἄγιος ἀδάνατος, Ο σταυρῳδεῖς δὲ τὸ μέσον, ἐλέόσρον, τὸ μέσον, κροστιθεῖσαν, τῇ διλαθρῷ τοῦ ἀναθύματος ἐφίησαι καταδίκην· δὲ γὰρ τέταρτον ἡ τοιαύτη πρόσωπον εἰσάγει φωνὴ, ἀνὰ μέρος τιθεῖσα τὸν τοῦ Θεοῦ Χίδην, τὴν ἐνύποδοτατὸν τοῦ Πατρὸς δύναμιν, καὶ διὰ μέρος εὖν τατευρωμένον Χριστὸν, ὃς δὲ λογοῦ δυταπάρα εὖν λαχυρά, ἡ παθητὴν τὴν Γριάδα διξάζει, συσταυροῦσθε, τῷ Υἱῷ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ξύριν Πλεῦνα, Ταῦτα δὲ, ὡς ἡ ἐκκλησιαστικὴ διείσιν ἴστερά, ὅπως λιτανεύσῃς; τοῦ λαροῦ ἐν Κωνσταντινούπολει ἐπὶ τοῖς θεηλάτῳ πεζομένου πληγῇ, Πρόκλου ἀρχιερετεύσοντος, εἰθέριον ἀρπαγεῖν παιδίον, καὶ τὸν θυμὸν τοιοῦν μυρθεῖν, καὶ κατενεχθέν, τοῦ παροῦσας τὸ μηθὲν ἀπαγγελεῖν· φταντος δὲ τοῦ λαοῦ τῆς προσθήκης χωρὶς, ἡ θεηλάτος σταῖη πληγή. Άλλὰ καὶ ἡ θύσει καὶ οἰκουμενικῇ τετάρτῃ γύνεδος οὐτεις ἀδεσθαι τὸν στρατηγὸν θυμὸν εὐθέστισεν· εἰ καὶ τὸ κρυστάλλον γένος τῶν Ἀρμενῶν καὶ νησιῶν, τῇδε βιβλιοράδε ταύτη; φιεῖται καὶ νῦν οὐ μαθεῖνται πλάνης. Ζήσει καὶ ἐν τῷ ιατρῷ τοῦ Βασιλείου κανόνα εἰς τέσσερας ἐν Λαοδικείᾳ συγθέου.

Οὐ δέ ις ταῦτης ἐν τοῖς φάνδοις μετὰ τῶν ἀπόφων Γραφῶν καὶ Εὐαγγελίου καλεύει ἀναγινώσκεσθαι. Πρὸς γὰρ τῆς γινομένης τὴν τήμερον τάξεως ἐν ταῖς εὐχαῖς τε καὶ φιλμῳδίαις, εὐχαὶ μάνων ἀκλινοῦσται ἐν εαδότῳ, καὶ οὕτω τὴν ἀναγνώσκοντον προσέγρον οἱ λεπεῖς θυσίαν. Εὐαγγέλιον δὲ ἡ ἀλλητικὴ Γραφὴ ἐπ' ἐκκλησίας οὐκ ἀναγινώσκετο, οἷα τηγεις καῦτα πανηγυριζεῖν εἰωθός κατὰ τοὺς λέγοντας ποιῶντας, μήτε νηστεύειν, μήτε γόνου κάμπτειν ἐν εαδότῳ.

Οὐ δέ ις ταῖς παραδεδομένας εὐχαῖς λέγειν ἐν ταῖς ἀνάτασις τε καὶ ἀστέραις, καὶ μή τὸν βουλδύμενον θίσις εὐχαῖς συντιθέναι, καὶ ταύτας λέγειν ἐν ταῖς συνάξεσιν.

Τούτοις ἐπιτίθεταις καὶ ὁ τῆς ἐν Κιρθαγένη συνέδρου γῆ, τὰς ἀπὸ τῶν συνετωτέρων συγτεταγμένας καὶ ὑπὸ τῆς συνδροῦ κεκυρωμένας εὐχαῖς λέγεσθαι.

φ. αἱ τοῦ Λευτεικοῦ βίβλος, ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Αἰραβίην. Μηδὲ τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσέμνοις μᾶλιστι χρῆσθαι, καὶ τῇ περιττῇ τῇ τῶν φιλάτρων ποικιλᾳ, καὶ φῶν περιτίσμασιν, διθυμελικοῖς οὐχ ἔχοντα, καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ἐκκλησίᾳ προσῆκε Θεοῦ, πολλάκις δὲ τεῦχα καὶ πρὸς πολλῶν κεκώλυνται πατριαρχῶν μετασφρόνων τῷ εἰπειμένῳ παρήγγελται δὲ τὸ ἄπιστον καὶ ἀποκειλον τῆς ψαλμῳδίας ἀσπάζεσθαι, ἐν δὲ ταῖς πανηγύρισι καὶ ταῖς τελεταῖς τῶν ἀποικομένων, ὡς τὸ ἀρχαῖον θεός καὶ θεογύλες εἴγεν, ἀλλ' οὐδὲν γέγονε πλέον.

De secreta sancta hymno.

B Octogenimus primus illus, qui in sanctissimo hymno Petri Fullonis vocem inserere audent, quae illi, Sanctus immortalis, hoc, Qui erucifixus es pro nobis, misericere nostri, addidit, existiali anathematis iudicio subjicit. Vt enim quartam personam inducit ista vox, et Dei Filium, Servatoris scilicet consistentem facultatem, seorsum ponit, et Christum crucifixum tanquam alium à sorti, vel affectionibus subjectam Trinitatem glorificat, et Patriam et Spiritum sanctum una cum Filio crucifigunt. Scimus vero quomodo ecclesiastica Historia loquitur, cum, Proculo archiepiscopo, populus, quadam diyipūtis intentata oppressus plaga, Constantiopoli supplicaret, ihi aethera raptum suisse puerum, et hymnum hunc suisse edocēt, et rursus demissum praewitibus illud, quod institutum erat, renuntiasset; quod populo sine additamento canente, divinitus intentata cessasse plagam. Sed et sancta et oecumenica quarta synodus ita sacro-sancutij hymnum canendum esse decernit: licet obscurum Armeniorum genus et subdolum abominabilem 139 illum errorem nondum deposuerunt. Vide etiam in undecimo capite litteræ B canonem 15 Laodiceæ synodi.

Eiusdem vero synodi 16 in Sabbathis una cum ceteris Scripturis etiam Evangelia legi jubet. Nam antequam p̄dō, qui hodie in precibus et psalmodijis observatur, institutus fuit, solummodo preces in Sabbatho dictæ fuerunt, et sic sacerdotium in cruentum offerabant sacerdotes. Evangelium vero, vel alia Scripturæ pars in ecclesia non legebatur; nam tunc festum celebrare solabantur juxta canones, qui dicunt, Neque jejunare, neque genuflexere in Sabbatho oportet.

Decimus septimus autem accuratius quiddam faciens, etiam in sessiones partiī Davidicos Psalmos jussit, et interjecto spatio lectionem fieri, ne populus psalmodias coniunctione moerore affectus ab ecclesia discederet.

Decimus vero octavus, ut in Nonis et Vesperis recitentur traditæ preces, et ne quis pro arbitrio preces contexat, et illas in publicis conveneribus recitat, prescribit.

Hic etiam consentit Carthaginensis syn. centesimus tertius, ut in supplicationibus universæ administrationis sole legantur preces, quæ a sapien-

tioribus ordinantur, et a synodo confirmantur, in praefationibus, nimirum usque ad sacra Evangelia, In catechumenorum commendationibus, per quas eos Deo commendant sacerdotes; et in manuum impositionibus, tam in eos qui ordinati sunt, quam qui poenitentiam agunt: novae autem preces, quas ab aliquibus introducuntur, non admittantur. Quaecunque enim Patrum iudicio non sunt approbata, dubium certe habent: itaque metuendum est, ne, quae ad reclam fidem minus conducunt, intrinsecus.

Decimus bonus vero synodi Laodicenæ canon, Catechumenorum, inquit, preces, et eorum qui poenitentiam agunt primum, deinde fidelium, fieri oportet; postea solis sacramentis licere decernat: ad altare accedere et communicare. Quare et in 9 cap. litteræ B canones 5 et 20 synodi Gangrenensis.

Centesimus decimus quartus porro Carthaginensis synodi illum anathemate diguum esse, qui existimat, non vere, sed humilitatis gratia, nos adhortantem sanctum apostolum Joannem dixisse, « Si dixerimus, quod peccatum non habemus, non metipos seducimus, nec veritas in nobis est. » Nam ex proxime sequentibus Epistola verbis manifesto ostenditur apostoli sententia, qui subiungit: « Sin autem peccata nostra confessi fuerimus, Redelis est ei justus, qui illa nobis remittet, et purgabit nos ab omni iniustitia. »

Centesimus decimus quintus vero et 116 illum quidem, qui existimat sanctos dicere: « Dimitte nobis debita nostra, et scipios debitis eximere, nec illis enim omnino necessariam esse talem petitionem, sed aliis qui sunt in populo peccatoribus, anathemate prosequuntur. Quod enim nec precatio nisi textus, nec humilitatis hypocritis unquam sanctis inerat, sed vera cordis contritio, ostendit magister Jacobus, qui hoc modo aliquando dicit: « In multis offendimus omnes; et David: « Ne introes in judicium cum servo tuo, quia non iustificabit in conspectu tuo omnis vivens; et in oratione Salomon: « Non est homo, qui non peccaverit; et Job, « Ut omnis homo sciatur inobedientiam suam; et Daniel, « Peccavimus, inique egimus, et cetera. Quis enim eorum simulationem ferat, qui verbis suis contraria cogitant; qui labris quidem remissionem peccatorum petunt, corde autem se esse insontes existunt, et non 140 hominibus, sed Deo ipsi mentiuunt? Quare etiam in 37 cap. litteræ K, can. 90 vi syn.

Lex.

Jubemus omnes episcopos et presbyteros, ut non tacite, sed voce a fidelissimo populo exaudienda, sacra oblationem et super sanctum baptismum precatio celebrent; ut exinde auditorum anilice in maiorem compunctionem et Domini Dei glorificationem excitentur.

A μόνας, ἐν ταῖς λιταῖς, φημί, τῆς λειτουργίας ἀκάπτης, ἐν τοῖς προσιμίοις, δέχρι δηλαδὴ τῶν θελεν Εὐαγγελίων, ἐν ταῖς τῶν κατηχουμένων περιθέσεσι, δι' ὧν τῷ Θῷ τούτους οἱ λεπεῖς περιτίθενται, καὶ ἐν ταῖς ἐπιθέσεσι τῶν χειρῶν ἐπὶ τε τῶν χειρόνυμέων καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ γενομένων· τὰς δὲ παρ' ἑκάτην εἰσαγγελέας νέας εὐχᾶς μὴ προσκεκτίσεται. Ἀπέρ γάρ οἱ Πατέρες οὐκ ἰδούμενοι, τὸ ἀμφιβόλον δηπούθεν ἔχει, καὶ δέος ὑποτρέχει, μὴ ἄρα τὰ τῇ δρόῃ μὴ συμπλένοντα παρενέργειας πίστει.

B 'Ο δὲ τῆς ἐν Λασιδεσίᾳ ἐθνών, Τάς διπέρ τῶν κατηχουμένων, φησίν, εὐχᾶς πρώτον, καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ, εἴτα τῶν πιστῶν γένεσθαι δεῖ· εἴτα μόνοις ἐξείναι θεοπίκει τοὺς λεπατικοὺς εἰς τὸ ἄγιον εἰσένειν θυσιαστήριον, καὶ κοινωνεῖν. Σήτει καὶ ἐν τῷ δέκατῳ Β στοιχείου κανόνα εἰς καὶ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου.

C 'Ο δὲ ριζὴ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, τοῦ ἀναθέματος ἀξιοῖς τὸν οἰκουμένην μὴ ἀληθῶς, ἀλλὰ ταπεινώσας χάριν περιανύντα τὴν δημόσιαν ἀπόστολον Ἱωάννην λέγειν, Ἐάν εἰπωμεν, Ἀμαρτίαν οὐκ ἔχεμεν, ταυτούς ἀπατῶμεν, καὶ ἀληθεῖα ἐν τῷ μηνὶ οὐκ εστιν. Ἐάν γάρ τῶν ἑπτῆς βρημάτων τῆς ἀπόστολῆς δείκνυσται προδήλως τοῦ ἀποστολοῦ ἡ ἔννοια, ἐπάγοντος· Ἐάν δὲ δημολογήσωμεν τὰς ἀμαρτίας τῷ μηνὶ, πιστός εστιν καὶ δίκαιος, δοτεὶς ἀρχῆς ταύτας τῷ μηνὶ, καὶ κεντρίσει τὴν δημόσιαν πάτησην.

D 'Ο δὲ ριζὴ τῶν ὀπειληφότα τοὺς ἀγίους λέγειν μὲν τὸ, Ἀφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἀποτούς δὲ τῶν ὀφειλημάτων ἔξαρειν, οὐδὲ γάρ εἰπος εἶναι ταῦτην τὴν παραίτην πάντα τι ἀνεγκαλον, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῷ λαῷ ἀμαρτάνοντες, τῷ ἀναθέματι παραπέμποντεν. Οὐτὶ γάρ οὐκ εὐχῆς πρόσχημα οὐδὲ ὑπόκρισις ταπεινότητος τοὺς ἄγιοις ὑπῆρξεν ποτε, ἀλλὰ ἀληθῆς χαρδίας συντεριθή, θηλοῖς δὲ μάγας Ἰάκωβος, ὃν δὲ πη λέγων· Ἐν κολλοῖς ἀμαρτάνομεν πάντες· καὶ δὲ οὐαίδ. Μή εἰσιλθῆς εἰς χρήσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, δτε οὐ δίκαιωθήσεται ἐνώπιον σοο πατέρος ζῶν· καὶ ἐν τῇ εὐχῇ δὲ Σολομῶν· Οὐδέ Ιστιν ἀνθρώπος δε οὐκ ἡμάρτει· καὶ δὲ Ἰάκωβος· Ποτε εἰδόντας πάντα ἀνθρώπων τὴν ἀσθέταιαν αὐτοῦ· καὶ δὲ Ἰαννῆς· Ἡμάρτομεν, τηνομήσαμεν, καὶ τὰ ἑπτῆς· εἰς γάρ τῆς εἰρωνείας ἀνάσχοιτο τῶν τάνατία τοῖς σφῶν λόγοις φρονούντων· οἱ δέ περ χειλεῖσι μὲν ἀφεσιν αἰτοῦσιν ἀμαρτιῶν, ὡς ἀθώοι δὲ τούτων τῇ χαρδὶ διάκεινται, καὶ μὴ ἀνθρώπωις, ἀλλ' αὐτῷ Φειδόμενοι τῷ Θῷ; Σήτει καὶ ἐν τῷ λῷ δέκατῳ Β στοιχείου κανόνα τῇ, τῆς διπέρ συνόδου.

Nόμος.

Kελεύομεν πάντας ἐπιεικόπους τε καὶ πρεσβυτέρους, μὴ κατὰ τὸ σεσιωπήμενον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἔκακουομένης, τὴν θελεν προσκομιδήν, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι προσευχὴν ποιεῖσθαι, πρὸ δὲ κάντεύθεν τῶν ἀκανθῶν τὰς φυγὰς εἰς πλειόνα κατάνυξιν καὶ τὴν πρᾶσ τὸν Αετόπτην Θεὸν διαγίτασθει δοξιλόγιαν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ. Περὶ ἔφορκιστῶν.

Οἱ καὶ τῆς ἐν Λαοδίκειᾳ συνόδου χανῶν, ἔφορκισταις οὐ δεῖ, φησίν, ἣγουν κατηχεῖν, τοὺς ὅπλον Ἐπισκόπων εἰς τοῦτο μὴ χειροτονηθάντας.

Οἱ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δέκατος καὶ χωρεπισκόπους ἔφίστεν, ἔφορκιστὰς χειροτονεῖν, δύνανται οὐ καὶ ζήτειν τὸ τῷ λαῷ κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ζ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ τοῦ θορυβοῦ θελτος, τοῦ τοῖς θεοῖς μυστηρίοις διμβαλλομένου.

Ζήτειν ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου χανῶντα λόγον τῆς σ' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ ζωγραφίας δι' ηδονῆς τὰς γύνακας λαμψιομάθητης.

Οἱ δὲ τῆς σ' συνόδου χανῶν ζωγραφίας ἀστινούς, αἱ τοὺς δρῶντας πρὸς ἀπόσπους ἐρεθίζουσιν ἥδονάς, δύνανται τοῖς χαράττειν ἀπαγορεύει παντάπαις· χαθέτει δρόσις αἱ αἰσθήσεις τοὺς μὴ ἐπροσέχουσι τὰ δι' αὐτῶν δρώμενα, δύνανται τὰ ἀκούσματα, ἐπειδὴ τὴν φυγὴν εἰσκρίνουσι καὶ εἰλαθοῦσι· ταύτῃ τοι καὶ· Οἱ ἀρθραλμοὶ σου δράτα βλεπίτωσαν, οἱ Σοφία φησί· καὶ· Πάση φύλακῇ τῆρε σὴν καρδίαν. *

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ ζωγραφίας ήτος περισσότερων καὶ διλογενσαμένων.

Ζήτειν τὸ ε' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ ηγουμένων.

Ζήτειν τὸ σ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῆς ηλικίας τῶν χειροτονουμένων καὶ ληπτικῶν.

Ζήτειν ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου χανῶντας τῆς μὲν σ' συνόδου τεσσαρεκαΐδεκάτον καὶ πεντεκαΐδεκάτον, καὶ τῆς τετάρτης πεντεκαΐδεκάτον, καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου τούτης, οἱ καὶ διατάττονται, τὸν μὲν πρεσβύτερον τριάκοντα ἐπώνυμον χειροτονεῖσθαι, πίντε δὲ καὶ εἰκοσι τὸν διάκονον, τὴν διάκονον δὲ μ', καὶ τὸν ὑποδιάκονον καὶ· οἱ δὲ βηθέντες τῆς σ' συνόδου καὶ καθαρεύονται καλεύσουσι τοὺς δύνατες τούτων τῆς ηλικίας χειροτονεῖσθαι μὴ ἀναμένοντας.

Τὰ αὐτὰ περὶ τῆς τῶν πρεσβυτέρων ηλικίας καὶ διατάττει τῆς ἐν Νεοκαταρεῖα φησίν· δύνανται δὲ βηθεῖς τῆς σ' συνόδου μὲν, ἐπὶ λέξεως λαβῶν, δίεσται.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρχγ' Ἰουστινιάνειος νεαρά, Πρεσβύτερον, φησίν, ἐλάττονα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι οὐχ ἐπιτρέπομεν· οὐδὲ διάκονον τῶν καὶ, καὶ ὑποδιάκονον τῶν καὶ, οὗτος ἀναγνώστην τῶν τούτων, διάκονον δὲ γυναικα μὴ χειροτονεῖσθαι, ητοι εἰλάττων ἐστὶ τῶν μὲν τῶν, ητοι δευτέρων διάλεις γάμον.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τοῦ τῆς ἡμέρας διαστήματος.

Νόμος.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ ἐθδόμης ὥρας τῆς νυκτὸς δρίζεται μέχρι τῆς σ' ὥρας τῆς ἐπομένης νυκτὸς· καὶ τὸ γινόμενον ἐν εἰδοῦποτε ὥρᾳ τῶν καὶ ὥρῶν ἐν ἡμέρᾳ δεκατετραγενεσθαι.

A

CAP. XXXVI. *De exorcistis.*

Vicesimus sextus Laodic. syn. canon, Exorcizare eos, inquit, non oportet, vel erudire, qui ab episcopo non sunt ad id ordinati.

Decimus vero Antiochenus canon etiam choropiscopis exorcistas ordinare permittit; quem vide etiam in 31 capitulo littera E.

INITIUM LITTERÆ Z.

CAP. I. *De fervente aqua sacris mysteriis inficienda.*

Vide in 8 capitulo littera K canonem tricesimum secundum sextae synodi.

CAP. II. *De picturis per voluptatem animam corruptientibus.*

Sextæ synodi centesimus canon picturas invercundo habitu, quarum aspectu ad obsecras libidines excitantur animæ, in parietibus efformari omnino prohibuit; quoniam sensus, tam quæ ab iis videntur, quam quæ audiuntur, incautis facile in animum transfundunt et immittunt. Quapropter, et Recta aspiciant oculi tui, et et Omnia circumspici cor tuum custodito, inquit Sapientia.

CAP. III. *De iis qui cum bestiis rem habuerunt, vel cum jumentis coiberunt, vel rationis exortis animalia interirent*

Vide 5 capitulo littera A.

141 INITIUM LITTERÆ H.

CAP. I. *De praefectis.*

Consule sextum caput littera A.

CAP. II. *De eorum aitale, qui clerici sunt ordinandi.*

Vide in quinto capitulo littera A canones sextæ synodi 14 et 15, et quartæ 15, et Carthaginensis synodi 16, qui quidem decernunt ut presbytero trigesima annos natus ordinetur; diaconus vero, virginis quinque; diaconissa, quadraginta; et subdiaconus, virginis. Dicti autem vi synodi canones eos deponi jubent, qui ad istam aitatem ordinari non exspectant.

Eadem de presbyterorum aitale etiam Neocætariensis synodi undecimus dicit; quem etiam dictus vi synodi 14 verbatim accipiens recitat.

Lex.

Centesima vicesima tercia Justiniani novella, Presbyterum, inquit, trigesima annis minorem fieri non permittimus; neque diaconum 25, nec subdiaconum 20, nec lectorem 18, diaconissam autem mulierem, quæ quadraginta annis est minor, non ordinari, nec quæ in secundum venerit matrimonium.

CAP. III. *De diei spatio.*

Lex.

Dies a septima noctis hora usque ad subsequenter noctis sextam horam extenditur: et quidquid in aliqua ex virginis quatuor horis factum fuerit intra diem fieri existimatur.

142 INITIUM LITTERÆ Θ.

CAP. I. *De theatris et diversis scenicis iudicis.*

Quinquagesimus quartus Laodicensis synodi canon saeculos vel clericos in nuptiis vel in aliis festis convivio exceptos, ad ridicula, quae in iis fieri solent ad risum excitandum, spectacula omnino oculos non convertere, nec iis mentem adhibere jubet, sed antequam ingrediantur bistriones, discideret.

Huic etiam congrua 24 sextæ synodi decernens, saeculos et monachos in equorum euriculis assistere, et scenicis iudicis interesse prohibet: nam verba dictum canopœum Patrum in Laodicea exponit. Qui autem his rebus se applicare deprehenduntur, vel cessare jubet, vel, si permaneant, deponi. Consulte etiam 7 caput litteræ Γ.

Quinquagesimus primus ejusdem vi synodi milatos dicos, et eorum theatra, et venationum spectacula, et quæ sunt in scena saltationes, penitus ceasare statuit. Nam fidelas vitam dissolute inservire non vult Evangelicas disciplinas præscripta, neque, quæ animi contentionem dissolvunt, studiis prosequi, sed quæ sanctos docet. Mimos vero vocat eos qui quorundam voces et mores imitantur, ut ad inconditum risum astantes excent. Venationum vero spectaculum non cum canibus venari dicit, vel alio modo; nam spectaculum illud non est, sed actio; verum in magnis urbis seræ bestiæ, puta leones et ursi, alebantur, quæ quidem statim temporibus in theatra educerentur, et nunc quidem cum tauris collectari permittuntur, nunc vero cum hominibus, vel captiuis vel rei capitalis damnatis; ut illos ad spectantium oblectationem dilaniarent. Hic vero canon multam eorum cœnitiam prohibet, qui ad proprias voluptates aliorum abutuntur clade, et consimilis sibi naturæ hominum sanguine delectantur. Scena porro est assimilata imitatio; unde et scenici dicuntur bistriones, qui aliquando servorum, aliquando dominorum, vel exercituum duxorum et principum personas induunt. Scenicas igitur saltationes viorum et mulierum inverecunde lascivientium et turpiter agentium, et ad libidinem spectatores provocantium, et in maxillam ictus et strepitus, prohibens canon, iis qui sese ad aliquid horum applicant, clericis quidem depositionem, laicis vero segregationem minatur.

Vide etiam ejusdem synodi canones 62, 65, tertio capite litteræ E.

Carthagin. vero syn. can. 15 sacerdotum filii spectacula peragere prohibuit; a quibusdam enim civibus, spectaculorum nimis amicis, alebantur equi, ad cursuum certamina exercitati, et ad pugnam bestiæ. Haec autem non solum quo minus a sacerdotum filiis peragantur, verum etiam ut illuc ad videndum non accedant, caveatur. Illos enim in doctrina et lege Domini institui aperiet;

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Θ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α. Περὶ τῶν θεάτρων καὶ θυμελικῶν διαφόρων παιγνίων.

Οὐ νῦ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνδου κανὼν τερατικούς ή κλήρικούς, εἰς γάμους ή εἰς λορτὰς ἔτέρας ἕστιαμένους, κελεύει δὲν μη ἐπιστρέφεσθαι καὶ τὸν νοῦν προσέχειν ταῖς εἰωδυτίαις ἐν τούτοις γίνεσθαι καταγελάστοις πρᾶξις γέλωτα θεωριαῖς, ἀλλὰ, πρὶν τοὺς ἐκ τῆς θυμέλης εἰσένειν, τούτους ἀναχωρεῖν.

Συνῳδὰ τούτῳ καὶ διατασθμενος καλύπτει τοὺς λειρωμένους καὶ μοναχοὺς εἰς ἱπποδρομίας ἀπέναι καὶ θυμελικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι, ἐκτίθησαι δὲ καὶ τὸν ἡθέντα κατὰ ἥμιτρα κανὼν τῶν ἐν Λαοδικείᾳ Πατέρων· τοὺς δὲ τούτοις προσανέχειν ἀλόντας ή παύσασθαι πάραγγέλλει, ή ἐπιμένοντας καθαιρεῖσθαι. Ζήτει καὶ τὸ ζεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

Οὐ δὲ να' τῆς αὐτῆς ἑκτῆς συνδου τοὺς λεγομένους μίμους, καὶ τὰ τούτων θέατρα, καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θεώρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὄρχησες· ταλέως ἀργήσαι νομοθετεῖ. Τοὺς γάρ πιστοὺς ή τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἀκρίβεια μη ἀνειμένως βιοῦν βούλεται, μηδὲ τὰ κανονιώντα τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' & πρέπει ἀγίοις. Μίμους δέ φησι τοὺς ἐνίων ἀπομιμουμένους φιάλας καὶ ἥθη, πρὸς τὸ γελῶν ἀκρατῶν τοὺς παρόντας παρασκευάσσασι. Κυνηγίων δὲ θεωριῶν οὐ τὸ θήραν λέγει διὰ κανῶν ή δλλως πάς, τοῦτο γάρ θρόνον, οὐ θεωρία ἐστιν, ἀλλ' ἐν ταῖς μεγίσταις τῶν πολέων θηρία ἐπέρφοντο, ἁνέοντες τέ καὶ ἀρχτοι, & δὴ καὶ κατά τενας ἐξηγοῦνται τὰ θέατρα, καὶ νῦν μὲν ταύροις προσπαλαστιγές φίεσαν, νῦν δὲ ἀνθρώποις δορυφαλάτριοι ή κατακρίζοις, ὡς τούτους διαστρέφατεν πρᾶξις ἡδονὴν τῶν θεωριῶν. Ο γε καὶ πολλὴν ὑμέτητε κατηγορεῖ τῶν οἰκείων χερμῆν τὰς ἐπέρων συμφορὰς ποιουμένων, καὶ ὄμοιων ἀνθρώπων αἴματας ήδομένων. Σκηνὴ δέ ιστιν ή προσκοίτος ὑπάκρισις, διθεν καὶ σκηνικοὶ λέγοντες οἱ ὑποκριταῖς, καὶ ἀπεικάζοντες ἐκπονής, ποτὲ μὲν δρῦλοις, ποτὲ δὲ δεσπόταις, ή στρατηγοῖς, καὶ ἄρχουσι. Τὰς οὖν ἐπὶ σκηνῆς ὄρχησες ἀνθρώπων τέ καὶ γυναικῶν, ἀντιτάνων λογιζομένων καὶ ἀσχημονούντων, καὶ εἰς ἔκολασιν τοὺς δρῶντας ἐκκαλουμένων, καὶ τὰς ἐπὶ κόρης ῥαψίσματα καὶ φορήματα ἀπαγγορεύον δικανῶν, τοῖς πρὸς τι τούτων ἐστονής ἐκδεδωκόσι, κληρικοῖς, μὲν οὖς καθηρίσειν ἐπέχει, διτίκοις δὲ ἀφορισμόν.

Ζήτει καὶ τὸν τῆς συνδου ταύτης ἔδικτον κανὼν καὶ ἐν τῷ γ' ξεφ. τοῦ Β στοιχείου.

Οὐ δε τε τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνδου κανὼν τοῖς παισι τῶν ιερέων ἀπειρήκει θεώρια ἐκτελεῖν· ἐνίοις γάρ τῶν πολιτῶν, οὓς ἐμελεν ἡ πιστὴ τὰ θέατρα μανία, ἵπποι ἐπέρφοντο εἰς ἀμιλλαν ἡσηχημένοι δρόμων, καὶ θερία εἰς θηριομαχίαν· ταῦτα οὖν τοὺς παιδας τῶν ιερέων μη διει πελεύν κελεύει, ἀλλὰ μηδὲ ἀφεικονιμένους ἔχετε θεωρεῖν· δει γάρ εὐτρόπον, ἐν παδεῖα τρέφεσθαι καὶ νοηθείᾳ Κυρίου· καθ' & δι-

καὶ Παῦλος δὲ μέγας, πρὸς Τίτον γράψων, περὶ πρεσβυτέρων φησίν· «Εἰ τις τέκνα ἔχει πιστά, μή ἐν καπηγορίᾳ ἀστικάς, η ἀνυπότακτα· καὶ πρὸς Τιμόθεον· Τὴν δρεγόμενον ἐπισκοπῆς τέκνα δεῖ ἔχειν, τὸν ὑποταγῇ μετὰ τάσσες σεμνότητος· τὰ δὲ θεάτραις σχολάζοντα ἀστικάς ὅπληψιν οὐ διαπέφευγε· διὰλακτοῦντα πάσι· Χριστιανὸς κεκήρυχται τελέως τούτων ἀπόχεσθαι, καὶ τοὺς βλασφημεῖν αἰρουμένους ἐκτέρπεσθαι, ἀσθμονούς χρωμένους δῆμαστι τε καὶ πράγμασι.

Οὐ δέ ξ' καὶ τὰ ἐν ταῖς μνήμαις τῶν ἀγίων μητρόψιων καλύπτει συμπόσια γίνεσθαι, καὶ τὰς ἐν τούτοις μυσταράς ὀργήσεις. Συμβαίνει γὰρ καὶ τὰς εὐτεχήμονας τῶν γυναικῶν παρὰ τοῦτο εἰς τὰς ἐκκλησίας μὴ ἀφικνεῖσθαι, διὰ τὸ λάγνως κατ' αὐτῶν ὅρμην τοὺς τὰ αἰσχρά μὴ αἰσχυνουμένους ἐπιτηδεύεν.

Οὐ δέ ξα' θεώρια καὶ ἵπποδρομίας ἐν Κυριελαῖς η̄ ἐπέραις δορτασμοῖς ἡμέραις, η̄ τῇ ἑδομάδι τοῦ Πάσχα, καλύπτει γίνεσθαι, ίνα μὴ τούτοις σχολάζοντες οἱ Χριστιανοὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὀλιγωρῶς συνάγεσθαι· κελεύει δὲ μὴ ἀνάγκαζεσθαι τιγα τῶν πιστῶν ἀνίναι εἰς θέατρα.

Οὐ δέ ξ̄ τῆς σ' συνδρου κανὼν τὴν δλην ἁδεράδα τοῦ Πάσχα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις σχολάζειν ἀπαίτεται τοὺς πιστοὺς, φαλμοὺς καὶ ὅμοις εὐκ φραινομένους· τὰ δὲ θέατρα καὶ τὰς ἵπποδρομίας τῷ τηγανεύεια κεκάλῳκεν· διὰ τὸ θέατρον δὲ μὴ ἀνάγκαζεσθαι τιγα τῶν ζ' καφ. τοῦ Η στοιχείου. Ζήτει καὶ ἐν τῷ θ' θεραλίᾳ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρδαγένῃ συνέδου ριθ.

Νόμος.

Οὐ δέ νόμος ἀτίμους ἔγινεται πίντας τοὺς διὰ πόρου εἰ; ἀγώνα κατιόντας, καὶ τοὺς διὰ φιλοτεμίαν ἐπὶ σκηνῆς προσέντας. Οὐ δέ μισθώσας ἐκυρῶν εἰς παγίνια τέχνην καὶ μὴ ἐπιδεξέμενος, οὐδὲ ἀτιμούται· δὲ δὲ μισθώσας ἐκυρῶν εἰς τὸ θηριομαχῆσαι, καὶν μὴ θηριομαχήσῃ, ἀτιμος γίνεται, ως εἰσχροῦ κέρδους χάριν τὴν ἐκυρῶν ζωὴν προτίμενος.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ θεωλογίας καὶ δροθοδόξου πίστεως.

Ζήτει τὸ περὶ πίστεως κεφάλαιον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τῶν μῆτων θεοφαρετῶν.

Ζήτει ἐν τῷ λογ' καφ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα τοῦ θεοφατίου Ἀλεξανδρείας.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ τῶν θυσιαστήρια ιστώντων κατηρικίων παρὰ γράμμην τῶν οἰκείων ἐπισκόπων,

Ζήτει τὸ ψ' καφ. τοῦ Σ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Ότι εἰς τὸ ἄγιον θυσιαστήριον λεωφύτοις μένοις εἰσέρχεσθαι μόσχαλές· εἰσέρχονται δὲ καὶ βασιλεῖς, διετο τὰ δώρα τῇ θείᾳ τραπέζῃ προσσκοτεῖται μέλλοντος· λαϊκοῖς δὲ η̄ πρωτεύειν εἰσέφραι μάκενται.

Ζήτει τὸ σ' καφ. τοῦ Β στοιχείου, καὶ τοῦ Γ στοιχείου τὸ καρ' καφ., καὶ ἐν τῷ δε' καφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα ιθ' τῆς ἐν Δασοδικεῖοι συνδρου.

A sicut etiam magnus Paulus et Titum scribens, de sacerdotibus dicit: « Si quis filios habet fidèles, non in luxuria accusatione, aut non subditos; » 143 et ad Timotheum: « Eum, qui episcopatum desiderat, filios habere subditos oportet, cum omni castitate. » Qui vero spectaculis vacans, intemperantur crimen non effugerunt: nam omnibus Christianis ne ad ea accedant, omnino interdictum est; et ut eos qui blasphemis dediti sunt, averiant, quia invercundis verbis et rebus utuntur.

Sexagesimus deinceps in sanctorum martyrum memorii convivia, et execrandas in iis salutationes fieri prohibet. Evenit enim, ut verecundie mulieres ob id in ecclesiis non accedant, quod illas lascive et aggrediantur, quos invercunde agere non puderit.

Sexagesimus primus vero spectacula equestria in Dominicis vel reliquis festis diebus, vel in Paschatis hebdomade, fieri prohibet; ne his occupati homines Christiani, quae sunt in ecclesiis congregations parvi faciant. Jubet vero, ut ne quis fidelium spectaculis interesse cogatur.

Sexagesimus sextus sextæ synodi canon tota Paschatis septimana in sanctis ecclesiis fidèles adesse exigit, psalmis et hymnis gaudentes: spectacula vero et equorum cursus iunc temporis prohibuit. Quem etiam consule in 7 cap. litteræ Π. Consule item in novo capite litteræ A synodi Carthaginensis caponem centesimum vicesimum nonum.

Lex.

Lex omnes eos qui in certamen ob quaestum descendunt, et qui in scenam ob pretium prodeunt, infames esse decernit. Qui vero operam suam in artem ludicram mercede locat, si non specimen præbet, nulla ignominia afficitur. Qui vero se cum bestiis pugnare pacata mercede condixit, licet non pugnet, nullo gaudet honore; quippe qui tarpis lucri gratia propriam vitam projicit.

CAP. II. De theologia et orthodoxa fide.

Vide cap. de fide sub initio libri.

CAP. III. De sanctis Theophaniis.

Vide in trigesimo septimo cap. litt. K, canonem Theophili Alexandrini.

CAP. IV. De clericis, qui præter suorum episcoporum sententiam altaria statuerunt.

Vide 13 caput litteræ Σ.

144 CAP. V. Quod ad sacrum altare sacratis solis ascendere permittitur: ingrediuntur vero imperatores quando ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicos autem vel mulieribus ingressi prohibetur.

Vide sextum caput litteræ B, et litteræ Γ vicesimum secundum caput: et in trigesimo quinto capite litteræ Ε can. 19 Laodiceæ synodi.

INITIUM LITTERÆ I.

CAP. I. *De sacris vasis et sacrilegio.*

Septuagesimus secundus sanctorum apostolorum, ut et 73, eum, qui ab ecclesia ceram vel oleum aufert, porro et qui vas sanctificatum ex auro vel argento factum, vel linteum in proprium usum convertit, et commune facit, si non sacrilegii, tanquam sceleris autem præmium reportantem, segregationi subjiciunt. Nam Achar, quæ Deo nec oblata erant, nec sanctificata, sed solum promissa, subtrahens, extremas dedit poenas ab universo populo lapidibus obrutus.

Decimus vero primus et secundus dicit synodi, dilucidiorum horum canonum interpretatus mentem, Eos, inquit, qui vasa vel vestes extra altare ad proprium usum convertunt, quæ ad templi ornatum sanctificata fuerunt, lucernas verbi c. vel austra, et ad usum profanum sibi ipsiis vel aliis accommodaverint, apostolicus canon segregat, et nos una segregamus. Eos autem, qui sanctum calicem, vel discum, vel fæcilem, vel venerandum indumentum, vel aereum dicunt (id est sudarium), vel, ut summatis dicam, unum aliquid ex sacris vasis et intra altaria sacra sanctificatis, vel vestimenta in proprium lucrum diripiunt, vel in usum profanum convertunt (hoc enim est profanare, illud vero surripere sacra), absolute depositioni subjicimus, ut qui impium opus fecerunt.

Et magnus Gregorius Nyssenus in octavo suo canonе, Sacrilegium, ait, in divina et antiqua Scriptura, cœdis quidem condemnatione non visum est indignum. Similiter enim et qui cœdis convictus erat, et qui res Deo dedicatas abstulerat, lapidationis supplicium subibat. Ecclesiastica autem consuetudo lenitate, nescio quomodo, utens, tollerabilius illius morbi piaculum existimavit. Nam breviori tempore sacrilegos quam adulteros punivit; adulteros autem 18 annos a communiione expellit. Consule in 16 capite litteræ E can. 2 sancti Cyrilli, et quæ ibi positis sunt legum caput 4.

Leges.

Sacrilegi crimen simile est criminis læse maiestatis.

Contra illum sacrilegii actio movetur, qui ex rebus sacris aliquid abstulerit, et in proprium usum converterit, vel qui horum aliquid dolo malo sacre aggressus est.

145 Qui aliquid Deo nondum dedicatum suratur, tanquam sur actions tenetur: nam res privatas a templo surripere, sacrilegium non est, sed furtum. Qui autem Deo consecrata suratur, licet ex privato loco suratus est, sacrilegii tenetur. Quoniam enim sunt quædam sacra Deo non consecrata, ut sunt imagines, quæ ad nos privatim pertinent, nondum templis vel monasteriis dedicatae, ideo dicit lex, locum sacrum furtum vel sacrilegium. Nam qui sanctam imaginem, quæ in nostra cellula est,

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ι. ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ ἵερῶν σκευῶν καὶ ἱεροσυλίας.

Οὐορ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, ἀλλὰ δὴ καὶ δογῆ τὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφελόμενον πηρὸν, ἢ Παιον, ἔτι δὲ τεκῦνος ἀγιασθέν, χρυσοῦ ἢ ἀργύρου πεποιημένον, ἢ θεόντων εἰς οἰκεῖαν χρῆσιν σφετεριζόμενον καὶ κοινεύντα, εἴγε μὴ ἱεροσύλιας, ὡς δὲ οὐκ παρανομάς δίκαιας ὑπέχοντα, ἀφορισμῷ ὑπόβαλλουσιν. Οὐ ἄχαρ δέ, καὶ διπέρ οὐδέποτε Θεῷ προσήνεκται, οὔτε μὴν ἥγιασται, ἀλλὰ μόνον ἐπηγγείται ὑφελόμενος, τὴν ἐσχάτην ἕωντα δίκαιην καταλευθεῖς παγγενής.

Οὐ δέ εἰ τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου, ἐκδηλώτερον τῶν κανόνων τούτων τὸν νοῦν ἀρμηνεύων, Τοὺς σφετεριζόμενους τὰ ἔκτας, φησι, τοῦ θυσιαστηρίου σκεῦη ἢ ἀμφια, ἢ δὴ πρὸς κόσμον τοῦ ναοῦ ἀφιέρωται, λυχνίας τυχόν, ἢ ἐπιπλα, καὶ εἰς χρῆσιν ἀνίερον ἔντοτες ἢ ἔτερος παρέχοντας, δὲ ἀποστολικὸς ἀφορήσει κανὼν, καὶ ἡμέτερη συναφορήζομεν. Τοὺς μέντοι τὸ δίκιον ποτῆριον, ἢ τὸ δίσκον, ἢ τὴν λεῖδα, ἢ τὴν σεβαστικὰν ἐνδυτὴν, ἢ τὸν λεγόμενον ἀίρα, ἢ ἀπλῶς ἐν τι τῶν ἐν τῷ διγένει θυσιαστηρίῳ ἵερῶν καὶ ἀγίων σκευῶν ἢ ἀμφισσάτων εἰς θύσιον κέρδος ὑφαρπάξοντας, ἢ εἰς χρῆσιν χρωμένους ἀνίερον (τὸ μὲν γάρ ἔστι βεβηλῶσαι, τὸ δὲ, συλῆσαι τὰ διγά), παντελεῖ καθειράσει καθυποβάλλομεν, ὡς δυσσεβεῖς ἔργον διακραδιμένους.

Οὐ δέ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, Η ἱεροσύλια, φησι, παρὰ μὲν τῇ ἀρχαὶ καὶ θεῖς Γραφῇ οὐδὲ ἐνομίσθη τῆς φυνικῆς καταχρεώς ἀνεκτότερα· δύολως γάρ δὲ τε φύνω ἀλούς, καὶ δὲ ἀνατεθέντα τῷ Θεῷ ὑφελόμενος, τὴν διὰ τῶν λιθῶν τιμωρίαν ὑπέσχον. Οὐ δέ τῆς ἐκκλησίας συγήθεια, συγκαταθέσει οὐχ οὐδὲ ἡπαρχη σημαντική, ἀνεκτότερον τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρειον ἀλογίσατο· ἀλέττοντι γάρ χρόνῳ τοὺς ἱεροσύλους ἢ τοὺς μοιχοὺς ἐκολάσατο· τοὺς οὖν μοιχοὺς εἰς τὴν ἐπηγγείαν κανόνα β' τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, καὶ τῶν ἐκείνων κατέμνων τὸ δὲ κεφάλαιον.

Νόμοι.

Τὸ περὶ ἱεροσύλιας ἐγχήμα δροῖδν ἔστι τῷ τῆς θεοφαστῶσεως.

Οὐ περὶ τῆς ἱεροσύλιας κινεῖται νόμος κατὰ τοῦ θεοφελομένου ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἢ χρησαμένου τούτων εἰς ίδιας χρεὰς, ἢ περισκευαστοῦ; κατὰ δόλον γενέσθαι τι τούτων.

Οὐ κλέπτων τὸ μήτω Θεῷ καθιερώθεν, ὡς κλέπτης ἀνάγεται· τὸ γάρ ὑφελέσθαι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ χρήματα ίδιωτικὰ οὐκ ἔστιν ἱεροσύλια, ἀλλὰ κλοπῆ· δὲ τὰ ἀνατεθεῖμέντα τῷ Θεῷ κλέπτων, καὶ τὰ ίδιωτικοῦ τόπου κλέψη, ὡς ἱερόσυλος ἐνέχεται. Εἴπει δὲ εἰσι τινα ἱερά μὴ ἀνατεθεῖμέντα τῷ Θεῷ, ὡς τὰ ίδιωτα ἡμῖν διαφέροντα εἰκονίσματα, μῆτρα ναοῖς ἢ μοναστηρίοις ἀνατεθέντα, κατὰ τοῦτο φησιν δὲ νόμος, τὸν τόπον ποιεῖν τὴν κλοπὴν ἢ τὴν ἱεροσύλιαν· δὲ γάρ τὴν ἐν τῷ οἰκισκῷ ἡμῶν οὕτων ἀγίων εἰκόνες κλέ-

πτων οὐκ ἔτειν λερόσυλος, ἀλλὰ κλέπτης· εἰ δὲ μὴ εἴποιμεν ἀντὶ τὸν νομίσματα κλέπτοντα, εἰκόνα ἔχοντα τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου, ὡς λερόσυλον ἐνάγεσθαι· διπερ ὅποιον καὶ φεύδεται.

Οἱ λερόσυλοις ἐν νυκτὶ τῷ θυσιαστήριῳ ἀπίβανταν, καὶ τὰ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ λερά μολύνων ἢ ἀφαιρούμενος, ξίφει τιμωρεῖσθαι· ἐν ημέρᾳ δὲ μέτριν τοῖς ἀφαιρούμενος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διὰ πτωχείαν, τυπτόμενος ἀκοριζόεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Οὐτὶ οὐδὲ θύροι τῶν λερῶν περιβλῶν τὰς λεπτομέτρας ἀγάπας ποιεῖσθαι, ἢ κατηλεῖσθαι εἶται. ἢ τι κατὰ ἐμπορίον προτιθεται· ἢ πτήνος χωρὶς ἀράγης εἰσάγεται, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμέρεται.

Ζήτει τὸν εἰς κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ τῆς θείας λερουργίας.

Ζήτει ἐν τῷ εἰς κεφ. τοῦ Τ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ Ἰουδαίων, καὶ διτὶ μετ' αὐτῶν ποιῶντας δῶλας ἔχεται οὐδὲ.

Ζήτει ἐν τῷ β' εἰς κεφ. τοῦ Α στοιχείοις· κανόνα ἥδι τῶν ἄγιων ἀποστόλων.

Οἱ δὲ ὅτι τῶν μετὰ Ἰουδαίων νηστεύοντα, ἢ συνεργάζοντα, ἢ παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἱερῆς δεχθέμενον ἔννια, ἢ ἀζυμα, ἢ τις τῶν τοιούτων, κληρικὸν μὲν ἔντα καθαιρεῖται, λαϊκὸν δὲ ἀφορίζεται. Κανὸν γάρ μη τὰ ἔκειναν, εἰ καὶ οὗτα δρόψη, φρονῶν Ισχυρίζεται, ἀλλὰ πολλοὶς σκανδάλου δίδωσεν διφορμήν καὶ ὑπνοῖσαν καθ' ἑαυτοῦ, ὡς τὰς Ἰουδαϊκὰς τιμῆς τελετὰς, δὲ πρὸ γε τῆς Χριστοκοτονίας ἢ θεῖς φανεται· βεβλυτόμενος, εἰ Νηστεία, λέγων, καὶ ἀργίας, καὶ τὰς ἱερᾶς ὑμῶν μισεῖς ἡ ψυχὴ μου· οὐδὲ γάρ τοις Ἰουδαϊκῶς ἔνστιν ἐπιτιμῇ δὲ κανὼν, ἀλλ' οἵς οὐ περὶ πιεσίστου γίνεται, τῷ διαιφόρῳς βιώνται, τῆς ἔκειναν ἀποδιτοτασθεῖσας κοινωνίας.

Περὶ ἀζυμῶν· κατὰ Λατίων.

Ἐκ τούτου πάρεστι γνῶναι, μὴ κατὰ μικρὸν παραγωμούντας τοὺς δι' ἀζύμων τὴν μυστικὴν ἀπίτελούντας θυσίαν. Εἰ γάρ τοις ἀπλῶς ἰσθίουσιν ἀζυμα ἢ Ἰουδαϊκῆς ἱερῆς καθαιρεσιν ἐπάγει καὶ ἀφορίσμενον, τὸ μεταλαμβάνειν τούτων ἐκ Κυριακοῦ σύμπατος δι' αὐτῶν τε τὸ Πάσχα ἐπιτελεῖν, ποιῶν ἣντι παραίτησιν εὐπρεπῆ· Οὐδὲ γάρ τὸ ἀπλῶς ἰσθίειν ἀζυμα κεκάλυκεν, ἀλλὰ τὸ δι' ἀζύμων κατὰ Ἰουδαίους ἱερᾶς εἰσεῖν· τις δὲ μεῖζων τῆς ἀναιμάτου θυσίας ἱερῆς, ἢ δὲ Κύριος ἡμῶν, ὁν σωτῆριον μέλλων ὑπέρχεσθαι θάνατον, πρὸ τῆς τοῦ Πάσχα ιερᾶς παραδόσων; Οὐτὶ γε μήνις οὐδὲ εἰς νοῦν τοῖς θεοῖς ἀπῆλθε Πατέρας τὸ δι' ἀζύμων ἱερᾶς ἥματος, δῆλον ἐκ τοῦ πάσαν σπουδάσαι τούτους Ἰουδαϊκὴν περιελεῖν ἱερῆν, καὶ τάναγτια τοῖς αὐτῶν ἔθεσιν ἐπιτάξαι καὶ νόμοις, ὥσπερ δὴ τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς νηστείαν καὶ ἀργίαν λειώκασι· προσέτις καὶ ἦν εἰς ἀνάμνησιν τῆς τῶν Νινευεῖτῶν τελοῦσι νηστείας, καὶ ταῦτα, δὲ κατὰ μέρος διεξιέναι οὐ τοῦ παρόντος κατοῦ.

Οἱ δὲ οἱς καὶ τῶν κομίζοντα Χριστιανὸν ἔλατον εἰς τὰ τῶν Ἰθυῶν λερά, ἢ εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναταγῆν, ἢ λύχνους ἀπτοντα, τῇ τοῦ ἀφρωδισμῶν δέουσι

A suffuratur, non est sacrilegus, sed fur; secus enim diceremus, eum qui suffuratur numismata, Christi vel Deiparae Virginis imaginem habentia, ut sacrilegium teneri; quod absurdum est et falsum.

Sacrilegus nocte altare ascendens, et Deo dicata sacra contaminans vel suffuratus, gladio puniatur: interdui autem mediocre quid ab ecclesia propter pauperitatem auferens, verberatus exilio mulcetur.

CAP. II. Quod non oportet intra templi ambitus agapas dictas celebrare, vel canopias esse, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere emanere.

Vide 15 cap. litteræ E.

CAP. III. De sacro ministerio.

Vide in 5 capite litteræ T.

CAP. IV. De Judaicis, et quod non oportet fidèles cum illis omnino communionem habere.

Quare in 2 capite litteræ A sanctorum apostolorum canonem 64.

Septuagesimus vero canon illum qnt cum Judaicis jejunat; vel una festum agit, vel ab ipsis festi xenia accipit, vel azyma, vel aliquid tale, si sit quidem clericus, deponit; sin autem laicus, segregat. Nam; eti si se non idem quod Illi, licet ita faciat, sentire contendit, multis tamen scandali occasionem praebet, et in seipsum suspicionem, quod Judaicos honorat ritus; quos vel ante Christum trucidatum abominasse Deus invenitur, dicens: « Jejunia, et ferias, et festa vestra odio habet anima mea. » Non enim eos, qui Judaice vivunt, punit canon; sed qui indiscriminatum vivendo ab eorum communiione maxima ex parte non abcedunt.

De azymis; contra Latinos.

Ei hoc cognoscere licet, eos non parum peccare, qui per azyma mysticum sacrificium celebrent. Nam si eis, qui simpliciter ex festis Judaicis azyma comedunt, depositionem et segregationem inducit; eorum, tanquam Dominici corporis, esse participes, et cum illis pascha celebrare, 146 qualem habet excusationem speciosam? Non enim absolute azyma comedere prohibuit, sed per azyma more Judaico festa celebrare. Quodnam autem est

Dineruerto sacrificio majus festum, quod Dominus, cuni mysterium salutare, mortem scilicet voluntariam, subiturus erat, ante Paschatis festum tradidit? Quod autem ne sanctis Patribus in mente quidem venit, nos per azyma festum celebrare, ex eo manifestum est, quod omne festum Judaicum abolerere nitebantur, et eorum ritibus et legibus contraria instituere: quemadmodum etiam jejunium et ferias in sabbatis solverunt; porro et quod in Ninivitarum jejunii memoriam celebrant, et alia, quæ hic particulariter enumerare non est præsentis instituti.

Septuagesimus primus vero canon Christianum in gentilium templo oleum deferentem, vel in Judaicorum Synagogam, vel lucernam accendentem, se-

gregationis supplicio tradit; exinde enim erunt A θλιψίαι ταῦτα ἐκ τούτου τὰ ἔκεικων δργία λογισθήσεται.

Ab omnibus hiis discedere iubent etiam Laodicensis synodi canones 37, et 38 et 39, qui de utroque canone apostolico mentionem iniciunt iisdem verbis et nominibus.

Undeclinus vero vi synodi cum qui cum Judæis comedere non recusat, vel eorum familiaritatem non aspernatur, vel in morbis eos ad medelam accersit, vel una cum iis in balneo lavatur, si sit quidem clericus, depositioni, tunc autem laicus, segregacioni subjicit. Vide etiam caput 4 litteræ B.

Vicesimus nonns vero Laodicensis synodi, Non decet, inquit, Christianos, qui legem evangelicam sunt amplexi, ei eis, qui adhuc umbraticam et imperfectam colunt, perfectorem, Judæis adhærente, et Sabbatum, ut illi, celebrantes, in illo omne opus condemnare, sed in eo quidem operari; diem vero Dominicum præferentes, otiani, si possint, ut Christiani, opera missa facere, ut ecclesiis assident. Qui enim ob paupertatem, vel aliam quamdam necessitatem etiam diu Dominico inexorabiliter optis subiicit, ut improbus, veniam non consequitur. Eos autem, qui Judæos non repudiant mortes, manifeste anathematis supplicio subjicit.

Lèges.

Judæi in Sabbatho, et aliis eorum festis, neque ministerium corporaliter obeunt, neque aliud faciunt, neque publici aut privati criminis accusantur, nec Christianos accusantur.

Si Judæus Christianum vel cætachumenum mancipium possideat, et circumcidet, vel ansus fuerit Christianam alicuius conscientiam pervertere, capitali supplicio plectatur.

INITIUM LITTERÆ K.

CAP. I. De depositis episcopis et clericis, et a quod episcopis deponuntur.

Vide in nono capite litteræ A de eis qui Jure deposituntur. Ut et 12 et 15 Carthaginensis synodi canonæ, quos invenies, episcopum a 12 episcopis 147 depoui oportere decernentes: presbyterum vero, a sex; et diaconum, a tribus. Et in decimo octavo cap. litteræ A canonem undecimum sanctorum apostolorum. Et in nono cap. ejusdem litteræ canonem vicesimum septimum magni Basilii.

Vicesimus primus sextæ syn. canon hoc modo verbatim dicit: Clerici, qui canonorum criminum rei facti, et propterea perfectæ ac perpetuæ depositioni subjecti, et in laicorum locum detrusi sunt, si quidem ad conversionem sua sponte resplientes peccatum delinant, propter quod a gratia exciderunt, et ab eo se penitus alienos efficiant, cleri habitu sondeantur: sin autem non sua sponte hoc elegerint, comam sicut laici nutriant, nuptæ qui sæcularem conversationem vitæ celesti præpo-

A θλιψίαι ταῦτα ἐκ τούτου τὰ ἔκεικων δργία λογισθήσεται. Τούτων ἀφίστασθαι πάντων παρεγγυῶσι: καὶ δὲ τῆς ἐν Ασσούκεια ἡ κανὼν, καὶ δὲ λη', καὶ δὲ λη' ἀμφοτέρων τῶν ἀποστολικῶν μεμνημένοις κανόνων αὐτοῖς δρμασται καὶ δυνατοῖς.

Οὐ δὲ τα' τῆς σ' συνδου τὸν τὰ τῶν Ἰουδαίων ἀξυμα ἐσθίειν μὴ παρεισούμενον, ή τὴν τούτων φιλίαν οὐκ ἀπειμάζοντα, ή ἐν νόσοις πρὸς ἵτερεαν αὐτοὺς προσκαλούμενον, ή ἐν βολανεύρ τούτοις συλλουδμένον, κληρικὸν μὲν δυτα καθαρίσει, λαϊκὸν δὲ ἀφορισμῷ ὑποτίθησι. Ζήτει καὶ τὸ δὲ κεφ. τὸν Β στοιχεῖον.

Οὐ δὲ κο' τῆς ἐν Λασσικεῖ συνόδου, Οὐ δεῖ, φησ', τοὺς Χριστιανοὺς, τοὺς τὸν εἰσαγγελικὸν νόμον δεξιμένους, καὶ τελεώτερον τοῖς ἐτί: τὸν σκιάδη καὶ ἀτελῆ διώκουσι προτέχειν Ἰουδαίοις, καὶ τὸ Σαδδατὸν, ὡς ἐκεῖνοι, τιμῶντας, ἀπραξίαν ἐν τούτῳ παντὸς ἔργου καταψήφιζον: ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν ἐργάζονται, τὴν δὲ Κυριανὸν τῶν ἡμερῶν πρότιμωντας, εἴγε δύναντο σχολάζειν ὡς Χριστιανοί, τῶν ἔργων ἀφεμένους προσεδρεύειν ταῖς ἐκκλησίαις. Τὸν γάρ ἐκ πεντας, ή ἥστινοσοῦν δλλης ἀνάγκης καὶ κατὰ τὴν Κυριώνυμον ἐργὸν ἀπάρατητὸν ὑπειδόντα, ὡς ἄγνωμον, μὴ συγγνώμης τυγχάνειν· τοῖς δὲ τὰ Ἰουδαϊκὰ μὴ παραιτουμένοις, έθη, φενερώς τιμάται τοῦ ἀναθέματος.

Nomoi.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Σαδδάτῳ καὶ ταῖς διλατεῖσιν αὐτῶν δορταῖς, οὗτε σωματικῶς λειτουργοῦσιν, οὗτε τι ποιοῦσιν, οὗτε διὰ δημοσίαν ή ιδιωτικὴν αἰτιαν ἐνάγονται, ή Χριστιανοὶ ἐνάγονται.

Ἐὰν Ἰουδαῖος Χριστιανὸν ή κατηχούμενον ἀδράποδον κτήσηται, καὶ περιτέμῃ, ή τολμήσῃ τινὲς διαστρέψαι Χριστιανικὸν λογισμὸν, κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Κ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τῶν καθαιρεθέντων διδη διποσκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ ὑπὸ ποστών ἐκιανύσκων καθαιρεύονται.

Ζήτει ἐν τῷ δὲ κεφ. τοῦ Δ στοιχείου περὶ τῶν ἐνδικῶν καθαιρεθέντων, ἀλλὰ δῆ καὶ τὸν τοῦτο τῆς ἐν Καρβαγγάνη συνόδου, οὓς εὑρήσεται, ὅπου δῶδεκα μὲν επισκόπων χρῆναι καλεύονται D καθαιρεῖσθαι τὸν ἀπίσκοπὸν· ὅποι δέ δέ, τὸν προσδύτερον, καὶ τριῶν, τὸν διάκονον· καὶ δὲ τῷ τοῦ Ιησοφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα τα' τῶν ἄγιων ἀποστόλων· καὶ δὲ τῷ δὲ κεφ. τοῦ εἰδοῦ στοιχείου κανόνα καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Οὐ δὲ κα' τῆς σ' συνόδου οἵτε κατὰ λέξιν φησιν. Οἱ δέ γεγελήμαστι κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι κληρικοί, καὶ διὰ τοῦτο πάντεται τε καὶ δημοκεῖ ὑποβαλλόμενοι: καθαιρίσει, καὶ εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ἀπωθούμενοι, εἰ μὲν ἔκουσιως πρὸς ἀπιστροφὴν δρῶντες ἀθετοῦσι τὴν ἀμαρτιαν, δι' ἣν τῆς χριτοῦ ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλεον ἀλλοτρίους θαυμάσις καθιστᾶσι, τῷ τοῦ κληρικοῦ κειρέσθωσαν σχήματι· εἰ δέ μὴ τοῦτο αὐθαιρέτως αἰρήσονται, καθάπερ οἱ λαϊκοὶ τὴν κάμην ἐπιτρέφετωσαν, ὡς τὴν

ἐν κόσμῳ δικαιοροφήν τῆς αἰώνου προτετιμηθέτες ζωῆς· φίλανθρωπότερον γάρ ὁ κανῶν τοῖς ἀληθέσι μεταμέλει χρήστα μένοις διατίθεται· εἰ μὲν γάρ διά τινα περιφανῆ ἐγχέληματά καθαρούσεντες, μοιχείᾳ τυχόν, ἢ λεροσυλίᾳ περιπατόντες, εἰς τὴν τῶν λατιῶν ἱκδάλονται κύρων, καὶ ἐνεργέσιν οὗδ' ἔτιον αὐτοῖς ἔξεστι τῶν τοῖς κληροῖς ἀνηκόντων· οἱ μέττοι δευτέροις γάρμοις πρόσομηλησάντες; θυγγίνεσθονται διὰ τὸν γάμον, καὶ τὰ ἔξω μετεῖναι τὸν βήματος; οὐκ ἀπειργύνται, ἀς ἡ οὐρανοῦ τοῦ βασιλέως; Λέοντος διορίζεται, ἢν καὶ ζήτει ἐν τῷ θεῷ καρ. τὸν Γ στοχεῖον. Ζήτει καὶ τὸν τῷ ιερῷ περιβάλλοντον Η στοχεῖον τῆς ἐν Νεοκαστρείᾳ συνέδου κανόνας θ' οὐτούς, καὶ τὸν τῷ Κ περιβάλλοντον αὐτοῦ στοχεῖον κανόνας μὲν τῆς Ἀντιοχείᾳ συνέδου.

ΚΕΦΑΛ. Β': Περὶ τῶν κατιζόμενων δὲ βιοτίων
Ἐκκλησιῶν η̄ πόλεων.

Ζήτει τὸν καὶ περιβάλλοντον Ε στοχεῖον.

ΚΕΦΑΛ. Γ': Περὶ πατρότοπιῶν.

Νέμοις:

Καὶ νῦν ἔργον ποιεῖ τις ἡ οἰκοδομῶν, ἡ πατελῶν διοινή, καὶ τὴν προτέραν δύιν ἀναλλάσσων.

Οἱ τὸν παλαίων οἰκόν ἀνανεῦντες τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μὴ παρεῖτων, μήτη ἀφαιρεῖσθω τὸ φῶτα ἢ τὴν ἀπόψιν τῶν γειτόνων, εἰ μή δρα δουλείαν ἔχοι κατὰ συμφωνίαν ἡ ἐπερώτησιν παραχωρηθεῖσαν αὐτῷ, ἢ ἐπιτρέπουσαν, ὡς βούλεται, τὸ παλαίων ἀμείβειν σχῆμα. Ἡνίκα δὲ δύο οἰκοί ἀπαντικρύνειν ἀλλήλων εἰσὶ, χρή μεταξὺ αὐτῶν δώδεκα πόδας εἶναι, ἀρχομένους ἀπὸ τῶν θεμελίων μέχρι παντὸς τοῦ ὅρους· τούτου γάρ φυλαττομένου τοῦ διαστήματος, ἔξεστον ἑκάστῳ εἰς ἀπόκειρον ὄψις τὸν ἰδίον ἐγείρειν οἰκον, καὶ θυρίδας ἐν αὐτῷ παραχυπτικάς κατασκευάζειν· ὁ δὲ νέον οἰκον οἰκοδομῶν μὴ ἀφαιρεῖσθω τὴν ἀποψίν τῶν γειτονῶν, ἵνα ἐξ εὐθείας ὁρᾶ τὴν θάλασσαν ἔστως ἐν τοῖς ἴδιοις οἰκοῖς, ἢ καθεῖλμενος ἐν αὐτοῖς· καὶ μὴ ἀντιχαζέσθω παρατρέπειν ἑαυτὸν εἰς πλάγιον, ἐφ' ὃ ιδεῖν θάλασσαν· ἵνα δὲ ῥ' ποδῶν ἐν μέσῳ τῶν δύο οἰκων ὑπάρχῃ διάστημα, ἔξεστω ἀκμώτως κτίζειν τῷρι βουλομένῳ, καὶ τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἀποψίν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ γειτονος· εἰ δὲ σύμφωνόν ἔστιν ἐπιτρέπειν τοὺς τὴν οἰκοδόμησιν, κρατεῖτω τὸ σύμφωνον, εἰ καὶ βλάπτει τὸν γειτόνα περὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀποψίν· οὐδὲ γάρ προσήκει τὰς ὑπαγούσας τινὶ δουλείας διὰ τῶν γειτονῶν ὕδων ἀφαιρεῖσθαι.

Οτι δὲ, μέσου δινος στενωποῦ ἡ πλατείας, οἰκοδομεῖταις τις τὸν ἑαυτοῦ οἰκον, εἰ καὶ πόδειον ἔχει τῶν δώδεκα ποδῶν τὸ τοῦ στενωποῦ ἡ τῆς πλατείας μέτρον, μὴ ἀφαιρεῖσθω τὸ περιττόν, καὶ τῷ τόπῳ οἰκορ προστιθέτω· οὐ γάρ ἐπὶ βλάπτῃ τοῦ δημοσίου τοὺς δώδεκα πόδας δωρίσειν ἡ διάταξις, ἀλλ' ὥστε μὴ στενωπον τῶν δώδεκα ποδῶν εἶναι τὸν μεταξὺ τῶν οἰκων ἀπόκειρον· τότε δὲ πλέον τούτων εὑρίσκεται, μηδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀφαιρεῖσθω, ἀλλὰ τῇ πόλει περὶσσότερον τὰ οἰκεῖα. Εἴ μέντοι πόδειος δέκα εἰσὶν ἐν μέσῳ καὶ μὴ ἔλαττονες, τότε παραχυπτικάς μὲν μὴ ποιεῖται ὁ κτίζων, εἰ μὴ πρότερον εἰχεν αὐτές, φωταγωγέσις δὲ ποιεῖται ἀπὸ τοῦ δέκα ποδῶν τοῦ πάτου ἀνοιγομένως.

A suerint. Nam in eos qui vera utentur poenitentia, clementior est canon. Qui etenim propter manifesta quædam crimina segregantur, in adulterium punit, vel sacrilegium incidentes, in laicorum locum dejiciuntur, nec eis, quæ ad sacerdotes pertinent, administrare licet. Qui porro secundo uxorem duxerint, illis propter matrimonium ignoratur, et, quoniam ea quæ extrâ sacrum tribunal sunt, exerceant, non prohibentur, ut 79 imperatoris Leonis novella statuit; quam vide etiam in 4 capite litteræ Γ. Consule etiam in decimo sexto capite litteræ Η canones 9 et 10 synodi Neocæsariensis, et in septimo cap. ejusdem litteræ canonem primum Antiochenæ synodi.

B CAP. Η. De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo extunctis.

Vide 21 cap. litteræ E.

CAP. ΙΙ. De innovationibus.

Leges.

Novum opus facit aliquis, aut ædificando, aut quippiam diruendo, ita ut pristinam faciem mutet;

Qui antiquam domum ἐκενovat, pristinam formam ne excedat, neque luminibus aut prospectui vicinorum officiat, nisi servitatem habeat per pactum vel per interrogationem sibi concessam, aut permittentem, ut vult, pristinam formam immutare. Quando vero duæ domus sibi invicem oppositæ sunt, inter eas duodecim pedes esse oportet, a fundamentis incliendo usque ad suumمام altitudinem: nam hoc observato spatio, unicuique licet ad immensam altitudinem domum suam extudere, et in ea prospectivas facere fenestras. Qui autem novam ædificat domum, se vicini prospectu officiat, dum in sua domo stat vel in ea sedet, directe mare prospiciat, et non cogatur scipsum ad latus, convertere, ut mare videat: sin autem in er uttante que domum centum pedum observetur intervalum, cuiilibet sine impedimento ædificare licet, et vicini in mare prospectui officier. Si vero ædificandi pactum convenient, alicui fuerit valeat pactum, quamvis vicini in mare prospectui offendat: non enim convenit, ut servitutes, quas habeat aliquis, per leges generales eximantur.

D

148 Quando in angiporto vel platea domum suam ædificat aliquis, licet etiam latior dundecim pedibus sit angiporti vel plateæ mensura, ne adimat quod redundat, et propriæ domini addat; nam in publici damnum duodecim pedes non decrevit constitutio; sed ne angustior dundecim pedibus intra domos esset agr. Quando vero his plures intenuntur, nemio ex iis auferat, sed ex citati propria serventur. Si quidem in medio sint pedes decimi et non pauciores, tunc prospectivas fenestras ne faciat ædificator, nisi prius eas habuit; fenestras autem hinc immitentes faciat, sex pedibus a pavimento aperiendas.

Communibus dominibus servitutem imponere A dominorum vicinorum unus abeque alterius sententia non potest; neque communem demoliri parietem aut refacere præter vicini sententiam, quandoquidem non est solus dominus.

In arboribus autem vel hortulis prospectus servitus non observatur.

Si vicini arbor in media area consita, magnas extendens radices, nostra domus fundamentis offenderit, magistratus providentia vicinus excindere cogatur.

Non recte prohibet aliquis vicinum snum sub signorum ejus stillicidio portam versus viam publicam aperire, cum actum non fecerit.

Si fons ex quo aquam hausit quidam, pro tempore exsiccatur, et rursus ad suas venas redierit, renovatur in eo, ut prius, aqueductus haustus. B

Neque furnum neque focum in communi pariete quis facere potest.

Furnum sedificantem, qui in superioribus domi partibus habitant, a suiso offensi, prohibere possunt, nisi jus habeat illic sumum intromittere. Et e contrario, qui in superioribus tectis habitant, aquam vel stercus precipitare prohibentur, et illis, qui in inferioribus degunt, nocere. In propriis enim dominibus tantum cuiilibet sacre licet, in quantum aliis non offenditur.

Si paries tuus semipedem in aedes meas scese inclinaverit, possum tecum agere, ut eum erigas.

Nemo potest stercus prope alterius aedes projicere, nisi tales habeat servitutem.

Quicunque abeque imperatoris mandato civitatis vicum suis aedibus obstruet, circa controversiam antiqua jura civitati reddat.

Secundum legem vite latitudo in porrectum quidem octo pedes habet, in anfractum vero sexdecim.

CAP. IV. De Kalendis et divinationibus.

Vide caput 13 litteræ B et caput 3 litteræ E.

149 CAP. V. De canonibus ecclesiasticis, et quos canones valere oportet.

Primus iv synodi canon, Qui a sanctis Patribus, inquit, in unaquaque synodo, oecumenica nempe et provinciali, hucusque expositi sunt canones, a fidei dogmata stabilienda et ecclesiasticam disciplinam, observari aequum censemus.

Secundus vi synodi canon etiam particulariter enumerat sanctos Patres, qui et privatim et publice sanctos et divinos canones composuerunt, et firmiter manere decernit, quos illi Spiritu sancti inspiratione ediderunt, et sancti Patres, qui nos præcessere, suscepserunt et confirmarunt, et nobis ad animalium medelam et perturbationum curationem tradidierunt, sanctorum apostolorum, dico, octoginta quinque canones (præter constitutiones per Clementem; nam illis adulterina quamplurima ab

duoletiam èpiethenai: tois èpiakoiv oikonomiastin, δις τῶν κοινωνῶν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπέρου οὐ δύναται, οἰδὲ τὸν èpiakoiv καταλύειν τοῖχον, ἢ ἀνανεῦν παρὰ γνώμην τοῦ κοινωνοῦ, èpiethi σὺν ίστι μόνες δισποτέστεραι.

Katà δόνδρον μέντος ἡ κήπων δουλεία ἀπόδεσκ οὐ φιλάττεται.

'Eán δένδρον τοῦ γείτονος ἐν τῷ μεσαυλίῳ ιστάμενον, μεγάλας ἑκτεναὶ βίζας, τοὺς θεμελίους τῆς ήμης οἰκίας βλάπτει, προνοίᾳ τοῦ ἄρχοντος ἀναγκάζεθαι ὁ γείτονας ἑκτέμενος.

Οὐ καλῶς κωλύει τις τὸν γείτονα αὐτοῦ διολγούντας πυλεῶνα κατὰ τῆς δημοσίας θεωκάτω τοῦ επαλεγμοῦ τῶν κεράμων αὐτοῦ, ἐν ψηφίῳ βλάπτει τὴν πάροδον.

'Eán ἡ πηγὴ, ἀφ' ἣς ἔλκει τις ίδωρ, ηγρανθεῖται ἵπποις χρόνος, αὖθις πρὸς τὰς ἱαντῆς ἐπανδήῃ φίδεας, ἀνανεῦται αὐτῷ πάλιν ὁ τοῦ ίδωτος ἀνελισμὸς καθὰ πρότερον.

Οὔτε φούρνον, οὔτε ἕστειλαν ἐν τῷ èpiakoiv τοίχῳ δύνεται τις ποιεῖν.

Tὸν κτίζοντα φούρνον, δύνεται οἱ δύο τοῖς οὐφιλέτεροις οἰκοῖς ὅπδο τοῦ καπνοῦ βλάπτεμενος κωλύει αὐτὸν, εἰ μὴ ἀρα δίκαιον εἶχεν ἔκεισε τὸν καπνὸν εἰσέμπειν· καὶ τὸ ἀνάπαλιν οἱ ταῖς οὐφιλοτέραις οἰκίαις οἰκοῦντες κωλύονται ίδωρ βίζας εἰς τὸν κόπρον, καὶ καταβλάπτειν τοὺς ἐν τοῖς χθαμαλωτέροις οἰκοῦντας. 'Επὶ τοσοῦτον γάρ ξέστει τινὶ ποιεῖν τι τοῖς ἱαντοῦ, ἀφ' ὃσον ἔτερον μὴ καταβλάπτῃ.

'Eán δὲ τοίχος σου κατὰ τοῦ οἴκου μου ἐκκλινῇ ήμισυ ποδὸς, ἀναγκάζω σε ἀνορθοῦν αὐτόν.

Οὐδεὶς δύναται: κόπρον πλησίον τοῦ ἀλλοτρίου τοῖχου βίζας, εἰ μὴ τοιαύτην ἔχει δουλείαν.

"Οτις χωρὶς κελεύσεως βασιλικῆς δύμην πέλεως τοῖς ίδιος ἀναφέρει: οἰκοῖς, ἀναμφισθητήτως τὰ δράκαλα δίκαια τῇ πόλει ἀπόδετα.

Katà νόμον ἡ πλατεία δόδες εἰς μὲν δρόδον, δικτὸν ποδῶν τοτίν, εἰς δὲ κάμψιν ἐκκαθέδη.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ Καλανθῶν καὶ κληδονισμῶν.

Ζήτει τὸ γένος κεφάλαιον τοῦ B στοιχείου· καὶ τὸ γένος κεφάλαιον τοῦ E στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ καρόντων ἀκαλησιαστικῶν, καὶ πάσοντος δεῖ καρόντας κρατεῖν.

"Ο α' τῆς δ' συνόδου κανὼν, Τοὺς ὅπδο τῶν ἀγίων Πατέρων, φησι, καὶ ἐκάτετη σύνοδον, οἰκουμενικὴν τε δηλοῦντες καὶ τοπικὴν, ἀχρι ταῦτα καὶ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας, εἰς τε δογμάτων συντελοῦντας ἀκρίβειαν, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, κρατεῖν δικαιοῦμεν.

"Ο δὲ β' τῆς δ' συνόδου κανὼν καὶ κατὰ μέρος τοὺς συνεταχότας τοὺς λεπόντας καὶ θείους κανόνας κοινῆς τε καὶ ίδια θείους Πατέρας ἀπαριθμεῖται, καὶ βεβαίως μένειν θεσπίζει, οὓς αὐτοὶ τε τῇ ἐπιπνοΐᾳ τοῦ ἀγίου ἔχρησμοδέτησαν Πνεύματος, καὶ οἱ πρὸ τοῦ ἀγίου Πατέρες ἐδέξαντο καὶ ἐκύρωσαν, καὶ τημὲν παραδεδώκασι πρός τε ψυχῶν θεραπείαν, καὶ iατρεῖσαν παθῶν, τοὺς πάγες καὶ δύσδηκτα τῶν ἀγίων ἀποστόλων, φημι. πλὴν τῶν διὰ Κλήμεντος

Ιεράτεξων (αὗται γάρ φασι τὸν κόσμον πέδη τῶν κα-
κώδεων, δίκην. ζειςδέξαντο), τὸν κύρος
τυπον τελεύει, καὶ οὐδὲ οἱ ἐν Νικαιᾳ τριακόσιοι δέκα
καὶ ὅκτω θεοφόροι Πατέρες ἐπεπρωνήκασιν· ἀλλὰ
μήν καὶ οὓς ἡ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν πολέων δευτέρα
καὶ οἰκουμενική εὐνοοῖς τῶν πρὸ Πατέρων θέσπισε,
καὶ ἡ τρίτη οὖν ἐν Ἐφέσῳ διακόσιοι Πατέρων, καὶ
ἡ τετάρτη τῶν τοῦ Χαλκηδόνης ἔξικοσιοι τριάκοντες
Πατέρων, καὶ οὓς ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ εὐνοοῖς διετάξατο,
πρὸς οὓς τὴν Νεοκαισαρεῖαν, καὶ ἡ ἐν Γάγγραις,
καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, καὶ ἡ ἐν Λασιθίᾳ
τῆς Φρυγίας, καὶ ἡ ἐν Σαρδίσῃ, καὶ ἡ τοῦ Καρθαγένη.
Δεκτέσι γε μήν καὶ οἱ παρὰ Νεκτάριον καὶ Γεννα-
δίου τῶν Κενταυρινούπολεων γραφόντες προσέβρων,
προσέττει Διονυσίου καὶ Πέτρου τῶν τερομαρτύρων,
Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου καὶ Κυρίλλου, Τιμοθέου
καὶ Θεοφίλου, οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας μεγαλοπόλεως:
γεγόνασι πρόσδροι· οὐ μήν ἀλλὰ καὶ Γρηγορίου
Νεοκαισαρείας τοῦ Βαυματουργοῦ, Βασιλείου Κατοπ-
ρίας τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου Νόστης, Γρηγορίου
τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἀμφιλαχίου Ἰκονίου. Ὁ μέντοι
πρὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀρκανῶν χώρας τερ-
μάρτυρος Κυπριανοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν συνέδου-
τικόδεστος κανὼν ἐν τοῖς ἀντίτοις τόποις καὶ μόνον
ικρήτησε. Τῶν τοίνυν συμπάντων κανόνων τούτων δ
γέ τινα παραχαράττειν, ή ἀνατρέπειν, ή ἀλτεῖν
τολμῶν, ή καινοτομεῖν, ή ἀτέρους φυσιῶν πρὸς τι-
νῶν συντεθέντας παραδέχεσθαι, τῶν ἐπιτερρύνεντων
ἀνάθεψα, καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ καταλόγου ἀλλότριος.

Οἱ δὲ αἱ τῆς ζειςδέξαντος κανόνων, Τοὺς θείους, φησι, C
κανύνας. Ἐργὸν νομίζοντες ἀτεχνῶν περιμάχητον,
ἀπεκτείνων ἐντερηνίζειν. οὖς τε πρώτον οἱ θεῖοι
ἐπόπτεοι επέφως διεγάραξαν, καὶ οὖς αὐθίς αἱ ἄλλαι
ἔγκαι καὶ οἰκουμενικαὶ εὐνοοῖς, πρὸς δὲ καὶ αἱ τοτε-
καὶ συνετάξαντο· έτι γε μήν καὶ οὓς Ιδίᾳ έγιοι τῶν
τοῦ πολιτευόμενοι διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ οφεροῦ Πατέρες
επεπρωνήκασι· καὶ ἀλόηληρον καὶ ἀσάλευτον τὴν
σφῶν διαταγήν τηρεῖσθαι θεσπίζουσιν, ὥ; ἀν γε ἡ
ποὺ τῆς αἰωνίου μακαριότητος πρόβενον· ἐξ ἑτούς
γούν ἀπαντεῖν καὶ τοῦ πάντοι μενύματος αύγαστεντες;
τὸν νοῦν, τὰς τῶν κανόνων διατάξεις ὑποτυπώσαντες
ἐπιδεώκασιν. Λε· δὴ καὶ ὡς μαρτύρια τε καὶ κατο-
θώματα μίσθιον τῷ πάσῃ τιμῇ κρήτι. Διαμαρτύρονται
γέ τοις εαραῖς καὶ ὑποδειχνύονται. Πάντεις θιούντας
ἡκά; τὴν αρετὴν κατορθοῦν· καὶ τοῖς παθαβενήκοδοις
—· πετελευσομένην αὐτοὺς προξωγραφοῦσιν ἀπαραι-
τητον κόλασιν. Ταύτη τοι καὶ τὰ τοῦ θεόπτου Μυ-
αῖας δανεισάμενοι· λέγομεν· «Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι
προσθένται, καὶ αὐτοὺς οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν»· καὶ
τὰ τοῦ Αποστόλου· «Εἰ ἀγγέλος· εὐαγγελίζεται· ὑμῖν
τερ· δὲ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.» Ανάθεμα τοίνυν
καὶ ἡμεῖς ἀποφαίνεμεν τοὺς παρὰ τῶν θείων κανό-
νων τούτων παραπεμφθέντας, καθαιροῦμέν τε τοὺς
καθαιρεθέντας, καὶ τοὺς ἀξορισθέντας συναφρίζο-
μεν· ἀλλὰ γάρ καὶ τοῖς ἐπιτιμηθεῖσι· τὴν αὐτὴν ἐπι-
τιμηταν ὄρκομεν.

Τόμος θεώσεως.

Οἱ δέ τῆς ζειςδέξαντος τόμος, Τοῖς ἐν καταφρονήται,
φησι, τιθεμένοις τοὺς ιεροὺς καὶ θείους κανόνας· ταῦν

PATRIOL. GR. CXLIV.

A patrelicis zizaviorum more introducta sunt) au-
toritatem habere jubet, et quos trecentū decimū
et octo divinitus inspirati Patres Nicæm emiserint;
ut ei quos in imperiali civitate secunda et oecume-
nica synodus centum et quinquaginta Patrum
exposuit; et tertia in Epheso ducentorum Patrum;
et quarta in Chalcedone sexcentorum et triginta
Patrum; et quos sancta in Ancyra synodus ordina-
vit; porro et quos illa in Neocaesarea, et in Gau-
gris, et in Antiochia Syriae, et in Laodicea Phry-
giae, et in Sardica, et in Carthagine. Accipiendo
etiam sunt canonies a Nectario et Gennadio, qui
Constantinopoli presidebant, scripti; Dionysii ellam
et Petri sanctorum martyrum, magni Athanasii,
et Cyrilli, et Timothei, et Theophili, qui Alexandriae
magnæ civitatis fuerant presules: ut et etiam
Gregorii Neocaesareæ, qui Thaumaturgus dicitur est,
magni Basilii Cæsareæ, Gregorii Nysseni, Gregorii
Theologi, et Amphibochii Iconii. Qui vero a Cy-
priano, Afrorum regionis archiepiscopo et mar-
tyre, et a synedo, quæ sub eo fuit, emissus est
canon, in eis locis nec alias obtinuit. Quicunque
igitur horum omnium canonum aliquem vel adul-
terare, vel suhvertere, vel abolere audet, vel inno-
vare, vel alios a quibusdam false compositos ad-
mittere, qui veritatem cauponari voulunt, talis,
inquit, sit anathema, et a Christiano catalogo alienus.
τὴν ἀληθεῖαν κατηγόρειν, οἱ τοιοῦτοι Εἰσω, φησιν,

D Primus τοῦ synodi canon, Divinos, inquit, cano-
nes, opus certe magno honore dignum Judicantes.
libenter aimplictum, tam quia eos primum divini
apostoli manifesto formarunt, quam quis rursum
sex saecula et oecumenicas synodi, porro etiam et
provinciales eos ediderunt; addo quod privatim
quidam pietate et virtute excellentium sapientes Pa-
tres illos ediderunt: eorumque constitutiones in-
tegras et intactas observari decernimus, tan-
quam quidem aeternæ felicitatis conciliatrices. Ex
uno igitur eodemque Spiritu omnes mente illumina-
ti, canonum constitutiones composuerunt et edi-
derunt: quas quidem, ut testimonia et ad recte se
gerendum instituta, omni reverendissima honorare
oportet. Manifesto quidem testantur, atque ob oculos
ponunt, quo paeto vita nobis instauranda est, et
in ea virtus efformanda: et transgressoribus ine-
vitabile designant supplicium illis superventurum.
Verba itaque Mosis qui Deum vidit mutuantes dicimus: Eis non licet addere, nec ab eis licet detrahere;
et illud Apostoli: Si angelus vobis evangeliza-
verit, prater id quod accepistis, 150 sit ana-
thema. Et nos etiam anathema denuntiamus in eo,
qui a sanctis canonibus anathemati subjiciuntur,
depositos etiam deponimus, et segregatos segre-
gamus; etenim eis, quos pœnae subjicerunt, eam-
dem pœnam decernimus.

Τομος unionis.

Unionis vero ious, Omnipotens, inquit, con-
tempnui habentibus sanctorum nostrorum Patrum

sacros et divinos canones, qui et sanctam Ecclesiam A μακερίων Πατέρων ἡμῶν, εἰ καὶ τὴν φύσιν ὑπερ-
sufficiunt, et completam Christianismi εὐημάτων δομαῖς Ἐκκλησίαν, καὶ δόνων τὸ Χριστιανικὸν πά-
ρεντα καρμοῦντες, πρὸς θεῖαν ἀηδονίους εὐλάβειαν,
ἐνάθεμα.

Lex.

Centesima tricesima prima Justiniani novella, Sancitus, inquit, ut sancti ecclesiastici canones, qui a septem sanctis conciliis promulgati aut confirmati sunt, viii legum obtineant: nempe a Niceno trecentorum duodeviginti (Patrum) concilio, in quo Arius, cui a furore cognomen inditum est, anathemata est percussus; a Constantinopolitano sanctorum Patrum centum quinquaginta, a quibus Spiritus sancti oppugnator Macedonius infamia rotulata est; ab Ephesino primo, in quo Nestorius condemnatus est; a Chalcedonensi, in quo Euthyches cum Dicteoro anathemata percussus est; adhuc qui a Constantinopolitano secundo, a quo Origenes una cum operibus suis, et illi quidam impi ignominia affecti sunt; præterea qui a Constantinopolitano tertio, quod de multis heresis triumphans, velutiorum sanctorum conciliorum placita sancta confirmavit; et super omnes, qui a Niceno secundo, in quo illi qui adversus sacras imagines insaniebant, pariter cum primitivis hereticis catholicæ Dei Ecclesia abdicati sunt: prædictorum enim sanctorum conciliorum decreta, perinde ac sacras Scripturas suscipimus, et canones ut leges custodimus. Quotquot vero sanctorum conciliorum post Justinianum meminit novella, cum legum re-censionem denuo emisit imperator, illa addidit. Necesse est vero canones majoris esse auctoritatis quam leges; hæc enim ab imperatoribus solis conditæ fuerunt, et a successoribus corupi approbationem nacti sunt; canones autem a sanctis Patribus, sententia et consilio ei consensu tunc temporis imperatorum, fuerunt conscripti et confirmati. Attamen venerandas leges magnum pondus divinis canonibus afferunt; partim quidem cum illis convenientes, partim vero, quæcumque in illis resunt, supplentes, ubi opus est.

CAP. VI. De canonico.

Vide leges in 28 capite littera X positas.

CAP. VII. Quod clericum in cauponam ingredi non
debet.

Sanctorum apostolorum 54 canon, clericum qui in caupona comedere deprehensus fuerit, nisi propter necessitatem in publicum diversorum descendenter, segregari jubet. Nam clericos, cum vita sancta 151 exemplo sint laicis, in omnibus inculpatus esse oportet, ne propter ipsos Dei nomen blasphemetur. Qui vero quamplurimum caponis delectatur, virorum et mulierum ibi confluentium et in honeste viventium turpitudinis non est expers. Eadem etiam Carthaginensis canon 40 statuit.

Nonus sextæ synodi nulli clero inquit licere caponarii habere tabernam. Si enim ei in cauponam ingredi non est permisum, nequaquam

Α μακερίων Πατέρων ἡμῶν, εἰ καὶ τὴν φύσιν ὑπερ-
δομαῖς Ἐκκλησίαν, καὶ δόνων τὸ Χριστιανικὸν πά-
ρεντα καρμοῦντες, πρὸς θεῖαν ἀηδονίους εὐλάβειαν,
ἐνάθεμα.

Νόμος.

Ἡ δὲ ράβδος Ιουστινιανὸς καρά, θεοτίκερεν, φησι, ὡμον τάξιν ἀπέχειν τοὺς ἀγίους καὶ ἐκκλη-
σιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἀγίων ἐπειδὸν συ-
δῶν ἐκτεθέντες ἢ βεβαιωθέντες, τουτόσι, τῆς ἐν
Νικαιᾳ τῶν τοι, καὶ δὲ ἦν Ἀριειος δῆμος πανίας
ἐπώνυμος ἀνεθεματίσθη· καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινού-
πολει τῶν ἀγίων ποτὶ Πατέρων, διὸ δὲ ὁ πνευματο-
μάχος Μακεδόνιος ἐστηλιτεύθη· καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ,
ἐν δὲ Νεστόριος κατεκρίθη· καὶ τῆς ἐν Χαλιπόδι,
καθὼς δὲ ἐπούχης μετὰ φιλοτόρου ἀνεθεματίσθη·
πρὸς δὲ ταύτες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ δεύτερον,
διὸ δὲ Ἡριγόνης μετὰ τῶν αὐτοῦ συγγραμμά-
των, καὶ ἔτεροι τινες δισεκάδεις παρεθειματίσθησαν·
καὶ διετοι τῆς ἐν Νικαιᾳ τὸ δεύτερον, ἐξ δὲ τῆς
διαφόρους αἱρέσεις θριαμβευσασε, τὰ τῶν προγενε-
στέρων ἄγιων συνόδων θεῖα δόγματα ἐπεκύρωσε, καὶ
ἔπει τοῖς τῆς ἐν Νικαιᾳ τὸ δεύτερον, ἐξ δὲ τῆς
διαφόρους αἱρέσεις θριαμβευσασε, τὰ τῶν προλα-
θοῦσιν αἱρετικοῖς τῆς καθολικῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλη-
σίας ἀπεκρηύχθησαν· τῶν γάρ προειρημένων ἀγίων
συνόδων τὰ δόγματα, καθάπερ τὰς θεῖας Γραφὰς,
δεχόμεθα, καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φιλάπτομεν.
Οὐων δὲ ἀγίων συνόδων μετὰ τὸν Ιουστινιανὸν δὲ
καρά μέμνηται, δὲ τὴν τῶν νόμων ἀνακάθετρον ποτή-
σας βασιλεὺς προσθέτο. Πλέον τοινυν τῶν νόμων
τοὺς κανόνας ισχύειν ἀνάγκη· οἱ μὲν γάρ παρὰ βα-
σιλέων μένων συνετέθησαν, καὶ παρὰ τῶν εἰσέπειτα
καλῶς ξενιεῖν ἀνομίθησαν· οἱ δὲ γὰρ κανόνες παρὰ
τῶν ἀγίων Πατέρων γνώμῃ καὶ σπουδῇ καὶ φήμῃ
τῶν τηνικάδε βασιλέων συνεγράφησαν καὶ ἐπερη-
ρίγθησαν. Ομως γε μήν μεγάλη φοβή τοῖς Θεοῖς
κανόσιν οἱ φιλενεσεῖς ἐκπορίζουσι νόμοι, τὰ μὲν
ἴκενοις συντρέχοντες, τὰ δὲ καὶ ἀραιπληροῦντες,
ἄπει ἰκενοῖς ξεῖν δηπη παρείσται.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ καπηλικοῦ.

Ζήτει τοὺς κατεμένους νόμους ἐν τῷ κηρύκειῳ τοῦ
Χαπτηλεῖου.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Οτι εἰς καπηλεῖον οὐ δεῖ γάρ καπη-
λικῷ εἰσιέναι.

Ο τῶν ἀγίων ἀποστόλων νόμοι καγών τὴν ἱστορίαν
ἐν καπηλείῳ φωράθεντα κληρικὸν, εἰ μήπου δι'
ἀνάγκην ἐν πανδοχείῳ, ἀφορίσεσθαι κελεύει, Βίον
γάρ σεμνοῦ τοῖς λαϊκοῖς παράδειγμα τυγχάνοντας
τοὺς κληρικούς, ἀνεπιλήπτους ἐν ἀπασιν εἶναι δεῖ,
ἴνα μή δι' αὐτοὺς τὴν τοῦ Θεοῦ δινομίαν φέρηται.
Ο δὲ καπηλεῖος ὡς τὰ πολλὰ χαίρων, ἀθόστης τῶν
ἐκεῖ προσεδρευόντων καὶ ἀσέμνως βιούντων ἀνθρώ-
ποι καὶ γυναικῶν οὐκ ἀν εἰη κακίας. Τὰ αὐτὰ καὶ
δὴ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μὲν διορίζεται.

Ο δὲ θεῖας σ' συνόδου μηδενὶ ἴκεναι φησι καπη-
λικῷ καπηλεῖον ἐργαστήριον έχειν. Εἰ γάρ τῷ εαυτῷ
τῷ εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι οὐκ ἐπιτέραπεται, σχολή

γ' ον διλλοις εν τούτῳ διακονεῖσθαι, καὶ δι μή θέμις εἰδὼς ἄγχειρεν. Εἰ δὲ τις τοῦτο διαπράξαιτο, ή πανεύσθω, ή καθαιρεῖσθω· καὶ δεινὸν μὲν θνητὴ τὸ προστετασθεῖς τούτου, καὶ δι' ξαυτοῦ τοὺς εἰσιντας ὑποδέχεσθαι. Εἰ δὲ τις κληρικός, τοιοῦτον ἐργαστήριον ἔχων, ἀπέρφ δολή μισθεῖ, τοῖς τοῦ κανόνος δεσμοῖς σύχι οὐδὲ θύεσται· τοῦτο γάρ οὐδὲ καὶ παρὰ μοναστηρίοις καὶ ἐκκλησίαις συμβαλον θέσις δν.

Οὐ δέ τῆς ἐν Λαοδίκειᾳ καὶ πρεσβυτέρους, διακόνους, θητέρας, ἀναγνώστας, ψάλτας, ἐφορικούς, θυρωρούς, καὶ τοὺς δοὺς τοῦ τῶν ἀσκητῶν τάγματος, εἰ; καπηλεὸν εἰσινεῖς τῶν ἀθέσμων ἡγεῖται, καὶ κομιζῇ βλαβερόν.

Νόμος.

Ἐν δὲ ρλγ' Τουσινιάνειος γεαρά τὸν ἀναστρεψθεῖνον ἐν καπηλεἴῳ μοναχὸν σωφρονίζεσθαι κελεύει παρὰ τοῦ ἐπέρχοντος, καὶ ἐκάθισθαι τοῦ μοναστηρίου παρὰ τοῦ ἡγεμόνου, ὃς τὸν ἀσχόνην βίον τῆς ἀγγελικῆς κατεστάσως ἀλλεξάμενον.

ΚΕΦΑΛ. Η. Περὶ καρποφορίας τῆς εἰς τοὺς θεοὺς ταύτης.

Οὐ γ' τῶν ἀγίων ἀποτελῶν κανῶν, Εἴ δὲ καὶ δ θ, ἐπὶ τῇ ἀνατιμάκτῳ θυσίᾳ οἶνοι μόνω καὶ ἀρτφ καρχῆσθαι κελεύει, καὶ τοὺς εἰς τοὺς ναοὺς καρποφορῶντας ταῦτα μόνον εἰσφέρειν, Εἰ δὲ καὶ Πλατον, ὅτε φῶς δι' αὐτοῦ τῷ ἀληθινῷ φωτὶ ἀναπέμπεσθαι, καὶ θυμίαρια τῷ καρφῷ τῆς ἀγίας προσφορᾶς· μήτε δὲ μάλι, μήτε γάλα, μή ἀντὶ οἶνον τὰ ἔξεπιτηδες οὐκεαζόμενα σίκερα, ή καὶ μέθην ὀπακέρ οἶνος ἀμετοῖν πέρυχος· μή δρυεῖς, ή δερά ζῶα, ή διπτερία. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα κληρικὸν εὐθὺς καθεύρει. Τέλοντοι ὡς ἀπαρχὰς τῶν ὥρων καρπῶν ἐν γε τῷ δέοντι καρφῷ εἰσφερόμενα, πεπείρους, φημὲ, βότρους, καὶ νέα χίδρα, τὰ πρός βρῶσιν ἀπιτήδεια δηλαδὴ εὖθις δοπτηρίων, καὶ τὴν διλῆγην ἀπασαν διώρην, ἐπ' οἶκου πέμπειν τῷ ἀπιτοκῷ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις· εἰ; δέ γε τὸ θυσιαστήριον μηδὲ διοινού τούτων εἰσάγειν· κάκενους ταῦτα δεχομένους μή εἰς οἰκεῖαν μόνην ἔχειν ἀπθανατινού, ἀλλὰ καὶ τῷ καλήρῳ διανέμειν κανεῖ.

Οὐ δε καὶ τῆς συνόδου καθαιρεῖ τοὺς εἰς τὸ θυσιαστήριον σταφυλὰς δεχομένους κληρικούς, καὶ τῇ ἀνατιμάκτῳ θυσίᾳ τῆς προσφορᾶς συνάπτοντας, καὶ οὗτος ἡ νωμένως ἀμφοτέρω διανέμοντας τῷ λαῷ ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς ἀφεσιν ἀμαρτιῶν τελουσμένην ζωποῖσιν προσφορὰν ἰδίᾳ τῷ λαῷ μεταδίδονται κελεύει· ίδίᾳ δὲ τὰς σταφυλὰς μετ' εὐλογίας. ὡς ἀπαρχὰς, διανέμειν, πρός τὸ χάριν εἰδέναι τοὺς μεταλαμβάνοντας τῷ δοτηρῷ τῶν ἐπιστολῶν καρπῶν, δι' ὃν εἰς σύμματα ἡμῶν κατὰ τὸν θεον δρον τρέφεται τε καὶ αὔξει. Οὐ δέ παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν κληρικὸς καθαιρεῖσθαι.

Οὐ δε τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου, Εἴτε καὶ δ η', τὸν ἀρ' ξαυτοῦ διδόνει ή λαμβάνοντα τὰς τῷ ἀκτηνίᾳ προσαγομένας καρποφορίας παρὰ γνώμην τοῦ ἀπιτοκοῦ, ή τοῦ οἰκενόμου, οὐκεὶ ἐλαχίστου τούτους τιθέμενον, τῷ ἀναθέματι ἀνατίθησιν.

Οὐ δέ τῆς ἐν Καρδαγένῃ λαζί μηδὲν πλέον δρτου

A etiam aliis in ea ministrare et pretio vendere licet. Si quis autem hoc fecerit, vel cesset, vel deponatur : turpisimum enim esset, illi praesse, et eos qui ingrediuntur bonoris causa excipere. Si quis autem clericus talem habeat tabernacum, et alteri elocet, canoniciis penis non subjicitur : hoc enim etiam apud monasteria et ecclesias aliquando accidere quis videat.

Vicesimus quartus Laodiceus syn. presbyteros, diaconos, ministros, lectores, cantores, exorcistas, ostiarios, et eos qui sunt monachorum ordinis, in canponam ingredi iniquum et omnino impium judicat.

Lex.

B Centesima trigesima tertia Justiniani novella monachum in cauponā conversantem castigari jubet a praefecto et e monasterio per anathēmam expelli, quippe qui vitam ignominiosam angelicam institutioni præstulerit.

CAP. VIII. De fructibus in divina tempia allatis.

Tertius sanctorum apostolorum canon, sicut etiam quartus, in incruento sacrificio viro solo et pane uti jubet; et qui fructus in templo apporunt, illa sola afferre; prælerea et oleum, ut lumen per hoc vero lumini accendatur, et incensum tempore sanctæ oblationis; sed neque mel, neque lac, neque pro vino sicerara facilitiam, quæ ut vinum ebrietatem facit; neque aves, vel alia animalia, vel legumina. Eum vero, qui contra hæc facit, clericum statim deponit. Hæc quidem, tanquam tempestivorum fructuum primitias, in tempore opportuno oblata, maturas dico uvas, et novas spicas, cibo nempe idonea legumina, et omnem alium fructum autemnam, donum episcopi et presbyteris mittent, ad altare vero nullum eorum offerre vult. Qui autem illa suscepint, in domesticam suam utilitatem solam non vertant, sed universo clero distribuant.

D Vicesimus octavus sexta synodi clericos, qui uvas ad altare oblatas recipiunt, et cum incruento oblationis sacrificio conjungunt, et ita simul utramque populo distribuunt, deponit; sed vivificam quidem solummodo oblationem ad peccatorum remissionem celebratam populo imperire jubet; seorsim vero uvas, ut primitias, cum benedictione distribuere, ut qui ex iis participant annuorum fructuum datori gratias agant, per quos corpora nostra divina voluntate aluntur et augentur. Qui itaque præter hæc decreta fecerit clericus depunitur.

152 Septimus porro et octavus synodi in Gangra illum qui per se dat vel accipit fructus ecclesiæ oblatos, præter episcopi vel economi sententiam, quippe quod illos parvi facit, anathemati subiectit.

Carthaginensis synodi 37 nihil præter panem

1259

et vinum in sacrificio iubet offerri: panem quidem, & καὶ οἶνον καλεῖται προσφέρεσθαι εἰς τὰ ἀγια· τὸν in Domini corporis typum, vinum vero, sanguinis. Ita enim cum Dominus propriis discipulis dedit, dixit: « Hoc est corpus meum; » et poculum rursum: « Biberet ex eo omnes, hoc est sanguis meus. » Quoniam autem non solum sanguis, sed etiam aqua ex latere Domini in cruce hasta penetrato effluxit. Idcirco ab Ecclesia necessario usi receptum est, in sacris mysteriis aquam cum vino ad misericordiam. Mel autem et lac ad infantium mysterium offerri, a sexta synodo vetitum est. Dixit enim 57 eius synodi canon: Ad altare lac vel mel offerri non oportet.

De Hydroparastatis et Armeniis.

Quin etiam 32 hujus sextæ synodi duas heresies ex diametro oppositas, sequentes vero impias, describens, illorum nempe qui ad sancti calicis administrationem aqua solum utuntur (qui quidem Hydroparastatae a facto nominantur), et Armeniorum, qui cum vino solo administrationem rursus faciunt: proprieτate equidem aquam vino ad misericordiam iubet, et ita incuruentum sacrificium offerri. Et illa quideam antiqua fuit: Armeniorum vero ex divi Chrysostomi verbis occasionem seu initium sumpsit. Nam magnus ille Pator, dictam Hydroparastatarum heresin evertens, dicit, in Evangelii secundum Matthæum interpretatione, pro digitatione spiritus qui in eo est contentum explicans, quod dicit, « Jam non bibam de hoc genimine vitiis: » Quimobrem, cum resurrexit, non aquam bibit, sed vinum? C aliam improbam heresin radicitus extirpans. Quoniam enim nonnulli in sacris mysteriis solum aqua usi sunt, ostendens quod, et quando mysteria tradidit, vinum tradidit, et quando, postquam surrexisset, absque mysteriis nudam mensam approbavit, vino usus est, ex genuinæ, inquit, vitiis; vitiis autem non aquam, sed vinum generat. Hic error pervenit ad Armenios, qui magnum Patrem in sancto sacrificio aquæ adjunctionem improbare existimabant. Has igitur hereses expugnans canon, Domini trater, magnus Jacobus, inquit, cui Hierosolymitanæ Ecclesiæ thronus primum concretus est: et Cæsariensem Ecclesiæ episcopum magnus Basilius, cujus gloria totum terrarum orbem pervasit; ut et aureum Ecclesiæ os, mystico nobis in scriptis tradito sacrificio, ei aqua et vino sanctum calicem conficiendum ediderunt, et ecclesiæ circa quæ pastoralem exercerent præfecturam, tanquam soratem cœlestem reliquerunt. Predicti etiam 37 Carthaginensis canonis meminimus. Qui vero non ita facit, sed ut imperfectum mysterium enuntiat, et quæ tradita sunt innovat, sacerdotium, inquit, exuat, ὡς ἀταλὲς τὸ μυστήριον ἔξαγγέλλων, καὶ καινοτομῶν τὰ παραδεδομένα, τὴν ἱερωσύνην περιβιβάνει.

153 De se enti aqua sacris mysteriis injicienda.

Nos equidem Latini reprehendere non debemus, quod circa sacrificii finem aquam serventem

μὲν ἄρτου εἰς τόπον τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, τὸν δὲ οἶνον, τοῦ αἵματος· οὖτε γάρ οὐ Κύριος τοῦ οἰκείου δικαίου μαθηταῖς εἴη· Τούτο ἐστι τὸ σώμα μου· καὶ τὸ ποτήριον αὐτῷ, « Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τούτο ἐστι τὸ αἷμά μου. » Ἐπεὶ δὲ οὐκ αἷμα μόνον, ἀλλὰ καὶ οὐδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἀρρέψη, νυγεῖσθε ἐν τῷ σταυρῷ τῇ λογχῇ, ἀναγκαῖς τῇ Ἐκκλησίᾳ νενόμισται ἐν τοῖς Ἱεροῖς μυστηρίοις οὐδωρ τῷ οἶνῳ παρακιρνάν. Τοῦ δὲ μέλι καὶ γάλα εἰς τὸ μυστήριον τῶν νηπίων προσφέρεσθαι παρὰ τῆς συνδου κεκολυται: φησι γάρ δέ νέος ταῦτα κανεῖν· Εντοῖς θυσιαστηρίοις οὐ χρή γάλα καὶ μέλι προσφέρεσθαι.

Περὶ Ὑδροπαραστατῶν καὶ Ἀρμενίων.

Ἄλλα καὶ δὲ λόγοι ταῦτης δὴ τῆς τοῦ οὐνόθνου, δύο διαγράφων αἱρέσεις, ἐκ διαιμάτρου μὲν ισταμένας, ἐπίσης δὲ νοούσας τὸ δίδυμον, τὸν τε οὐδαὶ μόνον εἰς τὴν τοῦ ἀγίου ποτηρίου χρωμένων ἱερουργίαν, οὐ δὴ καὶ Ὑδροπαραστάται προστηγορεύθεσαν ἐκ τῆς πράξεως, καὶ τῶν δὲ οἶνου μόνου τὴν ἱερουργίαν αὐθίς ποιουμένων Ἀρμενίων· δέλα δὲ ταῦτα οὐδωρ οὐκεν γίνονται καλεῖσθαι, καὶ οὗτοι τὴν ἀναμάκτου προσάγειν θυσίαν. Καὶ οὐδὲ παλαιά τις ἡ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ Χρυσοστόμου ρημάτων ξεχεῖ τὰς διφορμάς. Οὐ γάρ μέγας οὗτος Πατὴρ, τὴν ἥρθείσαν τῶν Ὑδροπαραστατῶν αἱρεσίν ἀνατρέπων, φησί· ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἐνηγγέσει, τὸ βίτρον ἀξίως τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος ἀναπτύσσων, τὸ λέγον, « Οὐ μὴ πιώ ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου· » Τίνος ἐνεκεν οὐχ οὐδωρ ἐπιειν ἀναστάς, δὲλλ' οἶνον; Ελληνιστικοὶ πονηράν πρόδρομοι προαγαποῦν. Ἐπειδὴ γάρ εἰσι τίνες ἐν τοῖς μυστηρίοις οὐδαὶ μόνῳ κεχρημένοι, οεικανοί, δὲς καὶ ἡγίκα τὰ μυστήρια παρέδωκεν, οἶνον παρέδωκε, καὶ ἡγίκα ἀναστάς χωρὶς μυστηρίων φιλήν τράπεζαν παρετέθετο, οἶνον ἐκέγητο, ἐκ τοῦ γεννήματος, οησοι. τῆς ἀμπέλου· ἀμπελος δὲ οὐχ οὐδωρ, ἀλλ' οἶνον γεννᾷ. Τούτο πλάνον ἐνήκει τοῖς Ἀρμενίοις, οιηθεῖσι τὸν μέγαν ἀθετεῖν τὴν τοῦ οὐδαίος ἐν τῇ Ἱερῷ Ουσίᾳ προσαγωγήν. Ταῦταις οὖν ἀπομαχόμενοι, δὲ κανὼν τοῖς αἱρέσεις. Οὐ τοῦ Κυρίου, φησιν, ἀδελφός, οὐ μέγας Ἰάχωνος, οὐ τῆς τῶν Ἱεροτολύμων Ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον κατεύθασε, καὶ δὲ τῆς Καισαρέων ἀρχιεπίσκοπος μέγας Βασίλειος, εἰς τὸ κάλεσμα ἐπέδραμε τὴν ὑψηλιν, πρός δὲ τὸ χρυσοῦν στόμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐγγράψως τὴν μυστικὴν ἡμένην παρασεδωκοτες ἱερούργιαν, ἐξ οὐδαίος καὶ οἶνου τὸ ἱερὸν ποτήριον τελειοῦν ἐκδεδώκασι, καὶ ταῖς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίαις, ἐνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθεσαν ἡγεμονίαν, οἰα τινὰ κλήρον ἀνωθεν ἡγμένον κατέλιπον. Βλέμνηται δὲ καὶ τοῦ προρήθητος λέοντος τῆς Καρθαγένης κανόνης. Οὐ τοινού μη οὐτω ποιῶν, ἀλλ' ηγίκης τὰ παραδεδομένα, τὴν ἱερωσύνην περιβιβάνει,

Περὶ τοῦ ζευτοῦ οὐδαίος τοῦ τοῖς θεοῖς μυστηρίοις ἐμβαλλομένου.

Οὐ δεῖ δὲ τοὺς Λατίνους ἡμᾶς αἰτιδοθαι, εἰ πρός τῷ ταῖς τῆς ἱερουργίας ζέον οὐδωρ τῷ ποτηρῷ

ἴγχομεν· οὐ γάρ μεταβάλλει τοῦτο τὴν δί' οἰνου ἀ καὶ θάστας τοῦ πατητήρου ἔνεσιν, ἕπει μὴ τοτιν ἐτέρον εἰς τὴν φύσιν τοῦ πρὸν ἀμβληθέντος θάστας. Πι-
ττούτεται δὲ μόνον τὸ τοῦ θεύματος μέγεθος; τῷ καὶ
τῇ γεύσῃ πειθεῖν ἡμᾶς, μὴ ἐκ νεκροῦ, ἀλλὰ ἐκ ζῶν-
τος θώματος τὸ αἷμα καὶ τὸ θάρος δύνηται. Τοῦ νε-
κροῦ γάρ ἀτεμβάνειν αἷμα οὐ πέφυκε καταρρέειν· ἐκ δὲ
τοῦ Κυριακοῦ θώματος, ὡς ζῶντος καὶ ζωτοτού, τὰ
ζωτοτά τὸ δρῦνη, τὸ αἷμα, φημι, καὶ τὸ θάρος. Οὐκ
εἰσάγεται δὲ τὸ ζῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνωσεως,
τὸ μὴ ψυχρὸν αὖθις ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως
γεγονός εἰς τὸν πρότερον ἀπαντλήθη λόγον. Οἱ δὲ
Ἰησος, καίπερ ὄρθοδοξίας ἀκριβεως μεταποιουμένοι,
ζέοντὸν ἄγιῳ οὐκ ἡμέραλουντ ποτητῷ, τῷ ἐν Εδε.,
Ὥς φασι, γεγονέναι μὴ οἶνον πίνειν μετὰ θερμοῦ
θάστα·· αλλὰ τὴν τοῦ μυστηρίου διόχθεντες δύνα-
μεν, τοῦτο καὶ αὐτοὶ ποιεῖν ἐπετράπησα.

Οἱ δὲ Κ/τις τῆς συνέδου ἀνατρέπει καὶ ἔπειρόν τ.
τῶν θερμάτων ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρᾳ γινόμενον.
Μέλλει γάρ τοι θυομένου ἐψόντες ζώου θάστα τοῦ θυ-
σιαστηρίου, ἐκ τούτων ἀφειρέματα τοῖς λεροῦσιν
Ιουδαικῶς ἀπένεμον, τούτοις ἀφειρούμενά καὶ ἀπο-
τεταγμένα, κεράτην τυχόν, ἢ ἀλλο τι μέρος ἀφα-
ρεῖθεν ἐκ τοῦ θώματος, ἀντοτο τοῖς Ιουδαιοῖς· λόγου
εἰχον ἀναγωγῆς. Τούτο γοῦν ἀπαγορεύει, ἐφίησι δὲ
προσάγειν αὐτοῖς οἴα καὶ δεσμοὺς οἱ προσάγοντες βού-
λονται, ἵνα τῆς ἔκκλησίας, τούγκατασσει χρύμε-
νος, διὰ τὴν κρατήσασαν παρ' ἑκείνοις συνήθεταν.
Τὸν δὲ ἐτι τοῦτο ποιοῦντας ἀφορίζεσθαι παρεγγύησε.

Μερι τῆς λοχείας τῆς ὑπερφριμικῆς Θεοτόκου.

Οἱ δὲ οἱ ἀπαγορεύων τὸ σεμίδαινον ἔφειν, καὶ ἀλ-
ήδοις μεταβιδίναι τῇ ἐπιούσῃ μετὰ τὴν ἑορτὴν
τῆς Στήλας τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, εἰς τιμὴν δῆθεν
τῆς λοχείας τῆς ἀγράκτου Παρθενομήτορος, ὡς καὶ
ἐπὶ τῶν λοχειούμενων δῆθος γίνεσθαι γυναικῶν, ἀλη-
ρικῶν μὲν τούτῳ ποιούντων, καθαίρεσσι, λαϊκῶν δὲ,
ἀφορισμῷ καθικενίσται, διόλυτον εἶναι λέγων τὸν
τόκον τῆς αγίας Πασθόνου, ἀτε καὶ ἀποκόρων τὴν
σύστασιν ἰσχυρότερη. Λοχεία δέ ἐστιν ἡ μὲν ἀδινῶν
τοῦ βρέφους ἀπήτεξις, καὶ ἡ τῶν αἰμάτων ἀκόλουθος;
όδισις. Ὡν τριστα πειραθῆσαι τὴν Θεοτόκου νομίζο-
μεν, μᾶλλον δὲ βεβαίως πιστεύομεν. Ταῦτα γάρ τοι;
φυσικῶς συλλαβούσσεις παρομαρτεῖ, τῇ δὲ Παρθένῳ,
ἐπεις περ ἐκ Πλεύρατος ἀγίου καὶ ὑπὲρ φύσιν ἡ σύλ-
ληψις ἦν, καὶ δό τόκος δῆποτε τῶν φυσικῶν ἴδιωμάτων
ὑπέρτερος. Υἱερις τοινυν τῇ Θεοτόκῳ, καὶ οὐ τεμῆ,
τὸ γίνεσθαι τι ἐπὶ τῷ ἀνεκφαστοτέρῳ τόκῳ; ὡς καὶ ἐπὶ
τῶν ἀλιων τικτουσῶν εἰσθε γυναικῶν.

Οἱ δὲ τὸν Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας π' τὰ προσφε-
ρίμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὸ ἄνηλωδεις δύο
νόμοις εἰς τὴν τῶν μυστηρίων χρείαν, τοὺς κληρικους
επιστήτεις οἰναιεμάρμένους ἐστίνει ταῦτα καὶ πινεντο-
κονομενούς δε τούτων καὶ τοῖς αἰστοῖς ἀδελφοῖς, τῶν
κατηγορούμενον δὲ μηδενί.

Σήμειον οὐδέν τοῦ τῷ ιησ. κεφ. τοῦ Α γενισχειον.

A in calicem injiciuntur. Illud enim, quæ sit per vinum
et aquam, calicis unionem non mutat, quoniam
non differt natura ab aqua prius injecta. Tantum
autem miraculi magnitudo ostenditur, ut nos ex
gusto credamus, non ex mortuo, sed vivente cor-
pore sanguinem et aquam fluxisse. Nam ex mortuo
sanguis sumans effluere non potest: ex Dominico au-
tem corpore, tanquam ex vivo et vivifico, efflu-
xerunt vivifica, sanguis scilicet et aqua. At servens
aqua circa unionis initium non injicitur, ne rursus
tempore participationis refrigerescens, in priorem
statum redeat. Iheres vero, qui sunt summe ortho-
doxi, calidam in sanctum calicem non injiciunt,
quoniam, ut aiunt, obtinuit consuetudo, ut vivum
cum serventi aqua non biberent: sed mysteri-
um edacti, hoc facere et ipsi persuasi fuerunt.

B Nonageimum nonus sermone synecclie improbum quod
datus aliud in Armentorum regione facium evertit
Membra enim immolati animatis conquentes inas in
sacro altari, eorum frusta sacerdotibus, ipsis segregata
et destinata, Judaei distribuebant, caput sci-
licet vel aliquam ejusmodi partem a corpore se-
paratam; quæ quidem Judæis mysterii rationem
obtinuerant. Hoc igitur vixit; at vero illis, qua-
cunque et quantacunque offerenentes voluerint, extra
ecclesias septum offerendi, ab inveteratam apud
eos habitudinem consuetudinem, polestatem facit.
Quicunque vero amplius hoc facerit, eum se-
C gregari jubet.

De sanctissimæ Deiparae puerperio.

Sopriagelimus nonus probibens similem co-
quere ei sibi iuvicem impertiri, sequenti post
sanctæ Christi Nativitatis festum die, in honorem
scilicet puerperii impullatæ Virginis matri, uti
in aliarum mulierum puerperio hoc fieri oblinuit
consuetudo, si clerici hoc faciunt, depositione,
sin autem laici, segregatione prosecutior, saucia
Virginis partum absque ullo puerperio fuisse di-
cens, ut sine semine constitutum. Est vero puer-
perium cum doloris sensu emisio foetus, et con-
sequens sanguinis profluvium, quibus nullatenus
obnoxiam fuisse Deiparam indicamus, immo vero
D firmiter credimus. Ista enim partus naturales se-
quuntur, Virgini vero, cum ex Spiritu sancto et
supra naturam esset conceptio, etiam ejusdem parti-
bus illi que naturalem partum consequuntur, non
obnoxius fuit. Contumelia igitur Deipara est, et
non horor, eorum aliquid in extremitate ejus parti-
bili, que in aliarum mulierum partu fieri solet.

Theophilus Alexandrinus septimus quæ sacrifici
ratione offruntur, postquam ea quæ ad mysteri
peragenda lex requirit, absumentur, clericos inter
se distributiones comedere et bibere jubet, et
fratribus fidelibus, nulli autem catechumenorum
communicare.

Consule legem in capite decimo octavo littera A

154 CAP. IX. *De episcoporum et clericorum accusacione, et quinam ad accusationem admittendi sint, et quinam non admittendi.*

Vide in 9 capite litteræ A de testibus in judicis adhibendis.

Lex.

Si ob sui filii cædem pater aliquem accuset, et per calumniam motus id fecisse convincatur, nulla ignominia afficitur. Frater autem contra fratrem magnum crimen denuntiare non potest, quoniam non exaudiatur, sed exilio subjicietur.

CAP. X. De catechumenis.

Vide in primo capite litteræ A.

Neocæsariantis vero quintus. Si e' perfectioribus catechumenis quispiam peccaverit, inquit, et peccare cesseret, inter audientes stet; sin vero inter audientes fuerit, et a peccato non abstinuerit, extra ecclesiam in desolentium locum extrudatur. In duos enim ordines catechumeni olim dividebantur; in eos qui perfectiorem jamjam amplexi sunt adem, sed baptismum differunt; qui usque ad catechumenorum preces in templo manebant, et illia mystice peractis, genua flecebant; quando autem pronuntiatione fuit: « Quotquot catechumeni, egredimini, et exhibant: et in eos qui nuper accesserunt, quique ut imperfectiores post divinorum Evangeliorum auditionem exhibant. Vide in primo capit. lxx. Canonem magni Basillii 20 et Theophilii et Cyrilli 4.

CAP. XI. Quinam dovent rerum episcopi heredes constitui.

Vide quartum caput litteræ A.

CAP. XII. De hereditate, et exhereditibus filiis aut parentibus.

Leges.

Qui descendunt, sive mares sive feminæ sint, ascendentibus et his qui ex transverso sunt præponuntur.

Si cum filio et posteri ab altero filio moriatur avus, posteri personam sui patris subeunt, et simul cum filio, hoc est, patruo suo, avi facultatum heredes sunt, accipiendo quidquid accepturus erat, si vixisset, ipsorum pater, sive masculi sint sive feminæ, sive sub potestate sive cui juris.

Cum descendentes non supersunt, advocantur ascendentes, qui omnipotens ex transverso præponuntur, præter fratres et fratribus filios ex eisdem parentibus natos; inter ascendentes vero, qui gradu proximus est, præponitur. Eodem modo etiam ex his qui ex transverso sunt. **155** *Si vero omnes ejusdem gradus sint, simul ad hereditatem vocantur.*

Si defuncto ascendentibus supersint, et fratres genuni, et filii fratris, cuius pater et mater vivit, ante mortui, omnes ad ejus successionem vocantur, sive feminæ sint sive mares. Nam fratrum illius patris sui personam subeunt, et quidquid, modo vixisset, eorum pater accepturus esset, accipiunt.

ΚΕΦΑΛ. Θ. Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ πηρίκων, καὶ τίνες εἰς κατηγορίας δεκτοί, καὶ τίνες δέκτοι.

Ζήτει ἐν τῷ θεῷ κεφαλαιώ τοῦ Δ στοιχείου περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μαρτύρων.

Nόμος.

Ἐάν πατὴρ κατηγορήσῃ τινὸς περὶ φόνου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ ἀποφανθῇ κατὰ συκοφαντίαν κινῆσες, οὐκ ἀτιμωταί. Ἀδελφὸς δὲ κατὰ ἀδελφοῦ μέγα εἰκλῆμα κινεῖν οὐ δύναται, ἐπειδὸς γε καὶ οὐκ εἰσαγουσθῆσται, καὶ ἔσορίξ ὑποβληθῆσται.

ΚΕΦΑΛ. Γ. Περὶ κατηχουμένων.

Ζήσει ἐν τῷ α' κεφαλαιώ τοῦ Δ στοιχείου.

Οὐ δέ ε' τῆς ἐν Νεοκαΐσαρει, Τῶν τελευτῶν τις κατηχουμένων μαρτύρων. φησι, καὶ πεπάυμένος τοῦ ἀμαρτάνειν, μετὰ τῶν ἀκρωμάτων στήσω. εἰ δὲ τῶν ἀκρωμάτων εἴη, καὶ τῆς ἀμαρτίας οὐκ ἀφίσταται, εἰς τὴν τῶν προσκλαιόντων χώραν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκωθίσειν. Εἰς δύο γάρ τάξεις οἱ κατηχομένοι πάλαις θίγρηντο, εἰς τε τοὺς ἡδη τελεώτερον τὴν πίστιν εἰσθεαμένους, ὑπερτεθειμένους δὲ τὸ βάπτισμα, οἱ καὶ μέχρι τῆς τῶν κατηχουμένων εὐχῆς ἐν τῷ Κυριακῷ παρέμενον, καὶ ταῦτης μνοτικῶς λεγομένης, τὸ γένον ἐκλινον, ἐκφωνηθέντος δὲ τοῦ, «Οὐος κατηχούμενοι προβλέψει, οὐ δῆθιχνοντο. εἰς τε τοὺς δριτοὺς προτελέθντας, οἱ καὶ ὡς ἀτελέστεροι μετὰ τὴν ἀκρόστιν τῶν θείων Εὐαγγελίων ἐξέστι. Ζήσει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου κ', Θεοφίλου δ', Κυρίλλου δ'.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Τίνες δεῖ κληρονομεῖν τὰ ίδια τοῦ ἀπιστόκου.

Ζήσει τὸ δέ κεφαλαιό τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ κληρονομίας, καὶ ἀποκλήρων νιών ἢ γορτῶν.

Nόμοι.

Οἱ κατινέτες, καὶ ἀρρένες καὶ θῆλειαι ὄσι, προτιμῶνται τῶν ἀνίδντων καὶ τῶν ἐκ πλαγίου.

Ἐάν πάπετο; τελευτήσῃ ἐπὶ τοῦ νεαροῦ καὶ ἔγγονος ἀπὸ ἀλλοῦ πατέρος, οἱ ἔγγονοι ὑπεισέρχονται τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου πατέρος, καὶ ἀρε τῷ νεαρῷ, τουτέστι τῷ ἰδίῳ θείῳ, κληρονομοῦσι τὰ τοῦ πάπετου, λαμβάνοντες εἰ τι ἔμελλε λαμβάνειν, εἰ περιήν, δὲ πατὴρ αὐτῶν, καὶ ἀρρένες καὶ θῆλειαι ὄσιν, εἰτε ὑπεξόυστοι εἰτε αὐτεξόυστοι.

Κατινέτων πᾶς ὑπόντων, προσκαλοῦνται εἰ ἀνιδνεῖς, προτιμώμενοι τῶν ἐκ πλαγίου πάντων, χωρὶς τῶν ἐκ αὐτῶν γονέων φύντων ἀδελφῶν καὶ ἀδελφοποτέρων· τῶν δὲ ἀνιδνῶν δὲ ἐγγύτερος τῷ βαθμῷ προτιμάται. Ήστατώς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου. Εἰ δὲ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ εἰσὶ πάντας, θμοῦ καλοῦνται εἰς τὴν κληρονομίαν.

Ἀνιδνῶν ὑπόντων τῷ τελευτήσαντι, καὶ ἀδελφῶν γηγενίων, καὶ παῖδων ἀδελφοῦ ἀμφιθεάλεως προτελέστησαντος, πάντες καλοῦνται εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχήν, καὶ θῆλειαι καὶ ἀρρένες ὄσι. Οἱ γάρ ἀδελφόποτες ὑπεισέρχονται τὸ τοῦ ἰδίου πατέρος πρόσωπον, καὶ λαμβάνοντες εἰ τι ἔμελλε λαμβάνειν, εἰ περιήν, δὲ πατὴρ αὐτῶν.

Οι ἐκ τῶν αὐτῶν γυνάων φύντες ἀδελφοί πρότην Α ἔχουσι τάξιν εἰς τὸ κληρονομῆσαι τὸν ίδιον ἀδελφόν· ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ταῖς τοῦ ἀδελφοῦ ἵντες ἀδελφοῦ, οἱ μόνον ὅμομητεροι καὶ ζ; τὴν μὲν, ἀλλὰ καὶ ἀμφι-
βαλοῦς. Εἰ δὲ μὴ θεοπάτεροι ἀδελφοί, οἱ ταῖς ἀδελφῶν
τοιούτων, τότε οἱ ἐκ διαφόρων γυνάων φύντες ἀδελφοί
κήγηρονομοῦσι τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν.

Ἐάν τις τελευτῆσῃ τῷ ἀδελφῷ ἐκ διαφόρων γε-
νένων ὑπάρχοντι, καὶ ταῖς οὐαὶς ἀδελφοῦ ὁμοτετρίου
καὶ ὁμομητρίου, οἱ τεκνάδελφοι προτιμώνται τοῦ
ἀδελφοῦ εἰς τὴν ἀπενέντα ἀδελφόν.

Τῇ μητρὶ συγχειρονομεῖται τοῖς ίδιοις τάκτοις, τῶν
τελευτησάντων αὐτῆς μὲν ταῖς, ἐκάλυπται δὲ ἀδελ-
φῶν, ἀντὶς ἀδελφοῦ μέρος λαρβάνοντα.

Ότι δεὶ τὸν μὴ θεοπατερογαμψαντα ἄνδρα λαμβά-
νειν ἐκ τῆς προκύδης πατέρος; πατέρος ἀνδρας κατὰ θεοπα-
τελαν:

Ἀδελφοῦ μὴ ὑπόντος ή ἀδελφότευτος, οἱ λοιποὶ ἐκ
πλειστοῦ συγγενεῖς χωλύνονται, οἱ τῷ βαθέῳ μέντοι
γε ὑπέρ τὴν ἀγγελεροι· καὶ οἱ εὐρεταῖς πολλοὶ τοῦ αὐ-
τοῦ βαθεῖον, ἀξίστης κήγηρονομοῖσι.

Οι ἐκ διαφόρων παλαικῶν ταῖς εἰς ἀληρονομοῦ-
σιν ὑπόντων φυσικῶν, η γαμετῆς, η ἀλλων διαδόχων
αἴτων.

Νόδος: παῖς τενδύενος γυνήσιος, μόνου τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ γίνεται: γυνήσιος, οὐκέτι δὲ καὶ τὸν κατόν-
των, η τῶν ἀνόντων, η τῶν ἐκ εἰλεγίου συγγενῶν
τοῦ πατρός· οὐδὲ κήγηρονομεῖται αὐτοῖς, οὐδὲ κήγηρονο-
μεῖται ἀξίστην χωρὶς διαθήκης.

Εἰ πατήρ προτεκίζων τὴν δικαιούσαν θυγατέρας συνε-
φώνησεν ἀρκεῖσθαι αὐτὴν τῇ δοθεστῇ ὑπὲρ αὐτῆς
προτελί, καὶ μὴ ἔχειν μέρος; ἐκ τῆς αὐτοῦ κήγηρονο-
μίας, οὐκέτι δρώσει τὸ σύμφωνον τοῦτο, οὐδὲ κωλύε-
ται κήγηρονομεῖν ἀδελφεῖς αὐτοῦ τελευτῶντα η θυ-
γάτηρ, τὴν προτίκα τοῦ; ὑπεξιουσίος μείναντον αὐτῆς
ἀδελφοῖς: συνεισφέρουσα. Ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ γάμου
διωράνην, ὥστερ τὴν προτίκα, δεῖ συνεισφέρεισαι,
ἀδειάθετου τελευτῶντος τοῦ ταύτην ἀπεδεδωκότος,
εἰτε μήτηρ ἐστίν εἰς πατήρ, η τις τῶν ἀνίσταντον,
η πρὸς πατέρος η πρὸς μητρός.

Ηγίκα τελευτησειχ ἀνὴρ η γαμετὴ ἀδειάθετοι,
καὶ μηδίνα ἐκ τῶν ἀνόντων, η τῶν κατόντων, η
τῶν ἐκ πλειστοῦ ἔννομον η φυσικῶν σχολήσας διάδο-
χον, τότε δ ἀνὴρ εἰς τὴν τῆς γυναικός καλεῖσθαι ἐξ
διλοκήρου κήγηρονομίαν, καὶ η γυνὴ διαδεχεῖσθαι τὸν
ἄνδρα.

Ἐάν δ ἀνὴρ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἵνα
τελευτῶσαν αὐτὴν κήγηρονομήσῃ, τὸ σύμφωνον διχρή-
στόν ἔστιν.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ ι. κεφ. τοῦ Η στοιχείου. Ζήτει
καὶ τὸ ε' κεφ. τοῦ Σ στοιχείου.

Τῆρμοισμα τελερόν.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀθα-
νασίου καὶ τῆς ὑπὸ αὐτῶν συνδέου, δέ γέγονεν ὅρισμῷ
τοῦ ἀστιδίου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου,
Κελεύσμεν, φησι, τοῖς ἀτέκνους Χηρεύσοντας ἀνδράς
τε καὶ γυναικας μη ἀρκαγῆν ὑπέχειν τῶν ὑπαρ-
χόντων, μήτε παρὰ τῶν τὰ δρμόδοις διενεργούντων,
μήτε τῶν εἰς παροικίαν τούτους ἔχοντων, ἀλλὰ τὸ

Fratres ex illoī parentibus nati, ut fratris sui
sunt hæredes, primum habent ordinem; verum
etiam et defuncti fratris filii, non modo ejusdem
matris et patris, sed etiam cuius pater et mater
alib[us] superstites sunt. Si vero non superint fra-
tres vel filii talium fratum, tunc ex diversis pa-
rentibus nati fratres defuncti fratris sunt hæredes.

Si quis cum fratre ex diversis parentibus nato
moratur, et cum filio fratris ejusdem patris et
matris, fratris filii ipsi fratri præponuntur ad ejus
hæreditatem.

Mater una cum filio suis hæreditatem sortitur,
defunctis quidem ejus filios ipsorum fratribus, unus
fratris portionem accipiens.

Quod oportet virum, qui secundam non ducit
hereditatem, pro dominio pateri unius portionem ex
dote accipere.

Cum non superest frater vel fratris filius, reliqui
a latere cognati vocantur, qui sunt gradu propin-
quiores: et si ejusdem gradus plurimi inveniantur,
equaliter sortantur.

Filiū ex diversis sortis non sunt hæredes, cum
supersunt naturales, vel uxoris, vel alii ipsorum
successores.

Natus legitimus factus solitus patris sui fit legi-
timus, nequaquam vero et descendantium vel
ascendantium, vel eorum qui ex transverso sunt
patris cognati; neque illorum hæres ipse fit, neque
absque pacto illi ejus sunt hæredes.

Si pater illi sive dotem tribuit et convenit illam
dole ipsi data sequiōtore, et nullam ipsius hæreditatis
partem detrahere, non valet istud pactum, ne-
que quemcum illius hæres fiat, si intestatus mori-
tur, ejus filia prohibetur, dolem suis fratribus,
qui sub potestate manent, affert. Sed et donum
ante matrimonium datum, tanquam dotem, oportet
inserri, si intestatus moriatur qui illud dedit, sive
mater sit sive pater, vel ascendentium aliquis, aut
a patre aut a matre.

Quandocunque maritus vel conjux intestati mori-
rantur, et nullum ex ascendentibus vel descen-
dientibus, vel qui ex transverso sunt, legitimum et
naturalem habeant successorem, tunc vir ad mu-
lieris universam hæreditatem vocetur, et mulier
succedat viro.

Si vir cum feminā pactus fuerit, ut ea moriente,
ipse heret hæres, pactum est invito.

Vide et in decimo septimo capite littere Η. Vide
etiam in quinto capite littere Γ.

156 Decretum novissimum.

Decretum sanctissimi patriarchæ Athanasii sy-
nodique sub eo habitu, quod illustris imperatoris
Andronici Palæologi voluntate factum fuit.
Jubemus, inquit, ut vidui viri et feminæ, qui
sine liberis sunt, nullam bonorum direptionem sus-
tineant, neque ab iis qui fiscos administrant, ne-
que ab iis in querum vicinio degunt. Sed tertium

suarum facultatum partem princeps sortiatur, et tertia in defuncti memoriam impendatur, et superstes aliam partem accipiat. Sin et persona relata moriatur, cognati ejus ex legi haeredes constituantur: si vero nullus sit defuncti cognatus, fisco debetur semissis, et memoriae ejus semissis.

Iuvalidam vero illam legem esse jubemus, quae decernit viros vel feminas, qui a filio derelicti sunt, cum e vestigio defunctus est filius, superstitem scilicet partem omnia filii paterna et materna bona possidere. Defuncti vero parentes, praeter filii emmissionem, injustum est etiam facultate privari; sed tertia pars in defuncti memoriam conservetur, et tertia parentibus, et tertia personae superstiti.

Si substantiae pars legata sit, eligat haeres, vel honorum partem dare, vel eorum pretium: omnium quidem indivisibilium et difficulter divisibilium pretium det.

Adhuc de filiorum exhaeredationibus.

Propter subjectas causas filium paternae substantiam exhaeredem esse decernimus:

1. Si parentibus suis manus intulerit;
2. Si gravem et contumeliosam injuriam iis intuluerit;
3. Si eos in causis criminalibus accusaverit, que non sunt adversus principem vel rem publicam;
4. Si cum veneficiis hominibus ut veneficus verteretur;
5. Si vita parentum suorum per venenum vel alio quodam modo insidiari tentaverit;
6. Si cum noverca sua vel patris concubina corpus miscuerit;
7. Si contra parentes delator exsisterit, et per suam delationem gravia eis dispendia causatus fuerit;
8. Si in longa infirmitate jacentium, vel senectute aut imbecillitate laborantium nullam habuit curam, et vocatus a parentibus, noluit eis curam præbere;
9. Si masculi pueri noluerint pro parentibus fiduciasses recipere, in quantum possunt, debiti convictis;
10. Si convictus fecerit liberorum aliquis, quod parentes suos testamentum condere prohibuerit; ut si post hanc illud facere potuerint, sit illis licentia item filium exhaeredem facere;
11. Si præter parentum voluntatem nimis sese sociaverit, et in ista professione permanserit;

12. Si, cum aliquis parentis furore correptus est, liberi, vel qui ab Intestato ad hereditatem ejus indicantur, nolint ei dignam curam præbere, ipsi ergo, si a morto **157** sanatus fuerit, licet illos exhaeredem facere. Si vero eo in morto usque ad mortem detenti extraneus quidam misertus propriis

A τρίτον τῆς οὐσίας ἔκεινων τὴν δεύποτε έπολαιμένειν, τὸ τρίτου εἰς μνημότυνα τοῦ ἀπελθόντος ἀναλίσκεσθαι, καὶ ; μέρος ἀπολαιμβάνειν το επειρον. Εἰ δὲ καὶ τὸ εἴπειν, τὸ πέλθος μέρος, τοὺς τούτη προσήκοντας τὸ ἄπλη νόμου κάπηρομενόν· ἀν δὲ πηδεῖς συγγενῆς προσῆγε τῷ ἀποχομένῳ, τῷ δημοσίᾳ εἶναι τὸ ἡμέτου, καὶ τοῖς ἔκεινοι μνημόσυνος τὸ φέισον.

Ἄκυρωθῆγει δὲ καὶ τὸν νόμινον κελεύομεν, δε διορίζεται τοὺς ἐπὶ τέκνῳ χρεούσαντας ἀνδράς τε καὶ γυναῖκας, εἰτα καὶ τοὺς τέκνου κατὰ πόλες ἀποχομένου, κληρονομενόν τὸ ζῶν μέρος; τα του παιδὸς πατρῷα πάντα ἢ μητρικά. Τοὺς δὲ τοῦ τεμενῶτος γονεῖς, πρὸς τῇ τοῦ τέκνου ἀποβολῇ, ζόδιάστατα καὶ τῆς περιουσίας στερίσκεσθαι· ἀλλὰ τηρεσθαι μὲν τὸ τρίτον τῆς προτερᾶς εἰς μνημόσυνα τοῦ αποχομένου, τὸ δὲ τρίτον τοῖς γονεῦσι, καὶ τὸ τρίτον τῷ καταλειφθέντοι μέρει.

Ἐπ' οὗ μέρος οὐσίας ληγασευθή, ἐπιλογήν δὲ κληρονόμους ἔχει, ἢ τὸ μέρος τῶν προνυμάτων δούνει, ἢ τὴν αὐτῶν ἀποτίμηστον· τῶν μέντοι ἀδιαιρέτων καὶ δυσθιερέτων πάντων τὴν ἀποτίμησιν δίδωσιν.

"Εἰς κερι πακεδίρων νιῶν."

Διὰ τὸς ὑποτεταγμένας αἵτιας τὸν νιῶν ἀπόληψης τίνει τῆς πατερικῆς οὐσίας νεστιζομένην.

α'. Εἰ τοῖς ίδιοις γονεῦσι χειρας ἐπιβάλλονται.

β'. Εἰ βρείειν καὶ ἀπερπή οὔδειν αὐτοῖς ἐπιγένετο·

γ'. Εἰ τοῖς ίδιοις γονεῦσι τοῦτον κατηγορήσεται, ταῖς μὲν οὖσαις κατά βασιλίως, ἢ πολιτείας.

δ'. Εἰ μετὰ φαρμακών οἱ φαρμακὸς συναντερόντος·

ε'. Εἰ τῇ ζωῇ τῶν ίδιων γονέων διὰ φαρμακίας, ἢ θύλῳ οἰφρήσιν τρόπῳ, ἐπιβούλευσαι ποιεῖται·

ζ'. Εἰ τῇ ίδιᾳ μητρυιῇ, ἢ τῇ τοῦ πατρὸς πειλατῇ μιχθεῖ·

η'. Εἰ συκοφάντης κατὰ τῶν γονέων γένοιτο, καὶ διὰ τῆς ίδιας καταμηνύσας βεβαίας αὐτοῖς ζητεῖται μομεντοὶ παρασκευάσσειν·

η'. Εἰ ἐν ἀσθενείᾳ χρονιᾳ κατακειμένων, ἢ ἐν γήρᾳ καὶ ἀδυναμίᾳ κατανητάντων, ἀμελήσεται τῆς τούτων φροντίδος· καὶ μετακαλούμενος πάρετον γονέων, μὴ βουληθείν ἐπιμελεῖς αὐτοὺς ἀπέισας·

θ'. Εἰ μὴ βουληθείν οἱ δέρρεντες τῶν παῖδων τοὺς γοναῖς ἐγγυήσασθαι, εἰς δοσον εὐπορεύοντα, υπὲρ χρέους ἐγκαλούρενται·

ι'. Εἰ ἀλεγχθεῖ τὸ τῶν πατέρων, κωλύσας τοὺς γονεῖς διαθέτεις γράψαι, ὥστε εἰ μετά ταῦτα τούτη πρέξαις οὐνηθείεν, δεσειν αὐτοῖς εἶναι τὸν τολμῶν παῖδα ποιεῖν ἀπόκλιτον·

ια'. Εἰ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μήροις ἀστεγαναλέσκοι, καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἐπιτρέψυμεντα διαβεβεντή·

ιβ'. Εἰ τίνα τῶν γονέων μανύται· οἱ παῖδες, ἢ οἱ ίδιοι ἀδειαστοι κατηργουμένην αὐτῶν δικαιούμενοι, μὴ βουληθείν ἐπιμελεῖς αὐτοὺς ἀξιώτας· ἀπελλαγέντες γάρ της μανίας ἔβεσται ποιεῖν αὐτοῖς ἀποκλήσεος. Εἰ δὲ ἐν τῇ νόσῳ μέχρι θανάτου κατεχερέντων, ἀλλὰ τρίας τῆς συμπαθήσας, ίδιοις ἀναλύματιν επιμελε-

Θεῖη, καὶ δὲ γραμμάτων τούς; κληρονόμους καλῶν, μὴ βουληθείεν ἀπαντῆσαι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ μανέντος ἐπιγέλειαν διεγερθῆναι, δέοιται οὐκεῖς ὁ ὑποδεξάμενος καὶ εἰς τέλος φροντίσας εἰ; τὴν αὐτούς κληρονομίαν εἰσεῖθεν, ἀνατρεπομένης τῆς ἔκεινου διαδοχῆς.

γ'. Εἰ τίνα τῶν γονέων δορυάλωτον γεγονότα αὐτὸν σπουδάσαις οἱ παῖδες εἰς τὴν ἔκεινου ἀνάδημον ἀπαντώσαντες γάρ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἔξεστον ἀχαρίτης αὐτούς γράψασθαι, καὶ ἀποκλήτους ποιῆσαι. Εἰ δὲ καὶ ἀποθανεῖν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ συμβεῃ τῇ ἀμελείᾳ τῶν πατέων, ή τοὺς ἐξ ἀπανθέτου εἰς τὴν αὐτοῦ κληρονόμων κληρονομίαν, τούτους ἀπαντάς εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν ἐλθεῖν οὐκ ἀνεγύρεθα, ἀλλὰ εἰς ἔκεινου πράγματα τῇ ἀπελεγμένῃ τῇ πόλεως, ἐξ ἣς ἄφραται, προς ἀνατίθεσθαι, καὶ μὴ ἐν δίλαις ἀτίτας, ἀλλ' ἐν τοῖς τῶν αἰχμαλώτων ἀναρρήσεσι παρ' αὐτῇ; διαπονᾶσθαι. Εἰ δὲ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας διαδῆχην ἔκεινός εστιν, ἔγραψεν αὐτούς κληρονόμους, ἀκυρώμενος εἰσάπαντας τὴν τοπούτην διαδῆχην. Τάπερα δὲ τὴν ποιήν κατ' ἔκεινου χρεῖαν θεοτίθεμεν, οἵτινες τῶν ιητῆς τῆς ἔκεινου ἡλεκτίας ἐπιλέχωσαν τὸν αὐτόν.

ιδ'. Εἰ δρόδοδοῖς δύτες οἱ γονεῖς; τῶν τῶν καθεύδοντος αἰρετικοῖς ποτοσανέχοντα δύγμασιν· εἰ δὲ αἴσιοι εἰπεῖ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν σωρόντος; οὐ καὶ ἔπειτα, ἀπολαμβάνειν μὲν τὸν Γέοντα κλήρον, τοῖς δὲ καρτούς τοῦ μέσου χρόνου μὴ ἀπίστητεν.

Ἀν τοίνου μέτρα τῶν εἰρημένων αἰτῶν κατά τίνας τῶν τελείων οἱ γονεῖς ταῦτα; Ήταῖς ἐγγράψωσι διαδῆχτας, καὶ οἱ γραφίνεις κληρονόμοι δικηρῆ εἰναι ταῦτην ἀποδεῖξωσι, τὴν διαδῆχην τὴν ίδιαν ἔχειν λογίου παρακείευσθαί.

Περὶ ἀποκλήρωμα γονέων.

Θεοτίθεμεν αὐτοῖς μὴ ἔσειναν τοῖς πατεῖσι τοῖς ίδιοις γονεῦσι ἀποκλήρους ἐν ταῖς αὐτῶν διαδῆχαις ποιεῖσι, διὸ μὴ τὰς ὑπεριθμουμένας αἰτίας ἐν τύταις καταγράψωσιν.

ιε'. Εἰ οἱ γονεῖς τὸν ίδιον παῖδα εἰς ἀναρρέστων δολεύοντα τίχα τῆς εἰς καθοεῖσαν ἀναφερομένης αἰτίας.

β'. Εἰ φαρμακεῖσις, ἢ γονετεῖσις, ἢ ἀλλώ τινὶ τρόπῳ τῷ νιψθεὶς ἀπειλουλεύσαστες.

γ'. Εἰ δ πατήρ τῇ ίδιᾳ νύμφῃ ἢ τῇ παλικαρῇ τοῦ ίδιου παιδίου συμμιγεῖται.

δ'. Μαστίτις; καὶ ἐπεὶ τῇ κυτλύσει τῆς διαδῆχης, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπεὶ τῆς μανίας, καὶ αἰγαλακτίας, καὶ πακοδοξίας, τὰ τάντα καὶ ἀντεύθιτα παρασκευαγόντες, ὃς γε δὴ καὶ ἐπεὶ τῶν ἀποκλήσιων οὐλῶν θεοτελεσθεῖσιν. Ἀλλὰ καὶ οἱ εὐγενεῖς κακτημένοις κοινῷ, ἢ διάλογοι, ἢ ἔρωται, ἢ μανίαμενοι, εἰ μὴ προειδούμενοι ἔκδειν τὶς αὐτῶν πράγματα, οὐ δύναται αὐτούς κληρονομεῖν. Τὰ αετά καὶ περὶ αἰχμαλώτων,

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. "Οτις κληρονόσθαι δεῖ καὶ τοῖς μὴ καταγομένοις ἐκ τέτονος ἱερατικοῦ, εἰ δέξιοι εἰσεν.

Οὐ λγ' τῆς σ' συνέδου κανῶν, Ἐπεὶ μὲν τῶν Ιουδαίων, ἡ Λευΐτικη, φησί, μόνη φυλὴ τὴν ἱερωσύνην τελειρρέσαν, ἐξ ἦν; οἱ Ιεράθεοι μέλλοντες ἐλαβάνοντο, καὶ κιηρικοῖς ὄντος αὐτῆς διὰ τὸ γεγράφθαι ἐν τῷ Δευτερονόμῳ, οὐκ ἔσται τοῖς Λευΐτεσι κλήρο;

A impensis curam ejus gerat, et per litteras heredes vocans, ipsi advenire neglexerint, et ad furiosi curam excitari; licentiam habebit, qui suscepit et ad finem illi opitulatus est, in ejus hereditatem venire, omnibiliata illorum successione;

13. Si quis parentis captivus factus, et ejus liberi ad ejus redemptionem non festinaret, si ex captivitate evadat, licet ei ingratitudinis illos accusare et exheredes facere. Si autem in captivitate decesserit, liberorum vel eorum qui ex intestato ad ejus hereditatem vocantur negligenter, illos omnes ad ejus successionem venire non patimur; sed ejus facultates civitatis, unde ortus est, ecclesie addicari, et nullis alia causa, quam captivorum redemptionibus ab illa expendi. Si vero et ante captivitatem testamente faciens eos heredes scripserit, tale testamentum omnino invalidatum reddimus. Hanc autem psonam contra illos valere jubemus, qui decimum octavum euse stetis annua compleverint;

14. Si parentes orthodoxi librorum aliquem hereticis dogmatibus adhaerentem senserint; si rursus vero ad Ecclesiam catholicam recipiscens puer converterit, praedium suum recipiat, nullos autem intermedii temporis fructus exigat.

Si quamlibet igitur memoratarum causarum contra filiorum aliquem parentes in testamento suis insornerint, et scripti heredes veram eam esse monstraverint, testamentum suam vim habere decernimus.

De parentibus exheredibus.

Sancimus iterum non licere liberis parentes suis exheredes in suis testamentis facere, nisi causas enumeratas in illis testamentis describant:

1. Si parentes ad interitum suos liberos tradidérunt; citra causam quae ad majestatem pertinet;

2. Si venenis, aut præstigii, aut alio modo filio insidiari inveniantur;

3. Si pater cum nuru sua aut concubina filii sui corpus misererit;

4-7. Similiter etiam in prohibitione testamenti, nec non etiam in furore, et captivitate, et peremptio opiniione, quae omnia et hic etiam obseruentur, quemadmodum in filiorum exhereditationibus sanguinis. Quin et qui engnatum possuet sursum, vel mutum, vel insipientem, vel furentem, nisi adhortatus eorum facultates vindicet, nun potest illorum heres fieri. Eadem etiam de captivia.

158 CAP. XIII. Quod in clericum ordinari oportet etiam eos qui ad genus sacerdotiale non reseruntur, si digni sint.

Tricesimus tertius vi synodi canon. Inter Iudeos quidem Levitica, inquit, sola tribus sacerdotium sortita est, ex qua qui sacra celebrarent eligebantur, et clerici nominabantur, eo quid in Deuteronomio scriptum est: «Leviticis non erit

sors inter filios Israelis; nam Dominus est ipsorum portio et sors. » Nobis vero non convenit in illorum genus prospicere, qui in clericum promovendi sunt; sed si dignus sit, secundum cauorum divisionum prescripta in clericum referatur, sive maiores habuit sacerdotes, sive non: sed nullus divinas Scripturas in suggestu legat, nisi torsuram cum benedictione a suo episcopo suscepit. Qui vero praeter huc facit segregetur.

CAP. XIV. Quod non oportet clericos transporti.

Consule in nono capite litterae A can. 4 quartae synodi, et alios.

CAP. XV. Quod clericis indigentibus ex ecclesiis facultatibus suppeditare oportet.

Vide vicesimum sextum cap. litterae E.

CAP. XVI. Quod non oportet clericos episcopi defuncti bona subripere.

Vide 27 caput litterae E.

CAP. XVII. Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis administrare.

Vide caput 14 litterae E.

158 CAP. XVIII. Quod non oportet clericum al quid facere absque episcopi sententia.

Sanctorum apostolorum 39 canon presbyteris et diaconis interdictum, sine episcopi sententia ea facere, quae illi permittuntur, et soli, qui servitus est populi tutelam, et a quo pro animabus eorum ratio exigenda est; dico quidem solvere et ligare peccata, et vel minovere vel augere peccatas.

CAP. XIX. Quod clerici non absolute ordinabantur,

Sextus IV synodi canon non existimat oportere encardotes, et diaconos, et alios, qui in clericum relati sunt, absolute ordinari, ut quocunque voluerint proficiantur, et revertantur, et sacerdotiale aliquid exerceant; sed privatum in ecclesia civitatis, vel pagi, vel in martyrio aut monasterio: ut etiam episcopi in ecclesiam nunc ordinantur. Qui autem non hoc modo ordinantur, invalidam esse manum impositiorem, licet auctor hoc negligantur.

CAP. XX. Quod ecclesiastarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestate esse oportet.

Octavus canon IV synodi clericos ptocheiorum et monasteriorum et templorum martyrum, civitatem episcopis se submittere jabet. Ptochiae vero vocal ea, quae ad mendicorum provisionem et habitationem designantur, gerocomia scilicet et orphanotrophia: martyria vero, templa martyris cuiusdam nominis dedicata. Qui vero per arrogiam a proprio episcopo subducuntur, monachos et clericos, et laicos qui illos excitare audent, a fideli communione segregantur.

A ἐν τοῖς Ἱερατῇ· δὲ γάρ Κύριος μέρις αὐτῶν καὶ κλῆρος· Ἡμῖν δὲ οὐκ εἰς τὸ γένος τοῦ εἰς κλῆρον προχειριζέσθαι μέλλοντος ἀποβλέπειν προσῆκεν· ἀλλ' εἰ δέξιος εἴη κατὰ τοὺς δρους τῶν θεούν τενάντων, εἰς κλῆρον καταλεγέσθω, εἰς προγόνους έσχεν λεπάς, εἶτε καὶ μή. Μηδὲ δὲ πρωτόνομος τις τὰς θεαὶς ὑπαναγνωσθεῖται βίβλους, εἰ μή κουράν μετ' εὐλογίας παρὰ τοῦ Ιησοῦ δέχεται ἀποσκόπου. Οὐ δέ περ ταῦτα τοινὶ ἀφορίζεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. "Οτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικούς μετατρέψθαι.

Ζήτει ἐν τῷ θεῷ καὶ τοῦ Α στοιχείου κανόνα δὲ τῆς δυνάμεως, καὶ ἔτερους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. "Οτι τῶν κληρικών τοῖς ὄντος δέχουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίας δεῖ χορηγεῖν.

B Ζήτει τὸ καὶ κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. "Οτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικούς ἀρχάζειν εἰς τὸν τελευτήσαντος ἐπισκόπου αράτματα.

Ζήτει τὸ καὶ κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. "Οτι οὐ δεῖ κληρικόν εἴναι ἀντίστροφον, ή ἐν μιᾷ πόλει δύο ἐκκλησίας ὑπηρετεῖν.

Ζήτει τὸ καὶ κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. "Οτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικούς πρότεινειν τις διευτίθενται τοῦ τελευτήσαντος.

'Ο τῶν ἀγίων ἀποστόλων λθ'. κανὼν πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις μή ἔσεινται καλεῖν δίκαια γνώμης τοῦ ἐπισκόπου πράττειν ἀπέρ τούτῳ ἀνείται, καὶ μόνῳ τῷ τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ ἐπιτετραμένῳ, καὶ λόγῳ ὃ πέρ τῶν φυχῶν ἀντῶν καὶ εὐθύνας μέλλονται δώσειν· λέγω δῆ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἡμαρτημένα, καὶ η μειοῦν, ή ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. "Οτι οὐδέ οἱ κληρικοὶ ἀποδελυμέτραις ἀχειροτονούντε.

'Ο τῆς δυνάμεως κανὼν οὐκ εἰστι δεῖν λεπάς, καὶ διακόνους, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμένων ἀπολελυμένας χειροτονεῖσθαι, διοθ' διητηρούσθαι· καὶ λεπάς τοῦ πράττειν, ἀλλ' ίδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως η κώμης, η ἐν τῷδε τῷ μαρτυρίῳ η τῷ μοναστηρίῳ, ὥσπερ δέ τοι εἰς ἐπισκόποις εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡδη χειροτονεῖνται. Τοῦ δὲ μή οὐτας χειροτονηθέντος ἀκυρον εἶναι τὴν χειροτονίαν· ἀλλὰ ταῦτα τούτο καταπερόντας.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. "Οτι τοὺς κληρικούς τῶν ἐκκλησῶν καὶ μοναστηρίων ὑπό τὴν ἐκκλησίαν εἰραι δεῖ τοῦ ἐπισκόπου.

'Ο δρόσος κανὼν τῆς δυνάμεως τοὺς κληρικούς τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων, τοὺς ἐπισκόπους τῶν πόλεων ὑπείκειν καλεῖται, πτωχεῖα καλῶν τὰ εἰς πτωχῶν ἀποτεταγμένα πρόνοια: καὶ διοικησιν, γηροχομεῖα, φημί, καὶ ὄφραντροφεῖα μαρτύρια δὲ, τοὺς εἰς ήνομα μάρτυρος ἀνεγερθίντας σπικούς. Τοὺς δὲ κατὰ αὐθίδειαν τοῦ ἐπισκόπου ἀφηνιάζοντας μοναχούς· τα καὶ κληρικούς, καὶ τοὺς θάρσος τούτοις παρέχοντας λαζούς, τῆς τῶν πιεστῶν κοινωνίας ἀλλοτριού.

ΚΕΦΑΔ. ΚΑ'. "Οτι δὲ κληρικός, ἀφ' ὧν περιπέτερον
σοι ἀμαρτήματι, καθαιρεῖται, οὐ μήτε καὶ ἀφο-
ρίζεται.

Ζήτει τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΔ. ΚΒ'. "Οτι τὸν κληρικῶν οἱ πρὸς μετόποια
βιθυμὴν ἀνέβαται μήτε πειθόμενοι ἐκπίπτουσι
καὶ οὐ νῦν εἰσίτι.

"Ο λαός τῆς ἐν Καρδαγένη συνέδου κανὼν τὸν ἐν
οἰκδήποτε τῆς Ἐκκλησίας κατειλεγμένον βαθμῷ,
καὶ τῷ ἰδίῳ μήτε πειθόμενον ἐπισκόπῳ, εἰς μετόπον
προσβῆναι παρακαλοῦντι, τὸν μάχθον ἴως τὸν ἐν
αὐτῷ παραπούμενον, καὶ τὸν βαθμοῦ ἐκπίπτειν
ἀξιον, οὐ ἀποστῆναι οὐκέ τίθεται.

ΚΕΦΑΔ. ΚΓ'. Περὶ κλοπῆς.

Ζήτει ἐν τῷ λόγῳ κεφαλαίῳ τοῦ Ε στοιχείου κανὼν
καὶ τῶν ἄγιων ἀποστόλων.

"Ο δὲ ἡδὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Ὁ κλη-
ψας, εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, φησι, μεταμελθεὶς δη-
μοσιεύσει τὴν ἀμαρτίαν, ἔνιαυτὸν τῆς τῶν ἄγιας μά-
των κοινωνίας καλυθήσεται μόνης εἰ δὲ ἐλεγχθεῖ,
εἰς ἓτις δύο. Μερισθήσεται δὲ αὐτῷ δὲ χρόνος εἰς
ὑπόπτωσιν μόνην καὶ σύστασιν, οὐ μήτε καὶ τοῖς
προκλείσισιν έσται ἡ ἀκρωμάνοις.

"Ο δὲ τοῦ Νέσσης μεγάλου Γρηγορίου, Ὁ ἀδ-
θρα, φησιν, ἀφαιροῦμενος τὸ ἀλόδιον, εἰ μή ἔψει
καθύπλιστα, ὡς δὲ οἱς τῇ τὸν ἀνθιστάμενον
διεκρίσσοσθαι, καὶ δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα
φανερώσας, δι' ἐλεγμοσύνης τὴν νόσον θεραπεύσει.
Εἰ δὲ μηδὲν πλέον τοῦ σώματος κέκτησι, κάποιο τὸ
πάθος, ἐξίσταται, ἢ φησιν δὲ Απόστολος. Ὁ κλέπτης
μηκέτι κλεπτεῖ, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος
ταῖς ίδιαις χεροῖς, ήνα μεταδῷ τῷ χρείαν ἔχοντι. "

"Ο δὲ ἄγιος Γρηγόριος δὲ θαυματουργὸς ἐν τῷ τα'
κανὼν. Οἱ πράγματά τινα ἐν τῷ πεδίῳ, φησιν, εὐ-
ρόντες, ἢ ἐν ταῖς διαυτῶν οἰκίαις ἀλλότρια, πρὸς
τῶν ἔχθρῶν ἀρριμένα, δὲν μὲν κατηγορηθέντες
ἐλεγχθῶσιν, ὅποι πεπάτωσαν· ἑαυτοὺς δὲ ἐξειπόντες,
καὶ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθωσαν. Πληρωτέον δὲ τὴν
ἐντολὴν, αἰσχρὸν δέπον λῆμα διωσαμένους, καὶ
μήτε μήνυερα, μήτε μήν σώστρα, ἢ οἰς εἰώθασιν
ἐπευφημίζειν ἐπέροις ταῦτα δύομασι, τὸ παράκαν
εἰπράττοντας.

Nόμοι,

Οἱ δὲ οἰκδήποτε πόλεις κλέπτοντες, ἀλεύθεροι μὲν
δυτεῖς, ἀπόροι δὲ, ἀπαξέντο ποιήσαντες, τυπτεῖ
σθωσαν· εἰ δὲ εὐπόροι εἰσεν, πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει
τοῦ κλεπτοῦ καὶ διπλῆν τὴν ποστήτη δύτωσαν
τῷ τὴν κλοπὴν ὑποστάτῃ· δις δὲ ἀλόντες, ἐξορ-
γίζεσθωσαν· εἰ δὲ ερίς φωριθείν τοῦτο τολμήσαντες,
χειροκοπεῖσθωσαν.

Τὸ προπετῶς ληφθὲν, ἢ ἀπόποις κλεπτὸν, εἰ πρα-
θεῖη, θιεκδικεῖται, μήτε καταβαλλομένου τοῦ δοθέντος,
ὑπὲρ αὐτοῦ τιμήματα.

"Ο ἀναδίδοντος τὰ κλεπτόντα οὐκ ἀπαιτεῖ ἢ ἔδωκεν
ὑπὲρ αὐτοῦ τιμήματα.

"Ο τὸ ἀλλότριον πράγμα ἀρριμένον λαμβάνων
εἰπε τῷ κερδῶντι, καὶ ἀγνοεῖ τὸν οἶκον, ὑπόκειται
τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ, εἰ μή δρε δεσπότης
ἐπερνόντεν εἰσεγεῖται τότε γάρ, καὶ ὡς κλέπτων

A CAP. XXI. Quod clericus, ex quo in aliquod
pecuniam incidentem, deponit, non autem segra-
galur.

Quare 10 cap. illarē A.

CAP. XXII. Quod clericus, qui ad altiorum gradum
ascendere nolunt, eo quem nunc habent exci-
dunt.

Tricesimus primus Carthag. synodi canon cum
qui ad quacumque gradum ecclesiasticum 160
promovet, si proprio episcopo, ad majorem preve-
hero volenti, non parnerit, labore in eo forsitan
detrectans, etiam gradu quem deserere noluit
excidere dignum censeat.

CAP. XXIII. De furto.

Coneule in 32 capite littera E can. 25 sancto-
rum apostolorum.

Septagesimus primus magni Basili canon. Qui
furatus est, si ex se quidem, inquit, penitentia
ductus peccatum fassus fuerit, anno a sola sacra-
mentorum communione arrebitur; sin autem con-
victas fuerit, duobus annis. Nam illi ad substi-
tutionem et consistentiam solam dividetur tempus,
non autem inter defentes aut sudientes erit.

Sextus magni Gregorii Nysseni, Qui latenter,
inquit, alienum auferi, si non gladio armatus sit,
ut resistentem interficeret possit, et per confes-
sionem peccatum suum aperuerit, per elemosynam
morbum curabit. Sin autem nihil aliud preter
corpus habeat, per laborem morbo medebitur,
ut dicit Apostolus: « Qui furatur, non amplius fu-
retur, sed potius laboret, operans suis manibus, ut
ei qui indiget largiri possit. »

Sanctus Gregorius Thaumaturgus in 11 canonē,
Qui res aliquas in campo invenierunt, inquit, vel in
seis sedibus alienas, ab inimicis projectas, si ac-
cudati quidem convicti fuerint, subterrantur:
sin autem scipios deuiniaverint, etiam cum fide-
libus preces celebrent. Dehinc vero mandata ob-
servare, omne turpe lucrum amoventes, et neque
indicationis, neque salvationis, vel quibus alii
nominibus illa solent appellare, omnino pretium
accipientes.

Legē.

Qui in quaevunque civitate furantur, si sint qui-
dem libri, et pauperes, et semel hæc fecerint,
verberentur: sin autem siue locupletes, præter rei
furio ablato restitucionem, duplicum ejus quanti-
tatem ei qui furum passus est reddant; bis au-
tem deprehensi, in exsilium mittantur; si vero ter
hoc audere inveniantur, manus illis abscondantur.

Quod inconsiderato abripitur, vel inepito sub-
strabitur, si venditur, constituto pretio pro illo non-
dam soluto, vindicatur.

Qui furta reddit, pretium quod pro illis dedit
non exigit.

Qui rem alienam projectam tulit lucifaciendi
causa, licet enīs sit ignorat, furti teneatur, nisi
dominus eam pro derelicto habuerit: tunc enim,
quævis fur eam tulerit, non teneatur, quia domini

desit esse. Nam furtum non sit, nisi sit cui sit. Sed si quod non erat derelictum, derelictum existimat, non est sur. Si vero tulerit id ea mente ut domino redderet, non tenetur furti crimine, ejusmodi restitutionis prelum acceperit.

Qui in casulis furatur, si quidem arma, verberatur; si vero equum, manus abscondatur.

161 Furacis servi dominus, si servum quidem habere vult, et qui furtum subiicit detrimentum reddit; si vero non vult, illum in perfectam proprietatem ei tradat.

Qui aliena armata abigunt, si semel hoc fecerunt, verberentur; secundo autem, in exsilium militantur; si vero tertio hoc audere inveniantur, abducto scilicet armento proprio domino restituto, manus eis abscondantur.

De latronibus.

Insignes latrones illis locis, in quibus delictum commiserunt, suspenduntur, ut per spectatum terrebant, qui talia aggredijuntur, et ut eorum cognatis, qui sunt occisi, flant solamen.

Qui arbores et maxime vites cadunt, etiam ut latrones puniuntur: licet plures eamdem arborum occiderint, singuli in solidum tenentur, videlicet ex initiatione duplum pretii, ex confessione simpliciter.

Qui scienter accepit rem furtivam, et furti conscient, cum ipso peccatore aequaliter puniuntur.

Fur est, qui clam et sine armis furatur, is neque membris abscissionem, neque mortem sustinet; qui autem vi in quoenamque loco, vel eum armis vel sine armis furatur, poenas secundum leges iurat. Consule et alias leges in 12 cap. littera A.

CAP. XXIV. Quod non sponset cum excommunicato cunctum communicare.

Synodi Antiochenæ 2 canon a communione eis excommunicatis discedere omnino nos horretur, et neque in dominibus, neque in ecclesiis cum usq; orare, etiam si sit ex alia regione. Nam licet loco distemus, non autem sive a nobis invicem discedimus, omnes ubique terrarum Christiani, et omnes una catholica Ecclesia ei vocamus et sumus. Quisquis igitur ex sacerdotiis catalogo excommunicatis communicare deprehensus fuerit, etiam ipse excommunicatur, ut qui canonem Ecclesia confundat. Vide et 18 cap. littera A, et in 2 cap. ejusdem litteræ can. sanctiorum apuditorum 45 et 46 et 64, et syn. Laodicensis 33, et Timothei Alexandrini 9, et in 15 cap. litteræ II ca. onem primum sancti Gregorii Thaumaturgi.

CAP. XXV. De eis qui non communicant, sacra administratione facta, vel per tres Dominicæ comuniuncationem procastigant.

Octauus et novus sanctorum apostolorum cap-

1376
A αὐτὸν λέθη, οὐχ ὀπάκειται, ἐπειδὴ ἀπάκεστο δν τῶν δεσπότων. Κλοπὴ γάρ οὐ γίνεται μή δυτος τοῦ κλεπτῆνος ὑφιστάμενου. Εἰ δὲ καὶ τὸ μή δν ἀπροσήγεται τύμπιον ἀπροσήγετον, οὐχ θετι κλέπτης. Εἰ δὲ εἰδεῖν ἐπὶ τῷ δύναται τῷ δεσπότῃ, οὐχ ὄπάκειται τῷ περὶ κλεπτῆς ἀγεγῆ, καὶ εὐρητρα λέθη.

'Ο κλέπτων ἐν φρουρᾷ, εἰ μὲν δπλα, τυπτέσθω, εἰ δὲ ἴππον, χειροκοπασθω.

'Ο τοῦ κλέπτου δούλου κύριος, εἰ μὲν βούλεται ἔχειν τὸν οἰκέτην, τὸ ἀζήμιον ποιεῖτο τῷ τὴν κλεπτὴν ὑποστάτης· μή βούλομενος δὲ, τούτον αὐτῷ ἀποδιδώτα εἰς τελείαν δεσποτείαν.

Tὰς ἀλλοτρίας ἀγέλας οἱ ἀπελαθοντες· δπις τοῦτο πεποιηκότες, τυπτέσθωσαν ἐκ δυτερού δὲ, ἐξοριζόμενας· εἰ δὲ καὶ τρίτον φωραθείεν τὸ τελούτον τολμήσαντες, χειροκοπεύσθωσαν, τῆς ἀπελαθεσῆς ἀγέλης δηλονότι τῷ ιδίῳ δεσπότῃ ἀποκαθιστάμενης.

Περὶ ληστῶν.

Οἱ ληστημοι λησταὶ ἐν τοῖς τόποις, δν οἵ; Ιπληματησαν, ἀνασταυροῦνται, ἢν διὰ τῆς θέας πετροθεσιν οἱ τοῖς τοιούτοις ὑγχειροῦνται, καὶ ἵνα γένηται παραμυθίς τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀναιρεθέντων.

Οἱ δένδρα καὶ μάλιστα ἀμπέλους, τύμνοντες ὡς λησταὶ κοιλάσονται· καὶ οὐδὲλοι τὸ αὐτὸν τέμβωσι, δένδρον, ἔκαστος αὐτῶν εἰς δλόκληρον ἐνέχεται, ἢντος ἐξ ἀρνήσεως μὲν τὸ δπλοῦν τοῦ τιμήματος· ἐξ ὀρολογίας δὲ τὸ ἀπλοῦν.

'Ο τὸν εἰδήσεις ὑποδεχόμενος τὸ κλεπτὴν περδίγμα, καὶ διαγειδᾶς τῷ ἀμαρτάνοντε, ἐν Ἱερῷ αὐτῷ τιμωροῦνται.

Κλέπτης ἰστὶν διάθετρα καὶ χωρὶς δικῶν ἀμαρτάνων, δς αὐτε μέλους ἐκκοπῆ, οὔτε θάνατον ὑπομένει· δὲ βίᾳ πλημμελῶν μεθ' ὅπλων· ἢ, χωρὶς ὅπλων, ἐν οἰωδήποτε τάπαρ, τὰς ἀπὸ των νόμων ποιας ὑφελεται. Ζῆται καὶ ἐπέρους ιόμων ἐν τῷ εἰρηνικῷ τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. "Οτι ού δει κοιτωρειν τῷ ἀκειμητηφ,

'Ο β' κανὼν τῇ; ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τῆς κοινωνίας τῶν ἀκοινωνήτων ἀποδείσασθαι παντάπασιν ἥμερον ἐγκελεύεται, καὶ μῆτε ἐν οἰκει τούτοις συνέχεσθαι, μῆτε εἰ ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ ἐπέρις ἐπαρχίας τύχοντες διτες. Εἰ γάρ καὶ τῷ τόπῳ διιστάμενα, ἀλλά γε τῇ τεστε: ἀλλήλων οὐκ ἀφιστάμεθα οἱ ἀπεταχοῦ τῆς Χριστιανού, καὶ μία πάντες κακολεγεῖται· Εκκλησία λεγόμενά τε καὶ ἐσιδέν. Οτις γε μὴν τοῦ λεπρακού καταλόγου τοῖς ἀκοινωνήσοις ἀλοήη κοινωνῶν, καὶ τούτον ακοινωνήτον εἶναι, ας τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα συγχέοντα. Ζῆται καὶ τὸ εἰ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου, καὶ τὸ τῷ β' κεφαλατῷ τοῦ αὐτοῦ σεπαχελου κανόνας τῶν ἀγίων ἀποστόλων με', με' καὶ εἴδ., τῆς ἐν Δαοδικείᾳ λγ', καὶ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας θ', καὶ τὸν τῷ εἰ' κεφαλατῷ τοῦ Π στοιχείου κανόνα α' τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. Περὶ τῶν μη κοιτωρουστων τῆς λεπρᾶς τελονομήτης λειτουργίας, η τὴν κοιτωράς δαι τρεις Κυριακαῖς ἀσβετ.δομήτων

'Ο, ή καὶ δ' θ' τῶν αγίων, ἀκοινωνῶν κανόνης

τοιμων: οἵ πάντας βουλόμενοι είναι καὶ ἀξίους τῆς τῶν θείων κοινωνίας ἀγιασμάτων, ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον. τῆς λεπρᾶς τῶν θείων μυστηρίων λειτουργίας προσφερομένης, τῶν ἀγιασμάτων τοῖς ἀλλοῖς μὴ κοινωνήσαντα, τὴν αἰτίαν κελεύουσιν ἀνειπεῖν καὶ εἰ μὲν εὐπρόσωπος εἴη, συγγράψης τυγχάνειν, εἰ δὲ οὐ, ἀφορίζεσθαι. Λαθῆν γάρ σκανδάλου καὶ ὄπονας ὅδωσι τῷ λαῷ κατὰ τοῦ προσενεγκέντος τὴν ἁναμάκτον θυσίαν λεπρώς, οὐαὶ τις συνειώντις αὐτῷ κώλυμα πρὸς τὴν λειτουργίαν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰσόντας τοῦ λαοῦ πιστοὺς, καὶ τῶν ἀγίων Γραφῶν ἀκούοντας, καὶ μὴ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀγίᾳ παραμένοντας μεταλήψει, ἀφορίζεσθαι εἰς διάκτους.

Συνέφεδος τούτῳ καὶ δῆτος ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ διεργάτεσσι. Πάντας γάρ τοὺς εἰσιόντας; εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν λεπρῶν Γραφῶν ἐπαλοντας, μὴ κοινωνύντας εἰς τῆς εὐχῆς ἀμα τῷ λαῷ, ἢ τὴν ἀγίαν μετάληψιν τῆς Εὐχαριστίας ἀποστρεφομένους, ἢ εὐθαδεῖας; ταῖς, ἢ ἀσαξίας, ἢ περιφρονήσεως, ἀποβλήτες τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι ἀξιοῦ, οὐαὶ ἀν καρποὺς μετανοίας δι' ἑξουσολογήσεως ἀπιδειξάμενοι συγγράψημης τύχωσι. Φασὶ δὲ τινες περὶ τῶν λεπρῶν των ἐν τῷ βήματι τηνικαῦτα λειτουργούντων τοὺς κανόνας ταῦτα νομιστεῖν, καὶ μάντος λαϊκῶν τῶν μὴ περιμενόντων ἀγρίς ἀν τῇ μετάληψις πρὸς τῶν ἀξιῶν γένηται. Τραχής γάρ σφόδρα καὶ βίαιον, ἀναγκαῖενται πάντας ἀκάστης μεταλαμβάνειν, ἢ ἀφορίζεσθαι. Πάντας γάρ εἰδόν τις τὸν ἐν μέσῳ στροφρόμενον, καὶ τοὺς τοῦ κόσμου πράγματα μολυνόμενον, καθαρὸν τὸ τῆς ψυχῆς δοχεῖον περάγειν ἐκάστοτε. πρὸς τὴν τοῦ πνευματικοῦ μύρου ἀποδοχήν; Ἀγαπητὸν γάρ, εἰ πάντα τ' ἀλλα παριδών τις καὶ πολλὰ τῶν τηνικαῦτα τοὺς κανόνιν ἐκρυπτήσετων, ἔτέρως ἢ ταῦτα ἔχοντα ἴρανται. Οὐτων δὲ ἡμᾶς; τὸ ἡμελημένον καὶ σκαίδην τοῦ βίου διέθηκεν, ὡς μηδὲ πιστεύειν εἰς ποτὲ τινες εἰς τοῦδε ἔχον ἀρετῆς τῶν πιστῶν. Ἀμέλει καὶ παντὸς ταῦτην, οἶραι, τὴν ἀπειλὴν τῶν θείων κανόνων ἡ τοῦ ἀντιδώρου ἐκπονήση διανοῦμη, ὡς τοις πάσοις είναι ἀνάγκην καὶ τοῖς μὴ διαναμένοις; τῶν ζωτικῶν μυστηρίων μετέχειν προσμένειν τὸ τέλος τῆς θείας λειτελεστίας, ὡς ἀν ἔκ τε κειρές τοῦ λεπρῶς πρὸς ἀγιασμὸν αὐτὸν λάθοιεν. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ζεφ. τοῦ Πιστοχείου κανόνα ἡ τῆς τοῦ πατρὸς συνδοῦσι.

Οἱ δὲ π' ταῦτας τοὺς ἐν τῇ πόλει διάγυντας ἐπιτεκτίποντες καὶ πρεσβυτέρους, καὶ εἰς τρεῖς Κυριακὰς ἐν τρισιν ἑδομάσι τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας ἀπολειπθέντας φαρετάς δινευ ἀνάγκης, έτι δὲ καὶ τοὺς μὴ συνερχομένους τοῖς πιστοῖς λαχοῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν εὐχῶν μὴ κοινωνοῦντας, ἀλλ' εἰς τρεῖς Κυριακὰς καὶ αὐτοὺς ὀστερίσαντας, ἐκε-

A nones, præparatos semper omnes et divinorum mysteriorum participatione dignos esse volentes, episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, sacra divinorum mysteriorum oblatione celebrata, qui sacramenta aliis non communicant, causam dicere jubent: quæ si rationabilis fuerit, veniam consequantur, sin minus, segregentur. Scandalum enim et suspicionis adversus sacerdotem, qui sacrificia obtulit incruenta populo, dat apprehensionem, quippe 162 qui impedimentum aliquid ei sciret messe ad sacrificium. Sed omnes populi fidèles, qui ingrediuntur et sacras Scripturas audiunt, in preceatione autem et sacra communione non permanent, tanquam inordinati participatione excludantur.

Illi consona decernit etiam secundus Antiochenæ synodi. Omnes enim qui in ecclesiam ingressi sunt et sacras Scripturas audiunt, orando autem una cum populo non communicant, vel sanctam Eucharistie participationem aversantur, ex arrogantiæ scilicet, vel perversitate, vel contemptu, ab ecclesia expelli justum judicat, donec penitentia fructus ostendentes per confessionem veniam consequantur. Dicunt vero quidam, canones istos de sacerdotibus, qui tunc sacra peragabant hæc ordinare, ut et de laicis, qui non perseverabant, donec communionis participatione digni fierent. Grave etenim admodum est et violentum compellere omnes cuiuslibet communionis participes fieri vel segregari. Quomodo enim fieri potest, ut qui in medio versatus est, et secularibus contaminatus negotiis, purum semper habeat animæ receptaculum ad spiritualis unguenti receptionem? Pulchrum autem foret, si quis omnia alia negligenter et procul amoveret, ac hunc unum scopum sibi proponeret, et nulli illi iniquæ inserviret cupiditatí, ut posset, Deo auxiliū praebente, illud consequi. Ego quidem existimo, quod fidèles omni non minus recte credere quam recte vivere studebant: nam appareat, quam plurima, quæ tunc canonibus edita fuerunt, aliter se habero, quam nunc. Vita autem negligens et stolida ita nos disposuit, ut neque credamus aliquos fidèles ad tantum virtutis unquam pervenisse. At præter has divinorum canonum minas existimo antidoti distributionem habilitam fuisse; ut omnino necesse fuerit illi qui vivisicorum mysteriorum participes esse non potuerint, ad divini sacrificii filium manere, ut ex manu sacerdotis illud ad sanctificationem acciperent. Vide et in septimo capite litteræ II canonem 66 vi synodi.

Octogesimus vero ejusdem episcopos in civitate degentes, et presbyteros, si tribus diebus Dominicis in tribus septimanis ab ecclesia sua absfuerint absque gravi necessitate; porro et laicos, qui in ecclesiam cum fidelibus non convenerint, et precibus non communicaverint; sed tribus diebus Dominicis defecerint; illos quidem

deponit, hos vero segregat. Consule et in nono capite litteræ A τούς μὲν καθαιρεῖ, τούτους δὲ ἀφορίζει. Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' χεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνας τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου οὐ' καὶ ἐστι.

CAP. XXVI. *Quod non oportet jamjam mortuorum corporibus communionem dare.*

Octagesimus vero sextæ synodi canon ut corporibus jamjam mortuorum Eucharistia communicetur interdicit. Scriptum enim est, inquit, « Accipite, comedite. » Mortua autem corpora neque accipere neque comedere possunt. Vide et in 4 capite litteræ B canonem 18 Carthaginensis synodi.

CAP. XXVII. *Quod non oportet eum qui communitur est, cum uxore sua consuetudinem habere.*

Vide 18 caput litteræ Γ.

163 CAP. XXVIII. *Quando communicat somnio polluita.*

In 4 canone sanctus Dionysius Alexandrinus iis qui in juvoluntario seminis fluxu nocturno fuerint judicem rei indemnatum propriam conscientiam conscientiam. Siquidem enim, nulla precedente animi perturbatione, sponte sua illi hunc fluxio acciderit, natura illam tanquam excrementum excerneat, sine impedimento qui hoc passus est, inquit, ad sacram communionem admittatur. Si qua autem rationis perturbatio praecesserit, et ita in ejus cogitatione cōminorata nocturnam intulerit phantasiam, eamque consecuta sit seminis effluxio, vel ex iactu et cibo hoc evenierit, talis non eat parus; non propter seminis fluxum (hoc enim nos est ipsius mundu, sicut nec caro cuius est excrementum), sed propter malam cogitationem, quæ mentem polluit. Qui proinde præter hoc in conscientia dubitat, quomodo libere loquatur facultate privatur; quomodo igitur ad Deum accedit, qui ita affectus est? Nam secundum magnum Paulum, « Qui dubitat, si comedenter, condemnatus est. »

Eadem etiam magnus Athanasius ad Ammum quemdam scribens edisserit, multis argumentis probans nihil eorum quæ a Deo creantur sua natura impurum esse. Opus vero ejus manuum est homo naturalibus excretionibus subjectus. Animali enim dantur pori, ut per illos quodque membrum, quod supervacuum est, emittat. Capillis igitur exrementa sunt crinea, et quæ per naras et os emittentur sputa; et ventris exrementa; totius vero corporis, sudor; seminalium etiam pororum semina; hæc enim emissa et emota animali prorsunt, detonta autem male afficer soleant. Et eis quidem qui bene sentiunt, nihil in sua natura eat immundum; pollutis autem, nihil purum; sed contaminantur et eorum mens et conscientia, peccato scilicet, et quæ non decent iis tribuendo. Norunt enim medicorum filii, quod natura, ut superfluum, emittit semen; nullum autem est peccatum, si emittatur superfluum.

Magnus vero Basilios in asceticis, interrogatus,

A νοῦς μὲν καθαιρεῖ, τούτους δὲ ἀφορίζει. Ζῆται καὶ σώμαστι τῶν ἡδη τελευτησάντων τῆς εὐχαριστίας μεταδίδοντες οὐκ οἰσται δεῖν. Γέγραπται γάρ, φησι, « Κάβετε, φάγετε» τὰ δὲ νεκρά σώματα οὐτε λαβεῖν, οὐτε φαγεῖν δύνανται. Ζῆται καὶ τὸ τῷ αὐτῷ χεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἡγ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. *Οτι οὐ δεῖ κοινωνίας διδόναι τοῖς σώμαστι τῶν ἡδη τελευτησάντων.*

«Ο πγ τῆς σ' συνόδου κανῶν τοῖς σώμασι τῶν ἡδη τελευτησάντων τῆς εὐχαριστίας μεταδίδοντες οὐκ οἰσται δεῖν. Γέγραπται γάρ, φησι, « Κάβετε, φάγετε» τὰ δὲ νεκρά σώματα οὐτε λαβεῖν, οὐτε φαγεῖν δύνανται. Ζῆται καὶ τὸ τῷ αὐτῷ χεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἡγ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. *Οτι τὸρ κοινωνίας μετίλατα οὐ δεῖ προσέβαι τῇ ιδιᾳ γνώσει.*

B Ζῆται τὸ τῷ αυτῷ χεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. *Πότε κοινωνεῖ ὁ ὀτερασθεῖς.*

Ἐν τῷδε λεγόντι δὲ ἄγιος Διογύσιος Ἀλεξανδρείας τοῖς ἐν ἀπροαιρέτῳ φίσαις κατέδει γεγονότι δικαστὴν ἀδέκαστον τοῦ πράγματος τὸ ίδιον ἀφίστησαι τοιαύτο. Εἴ μὲν γάρ, μὴ προποκειμένης ἡστινοσοῦν ἀρμονίας, εὐνομέτως ἡ τῆς γονῆς συμβέβηκεν ἐκροή, τῆς φύσεως αὐτῆν ἀς περίτεωμα ἐκκρινάσῃ, ἀνεμπολεῖται δ γε ταῦτα παθών, φησι, τῇ θελτικούντι προσίτω. Εἴ δέ τις ἐμπαθής λογισμὸς προσβήσῃ, καὶ οὗτος ἐμφιλοχωρήσει τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ, νυκτερινὴν ἐπιγνώσκει φαντασίαν, καὶ ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ τῆς γονῆς ἐκροή, ή ἐκ περονίας καὶ ἀδημαργίας τούτα συνέδη, δ τοιούτος οὐ καθερός θετιν, οὐ διὰ τὴν βάσιν τοῦ επέρματος· οὐ γάρ ἀκάθαρτον τοῦτο γε, ἔτελο μηδὲ ή εὔρεται, ή ἐκείνο περίτεωμα, ἀλλὰ διὰ τὸ πουνηρὸν ἐνθύμιαν, διπερ ἀμόλυντην διάνοιαν. Ο τοιούτος τῇ συνειδήσει παρέτοιμος διεκρινόμενος παρήρεταις ἐστέργησαι· πῶς οὖν προσαλεύεται τῷ θεῷ οὐτε διεσκέμενος; κανά γάρ τὸν μάγειν Παῦλον, «Ο διωκτινόμενος, εἴ καὶ φάγη, κατεκέριται·

Tὰ αὐτὰ μείον δέ ἄθενάσιος, τῷδε ἀμμοῦντινα ἐπιστέλλων, δι' ἀπικειρημάτων πλείστων διέξειται, κατασκευάζων μηδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ κτισθέντων ἀκάθαρτον εἶναι τῇ ἐπιτοῦ φύσει. Ἔργον δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ διγνθρωπος, ταῖς φυσικαῖς ἐκχρίσεσιν ποκειμένος· τῷρ γάρ διδονται πόροι, ἵνα διὰ τούτων ἐκαστον μέλος ἀποτέλῃ τὸ περίτεν. Τῇ; μὲν οὖν καφελῆς αἱ τρίχες περίτεωμα, καὶ τὰ διεριθιῶν καὶ στόματος ὑγρά· καὶ γαστρὸς τὰ διαχωρήματα· τοῦ δὲ δλου σώματος οἱ ἰδρώτες· τῶν δὲ απερματικῶν πάρων τὸ σπέρμα· ταῦτα δὲ ἐκκρινόμενα καὶ κενούμενα λυστελεῖ τῷ ζώῳ, κατεγχόμενα δὲ, φθείρειν εἰσθε. Καὶ τοῖς μὲν εὐγνώμοσιν οὐδὲν ἀκάθαρτον τῇ ἐπιτοῦ φύσει· τοῖς δὲ μεμισμένοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίσταις αὐτῶν καὶ δὲ νοῦς, καὶ τῇ συγείδησις, τῇ ἀμαρτίᾳ δηλαδή, καὶ τῷ μὴ λογίζεσθαι περὶ αὐτῶν τὰ πρέποντα. Ισαῖ δὲ καὶ Ιατρῶν παῖδες, διπερ τῇ φύσις ως περιττὸν διώκει τὸ σπέρμα· ἀμαρτίᾳ δὲ εὑδερίᾳ, κενούμενον τοῦ περιττώματος.

«Ο δέ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς, ἔρε-

τηθείς, εἰ τολμητέον προσιέναι τῇ κοινωνίᾳ τὸν ἀνειρώαντα, ἀπεκρίνατο· Τὸν ἀκαθαρτό δύτα τινὰ ἐγγίζειν τοῖς ἄγιοις, καὶ τὴς παλαιῆς Διαθήκης φοβερὸν διεσπάδεια τὸ κρίμα· εἰ δὲ πλεον τοῦ λερού ὡδε, φοβερώτερον δηλονότι παιδεύει τὸν ἡμᾶς Ἀπόστολος, εἰπὼν· «Οἱ ἑθίων καὶ πίνων ἀναξίως χρίμα θεῖει καὶ πίνει.» Ἀκαθαρτοί δὲ ὠγύδαστεν δικιος, οὐδὲ τὴν σπερματικὴν ἔκκρισιν, ἢν μὲν ἀν τις, οὐμαί, διὰ τέλους ἐκφεύγεται, εἰ μήπου δεινῶς τὸλμειος εἴη, ἀλλὰ τὴν πονηράν ἐπιθυμίαν, (περὶ δὲ τὸν Κύριος ἐφησεν, «Οἱ ἐμβλέψας γυναικί, καὶ τὰ ἔβης,») ήτοι τὸν μάρτυραν, ή τα κατὰ διάνοιαν ἀκαρτεῖα διὰ συγκαταθέσεως τελεῖται, καὶ ή καθ' ὅπους ἐπειτα φαντασία, καὶ ή βύσις τοῦ σπέρματος.

Περὶ μαλακίας.

Εἰ δὲ οὕτως εὐθύνεται ἡ ἀπὸ συγκαταθέσεως διὰ συγκατερίης φαντασίας τοῦ σπέρματος ἀκροή, πολλῷ γε μᾶλλον ἡ διὰ μαλακίας ἔκκρισις ἐπιτικνηθεῖται, ἕκαρ γε πάντως, καὶ οὐκ εἰς ὀνειρόβουλος γινομένη. Φησι γάρ ὁ Νηστευτής Ἰωάννης· «Οἱ μαλακίας πάθει ἀλλούς πρὸ τῆς ἱερωσύνης χληρεῖς, μηδὲ θαρρῶν ίιως ὡς περὶ τοῦτο μόνον τῆς ἱερωσύνης αἰρχθῆσται, ίκανῶς πρότερον ἐπιτικνώμενος, οὗτοι τῆς ἱερωσύνης ἀξιούσθω. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην τούτῳ περιπέπτωκεν, εἰς ἵναστὸν ἔνα τῆς ἱερωσύνης ἀργῆσαις, καὶ τρίς εἰωδότες ἐπιτικνοὶς οὐφρονισθεῖται· πρὸ δὲ τῆς ἱερωσύνην ἀκανίστω εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπιγνωσίν τῆς ἀκαρτεῖας διὰ τρίς τούτῳ ἀργάσαιτο, τὴν ἱερωσύνης παυσάμενος. εἰς ἀναγνώστου τάξιν ἀρχέσθω. Λαϊκὸς δὲ, τὸ τῆς μαλακίας εἰσχρὸν κατεργασμένος πάθος, εἰς μὲν τὴν κοινωνίας εἰργεται, ἡροφραγῶν ἐναύτας, καὶ γονυκλίσιας ἐκάστης ποιῶν μορθὸν. Ή δὲ διὰ τῆς ἀλλήλων μικρῶν γινομένη μαλακία διπλοῦν ἐργάζεται τὸ κακόν, ἀπὸ δύο μαλυνομένων ψυχῶν, διὸ καὶ διπλότον ὁ ταῦτης ἀργάτης τὸ ἐπιτίκνιον δέχεται, εἰς πέντε τῆς κοινωνίας εἰργόμενος, καὶ εἰς τὸ τὸν μετανοῶν μέτρον ἐκτείνων μετὰ τῆς προσηκούσης νηστείας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτου. Ή δὲ ἀπὸ νόσου τῶν γεφρῶν γινομένη φοή τοῦ θεροῦ, οὐαὶ τῇ τῶν γονορροῶν καὶ τῆς λθιάσεως, παντάπασιν ἀνεπικλητος. Εἰ γάρ καὶ τῷ Μωάβιος νόμῳ οἱ γονορροεῖς ἀκαθαρτοί ἀλογίζονται, ἀλλ' ἐκεῖνος καθ' ἕτερον δῆπου γε τρόπον διὰ τῶν σωματικῶν παθημάτων τὰ τῆς ψυχῆς παρετείκνυν νοεῖματα, καὶ διὰ τῶν ἀκούσιων τῶν ἐκουσίων κατέτρεχεν· εἰ γάρ τὰ φυσικὰ δοκεῖ πάντα εἶναι ἀκαθαρτα, πολλῷ γε μᾶλλον ἡ κατὰ γνώμην λαγνεῖα. Σκιάν τοιούτης ἔχων δέ νόμος ἐν τοῖς σωματικοῖς προεγύμναζεν, οὐαὶ παῖδας, τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα ἐπιτιθειστέρους πρὸ τὴν ὑπαδοχὴν τῶν σπερματικῶν καὶ τελεωτέρων ἐντολῶν ἀπεργάσηται. Διδάσκεις δὲ διὰ τούτων καὶ τὰς συνουσίας τῶν τοιούτων ἐκφέγγειν ἡμᾶς, ὡς μὴ προσαναχρωσθῆναι τῇ ἐκ τοῦ στόματος ἀκετενών προχρομένῃ τῶν λόγων ἀκαθαρτοί. Ουτοὶ δέ εἰσιν οἱ τὸ λίαιον πάθος λοιμικοῦ δίκην νοεῖματας εἰς πάντας ἄγειν φύλοτοι μοικενοί, καὶ πολλοὶς ἀνυποτάξιοι τοῖς ἔχειν παραπλησίους, ἵνα ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν κακῶν τὰ τῶν ἀλέγχων ὀνείδη, ὡς διὰ οἰηθελεν, διεδιρράκωσιν. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος νόμος οὐδὲν ἐλε-

A an oporteat somnio pollutum in cōmūnionem admittere, respondit: *Eius, qui, cum in immundicie sit, appropinquat sanctis, etiam ex Veteri Testamento terrible docemur iudicium; quod si est hic in sacris, terribilius videlicet nos docebit Apostolus, dicens: «Qui comedenter et biberit indigne, iudicium sibi comedit et bibit.» Immundiciem vero non inveniat sanctus non seminis excretionem, quam nullus, suspicor, absolute evitaverit, nisi maxime continens sit, sed pravam concupiscentiam (de qua dixit Dominus: «Qui mulierem aspicit, et ei cōmīta), qua præcenso mentis etiam peccatum per assensum perficitur, vel imaginatio in somnis consequitur, et seminis effluxio.*

De mollitiis.

B Si vero ita corrigitur, qui a consensu fit per nocturnam imaginationem seminis fluxus, multo magis punitur per mollietatem effluxio, omnino visione, 164 et non ex somnio polluto facta. Dicit enim Nestorius Joannes: Clericus mollietiei morbo laborans ante sacerdotium, non existimans forsitan, quod ob hoc solum sacerdotio expelleretur, scitis antea puditus sic sacerdotio dignus habeatur. Si vero post sacerdotium in hoc incident, per annum unum a sacerdotio expulsus, et debitis penitentia sanam mentem redactus, ad sacerdotium reveratur: si vero post peccati agnitionem his vel ter hoc fecerit, sacerdotio cessans in lectoris ordinem veniat. Laicus autem mollietiei turpe malum praegenens, quadraginta dies a cōmūnione arctetur, in illis aridis vescens, et in unaquaque genuflexiones peragens 49. Quae propter multum coitum sit mollietas, duplex efficit malum, quippe duas corrumpit animas, Ideoque et duplum ejus auctor supplicium sustinet, ad 89 dies a cōmūnione arcendns, et ad centum penitentias mensuram extendens cum conveniente jejunio. Sed de illo huic usque. Quae autem ob renum morbum sancta sit genitalis seminis effluxio, veluti gonorrhœa, et quae ob calculum in vesica sit, nullum omnino reprehensioni est obnoxia. Licit enim per Mosis legem qui gonorrhœa laborant impuri habebantur, ille tamen alio modo per corporales passiones animas ostendit morbos, et per involuntaria voluntaria reprehendit. Si enim naturalia impura quodammodo esse existimat, multo magis ex proposito salacitas. Umbram enim continens lex, in corporalibus, tanquam pueros, exercuit Iudeos, ut ad spiritualium et perfectionum mandatorum receptionem magis idoneos redderet. Ex his etenim docet et nos eorum conversationes fugere debere, ne sermonum impuritate ex eorum ore procedente polluti simus. Hi vero sunt, qui morbum suum pestiferæ instar infectionis in omnes inducere summopere conantur, et quaniplurimos habere sibi similes, ut in malorum communique criminum etiam convicia, prout soli sunt, ausfugiant. At nostra lex non minus illos quam sanos admittit, quoniam qui vel Iepra la-

borantur, ob illam tanquam impuri a castris
diminuerantur; nobis autem et concioni simul in-
tersunt et simul precantur, ex morbo nihil im-
pediti.

Vicesimus secundus vero Timothei Alexandrinii
canon. Si cogitatio, inquit, desiderium in eo qui
soumptuosa accederit, et ipso in cogitatione sua per-
sistente, fluxio seminis consecuta fuerit, differenda
est communio; assensio enim mentem inquinavit.
Si vero nihil horum præcesserit, tentationem
esse diabolus, a divina communione illum abducere
potentia, manifestum sit; sed is nihil hæsitans
ad communionem accedit. Si enim in eo, ne sacra-
menti posthac sit particeps, felici successu utatur
ille nialis, non cessabit homini insinuari, quo-
tiescumque eum ad divinam communionem se ac-
cingere cognoverit.

CAP. XXIX. Quod divinæ communionis gratia ni-
hil accipere oportet.

Vicesimus tertius vi syn. canon immaculatam
præbentibus populo communionem omnino inter-
dicit, ne ab iis qui communicant obolos, vel
quamvis aliam speciem exigant. Nam gratia non
est venalis, inquit, **Iĉ** neque igitur prelio, sed
sanctitas gratis sanctis communicanda est. Si quis
autem eorum, qui sunt in clericorum catalogo,
talem speciem exigere reprehensus fuerit, quibus
immaculatam imperiuntur communionem, de-
ponatur, ut Simoniaci erroris et maleficii aemul-
lator: ille enim prelio emere Spiritus gratiam
postulabat.

CAP. XXX. De iis qui cum presbytero usorem
habente communicare ambigunt.

Vide in 9 capite littera B canonem 4 synodi
Gangrenensis.

CAP. XXXI. De presbyterorum et laicorum ordine in
communione.

Canon 58 sextæ synodi non permittit laico, ut
divina mysteria sibi imperiat, præsente episcopo
vel presbytero vel diacono. Qui vero præter haec
facit, una septimana segregari dignum judicat, ut
discat humilis uiri, et non majora suis meritis
agredi.

Centesimus primus vero nequaquam admittit eos
qui propter religionem forte et sacrorum donorum
venerationem, receptaculis ex auro vel argento
aliave pretiosa materia comparatis, divina excipi-
unt dona, et ita ecommunicant: sed qui manus
in crucis modum conformant, et illis divinum do-
num excipientes coniunctant. Longe enim rei
cuilibet sensibili præponitur Dei manu efformata
manus hominis, divina imagine nobilitati, et cor-
pus Christi nominati, et templum Dei secundum
divinum Apostolum. Manu igitur, inquit, gratiae
communionem quilibet accipiat; nemo enim revera
divinæ communionis dignus est, sed ea digni per
gratiam omnes efficiuntur, quemadmodum et gratia
salvi sumus, ut alicubi dicit Apostolus. Qui vero

A τον τούτους τῶν διγενέντων προσίσται ἐπει καὶ εἰ
λέπρων νοσησάντες παρ' ἔκεινων μὲν καὶ τῆς παρ-
εμβολῆς ἤλανόντο, ὡς ἀκάθαρτοι ἤμεν δὲ καὶ συνεκ-
καλησιάζουσι καὶ συνεύχονται, μηδὲν ἐκ τῆς νόσου
ἀμποδιζόμενοι.

Ο δὲ οὐτε κανὼν τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας. Εἰ
μὲν λογισμὸς, φησιν, ἐπιθυμίας προσέδαιε τῷ
ὄντερασθέντι, καὶ τούτου ἀμφιλογησαντος τῇ ἔκει-
νου διανοίᾳ, ἡ τῆς γονῆς ρύσις ἐπηκολούθησε, τὴν
κοινωνίαν ὑπερθεέον· ή γάρ συγκατάθεσις τῶν
λογισμὸν ἐμάλυνεν. Εἰ δὲ οὐδὲν τούτων τροπήγαστο,
δεῖχνυται περάν εἶναι τοῦ διαβόλου, τῆς θείας εὐ-
τὸν ἀπάγειν κοινωνίας μηχανωμένου, ἀλλὰ μηδὲν δ
τοιοῦτο; Ἐνδοιάζων τῇ κοινωνίᾳ προσίστω. Εἰ γάρ
καὶ κατορθωθείη τῷ πονηρῷ τὸ μή μετέχειν αὐτὸν
ἐντεῦθεν τῶν ἀγιασμάτων, ἐπιθυμίαν οὐ παύσεται,
διάκις ἀν αὐτὸν γνῷ πρόδη τῇ θείᾳ ἐπομένου
κοινωνίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ. "Οτι τῆς θείας κοινωνίας χάρις οὐ
δεῖ τι λαμβάνειν.

Ο καὶ τῆς σ' συνδου κανὼν τοῖς μεταδιδόνται
τῷ λαῷ τῆς ἀχράντου κοινωνίας παντάπασιν ἀπει-
ρησε τοὺς μεταλαμβάνοντας εἰσπράττειν ὅδοιούς,
ἢ οἰονδήποτε εἶδος· ή γάρ χάρις, φησιν, οὐ παπράσκε-
ται. Μή τοινυ διὰ χρημάτων, ἀλλὰ προίστα τοῦ
ἀγιασμοῦ τοῖς ἀξιοῖς μετεδοτέον. Εἰ δὲ φωραθείη τὸς
τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατείλεγμένων τὸ οἰονοῦ εἰσπρά-
ττων εἶδος, ὡν τῆς ἀχράντου μεταδίδωσι κοινωνίας,
καθαιρεῖσθω, ὥστα ζηλωτὴς τῆς τοῦ Σίμωνος πλάνης
καὶ κακουργίας οὐτος γάρ χρημάτων πρασθεῖ τὴν
χάριν ἔχει τοῦ Πνεύματος.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. Περὶ τῶν κοινωνίτων διακριομένων
ἀπὸ πρεσβυτέρου τραγαμηστός.

Ζήτει ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα δ
τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνδου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. Περὶ τῆς ἐν κοινωνίᾳ εὐταξίας
πρεσβυτέρων καὶ λαϊκών.

Ο τῆς σ' συνδου νη̄ κανὼν οὐκέτι προτέπει λαϊκῷ
τῶν θείων μυστηρίον διατύπωσι, ἐποκτή-
που παρόντος, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου. Τὸν δὲ
παρὰ ταῦτα ποιοῦντα εἰς ἔδομάδα μέτραν ἀφορί-
ζεσθαι ἀξιοί, ἵνα μάθοι ταπεινούσθαι, καὶ μὴ τοῖς
ὑπὲρ διαυγῶν ἐγχειρεῖν.

Ο δε ρά πάντων ἤκιστα προσίσται τοὺς δι' εὐ-
λάβειαν δῆθεν καὶ τῶν θείων δώρων τιμὴν τεκμένει
χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ πολυτελοῦς διλλῆς διλῆς πε-
ποιημένοις, τὰ θεία δεχομένους δῶρα, καὶ οὗτω
μεταλαμβάνοντας ἀλλὰ τὰς χειρας εἰς τύπον σταυ-
ροῦ σχηματίζειν, καὶ ταῦταις τὸ θείον ὑποδεχομέ-
νους δῶρον μεταλαμβάνειν. Μακρῷ γάρ αἰσθητού
παντὸς προτετμηταί ἡ χειρὶ θεοῦ πλασθεῖσα χειρὶ^α
ἀνθρώπου, τοῦ εἰκόνη θείᾳ τετιμημένου, καὶ σῶμα
Χριστοῦ χρηματίσαντος, καὶ ναὸς θεοῦ, κατὰ τὸν
θείον Ἀπόστολον. Τῇ χειρὶ οὖν ἔκαστος τὴν κοινω-
νίαν δεχέσθω, φησι, τῆς γάριτος ἀλιθῶς γάρ οὐ-
δεὶς τῆς θείας μεταλήψεως ἀξιος, ἀλλὰ γάριτοι
πάντες αὐτῆς ἀξιούμενα, καθὼν καὶ γάριτοι οὐκέν
σεσωσάντοι, ὡς ποὺ φησιν ὁ Ἀπόστολος. Τοὺς δὲ

περιτιμῶντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνος τὴν δύναμον ὅλην, καὶ διὰ σκευῶν τοιωτῶν κοινωνεῖν παιρωμάνους, ἀφορήσεσθαι διερίζεται. Ζῆται καὶ ἐν τῷ εἰκεπαλεῳ τοῦ Δ στοιχείου καγένα τῆς α' συνόδου ιη', καὶ τὸ δικαίων τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'. "Οτι κοσμικὸς φροντίδας οὐ δεῖ μετιέναι χληρικούς, η μοράζοντας, εἰ μήκους κατ' ἔκπροσθή βασιλέως."

"Ο γέ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπίσκοπον, η πρεσβύτερον, η διάκονον, κοσμικάς φροντίδας μή ἀναλαμβάνειν παρεγγυδται, εἰ δὲ μή, καθιερεύεσθαι. Θούλεται γάρ δι κανὼν τοὺς ἀπηριθμημένους ἔξω συγχώσεως καὶ θορύβου δημάδους τηρεῖν ἐνυπούς; καὶ ἀπερισπάστως τῆς θελας ὑπηρεσίας μεταποιεῖσθαι;

"Ο δὲ πα' τοῦτον ἀξεπίτηδες σαρηνίζων. Εἰ μή πεθερίτης, φησι, τῶν κοσμικῶν ἀποστῆναι φροντίδων, τότε καὶ καθαιρεθήσονται. Εἰ δὲ ἀποστάτης, διτε κατέκειται δημοσίας μετιέναι διοικήσεις, ἐπὶ τοῖς φθάσαις ευγγνωσθήσονται.

"Ο δὲ πγ' ἐπίσκοπον, η πρεσβύτερον, η διάκονον, εἰς τὸ ἱερατικὸν περικιλμένον σχῆμα, στρατική σχολήσονται, στρατιωτικῶν πραγμάτων δηλαδή διοικήσεων (οὐ γάρ τὴν μεθ' δπλων ἴνται θέση φησι μεταχειρίσειν), ὑπὸ καθαιρέσιν τίθησιν Οὐδεὶς γάρ δύναται διαι κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὸ λόγιον.

"Ο δὲ τῆς δι συνόδου ιη' τοὺς καθάκας ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένους, η μοναστάς, μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ κοσμικὴν ἀξίαν ἐρχεσθαι κελεύει, τὸ ἱερὸν ἀποδυσαμένους σχῆμα, καὶ μετενόντας διπερ πρὸς έθους ἐκείνους, η τούς τοιμάντας, καὶ μή μεταμελομένους, μηδὲ τὸ κατάλληλον αὖτις τῷ ἱερῷ βίῳ σχῆμα μεταλαμβάνοντας, δι πρὸν κατὰ θεοῦ εἰλοντα, ἀναθεραίσθαι ἀξιον. Οὐδέτε γάρ καθαιρέσει δι τοιούτῳ εἰ τοιμήσας ὑποβάλλεται. ἐπει τοι γε ταῦτην αὐτὸς ἁντοῦ καὶ πρὸ καταδίκης κατεψήσατο, ἀπογυμνώσας ἁντὸν τῆς ἱερατικῆς ἀμπεχόντης, καὶ λαίκας γεγονώς. Ζῆται καὶ τὸ ιγ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

"Ο δὲ τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου κανὼν ἐνδέκατος τοὺς φθέντας κανόνας ἐπιχυρῶν, καὶ τὰ ἐκείνων ἐπειδίων, ἐπάγει ὡς, εἰ τις τῶν ἱερῶν, η διακόνων, η διως τῶν ἐν κλήρῳ κατηριθμημένων κοσμικάς ἀρχάς καὶ φροντίδας μεταχειρίζεται, η κουρατορείας ἀναβάσκεται, τοῦτον τοῦ οἰκείου κλήρου διώκεσθαι· οὐ γάρ οἶν τε δυνατό προσανέχειν κυρίοις, ὡς ἐφημένον.

"Ο δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιη' ἐπισκόπους, η πρεσβύτερους, η διακόνους, ἐκλήπτορας ἀλλοτρίων κτημάτων, η προκουράτορας, εἰτ' οὖν φροντίστας, καὶ διοικήτας, ἐπισκήπτει μή γίνεσθαι, μηδὲ ἐκ τινος αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου πράγματος τροφὴν πορίζεσθαι· οὐδεὶς γάρ, φησι, στρατευόμενός ἀμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πράγματεις, καὶ τὰ ἔξης. Αἰσχρὸν μὲν οὖν ἀν εἴη τυχὸν τὸ περνοδοσεῖν· ἀτίπον δὲ τὸ καπηλεῖον πραστασθαι.

"Ο δὲ ἄγιώτατος πατριάρχης Λουκᾶς καὶ μυρε-

PATROL. GR. CXLIV.

A inanimata materiam Dei imagini anteponunt, et hujusmodi receptaculis communicare conantur sunt, segregari decernit. Vide et in quinto capitulo littera A canonem 18 primos synodi, et 4 cap. littera Γ.

CAP. XXXII. Quod non decet clericos vel monachos secularares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris.

Sextus sanctorum apostolorum canon episcopum vel presbyterum vel diaconum secularares curas non suscipere jubet; aliqui deponi. Vult enim canon modo enumeratos se ab omni confusione popularique tumultu asservare, ac quiete animo sacrae ministracioni vacare.

B Octagesimus primus etiam hunc ex industria explicans, Nisi voluerint, inquit, a secularibus curis abstinere, tunc statim deponentur. Si vero abstinuerint, ita ut non amplius publicas aggradiantur administrationes, eorum quibus fuerunt occupati venia dabitur.

163 Octagesimus tertius vero episcopum vel presbyterum vel diaconum (qui adhuc sacerdotali indutur habitu) exercitui vacante, militarium scientiarum rerum administrationi (non enim quæ armis sit hic dicit tractationem) depositioni subjicit: Nemo enim, iuxta sacrum oraculum, duobus dominis protest serviro.

Quaræ synodi 7 canon eos qui in clero semel ordinati sunt, et illidem monachos, nec ad militarem conditionem, nec ad secundam dignitatem venire jubet, sacrum rejicientes habitum, et qui pro more ad illos pertinebat induentes. Qui hoc audent et non convertuntur, neque rursus ad habitum illum, quem propter Deum prius elegerant, mutato consilio revertuntur, anathematizari dignos judicial. Non dum enim depositioni in qui tale quid audet, subjicitur; quandoquidem ipso illius in se sententiam tulit etiam ante condemnationem, qui se sacra veste exuit, et laicus factus est. Vide et 13 caput litteræ E.

Undecimus primæ et secundæ dictos synodi canon, dictos canones confirmans, et quæ in his sunt persequens addit, quod si quis sacerdotum vel diaconorum vel omnino eorum qui in clero numerali sunt, secularia officia vel curas assumat, vel curationes suscipiat, is ex suo clero expellatur: non enim possibile est duobus adhaerere dominis, ut diximus.

Carthaginensis 16 episcopos vel presbyteros vel diaconos, conductores alienæ possessionis, vel procuratores vel administratores vel curatores non fieri injungit, neque ex turpi aliquo et sordido negotio victimum sibi parare: « Nemo enim, inquit, militans, negotiis quæ ad vitam spectant implicatur, » et quæ sequuntur. Turpe equidem fuerit, exempli causa, lenoniam exercere: sordidum vero cauponari.

Sanctissimus vero patriarcha Lucas magnifica-

riis officinas vel lavacra a clericis exerceri prohibuit, tanquam turpis lucri et mendaciorum causas.

De medicis.

Neque porro diaconos medicos fierit concessit, medicos operam dantes, nona convenire dicens, ut qui cum casulis sancta tractant, secularibus vestibus induantur, et cum laicis viris, medicis scilicet, incedant. Fuit etiam ejusdem patriarchæ declaratio, quæ depositioni subjicit clericos, qui secularia et publica administrant negotia; et alia patriarchæ Joannis, quæ diaconos et alios clericos in publicis negotiis versari non permittit; porro et patriarchæ Michaelis Anchiali, secularia officia vel exactorum potestates vel curationes clericos non suscipere injungit.

Consuetudines.

Cum vero 4 canon syn. quartæ, nec non etiam 4 primæ et secundæ synodi (quos et consule in xv capite litteræ M), non prohibent episcopos, aliquando sibi subjectis monachis, non solum rerum ecclesiasticarum administrationem concedere, sed ea etiam quæ ad vitam pertinent vel secularia et civilia; quod multo magis imperatoribus concedetur, qui solent sanctos canones religioso et divino consilio mutare. Cum eamones enim episcoporum electiones episcopis provincie comiserunt, nullique principum licere his communicare jubeant, imperatores etiam sine episcoporum suffragis patriarchas et episcopos creant. Proprieta igitur, ut videtur, sub imperatore Michaeli Duca, metropolitanus ille Sides imperii negotia administrabat, 167 et Neocæsariensis metropolitanus civitatis negotia in acta retulit, et apud nos Nipho, Cyzici metropolita, et rescriptionem et omnia publica ministeria exercuit.

Leges.

Octagesima sexta novella imp. Leonis decernit, ut neque episcopus, neque ullus clericus advocationibus, vel conductionibus vel fidejussionibus vacet; quicunque vero tale quid facit, in aliquod tempus segregetur; sin autem perseveret, deponatur. Advocatos vero eos vocat, qui in civilibus judiciis ordinati sunt, et ab imperatore accipiebant frumentarias tesseras, et erant sub primiceriis, et a secularibus magistratibus characterem accipiebant, quæ officia clerici prohibebantur exercere. Pro amicis siquidem et aliis familiaribus causam libere agere episcopis et clericis non prohibebitur.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella, Nullus, inquit, proprium clerum relinquens, fiat laicus: quandoquidem priori dignitate vel militia privabitur, et suæ civitatis voluntati subjicitur.

Septima vero et octava novella imp. Leonis clericos et monachos transformatos, et laicos fa-

cius officinas vel lavacra a clericis exerceri prohibuit, tanquam turpis lucri et mendaciorum causas. Α φυκά ἐργαστήρια ή λουτρά πρὸς τῶν κληρικῶν ἐνεγένθαι: ἀπειρίχεν, δι; αἰσχροῦ κέρδους καὶ φεύδους παρατία.

Περὶ ιατρῶν.

Οὗτοι μὴν ιατρῶν ἔχεισθαι τοὺς διακόνους παρεχώρει, ιατρικῆς καὶ αὐτοὺς μεταποιουμένους, μὴ τοικέναι λέγων τοὺς μετὰ στιχάριων τὰ ἄγια μεταχειρίζομένους κοσμικὰς στολὰς ἐνδύεσθαι, καὶ μετὰ λειχῶν ἀνδρῶν, τῶν ιατρῶν, φῆμι, προπονεύειν. Γέγονε δὲ καὶ σημείωμα τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου, ἀφορισμῷ καθυποβάλλον τοὺς κοστικὰ καὶ δημόσια πράγματα διενεργοῦντας κληρικούς· καὶ ἐπερ ον τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, μὴ συγχωροῦν διακόνους ή ἐπέρον: κληρικούς δημοσίᾳ συντηροῖν· Εἴτε δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγγιάλου, Β κοσμικὰ ὁφρίκια ή πρακτορικάς ἐνεργείας, ή κουρατορίας, τοὺς κληρικούς ἐπισκῆπτον μὴ ἀναδέχεσθαι.

Συνήθεια.

Ἐπειδὴ δὲ δ' οὐ κανῶν τῆς δ' συνόδου, ἀλλὰ δῆτα δ' οὐ τῆς α' καὶ β' συνόδου (οὐδὲ καὶ ζῆται κατὰ τὸ ιερόν τε τοῦ Ματθαῖου), οὐ κωλύουσι τοὺς ἐπισκόπους, Εἰσθ' ἦτε τοι; οὐδὲ αὐτοὺς ἀνατιθέντας μοναχοῖς οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων βιοληστιν, ἀλλὰ γε καὶ βιωτικῶν, εἰτον πολιτικῶν, πολιῷ πλέον βασιλεῦσι τοῦτο δοθῆσται, οἷς ίθος ξετιν & τῶν ιερῶν μετατιθέναι κανόνων, εἰσεβεὶ μέντοι γνώμῃ καὶ φιλοθέῳ. Τῶν γάρ κανόνων τὰς τῶν ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τῆς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἀρχοντὶ δὲ μηδενὶ τούτων ἔξειναι καλευδυτῶν κοινωνεύειν, οἱ βασιλεῖς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς, καὶ πατριάρχας, καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Αἰδὲ γοῦν τούτο, ὃς ξετιν, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα δὲ μητροπολίτης ἔκεινος Σέλης τὰ τῆς βασιλείας φύκοντες, καὶ δὲ Νεοκαστρεῖς τὰ τῆς πόλεως ἀνεγράμματο, καὶ ἐφ' ίμῶν δὲ Κυζίκου Νήφων τὴν τε ἀπογραφὴν, καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνήργησε δουλείας.

Νόμοι.

Η δὲ πεντηκοντά τοῦ βασιλέως Δέοντας θεσπίζει μήτε ἐπίσκοπον, μήτε τινὰ τῶν τοῦ κληρον, συντηροῖας, ή μισθώσειν, ή ἔγγυαις ἀνασχελεῖσθαι· τὸν δὲ τοιοῦτόν τι ποιοῦντα ἐπὶ χρόνον μέν τοια ἀφορίζεσθαι: ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖσθαι. Συνηγόρους δὲ φησι τοὺς ἐν τοῖς πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις, καὶ βασιλικὰ λαμβάνοντας στηρίσια, καὶ ὑπὸ πριμικηρίους δικασ, καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων σφραγίζομένους, οἵς οἱ κληρικοὶ συντάσσονται ἐκωλύοντο. Υπὲρ φύλων μέντοι ή δὲλως οἰκεῖον, ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ κατ' ἀλευθερίαν συντηροῦσιν οὐ κωλυθήσονται.

Η δὲ ρχγ' Ιουστινιάνειος νεαρὸς, Μηδεῖς, φησι, τὸν οἰκεῖον κληρον ἐῶν, γινέσθω κοσμικός· τοιοὶ καὶ τῆς προστεγονομένης αὐτῷ ἀξίας ή σερατεῖς ἀποστρηθήσεται, καὶ τῇ βουλῇ τῆς ίδιας ἀποδηθήσεται πόλεως.

Η δὲ ζ' καὶ η' νεαρὸς τοῦ βασιλέως Δέοντος τοὺς κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς μετασχηματισθέντας,

καὶ λειχεῖς γενομένους, καὶ ἀκοντας πρὸς τὸ πρό—
τερον ἐπεκαθίσασθαι σχῆμα κελεύουσι. A. eos. vel invitatos ad priorem habilitum retrahit
jubent.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'. Περὶ πουρατέρων.

Ζήτει τὸ λγ' κεφάλιον τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. Περὶ χριτηριῶν, ἔνθα δεῖ χριτεσθαι
κληρικούς τε καὶ μοναχούς, καὶ κερί χριτών
αἱρετῶν.

Ζήτει τὸ θ' κεφάλιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'. Περὶ τῶν κύδοις καὶ μέθαις σχο-
λαζόντων.

'Ο μρ' τῶν ἔγίσιν ἀποστόλων κανὼν, καὶ ὁ μγ',
ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ν' τῆς σ' τυκέου ἀπεισκοπού, ἢ πρε-
σβύτερον, ἢ διάκονον, κύδοις καὶ μέθαις σχολά-
ζοντα, ἢ ταύτας, ἢ καθαιρίσας κελεύουσιν.
ὑποδιάκονον δὲ, ἢ φάλτηκ, ἢ ἀνάγνωστην, ἢ λατκήν,
ἀφορίζεσθαι, εἰ τὰ δρυτὰ 3ρόψ. Οἱ μὲν γάρ τοῦ
κλήρου, πάσης ἀρετῆς ἀρχέτυπον τῷ δῆμῳ προκει-
μενοι, μὴ διεῖ διδαχῇ καὶ νουθεσίᾳ, ἀλλὰ τῷ ἀνεπι-
λήπτειρ τῆς ἀγωγῆς μάλιστα εἰς ἀρετῆς δισκησιν
παρακαλεῖν αὐτοὺς ὑπόχρεοι καθεστήσαν, οὐ μήν
ἐπαλεῖσθεν πρὸς ἀμερτίαν τῷ τμηλημάνως βιώναι.
Οἱ γε μὴν τοῦ λαοῦ τῆς Γραφῆς ἀκουεῖσθαι, μὴ
τίνειν εἰνον κελευσθῆσας εἰς μέθην, μηδὲ μεθύσκε-
σθαι οἶνῳ, ἢν φότιν διωτία· ἀλλὰ καὶ εἰς κατε-
λεῖσθαι εἰσίνει, ἢ καπηλικοῦ ἐργαστηρίου τοὺς κλη-
ρικούς προτεστασθεί, διάφοροι κανόνες κεκωλύκασιν· οὓς καὶ εἰς τὸ ζ'. Ζήτει κεφάλιον τοῦ παρόντος
στοιχείου.

Nόμος.

Η δὲ ρχγ' ιουστινιδίνειος νεαρὴ, Θείσκοπος, φη-
στιν, ἢ κληρικός; κυνέων, ἢ κοινωνῶν τεῖς κυνεύ-
σιν, ἢ παρακαθήμενος, ἢ θέατρον, ἢ κυνήγιον
θεωρῶν, ἀφορίζεται πάσης λεπρᾶς λειτουργίας ἐπὶ
τριετίαν, καὶ μοναστηρίῳ ἰμβάλλεται· δῆλον δὲ διὰ
τὴν μετάνοιαν ἐπιθεῖσαμένους, ἔξιστο τῷ λεπρῷ τὸν
χρόνον ἀλατοῦν τῆς ἐπιτιμίας. Ἀνάγνωθ: καὶ τὴν
πτγ' νεαράν των βασιλέως λέοντο; τοῦ Σοφοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. Οτι δὲ Κυριακὴ κατ' ἐξαρτερο^{τοὺς} διασκόδους διδάσκειν δεῖ τὸν λαόν.

Ζήτει ἐν τῷ ια' κεφαλ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα
ιθ' τῆς σ' συνδόου, καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ αὐτοῦ
στοιχείου κανόνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων νγ', καὶ ἐν
τῷ ιη' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου κανόνα ε' τοῦ Τιμο-
θέου.

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'. Οτι δὲ Κυριακὴ οὐ δεῖ τηστεύσιν,
ἢ γόρυν αλλειρί, ἢ ἐργάζεσθαι, ἢ θεώρια γί-
ρεσθαι.

'Ο εξ' τῶν ἀποστόλων κανὼν τὸν ἐν Κυριακῇ ἡ
Σαββάτῳ νηστεύοντα, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, κληρι-
κὸν μὲν δντα, τῆς λεπροσύνης ἀπογυμνοῦ· ἀφορί-
σμῷ δὲ τὸν λατκὸν διδωσι. Οἱ μάντοι δὲ δισκησιν ἐν
δριεμέναις ἥμερῶν περιέδαις τοθίσιοτες, δέκα τυ-
χῶν, ἢ δκτῶ, παντάκασιν ἀνεπίκλητοι· πλειστοι
γάρ, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, τὸν τῆς νηστείας τῶν ἥμε-
ρῶν ἀριθμὸν καὶ μέχρι τεσσαρακοντάδος ἔξισταιν. 'Ἐν μόνῳ δὲ τῷ μεγάλῳ νηστεύει ἐπιτάσσεται Σαββάτῳ,
καθότι τὸ ζωοκοίνων Κυρίου σῶμα μπνουν ἐν τῷ
τάφῳ τηνικάῦτα κατέκέιτο.

'Ο δὲ γε' τῆς σ' συνδόου κανὼν τὸν ἀποτο:ολ:κεν:

CAP. XXXIII. *De curatōribus.*

Vide cap. 53 littera E.

CAP. XXXIV. *De judiciis, quibus clericos et mona-
chos judicari oportet, et de judicib⁹ electiis.*

Consule 9 cap. litt. A.

CAP. XXXV. *De eis, qui aleis et ebrietatibus
vacant.*

Sancrorum apostolorum 43 et 43 can., ut et 50
sextæ synodi, ut episcopus, sive presbyter, sive dia-
conus, qui aleis ludicra ebrietati se dat, vel cesset vel
deponatur, jubent; hypodiaconus vero vel psalter vel
lector vel laicus, segregetur, si similia fecerit. Clerici
enim, utpote omnis virtutis exemplar populo pro-
positi, non solum doctrina et admonitione, sed in-
culpata vita maxime ad virtutis exercitationem illos
adhortari obseruentur sunt, non autem negligenter vi-
vendo ad peccatum excitare. Populus vero Scriptu-
ram audiat, quæ non ad ebrietatem vinum bibere
jubet, neque viño inebriari, in quo inest luxuria. Quin
et cauponam ingredi, vel camponaria tabernæ
processe clericos, diversi canones prohibuerunt;
quos etiam vide in septimo capitulo hujusce littera-

Leg.

Centesima vicealma tertia Justiniani novella, Epis-
copus, inquit, vel clericus, qui aleis ludit, vel
cum iis qui ludunt, init familiaritatem, vel iis assi-
det, vel theatrum, vel 163 venationem spectat,
ab omni sacra celebrandi ministerio per triennium
suspenditur et monasterio includitur; dignam vero
penitentiam ostendens, sacerdoti tempus supplicii
diminuendi facultas conceditur. Leg. et 83 imp.
Leonis Sapientis novellam.

CAP. XXXVI. *Quod in Dominica præcipue oportet
episcopos populum docere.*

Consule in 44 cap. littera K canonem 19 syn.
vi, et in 9 cap. ejusdem litt. can. sanct. apostolo-
rum 53, et in 48 cap. littera Γ canonem 5 Timo-
thei.

D CAP. XXXVII. *Quod die Dominica non oportet jeju-
nare vel genuflectere, vel operari, vel spectacula
feri.*

Sanctorum apostolorum 66 canon illum, qui die
Dominica jejunat vel Sabbatho, excepto uno, si
sit quidem clericus, sacerdotio privatus; laicum
autem segregationi subjicit. Qui autem pietatis
causa per determinatas dierum periodos comedunt,
decem fonsan vel octo, omnino culpa vacant:
quamplurimi enim Dei gratia jejunii dierum numeri
rum ad quadragenarium usque extenderunt. In solo
autem magno Sabbatho jejunare jubet, quod vivili-
cum Domini corpus exanime in sepulcro tunc jace-
bat.

Quinquagesimus quintus vero sextæ syn. canon

hunc apostolicum canonem recitat, et cavit, ne qui sunt in Romanorum civitate transgrediantur, neque in sancte Quadragesimæ Sabbatis jejunent, propter oblationem omni Sabbatho pro omnibus sanctis factam, in quo forte ligavit Dominus, et omnia ejus vasa diripiuit; licet pro nihil illis habeantur quæ sunt in canone. Magis igitur malum extendent, totius etiam temporis Sabbatis jejunare non recusant.

Decimus septimus vero synodi Gangrensis illos, qui propter eam quæ existimatur piam exortationem die Dominicæ jejunant, anathemati subjicit. Tunc enim maxime hilares et laicos esse nos oportet propter Domini resurrectionem, et humanæ naturæ a peccati lapsu exultationem: non autem præ lejuniis demissis vultu esse et tristitiam præ nobis ferre.

Decimus quintus vero sancti Petri Alexandrinii, Quarto die, inquit, jejunandum esse accepimus, eo quod factum erat concilium a Judæis ad Dominum prodendum: in Parasceve vero, eo quod in illa pro nobis ipse passus est. Dominicam autem exultationem diem existimamus, in qua ne genua quidem flectenda esse accepimus. Consule de die Dominicæ etiam in 9 capite litteræ B canonem sanctorum apostolorum 53 et in 18 cap. litteræ Γ can. 5 Timothœi.

De sanctis Theophaniis.

Theophilus Alexandrinus, sanctorum Theophaniorum festo, in quo usque ad vesperam jejunare soliti sumus, in diem Dominicum incidente, convenienter utrumque distribuens jubet. Dicit enim: Et mos et honestas a nobis exigit, ut omnem diem Dominicum honoremus, in eoque festos conuentus celebremus, quoniam Dominus noster Jesus Christus præclarum suæ resurrectionis munus in eo obiit. Et ideo in sacris Scripturis ipse et primus appellatur, ut qui sit nobis vita principium, et octavus, ut qui Judæorum sabbatum exsuperaverit. **169** Quia ergo accidit, ut sanctorum Theophaniorum hic esset dies jejuniorum, ad utrumque scienter accedamus; et pauculos dactylos sumentes, simul et hereses vitemus, quæ Dominicæ resurrectionis diem non honorant, et diel jejunii quod debetur reddamus, vespertinum conuentum expectantes, quæ ab hora nona hic pergitur.

Quod in Dominicæ precanies genuflectere non oportet.

Vicesimus vero primus canon neque genuflectere in die Dominicæ oportere existimat, neque in omnibus Pentecostes diebus. Causas vero magnus Basilius in 57 ad sanctum Amphiliocium capite perspicue reddit; quod etiam quære in 2 cap. litteræ E.

Nonagesimus etiam sextæ synodi, Cum, inquit, diebus Dominicis non genuflectere a divinis Patribus jubemur, Christi resurrectionem honorantes, oportet post vespertinum sacerdotum ad altare in Sabbatho ingressum, ut nemo genuflectat usque ad

A τουτον κανόνα διέξιστι, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Ρωμαίων ἐπισκήπτει μὴ περιβαίνειν, μηδὲ νηστεύειν τοῖς Σάββασι: τῆς ἀγίας Τεσσαράκοστῆς, διὰ τὴν γινομένην κατὰ πᾶν Σάββατον ὑπὲρ πάντων τῶν ἀγίων προσφορὰν, ἐν φόνῳ Ιεχυρὸν ὁ Κύριος ἐδρεσε, καὶ τὰ σκεῦη τούτου διήρκεσε, εἰ καὶ εἰς εὐδὲν τὰ τοῦ κανόνος αὐταῖς ἐλογίσθησαν. Μᾶλλον μὲν εὖ ἐπιτείνοντες τὸ κακόν, καὶ τὰ τοῦ διου χρόνου Σάββατα νηστεύειν οὐ παραιτοῦνται.

B Ο δὲ τῆς ἐν Γάγγρᾳ ἵζεται διὰ νομιζομένην δισκησιν ἐν τῇ Κυριακῇ νηστεύοντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Τηνικαῦτα γάρ φαῖτον εἶναι δεῖ μᾶλλον καὶ γεγανυμένους διὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν τῆς βροτελας φύσεως ἐκ τοῦ πιώματος τῆς ἀμαρτίας φύστασιν· οὐ μὴν κατηρίζειν τῇ νηστείᾳ, καὶ εκυθρωπάζειν.

C Ο δὲ τοῦ ἀγίου Πέτρου ἀλεξανδρείας, Τὴν μὲν Τετράδα παρειλήφαμεν, φησι, νηστεύειν, διὰ τὸ γεγονός συμβούλιον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Κυρίου παρὰ τῶν Ιουδαίων· τὴν δέ γε Παρακευὴν, διὰ τὸ αὐτὸν ἐν ταύτῃ πεπονθέναι ὑπὲρ ἡμῶν. Τὴν μέντοι Κυριακὴν χαρμοσύνης ἡμέραν ἥττούμεθα, ἐν δὲ οὐδὲ γόνατα παρειλήφαμεν εἰλίνειν. Ζήτει περὶ Κυριακῆς καὶ ἐν τῷ θεραπείᾳ τοῦ Β στοιχείου κανόνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων ὡν', καὶ ἐν τῷ ἱη' χεφαλ. τοῦ Γ στοιχείου κανόνα ε' τοῦ Τιμοθέου.

D Περὶ τῶν ἀγίων Θεοφανίων.

E Ο δὲ ἀλεξανδρείας Θεοφίλος τῆς τῶν ἀγίων Θεοφανίων ἀρτῆς, ἐν δὲ μέχρις ἐπικράτειας νηστεύειν εἰώθαμεν, ἡμέρα Κυριακῇ συνδραμούσης, τὸ προσῆκον ἀπονέμειν ἐκατέρρε κελεύει. Φησι γάρ· Καὶ τὸ θύος, καὶ τὸ πρέποντον ἡμέρας ἀπαίτει, πᾶσαν Κυριακὴν εἰμίν, καὶ ἐν ταύτῃ πανηγυρίζειν, ἐπειδή περ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἱησοῦς Χριστὸς ἐν αὐτῇ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπρυτάνευσε. Διὸ καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς; Γραφαῖς καὶ πρώτη κέληται, ὡς ἀρχῆς ἡμῶν ἡμῖν ὑπάρχουσα, καὶ ὅτδη, ἕτε δὴ ὑπεραναβεβηκυτα τὸν τῶν Ιουδαίων σαββατισμόν. Ἐπειδὲ οὖν ουνέτη τὴν τῶν Θεοφανίων ταύτην ἡμέραν νηστεύοντας, ἐπιστημόνας χωρήσωμεν πρὸς ἐκάτερον, καὶ μεταλαβόντες ὄλγων φοινίκων, ἐκκλίνωμεν ἀμα καὶ τὰς αἱρέσεις, τὰς μὴ τιμώσας τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Κυρίου ἡμέραν, καὶ τὸ ὄφειλόμενον τῇ νηστίμῳ ἀποδώμεν ἡμέρᾳ, τὴν ἀσπεργήνη περιμένοντες σύναξιγ, ήτις ἀπὸ οὐνάτης δρας ἐνταῦθα τελεῖται.

F Οτι δὲ Κυριακῇ κατέρρει τότε εὐχομένους οὐ δεῖ.

G Ο δὲ καὶ τῆς σ' συνόδου κανὼν οὐδὲ γόνον κλίνειν ἐν Κυριακῇ οἰσται δεῖν, οὗτος μὴν ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἀπάσαις ἡμέραις. Τὰς δὲ αἰτίας δι μέγας Βασίλειος ἐν τῷ λέγεται τῶν πρὸς τὸν ἀγίον Ἀμφιλόχιον χεφαλαίων σαφῶς ἀναπτύσσει, διπερ καὶ ζῆται ἐν τῷ β' χεφαλαίω τοῦ Ε στοιχείου.

H Ο δὲ καὶ τῆς σ' συνόδου, Ἐκεῖθε, φησι, πρὸς τὸν θείον Πατέρων γόνον μὴ κλίνειν.. ἐν ταῖς Κυριακαῖς προστετάγμεθα, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες Ἀνάστασιν, δέον μετὰ τὴν κατὰ τὸ Σάββατον ἐσκερινὴ τῶν ιερέων εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσοδον, μη-

δένα κάλινειν τὸ γόνυ μέχρι τῆς ἐσπέρας; τῆς Κυριακῆς, δὲ αὐτὸς ἡ εἰσοδος τῶν λερωμάνων γίνεται· ἐξ ἑκένου γάρ τὰ γόνατα κάμπτεταις τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γάρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ Σάββατον γύντα παράλαμβάνοντες, τῶν διηνούντων πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν δορήν καταλήγοντες, ὡς ἐν δλοκλήρῳ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς.

"Οτι ἐτι Κυριακῇ οὐ δει ἔργα δέσθειν.

Ζήτει εἰς τὸ γένος τοῦ Ιστοχείου κανόνα καθ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

Νόμοι.

Τὴς Κυριακῆς ἀπρακτος ἔστω· ἐν αὐτῇ γάρ οὐδὲ ὑπομινήσκεται τις, η ἄγγελος; ἀπαιτεῖται, η δημόσιον, η ιδιωτικὸν χρόνος, οὗτος δικάζεται, οὗτος σκηνική θέα, η χυνήγιον, η ἱποδρόμιον τελεῖται· Ἄλλ' εἰ καὶ φθάσει βασιλέως νατάλιον ἐν Κυριακῇ, ὑπερτίθεται τὸ θεάτριον· οὐ δὲ θεωρῶν ἐν Κυριακῇ ἀποστρατεύεται καὶ δημεύεται· ἔξεστι δὲ πακτεύειν, καὶ σύμφωνα ποιεῖν, καὶ διαλύεσθαι ἐν Κυριακῇ.

Ἄλλαχοῦ δὲ δὲν δικαίωτον μὲν τὴν ἀργίαν ἐν τῇ Κυριακῇ ἀπαιτεῖ, ἀλλ' δινει τῶν γεωργῶν· τούς γάρ τῶν ἔργων κατεπειγόντων, ἀλλού οὐδὲν τε ἡμέραν εὑρεῖν, οὗτος αὐτοῖς πρός τὰ ἔργα συμβαλλομένην.

Η δὲ νόμος γεαρά τοῦ βασιλέως Λεοντος σχολάζειν κατὰ τὴν Κυριόνυμον καὶ τοὺς γεωργούς διορίζεται.

ΚΕΦΑΛ. ΔΗ'. Περὶ καθίκελλου.

Νόμοι.

Καθίκελλός ἔστι τῆς ἐν τῇ διαθήκῃ ἐλλειποῦς γνώμης τοῦ διατίθεμένου ἀναπλήρωσις, καὶ ἕγγραφος τελευταῖα βούλησις ἐπὶ τοῖς προσώποις καὶ τρόμμασι, τοῖς καὶ ἐν διαθήκῃ η μνημονεύθεσιν, η μνημονεύθηναι δυναμένοις, πλὴν κληρονόμου καὶ κληρονομίας.

Διαφέρει δὲ διαθήκη καθίκελλου, διτὶ ἐν μὲν τῇ διαθήκῃ καὶ κληρονόμου καὶ ἀπόκληρονύμου ἔξεστι γράψειν, καὶ λεγάτα, καὶ διευθερίας, καὶ ένστατον, καὶ ὑποκατάστατον, ἐν δὲ τῷ καθίκελλῳ οὐδὲν τούτων.

Ἐντασίς ἔστιν η πρώτη θέσις τῆς κληρονομίας, τουτέστιν δὲ πρώτος βαθμὸς τῶν κληρονόμων.

Τοκοκατάστασίς ἔστιν ἡ ἐξ ἀποτυχίας τοῦ πρώτου κληρονόμου ἐφ' ἔτερον τῆς κληρονομίας μετάθεσις, οἷον, εἰ τις εἴποι, Ἐστω μου δὲ δεῖνα κληρονόμος· εἰ δὲ μή, Ἐστω δὲ δεῖνα.

Ἐν καθίκελλῳ φιδεχόμεισσον γράφεται καὶ λεγατάριον.

Συνίσταται δὲ διακόνος διὰ πέντε μαρτύρων.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Λ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ τῶν ἀπὸ λαϊκῶν γιατρῶν ἐπισκόπων.

Ο πά τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανόνων, Τὸν ἐξ θεοῦ, φησι, βίου, η καὶ ἐκ φρόλης ἀγωγῆς προσελθόντα τῇ πόλει, οὐ θέμις εὐθέως ἐπισκόπου προ-

Dominici diei vesperam, quando rursus sacerdotium ingressus fit: ex illo enim tempore genua fiduciales preces Domino offerimus. Servatoris enim nosiri resurrectionis veluti praecursorum noctem, quæ post Sabbathum est; accipientes, hymnos ab ea spiritualiter incipiimus, festum ex tenebris illuminem transmittentes, ut in integra nocte ac die nos celebremus.

Quod in die Dominica non oportet operari.

Consule in tertio capite littera I canonem 22 Laodicenæ synodi.

Leges.

Dies Dominicus sit dies feriatus; in eo enim nullius memoria celebrabitur, vel tidejussiones requiruntur, vel vespertinal, vel privatum debitum, neque judicatur, neque scenica spectacula vel ferarum venatio vel equorum cursus perficitur. Sed etsi imperatoris natalium in diem Dominicum incidere, spectaculum differtur; spectator autem die Dominicana exaucitur et confiscatur; licet autem pacisci, et contractus facere et solvere in Dominicino.

Alibi vero lex inexcusabile otium in Dominicino exigit, exceptis tamen agricolis, qui forsitan instantia opere, aliam diem invenire non possunt, illis ad opera peragenda æque convenientem.

Imp. Leonis 56 novella decernit, ipsos quoque agricolas die Dominicino debere otium.

C. CAP. XXXVIII. De codicillo.

Leges.

Codicillus est imperfectæ in testamento voluntatis testutoris complementum, et scripta postrema voluntas de quibusdam personis et litteris, quæ etiam in testamento vel memorata sunt, vel quæ possunt memorari, praeter hæredem et hereditatem.

Differit vero testamentum a codicillo, quoniam in testamento licet hæredem et exhæredem describere, et legata, et libertates, et institutum, et substitutum hæredem; in codicillo vero nihil hujusmodi.

Institutio est prima positio hereditatis, hoc est, primus gradus hæredum.

Substitutio est ob primi hæredis defectum ad alium hæreditatis translatio, ac si diceret aliquis, Sit milii quidam hæres, si vero non, sit quidam alias.

In codicillo fideicommissum scribitur, et legaliter.

Codicillus quinque testibus confirmatur.

170 INITIUM LITTERÆ A.

CAP. I. De episcopis & laicis actis.

Sanctorum apostolorum 80 canon eum, qui ex gentili, inquit, vita vel ex improba vivendi ratione ad fidem accesserit, non oportet protinus certi-

episcopum. Est enim iniquum, eum, qui nondum **A** sui specimen ediderit, num sit circa fidem integer, et circa vitæ suæ institutionem irreprehensus, aliorum magistrum constitui, nisi forte divina revelatione, gratia illi episcopatum designavit; quemadmodum equidem de magno Paulo Ananizæ sapienti revelavit, vas electionis eum esse illi per visionem dicens.

Hæc etiam jubet **2** primæ synodi, gentilem nuper conversum, neque statim ad spirituale levacrum deduci, neque quidem simul baptizatū in episcopi vel presbyteri dignitatem constitui. Nam et catechumeno tempore opus est, et post baptismum probatione majore. Quoniā divus Paulus Timotheo scribens, et oratione depingens episcopatui præponendum, hoc etiam dicit: « Non neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium et laqueum diaboli incedat, » eum qui recens in fide est plantatus subindicans, non qui juvenilem agit seūtatem: etsi urgente necessitate, sunt et ex illis non rejiciendi. Si autem, inquit, procedente tempore a duobus vel tribus testibus convincatur spirituale peccatum habere, illum a clero cessare. Qui autem contra hæc facit, illum de proprio gradu in periculum venire.

C Decimus septimus primæ et secundæ dictæ synodi canon laicum vel monachum reponit in episcopalem evehere dignitatem oportere non estimat, nisi prius per hierarchicos processerit gradus, et constitutum in unaquaque tempus impletus, probatus in omnibus appareat. Licit enim aliqui non ita promoti virtute præluxerunt, et ecclesiæ suas illustrarunt: quod tamen raro contingit, inquit, Ecclesiæ legem non statuimus: in Ecclesiæ quidem ordine vocatus monachus a laico nihil differt.

Decimus vero synodi Sardicensis canon illum qui ex foro vel publica sit cœfusione, licet divitiis gloriatur, et scholasticus sit, et dicendi arti incumbat, non subito episcopum ordinari (jubet), nisi in unoquoque sacerdotali ordine idoneum tempus administrarit, et orthodoxam fidem, et morum candorem, et rationis firmitatem ostenderit. Tum enim merito ex subjectionis gradibus in præfecturæ altitudinem provehetur.

D Tertius syn. Laodic., Non oportet, inquit, eum, qui recens baptizatus est, statim in ordinem sacerdotalem promoveri. Magnum autem illud lumen Nectarius, a catechumenorum grege nuper separatus, cum divino lavacro divini desiderii metum amplexus esset, et vitæ sorores abluisset, factus jam purus purissimum episcopatus dignitatem induit, et simul fit reginae urbis episcopus, et sanctæ et universalis secundæ synodi præses.

Lex.

Centesima vicesima tertia vero Justiniani noyella non existimat oportere statim ex laicis epi-

A χειρίζεσθαι. Οὐ γάρ ἂν εἴη δίκαιον τὸν μῆδην πεῖραν διδωκότα, εἰ γε περὶ τὴν πίστιν οὗτοι τὸ θύγατες, καὶ περὶ τὸν βίον τὸ ἀνέκλιψιτον, ἐπέροις καθῆσθαι διδάσκαλον· εἰ μὴ ἄρα κατὰ θελαν ἀποκάλυψιν τὴν χάριν ἐπιφανῶς τούτῳ τὴν ἀπίσκοπην ἐγχειρίσεσθεν· οὐδὲ καὶ τῷ σοφῷ Ἀνατίκῃ περὶ τοῦ μεγάλου ἀπεκάλυψε Παῦλον, σκένεος ἀκλογῆς τούτον εἶναι αὐτῷ χρηματίσασθαι.

Taῦτα καὶ δὲ τῆς ἀγίας πρώτης θυντῶν περιγγὺδ, τὸν ἄρτι πιστεύσαντα θύνιαδν μήτε ἐπὶ τὸ πνευματικὸν ἀγενὸν πάραχρῆμα λύετρὸν, μήτε μὴ δύμα βαπτισάμενον εἰς ἀπίσκοπον τὴν πρεσβυτερίαν καθίζειν ἀξιωμα. Καὶ γάρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηγορούμενῷ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμαστὰς πλεονος· ἵσται καὶ Παῦλος ἐθεος. Τιμόθεῳ ἐπιστέλλων, καὶ ὑπογράφων τῷ λόγῳ τὸν ἀπίσκοπῆς προστησμένον, καὶ τοῦτο φησι· « Μή νιδροτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖς εἰς χρήμα τυπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, ἢ τὸν ἐπὶ πίστειν νεωτέρι φύτευθέντα δηλῶν, οὐ τὸν νέαν ἄγοντα τὴν ἡλικίαν· εἰ καὶ ἀνάγκης κατεπειγούσῃς εἰσὶν οἱ καὶ τῶν τοιούτων γεννήσαν οὐκ ἀπόδητοι. Εἰ δὲ καὶ τοῦ χρόνου, φησι, προσδύτος, διπλὸν μαρτύρων τὴν τριῶν ἐλεγχθεῖν Φυχίαδν ἔχων σφάλμα, πέπανθεί τούτον τοῦ κλήρου τὸν δὲ παρὰ ταῦτα παιούντα περὶ τὸν ἰδίου κινδύνευστιν βαθμόν.

C Οἱ δὲ τῆς λεγομένης **A'** καὶ **B'** συνόδου κανὼν λαῖκον τὸ ποναχόν, ἀθρόον ἐπὶ τὸ τῆς ἀπίσκοπῆς ἀνάγειν ἀξιωμα, οὐδὲ οἰται δεῖν, εἰ μὴ πρότερον τούτον λεπτικοὺς διέλθοις βαθμούς, καὶ τὸν νεονιστέμένον ἐφ' ἐκάστη χρόνον πληρώσας, δόξιμος δειχθεὶς ἐν ἀπασιν. Εἰ γάρ καὶ μὴ οὕτω προσιδεσθέντες ἔνιοι διέλαμψαν ἀρετῇ, καὶ τὰς κατ' αὐτούς ἐκκλησίας κατηγύασαν, διλλ' οὐ νόμον Ἐκκλησίας τὸ σπάνιον, φησι, τιθέμεθα· ἐν μέντοι τῷ τῆς Ἐκκλησίας δὲ ποναχὸς καλούμενος τάχηται τὸ μηδὲν τούτον λαῖκον διενήνοχεν.

D Οἱ δὲ τῆς ἐν Σερβικῇ τρίτος, Οὐ δεῖ φησι, τὸν προσφάτως φωτισθέντα εἰς λεπτικὸν κατὰ πόδες τάγμα προάγεσθαι. Οἱ μέντοι μέγας ἀκείνος φωστήρ Νεκτάριος, ἀρτι τῆς τῶν κατηγορούμενῶν ἀγίλης ἀφορισθεὶς, καὶ τῷ θειῷ λοιπρῷ τὸν τοῦ βίου ρύπον ἀποπλυμένος, καθαρὸς ἥδη τὸ καθαρώτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιωμα περιβάλεται, καὶ ὅμα τῆς της βασιλευούσης ἀπίσκοπος γίνεται, καὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς Ἑξαρχος δευτέρας συνόδου.

Nόμος.

« Η δὲ ρχγ' Ἰουστινιάνειος; νεαρὸς οὐκ οἰται δεῖν ἐκ τῶν λαῖκῶν εὐθίως ἀπίσκοπον χειροτογείσθαι

τινα, ἀλλὰ περότερον γίνεσθαι κληρικὸν, καὶ μένειν ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὰς Γραφὰς διδασκόμενον, καὶ τοὺς θείους κανόνας· τὸν δὲ μὴ οὕτω γινόμενον τῆς ἐπισκοπῆς ἀκβάλλεσθαι, καὶ τὸν χειροτονήσαντα ἐπὶ ἑτοῖς ἐν τῆς λειτουργίας χωρίζεσθαι. Αἰσχρὸν γάρ, φησί, καὶ ἵκανῶς Λογον τὸν τοὺς ἄλλους ὀφελοῦντας διδάσκειν παρ' ἑτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν διδάσκειν. Εἰ μόνοι γε διδαχτεῖς εἴη, καὶ ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι ἀριθμούμενος, καὶ μηδὲν ἀλλεπαν τῶν δοας γε εἰς ὥφελειαν ἑτέρων φέρει καὶ καταρτισμὸν, τὸν αὐτοῦ τὸν τοιούτον μὴ παρατηρεῖσθαι χρόνον ή περί περάσθεν ἀκίνθυνον.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῶν εἰς λαϊκον τάξιν ὁρομέτρων ἐπισκόπων, η πληρικῶν, η μοναχῶν.

Ζήτει τὸ λαϊκόν κεφ. τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Ὄτι τοὺς λαϊκοὺς ἐπὶ ἐκκλησίας διδάσκειν οὐ δύει.

Ζήτει ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανόνα ἐξ τῆς σ' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ τῆς θείας λειτουργίας.

Ζήτει ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ Αστρών.

Ζήτει ἐν τῷ λζ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα νε' τῆς σ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ιβ' κεφ. τοῦ Ε κανόνα ε' τῆς α' καὶ β' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου κανόνα νε' τῆς σ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα γ' τῆς β' συνόδου, καὶ ἐν τῷ δ' κεφ. τοῦ Ι στοιχείου κανόνα ἀποστολικὸν ἔδομηκοστέον.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ληστῶν μεταρρυτῶν:

Ο μέγας τῆς Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ ζ' κανόνῃ τὸν ληστήν, μεταμέλιψι χρησάμενον, καὶ διὰ μετανοίας τῇ Ἐκκλησίᾳ προσπεργύστα, τῷ τῶν ἀνδροφόνων ὑπάρχεσθαι κελεύει χρίματι. Καὶ γάρ τὴν μιαρφονίαν εἰς συμμαχίαν, φησί, τοῦ σπουδαζούμενου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸν τοῦτο παρασκευάζομενος, καὶ δπλοίς, καὶ πολυχειρίᾳ, καὶ τοις ἀπικαίροις τῶν τόπων.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ τῶν ληστάς ἀναιρούντων.

Ο νέ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν τοὺς λησταῖς ἀνεπεξίδιντας, λαϊκοὺς μὲν ὑντας, εἰς τριεταῖς τῆς κοινωνίας ἀπειργει, ὡς γε δὴ καὶ τοὺς ἐν πολέμοις φονεύσαντας· κληρικοὺς δὲ, καθαρεῖ. Πᾶς γάρ, φησὶν, δ λαβὼν μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀποθανεῖται· μάχαιραν καὶ θάνατον τὴν καθαίρεσιν ἀποκαλῶν, καὶ τὴν στάρησιν τῶν ἀγιασμάτων. Τοὶς γάρ εἰς φρονοῦσι θεατηρός ταῦτα λογίζεται τιμωρία.

Συνήθεια.

Ἄλλα γε τοῦτο φορτικὸν τιειν ἔδοξε, καὶ χρίσεως δρθῆς οὐ μέτοχον, ἀντὶ τῶν ἐπάθλων, ὃν ἔδει τυγχάνειν τοὺς διὰ τὴν ἑτέρων προκινησεύοντας σωτηρίαν, καὶ διὰ σπουδῆς τιθεμένους; ἐκκαθαίρειν τοὺς τόπους τῆς τῶν ληστῶν ἐπηρεας, τούτους ἐπιτιμίοις; καθυποδάλλεσθαι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθισταμένους, ἵνα μὴ ἀποδάνωσιν, ἐκείνων ἐπιθεμένων· τὸ γάρ, Πᾶς δ λαβὼν μάχαιραν, οὐχ ἡκιντα τοὺς λησταῖς ἀρμάσσειν διὸ οἱ αὐτοὺς διαχειρίζομενοι;. Ἀλλὰ ἐπὶ ταῦ πατριάρ-

A scopum aliquem ordinari; sed ut primo fiat clericus, et per tres menses maneat Scripturas 171 docens, et sanctos canones; eum vero, qui non ita sit, episcopatu ejici, et qui eum ordinavit, per unum annum ab altari amoveri. Nam turpe, inquit, et valde absurdum est, illum, qui alios docere debet, ab aliis post ordinationem doceri. Si vero sit aptius ad docendum, et in laico ordine numeratus, et nihil eorum relinquat, quæ ad utilitatem et instaurationem aliorum conducunt, ab illo tantum temporis non exigi; sed conatus circa periculum efficit.

CAP. II. De episcopis vel clericis vel monachis. qui in laici ordinem veniunt.

Quære 32 caput litteras K.

CAP. III. Quod laicos in ecclesia docere non oportet.

Quære in 7 cap. litt. Δ can. 64 syn. 6.

CAP. IV. De sancto administratione.

Quære in quinto capite littera T.

CAP. V. De Latratis.

Quære in 37 cap. litteras K can. 55 syn. vi : et in 12 cap. litteras E. can. 45 prima et secunda synodi; et in 5 cap. litt. T can. 56 syn. vi; et in 11 cap. litt. E can. 5 syn. 2; et in quart. cap. litt. I can. 70 apostolorum.

CAP. VI. De latronibus pœnitentiā agentibus.

Magnus Gregorius Nyssenus in sexto suo canonone latronem pœnitentia utentem, et per posse pœnitentiam ad Ecclesiam reversum, homicidiarum iudicio subjici jubet. Etenim ad id quod assequi studet, inquit, homicidium assumit, ad id paratus et armis, et copiis, et opportunitate loci.

CAP. VII. De iis qui latrones interficiunt.

Magni Basili 55 canon eos qui se latronibus adversos objiciunt, si sint quidem laici, per triennium a communione arcet, ut etiam et qui in bello interficerunt: si sint autem clerici, deponit. Qui cunctus enim, inquit, gladium sumpsit, gladio peribit: gladium et mortem vocans depositionem et sacramentorum privationem. Ab iis enim, qui sapiunt, hæc mortiferum 172 supplicium existimat.

Consuetudo.

Hoc autem quibusdam durum videtur, et recti judicii non particeps, loco præmierum, quæ consequi debent illi, qui ob aliorum salutem in periculum veniunt, et locos latronibus infestatos diligenter expurgare studeant, illos pœnis subjici; nec illud solum, verum etiam et ii qui illis ingruentibus, ne interficerentur, sese contra objiciunt. Illud enim: Quicunque gladium strinxerit; maxime latronibus similis est, vel interficientibus illos. Tempore autem patriarchæ Constantinopolis Chliareni quæsiunt.

suit de hac re, et in synodo decretum, quod si quis potis quidem sit latronis insidias effugere, ipse vero, hoc non contentus, dodita opera illum invadens interfecit, ut homicida punietur, et quidem gravius quam praesenti videtur canonii. Fortasse enim, si vixisset latro, penitentia usus fuisset, et latrocino cessans Deo adhaesisset. Si qui primus gladium strinxit fuit latro contra sui interfectorum, tum locum habebit præsens canon. Qui quidem ob communem utilitatem vehementer impulsus, deque illo querendo sollicitus, industria tandem illum invenit et interfecit, et ex civilibus et ex ecclesiasticis legibus, non suppicio, sed prædictis dignus habebitur, ut qui multos homines a morte liberavit, ei regionem compositum. Ob maiorem vero securitatem in triennium illos condamnari placuit, quemadmodum et qui in bello occiderunt. Clerici quidem, quomodocunque occidunt, statim depununtur, nulla habita differentia hostis vel latronis vel alicujus alius: ut etiam ex patriarchæ ipsius decreto manifestum.

ρᾶς πολεμίου, ή ληστοῦ, ή δοποιουδήτινος; ἐτέρου· δῆλον καθίστηκεν.

Leges.

Qui invadentem occidit, cum de vita periclitetur, inponis sili: in periculis enim quemlibet oportet seipsum defendere, et non legum auxilium expectare.

Aggredientem latronem licet sine vindicta occidere.

Antistes vero Agarnum, contra se gladium trahentem tempore belli occidens, a synodo depositus fuit.

Quære in cap. 23 litteræ K.

CAP. VIII. *De his qui furtim aliena surripiunt.*

Quære in 12 capite litteræ A.

CAP. IX. *Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.*

Quære in 20 capite litteræ G.

CAP. X. *De puerperio impolluitæ Virginis.*

Quære in 8 cap. lit. K canonem 79 syn. vi.

CAP. XI. *De matrimonii solutione.*

Quære cap. 13 litteræ Γ.

A χον Κωνσταντίνου τοῦ Χλαιρηνοῦ ἡζητήθη τὰ περὶ τούτου· καὶ διέγνωστο τῇ συνόδῳ, διτὶ εἰ μὲν δυνάμενς τις διαδρᾶναι τὴν ἐπιδουλὴν τοῦ ληστοῦ, δὲ τούτῳ μὲν οὐκ ἡρκέσθη, ἀλλ' ἐκ μαλέσης αὐτῷ ἐπιθέμενος ἀνήρηκεν, οἷς φονεὺς ἐπιτιμηθῆσεται, καὶ πλέον ἡ ὁ τῷ παρόντι δοκεῖ κανόνι· Ἰωάννης γάρ, εἰ περιήν ὁ ληστής, μεταμέλιψε τὸ ἔχριστο, καὶ τῆς ληστείας ἀποσχόμενος τῷ Κυρίῳ προσκαλλήθη· εἰ δὲ πρώτος τὸ ἑιρός ἡρκώς ἦν ὁ ληστής κατὰ τοῦ αὐτὸν ἀνελόντος, τότε τὰ τοῦ παρόντος χώραν ἔξει κανόνιος. “Ο; μάντοι διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον πολλὰ περακληθεῖσι, τὴν τούτου ἡζητήσαν ἐν φροντίδι θέμενος καὶ μαλέση, τούτον εὑρε καὶ διεχρήσατο, καὶ ἐκ τῶν πολιτικῶν; καὶ ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων, μή διτὶ τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ ἐπάθων ἔξιθεσται, ἀτε πολλοὺς τῶν δομοφύλων ἐκ θανάτου ψυσάμενος, καὶ τὴν χώραν ἔημερώσας. Ἀσφαλείας δὲ ἔνεκεν πλείονος ἐπὶ τριετίαν ἤρεται καὶ τούτους καταδικάσεσθαι, ὡς καὶ τοὺς ἐν πολέμῳ φονεύσαντας. Τούς; γε μήν κληρικούς, οἰονδήποτε φόνον πεποιηκότας, εὐθὺς καθαριείσθαι, μηδεμιᾶς οὐσίας διεφορώς καὶ ἐκ τοῦ σημειώματος τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου δῆλον καθίστηκεν.

Νόμοι.

“Ο τὸν ἐπελθόντα φονεύσας, ἐν ᾧ περὶ τὴν ὕσην ἐκινδύνευσεν, ἀνεύδυνδς ἔστιν· ἐν γάρ τοῖς κινδύνοις ὅφελεις ἔκαστος ἀστερὸν ἔκδικειν, καὶ μή τὴν τῶν νόμων ἀναμένειν βοήθειαν.

Τὸν ληστὴν ἐπιόντα ἀκινδύνως ἔξειται φονεύειν.

‘Αρχιερεὺς δὲ. ‘Αγαρηνὸν φονεύσας, κατ’ αὐτοῦ ἑιρός ἀνατείναντα ἐν καιρῷ πολέμου, καθηρέθη ὑπὸ τῆς συνόδου.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ κτύπῃ κεφαλαῖψι τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ληστρικῶν ἀρκαδότων τὰ ἀλλατρία.

Ζήτει ἐν τῷ κτύπῃ κεφαλαῖψι τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. “Οτι λούσθας οὐ δεῖ τοὺς διδρες δροῦν ταῖς τυραιξί.

Ζήτει τὸ κτύπῃ κεφαλαῖψι τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. Περὶ τῆς λοχείας τῆς ἀλοχεύτου θαυτόκουν.

Ζήτει ἐν τῷ η' κεφαλαῖψι τοῦ Κ στοιχείου κανόνα οθ' τῆς σ' συνέδου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ λύσσας γέμουν.

Ζήτει τὸ ι' κεφαλαῖψι τοῦ Γ στοιχείου.

INDEX

IN

PACHYMERÆ HISTORIAM.

Numeri Romani priorem et posteriorem Historiæ partem indicant, Arabici cifras grandiores quæ in textu Latino impressæ sunt. Gentem l'æzologinam universam quære sub titulo PALÆOLOGI.

A

Abbas Genouensium magistratus ad popolares Cpoli degentes missus, II, 623. Pacisicitur cum Amogabarî pro suis prospere, II, 624, 625. Frustra pro Romanis, II, 625.

Abdicatio patriarchatus exacta ab Arsenio, I, 111. Suus Germano, I, 292. Josepho supposita, I, 398. Ultro data a Vecco, I, 454. Albanasii subdola habita, II, 173. Joannis Cosmas ambigua, II, 517.

Abrampax protihieracarî, II, 328.

Abula Persarum incursionibus vexata, I, 511.

Acacius ecclesia dissidente medium se gerens, II, 45. Achates princeps Michaeli despotæ auxiliari, I, 84. Joannem Michaelis F. nothum hedit, ib., ab eo proditus Romanis, I, 85. Libertatem redimit, I, 86. Magnus domesticus creatur ab imperatore, I, 88. Jurejurando imperatori dato solvitur a papa, ib.

Actuarii qui stut, I, 639.

Additio vocis, «Filioque» ad symbolum Nicenum quando et quo jure facta sit a Latinis, I, 666.

Adriani V papa pontificatus, I, 666.

Adrianopolitani Amogabaros turri inclusos comburunt, II, 534.

Acatina Michaeli Andronici F. uxor destituta, II, 155. Neque tamen ei nubit, II, 202.

Ægypti princeps Bulgaros ignorat, I, 428.

Æthiopæ patriarchæ concitatus adversus Michael'em imp. a Maria Bulgaria regina, I, 427. Imperatori resistit de Ecclesiæ conciliatione, I, 428.

Æni arx a Bulgaris et Tochariis obessa, I, 233. A Catelanti, II, 639. Inde fugit Azatines sultan, II, 611.

Æris Græcorum anni qua ratione reducantur ad æram Christi, I, 741.

Æsculapius cur dicitur natus esse e matre non puerpera, II, 661.

Æthiopæ Scyibas emunt in usum militiæ, I, 176. Liberum eorum transitum a Michaeli imp. impetravit, ib. 16. Eorum ope Syriam, Palæstinam aliasque provincias Romanis eripiunt, I, 178. Æthiopum sultân a Maria Bulgaria frusta contra imperatorem concitat, I, 428.

Affinitas Michaelis imp. cum Apaga Tocharorum sultane, I, 174. Cum Noga principe Tocharorum, I, 544. Cum Michaeli despota, I, 242, 439. Cum Pannoniæ rege, I, 517. Cum rege Bulgaria, I, 542. Cum Joanne Asane, I, 450. Cum Joanne Lazorum principe, I, 590.

Agabana Oblivionis castellum ab Ammiano Marcellino dictum, II, 691. Ritus nominis origo, ib.

Agalmatis monasterium prope Nicaeanum, I, 112.

Agari Albi dicti a Latinis Græci, I, 367.

Agathropolis capta, I, 348.

Agathropolis cum Osphentistibabo de deditione transiit, II, 601.

Iacca Noga uxor Tzace mater, II, 264.

Alais Persa Cazanis Canis Trocharorum edicto teritur, II, 402. cum Romanis præsidariis Sardium pacisicitur, II, 403. Fraudem parans a Romanis opprimitur, II, 404.

Alani cum Tocharis conjuncti, I, 345. Ad Androanicum imp. transeunt, II, 307. In tractum Orientalem ab ecclisis, ib. Verant Romanos, II, 309. Streue pro iis pugnant, II, 312. Michaelem cogunt ad missionem sibi dandam, II, 314. Alexium Rhaulem occidunt, II, 320, 521. Veniam ejus eadis ab imperatore petunt, ib. Fortiter pugnant contra Atmanem, II, 334. Ob iniquam stipendiorum distributionem Rontzerio cedem minantur, II, 421, 422. Cum Rontzerianis dimicant, ib. Fugiat et castris Rontzeri Maigesiam oppugnantis, II, 451. Persas fugiant, II, 452. Rontzerium interficiunt, II, 525. Prepropero fugientes Romanis magnum clavis causa existunt, II, 530. Deficientes ex agro Romano prædas agunt, II, 574. Turcopoles capti imperatori tradunt reconciliacionis causa, II, 590. Viciasim ab iis vexantur, II, 612. Osphentistibabo se adjungunt, II, ib. Ab Amogabarâ Turcopoliisque vincuntur, II, 603.

Alexandrini patriarcha Nicolaus depositionem Arsenii improbat, I, 271. Athanasius Michaelem imp. comitatur in expeditione ad Saugarim, I, 302.

Alexius Alyates dux contra Genuenses missus, I, 423.

Alexius Joannis Lazorum principis fil. patri succedit, II, 270. Filiam prefecti canicleo ducere recusat, II, 281. Dicit Iberam quasdam imperatore invito, II, 288.

Alexius Philanthropenos, V. Philanthropenus.

Alexius Philes. V. Philes.

Alexius Strategopolus Cæsar. V. Strategopolus.

Alexius Tarchaniota. V. Tarchaniota.

Ahabenus comes Tamerlanis et ejus vita scriptor, II, 705.

Alisyras Carmenorum dux Philadelphia obidet, II, 421. Vulneratus in prælio cum Rontzerio commissio fugit, II, 427. Tripolim urbem capit, II, 433, 435.

Alizones, II, 415.

Alubaridas ad papam missus, I, 168. Occiso socio reddit, I, 169.

Aluminis fodiæ atque præparatio et usus in pannorum tintura, I, 678.

Philippus Amerala Caucinorum et Coryphi princeps Michaelis despota affinis, I, 506.

Amogabari qui sint et unde nomen trahant, II, 639. V. Catelani.

Amuleta sacra in pignus fidei a pacientibus communi tari solita, II, 225.

Amuras Persa Mesothiniam vexat, II, 516.

Amurius Tocharis sibi conciliatis Melecum identidem vincit, II, 328. Meleco supplex occiditur, II, 329.

- Anagurda direpta a Persis, II, 413.
 Anaplium oppidum juris dubii, I, 88.
 Anasuranus s. Anasurion cognomen Chosrois regis Persorum, II, 686.
 Anaxagoræ libri de rerum natura initium, II, 660.
 Anazbari episc. Theodoritus, I, 457.
 Anchialus capta a Romanis, I, 211. Ab Osphentisthlabo, II, 601.
 Andreas pirata Venetos vexat, II, 495. Navem Persicam captam imperatori duno dat, ib. Propterea honoribus augetur, ib. una ex ejus navibus a Venetis incenditur, II, 496. Arcem Tenedi expugnat, II, 556. Muriscus cognominatus, II, 573. Persas captos occidit, ib. Ameralis dignitate ornatur, ib. Madytensis obseasis comeatum subvenit, II, 584. Ab imperatore dedicatus Romane spoliat, II, 584. Pugna navalis vietas et captus, II, 583. Redimitur a patruo, ib. In Calipoli obseridat vulneratum, II, 606.
 Andronicus Sardensis episc. segre consenit in coronationem Michaelis Paleol., I, 103. Arsenius abrogationem improbat, I, 118. Monachus fit, I, 120. Priorem dignitatem recuperare studet, I, 272. Arsenianorum dux apud imperatorem pro iis agit, II, 58. Monasticæ vita peruersus patriarchatum ambit, II, 43. Pristinam dignitatem recuperare et imperatori a sacris confessionibus, II, 30. Chalaza cognominatus ib. Inique in antistites agit, II, 52. Accusatus majestatis, II, 65. Ignominiose honoribus privatur, ib. V. Chalaza.
 Andronicus Tarchaniota. V. Tarchaniota.
 Anemæ turris carcere Vecci, I, 578.
 Angelii Cpoli honorati concursu populi tertiiis feriis, II, 83. Cur ad dexteram Armæ maximæ culti, II, 707. Mall cruciandis improbus adhibiti, ib.
 Angelocoma a Persis capit, II, 413.
 Angelus logiaristes, II, 296.
 Angonis telli Franci descriptio, II, 635.
 Anna Alemania Manfredi soror, Joachim Dux vidua Michaelis imp. incestos amores studit, I, 181. Quomodo ab eo uxor ducatur a patriarcha impeditur, I, 182. Ad Manfredum remittitur, I, 184.
 Anna Eulogia F. Nicopolei despotes nobilis, I, 242. Michaelis Ducam Andronico imp. se proditorum esse spondet, II, 67. Promissum exequitur, II, 72. Conjugium Ihamari filie cum Michaeli Andronici fili procurare frustra studet, II, 201, 250. Filiam Philippo Caroli F. uxorem dat, II, 450. Urbes in dotem genero assignatas retinens ab eo debellatur, ib. Thomam cum Michaelis imp. Junioris filia connubio jungit, ib.
 Anna Michaelis despotes filia, Gulielmi Achæia principis uxor, I, 82.
 Anna Pannonia Andronico Michaelis imp. filio nubis, I, 318. Obit, I, 499. Splendidae ejus exequae, I, 500.
 Antimensis quid sint, I, 358.
 Antiochia direpta ab Ethiopibus, I, 179. A Babylonis sultane, II, 86.
 Antiochenus patriarcha Euthymius ut Arsenio patriarchatus abrogetur consentit, I, 271. S. Nicolai ope mire conservatus, I, 429. Mortuus Cpoli, I, 457. Successor ejus Theodosius monachus, I, 436.
 Antithenis prudens votum, I, 331.
 Antonini imperatoris edictum de servis laboribus non aggravandis, II, 648.
 Apagæ s. Apagan ducit Mariam Michaelis imp. F. noctam, I, 174. Chalau F. II, 262. Memoriam ipsius frater Chalau a Pachymero dictus, II, 611, 774. Mogulensium Abakæ-kan h. e. imperator creator, II, 815. Ejus mortis annus demonstratur, II, 817.
 Apamea destruta, I, 179.
 Aphamea castrum ab Italis defenditur, I, 110.
 Apocrisiarii ad Martinum papam, I, 503.
 Aprenonum gens patricia Cpolios, I, 68.
 Apulia rex Manfredus gener Michaelis despotes, I, 82.
 Aquilarum imagines honoris causa conceduntur Constantino Porphyrogenito, I, 499.
 Aquileia sedes senatus Venetorum, II, 245.
 Archidiconi Melliteniota et Metochita doctrinam sanam propagnant, II, 90. Carceræ et exilio multautur, II, 102.
 Arcum genus Tzangra, II, 721.
 Areopagus institutus ab Andronico cito exolescit, II, 237.
 Arganes Tocharorum Kanis Melecco Masuri conciliatur, II, 527.
 Argentina Opicis Spinola fil. Theodoro Andronici fil. Montiferrati marchioni nubilis, II, 598, 773.
 Argentum vivum quo differt ab hydrargyro, I, 660. Ejus usus in excavatis portibus ouue ignotus, ib.
 Argos juris dubii, I, 84.
 Argun-Chaz imperare Mogulensibus incipit, II, 820. Moritur, ib.
- Armeniæ rex Euthymium Antiochenum in mare relegat, I, 429. Principes legatis imperatoris duas regis filias traduit, et quibus ejus filio sponsa eligatur, II, 205.
 Arsenianus schismatici ab Ecclesia deficiunt, I, 373. De his concio, ib. Eorum potentis, I, 314.
 Arsenius patriarcha vocatur ad deiherationem de eligendo tute principle, I, 66. Honorificissime a Michaeli Paleologo magno duce exceptus, I, 72. Favet promotioni ejus in imperium, I, 79. Sollicitus de eonegatio, I, 90. In monasterium se abdit, I, 111. Frustra revocatus, I, 113. Patriarchatu cedit, I, 115. Revocatus in patriarchatum, I, 172. Paleologum iterum coronat, I, 173. Eum excommunicat, I, 201. Absolutionem ei petenti pernagat, I, 211, 233, 261. Eum reprehendit quodcum Christianis bella gereret, I, 241. Accusatus ab Epopepolo, I, 257. Coram synodo recusat comparere, I, 261. Damnatur et exaucitoratur, I, 268. Deportatur in Oxeam insulam, I, 270. Andronicum Sardensem in integrum restituere frustra conatur, I, 272. Accusatur maiestatis, I, 285. Mittuntur a synodo qui eum de eo criminis interrogant, ib. Ejus responsa, I, 287. Ab imperatore criminis solvitur et muneribus donatur, I, 289. Ejus cadaver splendide Cpolim reportatum in Sophiæ templo deponitur, II, 85. Translatum inde in monasterium S. Andreæ, II, 85. Ejus vita et duplicitis patriarchatus initium et finis, I, 724.
 Arsenius Hagiosymeonita patriarcha Antiochenus creatus, II, 56; nomen ejus Cpoli e sacris diptychis recitatur, ib. accusatus exaucitoratur, ib.
 Arsenius Pergamenus a synodo ad Joannem Cosmam legatus, II, 349.
 Asan senior Bulgarum rex Theodorus Angelum imp. captum excusat, I, 82.
 Asan junior senioris nepos Irenen imperatoris filium dicit, I, 439. Ab imperatore in regnum Bulgariae evicitur, I, 440. Contra Lachanam dicit, I, 446. Ternobo potitor et fit rex Bulgariae, I, 447. Fugit Ternobo metu rebellionis, I, 448. Romaidis despota creator in compensationem regni Bulgariae, II, 57.
 Asan Michaelis imp. avunculus contra Persas militans moritur, II, 515.
 Aspra genus monetæ Græcis usitatum, II, 723.
 Astrabite expugnat a Persis, II, 412.
 Astytizium arx ad Scamandrum, ubi Theodori imp. pecunia servatur, I, 68.
 Asones fl. alluens Bellagreda arcem, I, 510.
 Asus arr Persis deditur, II, 437.
 Atar dux Persorum Cubuclea capit, II, 580.
 Atarrii i. q. Tochari, I, 229. Cur vocati natiiles Mogulenses in Perside, II, 809.
 S. Athanasii testimonium de processione Spiritus S., I, 583; II, 29.
 Athanasius patriarcha Alexandrinus creatus post constitutam Ecclesiarum pacem imperatori faveit, I, 428, 429. Eum comitatur in expeditione ad Sangarim, I, 502. Refert Pachymeri quid sibi tum dixerit imperator, I, 513. Synodo contra Veccum presidet, II, 23. Antistitutum damnationem, ratam habere recusans, II, 58, inter patriarchas non recitat, II, 56. Interest colloquio Gregorii patriarcha com Vecco, II, 97. Tomo Gregorii non vult subscribere, II, 120. Suadet Cyprio abdicationem patriarchatus, II, 121. Ab Athanasio patriarcha Copolitanus vexatus. Rhodum secedit, II, 203. Reducit ad Armeniæ regem legatus mittitur, ib. Spoliatur a piratis, II, 204. Legatur a synodo ad Joannem Cosmam, II, 349. Athanasii in sedem Copolitanam restitutione resistit, II, 367, 409. Alexandria redire cogitur, II, 379. Desertur in Eubeam, ib. Ab Eubœensibus Freris tentatur, II, 594. Inde profectus Thebas in custodiā datur, II, 595. Liber dimissus prope Almyrum hospes degit, ib. Patriarchata privat, II, 615.
 Athanasius patriarcha Heterosolymitanus accusatus; Bruna Cesarei depositur, II, 615.
 Athanasius Lependrenus interest conventual Atramylegi, II, 59.
 Athanasius monachus Andronico per Bonopolites oblatus multum placet et in monasterio Logiarista collocatur, II, 107. Patriarcha electus, II, 159. Vt enim caelum affectat, II, 140. Horribilis ejus oratio, II, 142. Contrarii de ejus virtutibus et miraculis sermones hominum, II, 143. Celebratur ejus promocio, II, 145. Sinistra patriarchatus omnia, ib.; ministria uictior monachis inhumas, II, 147. Ignarus artis regendi homines, II, 150. Agri monasterium Athanasio Alexandrinu eripit, II, 205. Caecus exosus, II, 165. Se ultra ceasuram patriarchatū significat, II, 169. Libellum quo sibi adversantes excommunicat migratorius absconditum reliquit, II, 173. In Cosmidii monasterium abducitur, II, 173. Cessio ejus scriptio ex-

præsa, ib. 15. Libello quem abscondit reperto incusat, II, 249. Ejus responsa, II, 253. Patriarchatum futurum terras motum, II, 339. Patriarchatum sibi delatum recuperare se fingit, II, 368. Andronici favore in patriarchatum restituitor, II, 382. Athanasii Alexandrini nomen nou vult recticare, II, 409. Litaniis celebrandis etiam per noctes vacat, II, 420; 581, 636, 631. Gravis in eum invida confusa, II, 460. Monopolia conatur tollere, II, 461. Ab Arsenianis in concione nocturna probris consciuditur, II, 475. Libelli famosi in eum sparguntur, II, 520. Seditio coorta fugit, II, 530. Bona cleri occupat, II, 539. Athanasii Alexandrini electi bona cupide invadit, II, 579. Cunctos vexat, II, 581. Arbitrium questionum forensium obtinet, II, 583. Hilario monachum, mulierem vetat, II, 596. Tollit imagines trium Germanorum, II, 614. Michaelis imp., ib. In omne genus hominum sevit, II, 615, 651. Ejus prior patriarchatus ipsorum quatuor annorum fuit, II, 781. Secundus quando incepit, 790.

Athenaeus defensus adversus animadversionem Casabonii, II, 663.

Atman regiones Cpoli circumsitas infestat, II, 316. Viciniam Nicæam aliasque regiones incursat, II, 332. Collectas a Siuro copias deleit, II, 414. Belocoman capit, ib. Prusam obsidet, II, 415. Regionem Nicæam assitam vastat Maria Muguliorum dominus minis irritatus, II, 637. Tricocciam expugnat, II, 638. Loca Nicæam et Pythia circumiacentis occupat, II, 642.

Attaleota equo Magnesiam occupat, II, 428. Nostongm urbe excludit, ib. Per Ronzerium gratiam imperatoris impestrat, II, 429. A Ronzerio deliciens, II, 439. Itaios Magnesiam repertos adorit, ib.

Atramytli conventum imperator celebrat ad componeenda Ecclesiæ disidia, II, 89.

Augustum forum Copolitanum, II, 662.

S. Augustinos a sexta synodo vir beatus memorie votatus, II, 29.

Augustos mensis plerumque Posidéon, nonnumquam Marmacterion dictus Pachymeri, II, 701.

Aulus locut, II, 427.

Auro liquefacto occisus Chalyphas, I, 129, 219.

Australium hominum natura, I, 175.

Azalines sultani Persidæ Tocharorum meta fugit ad imperatorem, I, 129, 130, 609. Splendide excipitur, I, 152. Fucum ei facit imperator cum hostibus ejus faciere conjunctus, ib. ignavus et luxuriosus, I, 129. Conjurat in imperatorem, I, 229. inclusus in arce Æni, I, 235. Deditur Bulgari et Tochari, I, 237. Encolpia petit ab imperatore, I, 263. An Christianam fuerit dubitatur, I, 267. Matrem habuit Christianam, I, 151. De regno certal cum Rueratine fratre, II, 809.

B

Baburza Tamerlanis nepos Mogolis imperium condit, II, 704.

Babylas episcopus Aneyranus, II, 577.

Baculum pastorem patriarchæ schismatici ab imperatoribus accipere soliti, II, 747.

Bahadur-chan ultimus princeps Mogulensem quando imperare incepit, quando desierit, II, 825.

Baibars e servo fit sultan Ægypti Bundokdar dictus, II, 613. Mancipii Scythicus ultor ad militiam, ib.

Baiulus magistratus Venetorum; I, 163. Trucidatos a Genuensisbus Cpoli, II, 242.

Balanidiota ephebus Theodori imp., I, 53.

Baldinus imp. Latinus Cpoli capta fugit se mandat, I, 144. Ejus negligenter in conservando palatio, I, 161. Excipitur et affinis assumitur a Carolo Apuliam rege, I, 163, 317.

Baldus ecclesia Cpoli, I, 259.

Balsamon centum annis antiquior Pachymere, II, 673. Conciliatur ejus narratio de imperatoris prærogativa aliquæ cum Pachymere, ib.

Barbareto pars regii astellitii, I, 391. Unde dicuntur, I, 349.

Basilicus s. Barlaam episc. Adrismopolitanus; executus in perpetuum custodium datur, I, 302.

Basilici fratres a sultane ad imperatorem transfugiunt, I, 129. Alter magnus heteriarcha, alter Basilius excubitor, I, 150.

S. Basilius Valentis imp. dona ecclesiæ oblata accipit, I, 480. Ejus de processione Spiritus sancti testimonium, I, 481. Posteriorum filio Spiritum dicit, II, 29.

Basilius Bulgaroctoni imp. cadaver repertum et honorifice humatum, I, 428.

Basilius Caballarii fili, I, 54.

Batu Sclovontiam aliasque terras Mogulensis subiicit, II, 808. Victus a Francis in Persidem recedit et Calypham opprimit, II, 809.

Bebrices Pylopythii vexantur, II, 413.

Beclas vocabulum conflatum ex litteris initialibus quinque verborum, I, 28.

Bellagradia arx oboesa ab Italiis, I, 509. Ejus situs et descriptio, I, 510.

Belocoma s. Angelocoma direpta a Persis, II, 413.

Captivus ab Atmane, II, 414.

Bema quid sit, I, 611.

Berengarius Entenza Catelanus dictus Pachymeri Myrigerius Tentza, Frantzii Picerotetza, II, 770.

Berytus destructa ab Æthiopibus, I, 179.

Bisellii honor qualis sit, I, 673.

Bizya a Pharenda Tzime ohsidetur, II, 639. Urbs Thraclæ in qua presidium equitum imperatores habent, II, 774.

Blachernarum palatium, I, 161, 421.

Blachernensis synodus stetit in antiatites a monachis accusatis, II, 50.

Blachi qui sint, II, 665.

Nicephorus Biemindas monachus religione et doctrina insignis adiutus ab Josepho patriarcha, I, 538. Ejus testamentum, I, 539. Ejus scripta contra schisma, I, 477. Processionem S. Spiritus probat libello, II, 28.

Booses fl., I, 510.

Boreum hominum natura, I, 173.

Bospitalis contra Catelanos militior a Michaeli Palmo, II, 545.

Bosilas dux Bulgarorum pro Romanis pugnatum, II, 445. Bulgares Osphentistlabo parentes cœdit, II, 446. Capti liberos dimittit, ib. Alavis et Turcopulis contra Anogabaros præst, II, 549.

Brulas Cæsarea episc. Athanasiu Hierosolymitanum accusat, II, 615. Missus ad rem inquirendam ipse ejus sedem occupat, ib. Exauctoratur, II, 616.

Brysis arx frustra oppugnatur a Catelanis, II, 629.

Bucellaria a Persis vastata, I, 221.

Bulgari Theodorum Angelum imp. devictum captiunt, I, 82. Eorum rex Constantin aduersus Michaelem imp. concitatur ab Irene uxore, I, 210. Coercentur, ib. Cum Tocharis conjuncti imperatorem capere conantur, I, 231.

Æui arcem oppugnantes deducit Azaline recedunt, I, 255. Pacem faciunt cum imperatore, I, 342. Denuo contra eum bellum parant impulsu Marie regis, I, 427. Contemnunt a sultane Ægypti, I, 428. Vincuntur a Lachana, I, 434. Eum regem accipiunt, I, 443. Devicio Lachana a Tocharis Asanem regem agnoscunt, I, 445. Asanem fugant Tertio in regnum erecto, I, 458. Cœduntur in transitu Scafa fl., II, 446. Vicasim Romanos vincunt, ib. Eorum mos captivos liberos dimittendi, ib.

C

Caballarii trecenti dati a domino Thebarum Joanni Notto, I, 528.

Caballiariorum gens primaria Cpoleos, I, 65.

Michael Caballarius magnus conostaulus perit, I, 411. Cabosilas actuarius admonet Andronicum de pericolo patriæ segregantia, I, 530.

Cadaver monachii alicuius sanctum habetur, II, 480.

Cæsar. V. Strategopolis.

Callipolis a Catelano seditionis occupata munitur, II, 527. Obsidetur a Romanis, II, 528. Inducitis fraude imperatris liberatur, ib. Romanî iterum urbem oppugnantes fugantur, II, 545. Oppugnatur a Genuensisbus, II, 605.

Caloidas exercuntur, I, 492.

Camelopardalis descriptio, I, 177.

Campanarum sonitu populus convocatur, II, 52.

Campus Furentis locus, II, 687.

Caniculum quid sit, II, 688. Ejus praefectura i. q. cancellarii officium, ib.

Caniclinius i. q. cancellarius, II, 689.

Canina arx Carolo regi dedita, I, 508. Itali devicii eo confugiunt, I, 515.

Canis regem significat apud Tocharos, I, 546.

Cannaburius minister Irene Asanis viduæ, II, 509.

Cansteritz urbs capta, I, 548.

Cantacuzenorum gens primaria, I, 63.

Caracalus Nicomedieus jugum Evangelii ponit in ordinatione Albanassi patriarchæ, II, 146.

Carbas euobuchus trucidatur, II, 76.

Cardinales a cardine dieti, I, 360. De ea re locus Pli II papæ, 659. Eos ambit imperator, I, 209.

Carmani Aliysra duce Philadelphiam obsident, II, 421.

Campantes s. Campantes a Cazane fratre ex Iudeis ad successionem imperii vocatur, II, 459. Imperium suscipit, ib. Persas debellat, II, 588. Eius imperii initium et finis, II, 825.

Carolus Apulia rex eligitur papa dux contra Mansfeldum rebellem, I, 183, 317. Devicti regnum accipit, I, 183. Baldwinus Cpoli profugo affinitate jungitur, I, 163, 317. Parat bellum contra Romanos, ib. Eius gerendi facultatem negari sibi a papa dolet, I, 409. Caminorum arcem in ditionem accipit, I, 508. Presidium ei impunit, I, 509.

Carolus quidam Muzalonem protovestiarum occidit, I, 61. Invitatus ad coniurationem contra Michaelem imp. conjuratos prodit, I, 284.

Carthago Aethiopibus pro arce, I, 363.

Caspis portae, I, 344.

Cassians magnus primicerius praefectus Mesothiulus proditionis accusatus revocatur, II, 618. Negat se ventrum nisi caveatur sibi pignoribus, II, 619. Prudens a Chelensis caput, ib. Peritus artis bellicae, II, 620.

Castoria ab Joanne despota capta, I, 107.

Castrum Oblivionis cancer cur ha dictus, II, 691. Cur ab Amiano & Agabana a Simoccata Giligerton vocatur, II, 693.

Catani Phocaea domini, I, 676.

Catechumenae quid sint, I, 46.

Catelanus Rontzerio duce Cyzic dire grassantur, II, 593; 416. Unde Amogabari dicti, ib. Nonnulli domum abeunt, II, 418. Soluta obsidione Magnesia, II, 480. In Occiduum trajecti continentem libidinis et avaritiae edunt exempla, II, 481. Justo plura ab imperatore postulantes objurgantur, II, 486, 487. Legationes eorum ad imperatorem irrita, II, 591, 514. Rontzerio interfecit a Romanis creduntur, II, 528. Romanos Callipoli obvios occidunt, II, 527. A Sicilia deserunt, ib. Romanos accolae maris spoliant, II, 528. Peristathm expugnant, II, 529. Catelani cujusdam ab Andronico honoribus aucti proditio detegitur, ib. Poenam dat, II, 593. Catelani Michaelem imp. vincunt, II, 519. Regiones citra Marizam fl. infestant, II, 562. Cubulenses Persi product, II, 580. Loca Gaud monti vicina populantur, II, 583. Rhedestum frustra oppugnatur, II, 586. Mare infestant, II, 592. Orestiadis territorium vastant, II, 603. Pamphylium frustra tentant, II, 605. Didymoichi obsidionem solvent, ib. Pace spreita, II, 625. Cpoli tendunt, II, 626. Revocantur ab incepto auditu suorum clade, II, 637. Fame et iue afflitti Marizam fl. trahicere cupiunt, II, 636. Infensis invicem sibi ducibus Cassandream tendunt, II, 531. E prelio ibi commissio Romofortus superior evadit, II, 632.

Catelanici belli duplex initium a Pachymere confunditur, II, 799.

Catharus legatus reginae Bulgarorum, I, 428.

Catherine Balduini fil. Carolo regi Francie nubens ei titulum Coplitani imperatoris afferit, II, 765.

Cazanes Kanis Thocarorum e Chalau et Apaga genus trahens, II, 262. Andronici imp. filium dicit, II, 402. Barbaros imperium Romanum incurseare velat, ib. Cyrum, Darius, alios sibi imitandos proponit, II, 487. Iberis Christianis in bello utitur, ib. In crucis signo magnum vincendi omen positum putat, ib. Spitanem Arabum debellat, ib. Artis mechanicas peritus, II, 458. Deum in gubernanda dominibus imitandum cebet, ib. Nummus auro purissimo ab eo cesus, ib. Tuctainem fratrem imperie excludit, ib. Carmpanam sibi successorem designat, II, 459. Moritur anno imperii sexto, statimquinto et tricesimo, II, 456, 459.

Celti securigeri custodes fidi, I, 71. Cancer iis custodiens tradidit, I, 378.

Cenchres arx ad Scamandrum, I, 485. A Persis oppugnatur, II, 443. Ad ditionem compulsa incendio deletur, II, 444.

Ceras portus Cpolenos, I, 524.

Ceremonia coronacionis Michaelis descripta, I, 193. Promotionis Joannis ingdespotam, I, 196.

Chabae arx ad Sangarim, I, 419.

Chadonus a presulari tributa exigit, I, 18. Ut Michaelis Palzol. capiat Thessalooicam missus, I, 27, 29. Clementia in eum utitur, ib. Ominatur ei insciens imperium, I, 50.

Chalaza Sardensis episc. Germano suadet depositionem patriarchatus, I, 298. Inde accusatus a Germano apud imperatorem, I, 297. V. Andronicus Sardensis.

Chaledonensis canon a Graecis falso dictus contulisse primum Coplitani sedi, I, 661.

Character sigilli Michaelis imp., I, 552.

Chatzicea pro Iberis cum Andronico imp. frustra de secedere agit, II, 620.

Chela arx locus exsili Josephi expatriarche, I, 419. Capitur a barbaris, II, 412.

Chius crudeliter diripiatur a Rontzerio, II, 456. Vestatur a Persis, II, 510. Incolumis fugientes naufragio pereunt, ib.

Chliara arx terrae motu eversa, II, 235, 234. Cheroboseus. V. Joannes.

Chosroes Anasuranus rex Persidis, II, 688.

Chrismate inunguntur qui se ad ritum Graecum adjungunt, II, 320.

Christianus religio floret apud Mogulenses, II, 767.

Chunnus (Joannes) accusat Vaccum, I, 376.

Chunnus (Nicephorus) mysticus Theodoro Muzalois segrotanti intimus minister, II, 164. Protovestiarus et praefectus caniclei creatur, II, 193. Eius filia sponsa destinatur Alexio principi Lazorum, II, 287. Et Joanni despota Andronici fil., II, 289.

Chunnus (Theodorus) legatus ad Rontzerium re infecta redit, II, 508.

Chuluchaimus Pachymeri dictus quem Arabes Kotu Sahum vocant, II, 833.

Clerici urgentur et vexantur ab imperatore, I, 386, 390. Tempio excisa foris preces persolvunt, II, 19.

Suspenduntur per Josephi ministros, II, 21. Dum consecrator Gregorius sero in templum admissi dimittuntur sine liturgia, II, 16. Communione frustrantur pane profano sibi per fraudem dato, II, 48. Tomo Gregorii Cypris subscrive recusantes multantur, II, 111. Gregorium accusatur in judicio adsunt, II, 124. Donantur ab eo, II, 153.

Vexantur a Saba monacho, II, 163. Ab Andronico, II, 163. Oppressi ab Athanasio patriarcha, II, 642. Litteras ad eum mittunt, II, 643.

Cocci monachi, I, 489.

Colouea a Joanne despota capta, I, 107.

Colyba que sint, I, 574.

Cometa anni 1284, I, 647. A. 1664, I, 648. A. 1695, I, 649. Cometa Cpoli apparet describitur, II, 504.

Comio Muzalonis protovestiarum, I, 45. Michaelis Palzol., I, 49. Ejusdem de urbis expugnatione, I, 153. Ad populam de schismaticis, I, 275. Ad ecclesiasticos, I, 457.

Conjuratio contra imperatorem detecta et penitit, I, 284.

Constantinopolis capitur a Graecis, I, 140. Ab imperatore intratur, I, 159. Ordinator, I, 165. Munitor, I, 186. Quando a Latinis capta, I, 694. Quando a Graecis recuperata sit, I, 722.

Constantinopolitanus patriarchatus ordine quartus ambitione in secundum promotus, I, 661.

Constantinus dictus Michael Palzol. in infantia, I, 501.

Constantinus Melangiorum episc., I, 102.

Constantinus Theucus Bulgarorum princeps frean Theodori imp. fil. duci, I, 36. Conciliatus ab ea contra Michaelem imp., I, 158, 210. Irrumpit in fines Romanos cum Tocharis conjugatis, I, 251. Cobibetur, I, 210. Irene mortua Mariam Michaelis imp. neptiem ducit, I, 342. Prælio a Lachana vicitur interficitur, I, 452.

Constantinus Melec Azatinis sultana fil. Cpoli baptizatus et educatus, II, 612. Ne sultan fiat ab Andronico imp. impeditus, II, 615. Pegarum praefecturam ab eo accipit, ib.

Constantinus Magnus Helena matris statuam in Strategio foro collocavit, II, 662.

Contoskelium instauratur, I, 365.

Contus i. q. comes, I, 181.

Coronatio Michaelis Palzol. prima, I, 101. Secunda, I, 173. Andronici cum conjugi, I, 318.

Corone terrae motu concussa, II, 593.

Corones interpres missus ad Catelanos, II, 564.

Cortates Cretenium dux suspectam habet Philanthropenum sibi preditum hosti tradit, II, 238.

Cosmas Szopoli orianus cum fratre et filio fit monachus, II, 182. E monasterio ejicitur, ib. Liberatus in insulam solitariam secedit, II, 183. Insinuatus imperatori, ib. Confessarius ejus et patriarcha fit, ib.; II, 181. Joannis nomen assumit, II, 183. Baculo pastorali et dibambulo honoratur, II, 186. Solos monachos ad episcopatus elevit, II, 187. Imperator invitus assentitur, II, 197. De scriptis Athanasii repertis cum eo deliberat, II, 249. Agre fort non consuli se ab eo super Simonidis nuptias, II, 279.

Imperatori propter consilium filie dante in matrimonium crali Serbie iurat, II, 281. Aedes patriarchales intrare recusat, II, 283. Placatus ab imperatore officium patriarchale resumit, II, 293. Obstat restitutioni Joannis Ephesini, II, 294. In monasterium secedit, ib. Accusat in episcopis, II, 300. Ultro adit imperatorem eumque sibi recongit, II, 302. Voce divinitus edita imperatum sibi ait ut Ecclesia regenda munus resumat, ib. Oppugnat ab ecclesiis II, 357. Hilarionem Selvriensem frustra

erminator, II, 339. Patriarchatu cedit, II, 541. Imperator rem sibi insidiante anathematis intermissione turbat, II, 575. Autemna tollit, II, 580. Sozopolis recedit, II, 584. Ab Osphentiehlabo mittitur ad imperatorem, II, 624.

Cosmidii monasterium, I, 478. Arx diruta, II, 592.

Cotaniza monachus e Periblepti monasterio in monasterium Maximum traducitur, II, 66. Inde aufugit, II, 67. Triballia junctus Romanos texat, II, 257. Adjungit se cralli, ib., 271. Ab eo imperatori deditur, II, 285.

Corylensis antistes conserat Georgium Cyprium, II, 44. Philippo magno domino confessarius, ib.

Charles Serbie perfidus, I, 350, 352. Fines Romanos incurvat, II, 257. 271. Inconstans, II, 372. Plures uxores habri, ib. Libidinosus, II, 273. Simonides vix ostentem Audrocic imp. fil. in matrimonium acepit, II, 288. Constantiam imperatori tradit, ib. Ab imperatore honorifice excipitur, II, 286.

Creta terra motu concussa, II, 593.

Cretenes a Latini subacti missum in Asiam transiunt, II, 390. Philanthropeno auxiliare, II, 210. Ejos cancellationem suspectam habeant II, 231. Rum produnt, II, 221.

Crotoni episc. honoratur ab imperatore, I, 560.

Crucis gloria causa bellandi Francis, I, 563.

Cubuclea arx a Persis oppugnatur, II, 580.

Cudumenes Troianopoleos episc, I, 551.

Cula arx, II, 435.

Cursites Alanus sororem Cuximpaxi in matrimonium dat, II, 575.

Cotizaces auctor consilii expugnando Cepoleos, I, 118. Ad id exequendum plurimum confert, I, 139.

Cuximpaxi uomen sonat principem Hieromagorum, II, 590. Tocharus superstitionis Persica antistes, II, 375. Christianus fil, ib. Filium Solympaxi collocat, ib. Suppositionem perfidia incurrit, II, 346. Ab Audronico missus ad delinquentes Alanos cum iis se conjungit, II, 553, 574.

Cydon (Joannicius) episc. Thessalonicensis ex praefecto Sosandrorum, I, 186.

Cyprini rex filiam Michaeli Andronici fil. uxorem dare recessu nisi probante papa, II, 205.

Cyprus. V. Gregorius.

Cyrilli testimonium de processione S. Spiritus, I, 585; II, 50. Filium vocat os Patriis, ib.

Cyrillus Tyrius a Syria eligitur Antiochenus patriarcha, II, 56. Dioecesis Pompeiopolitanum in aditu sedis praevertit, ib. Ut sui electio rata habebatur Cepolin venit, II, 122. Assignatur ei diversorum in monasterio Hodogorum, II, 125.

Cyziceni a Catelanis oppressi, II, 399.

Cyzicenus episc. Georgius legalis ad papam, I, 374. Theodorus dire vexatus a schismaticis, II, 55.

D

Decibyza arx, I, 192; II, 103.

Damasceni testimonium de processione S. Spiritus, II, 499.

Damascus funditus eversa, I, 179.

Daniel Cyzicenus tomum Gregorii vituperat, II, 116. recusori ei testimonium sine doctrina ruit, II, 128, 129. Objurgatus ab imperatore in custodiam datur, II, 129.

Daphnoscia insula oppugnata a Latinis, I, 138. Liberatur, I, 145.

David Mepe Iberiae, I, 216.

Debilitatio imperii sub Andronico unde orta, II, 208, 585.

Decretum de fide a Vecco auctum, II, 52.

Demetrias turribus minitor, II, 71. Ab imperatore Theophanoni destinata dotis loco, II, 284. Ea mortua ante nuptias reperitur, ib.

Demetrius Michaelis despotus fil., I, 242. Paire mortuo Michael vocatur, I, 439. Dicit Annam Michaelis imp. fil. ib.

Deputati quod munus habeant in equitatu, II, 668.

Despoyni dignitas qualis sit, II, 162.

Despotice dignitatis quae sint insignia, I, 537.

Diakinesima quae sit hebdomadas, II, 50, 667.

Dihambium quid sit, II, 669 aqq.

Diceophylax Scutariorum testis contra Josephum, I, 508.

Dicanicium quid sit, II, 675.

Didymum Miletii arx nonne dicta munitio Doorum Collium, I, 211.

S. Biomedia monasterium, I, 113.

Dionysius Pompeiopolitanus electus patriarcha Antiochenus a Cyrillo amulo preoccupatur, II, 56.

Drymisi contra Andronicum rebectionem molitur, II, 593. Convictus perpetuo carcere addicitur, ib.

Ducas magnus heteriarcha ad Amogabares legatus, II, 502.

Dyrachium terra motu evertitur, I, 353. Instauratur et occupatur ab Illyris, I, 508.

E

Ecatrina. V. Ecaterina.

Ecclesiarchus exhibitus a schismaticis ad ordinandum Gregorium Cyprium patriarcham, II, 46.

Eclipsi solis a Pachymere ambigue designata, I, 693. Suo anno reddit, I, 706. Eius epilgiemus, I, 704. Ea que a Gregora memoratur quo anno contigerit, I, 738. Eclipse non portendunt aduersa, I, 716.

Elie (S.) arx a Turcis obsessa Latinis Christianis se dedit, II, 621.

Elimeres Eltemeres Chroni despota Romanos vincit, II, 266. Radostihabum executum remittit et duces Romanos captios Ospheintiabolo donat, II, 267. Inclinat se ad partes imperatoris, II, 358. Propterea oppugnatur ab Ospheintiabolo, II, 563.

Encoilia quid sit, I, 243, 533.

Eucone Mancus filia a Pantaleonte adoptata Ospheintiabolo nubil, II, 265.

Enopolites spado magnus drungarius custos sepulcri Michaelis imp. Athanasium monachum Andronico imp. offert, II, 107. Michaelis imp. ossa Selybriam deportat, ib.

Ephesi episc. Nicophorus patriarcha factus, I, 117. Mortuus Nymphæ, I, 128. Isaac arbitrus conscientiam imperatoris, I, 451. Procurat ab imperatore promulgari novellam de slauropagis, ib. aqq. Clam infensus Vecco, I, 479 aqq.

Ephesus expilatur a Rontzerio, II, 436. Capitur a Sasane Perscha, II, 589. Templo ibi S. Joannis diripiunt. ib.

Ephraim Cosme patriarcha fil. male ab eo prefectus dispensandis rebus ecclesie, II, 500.

Epicombia quid sit, I, 561.

S. Epiphanii testimonia de processione S. Spiritus, II, 50.

Episcopi propter communionem cum Latinis trimestre suspensi, II, 21.

Epscopulus libello accusat Arsenium patriarcham, I, 257.

Eubœenses Athanasium Alexandrinum apud se diverstantem de Eucharistia tentant, II, 595. Respondere nolenti vivicomburum minantur, II, 594.

Eucharistie reliquie pueris comedende dantur, I, 238, 533.

Eucheliam quid sit, I, 564.

Euchila vocatur Athanasius patriarcha ab Arsenianis, II, 478.

Evangeli codex episcopis dum ordinantur imponi tanquam jugum solitus, II, 685.

Exarchus Pisanius ob ejectos e monasterio Latuos pericarios vulneratur, II, 538.

F

Fabae cornu tactae que dicuntur, II, 693. De his loci Platonis, Thenphrasti, Plotachi declarati, ib.

Faces accendi soliti ob memoriam defunctorum, II, 279.

Famosi libelli clavis sparguntur, II, 245, 520, 576.

Ferdinandus Balæstræ regis fil. ad conciliandos inter Catelanos missus frustra in eo laborat, II, 775.

Festa Græcorum a pridiana vespera iuchoari soliti, II, 736, 758.

Festum Acalisti quando celebretur, I, 257. Ejus orto, I, 537. Hypapantes festum, I, 455.

Flashella qualia et quo usu sint in sacro altari, II, 671.

Fortuna vulgo credita favere magnis duabus, II, 210.

Forum Magnum Cepoleos incendio deletum splendidius reficitur, II, 178. Forum Constantini primum Siratignum, deinde Argusium dictum, II, 662.

Frangopolus. V. Phragopolos.

Fratres duo Catelanii a turri igne circumdata se precipitant, II, 553. Fratris titulum ab imperatore sultani tribullicitum esse quidam censem, II, 216.

Frieri (Fratres Prædicatori) ad imperatorem missi a popa, I, 371. Idem imperator nuntiis ad papam vicitur, I, 359. Monasterium conditum Cepoli, II, 556. Inde pellitur, II, 557. Kuboenses in Athanasium Alexandrinum

concitantur, II, 594. Hierosolymitani Rhodi arem ab imperatore frustra sibi expetunt, II, 635.
Fridericus Siciliæ rex, I, 181.
Furni castrum Persis deditum a Ronzerio recuperatur, II, 456.
Furnus sanctus, II, 80.

G

Gades nomen quid ex origine significet, II, 692.
Galata arx ab imperatore oppugnata, I, 122. Genuenibus concessa, I, 168.
Ganelonim locus, I, 288.
Galeanus missus ad Arsenium exsulem, I, 286.
Galesius Galactio excexcatus a Michaelo imp., II, 17.
Templum expiat, II, 20. Andronicum Sardensem magistrum prodit, II, 65.
Ganus mons, I, 235. Regiones ei subjacentes occupate, II, 585, 607.
Gasmilius qui dicuntur, I, 509, 550.
Gemina commentariensis ecclesia, I, 290.
Genadius monachus Cipolitanus obiugral, II, 21.
Genadius olim episc. patriarchatum recusat, I, 159.
Imperatore monet ne clerus contemnat, II, 167.
Genuenses Veneti ante inferiores posse potenteriores, I, 419. Quisdam eorum montana Phocæa dono accipiunt, I, 420. Nonnulli invito imperatore Cipolim præstrecti graviter multantur, ib. A Veneti dissident, II, 232. Ab his coacti Galatas deserunt inque regionem circa Blacherias migrant, II, 237 sqq. In Venetos urbis inquinilos grassautur, II, 242. Male cum Alexio Lazorum principe pugnant, II, 449. Trapezantini suburbium iacentur, ib. Pacem cum Alexio facere coacti, II, 450. Contra Catelanos Siculique bellum parant, II, 489. Tentantur a Catelaniis ad favendum ipsi, II, 534. Monachos Latinos ulciscuntur, II, 536. Andronico sibi propterea irato reconciliantur, II, 535. Cum eo conspirantes Catelanos prælio navalii vincunt, II, 546. De pretio opis bellicis cum Andronico dissident, II, 544. Suadent Tenedensibus obsessis ut imperatoris se dedant, II, 556. Classem imperatoris mittunt, II, 597. Quatuor triremes ei commendant ad custodiendas Abhydi fauces, II, 600. Cum reliqua classe Callipolim oppugnant, II, 605.

Georgius Acropolita magnus logotheta doctus rhetoricam, I, 285. Punit obrectantes Josepho patriarcham, I, 516. Dicitur fusisse libariorum conscientiam, ib. Interest judicio de Vecco, I, 577. Legatus ad Georgium X papam caputitatem Ecclesiastum perficit, I, 584. Quando mortuo sit, II, 725.

Georgius Cypricus adjuvat imperatorem ad reconciliandas Ecclesias, I, 574. V. Georgius Cypricus.

Georgii Nostri arroganta, I, 65.

Georgius Pachymeres. V. Pachymera.

Georgius Serbus legatus a cruce artificiose agit cum legatis Michaelis imp., I, 552.

Georgius Moesampar chartophylax spurius esse testimonium S. Damasceni asserit, II, 92. Loco cedit, II, 115. Aliud præterea nomen habet, II, 99, 740.

Georgius Alauorum dux Ronzerium Cesarem interficit, II, 525.

Germa locus, II, 425.

Germanus Adrianopolis episc. creatur patriarcha, I, 278. Ejus mores, ingeñum et vita, I, 279. Fastigia sua confusa, I, 281. Holobolum scholæ præficit, I, 582. Patriarchatum cedit, I, 229. Dona imperatoris recusat, I, 501. Legatus mittitur in Pannoniam, I, 518. Ad Gregorium X papam, I, 584. E naufragio pericolo evadit, I, 596. Pacem Ecclesiastum perficit, I, 598. Ejus patriarchatus initium et finis, I, 730.

Germanus Acacii fil. creatus episc. Heracleensis ad inaugurandum Cyprium, II, 45. Ab eo se abscondit, II, 133. Exactoritur, ib.

Gidas a Theuderico mittitur ad componentias Amogabarorum discordias, II, 610. Ei se subjiceret Catelani recusat, II, 611. Bello civili inter Catelanos orto vincitur a Romoforo, II, 652.

Giligerdon quid significet, II, 692.

Gilia insignia prætoriae dignitatis, II, 517.

Glabas europaltes Mesembream recipit, I, 530. Tarchanota et magnus constaulus Tocharis prædictetur, II, 12. Contra craem Serbie missus, II, 271. Bello parum proficiens susdet imperatori ut pacem cum eo faciat, II, 373.

M. titulus comes Michaelis imp. junioris in parte Occidentis, II, 455. Rei militaris peritissimus, ib. Podagra laborat, ib.

Glabans inter primos murum Cypoleos concordit, I, 142.

Gradus cognationis quales sint Græcis, I, 670.

Gregorius X papa creatus imperatorem invitati ad conciliandas Ecclesias, I, 569. Cipolim mittit qui id negotium urgeant, I, 371. Pace facta proclamator Cipoli patriarcha oecumenicus, I, 599. Carolum regem prohibet a bello Graecia inferendo, I, 409.

Gregorius Cypricus synodo contra Veccum interest, II, 25. Josephitis gratiosus, II, 42. Designatur patriarcha eblanidis imperatoris suffragiis, ib. Monachus et diaconus factus, II, 45. Postremum inauguratur patriarcha, II, 45. Gregorii nomen accipit antea Georgius vocatus, II, 64. Invitus tolerat vexationes antistitum, II, 53. Non permittit ut Arsenianii sectas suum veritatem ostendo divino probare tentent, II, 60. Arsenianos excommunicat, II, 64. Solemniter colloquio disputat cum Vecco, II, 90. Ei demandatur, ut tomum contra Latinos scribat, II, 111. Tomum firmari curat subscriptionibus imperatoris et antistitum, ib. Corrigere tomum recusat, II, 120. Propterea nonnulli se ab eo ut heretico abscondunt, ib. Patriarchatus cedit, II, 121. Migrat in hospitium S. Pauli, II, 123. Apologiam qui scribit, ib. Judicis subeundi occasio nem cupide arripit, II, 424. Consensit in abdicationem si detur sibi testimonium incorrupta doctrina, II, 126. Quo concesso, II, 129, dat scripto conceptam abdicationem fraudulentam, II, 130. Ignolet adversariis, II, 132. In monasterium Aristanæ secedit, II, 133. Cum Germano Heraclieensi et Neophyto Prussensi a se exuctoratis in gratiam redit, II, 133. Eligit hospitium Raulium, ib. Melitas ejus alumnus, II, 388.

Gregorii monachi vaticinia, II, 185, 186.

Gulielmi turris, II, 417.

Gulielmus Achæus princeps, I, 83. Capitur a Romanis, I, 86.

Gulielmus Joannis Thebarum magni domini frater Joannis Nothi gener, I, 328. Fratri succedit in domino Thebarum, I, 415.

H

Hæmens mons ditonis Bulgarorum, I, 210.

Hægobanæs nomen Castri Oblivionis, II, 692.

Hales Amurii fil. patre mortuo etiam Amurius dictus Melecum occidit, II, 327. Romanas regiones incurrit, II, 450. Ad acrius infestandos Romanos incitat simulatione Atmanis, II, 532. Expedit sibi ab Andronico imp. Iheramnam ad Saugaram, II, 460.

Hayto rex Armeniae Cipoli monachus factus, II, 752. Visum divinitus recuperat a Sebathio fratre exercitatu, ib.

Heraclea Ponti quo anno a Persis capta sit, I, 749.

Heracleenses urbe diruta Selybriam migrant, II, 598.

Heracili sententia illustrata, I, 656.

Hermi arx prope Magnesia, I, 39.

Hesychius emendatus, I, 594.

Heteriarachas admissionibus praefecti, I, 521.

Hieri arx oppugnatur a barbaris, II, 412. Qui eam tenent cum Turcis pacem facere coguntur, II, 637.

S. Hieronymus a Damaso eruditus et S. Basilius sequentis processionem S. Spiritus ex Filio docet, II, 29.

Hilariou episc. Selybriensis criminator Ceasmam, II, 557. Ab eo accusatur, II, 539. A quibusdam damnatio ejus impeditur, II, 540.

Hilarion monachus cum mano collecta feliciter contra Persas pugnat patriarcha frustra eum prohibere conante, II, 506 seqq.

Manuel Holobulus mutilatur naso ei labris, I, 192. Praesidetur schola ecclesiastica, I, 282. Ab Andronico imp. adhibetur ad conciliandas Ecclesias, I, 574. Nicam relegatur, I, 392. Inde recessus ignominiose per urbem traducitur I, 394. Synodo contra Veccum interest, II, 25. Cum eo disputat, II, 90.

Hoplotheca sacra liber magnæ auctoritatis apud Græcos, II, 31.

Hulacu Pachymeri Chalau dictus, II, 812.

Hyacinthus monachus intimus Arsenio, I, 294. Dux Arsenianorum in couventu Atramittensi, II, 59. A Gregorio patriarcha excommunicatus in eum rebellat, II, 64. Pyrosoliarum Arsenianorum dux easter Arsenianus dissentit, II, 154. Is reconciliatus, II, 207. Ab imperatore in carcere conjicitur, ib. Post eius mortem Arsenianum factio nihilominus viget, II, 533.

Hyampolis arx ab Eltimere dedita Osphentishlubo, II, 559.

Hyperpyron nummus Græcis usitatus, II, 722.

Hypoplacie Thebae locus, II, 58.

Iberis Mepe David, I, 216.
 Icarius princeps Anemopularum deficit a Latini ad Romanos, I, 410. Joannem magnum dominum Theberorum capit, 411. Classi preficitur, I, 413. Ejus frater pugna viatos capitor, I, 411.
 Ignatius (S.) plebem episcopis obediens iubet, II, 464.
 Ignatius episc. Romanum missus, I, 482.
 Ignatius Rhodius monachus, I, 293.
 Imago Delphini lacrymat, II, 61. S. Georgii sanguinem profundit, II, 62. Urbin Copoleos terra mola dejectur, II, 254.
 Imber ingens, II, 268.
 Incendium Galatae duplex Gregorio patriarche, II, 178.
 Copoleo, ib., 8, 581.
 Indictiones Graeci a Septembri numerant, II, 798.
 Insectum vivum auri insidens surditatis causa, II, 453.
 Insula Principum a piratis occupata et vastata, II, 324.
 Isolante Theodori Paleol. fil., Aymoni Sabaudie comiti nubit, II, 775.
 Irene Theodori imp. fil., nubil Constantino Techo, I, 56. Viram contra Michaelis imp. concitat, I, 210.
 Irene Asania vidua. V. Palisologa irene.
 Irene Montisferrati marchionis fil., nubil Andronico imp., video, II, 87. Coronatur, II, 88. Nuptias Joanni fil. cum filia prefecti caelesti diffiri cogit, II, 287. Tandem in eas consentit, II, 578. Thessalonicam profecta, ib. cogit copias in subsidium imperatoris, II, 557.
 Isaacius episc. Smyrneensis, I, 126.
 Isaac episc. Ephesinus confessarius Michaelis imp., I, 45.
 Infensus Vecco patriarche, I, 479. Procurat promulgari novellam de stauropegi, I, 452.
 Isaacius Melucus Persarum satrapa in Cateianos perfidus, II, 591. Se illi purgat ib. In Asiam trajectus cum imperatore tractare pergit, II, 592, 608. Persuadet Persis ut Amogabares deserant, II, 651. Traditus Amogabaris pernas dat, II, 652.
 Ithamar Nicephori despote fil. Michaeli Andronici fil. sponsa offertur, II, 200. Ea nuptia ab episcopis propter consanguinitatem non admittuntur, II, 201. Philippo regis Apulia nepoti nubil, II, 202.
 Izmid Arabibus dictia Nicomedia, et Iznie Nicæa, II, 531.

J

Jacobus minister olim Rontzerii a Românis captus, II, 563. Legatus ab Andronico ad Cateianos pacis causa, II, 564. Nihil proficit, II, 573.
 Jacobus prefectus monachis Athonis montis, unus e tribus electis ad patriarchatum, II, 159.
 Januarium mensis Albeniensibus Lenoxon dictus, II, 699.
 Jasites Job electus a schismatice ad componeandum bellum imperatori offeruntur, I, 580. Auclor est Josephus patriarche palam jurandi se nunquam consensurum in pacem Ecclesiarum, I, 582. Relegatur Chabzaro, I, 419.
 Jasites Melias ignominiose traductus per Ciprium, I, 594.
 Jatropulus logotheta domesticorum, I, 522.
 Joachimus Bulgarorum patriarcha legatus ad imperatorem missus Osphentisthalbum obsidem patri reducit, II, 267. Ab Osphentisthalbo necatur, II, 268.
 Joannes Batata imp. Michaelem Paleol. custodie mandat, I, 21. Liberat, I, 22. Theodorum fil. optime erudit, I, 38. Contra Tocharos arces munit bellumque parat, I, 154. Egerians sanitatem recuperat eleemosynis, I, 70. Parcus, I, 68. Vocatur Romanorum pater, I, 69. Annam Sicubam senex ducit, I, 181. Ejus mors et tempus impérii, I, 695. Negligentiam custodem sarrii puniit, II, 296. Apparuisse creditur post mortem, II, 400. E eemosynarius dictus, II, 401.

Joannes Theodori imp. fil., patri succedit admodum adolescentis pupillus Muzalone tutores, I, 39. Optimates ei insidiabantur, ib. A tutore defenditur, ib. Occiso Muzalone de tutela ejus certatur, I, 64. Michaelem Paleol. potest declaratum, I, 66. imperii collegam admittit, I, 81, 96. Coronatione frustratur, I, 101, 173. Exauctoratura aperte, I, 127. Executus, I, 191. In arcem Dacibyzon includitur, I, 192. Ejus amici multantur, ib. Pseudo-Johannes imperator declaratus a Zygeneis ad Persas fugit, I, 193, 206.

Joannes Chetroboscus s. Matzcalus in carcere con-

jutor, II, 442. Inde elapsus contra Persas felicitetur pugnat, ib. De ejus exitu vari sermones, II, 445.
 Joannis (S.) Demasenai corpus. Arsenianis ad probandum ipsum doctrinam conceditur, II, 40. Ejus de processione S. Spiritus testimonium, II, 31, 110. Explicatur a schismaticis, ib.
 Joannes Glycy petitionem minister, I, 162. Mittitur legatus in Cyprum et Armeniam, II, 205.
 Joannes Ephesius abbas tomis Gregoriani accusatoribus ascriptus, II, 116. Adventu suo turbas angeli, II, 123. Testimonium sensu doctrina Gregorio dari refutatur, II, 129. Ab imperatore custodire mandatur, II, 129. Ejus liberatio a Cosma patriarcha impeditur, II, 298.
 Joannes Lazorum princeps moritur, II, 270.
 Joannes magnus dominus Thebarum auxiliarius illi Joanni Notho, I, 338. Vincitur et capitur ab Icaro, I, 411. Liberatus in patria moritur, I, 414.
 Joannes Michaelis despote fil. nothus Achaea principem Romanis prodit, I, 84. Megaloblastitis praeceps, I, 85. Fines Romanos incurset, I, 307. Sebastianus creatus, I, 508. Andronicum Tarchaniotam ab Andronico transfigum excepit, I, 522. Obsecusculum elabitur, I, 526. Pairas obsecus liberat, I, 528.
 Joannes Parstrua legatus a papa ad imperatorem Ecclesiæ conciliatur, I, 371; II, 22.
 Joannes Tarchaniota. V. Tarchaniota.
 Joannes quidam ab Joanne Duca honoribus ornatus, II, 846.
 Joannes Vecus. V. Vecus.
 Joannicius Cydon. V. Cydon.
 Joannicius Ternicopulus. V. Ternicopulus.
 Josephitus. h. e. associa Josephi ab Arsenianis impugnatur, II, 59, sqq. Consentienti cum his dijudicatores controversiarum per ignem, II, 61.
 Josephus uxorem habens clero domestico Irenes imp. scriptus, I, 303. Monachus et confessarius imperatoris, I, 256. Dissuadet imperatori ne absolutionem a Germano accipiat, I, 290. Eligitur patriarcha, I, 304. Ejus mores et iugenum, ib. imperatorem anathemate solvit, I, 306. Factionem contra se confitam opprimere conatur, I, 314 sqq. Proficiens in Orientem monachos sibi conciiliatur, I, 358. Ecclesiastum pacem impedita studet, I, 379. Exauctoratur, I, 398. Comiter agit cum Vecco successore suo, I, 413. Relegatur Chelam, I, 410. Imperatori offeso satisfact, I, 506. Decrepita estate sue intheonum restitutione assentitur, II, 16. Testimonioum non exactissim portatur ad patriarchales aedes, II, 19. Ejus ministri pro arbitrio agunt, II, 50. Obit, II, 58.
 Judas ad carnificis ministerium adhiberi soliti, II, 229. Justianenses pone super Sangarinum, II, 550.

K

Kanis Tocharorum Cazanes, II, 456. Id voculum diversum a Chanæ, II, 689.
 Kublai Mogulensis imperator, II, 814.

L

Laceras primus in mœsi Cipriens ascendit, I, ...
 Lachanas e subulco fit dux exercitus, I, 650. Constitutum Bulgaria regem victimum occidit, I, 452. Maria ejus vidua in matrimonium ducta coronatur rex Bulgaria, I, 441. Crudelis in captivos, I, 445. Rebellant in eum Bulgari ejusque uxorem dedunt Romanis, I, 446. Ternobum obsidet, I, 466. Romanos bis vincit, ib. Supplex a Noga trucidatur, ib. Pseudo-Lachanas fraude deprehensus in carcere conjicitur, II, 188, 192.

Lamines dux Persarum bello infestat loca Cooli adiacentia, II, 316.

Laquedæ armi ab Osphentisthalbo munita, II, 558.

Latini Cipripelluntur, I, 141. Praefilio navali a Romanis vincuntur, I, 334. Admisi ad communionem pars Ecclesiarum facta, I, 399. Eorum clades ad Bellagradu, I, 508. Capti in triumpho ducuntur et carceri incipiuntur, I, 515.

Laura locus, I, 414.

Lazarus Gortinotes execratus interest conventui Atramylleensi, II, 59. Vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum, II, 351.

Legati Michaelis imp. ad papam, I, 168, 209, 384, 505. Ad Tocharos et Æthiopes, I, 174. Ad regem Pannonie, I, 517. Ad cralem Serbiæ, I, 531. Ad regem Francie, I,

581. Papa ad imperatorem, I, 369, 398. Andronici imp. ab papam infecta re redeunt, II, 213. Legati gentium exterarum ab imperatoribus in atrio excipi soliti, II, 663. Leges Tocharorum exrumque istor, I, 345. Lemasus expiliatur a Rontzerio, II, 436. Leo praefectus orbanotrophii legatus ad Venetos, II, 243. Leo III papa non admittit additionem ad symbolum, I, 669. Leovitus predicens ex eclipsibus futura vanitatis notatus, I, 719. Libedarius protovestiarita et Sardibus praefectus sollicitus proprior rebellionem Philianthropent, II, 220. Cum Cretensibus de ejus proditione agit, II, 225. Contra eum dicit, II, 226. Eum proditum sibi capit, ib. Judicis execundum tradit, II, 229. Ob rem bene gestam, honoribus augetur, II, 231. Logariastus quale officium sit, II, 700. Lucas episc. Bizyensis, II, 377. Lucas prepositus monasterio Pantepoptae, II, 185. Ludovicus (S.), Rudefranc dictus ab Arabibus, II, 811. Ludovicus Cellotius defensus, I, 815. Luna eclipsis visa a. Chr. 1302, II, 791.

M

- Macarius Columba accusatus perduellionis paenas dat, 489. Executus interest conuentus Atramytensi, II, 59. Vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum, II, 534. Macarius episc. Pisidum, I, 267. Macarius Achridensis benedit nuptias eralis cum Simonide, II, 285. Machrama Rontzerii jussu interficitur, II, 437. Macronus cubicularius executus, I, 207. Madytus arx ab Amogabaris expugnatur, II, 578, 602. Magedones Romanis subjecti, I, 220. Verantur a Persis, I, 511. Magnesia ad Hermum delecta ad custodiam Joannis principis, I, 59. Servatur ibi pecunia publica, I, 71. Occupatur ab Attaleota, II, 428. Magnesienses rebellantes contra Rootzrium, II, 439. Diu ab eo obsessi, II, 440. Tandem liberantur, II, 480. Magnus dominus princeps Thebarum, I, 528, 653. Majus de Belicuro Theodori imp. filiam dicit, I, 180. Manda s. Mercurius domesticus ecclesiae in Apuliam missus, I, 475. Manfredus Apulia rex Michaelis Angeli despote gener, I, 82. Auxilia sacerdoti mittit, I, 83, 89. A papa deflens debellatur a Carolo fratre, I, 183. Regno spolia tur, I, 517. Mantachias Persa Tralles capit, I, 472. Manuel Genuensis Phocæs dominus, I, 420. Manuel patriarcha pro Michaelie Palæo. apud Joannem imp. intercedit, I, 22. Consentit in obedientiam erga papam, I, 374. Manuel episc. Thessalonicensis non consentit in coronationem solius Palæologi Joanne pueru excuso, I, 102. Nicolaus Manuelites prefectus Nicæa, I, 216. Marcus Hieronimus monachus, I, 290. Marcus monachus commentarij edit, II, 117. Maria regis Armenia fil. sponsa destinatur Michaeli Andronici fil. II, 205. Egrotans in itinere Rhodum defertur, ib. Ejurato ritu patri ungitur, II, 206. Maria Eulogia Palæo. fil. V. Palæologia Maria. Maritzia fil., II, 562. Marmaritiensis licet simoniacus nuncius tamen indicatrix ordinantis episcopos ab Arsenianis indicatur, II, 586, 781. Marmutus dictus Germanus patriarcha, I, 282. Marpu vox exultus missa, I, 27. Martinus IV papa Michaeli imp. excommunicat, I, 305. Martins mensis a Pachymere pierumque Crouius semel Boedromion dictus, II, 665. Marules magnus archon milites ægre continet ab ulciscendis injuriis Catelanorum, II, 417. Persas fugat, ib. Spolia Catelanis concedit, II, 418. Mittitur ad arcensendos Cpolim Rontzrium ejusque socrum, I, 505. Magnus dux creatus decipitor a Rómoforo, II, 587. Jubetur Thasi arcem recuperare, II, 658. Eni arcem obsessam liberare, ib. Maryam dent vexantur a Persis, I, 221. Cantus jugubris artifices, I, 635. Maurozomas suspectus imponit consuetudinis cum matrona principe militatur, II, 150. S. Maximi martyris verba de processione S. Spiritus ut spuria rejiciuntur, II, 109.

- Maximus Planudes legatus missus ad Venetos, II, 245. Megalobachites Joanni despotæ subjecti, I, 85. Megistanan insigne magno logotheta concessum, II, 59. Melas fil. II, 331. Meleas arx a Persarum obsidione liberatur, II, 627. Melec sultan detentus ab imperatore, I, 151. Melef Azatinis sultani fil. Tocharorum Kanem sibi conciliat, II, 527. Satrapas Persarum sibi subjicit, II, 528. Victor ab Amurio ad Persas fugit, ib. Uxor ejus Cpoli ad eum proficisci cur filiam obsidem relinquens, II, 612. Amurum supplicem trucidat, II, 528. Ab Hale Anurii fil. occiditur, II, 529. Meletius multandus Romanum missus, I, 462. Meletius cognomento Sanctus lingua privatus cooperatur restitutus Josephi, II, 17. Melius Iasites ignominiose traductus per urbem, I, 394. Meliteniota archidiaconus adjuvat reconciliationem ecclesiarum, I, 374. Dignitate in perpetuum privatur, II, 21. Vecco socio carceris mortuo adjungitur Metochite, II, 271. Melotino cralias Serbiæ fil. despondetur Anna Michaelis imp. fil. I, 550, 585. Mensa monachus renuntiat Andronico imp. vaticinium Athanasi expatriarchæ, II, 589, 472. Mepo Iberis Joannis despota filiam notham dicit, I, 216. Messon nomen magistratus, I, 552. Mesembria Andronico imp. tradita, I, 530. Ab Osphenthishabo occupatur, II, 601. Mesites, i. e. primicerius notariorum, I, 257. Mesobinia nomen legionis vel cohortis, I, 510, 581. Methodius Cosmæ patriarchæ frater missus ad imperatorem, II, 250. Methone, I, 397. Portus oppositus, Corona, I, 676. Terra motu concussa, II, 595. Metochite archidiaconus dignitate privatur, II, 21. Theodosius Metochite logotheta agelarum legatos in Cyprum et Armeniam, II, 203. Michael despota imperium affectat, I, 81. Romanos vincit, I, 89. Ad pacem inclinat, I, 107. Cum Joanne despota fodus facit, I, 315. Michael antea Demetrius dictus fit gener imperatoria et despota, I, 242, 439. Tertiæ filiam dicit, II, 304. Ab expeditione Michaelius imp. morbo recedere coactus, II, 318. Imperatori suspectus, II, 396. Convictus carceri perpetuo addicatur, II, 407. Michael Constantini regis Bulgarie fil. paternum regnum frustra recuperare studet, II, 205. Michael Joannis sebastocratoris fil. a Nicephoro despota fraude captus, II, 72. Imperatori venditur, ib. Carteri addicuntur, ib. Fugam frustra meditatur, II, 75. Carteri ignem subjicere satagens interficitur, II, 76. Idem etiam Comnenus vocabatur, II, 201. Mitrishonorantur episcopi Græci a Rom. pontifice, I, 397. Mitylene expiliatur a Rontzerio, II, 436. Moncessi episc. missus ad Arsenium exalem, I, 286. Monachi rebellionem Philanthropeno studentes excecantur, II, 229. Toto anno jejunare jubentur ab Athanasio, II, 618. Monasteria destructa restaurantur a Michaelie imp. I, 161. Monasterium Aracotii, I, 27. Agalmatis, I, 111. S. Andreas in Crisi, II, 85, 153. Aristiane, ib. Archistrategi, II, 182. S. Basilis, II, 58. Christi Benefactoris, I, 565. Cosmidii, I, 475. Dei qui est, I, 342. S. Diomedis, I, 113. Fontis, I, 141. Galedi, I, 291. Hieræ, I, 290. Hodegoroun, II, 403. Lauræ, II, 203. S. Lazari, II, 17, 258. Lipsæ, II, 378. Magni Agri, II, 203. Monganorum, I, 459. S. Michaelis archangeli, I, 449. Mosele, II, 158, 353, 593. Nigri montis, I, 280. Oxeense, I, 270. Pammacariastra, I, 284. Pantepoptæ, I, 515. Pantocratoris, I, 273. Peribolæ, II, 596. Precursoris, I, 195. Salvatoris, I, 190, 195. Sandium, II, 214. Sosandrorum, I, 126. Theologoi, I, 124. Xeropotami, I, 126. Monembasias Romanis subjecta, I, 205. Monembasias ne Myrgerium (Berengarium) ulciscantur prohibentur ab Androniro imp., II, 514. Moneta aurea non pari semper pretio, II, 495. Monoconstantinus episc. Neocæsarem missus ad Arsenium, I, 286. Monopolia annona plebem affligunt, II, 461. A patriarcha tolli non possunt, ib. Montani rebellantes contra Michaeliem imp. ob Joannem excusatim oppugnantur, I, 193. Morea s. Morele dicta Peloponnesus, I, 180, 586. Moschampar. V. Georgius. Mosybes vexantur a Persis, I, 511, 586. Myrgerius Tentza dictus a suis Myrgerius de latens Catelanus, cum classe Madytum appellat, II, 481. Andronico imp. commendatus a Rontzrio, II, 185, 462. Ab imperatore arcensetur, II, 496. Magnoperc honoratur,

fb. Fide imperatori sponsa creator dux magnus, II, 499. Offensus ejus erga Cateianos liberalitate, II, 805. Callipolim reddit, ib. Ab eo obsessus per dolum inducas impetrat, II, 528. Dux classis Amogabarica frusta conatur Genuenses sibi conciliare, II, 556. Praetorio vix commissio deditioem sui facit, II, 541. Genus abductus, II, 578. Anfugit ad Cateianos Andronicum oppugnantes, II, 640. Praetorio civili ad Cassandream coorto occiditur, II, 652.

Mugallii i. q. Tochari, I, 344.

Mutus surdueque subito sanatus, II, 401, 482.

Muzalo heteriarcha ab Atmane vicitus Nicomediam se recipit, II, 355.

Muzalo (Andronicu) magnus domesticus Cloistram Raetii fil. ducit, I, 24. Occiditur, I, 80.

Muzalo (Georgius) protovestiarius Theodorus Cantacuzenam ducit, I, 25. Declarator Joannis pueri tutor, I, 59. Invidiam in se confitam frusta studet placare, I, 40. Trucidatur a seditione, I, 60.

Muzalo (Stephanus) magnus drungarius missus ad conciliando Cateianos ac Genuenses pertit, II, 598.

Muzalo (Theodorus) logotheta generalis, I, 495. Propter pertinaciam in schismate iussu Michaelis imp. punitus resipiscit, I, 496. Soadet Andronicu imp. restitutionem schismatis, II, 15. Comburendum offert libellum quo Ecclesiarum paci assentit, II, 28. Honorablem magnoopere, II, 39. Arsenianum favei, ib. colloquio cum Vecco interest, II, 90. Commentarium Marci monachi reprobatur, II, 118. Libello perscribit laudes Athanasii patriarche, II, 148. Eum libellum improbat comburique, II, 177. Filia ejus Constantino imperatoris fil. nabit, II, 180. Mortuus ventus petit a testis clericis, I, 192. Monachus habitu induitus obit, ib. Sepelitur Nicasius in monasterio Tornici, II, 193.

Mytzes Mesembreas Michaeli imp. tradit, I, 530. Ejus filius Joannes imperatoris filium ducit et fit rex Bulgariae, ib., 485, 488.

Myzaces rebellionem machinatur contra Andronicum imp., II, 593.

N

Nastrius Amurii Halis frater dia spud Romanos obsecit, II, 527.

Navalis potentia Romanorum negligentia pessundatur, II, 69.

Neadi Speculae locus ab Alanis occupatus, II, 575. Negligentis castodum sararii punita ab Joanne imp., II, 296.

Neophytus monachus comes Athanasi Alexandrinii in Armeniam legati, II, 204.

Nicea false nuntio turbata, I, 241. Ohsidetur, II, 412.

Nicard Larissensis loco motu Chalaze opera cum uelocitatem, II, 66.

Nicephorus Ephesi episc. patriarcha factus, I, 117. Obit Nymphae, I, 126.

Nicephorus Michaelis despoti fil. Strategopolium caput, I, 89. Annam Eulogia fil. ducit, I, 243.

Nicephorus episc. Creensis Cpolim fugit, II, 241. Legatus ab imperatore ad Venetos, ib. A synodo ad Joannem Cosmam, II, 519. Iras imperatoria incurrevit, II, 577.

Nicetas Heracleota mittitur a synodo ad Arsenium, I, 113.

Nicetas Thessalonicensis in Dyrrachensem thronum promovetur, I, 196. Dyrrachium terra motu destruictum relinquit, I, 557. Theoleptum Philadelphensem reprehendit, II, 248.

Nicetas Maroniensis e chartophylace Thessalonicensis episc. processionem S. Spiritas docet, II, 28.

Nicolaus III papa a Pachymere lapeu memorie Urbanus dictus, I, 461, 763.

Nicolaus Alexandrinus depositionem Arscall patriarchae reprobat, I, 27.

Nicolaus monachus episc. Prusa factus, II, 88. Romanorum communione improbat, ib. Ob id reprehenditur a Vecco, ib. Exactoratur a Gregorio Cyprio patriarcha, II, 135.

Nicomedia epigramma, II, 661.

Nicomedia obederetur, II, 412.

Niger mons, I, 280.

Nili pseudomonachus Scenii prava doctrina, I, 218.

Nogas dux Tocharorum sibi regnum condit, I, 544. Debetur ab imperatore, I, 545. Lachanum supplicem trucidat, I, 466. Auxilia imperatori mittit, I, 525. Virtus occiditur a Tactai, II, 265.

Nostangi (Gregorii) arrogantis, I, 65.

Nostongus Ducas ex primicerio aules magnus heteriarca creatus, II, 428. Ab Altaleota Magnesia excluditur, II, 429. Imperiose tractatur a Rontzerio, ib. Cpolim secedit, ib. Accusando Rontzerio imperatorem irritat, II, 450. Dignitatibus privatus in custodiad datur, II, 455. Ejus scriba ignominiosa tractatur, ib.

Nostongosissa monacha Arsenianorum factioni addicta, I, 292.

Novella Andronicu imp. de ordinationibus, II, 200.

O

Oceti secundus imperator Moguensum, II, 807.

Olensota lampadarius ad Arsenium amicum missus, I, 200.

Omen ex Evangelio sumptum, II, 146. E nomine Areæ nñ, II, 147.

Opicius Spinola dux Gibellinorum, II, 598, 775.

Optimatus prefectus Michael Palaxi, II, 24.

Orestias obdidetur ab Amogabaris, II, 603.

Oreum captum a Romania, I, 205.

Orthodoxia dominica, II, 52, 281.

Ortigruiles Othmanis pater quo anno mortuus sit, II, 829.

Osculo invicem se salutare die Pascha Graci solent, II, 49.

Osphantisthabus Terteris fil. obes apud Romanos, II, 267. Patri redditor, ib. Enone ducta dilatatur dotali perturbatio, II, 268. Bulgaria regnum affectat, ib. Tzacum levirum circumventum trucidat, ib. Joachimum patriarcham interfeuit ib. Rex Bulgarorum fil. ib. Terteris patrem a Romania redemptum in regnum non restituit, II, 267. Contra Romanos armis moveit, II, 406. Arces ab Eltimere recuperatis munit, II, 558. Anchialum et Mesembreas occupat, II, 601. Cum Agathopolitanis de deditioem transgit, ib. Alanis auxilia mittit, ib. Fodus cum Cateiania fecit, II, 606. Michaelis imp. filium in matrimonium pettit, II, 628.

Okeia insula, I, 270.

P

Pachomii ager, I, 488, 532.

Pachomius (Georgius) imperatori suspectus excruciat, I, 487.

Pachymeres (Georgius) obi natu et educatis sit, I, 11. Proteoidicus et diecophylax, ib. Qua fide histiorum scripsierit ib. Legaturad Arsenium expatriarcham, I, 285.

Periclitatus ad Galenolismen, I, 288. Adjusat latiten in componendo libello pro schismaticis, I, 380. Vecci patriarchae abdicationem litteris consignat, I, 433. Ad Gregorium patriarcham mittitur, II, 126. Promittit ulteriorem hac historiam, II, 650.

PALÆOLOGI:

Andronicus Michaelis imp. fil., I, 189. Annam Pannonicam regis fil. ducit, I, 318. Coronatur imperator cum uxore, ib. Expeditio ejus in Orientem, I, 468. Tralles restauratas Andronicopolis vocal, I, 459. Patri moribundo Eucharistiam ministrandum curat, I, 530. Imperare solus incipit, II, 11. Animo deficit ab auctoritate Ecclesiæ, II, 12. Primus subscrribit litteris regis additio monse, II, 13. Manum habet in scribendo paternæ similem, ib.

Consensum suum in Ecclesiarum pacem reprobat, II, 14. Josephum in thronum restituit, II, 16. Patrem moribundum cante funebri dignari vetat, II, 56, 121. Inter Josephitas et Arsenianos medius, II, 42. Georgium Cyprium erexit ad patriarchatum, II, 45. Pacem fecit cum Tertere, II, 54.

Asani titulum despotæ Romæ concedit, ib. Factionibus pacandis convéntum indicit, ib. Convenit cum Arsenianis ut sorum controversia divino ostendo decidantur, II, 60. Lezatur redactus ad frugem Arsenianis, II, 62.

Resilientes a paci alicipi questione implicant, II, 63. Ägæ fert fugam Cotanizze, II, 67. Michaelem Joannis ducit, II, sibi prodendum curat, ib. Tarchamotam cum copia Demetriadem mittit, II, 68. Rem navalem negligit, II, 71. Michaelen captum carcere detinet, II, 72. Arse majoris reconciliare litterm frusta tentat, II, 81. Ductus secundam conjugem Ireneum Montisferratus marchionis fil., II, 87. Vecci cum patriarcha disputationi interest, II, 89. Ab Joanne Lascaria fil. excusat, impletat ut juri impenit renuntiet, II, 103. Blachos sibi suspectos vexat, II, 106. Osa patriis Selybriam transferri curat, II, 107. Gregorio patriarche abdicationem suadendam curat, II, 121, 128. Eum orthodoxum declarat, II, 139. Kursus leuitat

reconcilitionem Arsenianorum, II, 134. Joannem Tarchaniotam varie vexatum tandem languam imperium afficiatorem in carcere conjicit, II, 135. Nymphaeum se confert, II, 135. Michaelis filium in imperium evehere studebat repulsa patitur a clero, II, 197. Edit novellam de ordinationibus, II, 199. Eius facilitas reipublica pernicioса, II, 208. Creteni militia uitur, II, 209. Subditos tributis exhaudit, ib. Philanthropenum rebellum placare studet, II, 229. Ea seditione oppressa Delparam reveratur, II, 230. Instaurat judicis, II, 236. Legatos ad Venetos mittit, II, 243. Criminaciones sui diluit oratione ad populum, II, 245. Sultana fratris titulo appellare non gravatus Romanum pontificem vocare patrem non sustinet, II, 246. Perturbatur ob anathema, ab Athanasio sibi intortum, II, 250. Joannem Tarchaniotam Orienti preficit, II, 258. Osphentisthabae regnum Bulgariae affectant adversari, II, 265. Crali Serbiae Eudociam sororem et ea recusante propriam filiam offert in matrimonium, II, 272. Thessalonicanum profectus, II, 278. Patriarcham eludit, II, 281. Cramen honorifice excipit, II, 286. Reversus Cpolim Cosmam exorat et patriarchatum resumat, II, 292. Joannem Ephesiam in integrum restituere studet, II, 298. A Cosma alienatus, II, 292. Ei reconciliatur, II, 302. A Venetis oppugnatus, II, 322. Pacem cum illis iolt, II, 326. Abdicatione Joannis Cosmae conturbatur, II, 343. Guximpassa opera utilit ad coercendos Persas, II, 345. Ad Arsenianos se inclinat, II, 355. Athanasium in thronum restituere catagena episcopos ei reconciliare studet, II, 363. A Joanne Cosma ininis anathematis constringitur, II, 376. Athanasio patriarchatum reddit, II, 382. Anona stipendia intervertit, II, 390. Ronzirium operam suum contra Persas offerente admittit, II, 395. Magnos ia eum honores conferit, ib. Osphentisthabae Eltimereb opposere studet, II, 406. Bona Michaelis despote Michaeli fil. donat, II, 408. Filium contra Osphentisthabum mittit, II, 407. Orationem habet ad reconciliandos Arsenianos, II, 461. Insolentia ejus in patrem, matrem et proximum conjugem, II, 463. Ronzirium et Cateianos ohijurat, II, 468. Indicium adversus eos delatum negligit, II, 489. Peccatum in Ronzirium profundit, II, 495. Monetam publicram adulterat, ib. Arcasii et splendide excipit Myrrigerium, II, 498. Cogitare offere Ronzirium summas dignitates, II, 505. Cateianos eonejose terrere conatur, II, 514. Constantini fratre filium panhypersebastum creat, II, 516. Ronzirium demulcet, II, 517. Genussum societate exedit, II, 518. Tumultuantes populam concione castigat, II, 546. Connivit ad Athanasi patriarchae in ecclesiasticos acerbitatem, II, 559. Cateianos ad pacem frustra invitat, II, 561. Artes Orientales periclitantes adjuvat, II, 588. Legatos mittit ad Campanianem, ib. Ad Genenses, II, 591. Hilarionem monachum protegit, II, 596. Athanasio Cpolitanu nimis indulget, II, 615. Genussum cum Cateianos pacem turbare frustra conatus ab illis coeciliari Cateianos pettit, II, 624. Osphentisthabum affinitatem suam potenter disert, II, 628. Biziyan servat, II, 630. Rhodios contra Frerios Hierosolymitanos adjuvat, II, 635. Maralem militit ad loca nonnulla recuperanda, II, 638. Giilam et Tzimen in partes suas tentat alicere, II, 641. Quod natus et mortuus sit, II, 776.

Andronicus viduam Andronicum Muzalonis ducit, I, 109. Andronicus protostator in carcere mortuus annua memoria honoratur, II, 207.

Anna Michaelis imp. fil. desponsa filio cralis Serbiae cur non nupserit, I, 330. Michaeli despote juniori nubit, I, 440.

Anna Eulogia Palcol. fil. V. Anna.

Constantinus Michaelis imp. frater sebastocrator et Caesar creatus, I, 168.

Constantinus Prophyrogenitus Michaelis imp. fil., I, 185. Missus cum exercitu in tractus occiduos, I, 474. Constantia capti redit, I, 497. Eum servare studet, I, 498. Andronicus fratre in regnum evecto vestes purpureas depositit, I, 498. Athanasio monacho favet, II, 108. Primitias in Orientem, II, 135. Turrim Nymphaeum extrahit, II, 226. Mysoreum dire tractat, II, 136. Andronicus imp. suspectus, ib. Eius opes, II, 137. Odiun Andronicus fratis incurrit, II, 139. Carceri masecipatur, II, 60. Cpolim portatur, II, 161. Fucitur Thessalonicanum, II, 279. Agrotus se permittit Athanasio patriarchae, II, 421. Eius filius penitus peribustus creatur, II, 516.

Constantinus despota Andronicus imp. fil. ex Anna Universa, II, 87. Muzalonis protostellarum ullam ducit, II, 181.

Helena Michaelis fil. Manfredi regis Apulie uxori, I, 83.

Eudocia Michaelis imp. fil. nubit principi Lazorum, I, 582. Marito moruo redit Cpolim, II, 270. Crali Serbiae nubere recusat, II, 273. Conjugium filii cum Chomni illia

probare se simulat, II, 287. Ad id conciliandum profecta ad Lazos contrarium agit, II, 289.

Eudocia Pulcherie mittit imaginem Deiparae a S. Luca pictam, I, 160.

Eulogia soror Michaelis imp. ei charissima, I, 127. Susdet ei ut Joannem puerum in ordinem redigat, I, 128. Favet impense schismaticis, I, 579.

Euprosyna Michaelis imp. fil. notha nubit Noga principi Tocharorum, I, 514. Asanem soryat, I, 467. Eacoen Mancus fil. a sacro fonte suscipit, II, 283.

Joannes Michaelis frater magni domestici dignitate ornatur, I, 81. Missus in tractus occiduos cum exercitu bene res gerit, I, 106. Fit sebastocrator, I, 107. Caesar et despota, I, 108. Militiatur adversus Michaeliem despota, I, 203. Eum vincit, I, 214. In Orientem ducit, I, 215. Eius virtutes, I, 216. Imperium tetur, f, 310. Regnabutibus snescipit, I, 340. Joannem Notbhum debellat, I, 326. Vincitur ab eo, I, 328. Adjuvat classem contra Latinos, I, 331. Deponit insignia despota, I, 335.

Joannes Andronici imp. fil. creator despota, II, 197. Chomni Blism ducit, II, 578. Ades Michaelis Angelii doco accipit, II, 409. Prefectus urbis, II, 408. Fit marchio Montiferrati, II, 598.

Irene Michaelis imp. fil. nubit Asani, I, 410. Ternobi cupide excipit, 418. Indo fugit, I, 448. Coniuge sportuo Cyzicum ad generum militum, II, 421. Eum secundum defendere satagit, II, 431. Imperatori se Cpolim invitato non absqueitur, II, 503. Proditionis aeneata custoditor, II, 634.

Irene Andronici imp. fil. notha Joanni duci Pelasgorum nubit, II, 754.

Maria Eulogia fil. nubit Alexio Philo, I, 108. Victoria Constantino Bulgariae regi nubit, I, 562. Maritum concitat contra imperatorem, I, 514. Schismati favet, I, 427. Elias patriarcham et sultanum Palestinae sollempnat contra imperatorem, I, 428. Osphentisthabum adoptatum interficit, I, 430. Lachana nubit; et iterum coronatur regina Bulgariae, I, 443. Imperatori dedita; castodis mandatur, I, 447.

Maria Michaelis imp. fil. notha despota Chaian, I, 174. Eum mortuum reperitus nubit eius filio, ib.

Maria Andronici imp. soror Carpantani despissa, II, 620. Almane minis irritat, II, 637.

Martha Michaelis spor praestigiarium rea cruciata, I, 33. Monacha Arsenianis favet, I, 292. 294.

Michael a Theodoro imp. in carcere conjugatus, I, 23.

Michael magnus constanctius, I, 21. Theodoro imp. suspectius conjugiorum in carcere, ib. Liberatus, I, 22. Symmissi honoribus ornatur, I, 25. Ad Persas fugit, I, 25. Reconciliatus imperatori dux militum Epidamnum, ib. Imperii praesagium accipit, I, 27. Vincitur reducitur a Chadeno, I, 29. Fit tutus Joannis principis, I, 66. Magnus dux, I, 68. Conciliat sibi populum largitibus, I, 71. Clerum, I, 72. Imperiat despote titulum, I, 74. Declaratur collega imperii, I, 81. 96. Solvit pristinis juramentis, I, 95. Arces in confusione munit, I, 99. Solus coronatur, I, 101. Legatos undecunque accipit, I, 103. Fratres et reliquos proceres honorat, I, 107, 108. Selybriam capit, I, 110. Galatam frustre oppugnat, I, 128. Puerum collegam exaructat, I, 127. Eius post expugnam Cpolim concio, I, 133. Restituit Arsenium in patriarchatum, I, 173. Iterum coronatur, I, 173. Cum Tocharis et Athiopibus fedus init, 174. Sorores Joannis principis viris culicata, I, 180. Annam viduam Joannis imp. ducere cogitat, I, 181. Moenia Cpolenos, restaurat, I, 186. Puerum collegam exarcat, I, 191. Ob id excommunicatur a patriarcha, I, 203. Bulgarios debellat, I, 210. Ab inuidis Azatini saltans graviter periclitatur, I, 231. Patriarcham accusat, I, 257. Damnatum et depositum, I, 268. in Oxsem insulam relegat, I, 270. Concio ejus contra Arsenianos, I, 278. Germainum in patriarchatum promovet, I, 278. Clem adigit ad abdicandum, 298. Berlaamum exexcusatum perpetuo carcere addicit, I, 302. Josephum patriarcham creari curat, I, 304. Ab eo solvitor anathemate, I, 306. Andronicus fil. collegam imperii assumit, I, 318. Cum rege Bulgarianum fedus componit, I, 342. Nogam principem Tocharorum sibi conciliat difflata, I, 344. Mesembream accipit, I, 350. Affiliatorem cralis Serbiae frusta tentat, I, 350. Legatos ad regem Francorum mittit, I, 361. Parat contra Carolum, I, 364. Ad Ecclesiastis conciliandas animum applicat, I, 369. Veccom in suss partes pertrabit, I, 380. Clerum varie orget ad pacem admittendam, I, 386. Legatis Romanis missis capo-conficit, I, 386. Gregorium papam proclamari curat, I, 399. Veccum patriarcham facit, I, 402. Icarium clasi presicit, I, 413. Genoeacium factum deprimit, I, 419. Asanem regem Bulgariae facit, I, 440. Promulgat noveliam de staropagis, I, 453. Veccum exaructoratum in patriarchium reducit, I, 453. Episcopos

quodam Romanum militum penitentes, I, 462. Expeditionem ad Sangarim suscipit, I, 502. Se excommunicatum a Martino papa agro fert, I, 505. Latinos captos triumpho per urbem traducti, I, 515. Lazorum principem generum facit, I, 529. Tocharos arcassit contra Joannem sebastocratorem, I, 534. In mari pericitatur, I, 527. Obit, I, 528.

Michael Andronici imp. fil. infans insignibus imperii ornatur, II, 87. Coronatur imperator, II, 193. Mariam Armenian ducit, II, 205. Cum patre proficisciuit Thessalonicanam, II, 279. Redit, II, 290. In Orientem missus rem male gerit, II, 310. Fugit Pergamum, II, 318. Pegas transit, I, 391. Ibi regrotans a Delpho sanatur, ib. Cpolim reddit, II, 408. Contra Osphentisthabum movet, II, 445. Recentibus coactis militibus, II, 446. Bulgares infestat, II, 447. Osphentisthabo et Kitimeri resistit, II, 481. Ronziterum splendide exscipti, II, 523. Victor a Catelanis, II, 549. Arca Didymotichi se continere cogitur, II, 562. Coecetur a patre temeritas ejus, II, 608.

Theodora vel Theodosia, Martha Paisoi. et Tarchaniota fil. Balanidiota despone, Cabasilioru nubere recusat, I, 33. Balanidiota marito mortuo monacha fit et Arsenianis favei, I, 296.

Theodora Michaelis imp. vidua querit e patriarchis quid a se facto opus sit adjuvandam animam viri defuncti, II, 16. Exigit ab ea ne postulet ei persolvi justa funebra, II, 53. Cogitur renunciare conventioni Ecclesiarum ib., 191. Ejus diploma quo acta Michaelis Paisologi pro unione Ecclesiarum rescindit, II, 751. Theodoro fil. titulum despotae frustre expedit, II, 181. Queritur de custodia Constantini fil., II, 188. Mortua splendide sepelitur, II, 377.

Theodorus despota Andronici imp. ex Irene fil., II, 598.

Theodorus Andronici imp. frater aequaliter impletat titulum despote, II, 181. Sebastocratoris dignitatem responsi, II, 182.

Paphysebasti ornantur insignibus gilvis, II, 517.

Paniensis episc. Romosorto operam navare creditus ultra imperatorem adit, II, 625.

Pannonie rex captivam aliquam dicit uxorem, I, 518.

Pantopopteni monachi Josepho patriarche inferni, I, 515.

Panteleon mercator filiam adoptivam Osphentisthabo collocat, II, 265.

Papias cuius dignitatis nomen sit, I, 588.

Papyria urbis custodia magno iuxto commendata, II, 13.

Paracce diei mortis Michaelis imp., I, 532.

Pegna urbs ius desolatur, II, 415. Multatur ab imperatore ob intromissum Ronziterum, ib.

Peloponnesus terra motu concassa, II, 593.

Pensiones ab Andronico imp. interversae, II, 590.

Penitus sacra antisulphurata dannatorum discrupsit, II, 52.

Perdiccas medicus naso truncatus, I, 487.

Pergamenus episc. recusat subscribere Novellam de ordinationibus, II, 300.

Persa Philanthropeni partes seculi poenas dant, II, 237.

Imperi flues incursant, II, 352. Movente contra se Michaelae juniori terreatur, II, 511. Eum in fugam vertunt, II, 512. Terras et maria latrociniis infestant, II, 543. Duces subinle mutant, II, 546. Ipsam Cpolion trepidatione implent, II, 388. Suburbana desolant, II, 410. A Chorobosco fugantur, II, 413. Eum virtutum occidunt, ib.

Ab Alanis viacuntur, II, 452. A Catelanis fraudantur, II, 572. Pratio mali ceduntur a Murisco, II, 573. Tbraciem vastant cum Latinis coniuncti, ib. Cubuecia capiunt, II, 580. Atina duce in Occidente transeunt Amogabaris militarium, II, 585. Ab Hilario vincuntur, II, 596. In Rhædesti oppugnatione dimicandi acrimoniam remittunt in gratiam Andronici imp., II, 613. Borum duces Amogabaris suspecti in carcere coniunctioni, II, 631. E castis Amogabarorum aufugiunt, II, 633. Carpantanis adventu territi fugae se mandant, II, 634.

Pharendas Tzimes Romanis contra Persas opem fert,

II, 393. Catelanorum injurias cohibere frustra conatus ab illi recedit, II, 399. Madylum capit, II, 578, 602. Itex Sicilia nominatur, II, 604. Duras imperatori pacis conditiones propoavit, II, 625. Brysis arcis obsidionam solvit, II, 629. Bzyam obsidet, ib. Meditatur transitum in partes imperatoria, II, 634. Consilium mutatum dissimulat, ib. Imperatori sororius ejus proditionem defert, ib. Romanus impedit ne Myrrigeri nave capiant, ib. Detegitur ejus fraus, II, 655. Ante arcem culiculis oppugnat, II, 659. Myrrigerio se et socios subjici bovi consuli, II, 640. Iterum promissi tentatur ab imperatore, II, 641. Victoria captiur a Romosorto, II, 652. Dismissa supplex a magno doméstico servatur, ib.

Pharentanezas Amogabarus transfuga ab Andronico benigno excipitur, II, 653.

Phizla locus extra ecclesias, II, 722.

Philadelphia a Carmabis obessa, II, 421. Liberata a Ronzerio, II, 427. Magnopere ab eo vexatur, II, 428.

Philanthropenus custos Magnesi, II, 600.

Philanthropenus (Alexius) protostator creatus, I, 109. Classi praefectus insulas vastas, I, 209. Latinos vincit, I, 334. Magnus dux creatur, I, 337.

Philes (Alexius) magnus domesticus, I, 206.

Philes (Theodorus) excexcatus a Theodoro imp., I, 26.

Philippos Caroli regis Apulie nepos libamarem ducit, II, 202. Urbes dotis nomine promissas sibi vindicat, II, 450.

Philippus dux classis Siculae Muriscum victimum capit, II, 585. A Muriso ante caput et clementer tractacius gratiam parem ei referi, II, 583.

Philippus magnus dominus, II, 41.

Phocaea fodine jaluminius Manuela Geouensi donato a Michaele imp., I, 420.

Phottii de processione S. Spiritus judicium, II, 28.

Phrangopolis latae maiestatis reus, I, 284.

Phrantzena conjux Philippi magni domini, II, 44.

Piacula iudicta purgandæ communicationi cum Latinis, II, 20.

Pineas Heracleensis episc. præfector sacris palatini, I, 305.

Pincerna Angelus Orestiadem defendit, II, 603.

Pisani Cpolios inquit in consulem sibi praedictum, I, 163.

Pianndes monachus legatus ad Venetos, II, 245.

Pons Justiciae super Sangrim, II, 712.

Ponti Euxiai navigatio Genuenses dicit, I, 419.

Potestas nomine magistratus Genuensium Cpoli habitant, I, 162.

Prætoria dignitas insignibus suis privata, II, 517.

Princeps uenem proprium dynastæ Peloponnesi, I, 402, 596.

Prothieracorii dignitas Muzaloni collocata, I, 26.

Prusa locis exsili Vecco indicatus, II, 36. Obuidetur ab Almane, II, 413. Subacta vexator, II, 597, 850.

Ptolemais Christianis erupta, II, 86.

Purpora pars palati Cpolitanii puerperiis addicta, I, 185, 644.

Pyramides in supellecte imperatoris quam sint, I, 681.

Pyrigii oppidum expilatum a Ronzerio, II, 456.

Pyrsolatrae qui sint, II, 154.

Q

Quinqueclesiensis Moschamparis socius Gregorii patriarche tomum accusat, II, 115.

R

Rudosthabus sebastocrator Bulgaris oibis præcessit, II, 266. Profugus ab imperatore cura copiis remittitur in patriam, ib.

Raul (Alexius) protovestiarii dignitate privatus Theodoro imp., I, 25. Cloista eius fil. Muzalonis conjux, I, 24. Ejus filii summam potestatem ambinii, I, 65.

Raul (Alexius) classi præfector, II, 69. Mittitur cum copiis revocatum Alanos, II, 319. Ab illi vulneratur, II, 321.

Raul (Isaacius) excexcatur, I, 484. Desiliatur legatus ad Philanthropenum rebellem, II, 230.

Raul (Manuel) excexcatus relegatur Cenchreas, I, 481.

Raulis Crassi domus diripitur, II, 552.

Reachubis uenem duo loca significans, II, 547.

Redefrancs Arabibus dictus S. Ludovicus, II, 811.

Regime nomen despotorum axoribus datum, II, 732.

Rex Armenia Cpoli cum Frieris Italia degit, II, 242.

Rhædestus exsilio destinatur clericis pacem recusantibus, I, 391. Eo appellat Michael imp. a tempestate periclitatus, II, 538. Oppugnatur ab Amogabaris, II, 596. Liberatur, II, 613. Rhædesti turris capta a Romosorto, II, 621. Recuperatur a Trurolenibus, II, 627.

Rhodus terre motu concassa, II, 593.

Rhos Solymas dux Lathorum Bellagrada oppugnatum, I, 509. Capitur, I, 513.

Rhus phalangii species, I, 600.

Romosortus dux Latuorum contra Romanos militantium voluntatem transfigiendi simulat, II, 587. Fraus ejus detegitur, II, 588. Cum Osphentisthabo sedus init, II, 606. Elie arcem occupat, II, 621. Turrim Rhædesti expugnat,

ib. Imperatori durissimas pacis conditiones proponit, II, 625. Reliquis ducibus ad Cassandream devictis totus exercitus dux existit, II, 652.

Ronterius s. Rogerius Italus cum classe Cpolim appetit, II, 593. Dicitus e milite Templi ad vitam piraticam transisse, ib. Navat operam Theuderico Sicilie regiconta Carolum, II, 594. Exposcitur ad poenam a papa, ib. Incolimus dimisus a Theuderico opem suam offert Andronico imp., ib. Dux magnus creatur et ducit Mariam Asanis fil., II, 595. Cum Genuensibus pugnat, II, 598. Ejus milites grassantur in Cyzicenos, II, 599. Fugat Persas, II, 425. Chronistibus carnibus strangulandum tradit, II, 426. Alysiyam vincit, II, 427. Philadelphiam obdizione liberatam, ib. vexat, II, 428. Attaleotam imperatori reconciliat, II, 429. Cula et Furnis castris recepsit saevit in eos a quibus dedita sunt, II, 433. Magnesienses seditionis frustre oppugnat, II, 440. Obsidione soluta Madytum traxit, II, 448. Myrgerium imperatori commendat, II, 445, 493. Alienatus ab imperatore, II, 503. Cpolim ire recusat, II, 506. Cesarea dignitate ornatur, II, 508. Concionem superbam ad suos habet, II, 510. Caesar acclamatur, II, 522. Fraudibus imperatorem implicit, ib. A Michaelo Palaeol. splendide exceptus, II, 523. Trucidatur ab Alaniis, II, 526. Ejus comites carceri mancipantur, II, 526. Comburuntur, II, 531.

Rucha monachus prepositus supellectili Ecclesie, I, 172.

Rueratines laphatinis sultani fil. cum Azatine fratre de regno certat, II, 609. Eum fugat, II, 611.

Rucudinus sultan Egypti, II, 815.

S

Sabas monachus Andronicum et Constantinom Palaeologos fratres committit, II, 158. Clerum vexat, II, 162.

Salampacia Perse vidua conjugium Alexii Philanthropeni respici, II, 211.

Salpaci cognomen ducis Persarum, I, 472.

Sancti dicti imperatores nocti, I, 507; II, 501.

Sangaris fil. munitus praesidiis contra Persas, I, 504.

Ponto oneratus a Justiniano et derivatis in alium salveata, II, 530, 712.

Sanguinis ostenta, II, 54, 81.

Sardicus arcis praesidiarii Persas intromittunt, II, 405. Eos fraudis compertos occidunt, II, 404.

Sasan adversus Mantachiam dominum seditionis fit dux Persarum, II, 589. Ephesum subigit, ib.

Saturni stella Cpoli meridie conspicitur, II, 49.

Scaramangium insigne dignitatis senatoriae, II, 504, 717.

Scipio insignis ducis magni, II, 498.

Scuteris Chlounus Orestiadem strenue totatur, II, 603.

Scythae pueri ab Elbiopibus empli educantur ad militiam, I, 176. Danubii accolae, II, 80. Debellantur ab Umpertopulo, II, 90.

Securigerorum cohors ad palatum imperatorum excubare solet Michaelo Joannisbasilocratoris fil. obturata, II, 77.

Seditio Cpolitavorum, II, 530

Selybria Latifolis erupta, I, 110.

Senacherib Malus cognominatus quidam index, I, 93.

Egre referit receptam a Greco urbem, I, 149.

Serborum injuria in legatos imperatoris, I, 581.

Serrani interpretatio loci Platonis einchedata, II, 769.

Severi imp. edictum de servis labore non gravandis, II, 648.

Sibylla prophethia de imperio Othomanitarum, II, 831.

Sigillum Michaelis imp., I, 686.

Simeonis Andronici imp. fil. crali Serbiis vix octenis in matrimonium datur, II, 278.

Sisilli canones de matrimonio, I, 440, 679.

Sivrus stratopedarcha Tzancratorum copias cogit contra Persas, II, 414. Devincitur, ib.

Smiltius in regnum Bulgariae evectus a Noga nujus filio Tzatz cedere cogitur, II, 266. Eius vidua Andronici cum imp. adit connubia tractatum, II, 558.

Smyrensis episcopu renuit subscribere Novelle de ordinacionibus, II, 200. Obstac restitutio Joannis Ephesi, II, 209.

Solea ecclesie instauratur a Michaelo Palaeo., I, 173.

Quid sit, I, 608.

Soymampaxis dux Barbarorum Romanos oppugnatum his conciliatur, II, 343.

Somoiom pressagum eventu patratum, II, 607.

Sophonis monachus missus in Apuliam ad procurandas dupliis nihil proficit, II, 202.

S. Sepurontus Hierosolymitanus antistes, II, 165.

Sphenitisthalbus adoptionis specie deceptus occiditur a Maria Bulgariae regina, I, 429.

Spinolus et primaris Genus Andronico imp. affili classem auxiliarem a Genuensibus mitti procurat, II, 598.

Spiritus sancti ex Filio processio testimonialis Patrum probata, II, 27.

Sportulas tribui ordinantibus ab ordinatis probatur ab episopio nonnullis, ab imperatore damnatur, II, 199.

Sticta S. Michaelis archangelis terrae motu dejecta, II, 234.

Stephanus Uresis cralis Serbiæ affinis fit Michaeli imp., I, 350 seqq. Ejus sordes domesticæ, I, 351.

Stephanus frater major cralis Serbiæ verus heres regni, I, 273.

Strategopolina Constantino Porphyrogenito Palaeol. exosa sibi vexatur, II, 154.

Strategopolus (Alexius) Cesar a Nicephoro Michaelis despotæ fil. victus capit, I, 89. Liber dimittitur, ib. Contra Michaelem iterum rebellem militat, I, 137. Cpolim capit, I, 140. A Michaelo despota victus et ad Manfredum missus inde redimitur, I, 89.

Strategopolus (Michael) vice imperatoris presidet synodo Biachernensi, II, 52. Conjectur in carcere, II, 159. Convictus damnatur, II, 188. Moritur in carcere, II, 425.

Summates extortam sibi ab imperatore pecuniam ipsi vicissim a subditis exigunt, II, 69.

Surdus mutusque subito sanatur, II, 404, 422.

Symeon Seth quando vixerit, II, 686.

Synadenus magnus stratopedarcha, II, 69.

Synesii epistola nunc primum edita, I, 639.

Synodus celebrata contra Veccum, II, 25.

Syuperus legatus a rege Apulia ad Andronicum imp. conjugii conciliandi causa militat, II, 195.

T

Tachantzaris dux Turcopolorum Amogbaris suspectus clauditur carcere, II, 652. Liberatus ad Tzaraen fugit, II, 633.

Tactus ferri carentis imperatus ad probandum innocentiam, I, 55, 631. Ejus usus antiquitas, I, 632.

Tamerlanus conditor regni Mogulenium, II, 803.

Tanaites ventus, I, 422, 614.

Tarassis sententiam VII synodus sequitur, I, 481. Et Spiritus ex Patre per Filium procedere affirmat, II, 28.

Tarchaniota magnus domesticus coniugio Marthæ Palaeol., I, 53. Ejus filii simulatione discordia, I, 293.

Tarchaniota protovestiariorum exercitu Orestiadem duendo praeficitur, II, 68. Dignitatem Caesaræ priusquam re henu gesta se eo honore dignum praestiterit recusat, ib.

Tarchaniota (Alexius) protovestiariorum fil. Philanthropenus dictus ex avo materno, II, 210. Pincerna imperatoris, ib. Dux Asia minoris declaratur, ib. Ejus virtutes, ib. Arcena Duorum Collium expugnat, II, 211. Cura provincias libarri frusta capit, II, 212. Ad affectandum imperium ergetur a monachis et exercitu, ib. Tandem seditionis concione rebellionem inchoat, II, 216. Imperii nomen assunt, II, 219. Alacritatem exercitu cunctando frustratur, II, 221. Uxor et filium praesidio muniri, II, 226. Captus a Cretenibus hosti deditur, ib. Judeis execrandus traditur, II, 228.

Tarchaniota (Joannes) dux partis Arsenianorum, II, 38. Absciudit se ab Hyacintho, II, 134. Propterea ab Andronico imp. carceri destinatur, II, 135. Kludit Athanasiu Alexanderinum, ib. Suspectus affectati imperii male multatur, II, 156. Praefectus Orienti prudenter res gerit, II, 258. Seditione militum coactus ad Andronicum imp. fugit, II, 260. Iterum in carcere conjectus educitur ad colloquium ab imperatore cum Arsenianis habendum, II, 462.

Tarchaniota Glaba ex magno papu magnus conoscaulus declaratus dux praeficitur Tocharis, II, 12.

Tarchaniotissa Nostonga Arsenianis addicta, II, 534.

Tarchas praefectus monasterio Sauidum Alexium Philanthropenum hortatur ad imperium usurpadum, II, 214. Venas dat, II, 229.

Tarites naves Genuensem, I, 419, 614.

Tartari s. Tartari qui sunt, II, 701.

Tatas aules quali sit dignitate, I, 512, 614.

Telchines dicti malefici daemones, I, 253, 613.

Templum ut polinium communione Latinorum expiator a schismatis, II, 20.

Tenedi ars obessa a Murisco deditonem facit, II, 556.

Joannicius Ternicopulus discissus licet a patriarcha cum eo se conjungit contra Latinos, I, 579.
Ternobus urbs Bulgariae Lachanum oppugnante recipit agem, I, 444. Deditur Asani, I, 447.
Terrae motus ingens, II, 235.
Terteres legitima uxore repudiata ducit sororem Asanis et creaturam despota, I, 447. Asane ejecto fit rex Bulgariae, I, 448. Pacem init com. Andronico imp., II, 57. Minus Nogae territus ad imperatorem fugit, II, 264. Comanus natione, II, 263. Captivus detentus ab imperatore liberatur opera Osphentisthabii filii, II, 266. A filio in regnum non restituitur, II, 267.

Testamentum Arsenii suspectum, II, 467.

Thasi arx a Phocae domino occupatur, II, 658. Ad eam recuperandam Marules mittunt, ib.

Ihecus. V. Constantinus.

Theoctisti Adrianopolitani vaticinium, II, 25.

Theodorus Angelus artepto imperio coronatur, I, 82. Bello captius excacatur, ib.

Theodorus Lascaris amatre dictus Joannis Batatzae imp. fili, a patre praefclare eruditur ad imperandum, I, 38. Patri succedens novos homines promovet, principes deicit, I, 23. Michaelae Palaeol. sibi reconciliatum in Occidentem mittit, I, 26. Mox suspectum retrahit, I, 29. Ejus sororem cruciat, I, 33. Aegrotans suspicione indulget, I, 52. Ejus ingenium, I, 38. Obit, ib. Muzalonem filio tutorem rei inquit, I, 39.

Theodorus Cyzicenus vexatus a schismaticis, II, 53.

Theodorus Manuelia corpus Arsenii e Proconneso Cpolim transfert, II, 83.

Theodosia (S.) adolescentem surdum mutumque sanat, II, 452.

Theodosius Princeps patriarcha Antiochenus in Syriam ad Latinos migrat, II, 35.

Theodosius Saponapulus monachus synodo contra Vecum interest, II, 25.

Theoleptus Philadelphiensis accusat tomum Gregoriam, II, 116. In commentario Marci monachi errorem reprehendit, II, 118. Gregori patriarche abdicationem alii suspectum pro sufficienti habet, II, 152. Sultanem ab imperatore fratrem appellari licitum esse censet, II, 247. Militibus adversus Tarchaniotam seditionis se adjungit, II, 260. Obstaculit resiliatione Joannis Ephesini, II, 293. Cosmam in patriarchatu retinere cupit, II, 358.

Theophanes episc. Nicænus Romanum legatum naufragio perit, I, 384.

Theophaniorum festo ecclesiastici in psallendi communionem assumpti, II, 22.

Theophano Armenia regis fil. Joanni sebastocratori sponsa, II, 206. Moritur in itinere, II, 284.

Theudericus s. Fridericus Siciliæ dominus adversus Ecclesiam rebellis, II, 394, 763. Myrgerierii amicus, II, 499. Classem ad infestandas insulas imperii militit, II, 490, 508.

Thomas hebdomas qua sit, II, 803.

Thomas Nicēphori Angeli despota fili., II, 200.

Thymæna urba Galatiae, II, 760.

Thyraeorum arx deditonem facit, II, 589.

Timurus Abakæ imperatoris Mogulenium frater veneno necatur, II, 817.

Tochari Persas sibi subjiciunt, I, 129. Romanis terribiles, I, 153. Mugulios se nominant et principem Kanem, I, 251, 344. Eorum leges, I, 345. Dux Nogæ, I, 344. Fines Romanos incurvant, I, 232. Auxilio vocantur a Michaeli imp., I, 324. Ab Andronico imp. contra Triballos milituntur, II, 11. Contra imperium Romanum movent, II, 257. A Tocharis Orientalibus se absindunt Nogæ rebelli obedientes, II, 262.

Tomus a Gregorio Cyprio editus, II, 153.

Tornicius sebastocrator, I, 483.

Trajanopolenos episc. Cudumenes missus in Serbiam, I, 531.

Tralles ab Andronico Michaelis imp. fili. instauratae Andronicopolis nominantur, I, 469. Destruuntur a Persis, I, 472.

Triballi a Romanis bello petiti, II, 12.

Trichinium Alexiacum II, 89, 188. Justinianeum, II, 145. Augustum dictum Manueliten, II, 197.

Tricoccia arx ab Almane expugnata, II, 658.

Tripolis arx ad Maeandrum fl. a Duca imp. munita, II, 435. Vetus de ea oraculum, ib. A Carmanis capitur, ib.

Alisyras fugatas eo se recipit, II, 453.

Tripolis Syria Christians eripitur a sultane Egyptus, II, 86.

Tritichordeum quod genus tributi sit, II, 493.

Tuctais Tocharus Nogæ devicto ejus regno potitur, II, 263. Andronici imp. filium notham ducit, II, 268. A Cazane fratre excluditur successione imperii, II, 658, 820.

Turcopuli in prælio cum Catelanis commissio fugiunt inter primos, II, 650. Ad Christianam religionem tradurunt. Andronico imp. militant, II, 574. Deficientes Romanorum terras incursant, ib. Conjungunt se cum Catelauis, II, 590. De eorum cum imperatore reconciliatione agitur, II, 609. Tachantziarem ducem liberant, II, 655. E Tzuruli obditione fugiunt, ib.

Tyrine s. Tyrophagie Dominica, II, 78, 576.

Tzacas Nogæ fil. Bulgariae regnum affectat, II, 301. Circumventus ab Osphentisthabo leviro necatur, II, 263.

Tzaaimparis protostator Lachanum cum eo trucidatur, I, 467.

Tzernicum captum a Joanne despota, I, 107.

Tzurulum ab Amogabaris frustra oppugnatum, II, 653.

U

Umperiopolis europolates Mesembrem prefectus Scythæ debilitat, II, 80. Propterea ab imperatore Honoratus, II, 81.

Umperiopolis magnus tzausius mittitur contra Amogabarus, II, 515. Bizym tenet, II, 629.

Ung-chan ultimus Prestejannensem regum, II, 805.

Uresis. V. Stephanus

V

Vaticinium in solo Trallium urbis reportum, I, 469.

Joannes Veccas chartophylax suspendit sacerdotem, I, 323. Legatus ad eralem Serbiæ, I, 351. Resistit imperatori ecclesiæ Graecam cum Latina conciliatio, I, 378. Accusator a Chumno, I, 376. Conjurator in carcere, I, 378. Lectis Patrum veterum libris resipisci, I, 383. Fit patriarcha, I, 402. Intercedit pro ergenis apud imperatorem, I, 403. Accusator caluniose, I, 449. Renuntiat throno, I, 454. Restituitur, I, 460. Scribit contra schismatiscos, I, 476. Justa funebria persolvit Anna imp., I, 499. Patriarche recedit, II, 18. Absens accusatus damnator, II, 25. Patrum testimonia de processione S. Spiritus expedunt, II, 28. Decretum de fide auget, II, 32. Citatus coram synodo causa dicit, II, 34. Prusam exultam abducitur, II, 6. Colloquium ejus cum adversariis, II, 89. Schismatis adjungere se recusans relegatur in arcem S. Gregorii, II, 102. Tomum Gregorii redarguit, II, 114. Moritur in carcere, II, 370.

Veneti Cpoli degunt sub bajulo magistratu, I, 163. Cum Genuensibus commissi, II, 52. Cum magna classe Cpoli appulsi Galatam incidunt, II, 257. Venetorum Cpoli habitantium bona oppignerantur ingenti multa, II, 242. Eorum senatus de ea re conqueritur, II, 243. Multam remitti postulantes Cpoli classe oppugnant, II, 532. Impetrant remissionem oppignerationis, II, 526.

Vestiarii quale officium sit, II, 556.

Aurelii Victoris locus de actuaris explicatus, I, 539.

Voluntarii Graecos adjuvant in recuperanda Cpoli, I, 138.

X

Xahan-za vocatus Sapores Persarum rex, II, 686.

Xiphilinus (Michael) notarius creatus, I, 409.

Xiphilinus (Theodorus) magnus economus accipit a Vecco promissum non scribendi de controversiis, I, 416.

Z

Zacharias (Manuel) Phocæ dominus tutelam insularum sibi committi petit, II, 658. Kjus nepos Thasi arcem occupat, II, 658.

Zouxipli thermas Cpoli, II, 685.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGII PACHYMERES.

Petrus Possimus Lectori.

GEORGII PACHYMERÆ ANDRONICUS PALMOLOGUS, sive Historia rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum usque ad annum ejus undequinquagesimum.

LIBER PRIMUS.

1. Ut imperator Andronicus res cum Tocbaris compulerit.	15
2. Ut imperator conventiones cum papa initas se improbare significans, quod in eas non consensisset, excusaverit.	17
3. Ut imperator Vecco dimisso se Josepho adjunxerit.	19
4. Secessus patriarchæ Vecci in Panachrantæ monasterium.	23
5. Restitutio Josephi in patriarchatum.	23
6. De mulieris et pueris quibus sunt subjecti cum ecclesiastici tum laici.	25
7. Quomodo et quando qui Josephi nomine res administrabant, ecclesiasticos in communionem recupererunt.	27
8. De celebratis synodis.	29
9. De Vecco et causa cui scripsit.	33
10. Ut Veccus citius in synodum adseruit.	39
11. Ut Prusam relegatus Veccus fuerit.	41
12. De Arseniavis et morbo Josephi.	43
13. De morte Josephi et his quæ tunc contigerunt.	45
14. Ut imperator, non reprobans Armenianos, sed pars causa liberaliter tractans, Cyprium proinoverit in patriarchatum.	49
15. Inauguratio patriarchæ Cyprii, et quæ circa eam contigerunt.	53
16. De stella circa meridiem apparente.	57
17, 18. De condemnatione et e gradu dejectione anti-stitum in Blachernis. De sanguine, ut existimatum est, e cuncto lupo.	57
19. De Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino.	63
20. De uxore Terteris.	63
21. De protectione imperatoris in Orientem.	65
22. De conventionibus Atramylii per ignem initis.	69
23. Ut Sardensis Andronicus delatus lassa majestatis, rejectus ab imperatore ac dehonstantus fuerit.	73
24. Ut Colanius Prusa fugerit.	73
25. De protovestiarib[us] Tarchoniotis expeditione in Occiduo tractus.	77
26. Ut Irenæus Romæ neglectus fuerint.	79
27. De protovestirio; et ut deinde successum habuerint quæ contra Michaelem comparabantur.	81
28. De sacro pane.	87
29. De Scythis Danubii accolis, ut debellati fuerint.	91
30. Ut imperator signis tunc editis motus vehementer institerit ut discissi concilientur.	91
31. De reportatione reliquiarum patriarchæ Arsenii.	93
32. De cladibus Christianorum in Syria.	97
33. De secundo matrimonio imperatoris.	97
34. Ut evocatus Prussus sit, et de ejus iudicio.	99
35. Colloquium Vecci cum Gregorio et ejus sequacibus.	101
36. Protectio imperatoris ad Joannem olim imperio dejectum.	115
37. De nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.	117

LIBER SECUNDUS.

1. Quomodo et quas ob causas tomus a patriarcha Gregorio compitus fuerit.	121
2. Ut sumptu Veccus in manus tomœ inveuerit in eo quæ accusaret; et ut coepit insurgere.	127
3. De exarchiaphylace; et ut accusatus fuerit tomus.	129
4. De Marco, et ut antisitum exarserit scandalum.	131
5, 6. De patriarchis Alexandrino et Antiocheno. Seces-sio patriarchæ Gregorii e patriarcio.	133

7. De Gregorio, ut ab eo peccata abdicatione sit.	137
8. Ut congregati episcopi apud palatium palam declarerint orthodoxum esse Gregorium.	141
9. Libellus abdicationis throni a Gregorio datum.	145
10. Secessus patriarchæ in monasterium Aristinae.	147
11. Constatus exhibitus ad correctionem tomœ a Gregorio editi.	149
12. Bursus de illis qui ab Ecclesia se abscederent.	149
13. De Athanasio, ut in patriarchatum sit electus.	153
14. Ut expensa fuerint quæ varie, hiac in vituperio, inde in laudem, de Athanasio erant dicta.	159
15. De promotione Athanasii in patriarchatum.	161
16. De ministris mosachis patriarcha Athanasii.	163
17. Mors expatriarchæ Gregorii Cyprii.	169
18. Protectio imperatoris Nymphaeum.	170
19. De Porphyrogenito Constantino.	171
20. De monacho Saba.	181
21. Ut apud clericos primam, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenditur.	183
22. Recessus Athanasii ex patriarchio.	185
23. Scriptum quod patriarcha vasis inclusum testet reliquerit.	187
24. Cessio scripto expressa patriarchæ Athanasii.	193
25. De incendio magni fori civitatis.	197
26. De affinitate imperatoris cum protovestario Muza-lope.	199
27. De hieromonacho et confessario imperatoris Cosme.	201
28. Concursus suffragiorum in electionem hieromonachi Cosme in patriarchatum; et de mehacio Gregorio.	203
29. Communis conventus cassa condamatorum ab imperatore celebratus.	207
30. De eo qui Lachanu nomen usurpavit.	207
31. Mors protovestiaril.	211
32. De promotione praefecti Caniclo in primariam ceram principalium negotiorum, deque imperatoris invicta quorundam tolerantia laborum.	213

LIBER TERTIUS.

1. Filius imperatoris Michael coronatur.	215
2. Promotio ab Augus tie facta in despote dignitate Joannis Andronicus imperatoris filii.	217
3. Qua ratione Novella imperatoria de ordinatisibus perlati et promulgata fuerit.	217
4. De morte despote Nicophori; et ut petrum ab imperatore fuerit ut ejus filius Augustus junior filiam mortal despotum duceret conjugem.	221
5. De affinitate ab imperatore filii Michaelis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum id negotium legitatis.	225
6. Nuptiae imperatoris Michaelis.	227
7. Ut rurus imperator tentaverit reducere ad concordiam schismate discessos, et ut quare pacem eulcerent testiterit.	227
8. De debilitate reipublicæ et dedum invalescentibus corruptelis necessario secura.	229
9. De Philanthropeno et ejus rebellione.	231
10. De protovestiarie Libadario, ut is Philanthropenum in suam potestatem redegerit.	233
11. Ut deditus Philanthropenus fuerit.	239
12. Quomodo et quando imperator audierit de rebellioni.	251
13. De faustis nuntiis et imperatoris ad Delparam gratiarum actione.	253
14. De Persis qui cum Philanthropeno fuerant.	255
15. De seditione Genuensis inter et Venetos coorta, deque terra motu.	255
16. De supplicatione et imperatoris conacione.	259
17. De constitutione aurea bullæ firmata circa judicis et judicia.	261
18. De irruptione Venetorum in Genuensis urbis inquisitoribus.	261
19. Ut imperator accito ad se duce classis Venetas legationem Venetas miserit.	263
20. De incursione Genuensium in Venetos qui erant in urbe.	267

21. De legatione ad Venetos ob hoc missa.	267
22. De jacto tomo in quo scriptae erant accusationes quendam; et ut de his se purgarit imperator.	269
23. De morte in Philadelphensem criminatione.	271
24. De chartis in occulto reconditis, et ut eae sint levantem.	273
25. De Tarchianola Joanne, ut in Orientem dux exercitus missus fuerit.	293
26. De Tucharis septentrionalibus et Sphenitiblibi.	299
27. De affinitate cum Tuctaine ab imperatore contraria.	295
28. De imbre vehementi et lis quae tunc contigerunt.	295
29. De morte principis Lazorum, deque obitu Vecci.	297
30. De cruce Serbiæ et Cotaniza.	299
31. Ut imperator erali Serbiæ propriam Silam despondet.	303
32. De nomenclatione imperatoria virginis, cur fuerit Simonis appellata.	305
33. De maxima hie me.	305
LIBER QUARTUS.	307
1. Profectio imperatoris Thessalonicam.	307
2. De patriarche advento Selybriam.	307
3. Quid Thessalonicensis commorans egerit imperator.	313
4. De obsidibus invicem datis ad securitatem tractatus de affinitate.	313
5. Ut exciperit imperator cralem Serbiæ.	313
6. De legatione Venetorum ad imperatorem Thessalonicensis commorantem.	315
7. De lilia praeferti canicleo.	315
8. De redditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu.	319
9. Ut imperator ad sedes patriarchæ se contulerit suscripte et se reddire functionibus sua potestatis.	321
10. De causa Ephebi Joannis.	327
11. De accusationibus patriarchæ impactis ab episcopia.	329
12. Ut imperatorem patriarcha non vocatus adierit.	333
13. Ut Michael despota Tertoris filiam uxorem duxerit.	333
14. De apparente in celo ab occasu cometa.	335
15. De luna desertione.	337
16. De Alani transiuntibus in partes imperatoris.	337
17. De imperatore Michael, et ejus expeditione in Orientes tractus.	341
18. Ut imperator Michael rei contra hostes bene gerende occasionem amiserit.	341
19. Ut Alani coegerint Michael imperatorem dare ipsius missionem a militia.	345
20. Recessus imperatoris a Magnesia.	347
21. Desolatio regionum Orientalium.	349
22. Recessus Alanorum et ditione imperatoris, et de actis ea occasione magni domestici Rustie.	351
23. De appulse ad urbem Venetis navibus.	353
24. De lis quae piratae in insula Principum egerunt.	357
25. Clades heterarchæ Muzelonis prope Nicomediam.	359
26. Concessio rure degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa.	367
27. De novis inter episcopos turbis et dicto Selybriensis.	369
28. Indignatio patriarchæ propter columnum, et successus eiusdem.	373
29. Abdicatio patriarchæ Joannis.	375
30. De rebus Cuximpaxis Tochari.	377
31. Synodicae deliberationes circa patriarchæ abdicationem.	381
32. De Alexandrina ad Joannem accessu et hujus responsu.	383
33. De exploratione Arseniatarum.	387
34. De indicio imperatori facta predictionis et consilii Albausii.	393
35. De conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogacione.	397
36. De concione imperatoris et profectio ad Athanasium.	401
LIBER QUINTUS.	403
1. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.	403
2. De schismate episcoporum ob Athanasium.	407
3. De imperatoris accessu ad Joannem, et ei ab hoc prouincialis excommunicatione.	411
4. De morte dominus Theodoros.	413

5. De profectio ex urbe dominus Irene et nuptiis filiorum ejus.	415
6. Deliberationes circa pronuntiam a Joanne excommunicationem.	415
7. De episcoporum in sanctorum apostolorum templo, conveniū super his.	419
8. De Melita.	421
9. Ut tractus Orientales pessimati omnes subversique funditus fuerint.	425
10. De imperatoris Michaelis primum Cyzicum, inde Pegas recessu.	429
11. De terre motibus qui contigerunt in climate Rhinodio.	431
12. De Latinis qui vocati advenerunt, et qualia egrediunt.	431
13. De Michaeli despota, ut suspectus redditus sit comprehensus.	433
14. Pugna Catelanorum et Genuensium, et caedes magui drungariorum.	437
15. De miro apud Magnesiam prodigio.	439
16. De re bene per solem a nostris apud Sardates gressu.	441
17. De imperatoris Michaelis in urbem reditu.	445
18. De incursione Sphenitiblibi in subjectas Illyricum regiones.	445
19. De condemnatione despolie Michaelis Angel.	447
20. De pace abscessorum antistitum ob Athanasium.	449
21. Rursus de malis ultraiore continentem inundantibus, et allatis undercumque tristibus nuntiis.	449
22. Mors Porphyrogeniti.	465
23. Adhuc de magno duce.	465
24. De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.	469
25. De iis quae Tripoli ad Massandrum acciderunt.	473
26. Adhuc de magno duce et de Attaleota.	477
27. De Joanne Charoboco, qui et Malzucalus est dictus.	485
28. Expeditio imperatoris Michaelis in partes Occidentales.	487
29. Pugna prospera principis Lazorum Alexii contra Genuenses.	491
30. De rebus Annae reginae in Occiduis tractibus de gentiis.	493
31. Fuga Alanorum e castris magui ducis, eorundemque successus bellicos ad Pegas.	495
32. Prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.	495
LIBER SEXTUS.	499
Prologus.	499
1. De Orientalium Tocharorum Kani Cazane.	499
2. Oratio imperatoris ad schismate discissos, et horum ad ilam responsio.	503
3. Trajectio magui ducis cum Catelanis in Occiduum continentem.	507
4. De adventu Myrgerii Tentze Catelani, et hujus rebus.	511
5. Oratio imperatoris ad Catelanos.	513
6. Indictum imperatori declaratum a Genuensibus adversum Catelanos.	515
7. Accessus ad imperatorem ducis magni, et pro Myrgerio petitio.	530
8. Occasio et ratio tribuit quod trichordeum est dictum.	541
9. Genuensium apud Persem habitantium apparatus ad bellum per se, sine imperatoris cooperazione, suffitendum.	547
10. De pirata Andrea et ejus exceptione.	543
11. Imperator Myrgerium Tentze accersit.	543
12. Juramenta Myrgerii Tentze et dignitates.	547
13. Flagitia Catelanorum in Occiduo tractu.	549
14. Legatio Catelanorum ad imperatorem, et hujus ad illos responsum.	551
15. Magui ducis Myrgerii Tentze recessus ex urbe insulato Augusto.	551
16. Legatio imperatoris ad Ronzerium qui magnus dux fuerit, et oblatio Cesareo digitatis.	553
17. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Cesarem constituit, et legatio ad eumdem.	555
18. Oratio Itali Ronzerii, qui paulo post Caesar fuit, ad congregatos.	559
19. Legatio altera Catelanorum et ducis ipsorum ad imperatorem.	563
20. Filius Porphyrogeniti in panhypersebasti dignitate constitutus.	567
21. De libello famoso, deque eo quod mire accidit Armeno; superque illo concilio imperatoris.	569

22. Accidatio Caesaris Itali.	573
25. Ut aderit Michaelis Augustum Caesar, et quid eo congressus inter eos accidit.	575
26. Cedes Itali Caesaris.	577
25. Ut irritati Catalani tractus Occiduo desolaverint.	579
26. De actis per et propter ameralem.	581
27. De apparentibus e Genua sexdecim longis navibus.	583
28. De iis quae geri paulo ante contigit circa Frerios in urbe.	589
29. Ut Amogabari et Catalani prælio vici sint.	593
30. Ut successu infelici Romani pugnaverint.	597
31. Concilio imperatoris de populi sese inordinate commoventes immodestia, deque unde de principes novo civium jurejurando firmata.	599
32. De pugna Michaelis Augusti cum Amogabaris.	603
33. De conciliis Adrianopoli Amogabaris.	609
34. De Andrea Murisco et ab eo actis.	611
35. De connubis cum Smitzœna tractatis.	613
LIBER SEPTIMUS.	617
1. Tractatio de pace imperatoris cum Amogabaris.	617
2. Oratio ad Catalanos ab imperatore missa.	619
3. Ut Persas transferretare rursus in Orientem prohibiti fuerint.	621
4. Defectio Alanorum et Turecopulorum.	629
5. De libello famoso clavis jacto.	633
6. De Madylo, ut capta fuerit ab Amogabaris.	635
7. De Myrgerio ut Genuam sit abductus.	635
8. De patriarcha Alexandriæ.	635
9. Quae mala accidentia arci diebus Cubuclea.	637
10. De incendio quod in urbe contigit.	637
11. De Andrea Murisco.	639
12. De Romoforo Latino.	643
13. Thysarorum et Ephesi expugnatio.	645
14. Legatio imperatoris menses Genuam ad armorum societatem staudendam.	647
15. De Meleco Isacio.	647
16. De papa Alexandriæ.	651
17. De monacho Hilarione.	653
18. De navibus e Genua appulsiis.	653
19. Expeditio Amogabarorum in Alanos.	661
20. Secundus appulsus in urbem reducum e Laziis Genuensis navium.	663
21. Ut quae ad Ganum sunt, episia fuerint.	665
22. Rursus de Isacio Meleco.	667
23. Quae circa ordinem Ecclesias contigerunt.	673
24. De magno primicerio Cassiano.	677
25. De societate cum Iberis ab imperatore tentata, et quomodo ea excederit.	679
26. Ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Ganum siti subegerint.	681
27. Legatio Gennensium simul et imperatoris ad Amogabaros.	683
28. De gestis ad Bizayam.	689
29. Adhuc de Isacio Meleco et Turcis.	691
30. De Phareanda Tzime.	693
31. Quae Rhodi contigerint.	697
32. De discessu Amogabarorum.	697
33. Expugnatio Tricorcie a Persis.	697
34. De navibus septem cum Gida ad Amogabaros appulsiis.	701
35. Epistola missa ad patriarcham a primoribus Ecclesiæ.	703
36. Ut digreasi sint Amogabari cum Turcis, et ad Casandream in se mutuo concurrenti.	711

PETRI POSSINI OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM LIBRI TRES.

Liber PRIMUS. — <i>Glossarium.</i>	715
Liber SECUNDUS. — <i>Notæ.</i>	785
Liber TERTIUS. — <i>Chronologicus.</i>	833

Cap. I. — De numero annorum, quos haec rerum Andronici historia complectitur. Hujus finis quantum absit ab initio historie Cantacuzeni.

Cap. II. — Joannis Vecci ejecio e patriarchatu, exsilio, carcer, obitus suis annis assignantur; tempus definitur secundi patriarchatus Gregorii Cyprii, denique prioris quoque patriarchatus Albanensis.

Cap. III. — Definitur tempus evocationis ad imperium Michaelis Palæologi Andronici filii, nec non bujus coniugii cum Maria filia regis Armeniorum.

Cap. IV. — De Joannis Cosmœ patriarchatu, et restituitione Albanensis.

Cap. V. — De lunes defectione totali Constantinopolis die 14 Januarii anno Christi 1302, quam describit Pachymeres, I. iv. c. 15.	819
Cap. VI. — Intricatae rationes temporum circa Rostrevit ac Cataeoorum res et acta explicantur.	833
Cap. VII. — Quae Pachymeres in utraque parte bujus historie sparsim tradit de rebus et principibus Mugulorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum dixeruntur.	839
Cap. VIII. — Origines imperii Ottomaniæ a Pachymero indicatae distinctius explicantur.	881
Cap. IX. — Synopsis chronologica præcipuarum rerum hoc secundo historia Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.	891

GEORGII PACHYMERÆ SCHOLIA IN OPERA S. DIONYSII AREOPAGITÆ.

(Vide *Patrologia* tom. III.)

DESCRIPTIO AUGUSTEONIS.

917

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.

923

ARGUMENTA DECLAMATIONUM.

(Vide tomus superioris col. 413.)

THEODORUS METOCHITA.

Noititia. 929

Index Miscellaneorum Theodori Metochitæ. 935

THEOD. METOCHITÆ, Quod omnes qui in Egypto instituti fuerint asperiore orationis genere uti solent.

947

MATTHÆUS BLASTARES.

Noititia. 935

SYNTAGMA ALPHABETICUM RERUM OMNIUM QUAE IN SACRIS DIVINISQUE CANONIBUS COMPREHENDUNTUR.

939

Præfatio.

939

I. De sanctorum apostolorum canonibus.	967
II. De synodo Carthaginensi.	967
III. De prima synodo Antiochiae Syriae celebrata.	970
IV. De synodo in Ancyra Galatia celebrata.	971
V. De synodo Neocæsarea habitâ.	971
VI. De prima et oecumenica synodo Nicæa habitâ.	974
VII. De secunda synodo Antiochiae habitâ.	974
VIII. De synodo Sardicæ habitâ.	974
IX. De synodo Laodiceæ habitâ.	975
X. De synodo Gangreni.	978
XI. De secunda oecumenica synodo.	981
XII. De sancta et oecumenica synodo tertia.	983
XIII. De synodo Cariagagensi.	983
XIV. De sancta et oecumenica quarta synodo.	986
XV. De sancta et oecumenica quinta synodo.	986
XVI. De sancta et oecumenica sexta synodo.	987
XVII. De sancta et oecumenica quinisepta synodo.	987
XVIII. De sancta et oecumenica septima synodo.	990
XIX. De sancta et oecumenica prima et secunda diothysynodo.	991
XX. De synodo sub Photio habitâ.	991

Recapitulatio Syntagma.

991

De politice etiam legibus unde oritur habuerunt, et quomodo constituta sunt.

994

PROLOGUS SYNTAGMATICIS.

1013

De orthodoxa fide.

1015

INITIUM LITTERÆ A

Cap. I. — De lis qui immaculatam hanc Christianorum fidem negarunt; et quomodo qui ex iis penitentiam agunt, admittendi sunt.

1019

De clericis qui propter metum fidem negarunt.

1023

De laicis qui fidem negarunt.

1036

De lis qui voluntarie fidem negarunt.

1036

De lis qui postquam fidem negaverint, alios etiam persecuturi sunt.

1077

De lis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt.

1050

De lis qui negare coacti, sese non submiserunt.

1050

Leges civiles.

1050

Cap. II. — De hereticis, et quomodo, qui ex heresis convertuntur, admittendi sunt.

1030

De Encratitis.

1031

De Hydroparastatis.

1031

De Ennomianis.

1034

De Ariauis.

1034

De Macedonianis et Semianianis.	1034	Cap. VII. — Quod non oporteat regem contumelias aff-	1111
De Novato.	1034	cere.	1114
De Sabatianis.	1035	Leges civiles.	1114
De Sinistri.	1035	Cap. VIII. — De gradibus in matrimonio.	1115
De Quartodecumanis.	1035	Divisio cognationis.	1115
De Quartanis.	1035	De fraternitate per adoptionem facia.	1115
De Apollinaristis.	1035	De necessitudine per sanguinem.	1115
De Eunomianis.	1035	De ascendentibus et descendantibus.	1118
De Montanistis.	1035	De gradu septimo consanguinitatis.	1118
De Pepuzenis.	1035	Lex civilis.	1118
De Sabeiliadis.	1038	De gradu consanguinitatis octavo.	1118
De Paulianistis.	1038	De vulgo quasitis.	1118
De Paulicianis.	1038	Lex civilis.	1119
De Diocoro et Eutychete.	1059	De aſſinitate.	1119
De Severo.	1039	Lex civilis.	1119
De Manichaeis.	1039	Gradus sextus non prohibitus	1119
De Valentiniensis sive Euchitis.	1042	Gradus sextus prohibitus.	1122
De Bogomilis.	1042	Sextus non prohibitus.	1122
De Eudoxio.	1043	Sextus non prohibitus.	1122
De Anomais.	1043	Sextus prohibitus.	1123
De Marcellianis.	1045	Septimus prohibitus.	1123
De Photino.	1045	Septimus non prohibitus.	1123
Quomodo Novatianos admittere oporteat.	1046	Septimus non prohibitus.	1123
Quomodo Donatistas admittere oporteat.	1046	Eundem non debere duas sobrinas ducere.	1123
De Donato.	1048	De matrimonii ex tribus diversis generibus.	1125
De Angelicis.	1048	Quartus gradus non prohibitus.	1126
De Maximo Cylico.	1047	Lex civilis.	1126
De Nestorio.	1047	Tertius non prohibitus.	1126
De Celestio.	1050	Lex civilis.	1130
Quod haereticos qui in excessu e vita penitentiam agunt, suscipere oporteat.	1051	De adoptione.	1150
Leges civiles.	1051	Lex civilis.	1150
Cap. III. — Quomodo agapas, quae vocantur, seu convivia celebrare deceat.	1054	Etiam eunuchos adoptare.	1150
Cap. IV. — De emptione ac venditione.	1055	Virgines etiam adoptare.	1150
Leges civiles.	1055	De susceptione ex sacro baptismate.	1150
Cap. V. — De irrationaliter fornicantibus, sive qui cum brulis commercium habent.	1058	Lex civilis.	1151
Lex civilis.	1058	De nuptiis que prohibentur etiam citra cognationem.	1151
Cap. VI. — De lectoribus.	1058	De tutores et minoribus.	1151
Lex civilis.	1059	Leges civiles.	1154
Cap. VII. — De anathemate.	1059	Cap. IX. — De his qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem et alia.	1155
Cap. VIII. — De Antimenais seu promensalibus.	1069	Cap. X. — De vi et potentia	
Cap. IX. — De peregrinatione episcoporum et clericorum.	1069	(Quare duodecimum caput litteræ A.)	
Quid sit translatio, discessio et invasio.	1063	Cap. XI. — De genuinis et spuris sacro Scriptura libris.	1159
De litteris commendatibus, dimissoribus et pacificis, quae clericis peregrinantibus ab episcopis dantur.	1071	Quod sacros libros concindere non oporteat.	1143
De litteris commendatibus.	1071	Leges civiles.	1146
De litteris dimissoriis.	1071	Cap. XII. — De his qui vim sibi inferunt, sive sueldis.	1146
De litteris pacificis.	1071	Lex civilis.	1146
Leges civiles.	1078	Cap. XIII. — De anno bissextilio.	1146
Cap. X. — De litteris dimissoribus.	1079	INITIUM LITTERÆ I.	
Cap. XI. — De episcopis qui ecclesias ad se minime pertinentes rapient.	1079	Cap. I. — De gradibus qui sunt in matrimonio.	
Cap. XII. — De lis qui bona aliena fortuiti surripiunt.	1079	(Quare caput 8 litteræ B.)	
Leges civiles.	1082	Cap. II. — De nuptiis concessis et prohibitis.	1147
Cap. XIII. — De lis qui mulieres matrimonii causa rapiunt.	1083	Lex civilis.	1150
Leges civiles.	1086	Matrimoniū defluitio.	1150
Cap. XIV. — De paedicatione.	1087	Cap. III. — De lis qui nuptias legitimas abominantur.	
Lex civilis.	1087	(Quare cap. 9 litteræ B.)	
Cap. XV. — De magistratibus, quales eos esse oporteat.	1090	Cap. IV. — De contrahentibus secundas, tertias, plures nuptias, tam viris, quam mulieribus.	1151
Leges civiles.	1090	De lectoribus.	1151
Cap. XVI. — De mulieribus quae sunt in abcessu.	1090	Leges civiles.	1154
Lex civilis.	1090	De laicis ad secundas nuptias transiuntibus.	1154
Cap. XVII. — De impuberibus.	1091	De mulieribus quae secundas nuptias contrahunt.	1154
Lex civilis.	1091	Leges civiles.	1155
Cap. XVIII. — De excommunicatione.	1091	De trigamia.	1155
Theodorus Balsamon, Quod non oporteat absque causa rationabilis aliquem excommunicare.	1093	De tomo ouionis.	1158
Leges civiles.	1093	De polygamia.	1159
INITIUM LITTERÆ B.		Lex civilis.	1159
Cap. I. — De sacro baptismo.	1098	Cap. V. — De muliere secundas ad nuptias transire volente, cuius maritus in peregrinatione vel expeditione interierit.	1162
Cap. II. — De infantibus de quibus dubitator, utram baptizati fuerint, necne.	1106	Leges civiles.	1162
Cap. III. — De infantibus Agarenorum baptizatis; et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.	1107	Cap. VI. — Quod presbyter qui nuptiis benedixit alterum contrahentis matrimonium, cum eo convivari non debeat.	1163
Cap. IV. — De iis qui ex Iudeis baptizantur.	1110	Cap. VII. — Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent iudicis intenti esse.	1163
Leges civiles.	1110	Cap. VIII. — De virginibus propter parentum suorum voluntatem nubentibus.	1163
Cap. V. — De rege.	1110	Lex civilis.	1163
Leges civiles.	1110		
Cap. VI. — Quando rex intra septum altaris intrare debet.	1111		

CAP. IX. — De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.	1168
De clericis incestas contrahentibus nuptias.	1168
De laicis incestas contrahentibus nuptias.	1167
Leges civiles.	1170
CAP. X. — De lis qui mulieres in matrimonium rapuerunt.	

(Quare caput 15 litteræ A.)

CAP. XI. — De his qui matrimonio sibi copulant Deo consecratis.	1171
Lex civilis.	1171
De diaconissis et viduis.	1174
CAP. XII. — Quod nuptias cum hereticis contrahere non oporteat. De clericis.	1175
Lex civilis.	1179
CAP. XIII. — Quibus ex causis matrimonium solvatur.	1179
Lex civilis.	1179
Causa uxoris.	1179
Causa mortis.	1182
Solutio matrimonii citra paenam, deque matrimonio quod exercitacionis pte causa solvitur.	1183
CAP. XIV. — De diaconissis et viduis.	

(Quare cap. 11 præsentis litteræ.)

CAP. XV. — De mulieribus despousatis : in quo etiam de sponsalibus tractatur.	1183
De sponsalibus.	1186
Novella imperatoris Alexii Comneni de sponsalibus, facta anno 6592.	1186
De clericorum sponsalibus.	1187
De eo qui cum socru sua stupri consuetudinem habuit.	1187
Causa propter quas sponsalia solvuntur. — Leges.	1190
CAP. XVI. — De clericis uxores suas preteritu religiosis ejicientibus.	1191
De laicis uxores suas ejicientibus.	1191
CAP. XVII. — Quod episcopi ab uxoribus suis separari debent.	1198
Quod tonderi etiam debeat mulier ab episcopo separata.	1198
CAP. XVIII. — Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinerent, cum sacra tractatur sunt.	1199
CAP. XIX. — De habitibus in contubernio mulieres extraneas episcopis aut clericis.	1202
Leges civiles.	1206
CAP. XX. — De iis qui in balneariis una cum feminis se lavant.	1206
CAP. XXI. — Quod mulieres seniores seu præsidentes fieri non oporteat.	1206
CAP. XXII. — Quod mulieres ad sacram altare introire non oporteat.	1207
CAP. XXIII. — Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.	1207
Mulieres ornata silentio.	1207
CAP. XXIV. — Quod mulieres cum viris commercium habere, et vestes viriles induere non oportet.	1207
CAP. XXV. — Quod puerpera ad stata jejunia observanda non tenetur.	1207
CAP. XXVI. — De eo qui uxorem demone obsessam habet.	1207
Lex civilis.	1207
CAP. XXVII. — De mulieribus menstruatis, sive quae fluxum patiuntur.	

(Quare cap. 16 litteræ A.)

CAP. XXVIII. — De mulieribus pharmaca ad abortionem clendam sumentibus.	1210
Leges civiles.	1210
CAP. XXIX. — De muliere quae fetum negligit aut exponit.	1211
Lex civilis.	1211
CAP. XXX. — De iis qui virginis stuprant.	1211
Lex civilis.	1211
CAP. XXXI. — De maleficis.	

(Quare caput 1 litteræ M.)

INITIUM LITTERÆ A.

CAP. I. — De iis qui a demone corripiuntur, et qui se a demone correptos esse simulant.	1214
CAP. II. — De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.	1215
Leges civiles.	1215
CAP. III. — De divortio.	1215

(Quare cap. 15 litteræ F.)

CAP. IV. — De testamento.	1218
Lex civilis.	1218
Leges de testamento.	1219
CAP. V. — De diaconis.	1222
De chartophylacis honore.	1223
CAP. VI. — De digamis.	

(Quare cap. 4 litteræ F.)

CAP. VII. — Quoniammodo episcopos et presbyteros populum dicere oportet.	1223
Lex civilis.	1226
CAP. VI [VIII]. De justitia.	1226
CAP. VII [IX]. De iudiciis, et de clericis et laicis causas habentibus.	1227
Lex civilis.	1231
De iudicibus compromissariis.	1235
Leges civiles.	1235
CAP. VIII [X]. De episcopis et clericis ob crimina sua judicatis.	1235
Actio synodica.	1258
Lex civilis.	1259
Lex civilis.	1262
Dè iis qui in iudicis accusant.	1262
Leges civiles.	1263
De testimonis in iudicis.	1265
Leges civiles.	1266
Ex novella Justiniani 123.	1267
Adhuc de lis qui juste depositi fuerint.	1250
Leges civiles.	1261
CAP. IX [XI]. Quod ob id ipsum bis vindicare non oporteat.	1251
CAP. X [XII]. — De lis qui aliquos propter religionem persequuntur.	1254
CAP. XI [XIII]. De servorum manumissione, et si clericorum admissione.	1254
Leges civiles.	1255
CAP. XII [XIV]. De donationibus.	1258
Leges civiles.	1258

INITIUM LITTERÆ R.

CAP. I. — De fidejussione.	1238
Lex civilis.	1269
CAP. II. De consuetudinibus Ecclesie non scriptis.	1259
De sancta Pentecoste.	1262
CAP. III. De moribus Graecorum.	1263
CAP. IV. — De moribus politiciis.	1266
Lex civilis.	1266
CAP. V. — De pacificis litteris.	

(Quare cap. 9 litteræ A.)

CAP. VI. De sacris imaginibus.	1267
Photii patriarchæ et Theodori Studite.	1267
De cruce.	1270
De differentia venerandarum imaginarum ab idolis.	1270
CAP. VII. — De incendio.	1271
Leges civiles.	1271
CAP. VIII. — De emphyteusi.	1271
Lex civilis.	1271
CAP. IX. — De vestibus ad sacros pertinentibus.	1274
CAP. X. — De pignoribus.	1275

(Quare cap. 2 litteræ A.)

CAP. XI. — De privilegiis et præminentibus quas habent ecclesiæ et episcopi.	1275
Hinc, quenam ecclesiæ propriis privilegiis gaudent, intelligas.	1275
De Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativis.	1278
Quare ab Heraclensi episcopo patriarcha ordinatur.	1278
Quare Thessalonicensis episcopus fuit papæ legatus.	1279
De electione et ordinatione episcoporum.	1282
Quare in metropolitani provincias stauropegia mittit patriarcha.	1283
De Bulgaria, Cypri et Iberia episcopis.	1282
Leges civiles.	1285
Constantini Magni editum.	1286
CAP. XII. — De ecclesiæ edificatione et consecratione.	1287
De antiminiis.	1287
Leges civiles.	1286
CAP. XIII. — De lis qui in ecclesiam confugiunt.	1290
Leges civiles.	1290
CAP. XIV. — Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum..	1291

CAP. XV. Quod intra ecclesiis non oportet agapas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos ejus ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

(Quare cap. 3 littera A.)

Lex civilis.	1391
CAP. XVI. — Quod Ecclesiæ bona inveniendis esse oportet, et quomodo debent episcopi illis administrare.	1394
Leges civiles.	1398
CAP. XVII. — De episcopis.	1399
Leges civiles.	1399
CAP. XVIII. — Quod episcopos a propriis uxoribus separari decet.	1400

(Quare cap. 17 littera F.)

CAP. XIX. — De episcopis qui ecclesiæ per principum potentiam consecuti sunt.

1302

CAP. XX. — De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesiam quam illum sortita est adire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere eo quod ethnica ecclesia detinetur.

1303

Lex civilis.

CAP. XXI. — De episcopatibus qui sunt metropoles et quod non oportet in una provicia duos esse metropolitanos.

1303

De privilegiis imperialibus. Novella.

1306

CAP. XXII. — Quod episcopus et monasteria reverent, si communia facta sint diversoria, episcopos oportet.

1306

Quod monasteria occupare ecclesiæ non prohibetur.

1309

CAP. XXIII. — De privatis episcopi bonis, quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet.

1306

CAP. XXIV. — Quod episcopum bonorum ecclesiæ economum habere oportet.

1310

Lex civilis.

CAP. XXV. — Quod monasterium edificare in ecclesia sue honorum dñnum episcopum non oportet.

1311

CAP. XXVI. — Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clerici suppeditare debet.

1311

CAP. XXVII. — Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitatis illius bona diripi non oportet; sed ei, qui post ordinandas est, reservari.

1311

Lex civilis.

CAP. XXVIII. — Quod non oportet episcopum ad presbyteri gradum redieri.

1314

De episcopis reuniuntione.

1314

Tertie synodi ad eos qui sunt in Pamphylia epistles.

1318

CAP. XXIX. — Quod episcopas monachorum more detonsus sacerdotio excludit.

1315

CAP. XXX. — Quod non oportet in pago vel parva aliquis civitatis episcopum constitui.

1318

CAP. XXXI. — De chorpiscopis.

1318

De sacerdotibus spiritualibus.

1319

CAP. XXXII. De perjurio.

1319

Leges civiles.

1328

CAP. XXXIII. De tutoribus et curatoribus.

1327

Leges civiles.

1330

CAP. XXXIV. De eunuchis.

1330

Leges civiles.

1331

CAP. XXXV. De precum ordine.

1331

De sacro sancto hymno.

1334

Lex civilis.

1335

CAP. XXXVI. De exorcistis.

1338

INITIUM LITTERÆ Z.

CAP. I. De servente aqua sacris mysteriis injicienda.

(Vide in capite 8 littera K canonem tricesimum secundum sextam synodum.)

CAP. II. De picturis per voluntatem animam corrumpentibus.

1338

CAP. III. De iis qui cum bestiis rem babuerunt, vel cum jumentis coiverunt, vel rationis expertia animalia inie-

reunt.

(Vide caput 5 littera A.)

INITIUM LITTERÆ H.

CAP. I. De profectis.

(Consule sextum caput littera A.)

CAP. II. De eorum state qui clericis sunt ordinandi.

1338

Lex civilis.

1338

CAP. III. De diei spatio.

1338

Lex civilis.

1338

INITIUM LITTERÆ O.

CAP. I. De theatris et diversis scenicis ludis.

1339

Lex civilis.

1342

CAP. II. De theologia et orthodoxa fide.

1342

(Vide cap. de fide sub initio libri.)

CAP. III. De sanctis Theophanis.

(Vide in trigesimo septimo cap. litt. K, canonem Theophilii Alexandrinii.)

CAP. IV. De clericis qui præster suorum episcoporum sententiam alteram statuant.

(Vide caput 12 littera E.)

CAP. V. Quod ad sacrum altare sacris solis ascendere permititur; ingrediuntur vero imperatores quando ad sacra mensam dona oblaturi sunt; laicis autem vel mulieribus ingredi prohibetur.

1342

(Vide sextum caput littera B, et littera F vicesimum secundum caput; et in trigesimo quinto capite littera E canon. 19 Laodicensis syndici.)

INITIUM LITTERÆ J.

CAP. I. De sacris vasis et sacrilegio.

1343

Leges civiles.

1343

CAP. II. Quod non oportet intra templi ambitus agapæ dictias celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

1342

(Vide cap. 13 littera E.)

CAP. III. De sacro ministerio.

(Vide in capite 3 littera T.)

CAP. IV. — De Judæis, et quod non oportet fideles eum his omnino communionem habere.

1346

De azymis; contra Latinos.

1346

Leges civiles.

1347

(Vide cap. 13 littera E.)

INITIUM LITTERÆ K.

CAP. I. — De depositis episcopis et clericis, et a quoniam episcopis deponuntur.

1347

CAP. II. — De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo exstructis.

1347

(Vide cap. 21 littera E.)

CAP. III. — De innovationibus.

1350

Leges civiles.

1350

CAP. IV. De Kalendis et divinationibus.

1351

(Vide caput 15 littera B, et caput 3 littera E.)

CAP. V. De canonibus ecclesiasticis, et quoniam canones valere oportet.

1351

Tomus unius.

1353

Lex civilis.

1355

CAP. VI. De canonico.

1355

(Vide leges in capite 28 littera X positas.)

CAP. VII. Quod clericum in cauponam ingredi non oportet.

1355

Lex civilis.

1358

CAP. VIII. De fructibus in divina templo allatis.

1358

De Hydroparastis et Armeniis.

1359

De serventi aqua sacris mysteriis injicienda.

1359

De sanctissimis Deiparae puerperio.

1363

CAP. IX. De episcoporum et clericorum accusatione, et quoniam ad accusationem admittendi.

1363

(Vide in capite 9 littera A de testibus in judicis adhibendis.)

Lex civilis.

1363

CAP. X. De catechumenis.

1363

(Vide in primo capite littera A.)

CAP. XI. — Quoniam debent rerum episcopi heredes constitui.

1363

(Vide quartum caput littera A.)

CAP. XII. — De hereditate et exhereditibus filiis aut parentibus.

1363

Leges civiles.

1363

CAP. XIII. — Decretum novellum.

1366

Ad hunc de filiorum exhereditationibus.

1367

De parentibus exhereditibus.

1370

CAP. XIV. — Quod in eorum ordinari oportet etiam eos qui ad genus sacerdotiale non reseruntur, si digni sint.

1370

CAP. XV. Quod non oportet clericos trahere.

1370

(Consule in nono capite littera A can. i quarti synodi,
et alios.)

Cap. XV. — Quod clericis indigentibus ex ecclesiis
facultatibus suppeditare oportet.

(Vice vicesimum sextum cap. littera E.)

Cap. XVI. — Quod non oportet clericos episcopi de-
functi bona subripere.

(Vide 27 caput littera E.)

Cap. XVII. — Quod non oportet clericum unum in
duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesias
administrete.

(Vide caput 14 littera E.)

Cap. XVIII. — Quod non oportet clericum aliquid fa-
cere absque episcopi sententia. 1371

Cap. XIX. — Quod clerici non absolute ordinabau-
tur. 1371

Cap. XX. — Quod ecclesiarum et monasteriorum cle-
ricos sub episcopi potestate esse oportet. 1371

Cap. XXI. — Quod clericus, ex quo in aliquod pecca-
tum incidenter, deponitur, non autem segregatur.

(Quære cap. 10 littera A.)

Cap. XXII. — Quod clerici qui ad altiorem gradum
ascendere nolunt eo quem nunc habent excedunt. 1374

Cap. XXIII. — De furto. 1374

Leges civiles. 1374

De latronibus. 1375

Cap. XXIV. — Quod non oportet cum excommunicato
communicare. 1375

Cap. XXV. — De eis qui non communicant sacra ad-
ministratio facta vel per tres Dominicos communio-
nem procrastinant. 1375

Cap. XXVI. — Quod non oportet jamjam mortuorum
corporibus communionem dare. 1379

Cap. XXVII. — Quod non oportet enim qui communica-
turus est, cum uxore sua consuetudinem habere.

(Vide caput 18 littera F.)

Cap. XXVIII. — Quando communicat somnio politus.
1379

De molitie. 1382

Cap. XXIX. — Quod divisa communionis gratia ni-
hil accipere oportet. 1383

Cap. XXX. — De lis qui cum presbytero uxorem ba-
bente communicare ambigunt.

(Vide in cap. 9 litt. B canonem 4 synodi Gangrenensis.)

Cap. XXXI. — De presbyterorum et laicorum ordine
in communione. 1383

Cap. XXXII. — Quod non decet clericos vel monachos
seculares cures suscipere, nisi ex consensu imperato-
ris. 1386

De medicis. 1387

Consuetaudines. 1387

Leges civiles. 1387

Cap. XXXIII. — De curatoribus.

(Vide cap. 33 littera E.)

ORDO RERUM

Cap. XXXIV. — De judiciis, quibus clericos et mona-
chos judicari oportet, et de juicibus electiis.

(Consule cap. 9 litt. A.)

Cap. XXXV. — De eis, qui aieis et ebrietatis vacant.
1390

Lex civilis. 1390

Cap. XXXVI. — Quod die Dominico præcipue opro-
bet episcopos populum ducere. 1390

Cap. XXXVII. — Quod die Dominico non oportet jeju-
nare vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri.

De sanctis Theophantis. 1391

Quod in Dominico precantes genuflectere non oportet.
1391

Quod in Dominico non oportet operari. 1391

Leges civiles. 1391

Cap. XXXVIII. De codicillo. 1391

Lex civilis. 1391

INITIUM LITTERÆ A.

Cap. I. — De episcopis a laicis factis. 1394

Lex civilis. 1398

Cap. II. — De episcopis vel clericis vel monachis qui
in laici ordinem veniunt.
(Quære caput 33 littera K.)

Cap. III. — Quod laicos in ecclesia docere non opro-
bet.
(Quære in cap. 7 litt. A can. 64 syn. vi.)

Cap. IV. — De sancta administratiōne.
(Quære in quinto capite littera T.)

Cap. V. — De Latinis.

(Quære in cap. 37 littera K can. 55 syn. vi : et in cap.
10 littera Z, cap. 15 prime et secundas synodis; et
in cap. 5 litt. T can. 56 syn. vi; et in cap. 11 litt.
E can. 5 syn. vi; et in quart. esp. liu. I can. 70 apo-

stolorum.

Cap. VI. — De latronibus penitentiam agentibus. 1398

Cap. VII. — De lis qui latrones interficiunt. 1398

Consuetudo. 1398

Leges civiles. 1399

Cap. VIII. — De lis qui fortius aliena subcriptiunt.
(Quære in capite 12 littera A.)

Cap. IX. — Quod viros simul cum mulieribus labore
non oportet.
(Quære in capite 20 littera T.)

Cap. X. — De puerperio impollutæ virginis.
(Quære in cap. 8 litt. K canonem 79 syn. vi.)

Cap. XI. — De matrimonii solutione.
(Quære cap. 12 littera T.)

Index analyticus in Georgium Pachymeram. 1401

FINIS TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI QUARTI.